www.e-rara.ch

Io. Alberti Fabricii, SS. theologiae d. et prof. publ., Bibliotheca Graeca, sive, Notitia scriptorum veterum Graecorum

Fabricius, Johann Albert

Hamburgi, 1708-1728

Zentralbibliothek Zürich

Shelf Mark: RRf 130 | G

Persistent Link: https://doi.org/10.3931/e-rara-29351

Liber V. [Pars prima et altera.]

www.e-rara.ch
Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

Visual Library

RRf 130:ab |G

MATAIOTHC MATAIOTHTΩN
OMHPOC
KAI TOYTO MATAIOTHC
IO. ALBERTI
FABRICII
BIBLIOTHECA
GRÆCA

JO. ALBERTI FABRICII
SS. THEOL. D. ET PROF. PUBL.

BIBLIOTHECÆ GRÆCÆ

LIBER V.

DE

SCRIPTORIBUS GRÆCIS CHRISTIANIS, ALIISQUE QUI VIXERE A CONSTANTINI M. ÆTATE AD CAPTAM A. C. MCCCCLIII. A TURCIS CONSTANTINOPOLIN.

ACCEDUNT LEONIS ALLATII DIATRIBÆ

DE NILIS ET PSELLIS EORUMQUE SCRIPTIS, ET DE LIBRIS ECCLESIASTICIS GRÆCORUM, NOTIS AC SUPPLEMENTIS AUCTÆ, ATQUE MICH. PSELLI DE OMNIVARIA DOCTRINA QUÆSTIONES CXCIII. AD MICH. DUCAM IMPERATOREM, NUNC PRIMUM EDITÆ EX APOGRAPHO LINDENBROGIANO, QUOD EXSTAT HAMBURGI IN BIBL. JOHANNEA.

HAMBURGI
SUMTU THEODORI CHRISTOPHORI FELGINER
ANNO M. DCC. XXIII.

BIBLIOTHEK
DER
CANTONAL
LEHR-
ANSTALTEN
ZU
ZÜRICH

VIRO SVMME REVERENDO

ATQUE

ERUDITISSIMO

GODFR. OLEARIO,

SS. THEOL. D. ET PROFESSORI MERITISSIMO IN ACADEMIA LIPSIENSI,

ET ECCLES. CATHEDR. MISNENSIS CANONICO,

S. D.

JO. ALBERTUS FABRICIUS.

NOn possum Lipsiæ nostræ dememinisse, licet jamdiu longius ab ea sejunctus cujus Patriæ communis Tecum vel ideo mihi dulcior est memoria, quod Tui imaginem simul animo meo semper offert, qua nihil mihi fateor esse jucundius. Atque ob eam maxime caussam annorum in Academia decursorum recordari suave est mihi amœnumque, quod non possum de illis cogitare, ut non simul mentem meam feriat exhilaretque rememo-

ratio consuetudinis Tuæ exoptatissimæ, & amicæ illius nostræ in virtute ac litterarum stadio concertationis, qua ad scopum communem nobis propositum ambo tum non ignaviter contendebamus. Inde ex quo divelli nos contigit, adeo tamen non imminuta est amicitia nostra, vel laxatum aliquo fasciculo mutuæ benevolentiæ charitatisque vinculum, quo animos nostros florentis juventæ ætas domi obligavit, ut, si fieri potuit aliqua accessio amori nostro, arctius etiam ab illo tempore constrictum fuerit absentium & separatorum. Tu enim post susceptum, cujus & ego per pauxillum temporis comes fui, iter in cæteras Germaniæ provincias Belgiumque & Angliam, atque ex hoc redux in patriam, pulcherrimisque sapientiæ, pietatis ac solidæ eruditionis thesauris, dignitate etiam ac publicis muneribus auctus, illa edidisti virtutis ac doctrinæ Tuæ publica documenta, vulgatisque immortalibus ingenii Tui monumentis, nec minus voce quam scriptis ita præclare de Auditoribus Tuis, ita de sacris

atque

atque elegantioribus litteris promeritus es, ut livorem ipſum, præfiſcini dixerim, jam videatur incipere obtrectationum ſuarum ſive pudere ſive pœnitere, etiamſi dolet, quod videt Te ita ſcribere ac docere, uti canere olim ſe ajebat Callimachus dulcius invidia, πρείττονα βασκανίης. Ego vero quem hæ virtutes Tuæ ita per ſe in amorem Tui rapiunt, ut, etiamſi nunquam illa mihi felicitas ac voluptas contigiſſet, ut familiariter Te uti potuiſſem, tamen in amando & colendo Te voluptatem mihi ſtatuerem maximam, quid non maximopere gaudeam Tua cauſſa, atque honorem amicitiæ Tuæ, quam fovere ac colere ab primo, quo coaluit tempore, neutra ex parte intermiſimus, maximi faciam? Neque ita male de Tuo in me amore ſentio, ut non confidam, gratum Tibi fore præſens hoc, quod Tibi conſecro, volumen, non modo propter pios ac Venerandos illos, Tibique familiares primorum ſæculorum Doctores Chriſtianos, quos unos poſt ſacras litteras novi Te ferre in oculis & diligentiſſima manu verſare, quo-

rum monumenta in hoc libro referuntur: sed etiam propter meum offerentis animum, qui cupio hoc, quantum in me est, perenne statuere monumentum meæ in Te observantiæ meique amoris, & pro Heraclito Tuo aliquam rependere vicem, & munere quodam Te referire. Vale, Vir maxime Reverende, & Josephum Tuum, ac, quæ multos ante annos apud Te vidi, expolita Procopii Gazæi commentaria, Tuas vero maxime ipsius in cæteros sacros libros Observationes, rebus privatim ac publicè lætis prosperisque quamprimum in lucem profer. Hamburg. VI. Id. April. Anni Christiani cIↃ IↃ CC XII.

AD LE-

AD LECTOREM.

SCriptorum veterum Christianorum sive Ecclesiasticorum notitia ita multifariam & tam multorum virorum eruditorum stylo tradita est, ut Jo. Andreas Bosius, ingens cum viveret gloria Salanæ Academiæ, librum pæne compleverit recensione Auctorum qui in hoc genere elaborarunt. Post illam publicatam Bosii introductionem, recentissimique ab eo laudati *Philippi Labbei* S. I. de scriptoribus Ecclesiasticis edita Volumina, in eodem stadio cum laude decucurrerunt Viri præstantissimi, in Gallia quidem candidus miræque diligentiæ modestiæ ac probitatis scriptor *Seb. Nanus de Tillemont*, qui tamen non ultra prima quinque sæcula est progressus, uti *Nic. le Nourry*, Monachus Ord. S. Benedicti, vir & ipse doctissimus, non ultra secundum: *Lud. Elias du Pin*. Theologus Sorbonicus, cujus quoque in argumentis brevique quorumlibet etiam maximæ molis & varietatis scriptorum Ecclesiasticorum tradendo conspectu versata est industria, *Natalis Alexander*

Ord. Prædicator. Monachus, sed qui in hac scriptorum Notitia, nisi ubi Criticas controversias de dubiæ fidei monumentis attingit, de industria brevior esse voluit, atque *Casimirus Oudinus*, Præmonstratensis tum Presbyter, postea Reformatis sacris addictus, qui minus in Græcis, plus in sequioris maxime ætatis latinis monumentis persequendis studii adhibuit. Galliæ quoque originem debent *Franciscus Combefisius*, Ord. Prædicator. qui Tomo primo Bibliothecæ suæ Concionatoriæ, de scriptoribus bene multis Ecclesiasticis haud contemnendas observationes præmisit, & *Paulus Colomesius* Anglicanæ Ecclesiæ presbyter, cujus non adeo prolixa quidem sed selecta & minime protrita de S. E. paralipomena sæpius viderunt lucem, tum ambo Annalium Ecclesiæ, doctissimi ætate nostra scriptores *Antonius Pagi*, Ord. Minorum Conventus S. Francisci, post absolutum opus suum Aquis sextiis A. M D C X C I X. defunctus, & alter etiamnum ac diu opto superstes Zutphaniæ, *Samuel Basnagius*. Flottemanvillæus, qui utrique dum Baronium suum supplent vel castigant, non pauca etiam de Scriptoribus Ecclesiasticis monuere haud pœnitenda. Ex Anglis Venerandus meritis, eruditione ac virtute senex *Guil. Caveus* omne punctum tulit non modo Vitis SS. Apostolorum Patrumque & tot aliis perennibus ingenii sui monumentis ad Ecclesiam veterem intelligendam & amore prosequendam egregie facientibus, sed & præcipue data in manus hominum Historia Scriptorum Ecclesiasticorum litteraria, quæ a dignis

gnis utrisque longiore Vita viris, utrisque eheu in flore ætatis extinctis *Henrico Warthono & Roberto Gerio* Cavei genero per tria postrema sæcula producta, & secundis jam curis præstantissimi Auctoris locupletata, tertio jam ejusdem studio longe etiamnum auctiorem se sistere publicis usibus gestit. Ex Germanis nostris præter B. D. *Balthasarem Bebelium* in Antiquitatibus Ecclesiæ quatuor priorum sæculorum & laudata in hoc genere scripta Rev. Viror. *Jo. Gotfridi Olearii*, Arnstadiensis Præsulis, cujus Abacus Patrologicus superiore Anno longe prodiit locupletior sub titulo Bibliothecæ Scriptorum Ecclesiasticorum: *Sev. Waltheri Sluteri* Antistitis cum viveret meritissimi Lauenburgensis, atque *Casp. Sagittarii*, Doctoris Historiarum publici in Academia Jenensi τῦ μακαρίτου, memorandum duco inprimis Doctorem quondam meum nunc inter cœlites adscriptum *Thom. Ittigium*, Theologum ac Superintendentem Lipsiensem. Qua ille accuratione & fide, quam insigni apparatu & studio de Patribus Apostolicis & scriptis primi ac secundi sæculi, eorumque doctrina hæresibus & controversiis commentatus fuerit, quamque diligenter paullo ante mortem recensuerit Veterum Patrum collectiones & Bibliothecas, ex editis ipsius scriptis jam omnibus patet, speroque fore ut quæ de tertio etiam & quarto sæculo privatis scholis tradidit, publicæ luci similiter intra breve tempus exponantur. Ut vero post tot tamque præclaros viros etiamnum auderem in hoc argu-

argumento ſpicilegium moliri, movit me partim, quod Doctoribus Eccleſiaſticis omiſſis hiulca & parum integra fuiſſet futura mea Græcorum ſcriptorum Hiſtoria: Deinde quod viderem nonnulla mihi eſſe ad manus, vel præterita aliis, vel quæ curatius aut diſtinctius fortaſſe præſertim quod ad editiones & verſiones Scriptorum attinet, poſſem explicata adjungere, qua quidem in parte num operæ pretium fecerim, vel in proximis Voluminibus, quæ adhuc Chriſtianis ſcriptoribus impendenda erunt, facturus ſim, judicium Tuum erit Lector Benevole. Nec cum mala Tua ut ſpero gratia hoc cepi conſilii, quod cum Græcorum recentium doctiſſimus *Leo Allatius* capita quædam a me non prætereunda occupaſſet, fuſiusque explicaſſet, ego actum agere nolui, ſed diatribas ejus de *Nilis*, *Pſellis & de libris Eccleſiaſticis Græcorum*, quæ rarius hactenus a ſtudioſis comparari & evolvi potuerunt, integras curavi recudi, cum meis animadverſionibus & ſupplementis, Melodorumque Græcorum Elencho. *Quæſtiones Michaelis Pſelli* ad Michaelem Ducam Imp. quas antea ineditas, Allatio de Pſellis addidi & latine verti, debeo ſingulari Ampliſſimi Senatus hujus Urbis beneficio, qui illas ex Bibliotheca publica Johannea mihi liberaliter ſuppeditavit, & cui illo nomine conceptiſſimas gratias mecum habebis. Quæ porro in hoc Volumine tibi a me offerantur, ſi veluti in tabella paucis cognoſcere juvat, age hunc indicem percurrere ne gravator:

IN-

INDEX CAPITUM
HUJUS VOLUMINIS QUINTI BIBLIOTHECÆ GRÆCÆ.

CAPUT I. Codex Apocryphus Novi Testamenti p. 2. Jo. Baptistæ Cotelerii Patres Apostolici. ibid. Jo. Ernesti Grabii spicilegium Patrum & Hæreticorum primi & secundi Sæculi p. 3.

S. Barnabæ Epistola, Acta S. Barnabæ p. 3.

De Scriptis S. Dionysio Areopagitæ tributis p. 4. Scholia Dionysii Alex. Jo. Scythopolitani, Joh. Darensis, S. Maximi, Georgii Pachymeræ & aliorum p. 5. sq. Glossarium Græcum in Dionysium. Codices MSS. Dionysii. Epistola MS. ad Timotheum de morte SS. Apostolorum Petri & Pauli p. 6. Scripta Dionysii deperdita p 7. Acta Martyri S. Eutropii ibid. De S. Hierotho Dionysii præceptore ibid. & in addendis.

De Hermæ Pastore, testimonia Cotelerio & Grabio præterita p. 8. & in addendis. Fragmenta Græca Hermæ ab iisdem omissa, cum adscripta veteri Hermæ versione p. 9-29. Hermæ Pastoris editiones p. 30. alii Hermæ ibid. Acta Praxedis Virginis, Hermæ tributa p. 31.

De S. Clemente Romano p. 31. de tributis illi Canonibus Apostolicis 50. vel 85. p. 32. Novem Canones, qui in Concilio Antiocheno compositi jactantur p. 33. Constitutiones Apostolicæ p. 33. 34. & in addendis. Recognitionum libri p. 35. illorum auctorem non videri Bardesanem p. 36. Τὰ Κλημέντια, & Epistola ad Jacobum p. 37. Epitome Clementinorum ibid. Scripta pseudo-Clementis deperdita p. 38.

De S. Ignatio ejusque Epistolis p. 38. Acta Martyrii Ignatiani p. 41. Editiones & versiones Epistolarum interpolatarum & spuriarum p. 42. Editiones Epistolarum septem genuinarum p. 44. Alii Ignatii p. 45. Nova editio, quam molitur Georgius Claudius, Danus, cum syntagmate de Ignatiis p. 46.

De S. Polycarpo ejusque ætate p. 47. Editiones & versiones Epistolæ ad Philippenses p. 48. Acta S. Polycarpi Pionio tributa p. 49. Smyrnensis Ecclesiæ Epistola ad Ecclesias Ponti ibid. Acta Pionii p. 50.

De S. Justino Martyre p. 51. Ejus scripta edita p. 53. Ad Apologiam primam meæ quædam observationes p. 54. Dialogus cum Tryphone præter rem vocatus in dubium p. 57. Scripta deperdita p. 59. Editiones p. 60. Varia scripta S. Justinum spectantia p. 61. Index scriptorum & Hæreticorum a S. Justino allegatorum p. 62. Alii Justini p. 52.

De S. Irenæo p. 66. 72. Ejus editiones p. 67. Index scriptorum, virorum Illustrium & Hæreticorum a S. Irenæo memoratorum p. 70. Scripta ejus deperdita p. 73. De diris quas libris suis adponere soliti Veteres, digressio ex Observationibus meis sacris necdum editis depromta p. 74. & in addendis.

De Tatiano Syro p. 82. Libri adversus Græcos, editiones p. 83. De suppositа Tatiano Harmonia Evangelica p. 83. Scripta deperdita Tatiani p. 84. Alii hoc nomine ibid.

De Athenagora Athenienſi p. 85. Editiones Apologiæ & libri de resurrectione p. 86. liber de vero amore, Athenagoræ suppositus p. 88. Athenagoræ alii undecim p. 91.

De Theophilo Antiocheno p. 91. librorum ad Avtolycum editiones p. 92. Commentarii in Evangelia p. 93. Scripta deperdita p. 94. Alii Theophili p. 95. Nova editio hujus scriptoris cum syntagmate suo de Theophilis & Henr. Dodwelli quam a Clariss. Hudsono accepit diss. de ætate Theophili, promissa a Clariss. Gotlieb Schelwigio, humaniorum litterarum in Athenæo Gadanensi Professore p. 92. 96.

Hermias de irrisione gentilium p. 96. Alii Hermiæ p. 97. & in addendis. Index scriptorum, quorum meminere Athenagoras, Theophilus, Tatianus & Hermias p. 97.

De Clemente Alex. p. 102. utrum tribuendum ei Sancti elogium? p. 103. Ejus scripta edita p. 104. Editiones p. 108. Supplementum Ittigianum p. 110. editio promissa a Jo. Pottero V. C. p. 109. Scripta deperdita p. 111. Index scriptorum a Clemente Alex. allegatorum compositus a Nobil. Viro Juvene Christophoro Woltereck p. 115.

Ex-

Excerpta Theodoti priora Græce & Latine cum Franciſci Combefiſii verſione nunc primum edita ex apographo quod Pariſiis ſecum attulit V. C. Ericus Benzelius p. 134. Ej. Combefiſii notæ p. 178.
De Melitone Sardenſi ſcriptisq; ei tributis,& deperditorum fragmentis p. 184. Alii Melitones p. 185. & in addendis.
De Papia p. 185. & aliis deperditis Sæculi ſecundi Scriptoribus, qui ſunt Abercius p. 188. Agrippa Caſtor p. 187. Anonymus Samborum Scriptor in Marcum hæreticum: addenda ad p. 194. Apion qui in Hexaëm. ſcripſit p. 199. Claudius Apollinaris p. 189. Apollinii tres p. 191. Ariſtides p. 186. Ariſto p. 187. Arabianus p. 199. Aſterius Urbanus p. 190. Athenogenes p. 195. Bacchyllius p. 194. Bardeſanes p. 198. 36. Candidus p. 199. Dionyſius Corinthius 191. Heſippus 188. Harmonius p. 198 Heraclitus p. 198. Judas p. 199. ubi male excuſum Budas. Maximus p. 199. Miltiades p. 192. Modeſtus ib. Muſanus ib. Palma p. 194. Pantænus p. 193. Philippus Gortynæ Epiſcopus p. 192. Pinytus Cnoſſiæ p. 191. Polycrates Epheſius p. 194. Quadratus p. 186. Rhodon p. 194. Serapion p. 193. Sextus p. 199. Soter Rom. p. 190. Theophilus Cæſareenſis p. 194.
Hymnus Veſpertinus & Matutinus Græcorum p. 196. 197.
De ſcriptis Hæreticorum ſecundi Sæculi p. 199. ſeq.
De ſeculi tertii ſcriptore S. Hippolyto p. 203. & in addendis. Ejus varia ſcripta & fragmenta quæ ſuperſunt, quæque uno volumine edi eſſet operæ pretium, recenſita p. 204. Inedita & deperdita p. 200. Alii Hippolyti p. 211.
De Origene Adamantio, aliisque hoc nomine p. 213. Scripta Origenis Græce edita p. 216. latine tantum vulgata p. 226. Editiones latinæ p. 230. Scripta deperdita ib. tabella Chronologica plerorumque Origenis ſcriptorum p. 236. Scripta varia Origenem ſpectantia p. 237. Index ſcriptorum & Hæreticorum ab Origene in ſcriptis Græce editis memoratorum p. 240.
De S. Gregorio Thavmaturgo p. 247. Scripta edita & in his expoſitio fidei, quæ integra cum notis exhibetur p. 249. Editiones p. 254.
De S. Methodio Patarenſi ſcriptisque ei tributis p. 255. Alii Methodii p. 259.
De S. Archelao ejusque diſputatione cum Manete p. 262.

De

De S. Dionyſio Alexandrino p. 263. aliisque ſæculi tertii ſcriptoribus deperditis, qui ſunt: Julius Africanus p. 268. (de aliis hoc nomine p. 271.) Alexander Cappad. atque inde Hieroſol. Epiſc. p. 268. Ambroſius Alexandrinus p. 272. Ammonius Alex. p. 83. Anatolius p. 277. Beryllus Boſtrenſis p. 272. Cajus 267. Cornelius Rom. p. 273. Demetrius p. 276. Diodorus Tryphon. p. 272. Dionyſius Rom. p. 275. Euſebius Epiſc. Laod. p. 275. Geminus p. 272. Heſychius Ægyptius p. 279. Lucianus p. 278. Magnes ſive Magnetes p. 276. Nepos p. 273. Pamphilus p. 277. Phileas p. 279. Pierius p. 277. Stephanus ibid. Theognoſtus p. 276. Tryphon. p. 272.

De Hæreticorum Seculi III. ſcriptis, Pauli Samoſateni p. 279. Scythiani, Terebinthi Buddæ, p. 280. & Manetis p. 281. fragmenta Epiſtolarum Manichæi a Venerando Jo. Frid. Wincklero, Paſtore jam digniſſimo Eccleſ. Hamb. ad D. Nicolai, Græce mecum communicata p. 285. Manichæorum varia genera p. 286. Catalogus Manichæorum plerorumque, quorum apud veteres mentio p. 287. Scriptores veteres editi, inediti & deperditi, qui contra Manichæos ſcripſerunt p. 289. Argumenta librorum quatuor Titi Boſtrenſis contra Manichæos, Græce & latine p. 293. Scriptores recentiores ad idem Argumentum facientes p. 295.

CAPUT II. Ex ſcriptoribus quarti ſæculi duo tantummodo ob arctius temporis ſpatium jam ſelecti, Athanaſius & Ephraim Syrus p. 296.

De S. Athanaſio ejusque vitæ ſcriptoribus p. 297. Plures Athanaſii p. 298. Editiones ib. Editio Montfauconiana accurate recenſita cum variis obſervationibus. Tomus I. p. 300. Tomus II. p. 302. Tomus III. p. 306. Supplementum ab eo tempore a Clariſſ. Montfaucono editum in nova SS. Patrum collectione p. 316. Scripta S. Athanaſii deperdita p. 318.

De S. Ephraim Syro p. 319. Syriace ab eo ſcripta inedita ac deperdita p. 320. Quæ Græce Oxoniæ edita ſunt, accurate recenſita adſcriptis paginis Voſſianæ editionis ubi eadem latine tantum prodierunt p. 326. Codices MSS. Græci & ſcripta deperdita p. 331. Editiones latinæ & verſiones variæ, & Græco-latina editio, quam molitus pridem Joannes Aubertus p. 332. Alii Ephræmi p. 335.

BIBLIO-

BIBLIOTHECÆ GRÆCÆ

LIBER V.

DE SCRIPTORIBUS GRÆCIS CHRISTIANIS,

aliisque, qui vixere à Constantino M. usque ad captam A. C. 1453. à Turcis CPolin.

CAPUT I.

De Scriptoribus Græcis Christianis ante Constantinum M. Imp.

Codex Apocryphus N. T. 1. *Cotelerii Patres Apostolici.* 2. *Grabii spicilegium Patrum.* 3. *Testamentum XII. Patriarcharum & Acta S. Pauli & Theclæ, ibid. S. Barnabas ejusque Acta & Epistola* 4. *Scripta Dionysio Areopagitæ supposita, ut videtur ab Apollinarii discipulis.* 5. *Eorum interpretes & editiones.* 6. *Epistola MS. ad Timotheum de morte Petri & Pauli.* 7. *De perdita scripta.* 8. *De Hermæ Pastore loca veterum & fragmenta Græca Cotelerio præterita.* 9. *Editiones.* 10. *Pastoris Presbyteri Acta Praxe-*

dis Virginis. Pastor Episcopus Gennadio memoratus. 11. *Clemens Rom. eique suppositæ scriptæ & eorum editiones.* 12. *S. Ignatii Epistolæ & Acta.* 13. *Alii Ignatii, ibid. S. Polycarpi & Smyrnensis Ecclesiæ Epist. atque de S. Pionio.* 14. *Justinus Martyr.* 15. *Index scriptorum ab eo allegatorum.* 16. *Martyres Lugdunenses & S. Irenæus.* 17. *Index scriptorum laudatorum â S. Irenæo.* 18. *Theophilus Antiochenus.* 19. *Tatianus & Ammonius.* 20. *Clemens Alex.* 21. *Index scriptorum ab eo laudatorum, plenior quam editus à Clariss. Nurrio.* 22. *Excerpta Theodoti cum latina versione hactenus inedita Francisci Combefis.* 23. *De S. Melitone & scriptoribus aliis sæculi secundi deperditis.* 24. *S. Hippolytus Portuensis.* 25. *Alii Hippolyti, ibid. Origenes & de ejus scriptis pamlipomena quædam.* 26. *Index scriptorum ab Origene laudatorum.* 27. *Gregorius Thavmaturgus.* 28. *Methodius Patarensis.* 29. *Alii Methodii.* 30. *Archelaus Carrharum Episc.* 31. *De S. Dionysio Alex. & aliis sæculi tertii scriptoribus deperditis,* 32.

I.

POst ea, quæ de scriptoribus sacris Novi fœderis dicta à mē libro superiore quarto sunt, & quæ de suppositis Apostolicorum temporum scriptis in Codice Apocrypho Novi Testamenti Hamb. 1703. 8. notare me memini, prima jam deinceps tria à CHRISTO nato sæcula percurrere juvat, non ut Virorum præclarorum quæ in manibus omnium sunt de scriptoribus Ecclesiasticis commentaria compilem, sed præcipua attingendo eruditos eorum labores qualicunque observationum spicilegio augeam, illustremve.

II. Ad *primum* & *secundum sæculum* memorandæ inprimis binæ scriptorum collectiones sunt, una *Jo. Baptistæ Cotelerii*, qui Parisiis A. 1672. fol. Patres Apostolicos edidit, inde Amstelodami A. 1698. Jo. Clerico curante non sine auctario recusos, quoniam prior editio consumtis incendio * plerisque exemplis rarissime conspicitur. In hoc occurrunt SS. *Barnabæ, Clementi, Hermæ, Ignatio & Polycarpo* tributa scripta ad MSS. castigata codices, versioneque & notis eruditissimis illustrata, quibus laudatus Clericus in sua editione animadversiones aliorum quot-

* Vide Tho. Ittigium τὸν μακαρίτην de Bibliothecis Patrum p. 401. & 630. Obiit Cotelerius Parisiis A. 1686. 12. August. ætatis 58. de cujus vita & scriptis præter Ephemerides eruditorum & Bailletum de pueris eruditis p. 353. adeunda Graverolii Epistola Sorberianis præmissa, & Epistola Baluzii ad Bigotium quæ Amstelodamensi Patrum Apostolicorum editioni præfigitur.

quotcunque reperire potuit virorum doctorum & suas quasdam, & Guil. Beveregii Codicem Canonum primitivæ Ecclesiæ vindicatum notasque ad Canones Apostolicos, Jac. Usserii dissertationes Ignatianas & Jo. Pearsonii vindicias Epistolarum Ignatii addidit.

III. Alteram collectionem debemus Viro doctissimo *Jo. Ernesto Grabe* Regiomontano Borusso, cujus spicilegium SS. Patrum & Hæreticorum I. & II. sæculi lucem vidit Oxonii 1698. & 1699. 8. duobus Voluminibus, & præter fragmenta varia ex libris MSS. atque eruditas observationes, Græce & Lat. continet inedita ante *Acta Pauli & Theclæ* è MSS. Bodlejanis, & *Testamentum XII. Patriarcharum* è MS. Cantabrig. quod cum codice Oxon. contulit, addita veteri versione *Roberti Grosthead* Episcopi Lincolnienſis ad duos MSS. Codices recensita. Qui singula in utroque huius spicilegii Volumine comprehensa distinctius nosse volet, præter Ephemerides literarias librum laudati Doctoris mei D. Tho. Ittigii de Bibliothecis Patrum p. 699. seq. evolvere poterit, ubi Actis Theclæ, totique adeo illi narrationi fidem detrahit variis argumentis. Testamentum XII. Patriarcharum recensere atque recudendum dare animus est in codice Pseudepigrapho V. T.

IV. De S. BARNABA Apostolo videndus præter alios Tillemontius in Memoriis Hist. Eccles. T. I. tum Placidus Puccinellus in vita S. Barnaba primi Mediolanensis Archi-Episcopi, Mediolan. 1649. 4. & Daniel Papebrochius in Actis Sanctor. ad diem XI. Junii T. 2. p. 421. seqq. ubi exhibentur etiam *Acta & passio S. Barnabæ in Cypro* parum licet digna fide sub ementito nomine *Johannis Marci* Græce ex MS. Vaticano cum Sirleti versione & Papebrochii notis p. 431-436. & *laudatio S. Barnabæ Apost.* auctore *Alexandro* Monacho Cyprio, itidem Græce ex Vaticana Bibl. cum interpretatione Francisci Zini, & ejusdem Papebrochii observationibus p. 436-453. Vetus latina versio Epistolæ quæ sub Barnabæ nomine exstat & cujus editiones retuli libro IV. c. 5. §. 14. in antiquo Corbejensi Codice tribuitur S. *Philastrio* Brixiensi Episcopo, ita enim legendum, in Actis Sanctor. T. 2. Junii p. 457. & 460. ubi bis perperam excusum est nomen Philostorgii. Editionibus Epistolæ Barnabæ ibi à memoratis addenda latina Puccinelli, in vita Barnabæ jam a me laudata, & Germanica ad calcem N. T. ex G. Arnoldi versione excusa Schifbecæ prope Hamburgum 1710. 12.

V. Scripta ambulantia sub nomine S. DIONYSII *Areopagitæ* a)

a) Ejus meminit S. Lucas Actor. XVII. 34. Plura de hoc Dionysio sed minus certa tradunt

qui primus deinde Athenarum Episcopus b) & Domitiano imperante c) affectus martyrio fuit, licet haud indigna lectu, si cum judicio evolvantur, tamen quatuor primorum sæculorum ignota scriptoribus, atque ut vel ex Theodori presb. libro pro scriptis Dionysii apud Photium Cod. 1. constat, jam olim vocata in dubium & Dionysii illius nomini haud dubie suppositа sunt, ut demonstrarunt Jo. Dallæus libro 1. de Dionysii & Ignatii scriptis Genev. 1666. 4. Alex. Morus ad Act. XVII. 34. Georg. Hackewillus, Anglus Libro de providentia DEI Lond. 1635. f. 208. seq. Edmundus Albertinus de Eucharistia p. 260. seq. Jac. Usserius in diss. de Dionysio, edita ad calcem ejus libri de Scripturis sacrisque vernaculis p. 281. seq. Wilhelmus Ernestus Tenzelius Exerc. Select. T. 2. p. 285. ubi Schelstrateni, & Tho. Ittigius diss. de Patribus Apostolicis p. 143-165. & in selectis Hist. Eccles. Sæculi 1. capitibus p. 25-43. ubi Laur. Cozzæ d) & Claudii Davidis argumenta convellit. Atque ex ipsis Romanæ Ecclesiæ sociis præter alios Jo. Launojus in judicio de libris Dionysio Areopagitæ inscriptis, Phil. Labbeus T. 1. de scriptor. Eccles. p. 766. seq. Nicolaus le Nourry in Apparatu ad Bibl. Patrum diss. X. Jo. Morinus de sacris Ordinationibus p. 28. sq. 42. seqq. & Nanus Tillemontius T. 2. Memor. Eccles. p. 437. seq. qui p. 443. seq. Pearsonii quoque confutat rationes, quibus in Ignatii vindiciis lib. 1. c. 10. vir ille doctus voluit ostendere scripta Dionysio jam suppositа esse circa A. C. 330. quod visum etiam Beveregio notis ad Synodicum p. 72. b. Sane ab aliis videntur rectius referri ad sæculum quintum, quandoquidem & Severianis Dionysii Areopagitæ scripta

dunt Vitæ sanctor. & Menæa 3. Octobr. & quæ ex Sim. Metaphraste, Mich. Syngelo, & Methodio sive Metrodoro aliisque leguntur T. 2. Operum Dionysii edit. Corderianæ, ubi & vita S. Dionysii scripta á Petro Halloix ex T. 1. Vitar. scriptorum Orientalium, Duaci 1633. fol. & Martini Delrio vindiciæ Areopagiticæ contra Joseph. Scaligerum Antwerp. 1608. 8. pridem editæ occurrunt. Videndus etiam Andreas Saussæus de Mysticis Galliæ scriptoribus, Paris. 1639. 4.

b) Dionysius Corinthius apud Euseb. III. 4. & IV. 23. Hist. Eccles. Confer Constitutt. Apostol. VII. 46. & ibi Cotelerium.

c) Vide Sirmondum de duobus Dionysiis c. 8. & Tillemontium Memor. Ecclesiast. T. 2. p. 435. Varias de Dionysio Areopagita fabulas excutit B. Jo. Georgius Dorscheus in semestri Tiburtio Dionysiaco p. 32. seq.

d) De Cozzæ Vindiciis Areopagiticis ad Clementem XI. Romæ 1702. 4. editis, vide Acta Er. 1703. p. 401. & de Claudii Davidis diss. sur S. Denis l'Areopagite (Paris 1702. 8.) Act. Er. 1704. p. 168. & Ephemerides Parisienses A. 1702. p. 304. seq. ubi argumenta ipsius itidem breviter refutata invenies. Cozzæ libro subjuncta Jo. Novii pro operibus S. Dionysii adversus Laur. Vallam Apologia.

pta A. C. 532. e) in collatione CPolitana jactantibus Catholici responderunt: *illa testimonia quæ vos Dionysii Areopagitæ dicitis, unde potestis ostendere vera esse, sicut suspicamini? si enim ejus erant, non potuissent latere B. Cyrillum. Quid autem de B. Cyrillo dico? quando & B. Athanasius si pro certo sciisset ejus fuisse, ante omnia in Nicæno Concilio de consubstantiali Trinitate eadem testimonia protulisset adversus Arii diversæ substantiæ blasphemias. Si autem nullus ex antiquis recordatus est ea, unde nunc possitis ostendere quia illius sint nescio.* Ibidem, ut ab Eulogio apud Phot. Cod. 230. Leontio πρόξει octava de sectis, Facundo lib. 1. & Liberato in breviario c. 10. Apollinaristæ arguuntur quod scripta præclarorum Ecclesiæ Doctorum falsaverint, Julioque Episcopo Rom. Epistolam ad Dionysium suppposuerint, ut adeo non absurde conjecerit Eduardus Stillingfleetus f) Dionysium istum Apollinaris discipulum sub Areopagitæ nomine scripta sua ex Plotini, Porphyrii, Jamblichi & aliorum Platonicorum g) scriptis incrustata edidisse, dicasseque Timotheo, quo nomine uti notissimus ille S. Apostoli Pauli discipulus fuit, ita memoratur etiam Timotheus quidam inter Apollinaris discipulos à Damaso, Gennadio, Augustino, Theodorito V. 10. Hist. aliisque. Saltim probabilius esse videtur Areopagitæ scripta suppposita fuisse ab Apollinaristis (vel ut Morino visum ab Eutychianis) quam à Gregorio M. quæ Clarissimi Dodwelli suspicio est p. 389. lib. de jure Laicor. sacerdotali. Quin ne lecta quidem à Gregorio Dionysii scripta (licet hom. 34. in Evang. illius dictum memoret) colligunt Petavius de Angelis p. 107. & Jo. Morinus de sacris Ecclesiæ Ordinatt. p. 421.

VI. *Dionysii Alexandrini* commentaria in Areopagitam quæ laudantur à Jo. Cyparissiota de Theologia Symb. quæque in Bibl. nobilis Veneti, Collini MSta fuisse testatur Turrianus, non Episcopi illius, medii sæculo tertio clari sunt, sed longe junioris *Dionysii Alexandrini Rhetoris*, ut notatum Edm. Albertino de Eucharistia p. 261. Neque diversa à σχολίοις in Dionysium, quas alii tribuunt *Johanni Scythopolitano*, quasque *Maximi* Monachi scholiis permixtas Usserius * observavit. Has latine verterat Anastasius Bibl. sed illa versio intercidit. Vertit & Rob. Lincolnien-

e) Baron. ad A. C. 532. n. 39.

f) Respons. ad Cressii Apologiam de fanaticismo Ecclesiæ Rom. c. 2. p. 133.

g) *Platonica quoad potuit decreta persecutus, Christianis ea dogmatibus alligare contendit.* Ita de Dionysio Petavius IV. 10. de DEO. Conser Tho. Galeum ad Jamblichum de Mysteriis, Ægyptior. p. 207.

*) Vide ejus diss de Dionysio quam H. Warthonus edidit ad calcem libri de scripturis sacrisque vernaculis. p. 299.

nienſis. Cæterum *Maximi* ſcholia & *Georgii Pachymeræ*, Maximum plerumque ſecuti, paraphraſis Græce & latine exſtant in editione operum Dionyſii Corderiana. *Johannis Darenſis* Metropolitæ commentarios Syriace ſcriptos necdum editos Jo. Morinus h) ait Maximo & Pachymeræ ingenii acumine & Philoſophicis in re Theologica ratiociniis longisſime antecellere, verum neutiquam ſcriptos eſſe ſæculo quarto, ut Abrahamo Ecchellenſi i) perſuaſum, ſed poſt A. C. 692. *Germani* Patriarchæ CPol. ſcholia in Bibl. Vaticana adhuc ſervantur. *Georgii Hieromnemonis* in Bibl. Medicea. Latine vertit ſcripta Areopagitæ tributa perlataque in Galliam A. C. 827. *Hilduinus* Abbas Sandionyſianus ad Ludovicum Pium Imp. quæ ejus interpretatio præter pauca Areopagiticis ejus k) inſerta interiit. *Johannis Scoti* Erigenæ ad Carolum Calvum, & *Johannis Saraceni* circa A. 1180. clari exſtat, quemadmodum & *Thomæ* Vercellenſis Abbatis circa A. 1240. Paraphraſis ſeu Commentarius in Dionyſium: Scholia Dionyſii Carthuſ. & Hugonis, Alberti M. & Thomæ. *Roberti* quoque *Groſtehead* Lincolnienſis Epiſcopi verſionem & commentarium ſervat Bibl. Collegii corporis Chriſti Oxon. Transtulerunt etiam Dionyſium latine *Ambroſius Camaldulenſis*, *Marſilius Ficinus* Myſticæ Theologiæ quam *Joh. Eccius* quoque & *Carolus Herſentius* illuſtrarunt, & libri de Myſtica Theol. interpres, tum *Joach. Perionius*, *Conradus Clauſerus* & noviſſime *Balthaſar Corderius*. Prima editio Græca lucem vidit Florentiæ in ædibus Philippi Juntæ 1516. 8. præfixo Gloſſario Græcô vocabulorum difficiliorum, quod in MS. Cæſareo etiam reperit Lambecius & male pro inedito habuit. Alias Græcas latinasque à Caveo, Ittigio l) Nourrio & Cozza recenſitas omitto. Corderianam præſtantiſſimam Græco latinam Antvverp. 1634. fol. 2. Vol. (cui A. 1644. defenſio Areopagitæ, auctore *Joanne Chaumontio* acceſſit,) diſtinctius recenſet Labbeus T. 1. p. 260. ſeq.

VII. In Bibliotheca Cæſarea præter latinos duos exſtant Codices MSS. Græci tres operum Dionyſii, quos cum Corderiana editione conferri operæ pretium eſſe notat Lambecius quem vide Lib. III. p. 67. ſqq. & in itinere ſacro Cellenſi p. 175. ſeq. Idem Lambecius *Epiſtolam* ibi MS.

h) De ſacris Eccleſiæ ordinationibus p. 493. ſeq. edit. Pariſ.

i) In Epiſtola ad Jo. Morinum apud Rich. Simonem ad Gabr. Philadelphienſem p. 279. & in notis ad Catalogum Hebed Jeſu p. 46. Confer. Hottingeri Bibl. Or. p. 290.

k) Hilduini Areopagitica vide apud Surium ad IX. Octobr.

l) Diſſ. de Patribus Apoſtolicis p. 134. ſeq. Nourrius diſſ. 10. Apparat. ad Bibl. Patrum §. 21. & Cozza Vindic. Areopagit. part. 2. c. 22.

MS. exstare refert *ad Timotheum*, *de morte SS. Apostolorum Petri & Pauli*. Nam *Epistola de Ecclipsi Solis ad Apollophanem* c) quæ latine tantum ex Hilduini Areopagiticis à Corderio T. 2. p. 273. cum Halloixii notis exhibetur, in Codicibus Græcis Cæsareanis etiam exulat. Dionysii loca plura profert Gregoras lib. 23. Hist. quemadmodum & Plotini Maximique.

VIII. Deperdita Dionysii hujus scripta sunt, περὶ ψυχῆς, περὶ δικαίου καὶ θείας δικαιωτηρίου περὶ θείων ὕμνων, περὶ νοητῶν καὶ αἰσθητῶν, περὶ θεολογικῶν ὑποτυπώσεων (cujus operis frequenter meminit Dionysius, Vide T. 1. p. 437. 444. 455. 465. 482. 490. 492. 497.) & περὶ συμβολικῆς θεολογίας. His Pachymeri in prooemio p. XLIII. memoratis, ex Gyraldo dial. 5. de Poëtis qui id in Commentariis Græcis observasse se ait, adjunges περὶ δ' μακαρίου ἱεροθέου de illo nimirum *Hierotheo* præceptore suo, ex cujus ἐρωτικοῖς ὕμνοις affert quædam Dionysius cap. 4. de divinis nominibus. Anonymus MS. apud Lambecium lib. 3. p. 69. addit περὶ τῆς κατὰ νόμον ἱεραρχίας, Sed addit è male lecto libri de Eccles. Hierarchia loco, ut notavit Halloisius apud Corder. T. 2. p. 379. Idem recte monet librum περὶ τῶν Ἀγγελικῶν ἰδιοτήτων καὶ τάξεων, qui cap. 4. de divinis nominibus allegatur, haud diversum esse à libro qui exstat de Cœlesti Hierarchia. Vide etiam si placet quæ ibidem Halloisius subjungit de *Actis Martyrii S. Eutropii* sodalis sui, quæ cum *Epistola ad Clementem* Episcopum Romanum misisse Dionysius traditur apud Vincentium Bellovac. XI. 18. speculi Hist.

IX. De libro triplici, qui *Pastoris* titulo ex veteri latina versione a) exstat, & visiones 4. Mandata 12. ac 10. similitudines complexus ab antiquis Scriptoris tributus est HERMÆ sive illi (quod magis placet) cujus mentio Rom. XVI. 14., sive Hermæ Pii Episcopi Rom. fratri

c) In illa Epistola pro *Philippo Aridæo* Philippi Medmæi Mathematici nomen reponendum est, de quo dixi lib. 3. cap. 5. § 8.

a) *Anastasium* Bibliothecarium versionis illius auctorem esse incerta plane & parum credibilis conjectura est Casp. Barthii, notis ad Hermam. p. 855. neque de *Rufino* constat, cum minime necesse sit veteres omnes interpretationes deberi Anastasiis atque Rufinis. Etiam hoc sine causa à Barthio pronunciatum esse existimo p. 860. 868. & 870. quod interpres tantum eclogarium egerit. Dubito quoque an multi assensuri sint doctissimo Viro Tho. Galeo, qui præfat. ad Opuscula Physica Ethica & Mythologica Pseudoclementem in libro Pastoris citat. *Nam Clementis*, inquis, *opus esse, multa sunt quæ suadent.*

tri b) pauca erunt quæ notabo post virorum doctisſimorum induſtriam. Inprimis afferam loca nonnulla veterum, Cotelerio, qui magnum eorum numerum editioni ſuæ præfixit, præterita. Philaſtrius hæreſi CXXII. *Cum anima facta ſit ex nihilo ſcilicet, ut ſcriptum eſt: qui fecit ex nihilo omnia ut eſſent quæ non erant.* Confer lib. 2. Hermæ mandat. 1. Auctor Homiliæ de aleatoribus ad calcem Operum S. Cypriani: *Dicit enim Scriptura Divina, Væ erit Paſtoribus. Quod ſi ipſi Paſtores negligentes reperti fuerint, quid reſpondebunt Domino pro pecoribus? à pecoribus ſe eſſe vexatos? non credetur illis. Incredibilis res eſt Paſtores pati poſſe aliquid à pecore. Magis punientur propter mendacium ſuum.* Confer lib. 3. ſimilitudine IX. n. 31. Johannes Sarisberienſis Epiſtola 172. c) Paſtorem Hermæ accenſet libris Apocryphis V. T. quod etiam fieri in Codice latinorum Bibliorum ante 800. annos exarato, qui in Bibl. S. Germani extat, notatum Rich. Simoni lib. 2. Hiſt. Crit. N. T. p. 106. Franciſcus enim Junius fallitur, qui per Paſtorem intellexit librum tertium Maccabæorum, ideoque tacito licet nomine illum perſtringit Stephanus le Moyne notis ad Varia ſacra p. 1065. ubi illuſtrat ſtichometriam Nicephori, in qua veluti in Gelaſii decreto & Athanaſii ſynopſi inter Apocrypha N. T. Paſtor Hermæ memoratur. Secutus tamen Junii ſententiam Petrus Pithoeus eſt, de latinis Biblior. interpretibus p. 8. His adde locum Didymi in Catena ad Job. VIII. 17. à Patricio Junio edita p. 202. & alium Operis imperfecti in Matth. XIX. 28. quem teſtimoniis de Herma adjungere jubet ipſe Cotelerius ad lib. 3. ſimilitud. 9. §. 2. p. 112. tum loca Origenis T. 14. in Matth. 19. p. 361. edit. Huetii, & tractat. 30. in Matth. 24. in veteri latina verſione, quæ præter locum ex Catena MS. in Epiſtolas Catholicas ad Jacob. 1. 6. obſervavit C. V. Jo. Erneſtus Grabe ſpicilegii Patrum T. 1. p. 303. 304. Denique Bernardus de Montfaucon Sacerdos & Monachus Benedictinus in præclara ſua Athanaſii editione Tom. 3. ex Codice Colbertino vulgavit Doctrinam ſub Athanaſii nomine ad Antiochum, nec Cotelerio, nec tunc cum ſpicilegium ederet doctisſimo Grabio viſam, in qua fragmenta bene multa Græca Hermæ d) oc-

b) Ita Pſeudo Tertull. 3. adverſus Marcion. & liber Pontificialis in vita Pii. Sed antiquiorem eſſe Hermæ librum ſcriptum ante excidium Hieroſolym. Clemente Romano Epiſcopo, & ab Irenæo, jam pro libro ſacro laudatum, recte monuere Pearſonius Vindic. Ignatii lib. 1. c. 4. & lib. 2. c. 13. f. 408. & H. Dodwellus diſſ. de ſucceſſione Rom. Pontificum. c. XI. §. 5.

c) Confer Cotelerii notas ad T. 1. monumentor. Eccleſiæ Græcæ p. 725. & quæ pridem ſcripſi in Codice Apocrypho N. T.

d) occurrunt, quæ legiſſe neminem pœnitebit: quare ea hoc loco eum adjuncta à me ut conferri poſsit antiqua verſione exhibere integra juvat, cum prius notavero Clariſſ. Nourrium quoque teſtimonia Veterum de Herma exhibere in Apparatu ad Bibl. Patrum edit. in fol. p. 1367. ſeqq. ſed nulla addidiſſe Cotelerianis, præter locum Clementis VI. Strom. p. 638. & alterum Grabio etiam notatum Origenis ad Matth. XXIV. 32.

Fragmenta S. Hermæ ex Doctrina ad Antiochum Ducem, edita ſub nomine S. Athanaſii Alexandrini.

Lib. 2. Mandatum Primum.

Pag. 252. Tom. 3. edit. Benedictin. Πρῶτων πάντων πίστευσον, ὅτι εἷς ἐστιν ὁ Θεὸς, ὁ τὰ πάντα κτίσας καὶ καταρτίσας καὶ ποιήσας ἐκ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι. Ὁ μόνος πάντα χωρῶν, μόνος ἀχώρητος ὤν &c.

Primum omnium crede, quod unus eſt Deus, qui omnia creavit & conſummavit, & ex nihilo omnia fecit. Ipſe capax univerſorum, ſolus immenſus eſt.

Mandatum II.

Pag. 253. Ἁπλότητα ἔχε καὶ ἀκακος γενοῦ, καὶ ἔσο ὡς τὰ νήπια τὰ μὴ γινώσκοντα πονηρίαν, τὴν ἀπόλλυσαν τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Πρῶτον μὲν μηδενὸς κακολάλει, μηδὲ ἡδέως ἄκουε τοῦ κακολάλουντος. Εἰ δὲ μὴ, καὶ σὺ ἀκούων ἔνοχος ἔσῃ τῆς

Simplicitatem habe, & innocens eſto; & eris ſicut infans, qui neſcit malitiam, quæ perdidit vitam hominum. Primum de nullo male loquaris, neque libenter audias male loquentem. Sin vero, & tu audiens particeps eris

B ἁμα-

d) Græcos Hermæ libros inſpiciendi magno deſiderio flagrabat Grotius Epiſtola 768. qua teſtatur ſe fragmenta Chriſtianorum primi & ſecundi ſeculi diligenter collegiſſe. Forte in Græcis, ſi integra exſtarent, occurreret quod auctor libri Pontificalis memorat *mandatum quod præcepit Angelus Domini cum venit ad Hermam in habitu Paſtoris, & præcepit ei ut Paſcha die Dominica celebraretur.* Ad aliud enim opus reſpicere illum ſcriptorem ægre crediderim. Cæterum latina quæ habemus Hermæ antiquiora eſſe Tertulliano, & ab illo lecta perſuadet ſibi Clariſſ. Nourrius Apparatu ad Bibl. Patrum diſſ. IV. c. 6. p. 53. Præterea Cotelerius notis ad lib. 2. mandat. 5. laudat interpretationem Codicis Victorini, ſive Bibliothecæ S. Victoris, *preſſius non raro inhærentem Græcis* ab Antiocho in Homiliarum opere citatis, *magno uſui futuram, ſi quando Hermas, qua lingua ſcripſit, in lucis oras exierit.*

ἁμαρτίας ⸗ καλαλαλιᾶς. Πονηρὸν γὰρ πνεῦμα ἐστιν ἡ καλαλαλιὰ καὶ ἀκατάσχετον δαιμόνιον, μηδέποτε εἰρηνεύον, ἀλλὰ πάντοτε ἐν διχοστασίαις κατοικῶν. Ἄπεχε ἐν ἀπ' αὐτῆς, καὶ εἰρήνην ἕξεις μετὰ πάντων. Ἔνδυσαι δὲ τὴν ἁπλότητα καὶ τὴν σεμνότητα, ἐν οἷς οὐδὲν πρόσκομμά ἐστι πονηρὸν, ἀλλὰ πάντα ὁμαλὰ καὶ ἱλαρά.

peccati male loquentis de fratre tuo. Pernicioſa eſt delectatio, inconſtans dæmonium eſt; nunquam in pace conſiſtit, ſed ſemper in diſcordia manet: contine te ab illa, & ſemper pacem habe cum fratre tuo. Indue conſtantiam ſanctam in qua nulla ſunt peccata ſed omnia læta ſunt.

Mandatum III.

Ἀλήθειαν ἀγάπα, καὶ πᾶσα ἀλήθεια ἐκ ⸗ στόματός σου ἐκπορευέσθω, ἵνα τὸ πνεῦμα ⸗ θεὸς κατοικῇ σοι. Οἱ γὰρ ψευδόμενοι ἀθετοῦσι τὸν Θεὸν. Ἔλαβον γὰρ πνεῦμα ἀληθείας καὶ ἐγένοντο οἰκητήρια ⸗ ἀληθινῆς πνεύματος. (Τοῦτο ἐὰν ψευδὲς ἀποδώσωσιν, ἐμίαναν τὴν ⸗ θεοῦ παραθήκην, καὶ ἐγένοντο ἀποστερηταί.)

Veritatem dilige, & omnis ſermo verus ex ore tuo procedat, ut Spiritus, quem Dominus conſtituit in carne tua, verax inveniatur apud cunctos homines &c. Qui ergo mentiuntur, abnegant Dominum, non reddentes Deo depoſitum quod acceperunt. Acceperunt enim Spiritum ſine mendacio. Hunc ſi mendacem reddant coinquinant mandatum Domini, & fraudatores fiunt.

Ibidem.

Ἐὰν τὴν ἀλήθειαν φυλάξῃς, δυνήσῃ σεαυτῷ ζωὴν περιποιήσασθαι.

Si veritatem ſervaveris, poteris vitam conſequi.

Mandatum IV.

Φύλασσε τὴν ἁγνείαν, καὶ μὴ ἀναμενέτω * ἐπὶ τὴν καρδίαν σου περὶ γυναικὸς ἀλλοτρίας ἢ περὶ πορνείας τινὸς, ἢ περὶ τοιούτων ὁμοίων. Τοῦτο γὰρ ποιῶν ἁμαρτίαν μεγάλην ἐργάζῃ -- Βλέπε οὖν, ἄπεχε ἀπὸ τ ἐνθυμήσεως ταύτης.

* Leg. ἀναβαινέτω.

Mando, ait, tibi, ut caſtitatem cuſtodias, & non aſcendat tibi cogitatio cordis de alieno matrimonio, aut de fornicatione, hæc enim parit peccatum magnum, -- Vide ergo tu; abſtine te ab hac cogitatione.

Man-

Mandatum V.

Φύλασσε τὴν ἄνειαν, καὶ μακροθυμίαν, καὶ γίνῃ σωφρονίστος, καὶ πάντων τῶν πονηρῶν ἔργων κατακυριεύσεις, καὶ ἐργάσῃ πᾶσαν δικαιοσύνην. Ἐὰν γὰρ μακρόθυμος ἔσῃ, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατοικῆσαν ἐν σοὶ καθαρὸν ἔσται, μὴ σκοτάζομενον ὑπὸ πονηροῦ πνεύματος, μὴ μιάμφον* ὑπὸ τῆς ὀξυχολίας &c.

Æquanimis esto & patiens, & omnium operum nequissimorum dominaberis, & operaberis omnem justitiam. Quod si patiens fueris, Spiritus Sanctus qui habitat in te, mundus erit, & non obscurabitur ab aliquo nequissimo Spiritu. &c.

Ibidem.

Ἐὰν γὰρ λαβὼν ἀψινθίου μικρὸν εἰς κεράμιον μέλιτος ἐπιχέῃς, ἆρ' οὐχὶ ὅλον τὸ μέλι ἀφανίζεται, καὶ τοσοῦτον μέλι ὑπὸ βραχίστου ἀψινθίου ἀπόλλυται; -- Ἐὰν δὲ εἰς τὸ μέλι μὴ βληθῇ τὸ ἀψίνθιον, γλυκὺ ἔσεσθαι τὸ μέλι, καὶ εὔχρηστον πάντως γίνεσθαι τῷ δεσπότῃ. Βλέπε γὰρ ὅτι ἡ μακροθυμία γλυκυτάτη ἐστὶν ὑπὲρ τὸ μέλι, καὶ εὔχρηστον ἐστὶ τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐν αὐτῇ κατοικεῖ, ἡ δὲ ὀξυχολία τὴν μακροθυμίαν μιαίνει.

Si quis enim assumat absinthii pusillum & mittat in amphoram mellis, nonne totum mel exterminabitur? & tantum mellis à modico absinthio disperit. -- Sed si in mel non mittatur absinthium; dulce erit, & in usu Domino suo. Vide enim, quam sit æquanimitas dulcior melle; & utilis erit Domino qui in ipsa commoratur: nam iracundia inutilis est.

Ibidem.

Pag. 253. seq. Ἄκουε δὴ καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς ὀξυχολίας πῶς πονηρά ἐστιν καὶ πλανᾷ τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ, καὶ καταστρέφει τῇ ἑαυτῆς ἐνεργείᾳ. οὐκ ἀποπλανᾷ δὴ τοὺς ὄντας πλήρεις ἐν τῇ πίστει, οὐδὲ ἐνεργῆσαι δύναται εἰς αὐτοὺς, ὅτι ἡ δύναμις τοῦ Κυρίου μετ' αὐτῶν ἐστιν. Ἀλλὰ ἀποπλανᾷ τοὺς διψύχους. Ὅταν γὰρ ἴδῃ τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους ἐνσαθροῦντας, παρεμβάλλει

Audi nunc, inquit, nequitiam iracundiæ, quam prava, quamque noxia est, & quo pacto servos Dei evertit. Qui enim pleni sunt in fide, non potest nocere illis, quoniam virtus Dei est cum illis. Evertit enim dubios & vacuos. Quoties autem viderit tales homines, injicit se in corda eorum, & de nihilo aut vir aut mulier amaritu-

* Forte μιαινόμενον, vel μειούμενον.

ἑαυτὴν εἰς τὴν καρδίαν τ̃ ἀνθρώπ, καὶ ὅτως πικραίνεται ἄνθρωπος ἕνεκεν βιωτικῶν πραγμάτων, ἢ φίλ τινὸς, ἢ ὠβὶ δόσεως καὶ λήψεως ἢ ὠβὶ τοιούτων μιαρῶν πραγμάτων. Ταῦτα πάντα μωρά ἐσιν, καὶ κενὰ καὶ ἀσύμφορα τοῖς δ̃λοις τ̃ Θε̃. ἡ δ̃ μακροθυμία μεγάλη ἐσὶ καὶ ἔχυσα τὴν δύναμιν ἰσχυρὰν καὶ καθημένην * ἐν πλατυσμῷ μεγάλῳ, ἱλαρὰ, ἀγαλλιωμένη καὶ ἀμέριμν☉ ὅσα δοξάζει τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, μηδὲν ἔχυσα ἐν ἑαυτῇ πικρὸν, παραμένυσα δ̃ παν̃ὸς ἐν πραότητι καὶ ἡσυχία. Αὕτη ὃν ἡ μακροθυμία κατοικεῖ μετὰ τῶν πίσιν ἐχόντων ὁλόκληρ☉. Ἡ δ̃ ὀξυχολία πρῶτον μὲν μωρία ἐσὶν καὶ ἐλαφρία φρενῶν. Εἶτα ἡ μῆνις ἐκ τοσούτων κακῶν συνισαμένη γίνεται ἀματρία μεγάλη καὶ ἀνίατ☉. Ὅταν γὰρ πάν̃α τὰ ἀνθρώπινα τα῀ῦτα ἐν ἑνὶ ἀγγείῳ κατοικεῖ, ὅπυ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὑ χωρεῖ ἐκεῖνο τὸ ἄγγ☉, ἀλλ' ὑπερπλεονάζει, τὸ τρυφερὸν πνεῦμα μὴ ἔχον συνήθειαν μετὰ πονηρ̃ πνεῦμα☉ κ σκληρότη☉ καὶ οἰκεῖν, ὑποχωρεῖ † ἀπὸ τ̃ τοιούτ ἀνθρώπ, καὶ ζητεῖ κατοικεῖν μετὰ πραότη☉ καὶ ἡσυχίας. Εἶτα ὅταν ἀποσῇ ἀπὸ τ̃ ἀνθρώπ ὃ καὶ οἰκεῖ, γίνεται ὁ ἄνθρωπ☉ ἐκεῖν☉ κενὸς ἀπὸ τ̃ πνεύματ☉ τ̃ ἁγίυ, καὶ λοιπὸν πεπληρωμέν☉ τῶν πνευμάτων τῶν πονηρῶν, καὶ ὅλ☉ ἀποτυφλῶται ἀπὸ τ̃ διανοίας τ̃ ἀγαθῆς. ὅτως

dinem percipit, propter res quæ ſunt in uſu, aut pro victu, aut pro aliquo verbo, ſi quod forte incidit, ſupervacuo, aut pro amico aliquo aut debito, aut pro his ſimilibus rebus ſupervacuis. Hæc enim ſtulta ſunt & ſupervacua & vana ſervis Dei. Æquanimitas autem valida eſt & fortis & habet virtutem magnam, & ſedet in amplitudine magna, hilaris, in pace gaudens, & honorificans Dominum in omni tempore manſuete. Hæc enim æquanimitas habitat cum bene fidentibus. Nam iracundia ſtulta eſt & levis & fatua. De ſtultitia vero naſcitur amaritudo, & ex amaritudine iracundia, ex iracundia vero furor. Hic ex tot malis creatus furor, operatur peccatum magnum & inſanabile. Cum enim hæc omnia in uno vaſe ſunt, ubi & ſpiritus Sanctus moratur; non capit hos vas ſed ſupereffluit: quoniam tener Spiritus non poteſt cum malo Spiritu immorari, recedit & habitat cum manſueto: deinde cum receſſerit ab homine cum quo habitabat, fit homo vacuus à Spiritu Sancto, & poſtea repletur ſpiritibus malignis, obcœcatur à cogitatione ** bona. Sic omnibus contingit. Recede ergo tu ab ira-

ὃν

* Καθημένη legit vetus interpres.

† Rectius Antiochus homilia IIo. ἀποχωρεῖ,

** Non quaſi ἀγαθὴ διάνοια hominem occœcet, ſed ut bona mente vacuus atque ita cœcus homo relinquatur.

οὖν συμβαίνει πᾶσι τοῖς ὀξυχόλοις. Ἀπέχου οὖν ἀπὸ τῆς ὀξυχολίας τοῦ πονηροῦ δαίμονος. Ἔνδυσαι δὲ τὴν μακροθυμίαν καὶ ἀντίστηθι τῇ ὀξυχολίᾳ καὶ ἔσῃ ἐπαινούμενος μετὰ σεμνότητος τοῖς ἠγαπημένοις ὑπὸ Κυρίου. Βλέπε οὖν μὴ παραλογήσῃ τὴν ἐντολὴν ταύτην. Ἐὰν γὰρ ταύτην φυλάξῃς, δυνήσῃ καὶ τὰς λοιπὰς τηρῆσαι. Ἴσχυε ὢν ἐν αὐταῖς καὶ ἐνδυναμοῦ καὶ νικήσεις, καὶ ζήσεις Θεῷ.

cundia, & indue animæquitatem, & resiste iracundiæ; & invenieris cum pudicitia & castitate à Deo. Vide ergo ne forte negligas hoc mandatum: si enim huic mandato obedientiam præstiteris; & cætera mandata mea, quæ tibi mandaturus sum, poteris servare. Confirma ergo nunc te in mandatis istis, ut vivas Deo.

Mandatum. VI.

Pag. 254. Ἐνετειλάμην σοι ἐν τῇ πρώτῃ ἐντολῇ, ἵνα φυλάξῃς τὴν πίστιν καὶ τὸν φόβον, καὶ ἐγκρατεύσῃ. Ἀπεκρίθην, Καὶ, Κύριε, οὕτως ἐστίν. Ἀλλὰ νῦν θέλω σοι δηλῶσαι καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν, ἵνα νοήσῃς τὴν δύναμιν, ἣν ἔχουσιν καὶ ἐνέργειαν, διπλαῖ γὰρ εἰσιν, κεῖται γὰρ ἐπὶ δικαίῳ καὶ ἀδίκῳ. Σὺ οὖν πίστευε τῷ δικαίῳ, τῷ δὲ ἀδίκῳ μηδὲν πιστεύσῃς. Τὸ γὰρ δίκαιον ὀρθὴν ὁδὸν ἔχει, τὸ δὲ ἄδικον στρεβλήν.

Præceperam, inquit, tibi in primo mandato, ut custodires fidem & timorem, & ** pœnitentiam. Etiam, inquam, domine. Sed nunc tibi volo monstrare virtutes horum mandatorum, ut scias effectus illorum, quomodo ipsa posita sunt ad justum pariter & injustum. Tu itaque crede justo, injusto autem tu nihil crede. Justitia enim rectam viam habet; at injustitia pravam.

Ibidem.

Δύο εἰσὶν ἄγγελοι μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἷς τῆς δικαιοσύνης, καὶ εἷς τῆς πονηρίας --- καὶ ὁ μὲν τῆς δικαιοσύνης ἄγγελος τρυφερός ἐστι καὶ αἰσχυντηρὸς καὶ πρᾷος καὶ ἰσχυρός. Ὅταν οὖν οὕτως * ἐπὶ τὴν καρδίαν σου ἀναβῇ, εὐθέως λαλεῖ μετὰ σοῦ περὶ δικαιοσύνης, περὶ ἁγνείας, περὶ σεμνότητος καὶ περὶ

Duo sunt genii cum homine. Unus æquitatis, & unus iniquitatis. -- Æquitatis genius tener est, lenis & verecundus, mansvetus & quietus. Cum ergo in cor tuum ascenderit, continuo loquitur tecum de justitia, de pudicitia, de castitate, de benignitate, de

** Forte *continentiam.*

* Leg. οὗτος.

αὐταρκείας, καὶ περὶ παντὸς ἔργου δικαίου, καὶ περὶ πάσης ἀρετῆς ἐνδόξου, Ταῦτα πάντα ὅταν εἰς τὴν καρδίαν σου ἀναβῇ, γίνωσκε ὅτι ὁ ἄγγελος τῆς δικαιοσύνης μετὰ σοῦ ἐστιν. Τούτῳ οὖν πίστευε καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐγκρατὴς αὐτοῦ γενοῦ. Ὅρα οὖν καὶ τοῦ ἀγγέλου τῆς πονηρίας τὰ ἔργα, Πρῶτον πάντων ὀξύχολός ἐστι καὶ πικρὸς καὶ ἄφρων, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ, καταστρέφοντα τοὺς δούλους Θεοῦ. Ὅταν αὐτὸς ἐπὶ τὴν καρδίαν σου ἀναβῇ, γνῶθι αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ. Πῶς Κύριε νοήσω αὐτὸν; λέγει μοι, ἄκουε καὶ προσεχὴς γίνου. Ὅταν ὀξυχολία σοί τις προσέλθῃ, ἢ πικρία, γίνωσκε ὅτι αὐτός ἐστιν ἐν σοί, Εἶτα λοιπὸν ἐπιθυμίαι πράξεων πολλῶν, καὶ πολυτέλεια ἐδεσμάτων καὶ κραιπαλῶν πολλῶν καὶ ποικίλων τροφῶν καὶ οὐ δεόντων, καὶ ἐπιθυμίαι γυναικῶν καὶ πλεονεξίαι, ὑπερηφανίατε καὶ ἀλαζονεία, καὶ ὅσα τούτοις παραπλήσια. Ταῦτα οὖν ὅταν ἐπὶ τὴν καρδίαν σου ἀναβῇ, γίνωσκε, ὅτι ἄγγελος τῆς πονηρίας ἐστὶν ἐν σοί. Σὺ οὖν ἐπιγνοὺς τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἀπόστα ἀπ' αὐτοῦ, καὶ μηδὲν αὐτῷ πίστευε. Ἔχεις οὖν ἀμφοτέρων τῶν Αγγέλων τὰς ἐνεργείας. Σύνες οὖν καὶ Αγγέλῳ τῆς δικαιοσύνης πίστευσον.

venia, de caritate, de pietate. Hæc omnia cum aſcenderint in cor tuum, ſcito quod genius æquitatis tecum eſt. Huic ergo genio crede & operibus ejus. Accipe nunc & genii iniquitatis opera. Primum amarus, iracundus & ſtolidus eſt, & opera illius pernicioſa ſunt, & evertunt ſervos Dei. Cum ergo in cor tuum aſcenderint hæc, intelliges ab operibus ejus, hunc eſſe genium iniquitatis. Quomodo, Domine, intelligam? Audi, inquit, & intellige. Cum iracundia tibi acceſſerit aut amaritudo, intellige eum eſſe in te, deinde cupiditas multorum operum & optimorum ciborum & ebrietatum & appetentia multarum † rerum alienarum & ſuperbia & multiloquia, & ambitio & quæcunque his ſimilia ſunt. Hæc ergo cum in cor tuum aſcenderint; intellige genium iniquitatis tecum eſſe. Tu ergo cum cognoveris opera illius, recede ab illis omnibus, & nihil illi crede, quia mala ſunt opera illius, & non conveniunt ſervis Dei. Habes ergo utrorumque Geniorum opera. Intellige nunc, & crede Genio æquitatis, quia doctrina illius bona eſt.

Mandatum VII.

Athanaſ. p. 255. Φοβοῦ τὸν Κύριον, καὶ φύλασσε τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ

Time Dominum, & mandata ejus cuſtodi. Servans enim ἔσῃ

† Leg. *mulierum & rerum alienarum.*

ἔσῃ δυνατὸς ἐν πράξει, καὶ ἐ πρά-
ξις σε ἀσύγκριτος ἔσαι. Φοβού-
μενος τὸν Κύριον, πάντα καλὰ ἐρ-
γάσῃ. ὗτός ἐστιν ὁ φόβος ὃν δεῖ
σε φοβηθῆναι. Τὸν Διάβολον μὴ
φοβηθῇς, ὅτι δύναμις ἐν αὐτῷ οὐκ
ἔστιν, οὐδὲ φόβος. Ἐν ᾧ οὖ ἡ δύ-
ναμις ἡ ἔνδοξος, καὶ φόβος ἐν
αὐτῷ. Πᾶς γὰρ ὁ δύναμιν ἔχων
καὶ φόβον ἔχει. Ὁ δὲ μὴ ἔχων δύ-
ναμιν, ὑπὸ πάντων καταφρονεῖται
---- ὁ φόβος οὖν τοῦ Κυρίου ἰσχυρὸς
ἐστι καὶ ἔνδοξος. Φοβήθητι οὖν τὸν
Κύριον, καὶ ζήσῃ αὐτῷ, φυλάσσων
τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ.

præcepta Dei, eris potens in omni actu, & omne negotium tuum erit incomparabile. Timens enim Dominum omnia bona operaberis. Hic est timor quo timere oportet, ut salvus esse possis. Diabolum autem ne timeas, timens enim Dominum dominaberis illius, quia virtus in illo nulla est. In quo autem virtus non est, is nec timendus quidem est: in quo vero virtus gloriosa est, is etiam timendus est. Nam qui virtutem non habet, ab omnibus contemnitur. - - Timor utique Domini validus & ingens & glorioſus est. Time igitur Deum, & vives. Et quicunque eum metuerint, custodientes mandata ejus, eorum vita est apud Dominum: non custodientium autem nec vita in illis est.

Mandatum VIII.

Ἡ ἐγκράτεια διπλῆ ἐστιν. Ἐπί
τινων οὖν δεῖ σε ἐγκρατεύεσθαι, ἐπί τι-
νων οὐ δεῖ. --- Τὸ πονηρὸν ἐγκρα-
τεύεσθαι, καὶ μὴ ποιεῖν αὐτό. Τὸ δὲ ἀγα-
θὸν μὴ ἐγκρατεύου, ἀλλὰ ποίει αὐτό.
Ἄκουε, φησὶν, ἐγκρατεύου ἀπὸ πάσης
πονηρίας, ἀπὸ μεθύσματος, ἀνο-
μίας, ἀπὸ τρυφῆς πονηρᾶς, ἀπὸ ἐδεσ-
μάτων πολλῶν καὶ πολυτελῶν, πλάτυ-
σμου, καυχήσεως, ὑψηλοφροσύνης καὶ ὑπερ-
ηφανίας καὶ ψεύδους καὶ καταλαλιᾶς καὶ
ὑποκρίσεως καὶ μνησικακίας καὶ πάσης
βλασφημίας. Ταῦτα τὰ ἔργα πο-
νηρά ἐστι τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων. Τού-

Abstinentia duplex est: à quibusdam ergo abstinere oportet, à quibusdam fere non. - - A malo abstine, & noli id facere. A bono autem abstinere noli, sed fac illud. - - Audi, inquit, abstine ab omni malo, adulteriis, ebrietatibus & comessationibus malignis, ab esca nimia, à lautitia & inhonestate, à superbia, ab abnegatione, à mendacio, à detractione, à nequitia ficta, à recordatione injuriæ & à fama pessima. Hæc enim sunt opera iniquitatum, à

των

των ὧν τῶν ἔργων δεῖ ἐγκρατεύεσθαι τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ. Ὁ γὰρ μὴ ἐγκρατευόμενος τούτων, ἀδύναται ζῆσαι τῷ Θεῷ. Ἄκουε οὖν καὶ τὰ ἀκόλουθα τούτων, καὶ πολλὰ γάρ εἰσι ἀφ' ὧν δεῖ τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ ἐγκρατεύεσθαι, κλοπή, ψευδολογία, ἀποστέρησις, ψευδομαρτύρια, πλεονεξία, ἀλαζονεία, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια. Εἰ δοκῇσοι πονηρὰ εἶναι ταῦτα; Ἀπεκρίθην, καὶ λίαν πονηρὰ τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ. -- Ἐγκρατεῦσαι οὖν ἀπὸ πάντων τούτων, ἵνα ζήσῃς τῷ Θεῷ, καὶ ἐγγραφήσῃ μετὰ τῶν ἐγκρατευομένων. Ἃ μὲν οὖν δεῖ ἐγκρατεύεσθαι, ταῦτά ἐστιν. Ἃ δὲ δεῖ σε μὴ ἐγκρατεύεσθαι, ἀλλὰ ποιεῖν, ἄκουε. Πάντων πρῶτον πίστις, Φόβος Κυρίου, ὁμόνοια, ἀγάπη, ῥήματα δικαιοσύνης, ἀλήθεια, ὑπομονή. Τούτων ἀγαθώτερον οὐδέν ἐστιν ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων. Ταῦτα ἐάν τις φυλάσσει καὶ μὴ ἐγκρατεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν, μακάριός ἐστιν ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. Εἶτα τούτων ἀκόλουθα ἄκουε. Χήρας ὑπηρετεῖν, καὶ ὀρφανοὺς ὑστερουμένους ἐπισκέπτεσθαι, ἐξ ἀνάγκης λυτρώσασθαι τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ, φιλόξενον εἶναι, ἐν γὰρ τῇ φιλοξενίᾳ εὑρίσκεται ἀγαθοποίησις. Ἡσύχιον εἶναι, ἐνδεέστερον γενέσθαι, πάντα * ἀνθρώπου πρεσβύτην σέβεσθαι, ἀσκεῖν δικαιοσύνην, ἀδελφότητα συντηρεῖν, ὕβριν ὑποφέρειν, μακρόθυμον εἶναι, ἀμνησίκακον, κάμνοντας τῇ ψυχῇ παρακαλεῖν, ἐσκανδαλισμένους ἀπὸ τῆς πίστεως μὴ ἀποβαλέσθαι ἀλλ' ἐπιστρέφειν καὶ ἐνθύμους ποιεῖν, ἁμαρτάνοντας νουθετεῖν, χρεώστας μὴ θλίβειν, ἐνδεεῖς μὴ λυπεῖν, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοιά ἐστιν

quibus abstinere oportet servum Dei. Qui enim ab iis abstinere non potest, vivere Deo non potest. Audi nunc, inquit, & sequentia eorum. Et quidem multa sunt adhuc, à quibus abstinere debet servus Dei. A furto, ab abnegatione, à falso testimonio, à cupiditate, â superbia & quæcunque iis similia sunt. Videntur ergo tibi hæc mala esse, an non? Equidem valde mala sunt servis Dei. -- Abstine ergo ab omnibus his ut vivas Deo, & scribaris cum abstinentibus. A quibus ergo debeas abstinere, illa sunt. A quibus autem non debeas abstinere, audi. Primum omnium est fides, timor Domini, caritas, concordia, æquitas, veritas, patientia, castitas. Iis nihil est melius in vita hominum, qui hæc custodierint & fecerint in vita sua. Deinde horum sequentia audi. Viduis administrare, orphanos & pauperes non despicere, & servos Dei ex necessitate redimere, hospitalem esse. Hospitalitate enim invenitur aliquando fructus bonus. Non contradicere, quietum esse, humillimum fieri omnium hominum, majores natu colere, studere justitiæ, fraternitatem conservare, contumelias sufferre, æquanimem esse; lapsos à fide non projicere, sed æquanimes facere, peccantes admonere, debitores non premere

do-

* Interpres legit: ἐνδεέστερον γενέσθαι πάντων ἀνθρώπων.

δοκεῖ σοι ταῦτα ἀγαθά εἶναι; τί γὰρ τούτων, εἶπον, ἀγαθώτερον εἶναι δύναται; Γύμναζε οὖν σεαυτὸν ἐν τούτοις, καὶ μὴ ἐγκατεύδε πάντων, καὶ ζήσεις τῷ Θεῷ.

& si quaiis similia. Videntur tibi hæc esse bona; an non? Quid enim melius est, inquam, verbis istis? Vive ergo in his mandatis, & noli ab eis recedere. Si enim custodieris hæc omnia mandata, vives Deo.

Mandatum. IX.

P. 256. Ἆρον ἀπὸ σοῦ τὴν διψυχίαν, καὶ μηδενὸς ὅλως διψυχήσῃς αἰτήσασθαι τοῦτο παρὰ τοῦ Θεοῦ, λέγων ἐν ἑαυτῷ ὅτι πῶς δύνησομαι αἰτήσασθαι τοῦτο παρὰ τοῦ Κυρίου λαβεῖν, ἁμαρτηκὼς τοσαῦτα εἰς αὐτόν. Μὴ διαλογίζου ταῦτα, ἀλλ' ἐξ ὅλης καρδίας σου ἐπίστρεψον πρὸς Κύριον, καὶ αἴτει παρ' αὐτοῦ ἀδιστάκτως, καὶ γνώσῃ τὴν πολυευσπλαγχνίαν αὐτοῦ, ὅτι οὐ μή σε ἐγκαλίπῃ, * ἀλλὰ τὸ αἴτημα τῆς ψυχῆς σου πληροφορήσει. Οὐκ ἔστι γὰρ ὁ Θεὸς ὡς οἱ ἄνθρωποι μνησικακοῦντες, ἀλλ' αὐτὸς ἀμνησίκακός ἐστιν καὶ σπλαγχνίζεται ἐπὶ τὴν ποίησιν αὐτοῦ. Σὺ οὖν καθάρισον τὴν καρδίαν σου ἀπὸ πάντων τῶν ματαίων τούτων, καὶ τῶν προειρημένων σοι ῥημάτων, καὶ αἴτει παρὰ τοῦ Κυρίου, καὶ λήψῃ, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν αἰτημάτων σου ἀστερηθήσῃ ἔσῃ, ἐὰν ἀδιστάκτως αἰτήσῃς. Ἐὰν δὲ διστάσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, οὐ μὴ λήψῃ τῶν αἰτημάτων σου. Οἱ γὰρ διστάζοντες εἰς τὸν Θεόν, οὗτοί εἰσιν οἱ δίψυχοι, καὶ οὐδὲν ὅλως λαμβάνουσι τῶν αἰτημάτων αὐτῶν. Οἱ δὲ ὁλοτελεῖς ὄντες ἐν τῇ πίστει, πάντα αἰτοῦντα πεποιθότες ἐπὶ τὸν Θεόν, καὶ λαμβάνουσιν, ὅτι ἀδιστάκτως αἰτοῦν-

Tolle à te dubitationem, & nihil omnino dubites. Petens aliquid à Domino, ne dicas intra te: Quomodo vero possum aliquid petere à Domino & obtinere, cum sim peccator tantorum malorum in Dominum. Noli hoc cogitare, sed ex totis præcordiis convertere ad Dominum. Pete sine dubitatione, & scies misericordiam Domini, quod non te derelinquet, sed petitionem animæ suæ adimplebit. Non est enim Deus sicut homines memores injuriarum, & miseretur figmenti sui. Ergo purifica cor tuum ab omnibus viis hujus seculi, & observa prædicta verba tibi à Deo data, & accipies omnia bona quæ petis; & ex omnibus petitionibus tuis nihil deerit tibi, si sine dubitatione petieris à Domino. Qui ergo tales non sunt, omnino nihil impetrant eorum quæ petunt. Nam qui pleni sunt fide, omnia petunt fidentes, & accipiunt à Domino, quia sine dubitatione petunt.

* Ἐγκαταλείπῃ Catena MS. in Acta Apost. apud Grabium T. I. specilegii Patrum p. 303.

ται μηδὲν διψυχῶντες. Πᾶς γὰρ δίψυχος ἀνὴρ ἐὰν μὴ μετανοήσῃ, δυσκόλως σωθήσεται. Καθάρισον οὖν τὴν καρδίαν σου ἀπὸ τῆς διψυχίας, ἔνδυσαι τὴν πίστιν, ὅτι ἰσχυρά ἐστιν, καὶ πίστευε τῷ Θεῷ ὅτι πάντα τὰ αἰτήματά σου ἃ αἰτεῖ λήψῃ. Καὶ ἐὰν αἰτησάμενός ποτε τῶν παρὰ Κυρίου αἴτημά τι, καὶ μὴ ἀπολήψῃ, μὴ διψυχήσῃς ὅτι τάχιον οὐκ ἔλαβες τὸ αἴτημα τῆς ψυχῆς σου. Πάντως γὰρ διὰ πειρασμόν τινα ἢ παράπτωμά τι ὃ σὺ ἀγνοεῖς, οὐκ ἔλαβες. Σὺ οὖν μὴ διαλίπῃς εὐχόμενος τὸ αἴτημα τῆς ψυχῆς σου, ἕως ἂν ἀπολήψῃ αὐτό. Ἐὰν δὲ ἐκκακήσῃς καὶ διψυχήσῃς αἰτούμενος, ἑαυτὸν αἰτιῶ, καὶ μὴ τὸν διδόντα σοι. Βλέπε οὖν τὴν διψυχίαν ταύτην, πονηρὰ γάρ ἐστιν καὶ ἀσύνετος, καὶ πολλοὺς ἐκριζοῖ ἀπὸ τῆς πίστεως; καίγε λίαν πιστοὺς καὶ ἰσχυρούς. -- Καταφρόνησον οὖν αὐτῆς ἐν παντὶ πράγματι ἐνδυσάμενος τὴν πίστιν τὴν ἰσχυρὰν καὶ δυναμένην. Ἡ γὰρ πίστις πάντα ἐπαγγέλεται, πάντα τελειοῖ. Ἡ δὲ διψυχία μὴ καλὰ πιστεύουσα ἑαυτῇ, πάντων ἀποτυγχάνει τῶν ἔργων αὐτῆς ὧν πράσσει. --- Σὺ οὖν δούλευε τῇ εὐχῇ σου, τῇ δυνάμει τῆς πίστεως, -- Καὶ ζήσῃ τῷ Θεῷ καὶ πάντες οἱ καταφρονήσαντες.*

Omnis enim dubitans homo, si non pœnitentiam egerit, difficile Deo vivet. Purifica ergo cor tuum à dubitatione, & indue fidem, & crede Deo; & omnia quæ petieris, accipies. Sed si petas aliquando petitionem, & non accipias, noli dubitare, quia non cito acceperis petitionem animæ tuæ; forsitan enim propter tentationem aut pro peccato tuo, quod tu ignoras, tardius accipies petitionem tuam. Sed tu noli desinere petendo petitionem animæ tuæ, & accipies. Si autem cessaveris petendo, de te queraris, non de Deo qui non dederit tibi. Vide ergo dubitationem hanc, quam pernicioſa sit, & saeva, & multos radicitus evellat à fide, etiam valde fideles & firmos. -- Contemne ergo dubitationem, & dominaberis illius in omni re. Indue firmam fidem & potentem. Fides enim omnia repromittit, & omnia consummat. Dubitatio autem non credit se aliquid impetraturam omnibus operibus suis quæ agit. -- Tu igitur serva virtutem fidei. -- Et vives Deo; & omnes vivent Deo, quicunque hæc egerint.

Man-

* Interpres videtur legisse οἱ ταῦτα φρονήσαντες. Si vero recta est lectio καταφρονήσαντες, intellige τῆς διψυχιάς. De qua paullo ante: καταφρόνησον οὖν αὐτῆς.

Mandatum X. (Athanaſ. XI.)

P. 257. Ἆρον ἀπὸ σοῦ τὴν λύπην, καὶ γὰρ αὕτη ἀδελφή ἐστι τῆς διψυχίας, καὶ τῆς ὀξυχολίας. Πῶς, Κύριε, ἔφην, ἀδελφή ἐστιν αὐτῆς; ἄλλο γάρ μοι δοκεῖ ὀξυχολία, καὶ ἄλλο διψυχία, καὶ ἄλλο λύπη. Διὰ τί, φησι, οὐ νοεῖς τὰ λεγόμενά σοι; οὐ νοεῖς ὅτι ἡ λύπη πάντων τῶν παθῶν πονηροτέρα ἐστὶν καὶ δεινοτάτη τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ, καὶ παρὰ πάντα τὰ πνεύματα καταφθείρει τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐκτρίβει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ πάλιν σώζει.

Longe faclà te omnem triſtitiam: etenim hæc ſoror eſt dubitationis & iracundiæ. Quomodo, inquam, Domine, ſoror eſt harum? Aliud mihi videtur triſtitia, aliud iracundia, aliud dubitatio. Et ait: Si ne ſenſu, non intelligis. Triſtitia enim omnium ſpirituum nequisſimus eſt, & pesſima ſervis Dei, & omnium ſpiritus exterminat, & cruciat Spiritum Sanctum, & iterum ſalvum facit.

Ibidem §. II.

Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι οὐ νοοῦσιν οἱ βάλλοντες ἑαυτοὺς εἰς τὰ σαρκικὰ καὶ κοσμικὰ πράγματα. --- Οἱ δὲ φόβον ἔχοντες Θεοῦ, καὶ ἐρευνῶντες περὶ θεοῦ ἔργων, καὶ ἀληθείας, καὶ τὴν καρδίαν ἔχοντες πρὸς Κύριον, πάντα τὰ λεγόμενα αὐτοῖς τάχιον νοοῦσι, καὶ συνιοῦσιν, ὅτι καθαροί εἰσι καὶ ἀμέριμνοι, ἀπὸ πάσης φροντίδος καὶ μερίμνης κοσμικῆς, καὶ οὐδὲν ἄλλο εἰ μὴ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς. Ὅπου γὰρ ὁ Κύριος κατοικεῖ, ἐκεῖ καὶ σύνεσις πολλή. Κολλήθητι οὖν τῷ Κυρίῳ καὶ πάντων νοήσεις. Ἄκουε οὖν πῶς ἡ λύπη ἐκτρίβει τὸ πνεῦμα καὶ πάλιν σώζει. Ὅταν ὁ δίψυχος ἐπιβάληται πρᾶξαί τι καὶ ἀποτύχῃ διὰ τὴν διψυχίαν αὐτοῦ, ἡ λύπη ἐκπορεύεται εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ λυπεῖ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ στενοχωρεῖ αὐτό. Εἶτα πάλιν ὀξυ

Hujusmodi non intelligunt quæſtiones divinitatis; obſcurantur enim iis negotiis, & corrumpuntur & confringuntur. -- Qui autem timorem Domini habent, & ſcrutantur de Deo veritatem; cogitationem omnem habent ad Dominum. Omnia, quæ dicuntur eis, percipiunt, & ſtatim intelliguntur; quia habent timorem Domini in ſe. Ubi enim Spiritus Domini inhabitat; ibi & ſenſus multus adjungitur. Adjunge ergo te Domino; & omnia intelliges ac ſenties. Audi nunc inſipiens; quemadmodum triſtitia cruciat Spiritum Sanctum, & quomodo ſalvum facit. Cum dubius inciderit in negotium aliquod, & non provenit illi propter dubitationem;

χολία ὅταν κολληθῇ τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ πράγματός τινος, καὶ λίαν πικρανθῇ καὶ ποιήσῃ τι κακὸν, πάλιν ἡ λύπη εἰσπορεύεται εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ὀξυχολήσαντος, καὶ λυπεῖται ἐπὶ τῷ πράξει αὐτοῦ, ἢ ἔπραξεν, καὶ μετανοεῖ ὅτι πονηρὸν εἰργάσατο. Αὐτὴ ἂν ἡ λύπη δοκεῖ σωτηρίαν ἔχειν, ὅτι τὸ πονηρὸν πράξας μετενόησεν. Ἀμφότεραι οὖν τῶν πράξεων λυποῦσι τὸν ἄνθρωπον. Ἡ μὲν λύπη, ὅτι ἀπέτυχε τῆς πράξεως, ἡ δὲ ὀξυχολία, ὅτι ἔπραξε τὸ πονηρόν. Ἀμφότερα οὖν λυπηρά ἐστι τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ. Ἆρον οὖν ἀπὸ σοῦ τὴν λύπην, καὶ μὴ θλίβε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ ἐν σοὶ κατοικοῦν, μήποτε ἐντεύξηται τῷ Θεῷ, καὶ ἀποχωρήσῃ ἀπὸ σοῦ. Τὸ γὰρ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τὸ δοθὲν εἰς τὴν σάρκα ταύτην, λύπην σαρκικὴν οὐχ ὑποφέρει, οὐδὲ στενοχωρίαν. (Λύπη * δὲ ἡ ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι μόνη ἔχει ὠφέλειαν, ἐὰν μὴ πάλιν ἁμαρτήσῃς.) Ἐνδυσαι οὖν τὴν ἱλαρότητα τὴν πάντοτε ἔχουσαν χάριν δεκτὴ τῷ Θεῷ, καὶ εὐπρόσδεκτον ὄσαν αὐτῷ, καὶ ἐντρύφησον ἐν αὐτῇ. Πᾶς γὰρ ἱλαρὸς ἀνὴρ ἀγαθὰ ἐργάζεται, καὶ ἀγαθὰ φρονεῖ, καὶ καταφρονεῖ τῆς πονηρᾶς λύπης. Ὁ δὲ λυπηρὸς ἀνὴρ πάντοτε ὀργίζεται καὶ ἁμαρτίαν ἐργάζεται, μὴ ἐντυγχάνων μήτε ἐξομολογούμενος τῷ Θεῷ. Πάντοτε γὰρ λυπηροῦ ἀνδρὸς ἡ ἔντευξις οὐκ ἔχει δύναμιν τοῦ ἀναβῆναι ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἡ λύπη ἐγκάθηται εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Μεμιγμένη οὖν ἡ

tristitia hæc intrat in hominem, & tristem facit Spiritum Sanctum, & vexat eum. Deinde iterum; iracundia cum accesserit homini pro negotio aliquo, vehementer irascitur, & hæc ira intrat in præcordia irascentis, & vexatur in negotio suo quod agit, & postea pœnitet quod male fecerit. Utræque ergo res lædunt Spiritum Sanctum, dubitatio & tristitia. Dubitatio; quia non successit actus ejus: & tristitia; quia fecit iracundiam Spiritui. Aufer ergo tristitiam à te, & noli offendere Spiritum Sanctum, qui in te habitat, ne roget Dominum & recedat à te. Spiritus enim Dei qui datus est in carnem, tristitiam non sustinet. indue te ergo hilaritate, quæ semper habet gratiam apud Dominum; & lætaberis in eâ. Omnis enim hilaris vir bene operatur, & bona sapit & contemnit inanem tristitiam. Vir autem tristis male facit, quia tristem facit Spiritum S. qui datus est homini hilari. Et iterum male facit quod tristis orat Dominum, & non ante facit exomologesin, & non impetrat à Deo quod petit. Semper enim oratio tristis hominis non habet virtutem ut accedat ad altare Dei - - quoniam tristitia sedet in corde ejus. Cum ergo mixta fuerit ora-

λύ

* Hæc verba quæ uncis inclusi, neque in veteri latina Hermæ versione, nec in Antiochi homilia 25. ubi mandatum hoc Hermæ affert, leguntur.

λύπη ἡ κοσμικὴ μετὰ τ ἐυλεύξεως, οὐκ ἀφίησι τὴν εὐλευξιν ἀναβῆναι καθαρὰν εἰς τὸ θυσιαστήριον. Ὥσπερ γὰρ ὄξος οἴνῳ μεμιγμένον τὴν αὐτὴν ἡδονὴν οὐκ ἔχουσιν, οὕτως καὶ λύπη μεμιγμένη μετὰ τ ἁγίου πνεύματος τὴν αὐτὴν εὐλευξιν οὐκ ἔχει. Καθαρισον οὖν ἑαυτὸν ἀπὸ τ λύπης πονηρᾶς ταύτης, καὶ ζήσῃ τῷ θεῷ.

tio Viri cum triſtitia, non patietur orationem mundam adſcendere ad altare Dei. Sicut enim vinum aceto mixtum eandem ſuavitatem non habet, ſic & triſtitia Spiritui S. mixta eandem orationem mundam non habet. Munda ergo te à triſtitia mala, & vives Deo.

Mandatum XII.

*(** Athanaſio X.)*

P. 256. Ἆρον ἀπὸ σοῦ πᾶσαν ἐπιθυμίαν πονηρὰν, ἔνδυσαι τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ἀγαθὴν καὶ σεμνήν. Ἐνδεδυμένος γὰρ τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην, μισήσεις τὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν * (καὶ χαλιναγωγήσεις αὐτὴν καθὰς βούλει.) Ἀγρία γάρ ἐστιν ἡ ἐπιθυμία (ἡ πονηρὰ, καὶ δυσκόλως ἡμερῶται. Φοβερωτέρα γὰρ ἐστιν ἢ λίαν ἑαυτῆς ἀγριότητι δαπανᾶ τοὺς ἀνθρώπους) μάλιστα εἰ ἂν ἐμπεσῇ εἰς αὐτὴν ὁ δοῦλος θεοῦ, καὶ ἐὰν μὴ ᾖ συνετὸς, δαπανᾶται ὑπ' αὐτῆς δεινῶς. Δαπανᾷ γὰρ τούτους μὴ ἔχοντας ἔνδυμα ἐπιθυμίας ἀγαθῆς, ἀλλ' ἐμπεφυρμένους τῷ αἰῶνι τούτῳ. Τούτους οὖν παραδίδωσιν εἰς θάνατον: Ποῖα, Κύριε, εἰσὶ τ ἐπιθυμίας τ πονηρᾶς, τὰ παραδιδόντα τοὺς ἀνθρώπους εἰς θάνατον; γνώρισόν μοι, ἵνα φύγω ἀπ' αὐτῶν. Ἄκουσον. - - Πρῶτον πάντων ἐπιθυμία γυναικὸς καὶ πολυτέλεια πλούτου, ἢ ἐστι

Tolle à te omnem cupiditatem malam, & indue cupiditatem bonam & ſanctam. Indutus enim cupiditatem bonam, oderis malam & refrenabis eam ſicut volueris. Horrenda eſt enim cupiditas mala, & difficile mitigatur. Horribilis eſt valde & fera, & feritate ſua conſumit homines. Maxime ſi inciderit in eam ſervus Dei; & niſi ſapiens fuerit, conſumetur ab illa peſſime. Conſumit autem tales, qui non habent veſtem cupiditatis bonæ, & implicat illos negotiis hujus ſeculi, & tradit illos morti. Quæ ſunt, inquam, Domine, opera cupiditatis malæ, quæ tradunt homines morti? Demonſtra mihi, ut recedam ab illis. Audi. Primum -- cupiditas mala eſt concupiſcere uxorem alienam; vel mulierem

** Diſtinctio varia, & ordo capitum ac mandatorum diverſus. Videtur etiam libri 2. mandatum 10. & 11. contrahendum eſſe in unum, viciſſim duodecimum in duo eſſe diſtinguenda.

* Hæc uncis incluſa, ex Antiochi Homilia 74. ſupplevi.

φιλαργυρία, ἐδεσμάτων πολλῶν καὶ ματαίων, καὶ μεθύσματος πολλοῦ, διαφόρων γεύσεων, καὶ ἑτέρων τρυφῶν πολλῶν καὶ μωρῶν, καὶ δόξης ἀνθρωπίνης καὶ ματαίας. Πᾶσα τρυφὴ μωρά ἐστι καὶ κενὴ τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ.

mulierem concupiscere virum alienum; & lautitias concupiscere divitiarum, & multitudinem ciborum supervacuorum, & ebrietatem multam & delicias multas. Fatuæ enim sunt deliciæ multæ, & voluptates multæ supervacuæ sunt servis Dei.

Ibidem.

(Ἀπέχεσθαι * οὖν δεῖ τῶν ἐπιθυμιῶν τούτων, ἵνα ἀπεχόμενοι ζήσητε τῷ Θεῷ) Ἐὰν δὲ δουλεύσῃς τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ ἀγαθῇ, καὶ ὑποταγῇς αὐτῇ, δύνασαι κατακυριεῦσαι τῆς ἐπιθυμίας τῆς πονηρᾶς, καὶ ὑποτάξαι αὐτὴν καθὼς βούλει.

Si autem servieris cupiditati bonæ, & subditus ei fueris, poteris dominari super cupiditatem malam, & erit subdita tibi, sicut volueris.

Ibidem. §. III.

Ἤθελον γνῶναι, ποίοις τρόποις δεῖ με δουλεῦσαι τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ ἀγαθῇ. Ἄκουέ, φησιν, ἔργασαι δικαιοσύνην καὶ ἀρετὴν ἀληθείας, καὶ φοβον Κυρίου, καὶ πίστιν καὶ ἀγάπην (καὶ ταπεινοφροσύνην, καὶ ἀκτημοσύνην --- ἰθην, ποιῆσαι τῆς κοσμικῆς --ότητος, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια τοῖς προειρημένοις) ταῦτα ἐργαζόμενος ἐνάρεστος ἔσῃ δοῦλος τοῦ Θεοῦ. -- Pag. 259. Καὶ συντελέσας τὰς δώδεκα ταύτας ἐντολὰς λέγει ἐμοί. πορεύου ἐν ταῖς ἐντολαῖς ταύταις, καὶ κατακάλει καὶ τοὺς ἀκούοντας πορεύεσθαι ἐν αὐταῖς, ἵνα ἡ μετάνοια αὐτῶν καθαρὰ γένηται τὰς λοιπὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν.

Vellem scire, Domine, quomodo servire deberem cupiditati bonæ. Audi, inquit, habe timorem Dei, & fidem in Deo & veritatem ama, & justitiam dilige, & fac bonum: hæc operando probatus eris servus Domini -- Consummatis his mandatis duodecim, dixit mihi: Habes hæc Mandata, ambula in his; & audientes homines hortare, ut pœnitentiam agant, & pœnitentia eorum munda fiet reliquis diebus vitæ eorum.

Domine hæc mandata magna & præclara sunt; & exhilara-

Pag.

* Quæ uncis inclusa sunt, in veteri latina Hermæ versione non exstant, & forte à pseud. Athanasio addita sunt.

Pag. 263, Κύριε, αἱ ἐντολαὶ αὗται μεγάλαι καὶ καλαὶ καὶ δυναταί εἰσιν, δυνάμεναι εὐφρᾶναι τὴν καρδίαν τὴν δυναμένην τηρῆσαι αὐτάς. οὐκ οἶδα, Κύριε, εἰ δύναται αἱ ἐντολαὶ ὑπὸ πολλῶν φυλαχθῆναι, διότι σκληραί εἰσιν. Ἐμβλέψας οὖν αὐτὸν ὁ ἄλλος τοῦ Θεοῦ μετὰ πολλῆς αὐστηρίας, εἶπεν. Ἄνανδρε, ἀκηδιαστά, ῥαθυμε καὶ ὀλιγόψυχε, οὐκ οἶδας ὅτι ἐὰν ἐν σοὶ ἑαυτῷ προθῇ ὅτι δύναται φυλαχθῆναι, εὐκόλως αὐτὰς φυλάξεις. Εἰ δὲ ἀναβῇ ἐπὶ τὴν καρδίαν σου, μὴ δύναται αὐτὰς ὑπὸ ἀνθρώπων φυλαχθῆναι, καὶ φυλάξεις αὐτάς. καὶ νοεῖς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, πῶς μεγάλη ἐστὶ καὶ ἰσχυρὰ καὶ θαυμαστή; Ὅτι ἔκτισεν τὸν κόσμον διὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὴν ἐξουσίαν ἅπασαν ἔδωκεν αὐτῷ, κυριεύειν πάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Τί οὖν; πάντων τούτων ὁ ἄνθρωπος Κύριός ἐστιν, καὶ πάντων δυνατὰ καλακυριεῦσαι, πῶς δὲ δυνήσεται καὶ τούτων τῶν ἐντολῶν καλακυριεῦσαι; -- pag. 264. ὥστε πασῶν τῶν ἐντολῶν τούτων καλακυριεῦσαι ὁ ἄνθρωπος ὁ ἔχων τὸν Κύριον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Οἱ δὲ ἐπὶ τὰ χείλη ἔχοντες τὸν Κύριον, τὴν δὲ καρδίαν πεπωρωμένην, καὶ μακρὰν ὄντες ἀπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τὴν ἑαυτῶν ῥαθυμίαν, ἐκείνοις αἱ ἐντολαὶ αὗται σκληραί εἰσιν, καὶ δυσκαλόρθωτοι. Θέσθε οὖν ὑμεῖς οἱ ὀλιγόψυχοι καὶ ἐλαφροὶ τῇ πίστει τὸν Κύριον ἀδιαλείπτως εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν. καὶ γνώσεσθε ὅτι οὐδέν ἐστιν εὐκολώτερον αὐτῶν, οὔτε γλυκύτερον, οὔτε ἡμερώτερον (P. 258.) βλέπε στερεῶς καὶ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας

re cor hominis possunt, qui potuerit custodire mandata hæc. Sed nescio, Domine, an possint mandata hæc ab homine custodiri. Ait mihi: hæc mandata facile custodies, & non erunt dura, sed si tamen in cor tuum posueris non posse ab homine custodiri, non custodies ea. Hæc mihi vehementer iracunde locutus est, ita ut conterreret me valde. Vultum enim suum mutaverat, ita ut non posset homo sustinere iram ejus. Et cum vidisset me conturbatum totum & confusum; cœpit loqui moderatius, & hilarius dicens: Stulte & insensate, inconstans & ignorans majestatem Dei, quam magnus quamque mirabilis sit qui orbem creavit propter hominem, & omnem creaturam subjecit homini, & omnem potestatem dedit illi, ut dominetur horum mandatorum. Dominari, inquit, potest omnium horum Mandatorum, qui habet Dominum in corde suo: qui autem habent Dominum in labiis suis, & cor illorum obtusum est, & longe sunt à Domino; illis mandata hæc dura sunt & difficilia. Ponite ergo vobis qui vacui & leves estis in fide, Dominum Deum vestrum in corde habere; & intelliget is quod nihil facilius est his mandatis; neque dulcius, neque manſuetius neque

σα

σε ἐπίστρεφε πρὸς Κύριον, καὶ μὴ φοβηθῇς τὸν Διάβολον, δύναμις γὰρ ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν κατὰ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ. Ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ παρέχων τὴν νίκην. Ὁ Διάβολος μόνον φόβον ἔχει, ὁ γὰρ φόβος αὐτοῦ τόνους οὐκ ἔχει. Μὴ φοβηθῇς οὖν αὐτὸν, καὶ φεύξεται ἀπὸ σοῦ. ---- ὁ δύναται γὰρ καταδυναστεύειν τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, τῶν ἐξ ὅλης καρδίας ἐλπιζόντων ἐπ' αὐτόν. Δύναται οὖν ὁ Διάβολος πολεμῆσαι, καταπολεμῆσαι δὲ οὐ δύναται. Ἐὰν οὖν ἀντιστῇς αὐτὸν, νικηθεὶς φεύξεται ἀπὸ σοῦ κατηχυμμένος. --- Μᾶλλον φοβήθητι τὸν Κύριον τὸν δυνάμενον σῶσαι καὶ ἀπολέσαι.

sanctius; convertite vos ad Dominum Deum, & relinquite Diabolum & voluptates ejus; quia malæ sunt & amaræ & immundæ: & nolite timere Diabolum, quia in vobis potestatem non habet. Ego enim vobiscum sum Nuncius pœnitentiæ, qui dominor illius. Diabolus autem timorem facit, sed timor illius vanus est. Nolite ergo timere eum, & fugiet à vobis. -- Non potest, inquit, dominari in Dei servos, qui ex totis præcordiis in Dominum credunt. Potest autem Diabolus luctari, sed vincere non potest. Si enim resistitis illi, fugiet à vobis confusus. -- Audite ergo me & timete Dominum omnipotentem, qui potest vos salvos facere & perdere.

Lib. III. Similitud. V. §. III.

Pag. 261. Πρῶτον πάντων φύλαξαι νηστευειν ἀπὸ παντὸς ῥήματος πονηροῦ καὶ ἀκοῆς πονηρᾶς, καὶ καθάρισον σε τὴν καρδιαν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ, καὶ μνησικακίας καὶ αἰσχροκερδίας, καὶ ἐν ἡμέρᾳ ᾗ νηστεύεις, ἀρκέσθητι ἄρτῳ καὶ λαχάνοις καὶ ὕδατι, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ, συμψηφίσας ἣν τὴν ποσότητα τῆς δαπάνης σου ἄριστα, ἣν ἔμελλες ἐσθίειν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, δὸς χήρᾳ ἢ ὀρφανῷ ἢ τετριμένῳ, πρὸς ὃν δὴ σαφῶς ἐμπλήσας τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἔυξεται ὑπὲρ σοῦ πρὸς Κύριον. Ἐὰν οὖν τελέσῃς τὴν νηστειαν, ὡς ἐνετειλα-

Primum omnium cave ab omni probro, & turpi verbo, & ab omni noxia cupiditate, & purifica sensum tuum ab omni vanitate seculi hujus. Si hæc custodieris, erit hoc jejunium justum. Sic ergo facies. Peractis quæ supra scripta sunt illo die quo jejunabis, nihil omnino gustabis nisi panem & aquam; & computata quantitate cibi, quem cæteris diebus comesturus eras, sumtum diei illius quem facturus eras, repones, & dabis viduæ, pupillo aut inopi;

τειλα-

τελάμην σοι, ἔσαι ἡ θυσία σε δεκτὴ ἐνώπιον Κυρίε, καὶ ἐγγεγραμμένη ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἐν ἡμέρᾳ ἀνταποδόσεως τῶν ἡτοιμασμένων ἀγαθῶν τοῖς δικαίοις.

& sic consummabis humilitatem animæ tuæ, ut qui ex eo acceperit satiet animam suam, & pro te adeat Dominum Deum oratio ejus. Si igitur sic consummaveris jejunium tuum, quemadmodum præcipio tibi; erit hostia tua accepta Domino, & scribetur hoc jejunium tuum. Hæc statio sic acta est bona, hilaris & accepta à Domino.

Lib. III. Similitud. VI. §. I.

Pag. 261. F. Ἦλθον εἰς πεδίον, καὶ δείκνυσί μοι παῖδα νεανίσκον ἐνδεδυμένον σύνθεσιν ἐνδυμάτων κροκαίων βόσκοντα πρόβατα πολλὰ λίαν, καὶ τὰ πρόβατα ταῦτα ἦν ὡσεὶ τρυφῶντα, καὶ λίαν παλαλῶντα καὶ ἱλαρὰ, σκιρτῶντα ὧδε κἀκεῖ. Καὶ αὐτὸς ὁ ποιμὴν πάνυ ἱλαρὸς ἐπὶ τῷ ποιμνίῳ αὐτοῦ ἦν καὶ περιέτρεχε τὰ πρόβατα. καὶ ἄλλα πρόβατα εἶδον παλαλῶντα καὶ τρυφῶντα ἐν τόπῳ ἐνὶ, ἃ μέντοι σκιρτῶντα,

Et venimus in quendam campum: & illic ostendit mihi juvenem pastorem, vestitum syntheſin vestimentorum colore coccineo. Pascebat autem pecora copiosa: & pecora illa velut in voluptatibus erant, & plurimis deliciis; & hilaritate exsultabant, & exsultantia discurrebant huc atque illuc. Et ipse pastor vehementem ex grege suo percipiebat voluptatem, & vultus pastoris illius valde hilaris erat, inter pecora discurrentis.

Ibidem §. II.

Καὶ λέγει μοι. Βλέπεις τὸν ποιμένα τοῦτον; βλέπω, φημὶ, Κύριε. οὗτος, φησὶν, ἄγγελος τρυφῆς καὶ ἀπάτης ἐστίν. οὗτος ἐκτρίβει τὰς ψυχὰς τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, καὶ καλαστρέφει ἀπὸ τῆς ἀληθείας, ἀπαλῶν αὐτὰς ταῖς ἐπιθυμίαις ταῖς πονηραῖς, ἐν αἷς ἀπόλλυνται ἐπιλανθανόμενοι τῶν ἐντολῶν τοῦ

Ait mihi Angelus: Vides autem hunc pastorem? Video, inquam, Domine. Et dixit mihi: Hic nuncius illecebrarum, dulcedinis & voluptatis est. Hic ergo corrumpit mentes servorum Dei, & avertit eos à veritate, oblectans cupiditatibus, & pereunt. Obli-

ζῶντος τοῦ Θεοῦ, καὶ πορευόμενοι (ἐν) ταῖς ματαίαις τρυφαῖς καὶ ἀπάταις τοῦ βίου τούτου. Διὸ καὶ ἀπόλλυνται ὑπὸ τοῦ Αγγέλου τούτου εἰς θάνατον καὶ καταφθοράν. Λέγω αὐτῷ, οὐ γινώσκω, Κύριε, τί ἐστιν εἰς θάνατον καὶ καταφθοράν. καὶ λέγει μοι. Ἄκουε, φησίν. Ἃ εἶδες πρόβατα ἱλαρὰ καὶ σκιρτῶντα, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀπεπασμένοι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τέλος, καὶ παραδεδωκότες ἑαυτοὺς ταῖς ἐπιθυμίαις τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἐν τούτοις οὖν μετάνοια ζωῆς οὐκ ἔστιν, ὅτι καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ δι' αὐτοὺς βλασφημεῖται. Τῶν τοιούτων ζωὴ θάνατός ἐστιν. Ἃ δὲ εἶδες μὴ σκιρτῶντα, ἀλλὰ καὶ ἐν τόπῳ βοσκόμενα, οὗτοί εἰσιν οἱ παραδεδωκότες μὲν τῇ τρυφῇ καὶ ἀπάτῃ ἑαυτοὺς, εἰς δὲ τὸν Κύριον μὴ βλασφημήσαντις. οὗτοι οὖν κατεφθαρμένοι εἰσὶν ἀπὸ τῆς ἀληθείας. Ἐν τούτοις ἐλπίς ἐστι μετανοίας, ἐν ᾗ δύνανται ζῆσαι. Ἡ καταφθορὰ οὖν ἐλπίδα ἔχει ἀναστάσεως ἕως τινός. Ὁ δὲ θάνατος ἀπώλειαν ἔχει αἰώνιον. Πάλιν προέβημεν μικρὸν, καὶ δείκνυσί μοι ἕτερον ποιμένα μέγαν, ὡς ἄγριον τῇ ἰδέᾳ, περικείμενον δέρμα αἴγιον λευκὸν καὶ πήραν τινὰ εἶχεν ἐπὶ τὸν ὦμον, καὶ ῥάβδον σκληρὰν λίαν καὶ ὄζους ἔχουσαν, καὶ τὸ βλέμμα εἶχεν πικρὸν, ὥστε φοβηθῆναί με αὐτόν, οὗτος οὖν ὁ ποιμὴν παρελάμβανε τὰ πρόβατα ἀπὸ τοῦ ποιμένος τοῦ πρώτου τοῦ νεανίσκου, ἐκεῖνα τὰ παταλῶντα καὶ τρυφῶντα, μὲ σκιρτῶντα δὲ, καὶ ἔβαλλεν αὐτὰ εἰς τινὰ τόπον κρημνώδη καὶ ἀκανθώδε καὶ τριβολώδη, ὥστε ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν καὶ

viscuntur enim mandata Dei vivi, & in luxuriis conversantur & deliciis vanis; & corrumpuntur ab hoc Nuncio malo aliqui usque ad mortem, aliqui vero usque ad defectionem. Dico ei: Domine, non intelligo quid sit *ad mortem*, & quid *ad defectionem*. Audi, inquit: Quæcunque pecora vidisti valde læta & exsultantia; ii sunt, qui in perpetuum à Deo discesserunt, & tradiderunt se desideriis hujus seculi. Iis ergo non est per pœnitentiam regressus ad vitam: quoniam quidem adjecerunt ad reliqua delicta sua, & nomen Domini nefandis insectati sunt verbis. Hujusmodi homines morti sunt destinati. Quæ vero vidisti pecora non exsultantia, sed uno loco vescentia, ii sunt, qui tradiderunt se quidem deliciis ac voluptatibus, nihil vero nefandum in Dominum locuti sunt. Hi igitur non defecerunt à veritate; ideoque repositam adhuc habent spem vitæ in pœnitentia. Defectio enim habet spem aliquam redintegrationis; mors vero perpetuo tenetur interitu. Rursum progressi sumus paululum; & ostendit mihi pastorem magnum, & velut agrestem figuram habentem, amictum pelle, alba caprina, peram gestantem in humero, & manu virgam nodosam, & valde duram, & flagellum in manu; aspectum autem tru-

τρι-

τριβόλων μὴ δύναϑϑ ἐκπλέξαι τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἐμπλέκεϑαι ταῖς ἀκάνθαις καὶ τριβόλοις, καὶ λίαν ἐταλαι πώρων δαιρόμενα ὑπ' αὐτῶ, καὶ ὧδε κἀκεῖ περιέλαυνεν αὐτά, καὶ ὅλως ἀνάπαυσιν αὐτοῖς οὐκ ἐδίδυ, οὐδὲ ἴσαντο.

cem & ſævum habebat, ut poſſet terrere aliquos; talis erat aſpectus ejus. Hic ergo accipiebat ab illo juvene paſtore ea pecora, quæ delicias quidem agebant, ſed non exſultabant, & compellebat ea in præcipitem locum quendam, ac ſpinoſum, tribulisque confertum, usque adeo, ut de ſpinis, & tribulis ſe non poſſent explicare; ſed implicita ibi paſcebantur ſpinis & tribulis: & graves cruciatus experiebantur ex verbis ejus: agebat enim ea, & nec conſiſtendi eis locum ante tempus permittebat.

Ibidem §. III.

Βλέπων οὖν αὐτὰ ἐγὼ οὕτως μαστιζώμενα καὶ ταλαιπωρούμενα, ἐλυπούμην ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι οὕτως ἐβασανίζοντο, καὶ ἀνοχὴν ὅλως οὐκ εἶχον: Καὶ λέγω τῷ ἀγγέλῳ μετ' ἐμοῦ λαλοῦντι. Κύριε, τίς ἐστιν οὗτος ὁ ποιμὴν ὁ ἀσπλαγχνος καὶ πικρός; καὶ λέγει μοι, οὗτός ἐστιν ὁ ἀγγελος τῆς τιμωρίας. Ἐκ τῶν ἀγγέλων τῶν δικαίων ἐστὶν, τεταγμένος τῶν ἐπὶ τῆς τιμωρίας. Παραλαμβάνει οὖν τὰς ἀποπλανηθέντας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ πορευθέντας ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν, καὶ τιμωρεῖται αὐτὰς, καθὼς ἄξιοί εἰσιν, δειναῖς καὶ ποικίλαις τιμωρίαις. Λέγω αὐτῷ. ἤθελον γνῶναι, Κύριε, τὰς ποικίλας ταύτας τιμωρίας ποταπαί εἰσιν. Ἄκουε, φασίν. Αἱ ποικίλαι τιμωρίαι καὶ βάσανοι, βιωτικαί εἰσιν βάσανοι. Ἐπὰν γὰρ ἀποστῶσι τοῦ Θεοῦ, νομίζοντες ἐν ἀναπαύσει

Cum viderem ergo ſic ea flagellari, & miſerias experiri; dolebam pro eis, quia valde cruciabantur; nec ulla requies eis dabatur. Dico ad Paſtorem illum, qui erat mecum: Quis eſt, Domine, hic Paſtor tam implacabilis, & tam amarus, qui nullo modo miſeratione movetur adverſus hæc pecora? Hic, inquit, Paſtor, pro juſtis quidem Nuncius eſt, ſed præpoſitus pœnæ. Huic ergo traduntur, qui à Deo aberraverunt & ſervierunt deſideriis ac voluptatibus ſeculi hujus. Punit ergo eos, ſicut meruit unusquisque eorum, ſævis variisque pœnis. Vellem, inquam, noſſe Domine, varias has pœnas, cujusmodi ſunt. Audi, inquit: Variæ pœnæ atque tor-

εἶναι καὶ πλάτῳ, ὁτὲ μὲν ἡμῶν ἕνεκα ζημιούμενοι, οἱ δὲ ὑστερούμενοι, οἱ δὲ ἀσθενείαις ποικίλαις περιπίπτοντες, ἄλλοι δὲ ἀκαταστασίας, ἕτεροι ὑβριζόμενοι ὑπὸ ἐλαττόνων, καὶ ἑτέραις ποικίλαις πράξεσι. Πολλοὶ γὰρ ἀκατασάτως ἐν ταῖς βουλαῖς αὐτῶν ἐπιβάλλονται εἰς πολλὰ πράγματα, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ὅλως ὑποβαίνει, καὶ δυσχεραίνουσιν, καὶ ὁ γινώσκουσιν, ὅτι διὰ τὰ πονηρὰ ἃ ἔπραξαν, οὐκ εὐοδοῦνται, καὶ λοιπὸν αἰτιῶνται τὸν Κύριον, καὶ οὐκ ἀνέχονται τὰς λοιπὰς ἡμέρας αὐτῶν, ἐπιστρέψαντες δουλεύσαι τῷ Θεῷ ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ. Ἂν δὲ μετανοήσωσί καὶ ἀνανήψωσι, ὁτὲ σωιῶσι ὅτι διὰ τὰ ἔργα αὐτῶν τὰ πονηρὰ οὐκ εὐοδοῦντο, καὶ οὕτως δοξάζουσι τὸν Κύριον, ὅτι δίκαιος κριτὴς ἐστιν καὶ δικαίως ἔπαθον, καὶ ἐπαιδεύθησαν κατὰ τὰς πράξεις αὐτῶν.

menta hæc ſunt, homines quotidie in vita ſua patiuntur. Alii enim detrimenta patiuntur; alii diverſas acrimonias; quidam inconſtantiam; alii injurias ab indignis patientes, multaque alia exercitia & incommoda. Plurimi enim inconſtanti conſilio multa conantur, neq; quicquam conducit eis, & dicunt in actibus ſuis ſucceſſum ſe non habere. Succurrunt iis ea quæ nequiter fecerunt, & Dominum cauſantur. Cum igitur perpeſſi fuerint omnem vexationem, & omne incommodum, tunc traduntur mihi ad bonam admonitionem, & firmantur in fide Domini, & per reliquos dies vitæ ſerviunt Domino mente pura. Et cum cœperint delictorum agere pœnitentiam, tunc aſcendunt in præcordia eorum opera ſua, in quibus ſe nequiter exercuerunt; & tunc dant Deo honorem, dicentes juſtum judicem eum eſſe, meritoque ſe omnia eſſe perpeſſos juxta facta ſua.

Ibidem §. *IV.*

Ἄκουε οὖν ἀμφοτέρων τὴν δύναμιν, τῆς τρυφῆς καὶ τῆς βασάνου. Τῆς τρυφῆς καὶ τῆς ἀπάτης ὁ χρόνος ὥρα ἐστὶ μία, τῆς δὲ βασάνου ὥραι τριάκοντα ἡμερῶν δύναμιν ἔχουσαι. Ἐὰν οὖν μίαν ἡμέραν τις τρυφήσῃ καὶ * ἀπαι-

Audi, inquit, quanta ſit vis utriusque, dulcedinis ac voluptatis. Dulcedinis una hora ſuo ſpatio terminatur: pœnæ vero una hora triginta dierum vim poſſidet. Quicunque igitur uno die

τη-

* Leg. ἀπατηθῇ.

ληθῆ, μίαν δὲ ἡμέραν βασανισθῆ, ἐνιαυτὸν ὁλοκληρον ἰσχὺν ἕξει ἡ ἡμέρα ἐκείνη τ βασάνε. Ὅσας ἂν ἡμέρας τρυφήσῃ τις, τοσούτους ἐνιαυτὸς βασανισθήσεται. Βλέπεις ἂν ὅτι τ τρυφῆς καὶ ἀπάτης ὁ χρόνος ἡδέν ἐστιν, τ δὲ μωρίας καὶ βασάνε πολύς. Ὁ τρυφῶν καὶ ἀπατώμενος καὶ πράσσων ἃ δέλεαι, πολλὴν ἀφροσύνην ἐνδέδυται, ἀντὶ δὲ τ τρυφῆς καὶ ἀπάτης ἑκάστης ἡμέρας, ἀποτίσει βάσανον μεγάλην, ἐνιαυτὸν τὴ ἡμέρα.

perceperit fallacem dulcedinem ac voluptatem, unoque die cruciatus ſit, anni ſpatium dies cruciatus ejus valebit. Ita quot dies perceperit quisque voluptatem, totidem annis cruciatur. Vides igitur, inquit, exiguum eſſe tempus mundanæ dulcedinis ac voluptatis; pœnæ vero, tormentorumque amplius.

Ibidem §. V.

Pag. 263. Καὶ λέγω τῶ Ἀγγέλῳ. Ποῖαι τρυφαί εἰσι βλαβεραὶ, λέγε μοι. Πᾶσα πρᾶξις σαρκικὴ τρυφή ἐστιν, ὅτι ἡδέως ποιεῖ αὐτήν. Ὁ δὲ ὀξύχολος τῷ ἑαυτῦ πάθει τὸ ἱκανὸν ποιῶν τρυφᾷ, ὁμοίως καὶ ὁ μοιχὸς καὶ ὁ μέθυσος καὶ ὁ καταλάλος, καὶ ὁ ψεύστης, καὶ ὁ πλεονέκτης, καὶ ὁ ἀποστερητὴς, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Τρυφῶσι δὲ ἐν τῇ αὐτῶν πράξει. Αὗται δὲ αἱ πράξεις βλαβεραὶ εἰσι τοῖς δέλοις τ Θεῦ. Εἰσὶ δὲ καὶ τρυφαὶ σώζουσαι τὰς ἀνθρώπους. Πολλοὶ δὲ ἀγαθὰ ἐργαζόμενοι τρυφῶσιν: αὕτη ἂν ἡ τρυφὴ τοῖς δέλοις τ Θεῦ πεποιήται ζωὴν, αἱ δὲ προειρημέναι τρυφαὶ βάσανον.

Dixi ei: quæ ſunt, Domine, voluptates noxiæ? Omni, inquit, homini voluptas eſt, quodcunque libenter facit. Etenim iracundus ſatis faciens moribus ſuis, percipit voluptatem ſuam; & adulter & ebrioſus, & detractor, & mendax, & cupidus, & fraudator, & quicunque iis ſimile aliquid admittit, morbo ſuo parens, percipit ex ea re voluptatem. Hæ omnes dulcedines ac voluptates noxiæ ſunt ſervis Dei. Propter has itaque cruciantur & patiuntur pœnas. Sunt enim voluptates ſalutem hominibus afferentes. Multi enim opera bonitatis facientes percipiunt voluptatem dulcedine ſua tracti. Hæc ergo voluptas utilis eſt ſervis Dei, & vitam parat hujusmodi hominibus. Illæ vero noxiæ, quæ ſupra dictæ ſunt, tormenta & pœnas pariunt.

X. S. Hermæ Editiones.

Prima Jac. Fabri Stapulenſis, Pariſ. 1513. fol. apud Henr. Stephanum avum.

Nic. Gerbelii. Argentorat. 1522. apud Jo. Schottum. 4.

In Orthodoxographis Jo. Heroldi. * Baſil. 1555. & Jo. Jac. Grynæi 1569. fol.

In Bibliothecis Patrum T. 3. Pariſ. 1575. T. 5. 1589. 1610. 1644. 1654. T. 1. Colon. 1618. & Lugd. 1677. fol.

Cum notis *Caſp. Barthii*, poſt Claudiani Mamerti libros 3. de ſtatu animæ, Greg. Thaumaturgi de anima libellum ex verſione Ger. Voſſii & incerti Philoſophi Chriſtiani celebres de anima opiniones, ex Jo. Tarini verſione, Cygneæ 1655 8. ſubjecto libello Paciani de pœnitentia.

Cum notis *Jo. Baptiſtæ Cotelerii*, inter Patres Apoſtolicos, Pariſ. 1672. fol.

Ex recenſione & cum notis *Jo. Felli* Oxonienſis Epiſcopi Oxon. 1685. 12. una cum Barnaba.

Cum notis Cotelerii & Felli in nova Patrum Apoſtolicor. editione à Jo. Clerico curata Amſt. 1698. fol.

Belgice, quam verſionem ex Zwickero memorat B. Ittigius.

Anglice Guil. Wakeo interprete Lond. 1693. & 1710. 8. cum Epiſtolis Clementis, Barnabæ, Ignatii ac Polycarpi.

Plura de Herma, quem Philippenſium Epiſcopum nonnulli incerta fide tradunt, præter jam laudatos Henſchenius IX. Maji T. 2. p. 360. Sam. Baſnage ad A. C. 157. Elias du Pin, Tillemontius in Memoriis Eccleſ. Nourrius in Apparatu, diſſ. l. 4. aliique de Hiſtoria & monumentis Eccleſiaſticis ſcriptores, inprimis Ittigius ὁ μακαρίτης in diſſ. de patribus Apoſtolicis p. 184-206. & in ſelectis Hiſt. Eccleſ. Sec. I. capitibus p. 65. ſeq. & p. 155-179. quo poſtremo loco de doctrina in Hermæ libris contenta erudite diſſerit. Alius Hermes præfectus Urbis, ſub Trajano memoratur in Actis Martyrii S. Alexandri I. Romæ Epiſcopi à quo cum uxore & ſorore & filiis & 1250. ſervis uxoribusque & filiis eorum

* Hinc Labbei error, qui in Hæreſiologia editum Hermam falſo tradit. Nimirum ab Heroldo editum Hermam legerat vel meminerat, at non in Hæreſiologia Heroldi verum in ejus Orthodoxographis Hermas occurrit. Labbeum ſecutus Nourrius p. 61.

rum baptizatus esse legitur. Vide Acta Sanctor. ad 3. Maji T. 1. p. 371. 373. & 375. ubi Papebrochius notat Acta illa Alexandri, quæ ille latine edidit, exstare in Bibl. Ambrosiana Mediolani Græce reddita, sub titulo S. Hermetis.

XI. Acta Praxedis Virginis, sororisque Pudentianæ & fratrum SS. Novati ac Timothei patrisq; Pudentis Senatoris, quæ præmissa Pastoris Presbyteri ad Timotheum & Timothei ad Pastorem Epistola ediderunt, & Hermæ, Pii Pontificis fratri tribuunt Baronius T. 2. Annal. & Henschenius Act. Sanctor. 19. Maj. indigna esse fide probat Tillemontius T. 2. Memor. Eccles. parte 2. p. 528. seqq. Pastoris cujusdam Episcopi libellum in modum Symboli, memorat Gennadius de script. Eccles. c. 76. Plures Pastores Martyres celebrant Martyrologia. Cæterum de Pœmandro & aliis scriptis sub Hermetis Trismegisti nomine ambulantibus, quæ Hermæ Apostolico parum verisimiliter tribuit Sandius in nucleo Hist. Eccles. p. 56. dixi libro 1. c. 7. seq.

XII. De S. CLEMENTIS Romani Episcopi Epistola ad Corinthios stante adhuc templo, ante Hermæ Pastorem, & Epistolam Barnabæ ut videtur scripta, Epistolaque quæ eidem Clementi tribuitur altera ac vere posteriore dixi l. V. c. V. §. 14. Nunc de scriptis Clementi suppositis nonnulla subjungere juvat. Nam de Clemente ipso cui circa A. C. 83. Evaristus in Romanæ Ecclesiæ Episcopatu successit, videri possunt Cotelerius in Patribus Apostolicis (qui a) Martyrium etiam Clementis è *Sim. Metaphraste* ad 23. Nov. & *Ephræmi Chersonis Episcopi* Homiliam de miraculo quodam Clementis, Græce & Lat. edidit: alterum etiam ejusdem si nanciscì potuisset tractatum additurus memoratum Allatio, & incipientem sic: ἐξελθόντος Φιλίππου ἀποστόλου τῆς Γαλιλαίας.) Caveus in Vitis Patrum & Tillemontius in Tomo 2. memor. Histor. Eccles. videri poterit Philippus Rondininus Faventinus libris duobus b) de S. Clemente Papa & Martyre, ejusque in urbe Roma basilica. Rom. 1706. 4.

Ka-

a) Martyrem Clementem vix quisquam vocat ante Rufinum: unde martyrium ejus in dubium vocat Dodwellus ad Pearsonii Opera posthuma p. 213. seqq. Certe Narratio illa quam latine post alios ediderat Lazius 1551. cum Abdia, & Surius 23. Nov. exiguam fidem meretur, licet ejusmodi Acta Clementis legit etiam Gregor. Turonensis de gloria Martyrum c. 35. incertum an habuerit illa Clementis Papæ gesta, quæ à *Jo. Diacono* Romano (circa extremum seculi IX.) scripta testatur Sigebertus de Script. Eccles. c. 106.

b) Acta eruditor. T. 4. supplem. p. 140.

Κανόνες ἐκκλησιαστικοὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, *SS. Apostolorum Canones* LXXXV. quos *Joh Zonaræ, Theodori Balsamonis* & *Alexii Aristeni* scholiis illustratos Græce & latine cum notis eruditis edidit *Guil Beveregius* in Pandectis Canonum, sive magno Synodico, Oxon. 1672. fol. Occurrunt & in Patribus Apostolicis *Cotelerii*, qui præter novam versionem suam notasque addidit veterem interpretationem *Dionysii Exigui*, sed is Dionysius cum aliis antiquis latinis tantum Canones quinquaginta (qui prioribus Græcis 42. respondent) agnoscit. Qua de re uti de variis Canonum horum editionibus vide B. Ittigii Appendicem de hæresiarchis Apostolicæ ætatis p. 161. seq. In editione Patrum Coteleriano-rum Amstelodamensi additæ etiam sunt jam laudatæ à me Beveregii notæ. Græce Canones Apostolicos ad Calcem Nouellarum Justiniani subjunxit Georgius Haloander, & latine vertit Norimb. 1531. fol. Clausulam à verbis ταῦτα ἦ περὶ Κανόνων διατεταχθο ὑμῖν παρ' ὑμῶν ὦ Ἐπίσκοποι, in Turriani edit. & Græco Latina Gesneri Tiguri 1559. fol. obviam, addidit quoque è MS. Augustano Elias Ehingerus, qui Canones Apostolor. cum aliis Conciliorum Canonibus Græce & Lat. edidit 1614. 4. Eandem in pluribus Codicibus Græcis reperit Coteleri-us, quem admodum & extat in *Arabica* versione.

Hosce Canones, qui Constitutionum Apostolicarum libris subjici solent, Apostolis auctoribus editos & à Clemente Romano collectos esse multi sibi persuaserunt, pro qua sententia præcipue militant *Franciscus Turrianus* libro primo integro contra Magdeburgenses pro Canonibus Apost. & decretalibus Pontificum Florent. 1572. fol. & novissime *Antonius de Castrovillare*, c) Ord. Minor. S. Francisci de Paula in diss. historico Chronologica & dogmatica pro quinquaginta Canonibus Apostolicis, Rom. 1697. 4.

Illam sententiam ante Natalem Alexandrum sec. I. diss. 18. cui potissimum Castrovillarius respondere studet, validissimis rationibus oppugnavit *Jo Dallæus* libro tertio de Pseudepigraphis Apostolicis. Hardervic. 1653. 8. Sed nimis videtur ipse in alteram partem canonum illorum antiquitatem deprimere, dum ad quintum & tantum non sextum

c) Vide Acta Erud. A. 1697. p. 523. & Ittigii diss. de Patribus Apostol p. 212. seq. ubi Castrovillarium refellit. Prodiit etiam adversus Canonum Apostolicorum auctoritatem & antiquitatem dissertatio Historico Theologica *D. Jo. Pauli Hebenstreitii*, Jenæ 1701. 4. Cæterum Animadversiones in hos Apostolicos Canones, quæ Gallice Ludovico Thomasino ut ajunt auctore prodierunt Antwerpiæ 1698. 8. haud vidi. Canones quos sub Apostolorum nomine legunt Habessini, vide si placet apud Ludolfum Commentar. ad Hist. Æthiopic. p. 304. seqq. Æthiopice & Latine.

tum sæculum illos rejicit, cum verisimillimis argumentis nixa sit opinio, cui lubens assentior, virorum præclarorum, qui sæculo jam tertio canones illos synodicos Apostolicarum, sive Apostolicæ doctrinæ adhærentium Ecclesiarum, editos fuisse sibi persuadent. Confer si placet quæ pro illa sententia disputant Petrus de Marca III. 2. de concordia sacerdot. & Imperii, Schelstratenus in Antiquitate illustrata p. 263. seq. Pearsonius parte 1. Vindic. Ignatii c. 4. ac præcipue Guil. *Beveregius* suis ad Canones Animadversionibus, adversus quem cum Matthæus Larroquanus vir & ipse doctus ad calcem suarum ad Pearsonianas Ignatii Vindicias observationum Rothomag. 1674. 8. Dallæi sententiam tueri conatus esset, idem Beveregius doctissimo opere quod Codicem Canonum Ecclesiæ primitivæ vindicatum inscripsit, & Londini 1678. 4. edidit, pluribus argumentis eandem evertit. Recusus est ille Codex Canonum vindicatus in Amstelodamensi Patrum Cotelerianorum editione.

Omitto *novem Canones*, quos velut ab Apostolis in Concilio Antiocheno consignatos, è Codice Græco quem Pamphili Martyris fuisse tradit, vulgavit Turrianus lib. 1. contra Magdeburgenses c. 25. Baronius ad A. C. 102. n. 19. & Binius T. 1. Concilior. pluribusque argumentis explodunt Pagius ad A. C. 56. (Baronii 58. Num. 118.) & Natalis Alex. Sec. I. diss. 20. atque ante utrumque Dallæus III. 22. sqq. de Pseudepigraphis Apostolicis.

2. Διαταγαὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, διὰ Κλήμεντος, τῶν Ῥωμαίων Ἐπισκόπου τε καὶ πολίτου Καθολικὴ διδασκαλία, sive *Constitutionum Apostolicarum libri VIII.* quos Photio olim Cod. 112. laudatos primus è tribus Codd. MSS. d) Calabro, Siculo ac Cretensi *Græce* cum prolegomenis & explanationibus Apologeticis Græce à se scriptis edidit *Franciscus Turrianus* S. I. Venet. 1563. 4. ex officina Jordani Zileti.

Latine post lacinias quasdam sive Epitomen è MS. Cretensi excerptam versamque, à *Carolo Capellio*, *Veneto* Ingolstad. 1546. atque inde in posteriore Conciliorum editione Crabbiana sive Petri Crabbe Colon. A. 1551. p. 27. editam, prodierunt libri VIII. interprete *Jo. Carolo Bovio*, e) Episcopo Ostunensi, Venet. eodem Anno 1563. 4. Paris 1564. 8. & inter S. Clementis opera ibid. 1568. Colon. 1569. fol.

d) Alii MSS. Codices in Bibl. Cæsarea occurrunt. Vide Nesselium part V. p. 20. sqq. 129. & 138. Eclogas Codicis Mazariniani (jam Regii) laudat Cotelerius.

e) Vide Leonardi Nicodemi additiones ad Nicolai Toppi Bibl. Neopolitanam p. 119. Ittigii appendic. ad diss. de Hæresiarch. p. 190. seqq.

atque in edit. Conciliorum Suriana Colon. 1567. fol. Deinde ex *Turriani* versione cum ejus scholiis & observationibus, Antwerp. 1578. apud Plantin. fol. & in Conciliorum editionibus Dominici Nicolini Venet. 1585. & Severini Binii Colon. 1606. fol. *Græce & Latine* cum *Turriani* versione recudi curavit Fronto Ducæus ad calcem Canonum Apostolorum & Concilior. commentariis Jo. Zonaræ illustratorum Paris. 1618. fol. atque inde Labbeus T. 1. Concilior. Paris. 1672. fol. Denique cum versione & notis eruditis *Cotelerii* viderunt lucem inter Patres Apostolicos Paris. eodem anno 1672. & Amst. 1698. fol.

Has Constitutiones, quibus Apostolicam ætatem tribuunt Turrianus, Boviusque, longe recentiores esse, ac Clementi Rom. suppositas probant, ne alios jam allegem Jo. Dallæus libro 1. ac 2. de Pseudepigraphis Apostolicis, & Natalis Alex. Sec. 1. diss. 18. Vide etiam Ittigii ϗ μακαρίτȣ appendicem ad diss. de Hæresiarchis p. 199. seqq. ubi ad testimonia veterum pro Constitutionibus à Turriano allegata respondet. Videtur autem Opus hoc non diu ante Eusebium * esse sub Clementis editum nomine, ac conflatum ex variis secundi & tertii sæculi constitutionibus Ecclesiasticis, διδασκαλίαις, διδαχαῖς, διατάξεσι f) quæ Apostolorum & Apostolicorum virorum Clementis, Ignatii Polycarpi, Hippolyti nominibus ferebantur olim incerta fide, & in antiquis stichometriis memorantur, atque ex parte etiam hoc nomine in Bibliothecis ut Cæsarea g) & Bodlejana supersunt manu exaratæ. Canones Apostolorum vocat auctor Operis imperfecti in Matthæum, ad VI. 3. & XXV. 18. ubi librum octavum allegat, & ad V. 22. *sicut Apostoli in Canonicis suis interpretantur.* Fuisse tamen olim Apostolicarum διατάξεων nomine celebres, quæ in his octo libris longe aliter leguntur h) patet vel ex Epiphanii LXX. 10. quem locum respicit ubi Apostolicam constitutionem laudat Apologia Augustanæ Confess. i) Itaque ab Heterodoxis interpolatas Constitutiones jam olim conquesti sunt Patres Trullani Canone 2.

3. Ἀνα-

* Opera πολύστιχα χθὲς καὶ πρώην Clementi supposita testatur Eusebius III. 38. Hist. Petri & Apionis dialogos ibi commemorans.

f) Usser. c. 7. prolegom. ad Ignat. Pearson I. Vindic. Ignat. c. 4. Steph. le Moyne not. ad Varia sacra p. 1072 & Grabe spicileg. Patrum T. 1. p. 40. seqq.

g) Vide Nesselium part. V. Catalog. MSS. p. 20, Grabe p. 285. seq.

h) Usser. prolegomen. ad Ignat c. 9.

i) Loc. IV. de Ecclesia p. 154, adde Ittigii diss. de Patribus Apostolicis p. 220. seq.

3. Ἀναγνωρισμὸς k) *Recognitionum libri X.* qui Iatine tantum ex verſione *Rufini* exſtant, quam in Gaudentii ille Epiſcopi Brixienſis gratiam compoſuit. *Paulinum* Nolanum ex Epiſt. 47. ad Rufin. itidem Clementis interpretationem conſtat aggreſſum, ſed non videtur ultimam illi manum impoſuiſſe. Teſtimoniis Origenis, Euſebii & aliorum Veterum de hoc opere, quæ diligentisſime ut ſolet Cotelerius collegit, adde quod illud reſpicere videtur auctor l) Conſtitutionum Apoſtol. VI. 8. tum Sozomenus libro & capite primo m) ubi Clementem inter Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſcriptores principe loco nominat: laudatur & ab Iſidoro Hiſpalenſi, lib. de natura rerum c. 17. & 31. atque Originum lib. 3. c. 50. Neque aliud, puto, eſt *Itinerarium Apoſtolorum* quod ab Iconoclaſtis jactatum rejicitur Concil. VII. Act. 5. plerique Περίοδος *Petri* vel *Clementis*, alii Κηρύγματα, Πρὸς Σίμωνα τὸν Μάγον Ἀλλήξεις, Πράξεις ſive *Acta* vocant, & Græce adhuc ſub ἀναγνωρισμῶν titulo legit Photius Cod. 113. licet Petavius lib. 1. de Trinitate c. 3. §. ult. putat Photium longe depravatiorem editionem recognitionum vidiſſe, quam quæ hodie ſupereſt: forte enim Rufinus, ut conſuevit facere, inter interpretandum quædam emollivit atque interpolavit, alia omiſit. Unde Ebioniſmi ab Epiphanio obſervati pauca admodum * in hodiernis veſtigia. Cæterum falluntur Viri docti n) qui præfationem Rufini, quæ præmittitur recognitionum libris, ſuppoſitam eſſe ſibi perſuadent: gravius etiam hallucinatus Anaſtaſius Bibliothecarius o) qui verba Rufini: ut *Clementem noſtræ linguæ redderemus*, ita accepit, ac ſi recognitiones latine ſcriptæ primum fuiſſent, deinde amiſſæ atque à Rufino demum iterum è Græco in Latinam linguam reſtitutæ. *Bardeſanem* vero hæreticum auctorem eſſe recognitionum

k) In Rufini præf. pro ἀναγνώσεων, legendum ἀναγνωρισμῶν ex Rufino ipſo de adulteratione librorum Origenis, & Photio. Cod. 113. Titulus exinde eſt, quod in illo opere inter alia narratur, quomodo Clemens & pater ejus atque alii fratres ſe iterum recognoſcunt.

l) Confer Grabii ſpicileg. T. 1. p. 283. ſeq.

m) Valeſ. ad pagnam 401. Sozomeni. Cæterum fuit & alius Clemens Hiſtoricus & Chronographus Suidæ, Johanni Malalæ, Etymologo & Anonymo Combefiſiano in Originibus CPol. laudatus, qui de Imperatoribus Romanis ſcripſit, & ſæculo quarto vixiſſe videtur.

* Grabe ſpicileg. T. 1. p. 279. ſeq.

n) Sixtus Senenſis lib. 2 Bibl. S. ubi de Clemente: Bellarminus de Script. Eccleſ. & Jo. Rainoldus in Cenſura Apocryphorum T. 1. p. 108.

o) Anaſtaſius Epiſt. ad Johannem Diaconum Collectaneis à Sirmondo editis præmiſſa, T. 3. Opp. Sirmondi p. 472. Huetius Anaſtaſium ſecutus p. 246. libri de claris Interpretibus.

ut vir doctisſimus p) ſuſpicatur, vel ideo non crediderim, quia fragmentum inſigne quod libro nono recognitionum §. 17. ſqq. inſertum eſt, ex dialogo Bardeſanis de fato producit Euſebius VI. 10. præparat. Potius hinc colligas auctorem recognitionum quisquis fuit Bardeſane juniorem q) locaque varia ex aliis ſcriptoribus operi ſuo illis non nominatis intexuiſſe, quemadmodum partem ejusdem loci Bardeſanei Cæſarius dialogo ſecundo inſeruit, nec Bardeſanem nec recognitiones de nomine allegavit. Clariſſ. Nourrii porro verba p. 222. Apparatûs ad Bibliothecam Patrum, emendatione indigent: *Bardeſanes Syrus fragmentum non minus prolixum* (è recognitionum libris) *in ſuum adverſus Marcionem librum transtulit. Nam Bardeſanes ille hunc eundem librum ſub Soteris Pontificatu paullo poſt ſecundum ſæculum medium Antonino Imperatori nuncupavit. Jam ergo pervulgati erant illi recognitionum Clementinarum libri.* Nam primum non conſtat dialogum de fato compoſitum fuiſſe contra Marcionem: Deinde p. 221. rectius ſcripſerat ipſe Nourrius: *in recognitionibus reperiri fragmentum ex libro Bardeſanis Syri adverſus Abydam Aſtrologum edito, totidem verbis tranſcriptum.* Notabis etiam Xaverium in Hiſtoriam S. Petri Apoſtoli, quam Perſice ſcripſit, nonnulla ex recognitionibus inſeruiſſe, de quo vide Ludovici de Dieu notas p. 112. ſeq.

Primus hos libros è Rufini verſione edidit *Jo. Sichardus*, Baſil. 1526. fol. cum ſpuriis Epiſtolis decretalibus Pontificum. Hinc viderunt lucem Pariſiis 1541. fol. 1568. 8. &c. Exſtant & inter alia Clementina ex recenſione *Lamberti Gruteri* Venradii, cum ejusdem ſcholiis Colon. 1569. fol. quo in volumine poſt recognitiones ſequuntur Canones Apoſtol. cum duplici verſione Dionyſii Exigui vetere & nova Greg. Haloandri: Conſtitutiones Apoſtolorum ex Bovii verſione cum ejusdem ſcholiis: Epiſtolæ decretales Pontificum, Epitome hiſtoriæ Clementinæ de geſtis Petri ex Joach. Perionii verſione: Epiſtolæ Ignatii ex edit. Symphoriani Champerii, S. Polycarpi Epiſtola, cum duabus Martiali Lemovicenſi ſuppoſitis: Conſtantini M. Confeſſio & edictum, Canonesque Conciliorum Nicæni, CPolitani, Epheſini & Chalcedonenſis. &c. Recuſæ etiam Recognitiones cum Lamberti præfat. & ſcholiis ſunt in Bibliotheca Patrum edit. Lugdunenſis 1677. Tomo II. Sed præſtantisſima haud dubie operis huius editio

p) Guil. Cave in Vita Clementis §. II. T. I. p. 211. ſqq. in Hiſt. literaria, ubi de Clemente, & Bardeſane.

q) Dodwell. p. 443. diſſ. VI. ad Irenæum & Grabe T. I. ſpicileg. p. 278. qui Græca Bardeſanis cum latinis in recognitionum Opere, confert p. 290-299.

editio debetur *Cotelerio*, qui in Patribus Apostolicis illud ex sex MSS: Codicibus recensuit, sectionibus distinxit & doctis notis illustravit Paris. 1672. Amst. 1698. fol. Addidit etiam ex tribus Codicibus capita decem libri tertii (à secundo ad undecimum) quæ in aliis MSS. & editionibus desiderantur, forte quod illa Rufinus velut obscuriora & Ebionitarum gemina argutiis vetere neglexerat. Sex illi Codices MSti, quibus Cotelerius usus est, sunt Regius, Sorbonicus, Thuanus, Petri Petiti & Carmelitarum discalceatorum. Præter hos Colbertinum ante annos quadringentos exaratum laudat Clarissf. Nourrius p. 224. Fuit etiam nostra ætate qui libros recognitionum *Germanice* verteret, quæ interpretatio cum Godfridi Arnoldi præfatione vidit lucem A. 1702. 8.

4. Τὰ Κλημέντια in Athanasii Synopsi memorata, lectaque auctori Chronici Alex. ac Nicephoro Callisto, constabant viginti Homiliis sive Colloquiis, quibus Pseudo Petri ad Jacobum & altera ad eundem Jacobum Hierosol. Episcopum Epistola Clementis r) nomine præmittitur, in qua opus istud vocatur Κλήμεντος τῶν Πέτρου ἐπιδημιῶν καὶ κηρυγμάτων ἐπιτομή. Homilias priores XVIII. & undevigesimam altera parte mutilam primus ex Codice Regis Galliæ Græce edidit, versioneque latina & notis illustravit Cotelerius. Valde corruptum illud exemplar fuisse queritur ad Homil. VI. 10. *ut si* inquit, *interdum cespitem, veniam ab æquo lectore possim sperare.* Multa in hoc opere eadem quæ in recognitionibus, adeo ut pro altera recognitionum editione Rufino memorata habeat doctissimus Caveus.

5. Breviorem ex hisce *Epitomen* à *Simeone Metaphraste* ut videtur compositam, cui etiam *vita Clementis* attexitur, primus Græce edidit *Adr. Turnebus* Paris. 1554. 4. adjuncta *Joach. Perionii* versione, quæ legitur etiam inter Clementis scripta à Lamberto Grutero edita Coloniæ 1569. fol. Hanc epitomen cum tribus MSS. Bibl. Regiæ non parum inter se differentibus contulit, & cum nova sua versione Clementinis homiliis subjecit Cotelerius in laudata mihi jam toties Patrum Apostolicorum editione. Titulus est: ὡς ἐκ τῶν πράξεων ἐπιδημιῶντος καὶ κηρυγμάτων ἁγίου καὶ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου ἐπιτομή, ἐν ᾗ καὶ ὁ αὐτοῦ συμπεριείληπται βίος πρὸς Ἰάκωβον ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων.

 6. Cle-

r) Hanc Clementis Epistolam vertit etiam Rufinus, cujus interpretationem cum veteri editione & MS. Codice collatam Cotelerius separatim Græcolatinæ suæ editioni subjunxit. Testatur autem Photius Cod. 113. aliis recognitionum Codicibus Epistolam sub Petri, aliis Clementis nomine præfixam fuisse.

6. Clementis *Liturgia* sive *de ritu Missæ*, Græce & latine ad calcem Liturgiæ S. Marco tributæ vulgata Paris. 1583. 8. est libri octavi Constitutionum Apostolicarum caput 5. cum sequentibus, usque ad extremum capitis 15.

7. *Compendiolum fidei Christianæ*, cum recognitionibus Clementis editum à Jo. Sichardo Basil. 1526 fol. est lacinia ab Isidoro Mercatore, qui in Epistolas decretales Pontificum circa A. C. 790. supposuit attexta Epistolæ ad Jacobum, quam à Rufino Latine versam dixi. Vide Blondelli pseudo Isidorum p. 28. qui & cæteras *Epistolas quatuor decretales* Clementi tributas animadversionibus ac censuris suis confixas addidit.

Scripta Pseudo Clementis deperdita:

1. Priores *decem libri* ante recognitiones missi ad Jacobum, lib. V. c. ult. quorum argumentum traditur lib. III. c. 75. Primus ex his fuit *de Vero Propheta*, quem Cæsareâ misisse se ait lib. I. c. 17.
2. Sermones *de providentia & justo DEI judicio.* Λόγοι περὶ προνοίας καὶ δικαιοκρισίας Θεοῦ, quorum primum allegat Anastasius Antiochenus quæst. 96.
3. *Revelationes B. Petri Apostoli* à discipulo ejus Clemente in unum volumen redactæ. Jacobus de Vitriaco Episcopus Acconensis in Epistola ad Honorium III. in Spicilegio Dacheriano T. 8 p. 382. Confer quæ de Apocalypsi Petri notata à me sunt in Codice Apocrypho Novi Test. p. 940. seq.
4. *Petri cum Apione* (Plistonico) *prolixa disputatio*, Πέτρου καὶ Ἀπίωνος διάλογος Euseb. III. 38. Hist. quem à recognitionibus Clementis recte distinguit Grabius T. I. specileg p. 271. quique jam Nicephori Callisti tempore intercidisse videtur, quoniam dubitat ille III. 18. Hist. an idem sit cum Clementinis, de quibus paullo ante dixi homiliis.

XIII. S. IGNATIUS Nuranensis (è Nura Sardiniæ civitate) * Evodii à Petro Apostolo ordinati ** in Episcopatu Antiocheno successor,

* Abulpharajus p. 119. Tentzelii diss. select. part. I. Exercitat de apophthegmate Ignatii ὁ ἐμὸς ἔρως ἐσταύρωται, p. 47. Grabe T. 2. spicilegii Patrum p. I.

** Etiam Ignatium S. Petri dextra ordinatum scribit Theodoritus Dialogo I. sed passus est S. Petrus sub Nerone Imp. A. C. 66. à quo tempore ad matyrium Ignatii intercedunt Anni 50. De Evodio Vide Acta Sanct. VI. Maji T. 2. p. 98. & Caveum ad A. C. 44. atque Ittigium de patribus Apostolicis p. 97. seq. ubi Epistolam sub ejus nomine, inscriptam Φῶς, laudatamque Nicephoro II. 3. Hist. rejicit.

ceſſor, Martyrium paſſus A. C. 116. Trajani 19. ut demonſtrarunt Guil. Loydius Epiſcopus Aſaphenſis in diatriba edita à Pagio in Critica Baroniana ad A. C. 107. n. 4. ſeq. & ante eum Jo. Pearſonius in diſſ. poſtuma de anno quo S. Ignatius à Trajano Antiochiæ ad beſtias fuit condemnatus, quam poſt notas Pearſonii in Ignatium vulgauit Tho. Smithus p. 58. ſeq. Oxon. 1709. 4. Poſt condemnationem Antiochiæ Romam vinctus miſſus Ignatius eſt, quo in itinere, Euſebio III. 36. teſte, Epiſtolas ſcripſit ante Euſebium lectas Irenæo atque Origeni, deinde vero quam plurimis aliis, quorum teſtimoniis conſtat, illas ipſas quas illi legerunt, nos hodie tenere. Ordo Epiſtolarum ex Euſebii teſtimonio hic fuit: *Ad Epheſios.* 2. *ad Magneſios.* 3. *ad Trallenſes.* 4. *ad Romanos.* 5. *ad Philadelphienſes.* 6. *ad Smyrnenſes* & 7. *ad Policarpum*, quam poſtremam ſine magna cauſa Uſſerius Vir præſtantiſſimus rejicit. Hieronymus ordinem neglexit, & Epiſtolas ſeptem enumerare contentus, promiſcue retulit. In Codice Mediceo Græco autem & veteri verſione latina hic eſt ordo: 1. *ad Smyrnæos*, 2. *ad Polycarpum*, 3. *ad Epheſios*, 4. *ad Magneſios*, 5. *ad Philadelphienſes*, 6. *ad Trallianos.* Nam *Epiſtola ad Romanos*, quia Actis Martyrii Ignatiani inſerta legitur, in illa collectione omiſſa eſt. Haſce vero Epiſtolas, prout ab Iſ. Voſſio Græce & Uſſerio latine primum ab interpolationibus liberæ editæ ſunt auctorem non mentiri, ſed genuinum ac pretioſum Antiquitatis Chriſtianæ monumentum eſſe, adverſus *Jo. Dallæum* a) (cujus pleraque argumenta interpolatas ac ſpurias Ignatii Epiſtolas tangunt, Mediceo Codice tum nondum vulgato) *Dav. Blondellum*, b) *Claudium Salmaſium*, c) aliosque Viros doctiſſimos, certiſſimis argumentis probavit

a) Libro 2. de Dionyſii & Ignatii ſcriptis Genev. 1666. 4.

b) Lib. de Epiſcopis & presbyteris, & Epiſtolis ad Iſ. Voſſium, quibus reſpondit Voſſius Epiſtolis ad Blondellum quæ Vindiciis Pearſonianis ſubjiciuntur, ſimul etiam confutans quæ Edmundus Albertinus p. 283. lib. de Euchariſtia Epiſtolis Ignatii objecit.

c) Salmaſius in Apparatu de primatu Papæ p. 56. ſeq & ſub Walonis Meſſalini nomine lib. de Epiſcopis & Presb. cujus quemadmodum & Blondelli objectionibus reſponderunt *Henr. Hammondus* diſſ. 2. de juribus Epiſcopatus Lond. 1651. 4. & *Dionyſ. Petavius* V. 8. dogm. Theol. de Hierarchia Eccleſiaſtica: Ut omittam quæ à Nourrio diſſ. VII. apparatus Tillemontio, Natali Alex. & aliis in medium allata ſunt. Contra novas Jo. Oweni objectiones vindicavit ſe Hammondus in libro Anglico, qui inſcribitur Anſwer to the animadverſions on the diſſertations touching Ignatius Epiſtles, and the Epiſcopacy in them aſſerted. Lond. 1654. 4. & Tomo ſecundo operum Hammondi, junctim excuſorum Lond. 1684. fol. quatuor Voluminibus.

bavit *Jo. Pearsonius* Episcopus Cestrienſis in Vindiciis Ignatii, d) ut ei assentiri haud dubitem, licet Vir doctus *Matthæus Larroquanus* Rothomagensis Eccleſiastes in obſervationibus ad Ignatianas Pearsonii Vindicias filio Jo. Dallæo inſcriptis, e) diſperſas ac profligatas Dallæi patris copias inſtaurare, etiam atque etiam fuit conatus.

Præter has ſeptem Ignatii Θεοφόρου Epiſtolas, ſolas Antiquitati primitivæ cognitas, non tantum exſtant illæ eædem Epiſtolæ (à quo & quo tempore, ante A. C. 580. ſaltem, non ſane conſtat) *interpolatæ*, (quas ſolas genuinas eſſe, alteras vero illas, quas ſinceras eſſe dixi, ab Athanaſio ** decurtatas, inauditum & incredibile *Wilhelmi Whiſtoni*, novi Arianorum in Anglia promachi paradoxon eſt ſingulari ſcripto nuper f) proditum magis quam demonſtratum:) ſed etiam *ſpuriæ* aliæ, antiquioribus ſcriptoribus ignotæ, *Græce* quidem *quinque*, 1. *ad Mariam* Caſtabalitidem ſive Neapolitanam prope Zarbum (Ciliciæ hæc opida ſunt) cujus & ipſius *Mariæ* nomine *Epiſtola ad Ignatium* fertur, latine primum ab Uſſerio, & Græce ab Iſ. Vosſio edita. 2. *Ad Tarſenſes.* 3. *Ad Antiochenos.* *** 4. *Ad Heronem* Diaconum Antiochenum, & 5. *ad Philippenſes*, περὶ βαπτίσματος. Ex his eidem Whiſtono genuinæ videntur ſcriptæ ad Tarſenſes, ad Antiochenos, ad Heronem. Sed nulla hujus ſententiæ ſuæ certa argumenta afferre potuit. Ordo Epiſtolarum in interpolatis Codicibus Auguſtano, Geſneriano, Colbertinis Nourrio p. 77. laudatis, aliisque hic eſt: *Ad Mariam Caſtabalitidem.* 2. *ad Trallenſes.* 3. *Ad Magneſios.* 4. *Ad Tarſenſes.* 5. *Ad Philippenſes.* 6. *Ad Philadelphienſes.* 7. *Ad Smyrnæos.* 8. *Ad Polycarpum Smyrnæ Epiſcopum.* 9. *Ad Antiochenos.* 10. *Ad Heronem.* 11. *Ad Epheſios* & 12. *ad Romanos.* Deni-

d) Pearsonii Vindiciæ Ignatianæ prodierunt Cantabrig. 1672. 4. & Tomo ſecundo Patrum Apoſtolicorum Cotelerii ſubjectæ ſunt in editione Amſtelodamenſi A. 1698. fol. curante V. C. Joanne Clerico.

e) Larroquani obſervationes prodiere ſine nomine Auctoris, Rothomag. 1674. 8. male Allixio tribuuntur in Catalogo Bibl. Bigotianæ T. 2. p. 17.

** Ab impatiente librario decurtatas ſuſpicabatur Jo. Morinus de ſacris Ordinationibus part. 3. Exerc. 3. c. 3. qui & ipſe interpolatas ſinceris præfert. Lectiones interpolatarum editionum quandoque meliores eſſe Codice Mediceo, diſputat etiam Rich. Simon ſub Hieronymi le Camus nomine contra Voſſium p. 24. quod nec ipſe, credo, Vosſius negaverit.

f) Lond. 1710. 8. Titulus libri eſt: *an eſſay upon the Epiſtles of Ignatius, by William Whiſton, M. A. Profeſſor of Mathematicks in the Univerſity tho Cambridge.* Conſer de hoc libro ſi placet Jacobi Bernardi V. C. Novellas Reip. litterariæ menſe Auguſto A. 1710 p. 196. ſeq.

*** Ex alia Ignatii ad Antiochenos Epiſtola Damaſcenus & Antonius Meliſſa proferunt duo fragmenta, quæ vide apud Clariſſ. Grabium T. 2. ſpecilegii Patrum p. 24.

Denique longe minorem fidem merentur, quæ *latine* tantum extant Epistolæ tres, 1. & 2. *ad Johannem* Evangelistam, & 3. *ad Mariam* Virginem cum Mariæ responsoria, de quibus vide si placet post Usserium diss. de Epistolis Ignatii c. 19. quæ à me notata sunt in Codice Apocrypho Novi Test. p. 834-841. *Heroni* quoque Diacono Antiocheno suppositum est *elogium Ignatii*, quod latine edidit Baronius ad A. C. 110. n. 9. ex MS. Vaticano, & ex aliis tribus Codd. Usserius.

De more *Antiphonos hymnos* decantandi, quem Ecclesiæ Antiochenæ à S. Ignatio traditum narrat Socrates VI. 8. Vide Sviceri thesaurum & Meursii, Cangiique glossaria, Theoph. Raynaudum in Oparascevastico T. 7. Opp. p. 457. seq. & Josephum Mariam Carum præf. ad Responsorialia & Antiphonaria Ecclesiæ Romanæ edita Rom. 1686.

Quod in Catalogo librorum Chaldæor. sive Syriacorum Hebed. Jesu p. 18. *Ignatius de re fidei* memoratur, nihil aliud videtur respicere quam ejus *Epistolas*, quas *Syriace* secum ex Oriente attulit g) alter Ignatius Antiochenus Patriarcha junior, qui Romæ Gregorio X. Pontifice reformationi Calendarii interfuit, ibique diem obiit. Quamquam Robertus Huntingtonus cum in Oriente versaretur, summo studio Ignatii Epistolas Syriace versas inquirens, omnino incassum & absque fructu hoc fecit, ut narrat Tho. Smithus in ejus Vita p. 8. Videtur etiam memorare Labbeus Bibl. nova MSS. p. 253. 255.

In Catalogo Liturgiarum Chaldaicarum sive Syriacarum, quem habuit idem Patriarcha, h) memoratur *Liturgia S. Ignatii Græce composita Antiochiæ Anno 27. post ascensionem Domini, quam Chaldæam fecit S. Jacobus Episcopus Rohensis s. Edessenus.*

Ignatii Διδαχὴ sive διδασκαλία in veteri Stichometria memoratur inter Apocrypha, de qua vide Pearsonium part. 1. c. 4. vindic. Ex hac forte petitum dictum Ignatii, quod laudat Chrysostomus hom. XI. in Epist. ad Ephes. & Jo. Antiochenus ap. Coteler. T. 1. monument. p. 176. schisma & perturbationem Ecclesiæ, *crimen* esse *neque martyrii sanguine expiandum.*

Acta Martyrii Ignatiani.

Interpolata habent Græce Metaphrastes 20. Dec. & exinde latine Surius & Bollandus Calendis Februar. Græce & latine in Patri-

g) Usser. c. 4. prolegom. in Epistolas Ignatii p. 192. edit. Amst.
h) Vide Usser. c. 1.

bus Apostolicis Cotelerius. *Sinceriora* Jac. Usserius in lucem protulit *latine* ex duplici diversa interpretatione, quam utramque e MSS. Codd. cum notis eruditis vulgavit in Appendice Ignatiana, Lond. 1647. 4. Etiam Græcum Actorum Ignatii exemplar in Bibl. Bodlejana sed interpolatorum reperit, itaque editione indignum existimavit. Hæc vero à *Philone, Cajo & Agathopode* Diaconis qui beatum CHRISTI Martyrem è Syria comitati erant, descripta fuisse sibi persuadet, & sane in monumentis hujus generis videntur esse fide dignissima. Post Usserium eadem latine dedere Bollandus in Actis Sanctor. Calendis Febr. T. I. p. 13. seq. & Cotelerius in Patribus Apostolicis T. 2. *Græce* denique & latine è Codice Colbertino edidit *Theodoricus Ruinartus* in Actis Martyrum selectis Paris. 1689. 4. Atque inde Jo. Ernestus Grabe T. 2. spicilegii Patrum Oxon. 1699. 8. p. 9. Tho. Ittigius in Bibliotheca Patrum Apostolica Lips. 1699. 8. ac denique Tho. Smithus ad calcem Epistolarum Ignatii Oxon. 1709. 4. In his Actis *Epistola* Ignatii ad *Romanos* Græce sincere legitur, quam in Mediceo Codice omissam videre optaverat Is. Vossius, contentus interim interpolatam ex veteri versione latina recensere & castigare.

Editiones Epistolarum Ignatii Interpolatarum & spuriarum.

LATINA trium Epistolarum I. ad Mariam Virginem, & 2. ac 3. ad Johannem Apost. Colon. 1478. & Paris. 1495. 4. ad calcem quadrilogi de S. Thomæ Becket, Archiepiscopi Cantuariensis, vita, & processu super libertate Ecclesiastica per Her. de Hoscham, Jo. Carnotensem, Wilhelmum Cantuariensem & Alanum Tewksburiensem.

Undecim Epistolarum (omissis tribus quas jam dixi, & Epistola ad Mariam Castabalitidem necdum reperta) Paris. 1498. fol. una cum scriptis Dionysio Areopag. tributis, & Polycarpi Epistola, ex antiqua versione (ut observat Usserius, Adoni jam Viennensi sec. IX. lecta) edente *Jac. Fabro* Stapulensi. Hinc Argentinæ 1502. & Paris. è Jodoci Clichtovei recensione 1515: tum Basil. 1520. 4. atque iterum separatim Argentor. 1527. Augustæ Vindel. 1529.

Quindecim Epistolarum, addita illis undecim Epistola ad Mariam Castabalitidem & tribus primo loco à me memoratis, edente

Sym-

Symphoriano Champerio cum Areopagita. Colon. 1536. & Joach. Perionio curante 1557. atque cum Clementinis ſcriptis 1569. fol. Adde editiones Antwerp. 1540. Complut. 1541. Venet. 1546. 8. Pariſ. 1569. 8. & quæ in Micropresbytico 1550. & Orthodoxographis A. 1555. & in Patrum Bibliothecis obviæ ſunt.

GRÆCÆ duodecim Epiſtolarum 1. edente ex MS. Auguſtano *Valentino Paceo*. Dillingæ 1557. 8. qui in præf. etiam Germanicæ ſuæ verſionis meminit.

2. Pariſ. 1558. 1562. 8. apud Guil. Morellum, qui ad calcem, collatione latini interpretis, & doctiſſimi, ut teſtatur, hominis conſilio plurium locorum caſtigationes adjunxit. Nitida eſt hæc editio. Etiam latinam novam verſionem edidit 1661. ſed quam Vairlenius notat in locis plurimis per veſtigia veteris interpretis incedere.

GRÆCOLATINÆ 1. Cum verſione ſive paraphraſi *Jo. Brunneri* (male *Brumerus* vocatur apud Nourrium p. 153.) Tigurini, Græcis e MS. Codice D. Caſparis à Nydprugck deſcriptis. Tiguri 1559. fol. in Theologorum veterum Græcorum collectione. Conradus Gesnerus qui Græca ad patruelem ſuum Andream miſit, tunc nihil inaudiverat de Pacei editione.

2. Cum *Hieron. Vairlenii* Sylvii interpretatione ſeparatim ad calcem libri ſubjecta & brevibus ſcholiis. Antwerp. 1566. & 1572. 8. apud Chriſtoph. Plantinum.

3. Cum eadem verſione ſcholiisque, in Orthodoxographis Jo. Jacobi Grynæi. Baſil. 1569. fol.

4. Cum ſcholiis *Martialis Meſtræi*, Theologi. Pariſ. 1608. 8. qui Vairlenii verſionem emendavit, ejusque & Morelli, & Jac. Billii ex lib. 2. ſacrar. Obſervatt. c. ult. notas addidit.

5. Cum Meſtræi verſione & *Nic. Vedelii* caſtigationibus, Apologia, notis & diſſertationibus. Genev. 1623. 4.

6. Cum Vairlenii & Meſtræi ſcholiis in Auctario Ducæano Græcolat. Bibliothecæ Patrum. Pariſ. 1624. fol.

GERMANICE per *Martinum Mollerum*, Eccleſiaſtem Sprettavienſem in Sileſia. Gorlitii apud Ambroſium Fritſch. 1592. 8.

Gallice per *Guil. Morellum*, Pariſ. 1562, 1612. 8. & per *Eudemarium* Rothomag. 1615. 8.

Jacobi Gretseri vindicias duodecim Epistolarum Ignatii, alicubi latere testatur se audivisse, Philippus Labbæus. *Isaacus* quoque *Casaubonus* nonnullarum Ignatii Epistolarum antiquitatem novis se tuiturum rationibus pollicitus fuit, quas prærnatura Viri doctissimi morte interceptas dolet Pearsonius proœm. Vindic. Ignatii.

Editiones Epistolarum VII. Ignatii genuinarum.

quæ interpolatas & spurias adjunctas fere habent.

GRÆCOLATINÆ 1. Recensente *Isaaco Vossio* è MS. Mediceo, atque additis veteri translatione ab Usserio edita, notisque suis & Barnabæ Epistola. Amstelod. 1646. 4. Recusa hæc editio Lond. 1680. 4. Locum Epistolæ ad Magnesios erudite illustrat Jo. Andreas Bosius Exercitatione Philologica ad 2. Tim. 2. 22. Jenæ 1673. 4. capite sexto, ubi & de Ignatii Epistolis veterique ejus interprete plura.

2. *Jac. Usserii* castigatior, cum nova versione in Appendice Ignatiana: Lond. 1647. 4. postquam interpolatas antea Græce & Latine cum eruditis prolegomenis notisque, & sinceriorum veteri versione vulgasset Oxon. 1644. 4.

3. *Jo. Baptistæ Cotelerii* cum nova versione sua & notis, in Patribus Apostolicis 1672. fol. & Jo. Clerico curante Amst. 1698. fol. in qua editione Cotelerii notis etiam animadversiones & prolegomena Usserii, & Jo. Pearsonii vindiciæ Ignatii accedunt. Testimonia Veterum diligentissime à se collecta Cotelerius præmisit.

4. *Thomæ Ittigii* in Bibliotheca Patrum Apostolicorum, cum versione Cotelerii, sed subjecta separatim, ut in Cotelerii Patribus Apostolicis factum, veteri interpretatione, interpolatis spuriisque Epistolis. Lipsiæ 1699. 8. Hic in diss. illi Bibliothecæ præmissa non modo de Ignatio ejusque scriptis diligentissime disserit: sed etiam de doctrina in Epistolis contenta videndus in selectis capitibus Hist. Ecclesiasticæ sæculi secundi.

5. Cum notis *Jo. Pearsonii* antea ineditis & novis * *Thomæ Smithi*. Oxon. 1709. 4. qua editione & Græcus contextus ad Codicem Mediceum & latina vetus translatio ad MS. Codicem Cantabrig. novo stu-

* Obiit Tho. Smithus hoc ipso Anno 1711.

ſtudio exigitur. Cæterum interpolatæ & ſpuriæ Epiſtolæ à Smitho plane ſunt omiſſæ.

LATINA ex veteri translatione (*Roberti* forte *Lincolnienſis*) ad duorum MSS. Cantabrig. & Montacutiani Codicum fidem edita à *Jac. Uſſerio*, additisque Græcis interpolatis, ſed in quibus interpolationes ex verſione notatæ minio diſtinguuntur. Oxon. 1644. 4. Veterem hujusmodi translationem Epiſtolarum Ignatii, in qua illa de Paulo uxorato deſiderabantur, in Bibl. Vaticana pridem evolviſſe ſe teſtatus eſt Turrianus in Apologia pro Canonibus Apoſtolor. contra Magdeburgenſes, Pariſ 1573. 8. pag. 8.

GERMANICA per C. D. V. B. A. 1693. 12. apud Jo. Georg. Lipperum, & ad calcem Novi Teſt. editi A. 1711. 12. Schiſbecæ prope Hamburgum.

ANGLICA Wilhelmo Wakæo interprete, Lond. 1693. & 1710. 8. una cum Clemente, Barnaba, Polycarpo, Herma.

Alii Ignatii.

P. Egnatius Stoicam ſectam profeſſus. Tacit. XVI. 32. Annal.

Ignatius Martyr Africanus, cujus meminit. S. Cyprianus Epiſtola 39. ſcripta A. C. 250. & Martyrologium Rom. 3. Febr.

Ignatius Pro Cos. ad quem S. Nili Epiſtolæ.

Ignatius Grammaticus è Diacono CPolitano Metropolita Nicænus ſub initia Seculi IX. de cujus Jambis in Adamum, Tetraſtichis fabulas Æſopicas breviter complexis, aliisque ſcriptis dixi lib. 2. c. 9. §. 8. Ejus elegantiſſima piiſſima & mellitiſſima carmina in Deiparam aliosque ſanctos laudat, atque editurum ſe promiſit Allatius ad Euſtachii Antiocheni Hexaêmeron p. 284. Vide & Suidam in Ἰγνάτιος.

Ignatius Patriarcha ab A. C. 847. CPolitanus, cui A. C. 858. depoſito Photius ſucceſſit, atque iterum A. 867. Thronum concedere fuit coactus. De illo vide vitam ejus cum variis monumentis & Synodo CPol. A. 854. ſub eo habita illuſtratam à Radero, Ingolſtad. 1604. 4. & recuſam T. 8. Concilior. edit. Labbei, & Chronicon Eccleſiæ Græcæ Philippi Cyprii cum Henr. Hilarii notis p. 107. ſeq. Baronium Tom. IX. Annalium, Martyrologia 23. Octobr. &c.

Ignatius cujus Acroſtichis adverſus imagines legitur in Operibus Theodori Studitæ p. 169. T. V. Operibus Sirmondi.

Ignatius Chrysopolitani Monasterii Abbas, Ignatius Metropolita Claudiopolitanus, & Ignatius Lophorum Episcopus, ad quos exstant Photii Epistolæ. Alius item Ignatius Abbas, de quo in Epistolis Theodori Studitæ.

Ignatius Episcopus, cujus colitur memoria 28. Maji in Ruthenorum Ephemeridibus, quas iconibus insignes ediditPapebrochius ante Tom. 1. Act. Sanctor. Maji.

Ignatii nescio cujus commentarios Græcos MSS. in Aristotelis Logica memorat è Scipionis Tetti Catalogo Labbeus Bibl. nova MS. p. 171.

Ignatius Patriarcha Antiochenus junior, qui Romæ fuit sub Gregorio X. de quo paulo ante feci mentionem.

Ignatius Pragensis, Prior Casinensis monasterii, qui scripsit Vitam & Passionem S. Bertharii Martyris & Abbatis XIX. Casinensis.

Ignatius Squarcialupus Florentinus, Monachus Benedictinus Abbas Casinensis A. C. 1520. extinctus, de quo T. XXI. Bibl. Patrum Lugd. p. 371.

Plures recentiores Ignatios memorat Nicolaus Antonius in Bibl. Hispana, & in his Ignatium Lojolam, Conditorem Ordinis Jesuitici, defunctum A. 1556. & beatorum numero adscriptum à Paulo V. A. 1609. Sanctorumque A. 1622. à Gregorio XV. Festum ejus celebratur 31. Julii, qui dies S. Germano antea sacer erat. Vitam hujus Ignatii post Ribadenciram aliosque novissime scripsit P. Bohourius.

Proxime exspectamus novam Epistolarum S. Ignatii Antiocheni editionem una cum diatriba de Ignatiis ab erudito Viro *Georgio Claudio*, Claudii Jani, cujus Albertus Bartholinus de scriptis Danorum meminit filio, qui illius specimen mihi ostendit notis illustratum. Is totus in eo est, ut probet illam, quam sinceram eruditi habent, Ignatii editionem adhuc * quam plurimis in locis interpolatam esse, nihilque pro genuino admittit, nisi quod eodem plane modo sine ulla vel minima mutatione comprobatur suffragio omnium Codicum, quam in rem Florentinum & Augustanum diligenter contulit, versionum item ac citationum. Cætera omnia rejicit, & minoribus typis exscribi curabit. In diatriba, quam præfiget, de Ignatiis nonnulla etiam dabit

* Eadem fere Tentzelii sententia p. 63. diff. select. rejecta à Nourrio aliisque.

bit hactenus inedita, Ignatii præcipue Diaconi, quæ ex Bibliotheca Regis Christianissimi descripsit & latine convertit.

XIV. POLYCARPUS Episcopus Smyrnensis à S. Johanne a) Apostolo constitutus, martyrium nono Antonini Pii anno in igne fortiter tulit A. C. 147. b) Proconsulem ut CHRISTO conviciaretur suadentem detestatus his verbis: c) ὀγδοήκοντα καὶ ἓξ ἔτη δουλεύω αὐτῷ, καὶ οὐδέν με ἠδίκησε, καὶ πῶς δύναμαι βλασφημῆσαι τὸν βασιλέα μου τὸν σώσαντά με; *Sex & octoginta annos ei inservio, nec ulla me unquam affecit injuria, & quomodo possum impie loqui adversus Regem meum & Salvatorem meum?* Acta Martyrii ejus jam olim lecta in Ecclesia, & dies natalis celebratus, sepulchrumque hodie etiam quotannis festo ipsius memoriæ consecrato solenniter invisi testatur Tho. Smithus in notitia VII. Ecclesiarum Asiæ p. 53. ubi & mentio ampli quod Smyrnæ adhuc ostenditur Amphitheatri, in quo coronatus martyrio Polycarpus fuit, cujus in memoriam hi Romæ versus in templo S. Stephani in Cælio monte leguntur:

Sir. LI. 6. In medio ignis sum æstuatus.

Phœnicem si quis medio miretur in igne
Emori, & exstructo se reparare rogo;
Obstupeat, Polycarpe, *avidas tibi parcere flammas*
Non ausas sacra te violare face.
Mille nitent tædæ, rutilantque hinc inde favillis,
Atque in te, Dominum, quem colis ipse, colunt.
Præmia nunc majora tibi sed reddit Olympus,
Ignea qui pedibus subjicit astra tuis.

Præ-

a) Irenæus III. 3. atque inde Euseb. IV. 14. & Hieron. de S. E. c. 17. Hinc viris doctis per Angelum Smyrnensis Ecclesiæ à S. Johanne Apoc. II. 8. videtur designari Polycarpus, licet in Actis Polycarpi Pionio tributis & apud Suidam Polycarpus Buculo successisse incerta fide traditur.

b) Confer Jo. Pearsonii Opera posthuma p. 282. seqq. Neque adeo obstant quæ Clariss. Vir Samuel Basnage huic sententiæ objicit ad A. C. 178. n. 4. Nam & Antoninum utrumq; à veteribus inter se confundi tralatitium est, & verba: LXXXVI *annos ei inserbio* nihil aliud tinniunt, quam: *in hanc usque ætatem, qua annum attigi sextum & octogesimum.* Atque ita veteres intellexisse, ipsorum testimoniis diserte constat. Quod vero tunc vixerit Polycarpus, cum Apostolus Paulus suas ad Philippenses scripsisset litteras, licet nondum CHRISTO nomen dedisset, ut colligit Usserius ex verbis latinæ Epistolæ §. II. neque ex illis verbis sequitur (possunt enim de Smyrnensi Ecclesia intelligi) neque Pearsonii sententiæ magis quam Usserii (qui ad A. 169. martyrium Polycarpi rejicit) adversatur. Aliorum objectiones diluit Gabriel Grode-

Præter collectionem Epistolarum Ignatii, quam Polycarpo deberi jam dixi, scripsit ipse complures Epistolas, ex quibus una ad nos pervenit, publice olim, teste Hieron. legi solita *Epistola ad Philippenses* Ignatio defuncto exarata, & pietate Apostolici Viri haud indigna. Eam interpolatam hodie ferri suspicabatur Clariss. Tentzelius diss. select. p. 158. sed parum firmis argumentis nixus, ut à D. Tho. Ittigio d) demonstratum est, & à Guil. Caveo in parte altera Historiæ literariæ, qui Dallæi e) etiam & Larroquani f) argumentis adversus hanc Epistolam allatis respondet. Etiam postremam Epistolæ partem adversus ejusd. Dallæi & Lemonii suspiciones vindicat Nourrius Apparat. ad Bibl. Patrum diss. 8.

Editiones Epistolæ S. Polycarpi ad Philippenses.

LATINE ex veteri versione primus edidit *Jacobus Faber* una cum scriptis Dionysio Areopag. tributis, & undecim Ignatii Epistolis Paris. 1498. fol. per Joannem Higmanum & Wolfg. Hopylium. Sæpius inde recusa, ut Argentin. 1502. Paris. 1515. (recensente Jodoco Clichtoveo) tum Basil. 1520. Colon. 1536. & una cum Clementinis Jo. Cochleo curante Ingolstad. 1546. 4. & cum Dionysii scriptis à Joach. Perionio translatis Colon. 1557. & cum Clementinis & Ignatio 1569. Exstat etiam in Micropresbytico Basil. A. 1550. p. 27. in Orthodoxographis p. 95. edit. A. 1655. atque in altera Orthodoxographorum ἐκδόσει A. 1569. & in Bibliothecis Patrum nullius non editionis, & novissime Lugdunensis Tomo secundo.

GRÆCE

deckius ὁ μακαρίτης diss. de anno & die passionis Polycarpi, Gedani 1704. 4. Samuelis Petiti sententiam IV. 6. Var. lect. A. C. 175. passum esse Polycarpum contendentis, confutatam vide à Steph. le Moyne prolegom. ad Varia sacra, qui pro A. 167. militat, atque ignis supplicium, quod S. Polycarpus subiit, à Luciano de morte Peregrini perstringi putat, atque à Themistio ubi novi Empedoclis meminit, cujus tamen verba aliter intelligenda esse notavi lib. 2. c. 12. §. 8.

c) Apud Euseb. IV. 15. Hist.

d) Ittigius diss. de Hæresiarchis Apostolicæ ætatis p. 186. & Appendice ad diss. de Hæresiarchis p. 75. seq.

e) Dallæus de scriptis Dionysio & Ignatio suppositis lib. 2. c. 32.

f) Matthæus Larroquanus p. 64. seq. Observat. in Ignatianas Pearsonii vindicias, qui Polycarpo Epistolam illam certissimis argumentis asseruerat part. 1. c. 5.

GRÆCE (sed sect. 10. 11. 12. & 14. mancam) cum veteri *Latina* versione A. 1633. ex Turriani Codice, è quo Sirmundus descripserat, primus publicavit *Petrus Halloix* T. 1. de Vitis scriptor. Orientalium p. 525. Hunc secutæ editiones.

Jac. Usserii, qui cum animadvers. suis & Patricii Junii castigationibus ac Smyrnensium de Martyrio Polycarpi Epistola notis illustrata, post Ignatii epistolas, sive in Appendice Ignatiana illam vulgavit. Lond. 1647. 4.

Joach. Johannis Maderi Helmst. 1653. 4. qui præfationem & Usserii Juniique notis suas in Martyrium Polycarpi addidit.

Jo. Baptistæ Cotelerii, qui Græcis novam versionem suam notasque & veteri Latinæ versioni itidem notas suas addidit in tomo secundo Patrum Apostolicorum Paris. 1672. fol.

Stephani le Moyne in Variis sacris Lugd. Bat. 1685. 4. primum editis & A. 1694. iterum recusis, qui recensuit ex MS. Mediceo cujus apographum à D. Rullæo acceperat, & in quo cum Epistola Barnabæ (p. 218. edit. Vossii) nulla interposita distinctione g) jungitur. Notas uberrimas & doctissimas idem Lemonius in altero Volumine hujus operis adjunxit.

Jo. Clerici in nova editione Patrum Apostolicorum Cotelerii, ubi Usserii & Junii notas Cotelerianis adjunctas & singulis paginis statim subtratas habes. Amst. 1698. fol. Tomo secundo.

Tho. Ittigii, in Bibliotheca Patrum Apostolicorum Græcolatina. Lipsi. 1699. 8. præfixa erudita de Patribus Apostolicis dissertatione.

Tho. Smithi cum ejus notis, ad calcem Epistolar. Ignatii, Oxon. 1709. 4.

ANGLICE in vita Polycarpi, inter vitas Patrum à Clariss. *Guil. Cavee* concinnatas editasque Londini 1682. fol. atque inde sæpius, & *BELGICE*, *Salomone Bor* interprete Trajecti ad Rhen 1698. fol. & *GERMANICE* interprete Anonymo Brem. 1701. 4. in iisdem Cavei Vitis Belgice & Germanice recusis.

g) Plura ejusmodi commissionum sive commixtionum in libris MSS. exempla memorat Dodwellus diss. 1. in Irenæum §. 30. Itaque nemo hanc ob causam Polycarpo tribuet, quæ Barnabæ esse veterum testimoniis constat. Neque Rullæo hoc in mentem venisse credit Jac. Gronovius præf. ad Melam à se A. 1696. editum.

Prodiit etiam *Anglice* ex interpretatione *Guil Wakæi*, præmissa erudita præfat. Lond. 1698. 1710. 8. cum Clementis Rom. Barnabæ & Ignatii Epistolis, Hermæque Pastore. Et *Germanice Martino Mollero* interprete ad calcem Epistolarum Ignatii Gorlitii 1592. 8. & ex nova vers. in Novo Test. Germanice edito apud Hermannum Henricum Hollen, A. 1711. Schifbecæ prope Hamburgum 12. una cum Epistolis Barnabæ, Clementis & Ignatii.

Epistolæ Polycarpi *ad Athenienses* in qua Dionysii Areopagitæ fecerat mentionem, meminit S. Maximus proœmio ad Dionys. p. XXXV. Hinc forte Suidas ei Epistolam ad Areopagitam tribuit. Verum de his aliisque Polycarpi sive deperditis sive illi suppositis scriptis; διδασκαλία, libro de obitu S. Johannis &c. vide Caveum in Hist. literaria & Ittigii diss. de Patribus Apostolicis §. 91. p. 294. seq.

4. Polycarpum interprete Victore Capuano laudans Grotius ad Johann. XVII. 4. respicit *fragmenta* quinque in *Victoris Capuani* Catena in IV. Evangelia, tributa Polycarpo, atque primum edita latine à *Fevardentio* ad Irenæi III. 3. atque inde ab Halloixio, Usserio, Madero, Cotelerio, Clerico, Ittigio.

Acta S. Polycarpi, PIONIO auctori falso tributa, post Petrum Halloixium in vitis Patrum Oriental. T. I. presius à se è veteri Codice Græco versa latine dedit Joannes Bollandus in Actis Sanctor. ad diem 26. Januar. Tomo II. qui etiam de Pionio ipso videndus Tomo 1. Febr. p. 37. seqq. Cæterum Acta illa Polycarpi à Clariss. W. Ernesto Tentzelio etiam in diss. selectis T. I. p. 76. seqq. latine exhibita, propter multas causas merito viris doctis nullam fidem mereri videntur. Certiora de Polycarpo dabit SMYRNENSIS *Ecclesiæ Epistola ad Ecclesias Ponti*, apud Euseb. IV. 15. Hist. quam ex Menologio Græco h) MS. Barocc. Mensis Februarii integriorem Jac. Usserius & ex eo Tho. Ittigius cum Polycarpi Epistola edidit, sed & I. Baptist Cotelerius in Patribus Apostolicis & Theodoricus Ruinartus in Actis Martyrum selectis, Thomasque Smithus cum Polycarpi Epistola recudendam dederunt, illustraruntque. Godfridus Arnoldus Germanice etiam vertit & una cum aliis selectis Actis edidit. Latinam antiquam versionem sive paraphrasim potius Usserius descripsit è duobus MSS. Cottoniano & Sarisberiensi. Hæc sunt *vetustissima illa Ecclesiæ martyria, quorum lectione*, ut scribit Josephus Scaliger ad Euseb. p. 121. *piorum animus ita afficitur, ut nunquam*

h) Simile MS. in Bibl. Cæsarea. Vid. Lambecium VIII. p. 88.

quam fatur indo recedat: quod quidem ita esse unusquisque pro captu suo & conscientiæ modo sentire potest. Certe ego nihil unquam in Historia Ecclesiastica vidi, à cujus lectione commotior recedam, ut non amplius meus esse videar.

E recentioribus præter Bollandum, 26. Januar. Halloixium & Annalium conditores consulendi inprimis Caveus in vitis Patrum Anglice, Belgice ac Germanice editis, & Tillemontius Tomo 2. Memor. Hist. Eccles. qui de Polycarpo ut solet accurate agit, & licet i) *Acta Pionii* pro veris habet, tamen Acta Polycarpi sub Pionii venditata nomine ut nulla fide digna merito rejicit. Confer etiam si placet B. Theophili Spizelii Academiam JESU CHRISTI p. 23. seqq. Casp. Crucigeri Orationem de Polycarpo T. 3. declamatt. Witebergens. p. 708. seq. Casp. Sagittarium de natalitiis Martyrum cap. 2. Fabulam de S. *Benigno* Divionensi per Polycarpum in Galliam misso refellit Ismaël Bullialdus singulari diatriba Parisiis A. 1657. 8. edita.

XV. JUSTINUS Samaritanus, a) Neapoli Syriæ Palæstinæ b) sive Sichemo oriundus, Prisci F. Bacchii Nepos natus videtur A.C. 89. in omni disciplina Philosophorum versatus, Stoicum primo, mox Peripateticum, deinde Pythagoricum, ac denique Platonicum audivit. Hinc per senis cujusdam (Polycarpi forte) sermones accensus cupiditate CHRISTI doctrinæ pernoscendæ, totum se illi dedit, & Philosophum professus Christiana dogmata non imbibit modo, sed & ore ac scripto adversus Judæos Ethnicosque defendit, docuitque alios libenter, ac tandem à *Crescente*, c) Philosopho Cynico, qui Megalopoli Arcadiæ civitate versabatur, ut ipse futurum divinaverat d) delatus, sanguine

 suo

i) Pionium eadem qua Polycarpus persecutione Martyrium obiisse Eusebius diserte testatur in Chron. & IV. 15. Hist. p. 135. Itaque recte hujus fidem præfert Pearsonius p. 302. seq. Opp. postum. licet recentiores atque adeo ipse *Actorum Pionii* auctor sub Decio passum scribant. Hæc Acta licet sincera videntur etiam Ruinarto, qui post Lipomannum Suriumque ac Bollandum (ad 1. Febr.) illa Actis Martyrum selectis inseruit. Tillemontio quoque & Valesio aliisque viris doctissimis: tamen vel ob hunc ipsum ab Eusebio dissensum recte judicio Baronii ad A. C. 254. §. 1. rejiciuntur.

a) Epiphan. hæresi 46. 1. ubi docet etiam triginta annorum fuisse Rustico & Hadriano tertium Coss. h. e. A. C. 119.

b) Justinus ipse in limine Apologiæ majoris. Adde Tenzel. diss. select. T. 1. p. 167. Grabe spicileg. patrum T. 2. p. 134.

c) Justinus ipse sub init. dialogi cum Tryphone.

d) Apologia minore f. 46. Confer Tatianum Justini discipulum f. 157. seq. ad Gentes & Eusebium in Chron. & IV. 16. Hist. quem sequuntur Hieron. in Catalogo, Syncellus p. 351. Chronicon Alex. aliique. Cæterum Tatianus p. 165. Megalopoleos iterum meminit, unde colligas non Romam sed Arcadiæ urbem, cui Dianæ Hymniæ fanum Pausania teste propinquum erat, etiam p. 157. ab eodem intelligi.

ſuo confirmavit, unde hæſit ipſi *Juſtini* MARTYRIS nomen, quo facilius ab aliis Juſtinis e) non martyribus diſtingui poſſet, licet & plures fuerint Juſtini Martyres. f) Martyrium paſſus eſt Præfecto urbis Junio Ruſtico (Anno ætatis 74. CHRISTI 163.) qui anno ſuperiore 162. cum Vettio Aquilino Conſulatum geſſerat. Paſſus itaque Juſtinus Anno tertio M. Aurelii Antonini & L. Veri. *Acta Martyrii* ejus latine edita à Surio & Papebrochio ad 13. April. à Baronio ad A. C. 165. & à Ruinarto in Actis ſelectis Martyrum: ſed Græce & latine à Dan. Papebrochio in Actis Sanctor. T. 1. Junii p. 20. ſeq. Quod vero non de alio Juſtino, quem Græci in Typico Sabæ & in Menologiis à noſtro diſtinguunt, ſed de Tatiani Magiſtro intelligenda veniant, ſatis mihi adverſus Papebrochii argumenta ad 13. April. p. 104. ſeqq. confirmaſſe videntur Halloixius in vita Juſtini c. 26. Tillemontius ad Juſtini vitam nota 13. T. 2. memor. Hiſt. Eccleſ. & Grabius p. 141. ſeq. T. 2. ſpicilegii Patrum, qui triumviri perinde ut Caveus, Tentzelius & Ittigius, Samuelque Baſnagius de Juſtino ejusque ſcriptis diligenter diſſeruere, ne de Natali Alex. Elia du Pin & Labbeo atque aliis dicam. Scripta quæ exſtant eo quo Pariſienſis editio offert ordine, hæc ſunt:

I. Aſ-

e) Præter Juſtinum ſcriptorem latinum pueris etiam notiſſimum, quem cum noſtro Martinus Polonus perperam confudit & Juſtinos duos ſæculo VI. Imperatores, fuit. 1) Juſtinus Siculus Epiſcopus, cujus Epiſtola ad Petrum Fullonem circa A. C. 483. ſcripta ad calcem Zonaræ in Canones p. 538. atque inde T. 4. Concil. edit. Labbei p. 1103. prodiit. Huic Juſtino quæſtiones ad Orthodoxos & expoſitionem fidei tribuebat Clariſſ. Dodwellus. 2) Juſtinus Archi-Diaconus, ad quem ſcripſit Gelaſius in S. Anshelmi collectaneis T. 18. Bibl. Patrum Lugd. p. 616. 3) Juſtinus Manichæus, quem confutavit Fabius Marius Victorinus editus à Sirmondo Pariſ. 1630. 8. & Tom. 1. Opp. p. 409. 4) Juſtinus Abbas Hieroſolymitanus, cujus mentio in Actis S. Anaſtaſii Perſæ ſub Choſroë & cui Raynaudus Epiſtolam ad Zenam ac Serenum tribuit. Acta illa Anaſtaſii habent Surius & Bollandus 22. Januar. 5) Juſtinus ad quem Martial. XI. 66. Omitto Juſtinos Dominicanum & Lippienſem de quibus Voſſius Hiſt. lat. Aliosque in Gruteri Indice Inſcript. Vet. & apud Reineſium p. 410 Epiſt. ad Hofmannum. Nec minus recentiores, ut Juſtinum Hiſpanum Abbatem Caſinenſem circa A. C. 1522.

f) Præter Juſtinum Martyrem quem in Græcorum Menologiis à noſtro diſtingui dixi, Juſtinus fuit Martyr novennis puerulus ſub Diocletiano paſſus, cujus Martyrium verſibus deſcripſit Beda T. 3. p. 266. ſeq. De hoc Martyrologia 12. Dec. in quibus alius Juſtinus memoratur Calendis Auguſti, alius item 17. Sept. Etiam in Hagiologio Francо Galliæ quod edidit Labbeus T. 2. Bibl. MSS. p. 704. ad 15. Octobr. Ut omittam Juſtinum Confeſſorem cujus vitam edidit p. 579. ſeq.

1. Λόγος (προτρεπτικὸς) sive potius ut Damascenus in parallel. *) Euseb. Hieron. & Photius, ἔλεγχος πρὸς Ἕλληνας. p. 1-37. Teste Maximo ad Dionysium T. 1. p. 455. ipse inscripserat ἱστίαν φιλοσόφου τὸν πρὸς ἕλληνας λόγον. Allegat Stephanus Gobarus apud Phot. Cod. 232. exstantque verba apud Justin. p. 21. edit. Paris. Vertit latine ante Perionium, Gelenium, Langum *Jo. Franciscus Picus* Mirandulanus editum inter alia Pici opera Argentor. 1507. & Basil. 1528. fol. in Jo. Sichardi antidoto contra hæreses & in Micropresbytico 1550. & Orthodoxograph. 1555. 1569. atque iterum inter Jo. Franciſci Pici opera Basil. 1601. fol.

Gallice vertit Martinus du Pin, Paris. 1580.

Germanice Caspar Hedio, cum Historia Ecclesiast. Eusebii, Socratis &c. Argent. 1530. fol. Prodiit & seperatim Græce Parisiis ex Guillardi officina 4. 1539. & latine.

2. Λόγος πρὸς Ἕλληνας. p. 37-40. Hunc primus Græce edidit & Latine vertit *Henricus Stephanus* A. 1592. 4. Sed majore ut videtur parte mutilum, quamobrem in eo non reperias disputationem de dæmonibus, quam in eo legerunt Tatianus, Euseb. Hieron. ac Photius, nec verba quæ ex Justini καθὰ ἑλλήνων affert Leontius contra Eutychianos & Nestorianos libro 2. atque Græce è MS. Bodlejano descripsit Grabius T. 2. spicilegii Patrum p. 172.

3. Ἀπολογία ά καὶ β ὑπὲρ χριστιανῶν. *Apologia* brevior, vulgo *prima* ad Senatum Rom. p. 41-52. & Apologia prolixior, vulgo *altera* ad Antoninum Pium. p. 53-102. atque ad unum Imperatorem non ad duos se scripsisse videtur testari ipse Justinus tum in Apologia, tum p. 349. dialogi cum Tryphone, ubi ait ἐγγράφως se καίσαρι προσωμιληκέναι, licet viri docti docent utramque Apologiam pro Christianis à Justino scriptam esse ad Imperatores M. Aurèlium Antoninum g) & Lucium Verum, Senatumque Rom. circa A. C. 161. & utramque esse veluti unum quoddam opus, ita ut prolixiori illi brevior instar appendicis subjuncta fuerit. Utramque hanc Apologiam egregium utique Christianæ pietatis monumentum cum Langi versione passim castigata notisque

*) Confer Grabium T. 2. spicileg. p. 148. seq & Tillemont. nota 6. ad vitam Justini.

g) Euseb. IV. 12. Confer Antonii Pagi Criticam Baronianam ad A. C. 162. Ruinartum in Actis selectis Martyrum p. 31. seq & Jo. Ernesti Grabe spicileg. Patrum T. 2 p. 150. seq & præf. ad Apologiam Justini breviorem, cujus lacunam quæ occurrit statim post initium supplet ex duobus à Damasceno servatis locis T. 2. spicileg. p. 173 seq. Cæterum Antonino Pio oblatam à Justino Apologiam multis disputat Valesius ad Eusebii IV. 16. cujus argumentis Pagius loco laudato respondet.

Variorum undique collectis distinctam in sectiones, nitide edidere Oxonienses, prolixiorem quidem recensente *Grabio* 1700. 8. breviorem *H. Hutchino* 1703. 8. qui libellum utrumque adversus Græcos & tertium de Monarchia subjunxit. Adde si placet in loca quædam longioris Apologiæ observationes Latini Latinii p. 3[illegible]. seq. Bibl. Sacroprofanæ, Jo. Clerici T. 2. Bibl. selectæ p. 328. seq. & meas qualescunque in Novis litterariis Hamburgensibus A. 1703. p. 79. seq. quibus hoc loco paucas tunc promissas adjungam.

Pag. 4. & 5. edit. Ox. *Ast ne quis hæc dicta vocem sine ratione temere prolatam esse existimet, volumus in crimina Christianis objecta inquiri, atque, si ita se habere probata fuerint, pro eo atque par est puniri, seu potius (ipsimet nos) illa punire.* ἀξιῶμεν κολάζεσθαι ὡς πρέπον ἐστὶ, μᾶλλον δὲ κολάζειν. Geminus locus infra p. 32. κολάζεσθαι δὲ τοὺς μὴ ἀκολούθως τοῖς διδάγμασιν αὐτοῦ (χριστοῦ) βιοῦντας, λεγομένους δὲ μόνον χριστιανοὺς καὶ ὑφ' ὑμῶν ἀξιῶμεν. *Cæterum eos, qui minus consentaneam præceptis Christi agunt vitam, Christianique solo nomine sunt, a vobis quoque puniri optamus.* Uti vero his posterioribus verbis pœnas à Magistratu Ethnico infligendas Justinus opponit suppliciis sempiternis apud inferos, ita in priore loco sibi ex adverso opponuntur pœnæ à Magistratu inferendæ, & ab ipsis Christianis. Neque objecerit aliquis, integrum non fuisse Christianis in sceleratos animadvertere, nam ut de pœnis Ecclesiasticis nihil dicam, sufficit Justinum his verbis docere, quod Christiani adeo non probent illa scelera, ut, si possent, libenter ipsi severe eadem essent vindicaturi.

Eadem pag. 5. Τὰ πράγματα ἐπάγειν *negotium facessere.* Sic ἐπάγειν κίνδυνον & similia, obvia in Græcis scriptoribus.

Pag. 9. Τί δὴ ἂν τοῦτ' ἂν εἴη ἐφ' ἡμῶν; *quare igitur ita agitur nobiscum?* ut nempe a vobis prohibeamur. Paulo ante enim dixerat: κακείνων (indigna de Diis tradentium) τὰ διδάγματα οἱ μεταχόμενοι ἐκ εἴργουται πρὸς ὑμῶν. *Eorumque doctrinam qui propagant, neutiquam prohibentur à vobis.* Infra pag. 18. καὶ ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων ἡγούμεθα εἶναι τὸ μὴ εἴργεσθαι ταῦτα μανθάνειν, ἀλλὰ καὶ προτρέπεσθαι ἐπὶ ταῦτα. *Atque ére cunctorum hominum esse arbitramur, ut non modo ista addiscere non prohibeantur, sed etiam cohortatione ad ea incitentur.*

Pag. 14. Cum dixisset Justinus ab Ethnicis ipsis, ex Platonis sententia, expectari judicium olim de hominibus habendum à Minoë & Rhadamanto, Christianos vero existimare futurum, ut ante Christi tribu-

tribunal quotquot sunt homines sistantur: subjungit: εἰ μὲν ἦν ἄπιστον ἢ ἀδύνατον τοῦτο φήσει τις πρὸς ἡμᾶς, ἥδε ἡ πλάνη ἔστιν ἄλλα πρὸς ἕτερον, μέχρις ἂν ἔγωμηδὲν ἀδικοῦντες ἐλεγχόμεθα. Quorum verborum hic est sensus: *Si hoc quisquam incredibile esse nobis dixerit, aut ita fieri posse negaverit, error noster saltim consistet in eo, quod nos alii cuidam (CHRISTO nempe) tribuimus, quod vos Ethnici Rhadamanto & Minoi vindicatis, dum interim in re ipsa nihil peccasse aut absurdi statuisse à vobis convinci possumus.* Πλάνη ἄλλα πρὸς ἕτερον est error, quo quis decipitur in *subjecto*, neque locum hic habet Langi vel Perionii interpretatio, neque cum Clarissimo editore necesse est verba Justini corrupta, mutilave suspicari.

Pag. 47. Nihil deest, sed tantum ex superioribus subintelligenda vocula πρὸ ὅτι.

Pag. 48. Pro ἐν γραφαῖς σεφάνοις, Meursius legit ἐν ταφαῖς quod magis placet.

Pag. 54. ἀλλ' ὅτι μὴ διώκονται μηδὲ φονεύονται ὑφ' ὑμῶν κἂν ἀφῶ τὰ δόγματα, vertendum est, *sed quod non persecutione petuntur à vobis neque occiduntur nisi ob dogmata sua*, nempe quod Christiani sunt.

Pag. 61. Clariss. Grabius pro βασιλεύουσι ἡρῴδῃ & βασιλεὺς ἡρῴδης putat Justinum scripsisse ἱερεῖ & ἱερεύς. Sed sacerdotem nunquam βασιλέα vel βασιλεύοντα dicturus fuisset Justinus. Itaque verius est quod notavit Usserius lib. de LXX. Interpretibus p. 32. bonum Virum Justinum Philadelphi & Cleopatræ Bibliothecarum Historiam inter se commiscuisse.

P. 66. in verbis: ἐν οἷς οἰκεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ σπέρμα, ὁ λόγος, nihil mutandum, neque pro σπέρμα legendum πνεῦμα, respicitur enim 1. Joh. III. 9. & res eodem recidit, nam per *semen* illo in Johannis loco Spiritum Dei intelligendum notat Irenæus IV. 51. Confer Joh. III. 6. Quod porro Spiritus Dei etiam de λόγῳ dicatur, diserte docet Justinus p. 69. & multis aliis veterum testimoniis docet Grotius ad Marci II. 8. Petavius de SS. Trinitate p. 79. & Bullus defensione fidei Nicænæ p. 37. seq.

Justini, Tertulliani & Minucii Felicis pro Christiana religione Apologias, Vincentiique Lirinensis commonitorium *Anglice* nuper vertit & prolegomenis ac notis illustravit *D. William Reevius* Londini 1710. 8. 2. Vol. *Græce* pridem etiam impressæ sunt Justini Apologiæ Rom. à Zannero 8. una cum Gregorii Thavmaturgi, Athanasii, Basilii M. Gregorii Naz. & Jo. Chrysostomi nonnullis, curante Hieronymo Bunello, S. I.

4. Περὶ

4. Περὶ θεῦ μοναρχίας. p. 103-176. Pars prior hujus libri h) qua unitatem DEI ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν γραφῶν teste Eusebio Justinus demonstraverat, intercidit. In Oxoniensi editione hujus libelli additæ sunt præter alias ineditæ antea atque eruditæ *Johannis Potteri* notæ, quibus facit ut tanto magis Clementem Alex. similiter ab eo illustratum videre peroptemus.

5. Ἀναίρεσις δογμάτων τινῶν Ἀριστοτελικῶν ad Paulum Presbyterum p. 110. 159. Legit etiam, (licet non integram) ac Justino tribuit Photius Cod. 125. Neque illius esse abnuerim, non uni forte Paulo inscriptam, unde plurali numero in præf. utitur: quanquam novi à plerisque & novissime à Nourrio p. 454. sqq. Apparatus in dubium vocari. MStus Codex duabus paginis auctior extat in Bibl. Cæsarea, si credimus Lambecio VII. p. 20. & 101. sed fefellit eum lacinia ex refutatione responsionum Græcarum adtexta, qualis in Græca Rob. Stephani editione occurrit, ut jam Clarissimis Viris i) observatum. Latine vertit *Guil. Postellus* Paris. 1552. 8.

6. Ἐρωτήσεις χριστιανικαὶ πρὸς τὰς Ἕλληνας pag. 159--196. Ejusmodi librum à Justino scriptum esse, ex ejus Apologia breviore p. 47. (quem locum etiam repetit Eusebius IV. 16. Hist.) pulchre observavit Grabius T. 2. Spicilegii p. 156. Cæterum hoc quod exstat, post Justini ætatem si non suppositum certe interpolatum esse oportet, ut docet vel repetita p. 160. & 161. sqq. 166. Manichæorum mentio, ut alia jam omittam. Appendicis loco p. 196-199. subjiciuntur aphorismi duodeviginti, Ethnicorum opinionibus oppositi.

7. Ἐρωτήσεις ἑλληνικαὶ πρὸς τοὺς χριστιανοὺς περὶ σώματος καὶ περὶ θεοῦ, καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, p. 199. sqq. quibus p. 201-216. subjiciuntur ἀποκρίσεις χριστιανικαὶ πρὸς τὰς προβληθείσας ἐρωτήσεις ἀπὸ (leg. κατὰ ex Photio) τῆς εὐσεβείας τῶν φυσικῶν λογισμῶν. Videtur enim hoc scriptum respicere Photius, quando inter Justini monumenta Cod. 125. ἀπορίων κατὰ τὴν εὐσεβείας, κεφαλαιώδεις ἐπιλύσεις memorat.

8. Πρὸς ΤΡΥΦΩΝΑ Ἰουδαῖον, Διάλογος, Colloquium de veritate religionis Christianæ cum Tryphone Judæo k) (qui ex bello sub Hadria-

h) Du Pin Bibl. des Auteurs Ecclesiastiques p. 58. Grabe p. 153. Tillemont. nota 7. ad vitam Justini, Sam. Basnage ad A. C. 165. n. 9.

i) Tentzelio p. 180. diss. select. Grabio p. 155.

k) Hunc esse celebrem illum רבי טרפון R. Akibæ sive præceptorem sive collegam, cujus vita in libro Juchasin & in Zemach David occurrit, verisimiliter suspicantur viri

driano profugus Corinthi multo tempore egerat) per duos dies habitum Epheſi, atque ut p. 306. Tryphoni facturum ſe Juſtinus promiſit, relatum in literas, dicatusque Marco cuidam Pompejo l) quem φίλ]ατον p. 225. 371. appellat. In duas etiam partes fuiſſe à S. Viro diviſum, & prioris extremum atque initium poſterioris hodie p. 300. deſiderari, Sylburgius in notis & Grabius T. 2. ſpicileg. p. 161. obſervavit, qui lacunæ illius bina fragmenta p. 174. ſq. ex MS. Catena in Pſalmos & Damaſceni parallelis edidit. Non diu ante Martyrium ſcriptum à Juſtino hunc dialogum colligas ex eo, quod p. 349. ſuæ ad Imp. Apologiæ meminit. Cæterum Jo. Harduini m) paradoxon, qui ex omnibus ſub Juſtini nomine ambulantibus ſcriptis ſolum hunc dialogum genuinum ejus eſſe ſibi perſuaſit, non multis credo probabitur: perinde ut nec alterum illud D. Chriſtiani Gotlieb Kochii, n) Vicepræpoſiti Apenradenſis, qui ſingularibus ſcriptis dialogum cum Tryphone conatus eſt Juſtino eripere, & Origenis diſcipulo Tryphoni adſcribere, nullo certo & explorato adverſus tot antiquorum

H teſti-

viri docti, Druſius de ſectis Judæor. lib. 2. c. 11. & p. 98. D. Carpzovius introduct. Theol. Judaicæ p. 84. Caveus aliique. Tryphonis cujusdam Judæi junioris mentio in S. Epiphanii vita T. 2. edit. Petavii p. 321.

l) Grabius T. 2. ſpicileg. p. 160. conjicit Marcum hunc fuiſſe Epiſcopum illo tempore Hieroſolymitanum. Sed is non fuit ultra A. C. 156.

m) Vide Eliæ du Pin Præf. ad T. V. Bibl. Eccleſiaſtic. & D. Ittigii Obſervationes ſupplemento Operum Clementis Alex. ſubjectas p. 207. ſeq.

n) Kilonii A. 1700. 8. prodiit liber Kochii hoc titulo: *Juſtini Martyris cum Tryphone Judæo dialogus ſecundum regulas Criticas examinatus, & νοθεύσεως ſeu falſitatis & ſuppoſitionis ſuſpectus atque convictus.* Eodem anno Sleswici 8. D. Albertus à Felde Bremenſis (hodie Theologiæ Profeſſor in Academia Kilonenſi) Epiſtolam ad Kochium edidit, qua ad objectiones ejus reſpondet. Inde pro Kochio Francofurti 1701. 8. vulgata eſt Godofredi Wagneri SS. Theol. Studioſi nomine Epiſtola ad Albertum à Felde de Juſtini Martyris cum Tryphone Judæo Dialogo, vere, ſi inſcriptioni credimus, ſuppoſito. Cumque Viri quidam docti teſtati fuiſſent ſe cum Kochio neutiquam facere, hic Lipſiæ 1704. 8. typis exſcribi curavit cenſuram cenſuræ quam Erneſtus Salomon Cyprianus p. 249. ad Hieron. de S. E. Jo. Franciſcus Buddeus de hæreſi Valentin. p. 416. & relationum novantiquarum auctores A. 1701. p. 344. de libro ipſius tulerunt. Ab eo tempore invictas quas vocat demonſtrationes Kochio Feldenius pro dialogi γνησιό]ητι vindicanda oppoſuit, excuſas Hamburgi 1707. 8. Denique A. 1709. Flensburgi 8. pro Kochii ſententia lucem vidit ſcriptum cui titulus: demonſtrationes Alberti à Felde devictæ & profligatæ à C. T. M. Vide & jam dictas novantiquas relationes Germanice editas A. 1704. p. 423. & A. 1708. p. 505. ac Salom. Erneſti Cypriani Vindicias Juſtinianas ſ. diſſ. Apologeticam pro Juſtini Dialogo cum Tryphone. Jenæ 1705. 8.

testimonia argumento. Potius optaverim ut dialogus iste Clarissimi Grabii cura recensitus & illustratus propediem in lucem exeat.

9. Ἔκθεσις πίστεως περὶ τῆ ὀρθῆς ὁμολογίας, p. 372-390. Citatur à Leontio Byz. Justinus ἐκ τῆ τρίτη βιβλίω τῆ περὶ τῆ ἁγίας τριάδος συντάγματος, verbaque ab ipso allata in hac ἐκθέσει leguntur. Laudatur etiam Justini λόγος περὶ πίστεως ab Euthymio in Panoplia tit. 16. & λόγος περὶ τῆ ὀρθῆς ὁμολογίας à Johanne Cyparisiota in Decadibus de Mystica Theologia VII. 1. & 8. & VIII. 10. & à Gemisto Plethone in opusculo contra Latinos apud Petavium VII. 17. de Trinitate §. 9. Tamen & juniores isti testes sunt, & multis argumentis viri docti evicerunt, Justini Martyris expositionem illam fidei esse non posse.

10. Ἀποκρίσεις πρὸς τὰς ὀρθοδόξους, περί τινων ἀναγκαίων ζητημάτων, sive solutiones quæstionum CXLVI. ad Orthodoxos p. 391-493. lectione certe & accuratiore editione dignæ, variaque præclara continentes, sed longe junioris * scriptoris, sive Justini Siculi sive alterius cujuscunque. Sane exploratum non est quod Allatius de libris Ecclesiasticis Græcorum p. 274. conjicit, interpolatas esse, ut Athanasii quæstiones ad Antiochum & Hodegus Anastasii Sinaitæ.

11. Ἐπιστολὴ πρὸς Διόγνητον p. 494--502. Primum edita & latine versa ab *Henr. Stephano* 1592. 4. Insignem hanc Epistolam ad Diognetum quem κράτιστον auctor vocat, & Religionis Christianæ pernoscendæ cupidum fuisse testatur, scriptoris Justino antiquioris esse existimavit Tillemontius Hist. Imperatorum T. 1. p. 1035. sqq. & in Memoriis Hist. Eccles. T. 2. p. 366. seq. sed non videntur mihi argumenta illius tanti momenti, ut Justino eam abjudicemus, cujus genium plane redolere Sylburgius quoque notavit. Vide & quæ erudite observat Sam. Basnagius ad A. C. 165. n. 9. Neque alienum ab Justino, ut se Ἀποστόλων γενόμενον μαθητὴν p. 501. vocet, cujus verba ista sic etiam possunt intelligi, ut per illa tantummodo Christianum se factum & Apostolorum doctrinæ aures animumque accommodasse affirmet. De Diogneto M. Aurelii Antonini Magistro uno an duobus hoc nomine, pictore ac Philosopho Capitolinus in Antonini vita c. 4. & Antoninus ipse lib. 1. §. 6.

12. Ἐπιστολὴ πρὸς Ζηνᾶν o) καὶ Σερῆνον, ad Zenam ac Serenum fratres, de vita Christiana: in cujus Epistolæ limine aliam πρὸς Πά-

* Vide argumenta jam notata à Magdeburgensibus Centur. 2. p. 162. seq.

o) Alius Zenas νομικός, Tit. III. 13. cujus nomine Apocrypha Titi Acta jactantur. Vide Acta Sanctor. T. 1. Januar. p. 163. & Ittigii diss. de Patribus Apostol. p. 100. sqq.

Πάπαν (an Παπίαν?) & aliam item πρὸς ἄρχοντας memorat. MSti Codicis membranacei Sæculo X. ſcripti, inque Bibl. Regia Pariſ. obvii ſpecimen dat Montfauconus p. 279. Palæographiæ. Aliud MS. memorat Mabillonius T. I. muſei Italici p. 196. Hanc enim Epiſtolam intellige, ubi legis Juſtini Orationem, περὶ μὲν τὸ καλὸ πρόβλημά τινων ἀλογίστων παιδείας, quæ ſunt prima Epiſtolæ verba. Natalis vero Alexandri argumenta, quibus hanc Epiſtolam Martyri ereptum ivit, excuſſa videre licet in Tentzelii Ἐ μακαρίτου diſſ. ſelectis p. 193. ſeq. ubi & Theoph. Raynaudi perſtringitur ſententia, in erotematis de bonis ac malis libris p. 147. eandem tribuentis Juſtino Abbati Hieroſolymitano. Videtur tamen adhuc eſſe ambigendum. Saltim per Epiſtolam πρὸς ἄρχοντας p) Apologiam Juſtini Martyris intelligi ægre mihi perſuadeo. Aliud enim illa argumentum continet, ut omittam quæ objecit Clariſſ. Baſnagius ad A. C. 165. n. 10. Natalem Alex. etiam refellens, qui Monachis ſcriptam hanc Epiſtolam ſibi perſuaſit. Epiſtola ad Zenam legitur quoque latine in Bibliotheca Patrum Aſcetica, quæ in ſex tomos diviſa prodiit Pariſ. 1661. 4. Tomo primo.

Scripta Juſtini deperdita.

1. Σύνταγμα καθ' ἁπασῶν τῶν γεγενημένων αἱρέσεων. Juſtinus ipſe Apologia longiore p. 70. atque inde Euſebius IV. 11. Hiſt. Theodoritus de Hæret. fab. & Cedrenus qui ſub Hadriano illud opus compoſitum ſcribit.

2. Λόγοι κατὰ Μαρκίωνος Phot Cod. 125. *contra Marcionem inſignia volumina* Hieron. de S. E. ſed Irenæus (qui loca inde producit IV. 14 & V. 26.) ſingulari numero σύνταγμα vocat, & Euſebius IV. 11. Hiſt. σύγγραμμα.

3. Ψάλτης, quo in libro pſalmodiæ rationes expoſuiſſe videtur: Meminit Euſeb. IV. 18. Hiſt.

4. Σχολικὸν περὶ ψυχῆς. Euſebius loco laudato, cui adde Valeſium in notis, & Grabii T. 2. ſpicileg. p. 168.

5. Περὶ ἀναστάσεως, ex quo primam partem & luculenta fragmenta ſervavit Jo. Damaſcenus in præclaro parallelorum opere, atque inde Græce & Latine edidit Halloixius in vita Juſtini c. 27. & Grabius p. 177-193. qui Methodii etiam lib. de reſurrect. & Procopii Gazæi in 3. Geneſeos teſtimonia affert. Vide & Petavii dogmata Th. T. I. de Deo p. 678. 837. Reſurrectionem CHRISTI tota prædicaſſe libertate Juſtinum ſcribit Hieronymus Ep. 84.

 6. Ὑπομ-

p) Euſebius IV. 16. ſimiliter de Imperatoribus, quibus Apologiam Juſtinus obtulit: δεδηλωμένοις ἄρχουσι. Et Miltiadis Apologiam πρὸς τοὺς κοσμικοὺς ἄρχοντας memorat V. 17.

6. Ὑπομνήματα εἰς ἑξαήμερον, è quibus loca servavit Anastasius libro VII. in Hexaem. Vide Grabium p. 169. 195. 202. 243. seq.

7. Λόγος περὶ προνοίας καὶ πίστεως ad Euphrasium Sophistam (junioris ut videtur Justini) S. Maximus T. 2. p. 154. & Euthymius part. 2. Panopliæ tit. 15.

Omitto quod Possevinus in Catalogis MSS. Græcorum reperisse se refert memoratam *Justini Philosophi & Martyris explicationem in S. Dionysii Areopagitæ Episcopi Athenienſis Hierarchiam Ecclesiasticam & Mysticam Theologiam.* Nemo enim credet à Justino illustrata scripta, quæ diu post Justini ætatem Dionysio suppositа sunt.

Editiones Justini.

GRÆCE ex Bibl. Regia & Regiis typis *Rob. Stephanus* Justini opera edidit Paris. 1541. fol. hoc ordine: 1. Epist. ad Zenam & Serenum. 2. Paræneticum ad Ethnicos. 3. Dialogum cum Tryphone. 4. Utramque Apologiam, breviorem & longiorem. 5. De Monarchia DEI. 6. Expositionem fidei. 7. Eversionem dogmatum Aristot. 8. Quæstiones Christianas. 9. Responsiones ad Orthodoxos, & 10. Quæstiones Ethnicorum. Confer de illo itemque alio Bibl. Regiæ Codice & tertio in Collegio Paris. Jesuitarum obvio Nourrium Apparatu ad Bibliothecam Patrum p. 467. seq.

LATINE, interprete *Joachimo Perionio*, Benedictino Cormeriacensi, qui observationes etiam addidit. Paris. 1554. fol. apud Jacobum Puteanum: & in Bibl. Patrum edit Colonienſis A. 1618. T. 2.

Interprete *Sigismundo Gelenio*, Boiemo, quem Justino transferendo immortuum scribit in Præf. Nic. Episcopius, *Hinc factum est*, inquit, *ut alii cuidam docto viro nobis amico, latinæ ac Græcæ linguæ perpulchre gnaro, reliquum ejus auctoris traducendi provincia fuerit tradita, qui non solum libros postremos fecit latinos, sed multos etiam locos in prioribus supplevit*, Basil. in fol. 1555. atque inde Paris. 1565. 8.

Ex versione *Jo. Langi* Silesii, qui commentarios etiam addidit: Basil. 1565. fol. Versio illa sine commentariis recusa in Bibliotheca Patrum, edit. Lugd. 1677. T. 2.

GRÆCE & LATINE cum versione Joh. Langi, additisque quæ H. Stephanus A. 1592. ediderat Justini Λόγῳ πρὸς Ἕλληνας & Epistola ad Diognetum, notisque & indicibus accuratissimis *Frid. Sylburgii*, Heidelberg. ap. Commelin. 1593. fol. Sylburgius Jo. Arcerii, Dav. Hœ-

Hœschelii & Hieron. Wolfii Observationes, & selectas Perionii notas, tum quæ Jacobus Billius in suis Observationum libris ad Justinum notaverat, suis castigationibus & animadversionibus inseruit.

Hæc Sylburgii editio recusa Parisiis 1615. & 1636. fol. addita *Petri Lansselii* Gravelingani S. J. dispunctione animadversionum in Justinum, quas Is. Casaubonus Exercitationibus suis ad Baronium inseruit: & corollarii in vicem subjunctis Athenagora, Theophilo Antiocheno, Tatiano & Hermia.

Coloniensi sive Witebergensi potius editioni apud Jeremiam Schrey & Henr. Jo. Meyerum A. 1686. fol. quæ Parisienses ex asse exprimit, adjunctus præterea D. *Christiani Kortholti* τȣ̃ μακαρίτȣ ad Justinum, Athenagoram, Theophilum & Tatianum Commentarius, Kiloniæ primum A. 1675. fol. separatim in lucem emissus.

Novissime vir doctus *Thomas Creech*, cui Lucretius multum debet, novæ Justini editioni manum admovit Oxoniæ. Sed mox miser ipse deplorandi sibi fati auctor, etiam ea quæ affecta habuit, voluit aboleri.

Quæ singula Justini scripta tum ab aliis tum à Clariss. Grabio edita sunt, à quo etiam cætera optimi Martyris monumenta recensita expectamus, supra suo loco memoravi.

GALLICE Justini scripta vertit Johannes de Maumont. Paris. apud Vascosanum 1554. fol. Apologiam longiorem Chanutus. Paris. 1686. 12.

Alia quædam scripta Justinum spectantia.

Vita & documenta S. Justini Philosophi & Martyris, per Petrum Halloix. Duaci 1622. 8. & Tomo secundo illustrium Ecclesiæ Orientalis scriptorum. Ibid. 1636. fol.

De Justini Doctrina liber Christiani Nifanii adversus Sandium Francof. 1688. 8. *Justinus Philosophus Christianus & Martyr, exhibitus Veritatis Evangelicæ testis & Confessor &c.* De doctrina Justini Martyris disserit etiam B. Ittigius in selectis capitibus Hist. Eccles. sæculi secundi p. 204. seq.

De Justini Martyris Theologia Morali, Rev. D. Jo. Andreæ Schmidii diss. Helmstad. 1698.

Doctisſimi Abbatis de Longerue opuſculum de Juſtini Martyris geſtis quod peregiſſe ſe teſtatur diſſ. in Tatianum p. XIV. nondum vidit lucem. Is cum Valeſio ad Euſebii IV. 16. perſuaſus eſt, Juſtinum Martyrio coronatum Anno CHRISTI 51. Antonini Pii 13. cui ſententiæ videtur ſuffragari Epiphanius XLVI. 1. teſtatus Tatianum novam ſectam prodidiſſe circa duodecimum Annum Antonini Pii. Sed Marcum is Antoninum forte dicere voluit.

XVI. Index ſcriptorum & Hæreticorum.

à Juſtino Martyre memoratorum, ad paginas editionis Græcolat. Pariſ. *Nota* à p. 159--216. quæſtiones ad Græcos & *à p.* 391--493. *haberi quæſtiones ad Orthodoxos, quos junioris Juſtini eſſe conſtat.*

Adriani Imp. pro Chriſtianis Epiſtola ad Minucium Fundanum, ſive reſcriptum. 99.

Ægyptiorum diſciplinæ & μαθήματα τὰ ἱερογλυφικὰ καλούμενα. 407.

Æſchyli verſus duodecim de DEO. 104.

Alexander Polyhiſtor. 10.

Alexandrina Bibliotheca Ptolemæi. 13. 72.

Amaſis Rex, Ægyptiorum legislator. 11.

Ammonis Ægyptii λόγοι de DEO 37. ubi male Ἄκμων.

Anachoretæ Chriſtianorum in deſerto. 465.

Anaximander 4.

Anaximenes 4.

Antonino Pio & Antonino Philoſopho cognomine Veriſimo & Lucio Philoſopho inſcribitur Apologia Juſtini longior 53. Antonini Pii Epiſtola ad populos Aſiæ 100 Epiſtola Marco Antonino tributa ad Senatum Rom. 101. in foro Trajano promulganda 102.

Apio ὁ ποσειδωνίου ἐν τῷ κατὰ Ἰουδαίων λόγῳ. 9. ſqq. ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν. 10.

Apoſtoli ἐν τοῖς γενομένοις ὑπ' αὐτῶν ἀπομνημονεύμασιν ἃ καλεῖται Εὐαγγέλια. 98. eadem lecta in Eccleſiis ibid. ὡς οἱ ἀπομνημονεύσαντες πάντα τὰ περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐδίδαξαν. 75.

Archelaus Philoſophus. 4.

Ariſtophanes. 16.

Ariſtoteles Philoſophus. 5. 6. 7. 12. 34. 112. ſeq. ubi loca ex ejus φυσικῇ ἀκροάσει confutantur, 197. ex libris de cœlo p. 127. ſqq. 143. ſqq.

Atticæ Hiſt. ſcriptores 10.

Bapti-

Baptistæ, Judæorum hæresis. 307.
Basilidiani hæretici 235.
Bocchoris legislator Ægyptior. 11.
Cadmus literarum auctor Græcis, è Phœnicia. 13.
Castor (Historicus) 10.
B. Clemens Epistola ad Corinthios. 436.
Corinthus Socraticus. 217.
Cynici. 47.
Darius Xerxis Pater, leges tulit Ægyptiis. 11.
Democritus. 139.
Demodocus ἀυλοδιδασκ. 109. (ex Homero.)
Diodori Siculi laus 10. 26. ejus XL. libri Bibliothecæ Historicæ 10. citatus 15. 24.
Diognetus ad quem Epistolam scripsit Justinus, κράτιστον eum appellans & de Christianismi rationibus erudiens. 494. seq.
Empedocles Metonis F. Agrigentinus. 5. 65.
Epicurus Neoclis F. Athenienſis. 5. ἐπικύρεια δόγματα legi omnibus permissa. 52
Epistolæ Impp. pro Christianis Adriani 99. Antonini Pii * ad Commune Asiæ 100. Marci Antonini ad Senatum Rom. (supposititia.) 101.
Euripides 106. ὁ τραγωδιογράφ. 107. ἐν Ἀρχελάῳ. 108.
Βελλεροφόντῃ. id.
Ἑκάβῃ. 109.
Ἱππολύτῳ. 107. ex eadem fabula est versus qui p. 78. adducitur.
Ἴωνι. 108.
Ὀρέστῃ. 107.
Φιλοκτήτῃ. 109.
Φρίξῳ. 109.
Minucius Fundanus. Vide supra in Adrianus.
Galilæi. 307.
Genistæ. 307.
Serenius Granianus. 99.
Hellanicus. 10.
Helleniani s. Helleniſtæ. 307.
Heraclitus. 4. 46. 83.
Hermes (Ægyptius) ejus de Deo sententia. 37.
Hesiodus 4. 38. 131.

Hippa-

* Marci Antonini esse illud edictum docet Vales. ad Euseb. IV. 13. & Daniel Larroquanus diss. de legione fulminatrice p. 631. seq.

Hippasus Metapontinus. 4.
Historia τῶν ἁγίων ἀρχαίων ἀνδρῶν. 469. Vitas Patrum respicit, est enim ibi de Anachoretis sermo.
Homerus. 2. 3. 6. 7. 17. 22. 23. 26. 27. 28. 29. 30. 38. 48. 65. 194. ejus νεκυομαντεία. 26.
Hystaspis vaticinia 66. supplicium adversus Hystaspis lectores constitutum. 82.
Flavii Josephi Ἰουδαϊκὴ ἀρχαιολογία. 10. 11. 14. 462.
Irenæus. ὁ μακάριος Εἰρηναῖος ὁ μάρτυρ καὶ ἐπισκοπος Λυγδούνου, ἐν τῷ πρὸς Ἕλληνας λόγῳ. 468.
Justini Martyris σύνταγμα κατὰ πασῶν τῶν γεγενημένων αἱρέσεων. 70. 306. πρὸς Πάπαν ἐπιστολή. 503. Puto legend. Παπίαν.
Lucius Martyr. 43.
Lucio Vero Imp. Apologiam longiorem inscribit Justinus. 53.
Manichæi 160. 161. 477.
Marciani (Marcionitæ) 253.
Marcio Ponticus ὃς καὶ νῦν ἔτι ἐστὶ διδάσκων. 70. 92.
Menander Comicus. 66. ἐν ἀδελφοῖς. 109. ἀλιεῦσι. 108. αὐληταῖσι. 109. διφίλῳ. 108. ἡνιόχῳ. 107. ἱερεία. 107. μισουμένῳ. ibid. παρακαταθήκη. ibid.
Menander hæreticus, Samaritanus 91. Simonis discipulus, Antiochiæ πολλοὺς διὰ μαγικῆς τέχνης ἐξαπατήσας. 69. seq.
Meristæ. 307.
Minucius Fundanus. supra in Adrianus.
Ad Musæum filium carmina Orphei. 15.
Oracula 12. 23. 34. 36. 37. 491.
Orestes in tragœdia. 507. Euripidis puta vel Sophoclis.
Origenes ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν ἑβραϊκῶν ὀνομάτων. 441. εἰρῆσθαι τῷ Ὠριγένει ἐπισταμένῳ τὴν τῶν ἑβραίων διάλεκτον, πάντων τῶν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς φερομένων ἑβραϊκῶν ὀνομάτων ἡ μέτρων ἡ ἑρμηνεία. 444.
Orphei versus ad filium Musæum. 15. seq. ἐν τοῖς ὅρκοις 16. ἐν τῷ Διαθήκαις ἐπιγραφομένῳ βιβλίῳ. 104. Orpheum imitatus Homerus. 17.
Paulus Presbyter cui Aristoteliçorum dogmatum eversio inscribitur. 110.
Peripatetici &c. 218.
Pharisæi. 307. 366. Pharisæorum inter Christianos discipuli. 503.

φιλανίδεια διδάγματα. 52.
Philemon τὰ ἀρχαῖα εὑπορήσας φράται Ejus verſus. 104. 106.
Philo Judæus ὁ τὰ Ἰουδαίων ἱστορήσας. 10. 11. 14.
Philochorus ὁ τὰς Ἀτθίδας. 10.
Pindarus (ap. Platon.) 25.
Plato 5. 7. 8. 12. 13. 18. 20. 22. 23. 24. 28. 29. 30. 31. 34. 35. 36. 57. 64. 81. 92. 120. 196. 212. 219. 221. 223.
Menone 31. 35.
I. de Rep. 25.
X. de Rep. 25.
Timæo. 13. 24.
ἐκ ἀλλότρια ἐστὶ τὰ Πλάτωνος διδάγματα ἢ χριστ. 51.
Poëtarum θεογονία. 2.
Polemon ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἑλληνικῶν ἱστοριῶν. 9.
Verasius Pollio, præfectus. 102.
Pompejanus πολέμαρχος ſub M. Antonino. 101.
M. Pompejus ad quem Juſtinus ſcripſit dialogumcum Tryphone. 371.
Ptolemæus Martyr. 42.
Ptolemæus Mendeſius τὰ Αἰγυπτίων ἱερῶν. 10.
Pythagoras 5. 18. 106. 219. 224.
Sadducæi 307.
Saturniliani 252.
Sauchnis legislator Ægyptior. 10.
Septuaginta interpretes S. Scripturæ 294. 297. 310. 348. 353. 297.
Serenus Granianus. 99.
Serenus ad quem ſcribit Juſtinus 503.
Seſonchoſis legislator Ægyptior. 10.
Sibylla 16. 18. 34. 35. 36. 66. 436. ſupplicium adverſus Sibyllinorum lectores conſtitutum. 82.
Simon Magus Samaritanus 91. 349. ſtatua honoratus cum inſcript. Σίμωνι Δεῷ σάγκτω. 69.
Socrates 12. 33. 48. 49. 55. 83.
Solon. 13. ὁ τὰς νόμους τοῖς Ἀθηναίοις γεγραφώς. 15.
Sophoclis verſus 17. ſeq. 104. 105.
Σωτάδεια διδάγματα 52.
Stoici 45. 46. 51. 66.
Pſalmorum in Syriacam linguam μεταγωγή. 428.

Thales Milesius 4. 6. 7.
Thallus (Historicus) 10.
Theologia Græcorum è Poëtis, Philosophis & oraculis. 2. 4. 12.
Θεωρητικοὶ Philosophi 218. legendum forte Θεωρηματικοὶ, vide Laërt. II. 113.
Trypho Judæus cum quo colloquium habuit Justinus. 217.
Valentiniani 253.
Xenophon 49.
Zenas ad quem scribit Justinus 503.

XVII. S. IRENÆUS aliquo tempore post Domitiani mortem natus a) prima ætate b) puer Smyrnæ S. Polycarpum vidit (non diu postea A. C. 147. c) in persecutione sub Antonino Pio igni traditum) audiitque inde Papiam, d) auditorem Evangelistæ Johannis, hinc sub Pothino Lugduni in Gallia presbyter e) atque à MARTYRIBUS LUGDUNENSIBUS missus cum Epistolis ad Elevtherum Romanum Episcopum, de quibus Eusebius V. 3. Hist. & 4. Deinde Pothini illius prope nonagenarii sub M. Aurelio Martyrium passi successor circa A. C. 178 Scripsit Elevthero eodem Romanæ Ecclesiæ Antistite ipse nondum ut videtur Episcopus, adversus hæreses, sive Gnosticorum genera varia *libros quinque*, quorum primus ἔλεγχον sive *detectionem*, cæteri quatuor ἀνατροπὴν sive *redargutionem τῆς ψευδωνύμου γνώσεως* complectuntur. Valentinianæ hæreseos curiosissimus explorator, antiquiores sectas brevius perstringit; ut notatum Pearsonio 2. Vindic. Ignatii p. 131. Græce scripserat haud dubie, non latine, etsi Græcis magnam partem caremus præter ea, quæ Epiphanius ex libro primo ser-

a) Lib. V. c. 30. *σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς πρὸς τῷ τέλει τῆς Δομετιανοῦ ἀρχῆς.* Hæc vere scribere potuit Irenæus, etiamsi postremis demum Trajani annis natus fuit. Confer quæ Clariss. Dodwelli sententiæ, qui jam sub Nerva genitum esse contendit, objiciuntur à doctissimis viris Grabio prolegom. ad Irenæum sect. 1. Sam. Basnagio ad A. C. 178. n. 2. & Massveto diss. 2. ad Irenæum.

b) Irenæus III. 3. & apud Euseb. V. 20. Polycarpi discipulum testatur etiam Hieron. de S. E. c. 35.

c) Vide quæ supra § 14.

d) Hieron. Epist. 29. ad Theodoram. Videtur etiam Papiam respicere Irenæus V. 3. *καὶ μαρτυρόντων αὐτῶν ἐκείνων τῶν κατ' ὄψιν τοῦ Ἰωάννην ἑωρακότων.*

e) Hinc Pothini presbyterum vocat Hieron de S. E. De Epistolis Martyrum Lud. Vide Pearson II. 13. Vindic. Ignatii & Petav. IV. 5. & V. 7. dogm. Theol. de Ecclesiastica Hierarchia. Ab Episcopo Romano ordinatus deinde totius Galliæ Episcopus, si credimus Quesnello ad Leonem M. diss. V. P. 477. 481. seq. Vide tamen quæ objicit Tillemontius not. 3. ad vitam Irenæi p. 620.

ſervavit, & quæ aliunde viri docti eruerunt. Matthæus Dreſſerus in Epiſtola ad Martinum Cruſium A. 1590. *Promiſit mihi nuper Demetrius quidem Archipresbyter, quem & tu vidiſti, ſe exemplar Irenæi Græcum intra menſes ſex eſſe miſſurum. Ego vicisſim duplum ei pretium pollicitus ſum, ſi promiſſum facit.* Sed minime fecit, quemadmodum & Venetiis & alibi ſpes de reperiendo Græco Irenæi MSto. fefellit, licet vel propter Græcum, quo Irenæus uſus eſt, Novi Teſt. Codicem f) operæ pretium eſſet in lucem proferri, ſi quidem quod ante aliquot annos mihi affirmabat Seraphinus Hieromonachus Mytilenæus, ego autem vix ac ne vix quidem mihi perſuadeo, adhuc in Bibliothecis Græciæ manu exaratus deliteſcit. Quis porro fuerit ἀγαπητὸς ille cui opus ſuum Irenæus inſcripſit, incertum plane eſt, licet *Turibium* g) eum vocat ad A. C. 185. Pſeudo Dextri Chronicon. Parum conſtat quoque, ecquis fuerit auctor verſionis latinæ, quam ab Irenæi ſententia non raro aberrantem, Irenæo ipſi Poſſevinus in Apparatu ſacro perperam tribuit. Poſt A. C. 385. occaſione reviviſcentis in Priſcillianiſtis ψευδωνύμε γνώσεως compoſitam diſputat Dodwellus. h) Verum non Auguſtinus modo, ſed ante hunc Tertullianus jam illa uſus videtur, ut loca à clariſſ. Grabio in prolegomenis p. XIV. allata ſuadent. Gallum quendam auctorem idem eſſe conjecit ex quibusdam idiotismis, atque librum quintum extrema magna parte mutilum ad nos perveniſſe contendit.

S. Irenæi Editiones.

Ex *Eraſmi* ad tres Codices MSS. recenſione, Baſil. 1526. 1528. 1534. 1548. 1554. 1560. Pariſ. 1545. 1563. 1567. 8.

Cum argumentis notisque *Nicolai Gallaſii*, Genevæ 1570. fol. cum nonnullis Græcis ex Epiphanio fragmentis.

Ex editione *Jo. Jacobi Grynæi*, qui libro primo loca Irenæi ab Epiphanio ſervata repoſuit (parum laudato ſtudio) ex latina verſione Jani Cornarii, vetere interpretatione omiſſa, novaque argumenta addidit. Baſil. 1571. fol. Varias lectiones quas præfatio & titulus promittit, nullas adjectas eſſe video.

f) Confer Jo. Millii prolegomena ad N. T. p. XL. ſeq. & Colomeſii Epiſt. ad Juſtellum p. 127. ubi notat Codicem Cantabrig. & Claromontanum cum Irenæi citationibus convenire, quod nunc per interpretem tantum conjicere licet.

g) Dodwellus diſſ. IV. ad Irenæum §. 7. p. 301. conjicit nomen confictum occaſione Turibii Aſturicenſis, Priſcillianiſtarum oppugnatoris.

h) Dodwell. diſſ. V. ad Irenæum §. 10. p. 406.

Cum commentariis *Franciſci Fevardentii* Ord. Minor. Pariſ. 1575. fol. apud Nivellum, & ſecunda editione Colon. 1596. fol. cui præter notas locupletiores Fevardentii, acceſſere Græca fragmenta Irenæi ex Juſtino, Baſilio M., Epiphanio, Euſebio, Theodoreto, Anaſtaſio Nicæno, Meliſſa, Damaſceno & Niceta, cum latina verſione Joach. Perionii, Jac. Billii, Joh. Chriſtophorſoni & aliorum: Scholia *Jac. Billii* & notæ *Frontonis Ducæi* S. I. in XVIII. primi libri capita: Fragmenta aliorum Irenæi librorum cum Fevardentii notis, fragmenta quinque Polycarpi ex Victoris Capuani Catena in Evangelia, B. Irenæi encomia ex aliis Patribus collecta, & conflictus Arnobii & Serapionis de DEO trino & uno, deque duabus in CHRISTO naturis in uno ſuppoſito, antea ineditus. Recuſa eſt hæc editio Colon. 1625. & Pariſ. 1639. 1675. fol. quibus poſtremis editionibus etiam fragmenta alia à Petro Halloixio in c. 15. Vitæ Irenæi T. 2. p. 480. ex Damaſceni maxime parallelis adjuncta ſunt. Fevardentius ope MS. Codicis Vaticani plura errata ſuſtulit, & libri quinti capita quinque poſtrema primus vulgavit. Recuſa Fevardentii editio, ſed ſine notis, in Bibl. Patrum Lugdunenſi 1677. Tomo Secundo.

Matthias Launojus Senator Antwerpienſis emendatiorem Irenæi editionem pridem molitus fuit teſte Jo. Druſio centuria 1. Miſcell. c. 44. Nonnulla Irenæi loca è veteri Codice emendavit *Latinus Latinius* Bibl. Sacro-profanæ p. 183. ſeq. Plura illuſtravit *Jacobus Billius* in ſacris obſervationibus I. 33. ſqq. & II. 5. Pariſ. 1585. ad calcem Epiſtolarum Iſidori Peluſ. editis, laudatus etiam Fevardentio ad libri 2. Irenæi caput 1.

Henrici Dodwelli doctiſſimi Viri, & licet paradoxis quandoque indulgeret cum magna tamen Antiquitatis, Eccleſiaſticæ præſertim, jactura nupero die V. Junii hoc ipſo Anno 1711. denati diſſertationes præclaræ in Irenæum viderunt lucem Oxoniæ A. 1689. 8. Illarum *prima* & *ſecunda* fidem Irenæi & æqualium quoad media cognoſcendi ordinaria, quod proximi Apoſtolicæ ætati eſſent, & extraordinaria ſive dona prophetica & miraculoſa pro virili adſtruit. *Tertia* de ætate Irenæi, *quarta* de operis adverſus hæreſes conſilio & ſuſcepti tempore, *quinta* de latino interprete, ejus ætate, capitumque quæ non ab Ire-

Irenæo est partitione, & *sexta* de aliis Irenæi scriptis deperditis disputat, subjuncto appendicis in vicem fragmento ex lib. 24. Philippi Sidetæ de Catechistarum Alexandrinorum successione cum notis, & Synopsi Chronologica rerum in his dissertationibus expositarum.

Editio luculenta & nitida *Jo. Ernesti Grabe*, Oxon. è theatro Scheldon. A. 1702. fol. qui latinam versionem è quatuor MSS. Codd. emendavit, Græca præter illa quæ Fevardentius, Halloixius & ex Catenis Combefisius T. I. Auctarii novissimi Bibl. Patrum p. 298. seq. Cotelerius ad Barnabæ Epist. c. 15. p. 45. ex Cod. Regio, & Alexander Morus in notis ad novum fœdus ex codice Mediceo ediderant, plura etiam protulit & restituit è MSS. tum fragmenta scriptorum Irenæi uberiora edidit, & singulis paginis Varias lectiones & notas selectas Variorum (Fevardentii præcipue) atque suas subjecit. Præmisis post vitam Irenæi à Fevardentio scriptam novis prolegomenis, in qvibus à Dodwelli rationibus subinde dissentire Grabius non dubitat, licet in opere ipso eum consuluisse non diffitetur. Post indices locupletissimos & glossarium latino-Græcum Cl. V. *Johannis Botteri* studio concinnatum subjectum est mantissæ loco, *Jo Croji* specimen conjecturarum in quædam loca Origenis, Irenæi, Tertulliani & Epiphanii, editum pridem A. 1632. 8. & à Petavio ad calcem Synesii A. 1640. oppugnatum, quæ Petavii diatriba etiam Epiphanio Petavii editionis Colonienſis sive Lipsienſis subjuncta legitur.

Denique ex meritissimo de Ecclesiastica Antiquitate Ordine Benedictinorum Congregat. S. Mauri, R. P. *Renatus Massuetus* Irenæum de integro ad priores editiones & tres Codices MSS. Romanum Card. Ottoboni, binosq; Gallicanos, quorum unus Collegii Paris. S. I. laudatur etiam à Nourrio p. 574. Apparatus ad Bibl. Patrum: recensuit, novis fragmentis Græcis, observationibus ac notis auxit, copiososque indices & glossaria bina græcolat. & latino-græcum, indicesque locupletes subjunxit. Paris. apud Jo. Baptistam Coignardum 1710. fol. Commendant hanc editionem tum alia, tum collectio fragmentorum & reliquiarum, quæcunque de antiquis *Gnosticis* reperiri potuerunt, tum tres Massueti dissertationes operi præmissæ, quarum pri-

ma de hæresibus quas oppugnat Irenæus, altera de illius ætate, vita, scriptis & Martyrio adversus Dodwellum qui Martyrem fuisse præter rem negat: tertia denique de Irenæi doctrina fuse & erudite disputat, de qua videri quoque poterit B. Ittigius in Hist. Eccles. sæculi secundi selectis capitibus, & Nourrius Apparat ad Bibl. Patrum Sec. II. diss. 6.

XVIII. Index Scriptorum, Virorum illustrium & Hæreticorum,

qui memorantur à S. Irenæo.

Θεῖος πρεσβύτης καὶ κήρυξ ἀληθείας, cujus Jambos in Marcum hæreticum affert Irenæus I. 13. Confer Scal ad Euseb. n. 2156.

Anonymus Presbyter Apostolorum discipulus, ὁ κρείττων ἡμῶν, cujus dicta allegat præf. & alibi. Confer Dodwell. diss. 1. ad Irenæum §. 6. & diss. IV. 3. Mentio etiam apud Eusebium V. 8. & 20. Hist. Pothinum decesso rem Irenæi Episcopum ab eo intelligi Dodwellus conjicit.

Presbyteri qui Johannem Discipulum Domini viderunt. Irenæus V. 33.

Æsopi fabula de cane umbram captante. II. 12.

Alexander Episcopus Rom. III. 3.

Anacletus Rom. Episcopus. III. 3.

Anaxagoras irreligiosus. II. 19. Atheus cognominatus. id.

Anaxilai ludicra I. 8. Confer Reinesii Var. lect. p. 581. & Marsilii Cagnati III. 10. Var. Observ.

Anaximander II. 19.

Anicetus Episcopus Rom. III. 3.

Antiphanes in Theogonia. II. 19.

Apocryphorum & perperum scripturarum, quas hæretici finxerunt, inenarrabilis multitudo. I. 17.

Aquilæ Pontici Judæi proselyti interpretatio S. Scripturæ. III. 24.

Aristoteles II. 19. I. 24.

Barbelonitæ Gnostici. I. 33.

Basilides hæreticus I. 23. 32. &c.

Blandina Martyr. Irenæus apud Oecumen. ad 1. Petr. 3.

ad Blastum Epistola Irenæi ab Eusebio V. 28. Hist.

Cadmus XVI. literas Græcis attulit. I. 12.

Ca-

Cajani I. 35. eorum conſcriptiones ibid.
Carpocrates I. 24. 32.
Cerdo I. 28.
Cerinthus I. 25. III. 3.
Clemens Romanus ejusque ad Corinthios Epiſtola II. 3.
Comicus II. 19.
Colorbaſus I. 10.
Poëtæ & conſcriptores II. 19.
Continentes (Encratitæ) I. 30.
Cynici II. 19.
ad Demetrium Viennæ Diaconum ſcripſit Irenæus λόγος περὶ πίστεως teſte S. Maximo T. 2 p. 152.
Democritus II. 19.
Ebionitæ I. 26.
Elevtherius Epiſcopus Rom. ſub quo ſcripſit Irenæus III. 3.
Empedocles II. 19.
Epicurus II. 9. III. 40.
Epiphanes hæreticus I. 5. *Alius vero quidam qui & clarus eſt Magiſter ipſorum.* In Græco fuit Epiphanis nomen.
Esdras ſub Artaxerxe Perſarum Rege libros ſacros reſtituit. III. 25.
Evariſtus Epiſcopus Rom. III. 3.
Florinus hæreticus contra quem Irenæus apud Euſeb. V. 20.
Gnoſticorum genera I. 33.
Heracleon hæreticus II. 5.
Hermas (ſub Scripturæ nomine) IV. 37.
Heſiodus II. 19. & 37.
Homerus II. 19. I. 1. §. 20. I. 6. II. 5. (Homerocentones I. 1. §. 20.) II. 40. IV. 58.
Hyginus Epiſcopus Rom. III. 3.
Ignatius (nomine ejus tacito) V. 28.
Indifferentias inducentes. I. 32.
Judæ Evangelium à Cajanis confictum. I. 35.
Joſephus allegatur ab Irenæo in fragm. quod è MS. Vindob. dat Grabius p. 472.
Juſtinus (Martyr) V. 26. ἐν τῷ πρὸς Μαρκίωνα IV. 14. Ejus auditor Tatianus I. 31.
Linus Epiſcopus Rom. III. 3.
ad Marcianum fratrem Irenæus ſcripſerat λόγον εἰς ἐπίδειξιν τοῦ Ἀποστολικοῦ κηρύγματος Euſeb. V. 26. Hiſt. Mar-

Marcion. I. 29. &c.
Marcus Magicæ impoſturæ peritiſſ. I. 8. ſeqq.
Menander Comicus II. 27.
Menander hæreticus I. 21.
Nicolaitæ, I. 27.
Ophitæ. I. 35.
Poëtæ & conſcriptores. II. 19.
Palamedes literarum poſt Cadmum inventor I. 12.
Papias Johannis auditor. Polycarpi contubernalis (ἑταῖρος) ἐν τῇ τε-
τάρτῃ τῶν αὐτοῦ βιβλίων. V. 33.
Polycarpus ab Irenæo viſus III. 3. ejus Epiſtola ad Philippenſes, ibid.
Vide & quæ ex Irenæo Euſeb. V. 20. Hiſt.
Pindarus Lyricus II. 37.
Plato II. 19. I 24. II. 59. III. 45. 46.
Ptolemæus Valentinianus I. 6. II. 5. ejus locus allegatur I. 1.
§. 18.
Pythagoras I. 24. II. 19. ejus quaternio. id. Pythagorici. id.
Saturninus I. 22.
Septuaginta interpretes ſub Ptolemæo Lagi, Alexandriæ III. 25.
Sethiani tacito nomine perſtringuntur I. 34.
Simon Samarita, Magus. I. 20.
Sixtus Epiſcopus Rom. III. 3.
Sophoclis Oedipus V. 13.
Steſichori palinodia maledici carminis in Helenam. I. 20.
Stoici II. 19.
Symbolum I. 2. vetus traditio Apoſtolorum diligenter cuſtodiendæ
III. 4.
Tragicum ἰὼ ἰώ, φεῦ φεῦ. I. 5.
Tatianus Juſtini auditor, poſt ejus Martyrium auctor ſectæ. I. 31.
Thales Mileſius. II. 19.
Theodotionis Epheſii, Judæi proſelyti interpretatio S. ſcripturæ.
Valentinianorum ὑπομνήματα. præf.

De S. Irenæo fuſius diſſerunt præter jam laudatos Maſſvetum, Dodwellum, Grabium, Fevardentium, Halloixius T. 2. de ſcriptor. Orientalium Vitis, Tillemontius Tomo 3. memor. Hiſt Eccleſiaſticæ, Guil. Caveus in Vitis Patrum ex Anglico Belgice ac Germanice editis & in Hiſt literaria, Acta Sanctor. ad 28. Junii T. V. p. 535. ſq. Theodoricus Ruinar-

nartus in Actis selectis Martyrum p. 59. seq. Theophilus Raynaudus indiculo sanctorum Lugdunensium Lugd. 1629. 8. p. 285. seq. & T. VIII. Opp. p. 63. seq. Jacobus Severtius in Antistitum Lugdunensium Chronologia Lugd. 1608. 4. sub init. aliique.

Scripta Irenæi deperdita.

Epistola ad *Blastum* περὶ σχίσματος. Euseb. V. 20. Hist. Blastus enim *Pascha* non aliter nisi decima quanta Mensis custodiendum esse contendens, latenter volebat Judaismum introducere, ut scribit auctor appendicis ad Tertull. de præscript. c. 53.

Epistola ad *Florinum* περὶ μοναρχίας ἢ περὶ τοῦ μὴ εἶναι τὸν Θεὸν ποιητὴν κακῶν, ex qua fragmentum idem Eusebius conservavit. V. 20. Hist. Meminit & Theodoritus I. de hæret. fab.

Ad eundem *Florinum* in Valentini hæresin jam prolapsum, περὶ ὀγδοάδος sive octonario Æonum numero liber, cui solennem adjurationem ad transscriptores, i) ne quid adderent demerentve vel mutarent, subjunxit, quæ eodem loco apud Eusebium & in Hieronymi Catalogo S. E. c. 35. legitur.

Περὶ ἐπιστήμης λόγος πρὸς Ἕλληνας. Euseb. V. 26. ubi συντομώτατον h.e. nervosum quod paucis multa docet, & necessarium, appellat. Hieronymus in catalogo c. 35. eumque secuti Honorius & alii male hoc in duo discerpunt: *contra gentes volumen breve, & de disciplina aliud.*

Λόγος εἰς ἐπίδειξιν τοῦ Ἀποστολικοῦ κηρύγματος, ad *Marcianum* fratrem id.

Βιβλίον διαλέξεων διαφόρων. id. *Varios tractatus* vocat Hieron.

Λόγος sive Epistola nomine fratrum quibus præerat in Gallia, scripta *ad Victorem* Episcopum Rom. *de paschate.* Justin. qv. 115. ad Orthodox. & Euseb. V. 24. Hist. ubi ex illa fragmentum, & apud S. Maximum T. 2. p 554. Epistolas k) memorat Hieronymus, sed similiter de una tantum intelligendus.

i) De hoc more adjurationes addendi libris, scripsi olim libro III. Observatt. sacrarum cap. 1. ad locum Apocalypseos XXII. 18. cumque illæ necdum prælo datæ fuerint, lubet cum bona ut spero lectoris venia hoc integrum infra subjungere

k) Uti *litteras*, ita *Epistolas* quoque plurali numero de unica Epistola dixere veteres, ut Seneca Epist. 33. *Desideras his quoque Epistolis sicut prioribus adscribi aliquas voces nostrorum procerum.* Alia exempla attuli in Codice Apocrypho Novi Test. p. 915. & lib. IV. Bibl. Græcæ c. 5. p. 156. ubi de Epistola S. Pauli ad Philippenses.

Forte etiam Irenæus tunc adhuc Presbyter fuit auctor *Epistolæ* sub *Vienenſium & Lugdunenſium* nomine ſcriptæ ad fratres per Aſiam & Phrygiam conſtitutos, cujus partem ſervavit Euſebius V. 1. 2. 3. Hiſt. & ex Rufini verſione cum notis ſuis recudi fecit Godfr. Henſchenius in Actis Sanctor. T. 1. Junii p. 162. ſeq. Certe ſub Irenæi nomine laudatur ab Oecumenio ad 1. Petr. 3.

Ex Λόγοις Irenæi περὶ πίστεως ad Demetrium Viennæ Diaconum fragmenta apud S. Maximum. Vide Irenæum Grabii p. 467.

Singulare ἀπόδειγμα ſive *conſcriptionem adverſus Marcionis hæreſin* promittit Irenæus I. 29. & III. 12. quod & Euſebius V. 8. annotavit, librum illum ſibi non viſum ita ſatis innuens. In codice Guelferbytano Catalogi Hieronymiani pro verbis *ad Marcianum fratrem* Clariſſ. Erneſtus Salomon Cyprianus teſtatur legi *ad Marcionis fraudem.* Sed merito rejicit illam lectionem.

Caji librum περὶ παντὸς Irenæo quidam, alii Juſtino tribuerunt teſte Photio Cod. 48. Idem Cod. 121. notat *Hippolytum* ὁμιλίας Irenæi adverſus hæreſes miſiſſe in compendium, de quo ut de cæteris quæ jam memoravi deperditis Irenæi ſcriptis vide accurate diſſerentem Dodwellum diſſ. VI. Juſtinum quoque & Irenæum Apocalypſim S. Johannis interpretatum ſcripſit Hieron. in catologo c. 9. Sed, ut multa, ſcripſit aliud agens. Nam Euſebius tantum de Juſtino IV. 18. μέμνηται Ἰωάννου Ἀποκαλύψεως σοφῶς & Ἀποστόλου εἶναι λέγων. Similiter de Irenæo V. 8. Confer ſi placet quæ notavi ſupra lib. IV. c. 5. §. 8. Sic idem Hieronymus prooem. libr. 28. in Eſaiam ait Dionyſium Alex. ſcripſiſſe librum adverſus Irenæum, quo mille annorum fabulam irriſerit. At Nepoti, non Irenæo oppoſuerat librum illum Dionyſius, ut in Catalogo Hieronymus ipſe ex Euſebio recte ſcribit.

Ex Lib. III. Obſervatt. Sacr. c. 1.

Apocalyp. XXII. 18. *Si quis ad hæc addiderit, addet ei Deus clades in hoc libro ſcriptas.*

Hoc loco Apoſtolus videtur in animo habuiſſe verba Deuteronomii, capite undevigeſimo. Nam quod apud Johannem eſt, addet ei Deus cla-

clades in hoc libro ſcriptas, *convenit illis apud Moſen Deut. XXIX.* 20. omnia dira, in hoc deſcripta libro, ei incumbant. *Ulti quod apud Johannem ſequitur*: adimet Deus ſortem ejus de libro vitæ, deque ſacra urbe & ſcriptis in hoc libro, *reſpondet hiſce in Deuteronomio*: Et ejus nomen Jova de rerum natura deleat, eumque malis modis ab omnibus Iſraëlitarum tribubus, ut ferunt omnia fœderis dira in hujus legis libro ſcripta, ſecernat. *Porro* v. 17. *ejusdem capitis, hæc Johannis verba*: Et qui ſitit, veniat, & qui vult, ſumat aquam vitæ gratis, *neſcio an conferenda ſint cum Deut. XXIX.* 19. *puto enim illis occaſionem dediſſe iſta apud Moſen occurrentia*: ספות הרוה את־הצמאה addere potum ſitienti, *quanquam non nego ad Eſaiæ LV.* 1. *ſimul reſpexiſſe Johannem. Sequitur in Apocalypſi*: Teſtificor vero omnibus oraculi hujus libri dicta * audientibus: *Sic in Deuteronomio, eodem loco*: Qui hujus ſacramenti verba audierit &c. *Denique apud Johannem* v. 16. *Chriſtus ſe ῥίζαν vocare videtur oppoſite quaſi ad radicem de qua verſu præcedente XXIX.* 18. *Deuteronomii*: μήτις ἐστὶν ἐν ὑμῖν ῥίζα ἄνω φύουσα ἐν χολῇ καὶ πικρίᾳ.

Sed præterea juvat obſervaſſe diras ejusmodi atque obteſtationes, quales adducto Apocalypſeos loco habentur, libris apponi olim ſolitas non modo à Judæis, eorumque exemplo à Chriſtianis, ſed & à Romanis, Græcis & Barbaris. Ut fallantur viri eruditi, qui id negant, Alexander Morus p. 148. *Cauſæ Dei, & Humfredus Hodius capite XVI. libri, quem adverſus Ariſteæ Hiſtoriam edidit. Atque ita legibus quoque adjectas diras accepimus in eum qui illas abrogare auſus fuiſſet, qua de re, ne alios jam commemorem, luculentus locus extat in diſſertatione Dionis Chryſoſtomi poſtrema p.* 667. *Similiter uti ſtatuis inſcriptæ diræ atque imprecationes, in eos, qui vel loco moverent, vel quocunque modo eis obeſſent, ut patet ex Philoſtrato in vita Herodis Attici p.* 557. *edit. Morelli, cui addes quæ Salmaſius ad inſcriptionem Herodis p.* 9. *ſeq. & ad Hiſtoriam Auguſtam adnotavit. Sic aris & ſepulcris appoſitæ diræ ac obteſtationes, ne violarentur, ut obſervatum Joh. Mabillonio T.* 1. *Muſei Italici p.* 147. *& Aringho T.* 1. *Romæ ſubterraneæ p.* 138. *Ac nuper admodum Thyatiræ reperta*

* Quia Johannes non ſcribentes ſed audientes alloquitur, ideo Viro Clariſſ. Johanni Clerico parte 3. Artis Criticæ p. 243. obteſtatio iſta non tam videtur ad librarios pertinere quam ad impoſtores, etſi de librario audiente etiam recte accipi poteſt, qui prohibetur quicquam ſcribere præter ea quæ ſibi dictari audit.

inscriptio † Græca Fabii cujusdam Zosimi, ejusque uxoris Aureliæ Pontiæ monumento dicata, in qua 1500. *denariorum pœna illi indicitur, qui alium sepulcro intulerit, vel sepulcrum quacunque ratione violaverit, literasve monumento insculptas eraserit.* DEi *etiam* Termini *statuæ iis, qui loco movere ipsas auderent imprecabantur, ut familiæ suæ superessent. Confer rei agrariæ autores p.* 258. 259. *edit. Goësianæ.*

Nusquam autem frequentius quam libris sive præfixas sive ad calcem etiam subjectas invenire est imprecationes, quarum cum aliquot etiam num exempla in editis libris superstint, longe plura tamen in MStis occurrere codicibus, Josephus Scaliger, Isaacus Vossius, & alii viri eruditi testantur. Triplici autem nomine potissimum execrationes libris additas reperi, quorum primum est, ne citra voluntatem autoris adderetur aliquid demereturve atque adeo sensus corrumperetur, aut à librario sive per oscitantiam, sive ex malitia in ignominiam aut detrimentum autoris perverteretur, ad aliumque veluti autorem referretur. Alterum est, ne cum solis mystis atque initiatis communicanda, temere profanis oculis proderentur, atque promiscue vulgo propalarentur. Tertia denique causa adjunctarum libris dirarum fuit, ne læderentur, aut auferrentur furto.

Postremi generis exemplum, ut alia jam omittam, extat in MSto codice Bodlejanæ Bibliothecæ quod memorat Georgius Hickesius V. C. in catalogo librorum septentrionalium, quem institutionibus Grammaticæ suæ Anglo Saxonicæ & Mœso Gothicæ nuper adjecit, ex eoque depromtum suis cum animadversionibus recudendum dedit Vir Clariss. Wilh. Ernestus Tentzelius T. 3. dialogor. menstruorum A. 1691. *p.* 674. *Ibi in fronte libri, Hickesius hæc verba lecta à se refert:* Hoc Missale Leofricus Episcopus dat Ecclesiæ Sancti Petri Apostoli in Exonia ad utilitatem successorum. Si quis illum inde abstulerit, æternæ subjaceat maledictioni. Fiat. Fiat. Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. *Eadem Saxonico quoque idiomate ibidem subjici, Hickesius testatur. Similes imprecationes libris subjectas vide apud Joach Fellerum τὸν μακαρίτην in Catalogo MStorum Bibl Lipsiensis Paulinæ p.* 441. 445. 446.

*Secundi generis diræ non inusitatæ sunt in libris Chemicorum & Astrologorum. Ut ab Astrologis initium capiam, formulam ejusmodi adjurationis ex libro IV. Floridorum s. Anthologiorum Valentis Antiocheni (quod * opus tum hoc Hamburgi, tum passim alibi in variis Bibliothecis manu*

† Vide Pauli Ricaut Historiam Status Ecclesiæ Græcæ hodierni cap. 2. p. 86. edit. Middelburg.

* De hoc Vettio Valente, quem & ipse MS. licet mutilum ante 300. annos exaratum ex libris Gudianis accepi, dictum à me est supra lib. III. c. 20.

manu exaratum delitescit) in lucem protraxit Seldenus ὁ μέγας notis ad marmora Oxoniensia p. 42. editionis ad Humphredo Prideaux procuratæ, tum in Prolegom. ad lib. de Diis Syriis c. 3. p. 35, & libro II. de Synedriis c. X. Sect. 4. Ὁρκίζω σε ἀδελφέ μου τιμιώτατε, καὶ τοὺς μυσταγωγούς μου ταύτῃ τῇ συντάξει, οὐρανοῦ μὲν ἀστήρικτον καὶ κύκλον δυσκαιδεκάζωδον, ἥλιόν τε καὶ σελήνην καὶ τοὺς πέντε πλάνητας ἀστέρας, δι' ὧν ὁ πᾶς βίος ἡνιοχεῖται, αὐτὴν δὲ τὴν πρόνοιαν καὶ ἱερανάγκην ἐν ἀποκρύφοις ταῦτα συντηρῆσαι καὶ μὴ μεταδοῦναι τοῖς ἀπαιδεύτοις εἰ μὴ τοῖς ἀξίοις καὶ δυναμένοις διαφυλάσσειν καὶ ἀμείβεσθαι δικαίως, αὐτῷ τε ἐμοὶ Οὐάλεντι τῷ εἰσηγησαμένῳ ἀείμνηστον καὶ ἀγαθὴν φήμην ἀπονέμειν. Καὶ μάλιστα ἐπιγνόντας τὸ ἄφθονον, καὶ τὸ τῆς ἀληθείας μέρος ὡς ὑπὸ οὐδενὸς ἀνδρὸς ἐπιλελυμένον αὐτὸς ἐφώτισα. Μηδὲ παρέντας τὸ ἐμὸν ὄνομα ἑτέρους ἐπεισφέρειν ταύτῃ συντάξει. Μὴ δὲ λωβῆσαί τινα τῶν προγεγραμμένων ἢ μελλόντον λέγεσθαι, πρὸς τὸ ἀθετῆσαι τοὺς ἐντυγχάνοντας, καὶ μὴ ψόγον ἐπενέγκαι. Καὶ ταῦτα μὲν φυλάσσουσιν, οἱ προειρημένοι θεοὶ πάντες ἐμμενεῖς ἔσονται, καὶ βίος ἀπαθὴς, καὶ καταθύμιος λογισμῶν συντέλεια. Ἐπιορκοῦσι δὲ, τὰ ἐναντία, Μήτε γῆ βατὴ, μήτε θάλαττα πλωτὴ, μήτε τέκνων πορὰ, τυφλός τε νοῦς. Καὶ πεπαιδευμένος ὑπάρχων ἀσχήμονα βίον καὶ ἀνεπίτευκτον ἀγαθῶν ἐπάγοι. Ἐὰν δέ τις καὶ μετὰ θάνατόν ἐστιν κακῶντε καὶ καλῶν ἀμοιβὴ, κἀκεῖ τῶν ὁμοίων μεταλάβοιεν. *Julius Firmicus initio libri septimi Matheseos, quam paganus adhuc scripsisse videtur, Mavortium suum jurejurando convenit* per fabricatorem Mundi Deum, qui omnia necessitate perpetuitatis excoluit, qui solem firmavit & lunam, qui omnium siderum cursus ordinesque disposuit, qui maris fluctus intra certos terræ terminos coarctavit, qui ignem ad sempiternam sibi substantiam inflammavit, qui terram in medio collocatam æquata moderatione suspendit, qui homines, feras, alites, & omnia animantium genera divina artificii Majestate composuit, qui terram perennibus fontibus rigat, qui ventorum flatus cum quadam facit necessitatis moderatione variari; qui ad fabricationem omnium quatuor elementorum, diversitate composita ex contrariis & repugnantibus cuncta perfecit, qui ortum ac occasum ac omnium terræ motuum per animæ descensum & ascensum immortalitate æternæ perpetuitatis ordinavit: ne hæc veneranda, communia profanis vel imperitis auribus intimentur, sed iis tantum, quos animus incorruptus ad rectum vivendi ordinem casto ac pudico præsidio mentis instituit, quorum illibata

 fides,

fides, quorum manus ab omni sunt facinorum scelere separatæ, integris scilicet, pudicis, sobriis ac modestis, ut puro tantum mentis splendore decoratis integra se scientia divinationis insinuet. *Idem jusjurandum Mavortio in memoriam revocat Firmicus extremo libri octavi. Chemicorum similem adjurationem ex libro sub Isidis nomine ad filium Horum (qui illustris Pauli Vindingii beneficio una cum aliis Chemicis Græcis etiam apud me ex Bibl. Regis Galliæ Codice manu scriptus extat) vulgavit Olaus Borrichius in Hermetis, Ægyptiorumque sapientia vindicatæ c. 3. p. 47.* Ὁρκίζω σε εἰς οὐρανὸν, Φῶς γῆν τε καὶ σκότος, ὁρκίζω σε εἰς πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ γῆν, ὁρκίζω σε εἰς Ἑρμῆν καὶ Ἀνυβίν, ὕλαγμα καὶ νεκρὸν δράκοντα τὸν Φύλακα, ὁρκίζω σε εἰς τὸν πόρθμιον ἐκεῖνον καὶ ἀχαίρωτα ναύλιλον, ὁρκίζω σε εἰς τὰς τρεῖς ἀνάγκας καὶ μάστιγας καὶ ξίφος. τούτοις με ἐφορκίσας παρήγγειλεν, μηδενὶ μεταδιδόναι εἰ μὴ μόνον τέκνῳ καὶ φίλῳ γνησίῳ, ἵνα εἷς αὐτὸς σὺ καὶ σὺ εἷς αὐτός. *Eodem in loco ex Christianis artis Chemicæ Magistris hanc formulam affert Borrichius:* ὁρκίζω σε, καλὲ παῖ, εἰς μακαρίαν καὶ σεβασμίαν τριάδα, τὸ ἅγιον μὲ ἀπορρίπτειν κυσί.

Tertii denique generis diræ, uti ad S. Johannis sententiam propius accedunt, ita earum plura operæ pretium est exempla in medium adducere. Aristeas libro de LXX. interpretibus p. 33. editionis à me curatæ narrat Demetrium probata ab omnibus græca Interpretum versione, jussisse ex more diras imprecari ei, qui aliquid vel addere, vel detrahere, vel mutare ausurus esset. Πάντων ἢ ἐπιφωνησάντων, τοῖς εἰρημένοις ἐκέλευσε Δαράσασθαι, καθὼς ἔθος αὐτοῖς ἐστιν, εἴτις Δασκευάσει προσιθεὶς ἢ μεταφέρων τι τὸ σύνολον τῶν γεγραμμένων, ἢ ποιήσεν ἀφαίρεσιν. καλῶς τοῦτο πράσσοντες, ἵνα Δὰ παντὸς ἀέννααν καὶ μένοντα φυλάσσηται. *Etiam Eusebius octavo præparationis refert populum jubente Rege Ptolemæo, uno ore imprecatum fuisse diras ei qui quicquam in LXX. Interpretum translatione esset immutaturus. Ac verisimile est imprecationes illas, de quibus Aristeas, literis tum temporis consignatas fuisse. Equidem Hodyus hæc omnia à Judæis conficta esse non ambigit, sed cum eodem capite XVI. diras ejusmodi non minus Judæis quam Græcis, Romanisque inusitatas fuisse contendat, ut hæc inter se cohæreant, ipse viderit. Cæteroqui constat hodie quoque Judæos libris, quos typis exscribi curant, imprecationes & anathemata adjungere, feritura scilicet eos, qui se invitis libros recudere ausi fuerint. Adeo, ut Judæorum malleus Wagenseilius in telis igneis Satanæ p. 27. miretur, Magistratus Christianos hoc illis anathematizandi veluti privilegium publice concedere. Verum & alias diris atque imprecationibus Judæi admodum sunt liberales, qua in parte convenit eis cum aliis quoque populis orientalibus.*

At

*At enim ut ad illas, de quibus dicere cœpimus, revertamur diras, ex Ethnicis scriptoribus Artemidorus Daldianus in calce secundi librorum, quos de vanissimo * argumento scripsit, Deum Vindicem invocare non dubitat super eos, qui ad sua vel addere aliquid, vel quicquam demere iis haud vererentur.* Δεόμαι ὀλίγα τῶν ἐντυγχανόντων τοῖς βιβλίοις μήτε προσθεῖναι, μήτε τῶν ὄντων ἀφελεῖν. Εἴτε δὲ δύναιτό τις τοῖς ἐμοῖς προσθεῖναι, ῥᾷον ἂν ἴδια ποιήσειεν. Εἰ δέ τινα τῶν γεγραμμένων ταῖς δεταῖς βίβλοις περιοσὰ δοκεῖ, οἷς αἱρέσκεται μόνοις χρήσθω, τὰ λοιπὰ τῶν βιβλίων μὴ ἐξαίρων, θεὸν ἐπόπτην καὶ φύλακα πάντων νομίζων τὸν Ἀπόλλωνα.

Ex Christianis doctoribus Ecclesiæ S. Irenæus in extremo libri de ogdoade hanc adjurationem subnexuerat: Ὁρκίζω σε τὸν μεταγραψόμενον τὸ βιβλίον τοῦτο κατὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ κατὰ τῆς ἐνδόξου παρουσίας αὐτοῦ, ἧς ἔρχεται κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, ἵνα ἀνιβάλῃς ὁ μεταγράφων, καὶ καλορθώσῃ αὐτὸ πρὸς τὸ ἀντίγραφον ἔστο ὅθεν μεταγράψω, ἐπιμελῶς. Καὶ τὸν ὅρκον τοῦτον ὁμοίως μεταγράψεις καὶ θήσεις ἐν τῷ ἀντιγράφῳ. *Quam formulam ** referens Eusebius lib. V. cap. 20. Hist. Eccles. χαριεστάτην σημείωσιν appellat, quin & addit idem Eusebius:* Atque hæc utiliter ab eo dicta & a nobis commemorata sunt, ut priscos illos & sine controversia sanctissimos viros, tanquam pulcherrimum exemplum exactissimæ diligentiæ semper ante oculos habeamus. *Ita certe hoc placuit Eusebio, ut similem obtestationem suis quoque adtexuerit libris, qualis hodieque in principio Chronici ab Hieronymo translati legitur, quam antiquiores codices literis grandioribus aureis exhibent, ut ab iis qui MSta tractarunt edocti sumus. Consimilem formam Rufinus libris Origenis περὶ ἀρχῶν à se translatis præmisit, quam memorat iterum invectiva in Hieronymum prima, conceptam his verbis:* Illud sane omnem qui hos libros vel descripturus est vel lecturus, in conspectu Dei Patris & Filii & Spiritus Sancti contestor atque convenio per futuri regni fidem, per resurrectionis ex mortuis sacramentum, per illum qui præparatus est Diabolo & angelis ejus æternum ignem, sic non illum locum æterna hæreditate possideat, ubi est fletus & stridor dentium, & ubi ignis eorum non morietur, ne addat aliquid huic scripturæ, nec auferat, nec inserat, nec immutet, sed conferat cum exemplaribus unde conscripserat, & emendet ad literam & distinguat, & inemendatum vel indistin-

* Onirocriticon.

** Memorat etiam Hieronymus lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis ubi de Irenæo agit. Sophronius autem Græcus Hieronymi interpres vestigiis ejus Verborum insistere quam ex Irenæo ipso vel Eusebio describere formulam illam maluit.

distinctum codicem non habeat, ne sensuum difficultas, si distinctus codex non sit, majores obscuritates legentibus generet. *Eandem adjurationem in MSto suo codice Historiæ Eusebii à Rufino latine redditæ offendisse se memorat Scaliger, neque dubium est in veteribus libris manu exaratis formulas ejusmodi passim obvias esse, qualis occurrit etiam in calce Historiarum Gregorii Turonensis. Ælfricus quoque Abbas præfationem versioni Anglo-Saxonicæ capitum XXIV. priorum libri Geneseos præmissam claudit his verbis, apud Warthonum in auctario ad Usserii historiam dogmaticam de Scripturis sacrisque vernaculis p.* 386. Si quis istum librum exscribere velit, istum per Dei nomen obtestor, ut illum juxta autographum diligenter corrigat. Nollem enim ut per errata scriptionis aliquem in errorem ducat. Quod si contigerit, discrimen non meum erit, sed illius. Librarius negligens multum affert damni, si errata sua nolit corrigere. *Sic Anastasius Sinaita in Hodego p.* 218. *per filium Dei objurat librarios, ne omittant similem per omnia imaginem Domini crucifixi, cujusmodi ipse singulari industria delineaverat, apographis suis inserere, ut ex MSto codice Bibliothecæ Vindobonensis notat Lambecius lib. III. de Bibl. Cæsarea p.* 165. *Multa alia exempla prudens omitto, quibus annumerandum etiam illud, quod in codice Anglo-Saxonico reperit Georgius Hickesius:* Hunc Christus excœcet qui hoc obliteraverit. *Et hic Dionysii Corinthii locus apud Eusebium lib. IV. cap.* 23. *Hist. Ecclesiast.* Fratribus, ut scriberem, rogantibus scripsi Epistolas, sed illas ministri Diaboli Zizaniis alia eximentes alia vero adjicientes repleverunt, οἷς τὸ οὐαὶ κεῖται, quibus Væ in extremum judicium est repositum.

Denique in Clementinis à Cotelerio editis legitur contestatio pro iis, qui librum prædicationum Clementis accipiunt, ne illum temere quibusvis communicent neque addant aliquid aut adulterent &c. Vide T. 1. *Patrum Apostolicorum p.* 603. 604. *Orientius quoque in deprecandi, ut vocat, cantico:* Quod si quem lædit spiritalis lectio, ei licebit lectionen spernere, non commutare lectionis formulam. Anguem magistrum falsitatis increpo, ut non adjicat neve demat literam. Si scriptor errat in mutanda litera, ignarus errat, venia à Christo præsto est. Nam non voluntas verum dextra labitur. Anguem &c. *Edidit Edmundus Martene in nova collectione scriptor. Eccles. p.* 36. *Sed hæc hactenus. Nunc institutum persequamur.*

XIX. Ta-

XIX. TATIANUS Syrus * Philoſophia artibusque ac diſciplinis a) Græcorum diligenter excultus, ac multis peragratis regionibus delatus Romam, obſcœna ibi & crudeli ſuperſtitione offenſus b) Chriſtianis ſe jungere cœpit, innotuitque Juſtino Martyri, à cujus ore pependit, c) ac vicisſim alios & in his Rhodonem d) Romæ docuit, cæterum commune cum Juſtino Creſcentis Cynici e) odium expertus eſt. Juſtino hunc per Creſcentem delato & ad ſupplicium rapto, Tatianus evaſit Syriamque repetiit, & circa A.C.172. & duodecimum M. Aurelii Antonini f) hæreſin cœpit prodere, qua nomen ſuum mirum in modum apud Eccleſiam CHRISTI infamavit. Ex ſcriptis ejus nihil ad nos pervenit præter λόγον πρὸς ἕλληνας g) ſcriptum circa A. C. 168. atque Clementi Alex. I. Strom. p. 320. Origeni I. contra Celſum p. 14. Euſebio IV. 16. & 29. Hiſt. & Hieronymo c. 29. de S. E. laudatum, quo probat Græcos illis quos vocent ipſi Barbaris hoc eſt Orientalibus omnia præclara debere, ὅτι οὐδὲν τῶς ἐπιτηδευμάτων οἷς ἕλληνες καλλωπίζονται ἑλληνικὸν, ἀλλὰ ἐκ Βαρβάρων τὴν εὕρεσιν ἐσχηκός. Quoniam in hoc ſcripto nonnulla tangit ad temporum rationes facientia, hinc *Chronographus* dicitur Tatianus à Johanne Malala & auctore Chronici Alex.

L &

* Ipſe de ſe Tatianus p. 174. γεννηθεὶς ἐν τῇ τῶν Ἀσσυρίων γῇ. Hinc Σύρος τὸ γένος. Epiphanio dicitur. Sæpe enim inter ſe confunduntur Syria & Aſſyria. Confer Allat. p. 7. ad Euſtath. in Hexaem. Damaſcenus de hæreſ. c. 46. ἐλέγετο δὲ ἀπὸ Μεσοποταμίας ὁρμᾶσθαι. Unde in Meſopotamia Provincia Syriæ natum colligit Tentzelius ὁ μακαρίτης p. 218. diſſ. ſelect. Sed habuit illud Damaſcenus ab Epiphanio qui XLVI. 1. tantummodo teſtatur Tatianum hæreſin proditurum, in Meſopotamia primum anno Antonini duodecimo διδασκαλεῖον προςῆσαι.

a) Ita accipiendum apud Euſebium IV. 16. vocabulum σοφιςεύσας. Ut Tatianus de ſeipſo 170. σοφιςεύσας τὰ ὑμέτερα quod p. 174. dicit ὁ κατὰ βαρβάρους φιλοσοφῶν, παιδευθεὶς δὲ πρῶτον τα ὑμέτερα, & p. 170. τὴν καθ' ὑμᾶς βαρβάρου φιλοσοφίας ἀντεποιησάμην. alibi p. 162. ὁ κατ' ἐπίκουρον σοφιςεύων. Nihil ibi de *eloquentiæ Magiſtro*, quem egiſſe Tatianum perſuaſere ſibi viri doctisſimi, etiam é veteribus Hieronymus ac Rufinus, ac forte Theodoretus. Nam Sophiſtam quidem Tatianum vocat, ſed hoc nomine Tatianus ſolet ipſe appellare Philoſophos, ut p. 173. πολλοὶ γὰρ κατ' αὐτοὺς σοφιςαί. & p. 170. τί δὲ καὶ ἄτοπον κατὰ τὸν οἰκεῖον ὑμῖν σοφιςὴν γηράσκειν ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενον ubi per Sophiſtam illum non ſe, ut viſum Tentzelio p. 219. ſed Solonem vel Socratem intelligit.

b) Tatianus Orat. contra Græcos p. 170. Confer Abbatis de Longerue diſſ. de Tatiano.

c) Irenæus l. 30. Epiphan. 46. 1.

d) Euſeb. V. 13.

e) Tatian. Orat. contra Græcos p. 157. 158. ubi ad Juſtinum θαυμασιώτατον appellat.

f) *Antonini Pii*, ſcribit Epiphanius XLVI. 1. ſed Aurelium Antoninum quoque Pii nomine veniſſe pluribus teſtimoniis probat Pagius ad A. C. 162. n. 3.

g) Rufinus & Hieron. *adverſus gentes*: ſed videtur rectius transferri *adverſus Græcos*, quibus Barbaros opponit.

& *Chronicon* ſcripſiſſe à Rufino traditur, ſive χρονογραφίαν ex loco Euſebii VI. 13. Hiſt. Teſtimoniis veterum de Tatiano perquam diligenter collectis & editioni Oxonienſi præmisſis à Clariſſ. Wortho, addendum eſt hoc Euſtathii Antiocheni in limine Commentarii in Hexaëmeron: Κλήμης μὲν οὖν καὶ Ἀφρικανὸς καὶ πρὸς τούτοις Τατιανὸς, τῶν δὲ ἐκ περιτομῆς Ἰωσηπος καὶ Ἰοῦστος κατὰ Ἴναχον ἀκμάσαι τὸν θεσπέσιον Μωυσέα ἱστορησαν, ἰδίως ἕκαστος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας ὑποσχὼν τὴν ἀπόδειξιν.

Tatiani Editiones.

Græce è Jo. Friſii Codice (quem ab Arnoldo Arlenio Peraxylo Venetiis acceperat cum alio Codice collatum) primum edidit *Conradus Gesnerus* Tiguri 1546. fol. apud Froſchoverum cum Antonii Meliſſa & Maximi ſententiis, ac Theophilo ad Autolycum. Ab hujus editionis lectionibus ſine cauſa quandoque receſsiſſe poſteriores editiones, queritur Wilh. Worthus.

Latine eodem Geſnero interprete, qui notas etiam addidit. ibid. eodem anno fol. Recuſa deinde Geſneri verſio in Bibliothecis Patrum, Pariſ. 1575. 1589. 1610. Colon. 1618. & in noviſsima Lugdunenſi 1677. Tomo II.

Græce & Latine cum Geſneri verſione in Orthodoxographis Jo. Heroldi A. 1555. Baſil. fol. & in auctario Bibliothecæ Patrum cum *Ducæi* notis Pariſ. 1624. fol. & cum Juſtino Martyre, Athenagora, Theophilo ad Autolycum & Hermia Pariſ. 1615. & 1636. & Colon ſive Witebergæ potius 1686. fol. cui poſtremæ editioni additæ B. D. *Chriſtiani Kortholti* notæ, Kilonii antea A. 1675. fol. editæ.

Denique ſeparato Volumine, nitidis typis, cum Geſneri verſione, ejusdemque & Ducæi ac Kortholti integris notis, ſuisque novis animadverſionibus edidit *Wilhelmus Worth* Archidiaconus Wigornienſis duorum Codicum Regiorum Pariſ. & tertii Etonenſis lectionibus uſus. Oxon. 1700. è theatro Scheldoniano 8. ſubjuncta ad calcem voluminis Hermiæ irriſione gentilium Worthi & Tho Galei notis illuſtrata. Idem Worthus editioni ſuæ libri Tatianei addidit præter Friſii & Gesneri præfationes, & p. 155. conjecturas Pearſonii, etiam ea quæ de Tatiano ejusque doctrina Georgius Bullus in defenſione fidei Nicænæ, tum Nourrius in Apparatu ad Bibl. Patrum Sec. 2. diſſ. V. nec non Vir eruditisſimus Ludovicus du Four de Lon-

Longuerue, Abbas septem fontium in Theraſcia, diſſertatione antea inedita de Tatiano diſſeruerunt. Qui poſtremus in Oratione ad Græcos jam nonnulla ſatis diſerta hæreſeos Tatiani veſtigia ſibi obſervaſſe videtur.

Plura de Tatiano Ittigius diſſ. de hæreſiarchis ſect. 2. c. 12. & in ſelectis Hiſt. Eccleſ. ſæculi ſecundi Capitibus, Johannes item Franciſcus Buddeus diſſ de hæreſi Valentinianorum p. 519. ſq. Hæreſin Tatiani Encratitarum auctoris, ſectatorisque Valentinianorum ac Marcionitarum, oppugnatam olim à *Muſano*, teſtatur Euſebius IV. 28. Eandem refellunt ex antiquis qui exſtant ſcriptoribus Irenæus & Epiphanius.

Suppoſita Tatiano Harmonia Evangelica.

Harmonia Evangelica quam ſæculo VI. ſub Tatiani nomine venditavit * *Victor Capuanus*, quamque latine exhibent Oxthodoxographorum utraque editio & Bibliothecæ Patrum, verſioque exprimit antiqua Theotiſca: commentario autem illuſtravit ſæculo XII. poſt CHRISTUM natum Zacharias Chryſopolitanus ** neutiquam eſt Tatiani Evangelium Διὰ τεσσάρων, quod longe aliter à veteribus deſcribitur: Neque ad Tatianum veluti auctorem referri poteſt Harmonia altera quæ illi ſolet conjungi, quæque ſub † *Ammonii Alex* nomine ex Ottomari Luſcinii verſione primum lucem vidit Auguſtæ Vindel. 1523. deinde recuſa Erfurti eſt 1544. 8. ex recognitione Caſp. Bruſchii, atque ſub Tatiani nomine exhibetur in Tomo ſecundo Bibl. Patrum parte 2. p. 204. Lugd. A. 1677. Verſionem Theotiſcam primus è MS. Franciſci Iunii A. 1706. 4. edidit cum notis noſter cum viveret amicus *Jo. Philippus Palthenius* Profeſſor doctiſſimus Gryphiswaldenſis, præmaturo fato extinctus Ult. Maji 1710. Loca quædam illius Verſionis rectius interpretabitur Vir nobliſſimus *Theodoricus von Stade*, cujus Otfridum & Grammaticam Theotiſcam avide exſpectamus. Vide etiam ſi placet ſpecimen Veteris Harmoniæ Evangelicæ Francice ſcriptæ apud Hickeſium T. 1. Theſauri linguar. ſeptentrional p. 189. ſq.

* Vide Nourrii Apparat. ad Bibl. Patrum p. 553. ſeq. & quæ pridem notari in Codice Apocrypho Novi Teſt.

** Zachariæ Chryſopol. Commentarius exſtat Tomo XIX. Bibliothecæ Patrum edit. Lugd.

† Hunc Ammonium Alex. Operis *de conſenſu Moyſis & Jeſu, Harmoniæque*, unde deinde Canones ſuos perficiendi anſam cepit Euſebius, *Evangelicæ* auctorem, cum Ammonio Sacco Ethnico Philoſopho Plotini per annos undecim præceptore male confundunt viri docti, ut notatum à me ſupra eſt lib. IV. c. 26. ubi de variis Ammoniis. Verſio Theotiſca Tatianum vocat Alexandrinum, cum Ammonius Alexandrinus fuerit, Tatianus Aſſyrius.

Scripta Tatiani deperdita.

Πολύτι πλῆθ& συγγραμμάτων relictum fuisse à Tatiano testatur Eusebius IV. 29. Hist. *infinita Volumina*. Hieron. c. 29. de S. E.

Evangelium Διὰ τεσσάρων, amputatis genealogiis & aliis omnibus quæ Dominum ex semine David secundum carnem natum ostendunt. Theodorit. l. 1. c. 20. hæret. fab. Confer Codicem Apocryphum Nov. Test. p. 379. ubi refellitur error eorum, qui cum Evangelio Hebræorum confuderunt apud Epiphan. hæresi 46. Multa etiam de Tatiani Evangelio viri doctissimi Ittigius, Tentzelius &c.

Epistolarum Apostoli Pauli recensio Metaphrastica, ornatioribus verbis nonnulla studens efferre. Euseb. IV. 29. Hist. (Nonnullas Pauli Epistolas plane *repudiasse* scribit Hieron. in Epistolam ad Titum prooemio.)

Ex Veteri Testamento λόγοι selecti, quibus solis utebantur Tatiani sectatores, jactatis contra sub Andreæ, Johannis, & Thomæ nomine scriptis Apocryphis. Epiphan. XLVII, 1.

Πρὸς τὰς ἀποφηναμένας τὰ περὶ Θεῦ. *Adversus eos qui rebus divinis fidem detrahunt.* Tatianus ipse p. 173. contra gentes.

Περὶ ζώων *de animalibus* idem p. 154.

Περὶ τῆς κατὰ τὸν Σωτῆρα καταρτισμῦ, de perfectione secundum CHRISTUM. Clemens Alex. III. Strom. p. 406.

Προβλεμάτων βιβλίον *Quæstionum liber* super obscuris S. Scripturæ locis, quem examini subjicere instituit Rhodon. vide Euseb. V. 13. Hist.

Alii Tatiani.

Tatianus dux sub M. Antonio militans. Plutarch. in Antonii vita p. 933.

Tatianus orator, πιθηκ& cognomento dictus. Vide Cælium Rhodigin. III. 10. Antiq. Lect.

Tatianus ad quem Gregorius Thaumaturgus scripsit librum de anima, de quo infra in Gregorio.

Tatianus cujus beneficentiam laudat Libanius Orat. XV. T. 2. p. 438. & ad quem plures sunt Libanii Epistolæ : haud diversus à Tatiano Ægypti

Ægypti præfecto & Auguſtali ſub Valente ac Theodoſio: à quo aquæductus Alexandriæ conditus, dictus Tatianus. Plura de eo Jac. Gothofredus in proſopographia Codicis Theodoſiani p. 386. ſeq. Meminit Suidas in Ὀυάλης.

Tatianus Dulas qui Zephyrii in Cilicia Martyrium obiit ſub Imperatoribus Ethnicis, præſide Ciliciæ Maximo quodam, cujus Acta Martyrii latine dant Lipomannus & Surius 15. Junii, Græce cum Sirleti verſione exhibet Henſchenius T. 2. Act. Sanctor. Junii p. 1043-1047.

Alii duo Tatiani Martyres de quibus Martyrologia 16. Martii & 12. Sept. de altero Phryge etiam Sozom. V. 11. Suid. in ἀμάχιος & Τατιανός.

M. Aurelius Polynices Tatianus in Veteri Inſcriptione apud Sirmondum p. 266. ad Sidonium.

Tatianus puer in Gruteri theſauro p. MLX. 5.

ATHENAGORAS Athenienſis è Philoſopho Ethnico Chriſtianus paucis veterum memoratur, Methodio apud Epiphanium a) LXIV. 21. & Photium Cod. 234. p. 480. atque Philippo Sidetæ in fragmento quod edidit præſtantiſſimus Dodwellus ad calcem diſſertationum in Irenæum, cujus Philippi hæc ſunt verba: Ἐδιδασκαλείῳ δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἀθηναγόρας πρῶτος ἠγήσατο &c. *Scholæ præfuit Alexandrinæ primus* Athenagoras, *qui Hadriani floruit temporibus atque Antonini, quibus etiam legatoriam Orationem pro Chriſtianis* τὸν ὑπὲρ χριστιανῶν πρεσβευτικὸν *inſcripſit. Religionem Chriſtianam in ipſo quoque pallio profeſſus & ſcholæ Academicæ præfectus* τῆς Ἀκαδημαϊκῆς σχολῆς προϊστάμενος. *Hic cum ante Celſum in animo haberet Chriſtianos ſcriptis oppugnare, luſtratis ea mente Scripturis, ut ſuſceptam oppugnationem inſtitueret accuratius, ita ca-*

a) Athenagoræ nomen pro Athenogene ibi reponendum primus monuit Paulus Leopardus XIX. 9. emendationum. Atque Athenogeni quidem, cujus Hymnus ab incerti autoris antiquiſſimo veſpertino, quo etiamnum utuntur Græci, diverſus memoratur apud Baſilium de Spiritu S. c. 29. T. 2. p. 220. Apologiam etiam tribuendam præter rem ſuſpicatus eſt Baronius ad Martyrolog. Rom. 18. Januar. Quemadmodum alius neſcio quis apud Steph. le Moyne notis ad Varia ſacra p. 171. minus adhuc veriſimiliter eam tribuit Juſtino Martyri, forte quia Juſtini ſcriptis in aliquibus editt. addita eſt. Denique Clariſſ. Tentzelius p. 453. diſſ. ſelect. recte retractat quod p. 199. ſibi perſuaſerat alicubi delitescere libros 12. Athenagoræ περὶ τῶν εἰς ἑαυτόν, cum Geſnerus de libris M. Antonini, qui hoc titulo extant, loqui voluerit.

ptus à Spiritu S est, ut ad exemplum magni Pauli, ex persecutore Doctor effectus sit illius fidei quam fuisset persecutus. Hujus discipulus Clemens Stromateus, Clementisque Pantænus. Apologiam videtur scripsisse Athenagoras intra annum CHRISTI 177. & 180. obtulisseque M. Aurelio Antonino & L. Commodo b) quorum nomen in MSS. Codicibus constanter præfixum legitur, etiam in Bononiensi, quem memorat Mabillonius T. I. Musei Ital. p. 196. Quanquam Clariss. Bælius in Lexico Historico Gallice edito negat unquam oblatam publico Christianorum nomine, sed tantum scriptam privatim ab Athenagora. perinde ut in Gallia ab A. 1684. multi è Reformatis persecutionem passis libellos ejuscemodi supplices & Apologias ad Regem scripserunt ediderunt que, Regi nunquam oblatas. Cæterum de Athenagora ejusque scriptis videat lector, si placet, quæ prolixius commentati sunt eruditi Viri, Pagius & Basnagius ad Baronium, Tillemontius, Caveus, Nourrius, Dodwellus, Tentzelius atque Ittigius, ne de aliis jam dicam. Mihi quidem sufficerit *Apologiæ* & alterius *libri* insignis *de resurrectione mortuorum* editiones atque interpretes bona fide retulisse. Nam de MSS. Codicibus videndus Nourrius Apparat. ad Bibl. Patrum p. 483.

LIBER DE RESURRECTIONE sive uberiora ex illo libro excerpta *latine* interprete *Marsilio Ficino* sæpius vulgata atque in Ficini operibus Tomo 2. leguntur. Integrum librum post *Georgii Vallæ* versionem Venet. 1498. fol. cum aliis c) variorum scriptis editam primus ex unico MS. *Græce* vulgavit novamque versionem suam addidit *Petrus Nannius*, Paris. 1541. 4. & Lovanii, quæ editio *Græcolatina* repetita in Micropresbytico ex officina Henrici Petri vulgato Basil. 1550. fol. p. 470. & in Orthodoxographis Johannis Heroldi ibid. A. 1555. fol. p. 351. Sed latine hic liber Athenagoræ Nannio interprete subjectus Philoni Judæo ex Gelenii versione edito Basil. 1552. 8. Italice vertit *Hieronymus Faleti* Venet. 1556. 4. apud Aldum. Anglice *Richardus Porderus* Lond. 1573.

APO-

b) Integrum Commodi nomen Lucius Ælius Aurelius Commodus, ut patet ex numis illo v. g. quem exhibet Tristanus T. I. p. 718. Non itaque opus est in inscriptione Apologiæ Athenagoræ pro Lucio Ælii nomen reponere, ut suadebat Steph. le Moyne notis ad Varia sacra p. 170.

c) Scripta illa à Georgio Valla junctim edita recensui lib. IV. c. 25. ubi de scriptis Aphrodisei num. 12.

APOLOGIA latine ex *Jo. Langi* verſione cum ejus commentario, inter Juſtini Martyris opera T. 1. p. 217. Baſil. 1565. fol. & ex verſione *Suffridi Petri* cum ſcholiis ejus uberioribus. Colon. 1567. 8. *Græce vero & Latine* cum *Conradi Geſneri* verſione ac notis Tiguri 1557. 8 Baſil. 1558. 8. *Gallice* per *Guidonem Gauſſartum* Pariſ. 1574. 8.

UTRUMQUE OPUS Latine, Apologia ex *Conradi Geſneri* & liber de reſurrectione ex *Nannii* verſione recuſum in Bibliothecis Patrum, ut Pariſ. 1575. 1589. 1609. Colon. 1618. & noviſſime Lugd. 1677. T. 2.

Græce & Latine cum iisdem verſionibus ad calcem libri ſubjunctis ex H. Stephani recenſione, qui Apologiæ MS. Codicem Græcum è Bibl. Galliæ, & libri de reſurrectione Romæ à Guil. Sirleto accepit, ſtylumque Athenagoræ plenum hyperbatis, paſſim parentheſibus diſtinxit, caſtigationesque addidit. Pariſ. 1557. 8.

Cum iisdem verſionibus, & Geſneri ad Apologiam, *H. Stephani* ad utraque notis. Tiguri 1559. fol. inter Theologorum aliquot Græcorum veterum Orthodoxorum ſcripta, quæ ſunt Canones SS. Apoſtolorum & XIII. Conciliorum, Ignatii Epiſtolæ, Æneæ Gazæi Theophraſtus, Demetrii Cydonii de morte contemnenda, Hermiæ irriſio Philoſophorum gentilium & Agapeti ſcheda Regia ad Juſtinianum Imp.

Cum iisdem verſionibus, notisque *Frontonis Ducæi*. In Auctario Bibliothecæ Patrum Pariſ. 1624. fol.

Cum iisdem verſionibus & notis brevibus *Jo. Felli* Oxonienſis Epiſcopi. Oxon. 1682. 12. è theatro Scheldoniano.

Apologia cum Suffridi Petri, & liber de reſurrectione cum Nannii verſione, additis notis variorum & novis *D. Adami Rechenbergii*, Theologi hodie Lipſienſis animadverſionibus. Lipſ. 1684. 1685. 8. duobus Vol.

Apologia cum Geſneri, & liber de reſurrectione cum Nannii verſione, notisque integris Variorum, novisque commentariis *Eduardi Dechair*, qui Græca in ſectiones diviſa ad priores editiones & MSS. 2. Bodlejanum & Etonenſem recenſuit atque verſiones paſſim caſtigavit, Baroniique nonnulla (ex Annalibus ad A. C.) & Petri Halloixii ac Dodwel-

welli (ex diss. XI. Cyprianic. §. 37. sq.) & Georgii Bulli (ex defensione fidei Nicænæ) de Athenagora subjunxit. Oxon. ê theatro Scheldoniano 1706. 8.

Gallice Arnoldo Ferrono sive Ferricrio interprete. Burdegal. 1577. 4.

SUPPOSITVM ATHENAGORÆ OPUS DE VERO ET PERFECTO AMORE.

Sub Athenagoræ Philosophi Athenienſis nomine prodiit etiam Gallice, veluti è Græco converſum opus, tributum in libros decem *de vero & perfecto amore*, ſive de caſtis amoribus Theogenis & Charidis, Pherecydisque ac Melangeniæ. Interpres *Fumæus* (Mr. Fumee Seigneur de Genillé) qui codicem Græcum a Lamanæo Protonotario Cardinalis Armaniaci accepiſſe ſe teſtatur, verſionemque ſuam Gallicam eidem Lamanæo 4. Octobr. 1569. inſcripſit, non dubitat auctorem eſſe illum Athenagoram, cujus Apologia & liber de reſurrectione exſtat, quod etiam è ſtylo & colligendi ac diſſerendi ratione putat eſſe perſpicuum. Græco Sophiſtæ ſine tergiverſatione adſcribit Rolandus Mareſius lib. 1. Epiſt. 26. & tanquam veterem ſcriptorem laudat Bochartus Geograph. ſacr. p. 638. At vir illuſtris Gisbertus Cuperus in Harpocrate p. 119. *eum tamen*, inquit *auctorem vix credere auſim genuinum eſſe, licet illud ſentiant illuſtres & præſtantes Viri, quia integra loca ex Plutarcho, Livio, Herodoto, Curtio aliisque auctoribus ad verbum fere deſcripta ſunt. Quod ſi fraus omnis abeſt, plurimi ille Athenagoras faciendus eſt certe, quia tot antiquitatibus aliisque præclaris rebus abundat.* Idem in litteris datis ad me 10. Sept. 1710. *Mirum profecto eſt libros illos amatorios, de quibus agis, non vulgari, & iraſcor eruditis, qui iſtis manus non admovent, cum id facile facere poſſint; non id opto propter hiſtoriolas illas fictas & lepidas, quas juventuti relinquo, ſed quia ſæpe inde clare cognoſcimus ritus & mores, qui in uſu tam Græcis; quam aliis populis fuerunt, temporibus, quibus Auctores fictionum illarum floruerunt. Cum autem mihi annumeres varios ejuscemodi ſcriptores, patere, ut tecum agam de alio talis argumenti, in quo diſputant Viri eruditi. Eſt Athenagoras de vero & perfecto amore, qui ex Græco verſus Gallice editus eſt Pariſiis anno 1599. hoc titulo: Du vray & parfait Amour eſcrit en Grec, par Athenagoras Philoſophe Athenien: contenant les Amours honeſtes de Theagenes & de Charide, de Pherecydes & de Melangenie. M. Baudelot d' Airval p. 182. de l' Utilité des Voyages, genuinum putat eſſe hunc librum, tribuitque eundem Athenagoræ, qui pro Chriſtianis Apologias ſcripſit. Ill. Huetius in prima editione libelli Gallici. quem de hiſce fabuloſis hiſtoriis una cum*

cum historia fabulari, cui titulus Zaïde, edidit, ejusdem est sententiæ, sed eam in altera ejusdem libelli Latina mutavit; hunc sequitur Tentzelius p. 206. Exerc. Selectar.; sed in Addendis in alia omnia abit, & Athenagoræ jam Christiano fabulam illam adscribit p. 452. Comparavi mihi hunc rarum librum, cum juvenis admodum in Galliis essem, eundemque legi ea sedulitate & attentione, quam ab illa ætate quis desiderare posset; & nescio qui fiat, ut & tunc & nunc semper historia illa mihi fuerit sitque suspecta. Non adducam in medium argumenta, quibus Huëtius mutata sententia impugnat Athenagoram illum, quamvis mihi, sancte testor, eadem notata sint; sed dicam tantum multa imo plurima ex autoribus Græcis & Latinis sumpta esse verbo tenus, id quod Athenagoram, elegantem illum & eruditum Virum, feciſſe, mihi non fiet verisimile, maxime cum Latinam linguam, uti puto, ignoraverit. Exemplo uno & altero id docebo. Athenagoras ille p. 200. & aliis describit triumphum, quem Paulus Æmilius duxit splendissimum de Perse Rege Macedoniæ; sed illum omnem eodem plane ordine narrat nobis Plutarchus p. 272. & 273. adeo ut ovum ovo non sit similius; quæ p. 87. & sequentibus commemorat de Nasamonibus, Psyllis, aliisque Africæ populis, petita sunt ex Herodoti lib. 4. c. 172. & 173. & quod mireris p. 91. videtur describere pyxidem nauticam, licet obscure, ut scil. lateret, cum illa ætate instrumentum istud utilissimum, nequaquam, quicquid nonnulli velitentur, cognitum fuerit: Quid quod Triumphus navalis Octavii p. 22. petitus videtur ex Livii 45, c. 42. & Virum illum procul dubio dices non intellexisse quatuordecim remigum versus sive ordines (apud Livium 45. 35.) cum eos p. 23. b. reddat, quatorce rames; *sic quæ p. 32, 36, 39, 40. libri primi, petita sunt ex eodem historico, lib. 45. c. 42. & aliis; lib. 44, 34, lib. 31, 14, & 35, 32; & 38, 10. Peccarem certe in communia studia, si te diutius detinerem, & loquerer de aliis auctoribus, ex quibus personatus ille Athenagoras petiit emblemata sua, & episodia; sed addam tantum, ea quæ p. 67. nobis narrat, omnia ex Livii lib. 45, c. 17, & 18. absque nulla vel levissima mutatione sumpta esse, non secus ac ex Curtio, quæ p. 152. nobis de Ammone propinat. Jam tibi, Vir eximie, do considerandum, an recte hæc historia fabularis attribui possit Athenagoræ; mihi quidem id plane non videtur.* Hactenus Vir eruditissimus.

In præfatione Auctor meminit vastatæ non diu ante, quam scriberet, Græciæ his verbis: *Et pour cet effet je me suis contenté de ramasser çà & là par nostre ville* (Athenes) *plusieurs memoires pour relever & enrichir une Histoire qui s'en alloit quasi estre mise en oubli pour la longueur du temps & pour les ruines advenües depuis en toutes les provinces de la Grece,*

desquelles noſtre ville n' a pû eſtre exempte, & en a ſenty un coup ſi orbe, que à ſon accaſion nous voyons maintenant les ſciences & eſtudes n' avoir plus de vigueur en icelle, & nos eſcholes s' en aller du tout perduës. Ex quibus certum eſſe conficit Huetius p. 44. libri de origine fabular. Romanenſium, auctorem non eſſe Athenagoram, qui ſecundo poſt Chriſtum natum ſæculo ſcripſit, ſed alium qui vixit poſt direptam ab Alarico Græciam; vel potius poſt oppreſſum noviſſime Græcum Imperium à Turcis, confictum eſſe exiſtimat hoc opus ab aliquo è viris doctis Cardinalis Armiiaci familiaribus, nominatim à Gvilelmo forte Philandro. *Mille*, inquit, *in locis temporum horumce ultimorum agnoſco mores & inſtituta antiquis incognita, quin & agendi ratio Sacerdotum & puellarum Hammoni conſecratarum tam ſimilis noſtrorum Monachorum & virorum religioſorum conventibus regiminique ita congruens longe diſſentiunt ab iis rebus, quas & hiſtoria nos edocet de iis temporibus & locis quibus vita Monaſtica nata eſt & adolevit. Ea cura quam auctor adhibet in explicandis quibusdam priſcis ritibus qui à noſtris differant, in hominem tantum recentiorem cadit. - - - Multa adnotat ad priſcos auctores qui exſtant ad hunc diem, eosque illuſtrat, potiſſimum vero Herodotum, Plutarchum, Q. Curtium, Jamblichum Philoſ. & Heliodorum, ex quibus præcipue ſic tanquam ex fontibus totam ſuæ fabulæ hauſit materiam. Sed & obſervationes quoque alias addit illis contrarias & adverſas, quas priſcus aliquis auctor & rerum antiquarum peritior haud quaquam protuliſſet - - - Idem in media Græciæ luce litem capitalem inſtituit eâdem & ſerie & forma, ac ſi in ipſo Lutetiæ foro inſtitueretur - - Brigittariæ nomen ad exemplum nominis S. Brigitæ Scoticæ virginis haud dubie efficlum &c. - - Suam Architectonicæ artis peritiam auctor ad faſtidium usque oſtentat. - - Sciunt omnes Cardinalem Arminiacum Architectonicæ arti impenſe fuiſſe deditum. Philander Vitruvii commentator ipſi cliens erat addictiſſimus, vir certe in ea arte ſæculi ſui ſcientiſſimus, & literis quoque quas humaniores vocant ornatiſſimus. Quid quod Architectura falſi illius Athenagoræ ad Architecturam Vitruvii quadrat aptiſſime?* His non obſtantibus, fuere tamen qui adhuc cenſerent ampliandum, ut Colomeſius in Paralipom de Scriptoribus Eccleſ. Sed quia nemo hactenus fuit qui Græcum codicem proferret, non difficulter aſſentior virorum doctiſſimor. ſententiæ tot argumentis nixæ, recentius eſſe commentum, & de virtutibus vitiisque hujus dramatis lectores ad eundem Huetium p. 53. ſeq ablego, qui p. 57. ſeq. præterea obſervat plane ad imitationem Heliodori totum opus eſſe compoſitum, iisdem fere nominibus amantium, eventibus multum ſimi-

libus,

libus, eodem librorum numero. Huetio adstipulatur etiam Nicolaus Nourrius T. 2. apparat. ad Bibl. Patrum diss. 3. p. 481. Editiones hujus operis, Athenagoræ tributi lectuque non injucundi duæ prodierunt, priorem ipse possideo, Clariss. Baylio etiam memoratam editamque Parisiis apud Mich. Sonnium A. 1599. 12. foliorum 380. cum privilegio Regis, & præfatione Bernhardi Sanjorry, Cal. Octobr. 1596. Alteram Paris. 1612. apud Dan. Gvillemot excusam, in Bibliotheca Isaaci Vossii evoluisse se testatur præstantissimus Caveus.

Athenagoræ alii.

Fuere & alii Athenagoræ, quorum decem vel undecim observavi. 1) Athenagoras qui cum Pharnabazo & Apollonide Chio vinctus traditus est Macedonibus, teste Curtio IV. 5. 17. 2) Athenagoras Cymæus sive Cumanus, cujus meminit Cicero pro Flacco. 3) Athenagoras Argivus cujus mentio apud Sextum Empiricum I. Pyrrhon. Hypothes. p. 27. 4) Athenagoras rei Rusticæ Scriptor apud Varronem ac Columellam lib. I. c. 1. 5) Athenagoras Chirurgus cujus meminit Martialis VIII. 41. IX. 97. &c. 6) Athenagoras Milesius de quo Diodorus Sic. lib. XX. T. 2. p. 820. sq. 7) Athenagoras Episcopus Byzantinus ab Andrea Apostolo nonus, in Philippi Cyprii Chronico Ecclesiæ Græcæ p. 4. 8) Athenagoras cui Boëthus teste Photio cod. CLIV. dedicaverat librum suum περὶ τῶν παρὰ Πλάτωνι ἀπορουμένων λέξεων. 9) Athenagoras princeps Mitylenes, cujus mentio in historia, sive dramate potius erotico Apollonii Tyrii p. 694. sqq. in M. Velseri Operibus. 10) Athenagoras Rhetor ineptus quem perstringit Ammiani Epigramma II. 46. p. 248. Anthologiæ. 11) Athenagoras Regis Philippi Maced. præfectus Liv. XXXI. 27.

XX. THEOPHILUS ex Ethnico a) & ipse Christianus, atque hinc Antiochiæ Episcopus, b) Erotis successor, scripsit

a) Theophilus ad Avtolycum lib. I. p. 78. D. Tentzelii diss. select. p. 209. seq. Caveus, Tillemontius & Halloixius in vita Theophili &c.

b) Ita Eusebius IV. 24. Histor. & Hieron c. 25. de S. E. atque in Epist. 151. ad Algasiam. Martyrolog. Rom 13. Octobr. Etiam in Codice MS. Regis Christianissimi libris Theophili hic titulus præfigitur: Θεοφίλου πατριάρχου ἕκτου Ἀντιοχείας πρὸς Αὐτόλυκον Ἕλληνα, περὶ τῶν χριστιανῶν πίστεως, ὅτι τὰ θεῖα λόγια τὰ καθ'

post M. Aurelii Veri mortem circa A. C. 181. non diu ante obitum suum *libros III. περὶ τῆς τῶν χριστιανῶν πίστεως* c) *ad Autolycum* tum adhuc Ethnicum d) cæterum virum eruditum ac librorum helluonem e) qui noctes solidas inter libros libenter soleret consumere, & veritatis cupidissimum. f)

Primus *Græce* ex Arlenii codice quem Venetiis Jo. Frisius descripserat, edidit *Conradus Gesnerus* Tiguri 1546. fol. cum Antonii & Maximi locis communibus, Maximi Centuris & Tatiano. Atque eodem anno ibidem *latine*, *Conrado Clausero*, non ut Clariss. Nourrius p. 506. affirmat, Gesnero interprete. Gesnerus hoc inscribit titulo: *de DEo & fide Christianorum contragentes*, *Institutionum libri tres*, *ad Autolycum*. Institutionum libros appellat, quod Eusebius dixit στοιχειώδη συγγράμματα. Vide Gesneri Epistolam de scriptis à se editis p. 23. b.

Latine

καθ' ἡμᾶς ἀρχαιότερα καὶ ἀληθέστερά εἰσι Αἰγυπτιακῶν καὶ Ἑλληνικῶν καὶ πάντων τῶν ἄλλων συγγραφέων. Equidem Gennadius c. 33. de S. E. libros tres de fide sub Theophili Alexandrini nomine titulatos legisse se scribit. Et H. *Dodwello* librorum ad Avtolycum auctor videtur Theophilus Antiochenus junior qui scripserit post annum CHRISTI 205. sub Severo Imp. quam sententiam defendit in Observationibus ad Opera posthuma Jo. Pearsonii p. 11. seq. tum in singulari diss. adhuc inedita, quam cum nova quam jam pridem parat librorum Theophili editione & diatriba sua de Theophilis luci non invidebit V. C. *Gottlieb* sive Theophilus *Schelwigius*, humaniorum litterarum in Gedanensi Gymnasio Professor. Verum libenter assentior Eusebio & Hieronymo, præcipuè cum Gennadius titulo illi nec ipse habuerit fidem, & Dodwelli objectionibus jam satisfeciisse videantur Tillemontius ad vitam Theophili T. 3. Memor. Hist. Eccles. nota 2. & Caveus parte altera Hist. literariæ. Idem Dodwellus librum tertium Theophili (quem *de temporibus* vocat Lactantius lib. 1. c. 23. quoniam temporum rationes in eo ab orbe condito ad M. Antonini Veri imperium succincte pertexit) separatim scriptum & ante priores duos Avtolyco missum existimat, ut laudatus Schelwigius me docuit, quod minus videtur esse à veri similitudine alienum, atque suboluit etiam Grabio p. 220. T. 2. spicileg.

c) Hunc titulum habent in MS. Regis Galliæ, teste Sirmondo in limine notar ad Rufini librum de fide. T. 1. Opp. p. 273. Ibidem libros tres de fide, quos sub Theophili Alex. nomine Gennadio lectos jam dixi, à tribus Theophili ad Avtolycum libris Sirmondus, præter rem, ut opinor, distinguit.

d) Theophilus ad Avtolycum lib. 1. p. 69. b. & lib. 3. 119. a.

e) Lib. 3. p. 119. a 138. d.

f) Lib. 1. p. 69. b. lib. 3. p. 127. b. Scripsisse tamen Avtolycum libros adversus Christianos, ut Tillemontio videtur, ægre mihi persuadeo. Neque apud Theophilum initio lib. 1. λόγος ita accipere necesse est.

Latine ex eadem Clauſeri verſione occurrit in Bibliothecis Patrum, Pariſ. 1575. 1589. 1609 1644. Colon. 1618. & Lugd. 1677. Tomo 2.

Græce & Latine cum Clauſeri verſione in Orthodoxographis Jo. Heroldi, Baſil. 1555. fol. p. 285. & ad calcem Juſtini Martyris Pariſ. 1615. & 1636. & Coloniæ (Witebergæ) 1686. fol. cui poſtremæ editioni acceſſerunt notæ B. D. *Chriſtiani Kortholti*, jam ante editæ Koloniæ 1675. fol. Etiam prodierunt Theophili Antiocheni libri in auctario Bibliothecæ Patrum Græcolatino Pariſ. 1624. fol. cum notis *Frontonis Ducæi*. Denique Oxoniæ nitidam editionem curavit *Jo. Fellus* Oxonienſis Epiſcopus, A. 1684. 12. cui ad Codicem Bodlejanum emendatæ Clauſeri verſio caſtigata & breves notæ acceſſerunt. Tabula etiam ſubjcitur, ex qua rationes temporum quas ſequitur Theophilus, licet colligere, qualem exhibet etiam Nourrius in Apparatu ad Bibl. Patrum p. 515.

2. *Commentarios in Evangelium* à Theophilo quatuor Evangeliſtarum dicta in unum opus compingente Græce ſcriptos legit olim Hieronymus præf. ad Matthæum, atq; nonnulla ex illis producit Epiſt. 151. ad Algaſiam quæſt. 6. licet c. 29 de ſcript. Eccleſiaſticis teſtatur, illos ſibi cum aliorum Theophili voluminum elegantia & phraſi non videri congruere. Exſtant hodie latine ſub Theophili Antiocheni nomine *libri quatuor commentariorum* ſive potius Scholiorum allegoricorum non in integra Evangelia, ſed in varia Evangeliſtarum loca, à longe juniore aliquo ſcriptore Catholico poſt Hieronymum, & latine (ut perſpicius argumentis g) patet) compoſita, in quibus illa quidem quæ è Theophilo Antiocheno Hieronymus h) ſed & multa alia quæ iisdem verbis latinis apud Cyprianum, Ambroſium, Hieronymum i) leguntur, tum mentio de Monachis p. 170. B. occurrit, ut omittam quod Chriſtus DEus de DEo, DEus & homo in una perſona p. 174. A & G. 175. D. iis verbis deſcribitur, quibus id Theophili ætate vix à

g) Lib. 1. p. 167. c. (T. 2. Bibl. Patrum Lugd. part. 2.) ad verba Matthæi V. Jota unum vel unus apex: *per jota Vetus Teſt. ſignificat, jota enim pro decem eſt apud Græcos. Apex autem quatuor literas habens per Evangelium quadruplex, teſtamentum indicat novum.*

h) Grabe T. 2. ſpicileg. p. 221.

i) Albertinus de Eychariſtia p. 368. Nourrii Apparat. ad Bibl. Patrum p. 119.

quoquam factum. Utique igitur assentior Cotelerio k) Tillemontio l) & aliis viris eruditis, qui hos Commentarios Theophili Antiocheni esse negant, licet ex Theophili commentariis ab Hieronymo lectis & aliis perantiquis scriptoribus excerpta continere mihi persvadeo, unde non mirum in illis reperiri quæ cum Theophili libris ad Avtolycum & aliis vetustissimis monumentis conveniunt, ut monet Richardus Simon libro 3. Hist. Criticæ N. T. p. 7. Editiones horum Commentariorum nullas comperi nisi quæ in Bibliothecis Patrum exstant Paris. 1589. 1609. 1654. Colon. 1618. & Lugd. 1677. cujus postremæ editionis paginas paullo ante allegavi.

Scripta Theophili Antiocheni deperdita.

Contra Hermogenem. Euseb. IV. 24. Hist. Hieronymus c. 25. de Script. Eccles. Theodorit. lib. 1. de hæret. fab.

Contra Marcionem. Euseb. Hieron. & Theodorit.

Κατηχητικὰ τινα αὐτοῦ βιβλία. Euseb. quod Hieron. reddit: *breves elegantesque tractatus ad ædificationem Ecclesiæ pertinentes.* Niceph. IV. 9. θεῖων μεταὶ κατηχήσεων.

Legi & sub nomine ejus, inquit Hieronymus, *in Evangelium, & in Proverbia Salomonis Commentarios, qui mihi cum superiorum Voluminum elegantia & phrasi non videntur congruere.*

Alii Theophili.

1. *Theophilus* Comicus Veteris Comœdiæ, de quo supra lib. 2. c. 22.
2. Theophilus Geographus & Historicus, Josepho, Plutarcho, Ptolemæo & Stephano laudatus, de quo Vossius in Hist. Græcis.
3. Theophilus qui de agricultura scripsit, memoratus Varroni & Columellæ.
4. Theophilus nobilis (vel Alexandrinus, ut Syrus auctor Lexici apud Tentzelium p. 208. diss. select. vel) Antiochenus à Petro Apostolo ad Christianam fidem perductus, si credimus scriptori recognitionum Clementis X. 71. Idem nempe κράτιςΘ ille ΘεόφιλΘ cui S Lucas Evangelium & Acta Apost. inscripsit, quemque * cum Antiocheno nostro Episcopo male confundunt

k) Coteler. notis ad Ignatii Epist. p. 16.
l) Tillemont. ad vitam Theophili nota 1.
* Hunc errorem Nicephoro Callisti præter rem impingit Tentzelius p. 207. diss. select.

dunt Isidorus VI. 1. Orig. Gvil. Tyrius IV. 9. de bello sacro, Jac. de Vitriaco c. 32. Hist. Hierosol. Blondus Decad. 2. lib. 3. p. 214. Christianis Lupus ad Tertull. de præscript. p. 212. aliique.

5. Theophilus Cæsareensis Episcopus, Antiocheno Episcopo, cujus Scripta jam retuli, ætate suppar. Ejus relationem de decreto Cæsareensis Synodi A. C. 196. habitæ de Paschate sub falso *Philippi* nomine edidit Bucherius p. 469. ad Victorii Aquitani Canonem Paschalem. Sub Theophili nomine extat apud Bedam lib. de æquinoctio T. 2. Opp. p. 222. & in Conciliis Labbei T. 1. p. 596. & emendatius in nova Baluzii collectione p. 13. Suspecta tamen merito videtur Santebeuvio, Bosqueto & Tillemontio quem vide nota 2. ad vitam S. Victoris Papæ T. 3. memor. Eccles. p. 479. seq. De Theophilo ipso adeundus Eusebius V. 23. & Hieronymus c. 43. Catalogi.

6. Theophilus Areopagitico judicio falsi damnatus, de quo Tacitus II. 55. Annal.

7. Theophilus Medicus de quo Galenus de symptomatum differentiis c. 3.

8. Theophilus cui Hippolytus dicavit librum de Antichristo, à Marqv. Gudio editum.

9. Theophilus Alexandriæ ab A. C. 385. ad 412. Episcopus, de cujus scriptis erudite Caveus, cui addes quæ ex *libro adversus Johannem Chrysostomum* affert Facundus lib. VI. T. 2. Operum Sirmondi p. 595. sq. De Epistolis Paschalibus quarum ternæ ad Ægypti Episcopos latine ex S. Hieronymi versione leguntur T. 4. Operum Hieron. p. 691. sq. edit. Marcianæi, vide Quesnellum ad Leonem M. p. 263. 326. sq. 797. 896. Theophili Alexandrini fragmentum *de resurrectione* ex Codice Regio 211. Græc. & Lat protulit Sirmondus ad Rufinum de fide T. 1. Opp. p. 313. Ad Theophilum hunc Ammonius Episcopus Epistolam περὶ πολιτείας καὶ βίου μερικῆς Παχωμίου καὶ Θεοδώρου, scripsit quæ ex MS. Florentino Græce edita ab Henschenio Appendice ad T. 3. Maji p. 63. & latine Daniele Cardono interprete p. 347. Ad calcem hujus legitur brevis Theophili ad Ammonium Epistola. Ad hunc Theophilum exstant etiam Epistolæ Synesii.

10. Theo-

10. Theophilus Chronographus Joanni Malalæ laudatus, quem eundem puto cum Theophilo, qui citatur in Chronico Paschali p. 41., à Theophilo Antiocheno autem diversum, quia Malala & Chronici Paschalis auctor ex eo afferunt quæ in libris ad Autolycum non leguntur.

11. Theophilus JCtus, ex triumviris illis qui Justiniani Imp. auspiciis jus Civile in ordinem digesserunt. De illo infra libro VI.

12. Theophilus Protospatharius, de cujus scriptis itidem infra Libro VI. inter Medicos.

13. Theophilus Michaëlis II. Balbi F. Imperator CPol. ab A. C. 829. ad 842.

14. Theophilus presbyter, auctor forte Paraphraseos Oraculorum Leonis Imp. quam Græce ex MS. Amstelodamensi ediditLambecius ad calcem Leonis Oraculorum p. 275.

15. Theophilus Corydalius Græcus recentior Catumsirto laudatus qui Theologiam in Collegio Græcorum Romæ docuit, licet Cyrilli Lucaris confessionem probaret, Vide Rich. Simonis Bibliothecam Criticam T. 3. p. 229.

Alios Theophilos Sanctos & Martyres colligit Theophilus Raynaudus S. I. in Johanne Theophilo T. VIII. Operum p. 239. sq. Plures exspectamus à Gottliebio Schelwigio, ubi ejus Syntagma de claris Theophilis lucem viderit.

HERMIAS Ἑρμείας cujus διασυρμὸς τῶν ἔξω φιλοσόφων, sive brevis libellus exstat, quo concurrentes adversa fronte inter se Ethnicorum Philosophorum opiniones ridet, de rerum principiis, de anima, de DEO mira & pugnantia inter se tradentes. Theophilo plerumque subnectitur, & non plane certa conjectura à præclaro Viro Guil. Caveo ad secundi sæculi extremum refertur, licet Lambecius T. VII. de Bibl. Vindob. p. 54. eumque secutus Tentzelius diss. select. p. 227. seq. auctorem putant longe juniorem, Hermiam * nempe Sozomenum. Ad Tentzelii argumenta respondit Caveus parte altera Historiæ literariæ, contra quem licet tueri sententiam suam conatus est Tentzelius in Bibliotheca curiosa, sive Ephemeridibus litterariis Germanice editis A. 1704. p. 232. seq fateor tamen præter nominis congruentiam nihil valde esse in illa Lambecii divinatione quod

* Hunc intellige, quando in Labbei Bibl. nova MSS. p. 387. memorari vides *Hermiæ Salaminii Historiam Ecclesiasticam*. Sozomeni nomen integrum fuit *Salamanus Hermias Sozomenus*. Vide Valesii notas p. 98. De Hermia Syriani discipulo, Philosopho Ethnico Platonico, quemadmodum de Sozomeno quoque dicturus sum infra suo loco.

quod eam verisimilem reddat. Quod si sola nominis similitudo sufficit ad hariolandum, non desint alii Hermiæ quibus non minori specie libellus iste tribui possit, ut Hermias martyr sub Antonino Imp. cujus Acta martyrii Græce ex MS. Mediceo dedit Papebrochius ad 31. Maji T. 7. p. 424. cum versione Hugonis Bolli Carthusiani: nec minus Hermias quem colloquentem inducit Cyrillus Alex. dialogis de divinitate & incarnatione unigeniti. Verum editiones potius haud invenusti illius libelli, quocunque demum auctore & quocunque tempore scripti referre præstat. Vidit itaque lucem primum ex Jo. Jacobi Fuggeri Codice cum versione *Raphaëlis Seileri* Augustani, Basil. 1553. 8. additus Demetrii Cydonii Orationi de morte contemnenda: atque inter veteres aliquot Theologos Græcos quos supra retuli in Athenagora, excusos Tiguri A. 1560. fol. Græce & Latine curante Gesnero. Deinde ut latinas editiones in Bibliothecis Patrum repetitas omittam, Græce & latine iterum cum castigationibus Frontonis Ducæi in Auctario Ducæano Paris. 1624. fol. Tomo I. & ad calcem Justini Martyris Paris. 1615. 1636. & Colon. sive Wittebergæ potius 1686. fol. Denique cum Tho. Galei Codice collatus, additis ejusdem Galei qui Theodorito, juniorem Hermiam esse existimat, & Wilh. Worthi notis, ad calcem Tatiani Oxon. 1700. 8.

INDEX SCRIPTORUM,

quorum meminere

Athenagoras, Theophilus Antiochenus, Tatianus & Hermias,

compositus ad paginas edit. Parisiensis Græcolat. quæ notatæ etiam in marginibus editionum Oxoniensium.

ACusilaus T. 162. ubi male Ἡγησιλάου μυθολογήματα. Αἱ παρ' Αἰγυπτίοις τῶν χρόνων ἀναγραφαὶ 141. docuerunt συντάξειν ἱστορίας. ibid. Ægyptiorum Regum successio. Th. 130.

Ægyptiorum Prophetæ, Th. 109.
Æschylus A. 22. Th. 115.
Æsopus ψευδολόγος. T. 169. ejus fabula respicitur 163.
Amphion inter scriptores qui Homerum præcessere memoratur T. 173. duabus ætatibus ante bellum Trojanum. id.
Anacharsis Scytha, T. 152.
Anaxagoras, H. 176.
Anaxarchus. T. 158.
Anaximander H. 177.
Anaximenes H. 176.
Antigenides Thebanus. T. 162.
Antimachus Colophonius inter scriptores de Homero. T. 166.
Anytæ poëtriæ statuæ factæ ab Euthycrate & Cephisodoto. T. 168.
Anytus & Melitus Socratis accusatores. T. 143.
Apion T. 164. Grammaticus ἀνὴρ δοκιμώτατος ἐν τετάρτῃ τῶν Αἰγυπτιακῶν. 172.
Apollodorus Grammaticus. T. 166. Ἀπολλώνιος ὁ Αἰγύπτιος ἱστορεῖ. Th. 127. 136 139.
Apollonides ὁ καὶ Ὁράπιος ἐν βίβλῳ τῇ ἐπιγεγραφομένῃ Σεμενθὶ (de Diis Ægyptiorum) Th. 85.
Arati versus. Th. 86. Ejus σφαιρογραφία & κοσμικὴ κύκλου 117.
Archelaus H. 177.
Archilochus clarus circa XXIII. Olymp tempore Gygis, annis à bello Trojano quingentis T. 167. Ejus versus Th. 115.
Aristæus Proconnesius ὁ τὰ Ἀριμάσπια συγγράψας. T. 173.
Aristarchus Grammaticus T. 166.
Aristippus T. 142.
Aristonis versus. Th. 121.
Aristophanes Comicus Th. 117. versus (è ranis) T. 142. ἐν ταῖς ἐπιγεγραφομέναις ὄρνισιν. Th. 86.
Aristophanes Grammaticus. T. 166
Aristoteles A. 6. 7. 28. H. 177. T. 142. 143. 162.
Aristoxenus T. 162.
Asbolus Centaurus inter scriptores qui Homerum præcessere. T. 173.
Atossa Persarum Regina docuit ἐπιστολὰς σωλάσσειν. T. 142.
Avtolycus Ethnicus, ad quem scribit Theophilus 69. seq. 117. 119. a. 127. b. 138. b. ἀγαθώταλον vocat 80. καὶ νύκτωρ ἐκ ὄκνεις διατρίβειν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις. 119.
Berosus Babylonius sacerdos Beli, Antiocho post Alexandrum tertio χαλδαίων ἱστορίαν tribus libris perscripsit, & Regum gesta exposuit. T. 171. ὁ ὦδε καὶ χαλδαίοις φιλοσοφήσας καὶ μηνύσας Ἕλλησιν τὰ χαλδαϊκὰ γράμματα. Th. 139.
Callimachus, A. 34. Grammaticus T. 166.
Carneades H. 178.
Chætus, vide Lætus.
Chaldæi & alii συγγραφεῖς Th. 109.
Chamæleon Peripateticus T. 166.
Chrysippus. Th. 82. 122.
Chrysorus scripsit ἀναγραφὰς Consu-

ſulum & Magiſtratuum Romæ ab U. C. ad obitum Patroni ſui M. Aurelii Veri. Th. 137. εἰ γάρ τις βέλτιον μαθεῖν, ἐκ τῶν ἀναγραφῶν ἐυρίσει ὧν ἀνέγραψε χρύσορος ὁ νομενκλάτωρ (ita leg. pro ὃν ὁ μὲν Κράτωρ unde Cratorem Hiſtoricum finxit Clariſſ. Voſſius) ἀπελεύθερος γενόμενος M. Αὐρηλίᾳ Οὐήρᾳ.

Cleanthes H. 178. Th. 119.

Clito Κλείτῳ Poëtria. T. 168. ejus ſtatua facta ab Amphiſtrato. id.

Clitomachus H. 178. Academicus Th. 121.

Corinna. T. 168. ſtatua ejus â Silanione facta. id.

Crates Grammaticus T. 166.

Crates (Philoſophus) T. 144.

Crator. Th. 137. Vide Chryſorus.

Creſceus Cynicus. T. 157.

Cretenſium νομοθέτης Th. 120. (Minos.)

Critias H. 175. Th. 121.

Cteſias A. 33.

Dædalus Th. 127.

Democritus (Abderita) H. 175. 178. T. 155. 162.

Demodocus T. 166.

Diagoræ Athenienſis φρύγιοι λόγοι T. 164.

Dinarchus (an Dicæarchus) H. 175.

Diogenis dolium. T. 142. Cynica Philoſophia. Th. 118. 119.

Dionyſii locus de providentia. Th. 115.

Dionyſius Olynthius. T. 166.

Draco legislator. Th. 133 circa XXX. Olympiadem. T. 174.

Drymo T. 166.

Elephantis T. 170.

Empedocles A. 22. 27. H. 176. 177. T. 143. διδάσκων ἀθεότητα. Th. 118.

Ephorus Cumanus T. 166.

Epicurus Th. 82. 120. H. 178. 180. καλαφρονῶν θεῶν. T. 164. δογματίζων μὴ εἶναι πρόνοιαν. Th. 118. 121. ὁ κατ' Ἐπίκυρον σοφιστεύων. T. 162.

Epimenides Cres. T. 166. 173.

Eratoſthenes Grammaticus T. 166.

Erinna Lesbia T. 168. ejus ſtatua facta à Naucyde. id.

Evemerus ἀθεώτατος Th. 121.

Eumiclus Cyprius. T. 166. leg. Euclus.

Euripides A. 5. 28. Th. 87. 115. τραγῳδοποιός. T. 148. 150. 163. ſqq. τραγῳδιογράφος Th. 117.

Locus ex Euripidis Alceſte A. 22. ex Bellerophonte & Inone A. 33. Heracliti opus edidicit T. 143.

Hebræorum ἱεραὶ βίβλοι, antiquiores omnibus ſcriptoribus Ethnicorum Th. 130.

Hegeſilaus. Vide Acuſilaus.

Hellanicus T. 142.

Heraclitus H. 175. 178. αὐτοδίδακτος. T. 143. ποίησιν ſuam in fano Dianæ occultavit. id. ejus obſcuritas. ibid.

Hermes trismegiſtus A. 32.

Herodori βιβλία περὶ τῶν καθ' ἡρακλέα λόγων. T. 164. ubi male ἡροδότου. pro Ἡροδώρου.

Herodotus (Halicarnaſſeus) A. 16. 31. 32. T. 166. ejus Hiſtoria. Th. 118. 119. 136.
Heſiodus A. 16. 33. Th. 83. 84. ubi verſus ex Theogonia 87. 91. 117. 128. 140.
Hippon. H 175.
Homerus A. 16. 18. 20. 21. ſeq. 28. 30. 32. ſeq. T. 147. 166. 167. (ubi de ejus ætate) 170. ſeq. 173. Th. 75. 81. 83. 87. 105. 116. 117. 128. 140.
Horus Samius T. 166.
Hypſicrates. infra, Lætus.
Joſephus Ἰώσιππος ὁ ἀναγράψας τὸν Ἰουδαϊκὸν πόλεμον. Th. 132.
Iſatis Th. 166.
Juba Ἰόβας περὶ Ἀσσυρίων γραφῶν. T. 171.
Juſtinus (Martyr) ὁ θαυμασιώτατος. T. 157. 158.
Lætus Theodoti, Hypſicratis & Mochi libros è Phœnicia lingua in Græcum transtulit. T. 171. ubi male excuſum χαῖτος.
Learchis (poëtria) T. 168. ejus ſtatua facta à Meneſtrato. id.
Leo (Pellæus qui de rebus Ægyptiacis teſte Arnobio ſcripſerat) T. 164.
Leucippus H. 178.
Linus T. 166. Herculis Magiſter. 173. Olympiades à Lino ὃς καὶ Ἴλινος ita leg. pro Ἴλιος. Th. 139.
Lycurgus legislator. Th. 133.
Lyſis A. 6. Pythagoricus. Μαναιθὼς ὁ καθ' Αἰγυπτίους πολλὰ φλυαρήσας. Th. 130. 131. 132.
Marſyas T. 141.
Megaclides Peripateticus. T. 166.
Meliſſus H. 176.
Menander (Comicus) τῆς ἐκείνου γλώττης ὁ τιχοποιός T. 162.
Menander Epheſius ἱστορῶν περὶ τὰ Τυρίων βασιλείας. Th. 132.
Menander Pergamenus, Hiſtoricus T. 171.
Metrodorus Lampſacenus ἐν τῷ περὶ Ὁμήρου T. 160.
Minos legislator Cretenſium, Th. 120. 133.
Meneſarchis, Epheſia Poëtria. T. 168. ejus ſtatua facta ab Euthycrate.
Mochus, vide ſupra, Lætus.
Moyſis. βίβλος ἥτις ἐπιγράφεται γένεσις κόσμου. Th 105.
Muſæus T. 166. Orphei diſcipulus. 173.
Myro Byzantia. T. 168. ejus ſtatua facta à Cephiſodoto. id.
Myrtis (Poëtria) T. 168. ejus ſtatua à Boisco facta.
Myſtis (Poëtria) Th. 168. ejus ſtatua facta ab Ariſtodoto.
Olympus αὐλητικῆς cum Marſya inventor. T. 141.
Onomacritus Athenienſis poëmata Orpheo tributa circa Olympiadem L. compoſuit. T. 173.
Orpheus Th. 112 127. 128. T. 166. 173. Herculis æqualis, Muſæi Magiſter. id. Muſices repertor Th 106. ποίησιν ἀσκεῖν καὶ ᾄδειν docuit T. 141.
Nomina Deorum invenit & γέ-

γενέσεις exposuit. Eum imitatus Homerus. A. 18. nomina & sexus Diis assignavit. A. 16.
Orphei versus A. 20. T. 148.
Opsimus. A. 6. Pythagoreus.
Ostanes Magus. T. 155.
Palamedes Th. 127.
Parmenides H. 176.
Phemius T. 173.
Pherecydes H. 178. T. 144. 162.
Philænis T. 170.
Philammon T. 166.
Philemonis Comici versus. T. 121. 122.
Philochorus Atheniensis. T. 166.
Philolaus (Pythagoricus) A. 6.
Pindari versus A. 33. Th. 115.
Plato A. 6. 7. 12. 15. 16. 18. 25. 26. 34. 39. T. 142. 144. 162. Th. 118. 120. 136. 139. (ἐν πρώτῃ πολιτειῶν.) 121. b. (ubi pro πάντων δὲ ὁ τοσαῦτα εἰπὼν lege Πλάτων) 127. (ἐν ταῖς πολιτείαις αὐτοῦ ἐπιγραφομέναις.)
Ὁ μεγαλόφωνος H. 177. ὁ δοκῶν ἑλλήνων σοφώτερος γεγενῆσθαι. Th. 127.
Poëtæ. Th. 75. 79. 81. 87. 91. 109. 115. 116. 122 &c.
Praxigoris Poëtria T. 168. ejus statua facta à Gompho. id.
Praxillæ poëtriæ statuam fecit Lysippus. T. 168.
Prosnautides (leg. Pronapides) Atheniensis. T. 166.
Protagoras H. 177. Abderites Th. 121. Ibidem: Εὐημέρῳ καὶ Ἐπικούρῳ καὶ Πυθαγόρᾳ lege Πρωταγόρᾳ.
Proteus (Peregrinus Philos.) Th. 162.
Ptolemæus Mendesius sacerdos ejus χρόνων ἀναγραφαὶ de rebus Ægypt. T. 171. 172.
Pythagoras A. 39. Th. 120 seq. 136. H. 175. 179. (ejus αὐτὸς ἔφα. id.) T. 144. 162. circa Olymp. LXII. vixit. T. 174. ejus adyta. Th 118. providentiam negavit. 121.
Pythagorici A. 6.
Sapphus statua à Silanione facta A. 168. τὴν ἑαυτῆς ἀσέλγειαν ᾄδει. ib.
Satyrus ἱστορῶν τοὺς δήμους Ἀλεξανδρέων. Th. 85.
Sibylla A. 34. T. 173. Th. 88. 116.
Sibyllæ versus. Th. 107. 112-114.
Simonides. Th. 87. 115.
Simylus. Th. 122.
Socrates. T. 143. Th. 118.
Solon Atheniensis legislator. Th. 133. circa XL. Olymp. T. 174. At pro Σολομῶν Th. 120. c. legendum Σόλων, ut apud Cosmam Indopleusten XII. p. 342.
Sophocles Th. 87. 117. ejus versus A. 6. Th. 115.
Sophron λήρους καὶ φλυαρίας διὰ συνταγμάτων παραδοὺς. T. 169.
Stesimbrotus Thasius. T. 166.
Stoici. H. 175. Th. 82. 120.
Tatianus de se 170 d 174. c. περὶ ζώων σύνταγμα. T. 154. πρὸς τοὺς ἀποφηναμένους τὰ περὶ θεοῦ. T. 173.
Telesilla T. 168. ejus statua à Nicerato facta. id.
Thalarchis Argiva. Th. 168. statua ejus facta ab Euthycrate. id.

Thales H. 177. ὡς οἱ τὰ ἐκείνα ἀκριβῶντες μνημονεύουσιν. A. 25. circa Olymp. L. floruit, T. 174.
Thallus. Th. 138. κατὰ τὴν θάλλου ἱστορίαν. 139.
Thamyris T. 179.
Theagenes Rheginus T. 166.
Theodotus. Vide supra, Lætus.
Theſtius θέστιος (an Thespis?) Th. 87.
Thucydidis Hiſtoria. Th. 118. 136.
Timocles Th. 116.
Tyriorum ἀναγραφαί. Th. 131. 132.
Xenophon. Th. 136.
Zeno (Citticus) T. 143. Th. 119.
Zenodotus Grammaticus T. 166.

XXI. *Titus Flavius* a) CLEMENS, patria Athenienſis b) vel ut alii *Alexandrinus*: ex Ethnico Philoſopho Chriſtianus c) atque inde poſt peragratas Græciam, Calabriam, Italiam, Orientem, Palæſtinam, & Ægyptum Alexandrinæ Eccleſiæ presbyter, d) & poſt Pantænum e) itidem Athenienſem, Magiſtrum ſuum f) quem Demetrius Epiſcopus Alex. circa A. C. 189. in Indiam miſit, g) Scholæ ibi Catecheticæ præfectus, ſive κατηχήσεων Magiſter:

a) Euſeb. VI. 13. Hiſt. Photius Cod. CXI.

b) Epiphan. XXXII. 6. T. I. p. 213. Meurſius p. 203. ad Palladii Lauſiacam.

c) Euſeb. II. 2. præparat. Evangel. p. 61. Clemens ipſe initio Pædagogi.

d) Euſeb. VI. 11. Hieron. c. 38. de Script. Eccleſ. & Epiſt. 84. ad Magnum. Niceph. IV. 33. Hiſt Phot. Cod. CXI.

e) Euſeb. VI. 6. Hiſt.

f) Euſeb. V. 11. VI. 13. & Hieron. c. 38. de ſcriptor. Eccleſ. Phot. Cod. 109. Equidem ab horum ſententia recedit Philippus Sidetes, & Pantænum Clementis ſucceſſorem fuiſſe ſcribit, Clementem vero *Athenagoræ* ſucceſſorem ac diſcipulum. Pro Philippi Sidetæ ſententia aſſerenda contendit etiam H. Dodwellus qui Philippi fragmentum edidit, ad calcem diſſ. in Irenæum p. 501. ſq. Sed malo utique Euſebio, Hieronymo & Photio accedere. De aliis Clementis præceptoribus quos tecte innuit ipſe lib. I. Strom. p. 274. & quorum nomina ex Myſteriorum diſciplina, Hierophantas de nomine prodere vetantium, ſiluiſſe putat idem Dodwellus diſſ. IV. ad Irenæum p. 293 Vide Baronium ad A. C. 185. n. 4. Valeſium ad Euſeb. p. 95. Caveum in vita Clementis Alex. §. 2. Steph. le Moyne ad Varia ſacra p. 208. Jo. Clericum in vita Clementis Alex. T. 10. Bibl. Univerſal. p. 181.

g) Pantæno mortuo ſucceſſiſſe ſcribit Hieronymus c. 38. de Script. Eccleſ. Sed vide Tillemont T. 3. Memor. Hiſt. Eccleſ. in vita Pantæni p. 290. & in Vita Clementis Alex. p. 308. & 522.

fter: Vir ſanctus h) atque eruditiſſimus. Inter diſcipulos habuit Origenem i) qui in Catechetæ k) munere etiam Clementi circa A. C. 202. perſecutione Severi Alexandrinâ cedere coacto l) ſuccesſit, & Alexandrum m) Flaviadis in Cappadocia ac poſtea Hieroſolymitanum Epiſcopum, atque ſi Baronio, n) Combefiſio & Bullo credimus, etiam Hippolytum, Origeni haud ignotum. Quo anno obierit (ſub Antonino Caracalla & Alexandriæ ut ſuſpicio eſt) nemo veterum tradidit, licet quarta die Decembris memoriam ejus conſignavit Uſuardi Martyrologium.

Tria hujus Clementis Scripta Protrepticum, Pædagogum & Stromateon libros Daniel Heinſius pulchre obſervavit referre veterum Myſtagogorum ac Philoſophorum tres gradus ἀποκάθαρσιν, μύησιν ac denique ἐποπτείαν. In *Protreptico* enim Clementem primo veluti purgare futuros Chriſtianos à ſordibus adhærentium ſuperſtitionum atque Ethni-

h) Quanquam Baronius è Martyrologio Rom Clementis nomen expunxi[illegible]ſer Acta Sanctor. T. 6. Maji p. 777. & *ſancti* elogium Clementi datum excuſat Combefiſius T. I. Bibl. Concionatoriæ, Natalisque Alexander ideo cenſuram incurriſſe ſe teſtatur virorum religioſorum, quod ſanctum Clementem appellaſſet, tamen conſtat apud veteres ſcriptores, ne de Uſuardi & juniorum Martyrologiis dicam, paſſim hoc encomio mactari. Ita Epiphanius XXVI. 1. ὡς καὶ ὁ ἅγιος Κλήμης &c. ἱερὸν vocat etiam Alexander Epiſcopus apud Euſeb. VI. 14. & VI. 11. μακάριον πρεσβύτερον ἄνδρα ἐνάρετον καὶ δόκιμον. Nicetæ theſaur. Orthodox. fidei IV. 10. ex Theodoriti lib. I. de hæretic. fab. c. 1. Clemens dicitur ἱερὸς ἀνὴρ, καὶ πολιπειρία ἅπαντας ἀπολιπών. Et eidem Theodorito ἱερὸς ἀνὴρ, & ob πολυμάθειαν διαβόητος. Auctori Chronici Alex p. 7. & qui idem eſt Anonymo ſcriptori de Paſchate quem Græce edidit Petavius p. 214. Uranolog. Κλήμης ὁ ὁσιώτατος τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας γεγονὼς ἱερεύς, ἀνὴρ ἀρχαιότατος, καὶ μακρὰν τῶν Ἀποστολικῶν γενόμενος χρόνων. Idem Clemens judicio Hieronymi Epiſt 84. ad Magnum *omnium eruditiſſimus.* Φιλόσοφον τῶν φιλοσόφων vocat S. Maximus diſſ. cum Pyrrho. p. 774. Cyrillus vero Alex. ἄνδρα ἐλλόγιμον καὶ φιλομαθῆ, καὶ ἀναγνωσμάτων ἑλληνικῶν πολυπραγμονήσαντα βάθος, ὡς ὀλίγοι τάχα πω τῶν πρὸ αὐτοῦ. VII. in Julian p. 231. Idem alibi σοφώτατον vocat, & πολυϊστορα, & alio loco: τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις ἑπόμενον πανταχῆ, πλείστης γε ὅσης ἑλληνικῆς ἱστορίας εἰς ἀκοὴν ἐλθόντα.

i) Euſeb. VI. 6. Hiſt.

k) Id. VI. 3. licet Philippus Sidetes in fragmento quod edidit Dodwellus Origenem Pantæno non Clementi ſcribit ſucceſsiſſe.

l) Tillemont. p. 392.

m) Euſeb. VI. 14. Hiſt. ex quo loco conſtat Alexandrum Clementi fuiſſe ſuperſtitem.

n) Baron. ad A. C. 229. 4. Combefiſius T. I. Bibl. Concionatoriæ ubi de S. Hippolyto, & Bullus defenſione fidei Nicænæ Sect. 3. c. 8. p. 371.

Ethniciſmi, in *Pædagogo* factos jam initiare atque inſtituere, in *Stromateon* denique *libris* ad ſacra maxima & ſupremam DEI contemplationem (adde Clementem p. 83. edit. Pariſ. & 443. d.) admittere. Confer ſi placet quæ in eandem ſententiam de Pædagogo ac Stromatibus Clementis obſervat D. Mich. Fœrtſchius Theologus Jenenſis in decade diſſ. Theologicarum ſelectarum diſſ. X. p. 398. ſeq.

1. Προτρεπτικὸς λόγος, ad Gentes liber adhortatorius de Chriſtianismo amplectendo, cujus meminit (ne de Euſebio, Hieronymo, Cyrillo, Theodorito, Photio, aliisque dicam) Clemens ipſe in limine pædagogi, & diſertius etiam VII. Strom. p. 711. ubi ait ſe in illo de Gentium ſuperſtitionibus abunde diſputaſſe. Ex hoc Clementis protreptico plura in ſuos ad Gentes libros transtulit Arnobius, ut Theodoro Cantero pulchre obſervatum. Duos Codices MSS. Græcos unum Regium A. C. 914. exaratum, & alterum Collegii S. I. Pariſ. memorat Nourrius p. 634. Apparatus ad Bibl. Patrum, Variasque lectiones editurum ſe vel cum alio Clementis futuro editore communicaturum pollicetur, atque ipſe deinceps loca quædam feliciter illuſtrat.

2. Παιδαγωγὸς *libris tribus* ὑποθετικοῖς Ethicam quandam Chriſtianam perpulchram complexus. Hujus quoque operis ſui mentionem facit ipſe Clemens VI. Strom. p. 616. ut Euſebium, Hieronymum ac Photium omittam. Videturque illud fuiſſe fructus quidam κατηχήσεων Alexandriæ ab ipſo inſtitutarum. Cæterum ut diviſionem operis in tres libros Clemens dicto loco agnoſcit, ſic diviſionem in capita, capitibusque præfixa lemmata, quamvis in MSS. Codicibus obvia alium quam Clementem videntur habere auctorem. Vide Nourrii Apparatum p. 657. Clauditur Pædagogus Doxologia, de qua conferendus Georgius Bullus in defenſione fidei Nicænæ p. 145. Denique ſubjicitur *Hymnus ad CHRISTUM*, quem *Antigeni* Martyri Clementis æquali (neſcio qua fide) tribuit Cangius in appendice ad gloſſarium græcum p. 123. voce λυχνικόν. Hymnum iſtum ſeparatis foliis cum Herveti verſione & commentario ſuo atque Germanica metaphraſi edidit Hamburgi A. 1681. fol. Rudolphus Capellus ὁ μακαρίτης. Exſtat & Græce & latine inter Poetas Græcos Chriſtianos Pariſ. 1609. 8. p. 235. cum *Fed. Morelli* verſione. Ibidem Græce & latine occurrunt verſus ἀδήλα ſive incerti in Clementis Pædagogum, qui incipiunt σοὶ τόνδε κἀγὼ παιδαγωγὲ προσφέρω, qui in editione Clementis Græca Florentina Græce leguntur ad calcem Pædagogi p. 92. ſed in Græcolatinis ſunt prætermiſſi, atque ideo in ſupplemento operum Clementis Ittigia-

giano p. 170. iterum recusi. Tres Codices MSS. pædagogi Clementis evolvisse & varias lectiones ex iis notasse se refert Nourrius p. 658. seq. ex quibus Regii A. C. 914. exarati (quo præter protrepticum pædagogo præmissum etiam Justini Epistola ad Zenam & Serenum, atque admonitio ad Græcos, Eusebii de præparat. & adversus Hieroclem atque Athenagoræ liber uterque continetur) specimen vide in Montfauconi V. C. palæographia Græca p. 274. Pædagogum in Bibl. Patrum Concionatoria Græce & latine editum scribit Nourrius p. 904. Sed latine quædam Clementis Combefisius à se recensita Bibliothecæ Concionatoriæ inseruit, Græce nihil.

3. Τῶν κατὰ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν Γνωστικῶν ὑπομνημάτων, στρωματεῖς Η'. *libri VIII. Stromatum*, o) sive Miscellaneorum, Gnosticas secundum veram Philosophiam Commentationes complectentium, hic enim titulus operis apud Eusebium, VI. 13. Hist. Photium Cod. CXI. & Clementem ipsum in extremo libri I. & III. p. 357. 473. & initio libri VI. p. 616. *Alexandro* inscriptum esse hoc opus à Clemente, observat Meursius ad Palladii Lausiacam p. 204. ex Jo. Damasceni libri 3. de adorand. imaginibus: τοῦ ἀρχαιοτάτου Κλήμεντος πρὸς Ἀλέξανδρον ἐκ τοῦ ἑβδόμου βιβλίου τῶν στρωματέων. Alexandrum intelligat aliquis illum ex Clementis auditore Cappadociæ atque deinde Hierosolymatanum Episcopum, cui librum de canonibus Eccles. inscripsit teste Eusebio VI. 13. & de quo videnda Acta Sanctorum ad diem XVIII.

O Mar-

o) Clemens I. Strom. p. 278. περιέξουσι δὲ οἱ στρωματεῖς ἀναμεμιγμένην τὴν ἀλήθειαν (Christianam puta) τοῖς φιλοσοφίας δόγμασι. Et p. 279. σιωπῶ γὰρ ὅτι οἱ στρωματεῖς τῇ πολυμαθίᾳ σωματοποιούμενοι κρύπτειν ἐντέχνως τὰ τῆς γνώσεως βούλονται σπέρματα. Lib. VII. p. 767. οὔτ' οὖν τῆς τάξεως, οὔτε τῆς φράσεως στοχάζονται οἱ στρωματεῖς *nec ordinem nec dictionem curant Stromata.* Vide & lib. IV. p. 476. ubi opus suum confert ἀπηνθισμένῃ προσφορᾷ sive εἰρεσιώνῃ ex omni genere florum atque fructuum quondam Athenis Soli aliisque Diis dicari solitæ, de qua videndus Tho. Gatakerus in Adversariis p. 473. Stromata veluti à stragularum vestium varie contextarum colore multiplici petito nomine (vide Casaubonum p. 15. in Athenæum) Mich. Neander reddit *Varietates*, Jo Vindetus *centones*, Samuel Petitus ad Leges Atticas p. 145. *florida*. Mottanus Vayerus T. I. Opp. p. 552. *tapisseries*. Ab illo opere Clemens Theodorito Cassiodoro, & aliis dicitur ὁ στρωματεύς, etsi Clementis exemplo etiam discipulum ipsius Origenem X. libros Stromatum scripsisse constat ex Hieronymo, Rufino &c. Atque Cæsellium Vindicem Grammaticum latinum in Stromateo laudat Priscianus lib. VI. p. 685. & 696. Plutarchi στρωματεῖς Eusebius I. præparat. c. 4. 5. & Lamprias in Catalogo ejus scriptorum. Videturque Plutarchum ac Cæsellium, respicere Gellius, στρωματεῖς memorans in præfat. noctium Atticarum.

Martii. Sed Reinesius lib. 1. Var. lect. c. 22. p. 92. suspicatur, Damascenum non scripsisse πρὸς Αλέξ. Sed πρεσβ. Αλεξ. Scriptum est hoc opus post Commodum (extremo A. C. 192.) defunctum (lib. 1. Strom.) p. 336. cum Clemens ætatis indeflexa adhuc maturitate gauderet, quare 1. p. 274. ait se ὑπομνήματα ἑαυτῷ εἰς γῆρας θησαυρίζειν. Codices illius MSS. præter Mediceum è quo Florentina editio initio libri primi mutila profluxit, vix usquam exstare, notat Montfauconus in Diario Italico p. 64. ubi excerpta prolixa ex Clementis Stromatis in Codice bombycino sæculi XIV. Venetiis apud Antonium Capellum Patricium Venetum reperisse se refert, una cum nonnullis ex protreptico & pædagogo. Claromontanus recens Codex cujus Nourrius p. 896. meminit, è Mediceo descriptus videtur, neque alio quam Florentino usi sunt interpres uterque Strozza & Hervetus. Librum septimum claudit Clemens his verbis: καὶ δὴ μετὰ τὸν ἕβδομον τοῦτον ἡμῖν στρωματέα τῶν ἐξῆς ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς ποιησόμεθα τὸν λόγον. At loco illius qui hodie sequitur *octavi libri*, in quibusdam Codicibus Photio c. CXI. lectis secutus est liber de quo mox dicam, *quis dives salvetur*: Alii tamen, quos idem vidit Photius, hunc ipsum octavum librum habuerunt, atque in hoc p. 785. exstant verba quæ Clementem Philosophum laudans profert Pseudo Dionysius c. 5. libri de divinis nominibus, ut Albertinus etiam p 266. Operis de Eucharistia observavit. Octo Stromatum Clementis libros legerunt etiam Eusebius atque Hieronymus. Porro liber iste octavus qui exstat, cum prioribus septem nihil habet commune, sed totus de demonstratione, definitione, divisione & causis dialectico more disputat. Eundem tamen nos habere quem olim legit Photius non dubito, licet aliud sentire videam Nourrium p. 1289. qui in eo etiam fallitur, quod quæ de doctrina parum sana Photius notat, de octavo hoc libro accipit, cum de toto stromatum opere istud ille scripserit. Non integrum vero sed imperfectum ad nos librum huncce qui octavus inscribitur pervenisse, lubentius assentior Tillemontio T. 3. Memor. Hist. Eccles. p. 318 524 Quod vero Nourrius p. 1308. ex Catena MS. in Genesin notat ab Acacio Cæsareæ in Palæstina Episcopo allegari verba ex octavo Clementis Stromatum libro deperdito, id ampliore consideratione dignum est. Verba hæc sunt: Καὶ ἐν τῷ ὀγδόῳ ᾧ στρωματεῖ ἀθεῖ τὴν ὡεὶ ᾧ προεῖναι τὰς ψυχὰς δόξαν (Casiani puta quam 3. Strom. p. 466. confutaturum se promiserat) Λέγων αὐταῖς ταῖς λέξεσιν, Ὁ Θεὸς ἡμᾶς ἐποίησεν ἀ προόντας. Ἐχρῆν γὰρ καὶ εἰδέναι ἡμᾶς τὸ πᾶ

ἦμεν

ἦμεν καὶ προῆμεν, καὶ πῶς καὶ διὰ τί δεῦρο ἤκομεν. Εἰ δὲ προῆμεν, τῆς γενέσεως ἡμῶν μόνος αἴτιος ὁ θεὸς, ὃς οὐκ ὄντας ἐποίησεν, ὕστως καὶ γενομένους σώζει. Ὁ δὲ τὰς δερματίνας χιτῶνας τὰ αἰσθητὰ λέγων σώματα, πάντως πνεῦμα καὶ τὸ ξύλον τὸ ζωῆς αἰσθητὸν εἶναι ὁμολογήσει, μετὰ τὰς χιτῶνας δὲ εἴρηται, μήποτε λάβῃ καὶ ξύλου τὸ ζωῆς, καὶ φάγῃ, καὶ ζήσηται εἰς αἰῶνα. Hæc (quod Nourrium præteriit) excerpta sunt ex ἐκλογαῖς προφητικῶν §. 17. edit. Combefisii. At idem Nourrius recte observat in MSS. Jo. Damasceni parallelorum Codicibus laudari tanquam ex octavo Stromatum libro, quæ iisdem verbis exstant in ἐκλογαῖς προφητικῶν, quæ Græce libro Stromatum subjiciuntur, §. 20. edit. Græcolat. Combefisii: ἀγάπη ἐκτὸς ἀρχεῖ, ἀκόντων δὲ ὁ φόβος ἔντος ὁ φύλαξ. Ὁ δὲ εἰς ἀγαθὸν παιδαγωγῶν, εἰς χριστὸν ἄγει, καὶ ἔστι σωτήριος. Laudantur à Damasceno etiam hæc, octavo Stromatum libro prænotato: Φοβηθῶμεν οὐχὶ νόσον τὴν ἔξωθεν, ἀλλὰ ἁμαρτήματα δι' ἃ νόσος. Καὶ νόσον ψυχῆς οὐχὶ σώματος, (quæ exstant in eisdem eclogis §. 11.) Et: -- Νόμος ἐστὶ καλὰ τῶν σεμνὰ καὶ θεῖα σεμνῶς καὶ θεοπρεπῶς ὁρᾶν οὐκ ἀξιοῦντα, κόλασιν ἐπιφέρειν ἀορασίας.

4. Ἐκ τῶν Θεοδότου καὶ τῆ ἀνατολικῆς καλουμένης διδασκαλίας κατὰ τὸς Οὐαλεντίνου χρόνους ἐπιτομαί. Hæc excerpta Græce sine versione ex Florentino exemplari Græcolatinis Clementis editionibus subjecta varias locorum S. Scripturæ explicationes Gnosticas & Valentinianas continent. In his Theodotus p) plus simplici vice citatur: mentio & Basilidis & Valentini ac Valentinianorum, & pag. 799. afferuntur verba quæ CHRISTUS dixerit ad Salomen, μέχρι τότε εἶναι θάνατον, ἄχρις ἂν αἱ γυναῖκες τίκτωσιν, quæ ex Evangelio iecundum Ægyptios petita esse constat ex Clementis III. Strom. p. 445. 452. 453. *Combefisius* latine transtulit, sed veritus est edere q) ob hæreses & errores Gnosticos qui in illis continentur. Quoniam vero eisdem vix quisquam hodie poterit moveri, nec tamen inutile ad alios

p) Theodotum intellige Byzantinum coriarium, à Victore Rom. Episcopo excommunicatum, cujus hæresin perstringit etiam S. Hippolytus in homilia contra errores Noëti. Cætera veterum de illo loca diligenter excerpsit B. Ittigius diss. de hæresiarchis p. 259. seq. qui p. 243. alterum refert Theodotum Montanistam & p. 261. tertium Theodotum trapezitam auctorem Melchisedecianorum. Videnda etiam de Theodoto Coriario erudita dissertatio D. Mich. Waltheri τῦ μακαρίτυ edita Witebergæ 1688. sub titulo *Jesus ante Mariam* §. 10. seq.

q) Vide Combefis. T. I. Auctar. novissi. p. 194. & Rich. Simonis Bibliothecam Criticam Gallice editam T. I. p. 66.

scriptores Ecclesiasticos illustrandos, neque injucundum est specimine tam insigni cognoscere, qualis fuerit & quam longe petitis S. Scripturæ expositionibus subnixa hæreticorum istorum doctrina, non dubitavi illam Combefisii versionem, cujus Apographum beneficio doctissimi Viri Erici Benzelii in manus meas incidit, infra cum Lectore communicare. Germanice quidem reddita hæc excerpta edidit Godfridus Arnoldus in Apologia hæresium, Lipsiæ 1700. fol. Tomo IV. p. 41. seq. à quo tempore melior & emendatior, itidem Germanica interpretatio auctore H. G. W. E. M. * lucem vidit Ulmæ 1701. 4. cum præfat. Theologi meritissimi D. Eliæ Veielii, & μακαρίτε.

5. Ἐκ τῶν Προφητικῶν ἐκλογαί. Hæc excerpta posteriora saniora sunt prioribus, sed in Græcolatinis Clementis editionibus itidem tantum Græce exstant, atque extrema parte mutila. Cæterum cum notis *Franciſci Combefiſii* leguntur Græce & latine in auctario ipsius novissimo ad Bibliothecam Patrum, Paris. 1672 fol. In his subinde refellit Clemens (illum enim auctorem non dubito) errores Heracleonis, Tatiani, Hermogenis: plura etiam refert ex Apocryphis Henochi. & Apocalypsi atque κηρύγματι Petri, ex Hermæ etiam Pastoris lib. 2. mandato 5. verba desumta & illustrata videre est §. 45. licet de nomine eum non laudat. Dogmatum vero hæreticorum expositionem utilem esse disputat §. 29. Φέρει γὰρ καὶ ἄλλην συγγυμνασίαν ψυχῆς ζητητικῆς ἡ τῶ ἑτεροδόξων διδασκαλίας ἔκθεσις, καὶ ἀνεξαπάτητον τὸ ἀληθὲς τηρεῖ τὸν μαθητήν. Has Eclogas esse partem Hypotyposeon Clementis Alexandrini non absurde conjiciunt viri doctissimi: haud omittendum tamen est easdem ab Acacio & Damasceno, ut è locis pluribus supra à me descriptis patet, habitas fuisse pro octavo Stromatum libro.

Operum Clementis Alex. editiones.

Græce Scripta Clementis hactenus memorata prodierunt è Bibl. Medicea, collato ad Protrepticum & Pædagogum etiam Rodulphi Pii, Antistitis Carpensis Codice, recensente *Petro Victorio*, cujus præfatio ad Marcellum Cervinum Cardinalem S. Crucis (postea per 22. dies Pontificem Max. Marcellum II.) præfigitur. Florentiæ 1550. fol. Hæc editio manu Josephi Scaligeri passim notata fuit in Bibliotheca Clarisimi Grævii.

Ex

* Georgio Wachtero, Ecclesiaste Memmingensi.

Ex recensione & cum castigationibus *Frid. Sylburgii.* Heidelbergæ ap. Commelin. 1592. fol.

Latine Protrepticus & Pædagogus *Gentiano Herveto*, & libri VIII. Stromatum *Syriaco Strozza* * interprete, Florent 1551. fol. apud Laurentium Torrentinum.

Protrepticus, Pædagogus & Stromata ** *Gentiano Herveto* Aureliano & Eccleſiæ Remenſis poſtea Canonico, interprete, cum ejus ſcholiis Baſil. 1556. fol. ap. Froben. & 1566. fol. Pariſ. 1566. 8. 1572. & 1590. fol & denique in Bibliotheca Patrum Lugdunenſi T. 3. A. 1677. fol. ex Dan. Heinſii recognitione, & Scholiis Herveti omiſſis.

Græce & latine cum Herveti verſione per Dan. Heinſium recenſita, notisque & caſtigationibus Frid. Sylburgii & *Danielis Heinſii.* Lugd. Bat. 1616. fol. Hæc editio cum pluribus notis MSS. Davidis Blondelli fuit in Bibliotheca Samuelis Gruteri, Eccleſiaſtæ Harlemenſis.

Recuſa hæc editio additis *Frontonis Ducæi* notis, Pariſ. 1629. fol. & minus emendate 1641. ibid. & Coloniæ, (ſive Witebergæ potius) 1688. fol.

Clementem Alex. emendatiſſimum & auctum ſe habere, & in notis ad ipſum Clementem emendationes Heinſii diligenter examinaturum ſe olim teſtatus eſt *Jo. Crojus* cap. 21. Obſervatt. in Nov. Teſt. p. 172. Sed illa Clementis editio nunquam prodiit.

In Bibliotheca Jeſuitica leges Clementem Alex. notis illuſtratum à *Jacobo Deshans*, S. I. verum nec illæ notæ editæ ſunt. Hodie novam Clementis & caſtigatiorem editionem, quæ meliori verſione & notis idoneis eruditorum expectationi ſatisfaciat, præſtolamur Oxoniæ vulgandam à doctiſſimo viro *Joanne Pottero.*

De ſcriptis Clementis Alexandrini diligentiſſime egit nuper *Nicolaus Nourrius* libro tertio integro Apparatus ad Bibliothecam Patrum, nam & Analyſin ſingulorum poſt Abrahamum Scultetum, Eliamque Du Pinium dedit pleniorem, & de doctrina ipſius atque ad varia Clementis loca obſervationes magno numero,

* Papyrius Maſſonus in Strozzæ vita T. 2. elogior p. 229. *Stromata item Clementis Alexandrini, adoleſcens cum eſſet, primus omnium latinitate donabit.*

** In Gentiani verſione & commentariis plura reprehendit Nourrius quem vide Apparatu ad Bibl. Patrum p. 902. ſq.

mero, & Chronographicam tabulam addidit qua Clementis ſupputatio cum Euſebiana & Syncelliana confertur, & de auctoribus quos laudat Clemens copioſius diſſeruit. Pariſ. 1703. fol. p. 622 - 1362. Vide etiam quæ de Clementis doctrina noviſſime notavit Ittigius in ſelectis Hiſt. Eccleſ. capitibus Sect. II. p. 230. ſeq.

Supplementum Operum Clementis Alex.

Hoc cum præfatione erudita & faſciculo miſcellanearum ad Hiſt. Eccleſtaſticam ſpectantium obſervationum editum Lipſiæ 1700. 8. ab eodem præclaro Doctore meo *Thoma Ittigio*, complectitur:

1. Librum pium & lectione inprimis dignum qui inſcribitur τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος. *Quis dives ſalvetur?* Clementi hic diſerte tribuitur ab Euſebio, III. 23. VI. 13 Hieronymo, aliisque & Photio qui Codice CXI. teſtatur in quibusdam exemplaribus hunc libellum fuiſſe loco octavi Stromatum libri. Unde non mirum quod Anaſtaſius Sinaita in Pſalmum VI. (ap. Combefiſ. T. I. Auctar. novi p. 966.) ἐκ τινος τῶν σχολαστικῶν Clementis λόγων afferre ſe ait narrationem de Johanne Apoſtolo juvenem perditum perſequente & ad frugem reducente, quæ capite ultimo hujus libri exſtat, repetiturque inde ab Euſebio III. 23. Hiſt. & aliis quos laudavi ad Abdiam V. 3. p. 536. Codicis Apocryphi Novi Teſt. Meminit iterum Anaſtaſius p. 934. ubi Clementem τὸν ἱστορικὸν Ἀλεξανδρείας appellat. Igitur haud dubie Clementis eſt, non *Origenis*, licet in MS. Vaticano Origenis in Jeremiam homiliis adjunctus, atque inde ſub falſo Origenis nomine editus eſt à *Mich. Ghislerio* T. 3. Commentar. in Jeremiam (Lugd. 1633. fol.) p. 262. cum verſione *Jo. Matthæi Cariophyli*. Sed in præfat. c. 7. §. 4. ipſe errorem Ghislerius agnovit, & Clementi vindicandum illum librum ſtatuit, ſub cujus nomine cum nova verſione & notis edidit *Franciſcus Combefiſius*, nullo alio MS. Codice uſus, in Auctario noviſſ. Bibliothecæ Patrum T. I. p. 163. Pariſ. 1672. fol. Ex Combefiſii editione recuſus latine in Bibliotheca Patrum Lugd. A. 1677. Tomo III. ac Græce & latine cum ſuccinctis Jo. Felli Oxonienſis Epiſcopi ſcholiis Oxon. 1683. 12. è theatro Sheldoniano, ſed notis Combefiſii omiſſis, quas ſuæ tamen editioni præter Felli ſcholia, & varias è Ghisleriana & Combefiſiana lectiones Ittigius adjunxit.

2. *Adumbrationes in aliquot Epiſtolas Canonicas*, ex veteri latina verſione, de qua Caſſiodorus c. 8. Inſtitut. divinarum literarum:

In

In Epistolis Canonicis Clemens Alexandrinus Presbyter qui & Stromateus vocatur, id est in Epistola S. Petri prima, S. Johannis prima & secunda & Jacobi r) *quædam Attico* s) *sermone declaravit. Ubi multa quidem subtiliter sed aliqua incaute locutus est: quæ nos ita transferri fecimus in latinum, ut excluſis quibusdam offendiculis purificata doctrina ejus securior potuisset hauriri.* Clementem in Hypotypoſeon libris etiam Epiſtolas Catholicas interpretatum teſtantur Euſebius IV. 14. Hiſt. & Photius Cod. 109. Veriſimile igitur eſt ex illo opere t) Caſſiodorum adumbrationes haſce quo ipſo forte Vocabulo Græcum ὑποτυπώσεων exprimere voluit, excerpendas curaſſe, quas latine Ittigius dedit poſt editiones in Bibliothecis Patrum Pariſ. 1575. 1589. 1654. & Lugd. 1677. & poſt editionem Oxonienſem ad calcem libri de divite ſalvando 1683. 12.

3. *Fragmenta* Clementis Alex. à Jo. Fello collecta ex Nicetæ in Jobum & Corderiana in Lucam Catena, quibus alia Ittigius addidit tum ex eadem in Jobum, tum ex Nicetæ in Matthæum Catena, ex Euſebio item atque Oecumenio. His cæterisque quæ in præfatione etiam monet adjungenda eſſe, addi poteſt fragmentum Clementis quod exhibet Catena in Pentateuchum latine edita à Franciſco Zephyro p. 146. licet conſimilia quodammodo leguntur V. Strom. p. 564. *Nomen illud Myſticum quod vocant tetragrammaton, quo tantum muniebantur illi quibus adytum pervium erat, ſonat Jehovah, quod interpretatur: qui eſt & qui erit; candelabrum vero quod ad auſtralem plagam adſtabat altaris, ſeptem planetas referebat, qui per meridianam regionem circumagi nobis videntur, cui terni utrinque rami conſurgunt, quoniam ſol quaſi Candelabrum mundi medius inter alios planetas divina ſapientia libratus ſua luce ſuperiores luſtrat & inferiores. Ad alteram partem ipſius aræ poſita erat menſa, in qua panes proponebantur, quod ex ea parte cœli flatus nobis vitales & almi adſpirent.*

Scripta Clementis deperdita.

1. *Hypotypoſeon* u) ſive compendioſarum S. Scripturæ enarrationum *libri VIII.* ex quibus petita videntur quæ hodieque exſtant ex-

r) i. e. Græco.

s) In adumbrationibus quæ exſtant nullæ ad Epiſtolam Jacobi, ſed in Epiſtolam Judæ leguntur. Et de Epiſtola Judæ meminit etiam Euſebius VI. 14. ubi Clementis ὑποτυπώσεις refert.

t) Levia ſunt quæ conjecturæ huic opponit Nourrius p. 1320.

u) De hoc vocabulo quod brevem & ſuccinctam (quæ compendio & ὡς ἐν τύπῳ fit) expoſitionem ſignificat, dixi ad Sexti Empirici libros Hypotypoſeon Pyrrhoniarum.

excerpta Theodoti, & adumbrationes in aliquot Epistolas Catholicas, ut jam dixi. Meminit Euseb. I. 12. II. 1. 9. & 15. & VI. 13. & 14. Hist. Hieron. in Catalogo c. 38. Photius Cod. 109. 111. Fragmenta ex illis præter Eusebium locis laudatis & Oecumenium in Epistolas Pauli, servavit Chronicon Alex. p. 224. edit. Cangii, S. Maximus ad Dionys. c. 1. de Mystica Theol. p. 17. & Jo. Moschus in prato spiritali c. 176 quem locum cum laudasset Baronius ad A. C. 31. n. 40. ut probaret Petrum à CHRISTO baptizatum esse, Richardus Montacutius lib. 2 Originum Eccles. p. 52. *En tibicinem*, inquit, *ruituro alioqui parieti! Clemens ὁ πολυμαθὴς advocatur in partes ex Hypotyposibus, sed citatus à Sophronio in prato spirituali. Neque enim Baronius Clementis, credo, vidit hypotyposes. Certe magnus auctor Clemens, licet nimis interdum credulus Apocrypticis narrationibus & rumoribus ab incerta traditione. Secundo Criticorum quidam nominatissimi opus illud hypotyposeon nec lectum sibi nec visum, (sed περὶ παντὸς ὄντος καὶ μὴ ὄντος judicant Critici) devocant in quæstionem. Quod si exstaret, multiplici procul dubio doctrina, ut ille alter λόγος στρωματεῖς nos recrearet. Sed an ille antiquissimus & eruditissimus Pater tale aliquid retulerit in hypotyposibus, tum tandem intelligemus, cum Patres Societatis qua summa pollent gratia & auctoritate apud hodiernum Patriarcham Alexandrinum, illud opus tesselatum in usum publicum Ecclesiæ impetraverint. Scribebat enim aliquando doctissimus Fronto literis ad Clariss. Savilium missis, apud illum Patriarcham librum hunc extare.*

2. Σύγγραμμα Κλήμεντος Στρωματέως εἰς τὸν Προφήτην Ἀμώς memorat Palladius in historia Lausiaca p. 147. edit. Meursii.

3. Περὶ προνοίας ex quo fragmenta apud S. Maximum T. 2. Opp. p. 144. 152. itemque aliud ex MSS. Reg. apud Clariss. Nourrium p. 1336. seq. Apparatus ad Bibl. Patrum.

4. Περὶ τοῦ Πάσχα σύγγραμμα. Euseb. IV. 26. VI. 13. Hieron. de Script. Eccles. c. 38. Phot. Cod. III. Fragmenta in Chronico Alex. p. 7. edit. Cangii. Et in Petavii Uranologio p. 214. In hoc libro testatus Eusebio teste fuit Clemens, se à fratribus adactum ad scripto consignandas παραδόσεις quas ab antiquioribus Presbyteris acceperat. Per has nolim Constitutionum Apostolicarum Opus intelligere cum doctissimo Beveregio, sed illud ipsum de

de Paſchate opus in quo traditiones antiquorum de hoc argumento expoſuerat.

5. Διαλέξεις περὶ νηστείας Hieron. *de jejunio diſceptatio* quaſi legiſſet Διάλεξις non Διαλέξεις. Apud Photium tantum eſt περὶ νηστείας.

6. Περὶ καταλαλιας, Hieron. *de obtrectatione, liber unus.* Phot. περὶ κακολογίας.

7. Προτρεπτικὸς εἰς ὑπομονὴν, ἢ πρὸς τὰς νεωστὶ βεβαπτισμένους. Euſeb. VI. 13. Hiſt.

8. Κανὼν ἐκκλησιαστικὸς, ἢ πρὸς τὰς Ἰουδαΐζοντας. Hieron. *de canonibus Eccleſiaſticis & adverſus eos qui Judæorum ſequuntur errorem liber unus, quem proprie Alexandro Hieroſolymorum Epiſcopo* προσεφώνησε, Canonum Apoſtolicorum collectionem, quæ hodie exſtat, per hoc opus ab Euſebio & Hieronymo innui, non crediderim. Sane Photius qui mox lectos à ſe Canones Apoſtolorum Cod. 112. commemorat Clementis Romani ſub nomine, inter ea quæ à Clemente Alex. ſcripta non ipſe legit ſed memorari tantum ab aliis meminit Cod. CXI. refert περὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν ἀκολουθούντων τῇ τῶν Ἰουδαίων πλάνῃ. Atque unius non duorum ſcriptorum hunc eſſe titulum Euſebius & Hieron. dubitare nos haud ſinunt. Fragmentum Clementis ἐκ τῶν καὶ Ἰουδαΐζόντων ſervatum in Nicephori CPol. Antirrheticis MSS. Græce & latine edidit Nourrius p. 1334. Apparat.

9. Ὅροι διάφοροι. Jo. Veccus de proceſſione Spiritus S. apud Allatium in Græcia Orthodoxa T. I. p. 248. ἀλλὰ καὶ ὁ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς ἐν οἷς συνέθετο Διαφόροις ὅροις ὥστε πανὸς εὐσεβὴς δόγματος προηγεῖσθαι αὐτὸς τῷ βουλομένῳ θεολογίαν μελιέναι, ὁριζόμενος τί πνεῦμα, καὶ ὁσαχῶς λέγεται πνεῦμα, φησί· Πνεῦμα μέν ἐστι λεπτὴ καὶ αὔλος καὶ ἀχηματίστος ἐκπορευτικὴ ὕπαρξις.

10. Plura ſcripta ſua ſive memorat ſive promittit Clemens ipſe, * ut *De Principiis*, III. Strom. p. 431. ἀλλὰ πρὸς μὲν τούτους (Μαρκιωνιστὰς) ὁπότ' ἂν τὸν περὶ ἀρχῶν διαλαμβάνωμεν λόγον, ἀκριβέστερα διαλεξώμεθα. Libro quis dives ſalvetur §. 26. ὅπερ ἐν τῇ ἀρχῶν καὶ θεολογίας ἐξηγήσει μυστήριον τοῦ Σωτῆρος ὑπάρχει μαθεῖν. Iterum meminit hujus tractationis III. Strom. p. 434. ἐπειδὰν ἡμεῖς περὶ τῶν ἀρχῶν διαλαμβάνωμεν &c. Hic eſt ἀρχικὸς λόγος de uno DEO qui per legem & Prophetas atque Evangelium prædicatur,

P

* Confer Nourrium p. 1337. ſq.

tur, quem promittit IV. Strom. p. 510. licet jam de hoc argumenta quædam dixerat III. p. 457. seq.

De Prophetia. Strom. V. p. 531. καὶ ὅτι ποτέ ἐστι τὸ ἅγιον πνεῦμα, ἐν τοῖς περὶ προφητείας καὶ τοῖς περὶ ψυχῆς ἐπιδειχθήσεται ἡμῖν. Adde IV. p. 511. a.

De membris & affectibus, quando de DEO dicuntur, allegorice interpretandis. VI. Strom. p. 580. ἀλληγορεῖσθαι δέ τινα ἐκ τούτων τῶν ὀνομάτων, ὁσιώτερον, ἃ δὴ καὶ προϊόντες ἐξ λόγου καλὰ τὸν οἰκεῖον καιρὸν διασαφήσομεν.

De Angelis. Strom. VI. p. 631. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν τῷ περὶ ἀγγέλων λόγῳ προϊούσης τῆς γραφῆς καλὰ καιρὸν διαλεξώμεθα.

De Diabolo. Strom. IV. p. 507. ἀλλὰ πρὸς μὲν τὰ δόγματα ἐκεῖνα εἰ μελλησωμάτωται ἡ ψυχὴ, καὶ περὶ ἐξ διαβόλου καλὰ τὰς οἰκείας λεχθήσεται καιρός.

Περὶ γενέσεως κόσμου. VI. Strom. p. 698. περὶ τῆς ἀνθρώπου γενέσεως. III. Strom. p. 466. Hinc Eusebius de Clemente VI. 13. Hist. ὑπισχνεῖται δ' ἐν αὐτοῖς καὶ εἰς τὴν γένεσιν ὑπομνηματιεῖσθαι.

De Ecclesiæ unitate & excellentia. VII. Strom. p. 765. ἀλλὰ καὶ ἡ ἑξοχὴ τῆς ἐκκλησίας καθάπερ ἡ ἀρχὴ τῆς συστάσεως καλὰ τὴν μονάδα ἐστὶν, πάντα τὰ ἄλλα ὑπερβάλλουσα καὶ μηδὲν ἔχουσα ὅμοιον ἢ ἴσον ἑαυτῇ, ταυτὶ μὲν ἂν ὕστερον.

De officiis Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum & viduarum videtur promittere se alio opere acturum III. ult. pædagogi p. 265.

De anima ὁπηνίκα ἂν περὶ ψυχῆς διαλαμβάνωμεν. III. Strom. p. 432. adde IV. p. 591.

De resurrectione, II. 20. Pædagog. p. 199. ὡς ἐν τῷ περὶ ἀναστάσεως διὰ πλειόνων δηλωθήσεται. & lib. I. c. 6. p. 104. ἀλλὰ γὰρ αὐθις ἡμῖν σαφέστερον τοῦτο ἐν τῷ περὶ ἀναστάσεως δηλωθήσεται.

De Nuptiis. ἐν τῷ γαμικῷ διέξιμεν λόγῳ III. 8. Pædagog. p. 237. Nisi forte respicit quæ II. 10. pædagogi de illo argumento, aut tertio Stromatum disseruit.

De continentia. καὶ τοῦτο ἐν τῷ περὶ ἐγκρατείας ἡμῖν δεδήλωται II. 10. Pædagogi p. 193. In eodem forte λόγῳ disputaverat de eo quid vere sit turpe & obscœnum, quod II. 6. Pædagogi p. 169. testatur se fecisse: διειλήφαμεν ἐν βαθυτέρῳ λόγῳ ὡς ἄρα ἔστε ἐν ὀνόμασιν, ἃ δὲ μὴν ἐν τοῖς σωματικοῖς μορίοις καὶ ζῇ καλὰ γάμον συμπλοκῇ ἢ ἐξ ὅλως αἰσχρᾶ προσηγορία τάττεται. Videtur itidem librum terti-

tertium Stromatum innuere in quo p. 434. diſerte: ὁ δὲ περὶ ἐγκρατείας ἡμῖν προβαινέτω λόγος.

Adverſus hæreſes, Strom. IV. p. 510. c. ubi ſe unum DEUM adverſus illas demonſtraturum promittit. Contra Philoſophorum ſententias de ſummo bono II. Strom. p. 419. Contra Hæreticorum γνῶσιν profanam VII. Strom. p. 722. d. Sed forte non peculiares hi libri fuerunt, verum ut in Stromatis paſſim facit, ita & in Hypotypoſibus Hæreticos illos & Philoſophos oppugnare potuit.

XXII. Index auctorum, qui à Clemente Alexandrino citantur.

Compoſitus à CHRISTOPHRO WOLTERECK, Glückſtadienſi.

ABaris Hyperboreus vates. 334. a.
Abderitani 417. a.
Abderites Sophiſta, 193. d. 279. d. (Democritus.)
Academici, 416. c.
Achaicus ἐν τοῖς ἠθικοῖς 496. d.
Acicari Columna, 303. d.
Acriſius, 321. c.
Acuſilaus 321. a. Argivus, 299. d. Hiſtoriographus, 629. a.
Admetus 323. a. Theſſalus Vates. 333. c.
Adraſtus Crœſi filiorum Pædagogus, 109. b.
Ægias, 321. d.
Ægyptia Sibylla, 323. d.
Ægyptiorum τὰ ἱερατικὰ βιβλία, 634. a.
Æſchines, 626. a.
Æſchylus, 387. a. 492. b. 494. a. 546. d. 558. d. 603. c. Tragicus, 610. d. 620. a.
Æſculapius Memphitanus, 334. b.
Æſopus, 718. b.
Aethlius Αἰθλιος. 30. a.
Agatho Tragicus, 614. d.
Alcander, 19. c.
Alcibiades, 9. c.
Alcmæon Crotoniata, 43. d. 624. b.
——— πρῶτος φυσικὸν λόγον συνέταξεν, 308. c.
Alcman Lacedæmonius, 308. c.
Alcmenon Vates apud Acarnanes 334. d.
Alexander Macedo, 634. b. 635. a.
Alexander Polyhiſtor ἐν τοῖς Ἰνδικοῖς, 451. b.
——— ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων συγγράμματι, 332. c.
——— ἐν τῷ περὶ Πυθαγορικῶν συμβόλων, 304. b.
Alexarchus Grammaticus, 36. a.
Alexis Comicus, 218. c.
Allobii, 305. b. pro quibus Γαλάβιοι legit Strabo lib. XV.
Amœbeus citharœdus 447. c.

Amphiaraus Athenienſis, 333. d. 334. c.
Amphiletus Athenienſis, 333. c.
Amphilochus 629. a.
—— Ἀμφιαράϊ ἐν Κιλικίᾳ (Vates) 334. d.
Amphion 332. d. Thebanus, 1. a. Muſicæ inventor. 323. b.
——— ἐν τῇ Ἀντιόπῃ, 602.
Anacharſis, 14. d. Scytha, 299. c. 305. b. 308. a. 568. a.
Anacreon 251. a. 623. d. Tejus. 308. d.
Anaxagoras Clazomenius, 43. d. 301. a. 308. c. 364. d. 416. d.
Anaxandra Nealcis filia, pictrix, 523. b.
Anaxarchus, 496. d. Diogenis Smyrnæi auditor. 301. d.
——— ἐν τῷ περὶ βασιλείας, 287. a.
Anaximander Mileſius, 43 d. 301. a.
Anaximenes Mileſius, 42. c. 301. a. 629. a.
Andocides, 625. b. Rhetor. 626. a.
Andro ἐν τῷ Τρίποδι, 332. b.
Androcydes, 718. c. Pythagoricus, 568. a.
Androtion, 629. a.
Anias (Vates) ἐν Δήλῳ, 334. d.
Annicerei, 417. b.
Anonymus, 194. a 195. c.
—— ὁ συνταξάμενος τὴν τῶν Μακκαβαϊκῶν ἐπιτομήν. 595. d.
Anticlides ἐν νόσοις. 27. b.
Antilochus, ὁ τὰς Ἴσορας πραγματευσάμενος ἀπὸ τῆς Πυθαγόρᾳ ἡλικίας ἐπὶ τὴν Ἐπικούρᾳ τελευτήν, 309. b.
Antimachus Tejus. 622. a.
Antiochus, ἐν τῷ ἐννάτῳ τῶν ἱστοριῶν. 29. b.
Antipater Zenonis familiaris. 416. b. Stoicus. Τρία συγγραψάμενος βιβλία περὶ ᾧ ὅτι κατὰ Πλάτωνα. 595. c.
Antiphanes 308. a. Delius Medicus, 104. b.
Antiphanes Comicus 482. d. ἐν Μαλθακῇ. 218. a.
Antiphon Rhamnuſius. 309. a Rhetor. 626. a 712. c.
Antiſthenes, Socratis familiaris 46. c. 49. c. 301. b. Phryx. 301. c. 406. c. 412. d. 417. b. 601. a.
Antitactæ, 439. d.
Anytus, 505. d.
Appellas ἐν τοῖς Δελφικοῖς. 31. a.
Apelles, 210. c.
Apion Grammaticus, ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Αἰγυπτιακῶν ἱστοριῶν 320. b.
——— Κατὰ Ἰουδαίων συνταξάμενος βιβλίον, ibid.
Apis, 307. a.
Apollodorus 10. a 18. b. 301. c. Chronographus, 322. b. 327. a. Corcyræus, 570. b.
—— Cumanus Grammaticus Βιβλία δύο γραμματικὰ ἐπιγράψας 309. a.
—— ἐν τοῖς χρονικοῖς 322. a.
Apollodotus Cyzicenus, 417. a.
Apollonius Rhodius ἐν τοῖς Ἀργοναυτικοῖς 322 b.
Aratus, 47. d. Poëta 570. a.

—— ἐν τοῖς Φαινομένοις ἐπιγραφομένοις 315. b. 597. c. d.
Arceſilaus 301. c. 712. c.
Archedemus, 416. b. 784. a.
Archelaus Athenienſis, 43. d. 301. a. 761. a.
Archemachus, ἐν Εὐβοϊκῶν τρίτῳ, 327. a.
Archias, 333. c.
Archilochus, 269. b. 333. b. 619. b. d. Parius, 308 d. 609. b.
Archinus, 627. a.
Arete Ariſtippi, Cyrenaica, 523. a.
Argia Diodori filia, Dialectica, 523. a.
Argis, 334. c.
Andæus, 592. a.
Arignote ἡ τὰ περὶ Διονυσίου γραψαμένη, 522. d.
Arion Methymnæus 1. a.
Ariſtæas Proconneſius, 334. a.
Ariſtæus Cyrenæus 333. c.
Ariſtander Telmeſſenſis ὁ σὺν Ἀλεξάνδρῳ γενόμενος, 334. d.
Ariſtarchus 300. d.
—— ἐν τοῖς Ἀρχιλοχείοις ὑπομνήμασι 326. d.
Ariſteas Argivus, 322. d.
Ariſtippus, 177. a. 179. b. Cyrenæus Sophiſta. 411. b. μητροδίδακτος, 523.
Ariſtippus ἐν πρώτῃ Ἀρκαδικῶν, 322. d.
Ariſto, 407. a. 416. c. Theſſalus. 333. d.
Ariſtobulus Peripateticus, 305. d. 595. c. 632. a.
—— ἐν τῷ πρώτῳ τῷ πρὸς τῆς Φιλομήτορα, 342.
Ariſtocles, 629. a. b.
Ariſtocritus ἐν τῇ πρώτῃ τῶν πρὸς Ἡρακλείδωρον ἀνηιρεθέντων, 561. b.
Ariſtodemus, 308. a.
Ariſtophanes, 627. b. 628. a.
—— Comicus, 492. b. 632. d.
ἐν τῷ Δαιδάλῳ, 628. d.
ἐν Θεσμοφοριαζούσαις 209. d.
ἐν ταῖς πρώταις Θεσμοφοριαζούσαις, 628. d.
ἐν Κωκάλῳ, 628. d.
Ariſtoteles, 17. d. 150. c. 258. c. 289. b. 300. a. 301. b. 304. c. 308. a. 312. d. 354. c. 365. c. 483. c. 547. b. 589. d. 590. d. Peripateticus, 591. c. d. 641. d. 643. b. 697. d. 761. a. 774. a. b. 784. b.
—— ἐν τῇ Λοκρῶν πολιτείᾳ, 352. a.
—— φιλόσοφος ἐν τῷ περὶ φύσεως, 683. c.
—— ἐν τῇ Φωκέων πολιτείᾳ, 334. b.
Ariſtotelici, 300. b. 415. d. 575. b.
Ariſtoteles Cyrenæus, 447. c.
Ariſtoxenus 658. c.
—— ἐν τῷ Πυθαγόρου βίῳ, 300. d.
Ariſtus Salaminius, 36. 8.
Arpedonaptæ, 304.
Artapanus, ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων συγγράμματι, 344. a.
Artemiſia, Diodori filia, Dialectica, 523. a.
Artorius Τις ἐν τῷ περὶ μακροβιωτίας, 153. a.
Aſpaſia Mileſia, 523. a.
Aſtylus Crotoniates, Athleta 447. c.
Athamas 387. a Pythagoricus, 624. d
Athenodorus, ὁ τὸ Σάνδον, 31. d.
Augias, 622. c.
Axiothea Phliaſia, 523. a.

B.

Bacchylides, 266. a. 623. c.
—— ἐν ταῖς Παιᾶσιν. 580. d.
—— Lyricus περὶ ϑεῶν λέγων, 602. a.
Bacides, Arcas & Boeotius 333. c.
Barnabas, 373. b. 375. b. 389. d. 369. d. 410. c. 411. a. 571. d. 572. a. 577. d. 646. c.
Basilides, 409. a. 507. a. 508. a. 509. a. 509. c. 536. b. 539. b. 540. d. 545. d. 546. a. 583. d. 765. b. 764. c. 792. b. 794. c.
—— ἐν τῷ εἰκοστῷ τρίτῳ τῶν ἐξηγητικῶν 506. a. b. d.
Basilidiani, 340. b. 363. a. b. 371. a. 375. c. 408. d. 426. a. 427. c.
Battus Cyrenæus 333. d.
Berosus ἐν ταῖς χαλδαϊκαῖς ἱστορίαις. 329.
—— ἐν τρίτῃ χαλδαϊκῶν. 43. b.
Bias, 300. c. Prieneus, 299. b.
Bion Proconnesius τὰ Καδμεῖα παλαιᾷ μετέγραψε κεφαλαιώδη. 629. a.
—— 37. c. 712. c.
Biton, 432. d.
Bocchoris 520. a.
Bœo, 333. d.
Brachmanes, 303. b. 305. b. 451. b.
Branchus, Vates, 570. b.
Brenus, in Ilio vates 334. c.
Brontius, 333. a.
Butta, 305. b.

C.

Cadmus Phœnix, 306. d. 307. b. Thebas venit 321. c. 322. c. 629. a.
Cajanistæ, 765. c.
Calchas Vates, 333. c.
Callias Comicus, 622. c.
Callimachus, 18. b. 597. a Poeta, 600. d.
—— ἐν Αἰτίοις, 24. c. 571. c.
ἐν τοῖς Ἐπιγράμμασι, 580. d.
ἐν Ἰάμβοις, 570. c.
ἐν Ὕμνοις, 24. a.
Callinus, 333. b.
Callipho, 415. c. & d.
Capito Musicus, 2. d.
Carpocrates, 428. a. 430. b. d. 436. b. 448. d.
Carpocratiani, 428. a. 430. c.
Cassianus ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἐξηγητικῶν, 320. b.
Cassianus, vide infra, Julius Cassianus.
Cebes, 302. d.
Cephalenei, 428. c.
Cercops Pythagoreus ejus εἰς ᾅδου καταβασις, καὶ ὁ ἱερὸς λόγος, 333. a.
Ceus sophista, Prodicus, 202. b.
Chaldæi, 303. b. Assyriorum Philosophi, 305. a.
Cham, ἢ χαμ προφητεία, 642. a.
Chamæleon 351. d.
—— ἐν τῷ περὶ ϑεῶν. 300. a.
Charidemus, 761. a.
Chilo Sophista, 626. d.
—— Lacedæmonius, 299. b. 300. a.

Chi-

Chiro centaurus ſapiens, 303. b.
Chryſippus 301. c. 761. a.
Cinyras, Cyprius inſularis Vates, 10. b. 333. c.
Cleanthes, 301. c. 416. a. 643. b. 697. d. 718. b. 784. a.
—— Piſadeus, * Stoicus Philoſophus 47. a. 569. d.
—— ἐν τινι ποιήματι, 602. a. ejus ποιητικὴ, 554. a.
Clearchus Peripateticus, 304. b.
Clemens Apoſtolus, 516. a. 518. c.
—— ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους, 289. a. 516. a. 518. a. 647. b.
Clemens Alexandrinus ſe ipſum citat:
πρὸς τὰς αἱρέσεις, 510. c.
τὰ περὶ ἀρχῶν τοῖς Ἕλλησιν εἰρημένα, 618. b.
περὶ Ἀρχῶν, 431. d. 434. d.
ἐν τῷ περὶ Ἀγγέλων λόγῳ, 631. c.
ἐν τῷ περὶ Ἀναστάσεως, 104. d.
ἐν τῷ γαμικῷ λόγῳ 237. d.
περὶ γενέσεως κόσμου, 698. b.
ἐν τῷ περὶ ἐγκρατείας, 193. c.
ἐν τῷ Προτρεπτικῷ ἐπιγραφομένῳ ἡμῖν λόγῳ 711. c.
περὶ Προφητείας 511. b. 591. a.
ἐν τῷ πρώτῳ Στρωματεῖ 550. a
ἐν τῷ δευτέρῳ Στρωματεῖ, 637. d. 594. b.
ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς, 409. a. 432. a. 591. a.
Cleobis, 432. d.
Cleobulus, 300. b. Lindius, 299. b. Lindiorum Monarcha, 523. b.
Cleomenes, 387. a.
—— ἐν τῷ περὶ Ἡσιόδου, 300. b.
Cleophon Corinthius, 333. d.
Cleophylus (leg. Κρεωφύλου) Samius, ejus οἰχαλίας ἅλωσις, 628. c.
Clitarchus, 337. a.
Colophonia Sibylla, 333. d.
Cometes Cretenſis, 333. c.
Comicus anonymus, 141. d. 152. c. 179. a. 201. b. c. 218. a. 413. a. b. 554. b. c. 770. d.
Comœdia, 251. a.
Conuphides Ægyptius, 303. d.
Corinna Poëtria, 523. b.
Corone, 334. a.
Cous Hippocrates, 415. a.
Crantor, auditor Polemonis, 301. b. Thebanus, 412. d. 413. a. Grammaticus, 327. b.
Cratinus, ἐν τοῖς Ἀρχιλοχείοις. 280. d. ἐν Ἐμπιπραμένοις. 682. d. ἐν τοῖς Λάκωσι, 619. b. ἐν Ποιήσῃ, 626. a.
Cratinus Junior Comicus, 569. d.
Crenus εἰς τῶν Ἡρακλειδῶν ἐπιφανῆς μάντις, 334. c.
Creontis Antigone, 493. d.
Criſo Himeræus, 447. c.
Critias, 620. d.
Critolaus, 301. b. Phaſelites, 374. a. Peripateticus, 416. d.
Crobulus, 761. a.
Cteſias, 320. d.
Cumana Sibylla, 333. d.

Cy-

* Aſſeus. Menag. ad Laërtii VII. 163.

Cycli τὰς ποιήσας, ἐν τοῖς πάνυ παλαιοῖς τιθέασιν. 333. c.
Cydippus Mantineus, 308. a.
Cypriacum Poëma, 19. a.
Cyrenaici, 415. b. c. 417. b. 722. d.

D.

Damasus frater Democriti, 631. d.
Danais Poëma, 522. c.
Demaratus, ἐν πρώτῃ Τραγῳδεμένων, 27. c.
Demenetus Phocensis, 333. d.
Demetrius, ἐν δευτέρῳ τῶν Ἀργολικῶν, 30. d.
—— ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ βασιλέων, 337. d.
Democritus, 44. c. 45. c. 59. b. 81. b. 301. d. 304. a. 417. b. 421. c. 534. b. 590 c. 598. b. 629. b. Sapiens cognominatus, 631. d. 698. b. Abderitanus. 43. d. 279. d.
—— τὰς Βαβυλωνίους λόγους ἠθικὰς πεποίηται. 303. d.
—— ἐν τῷ περὶ Τέλους. 417. a.
Demodocus, 332. d.
Demosthenes, 626. a. b. 627. b. c. 761. a.
Dercylus, 321. d.
Diagoras, 15. a. & b.
Dicæarchus, 19. c.
Didymus, 300. b. Grammaticus. 17. d. 569. a.
—— ἐν τῷ περὶ Πυθαγορικῆς Φιλοσοφίας. 309. c.
—— ἐν Συμποσιακοῖς, 523. b.
Dieuchidas Megaricus, 629. a.
—— ἐν τετάρτῳ Μεγαρικῶν, 328. b.
Dino 43. a.
Dinomachus, 415. c.
Dio Philosophus, 522. a.
Dio Thytes, 569. b.
Diodorus, 301. b. 309. a. 415. c.
Diogenes, 223. b. 296. b. 712. c. 713. a. 775. b.
—— Apolloniates 42. c. 105. d.
—— Smyrnæus, Metrodori discipulus, 301. d.
—— ἐν πρώτῳ Περσικῶν, 43. a.
—— ἔν τινι Τραγῳδίᾳ, 412. b.
Diomedes, 185. a.
Dionysius, 308. d. 333. b.
—— Argivus, 321. d.
—— Carthaginiensis, 333. d.
Dionysius Halicarnasseus, ἐν τοῖς χρόνοις, 320. d.
—— Jambus, 569. c.
—— Thrax Grammaticus, ἐν τῷ περὶ τῆς ἐμφάσεως τῶν περὶ τῶν τροχίσκων συμβόλων, 568. b.
Dionysius ἐν τῷ πέμπτῳ μέρει τῶν κύκλων, 30. d.
Diophilus.
Diotimus, 417. b.
Diphilus Comicus, 606. b. 611. c.
Docetæ, 765. c.
Dorotheus, ἐν τῇ τετάρτῃ Ἰταλικῶν. 27. c.
—— ἐν τῷ πρώτῳ Πανδέκτῃ, 334. a.
Dosidas, 27. b.
Dracon, 309. b.
Druidæ Gallorum, 305. a.
Duris, 337. a.

E.

E.

Eleates ξένος. 366. d. Dialecticus, 537. a. (apud Platon. Theæteto.)
Empedocles, 432. b. 479. c. 534. c. 552. c. 554. d. 570. a. 589. c. 599. b. 615. a.
—— Agrigentinus, 17. a. 42. c. 334. a. 549. b. 587. b. 624. d. Κωλυσανέμας vocatus, 630. c.
—— ejus φιλόσοφος ποιητικὴ. 607. b.
—— ἐν τοῖς ἔπεσι. 630.
Empedotimus Syracusanus, 334. a.
Encratitæ, 158. b. 304. b. 765. c.
Enoch. 808. 801.
Entychitæ Hæretici, 765. c.
Ephorus, 334. d. 337. a. 351. d.
Epicharmus, 18. a. 301. c. 369. d. 477. a. 492. b. 541. c. 620. b. 623. a. 626. d. 714. a. Comicus, 150. c. 605. a. b. Pythagoreus, 597. c.
Epicurei, 44. b. 575. b.
Epicurus, 269. b. Discipulus Nausiphanis 301. d. 302. d. 365. d. 412. a. 415. b. c. 417. c. 421. c. 532. a. 591. d. 604. d. 628. a. 629. b. 643. c. 648. b.
—— Μενοικεῖ γράφων, 501. c.
Epigenes Thespiensis, 333. d.
—— ἐν τοῖς περὶ τὰ εἰς Ὀρφέα ποιήσεως, 333. a. 571. a.
Epigramma Sardanapali, 411. d.
Epimenides Cretensis, 299. c. 334. a.
Epiphanes ὑὸς Καρποκράτους &c. 428. b.
—— ἐν τῷ περὶ δικαιοσύνης. 428. c. 429. d. 430. c.
Eratosthenes Cyrenæus, 309. a. 327. b. 336. b. 337. a.
—— ἐν τοῖς περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. 496. c. Γραμματικὰ libris duobus, 309. a.
Erythræa Sibylla, 333. d.
Esdras Levites, 342. b.
Evander, filius Italicæ Sibyllæ. 323. d.
Evangelium secundum Ægyptios, 445. b. 452 c d. 453. a, d. 465. c. d. 799 c.
—— secundum Hebræos, 380. a.
Eubulus Comicus, 716. a.
—— ἐν Σεμέλῃ, 716. b.
Eudemus Naxius Historicus, 629. a.
—— ἐν ταῖς Ἀστρολογικαῖς Ἱστορίαις, 302. a.
Eudoxus Cnidius discipulus Conuphidis, 303. c.
—— ἐν δευτέρᾳ τῆς Περιόδου 42. d.
Evemerus Agrigentinus, 15. a.
Eugamon Cyrenæus, 628. b.
Eumelus, 621. d. Corinthius, 333. c. Historiographus, 629. a.
Eunomus I. b. 2. d.
Euphorion, 25. d. Chalcidensis, 483. d. Poëta, 561. b. 571. c. 603. d.
—— ἐν τῷ περὶ Ἀλιάδων, leg. Ἀλευάδων 327. b.
ἐν ταῖς πρὸς Θεωρίδαν ἀντιγραφαῖς, 569. c.
Euphorus, 306. d. 338. a.
Eupolemus ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ βασιλέων, 338. a. 343. d.
Euripides, 18. d. 27. b. 45. b. 48. a. 49. c. 50. a. 221. b. 306. b. 334. c. 495. c. d. 499. b. 524. a. b. c. d.

543. b. 584. d. 603. c. 613. d. 620. a. b. d. 622. b. 623. a b. d. 625. b. 628. a. Poëta Tragicus, 432. c.
Scenicus Philosophus, 581. c.
ἐν τῷ Αιγεῖ, 622. a.
ἐν τῷ Αλεξάνδρῳ, 483. d. 621. c.
ἐξ Αντιγόνης, 621. b.
ἐν Αυτιόπῃ, 348. d.
ἐν ἑξαμέτρῳ τηρήσει (Meurs. Τηρεῖ) 627. a.
ἐν Ἐρεχθεῖ, 619. d. 621. b.
ἐν Ἴωνι τῷ δράματι, 50. b.
ἐν Κτιμένῳ, 621. c.
ἐν τῇ Μηδείᾳ, 620. b.
ἐν τῷ Οἰνεῖ, 619. d.
ἐν τῷ Οἰνομάῳ, 625. a.
ἐκ τοῦ Ὀρέστου, 621. b.
ἐν τῷ Πειρίθῳ δράματι, 603. c.
ἐν Πρωτεσιλάῳ, 628. a.
ἐν Τηλέφῳ, 624. c.
ἐν τῷ Φοίνικι, 625. a.
ἐν τοῖς Φοινίσσαις, 289 d.
ἐν χρυσίππῳ, 627. d.
Euristheus, 15. b.
Ὁ τὴν Ἐυρωπίαν ποιήσας, 349. a.
Eurystratus, Anaximenis Pater, 301. a.
Eurysus Pythagoreus, 559. d.
Euthydemus, 366. c.
Euthymenes, ἐν τοῖς χρονικοῖς, 327. a.
Excestus, Phocensium Tyrannus, 334. b.
Ezechiel, 304. b.
Ezechiel, ὁ τῶν Ιουδαϊκῶν τραγῳδιῶν ποιητὴς, ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ δράματι Ἐξαγωγή, 334. c.

G.

Gajus Julius Nepos. Vates, 334. d.
Galeus vates in Sicilia, 334. d.
Getæ. 303. b.
Glaucias, 764 d.
Gnostici, 438. b.
Gnosticus, 411. b. 477. d. 479. c. 520. a. c. φθόνος δὲ ἀπείη Γνωστικοῦ, 805. a. εἰσὶ δὲ οἱ λέγοντες εἶναι Γνωστικοί, &c. ibid.
Gorgias Leontinus. Historicus, 295. d. 629. a.
Grylli filius, (Xenophon) 46. d.
Gymnosophistæ Indorum, 305. a. 451. c. 481. d. 634. b.

H.

Hæmatitæ, 765. c.
Halcyon, 334. a.
Hecatæus, 417. a. 629. a.
—— ὁ τὰς ἱστορίας συνταξάμενος, 603. b.
Hegesibulus, 301. a.
Hegesilaus, 301. a. 308. c.
Helenus, 334. c.
Hellanicus, 305. c. 308. a. 321. d. 333. a. 629. a. ejus Δευκαλιωνία, 629. a.
Heracleon, 502. b. 503. a. 804. a.
Heracleotes, ἐν τῷ περὶ μέθης, 351. d.
Heraclides, 25. d.
—— Ponticus, 44. c. 417. a.
—— ἐν τῷ περὶ χρηστηρίων, 323. d.
Heraclitus, 13. d. 22. b. 33. b. 42. c.

43.

43. a. 90. d. 196. c. 215. a. Bauſonis filius, 302. b. 304. c. 315. d. 332. b. 362. a 369. d. 432. a. 434. c. 476. a. 478. b. 481. a. 494. b. c. 530. d. 591. a. 600. a. 602. d. 603. d. 615. b. 624. c.
—— Epheſius, 366. b. 417. a. 549. c. 599. b. 604. a 629. a.
—— περὶ τῶν ἀνθρώπων Διαλεγόμενος, 532. b.
—— περὶ Φύσεως 571. c.
Hercules Vates & Phyſicus, 306. a.
Herillus, 416. c.
Hermas, 679. b.
ἐν τῷ ὁράματι, 360. a.
καλὰ ἀποκάλυψιν, 356. b.
Hermes Thebanus, 334. b.
—— 679. d.
ejus βίβλοι, 633. d. αἱ πάνυ ἀναγκαῖοι, 634. a.
Hermippus Berytius, 306. b.
—— ἐν τῷ περὶ ἑβδομάδος, 686. c.
Hermogenes hæreticus, 808. d.
Herodorus, 306. a.
Herodotus, 300. d. 306. d. 331. c. 432. d. 625. d.
—— ἐν τῇ πρώτῃ, 302. a.
ἐν τῷ περὶ Γλαύκου τοῦ Σπαρτιάτου, 627. b.
Herophile Erythræa Sibylla, 323. c.
Herus, vid. Zoroaſter.
Heſiodus. 26. b. 48. a. 232. c. 281. a. 287. b. 307. a 322. b. 323. b. 327. a. 356. c. 575. a. 597. a. 600. c. 603. a. 610. b. 622. b. d. 624. a. 628. d. 629. a. 716. a.
ejus Θεογονία, 16. c.
Hiceſius, vid Iceſius.
Hieronymus Philoſophus, 19. b.
Peripateticus, 415. c.
Hipparchia Cratetis uxor, 523. a.
Hipparchus Pythagoreus, 574. d.
Hippaſus Metapontinus, 42. c. 296. b.
Hippias Eleus Sophiſta, 624. a.
Hippo 36. d. Melius, 15. a.
Hippo filia Chironis, 306. b. 333. d.
Hippobotus, 300. d.
Hippocrates Medicus, 627. a.
Hippodamus Pythagoreus, 404. c.
Hipponax, 269. b.
Epheſius, 308. d.
Homerus, 16. c. 18. b. 19. a. b. 20. c. 21. b. 22. c. 23. a. b. 26. d. 37. b. 39. d. 40. a. 49. c. d. 73 c. d. 98. d. 199. d. 202. d. 209. c. 300. b. 302. c. 321. d. 322. a. 323 b. 327. b. c. 378. b. 404. d. 423 c. 433. a. 523. c. 525. a. ὁ ποιητῶν πρεσβύτατος, 545. a. 575. a. 561. a. 596. d. 597. c. 598. a. 600. c. d. 604 b. c. 610. c.
Homerus ſuppreſſo nomine, 2. d. 18. a. 24. b. 208. d. 214. c. d.
—— περὶ Μαργίτου, 281. a.
ejus Ὀδυσσεύς, 173. d.
Hyperides, 625. a. c.

I.

Jacobus Apoſtolus, 648. d.
Jamus in Elide vates, 334. c.
Idæi Dactyli. 306. a.
Iceſius ἐν τῷ περὶ Μυστηρίων, 43. a.
Idmon Vates, 334. d.

Indorum Philosophi, 494. c.
Inscriptio templi in Epidauro, 551. d.
Joannes, 648. d. Propheta, 662. a.
ἐν ἀποκαλύψει, 667. b.
ἐν τῇ ἐπιστολῇ, 439. b.
ἐν τῇ μείζονι ἐπιστολῇ, 389. b.
Jobas seu Juba περὶ Ἀσσυρίων γραφων. 329. b.
Jon Chius, ἐν τοῖς Τριγάμμοις, 333. a.
Jophon Comicus, ἐν Αὐλῳδοῖς Σατύροις, 280. d.
Josephus (Fl.) Judæus, ὁ τὰς Ἰουδαϊκὰς σωτάξας ἱστορίας, 341 b.
Irene Crarini filia pictrix, 523. b.
Ischomachus, 761. a.
Isidorus, 31. c. ὁ Βασιλείδου υἱὸς ἅμα καὶ μαθητὴς, ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Προφήτου Παρχῶν ἐξηγητικῶν, 641. c.
—— ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς αὐτῆς συντάξεως. 641. d.
—— ἐν τῷ περὶ προσφυοῦς ψυχῆς, 409. b.
—— ἐν τοῖς Ηθικοῖς, 427. a.
Isocrates, 625. b. 626. b.
—— ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ. 580. d.
Ister ἐν τῷ περὶ τὰ Αἰγυπτίων ἀποικίας, 322. c.
—— ἐν τῷ περὶ ἰδιότητος ἄθλων, 447. c.
Italica Sibylla, 323. d.
Julius Casianus, ἐν τῷ περὶ Ἐγκρατείας ἢ περὶ εὐνουχίας, 465. b. c.
—— 466. d. 469. d.

L.

Laetus ἐν τοῖς Φοινικικοῖς. 326. a. apud Tatianum male scribitur Chætus.
Lajus κατὰ τὴν Τραγῳδίαν, 388. b.
Lamia Sidonia, 304. c.
Lampas, 761. a.
Laocoon, 334. c.
Lasus Hermioneus, 308. c.
Lasthenia Arcadia, 523. a.
Leander, 300. d.
Leandrius, 29. b. 629. a.
Leo ὁ τὰ περὶ τῶν κατ' Αἴγυπτον Θεῶν πραγματευσάμενος, 322. d.
Leonides Alexandri Pædagogus, 109. b.
Lesches Lesbius, 333. a. b.
Leucimus, 416. d.
Leucippus, 301. d. Milesius, 43. d.
Levis, 502. c. Λεββαῖος Dodwellus legit pag. 44. in Irenæum.
Linus, 299. b. 575. a Præceptor Herculis, 323. b.
—— Citharoedus, 281. a.
Lucas ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων, 383. b.
Lycon 301. b.
Lycophronis Alexandra, 571. c.
Lycurgus, 67. d. 309. b. 323. b. 336. b. 349. b. 327. a. 328. a. b. 351. d
Lycus Peripateticus, 416. d.
Lynceus, 321. c.
Lyricus Vates, 597. c. 613. c.
Lysias, ἐν τοῖς Ὀρφανικοῖς, 626. c.

M.

Macetis Sibylla, 333. d.

Man-

Manto, 333. d. Thebis, 334. d.
Mantus in Pamphilia Vates, 334. d.
Marcio, 433. d. 434. b. d. 435. a. Ponticus 436. 469. d. 492. c. 500. c. 546. b. 762. d. 764. d. 765. b.
Marcioniſtæ, 377. a. 431. b. d. 432. a.
Matthæus, 502. c.
Matthias. 436. d. 488. a. Apoſtolus, 748. c.
—— ἐν ταῖς Παραδόσεσι τῶν Ἑβραίων, 380. a.
Megaſthenes, ἐν τῇ ζ΄ τῶν Ἰνδικῶν, 305 d.
Melanippides Lyricus, 602. d.
Meleſagoras, 629. a.
Melitus 505. d.
Menagyrtes, 14. d.
Menander 45. b. 625. a. 713. d. 716. b. Pergamenus, 326. a.
—— Comicus, 217. c. 421. a. 422. c. d. 550. c. 605. c. 606. a. 610. c. d. 620. a.
—— ἐν τῷ Δεισιδαίμονι, 712. b.
—— ἐν Ἡνιόχῳ, ἐποβολιμαίῳ δράματι, 49. b.
ἐν Ἱερείᾳ τῷ δράματι, 49. c.
ἐν Πωλουμέναις, 622. c.
ἐν Ῥαπιζομένῃ, 84. b.
Mendeſius, vid. Ptolemæus Mendeſ.
Menecrates Medicus, 36. a.
Menexene filia Diodori, Dialectica, 523. a.
Metrodorus 643. c. Chius, 43. d. Democriti auditor, 301. d. Epicureus, 614. b.
—— ἐν τῷ περὶ τὸ μείζονα εἶναι τὴν παρ' ἡμᾶς αἰτίαν πρὸς εὐδαιμονίαν τὴν ἐκ τῶν πραγμάτων, 417. c.
Miletus, 203. a.
Minoes, 349. b. 351. d.
Mneſiphilus, 302. b.
Monimus ἐν τῇ τῶν θαυμασίων Συναγωγῇ, 27. b.
Mopſus 334. a Apollinis filius, Vates, ibid. d.
ejus Μαντική, 333. d.
Moſchion Comicus, 623. c.
Moſis vita enarratur, 342. ſqq.
Muſæus, 321. d. 323. b. 575. a. 618. d. 624. a. Poeta, 628. d.
περὶ Θεσπρωτῶν, 628. b.
ejus Reſponſa, 332. d.
Myia Theanûs filia, Pythagorea, 522 d. Poetria, 523. b.
Myrſilus Lesbius, 20. a.
Myſo Cæneus, 299. d.
Myſtæ, 285 c. 343. c. 344. a. 406. a. 560. d.

N.

Nauſiphanes, 417. a. Pyrrhonis auditor, 301. d.
Nauſithous Philippi Pædagogus, 109. b.
Nazaratus Aſſyrius, 304. b.
Neanthes, 300. d. Cyzicenus, 569. b.
Neobe, 321. b.
Nicagoras, 36. b.
Nicander, 33. d. Poeta, 25. a.
Nicanor Cyprius, 15. a.

Nicias Caryſtius, 333. d.
—— ἐν τῷ πρὸς Λυσίαν ὑπὲρ Καλαθήκης, 626. b.
Nicolaus, 411. c. 436. b. c.
Nicoſtratus Comicus, 209. d.
Numa Rex Romanorum. Pythagoreus, 304. d. 548. d.
Numenius ὁ Πυθαγόρειος Φιλόσοφος, 342. c.
Nymphodorus, ἐν Νομίμοις Βαρβαρικοῖς, 43. a.
—— Amphipolitanus ἐν τρίτῳ νομίμων Ἀσίας, 322. d.

O.

Odryſæ, 303. b.
Oenon, 334. c.
Olympicus, ἐν Σαμιακοῖς, 30. c.
Olympus Mileſius τὴν Λύδιον ἁρμονίαν ἐφιλοτέχνησεν, 307. c.
Onomacritus Athenienſis, 332. d. 333. a. 334. c.
Ophiani, 765. c.
Oracula, 348. c. 611. b.
Orator Athenienſis, 50. c.
Orontopagas Tribunus Militum, 567. d.
Orpheus, 299. 433. a. 575. a. 569. a. b. 604. c. 607. a. b. c. d. 608. b. d. 609. b. 610. a. 611. c. 618. d. 624. a. c. 629. b. Thracius Sophiſta, 1. a. myſterii Poëta. 11. d. 13. c. Oeagri filius, 48. c. d. 299. b. Muſæi diſcipulus, 332. d. Vates 334. d. Thracius, 302. c. 321. d. 323. b. c. 568. Theologus, 585. c. d.
—— ἐκ τῶν Διονύσου ἀφανισμῶν, 628. c. ἐν τῇ Θεογονίᾳ, 628. c.
ejus Crateres, ἡ εἰς ᾅδου κατάβασις, Ἱερὸς λόγος, Πέπλος, τὰ Φυσικά, 333. a.

P.

Panætius, 416. b.
Pantaclea Diodori filia, Dialectica 523. a.
Pantænus, 808. Πανταῖνος ὃν ἡμῶν ἔλεγεν.
Panyaſis, 22. d. 23. b. 622. a.
—— Halicarnaſſeus, 628. b.
Parchor Propheta, 641. c.
Parmenides Eleates, 42. c. 613. d. auditor Xenophanis, 301. d. Magnus, 576. b. 602. d.
—— ἐν τῷ αὐτοῦ ποιήματι, 552. c.
Patrocles Thurius, 19. a.
Paulus, 648. d. uxoratus, 448. b.
—— ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς 645. c. Γαλάταις ἐπιστέλλων, 468. b. τοῖς Ἑβραίοις, 645. d. ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους, 499. c. τοῖς Κολασσαεῦσι, 277. b. 499. d. 576. c. 645. d. ἐν τῇ πρώτῃ τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ. 96. d. 112. d. 420. d. 468. b. 750. a. ἐν τῇ δευτέρᾳ, 514. a. 586 c. ἐν τῇ πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῇ. 372. b. 419. c. 442. a. 457.

457. b. c. 477. c. 532. c. 558. b.
ἐν τῇ ἑτέρᾳ πρὸς Τιμόθεον. 448. c.
ἐν τῇ πρὸς Τίτον ἐπιστολῇ, 299. c. 525. a.
Perdix caupo, 761. a.
Periander Corinthius, 299. c. 300. c.
Pericles, 523. b.
Peripatetici, 44. a. 374. c. 421. d. 540. a. 575. d.
Petrus 644. a. 648. d. 736. b. uxoratus, 448. b.
—— ἐν τῇ ἐπιστολῇ, 473. b.
ἐν τῇ Ἀποκαλύψει, 806. d. 807. c. d.
ἐν τῷ Κυρύγματι, 357. d. 390. a. 809. b.
—— περὶ τῶν Ἀποστόλων, 678. a.
ἐν ταῖς Πράξεσιν, 646. b.
Phanias 333. a. 347. a.
Phanocles ἐν ἔρωσιν ἢ Καλοῖς 24. b. 627. c.
Phanothea, 309. c.
Phemius, 332. d.
Phemonoë Delphis, 323. b. 334. d.
Pherecrates Comicus ἐν Αὐτομόλοις 716. a.
Pherecydes Syrus, 299. d. 300. d. 323. b. 567. c. 621. a. 643. c.
ejus Θεολογία, 571. c. 642. a.
Philemon Comicus, 252. c. 609. d. 627. c. 712. d.
—— ἐν Συνεφήβῳ, 209. b.
ἐν Ὑποβολιμαίῳ, 628. d.
Philinus, 626. b.
Philippus Apostolus, 436. b. 502. c. uxoratus, 448. b.
Philistus, 620. d.
Philo 284. c. 337. d.
—— ἐν τῷ Μωυσέως βίῳ, 343. d.
Philo Pythagoreus, 305. d. 403. d.
Philo ὁ Δαφνεκτικὸς ἐν τῷ Μενεξένῳ, 523. a.
Philochorus, 18. d. 30. d. 326. d. 629. a.
—— ἐν τῷ πρώτῳ περὶ μαντικῆς 334. d.
Philolaus Pythagoreus, 433. a.
Philosophus quidam, 405. d.
Philostephanus, 38. c. 308. a.
—— ἐν τῷ περὶ Κύπρου, 38. d.
Philydeus Comicus, 569. b.
Phocylides, 609. c.
Phœnix Achillis Pædagogus, 109. b
Phormio Lacon, 334. a.
Phoroneus, 67. d. 321. b.
Phoronis Poema, 321. a. 348. d.
Phrygum hæresis, 765. c.
Phyto Sibylla, 333. d.
Pindarus, 262. b. 356. c. 494. a. 596. c. 613. c. Bœotius, 18. c. 252. b. 323. a. 367. a. Lyricus, 610. a. Pythagoreus, 598. b. Thebanus, 308. d. 319. d.
—— περὶ τῶν ἐν Ἐλευσῖνι Μυστηρίων, 433. b.
Pisander Camireus, 628. b.
Pisini Lindii Ἡράκλεια. 628. b.
Pittacus, 300. c. Mitylenæus, 299. b.
Plato Comicus, 628. d.
—— ἐν ταῖς Ἑορταῖς, 718. a.
Plato Philosophus, 44. d. 45. a. c. 46. a. 116. a. 124. c. 150. a. b. 160. d. 191. b. 192. a. 244. c. 289. b. 290.

b. 290. d. 295. c. 299. d. 300. a. 301. b. 303. a. b. c. 315. c. 338. c. 342. b. 349. b. d. 351. d. 354. b. 355. c. 365. a. 366. b. 368. c. 369. a. b. 403. d. 407. a. 417. c. d 418. a. 421. c. 423. a. 428. c. 431. b. 434. d. 466. a. 485. a. 488. d. 523. a. 536. d. 543. c. 549. d. 554. a. 555. c. 560. a. 562. c. 575. a 579. a. d. 583. c. d. 584. c. d. 585. b. 586. a. 589. c. 590. d. 592. b. d. 593. d. 594. b. 595. c. d 596. d. 599. a. 603. d. 611. d. 613. b. 614. b. 623. a. 625. a. 626. a. 627. b. c. 629. b. 643. c. 675. a. 697. c. 761. a. 774. a. b.

Plato ἐν τῷ Ἀλκιβιάδῃ, 368. c.
ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ, 575. d.
ἐν Γοργίᾳ, 434. c. 575. c.
ἐν τῷ Δημοδόκῳ, εἰ δὴ Πλάτωνος τὸ σύγγραμμα, 315. d.
ἐν τῇ Ἐπινομίδι, 349. d. 434. c. 548. b.
ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς, 579. a.
ἐν τῇ μεγάλῃ ἐπιστολῇ, 585. c.
ἐν τῇ πρὸς Ἔρασον καὶ Κορίσκον ἐπιστολῇ, 598. c.
ἐν Θεαιτήτῳ, 294. a. 380. a. 418. d. 537. a. 552. c. 595. b. 596. b.
ἐν Κρατύλῳ, 339. a. 433. a.
ἐν τῷ Κρίτωνι, 552. a.
ἐν τῷ Λυσίᾳ, 594. b. c.
ἐν τῷ Μένωνι, 588. c. d.
ἐν τοῖς Νόμοις, 274. b. 366. b. 418. b. 434. c.
περὶ Ποιητικῆς γράφει 698. a.
ἐν Πολιτείᾳ, 350. a. 430. d. 493. a. 575. c. 584. c. 605. a. 628. a.
ἐν τῷ πρώτῳ τῆ Πολιτείας, 433. d.
ἐν τῷ δευτέρῳ — 579. d. 601. a.
ἐν τῷ τρίτῳ — 481. d.
ἐν τῷ ε — 315. d. 481. a.
ἐν τῷ ἑβδόμῳ — 599. d.
ἐν τῷ δεκάτῳ — 589. d. 600. a.
ἐν τῷ τελευταίῳ — 592. a.
ἐν τῷ Πολιτικῷ, 293. d. 354. c. 356. d. 366. c. d. 368. d.
ἐν Πρωταγόρᾳ, 575. c. 595. b.
ἐν τῷ Σοφιστῇ, 537. a. 603. a.
ἐν τῷ Συμποσίῳ, 302. d. 552. b.
ἐν τῷ Τιμαίῳ, 303. d. 321. b. 586. b. 589. a. 591. c. 594. c. 598. d.
ἐν Φαίδρῳ, 189. d. 303. c. 368. a. 552. a. 553. a. 593. a. 594. b. 595. b.
ἐν τῷ Φαίδωνι, 302. d. 433. b. c. 434. a. 492. a. 532. b. 575. c.
ἐν Φιλήβῳ, 197. a.
ἐν τῷ χαρμιδῃ, 303. c.
ἐν τῷ περὶ ψυχῆς, 303. d. 572. d.

Plato-

Platonici, 384. c. 590. d. 629. b.

Poeta Anonymus, 11. c. 15. d 26. c. 28. a. 29. d. 37. a. 46. b. 63. d. 70. b. 71. c. 74. a. 101. b. 106. c. 107. a. 154. a. 155. d. 168. a. b. 169. b. 195. d. 202. a. 204. c. 222. a. 227. b. d. 238. a. b c. 258. c. 265. c. 280. b. 315. a. 414. b. 423. b. 424. b. 432. c. 435. d. 443. c. 479. a. 496. b. 499. a. 531. b. 539. c. 541 d. 553. c. 558. d. 560. c. 576. a. 589. b. 610. c. 685. c. 712. a. 719. b.

—— ὁ τὴν Δαναΐδα πεποιηκώς, 522. c.

ὁ τὴν Εὐρωπίαν ποιήσας, 349. a.

ὁ τὴν Φορωνίδα —— 348. d.

Poetæ, 368. c. 543. d. 578. d.

Polemo, 23. a. 24. c. 25. c. 301. b. Xenocratis familiaris, 419. a.

—— ἐν τινι ἐπιςολῇ, 31. a.

ἐν τοῖς περὶ τοῦ κατὰ φύσιν βίου συντάγμασι, 717. d.

Polemo, ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν πρὸς Τίμαιον, 30. c.

Polyaratus Thasius, 334. a.

Polybus Medicus, ἐν τῷ περὶ οκταμήνων, 683. b.

Polyidus, 334. a.

Posidippus, 623. a.

—— ἐν τῷ περὶ Κνίδου, 35. c. 38. c.

Posidonius, 416. b.

Postumus Romanus, 496. d.

Praxiphanes Mitylenæus, 309. a.

Prodicus, 762. d. Samius, 333. a. Chius, 561. a.

ejus αἵρεσις, 722. d.

asseclæ, 438. b.

—— βίβλους ἀποκρύφους τ' ἀνδρὸς τοῦδε (sc. Zoroastris) αὐχοῦσι κεκτῆσθαι, 304. b.

Protagoras, 647. a. Abderitanus, auditor Democriti, 301. d.

Ptolemæus, ὁ τοῦ Ἀγησάρχου, ἐν τῷ ά τῶν περὶ τὸν Φιλοπάτορα, 29. c.

Ptolemæus Mendesius, ἐν τοῖς χρόνοις, 320. c.

Pyrrho, 761. a. Anaxarchi discipulus, 301. d.

Pyrrhonii, 777. a.

Pythagoras Samius, 131. b. 274. c. 294. c. 300. c. d. 302 b c. 303. c. 304. b. 323. b. 332 a. 333. a. 334. a. 342. c. 394. c. 400. a. 417. a. 434. c. 477. c. 535. c. 559. a. c. 560. a. c. 561. b. 565. d. 575. c. d. 590. c. 591. c. 596. d. 805. d.

Pythagoreus, ἐν τῷ Πλάτωνος πολιτικῷ, 293. d.

Pythagorei, 47. c. 145. c. 369. c. 409. c. 431. b. 435. c. 532.

b. 543. a. 571. b. 575. a. 580. a. 593. c. 614. c. 683. c.
Pythagorica Symbola, 350. c. 559. b.
Pythia, 300. a. 476. b. 680. c.
Pythocles, ἐν τρίτῳ περὶ ὁμονοίας, 27. c.
—— Samius, ἐν τετάρτῳ Ἰταλικῶν, 334. d.

S.

Samia Sibylla, 333. d.
Samius, 558. c.
Sappho, 181. c. 523. b.
Sarapion, ἐν τοῖς Ἔπεσι, 304. c.
Sarmanæ, 305. b. quos Germanas vocat Strabo. Γερμάνιοι Herodoto memorantur p. 27. ed. Gr.
Scamo seu Scamnon Mitylenæus, 308. a.
Scriptores rerum Atticarum, 321. d.
—— Britannicarum, 632. b.
—— Persicarum, 632. b.
Sechnuphis Heliopolitanus, Platonis Magister, 303. c.
Seleucus Mathematicus, 685. c.
Semanæi Bactrorum, 305. a.
Sibylla, 17. b. 32. d. 33. a. 41. b. 50. d. 223. a. 304. c. 323. c. 333. d. 432. c. 601. c. 604. b.
Sicinnus Themistoclis liberorum Pædagogus, 109. c.
Simmias Rhodius, 569. d.
Simon, 761. 764. d.
Simonides, 333. b. 383. b. 483. c. 493. d. 622. d.
—— ἐν τοῖς Ἰάμβοις, 177. b.
Sisarion Icarius, 308. d.
Socrates, 46. d. 301. a. b. 311. a. 315. c. 412. d. 417. d. 434. c. 478. b. 523. b. 537. a. 552. a. 553. d. 580. a. 592. c. 594. b. 595. b. 596. d.
—— Athenienſis ἐν τῷ Θεάγει, 334. a. (apud Platon.)
Solon, 28. b. c. 67. d. Athenienſis, 280. b. 299. b. 300. b. c. 302. b. 323. b. 432. d. 587. a. 610. b. 620. c. 621. d.
ejus Ἐλεγεῖαι, 600. a. 685. d.
Sonches Archi-Propheta Ægyptius, 303. c.
Sophistæ, 280. a. d. 361. d. 730. c. 755. d.
Sophocles, 18. a. 388. b. c. 476. d. 484. a. 550. c. 602. c. d. 603. b. Sophili filius 48. a. 57. d. 181. c. 244. b. Tragicus 422. d. 575. b. 609 d.
—— ἐν τῷ Αἴαντι τῷ μαστιγοφόρῳ, 602. b. ἐξ Ἀλευάδων, 621. c.
ἐν τῇ Ἀντιγόνῃ, 624. b. 625. d.
ἐκ τῆς Ἐριφύλης, 621. b.

ἐξ Ἱππόνα, 621. c.
ἐν Μίνῳ, 621. c.
ἐν τῷ Πηλεῖ, 625. d.
Sophocles Junior, 19. a.
Sosibius, 23. b. 24. c.
—— Lacon, ἐν χρόνων ἀναγραφῇ, 327. c.
Sotades Byzantinus, 300. c.
Speusippus, 301. b.
—— ἐν τῷ πρὸς Κλεοφῶντα πρώτῳ, 367. a.
ὁ Πλάτωνος ἀδελφιδῆς, 418. d.
Staphylus, 24. b.
Stasinus, 625. c.
Stesichorus Himeræus, 308. c.
Stoici, 44. a. 136. b. 191. c. 295. c. 367. b. 384. c. 404. a. 416. c. 421. c. 482. a. 485. a. 543. d. 549. d. 574. b. 591. a. c. 593. a. 594. b. 595. b. c. 599. d. 629. b. 720. d. 735. a. 770. b. 774. a. b.
Strato, ἐν τῷ περὶ Εὑρημάτων, 300. b. 301. b. 308. a.
Stratodemus Thegeata, 300. b.

T.

Taraxandra Sibylla, 333. d.
Tatianus, 465. c. 806. b.
—— ἐν τῷ πρὸς Ἕλληνας, 320. b. d.
—— Syrus ἐν τῷ περὶ ξ καὶ τὸν Σωτῆρα καθαρισμῦ, 460. a. d.
Telenus Κυκλώπων μάντις, 334. c.
Telesilla Poetria, 522. b. 523. b.
Telmessus vates in Caria, 334. c.
Terpander Antissæus, 308. c.
——, 2. d. 333. a. b. 658. d.
Terpsichorx ἀοιδαί, 555. d.
Thales, 643. c. Milesius, 42 c. 296. b. 299. b. 300. a. b. c. d. 301. a. 302. a. Phœnix 302. c. 332. a. 364. c. 594. d.
Theano Crotoniatis, 309. c.
—— Pythagorica, 492. a. 522. c.
Thearides ἐν τῷ περὶ Φύσεως, 611. c.
Themis una ex Titanidibus, 309. c.
Themisto Zoili filia, 522. d.
Themistocles Μνησιφίλῳ συνέτριψεν, 302. b.
Theoclymenus vates in Cephalenia, 334. c.
Theocritus Sophista, 61. c.

Theodades, 764. d.
Theodectes Tragicus, 623. c.
Theodorus Cyrenæus, 15. a.
Theodotus Pythagoreus, 496. d.
Theodotus, 793. b. bis. 794. b. d. 795. a.
Theognis, 432. c. 572. b. 620. a. c. 622. a. 625. b. 766. c.
—— Megarensis, 483. c.
Theognis Diodori filia, Dialectica, 523. a.
—— ἐν τῇ Ὠδῇ. 572. c.
Theophrastus, 301. b. 362. d. 643. b. 697. d.
Eresius ὁ Ἀριστέλους γνώριμος, 44. b. 308. a.
ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν Φυσικῶν αἰτίων, 435. d.
Theopompus, 269. a. 300. d. 334. d. 625. d. 626. d.
Thespis Athenienſis, 308. d.
—— Tragicus, 570. c.
Thesprotis Sibylla, 333. d.
Theſſala Sibylla, 333. d.
Thomas, 502. c.
Thraſyllus, 335. d.
Thraſymachus, ἐν τῷ ὑπὲρ Λαρισσαίων, 624. c.
Thucydides, ἐν ταῖς Ἱστορίαις, 620. c. 626. a.
Timæus, 269. a. 301. c. 334. d. 337. a. 350. a.
Timæus Locrus, ἐν τῷ Φυσικῷ γράμματι, 604. a.
Timo ἐν τοῖς Σίλλοις. 301. a.
Timo Phliaſius, 550. d.
Timocles Comicus, 476. d.
Timotheus Mileſius, 308. d.
Timotheus Pergamenus, ἐν τῷ περὶ τῶν φιλοσόφων ἀνδρείας, 496. d.
Timoxenus Corcyreus, 333. d.
Tireſias vates, 74. c. 334. b.
Titanomachia, 306. b.
Tragici, 406. c. 423. d.
Tragœdia, 290. b. c. 334. c. 435. a. b. c. 493. d. 563. d. 606. d. 607. a.
—— Oreſte, 714. a.
—— ἐπὶ ᾠδῇ, 413. d.
Triopas Iſidi συγχρονεῖ, 321. b. 322. c.

V.

Valentiniani, 363. a. 426. a. 438. b. 765. b. 792. b. c. 793. a. 795. c.
Valentinus, 469. d. 502. b. 546. a. 764 d. 790. b. 792. b. 793. b. 794. c.

—— πρός τινας ἐπιστέλλων περὶ τῶν προσαρξημάτων, 409. c.
ἐν τῇ περὶ φίλων ὁμιλίᾳ, 641. b.
ἔν τινι ὁμιλίᾳ, 509. b.
ἔν τινι ἐπιστολῇ, 375. d.
ἐν τῇ πρὸς Ἀγαθόποδα ἐπιστολῇ, 450. d.

X.

Xanthus Lydius, 333. b.
—— ἐν τοῖς ἐπιγραφομένοις Μαγικοῖς, 431. a.
Xenocrates, 301. b. 697. d. (male Carthaginiensis, 44. a. 590. c.) Chalcedonensis, 419. a. 604. c.
—— ἰδία πραγματευόμενος περὶ τὰ ἄπορα τῶν ζώων ἱστορῆς, 717. d.
ἐν τῷ περὶ Φρονήσεως, 369. c.
Xenophanes, 300. c. 302. a. 711. b.
—— Colophonius, 301. c. 601. c.
Xenophon, 406. d. 624. b. 625. c.
Athenienſis, 46. d. 601. b.
Xiphodres, 567. d.

Z.

Zaleucus Locrus, 309. a. 352. a.
Zamolxis Heros τῶν Πυθαγόρᾳ γνωρίμων. 497. b.
Zeno, 414. b. 643. b. 697. d. Parmenidis auditor, 301. d.
Eleates, 496. c. 575. b.
Zeno Citticus, 253. b.
Cratetis diſcipulus, 301. c.
Stoicus, 413. a. 416. a. 594 b. 584. c.
Zeno Myndius, 29. c.
Zethus Muſices inventor, 323. b.
Zopyrus Heracleota, 333. a.
—— Thrax Alcibiadis Pædagogus 109. b.
Zoroaſter, Medus, 304. a. Herus Armenius, genere Pamphilius, qui eſt Zoroaſter, 598. d. 599. a.

XXIII. ἘΚ ΤΩ̃Ν ΘΕΟΔΌΤΟΥ.

Καὶ τῆς ἀνατολικῆς καλουμένης διδασκαλίας κατὰ τοὺς ΟΥΑΛΕΝΤΙΝΟΥ Χρόνους Ἐπιτομαί.

I.

Cuncta hæc Valentiniani erroris, amissa CHRISTI sapientia.

Πάτερ, φησὶ, παρατίθεμαί σοι εἰς χεῖρας τὸ πνεῦμα μου. Ὃ προέβαλε, φησὶ, σαρκίον τῷ λόγῳ ἡ σοφία, τὸ πνευματικὸν πέρμα. τοῦτο στολισάμενος κατῆλθεν ὁ Σωτὴρ. Ὅθεν ἐν τῷ πάθει τὴν σοφίαν παρατίθεται τῷ πατρὶ, ἵνα αὐτὴν ἀπολάβῃ παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ μὴ κατασχεθῇ ἐνταῦθα ὑπὸ τῶν στερίσκειν δυναμένων. Οὕτως πᾶν πνευματικὸν πέρμα τοὺς ἐκλεκτοὺς διὰ τῆς προειρημένης φωνῆς παρατίθεται, τὸ ἐκλεκτὸν πέρμα φαμὲν, καὶ πινθῆρα ζωοποιούμενον ὑπὸ τοῦ λόγου, καὶ κόρην ὀφθαλμοῦ, καὶ κόκκον σινάπεως, καὶ ζύμην, τὰ δόξαντα καταδιῃρῆσθαι γένη ἑνοποιοῦσα εἰς πίστιν.

Valentinianorum nugæ.

2. Οἱ δ' ἀπὸ Οὐαλεντίνου πλασθέντος, φασὶ τοῦ ψυχικοῦ σώματος τῇ ἐκλεκτῇ οὔσῃ ἐν ὕπνῳ ἐντεθῆναι ὑπὸ τοῦ λόγου πέρμα ἀῤῥενικὸν ὅπερ ἔστιν ἀπόῤῥοια τοῦ ἀγγελικοῦ, ἵνα μὴ ὑστέρημα ᾖ. Καὶ τοῦτο ἐζύμωσεν τὰ δόξαντα καταδιῃρῆσθαι, ἑνοποιοῦν τὴν ψυχὴν καὶ τὴν σάρκα, ἃ καὶ ἐν μερισμῷ ὑπὸ τῆς σοφίας προνηέχθη. Ὕπνος δὲ Ἀδὰμ ἦν λήθη τῆς ψυχῆς ἣν συνεῖχε, μὴ διαλυθῆναι, ὥσπερ τὸ πνευματικὸν ὅπερ ἐνέθηκεν τῇ ψυχῇ ὁ σωτήρ. Τὸ πέρμα ἀπόῤῥοια ἦν τοῦ ἄῤῥενος καὶ ἀγγελικοῦ, διὰ τοῦτο λέγει ὁ Σωτήρ, σώζου σὺ καὶ ἡ ψυχή σου.

3. Ἐλθὼν οὖν ὁ Σωτὴρ τὴν ψυχὴν ἐξύπνισεν, ἐξῆψεν δὲ τὸν πινθῆρα. Δύναμις γὰρ οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου. Διὰ τοῦτο εἴρηκεν. Λαμψάτω τὸ φῶς ἡμῶν ἔμπροσθεν ἀνθρώπων. Καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐμφυσῶν τὸ πνεῦμα τοῖς Ἀποστόλοις, τὸν μὲν χοῦν κατάπερ τέφραν ἀπεφύσα καὶ ἐχώριζεν. Ἐξήπτε δὲ τὸν πινθῆρα καὶ ἐζωοποίει.

Incarnationis humilitas.

4. Ὁ Κύριος διὰ πολλὴν ταπεινοφροσύνην οὐχ ὡς ἄγγελος ὤφθη, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος. Καὶ ὅτε ἐν δόξῃ ὤφθη τοῖς Ἀποστόλοις

EXCERPTA THEODOTI PRIORA,

atque ex Orientali ita dicta Doctrina

temporibus VALENTINI, Epitomæ.

Interprete FRANCISCO COMBEFIS,

Cujus versio nunc demum videt lucem, descripta ex Avtographo ejus, quod servatur Parisiis in Bibl. P. P. Dominicanorum, via ad S. Honoratum.

I.

Pater, inquit, *in manus tuas commendo Spiritum meum.* Quam, inquit, Sapientia carnem produxit, h. e. semen spiritale, hanc Salvator indutus descendit. Quamobrem in passione Sapientiam commendat Patri, ut à Patre eam recipiat, nec in terra detineatur ab his, qui privationem ac defectum ingenerare possunt. In hunc modum omne spiritale semen, i. e. electos commendat eâ quam diximus voce. *Electum* autem *semen* vocamus & *scintillam* à verbo vivificandam, & *pupillam oculi*, & *granum sinapi*, & *fermentum*: genera scilicet quæ ex adverso divisa videantur, fidei tamen communione unita. 1. Petr. 2, 9. Es. 42, 3. Deut. 32, 10. Matth. 13, 31. & 33.

2. Valentiniani autem ajunt formato corpore animali Electæ animæ somnum dormienti semen virile à Verbo insatum esse, quod Angelici defluxio est, ne privatio ac defectus esset. Hocque adeo quæ divisa viderentur fermentasse, in unum cogente animam & corpus quæ & divisa, Sapientiâ autore condita fuissent. Somnus vero Adamo fuit oblivio animæ quam continebat ne dissolveretur, velut Spiritale quod Salvator indidit animæ. Semen defluxio erat masculi & Angelici, idcirco dicit Salvator: *Salvare tu & anima tua.* Gen. 19, 17.

3. Veniens igitur Salvator animum è somno excitavit ac *scintillam* accendit. *Ejus* namq; *sermones virtus sunt.* Idcirco, ait *luceat lux vestra coram hominibus*, Post etiam resurrectionem insufflando Spiritum Apostolis, pulverem quidem quasi favillam exsufflabat ac separabat, scintillam vero accendebat & vivificabat. Joh. 6, 63. Matth. 5, 16. Joh. 20, 22.

4. Dominus præ multa humilitate sensusque modestia non Angeli sed hominis apparuit specie. Cumque adeo in monte se Apostolis in Majestate conspicuum fecit, non sui causa fecit ut se Matth. 17. osten-

Transformatio Ecclesiæ causa.

λοις ἐπὶ τοῦ ὄρους οὐ δι' ἑαυτὸν ἐποίησεν δεικνὺς ἑαυτὸν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκκλησίαν, ἥτις ἐστὶ τὸ γένος ἐκλεκτὸν, ἵνα μάθῃ τὴν προκοπὴν αὐτοῦ μετὰ τὴν τῆς σαρκὸς ἔξοδον. Αὐτὸς γὰρ καὶ τὸ ἄνω φῶς ἦν καὶ ἔστι τὸ ἐπιφανὲν ἐν σαρκὶ, καὶ τὸ ἐνταῦθα ὀφθὲν οὐχ ὕστερον τοῦ ἄνω, οὐδὲ διεκέκοπτο ἢ ἄνωθεν μετέστη δεῦρο, τόπον ἐκ τόπου ἀμεῖβον, ὡς τὸν μὲν ἐπιλαβεῖν, τὸν δὲ ἀπολιπεῖν, ἀλλ' ἦν τὸ πάντη ὂν καὶ παρὰ τῷ πατρὶ κἀνταῦθα, δύναμις γὰρ ἦν τοῦ Πατρός. Ἄλλως τε ἐχρῆν κἀκεῖνον πληρωθῆναι τὸν λόγον τοῦ Σωτῆρος ὃν εἶπεν. Εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, ὃ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου. ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐν δόξῃ. Εἶδον οὖν καὶ ἐκοιμήθησαν ὅ, τε Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης.

5. Πῶς οὖν τὴν μὲν ὄψιν τὴν φωτεινὴν ἰδόντες οὐκ ἐξεπλάγησαν, τὴν δὲ φωνὴν ἀκούσαντες ἔπεσον ἐπὶ τὴν γῆν; Ὅτι ὦτα* τυγχάνει ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ παρὰ δόξαν φωνὴ μᾶλλον ἐκπλήσσει. Ὁ δὲ Ἰωάννες ὁ βαπτιστὴς τῆς φωνῆς ἀκούσας οὐκ ἐφοβήθη, ὡς ἂν πνεύματι ἀκούσας συνήθει τῆς ταύτης φωνῆς.

Cur celata transformationis gloria

καθὸ δὲ ἄνθρωπός ἐστι μόνον ἀκούσας, κατεπλάγη. Διὸ καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Σωτήρ, μηδενὶ εἴπητε ὃ ἴδετε. Καίτοι οὐδὲ σαρκικοῖς ὀφθαλμοῖς τὸ φῶς ἑωράκεισαν, οὐδὲν γὰρ συγγενὲς καὶ οἰκεῖον ἐκείνῳ τῷ φωτὶ, καὶ ἡ βούλησις τοῦ Σωτῆρος ἐνεδυνάμωσεν τὴν σάρκα εἰς τὸ θεάσασθαι· ἄλλως τε καὶ ὃ ἡ ψυχὴ εἶδεν, μετέδωκεν κοινωνούσῃ τῇ σαρκὶ συμπεπλέχθαι αὐτῇ. Τὸ δὲ μηδενὶ εἴπητε, ἵνα μὴ ὅ ἐστιν ὁ Κύριος νοήσαντες ἀπόσχωνται τοῦ ἐπιβάλλειν τῷ Κυρίῳ τὰς χεῖρας, καὶ ἀτελὴς ἡ Οἰκονομία γένηται, καὶ ὁ Θάνατος ἀπόσχηται τοῦ Κυρίου, ὡς μάτην πειράζων ἐπὶ ἀνηνύτῳ. Καὶ ἔτι ἡ μὲν ἐν τῷ ὄρει φωνὴ τοῖς ἤδη συνιοῦσιν ἐκλεκτοῖς ἐγένετο, διὸ καὶ ἐθαύμασαν μαρτυρουμένου τοῦ πιστευομένου. Ἡ δὲ ἐπὶ τῷ ποταμῷ, τοῖς μέλλουσι πιστεύειν διὸ καὶ ἠμελήθη ἡ φωνὴ, αὐτοῖς προκατεχομένοις ἐπὶ τῇ των νομοδιδασκάλων ἀγωγῇ.

Valentinianorum portenta ac deliria.

6. Τὸ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος) οἱ ἀπὸ Οὐαλεντίνου οὕτως ἐκδέχονται, ἀρχὴν γὰρ τὸν μονογενῆ λέγουσιν, ὃν καὶ Θεὸν προσαγορεύεσθαι, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς ἄντικρυς Θεὸν αὐτὸν δηλοῖ λέγων. Ὁ μονογενὴς Θεὸς** ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο. Τὸν δὲ Λόγον τὸν ἐν τῇ ἀρχῇ, τοῦτον τὸν ἐν τῷ μονογενεῖ, ἐν τῷ νῷ καὶ τῇ ἀληθείᾳ μηνύει τὸν Χριστὸν τὸν Λόγον

* Est tristissima Herodoti sententia lib. I. sub init.

** In hodiernis Codd. Græcis Evangelii Johannis est υἱὸς. Sed Θεὸς legit etiam Origenes 2. contra Cels. p. 104. & Syrus interpres. Glemens vero noster libro quis dives salvetur p. 76. ὁ μονογενὴς υἱὸς Θεὸς. Pers. & Æthiop. transferunt ac si legissent μονογενὴς Θεοῦ.

ostentaret, sed propter Ecclesiam, quæ est *genus electum*, ut 1. Petr. 2. 9. post excessum ejus è carne profectum cognosceret. Ipse enim & in cœlis lumen erat, atque est quod apparuit in carne, & in terris visum est: Non illo posterius quod in cœlo, autve divisum eâ ratione, quod è cœlis translatum est, quasi scilicet locum ex loco mutet, atque alium quidem consequatur, alium autem deserat; Sed erat quod ubique † est & apud Patrem & in †† terris, quippe Patris Virtus est. Præterea necesse erat impleri, quod Salvator dixerat: *Sunt quidam de hic* Matth. 16, 27. *stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant filium homi-* Luc. 9, 27. *nis in Majestate.* Viderunt ergo & obdormierunt Petrus, Jacobus & Johannes.

5. Quomodo igitur videndo faciem lucidam non obstupuerunt, menteque perculsi sunt; auditâ autem voce ceciderunt in terram? Quod nimirum aures plus oculis à fide abhorreant, ac insolita vox majorem terrorem stuporemque injiciat. Enimvero Johan- Johan. I, 33. nes Baptista audita voce nihil timuit, ut qui in Spiritu audisset, cui ea vox familiaris erat: quatenus verò quis solummodo homo audiat, stupore percellitur. Quamobrem etiam ait illis Salvator: *Nemini dixeritis, quod vidistis.* Atqui nec carnalibus oculis Matth. 17, 9. lumen viderant, nulla enim affinitas aut necesitudo luminis (cum hac carne) sed quatenus Salvatoris virtus ipsa atque Voluntas, videndi vim roburque carni tribuit, præterea verò etiam, quod vidit anima, sociali membrorum vinculo illi * cohærere dedit. Illud autem, *nemini dixeritis*, ne scilicet id quod erat Dominus intelligentes, se abstinerent ne in eum manus injicerent, esletque imperfecta dispensatio, & ab eo mors recederet, quippe quæ frustra se conari sciret. ** Ad hæc etiam, quæ in monte facta vox est, qui jam intelligerent; Idcirco etiam mirabantur, quod illi testimonium perhibebatur cui crediderant: In Jordane autem ad eos facta est qui crediturí erant, quamobrem etiam ab eis neglecta est, qui occupati legisperitorum disciplinâ essent.

6. Illud: *in principio erat Verbum, & Verbum erat apud* Joh. I, 1. *DEum, & DEus erat verbum*, Valentiniani ita exponunt: *Principium*, unigenitum vocitant, quem & DEum nuncupari admittunt, ut etiam in se-

S quenti-

† In Græco, *quod semper & omnino est.* Πάντη & παντάχῃ distinguuntur. Act. 24. 3.

†† In Græco *& ibi*, in monte nempe Thabor, qui apud Hieronymum dicitur *Itabyrius.*

* Rectius: *quia arctissime cum illis* sive *cum carne conjuncta erat.* Nam συμπεπλέχθαι h. l. positum pro τῷ συμπ. vel διὰ τὸ συμπεπλέχθαι.

** In Græco additur: ἐπὶ ἀνηνύτῳ *quod non posset perficere.* pro quo Arnoldus: *quæ frustra tentatum esset eum qui non posset lædi.*

γον καὶ τὴν ζωήν. Ὅθεν εἰκότως καὶ αὐτὸν λέγει τὸν ἐν τῷ Θεῷ τῷ νῷ ὄντα. Ὃ γέγονεν ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ ζωὴ ἦν ἡ σύζυγος. Διὸ καί φησιν ὁ Κύριος, Ἐγώ εἰμι ἡ ζωή.

Valentinianorum profana Theogonia.

7. Ἄγνωστος οὖν ὁ Πατὴρ ὢν ἠθέλησεν γνωσθῆναι τοῖς Αἰῶσι, καὶ διὰ τῆς ἐνθυμήσεως τοῦ ἑαυτοῦ ὡς ἂν ἑαυτὸν ἐγνωκὼς, πνεῦμα γνώσεως οὔσης ἐν γνώσει προέβαλε τὸν μονογενῆ. Γέγονεν οὖν καὶ ὁ ἀπὸ γνώσεως, τουτέστι, τῆς πατρικῆς ἐνθυμήσεως προελθὼν γνῶσις, τουτέστιν ὁ υἱός, ὅτι δι' υἱοῦ ὁ πατὴρ ἐγνώσθη. Τὸ δὲ τῆς ἀγάπης πνεῦμα κέκραται τῷ τῆς γνώσεως ὡς πατὴρ υἱῷ, καὶ ἐνθύμησις ἀληθείᾳ, ἀπ' ἀληθείας προελθὼν ὡς ἀπὸ ἐνθυμήσεως ἡ γνῶσις. Καὶ ὁ μὲν μείνας μονογενὴς υἱὸς εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, τὴν ἐνθύμησιν διὰ τῆς γνώσεως ἐξηγεῖται τοῖς Αἰῶσιν, ὡς ἂν καὶ ὑπὸ τοῦ κόλπου αὐτοῦ προβληθείς. Ὁ δὲ ἐνταῦθα ὀφθεὶς οὐκ ἔτι μονογενὴς, ἀλλ' ὡς μονογενὴς πρὸς τοῦ Ἀποστόλου προσαγορεύεται. Δοξαν ὡς μονογενοῦς. Ὅτι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὢν ἐν μὲν τῇ κλίσει πρωτότοκός ἐστιν Ἰησοῦς, ἐν δὲ πληρώματι μονογενής. Ὁ δὲ αὐτός ἐστι τοιοῦτος ὢν ἑκάστῳ οἷος κεχωρῆσθαι δύναται, καὶ οὐδέποτε τοῦ μείναντος ὁ καταβὰς μερίζεται. Φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος. Ὁ γὰρ ἀναβὰς αὐτός ἐστι καὶ ὁ καταβάς. Εἰκόνα δὲ τοῦ μονογενοῦς τὸν Δημιουργὸν λέγουσιν, διὸ καὶ αὐτὰ τῆς εἰκόνος τὰ ἔργα. Ὅθεν καὶ ὁ Κύριος εἰκόνα τῆς πνευματικῆς ἀναστάσεως ποιήσας τοὺς νεκροὺς, οὓς ἤγειρεν οὐκ ἀφθάρτους τὴν σάρκα, ἀλλ' ὡς αὖθις ἀποθανουμένους ἤγειρεν.

Est idem DEitate & humanitate, id nesciunt explicare.

Catholica veritas.

8. Ἡμεῖς δὲ τὸν ἐν ταυτότητι * Λόγον Θεὸν ἐν Θεῷ φαμὲν ὃς καὶ εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς εἶναι λέγεται, ἀδιάστατος, ἀμέριστος, εἷς Θεός. Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, κατὰ τὴν προσεχῆ ἐνέργειαν τοῦ ἐν ταυτότητι ** λόγου, τάτε πνευματικὰ καὶ νοητὰ καὶ αἰσθητά. Οὗτος τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς ἐξηγήσατο ὁ Σωτήρ. Καὶ Ἡσαΐας, καὶ ἀνταποδώσω τὰ ἔργα αὐτῶν εἰς τὸν κόλπον αὐτῶν, εἰς τὴν ἔννοιαν αὐτῶν τὴν ἐν τῇ ψυχῇ, ἀφ' ἧς πρώτης ἐνεργεῖται πρωτότοκος πάσης κτίσεως. Ὁ δὲ ἐν ταυτότητι μονογενὴς, οὗ κατὰ δύναμιν ἀδιάστατον ὁ Σωτὴρ ἐνεργεῖ, οὗτός ἐστι τὸ φῶς τῆς Ἐκκλησίας, τῆς πρότερον ἐν σκότῳ καὶ ἐν ἀγνοίᾳ οὔσης. Καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. Οἱ ἀποστά-

* i. e. *idem illud Verbum dicimus Deum in Deo existentem.*

** *Unius ejusdemque Verbi.* Vide tamen Hugonem in confutatione Systematis Fayditiani de SS. Trinitate p. 83. sqq.

quentibus Evangelista manifeste ostendit, dum ait: *Unigenitus DEus, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.* Nempe verbum hoc, quod est in Principio, quod, scilicet in unigenito in mente ac veritate est, Christum verbum nunciat & Vitam. Unde merito ipsum quoque DEum vocat, qui in DEO mente existat. *Quod factum est in ipso* verbo, *vita* conjux *erat*, quare etiam ait Dominus: *ego sum Vita.* Joh. I, 18. Joh. I, 4. Joh. II, 25. & 14. 6.

7. Ignotus ergo Pater Æonibus innotescere voluit, suique ipsius consideratione, ut qui seipsum cognovisset, Spiritum scientiæ, qui *in Scientia est, unigenitum produxit. Extitit itaque & à scientiâ, paternâ scilicet consideratione, quo Scientia, hoc est filius processu, quod nimirum Pater per filium cognitus sit. Charitatis autem Spiritus, scientiæ Spiritui concretus ac conjunctus est, ut Pater filio, mentisque consideratio Veritati: à Veritate procedens haud secus ac Scientia à mentis consideratione. Ac quidem qui mansit in sinu Patris unigenitus filius, mentis eam considerationem Æonibus per scientiam enarrat, tanquam nimirum ipse è sinu productus sit. Ut autem in terris visus est, non jam unigenitus, sed quasi unigenitus ab Apostolo nominatur, *Gloriam quasi unigeniti*; Quod cum unus idemque sit, in Creatura quidem JEsus *primogenitus*, in plenitudine autem (Cœlorum ** scil.) *unigenitus.* Talis verò cuicunque loco est, qualis ab eo capi potest, nec qui descendit unquam dividitur ab eo qui mansit, ait enim Apostolus: *Qui enim ascendit, ipse est qui descendit.* Imaginem vero unigeniti vocant *** Demiurgum, (nos Creatorem dicemus) unde etiam eadem sunt opera imaginis. Quamobrem etiam Dominus imaginem præstans spiritalis resurrectionis quos suscitaverat mortuos, non suscitavit carne immunes à corruptione, sed velut qui rursus morituri essent. Joh. I, 14. Coloss. I, 15. Eph. 4, 10.

8. Nos autem † DEum verbum in DEO per identitatem dicimus existere, qui & esse dicatur in sinu Patris inseparatus, indivisus, unus DEus. *Omnia per ipsum facta sunt*, per immediatam Virtutem & operationem Verbi, quod ipsum existit in identitate, tum nimirum spiritalia & quæ mente intelliguntur, tum quæ sensu percipi possunt. Hic Salvator *Patris sinum enarravit.* Isaias quo- Joh. I, 3. Joh. I, 18.

* In Græco: *quæ in scientia est*, in actu nempe γνώσεως, ut Pater in actu ἐνθυμήσεως.

** Infra sect. 41.

*** Jam expositis Valentinianorum opinionibus, Catholicum dogma exponere Autor incipit, ut notat Combefisius.

σαλήσαντες καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἔγνωσαν αὐτὸν, καὶ ὁ Θάνατος οὐ κατέσχεν αὐτόν.

Idem ex parte. Fides major & minor.

9. Ἡ πίστις οὐ μία, ἀλλὰ διάφορος. Ὁ γὰρ Σωτὴρ φησι. Γενηθήτω σοι κατὰ τὴν πίστιν. Ὅθεν εἴρηται τοὺς μὲν τῆς κλήσεως ἀνθρώπους κατὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Ἀντιχρίστου πλανηθήσεσθαι, ἀδύνατον εἶναι τοὺς ἐκλεκτούς. Διό φησι, καὶ εἰ δυνατὸν, τοὺς ἐκλεκτούς μου. Πάλιν ὅταν λέγει, ἐξέλθετε ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου, τοῖς κλητοῖς λέγει. Πάλιν τῷ ἐξ ἀποδημίας ἐλθόντι καὶ καταδηδοκότι τὰ ὑπάρχοντα, ὡς τὸν σιτευτὸν ἔθυσεν μόσχον, τὴν κλῆσιν λέγει. Καὶ ὅπου ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς κέκληκεν. Πάντες μὲν ἔν κέκληται ἐπ' ἴσης. Βρέχει γὰρ ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, καὶ τὸν ἥλιον ἐπιλάμπει πᾶσιν. Ἐκλέγονται δὲ οἱ μᾶλλον πιστεύσαντες, πρὸς οὓς λέγει· Τὸν πατέρα μου οὐδεὶς ἑώρακεν εἰ μὴ υἱός. Καὶ, ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ Κόσμου. Καὶ, Πατερ ἅγιε, ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου.

Impura hæc omnia, nec Ecclesiastica.

10. Οὐδὲ τὰ πνευματικὰ καὶ νοερὰ, οὐδὲ οἱ Ἀρχάγγελοι οἱ πρωτόκλιτοι, οὐδὲ μὴν οὐδ' αὐτὸς Ἄμορφος καὶ ἀνείδεος καὶ ἀχηματίστος καὶ ἀσώματός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ μορφὴν ἔχει ἰδίαν, καὶ σῶμα ἀνάλογον τῇ ὑπεροχῇ τῶν πνευματικῶν ἁπάντων. Ὡς δὴ καὶ οἱ πρωτόκλιτοι ἀνάλογον τῇ ὑπεροχῇ τῶν ὑφ' αὐτῷ ὄσιν. Ὅλως δὲ τὸ γεννητὸν οὐκ ἀνάρσιον μόνον, οὐχ ὅμοιον δὴ μορφὴν καὶ σῶμα ἔχουσι τοῖς ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ σώμασιν. Ἄρρενά τε δὴ καὶ θήλεα τὰ ἐνταῦθα, καὶ διάφορα πρὸς αὐτά. Ἐκεῖ δὴ ὁ μὲν μονογενὴς καὶ ἰδίως νοερὸς ἰδέα ἰδία καὶ οὐσία ἰδία κεχρημένος, ἄκρως εἰλικρινεῖ καὶ ἡγεμονικωτάτῃ, καὶ προσεχῶς τοῦ Πατρὸς ἀπολαύων δυνάμεως. Οἱ δὴ πρωτόκτιστοι, εἰ καὶ ἀριθμῷ διάφοροι, καὶ ὅ καθ' ἕκαστον θεωρεῖσθαι καὶ θεωρεῖσθαι γράπται. Ἀλλ' ἡ ὁμοιότης τῶν πραγμάτων ἑνότητα καὶ ἰσότητα καὶ ὁμοιότητα ἐνδείκνυται. Οὐδὲ τῷδε μὲν πλέον, τῷδε δὲ ἧττον παρέσχηται τῶν ἑπτά, ἀθ' ὑπολείπεταί τις αὐτοῖς προκοπὴ, ἐξ ἀρχῆς ἀπειληφότων τὸ τέλειον ἅμα τῇ πρώτῃ γενέσει θεοῦ διὰ τὸν υἱόν. Καὶ ὁ μὲν φῶς ἀπρόσιτον εἴρηται, ὡς μονογενὴς καὶ πρωτότοκος, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὓς οὐκ ἤκουσεν, οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη, οὐδὲ ἔσται τις τοιοῦτος, οὐδὲ τῶν πρωτοκτίστων, ὅτε ἀνθρώπων. Οἱ δὲ διαπαντὸς τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς βλέπουσιν. Πρόσωπον δὲ πατρὸς ὁ υἱὸς, δι' οὗ γνωρίζεται ὁ πατήρ. Τὸ τοίνυν ὁρῶν καὶ ὁρώμενον

Angeli à creatione perfecti.

que: *& retribuam opera eorum in sinum eorum*, in cogitatio- Es. 56. 7.
nem eorum in animâ existentem, ex quâ primus * efficitur primogenitus omnis Creaturæ. Qui autem idem ipse unigenitus est, quô cum indivisâ Virtute Salvator operatur, hic Lux Ecclesiæ est, quæ prius in tenebris & ignorantia versabatur, *& tenebræ eam non comprehenderunt*. Apostatrices scilicet potestates ac reliqui mortales eum non cognoverunt, neque mors ipsum detinuit.

9. Fides non una est, sed diversa. Indeque Salvator ait: *Fiat tibi secundum fidem tuam*. Idcirco dictum est, qui vo- Matth. 9, 29.
cati fuerant homines, in adventu Anti Christi fore seducendos, impossibile vero esse ut seducantur Electi. Idcirco ait: *Si fieri* Matth. 24, 24.
posset, etiam mei electi. Rursus cum dicit: *Discedite de do-* Joh. 2, 16.
mo Patris mei, vocatis loquitur Parabolâ. Item ejus qui peregre profectus substantiam devoraverat, cui & mactavit vitulum sa- Luc. 15, 23.
ginatum, ad vocationem perinde pertinet. Ubi etiam Rex ad nuptiarum cœnam eos vocavit, qui in viis ac compitis erant. Matth. 22, 9.
Omnes quidem ex æquo vocati sunt, etenim pluit super Matth. 5, 45.
justos & injustos, & solem suum cunctis accendit. Eliguntur verò qui majori fide sunt præditi, ad quos ait: *Patrem meum ne-* Joh. 1, 18.
mo vidit nisi filius, &, *Vos estis lux mundi*, &: *Pater sancte*, Matth. 5. 14.
sanctifica eos in nomine tuo. Joh. 17, 11.

10. Neque spiritalia ac intelligentia, nec qui omnium primi conditi sunt Archangeli, quin ne ipse quidem unigenitus informis nullaque specie imbutus & expers figuræ & incorporeus: Sed formam habet propriam, & corpus pro ratione ejus excellentiæ, quæ cunctis Spiritibus superior existit. Uti etiam qui omnium primi conditi sunt (Archangeli) pro excellentiâ quâ præstant sanctis, qui illis subjecti sunt. Omnino enim quod ortum ac genitum est, non caret illud quidem substantiâ, etsi non similem formam ac corpus habent cum his corporibus quæ in hoc mundo existunt. Masculis enim & fœminis distinguuntur quæ sunt in terris, atque inter se diversa sunt: ibi autem unigenitus quidem proprieque intelligendi vi præditus, specie propria essentiaque propria utitur ac summe pura principalissimaque, ac immediate Patris virtute fruitur. Qui autem primo conditi sunt, quanquam numero distinguuntur, quatenus singuli definiti sunt ac circumscripti, veruntamen similitudo unitatem & æqualitatem & similitudinem attendit. Non enim huic amplius, illi minus ex septem illis collatum fuit, nec quic-

* In Græco: *ex quâ primâ*. A *primùm*.

νον ἀχημάτιστον εἶναι ὑ δύναλαι ἁδὲ ἀσώματον. ὁρῶσι ἢ ὀφθαλμῷ ἡ αἰθητῷ ἀλλ' οἷῳ παρέχει ὁ πατὴρ, νοερῷ.

II. Ὅταν ἂν εἴπῃ ὁ Κύριος. Μὴ καλαφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τύτων. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, τύτων οἱ Ἄγγελοι τὸ πρόσωπον ℣ πατρὸς Δ΄φαπαῦλος βλέπυσιν, ὅιον τὸ προκεῦλημάτων ὅιοι ἔσονλαι οἱ ἐκλεκτοὶ τὴν τελείαν ἀπολαβόνλες προκοπήν. Μακάριοι ἢ οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονλαι.

Animata cœlestia corpora. Aliis melius inanima.

Πρόσωπον ἢ ℣ ἀχηματίσυ πῶς ἂν εἴη; Σώμαλα γᾶν ἐπυράνια ἔυμορφα καὶ νοερὰ ὅιδεν ὁ Ἀπόσολος. Πῶς δ' ἂν καὶ ὀνόμαλα Δ΄άφορα αὐτῶν ἐλέγελο, εἰ μὴ χήμασιν ἦν ᾠειγεγραμμένα, μορφῇ καὶ σώματι; ἄλλη δώξα ἐπυρανίων, ἄλλη ἐπιγείων, Ἄλλη Ἀγγέλων, ἄλλη Ἀρχαγγέλων· ὡς πρὸς τὴν σύγκρισιν τῶν τῇδε σωμάτων, ὅιον ἄςρων, ἀσώμαλα καὶ ἀνείδεα, ὡς πρὸς τὴν σύγκρισιν ℣ υἱᾶ, σώμαλα μὰ μεμελεημένα ϗ αἰθηλά, Οὕλως καὶ ὁ υἱὸς πρὸς τὸν παλέρα ᾠδ΄αβαλλόμεν· καὶ δύναμιν μὰ ἰδίαν ἔχει ἕκασον τῶν πνευμαλικῶν καὶ ἰδίαν οἰκονομίαν, καθὸ ἢ ὁμᾶ γε ἐγένονλο καὶ τὸ ἐνλελὲς ἀπειλήφασι οἱ πρωλόκλισοι, κοινὴν τὴν λειλυργίαν καὶ ἀμέρισον.

Error de filio, quem Arius sequebatur.

12. Οἱ πρωτόκλισοί ἂν τόνλε υἱὸν ὁρῶσι καὶ ἑαυλὰς καὶ τὰ ὑποβεβηκόλα, ὥπερ καὶ οἱ Ἀρχάγγελοι τὰς πρωλοκτίσας. Ὁ ἢ υἱὸς ἀρχὴ ᾶ παλρικῆς ὑπάρχει Θέας, πρόσωπον ℣ παλρὸς λεγόμεν. Καὶ οἱ μὲν ἄγγελοι νοερὸν πῦρ καὶ πνεύμαλα νοερὰ τὴν ὐσίαν ἀποκεκαθαρμένοι. Φῶς ἢ νοερὸν ἡ μεγίςη προκοπὴ ἀπὸ ℣ νοερᾶ πυρὸς ἀποκεκαθαρμένα λέλεον, εἰς ἃ ἐπιθυμᾶσιν ἄγγελοι ᾠδ΄ακύψαι, ὁ Πέτρος φησίν. Ὁ ἢ υἱὸς ἔτι τύτα καθαρώτερος, ἀπρόσιλον φῶς, ϗ δύναμις Θεᾶ, καὶ καλὰ τὸν Ἀπόσολον τιμίῳ καὶ ἀμώμῳ καὶ ἀσπίλῳ αἵμαλι ἐλυτρώθημεν, ἃ λὰ μὰ ἱμάτια ὡς φῶς ἔλαμψεν, λὸ πρόσωπον ἢ ὡς ἥλιος, ᾧ μηδὲ ἀνλωπῆσαι ἐςὶ ῥᾴδιος.

13. Οὗλος

quam illis deest ad profectum, qui à primo statim ortu & Tob. 12, 15.
à principio quicquid est perfectionis adeo per filium acceperunt. Ac
ille quidem *lumen inaccessum* vocatus est tanquam unigeni- 1. Tim 6, 16.
tus ac primogenitus, *quæ oculus non vidit, nec auris audivit,* 1. Cor. 2 9.
nec in cor hominis ascenderunt: nec illi similis quisquam futurus, nec in
nobilissimis primisq; Spiritibus, nec in hominibus. Porro Matth. 18, 10.
Angeli semper vident faciem Patris: facies autem Patris filius est, per quem
Pater innotescit. Quod igitur videt & quod videtur, omnis expers
figuræ aut incorporeum esse non potest. Vident autem non sensibili
oculo, sed qualem Pater mentis oculum tribuit.

11. Cum igitur ait Dominus: *ne contemnatis unum* Matth. 18,
ex his parvulis, dico enim vobis, horum Angeli vident semper faciem 10. 11.
Patris: quasi in antecessum docet, quales futuri electi, dum summo pro-
fectu perfectionem nanciscentur. Porro: *Beati mundo* Matth. 5, 8.
corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Ejus autem qui omni figura careat,
quomodo facies sit? Cœlestia itaque corpora longe speciosa menteque
prædita novit Apostolus; quonam vero modo etiam distincta illorum
nomina diceret, nisi figuris formaque & corpore circumscripta essent.
Alia claritas cœlestium, alia terrestrium, alia Angelorum, alia Arch- 1. Cor. 15. 40.
angelorum: Si velut cum terrenis vastisque corporibus quasi astris com-
paraveris, incorporea sunt formæque expertia, si autem cum filio, certæ
mensuræ corpora & in sensum cadentia. Sic & filius ad eum modum
cum Patre collatus. Ac quidem quique Spiritus propriam habent vir-
tutem ac propriam providentiæ rationem, quatenus tum simul conditi
sunt, tum prima origine conditi sunt, perfectionem munusque com-
mune ac indivisum acceperunt.

12. Prima igitur origine conditi tum filium vident tum se-
ipsos, tumque etiam inferiora, uti & Archangeli prima vident origine
conditos. Filius autem principium est ac origo videndi Patrem, qui
Patris facies appelletur. Atque Angeli quidem ignis sunt, intel-
ligendi facultate præditi, ac Spiritus intelligentes secundum
essentiam depurgati. Ut verò Lux intelligens ab igne intelligente
existat, profectus maximus est ejus qui perfecte depurgatus sit, *in quæ*
desiderant Angeli prospicere, inquit Petrus. Porro filius hâc 2. Pet. 1, 12.
quoque majori pollet puritate, qui Lux inaccessa ac DEi virtus sit, *cu-*
jus (autore Apostolo) *pretioso & immaculato & incontami-* 1. Petr. 1, 18.
nato sanguine redempti sumus, cujus quidem vestimenta ut Matth. 17, 2.
lux splenduerunt, facies autem sicut sol, in quam intueri haud proclive
sit.

13. Hic

13. Ὁ υἱός ἐστιν ἄρτος ἐπουράνιος καὶ πνευματικὴ τροφή, ζωῆς παρεκτικὴ κατὰ τὴν βρῶσιν καὶ γνῶσιν. Τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων, τ' Ἐκκλησίας δηλονότι. Οἱ μὲν ἓν τὸν οὐράνιον ἄρτον φαγόντες ἀπέθανον, ὁ δὲ τὸν ἀληθινὸν ἄρτον τ' πνευματος ἐθίων οὐ τεθνήξεται. Ὁ ζῶν ἄρτος ὁ ὑπὸ τ' πατρὸς δοθεὶς ὁ υἱός ἐστι τοῖς ἐθίειν βυλομένοις. Ὁ δὲ ἄρτος ὃν ἐγὼ δώσω; Φησὶν, ἡ σάρξ μου ἐστὶν, ἤτοι ὧ τρέφεται ἡ σὰρξ διὰ τ' εὐχαριστίας, ἢ ὅπερ καὶ μᾶλλον, ἡ σὰρξ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐστιν, ὅπερ ἐστιν ἡ Ἐκκλησία, ἄρτος οὐράνιος, συναγωγὴ εὐλογημένη. Τάχα δ' ὡς ἐκ τ' αὐτῆς οὐσίας τῶν ἐκλεκτῶν καθὰ τὸ ὑποκείμενον γενομένων, καὶ ὡς τ' αὐτῶ τέλους τευξομένων.

Panis vivus Eucharistia, ipsaque Ecclesia.

14. Τὰ δαιμόνια ἀσώματα εἴρηται, οὐχ ὡς σῶμα μὴ ἔχοντα, ἔχει γὰρ καὶ χῆμα, διὸ καὶ συναίθησιν κολάσεως ἔχει. ἀλλ' ὡς πρὸς σύγκρισιν τῶν σωζομένων σωμάτων πνευματικῶν σκιὰ ὄντα ἀσώματα εἴρηται. Καὶ οἱ Ἄγγελοι σώματά εἰσιν, ὁρῶνται γάρ. Ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ σῶμα. Ὁ γὰρ Ἀπόστολος πτείρεται μὲν γὰρ σῶμα ψυχικὸν, ἐγείρεται δὲ σῶμα πνευματικόν. Πῶς δὲ καὶ αἱ κολαζόμεναι ψυχαὶ συναισθάνονται μὴ σώματα ὄσαι; Φοβήθητε γάρ, λέγει, τὸν μετὰ θάνατον δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα εἰς Γέενναν βαλεῖν. Τὸ γὰρ φαινόμενον ἐ πυρὶ καθαίρεται, ἀλλ' εἰς γῆν ἀναλύεται. Ἄντικρυς δὲ ἀπὸ τ' Λαζάρου καὶ τ' πλησίον διὰ τῶν σωματικῶν μελῶν, σῶμα εἶναι δείκνυται ἡ ψυχή.

Sic & Johannes Thessalon. in VII. Synodo. Eronea omnia.

15. Ὡς δὲ ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τ' χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τ' ἐπουρανίου τ' πνευματικοῦ, καθὰ προκοπὴν τελειούμενοι. Πλὴν πάλιν εἰκόνα λέγει, ὡς εἶναι σώματα πνευματικά. Καὶ πάλιν· ἄρτι βλέπομεν δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Αὐτίκα γὰρ ἀρχόμεθα γινώσκειν, ὁρᾶ πρόσωπον, ἰδέα, καὶ χῆμα, καὶ σῶμα. Σχῆμα μὲν ἓν χήματι θεωρεῖται, καὶ πρόσωπον προσώπῳ, καὶ ἐπιγινώσκεται τὰ γνωρίσματα τοῖς χήμασι καὶ ταῖς ὐσίαις.

Movendaforte negat.

At non Spiritus ipsa columba.

16. Καὶ ἡ τρίτη δὲ σῶμα ὤφθη, ἣν οἱ μὲν τὸ ἅγιον πνεῦμα φασὶν, οἱ δὲ ἀπὸ Βασιλείδου τὸν Διάκονον, οἱ δὲ ἀπὸ Οὐαλεντίνου τὸ πνεῦμα τ' ἐνθυμήσεως τ' πατρὸς τὴν κατέλευσιν πεποιημένον ἐπὶ τὴν τ' Λόγου σάρκα.

17. Ἔστιν

13. Hic est panis Cœlestis & cibus Spiritalis eâ ratione quâ manducatur ac cognoscitur vitam præbens. Lumen hominum, nempe Ecclesiæ. At illi quidem qui cœlestem panem (Manna) manducaverunt, mortui sunt. Qui autem verum Spiritus panem manducat, non moritur: Filius, panis vivus est, à Patre datus his qui velint manducare. *Panis autem*, inquit, *quem ego dabo, caro mea est*, sive id quo nutritur caro per Eucharistiam, sive, (quod & potius) caro ejus corpus est, quod est Ecclesia panis cœlestis, benedicta coadunata societas. Forte autem, quod Electi, ratione subjecti ex eadem substantia conditi sunt, & ut qui ejusdem finis consortes erunt. Joh. 6, 49. Joh. 6, 52.

14. Dæmonia corporis expertia dicta sunt esse, non quasi corpus non habeant, nam & figura prædita sunt, eamque ob rem tormentorum ac cruciatus sensum percipiunt: sed habita ratione corporum spiritalium quæ salute donantur, cum umbra sint incorporea seu corporis expertia appellata sunt. Angeli quoque corporei sunt, nam certe videntur. Sed & anima corpus est. Denique ait Apostolus: *seminatur quidem corpus animale, surgit vero corpus spiritale.* 1. Cor. 15, 44. Quonam autem etiam modo quæ torquentur animæ, cum ipsæ corpora non existant, sentiunt dolentque. Denique, *timete*, ait, *eum qui post mortem potest animam & corpus in Gehennam mittere.* Quod enim oculis subjectum est, non igni purgatur, sed in terram resolvitur. Palam vero Lazari ac Divitis exemplo per membra corporea, esse animam corpus monstratur. Matth. 10, 28. Luc. 16, 24.

15. Porro: *sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cœlestis*, nempe Spiritalis, per profectum perfectionem adepti. Cæterum imaginem rursus vocat, quod sint corpora spiritalia. Ac rursus: *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* Statim enim atque incipimus cognoscere, non præsto facies est, speciesque & figura & corpus. Figura itaque figurâ conspicitur, & facies facie, notaque ac insignia ex figuris & essentiis agnoscuntur. 1. Cor. 15, 49. 1. Cor. 13, 12.

16. Columba quoque corporali apparuit specie, quam alii quidem dicunt Spiritum Sanctum, Basilidiani vero Ministrum: Valentiniani autem Spiritum considerationis, seu Cogitationis Patris, qui in Verbi carnem descenderit. Luc. 3, 22.

17. Ἔστιν Ἰησοῦς καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Σοφία διὰ ὅλων κράσις τῶν σωμάτων δυναμὴ καλὰ τὰς Οὐαλεντινιανὰς. Ἡ γὰρ ἀνθρωπίνη μίξις ἡ καλὰ γάμον ἐκ δυοῖν μεμιγμένων σπερμάτων ἑνὸς γένεσιν παιδὸς ἀποτελεῖ. Καὶ τὸ σῶμα εἰς γῆν ἀναλυθὲν κέκραται τῇ γῇ, καὶ τὸ ὕδωρ τῷ οἴνῳ, τὰ δὲ κρείττω καὶ διαφορώτερα σώματα ῥαδίαν ἴσχει τὴν κρᾶσιν. Πνεῦμα γὰρ πνεύματι μίγνυται, ἐμοὶ δοκεῖ καλὰ ᾠδάθεσιν τοῦτο γενέσθαι, ἀλλ' ὰ καλὰ κρᾶσιν. Μήτι ἂν ἡ θεία δύναμις διήκουσα τὴν ψυχὴν ἁγιάζει αὐτὴν κατὰ τὴν τελευταίαν προκοπήν. Ὁ γὰρ Θεὸς πνεῦμα ἅπερ θέλει πνεῖ. Ἡ γὰρ δύναμις ὰ κατ' οὐσίαν διήκει ἀλλὰ καλὰ δύναμιν καὶ ἰσχύν. Παράκειται δὲ τὸν πνεῦμα τῷ πνεύματι, ὡς τὸ πνεῦμα τῷ πνεύματι.

Spiritalium mixtio quasi illapsu & insinuatione.

18. Ὁ σωτὴρ ὤφθη καλιὼν τοῖς Ἀγγέλοις, διὸ καὶ εὐηγγελίσαντο αὐτὸν· ἀλλὰ καὶ Ἀβραὰμ καὶ τῶν τοῖς λοιποῖς δικαίοις τοῖς ἐν τῇ ἀναπαύσει ὅσιν ἐν τοῖς δεξιοῖς ὤφθη. Ἠγαλλιάσατο γάρ, φησιν, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν τὴν ἐν σαρκὶ παρουσίαν. Ὅθεν ἀναστὰς ὁ Κύριος εὐηγγελίσατο τοὺς δικαίους τοὺς ἐν τῇ ἀναπαύσει, καὶ μετέσησεν αὐτοὺς καὶ μετέθηκεν, καὶ πάντες ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ζήσονται. Σκιὰ γὰρ τὸ δόξης τοῦ Σωτῆρος τὸ ᾠδὰ τῷ πατρὶ ἡ παρουσία ἡ ἐνταῦθα. Φωτὸς γὰρ σκιὰ ὰ σκότος ἀλλὰ φωτισμός ἐστιν.

Incarnatio Angelis visa & antiquis Justis.

19. Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, ὰ καλὰ τὴν παρουσίαν μόνον ἄνθρωπος γενόμενος, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀρχῇ ὁ ἐν ταυτότητι λόγος κατὰ ᾠδὴν γραφὴν καὶ ὰ κατ' οὐσίαν γενόμενος, ὁ υἱός. Καὶ πάλιν σὰρξ ἐγένετο διὰ προφητῶν ἐνεργήσας. Τέκνον γὰρ ἐν ταυτότητι λόγου ὁ Σωτὴρ εὑρέθη. Διὰ τοῦτο ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν. Ὃ γέγονεν ἐν αὐτῷ, ζωή ἐστιν, ζωὴ δὲ ὁ Κύριος. Καὶ ὁ Παῦλος· Ἔνδυσαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν καλὰ Θεὸν κτισθέντα. Οἷον, εἰς αὐτὸν πίστευσον τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατὰ Θεὸν τὸν ἐν Θεῷ λόγον κτισθέντα, δύναται δὲ τὸ, κατὰ Θεὸν κτισθέντα, τὸ εἰς ὃ μέλλει τέλος προκόπτης φθάνειν ὁ ἄνθρωπος, μηνύειν, ἐπ' ἴσης τῷ ἀπεβάλετο εἰς ὃ ἐκλίθη τέλος. Καὶ ἔτι σαφέστερον καὶ διαῤῥήδην ἐν ἄλλοις λέγει· Ὃς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου. Εἶτα ἐπιφέρει· Πρωτότοκος πάσης κτίσεως. Ἀοράτου μὲν γὰρ Θεοῦ εἰκόνα τὸν λόγον τοῦ ἐν ταυτότητι. Πρωτότοκον δὲ πάσης κτίσεως, γεννηθεὶς ἀπαθῶς, κτίσης καὶ γενεσιάρχης τε ὅλης ἐγένετο κτίσεώς τε καὶ ὐσίας. Ἐν αὐτῷ γὰρ ὁ Πατὴρ τὰ πάντα

Quod si quasi in corpore inclusit in homine.

Nobis unus Christus & λόγος, DEUS & homo,

17. Est JEsus & Ecclesia & Sapientia juxta Valentinianos, potens mixtio, quæ per universa corpora diditur. Humana itaque socialis nuptiarum mixtio ex duobus commixtis seminibus unius infantis ortum efficit, corpus item in terram resolutum terræ commiscetur, & aqua vino. Quæ autem nobiliora sunt & excellentiora corpora, facilem habent mixtionem. Spiritus itaque Spiritui miscetur. Arbitror autem id fieri per juxta positionem. Numquid igitur Divina virtus pervadens animam, supremi eam profectus sanctitate imbuit? DEus enim Spiritus ubi vult spirat. Etenim virtus non essen- Joh. 4, 24. tiæ ratione pervadit sed virtutis ac potentiæ, adjacet vero & 3, 8. Spiritui, sicut Spiritus animæ.

18. Salvator Angelis visus est cum in terras descenderet, quamobrem etiam ejus adventus nuncium attulerunt. Sed & Abrahæ ac justis reliquis, cum essent in requie (in dextris visus est) *exultavit enim*, inquit, *ut videret diem meum*, mei scilicet in carne adven- Joh. 8, 56. tus. Hincque adeo resurgens, justis qui erant in requie, Dominus evangelizavit, eosque deduxit & transtulit, & omnes in umbra ejus vivent. Umbra enim claritatis Salvatoris quæ est apud Patrem, ejus in mundum adventus est. Lucis vero umbra, non tenebræ sed illuminatio est.

19. Et *Verbum caro factum est*, non solum adven- Joh. 1, 14. tu suo factum homo, verum etiam in principio idem ipsum Verbum (filius nimirum) per circumscriptionem, non ipsa essentiæ ratione factum: ac rursus caro factum est operando per Prophetas atque eos afflando. Porro Salvator ejus verbi quod idem ipsum & filius dictus est, propterea *in principio erat verbum, & verbum erat apud DEum.* Joh. 1, 1. & 14. *Quod factum est in ipso, vita erat*, Vita autem Dominus est. Paulus quoque: *induito novum hominem qui secundum DEum creatus est.* Eph. 4, 24. Ac si diceret, in illum crede, qui à DEo secundum DEum in DEo verbum creatus est. Potest autem quod ita dictum est, *secundum DEum creatus est*, finem profectus designare, quo homo debet evadere, pari ratione ac illud: amisit in quem erat creatus finem. Atque adhuc clarius ac disertius in aliis ait: *Qui est imago Dei invisibilis*, tumque subdit: Col. 1, 15. *primogenitus omnis creaturæ.* Invisibilis quidem DEi imaginem verbum verbi dicit, ipsius nimirum quod in identitate existit; primogenitum vero omnis creaturæ, quod impassibiliter genitus, creator autorque omnis creaturæ ac essentiæ effectus est. In eo enim Pater omnia condidit, unde & *formam servi* dictus est assumsisse, non Philip. 2, 7.

τα ἐποίησεν, ὅθεν καὶ μορφὴν δούλου λαβεῖν εἴρηται, οὐ μόνον σάρκα κατὰ τὴν παρουσίαν, ἀλλὰ δὲ τὴν οὐσίαν ἐκ τοῦ ὑποκειμένου. Δούλη δὲ ἡ οὐσία, ὡς ἂν παθητὴ, καὶ ὑποκειμένη τῇ δραστηρίῳ καὶ κυριωτάτῃ αἰτίᾳ.

20. Τὸ γὰρ, πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε, οὕτως ἐξακούομεν, ἐπὶ τοῦ πρωτοκτίστου Θεοῦ λόγου, καὶ πρὸ ἡλίου καὶ σελήνης, καὶ πρὸ πάσης κτίσεως τὸ ὄνομά σου.

Valentinianorum Creatio.

21. Τὸ, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτοὺς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς. Τὴν προβολὴν τὴν ἀρίστην φασὶν οἱ Οὐαλεντινιανοὶ τῆς Σοφίας λέγεσθαι, ἀφ' ἧς τὰ μὲν ἀῤῥενικὰ ἀγγελικὰ καλοῦσι, τὰ θηλυκὰ δὲ ἑαυτοὺς, τὸ διαφέρον πνεῦμα. Οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀδὰμ τὸ μὲν ἀῤῥενικὸν ἔμεινεν αὐτῷ, πὰν δὲ τὸ θηλυκὸν σπέρμα ἄρα ἀπ' αὐτοῦ Εὔα γέγονεν, ἀφ' ἧς αἱ θήλειαι, ὡς ἀπ' ἐκείνου οἱ ἄῤῥενες. Τὰ οὖν ἀῤῥενικὰ μετὰ τοῦ Λόγου συνεστάλη, τὰ θηλυκὰ δὲ ἀπανδρωθέντα ἑνοῦται τοῖς Ἀγγέλοις καὶ εἰς πλήρωμα χωρεῖ. Διὰ τοῦτο ἡ γυνὴ εἰς ἄνδρα μετατίθεσθαι λέγεται, καὶ ἡ ἐκκλησία εἰς Ἀγγέλους.

Fontes Origeniani animorum, blasphemaque alia.

22. Καὶ ὅταν εἴπῃ ὁ Ἀπόστολος. Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; ὑπὲρ ἡμῶν γάρ, φησιν, οἱ Ἄγγελοι ἐβαπτίσαντο, ὧν ἐσμὲν μέρη. Νεκροὶ δὲ ἡμεῖς οἱ νεκρωθέντες τῇ συστάσει ταύτῃ. Ζῶντες δὲ καὶ ἄῤῥενες οἱ μὴ μεταλαβόντες τῆς συστάσεως ταύτης. Εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, τί καὶ βαπτιζόμεθα; ἐγειρόμεθα οὖν ἡμεῖς, ἰσάγγελοι τοῖς ἄῤῥεσιν ἀποκατασταθέντες, τοῖς μέλεσι τὰ μέλη εἰς ἕνωσιν. Οἱ βαπτιζόμενοι δέ, φασὶν, ὑπὲν ἡμῶν τῶν νεκρῶν, οἱ Ἄγγελοί εἰσιν οἱ ὑπὲρ ἡμῶν βαπτιζόμενοι, ἵνα ἔχοντες καὶ ἡμεῖς τὸ ὄνομα μὴ ἐπισχεθῶμεν, κωλυθέντες εἰς τὸ πλήρωμα παρελθεῖν τῷ ὅρῳ καὶ τῷ σταυρῷ. Διὸ δὲ ἐν τῇ χειροθεσίᾳ λέγουσιν ἐπὶ τέλους. Εἰς λύτρωσιν Ἀγγελικὴν, τουτέστιν, ἣν καὶ Ἄγγελοι ἔχουσιν, ἵνα ᾖ βεβαπτισμένος ὁ τὴν λύτρωσιν κομισάμενος τῷ αὐτοῦ ὀνόματι, ᾧ καὶ ὁ Ἄγγελος αὐτοῦ προβεβάπτισθαι. Ἐβαπτίσαντο δὲ ἐν ἀρχῇ οἱ Ἄγγελοι ἐν λυτρώσει τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν ἐν τῇ περιστερᾷ κατελθόντος καὶ λυτρωσαμένου αὐτόν. Ἐδέησεν καὶ λυτρώσεως καὶ τῷ Ἰησοῦ, ἵνα μὴ κατασχεθῇ τῇ ἐννοίᾳ ᾖ ἐνετέθη τοῦ ὑστερήματος προσερχόμενος διὰ τῆς Σοφίας, ὥς φησιν ὁ Θεόδοτος.

Valentinianorum Paracletus.

23. Τὸν Παράκλητον οἱ ἀπὸ Οὐαλεντίνου τὸν Ἰησοῦν λέγουσιν, ὅτι πλήρης τῶν Αἰώνων ἐλήλυθεν ὡς ἀπὸ τοῦ Ὅλου προελθὼν.

Χρι-

ſolum carnem per adventum, verum & eſſentiam ex ſubjecto. Eſt autem ſerva eſſentia ſeu ſubſtantia, ut quæ patibilis & obnoxia, nec non efficaci ſummeque dominatrici cauſæ autorique ſubjecta ſit.

20. Quippe illud: *ante luciferum genui te*, ſic intelligimus de Verbo quod prima ortum origine eſt, & quod ejus nomen eſſe dicitur ante Solem & Lunam & omnem Creaturam. Pſ. 110, 3. Pſ. 72, 17.

21. Illud: *ad Dei imaginem fecit illos, maſculum & fœminam creavit eos*, optimam ajunt Valentiniani ſapientiæ productionem vocari, ex qua qui maſculi ſunt, electio ſunt, fœmina vero vocatio, & quidem maſculos vocant Angelos, fœminas vero ſeipſos præſtans ſemen atque nobile, Sic & in Adamo quod virile eſt illi manſit, quicquid vero fœmininum, ſemen ſcilicet, ex illo Eva extitit, ex qua fœminæ ſunt, quemadmodum ab illo maſculi: maſculi igitur cum Verbo recepti ſunt, fœminæ vero in viros provectæ angelis adunantur & in plenitudinem veniunt, id in cauſa eſt, cur mulier in virum, hujusque temporis Eccleſia in Angelos mutari dicatur. Gen. 1, 27.

22. Cumque ait Apoſtolus, *alioqui, quid facient qui baptizantur pro mortuis*, pro nobis, inquit baptizati ſunt Angeli quorum membra ſumus, mortui autem ſumus nos quorum extincta vita lucis hujus conſtitutione ac ſtatu: Viventes vero & maſculi qui ejus expertes extitere. Si mortui non reſurgunt, ut quid & baptizantur? futurum igitur ut reſurgamus, Angelis pares, inter viros recepti, membris ut uniamur reſtituti, qui autem baptizantur pro nobis mortuis, Angeli ſunt qui pro nobis baptizantur, ut nos quoque qui habemus nomen non impediamur ingredi in plenitudinem per terminum ac crucem. Idcirco etiam in manuum impoſitione dicunt in fine: *in redemptionem angelicam*, h. e. quam & Angeli habent, ut ſit baptizatus qui ſuo nomine redemtionem conſecutus eſt, quo & Angelus qui in illo prior baptizatus eſt. In principio autem baptizati ſunt Angeli in redemtione nominis ejus qui ſuper Jeſum in columba deſcendit ipſumque redemit: opus autem fuit redemtione & ipſi Jeſu, ne detineretur cogitatione defectus cui addictus fuerat accedens per ſapientiam, ut autor Theodotus eſt. 1. Cor. 15, 29.

23. Valentiniani Paracletum Jeſum vocitant, quod plenus Æonum velut ab univerſo progreſſus venerit. Chriſtus enim relicta à qua erat productus ſapientia auxilium rogavit, propenſaque

Χριστὸς γὰρ καταλείψας τὴν προβαλοῦσαν αὐτὸν Σοφίαν, εἰσελθὼν εἰς τὸ πλήρωμα ὑπὲρ τῆς ἔξω καταλειφθείσης Σοφίας ᾐτήσατο τὴν βοήθειαν, καὶ ἐξ εὐδοκίας τῶν Αἰώνων Ἰησοῦς προβάλλεται Παράκλητος τῷ παρελθόντι Αἰῶνι. Ἐν τύπῳ δὲ Παρακλήτου ὁ Παῦλος ἀναστάσεως ἀποστολὴ γέγονεν, αὐτίκα μετὰ τὸ πάθος τοῦ Κυρίου καὶ αὐτὸς ἀπεστάλη κηρύσσειν. Διὸ καὶ καθ' ἕτερον ἐκήρυξε τὸν Σωτῆρα γενητὸν καὶ παθητὸν διὰ τοὺς ἀρίστους, ὅτι τοῦτον γνῶναι δυνηθέντες κατὰ τὸν τόπον τοῦτον δεδίασιν, καὶ κατὰ τὸ πνευματικὸν ἐξ ἁγίου πνεύματος καὶ παρθένου ὡς οἱ δεξιοὶ ἄγγελοι γινώσκουσιν. Ἰδίως γὰρ ἕκαστος γνωρίζει τὸν Κύριον, καὶ οὐχ ὁμοίως πάντες τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς ὁρῶσιν οἱ ἄγγελοι τούτων τῶν μικρῶν τῶν ἐκλεκτῶν τῶν ἐσομένων ἐν τῇ αὐτῇ κληρονομίᾳ καὶ τελειότητι.

Facies Patris. Τάχα δὲ τὸ πρόσωπόν ἐστι μὲν καὶ ὁ υἱός. Ἔστι δὲ καὶ ὅσον καταληπτὸν τοῦ πατρὸς δι' υἱοῦ δεδιδαγμένοι Θεωροῦσι. Τὸ δὲ λοιπὸν ἄγνωστόν ἐστι τοῦ Πατρός.

24. Λέγουσιν οἱ Οὐαλεντινιανοὶ ὅτι ὃ κατὰ εἷς τῶν Προφητῶν ἔσχεν πνεῦμα ἐξαίρετον εἰς διακονίαν, τοῦτο ἐπὶ πάντας τοὺς τῆς Ἐκκλησίας ἐξεχύθη. Διὸ καὶ τὰ σημεῖα τοῦ πνεύματος, ἰάσεις καὶ προφητεῖαι διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπιτελοῦνται. Ἀγνοοῦσι δὲ ὅτι ὁ Παράκλητος προσεχῶς ἐνεργῶν νῦν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς αὐτοῦ οὐσίας ἐστὶ καὶ δυνάμεως τῷ προσεχῶς ἐνεργήσαντι κατὰ τὴν παλαιὰν διαθήκην.

Idem in utraque lege Spiritus & DEus.

Angelus. 25. Τὸν Ἄγγελον ὡρίσαντο οἱ ἀπὸ Οὐαλεντίνου λόγον ἀπαγγελίαν ἔχοντα τοῦ ὄντος. Λέγουσι δὲ καὶ τοὺς Αἰῶνας ὁμωνύμως τῷ Λόγῳ λόγους. Οἱ Ἀπόστολοί, φησι, μετετέθησαν τοῖς δεκαδύο ζωδίοις. Ὡς γὰρ ὑπ' ἐκείνων ἡ γένεσις διοκεῖται, οὕτως ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων ἀναγέννησις.

Apostoli 12. signa spiritalia.

26. Ὁρᾶται τὸ ὁρατὸν τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ σοφία καὶ ἡ Ἐκκλησία ἦν τῶν σπερμάτων τῶν διαφερόντων ἣν ἐστολίσατο διὰ τοῦ σαρκίου, ὥς φησιν ὁ Θεόδοτος. Τὸ δὲ ἀόρατον ὄνομα ὅπερ ἐστὶν ὁ υἱὸς ὁ μονογενής. Ὅθεν ὅταν εἴπῃ· ἐγώ εἰμι ἡ Θύρα, τοῦτο λέγει· ὅτι μέχρι τοῦ ὅρου, οὗ εἰμι ἐγὼ, ἐλεύσεσθε οἱ τοῦ διαφέροντος σπέρματος. Ὅταν δὲ καὶ αὐτὸς εἰσέρχηται, καὶ τὸ σπέρμα συνεισέρχεται αὐτῷ εἰς τὸ πλήρωμα διὰ τῆς θύρας συναχθὲν καὶ εἰσαχθέν.

JESUS ostium & ὅρος terminus.

27. Ὁ ἱερεὺς εἰσιὼν ἐντὸς τοῦ καταπετάματος τοῦ δευτέρου, τό, τε πέταλεν εἰπετίθει παρὰ τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ θυμιάματος, αὐτὸς δὲ ἐν σιγῇ τὸ

ἐν

Æonum voluntate Jesus Paracletus præficitur seculo præterlabenti, in Paracleti vero figura. Paulus resurrectionis Apostolus extitit, statim enim à Domini passione ipse quoque prædicatum missus est, idcirco tum secundum hominem Christum ortu genitum mortiq; obnoxium ac patibilem prædicavit propter illos qui optimi sunt, quod cum illis datum sit ut eum cognoscerent ut ad hunc locum venerint, metu afficiuntur: tum juxta id quod spiritale ex Spiritu sancto & Virgine, ad eum modum, quo qui dextri sunt Angeli cognoscunt. Propria enim singuli ratione Dominum cognoscunt, nec similiter omnes Angeli horum pusillorum electorum, qui ejus futuri sunt heredita- Matth. 18, 10. Hebr. 1, 14. te & perfectione, vident faciem Patris. Forte vero facies quidem etiam filius est: Est adeo etiam quicquid Patris docente Filio comprehensum vident. Quod autem Patris reliquum est, id ignotum est.

24. Dicunt Valentiniani, quem singuli Prophetarum singularem Spiritum ad ministerium habuerunt, hunc super omnes qui de Ecclesia sunt fuisse effusum, idque adeo in causa esse, cur (signa Spiritus) sanitates & Prophetiæ per illos fiant qui de Ecclesia sunt. Nesciunt vero Paracletum, cujus nunc afflatu immediate Ecclesia agitur, ejusdem substantiæ ac virtutis esse cum illo qui & ipse in Veteri Testamento immediate afflabat & operabatur.

25. Angelum Valentiniani definierunt: Verbum ejus quod est, habens annunciationem. Ajunt vero etiam Æonas eodem ac Verbum censeri vocabulo, non eadem omnino ratione. Apostoli, inquit, in duodecim signa translati sunt, eorumque vicem susceperunt. Quemadmodum enim generis rerumque ortus ab illis disponitur, ita regeneratio ab Apostolis.

26. Videtur id quod JEsu visibile est. Sapientia & Ecclesia ex præstanti erat semine, quam eum per carnem ac corpusculum induisse autor est Theodotus. Invisibile autem nomen, quod est unigenitus filius. Unde cum dicit: *Ego sum ostium*, hoc dicit: Joh. 10, 7. ad terminum usque qui sum ego, venietis, qui de præstanti semine estis. Cum vero ipse quoque ingredietur, semen etiam una cum eo in plenitudinem ingredietur, quod videlicet per ostium unà colligatur atque inducatur.

27. Sacerdos intra secundum velamen ingrę- Exod. 28, 38. diens tum laminam ponebat ad altare incensi, tum ipse in Levit. 16, 4. silentio insculptum in corde nomen habens ingrediebatur. Nempe signifi-

ἐν τῇ καρδίᾳ ἐγκεχαραγμένον ὄνομα ἔχων εἰσῄει. Δεικνὺς τὴν ἀπόθεσιν τοῦ καθάπερ πετάλου. Χρυσοῦ καθαροῦ γενομένου καὶ κούφου διὰ τὴν κάθαρσιν τοῦ ὥσπερ σώματος τῆς ψυχῆς ἀπόθεσιν; Ἐν ᾧ ἐγκεχάρακτο τὸ ὄνομα τῆς θεοσεβείας, δι' οὗ ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐγινώσκετο τὸ ὄνομα περικείμενος. Ἀποτίθεται δὲ τοῦτο τὸ σῶμα τὸ πέταλον τὸ ἀβαρὲς, γενόμενον ἐκτὸς τοῦ καταπετάσματος τοῦ δευτέρου ἐν τῷ νοητῷ κόσμῳ, ὅ ἐστιν δεύτερον ὁλοσχερὲς καταπέτασμα τοῦ παντὸς, παρὰ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος, παρὰ τοὺς λειτουργοὺς τῶν ἀναφερομένων εὐχῶν Ἀγγέλους. Γυμνὴ δὲ ἡ ψυχὴ ἐν δυνάμει τοῦ συνειδότος οἷον σῶμα τῆς δυνάμεως γενομένη μεταβαίνειν εἰς τὰ πνευματικὰ, λογικὴ τῷ ὄντι καὶ ἀρχιερατικὴ γενομένη, ὡς ἂν ἔμψυχον μένῃ ὡς εἰπεῖν ὑπὸ τοῦ Λόγου προσεχῶς ἤδη καθάπερ οἱ Ἀρχάγγελοι τῶν Ἀγγέλων Ἀρχιερεῖς γενόμενοι, καὶ τούτων οἱ πρωτόκτιστοι. Ποῦ δὲ ἔτι γραφῆς καὶ μαθήσεως κατόρθωμα τῇ ψυχῇ ἐκείνῃ τῇ καθαρᾷ γενομένῃ, ὅπου καὶ ἀξιοῦται πρόσωπον πρὸς πρόσωπον Θεὸν ὁρᾶν; τὴν γοῦν Ἀγγελικὴν διδασκαλίαν ὑπερβᾶσα, καὶ τὸ ὄνομα τὸ διδασκόμενον ἐγγράφως, ἐπὶ τὴν γνῶσιν καὶ κατάληψιν τῶν πραγμάτων, ἔρχεται οὐκ ἔτι νύμφη ἀλλ' ἤδη Λόγος γενόμενος καὶ παρὰ τῷ νυμφίῳ καταλύων μετὰ τῶν πρωτοαλήτων καὶ πρωτοκτίστων, φίλων μὲν δι' ἀγάπην, υἱῶν δὲ διὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ ὑπακοήν, ἀδελφῶν δὲ διὰ τὸ τῆς γενέσεως κοινόν. Ὥστε τὸ μὲν τῆς οἰκονομίας ἦν, τὸ πέταλον παρακεῖσθαι καὶ μανθάνειν εἰς γνῶσιν. Τὸ δὲ δυνάμεως, τὸ θεοφόρον γίνεσθαι τὸν ἄνθρωπον προσεχῶς ἐνεργούμενον ὑπὸ τοῦ Κυρίου, καὶ καθάπερ σῶμα αὐτοῦ γινόμενον.

Et hæc ad errorem spectant abolendorum demum corporum.

Scientia, discere.

28. Τὸ, Θεὸς ἀποδιδοὺς ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεὰν τοῖς ἀπειθοῦσι, φασὶν οἱ ἀπὸ Βασιλείδου, κατὰ τὰς ἐνσωματώσεις. Οἱ δὲ ἀπὸ Οὐαλεντίνου, τοὺς τρεῖς τόπους δηλοῦσθαι τοὺς ἀριστεροὺς, τετάρτην δὲ γενεὰν τὰ σπέρματα αὐτῶν. Ἔλεον δὲ ποιῶν εἰς χιλιάδας, ἐπὶ τὰ δεξιά.

29. Ἡ Σιγή, φασιν, μήτηρ οὖσα πάντων τῶν προβληθέντων ὑπὸ τοῦ Ἀῤῥήτου σεσίγηκεν. Ὁ δὲ κατέλαβεν, τοῦτο ἀκατάληπτον προσηγόρευσεν.

Theodotus impietatis notatus quod in Deo ponit passionem.

30. Εἶτα ἐκλαθόμενοι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, παθεῖν αὐτὸν λέγουσιν ἀθέως. Ὃ γὰρ συνεπάθησεν ὁ Πατὴρ στερεὸς ὢν τῇ φύσει, φησὶν ὁ Θεόδοτος, καὶ ἀνένδοτος, ἐνδόσιμον, ἑαυτὸν παρασχὼν, ἵνα ἡ Σιγὴ τοῦτο καταλάβῃ, πάθος ἐστίν. Ἡ γὰρ συμπάθεια, πα-

significans positionem velut aureæ laminæ mundæ levisqve effectæ per emundationem velut corporis, animæ positionem esse: in qvo scilicet religiosæ pietatis insculptum nomen, per qvod Principatibus & potestatibus notus erat, qvi nomen gestabat. Ponit vero corpus hoc, levem laminam, ubi intra secundum velamen in mundo intelligibili pervasit, qvod velamen (secundum) plenum solidumqve est rerum hujus universitatis, penes altare incensi, penes Angelos, orationum qvæ in sublimi offeruntur ministros. Nuda vero anima in virtute conscientiæ velut corpus virtutis effecta ad spiritalia transit, qvæ vere ratione Verboqve utens Pontificiaqve evaserit, ut jam velut immediate à Verbo animata, ut sic loquar, maneat, quemadmodum Archangeli Angelorum Pontifices effecti, (horumqve iterum qvi primum conditi sunt.) Ubinam vero adhuc res Scripturæ ac disciplinæ animæ illi agatur virtusqve præstetur qvæ pura evaserit, qvando etiam DEum facie ad faciem videre meretur: Angelicâ itaque doctrinâ superatâ, eoqve nomine qvod scripto docetur ac supra rerum scientiam ac comprehensionem venit, qvæ non amplius sponsa sed jam Verbum evaserit seu Ratio & Sermo, & apud Sponsum manens) cum prima origine vocatis conditisqve, amicis qvidem præ dilectione, filiis vero ob doctrinam ac obedientiam, postremò fratribus ob ortus communionem. Idcirco alterum qvidem, quod laminam gestaret, atqve ad scientiam disceret, dispensationis erat: alterum vero, qvod homo DEo plenus, DEumqꝫ portans Domini immediato afflatu fiat, ac velut ejus Corpus existat, id nempe virtutis.

28. Qvod ita scriptum est: *DEus reddens in tertiam & quartam generationem incredulis*, Basilidiani exponunt de corporum alligatione ac carcere: Valentiniani vero significari ajunt tria loca sinistra, quartam vero generationem, eorum semina, *Faciens vero misericordiam in mille*, in iis qvæ sunt dextra. Deut. 5, 9. Num. 14, 18.

29. *Sige*, ajunt, sive Silentium, qvæ sit parens omnium qvæ à *Bytho* (profundo) producta sunt, qvod loqui non potuit de *Arrheto* (ineffabili) hoc tacuit, qvod vero comprehendit, hoc incomprehensum appellavit.

30. Deinde parum memores DEi Majestatis, pati eum, impie ajunt. Qvod enim Pater, inquit Theodotus, qui naturâ firmi pectoris sit atque inflexi, miseratione ductus ac compassus est, ipse se facilem ac indulgentiorem præbens, ut hoc Sige comprehenderet, passio est. Etenim compassio qvam vocant, cujusdam passio est ob alterius

πάθος τινὸς διὰ πάθους ἑτέρου. Μὴν καὶ τοῦ πάθους γενομένου τὸ ὅλον· συνεπάθησεν καὶ αὐτοὺς εἰς διόρθωσιν τοῦ παθόντος.

31. Ἀλλὰ καὶ εἰ ὁ καθελθὼν Εὐδοκία τοῦ ὅλου ἦν. Ἐν αὐτῷ γὰρ πᾶν τὸ πλήρωμα ἦν σωματικῶς. Ἔπαθεν δὲ οὗτος, δηλονόθι καὶ τὰ ἐν αὐτῷ σπέρματι συνέπαθεν, δι' ὧν τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν εὑρίσκεται πάσχον. Ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς δωδεκάτου Αἰῶνος πείσεως τὰ ὅλα παιδευθέντα, ὥς φασι, συνεπάθησεν. Τότε γὰρ ἐπέγνωσαν ὅτι εἰσὶν χάριτι τοῦ Πατρὸς, εἰσὶν ὄνομα ἀνωνόμαστον, μορφὴ καὶ γνῶσις. Ὁ δὲ βυληθεὶς Αἰὼν τὸ ὑπὲρ τὴν γνῶσιν λαβεῖν, ἐν ἀγνωσίᾳ καὶ ἀμορφίᾳ ἐγένετο, ὅθεν καὶ κένωμα γνώσεως εἰργάσατο, ὅπερ ἐστι σκιὰ τοῦ ὀνόματος, ὅπερ ἐστιν υἱὸς μορφὴ τῶν Αἰώνων. Οὗτος τὸ κατὰ μέρος ὄνομα τῶν Αἰώνων ἀμέλει ἐστὶ τοῦ ὀνόματος.

Peccatum Diaboli insinuatum, eoque agnita gratia DEI.

32. Ἐν πληρώματι οὖν ἑνότητος οὔσης, ἕκαστος τῶν Αἰώνων ἴδιον ἔχει πλήρωμα τὴν Συζυγίαν. Ὅσα οὖν ἐκ Συζυγίας, φασὶ, προέρχεται, πληρώματά ἐστιν, ὅσα δὲ ἀπὸ ἑνὸς, εἰκόνες. Ὅθεν ὁ Θεόδοτος τὸν χριστὸν ἐξ ἐννοίας προελθόντα τῆς Σοφίας, εἰκόνα τοῦ πληρώματος ἐκάλεσεν. οὗτος δὲ καταλείψας τὴν μητέρα ἀνελθὼν εἰς τὸ πλήρωμα ἐκρατήθη ὥσπερ τοῖς ὅλοις οὕτω δὲ καὶ Παρακλήτῳ.

Insulsa de Christo.

33. Υἱόθετος μέντοι γέγονεν ὁ χριστὸς, ὡς πρὸς τὰ πληρώματα ἐκλεκτὸς γενόμενος καὶ πρωτότοκος τῶν ἐνθάδε πραγμάτων. Ἔστιν οὖν ὁ λόγος οὗτος παράκουσμα τοῦ ἡμετέρου ἐκ τοῦ ὑποκειμένου, πρωτότοκον λέγων τὸν σωτῆρα, καὶ ἔστιν ὥσπερεὶ ῥίζα καὶ κεφαλὴ ἡμῶν. Ἡ δὲ Ἐκκλησία καρποὶ αὐτοῦ χριστοῦ φασὶ τὸ ἀνοίκειον * Φυγόντες, συσταλέντος εἰς τὸ πλήρωμα ἐκ τῆς μητρῴας γενομένου ἐννοίας. Ἡ μήτηρ αὖθις τὸν τῆς Οἰκονομίας προηγάγετο ἄρχοντα, εἰς τύπον τοῦ Φυγόντος αὐτὴν κατ' ἐπιπόθησιν αὐτοῦ κρείττονος ὑπάρχοντος, ὃς ἦν τύπος τοῦ Πατρὸς τῶν ὅλων. Διὸ καὶ ἧττον γίνεται ὡς ἂν ἐκ πάθους τῆς ἐπιθυμίας συνεστῶσα. Εμυσάχθη μέντοι ἐνιδοῦσα τὴν ἀποτομίαν αὐτοῦ, ὥς φασιν αὐτοί.

Duplex Valentinianotum Christus.

34. Ἀλλὰ καὶ εὐώνυμοι δυνάμεις πρῶται προβληθεῖσαι τῶν δεξιῶν ὑπ' αὐτῆς, ὑπὸ τῆς τοῦ φωτὸς παρουσίας οὐ μορφοῦνται. Κατελειφθησαν δὲ ἀριστεραὶ ὑπὸ τοῦ τόπου μορφωθῆναι. Τῆς μητρὸς οὖν μετὰ τοῦ υἱοῦ καὶ τῶν σπερμάτων εἰσελθούσης εἰς

* leg. Φυγόντος.

assumpta passionem: qvin & idcirco qvod contigerat passio, ipsum qvoqve universum condolentis affectum passione est, ad ejus emendationem cui passio ipsa obtigerat.

31. Sed etsi is qvi descendit, plena universi voluntas (*Eudocia*) erat. In illo enim erat omnis plenitudo corporaliter. Coloss. 2, 9. Atqve ille passus est, utiqve etiam existentia in illo semina socia ac miserantis affecta passione sunt, qvorum ratione ipsum qvoqve totum universum pati atqve affici invenitur. Sed & duodecimi Æonis passione pœnâqve castigata universa, ut loqvuntur, affecta & ipsa pariter passione sunt ac condoluerunt. Tunc enim esse se Patris gratia agnoverunt, esse qvod nominari non posit nomen, formam scientiamqve. Cujus vero Æonis consilium fuit, ut qvod scientia superius est raperet, ignorantiæ ac peccato obnoxius factus est, unde & scientiæ evasit vacuitas, qvod est umbra nominis, qvod est filius, ipse Æonum forma. Hic sigillatim Æonum nominis demum nomen existit.

32. Cum igitur unitas in Pleromate sit, singuli Æones suum pleroma Conjugium habent. Qvæcunqve igitur ex conjugio, inqviunt, procedunt, pleromata sunt, qvæcunqve autem ex uno, imagines ac simulacra. Qvocirca Theodotus Christum, qui ex Sapientiæ intelligentia processerit, pleromatis imaginem ac simulacrum appellavit. Hic porro relictâ matre ascendens ad pleroma captus est uti ab universis sic vero etiam ac Paracleto.

33. Adoptatus tamen est Christus, ut inter pleromata ascitus atque electus, rerumqve mundi hujus primogenitus. Est igitur verbum hoc falsa nostri doctrina ac interpretatio ex subjecta materia, dum Salvatorem primogenitum vocat, cum ille velut radix ac caput nostrum existat. Ecclesia vero ipsius Christi, inqviunt, fructus, caventes qvod inconveniens ac absonum est, recepto in pleroma qvi ex materna ortus intelligentia esset, mater rursus dispensationis principem ac ducem produxit, illius figura & ut ejus repræsentatio foret qvi ab ea fugerat, ingensqve melioris illius desiderium esset, qvi figura & character Patris universorum erat, unde etiam minor creditur, ut quod ex passione ac libidine, cupiditate scilicet formaverit. Execrata tamen est, ajunt illi, cum illius pervicaciam improbosqve mores contuita esset.

34. Sed & sinistræ potestates, ante ab illa productæ qvàm dextræ, lucis adventu non formantur. Relictæ vero sunt sinistræ à Loco formandæ. Matre igitur filioq; cum seminibus ingressis in pleroma,

εἰς τὸ πλήρωμα, τότε ὁ τόπος τὴν ἐξουσίαν τῆς μητρὸς καὶ τὴν τάξιν ἀπολήψεται ἣν νῦν ἔχει ἡ μήτηρ.

35. Ὁ Ἰησοῦς τὸ φῶς ἡμῶν, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος, ἑαυτὸν κενώσας τουτέστιν ἐκτὸς τοῦ ὅρου γενόμενος κατὰ Θεόδοτον, ἐπεὶ Ἄγγελος ἦν, τοῦ πληρώματος τοὺς Ἀγγέλους τοῦ διαφέροντος σπέρματος συνεξήγαγεν ἑαυτῷ καὶ αὐτὸς μὲν τὴν λύτρωσιν ὡς ἀπὸ πληρώματος προελθὼν εἶχεν, τοὺς δὲ Ἀγγέλους εἰς διόρθωσιν τοῦ σπέρματος ἤγαγεν. Ὡς γὰρ ὑπὲρ μέρους δέονται καὶ παρακαλοῦσι, καὶ δι' ἡμᾶς κατεχόμενοι σπεύδοντες εἰσελθεῖν, ἄφεσιν ἡμῖν αἰτοῦνται, ἵνα συνεισέλθωμεν αὐτοῖς, σχεδὸν γὰρ ἡμῶν χρείαν ἔχοντες, ἵνα εἰσέλθωσιν, ἐπεὶ ἄνευ ἡμῶν οὐκ ἐπιτρέπεται αὐτοῖς, διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἡ μήτηρ συνελήλυθεν ἄνευ ἡμῶν, φασίν. Εἰκότως ὑπὲρ ὑμῶν δέονται.

Alia Angelis ratio orandi, ipsa DEI nostraque charitas.

36. Ἐν ἑνότητι μέντοιγε προεβλήθησαν οἱ Ἄγγελοι ἡμῶν, φασιν, εἰσιόντες, ὡς ἀπὸ ἑνὸς προελθόντες. Ἐπεὶ δὲ ἡμεῖς ἦμεν οἱ μεμερισμένοι, διὰ τοῦτο ἐβαπτίσατο ὁ Ἰησοῦς, τὸ ἀμέριστον μερισθῆναι, μέχρις ἡμᾶς ἑνώσῃ αὐτοῖς εἰς τὸ πλήρωμα, ἵνα ἡμεῖς οἱ πολλοὶ ἓν γενόμενοι, οἱ πάντες τῷ ἑνὶ δι' ἡμᾶς μερισθέντι ἀνακραθῶμεν.

Malorum status atque bonorum.

37. Οἱ ἀπὸ Ἀδὰμ ἐξελθόντες οἱ μὲν δίκαιοι διὰ τῶν ἐκτισμένων τὴν ὁδὸν ποιούμενοι παρὰ τῷ τόπῳ κατείχοντο κατὰ τοὺς Οὐαλεντινιανούς. Οἱ δὲ ἕτεροι, ἐν τῷ τοῦ σκότους ἐκτισμένῳ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς, ἔχοντες συναίσθησιν τοῦ πυρός.

38. Ποταμὸς ἐκπυρεύεται πυρὸς ὑποκάτω τοῦ Θρόνου τοῦ τόπου, καὶ ῥεῖ εἰς τὸ κενὸν τοῦ ἐκτισμένου, ὅ ἐστιν ἡ Γέεννα ἀπὸ κτίσεως τοῦ πυρὸς ῥέοντος μὴ πληρουμένη. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ τόπος πύρινός ἐστι. Διὰ τοῦτο, φησὶ, καταπέτασμα ἔχει, ἵνα μὴ ἐκ τῆς προσόψεως ἀναλωθῇ τὰ πράγματα. Μόνος δὲ ὁ Ἀρχάγγελος εἰσέρχεται πρὸς αὐτὸν, οὗ κατ' εἰκόνα καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσῄει. Ἔνθεν καὶ ὁ Ἰησοῦς παρακληθεὶς συνεκαθέσθη τῷ τόπῳ, ἵνα μένῃ τὰ πράγματα, καὶ μὴ προαναστῇ αὐτοῦ, καὶ ἵνα τὸν τόπον ἡμερώσῃ, καὶ τῷ σπέρματι δίοδον εἰς πλήρωμα παράσχῃ.

Inepta somnia.

39. Ἡ Μήτηρ προβαλοῦσα τὸν χριστὸν ὁλόκληρον, καὶ ὑπ' αὐτοῦ καταλειφθεῖσα, τοῦ λοιποῦ οὐκ ἔτι οὐδὲν προέβαλεν ὁλόκληρον, ἀλλὰ τὰ δυνατὰ παρ' αὐτῇ παρέσχεν. Ὥστε καὶ τοῦ τόπου καὶ τῶν κλήρων οὖν τὰ Ἀγγελικὰ αὐτὴ προβάλλουσα, παρ' αὐτῇ κατέχει τῶν ἐκλεκτῶν τῶν Ἀγγελικῶν ὑπὸ τοῦ Ἄρρενος ἔτι πρότερον προβεβλημένων.

40. Τὰ μὲν γὰρ δεξιὰ πρὸ τῆς τοῦ φωτὸς αἰτήσεως προηνέχθη ὑπὸ τῆς μητρός. τὰ δὲ σπέρματα τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τὴν τοῦ φωτὸς αἴσθησιν, ὅτε ὑπὸ τοῦ ἄρρενος τὰ Ἀγγελικὰ τῶν σπερμάτων προεβάλετο.

41. Τὰ

tunc Locus, matris potestatem ordinemqve recipiet, eum scilicet ordinem qvem nunc habet mater.

35. JEsus Lux nostra, ut loqvitur Apostolus, Joh. 8, 12. se ipsum exinaniens, extra scilicet terminum exiens, ut exponit Theodotus, qvod Angelus erat, unà secum Angelos præstantis seminis pleromate eduxit. Ac ipse qvidem velut qui progressus esset ex pleromate, unus redemtionem habebat, Angelos vero ad semen emendandum duxerat: Angeli enim velut pro parte rogant & obsecrant, qviqve nostra causa detineantur, festinantes ingressi veniam nobis precantur. ut nos cum iis ingrediamur. Fere enim, cum nostri opus habeant ut ingrediantur, qvod sine nobis ingredi non permittantur, idcirco enim ne mater qvidem, ajunt, sine nobis ingressa est, merito pro nobis orant. Philip. 2, 7.

36. In unitatem tamen ingressi producti sunt, ajunt, nostri Angeli, ut qui ab uno processerunt. Qvia vero nos eramus qvi fueramus divisi, idcirco baptizatus est JEsus ut divideretur quod indivisum erat, donec nos illis in Pleromate uniret, ut nos multi unum effecti omnes uni commisceamur qvi nostra causa discisus est.

37. Adami progenies atque posteri alii qvidem justi, qvi per creata inter habentes à loco distinerentur, ut Valentiniani docent: alii vero in tenebrarum condito à sinistris qvi sensu ignis excruciantur.

38. Fluvius igneus egrediebatur sub throno loci, fluitqve in Conditi vacuam cavitatem qvæ est Gehenna, & ab igne fluente non impletur. Qvin & ipse locus igneus est, idcirco ait, velamen habet ne ex conspectu rebus perniciem afferat. Solus vero Archangelus ad eum ingreditur, cujus simulacro semel in anno Pontifex in Sancta Sanctorum ingrediebatur, ubi etiam JEsus evocatus loco consedit, ut res manerent, ne ante ipsum everterentur, atqve adeo locum mitigaret, atqve semini transitum præberet.

39. Mater producto Christo integro & ab eo derelicta nihil deinceps integrum protulit, sed qvæ per ejus facultatem erant, præbuit. Idcirco etiam productis sine loco & cleris qvasi hereditatis parte Angelis apud se tenet prius jam electis Angelorum à masculo productis.

40. Dextra qvidem ante lucis petitionem à matre fuerunt producta, Ecclesiæ vero semina post lucis petitionem, qvando à Patre producta sunt Angelica semina.

41. Τὰ διαφέροντα σπέρματά, φησι, μήτε ὡς πάθη ὧν λυομένων συνελύθη ἂν καὶ τὰ σπέρματα. Μήτε ὡς κτίσιν προελθοῦσαν, ἀλλ' ὡς τέκνα. Ἀπαρτιζομένης γὰρ τῆς κτίσεως, συναπηρτίσθη ἂν καὶ τὰ σπέρματα. Διὸ καὶ τὴν οἰκειότητα ἔχει πρὸς τὸ φῶς ἃ πρῶτον προήγαγεν, τοῦτέστι τὸν Ἰησοῦν ὁ αἰτησάμενον τοὺς αἰῶνας χρισὸς, ἐν ᾧ συνδιυλίσθη καὶ δύναμιν, καὶ τὰ σπέρματα συνελθόντα αὐτῷ εἰς τὸ πλήρωμα. Διότι πρὸ καταβολῆς κόσμου εἰκότως λέγεται ἡ Ἐκκλησία ἐκλελέχθαι. Ἐν ἀρχῇ τοίνυν συνελογίσθημεν, φασὶ, καὶ ἐφανερώθημεν, διὰ τοῦτο ὁ σωτὴρ λέγει. Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν, μηνύων φῶς τοῦ φωτὸς τοῦ φανέντος καὶ μορφώσαντος, φῶς ὃ ὁ Ἀπόστολος λέγει, ὁ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, τὸν δὲ διαφόρων σπερμάτων. Ὅτε γὰρ ἐφωτίσθη ὁ ἄνθρωπος, τότε εἰς τὸν κόσμον ἦλθεν, τουτέστι ἑαυτὸν ἐκόσμησεν, χωρίσας αὐτοῦ τὰ ἐπισκοτοῦντα καὶ συναναμεμιγμένα αὐτῷ πάθη, καὶ τὸν Ἀδὰμ ὁ Δημιουργὸς ἐννοίᾳ προσχὼν ἐπὶ τέλει τῆς δημιουργίας αὐτὸν προήγαγεν.

Lux Christi.

Mundus spiritalis: & si DEI, sic quoque Christi.

Crux distinguens inter fideles & infideles.

42. Ὁ σταυρὸς δὲ ἐν πληρώματι ὅρος σημεῖόν ἐστιν. Χωρίζει γὰρ τοὺς ἀπίστους τῶν πιστῶν, ὡς ἐκεῖνος τὸν κόσμον δὲ πληρώματος. Διὸ καὶ τὰ σπέρματα ὁ Ἰησοῦς ἀφὶ δὲ σημείου ἐπὶ τῶν ὤμων βαστάσας εἰσάγει εἰς τὸ πλήρωμα. Ὦμοι γὰρ δὲ σπέρματος ὁ Ἰησοῦς λέγεται, κεφαλὴ δὲ ὁ χρισὸς. Ὅθεν εἴρηται, ὃς οὐκ αἴρει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ μοι, οὐκ ἔστι μου ἀδελφός. Ἦρεν οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, ὅπερ ὁμοούσιον ἦν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἄξιος, non est me dignus.

43. Λέγουσιν οὖν ὅτι αἱ δεξιαὶ ἦδεσαν τὸν Ἰησοῦν καὶ τὸν χριστὸν τὰ ὀνόματα καὶ πρὸ τῆς παρουσίας. Ἀλλὰ τὸ σημεῖον, οὐκ ἦδεσαν, φασὶ, δύναμιν, δὲ δοῦλος πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πνεύματος, συναναβάντος δὲ τοῦ πληρώματος, ἐκπέμπεται ὁ τῆς βουλῆς Ἄγγελος, καὶ γίνεται κεφαλὴ τῶν ὅλων μετὰ τὸν πατέρα. Πάντα γὰρ ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, θρόνοι, Κυριότητες, βασιλεῖαι, θεότητες, λειτουργίαι. Διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν καὶ ἐδωκεν αὐτῷ ὄνομα ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα πᾶν γόνυ κάμψῃ καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι Κύριος τῆς δόξης Ἰησοῦς χρισὸς σωτὴρ, ἀναβὰς αὐτὸς καὶ καταβάς. Τὸ δὲ ἀνέβη τί ἐστιν εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη; Ὁ καταβὰς αὐτός ἐστιν εἰς τὰ κατώτατα τῆς γῆς, καὶ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν.

Atheologica expositio loci Apostolici.

44. Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν ἡ Σοφία ὅμοιον τῷ καταλιπόντι αὐτὴν φωτὶ, ἐγνώρισεν καὶ προσέδραμεν, καὶ ἠγαλλιάσατο καὶ προσεκύνησεν. Τοὺς δὲ ἄρρενας ἀγγέλους τοὺς σὺν αὐτῷ ἐκπεμφθέν-

41. Præstantia semina, inqvit, neqve ut affectus, qvibus solutis unà solverentur & semina, ac interirent: neqve ut creatura atqve opus processerunt, sed ut filii ac nati. Solutâ enim creatione, unà etiam absoluta sunt & semina, hinc adeo est, ut & cum luce necessitudinem habeant, qvam primo produxit (JEsum scilicet) Christus qvi expetiit Æonas, in qvo pariter pro virili defæcata sunt, & semina cum illa in Pleroma, *velut dicas cœli axem*, ingressa, qvod nimirum ante mundi molitionem merito Ecclesia dicatur fuisse electa. In principio igitur, ajunt, simul electi ac manifestati sumus. Idcirco ait Salvator: *luceat lux vestra*, significans ac loqvens de ejus luce qvi apparuit ac transformatus est, de qvo Apostolus ait: *illuminat omnem hominem venientem in mundum*, qvi nimirum excellentis seminis mundus est. Qvando enim homo illuminatus est, in mundum venit, hoc est, qvasi mundum atqve ornatum accepit depulsis à se qvæ tenebras offundunt & coadmixtis ipsi passionibus, Adamum qvoqve rerum Conditor cum in mente haberet in fine Creationis produxit. Matth. 5, 16. Joh. 1, 9.

42. Crux signum est termini qvi in pleromate est, separat enim infideles à fidelibus, velut illa mundum à pleromate. Idcirco etiam JEsus per signum in humeros sublata semina in pleroma induxit: JEsus enim seminis humeri nuncupantur, caput vero Christus. Unde dictum est. *Qui non tollit crucem suam & sequitur me, non est frater meus.* Tulit igitur corpus JEsu qvod est Ecclesiæ consubstantiale. Matth. 10, 39.

43. Ajunt igitur dextras potestates ante etiam adventum, JEsu ac Christi nomina cognovisse: non tamen signum virtutem scivisse, dante Spiritu omnem potestatem, atqve etiam annuente pleromate, *Consilii angelum* missum esse, ac post Patrem universorum caput factum esse. In eo enim condita sunt omnia visibilia & invisibilia, throni, dominationes, regna, Deitates, ministrationes: qvamobrem etiam DEus exaltavit illum, & dedit illi nomen qvod est super nomen, ut omne genu flectatur, & omnis lingva confiteatur, qvia Dominus gloriæ JEsus Christus Salvator, qvi ascendit ipse & qvi descendit. Qvod autem ascendit, qvid est nisi qvia & descendit. Qvi descendit, ipse est, in inferiores partes terræ, & qvi supra cœlos ascendit. Esai. 9, 6. Coloss. 1, 16. Philip. 2, 9. Ephes. 4, 8. 9.

44. Videns autem Sapientia illi luci similem quæ ipsam reliqverat, cognovit atqve accurrit, exultavit & adoravit; masculos autem

φθέντας θεασαμένη καὶ ηδέσθη καὶ κάλυμμα ἐπέθετο. Διὰ τοῦτο δὲ μυστηρίου ὁ Παῦλος κελεύει τὰς γυναῖκας φέρειν ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ τοὺς ἀγγέλους.

45. Εὐθὺς οὖν ὁ Σωτὴρ ἐπιφέρει αὐτὴν μόρφωσιν τὴν καλὰ γνῶσιν καὶ ἴασιν τῶν παθῶν, δείξας ἀπὸ Πατρὸς ἀγεννήτου τὰ ἐν πληρώματι καὶ τὰ μέχρι αὐτῆς. Ἀποστήσας δὲ τὰ πάθη τῆς πεπονθυίας, αὐτὴν μὲν ἀπαθῆ κατεσκεύασεν, τὰ πάθη δὲ διακρίνας ἐφύλαξεν, καὶ οὐχ ὥσπερ τὸ ἔνδον διεφορήθη, ἀλλ' εἰς οὐσίαν ἤγαγεν αὐτὰ καὶ τὴν δευτέρας διαθέσεως. Οὕτως διὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐπιφανείας ἡ Σοφία γίνεται, καὶ τὰ ἔξω κτίζεται. Πάντα γὰρ δι' αὐτοῦ γέγονεν, καὶ χωρὶς αὐτοῦ γέγονεν οὐδέν.

Valentiniana Mundi corporalis creatio.

46. Πρῶτον οὖν ἐξ ἀσωμάτου πάθους καὶ συμβεβηκότος εἰς ἀσώματον ἐπὶ τὴν ὕλην αὐτὰ μετήντλησεν καὶ μετέβαλεν, εἶθ' οὕτως εἰς συγκρίματα καὶ σώματα, ἀθρόως γὰρ οὐσίαν ποιῆσαι τὰ πάθη οὐκ ἐνῆν, καὶ τοῖς σώμασι καλὰ φύσιν ἐπιτηδειότητα ἐνεποίησεν.

Hæreticorum duplex Creator.

47. Πρῶτος μὲν οὖν Δημιουργὸς ὁ Σωτὴρ γίνεται Καθολικός. Ἡ δὲ Σοφία δευτέρα οἰκοδομεῖ οἶκον ἑαυτῇ καὶ ὑπήρετησεν ὕλας ἁπλᾶ, καὶ πρῶτον πάντων προβάλλεται εἰκόνα τοῦ Πατρὸς Θεὸν, δι' οὗ ἐποίησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τυτέστι τὰ οὐράνια καὶ τὰ ἐπίγεια, δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερά. Οὕτως ὡς εἰκὼν Πατρὸς Πατὴρ γίνεται, καὶ προβάλλει πρῶτον τὸν ψυχικὸν υἱὸν εἰκόνα, ἔπειτα τοὺς Ἀρχαγγέλους, Αἰώνων εἰκόνας, εἶτα Ἀγγέλους Ἀγγέλων ἐκ τῆς ψυχικῆς καὶ φωτεινῆς οὐσίας ἣν φησιν ὁ Προφητικὸς λόγος καὶ Πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τῶν ὑδάτων, καλὰ τὴν συμπλοκὴν τῶν δύο οὐσιῶν τῶν αὐτῶν πεπεισμένων τὸ εἰλικρινὲς ἐπιφέρεσθαι εἰπών, τὸ δὲ ἐμβριθὲς καὶ ὑλικὸν ὑποφέρεσθαι, τὸ θολερὸν καὶ παχυμερές. Ἀσώματον δὲ καὶ ταύτην ἐν ἀρχῇ αἰνίσσεται, τὸ φάσκειν ἀόρατον. Οὔτε γὰρ ἀνθρώπῳ τῷ μηδέπω ὄντι ἀόρατος ἦν, ὅτε τῷ (Δημιουργῷ) ἐδημιούργει γάρ, ἀλλὰ τὸ ἄμορφον καὶ ἀνείδεον καὶ ἀσχημάτιστον αὐτῆς ὧδέ πως ἐξεφώνησεν.

Archangeli.

materia incorporea.

48. Διακρίνας δὲ ὁ Δημιουργὸς τὰ καθαρὰ ἀπὸ τοῦ ἐμβριθοῦς ὡς ἂν ἐνιδὼν τὴν ἑκατέρου φύσιν, φῶς ἐποίησεν, τυτέστιν ἐφανέρωσεν, καὶ εἰς φῶς καὶ ἰδέαν προσήγαγεν. Ἐπεὶ τόγε ἡλιακὸν καὶ ὁρατὸν φῶς πολλῷ ὕστερον ἐργάζεται, καὶ ποιεῖ ἐκ τῶν ὑλικῶν. Τὸ μὲν ἐκ τῆς λύπης,

Lux prior sole condita.

tem Angelos cum illo missos cum vidisset, erubuit, ac velum imposuit. Hujus mysterii causa jubet Paulus ut mulieres potestatem 1. Cor. 11, 10. gestent super caput, propter Angelos.

45. Mox itaque Salvator formæ illi ornatum adjecit, affectuum scilicet laborantium improbationem ac medicinam, ostendens quæ à Patre ingenito in pleromate & ad ipsam usque essent: amoris vero quibus laboraverat affectibus atque vitiis ab eorum immunem labe fecit. Ac quidem affectus passionesque discernens servavit, nec velut ab interiori exstirpavit dispositione, sed & ad secundæ substantiam dispositionis traxit, inque hunc modum per Salvatoris apparitionem facta Sapientia ac quæ exterius sunt, mundusque est conditus. Joh. 1, 3. Omnia enim per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.

46. Primum igitur ex incorporeo affectu seu passione & accidente in incorporeum, in materiam hæc ablata infudit transtulitque, sicque deinde in viventia mixtaque animantium corpora, nec enim fieri poterat ut affectus vitiaque ac labes repente substantiam facerent, ac naturalem corporibus indidit utilitatem

47. Primus igitur universalis Conditor ac opifex Salvator efficitur, tum sequens Sapientia ædificat sibi domum, sub- Prov. 9, 7. didit columnas septem, primoque omnium producit DEum Patris imaginem, per quem fecit cœlum & terram, cœlestia scilicet & terrestria, dextraque & sinistra. Hic ut Patris imago Pater efficitur, producitque primum animalem Christum filii imaginem: tum Archangelos Æonum imagines, exin Angelos Angelorum ex animali lucidaque substantia, de qua Propheticus sermo: *& Spiritus DEI ferebatur super* Gen. 1, 3. *aquas*, duplicis substantiæ complexu quæ ipsæ obsequuntur, quod purum supra terram dicens, quod autem grave & terreni ponderis, quod nimirum turbidum materiatumque, subsidere. Quin hanc quoque à principio incorpoream innuit, dum invisibilem dicit. Neque enim homini invisibilis erat cum is necdum esset, neque vero opifici, cum illo autore conderetur: sed quod informis formæque expers & figuræ, in hunc fere modum enunciavit.

48. Discretis autem Creator quæ munda essent ab eo quod grave crassumque, velut amborum inspecta natura lucem condidit, hoc est manifestavit, atque ad lucem speciem produxit. Solis namque & Cœli lumen diu post formatur, eque terrenis: è tristitia quidem substan-

πης, ὀσιῶδες, κτίζον πνευματικὰ τ̃ πονηρίας, πρὸς ἃ ἡ πάλη ἡμῖν. Διὸ καὶ λέγει ὁ Ἀπόστολος· Καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφαγίσθητε. Τὸ δὲ ἐκ τοῦ φόβου, τὰ θηρία. Τὸ δὲ ἐκ τῆς πλήξεως καὶ ἀπορίας, τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου. Ἐν δὲ τοῖς τρισὶ στοιχείοις τὸ πῦρ ἐναιωρεῖται καὶ ἐνέπαρται καὶ ἐμφωλεύει, καὶ ὑπὸ τούτων ἐξάπτεται, καὶ τούτοις ἐπαποθνήσκει, μὴ ἔχον τύπον ἀπόλακτον ἑαυτοῦ, ὡς καὶ τὰ ἄλλα στοιχεῖα ἐξ ὧν τὰ συγκρίματα δημιουργεῖται.

49. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐγίνωσκεν τὴν δι' αὐτοῦ ἐνεργοῦσαν, οἰόμενος ἰδίᾳ δυνάμει δημιουργεῖν, φιλεργὸς ὢν φύσει, διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἀπόστολος· ὑπετάγη τῇ ματαιότητι τοῦ κόσμου οὐχ ἑκὼν, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι καὶ αὐτὸς ἐλευθερωθήσεται, ὅταν συλλεγῇ τὰ πέρματα τοῦ Θεοῦ. Τεκμήριον δὲ μάλιστα τοῦ ἀκουσίου τὸ εὐλογεῖν τὸ Σάββατον, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν πόνων ἀνάπαυσιν ὑπεραπίζεσθαι.

Locus Pauli de creatura agit non de creatore.

50. Λαβὼν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, οὐ τῆς ξηρᾶς ἄλλα τῆς πολυμεροῦς καὶ ποικίλης ὕλης μέρος, ψυχὴν γεώδη καὶ ὑλικὴν ἐτεκτήνατο ἄλογον καὶ τῆς τῶν θηρίων ὁμοούσιον. Οὗτος κατ' εἰκόνα ἄνθρωπος. Ὁ δὲ καθ' ὁμοίωσιν τὴν αὐτοῦ τοῦ Δημιουργοῦ, ἐκεῖνός ἐστιν ὃν εἰς τοῦτον ἐνεφύσησέν τε καὶ ἐνέπειρεν, ὁμοούσιόν τι αὐτῷ δι' ἀγγέλων ἐνθείς. Καθὸ μὲν ἀόρατός ἐστι καὶ ἀσώματος, τὴν οὐσίαν αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς προσεῖπεν. Μορφωθὲν δὲ ψυχὴ ζῶσα ἐγένετο, ὅπερ εἶναι καὶ αὐτὸς ἐν ταῖς προφητικαῖς γραφαῖς ὁμολογεῖ.

Hominis creatio ex mente hæreticorum.

51. Ἄνθρωπος γοῦν ἐστιν ἐν ἀνθρώπῳ ψυχικὸς ἐν χοϊκῷ, οὐ μέρει μέρος, ἀλλὰ ὅλῳ ὅλος συνὼν, ἀῤῥήτῳ δυνάμει Θεοῦ. Ὅθεν ἐν τῷ παραδείσῳ τῷ τετάρτῳ * οὐρανῷ δημιουργεῖται. Ἐκεῖ γὰρ Χοϊκὴ σὰρξ οὐκ ἀναβαίνει, ἀλλ' ἦν τῇ ψυχῇ θείᾳ οἷον σὰρξ ἡ ὑλική. Ταῦτα σημαίνει, τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν μου. Τὴν θείαν ψυχὴν αἰνίσσεται τὴν ἐγκεκρυμμένην τῇ σαρκὶ καὶ στερεὰν καὶ δυπαθῆ καὶ δυνατωτέραν. Καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου, τὴν ὑλικὴν ψυχὴν, σῶμα οὖσαν τῆς θείας ψυχῆς. Περὶ τούτων τῶν δυοῖν καὶ ὁ Σωτὴρ λέγει, φοβεῖσθαι δεῖν τὸν δυνάμενον ταύτην τὴν ψυχὴν καὶ τοῦτο τὸ σῶμα τὸ ψυχικὸν ἐν Γεέννῃ ἀπολέσαι.

Hæreticorum duplex anima.

52. Τοῦτο

* leg. τρίτῳ.

tia condendo facit ſpiritalia nequitiæ, adverſus quæ nobis lucta eſt, unde etiam ait Apoſtolus: *nolite contriſtare Spiritum Sanctum, in quo ſignati eſtis*: ex timoris vero, beſtias, ex ſtuporis autem & anguſtiæ, elementa mundi. Porro ignis elementum in tribus elementis & ſublimis extat & illis inſperſus eſt atque inhabitat ab iisque ſuccenditur atque in eis moritur, non habens certam ac determinatam ſui formam velut reliqua elementa, ex quibus mixta, corporaque viventia & animata conduntur. Eph. 6, 12, & 4, 30.

49. Quod autem neſciebat, quæ per ipſum operabatur, propria virtute ſe creare ac res condere exiſtimans, cum naturâ lubens operetur, idcirco dixit Apoſtolus ſubjectum eſſe vanitati mundi non ultro ſed propter eum qui ſubjecit in ſpe quod & ipſe liberabitur, cum collecta fuerint DEI ſemina. Ejus vero quod non ultro ſed quaſi invitus ac nolens operetur, indicio eſt, quod benedixit Sabbato, ac requiem laboribus tuetur, ſanctamque eam haberi jubet. Rom. 8, 20. Gen. 2, 3.

50. Sumpto è terra pulvere non ex arida ſed ex diverſis partibus dividua variaque materia terrenam animam & materiatam fabricatus eſt rationis expertem, ejusdem cum beſtiarum animabus ſubſtantiæ. Hæc homo eſt, qui ad imaginem: qui autem ad ipſius Creatoris ſimilitudinem, ille eſt in quem inſufflavit & conſpiravit aliquid ejusdem ſubſtantiæ Angelorum operâ illi inſerens. Ac quidem ratione qua inviſibilis & incorporeus eſt, ejus ſubſtantiam vitæ flatum appellavit, ubi vero formam induit, anima vivens effectus eſt, quod & ipſe in Prophetarum oraculis fatetur. Gen. 2, 7.

51. Eſt igitur homo in homine, animalis in terreno, non pars in parte ſed totum in toto, arcanâ DEI potentiâ ſimul exiſtens: propterea in paradiſo creatur, in tertio cœlo, illuc enim terrena caro non aſcendit, ſed erat animæ, quæ divina ſit, carnis loco materia. Id ſignificat quod ita dictum eſt: *hoc nunc os ex oſſibus meis.* Hic enim certe ambage ſignificatur divina anima ipſa in carne latens ſolidaque & quæ ægre afficiatur ac potentior exiſtat. *Et caro de carne mea*, terrena anima & materialis, quæ ſit corpus divinæ animæ. De utraque hac animâ etiam Salvator loquitur cum dicit timendum eum, qui hanc animam atque hoc corpus animale perdere in Gehennâ poteſt. 2. Cor. 12, 4. Gen. 2, 23. Matth. 10, 28.

Hæresis abolendæ carnis.

52. Τοῦτο τὸ σαρκίον ἀντίδικον ὁ Σωτὴρ εἶπεν, καὶ ὁ Παῦλος νόμον ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου. Καὶ δῆσαι παραινεῖ καὶ ἁρπάσαι ὡς ἰσχυρὸν τὰ σκεύη, τοῦ ἀντιπολεμοῦντος τῇ ἀρετῇ ψυχῇ ὁ Σωτὴρ, καὶ ἀπηλλάχθαι αὐτοῦ παραινεῖ καλὰ τὴν ὁδὸν, μὴ τῇ φυλακῇ ὠθεῖ πέσωμεν καὶ τῇ κολάσει. Ὁμοίως δὲ καὶ εὐνοεῖν αὐτῷ, μὴ τρέφοντας δὲ ῥωννύντας τῇ τῶν ἁμαρτημάτων ἐξουσίᾳ, ἀλλ' ἐντεῦθεν νεκρώσαντας ἤδη καὶ ἐξίτηλον ἀποφαίνοντας ἀποχῇ τῆς πονηρίας, ἵνα ἐν τῇ διαλύσει ταύτῃ διαφορηθὲν καὶ διαπνεῦσαν λάθῃ, ἀλλὰ μὴ καθ' αὑτὸ τιμωρίας ὑποστάσεως λαβόμενον, τὴν ἰσχὺν ἔχῃ παράμονον ἐν τῇ διὰ πυρὸς ἐξόδῳ.

Hæc vitia, non carnis ipsa substantia.

53. Τοῦτο ζιζάνιον ὀνομάζεται συμφυὲς τῇ ψυχῇ, τῷ χρηστῷ σπέρματι. Τοῦτο καὶ σπέρμα διαβόλου ὡς ὁμοούσιον ἐκείνῳ καὶ ὅφις καὶ διαπλεκτὴς καὶ λῃστὴς ἐπιλιθέμενος κεφαλῇ βασιλέως. Ἔσχεν δὲ ὁ Ἀδὰμ ἀδήλως αὐτῷ ὑπὸ τῆς σοφίας ἐνσπαρὲν τὸ σπέρμα τὸ πνευματικὸν εἰς τὴν ψυχὴν, διαλαγεὶς, φησὶ, δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου, ὁ δὲ μεσίτης ἑνὸς μέν ἐστιν, ὁ δὲ Θεὸς εἷς ἐστιν. Δι' ἀγγέλων δὲ τῶν ἀρρένων τὰ σπέρματα ὑπηρετεῖται τὰ εἰς γένεσιν προβληθέντα ὑπὸ τῆς σοφίας, καθὸ ἐγχωρεῖ γίνεσθαι· ἅτε γὰρ Δημιουργὸς ἀδήλως κινούμενος ὑπὸ τῆς σοφίας, οἷεσθαι αὐτοκίνητος εἶναι. Ὁμοίως καὶ οἱ ἄνθρωποι. Πρῶτον δὲν σπερματικὸν τὸ ἐν τῷ Ἀδὰμ προέβαλεν ἡ σοφία, ἵνα ᾖ τὸ ὀστοῦν ἡ λογικὴ καὶ ἐρανία ψυχὴ, μὴ κενὴ, ἀλλὰ μυελοῦ γέμουσα πνευματικοῦ.

Semen spiritale DEI.

Nugæ hæreticorum. Non natura sed voluntate boni sumus & mali.

54. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἀδὰμ τρεῖς φύσεις γεννῶνται. Πρώτη μὲν ἡ ἀλόγου ἦν Κάϊν. Δευτέρα δὲ ἡ λογικὴ καὶ ἡ δικαία, ἧς ἦν Ἄβελ. Τρίτη δὲ ἡ πνευματικὴ, ἧς ἦν Σήμ. Καὶ ὁ μὲν χοϊκός ἐστι κατ' εἰκόνα. Ὁ δὲ ψυχικὸς καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ, ὁ δὲ πνευματικὸς καθ' ἰδίαν. Ἐφ' οἷς τρισὶν ἄνευ τῶν ἄλλων παίδων τοῦ Ἀδὰμ εἴρηται αὐτῷ βίβλου γενέσεως ἀνθρώπων. Ὅτι δὲ πνευματικὸς ὁ Σήθ, οὔτε ποιμαίνει οὔτε γεωργεῖ, ἀλλὰ παῖδα καρποφορεῖ, ὡς τὰ πνευματικὰ, καὶ τοῦτον ὃς ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου, ἄνω βλέπουσα, οὗ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανῷ, τοῦτον ὁ Κόσμου οὐ Χωρεῖ.

Athoc non corpus sed mortalitas.

55. Τοῖς τρισὶν ἀσωμάτοις ἐπὶ τοῦ Ἀδὰμ, τέταρτον ἐπενδύεται τὸν χοϊκὸν, τοὺς δερματίνους χιτῶνας. Οὐτ' οὖν ἀπὸ τοῦ πνεύματος, οὔτ' ἀπὸ ἐμφυσήματος πείρει ὁ Ἀδὰμ, θεῖα γὰρ

52. Carnem hanc Salvator adversarium vocavit, Paulus quoque legem repugnantem legi mentis suæ, monetque idem Salvator atque hortatur alligare ac diripere ejus vasa tanquam potentis adversus cœlestem animam bellum gerentis, jubetque ab illis liberari dum sumus in viâ, ne in carcerem pœnamque incidamus: similiter etiam benevole ad eam habeamus, ne alamus, roburque conferamus peccandi licentia, sed inde jam mortificemus exilemq; reddamus ac extenuemus abstinendo à malitia, ut ita cum erit dissolvenda, extirpatam se difflatamque imprudens inveniat, nullamque per se existendi facultatem, qua firmum robur ac durabile transeundo per ignem obtineat. Matth. 5, 25. Luc. 10, 5. 8. Rom. 7, 23. Matth. 12, 29. Luc. 12, 58. Matth. 5, 25.

53. Hoc Zizanium vocatur concretum animæ, bono scilicet semini. Hoc semen Diaboli, velut ejusdem ac ille substantiæ, serpensque supplantator, & latro, Regis caput invadens. Habuit vero Adamus ejus obscure animo à Sapientia subseminatum Spiritale semen. *Ordinatum*, inquit. *per Angelos in manu Mediatoris. Mediator autem unius non est, DEus autem unus est.* Per mares itaque Angelos ministrantur semina quæ à sapientia orta & producta sunt, pro eo ac licet capere. Qua enim ratione demiurgus qui obscure à Sapientia movetur à se ipse moveri existimat, eadem etiam homines. Primum igitur semen Spiritale in Adamo produxit Sapientia, ut esset ossum anima utens ratione atque cœlestis, non vacua sed Spiritali plena medulla. Matth. 13, 25. &c. Gal. 3, 19.

54. Adamo autem nascuntur tres naturæ, prima quidem rationis expers, ad quam Cain spectabat, altera vero utens ratione & justa, ad quam Abel: & tertia Spiritalis, ad quam Seth. Ac quidem terrenus est ad imaginem, animalis autem ad DEI similitudinem, postremo Spiritalis ipse ad suam. De his tribus, absque reliquis Adami liberis ac natis dictum est: *Hic liber generationis hominum.* Quod autem Seth spiritalis erat, neque pastorem agit neque agricolam, sed Spirituum more filium progenuit, eumque adeo qui speravit invocare nomen Domini; qui oculos sursum intendat, cujus conversatio in cœlo sit, quem mundus non capit. Gen. 5, 1. Gen. 4, 26. Phil. 3, 20.

55. Tribus in Adamo incorporeis quartum terrenum superinduit, pelliceas scilicet eas tunicas. Itaque neque ex Spiritu neque ex spiraculo seminat Adamus, ambo enim divina. Ac quidem per illum, non tamen ab illo utrumque producitur. Quod

γὰρ ἄμφω, καὶ δι' αὐτῶν μὲν οὐχ ὑπ' αὐτῆς δὲ προβάλλεται ἄμφω. Τὸ δὲ ὑλικὸν αὐτῶν ἐνεργὸν εἰς σπέρμα καὶ γένεσιν, ὡς ἂν τῷ σπέρματι συγκεκραμένον, καὶ ταύτης ἐν ζωῇ τῆς ἁρμονίας ἀποζῆναι μὴ δυνάμενον. Καλὰ τοῦτο ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ Ἀδάμ.

Naturæ discretæ ex mente hæreticorum.

56. Ὁ πρῶτον μὲν ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός. Εἰ δὲ καὶ ἐκ ψυχικῶν ἔσπειρεν, καὶ ἐκ πνευματικῆς, καθάπερ ἐξ ὑλικῆς, πάντες ἂν ἴσοι καὶ δίκαιοι ἐγεγόνεισαν, καὶ ἐν πᾶσιν ἂν ἡ διδαχὴ ἦν· διὰ τοῦτο πολλοὶ μὲν οἱ ὑλικοὶ, ὀλίγοι δὲ πολλοὶ μὲν οἱ ψυχικοί, σπάνιοι δὲ οἱ πνευματικοί. Τὸ μὲν οὖν πνευματικὸν φύσει σωζόμενον, τὸ δὲ ψυχικὸν αὐτεξούσιον ὂν ἐπιτηδειότητα ἔχει πρός τε πίστιν καὶ ἀφθαρσίαν, καὶ πρὸς ἀπιστίαν καὶ φθοράν, κατὰ τὴν οἰκείαν αἵρεσιν. Τὸ δὲ ὑλικὸν φύσει ἀπόλλυται, ὅταν μὲν τὰ ψυχικὰ ἐγκεντρισθῇ τῇ καλλιελαίῳ εἰς πίστιν καὶ ἀφθαρσίαν, καὶ μεταλάβῃ τῆς ποιότητος τῆς ἐλαίας, καὶ ὅταν εἰσέλθῃ τὰ ἔθνη, τότε οὕτω πᾶς Ἰσραὴλ (σωθήσεται.) Ἰσραὴλ δὲ ἀλληγορεῖται ὁ πνευματικὸς, ὁ ὁρῶμενος τὸν Θεὸν, ὁ δὲ πιστὸς Ἀβραὰμ υἱὸς γνήσιος, Ὁ ἐκ τῆς ἐλευθέρας οὐχ ὁ κατὰ σάρκα, ὁ ἐκ τῆς δούλης τῆς Αἰγυπτίας.

57. Γίνεται οὖν ἐκ τῶν γενῶν τῶν τριῶν, ὁ μὲν, μόρφωσις τοῦ πνευματικοῦ, ὁ δὲ μετάθεσις τοῦ ψυχικοῦ ἐκ δουλείας εἰς ἐλευθερίαν.

Reparatio per Christum, sed sensu hæretico.

58. Μετὰ τὴν τοῦ θανάτου τοίνυν βασιλείαν, μεγάλην μὲν καὶ εὐπρόσωπον τὴν ἐπαγγελίαν πεποιημένην, οὐδὲν δὲ ἧττον διακονίαν θανάτου γεγενημένην, πάσης ἀπειπούσης ἀρχῆς καὶ θεότης. Ὁ μέγας ἀγωνιστὴς Ἰησοῦς χριστὸς ἐν ἑαυτῷ δυνάμει τὴν Ἐκκλησίαν ἀνελαβὼν, τὸ ἐκλεκτὸν καὶ τὸ κλητὸν, τὸ μὲν ἀφ' τῆς τέχνης τὸ πνευματικὸν, τὸ δὲ ἐκ τῆς οἰκονομίας τὸ ψυχικὸν, ὃ ἀνέσωσεν καὶ ἀνήγαγεν ἅπερ ἀνέλαβεν, καὶ δι' αὐτῶν καὶ τὰ τούτοις ὁμοιούσια. Εἰ γὰρ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα, εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι.

Fabulæ hæreticorum.

59. Σπέρμα μὲν οὖν πρῶτον ἀφ' τῆς τέχνης ἐνεδύσατο, ὃ χωρηθεὶς ἀλλὰ χωρήσας αὐτὸ δυνάμει, ὃ καλὰ μικρὸν μορφοῦται διὰ γνώσεως. Καλὰ δὲ τὸν τόπον γενόμενος εὗρεν Ἰησοῦν χριστὸν ἐνδύσασθαι τὸν προκεκηρυγμένον, ὃν καὶ ἠγγελλον οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος, οὗτος εἰκὼν τοῦ Σωτῆρος.

Αλ-

vero ejus terrenum est, id ad semen actumque generationis valet ac efficax est, velut nimirum semini commixtum, ac ejusmodi, ut ab hac in vita compage abscedere non possit. In hunc modum Adamus noster parens existit.

56. *Primus homo de terra terrenus.* Quod si 1. Cor. 15, 7. etiam ex animali ac Spiritali generasset, velut ex materiali terrenoque, omnes pares ac justi conditi essemus, & in omnibus doctrina esset ac scientia fulgeremus: idcirco multi terreni sunt, non multi autem animales, rari vero qui Spiritales sunt. Igitur quod Spiritale est, suopte genere ac natura salvatur, quod autem animale, quod liberi facultate arbitrii præditum est, idoneum est atque habile pro eo ac voluntas elegerit ut credat induatque incorruptionem, vel ut fidei absentia & corruptionis labe intereat: quod denique terrenum, ipsum naturâ interitioni devotum est peritque. Postquam igitur quæ animalis substantiæ sunt inserta fuerint in bonam olivam & fide donentur, & incorruptione ac pingvedine olivæ fuerint impertitæ, gentesque ingressæ fuerint, tunc ita omnis Israël salvus fiet. Porro Spiritalis Israël allegorico ac Spiritali sensu intelligitur, qui DEum visurus sit, fidelis Abrahæ verus filius, matris liberæ, non qui secundum carnem natus est ex ancilla Ægyptia. Rom. 11, 23. Gal. 4, 26.

57. Fit igitur tribus ex generibus, ut alterum quidem, nempe Spiritale forma imbuatur, alterum vero, nempe animale ex servitute in libertatem transferatur.

58. Post mortis igitur imperium magna quidem illa ac speciosa promissione perfectum, quæ ipsa nihilominus mortis minister extiterit, fatiscente omni principatu & Deitate, magnus pugil JEsus Christus, assumta in seipso virtute Ecclesiæ, electis nimirum atque vocatis, quod Spiritale esset à parente; quod vero animale ex dispensatione salva fecit extulitque quæ assumserat, ac per ea quæ illis affinia sunt & similia. *Si enim delibatio sancta, etiam massa: sic radix sancta,* Rom. 11, 16. *etiam rami.*

59. Primum igitur semen à parente induit, non qui caperetur sed qui caperet, eoque paulatim per scientiam formatur. Ad locum autem cum venisset, invenit JEsum Christum induisse qui ante fuerat prædicatus, quem Prophetæ atque Lex prænunciabant, ac imago Salvatoris erat. Quin & iste (animalis) quem induerat Christus invisibilis erat. Par autem erat ut qui in mundum venturus esset ut in eo conspi-

Ἀλλὰ καὶ οὗτος ὁ ψυχικὸς χριστὸς ὃν ἐνεδύσατο, ἀόρατος ἦν. Ἔδει δὲ τὸν εἰς κόσμον ἀφικνούμενον ἐφ' ὧτε ὀφθῆναι, κρατηθῆναι πολιτεύσασθαι, καὶ αἰθητοῦ σώματος ἀντέχεσθαι. Σῶμα τοίνυν αὐτῷ ὑφάναι τῆς ἐκ τῆς ἀφανοῦς ψυχικῆς οὐσίας, δυνάμει δὲ θείας ἐκ κατασκευῆς εἰς αἰθητὸν κόσμον ἀφιγμένον.

60. Τὸ οὖν πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, τὴν τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου λέγει. Δύναμις δὲ ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι, τὴν μόρφωσιν δηλοῖ τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐνετύπωσεν τὸ σῶμα ἐν τῇ παρθένῳ.

61. Ὅτι μὲν οὖν αὐτὸς ἕτερον ἦν ᾧ ἀνείληφεν, δῆλον ἐξ ὧν ὁμολογεῖ, ἐγὼ ἡ ζωή. ἐγὼ ἡ ἀλήθεια. Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν. Τὸ δὲ πνευματικὸν ὃ ἀνείληφεν, καὶ τὸ ψυχικὸν οὕτως ἐμφαίνει. Τὸ δὲ παιδίον ἤυξανεν καὶ προέκοπτεν σφόδρα. Σοφίας μὲν γὰρ, τὸ, πνευματικὸν δεῖξαι, μεγέθους δὲ τὸ ψυχικόν. Διὰ δὲ τῶν ἐκρυέντων ἐκ τῆς πλευρᾶς, ἐδήλου τὰς ἐκρύσεις τῶν παθῶν ἀπὸ τῶν ἐμπαθῶν ἀπαθεῖς γενομένας τὰς οὐσίας σεσῶσθαι. Καὶ ὅταν λέγῃ; Δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀποδοκιμασθῆναι, ὑβρισθῆναι, σταυρωθῆναι, ὡς περὶ ἄλλου φαίνεται λέγων, δηλονότι τοῦ ἐμπαθοῦς. Καὶ προάξω ὑμᾶς, λέγει, τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Αὐτὸς γὰρ προάγει πάντα, καὶ τὴν ἀφανῶς σωζομένην ψυχὴν ἀναστήσειν ἠνίσσετο, καὶ ἀποκαταστήσειν οὗ νῦν προάγει. Ἀπέθανεν δὲ, ἀποστάντος τοῦ καταβάντος ἐπ' αὐτῷ ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ πνεύματος, οὐκ ἰδίᾳ γενομένου, ἀλλὰ συσταλέντος, ἵνα καὶ ἐνεργήσῃ ὁ θάνατος, ἐπεὶ πῶς τῆς ζωῆς παρούσης ἐν αὐτῷ ἀπέθανε τὸ σῶμα; οὕτω γὰρ ἂν καὶ αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ὁ θάνατος ἐκράτησεν ἂν, ὅπερ ἄτοπον. Δόλῳ δὲ ὁ θάνατος κατεστρατηγήθη. Ἀποθανόντος γὰρ τοῦ σώματος καὶ κρατήσαντος αὐτὸ τοῦ θανάτου, ἀναστείλας τὴν ἐπελθοῦσαν ἀκτῖνα τῆς δυνάμεως ὁ Σωτὴρ ἀπείλεσε μὲν τὸν θάνατον, τὸ δὲ θνητὸν σῶμα, ἀποβαλὼν πάθη, ἀνέστησεν. Τὰ ψυχικὰ οὖν οὕτως ἀνίσταται καὶ ἀνασώζεται. Πιστεύσαντα δὲ τὰ πνευματικὰ ὑπὲρ ἐκεῖνα σώζεται, ἐνδύματα γάμων τὰς ψυχὰς λαβόντα.

Humana divinaque naturæ.

Manichaica.

62. Κάθηται μὲν οὖν ὁ ψυχικὸς χριστὸς ἐν δεξιᾷ τοῦ Δημιουργοῦ. Καθὸ καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει· κάθου ἐκ δεξιῶν μου, καὶ τὰ ἑξῆς, Κάθηται δὲ μέχρι συντελείας, ἵνα ἴδωσιν εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. Ἐξεκέντησαν δὲ τὸ φαινόμενον ὃ ἦν σὰρξ τοῦ ψυχικοῦ. Ὀστοῦν γὰρ αὐτοῦ οὐ συντριβήσεται, φησί. Καθάπερ ἐπὶ τοῦ Ἀδὰμ τὴν ψυχὴν

conſpicuus foret teneri ſociam vitæ rationem inire, ac corpus ejusmodi quod ſenſu percipi poſſet admittere. Hincque adeo corpus illi ex animali inviſibili ſubſtantia, virtute autem ex divina fabrica, venienti in mundum ſenſibilem, contextum eſt.

60. Illud igitur, *Spiritus ſanctus ſuperveniet in te,* Luc. 1, 35. Dominici corporis fabricam dicit, *Virtus* autem *altiſſimi obumbrabit tibi,* DEi formationem ſignificat, quæ corpus in virgine figura membrisque diſtinxit.

61. Quod autem ipſe alius eſſet qui aſſumſit, manifeſtum eſt, quibus ita fatetur: *Ego ſum Vita, Ego ſum Veritas, Ego & Pater unum ſumus.* Joh. 14, 6. Quod vero Spiritale aſſumſit, & quod animale, in hunc modum ſignificat: *Puer autem creſcebat & proficiebat valde.* Joh. 10, 30. Porro Sapientiæ erat, ut quod Spiritale eſſet oſtenderet: magnitudinis, ut quod animale. Per ea autem quæ ex latere fluxerunt, affectuum effluxiones, affectionesque ex libidinoſis illibidinoſas effectas ſubſtantias ſalutem conſecutas eſſe oſtendebat. Cumque adeo ait: *Oportet filium hominis reprobari, verberibus affici, & crucifigi,* quaſi de alio videtur loqui, de illo nimirum qui paſſionibus & affectibus obnoxius ſit. *Et præcedam vos,* inquit, *tertia die in Galilæam,* ipſe enim præcedit omnia, animamque inaſpectabili ratione ſalvaturum ſe & ſuscitaturum obſcure ſignificavit, eoque reſtituturum quo nunc præcedit. Mortuus autem eſt abſcendente Spiritu qui ſuper eum in Jordano deſcendit, non qui ut ſeorſim eſſet receſſiſſet, ſed qui ſe ſubduxiſſet, ut & mors vim ſuam exereret, etenim quomodo præſente vita corpus potuiſſet mori? Sic enim mors ipſius quoque Salvatoris potita eſſet, quod dictu abſurdum eſt. Porro mors militari quaſi ſollertia doloque expugnata eſt, emoriente enim corpore ac morte ipſum ſubigente, contracto Salvator ſuperveniente virtutis radio mortem fugavit, ac mortale corpus excuſſis paſſionibus morbisque ſuscitavit. Ac quidem quæ partis ſunt animalis, in hunc modum ſuscitat & ad ſalutem reparat: quæ autem Spiritalis, fide imbuta præſtantiore donat ſalute, nuptiarum veſtimenta animas nacta. Joh. 14, 6. Joh. 10, 30. Luc. 2, 40. & 52. Joh. 19, 34. Luc. 9, 22. Matth. 26, 32. Act 2, 24.

62. Sedet igitur animalis Chriſtus in dextera Creatoris, uti etiam David ait: *Sede à dextris meis,* & quæ ſequuntur. Sedet autem usque ad conſummationem, ut *videant in quem confixerunt.* Confixerunt autem quod oculis ſubjectum Pſ. 110, 1. Act. 3, 21. Zach. 12, 10.

ψυχὴν ὁσῶν ἠλληγόρησεν ἡ προφητεία. Αὐτὴ γὰρ ἡ ψυχὴ τοῦ χριστοῦ πάσχουλος τοῦ σώματος ἑαυτὴν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ (Δημιουργοῦ) παρακαλέθετο. Τὸ δ' ἐν τῷ ὁσίῳ πνευματικὸν οὐκ ἔτι παραλαμβάνεται, ἀλλ' αὐτὸς σώζει.

63. Ἡ μὲν οὖν τῶν πνευματικῶν ἀνάπαυσις ἐν Κυριακῇ, ἐν Ογδοάδι, ἣ Κυριακὴ ὀνομάζεται, παρὰ τῇ μητρὶ ἔχοντα τὰς ψυχὰς τὰ ἐνδύματα ἄχρι συντελείας. Αἱ δὲ ἄλλαι πίστεις ψυχαὶ παρὰ τῷ Δημιουργῷ. Περὶ δὲ τὴν συντέλειαν ἀναχωροῦσι καὶ αὗται εἰς Ογδοάδα. Εἶτα τὸ δεῖπνον τῶν γάμων, κοινὸν πάντων τῶν σωζομένων, ἄχρις ἂν ἀποκατασταθῇ πάντα, καὶ ἄλληλα γνωρίσῃ.

Apocatastasis hæreticorum.

64. Τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἀποθέμενα τὰ πνευματικὰ τὰς ψυχὰς ἅμα τῇ μητρὶ κομιζομένη τὸν νυμφίον, κομιζόμενα καὶ αὗται τοὺς νυμφίους τοὺς Ἀγγέλους ἑαυτῶν, εἰς τὸν νυμφῶνα ἐντὸς τοῦ ὅρου εἰσίασι, καὶ πρὸς τὸν τοῦ πνευματος ὄψιν ἐρχόμεναι αἰῶνες νοεροὶ γενόμενα, εἰς τοὺς νοεροὺς καὶ αἰωνίους γάμους τῆς Συζυγίας.

65. Ὁ δὲ δεῖπνος μὲν Ἀρχιτρίκλινος, τῶν γάμων δὲ παράνυμφος, τοῦ νυμφίου δὲ φίλος, ἕως ἔμπροσθεν τοῦ νυμφῶνος, ἀκούων τῆς φωνῆς τοῦ νυμφίου, χαρᾷ χαίρει. Τοῦτο αὐτῷ τὸ πλήρωμα τῆς χαρᾶς καὶ ἀναπαύσεως.

Christi doctrina non uno modo composita.

66. Ὁ Σωτὴρ τοὺς Ἀποστόλους ἐδίδασκεν τὰ μὲν πρῶτα τυπικῶς καὶ μυστικῶς, τὰ δὲ ὕστερα παραβολικῶς καὶ αἰνιγμένως, τὰ δὲ τρίτα σαφῶς καὶ γυμνῶς καθ' ἑαυτούς.

Christus ad Salomen. Hæc ex Apocryphis.

67. Ὅτε μὲν ἐν τῇ σαρκὶ, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, ὥσπερ ἔξω τοῦ σώματος ἑαυτὸν λαλῶν. Σάρκα δὲ λέγειν αὐτὸν φησὶν ἐκείνην τὴν ἀθένειαν, τὴν ἀπὸ τῆς ἄνω γυναικὸς προβολήν. Καὶ ὅταν ὁ Σωτὴρ πρὸς * Σαλώμην λέγῃ, μέχρι τότε εἶναι θάνατον, ἄχρις ἂν αἱ γυναῖκες τίκτωσιν, ἃ τὴν γένεσιν κακίζων ἔλεγεν, ἀναγκαίαν οὖσαν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν πιστευόντων. Δεῖ γὰρ εἶναι τὴν γένεσιν ταύτην, ἄχρις ἂν τὸ σπέρμα προσενεχθῇ τὸ προλελογισμένον. Ἀλλὰ πρὸς τὴν ἄνω θηλείας αἰνίττεται, ἧς τὰ πάθη κτίσις γέγονεν τῆς καὶ τὰς ἀμόρφους ὑσίας προβαλλόσης. Διὸ ἦν καὶ ὁ Κύριος καθῆλθεν, ἀπὸ μὲν τῶν παθῶν ἡμᾶς ἀποστάσων, ἑαυτὸν δὲ εἰς ποιησόμενος.

68. Ἄχρι μὲν γὰρ ἦμεν τῆς θηλείας μόνης τέκνα, ὡς ἂν αἰχρᾶς συζυγίας, ἀτελῆ καὶ νήπια καὶ ἄφορα καὶ ἀθενῆ καὶ ἄμορφα, οἷον ἐκτρώματα προσενεχ-

* Vide quæ notavi in Codice Apocrypho Novi Test. p 335. * seq.

ctum erant, nempe ejus quod est animale, carnem. Joh. 19. 37.
Os enim, inquit, *ejus non comminuetis*, Velut etiam in Ada- Exod 22,46.
mo Prophetia ossis nomine Spiritali sensu animam induxit. Ipsa enim Christi anima patiente corpore in manus Patris seipsam commendavit. Quod autem in osse Spiritale est, jam non commendatur, Luc. 23, 46.
sed ipsum salutem præstat.

63. Spiritalium igitur requies in * Dominicâ. Dominica autem in octavâ celebratur, quæ videlicet apud Matrem animas indumenta habent usque ad consummationem, cæteræ vero fideles animæ apud Creatorem. At in consummatione recedent & ipsæ atque ad ** octavam concedent: tum nuptiarum cœna ipsa communis omnium qui salutem consequentur, donec omnia ad æqualitatem traducta, seque alia cognoverint.

64. Exinde vero abjectis Spiritalia animabus unà cum matre sponsum consecuta, consecuta & ipsa sponsos Angelos suos in thalamum intra terminum ingrediuntur, atq; in Spiritus conspectum veniunt intelligentes Æones effecta, in Spiritales æternasque conjugii nuptias admissæ.

65. Cœnæ autem architriclinus nuptiarumque Joh. 2, 8. &
pronubus ac Sponsi amicus stans ante thalamum audiens 3. 29.
Sponsi vocem, gaudio gaudet. Hoc ejus plenum gau- Joh. 16, 24.
dium atque quies.

66. Salvator Apostolos docebat primo in figuris & mysticè, deinde in parabolis obscuraque ambage, postremo seorsim assumtos clare & nude.

67. Cum essemus in carne, ait Apostolus, velut Rom. 7, 5.
qui jam extra corpus loqueretur. Carnem igitur vocat illam infirmitatem quæ primæ originis mulieris propagine extitit. Cumque Salvator ait Salomæ, tamdiu fore mortem quamdiu mulieres parerent, non quasi generationem crimini daret quæ sit necessaria ad salutem fidelium, donec productum fuerit semen quod ante fuit electum ac prædestinatum: sed primæ originis fœminam obscure significat, cujus passiones morbique & vitia creatura fuerunt, quæ & substantias informes producat, cujus etiam gratiâ descendit Dominus, ut à passione labeque abstraheret, seque vero ipsum illi insereret.

68. Quamdiu quidem solum fœminæ filii eramus, velut turpi conjugio, imperfectæ, infantes, stultæ infirmæ atque informes abortivi

* In Græco est: *in Dominica sive Ogdoade, quæ Dominica dicitur.*
** Gr. *recedunt & ipsæ in Ogdoadem.* Notissimum hoc nomen inter Æonas Valentinianos.

νεχθέντα, τ̃ γυναικὸς ἦμεν τέκνα. Ὑπὸ δὲ τοῦ Σωτῆρος μορφωθέντες, ἀνδρὸς καὶ νυμφῶνος γεγόναμεν τέκνα.

69. Ἡ εἱμαρμένη ἐστὶ σύνοδος πολλῶν καὶ ἐναντίων δυνάμεων. Αὗται δέ εἰσιν ἀόρατοι καὶ ἀφανεῖς, ἐπιτροπεύουσαι τὴν τῶν ἄστρων φορὰν, καὶ δι' ἐκείνων πολιτευόμεναι. Καθὸ γὰρ ἕκαστον αὐτῶν ἔφθακεν τῇ τοῦ κόσμου κινήσει συναναφερόμενον, τῶν κατ' αὐτὴν τὴν ῥοπὴν γεννομένων εἴληχεν τὴν ἐπικράτειαν, ὡς αὐτοῦ τέκνων.

Atqui verius, siderum esse influentias.

70. Διὰ τῶν ἀπλανῶν τοίνυν καὶ πλανομένων ἄστρων αἱ ἐπὶ τούτων ἀόρατοι δυνάμεις ἐποχούμεναι ταμιεύουσι τὰς γενέσεις καὶ προσκοποῦσι. Τὰ δὲ ἄστρα αὐτὰ μὲν οὐδὲν ποιεῖ, δείκνυσι δὲ τὴν ἐνέργειαν τῶν κυρίων δυνάμεων, ὥσπερ καὶ ἡ τῶν ὀρνίθων πτῆσις σημαίνει τι, οὐχὶ ποιεῖ.

71. Τὰ τοίνυν δεκαδύο ζώδια καὶ οἱ ταῦτα ἐπιόντες ἑπτὰ ἀστέρες, τότε μὲν συνοδεύοντες, τότε δὲ ὑπαντῶντες, ἀνατέλλοντες οὗτοι πρὸς τῶν δυνάμεων κινούμενοι κίνησιν τ̃ οὐσίας δηλοῦσιν εἰς γένεσιν τῶν ζώων, καὶ τὴν τῶν πεισάσεων τροπήν. Διάφοροι δέ εἰσιν καὶ οἱ ἀστέρες καὶ αἱ δυνάμεις. Ἀγαθοποιοὶ, κακοποιοί, δεξιοὶ, ἀριστεροί, ὧν κοινὸν τὸ τικτόμενον. Εκαστον δὲ αὐτῶν γίνεται κατὰ καιρὸν τὸν ἴδιον, τοῦ δυναστεύοντος τὰ κατὰ φύσιν ἀποτελοῦντος, τὸ μὲν ἐν ἀρχῇ, τὸ δὲ ἐπὶ τέλει.

Angelorum pro & contra nos pugna.

72. Ἀπὸ ταύτης τ̃ στάσεως καὶ μάχης τῶν δυνάμεων ὁ Κύριος ἡμᾶς ῥύεται, καὶ παρέχει τὴν εἰρήνην ἀπὸ τ̃ τῶν δυνάμεων καὶ τ̃ τῶν Ἀγγέλων παρατάξεως, ἢν οἱ μὲν ὑπὲρ ἡμῶν, οἱ δὲ καθ' ἡμῶν παρατάσσονται. Οἱ μὲν γὰρ στρατιώταις ἐοίκασι συμμαχοῦντες ἡμῖν ὡς ἂν ὑπηρέται Θεοῦ, οἱ δὲ λῃσταῖς. Ὁ γὰρ πονηρὸς οὐ παρὰ βασιλέως ἐζώσατο λαβὼν τὴν μάχαιραν, ἑαυτῷ δὲ ἐξ ἀπονοίας ἁρπάσας.

Hinc judicium & pœna Angelorum. Error damnatus in V. Synodo.

73. Διὰ δὴ τοὺς ἀντικειμένους οἱ διὰ τοῦ σώματος καὶ τῶν ἐκτὸς ἐπιβατεύουσι τ̃ ψυχῆς, καὶ ἐνεχυράζουσιν εἰς δουλείαν. Οἱ δὲ δεξιοὶ οὐκ εἰσὶν ἱκανοὶ παρακολουθοῦντες σώζειν καὶ φυλάσσειν ἡμᾶς, οὐ γάρ εἰσιν τέλεον προνοητικοὶ ὥσπερ ὁ ἀγαθὸς ποιμὴν, ἀλλὰ μισθωτῷ παραπλήσιος ἕκαστος, τὸν λύκον ὁρῶντι προσιόντα καὶ φεύγοντι, καὶ οὐ προθύμῳ τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν ἰδίων προβάτων ἐπιδιδόναι. Προστέτι δὲ καὶ ὁ ἄνθρωπος ὑπὲρ οὗ ἡ μάχη, ἀσθενὲς ὂν ζῶον, εὐεπίφορόν ἐστι πρὸς τὸ χεῖρον καὶ τοῖς μισοῦσι συλλαμβανόμενον, ὅθεν καὶ πλείω τὰ κακὰ ὑπάρχει αὐτῷ. Διὰ τοῦτο ὁ Κύ-

tivi instar editæ proles mulieris filii eramus, Salvatore autem formam præbente viri filii extitimus ac nuptialis thalami.

69. Fatum concursus est multarum sibique adversantium virtutum. Sunt vero hæ inaspectæ siderum catervæ præsidentes, per quas dominata vigent. Qua enim quodque ratione mundi lationibus una abreptum motum nactum est, eorum quæ illo articulo nascuntur velut filiorum dominatum obtinet.

70. Per inerrantia igitur errantiaque sidera invectæ quæ ortui præsunt invisibiles potestates, generis rerumque ortus dispensant ac prospiciunt. Sidera vero ipsa quidem nihil faciunt, dominantium tamen potestatum vim operationemque indicant, ut etiam avium volatus significat aliquid, & nihil ipse facit aut præstat.

71. Duodecim igitur signa & quæ hæc ingrediuntur ac percurrunt septem stellæ, quando quidem unà comitantur, quando vero occurrunt, horum ortus quæ à potestatibus moventur, substantiæ motum significant ut animalia generentur, & sibi adversantium casuum conversionem. Diversæ autem sunt tum stellæ tum potestates, beneficæ, maleficæ, dextræ, siniſtræ: his commune est quod nascitur, harum vero quodlibet proprio tempore nascitur & procreatur, præstante qui dominatur quod ille ex natura est, partim in principio partim in fine.

72. Ab hoc discidio pugnaque potestatum nos Dominus liberat, ac præbet pacem, ne quid potestatum ac Angelorum instructa hæc acies noceat: qua nimirum alii pro nobis, alii contra nos stant, atque alii quidem militibus similes sunt qui nobis auxilientur, ut DEi ministri; alii autem latronibus. Qui enim sceleſtus ac malus est, non à Rege succinctus gladium accepit, sed sibi ipse per socordiam mentisque superbiam rapuit.

73. Nempe adversariorum causa alii per corpus resque exteriores animum invadunt ac servituti addicunt: qui autem dextri sunt, haud idonei sunt ut ipsi comites salutem præstent nosque tueantur ac custodiant, non enim ejusmodi sunt, ut perfecte curam impendant ac prospiciant, sicut & bonus Pastor; Sed eodem se modo Joh. 10, 11. quisque habet ac mercenarius, qui lupum videns venientem, fugam ineat, non qui alacris animi in periculum se ipse pro ovibus suis impendat. Præterea vero etiam homo cujus ergo conflatur pugna, animal imbecillum est, ac quod facile vertatur in vitium, ac proclive his quæ

ὁ Κύριος καλῆλθεν εἰρήνην ποιήσων τοῖς ἀπ' ὐρανῶν, ὐ τοῖς ἀπὸ γῆς, ὡς φησιν ὁ Ἀπόστολος· Εἰρήνη ἐπὶ γῆς καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.

Fati vis eversa in fidelibus.

74. Διὰ τῦτο ἀνέτειλεν ξένος ἀστὴρ καὶ καινὸς, καλαλύων τὴν παλαιὰν ἀστροθεσίαν καινῷ φωτὶ, ὐ κοσμικῷ λαμπόμενος, ὁ καινὰς ὁδὸς καὶ σωτηρίας τρεπόμενος. Αὐτὸς ὁ Κύριος ἀνθρώπων ὁδηγὸς ὁ καλελθὼν εἰς γῆν, ἵνα μεταθῇ τὸς εἰς τὸν χριστὸν πιστεύσαντας ἀπὸ τ εἱμαρμένης εἰς τὴν ἐκείνυ πρόνοιαν.

75. Ὅτι δέ ἐστιν, φασὶν, εἱμαρμένη, τοῖς ἄλλοις τὰ ἀποτελέσματα προλεγόμενα δείκνυσιν. Εναργὴς ἡ ἀπόδειξις καὶ ἡ τῶν μαθημάτων θεωρία. Αὐτίκα οἱ Μάγοι ὐ μόνον εἶδον τὸν ἀστέρα τ Κυρίυ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀληθὲς ἐγνωσαν, ὅτι βασιλεὺς ἐτέχθη, καὶ ὧν βασιλεὺς, ὅτι θεοσεβῶν. Τότε Ἰουδαῖοι μόνοι διαβόητοι ἦσαν ἐπὶ θεοσεβείᾳ, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σωτὴρ πρὸς θεοσεβεῖς καιροῖς ἐπὶ τύτυς ἦλθεν πρώτυς, τὺς τότε ἐπὶ θεοσεβείᾳ δόξαν ἀποφερομένυς.

Cognitus ex stella Dominus, acquorum Rex.

76. Ὡς δὲ ἡ γέννησις τ Σωτῆρος γενέσεως ἡμᾶς καὶ εἱμαρμένης ἐξέλαβεν, ὅτως καὶ τὸ βάπτισμα αὐτὸ, πυρὸς ἡμᾶς ἐξειλέτο, καὶ τὸ πάθος πάθυς, ἵνα καλὰ πάντα ἀκολυθήσωμεν αὐτῷ. Ὁ γὰρ εἰς Θεὸν βαπτισθεὶς εἰς Θεὸν ἐχώρησεν καὶ εἰληφεν ἐξυσίαν ἐπάνω σκορπίων καὶ ὄφεων πατεῖν, τῶν δυνάμεων τῶν πονηρῶν. Καὶ τοῖς Ἀποστόλοις ἐντέλλεται, πορευόντες κηρύσσετε καὶ τὺς πιστεύοντας βαπτίζετε εἰς ὄνομα Πατρὸς καὶ Υἱῦ καὶ ἁγίυ Πνεύματος, εἰς ὃς ἀναγεννώμεθα, τῶν λοιπῶν δυνάμεων ἁπασῶν ὑπεράνω γινόμενοι.

Baptismi vis in anima.

77. Ταύτη θανατος καὶ τέλος λέγεται τ παλαιὸς βίυ τὸ βάπτισμα, ἀποτασσομένων ἡμῶν ταῖς πονηραῖς ἀρχαῖς. Ζωὴ ἡ καλὰ χριστὸν, ἧς μόνος αὐτὸς κυριεύει. Ἡ δύναμις ἡ τ μεταβολῆς τ βαπτισθέντος ὐ πρὸς τὸ σῶμα, ὁ αὐτὸς γὰρ ἀναβαίνει, ἀλλὰ πρὸς ψυχήν, Αὐτίκα δῆλος θεὸς ἅμα τῷ ἀνελθεῖν τ βαπτίσματος καὶ πρὸς τῶν ἀκαθάρτων λέγεται πνευμάτων, καὶ εἰς ὃν πρὸ ὀλίγυ ἐνήργυν, τύτον ἤδη φρίσσυσιν.

78. Μέχρι τ βαπτίσματος ἄν ἡ εἱμαρμένη, φασὶν, ἀληθής. Μετὰ γὰρ τῦτο ὐκ ἔτι ἀληθεύυσιν οἱ ἀστρολόγοι, ἔστιν γὰρ ὐ τὸ λατρεῦον μόνον τὸ ἐλευθερῦν, ἀλλὰ καὶ ἡ γνῶσις, τίνες ἦμεν, τί γεγόναμεν, πῦ ἦμεν, ἢ πῦ ἐνεβλήθημεν, πῦ πεύσομεν, πόθεν λυτρύμεθα, τί γέννησις, τί ἀναγέννησις.

79. Ἕως

sunt deteriora offerat momentum; Unde etiam plura illi mala obtingunt. Propterea descendit Dominus, ut is qui è cœlis non è terra pacem præstaret, quemadmodum ait Apostolus: *pax in terra,* Luc. 2, 14. *& gloria in excelsis.*

74. Idcirco orta est nova & insolita, stella veterem astrorum positionem situmq; solvens & evertens, nova ipsa luce, non quæ mundi sit, lucens, novasque & quæ conducant saluti vias tenens. Ipse nimirum Dominus hominum ductor, qui in terram descendit, ut Christi fideles è fato ad illius providentiam transferret.

75. Quod autem fatum pro aliis sit, ostendunt quæ prædicuntur certi astrorum eventus. Perspicua item probatio est scientiæ astrorum consideratio. Statim Magi non modo stellam Matth. 2, 2. Domini viderunt, verum & quod verum esset didicerunt, natum scilicet Regem, & quorum ille Rex esset nempe DEi cultorum, tum porro soli Judæi divini ejus cultus nomine ac religione clari habebantur. Hincque adeo est, quod Salvator ad religiosos DEique cultores descendens ad illos primum viserit, qui eo tempore super religioso pietatis cultu gloriam retulissent.

76. Quemadmodum igitur Salvatoris nativitas, genesis nos quoque necessitate, sic & ejus baptisma ab igne liberavit, & passio à passione ac labe, ut in omnibus (pæne) eum sequamur. Qui Gal. 3, 27. enim in DEum baptizatus est, in DEum concesit, & pote- Luc. 10, 19. statem accepit calcandi super scorpiones & serpentes, nequam scilicet potestates. Apostolos quoque jubet *circumeuntes prædicate, & eos qui credent baptizate in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti:* Matth. 28. in quos renascimur omnibus reliquis potestatibus superiores effecti.

77. Hinc est ut baptisma mors ac finis veteris vitæ dicatur, abrenunciantibus nobis malis potestatibus. Vita vero secundum Christum, cujus solus ipse dominatur: Virtus mutationis ejus qui baptismo tingitur non circa corpus attenditur, idem enim ascendit, sed circa animam. Statim DEi Servus, mox ac à Sacro fonte ascenderit, ipsis quoque audit impuris spiritibus: in quem paulo ante afflatum immittebant agebantque, hunc jam tremunt.

78. Ad baptismum ergo usque, ajunt, fatum veritate nititur: post ipsum vero nihil veri Astrologi loquuntur. Non solum autem lavacrum in libertatem asserit, verum etiam quod sciamus quales fuerimus, quales effecti sumus, ubi eramus aut quo eramus conjecti, quo properamus, unde sumus redemti, quid generatio.

79. Quam-

79. Ἕως ἂν ἀμόρφωτον, φασὶν, ἔτι τὸ σπέρμα, θηλείας ἐστὶ τέκνον, μορφωθὲν δὲ μετέθη εἰς ἄνδρα, καὶ υἱὸς νυμφίε γίνεται, ἐκ ἔτι ἀσθενὴς τοῖς κοσμικοῖς ὑποκειμένοις ὁρατοῖς τε καὶ ἀοράτοις, ἀλλ' ἀνδρωθεὶς ἄρρην γίνεται καρπός.

80. Ὃν γεννᾷ ἡ Μήτηρ, εἰς θάνατον ἄγεται καὶ εἰς κόσμον. Ὃν δὲ ἀναγεννᾷ χριστὸς, εἰς ζωὴν μετατίθεται εἰς ὀγδοάδα, καὶ ἀποθνήσκει μὲν τῷ κόσμῳ, ζῶσι δὲ τῷ θεῷ, ἵνα θάνατος θανάτῳ λυθῇ, ἀναιρέσει δὲ ἡ φθορά. Διὰ δὲ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος σφραγισθεὶς ἀνεπίληπτός ἐστι πάσῃ τῇ ἀλλῃ δυνάμει, καὶ διὰ τριῶν ὀνομάτων πάσης τὴν ἐν φθορᾷ τριάδος ἀπηλλάγη· φορέσας τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, τότε φορεῖ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου.

Ignis baptisma duplex.

81. Τὸ πυρὸς τὸ μὲν σωματικὸν σωμάτων ἅπτεται πάντων, τὸ δὲ καθαρὸν καὶ ἀσώματον, ἀσωμάτων φασὶν ἅπτεσθαι, οἷον δαιμόνων, ἀγγέλων τε πονηρίας, αὐτοῦ τοῦ Διαβόλου. Οὕτως ἔστι τὸ ἐπουράνιον πῦρ διττὸν τὴν φύσιν, τὸ μὲν νοητὸν, τὸ δὲ αἰσθητόν. Καὶ τὸ βάπτισμα ὧν διπλοῦν, ἀναλόγως. Τὸ μὲν αἰσθητὸν δι' ὕδατος, τοῦ αἰσθητοῦ πυρὸς σβεστήριον, τὸ δὲ νοητὸν διὰ πνεύματος τοῦ νοητοῦ πυρὸς ἀλεξητήριον. Καὶ τὸ σωματικὸν πνεῦμα τοῦ αἰσθητοῦ πυρὸς τροφὴ καὶ ὑπέκκαυμα γίνεται, ὀλίγον ὄν, πλεῖον δὲ γενόμενον σβεστήριον πέφυκεν· τὸ δὲ ἄνωθεν δοθὲν ἡμῖν πνεῦμα ἀσώματον ὄν, τὰ στοιχείων μόνων ἀλλὰ καὶ δυνάμεων κρατεῖ καὶ ἀρχῶν πονηρῶν.

Virtus divina in sacramentis.

82. Καὶ ὁ ἅλς καὶ τὸ ἔλαιον ἁγιάζεται τῇ δυνάμει τοῦ ὀνόματος, τὰ αὐλὰ ὄντα κατὰ τὸ φαινόμενον ὅια ἐλήφθη, ἀλλὰ δυνάμει εἰς δύναμιν πνευματικὴν μεταβέβληται. Οὕτως καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ ἐξορκιζόμενον, καὶ τὸ βάπτισμα γινόμενον, τὰ μόνον χωρεῖ τὸ χεῖρον, ἀλλὰ καὶ ἁγιασμὸν προσλαμβάνει.

Hæreticorum fabulæ de baptismate dæmonum.

83. Ἐπὶ τὸ βάπτισμα χαίροντας προσέρχεσθαι προσῆκεν. Ἀλλ' ἐπεὶ πολλάκις συγκαταβαίνει τισὶ καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα ἀκολουθοῦντα, τὰ συχόντα μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τὰ σφραγίδος, ἀνίατα δὲ λοιπὸν γίνεται, ἃ τῇ χαρᾷ συμπλέκεται φόβος, ἵνα μὴ μόνος καθαρὸς αὐτὸς καθέλθῃ.

84. Διὰ τοῦτο νηστεῖαι, δεήσεις, εὐχαὶ χειρῶν, γονυκλισίαι, ὅτι ψυχὴ ἐκ κόσμου καὶ ἐκ σώματος λεόντων ἀνασώζεται. Διὸ καὶ πειρασμοὶ εὐθέως ἀγανακτοῦντων τῶν ἀφ' ὧν τις ἀφηρέθη, κἂν τις φέρῃ προθύμως, ταῦτα ἔξω σαλεύουσιν.

85. Ἀντί-

79. Quamdiu igitur, ajunt, adhuc ſemen informe eſt, fœminæ filius eſt: ubi autem formatum fuerit, in virum transfertur, ac ſponſi redditur filius, non jam infirmus, & qui iis quæ ſeculi ſunt viſibilibus ac inviſibilibus ſubjectus ſit, ſed qui virili auctus robore atque adultus fructus maſculus exiſtit.

80. Quem mater gignit, in mortem trahitur & in mundum: quem autem Chriſtus regenerat, in vitam transfertur * octavam, ac mundo quidem moriuntur, vivunt autem DEo, ut mors morte diſſolvatur, vitæque interitus reſurrectione mutetur. Patris enim & Filii & Spiritus Sancti nomine conſignatus, ab omni alia immunis virtute eſt, triumque nominum vi ab omni quæ in corruptione verſatur liberatus 1. Cor. 15, 49. triade eſt; ut enim imaginem terreſtris geſtaverat, tunc geſtat imaginem cœleſtis.

81. Ignis, qua quidem parte corporeus eſt, omnia corpora attingit, qua vero purus & incorporeus, incorporea ajunt inceſſere, dæmones, Angelos nequitiæ, ipſum diabolum. In eum modum qui ſub cœlo eſt ignis duplex natura eſt, in quo partim eſt quod mente intelligitur, partim quod ſenſu percipi poteſt: pari etiam ratione baptisma duplex, alterum ſenſibile, quod per aquam ſenſibilem adminiſtratur, ac vim habet extingvendi ignis ſenſibilis; alterum per Spiritum, quod ejus ignis qui mente percipitur averruncus exiſtit. Corporalis item ſpiritus (ventus) cum modicus eſt, ignis ſenſibilis cibus eſt ac fomes, ſi autem vehementius flaverit, vim extingvendi habet. Qui autem è cœlo nobis Spiritus datus eſt qui ſit incorporeus, nedum elementorum, ſed & virtutum, malorumque principatuum habet imperium.

82. Panis quoque atque oleum, Nominis virtute ſanctificatur, non eadem ipſa prout apparent exiſtentia quæ accepta ſunt, ſed virtute in ipſam virtutem Spiritalem transmutata ſunt. Sic quoque aqua quæ exorciſcatur & baptisma efficitur, nedum capit quod deterius eſt, ſed & ſanctificationem aſſumit.

83. Par erat gaudentes ad baptisma accedere. Quia tamen ſæpius quibusdam deſcendentibus etiam impuri Spiritus comites deſcendunt, unaq; cum homine donati ſignaculo, deinceps inſanabiles exiſtunt. Eam ob rem timor gaudio admiſcetur, ut quis purus ſolus ipſe deſcenderit.

84. Hinc jejunia, obſecrationes, preces, extenſæ manus, geniculationes, quod anima ex ſeculo exq; ore leonum ſervetur. Idcirco etiam mox tentationes ingruunt, indigne ferentibus à quibus ſublata anima ſit, ac ſi quis re ante animadverſa tulerit, exterius ſaltem jactant.

* Gr. *in ogdoadem.*

Testatio à baptismo.

85. Αὐτίκα ὁ Κύριος μετὰ τὸ βάπτισμα σαλεύεται εἰς ἡμέτερον τύπον, καὶ γίνεται πρῶτον μετὰ θηρίων ἐν τῇ ἐρήμῳ. Εἶτα κρατήσας τούτων καὶ ὁ ἄρχων αὐτῶν ὡς ἂν ἤδη βασιλεὺς ἀληθὴς ὑπ' ἀγγέλων ἤδε διακονεῖται. Ὁ γὰρ ἀγγέλων ἐν σαρκὶ κρατήσας, εὐλόγως ὑπ' ἀγγέλων ἤδη διακονεῖται. Δεῖ γὰρ ὡπλίσθαι τοῖς Κυριακοῖς ὅπλοις ἔχοντας τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ἄτρωτον, ὅπλοις σβέσαι τὰ βέλη τοῦ διαβόλου δυναμένοις, ὡς φησιν ὁ Ἀπόστολος.

Baptismi signaculum.

86. Ἐπὶ τοῦ προσκομισθέντος νομίσματος ὁ Κύριος εἶπεν, τίνος τὸ κλῆμα, ἀλλὰ ἡ εἰκὼν καὶ ἐπιγραφή; Καίσαρος. Ἵνα τί ἐστιν, ἐκείνῳ δοθῇ. Οὕτως καὶ ὁ πιστὸς, ἐπιγραφὴν μὲν ἔχει διὰ χριστοῦ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τὸ δὲ πνεῦμα ὡς εἰκόνα. Καὶ τὰ ἄλογα ζῶα διὰ σφραγίδος δείκνυσι τίνος ἐστὶν ἕκαστον, καὶ ἐκ τῆς σφραγίδος ἐκδικεῖται. Οὕτως καὶ ἡ ψυχὴ ἡ πιστὴ τὸ τῆς ἀληθείας λαβοῦσα σφράγισμα, τὰ σήμαλα τοῦ χριστοῦ φέρει. Οὗτοί εἰσιν τὰ παιδία τὰ ἤδη ἐν τῇ κοίτῃ συναναπαυόμενα, καὶ αἱ παρθένοι αἱ φρόνιμοι, αἷς αἱ μέλλουσαι συνεισῆλθον εἰς τὰ ἡτοιμασμένα ἀγαθὰ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι.

Notæ Franciſci Combefiſii.

Superiorem interpretationem eligant, vel ipſi a ſe meliora afferant nec incaſtigata relinquant, ſi quæ minus ſanæ doctrinæ quandoquidem aliorum oculos offendant: hîc vero potius Valentinianorum totas expoſitiones aliorumque Hæreticorum videtur Clemens ſedulo annotare atque exponere, ut eorum magis videlicet commentatio videatur, quam ejusdem Clementis ac viri vere Eccleſiaſtici. Nam propterea illi inſcriptum opus aut etiam breviatori Theodoto κατὰ τὰς Οὐαλεντίνου χρόνους, *niſi potius legendum* Αἰῶνας, *aut niſi alterum pro altero & quaſi συνώνυμα vel Clemens vel etiam Theodotus voluit, in DEO & Angelis magis* Αἰῶνας, *in nobis* κατὰ τὸ παθητὸν *& mortali hoc tempore ac rerum ſtatu* χρόνους. *Ut ſit expoſitio locorum Scripturæ aut etiam Chriſtianæ Religionis myſteriorum ad mentem Valentini ejusque Æonum & quaſi Theogoniæ, non contra eum: quod miror opus à viro Eccleſiaſtico eo ſenſu proficiſci potuiſſe, vel certe Euſebium diſſimulaſſe. Quod ſi ipſe hæc ut portentoſa & aliena à regula Eccleſiaſtica, ipſâ ea narratione ſatis elidi exiſtimavit, uti fere Epiphanius laudato Ancorati opere; debuit certe ſenſum mentemque ſuam diſtinctius promere, & pretioſum à vili ſeparare. Etſi non carent omni venia priſcæ adeo ætatis homines, & qui primi Scripturarum agrum ſic hæreticorum ſentibus horrentem excolendum ſuſce-*

85. Confestim à baptismo Dominus figurà nostri jactatur, ac primum cum bestiis in deserto versatur. Tum illis superatis earumque principe, tanquam jam vere Rex, Angelorum obsequio fovetur. Qui enim Angelorum in carne victor extitit, ei merito jam ab Angelis servitur. Operæ pretium igitur est, ut Dominicis armis instruamur, ut corpore & animo extra vulnerum aleam simus. Armis inquam ejusmodi, quæ *diaboli tela extinguere* possint, ut Apostolus loquitur. Matth. 4, 11. Eph. 6, 16.

86. Oblato Dominus numismate, non dixit, cujus nam illud juris aut in cujus censu? sed, *cujus est imago & superscriptio? Cæsaris.* Ut cujus esset, illi & daretur. Simili quoque ratione fidelis, per Christum, DEI nomen adscriptum habet, Spiritum vero ut imaginem. Muta quoque animalia ex signaculo produntur cujus quodque pecus sit, exque illo vindicantur. Sic etiam fidelis anima & quæ signaculum fidei suscepit, Christi ubique impressas notas ac stigmata gestat. Hi nempe pueri sunt, qui jam in cubili conquiescunt, & prudentes virgines, quibuscum haud ingressæ sunt, quæ tardæ fuerunt, in parata bona, in quæ Angeli desiderant prospicere. Matth. 22, 20. Gal. 6, 17. Luc. 11, 7. Matth. 25, 1. 1. Petr. 1, 12.

ceperant, si illorum non multa exstirparunt, suaque ipsis illorum in isto unà quasi pœne conflata ac confusa viderunt. Quanquam probabilius est majori luce Clementem suam lucubrationem digessisse, & quid Ecclesiasticum quidve Valentinianum & hæreticum, magis insinuasse, quæ breviator sic non observaverit.

Quis iste Theodotus, nimis incertum, cum hic etiam Theodotus citetur, qui fuerit Clemente antiquior & ex Valentini secta. Nescio an Theodotus Ancyranus Cyrilli collega adversus Nestorium, satis probatus Nicephoro Patriarchæ in suis Antirrheticis, in istis operam posuisse dici possit, atque hinc nævos contraxisse, ut non satis sanus in fide Deitatis visus sit, ut neque Eusebius cum suo Origene, qui ideis aut incertis conjecturis animum pascit sibique divinat, non certe aliquid affert in quo lector conquiescat. Hac cautela opus hoc explicandum suscepi, quicquid in illud à me conferatur, & ut ita in eo aliqua antiquitatis lumina venemus, ut incontaminata nobis fides ac vera Ecclesiastica ex hæreticorum illis fabulis atque figmentis nihil detrimenti sentiant, sed ad ridendas hominum vere stultorum in sapientia sua nænias nugasque magis convalescat. Videndi Epiph. hæres. 31. Irenæus toto late opere adversus hæreses, Tertullianus & alii.

Quod Ἀνατολικὴν διδασκαλίαν *titulus profert, indicio est Europæum potius hominem fuisse qui ita inscripsit, seu sedi ejus subjectum qui Asianos vel Syros hinc notare voluerit. Sic illi* Ἀναβολικοὶ, *ex quibus Valentinianorum illæ fæces ac reliquorum primæ fere ætatis hæreticorum.*

§. 1. Τὸ πνεῦμα μὲ) *Animam suam Patri commendat & nos in illa, omnesque electos semenque electorum, quæ & Athanasii, Patrumque aliorum in Catena expositio, est nec aliter intelligendus Ambrosius cum ait:* Spiritus Patri commendatur, ut cœlestia quoque ab iniquitatis vinculo solverentur, *i. e. animæ, quarum cœlestis & à DEO origo. Hæreticorum proclivis error, quod divina & humana in Christo non satis distinguunt, utraque in Christo vera, qui unus ipse verus cum Patre DEus, verusque homo nobiscum. Sic passim Chrysostomus aliique probati Patres.*

4. Διὰ πολλὴν ταπεινοφροσύνην) *Alte satis & orthodoxe de Christi mysterio, qui se ita exinanivit, ut non Angelus sed homo fieret, quæ extrema vilitas in Creatura intelligente, idem ipse qui in cœlis & qui in terra, nec à se divisus, nempe Deitate qua ubique est, non ita humanitatis quæ circumscripta est ratione.*

6. Ὁ μονογενὴς Θεός) *Etiam Syr.* Θεός, *reliqui forte melius* υἱός, *unigenitus filius, quæ vox non sinit trahi Deitatem verbi ad Valentinianorum* ὁμωνυμίαν, *sed ut vere filius DEusque intelligatur, singularique nativitate qua unus ipse unigenitus humanitate & carne, idem primogenitus & fratres habens, quibus vere communicet. Reliqua, & quod divina quæque nomina res & Αἰῶνες ceu aliquid distinctum vereque existens accipiuntur, Valentinianorum deliria.*

7. Ἐν τῷ πληρώματι) *Vox est qua male usi Valentiniani pro scena quadam & capacitate supra cœlos, uti sic satis explicant, in quo unigenitus pro loci immensitate magnus, hic in terris parvus. Sic deliri homines nihilque minus quam vere* Gnostici *i. e. sapientes excellentique scientia prædiri, sed plane insipientissimi bardique, nec aliter eis intellectus sinus Patris.*

10. Οὐδ' αὐτὸς ἄμορφος) *Videtur subaudiri* μονογενὴς Θεὸς *vel* υἱός. *Perinde enim illi corpus assignat & formam, ac quicquid corporum est. Et de Angelis quidem haud aliter argumentatur Johannes Thessalonicensis in VII. Synodo. De DEO autem aut verbo nemo est Catholicorum qui non rideat ac despuat, quicquid olim simpliciores Monachi in Nitria & per Ægyptum istiusmodi fœcibus per nimiam simplicitatem (ne stoliditatem dicam) potati. Altior nobis de DEO cogitatio, quem nullo sensu corporis, ac ne mentis intelligentia nisi ipso donante ad seque trahente ac lumen præbente, tuncque etiam*

etiam pro noſtro modulo nec comprehendendo attingere liceat: quomodo nec videns nec quod videtur corpus eſt ex inſulſa Gnoſticorum Philoſophia, τὸ νοερὸν & νοητὸν idque longe excellens, quæ ſic vocibus ex viſu acceptis, ut ſenſuum nobiliſſimo, noſtro more ſignificamus.

§. 11. Ἔμμορφα καὶ νοερά) *Sic nimirum vel Clemens vel Valentiniani colligunt profiteri Paulum eſſe cœleſtia corpora pulchra ſpecie & intelligentia, quod illorum aliam & aliam δόξαν dicat, quæ ſimiliter futura ſit ſanctorum reſurgentium. Sed δόξαν hanc nihil cogit ut aliud intelligamus quam ſplendorem, fulgorem, lucem, & quod reddidit interpres claritatem, ex qua corporea & viſibili licuit Paulo arguere ad animarum Spiritalem majorem minoremque gloriam & claritatem, nec animarum ſolum ſed & corporum ac corporalem, erit enim altera alteri comes, ſed illa hujus parens ac origo, & quo non facit Pauli exemplum.*

12. Ἄγγελοι νοερὸν πῦρ) *ignis intelligens, nec aliter Baſilius pluresque ſanctorum qui Angelos reipſa corporeos volunt, eorumque ſubtiliſſima eſſe corpora, nec ejusdem rationis ac craſſa hæc noſtra, ex quo ſit ut & dicantur Spiritalia, & Angeli Spiritus ſic quaſi comparatione, qua diſtinctione conſulitur illis Patribus, ne aut Scripturæ adverſum videantur aut aliquid docuiſſe quod poſtea Eccleſia damnaverit. Ad unigenitum autem quod trahunt Valentiniani, impium eſt nec audiendum.*

13. Ὅπερ καὶ μᾶλλον) *Hoc magis & præcipue ſignificare panem illum Cœleſtem myſticum ejus corpus, quod & illo per Euchariſtiam nutriamur, ut ſic ejus membra adoleſcamus. Huncque ſenſum Auguſtinus egregie proſequitur. Maneat ergo ſic antiquo auctore, nutriri per Euchariſtiam carnem noſtram pane illo à Patre dato qui filius eſt: non umbra aliqua ac figura, quod erat panis cœleſtis quem vocat, a manna diſtinctus citra ἀληθινὸν ἄρτον πνεύματος & verum panem Spiritus, qui vera ipſa vita edentibus ut non moriantur præbet, & quem Spiritus DEique virtus ejusmodi panem præſtantiore ſupra munere efficiat.*

14. Ἐγείρεται) *Quaſi reſurrectio in eo ſita ſit quod animæ ipſæ corpora Spiritalia terrenum corpus exuerunt, quæ craſſa hæreſis eſt ipſi Paulo notata 2. Tim. 2, 18.* qui dicunt reſurrectionem jam eſſe factam. *Perdet etiam & mittet in Gehennam ipſa hæc quæ videntur corpora, ſed ubi illa reſuscitaverit, ut ſicut ſcelerum ſic & pœnæ ſint animabus quibuscum vixerunt ſocia. Lazari Hiſtoria ſi quidem vera hiſtoria eſt, ſic ἀλληγορεῖται, ut humano modo ſignificetur divitis epulonis animæ pœna, quæ ipſa jam vere torqueatur etſi corpus non eſt, quicquid myſterii ſit, quod corpus divina virtute ejusque inſtrumentum vere Spiritus dæmones & animas torquet.*

§. 22. Οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν) *Graviore Valentiniani errore quam Marcion relatus Chrysostomo hom. 40. in 1. Cor. 15. vicarium baptismum hic insinuat: nam ille alterum pro altero, hominem vivum pro defuncto Catechumeno, ridiculo sane conatu intingebat, & ut jam ille ea adscripta intinctione fidelis censeretur, & cui Ecclesiæ preces prodesse possent. Eundemque vel similem errorem jam tum in Ecclesia Corinthiorum viguisse jactat famosus Scaliger, quo sic in memoriam Christi baptismatis Kalendis Febr. aut etiam VI. Januar. pro charis baptizarentur, ad eum alludere Apostolum, ut sic omni modo & sic quasi ad hominem ex ipso illorum sensu asserat resurrectionem mortuorum: quod certe leve esset, ex inolita prava consuetudine nec errore vacante fidei mysterio præsidium quærere. Valentiniani vero Angelos sic baptizari pro hominibus volunt, & salutem consequi cujus nomine Angelus aliquis baptizatus sit, quæ meræ sunt næniæ ac nugæ. Chrysostomi expositio, quod nos ipsi qui intingimur ὑπὲρ τῶν νεκρῶν baptizemur pro mortuis nostris corporibus, & in fidem resurrectionis illorum, quam ore profiteamur dum Symbolum reddimus, & signo repræsentemus, dum aquis immergimur & emergimus, ac piscinam, Pauli phrasi pro sepulchro habemus, in mortem CHRISTI baptizati illique consepulti, ipsa una vera, dignaque Paulo & argumento haberi possit, frustraque est quicquid in eam arietat Scaliger, quod non scriptum sit ὑπὲρ νεκρῶν βαπτιζόμενοι sed ὑπὲρ τῶν νεκρῶν addito articulo, quod est ὁριστικὸν, quasi baptizari pro uno aliquo mortuorum, non quasi generatim pro mortuis ad resurrectionis adstruendam fidem. Certe argutus homo, ut vim Græcæ vocis agnoverit, quam hactenus parum adverterunt etiam acutissimi interpretes Jo. Chrysostomus & Græci alii, imo certe adverterent qui in Græcis & tirones sint, sicque vere ὑπὲρ τῶν νεκρῶν baptizamur pro nobis ipsis nostrisque corporibus mortuis, ut resurrectionem quæ est in CHRISTO & ad vitam consequamur, non quæ beneficio quasi Creatoris etiam malorum futura est, ut & corpore totoque homine quo peccaverunt pœnas ducant, tametsi eam sic credamus exque Symbolo reddamus, ex quo ipso nugacissimus Aristarchus Christi εἰς ᾅδου καταβασιν descensum ad inferos temere nimis expungit.*

Ibid. Εν τῇ χειροθεσίᾳ ἐπὶ ℥ τέλους) *Manuum hæc admotio in baptismo, de quo superius, vicem ungventi in consignatione diaconica perinde ac in ordinatione, in qua leguntur publicæ scilicet preces, quarum fuit hæc pars aliqua eique successerit, quod ita modo in fine habetur:* πρὸς τὸ ῥυσθῆναι αὐτὰς σὺν ἡμῖν πάσης θλίψεως ὀργῆς καὶ ἀνάγκης ut nobiscum liberentur ab omni afflictione & angustia. *Fuerit itaque εἰς λύτρωσιν ἀγγελικὴν, non absurdo illo sensu quem auctor ponit, quasi Angelo redemptore qui pro nobis bapti-*

baptizatus fuit, sed ut neophyti pari Angelis sorte vel etiam illis interceſſoribus à malis liberentur, fortesque pugiles sint. Quod si hæretica hæretico Spiritu composita formula & precatio ipsa Valentiniana, nihil nostra attinet explicare.

Ibid. Ἐδέησεν λυτρώσεως κ.τ.λ. τῷ Ἰησῦ) *Spurcissima blasphemia* ὅς *ipse Christus est qua ostium, ut in sequentibus, sine quo & cruce non ejus meritis ingredi velint in cœlos* εἰς τὸ πλήρωμα, *in quorum sic nomine Angeli baptizati sunt. Ut sic errorem errori nectant, fiatque illorum chaos immensum. Quasi & Christo fuerit damnatio quædam quod carnem assumsit seu illi copulatus est, per quam obnoxius fieret defectui, eumque contingeret* τὸ πληρώμα *sensu capi. Facessat ille Theodotus ejus autor dogmatis ac forte totius lucubrationis, quem breviator illaudatum sic bella parte abire non voluit, ac cujus sequentibus passim autoritatem arcessit.*

§. 27. Τό, τε πέταλον) *Non solum laminam auream nomine DEI inscriptam ponebat Sacerdos intra secundum velum ingressurus in die expiationis, verum etiam reliquum omnem ornatum ex ritu summi Sacerdotii, quod luctus habitu & pœnitentis illuc ingrederetur, ac quasi simplex Sacerdos, nullaque majori pompa à reliquis: quæ vera ac litteralis ratio, non quam auctor ex sua aut Valentinianorum persona hic* ἀλληγορεῖ.

30. Ὡς φησιν ὁ Θεόδοτος *&c. in sqq.*) *Esse Theodotum inter Valentini sequaces, clarum, qui, velut alii, sectam auxerit acceptaque dogmata cum ætatis plenæ majori impietate cumulaverit. Absurdus igitur Epitomatori visus, qui ab illo notatur ut impius. Et certe impium quod DEO* πάθος *tribuit, velut more nostro miserando perturbetur labemque ullam incurrat aut vitium, quod utrumvis (solet) prodere* πάθος.

31. Ὁ δὴ βληθεὶς Αἰὼν) *Clare hoc peccatum Diaboli ex superbia ejus pœna scelerumque ex illa castigatione, ut se adversus DEum erigant & quasi à se sibi esse & quas possident dotes tribuant: nec alia in istis desint veræ fidei consona, sed fabulis immixta illisque obruta, quibus sit superbi homines & qui scientiæ arcem tenere in Christianis videri vellent, in confusione sua gloriam quærerent, eamque inter Satanæ primogenitos, quasi Apostoli Joannis oraculo haberent.*

§. 45. Τὴν ἔνδον) *Videtur opponere* Τὸ τ ἔνδον, τῷ δευτέρας κτίσεως, *ut velit mundum interiorem & quod pleromate continetur quicquid affectuum est passionum, vitiorum, ægritudinum difflasse & exstirpasse, &c. Hæc Valentinianorum Gnosticorumque doctrina, ex illis Origeni disputata & in Ecclesiam invecta.*

§. 52. Εἰνο-

§. 52. Ευνοεῖν αὐτῷ) *idem ac Luc.* 12. 58. ἀπηλλάχθαι *cum illo transigere, res componere, ac litem finire antequam judicio cum illo experiare. Sed durior hæc Valentianorum allegoria, ut* ἐυνοεῖν σαρκὶ, *intelligatur qui jam deterit & extenuat, ut ipsa tandem diffleturque & evanescat, nullamque moram faciat dum erit transitura per ignem. De corpore carnis vitaque carnali & peccato nihil abhorreret, metaphora ducta ab iis qui ipsi litem dirimunt sibique donant, aut mitius justum faciunt antequam judicis sententia severiore cogantur.*

Hactenus Combefisius.

XXIV. MELITONIS Episcopi Sardensis in Lydia, (non Sardicensis, ut Episcopio dicitur III. Instit. Theol. sect. 5. c. 7.) fragmenta ex Apologetico pro Christianis circa A. C. 170. post L. Veri mortem scripto ad Imp. M. Antoninum, extant apud Euseb. IV. 25. Hist. & in Chronico Paschali quod Alexandrinum vulgo appellant, p. 259. 260. edit. Cangii. Apud Eusebium ibi verba ἐκ τῶν διαταγμάτων rectius forte cum Schurzfleischio τῷ μακαρίτῃ de edictis præfectorum provincialium, quam cum Valesio de jussis imperialibus intellexeris. Alia Melitonis fragmenta vide si placet apud Halloixium in Melitonis vita T. 2. Scriptor. Or. p. 835.

Ad catalogum scriptorum Melitonis deperditorum qui in laudato Eusebii loco & apud Hieron. de script. Eccles. c. 24. exstat, & de quibus Tillemontius & Caveus in Melitonis vita differunt, notabis quod librum qui ἡ κλεὶς sive *Clavis* inscribitur ajunt MStum extare Parisiis in Bibl. Collegii Claromontani, continereque explicationem variarum S. Scripturæ vocum ad eum fere modum, ut notat Labbeus T. 2. p. 87. quale in formulis spiritalis intelligentiæ, quæ inter S. Eucherii opera exstant, legere licet. Deinde liber περὶ ἐνσωμάτου θεοῦ non fuit de DEO corpore induto sive de incarnatione Verbi, sed Melito conatus est illo libro probare DEUM esse corporeum. Vide Petavii dogmata Theologica de DEO lib. 2. c. 1. & B. Ittigium de hæresiarchis sect. 2. c. 11.

Liber *de transitu B. Virginis* in Gelasiano decreto & à Beda rejectus, qui latine exstat in Bibliothecis Patrum & in Bibl. Concionatoria Combefisii T. VII. p. 646. non magis est antiqui illius Melitonis, quam Satyra adversus Monachos A. 1662. 12. edita Gallice sub titulo *l'Apocalypse de Meliton*, de cujus auctore vide P. Bælii respons. ad quæstiones Provinciales T. 1. p. 631. Pluribus argumentis illum librum de transitu B. Mariæ oppugnat Nourrius sect. 2. diss. V. p. 558. sq. ut Natalem

lem Alex. aliosque omittam. Modo suffecerit notasse, gemini plane commatis scriptum cum illo esse *Passionem S. Johannis Evangelistæ*, quam sub *Melliti* Laodiceni Episcopi latine edidit Jo. Maria Florentinius ad Martyrologium vetus S. Hieronymi p. 130. Vide quæ notavi in Codice Apocrypho Novi Test p. 789. 790. At ab illo Melitonis diversus est, licet non multum diversi argumenti, atque ut videtur antiquior liber qui sub S. Johannis Theologi nomine de transitu B. Mariæ exstat Græce in variis Bibliothecis. Vide Lambecium in Diario sacri itineris Cellensis, latissime de utroque differentem, & Combefisium T. I. Auctarii novi Bibl. Patrum T. I. p. 821. & Bibl. Concionatoriæ T. I. p. 43. & T. 7. p. 643. seq.

Cæteri deperditi scriptores Græci Christiani seculo secundo sunt 1. PAPIAS S. Joannis discipulus, a) Hierapolitanus in Phrygia Episcopus, qui eodem fere tempore, quo Smyrnæ Polycarpus, Martyrium Pergami obiit teste auctore Chronici Alex. p. 258. Confer Henschenium 22. Febr. Ejus *libri quinque* λογίων κυριακῶν ἐξηγήσεως, sive ut Hieron. c. 18. de Script. Eccles. b) *explanationis sermonum DOMINI*, magnam partem constabant dictis quæ ab Apostolis vel Apostolicis viris fœminisque utcunque accepta meminerat. Vide Eusebium III. 39. Hist. qui ex illo ipso tamen opere ait apparere quod fuerit σφόδρα μικρὸς τὸν νοῦν, *valde exili judicio*. Adde Casaubonum XVI. 69. ad Baron. Ex libro primo verba quædam affert Maximus ad Dionysii c. 2. de cœlesti Hierarchia T. I. p. 32. Alia Papiæ fragmenta vide collecta ab Halloixio in Papiæ vita T. I. scriptor. Oriental. p. 647. sq. & à Grabio T. 2. spicilegii Patrum p. 30. seq. Ab hoc Papia regni piorum in terris millenarii assertores dicti *Papianistæ* l. 5. Cod. de Hæreticis, ut notatum Cotelerio T. I. monum. Eccles. Græcæ p. 765. Et Papiam in catalogum hæreticorum retulit Bernardus Luzemburgicus libro III. A Cerinthi crasso chiliasmo longe tamen abfuisse Papiam, cumque eo facientes plures antiquos Ecclesiæ doctores, disputat D. Petersenius in nube testium de regno CHRISTI lib. 2. p. 73. seq. Vide etiam Nourrium

a) Confer Tillemontium & Caveum in Papiæ vita. Halloixium T. I. p. 651.

b) Idem Hieron. Epist. 28. ad Lucinium: *Sanctorum Papiæ & Polycarpi Volumina falsis ad te rumor pertulit à me esse translata, quia nec otii mei nec virium est tantas res eadem in alteram linguam exprimere venustate.* Elogium Papiæ apud Eusb. III. 36. quod fuerit ἀνὴρ τὰ πάντα ὅτι μάλιστα λογιώτατος καὶ τῆς γραφῆς εἰδήμων, suspectum est Valesio & Antonio Pagi ad A. C. 116. n. 3. quia in pluribus Codicibus & in Rufini versione desideratur.

Apparatu ad Bibl. Patrum libr. 2. diſſ. 1. Allegatur Papias ab Anonymo Græco in Combefiſii manipulo rerum CPol. p. 22. Alius Papias cum Oneſimo Martyr Romæ, de quo Henſchenius 16. Febr. Alius denique Papias gloſſarii Latini auctor, clarus circa A. C. 1063. de quo dixi in Bibliotheca latina.

2. QUADRATUS poſt Publium Martyrem Athenienſis c) Epiſcopus, quem licet Apoſtolicis temporibus proximum non minus falſo aliqui per Angelum Philadelphienſis Eccleſiæ, quam ſub Angeli Eccleſiæ Pergamenæ nomine Papiam in S. Johannis Apocalypſi intelligi ſibi perſuaſerunt: Hadriano Imp. circa A. C. 123. Athenis hiemen exigenti librum pro religione noſtra obtulit, è quo fragmentum ſervavit Euſebius IV. 3. Hiſt. unde id repetunt Hieronymus de ſcript. Eccleſ. c. 19. Syncellus p. 348. Nicephorus III. 21. Hiſt. aliiq;. Ex Qvadrato etiam nonnulla produxerat Euſebius Seculo VI. Epiſcopus Theſſalonicenſis libris X. contra Andream Monachum, teſte Photio Cod. 162. Confer Halloixium & Caveum in Qvadrati vita, Henſchenium ad 26. Maji, T. 6. p 357. ſq. qui Quadratum Magneſiæ Epiſcopum & ſub Decio martyrem à noſtro recte diſtinguit, Ittigium diſſ. de Patribus Apoſtolicis p. 166. ſeq. & Grabium T. 2. ſpicilegii p. 119. ſeq. qui contra Valeſium, Lemonium, Tillemontium aliosque probe obſervat non eſſe diſtingvendos velut duos Quadratos, unum Apoſtolorum diſcipulum Prophetico chariſmate ornatum auctorem Apologiæ, & illum de quo Dionyſius Corinthius apud Euſeb. IV. 23. Epiſcopum Athenarum. Alios complures Quadratos in veterum monumentis obvios refert Lemonius prolegomenis ad Varia ſacra, * 9. De noſtro autem adſcribere juvat locum Hieronymi Epiſt. 84. ad Magnum Oratorem, quo alii etiam Apologiarum pro Chriſtianis ſcriptorēs celebrantur: *Quadratus Apoſtolorum diſcipulus & Athenienſis Pontifex Eccleſiæ, nonne Adriano Principi Eleuſinæ ſacra inviſenti librum pro noſtra religione tradidit, & tantæ admirationi omnibus fuit, ut Perſecutionem gravisſimam illius excellens ſedaret ingenium.*

3. ARISTIDES Athenienſis Philoſophus vir eloqventisſimus, eodem quo Quadratus tempore Apologeticum pro Chriſtianis Hadriano Imp. Euſebio teſte in Chron. & IV. 3. Hiſt. obtulit, magnam partem *contextum ſententiis Philoſophorum, quem imitatus poſtea Juſtinus*, ut ſcribit Hieronymus Epiſt. 84. ad Magnum. Martyrologium

c) Dionyſius Corinth. apud Euſeb. IV. 23.

gium Rom. 31. Auguſt. addit Ariſtidem *quod Chriſtus JEſus ſolus eſſet DEus, præſente ipſo Imperatore, luculentiſſime peromſſe.* Confer quæ de hoc Ariſtide aliisque ejus nominis dixi ſupra lib. IV. c. 30. In præſenti adſcribam tantum hæc Colomeſii in paralipomenis de ſcriptoribus Eccleſiaſticis: *Ariſtidis Apologetici fragmentum de Dionyſio Areopagita affert Uſuardus* (& Ado 3. Octobr.) *in Martyrologio è Menologio Græcorum. Ex quo, jure mihi videor colligere, à vero prorſus non abhorrere quod refert Clariſſ. Guilleterius in Itinerario Gallice ſcripto, nempe apud quosdam Calogeros qui proxime Athenas in Monaſterio Midelli habitant, extare Bibliothecam, in qua Ariſtidis Apologiam latitare credebatur.* Cum hoc non confundendus Ariſtides cui Julius Africanus ſæculo tertio dicavit Harmoniam genealogiarum CHRISTI apud Matthæum & Lucam, teſte Euſebio VI. 31. Hieronymo c. 63. Photio Cod. 35.

4. AGRIPPA CASTOR ſub eodem Hadriano clarus ſcripſerat ἔλεγχον Gnoſtici Hæretici Baſilidis ejusque filii Iſidori. Vide Euſeb. IV. 7. Hiſt. Hieron. c. 21. de ſcript. Eccleſ. & indiculo hæreſ. c. 2. Theodoritum lib. 1. de Hæret. fab. c. 4. Alius fuit Caſtor Rhodius χρονογράφος Apollodoro in Bibl. laudatus, de quo Jonſius lib. 2. de ſcriptoribus Hiſt. Philoſ. c. 15. Alius Caſtor Dejotari gener de quo P. Bælius in Lexico Hiſtorico ubi de Dejotaro, nota N. Alius Antonius Caſtor Botanicæ rei cultor peritiſſimus, Plinii majoris æqualis, quem vide XXV. 2. & XX. 17. Alius denique Caſtor ſub Valentiniano tortus & exuſtus, teſte Ammiano XXIX. 5.

5. ARISTO ex *Pella* Palæſtinæ opido Judæus atque inde Chriſtianiſmi adverſus Judæos propugnator, imperantibus Hadriano & Antonino Pio clarus, ſcripſit teſte S. Maximo ad Dionyſ. c. 1. de Myſtica Theologia T. 2. p. 17. διάλεξιν d) Παπίσκε καὶ Ἰάσωνος, qua Judæum Alexandrinum *Papiſcum* cum Chriſtiano Hebræo *Jaſone* (incertum an illo cujus Act. 17. 5. & Rom. 16. 11. mentio,) diſputantem ac denique convictum & manus dantem introduxit. Laudant hanc διάλεξιν Origenes contra Celſum IV. p. 199. Hieronymus in Epiſt. ad Galatas III. 13. & traditt. Hebr. in Geneſ. V. Opus ex Græco latine pridem (circa S. Cypriani ut videtur tempora) convertit *Celſus* quidam (incertum an Iconienſis Epiſcopus, cujus mentio apud Euſebium VI. 19. Hiſt. p. 222.) ſed

 nihil

d) S. Luce illam διάλεξιν tribuit Clemens ſexto Hypotypoſeon, teſte eodem Maximo.

nihil nec de opere nec de versione exstat præter interpretis præfationem ad Vigilium, quæ legitur inter Opuscula S. Cypriano adscripta p. 30. edit. Oxon. & paucissima fragmenta quæ colligit Grabius T. 2. spicilegii Patrum p. 131. seq. qui etiam ex hac διαλέξει petita esse putat quæ de obsidione Betheræ & Judæorum post illam expugnatam aflictione ex Aristone Pellæo refert Eusebius IV. 6. Hist. Confer etiam, si placet quæ de hoc scripto Gvil. Spencerus ad laudatum Origenis locum, & Ittigius in diss. de Patribus Apostolicis p. 91. seq.

6. ABERCIUS S. Papiæ ut ajunt in Episcopatu Hierapolitano successor, in Actis ejus quæ Græce in Menæis & latine exstant apud Lipomannum & Surium ad 22. Octobr. scripsisse fertur *doctrinæ librum* valde utilem, sive *librum de disciplina* in Presbyterorum & Diaconorum suorum usum. Etiam *Epistolam ejus ad M. Aurelium Imp.* Spiritum plane Apostolicum redolentem ex Græco Sirleti e) Codice dare voluit Baronius ad A. C. 16[illegible]. n. 15. sed elapsam è manibus reperire iterum non potuit. Epistola Antonini ad Abercium legitur in jam memoratis Abercii Actis, Simeonem Metaphrastem (ut agnoscit Allatius p. 130. de Simeonibus) auctorem agnoscentibus. Sed illa Acta licet quantivis pretii videantur Halloixio in Abercii vita T. 2. scriptor. Oriental. p. 1 - 150. tamen exiguam fidem mereri demonstravit Tillemontius nota 3. ad vitam S. Papiæ T. 2. Memor. Hist. Eceles. pag. 540. Mentio Abercii Marcelli circa A. C. 230. apud Euseb. V. 16. Hist. Sed Acta illa de longe antiquioribus loquntur temporibus.

7. HEGESIPPUS ἐξ Ἑβραίων πεπιστευκὼς sive ex Judæo Christianus, teste Eusebio IV. 22. Hist. atque vicinus Apostolicorum temporum, circa eandem qua Irenæus ætatem scripsisse se innuit, defunctus sub initia Imperii Commodi, ut ex auctore Chronici Alex. observarunt viri docti. Eodem Eusebio IV. 8. teste ἐν πέντε συγγράμμασιν την ἀπλανῆ παράδοσιν τοῦ Ἀποστολικοῦ κηρύγματος ἀπλουστάτῃ συντάξει γραφῆς ὑπομνηματίσας. Hieron. c. 22. de Script. Eccles. *omnes à passione Domini usque ad suam ætatem Ecclesiasticorum Actuum texens historias, multaque ad utilitatem legentium pertinentia hinc inde congregans* quinque libros *composuit, ut quorum vitam sectabatur, dicendi quoque exprimeret characterem.* Inter Scriptores Hist. Ecclesiasticæ cum Clemente, Africano & Eu-

e) Baronius qui Abercium primus latinis inseruit Martyrologiis ad 22. Octobr. scribit Sirletum illam Epistolam in antiquissimo Codice ut ingentis pretii margaritam custodiisse.

& Eusebio hunc Hegesippum refert Sozomenus libro & capite primo p. 401. Fragmenta præclara hujus operis, & quod intercidisse inprimis dolendum est, ex Eusebio & Photio colligit Grabius T. 2. spicilegii Patrum p. 205-213. & Halloixius in Hegesippi vita T. 2. operis jam sæpe laudati de Scriptorum Orientalium Vitis, p. 703-715. De Hegesippo vide etiam, si placet Henschenium ad 7. Aprilis.

Jo. Maria Vincentius incerta fide quædam de S. Simeone allegat ex Hegesippi *libro de supplemento Evangelicæ veritatis*, de quo vide Wagenseilii tela ignea Satanæ p. 420. 424. seq. & Allatium de Simeonibus p. 2. De liberiore versione latina librorum Josephi *de bello Judaico*, quæ corrupto Josippi nomine in Egesippum vulgo refertur, non repetam quæ dixi lib. IV. c. 6. §. 2. sed tantum addam quod Carolus Daubusius lib. 1. de testimonio Josephi de CHRISTO p. 16. testatur perinde ut in Ambrosianæ Bibl. Codice, quem inspexit Mabillonius, sic etiam in Codice Cantabrigiensi ad extremum libri primi exstare hæc verba: *Beatissimi Ambrosii translatio ex Josepho, Liber primus explicit.*

Fuit & Hegesippus Tarentinus mediæ Poëta Comœdiæ, de quo dixi lib. II. c. 22. & Hegesippus Halicarnassensis, strategus memoratus Diodoro Sic. lib. XX. p. 786. De Hegesippis tribus 1. Historico, 2. Oratore cui orationem de Haloneso tribuunt, & 3. Scriptore ὀψαρτυτικῶν vide Vossium III. de Hist. Græcis p. 371. seq.

8. CLAUDIUS APOLLINARIS, Hierapolitanus in Phrygia Episcopus nascenti circa A. C. 171. Montanistarum hæresi se opposuit, nec multis annis post diem obiit supremum. De illo videndi præter Halloixium Tillemontius Tomo 2. Memor. Hist. Eccles. parte 3. p. 89. sq. & Bollandus ad diem septimum Februarii, licet Baronius in Martyrologio suo Apollinarem hunc ad diem octavum Januarii retulit. Interciderunt ejus.

Insigne volumen pro fide Christianorum ad M. Antoninum Verum. Hieron. c. 26. de Script. Eccles. & Eusebius IV. 27. Hist. ubi post vocabulum λόγῳ videntur excidisse verba ὑπὲρ τῆς πίστεως, ex Hieronymo & Nicephori IV. 11. supplenda.

Adversus gentes libri V. Euseb. Hieron. & Niceph. qui dialogi more scriptos innuit. Legit & Photius Cod. XIV.

De veritate libri II. Euseb. Hieron. & Niceph. Incertum num idem opus sub titulo περὶ εὐσεβείας καὶ ἀληθείας legerit Photius, an diversum fuerit *de Pietate* περὶ εὐσεβείας, atque idem forte cum illo ὑπὲρ τῆς πίστεως jam memorato. In his Scriptis inter alia Catholicam do-

ctrinam de CHRISTO anima humana prædito asseruerat, ut testatur Socrates III. 7. Hist.

Contra Judæos libri II. Euseb. & Nicephorus.

Contra Montanistarum nascentem hæresin Epistolæ. Euseb. IV. 27. & V. 19. Hist. Theodorit. III. 2 de hæret. fab. Hieron. de S. E. c. 41. ubi de Serapione & c. 26. ubi de hoc ipso Apollinari. Adversus eosdem etiam Concilium Hierapoli celebrasse traditur. Vide T. I. Concilior. edit. Labbei p. 599. Cæterum auctor innominatus, cujus fragmenta *contra Montanistas ex libris tribus ad Abercium Marcellum* apud Euseb. V. 16. seq. leguntur, non Apollinaris est, ut persvasum etiam Baluzio p. 5. sq. novæ collectionis Concilior, neq; Apollonius, de quo Euseb. c. 18. neq; ut Valesio & pluribus aliis placuit ASTERIUS URBANUS, qui p. 182. apud Eusebium tantum ut testis ab illo Scriptore adducitur, ut Dodwellus diss. IV. ad Irenæum §. 38. recte observavit: sed alius, qui scripsit non ante A. C. 212. post Montanum jam defunctum, sive *Rhodon* (quem adversum Phrygas insigne opus edidisse Hieronymus c. 37. tradit, & c. 39. Miltiadis in illo meminisse testatus,) sive alius.

Contra Severianos Encratitas scripsisse Apollinarem testatur Theodoritus, an peculiari opere, non addit lib. I. c. 21. de hæreticis fabulis. Hæc contra Montanistas & Encratitas respiciens Hieronymus Epist. 84. ad Magnum, *quid*, inquit, *loquar de Melitone Sardensi Episcopo, quid de Apollinario Hierapolitanæ Ecclesiæ sacerdote, Dionysioque Corinthiorum Episcopo, & Tatiano & Bardesane & Irenæo Photini Martyris successore, qui hæreseon singularum venena ex quibus Philosophorum fontibus emanarint, multis voluminibus explicarunt.*

De Paschate liber, è quo fragmenta in Chronico Paschali quod vulgo Alexandrinum audit p. 6. seq. edit. Cangii. Eadem leguntur in Uranologio Petavii ex eodem loco depromta p. 412. edit. Amstelod.

9. SOTER Episcopus Romanus, cujus intercidit *Epistola ad Corinthios*, quam perinde ut Clementis Romani ad Ecclesiam Corinthiorum Epistolam publice lectam & legendam scribit Dionysius Corinthius apud Euseb. IV. 24.

Liber contra Cataphrygas sive Montanistas. Vide auctorem Prædestinati c. 26. & 86.

Epistolas duas decretales, quæ sub Soteris nomine hodie latine exstant, suppositities esse nemo dubitat. Plura de Sotere suggerent Scriptores de Vitis Pontificum, & Bollandus 22. April.

10. DIO-

10. DIONYSIUS Corinthi ante Bacchyllum Episcopus, Sotere Romanum Episcopatum tenente circa A. C. 170. clarus scripsit varias Epistolas, quarum titulos & fragmenta quædam Eusebius IV. 23 servavit. Ex Epistola ejus ad Romanos etiam nonnulla leguntur II. 25. Hist. Confer & Hieron. c. 27. Catalogi. Martyrium subiit imperante M. Antonino. Confer Henschenium VIII. Aprilis. Halloixium & Caveum in Dionysii Vita, Grabium T. 2. spicilegii Patrum p. 214. seq. In Liberati breviario c. 10. citatur Dionysius Areopagita Corinthiorum Episcopus. Sed vocabulum Areopagitæ ibi expungendum, ut Warthonus p. 285. ad Usserii diss. de Areopagita observavit.

11. APOLLONII tres, unus Commodo Imperante Romæ passus Martyrium, de quo Hieronymus Epistola 84. ad Magnum: *Scripsit & Miltiades contra Gentes volumen egregium. Hippolytus quoque & Apollonius Romanæ Urbis Senator* f) *propria opuscula condiderunt.* De *Apologia* ejus pro Christianis quam in Senatu pronunciavit, videndus Eusebius V. 21. & Hieron. c. 42. Catalogi. Ceterum hic Apollonius licet inter Græcos in Epistola Hieronymi refertur, non Græce dixit sed latine, ut idem Hieronymus c. 53. docet. At Eusebius Græce redditam illius Apologiam suæ Martyrum Historiæ inseruerat, sed quæ hodie non exstat. De hoc Apollonio plura Tillemontius T. 3. memor. Hist. Eccles. & Henschenius ad XVIII. Aprilis, T. 2. p. 539. seq.

Alter Apollonius, *Ephesi* Episcopus sub eodem Commodo & Severo clarus, adversus Cataphryges & Pepuzianos scripsit, teste auctore Prædestinati c. 26. 27. Fragmenta vide apud Eusebium V. 18. Adversus hunc Apollonium & Soterem Episcopum Romæ pro Montani secta pugnavit Tertullianus, ut idem auctor prædestinati c. 26. & 86. Nimirum ut ex Hieronymo c. 40. Catalogi discimus, librum septimum operis deperditi περὶ ἐκστάσεως proprie adversus Apollonium elaboraverat.

Tertius denique Apollonius Episcopus *Corinthiorum* Cerdonis, oppugnator, de quo auctor Prædestinati c. 23.

12. PINYTUS & ipse sub Antoninis clarus, Cnosiæ in Creta Episcopus, Dionysii Corinthii æqualis, cujus Epistolæ ad Cnossios de nuptiis & castitate respondit. Vide Euseb. IV. 21. & 23. & Hieron. c. 27. Catalogi, Niceph. IV. 8. & Baronium ad Martyrolog. Rom 10. Octobr. Halloixium T. 2 p. 786. seq.

13. PHI-

f) Senatorem fuisse hunc Apollonium non sine causa dubitat Stephanus le Moyne, quem vide prolegom. ad Varia Sacra * 32.

13. PHILIPPUS Gortynæ Metropolis in Creta Episcopus, eidem Dionysio Corinthio apud Euseb. IV. 23. laudatus, παιδαιότατον λόγον scripsit adversus hæreticum Marcionem, id. IV. 25. Hieron. c. 30. Niceph. IV. 9. Laudatur in Martyrologiis & Sanctorum Actis 13. April. Confer Halloixium in Oriental. Scriptor. Vitis Tomo II. De aliis Marcionis oppugnatoribus vide B. Ittigii diss. de hæresiarchis p. 154. seq. & Wetstenium ad Origenem p. 6.

14. MUSANUS inter Philippi & Pinyti æquales ab Eusebio IV. 21. memoratus scripsit ἐπιστρεπτικώτατον sive κάλλιστον λόγον ἀποτρεπτικὸν ad fratres quosdam qui ad Encratitarum hæresin defecerant. id. IV. 28. Hieron. c. 31. Niceph. IV. 11. Hinc inter Severianorum oppugnatores Musanus laudatur etiam à Theodorito lib. 1. hæret. fab. c. 20.

15. MODESTUS Irenæo apud Eusebium jam præmittitur IV. 21. jam postponitur IV. 25. ubi præ cæteris eum hæresin Marcionis egregie oppugnasse scribit. Librum illum ad suam ætatem perseverasse testatur Hieronymus c. 32. additque ferri sub nomine ejus & alia συγγράμματα, *sed ab eruditis*, inquit, *quasi ψευδεπίγραφα repudiantur.* Fuere & alii Modesti, ut præter plurimos Martyres hoc nomine & in Hist. Romana atque antiquis inscriptionibus obvios, Julius Modestus Hygini libertus Grammaticus, de quo viri docti ad Svetonium & Gellium: Modestus idem an alius sub cujus nomine libellum de vocabulis rei militaris habemus, item Modestus quem laudat Philargyrius ad Virgilii 2. Georgic. v. 496. & lib. 3. v. 53.

16. MILTIADES πρὸς τοὺς * κοσμικοὺς ἄρχοντας, h. e. ad Marcum & Lucium, vel ad Marcum & Commodum scripsit *Apologiam pro Christianis.* Vide Dodwellum diss. IV. ad Irenæum §. 38. Ab illa diversus λόγος πρὸς Ἕλληνας de quo Hieron. c. 84. *Scripsit & Miltiades contra gentes volumen egregium.* Præterea fuit ipsius liber *adversus Judæos*, & alius *adversus Montanistas*, in quo inter alia disputavit non decere Prophetam in ecstasi loqui. Ex illo Anonymus adversus Montanistas Scriptor apud Eusebium V. 17. quædam retulit fratrem eum appellans: ubi pro Μιλτιάδου male Ἀλκιβιάδου habent quidam Eusebii Codices. Quemadmodum verba V. 16. λόγον εἰς τὴν τῶν μετὰ Μιλτιάδην λεγομένων αἵρεσιν rectius Valesio exponit Dodwellus p. 371. ad Irenæum. Anonymum illum Hieronymus c. 39. *Rhodonem vocat*, sed ibidem parum accurate scribit Apologeticum Miltiadis datum *Principi illius temporis*, cum

* His opponuntur ἄρχοντες Ἐκκλησιῶν sive Episcopi. Euseb. IV. 24. extrem.

eum ex Eusebio debuisset scribere *Principibus*. Ex eo autem quod Tertullianus Miltiadem *Ecclesiæ Sophistam* vocat c. 5. adversus Valentinianos, non licet concludere eum fuisse Rhetorem, sed Sophista potuit appellari, sive eodem modo quo Tatianus supra §. 20. atque à Christiana quam coluit Philosophia ἀφ' ἧς μετῆει φιλοσοφίας, ut verbis Eusebii de Miltiade utar, sive quod in Apologetico & libro contra gentes veluti in foro causam Christianorum egit. In Honorii Augustod. Codicibus male scribitur *Melciades*. Cæterum fuit quidam Rhetor Miltiades nostro prior, cujus apud Senecam controvers. 25. mentio.

17. SERAPION in Episcopatu Antiocheno circa A. C. 190. Maximini successor, ex cujus *Epistola ad Caricum & Ponticum* adversus falsas Prophetias Montanistarum; fragmentum apud Hieron. c. 41. ex Eusebii V. 19. qui etiam subscriptiones quasdam aliorum Episcoporum adjunxit. De aliis ejus Scriptis; ut libro *ad Dominum* qui ad Judæos defecerat, variisque *Epistolis*, & *libro* cujus præfationem ibidem producit, *contra Evangelium* sub *Petri* nomine falso editum & Docetis probatum, vide Eusebii VI. 12. Serapioni in Episcopatu Antiocheno circa A. C. 214. succesit Asclepiades. Confer si placet Halloixium T. 2. de Oriental. scriptorum Vitis.

18. PANTÆNUS Athenienſis ex Stoico Philosopho Christianus & Scholæ Catecheticæ Alex. præfectus, cui Clemens Alex. discipulus ejus successit, licet Clementis Pantænum successorem fuisse à Philippo * Sidete traditur: quod forte ita verum esse potest, ut post suum ex India reditum, in quam ad Evangelium propagandum missus erat à Demetrio Alexandrino Episcopo, in Schola Alexandrina iterum docuerit. Hic Pantænus, si à Clemente per *apem Siculam* intelligitur I. Strom. p. 274. non sane ita dicitur quod Patria esset Siculus, sed potius quod instar Siculæ apis (erat enim in Sicilia & Hyblæo monte ** mel apiarium celebratissimum) ex Propheticis & Apostolicis scriptis dulcissimum mel nosset componere. Plura de Pantæno Eusebius V. 10. Hieron. c. 36. Photius Cod. 118. & è recentioribus Halloisius, Tillemontius, Caveus. Citatur Pantænus aliquando in eclogis Theodoti p. 808. ubi Clemens: Πανταῖνος δὲ, inquit, ἡμῶν ἔλεγεν. & non minus viva voce quam ἀλλὰ συγγράμματων, divinorum dogmatum thesauros exposuisse ab Eusebio traditur. Nullius tamen scripti titu-

* Dodwell. ad Irenæum p. 501. seq.
** Vide Plin. XI. 13. & 14.

lum appoſuit Euſebius, forte quia nullum ipſe vidit; uti nec Hieronymus, licet *multos ejus in Scripturam commentarios* extare ſcribit, Euſebii verba ſicuti ſolet interpretans, non quæ ipſe legerit recenſens.

19. RHODON Aſianus, à Tatiano Romæ in Scripturis eruditus, male *Corodon* dicitur in indiculo hæreſium qui ſub Hieronymi nomine extat, c. 18. ubi Apellem Hæreticum ab eo reprehenſum legas. *Colloquii cum Apelle* à Rhodone habiti mentio apud Euſeb. V. 13. & operis *adverſus Marcionitas* mire in ſeipſis diſſidentes *ad Calliſtionem: commentariorum item in Hexaëmeron*, & voluminis à Rhodone promiſſi, quo ἐπιλύσεις ſive ſolutiones quæſtionum è ſacris literis à Tatiano propoſitarum traditurum ſe recepit. Hieronymus c. 37. addit *adverſum Phrygas* ſive Montaniſtas *inſigne opus*, putavit enim Rhodonem illius eſſe auctorem ex quo fragmenta exhibet Euſebius V. 16. 17. Vide quæ ſupra in Apollinari & Aſterio Urbano.

20. BACCHYLLUS Corinthiorum Epiſcopus, Dionyſii de quo ſupra ſucceſſor, atque caput Epiſcoporum Achajæ (unde Archiepiſcopum dici ab auctore Synodici, à Pappo editi obſervat Caveus) Euſebio V. 22. & 23. memoratur, quo poſteriore loco *Epiſtolæ de Paſchate* ab eo ſcriptæ meminit, *elegantem librum* vocat Hieronymus c. 44. Idem forte qui *Bacchylides* apud Euſeb. IV. 23.

21. PALMA Epiſcopus Amaſtridis & cæterarum Eccleſiarum Ponti, cujus meminit Dionyſius Corinthi Epiſc. apud Euſebium IV. 23. videtur auctor fuiſſe *Epiſtolæ de tempore Paſchatis celebrandi*, nomine Epiſcoporum Ponti ſcriptæ ad Victorem Epiſcopum Romanum, cujus apud eundem Euſebium V. 23. mentio.

22. THEOPHILUS Cæſareenſis. Vide ſupra in Theophilo Antiocheno, ubi varios Theophilos recenſui. Meminit Euſebius V. 21. 23. & 25. Hieron. c. 43. Acta Concilii Palæſtini, quæ ſub Theophili nomine extant, ſuſpecta etiam videntur Ittigio appendice diſſ. de Hæreſiarchis p. 53. Clementis Alex. Præceptorem fuiſſe, recte contra Baronium negant viri docti.

23. POLYCRATES Epheſinæ Eccleſiæ Antiſtes, atque caput Epiſcoporum Aſiæ, ex cujus *Epiſtola* de controverſo Paſchatis celebrandi tempore *ad Victorem* Rom. Eccleſiæ Epiſcopum A. C. 196. defunctum, cum Polycrates annum ætatis 65. ageret, ſcriptâ, fragmentum occurrit duplex apud Euſebium V. 25. Pars prioris fragmenti etiam extat apud Euſeb. III. 31. & latine apud Hieron. c. 45. de S. E. Apud Euſebium ibi male ἀναζητήσει legitur pro ἀναιρήσει. De ſuppoſititiis

titiis *S. Timothei Actis* quæ ad hunc Polycratem falso referuntur, dixi in Codice Apocrypho N. T. p. 8. 12. sq. Excerpta ex hoc scripto refert Photius cod. 254. nullo laudato nomine autoris, sed tantum hoc titulo: Ἐκ τῆς μαρτυρικῆς Τιμοθέου τοῦ Ἀποστόλου συγγραφῆς. Et Joh. Bollandus a) testatur nullum autoris nomen in Græcis codicibus esse præfixum, licet habent illud latina exemplaria jam à Sigeberti Gemblacensis usque ætate, hic enim cap. 3. libri de Scriptoribus Ecclesiasticis, *Polycratem* Ephesiorum Episcopum affirmat historiam de martyrio Timothei conscripsisse. Quod libenter credit Bollandus, atque Polycrati Ephesino, scriptori circa extremum secundi à Christo nato seculi claro illa Acta vindicat. Verum solidioribus argumentis ductus eadem longe post Polycratis illius tempora, seculo sexto aut fortassis quinto, à quodam Ephesinæ Ecclesiæ homine conscripta esse contendit Tillemontius T. 2. memor. ad H. E. p. 265. seq. 475. seq. Polycrati etiam abjudicant Baronius ad Martyrolog. Rom. 24. Jan. Aubertus Miræus notis ad Sigebertum, Vossius de Hist. Græcis p. 207. Gvil. Caveus in vita Timothei p. 50. seq. editionis Anglicanæ & in Historia literaria, Hermannus Witsius in Exerc. de Timotheo T. 2. Misc. sacr. aliique. Vide etiam Petrum Halloisium in vitis Patrum Orientalium T. 1. p. 559. Acta martyrii Timothei scripta à Simeone Metaphraste nihil aliud sunt quam Polycrati tributorum liberior paraphrasis, neque verisimilis est sententia Leonis Allatii b) qui etiam altera illa adscribit eidem Simeoni, cum ante Simeonem à Photio lecta fuerint. Edita sunt utraque à Bollando, c) priora Polycrati tributa plus simplici vice inter vitas sanctorum vulgata habentur etiam latine in Petri Pithœi Miscellaneis Ecclesiasticis, editis una cum Francisci Pithœi Codice veteris Canonum Ecclesiæ Romanæ Paris. 1687. fol.

24. ATHENOGENES Martyr; de quo Martyrologia & Acta Sanctor. 18. Januar. *Hymnum* adstantibus, jam ad ignem festinans reliquisse traditur, in quo Spiritum S. Deum celebravit teste Basilio de Spiritu S. c. 29. Ab hoc Athenogenis hymno diserte eodem loco di-

a) Ad 24. Januar. T. 2. Act. Sanctor. p. 566.

b) Lib. de Simeonum scriptis p. 126.

c) Latine tantum, non etiam Græce, ut affirmat Clariss. Caveus in Hist. literar. ubi de Polycrate.

ſtingvit Baſilius hymnum antiquiſſimum vespertinum, cujus auctorem ait ſe ignorare, & qui ille ipſe videtur quem hodie adhuc in uſu habet Eccleſia Græca, & Athenogeni male tribuunt viri docti, ut Goarus p. 32. ad Evcholog. & Græci in Horologio. Alii minus etiam veriſimiliter auctorem putarunt *Sophronium* Patriarcham Hieroſol. Baſilio longe juniorem. Confer Thomæ Smithi Miſcellanea priora Lond. 1686. 8. edita p. 152. è quo Hymnum illum veſpertinum Græcorum, brevis enim eſt, una cum matutino, quem & ipſum ſine cauſa Athenogeni viri docti tribuunt, integrum apponere juvat, licet utrumque etiam dedit Uſſerius diſſ. de ſymbolo Apoſtolico Rom. Eccleſiæ vetere, Oxon. 1660. 4. p. 31. De hymno Clementis Alex. quem Antigeni (Athenogeni, credo, ſcribere voluit) adſcribit Cangius, dixi ſupra p. 104. Apud Epiphanium autem LXIV. 21. pro Athenogene nomen Athenagoræ reponendum eſſe, multi jam poſt Leopardum docuerunt & ipſe monui ſupra p. 85.

Ὕμνος ἑσπερινός.

Φῶς ἱλαρὸν ἁγίας δόξης ἀθανάτου Πατρὸς οὐρανίου, ἁγίου, μακαρίου, Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν, ἰδόντες φῶς ἑσπερινόν, a) ὑμνοῦμεν Πατέρα, b) Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα c) Θεόν. d) Ἄξιόν σε ἐν πᾶσι καιροῖς ὑμνεῖσθαι φωναῖς e) αἰσίαις, Υἱὲ Θεοῦ, ζωὴν ὁ διδούς, f) διὸ ὁ κόσμος σε δοξάζει.

Hymnus Veſpertinus.

Lumen hilare ſanctæ gloriæ immortalis Patris Cœleſtis, Sancti, Beati, JEſu Chriſte, quum ad ſolis occaſum pervenerimus, lumen cernentes Veſpertinum, laudamus Patrem & Filium & Spiritum Sanctum Deum. Dignus es tempore quovis ſanctis vocibus celebrari, Fili Dei, Vitæ dator, quapropter mundus Te glorificat.

Alia προσφώνησις & εὐχαριστία ἐπιλύχνιος in Conſtitutt. Apoſtolicis VIII. 36. ſeq. Præter quam in iisdem Conſtitutt. II. 59. veſperi dicendus commendatur Pſalmus CXL. (Hebr. 141.) ἐπιλύχνιος ideo à Græcis dictus, & cum hymno ſive εὐχαριστία ἐπιλυχνίῳ perperam confuſus à ſummo Viro Jacobo Uſſerio: mane vero Pſalmus LXII. (Hebr. 63.) Confer utroque in loco Cotelerium.

*Ver-

a) αἰνοῦμεν. Baſilius.
b) καὶ υἱὸν, Baſil & ad finem Pſalterii in Bibl. Bodl.
c) Θεοῦ, Baſil. & Pſalter.
d) Ἄξιός εἶ, Pſalter.
e) ὁσίαις. id.
f) διὸν κόσμος ἑορτάζει. id.

* Verba Basilii hæc sunt: ἔδοξε τοῖς πατράσιν ἡμῶν μὴ σιωπῇ τὴν χάριν ἔπειτα φωτὸς δέχεσθαι &c. *Visum est Patribus nostris vespertini luminis gratiam haudquaquam silentio excipere, sed mox ut apparuit, agere gratias. Quis autem fuerit autor illorum verborum quæ dicuntur in gratiarum actione ad lucernas,* ὅστις μὲν ὁ πατὴρ τῶν ῥημάτων ἐκείνων τὴν ἐπιλυχνίου εὐχαριστίας, εἰπεῖν οὐκ ἔχομεν, *dicere non possumus. Populus tamen antiquam profert vocem, neque cuiquam visi sunt impietatem committere qui dicunt;* αἰνοῦμεν Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα Θεοῦ. *Laudamus Patrem & Spiritum S. DEI.* Subjungit deinde: εἰ δέ τις καὶ τὸν ὕμνον Ἀθηνογένους ἔγνω &c. *Quod si quis etiam novit Athenogenis hymnum, quem tanquam aliud aliquod* ἐξιτήριον *valedictionis munus τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ iis qui præsentes aderant reliquit, festinans jam ad consummationem martyrii per ignem, is novit & Martyrum sententiam de Spiritu.*

Ὕμνος Ἑωθινός.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ ** καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. Αἰνοῦμέν σε, Εὐλογοῦμέν σε, Προσκυνοῦμέν σε, Δοξολογοῦμέν σε, Εὐχαριστοῦμέν σοι διὰ τὴν μεγάλην σου δόξαν. Κύριε Βασιλεῦ ἐπουράνιε, Θεὲ Πατὴρ παντοκράτωρ. Κύριε Υἱὲ μονογενὴ, Ἰησοῦ χριστὲ καὶ ἅγιον Πνεῦμα. Κύριε ὁ Θεὸς, Ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ υἱὸς τοῦ Πατρὸς, ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, πρόσδεξαι τὴν δέησιν ἡμῶν. Ὁ καθήμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς, ἐλέησον ἡμᾶς, ὅτι σὺ εἶ μόνος ἅγιος, Σὺ εἶ μόνος Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός, Ἀμήν.

Hymnus Matutinus.

Gloria in excelsis Deo, & in terra Pax, Hominibus bonæ voluntatis. Laudamus Te, Benedicimus Te, Adoramus Te, Glorificamus Te, Gratias agimus Tibi, propter magnam gloriam Tuam. Domine Deus, Rex cœlestis, Deus Pater Omnipotens. Domine Fili unigenite JEsu Christe, Domine Deus, Agnus Dei, Filius Patris, qui tollis peccata mundi, Miserere nobis. Qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem nostram. Qui sedes ad dextram Patris, Miserere nobis. Quoniam Tu solus sanctus, Tu solus Dominus, Tu solus altissimus JEsu Christe, cum Sancto Spiritu, in gloria DEI Patris. Amen.

Καθ' ἑκάστην ἡμέραν εὐλογήσω σε, καὶ αἰνέσω τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Καταξίωσον Κύριε καὶ τὴν ἡμέραν τάυ-

** Constitutiones Apostolicæ VII. 47.

τὴν ἀναμαξήτως φυλαχθῆναι ἡμᾶς. Εὐλογητὸς εἶ Κύριε ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ αἰνετὸν καὶ δεδοξασμένον τὸ ὄνομά σε εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. Εὐλογητὸς εἶ Κύριε, δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σε. Εὐλογητὸς εἶ Κύριε, δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σε. Εὐλογητὸς εἶ Κύριε, δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σε. Κύριε, καταφυγὴ ἐγενήθης ἡμῖν ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ. Ἐγὼ εἶπα, Κύριε, ἐλέησόν με, ἴασαι τὴν ψυχήν με ὅτι ἥμαρτόν σοι. Κύριε πρὸς σὲ κατέφυγα, δίδαξόν με τὸ ποιεῖν τὸ θέλημά σε, ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεός με, ὅτι παρά σοι πηγὴ ζωῆς. Ἐν τῷ φωτί σε ὀψόμεθα φῶς. Παράτεινον τὸ ἔλεός σε τοῖς γινώσκουσίν σε. Ἅγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος ἐλέησον ἡμᾶς.

25. HERACLITUS cujus εἰς τὸν Ἀπόστολον sive *in Pauli Epistolas* commentaria memorat Eusebius V. 27. Hist. & Hieronymus c. 46. ubi *Heraclius* appellatur, & in Græco interprete Ἡράκλειος. Sed forte ex corrupto Hieronymi codice Græcum interpretem aliquis ita interpolavit. Nam ab Hieronymo etiam scriptum olim fuisse *Heraclitus*, conjicias ex Freculfo, Honorio Augustodunensi & aliis Hieronymi descriptoribus. Apud Nicephorum quoque IV. 35. Hist. Ἡράκλειος, ubi eum θεῖον ἄνδρα vocat, atque ait primum fuisse qui in Apostolum scripserit, ὃς καὶ εἰς Ἀπόστολον πρῶτος παιδάζειν ἐπέβαλε. *Heraclium* tamen habent etiam Rufini Codices.

26. BARDESANES Edessenus cum Valentinianis primum sentiens, sed postea illius & aliarum hæreseon oppugnator, auctorque variorum *dialogorum* Syriaca lingua scriptorum, qui Græce deinde à discipulis Bardesanistis versi fuerunt, atque in his dialogi *de fato*, ad Antoninum (M. Antoninum ** Imperatorem) ex quo fragmentum insigne apud Eusebium VI. 10. præparat. Confer ejusd. Eusebii Hist. IV. ult. Epiphan. hæresi 56. Phot. Cod. 223. p. 342. sq. 364. Hieron. c. 33. Wetstenium ad Origenem contra Marcionitas d. 49. seq. & Frid. Struntzii Hist. Bardesanis & Bardesanistarum, Witeb. 1710. 4. Ex Bardesane Babylonio nonnulla de Philosophis Judæorum refert Hieron. 2. in Jovinian. p. 206. & Porphyrius fragm. de styge. Etiam HARMONIUM Bardesanis filium multa Syriaco sermone scripsisse tradit Theodoritus I. 23. hæret. fab. erroresque utriusque confutatos ab Ephraimo Syro, qui etiam Cantica Harmonii sacra ab erroribus liberavit. id. IV. 29. Hist.

27. MA-

** Non Helagabalum, ut Dodwell. IV. 35. ad Irchæum, & Grabius T. I. spicileg. p. 317.

27. MAXIMUS de quo Nicephorus IV. 35. Hist. ex Eusebii V. 27. Μάξιμος δὲ τῷ ἀδομένῳ ζητήματι τοῖς αἱρεσιώταις, πόθεν ἡ κακία, καὶ περὶ τοῦ γενητὴν ὑπάρχειν τὴν ὕλην, λύσεις ἀναντιῤῥήτους παρέσχε. *Unde malum, & quod materia à DEO facta sit.* Hieron. c. 47. Vide infra ubi de Dialogo Origeni tributo contra Marcionitas. Rufinus Eusebii interpres & Honorius *Maximinum* vocat, quo nomine fuit illa ætate Episcopus Antiochenus.

28. CANDIDUS *in Hexaëmeron* scripsit teste Eusebio V. 27. & Hieronymo c. 48. ac primus quidem si Nicephoro credimus. Sed præter Philonem Judæum hoc jam fecerat Justinus Martyr, ut supra notare me memini.

29. APION, itidem *in Hexaëmeron.* Euseb. & Hieron. c. 49. Male *Appius* apud Rufin.

30. SEXTUS, quem *de resurrectione* scripsisse Eusebius V. 27. & Hieron. c. 50. referunt: forte est ille Ecclesiasticus Philosophus Sextus, quem laudat S. Maximus ad c. 5. Dionysii de Mystica Theol. T. 2. p. 55.

31. ARABIANUS sub Imp. Severo inter scriptores Christianos clarus, licet nec Eusebius V. 27. nec Hieronymus c. 31. argumentum ejus monumentorum prodidit. Male *Brabianus* Βραβιανὸς in Hieronymi & Sophronii Codicibus.

32. JUDAS *de LXX. hebdomadibus* Danielis scripsit & χρονογραφίαν perduxit usque ad Annum decimum Severi h. e. CHRISTI 202. Euseb. VI. 7. Hieron. c. 52. ubi *superiorum temporum* non est intelligendum de temporibus LXX. hebdomades præcedentibus, nihil enim tale apud Eusebium.

De HÆRETICIS primi & secundi à CHRISTO nato seculi, eorumque erroribus disserere non est mei instituti, & in omnium manibus sunt quæ de illo argumento commentati sunt etiam novissime viri Clarissimi Tillemontius, Natalis Alex. & Nourrius in Apparatu ad Bibl. Patrum, & Ittigius noster in dissertatione de Hæresiarchis ævi Apostolici & Apostolico proximi, Lips. 1690. 4. ejusque appendice, ibid. 1696. 4. Quoniam vero iidem Hæresiarchæ etiam monumenta quædam reliquisse traduntur, universa licet hodie deperdita, eorum brevem elenchum hoc loco subjicere juvat.

SIMONIS Magi & CLEOBII ἰώδη βιβλία memorantur in Constitutt. Apostol. VII. 16. Ex Simonianis pauca fragmenta exstant

exstant, quæ ex Hieronymo in Matthæi XXIV. & Mose Barcepha III. 1. de paradiso exhibet Grabius T. 1. spicilegii Patrum. p. 307. seq. Simonis *cum Petro Apostolo disceptationem* sive ἀντιῤῥητικὰς λόγας ut vocantur Dionysio lib de divinis Nom. c. 6. refert præter Pseudo-Marcellum falsumque Abdiam Pseudo-Clemens in recognitionum libro 2. seq. De Simonitarum & aliorum Hæreticorum falsis *Evangeliis* videat lector si tanti est quæ collegi pridem in Codice Apocrypho Novi Test. quemadmodum & de CERINTHI *Apocalypsi*.

DOSITHEI Samaritani libros à Dositheanis sua adhuc ætate jactatos memorat Origenes Tomo XIII. in Johannem p. 219. Legit etiam Eulogius apud Photium, qui videndus Cod. 230. pag. 466. 467. 468.

NICOLAITARUM βιβλία τινὰ ἐξ ὀνόματος Ἰαλδαβαὼθ ποιησευόμενα detestatur Epiphanius XXV. 3. p. 78.

BASILIDIS Alexandrini † *Evangelium* atque *libri* 24. ἐξηγητικῶν *sive Commentariorum* in illud Evangelium, itemque *Prophetæ Barcabbas* & *Barcoph*, atque *Odæ* veteribus memorantur, de quibus scriptis vide Valesium ad Eusebii IV. 7. Caveum ad A. 112. atque inprimis Grabii spicilegium T. 2. p. 37. seq. qui fragmenta etiam à se collecta exhibet ex Clemente Alex. Origene atque Archelai disp. cum Manete. Basilidianorum mira sigilla ac mysticæ figuræ passim adhuc in veteribus gemmis exstant, quales exhibent vel illustrant Johannis Chifletii Abraxas Proteus, Kircherus T. 2. Oedipi part. 2. p. 459. seq. Joannes Macarius in disquisitione postuma de gemmis Basilidianis, Godfridus Wendelinus Epistola ad Jo. Chifletium, Georgius Francus in diss. de Abracadabra Sereni Sammonici, Montfauconus p. 180. Palæographiæ Græcæ. ISIDORUS Basilidis filius scripserat libros ἐξηγητικῶν in Prophetam Παρχὼρ sive Βαρκὼφ à patre suo confictam, & librum περὶ προσφυοῦς ψυχῆς, & ἠθικὰ sive παραινέσεις, ex quibus fragmenta à Clemente Alex. & Epiphanio servata exhibet & illustrat Grabius T. 2. spicilegii p. 65. seq.

VALENTINI etiam fragmenta idem p. 50. seq. emendatiora exhibet, scripserat enim ille *Psalmos*, *Epistolas*, *Homilias & Evangelium*. Num librum etiam qui *Sophia* inscriptus fuerit, nescio an satis firmiter probetur ex his Tertulliani c. 2. adversus Valentinianos: *Do-*

† Alius Basilides Pentapolitanus Episcopus, ad quem scripsit Dionysius Alex. Alius Basilides Paphlago, de quo Basilius Epist. 72. 73.

Docet ipsa Sophia, non quidem Valentini sed Salomonis. Notum enim est inter Valentini æones fuisse etiam Sophiam, quemadmodum & inter Cabbalistarum Sephiroth Sophia locum nobilem occupat, è qua Judæorum Cabbala Valentinianorum æonum συζυγίας repetitas esse, probe observavit Rev. Joh. Franciscus Buddeus, in diss. erudita de Hæresi Valentiniana, quæ introductioni ejus ad Philosophiam Hebræorum subjicitur.

HERACLEONIS ἐξηγητικὰ *in Evangelia* Lucæ & Johannis ab Clemente Alex. & Origene memorantur & impugnantur. Vide Grabium T. 2. spicileg. p. 83. seq. qui EPIPHANIS quoque fragmenta ex *libro de justitia* p. 61. seq. exhibet, servata ab eodem Clemente. Et p. 69-80. fragmentum prolixum PTOLEMÆI Gnostici ex Epistola ad Floram, adversus Legem Mosaicam, quod Epiphanius hæresi XXXIII. 3. seq. servavit.

MARCIONIS * *antithesium volumen*, opus ex contrarietatum oppositionibus Antitheses cognominatum, & ad separationem Legis & Evangelii coactum memorat Tertullianus IV. 1. contra Marcionem, & toto illo libro confutat. Itaque apud Hieronymum 1. adversus Rufin. male legebatur ἀρτιώσεις *Marcionis* pro ἀντιθέσεις, ut à Gravio recte animadversum & in nova Hieronymi editione quam curavit Marcianæus, emendatum. Præterea Marcion rejectis cæteris sacris libris duo σωτάγματα suis commendavit, *Evangelium Lucæ* & *Apostolicum* sive Epistolas decem Pauli, ambo variis modis interpolata, de quibus prolixe Epiphanius hæresi XLII. & idem Tertullianus, qui etiam *Epistolarum* Marcionis mentionem facit lib. 1. contra Marcion. c. I. & lib. 4. c. 4. & de carne CHRISTI c. 2.

MONTANI, ALCIBIADIS, ** THEODOTI, ATTALI, nec minus mulierum PRISCÆ sive PRISCILLÆ & QUINTILLÆ atque MAXIMILLÆ *prophetiæ*, *visiones & revelationes* passim memorantur, quibus plurimum tribuit Tertullianus (Episcopum etiam Romanum illas agnovisse testatus c. 1. adversus Praxeam) & auctor Actorum SS. Perpetuæ ac Felicitatis, quem tamen Montanistis adscribere veretur Dodwellus diss. IV. Cyprianicæ §. 8. seq. & Ruinartus in Actis selectis Martyrum. Et Tertulliano illa acta lecta fuisse negat Conringius in Epistolis ad Furstenbergium

* Alius Marcion Smyrnæus, qui de simplicium medicamentorum effectibus scripsit teste Plinio XXVIII. 4.

** Vide Euseb. V. 3.

Episcopum Paderbornensem, quas si placet vide p. 28. seq. Montani scholæ deberi partem *Oraculorum* quæ velut *Sibyllina* hodie circumferuntur, virorum quorundam doctissimorum sed parum verisimilis est hariolatio, ut notavi supra lib. I. c. 33. n. 16. Pauca quædam Prophetiarum Montani fragmenta apud Epiphan. hæresi XLVIII.

PROCLUS sive PROCULUS qui *contra Valentinianos* scripsit teste Tertull. c. 5. contra Valentinianos, *virginis senectæ & Christianæ eloquentiæ dignitas*, idem Montani assecla, in Theodoriti codicibus male Patroclus, quem Cajus teste Photio Cod. 48. & Euseb. II. 25. III. 31. Hist. impugnavit. Confer Stephanum le Moyne notis ad Varia sacra p. 939. 943.

JULII CASSIANI, qui Valentini discipulus & Docetarum promachus fuit, ἐξηγητικῶν volumina & librum περὶ ἐγκρατείας ἢ περὶ εὐνεχίας memorat, ex iisque nonnulla producit Clemens Alexandrinus.

De PHILUMENÆ *revelationibus* sive φανερώσεσι quas jactavit APELLES, & de Apellis ipsius *libris Syllogismorum* adversus Mosis historiam, quorum duodequadragesimum allegat Ambrosius lib. de Paradiso c. 5. vide B. Ittigii diss. de hæresiarchis p. 158. Meminit etiam Origenes Homilia 2. in Genesin: *Apelles discipulus Marcionis, sed alterius hæreseos magis quam ejus, quam à Magistro suscepit, inventor extitit. Is dum assignare cupit scripta Mosis nihil in se Divinæ sapientiæ, nihilque Sancti Spiritus continere, exaggerat hujusmodi dicta &c.* Omitto de falso Apellis Evangelio, quod Hieronymus proœmio in Matth. commemorat sive de corruptione sacris Evangeliorum libris ab Apelle illata, quam alteri etiam Marcionis discipulo LUCANO tribuit Origenes 2. contra Celsum p. 77. μεταχαράξαντας δὲ τὸ Εὐαγγέλιον ἄλλος οὐκ οἶδα ἢ τὸς ἀπὸ Μαρκίωνος, καὶ τὸς ἀπὸ Οὐαλεντίνου, εἰμαὶ δ' καὶ τὸς ἀπὸ Λουκανοῦ. Hic utrum idem sit cum LUCIO sive *Leucio Charino*, Apocrypharum *Periodorum Apostolicarum* auctore, quas recenset Photius Cod. 114. & de quibus in Codice Apocrypho Novi Test. à me dictum est, eruditi viderint.

De HERMOGENE ac THEODOTO nihil habeo quæ addam clarissimi Cavei observatis, iisque quæ de Theodotis supra in Clemente Alexandrino dicta sunt. Itaque jam ad tertii à CHRISTO nato sæculi scriptores Christianos progredi juvat.

XXV.

XXV. S. HIPPOLYTUS Doctor Eccleſiæ γλυκύτατος καὶ εὐγλωττότατος * *dulciſſimus & perſpicuus maxime*, diſcipulus S. Irenæi, ut Hippolyto ipſo teſte Photius Cod. 121. ſcribit: Sed quod ibidem Origenis a) familiarem & ἐργοδιώκτην facit, licet ſuffragio Syncelli p. 358. confirmetur, error eſt ex male intellectis Euſebii VI. 23. & Hieronymi c. 61. Catalogi, verbis hauſtus, atque ab Valeſio ad Euſeb. & Huetio in Origenianis p. 11. confutatus. Similiter parum exploratum, quod recentiores quidam b) neſcio quo auctore tradunt Hippolytum Clementis Alex. fuiſſe diſcipulum. Cumque Epiſcopum c) fuiſſe conſtet, nomen urbis Euſebius tacuit, Hieronymus ſcire ſe potuiſſe negavit. Portus Romani, non Oſtienſis in Italia ſed celebris in Arabia hoc nomine emporii Epiſcopatum geſſiſſe doctiſſimi Viri Stephani le Moyne conjectura eſt, qui de Hippolyto ejusque Scriptis copioſe diſſeruit in prolegomenis notisque ad Varia Sacra, & præter Tillemontium ac Caveum de hoc eſt conſulendus. Idem Arabem natione fuiſſe contendit, & ultra Alexandri Severi tempus ad Philippi Arabis usque d) (qui A. C. 244. regnare cœpit) Imperium ætatem produxiſſe. Martyrium Hippolyti aquis ut ajunt merſi celebrant Martyrologia 22. Auguſti. Prudentius autem hymno XI. περὶ στεφάνων de trium Hippolytorum Martyrum e) inter ſe confudiſſe arguitur à Baronio ad Martyrolog. Chamillardo & Cellario ad Prudentium, Caveo, Sam. Basnagio aliisque, licet omnia ad unum Portuenſem referenda contendit Theodoricus Ruinartus, qui illum Prudentii hymnum cum notis ſuis exhibet in Actis ſelectis Martyrum p. 155. ſeq. Epiſtolæ Dionyſii Alex. Romam ad Ἱππολυτὸν perlatæ meminit Euſebius extremo libri VI. Hiſt.

* Chryſoſt. homil. de Pſeudoprophet. T. 6. p. 401.

a) Vide ſupra in Clemente Alex. Baronium ad A. C. 229.

b) Origene præſente homiliam de laudibus JESU CHRISTI habuiſſe Hippolytum ſcribit Nicephorus IV. 31. Hiſt. & ante eum Hieronymus c. 61. Catalogi.

c) Coteler. T. 2. monument. p. 639.

d) Admodum ætate profectum Hippolytum fuiſſe oportet, S. Irenæi diſcipulum, ſi Philippi Arabis ætatem attigit. Neque martyrium apte convenit temporibus Philippi, quod alii vel ad A. C. 230. Alexandri Severi IX. vel (ut Dodwellus diſſ. XI. Cyprian. §. 49.) ad A. C. 235. Maximini I. vel plane ad 250. ſub Decio collocant. Certe Noëti hæreſin perſtrinxit Hippolytus, quam non multo prius erupiſſe Epiphanius teſtatur. Vide Tillemontium in Hippolyti vita, & in hæreſi Noëti.

e) Hippolyti Antiocheni presbyteri, Hippolyti militis quem S. Laurentius baptizavit, & Hippolyti Portuenſis. Vide Baron. ad Martyrolog. Rom. 30. Jan. & 13. ac 22. Auguſti, Chamillard. ad Prudentium p. 278.

I. A. C. 1551. non procul ab æde Laurentiana ad urbem Romam effossum antiquum marmor, atque Cardinalis Cervini (postea Marcelli II. Pontif. Max.) studio collocatum in Bibl. Vaticana, in quo statua sedens Episcopi, & descriptus ex utroque latere sedis sive cathedræ litteris Græcis, præter Catalogum scriptorum Hippolyti *Canon Paschalis*, periodi XVI. Annorum, incipiens ab Anno I. Alex. Severi, qui est CHRISTI 222. Hic *Græce* primùm editus atque illustratus est à *Josepho Scaligero* * VII. de emendat. temporum p. 721. insertus etiam ex *Pighii* Apographo, sed sine notis, thesauro Inscriptionum *Gruteri* p. CXL. seq. Latine cum commentario *Ægidii Bucherii*, & veterum de Hippolyto testimoniis prodiit in Bucherii doctrina temporum Antwerp. 1634. p. 295. Sed præter Petavium II. 61. doctrinæ temporum, inprimis conferenda *Francisci Blanchini* Veronensis doctissima diatriba, quâ canonem hunc Paschalem Scaligero & Bucherio minus intellectum illustrat felicissime. Rom. 1703. fol. Titulus libri est: *De Calendario & Cyclo Cæsaris, ac de Paschali Canone S. Hippolyti Martyris dissertationes duæ, ad Clementem XI. Pontificem Max.* Per vocabula ἐν ἐρήμῳ, Ἔσδρα, Ἔξοδος, Ἰωσίας &c. non lectiones Paschales denotantur ut viris doctis f) persvasum, sed Paschata ipsa in V. T. memorata, & secundum Hippolyti Canonem certis assignata terminis. Astronomus etiam sagacissimus *Jo. Dominicus Cassinus* in Academia Regia Paris. A. 1696. animadversiones suas in Hippolyti Canonem è scripto recitavit, de quibus vide Jo. Baptistam du Hamel in Regiæ scientiarum Academiæ Historia lib. IV. p. 414. seq. Adeundus etiam Henricus Noris diss. 2. de Epochis Syro Macedonum p. 117 - 119. edit. Lipsiens. Antonius Pagi & Samuel Basnage ad A. C. 222. Meminere Canonis Paschalis Hippolyti & ἐκκαιδεκαετηρίδος Anatolius Alex. in suo Canone Paschali quem Bucherius edidit. p. 439. Eusebius VI. 22. Hist. & ex eo alii, ut Hieron. c. 61. Catalogi, Niceph. IV. 31. Isidorus VI. 17. Orig. Syncellus p. 358. 315. &c. Eusebii verba sunt σύγγραμμα de Paschate memorantis: ἐν ᾧ τῶν χρόνων ἀναγραφὴν ἐνθέμενος καί τινα κα-

* Scaligeri opus de emendat. temporum primum vidit lucem Paris. A. 1583. fol. deinde auctius recusum Lugd. Bat. ad Plantin. 1598. atque inde Genev. 1629. Gruteri inscriptiones lucem viderunt ex Commelini officina A. 1600. & nuper cum insignibus observationibus splendide recusæ Amstelod. 1707.

f) Confer Tentzelii diss. de ritu lectionum sacrarum §. 19. seq. le Moyne not. ad Varia Sacra p. 947. Ephemerides Paris. A. 1706. p. 919.

κανόνα ἐκκαιδεκαετηρίδος περὶ τοῦ πάσχα προθεὶς ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τὰς χρόνους περιγράφει. Ex quibus apparet Canonem hunc fuisse clausulam operis de Paschate, in quo demonstrationes temporum Paschatis celebrandi Hippolytus digesserat usque ad primum Alex. Severi annum, à quo Canon incipit. λόγον πρῶτον περὶ τοῦ ἁγίου πάσχα συγγράμματος laudat, & quædam ex illo affert Chronicon Alex. p. 6. edit. Cangii. Hippolyti memorata in laterculo marmoreo ἀπόδειξις χρόνων τοῦ πάσχα κατὰ τὰ ἐν τῷ πίνακι est ipse Canon Paschalis. At χρονικὸν desinens in Alexandro Severo, magnam partem superesse videtur adhuc latine, editumque est à Labbeo nihil tale suspicante T. 1. Bibl. novæ MSS. Paris. 1657. fol. p. 298-309. atque emendatius à Cangio ad calcem Chronici Paschalis p. 413. Adde collectionem Historicam ex Anonymo qui sub Alexandro Severo vixit apud Canisium T. 2. Antiqv. Lect. & Schelstratenum in Tomo 1. Antiquitat. Eccles. illustratæ p. 521. seq. ac quæ præter Cangium in præf. Thomas Galeus apud Caveum parte 2. Hist. literar. & Dodwellus diss. de succes. Pontif. p. 200. seq.

2. Ἀπόδειξις περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου ad Theophilum quendam, è Codice Rhemensi & Ebroicensi Græce typis luculentis edita Paris. 1661. 8. à *Marquardo Gudio* g) Holsato, postea potentiss. Daniæ Regi à Consiliis. Confer Gudii Epistolas p. 49. seq. ubi variarum lectionum mentio quas ex Italia attulit Ewaldus Rulæus, Harlemensis: & Epistolas *Tan. Fabri* libro 2. Epist. 70. p. 323. seq. qui multis locis librum illum emendat atque illustrat, a *Combefisio* etiam cum latina versione & notis suis vulgatum in Auctario novissimo Bibliothecæ Patrum Paris. 1672. fol. T. 1. p. 26. & latine recusum in Bibl. Patrum Lugd. 1677. T. 27. p. 1. *De Antichristo* scriptum Hippolyti memorat Hieronymus in Catalogo c. 61. & Photius Cod. 202. qui λόγον περὶ Χριστοῦ καὶ ἀντιχρίστου vocat. Quod autem Hippolyti nomine *Jo. Picus* Græce & Latine Paris. 1557. 8. in lucem dederat *de Consummatione Mundi ac de Antichristo & secundo adventu Domini* περὶ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου καὶ περὶ τοῦ Ἀντιχρί-

g) Batavum vocat Combefisii exemplo Tillemontius T. 3. memor. Hist. Eccles. parte 2. p. 18. At Caveus parte 2. Hist. literar. Hamburgensem, uterque minus recte. Fallitur etiam in eo doctissimus Caveus, quod Hippolyti expositionem in Susannam à Gudio editam scribit. Cum autem ille de Antichristo liber ab eo vulgatus esset, Combefisius A. 1662. in Bibl. Concionatoria T. 1. p. 19. *Produxit*, inquit, *anno superiori ingenuus supraque ætatem eruditus ac literarum avidus adolescens Marquardus Gudius* περὶ τοῦ θεοῦ *minus suspectum Hippolyti opus, sicque antiquo Episcopo dignum & Martyre.* Ex Epistolis Gudii p. 17. constat Petrum de Marca & Henricum Valesium ipsi ut hoc Hippolyti opusculum ederet, auctores fuisse.

τοῦ καὶ εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, eodem Combefisio judice *sequioris Græciæ monumentum est, ac plane stramineum, nihil ævi illius sinceritatem redolens, aut venam magni cum simplicitate Theologi satisque in Scripturis versati.* Grotius Appendice de Antichristo p. 60. *norint*, inquit, *lectores esse suppositititum, nam nomina usurpat quarto demum sæculo recepta.* Recusa Pici versio latina est Colon. 1563. 8. apud Maternum Cholinum, & ad calcem Justini Mart. Paris. 1575. & in Bibliothecis Patrum cujuscunq; editionis: etiam Græce & Latine in auctario Bibl. Patrum Ducæano Paris. 1624. T. 2. Gallice interpretatus fuit Nicolaus le Clerc, Paris. 1566. & 1579.

3. *De Susanna & Daniele* fragmenta, è Catena MS. edita Græce à *Combefisio* cum latina versione T. 1. auctar. noviss. Bibl. Patrum p. 50-56. & latine ex Combefisii interpretatione T. 27. Bibl. Patrum Lugd. p. 9. *De Daniele* scripsisse Hippolytum Hieronymus c. 61. auctor est. & Photius Cod. 202. ἑρμηνείαν εἰς τὸν Δανιήλ, hoc est εἰς πολλὰ τοῦ Δανιὴλ *in plura Danielis loca*, ut Syncellus p. 358. qui pag. 218. citat Hippolyti γράμμα τὸ κατὰ τὴν Σωσάνναν καὶ τὸν Δανιήλ. Adde p. 230. Hippolyti brevem commentarium *in somnium Nabuchodonosoris*, MS. in Bibl. Chigiana memorat Mabillonius T. 1. musei Italici p. 95. Vide fragmentum apud Anastasium Sinaitam quæst. 48. & quæ Hieronymus affert in c. IX. Danielis ex Hippolyto de LXX. hebdomadibus. Apud Chaldæos quoque ferri Hippolyti expositionem in Danielem minorem & Susannam testatur Hebed JEsu, num. 16. Catalogi.

4. *Demonstrationem adversus Judæos* Ἀπόδειξιν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους sive ejus fragmentum latine ex *Francisci Turriani* versione vulgavit *Possevinus* in Apparatu sacro, ubi de Hippolyto differit. Venet. 1603. Colon. 1608. fol. & novissime *Carolus Josephus Imbonatus* Mediolanensis in Bibliotheca latino-Hebraica Rom. 1694. fol. p. 74.

5. *De Deo trino & uno & de Mysterio incarnationis contra hæresin Noëti.* h) Sub Homiliæ nomine latine edidit ex sua versione *Gerardus Vossius* Tungrensis, ad calcem Gregorii Tavmaturgi, Mogunt. 1604. 4. p. 58-68. notis etiam subjectis. Atque inde sine notis prodiit in Bibl. Patrum Colon. 1618. & Lugd. 1677. Tomo 3. & in supplemento Morelliano Paris. 1639. T. 1. pag. 620. Videndum est fuerit

h) Epiphanium Hæresi 57 quæ est Noëtianorum ex Hippolyto, licet non nominato, multa ad verbum repetiisse notat Tillemontius, quod forte in Marcione & aliis etiam hæresibus appareret, si Hippolyti opus adversus hæreses integrum haberemus.

fueritne hæc ultima pars operis Hippolyti *adversus hæreses* XXXII. quod teste Photio Cod. 121. multa ex S. Irenæi sermonibus succincte tradidit, & à Dositheanis facto initio, desiit in Noëtianis. Ex Hippolyti *memoria hæresium* duo loca servavit Gelasius lib. de duabus naturis. Aliud auctor Chronici Paschalis quod Alexandrinum vulgo vocant pag. 6. *Contra Nicolaitas* scripsisse innuit Gobarus apud Phot. cod. 232. & Theodoritus III. 1. de hæret. fab. *Contra Valentinianos* Epiphan. XXXI. 33. *Contra Cajanos* infra num. 27. *Contra Marcionem.* infra num. 16. *Contra Montanistas* Gobarus apud eundem Photium. Hippolytum contra hæresin Noëti Græce edere voluit Holstenius.

Ex hoc de hæresibus opere fortasis etiam petita fragmenta octo *de Theologia & incarnatione adversus Beronem* i) & *Helicen* Hæreticos, quæ latine ex *Turriani* versione primus vulgavit *Henricus Canisius* Ingolstad. 1604. 4. Tomo V. (non I. ut habet Labbeus) Antiquæ Lect. p. 154. atque inde exhibent Bibliothecæ Patrum Colon. & Lugd. T. 3. ac Paris. 1654. T. 4. parte 2. Eadem fragmenta latine pridem vertit Anastasius Apocrisiarius, inque collectaneis Anastasii Bibliothecarii edidit Paris. 1620. 8. p. 209. Sirmondus, additis è Turriani Codice Græcis, atq; ita Græce & Latine leguntur etiam in Tomo III. Operum Sirmondi Paris. 1696. fol. p. 583. Nihil esse in his fragmentis Hippolyto vel haud congruens vel indignum video, adeoque assentior Bullo, Tillemontio & aliis viris doctis, qui pro genuinis ejus habent. Ex S. Hippolyti *Martyris de sermone Theologiæ* sive *Deitatis* hoc fragmentum affertur in Concilio Lateranensi A. C. 624. Consultat. 5. *Velle habet DEus, non enim non velle: quoniam hoc vertilis est & eligentis, sed sempiternam voluntatem DEI sequuntur quæ fiunt, cui & facta manent salva.*

6. Fragmentum insigne libri in laterculo marmoreo memorati πρὸς Ἕλληνας καὶ πρὸς Πλάτωνα, ἢ καὶ περὶ θεοῦ καὶ παντὸς quem Arlenius pridem editurum se præfat. ad Josephum receperat, *Josepho* ab aliis, vel *Justino* Martyri, aut *Irenæo* vel *Cajo* presbytero k) tributum,

i) De Berone hæc Hippolytus fragmento V. Βήρως γάρ τις ἐναγχος μεθ' ἑτέρων τινῶν τὴν Βαλεντίνου φαντασίαν ἀφέντες χείρονι κακῷ καὶ πάρησαν, λέγοντες τὴν μὲν προσληφθεῖσαν τῷ λόγῳ σάρκα γενέσθαι ταὐτὸν τῇ θεότητι διὰ τὴν προσληψιν. Pro Ἥλικος Codex Regius & Colbertinus Nicephori CPol. MS. contra impugnatores Imaginum, à quo & ipsò Hippolyti fragmenta teste Sirmondo laudantur, legit Ἡλικίων τῶν αἱρετικῶν pro quo suspicor legendum ἡλικιωτῶν, αἱρετικῶν, ut sensus sit: *adversus Beronem & Hæreticos alios ejus æquales.*

k) Confer quæ pro hac sententia Dodwellus diss. VI. ad Irenæum p. 463. seq.

tum, ſed Hippolyto à viris doctis aſſertum Græce 1) ut ex Italia acceperat primus edidit *David Hœſchelius* in notis ad Photium p. 923. Auguſtæ Vindel. 1601. fol. & recuſum Genev. 1613. Rothomag. 1653. fol. Deinde cum ſua verſione *Stephanus le Moyne*, in variis Sacris p. 53. Lugd. Bat. 1685. 1694. 4. Cum eadem interpretatione etiam recudendum dedi in Appendice ad Opera Joſephi Lipſ. 1691. fol. Confer de hoc opere Photium Cod. 48. Ittigium Prolegomenis ad Joſephum ſub fin. & le Moyne not. ad Varia ſacra p. 930. ſeq.

7. Hippolyti *Didaſcalia* quæ in Bibl. Bodlejana inter Codices Baroccianos num. 26. & 185. exſtat manu exarata, teſte Pearſonio Vindic. Ignat. pag. 60. & 62. atque Grabio T. I. ſpicilegii Patrum pag. 285. & διατάξεις τῶν ἁγίων Ἀποστόλων διὰ Ἱππολύτου in Bibl. Vindob. de quibus Lambecius Lib. VIII. pag. 429. quasque in lucem edi optat Dodwellus diſſ. ad Irenæum p. 50. & 463. maximam partem jam vulgatæ ſunt in octavo Conſtitutionum Apoſtolicarum libro, quamvis nonnulla aliter quandoque leguntur, ut Grabius, monuit, qui p. 286. illa ſpicilegio Patrum tertii ſeculi inſerturum ſe pollicitus eſt. Hoc reſpici putant viri docti in laterculo marmoreo ſcriptorum Hippolyti, ubi περὶ χαρισμάτων Ἀποστολικὴ παράδοσις memoratur. Vide Stephanum le Moyne p. 1076.

8. *Canonum Eccleſiaſticorum* XXXVIII. quos ſub Abulidis ſive Hippolyti nomine habent Æthiopes, capita ſive titulos ex Gallicis Wanslebii latine translatos exhibet Jobus Ludolfus commentario ad Hiſt. Æthiopicam p. 333. 334. Forte his reſpondet ac geminus eſt liber *de regimine** (Eccleſiaſtico puta) quem ſub Hippolyti Epiſcopi nomine in Catalogo librorum Chaldæorum ſive Syrorum num 16. commemorat Hebed JEſu.

9. Hippolyti Epiſcopi *in S. Theophania* edere voluit Holſtenius teſte Lambecio T. I. de Bibl. Vindob. p. 111. Eandemque homiliam Chriſtiano Daumio ad manus fuiſſe notat Ittigius in diſſ. de feſto Nativitatis CHRISTI p. 395. poſt appendicem diſſ. de hæreſiarchis. Habuit & Tho. Galeus, teſte Caveo. Incipit: πάντα μὲν καλὰ καὶ καλὰ λίαν.

Scripta

1) Non Græce & Latine; ut legas apud Clariſſ. Caveum.

* Tho. Galeus Hippolyti librum περὶ ἡγεμονίας putat eſſe qui ſub Joſephi nomine legitur de Maccabæis περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ.

Scripta Hippolyti deperdita, vel certe inedita.

In laterculo marmoreo ſcriptorum Hippolyteorum, obſervationibus Scaligeri & Bucherii, ſed præcipue Stephani le Moyne, Cavei, & quæ apud Caveum leguntur Ed. Bernhardi & Tho. Gallei illuſtrato, præter ea quæ jam num. 1. 4. 6. 7. memoravi, nominantur:

10. Εἰς τὰς ψαλμούς. Meminit Hieron. & Niceph. Fragmenta apud Theodoritum dialog. 1. & 2. & auctorem Catenæ in Pſalmos quæ MS. in Bibl. Medicea. Operis hujus hypotheſin ſive præfationem MS. ſe habere teſtatus eſt Tho. Galeus. Habuit & Alexander Morus, qui laudat notis ad Novum fœdus, ad Hebr. X. 5. Etiam Hyppoliti expoſitio MS. Pſalmi IX, 24. in Bibl. Bodlejana.

11. Εἰς τὴν ἐγαστρίμυθον, *de Saule & Pythoniſſa* Hieron. & Niceph.

12. Ἀπολογία ὑπὲρ τῆς κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου καὶ Ἀποκαλύψεως. *De Apocalypſi*, Hieron. & Niceph. Εἰς τὴν ἐν Πάτμῳ τοῦ Θεολόγου Ἀποκάλυψιν. Syncell. p. 358. *Apologia pro Apocalypſi & Evangelio Johannis.* Hebed JEſu in Catalogo libror. Chaldæor. Commentarium Hippolyti in Apocalypſin Oporinus Principi Palatino Ottoni Henrico donavit, teſte Mich. Neandro in Erotematibus lingvæ Hebrææ pag. 454. Cæterum per commentarios in Apocalypſin, Sixto Senenſi etiam memoratos Rivetus II. 11. Crit. S. intelligit librum de Antichriſto, de quo ſupra.

13. προτρεπτικὸς πρὸς Σεβήρειναν, ad fœminam aliquam nomine Severinam, Sam. Basnage ad A. C. 222. n. 10. ſive ut Steph. le Moyne pag. 1105. Σεβῆραν Philippi Arabis conjugem. πρὸς βασιλίδα τινὰ Theodorit. dialog. 2. & 3. Juliam Mammeam intelligit Baronius ad A. C. 229. n. 10.

14. ᾠδαὶ εἰς πάσας τὰς γραφάς. Odæ & carmina in omnes S. Scripturæ libros. εἰς παντοίας παλαιᾶς καὶ νέας γραφάς. Syncell. p. 358.

15. Περὶ Θεοῦ, καὶ τοῦ σαρκὸς ἀναστάσεως. *De reſurrectione.* Hieron. & Niceph. IV. 31. Sed pro Θεοῦ Ed. Bernhardus & Tho. Galleus malint χριστοῦ, quia de laude Domini Salvatoris homiliam Hippolyti memorant Hieron. & Niceph. IV. 31. Hiſt. Fragmentum ex

Hippolyti περὶ ἀναστάσεως καὶ ἀφθαρσίας apud Anastasium Sinaitam c. 23. Hodegi.

16. Περὶ τ' ἀγαθῦ καὶ πόθεν τὸ κακόν. Fortasse *contra Marcionem*, quod memorat Euseb. VI. 22. & Hieron. Nicephorus IV. 31. ἀντιρρητικὸν πρὸς Μαρκίωνα vocat. Laudat & Theodoritus lib. 1. de Hæret. fabulis c. 25. Syncell. p. 358.

Laudantur præterea.

17. Εἰς τὴν ἑξαήμερον Euseb. VI. 22. & Hieronymo c. 61. Catalogi. Nicephoro IV. 31. Syncello p. 358. Hippolyti & Basilii vestigiis institisse Ambrosium, in iis quæ de eodem argumento scripsit, notat Hieronymus Epist. 65.

18. Εἰς τὰ μετὰ τὴν ἑξαήμερον. Euseb. VI. 22. Syncell. pag. 358. Niceph. IV. 31. Vereor ne ex his Eusebii verbis Hieronymus c. 61. commentarium *in Exodum* exsculpserit, licet is separatim etiam commentarium in ἑξαήμερον & *in Genesin* commemorat, ex quo vide quæ affert Epist. 125. ad Damasum qv. 3. de Isaaco & Rebecca: & Leontius Byz. 1. contra Eutychem, de Bileami benedictionibus. Extant & fragmenta Hippolyti in Catena MS. in Genesin. in Bibl. Cæsarea Codice VII. Theolog.

19. *In Canticum Canticorum.* Euseb. Hieron. Syncell. Niceph. Theodorit. dial. 2. Anastasius Sinaita qv. 41. ubi fragmentum insigne, quod integrius apud Lambecium VIII. p. 390.

20. *In Capita quædam Ezechielis.* Euseb. Syncell. Niceph. Extat MS. in Bibl. Bodlejana Hippolyti *de dimensione templi Salomonis.*

21. *In Zachariam.* Hier. in Catalogo & in Zachariam, atque Nicephorus.

22. *In Esaiam.* Hieron. Niceph. & Theodorit. dialog. 1.

23. *In Danielem.* Vide supra num. 3.

24. *De Proverbiis.* Hieron. & Niceph. Exstat MS. in Bibl. Bodlejana Hippolyti expositio in illud: *Sapientia ædificavit sibi domum.*

25. *De Ecclesiaste.* Hieron. Ex hoc fuerit quod in Ecclesiastæ II, 24. servat MS. Bibl. Bodlejana.

26. *Contra omnes Hæreses* σύνταγμα βιωφελέστατον. Niceph. IV. 31. Hieron. Photius Cod. 121. Vide quæ supra n. 5.

27. *Capita adversus Cajum*, Hæreticum puta de quo Irenæus I. 35. Hebed JEsu in Catalogo libror. Chaldæorum.

28. Loca quædam *Evangelii Matthæi* illustrasse Hippolytum innuit Hieron. proœmio in Matthæum. Atque Epist. 28. ad Lucinium:

De

De Sabbato utrum jejunandum sit, & de Eucharistia an accipienda quotidie, scripsit & Hippolytus vir disertissimus.

29. Λόγοι sive *Homiliæ*, ut in illud, *Dominus pascit me.* Theodorit. dialog. 1. *In Helcanam & Annam*, sive principium 1. libri Samuelis id. dialog. 2. *De distributione talentorum.* id. dial. 2. *De duobus latronibus*, id. dialog. 3.

His adde 30. βιβλιδάριον Hippolyti Ἐγνωρίμῳ τῶν Ἀποστόλων, è quo narrationem de virgine Corinthiaca affert Palladius in Hist. Lausiaca pag. 152. edit. Meursii. Γνώριμον τῶν Ἀποστόλων laxius sumto hoc elogio vocat etiam Cyrillus Scythopolitanus in vita S. Euthymii pag. 82. Chronicum Hippolyti laudans, de quo supra num. 1.

Alii Hippolyti.

Hippolytus Thesei filius, de quo Euripides in Hippolyto Coronato. Nam ejus Hippolytus καλυπτόμενος & Sophoclis Hippolytus intercidit.

Hippolyti duo Martyres, Romæ sub Valeriano Imp. circa A. C. 261. de quibus acta S. Laurentii & Martyrologia 13. August. & 2. Dec. Et tertius Carthaginiensis in Africa, de quo 3 Febr.

Hippolytus sub Fabio Episcopo presbyter Antiochenus, Novatianismi labe pridem infectus, sed qui Ecclesiæ redditus cum martyrium imperante Decio subiret, à schismate Novati adstantes dehortatus est. Vide Prudentium περὶ στεφ. hymno XI. v. 19. seq. & Baronium & Florentinium ad Martyrolog. ac Bollandum 30. Januar. è quibus videbis res Hippolyti Episcopi cum hoc Antiocheno passim confundi.

Hippolytus Nonnus post Ibam Episcopus Edessenus, qui Pelagiam de lupanaribus ad Ecclesiam & castitatem vitæ convertit imperante Theodosio juniore. Vide Baron. ad Martyrolog. 22. Aug. & 8. Oct. & 2. Dec. Hujus Nonni res cum Hippolyto Portuensi confundit Petrus Damiani lib. 1. Epist. 9. ad Nicolaum II. Confer Lemonii prolegom. ad Varia Sacra * 31.

Hippolytus Senator Romanus, si credimus Hieronymo qui eum inter scriptores Ecclesiasticos qui Christianam Religionem adversus gentes defenderunt cum Apollonio commemorat Epist.

84. ad Magnum. Nisi hic unus è duobus Hippolytis Martyribus Romanis, de quibus supra. Aut vero ex Hippolyto Episcopo, ut Tillemontii suspicio est, Hieronymus fecit Senatorem.

Hippolytus Cous, à Suida laudatur in ἡβός.

Hippolytus Thebanus seculo XI. clarus, Auctor *Chronici* à CHRISTO nato ad sua tempora. Citat Eusebium, Eustathium, (Antiochen.) Georgium (Syncellum) Chronologos. Gregorium item Nicomediensem, & Basilium M. ac Patres Nicænos, Simeonemque Metaphrasten a) quem velut tunc adhuc superstitem Κύριον Συμεῶνα vocat. Laudatur Hippolytus Thebanus à Mich. Glyca pag. 227. Codino & aliis. Ex ejusdem Chronico habet etiam Nicephorus quæ male II. 3. Hist. Hippolyto Portuensi tribuit. Fragmenta illius Chronici post Sambucum b) Canisium c) & Lambecium d) ampliora è MSS. Vaticanis Græce & latine dedit Emanuel Schelstratenus in Antiquitatibus Ecclesiæ illustratis Rom. 1692. fol. p. 510—513. Sed & opusculum quod *de XII. Apostolis* sub Hippolyti nomine e Codice Regio laudat Cotelerius ad lib. IX. recognitt. Clementis §. 29. atque integrum vulgavit cum versione sua & notis Franciscus Combefisius in Auctario novo Bibl. Patrum T. 2. Paris. 1648. fol. 831. & quæ *de LXXII. discipulis* habet Baronius ad Martyrolog. Roman. IX. April. & in Annalibus ad A. C. 44. n. 38. & A. 58. n. 56. allegans libellum Hippolyti quem Græce habuit Sirletus, ex Hippolyti Thebani Chronico petita videntur. Il-

a) Confer Allat. de Simeonum scriptis p. 37. seq. Steph. le Moyne notis ad Varia sacra p. 1081. seqq. Caveum in parte altera Hist. literariæ ad A. C. 933. Combefisii manipulum rerum CPol p. 3. & 4.

b) Jo. Sambucus edidit latine, Patav. 1556. 8. typis Gratiosi Perchacini, sub titulo *Libellis de ortu & cognatione Virginis Mariæ.*

c) Henr. Canisius Bavarico Codice usus, Græce & Latine T. 3. Antiqu lect. Ingolstad. 1603. 4. p. 40. Ex Canisii editione latine cum ejus notis legitur in Bibl. Patrum. Colon. T. IX. A. 1618. & in supplemento Bibl. Patrum Paris. 1639. apud Morell. Tomo 2. p. 806. & T. 15. Bibl. Patrum Lugd. p. 240.

d) Lambecius Græcè è Codice Vindob. T. 3. p. 46. Vide eundem p. 98. seq & T. 4. p. 150 T. 5. p. 109 seq. T. 7. p. 341. T. 8. p 63. & Allatium de ætate & interstitiis in collatione Ordinum apud Græcos p. 50. Etiam Hippolyti Historici fragmentum, in quo Salome Josephi βιωτικὴ γυνὴ appellatur, à Salmasio sibi communicatum refert Andreas Rivetus T. 3 Opp. p. 640. Allegat & Turrianus in Apologia pro domo Lauretana adversus Vergerium, & in scholiis ad l. 2. Constitutionum Apostol.

Ille de duodecim Apostolis libellus è Combefisii versione latine recusus est T. 3. Bibl. Patrum Lugd. p. 265. cum quo conferendi indiculi de iisdem Apostolis sub Dorothei vel Sophronii vel Epiphanii, vel nullo etiam Auctoris nomine extantes in MSS. editique cum Oecumenio in Epistolas Pauli, vel à Cangio ad calcem Chronici Paschalis p. 434. 437. à Caveo in parte 1. Hist litterariæ ad A. C. 303. & à Cotelerio ad Constitutt. Apostol. lib. 2. c. ult. Conferendus etiam cum Baronianis illis, libellus Pseudo Dorothei de LXXII. discipulis. Hippolyti Chronologiam Evangeliorum & χρονογραφικὰς διδασκαλίας memorat Montfauconus p. 261. & 511. Palæographiæ Græcæ.

Hippolytus Florentinus Ord. Minor. qui circa A. C. 1249. scripsit de miraculis S. Æmilianæ sive Humilianæ Florentinæ de Cerchis, quod scriptum exstat in Actis Sanctor. ad XIX Maji T. 4. p. 403.

XXVI. ORIGENES Alexandrinus, à Philosopho Platonico hujus nominis cui Plotinus assurrexit, diversus, a) licet & ipse Philosophiæ b) atque humanioris omnis litteraturæ callentissimus. Natus est circa A. C. 185. (Commodi VI.) patre Leonida, c) qui Martyrium subiit A. C. 202. (Severi X.) Cumque à duodevigesimo ætatis anno sæculares & sacras litteras in patria multis ad ipsum concur-

a) Vide quæ supra l. IV. ad Vitam Plotini scriptam à Porphyrio c. 3. & 14. & ad Eunapii Porphyrium p. 46. Meminit & alterius Origenis illius Longinus apud Porphyr. in Plotini vita c. 20. Hieroclis apud Phot. Cod. 215. p. 285. & Proclus II. 4 Theol Platon. Fuit & Origenes ad quem S. Nili Epistola III. 280. & Origenes Monachus Antonii discipulus. Sozom. VI. 30. Palladius Lausiaca (cap. de Pambone) qui p. 26. Presbyterum & Oeconomum vocat At enim commentitii sunt 1.) Origenes hæresiarcha quem ab Adamantio diversum faciunt Augustinus & Jo. Damascenus, Epiphanio (qui dubius saltem fuit) nimium tribuentes. Vide Cotelerium notis ad Damascen. T. 1. monument. Eccles. Græc p. 778. Huetium p. 5. Origenianor. & Latinum Latinium in Bibl. sacra & Profana p 78 2.) Origenes Episcopus Manbagensis, Justiniani Imp ætate in Synodo CPol. ob Metempsychosin assertam negatamque resurrectionem damnatus, de quo Eutychius T. 2. Annal p. 171. 175. 3.) Origenes Syrus ab auctore Prædestinati c. 42. confictus, cui c. 43. novo errore Origenem Origenianorum auctorem subjungit, ab eoque distinguit Origenem Catholicum tractatorem. De Adamantio juniore Marcionitarum adversario vide infra, ubi de dialogo Origeni tributo contra Marcionitas. De Adamantio Judæo latrosophista cujus Physiognomica exstant, dixi lib. 3. c. 6. §. 38.

b) Euseb. VI. 18 Hist. Hieronymus de S. E. cap. 54. Vincentius Ler. c. 23. commonitorii. Suid. in Ὠριγένης Cedrenus &c.

c) Euseb. VI. 1. Epiphan. LXIV. 1. Confer. Martyrologia & Henschenium 22. April.

rentibus expoſuiſſet, Grammaticæ diſciplinæ profeſſione ſe abdicavit, atque Clementi Alex. præceptori ſuo d) in munere *Catechetæ* ſive Magiſtri *κατηχήσεων publici* ſucceſſit, docuitque ibi, donec circa A. C. 231. ætatis 46. per invidiam Epiſcopi Demetrii paulo poſt defuncti Alexandria expulſus, aliquo tempore deinde verſatus eſt Cæſareæ, ubi circa A. C. 228. ætatis 43. ordinatus presbyter ab illius regionis Epiſcopis Alexandro & Theoctiſto e) fuerat. Antiochiam circa A. C. 218. vocavit Julia Mammæa Alexandri Severi mater f) ab eo edoceri cupiens, à quo tempore Philippo etiam Arabi ejusque Conjugi Severæ per litteras innotuit. Interim ſub Maximino & maxime ſub Decio urgente perſecutione multis modis vexatus g) inque varia loca profugere coactus denique obiit Tyri A. C. 253. † ætatis 70. paullo ante Galli & Voluſiani obitum. Vir Athanaſio etiam judice * *θαυμαστὸς καὶ φιλοπονώτατος*, utique quam plurimorum egregiorum operum atque innumerorum ſcriptorum auctor, unde & *Adamantium* cognomento ac *Philoponum* vel *Chalcenterum*, vel *τὸν σωτάκτην* aut *σωτακτήριον* appellatum fuiſſe conſtat. *Origenem poſt Apoſtolos Eccleſiarum Magiſtrum nemo niſi imperitus negat*, inquit Hieronymus præf. ad librum de nominibus Hebr. Atque proœmio tradit. Hebr. in Geneſin; *Vellem cum invidia nominis ejus habere etiam ſcientiam Scripturarum.* Equidem inter Sanctos confeſſores CHRISTI nomen eximium mereri poterat, multa & gravia pro ejus nomine libenter paſſus, & magnis in Eccleſiam meritis, præclarisque in Sacras literas & adverſus Ethnicos atque Hære-

d) Euſeb. VI. 6. Photius Cod. 118.

e) Theotecnum vocat Photius loco laudato.

f) Euſeb. VI. 21. Hiſt. qui Origenis Epiſtolarum ad Philippum Arabem ac Severam etiam meminit VI. 36. Confer Tillemont. ad vitam Orig. nota 16.

g) Euſeb. VI. 39. Plura de Origenis vita qui deſiderat, librum ſextum Euſebii Hiſt. & primum Origenianorum Huetii adire poterit, ne dicam omnes qui de rebus Eccleſiæ tertii ſæculi, vel de ſcriptoribus Eccleſiaſticis ſcripſerunt, Tillemontium præcipue T. 3. memor. Hiſt. Eccleſ. parte 3. ac Caveum tum in Patrum vitis tum in Hiſt. litteraria. De dogmatibus Origenis fuſe diſputat præter Natalem Alex. Sec. 3. c. 3. artic. 12. & diſſ. 16. idem Huetius libro ſecundo: Centuriatores Magd. T. 3. p. 181. ſq. aliique peculiaribus ſcriptis infra à me laudandis. *Ego miror*, inquit Sulpicius Severus dialog. I. c. 6. *unum eundemque hominem tam diverſum à ſe eſſe potuiſſe, ut in ea parte qua probatur neminem poſt Apoſtolos habeat æqualem, in ea vero quæ vere reprehenditur, nemo deformius doceatur erraſſe.* Hinc illud apud Caſſiodor. c. I. inſtitut. divinar. *ubi bene, nemo melius, ubi male, nemo pejus.*

† Confer Euſeb. VII. I. Hiſt. & Sam. Basnage ad A. C. 203. n. 12. & 18.

* Athanaſ. apud Socratem. VI. 13. Hiſt.

Hæreticos monumentis vitaque proba & abstinente inclytus, tamen qui vivus admirationi fuit Christianis omnibus, post mortem tot & tam gravium errorum, tamque atrociter postulatus condemnatusque h) est, ut tota fortasse Ecclesiastica Historia nullum præbeat aliud simile exemplum Viri qui Δι' εὐφημίας καὶ δυσφημίας similiter inclaruerit. Neque ideo negaverim in ejus Scriptis reperiri quæ vel Arianis vel Pelagianis grata esse potuerunt, multa etiam alia mira & parum solida placita ab eo ingeri, ne dicam allegoriis aliquando plus justo indulgeri: certum tamen esse pariter existimo alia illius commodam pati interpretationem si æqvus lector accedat, alia (quod Pamphilo Martyri olim multisque aliis animadversum fuit,) ab Hæreticorum fraude esse interpolata, alia denique Philosophorum & Hæreticorum theoriis consentanea tantum proponi ab eo, ut à Clemente in Hypotyposeon libris Magistro Origenis factum est, non affirmari ac statui. Itaque & Athanasius de Synodi Nicænæ decretis T. 1. p. 277. distingvit inter ea quæ Origenes scripserit ζητῶν καὶ γυμνάζων, & quæ ὡς αὐτὸς φρονῶν καὶ ὁρίζων. Unde inconstans in decretis suis ac παλίμβολος quibusdam visus est, ut Timotheo presbytero & S. Maximo. Vide Cotelerii monumenta T. 3. pag. 417. 643. & Rufinum invectiva 1. p. 386. edit. Marcianæi. Hæc si observes, multa accusationum capita concident. Allegoriæ vero sic ab Origene afferuntur, ut litteralem Scripturæ sensum tamen nemo fortasse veterum vel inquisiverit attentius, vel majore luce persuderit: nec obscurum est tot illustres Origenis criminatores & condemnatores strenue tamen ejus usos commentationibus, eaque ad verbum in sua scripta transtulisse. De æterna salute Origenis perplacet mihi Jo. Dallæi modestia i) bene de illa sperantis neque audentis

h) In Synodo CPol. secunda anathematismo II. A. C. 553. Confer Evagrium IV. 38. & ibi Vales. Henricum Noris diss. de Synodo V. cap. 6. ubi Halloixium refellit, acta Synodi V. corrupta nomenque Origenis insertum causantem, quibus sexta & septima Synodus in errorem tracta fuerit, p. 390. Origenis defensi. Imperatorum rescripta ac Principum responsa adversus Origenistas memorant Hieron. 1. adversus Rufin. & Anastasius Papa Epist. ad Johannem Hierosol.

i) Jo. Dallæus adversus Cottibium, à quo Origenes *sanctus* vocatus erat: quod cum Ecclesiæ moribus contrarium esse ostendisset, negat tamen ideo se Origenem damnatis ad æternos ignes addicere: *A Dieu ne plaise, qu'une si injuste presomtion me soit jamais entrée dans l'esprit. Je laisse au Seigneur ses secrets, & ne suis passi hardi que de m'emanciper à definir ce que nul homme ne peut savoir avec une certitude de*

dentis eum sempiternis suppliciis adscribere, licet in prato Spirituali c. 26. quod citatur à VII. Synodo & à Johanne Diacono lib. 2. c. 45. vitæ B. Gregorii narratur revelatio, qua Origenes visus est in Gehenna ignis cum Ario & Nestorio aliisq; Hæreticis: k) & licet Jo. Picus Mirandulæ Comes à Censoribus l) notatus olim fuit, veluti temerarium aliquid ac hæresin sapiens statuisset, quod scripserat *rationabilius esse credere Origenem esse salvum, quam credere ipsum esse damnatum.*

Scripta Origenis, Græce edita.

α) *EXEGETICA*, sive quæcunque ex *Commentariis* Origenis in S. Scripturam Græce reperire potuit, Græce & Latine cum notis edidit illustris Vir *Petrus Daniel Huetius* * Rothomagi 1668. fol. 2. Vol. recusa Paris. 1679. & Coloniæ (Francofurti) 1685. fol. ex officina Christiani Genschii. In illo opere post præclarissimum Origenianorum opus in libros tres distinctum, quibus de vita, doctrina & Scriptis Adamantii copiose atque erudite Huetius disserit, hæc Origenis sive scripta integra sive scriptorum laciniæ ac fragmenta extant.

1. Fragmenta *commentariorum in Genesin.* c. I. vers. 12. 14. 16. ex Eusebii VII. 20. & VI. 11. præparat. atque ex Philocalia, cum versione *Francisci Vigeri* & *Jo. Tarini.* p. 1-17.

2. Fragmenta *commentariorum in Exodum* c. XX. 27. ex eadem Philocalia, cum *Tarini* versione, p. 17-25.

3. *Fragmentum Homiliæ II. in Leviticum* (sed diversæ ab illis in Leviticum Homiliis quæ in latinis Origenis editionibus exstant) p. 26. ex eadem Philocalia.

4. *Fragmen-*

de foy. Mais au reste s' il nous est permis de juger de ces choses par les apparences, je croy d' Origene ce que j' en souhaite, que Dieu, dont les misericordes sont infinies, luy à pardonné ses erreurs, & n' a pas laissé perir avecque les infideles un Esprit qu' il avoit orné de dons admirables, & dont tout ce que nous avons des veritables ouvrages ne respire qu' une foy & une pieté singuliere, & ou les erreurs mesmes dont ils sont quelques fois tachez (car on ne le peut nier) sont toujours accompagnées d' une modestie & d' une humilité ravissante, pour ne point parler de ses vertus & de la pureté de sa Vie. Confer plura in hanc sententiam apud Bælium in dictionario, ubi de Origene.

k) Bellarmin. II. 8. de purgatorio.

l) Vide Jo. Pici Apologiam p. 131. seq. Operum.

* Laudat Bochartus T. 1. Hierozoici p. 956.

4. *Fragmentum Commentariorum in Josuam.* c. XV. p. 26. ex eadem Philocalia.

5. *Homilia in* I. *Regum c.* 28. *de Engastrimytho* pag. 28--37. cum versione *Leonis Allatii*, qui primus ediderat cum Eustathii Antiocheni contra Origenem & suo de Engastrimytho syntagmate, ad calcem Eustathii in Hexaëmeron Lugd. 1629. 4. Recusa etiam in Criticis sacris in S. Scripturam curante Joh. Pearsonio editis Lond. 1660. fol. Tomo VIII. atque inde Amstelodami, & Francof. 1696.

6. *Fragmenta Commentariorum in Psalmos* ex Epiphanii hæresi LXIV. 6. & 10. Origenis Philocalia & Eusebii VI. 25. Hist. cum versione *Petavii, Tarini, Henr. Valesii*, p. 37-51. Utinam similiter *scholia* Origenis *in Psalmos*, quæ Græce MSS. exstant in Bibl. Vindobonensi, & aliud ὑπόμνημα in Psalmos, quod habuit doctissimus Vir Tho. Galeus, in lucem proferantur.

7. *Fragmentum parvi tomi in Canticum*, quem juvenis scripserat. Et aliud *ex secundo in Canticum Tomo.* pag. 51. 52. ex Philocalia, cum Tarini versione.

8. *In Jeremiam Prophetam Homiliæ XIX.* duæ primores & 4. 8 9. 10. 11. 12. 13. 14. 16. 17. cum *S. Hieronymi* (in latinis editt. sunt 1. 13. 14. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 4.) ad 2. Codices Regios emendata, cæteræ, 3. 5. 6. 7. 15. 18. 19. cum *Balthasaris Corderii* versione p. 53--198. Illas septem * primus ediderat è Codice Vaticano, una cum Catena Patrum Græcorum & commentario suo in Jeremiam *Michaël Ghulerius* Romanus, fateturque in versione quam addidit elaboranda operam suam contulisse *Leonem Allatium* & *Jo. Matthæum Caryophilum.* Lugd. 1629. fol. Postea universas XIX. è Codice Scorialensi, in quo perperam ad *Cyrillum Alex.* referebantur, Græce edidit suamque versionem addidit *Balthasar Corderius* S. I. A. 1648. 8. Antwerp. apud Plantin. (non Parisiis, ut calami vel memoriæ lapsu scripsit præstantissimus Caveus.) Additum est ab Huetio p. 198. 199. *Fragmentum Homiliæ* 39. *in Jeremiam* ex Origenis Philocalia, cum versione *Tarini.* Sed omisit Origenis fragmenta quæ exstant in Catena *in Threnos*, quam latine Antonius Agellius Rom. 1598. 4. & Græce ac latine Ghislerius Tomo tertio commentariorum in Jeremiam publicaverat.

* Addidit Ghislerius T. 3. p. 262. etiam octavam, sed illam deinde agnovit esse Clementis Alex. librum de divite salvando, ut supra in Clemente dixi.

9. *Fragmentum Tomi XX. in Ezechielem.* p. 200. seq. ex eadem Philocalia. Vide & Mersennum p. 1321. in Genesin.

10. *Fragmentum ἐξηγητικῶν in Hoseam,* p. 201. 202. ex eadem Philocalia.

11. *Fragmentum Tomi I. in S. Matthæum* (ex Eusebii VI. 25. Hist.) p. 204. *& Tomi II.* (ex Philocalia) p. 204. cum *Valesii* & *Tarini* versione. Atque ineditus hactenus in Matthæum Tomus XI. XII. XIII. XIV. XV. XVI. XVII. cum *Huetii* versione, qui hos primus è Bibl. Reginæ Christinæ eruit, collato etiam Codice Regis Christianissimi, & post minus accuratam *incerti,* minusque integram *Erasmi* (quæ jam in Matth. XVI. 12. p. 273. edit. Huetii desinit) versionem, de integro reddidit latine p. 205-500. à Matth. XIII. 36. ad XXII. 33. Alia fragmenta habet Bulengerus contra Casaub. part. 2. diatriba 3. p. 166. 167. 191.

12. *In Evangelium S. Johannis Tomus I. & II.* cum versione *Ambrosii Ferrarii* Mediolanensis, Monachi Casinensis T. 2. p. 1-85. *Fragmenta quarti & quinti Tomi,* ex Philocalia, cum *Tarini* versione, & ex Eusebii VI. 25. Hist. cum versione *H. Valesii* p. 85-92. Tomus VI. X. XIII. XIX. XX. XXVIII. & XXXII. (desinens in Joh. XIII. 33.) cum versione *Ambrosii Ferrarii,* ex *Joach. Perionii* interpretatione subinde suppleta. p. 92-422. Græca primus Huetius è Codice Regio edidit. Fallitur Labbeus qui T. 2. p. 144. de Script. Eccles. ait in his tomis Arianorum & Manichæorum mentionem fieri. Hoc enim verum est de homilia secunda quæ in Johannis Evangelii initium latine tantum exstat inter Homilias diversas sub Origenis nomine. Ferrarius ** secutus est Codicem Venetum Bibl. S. Marci, in quo novem isti tomi à librario ut lectoribus fucum faceret discerpti sunt in tomos continuos duos & triginta. Ex Origene *in Lucam* nonnulla profert Bulengerus libro laudato p. 158. 222. & *in Johannis VI.* p. 251.

13. *Fragmentum Homiliæ quartæ in Acta Apostolor.* p. 422. seq. ex Origenis Philocalia, cum versione *Jo. Tarini.*

14. Fragmenta Tomi I. & IX. *ἐξηγητικῶν* in Epistolam ad Romanos. p. 423-429. ex eadem Philocalia.

15. *Fragmenta duo homiliarum in Epistolam ad Hebræos,* ex Eusebii VI. 25. cum versione Henr. Valesii, p. 430.

Alia

** Prodiit *Ferrarii* versio Venet. 1551. 4. & in Genebrardi edit. operum Origenis atque in Basileensi, A. 1557. 1571. *Perioniana* Paris. fol. Ferrarius inter vertendum quædam de industria omisit, quibus lectores offendi putavit. Vide quæ post Huetium in illo notat Sandius p. 37. nuclei Hist. Eccles. & in appendice p. 7.

Alia Origenis fragmenta complura ex Catenis editis & MSS. collegerat *Franciscus Combefisius*, atque ad Huetium miserat, verum ille tametsi collectanea hæc non indigna luce judicaret, tamen nec illorum editioni, nec aliis uti receperat Origenis scriptis quæ Græce exstant recensendis junctimve vulgandis manum admovit. Quemadmodum etiam *Herberti Thorndicii* Angli, & Gallorum *Jo. Tarini*, atque *Jo. Auberti* conatus similes in herba perierunt.

β) Opus præclarum lectuque dignissimum *contra Celsum*, † Philosophum Epicureum, pro veritate Religionis Christianæ, *libris VIII.* quod sexagenario major * Origenes scripsit ad ἐργοδιώκτην suum ** *Ambrosium* Alexandrinum, quo hortante illud circa A. C. 247. susceperat. Hoc *latine* exstat in antiquioribus Origenis editionibus ex versione *Christophori Personæ*, separatim edita Romæ A. 1481. fol. Melior *Sigismundi Gelenii* versio comparet primum in editione Operum Origenis Basilienſi Ao. *1557.* atque deinde in cæteris. *Græce* primus è Codicibus duobus Palatino & Boico cum notis edidit vir egregius *David Hœschelius* Augustæ Vindel. *1605.* 4. una cum *Gregorii Thavmaturgi* Orat. in Origenem, & adjuncta ad calcem libri versione Gelenii. Hæc è regione Græcis apposita atque à *Guil. Spencero* Cantabrigiensi hinc inde castigata legitur in editionibus Cantabrigiensibus A. 1658. & 1677. 4. quæ Spenceri etiam eruditas annotationes & Thavmaturgi Oratione omissa, Origenis Philocaliam annexam habent. Denique elaboratissima *Eliæ Boherelli* interpretatio *Gallica* lucem vidit Amstelod. *1700.* 4. in non paucis locis latinâ Gelenianâ accuratior. Additæ notæ & conjecturæ ad Græca Origenis, quibus plurima loca haud infeliciter emendantur & castigantur, ratione ubique habita paginarum editionis Cantabrig. Cæterum errata typorum indicemque in notas & præfationem pluribus exemplaribus subtractam à typographo queritur Boherellus apud Basnagium Bellovallium in Historia Operum eruditor.

† De hoc Celso qui sub M. Antonino vixit, dixi lib. III. c. 33. is opus suum contra Judæos & Christianos falso titulo inscripserat λόγον ἀληθῆ, nomen mutuatus ab Antiphonte, de cujus λόγοις περὶ ἀληθείας quibus providentiam sustulerat, confer si placet lib. II. c. 26. In quibusdam Codicibus Origenis quoque opus inscribitur: ὁ καθ' ἡμᾶς Κελσοῦ ἀληθὴς λόγος.

* Euseb. VI. 36. Hist.

** Hic est nobilis ille Alexandrinus per Origenem ab hæresi Valentiniana & Marcionitarum ad Ecclesiam reductus, qui pro facultatibus quibus abundabat Origenis scripta egregie promovit, tachygraphosque ac calligraphos illis excipiendis describendisque aluit. Vide Eusebium VI. 18. & 23. Hist. Hieron. de S. E. cap. 56. & Symellum p. 358.

A. 1700. p. 419. Locum Origenis lib. VI. p. 295 seq. περὶ ἑπτὰ ἀρχόντων δαιμόνων sive de septem Angelis principalibus celebratis apud Ophianos, illustrandum sumsit Jo. Crojus in specimine conjecturarum & observationum ad quædam Irenæi & Origenis loca, à quo dissentientem videre licet Petavium appendice notarum in Synesii Opera.

γ) Φιλοκαλία sive *electa* ex Origenis Scriptis, de variis quæstionibus Sacras litteras spectantibus, quæ in *Theodori Tyanensis* Episcopi *† gratiam capitibus XXVII. digessere Gregorius Naz. & Basilius M. *Latine* vertit ediditque *Gilbertus Genebrardus*, in sua Operum Origenis editione Tomo II. Paris. 1574. & recusa 1604. 1609. fol. *Græce* è Regio Codice cum nova versione & notis suis edidit *Jo. Tarinus* Andegavensis, Paris. 1618. 4. adjunctis Zacharia Scholastico de mundi Opificio, Anastasio Sinaita de hominis creatione ad DEI similitudinem, & Christiani Philosophi (incertum an ejusdem Anastasii) δόξαις sive celebrioribus opinionibus de anima, quas latine è Tarini versione Barthius p. 472. Claudiano suo Mamerto subjunxit. Philocaliæ Codex MS. sed septem capitibus postremis mancus exstat in Bibl. Vindobonensi, quem cum Tarini editione negligentius curata conferri operæ pretium esset judice Lambecio III. p. 74. Cum Tarini versione & notis, notisque paucis *Guil. Spenceri* Philocalia Græce & latine editionibus contra Celsum Cantabrigiensibus A. 1658 & 1677. 4. subjicitur. Recensuit etiam ad MSS. Codices & nova versione donavit *Tho. Galeus*, sed satis prohibitus, quod dolendum, edere non potuit. En tibi scripta Origenis è quibus Philocalia illa excerpta est, quam à *Jo. Leunclavio* etiam & *Bonaventura Vulcanio* latine versam scribit Abrahamus Scultetus parte 1. Medullæ Patrum libro sexto, qui totus est de Origenis scriptis, pag. 152.

In Genesin tomus III. p. 44. & 67-75. edit. Cantabrig.

In Exodum σημειώσεις. p. 101 109.

In Leviticum Homilia II. p. 21.

In Josuam Homilia XX. p. 39. seq.

In Psalmum I. Tomus p. 21-24. *In Psalmum IV.* p. 94.-101. *In Psalmum L.* p. 20.

In Canticum Tomus II. p. 110. *Tomus parvus in Canticum, quem juvenis composuit.* p. 31.

In

*† Naz. Epist. 88.

In Jeremiam homilia XXXIX. p. 37. seq.
In Ezechielem Tomus XX. p. 38.
In Oseam ἐξηγητικά. p. 32-34.
In Matthæum Tomus II. p. 30. seq.
In Johannem Tomus IV. p. 24. seq. *Tomus V.* p. 26.-30.
In Acta, Homilia IV. p. 32.
In Epistolam ad Romanos, Tomus I. p. 90-93. *Tomus IX.* p. 34-37.
Tomi contra Celsum p. 46-49. 67. 75-82.
Περὶ ἀρχῶν *liber III.* p. 50-67. *liber IV.* p. 1-20.
Epistola ad Gregorium Thaumaturgum, p. 41-43.

Locus ex *Dialogo contra Marcionitas* sect. IV. p. 92. sed qui apud Eusebium VII. 22. Præparat. è *Maximi* libro περὶ ὕλης refertur) pag. 82-90.

δ.) Σύνταγμα περὶ εὐχῆς, *de precatione liber* ad *Ambrosium* suum & *Tatianam* ætate jam profectam fœminam, Tatiani forte ad quem Gregorius Thaumaturgus librum de anima misit, sororem. Hunc Pamphilo in Apologia pro Origene laudatum librum primi edidere Oxonienses A. 1686. 12. è Codice Reginæ Christinæ Holmiensi (è quo Huetius ejus editionem pridem receperat, & qui nunc servatur Cantabrigiæ in Bibl. Collegii S. Trinitatis,) una cum latina versione & brevibus notis, subjunctaque *paraphrasi* brevi *Orationis Dominicæ*, sub Origenis vel alterius Doctoris Græci συγχρόνου nomine edita Græce & Latine à *Fed. Morello*, Paris. 1601. 8. Addidit Morellus Græce & Latine ejusdem auctoris (Petri Laodiceni ut videtur) *paraphrasin* sive *Scholia in Cantica B. Virginis Zachariæ & Simeonis*, sed hæc Oxonienses omiserunt. Omisit etiam *Jo. Rodolfus Wetstenius* filius, qui librum de precatione Paraphrasinque Orationis Dominicæ secundum Oxoniensem editionem recudi curavit, latina tamen versione * non uno loco emendata, & B. *Marci Diadochi sermone contra Arianos* vulgato primum è Codice insigni Basileensi (quo S. Athanasii scripta continentur) una cum latina versione Jo. Rodolfi Wetstenii, parentis. Basil. 1694. 4.

ε.) Προτρεπτικὸς εἰς μαρτύριον. *Sermo exhortatorius ad Martyrium*, scriptus durante Maximini persecutione, ad *Ambrosium*, & *Protocte-*

* Versionem illam neo elegantem nec perspicuam, nec Græcis satis conformem esse notaverat Tillemontius p. 258. Basileensi editioni in quibusdam exemplis Amstelodami nomen est præfixum.

tum, ** & ex MS. Basileensi primum editus à *Jo. Rud. Wetstenio* filio cum versione & notis. Basil. 1674. 4. p. 162-218. Meminere hujus libri Eusebius, Hieronymus atque exinde alii. Trithemius etiam latine se vidisse innuit, nescio quo interprete.

ε'. *Epistola ad Africanum* περὶ τῆς κατὰ Σωσάνναν ἱστορίας, *pro historia Susannæ*, scripta circa A. C. 238. atque à Wetstenio è Codice MS. Parentis sui, una cum exhortatione ad Martyrium edita primum integra Græce & lat. p. 222-247. notisque illustrata post *Julii Africani* ad Origenem Epistolam, quam cum initio Epistolæ Origenis responsoriæ è Codice A. Schotti Græce ediderat *Hæschelius* Augustæ Vindel. 1602. 4. cum Hadriani Isagoge sacrarum literarum, Hesychii Hierosol. στιχηρῷ in Esaiam & 12. minores aliorumque in majores Prophetas, & fragmento Chrysostomi de Susanna. Aliud Epistolæ Origenis fragmentum quod pag. 225. edit. Wetstenii legitur, publicaverat Græce *Patricius Junius* ante Jobum στιχηρὸν subjunctum Catenæ Patrum Græcorum in Jobi librum. Lond. 1637. fol. Epistolam utramque integram ex versione *Gentiani Herveti*, qui Sirleti codice usus est, habes etiam in latinis Origenis editionibus, quas Genebrardo debemus, Tom. 2. Aliam versionem suam Epistolæ utriusque Africani & Origenis in præfatione suorum ad Esaiam commentariorum publicavit *Leo à Castro*, Salmanticæ 1570. fol. pag. 89. seq. Laudant has Epistolas Eusebius VI. 31. Hieron. c. 63. Catalogi, Photius, Svidas itemque alii.

ς'. Διάλογος κατὰ Μαρκιωνιστῶν ἢ περὶ τοῦ εἰς θεὸν ὀρθῆς πίστεως *Dialogus contra Marcionitas* & Valentinianos, in Codice Wetstenii & Bodlejano in quinque *** sectiones divisus, unde Trithemius memorat *libros quinque Origenis adversus Hæreticos, quorum initium: Adamantius dixit.*

** Illos duos alloquitur his verbis p. 200. Νῦν ὥσπερεὶ πομπεύεις ἄρων τὸν σαυρὸν τοῦ Ἰησοῦ, ἱερὲ Ἀμβρόσιε, καὶ ἀκολουθῶν αὐτῷ τῷ προάγοντι ἐπὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς, ἵνα αὐτός σοι συμπορευθεὶς αὐτός σοι δῷ καὶ σόμα καὶ σοφίαν, καὶ σοὶ τῷ συναγωνιστῇ αὐτοῦ Πρωτοκλῆς. Protoctetus ipse Presbyter Cæsareensis fuit, ut ex Eusebio VI. 28. Hist. constat. Apud Hieron. c. 56. Catalogi male vocatur *Theoctistus*, licet error ille apparet etiamin Græca versione quæ Sophronio tribuitur. Sed è Freculfo colligas Hieronymum scripsisse: *cui* (Ambrosio) *cum Protocteto Presbytero liber Origenis de Martyrio scribitur.*

*** Jo. Picus in *duas* sectiones dividit; de recta in DEUM fide & 2. de resurrectione. Laurentius Humfredus in *tres*.

dixit. Hunc *latine* è variis codicibus verterunt *Jo. Picus* ſenator Pariſ. 1555.4. *Joachimus Perionius* Tomo 1. edit. Operum Origenis Genebrardinæ: & qui ſinceriore MS. uſus eſt *Laur. Humfredus* Anglus, cujus verſio in Origenis operibus edi cœpit Baſil. 1557. *Græce* primus è Codice parentis ſui edidit *Jo. Rudolphus Wetſtenius*, cum verſione quam ex illis Humfredi & Pici compegit & multis locis novam fecit, notasque addidit. Baſil. 1674. 4. cum protreptico ad Martyrium & jam memorata ad Africanum Epiſtola. Cæterum Origenem auctorem eſſe hujus Dialogi affirmare non auſim, propter rationes ab Huetio p. 276. Origenianor. allatas, licet Origeni tribuitur ab Anaſtaſio Sinaita qv. 48. aliisque. Inprimis perſpicuus eſt locus p. 30. quo probatur auctorem vixiſſe non ante Conſtantinum M. quem ſuperioribus Imperatoribus opponit his verbis: ἃ γὰρ ἐκεῖνοι καθεῖλον, αὐτὸς ἀνῳκοδόμησεν, οὓς ἐκεῖνοι ἐμίσησαν, οὗτος ἠγάπησεν, οὓς ἐκεῖνοι ἐτίμων ναούς τε καὶ εἴδωλα, αὐτὸς καθεῖλε. Neque huic objectioni ſatisfecit doctiſſ. Wetſtenius, licet in præfat. multus eſt in eo, ut hunc Dialogum Origeni adjudicet. Sane veriſimilis eſt Tillemontii conjectura, qui nota 13. ad vitam Origenis T. 3. Memor. Hiſt. Eccleſ. auctorem putat juniorem Adamantium, quem ab Origene Theodoritus diſerte præf. lib. 1. & c. 25. ubi Marcionitarum adverſarios refert, diſtinguit: quod facit etiam Sophronius Hieroſol. apud Photium Cod. 231. Niſi dicere malimus Adamantio vel Origeni ab aliquibus tributum fuiſſe ideo, quia Adamantius colloquens in eo Hæreticosque oppugnans inducitur, verum auctorem autem eſſe *Maximum* τῆ χριστοῦ διατριβῆς οὐκ ἄσημον ἄνδρα Euſebio laudatum VII. 22. præparat. ſiquidem quæ ibi ex Maximi libro περὶ ὕλης affert, iisdem verbis in hoc dialogo p. 92. leguntur, ut jam ſupra ex Philocaliæ ſcholio annotavi. At ita Maximum illum Euſebio non valde vetuſtiorem ſed prope æqualem ejus fuiſſe oporteret, certe ſcripſiſſe tunc, cum Conſtantinus M. jam CHRISTO nomen dediſſet idolaqve & idolia evertere cœpiſſet. Ab eodem Euſebio autem V. 27. Hiſt. Eccleſ. refertur inter ſcriptores qui labente ſæculo ſecundo floruere, ubi idem illius opus πόθεν ἡ κακία contra Hæreticos (Marcionitas puta) commemorat. Veriſimilius igitur eſt Adamantium ex Maximo verba illa Dialogi mutuatum fuiſſe.

ή. *Hebraicorum Nominum S. Scripturæ & menſurarum interpretatio.* Hanc cum Hieronymi & nova ſua verſione, è Codicibus Regiis & Colbertinis primus *Græce* vulgavit *Jo. Marcianæus*, notis etiam ſuis additis

T. 2.

T. 2. Opp. Hieronymi p. 182. 246. Paris. 1699. fol. Confer si placet quæ de hoc libro Origenis dixi lib. IV. c. 35. §. 1. Hic est de quo Justinus Junior qv. 86. ad Orthodox. εἴρηται τῷ Ὠριγένει ἀνδρὶ ἐπισταμένῳ τὴν τῶν ἑβραίων διάλεκτον, πάντων τῶν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς φερομένων ἑβραϊκῶν ὀνομάτων καὶ μέτρων ἡ ἑρμηνεία. Laudat etiam qv. 82. Quod vero Hebraicæ linguæ peritum Origenem scribit, hoc Eusebius quoque VI. 16. Hist. atque inde Svidas & alii testantur eum καὶ τὴν ἑβραΐδα γλῶτταν ἐκμαθεῖν. Inprimis audiendus Hieronymus qui c. 54. Catalogi ait eum *contra ætatis * gentisque suæ naturam, Hebræam linguam edidicisse*, ita quidem ut, quemadmodum Epistola 25. ad Paulam idem refert, *Græcia tota in illo mirata sit* quod *in paucis non dicam mensibus sed diebus ita Hebrææ linguæ vicisset difficultates, ut in discendis canendisque Psalmis cum matre contenderet.* Vincentius Lerinensis p. 301. commonitorii de Origene: *cujus scientiæ cum Græca concederent, Hebræa quoque elaborata sunt*, sive elaboratum ab eo est, ut Hebræa etiam addisceret. Ac Judæos ab Origene de intelligentia sacrarum litterarum consultos ex eodem Hieronymo & ipso Origene constat: *Certe etiam Origenes* inquit ille 1. contra Rufin. p. 137. *Patriarchen Huillum* (an Hillelen?) *qui temporibus ejus fuit, nominat, & trigesimum tomum in Esaiam illius expositione concludit, & cum aliter prius sensisse se dicat, doctum ab illo id quod est verius confitetur. Octogesimum quoque nonum Psalmum qui inscribitur Oratio Moysi hominis DEI, & reliquos undecim, qui non habent titulos, secundum Huilli expositionem ejusdem Moysi putat, nec dedignatur Hebræam Scripturam interpretans per singula loca quid Hebræis videatur inferere.* Origenes in Exod. pag. 103. Philocaliæ ὡς καὶ ἑβραῖοι ἡμῖν ἀπήγγειλε. In Psal. 1. id. p. 22. χαρισάτην παραδοθεῖσιν ὑπὸ τῶν Ἑβραίων ἡμῖν καθολικῶς περὶ πάσης θείας γραφῆς παραδεδομένην προτάξομεν. Et in Epistola ad Africanum p. 228. narrat se de vocabulis Hebraicis τρίνω & χίνω in historia Susannæ respondentibus, non paucos Hebræos consuluisse: ἐκ ὀλίγοις Ἑβραίοις ἀνεθέμην πυνθανόμενος. & p. 229. μέμνημαι μέντοιγε Φιλομαθεῖ Ἑβραίῳ καὶ χρηματίζοντι παρ' αὐτοῖς σοφῷ ὑφ' ᾧ, ἀναβαφέντι ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ τὸν πατέρα συμμίξας περὶ πλειόνων. In Jeremiam homil. 19. pag. 185. καὶ πρῶτον χρήσομαι παραδόσει Ἑβραϊκῇ, ἐληλυθυίᾳ εἰς ἡμᾶς διά τινος φυγοντος διὰ τὴν Χριστοῦ πίστιν (Ἑβραίως

* Hoc universe de illis temporibus, quibus raro aliquis Christianorum Hebraica attingebat, non de annis atque ætate Origenis intelligendum. Cæterum ad virorum doctorum argumenta quibus Origenem Hebraice vel prorsus fuisse imperitum, vel vix primas literas Hebraismi attigisse contendunt, non difficulter responderi potest, ut ex parte jam fecit Tillemontius nota 3. ad Origenis vitam.

(Ἑβραίȣ δηλονότι. Quod vero homilia 12. in Genesin legitur: *Esau, ut ajunt qui Hebræa nomina interpretantur, vel à rubore, vel à terra id est rubrus vel terrenus, vel ut aliis visum est factura dictus videtur*, respicit librum *Philonis* Judæi, qui ante Origenem interpretationem nominum Hebraicorum scripserat, de quo dicere me memini lib. IV. c. 4. num. 42.

ϑ'.) Denique sub Origenis nomine prodiit *liber primus* τȣ̃ κατὰ πασῶν αἱρέσεων ἐλέγχȣ, quem sub titulo *fragmenti Philosophumenon* ex Codice Florentino primus edidit, versionemque & notas quibus Origeni illud vindicat addidit V. C. *Jacobus Gronovius* thesauri Antiquitatum Græcarum Tomo X. p. 257. Lugd. Bat. 1701. fol. Minus recte videtur inscribi fragmentum Philosophumenon, nam Philosophumena quidem, quibus sententiæ Philosophorum veterum Physicorum, Ethicorum, Dialecticorum & Barbarorum succincte recensentur, integra sunt, sed Philosophumena ista librum primum constituebant, adeoque fragmentum sunt majoris operis, quod adversus hæreses universas scripserat auctor nescio quis, certe Episcopus, neque enim unquam *Origenes* vel *Didymus* ** vel alius presbyter aut inferioris ordinis Clericus, nedum *Aëtius*, Ethnicus (ut ex Theodorito non ab re colligas) Scriptor de se dixisset, ὧν (Ἀποστόλων) ἡμεῖς διάδοχοι τυγχάνοντες τ̃ τε αὐτῆς χάριτος μετέχοντες ἀρχιερατείας τε καὶ διδασκαλίας καὶ φρȣροὶ τ̃ Ἐκκλησίας λελογισμένοι ȣ̓κ ὀφθαλμῷ νυστάξομεν, ȣ̓δὲ λόγον ὀρθὸν σιωπῶμεν. Licet vero hæc verba non male forte quadrant in *Epiphanium* qui Episcopus fuit, & cui Philosophumena illustris Huetius p. 277. Origenianor. tribuit, fateor tamen hanc viri docti conjecturam parum mihi videri credibilem, cum aliud Epiphanii de hæresibus duplex opus exstet, unum prolixius & alterum brevius, nec verisimile sit tertium etiam hoc de eodem argumento scriptum ab eo fuisse compositum, in cujus proœmio mentio quidem fit alterius succinctæ dogmatum hæreticorum redargutionis, sed quæ neutri Epiphanii satis belle convenire videtur. Adscribam verba, quoniam emendatione ea indigere existimo. ὧν (αἱρετικῶν) καὶ πάλαι μετρίως τὰ δόγματα ἐξεθέμεθα, ȣ̓ κατὰ λεπτὸν ἐπιδείξαντες, ἀλλὰ ἁδρομερῶς ἐλέγξαντες, μὴ ἂν ἄξιον (ita lego pro ἀνάξιον) ἡγησάμενοι

** Didymo Alex. Philosophumena sub Origenis nomine edita tribuit Christoph. Augustus Heumannus sub litteris C. A. H. latens, in dissertatione inserta Actis Eruditorum A. 1710. p. 166. seq. Sed licet sectarum volumen ab eo editum fuisse constat, tamen nec ipse fuit Episcopus. Aëtium auctorem suspicabatur Tho. Galeus Vir doctiss. At de placitis Philosophorum scripsisse quidem Aëtium ex Theodorito novimus, sed ἔλεγχον hæresium scripsisse, cujus hæc Philosophumena exordium sunt, nemo veterum scripsit.

νοι τὰ ἄῤῥητα αὐτῶν εἰς φῶς ἄγειν, ὅπως δι' αἰνιγμάτων ἡμῶν ἐκθεμένων τα δόξαντα αὐτοῖς αἰσχυνθέντες &c. Post Gronovium cum ejus versione & notis, novisque suis animadversionibus Philosophumena hæc separatim edidit amicus noster *Joh. Christophorus Wolfius* hodie Professor dignissimus in Academia Witebergensi, qvi pro suo in me amore librum hunc mihi inscripsit. Hamburg. 1706. 8. Evolvisse se eundem manu exaratum pridem testati sunt vel fragmenta ex eo produxerunt Lilius Gyraldus dialogis de Poëtis & in aliis scriptis suis, Conimbricenses in Physica Aristotelis p. 176. Holstenius qui edere etiam voluit, Jo. Mabillonius in itinere Italico p. 168. Allatius de scriptis Socratis p. 81. Alexander Morus ad Novum fœdus pluribus locis & in Esaiæ LIII. præcipue, Menagius ad Laërtium Caroli de Montchal Archiep. Tholosani Codice usus, ad lib. 1. sect. 34. 116. II. 7. 9. III. 8. 69. VII. 60. 149. 157. VIII. 34. 39. IX. 5. 19. 20. 30. 33. 44. 61. & 18. ubi Pseudorigenem appellat. Novissime præstantissimus Montfauconus in Diario Italico p. 210. narrat se in Bibliotheca Barberina evolvisse Origenis Philosophumena in Codice recenti, ejusque varias lectiones eruisse & cum aliis Codicibus contulisse, ut ea opera purgatiora dare in promtu sit. Novi etiam laudatum Wolfium in itinere, quod post editum hunc libellum in Belgium & Angliam suscepit, alios Codices vel Apographa inspexisse, & locis non paucis meliorem illum dare jam posse,

ι.) Omitto fragmentum libri περὶ τοῦ παντὸς Origeni itidem falso à quibusdam tributi, de quo supra in Hippolyto dictum est.

Scripta Origenis latine tantum edita.

1. *In Genesin Homiliæ XVII.* Rufino interprete, licet Codices quidam Hieronymi nomen habeant præfixum. Confer Huetii Origeniana p. 245.
2. *In Exodum Homiliæ XIII.* interprete eodem Rufino.
3. *In Leviticum Homiliæ XVI.* Rufino interprete, quas sub falso *Cyrilli Alex.* nomine edidit è Jacobi Fabri Codice Jodocus Clichtoveus, & in latinis Cyrilli pariter & Origenis editionibus reperire licet.
4. *In Numerorum librum Homiliæ XXVIII.* ex ejusdem Rufini versione, qui *Scholia* etiam sive ut ipse vocat *excerpta* Origenis admiscuisse se, atque alioqui inter vertendum magna se, ut quidem solet, usum esse libertate innuit.

5. *In*

5. *In librum Josuæ. Homiliæ XXVI.* interprete Rufino.

6. *In librum Judicum Homiliæ IX.* interprete Rufino. Meminit Origenes ipse prologo Commentar. in Canticum.

7. *In* 1. *Regum cap.* 1. & 2. *Homilia I.* interprete Rufino.

8. *Commentariorum in Jobum libri III.* satis licet prolixi, sed qvi non ultra dimidium capitis tertii progrediuntur. Origeni (quicquid disputet p. 30. nuclei Hist. Eccles. Sandius, in appendice p. 40. ipse sua cædens vineta) suppositi & post Luciani martyrium h. e. post A. C. 311. scripti sunt ab auctore qui Homousianis infestum se testatur. Utrum vero fuerit aliquis è Lucianistarum secta, an Maximinus Arianus Episcopus, contra quem Augustinus scripsit, tanquam parum certum definire non audeo. Latini scriptoris esse, post Erasmum credidit etiam Albertinus p. 353. de Eucharistia, quibus assentiri nolim propter ea quæ observat Huetius p. 273. Origenianorum. Certe erravit Genebrardus quando hos Commentarios Græce scripsit exstare in Regis Galliæ Bibliotheca.

9. *Scholia in librum Jobi integrum*, quæ è Codice Regis Galliæ primus vertit Joachimus Perionius, atque suæ Origenis operum editioni Genebrardus inseruit. Nonnullos Perionii lapsus notavit Jacobus Billius lib. I. Observatt. sacrar. c. 8. atque longe plures libro. 2. unde repetiit Possevinus T. 2. Apparatus S. p. 193-201. & licet hæc quoque Scholia Origeni præter rem tribuantur, tamen quia antiqui scriptoris & lectu digna sunt, etiam Græca è Codice Regio proferri in lucem & novæ quam concinnandam svadet omnium Origenis operum editioni adjungi optat Rich. Simonius lib. 1. Epist. select. 10. p. 103. In his quoque scholiis Luciani Martyris & Homousiastarum & Manichæorum mentio fit, unde auctorem esse Origene juniorem constat. Vide Huetium p. 274.

10. *In Psalmum XXXVI. XXXVII. XXXVIII. Homiliæ IX.* Rufino interprete.

11. *In Canticum Canticor. homiliæ duæ* interprete Hieronymo, cujus Epistola ad Damasum præfigitur, & *aliæ homiliæ quatuor* sive potius prologo præmunita primorum duorum capitum expositio continua, quali in *tomis* Origenes uti consvevit, Rufino interprete. Hanc Origenis esse negant. Dallæus c. 34 de scriptis Ignatii, Larroquanus in animadversionibus ad Pearsonianas Ignatii Vindicias p. 83. seq. & P. Baltus S. I. in defensione SS. Patrum Platonismi accusato-

rum p. 361. aliique : sed argumentis melioribus Origeni asseritur à Pearsonio part. I. Vindic. Ignatii c. 7. & ab Huetio p. 248.

12. *In Esaiam Homiliæ IX.* Hieronymo interprete.

13. *In Jeremiam Homilia secunda & tertia* ex illis quatuordecim quæ exstant ex versione Hieronymi. Nam cæteræ duodecim Græce etiam habentur, ut dixi supra p. 217. num. 8.

14. *In Ezechielem Homiliæ XIV.* Hieronymo interprete.

15. *In Matthæum tractatus vigesimus secundus usque ad trigesimum qvintum* ex antiqua versione sive *Bellatoris* presbyteri, sive *Epiphanii* Scholastici, seu cujusvis denique alterius à Matth. XXII. 34. usque ad initium capitis XXVIII. Nam præcedentes tractatus viginti & unus Græce ab Huetio editi sunt, ut dixi supra p. 218. num. 11. unde patet præter Origenis mentem feciſſe qui tomos singulos distraxerunt in plures tractatus.

16. *In Lucam Homiliæ XXXIX.* à juvene Origene scriptæ, teste Hieronymo atque Interprete. Neque tanti sunt rationes ob quas Origeni abjudicantur à Dallæo de scriptis Ignatii p. 439. seq. ejusque hyperaspiste Matthæo Larroquano in animadversionibus ad Pearsonianas Ignatii vindicias p. 94. sq. Vide Tillemontii notam 37. ad Origenis vitam, & Natalem Alex. Sec. 3. c. 4. artic. 2. p. 606. sq. edit. in fol.

17. *In Epistolam ad Romanos libri X.* abbreviati ex viginti tomis, ut Cassiodori Codices c. 8. Inst. divin. legunt, sive ut Rufinus quindecim, eodem Rufino (non Hieronymo, cui in edit. tribuitur) interprete, cujus Epistola ad Heraclium præfixa est.

18. *Homiliæ decem in diversos* Matthæi & Johannis locos, quarum decima est, de Maria Magdalena. Hæ à Jac. Moerlino primum collectæ & in latinis editionibus Origenis sæpius excusæ, nomen Adamantii mentiuntur. Vide Huetium pag. 275. D. Gerhardi Patrologiam pag. 139. 140. & de Homilia ultima Baronium ad Martyrolog. 22. Jul. qui eam latino scriptori tribuit, quemadmodum Casaubonus XIV. 11. ad Baron. juveni & à declamationibus recenti.

19. Περὶ ἀρχῶν * *de principiis libri IV.* cum anacephalæosi, Rufino interprete, cujus præmittitur prologus ad Macarium (Romanum) quo

* Libros περὶ ἀρχῶν scripserunt etiam Longinus, Porphyrius, & cujus opus ad huc MS. superest, Damascius.

quo se profitetur alia in his libris omisisse, alia mutasse. Quod exemplis etiam docet Huetius p. 266. seq. & notavit jam olim Hieronymus I. contra Rufin. p. 135. qui ideo Pammachio rogante fideliorem illius operis versionem elaboravit, sed quæ jam pridem temporum injuria amissa est. Valde male ob hoc opus audiit Origenes, quod Græce legit adhuc Photius Cod. 8. Fragmenta occurrunt in Philocalia & in Justiniani Imp. Epistola de Origenis erroribus T. 5. Concil. edit. Labbei p. 672. sq. & apud Photium Cod. 235. Locum etiam ex exemplari MS. affert Græce Fullerus IV. 13. Miscell. sacr. Cæterum ex laudato Hieronymi loco constat etiam Rufinum suæ versioni nonulla ex *Didymi* commentariolis, qui Origenis propugnator fuit, exaggerata & firmiora posuisse.

20. *Lamentum* sive threnus quo de erroribus suis pœnitens inducitur, non magis Origenem auctorem agnoscit, vel Hieronymum interpretem, quam Hieronymus auctor est Epistolæ qua deplorat quod aliquando cum Origene sensisset.

Alia haud dubie fuit Epistola ad Fabianum Episcopum Romæ de qua Rufinus in extremo invectivæ I. in Hieron. *Ais etiam ipsum Origenem pro his dictis pœnituisse, libello pœnitentiæ ad Fabianum, * tunc urbis Romæ Episcopum dato: & tamen post pœnitentiam, post centum & quinquaginta annos mortis suæ in jus eum trahis & ad damnationem vocas.* Certe in lamento non legitur quod Hieronymus Epist. 65. ad Pammach. testatur Origenem in Epistola ad Fabianum qua pœnitentiam egit cur talia scripserit, *causas temeritatis in Ambrosium retulisse, quod secreto edita in publicum protulerit.* Non igitur Hottingerus reprehendendus, sed Labbeus qui Hottingerum tam acerbe reprehendit, T. 2. pag. 145. quod *libellum de pœnitentia Origenis* distinxerat à lamento, quod tamen verisimum est. Atque hic libellus, qui intercidit (non lamentum, junioris ætatis fœtus) à Gelasio inter Apocrypha refertur, nec veluti Origeni suppositus, adscribitur Apocryphis (nam Eusebius quoque VI. 36. testatur Origenem scripsisse ad Fabianum aliosque plures ἄρχοντας Ecclesiarum, περὶ τῆς κατ' αὐτὸν ὀρθοδοξίας) sed propter Origenis scilicet in erroribus pertinaciam, fide indignus judicatur.

21. *Epistola S. Barbæ ad Origenem & Origenis ad S. Barbam* quas latine affert Halloixius p. 46. sq. Origenis defensi, ipse videtur exinge-

* Romam venisse Origenem ut sibi persuaserat Baronius, recte negant Tillemontius & Pagi ad A. C. 246. n. 2.

nio suo confinxisse. Vide Tillemontii Hist. Imperatorum T. 3. ad persecutionem Maximini nota 1. p 809.

22. *Libellus de singularitate Clericorum* Origeni male in quibusdam Codd. adscriptus & inter Cypriani opera est editus. Vide Huetium pag. 277. sq.

Editiones latinæ Operum Origenis.

Prima *Jacobi Merlini* quatuor divisa partibus Paris. 1512. 1519. fol. 2. Vol. cum Apologia pro Origene, super qua licet privilegio Regis Ludovici XII. munita editio esset, magnæ ipsi molestiæ creatæ sunt à Massæo, Natali Bedda & aliis Theologis Facultatis Parisiensis, unde A. 1522. nova Apologia Apologiam illam tueri est coactus. Confer Rich. Simonis Epistolas selectas l. 1 Epist 10. p. 95. sq & Morlerii Doctoris Sorbonici librum Gallice editum, essais de literature pour la connoissance des livres A. 1703 mense Novembr. p. 257. Recusa Merlini editio Paris. 1522. 1530. Etiam editio Veneta Anni 1516. memoratur in Bibl. Bigotiana, & opuscula varia Origenis, latine apud Aldum excusa in fol.

Secunda *Erasmi* * qui illi immortuus, itaque post ejus obitum absoluta à Beato Rhenano Basil. 1536. fol. & auctior subinde edita ibidem 1551. & cum Laur. Humfredi præfat. 1557. ac denique cum Simonis Grynæi prolegomenis ad Tho. Erastum A. 1571. fol. 2. Volum.

Tertia plenior *Gilberti Genebrardi*, Paris. 1574. 2. Vol. atque iterum 1604. 1619. Hanc editionem diligenter recenset Labbeus, quem si placet vide. Vide etiam Huetium p. 232.

Scripta, deperdita Origenis.

Biblia V. T. Hexapla, Octapla, Tetrapla de quibus dixi lib. III. c. 12.

Universos propemodum S. Scripturæ libros illustraverat Origenes, quem *longe minorem in Novo quam Veteri Testamento esse judicat S. Ambrosius* Epist. 73. ad Clementianum: sive *tomis* & *commentariis* prolixioribus & accuratioribus, sive brevibus *scholiis*, sive denique *Homiliis* qua-

* Obiit Erasmus V. Id. Jul. Basileæ A. 1536. cujus vitam Rhenanus inseruit præfationi ad Origenem dicatum Hermanno Archi-Episcopo Colonienſi.

quarum aliæ extemporales ex ſenis ore à notariis exceptæ, aliæ meditatæ. Vide Sixtum Senenſem lib. IV. Bibl. S. Valeſium ad Euſeb. p. 129. & Huetium p. 237.

Commentariorum in Geneſin libri XII. Euſeb. VI. 24. ubi ex *nono*, & III. 1. ubi ex *tertio* locum affert. Meminit & Origenes ipſe lib. de precatione p. 76. Fragmentum ex libro I ſervavit Chalcidius ad Timæum Platonis p. 372 ſeq. Plura expreſſit Ambroſius in Hexaëmeron. Porro Codices quos vidit Hieronymus, librum XII. in duos diſtinxerunt, unde is *tredecim libros commentariorum* Origenis in Geneſin numerat qv. 1. ad Damaſum & Epiſt. 29. ad Paulam apud Rufin. invectiva 2. Namque ex Euſebio duodecim numerant Suidas in Ὠριγένης & Niceph. XV. 5. Cæterum fallitur Tillemontius, qui nota 30. ad vitam Orig. ex loco libri VI. contra Celſum p. 309 ſq. colligit tomos in Geneſin, quatuor tantummodo prima capita expoſuiſſe. Ἐξηγητικὰ vocat Origenes ipſe p. 187. 190.

Homiliarum Myſticarum in Geneſin libri II. Hieron. Epiſt. 29. ad Paulam apud Rufin. invectiva 2.

Tomi in Exodum, & *ſcholia* quæ *excerpta* vocantur ab Hieronymo. Expoſitionis ſuæ meminit etiam ipſe Origenes IV. contra Celſ. p. 195.

Scholia & Homiliæ in Leviticum ab editis Homiliis diverſæ. Vide Huetium p. 240.

Octo Homiliæ in Deuteronomium. Caſſiodor. c. 1. divinar. Inſtit.

Homilia de duabus meretricibus, & aliæ quædam *Homiliæ* Caſſiodoro c. 2. memoratæ *in* 1. & 2. *Reg. in* 2. *Paralip.* & *Eſdræ libros duos* ſive Esdram & Nehemiam.

In Jobum Homiliæ qvas olim vertit *Hilarius* Confeſſor, ut *in Esdram Bellator* presbyter. Fragmenta in catena ad Jobum à Paulo Comitolo & Patricio Junio edita.

In Pſalmos ſcholia, Homiliæ quædam & Commentarii. Commentarios in primos XXV. Pſalmos Alexandriæ elaboratos notat Euſebius VI. 26. ſed in totum Pſalterium multis voluminibus ſcripſiſſe ante Euſebium, Theodorum Heracleotem, Aſterium Scythopol. Apollinarem Laodicenum & Didymum Alex. docet Hieron. Epiſt. 89. ad Auguſtin. (edit. novæ 74.) addens Hilarium Pictavienſem & Ambroſium Origenis veſtigiis inſtitiſſe.

In Proverbia Commentarii. Fragmenta duo apud Pamphilum in Apologia & aliud in Catena Mazarinniana ad Luc. VIII. 4.

In Ecclesiasten explanationes, si credimus Sixto Senensi & Possevino, Methodium lib. de resurrect. testem laudantibus. Certe Origenem suis in Ecclesiasten commentariis confutasse se testatur Hieronymus Epist. 65. ad Pammach.

In Canticum Canticorum Tomus unus quem juvenis composuerat. Vide Philocaliam p. 31.

In Canticum Canticorum tomi octo posteriores. Hieron. prologo Homil. in Canticum.

In Esaiam Tomi XXX. (è quibus vigesimus sextus jam Hieronymi ætate desiderabatur, & Tomus trigesimus desinebat in cap. 30. 6. vide Euseb. VI. 32.) *Homiliæ XVI.* & *scholia* sive σημειώσεις.

Libri II. de visione τετραπτύχων ad Gratam, Origeni suppositi teste Hieron. præf. ad Esaiam.

In Jeremiam Homiliæ XXIV. ex illis 45. Cassiodoro & Rabano Mauro memoratis. Confer Tillemontium in Origenis vita p. 238. seq.

In Threnos Tomi V. Euseb. VI. 24. Hist. licet in Nicephoro legas tomos IX. Ex his fragmenta quædam exstant in Catena ab Agellio & Ghislerio edita.

In Ezechielem Tomi XXV. Euseb. VI. 32. Confer Tillemont. p. 239. seq.

In Danielem expositio. Origenes ipse tract. 29. in Matth. adde Huetium p. 242.

In quosdam ex duodecim Prophetis scripsisse se & in Esaiam atque Ezechielem testatur Origenes VII. contra Celsum p. 339. atque cæteros similiter se expositurum. Tomos XXV. in duodecim Prophetas reperit Eusebius VI. 36.

In Matthæum Tomi primi X. atque *ultimus XXV. & Homiliæ quædam* itemque *scholia.*

In Marcum scripsisse se testatur Origenes tractat. 35. in Matth. Cæterum commentarius qui in quibusdam Codicibus Origeni, in aliis Cyrillo Alex. tribuitur, & quem è Codice Regio daturum se Græce promisit Huetius p. 250. *Victoris Antiocheni* Presbyteri est, Chrysostomo cujus meminit junioris. Sub Victoris nomine quoque latine Theodorus Pelta-

tanus edidit Ingolstad. 1580. 8. una cum Tito Bostrensi in Lucam. Inde latine recusus est in Bibliothecis Patrum Parisiens. Colon. & Lugd. Tom. IV. Denique Græce & latine vulgatus à Petro Possino Rom. 1673. fol. una cum catena in Marcum. Vide de hoc commentario Huetium pag. 274. Rich. Simonis Hist. Crit. N. T. lib. 3. p. 80. & 426. seq. & Eliam du Pin in Bibliotheca Script. Eccles. T. 4. p. 74. Victor Presbyter allegatur etiam in Catenis ad Lucam Regia, Mazariniana & Corderiana, ut Combefisio in Bibl. Concionatona notatum.

In Lucam Tomi V. Hieron. prolog. in Homilias ad Lucam à se versas.

In Johannem Tomi III. IV. V. VII. VIII. IX. XI. XII. XIV. usque ad XVIII. XXI. usque ad XXVII. tum XXIX. XXX. XXXI. Libros duos & viginti visos à se testatur Euseb. VI. 24. sed forte legendum duos & triginta, ut apud Hieron.

In Acta Apostolorum, Homiliæ. Vide Philocaliam p. 32.

In I. *ad Corinthios Commentarii* sive *tomi* Hieron. Epist. 58. ad Pammach. Origenem primo loco ponit inter eos qui hanc Epistolam latissime fuerunt interpretati. Cæterorum nomina sunt: Dionysius, Pierius, Eusebius Cæsareensis, Didymus & Apollinaris. Meminit & Origenes ipse tractat. 23. in Matth. & homil. 17. in Lucam.

In Epistolam ad Galatas, quinque Tomi, tum scholia & tractatus sive *Homiliæ* variæ. Præterea decimum stromatum suorum librum commatico super explanatione ejus sermone complevit, teste Hieronymo proœmio ad Galatas, ubi Origenis commentarios secutum se non diffitetur.

In Epist. ad Ephesios tomi III. Hieron. I. adversus Rufin. & in Epist. ad Ephes.

In Epist. ad Colossenses tomi quorum *tertium* laudat Pamphilius Apologia pro Orig.

In I. *ad Thessalonicenses ἐξηγητικά.* Meminit præter Hieron. Origenes ipse lib. 2. contra Celsum p. 101.

In Epist. ad Titum. Fragmenta in Pamphili Apologia.

In Epist. ad Hebræos tomi & Homiliæ. Idem Pamphilus & Eusebius VI. 25.

In Apocalypſin expoſitio promiſſa ab Origene tractat. 30. in Matth.

Homiliæ quamplurimæ. Mille & eo amplius tractatus in Eccleſia locutum ſcribit Hieron. Epiſt. 65.

Libri II de reſurrectione Euſeb. VI. 24. *alii de reſurrectione dialogi duo,* Hieron. Epiſtola ad Paulam apud Rufin. invectiva 2. Confer Huetium p. 264. 266. De reſurrectione ſcripſiſſe ſe Origenes ipſe teſtatur V. contra Celſum p. 244. Meminit & Pamphilus in Apologia.

De libero arbitrio, Origenes ipſe VII. in Epiſt. ad Rom. Niſi reſpicit librum tertium περὶ ἀρχῶν.

Acta concertationis cum Beryllo ſive *dialogus* quo Berylli Boſtrenſis in Arabia Epiſcopi errorem coarguit, qui negabat Chriſtum aliam quam Pater habere perſonam. Vide Euſeb. VI. 33. & Hieron. c. 61. de S. E. Socratem III. 7.

Dialogus cum Candido Valentiniano, in quo duos andabatas digladiantes ſe ſpectaſſe ſcribit Hieron. 2. adverſus Ruſin. p. 150.

Dialogus cum Baſſo Agnomone cujus in Epiſtolas Africani & Origenis de Suſanna mentio, licet in litteras relatum eſſe non æque conſtat: uti nec quæ diſputavit *contra Arabas Pſychopannychitas*, teſte Euſeb. VI. 37.

Adverſus varios hæreticos, ut Apelleitas & Baſilidem, Encratitasque & Helceſaitas, tum Hermogenem, Iſidorum, Menandrum, Nazarenos, Nicolaitas, Severum, Simonem & Valentinum. Atque ſi Nicephoro X. 36. credas, etiam contra Marcellum Galatam ac Porphyrium. Vide Huetii Origeniana p. 265. & Tillemontium in vita Orig. c. 12. & 36.

Parva labyrinthus contra Artemonem & Theodotianos, quam Origeni quidam tribuerunt, ſed quæ auctorem potius habuit Cajum presbyterum Romanum, de quo vide Cavei Hiſt. litterar. ad A. C. 210.

Concertatio cum hæretico quodam Epheſi, ab hæretico illo conficta & Origeni ſuppoſita, ut ipſe apud Rufinum de adulteratione libror. Origenis queritur in Epiſtola ad charos ſuos Alexandrinos.

Epiſto-

Epistolarum ultra centum συναγωγὴ, quæ ab Eusebio collecta & in libros digesta non sine magno historiæ illorum temporum detrimento intercidit. Vide Euseb. VI. 36. Hist. In his fuere præter Epistolam ad Jul. Africanum, & alteram ad Greg. Thavmaturgum quæ extat in Philocalia, Epistola ad Philippum Imp. ejusque conjugem Severam: ad Fabianum Romanum aliosque Episcopos de fide sua: ad amicos Alexandrinos, ad Beryllum Bostrorum in Arabia Episcopum, ad Tryphonem discipulum suum. Vide Tillemont. vitam Origenis c. 24. & 36. & Huetium p. 267. seq.

Libellus de Pascha cujus meminit Anatolius Alex. Episcopus Laodicensis præf. ad Canonem paschalem: *Sed & Origenes omnium eruditissimus & calculi componendi perspicacissimus, quippe qui & χαλκεύτης* (leg. χαλκέντερος) *vocatus libellum de Pascha luculentissime edidit.* Ibidem nonnulla exinde producit. Omitto quæ de *Astrolabio* & breviario Origenis nescio ubi latente incerta fide quidam tradiderunt.

Stromatum libri X. ad Clementis Alex. imitationem scripti, & Philosophorum Ethnicorum placita cum sacrorum librorum dogmatis conferentes. Meminit ipse in Joh. p. 237. & Eusebius VI. 24. ac sæpius Hieronymus.

Monobiblia, Hieron. apud Rufin. invectiv. I.

Denique juvenis etiamnum Alexandriæ non modo disciplinas liberales & προπαιδεύματα docuit, atque ad varias Philosophorum sectas intelligendas auditores suos introduxit, sed & teste Eusebio VI. 18. τὰ φίλα τούτοις συγγράμματα διηγήσατο, ὑπονηματιζόμενός τε καὶ θεωρῶν ἕκαστα.

Eusebius idem VI. 32. Hist. testatur se accuratum scriptorum Origenis indicem texuisse in vita Pamphili Martyris: quod se fecisse quoque Hieronymus c. 54. Catalogi narrat in Epistola ad Paulam, qua Origenis opera contra Varronis ponens contulerit. Sed nec hæc Epistola præter fragmentum apud Rufin. I. invectiva, neqve vita Pamphili integra ad nos pervenit. Corruptam Bibliothecam Origenis & Pamphili in membranis instaurare conatus est Evzoius Thespesii Rhetoris cum Gregorio Naz. auditor, & postea Episcopus Cæsareensis, ut idem Hieron. c. 113. de Script. Eccles. auctor est.

Tabella Chronologica ſcriptorum plerorumque Origenis.*

A. C.	ætat. Origenis	
210.	26.	ὑπομνήματα in Philoſophos variarum ſectarum. Euſeb. VI. 18. (*Alexandriæ.*)
		tomus in Canticum à juvene ſcriptus.
217.	33.	inchoata Hexapla, Tetrapla &c.
228.	44.	Epiſtola ad Julium Africanum de Hiſtoria Suſannæ.
ante A. 231.	47.	tomi in Pſalmos 25. primores. Euſeb. VI. 24.
		Libri duo de reſurrectione.
		Tomi V. in threnos. Primi V. tomi in Johannem. Primi VIII. in Geneſin. In Exodum. In Judices.
		Libri IV. de Principiis.
		X. libri Stromatum.
		Liber de precatione.
		Homiliæ in Lucam.
235.	51.	Protrepticum ad Martyrium.
poſt A. 237.	53.	tomi poſteriores in Johannem & in Geneſin.
238.	54.	tomi XXX. in Eſaiam, (*Cæſareæ Paleſtinæ*) Euſeb. VI. 32.
240.	56.	tomi XXV. in Ezech. & V. in Cantic. (*Athenis.*)
		Epiſtola ad Greg. Thavmaturgum quæ legitur in Philocalia.
241.	57.	Homiliæ IX in Pſal. 36. 37. 38. tomi poſtremi V. in Canticum, (*Cæſareæ.*)
poſt A. 244	60.	Homiliæ variæ extemporales quas à notariis excipi permiſit, ſexagenario major. Euſeb. VI. 36.
		tomi XXV. in Matth. & XV. in Epiſt. ad Rom.
		Tetrapla, Hexapla, Octapla perfecta (*Tyri*) Epiphan. de ponderibus & menſur. n. 18.
		XLV. homiliæ in Jeremiam. XIV. in Ezechiel.
		Homiliæ in Geneſin, Exodum, Leviticum, Numeros.
		Tomi in I. ad Theſſalonicenſes.
247.	63.	In Prophetas minores.
		Epiſtola ad Fabianum & alios Epiſcopos de fide ſua.
249.	65.	libri VIII. contra Celſum.
		Homiliæ in Joſuam.
poſt A. 251	67.	Epiſtolæ variæ. Hæc

* Conſer Huetium pag. 269. ſq. Tillemontii not. 41. ad Origenis vitam, & Sam. Baſnage ad A. C. 203. n. 22. ſeq. & A. 336. n. 3.

Hæc de ſcriptis Origenis dixiſſe ſufficiat, *ex quo uno ſi ſalvus perduraſſet, plus lucis* Dallæo * judice *nobis quam ex reliquis* (Patribus) *aliis, & à quo forſan potius quam à ceteris omnibus haberemus in quo acquieſceremus. Sed paucula ſunt & maximam partem fœde lacera & miſere immutata quæ ſub illius nomine feruntur. Magni enim & mirandi iſtius viri monumenta, neque temporum neque hominum injuriam ſuperare potuerunt. Atque haud ſcio annon horum invidia gravius eum afflixerit, quam ipſa tot ſæculorum vetuſtas quæ ab ipſius morte ad nos fluxerunt.* Utinam ſcripta Origenis inedita quæ apud Græcum Epiſcopum in Chio Inſula vidiſſe affirmavit vir doctus *Fr. Vernonius* Anglus, in publicos Eccleſiæ uſus proferantur.

Scripta Varia Origenem ſpectantia.

Gregorii Thavmaturgi Panegyricus in Origenem Præceptorem ſuum, de quo infra inter Thavmaturgi Opera.

Pamphili Martyris & *Euſebii* Apologia pro Origene libris VI. è quibus primus è Rufini verſione, in latinis Origenis editionibus & inter Hieronymi Opera: atque ex cæteris excerpta pauca apud Photium Cod. 118. extant. Idem Cod. 117. recenſet *Anonymi* opus Euſebio poſterioris & in quinque libros diſtributum pro eodem Origene. Quemadmodum ex *Antipatri Boſtrenſis* confutatione Apologiæ Pamphili quædam leguntur in Actis Concilii Nicæni T. 7. Concil. edit. Labbei p. 368.

Rufinus de depravatione librorum, præcipue Origenis, liber, in latinis Origenis editionibus.

Jo. Pici Mirandulani diſſ. de ſalute Origenis, p. 131. ſq. Operum, *Jacobus Mærlinus* in Apologia pro Origene, & Apologia Apologiæ tribus libris conſtante & adhuc inedita, de qua Huetius p. 230. Origenianor. *Eraſmus* de Origenis Vita, phraſi, docendi ratione & operibus Origenis cum ſingulorum librorum Cenſuris T. VIII. Opp. p. 362. ſeq. & ante editiones Origenis Eraſmianas: Georgius Wicelius in Hagiologio. Gilberti Genebrardi collectanea editioni Operum Origenis à ſe curatæ præmiſſa.

Petri Halloixii Origenes defenſus, ſive Origenis vita, virtutes & documenta libris IV. Leodii 1648. fol.

A letter of reſolution concerning Origen and the chief of his Opinions, by *C. L.* Esquire. Lond. 1661. 4. Recuſus hic liber dignus examine accuratiore in volumine primo collectionis variorum opu-

* Jo. Dallæus de uſu Patrum c. I. pag. 6.

ſculorum quæ prodiit Londini A. 1708. 8. ſub titulo *Phœnix, or a revival of ſcarce and valvable pieces.* Poterat etiam addi libellus itidem Anglice editus Lond. 1683. 12. ſub titulo: *the future ſtate, or a diſcourſe attempting ſome diſplay of the Souls happineſs in regard to that eternally progresſive knowledge or eternal increaſe of knowledge and the conſequences of it, which is amongſt the bleſſed in heaven.* Quo in libello paginarum 159. explicatur doctrina Origenis lib. 2. περὶ ἀρχῶν c. ult. de beatitate animarum ſempiterna, quam conſiſtere putat in faciendis majoribus ſemper in æternum incrementis ſcientiæ & cognitionis, contemplatione primo operum DEI in hac terra, deinde in aëre, atque globorum cœleſtium infinito numero, ac denique DEI ipſius.

Hiſtoire de Tertullien & d' Origene par Mr. *de la Motte.* Pariſ. 1675. 8.

Stephani Bineti S. I. de ſalute Origenis, & an plerumque illuſtriora ingenia ſint perverſiora. Pariſ. 1629. 8vo. 1631. 12.

De erroribus Origenis multa è veteribus *Methodius* apud *Epiphanium* & *Photium*: *Hieronymus* in Epiſtolis & contra Rufin. *Juſtinianus Imp.* Epiſtola ad Mennam quæ latine ex Codice Antonii Auguſtini primum edita à Baronio ad A. C. 538. n. 34-82. recuſaque Græce & Lat. T. V. Concil. p. 635. ubi & p. 679. altera Epiſtola ad Synodum CPol. adverſus Origenem & ejus ſectatores.

Paganinus Gaudentius de dogmatum Origenis cum dogmatis Platonis comparatione, Florent. 1639. 4. ſubjunctis ſalebris Tertullianeis, & Vita Chriſtianorum ante tempora Conſtantini M. Confer ſi placet quæ de Platoniſmo Origeni objecto noviſſime diſſeruit P. Baltus S. I. in defenſione SS. Patrum Platonismi accuſatorum lib. 2.

Jo. Fechtii (hodie Theologi Roſtoch.) Exercitatio Hiſtorico Theologica de Origene & Origenianis, habita Witebergæ ſub præſidio D. *Jo. Meiſneri*, editaque A. 1665. 4.

Jo. Henr. Horbii (Paſtoris deinde ad S. Nicolai Hamburgenſis) Hiſtoria Origeniana. Francof. 1670. 4.

Jo. Franciſci Buddei (hodie Theologi Jenenſis) exercitatio de allegoriis Origenis Witeberg. 1689. 4. & in ejus parergis Hiſtorico Theol. p. 139. *Godfridi Tilmanni* Allegoriæ in Sacram Scripturam ex Origene & aliis collectæ, Pariſ. 1574. 8.

Petri

Petri Zornii Hamburgenſis de Evnuchiſmo Origenis Adamantii exercitatio, qua illum in dubium vocat (contra nimis perſpicua repetitaque Veterum teſtimonia.) Gieſſæ Haſſorum, præſide D. Jo. Henrico Majo Theologo Gieſſenſi, 1708. 4. Cæterum evitationem tum temporis non fuiſſe Canonicum Ordinationis impedimentum diſputat Natalis Alex. ſec. 3. diſſ. 15. qv. 1. Contrarium viſum Samueli Baſnagio T. 2. Annal. p. 231.

Hiſtoire des mouvemens arrivez dans l'Egliſe au ſujet. d'Origene & de ſa Doctrine, par le *Louvis Doucin*, S. l. Paris 1700. 12. Videndus etiam *Jo. Garnerius* ad Marium Mercatorem T. 1. & *Henricus Noris* in Hiſt. Pelagiana & diſſ. de quinta Synodo. *Caſp. Sagittarius* introduct. ad Hiſtoriam Eccleſ. p. 113. ſqq. ubi de Origeniſtis & adverſariis Origenis,

Jo. Vindetus Anglus in libro erudito de vita functorum ſtatu p. 40. promiſit Origenis ac Plutarchi vitas & decretorum parallelismum. Idem p. 39. docet dogma de Metempſychoſi per calumniam Origeni impactum fuiſſe, quod probat etiam *Jo. Baptiſta Criſpus* de Philoſophis caute legendis p. 464 ſeq. Sic idolis ſacrificaſſe Origenem ut traditum Epiphanio, LXIV. 2. fabulis adſcribunt Baronius, Huetius, Raynaudus, Valeſius, Halloixius, Tillemontius, & noviſſime Sam. Baſnagius quem vide ad A. C. 203. n. 20. Sed veriſimum eſſe contendunt Natalis Alex. Sec. III. diſſ. 15. Antonius Pagi ad A. C. 251. n. 6. ſeq. Petavius ad Epiphan. & Huetius p. 22. Origenianor.

Scripta de Operibus Biblicis Origenis, Tetraplis, Hexaplis atque Octaplis, notiſq; Criticis & aſteriſcis allegavi ſupra lib. III. cap. 12. §. 12. 13. quibus addes quæ Clariſſimus Vir *Jo. Erneſtus Grabius* noviſſime obſervavit in Epiſtola ad doctiſſ. Millium de genuino LXX. Interpretum exemplari & tribus novæ edit. ſpeciminibus Oxon. 1705. 4. tum in prolegomenis ad novæ ſuæ luculentæ editionis Græcæ Bibliorum volumen primum & tertium, & denique in diſſ. A. 1710. 4. vulgata *de variis vitiis LXX. Interpretum verſioni ante B. Origenis ævum illatis, & remediis ab ipſo in Hexaplari ejusdem Verſionis editione adhibitis, deque hujus edit. reliquiis tam Manuſcriptis quam prælo excuſis.*

XVII.

XXVII. *INDEX Scriptorum & Hæreticorum.*

ab Origene in ſcriptis Græce editis memoratorum.

C. denotat libros contra Celſum, edit. Cantabrig. H. a. b. Commentarios ab Huetio Græce ac Latine editos duobus tomis: M. dialogum contra Marcionitas & quæ ipſi ſubjuncta ſunt. O. librum de Oratione edit. Wetſtenianæ Baſil. ac denique P. Philocaliam edit. Cantabrig.

ABaris C. 129.
Ægyptiorum ἱστορίαι. C. 13. Theologia. C. 16. 18. 121. 254. H. a. 85.
Ad Africanum Origenes ſcripſit epiſtolam de Suſanna M. 222.
Ἀγνώμων. Vide infra, Baſſus.
Ambroſius Origenis ἐργοδιώκτης C. 1. 112. 161. 231. 275. 332. 428. H. a. 38. b. 3. 44. 87. 92. 93. 342. 373. P. 26. M. 201. & 247. (ubi & uxoris ejus Marcellæ mentio) O. 2. ſq. 148.
Anaxagoras C. 215. 238.
Anaxarchus C. 367. 368. 369.
Anicetus. M. 247.
Antiphontis Rhetoris Φιλαλήθης. C. 176.
Antiſthenes. C. 336.
Appelles hæreticus. C. 267.
Ad Apocrypha non confugiendum. H. a. 498. Vide infra Elias, Enoch, Eſaias, Hermas, Joſephus, Judæi, Petrus.
σὸ τὸν καλὸν ἡμῶν Πάπαν Ἀπολινάριον ἄπαπαγ M. 247.
Apollonius (Magus) C. 302.
Aquila. Catena in Job. c. 22. 29. δολεύων τῇ Ἑβραϊκῇ λέξει. M. 224. 225.

Archi-

Archilochus Parius C. 74. ejus jambi impuri & virulenti, 125.
Ariſtander de Platone. C. 280.
Ariſteas Proconnenſius. C. 113. 125. 129. ejus Arimaſpia carmina 126.
Ariſtobuli ſcripta perantiqua. C. 198.
Ariſtophanes Comicus. C. 356.
Ariſtoteles. C. 18. 51. 67. 119. 333. 407.
οἱ ἐν ἡμῖν ἀσκηταί. C. 264.
Barnabæ Epiſtola Catholica. C. 49.
Baſilides hæreticus. H. a. 110. 159. 277. 287. *Catena in Jobi* cap. 41. Ejus Odæ id. p. 345. edit. Venetæ ex verſione Pauli Comitoli.
Baſſus Origenis ἑταῖρος, M. 223. cum quo diſputavit ſive ἱερὸν διάλογον habuit 220. ubi ἀγνώμων appellatur. Confer Tillemont. ad vitam Origenis nota 20.
Brachmanes Indorum. C. 19.
Cabiri. C. 291.
Cainani hæretici. C. 119.
Callimachus. C. 137.
Celſus Epicureus C. 8. 97. 159. 163. 186. 200. 213.
Celſi λόγος ἀληθὴς quem Origenes confutavit. C. 14. 31. incertum idemne qui ſcripſit καθ' ἁγείας βιβλία πλείονα. 53. ὁ καθ' χριστιανῶν ἄλλα δύο βιβλία συνταξας. 186.
Celſi duo Epicurei. C. 8.
Cerinthus hæreticus H. b. 322. 597.
Chæremonis Stoici σύγγραμμα περὶ κομητῶν, C. 45.
Chaldæorum ἀπαλὸς γενεθλιαλογία. C. 330.
Chryſippus C. 31. 67. 268. 410. ἐν τῷ περὶ παθῶν θεραπευτικῷ. 50. 411. Solenſis, ὁ τὴν σοὰν τῶν φιλοσόφων πολλοῖς συγγράμμασι συνεσταῖς κεκοσμηκέναι νομιζόμενος παρερμηνεύει τὴν γραφὴν τὴν ἐν Σάμῳ &c. 196. ἐν τῇ περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν εἰσαγωγῇ. 206.
Cleanthes. C. 67. ab hoc præceptore ſuo ſubinde recedit Chryſippus, ibid.
Clementis Romani περίοδοι λόγῳ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ P. 8. Epiſtola ad Hebræos illi à quibusdam adſcripta. H. b. 430.
Commentatores in Matthæum ante Origenem. H. a. 368. e.
Crates Philoſophus Thebanus. C. 84. H. a. 382.
Cynici. C. 142.

Democritus C. 84. 375. 407.
οἱ Δημοκρίτειοι C. 32.
Demosthenes Orator. C. 176.
Diogenes Cynicus. C. 84. 294. 336.
Dionysius Ægyptius, Musicus, Celsi familiaris. C. 302.
Dositheus, hæreticus C. 44. 282. P. 14. Samaritanus H. b. 219. ἀφ' ἧς δεῦρο μέχρι εἰσὶν οἱ Δωσιθεινοὶ φέρονλες καὶ βίβλους Δωσιθέου λεγόμενας τινὰς περὶ αὐτῶ διηγόμενοι ὡς μὴ γευσαμένου θανάτου. Ibid.
Drosserius Valentinianus loquens inducitur dialogo contra Marcionitas.
Druides. C. 14.
Ebionitæ hæretici. C. 56. 272. 274. P. 17. 56. H. a. 176. 249. 428. b. 154 322. 397.
ἡ ἑβραϊκὴ λέξις. H. a. 438. seq. M. 240. sq.
Ebræus à quo Origenes didicit sensum loci de Corbane. H. a. 245. & plura alia M. 229. alius. 230.
ὁ Δανιὴλ τῶν ἑβραίων M. 223. seq.
Eliæ Apocrypha. H. b. 180.
Empedocles C. 26. 359. 412.
Encratitæ hæretici. C. 274.
Enochi liber. C. 267. H. b. 132. ex eo videtur quod H. a. 7. Origenes scribit Astrologiam homines ab Angelis edoctos.
Epicurei. C. 77.
De Esaia dissecto narratio ἐν τῷ ἀποκρύφῳ Ἡσαΐα H. a. 225. M. 232.
Eutropius judex loquens inducitur in dialogo contra Marcionatas. ἱερώτατος δικαστής. M. 64. 69. ab Ecclesia peregrinus 158.
Græci ἐν τοῖς περὶ προνοίας. C. 163.
Harpocratiani ἀπὸ Σαλώμης. C. 272.
Hecatæi Historici περὶ Ἰουδαίων φέρεται βιβλίον. C. 13.
Heleniani ab Helena dicti Simoniani. C. 272.
Heracleon Valentinianus. H. b. 60. 68. 94. 112. 113. 117. 122. 129. 148. 158. 167. 181. seq. 187. 189. 205. 209. 211. 213. 217. 220. 221. 223. 224. 227. 230. 233. 236. 238. 242. 244. 245. 246. 248. 255. 275. 280. 293. 308. 312. 314. 320. 333.
Heraclitus. C. 6. 283. 303. 373.
Herennius Philo ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων συγγράμματι. C. 13.
Hermippus ἐν τῷ α περὶ νομοθετῶν. C. 13.
Hermotimus Clazomenius. C. 129.

Hermæ

Hermæ Pastor H. a. 202. 361. b. 17.
Herodotus C. 6. 63. 125. 373. 383.
Hesiodus. C. 186. 188. 216. 359.
Hexapla, H. b. 131.
Homerus. C. 25. 51. 52. 82. 97. 108. 186. 201. 224. 225. 226. 303. 304. 335. 350. 351. 356. 422. 423.
Hymni Christianorum εἰς μόνον τὸν ἐπὶ κᾶσι λεγόμενον Θεὸν, καὶ τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Θεὸν λόγον. C. 422.
Jacobi liber (protevangelium) H. a. 223.
Jasonis & Papisci dialogus. C. 199.
Jobus Moysē antiquior. C. 305.
Josephi προσευχὴ, ἐκ τῶν παρ' Ἑβραίοις φερομένων ἀποκρύφων. H. b. 77.
Flavius Josephus C. 35. 69. Ejus Ἰουδαϊκὴ ἀρχαιολογία libris viginti H. a. 223. libri duo περὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων ἀρχαιότητος. C. 14. 167.
Judæi multa de Messia sciebant ἢ ἐκ παραδόσεως ἢ ἐξ ἀποκρύφων. H. b. 276.
Leonidas. C. 71.
Linnus. C. 14.
ὁ περὶ λίθων πραγματευσάμενος. H. a. 210. ὁ ἀναγράψας περὶ λίθων. 211.
Loxus de Physiognomonia. C. 26.
Lucæ quidam tribuerunt Epistolam ad Hebræos. H. a. 430.
Lucani sectatores Evangelium corruperunt. C. 77.
Marcelliniani à Marcellina. C. 272.
Marcion & Marcionitæ. H. a. 110. 159. 277. 287. 370. b. 91. 154. Catena in Jobi cap. 41. C. 77. 272. 312. tanguntur haud nominati O. 122. C. eorum Φάλσον Ἀποστολικόν. M. 8. 47, Evangelium. M. 128. ὁ γὰρ κέτλιος Μαρκίων ῥαδιουργήσας τὰ κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἃ παντάπασιν ἀπήλειψε. καὶ ἄτοι μέχρι τῆς δεῦρο περιαιρῶσιν ὅσα ἂν μὴ συντρέχοι τῇ αὐτῶν γνώμῃ. 147.
Marcus & Megethius Marcionitæ ac Marinus Bardesanista loquentes inducuntur dialogo contra Marcionitas.
Ἡ ἐν Μιλήτῳ Προφῆτις. C. 55.
Mithræ Sacerdotes & Mysteria. C. 8. 290. 291.
Moeragenis scripta περὶ τῶν Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως Μάγου καὶ Φιλοσόφου ἀπομνημονευμάτων C. 302.
Mopsus vates C. 131. 355.
Musæus C. 14.

Muſonius. C. 151.

Naucratitæ (Ægypti populus) C. 257.

Noëtiani hæretici. H. a. 470. b. 46.

Numenius Pythagoricus C. 13. 258. πολλῷ κρεῖττον διηγησάμενος Πλάτωνα 198. ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τ' ἀγαθοῦ. 13. ἐν τῷ τρίτῳ περὶ τ' ἀγαθοῦ. 198. ἐν τοῖς περὶ ἀριθμῶν. id. ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ ἀφθαρσίας ψυχῆς. 269 ἐν τῷ καλουμένῳ Ἕποπι. 198. ἐν τοῖς περὶ τόπου. id. JESU, Moyſis & Jannis atque Jambris meminit. 198. 199.

Ophitæ hæretici. C. 119. 291—297. 300. 358. 359.

Oraculum Ammonis. C. 254. 333. Amphiarai. 131. 355. Amphilochi. 131. Apollinis. 125. *Clarii.* 333. 336. *Didymæi* 55. *Pythii.* ibid. 63. 125. 333. 334. 335. 336. Branchidarum. 333. 336. Æſculapii 113. Ariſteæ Proconeſii & Clazomenii cujusdam, Cleomedisque Aſtypalenſis. ibid. Dodoneum. 333. 336. Pythia aliquando corrumpi ſe paſſa. 407.

Oraculum Laio redditum. C. 73.

Origenis cum Judæorum ſapientibus diſceptatio de veritate Religionis Chriſtianæ. C. 34. 42. 43. 79.

Orpheus. C. 14. 94. 95. 359. 367. 368.

Panthera (miles) C. 25. 26. 54.

Papiſci & Jaſonis dialogus. C. 199.

ὁ Πάριος Ἰαμβοποιός (Archilochus) C. 74.

Parmenides. C. 359.

S. Pauli Epiſtolas admiratione dignas qui non agnoſcit, ipſe ridiculus eſt. C. 122.

Peripatetici. C. 12. 32. 68. 77. 156. 375.

Perſeus ex ſervo Philoſophus. C. 144.

Petri prædicatio Apocrypha ab Heracleone lecta. H. a. 211.

Phalaris. C. 208. 245.

Pherecydes. C. 14. 15. 223. 227. 303.

Phidias ſtatuarius. C. 389.

Philiſtio ὁ μῖμος. M. 223. 238. 239.

Philo

Philo Judæus. H. a. 368. 475. C. 198. περὶ τῆς (κλίμακος ἢ Ιακώβ) καὶ τῷ φίλωνι συντεταγμένῳ βιβλίον ἄξιον φρονίμου καὶ συνετῆς ψυχῆς τοῖς φιλαληθέσιν ἐξετάσεως. 289. seq. Respicit Philon. de somniis.

Herrennius Philo ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων συγγράμματι. C. 13.

Phlegon. C. 13. 14. 96.

ἐν τρισκαιδεκάτῳ ἢ τεσσαρεσδεκάτῳ οἴμαι τῶν χρονικῶν. C. 69. 80.

Pindarus C. 125. 255.

Plato C. 16. 26. 29. 31. 70. 149. 159. 173. 186. 190. 198. 202. 204. 205. 227. 275. 276. 278. 280. 281. 287. 288. 316. 350. 352. 360. Apologia. 283. 383. Crito. 370. διάλογοι. C. 16. Ex Epistolis. 276. 278. 280. 283. 287. De Legibus 285. 286. Ex Phædone 97. 350. 352. Phædro 288. 382. Philebo 20. 169. De Rep. 12. 15. 23. 186. 198. Symposio 189. Theæteto 205. Timæo. 173. 205. 281. 316. 360.

Platonici C. 235. 245.

Plutarchus ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς. C. 268.

Polemon à Xenocrate ad frugem reductus C. 50. 152.

Polemon Physiognomicorum scriptor. C. 26.

Polycletus statuarius. C. 389.

Protesilai Thessali reditus ex inferis. C. 94. 95. Rampsiniti Ægyptii, Thesei. &c.

Ptolemæi μαγγανείαν volentis Sarapin Alexandrinis ἐπιφανῆ δεῖξαι θεόν. C. 257.

Pythagoras C. 6. 13. 14. 26. 94. 159. 227. 244. 280.

Pythagorici C. 6. 7. 76. 142. 245. 264. 397.

Σαββάδιοι C. 8. ubi junguntur μητραγύρταις, τερατοσκόποις, Μίθραις (forte μιθριακοῖς.)

Sadducæi. H. a. 227. 264. 485. 486. 487. 499.

Saitæ (Ægypti populus) C. 257.

Samaritani H. a. 486. b. 199. 205. 208. 218. 219. 220. 245. 327. 328. 329. 486. C. 68.

Seres & aliæ impiæ gentes, Numidæ (Νομάδες) & Scythæ legibus & religione destitutæ, si Celso credimus. C. 373.

Sextus Pythagoricus. C. 397.

Sexti sententiæ. H. a. 368.

Sibyllæ, Sibyllina Oracula. C. 368. 369. Christiani ab Ethnicis dicti Sibylliſtæ 272.
Simoniani dicti etiam Heleniani. C. 272.
Simon Magus, Samaritanus. H. b. 36. C. 44.
Socrates C. 5. 50. 71. 151. 189. 227. 277. 280. 335. 369.
Solon. C. 155.
Σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερός τ' Εὐριπίδης. C. 335.
Stoici C. 17. 18. 156. 169. 194. 208. 209. 212. 235. 244. 245. 309. 324. 325. 341. 356. 425. eorum ſophiſma, λόγ& ἀργός 73. 75.
Symmachus *Caten. in Job.* cap. 22. 29. 21. &c.
Tachygraphis uſus Origenes. H. b. 94.
Tatianus. O. 82. ejus λογ& πρὸς Ἕλληνας C. 14.
Tatiana cui & Ambroſio Origenes librum de Oratione inſcripſit. O. 3. 148.
Theodotio. M. 224. 225. *Catena in Job*, cap. 22. &c.
Thraſymachus (apud Platon.) C. 15.
Thucydides 392.
Trophonii cultus apud Labadienſes. C. 131.
Valens hæreticus Valentinianus, qui loquens inducitur dialogo contra Marcionitas. M. 96. 98.
Valentinus hæreticus H. a. 110. 159. 277. 287. M. 85. 89. 96. 98. *Catena in Job.* cap. 41. Ejus Pſalmi. pag. 345. edit. Venetæ ex verſione Pauli Comitoli.
Valentiniani H. a. 3. 4. 15. 16. & ſingulis paginis ad 26. 40. 63. 102. 110. 200. 204. 214. 215. 220. 252. 261. 267. 293. 300. 304. 307. 317. 324. 353. 365. 378. 403. 423. 426. 470. 475. 493. 496. b. 14. 24. 38. 71. 74. 79. 212. 213. 263. 266. 292. 322. 397. C. 77. 271. 298. 299.
Xenocrates Philoſophus C. 50. σεμνότατ&. 125.
Zaleucus C. 155.
Zamolxis ex Pythagoræ ſervo Philoſophus. C. 49. 144. ejus cultus apud Getas 131.
Zeno Cittieus C. 10. 144. 200. 245. 374. 401. 410.
ἐν τῇ πολιτείᾳ. C. 6.
Zeuxis pictor. C. 389.
Zopyrus Phyſiognomon. C. 26.
Zoroaſter Perſa. C. 14.

XXVIII. S. GREGORIUS, alio nomine *Theodorus*, a) nobilibus & opulentis parentibus Ethnicis b) natus Neocæsareæ Ponti: post illorum obitum cum juvenis quatuordecim annorum c) jam aliquo Christianismi amore tangi cœpisset, ac deinde latinæ linguæ atque eloquentiæ Græcæ studiis imbutus, Legum Romanarum addiscendarum causa Berytum d) peteret, una cum Firmiliano patricio Cappadoce, e) Episcopo postea Cæsareensi, fratreque suo Athenodoro, itidem deinde Episcopatu Ponti functo f) deflexit Cæsaream Palæstinæ, ibique detentus ab Origene, per octo annos g) ab ejus ore tum in illa urbe tum Alexandriæ h) tum iterum Cæsareæ pependit, & ab illo ad CHRISTUM adductus i) Philosophicisque primum disciplinis imbutus, tum præsertim Sacram doctrinam edoctus est. Cæsareâ circa A. C. 239. decedens Origenem præsentem, convocata magna frequentia celebravit, eiqꝫ gratias egit insigni sermone Panegyrico

a) Hujus nominis non facit mentionem Greg. Nyssenus, neque Basilius. Sed Eusebius VI. 30. Hist. ubi celeberrimos ex Origenis discipulis ait fuisse Theodorum ὃς ἦν αὐτὸς ἐτ῀ ὁ καθ' ἡμᾶς ἐπισκόπων διαβοη῀ Γρηγόριο῀, & fratrem ejus Athenodorum, Hieronymus c. 65. de S. E. *Theodorus qui postea Gregorius appellatus*, Sophron. Θεόδωρο῀ ὃς ὕστερον ἐκλήθη Γρηγόριο῀. Pro quo Suidas: Γρηγόριο῀ ὁ καὶ Θεόδωρο῀. Notum est adultos in baptismate novum nomen frequenter adsciviſse, quo de ritu vide Josephum Vicecomitem lib. 2. c. 13. de ritibus baptismi, Edmundum Martene, aliosque. Ex Theodoro & Gregorio male duos diversos Origenis discipulos facit Nicephorus V. 20. reprehensus eo nomine à Caveo in vita Thavmaturgi c. 3.

b) Gregorius ipse panegyr. in Origenem p. 183. edit. Moguntin. & Gregorius alter, Nyssenus in laudatione Gregorii Thavmaturgi T. 2. p 969. d. 970. a.

c) Thavmaturgus ipse p. 183.

d) Id. p 186. 187. 188. Fallitur itaque Hieronymus scribens Gregorium Beryto Cæsaream transiisse, & Socrates IV. 27. qui Gregorium ad Origenem perveniſse tradit, postquam ἐν τῇ Βηρύτῳ νόμους ἐμάνθανε. Cæterum Berytum Phœniciæ urbem, tum temporis celeberrimam fuisse Juris scientiæ addiscendæ palæstram, multis veterum testimoniis constat, ut ad Eunapium notavi.

e) Nyssenus p. 974.

f) Euseb. VI. 30. VII. 14. & 28. Hist. Theodoritus II. 9. hæret. fabularum. Cæterum Suidæ in Γρηγόρ. memoratum περὶ σαρκώσεως καὶ πίστεως λόγον, non Athenodoro (quem Sophistam Suidas appellat) tribuerim cum Tillemontio T. 4. memor. Hist. Eccles. p 621. in Thavmaturgi vita c. 2. Sed Gregorio fratri. De Athenodoro illo videndus Baron. ad Martyrolog. Rom. 18. Octobr. & Bollandus ad 9. Febr.

g) Ita Thavmaturgus ipse p. 170. videtur innuere, licet quinquennium tantum memorat Hieronymus ex Eusebii VI. 30. Hist.

h) Vide Tillemont. p. 669.

i) Hieron. de S. E. c. 165. Suidas in Γρηγόρ.

co qui etiamnum extat, & à Pamphilo k) Apologiæ Origenis pridem insertus fuit. Origenis ad Gregorium Epistolam habes c. 13. Philocaliæ. Absens inde à Phædimo Episcopo Amaseno l) consecratus est primus Episcopus Neocæsareensis, licet vix septendecim * tum in illa urbe essent Christiani. In Episcopatu suo inter varias persecutiones tam felicibus successibus usus est, ut vix totidem Neocæsareæ superessent Ethnici, m) cum vita excederet imperante Aureliano, ** hoc est non ante A. C. 270. Interfuit una cum Athenodoro fratre suo Episcopis n) Pauli Samosateni hæresin Antiochiæ A. C. 265. redarguere gestientibus. A virtute & doctrinæ præstantia *Magni*, o) à miraculis *Thavmaturgi* sive τερατουργοῦ & *alterius Mosis* p) cognomen tulit. *Martyrem* nemo ante Rufinum dixit, celebrant tamen Martyrologia & Menologia 17. Novembr. Et late accepto vocabulo Martyrem vocari recte monet Lambecius T. 2. pag. 270. Ex scriptis ejus hæc ad nos pervenere:

1. Πανηγυρικὸς εὐχαριστίας sive προσφωνητικὸς *ad Origenem*, Cæsareæ Palæstinæ circa A. C. 239. dictus extat, Græce cum versione & notis, in edit. Gerh. Vossii p. 169-224. Sed latinam versionem *Sirmondi* esse testatur Labbeus T. 1. p. 374. idque se ex ipso Sirmondo accepisse jam grandi ætate. Observant & alii cæteris à Vossio Tungrensi Episcopo translatis videri cultiorem. Editum quoque ab *Hæschelio* sub idem tempus hunc panegyricum cum brevibus notis Græce & Latine ad calcem

k) Vide Socratem IV. 27.

l) Nyssenus p. 976. seq. Niceph. VI. 17.

* Basilius de Spiritu S. c. 29. Nyssenus p. 977.

m) Id p. 1006. seq.

** Apud Suidam pro *Juliani* nomine *Aurelianum* ex MSS. Codicum fide reposuit Clariss. Kusterus, Ita & menologia 17. Nov.

n) Euseb. VII. 28. Hist. & Theodoritus II. 9. hæreticar. fabular.

o) Magnum passum nominant Basilius Epist. 63. sq. & de Spiritu S. c. 29. Nyssenus & alii. Miracula ipsius Nyssenus plura refert, plura etiam p 1009 quod incredibilia videri possint prætermittere se testatus. Nonnulla itidem suæ Eusebii Hist. versioni inseruit Rufinus, ut Basilii, Socratis & aliorum veterum testimonia omittam. Mich. Pselli πρὸς τὸν Πρωτοσύγγελλον περὶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ nondum vidit lucem.

p) Basilius de Spiritu S. ad Amphiloch. c. 29. T. 2. p. 220. etiam ab ipsis veritatis hostibus hæreticis δεύτερον Μωυσῆν appellatum testatur. Idem elogium ei tribuit Nyssenus p. 975.

cem librorum Origenis contra Celsum, Augustæ Vindel. 1605. 4. idem Labbeus notavit. Meminit hujus Orationis Hieronymus c. 65. de Scriptor. Eccles.

2. *Metaphrasis in Ecclesiasten*, male *Nazianzeno* tributa in variis MSS. ut illis de quibus Lambecius lib. III. p. 182. 187. 190. &c. atque inter Orationes Greg. Nazianzeni sæpius edita Græce & latine ex *Jac. Billii* versione, Orat. LIII. Sed Gregorio Thavmaturgo recte vindicavit Vossius Tungrensis ex testimoniis Hieron. de S. E. c. 65. & in c. 4. Ecclesiastæ, atque Rufini VII. 25. Hist. Eccles. ac Svida, licet latine tantum ex interpretatione jam laudati Billii eam exhibuit: Græcolatinæ enim tunc Nazianzeni editiones nondum lucem viderant. Eadem in Ecclesiasten Metaphrasis pridem sub vero Gregorii Neocæsareensis titulo prodierat latine ex Versione *Jo. Oecolampadii* in Micropresbytico Basil. 1550. fol. p. 119. & in Orthodoxographis utriusque editionis, ut Patrum Bibliothecas ne memorem. Prodiit itidem Græce cum notis Antwerp. 1614. 8. una cum Catena Græcorum Patrum in Proverbia Salomonis & Pselli paraphrasi in Canticum Canticorum, additaque latina versio quam Andreas Schottus contexuit ex duabus illis Jacobi Billii & Johannis Monachi Brigittiani, hoc est Oecolampadii, qui aliquando inter Monachos S. Brigittæ nomen suum fuit professus. Illam Thavmaturgi Metaphrasin notis quibusdam in Parisiensi edit. Græcolatina operum Gregorii Thavmaturgi etiam illustravit *Fronto Ducæus*.

3. *Expositio fidei*, quam * à S. Johanne Evangelista acceptam refert Gregorius Nyssenus in laudatione Gregorii Thavmaturgi p. 378. repetitque quinta Synodus T. 2. edit. Binianæ Colon. 1618. p. 774. & Nicetas lib. 1. thesauri Orthodoxæ fidei c. 32. Eandem quoniam brevis est, hoc loco integram dabo cum versione Rufini, qui eam latinæ versioni Eusebii Hist. VII. 25. ad ædificationem, ut ait Ecclesiæ, inseruit.

Εἷς Θεὸς Πατὴρ λόγου ζῶντος, Σοφίας ὑφεστώσης καὶ δυνάμεως καὶ χαρακτῆρος ἀϊδίου. Τέλειος τελείου γεννήτωρ, πατὴρ υἱοῦ μονογενοῦς. Εἷς

Unus DEUS *Pater Verbi viventis, Sapientiæ subsistentis & Virtutis suæ & figuræ, perfectus perfecti genitor Pater filii unigeniti.* Unus Dominus,

solus

* Narratio illa de revelatione Gregorio facta parum credibilis videtur B Dorscheo Heptade diss. VI. Cæterum hæc est *Gregorii Thaumaturgi Apocalypsis*, ad quam Elias Cretensis notat respicere Nazianzenum Orat. 37. p. 609. Eadem laudatur & à S. Germano atque in definitione Apocrisiariorum Gregorii IX. Papæ: tum à Johanne Vecco & Georgio Metochita in Allatii Græcia Orthodoxa T. 2. p. 484. 735. 952. 986. & 1056.

solius ex solo, † *figura & imago Deitatis, verbum perpetrans*, q) *Sapientia comprehendens omnia, & virtus qua tota creatura fieri potuit. Filius verus Veri Patris, & invisibilis ex invisibili, & incorruptibilis ex incorruptibili, & immortalis ex immortali, & sempiternus ex sempiterno.* Unus Spiritus Sanctus *ex DEO substantiam habens, & qui per Filium apparuit, imago filii perfecti, perfecta: viventium causa, sanctitas sanctificationis præstatrix, per quem DEUS* r) *super omnia & in omnibus cognoscitur, & Filius per omnes.* Trinitas *perfecta, majestate & sempiternitate & regno* s) *minime dividitur neque abalienatur. Igitur neque* * *factum quid aut serviens in Trinitate, neque superinductum tanquam antehac* t) *quidem non substitens, postea vero superingressum. Neque ita defuit unquam Filius Patri, neque Filio Spiritus Sanctus, sed invertibilis* u) *& immutabilis eadem Trinitas semper.*

κύριος, μόνος ἐκ μόνου, Θεὸς ἐκ Θεοῦ. Χαρακτὴρ καὶ εἰκὼν τῆς Θεότητος, λόγος ἐνεργός. Σοφία τῶν ὅλων συστάσεως περιεκτικὴ, καὶ δύναμις τοῦ ὅλης κτίσεως ποιητικὴ, υἱὸς ἀληθινὸς ἀληθινοῦ Πατρός. Ἀόρατος ἀοράτου, καὶ ἄφθαρτος ἀφθάρτου, καὶ ἀθάνατος ἀθανάτου, καὶ ἀΐδιος ἀϊδίου. Καὶ ἓν πνεῦμα ἅγιον ἐκ Θεοῦ τὴν ὕπαρξιν ἔχον, καὶ δι' υἱοῦ πεφηνὸς δηλαδὴ τοῖς ἀνθρώποις. Εἰκὼν τοῦ υἱοῦ, † τελείου τελεία. Ζωὴ ζώντων αἰτία, πηγὴ ἁγία, ἁγιότης ἁγιασμοῦ χορηγὸς, ἐν ᾧ φανερῶται Θεὸς ὁ Πατὴρ ὁ ἐπὶ πάντων καὶ ἐν πᾶσι, καὶ Θεὸς ὁ υἱὸς ὁ διὰ πάντων. Τριὰς τελεία δόξῃ καὶ ἀϊδιότητι καὶ βασιλείᾳ μὴ περιζομένη μηδὲ ἀπαλλοτριουμένη. Οὔτε ἓν κτιστόν τι ἢ δοῦλον ἐν τῇ Τριάδι, οὔτε ἐπείσακτόν τι ὡς πρότερον μὴ ὑπάρχον, ὕστερον δὲ ἐπεισελθόν. Οὔτε ἓν ἐνέλιπε πώποτε υἱὸς Πατρὶ, οὔτε υἱῷ πνεῦμα, ἀλλ' ἄτρεπτος καὶ ἀναλλοίωτος ἡ αὐτὴ τριὰς ἀεί.

† Antiquum Psalterium MS latinum aureis scriptum literis, quod Hadriano I. Papæ donavit Carolus M. apud Lambec. T. 2. p. 270. legit: *ex solo DEO.*

q) Id. *penetrans*, minus bene.

† Alii ut Concilior. editores distinguunt sic: εἰκὼν τοῦ υἱοῦ τελείου, τελεία ζωὴ ζώντων, αἰτία, ἁγιότης κ. τ. λ.

r) Psalterium vetus apud Lambec. *DEus solus.*

s) Gregorius Naz. Orat. 37. p. 609. Θεὸν τὸν Πατέρα, Θεὸν τὸν υἱὸν, Θεὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τρεῖς ἰδιότητας, Θεότητα μίαν δόξῃ καὶ τιμῇ καὶ οὐσίᾳ καὶ βασιλείᾳ μὴ μεριζομένην· ὡς τις τῶν μικρῷ πρόσθεν Θεοφόρων ἐφιλοσόφησεν. Idem Orat. 40. p. 668. οὐδὲν τῆς τριάδος δοῦλον, οὐδὲ κτιστὸν οὐδὲ ἐπείσακτον, ἤκουσα τῶν σοφῶν τινος λέγοντος.

* Hæc & quæ sequuntur, male pro Nysseni non Thavmaturgi verbis habuere Nysseni editores hosque secutus Elias du Pin. T. 1. Bibl. scriptor. Eccles. p. 185. itaque & illa omisit Clariss. Cave us in Thavmaturgi vita p. 7. ubi hanc ἔκθεσιν fidei, Græce & Anglice exhibet.

t) Psalt. r apud Lambec. *ante hoc*, minus bene.

u) Id. *inconvertibilis*, & deinde: *semper manet.*

Hanc fidei confessionem Petavius non negat esse Thavmaturgi (ut scribit Labbeus p. 373. cum altera ἡ καθ' μέρος πίστει eam confundens) sed agnoscit, & *illustre monumentum traditionis Ecclesiasticæ ac Catholicæ de Trinitate professionis* appellat prolegom. ad dogm. Theol. de Trin. c. 4. n. 5. In quibusdam Codd. Hieronymi c. 65. de S. E. inter Thavmaturgi scripta memoratur etiam *de fide*, sed in plerisque & in Græca versione & apud Freculfum desideratum. Apud Honorium Augustod. est: *& alias de fide Epistolas*, pro quo Baronius ad A. C. 266. n. 20. ex Hieronymo citat: *& aliæ hujus vulgo feruntur Epistolæ, & de fide.*

Diversa ab hac fuit Gregorii expositio fidei ad *Ælianum*, quem ab idolis ad CHRISTI fidem reducere conatus est. De illa Basilius Epist. 64. cujus verba sicut à Facundo Hermianensi lib. X. T. 2. Opp. Sirmondi p. 740. latine transferuntur, adscribam: *Immiserunt quoddam experimentum per Epistolam ad unanimem nostrum, Anthimum Tyanorum Episcopum, quod magnus Gregorius dixerit in expositione fidei* Παλέρα καὶ υἱὸν ἐννοίᾳ μὲν εἶναι δύο, ὑποστάσει κ) ἓν, Patris & Filii personas intellectu quidem esse duas, subsistentiam autem esse unam. *Hoc autem quia non dogmatice dictum est, sed certative* (ἐ δογματικῶς ἀλλ' ἀγωνιστικῶς ἐν τῇ πρὸς Αἰλιανὸν διαλέξει) *in sermone ad Gelianum, non potuerunt conspicere qui in subtilitate sensuum semetipsos beatificant. -- Rursus vero pagano satisfaciens non arbitrabatur opus esse subtilitatis ratiocinatione circa verba. Est etiam ubi & consentiendum sit consuetudini contradicentis, ut non ad necessaria reluctetur. Quapropter & multas invenies* ibi voces quæ nunc hæreticis maximam *virtutem præbeant, sicut* creaturam & facturam, *& si quid tale est. Multa autem dicta & de conjunctione quæ ad hominem facta est, ad Divinitatis referunt rationem qui inerudite audiunt Scripturas, quale est & hoc quod ab his circumfertur.*

Diversa etiam est, at Gregorio Thavmaturgo suppositа expositio fidei altera prolixior, ἡ καθ' μέρος πίστις, quæ latine tantum extat ex versione *Francisci Turriani*, & cum ejus scholiis in edit. Gerh. Vossii Moguntina pag. 15-26. Hic mihi videtur esse, ὁ περὶ σαρκώσεως καὶ πίστεως λόγος quem memorat Suidas in Γρηγόρ. Locum ejus Græce ex Anastasio emendatiorem producit Sirmondus ad Facundi lib. X. cap. 6. ex eadem πίστει Leontius de sectis p. 540. act. 10. affert verba: τῇ φύσει ἐδίδε, ὅτε ἐβάλετο, ἐνεργεῖν τὰ ἴδια. Ac libro *in eos qui proferunt quædam Apollinarii falso inscripta nomine Patrum* T. IX. Bibl. Patrum Lugd. p. 707.

κ) Confer ad hunc locum Petav. Dogm. Theol. de SS. Trinitate lib. I. c. 4. §. 10. & Bulli defens. fidei Nicænæ sect. 2. c. 12.

notavit multos ex orthodoxis habere hanc καθ' μέρος πίστιν quæ tamen sit Apollinarii, & p. 712 nonnulla ex eo allegat, sub Apollinarii nomine. Neque Leontius tantum sed Evagrius quoque III. 31. auctor est quosdam ex hæresi Apollinarii vel Eutychis vel Dioscori, cum vellent suam hæresin confirmare, Apollinarii λόγους Gregorio Thavmaturgo vel Athanasio, & Epistolas Julio Episcopo Romano supposuisse. In hac certe καθ' μέρος πίστει ut Sabellianorum, Arianorum & Nestorianorum (licet Sabellio tantum nominatim rejecto) errores diserte improbatos videas, sic nonnulla etiam leguntur, quæ Apollinaris & Eutychis dogmatibus haud obscure favent. *Et quia nonnulli*, inquit, *turbas nobis excitarunt nitentes evertere fidem nostram in CHRISTUM Dominum nostrum, non confitentes DEum esse incarnatum, sed hominem DEO copulatum, idcirco confessionem edimus de fide quam diximus, rejicientes contradicentium perfidiam. DEUS enim humana carne incarnatus puram habet propriam operationem, cum sit mens passionibus animæ & carnis invicta, & carnem ac carnis motus divine ac sine peccato moderans. Qui non solum à morte teneri non potuit, sed etiam mortem delevit. Et est DEUS verus, qui carnis expers in carne apparuit, perfectus vera & divina perfectione. Non duæ personæ neque duæ naturæ, neque enim quatuor adorari dicimus, DEUM & filium DEI, & hominem & Spiritum Sanctum. Idcirco eos anathematizamus, qui sic impii sunt, qui hominem in divina laudatione ponunt* p. 22. edit. Vossii.

Appendix hujus καθ' μέρος πίστεως videntur viris doctis esse *duodecim de fide capitula* sive *Anathematismi*, cum addita singulis ἑρμηνεία. in quibus & ipsis ad Apollinarii sententiam spectare posit videri quod τέλειον hominem à CHRISTO assumtum negat c. 3. & 8. sed si anathematismi hi omnes sunt ab una manu, ut quidem videntur, nec Gregorium Thavmaturgum nec Apollinarium illum Hæreticum auctorem habere possunt, nam non modo Nestorii & Eutychis κυρίας δόξας explodunt, sed & anathematismo 10. ac præcipue 11. diserte Apollinaris hæresis confoditur, & corpus à λόγῳ assumtum, nec ἄψυχον nec ἀνόητον, sed tale ut omnino τέλειον ἄνθρωπον constituat, definitur. Itaque in prioribus capitibus illud tantum negatum est sensu Nestoriano, ne duas nempe in CHRISTO personas agnoscamus. Prodierunt hi Anathematismi primum latine ex *Turriani* versione in Apparatu sacro Antonii Possevini deinde Græce & latine in lectionibus Antiquis Henrici Canisii, qui Græca à Possevino accepisse se testatur, Tomo 3. p. 1. Ingolstad. 1603. 4. Deinde in editionibus Thavmaturgi cum Vossii editoris versione & scholiis, atque in Moguntina quidem p. 29-40.

4. Ex

4. Ex *Epistolis* quas Gregorium scripsisse Hieronymus ac Svidas testantur, restat unica *Canonica* ad Πάπαν sive Episcopum quendam Ponti, scripta de iis qui in Barbarorum (Boranorum * quæ Scythica gens est) in regionem illam circa A. C. 258. incursione idolothyta comederant, seu qui in captivitate idolis sacrificaverant, aut alia peccaverant. Hi sunt Canones Gregorii Thavmaturgi, qui probantur in Concilii sexti CPol. in Trullo A. C. 680. habiti can. 2. Atque *primi decem* quidem nemini suspecti de fraude sunt, sed *undecimum* rejiciunt plerique, quoniam nec in Græco Nomocanone illum Vossius reperit, nec in collectione canonum à Gregorio Patriarchæ CPol. facta ** Morinus, licet eum agnovit & interpretatus est Theodorus Balsamon, & in suo Codice reperit auctor versionis latinæ quæ in Orthodoxographis legitur, & Antonius Augustinus qui inter canones pœnitentiales vulgavit Tarracone 1584. 4. Paris. 1641. fol. & ex Sirleti Codice Vossius Græce edidit, adjuncta latina versione *Gentiani Herveti* & commentario *Balsamonis*, latine tantum, ex ejusdem Herveti versione Paris. 1561. fol. edita. Ille Balsamonis commentarius Græce etiam additus est à Beveregio Oxon. A. 1672 T. 2. Pandect. Canonum p. 24. ex Parisiensi Ducæana Canonum & Balsamonis editione A. 1620. fol. *Zonaræ* commentarios etiam addidit Beveregius ex edit. Græcolatina Paris. A. 1622. ad calcem Thavmaturgi. Pro γνησιότητι canonis undecimi multis pugnat Natalis Alex. diss. 18. Seculi 3. Sed magis probat gradus pœnitentium memoratos in illo canone esse satis antiquos, quam canonem ipsum non esse Gregorianis assutum.

5. Λόγος κεφαλαιώδης περὶ ψυχῆς, *de anima* ad Tatianum quendam, Tatianæ fortasis cujus Origenes libro de precatione meminit fratrem. Hunc primus edidit Vossius pluribus MSS. Codd. usum se testatus, addita latina versione sua scholiisque pag. 135-145. latinam versionem recudi etiam curavit Caspar Barthius ad calcem librorum Claudiani Mamerti de eodem argumento. Cygneæ 1655. 8. p. 460. Ex alia versione extat in Bibl Patrum Paris. 1589. T. 3. Clarissimus Nourrius hunc libellum in Codice MS. forte offendens sine auctoris nomine, ac de Tatiano Justini Martyris discipulo cogitans pro inedito habuit, & in prima editione Apparatus sui ad Bibl. Patrum T. 2. pag. 734. velut primus vulgavit. Sed in altera editione omisit, sive quod ipse in Thavmaturgi scripta incidisset, sive monitus à B. Ittigio

* Vide Zosimum lib. I. c. 33. Tillemont. p. 695.

** Morin. lib. 6. de sacramento pœnitentiæ c. 1. §. 9.

gio in ſupplemento Operum Clementis Alex. p. 227. cujus cum laude eum meminiſſe video.

6. *Fragmenta* quædam Gregorii Thavmaturgi occurrere in Catena ad *Jeremiam* Ghisleriana T. I. p. 788. 796. 831. 839. jam notavit præſtantisſimus Caveus. Illa non ex commentario in Prophetam ſed ex homilia quadam vel Epiſtola videntur eſſe repetita.

7. *Homilias quatuor*, unam in ſancta Theophania & baptiſmum CHRISTI, & tres in annunciationem B. Virginis, Græce ex MS. Cod. Biblioth. Cryptæferratæ cum verſione ſua Vosſius edidit. Latine easdem ex Vosſii verſione exhibet Combefiſius in Bibl. Patrum Concionatoria. Homiliam in Epiphania Græce in Chryſoſtomo ſuo Savilius Tomo VII. p. 657. Ex alia verſione Homiliam in Theophania habes in Bibl. Patrum Pariſ. 1575. Harum Homiliarum nulla non videtur nomen ac titulum Gregorii Thavmaturgi mentiri. Secundam quidem in Annunciationem, Procli CPol. eſſe ſuſpicatur Vincentius Riccardus notis ad Orat. VI. Procli: tertiam ſub Chryſoſtomi nomine latine edidere Lipomannus ac Surius, ut Labbeo etiam obſervatum.

Editiones Gregorii Thavmaturgi.

Elias du Pin T. I. Bibl. novæ ſcriptor. Eccleſiaſticor. tradit ſcripta quædam Gregorii Thavmaturgi ex *Franciſci Zini* verſione prodiiſſe Venetiis 1574. & Romæ 1594. qvas editiones non vidi, & vereor ne error ſit, quoniam conſtat Zinum Gregorii Nyſſeni quædam vertiſſe, quæ infra ſuo loco referam.

Pauca Gregorii Thavmaturgi cum nonnullis Orationibus & Epiſtolis Juſtini Mart. Athanaſii, Baſilii M. Nazianzeni & Chryſoſtomi Græce edidit Romæ 8. Hieronymus Brunellus S. I.

Univerſa quæ exſtant Thavmaturgi ſcripta junctim, pleraque Græce ac Latine edidit *Gerhardus Vosſius*, Tungrenſis Epiſcopus, additis aliorum veterum ſcriptis quæ à Labbeo T. I. p. 375. ſq. & ab Ittigio in lib. de Bibliothecis & Catenis Patrum p. 668. ſeq. recenſentur.

Latine ex Vosſii editione recuſa ſunt in Bibliotheca Patrum edit. Colon. 1618. & Lugd. 1677. Tomo III.

Melior Græcolatina editio, pleniorque eſt Pariſienſis A. 1621. fol. cui adjuncta ſcripta Macarii Alex. & Baſilii Seleucienſis, Canonicæque SS. Patrum Epiſtolæ Jo. Zonaræ Commentariis illuſtratæ.

Vita

Vita Gregorii Thavmaturgi ſcripta à Nicolao Maria Pallavicino S. J. vidit lucem Rom 1649. 8.

XXIX. METHODIUS diſertus & eruditus ſcriptor etiam *Eubulius* dictus fuit, ſi Epiphanio credimus LXIV. 63. idque confirmat, quod in Convivio Virginum Eubulius eſt cui Gregorius exponit ſermones de caſtimonia ac Virginitate à decem Virginibus habitos. Epiſcopum fuiſſe multis veterum teſtimoniis conſtat, Olympi Lyciæ primum, atque Leontius auctor eſt Patarenſem, itidem in Lycia ac denique Tyri Martyrium obiit in Diocletiani perſecutione circa A. C. 311. in Chalcide Syriæ, celebraturque in Martyrologiis ad 18. Sept. & in Menologiis 20. Jun. quæ capite plexum memorant. Præ cæteris de Methodio videndi Tillemontius Tomo V memor. Hiſt. Eccleſ. parte 3. & Allatius diatriba de Methodiis. Scripta ejus (deperdita maximam partem) hæc ab Hieronymo memorantur cap 83. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, nam Euſebius quidem de Methodio utpote Origenis memoriæ iniquiore dicere omiſit:

1. *Adverſus Porphyrium* a) *libri*, quos alibi b) teſtatur proceſſiſſe ad decem millia usque verſuum. Veterum teſtimonia de hoc Methodii opere collegit Jacobus Godofredus ad Philoſtorgium p. 348. Utrum κατὰ πόδα reſponderit Porphyrio, dubitat Holſtenius lib. de vita & ſcriptis Porphyrii c. XI. Cæterum jam pridem intercidit exceptis paucisſimis fragmentis, quæ ex Jo. Damaſceni parallelis & Nicetæ catena in Jobum Combefiſius excerpſit p. 442. ſq.

2. *Sympoſium decem Virginum* περὶ τοῦ ἀγγελομιμήτου παρθενίας καὶ ἁγνείας Dialogus de Virginitate, Greg. Nyſſeno libello de imagine & ſimilitudine DEI in homine T. 2 p. 26. & Photio etiam lectus Cod. 237. atque integer editus primum ab *Allatio*, qui verſionem & diatribam de Methodiis addidit Rom typis de propaganda fide 1656. 8. deinde à *Petro Poſſino* S. I Pariſ. 1657. fol. una cum nova verſione additis Variis Lect è Codice Mazariniano typis Regiis Lupareis, unde Poſſinum *interpretis Lupercei* nomine innuit *Combefiſius*, qui & ipſe cum verſione ſua & notis recudi fecit in Auctario noviſſimo Bibliothecæ Patrum T. 1. Pariſ. 1672. fol. cum antea in Methodio ſuo A. 1644. fragmenta & excerpta tantum dediſſet. Locum etiam produxerat Allatius ad Euſtathium Antioch. p. 256.

3. *De*

a) De Porphyrii libris XV adverſus Chriſtianos, & aliis ejus oppugnatoribus dixi ſupra lib IV c 27. p 197.

b) Hieron. Epiſtola 84. ad Magnum Oratorem.

3. *De resurrectione opus egregium contra Origenem.* Fuit dialogus in plures libros distributus ad Theophilum quendam, quem κράτιστον appellat apud Epiphan. T. 1. p. 540. 560. 590. In hoc Methodius & Auxentius introducuntur disputantes cum *Proclo* & *Aglaophonte* Origenis partes tuentibus. Fragmenta amplissima extant apud Epiphanium hæresi LXIV. & Photium Cod. 234. nonnulla etiam apud Damascen. Orat. 3. de imagin. & in parallelis. Vide collecta Græce & Latine à Combefisio c) in Methodii operibus: & latine in Bibl. Concionatoria feria 4. quatuor temporum quadragesimæ.

4. *Adversus eundem Origenem, de Pythonissa.* Origenis de hoc argumento & Eustathii contra Origenem diatriba extat, edita ab Allatio, sed Methodii periit. Confer Huetii Origeniana p. 184.

5. *De Autexusio* d) περὶ αὐτεξουσίου, καὶ πόθεν τὰ κακά, *de libero arbitrio, & unde mala*, ac quis eorum auctor, adversus Valentinianos, & Origenem, quod MS. habuit & cum versione sua editurum se recepit Allatius diatriba de Methodiis p. 340. & ad Eustathium Antiochenum p. 45. 46. Combefisius ampla ejus dedit excerpta ac fragmenta ex Photii Cod. 236. ex Jo. Meursii Variis divinis p. 91. Lugd. Bat. 1619. 4. & ex MS. quod à Sirmondo acceperat.

6. *In Genesin Commentaria*, ex quibus nonnulla adhuc fragmenta in Catenis MSS. Vide Allatium de Methodiis p. 340. 352. 357.

7. *Commentaria in Canticum Canticorum*, è quibus nihil extat.

Præter hæc ab Hieronymo memorata scripta λογον περὶ μαρτύρων laudat, ex eoque breve fragmentum producit Theodoritus dialogo 1. qui ἄτρεπτος inscribitur, p. 66. edit. Lipsiens. Photius vero Cod. 235. exhibet ἐκλογὴν sive excerpta libri περὶ τῶν γενητῶν *de creatis*, in quo Methodius contra Origenem disputat, quem *Centaurum* appellat, quod nempe sacra profanis atque Christiana Ethnicis miscuisset dogmata. Ut in aliis Methodii monumentis Hieronymus nitidum ac compositum sermonem, ita & in hoc Photius elegantiam copiamque celebrat. Sub initium hujus ἐκλογῆς mentio ξενῶνος, quod vocabulum de Ecclesia tanquam communi Christianorum hospitio A. Schottus interpre-

c) Seriem editionis operum Methodii Combefisianæ Paris. 1644. fol. Amphilochii & Andreæ Cretensis scriptis junctæ diligenter recenset Labbeus T. 2. de scriptoribus Eccles. p. 88. seq. Latine recusa est Tomo tertio Bibl. Patrum edit. Lugd. 1677.

d) Apud Honorium Augustodunensem & Trithemium male legas: *de animæ exitu.* Methodii apospasmation de autexusio quale Meursius edidit, exstat etiam MS. in Bibl. Vindob. vide Lambecium III. p. 74.

pretatur. Μαργαρίτας μὲν τοῦ ξενῶνος, τὰ μυστικώτερα τῆς Θεοσδότου θρησκείας μαθήματα. Hinc Methodius postea dialogo quo palinodiam cecinit suarum in Origenem invectivarum, titulum præfixit Ξενὼν, teste Socrate VI. 13. Hist. Nam licet Socratem hac in re falsum existimavit Baronius ad A. C. 402. n. 17. & Allatius de Methodiis p. 331. tamen ejus fidem non adeo firmis argumentis in dubium vocari notatum ab Huetio in Origenianis p. 197. Valesio ad Socratem & Antonio Pagi in Critica Baroniana T. 2. p. 48.

Quæ præterea sub Methodii hujus nomine feruntur monumenta, suspecta pleraque sunt eruditis, vel quæ ad juniorem aliquem Methodium referri debeant. Non dubitem tamen *Homiliam de Simeone & Anna* sive in festum ἀπαντήσεως Methodio nostro tribuere, quam primus Græce & Latine una cum aliis tribus homiliis Athanasii, Amphilochii & Chrysostomi edidit *Petrus Pantinus*, Tiletanus, Decanus Capituli Bruxellensis, Antwerp. e) 1598. 8. Nam sub initium statim, Convivii Virginum meminit his verbis: πάλαι ἱκανῶς ὡς οἷόν τε διὰ βραχέων τὰ περὶ παρθενίας ἐν τοῖς περὶ ἁγνείας συμποσίοις κατεστρωκότων ἡμῶν. Eandem homiliam Combefisius Græce & Latine in Methodio suo edidit, & latine inseruit Bibliothecæ suæ Concionatoriæ, ex MS. Codice castigatiorem. Legitur etiam latine in Bibl. Patrum Colon. 1618. & in supplemento Bibliothecæ Patrum Morelliano Paris. 1639. T. 1. p. 604. Non ignoro equidem plures viros doctos cumque his novissime Clariss. Oudinum p. 22. seq. supplementi de scriptoribus Ecclesiasticis contendere acriter, Methodio Confessori illam esse tribuendam: confer D. Ittigii librum de Bibliothecis Patrum p. 619. Non video tamen qui objectioni de Convivio Virginum quod haud dubie Methodii Tyrii est, satis faciant.

Homiliam εἰς τὰ βαΐα sive *in ramos palmarum*, quam inter Chrysostomi homilias Græce edidit Savilius, T. V. p. 882. Incipit: ἐκ θαυμάτων ἐπὶ θαύματα. Methodio Tyrio itidem ex MSti Cod. fide Allatius adscribit. Combefisio frigidiuscula videtur, qui eam Græce & Latine in suo Methodio, latine in Bibl. Concionatoria edidit ex Codice Regio castigatam. Holstenius diss. de scriptis Porphyrii p. 63. ubi de Methodii Tyrii opere deperdito adversus Porphyrium disserit, addit disertissimi scriptoris homilias nonnullas non

e) Perperam Beughemius in incunabilis typographiæ p. 95. Methodii Homilias A. 1498. Græce & Latine editas à Pantino, retulit inter libros ante A. C. 1500. excusos. Unam enim tantum A. 1598. Pantinus edidit.

ſine publico damno in Bibl. Vaticana latitare: Idem Lambecio teſte T. 1. de Bibl. Vindob. p. 111. prælo deſtinavit Methodii in occurſum CHRISTI & Simeonis, nec non in ramos palmarum, & convivium decem Virginum atque de libero arbitrio: unde conſtat ipſum quoque Homiliam in ramos palmarum ad Methodium Tyrium velut auctorem retuliſſe.

Apocalypſis ſive *Revelationes*, Methodii haud dubie junioris ſunt, ac diſerte Patriarchæ CPolitano hujus nominis tribuuntur in Codice Hottingeri, videruntque lucem latine quidem Auguſtæ Vindel. 1496. 4. cum *Wolffgangi Aytingeri* Clerici Auguſtani commentario, & Baſil. 1498. cum additionibus ejusdem Aytingeri & *Sebaſtiani Brand* ſive *Titionis* Argentinenſis, & 15 6. 4. & Viennæ Auſtriæ 1547. 4. cum prolegomenis & commentario *Wolffgangi Lazii*. Et ſine commentariis inter Orthodoxographa Joh Heroldi Baſil. 1555. fol. p. 387. (ubi Methodius male *Epiſcopus Cyri* dicitur pro *Tyri*:) & in Bibliothecis Patrum. Pariſ. 1575. 1654. Colon. 1618. & Lugd. 1677. T. 3. Græce & Latine prodierunt in editione Orthodoxographorum poſteriore Baſil. 1569. fol. Tomo primo. Itaque perperam pro *ἀνεκδότοις* habet Hottingerus p. 98. Bibliothecarii quadripartiti. Hic eſt *liber* Methodii *de noviſſimis diebus* Trithemio memoratus, in Codice Vindobonenſi inſcribitur: *τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Μεθοδίου Ἐπισκόπου Πατάρων καὶ Μάρτυρος περὶ τῶν Σαρακηνῶν καὶ Ῥωμαίων παρατάσεως καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως καὶ περὶ τῆς παντελοῦς ἐκτόξεως καὶ ἀφανισμοῦ τῶν Σαρακηνῶν, καὶ περὶ τῆς τοῦ κόσμου συντελείας*, vide Lambecium IV. p. 201. VI. p. 41. 167. VII. p. 269. Exinde fortaſſis fuerunt qui Methodio neſcio quam *exegeſin in Apocalypſin Johannis* adſcripſerunt, quæ neque occurrit usquam neque apud veteres memoratur. Nam quæ Andreas Cæſareenſis in Apocalypſin ex Methodio repetit, ex ejus Convivio virginum accepit: & quod apud Simlerum aliosque legas Methodium in Apocalypſin extare in Bibl. Vindobonenſi & Auguſtana Græce, de revelationibus quas jam dixi intelligendum, quibus in Codice Hottingeri ſubjicitur.

Chronicon, *χρονικὸν βασιλέων τῶν ἀπὸ συστάσεως κόσμου τὰς τοῦ κράτους ἡνίας διοικησάντων, ὅπως τε ἕκαστος τούτων διῆξη, καὶ μέχρι πίσου ὁ τῆς ζωῆς αὐτῶν χρόνος διήρκεσε, καὶ ἐν ποίῳ τέλει τὸν βίον ἠμείψαντο.* Sed illud teſte Hottingero p. 99. 100. deſinit in noviſſimis Cantacuzeni temporibus, h. e. circa A. C. 1355. cum *Methodii Chronicon*, CPolitani puta Patriarchæ, quem etiam Confeſſorem vocant, laudetur non modo

modo à Trithemio ſed & à Mariano Scoto, qui jam medio ſæculo undecimo clarus fuit.

Methodium *in Evangelium Matthæi* non vidi qui memoraret præter Poſſevinum lib. 2. Bibl. ſelectæ p. 106. Nam in Collectaneis in *Epiſtolam ad Romanos* Baſil. 1537. excuſis quæ ex Methodio deſumta eſſe dicuntur, ſunt ex libro ejus de reſurrectione & excerptis à Photio ſervatis Cod. 234.

XXX. *Alii Methodii.*

Methodius Presbyter Hieroſolymitanus, cujus Homiliam integram in feſtum Hypapantes editurum ſe promiſit Allatius p. 34. ad Euſtath. in Hexaem.

Methodius Archi Epiſcopus Pannonienſis Eccleſiæ cum S. Cyrillo fratre Apoſtolus Slavorum ſive Moravorum, Bulgorarumque ab A. C. 863. & qui Worſiovium primum Bohemiæ ducem ad CHRISTI ſacra perduxit circa A. C. 894. De eo Acta Sanctor. IX. Martii, Baronius Tomo X. Annal. Antonius Pagi in Critica Baroniana Tomo III. & Jo. Georgius Stredowsky in ſacra Moraviæ Hiſtoria ſive vita SS. Cyrilli & Methodii, edita Solisbaci A. 1710. 4. In Epiſtola 195. Johannis Papæ VIII. ſcripta A. C. 878. Romam citatur hic Methodius rationem redditurus quod cantaret Miſſas Slavica lingva. Etiam SS. literas Methodii ac Conſtantini ſive Cyrilli ſtudio in Slavonicam lingvam translatas eſſe plerique tradunt. Vide Uſſerium de Scripturis & Sacris vernaculis p. 118. 371. ſeq. & Jacobi le Long Bibliothecam ſacram parte 2. pag. 342. ſeq. edit. Lipſienſis. Sane ex ejusdem Joannis Papæ Epiſtola 247. conſtat illa ætate ſacros libros Slavonica lingva extitiſſe & in ſacris cœtibus lectos fuiſſe. Idem videtur Methodius Monachus, quem artis pictoriæ peritum & deſcripta graphice Judicii extremi imagine Principem Bulgarorum Bodorum permoviſſe, ut ſuperſtitione Ethnica ejerata Chriſtianam religionem amplecteretur, narrant Cedrenus p. 443. & Theophanis continuatores.

Methodius Confeſſor & Patriarcha ab A. C. 842. CPol., A. C. * 846. 14. Junii defunctus, Imaginum propugnator cujus vita ab Anonymo auctore ſcripta Græce cum Allatii verſione & Henſchenii Anale-

* Anton. Pagi ad A. C. 847. n. 17.

ctis legitur in Actis Sanctor. T. 2. Junii p. 960. seq. Vide etiam Baronium ad Martyrolog. Roman. 14. Junii, ubi Methodium Patarensem à Tyrio perperam distingvit. Effigiem ejus exhibet Goarus p. 126. ad Evchologium. De scriptis ejus videndus Clariss. Caveus, cui spicilegii in vicem addes, quod *Encomium S. Agathæ* Virginis latine ex Leonhardi Ponte versione editum est latine à Combefisio in Bibl. Concionatoria & à Bollando ad V. Febr. & Græcum exstat MS. in Bibl. Veneta S. Marci scamno 29. Cod π. λεγ. ς. atque incipit: ἐπειδή με τό θαῦμα πρὸς τὸ λεγειν ἐξέγειρε. Vitam *uxoris S. Theophanis* Hegumeni & Confessoris à Methodio scriptam testatur auctor vitæ Theophanis apud Henschenium in Actis Sanctor. ad 12. Martii. *Canon sive constitutio ac διατύπωσις pœnitentialis de iis qui abnegarunt, per diversos modos & ætates*, latine ex Herveti versione extat in appendice Balsamonis p. 88 seqq. & in Bibliothecis Patrum Paris. 1575. 1589. 1654. & apud Baron. ad A. C. 842. n. 21. Græce vero & latine in Evchologio Goari p. 876 qui huic Methodio illam vindicat, notasque addidit p. 886. seq. In eadem Balsamonis Appendice p. 96 occurrit etiam latine Methodii *Canon* sive constitutio *de segregationibus Monachorum Studitarum*. Homilia *in eos qui dicunt quid profuit filius DEI crucifixus? & ad eos quos pudet Crucis CHRISTI*, sive bina potius ex illis fragmenta, quæ Græce & latine Gretserus in Opere de Cruce edidit, extant etiam latine in Bibl. Patrum Colonienſi T. 15. A. 1622. & in supplemento Parisiensi A. 1639. T. 1. p. 835. Tertium habes apud Allatium p. 349. de Methodiis. *Encomium Dionysii Areopagitæ* Codices quidam male tribunt nescio cui Metrodoro, nam Methodio vindicat Anastasius Bibliothecarius Epistola ad Carolum Calvum quæ subjicitur Hilduini Areopagiticis apud Surium ad IX. Octobr & Flodoardus III. 18. ubi inter Hincmari scripta: *de Passione S. Dionysii à Methodio CPol. Græce dictata, & ab Anastasio Rom. sedis latine scripta* Encomium illud non ex antiquioribus monumentis sed ex Hilduino ut videtur maximam partem repetitum Petrus Franciscus Chifletius etiam suæ diss. de Dionysio Areopagita inseruit, Paris. 1670. 8. Idem cum Petri Lansselii versione latina primum lucem vidit in editione operum Dionysii Lansseliana Paris. 1615. fol. Apud Hottingerum MS. fuit: Ἁγίου Μεθοδίου Πατριάρχου περὶ τῶν ἀπο συσσασεως κόσμου συμβάντων καὶ τῶν μελλόντων συμβαινειν εἰς τὸ ἐξῆς. Falluntur igitur qui *vel Chronicon* vel

vel *Revelationes* Methodio Tyrio tribuunt. Confer Hottingeri Bibliothecarium quadripartitum p. 98. 99. & quæ supra in Methodii Patarensis sive Tyrii scriptis notavi.

Methodius junior A. C. 1240. per * trium mensium spatium Patriarcha CPolitanus, ex illis qui ab Ephræmo Chronologo apud Allatium de consensu utriusque Ecclesiæ p. 725. referuntur extra CPolin Patriarchatu functi.

Μεθόδιός τις καὶ μοναχός καὶ θύτης,
Μονῆς προεστὼς τῆς Υηκίνθου τότε.

Methodius qui scripsit de Miraculis S. Nicolai Myrensis in Lycia Episcopi, Græce MS. in Bibl. Colbertina, incipit: καλὸν ἡμᾶς ὦ θεϊκῶν ἀσμάτων προαπισταί. Latine typis excusam testatur Baronius ad A. C. 326. n. 86. Vidisse illam se negat Tillemontius nota 1. ad vitam Nicolai T. 6. memor. Hist Eccles. parte 3. p. 955. Si recte memini, exstat in Bonini Mombritii Actis Sanctor. quæ jam mihi non sunt ad manus.

Methodius Monachus circa A. C. 1270. de quo Acta Sanctor. Februarii T. 1. p. 602. seq. Hic occasione schismatis CPolitani (quo alii Josephum alii Arsenium Patriarcham sectabantur) scripsit libellum adhuc ineditum & Allatio de Methodiis p. 383. memoratum, quo exemplis ex Historia Ecclesiastica adductis probavit populos non debere se jungere se à suis præsulibus, etsi injuste depositorum successoribus modo de fide recte sentiant. Incipit: ἰστέον ὡς παραιτησαμένου τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου τὸν θρόνον Κωνσταντίνου πόλεως, καὶ ἀναχωρήσαντος. Aliud ejusdem argumenti scriptum nescio quo auctore Græce & latine vulgavit V. C. Humfredus Hody Oxon. 1691. 4. quod editurum se promiserat Cotelerius III. monument. Ecclesiæ Græcæ p. 645. Illud scriptoris Nicephoro Callisto antiquioris esse ipse deinde Hodyus agnovit, ut infra in Nicephoro dixi.

Methodius Grammaticus, frequenter laudatus ab auctore magni Etymologici.

Omitto recentiores, ut Methodium quem de ortu & occasu Imperii Romani eleganti libello sapienter admodum disseruisse scribit Naudæus in Bibliographia politica cap. 7.

* Vide Georgii Acropolitæ Chronicon p. 133.

XXXI. ARCHELAUS, Carrharum a) celeberrimæ in Mesopotamia Urbis Episcopus, in eadem Urbe atque deinde in Diodoride vico *disputationem* habuit imperante Probo circa b) A. CHRISTI 278. *cum Manete* sive *Manichæo*, qui exinde à Regis Persarum ex cujus vinculis se proripuerat, militibus comprehensus, non quidem propter hæresin, sed quod filii Regis morbo mederi cum recepisset, mortem ejus accelerare esset visus, crudeli supplicio affectus & vivus excoriatus fuit de quo Epiphanius LXVI. 12. *Acta* illius *disputationis* Archelaus ipse consignaverat *Syro* sermone, quæ translata in Græcum jam Hieronymi ætate ferebantur, ut ipse memorat c. 72. de S. E. *Græcæ* versionis auctor fuisse videtur *Hegemonius* ὁ τὰς Ἀρχελάου πρὸς τὸν Μανιχαῖον ἀντιλογίας γράψας teste HeraclianoChalcidensi Episcopo apud Photium Cod. 85. Nisi dicere malimus hunc in Epitomen redegisse Archelai acta, atque illius modo Epitomes *latinam* veterem versionem ad nos pervenisse, quod exinde colligit Clariss. Zaccagnius, quoniam in hac non leguntur quæ ex Archelai disceptatione cum Manete profert Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi VI. & quod p. 68. & 100. auctor horum Actorum ab Archelao se distinguit ac diversum innuit. Porro *duos libros contra Manetem* h. e. Acta disputationis in duas partes tributa ab Archelao missos esse ad Tryphonem c) Diodoridis (qui in agro Carrhensis vicus erat) presbyterum testatur Epiphanius LXVI. 11. Insigne fragmentum Actorum disputationis cum integra Archelai ad Diodorum Epistola ex veteri versione latina edidit *Henr. Valesius* notis ad Socratem d) p. 197-203. ex Codice MS. monasterii Bobiensis qui nunc est Mediolani in Bibl. Ambrosiana. Communicaverat hoc cum Valesio *Emericus Bigotius*, qui sub extremum præfationis ad Palladium de vita Chrysostomi testatur se comparando Græca Epiphanii, quæ hæresi LXVI. 25-31. ex Archelao retulit, nonnullos

a) Ita enim pro corrupto, Κασχάρων, Καλχάρων vel quod proxime accedit Καρχάρων legendum apud Epiphanium, Socratem, Petrum Siculum, Photium cujus libri IV. contra Manichæos MSS. exstant in Bibl. Johannea Hamburgensi aliosque. Urbis sub Valeriano & Gallieno nuper expugnatæ meminit Archelaus p. 40. edit. Zaccagnii.

b) Vide clariss. Zaccagnii præfat. ad monumenta Vetera.

c) Tryphonem vocat Epiphanius & Photius. Sed in Actis Archelai p. 68. & 80. appellatur Diodorus.

d) Socrates ex Archelai disceptatione cum Manete affert quædam lib. I. Hist. c. 22. Cæterum aliud agentes Benedictini scripserunt in notis ad S. Ambrosium T. 2. p. 639. Manichæum deliramenta sua ab Archelao mutuatum.

nullos locos in Græco correxisse, plures in latina versione, voluisseque Græce & latine edere, ut ex collatione appareret quanti faciendæ sint antiquæ versiones & quantum utilitatis ex illis redundet, sed postea duxisse satius relinquere ea his qui novam Epiphanii vel Socratis editionem aggressuri essent. Interim egregie hanc spartam ornavit doctissimus vir *Laur. Alexander Zaccagnius*, præfectus dignissimus Bibliothecæ Vaticanæ, qui Rom. 1698. 4. in collectaneis e) monumentorum veterum Ecclesiæ Græcæ & latinæ primo loco p. 1-102. non modo Acta Archelai cum Manete longe integriora latine edidit ex Cod. MS. Casinensi, ad Bobiensem & Casanatensem subinde emendato, sed etiam Græca ex Cyrillo Hierosol. & Epiphanio suis locis, atque eruditas notas suas addidit, locaque Veterum atque præfationem doctam præfixit. Quanquam longe, ut dixi integriora hæc Acta sunt, tamen & ipsa in fine mutila & vel librarii vel Epitomatoris fastidio subinde decurtata esse videntur.

XXXII. DIONYSIUS ex Ethnico Christianus, Origenisque auditor atque inde circa A. C. 231. post Heraclam Catecheseon Magister ac denique circa A. 248. Episcopus Alexandrinus, anno Gallieni duodecimo (CHRISTI 265.) defunctus, de cujus magni viri vita & Scriptis non repetam quæ Tillemontius T. IV. memor. Hist. Eccles. part. 2. & Caveus in Patrum Vitis atque in Historia litteraria observarunt. Tantum notabo 1.) *Commentarios in Dionysium Pseudo Areopagitam* falso tribui huic Dionysio, * de quibus supra §. 6. dixi. 2) Nec tamen suppositam **illi videri, sed potius genuinam ejus esse *Epistolam ad Paulum Samosatensem* & responsionem ad decem ejus propositiones, licet eam rejiciunt viri doctissimi Valesius ad Euseb. p. 155. seq Elias du Pin, T. I. p. 516. Gvil. Caveus, aliique, etiam Harduinus ad Epistolam Chrysostomi ad Cæsarium p. 9. qui Eutychiano alicui tribuit. Primus eam edidit Franciscus Turrianus vertitque latine & notas addidit, præmisso Catalogo deperditorum Dionysii Operum Rom. 1608. 8. unde recusa in Bibl. Patrum latine Paris. 1654. T. XI. Colon. 1618. & Lugd. 1677. T. III. Græce & lat. in auctario Ducæano Paris. 1624. T. I. & in Conciliis Labbei T. I. p. 849. 3.) *Epistolam de resurrectione Dominica & Paschalis*

e) De aliis S. Ephræmi Gregorii Nysseni & Euthalii Sulcensis scriptis in hac collectione comprehensis infra, suo loco.

* Commentitia sunt Dionysii Alex. in Dionysium Corinthium scholia, Halloixio memorata. Vide Pearsonium part. I. Vindic. Ignatii c. 10.

** Vide Tillemontium nota VIII. ad Viram Dionysii Alex. & Stillingfleeti vindication of the Doctrine of the Trinity p. 35.

schalis jejunii termino editam esse Latine à *Theodoro Peltano* S. I. Ingolstad. 1580. 8. una cum Victore Antiocheno, & *à Francisco Combefisio* in Bibl. Concionatoria: perperamque hanc apud Labbeum & Tillemontium distingui ab *Epistola Canonica ad Basilidem* Episcopum Pentapolitanum, quæ sæpius edita est latine cum Balsamonis commentario ex Herveti versione & in Bibl. Patrum, & Græce ac latine T. I. Concil. Labbei p. 831. & inter Epistolas SS. Patrum Canonicas cum Zonaræ & Balsamonis commentariis Paris. & Oxoniæ vulgatas. 4.) *Epistolas duas* quas veluti ineditas sub Dionysii nomine MSS. in Bibl. Cæsarea exstare testatur Lambecius III. p. 18. esse inter Epistolas Isidori Pelusiotæ editas I. 39. & III. 219. ut Clariss. Caveo notatum 5.) Apud Eusebium VII. 26. Hist. ubi librorum quatuor Dionysii Alex. ad Dionysium Rom. adversus Sabellium mentio, (ἐλέγχῳ καὶ ἀπολογίας vocat Athanasius) Valesium verba: ὁμωνύμῳ Διονυσίῳ, male reddere: *gentili suo*, pro *cognomini suo*. 6.) De iisdem libris intelligenda hæc Hieronymi adversus Rufin. *Dionysium Alexandrinæ Urbis Episcopum virum eruditissimum quatuor voluminibus disputantem adversus Sabellium in Arianum dogma delabi.* Unde *fons Arii* dicitur Gennadio c. 4. dogm. Eccles. Recte tamen de CHRISTO sensisse docent Bullus in defensione fidei Nicænæ, Baronius Martyrolog. ad 17. Nov. & Steph. le Moyne notis ad Varia Sacra p. 235. seq. Atque jam olim eum ab impacto Arianismo defendit S. Athanasius singulari Apologia pro Dionysio scripta, quæ adhuc exstat, & ex illo Facundus X 5. licet S. Basilius Epist. 41. ipsum dum nimis Sabellio instat incautum contrario errore abreptum esse scripsit. 7) Ex libris περὶ φύσεως quorum Eusebius VII. 26. Hist. meminit, insignia fragmenta de providentia Numinis adversus Epicurum, legi XIV. 23 27. de præparat. Hos Dionysius inscripserat Timotheo τῷ παιδὶ, quod malim vertere *filio*, quam *puero*. De hoc Timotheo Eusebius VII. 40. 8.) Libros II. ad Nepotem Ægypti Episcopum videri intelligi ab Hieronymo præf. ad lib. 18. in Esaiam, quando scribit mille annorum fabulam à Dionysio Alex. derisam in libro contra Irenæum. De illo opere videndus Eusebius VII. 24. seq. 9.) Commentarii *in primam partem Ecclesiastæ* ex ipso Dionysio meminit Eusebius VII. 26. & allegat Procopius Gazæus in Genes 3. p. 76. Etiam *in priorem ad Corinthios Epistolam* scripsisse innuit Hieronymus Epist. 52. 10.) Singulare opus contra Origenem non crediderim à Dionysio Alex. elucubratum, Origenis discipulo & admiratore, præcipue cum non modo non meminerint veteres etiam Origenis adversarii, sed etiam Socra-

tes

tes teſtetur Methodium fuiſſe primum qui adverſus Origenem ſtrinxerit calamum. Vindendum itaque num illa quæ apud Anaſtaſium Sinaitam qv. 23. afferuntur de paradiſo terreſtri, ſub nomine Dionyſii Alex. ἐκ τῶν κατ' Ὠριγένους, Dionyſii noſtri ſint an potius alterius, vel certe depromta ex aliquo ſcripto in quo obiter ſententiam ſuam tradidit, non ex inſtituto oppugnandum Magiſtrum ſuum ſibi ſumſit. Sed jam Catalogum Epiſtolarum Dionyſii Alex. quarum apud veteres mentio, literarum ordine digeſtam ſubjiciemus.

Ad fratres per *Ægyptum* conſtitutos de pœnitentia. Euſeb. VI. 46. & de peſtilentiali morbo id. VII. 22. & *tertia Paſchalis*. id.

Ἐπιστρεπτικὴ objurgatoria ad gregem ſuum *Alexandriæ*. id. Alia ad compresbyteros Alexandriæ. id. VII. 20.

Ad *Ammonem* Berenicenſem Epiſcopum, adverſus Sabellium Euſeb. VII. 26. Hieron. c. 69. Catalogi de S. E.

Ad *Ammonem* & *Euporum* id.

Ad *Armenios* (quorum Epiſcopus *Meruzanes*) de pœnitentia. Euſeb. VI. 46.

Ad *Baſilidem* Epiſcopum Pentapolitanum Epiſtolæ variæ. Euſeb. VII. 26.

Ad *Cornelium* Epiſcopum Romanum. Euſeb. VI. 46.

Ad *Dionyſium* Rom. presbyterum (& poſtea Epiſcopum) Euſeb. VII. 7. ſeq. Athanaſ. de ſententia Dionyſii, Euthymius in panoplia. Et *altera de Luciano* Euſeb, VII. 22. *tertia paſchalis*. id.

Ad *Domitium* ac *Didymum* Epiſtola Paſchalis. Euſeb. VII. 20.

Ad *Euphranorem*. id. VII. 26. Athanaſ. de ſententia Dionyſii.

Ad *Fabium* Antiochiæ Epiſcopum de pœnitentia. Euſeb. VI. 41. 42. 44. Syncell. p. 366. Niceph. V. 29. ſq. Male in Hieronymi Codicibus & alibi *ad Flavium* πρὸς Φλαβιανόν.

Ad *Flavium* Epiſtola Paſchalis cum canone octo annorum. Euſeb. VII. 20.

Ad *Germanum* Epiſcopum qui ei obtrectatus fuerat. Euſeb. VI. 40. VII. 11. Niceph. VI. 28. Syncellus p. 365.

Epiſtola περὶ γυμνασίᾳ *de exercitatione*. Euſeb. VII. 22.

Ad *Hermammonem*. Euſeb. VII. 1. & 10. Ad eundem & fratres in Ægypto degentes. VII. 22.

Ad *Hieracem* Epiſcopum Ægyptium Epiſtola Paſchalis. Euſeb. VII. 22.

Ad fratres *Laodicenſis* Eccleſiæ, cui præerat *Thelymidres* Epiſcopus id. VI. 46.

De mortalitate. Euſeb. VII. 22.

Ad *Novatianum* cauſantem quod invitus Romæ Epiſcopus ordinatus eſſet. Euſeb. VI. 45. & Hieron. c. 69. Catalog. qui exordium ejus refert his verbis: *Dionyſius Novatiano fratri ſalutem: ſi invitus, ut dicis, ordinatus es, probabis, cum volens receſſeris.* Apud Euſebium vero ubi male *ad Novatum* exhibent Codices, Pearſonius p. 31. Annal. Cyprian. pro σχίσαι legit θῦσαι. Sed vocabulum σχίσαι haud dubie rectum eſt, quod legit Rufinus: *ſuſtinere martyrium ne ſcindatur Eccleſia*, Syncellus quoque p. 374. & Nicephorus VI. 4. Verum ex eodem Nicephoro, Syncello & Rufino certisſime apparet verba quædam excidiſſe, locumque legendum eſſe ſic: ἢ ἦν ἐκ ἀδοξοτέρα τῆς ἕνεκεν & μὴ εἰδωλολατρεῦσαι γενομένης, ἢ ἕνεκεν & μὴ σχίσαι μαρτυρία. Vocula ἕνεκεν bis repetita librario oſcitanti fraudi fuit, effecitque ut verba quæ poſt prius ἕνεκεν ſequebantur, omitteret.

Contra *Paulum* Samoſatenum, ad Epiſcopos Antiochiæ A. C. 265. congregatos quibus intereſſe propter corporis infirmitatem non potuit, Epiſtola ſcripta paulo ante mortem. Euſeb. VII. 27. Theodorit. II. 8. hæretic. fab. Nicetas lib. 4. theſauri. Niceph. VI. 24. 27.

Ad *Philemonem* Presbyterum Rom. de baptiſmo. Euſeb. VII. 7.

Ad *Romanos* διακονικὴ de officio Diaconi per Hippolytum miſſa. Euſeb. VI. 46. Altera de pace, & tertia de pœnitentia. Alia itidem ad Confeſſores Romæ conſtitutos qui Novatiano adhuc favebant: & binæ aliæ ad eosdem, Eccleſiæ unitati redditos. Euſeb. ibid.

Ad *Sixtum* Papam, Stephani ſucceſſorem de baptiſmo Epiſtolæ tres. Euſeb. VII. 5. 6. & 9.

Epiſtola de Sabbato. id. VII. 22.

Ad *Stephanum* Epiſcopum Rom. de rebaptizatione hæreticorum. Euſeb. VII. 4. ſeq.

Ad *Telesphorum*, adverſus Sabellium. Euſeb. VII. 26. Athanaſ. de ſententia Dionyſii Alex.

Libri de pœnitentia ad Canonen Epiſcopum Hermopolitanum meminit Euſebius VI. 46. & Syncellus p. 375. ubi male Κάλλωνα legitur, & in editione Catalogi Hieronymiani Lipſienſi cum variorum notis edita, *ad Canonem.*

Libri de tentationibus, ad Euphranorem mentio in Hiſtoria Euſebii lib. VII. 26. pro quo nomine apud eundem Hieronymum male *ad Euphran* legitur, ubi Epiſtola Dionyſii ad eum ſcripta refertur.

Libellum

Libellum de Martyrio ad Origenem, Decii persecutione grassante scriptum memorat Eusebius VI. 46. Hist. Et ad vivum Origenem scripsisse Dionysium Alex. & post fata eum laudasse, testatur Gobarus apud Photium. Cod. 232.

Cæteri scriptores Græci Christiani sæculo tertio, quorum vel omnia vel pleraque scripta intercide-runt, memorantur hi:

1. CAJUS S. Irenæi * discipulus, presbyter Romanus, atque inde Episcopus Athenienſis, nam apud Photium Cod. 48. pro ἐθνῶν Ἐπίσκοπον legendum videtur Ἀθηνῶν. Scripta ejus tria celebrari in veterum scriptis reperio, *Parvam Labyrinthum* adversus *Artemonis* & *Theodoti* hæresin, quem librum *Origeni* quidam perperam tribuerunt teste Photio & Theodorito II. 5. hæretic. fabular. Vide Euseb. V. 28. & Niceph. IV. 21. Jo. Pearsonii Opera postuma p. 148.

Διάλογον sive Ἔλεγξιν contra *Proclum* sive *Proculum* Montanistam. Eusebius II. 25. III. 31. & VI. 20. Hist. Hieronymus de S. E. c. 59. Photius, Niceph. &c.

Λόγον περὶ τῆς τοῦ παντὸς οὐσίας, quem alii Flavio Josepho, Justino Martyri alii, alii Irenæo adscripserunt ut Photius testatur. De eodem argumento scripserat etiam Hippolytus, cujus libri forte pars adhuc supereſt, ut supra dixi, nisi fragmentum illud sit ex libro quem περὶ τῆς τοῦ παντὸς οὐσίας scripsisse se in calce Labyrinthi Cajus testatus est. In eodem Cajus, ut ex Photio constat, de CHRISTO ut DEO vero & inenarrabili ejus generatione, Catholico more disserut, unde eum inter vindices ante Nicænos fidei Nicænæ non immerito refert Georgius Bullus p. 159. seq. & Gardinerus pag. 149. Hypotypoſeos fidei Catholicæ circa SS. Trinitatem.

* In calce Epistolæ Smyrnensium de S. Polycarpi martyrio: ταῦτα μὲν ἐγὼ Γαΐῳ ἐκ τῶν Εἰρηναίου μαθητοῦ τοῦ Πολυκάρπου, ὃς καὶ συνεπολιτεύσατο τῷ Εἰρηναίῳ. Ἐγὼ δὲ Σωκράτης ἐν Κορίνθῳ ἐκ τῶν Γαΐου ἀντιγράφων ἐγραψα. Hinc Cajum domo Corinthium fuisse & cum Irenæo Romam profectum suspicatur Stephanus le Moyne ad Varia sacra p. 937. Idem Mediolanensium fuisse Episcopum conjicit p. 944. Sane diversus fuit à Cajo qui Romæ Episcopatum tenuit ab A. C. 283. ad 296. Cæterum à Josepho Medo in clavi Apocalyptica perperam Cajum nostrum hæreseos Alogorum postulari notavit D. Ittigius diss. de hæresiarchis p. 262.

2. ALEXANDER Episcopus Cappadociæ atque inde in Episcopatu Hierosolymitano S. Narcisso 116. annorum seni succenturiatus, Martyrium obiit Cæsareæ, imperante Decio. Vide Eusebium VI. 11. Socratem VII. 36. Martyrologia & Acta Sanctor. 18. Martii. Menologia 15. Maji vel 12. Dec. Hieronymus c. 62. de S. E. has ejus Epistolas memorat, plures etiam ab eo scriptas testatus:

Ad Antinoitas ex Eusebii VI. 11. ubi verba ἐν ἰδίαις Ἐπιστολαῖς capienda sunt de unica Epistola.

Ad Antiochensem Ecclesiam, quam in vinculis scripsit, & per Clementem Alex. misit Antiochensibus gratulatus de novo Episcopo suo Asclepiade. Euseb. ibid.

Ad Origenem ex Eusebii VI. 14.

Pro Origene contra Demetrium Alexandriæ Episcopum, ex Eusebii VI. 19. p. 222. Ex Bibliotheca quam in Ælia civitate condidit hic Alexander, egregie profeciisse se idem scribit VI. 20.

3. Sextus * JULIUS AFRICANUS Syrus ex Emaunte sub Antonino Helagabolo & Alex. Severo clarus, de cujus *Cestorum* libris, quorum fragmenta quædam Græce edita sunt, dixi lib. III. c. 24. Illa latine vertere cœpit *Julianus Puchardus*, non ita pridem A. 1705, Parisiis denatus, sed non perfecit, neque interpretationem suam edere voluit: quod existimaret quædam in illis obvia rectius vulgo ignorari. *Zachariæ Lundii* Commentarium MS. in Africani cestos servari accepi Hafniæ à Clarissimo Wolfio Regiæ Bibl. custode. In illis fragmentis c. 29. auctor testatur vidisse se Bardesanem Parthum, quem diversum mihi esse persuadeo à Bardesane scriptore. Nam & huic minus convenit illa jaculando pingendi sagittarumque ictibus formam ejus quem vellet pulchre describendi ** sollertia, quam in suo Africanus prædicat, & hic Parthus fuit, alter Babylonius: Denique qui sub Antonino vixisse scriptorem docent Porphyrius & Eusebius, si Elagabolum & non Marcum Philosophum intellexissent, perinde ut Hieronymus c. 63. ubi de Africano differit, nota quadam addita Antonini nomen distinxissent. Præ-

* Sextum unus vocat Suidas.

** Quod ζωγραφῆσαι βέλεσιν vocat Africanus, apud Philostratam lib 2. de vita Apollonii c. 28. p. 81. dicitur σκιαγραφῆσαι βέλεσιν. Magisque admirandum hoc quam quod in veteri Inscriptione apud Gruterum p. DLXII. de Sorano Batavo: *emissumque arcu dum pendet in aëre telum ac redit, ex alia fixi fregique sagitta.* Vel quod de Domitiano Suetonius c. 19. *in pueri procul stantis præbentisque pro scopo dispansam dextræ manus palmam, sagittas tanta arte direxit, ut omnes per interualla digitorum innocue euadrent.*

Præcipuum Africani opus fuit *Chronographia*, Annorum 5623. sive libri V. de temporibus, ab Orbe condito usque ad A. C. 221. Olymp. 250. 1. Grato & Seleuco Coss. Ex illo licet hodie deperdito multa Eusebius in suo Chronico & Syncellus, Jo. Malala, Theophanes, Cedrenus aliiq; Chronologi, atque in his auctor Chronici Paschalis quod Alexandrinum vulgo vocant, tum latino barbarus scriptor excerptorum utilissimorum ex Eusebio, Africano & aliis, quæ Scaliger edidit ad calcem Chronici Hieronymiani p. 58. sq. At enim liber *de divisionibus & generationibus gentium*, Canisio T. 2. Antiqv. Lect. p. 579. atque emendatius à Labbeo T. 1. Bibl. nov. MSS. p. 298. editus latine, quem Julii Africani esse suspicati sunt Vossius III. de Hist. lat. part. 4. c. 3. p. 756. & Sandius ad Vossium p. 279. seq. potius referendus est ad *Hippolytum* Portuensem Africani æqualem, de quo supra in Hippolyto dicere me memini. Quanquam Africani etiam Chronicon fuere qui latine interpretati sunt, & fortasse ut Dodwellus diss. de successione Pontificum p. 98. ex antiquo MS. latino Chronici Eusebiani Codice Mertonensi colligit, antequam Eusebii Chronicon verteret Hieronymus. Illi interpretes vel etiam librarii aut qui describendum sibi Africani opus curaverunt, diversis deinde temporibus ad suam cujusque qua vixit ætatem continuarunt seriem Consulum, aliaque pro suo quisque captu addiderunt vel omiserunt interpolaruntve. Cestos Africani cum Chronologia confundit Petavius XII. 40. de doctrina temporum, quod ipse retractat VIII. 2. ad Uranolog. Africanum ἐν ταῖς χρονογραφίαις laudat etiam Maximus ad Dionysii pseudo Areopagitæ Epistolam IV. Alia veterum loca Africanum laudantia, quoniam à viris doctis Scaligero & Valesio ad Euseb. Allatio ad Eustathium Antiochen. p. 5. seq. Labbeo, Tillemontio, Caveo & Wetstenio *** allata sunt, omitto.

Ex eodem Africani opere petita videtur quam MS. in Bibl. Vindobonensi exstare testatur Lambecius T. 5. p. 297. διήγησις Ἀφρικανοῦ περὶ τῶν ἐν Περσίδι γενομένων ἀρχὴ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. Incipit: Ἐν Περσίδι ἐγνώσθη ἀπ' ἀρχῆς ὁ χριστός. ἐδὲν γὰρ λανθάνει τὰς ἐν αὐτῇ νομοθεσίας ἅπαντα φιλοπονήσας. ὅσα γὰρ κ. τ. λ. Vide & Africani fragmenta apud Lambecium lib. I. p. 141. & lib. III. p. 39.

Etiam *Acta Martyrii Symphorosæ* filiorumque ejus sub Hadriano passorum in MSS. Codicibus Julio Africano tribuuntur, & sub ejus nomine latine à Mombritio Mediolanensi Tomo 2. Act. sanctor. & in postrema

*** Wetsten. notis in Epist. ad Origenem de Susanna p. 148. seq.

Surii editione ad 18. Julii edita sunt. Vide Baron. ad Martyrolog. Rom. 18 Jul. *Et quidem fieri potuit*, inquit Theodoricus Ruinartus qui iterum recudi curavit in Actis selectis Martyrum p. 17. *ut in Africani libris de Chronographia inserta fuerint.* Sed in temporibus à CHRISTO nato longe breviorem quam in antecedentibus ætatibus fuisse testatur Photius Cod. 34. itaque si verum est Eusebii, quod in iisdem Actis additur testimonium, quod Africanus acta Martyrum quotquot Romæ & per Italiam passi erant, literis consignaverit, in alio hoc opere quam in Chronographia fecerit.

Denique Hebed JEsu in Catalogo librorum Chaldæorum num 15. affirmat exstare *B. Africani, Episcopi Emaus commentarios Novi Test. & Chronicon.* Sane Origenes p. 244. Epistolæ de Susanna Africanum laudat ut πολλὰς ἀφορμὰς ἔχουσα ἐν ταῖς ἐξετάσεσι καὶ μελέταις τῆς γραφῆς. Et *Julius* quidam subinde in Catenis allegatur, & in Catena Corderiana in Johannem vocatur Julius Episcopus. Laudatur & Julii commentarius in Johannem à Mose Barcepha Syro de paradiso. Confer Pauli Colomesii de scriptoribus Ecclesiasticis paralipomena.

De *Epistola ad Origenem* scripta *de Susannæ Historia* & Origenis ad Africanum responsione quæ Græce & latine exstat, dictum est abunde supra in Origene. Meminere illius Euseb. VI. 31. Hist. Hieron. in Catalogo c. 63. Photius Cod. 34. Nicephorus V. 21. & Svidas in Ἀφρικανὸς & Σωσάννα.

Ex *Epistola ad Aristidem*, qua Matthæi & Lucæ narrationes *de genealogia CHRISTI* inter se conciliantur, profert nonnulla Eusebius lib. I. Hist. c. 7. atque ex illo Nicephorus lib. I. c. 11. seq. & Catena MS. in Lucam apud Lambecium III. p. 62. Licet traditionem ab Africano in illa Epistola laudatam pro suspecta habet Dodwellus p. 38. ad Irenæum. Laudat illam Epistolam Eusebius iterum VI. 31. ac præter Hieronymum, Photiumque ac Nicephorum V. 21. Augustinus II. 7. retractationum.

Africanum *de bellico apparatu* MS. de quo Casaubonus ad Svetonii Cæsarem c. 31. & Salmasius Epist. 123. ad Isaacum Vossium, intellige partem *Cestorum* Africani tum adhuc ineditam, sed non ita pridem Græce Parisiis vulgatam. Eodem refer quod scribit Gassendus ad A. 1622. Peirescium *obtinuisse tum ex Vaticana tum ex Ambrosiana Mediolanensi exempla quædam Africani aliorumque Tacticorum in gratiam Lud. Machalti viri strenui, auctorumque militarium & Mathematicorum studiosi.* Et quod librum septi-

ſeptimum Ceſtorum, qui eſt de re re militari, habuiſſe MS. traditur Holſtenius apud Morhofium lib. 1. Polyhiſtoris p. 69. Ex ceſtis etiam petita ſunt quæ ſub Africani nomine in Geoponicis & Hippiatricis Græcis leguntur, ac fortaſſe noſtrum reſpexit Fulgentius III. 7. Mythologicon, ubi Africanum iatroſophiſtem laudat. Certe in Ceſtis ἰατρικὰς & φυσικὰς δυνάμεις atque ἰάσεις contineri jam olim Euſebius in Chron. & Svidas in Ἀφρικανος notarunt. Inter edita ceſtorum capita eſt etiam illud 57. περὶ κρυφίας Ἐπιστολῶν εἰσπομπῆς quod laudat Iſ. Vosſius ad Juſtini II. 10. quem vide etiam ad Catullum pag. 30. ubi de Africano quædam erudite obſervat, & inter alia affirmat στρατηγικῶν quæ ſuperſunt fragmenta conſtituiſſe ſextum ac ſeptimum Ceſtorum librum.

Quæ Jo. Trithemius ab Africano ſcripta refert *de S. Trinitate*, *de circumciſione*, *de Attalo*, *de Paſcha*, *de Sabbato*, nullus veterum quod quidem ſciam commemorat.

Commentum abſurdum de *Abdiæ* Babylonici libris ex Hebraico per *Eutropium* neſcio quem Græce, atque inde à Julio Africano latine verſis, & quæ in Abdia ipſo lib. VI. c. 20. de *Cratonis* diſcipuli Apoſtolorum *libris decem Actuum Apoſtolicorum* per Julium Africanum latine translatis leguntur, rejectum à me videre, ſi tanti eſt, licet in Codice Apocrypho Novi Teſt. parte 2.

Julium noſtrum Africanum Ceſtorum & Chronologiæ ſcriptorem in duos vel tres præter rem diſtrahunt viri docti. In longe plures autem Hendreichius in pandectis Brandenburgicis. Fuere tamen à noſtro diſtincti 1) Julius Africanus Orator, quem concitatiorem ſed in cura verborum nimium & compoſitione nonnunquam longiorem & translationibus parum modicum fuiſſe ſcribit Quintilianus X. 1. 2) Oratoris nepos Julius Africanus de quo Plinius VII. 6. Epiſt. 3) Sextus Cæcilius Africanus JCtus, & alter junior Papiniani diſcipulus, de quibus dixi in Bibl. latina. Illud vero lepidum, quod Africanum Poëtam cœcum Ennio laudatum exſculpit Hendreichius ex Lactantii lib. 1. Inſtitut. divinar. c. 18. cum ibi Lactantius afferat verſus Ennii, quibus loquens inducitur Scipio Africanus, jactansque clades generi humano à ſe illatas his verbis:

Si fas cædendo cœleſtia ſcandere cuiquam eſt,
Mi ſoli cœli maxima porta patet.

Quibus deinde Lactantius ſubjungit: *O quantis in tenebris Africane verſatus es, vel potius Poëta*, (Enni) *qui per cædes & ſanguinem patere hominibus aſcenſum in cœlum putas.*

4. AM-

4. AMBROSIUS Alexandrinus *primum Marcionites, deinde ab Origene* * *correctus, Ecclesiæ Diaconus & confessionis Dominicæ gloria insignis fuit. Hujus industria & sumtu & instantia ad hunc infinita Origenes dictavit volumina*, (ut libros ad Celsum, & plures in Scripturam sacram commentarios & adhortationem ad martyrium.) *Sed & ipse, quippe ut vir non inelegantis ingenii fuit, sicut ejus* ad Origenem Epistolæ *indicio sunt. Obiit ante mortem Origenis, & in hoc à pleriisque reprehenditur, quod vir locuples amici senis & pauperis moriens non recordatus sit.* De hoc Ambrosio Eusebius VI. 23. Hist. Photius Cod. 121. (ubi quæ de Ambrosio Eusebius scripserat, Hippolyto ** perperam tribuit) Epiphanius LXIV. 3. Svidas in Ὠριγένης (ubi ex Credeno p. 208. locum Epistolæ Origenis de hoc Ambrosio affert) Nicephorus V. 15. &c. Uxori hujus Ambrosii, *Marcellæ* Origenes inscripsit librum de precatione. Alius junior Ambrosius Alex. auditor Didymi, cujus *volumen adversus Apollinarium & commentarios in solum* memorat Hieronymus c. 126. De hoc Acta Sanctor. ad 17. Martii T. 2. p. 513. seq.

5. TRYPHON Origenis discipulus, cujus librum *de vacca rufa* Numeror. XIX. & *de dichotomematibus* Abrahami Genes. XV. laudat Hieronymus c. 57. Apud V. C. Thomam Galeum fuit MS. ἐυχὴ Τ ἁγίᾳ Τρύφωνος, hujus an junioris non possum dicere. Videndum aliusne fuerit Diodorus Tryphon, quem iis qui Manetem confutarunt accenset Epiphanius ac Photius, & ad quem libros duos contra Manetem misit Archelaus de quo supra.

6. GEMINUS sive GEMINIANUS presbyter Antiochenus, æqualis Origenis laudatur Eusebio in Chronico & inter scriptores Ecclesiasticos refertur ab Hieron. c. 63. qui pauca scripsisse testatus nullius libri nomen sive titulum apposuit.

7. BERYLLUS Bostrenus in Arabia Episcopus, CHRISTUM antequam homo ex Maria nasceretur nullam *** subsistentiam propriam habuisse neque postea aliam quam Patris habere divinitatem inhabitantem docuit, quam ejus sententiam confutavit Origenes & Beryllum

* Hieron. c. 56. de Script. Eccles. adde cap. 61. ubi de Hippolyto.

** Confer Stephani le Moyne prolegom. ad Varia sacra.

*** Vide ejusdem le Moyne notas ad Varia sacra p. 233. seq. & 1113. seq. & Novellas Reip. literariæ A. 1700. mense Februario p. 175. seq. Verba Eusebii quibus Beryllı hæresin exprimit, sunt: μὴ προυφεστάναι κατ' ἰδίαν οὐσίας ἐπιγραφήν, *secundum propriam essentiæ circumscriptionem non præextitisse*, id est non fuisse ante Mariam, quæ postea ipsissima Photini ac Socini hæresis fuit. Nicephorus V. 22. ex ejusdem Berylli sententia: μή τινα ὑπόστασιν οὐσίας ἰδίαν κεκτῆσθαι.

Beryllum ad Ecclesiæ sententiam reduxit. Vide Eusebium VI. 33. cujus temporibus scripta Berylli & Origenis adversus eundem & Synodi adversus illum congregatæ monumenta adhuc exstabant. Dialogum Origenis & Berylli in quo hæresis ejus arguebatur, & Berylli Epistolas in quibus Origeni gratias agit, memorat Hieronymus c. 60. de S. E. Confer Eusebium VI. 20. ubi testatur Beryllum reliquisse Διαφόρους φιλοκαλίας, σὺν Ἐπιστολαῖς καὶ συγγράμμασι, quæ verba Valesius interpretatur, quod *præter Epistolas & lucubrationes varia quoque elegantis ingenii monumenta reliquerit*, atque in notis monet se per φιλοκαλίας intelligere non electa & floridorum libros qualis exstat Origenis Philocalia, sed Hymnos & poëmata. Verum Nicephorus V. 15. Hist. Eusebii verba sic accipit, ut in ipsis illis Epistolis ac συγγράμμασι φιλοκαλίας illas quærendas esse innuat, dum scribit Beryllum φιλοκάλως πεπεδῆς συγγράμματα post se reliquisse.

8. NEPOS Episcopus Ægypti composuerat *Psalmos* sive Hymnos sacros, quibus multos ex fratribus sive Christianis suæ ætatis vehementer delectatos scribit Dionysius Alex. apud Eusebium VII. 24. testatus se ipsum ideo & propter fidem ac diligentiam & studium Scripturarum probare eum atque diligere. Ἐν ἄλλοις μὲν πολλοῖς ἀποδέχομαι καὶ ἀγαπῶ Νέπωτα, τὴν τε πίστεως καὶ τὴν φιλοπονίας καὶ τῆς ἐν ταῖς γραφαῖς διατριβῆς, καὶ τῆς πολλῆς ψαλμωδίας, ἣ μέχρι νῦν πολλοὶ τῶν ἀδελφῶν ἐνθυμοῦνται. Solum hoc in Nepote improbat Dionysius, quod libris duobus quibus titulum fecerat ἔλεγχον ἀλληγορισῶν promissiones divinas in sacris literis & Johannis Apocalypsi factas non allegorice sed ad literam, de millenario annorum in his terris per delicias corporales transigendo explicaverat. Hanc ejus sententiam confutavit Dionysius ἐν τοῖς περὶ ἐπαγγελιῶν, nihilominus illo ipso in opere non dubitat *fratrem* adhuc appellare Nepotem. ἀναγκαῖον καὶ ἡμᾶς ὡς πρὸς παρόντα τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν Διαλεχθῆναι Νέπωτι. Duorum librorum Dionysii adversus Nepotem meminit etiam Hieronymus c. 69. ut Nicephorum VI. 21. cæterosque juniores omittam. Nec dubium est à pseudo-Gelasio illum ἔλεγχον ἀλληγορισῶν proscribi, ubi librum Nepotis in decreto de Apocryphis memorat, per Apocrypha non modo intelligens scripta supposita & commentitia, sed etiam ea quorum nulla debet esse propter errores auctoritas in Ecclesia. Alius fuit Nepos Episcopus Hierosolymitanus post Cyrillum. Niceph. XIV. 30.

9. CORNELIUS Episcopus ab A. C. 251. Romanus, atque non diu post in Galli Imp. persecutione propter CHRISTUM

exul & mox 18. Cal Octobr. A. 253. * Martyrio coronatus, scripserat Græce Epistolas complures, è quibus duæ, quæ solæ supersunt latine ad Cyprianum atque inter ** Cyprianicas leguntur, à Cypriano videntur è Græco translatæ esse. Octo Epistolæ Cypriani quas ad hunc Cornelium scriptas Hieronymus c. 66. testatur, omnes ad huc supersunt. Eusebius VI. 43. memorat ejus Cornelii literas ad Fabium (Flavianum plerique alii Episcopum illum Antiochenum appellant) unas δηλώσας τὰ περὶ τῆ Ῥωμαίων συνόδε καὶ τὰ δόξαντα πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ Ἀφρικὴν καὶ τὰς αὐτόθι χώρας. Alteras περὶ τῶν κατὰ τὴν Σύνοδον αἱρεσιάντων & tertias περὶ τῶν κατὰ Νοβάτον † πραχθέντων, ex qua postrema Epistola Eusebius loco illo insignia fragmenta servavit. Quod Hieronymus Epistolam quartam quoque Cornelii ad Flavianum memorat *valde prolixam, & Novatianæ hæreseos causas & anathema continentem*, inde factum puto, quod pro diversa à jam memoratis Epistola præter rem habuit illam, cujus fragmenta apud Eusebium leguntur.

10. DIO-

* Vide Schelstratenum Antiq. Eccles. T. I. p. 197. 429.

** edit. Fellianæ 49. 50. Pamel. & Rigalt. 46. 48. Erasm. & Manut. lib. 3. Epist. 11. & 12.

† Νοβατιανὸν videtur scripsisse Eusebius, uti legit etiam Hieron. Fuit certe Novatianus presbyter ille Romanus, adversus quem celebrata Synodus Romana A. C. 251. Novatus nomen est Carthaginiensis presbyteri, cujus & ipsius in illo schismate fuere partes. Vide Beveregii notas ad Synodicum magnum p. 69. sq. Pearsonii Annales Cyprianicos, Tillemontium &c. De Novatiani qui latine scripsit monumentis dicere non est hujus loci, neque habeo quæ addam virorum doctorum de illo observatis nisi quod librum illius de Trinitate nuper admodum tanquam eximium præ cæteris Antiquitatis monumentum nova editione Anglis suis commendavit Arianismi confessor Wilhelmus Whiston, in Volumine quod inscripsit sermons and essays upon several subjects, Lond. 1709. 8. Quanquam Novatianum Catholici de CHRISTO dogmatis assertorem fuisse, ex hoc ipso libro licet à Macedonianis olim etiam velut in patrocinium erroris sui laudato, probant Stephanus le Moyne notis ad varia sacra p. 229. seq. Georgius Calixtus §. 50. de Mysterio SS. Trin. è Veteri Test. Gregorius Bullus in defensione fidei Nicænæ p. 225. Samuel Gardinerus in Hypotyposi doctrinæ Patrum ante Nicænor. de SS. Trinitate p. 105. seq. Natalis Alex. diss. IX. Sec. 2. artic. 4. & Petavius de DEO p. 82. lib. I. c. II. §. 10. qui tamen lib. I. de Trinitate c. 5. §. 5. non diffitetur parum accurate de Mysterio illo locutum auctorem illius libri, quem Novatianum esse ibi p. 81. & de angelis p. 91. negat, eo præcipue & argumento ductus quod c. 13. hæreseos Sabellianæ circa A. C. 255. exortæ meminit. Sed ex hoc tantum sequitur, post schisma librum hunc à Novatiano fuisse compositum. A sectatoribus ejus jactabantur ὑπομνήματα de martyrio sive Confessione Novatiani sub Decio & Valeriano, quæ falsitatis arguit Evlogius apud Photium Cod. 182. Conser Jo. Felli notas ad Cypriani Epistolam LXI.

10. DIONYSIUS Romanus Episcopus ab 24. Jul. A. C. 259. ad 26. Dec. A. 269. de cujus scriptis nihil constat nisi quod Athanasius de Synodis Armin. T. I. p. 918. meminit Synodi ab illo congregatæ, litterarumque ad Dionysium Alex. scriptarum super eo, quod hic Alexandrinus CHRISTUM ποίημα dixisset & Patri ὁμοούσιον negasset, quam criminationem ille à se avertit in libello ἐλέγχου καὶ ἀπολογίας, & in alia Epistola, cujus pars ibidem ab Athanasio affertur, & libro de decretis Synodi Nicænæ T. I. p. 274. ubi deinde pag. 275. subjungit locum Dionysii Episcopi Romani κατὰ τῶν τὰ Σαβελλίου φρονούντων.

11. EUSEBIUS ex Alexandrinæ Ecclesiæ Diacono * Episcopus Laodicenus, Dionysii Alexandrini, de quo supra, æqualis, diversus sane ab Eusebio Alexandrino cujus *Homilias XVIII.* in Bibl. Cryptæ ferratæ repertas habuit & ex illis fragmenta attulit Turrianus in defensione Epistolarum Pontificum, cujus fragmenta occurrere etiam in Jo. Damasceni parallelis, notatum Colomesio in paralipom. de scriptoribus Ecclesiasticis. Habuit & nonnullas Holstenius teste Lambecio lib. I. de Bibl. Viodob. p. 112. & Allatius de Simeorum scriptis: exstantque in Galliæ, Italiæ, Germaniæ & Angliæ Bibliothecis, quarum tituli apud Caveum in diss. de dubiis scriptoribus videantur. Cæterum homiliarum istarum Allatio, Turriano, Holstenio visarum auctorem non fuisse veterem illum Eusebium, Alexandrinum tertii scriptorem sæculi, patet vel inde, quod hic nunquam fuit Alexandrinus Episcopus, at enim in Codice Cæsareo in quo Oratio περὶ μνείας ἁγίων *de commemoratione Sanctorum* exstat, diserte illa adscribitur Eusebio Episcopo Alexandrino, ut testatur Lambecius lib. V. p. 24. qui p. 22. etiam Eusebii Episcopi Alexandrini λόγον περὶ νηστείας *de jejunio* memorat. Illa περὶ μνείας ἁγίων eadem est quam habuit Turrianus, & Holstenius edere voluit, & quam sub Eusebii Episcopi nomine pridem latine ex *Caroli Fabiani* interpretatione vulgavit Thomas Galletus, unde inserta est Supplemento Bibl. Patrum edit. Morell. 1639. T. I. p. 826. & Bibliothecæ Patrum Lugd. T. 27. p. 479. Ac quoniam inter Alexandriæ Ægypti Episcopos sive Patriarchas nullus occurrit Eusebius, veritati consentaneum videtur quod scripsit Turrianus, auctorem harum homiliarum fuisse Episcopum alterius cujusdam Alexandriæ in Asia, vixisseque quarto sæculo, si fuerit hic μέγας ille Εὐσέβιος Ἀλεξανδρείας

* Vide Eusebii Hist. VII. c. II. p. 261. & c. 32. p. 285.

δρείας ad quem Macarius scripserat quæstiones suas quarum fragmentum in MStis Anonymi locis communibus Ascetici de quibus Lambecius lib. V. p. 154. seq. Nescio quem *librum doctrinarum sacrarum* Eusebii Alexandrini Laodiceæ Episcopi inter libros aliquot Arabice & Syriace scriptos, qui tempore Gregorii XI. dicuntur sub terram defossi, & postea oblati sunt venales Episcopo Herbipolensi, memorat Possevinus in Apparatu S. Omitto Eusebium Alexandrinum Rhetorem de quo Eunapius in Proæresio p. 125.

12. MAGNETES *pervetustus auctor ante mille & trecentos annos Evangelicæ Apologiæ libros Græce scripsit ad Theostenem adversus Gentiles Evangelii calumniatores.* Hæc Possevinus in Apparatu S. *Fragmenta aliquot*, (Colomesii hæc observatio est in paralipomenis de S.E.) *ex Bibliotheca D. Marci Veneta in scriptis suis affert Codicum ille MSS. helluo Franciscus Turrianus, sed inprimis in Apologia pro Epistolis Pontificum. Unum etiam observasse mihi videor in Possevini Moscovia* (qui perinde ut Coccius à Turriano petiisse videtur.) *Auctorem hunc laudant Græci in responsionibus ad Cardinalem de Guise.* Clariss. Caveo hic *Magnes* videtur esse Hierosolymitanus Presbyter quem Germanus Patriarcha CPol. in dogmatico MS. ad Anthimum testatur interfuisse Concilio Antiocheno adversus Paulum Samosatenum A. C. 265. Utinam hos libros aliquis bono Ecclesiæ in lucem proferat, sive Magnetem illum Hierosolymitanum presbyterum sive Macarium Magnetem auctorem habeant, cujus fragmenta exstant in Nicephori CPol. antirrheticis MSS.

13. DEMETRIUS quem inter testes pro defendendo Origene laudavit auctor Anonymus apud Photium Cod 117. una cum Dionysio Alex. Clemente, aliisque, fuit Episcopus Alexandrinus ex Origenis historia notissimus, de cujus scriptis nihil alioqui mihi compertum.

14. THEOGNOSTUS Alexandrinus Origenis discipulus & post illum Catecheseon in schola Alexandrina Magister atque ἐξηγητὴς Athanasio laudatus, & Photio Cod. CVI. qui ejus *septem libros Hypotyposeon* recenset. Vide Athanasium de decretis Synodi Nicænæ T. 1. p. 274. & in illud quicunque dixerit verbum p. 755. Henr. Dodwellum ad fragmentum Philippi Sidetæ p. 511. & quæ pro vindicanda Theognosti doctrina disputat Georgius Bullus in defensione fidei Nicænæ p. 227. seq.

15. ANA-

15. ANATOLIUS Alexandrinus in Episcopatu Laodiceno Eusebii, de quo jam memoravi, successor. De illius scriptis vide si placet quæ dicta à me sunt libro III. cap. 11. ubi & fragmenta quædam sub illius nomine edidi, & lib. IV. p. 19. Nunc juvat tantum notare quod ipse apud Euseb. VII. 32. p. 287. mentionem facit Judæorum scriptorum ut Philonis, Josephi, & *Musæi*, atq; antiquiorum *Agathobuli* & *Aristobuli* Paneadensis unius ex illis qui in gratiam Ptolemæi Philadelphi libros Legis Græce interpretati sunt. Deinde ab hoc Anatolio diversum esse 1) Anatholium Ethnicum Jamblichi Magistrum, cui Porphyrius quæstiones Homericas inscripsit, tum 2) Anatolium Berytium JCtum, de quo Eunapius in Proæresio, & ad quem Libanii exstant Epistolæ, 3) Anatolium qui in Geoponicis frequenter allegatur & in Hippiatricis, & cui fragmentum de Antipathiis & sympathiis lib. IV. c. 29. supra à me vulgatum tribuit V C. D. Jo. Rendtorfius. Nec minus 4) Anatolium CPolitanum qui interfuit Synodo Chalcedonensi & cujus nonnulla leguntur in Græcorum Octoecho. 5) Anatolium ad quem directa est Hieronymo tributa præfatio quæ Victorini Commentario in Apocalypsin præmittitur. 6.) Anatolium Episcopum Lerinensem circa A. 484. de quo Vicentius Barralis p. 369. seq. 7) Anatolium Timothei Æluri Patriarchæ Alex. fratrem &c.

16. PIERIUS presb. & Catecheta Alexandrinus, fuit Præceptor Pamphili Martyris, ut Photius testatur, Martyr & ipse cum fratre suo Isidoro, unde Martyrologia eum colunt 4. Nov. Inter Criticos sacros & emendatores textus Græci Novi Testamenti laudatur à Richardo Simone præf. ad lib. I. Hist. Crit. N. T. Is ob alias etiam causas Origenes junior dictus est, de quo vide Dodwellum ad fragmentum Philippi Sidetæ p. 508. seq. De scriptis hujus Pierii Photio Cod. 119. & Hieronymo Epist. 52. laudatis nihil habeo quod addam præstantissimi Cavei industriæ. Doctrinæ puritatem asserit Georgius Bullus in defensione fidei Nicænæ p. 262.

17. De PAMPHILI presb. Cæsareensis ac Martyris vita tres libros scripserat *Eusebius* summus ejus amicus, à quo & Pamphili nomen adscivit. Illos memorat Eusebius ipse lib. 6. cap. 32. & lib. 7. Hist. c. 32. p. 288. & de martyribus Palæstinæ p. 36. atque intercidisse multi mecum dolebunt. Fragmentum de Martyrio Pamphili quod A. C. 309. sub Maximio alacriter subiit, ex tertio ut putat illius

operis deperditi Eusebiani libro servatum Græce è MS. Mediceo, cum latina versione exhibet Papebrochius in Actis Sanctorum Calendis Junii p. 64-70. Sed & quæ ex Metaphraste de Pamphilo Surius vulgaverat, ex illis Eusebii libris maximam partem petita esse viri docti sibi persvaserunt. De Bibliotheca & Διατριβῇ sive schola quam Cæsareæ Palæstinæ instituit de Codicibus scriptorum sacrorum Græcæ interpretationis quos cum Eusebio emendavit, deq; aliis præclaris monumentis quæ sua manu descripta reliquit, quemadmodum etiam de aliis rebus ad hunc Martyrem pertinentibus accurate ac diligenter disseruit Tillemontius Tomo V. memor. Hist. Eccles. parte 3. Scripta ipse reliquit nulla, præter quasdam *Epistolas* & *Apologiam pro Origene* quam cum Eusebio composuit, à quo etiam post Pamphili mortem additus est liber sextus. *Primus* liber ex Rufini versione inter Origenis & Hieronymi Opera sæpius prodiit Cæteri exceptis quæ Photius Cod. 118. servavit fragmentis perierunt. Perierunt etiam Pamphili Epistolæ. S. Hieronymum qui Pamphili nullas in illa Apologia partes fuisse contendit, multis refellit in notis ad memorias suas laudatus Tillemontius pag. 358. seq.

18. LUCIANUS Antiochenus presbyter, de quo ut de aliis hujus nominis dixi lib. IV. c. 16. neque in præsenti habeo quæ adjungam, nisi quod Stephanus le Moyne notis ad Varia sacra p. 541. ex Hieronymo observat *editionis LXX. interpretum à Luciano recensitæ* de qua lib. 3. c 13. §. 14. dictum est, usum obtinuisse olim per totam fere Asiam minorem ab Antiochia Thraciam & Byzantium usque, idque probat è Lactantio Nicomediensi: Clarissimus vero Grabius uti Epistolâ ad Joh. Millium non dubitat in editione Græcorum Bibliorum Romana hodie legi librum Judicum ex interpolatione *Hesychii* Alexandrini, sic in prolegomenis ad T. 3. Biblior. Græcorum Oxoniæ à se editorum cap. 1. §. 7. seq. confirmat librum Jobi in Codice MS. Alexandrino ex Luciani recensione exstare. Video etiam Jacobo Duporto præf. ad Psalmos felicissime Carmine Græco à se expressos verisimile visum quod in MS. Vaticano edito Luciani exhibeatur. Et Is. Vossius præf. ad aqpendicem de LXX. Interpretibus scripsit Lucianeæ editionis quæ in multis etiam exstet Orientis Ecclesiis, exemplar habere Reginam Christinam, à quâ illud se impetraturum speret. De eadem videnda Athanasii synopsis Scripturæ, auctarium Theodoriti pag. 6. & Euthymius præfat. in Psalmos p. 193. Svidas in Λουκιανός. Ex recentioribus

tioribus Hottingerus pag. 230. fasciculi, & Jo. Morinus Exerc. Bibl. pag. 218. 221. Ex *Epistola ad Antiochenos*, fragmentum servavit auctor Chronici Alex. p. 648. Præterea *brevis fidei formula* quæ incipit πιστεύομεν ἀκολούθως τῇ Εὐαγγελικῇ καὶ ἀποστολικῇ παραδόσει exstat apud Athanasium de Synodis Ariminensi & Seleuciensi T. 1. p. 892. & Socratem II. 10. quam Synodi Antiochenæ A. C. 341. Patres, Luciani esse affirmarunt apud Sozomenum III. 5. *Feruntur*, inquit Hieron. c. 77. Luciani *de fide libelli, & breves ad nonnullos Epistolæ. Apologiam* ad præsidem ante Martyrium A. C. 311. Nicomediæ dictam, cujus meminit Eusebius IX 6. Rufinus in latina sua versione ex Actis ut videtur Martyrii ejus, quæ ad Johannem presb. Nicomediensem referunt, excerptam exhibet. Non capite truncatum sed alio mortis genere extinctum contendit Combefisius ad S. Maximum T. 2. p. 718. Ab Eusebio dicitur ἀνὴρ τὰ πάντα ἄριστος, βίῳ τε ἐγκριτὴς καὶ τοῖς ἱεροῖς μαθήμασι συγκεκροτημένος. Et à Sozomeno τότε ἄλλα εὐδοκιμώτατος καὶ τὰς ἱερὰς γραφὰς εἰς ἄκρον ἠκριβωκώς. Plura de illo Martyrologiorum scriptores, Suriusac Bollandus 7. Januar. & Ruinartus in actis selectis p. 559. seq. Arii hæresi præluisse multi arguunt, aliis cum Baronio eum vel excusantibus vel defendentibus. Vide Tillemontium Tom. IV. memor. part. 3. & Valesium ad Theodoritum. p. 6.

19. HESYCHIUS Ægyptius Episcopus patria ut videtur Alexandrinus iisdem quibus Lucianus temporibus *Græcam versionem librorum sacrorum recensere* aggressus, quam ejus ἔκδοσιν ab Ægypti & vicinarum regionum Ecclesiis receptam Hieronymus testatur, iisdem quibus Lucianus temporibus Martyrium subiit. Eundem suspicor primum esse auctorem *Glossarii* Græci Biblicas voces tam diligenter explicantis quod sub Hesychii Alexandrini nomine habemus. Vide si placet quæ dixi lib. IV. c. 35. §. 4.

20. PHILEAS Episcopus Thmuitanus & Martyr librum de Martyrum laude composuit teste Hieron. c. 78. illum nimirum ex quo fragmenta servavit Eusebius VIII. 10. Hist.

De Hæreticorum tertii sæculi scriptis ut nonnulla etiam subjungam, PAULUS Samosatenus Episcopus ab A. C 260. Antiochenus & propter hæresin deinde A. C. 270. ab Episcopis quos semel iterumque simula-

simulationibus suis * eluserat, depositus, diligenterq; distingvendus tum ab altero Paulo Antiocheno ejusdem fere ætatis, de quo Eusebius VI. 2. Hist. p. 203. & à Paulo Paulicianorum auctore, qui Manichæorum hæresin Sæculo VII. instauravit. Hujus vero, de quo jam dicere institui, sectatores dicti sunt Paulianistæ, & Samosateniani. In Epistola Synodica ** apud Eusebium VII. 30. describitur Paulus iste ut valde superbus & arrogans, & qui concionanti sibi applaudi diligenter & oraria concuti *** volebat: Ibidem traditur Hymnos CHRISTO cani solitos abrogasse ὡς δὴ νεωτέρας καὶ νεωτέρων ἀνδρῶν συγγράμματα, at instituisse mulieres qui festo Paschatis die *hymnos* in ipsius Pauli laudem in Ecclesia canerent, εἰς ἑαυτὸν ἢ ἐν μέσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ μεγάλῃ τῆ Πάσχα ἡμέρᾳ ψαλμῳδεῖν παρασκευάζων, ὧν καὶ ἀκέστας ἄν τις φρίξειεν. Pauli *decem quæstiones* sive *propositiones* cum Dionysii Alexandrini responsione & confutatione editas esse dixi supra p. 263. Sed Epistola quam sibi à Paulo scriptam Dionysius memorat, una cum aliis ejus scriptis intercidit, & jam Athanasius negat Epistolam Pauli ad Episcopos Antiochiæ congregatos se potuisse consequi, de Synodis Arimin. p. 915. & 922. T. I. edit. Lipsi.

SCYTHIANUS Saracenus † Manichæi anteambulo, discipulum habuit TEREBINTHUM, qui alio nomine deinde BUD-

* Vide Eusebium VII. 28. sq. Hist. & Theodorit. II. 9. hæretic. fab. In Synodo A. 270. convictus est ab *MALCHIONE* Presbytero, qui antea Rhetorum Scholæ apud Antiochenses præfuerat, ut narrat idem Eusebius VII. 29. Ex disp. Malchionis quædam affert Leontius lib. I. contra Nestor. Confer è recentibus inprimis Tillemontium Tomo IV. memor. parte 2.

** Fragmentum illius Epistolæ ab Eusebio prætermissum exhibet Baluzius in nova collect. Concilior. pag. 22. A Malchione scriptam tradit Hieronymus c. 71. De Malchione hoc Menologia 28. Octobr.

*** De illo more consules Casaubonum ad Vopisci Aurelianum c. 48. Matthæum Larroquanum lib. I. Adversarior. sacrorum c. 37. & Jo. Baptistam Ferrarium de veterum acclamationibus & plausu lib. 2. cap. 7. & 8.

† Hunc Scythianum Manetis adhuc ætate vixisse non dubito, licet ætate ac senio eum præcessit. Neque obstat quod Apostolorum temporibus propiorem faciunt veteres quidam, aut cum Manete confundunt. Certe ex Manetis Epistola ad Scythianum fragmentum à me infra afferetur. Nec assentior Pearsonio qui p. 116. ad Symbolum Zaranem Scythiano juniorem facit, & Manichæorum familiæ inserit. Quin imo fuit Zaranes antiquus legislator Persarum ac Magus Pythagora antiquior, aliis Zarades vel Zaratus. Vide Tollii iter Italicum p. 135.

BUDDAM † se vocavit, scripsitque ei (hoc est ab eo dictatos) quatuor libros, unum *Mysteriorum*, alium *Capitulorum*, tertium *Evangelium* & novissimum omnium *thesaurum*, ut legas in Actis Archelai cum Manete p. 96. quæ & ipsa inscribuntur *thesaurus verus* veluti quæ falso illi opponantur. Eorundem quatuor librorum mentio apud Cyrillum Hierosol. Catechesi VI. p. 57. Epiphanium LXVI. 2, Socratem lib. I. c. 22. Hist. Svidam in Μάνης, Cedrenum, & Photium MS. lib. I. contra in Manichæos, cujus verba dedi in Codice Apocrypho Novi Test. p. 141. Magiæ, Astrologiæ & artis Medicæ peritum & Magicis libris sedulum testatur Epiphanius T. I. p. 620. adde 629. seq.

MANES sive * MANICHÆUS cujus hæresis circa A. C. 278. erupit, ut supra in Archelao notavi, acceptis sibique mag-

† Buddæ nomine apud Indos notari sapientem, scribit Andreas Mullerus Greifenhagius in Observationibus Sinicis p. 16. Et fuit eo nomine in India vir sapiens antiquissimis temporibus, unde Indorum Philosophos τοῖς Βύττα παραγγέλμασιν obsequentes, eumque ut DEum venerantes memorat Clemens Alex. I. Strom. p. 305. Illum cum Manetis Magistro perperam confundit Vossius p. 7. libri de sectis Philosophor. Manetem gente Brachmanem sive Indum fuisse tradit è Cedreno Svidas.

* Manes Chaldaica sive Babylonica lingva מנא σκεῦος significat, monente Epiphanio LXVI. I. Persica lingva ut scribit Photius MS. sonat τὸν οἷον ὁμιλητικὸν καὶ πρὸς διάλεξιν δραστήριον. Sic & Cyrillus Hierosol. Quam tamen significationem hodie in lingva Persica ignorari notat Thomas Hyde pag 284. Historiæ relig. veterum Persarum. Qui p. 281. probat significationem vocabuli Persici *Mani*, quo *pictor* denotatur & Manetem artem pictoriam exercuisse contendit. Latinis antiquis *Manum* bonum est, de quo Vossii Etymologicum in *Manes*. Sed hoc nihil ad Manetem sive Manichæum, quod nomen sibi imposuisse illum hæresiarcham ex Hebraico מנחם ut *paracletum* se jactaret, affirmant Jacobus Usserius in Annalibus ad A. M. 3232. & Gatakerus Adversar. Miscell. c. 35. Phrygium etiam nomen *Manes* de quo Casaubonus XIII. 5. ad Athenæum. At pro Manete sive Manichæo à discipulis suis vocabatur *Mannicheus*, quasi manna fundens, (non à *mannacha* requies, ut eidem Hydeo persvasum.) Vide Augustin. XIX. 22. in Faustum & Fulleri II. 18. Miscell. Neque tamen verisimile est in Codice Justinianeo leg. 4. de Hæreticis & Manichæis pro verbis *Manichæos seu Manichæas vel Donatistas meritissima severitate persequimur*, legendum esse *Manichæos seu Mannicheos*, ut nuper conjiciebat Nobilissimus & sagacissimus Bynkershœckius in Observatt. Juris Romani. Nam ne urgeam in Basilicis etiam legi Μανιχαΐας & in aliis etiam legibus ut lib. XVI. Cod. Theodos. tit. 5. l. 7. *si qui Manichæus Manichæabe*: non possum mihi persvadere Imperatorem recepto ac notissimo Manichæorum nomini aliud affectatum

gnam partem vindicatis ** Scythiani libris varia & ipse scripsisse à veteribus traditur, ut sunt:

Λόγος περὶ πίστεως, ex quo fragmentum apud Epiphan. T. I. pag. 630. LXVI. 14.

Μυστήρια, liber sectionibus sive τμήμασι λόγων XXII. pro numero litterarum Alphabeti Syriaci divisus & fortasis Syriace scriptus. Epiphan. LXVI. 13. In illo instituit evertere Legem ac Prophetas. Vide formulam receptionis sive anathematismos Manichæorum in Jac. Tollii itinere Italico p. 142. & Petrum Siculum p. 20. Ab hoc mysteriorum libro diversam τὴν τῶν κεφαλαίων βίβλον, una cum aliis Manichæorum libris rejicit Timotheus presbyter CPol. de iis qui ad Ecclesiam accedunt, ubi etiam memorat librum τῶν εὐχῶν sive precum, atque cujus etiam apud Petrum Sic. & in formula receptionis mentio, τὴν τῶν Γιγάντων πραγματείαν, quam oppugnaverat Heraclianus teste Photio, ubi ἡ γιγάντειος βίβλος vocatur. Cod. 85.

Θησαυρὸς ζωῆς. Memorat Formula receptionis & Epiphan. ibid. Ex libro septimo thesauri verba quædam producit Augustinus libro de natura boni contra Manichæos c. 44. Meminit etiam lib. I. Actor. cum Felice cap. 14.

Μικρὸς Θησαυρὸς. Epiphan. loco laudato.

Περὶ

tum & admiratoribus ejus solis probatum addere voluisse. Cæterum Diogenis servus etiam dictus Manes teste Laërtio VI. 55. Seneca cap. 8. de tranquill. & Æliano XIII. 28. Hist. & frequens hoc nomen in servis, ut notatum præclaræ eruditionis viro Hadriano Relando parte 2. diss. Miscellan. p. 193. sq. cui adde Menagium ad Laërt. V. 55. & VI. 55. Utrum Manes proprium Hæretici nomen fuerit, video dubitantes Pearsonium p. 116. ad Symbolum Apost. & Gvil. Beveregium doctissimum Episcopum nuper Asaphensem notis ad Canonem 95. Trullanum p. 163. seq. quoniam in Oriente quilibet Hæreticus *Min* sive *Minæus*, & apud Arabes mendax *Man* appellatur. Et Epiphanius atque Augustinus aliud etiam nomen Manetis, *Cubricum* memorant, (קב־ריקא σκεῦος κενόν vel קב רוחא σκεῦος & πνεύματος, ut *Manichæus* מנא חיה σκεῦος τῆς ζωῆς ex sententia Steph. le Moyne p. 634. ad Varia Sacra) de quo eundem Fullerum si placet consules. Sed nec desunt qui à Manete demum (quod nomen à μανία derivant scriptores Græci Ecclesiastici, & μανιῶδες ὄνομα vocat Epiphanius LXXVIII. 3.) factum esse putant, ut Minæus pro Hæretico & pro mendace Man usurpetur. Vide Rev. Joannis Wulferi theriacam Judaicam p. 100. Certe veterum consensus vix videtur pati, ut Manetis nomen sive Manichæi, proprium hæresiarchæ fuisse dubitemus. Adde Scaliger. ad Euseb. num. MMCCXCIII.

** Archelaus Actis cum Manete p. 98.

Περὶ Ἀστρολογίας. id. Astrologiæ judiciariæ studium Manichæis tribuitur in præfat. Arab. ad Concil. Nicæn. Confer Augustin. *IV.* 3. Confess. & *V.* 7. *VII.* 6.

Epistola ad Marcellum virum illustrem, cum Marcelli responsione apud Epiphanium exstat LXVI. 6. ex Actis Archelai cum Manete p. 6. edit. Clariss. Zaccaginii.

Epistola fundamenti scripta ad aliquem, quem dilectissimum fratrem vocat. Eam singulari libro confutavit S. Augustinus, cui tota passim inserta legitur. Vide & ejusd. Augustini Acta cum Felice Manichæo & lib. de natura boni c. 42. 46. &c. Germanice illam Epistolam exhibet Godofredus Arnoldus in Historia sive Apologia hæresium T. IV. p. 54. seq. Incipit his verbis: *Manichæus Apostolus JEsu Christi* * *providentiâ DEI Patris. Hæc sunt salubria verba ex perenni ac vivo fonte, quæ qui audierit & eisdem primum crediderit, deinde quæ insinuant custodierit, nunquam erit morti obnoxius, verum etiam æterna & gloriosa vita fruetur. Nam profecto tantus est judicandus qui hac divina instructus cognitione fuerit, per quam liberatus in sempiterna vita permanebit. De eo dilectissime frater audisti, de quo mihi significasti, dicens nosse te cupere* &c.

Ἐπιστολῶν βιβλίον sive ὁμάς. Vide formulam receptionis apud Tollium p. 142. Petrum Siculum p. 30.

Ἡ τῶν Ἀποκρύφων καὶ ἡ τῶν ἀπομνημονευμάτων βίβλος. id.

Legis Christianorum libros à Manichæo corruptos testatur Archelaus p. 99. quanquam Photio MS. teste Manichæi in textu ipso sacro non multa immutarunt, τοῖς ῥήμασι μὲν καὶ ὀνόμασιν οὐδὲν μέγα παραλλάττοντες οὐδὲ κατακιβδηλεύοντες τοῦ λόγου τὸ σχῆμα (καθάπερ Οὐαλεντῖνος καὶ ἕτεροι.) - - τὰ ῥητὰ μηδὲ παρενθήκαις μήτε προσθήκαις ἀναίδην λυμαινόμενοι. Verum corruptos esse libros sacros Novi fœderis calumniabantur, è quibus nonnullos plane repudiabant, ut Acta Apostolorum & quasdam ex illa secta Epistolas etiam Catholicas, Petri præsertim, ut qui CHRISTUM abnegasset. Idem Photius MS. lib. 1. & Augustinus de utilitate credendi c. 2. & 3. adde Rich. Simonis Hist. Crit. N. T. lib. 1. pag. 7. seq. & Jo. Millium in prolegomenis ad Novum fœdus.

* Simile & aliarum ejus Epistolarum exordium fuisse testis Augustinus XIII. 4. contra Faustum.

*Fragmenta quædam * ex Epistolis Manetis ** sive Manichæi.*

Ex cod. Collegii Ludovici Magni Soc. Jes. Parisiis, in quo multa veterum Patrum testimonia congesta sunt adversus eos, quæ unam duntaxat in CHristo naturam confitentur, Cap. ult.

Μάνȣ Πέρσȣ ἐκ τ̃ πρὸς Σεβηνᾶν αὐτȣ̃ ἐπιςολῆς.

Μία ȣ̃ φωτός ἐςιν ἁπλῆ καὶ ἀληθής ἡ φύσις, καὶ μία αὐτȣ̃ ἡ ἐνέργεια. τὸ φῶς γὰρ ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ ȣ̓κ ἔλαβεν· ȣ̓ γὰρ ȣ̓σίας ἥψατο σαρκὸς, ἀλλὰ ὁμοιώματι καὶ σχήματι σαρκὸς ἐσκιάσθη, ἵνα μὴ κρατηθῇ διὰ τ̃ ȣ̓σίας τ̃ σαρκὸς καὶ πάθῃ καὶ φθαρθῇ, τ̃ σκοτίας φθειρȣ́σης αὐτȣ̃ τὴν ἐνέργειαν τὴν φωτεινὴν. πῶς ȣ̓ν ἔπαθε, μήτε τ̃ κακίας κρατȣμένης, μήτε τ̃ ἐνεργείας αὐτȣ̃ σκοτισθείσης;

Τȣ̃ αὐτȣ̃ ἐκ τ̃ αὐτῆς ἐπιςολῆς.

Ἁπλῆ φύσις ȣ̓κ ἀποθνήσκει, καὶ σκιὰ σαρκὸς ȣ̓ ςαυρȣ̃ται. μίαν ȣ̓ν ἔχων ἔμεινε τὴν φύσιν καὶ ἐνέργειαν τὸ φῶς μηδὲν παθȣ̃σαν τῷ ἐπισκιάσματι τῆς σαρκὸς ȣ̓κ ἔχοντι φύσιν κρατȣμένην.

Manis Persæ ex Epistola ad Zebenam. Una lucis est simplex & vera natura, & una ejus operatio. Lux enim in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Non enim essentiam carnis attigit, sed similitudine & figura carnis fuit obumbrata, ne comprehenderetur ab essentia carnis & pateretur ac corrumperetur, tenebris operationem lucis corrumpentibus. Quomodo igitur passa esset, cum nec malitia eam comprehenderit, neque operationem ejus tenebræ obscuraverint.

Ejusdem ex eadem Epistola. Simplex natura non moritur, & umbra carnis non crucifigitur. Perpetuo igitur unam naturam & unam operationem lux habere perseveravit, nihil patientem ab umbra carnis, quæ naturam neutiquam comprehensam tenet.

Ex Cod. Regio Paris. 2378. ad calcem operum S. Nicephori CPol.

Μάνȣ ἐκ τῆς πρὸς Σκυθιανὸν ἐπιςολῆς. ἐν ἑτέροις δὲ Βαλεντίνȣ ȣ̃ διδασκάλȣ Μάνεντος ἐπιγέγραπται.

Manis ex Epistola ad Scythianum (in aliis inscribitur: Valentini, qui Manis Magister † fuit.) Sempiternæ Lucis

Ὁ δὲ

* Hæc fragmenta ad doctissimum virum Jo. Ernestum Grabium cum magna harum litterarum jactura nuper die XIV. Novembris anno 1711. extinctum missa pridem Parisiis á R. P. Michaële le Qvien, benevole mecum communicavit quondam Collega meus honoratissimus *Jo. Fridericus Wincklerus*, in Gymnasio Hamb. Orientalium linguarum Professor, pietatis atque eruditionis laude celebratissimus.

** Uti nomen Hæresiarchæ in nominandi casu jam Manes est jam Manichæus, sic in genitivo reperio non tantum Manis, Μάνεντος, & Manetis, sed etiam *Manæ*, ut in veteri versione Actorum Archelai p. 23.

† Magister, quod Manes similia cum Valentino docuit, non quod eum audivit.

Ὁ δὲ τοῦ αἰδίου φωτὸς υἱὸς τὴν ἰδίαν οὐσίαν ἐν τῷ ὄρει ἐφανέρωσεν. οὐ δύο ἔχων φύσεις, ἀλλὰ μίαν ἐν τῷ ὁρατῷ καὶ ἀοράτῳ.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς Κούδαρον Σαρακηνὸν ἐπιστολῆς.

Ἰουδαίων βουλομένων ποτὲ λιθάσαι τὸν Χριστὸν καὶ τῆς παρανομίας αὐτῶν τὴν τόλμαν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν, ἔδειξε σαφῶς τὴν αὐτοῦ οὐσίαν ὁ τοῦ ἀνωτάτω φωτὸς υἱός, καὶ μέσος αὐτῶν διελθῶν οὐχ ὡρᾶτο· ἡ γὰρ ἄϋλος μορφὴ συσχηματισαμένη τὸ εἶδος τῆς σαρκὸς, ὁρατὴ μὲν οὐκ ἦν, ἐψηλαφᾶτο δὲ οὐδαμῶς, διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν κοινωνίαν τὴν ὕλην πρὸς τὸ ἄϋλον, εἰ καὶ σαρκὸς ὡρᾶτο μορφὴ,

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς Οδᾶν ἐπιστολῆς.

Τῶν Γαλιλαίων δύο φύσεις ὀνομαζόντων ἔχειν τὸν Χριστὸν, πλατὺν καταχέομεν γέλωτα, οὐκ εἰδότων, ὅτι ἡ οὐσία τοῦ φωτὸς ἑτέρα οὐ μίγνυται ὕλῃ. ἀλλ' ἔστιν ἀκραιφνῆς, ἑνωθῆναι ἑτέρᾳ οὐσίᾳ μὴ δυναμένη, κἂν δοκῇ ταῦτα συνῆφθαι. ἡ δὲ τοῦ Χριστοῦ προσηγορία ὄνομά ἐστι καταχρηστικὸν, οὔτε εἴδους, οὔτε οὐσίας ὑπάρχον σημαντικόν. τὸ δὲ ἀνώτατον φῶς τοῖς ἑαυτοῦ συνουσιούμενον ἔδειξεν ἑαυτῷ ἐν τοῖς ὑλικοῖς σώμασι σῶμα, μία ὢν αὐτὸς φύσις τὸ πᾶν.

Filius propriam essentiam in monte manifestavit, non duas habens naturas sed unam in visibili & in invisibili.

*Ejusdem ex Epistola ad Cudarum *** Saracenum.* Cum Judæi aliquando vellent CHRISTUM petere lapidibus, & sceleratam audaciam suam re ipsa exequi, essentiam suam perspicue demonstravit supremæ Lucis Filius, & medius inter ipsos digressus non conspiciebatur. Immaterialis enim forma quæ speciem carnis sibi configuraverat, non erat visibilis & neutiquam tangebatur, quia nullam habet communionem materia cum immateriali, licet carnis forma cernebatur.

Ejusdem ex Epistola ad Odan. (an Addam vel Buddam?) Quando Galilæi duas naturas nominant atque in CHRISTO esse affirmant, effuse rideamus, nesciunt enim naturam lucis materiæ alii non misceri, sed sincera est ac simplex neque uniri alteri naturæ potest, licet illi conjungi videatur. Cæterum CHRISTI appellatio, per abusionem ita dicitur, cum nec speciem nec naturam significet. Suprema vero lux suis essentialiter inhærens, sibi ipsi inter materialia corpora corpus demonstravit, cum sit una universum natura.

*** *Condarum*, Κόνδαρον Labbeus in conspectu Operum Jo. Damasceni p. 53.

Qui cum Manichæo faciebant distinguebantur in *Electos* & *Auditores*. Ex Electis fuere *Duodecim Magistri* quibus præerat *tertius decimus, Magistrorum princeps*. Augustin. hæresi 46. His succedebant LXXII. Episcopi, qui Presbyteros creabant & Diaconos. id. De Electis vide Epiphan. LXVI. 53. Hi velut de genere Sacerdotum habebantur. Augustin. XXX. 5. contra Faustum. Signaculo sinus, oris & manus firmati, conjugio & carnibus abstinebant & nefas ducebant fruges manibus demetere. Augustin. hæresi 46. Epist. 74. & c. 10. seq. de moribus Manichæor. Dicti & *Illuminati* sive *Macarii* & *Catharistæ*, *Agonistæ* sive *Agonistici*. Longe inferioris conditionis erant *Auditores*, è quibus per novem annos fuit Augustinus. Nonnulli ex Manichæis dicti *Mattarii* quod in mattis dormirent. Augustin. v. 5. contra Faustum. Fuerunt etiam in illis *Solitarii* Cod. Theodos. XVI. 5. lege 9. sive *Monachi* à victore Vitensi lib. 2. memorati. Vocantur etiam Manichæi *Encratitæ*, *Apotactitæ*, *Hydroparastatæ*, *Saccophori*. Cod. Theodos. XVI. 5. lege 7. & 9. *Acuanitæ* ab *Acua* quodam Mesopotomio Epiph. LXVI. 1. & Nicetas IV. 33. Damasceno ἀκουῖται, hæres. 66. *Phantasmatici*. Prudent. Apotheos. v. 953. seq. *Atingani*. Scal. ad Euseb. p 241. ex Hist. Miscella, Cedreno, Zonara & Balsamone: Adde Novellam Manuelis Comneni de Melchisedecianis, Theodotianis & Atinganis, memoratam Labbeo Bibl. nov. MSS. pag. 190. *Pauliciani* sub extremum sæculi VII. à Paulo Samosateno (non prisco illo sæculi III. hæretico sed) Joannis fratre & Callinices Manichææ mulieris filio. Ab illo Joanne & Paulo dicti etiam Παυλοϊωαννῖται. De his Photius MS. & Euthymius part. 2. panopliæ tit. 21. Idem Photius sectatores hujus hæreseos nominat Baanem, à quo Βααννῖται, Basilium. Armenium Connum qui se vocavit Timotheum. Canacarem. Carbeam. Chrysocherem. Constantinum qui sibi imposuit nomen Silvani, Pauli Apost. discipuli. Genesium Pauli filium, qui & ipse se Timotheum nominavit. Josephum qui se vocabat Epaphroditum. Michaelem. Sergium qui se Tychicum vocavit, à quo Σεργιῶται, & ex cujus Epistolis quædam Photius recitat, quemque interemtum refert An. M. 6343. h. e. A. C. 835. Simeonem qui se appellavit Titum. Theodotum. Zachariam. Zosimum.

Mani-

Manichæi nonnulli, quorum apud Veteres mentio.

Acuas Meſopotamius, a quo Manichæi dicti Acuanitæ Epiphan. LXVI. 1.

Adamantus Manichæi discipulus, Photio & aliis præter Addam & Adimantum memoratus.

Addas ſive *Buddas* auctor pſeudo Evangelii, quod è Marci IV. 21. μόδιον inſcripſit confutati à Diodoro Cilice libris XXV. de quibus Photius Cod. 85. Fuit itidem unus è duodecim Manetis diſcipulis: cæterorum undecim hæc ſunt nomina apud Petrum Siculum & Photium MS. lib. 1. contra Manichæos: *Adamantus*, *Adimantus*, *Agapius* (male *Alogius* apud Timotheum presb. p. 452. edit. Combefiſii) auctor Heptalogi, vide Petrum Siculum p. 30. *Aphthonius*, *Gavriabius*, *Hermas*, *Heraclides*, *Hierax*, *Siſinius*, *Thomas*, *Zarvas*. Apud Epiphanium LXVI. 5. videtur male pro ιβ eſſe ſcriptum κβ ac ſi XXII. habuiſſet diſcipulos. In Anathematiſmis à Jac. Tollio editis p. 142. *Adamantus* ille (Petro Siculo Ἄδαντ@ν) bis dicitur *Adas*, qui una cum Adimanto ſcripſerit contra Moyſen ac Prophetas. Præterea cæteris additur *Ariſtocritus*, auctor libri cui titulum fecit Θεοσοφίαν. *Baræas*, *Hilarius*, *Innæus*, *Olympius*, *Paapis* & *Salmæus*.

Adimantus Manetis diſcipulus, contra quem ſcripſit B. Auguſtinus, quem vide etiam in libris de adverſario legis ac Prophetarum qui proprio nomine *Addam* dictum teſtatur lib. 2. extremo. Ille Adimantus ſolus poſt Manichæum ſtupendus dicitur Fauſto, ejusdem ſectæ homini, de quo infra.

Agapius cujus ſcripta ad *Uraniam* uxorem refert Photius Cod. 179. Vide & ſupra in Adda.

Alexander Lycopolita, ex Lyco Thebaidis, Ægyptius, qui poſtea Manichæus oppugnavit.

Aphthonium, *Hieracem* & *Heraclidem* ἐξηγητὰς τῶν Μάνεντ@ συγγραμμάτων vocant Anathematiſmi Manichæorum à Tollio & Cotelerio editi.

Ariſtocritus auctor libri quem inſcripſit Θεοσοφίαν, in quo conatus eſt oſtendere Ethniciſmum, Judaiſmum & Chriſtianiſmum eſſe unum idemque dogma, id.

S. Augu-

S. Augustinus qui novem annos inter auditores Manichæorum fuit, at diruptis & derelictis illorum laqueis Catholicæ Ecclesiæ gremio se restitutum gaudet c. 1. libri de duabus animabus & in aliis contra Manichæos scriptis.

Buddas. Vide supra in Addas. Cæterum Buddæ nomine apud Indos notari sapientem, jàm supra notavi ex Andreæ Mülleri Observ. Sinic. p. 16.

Cajus Patriarcha Alexandrinus. Eutych. T. 2. Annal. p. 148.

Callinice mater Joannis & Pauli, auctoris Paulicianorum. Cedren. p. 356.

Clementianus qui Manichæi nomen femori suo inscriptum gesit, teste Victore Vitensi lib. 2. de persecut. Vandalica.

Constantius qui deinde ad Ecclesiam rediit & Pelagianis fortiter restitit. Augustin. de Moribus Manichæor. c. 20. Prosper in Chronico & Martyrolog. Rom. 30. Novembr.

Faustus Milevitanus Afer, cujus Volumen libris XXXIII. confutavit Augustinus. Episcopum Manichæorum vocat V. 3. confess. & novem annos à se auditum testatur c. 6.

Felix cum quo disceptavit, quemque ad Ecclesiam reduxit Augustinus Honorio septimum Consule h. e. A. C. 407. Vide libros duos Augustini de Actis cum Felice.

Fortunatus Manichæorum Presbyter, contra quem scripsit sive cum quo disceptavit per biduum præsente notario idem Augustinus Arcadio Augusto secundum & Rufino Viro Clarissimo Coss. hoc est A. C. 392. Adde Possidium in vita Augustini c. 6.

Gavriabius Manetis discipulus. Vide supra in Adda.

Heraclides, Hermas & Hierax, Hilarius, Innæus Manetis discipuli. Vide in Adda & Aphthonio. Hermeam à Manete missum in Ægyptum Thomam in Judæam, & Addam εἰς τὰ ἀνωτερικὰ μέρη, ex Archelai p. 22. scribit Epiphanius LXVI. 12. Addam contulisse se in Scythiam, Thomam cum Manete mansisse, narrat idem Archelaus p. 98. Thomæ Syriam, Addæ Orientem obtigisse, legas apud Epiphan. LXVI. 31.

Johannes Patriarcha Alexandrinus. Eutych. T. 2. Annal. p. 187.

Justus sive *Justinus* contra quem exstat Victorini liber à Sirmondo editus.

Leucius Charinus sive *Seleucus* Apocryphorum Actuum Apostolicorum scriptor, de quibus dixi in Codice Apocrypho N. T.

Olym-

Olympius Manetis discipulus. Vide supra in Adda.

Papus Πάπ&ς cujus apud Alexandrum Lycopolitam mentio. In Anathematismis Manichæor. videtur dici Πάαπις.

Phylo presbyter, quem Manichæorum fabulas populo DEI proposuisse indignatur S. Nilus lib. 2. Epist. 321.

Salmæus Manetis discipulus. Vide supra in Adda.

Sebastianus Athanas. T. 1. p. 704.

Secundinus, contra quem scripsit Augustinus. Secundini ad Augustinum Epistola præmittitur, quam Germanice etiam exhibet Godfridus Arnoldus in Apologia hæresium T. IV. p. 58. una cum Manichæi Epistola & Fortunati confessione quas utrasque confutat Augustinus.

Sisinius Manetis discipulus & Petro Siculo teste διάδοχ&. Vide supra in Adda.

Thomas cujus meminit Alexander Lycopolita p. 4. Evangelium Apocryphum sub Thomæ Apostoli nomine composù sse legitur in Anathematismis Manichæorum, & apud Petrum Siculum. Licet Evangelii Thomæ jam apud Origenem mentio qui ante Manetis hæresin diem obiit. Vide & supra in Adda & Heraclide. De Evangelio Philippi & infantiæ CHRISTI, de Actis Andreæ Apostoli & aliis libris Apocryphis, ut Epistola * ad Laodicenses per Manichæos temere jactatis, dixi in Codice Apocrypho Novi Test.

Tyrbo Manichæi discipulus. Epiphan. T. 1. p. 623. 624. 625. 627. & 642. ex Archelai Actis cum Manete pag. 8. 9. &c. ad Ecclesiam reductus & Diaconus ordinatus ab Archelao, id. p. 68.

Zarvas, Manetis discipulus. Supra in Adda.

Auctores veteres qui de Manichæis, vel adversus illorum hæresin scripserunt. Deperditis præfixus est asteriscus.

ANathematismi hæreseos Manichæorum, iis proponi soliti qui ab illa ad Ecclesiam redeunt, ex MS. Regio Græce & latine apud Cotelerium ad lib. IV. recognitionum Clementis c. 24. & ex Cæsareo

* Epistolam Pauli ad Laodicenses inter scripta à Manichæis jactata refert Timotheus presbyter CPol. libello de iis qui ad Ecclesiam ab hæreticis veniunt.

MS in Jacobi Tollii insignibus itineris Italici Traject. 1696 4. p. 126. Vide & Jac. Goarum ad Evchologium Græcorum p. 885. 890. seq.

Alexandri Lycopolitæ ex Ethnico Manichæi atque inde ad Ecclesiam reducti liber πρὸς τὰς Μανιχαίων δόξας *adversus Manichæorum placita.* Græce & lat. è Bigotii Apographo edidit Combefisius T. 2. auctar. noviss. Paris. 1672. fol. Exstat & MS. in Bibl. Cæsarea teste Lambecio T. 4. p. 210. Habuit & Allatius p. 30. & 36 ad Hexaëmeron. Videtur scripsisse sæculo quarto. Meminit Photius MS. lib. 1. contra Manichæos.

* *Apollinaris* Laodicenus. Epiphan. LXVI. 21.

Archelai Acta cum Manete, latine versa exstant, de quibus supra. Ad hæc acta B. Ittigius recte referebat quod auctor libelli Synodici à Pappo editi memorat *Concilium Mesopotamicum* quo Manes damnatus fuerit.

Athanasius Alexandrinus lib. contra omne Hsæreses T. 1. p. 1082. seq. Inter Manichæorum oppugnatores Athanasium laudat Epiphanius LXVI 21. Vide & infra in Serapione.

Auctor Prædestinati hæresi XLVI.

Augustinus de hæresibus c. 46. & in pentateucho † T. 1. variisque scriptis in Tomo VI. antiquiorum, & octavo novæ editionis à Monachis Benedictinis curatæ.

Cedrenus, *Michael Glycas*, *Auctor Chronici Alex.* & *Georgius Syncellus*, *Jo. Malala*, *Eutychius*, *Gregorius Abulpharajus*, & alii Annalium scriptores.

* *Basilii* librum contra Manichæos laudat Augustinus lib. 1. contra Julianum Pelagianum. T. 7. p. 944.

Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi VI.

Jo. Damascenus hæresi LXVI. & dialogo contra Manichæos, quem post Emanuelis Margunii Græcolatinam edit. Petav. 1572. Jo. Leunclavius etiam utraque lingva edidit Basil. 1578. 8 cum Manuelis Comneni legatione ad Armenios, aliisque scriptis.

Didy-

† Pentateuchum Augustini Paulinus vocat Epistola 4, hos ejus quinque libros adversus Manichæos, de libero arbitrio, de Genesi, de moribus Ecclesiæ Catholicæ, de moribus Manichæorum & de vera religione. Manichæos subvertit etiam *Leo* Magnus ut testatur S. Prosper de promissionibus f. CXI, edit. Lugd. 1539. fol.

Didymus Alexandrinus contra Manichæos, cujus fragmentum latine ex Turriani versione vulgavit Possevinus in apparatu S. ad calcem literæ D. & Canisius T. 5. Antiqv. lect. Idem Græce & latine ex Emerici Bigotii quod ex Italia attulerat apographo Combefisius in auctario novissimo Bibl. Patrum Paris. 1672. fol. parte 2. pag. 21-32. Integrum hunc librum ad nos haud perveniisse, argumento est quod in Damasceni parallelis ex Didymo contra Manichæos quædam allegantur, quæ in editis non extant. Græce locum produxerat etiam Petrus Possinus ad Nili Epistolas p. 342.

* *Diodori* Tarsensis Cilicis libri XXV. contra Manichæos & Addæ μόδιον. Phot Cod. LXXXV.

Ecbertus Schonaugiensis Cœnobii Monachus & presbyter medio seculo XII. clarus in sermonibus XIII. adversus Catharos & excerptis ex Augustino contra Manichæos. Colon. 1530. 8. & in Bibl. Patrum Lugd. Tom. 23.

Evodii Uzalensis liber *de fide* contra Manichæos exstat inter Augustini Opera T. VIII. edit. Benedictin. Appendice p. 26. edit. Amst. Confer Sirmondum c. 1. Hist. Prædestinatianæ.

Eusebius Cæsareensis VII. 31. Hist. & forte in singulari opere deperdito quia ab Epiphanio LXVI. 21. inter Manichæorum oppugnatores refertur. Nicephorus VI. 31. seq.

* *Eusebius* Phœnix Emisenus. Epiphan. T. 1. p. 638. Theodorit. lib. 1. c. 28. hæretic. fabul.

Euthymius panopliæ adversus omnes hæreses, quæ latine exstat T. XIX. Bibl. Patrum Lugd. part. I. tit. 9. ex Athanasio, Basilio, Gregorio Nysseno & Chrysostomo, & part. 2. tit. 21. ex Photio.

* *Georgius Laodicenus.* Meminit Epiphan. Theodoritus lib. 1. c. 28. hæret. fab. & Photius Cod. 85. adde Allatium pag. 306. de Georgiis.

Gregorii Nysseni contra Manichæos Syllogismi X. T. 3. Opp.

* *Hegemonius* ὁ τὰς Ἀρχελάϑ πρὸς τὸν Μανιχαῖον ἀνϑιλογίας γράψας. Phot. Cod. LXXXV.

* *Heliodorus* presbyter libro de natura rerum exordialium. Gennad. c. 6. de S. E.

* *Helpidii* & *Nebridii* adversus Manichæos certamina Augustino memorata. Confess. VI. 11. VII. 2.

* *Heracliani* Episcopi Chalcedonis libri XX. contra Manichæos eorumque ζῶν Εὐαγγέλιον Phot. Cod. LXXXV.

Leontius lib. de sectis p. 433. *Libanius* Epist. ad Priscianum apud Vales. p. 13. ad Socratem.

Moses Bar Cepha lib. de Paradiso p. 423. seqq.

Muhamed ben Isaac MS. de quo Hottingerus T. 1. Hist. Eccles. p. 149.

* *Nebridius.* Supra in Helpidio.

Nicetas Choniates IV. 33. thesauri Orthodoxæ fidei.

* *Origenes* licet Manete antiquior in Valentinianis & Marcionitis etiam Manichæorum hæresin antequam nasceretur oppugnaverat. Atque ita capiendus Epiphanius LXVI. 21.

Petri Siculi (qui Baronio & Possevino male *Lucas*) Historia Manichæorum & Paulicianorum ad Archi-Episcopum Bulgariæ circa A. C. 870. scripta & è MS. Vaticano Græce & latine edita à Matthæo Radero S. I. Ingolstad. 1604. 4. & latine in supplemento Bibl. Patrum Paris. 1639. & T. IX. Colon. 1618. & T. 16. Lugd. 1677.

Philastrius hæresi LXI. LXXXVII. XCIX.

Photii patriarchæ CPol. libri IV. contra Manichæos & Paulicianos MSS. Græce in Bibl. Johannea Hamburgensi. Eorum Epitome in Euthymii Panoplia part. 2. tit. 21. integros editurum se recepit Clariss. Zacagnius post D. Abrah. Hinckelmannum τον μαναφίτην, cujus vide detectionem fundam. Bohemiani. p. 52. & 123.

Mich. Psellus libro de operatione Dæmonum contra Manetem & Evchitas.

Serapionis Thmuitani Episcopi liber contra Manichæos laudatus Photio Cod. 85. etiamnum extat, de quo infra in Tito Bostrensi. Principium ejus libri sed sub *Athanasii* nomine adducit Facundus XI. 2. Quæ vero ex Serapione profert Sixtus Senensis, in edita Turriani versione & Græco codice Holsteniano haud extant, ut jam notavi in Codice Apocrypho Novi Test. p. 3. Neque forte Elias du Pin T. 2. Bibl. Eccles. p. 73. si legisset Græce, accusasset scribendi genus tanquam simplex nimis ac neglectum, *fort simple & fort peu etudié.*

Socrates lib. 1. Hist. Eccles. c. 22. *Suidas* in Lexico. *Theodoritus* hæret. fab. lib. I. c. 26. V. c. 9. *Timotheus* presbyter p. 114. sq. edit. Meursii.

Titi Bostrensis libri IV. contra Manichæos, è quibus primi duo integri cum tertii initio & Serapionis libro contra Manichæos, extant Græce MSti in Bibl. Johannea Hamburgensi. Latine ex Turriani versione pridem in Canisii Lect. Antiqv. Tomo V. prodierunt, & recusi sunt in Bibliotheca Patrum Lugd. T. 4. Libri tertii major pars

pars & quartus totus intercidit. Quæ exstant, illa Græce & latine dabit V. C. Jacobus Basnage, cui novam longe meliorem editionem Lectionum Antiquarum Canisianarum notis & dissertationibus illustratum molienti Apographon Græci Codicis pro suo bonas litteras juvandi studio lubens transmisit laudatus paullo ante mihi Collega meus honoratissimus Jo. Fridericus Wincklerus. Donec illud opus prodeat, juvat librorum quatuor argumenta è Codice Holsteniano Græce & latine hoc loco adscribere.

Argumenta IV. librorum Titi Bostrensis † adversus Manichæos, è MS. Codice Holsteniano.

ὑπόθεσις τοῦ πρώτου λόγου.

Ὁ πρῶτος περιέχει λόγος ἔλεγχον καὶ ἀνασκευὴν τῶν μάλιστα κεφαλαίων τοῦ δόγματος τῶν Μανιχαίων, ὡς ἀλλοτρίως πάντη πρὸς τὰς κατὰ φύσιν κοινὰς ἐννοίας ἐχόντων.

ὑπόθεσις τοῦ δευτέρου λόγου.

Ὁ δεύτερος ἀποδείκνυσιν, ὡς οὐκ ἔκ τινος τῆσγε μὴ οὔσης ἀνάρχου κακίας καὶ ἐναντίας τῷ Θεῷ ἀρχῆς ἄνθρωπος πλημμελεῖ. Καὶ ὡς οὐδὲν κατ' οὐσίαν ἐν τοῖς οὖσι κακοῖς, οὔτε μήν τις ἀνισότης ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐστι. Καὶ ὡς μάτην καὶ λίαν ἀσεβῶς κακίζουσι τὴν τῶν ὅλων οἰκονομίαν. Καὶ ὅλως τὸν περὶ προνοίας ἅπαντα λόγον κεφαλαιωδῶς περιλαμβάνει, ἀποδεικνὺς, ὡς οὐδεμία ἀνάγκη δευτέραν τινὰ καὶ ἐναντίαν ἀρχὴν τῷ Θεῷ ἐκ τῶν πραγμάτων ὑπονοεῖν.

Argumentum primi libri.

PRimus liber continet confutationem præcipuorum capitum doctrinæ Manichæorum, utpote quæ sunt aliena penitus & cum communibus notionibus pugnantia.

Argumentum secundi libri.

Secundus liber demonstrat non peccare hominem ex malo quodam principio principii experte & DEo contrario, quale quidem nusquam existit. Et nullum esse malum secundum substantiam in iis qui male sunt, nec ullam inæqualitatem in nostris rebus, & temere atque vehementer impie gubernationem universi tanquam malam reprehendi. Denique omnem de providentia disputationem summatim complectitur, docetque minime necesse esse ex rebus suspicari ullum dari alterum principium DEo contrarium.

† Meminit Titi contra Manichæos Hieronymus de Script. Eccles. cap. 102. & Photius cod. 85. & 232.

ὑπόθεσις τοῦ τρίτου λόγου.

Ὁ τρίτος ὑπὲρ τοῦ Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν ποιεῖται λόγον, ὡς παρὰ τοῦ Θεοῦ πάσης τῆς παλαιᾶς διαθήκης δοθείσης, καὶ ὡς οὐδὲν τῶν αὐτόθι πεπραγμένων τε καὶ λελεγμένων εὔλογόν τινα κατηγορίαν ἔχει τοῦ ποιήσαντός τε καὶ λαλήσαντος. Καὶ ὡς συνῳδὰ πάντα τῇ καινῇ διαθήκῃ, ὡς μηδὲ ἐντεῦθεν ἀνάγκην εἶναι δευτέραν τινὰ καὶ ἐναντίαν ἀρχὴν τῷ Θεῷ ὑπονοεῖν.

Argumentum libri tertii,

Tertius liber pro Lege & Prophetis disputat, quod totum Vetus Testamentum à DEO datum sit, & nihil horum quæ in eo facta aut dicta sunt probabilem locum præbeant accusandi eum qui illorum fecit aliquid vel dixit. Et quod omnia cum Novo Testamento sint consentientia, ut nec ex hac parte necesse sit cogitare aliquod alterum principium Deo contrarium.

ὑπόθεσις τοῦ τετάρτου λόγου.

Ὁ τέταρτος ἐξαιρεῖ καὶ τὴν καινὴν Διαθήκην τῆς ἐκείνων κατὰ Θεοῦ βλασφημίας, ὡς οὐδὲ πρὸς αὐτὴν παντελῶς ἐχόντων τινὰ κοινωνίαν, καὶ ὡς μάτην ἐκβιάζονται μέρη γε τινὰ ταύτης πρὸς σύστασιν τῆς αὐτῶν ἀσεβείας. Καὶ ὡς ἡ κατὰ τὸν διάβολον ὑπόθεσις οὐδὲν αὐτοῖς συναίρεται πρὸς ἃ λέγουσι κατὰ Θεοῦ.

Argumentum libri quarti.

Quartus liber Novum Testamentum ab illorum in DEUM blasphemia defendit, & quod nihil prorsus cum illo (testamento) commune habeant, & frustra quædam illius per vim trahere conentur ad impietatem suam stabiliendam. Neque dogma Christianorum de Diabolo * favere Manichæis, iisque quæ adversus Deum illi proferunt.

* *Tryphon*, Origenis discipulus. Epiphan. T. 2. pag. 176. Photius MS. lib. I. contra Manichæos.

Fabii Marii Victorinii liber adversus *Justinum* sive ut Labbeus p. 24. Bibl. nov. MSS. *Justum* Manichæum. Paris. 1630. 8. & Tomo I. Opp. Sirmondi p. 409.

Zachariæ Scholastici ac deinde Metropolitæ Mitylenæi circa A.C. 530. clari, brevis disputatio de duobus principiis adversus Manichæos, latine Turriano interprete in Canisii lect. Antiquis T. V. p. 143. & in Bibliotheca Patrum Lugd. T. IX. p. 794.

Scripto-

* Ita puto redddendum illum locum, neque enim placet quod habet Turrianus: *id quod diabolice subjiciunt.* Sed & in aliis subinde ab ejus interpretatione recessi.

Scriptores recentiores, qui ad idem argumentum faciunt.

Præter Historiæ Ecclesiasticæ conditores, Centuriæ Magdeburgenses ejusq; Epitomatorem Luc. Osiandrum, tum Hottingerum, Tillemontium, Natalem Alex. & auctores Annalium ad A. C. 277. Baronium, Spondanum, Pagium, Sam. Basnage, eosque qui de Hæresibus tractandum in se susceperunt, ut Gabrielem Prateolum, Conradum Schlusselburgium aliosque, quibus addere licet B. D. Thomæ Ittigii prælectiones MSS. de rebus Seculi III. propediem ut spero typis excudendas, & Guil. Caveum parte præcipue altera Historiæ literariæ Scriptorum Ecclesiasticorum:

Petrus Bælius in Dictionario Historico Critico; & responsione ad quæstiones hominis è Provincia: idem oppugnatus à Jo. Clerico in Parrhasianis, & Bibl. selecta, Jac. Bernardo, Isaaco Jaqueloto, aliisque & novissime ab illustri Leibnitio in acutissimo opere cui titulus: *Essais de Theodicee sur la bonté de Dieu, la liberte de l' Homme & l' origine du mal.* Amst. 1710. 8.

D. Balthasar Bebelius Antiquitatt. Eccles. Seculi III. pag. 929-942. & Sec. IV. Tomo II. p. 1321-1331.

Jo. Henrici Horbii Historia Manichæorum Argentorat. 1670. 4.

Thomas Hyde in præclaro opere de religione Veterum Persarum Oxon. 1700. 4. capite in primis XXI.

D. Jo. Adamus Scherzerus in programmatis p. 43. sq. ubi disserit de dogmate Manichæorum animas post mortem per scapham lunæ vel per solem deduci ad DEum opinantium, de quo vide sis etiam D. *Christiani Thomasii* Historiam sapientiæ & stultitiæ parte I. p. 56. seq. Hinc Solem & Lunam venerabantur Manichæi οὐκ θεὸς, ἀλλ' ὡς ὁδὸν δι' ἧς ἐστιν πρὸς θεὸν ἀφικέσθαι, ut docet Alexander Lycopolita.

Cyriaci Spangenbergii Historia Manichæorum libri III. Ursellis 1578. 4.

Ægidii Strauchii Manichaismi recensio Historica Witeberg. 1661. 4.

Johannes de Turrecremata jussu Pii II. collegit tractatum 50. veritatum contra quinquaginta errores Manichæorum, teste Gabriele Prateolo in elencho hæresium p. 311.

Frag-

Fragmentum Historiæ Manichæorum à *Gerhardo Johannis F. Vossio* Hugonis Grotii * svasu scribi cœptæ prodiit in tomo sexto sive ultimo ejus Viri operum junctim excusorum. Amstelod. 1702. fol.

Jo. Wigandi scripta de Manichaismo renovato, utpote magis comparata ad invidiam Flacianis conflandam, quam illustrandam Manichæorum veterum historiam, ac similia aliorum prætereo.

Jo. Christophori Wolfii, Professoris hodie in Academia Witebergensi Manichæismus ante Manichæos, & in Christianismo redivivus. Hamburg. 1707. 8.

CAPUT II.

De Scriptoribus quarti sæculi, S. Athanasio & Ephraimo Syro.

Vitæ S. Athanasii Scriptores. 1. *Plures eo nomine.* 2. *Editiones.* 3. *Scripta Athanasii in tomo primo editionis Clariss. Montfauconi, cum variis observationibus.* 4. *Scripta in tomo secundo sive primi parte secunda.* 5 *In tomo tertio quo dubia & supposita continentur.* 6. *Supplementum scriptorum Athanasii in nova collectione SS. Patrum à Montfaucone editum.* 7. *Scripta Athanasii deperdita.* 8. *De S. Ephræmo ejusque scriptis Syriacis, nondum in lucem editis.* 9. *De iis quæ Græce exstant.* 10. *De iis quæ latine tantum hactenus prodierunt.* 11. *Alii Ephræmi.* 12.

I.

CUm similem in modum quo tria prima à CHRISTO nato secula hactenus persequutus sum, quarti etiam & sequentium scriptores Græcos attingere animus esset, nundinæ imminentes nimis breve temporis spatium relinquunt mihi, atque adeo pleraque in proximum Volumen differre jubent. Lubet itaque ex quarto sæculo duos solos illos scriptores recensendos adhuc in præsenti deligere, quorum præclaras editiones novas nuper à Viris doctissi-

* Vide Grotii Epist. 45. 46.

doctisſimis accepimus, S. Athanaſium & S. Ephraimum, cæteros prima quaque occaſione daturus, ſi DEus valetudinem porro benigniter mihi firmaverit.

S. ATHANASIUS Alexandrinus poſt Alexandrum A. C. 326. 17. April defunctum Epiſcopus, & Arianæ hæreſeos inter graviſſimas perſecutiones conſtans & ſtrenuus oppugnator obiit A. C. 373. 2. Maji, ut præter alios notavit Quesnellus ad Leonem M. p. 503. Vitam ejus fuſe ac diligenter ſcripſere Gallico quidem idiomate *Godfridus Hermantius*, (Tillemontii memoriis tum adhuc ineditis uſus) libris XII. Paris 1671. 4. duobus Vol. & *Tillemontius* tomo memoriarum Eccleſiaſticarum octavo, ibid. 1702. 4. demum vulgato: latine vero *Papebrochius* in Actis ſanctor. ad 2. Maji T. 1. p. 186. ſqq. ad 258. & in Addendis, tum T. 7. p. 546. ſqq. qui p. 548. etiam vitæ Athanaſii ab Adelperto, Priore S. Udalrici Auguſtano ſcriptæ meminit. *Benedictini* in limine Voluminis primi luculentæ ſuæ Operum Athanaſii editionis, in quo habentur etiam Græce & Latine Nazianzeni Oratio XXI. in Athanaſium, tum Vita ejusdem incerto ſcriptore, quæ incipit ἄλλοι μὲν ἄλλα τῶν μακαρίων ἀνδρῶν ὑπομνήμασα, & latine exſtat apud Surium, 2. Maj. itemque alia ex Photii Cod. 258. & tertia ex Metaphraſte quæ incipit: πολλοὶ μὲν τῶν ἁγίων. Denique quarta latine ex Arabico verſa interprete V. C. Euſebio Renaudoto, Elogiaque Athanaſii à Petro Felckmanno collecta ex antiquis Scriptoribus. Omitto vitam Athanaſii ſcriptam à Jo. Tortelio Aretino, præmiſſamque opuſculis Athanaſii Latine editis Pariſ. 1520. & in tomo tertio Lipomanni de vitis ſanctorum recuſam: & Antonii Probi orationem Athanaſianam Lipſ. 1584. 4. Et quæ accuratiore ſtudio de Athanaſio tradidere viri Clariſſimi Caveus in vitis Patrum Anglice editis T. 2. & in Hiſt. literaria, tum Ant. Pagius in Critica Baroniana, & noviſſime Sam. Baſnagius in Annalibus. Conradus quoque Samuel Schurzfleiſchius ὁ μαχαιρίτης Witebergæ A. 1690. ſingulari diſſ. cui generalis titulus: *ex Hiſtoria Eccleſiaſtica*, eſt præfixus, Athanaſii cauſam egit, objectasque ei criminationes quasdam diluit. Bernardus vero Montfauconus tomo ſecundo collectionis novæ Patrum Pariſ. 1706. fol. animadverſiones XXII. eruditas in vitam & ſcripta Athanaſii præmiſit, in quibus plerumque diſſidet à Tillemontio, cujus octavus Memoriarum tomus demum poſt Athanaſium à Benedictinis in lucem editum prodiit.

II. Plures fuere Athanasii, nam præter sex Martyres hoc nomine, de quibus Bollandus T. 1. Act. Sanctor. ad 13. Januar. p. 768. & Athanasium Corinthi Archi-Episcopum de quo T. 2. Maji p. 54. fuit Athanasius presbyter Alex. Cyrilli Alex. sororis filius, cujus libellus ad Leonem Papam adversus Dioscorum Græce exstat & latine in Actis Synodi Chalced. Act. 3. Athanasius A. 1290. Patriarcha CPol. latinorum hostis de quo Allatius p. 182. seq. de libris Eccles. Græcorum Boivinus ad Niceph. Gregoram p. 750. sq. 760. &c. Athanasius Ancyranus, Episc. A. 372. denatus, Paterque cognominis de quo S. Basilius Epist. 54. Athanasius Patriarcha Alex. cui Georgius Pachymeres inscribit suos in Areopagitam commentarios. Athanasius Præpositus Paulopetrii circa A. C. 818. Vide Theodori Studitæ Epist. II. 13. Athanasius Theodori Studitæ discipulus de quo in ejus vita mentio. Ad eum Epistola Theodori 48. lib. 1. Athanasius Anazarbensis Arianus, cujus meminit S. Athanasius de Synod. Arian. T. 1. edit. Lips. p. 886. ubi fragmentum ex ejus scripto ad Alexandrum Episcopum Alex. Athanasius Hieromonachus, cujus manu descriptum A. C. 1459. octœchum servat Bibliotheca Cæsarea. Lambec. V. p. 286. Omitto Athanasium vivum exustum sub Valente Ammian. XXIX. 3. Athanasium Thavmaturgum de quo Act. Sanctor. T. I. Junii pag. 326. seq. Athanasium Scholasticum cujus de criminibus ajunt MS. exstare in Bibl. Vaticana, Athanasium Byz. Rhetorem A. C. 1640. clarum de quo alibi dixi, Athanasium Synadenum quem memorat Allatius de consensu pag. 837. aliosque.

III. *Editiones S. Athanasii.*

Latinè

Opuscula quædam *Omnibono Leonicено* interprete. Vincentiæ 1482.

De 40. variis quæstionibus liber *Jo. Reuchlino* interprete, cum ejus annotationibus. Hagenoæ 1519. 4. & Rom. 1523.

Opuscula Athanasii ex *Ambrosii Camaldulensis* & aliorum versione Paris. 1520. & Argent. 1522.

Opuscula alia ex interpretatione *Erasmi.* Basil. 1527. & Tomo VIII. Erasmi Operum.

Ex variorum interpretatione Colon. 1532. 8. & eodem anno, Lugduni. Præfationes Editionibus A. 1482. 1520. & Lugdunensi 1532.

1532. præmissas Montfauconus exhibet in T. 2. novæ collectionis Patrum.

Athanasii opera à *Petro Nannio* collecta & latine versa. Basil. * 1556. & 1564. quatuor tomis, quorum tres primores à Nannio, quartus ab aliis versa continet. & Paris. 1572. & 1581. quibus in editionibus quinquepartitis Vita S. Antonii cum dialogis V. de Trinitate, Beza interprete, & Epistola ad Ammonium accessit. Atque iterum Paris. 1608. & 1612. ex recensione & cum notis marginalibus *Frontonis Ducæi*. Basileensem Nannii editionem recenset Bellarminus de scriptoribus Eccles. Parisienses Possevinus.

Epistola ad Amunem, Festalisque undequadragesima & ad Rufinianum. Paris. 1574.

Nonnullæ S. Athanasii homiliæ, in Bibliotheca Concionatoria Franciſci Combefis. Paris. 1662. fol.

Græce & latine.

Cum versione Petri Nannii, & aliorum, Heidelbergæ ex officina *Commelini* 1601. fol. 2. Vol. additâ à *Petro Felckmanno* appendice notisque & Variis Lect. ex Codice Doxopatri Basileensi, collato cum aliis MSS. Græca in hac edit. ex Codicibus Palatinis & Augustanis expressa sunt, additique egregii indices. Hæc editio recensetur à Possevino in Apparatu.

Parisiensis Anni 1627. fol. duobus Vol. curante *Jo. Piscatore* quæ utut nitida, tamen in Græcis & versione haud pauca mutavit satis infeliciter, Benedictinorum & Baluzii præf. ad opuscula postuma Petri de Marca judicio, & Varias lectiones Felckmanni minime contemnendas omisit, indicesque minus accuratos ad locupletes, Caveo notante, exhibet. Recenset hanc editionem Labbeus & ex Labbeo Hendreichius in pandectis Brandenburg.

Lipsiensis 1686. fol. quæ Coloniæ nomen falso præscriptum habet, Parisiensem ex asse refert, nisi quod minus emendata est, adjunctumque habet syntagma doctrinæ quod anno priore ediderat Parisiis Andreas Arnoldus Norimbergensis.

* Paucæ quædam Latini Latinii in hanc edit. observationes leguntur in ejus Bibliotheca sacro-profana p. 181.

Parisiensis Anni 1698. fol. tribus Vol. plenior longe accuratiorque, ad MSS. Codices diligenter recensita, divisa in sectiones, & ordine temporum disposita, versioneque vel nova vel longe castigatiore (est enim non raro ubi Nannius * etiam, præclare licet de Athanasio promeritus, cespitavit) & notis eruditis, indicibus locupletissimis, pluribusque novis Athanasii opusculis & Onomastico sive Lexico vocum minus obviarum locupletata, curante post *Jac. Lopinum* A. 1693. 22. Dec. denatum, ejusdem ordinis Benedictini, Monacho doctissimo *Bernardo de Montfaucon*. De hac editione licet in Actis Eruditorum Lipsiensibus, in Ludolphi Neocori Bibl. Novorum librorum, in Jac. Bernardi Novellis Reip. litterariæ, aliisque diariis sive Ephemeridibus A. 1699. dicta non pauca fuerint, operæ pretium tamen existimavi eandem hoc loco paulo diligentius recensere, subjungereque quæ post illam deinde ab eodem Montfaucono edita Athanasii scripta sunt, annotatis ad ea quæ prius jam vulgata exstabant, paginis editionis Lipsiensis quæ Parisiensem Anni 1629. ex asse exprimit. Nota illius editionis erit præmissa L. litera. Primum à Montfaucono editis præfixus asteriscus.

IV. TOMO PRIMO.

1. *Libri duo adversus gentes*, quorum posterior est *de incarnatione*, περὶ ἐνανθρωπήσεως sive ἐνσωματώσεως & θεοῦ λόγου. p. 1-97. L. I. p. 1. Hos ante ortam hæresin Arianam scriptos libros præclaros lectuque dignissimos latine verterunt præter Nannium *Omnibonus Leonicenus* & *Ambrosius Camaldulensis*. Conjecturam Petri Allixii, qui ad scriptorem antiquiorem, qui ad sæculi secundi finem floruerit, referre eosdem malebat, refellit Clarissimus Caveus.
2. *Expositio fidei*, sive ut à Facundo XI. 2. appellatur *Symboli Expositio*. p. 99-102. L. I. p. 240.
3. *In illud* Matth. XI. 22. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo*, adversus pravam Eusebianorum interpretationem. p. 103-108. L. I. p. 149.
4. *Encyclica ad Episcopos Epistola* A. 341. scripta super ordinatione Pisti & Gregorii, quos Arianos sub Constantio Eusebiani in sedem Alexandrinam surrogarant. p. 110-118. L. I. p. 942.

5. *Apo-*

* Notarunt hoc Hermantius præf. ad vitam Athanasii ac Montfauconus ad Athanasium passim, & in Palæographia Græca p. 343.

5. *Apologia contra Arianos* (in prioribus editt. *Apologia secunda*) scripta circa A. C. 350. p. 123-205. L. I. p. 719. Hujus primam partem ante Nannium verterat *Erasmus*, omissa quam Athanasius optimo consilio addidit egregia monumentorum veterum collectione, è quâ singularis lux Historiæ Ecclesiasticæ horum temporum accenditur. Ex his Epistola ad Dionysium * p. 195. à Montfaucono primum è MS. Regio edita est, & p. 159. addita Epistola Sardicæ Synodi ad Episcopos Ægypti & Libyæ, quam prior Parisiensis T. 1. p. 760. omiserant.

6. *Epistola de decretis Synodi Nicænæ*, quod rectè hæresin Arianam damnaverit p. 208-242. L. I. p. 248. In hac Epistola p. 253. edit. Lipsi. alterius, prioris ad eundem scriptæ meminit: εἰ καὶ φθάσας διὰ τῆς προτέρας ἐπιστολῆς τὰ πρὸς σε γραφείσης πλατυτέρῳ τῷ κατ' αὐτῶν ἐλέγχῳ χρώμενος. & p. 261. καὶ σὺ ὃ γράφων ἐδήλωσας.

7. *De Dionysii Alexandrini Episcopi sententia* quod non senserit cum Ario. p. 243-262. L. I. p. 548.

8. *Epistola ad Dracontium* Monasterii præfectum, qui Episcopus Hermopoleos electus aufugerat, scripta A. C. 354. vel 355. p. 263-268. L. I. p. 954.

9. *Epistola Encyclica ad Episcopos Ægypti & Libyæ*, contra Arianos, scripta A. C. 356. p. 270-294. L. I. p. 283. Ex hoc etiam repetita *contra Arianos oratio brevis* L. II. p. 22. in edit. Montfauconi p. 283. seq.

10. *Apologia ad Imperatorem Constantium*, scripta eodem Anno 356. p. 295. 319 L. I. p. 673.

11. *Apologia de fuga sua*, cum à Syriano Duce persecutionem pateretur, Scripta A. C. 357. vel 358. p. 320. 336. L. I. p. 701.

12. *Epistola ad Serapionem* a) Episcopum Thmuitanum scripta A. 358. *de morte Arii*, p. 340-342. L. T. 1. p. 670.

13. *Epistola ad Monachos*, veluti prologus ad Historiam rerum gestarum ab initio Arianismi ad A. C. 357. Arianorumque dogmatum confutationem. p. 343. 344. L. I. p. 808.

14. *Historia Arianorum* usque ad A. 357. initio mutila & à rebus Anni 335. incipiens. p. 345-395. L. I. p. 810-868. à verbis: Αὐτοὶ δ' ὧν ταῦτα ἐμηχανήσαντο. (Depositio Arii & sociorum ab Alexandro Alexandriæ Archi Episcopo p. 396. sq. quam primus è Codice Regio Græce

a) Male πρὸς Ἀπίωνα *ad Apionem* legitur apud Theodoritum lib. 1. c. 14. Hist. Eccles.

cum Latina versione sua vulgaverat Cotelerius notis ad Constitutt. Apostolicas Lib. VIII. c. 28. & Encyclica ejusdem Alexandri Epistola p. 397-402. quæ minus emendate occurrit apud Socratem l. 1. c. 6. Gelasium lib. 2. Hist. Concilii Nicæni cap. 3. Nicephorum VIII. 8. & in Hist. tripartita lib. 1. c. 13.)

15. Λόγοι sive *libri quatuor adversus Arianos*. p. 405-645. L. I. 306. Nonnulli quinque numerant (atque ita Photius Cod. 140.) una computata Epistola Cyclica ad Episcopos Ægypti & Lybiæ (supra num. 9.) Confer Petavium de incarnatione lib. V. c. 15. §. 9.

V. *TOMO SECUNDO, sive Tomi primi parte posteriore.*

16. *Ad Serapionem Thmueos Episcopum, Epistolæ IV.* è quibus prima, tertia & quarta est de divinitate Spiritus S. secunda de Filii divinitate. p. 647. 714. In prioribus editionibus perturbato admodum ordine leguntur hæ Epistolæ *prima* L. T. 1. p. 173. *secunda* I. p. 166. *tertia* II. p. 10. *quarta* II. p. 16. & I. p. 970. in illud Matth. XII. 32. *quicunque dixerit verbum contra filium hominis*, primam vertit ac secundam Nannius, tertiam Erasmus, quartam incertus.

17. *Epistola de Synodis* Arimini in Italia & Seleuciæ in Isauria celebratis, scripta A. C. 359. p. 716-769. L. I. p. 869.

18. *Tomus ad Antiochenos* missus A. 362. p. 770-777. L. I. p. 570. Male Epistolam inscribunt nonnullæ priores editiones.

19. Joviniani Imp. b) Epistola ad Athanasium de ejus restitutione scripta A. 363. Athanasii *ad Jovinianum de fide*. Arianorum ad Jovinianum ἐντυχίαι sive petitiones adversus Athanasium. p. 779-784. L. I. p. 245. II. p. 27. *colloquia* vocaverat prior interpres *Jo. Lampadius*.

20. *Vita S. Antonii* ad Monachos in peregrina regione versantes, scripta circa An. 365. pag. 793-866. L. II. 450. Primus ex Boico Codice non emendatissimo non tantum Græce (ut est apud præstantiss. Caveum) sed cum versione sua & notis ediderat *Dav. Hæschelius*, additis ex H. Savilii Codice Variis Lect. Augustæ Vindel. 1611. 4. Benedictini ad MSS. Codd. plures recensitam ediderunt cum versione nova sua, & antiqua

b) Memorat Epiphanius LXVIII.

qua *Evagrii* Presbyteri Antiocheni ad Innocentium missa & jam olim lecta Hieronymo, quam post Mombritii, Surii aliorumque editiones emendatius vulgarunt Rosweidus in Vitis Patrum T. 1. p. 25. seq. & Bollandus 17. Januar. T. 2. Act. Sanctor. p. 107. De MS. Codice Cæsareo vide Lambecium lib. V. p. 297.

21. *Epistolæ duæ ad Orsisium Abbatem*, excerptæ ex auctore vitæ S. Pachonii (in appendice ad Acta Sanctor. T. 3. Maji p. 49. 50.) Et *Narratio ad Ammonium* Episcopum & alios de fuga sua sub Juliano Augusto (ex eadem appendice p. 71.) p. 867-869.

22. *Tomus de Incarnatione DEI Verbi* περὶ τῆς ἐνσάρκου ἐπιφανείας τοῦ θεοῦ λόγου, *& contra Arianos*, scriptus post A. 364. pag. 871-888. L. I. pag. 595.

23. *Epistola* Episcoporum Ægypti & Libyæ nonaginta & B. Athanasii contra Arianos *ad Afros Episcopos* scripta circa A. 369. p. 891-900. L. I. pag. 931.

24. *Epistola ad Epictetum* Corinthi Episcopum, contra hæreticos de incarnatione CHRISTI perversa sentientes. Scripta circa A. 371. p. 901. 910. L. I. p. 581. Exstat apud Epiphanium LXXVII. 3-13. Allegatur à Ratramo c. 9. de partu Virginis, T. 1. spicilegii Dacheriani p. 342. ubi male *ad Epictetum* legitur.

25. *Epistola ad Adelphium* Episcopum Onupheos Lychnorum & Confessorem, contra Arianos. Scripta circa eundem annum 371. pag. 911-917. L. I. p. 155.

26. *Epistola ad Maximum Philosophum*, eodem scripta tempore. p. 918-920. L. I. pag. 162.

27. *De Incarnatione CHRISTI contra Apollinarium libri duo*, p. 922-955. L. I. p. 614. 633.

28. *Epistola* brevis *ad Presbyteros Johannem & Antiochum* & alia *ad Palladium Presbyterum* scriptæ sub extremum Anni 371. vel initium 372. p. 956. seq. L. I. p. 951. 952.

29. *Epistola ad Amunem* Monachum περὶ ὀνειρογμοῦ & *ex Epistolâ undequadragesima festali* c) fragmentum de libris Canonicis S. Scripturæ: atque *Epistola ad Rufinianum* Episcopum pag. 959-964.

Hæ

c) *Nonam Paschalem* Athanasii *Epistolam* vocat Turrianus lib. I. pro Canonibus Apostolor. c. 11. Fuerit hæc ex Epistolis Athanasii festalibus S. Hieronymo memoratis in Catalogo S. E.

Hæ Epistolæ inter alias Canonicas ante prodierant Græce & latine Gentiano Herveto interprete cum scholiis *Theodori Balsamonis* Paris. 1620. fol. & in Synodico Magno sive Pandectis Canonum Gvil. Beveregii T. 2. pag. 36. Oxon. 1672. fol. Vertit etiam *Jo. Curterius.*

30. *Epistolæ duæ ad Luciferum* Calaritanum post A. C. 355. scriptæ, & *Latine* tantum inter Luciferi scripta servatæ, una tum *Epistola ad Monachos* de vitandis Arianis & his qui cum illis communicant. Scripta post A. 364. p. 965-967.

31. * *Fragmentum ex Epistola festali, XXXIX.* data A. 356. (quales complures Athanasius in exilio scripserat in cœtu fratrum legendas, illisque solandis comparatas) p. 968. *Latine* tantum ex Codice Colbertino.

32. *Liber de Trinitate & Spiritu S.* itidem *Latine* tantum p. 969.-981. male Vigilio Tapsensi tributus à Chifletio. Incipit: *His qui Filium DEI creatum esse profitentur, nequaquam de Spiritu S. dabimus responsum.*

33. *Ad Marcellinum* Epistola præfixa Interpretationi Psalmorum. p. 982-1003. L. I. p. 959. Verterat sed mire decurtatam *Angelus Politanus.* Etiam *Jo. Reuchlino* interprete prodiit Antwerpiæ 1537. una cum Joh. Campensis enchiridio Psalmorum. Præfigitur itidem (sed initio mutila) Catenæ Psalmorum à *Balthasare Corderio* Græce & Lat. Antwerp. A. 1643. fol. editæ. Novissime ex Codice antiquissimo Alexandrino Græce in sua LXX. Interpretum editione vulgavit & Psalmis præfixit V. C. *Jo. Ernestus Grabe.* Quoniam in hac Epistola Athanasii ne verbum quidem de inscriptionibus Psalmorum legitur, itaque Benedictini merito judicant aliud fuisse S. Hieronymo laudatum Athanasii ad Marcellinum opus *de titulis Psalmorum.*

34. * *Expositiones in Psalmos*, quarum exigua apospasmatia quædam verterat Politianus, atque priores editiones Græce & Latine exhibuerant, Daniel item Barbarus nonnulla & Corderius vulgaverant in Catenis Patrum ad Psalmos: sed Benedictini longe copiosiores in totum Psalterium, licet nec ita plenas aut integras) è Codicibus Regiis & Colbertinis Catenarum & expositionum in Psalmos offerunt p. 1009-1239. Mediolani in Bibl. Ambrosiana occurrunt commentaria Athanasii in Psalmos Græce descripta ex Codice Bibl. Scorialensi, & Latine reddita sive ab Antonio Giggeo sive alio quodam. Ex illis argumentum in Psalmos dignum lectu, & supplementa quædam commentariorum dedit Montfauconus in Collectione

ctione nova Patrum T. 2. p. 70-101. *Animadvertendum est*, inquit idem Vir Clariss. in Diario Italico p. 12. *alium etiam commentarium in ista Bibliotheca, nec non in Museo Justiniano Venetiis* (adde p. 69.) *occurrere, qui Athanasii nomen præfert, at Athanasii Magni esse nequit.* Istius initium est: Μακάριος ἀνὴρ &c. Ἄυτη ἡ προφητεία πληροῦται εἰς τὸν Ἰωσὴφ τὸν Ἀριμαθίας. Athanasius in Psalmos ex versione latina *Eliæ Ebingeri*, qui Codice Græco Bibl. Augustanæ usus fuit, extat MS. in Bibl. Johannea hujus urbis Hamburgensis. Habuit etiam Athanasii in Psalmos Commentarium Græce descriptum Wagenseilius ὁ μακαρίτης, unde asservat eundem Lipsiæ in patria mea thesaurus librarius Amplissimi Senatus. Expositionem Athanasii in Psalmos *Serviana lingua* (est hæc Slavica dialectus) MS. in Bibliotheca S. Salvatoris Bononiæ, atque *Arabice* una cum Epistola ad Marcellin. in Bibl. Ambrosianæ Codice 300. annorum memorat idem Montfauconus ad Athanas. T. 1. p. 1005. & 1006.

35. *Fragmenta* commentariorum Athanasii *in Psalmos* à Petro Felckmanno collecta è Nicetæ Metropolitæ Heracleæ συναγωγῇ ἐξηγήσεων in priores Psalmos 72. MSta in Bibl. Palatina. pag 1241-1262. L. II. pag. 511.

36. * *Fragmenta* variorum Athanasii scriptorum ex Nicetæ Heracleotæ catena in Jobum, auctiora & emendatiora ex codice Regio 2434. pag. 1262-1265.

37. Fragmenta expositionis Athanasii *in Canticum Canticorum* (ex Commentariis Variorum in Canticum quæ Græce edidit Meursius Lugd. Bat. 1617. 4.) p 1265.

38. * *Fragmenta* Athanasii ex Catenis *in Matthæum* Marcum, Lucam 1. ad Corinth. & ad Hebr. editis & MSS. pag. 1266. seqq. & ex Euthymii Panoplia p. 1274. seqq.

39. * Brevis expositio Symboli, è Codice Vaticano & Regio p. 1278. seq.

40. * Fragmentum *adversus Apollinarium* è Codice Vaticano. p. 1279.

41. *Fragmenta* Athanasii è Theodorito, Gelasio, Synodo VI. Damasceno & Catena MS. in Lucam, collecta à Felckmanno pag. 1282-1289.

42. * *De novem Herodis morbis, de falsis Prophetis*, de sensu dicti Matth. V. 28. *qui respicit mulierem*, fragmenta expositionis Athanasii

Alex. *in Matthæum* è Codice Baroniano p. 1289. seq. cum fragmento expositionis *in Psal.* 148. p. 1291. sq. & alio ex Cod. Vaticano 790. n. 12. ἐκ τῶν κατὰ αἱρέσεων. p. 1292.

43. * Alia *fragmenta* quædam, in quibus Græcum *Epistolæ ad Eupsychium* (latine tantum inter Felckmanniana editum p. 1287.) & *Epistolæ dogmaticæ ad Antiochenos* ex Concilio Lateranensi, alia item ex Facundo Concilio Hispalensi pag. 1293-1295.

VI. *TOMO TERTIO.*

Dubia:

44. *De incarnatione* περὶ σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ λόγου, (ex Cyrillo Alex. ad Augustas, T. 5. Opp. parte 2. pag. 47.) pag. 1. seq. Incipit: ὁμολογοῦμεν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν πρὸ αἰώνων κ. τ. λ. L. T. 2. pag. 30. Vertit *Jo. Lampadius.*

45. *Testimonia ex S. Scriptura* de communione naturali essentiæ Patris, Filii & Spiritus S. pag. 3-28. L. I. p. 209.

46. *Epistola Catholica* ad Episcopos Ægypti, Syriæ, Ciliciæ, Phœniciæ & Arabiæ. p. 29. sq. L. I. p. 570. in qua hoc esse σύμβολον fidei suæ confitetur: ὁμοούσιος ἡ τριὰς, Θεὸς ἀληθινὸς ἐκ Μαρίας γενόμενος ἄνθρωπος. Ὃς μὴ σύντιθέμενος, ἀνάθεμα ἔστω. En paucis verbis, quæ fusius explicantur in symbolo *Quicunque*, quod vulgari appellatione Athanasianum vocamus.

47. *Refutatio hypocriseos* in Epistola *Meletii & Eusebii Samosatensis* ad Jovianum Imp. (scripta A. C. 363. & à Socrate III. 25. Hist. relata) p. 31. seq. L. I. p. 572.

48. *De incarnatione verbi* Epistola, cujus auctor Nestorianam hæresin Pauli Samosateni vestigiis insistentem videtur perstringere. p. 33. seq. L. II. p. 591. Incipit: Ἐλύπει μὲν τὴν ἁγίαν Σύνοδον Παύλου τοῦ Σαμοσατέως ἡ καινοτομία.

49. *De æterna Filii & Spiritus S. cum DEo existentia* contra Sabellianizantes (πρὸς τοὺς Σαβελλίζοντας) pag. 37-48. L. I. p. 650. Hunc librum ex homilia 27. Basilii contra Sabellianos, Arium & Anomœos magnam partem descriptam esse notat Montfauconus.

50. *Quod*

50. *Quod unus sit Christus* Homilia in Natalem Christi. p. 49-53. L. I. pag. 664. Etiam in hac videtur pugnari adversus Nestorianos, & aliis etiam argumentis abjudicaverat eam Athanasio Petavius IV. 1. §. 7. de Trinitate.

51. *De Sabbato, Dominica die, circumcisione & baptismate.* pag. 55. L. I. p. 964. Athanasio fortasse haud indignum opusculum. Adde quæ latine leguntur. L. II. p. 640.

52. *Homilia de semente*, Matth. XII. 1. seq. quæ incipit: ἐν ἡμέρᾳ σαββάτῳ σωήχθημεν p. 60. L. I. p. 1060.

53. *In illud* Matth. XXI. 2. *profecti in pagum* &c. p. 73. L. I. p. 983.

54. *Homilia* in Matth. XXVII. 33. seq. *de passione & Cruce Domini* p. 80. L. I. p. 992. Vertit Erasmus.

55. *Liber de virginitate & ἀσκήσει.* p. 110. L. I. p. 1043. Sub Athanasii nomine aliquid ex hoc libro allegatur in Epistola Hadriani Papæ ad Carolum M. T. 7. Concil. p. 916. Vertit Erasmus. Athanasio abjudicant præter Erasmum, Abr. Scultetum aliosque Chamierus T. 2. panstratiæ XIX. c. 4. §. 3.

56. *Synopsis S. Scripturæ* p. 126. L. II. p. 55. Eximium hoc opus latine vertit *Wolfgangus Musculus*: Athanasio abjudicare non audet Godfr. Hermantius in vita Athanasii T. 1. p. 509. seq. 722. seq. nec Tillemontius, artic. 37. not. 45. nec ipse dubito auctorem illius esse Athanasium sed alium annisque centum nostro juniorem, illum nimirum Alexandrinum Episcopum medio sæculo quinto clarum, in cujus gratiam Euthalius Sulcensis Episcopus Acta Apostolorum & Epistolas recensuit. Sane argumenta Euthalii à Jo. Henr. Bœclero * partim, deinde integriora à Clariss. Zaccagnio ** vulgata hinc inde cum synopsi Athanasiana verbotenus conspirant. Cæterum argumenta quibus vetustiori & magno Athanasio hæc Scripturæ S. synopsis, licet alioqui præclara & lectu inprimis digna abjudicatur, vide apud Montfauconum in præfat. & animadversione XV. ad vitam & scripta Athanasii T. 2. collectionis Veterum Patrum, ubi inter alia ostendit per πυκτία τῶν θείων γραφῶν quæ ad Imp. Constantium misisse se testatur Athanasius in Apologia ad eum scripta, nihil intelligere aliud quam li-

* In editione Græca Novi Test. Argentorat. 1645. 12.

** In nova collectione veterum monumentorum Rom. 1698. 4.

bros ipsos sacræ Scripturæ. Prior prologus Ecclesiastico Siracidis in plerisque editt. præmissus depromtus est ex hac Synopsi Athanasiana.

Supposita.

57. *Disputatio contra Arium in Concilio Nicæno.* p. 206. L. I. p. 111. Ita vulgo inscribitur, licet potius contineat Ἀλέξιν junioris cujusdam in diversorio habitam. Vertit Omnibonus Leonicenus.

58. *Contra omnes hæreses*, Arianos, Tropicos sive Pnevmatomachos, Paulum Samosat., Manichæos, Marcionem, Valentinum, Basilidem, Hieracam, Novatum, Phryges sive Montanistas, & Apollinaristas. p. 230. L. I. p. 1077.

59. *In historiam Melchisedech* 239. L. II. pag. 7. vertit *Jo. Lampadius.* Merito tanquam indignum Athanasio rejicit Leydeckerus de Rep. Hebræorum T. I. p. 63.

60. *Ad Imperatorem Jovinianum.* p. 241. L. II. p. 34. Vertit *Jo. Lampadius.* Male priores editt. venditant pro responsione ad Epistolam Joviniani, de qua supra num. 19.

61. *Definitiones.* p. 242. L. II. p. 42. Ex his definitionibus quædam leguntur inter S. Maximi opera, quæ vero de Etymologia traduntur, iisdem verbis exstant in Anastasii Sinaitæ Hodego p. 62. atque ita quidem ut inde petita appareat, pleniora enim ibi leguntur.

62. * Διδασκαλία ſ. *Doctrina ad Antiochum Ducem* πρὸς Ἀντίοχον Δοῦκαν sive ἄρχοντα p. 252. à Montfaucono primum edita Græce ex Cod. Colbertino 4249. addita latina versione & brevibus notis. Ex hoc libro desumsi fragmenta Græca Hermæ Pastoris quæ dedi supra cap. I.

63. * *Ad* eundem *Antiochum, de pœnis inferni*, opusculum itidem primum à Montfaucono editum p. 264. Græce & latine.

64. *Quæstiones ad Antiochum* sive responsiones ad qvæstiones CXXXVI. quarum ultima non contemnendis adversus Judæos argumentis disputat. p. 268. L. II. p. 331. Ex his, quadraginta vertit latine & cum annotationibus suis edidit *Jo. Reuchlinus* Hagenoæ 1519. 4. Rom. 1523. alias interpretati sunt *Valentinus Ampelander* & *Joannes Lampadius.*

65. Bre-

65. * Breves reſponſiones ad *quæſtiones XXXVI. in Evangelia*, editæ primum è Codice Regio 2431. cum Latina Montfauconi verſione p. 306. ſubjuncto p. 310. fragmento ex qvæſt. 42. ad Antiochum, & Orat. 3. contra Arianos.

66. *Dicta & interpretationes CXXX. parabolarum Evangelii* p. 311. L. II. p. 394. In prioribus editionibus numerantur capita CXXXIII. quoniam in duo diſcerptum eſt caput LXXX. & LXXXIX. & CXIX. pleraq; autem harum interpretationum excerpta ſunt è ſcriptoribus Athanaſio junioribus ut Theodorito, & quæſtionibus ad Antiochum & Chryſoſtomo. Confer (ut loca à Montfaucono annotata omittam) qvæſtionem CVII. (in prioribus editt. CIX.) cum Chryſoſtomi Homil. 10. in 2. ad Timoth.

67. *Qvæſtiones aliæ XX.* cum ſuis reſponſionibus p. 335. L. II. p. 436. vertit *Jo. Lampadius.*

68. *Hiſtoria imaginis Berytenſis* p. 344. L. T. 2. p. 627. poſt A. C. 765. quo contigiſſe traditur, ſcripta à juniore quodam Athanaſio, in Syria Epiſcopo, ut notat Baronius ad Martyrolog. Rom. IX Novembr. Legitur à Græcis Dominica Orthodoxiæ ſive reſtitutionis imaginum 1. Qvadrageſ. Cæterum Græci Codicis MS. ab vulgatis diverſi initium, & antiquam anonymi interpretis verſionem antea ineditam è MSS. Bibl. Cæſareæ profert Lambecius lib. 1. p. 126, 128. Aliam Anaſtaſii Bibliothecarii verſionem dedit Baronius ad A. C. 787. num. 23. ſeq. & Binius T. 3. Concilior. edit. A. 1618. in Actis Concilii ſecundi Nicæni A. C. 787. habiti Græcè & latine editis, Actione IV. pag. 548. atque inde in recuſis Tomo VII. Concil. edit. Labbeanæ. Alia legitur in prioribus Binii editionibus. Montfauconus in ſua quam recenſemus Athanaſii editione duo diverſa Græca exemplaria, quæ è Palatinis Codicibus ediderat Nannius, utraque donavit latina verſione, & cum codicibus Colbertinis contulit, atq; præter Latinam relationem è Concilio Nicæno ſecundo, ſubjunxit p. 354. veterem latinam verſionem ejusdem narrationis ex MS. Codice S. Germani à Pratis n. 108. Confer etiam de hoc ſcripto, Magni Athanaſii nomen & ætatem abſurde mentiente, Jo. Reiskium de imaginibus CHRISTI p. 137. 145. ſeq. & Rev. Jo. Wulferi theriacam Judaicam p. 137.

69. * *Ex libro contra latinos, quod Spiritus S. ex Patre ſolo procedat* p. 355. à Montfaucono primum editum fragmentum è Codice Regio

2271. & latina versione donatum. Forte est junioris Patriarchæ CPolitani Athanasii, latinorum non obscuri adversarii sub extremum sæculi XIII.

70. *Syntagma Doctrinæ* ad Monachos omnesq; Christianos tam Clericos quàm Laicos p. 360. L. II. p. 699. Hoc primus è Codice Is. Vossii Græce edidit & versione ac notis illustravit Andreas Arnoldus Christophori F. additis Valentiniani & Marciani Impp. Epistolis duabus ad Leonem M. & Theodori Abucaræ tractatu de unione & incarnatione, Paris. 1685. 8. Nonnulla hujus syntagmatis loca illustrat Cotelerius tomo 3. monumentor. p. 554. 662. & 665. & alteri potius quam Magno Athanasio vindicandum esse existimat, quæ Montfauconi quoque & ipsius Is. Vossii & plerorumque eruditorum est sententia, licet quarto seculo scriptum esse non dubitat Papebrochius T. 7. Act. Sanctor. Maji p. 546. seq.

71. * *Institutio Monastica, sive eorum qui in quiete vitam agere cupiunt.* p. 364. primum edita à Montfaucono è Codice Regio 2937. & latine reddita.

72. * *Epistolæ duæ ad Castorem* Aptensem in Gallia Narbonensi Episcopum *de canonicis cœnobiorum constitutionibus* p. 366. ex duodecim libris *Jo. Cassiani* de hoc argumento græce versis excerptæ & Magno Athanasio perperam tributæ. Has quoque è Codicibus Roma transmissis Montfauconus primus Græce edidit & Latine vertit. Legit opus Cassiani Græce Jo. Climacus gradu IV. & Epitomen istam, quod eruditum editorem fugit, Photius Cod. 197. exstatque eadem Græce MSta in Bibl. Vindobonensi. Vide Lambecium IV. p. 167. & V. p. 276.

73. *Homiliæ* quæ Athanasii nomine circumferuntur:

1. * *in Nativitatem præcursoris, in Elisabet & in Deiparam.* Primum edita à Montfaucono p. 387. è Codice Colbertino, & Latine versa. Incipit: χώραν μὲν ἀποχερσωθεῖσαν.

2. *in Annunciationem Sanctiss. Deiparæ.* p. 393. L. I. pag. 1028. incipit: τὰς θείας ἱεροκήρυκας. Præmisitque illi Montfauconus eruditam Baronii Epistolam ad Tho. Stapletonum, qua homiliam hanc post Monothelitas exortos scriptam probat.

3. *in censum sive descriptionem S. Mariæ & in Josephum.* p. 404. L. II. pag. 645. Vertit Lucas Holstenius. Incipit: ὥσπερ οἱ τὴν χρυσίτην γῆν.

4. *in*

4. * *in nativitatem CHRISTI*, edita primum à Montfaucono è MS. Barocciano, cujus apographum accepit à V. C. Joanne Millio. pag. 410. Incipit: μυστήριον ξένον βλέπω. Excerpta in eadem leguntur ex homilia Chryſoſtomi de Nativitate, T. V. Savil. Etiam alias duas homilias ejusdem argumenti Codex Barocianus Athanaſio tribuit, quæ in Chryſoſtomianis leguntur.

5. *in occurſum* ſive *præſentationem D. N. JESU CHRISTI.* p. 416. Ediderat primus Combefiſius ex Codd. Regio & Mazarin. T. I. auctarii novi Patrum p. 497. Pariſ. 1648. fol. Poſt Neſtorii & Eutychis hæreſin ſcripta, quorum nominetenus etiam meminit. Incipit: τὰ τῆ παρούσης ἑορτῆς πανηγύρεως.

6. *in cæcum à nativitate.* Joh. IX. p. 427. L. II. p. 679. incipit: πολυπαίδαγόν ἐστι πᾶσιν ἀνθρώποις. Vertit Holſtenius.

7. *in* Matth. XXI. 2. *Ite in caſtellum quod contra vos eſt* pag. 435. L. II. pag. 654. incipit: πάλιν ἡμᾶς εὐεργετῶν ὁ Κύριος. Vertit Holſtenius.

8. *in* Luc. XIX. 36. *Eunte autem illo ſubſternebant veſtimenta* p. 439. L. II. p. 661. incipit: ἐὰν τὰ καθέκαστα τῶν ἐξ ἀρχῆς. Eundem hujus & ſuperioris homiliæ auctorem ab Athanaſio diverſum eſſe Montfauconus non dubitat. Vertit Holſtenius.

9. *in ſanctam quintam feriam & proditionem Judæ.* pag. 444. L. II. p. 669. Incipit: Σωτῆρος τὰ πάθη πένθος μὲν Ἰουδαίων. Vertit Holſtenius.

10. *in Paſſionem Domini in Paraſceve*, p. 447. L. II. pag. 506. Incipit: μέγα μὲν ὠφανὸς δημιούργημα. Primus Græce cum verſione ſua vulgaverat Petrus Pantinus Tiletanus, cum aliis Methodii, Amphilochii & Jo. Chryſoſtomi homiliis Antwerp. 1598. 8. In Codicibus annorum plusquam octingentorum legi, ſed ſtylum ab Athanaſio plane abſimilem eſſe, obſervat Montfauconus.

11. *in SS. Patres & Prophetas & in S. Eccleſiam, atque in Pſal. XXXV.* pag. 450. L. II. pag. 692. Incipit: ἡ προδηγοῦσα πίστις εἰς τὴν ὁδὸν τῆς θεογνωσίας. Vertit Holſtenius.

12. *in ſanctum Paſcha.* pag. 455. primus cum verſione ſua ex Cod. Regio edidit Combefiſius in auctario novo T. I. pag. 531. Incipit: εἰ ταῖς τῶν ἀγγέλων ἐνῆν πρὸς τὸ παρὸν χρῆσαθαι γλώτταις.

13. *in*

13. *in ſanctum Paſcha homilia altera* & in recens illuminatos ſive baptizatos, Sabbato in Albis. p. 458. L. II. p 673. Vertit poſt Holſtenium Combefiſius & in jam dicto auctario novo p. 539. ex MSS. Reg. & Segvieriano recenſuit. Incipit: χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

14. *in aſſumtionem Domini noſtri JESU CHRISTI*, pag. 462. L. II. p. 1. Vertit poſt Jo. Lampadium Combefiſius in auctario novo pag. 551. incipit: ἡ μὲν τῆ ἀναστάσεως μνήμη. Hanc cum duabus præcedentibus Baſilio Seleucienſi Viri docti tribuunt. At Garnerius T. 2. ad Marium Mercatorem p. 324. ait charactere Neſtorii ſe prodere, florido ac interdum pæne poëtico, metaphoris efferente ſeſe, & apoſtrophis quaſi animato, Scripturæ teſtimoniis iisque literali ſenſu acceptis, niſi quando ad hæreſin detorquentur, ſubinde diſtincto.

15. * Encomium in S. Andream Apoſtolum p. 466. Primus è Codice Toinardi edidit Montfauconus. Incipit: ὁρῶν τὴν λαμπρὰν ταύτην ἀγέλην.

16. * Sermo de officiis Chriſtiani hominis ex Cod. Colbert. 5104. primum ab eodem Montfaucono vulgatus & latine verſus p. 469. Incipit: τρία ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς παρὰ χριστιανῦ.

74. *Dialogi quinq; de SS. Trinitate* p. 472. L. II. p. 158. Athanaſio ab aliis, ab aliis rectius S. Maximo tributi, & cum Theodori Bezæ verſione primum editi apud H. Steph. Græce & latine A. 1570. 8. deinde à Felckmanno & aliis inter Athanaſii, hinc à Combefiſio inter S. Maximi ſcripta: denicq; parum veriſimili Garnerii ſuſpicione in Theodoriti Operum auctario, ſive Tomo quinto vulgati.

75. *Sermones ſive opuſcula varia viginti contra diverſas hæreſes* p. 541. L. II. pag. 260. Ex his duo priora quibus dialogus duplex cum Macedoniano continetur, videntur eundem auctorem habere cum præcedentibus quinque dialogis. Tertium Epiſtola eſt ad Euſtathium quam ſequuntur cætera ſeptendecim, tributa Theodorito à Jo. Dallæo in diſp. de fidei ex Scripturis demonſtratione p. 48. & 146. ex Photii Cod. 46. ſed ex Marii Mercatoris teſtimonio ad Eutherium Tyannenſem Neſtorii ſectatorem refert Jo. Garnerius, in auctario Theodoriti p. 254. & ad Marium Mercatorem T. 2. p. 277. uti priora duo Theodoriti eſſe non dubitat. Montfaucono adhuc videtur eſſe ambigendum. Vertit latine Abrahamus Scultetus.

76. *Syn-*

76.* *Syntagma varii argumenti ad quendam Politicum*, p. 585. editum primum à Montfaucono ex Vaticano Codice 850. quem exscripsit D. Joannes Gvillot. Latinam versionem Montfauconus addidit. Incipit: ἐπειδή σοι τῷ ἀδελφίῳ καὶ μεγαλεπιβόλῳ τῆ φύσεως.

77.* Λόγος Ἀσκητικὸς *in Dei mandata, pro iis qui sæculo renunciarunt & salutem volunt consequi.* p. 591. itidem primum editus, è Codice Vaticano 658. Incipit: ἀγαπητοὶ φροντίσωμεν.

78.* Διδασκαλία *ad Monachos, lenis & spiritualis*, p. 595. primum edita è Codice Vaticano 1148. Incipit: τὸν πιστεύοντα τῷ Κυρίῳ καὶ προσιόντα ἑαυτῷ.

79.* Ἐξηγητικὸν *de templo Athenarum*, scriptum futile, prolatum similiter è Codice Vaticano 1198. p. 598. Incipit: ut qvæst. 136. ad Antiochum: τὰς τὰς θείας γραφὰς μὴ ἐπισαμένους.

80.* *De corpore & anima* apospasmation, quam pulchram Athanasii tractationem vocat Codice Sfortiamo usus Gerardus Vossius ad Gregor. Thaumaturg. pag. 120. Hoc itidem ex Cod. Vaticano 700. primus Græce edidit atque ut cætera quæ jam à num. 76. retuli latine reddidit Montfauconus.

81. *De unita Deitate Trinitatis, ad Theophilum libri VIII.* pag. 604. L. II. p. 550. Græce non exstant, videnturque latine scripti & à Vigilio Tapsensi, ut Petrus Franciscus Chifletius sibi persvasit, vel ut Montfauconus ab Idacio Claro fortasse sub Athanasii nomine editi, unde tanquam Athanasii allegantur ab Ratramno III. 6. contra Græcos, Hincmaro, Ænea Parisiensi, Theodulfo Aurelianensi, aliisque. Ordo librorum in editt. & MSS. varius est. Atque qui liber VIII. est in editione Montfauconi, in prioribus occupat libri decimi locum, undecim enim libros illa numerant cum Montfauconus octo illis libris velut pecularia opuscula subjiciat pag. 624. *De fide unitatis & Trinitatis*, quod in aliis editionibus est libri undecimi initium. Deinde *de Ariana & Catholica confessione*, quod est in aliis editt. liber octavus: Tum pag. 628. *de fide sua*, quod aliæ editiones inscribunt librum IX. Quæ in editione Lipsiensi T. 2. p. 588. à verbis: *His qui Filium DEI creatum esse profitentur*, usque ad finem libri XI. p. 602. leguntur, à Montfaucono exhibita fuerunt supra num. 32.

82. Vigilii Tapsensis sub Athanasii nomine scripta latine *disputatio cum Ario, coram Probo judice* p. 614. L. II. p. 603. Eam ex pleniore

Chifletii editione quoque ſubjunxit Montfauconus pag. 642. quæ inſcribitur *altercatio S. Athanaſii Epiſcopi contra Arium, Sabellium vel Photium hæreticos.* Vigilius Chifletii vidit lucem Divione 1664. 4. hæc vero disputatio Athanaſii ſub Vigilii nomine exſtat etiam in Georgii Caſſandri Operibus p. 460. additas habens varias Lectiones ex veteri Codice Petri Pithoei.

83. *Epiſtolæ* Athanaſii nomine *ad Romanos Pontifices* & Pontificum ad Athanaſium, nempe *ad Liberium*, Græce & latine. p. 668. L. I. p. 243. Cæteræ latinè, *ad Marcum Papam* p. 665. L. II. p. 628. *ad Julium Papam* p. 669. 673. *ad Felicem* p. 675. Confer his Epiſtolis additas cenſuras & animadverſiones Blondelli in ejus pſeudo Iſidoro pag. 436. ſeq.

84. *Vita & geſta S. Syncleticæ* Græce & Lat. pag. 681. Hanc Latine ex verſione Davidis Colvilli ediderat Bollandus ad quintum Januarii T. I. p. 242. Græce cum verſione ſua Cotelerius T. I. monumentor. Eccleſiæ Græcæ pag. 201. cujus adde notas p. 754. In aliis Codicibus & apud Nicephorum Calliſtum VIII. 40. Athanaſio, in aliis Polycarpo Aſcetæ, in aliis denique Arſenio Pegadenſi tribuitur, ita enim ſe habet clauſula hujus vitæ certe antiquæ & in vitis Patrum & à Jo. Climaco, aliisque laudatæ in editione Montfauconi ex ſchedis Combefiſianis: ἕως ὧδε πεπλήρωνται οἱ ἐκ τῆς ἁγίας Θεοφόρου μακαρίου Ἀρσενίου τοῦ Πηγάδων ἐξελυλυθότες λόγοι, καθὼς καθ' ἑαυτοὺς κεῖνται ἅπαντες.

85. *Exhortatio ad Monachos*, Latine pag. 709. L. II. pag. 619. Incipit: *Et ſi quid gloriari in CHRISTO licet*, atque ab Holſtenio etiam vulgata eſt in appendice ad Codicem Regularum Pariſ. A. 1663. 4. & Latine ab Athanaſio ſcriptam perſuaſit ſibi Papebrochius in Actis Sanctor. Maji T. 7. pag. 546.

86. *Exhortatio ad Sponſam CHRISTI*, itidem Latine, pag. 711. & in eadem codicis Regularum appendice Holſteniana, atque in Actis Concilii Aquisgranenſis A. C. 816. T. 7. Concil.

87. *Epiſtola ad Epiſcopum & clerum Perſarum*, qua ei mittit Epiſtolam Dionyſii Alex. ad Paulum Samoſatenum, quæ & ipſa adjicitur p. 716. Latine ex veteri verſione. Hanc Athanaſio tributam Epiſtolam Roma ad Montfauconum miſit Claudius Stephanotius.

88. *Symboli* Athanaſiani formulæ quatuor *Græcæ* non parum inter ſe diſcrepantes pag. 728. ſeq. *una* ex Felckmanni editione ad fidem Palatino-

latinorum Codicum L. II. pag. 31. *altera* primum vulgata à Gilb. Genebrardo libro 3. de SS. Trinitate Pariſ. A. 1569. 1585. 8. *tertia* quam poſt Nic. Brylingium & Mich. Neandrum H. Stephanus in rudimentis fidei Chriſtianæ in lucem edidit A. 1565. 12. à qua parum abit quam ex Codice Laz. Baifii dedit idem Genebrardus, & quam in poſtrema Conciliorum editione Tom. 2. Labbeus exhibet. *Quarta* denique paullo uberior, ex Patricii Junii apographo vulgata ab Uſſerio in diſſ. de Romanæ Eccleſiæ Symbolo, Lond. 1647. 4. Easdem formulas videre licet in Wolfgangi Gundlingii notis ad Euſtratii Johannidis Zialowski, Rutheni delineationem Eccleſiæ Græcæ pag. 69. ſeq. *Latinæ* formulæ antiquæ, ejusdem Symboli quæ in MSS. Codd. nihil ferme differunt, varias lectiones Codicis Colbertini addidit Montfauconus, atque duas *veteres* verſiones *Gallicas* ex MSS. adjunxit, quarum altera inſcribitur: *Canticum Bonefacii. Ce chant fut St. Anaſtaiſe qui apoſtoilles de Rome.* Cæterum *Commentarius* in Athanaſii Symbolum quem p. 735. Montfauconus protulit è Codice Bibl. S. Germani à Pratis n. 199. quingentorum circiter annorum, quædam ſimilia habet quidem, diverſus tamen eſt à Commentario *Richardi Pampolitani* Eremitæ Angloſaxonis circa A. C. 1420. cujus Commentarius exſtat in Tomo 26. Bibl. Patrum edit. Lugd. pag. 624. Veterem *Anglicam* Metaphraſin Rhythmican vulgavit V. C. Georgius Hickeſius in theſauro lingvarum Septentrionalium T. 1. pag. 233. *Angloſaxonica* verſio exſtat in Guil. Wottoni conſpectu brevi operis Hickeſiani pag. 77. De antiquis *Germanicis* Otfridi & aliorum verſionibus vide Lambecium II. p. 460. 760. 763. & Tentzelii præf. *Hebraice* verſum à Julio Marcello Romano MS. in Bibl. Vaticana memorat Imbonatus in Bibl. Latino Hebraica pag. 149. Sed omitto recentiores verſiones ut *Arabicam* à Niſſelio editam Lugd. Bat. 1656. 4. una cum Cantico Canticor. De auctore hujus Symboli multa & diverſa ac pugnantia inter ſe tradiderunt viri eruditi, ex quibus hoc ſaltem videtur eſſe certum, non fuiſſe compoſitum ab Athanaſio, ſed diu poſt ſæculo quinto Latine primitus ſcriptum & deinde à variis Græce translatum, qui vel cum Græcis negarunt Spiritum S. à Filio procedere, ut à quibus formula Græca prima & quarta profluxit, vel id cum Eccleſia Occidentali profiterentur, ut in ſecunda & tertia formula fit. Utrum vero auctor ſit *Vigilius Tapſenſis*, ut vi-

detur esse verisimillimum & persvasum est Paschasio Qvesnello diss. 14. ad Leonem M. p. 733. & 913. & Antonio Pagi ad A. C. 340. num. 8. an *Vincentius Lirinensis*, ut contendit Josephus Antelmius in disquisitione de Symbolo Athanasiano Paris. 1693. 8. non est plane exploratum, nedum ut constet de auctore quem alii minus verisimiliter volunt, *Hilario* Pictav. vel *Eusebio Vercellensi*, vel *Athanasio* Nemetum Episcopo circa A. C. 640. cui symbolum tribuit Sandius appendice ad nucleum Hist. Eccles. pag. 35. vel *Anastasio* vel *Bonifacio* denique. Conferre interim licebit Vossii diss. 2. de symbolis, Nic. Serarii & Henrici Nicolai diatribas, præcipue vero Wilhelmi Ernesti Tenzelii judicia eruditorum de symbolo Athanasiano studiose collecta & inter se collata, Gothæ 1687. 12. Tillemontium T. 8. memor. hist. Eccles. pag. 667. & Montfauconi diatriben in symbolum *quicunque*, formulis quatuor Græcis præmissam. Antiquissimum testimonium Symboli Athanasio tributi est Synodi Angustodunensis A. C. 663. *Si quis presbyter, Diaconus, Subdiaconus vel Clericus Symbolum quod Sancto inspirante Spiritu Apostoli tradiderunt, & fidem sancti Athanasii Præsulis irreprehensibiliter non recensuerit, ab Episcopo condemnetur.* Alia est *Symboli expositio* quæ vere Athanasii est, Facundo laudata, de qua dixi supra num. 2.

89.* *De S. Trinitate* opusculum p. 739. primum editum ex MS. Regio 2358. & Latina versione à Montfaucono donatum. Incipit: μίαν φυσιν δόξατε πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος τὴν θεότητα. Videtur compositum saltem post Synodum Chalcedonensem.

90.* *De ratione Paschæ* tractatus p. 741. 742. à Clariss. Muratorio ex Bibl. Ambrosiano ad Montfauconum transmissus latine, qui etiam latini potius quam Græci scriptoris, nedum Athanasii esse suspicatur.

VII. *SUPPLEMENTUM scriptorum S. Athanasii, Græce & latine cum notis primum in lucem editum in nova collectione Patrum Montfauconiana Tomo II. Paris. 1706. fol.*

Eugenii Diaconi Ancyrani legatio ad Athanasium pro causa Marcelli Ancyrani & confessio fidei Ecclesiæ Ancyranæ ad eum missa circa A. C. 371. primumque edita ex Apographo Bibl. Ambrosianæ quod ex

ex codice Scorialensi descriptum fuerat pag. 1-4. confer præmissam doctissimi editoris de Causa Marcelli Ancyrani diatribam.

91. Athanasii περὶ πίστεως λόγος ὁ μείζων *sermo major* sive *liber de fide* initio mutilus p. 5-19. ex Codice Bibl. Mediceæ. Fragmenta hujus libri ex Theodorito & Gelasio jam dederat Montfauconus T. 1. p. 1282. Hunc idem putat esse Athanasii libellum in quo CHRISTUM *hominem Dominicum* κυριακὸν ἄνθρωπον vocari notavit Rufinus Apologia pro Origene. Formulam eandem retractavit Augustinus. Confer Billii notas ad Nazianz. T. 2. p. 1273. seq. Athanas. T. 1. p. 97. 98. edit. noviss. & Sirmondum T. 2. Opp. p. 758.

92. *Fragmenta duo* ex Codice V. C. Stephani Baluzii p. 20. 21. unum de repudiato propter Pauli Samosateni abusum homousii vocabulo, & alterum de scelere Stephani Antiocheni quod iisdem prope verbis narrat Nicephorus IX. 23. tangitque Theodoritus II. 9. Hist. Subjunxit Montfauconus ex eodem Codice Baluziano breve apospasmation Athanasii longe junioris Hagioritæ, sive Monachi, sacri montis Atho incolæ.

93. *Epistola ad Monasticam vitam agentes*, Græce ex Codicibus Mediceo & Regio, quæ latine tantum ex veteri quæ uberior est interpretatione latina prodierat T. 1. p. 967.

94. *Fragmenta* commentariorum sive sermonum *in S. Matthæi Evangelium*, plura & meliora ex MSS. & Catenis, quam supra, num. 38. prodierant. p. 24-41. Neque dubitat jam amplius Montfauconus apospasmation supra num. 42. editum de novem Herodis morbis, vere esse Athanasii.

95. *Fragmenta* commentariorum sive sermonum *in Evangelium S. Lucæ*, triplo auctiora ex MSS. Codd. & Catena edita in lucem p. 42-48.

96. *Homilia* magno Athanasio ut videtur, perinde ut duæ quæ sequuntur supposita *in Canticum Canticorum*, ex MS. Ambrosiano. p. 49-54. Incipit: ποθητοὶ οἱ λόγοι.

97. *Homilia de patientia*, 56-63. Incipit: Ὁ ἡμέτερος διδάσκαλος Παῦλος. Ex eodem MS. Codice.

98. *Homilia εἰς τὰ βαΐα*, *in ramos palmarum*. p. 63-65. Incipit: Φρικτὸν, ἀγαπητοὶ, μυστήριον σήμερον. Ex MSS. Ambros. & Ottobon.

99. *In dictum* 2. Cor. XII. 2. *Novi hominem raptum ad tertium cœlum*, & 7. *datus est mihi stimulus carnis Angelus Satanæ* p. 65-68. ex MS. Bibl.

Monasterii S. Basilii Romæ. Non videntur hæc esse magn Athanasii.

100. *Argumentum in Psalmos*, & *commentariorum fragmenta* in priores Psalmos LXXV. eruta ex Apographo Ambrosiano quod ex Codice Scorialensi descriptum fuit. p. 70-101.

101. *Fragmentum contra Macedonianos*, & alia *contra Novatianos*, atque *de amuletis* sive περιάπτοις aliaque varii argumenti ex Codd. MSS. Regiis & Colbertinis. p. 102-106.

VIII. *Scripta S. Athanasii deperdita, vel inedita.*

Contra hæreses. Vide T. I. edit. noviss. p. 1292. *contra Valentinianos* id. p. 1274. *contra Macedonianos*, Montfauconi supplement. pag. 102. *contra Novatianos*, id. p. 103.

Ad Monachos, Arianorum dogmatum confutatio. T. I. p. 342. 956.

Contra Ursacium & Valentem liber. T. I. p. 1287. ex Hieronymo.

Contra Arianos, super dicto, nunc anima mea turbata est. T. I. p. 1286.

Disputatio cum Ario in Synodo Nicæna. T. 3. p. 205.

Ad Jovinianum. T. I. pag. 778.

Liber de titulis sive inscriptionibus Psalmorum. T. I. p. 981. 1287.

Commentariorum in Psalmos bona pars.

In Ecclesiasten & Cantica Canticorum. Phot. Cod. 139.

In Cantica Mosis & Mariæ sororis, MS. in Bibl. Ambros. vide T. I. p. 1006. & 1008.

In Matthæum. T. I. p. 1266. seq. 1289. & supplement. p. 24.

In Lucam. Vide supplement. p. 42.

In Joannem. Meminit Thomas Aquinas, notante Clariss. Caveo.

Sermones Consolatorii ad virgines T. 3. p. 110. ex Theodoriti II. 4. Hist.

Synodicon. T. I. p. 716. ex Socratis lib. I. c. 13. Hist. Nomina Episcoporum qui Concilio Nicæno interfuere in Synodico illo lecta olim à Socrate, leguntur etiam hodie in Athanasii Epistola ad Ægyptios & Africanos, inserta Apologiæ contra Arianos quæ secunda vulgo dicitur.

Epistolæ variæ de quibus Photius Cod. 32. testatus illis additam fuisse Apologiam pro fuga, quæ exstat. Exstant & aliæ Athanasii Epistolæ, sed plures interciderunt, ut *ad Eupsychium* de qua T. I. pag. 1287. 1293.

1293. *ad Rufinianum*, Act. 1. Synodi II. Nicænæ & *Epistolæ festales*, quarum ad quadraginta octo olim numeratæ fuerunt. Vide Montfauconi prolegomena ad Cosmam Indopleusten cap. 6. & T. 1. Athanas. p. 968. Et *Epistolæ Canonicæ*, ut de qua T. 3. pag. 125. ex Balsamone ad Can. 27. Carthag.

Homiliæ variæ &c.

IX. S. EPHRAIM Nisibenus, Syrus, Jacobi Nisibeni discipulus, Diaconus, atq; si auctori Prædestinati hæres. 57. & Menologio Græcor. 28. Jan. fides, etiam presbyter Edessenus, A. C. 375. denatus, vir ardore pietatis & sacra eloquentia insignis de quo Acta Sanctor. T. 1. Febr. pag. 49. sqq. S. Chrysostomus sermone de falsis Prophetis T. 6. pag. 401. * Palladius Lausiaca p. 113. Sozomenus III. 16. & quæ ex Greg. Nysseno, a) Amphilochio atque aliis præfixa Operibus Ephræmi sunt ab Gerardo Vossio: Metaphrastes item atque Anonymus in Ephraimi vita, qui Græcæ editioni Oxoniensi Ephræmi subjiciuntur:

Σύρων

* Elogium quod Chrysostomus sive Jo. Nestevtes Ephraimo tribuit, quia insigne est, adscribendum putavi: Πȣ̃ Εὐόδιος ἡ εὐοδία τ̃ Ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων διάδοχος; πȣ̃ Ἰγνάτιος τὸ τȣ̃ Θεȣ̃ οἰκητήριον; πȣ̃ ὁ Διονύσιος τὸ πετεινὸν τȣ̃ οὐρανȣ̃; πȣ̃ Ἱππόλυτος ὁ γλυκύτατος καὶ εὐνȣ́στατος; πȣ̃ Βασίλειος ὁ μέγας καὶ μικρȣ̃ δεῖ τῶν Ἀποστόλων ἰσόῤῥοπος, πȣ̃ Ἀθανάσιος ὁ ἅγιος καὶ πλεονέκτης τῶν ἀρετῶν; πȣ̃ Γρηγόριος ὁ δεύτερος Θεολόγος καὶ ἀήττητος στρατιώτης, καὶ ὁ τȣ́τȣ συνώνυμος; πȣ̃ Ἐφραΐμ ὁ πολὺς ἡ παραμυθία τῶν ἀθυμȣ́ντων, ἡ παιδαγωγία τῶν νέων, ἡ χειραγωγία τῶν μετανοȣ́ντων, ἡ κατὰ αἱρετικῶν ῥομφαία, τὸ δοχεῖον τȣ̃ πνεύματος; *ubi Ephraim ille magnus obtorpescentium excitator, afflictorum consolator, jubenum in disciplina instructor atque excitator, dux pœnitentium, framea ac spiculum adversus Hæreticos, & Spiritus S. habitaculum?*

*) Greg. Nysseni ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον πατέρα ἐφραίμ. T. 2. Opp. pag. 1027. Amphilochii comparatio inter Basilium M. & Ephraimum. Confer quas laudat W. E. Tenzelius diss. de Ephraim Syro. Arnstad. 1685. & in diss. selectis recusa. Tillemontius tomo VIII. Memor. Hist. Eccles. Mich. Hoyerus monachus Augustinianus lib. de vita S. Ephræmi. Duac. 1640. 12. Jo. Morinus de sacris Ecclesiæ ordinationibus pag 490. &c. Etiam ab Eusebio Pamphili memoratum Ephraimum scripsit Photius Cod. 196. sed Eusebium pro Sozomeno nominasse conjicit Cotelerius ad T. 3. monument. Eccles. Græc. pag. 536 licet Eusebius etiam meminisse Ephræmi potuit, si audimus subscriptionem Græcam antiqui MS. CPolitani apud Vossium pag. 813. quo S Ephræm dicitur ἠσκῆσαι ἐν ταῖς ἡμέραις τȣ̃ μεγάλȣ Κωνσταντίνȣ καὶ πρώτȣ βασιλέως, ἠκμᾶσαι δὲ μέχρι τ̃ βασιλείας τȣ̃ Οὐάλεντος, ὑφ' ȣ̃ καὶ ἐτελειώθη.

Σύρων ὧν παίδες φασὶν ὑπὲρ τὰς χιλιάδας λόγων αὐτὸν ἀναγράψαι. Phot. Cod. 169. *Multa Syro sermone composuit*, inquit Hieronymus c. 115. Catalogi, & *ad tantam venit claritudinem, ut post lectionem Scripturarum publice in quibusdam Ecclesiis ejus scripta recitarentur.* Andreas Masius præf. ad Mosen Barcepham de paradiso, qui Ephraimum non semel laudat; *Mihi doctor meus Syrus sæpe solebat dicere nullius alterius Scriptoris plura præstantiora, de rebus sacris volumina apud Syros ferri quam Ephræmi, ut mihi cum Augustino nostro conferendus videretur* ἐν τῇγε πολυγραφία. Universos S. Scripturæ libros ἀκριβῶς ἑρμηνεῦσαι πρὸς λέξιν illorumq; abditos sensus lumine spiritus illustrasse testatur Nyssenus in ejus vita p. 1033. (T. 2. Paris. 1615.) Ex his *Commentarios in Genesin & Exodum* cum 52. *homiliis* Syriaco sermone nactus est D. Robertus Huntingtonus, ut ex ejus Epistolis pag. 8. & 10. apparet. Hebedjesu in Catalogo librorum Chaldæorum n. 60. *Ephræm Magnus*, inquit, *qui Propheta Syrorum* (& εἰκουμενικὸς διδάσκαλος.) *cognominatus est, edidit commentarios in libros Geneseos, Exodi, Sacerdotum sive Levitici, Josuæ filii Nun, Judicum, Samuelis, libros Regum, Davidis, Isaiæ, Duodecim & Jeremiæ, Ezechielis & beati Danielis. Extant etiam ejus libri & Epistolæ de fide Ecclesiæ atque ejusdem Orationes metricæ* (τριακοσίας μυριάδας ἐπῶν memorat Sozomenus III. 16. adde de Hymnis ejus Theodoritum IV. 29. Hist. Morinum de sacris Ecclesiæ Ordinationibus p. 419. 490.) *adhortationes, cantica, officia defunctorum omnia, appositiones Alphabeti,* b) *disputationes cum Judæis, necnon adversus Manichæum, Bardaisanem, Marcionem & Ophitas, demum dissolutio impietatis Juliani.* Servantur nonnulla Ephræmi lingua Syriaca etiam in Bibliothecis Angliæ, & jam pridem Jacobus Golius ex Oriente scripta Ephræmi non pauca in Belgium secum attulit, & Usserius Ephræmum *de sapientiæ amore* & alia ejus Syriace scripta Lugdunum Batavor. transmisit è quibus nonnulla punctis animasse vocalibus & latine vertisse se testatur *Lud. de Dieu* præf. ad Comment. in Acta Apostolor. Confer W. E. Tenzelii Ἑ μακαρίτε diss. select. pag. 289. sq. *Institutio Ephræmi ad Monachos* exstat Syriace MS. in Bibl. Cæsarea ut notavit Lambecius T. 1. p. 171. Habui & ipse unam alteramque Homiliam Ephræmi Syriaca lingva descriptam ex Codice Bibl. Bodlejanæ quam mecum & haud paucas Græcas communicavit doctissimus vir qui Oxoniæ è MS. Codd. descripsit Jo. Adolphus Hofman-

b) Punctorum vocalium inventionem litteris Syriacis apponi solitam Ephræmo Syri tribuunt Vide Abr. Ecchellensis notas ad Ebed JEsu Catalogum. Negat tamen illum inventorem Jo. Morinus lib. 2. Exerc. Bibl. 18. c. 9. pag. 547. seq.

Hofmannus, Plœnenſis. Illas ego Syriace & Latine ut ederentur miſi Lipſiam ad Rev. D. Godfridum Olearium, neque ingratum ſpero fore viris eruditis videre, quatenus Syriaca verſio ſacrorum librorum præcipue N. T. diſtet ab illa c) qua S. Ephraimus uſus eſt. *Precationes binas* Ephræmi habes in Severi Alex. ſive Antiocheni potius libello de ritibus baptiſmi & ſacræ Synaxis, quem Syriace & Latine edidit Guido Fabricius Boderianus Antwerp. 1572. 4. p. 127. ſeq. Bardeſanis hæreſin ab Ephraimo Syro confutatam teſtatur Theodoritus 1. de hæreticis fabulis.

X. *Græca* verſio antiqua ſcriptorum non paucorum Ephræmi, Iuculentis & majoribus theatri Scheldoniani typis A. 1709. fol. in lucem edita eſt Oxonii ex Cod. MS. Bodlejanis curante V. C. *Eduardo Thwaites*, quam editionem quia latina verſione deſtituitur, ita recenſebo, ut illis Homiliis & ſcriptis quæ latine etiam exſtant, paginas adſcribam latinæ verſionis *Gerardi Voſſii*, Præpoſiti Tungrenſis, ex editione quæ ad manus mihi eſt Colonienſi A. 1603. fol.

Gr. pag. 1. περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν *de virtutibus & vitiis.* Lat. T. 1. pag. 25. ad Monachos Metebenos directum, hunc librum teſtatur Photius Cod. 169. Verterat ante Voſſium *Franciſcus Zinus.*

12. ἔλεγχος αὐτῷ καὶ ἐξομολόγησις. *Reprehenſio ſui ipſius atque confeſſio* T. 1. pag. 68. Hæc primum locum occupavit inter λόγους Ephræmi undequinquaginta laudatos Photio.

15. πρὸς καθαίρεσιν ὑπερηφανίας. *ad everſionem ſuperbiæ.* T. 1. pag. 88.

19. λόγος κατανυκτικός. *Sermo de compunctione animi.* T. 3. pag. 590.

28. λόγος ἀσκητικός. *Sermo Aſceticus.* T. 3. p. 539.

46. κατὰ μίμησιν τῶν παροιμιῶν. *Ad imitationem proverbiorum.* T. 3. pag. 509.

47. περὶ φόβου. *De timore DEI.* T. 3. pag. 510.

76. πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐμπαθῶς διαγόντων καὶ τιμὰς ἀπαιτούντων, *ad eorum correctionem qui vitioſe vivunt & honores appetunt,* T. 1. p. 92. Vertit & *Zinus.*

c) Andreas Mullerus pag. 27. ſeq. de verſionibus Syriacis ſacror. libror. recte non audet affirmare verſionem Syriacam N. T. quam hodie habemus illam ipſam eſſe in quam Ephraim Syrus & Jacobus Niſibenſis olim commentati ſunt.

Gr. pag. 82. ἔλεγχος αὐτοῦ καὶ ἐξομολόγησις. *Confessio & sui ipsius reprehensio* Lat. T. 3. pag. 599. Incipit: ἐν πολλοῖς ὑμῖν ἀδελφοὶ δοκῶν χρησιμεύειν. Vertit idem *Zinus*.

100. περὶ τῶν παθῶν. *De passionibus* sive *perturbationibus animi* T. 1. p. 130.

102. περὶ μετανοίας *de pœnitentia*. T. 1. pag. 144.

106. περὶ κατανύξεως *de compunctione*. T. 1. pag. 138.

*110. λόγος κατανυκτικὸς. Incipit: ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ὄρθρου λίαν ἀναστὰς, ἐπορευόμην ἐγὼ σὺν τοῖς.

112. λόγος ἕτερος κατανυκτικός. *Sermo alius de compunctione.* T. 1. p. 135.

*115. λόγος ὠδαγωγικός. Incipit: πρόσεχε σεαυτῷ, ὦ νεότης, ποθοῦσα ἀσκῆσαι, μήποθε παρέλθωσιν.

119. εἰς πατέρας τελειωθέντας. *In sanctos Patres qui temporibus suis consummati sunt.* Tom. 3. pag. 766.

122. λόγος ἕτερος εἰς πατέρας τελειωθέντας. *Sermo alius in sanctos Patres suo tempore defunctos.* T. 3. pag. 769.

125. Ἐκ αὐτοῦ λόγος τετρασύλλαβος ἤτοι μέτρου. *Ex eodem sermone tetrasyllaba Oratio, sive metrum.* T. 3. pag. 772.

126. λόγος ἑπτασύλλαβος ἤτοι μέτρον. *Sermo Heptasyllabus sive aliud metrum.* T. 3. p. 773.

127. περὶ φόβου ψυχῶν. *De timore animi* T. 1. p. 66. Vertit ante Vossium *Zinus*.

129. εὐχὴ ἐκ τῆς ἁγίου Ἐφραὶμ διδασκαλίας *Precatio ex S. Ephræm Doctrina.* T. 1. pag. 247. Vertit & *Zinus*.

130. ὑπομνηστικὸν, ἤτοι ἐπιστολή. *Admonitoria Oratio in formam Epistolæ.* T. 2. p. 275.

134. περὶ ψυχῆς ὅταν πειράζηται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, πῶς ὀφείλει μετὰ δακρύων τῷ θεῷ προσεύχεσθαι, *Quomodo anima cum lacrymis ad DEum recurrere debeat tentationis tempore.* T. 1 pag. 62.

135. ἐξομολόγησις ἤγουν προσευχὴ πρὸς θεόν. *Confessio sive precatio ad DEum.* T. 1. p. 250.

136. εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, *in secundum adventum Domini nostri JESU CHRISTI.* T. 1. pag. 239. Ephræmi λόγος de hoc argumento laudat Nyssenus pag. 1035.

140.

Gr. pag. 140. περὶ ἀρετῆς πρὸς νεώτερον ἀσκητὴν κεφάλαια δ. *Adhortationes IV. de virtute ad Monachum novitium* Lat. T. 2. p. 280.

150. περὶ ἀρετῆς κεφάλαια δέκα. De virtute Capita decem. T. 2. pag. 293.

159. πρόσεχε σεαυτῷ· *Attende tibi ipsi* Capita XII. T. 2. p. 307.

176. ὅτι δ' δεῖ γελᾶν καὶ μεσεωρίζεσθαι, ἀλλὰ κλαίειν καὶ πενθεῖν ἑαυτούς. *Non esse ridendum neq; gloriandum, sed lugendum & plorandum nosmet ipsos.* T. 1. pag. 104. Laudat Photius Cod. 169.

179. συμβουλία περὶ πνευματικῆς βίου πρὸς νεόφυτον ἄρχοντα, *Consilium de vita spirituali ad novum Abbatem*, Capita XCVI. T. 1. pag. 47. Vertit ante Vossium *Zinus.*

191. μακαρισμοὶ. *Beatitudines.* T. 1. pag. 168. Vertit idem *Zinus.*

196. μακαρισμοὶ ἕτεροι. *Beatitudines aliæ.* T. 1. pag. 173. Vertit idem *Zinus.*

200. κεφάλαια ἑκατόν. Ἐρώτησις πῶς κτᾶταί τις τὴν ταπεινοφροσύνην. *Capita centum. Quæstio de modo acquirendæ humilitatis.* T. 2. pag. 446. Laudat Nyssenus pag. 1035. Meminit & Photius Cod. 169.

220. εἰς τὸν βίον & μακαρίου Ἀβραμίου. *De vita B. Abraamii Eremita.* T. 3. p. 749.

Adde in notis pag. 450. περὶ τ ἀνεψιᾶς αὐτῦ Μαρίας *de Maria nepte Abramii* T. 3. p. 755.

234. εἰς τὸν πάγκαλον Ἰωσήφ. *de laudibus Josephi Patriarchæ.* lat. T. 3. p. 632.

247. εἰς τὴν μεταμόρφωσιν & Σωτῆρος. *In transfigurationem Salvatoris.* T. 3. p. 686.

253. περὶ κρίσεως καὶ κατανύξεως *de judicio extremo & de compunctione.* T. 1. p. 233.

257. περὶ ὀρθῆς βίου *de recta vita*, Capita XC. T. 1. p. 40.

264. Λόγοι ᾠδαμινέσιοι πρὸς ἀσκητάς. *Adhortationes quinquaquaginta ad Monachos.* T. 2. p. 334.

343. Ἐπιστολὴ πρὸς Ἰωάννην μοναζοντα περὶ ὑπομονῆς &c. *Epistola ad Johannem Monachum de patientia*, &c. T. 2. p. 271.

347. εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησῦ Χριστῦ. Incipit:

ἀδελφοί μου φιλόχριστοι, ἀκούσατε περὶ τῆς δευτέρας καὶ φοβερᾶς παρουσίας.

Gr. pag. 359. εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου, καὶ περὶ συντελείας, καὶ εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Ἀντιχρίστου. Lat. *in adventum Domini, & de ſæculi conſummatione & adventu Anti-Chriſti.* T. 1. p. 219.

365. Διαθήκη. *Teſtamentum.* T. 3. p. 785. Vertit & *Julius Clemens*, cujus interpretatio exſtat apud Surium Cal. Febr. Ad verba hujus teſtamenti p. 366. ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ μου ἐκατηρασάμην, reſpicit Nyſſenus in vita Ephræmi p. 1033. & pag. 1039. ad verba teſtamenti pag. 367. οὐκ ὑπῆρχε τῷ Ἐφραὶμ βαλάντιον &c. 368. μὴ ἐγκωμάσητε, μὴ μὲ πολυτελεῖ ἐνθάψητε ἱματισμῷ &c. & quæ p. 1045. ſq. de viro qui pretioſa veſte corpus Ephræmi tegere volebat. Confer teſtamentum pag. 369. edit. Græcæ.

376. Εἰς τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν σταυρὸν, καὶ εἰς δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου ἀγάπης καὶ ἐλεημοσύνης. *In pretioſam & vivificam Crucem Domini, & in ſecundum Ejus Adventum, & de charitate atque eleemoſyna.* T. 3. p. 699. Græce ex Codice Bavarico hanc Homiliam primus ediderat & latinam verſionem ſuam addiderat *Greiſerus* T. 2. de Cruce pag. 472.

384. λόγος καθ' αἱρετικῶν, ἐν ᾧ καὶ ἀπόδειξις ἐκ φανερῶν ὑποδειγμάτων ὅτε μαργαρίτης καὶ τῶν λοιπῶν σωτήρια τὸ πιστεύειν, ὅτι δίκαι τῶν φυσικῶν νόμων ἡ ἁγία Θεοτόκος τὸν Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ κόσμου καὶ σωτῆρα ἐκύησε. *Sermo contra hæreticos, de margarita pretioſa.* T. 3. p. 664.

* 398. περὶ γλωσσαλγίας καὶ παθῶν. Incipit: λεπρὰ γέγονεν ὡς χιὼν ἡ Μαριὰμ, ἵνα καθαγνωσθῇ. Ejusdem argumenti ſed diverſa homilia latine exſtat T. 1. p. 97.

399. Ἐγκώμιον εἰς τὸν μέγαν Βασίλειον. *Magni Baſilii Cæſareenſis Encomium* T. 3. p. 722. Baſilio d) adhuc ſuperſtite ſcriptum. Confer Acta Sanctor. T. 1. Febr. p. 51. & T. 2. Junii pag. 809. Baronium ad Martyrolog. Rom. 14. Junii. Hoc Encomium è Codice Regio Græce

d) Obiit S. Baſilius A. C. 379. Hic Homil. 2. in Hexaem pag. 24. teſtatus ſe à Syro quodam de vi vocabuli *merachephet* Gen. 1. 2. pro σωτὴθαλπε καὶ ἐζωογόνει edoctum Ephraimum utique intelligere videtur.

Græce primus ediderat *Cotelerius* T. 3. monumentor. Eccleſ. Græcæ p. 54. addita latina ſua verſione.

Gr. pag. 405. εἰς τὴν γυναῖκα τὴν ἁμαρτωλὸν τὴν ἀλείψασαν τὸν Κύριον μύρῳ *in mulierem peccatricem quæ Dominum unxit.* Lat. T. 3. pag. 711.

411. Ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἐνδόξους μάρτυρας τοὺς ἐν ὅλῳ κόσμῳ μαρτυρήσαντας. *In glorioſos martyres in toto mundo paſſos martyrium* T. 3. p. 740. Nonnulla Ephraimi poſt Voſſium atque inter alia hanc homiliam ex Græcis Codicibus de integro vertit *Franciſcus Combefiſius* in Bibl. Concionatoria, quamſi placet vide.

415. εἰς τὸν Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαάκ. *In Abrahamum & Iſaacum.* T. 3 p. 624.

* 419. περὶ τῆς Κύρας Σαλῆς. De Iſidora ſimplici in Tabenuſiotico Thebaidis Monaſterio. Incipit: ἐν τούτῳ τῷ μοναστηρίῳ τῷ τῶν γυναικῶν γέγονε παρθένος.

420. Λόγος εἰς τὸν Προφήτην Δανιὴλ, καὶ εἰς τοὺς ἁγίους τρεῖς παῖδας, καὶ πρὸς τοὺς λέγοντας ὁ καιρὸς πονηρός ἐστι, σωθῆναι δὲ δυνάμεθα, *In S. Danielem Prophetam & tres pueros, & in eos qui dicunt, quia tempora mala ſunt, ideo ſalvari nequimus.* T. 3. p. 648.

* 422. περὶ τῶν ὀκτὼ λογισμῶν. Incipit: Γίνωσκε, τέκνον, ὅτι ὀκτὼ εἰσὶν λογισμοὶ πάντες οἱ τὰ κακὰ ἐνεργοῦντες.

* 423. περὶ τοῦ τέλειον εἶναι τὸν μοναχόν. Incipit: εἰς μάχην δυνατῶν μὴ γίνου κατ' αὐτῶν εἰς ἀταξίαν νεωτέρων.

* ibid. περὶ τοῦ ἐμφυσήματος. Incipit: ὅτως ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἐν τῷ σώματι, ὡς δεσμὸς φυσικὸς δυσδιάλυτος.

424. περὶ ὑπομονῆς *de patientia* T. 1. p. 153.

428. περὶ μακαρισμοῦ καὶ τελανισμοῦ *de beatitudinibus & miſeriis* T. 1. pag. 177. Vertit & *Zinus.*

229. περὶ πίστεως *de fide* T. 1. pag. 80.

* In notis pag. 455-462. λόγος περὶ τῆς κοινῆς ἀναστάσεως καὶ μετανοίας (al. κρίσεως καὶ ἀναστάσεως) καὶ ἀγάπης * καὶ εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Incipit: ἀγαπητοὶ μηδὲν προλιμνώμεθα πλέον τῆς ἀνυποκρίτου ἀγάπης. Sequuntur pag. 459. ſeq. ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις de extremo judicio, quæ latine occurrunt apud Voſſ. pag. 185. ſeq. 188. ſeq.

XI. Nunc referre placet quæ Gerardus Vosſius latine edidit, Græce necdum vulgata. Sunt autem hæc:

T. 1. pag. 1, *De Sacerdotio.* Incipit: *o miraculum ſtupendum.* Hic λόγος περὶ ἱερωσύνης Græce exſtat in MS. Opuſculorum S. Ephræmi in Bibl. Patrum Congregat. Oratorii Pariſ.

4. *Ad quem pertineat dictum Apoſtoli* 1. Cor. VII. *melius eſt nubere quam uri.* Incipit: *Apoſtolum audi dicentem.*

6. *Apologia ad fratrem quendam de Heli ſacerdote.* Incipit: *Cum Scriptura de Heli ſacerdote atteſtatur.* Hic inter XLIX. Ephræmi λόγους Photio Cod. 169. lectos fuit quadrageſimus ſecundus ὡς δίκαια πέπονθεν ἠλεὶ ὁ ἐν τῷ νόμῳ ἱερεὺς, πρὸς τὸν περὶ αὐτῷ ἐπιδιαζόντα.

9. *De feſtis diebus & de dignitate divinorum Myſteriorum.* Incipit: *Saltem ne prorſus infructuoſi inveniamur.*

10. *De charitate.* * Incipit: *Bene ait Dominus, quoniam onus meum leve eſt.* Græce in MS. Vindob. Vide Lambec. T. 3. p. 108.

13. *Encomium in Pſalmos.* Incipit: *Et hæc quidem ac his plura de charitate.* Græce in eodem MS. Vindob.

14. *De omnibus DEUM* ſive *de oratione.* Incipit: *vere beatum eſt non peccare.*

15. *De amore pauperum.* Incipit: *Huc agite ergo fratres charisſimi.*

17. *De jejunio.* Incipit: *Eſto ſtudioſus paupertatis CHRISTI, ut in cœleſti patria ejus divinitate diteris.* Græce in MS. Vindob.

18. *Quomodo intelligendum illud Matth. XXIV. Duo erunt in agro* &c. Incipit: *Audiſti quod duo erunt in agro.*

Ibid. *De his quæ præſens hæc noſtra vita in ſe continet.* Incipit: *Cogitemus fratres.* Græce in MS. Vindob.

19. *De manſionibus beatis.* Incipit: *Salvator noſter manſiones multas.*

20. *De locis beatis.* Incipit: *Hæc ipſa præcepta complentes.*

21. *De non ſuſpiciendis rebus hiſce momentaneis & in Pſal. LXXII.* Incipit: *Cum mens noſtra ad lubricitatem ſit prona.*

23. *Ode*

* Λόγος Ephræmi περὶ ἀγάπης laudat Nyſſenus de Ephræmo p. 1035.

T. 1. pag. 23. *Ode optime fluens, in eos qui quotidie peccant & quotidie pœnitentiam agunt.* Incipit: *Quousque o amice inimicum sustines.* Græce in MS. Vindob. Lambec. T. 3. pag. 106.

59. *De non scandalizando proximo, & de recta vitæ ratione.* Incipit: *Non decet eos qui ad pietatis studium accedunt.*

61. *De vera atque perfecta renunciatione.* Incipit: *qui vitam quietam excolit.*

71. *Adhortatio ad pietatem.* Incipit: *Charissime, Divina gratia Christianus es.*

73. *Sermo ad pietatem bonaque opera CHRISTI athletam excercens.* Incipit: *Qui se vere Domino consecrare cupiunt.* Græce in MS. Vindob. Lambec. T. 3. p. 107.

76. *De divina gratia.* Incipit: *Enitere ut Divinam gratiam jugiter in mente tua habeas.* Vertit ante Vossium *Zinus.*

85. *Adversus eos qui dicunt terræ motus à terræ inflatione fieri.* Incipit: *Dicite nobis qui vestro è pectore verba depromitis.*

86. *Ne decipiamur Gentilium erroribus.* Incipit: *Adjiciam autem & hoc dictis, Mortalitate glisscente in urbe CPoli.*

97. *de morbo linguæ & aliis vitiis.* Incipit: *Diversæ in cunctis hominibus sparsæ reperiuntur cupiditates.* Vertit & *Zinus.*

107. *Quod ludicris rebus abstinendum sit Christianis.* Incipit: *In rebus ludicris non esse tempus à Christianis consumendum omnes novimus.*

110. *De iis qui animas ad pudicitiam pelliciunt dicuntque nihil mali esse.* Incipit: *Ad Prophetam Ezechielem Dixit DEus.*

115. *De abstinendo à cupiditatibus carnalibus, & de certamine ac de multa securitate ad fratrem qui excidit.* Incipit: *Qui in Medicorum curantur officinis.*

117. *De abstinendo ab omni consuetudine perniciosa & de continentia. Atque an bonum sit de aliorum rebus curiosum esse?* Incipit: *Bonum est unumquemque sibi attendere.*

120. *Adversus improbas mulieres.* Incipit: *Nulla par fera improba ac maledica fœmina.*

123. *An-*

T. 1. pag. 123. *Antirrheticon sive controversia de virginitate & continentia.* Incipit: *fratrem sive sororem aggrediens Dæmon improbus.* Verterat ante Vossium *Zinus.*

125. *De castitate.* Incipit: *Castitatem, dilecte frater, palmæ similem existima.* Verterat idem *Zinus.*

126. *De virginitate.* Incipit: *De virginitate & animæ sanctificatione* &c. Nyssenus de S. Ephræmo pag. 1035. τίς γοῦς περὶ παρθενίας προσομιλήσας ἀχ ἁγνὸν ἑαυτὸν ψυχῇτε καὶ σώματι θεῷ ἀγονίσεται ἀδόκητος.

133. *De compunctione.* Incipit: *Edessena ex urbe benedicta.* Vertit ante Vossium *Zinus.*

141. *De compunctione & salute animæ.* Incipit: *Venite cuncti fratres bonum à me peccatore Ephræm consilium accipite.* Convenit ex parte quæ p. 233. sequitur & Græce in MS. Cæsareo occurrit. Vide Lambec. T. 3. p. 108.

148. *De pœnitentia & confessione.* Incipit: *Discamus o peccatores quid sit misericordia.* Verterat & *Zinus.*

150. *De pœnitentia & confessione.* Incipit: *Ne ergo vano percellamur timore.*

ibid. *De pœnitentia & patientia.* Incipit: *Quis obsecro secum cogitans.*

157. *Sermo adhortatorius de patientia & compunctione:* Incipit: *Creator noster DEUS.*

161. *De patientia, & consummatione seculi ac secundo adventu Domini.* Incipit: *Illustris est vita justorum.* In quodam MS. Vaticano refertur ad S. Chrysostomum.

179-185. *Aliquot interrogationes ac responsiones.* Incipiunt: *Quomodo blasphematur DEUS?* Græce in MS. Cæsareo. T. 3. Lambec. p. 108.

187. *De abrenunciatione in S. baptismo facta & de variis inferni tormentis.* Incipit: *Abrenunciatio quam in baptismo facimus.*

197. *De recordatione mortis, & de virtute ac divitiis.* Incipit: *Morem oportet gerere illi qui dicit, consolamini invicem & ædificate alterum.*

200. *De resurrectione mortuorum.* Incipit: *Quid sibi vult sermo ille scriptus, nihil intuilimus in mundum.*

214. *Ad-*

T. 1. pag. 214. *Adversus illos qui dicunt resurrectionem mortuorum non esse.* Incipit: *cum Ethnicis sentis.*

228. *De iis quæ post crucis apparitionem in judicio revelanda sunt.* Incipit: *Audistis charissimi.*

231. *De judicio & retributione.* Incipit: *Adeste fratres mei omnes, & me Ephræm* &c. Græce in MS. Vindob. Lambec. T. 3. p. 106. num. decimo sexto.

242. *De futuro judicio.* Incipit: *Si quando peccatum aliquod perpetraturus sis.*

245. *Threni sive lamentationes de divina retributione.* Incipit: *immensam atque ineffabilem DEI benignitatem cernis, anima mea.* Græce in MS. Vindob. Lambec. T. 3. p. 105.

247. *De die judicii, threnus.* Incipit: *exquisitum judicium æquissimi judicis.*

Ibid. *Alia lamentatio ex S. Ephræmi Doctrina.* Incipit: *Recordatus sum diei illius, atque contremui.*

248. *Alia lamentatio ad Animam negligentem.* Incipit: *Anima obsecro ne concidas.*

249. *Pia animæ pœnitentis & ad DEUM recurrentis precatio ex doctrina S. Ephræm.* Incipit: *Hei mihi, hei mihi, maximis peccatis prægravato.*

p. 252. *Oratio ad Deum.* Incipit: *DEUS juste & laudabilis.* Additæ ibidem aliæ precationes ex variis Ephræmi homiliis editis excerptæ.

T. 2. præmittuntur *variæ S. Ephræmi sententiæ* ex ejus vita & collationibus SS. antiquorum Patrum selectæ. Confer *Apophthegmata Ephræmi* quæ Græce & latine dedit Cotelerius T. 1. monument. Eccles. Græcæ p. 431. sq.

p. 261. *Narratio ad Monachos de sua conversione.* Incipit: *S. Abbas Ephræm accedentibus ad ipsum fratribus de seipso utilitatis caussa enarravit.* Propter hoc ipsum exordium Natalis Alex. Hist. Eccles. Sec. IV. f. 136. facile ait se adduci ut hoc scriptum Ephræmi non esse credat.

267. *Canticum spiritale in laudem & amorem doctrinæ ac Sapientiæ.* Ex Syriaco traductum. Incipit: *Largire o DEUS doctrinam amanti doctrinam.*

T. 2. p. 468. *De Monachis ac de turture.* Incipit: *turturi viduato comparavit te seculo abdicatum Propheta o Monache.*

470. *De perfectione qua præditum esse decet Monachum.* Incipit: *Ano no præterito ad me accessere quidam.*

479. *De panoplia spiritali ad religiosos ac Monachos.* Incipit: *Panopliam ejusmodi posidere debet.*

483. *De agone spirituali.* Incipit: *in luctaminibus hujus sæculi.* Antiqua latina versio edita in Clariss. Zaccagnii monumentis Ecclesiæ Veteris p. 114.

487. *Sermo Asceticus & exhortatorius ad fratres.* Incipit: *Fratres, adsvescamus benedictionibus.* Græce in MS. Vindob. Lambec. T. 3. p. 105.

493. *Sermo paræneticus de secundo Domini adventu.* Incipit: *Resipiscamus & pœnitentiam agamus, fratres.*

T. 3. p. 561-584. *Sermo* sive *liber de pœnitentia.* Incipit: *Pœnitentia fertilis est fructus.*

617. *De universali resurrectione & extremo judicio.* Incipit: *Gloria omnipotenti DEO, qui os nostrum* &c. Antiqua versio latina edita à Zaccagnio p. 106.

621. *Pia & humilis ad DEUM oratio.* Incipit: *Hei mihi, hei mihi Domine, tanta sunt vitia atque peccata mea.*

623. *In Noë & de continentia* &c. Incipit: *nonnullos à maligno dracone capi errantes.*

629. *In Lothum, & de tranquillitate ac securitate.* Incipit: *Cum homines voluptatibus deditos cor suum* &c.

650. *In Jonam Prophetam & de pœnitentia Ninevitarum.* Incipit: *Jonas Hebræus ex mari reversus.*

661. *In S. Heliam Prophetam, & in viduam Sareptanam.* Incipit: *Silentium præbete mihi, o fratres.*

678. *Adversus eos qui Filii DEI naturam curiose scrutari nituntur.* Incipit: *Rex cœlestis, immortalis Dominus.*

692. *De passione Salvatoris nostri JESU CHRISTI,* Incipit: *Eloqui pertimesco, & linguæ instrumento* &c.

697. *Threni S. Virginis Matris Mariæ super passione Domini.* Incipit: *Stans juxta crucem pura & immaculata Virgo.*

705. *De S. DEI genitricis Virginis Mariæ laudibus.* Incipit: *Inviolata integra planeque pura ac casta Virgo.*

T. 3. p. 708. *Ad S. DEI genitricem Oratio.* Incipit: *Immaculata & intemerata, incorrupta & prorsus pudica.*

727. *Encomium in SS. quadraginta Sebastenos Martyres* qui sub Licinio passi sunt. Incipit: *Imaginem SS. Martyrum describere cupio.* Confer Lambec. T. IV. p. 74. Surium & Acta Sanctor. IX. Martii, & Combefisii Bibl. Concianatoriam Tomo VIII.

744. *Sermo de laudibus SS. CHRISTI Martyrum.* Incipit: *Imperitus & insipiens horridus & incultus pictor.*

761. *De S. Juliano Monacho & Anachoreta Edesseno.* Incipit: *Optimus hic atque fortissimus inter pietatis pugiles.* Confer de hoc Juliano Acta Sanctor. IX. Junii T. 2. pag. 175. seq. Meminit hujus vitæ ab Ephræmo scriptæ Sozomenus.

775. *Sermo in eos qui in CHRISTO obdormierunt & de vanitate hujus vitæ.* Incipit: *quid ita hodie, charissimi, serio sedulóq; simul hic congregati sumus.*

Hæc latine Vossius Tungrensis, MSS. Græcis Codicibus Vaticanis & Sfortiano atq; duobus Cryptæ ferratæ usus, quorum unum à *Jona* quodam jussu *Niconis* scriptum A. C. 531. ex subscriptione sibi persuasit in præf. & pag. 812. sed in numero illo errorem esse notat Bernardus de Montfaucon V. C. in Palæographia Græca pag. 48. Meminit is p. 78. etiam Colbertini Codicis, quemadmodum Codicem qui in Bibl. Patrum Oratorii exstat, laudat Richardus Simon T. 2. Epistolarum Gallice editarum Epist. 14. pag. 82. & notis ad Gabrielem Philadelphiensem pag. 286. Codices Regios Labbeus in Bibl. nova MSS. nec dubium ex Cæsareanis MSS. de quibus Lambecius T. 1. pag. 117. seq. T. 3. pag. 104. seq. & T. 4. atque 5. pluribus locis itemque T. 8. plura posse Græce proferri quæ Vossius tantum latine extulit, nonnulla etiam quæ ab illo plane sunt prætermissa, ut T. 4. Lambec. pag. 170. memoratur S. Ephræmi λόγος περὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ μισοκάλου δαίμονος. Incipit: πατέρες καὶ ἀδελφοὶ ἀκούσατε, πολλάκις δὲ ἐχθρὸς ὑποβάλλει τῷ ἀνθρώπῳ, λέγων, ἀκμὴν νεώτερος εἰς, ἀπόλαυε τῶν ἐπιθυμιῶν σου. Illud quidem *de Spiritu S.* volumen quod Græce evolvisse se testatur S. Hieronymus, & animum sublimis ingenii etiam in translatione cognovisse, cap. 115. de S. E. nusquam hodie exstat quod sciam, neque illa εἰς τὸν ὡξάδεισον δογματικὰ quæ allegat Syncellus pag. 15. & Syra lingua legisse Moses Mar-

denus videtur. *Græcorum quanta foret utilitas*, inquit Combefisius in Bibl. Concionatoria, *vel pauca illa prodent quæ Græcum nactus Codicem interpretatione nova post Vossium repræsentavi. Ea mente ac sensu Galliæ clerus ad Comitia generalia ex more congregatus JOANNI AUBERTO Collegii Laudunensis Præposito pro ipsius quo fungebatur ejusdem Cleri Interpretis munere jusserat ut Ephræmi sanctissimi opera utraque lingua vulgaret. Cœpta editio Vitreanis typis, nec ultra sexaginta folia perducta, cum segnius agenti Auberto mors incidit, atque illius irritum conatum fecit.* Ad illam editionem perficiendam nomine cleri Gallicani Vaticanos Codices expetenti Abbati cuidam, usum eorum negatum legas in Tillemontii memoriis Hist. Eccles. Tomo VIII. p. 750. Laudandus sane Vossius Tungrensis quod tot pia præclari Doctoris opuscula undique collegit & versione atque scholiis eruditis illustravit, etsi Græca simul ab eo edita multi eruditi optarunt; Cæterum notandum non omnia Vossium è Græcis vertisse, aut primum transtulisse, sed usum esse antiquioribus latinis quas in Bibliothecis reperit versionibus. Confer ejus scholia ad sermon. de transfiguratione Domini T. 3. p. 691. seq. tum etiam editis Ambrosii Camaldulensis (cujus præfationem quoque ad Cosmum Medicem sua ad Pontificem Sixtum V. Epistola imitatus est, ut notatum Lambecio lib. 1. pag. 123.) & Petri Francisci Zini, Juliique Clementis. Quod vero Ambrosii & Zini quorum versiones interpolavit ne meminisse quidem dignatus est, haud minus ideo reprehensionem virorum doctorum incurrit, quam quod partes in Codicibus quibus usus pro lubitu divulsit ac discerpsit. Antiqua versio latina duorum S. Ephræmi sermonum à Clariss. Viro *Laurentio Alexandro Zaccagnio* * edita è Codicibus Vaticano & Casanatensi illa ipsa est, quam paucis interpolatam Vossius pap. 617. & 483. exhibuerat, ut conferenti apparebit. Atqꝫ ante aliquot sæcula jam sermones varios S. Ephræmi latine fuisse translatos constat vel ex *Vincentio Bellovacensi* qui XV. 87. speculi Hist. refert se legisse S. Ephræmi *opuscula de pœnitentia, de luctaminibus sæculi, de compunctione cordis, de beatitudine animæ, de resurrectione & de die judicii.* Eadem *Jo. Trithemius* commemorat, additque alia *de contritione cordis, de cogitationibus, de prædicatione dura, de celebratione dura & Planctu super Edessenam urbem.* Nam de Spiritu S. volumen ex Hieronymo repetitum non à Trithemio inspectum existimo, quia alioqui prima verba libri adjungere, ut in aliis fecit, non intermisisset.

Quæ

* In Collectaneis monumentorum Veterum Ecclesiæ Græcæ, Rom. 1698. 4.

Quæ *Ambrosius Camaldulensis* vertit hæc sunt: 1. *De pœnitentia.* Incipit: *Dilectissimi, nihil sanctæ charitati præferamus, multa enim negligendo peccavimus diebus singulis & horis & momentis.* 2. *de charitate & extremo judicio.* 3. *de judicio & resurrectione.* 4. *de vita & exercitatione Monastica.* 5. *quod non oporteat ridere sed flere & lugere.* 6. *ad animam negligentem.* 7. *ad Monachos de SS. Patribus qui illo tempore requieverunt.* 8. *de armatura Monachi & quod oporteat Monachum veluti militem in acie semper assistere.* 9. *de pœnitentia & conversione.* 10. *de secundo Domini adventu.* 11. *de timore DEI.* 12. *de angustia qua premitur anima cum ex pugna contra se hostis, infirmior fit.* 13. *de compunctione.* 14. *de passione Domini Salvatoris.* 15. *ad eos qui Filii naturam scrutari volunt.* 16. *de Antichristo.* 17. *de virginitate.* 18. *de laudibus Martyrum.* 19. *Laudatio S. Josephi Patriarchæ.* Prodierunt Argentorati typis Martini Schureri A. 1509. 4. & 1585. 8. Ex his Ephræmi sermonibus sunt quos *Gallice* dedit *Petrus Cueveret.* Paris. 1520. sub titulo *la fleur de predication.* Germanice vero *Jo. Schwaigerus, Mogunt.* 1565. 8. Male sermones XXI. ex Ambrosii versione numerat Lambecius T. 1. p. 121. eumque secutus Warthonus appendice ad Cavei hist. literar. pag. 84. edit. Genevens. Unde fallitur etiam Tentzelius p. 281. diss. select. qui tamen eodem loco recte editionem Opusculorum Ephræmi Colonienſem A. 1547. 8. apud Novesium, alios quam ab Ambrosio translatos sermones complecti observat, in qua Vossius *sermonem de transfiguratione*, incerto interprete legit.

Petrus Franciscus Zinus Canonicus Veronensis Venet. 1574. hæc à se Ephræmi opuscula latine versa in lucem edidit, plura etiam pollicitus: 1.) *De timore animi.* 2.) *Preces.* 3.) *De virtutibus & vitiis.* 4.) *De gratia DEI.* 5.) *de linguæ morbo & cæteris vitiis.* 6.) *De compunctione.* 7.) *De pœnitentia & confessione.* 8) *Reprehensio sui ipsius atque confessio.* 9.) *De charitate.* Incipit: *Si tibi ea potestas concessa sit, frater charissime, ut omnibus linguis loquaris.* 10.) *De vita spirituali ad novum Abbatem capita XCIII.* 11.) *De exercitatione.* Incipit: *qui te ad virtutem ac pietatem exerces, attende tibi & cave ne dies tuos in rebus inanibus consumas.* 12.) *Eorum correctio qui cum vitiose vivant, honores petunt.* 13.) *De virginitate & castitate.* 14.) Alius sermo *de castitate.* 15.) *Beatitudines* LV. 16.) *Beatitudines aliæ.* 17.) *De recta vitæ ratione capita LXXXIX.* Incipiunt: *Si rectam vivendi rationem diligis, humilitatem amplectere.* 18.) *De beatitudine & miseria.* Nonnulla Ephræmi opuscula ex Zini interpretatione Dillingæ etiam prodiisse scribit

Simlerus, & ex eo Labbeus T. I. pag. 285. de S. E. Nimirum A. 1562. atque adeo ante editionem Venetam quam recensui. *Sunt enim mihi ad manus* (accuratissimi Ittigii verba sunt præf. ad Librum de Bibliothecis Patrum p. LXXIII.) *divina quædam S. Ephræm opera è Græca lingua in latinam versa Petro Francisco Zino interprete, Dillingæ 1562. apud Sebaldum Mayer.* At enim Tentzelius p. 281. diss. select. negat quod Dillingana editio Zino debeatur, *quæ enim Dillingæ A. 1563. impressa mihique ad manus sunt, obstetricante* Jacobo Menchusio Belstano *lucem publicam adspexerunt, qui in dedicatione refert duos sibi ad manus fuisse antiquos Codices latinos MSS. ob Varias Lect. nonnihil discrepantes. Duabus quoque partibus absolvuntur opuscula Ephræmi ab ipso edita, prior constat libellis* quinque de tremendo die judicii & resurrectione universali, de jucunditate & gaudio supernorum civium & regni cœlorum, de munditia animæ & laudibus CHRISTI, *posterior continet* monita B. Ephræm de defectu religionis, de pœnitentia. *Gallice* vertit pleraque *Franciscus Fevardentius* Paris. 1579. 1583. 1590. 1602. 8.

Gerardi Vossii Tungrensis editio quam totam recensent Labbeus Caveusque, primum lucem vidit Romæ tribus Vol. quorum I. 1589. II. 1593. * & III. 1597. fol. prodiit. Recusa Colon. 1603. & 1619. (cujus editionis exemplaribus quibusdam præfixus A. 1675.) & Antwerp. 1619. Sermones aliquot ex ejusdem interpretatione prodierant Romæ 1582. 4. & Ephræmus de passione CHRISTI & threni sanctiss. Virginis prope crucem stantis ibid. 1585. 12. Parisiensem editionem Operum Ephræmi ex Vossii versione memorat Combefisius in Bibl. Concionatoria, memoriæ ni fallor lapsu pro Antwerpiensi, nisi Claudii de Chautelou Bibliothecam Asceticam Parisiis A. 1661. 4. sex voluminibus editam intellexit, cujus tomo 2. & 3. multa Ephræmi latine continentur. Quæ in Vossiana editione desiderantur Ephræmi *Cantica in Nativitatem Domini & Epiphaniam* sive *de Maria & Magis*, ex Syriaco latine reddita per *Abrahamum Ecchellensem*, vulgavit *Jo. Baptista Marus* ** presbyter Romanus J. U. D. & Collegiatæ Ecclesiæ S. Angeli in foro piscium Canonicus. Rom. 1645. 4.

XII. Cum

* Emendandæ Tentzelii diss. selectæ p. 279. ubi legitur editionem Anni 1589. recusam auctius A. 1593.

** Idem Marus edidit sermones aliquot S. Augustini è Bibl. Vaticana & Barberina cum notis Rom. 1644. 4. Ejus sermonem in natali S. Johannis Baptistæ. ibid. 1647. 4. Acta SS. Martyrum Patermuthii Copretis & Alexandri. 1645. 4. Victoris Papæ III. sermones. 1615. 8. & Petri Damiani Opuscula de Viris illustribus Casinensibus. 1655. 8.

XII. Cum Ephræmo Syro, de quo hactenus dixi, non confundendus Ephraim itidem Syrus ex Comite Orientis Antiochiæ (circa A. C. 526. teste Theophane & Evagrio IV. 6.) Episcopus A. 545. cujus mentio in vita Simeonis Stylitæ junioris T. 5. Maji p. 317. 335. quique laudatur Actione X. Concilii Chalcedon. & ex cujus scriptis excerpta ap. Photium Cod. 228. & 229. ubi verba ὃς τῶν ἱερῶν τ᾽ Ἀντιοχείας ἠγεῖτο, A. Schottus † male vertit *qui de sacris Antiochiæ legibus narrat*, sensus enim est sacra tunc Antiochiæ moderatum sive Ecclesiæ Episcopum fuisse, ut notavit Pearsonius part. 1. Vindic. Ignatii cap. 10. Vixit adhuc A. C. 546. quo subscripsit Justiniani Imp. edicto adversus tria capitula *sui potius honoris quam veritatis dilector*, ut scribit Facundus sub extremum libri IV.

Ephræmus CPolitanus qui versibus Jambicis Chronicon scrisit, MS. in Bibl. Vaticana, ex quo subinde quædam allegat Allatius de consensu utriusque Ecclesiæ pag. 699. 701. sq. 725. 776. & de Psellis p. 42. Scripsit circa Sæculi XIV. ut videtur initia.

Ephræmi Chersonis Episcopi (Al. Archi-Episcopi & Martyris) sermonem περὶ τῶν θαυμάτων τ᾽ ἁγίου Κλήμεντος p. 90. de Simeonum scriptis memorat Allatius. Incipit: ἐξελθόντος Φιλίππου τ᾽ Ἀποστόλου Γαλιλαίας. Alium sermonem memorat idem p. 93. & 96. περὶ τ᾽ θαύματος τ᾽ εἰς παῖδα γενομένου ὑπὸ τ᾽ ἱερομάρτυρος καὶ Ἀποστόλου Κλήμεντος. Incipit: Θαυμαστὸς ὁ Θεὸς ἐν ἁγίοις αὐτοῦ ἐυκαίρου μετὰ τ᾽ Προφήτου. Hunc posteriorem latine dedit Surius 29. Nov. Græce & latine Cotelerius T. 1. Patrum Apostolicor. ad calcem Clementinorum pag. 811. edit. Amst.

Ephraim Monachus & Hegumenus in Monasterio S. Pauli Latris in Patruo cujus mentio in nota codici antiquo Græco Operum Ephræm Syri adjuncta apud Montfauconum p. 78. Palæographiæ Græcæ.

Ephraim Mylassæ in Caria Episcopus, & ab hoc diversus

Ephraim Cariæ, Monachus, unus è Melodis sive Hymnographis Græcorum.

ADDEN-

† Decepit Schottus, Usserium, Sirmondum, Blondellum, Rivetum & Albertinum p. 886. de Eucharistia, quos reprehendit Colomesius p. 68. Observ. sacrar.

ADDENDA ET EMENDANDA.

Pag. 5. v. ult. adde: Anastasii versio latina scholiorum ad Dionysium edita quidem non est sed MS. adhuc exstat in Codice Colbertino de quo Nourrius p. 210. Apparatus ad Bibl. Patrum, & in Bituricensi de quo Labbeus T. 1 de Script. Eccles. p. 67. seq. In Præfatione ad Carolum Calvum præmissa testatur Anastasius se signo Crucis scholia Maximi à Johannis Scythopolitani Antistitis scholiis distinxisse.

Pag. 7. De *S. Hierotheo* ex cujus Θεολογικαῖς στοιχειώσεσι & ἐρωτικοῖς ὕμνοις quædam affert Dionysius cap. 3. & 4. de divinis Nom. vide Halloixium T. 1. Scriptor. Oriental. p. 600. seq. Nic. Antonium lib. 1. Bibl. Vet. Hispan. c. 19. pag. 87. seq. & Tho. Ittigii τοῦ μακαρίτου diss. de Patribus Apostolicis p. 121. seq. Celebratur in Menologiis & Martyrologiis 4. Octobr.

Pag. 8. Veterum locis, Hermæ verba laudantium adde Clementis Eclogas ἐκ τῶν προφητικῶν §. 45. edit. Combefisii, ubi habes verba ex lib. 2. mandato 5. In Ecclesiis δεδημοσιευμένον Hermæ librum scribit Eusebius III. 3. Hist. quod Valesius reddit, *publice legi*. Rufinus; *in nonnullis Ecclesiis legitur*.

Pag. 32. Canones Apostolorum κανονικὰ διατάξεις vocantur in Concilio Nicæno II. T. 3. Binii p. 486. ubi Canon. 53. laudatur. *Plurimos consensum non præbere facilem* fatetur Dionysius Exiguus in præf. ad versionem suam, quam in gratiam Laurentii cujusdam veteris translationis confusione offensi concinnavit. *A quibusdam Apocryphas dici* agnoscit etiam Isidorus Mercator in præfatione.

Pag. 33. De Canonibus Antiochenis qui prærer rem ad Apostolos referuntur, adde hæc Concilii Nicæni II. T. 3. Binii p. 485. ἐν τῇ κατὰ Ἀντιόχειαν συνόδῳ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων εἴρηται τοῦ μηκέτι πλανᾶσθαι εἰς τὰ εἴδωλα τοὺς σωζομένους, ἀλλ' ἀντεικονίζειν τὴν Θεανδρικὴν ἄχραντον στήλην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Pag. 43. Constitutiones Apostolicas apud Arabes & Abyssinos ferri notavit Stephanus le Moyne notis ad Varia Sacra p. 685. Ex Arabico transtulit nuper V. C. Jo. Gagnierius, & paullo ante obitum A. 1711. in lucem edidit Vir inopina & dolenda jactura hisce litteris ereptus Jo. Ernestus Grabe. De Canonibus Apostolicis apud Abyssinos, vide Jobi Ludolfi commentar. ad Hist. Æthiop. p. 330.

Pag. 38.

Pag. 38. *v. ult.* Epistolam pseudo Evodii, φῶς inscriptam, Rev. D. Jo. Andreas Schmidius in Historia Sæculi primi fabulis variorum maculata, Helmst. 1700. 4. p. 5. refert ad Evodium Uzalensem. Sed Evodius iste latine scripsit. Præter hunc fuit & alius Evodius Monachus Græcus de quo Caveus in diss. de scriptoribus dubiis, tum Evodius Consul A. C. 386. quo nihil unquam justius fuisse scribit Severus Sulpicius in vita S. Martini c. 20. Neutri tamen horum quicquam cum illo Epistolæ supposititiæ auctore commune esse existimo.

Pag. 33. Brevior Justini Apologia dicitur etiam πρόλεξα ab Eusebio IV. 17. Hist.

Pag. 56. Apud Gorionidem Tryphonis nomen non scribitur טופון sed תריפון

Pag. 59. *v. ult.* Κοσμικὰς ἄρχοντας Eusebius opponit ἄρχουσιν ἐκκλησιῶν, quo nomine Episcopos appellat in extremo capitis 24. libri V.

Pag. 60. *v.* 1. Commentarios in Genesin scripsisse Justinum notatur in Centuriis Magdeb. II. 10. p. 163. auctore laudato S. Hieronymo. Sed non memini ubi hoc testetur Hieronymus.

Pag. 69. lege *Renatus Massvetus.*

Pag. 73. *v. ult.* Etiam ad alios ἄρχοντας ἐκκλησιῶν similiter litteras ab Irenæo, pacis ut nomen ejus sonat studiosissimo missas Eusebius testatur. Alius Irenæus junior, ad quem plures S. Ambrosii Epistolæ.

Pag. 76. adde adjurationem in sepulchro T. Flavii Dionysii, apud Montfauconum p. 424. Diarii Italici. Et *p.* 79. adde adjurationem Anastasii Sinaitæ in Hodego p. 218. qua librarios obtestatur ut imaginem crucifixi eo in loco singulari quodam modo à se delineatam addere ne negligant, etsi Gretserianæ editionis illam à genuina imagine Anastasiana, qualis in Cæsareo Codice exstat, plurimum discrepare docet Lambecius III. p. 165.

Pag. 95. Cum Theophilo, cui Hippolytus librum de Antichristo dicavit, idem forte κράτις & Θεόφιλος quem alloquitur Methodius apud Epiphan. T. 1. p. 540. 560. 590. De Theophilo Alexandrino confer Raynaudum T. 8 Opp. p. 242. seq.

Pag. 79. adde Hermiam Abydi Episcopum, qui interfuit Concilio Chalcedonensi.

Pag. 99. *in Indice, adde:* Crescens Cynicus, T. 157.

Pag. 104. *Antigeni Martyri.* An Athenogeni? Latine eundem hymnum Possevinus excudi curavit in calce Tom. 1. Bibl. selectæ.

Pag. 112. Fragmentum insigne ex Clementis Alex. libro 1. περὶ προνοίας exstat apud Anastasium Sinaitam qvæst. XCVI.

Pag. 188. Alius *Abercius* quem Alphei Apostoli F. ajunt fuisse. Vide Papebrochium T. 6. Maji p. 368.

Pag. 193. Quæ de antiquiore *Serapione* Martyre sub M. Antonino feruntur in Actis Apocryphis Meletii Ducis T. 5. Maji p. 443. tanquam parum certa omitto.

Pag. 194. Scriptoribus deperditis Sæculi II. addendus ANONYMUS, cujus jambos adversus Marcum hæreticum profert S. Irenæus lib. 1. & ex eo Epiphanius hæresi XXXIV. emendavit Scaliger ad Euseb. num. 2156. Vide & Stephanum le Moyne not. ad Varia sacra p. 684.

Pag. 196. Tho. Smithi Miscellanea priora Londini recusa sunt A. 1710. 8. Smithus ipse anno post extinctus.

Pag. 199. pro BUDAS, leg. JUDAS.

Pag. 201. Ex Ægyptiaca Theologia hæresin Valentini patria Ægyptii repetit Illustris D. Hooperus, Episcopus Bathonienſis & Wellenſis in conjecturis de Valentinianorum hæresi, editis Lond. 1711. 4.

Pag. 203. S. Hippolytus Arabum Metropolitanus dicitur in Actis S. Aureæ sub Alexandro Imp. passæ. Vide Acta Sanctor. T. 7. Maji p. 319.

Pag. 225. C. A. H. est Christophorus Augustus Heumannus, qui eandem de auctore Philosophumenon conjecturam suam produxit in schediasmate de libris anonymis p. 61. seq.

Pag. 259. De sacris libris Slavonica lingva Sec. IX. lectis vide etiam Papebrochium in propylæo ad Acta Sanctorum Maji p. * 137. seq. & in paralipomenis p. 70.

Pag. 263. Epistola Dionysii Alex. ad Paulum Samosatenum edita etiam latine est à Clariss. Montfaucono inter S. Athanasii opera, ut notavi p. 314. in Athanasii Scriptis num. 87.

FINIS.

LEONIS ALLATII DE NILIS ET EORUM SCRIPTIS DIATRIBA.

recusa
ad editionem Romanam
Anni MDCLXVIII.
adjectis supplementis & animadversionibus
JO. ALBERTI FABRICII.

HAMBURGI,
Apud THEODOR. CHRISTOPH. FELGINERUM.

LEONIS

ALLATII

DE

NILIS

ET EORUM SCRIPTIS

DIATRIBA.

recusa

ad editionem Romanam

Anni MDCC. XVIII.

adjectis supplementis & animadversio-

nibus

IO. ALBERTI FABRICII.

HAMBURGI,
Apud THEODOR. CHRISTOPH. FELGNERUM.

Reverendo,

&

de Eccleſiaſtica omni atque litteraria re meritiſſimo Seni

GUILELMO CAVE,

SS. Theol. Profeſſori & Canonico Windeſorienſi,

S. D.

JO. ALBERTUS FABRICIUS.

Æquiſſimum eſſe judico, VIR VENERANDE, extare aliquod publicum pignus obſervantiæ in Te meæ, & grati animi teſtimonium. Cum enim immortalibus ſcriptis Tuis jam pridem devinxeris Tibi omnes, quicunque veteris Eccleſiæ monumentorum ſtudio ducuntur, (ecquis autem illis non libenter animum intendat paullo humanior Chriſtianus?) me certe ita obligaſti, ut pro tam multis quæ in iùdem me egregia docuiſti docesque quotidie, nullas ſatis dignas gratias Tibi me poſſe perſolvere, lubens agnoſcam ac profitear. Atque hoc commune habeo cum optimo cive ac Doctore quondam meo præſtantiſſimo, nunc beatis cœlitibus adſcripto D. THOMA ITTIGIO, qui donec vita frui ipſi licuit, Te inter præcipua ætatis noſtræ ornamenta ſuſpexit, & quantopere amicitiam Tuam coleret, publice etiam libenter eſt teſtatus. Accipe igitur & à me teſſeram ac prædem meæ meritorum tuorum æſtimationis hoc Allatii de Nilis opuſculum, Tibi pridem ex merito etiam laudatum, meo autem qualicunq; ſtudio jam expolitum, quod ubi Tibi probari intellexero, cætera etiam docti illius Viri de Pſellis, Simeonibus, Georgiis, Methodiis & de libris Eccleſiaſticis Græcorum ſcripta ſimiliter ſuppleta & illuſtrata prælis ſubjici curabo. Interim ut amorem Tuum plus ſemel jam teſtatum mihi ſerves, etiam atq; etiam te rogo, uti neque ego deſinam apud DEUM pro ſalute Tua vota facere, eumque precari ut vires ac valetudinem Tibi firmet, quo diutius Eccleſiæ Tuæ Anglicanæ eſſe decori & rem literariam quod facis inſigniter ornare atque amplificare poſſis. Vale, Vir meritiſſime. Scripſi Hamburgi VII. Cal. Octobr. Anni Chriſtiani cIↃ IↃcXI.

STEPH. GRADIO SUO
LEO ALLATIUS.

ANnimadverti sæpe, Collega suavissime STEPHANE GRADI, inter cæteros litterarios labores meos maxime placere tibi, maximeque probari, quos ad Scriptorum omnis litterarum generis memoriam asserendam collocavi, non solum ut monumenta eorum temporis injuria male mulctata suæ integritati, suoque nitori restituerem, in lucemque proferrem, sed etiam ut illos inter se distinguerem, provideremque ne quis aliena vel gloria frueretur, vel invidia laboraret. Usu enim venit, ut nosti, sæpissime, ut homines errore ducti alios pro aliis temere & inexplorato accipiant. Quo fit, ut veri Auctores operum à possessione famæ laboribus vigiliisque suis partæ dejiciantur; adeoque præcipuus virtutis doctrinæque fructus intereat, & ut viri ingenio & eruditione præstantes illud à Thucydide propositum εἰς ἀιεὶ κτῆμα securo animo spectare non possint, nec satis audacter cum Flacco gloriari possint,

Exegi monumentum ære perennius,
Regalique situ Pyramidum altius.

neque post editos laborioso nixu ingenii sui partus mansuro illorum delectari fructu, eaque cogitatione obruta susceptorum in pariendo dolorum memoria ad concipiendos alios aliosque fœtus exurgere.

Hujus autem, quem dixi, erroris præcipuus fomes existit ex Homonymia scriptorum, cui idcirco obviam ire enumerando diligenter singulos eodem vocabulo insignes, & sua cuique facta, sua scripta tribuendo, genus scribendi videtur non mediocris de re litteraria meriti. Quod quidem à Græcis propositum habemus. Nec vero, ut mea fert opinio: hanc eandem diligentiam in Latinis Scriptoribus requireremus, si integris eorum monumentis inter tot litterarias clades liceret frui.

Cæterum hoc scribendi genus cui quæso convenientius est, quam viro, qui rem Catholicam agit, cum hac in parte videatur causa Ecclesiæ Catholicæ laborare, & adversariorum telis inprimis patere. Nam cum ad veritatem Religionis rite persuadendam magnum momentum positum sit in fide monumentorum à sanctis Viris conscriptorum, cumque petita inde argumenta ad stabiliendas veras Ecclesiæ notas validissima sint, hoc tam egregium telum imbelle plerumque & sine

ictu

ictu faciunt absurdæ quædam, & ineptæ auditiones, quæ in hoc genere passim occurrunt in libris: eoque fit, ut veris & solidis hac de re scriptis auctoritas desit. Neque enim alio ad tuendam pertinaciam suam clypeo hæretici in hujusmodi controversiis uti solent, quam ut audacter negent vera esse scripta, quibus Catholica dogmata asseruntur. Quin ultro nos insimulant levitatis, & ridendos esse contendunt, causamque suam egregie se præstare credunt objiciendis nobis laudatis monumentis, quorum titulo inscripta circumferuntur plurima vere absurda & levia.

Quandoque itaque sanctissimi Anachoretæ Nili epistolas ex variis Bibliothecis hinc & illinc depromtas in lucem consilium est proferre, statui illis adjicere Dissertationem de omnibus Scriptoribus, qui hoc idem vocabulum ferunt.

Hoc tantum interim addam, nihil me in hoc argumento adducere, quod tibi novum sit atque incompertum. Non sum talpa; video senticetum & fateor, nec erubesco. Et tu, nec de hoc dubito, unam hanc mihi candide noxam mittes, alio enim scopo lapidem movi. Transmitto tibi hanc Diatribam, non ut me magistro aliquid de novo perdiscas, non ut eruditionem tuam adaugeas. At qui? ut castiges, retexas, immutes, nubes demas, tandem ut capta montis severitate configas, & si lubet, prorsus aboleas. Laudabis ergo propositum. Utere, dum polles, dominio, & ipse jam ad opus ipsum manus admove.

Ante me alii quoque adnotarunt sub hoc nomine NILI multos extitisse scriptores Theologos, Patres, Episcopos, cum Martyrii, cum confessionis laudibus præstantissimos. Id non inficior; verum est. Et ne circa alia, atque alia tempora erremus, eadem ætate, iisdemque temporum spatiis scribebant, & cum Nilo, Nilo Scholastico, Nilo Diacono, Nilo Monacho per litteras colloquebatur Isidorus Pelusiota, & Nilus hic noster, cujus nunc epistolas publicamus, de quibus nihil præter ea, quæ laudati viri scripsere exploratum habemus; sicuti incompertum est, an aliquid scripserint. Ut autem ordine rem aggrediamur ante alios uti ætate antiquior, & Corona Regia illustrior, primum sibi locum habeat I.

NILI.

APPROBATIONES.

CUm plures extiterint cognomines Nili, qui de dogmatibus Fidei varie admodum, & diverse scripserunt, ut Orthodoxi secerni ab Heterodoxis queant, Vir Clarissimus & eruditissimus LEO ALLATIUS Diatribam hanc de Nilis contexuit, in qua ætatem, qua vixerunt, fidem, quam sectati sunt, libros, quos concinnarunt, & alia id genus in eorum plenam cognitionem ad liquidum ostendit, scriptorum autoritate solidissime fultus. Quæ elucubratio eruditione non minus, quam styli lepore condita utilitatem simul, ac voluptatem, quibuscunque eam evolverint, certo allatura est. Quapropter cum Rev. mus P. Magister Sacri Palatii mihi injunxerit, ut mea de illa judicium proferam, inhæsitantet autumo, quam dignissimam esse, ut quam primum per manus omnium pervolitet, mediisque typis lucem conspiciat. Romæ in Monasterio S. Stephani supra Cacum die 5. Maji 1667.

D. Clemens TOSIUS Abbas Silvestrinus, & S. Cong. nis Indicis Consultor.

Imprimatur

Fr. Hiacinthus Libellus, Sac. Palat. Apost. Mag.

NILI, de quibus agitur in hac DIATRIBA.

I. Nilus Ægypti Rex, cujus nomine notatus est Nilus Ægypti fluvius. (*etiam civitas & regio hoc nomine.*)
II. Nilus Proconsul, Pansophii Martyris Pater (*sub Decio Imp.*)
III. Nilus Ægyptius Episcopus & Martyr. (*sub Diocletiano A. C.* 310.)
IV. Nilus Eparchus Constantinopolitanus, ex Eparcho Monachus & Asceta, cum Theodulo Filio. (*sub Theodosio juniore.*)
V. Nilus Abbas. (*incertæ ætatis.*)
VI. Nilus Scholasticus, & Poëta. (*incertæ ætatis.*)
VII. Nilus Junior dictus Rossanensis, (*sive Roscianensis, fundator Monasterii Cryptæ Ferratæ circa A. C.* 980. *clarus.*)
VIII. Nilus Patriarcha (*C Politanus circa A. C.* 1380.)
IX. Nilus Damyla, Hieromonachus. (*post A. C.* 1400.)
X. Nilus Philosophus. (*incertæ ætatis.*)
XI. Nilus Archimandrita Doxapatrius. (*circa A. C* 1140.)
XII. Nilus Siculus. (*circa A. C.* 1270.)
XIII. Nilus Italicorum dogmatum propugnator (*circa A.* 1090.)
XIV. Nilus Cabasila Archiepiscopus Thessalonicensis (*circa A.C.* 1340.) & illius occasione de Nicolao Cabasila ejus patruo. (*sororis filio.*)
XV. Nilus Ægyptius Monachus (*idem cum propugnatore dogmatum Joannis Itali, circa A. C,* 1090.)
XVI. Nilus Chius Metropolita Rhodi. (*circa A. C.* 1360.)
XVII. Nilus Xanthopulus. (*postremis imperii Græcorum temporibus.*)
XVIII. Nilus Tarchaniota Monachus. (*non diversus forte à Nilo Damyla, post A. C.* 1400.)
XIX. Nilus Triclinius (*circa A. C.* 1350.) & Nilus Historicus suppositius (*quo instigante Cantacuzenus Historiam suam scripsit circa A. C.* 1360.)
XX. Nilus Hieromonachus, (*& librarius circa A. C.* 1445.)

His addi possunt, ex ipso Allatio, Nilus Patrarum Episcopus & Martyr, Nili ad quos scribunt Isidorus Pelus. & Nilus Asceta &c. Nilus Ancyranus qui composuit Martyrium S. Theodoti Ancyrani circa A. C. 304. *passi de quo Allatius p.* 86. *de Simeonibus, editum Græce è Codice Vaticano cum Papebrochii versione & notis T. IV. Maji* 18. *p.* 149. *Et latine Sirleto interprete T.* 7. *Lipomanni. Tum Nilus Diaconus Alexandrinus, qui subscripsit depositioni Arii. Denique Nilus qui Monasterium S. Mariæ novæ Hodegetriæ in Calabria condidit circa A. C.* 1090. *de quo vide Palæographiam Græcam Clariss. Montfaucon i p.* 384.

No-

I. NILUS REX ÆGYPTI.

NIlus Rex Ægypti, a) ex quo Nilus Ægypti pervulgatus, & præcelebratus omnium sermonibus fluvius hoc proprio signatus est nomine, postquam memoratus Rex in illum se-se, causa non una apud omnes est, immersit. Nilus fluvius primo dictus fuit b) Oceanus, postea Ἀετὸς, *Aquila*, deinde Melas, c) tum Ægyptus, d) tum Trito, & tandem Nilus. Plutarchus de Fluminibus, προσηγορεύθη δὲ Νεῖλος διὰ αἰτίαν τοιαύτην. Γαρμαθώνη τῶν κατὰ Αἴγυπτον Βασίλισσα τόπων, ἀποβαλοῦσα τὸν υἱὸν αὐτῆς χρυσοχόαν ἀκμὴ ἔφηβον, μετὰ τῶν οἰκετῶν ἐθρήνει συμπαθῶς τὸν προειρημένον. Ἴσιδος δὲ αἰφνιδίως ἐπιφανείσης τὴν λύπην πρὸς καιρὸν ὑπερεθέτο, καὶ προσποιητὴν χάριν σκεψαμένη τὴν Θεὸν ὑπεδέξατο φιλανθρώπως. ἡ δὲ τὴν διάθεσιν τῶν ἀμειψαθαι βουλομένη τῆς εὐσεβείας, ὅσιριν παρεκέλευσεν, ὅπως ἀγάγῃ τὸν υἱὸν αὐτῆς ἐκ τῶν καταχθονίων τόπων. Τούτῳ δὲ ταῖς δεήσεσιν τῆς γυναικὸς συμπεριενεχθέντος, κέρβερος, ὃν ἔνιοι καλοῦσι Φοβερὸν, ὑλάκτησε. Νεῖλος δὲ τῆς Γαρμαθώνης ἀνὴρ αἰφνιδίως ἔνθεος γενόμενος ἑαυτὸν ἔρριψεν εἰς ποταμὸν καλούμενον Αἴγυπτον, ὃς ἀπ' ἐκείνου Νεῖλος προσωνομάθη. *Sumpsit vero postea nomen Nili ea de causa. Garmathone Ægypti Regina amisso Chrysochoa filio, nondum pubertatis annos ingresso, eum cum domesticis amare lugebat, cum Isidi ei subito apparenti moerorem ad tempus remittere coacta fuit.*

(A) *Eam*

a) Ab eodem dicta etiam videtur *Nilus* Ægypti urbs, cujus Episcopus Chæremon memoratur ab Eusebio VI. 42. Hist. Eccles. Apud Porphyrium quoq; 2. περὶ ἀποχῆς p. 125. Theophrastus laudat τὴν ἱερωτάτην ὑπὸ Νείλου κτισθεῖσαν χώραν.

b) Diodor. Siculus lib. I. c. 19 & 63.

c) Latinis *Melo*. Vide Stephani le Moyne Epist. ad illustrem Virum Gisb. Cuperum, de Melanophoris p. 261. & Gilberti Gaulmini notas ad vitam Mosis. p. 247.

d) Homerus Odyss. δ'. 427. & ibi Eustath. Diodoro Siculo quidem, qui fluvio nomen dedit non Νεῖλος dicitur sed Νειλεύς. Sed & Vulcani quem Philosophiæ inventorem celebrari legas à Laërtio in limine procœmii, pater *Nilus* apud eundem Laërtium & Ciceronem 3. de natura Deor. c. 21. & 22.

Eam igitur humaniſſime excepit, fingens præſentiam illam ſibi gratiſſimam eſſe: quæ cum debitas ejus pietati gratias reddere vellet, Oſiridi præcepit, ut filiam ex infernalibus locis reduceret. Eo autem ad mulieris preces ſe conformante, Cerberus, quem aliqui Φοβερὸν, id eſt tremendum appellant, allatravit. Unde Nilus Garmathones vir repentino percitus furore in fluvium Ægyptum decidit, qui ab eo Nilus eſt denominatus. Euſtathius in Dionyſium Periegetam; e) Τινὲς δὲ Νεῖλον φασὶν ὠνομάσθαι ἀπὸ Νείλου τινὸς ἀπογόνου Ἄτλαντος, βασιλεύσαντος τῶν ἐκεῖ. ἄλλοι δὲ, ὅτι Μέλας πρότερον καλούμενος μετεκλήθη Νεῖλος, ἀπό τινος Νείλου βασιλικοῦ παιδὸς ἐκεῖ ῥίψαντος ἑαυτόν. τινὰς μέντοι ἀπό τινος Νειλατίου κεκλῆσθαι αὐτὸν εἰπόντας, οὐκ εὖ λέγοντας ἀπελέγχει ὁ Ἀρριανός. *Alii narrant, Nilo nomen impoſitum à Nilo, Atlante oriundo, qui in illas regiones imperium tenuit. Alii Melam prius dictum à quodam Regio Filio Nilo, Nilum ſibi nomen adſciviſſe, qui in illum ſemetipſum conjecit. Alios, qui illum à Nilaſio quodam Nili nomen inditum perperam tradunt, refutat Arrianus.* Anonymus Scholiis in Carmina de ſeptem orbis Miraculis: καὶ τὸν Αἴγυπτον παραῤῥέων Νεῖλος ἀπό τινος Νείλου υἱοῦ Μανθώνης (corrigo, Γαρμαθώνης ex Plutarcho) ἐμβαλόντος ἑαυτὸν τῷ τοιούτῳ ποταμῷ. *Et Ægyptum circumfluens Nilus à quodam Nilo Garmathones filio nomen habuiſſe, qui in eum ſe conjecerat, tradunt.*

II. Nilus Proconſul, Panſophii Martyris Pater.

Poſt Regem, inter Nilos ſecundum locum occupat Nilus Proconſul ob dignitatem, quod ex ſe natum Panſophium, opum copia, & uſu rerum laudabilium continuo, ad ſummum tum prophanarum, tum ſacrarum diſciplinarum apicem perduxit, & quod Anachoretam mente ab his infimis abſtracta, & ſolis divinis colloquiis laute & bene aucta vita tandem cæde pro Chriſto glorioſiſſimum Eccleſiæ Martyrem exhibuit. Menæa Græcorum: f) *Alexandrinus hic erat Panſophius, Nilo Patre, dignitate Proconſule natus; opum copia, indolis dexteritate, & virtute paterna ad ſummum pervenit. Poſt Patris obitum facultatibus in pauperes profuſis, ſolitudinem petiit, & terrenis commodis abdicatis, Chriſtum ſolum ſecutus, annos ſeptem & viginti in locis deſertis exegit, cum ſolo aſſidue Deo colloquens, & mente ab his infimis abſtracta in cœlo converſans. Cum igitur tanta virtus diutius latere non poſſet, ad Auguſtalem, Alexandriæ Pra-*

e) Ad verſ. 222.

f) Confer Acta Sanctor. T. I. Januarii p. 996.

Præfectum, qui Decii imperio bellum Christianis intulerat, delatus est. Ad eum perductus, ex ipsimet eorum fabulis inanes, & fallaces gentilium superstitiones redarguit, & supremum fastum repressit. Quare immaniter cæsus lauream martyrii adeptus est. Et Pansophium amplius cædite impostores; sic enim illi plures plectetis coronas. Hæc Menæa Græcorum ac decimum quintum Januarii. Sed hujus scriptum nullum reliquum est. Et de scriptoribus Nilis Diatriba Allatii est. Procul avius erras, mi Lector. Scopus siquidem Allatii est, non tantum Nilos, qui scripto aliquid mandarunt, commemorare, sed eos etiam, qui eminenti aliqua virtute, vel dignitate, vel alia speciosa causa conspectiores fuere: ideoque Nilis & Nilum Ægypti Regem, & Nilum Proconsulem, & Nilum Episcopum & Martyrem adjecit, licet eorum nulla Commentaria scriptis demandata extent. Præterea quando omnia hunc Pansophii Patrem deficerent; an pertenuis libellus est, quem nobis concinnavit, & propria cura, atque studio documentum in posterum statuit, ut nobis omnibus Christianis vitæ morumque esset exemplar?

III. Nilus Ægyptius Episcopus & Martyr.

Nilus Ægyptius Episcopus & Martyr. De quo Eusebius lib. 8. cap. 22. g) Ὁ δὲ ἐπαρχίας ἄρχων δεινός τις ὢν καὶ πονηρὸς βασιλεῖ κοινοῦται, ὅσα δοκεῖν εἰς ἀβαβολὴν καταγράφων εἶτ' ἐπισὰς ὁ τοῖς μεταλλοις ἐπιτεταγμένος, ὡς ἂν ἐκ βασιλικῆς νεύμασος διελὼν τὴν τῶν ὁμολογητῶν πληθὺν, τοῖς μὲν Κύπρον, τοῖς δὲ τὸν Λίβανον οἰκεῖν ἔνειμεν. Εἶτα τέσσαρας τοὺς μάλιστα δοκοῦντας αὐτῶν κορυφαίους ἐπιλεξάμενος ἐπὶ τὸν ἑφεξῆτα τοῖς αὐτοῦ στρατεύμασιν ἀπεστάλκει. Πηλεὺς ἦν, καὶ Νεῖλος ἐπίσκοποι Αἰγύπτιων, καὶ πρεσβύτερος ἄλλος, καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ τοῖς πᾶσι δοκῶν ἐπὶ πάντας ἀνδρῶν γνωριμώτατος Παφνούθιος, ὃς ὁ στρατοπεδάρχην, ἄρνησιν δὲ εὐσεβείας αἰτήσας, καὶ μὴ τυχὼν, τῇ δι' ἧς πυρὸς τελειώσει παραδίδωσιν. *Præfectus provinciæ vir sævus, & improbus, Imperatorem fecit per litteras certiorem, & in iisdem ea, quæ ad eorum famam violandam maxime valere putabat, perscribit. Unde qui metallorum venis præerat, eo accessit, & tanquam ex Imperatoris mandato Confessorum segregavit multitudinem, ficque distribuit, ut deinceps alii Cyprum, alii Libanum incolerent. Deinde quatuor ex eorum numero eximens, qui principem locum inter eos tenere videban-*

g) Lib. de Martyribus Palæstinæ c. 13. p. 343. edit. Valesii.

debantur, ad Magistrum Equitum mittit. Quorum duo Peleus & Nilus appellabantur, Aegyptiorum Episcopi, tertius Presbyter fuit. His etiam quartus accessit Patermuthius, vir propter singulare erga omnes studium facile clarissimus. Ex quibus Magister equitum religionis & fidei in Christum inficiationem postulat, atque haud compos voti factus, eos ignis incendiis cremandos tradit. Et Callixtus lib. 7. c. 16. h) Αἰγύπτιοι ἕτεροι Πηλεὺς καὶ Νεῖλος Ἐπίσκοποι μεθ' ἑτέρων οὐκ ὀλίγων τὴν διὰ πυρὸς ἐδέξαντο ὁλοκάρπωσιν. *Peles autem, & Nilus Aegypti Episcopi, cum quibusdam aliis non paucis igne sunt combusti.* Menologium Græcorum ex Interpretatione Guilielmi Sirleti editum inter antiquas lectiones Canisii, i) die 17 Septembris: *Eodem die Natalis sancti Petri* k) *& Nili, qui apud Palæstinam martyrium compleverunt. Commota siquidem adversus Christianos persecutione, ex Aegypto comprehensi sunt Petrus,* l) *& Nilus Episcopi, & duo celeberrimi Patrematei,* m) *Elias, & una cum illis centum viri, ex Palæstina vero quinquaginta. Cumque illi centum persuaderi non possent, ut Christi fidem abnegarent, effossis oculis, & ad metalla traditi ita beatum finem acceperunt.* Corrigenda hic in pluribus exscriptorum, seu typothetarum negligentia ex superiori Eusebii, & Calixti testimoniis. De Patermuthio vide Palladium in Hist. Ægyptiaca.

IV. Nilus Eparchus Constantinopolitanus, ex Eparcho Monachus & Asceta, cum Theodulo filio.

SEd adest jam Nilus noster Asceta, cujus meminit Nicephorus Callixtus Hist. Ecclesiasticæ l. 14. c. 54. virtute, doctrina, atque eloquentia præstantissimi, quam Michaël Neander quasi nullius pretii hominem n) *quendam* vocat. Menologium Basilianum Bibliothe-

cæ

h) Habuit hæc Nicephorus ex Eusebii VIII. 13. Hist p. 308. edit. Valesii. Confer Usuardi, Adonis & alia martyrologia 19. Septembr.

i) Tomo V. Adde si placet Menologium ab Ughello editum T. 6. Italiæ sacræ p. 1076. & Menæa Venetiis excusa Græce, Septembr p. 247 seq.

k) Leg. *Petri.*

l) *Petrus.*

m) *Patermuthus* pro quo *Parimadii* nomen in Martyrologio Hieronymiano Florentino 19 Sept sed Πατερμούθιος etiam apud Phot. Cod 118

n) In opere aureo, præf ad Nili parœneses hæc sunt Neandri verba: *Meminit Nili cujusdam Nicephorus &c.*

cæ Vaticanæ 14. Januarii: Ἄθλησις τῶν ὁσίων πατέρων ἡμῶν τῶν ἐν Σινᾷ ὄρει τελειωθέντων. Ἀπὸ διαφόρων τόπων καὶ χωρίων οἱ ἅγιοι οὗτοι ὑπάρχοντες ἀφῆκαν τὸν κόσμον, καὶ συγγενεῖς, καὶ πλοῦτον, καὶ ἀπῆλθον ἐν τῷ ὄρει τῷ Σινᾷ, καὶ ἐγένοντο Μοναχοὶ, δουλεύοντες μόνῳ τῷ θεῷ, καὶ τρεφόμενοι ὑπὸ βοτανῶν ἀγρίων. Μετὰ τούτων δὲ ἁγίων ἦν καὶ ὁ ἅγιος Νεῖλος, ὁ γενόμενος ἔπαρχος Κωνσταντίνου πόλεως, ἀνὴρ σοφὸς, καὶ εὐλαβής. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς διὰ τὸν χριστὸν ἀφῆκε καὶ τὴν δόξαν, καὶ τὸν πλοῦτον, καὶ ἐγένετο εἷς τῶν πτωχῶν μοναχῶν. Ἀλλ' ὁ διάβολος φθονήσας διήγειρε τὸ ἄγριον ἔθνος, τῶν Βλεμμύων κατὰ τῶν ἁγίων πατέρων, οὗτοι δέ εἰσιν οἱ ἀπὸ Ἀραβίας ἕως Αἰγύπτου κατοικοῦντες τὴν θάλασσαν ἐρυθρὰν, καὶ ἐλπίζοντες εὑρεῖν πλοῦτον, ἦλθον κουρσεῦσαι τοὺς μοναχοὺς. ὡς δὲ οὐδὲν εὗρον, εἰ μὴ ψιάθια μόνα, καὶ τοὺς ἁγίους τρίχινα φοροῦντας, καὶ οὕτως ἐτελειώθησαν. *Certamen sanctorum Patrum nostrorum, qui in monte Sina finem suæ vitæ sortiti sunt. Ex diversis urbibus & oppidis cum essent hi, mundo, parentibus, & divitiis renunciatis, cum pervenissent ad montem Sinai, Monachi effecti sunt, & soli Deo inserviebant, herbis silvestribus vitam sustinentes. Cum his sanctis vitam ducebat Beatus Nilus in urbe Constantinopolitana quondam Eparchus, vir doctus, & in Deum piissimus. Quia & ipse propter Christum, & gloria & divitiis dimissis pauperculorum Monachorum habitum induit. Verum tamen Diabolus invidentia tortus immanem Blemmydum gentem concitavit contra sanctos Patres. Blemmydes sunt ab Arabia usque Ægyptum Maris Rubri accolæ, qui divitiarum expectatione erecti ad diripiendos Monachos progressi sunt. Cum vero nihil amplius comperissent, quam tegeticula ex junco, Sanctosque ipsos ex pilis confectis indumentis circumvestitos, in rabiem versi eos culpæ exortes contrucidarunt. Et sic vitæ finem posuere.* Supra laudatus Callixtus loco dicto; τῷ δὲ θεσπεσίῳ Νείλῳ πατρὶς ἡ τῆς Κωνσταντίνου ἐτύγχανε πόλις, ἧς τῷ περιόντι τῆς εὐγενείας, καὶ ἔπαρχος ἐχρημάτισε. πλούτῳ δὲ βαθεῖ, καὶ δυναστείᾳ περιῤῥεόμενος ἀσκητικὴν ἀντηλλάττετο ἀγωγὴν. *Admirando Nilo patria Constantinopolis fuit, cujus etiam propter egregiam generis nobilitatem Præfectus fuit. Potentia, & opibus affluens, asceticam illis præculit vitam.* Et Græcorum Menologium; οὗτος πολὺς ἦν ἐν λόγοις ἐπὶ τῆς βασιλείας Μαυρικίου ἔπαρχος Κωνσταντίνου πόλεως γνωριζόμενος, σεμνῇ δὲ γυναικὶ συζευχθεὶς, καὶ δύο τέκνα ἄῤῥεν τε, καὶ θῆλυ o) ἀποτεκῶν, τὴν ἑαυτοῦ πέπεικε σύζυγον τὴν Κωνσταντίνου πολιν καταλιπεῖν, καὶ τοῖς Αἰγύπτου μοναστηρίοις κατασκηνῶσαι, μερίσασθαί τε τὰ τέκνα, καὶ τὸν μὲν παραλαβεῖν τὸν υἱὸν θεόδουλον, τὴν δὲ τὴν ἑαυτῆς θυγατέρα, καὶ οὕτω ποιήσαντες διέστησαν ἀπ' ἀλλήλων

o) Imo utrumque matrem, ut Nilus ipse in c. 2 narrationis disertissimæ de cæde Monachorum in monte Sina & captivitate Theoduli filii.

καὶ ἐπεὶ ὁ μακάριος Νεῖλος ὁ ὄρος μέλας ἐξ ὑγρᾶς καλιᾶς λιφὼς συνῆν τοῖς παλαιοῖς, καὶ τὰ ἑξῆς. *Celeber hic fuit hominum sermonibus, imperante Mauritio,*p) *urbis Constantinopolitanæ præfecturæ clarus. Qui honestissimæ matronæ junctus matrimonio, duobus ex illa susceptis libris mare & fœmina, uxori persuasit, ut Constantinopoli relicta in Ægypti monasteria immigraret, partitique inter se liberos, ipse quidem Theodulum filium, illa filiam suam abducerent. Quo facto ab invicem sese disjunxerunt. Hinc cum beatus Nilus occupato monte cum filio sanctorum Patrum consuetudine frueretur, quidam ferarum instar repentes atque irruentes barbari ejus filium Theodulum cum multis aliis captivum abduxerunt.* Et Martyrologium Romanum: *Pridie Idus Novembris Constantinopoli S. Nili Abbatis, qui ex Præfecto urbis factus Monachus sub Theodosio juniore doctrina & sanctitate floruit.* Et tandem Menologium Sirleti die XII. Novembris. *Natalis S. Patris nostri Nili. Hic fuit sub Imperatore Mauritio, sanctarum literarum eruditione, & sanctitate morum insignis, qui cum orationis facultate & rectæ vitæ exemplo plurimos ad virtutis studium excitasset, in pace quievit.*

Hic ut virus pravæ religionis, & petulantium sectariorum in pura claraque exulceranda veritate Catholica animum infrænem propicias, & in Callixtianæ Historiæ verbis superius abductis interpretandis malitiam, cum de nostro Nilo sermonem habet, repeto tibi verba Nicephori. Τῷ ὃ θεσπεσίῳ Νείλῳ πατρὶς ἡ Κωνσταντίνου ἐτύγχανεν πόλις, ἧς τῷ ἀξιόνι τ᾽ εὐγενείας καὶ ἔπαρχος ἐχρημάτισε, πλούτῳ δὲ βαθεῖ, καὶ δυναστείᾳ περιῤῥεόμενος, τὴν ἀσκητικὴν ἀντηλλάττετο ἀγωγήν. *Admirando Nilo patria Constantinopolis fuit, cujus etiam propter egregiam gentis nobilitatem Præfectus fuit. Potentia & opibus affluens, Asceticam illis prætulit vitam.* Quorum illa sententia est; licet nobilitate, dignitate, opibus, & rebus aliis clarissimus, & in urbe omnium præcipua, viribus præemineret, nihilominus amore Christi omnibus renunciavit, & Asceticam amplexatus, in Deo suo & Christo spem collocavit. Quod in tanti Viri laudes reponendum est, easque eximias, assertore Callixto. Quid autem qui carni & mundo deserviunt, & bonam Christianorum educationem, & carnis excruciationem dissipant, ex verbis istis Callixti Magdeburgenses q) convertunt?

p) Rectius sub Theodosio juniore vixisse scribit Martyrolog. Romanum. Quam sententiam Allatius infra pluribus confirmat, & Josephus Maria Svaresius Episcopus Vasionensis in libro Chronologico de Vita S. Nili Abbatis p. 647. seq.

q) Centur. V. c. 10. p. 698.

tunt? *Nilus Vir generis nobilitate, & virtutum ornamento præclarus Monachus, Urbis Constantinopolitanæ indigena, & Præfectus postremis Junioris Theodosii temporibus. Cumque potentia & opibus affluëret, atque etiam alio modo Ecclesiæ & Reipublicæ rectè & multum servire, prodesseque potuisset, tamen ex sinistro Scripturarum intellectu, & perversa illorum temporum superstitione, relicta legitima sua erga præclara vocatione, Monasticen est amplexus,* Et hæc quidem si uti sua testarentur, moderate ferenda à Catholicis essent, qui Hæreticorum petulantiam perspectam habent: verum cum addunt ea referre r) Auctore Nicephoro lib. 14. cap. 54. quis bene toleraverit? scriptori crimini haud obnoxio crimen tam atrox etiam cum mendacio, ut obcæcatos mente, & rudes fallere possint, appingere, quis tolerabiliter tulerit? sed hoc dandum est Hæreticis, qui ex se veluti aranei tela fingunt. Ad hæc adjiciunt eadem Centuria cap. 10. post illa insulsa de Nilo Episcopo & Martyre, quæ posterius videbimus. de Capitulis sancti Nili: *De bonis operibus præcepta exposita secundum seriem Decalogi, quibus insertæ sunt sententiæ de præmiis bonorum operum, & pœnis malorum. Quæ etiam in Gnomographis quibusdam græcis continentur. Cæterum de fide, aut aliis doctrinæ partibus nihil dicit. Sed incommode loquitur, potu aquæ frigidæ justificari misericordem.* Quis nunc voce non contenderet? O homines fœneos, infelices, & fricti ciceris emptores, qui nec scripta legere, nec lecta intelligere, neque discernere valetis. Destituti ventis, remos saltem adhibere quis vetat? Quis asseveravit Nilum de fide, & aliis doctrinæ partibus nihil dicere? Quis Nilo vitio dederit, quod de præmiis bonorum operum & pœnis malorum scripserit? Quis Nilo Constantinopolitano attribuerit dictum de potu aquæ frigidæ? Adeat scripta. In illis præclarissima & præstantissima de fide, & de doctrina Catholica, si cæcus non est, reperiet: nec illum aversabitur judicio, quod de præmiis bonorum operum, & pœnis malorum dictaverit. Sed istis opertissimis infamia criticis concedamus, dum alia scriberet Nilus, in nonnullis de dogmate siluisse. Tum advertendum est, eum sæpe sæpius cum plumbeis hominibus egisse, & ad dogmata intel-

r) Facile sit pro Centuriarum scriptoribus excausandis respondere, Nicephorum ab illis laudari auctorem non omnium quæ præcesserunt, sed tantum modo quod monasticem amplexus sit Nilus, vir nobilis & CPolitanus Eparchus: Facillimum sit quoque innumera afferre exempla è Baronio, Bellarmino & aliis Romanæ Ecclesiæ Doctoribus illustrissimis, qui ubi veteres scriptores allegant, plura etiam de suo interserere non dubitarunt. At nolo cum Allatio contendere, nedum certare maledictis, sed omnia hujuscemodi, judicio sani & eruditi lectoris libenter permitto.

intelligenda ineptisfimis, & tantummodo corporis exercitationibus ut Deum fibi conciliarent deditisfimis: quare fuperiora & elevatiora illa myfteria evolvenda non erant. Dum vero cum præftantibus ingenio tractabat, tum expurgatis disfidiis, & discusfis nebularum dubiis, fecundis ventis in æthera elatus, myfteria fidei fundebat. Non credis? Percurre libros, & admiraberis genii dexteritatem in rebus tractandis. Et ut finem orationi imponam, cui fidens, quæ Roffanenfi Nilo hiftoria defert, tu ad Conftantinopolitanum Chryfoftomi difcipulum detrahis? Dictum de aqua frigida, Roffanenfis difcipulus Roffanenfi non invitis manibus dat. Tu quingentis annis milleffimum mutilas, nec tot annorum fpatium decurtatum exhorrefcis? Audi illius difcipulum, ex quo Baronius s) fua habet. *Dicit Nilo Roffanenfi Nicolaus Protofpatharius. Pater quare dicit evangelium*; t) *quod quicunque parvum calicem aquæ frigidæ dederit, non amittet mercedem fuam? Refpondit ille: Propter hoc dictum eft illis, qui nihil habent, ut nullus excufetur, qui nec habet ligna, quibus calefaciat aquam. Quid vero facietis vos, qui pauperibus frigidam aquam aufertis?* Chriftus eadem pronunciat, ut oftenderet, fic enim Doctores, iique maximi tradunt, exiguum & facile beneficium, & fere nullius æftimationis apud homines, tamen habere conftitutam mercedem à Deo, eamque non exiguam; quæ enim Deus promifit, parva effe non poffunt; majora funt, quam æftimari poffent ab iis qui recepturi funt. Aqua frigida fatis indicat ftudium & diligentiam in beneficio exhibendo, quamvis exiguo. Aeftimat enim Deus opera magis ex ftudio, & divina mentis incitatione, quam ex rei magnitudine. Hæc dicit Chriftus, & Nilus identidem eadem revocando pronunciat. An videri poteft commodius & aptius? Chriftus loquitur, qui pleno pectore & per fe fapit. Dicito tu commodius, qui diviniori mente, & confilio fapis. Nilus Chrifti verba repetit; & tu Nilum incommode loqui non vereris afferere, dum ait potum aquæ frigidæ juftificare mifericordem: & vulgi reprehenfionem non reformidas? Ita tandem & Evangelium & Chrifti verba ad libitum tuum confingito, redditoque incudi verfus

s) Ad A. C. 976. n. 3.

t) Matth. X. 42. ubi quidam Codices legunt ποτήριον ὕδατος ψυχροῦ ut notavit Rich. Simon diff. Critica de MSS. Novi Teft. p. 55. Cæterum ὕδατος recte etiam fub intelligitur, ut aquæ apud latinos. Sveton, Claudio c. 40. *De quæftore quidam Candidato inter caufas fuffragationis fuæ pofuit, quod pater ejus frigidam ægro fibi tempeftive dediffet.*

versus male tornatos, ut incommodis, quæ mentem tuam dilacerant, mederi valeas.

Doctisimus Posinus in Menologii Græci verbis *Mauricium* in *Marcianum* u) demutat; quod apte cadit in rem. Qui enim potuit sub Mauritio, qui imperium iniit anno Domini 583. communi spiritu frui, qui Johannis Chrysostomi discipulus, & æqualis fuisse asseritur, cujus obitus anno 407. ab Historicis ponitur? Vixisset utique minimum annos 175. demptis etiam annis, quibus ad obtinendas disciplinas Chrysostomo adhæsisse negandum non est. Et quis crederet Nilianæ ætatis adeo diuturnæ spacia? Hic idem Posinus in Præfatione sua in epistolas Nili ad Eminentisimum Barberinum aliam notat de Nili ætate Caryophili hallucinationem. *Quarum primum antiquitas ea est, cui qui mille annos imputare satis habuerit, detraxisse de vera summa deprehenditur annos fere trecentos, totum nimirum intervallum, quo Arcadii Principatus, vera & certa ætas Nili nostri antecedit Mauritium Augustum, quo tamen imperante floruisse scripsisseque Nilum Vir alioquin doctus hallucinatus est.* Et addit in margine: *Johannes Matthæus Caryophilus Præfatione in vitam sancti Nili junioris.* Verba Caryophili sunt: *Ut autem Nilus hic noster Italo Græcus Rossanensis, Junioris titulum habuerit, parata illi quædam fuit admirabilis convenientia cum antiquiori Nilo, quem pietatis Monasticæ splendor, & præclara ingenii monumenta de vitæ solitariæ instituto immortalem reddiderunt. Vixit is imperante Mauritio, & Prætorem Constantinopoli egit, deinde paribus cum uxore votis, regulam ipse quidem Monasticam professus est in Ægypto, una cum filio Theodulo & sacerdos fuit, uxor vero cum filia recessit in fœminarum monasterium; & uterque sanctitatis lauream adeptus est. At vero Nilus Junior licet sacerdos nunquam fuerit, tamen relicta uxore tantos in Monastica professione fecit progressus, ut plane Monachorum Eremitarum institutor evaserit, & Basilii magni ordinem in Italia mirifice illustrarit. Scripta vero ejus etsi nulla extant, multas tamen & egregias ab eo fuisse elucubratas epistolas, testatur qui præclaram hanc vitæ ejus historiam posteritati mandavit.* Et Chrysostomi fuisse discipulum habeo ex Callixti historia lib. 14. cap. 30. Νεῖλός τε ὁ θεσπέσιος ἀσκητὴς, ὅτε ἐκ Πηλουσίου Ἰσίδωρος, καὶ ὁ πολυθρύλλητος ἀσκητὴς Μάρκος, Ἰωάννῃ τῷ πάνυ μαθητευθέντες. *Insuper Nilus Ascetes venerandus, Isidorus Pelusiota, & decantatus Monachus Marcus, Joannis Magni discipuli.* Bellarminus de scriptoribus: *S. Nilus Joannis Chrysostomi discipulus vixit tempore Theodosii Junioris.* Gretserus de cruce l. 1. c. 35. Labbæus in sua Bibliotheca, & Johannes Andreas Quenstadt.

(B) Sed

u) Ita & Svarcsius in Nili vita p. 692. & 698. seq. & 702.

Sed quid in indaganda Nili ætate externorum testimonia conquiro? Ipse sibi Nilus testis locuples est, & ætatem suam firmissimam asseverat, & sub quo spiritum ducebat Imperatore indicat. Legantur, si volupe est, ipsius ad Arcadium Imperatorem literæ, quas hic cum aliis edimus, ediditque Possinus, cujus de exilio Johannis in ipsa sententiam ponit in crimine. x) Ἰωάννην οὐκ εὐλόγως εἰς ἐξορίαν ἐξέπεμψας ἐκ πολλῆς ἐλαφρίας τοῖς μὴ ὑγιαίνουσι τὸ φρονεῖν Ἐπισκόποις παραπεισθείς. *Johannem non recte in exilium amandasti præ multa lævitate ab insanis quibusdam Episcopis male persuasus.* Et; y) πῶς ἐπιθυμεῖς τὴν Κωνσταντινούπολιν τῶν συχνοτάτων σεισμῶν, καὶ τῆς ἐπιλεύσεως τοῦ αἰθερίου πυρὸς ἀπηλλαγμένην ἰδεῖν, μυρίων ἀτοπημάτων αὐτόθι γενομένων, καὶ νομτευομένης τῆς κακίας σὺν παῤῥησίᾳ πολλῇ ἐξοριστέντος τοῦ στύλου τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ φωτὸς τῆς ἀληθείας, σαλπιγγος τοῦ χριστοῦ Ἰωάννου; *Quomodo cupis Constantinopolin creberrimis terræ motibus, & immissione frequenti æthereorum ignium liberatam cernere, cum innumerabilia istic piacula committantur, & auctoritatem sibi plenam fiducia liberrima invidia & furor exerceant, exterminata Ecclesiæ columna, luce veritatis, & tuba Christi Joanne.* &c. Hinc si Mauritium intruderemus, non sine magno conatu magnas nugas diceremus, & Nilum hunc nostrum, centum & octuaginta annis majorem pinguiore minerva affirmaremus, eoque præcipue, si tum sanctum hominem & adultum artibus, & non in ipso sui ortu has Arcadio dedisse Epistolas pro comperto poneremus.

Caryophili oscitantiam videtur extenuare Gulielmus Sirletus in Menologio Græcorum Latine à se reddito, quod oculis quoq; sequi poteris die 12. Novembris: *Natalis sancti Patris Nili. Hic fuit sub Imperatore Mauritio.* &c. Quin imo ipse Caryophilus extra omnem culpam se ponet, si testimonium ipsius Nili cera miniata non notabitur. Et quis in causa Nili scripta ipsius Nili improbaverit vel sententiam exploserit? Sit ergo in medio, & de sua ætate litem præfiniat, ex Epistola ad Zosarium Tribunum l. 1. ep. 57. Μηδὲ ἀπατάτω Ἰουδαῖος λέγων, δι' ἑτέρας ἁμαρτίας ἀπηλλατριῶσθαι τῆς Παλαιστίνης, οὐ γὰρ δι' ἄλλας ἁμαρτίας, διὰ δὲ τὴν κυριοκτονίαν πεπόνθασι τὰ ἀνήκεστα, πρώην μὲν γὰρ εἰδωλολατροῦντες, καὶ τοὺς προφήτας φονεύοντες, καὶ τοῖς δαίμοσι τὰς θυγατέρας, καὶ τοὺς υἱοὺς θύοντες, τοῖς ἀλλοφύλοις εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπὸ Θεοῦ παρεδίδοντο, καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη τῷ θείῳ βουλήματι πάλιν ἐπανήγοντο εἰς τὴν γῆν τῆς εὐαγγελίας. ἀφ' οὗ δὲ τὸ ἀνίατον τετολμήκασι πρᾶγμα εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὰς χεῖρας ἐπιβα-

x) Lib. 3 Epist. 279 edit. Allatii.
y) Lib. 2. Epist. 265.

ἐπιβαλεῖν, παντελεῖ προθήσει ἐκδέδονται. Ἰδοὺ λοιπὲν πεντακοσιοστὸν ἔτος, καὶ οὐδαμοῦ θεία τις ἐπισκοπὴ, οὐκ ἀντίληψις, οὐ παρηγορία, οὐ προφήτης νουθετῶν, καὶ τηρίζων, ὥσπερ ἐν Βαβυλῶνι Ἰεζεκιὴλ τε καὶ Δανιὴλ, καὶ οἱ ἄλλοι. οὐκέτι γὰρ αὐτοῖς θέλει προσομιλεῖν ὁ Θεὸς βδελυττόμενος τούτους. *Ne te seducat Judæus asserens, propter alia peccata spoliatum se esse Palæstina; neque enim ob alia peccata, sed propter Domini necem, multa gravia, quibus nulla medicina est, perpessi sunt. Etenim ante illa tempora idola colentes, Prophetas trucidantes, Dæmonibus filias filiosque sacrificantes, alienigenis in captivitatem à Deo tradebantur, & paucos post annos, ita Deo annuente, in terram promissionis reducebantur. Ex quo vero immedicabile facinus, in filium Dei manus apponentes, perpetrarunt, perpetuo excidio traditi sunt. En itaque quingentesimus annus, & nusquam divinum subsidium, non auxilium, non consolatio, non Propheta instruens, & confirmans, quemadmodum in urbe Babylone Ezechiel & Daniel, & alii; non enim cum illis, ab eis abhorrens, Deus colloqui vult.* Integrum corpus Epistolæ sacro sanctæ appositum est. Ab eo tempore, quo Judæi præsenti animo in Dei Filium manus superponentes de eo capitalem cædem fecerunt, ideoque perpetuo excidio traditi sunt, est annus quingentesimus, non contractis litteris, aut brevibus numerorum notis, sed extensis & illæsis characteribus designatus, ne Scriptoris oscitantiæ mendum tribuatur. Ab anno Nativitatis Domini z) quingentesimus, est Anastasii Imperatoris decimus, Symmachi Papæ secundus. Annus quo exulavit Johannes Chrysostomus est Domini quadringentesimus quartus, Arcadii Imperatoris decimus, Innocentii Papæ tertius. Ergo si scribebat hic Nilus Johanne Chrysostomo nondum mortuo, ut superius vidimus, erat cum hæc posteriora scriberet annorum nonaginta trium, quibus si appingas annos minimum triginta, quibus sub Magistro Chrysostomo, mores ad mollitiem idoneos exuit, & artibus ingenuis instructus auctoritatem, & dicendi libertatem consecutus, Imperatorum labes & maculas non communi vituperatione,

z) Imo memoratur auctori Epistolæ quingentesimus annus ab Hierosolymæ excidio, quod ut notum est in annum à nativitate CHRISTI septuagesimum incidit. Igitur Epistolam illam circa A. C. 570. duodecim annis antequam Mauritius Imperii habenas capesseret, ab alio scriptam esse & longe juniore oportet quam à Nilo Chrysostomi discipulo. Neque id sane mirum, cum viri docti jam observarint Epistolas quæ sub Nili nomine feruntur, syllogen esse non modo epistolarum sed etiam excerptorum è variis scriptis tum ipsius Nili, tum aliorum. Cujus rei non infitianda quædam exempla in medium attulit eruditissimus vir J. Baptista Cotelerius notis ad librum secundum recognitionum quæ ambulant sub nomine Clementis Romani sect. 20. p. 509.

tione, sed ingenuitate libera reprehendere posset, annos tum centum viginti tres numerabat: Forsan hoc non videbitur absurdum. Forte enim ita tulit natura locorum, continentia, & affectio animi, quæ sanitati corporis nequaquam nocent.

Ego cum in bene nata Regni Neapolitani Provincia Basilicata sequiori nomine dicta immorarer, cognovi de plebeja fæce, auctos tamen divitiis duos, & cum iis pariter habitavi. Erant illi duramento corporis prævalidi, compactis nervis firmissimi, dentibus fere omnibus constipati, &, ut verbo expediam, athletis ipsis robustiores. Hi ante primam lucem tres vel quatuor horas, hyberno etiam tempore, cum ventorum algoribus, & nivium tumulis omnia congelascunt, experrecti, subito cubili exultantes præ lætitia egrediebantur: & post agitatorum brachiorum montibus pectus & latera tundebant in orbem contusa; & ductim in se vini, quod in illa regione & svavitate, & lubentia, & gratia aliorum omnium longe præstantissimum est, liquore inverso, arrepta perula ea panem niveum, quandoque etiam sordidum, vel rubidum, ut sors tulerat, neque enim lenocinia quærebant cupiditatum, inferebant. Tandem falce stramentaria, vel ligone humeris superposita, ædibus facessentes, in agrum devolabant: atque per totum diei spatium consummabant multum operæ, exercentesque frangebant se laboribus, dempta tantummodo hora, qua epulis domo abductis uti lautis conviviis & sumptuosis vacabant, donec inclinato sole sub noctem domum regressi, & cœnati, & jam dormitantes super lectum procumbebant, de novis laboribus soliciti. Et horum alter centum quindecim; alter centum, & viginti vitæ suæ annos compleverant. Quot autem annis post meum è Basilicata abscessum vitæ illis adaucti sint, nondum comperi: nulla equidem me hujus cupiditas tenuit. Id vero, quod narraturus sum, me mihi pæne eripuit. Puerulus, ex Insula Chio Romam cum materno avo Michaële Neurida contendens, cum ob exilem ætatem Romæ in Collegium Græcorum aditus remoraretur, sanctionibus id Collegii pernegantibus, Paulæ Calabriæ apud illustrissimum Marium Spinellum constiti, qui me eximia charitate complexus, oculitus amavit, & Præceptoribus humanioribus artibus tinctis, ut ferebat illa ætas, instruendum tradidit. Dum circa trivia animi relaxandi gratia cum sociis annexis pererro, occurrit properanti anilitate cana desipiens senex, cadaverosa facies, & plane morticinium. Illius ad latus pueri, senes; juvenes, & ex vili fæce homi-

hominum plures, qui perridiculis illius gestis, dictisque oblectati concomitabantur. Inquiro quid hoc rei esset? Omnes, & maxime prudentiores respondent, illum Acheronticum esse senem, ideoque truncum, & album colorem ab atro non ultra discernere. Propterea que ex malis illius astantes ludos sibi facere. Jam enim compleverat annos centum & triginta. Ego puerulus nihil cum animo tum agitavi. At subgrandes & mente senes aderant, in jocos transfusi: Bene sese res habet, clamitant. Et quis teste oculato hoc ita esse non convicerit? Alii, non ad testes, qui nulli sunt, sed ad monumenta Ecclesiastica provocamus. Arrisit dictum omnibus, continuoque; ad Ecclesiam progressi, advocato Parocho, librum, in quo sacro lavacro intinctorum nomina consignantur, curiose examinant, & anno 1462. nomen adnomenque hominis, de cujus ætate ambigebatur, dilucide expressque reperiunt, indeque colligebatur anno vitæ ipsius * 1520. vel circa, Sancto Francisco familiarissime usum, multasque res sermonibus una inter se agitasse. Et is tandem senex delirus celeri gradu per scalas ædium properans, antequam ego Paula abscederem, præceps in caput dejectus animam effudit. Et hæc de Macrobiis usu meo exploratis adduxi, ut quingentesimum memoratum à Nilo in hac Epistola conjectura satis probabili, & deinceps vitam ejusdem diuturniorem, de cujus longinquitate nihil certum refertur, proxime ad verum accedere colligeremus. Quod si commodum non videbitur, dicemus in ea epistola Nilum numerum integrum & completum pro incompleto atque truncato usurpasse, ut adjunctione simili incrementum suæ demonstrationi contra Judæos conciliaret; cujus exempla in sacris quoque litteris frequentia sunt: sed *summa sequor vestigia rerum.* Sed Mauritii anni perquam longissime remoti sunt. Tum enim Nilus prorogasset terminos vitæ ad annum 176. Ego quidem hoc formido credere, & cujus fide credam? Credo Deum hoc posse; an fecerit, ex ingenio quisque suo addet, vel demat fidem.

Sed hallucinatus est Caryophilus. Esto. Sed cum Græcis in Menologio Græcorum, nunc quoque adde, accuratissimo Sirleto, qui, ut verosimile est, non ex propriis, sed ex Codicibus Græcis, illisque forte antiquissimis, cum quibus hallucinari maluit in sua Interpretatione, quam demendo nomen Mauritii, de mala fide suæ Interpretationis in crimen vocari, & accersitus judicio de sui purgatione commentaria scribere. Quid si diceret alium esse hunc

 Nilum,

* Lege 15. aut 20. & intellige S. Franciscum de Paula. Cæterum non exputo quomodo natus A. 1462. possit Allatii ætate fuisse tantum annorum 130.

Nilum, & non Constantinopolitanum? Idneque ex Græcorum Menologio, neque ex Sirleto evincitur, cum Constantinopolitani scripta, & res gestæ majori sua parte descripta eodem die utrinque tribuantur.

Fuerunt alii quoque in hujus Nili laudibus effusiores. Franciscus Zinus Epistola ad Augustinum Valerium, Episcopum Veronensem, de S. Ephraem, Nilo, Marco, & Esaia: *Neque ipsi Episcopatui tuo essent indecores. Sunt enim homines frugi, exigui sumptus, & magnæ utilitatis. Tacere sciunt in loco, & cum opus est, loqui. Valent ingenio. Magno sunt rerum usu, doctrina, & prudentia præditi singulari, cum domesticis tuis propter sanctos suavesque mores jucunde versabuntur. Si invisendæ Tibi erunt Ecclesiæ tuæ, vel in civitate, vel in tota Diœcesi, quo quidem visitationis munere omnium gravissimo, & laboriosissimo diligentissime fungeris: si Monasteria Virginum aut Monachorum, si Seminaria tua, vel antiquum Acoluthorum ab Eugenio IV. Summo Pontifice institutum, & à Superioribus Episcopis, & Canonicorum Capitulo bene semper administratum, à te verò mirificè auctum, atque exornatum, vel novum incredibili studio, cura & diligentia tua ex Decreto & institutis sancti Tridentini Concilii erectum & locupletatum: si Derelictorum, & Derelictarum loca, in quæ summo cum Dei honore, & totius civitatis commodo, & lætitia omnes utriusque sexus Pauperes, passim antea vacantes ita congessisti, ut nullus amplius inops & mendicus in urbe vagari comperiatur: si hospitalia, quorum præcipuam tu curam geris; si lites, discordiæ, inimicitiæ dirimendæ. si pax inter cives concilianda, ubique semper dulci quadam suavitate & eloquentia illa Christiana, quam tu in præclara illa tua Rhetorica Ecclesiastica tam eleganter docteque tradis &c.* Et Epistola ad Aloysium Lipomannum, Opusculis Nili & Marci præfixa: *Sunt profecto Abbates isti auctoritate graves, plurimo rerum usu, & doctrinis cœlestibus eruditi. Admiraberis acrem eorum in corrigendis vitiis gravitatem, eximiam in docendis virtutibus, & bonis moribus diligentiam, singularem in exponendis scripturis eruditionem. Perversas hujus ætatis in religione de fide, & gratia, & operibus opiniones, atque alios errores, & hominum flagitia ita norunt, sic insectantur, atque coarguunt, ut non multis sæculis procul ab hominum consuetudine in tenebris prope sepulti jacuisse, sed nobiscum assidue versati esse videantur.* Photius in Bibliotheca Cod. 201. & alii, quos infra videbimus. Nunc vero non abs re fuerit duo in hunc Sanctum Disticha a) ex Codd. MSS. præmittere:

Νεῖλος

a) Eadem ex Codicibus Regiis produxerat *Labbeus* Bibl nova MSS. p. 95.

Νεῖλος μὲν ἄρδει τὰ ἀνύδρα τὰς νάπας,
Νεῖλος δὲ πίστων ἐκπιαίνει καρδίας. b)
Νείλου μὲν πολυμοῖο ῥόος χθόνα εἶδε ποτίζειν.
Νείλος δ' αὖ Μοναχοῖο λόγος φρένας εἶδεν ἰαίνειν. c)

Nec non & illa ex Menologio Græcorum:

Αἴγυπτον ἄρδει Νεῖλος, ἀλλὰ καὶ κτίσιν
Λόγῳ κατάρδει καὶ θανὼν Νεῖλος μέγας.

Interpretatus eſt d) doctiſſimus Poſſinus:

Nilus Canopum, major hic fonte ingenii
Orbem univerſum, & mortuus Nilus rigat.

Honeſtiſſimæ Matronæ matrimonio junctus duos ex illa ſuſcepit filios, marem & fœminam. Uxor ab eodem inducta una cum Filia in Ægypti monaſteria immigrat. Ipſe cum Theodulo filio Sinæum montem occupat, ut Sanctorum Patrum conſuetudine frueretur. Theodulus à barbaris captivus factus poſt multa vitæ pericula ac laniatus, tandem ab Epiſcopo redimitur, & ſancta & religioſa vita perfunctus animam Deo reddidit. Hunc Græci uti reliquos ſanctitate eximios viros, venerantur & colunt die decima quarta Januarii. Menologium Baſilianum: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Θεοδούλου· ὅτος ὑπῆρχεν υἱὸς Νείλου τοῦ σοφοῦ τοῦ γεγονότος μὲν ἐπάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καταλιπόντος τὴν δόξαν τοῦ κόσμου, καὶ ἀπελθόντος εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, καὶ μοναάσαντος μετὰ τοῦ υἱοῦ, τῶν δύο τῶν ὑπαρχόντων ἐκεῖ, καὶ τὴν ἀσκητικὴν πολιτείαν ζηλωσάντων, ἐξαίφνης ἐπιπεσόντων τῶν βαρβάρων, καὶ ἁρπαζάντων καταφαγεῖν τοὺς ἁγίους πατέρας, ὁ μὲν Νεῖλος ἠδυνήθη φυγεῖν, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Θεόδουλος ἐκρατήθη αἰχμάλωτος μετὰ ἄλλου ἑνὸς νέου, καὶ δεθέντες ἐσώζοντο. Ἠπλήκευσαν δὲ οἱ βάρβαροι, καὶ ἐβούλοντο σφάξαι τοὺς νέους, καὶ θῦσαι τῷ προὸ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντι ἄστρῳ, καὶ ὁ μὲν εἷς ἔφυγεν. Οἱ δὲ βάρβαροι κοιμηθέντες, τοῦ ἡλίου ἀναστείλαντος, καὶ τοῦ ἄστρου κρυβέντος, οὐκ ἔσφαξαν τὸν

b) *Nilus fluvius rigat arida & ſaltuoſa loca,*
At Nilus noſter fidelium corda fœcundat.

c) Vertit Jacobus Billius:
Arva rigat Nilus fluvius, ſed pectora ſermo,
Ex Monachi Nili qui fluit ore, rigat.

d) Svareſius p. 702. ſic:
Perluit exundans Ægyptum Nilus, at omnem
Mortuus hic Nilus ſermonibus irrigat orbem.

τὸν θεόδουλον. Βουλόμενοι δὲ πωλῆσαι, δύο μόνους χρυσίνους ἐλαμβανον, καὶ γυμνώσας ὁ εἷς τὸ ξίφος, ἤθελε σφάξαι, τότε ἠγόρασεν αὐτὸν ὁ Ἐπίσκοπος, καὶ ἀπέλυσε, καὶ καλῶς βιώσας ἐκοιμήθη. *Hoc eodem die commemoratio S. Patris nostri Theoduli. Hic erat filius sapientis Nili Eparchi Constantinopolitani, qui mundana gloriola renunciata, in montem Sinæum progressus, una cum filio Monachum induit. Dum ibi immorarentur in ascetica disciplina elaborantes, derepente Barbaris irruentibus, & sanctos illos Patres contrucidantibus, Nilus in fugam se dedit, filius Theodulus, & alius ejusdem cum illo ætatis ducti, evinctique ducebantur: sed cum certum in locum ex itinere barbari divertissent, statuerunt juvenes mactare, eosque stellæ ante solem exorienti hostias immolare: sed unus quidem ex his fuga salutem petiit. Barbari vero gravi sopore sepulti, cum exorto sole stella evanuisset, ab occidendo Theodulo manus abstinuerunt; cum postea de eo pecunia commutando decrevissent, nec ultra duo solique aurei offerrentur, unus ex illis nudato gladio eum conficere tentabat: tum Episcopus eum à barbaro mercatus, in libertatem exemit, qui cum perquam optime vitam duxisset, obdormivit in Domino.* Et Sirletus in Menologio Græcorum: *Eodem die 14. Januarii, Theoduli. Hic fuit filius Nili Viri sapientis, qui relicto sæculo, in montem Sinam se contulit, ubi cum filio vitam Monachi exercuit.*

Multa ingenii monumenta posteris liquisse certum atque indubitatum est, quorum pars non exigua typorum præsidio lucem videt, pars in Manuscriptis apud decantatissimas Bibliothecas manuscripta latet, pars etiam temporum injuriis deperdita est. Neque enim illi copiose loquens sapientia, neque rerum in Scripturis obscurarum explanatio, neque bonas artes moresque subserendi studium, illudque supremum defuit. Nicephorus Callixtus l. 14. c. 54. Λόγου δὲ δυνάμει κρατῶν, καὶ τῇ θείᾳ νευρούμενος χάριτι, συγγράμματα διάφορα καταλείπει πρὸς ἄσκησιν ὑπαλείφοντα, οὕτω φράσεος καὶ νοημάτων μετέχοντα, ὡς τὸν ἀναγινώσκοντα χάριτος ἀφράστου ἔμπλεω καθιστᾶναι. *Et cum eloquentiæ vi polleret, divinæque gratiæ nervis validus esset, scripta varia, quæ vitæ Monasticæ exercitium instruunt, reliquit, verbis & sententiis ita composita, ut Lectoris animum gratia incredibili recreent.* In omni recto studio & humanitate versatus Philippus Labbæus in nova Bibliotheca: *Nili Constantinopolitani S. Johannis Chrysostomi discipuli multa jacent opuscula in Parisiensibus, aliisque Bibliothecis, quæ ut audio parantur publicæ utilitati ab erudito Interprete.* Et pag. 95. *Nili Patriarchæ Constantinopolitani opera varia in Regiis* 378. 498. 615. 932. 944. 722. 1067. 1662. 1387. 1388. 2005. 2218.

2218. *Multa quoque ejusdem S. Nili opuscula erant in Bibliotheca Sirletiana, quæ aliis memoranda relinquo.* Ita Labbæus hic & alibi: Josias Simlerus in Epitome Gesnerianæ Bibliothecæ, Georgius Draudius in Bibliotheca classica.

Hunc sanctum Nilum nostrum Ascetam alii atque alii nuncupant Archiepiscopum, & Episcopum Constantinopolitanum, perinsigni manuscriptorum pravitate decepti. Johannes Andreas Quenstadt: e) *Constantinopolitanus est Nilus Monachus, Johannis Chrysostomi discipulus, qui multa scripsit de institutione Monachorum, teste Nicephoro lib. Histor. 14. cap. 53. Quædam ejus extant in Bibliotheca Patrum To. V. edit. Separatim vero extat liber S. Nili de Christiana Philosophia, quo nomine Monasticam significat.* Photius in Bibliotheca Cod. 201. *Lectus est Nili Monachi Liber:* τρισὶ καὶ πεντήκοντα f) καὶ ἑκατὸν κεφαλαίοις διαιρούμενος, τὸν τῆς προσευχῆς δὲ ἐν τούτοις ὁ θεῖος ἀνὴρ ἀναπτύσσει τύπον, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα αὐτοῦ ἀξιόλογα, ποικίλας ὑποθέσεις ὑποβαλλόμενα, εἴς τε τὸν ἐπιστολιμαῖον τρόπον, καὶ εἰς τὸ συγγραφικὸν ἀνηγμένα συγγράμματα φέρεται, τήν τε κατὰ τὰ ἔργα τελειότητα, καὶ τὴν ἐν λόγοις μαρτυρούμενα δύναμιν. *In centum & quinquaginta tria capita divisus, quibus precandi formulam Vir ille divinus exposuit. Feruntur ejusdem & alia plura lectu digna diversi argumenti opuscula, partim Epistolæ, partim Historiæ * forma conscripta, quæ non operum † tantum perfectionem insignem, sed in dicendo quoque facultatem ejus testantur.* Ibidem alia ejusdam Nili Andreas Scottus g) recenset opuscula, quæ in *Italia, Bibliotheca Regia,* & *Augustana* dicuntur extare. Dubitat nihilominus, an unius Nili sint omnia.

(C) Excer-

e) Lib. de Patriis illustrium virorum p. 445.

f) In *Turriani* editione κεφαλαίων Nili περὶ προσευχῆς capita sunt 148. In *Zin.* & *Svaresii*, rectius 153. Causa diversitatis est non quod capita quædam ibi desint sed quod in Turriani editione ex cap. 10. 11. & 51. 52. & 66. 67. & 68. 69. & 74. 75. contracta in unum sunt capita 10. 50. 64. 65. & 70. Nonnulla etiam auctiora apud Svaresium leguntur ut 26. 114. Nonnulla aliter ut 35. προσευχή ἐστιν ἀνάβασις νοῦ πρὸς τὸν θεόν. Pro quo Turrianus: *Oratio sine distractione est summa intelligentia mentis.* Turriani editio latina in Bibliothecis Patrum Bignæanis repetita est, etiam in novissima Lugdunensi A. 1677. curante *Philippo Despont*, presbytero Paris. T. VII. p. 1151. Apud Svaresium p. 475. etiam præmittitur Epistola, in qua Nilus ipse disertam mentionem capitum 153. facit. Incipit: πυρέτοντά μεφλογμῷ τῶν ἀκαθάρτων παθῶν.

* Malim *commmentarii.*

† *In rebus & factis.*

g) Ex Turriano, hæc nempe, *de nihil possidendo,* περὶ προστασιάς, *de Philosophia Christiana, de virtutibus & vitiis. De comparatione vitæ Monachorum qui in solitudine & qui in civitate degunt. De cæde SS. Martyrum Monachorum in monte Sina. Librum* item *Epistolarum* quæ in Italiæ Bibliothecis exstant.

Excerpta ex ejusdem orationibus h) *in pascha* prima, & secunda, *in Ascensionem* Domini prima, secunda, & tertia satis prolixa totidem verbis exscribit idem Photius in eadem Bibliotheca. Hic non absque oscitantiæ nota designandus est supinus error Gesneri & Simleri, in Bibliotheca, qui opuscula Theologica Nili cum Capitibus Diadochi confundunt. *Sancti Nili Orationes Monasticæ, in Vaticana. Opuscula quædam Theologica, & Capita* Φωτικῆς. Et quod magis est Magdeburgenses Cent. 5. c. 10. *Nili Monasticas orationes extare Græcas Romæ in Vaticana. Item opuscula quindecim Theologica, & Cap.* Φωτικῆς. *It. librum ad Bariclem Episcopum.* Et infra: *Præbet tamen propemodum conjecturam, quod scriptum quoddam Capita* Φωτικῆς *commemoratur. Et Nicephorus* &c. Si ullus alius, plane Photius ipse, i) ne hic multorum testimoniis rem traham, similem errorem, aperte profligat. Namque ait, πατέρα δὲ τοῦ λόγου Διάδοχον ἡ ἐπιγραφὴ λέγει, Φωτικῆς τῆς ἐν τῇ παλαιᾷ Ἠπείρῳ Ἐπίσκοπον. *Auctorem ejus inscriptio ipsa facit Diadochum Photices illius, quæ est in vetere Epiro, Episcopum.* Et infra k) dum agit de Sophronii Hierosolymitani Patriarchæ Epistola Synodica: Καὶ ὁ τῆς Φωτικῆς Ἐπίσκοπος ὄνομα Διάδοχος. *Et Photicæ Episcopus nomine Diadochus.*

Omnia istius Nili Opuscula, quæ pleraque sunt, nondum quisquam justum in volumen redegit. Sunt nihilominus partim Latine reddita, editaque. *Oratio ad Deum* contra Barbarorum incursiones, bella intestina, famem, pestem, & mortis vim præsentem, *Johanne Sambuco* Pannonio Interprete. Princip. *Omnipotens Domine Deus, pater ingeniti Filii.* Edita latine tantum Patavii anno 1555. l) extatque MS. in Biblioth. Imperatoris Viennæ.

Petrus Franciscus Zinus Veronensis in latinum convertit, & publicavit Venetiis anno 1557. m) hæc quæ sequuntur, in 8:

Librum

h) Eadem excerpta *Franciscus Combefisius* latine Bibliothecæ suæ Concionatoriæ Paris. 1662. fol. editæ inseruit. Orationes in Ascensionem memorantur etiam Joanni Damasceno in Eclogis.

i) Cod 201.

k) Cod 231.

l) In 4. sed hoc scriptum rectius refertur ad Nilum Patriarcham CPol. circa A. C. 1380. de quo infra. Codex Græcus Vindobonensis incipit: Δέσποτα κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ. Confer si placet Lambecium Lib. VIII. de Bibl. Vindob p. 526. seq.

m) Est mihi etiam in manibus editio eorundem Nili opusculorum à *Zino* translatorum, quæ cum Ephræmi, Marci & Esaiæ scriptis Asceticis prodiit Venet. 1574. 8. apud Bologninum Zalterium. Versionem suam Nili opusculorum Zinus inscripsit Aloysio Lipomanno. Vide & Bibliothecam Patrum Margarini Bignæi Paris. 1575. Tomo tertio, Lugdunensem Tomo septimo, ut alias jam omittam.

Librum Nili *Ascetícum, sive de vita & moribus Monachorum*, Pr' *Multi ex Græcis, & ex Judæis non pauci.*

Ad Monachos institutionem n) P. *Victus intemperantiam jejunium tollit.*

Adversus vitia Orationes Octo. o)

De gula Orat. 1. P. *Principium flos est proficiendi.*

De Luxuria Orat. 2. P. *Pudicitiam parit temperantia.*

De Avaritia Orat. 3. P. *Avaritia malorum est omnium radix.*

De Ira Orat. 4. P. *Ira furori atque insaniæ affinis est.*

De Tristitia Or. 5. P. *Spiritus voluptatem ignorat Monachus.*

De Acedia Or. 6. P. *Animi debilitas est Accdia.*

De inani gloria Or. 7. P. *Inanis gloria est animi perturbatio rationi contraria.*

De superbia Or. 8. P. *Superbia est animi tumor, sanie plenus.*

Diversa capita p) P. *Dei timorem ac studium retine.*

De Oratione Capita CLIII. *Qui odoriferum cupit thymiama.*

Ad Juniores Monachos Institutionem. P. *Juvenis colat quietem in corpore.*

(Inter Epistolas ab Allatio editas Græce & lat. III. 303.)

Ad Anastasium Episcopum Epistolam q) *Johannes Sacerdos admirandus Ecclesiæ Constantinopolitanæ.* Inter Epistolas ab Allatio III. 294. & in Possini edit. (quæ presbyterum tantum vocat, Epist. 254.)

n) Liber Ascéticus & παραίνεσις πρὸς Μοναχὸς (quam Evagrio forte rectius vindicant Rosweidus & Holstenius; vide Svaresium p. 626.) Græce & Latine cum Svaresii versione prodiit inter S. Nili opuscula edita Romæ. 1673. fol. p. 1-84 & 553-556.

o) Hæc *Zini* interpretatio recusa in Bibliothecis Patrum. Sed Græce librum hunc de octo vitiosis cogitationibus περὶ τῶν ὀκτὼ λογισμῶν (sive ut in Mediceo Codice περὶ τῶν ὀκτὼ τῆς πονηρίας πνευμάτων) ex Codice Regis Christianissimi primus edidit novaque versione donavit *Franciscus Combefisius* in auctario novissimo Bibl. Patrum, Paris. 1672. fol. T. I. p. 303. Incipit. ἀρχὴ καρποφορίας, ἀνθ' ὧν. Occurrit & Græce ex Codice Barberino descriptus, addita versione nova latina p. 456. ad 474. in collectione operum S. Nili quam Romæ 1673. fol. dedit Josephus Maria Svaresius, Episcopus Vasionensis. Denique *Emericus Bigotius* recensuit ex Codice Mediceo, atque ex eadem Bibliotheca nactus antiquam præclaram ejusdem libri versionem latinam, ante mille elaboratam annos, Græce & latine cum Evagrii Pontici scripto ejusdem argumenti subjecit Palladio de vita Chrysostomi Paris. 1680. 4.

p) Eadem capita parenætica sed additis nonnullis, latine ex alia versione leguntur in Orthodoxographis, Basil. 1555. fol. p. 414. ad 416. sub titulo: Nili Episcopi & Martyris Gnomæ. Incipiunt: *Timorem pariter & desiderium erga DEUM habere necesse est.*

q) In qua mira quædam Johannis sacerdotis circa Missæ sacrificium visio declaratur.

De nimis diuturna Præfectura r) P. *Tradunt rerum naturalium observatores.*

In Bibliotheca Patrum Veterum s) Coloniæ edita:

Ex quodam *Paræneticolibro* t) Fragmentum. P. *Numquid Angelos, vel Potestates &c.*

De octo vitiosis cogitationibus. u)

De gula. P. *de octo vitiosis cogitationibus s. affectibus.*

De Fornicatione P. *Fornicationis Spiritus per carnis.*

De Avaritia, P. *Externum est avaritiæ bellum.*

De Ira. P. *Iræ cum semel pectus obsederit.*

De tristitia. P. *Cum improbat tristitiæ spiritus.*

De Acedia. P. *Acediæ spiritus mœroris spiritum.*

De inani gloria. P. *Inanis gloriæ affectus multiplex est.*

De superbia. P. *Gravissimus, atque omnium truculentissimus.*

De oratione, Capita CL. sect. CXLVII. Latine tantum Interprete Francisco Turriano, qui cum Diadochi Photices Episcopi Capitibus de Perfectione spirituali edenda curavit Antwerpiæ typis Plantinianis anno 1575. in 12. unde in Bibliothecas veterum Patrum à Margarino Bignæo deducta.

Liber Asceticus. x)

Institutio ad Monachos.

Orationes octo adversus 8. primaria vitia.

Brevis institutio ad Juniores Monachos.

Epistola ad Anastasium Presbyterum, cum duobus fragmentis. y)

Tractatus *de octo vitiosis cogitationibus*, z) Latine Interprete Jacobo Billio, Prunæo, S. Michaëlis in Eremo Cœnobiarcha, qui illum cum

r) Breve fragmentum T. 7. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 1174. est Epistola III. 241. Allat. at Possini. 355.

s) Tomo V. Colon A. 1618.

t) Vide Svarez ad Nili Opuscul p. 635. seq.

u) *Jacobo Billio* interprete Quod scriptum longe diversum est ab altero ejusdem argumenti, de quo jam dictum fuit.

x) Hunc Germanice etiam vertit & ad calcem Scriptorum S. Macarii edidit Gotfridus Arnoldus Goslar. 720. 8.

y) In Bibl. Patrum Paris. 1589. T. I. legitur S. Nili *de Monachis ob pecuniam obambulantibus* fragmentum, latine.

z) Occurrit etiam latine Tom. V. Bibl Patrum Bignæanæ A. 1589. 1654. & Lugd. A. 1677. T. VII. p. 1174. At Græce è duobus codicibus Regiis cum latina interpretatione edidit *Cotelerius* Tomo 3. monumentor. Ecclesiæ Græcæ Paris. 1686. 4. p. 185. seq. Incipit: περὶ τῶν ὀκτὼ κακίας λογισμῶν.

cum Johannis Damaſceni Operibus edidit Pariſiis anno 1577. Subjecitque Eugenii a) opuſcula, de eodem argumento.

Græce vero & Latine edita ſunt: Ejusdem κεφάλαια ἢ παραινέσεις, *Capita* ſeu *Præceptiones ſententioſæ*, Franciſco Turriano Interprete, & prioris b) Interpretationis correctore, collatis tribus pervetuſtis exemplaribus, & ſcholiis appoſitis. Florentiæ apud Bartholomæum Sermaretellium 1578. in 8. Una cum Diadochi Epiſcopi Photices in vetere Epiro Illyrici Capitibus centum de Perfectione Spirituali. Et hæc græce. c) Latine vero Lugduni Batavorum ex officina Plantiniana 1590. in 8. & d) Baſileæ apud Robertum Winter, & Coloniæ apud Gymnicum. Item Græce & Latine in linguam Latinam traductæ, & teſtimoniis tum ſacris tum profanis illuſtratæ, opera & labore Stephani Schoningii, e) Franeckeræ excudebat Aegidius Radæus, Ordinum Friſiæ Typographus 1608 in 8. Addita ſunt Agapeti Capita Paræneticа, & Ariſtotelis liber de virtutibus, & vitiis, eodem Stephano Interprete & expoſitore. Eædem à Michaële Toxita carmine redditæ excuſæ ſunt Argentorati à Cratone Mylio. Epitomator Gesnerianus: qui tamen in Epitome nullam hujus verſionis mentionem facit, ſicuti nec Gesnerus in Toxita.

Χρυσᾶ Νείλε Ἐπισκόπε καὶ Μάρτυρος. *Capita, ſ. præceptiones ſententioſæ* f) κεφάλαια ἢ παραινέσεις, Lugduni Batavorum ex officina Plan-

(C) 3

a) Lege *Evagrii*, Pontici nimirum, cujus & Nili opuſcula ſic inter ſe confundi notat Svareſius ad S. Nili opuſcula p. 613 ut difficillime internoſcantur.

b) Zini de qua ſupra.

c) Græce & latine exſtant inter opuſcula Nili junctim edita à Joſepho Maria Svareſio Rom. 1673. fol p. 475. 511. præmiſſa Epiſtola ad amicum cui illa κεφάλαια ἐγγ΄ Nilus transmiſit.

d) Tria diverſa Nili ſcripta hoc loco confundit Allatius. Nam Gnomæ illæ ſelectiores quas Baſileæ & Coloniæ editas ſcripſit Geſnerus in Bibl. illæ ſunt quas in Orthodoxographis A. 1555. latine extare dixi, & incipiunt: *timorem pariter & deſiderium erga DEUM habere neceſſe eſt. Schœningius* vero edidit vertitque 229. illas ſententias quas χρυσᾶ Nili mox Allatius appellat, quæque non modo diverſæ ſunt ab illis Geſnero memoratis, ſed etiam à capitibus ſive præceptis ſententioſis 148. quæ vertit *Turrianus*.

e) Perperam *Petrus Schœningius* dicitur apud Clariſſ. Caveum.

f) Has ſententias Nili 229. *à Jo. Hentero* è Moldavia allatas primus edidit cum verſione ſua & notis *Mich. Neander*, A. 1558. deinde recuſæ ſunt Græce & lat. cum Neandri (non Zini ut Labbeus T. 2. de Script. Eccleſ. p. 124. & Svareſius p. 625. ad Nili opuſcula, ubi è Codice Barberino additamentum quoddam ſententiæ 97. ſubjunctum Græce & Latine exhibet, ſententiis ipſis in collectione ſua omiſſis) verſione in

Tomo

Plantiniana apud Franciſcum Raphelengium 1590. in 8 Eadem ſub titulo: Aurea Nili Epiſcopi & Martyris Paræneticа, interprete Nicolao Glaſſero, Hamburgi excudebat Paulus Langius. Anno 1614. in 8. Ἀρχὴ σωτηρίας ἡ αὐτῦ κατάγνωσις. *Initium ſalutis eſt ſui ipſius condemnatio.* De iis interpres: g) *Clarum eſt illud Phocylidis:* παῖδ ἔτι ἐόντα χρεὼν δὴ καλὰ διδασκεμεν ἔργα. *Hinc & Ageſilaus ea diſcenda eſſe pueris dixit, quibus nati grandiores facti uti poſſint. Sunt igitur illi potiſſimum eligendi, quibus juventus, & in literis proficiant, & mores pietate condiantur. De Nili libello non eſt, quod dubitemus, quin ad omnia hæc poſſit plurimum. Eſt enim elegantia politus, virtutum præceptis gravis, antiquitatis auctoritate pius, prorſusque aureus. Conſtat vero eum in vetuſtiſſima quadam Bibliotheca in Walachia Transſylvaniæ finitima à doctiſſimo viro Johanne Hontero Coronenſi inventum, & ad Clariſſimum Nicolaum* h) *Neandrum de antiquitatis ſtudiis optime meritum, ut in lucem prodiret, miſſum fuiſſe, à quo emendatus integritati & nitori reſtitutus, primumque cum aliis editus fuit opuſculis. Quis vero hujus libelli ſit Auctor, cum plurium ejusdem nominis Epiſcoporum, Martyrum, doctrinaque præſtantium virorum in hiſtoria mentio fiat Eccleſiaſtica, non liquido apparet. Duo enim Nili auctore Nicephoro fuerunt Ægyptii. Alius* i) *Theſſalonicenſis, qui poſt Caroli M. vixit tempora. Fuit & Nilus quidam Scholaſticus, Iſtius vero, cui Opuſculum hoc Neander adſcribendum putat, mentionem facit Nicephorus l. 14. c. 54. Ex quo conſtat admirando iſti Nilo patriam fuiſſe Conſtantinopolin, cujus etiam propter egregiam nominis celebritatem Præfectus fuit. Sed relicto tali ſtatu ad vitam ſe contulit Monaſticam. Dicendi quoque facultate, præclarisque doctrinæ dotibus inſtructus cum fuerit, variis ingenii monumentis nominis ſui memoriam ad poſteritatem propagavit.* Hic obſerva verba, *Duo Nili Auctore Nicephoro fuerunt Ægyptii.* Unus tantum * Nicephoro Ægyptius eſt.

Has

Tomo I. Orthodoxographor. Grynæi A. 1569. p. 169. Et in opere Neandri aureo Lipſiæ 1577. 4. tum in auctario Bibl. Patrum Ducæano Pariſ. 1624. fol. Tomo 2. Cum *Stephani* vero *Sthœningii*, Scholæ Doccumenſis in Friſia Occidentali Rectoris non ſane meliore verſione (cujus notis etiam illuſtratæ prodierant Francequeræ 1608. 8.) recudi curavit *Chriſtianus Weiſius* ὁ μακαρίτης, Gorlici 1679. 8. Neandri interpretatio occurrit etiam in Bibliothecis Patrum Latinis 1575. & 1589. Pariſ. & A. 1610. T. 4. & Lugd. A. 1677. T. 7. p. 1147. & in Græco-Latino auctario Ducæano Pariſ. 1624. T. 2. p. 1168. & in Bibl. Patrum Pariſ. edit. Græco lat. T. XIII. Pariſ. 1644. 1654. Latinis verſibus reddidit Antonius Meierus Uleteranus Flander, Cameraci 1561. 4. Germanice interpretatus eſt & S. Macario ſubjunxit Godfridus Arnoldus, Goslar. 1702. 8.

g) Glaſerus.

h) Leg. *Michaëlem.*

i) Diverſus puta ab illis Nicephoro memoratis. * Fallitur Allatius. Vide Niceph. VII. 16.

Has easdem Paræneſes k) edidit græce & latine Paulus Minerva Barenſis Dominicanus, cum Scholiis Sive Commentariis. Neapoli apud Conſtantinum Vitalem 1604. in 4. Quid in illis illuſtrandis egerit, ipſe enarrat ad lectorem: *Quidquid igitur in illis reperies, ex ſanctorum Patrum doctrina exhauſtum eſſe judices; ideo & cunctos citavimus: cumque ad Politicam & Moralem vitam perquam maxime ordinarentur; ad illas roborandas, firmandasque, Ethnicorum quoque Philoſophorum axiomata perſtrinximus, ut ſciant, qui laxatis vitæ habenis illam provinciam ducunt, legem Chriſtianam, legem eſſe virtutum, quam ex ethnicis plerique naturali illuſtrato lumine proſequuti, miris extulerunt encomiis. Quid ſi Chriſtiani nati fuiſſent? Sanctitate quidem nimia pollerent.* Hic tamen talis tantusque Vir, de harum Paræneſeon Auctore diſputans, illis Nilum Aſcetam, & Conſtantinopolitanum exuit; acceptas defert Nilo Epiſcopo & Martyri. Incertum ſiquidem eſt, ut notatur in Bibliothecæ ſanctorum Patrum To. 3. Baſileæ l) impreſſo; an hic Nilus Epiſcopus Ægyptius fuerit, cujus meminit Euſebius l. 8. c. 14. Et eſſe illum Ægyptium, patet ex ipſa Inſcriptione Νείλε Ἐπισκόπε, καὶ μάρτυρος κεφάλαια ἢ ὑφηγήσεις. *Nili Epiſcopi & Martyris, capita ſive Paræneſes.* Licet Margarinus de la Bigne Nilum Epiſcopum abraſerit, Nilum Monachorum Patrem inſcripſerit, quem ſententiarum harum auctorem facit; ſolo Nicephori Callixti teſtimonio fultus, hoc vel ſolo argumento. Scribit Nicephorus, *Nilum Monachum capita collegiſſe, aliqua quidem fuſius, multa autem compendioſius tractata.* Ergo, qui hæc Capita ſcripſit, non fuit Nilus Ægyptius Epiſcopus. Non tamen inde pervincit, Capita hæc non eſſe Epiſcopi & Martyris. Fieri enim poteſt, ut uterque capita concinnarit, eaque diverſe; quod & aliis viris ſanctiſſimis, & Græcis ſcriptoribus fuit ſolemne. Et Antonius Monachus in Meliſſa plures ex Nilo absque alio cognomine ſententias, alias ex Nilo Epiſcopo ſignat. Ergo erunt iſtæ Nili

k) Non omittenda & Pirkhaimeri editio, de qua Rev. Joannes Godfridus Olearius in Abaco Patrologico p. 336. edit. primæ: *ſunt etiam ad manus Nili Epiſcopi & Martyris, uti titulus habet, Theologi antiquiſſimi ſententiæ morales è Græco in Latinum verſæ juxta tenorem Codicis vetuſti è Græcia elapſi, editæque Argentorati ex ædibus Schureriani à* Bilibaldo Pirckhaimero *Norimbergenſi interprete, hoc quidem elogio præfixo:*

His paucis redolet quicquid cecinere Prophetæ,
Et Lex, & quicquid ſacra Sophia docet.

Sed hæ ſententiæ ab illis Parenteticis à Neandro, Grynæo & in Bibl. PP. editis ordine nonnunquam haud leviter, numeroque differunt.

l) Leg. *Pariſiis.*

Nili Episcopi & Martyris, & non alterius: quandoquidem Nili Episcopi sententiæ ordinatæ cernuntur, ut in earundem paraphrastica catena ab eodem Paulo digesta ostenditur. Quod autem absque titulo Nilo attributæ sunt, id errore Auctorum factum esse, qui Nili non Episcopi eas esse crediderunt Sic ergo & titulo Episcopi & Martyris ex Græca Inscriptione, Nilum Capitum Scriptorem esse Nilum, eumque Episcopum & Martyrem. Neque dicendum est, inscriptionem esse confictam: tum enim nulli libri titulo credendum esset. Adde Sixtum Senensem, qui nullum de hujusmodi sententiis verbum in Nilo fecerit, cum illius in Job Commentariorum meminerit; licet hæc ratio non videatur tanti momenti, si quis responderit, Sixtum Senensem, non eam sibi provinciam sumpsisse omnia scripta Nili commemorandi, sed ea tantummodo, quæ sacrorum librorum explicationem continerent. Petrus etiam Biccordatus in sua Historia Scholastica de Nilo Asceta, & ejus scriptis sermonem habens, de istis Paræneſibus nec verbum quidem. Tandem uti validissimam rationem ex Mutii Justinopolitani Episcopi Historia testimonium adducit, qui Nilum Episcopum & Martyrem harum Paræneſeon facit Auctorem, cum sub nomine Nili uti legitimi Auctoris nonnullas particulas ex hoc opere depromtas recitat. Hinc Paulus ovans ascendit in Capitolium: *Quis autem alterius Nili, non autem Episcopi & Martyris affirmabit, cum testimonium hoc sit præstantissimum? Aut dicas Mutium inconsulto scripsisse? Aut Nilo Episcopo attribuisse, Nilo autem non Episcopo abstulisse? Nisi enim sub Nili Episcopi & Martyris titulo legisset, utique non affirmaret esse Nili Episcopi. Quid enim erat in causa, uti Mutius Nilo Episcopo attribueret, Nilo autem non Episcopo auferret?* Sed postmodum remissius enunciat, objici posse, sententias non esse Nili Episcopi & Martyris, sicuti sibi à nonnullis objectum fuisse testatur: sub persecutione posito Episcopo tempus non adfuisse edendi libri: In ejus actis nullam harum Paræneſeon mentionem factam. Respondet, martyrium, & persecutionem non interpolasse scriptionem librorum, exemplisque pluribus ostendit. Hinc concludit, Margarinum de la Bigne non recte Nilo Episcopo & Martyri quod suum erat abstulisse, Nilo vero non Episcopo tribuisse. *Quod si attulerit postremum, nempe quod plerique viri hac tempestate doctissimi tenent oppositum, scilicet quod non sint Nili Episcopi & Martyris, sed alterius Nili, respondemus, quod ex alia parte adsunt centum alii viri præstantissimi autumantes, Nilum Episcopum & Martyrem harum sententiarum Paræneticarum auctorem.*

Sed

Sed ut unde Paulus exegit Apologiam, inde ego exordiar. Non esse Nili Episcopi, sed alterius, tenere doctisimos Viros, respondet, ex alia parte centum alios præstantisimos Viros tenere Nilum Episcopum esse. Et tamen non multo ante cum illustrium Scriptorum testimoniis id tutari conaretur, non ultra tres produxit, Antonium Monachum in Melissa, Petrum Riccordatum, & Mutium Justinopolitanum, qui de Episcopatu Nili harum Paræneseon Scriptoris ne verbum quidem obducunt. Et jam derepente in contrarium perducuntur. Sed esto, eas Nilo Episcopo concesserint: An propterea Nilo Ascetæ vel Monacho denegarunt? Nihil minus. Asceta sub aliis atque aliis titulis innotuit, quibus ab exscriptoribus scripta illius cohonestata sunt. Hinc in multis sub nomine Nili præfixo designatur nullus alius, quam Constantinopolitanus iste, uti hoc nomine insignior. Aliis Monachus est, aliis Asceta, aliis Abbas, aliis Episcopus, aliis Archiepiscopus, & quod admirabilius est Constantinopolitanus, aliis Martyr. Quare si ex inscriptionum titulis fas est nobis varios quoque Auctores fingere; quot nobis Nili assurgent? Vel in quot Nilos unus noster Nilus misere discerptus congemiscet? Ex variis officiis, dignitatibus, professionibus, curis, sortibus variæ quoque personæ uni eidemque homini imponuntur, & variis inductis rationibus, varie quoque perscribuntur in monumentis, neque propterea à se ipsis distant, vel minimum mutantur. Et Nilum nostrum fuisse Ascetam res ipsa docet; Sacerdotem cum Theodulo filio, in hoc de Nilis Tractatulo probamus; & Martyrem quoque, & Episcopum fuisse, & si vis etiam Archiepiscopum quid vetat? Sed hoc non est scriptis relatum. Quid tum? Quæ literis mandata non sunt, & tamen credimus, & sine ullo dubio tenemus ita fuisse? Et forte hæc omnia in Nilo nostro reperiremus, si res gestas illius tempus edax nobis reliquas feciset. Et forte etiam qui futuri sunt obtinebunt, cum videamus in dies singulos similia è latebris in lucem suscipi, & publicæ commoditati procrescere. Non ex alienis advocabo argumenta. Ex vita S. Nili Episcopi & Martyris, quam ex Johannis Christoforsoni Interpretatione recitas, de scriptis dicti Sancti, minus quam nihil est, & tamen tua largitate Auctor est Paræneseon. Unde id expiscaris eum illas scripsisse? Potuit scribere. Scripsere alii ejusdem ætatis & dignitatis viri. Concedo nec invitus. At scripsisse, nisi meliora indicia proferantur, non dicam. Et etiam si Nilus

Episcopus scripserit: an Episcopus & Martyr hic tuus ille idem est? Nilos eo tempore plures fuisse, & inter eos Episcopos & Martyres, & scripsisse etiam ad posteritatem Commentarios, nemo prudens negaverit. An non insulse quis concluderet: (sit pro exemplo Nilus Patrarum Episcopus & Martyr;) Huic operi præfigitur titulus, *Paraeneses Nili Episcopi & Martyris.* Ergo Nilus hic nullus alius est, quam Patrarum Episcopus. *Nam si Nili Ascetæ essent, non esset additio, expressioque Episcopatus & Martyrii. Si Græca Interpretatio absque titulo, & agnominatione legeretur, Nili utique non Episcopi essent sententiæ. Non enim est intelligibile, ut Nili non Episcopi fuerint, Et quis Nilo Episcopo & Martyri attribuat?* Et tamen similia in hoc eodem Nilo Asceta ante oculos obversantur. In nonnullis ejusdem Tractatibus præfigitur, *Nili Archiepiscopi Constantinopolitani.* Repudiandus itaque est Nilus Asceta, & Nilus Archiepiscopus Constantinopolitanus investigandus. In nonnullis, Nili Abbatis, rejiciendus itaque est Asceta, & Nilus Abbas perscrutandus. Sed Nilus Asceta, non fuit neque Episcopus, neque Martyr. Unde id habes? Nec etiam sub nomine Sacerdotis innotescit, & tamen sacerdotio præditum fuisse ex eodem perdisco. *Sed Sixtus Senensis nullam de hujusmodi sententiis mentionem fecit.* Esto, verum est, *cum nec de aliis Tractatibus fecerit, sed de iis tantum, qui in sacrorum librorum explicatione versantur.* Quare itaque ipsius in Cantica Canticorum, in Evangelium Lucæ, in Psalmos, & in alias sacras Scripturæ libros explicationes non commemoravit, quas ad hæc tempora Manuscripti Codices retinent? Non dici potest, Nili in Job Commentaria prolixa fuisse, in aliis hinc inde & ipsius operibus recollectas expositiones: cum in Job eodem modo se habeat, & in Canticum Canticorum sit Commentarius integer.

Nili Monachi Eremitæ *Historiam*, sive *Narrationes*, m) *quibus cædes Monachorum montis Sinæ, & captivitas Theoduli ejus filii describitur.* Εἰς ἣν ἀναίρεσιν τῶν ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ Μοναχῶν, καὶ εἰς ἣν αἰχμαλωσίαν ὁ υἱὸς αὐτὸς Θεόδουλος extractam ex Codice 74. Mſ. Caroli de Monchal Archiepiscopi Tolosani, & eidem nuncupatam, cum nova sua interpretatione & Notis, sub Titulo: *Nili opera quædam nondum edita*, Parisiis n) publicavit doctissimus Petrus Possinus, apud Sebastianum Cramoysi Typo-

m) Distinctio in septem narrationes non à Nilo est, sed à Possino.

n) A 1639. Ejusdem narrationis jam ante Possinum interpretationem sed minus præclaram minusque ut ex *Metaphraste* integram ediderant *Aloysius Lipomannus*, & *Laur. Surius* ad 14. Januar. Varias Lectiones é Codice Mazarini

Typographum Regium in 4. Addidit ejusdem Nili *laudationem in Albianum* o) græce & latine. De hac historia Menologium Græcorum 12. Novembris. Καὶ ἐπεί ὁ μακάριος Νεῖλος τὸ ὄρος μετὰ τῆς υἱϊκῆς κατειληφὼς συνήθους τοῖς πατράσιν, βάρβαροί τινες ἐξαίφνης ἐπελθόντες ὡς θῆρες τὸν υἱὸν Θεόδουλον σὺν ἄλλοις πλείστοις αἰχμάλωτον ἔλαβον, ὃν ὡς αἰχμάλωτον θρηνεῖ πλέον ἢ καθήκοντος, καθὼς ἐν τῷ παρ' αὐτῷ συντεθέντι συγγράμματι ἐμφέρεται. *Hinc cum Beatus Nilus occupato monte cum filio Sanctorum Patrum consuetudine frueretur, quidam ferarum instar repente irruentes Barbari ejus filium Theodulum cum multis aliis captivum abduxerunt; cujus casum lamentatur Pater, plusquam deceret talem virum, quemadmodum in Commentario hac de re scripto cernere est.* Nicephorus Callistus dicto loco: p) Μεθ' ὧν καὶ τὸ ἐν τῷ Σινάϊῳ ὄρει τῶν θείων πατέρων μαρτύριον ἀναγράφεται, ἔτω λαμπρῶς τε ἅμα καὶ περιπαθῶς, ὡς ἱκανὸν εἶναι ἐντεῦθεν θηρᾶσαι, ὅσος καὶ κατ' ἀμφω γέγονεν ὁ ἀνὴρ ἔν τε λόγων καὶ ἀρετῆς περιουσίᾳ, ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτὸν καὶ τοὺς παῖδας μετρίως διέξεισιν ἐκτραγῳδῶν λίαν περιπαθῶς τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτῶν, βαρβάρων καταδραμόντων, οἳ Βλέμμυες ἐκαλοῦντο, καὶ φόνον οὐκ ὀλίγον δεδρακότων, ὃ καὶ ἥδυσμά τι πνευματικὸν τοῖς φιλομαθέσι καταλέλειπεν. *Scripsit quoque Divinorum Patrum in monte Sina obitum & martyrium, facundia & effatu* q) *tanto, ut satis inde colligere liceat, quam eximia doctrina juxta & virtute Vir is fuerit, ubi etiam suas & filiorum res paucis commemorat miserabiliter, velati in Tragœdia, captivitatem etiam deplorans, cum barbari Blemenyes excursione sua cædem ingentem fecere: quod opusculum tanquam spirituale quoddam oblectamentum studiosis reliquit.* Cum græce legeretur διηγήματα, occasionem arripuit eruditissimus Possinus distinguendi

 librum

zariniano una cum quibusdam animadversionibus suis dedit *Franciscus Combefisius* in lectis triumphis Martyrum Paris. 1660. 8. p. 139-144. Latine Jo. Bollandus quoque (non Græce & Latine, ut Labbeus affirmat T. 2. de Scriptoribus Eccles. p 125. & ex Labbeo infra noster) ad diem 14. Januar. Tom. I. p. 954. seq. narrationem illam qualem Surius dederat, collatam cum MS. Vaticano cum brevibus notis suis A. 1643. edidit, distinctam in capita 15. sectiones 62. addo quæ idem p. 1113 seq. ubi ex Possiniana quam elegantem & pleniorem fatetur, nonnulla supplet. *Gallice* vertit *Nicolaus Sudorius* (le Sueur.) Varias lectiones è quatuor Græcis MSS. Codicibus Vaticano, Barberino, Altempsiano (qui cum Sfortiano comparatus) & Palatino translato in Bibl. Vaticanam ex marginibus Codicis Barberini de scriptas ad calcem Epistolarum Nili edidit *Allatius* Rom. 1668. fol.

o) In MS Barberino, cujus Varias Lectiones etiam in hac laudatione obvias Allatius loco jam memorato edidit, dicitur *Albianes Monachus Eremita.* Monachum Nitriensem fuisse constat.

p) Lib. 14. c. 54.

q) *affatu.*

librum in septem narrationes, cum hoc arbitraretur aliquo Lectoris commodo, nullo Auctoris aut operis detrimento fieri posse.

De ea, quæ apud Lipomanum edita est, interpretatione, illud est præstantissimi Petri Possini interpretationis suæ arbitrium; *Hoc unum modo initio receperam: hocque illi, quo magno merito nihil non apud me possunt, mecum duntaxat egerant: ut veterem, quæ pridem à Lipomano est edita, hujus opusculi interpretationem recenserem, & cum Græco compararem. Sed cum aliquot jam paginis passim interpolatam, ac recantatam à me illam interpretationem amicis in specimen obtulissem, quod scribenti prius mihi, hoc legentibus idem ipsis visum fuisset: me, si pergerem ut cœperam, exhauriendis illis laboris illiberalissimi fastidiis, magno meo tædio nullam tamen alienam gratiam relaturum. Et certe, ut quam omittere non possum, celerrime saltem, quod verecundiæ unum supereſt, transigam reprehensionem laboris alieni, id quam breviter, tam vere licet affirmare, nullum omnino labu, flagitii ve genus, quod in eo genere caveri debeat, in ista esse versionis perversissimæ deproperatione prætermissum. Nam & obscurata passim est Auctoris sententia, & non raro ad libidinem interpretis ficta, & detorta. Jam omnibus fere paginis miserrimum in modum per summam licentiam lacerata fœdissime, mutilataque oratio scriptoris, tum à capite ad calcem nullo non loco ita cooperta contaminataque maculis barbaræ cujusdem infantiæ, ut opus veterum judiciis arce dignum, rus hodie merum, rureque inficetius videatur. Quæ si quis à me dicta criminosius existimet, non ego tamen apud eum perdam aquam prolixa approbatione causæ meæ, certis unaquaque de re testimoniis proferendis. Sed si tanti putet rem totam cognoscere, & Latina illa veteris interpretis cum Græco Auctoris conferre, ut ad alia conniveat, na is tamen, si quam habet æquitatem, cum non tantum commata, aut comprehensiones totas, sed paginas, atque adeo tractationes integras consulto silentio præteritas toto passim in opere perspiciet, & illum quisquis est, interpretem scripsisse festinanter, & non calumniose me accusasse judicabit. Atque hinc satis intelligis, Lector optime, quam non leviter, aut cupide consilium interpretationis ordiendæ novæ, sed necessario susceperim.* Hæc cum animadvertisset nescio quis in calce Codicis editi Barberini appinxit: *Tres isti manuscripti Codices ita concordant, ut ex uno exemplari quasi descripti esse videantur omnes, alioquin ab edito longe discrepantes: multa enim mutant, nonnulla addunt, plurima recidunt, in quibus Simeonis Metaphrastæ manum facile agnosces, qui scripta ejusmodi de Virorum Sanctorum rebus gestis antiqua & satis longa interpolare, atque mutare amavit. Porro istam ejus editionem, quam Codices illi repræsen-*

sentant, secuta est vetus Interpretatio Latina à Lipomanno primum evulgata, quam Pater Possinus in Præfatione ita exagitat, mitius fortasse facturus, si discrepantias, atque etiam errores non ab Interprete, sed à Simeone Metaphraste interpolatore proficisci, uti factum oportuit, animadvertisset. Hæc in Possinum, Lipomani editionem, & Simeonis Metaphrastæ nomen per ora hominum magnifice incedens traduntur. Sed condonandum est viro, qui quantum valeat Possini judicium, & Metaphrastæ dignitas in rebus Ecclesiasticis promovendis ex publicarum privatarumque rerum administratione, peritiaque plena, & an albus vel ater fuerit, ignorat. Quis enim, nisi nugas somniare voluerit, aliisq; garrire tentaverit, Simeonem Metaphrastem nobili equestrique genere natum, ministrum inter primarios militiæ Constantinopolitanæ, ab Epistolis & Secretis Imperatoris, oratione soluta & vincta non absque eloquentia, & dexteritate præcipuum, jactabit: errores & discrepantias à tali tantoque viro profectas fuisse, & vitas antiquorum Sanctorum interpolasse contendenti, & tantum nomen lædenti, veniam concedet, sed non prosperandam? Sed parum peritis usu, & de facili pronunciantibus omnia non invitis manibus danda sunt.

Dicimus ergo, & firmiter asseveramus, Metaphrasten nullo modo vitas Sanctorum interpolasse, sic, ut multa immutaverit plurima addiderit, alia reciderit. Sed immutavit cautior factus, quæ aliorum scriptorum monumentis alio prorsus modo se habuisse, & contra jus fasque fuisse dignovit. Addidit ab aliis edoctus digna scitu, præterita tamen ab antiquis vitarum scriptoribus. Recidit aliorum scriptis relata, sed nimia, sed supervacanea, sed fabulosa, sed ridicula, & perversorum hominum malitia superinducta. Et hoc, mi Vir, interpolare vitas Sanctorum est? Et hoc ne erit, vitas locis quibusdam immutasse, intercidisse, illisque addidisse? Metaphrastes vitas rectè sapienterque dictatas, intactas reliquit, ex aliorum studiis ac laboribus nullam sibi famam emendicans, sed à capite ad calcem rerum gestarum, uti gestæ sunt, expositionem, proprio stylo genereque dicendi ita expediit, ut nullis aliorum scriptorum periodis, addo formulis & notis, usum fuisse ab arte oratoria instructus dignoscere possit. Ita est. Prostant Sanctorum antiquorum vitæ ab aliis ante Metaphrasten publicatæ, quæ postmodum ab eodem facultate dicendi singulari in meliorem atque accuratiorem tenorem editæ sunt, quales multas in mea de Simeonibus Diatriba luculenter designavi. Sume in ma-

nus, attentius lectita, æque beneque judica, tum demum sententiam profer. Planus fueris, si Metaphrasten virorum Sanctorum res gestas antiquas, & satis longas interpolasse, atque immutasse enunciaveris, & doctissimi Possini de hac historia Nili Latine apud Lipomanum rectum non esse, intelligens, prudensq; judicium, aut injuria illam vexasse. Cui siquidem notum non est, in exscribendis antiquorum voluminibus exscriptorum incuriam, neq; in doctrina neque in eruditione excellentiam, & si Codices, quibus innitebantur, depravati distortis literis, sive ambiguis confusi, verba similitudine syllabarum vitiosa, multa etiam vel malignitate addita, vel spatio temporis fugientia, intrusisse? Iniquum est similia Metaphrastæ attribuere, Et ne nimius sim, vide quæ de Metaphraste in dictando, atque verbis struendis studio, apposite in Elogio ipsius construit Psellus, Diatriba nostra de Simeonibus, & eorum scriptis, in qua multa de hac eadem re ex aliis, atque aliis Auctoribus collegimus. Et ne nos similia nostra imaginatione agitare belluli ac festivi saperdæ suspicentur, habeto tibi, Lector, quæ pro eodem Metaphraste Lipomanus scriptis memoriæ prodidit. *De Metaphraste autem communis priscorum virorum Ecclesiæ Orientalis sententia, vitas Sanctorum ex diversis Auctorum libris eum in unum volumen redegisse, & quæ alicujus viri erant inscriptæ, sub hoc titulo reliquisse; quæ vero ab aliis descriptæ erant, rudi tamen, & insulso stylo, eas ipsum multis laboribus, & sudoribus exornasse, & eruditione sua expolisse, prout Theodorus Balsamon, & Psellus: ideoque & Metaphrastæ nomen fuisse adeptum, μεταφράζειν enim Græce, Latine est, scripturam aliquam dilucidioribus verbis, sensu tamen & materia retentis interpretari. Quæ autem à nemine ad huc scriptæ fuerant, sed quasi per manum, & traditionem à Patribus acceptæ, & pro veris habitæ, has ipse eleganti & condito stylo descripsit, & legendas Ecclesiæ proposuit, tantaque auctoritate liber hic in lucem prodiit, ut apud Orientalem Ecclesiam, qui Sanctorum, vitas præter unum Simeonem Metaphrastem scripserit, nec quæratur, nec reperiatur. Quin imo in suis Menæis, & sacris sanctorum, vitas recitat, non alias quam ex istis desumptas legit, adeo pro certis, veris, & authenticis, ab omnibus, & omnium auctoritate confirmatis. Imo nec Ecclesiæ Græcæ preces, Orationesque Metaphrastæ, post Basilii & Chrysostomi supplicationes statim locasset, si recentis temporis auctoris esset. Nec à Balsamone allegaretur, qui ultra 400. annos floruit, & Psello, qui ultra quingentos. Denique nec in Concilio Florentino ad confirmandum dogma fidei inter Doctores Ecclesiæ citaretur. Hæc fuerant reliqua, quæ de hoc Viro notanda erant.* Et in Præfatione Tomi V. *Illud quidem primum*

mum est, omnes has Vitas de Græco in Latinum nostro hortatu, nostrisque suppetiis à Gentiano Herveto, Gallo, Viro docto recens fuisse translatas, eas que nunc primum Occidentalem Ecclesiam suscipere, quæ quali quantoque thesauro huc usque; ob earum ignorationem privata fuerit, postquam totum volumen percurreris, tu ipse judex optimus esse poteris.

Et hoc quidem Lipomanus, si priora atteris oculatus à fronte simul, & occipitio, si posteriora quinti Tomi, plus cimicem sanguinis, ut ita dicam, quam illum rationis habuisse dices. Quid enim inconsultius fieri potuit, quam Vitas Sanctorum universas, quæ nullum Auctorem titulo præferebant, nulla ad liquidum explorata veritate, Simeoni Metaphrastæ appingere? Unde postmodum tot famæ vulnera, & notas innoxio homini, & ab omni culpa remotissimo, pravissimi, & pessime diffamati hæretici, & fabulas fabulosorum mangones concriminati sunt? De quibus nos alibi fusius. Nunc tantum illis addam de illius ætate, quod Nicephorus Gregoras in Vita sanctæ Theophanonis Leonis filii Basilii Macedonis Imperatoris Constantinopolitani uxoris; de studiis restitutis ab eodem Leone in urbe Byzantina agens; Τόγε μὴν τῶν λόγων κράτος ἔπερ δήτι τῶν ἀπάντων ἄλλως, καὶ τότε μᾶλλον, ἔπερ ἄλλοτέ, πολε, μεγάλην ἔσχε τὴν ἀκμήν; ἀμφοῖν τοῖν βασιλέοιν μάλα γοι πλείστην δεδωκότων αὐτοῖς τὴν ῥοπήν, καὶ τιμήν. Καὶ ἦν ὁρᾶν ὁσίων ἀνδρῶν συναλλαγὰς, καὶ σοφῶν ῥητόρων θέαλρα, καὶ πᾶσαν λόγων ἀρετῆς ἐπίδειξιν, ἀθροιζομένων ἀπανταχόθεν πολλῶν, καὶ πειθόντων ἄλλην Σωκρατικήν τε, καὶ Πλατωνικὴν Στοὰν καὶ Ἀκαδημίαν, καὶ Λύκειον τὰ βασίλεια. Διὰ δὴ ταῦτα καὶ πολλὴν τὴν ἐπίδοσιν εἴληφε τότε καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας εὐπρέπεια, ἃ δὴ μόνον ὁ βασιλεὺς πολλὰς τῶν ἐτησίων ἑορτῶν, καὶ πανηγύρεων οἰκείοις ἐκόσμησε λόγοις, καὶ ᾠδαῖς, ἀλλὰ καὶ πολλὰς τῶν τότε ἐλλογίμων τὰ ὅμοια πράττειν ἐκέλευσεν, ὧν εἷς ἦν, καὶ ὃς τότε ἄλλα μετέφρασε πρὸς τὸ εὐφραδέστερον, καὶ τὰς πλείους, τῶν τε τῆς ἀρετῆς Ἀσκητῶν, καὶ ἀθλητῶν συνεγράψαλο βίους, *Et dictionis quidem Oratoriæ robur, & eodem tempore, si quicquam alias, tum magis ac magis ingentem accessionem fecerat, cum ambo Imperatores maximum illis vigorem honoremque attribuissent. Quare jam obvii cuicunque erant Sanctorum hominum congressus, scientissimorum oratorum theatra, & omnis facultas dicendi singularis, & copia, cum ex locis omnibus plerique accurrerent, & novam Socraticam, atque Platonicam Stoam exhiberent, & Regiam ipsam novam Academiam, & Lyceum, Prytaneumque. Inde vero multo tum augmento tunc invaluit divinæ Ecclesiæ species, & nitor. Neque enim tantummodo Imperator plerosque in annos singulos dies festos ac solemnitates propriis orationibus cohone-*

sta-

nestavit, & Canticis, sed & multos alios qui tum vitam agebant præstantes viros similia peragere imperavit: quorum unus erat, qui & alia facundius in aliam dicendi copiam conscripsit, & quam plurimas virtutis Ascetarum & Athletarum vitas monumentis commendavit, unde & Metaphrastæ nomen obtinuit. Eadem ad verbum expressit idem Gregoras in vita Michaëlis Syncelli exposita, quæ facili negotio in manu fuerint eandem vitam percurrenti, ne semel ea parum cautus, & alia animo observans excidisse r) malignus Metaphrastæ laudum obtrectator, in suspicionem veniat. Et Constantinus Meliteniota Orat. 2. de processione Spiritus sancti. Ἐπεί περ κατ' οὐδὲν λείπονται τῶν λογίων ἀνδρῶν, εἰς συνιδεῖν ἠβούλοντο τούτου τὴν ἐννοίαν, καὶ ἄλλως δὲ κἂν ὤκλαζέ τι πρὸς αὐτὸ τούτοις ὁ λογισμὸς, εἶχον σκέψασθαι πάντως καθ' ἑαυτοὺς καὶ τὸν συγγραψάμενον, ὅ τι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πρώτου σχίσματος ὢν, καὶ τὴν ἀντιλογίαν γινώσκων τοῦ δόγματος, οὐκ ἂν οὕτω συνετίθει, καὶ συνέταττε τὸ τοιοῦτον ῥητὸν, εἰ πρὸς τοὺς Λατίνους καὶ αὐτὸς ἐπίσης τοῖς πολλοῖς διεφέρετο. *Cum non multum longe ab eruditis viris abirent, si modo illius sententiam capere vellent. Et alia quoq; ratione licet cogitatio ipsorum, circa hoc vel minimum claudicaret, poterunt in se Scriptorem considerare, qui cum in ipso primo Schismatis exortu viveret, & dogmatis contradictionem calleret, nunquam hoc modo concinnasset, vel dictum composuisset, si cum Latinis & ipse æque atque alii simultates exercebat.* Et hic vitæ Dionysii Areopagitæ scriptor per eundem Auctorem Meliteniotam est Simeon Metaphrastes. Audi. Καὶ ὁ τὰς τῶν ἁγίων δὲ πολιτείας, καὶ τὰς αὐτῶν ἀθλήσεις ἀφηγησάμενος μεταφραστικῶς, εἰς τὸ τοῦ Ἀρεοπαγίτου μαρτύριον, Διονυσίου φημὶ τοῦ τῶν ἀποῤῥήτων ἐκφάντορος. *Et qui vitas & res gestas Sanctorum, eorumque certamina variato stylo enarravit, in Dionysii Areopagitæ martyrio, dico secretorum revelatoris.* Collige longe procul ab omni dubio. Metaphrastes eo tempore vigebat, cum primum Schisma inter Græcos & Latinos de processione Spiritus Sancti ex solo Patre, emergens Græcorum cum Latinis arctissimam necessitudinem perturbavit, adeo ut de eadem processione ex solo Patre Leo ipse Imperator, de schola Photii homo, in gratiam sui Photii stylum exercuerit. Et ætatem Metaphrastæ anxie, & amplius quærimus, & eum recentissimum, & Ludi Magistrum, & Fabularum anilium concinnatorem verbis clarissimis perhibebimus?

Nos, ait Salmasius, *διήγησιν illam* (nempe de cæde Seniorum Patrum) in Præfatione ad Lectorem ad Opuscula Nili de primatu Papæ,

r) Constructio verborum hiulca, nec satis apte quadrans: Sensus tamen ut cunque patet.

Papæ, *Latinam factam brevi, si Deus dederit, edituri* s) *sumus. De Albiano*, quem laudibus prosequitur Nilus, suspicionem Possini, lege apud ipsum: sive etiam legas *Albianum*, sive *Albinum*, sive *Albanum*, parum refert.

Historia de interemptis in Sina monte Monachis legebatur manuscripta in Bibliotheca Sirletana Cod. 39. MS. & nunc legitur in Vaticanis Codd. 117. 118. 1790. 1806. & Palatino 351. *Bollandus* ad diem 24. Januarii Sanctorum Martyrum in monte Sina à Barbaris occisorum certamen refert à S. Nilo conscriptum Græce, t) & a se, vel alio quopiam innominato Latine redditum, & brevibus pro more Notis illustratum.

Ejusdem Sancti Nili *Epistolas* 355. ex Bibliotheca Medicea idem *Petrus Possinus* eruit, & Latine versas Græce & Latine publicavit cum Notis, nuncupavitque Eminentissimo Principi Francisco Barberino; & Didymi fragmentum addidit contra Manichæos, & Simeonis Abbatis Sancti Mamantis in Xerocerco Dissertationem, de Altercationibus animi & corporis Græce & Latine à se versa. Parisiis ex Typographia Regia 1657. in 4. De his Epistolis, deque eorum Interprete Possino suspicor intelligendum esse Labbeum, u) cum scribit; *Nili Archiepiscopi Constantinopolitani multæ habentur in Codd. MSS. quas audio typis parari ab erudito Interprete.* Ipse vero rem indignissimam facerem, si conatu tanti x) Principis fœcundam quæsturam subsecutam, ventis abripiendam non invitis manibus concesserim. Princeps is magnarum artium disciplinis instructissimus, tantorum Patrum aliorumque antiquissimorum Commentarios, sive illi Græca sive Latina copia dicendi emineant, non semel atque iterum, sed sæpius, dum per publica & Ecclesiastica negotia licet, maturo judicio, ac considerate præ manibus tenere, ac lectitare gaudet: indeque factus instructior, mores & consuetudines moderatur, antiquitatem Ecclesiasticam reparat, de fide opiniones examinat, & quæ novi Reformatores inter incautos disseminant, oculatus ad omnia discidit. Inter tot alios Patres, eosque sanctissimos unus is Nilus, quem sæpenumero

s) Nunquam equidem à Salmasio hoc factum est.

t) Hæc ex Labbei T. 2. de Script. Eccles. p. 125. Allatius. Cæterum latine tantum non etiam Græce illam narrationem editam à Bollando jam supra notavi.

u) Bibl. nova MSS. p. 101. Idem p. 89. *Nili P. CP. Sancti Johannis Chrysostomi discipuli multa latent opuscula in Parisiensibus aliisque Bibliothecis, quæ ut audio, parantur publicæ utilitati ab erudito interprete.*

x) Francisci Barberini.

per mentem verſaverat, dignus viſus eſt, qui ad compeſcenda hæreticorum ora, maleque ſanorum hominum vitam peſſime tornatam incudi reddendam non ſine ſucco Attico, & eloquentia ſingulari, typis Græce & Latine mandaretur. Idque ut commodius fieret, elegit Virum Clariſſimum *Lucam Holſtenium*, tum Bibliothecæ Vaticanæ Præfectum, & me licet Holſtenianæ virtuti imparem, tanti laboris comitem, ut ſimili opella ad templum honoris induceret, impertitur. Sententia pronunciata, ſortito Holſtenius ejus Opuſcula reliqua, ego Epiſtolas capio. Studia Holſtenii exceſſus è vita y) fatalis diſrumpit, nec vita ſuperſtes propagavit. Cum non omnes in uno Codice Epiſtolæ ſed in pluribus vage diſperſæ haberentur, collatis, ut potui, Romanis voluminibus, faſcem in unum, obviam factas coëgi, adnotatis earum variis Lectionibus in Studioſorum gratiam, quas mihi alii atque alii Codices obtulerunt. Tum me in earum dedi verſionem, cujus nunc utcunque factæ, idem munificus in publica commoda Princeps editionem demandat. z.) Et res hæc per judicium enunciata videtur ab eruditiſſimo Franciſco Combefis in recenſitis Auctoribus Bibliothecæ Patrum Concionatoriæ, in Nilo: *Epiſtolæ Nili dari potuerant à Doctiſſimo Viro Leone Allatio, ſi factum ſatis eſſet votis Eminentiſſimi Cardinalis Franciſci Barberini, mihi ipſi ad prelum offerentis, cum eum Regia Lutetia hoſpitem haberet: quippe longè plures, excepta viri opera, Græcarum rerum indagine & peritia noſtro ævo facile principis.*

Antequam ad alia progrediar, illud oblivioni dare conſentaneum nullo modo mihi videtur, quod præſtantiſſimus Vir, & in ſcriptis antiquorum evolvendis ſagaciſſimus Emericus Bigotius ſæpe admonuit, Epiſtolam S. Nili ad Xenonem Memorialium à Poſſino editam editione Pariſienſi num. 260. extractam fuiſſe ex S. Baſilii expoſitione in Pſalm. 32. Ea in meis eſt l. 1. ep. 36. & incipit: ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην, καὶ κρίσιν. Examinavi diligenter, & rem meram eſſe comperi. Sententia eadem eſt, verba quoque ut plurimum eadem. Nilus tamen noſter plerisque immutatis & additis fecit

y) Obiit vir longe doctiſſimus Romæ 4. Non. Febr. A. C. 1661. ætatis 65. nec quicquam ex promiſſis Nili ſcriptis in lucem edidit. Svareſius extinctus A. 1677. 7. Sept.

z) Epiſtolæ Nili Rom. 1668. fol. cum Allatii verſione editæ & in quatuor diſtributæ ſunt libros, quorum primus 133. ſecundus tertiusque ſinguli totidem, quartus 62. continent. Ex his duæ poſtremæ ad Olympiodorum Eparchum & Heliodorum Silentiarium laudantur in Synodo ſecunda Nicena Actione 4. quas Svareſius Allatio indicaverat. Habes itaque Epiſtolas Nili 1061. licet nonnullæ ſingulæ in plures diſtractæ videntur, quemadmodum l. 1. 63. ſeq. ut omittam exempla allata à Svareſio p. 634.

fecit ſuam. Quod in Patribus novum non eſt. Semper etenim in ea Eccleſia recentiores Patres, antiquiores uti venerabundos, * & auguſtiora capita aſſiduo die noctuque percurrentes, quidquid ad mores inſtituendos, & ſacra elogia patefacienda opportunum, & obviam cupiditati irrepſiſſet, adnotabant in ſcedis, tum demum fortuna oblata, ſtudia ſeſe exercitantium promoventes aliis quoque communicabant. Quod Nilum feciſſe non in hac epiſtola tantum, ſed in aliis permultis, quæ curioſioribus conſtabant, a) veriſimile eſt. Ut vero modum diſcas, & poſſis imitando conſectari, poſt lectam Nili epiſtolam habeto tibi Baſilii ipſius ** verba, & cum Nilanis compara: Ἀγαπᾷ ὁ θεὸς ἐλεημοσύνην, ἢ κρίσιν, οἱονεὶ πάρεδρον ἑαυτῷ τὴν ἐλεημοσύνην ποιησάμενος, ἢ προβληθεῖσαν τῷ βασιλικῷ τ κρίσεως θρόνῳ ὅτω ῥᾳδίαγε εἰς κρίσιν ἕκαστον. Ἐὰν ἀνομίας φυλάξῃς Κύριε, Κύριε τίς ὑποστήσεται, Οὔτε ἡ ἐλεημοσύνη ἀκρίτως, ὅτε ἡ κρίσις ἀνελεύμων, πρὸ τ κρίσεως ἂν ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην, καὶ μέλλει τὴν ἐλεημοσύνην ἔρχεσθαι ἐπὶ τὴν κρίσιν, ταῦτα ἢ ἀλλήλοις συνέζευκται, ὁ ἔλεος μετὰ τ κρίσεως, ἵνα μήτε ὁ ἔλεος μόνος χαυνότητα ἐμποιήσῃ, μήτε μόνη ἡ κρίσις ἀπόγνωσιν ἐνεργάσηται, βέλτιόν σε ἐλεῆσαι, καὶ τῶν ἑαυτῷ οἰκτιρμῶν μεταδῶναι ὁ κριτὴς, ἀλλ' ἐὰν εὕρῃ σε μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ταπεινὸν, συντετριμμένον, πολλὰ μετακλαύσαντα ἐπὶ τοῖς πονηροῖς ἔργοις, τὰ γενόμενα κρυφῇ ἀνεπαισχύντως δημοσιεύσαντα, δεηθέντα ἀδελφῶν συγκαμεῖν σοι πρὸς τὴν ἴασιν, ὅλον ἐλεεινόν σε γενόμενον ἐὰν ἴδῃ, ἄφθονόν σοι τὴν ἑαυτῷ ἐλεημοσύνην ἐπιχορηγεῖ. Ἐὰν ἢ καρδίαν ἀμετανόητον, φρόνημα ὑπερήφανον, ἀπιστίαν τ ἀιῶνος τ μέλλοντος, ἀφοβίαν τ κρίσεως, τότε ἀγαπᾷ ἐπί σοι τὴν κρίσιν. ὡς γὰρ ἰατρὸς ἐμμελὴς,

* Forte *Venerandos*, vel *Venerabundi*.

a) Forte *conſtabunt*. Cæterum operæ pretium eſt hoc loco adſcribere obſervationem integram præſtantiſſimi Cotelerii, in notis ad Patres Apoſtolicos T. I. p. 509. edit. Amſtelod. *Ex recognitionibus Clementis lib. 2. c. 20. obſervabi deſunt am fuiſſe Epiſtolam Nili ad Aſclepium Grammaticum, Poſſinianæ editionis 323. Allatianæ 24. lib. 3. Part. modo Epiſtolam ad Xenonem acceptam fuiſſe à Baſilio, edocti ſumus per Emericum Bigotium eximiæ eruditionis hominem. Sed & (ut pauca de multis dicam.) Nili Epiſtola 32. lib. 1. eſt ſententia Gregorii Naz. Orat. 21. p. 382. A. at 234. Epiſt. ejusdem libri expreſſa eſt ex Irenæi lib. 1. c. 1. p. 19. 21. apud Epiphanium hæreſ. 31. n. 16. 17. Epiſtolam vero 247. ad verbum leges in eodem Irenæi capite p. 33. B. Epiphan n. 24. Jam libri 3. Epiſtola 6. formata fuit ex Baſilii loco quem in hiſce notis protuli. Atque Epiſtola ad Chionium verba habet Baſilii ejusdem 13. homiliæ exhortatoriæ ad baptiſmum, in fine. Nili certe non paucæ Epiſtolæ excerptæ magis ſunt quam Epiſtolæ, forſan non ſine fraude, aut ſaltem errore Græculorum. Conferas etiam Velim illam 190. lib. 2. cum §. ult. Epiſtolæ 8. Dionyſii Pſeudo Areopagitæ de Carpo.* Vide ſis & Svareſium ad S. Nili opuſcula p. 633. ſqq.

** Baſilius in Pſal. 32. T. I. p. 201. ſeq. edit. Græcolat. Pariſ. 1618. fol.

καὶ φιλάθρωπος καταντλήμασι πρότερον καὶ περιπλάσμασιν ἁπαλοῖς πειρᾶται κακαστεῖλαι τὸ οἴδημα, ἐπὰν δὲ ἴδῃ ἀνενδότως, καὶ σκληρῶς ἀντιτυποῦντα τὸν ὄγκον, ῥίψας τὸν ἔλεον, καὶ τὴν μαλακὴν ἀγωγὴν, αἱρεῖται λοιπὸν τὴν τοῦ σιδήρου χρῆσιν. Ἀγαπᾷ οὖν ἐλεημοσύνην ἐπὶ τῶν μετανοούντων, ἀγαπᾷ δὲ καὶ κρίσιν ἐπὶ τῶν ἀνενδότων. Τοιοῦτόν τι καὶ ὁ Ἡσαΐας b) λέγει τῷ θεῷ ὅτι ἡ ἐλεημοσύνη σου εἰς σταθμόν. Καὶ γὰρ κἀκεῖνος τὴν μετὰ κρίσεως ἐλεημοσύνην παρίστησι ζυγῷ καὶ σταθμῷ κατὰ τὴν ἑκάστου ἀξίαν ἀντιμετροῦντος. Hoc etiam antiquissimis Scriptoribus & ante Christum natis in more fuisse positum, ex Clemente Alexandrino, & aliis satis fuse probavi in Tractatu c) meo de conscribendis epistolis. Quare hic plura dicere supersedeo.

Ejusdem extant *expositiones in Canticum Canticorum*, una cum Nysseni Gregorii, Maximi Commentariis, Carminibus politicis Michaëlis Pselli Græce & Latine eodem *Zino* d) interprete, Tomo II. Auctarii Bibliothecæ Veterum Patrum Græco-Latini Anno 1624. & To. XIII. e) Morellianæ editionis. In Bibliothecæ Scoriacensis Indice, opera & studio Alexandri Barvarii f) facto extat *Catena in Cantica Canticorum, & in eam Enarrationes Theodoreti præsertim, Gregorii Nysseni, Nili, Eusebii, Maximi, & Pselli versibus politicis.* Labbæus g) 177. Idem pag. 274. *Enarrationes in Cantica Canticorum, Nili* in Bibliotheca Regia Cod. 278. Idem pag. 306. *Nili nonnulla Opuscula. Enchiridion Christianum cum interpretatione*, in Codice Regio 2218.

Josias Simlerus in Epitome Gesneriana scribit, Nilum Episcopum Constantinopolitanum librum scripsisse h) *adversus Græcæ superstitionis sectatores.*

Notan-

b) Es. XXVIII. 17.

c) Hic Allatii liber, quantum mihi constat, non vidit lucem.

d) Prodierat expositio illa in Canticum Canticorum latine ex versione *Petri Francisci Zini*, Canonici Veronensis, Venet. 1574. 4. Græca primus in lucem è MSS. Paris. A. 1624. protulit Fronto Ducæus.

e) Paris. 1654. p. 681.

f) Leg. *Barboëtii.*

g) Bibl. nova MSS.

h) Habuit hoc Simlerus à Nicephoro, qui præstantissimum illud è scriptis Nili fuisse testatur lib XIV cap. 54. una cum altero ad Eulogium. Ἄριστοι δὲ αὐτῷ καὶ ἕτεροι λόγοι πεπόνηται πνευματικῆς οὐκ ἄμοιροι χάριτος· ὧν οἶμαι πάντων τὰ πρῶτα φέρεσθαι, ὃν πρὸς Ἕλληνας ἐπιγράφει, καὶ τὰ πρὸς Εὐλόγιον. Liber Asceticus ad Eulogium Monachum duplex exstat, & Græce ac Latine editus est à Josepho Maria Svaresio inter alia Nili opuscula Rom. 1673. fol. Sed λόγος πρὸς ἕλληνας, quod dolendum, intercidit.

Notanturque alibi *Sententiæ Monules ex Græco in Latinum versæ à Bilibaldo Pircheimero.* Argentiæ 1416. i)

Et tandem Labbæus pag. 382. ubi agit de scriptis Nicolai Cabasilæ, Nili ex Præfecto Constantinopolitano Monachi *Enchiridion Pœnitentiale.* Incipit; Ὁ ἐκουσίως φονεύσας ἔχει ἐπιτίμιον. Definit, πεῖπίπτουσι πλημμελήμασι *Horologium Monasticum.* Incipit; Ἐπὰν παιδείας οἱ ἅγιοι γεγόνασι. Definit: ἀλλὰ ἡ λίαν ἐνοχλεῖσθε. *Institutio Monastica* hoc principio exorta; πᾶσι τοῖς μὴ εἰδόσι. Definit: κἂν ὕμνοις ἢ αὐτοῖς ἀναγκαῖοι εἰσι. Et pag. 101. Capitulis 53. in Cod. Regio 1788. Est edita inter k) Epistolas.

Sed longe longeque plurima, & permulto etiam clariora supersunt edenda hujus sanctissimi viri opuscula, quæ faxit Deus, ut tandem aliquorum studio & diligentia in lucem veniant, quæ hac subjecta notione testata in omne tempus venient.

Duas, quas postremas vidimus epistolas ad Heliodorum, & Olympiodorum, in septima Synodo Generali Act. 4. uti Nili germanus partus scripto redditæ sunt, ad eorum errorem reprimendum, qui asserebant, Nilum contra Imagines scripsisse. Et postremam ad Olympiodorum, ab eisdem depravatam fuisse corroboratur. Ipsi enim pro eo quod dixit Nilus: *Hinc & inde pinge*, DE ALBA posuerunt. Et ex duabus convincitur. Ecce ostensum est liquido, quia ipse Sanctus & egregius Pater Nilus sanctas Icones suscipiebat: accusatus autem est à Pseudosyllogo illo, quod contra Iconas loquutus fuerit.

Tract. l) Ὅτι διαφέρουσι τοῖς ἐν πόλεσιν ἀσκουμένων οἱ ἐν ἐρήμῳ ἡσυχάζοντες, κἂν πολλοὶ τῶν ἀπείρων τὸ ἐναντίον δοκῇ. *Qui in eremis acquiescunt, multo illis esse præstantiores, qui in civitatibus recoluntur, licet multi inexperti contrarium teneant.* P. τέχνης μὲν ἀπάσης τὰ τεχνηταὶ κρίνουσι, ἄπειροι.

Περὶ ἀκτημοσύνης πρὸς Μάγνον Διάκονον Ἀγκύρας. Ita legunt nonnulli Codices. Alii legunt: πρὸς Μάγναν. m) Alii πρὸς Μαγνησίλαν τὴν Διάκονον Ἀγκύρας. Alii, πρώην μὲν πρὸς τὰς ἀμελέστερον μελιούσας τὸν μοναδικὸν

i) Leg. 1516. Dixi de hac editione supra p. 23.

k) Incipit: ἐὰν μηδείς σε διώκῃ τύραννον &c. inter Possinianas Epist. 41. & inter Allatiana lib. 3. Epist. 71. confer Suaresium ad Nili opuscula p. 628. seq usque ad p. 633. singula capita ex illis 53. per Possini & Allatii collectiones dispersa indicantem.

l) Editus hic est à Svaresio inter S. Nili opera Græce & Latine p. 377 407. Rom. 1673. fol. atque inde latine in Bibl. Patrum Lugdunensi Tomo 27. p. 240.

m) Sic Svaresius (qui Græce & Latine hoc scriptum edidit p. 233-320) *ad Magnam Ancyræ Diaconissam.* Latine legitur T. 27. Bibl. Patrum Lugd. p. 212. Initio hujus libri aliud suum asceticum ad Monachos scriptum Nilus memorat: πρώην μὲν πρὸς τὰς ἀμελέστερον μελιούσας τὸν μοναδικὸν βίον γράφοντες λόγον.

δικὸν βίον. De hac Magna Diacono vide Palladium. in n) Lausiacis.

Ἀσκητοῦ παραίνεσις. P. μάθε σὺ ὁ μονάζων καὶ πιστὸς ἄνθρωπος.

Λόγος ἀσκητικὸς o) περὶ τῆς ἐν χριστῷ φιλοσοφίας. P. φιλοσοφεῖν ἐπετήδευσαν μὲν καὶ ἑλλήνων πολλοί.

Πρὸς νεωτέρους Μοναχοὺς διδασκαλία. P. δεῖ τὸν νέον ἀσκεῖν σώματος ἡσυχίαν.

Κεφάλαια διάφορα. P. ἀλλ' ὑμᾶς ὦ μακαριώτατοι μετὰ τῶν ἄλλων.

Πρὸς Εὐλόγιον p) P. οἱ τὸν οὐράνιον χῶρον τοῖς πόνοις νεμόμενοι.

Πρὸς Ἀγάθιον μονάζοντα q) P. ἔθος ἔχοντί μοι τὰ πολλὰ τὰς ἀκαίρους τῶν ἑλλήνων.

Ἐπιστολὴ ἔχουσα κεφάλαια νγ'. P. Εὰν μηδεὶς διώκει σε τύραννος ἕλλην. Sunt adtextæ ad alias * epistolas, quas jam edidi.

Περὶ προσευχῆς. P. τέλος πασῶν ἐντολῶν προσευχή.

Γνωμαι r) ἐπάγουσαι τῶν φθαρτῶν καὶ προσκολλῶσαι τοῖς ἀφθάρτοις τὸν ἄνθρωπον, κεφάλαια σιέ. P. Ὁδὸς εἰς ἀρετὴν ἡ τοῦ βίου φυγή.

Ἄλλαι.

n) Cap. 135. Confer Svaresium ad Nili opuscula p. 604. sq.

o) In edit. Svaresiana Operum Nili p 1-84. Græce & Latine occurrit cum laudati *Suaresii* versione. Idem liber latine ex interpretatione *Zini* sæpe prodierat, ut supra p. 18. 19. dictum est. Etiam in Bibl. Patrum edit. Lugd. Tom. VII. p. 1156 Hic est Nili liber *de Christiana Philosophia* quem ab *Isidoro Clario* latine versum descripsisse se narrat Jo. Mabillonius T. 1. musei Italici p. 171.

p) Ad Eulogium Monachum tractatus Asceticus duplex Græce & Latine in edit. Operum Nili Svaresiana p. 408-455. latine in Bibl. Patrum Lugd. T. 27. p. 246.

q) Ad Agathium Monachum de virtute colenda & vitio fugiendo, ad exemplum *Péristeriæ* clarissimæ illa ætate matronæ. Gr. Lat. in editione Svaresiana p. 85-231. & latine in Bibl. Patrum Lugd. T. 27. p. 183. De Peristeria illa confer Svaresium p. 596.

* Vide paullo ante notam k.

r) Sententiæ hæ CXXXV. Græce & Latine editæ à Svaresio p. 557-575. Edidit & idem Svaresius Allatio non memorata Nili opuscula, quorum tituli:

Λόγος ἠθικὸς καὶ πολυμερὴς, ἐν ᾧ νουθεσίαι πνευματικαί. p. 321-326. Incipit: πολυμερὴς καὶ πολύτροπος πρόκειται τοῖς πιστοῖς ὁ ἀγών. Latine in Bibl. Patrum Lugd T. 27. p. 230.

Περὶ διαφόρων λογισμῶν, capita 27. Gr. & Lat. edit. Svaresii p. 512-542. incipit: τῶν ἀντικειμένων δαιμόνων. Latine in Bibl. PP. T. 27. p. 256.

Κεφάλαια κατ' ἀκολουθίαν, similitudines XXXIII. Gr. Lat. p. 543-548. Lat p. 262. incipit: ἴκτερός ἐστιν ἕξις χειρίστη ψυχῆς. Alia Nili κεφάλαια metro ἡροελεγείω occurrunt cum scholiis Græcis interlinearibus & marginal. ad huc ineditis MSS. in Bibl. Vindob. Cod. Theolog. 289. p. 77-86. Eadem κεφάλαια fuerunt etiam apud V. C. Tho. Galeum incipiunt:

Ἀνθεμόεις παράδεισος ὁ τῶν ἁγίων χορός ἐστιν
Ὁδμῆς ἡδείης πείρατα πιμπλάμενος.
Πᾶς οὖν ὃς παθέεσσιν &c.

Ἄλλαι. P. Φόβον ἔχε θεῦ καὶ πόθον.
Κεφάλαια. P. ἐὰν ἀφελήσεις τινά.
Ἀσκητικά. P. Οἱ δὲ μᾶλλον ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἀτυχοῦντες.
Κεφάλαια νηπτικά. P. πάντα μᾶλλον ὁρᾷ ὁ θεός.
Περὶ ἐργασίας νοός. P. τὴν ἀρχὴν τοῦ καλοῦ θεὸν ὠφελείας ποιεῖσθαι ἔχομεν.

Et alia minutiora, ῥήσεις, καὶ χρήσεις apud varios Auctores quas colligere poteris ex *rebus sacris* s) Leontii, & Johannis Presbyterorum, ex Anastasio Sinaita, ex variis Quæstionibus, ex Melissa.

Locorum sacræ Scripturæ interpretationes varias ex Catenis t) in Exaëmeron, in Deuteronomium, in Jobum, in Psalmos, in Cantica Canticorum apud Procopium, in Evangelium, & Lucam, & potissimum in ea, quæ est contexta à Macario Chrysocephalo Episcopo Philadelphiæ, & Niceta Diacono Magnæ Ecclesiæ.

Præterea plura ejusdem legas in Johannis Climaci Scala, in Ecloga Patrum ὡς νήψεσι καὶ προσοχῆς u) inter alios memoratur etiam Nilus ex Epistolis, in dubiis & solutionibus de variis Theologicis quæstionibus ex sanctis Patribus. In Eclogis Parallelis Johannis Damasceni, addit Labbeus pag. 283. *Cum dicta Patrum laudantur, etiam sententiæ Nili suum locum habent.* Et Bonaventura Vulcanius ad Lectorem in Nili Thessalonicensis Tractatum de primatu Papæ: *In Catalogo Bibliothecæ Patriarchæ Constantinopolitani, citantur Nili Monachi* x) *Orationes decem contra Mahomed.* In

Πνευματικὴ γνῶμαι κέ καθ' ἀλφάβητον. Incip. ἄτοπόν ἐστι καὶ διάκονα τοῦ Χριστοῦ τὰς ἰδίας ἡμᾶς, φεύγειν τοὺς πόνους. Gr. Lat. p. 548-551. Lat. p. 263.
Ἑτέραι γνῶμαι κς'. Incip. ἀρχὴ ἀγάπης ὑπόληψις δόξης. Gr. Lat. p. 252. 253. Lat. p. 263. Confer quæ ex Codice Barberino addidit Svaresius p. 625.
Λόγος εἰς τὸ ῥῆτὸν (Luc. XXII, 36.) νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον κτλ. Incipit τὸ προκείμενον ῥητόν. Gr. Lat. p. 575-590. Lat. in Tomo 27. Bibl. Patrum Lugd. p. 266.
Omitto narrationem de Pachone p. 355. & sermonem dogmaticum de SS. Trinitate p. 358-376. quæ itidem Græce & Latine inter Nili opuscula Svaresius (ex Codd. MSS. autoritate p. 610.) edidit, sed quæ Evagrio Pontico à Viris doctis tribuuntur.

s) Leontii locos communes Theologicos & Johannis Damasceni parallela intelligit, Anastasii item Sinaitæ quæstiones, & locos communes Antonii Melissæ.

t) Confer Svaresium ad Nili opuscula p. 636. seq.

u) Προσευχῆς.

x) Has Orationes à juniore quodam Nilo compositas esse temporis ratio docet, & agnoscit Allatius infra. A Svaresio, etiam p. 697. annotatum est, in Bibl. Barberina & Vaticana exstare sub Nili nomine MS. Λόγον εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ ἁγίας ἀλύσεως τοῦ ἁγίου καὶ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου. Incipit; ὅσοι τῷ τοῦ κορυφαίου

In Philippi Solitarii Dioptra latinitate donata à Jacobo Pontano, & Ingolstadii impressa, anno 1604. in 4. inter alios Patres adductos locum suum habet & Nilus. Tandem Nilus ipse lib. 3. Epist. 11. ad Polychronium Diaconum refert se, eo efflagitante librum satis amplum περὶ κατανύξεως *de Compunctione* concinnasse. Non dolebit cordi meo Epistolæ Lectio, si bene prius expurgatus, rebusque mundanis superior factus es. Quare hic etiam tibi dabo. Μακαρίζω σε τὸ πρὸς θεὸν φιλίας, καὶ ἔρωτος ἀφθάρτου, καὶ ἀρανίου, καθότι τὰς περὶ κατανύξεως ψυχῆς y) ἀπαιτεῖς ἡμᾶς λόγους. Σημεῖον ἢ ἐστί τι τοιοῦτον αἴτημα τὸ ἐν ψυχῇ καθαρότητος, ἐπεὶ ἐστί δυνατὸν μὴ πρότερον ἐκκαθαρθέντα καλῶς καὶ τῶν βιωτικῶν ἁπάντων ἀνώτερον γενόμενον εἰς ταύτην τῶν λόγων τὴν ἐπιθυμίαν ἐλθεῖν, καὶ ῥᾴδιον συνιδεῖν ἐκ τῶν καὶ πρὸς ὀλίγον τούτῳ κατεχομένων τῷ ἔρωτι, οἱ τοσαύτην ἀθρόον δέχονται τὴν μεταβολὴν, ὡς εὐθέως πρὸς οὐρανὸν μεταστῆναι, καὶ ἀιθεροβαθεῖν τῇ μακαρίᾳ γνώμῃ. Ὅθεν προθύμως ἐγὼ δεξάμενος τὸ ἐπίταγμα τῆς σῆς εἰλικρινοῦς ἀγάπης, βιβλίον ὁλόκληρον περὶ κατανύξεως συντάξας ἀπέστελλα ὑμῖν τε καὶ τοῖς σὺν ὑμῖν διατρίβουσι φίλοις θεοσεβέσι δυσωπῶν, καὶ παρακαλῶν ὑμᾶς παῤῥησίαν πρὸς τὸν θεὸν ἔχοντας, ταῖς ὁσίαις ὑμῶν ἀμείψασθαι προσευχαῖς. Δύνασθε γὰρ, ἴδα, ὑπὲρ ἡμῶν ἱλεῶσθαι τὸ θεῖον. *Ob amicitiam erga Deum, amoremque nulli corruptioni obnoxium, ac cœlestem, fortunatum te judico: quod à nobis de Compunctione animi sermones exposcis. Hæc autem efflagitatio puritatem, quæ in animo est, indicat. Nequeenim fieri potest, ut is, qui non prius expurgatus bene, rebusque omnibus mundanis superior factus est, in sermonum similium desiderium incidat. Idque ex iis, qui vel minimo temporis intervallo ejusmodi amore corripiuntur, facile comprehendi potest, cum illico tantam immutationem admittant, ut statim in cœlum transvehantur, & beata mente gradiantur in æthere. Hinc ipse avide sinceræ tuæ dictionis imperium arripiens, librum integrum de Compunctione concinnatum vobis, illisque, qui una cum vobis commorantur, iis amicis transmisi, instanter petens, roganstque vos, qui apud Deum in aliqua estis auctoritate, sacris precibus mercedem rependere. Potestis enim, quod bene novi, Numen nobis propitium reddere.*

Et de scriptis hujusce Viri præterea addam', quæ Nicephorus Historiar. lib. 14. cap. 54 scribit: Ἄριστοι δὲ αὐτοῦ καὶ ἕτεροι λόγοι πεπόηνται πνευματικῆς ἐκ ἄμοιροι χάριτος, ὧν ὄιμαι πάντων τὰ πρῶτα φέρεσθαι

Φαιδρῶν Ἀποστόλων θείῳ ἔρωτι γενόμενοι κάτοχοι. Sed & istam in celebritate catenarum Petri, homiliam junioris cujusdam Nili esse mihi persvaserim.

y) Confer quæ de compunctione scribit Nilus lib. 4. Epist. 1-6. & lib. 3. Epist. 33. 243. &c.

ρεσθαι ὃν πρὸς ἕλληνας ἐπιγράφει, καὶ τὰ πρὸς Εὐλόγιον, κεφάλαια δὲ συντάττει, ἄλλα μὲν εἰς πλάτος ἡ πλωμένα, πολλὰ δὲ συντεμὼν ἐνσύνοπτον οἷον καὶ πρόχειρον τὸν πνευματικὸν καρπὸν, οἷόν τι νέκταρ ἢ ἀμβροσίαν προβάλλεται. *Alios item libros optimos, edidit spiritualis gratiæ non expertes. Inter quos primas eum ferre puto, quem adversus gentiles scripsit, & rursum qui ab eo* ad Eulogium z) *compositi sunt. Capita autem collegit aliqua quidem fusius, multa compendiosius tractata: in quibus spiritualem fructum, perinde atque nectar aut ambrosiam aliquam, oculis subjectam, ita ut facile percipi possit, proposuit.*

Inter scripta nostri Nili, quidam illud quoque videntur recensere, quod sub *Epicteti* Philosophi nomine sæpius editum est, prænominaturque *Enchiridion* & à plurimis doctissimis Viris, Angelo Politiano, Thoma Nogiorgio, a) Hieronymo Wolfio è Græco in latinum conversum & sæpius promulgatum, & tandem cum Cebetis tabula, & aliis una cum vita Pythagoræ, sententiis ad intelligibilia ducentibus, & Antro Nympharum, quod in Odyssea describitur, studio, & diligentia Clarissimi, eruditissimique Lucæ Holstenii, Cantabrigiæ, typis Academiæ, impensis Johannis Morden, anno 1655. in 8. Et quia Politiani Codices, quibus idem interpres usus fuerat, videbantur esse corrupti, ut veræ sententiæ Vir alias in vertendo felix & doctissimus, vix umbram sit assecutus, ex alterius Interpretatione pauca illa Politiani suppleta sunt Genevæ apud Hæredes Eustachii Vignon 1594. in 8.

Hoc Enchiridion b) demptis tamen nonnullis, quæ gentilismum superent, Deorum nempe nominibus, Jovis, Fati, Fortunæ, & aliorum Philosophorum gentilium &c. Et nonnullis immutatis ad sententiam honestiorem & probiorem, & Christianis institutis convenientiorem legitur. Sed si molem Libri conferas cum alteratis, pau-

(F) cula

z) Libros ad Eulogium editos esse, itemque capita, suis supra locis annotatum.

a) Naogeorgio. Confer si placet quæ de editionibus Enchiridii Epicteti dicta sunt lib. IV. Bibl. Græcæ cap. 6.

b) Enchiridion ita interpolatum sub Nili nomine à Svaresio editum est inter ejus opuscula Græce & Latine Rom. 1673. fol. p. 327-353. Latine etiam occurrit in Bibl Patrum Lugd. T. 27. p. 231. & ad calcem Theoph. Spizelii τοῦ μακαρίτου de pio secessu hominis literati. Gallice transtulit Michael Mourgues S. I. Paris. 1700. 12. Variis porro in locis differt hæc quæ ad Nilum refertur interpolatio Enchiridii Epictetei à paraphrasi Christiana quam Græce & Latine, nullo auctoris nomine adscripto vulgavit cum notis Mericus Casaubonus Lond. 1659. 8. & Jacobus Gronovius V. C. A. 1683. emendavit è MS. Mediceo.

cula indicantur, imo colorem etiam & ſpeciem priſtinam, quam illis dedit primus Auctor, retinent, ut non aliud eſſe exiſtimetur. Quod à Nili noſtri genuinis fœtibus alienum eſt, ideoque ambiguum habetur. Ut ſi quidem verum fatear, in immutatis neque ſuccum, neque colorem dictionis Nilanæ, neque ſpeciem intuemur. Et Nilus alias eloquentiſſimus, & Chriſtianæ Philoſophiæ promus condus, ut ex aliis ſuis ſcriptis deprehenditur, non videtur veroſimile à Stoica Philoſophia præſidia vitæ Chriſtianæ emendaſſe. c) Et quomodo id agere ſuſtinuiſſet Vir Chriſtianæ religionis exemplar ipſiſſimum? An non in alieno choro pedem poſuiſſet, ſi ex gentilium moribus, & Stoica Philoſophia Aſcetis modum imponere conſtituiſſet? Et quomodo qui in hoc Tractatu nomina antiquorum Philoſophorum ita aſpernatus eſt, atque abhorruit, ut ea data opera ex hoc Tractatu deleverit, ab iisdem præcepta vivendi omnibus virtutis numeris abſolutiſſima, & quibus nihil poterat, vel addi, vel demi, petiiſſet? An non id fuiſſet calidum & frigidum ex eodem ore efflare? Vide ipſe manuſcriptum Codicem Græcum, illumque vetuſtiſſimum Nili ſcripta opera continentem: in eo ſinguli Tractatus, etiam minutiores infixum habent nomen Nili, alia etiam & in fine poſt poſitum. In *Enchiridio*, quod inter illos legebatur, neque in fronte, neque in calce eo nomine obſignatum, tantummodo illud referebat, Ἐπικτήτου Ἐγχειρίδιον. *Epicteti Enchiridion*. Non eſſe Nili videlicet, ſed Epicteti, à quocunque ſit vitiatum. Adde his. Ita hoc *Enchiridion Epicteti*, cum eo, quod Nilo neſcio qua ratione adjudicatur, eandem labem paſſum fuiſſe. Cum de illo non inconſulto ſtatutum dictumque ſit, Epicteti non eſſe. Mihi ſit præ omnibus unius Simplicii auctoritas, qui Præfatione in dictum Enchiridion ſic ſcribit: *Arrianus vitam & obitum Epicteti prolixis verbis eſt perſecutus. Unde cognoſci poteſt, qui Vir ille fuerit. Idem Arrianus & hunc libellum, quod Enchiridion inſcribitur, compoſuit: deinde lectis ex Epicteti ſermonibus Philoſophiæ locis maxime neceſſariis, & animos permoventibus, ut ipſe teſtatur in Epiſtola ad Maſgalenum, cui opus ipſum dedicavit ut amiciſſimo ſuo, & maximo operis admiratori. Quæ ferme eadem & iisdem vocabulis paſſim in Arriani ſcriptis de Epicteti exercitationibus inveniuntur.* Περὶ μὲν τοῦ βίου τοῦ Ἐπικτήτου, καὶ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς Ἀρριανὸς ἔγραψεν, ὁ τὰς Ἐπικτήτου διατριβὰς ἐν πολυστίχοις συνταξάμενος βιβλίοις, καὶ ἀπ' ἐκείνου μαθεῖν ἐστιν, ὁποῖος γέγονε τὸν βίον ὁ ἀνήρ. Τὸ δὲ βιβλίον τοῦτον τὸ Ἐπικτήτου Ἐγχειρίδιον ἐπιγεγραμμένον, καὶ τοῦτο αὐτὸς συνέταξεν

c) Leg. *emendicaſſe*.

ταξεν ὁ Ἀρριανὸς, τὰ καιριώτατα, καὶ ἀναγκαιότατα ἐν Φιλοσοφίᾳ, καὶ κινητικώτατα τῶν ψυχῶν ἐπιλεξάμενος ἐκ τῶν Ἐπικτήτου λόγων, ὡς αὐτὸς ἐν τῇ πρὸς Μαγαληνὸν ἐπιστολῇ ἔγραψεν ὁ Ἀρριανὸς, ᾧ σύγγραμμα προσεφώνησεν ὡς ἑαυτῷ μὴ φιλάτῳ, μάλιστα δὲ τὸν Ἐπίκτητον τεθαυμακότι, τὰ δὲ αὐτὰ κεδὸν, καὶ ἐπ' αὐτῶν ὀνομάτων παράδηλα ἐν τοῖς Ἀρριανοῦ περὶ τῶν Ἐπικτήτου Διατριβῶν ἐν τοῖς γραφομένοις εὑρίσκεται. Hinc Salmasius Notis in Simplicium colligit: *Ergo hujus Enchiridii Auctor, qui & Dissertationum, nempe Arrianus. Sed mirum ut in hodiernis Dissertationibus ea non reperiantur, quæ de vita & morte Epicteti memoriæ mandasse Arrianum hic Simplicius testatur. Ita multa etiam ex Enchiridio à Stobæo citari, quæ aut omnino in hoc Manuali non habentur, aut aliter scripta habentur.* Et Daniel Heinsius concinit Epistola ad Theodorum Graswinckelium: *Cum ingenti voluptate, pariter & cura legi Epictetum: Enchiridion inprimis, quod ab Arriano ex oraculis divini Viri concinnatum hic nunc habes.* Et compertiora de Epicteti Enchiridio quærimus? Hoc idem de Nilano affirmandum non est. Considera rem attentius: tum demum judicium da; ad hæc testes, si potes. Sed inter ejus scripta locum habet. At cujus nomen præferat, edicito. An hic libellus tantum extraneo Auctori suppositus supposititius fuerit?

Illud quoque animadvertendum est, Nilum hunc nostrum Ascetam à plerisque *Martyris*, ab aliis *Episcopi* titulo insigniri. Notat Nicolaus Classerus: d) *Et si de Nili Martyrio non constat, ex eodem tamen Auctore, ut etiam ex Ostandri Annalibus manifestum est, illum cum filiis* (lege e) cum filio) *à Barbaris perpessum esse. Inter Martyres igitur hoc nomine fortasis refertur. Circa annum Christi* 309. f) *floruisse existimatur. Interpretationem vero latinam adjeci hanc qualemcunque, ut eam cum illa Neandri, si forte in manibus, conferre liceat, quo utriusque collatione plus luminis accedat. In decurias quoque pueriliter distinctas habebis sententias, eum in finem, ut versio Latina Græco textui postposita commodius respondeat.* Et plane de Martyrio, licet, opere ipso Martyrium non subierit, neque pro una fide Christi sanguinem effuderit, neque vitam exposuerit; certum est tamen, & ex ejus scripto satis apertum, eum id agendi semper cupidissimum fuisse. De Episcopatu ipse existimo, illum post tot calamitates, nonnullos Episcopos considerata tanti viri virtute & doctrina saltem

d) Nic. Glaserus præf. ad Nili sententias Hamb. 1614. 8.

e) Filios quidem duos habuisse se Nilus testatur narrat 2. p. 13. & 15. sed alter apud matrem manserat.

f) Imo 409.

ſaltem in Ægypti partibus, in quibus ſimilium hominum ſumma penuria erat, conſilio inter ſe inito in tantam dignitatem, & merito, extuliſſe. Sed hæc mera ſuſpicio eſt. Eſto, certe id negari non poteſt, aliquod certum indicium habuiſſe eos, qui primi tanto viro Epiſcopi titulum attribuerunt. Non disſimilis eſſet ſuſpicio de Theodulo illius filio, qui nullis ſacris ordinibus ante captivitatem conſpicuus erat, ſi vocarem illum Diaconum, & tamen ille de ſe dicit, ab Epiſcopo coactum ſimilem ordinem obtinuiſſe: & vere promotus eſt.g) Ὡς δὲ ἂν μὴ δόξαι βίαν προσάγειν ὑπονοίᾳ τῆς ὑπὲρ τοῦ παιδὸς δεδομένης τιμῆς, μηδὲ δεσποτικώτερον ἀπαιτεῖν τὴν πειρατὴν παραμονὴν, πράττειν ἐπέτρεπε πᾶν τὸ δοκοῦν κατὰ γνώμην, ἓν τοῦτο μόνον τυραννήσας ἡμᾶς, τὸ τὸν ζυγὸν ἐτιθεῖναι τὸν ἱερατικὸν μὴ βουλομένοις, ἡμεῖς μὲν γὰρ τὸ βάρος λογιζόμενοι τῆς λειτουργίας ἀσχάλλοντες ὀδυρόμεθα, καὶ οὐκ εἴχομεν πρὸς τὸ ἐπιτεθὲν ἄχθος ἀνεκτῶς ὑπὲρ ἡμᾶς, ὁ καὶ μόλις τοῖς ἁγίοις ἁρμόζει, ὅσον εἰς πολιτείας λόγον, κἀκείνοις γὰρ ἐφάνη βαρὺ, καὶ ὁμολόγησαν καλούμενοι, ὑπερβαίνειν αὐτοὺς τὸ ἀξίωμα, καὶ Θεῷ ἀντίλεγον ἐπὶ πολὺ προβαλλόμενοι, τὸ ἀνάξιον, καὶ παρῃτοῦντο τὴν χειροτονίαν, τὸ ἀσθενὲς προφασιζόμενοι, καὶ τὸ πλέον τῶν νῦν ἁπάντων ὄντες ἐπιτήδειοι πρὸς τὸ ἔργον, καὶ ἐξ ἀσκήσεως τῶν καλῶν παῤῥησίαν ἔχειν ἐν τῇ λατρείᾳ πρὸς τὸν δεσπότην μᾶλλον δυνάμενοι. ἐκεῖνος δὲ πρέπειν ἔλεγεν τοῖς πόνοις τὸ γέρας, καὶ τοῖς καμάτοις τοῦ ἀγῶνος, ὡς ἐνόμιζεν ἐδίδου μισθὸν τὸ ἀξίωμα. Ex verſione Petri Poſſini, *Idem tamen, ut nolle nos vidit, modum poſuit officio; ne recordari pretii redimendo puero impenſi, & herili jure tanquam mancipium retinere velle videretur. Ea gratia arbitrio noſtro, utrum vellemus permiſit, unum hoc tantum amice perſeverans blanda tyrannide obtinuit, ut nobis recuſantibus ſacerdotalis officii jugum imponeret. Nos enim onus reputantes tanti miniſterii, hoc ejus conſilio contriſtati deflebamus, nec ferebamus facile tantam imponi nobis molem officii, quod tam emendatam, & ſublimem cœleſtis vitæ rationem exigit, qualem vix Sancti ipſi præſtare de ſe audeant. Illis quippe ipſis quoque grave hoc munus viſum eſt. Neque id diſſimularunt, cum eo ſunt vocati, majorem eſſe dignitatem illam, quam ut ſibi conveniret; id ipſum etiam diu excuſare auſi apud offerentem hunc honorem Deum, deprecantes impoſitionem manuum, indignitatis & imbecillitatis propriæ conſcientia: tametſi omnibus, qui nunc ſunt, haud paulo eſſent iidem ad id munus aptiores; & propter diuturnam profeſſionem ſanctioris vitæ, virtutumque uſum majori fiducia ad tractationem myſteriorum, & functionem ſacrificii poſſent accedere. Quibus ille contra remunerandas ſibi videri ajebat hujus dignitatis titulo labores in tam difficili certamine,*

g) Nilus narrat. 7. p. 124.

tamine, cujus victoribus hoc addere præmii loco sibi placere. Postremo cum discedere illinc, & domum reverti decrevissemus, idem ille viatico quantum in longam illam viam opus erat, liberaliter instructos, votis insuper oneratos, cum Dei gratiam nobis itineris comitem, & longum domi, postquam eo pervenissemus, pacis fructum comprecaretur, si demum officiosissime dimisit. Nihil jus ostentans suum, & beneficium redemptionis, neque potestatem in caput pretio emptum sibi acquisitam gloriatus; quod minus humanus forte quispiam alius faceret: imo illam ipsam videbatur calamitatem venditionis, consolatione multa levans. En hic Theodulus, & quod magis est, Nilus ipse in sacerdotem post tot labores operosos atque molestos laurea sacerdotis ab Episcopo, & ejus arte & marte evinciuntur, cum antea nulla dignitate Ecclesiastica effulgerent. Quare non & Nilus ob has easdem speciosas animi dotes, & doctrinarum præstantiam, & enavatam operam pro Christiana Republica consequi potuit præmium ab antiquæ Religionis exemplari Episcopo? Ego certe non dubito, licet id in scriptis relatum non sit, assecutum fuisse. Ut hinc merito ab illius ævi scriptoribus, quibus pervulgatiores, & percelebratiores erant titulis non Martyris tantum, sed & Episcopi insignitus posteritati accesserit: & si quæ de eo commentaria pertractabant, extabuerint, & ad nihilum funditus redierint. Nisi quispiam perhorridus, & incultus id quoque dicere audeat, exscriptorum incuriam Nilum illum Ægyptium Episcopum & Martyrem cum hoc nostro Constantinopolitano confudisse. *Defunctum tandem hunc Nilum Justinus posterior inde translatum in fundamento sacratioris Mensæ*, narrat Nicephorus lib. 14. cap. 54. *in eo, quod ab ipso Petro & Paulo Apostolorum Principibus ad orphanotrophium constructum est, templo reponit.* Ὃν τέλος τοῦ βίου χρησάμενον Ἰουστῖνος ὁ ὕστερος ἐκεῖθεν ἀνακομίσας ἐπὶ τῷ βάθρῳ τῆς ἱερᾶς τραπέζης τοῦ παρ' αὐτοῦ δομηθέντος οἴκου Πέτρῳ καὶ Παύλῳ τοῖς κορυφαίοις τῶν Ἀποστόλων ἐν τῷ ὀρφανοτροφείῳ κατέθετο.

V. Nilus Abbas.

NIli Abbatis λόγος συμβουλευτικὸς πρὸς Θεόδωρον Ἀββᾶν τὸν βυζαντέα ἐκ τῆς αὐτοῦ Θεοδώρου ἀναφορᾶς. *Oratio exhortatoria ad Abbatem Theodorum Byzantinum ex relatione ipsius Theodori*, habetur in Codice Vaticano 733. P. διηγήσατο ἡμῖν ὁ Ἀββᾶς Θεόδωρος ὁ βυζαντεὺς, ὅτι ἀπῆλθον πρὸς τον Ἀββᾶν Νεῖλον. Sed estne Nili Constantinopolitani? Ego

pendeo. Pietatis & Religionis affinitas factum instat. Phrasis, & genus dicendi tenue, sententiarum quoque despicientia abnegat. Ne opponas familiaria colloquia. Noster Nilus cum infimis sermonem faciens, non remittit spiritus, sed æquali diffluens, eloquentia concionatoris, populi animos quoquo vult asportat, & vinculis continuis illigat, & constabilit.

VI. Nilus h) Scholasticus.

NIli Scholastici Tetrastichon legitur i) in Satyri imaginem, ex crustis sectis parvis marmoreis factam apud Antiochenos:

Πάντες μὲν σάτυροι φιλοκέρτομοι, εἰπὲ δὲ καὶ σὺ,
τί πρὸς ἕκαστον ὁρῶν τόνδε γέλωτα χέεις;
Θάμβος ἔχων, γελόω, πῶς ἐκ λίθου ἄλλοθεν ἄλλης
Συμφερτὸς γενόμην ἐξαπίνης σάτυρος;

Ut hic insereretur hic Nilus, non videbatur tanti momenti. Nilus tamen est, & fortasse scripsit alia, quæ ad manus temporis injuria non pervenere: & Tetrastichon elegans est. Vide, quæ Johannes Brodæus ibidem adnotavit.

In Bibliothecis nobilium quorundam Constantinopolitanorum feruntur extare, *Nili Monachi*, quem inclytum Philosophum inscribunt; *Dogmatica Panoplia contra omnes Hæreses*, k) *& decem orationes contra Mahometem.* l) Quis sit Nilus iste, juxta cum ignarissimis scio. Comperio tamen certis indiciis, si quia m) scripsit contra Mahometem idem ille est, qui Panopliam composuit, nullo modo esse Ascetam nostrum, multo Mahomete antiquiorem.

VII. Nilus Junior Rossanensis.

ALius est Nilus Junior Rossanensis. Hujus βίος ἐκδοθεὶς πάλαι ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ, καὶ συνασκητοῦ τῷ πατρὶ ξυγγραφέως. *Vita scripta olim Græce*

h) Inter Nili Ascetæ Epistolas à Possino & Allatio editas leguntur etiam missæ ad Nilum Scholasticum.

i) Libro IV. Anthologiæ Epigrammatum. p. 480. edit. Wechel.

k) Possevinus in Catalogis MSS. Apparatui sacro subjectis p. 46.

l id p. 44.

m) leg. *qui.*

Græce à contubernali, & synasceta ejus discipulo. Latinitate donata à *Johanne Matthæo Caryophilo.* Archiepiscopo Iconiensi. Romæ n) apud Hæredem Bartholomæi Zannetti edita in 4. P. ἔχεις, ὦ φιλευσεβὲς ἄνερ, τοῦ παμμάκαρος Νείλου τοῦ νέου. Autumant plerique viri doctissimi Scriptorem hujus Vitæ fuisse *Bartholomæum* hujus S. Viri socium & discipulum. Caryophilus Præfatione ad Lectorem: *Bartholomæum suspicantur multi, quidam etiam asserunt, Virum & ipsum sanctissimum, Nili civem, & sapientiæ ejus, & pietatis hæredem, cujus opera Venerandum Cryptæ Ferratæ Monasterium absolutum, & ædes* B. *Virgini extructa est.* Vossius de Historicis græcis: o) *Circa annum* 1020. *vixit ille, qui in literas retulit vitam Præceptoris sui sanctissimi Patris Nili. Eum ex Codice Monasterii Cryptæ Ferratæ eruit, latineque vertit* Federicus Metius *Episcopus Thermularum. Pleraque se inde hausisse in Annalibus suis profitetur Baronius ad Annum* 1475. p.) Vita extracta ex græcis longissime diversis Codicibus, repertis in hujusce ordinis monasteriis, & aliis Bibliothecis. Est à tribus summis Viris latine reddita, Cardinali Sirleto, Matthæo Caryophilo Archiepiscopo Iconiensi, & Episcopo Thermularum Federico Metio, duobus postremis Collegii Græcorum alumnis. Sirletana inter Codices Vaticanos exultat; Caryophilina in manus omnium græce & latine typorum beneficio, ut supra adnotavimus, sparsa est; Metianam Patres Romani Oratorii in sua Bibliotheca tenent, ex qua Cardinalis Baronius, quæ decimo Tomo Annalium de hoc Nilo, & de rebus gestis illius exponit, desumpsit. Si res examinas, nihil interest inter unam & aliam, sed in quibus distinctio deprehenditur, qui eam Italice interpretatus est, ediditque Romæ *Nicolaus Balduinus* q) apud Impressores camerales anno 1628. in 4. liberam sibi falcultatem fecit, atque suo licere voluit arbitrio, suoque genio eligendi post lectas, & bene consideratas lectiones, quod aptius judicaverat, assumendi. Neque enim merum & purum sibi Interpretis munus, ut ipsemet ait, neque scriptoris imitandum proposuit: alterius quippe partes, ubi visum est, excessit, alterius integra non est executus, sed suum in usum vertit, quod in scriptore quisque desiderat, nihil à veritate absonum, & præterea rectum dicendi modum, & copiam. Multa enim ex Sirleta-

n) A. 1624.
o) Lib. IV c 19.
p) Leg A 976 n. 2.
q) Leg *Balduccius.* Vita di S. Nilo, fondatore del Monasterio di Grotta Ferrata, etiam in 8.

letana ſuæ narrationi attexuit, uti integriora, in quibus Caryophilina violata eſſe videtur. Græca manuſcripta legebatur in Sirletana Cod. 1205. De hoc tanto Viro, maturo judicio Caryophilus noſter occinit: *Cæterum fuiſſe ſingularem in eo Juniorem Nilum, quod Græciæ deficientis extiterit quaſi ſerotinus flos, tanta eſt laus, tam excellens prærogativa, ut merito ſchiſmaticorum mentibus pervicaci duritie exſiccatis Nilus ipſe ſit exundans ad irrigandos eorum animos Ægypti Nilo abundantior & felicior. Quando perditiſſimus Photius omnium Schiſmatis malorum conſarcinator, & architectus Romanam cavillabatur eccleſiam, & Pontificis Romani auctoritatem oppugnabat, ob additamentum, ut ſchiſmatici vocant, ad ſymbolum & dogma ipſum de Spiritus Sancti proceſſione, & à Filio, atque ob jejunium ſabbati: tunc Nilus tanta obſervantia Romanam proſequebatur eccleſiam, tam religioſus erat ſummorum Apoſtolorum gloriæ venerator, & cultor, ut ad ſe venientes curationis gratia Romam ad Apoſtolos transmitteret, tanquam ad perennem pietatis, & religionis fontem, ſeque indignum diceret, qui Principes Apoſtolos vel ſolo nomine appellaret.* Et hæc de Nilo ſanctiſſimo Caryophilus. Quid porro de vitæ ſcriptore? *Omnia narrationis hiſtoricæ lineamenta in ea comperies, & veritatem non coloribus pigmentisque venuſtatam, ſed nude ſimplicitatis puritate conſpicuam. Monachi vitam Monachus ſcribit; Magiſtri diſcipulus. Quis nam ille fuerit, non plane conſtat.*

An aliquid ſcripſerit, non nemo dubitavit. Ego eum & multa ex aliis libris tranſcripſiſſe, & de ſuo commentatum fuiſſe, ex hac vita r) comperio. Ὁ δὲ ὅσιος πατὴρ ἡμῶν Νεῖλος ὑποστρέψας ἐν τῷ σπηλαίῳ αὐτοῦ, καὶ καθεθεὶς ἐν ὑπομονῇ, καὶ καρτερίᾳ πολλῇ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν τρία ψαλτήρια γεγραφὼς. Τότε γὰρ λέγεται πεπληρωκέναι ἓν ἕκαστον ἐξ αὐτῶν ἀφ' ἑσπέρας ἕως ἑσπέρας ἡμερῶν, ἐλύθη δὲ χρέως δι' ἀφὴν τὴν ἐντολὴν δι' χριστοῦ. *Nilus in ſuam ſpeluncam reverſus, ſedensque in patientia, & tolerantia, intra paucos dies tria exſcripſit Pſalteria (fertur enim in ſingula quatuor inſumpſiſſe dies) & liber à debito manſit, quod propter Chri-*

r) Nihil quidem ex primis locis ab Allatio adductis colligas aliud, quam librarii ac calligraphi partibus functum Nilum, & Codices deſcripſiſſe. Sed & juſſu ejus deſcriptum Volumen adhuc ſervatur in monaſterio Cryptæ Ferratæ, ut teſtatur Clariſſ. Montfauconus in admirandæ induſtriæ atque eruditionis opere quod Palæographiam Græcam inſcripſit p. 45. ubi ad calcem ejus hæc legi teſtatur: Μνήσθητι Κύριε Ἰησοῦ τῷ γράψαντι Παύλῳ χαριζόμενον αὐτῷ ὑπομονὴν καὶ ταπείνωσιν δι' ὧν τῷ σῷ ἐλέει σωθῆναι δύνηται, εὐχαῖς τῷ ἐπιτρέψαντι πατρὶ κυρίῳ ΝΕΙΛΩ, καὶ τοῖς ἀναγνῶναι μέλλουσιν ἐν τῇδε τῇ θεοπνεύστῳ βίβλῳ, Ἀμήν. ἥτις πεπλήρωται ἐν ϛυνιδ' ἔτει (Anno Græcor. 6494. h. e. CHRISTI 986.) μηνὶ Νοεμβρίῳ κζ. ϛ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρᾳ.

Christi præceptum contraxerat. Item: Κηρὸν δὲ πήξας ἐπὶ τῷ ξύλῳ δι' αὐτοῦ τῶν τοσούτων βιβλίων τὸ πλῆθος ἐκαλλιγράφησε. *Sed infixa cera in ligno, per illum tot librorum copiam tam eleganter exscripsit.*

In Valle lucis rogatus à Monachorum Præposito, ut græco sermone officium in Ecclesia eorum decantaret, licet prius præ humilitate recusasset, ut simul tamen consolatione permulcerentur omnes per eam, quæ communis est, fidem, ivit in sententiam Præpositi. Καὶ τυπώσας ἀπὸ καρπῶν χειλέων αὐτοῦ ὑμνῳδίαν πρὸς τὸν ὅσιον πατέρα ἡμῶν Βενέδικτον, περιέχουσα πάντα τὰ ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ τεράστια γεγραμμένα, παραλαβών τε πάντας τοὺς ἀδελφοὺς ὑπὲρ τοὺς ἑξήκοντα ὄντας ἀνῆλθεν ἐν τῷ Μοναστηρίῳ Κασσίνου, καὶ τὴν ἀγρυπνίαν ἐτέλεσε παναρμονίως, εἶχε γὰρ ἀδελφοὺς μεθ' ἑαυτοῦ συνετοὺς, καὶ ἱκανοὺς, ἔντε ἀναγνώσει, καὶ ψαλμῳδίᾳ, οὓς αὐτὸς κατ' ἀμφότερα ἐξεπαίδευσεν, μετὰ δὲ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ κανόνος συνῆλθον πρὸς αὐτὸν πάντες οἱ Μοναχοὶ μετὰ παραθέσεως τοῦ Ἀββᾶ αὐτῶν. *Et compositis hymnis de fructu labiorum suorum in sanctum Patrem nostrum Benedictum, quibus cuncta vitæ ejus admiranda opera comprehendebantur, & convocatis universis fratribus, erant autem supra sexaginta, in Monasterium Cassini ascendit, & pernoctavit egregie modulando: habebat enim apud se fratres acris ingenii apte legentes, & canentes, quos ad utrumque ipse satis instruxerat. Peracto officio convenerunt ad ipsum omnes Monachi Abbate suo permittente.* Hoc totum id innuit, Nilum ritu suæ Ecclesiæ composuisse officium, & quod magis est, & non fit nisi ex propriis componentis viribus, eum lingua græca de rebus gestis & miraculis S. Benedicti scripsisse. Quod inde manifestius elicitur: Πολλάκις γὰρ εἴπου ἥυρισκε χρῆσιν ἢ γνώμην, εἴτε τροπάριον ἐκ τῶν κανόνων, κατόρθωσιν ἤθους διδάσκοντα, προσκαλούμενος τοὺς ἀδελφοὺς, ὥσπερ τινὰ κλῆρον διεδίδου αὐτοῖς τοῦ ἀποστηθίζειν αὐτὰ, τοῖς μὲν ἰσχύουσι τὰ ὑψηλὰ, τοῖς δὲ ἀσθενεστέροις τὰ ἐλαφρά, καὶ ἑκάστῳ πρὸς τὸ πάθος, ὦ ἐπλεονεκτεῖτο, καὶ τὸ ἔμπλαστρον τοῦ μαθήματος ἐπετίθει. *Sæpe enim ubi in dictum, aut sententiam incidisset, aut in modulum ex officiis sanctorum, quod ad corrigendos mores aliquid contineret, fratres advocabat, & quasi hæreditariam portionem distribuebat, ut memoriæ mandarent, validis quidem sublimia dans, tenuioribus vero levia, & unicuique ut affectu laborabat, ita emplastrum documenti apponebat.*

Cum hæc scripserit, alia quoque composuisse pernegandum non est. Et ut magis pateat, ex eadem Vita eundem scripsisse Epistolas ad Theodoram Virginem p. 53. ad Judices p. 64. ad Ameram in urbem Panormitanam pag. 120. manifestum est. Sed hæc

minutiora ſunt, & lampyrides non ſunt, niſi nocte conſpicuæ. At etiam luce clara lampyrides non deſinunt eſſe lampyrides. Quin etiam linguam oculi præcidant pag. 151. Αὐτὸς μὲν οὖν ἄχθος μέγα ἡγεῖτο; καὶ σφόδρα ἀπεστρέφετο τὴν τῶν ἐνδόξων τῆς γῆς συντυχίαν, ὥσπερ πρόξενον κακοδοξίας, καὶ ψυχικῆς ζημίας. ἠνάγκαζε δὲ τοῦτο καταδέχεσθαι ἡ των παρ' αὐτῶν ἀδικουμένων, καὶ πλεονεκτουμένων ἐνόχλησις, οὓς πολλάκις διὰ γραφῆς αὐτοῦ καὶ μόνης ἐκ τῶν φαρύγγων αὐτῶν ἀνέπασε, καὶ εἴ τις ἂν τὰς τοιαύτας ἐπιστολὰς αὐτοῦ συνελέξατο, πάνυ ὠφέλιμον καὶ χρησιμωτάτην βίβλον ἐξ αὐτῶν συστῆσαι ἠδύνατο. *Et ipſe quidem ægerrime ferebat, & magno ſtudio devitabat commercium Principum terræ, ut originem inanis gloriæ, & perniciem animæ. Cæterum cogebatur id tolerare ob moleſtiam, quam exhibebant injuriam paſſi, & injuſte ab illis oppreſſi, quorum ſæpe multos ex eorum faucibus, vel per epiſtolam ſolam, extraxit. Et ſi quis colligeret hujusmodi ab eo ſcriptas Epiſtolas, librum poſſet conficere valde utilem, & magno uſui futurum.* Volumen hoc litterarum nimio plus eſt. Indica tu majora, ſi vales.

EST præterea Nilus Græcus vir ſanctitate, & multarum rerum præſenſu, & prædictionibus clariſſimus, qui cum in Monaſterio Vallis Lucis quindecim annos in communi vita, ſpirituque manſiſſet, tandem demortuus dies ſuos obiit. Chronicon Caſinenſe c. 17. s) *Nilum virum ſanctiſſimum Adalbertus Sclavorum Epiſcopus relicto Epiſcopatu ſuo ex licentia Romani Pontificis, in Monaſterium quod dicitur Vallis Lucis, cum aliquot Græcis fratribus converſantem perceperat, ſatis devote profectus eſt, à quo dum ejus genibus provolutus opportuna conſilia quæreret, ſeque ab illo non poſſe recipi cognoviſſet; pro eo enim quod ita de Monaſterio noſtro receſſerat, aſſerebat prædictus Pater, non audere ſe illum retinere, ne forte ob hoc & ipſe cum ſuis inde expelleretur. Conſilio tandem ipſius Romam reverſus in Monaſterio S. Bonifacii Martyris aliquamdiu converſatus eſt, nec multo poſt iterum ad Epiſcopatum ſuum à Pontifice Romano directus.* In geſtis Adalberti apud Surium T. 2. die 23. Aprilis leguntur hiſce congruentia: *Adalbertus montem feſtivus* t) *deſcendit eo quem in Philoſophia Chriſti perfectiorem diſcipulum invenit Patrem Nilum calida ſpe petiit; ſub quo parvulus factus jugum Chriſti ferre, & obedientiæ aureas literas parare ſatagebat, amplexusque genua ſenis, in hæc firmus hærebat. Non negat Pater Nilus. At, inquit, homo ego ſum Græcus. Melius conveniunt, cum quibus hoc agas, Monachi Latini. Redeas Romam nutricem ſanctorum filiorum. Quære nobilem Abbatem amicum*

no-

s) Abbas tum Caſinenſis Monaſterii fuit Aligernus, defunctus A. C. 986.

t) Leg. *feſtinus*.

noſtrum Leonem. Dic me miſiſſe te rudem diſcipulum ad talem Magiſtrum. Hoc duce itineris ad prælia Dei ſecurus accede. Sub hoc patrono contra adverſaria cuncta animæ ad Deum progrediens ſalvus enatabis, & majori flamma, qui nunc in te ardet ignis, accenſus excreſcet. Quotidie in te Deus tuus, & Dei Filius. Fecit, ut homo Dei bonus dixit, atque Romam pergens in Monaſterio ſancti Bonifacii Monachalem veſtem accepit, &c. Et diſcipulus Beati Nili in vita ejusdem Nili: *Cum igitur mortuus eſſet æternæ memoriæ Aligernus, qui recte, & religioſe Monaſterium S. Benedicti adminiſtravit; ejus loco Præfectus fuit quidam, qui ignorabat S. Nilum, qualis eſſet, vel ut verius dicam nec ipſum Deum cognoſcebat: quod declarabit id, quod breviter dicam. Cum aliquando ad ipſum B. Nilus accesſiſſet, invenit caſu ipſum in Monaſterio inferiori, in quo eſt pulcherrimum ſacellum ſancti Germani, aquarum pulchritudine circumdatum. Invenit autem ipſum cum inſignioribus Monachis magni Monaſterii lotum, & in cœnaculo comedentem. Cum itaque expectaret ipſum Beatus Nilus in Eccleſia cum ſuis fratribus, audit, quod Citharœdus quidam ingreſſus erat in cœnaculum, citharam pulſans. Tunc Beatus Nilus dixit ad eos, qui ſecum erant: Memoria tenete fratres verbum hoc, quod brevi tempore veniet ira DEI ſuper homines iſtos. Surgite, & hinc diſcedamus. Et hoc cum dixiſſet, receſſit: nec annus tranſivit, & Præpoſitus ipſe, Manſo ſcilicet, defectionis, ſive ſeditionis cauſa captus: eruti ſunt ei oculi, & Monachi gravi morbo oppreſſi, alii quidem usque ad mortem afflicti ſunt, alii perierunt. Citharœdus ille profectus, ut ſaperet, captus eſt, & poſt multa tormenta eruti ſunt illi oculi, & ſic omnes biberunt calicem iræ Domini, juxta S. Nili prædictionem. Beatus itaque Nilus cum in Monaſterio, quod dicitur Vallis Lucis, ſtetiſſet quindecim annos, receſſit inde.* Agit etiam de excœcatione hujus Abbatis Petrus Damiani Ep. 8. ad Mainardum Epiſcopum Eugubinum. Ex dictis nulli dubium remanet, hunc Nilum Græcum, quæ u) prænotavimus Roſſanenſem eſſe, Valle lucium, in quo per tot annos commoratus eſt, & reliquæ omnia, quæ conſideratione dignisſima ſunt, Imperatores, ſub quibus vitam duxit, Adelardus Epiſcopus Sclavorum ſanctisſimus, cujus in familiaritate verſatus eſt, hoc idem evidentisſime probant.

VIII. Nilus x) Patriarcha.

IN Synodico MS. quod legebatur apud Theſſalonicenſes Dominica Orthodoxiæ, & conſervatur hodie in Bibliotheca Vaticana, commemo-

u) Lege *quem.* Dominica Orthodoxiæ eſt 1. Quadrageſimæ. Vide Cangium.

x) In Bibl. Cæſarea extat MS. Ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νείλου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἐλεήμενος εὐχὴ ἱκετήριος πρὸς Θεὸν ἥτις προσήκει λέγεσθαι ἐπὶ Βαρ-

moratur quidam Nilus Patriarcha, qui ſtrenue pro Eccleſia Chriſti, & rectis illius dogmatibus & ſermone, & reipſa, & doctrinis, & Commentariis, & optimis operibus decertavit. Νείλε ὃ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένε ἀγιωτάτε, καὶ ἀοιδίμε Πατριάρχε, ὃ σερῤῥῶς ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιάς χριςε, καὶ τῶν ὀρθοδόξων αὐτῆς δογμάτων, καὶ λόγοις καὶ πράγμασι, καὶ διδασκαλίαις, καὶ συγγράμμασι, καὶ εὐποιΐαις ἀγωνισαμένε ἡ μνήμη. Nilus hic mihi ante oculos obverſatur, illeque Patriarcha: ſed cujus Patriarchii, nubes violant. y) & nubilum cœlum obducunt. Quid indignius, aut inſulſius fileri potuit? de Nilo Aſceta, licet multis ille ſcriptis de omni re Eccleſiam Dei veluti tot lampadibus illuſtraverit, nondum eum neque per ſuſpicionem Patriarcham fuiſſe aſſequor. Quare cum de hoc altum ſit apud edita Triodia ſilentium, licet multis Commentariis & exercitiis tutatus fuerit rem Eccleſiaſticam, de eo quoque nihil ultra dicimus. Convincunt tamen Conſtantinopolitanum fuiſſe verba Simeonis Theſſalonicenſis Dialogo contra Hæreſes. Ἔτι δὲ καὶ τῶ θεοδότων συμπονησάντων αὐτῷ (Γρηγορίῳ τῷ θεσσαλονικεῖ) πλείοσιν μὲν καὶ ἄλλοις, ἐξαιρέτως δὲ ὃ πεφιλημένε θεῷ Φιλοθέε, ὃ τὸ Κωνσταντίνε φημὶ λαμπρὸ πατριάρχε, καὶ ὃ μετ' αὐτὸν σοφωτάτε Νείλε τὸ αὐτῆς αὐτῷ ἀρχιερατεύσαντος ἐκκλησιας. *Prætereaque abiis, qui eundem cum eo (Gregorio Palama Theſſalonicenſi) laborem ſuſceperunt, pluribus quidem & aliis ſed potiſſimum à Deo dilecto Philotheo, Conſtantinopolitano inquam clariſſimo Patriarcha, & illius ſucceſſore ſapientiſſimo Nilo ejusdem Eccleſiæ ſummo Antiſtite.* Onuphrius tamen in Chronico z) non poſt Philotheum, ſed poſt Macarium Patriarcham Conſtantinopolitanum in Patriarchatu ſediſſe ſcribit annis viginti, & poſt Nilum, Antonium quartum.

IX. Nilus Damyla.

NIli a) Hieromonachi cognomento Damylæ Patris ſpiritualis in Monaſterio Cercoſſenorum *Tractatus ad Maximum & Præcepta de ſervanda recta fide.* It:

Βαρβάρων, ἐπιδρομῇ καὶ ἐμφυλίῳ πολέμῳ καὶ λιμῷ καὶ λοιμῷ καὶ θανάτῳ πληγῇ. Hæ preces à Io. Sambuco latine tantum editæ Patavii 1555. in 4. (non in fol. ut habet Labbeus T 2. de ſcript Eccleſ. continuatores Geſneri ſecutus) ab Allatio ſupra perperam inter ſcripta Nili aſcetæ referuntur primo ſtatim loco.

y) an *Belant.*

z) Sic & alii complures, & Georgius Cyprius in Chronico Eccleſiæ Græcæ, p. 277. ubi Nilus hic per viginti annos (Labbeo per octo tantum) Patriarchatum CPolitanum tenuiſſe traditur, defunctus circa A C 1386.

a) Confer, ſi placet, quæ de hos notavi infra ad cap. XVIII. de Nilo Tarchaniota.

It: περὶ τῆς ἐν τῇ θείᾳ τριάδι τάξεως, καὶ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ ἄλλων τινῶν ζητημάτων. *De ordine in divina Triade, de processione Spiritus sancti, & aliis nonnullis Quæstionibus.*

Item ejusdem *Collectanea ex sanctissimis Patribus de processione Spiritus Sancti* in Cod. Regio 1819. Sic Labbæus b) noster de Damyla Nilo. Nec est aliud quod expectes ab Allatio, qui nec vidit, nec examinavit Codices.

X. Nilus Nomine.

Nilus nomine tantum nobis pervulgatus de *Ratiocinationibus*, latine tantum, Interprete *Johanne Baptista Rasario* Lugduni c) in folio post Ammonium in Voces, Magentinum in libros de Interpretatione, & in Priora, atque Epitomen Porphyrii in universam Aristotelis disserendi artem.

XI. Nilus Doxapatrius.

Nilus Archimandrita Doxapatrius scribebat sub Rege Rogerio, in Sicilia Anno Dom. 1143. Quæ ipsius vidi, sunt; *De quinque Patriarchalibus sedibus.* d) Sic enim se habent ipsius Antelogia: Σύγγραμμα

 γενό-

b) Bibl. nova MSS. p. 89.

c) A. 1547.

d) Hoc Nili scriptum è Codice Levini Warneri, quem Bibliothecæ Leidensi ille legavit, editum est Græce & Latine in variis sacris *Stephani le Moyne* Lugd. Bat. 1685. & 1694. 4. pag. 211-267, A. Frid Spanhemio communicatum sibi prædicat Lemonius. Confer ubi lubebit Spanhemii Opera T. 2. p. 502. Fragmenta ex eadem Doxopatri notitia ediderat Allatius lib. 1. de consensu Eccles. Occid. & Or. cap. 24. & ex Allatio Rich. Simon ad calcem Hist. Criticæ editæ Gallice de fide & ritibus Orientalium. Allegatur & ab Allatio de consensu p. 255. 522. Tempus non repugnat eundem hunc esse Doxopatrium cujus *Nomocanon* MS. exstat Romæ in Codice Patrum S. Basilii, de quo V. C. Bernhardus de Montfaucon in Diario Italico p. 217. seq. & in Palæographia Græca p. 62. & 302. Titulum libri quoniam quis ille Doxopater fuerit nos docet, adscribam: Νομοκάνον ὅλους τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν ἑπτὰ συνόδων, καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου, καὶ ἑτέρων Θεοφόρων πατέρων, ἑρμηνευθὲν προτροπῇ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως κυροῦ Ἰωάννου Κομνηνοῦ, παρὰ τοῦ λογιωτάτου διακόνου τῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ νομοφύλακος, τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας, πατριαρχικοῦ νοταρίου καὶ πρωτοπροέδρου πρωτοσυγκέλων Δοξαπάτρου.

Neque

γενόμενον τῶν ἀπὸ Νείλου Ἀρχιμανδρίτου τοῦ Δοξαπατρὶ, καὶ τὰ κέλευσιν τῶν εὐγενεστάτων μεγάλου Ῥηγὸς Ῥογερίου, περὶ τῶν πέντε πατριαρχικῶν θρόνων, καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν Ἀρχιεπισκόπων, καὶ Μητροπόλεων, καὶ τῶν ὑπὸ τὰς μητροπόλεις Ἐπισκόπων, καὶ τῶν ἐνοριῶν ἑκάστου πατριαρχικοῦ θρόνου, καὶ πῶς, καὶ πότε συνέστη ἕκαστος πατριαρχικὸς θρόνος, καὶ περὶ τ' τάξεως αὐτῶν, καὶ περὶ τῶν ἰδικῶν ἑκάστου ὀνομάτων, καὶ πᾶν τὸν λόγον ἐπέχουσι. συνεγράφη δὲ ἔτει, ϛ΄ χιλ. Ἰνδικτιῶνος ϛ΄. P. πανευγενέστατε αὐθέντα μου, καὶ τὰ ἑξῆς. *Nili Archimandritæ cognomento Doxapatrii de quinque Patriarchalibus*, &c. P. *Nobilissime Domine mi*, &c. Alia quoque scripsisse satis ipse indicat, ibidem. Ὅτι ἐν τῷ Καστελλίῳ Πανόρμῳ ἔγραψα πρὸς τὴν σὴν ἀνάληψιν.

XII Nilus Monachus Siculus.

TEmpore Michaëlis Palæologi, e) cum Johannes Despota non tantum omnibus belli dotibus eminentissimus sui seculi, sed in Deum piissimus, & verum religionis exemplar, & munificentissimus in pios usus, & ædificia sacra extruenda profundens vigeret, Monachus quidam Nilus ex Sicilia cum aliis à pedibus servis Constantinopolim deveniens, magno Romanorum malo, docebat parsimoniæ attendendum esse. Rem ita exponit Georgius Pachymeres libro 3. cap. 21. ἐπεὶ δὲ οἱ, ἀμφὶ τὸν Μοναχὸν Νεῖλον, ὃς ἐκ Σικελίας μὲν ὥρμητο, ἐπὶ κακῷ δὲ τῆς τῶν Ῥωμαίων πολιτείας ἐπέστη διδάσκων γλιχρεύεσθαι, καὶ προμηθεῖς εἶναι τὰς ἀνθρώπους περὶ τὴν δόσιν, μήπως λαθὼν τις μετρίως τῶν πραγμάτων ἔχων, λαβὼν, τῷ μὲν διδόντι τὴν, καὶ κακῶς οἰκονομεῖν τὰ οἱ προσόντα προσρίψοι μέμψιν, τὴν δὲ χάριν ἐκείνην οὐκ ἐπὶ μισθῷ, ἀλλ' ἐν κενοῖς γενέσθαι παρασκευάσοι, ὡς ἐντεῦθεν μηδένα δίδοναι τῶν πάντων ἐξ ἀνάγκης ἐχόντων τι, διότι καὶ ἐξ ἐν πάσχειν κατὰ τὸν ἐκείνων νόμον, ἀπείργοιτ' ἂν εὐπρεπῶς, καὶ ὅτως ὁ τῆς μεταδόσεως ἀθενοίη νόμος. Ὢ πῶς ταῦτά τις καὶ ἐξαγγείλοι, ἰδίᾳ καιρὸς χρήζοντα; Ὁ γὰρ δεσπότης ἔχων πρὸς τοῖς ἄλλοις καλοῖς καὶ τὸ φιλομόναχον, ἐκείνους πάντας περιφρήσαντας τῇ οἰκίᾳ ὡς ἀρετῆς φίλους δέχεται, κἀνταῦθεν σύγχυσίς τις ἐπὶ μικρὸν περὶ τὰς τῶν οἰκείων δόσεις ἐκ τῆς ἐκείνων διδασκαλίας ἐπη-

Neque longe ab hac ætate remotus Nilus Monachus, ad quem Mich. Glycæ Epistola, quam edidit Allatius de consensu utriusque Ecclesiæ p. 1194. Sed dubito idemne an alius sit Doxopater cujus carmen ambicum in Arium de laudibus Athanasii, præfixum Codici MS. Operum Athanasii Basileensi, manu ipsius Doxopatri scripto edidit Felckmannus appendice ad edit. Athanasii Commelinianam, atque inde Parisienses ante T. 1.

e) Hic præfuit Græcorum Imperio ab A. C. 1260. ad 1282.

ἐπηκολούθει. Hæc ita vertit doctissimus Petrus Possinus: *Istud tamen ejus*, Johannis Despotæ, *incensum large donandi studium paululum refrigerarunt sectatores Nili Pseudomonachi è Sicilia huc magno malo Romanæ Reipublicæ profecti, docentes parsimoniæ attendere, suadentesque hominibus magna circumspectione in dando uti, ne forte quis clam, alioquin habens, quod satis ipsi est, & callide simulata egestate pecunia emungens, parum cautum misericordem, labem illi allinat multum facilis, & sua inconsulte dilapidantis: prætereaque illud fraudet frustra sperata mercede talis operis, quippe quod non jam ipsi ad præmium imputandum, sed inter vana, & otiosa numerandum sit. Ex hujusmodi doctrina credita receptaque necessario sequebatur, ut nemo aliquid habentium, quidquam alteri donaret, sicque omnis ex eleemosynis, quo spes, ratioque victus, ac status plerorumque tenuium continetur, hac istorum prava disciplina funditus exterminaretur è consvetudine usque hominum, illo plausibili prætextu inquirendi anxie ante largitionem, verene, an simulate egerent, qui petebant, nullum jam erogationi beneficæ locum relinquente: atque adeo hac arguta cavillatione tota lex eleemosynarum abrogaretur. O quis hujus perniciem dogmatis satis explicet! Ad quod utique proprio ejus argumenti commentario esset opus. Itaque Despota, cui laudes inter cæteras inerat amor multus, veneratioque Monachorum, quosdam è Nili sectariis eam vitam profitentes, & se insinuantes in ejus domum, facile in consvetudinem recepit, varios bonos ex veste æstimans; Unde contigit longe deinceps manare parcius pravæ istius doctrinæ quodam obice prohibitum fontem beneficentiæ inopum ex illo greges haurire solitorum antea tam benigne irrigantem.* Manifeste comperi, & manu teneo, indignum hunc esse, qui cum aliis Nilis in hac Diatriba locum habeat. Sed cum de Nilis sermo sit, qui unici fuerunt ad gloriam, vel infamiam; hic quoque qui Pachymeris calculo minus commode audiit, obticendus non fuit.

XIII. Nilus Italicorum dogmatum Propugnator.

Nilus quidam nomine tantum notus sub Alexio Comneno f) Constantinopolim perveniens, in eaque commorans cum Armenis conjunctus, multas hæreses sparsit: & cum in illis asserendis defendendisque pertinacissime inhæreret, una cum sociis plena Synodo

f) Hic Comnenus Imperium tenuit ab A. C. 1081. ad 1118. Cæterum Nilus iste non diversus à Nilo Ægyptio Monacho, de quo infra num. XV.

nodo condemnatus est. Ut res sese habuit, fuse narrat Anna Comnena Alexiad. l. 14. g) ἐπεὶ δὲ τὴν ἐκκλησίαν ὥσπερ τι ῥεῦμα κακίας ὁ Νεῖλος ἐκεῖνος ἐπικλύζων πολὺν τὸν σάλον ταῖς τῶν ἁπάντων ἐνεπόιει ψυχαῖς, μετ' οὐ πολὺ τῆς τῶν τοῦ Ἰταλοῦ h) δογμάτων καθαιρέσεως ἀναφανεῖς, καὶ πολλοὺς ταῖς δίναις τῆς αὐτοῦ κακοδοξίας ἐβύθισεν. Ἀνὴρ δὲ οὗτος δεξιὸς μὲν τὴν ἀρετὴν ὑποκρίνεσθαι, οὐκ οἶδα μὲν οὖν ὅθεν, τέως δ' οὖν τῇ μεγαλοπόλει ἐφήτησε, καὶ ἐγγωνιάζων Θεῷ μόνῳ δῆθεν καὶ ἑαυτῷ προσανεῖχε διὰ παντὸς, ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐνασχολούμενος, ἀμύητος δὲ πάσης ἑλληνικῆς παιδείας ὢν, καὶ μηδὲ καθηγητήν τινα ἐσχηκώς, ἀρχῆθεν τὸν ὑφαπλοῦντα τούτῳ τὸ τῆς θείας γραφῆς βάθος ἐνεκεκύφει μὲν τοῖς τῶν ἁγίων σύγγράμμασιν, ἄγευστος δὲ πάσης παιδείας λογικῆς ὢν ἐπεπλάνητο περὶ τὸν νοῦν τῶν γραφῶν, οὐκ ἀγεννῆ δὲ τινα χορὸν ὑποσυρόμενος ἐν μεγάλαις οἰκίαις εἰσέδυ διδάσκαλος αὐτοχειροτόνητος τὸ μέντοι, διὰ τὴν ἐπιφαινομένην αὐτῷ ἀρετὴν, καὶ τὸ κατεσκληκὸς, ἐκεῖνο, ἦθος, τὸ δὲ καὶ διὰ τὴν ὑποκεκρυμμένως ἐμφαινομένην αὐτῷ τάχα γνῶσιν, ἔνθεν τοι καὶ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγνόησας μυστηρίου, καὶ μήθ' ὅτι ἐστὶν ἕνωσις ἁπλῶς συνιέναι δυνάμενος, μήθ', ὅτι ἐστὶν ὅλως ὑπόστασις εἰδώς, οὔτε διακεκριμένως ὑπόστασιν, ἢ ἕνωσιν νοεῖν δυνάμενος, μήτ' αὖθις ἡνωμένως καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν, μήθ' ὅπως ἐθεώθη τὸ πρόσλημμα παρὰ τῶν ἁγίων διδασκόμενος, πόῤῥω τοῦ ὄντος ἐξενεχθεὶς, φύσει τοῦτο θεωθῆναι ἐδόξαζεν ἀπατώμενος. Οὐδὲ τοῦτο διέλαθε τὸν Αὐτοκράτορα, ἀλλ' ὡς ᾔσθετο τὰ περὶ τούτου ὀξύῤῥοπον ἐπινοεῖ τὴν βοήθειαν, καὶ τὸν ἄνδρα μετακαλεσάμενος, πολλὰ τοῦ θράσους, καὶ τῆς ἀμαθίας ἐμέμφετο, καὶ πολλὰ τοῦτον ἐλέγξας τήν τε καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν τοῦ θεανθρώπου λόγου τρανῶς ἐδίδασκε, καὶ τὸν τῆς ἀντιδόσεως τρόπον παρίστα, καὶ ὅπως ἐθεώθη τὸ πρόσλημμα μετὰ τῆς ἄνωθεν ἐδίδασκε χάριτος. Ὁ δὲ τῆς ἰδίας ψευδοδοξίας ἀπρὶξ εἴχετο, καὶ πρὸς πᾶσαν κάκωσιν, στρεβλάν τε, καὶ δεσμὰ, καὶ ξεσμοὺς σαρκὸς ἑτοιμότατος ἦν, ἢ ἀποστῆναι τοῦ μὴ θεωθῆναι φύσει διδάσκειν τὸ πρόσλημμα. Εἶχε δὲ τότε καὶ πολλοὺς τῶν Ἀρμενίων ἡ μεγαλόπολις, οἷς τῆς ἀσεβείας ὑπέκκαυμα ὁ Νεῖλος ἐκεῖνος ἐγίνετο, ἐντεῦθεν διαλέξεις τε συχναὶ πρὸς τὸν Τιγράνην ἐκεῖνον, καὶ τὸν Ἀρσάκην, οὓς ἐπιπλέον τὰ τοῦ Νείλου δόγματα πρὸς ἀσέβειαν ἠρώθιζε. Τί τὸ ἐντεῦθεν; Τὴν ἀσέβειαν πολλῶν ἐπιγενομένην ψυχὰς ὁρῶν ὁ Αὐτοκράτωρ, καὶ ἀλλήλοις τὰ τοῦ Νείλου καὶ τῶν Ἀρμενίων ἐπιπλεκόμενα, καὶ ἀπανταχῆ τὸ φύσει θεωθῆναι τὸ πρόσλημμα λαμπρᾷ φωνῇ κηρυττόμενον, ἀθετουμένας τε τὰς τῶν ἁγίων πατέρων περὶ τούτου γραφὰς, καὶ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν ἀγνοουμένην σχεδὸν στῆσαι τὴν σφόδρα τοῦ κακοῦ ῥύμην βουληθεὶς,

g) Libr. 10. sub init. pag. 269. seq.

h) De hoc Johanne, Mich. Pselli discipulo ejusque dogmatis vide Antonium Pagi ad A. C. 1083. n. 8. seq. & Allatium de utriusque Ecclesiæ consensu p. 632.

θεὶς, τὰς τ ἐκκλησίας λογάδας συναγαγὼν, σύνοδον ἐπὶ τούτοις γενέσθαι κοινῇ συνεσκέψαντο. Καὶ παρὴν τηνικαῦτα ἅπαν τὸ τῶν ἀρχιερέων πλήρωμα, καὶ αὐτὸς ὁ πατριάρχης Νικόλαος i) καὶ ὁ Νεῖλος εἰς τὸ μέσον μετὰ τῶν Ἀρμενίων ἵζατο, καὶ τὰ τότε ἀνεκαλύπτοντο δόγματα. Καὶ ὃς λαμπρᾷ τῇ φωνῇ ταῦτα ἐδίδασκεν, καὶ ἰσχυρῶς αὐτῶν διὰ πλειόνων ἀντείχετο. Τί τὸ ἐντεῦθεν; Ἡ σύνοδος, ἵνα πολλῶν ἀπαλλάξῃ ψυχὰς τ διεφθαρμένης αὐτῷ διδαχῆς, αἰωνίῳ τοῦτον καθυπέβαλεν ἀναθέματι k) καὶ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν καλὰ τὰς τῶν ἁγίων ὁμολογίας ἐμφανέστερον ἀνεκήρυξεν. Μετὰ τοῦτον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν σὺν τούτῳ καὶ Βλαχερνίτης δεδημοσιεύετο, ἀσεβὴς καὶ ἔκφυλος τῆς ἐκκλησίας φρονῶν, καὶ ἱερωμένος ἦν. Ex Interpretatione Petri Poſſini: *Interea non longe poſt condemnationem pravorum dogmatum Itali, cujus ſuperius meminimus, exortus eſt ejus amentiæ ſucceſſor,* Nilus *nomine, homo virtutis ſimulator callidus, qui cum eluvie quadam malitiæ Eccleſiam inundaſſet, & hominum animos in præſens periculum addaxit naufragandi circa fidem, & non paucos errorum hauſtos verticibus irreparabili merſit interitu. Is neſcio unde Conſtantinopolin profectus triſtem illic, ac à vulgo ſecretam vitam exercuit, Deo videlicet uni, ſibique aſſidue attendens, ſacrisque Libris volutandis otium abſumens. Funditus rudis erat Græcæ omnis eruditionis. In divinis vero litteris vi quadam irrupuerat; nemine unquam adhibito, qui primos ipſi aditus muniret ad intimam notitiam arcanorum illorum ſenſuum. Tamen erat multus in lectitandis operibus Sanctorum. Verum cum diſſerendi arte nulla, nulla ratiocinandi methodo initiatum ingenium afferret, neceſſario fiebat, ut excluderetur ſacris adytis, & toto, quod ajunt, cœlo ab exacta intelligentia divinorum aberraret oraculorum, ac dogmatum. Congregavit nihilominus numerum non parvum admiratorum ſui: ad quos in magnas ædes convocatos concionabundus prodibat, ſuis ipſe unius ſuffragiis declaratus Doctor: auctoritatem ipſi apud præoccupatos favore animos facile quantamvis conciliante primum egregia ſpecie virtutis; deinde aſperitate cultus, victusque, ſqualore oſtentata vultus, ac veſtium: poſtremo ſublucentes ex arcano, & imperitorum præſtringentes animos eruditionis ſcintillæ, quaſi latentis ex induſtria, & exuberanti copia modeſtiæ cuſtodiam fruſtrantis. Tali ille ſui ſuorumque fiducia in rei maximæ temere definiendæ præcipitem audaciam prolapſus, homo, nec quid eſſet Unio, quid hypoſtaſis, nec quomodo iſta jungi componique poſſent in hypoſticam unionem,*

i) Nicolaum intellige tertium (Grammaticum cognomine) qui Patriarcha CPol fuit ab A. C. 1084. ad 1111. de quo confer Lambecium VI. p. 302. & Antonii Pagi Critica Baron. ad A. 1089. n. 8. & A. 1117. n 27. 31, &c.

k) Illius anathema legi etiam in Triodio Dominica Orthodoxiæ ſive prima Quadrageſimæ notavit Allatius lib. 2. de conſenſu Eccleſiæ Occid. cum Orientali c. 10. §. 4. Conf. quæ infra num. XV.

didicisset unquam: nec qua ratione assumpta natura divinitatis esset facta particeps, ex Commentariis Sanctorum, quæ sine intelligendi fructu triverat, percipere potuisset: docere ac profiteri palam cœpit, Humanitatem Christi, natura fuisse deificatam, *longe in eo quidem ultra veritatis Catholicæ gyros evagatus. Hæc nec ignorare, nec dissimulare Imperator potuit, sed errori viri celebris, quippe lubrico ad sui propagationem malo, ratus occurrendum remedio non lento, istum ipsum pravæ doctrinæ auctorem accersit, objurgataque non perfunctorie audacia, imperitiaque ejus, multis deinde, quæ testimoniis, quæ rationibus convicit pervicacem: eique, si sentire posset, manifeste demonstravit: quid esset hypostatica unio Verbi cum Humanitate; tum quatenus, & qua ratione facta esset communicatio proprietatum inter naturas ambas exposuit: deinde humanitatem assumptam, non utique natura propria, sed gratia superna fuisse deificatam copiose docuit, superbo hæretico contumacia se interim involvente sua, & adeo non manus dante manifestæ veritati, ut se ad vincula, tormenta, mutilationem perferendam corporis, atque ad quodvis incommodum subeundum paratissimum ostenderet potius, quam ut sibi extorqueri pateretur id aut sentiendi apud se, aut apud alios prædicandi libertatem, quod profiteri cœperat; nempe, Humanitatem Christi naturæ fuisse deificatam. Erant tum Constantinopoli Armenti permulti, quibus ad non orthodoxe sentiendum pronis, novum ad ipsum impetum, atque incitamentum admovebat hic Nilus. Inde frequentes collocutiones cum Tigrane illo, atque Arsace, qui præ cæteris oratione, ac consuetudine Nili ad nefariam prave sentiendi sententiam pertrahebantur. Hinc Imperator pereuntium animarum interitu commotus, quas plurimas malè sanæ doctrinæ impunè serpentis contagio corrumpebat: factione prave sentientium eo firmiori facta, atque ad nocendum valentiori, quod malas perse seorsim Nili & Armenorum causas in unam implicasset, conflasset que corpus præpotentis jam sectæ: cujus tanta vis esset, atque autoritas, ut passim abrogatis traditionibus Patrum veterum, doctrina Catholica de Unione Hypostatica ferè ignoraretur: palam vero voce sublata, ac libera personaret impium dictum asserentium: Humanitatem assumptam naturæ fuisse deificatam. Hæc, inquam, Imperator reputans, & tempus esse statuens expediendæ opis, si qvam afferre posset, ad tantum discrimen, recente pernicie fistenda, Ecclesiæ proceres unam in synodum convocat: ut collatis consiliis atque sententiis de præsenti rerum statu decernerent. Convenit universus Episcoporum cœtus una cum ipso Patriarcha Nicolao. Sistitur coram illis Nilus cum Armenis. Edere jubentur de Incarnatione Verbi quid sentiant. Tum ille improbus superiora illa, quæ retulimus, palam asseruit: impudentiæ profitendi errandi temeritatem adæquante; adeo ut etiam pluribus verbis adstruere male prolata conaretur,*

tur. In sententias ut deinde itum est; Synodus satis comperta Nili contumacia, ne lues corrupti membri ad sanorum perniciem serperet, perpetuum in ipsum velut damnatæ doctrinæ pertinacem assertorem anathema conclamavit: Unionem vero Hypostaticam juxta Sanctorum traditiones manifestius explicatiusque prædicavit. Post hunc, aut potius cum hoc damnatus & Blachernita est, impia & ipse alienaque ab Ecclesia sentiens, quamquam Sacerdos erat.

XIV. Nilus Cabasila, Archiepiscopus Thessalonicensis.

Nllum *Cabasilam Archiepiscopum Thessalonicensem fuisse legimus*; scribit Neander de eo, vocatque *Virum eruditum & Papatui minime æquum, propterea quod plurimis ejus scriptis, tum idolomaniam, tum etiam superbiam qua se supra DEUM & Ecclesiam extulit, acerrime confutarit.* Johannes Matthæus Caryophilus Præfatione in Nili Junioris vitam: *sed utinam post duos hosce inclytos Nilos non extitisset tertius, qui egregium virtutis nomen bonis omnibus affluentissimæ fontem falsarum exhiberet aquarum, Thessalonicensis Antistes, & vani loquentiæ schismaticorum antesignanus. Hujus perniciosissima dicta, & sententias una cum suis confutationibus, DEO dante, post sancti Patris historiam videbis edenda, ut palam fiat omnibus, quid interfit inter Nilos & Nilum; denique inter avitam Græcorum Theologiam, & schismaticorum absonas novitates.* Quod promisit, præstitit in partem Caryophilus, diuturniori equidem vita dignus: sic enim reliqua ipsius Nili contra Romanam ecclesiam dicta de statu dejecisset, & dissolvisset mendacia. Extat ejusdem Nili Tractatus, quo nititur explicare: *Nullam aliam hactenus fuisse causam, quam quod universali Concilio Papa rei controversæ legitimam cognitionem cedere non vult; quin solus ipse tanquam Magister, atque arbiter controversiæ sedere vult: alios autem tanquam discipulos dicto audientes esse, & hoc ab Apostolorum & Patrum legibus & actionibus esse alienissimum.* Ejusdem *de Papæ primatu, libri duo*, ex Bibliotheca Vaticana, Bonaventura Vulcanio Interprete. His accessit *de Igne Purgatorio* liber singularis, eodem Interprete. Lugd. Batav. apud Franciscum Raphelengium 1595. in 8. Græce & Latine Hanoviæ typis Wechelianis apud Claudium Marnium 1608. in 8. Hunc eundem Tractatum conversum in Latinum sermonem per Illyricum 1) scribit Epitomator Gesnerianus. Ejusdem

1) Est mihi in manibus Nili Thessalonicensis libellus de Primatu Romani Pontificis, Græce cum versione Matthiæ Flacii Illyrici editus Francofurti apud Davidem Zephelium

clara & brevis ad Latinos responsio tanquam Enchiridion quoddam propositum his, quid adversum illum pugnare volunt. In illo de Primatu Papæ agit, ex vetustissimis Conciliis m) aliisque vetustis monumentis illum refutans, ut ostendat eum nec divini juris esse, sed tantum à Patribus & Imperatoribus concessum, nec tamen talem, & tantam rem suæ præeminentiæ esse, quantam Papa nunc nullo sibi jure usurpat. Verum est, hunc infamem & sexcentorum flagitiorum maculis notissimum schismaticum, sive potius hæreticum, similia, imo pejora scripta posteris tradidisse; sed quibusnam documentis probabilibus, aut necessariis, vel ut expressius dicam, amentatis hastis? Levia sunt, & nihili, & non re, sed ad gratiam nequissimorum hominum argumenta contorta, quod ex conclusione operis manifesto colligitur. Κεφάλαιον τῶν λεγομένων, ἕως μὲν ὁ πάπας σώζει τὴν τάξιν, καὶ μετὰ τ ἀληθείας ἔστηκε, καὶ τ πρώτης, καὶ κυρίας ἀρχῆς ὐκ ἀφίσταται. ἡ κεφαλὴ τ ἐκκλησίας, ἡ ἀρχιερεὺς ἄκρ☉, ἡ Πέτρα, καὶ πάντων Ἀποστόλων ἀξιόχ☉, ἡ δεῖ πάντας αὐτῷ πείθεσθ, ἡ ὐδέν, ὃ τὴν τιμὴν ἐκείνης χωρεῖ. Εἰ δ τ ἀληθείας ἀποχωρήσας, ὐ βέλτιον πάλιν πρὸς ἐκείνην ἐπανιέναι τὴν τῶν καθαδίκων πεῖσιν. *Summa dictorum hæc est: Quamdiu quidem Papa ordinem servat, & cum veritate stat, à primo, & proprio principatu non removetur, & caput erit ecclesiæ & summus Pontifex, & Petri, reliquorumque Apostolorum successor, omnesque ei obedire oportet: nihilque est quod ipsius honori detrahat. Si vero à qua semel veritate recesserit, ad eam redire noluerit, damnatorum pœnis erit obnoxius.* Fulget Orichalcum, sed pallens aurum melius est. Nondum vel à Nilo, vel ab ullo alio rationibus conquisitis probatum est, nec probabitur in posterum à quoquam, Papam ordinem non servasse, & veritatem missam fecisse. Quanam ergo ratione à primo, & proprio principatu remotus est? ideoque nec caput Ecclesiæ, nec summus Pontifex, nec successor Pe-

lium 1555. 8. Testatur Flacius hunc se libellum à probo & fide digno homine accepisse ex satis vetusto codice descriptum Veronensi. Falluntur itaque Richardus Simon qui lib. IV. Bibliothecæ Criticæ p. 24. Vulcanium primum hujus libri editorem fuisse affirmat. Editionem vero Basileensem Græco-latinam A. 1544. 4. Guil. Caveo V. Cl. memoratam haud vidi, & extare non credo. Certe quod Casimirus Oudinus p. 627. supplementi de scriptoribus Ecclesiasticis scribit primum illo anno 1544. typis Oporinianis prodiisse Nilum cum Flacio contra Prunum, neutiquam ita se habet, cum invectiva Conradi Bruni in centurias Magdeburgenses edi primum cœptas A. 1559. ad quam Flacius respondet, lucem demum viderit A. 1565. Flacii refutatio invectivæ A. 1566.

m) Nili argumentis pugnantem Macarium Ancyranum producit Allatius de consensu utriusque Ecclesiæ lib. I. c. 27 §. 2.

Petri, nec Apostolorum est? constituant in oculis hominum, quod illud tandem sit, quod ipsius honori detraxit. Nec à Nilo dissidet reliqua Schismaticorum cohors. Et de his alias fusius: modo satis sit attrectasse.

De hoc Nilo Thessalonicensi Bonaventura Vulcanius Ep. ad Lectorem præfixa dicto Opusculo; *De Auctore hujus scripti variant Doctorum sententiæ Varietas hinc nata, quod Nilo multi fuerunt cognomines.* Subdit Neander: ** *Nilus quando vixerit, non satis constat. Vixit sane post Caroli Magni primi Germanorum Imperatoris tempora; septimæ namque Synodi aliquoties mentionem facit.* Esto: vixerit post Caroli M. tempora, cum septimæ Synodi nomen attingat. Non satis constat interim, quo tempore vixerit? Salmasius de Opusculis Nili Thessalonicensis ad Lectorem scribit, sibi constare, hunc Nilum esse recentissimum, Thomæ enim Aquinatis in aliis scriptis suis, quæ nondum edita sunt, meminit, & Thomas ille recentissimus est. Poterat tamen certiora tempora præfinire; dum à Thoma Aquinate ad hunc Nilum non breve temporis spatium intercedat. Hunc ergo Nilum nos sub Johanne Cantacuzeno vixisse figimus, una cum Nicolao Cabasila, ad quem uti πρὸς τὸν αὐτοῦ ἀνεψιὸν n) ejusdem *Nili* extat *epistola Theologica* cujus Principium: περὶ ἐννοίας τῶν συγγραμμάτων σου in Codice Vaticano 632. Demetrio Chrysoloræ, Demetrio, & Prochoro Cydoniis fratribus, pro quo Prochoro extat Demetrii Oratio ad Philotheum Patriarcham. Princip. Νῦν μόλις ἔργον ἀνδρὸς ἀπεδείξω, μὴ μέχρι πολλοῦ. Et quod magis rem probat, legitur etiam modo in Bibliothecæ Vaticanæ Codd. 673 674. & 1222. Johannis Cantacuzeni responsio ad dicta Prochori: Περὶ οὐσίας καὶ ἐνεργείας θεοῦ, *De essentia & operatione divina.* Princip. περὶ μὲν οὖν τῶν τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ εἰδῶν κατὰ τὴν ἐν προοιμίοις ἐπαγγελίαν: Item ejusdem Ἀντιῤῥητικὰ πρὸς τὰ προαγόμενα ῥητὰ τῶν ἁγίων ὑπὸ Προχόρου τοῦ Κυδώνη. *Antirrhetica ad dicta Patrum allata à Prochoro Cydonio.* Principium: ὅλως μὲν οὐκ ἔδει, ὦ οὕτως ἀπολογήσασθαί με πρὸς τὰ λεγόμενα. Probant etiam eandem ætatem aliæ Com-

** Eadem Flacii verba sunt, præfat. ad Nili libellum.

n) In Bibl. Cæsarea teste Nesselio p. 353. extat etiam Nili hujus Epistola ad sororis suæ filium Nicolaum Cabasilam, de Oratione ejus encomiastica in S. Martyrem Demetrium: Ἐπιστολὴ τοῦ πρὸς μητρὸς θείου Κυρῷ Νικολάῳ τῷ Καβασίλα, ἁγιωτάτου μητροπολίτου θεσσαλονίκης, Κυροῦ Νείλου. Principium hujus Epistolæ non est à verbis: ἡ δὲ αἰτία δηλὴ δι' ἣν καὶ ὧδε τέτακται, ut legas in appendice ad V. C. Guil. Cavei Hist. literariam, sed verba illa librarii sunt, quibus rationem manifestam esse ait quare in Codice illo Cæsareo Orationibus Cabasilæ, Nili Epistola subjungatur.

mentationes eodem tempore concinnatæ, uti Demetrii Chryſoloræ: Κατὰ λατίνων λόγος συνοπτικὸς, ἀφ' ὧν ἐποίησε Νεῖλος Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης. Principium: Ἀρχαία δόξα τῆς ἐκκλησίας ὡς ἐκ τοῦ υἱοῦ τὸ Πνεῦμα. Item ejusdem Διάλογος ἀναιρετικὸς τοῦ λόγου, ὃν ἔγραψεν Δημήτριος ὁ Κυδώνης κατὰ τοῦ Θεσσαλονίκης Κυρίου Νείλου τοῦ Καβασίλα. Principium: Μέγας μὲν ὁ τῶν ὁμοφύλων καθ' ἡμῶν πόλεμος, & tandem, ne plura huc aggeram, Demetrii Cydonii πρὸς τοὺς τοῦ Καβασίλα ἐλέγχους κατὰ τῶν περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος κεφαλαίων τοῦ μακαρίου Θωμᾶ. Principium: ἡ μὲν κατὰ λατίνων προθυμία τοῦ ἀνδρὸς τούτου μεγάλη καὶ θαυμαστή. Et ne patientia tua abutar, videſis per te ipſum Cantacuzenum in Hiſtoria, & potisſimum lib. 4. cap. 16. Ibi narrat Imperator Cantacuzenus ſe moleſtiis exſolvi cupientem, ac genus vivendi placidum, minimeque negotioſum ſuſpirantem, cum ſtatuiſſet translato Imperio Monachorum inſtituta ſectari, ad hanc ſecesſionem ſocios addidiſſe Nicolaum Cabaſilam, & Demetrium Cydonem. *qui externæ ſapientiæ faſtigium attigerant, & moribus Philoſophantes vitam cælibem, conjugaliumque perturbationum expertem amplexi fuerant. Quocirca præcipuum gratiæ amicitiæ, & familiaritatis locum apud Imperatorem obtinebant.* Notat præterea Salmaſius ibidem non mediocriter errare virum eruditisſimum, o) qui Nilum Theſſalonicenſem eundem facit cum Nicolao quodam Methones Epiſcopo, & binominem hunc Nilum fuiſſe dicit, quod uſus eſſet Codicibus, qui tractatus alios quosdam ejusdem, aut non multum abſimilis argumenti continebant, quibus interdum nomen Νικολάου additum Καβασίλα refert. Nec alio argumento Nilum, & Nicolaum eundem putat. Ponit argumentum in fabulas Salmaſius, & non disſimili exemplo explodit. Se quoque in Codice Palatinæ Bibliothecæ Nicolai Methonenſis diſputationes aliquot adverſus Latinos; Item Diſſertationem Baſilii Theſſalonicenſis Metropolitani inveniſſe, & hoc eodem uſum argumento, ex Nilo, Nicolao, & Baſilio, ex his tribus Geryonem unum & triplicem creare potuiſſe. Nam quod idem adſtruere ex ſtyli affinitate conatur, id quale ſit, ſe non ignorare, qui plura ſcripta ejusmodi recentium Græcorum Patrum tum manu

o) Bonav. Vulcanium in præf. ad Nili librum de primatu Papæ editum à ſe è MS. Bibl. Vaticanæ & latine redditum Lugd. Bat. 1595. 8. apud Raphelengium. Subjunxit porro Vulcanius Græce & Latine initium diſceptationis Græci & quorundam καλδηναρίων (*Cardinalium* atque Excerpta quædam ejusd. argumenti ex aliis Nili ſcriptis, & libellum de igne purgatorio, ejusdem ut credibile eſt Nili, niſi Marco Epheſio illum tribuere malis. Latine denique ſubjunxit Excerpta è Synodo Florentina.

nu exarata, tum excusa legit, ut argumento, ita stylo similia: nec tamen unquam ex eo Auctores, qui diversi erant, confundendos esse statuisse, sed id tandem conjecisse, eadem illos ætate vixisse, qui stylo iidem pene viderentur.

Eruditissimus hic Vir, cujus nomen obticuit, & conjecturas de Nilo & Nicolao redarguit Salmasius, est Bonaventura Vulcanius, cujus dicta accuratiori examine supponenda sunt, & hic non gravabor apponere nonnulla ex ejusdem Præfatione ad lectorem, præfixa Tractatui Nili Episcopi Thessalonicensis de Papæ Romani primatu. *Codex meus MS. in fronte libri expresse præ se fert nomen* Νείλε Ἀρχιεπισκόπε Θεσσαλονίκης *sed cum in eodem Codice sint alii non absimiles ab hoc argumento Tractatus, in iis reperio interdum nomen* Νικολάε τ Μεθώνης Επισκόπε, *interdum etiam additum nomen* τ Καβασιλᾶ. *Quo fit ut mihi pene persuadeam binominem hunc nostrum Nilum fuisse, h. e. Nilum, & Nicolaum hunc, unum atque eundem Auctorem fuisse. Neque hoc me à sententia dimoverit, quod hic Methonensis Episcopus, alter vero Thessalonicensis Archiepiscopus fuerit. Usitatum enim hoc & olim, & hodie, ut Episcopi ab uno ad alium digniorem, aut alioquin ad Archiepiscopatum promoveantur. Accedit huc, quod quæ hodie extant Nicolai Methonensis Lucubrationes, vel typis excusæ, vel manu exaratæ plane cum stylo & filo orationis hujus Nili conveniant. Excusus autem extat Nicolai Methonensis Tractatus inter Liturgicos Auctores, è manuscriptis vero ejusdem operibus, quæ in nonnullis Italiæ & Hispaniæ Bibliothecis extant, vidi illius orationes VII. de vita in Christo, quas nonnulli, quod quidem pro me maxime facit, Nilo adscribunt, neque mea quidem sententia falluntur. Extat etiam apud me præclarum ejusdem Nicolai Methonensis opus, quo Theologiam Platonicam Procli, quæ constat Propositionibus CCXI. in quarum plerisque, ille dubium, accuratior ne Philosophus, an acrior Christi hostis, principia religionis Christianæ Philosophicis rationibus, & demonstrationibus evertere conatur, doctissime confutat. Titulus libri sic habet:* Νικολάε Ἐπισκόπε Μεθώνης ἀνάπλυξις τ Θεολογικῆς εἰσηγήσεως Πρόκλε τ Λυκίε Πλατωνικᾶ φιλοσόφε. &c. Nicolai Episcopi Methonensis confutatio Theologicæ informationis Procli Lycii Platonici Philosophi. *Hi, inquam, libri à Nicolao Methonensi conscripti, Nili hujus nostri stylum tersum sane atque elegantem proxime referunt. Horum te Candide Lector monitum volui, liberum tibi de tota re judicium relinquens.*

Eruditissimus hic vir, quisquis ille fuit, cum Nicolaum Cabasilam, & Nilum unum facit, & postremum obliterata memoria Cabasilæ, mirum non est, si Methonensem in locum illius detruserit.

Inter

Inter Nicolaum Cabasilam, & Methonensem magnum est temporis intervallum. Methonensis siquidem multo Cabasila antiquior. Si Methonensis ut Epitomator Gesnerianus tradit, florebat anno 1230. sub Lascaribus, qui scripsit pleraque contra Pontificios, quæ in Bibliothecis manu scripta leguntur, sicuti etiam ejusdem Oratio ad eos, qui hæsitant, ajuntque consecratum panem & vinum non esse Corpus & sanguinem Domini nostri JEsu Christi, & legitur hodie in Bibliotheca sanctorum Patrum Margarini Bignei: Cabasila vero florebat anno 1314. Inter Methonensem itaque atque Cabasilam intermedii sunt anni, si quæ statuit Epitomator vera sunt, 84. & ut liquidius res diluceat, Johannes Veccus florebat sub Michaële Palæologo primo anno 1371. Sed Veccus multo antiquior Cabasila, scribit, & plane dissolvit argumenta Methonensis contra Procesionem Spiritus etiam ex filio, post tot annos. Ergo Methonensis Nicolaus, & Nicolaus Cabasila, non possunt esse unus, & idem auctor. Adde, Nicolaus Cabasila, licet sententiam Nili de Procesione Spiritus Sancti adversus Latinos secutus sit, ac foverit, nihil tamen de eo argumento adversus Ecclesiam Romanam ad hunc diem ab eo scriptum & concinnatum inveniri in Bibliothecis, quod ipse sciam.

Edita sunt p) Nili Archiepiscopi Thessalonicensis græce & latine Oratio demonstrans, *non aliam dissidii Ecclesiarum Latinarum, & Græcanicarum esse causam, quam quod Papa ejus, quod controversum est, cognitionem, ac judicium ad Oecumenicam Synodum deferre detractat: Sed ipse solus controversiæ Magister, ac judex sedere velit, reliquos vero discipulorum instar dicto audientes habere, quod quidem ab Apostolorum, & Patrum legibus actionibusque est alienum.* Item ejusdem *de Primatu Papæ*, quibus accesserunt alia nonnulla de controversis à Græcis, opera & studio Claudii Salmasii, q) & Bonaventuræ Vulcanii, cum nonnullis Notis, Hanoviæ typis Wechelianis apud Claudium Marnium. & Hæredes Johannis Aubrii 1608. in 8. Hoc etiam opusculum Matthias r) Illy-

p) Prodierunt etiam Græce Londini, sine temporis nota in 4. cum Meletii Alex. atque Georgii Coresii Chii & Gabrielis Philadelphiensis scriptis adversus latinos.

q) Salmasius tum vix quatuordecim annos natus erat cum Nilum ederet usus Codice Palatino & altero Ludovici Servini. Sed nec senem postea hujus operæ puduit, nam libro suo de primatu Papæ Lugd. Bat. 1645. 4. excuso Nilum iterum subjunxit, quemque Nilo comitem dederat Barlaamum Monachum περὶ τῆς τοῦ πάπα ἀρχῆς.

r) Flacius,

Illyricus versum ex Græco in Latinum sermonem vertit, ut scribit Epitomator Gesnerianus. Hoc schismatici s) opus negari non potest à veneno, eoque perquam pestifero suffusa lingua dictatum fuisse, ideoque acceptissimum Hæreticis accessisse. Sed quas ille blasphemias in Romanam ecclesiam evomit, & argumenta, quibus in illis disseminandis effundit tenebras, à multis explosa sunt in ipsa Florentina synodo, & post Synodum ab aliis perdocte, atque erudite; & nunc demum t) infirmata, atque perfracta funditus sunt à Johanne Matthæo Caryophilo Episcopo Iconiensi in Confutatione Nili Thessalonicensis, edita Parisiis græce & latine, 1626 in 8.

Quæ ipse vidi, sunt; *βιβλίον κατὰ Λατίνων, ἐν ᾧ περιέχεται ἀπάντησις πρὸς Λατίνους ὥσπερ ἐγχειρίδιόν τι προκείμενον τοῖς βουλομένοις ἀγωνίζεσθαι πρὸς ἐκείνους. Adversus Latinos certatio instar Enchiridii, illis deserviens, qui cum eisdem concertare cupiunt.* Principium: *τῶν ἐν τῇ θεολογίᾳ δογμάτων, τὰ μὲν ἐστι ῥητως κειμενα.* Quæ modestius locutus est ipsis Hæreticis: neque enim ipse vidi quod Epitomator u) insufflat: *Adversus Papæ tyrannidem & Latinos. Omnia hæc græce manuscripta extant, & latine edita sunt versa ab Illyrico.*

Περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος λόγοι Λατίνων, ἐξ ὧν δίονται τὸ ἅγιον πνεῦμα, καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορευόμενον; De Spiritu Sancto argumenta Latinorum, quibus se demonstrare putant, Spiritum sanctum ex Filio quoque procedere. Princip. *πρῶτον μὲν ἀρχαία τίς ἐστι δόξα τῆ καθολικῆς ἐκκλησίας.*

Πρὸς τὸ συμπέρασμα, ἢ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Λόγος ἅ Ad Conclusionem, sive de Spiritu Sancto x) *Oratio prima.* Pr. *καὶ ταῦτα μὴ τῶν Λατίνων ἐκκλησία συνηγορεῦσα τῇ δόξῃ τῇ ἑαυτῆς*

s) Nili.

t) Insistit Caryophilus vestigiis Bellarmini, qui contra Nilum disputat lib. 2. de Romano Pontifice c. 22. & 27. Prodierunt libri duo Nili de primatu Papæ etiam in Melchioris Goldasti primo volumine Monarchiæ S. Romani Imperii, Hanov. 1612. fol. Caryophili autem liber recusus in Bibliotheca maxima Pontificia Jo. Thomæ de Rocaberti Archi-Episcopi Valentini Tomo XIV. Rom. 1698. fol.

u) Epitomator Gesneri Bibl. Simlerus, qui quod omnia illa Nili versa latine & edita ab Illyrico esse scribit, miror: neminem enim reperi qui illa viderit, præter librum de quo supra dixi de primatu.

x) Λόγος rectius fortasse redditur *liber* sive *dissertatio.* Videat porro Allatius qui p. 858. de consensu Ecclesiæ Or. & Occid. Nilo libros XLIX. de processione Spiritus S. contra latinos tribuit. Sane XLIX, argumenta Latinorum proposuit & dissolvere conatus est Nilus hoc in opere, quod MS. extat in Bibl. Cæsarea, aliisque ut Basileensi, Veneta SS. Joannis & Pauli, aliisque. Vide Nesselium Catalogo Bibl. Vindob. p. 181.

Λόγος β'. Pr. ὅ τι καὶ ἡ τῶν Ἀποστόλων παράδοσις.

Λόγος γ'. Pr. Ἔτιγε μὴν καὶ ἐκ τῶν ἀποφάσεων τῶν.

Λόγος δ'. Pr. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τ ἁγίας, καὶ οἰκουμενικῆς συνόδ.

Λόγος ε', Pr. καὶ μὴν καὶ ἐκ τ ἁγίας, καὶ οἰκυμενικῆς ἕκτης συνόδ.

Λύσεις τῶν προτάσεων τῶν Λατίνων, ἐξ ὧν συνάγειν ὄιονται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τ ὑ ἐκπορεύεσθ. *Solutiones propositionum Latinorum, quibus se concludere opinantur, Spiritum Sanctum ex Filio procedere.* Pr. πάντα μᾶλλον, ἢ τὰ τοιαῦτα γένοιτ' ἂν ἀληθῆ.

Ὅτι ὐκ ἔστι Λατίνοις συλλογισμοῖς χρωμένοις ἀποδεῖξαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τ ὑ ἐκπορευόμενον. *Latinos non posse suis Syllogismis demonstrare Spiritum Sanctum ex Filio procedere.* Pr. λοιπὰ δ' οἱ συλλογισμοὶ, ὃις τοσοῦτον ἰσχύος μέτεστιν.

Λύσεις τῶν συλλογισμῶν τῶν Λατίνων περὶ τ ἐκπορεύσεως τ ἁγίου πνεύματος. *Solutiones argumentorum Latinorum de processione Spiritus Sancti.* Pr. τοῦτο δ' καὶ ἐξ ἀναντιῤῥήτων λόγων δῆλον ἐστίν.

Τ αὐτ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τ ἁγίου πνεύματός τινα. *Ejusdem de processione Spiritus Sancti excerpta.*

De mole immensa hujus Niliaci voluminis Bessario Cardinalis apud Syropulum in Concilii Florentini hist. sect. 6. c. 12. y) ad Græcos: Ὅμως εἰ τὸ περὶ προσθήκης λέγει ὁ Καβασίλας φύλλα τέσσαρα, καὶ οἱ λόγοι ὃς εἴπομεν ἡμεῖς εἰς αὐτὸ, εἰσὶ βιβλίον ἕν, εἰς δ' τὸ περὶ τῆς δόξης, ἐνθαγράφει ἐκεῖν βιβλίον ὁλόκληρον, ἃ δυνησόμεθα καὶ ἡμεῖς εἰπεῖν, πολλὰ, καὶ καλά; *Nec enim nos oportet Latinos expavescere, si quidem Cabasilas, cum de additamento scriberet, z) tantum unius libri folia implevit: qua nos hic de eodem argumento fudimus, surgunt ad volumen. Ergo ubi Cabasilas ipsum dogma illustrando integrum Codicem confecit, numquid nos in illud item dogma non poterimus multo præclariora, a) quam quæ hactenus evulgare?*

Quid vero in prægrandi hoc opere, vastaque scriptionis mole peregerit hic Nilus, & quomodo in mari & pelago malorum contra Latinos sua direxerit, in corde concenturiaverit, & scripto copias instruxerit, non inconsiderate nobis distinxit in Protheoria hujus operis

y) In historia Concilii Florentini à Rob. Creyghtono edita p. 160. Nili Cabasilæ mentio fit his verbis: ἔχομεν δὲ εἰς τοῦτο παράδειγμα τον ἅγιον τὸν Καβασίλαν ὃς μετὰ τὸ ἐλέγξαι διὰ πολλῶν τὴν τῆς δόξαν, ὑστερον χωρεῖ καὶ ἀ προσθήκης.

z) In græco est *quatuor folia implesset.*

a) In græco est: *multa ac præclara.*

operis Nicolaus Cabasila dicti Nili ex Fratre Nepos, quam, ne in illis perquirendis oleum & operam perdas, hic apponemus. Προθεωρία. ἐκλεθεῖσα σαφῶς ἅγαν ϖ̃ϑ᾽ ἑ ἀδελφιδῆ ἑ τὴν αἵρεσιν ταύτην πραγματείαν συγκροτήσαμεν διὰ βραχέων ῥημάτων, ὡς ὁιόν τε τὸ πᾶν τ᾽ ὑποθέσεως ἐκλιθεμένη. Τοῦτο τὸ βιβλίον σωύεγε μὲν καλᾶ τ᾽ τῶν Λατίνων καινοτομίας, ἰσχὺν ἣ ἐκείνην τὴν ἰάξιν, τῶν λόγων ἐκλεθέντων ἀπάντων, δι᾽ ὧν Λατῖνοι συμπεραίνειν δοκοῦσι τὴν ἐντῷ συμβόλῳ προσθήκην. Πρῶτον μὲν πρὸς τὸ συμπέρασμα τῶν Λατίνων ὁ λόγος, τὸ ἀνθρώπινον αὐτῷ διὰ πάντων ἀληθὲς εἶναι, δείκνυσιν ἐκ μόνε ἑ πατρὸς ἐκπορεύεσθ᾽ τὸ ἅγιον πνεῦμα, δείκνυσι ἣ μαρτυρίαις τ᾽ ἁγίας γραφῆς, καὶ τῶν ἁγίων πατέρων, οἷς πιστεύειν ὥσπερ ἡμῖν, οὕτω καὶ Λατίνοις ἀνάγκη, ἀπὸ γὰρ τῶν πρώτων ὑποθέσεων τ᾽ πίστεως, τῶν κυριακῶν, καὶ ἀποστολικῶν λόγων, καὶ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν διαδόχων τῶν Ἀποστόλων, καὶ θεολόγων ἁπάντων τὴν ἀλήθειαν συμπεραίνει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐκ μόνε ἑ πατρὸς τὴν ὕπαρξιν ἔχειν. Τοῦτο ἣ δειχθεὶς ἐν πάντε λογεῖς, ἐπὶ τὰς προτάσεις χωρεῖ, τοῦτο γὰρ ἀρχαῖον ἔθος ἦ ἐκκλησίᾳ, ἐπειδὰν ὑπὲρ τῶν ὀρθῶν δογμάτων τοῖς αἱρετικοῖς πολεμεῖ δεικνύναι πρῶτον τὴν ἀληθῆ ϖ̃ερὶ θεοῦ δόξαν ἔπειτα ταῖς τῶν ἀντικειμένων λύειν ἐντάσεις, ὅ μάλιστα φανερὸν τὰ πρακτικὰ τῶν οἰκουμενικῶν διελθόντι συνόδων. Ἐπεὶ ἣ αἱ προτάσεις Λατίνων, αἱ μὲν ἀπὸ τ᾽ ἱερᾶς γραφῆς, καὶ τῶν θεολόγων, αἱ ἣ ἀπὸ λογισμῶν ἀνθρωπίνων, καὶ ϖ̃ερὶ τὰ ὄντα γνώσεως εἰσὶν εἰλημμέναι, διτὸς κὴ ὁ πρὸς αὐτὰς λόγος, καὶ ὁ μὲν δείκνυσι τῶν θείων ἐννοιῶν τ᾽ γραφῆς καταψευδομένης, καὶ τὰς πατέρας, δι᾽ ὧν ἔγραψαν, μηδεμίαν βοήθειαν διδόναι Λατίνοις, τὰς ἣ ἀτόπους συλλογισμὰς τὸ δεύτερον ἐλέγχει βιβλίον. Ἵνα ἣ παντάχοθεν ἀναφανῇ τὴν ἀλήθειαν μεθ᾽ ἡμῶν εἶναι, κὴ μαρτυρίαι προσεληθησαν ἀπὸ τῶν πρακτικῶν τ᾽ οἰκουμενικῆς ὀγδόης συνόδε, δι᾽ ὧν φαίνεται κοινὴν γενέσθαι δόξαν τ᾽ ἐκκλησίας ἁπάσης, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ μόνε ἑ πατρὸς τὴν ὕπαρξιν ἔχειν. Ἐπὶ γὰρ βασιλέως ἑ Μακεδόνος, καὶ Φωτίε πατριάρχε, καὶ πάπα Ἰωάννε, οἰκουμενικῆς καλᾶ τὴν Κωνσταντίνε πόλιν συγκροτηθείσης σύνοδον, καὶ κοινῇ ϖ̃ερὶ τῆς ἐκπορεύσεως ἑ ἁγίε πνεύματος σκεψαμένης ἀνεφάνη, τὴν προσθήκην τῶν Λατίνων ἄτοπον εἶναι, καὶ ἀναθέματος, καὶ τῶν τοιούτων ἀξίαν. Ἐφ᾽ ᾗς τὰ πράγματα τῆς ἐκκλησίας κατέστη, κὴ Γραικοὶ Λατίνοις ἐπείσαντο τὴν προσθήκην ἀπὸ ἑ συμβόλε ϖ̃ερελθεῖν. Ἐπεὶ ἣ διασάντες αὖθις χεῖρον ἠνώθησαν, κὴ τ᾽ ἡμετέρας ἐκκλησίας ἡ βδελυρία καταχέει Λατίνων, ἄλλα τε καλὰ τῶν παρ᾽ ἡμῖν ϖ̃ερὶ τῶν ἑνικαῦτα προσαλῶς διεφθάρη, κὴ τοῦτο τὸ βιβλίον ἠφανίσθη τῶν ὑπομνημάτων τῆς οἰκουμενικῆς ταύτης συνόδε, φευγόντων τὸν ἔλεγχον τῶν ἐκεῖθεν, καί τοι κὴ κανόνες παρ᾽ ἡμῖν εἰσιν οἰκουμενικῆς ὀγδόης συνόδε, καὶ Λατῖνοι γενέσθ᾽ σύνοδον οἰκουμενικὴν

κὴν ὀγδόην ὁμολογοῦσιν, Οὕτω δὲ τοῦ βιβλίου τῆς κατὰ τὴν σύνοδον ταύτην ἱστορίας ἀφανισθέντος, ὀλίγα τινὰ μέρη παραλειφθέντα, ἄλλα ἀλλαχόθεν συναγαγὼν τῷ κατὰ τῶν Λατίνων συντάγματι παρέθηκεν ὁ μακάριος Νεῖλος, ὁ τόδε ποιησάμενος τὸ βιβλίον, ὡς ἐναργεῖς μαρτυρίας τῆς ἀληθείας. Φαίνεται γὰρ ἀπὸ τούτων συστῆναί τε οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἐφ' ὧν ἔφην χρόνων, καὶ τὴν προσθήκην Λατίνων τοῦ τῆς πίστεως περιαιρεθῆναι συμβόλου, καὶ τὴν συμφωνίαν, καὶ τὴν εἰρήνην τῶν ἐκκλησιῶν ἐπὶ τούτοις γενέσθαι: Sic Schismatici celebrant sua Pitheia, & si fuerint affinitate devincti, aut alio dignitatis titulo innixi, mirum est, quantum turgescant, & quasi alis subannexis ad altiora repentino impetu pervolent, & ad abdita quæque aliorum penetrent, & extra proprios limites subsultent: adeo ut insanire sæpe sæpius reperiantur. Quis crederet Nilum hunc Thessalonicensem, de Processione Spiritus à Patre solo scribentem in ea existimatione apud suos fuisse, ut vel hoc illius solummodo scripto, tot eruditorum, & rebus divinis exercitatissimorum hominum cohortes tum in Italia florentes ducerent prosternendos & opprimendos? Et nihilominus neglectis aliis antiquioribus, ex quibus sua Cabasila consarcinat, antequam Constantinopoli discedant, in plena Synodo unus Cabasila Nilus propositus est, illis qui disputandi onus in se erant suscepturi, ut scripta illius evulgarentur, & examinarentur. Sic enim Sgyropulus sect. 3 c. 7. Ὅμως δὲ μετὰ πολλοὺς λόγους τοιούτους ἔδοξε καλὸν, ἵνα ἀναγινώσκηται τὸ βιβλίον τοῦ ἁγίου τοῦ Καβασίλα, καὶ ἐξ ἐκείνου ἐκλέγωνται, καὶ σκέπτωνται, ἐν οἷς δεῖ. Ἀνεδέξαντο δὲ τὸν τοιοῦτον ἀγῶνα ὁ Ἱερομόναχος κύριος Μάρκος ὁ Εὐγενικὸς, καὶ ὁ δηλωθεὶς Σχολάριος, b) καὶ συνήρχοντο ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, μετὰ καὶ ὀλίγων τινῶν ἐκ τῶν προειρημένων, καὶ ἐσκέπτοντο, καὶ ἐγύμναζον τὰ ζητήματα. *Verum tamen post multos hac illac fatos sermones, visum est etiam rationi consentaneum, ut nostri libros evolvant, ac præcipue sancti Cabasilæ, è quibus tanquam fœcundissimo promptuario per multa dogmata nostro usui profutura decerpantur. Quam molestiam in se susceperunt Marcus Eugenicus Hieromonachus, & qui modo perorarat Scholarius; qui Imperatoris in con-*

b) Hic Georgius Scholarius in prooemio syntagmatis sui Græce in 4. Londinensibus typis editi, inter recentes Græcos qui adversus Latinos bene scripserunt primum locum Nilo nostro tribuit: τῶν δὲ ὑστέρων ἁπάντων βέλτιον μὲν καὶ ἱκανώτερον καὶ τῷ μεγέθει τῆς ὑλῆς ταύτης συμμέτρως μάλιστα μὲν ὅτε θεπέσιος Νεῖλος, καὶ ὁ ἱερὸς θεοφάνης, μετ' αὐτοὺς δὲ καὶ τῶν ἱερῶν Γρηγορίων οἱ ὁμώνυμοί τε καὶ ἀκριβεῖς ὀπαδοὶ συνεγράψαντο. Demetrius quoque Chrysoloras Nili opus in synopsin contraxit, & Demetrium Cydonium qui Nilum confutandum sumserat dialogo singulari confutavit, de quo Allatius da consensu p. 862., atque in hoc ipso libello p. 71.

conſpectu coierunt cum aliquibus prædictorum, & ſcrutati diligenter Cabaſilæ lucubrationes, & monumenta litteraria, quæſtiones eruerunt publicæ examinationi reſervandas. Ita vertit Creyghtonus. *Ut noſtri librum evolvant Cabaſilæ*, illi eſt; *ut noſtri libros evolvant, & præcipue ſancti Cabaſilæ, è quibus tamquam è fœcundiſſimo promptuario.* In nonnullis aliis raro, at in Creyghtono inſcitia continuo confidentiam parit. Sed ſimilia negligenda ſunt. Ante hunc Nilum Cabaſilam in Græcia adverſus Latinos de Proceſſione Spiritus ſancti à ſolo Patre Tractatus edidere, Photius Patriarcha, Nicolaus Methonenſis, Johannes Phurnus, Andronicus Camaterus, Theophylactus, & de eo nullus dubitat; quorum argumenta digeſsit, & lynceis oculis contemplatus, & efficaciſisſimis rationibus diſcuſſa meritisſimo jure fœdavit, atque contrivit Johannes Veccus. c) Quare ſi tuus iſte Sgyropulus, & quos ipſe ad Conſilium vocatos fuiſſe tradit, in arte & facultate Theologica excelluiſſent, & in ſumma rerum ignoratione verſati non fuiſſent, ad hos provocaſſent, non ad Cabaſilam. Sed nil mirum: Graculus quærit Graculum. Quid vero Theſſalonicenſes in Synodico Manuſcripto, quod novi illius editores uti profanum & impium rejecerunt? Νείλε ἁγιωτάτε Μητροπολίτε Θεσσαλονίκης λόγοις ἅμα, καὶ ἔργοις, καὶ θείοις συγγράμμασι ἀγωνισαμένε ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας Χριστε, καὶ τὴν Βαρλαὰμ, καὶ Ακινδύνε d) κενόφωνίαν θεοσόφοις λόγοις, καὶ ἀποδείξεσιν ἀναντιῤῥήτοις καταισχύναντός τε, καὶ διελέγξαντος αἰωνία ἡ μνήμη. *Nili ſanctiſsimi Archiepiſcopi Theſſalonicenſis, qui ſermonibus ſimul, & actionibus & Commentariis divinis pro eccleſia Chriſti: & Barlaami, & Acindyni vanos ſtrepitus à Deo datis ſermonibus, quibus reſiſti non poterat, demonſtrationibus dilucidavit, & in vituperationem adduxit, & in crimine poſuit, ſempiterna memoria.* Nec alio pacto Simeon Theſſalonicenſis Dialogo contra Hæreſes: καὶ ἔτι ἑτέρε Νείλε θειοτάτε ἀνδρὸς & τῆς Θεσσαλονικέων τὴν προεδρίαν μὴ εἰληφότος, μὴ πρὸς αὐτὴν ἦ φθάσαντος ἐλθεῖν, καὶ ἃ τῆς τῶν Λατίνων καινοτομίας λαμπρὰ καὶ ἀληθῆ λίαν, καὶ ἐγχειρὰ συγγραψαμένε, καὶ κατὰ τῆς δυσήνε ταυτησὶ & Βαρλαὰμ τε καὶ Ακινδύνε αἱρέσεως. *Nec non cum alio Nilo viro divinisſimo, & urbis Theſſalonicenſis æque ſummo Antiſtite, cujus tamen ſedem adipiſcendi poteſtas non fuit. Licet contra Latinorum novum facinus ſplendida, & fidei plenisſima, & valde robuſta Commentaria concinnaverit, nec non contra infelicem hanc Barlaami, & Acyndini hæreſin.* Ride ſodes Theſſalonicenſium putidas ineptitudines in Synodico.

c) Editus ab Allatio T. 2. Græciæ Orthodoxæ.

d) Poſſevinus in Catalogo Codicum MSS. Bibliothecæ S. Mariæ in Vallicella in Urbe, refert Nilum contra Barlaamitas & Ancyndinianos.

Quod in Nilo uti præstantissimum agnoscebant, & quod ille plenissime defendit, Processionem nempe ex solo Patre Spiritus Sancti, obticent, ne injurii viderentur in Latinos, inque infamiam adducerentur, quod Latinorum opinionem palam populo criminarentur; de re minima & contemptissima, & de qua non erat apud Græcos una sententia, condemnatione nempe Barlaami & Acyndini, contra quam Nilus an quidquam scripserit, adhuc dubitatur; licet in Palamitarum sententiam iverit, eum dilaudant. Quod etiam in aliis dictæ Civitatis Pontificibus de novo Synodico additis peragunt. Hi siquidem adversus Latinorum opinionem scripta, ac si nulla fuerint, silent; in aliis, quæ Latinos non offendunt, verbosissimi sunt. Sed de his alias plenius, memoratis etiam Pontificibus. Quantum tandem Nilus hic valuerit ad res Theologicas exponendas, lege Tractatum Georgii Trapezuntii ad Johannem Cubocleſium de Processione Spiritus Sancti etiam ex Filio, Græce & Latine à me editum To. I, Græciæ Orthodoxæ. Non suppœnitebit te similis lectionis.

Johannes e) Spondanus in Annalibus Anno 1622. scribit: *Fuit postea Nicolaus Cabasila factus Episcopus Thessalonicensis, cujus extant plura scripta, sed fuligine Schismatis Græcanici perfusa; adversus quem idem ipse Demetrius* f) *Græce Latineque doctus scripsisse dicitur pro sancto Thoma Aquinate, quem Cabasila primus impetierat, cujus & aliqua opera in Latinum sermonem vertit, sicuti & Augustini, & alia, quem & Volaterranus, & alii uti virum doctum, æque ac sanctum laudant. Sunt autem, qui prædictum Nicolaum confundunt cum Nilo itidem dicto Cabasila, Archiepiscopo Thessalonicensi, qui hac eadem ætate vixit. Qui sive fuerit idem, sive alius, sive ante, sive post Nicolaum eam sedem occupaverit, de quo video controverti, nec tamen, admodum refert. Scripsisse reperitur duos Tractatulos contra Primatum Romani Pontificis, quos Hæretici exosculantur.* Vide Lector scriptoris Annalium Ecclesiasticorum in pauxillulis verbis imperitiam. Non interdistinguit etiam quod oculorum sensu percipit. Videt titulum Libri, quem exosculantur hæretici, & nomen Auctoris præfixum, & promptissimum oculis non internoscit. Hoc est in sole caligare, & ipsa cœcitate cœciorem esse. Libelli contra Romani Pontificis Primatum Auctor Nilus est. Alia pleraque sub Nicolai Cabasilæ nomine prostant, passim, & ubique. Perperam ergo judicant, qui Nicolaum cum Nilo confundunt, & Spondanus cum illis. Et cum alius Nicolaus, alius Nilus sit; si histori-

e) Henricum Spondanum dicere voluit Allatius.
f) Demetrius Cydonius, adversus quem scripsit alter Demetrius, Chrysoloræ.

ricus expertus esse vis, quanam illi ætate vixerint, & qui ante, sedem Thessalonicensem, & qui post, sedem Constantinopolitanam occupaverit, enodandum tibi erat. Sed tu satis ampliter controversiæ respondisti, *id parum admodum referre.* Acute admodum, sed ridicule. Quicunque deinceps futurus si incertus alicujus sententiæ fuerit, ad evellendum scrupulum responso hoc Spondanico, ampliter, & ex oraculo satisfaciet; *id parum admodum referre. Nicolaus plura, sed fuligine schismatis Græcanici perfusa.* Plura scripsisse, verum est, quæ Catholici in linguam Latinam versa, uti Catholicis contra Hæreticorum deliramenta opportuna, atque conducibilia ediderant. Et si quid illi excidit incauto, quod nonnullis visum est, non satis ut omnibus tutum, iidem ipsi Catholici excusare conati sunt. Sed dixit nescio quis, *non dealbarent Æthiopem.* Non semper feriet, quodcunque minabitur arcus. Et Spondanus ipse in his suis Annalibus quot mendacia, quot falsa, quot perperam, & ex ingenio insimulata, maligne atque calumniose conspergit, quæ volumen requirant, & nescio an etiam expurgata æstimationem commererentur? Nihil itaque Nicolai est, quod Primatum Papæ invadat. Et Demetrius iste Cydonius non scripsit pro S. Thoma contra Nicolaum, qui nunquam in dictum Sanctum linguam exacuit, sed contra Nilum qui id egerat, ut ex titulis librorum, qui ad hunc diem supersunt, g) colligitur. Δημητρίȣ τȣ̃ Κυδώνη πρὸς τȣ̀ς Καβασίλα ἐλέγχȣς, καὶ τῶν περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τȣ̃ ἁγίȣ πνεύματος κεφαλαίων τȣ̃ μακαρίȣ θωμᾶ. Cui postea pro Nilo Cabasila respondit Demetrius Chrysolora. Δημητρίȣ τȣ̃ χρυσολωρᾶ, κατὰ Λατίνων λόγος συνοπτικὸς, ἀφ' ὧν ἐποίησε Νεῖλος Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης. Et: Τȣ̃ αὐτȣ̃ διάλογος ἀναιρετικὸς τȣ̃ λόγȣ, ὃν ἔγραψε Δημήτριος ὁ Κυδώνης κατὰ τȣ̃ Θεσσαλονίκης κυρȣ̃ Νείλȣ τȣ̃ Καβασίλα. Alius itaque est Nilus Cabasila, qui scripsit contra Sanctum Thomam, alius Nicolaus. Et Nilum ante Nicolaum absque ulla dubitatione susceptum in lucem, Nicolaum postea certum est, cum Nilus Nicolaum Epistola Theologica ad eundem Nicolaum ἀνεψιὸν h) vocet, & Nicolaus semetipsum Nili ἀνεψιὸν, nominet.

Reliquum est, antequam ad alios Nilos transcendam, ut notem offusam scriptoribus de scriptis horum Nili, & Nicolai Cabasilæ caliginem, etiamsi extra argumentum paululum vagare videar. Quod enim

g) Vide Allatium de Consensu lib. 2. c. 18. §. 12.

h) Confer. Georgium Phranzam lib. 2. Hist. cap. 5. & Allatium de Consensu utriusque Ecclesiæ p. 858.

enim Nicolai est, multi Nilo; quod Nili, Nicolao attribuant. Quare designabo opera ipsius Nicolai legitima ab insititiis.

Nicolaus Cabasila schismaticus Græcus Romanæque Ecclesiæ hostis, primum Sacellii curator, tum Archiepiscopus Thessalonicensis, vixit seculo Christi 14. i) circa annum 1350. Ejus meminit Johannes Cantacuzenus Imperator lib. 3. cap. 73. & 99. Deo eo plura Hervetus, Gretserus, Pontanus, Possevinus, & inter antiquiores Simeon Thessalonicensis Dialogo contra Hæreses: *Ὧν δὴ πατέρων οἱ θειότατοι συγγραφαὶ καὶ ἔτι δὲ μακαρίου ἐκείνου Καβάσιλα δὲ τὴν καλὴν νίκην ἐπ' εὐσεβείᾳ καὶ ἁγιότητι βίου συνησαμένου Νικολάου κατὰ τὴν κλῆσιν, καὶ Θεοφάνους δὲ τοῦ Νικαίας ἄλλου σοφοῦ, καὶ ὁμολογητοῦ νέου, καὶ Ἰσιδώρου Θεσσαλονίκης, ἔδειν ἀπολειπομένου δὲ σοφοῦ τὰ θεῖα πηλικοῦτου ἐκείνου, καὶ ὁμοῦ νυμὶ τὰ τῆς εἰρημένης αἱρέσεως ἀκριβῶς παριχῶσιν.* *Quorum Patrum divinissima scripta. Adde his & Beati illius Cabasilæ, qui ob pietatem, & vitæ integritatem à victoria præclara nomen obtinuit, Nicolai: & Teophanis quoque Nicæni sapientis, novique Homologetæ, & Isidori Thessalonicensis in divinis rebus exponendis, clarissimi, &* k) *Peluſiotæ cognominis qui de dicta hæresi sagaciter, & ad vivum persestigant, atque expendunt, & alii.* Sunt ejusdem Opuscula:

Ἑρμηνεία κεφαλαιώδης εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν. Compendiosa Interpretatio in divinum Officium, sive Liturgiam, Gentiano Herveto Interprete Latine tantum excusa est Venetiis anno 1545. l) apud Alexandrum Bruviolum. Græcus vero textus ex Bibliothecæ Regiæ Codicibus primum prodiit in Auctario Bibliothecæ Veterum Patrum anno 1624. m) cura Frontonis Ducæi: unde postea transiit in Tom. 12. Bibliothecæ Morellianæ. Hervetus in ea, quam in hunc librum præscripsit, Præfatione, excusare nititur Cabasilam, *sed dealbat Æthiopem. Constat enim*, & adnotat, n) *manifestissime illum fuisse Schismaticum, & odio in Romanam Ecclesiam incensum librum*

i) Aliquanto antiquiorem minus recte facit & ad A. 1290. refert magnus Usserius p. 155. de Scripturis sacrisque vernaculis.

k) In Græco est: *Peluſiota illo in divinarum rerum peritia nihil inferioris.*

l) Imo 1548. 8. Et deinde Antwerp. 1560. Extat etiam latina Herveti interpretatio in Bibliotheca Patrum Lugdunensi T. 26. p. 173.

m) T. 2. p. 200. Hoc opus videtur etiam respicere Allatius quando p. 123. contra Hottingerum inter Græcos qui de azymis contra latinos scripsere, Nicolaum Cabasilam laudat. Ex Cabasilæ expositione Missæ passim loca producit in eodem libro p. 76. 89. seq. 109. seq. 134. 145. 153. 204. &c.

n) Ducæus, puta.

librum hæreticum de processione Spiritus Sancti contra S. Thomam Aquinatem compositisse, & multa fundi sui ubique judicia prodidisse. Et Possevinus in Apparatu; *De Processione Spiritus Sancti cœcutiit. Quæ quidem cœcitas illum adegit, ut temere, atque imperite ausus fuerit de eodem argumento scribere adversus D. Thomam Aquinatem, Virum, cujus corrigiam calceamenti in rebus Theologicis, ne posset quidem, ut ita dicam, solvere. Quamobrem liber omnino amandandus est. Idem dicimus de libello, qui in Bibliotheca Vaticana prænotatus est,* Ἔλεγχος καθ' Λατίνων. *In libro autem de divino altaris sacrificio, id commodo fuit, quod contra Hæreticos nostri temporis divini sacrificii testimonium ab ipsis latinæ Ecclesiæ hostibus, inde apparuit. Attamen plerique in eo libro dicta sunt, quæ hominem solidæ Theologiæ imperitum satis arguunt. Quem cum Gentianus, qui eum vertit, voluisset cum catholicis Theologis conciliare, pietatem quidem suam ostendit, verum enim vero etiam suos errores quadamtenus indicavit, sed non omnino profligavit. De quibus vide Gentiani Herveti Præfationem ad suam versionem, & adeo cave vigesimum nonum, & trigesimum caput ejusdem libri Cabasilæ, ex quibus imprudens fortasse quispiam posset facile colligere, aliud sentire Græcos de verbis consecrationis, quam Latina Ecclesia sentiat.* Laudo quæ de verbis consecrationis in Nicolao Cabasila adnotavit Possevinus. Eadem verbis Nicolai adductis funditus evertit & profligavit Petrus Arcudius in Concordia Sacramentorum lib. 3. cap. 28. Sed eundem Nicolaum de Processione Spiritus Sancti contra S. Thomam & Ecclesiam Romanam commentatum fuisse o) usque adeodum non comperi, licet id percuriosius investigarim. Restituatur igitur ab infamia in integrum. Et licet Nili scriptorum adversus Ecclesiam Romanam argumentum brevissime operi præfixerit, p) non tamen ipsum in eos injurium fuisse fatebimur. Quare demonstrandum est, eum contra S. Thomam, & Ecclesiam Romanam scripsisse, ne ut affinis sceleri condemnetur.

Περὶ τῆς ἐν χριστῷ ζωῆς βιβλία ς'. *De vita in Christo libros sex.* In quibus præcipue agitur *de Baptismo, sacra Unctione, & Eucharistia.* Latine tantum prodierunt anno 1604. Ingolstadii in 4. cum *Philippi Solitarii Dioptra, seu regula rei Christianæ ad Callinicum Monachum, Johannis Carpathii documentis spiritualibus, & aliis opusculis* Jacobo Pontano Interprete; qui etiam adjecit ejusdem Cabasilæ *Orationem contra Fœneratores.* Quæ omnia postea translata sunt in Bibliothecam veterum Patrum Colonienſem, q) & Morellianam Appendicem. Arcudius lib. 2. Concordiæ cap. 21.

(K) explo-

o) Fatetur tamen hoc Allatius lib. 2. de consensu p. 858. seq.

p) Hoc exhibuit auctor supra p. 67. seq.

q) Etiam in Lugdunensem T. 26. p. 136. Cæterum *Orat. in fœneratores* Græce etiam lucem

explodit ipsius Nicolai Cabasilæ sententiam de iteranda confirmatione: quem videre poteris, si libet. Scribit Possevinus in Apparatu: *Vide notas Jacobi Gretseri nostri Theologi, qui eundem Cabasilam in reliquis scriptis errantem, ab erroribus purum in his sex de vita in Christo conatur ostendere.*

Τοῦ αὐτοῦ σημασία εἰς τὴν ὅρασιν τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιὴλ, ἐν ᾗ ἐπὶ τῶν τεσσάρων ζώων ὁμοίωμα θρόνου, καὶ ἐπὶ τοῦ ὁμοιώματος τοῦ θρόνου ὁμοίωμα, ὡς εἶδος ἀνθρώπου. Ejusdem r) *expositio in visionem Jezechielis Prophetæ,* in

cem vidit, quamvis haud integra, Augustæ Vindel. 1595. edente *Davide Hæschelio*, ex Codice MS. Maximi Margunii. Integram cum oratione S. Epiphanii in sepulturam CHRISTI Græce & Lat vulgavit *Simon Simonides*, Regni Poloniæ Cancellarius, Samoscii 1604. 4. Etiam libri (non sex tantum quos Pontanus vertit, sed septem) de Vita CHRISTI Græce MSS. extant in Variis Bibliothecis, ut Cæsarea, Regis Galliæ &c. Septimi initium a Lambecio affertur hoc: ὁποῖος γίνεται ὁ μεμυημένος τὴν ἀπὸ τῶν μυστηρίων χάριν φυλάξας τῇ παρ' ἑαυτοῦ πουδῇ. Ἐπεὶ δὲ εἴρηται τίς γενόμενος ὁ μυηθεὶς καὶ τίνα τὴν ὁδὸν ἐλθών. Loca Græce ex hoc opere producunt Petrus Arcudius in Concordia sacramentorum, Allatius contra Creyghtonum p. 422. seq. 531. &c. contra Hottingerum p. 49. seq. 97. 108. De hoc opere intelligenda quæ leges in Casaubonianis ab amico nostro V. C. Jo. Christophoro Wolfio cum nuper in Anglia versaretur descriptis & in hac urbe editis p. 39. *Exstat in Regia Bibl. liber MS. continens* λόγους XIII. *Nic. Cabasilæ & unum Maximi Planudæ* εἰς τὴν θεόσημον ταφὴν χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ. *Cabasilæ primi septem* λόγοι *sunt instar* λόγων κατηχητικῶν, *quibus initiandi præparantur ad sacrorum Mysteriorum trium* βαπτίσματος, μύρου, εὐχαριστίας *participationem. Itaque cum Catechesibus Mystagogicis Cyrilli Hierosolymitani, & Ambrosii libris ejus argumenti & similibus aliis convenit.* Confer Casauboni Exerc XVI. ad Baron. n. 30. ubi lemmate septem librorum, περὶ τῆς ἐν χριστῷ ζωῆς Græce producit è Codice Regio, & magna cum voluptate à se lectos testatur.

r) Hæc & quæ deinceps referuntur Nicolai Chamaëtæ monumenta pleraque MSta etiam exstant in Bibl. Cæsarea Vindobonensi. Exstant etiam hæc Allatio præterita: 1. Εἰς τὸν ἐν ἁγίοις πατέρα ἡμῶν μέγαν ἱεράρχην μυροβλύτην καὶ θαυματουργὸν Νικόλαον. Incipit: ἐπεὶ δὲ πάντα ἀπήντησεν ἡμῖν παρά σου, ὦ ποιμένων ἄριστε &c. 2. Εἰς τὴν πάνσεπτον καὶ ὑπερένδοξον κοίμησιν τὴν ὑπεραγίας δεσποίνας ἡμῶν καὶ παναχράντου θεοτόκου. Incipit: τοῦ νῦν ἀγῶνος ὡς οὐδὲν ἂν γένοιτο μεῖζον &c. 3. Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον ὁσιομάρτυρα Ἀνδρέαν τὸν νέον ἐν Ἱεροσολύμοις τὸν τοῦ μαρτυρίου δρόμον διηνυκότα. Incipit: ἐγὼ δὲ σοῦ πῶς ἂν εἴποις ἐρῶν ὦ χριστοῦ μάρτυς Ἀνδρέα &c. 4. Προσφώνημα εἰς ἔνδοξον τοῦ χριστοῦ μεγαλομάρτυρα Δημήτριον τὸν μυροβλύτην. Incipit: Οὐδὲν οἶμαι τῶν ἀτόπων ὦ μαρτύρων ἀκρότης, εἰ πολλῶν καὶ μεγάλων ἐπαινεσάντων τὰ σά. καὶ ἡμεῖς πρὸς τοὺς κατά σου θορύβους &c. 5. Εὐχὴ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν, τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ λόγον. Incipit: ὑμνοῦμέν σε, εὐλογοῦμέν σε, δοξολογοῦμέν σε. Εὐχαριστοῦμέν σοι Κύριε, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν Ἰησοῦ χριστὲ, ὁ Θεὸς ἡμῶν ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν &c. 6. *De Magistratuum civilium iniquis ausis circa res sacras,* περὶ

in qua super quatuor animalia similitudo throni, & super similitudinem throni, similitudo veluti ipsius hominis &c. Princip. πᾶσα προφητεία, καὶ θεωρία, καὶ ὅρασις εἰκόνες ἦσαν τ῀ τ῀ Σωτῆρ@ ἐπιδημίας.

Τῆ αὐτῆ σημασία εἰς τὴν ὅρασιν τ῀ προφήτ@ Ἰεζεκιὴλ, ἐν ᾗ τὰ ὀστᾶ τὰ ξηρὰ τῶν ἀνθρώπων τὸ πρότερον ἀπολαμβάνουσιν εἶδ@. *Expositio visionis Jezechielis Prophetæ, in qua ossa arida hominum priorum recuperant speciem.* Pr. τὴν τ῀ θεῆ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀποδημίαν.

Εἰς τὰ ἅγια καὶ σωτήρια πάθη τ῀ Κυρίου ἡμῶν Ἰησῆ χριστῆ. *In sanctam & salutarem passionem Domini nostri Jesu Christi.* Pr. Ἄκουε, οὐρανὲ, καὶ ὁ τῶν ἀγγέλων ὅλων κύκλ@ (locum inde producit Allatius contra Creyghtonum p. 425.)

Εἰς τὴν ἀνάληψιν τ῀ Κυρίου ἡμῶν Ἰησῆ χριστῆ, *In ascensionem Domini nostri Jesu Christi.* Pr. αἱ χάριτες μοὶ ἐπὶ τῶν πρότερον χρόνων ἐξ οὐρανῆ.

Εἰς τὴν γέννησιν τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου. *In Nativitatem sanctissimæ Deiparæ.* Pr. καὶ πρῶτα μοὶ τὸν θεὸν ἐνταῦθα καλῶμεν.

Εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου. *In annunciationem Sanctissimæ Deiparæ.* Pr. εἴ ποτε δὴ χαίρειν ἄνθρωπον (καὶ σκιρτᾶν.)

Εἰς τὸν μεγαλομάρτυρα Δημήτριον τὸν θαυματέργον (καὶ μυροβλύτην.) *In magnum Martyrem Demetrium miraculorum effectorem.* s) Pr. πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων οὐδὲ συνιδεῖν (ῥᾴδιον.

(K) 2 Εἰς

τὸ εἰ τῶν τῷ δικαίῳ τοὺς ἄρχοντας ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς τολμώντων. Incipit: τοὺς μοὶ πονηροὺς τῶν ἀρχόντων οἱ γνώμης μοχθηρίᾳ λύοντες τοὺς νόμους, καὶ δικαίων ὑπερορῶσιν, ὡς ἂν μὴ τῶ ἀγνοεῖν ὅ, τι δεῖ ποιεῖν ἁμαρτάνοντας, ἀλλ' ἑκόντας πονηρευομένους καὶ κακοργοῦντας &c. 7. Τῆ εὐσεβεστάτη Αὐγούστῃ (Ἄννῃ τῇ Παλαιολογίνῃ) τῷ εἰ τόκου de usura. Incipit: πολλαχόθεν ἐπιδειξαμένη τῶν ἔργων, ὧ μεγίστη βασίλισσα &c. 8. Ἀθηναίοις, τῷ εἰ ἐν αὐτοῖς ἐλέῳ βωμῷ. Incipit: ἥκω νῦν, ὦ Ἀθηναῖοι &c. 9. Κατὰ τῶν Γρηγορᾶ λημμάτων. Incipit: Ὁ δὲ σοφώτατος Γρηγορᾶς, ὥσπερ ἐκ ἀρχαίων αὐλῷ τῶν Βυζαντίων εἰς θαῦμα, καὶ Θεσσαλονικέας ἐνάγει πρὸς τὰς ὕμνους τὰ ἑαυτῆ &c. 10. *De criterio veritatis contra Pyrrhonem.* κατὰ τῶν λεγομένων τῷ εἰ κριτηρίου ἀληθείας, εἰσὶ, καὶ τὰ Πύῤῥωνος καὶ καθαρτικ. Incipit: ζητῆσι δὲ πρῶτον, εἰ ἔστι κριτήριον ἀληθείας. &c. 11. *Solutio quinque argumentorum quibus Rhetoricam inutilem esse disputant Sceptici.* Δόγοι τῶν βλαπτόμενων ἀποδεικνύειν ὅτι ἡ τῷ εἰ τὸν λόγον σοφία μάταιος. ἀλόγ@. ἐνδεχεται &c. λύσεις τῶν τοιούτων ἐπιχειρημάτων &c. 12. Εἰς τὸν Ἀνδρονικέα τορα (Andronicum Palæologum II.) ἐγκώμιον Incipit: ἄτοπόν τι νομίζω &c. 13. Τῆ εὐσεβεστάτη Αὐγούστῃ Oratio encomiastica ad Annam Palæologinam, Imperatricem. Incipit: Νόμ@ μοὶ ἅπασιν ἔθηκεν ἔκειτο &c. Pleraque hæc exstant etiam in Codice Regis Galliæ, quem memorat Labbeus Bibl. novæ MSS. p. 296.

s) Locum ex hac Oratione affert Allatius contra Hottinger p. 203.

t) Edidit Græce & Latine Godfridus Henschenius in Actis Sanctorum die V. Aprilis T. 1. Locum inde produxerat Allatius contra Hottinger. p. 204.

Εἰς τὴν ὁσίαν Θεοδώραν τὴν θαυματουργόν. t) *In sanctam Theodoram miraculorum effectricem.* Pr. Ἐμοὶ ὑπολλῶν τὰ σὰ θαυμαζόντων ὦ μυροβλύτις.

Ἐξήγησις εἰς τὸ γ. τ̃ μεγάλης συντάξεως Πτολεμαίου. In lib. tertium Magnæ Conſtructionis Ptolemæi. P. Ἐν ὑτέτῳ τῷ συντάγματι σκοπὸς ἐστιν. Baſileæ u) 1530. fol.

Ejusdem Κανὼν ἰαμβικὸς μετὰ σχολίων τῆ ἑωρτῆ τῶν Θεοφανείων. Ἕτερος κανὼν ἰαμβικὸς μετὰ σχολίων εἰς τὴν πεντηκοστήν.

Ejusdem Nicolai Cabaſilæ laudatur à nonnullis Liber περὶ συλλογισμῶν. *De Syllogismis* Pr. x) Σκοπός ἐστι τῷ συντάγματι διδάξαι τὸ εἶδος τ̃ συλλογισμ̃. Mediolani in Bibliotheca Ambroſiana patet ſub nomine Nicolai.

Alii fide neſcio cujus Codicis Vaticani laudant Cabaſilæ τ̃ σοφωτάτου λόγους πέ. *Orationes LXXXVIII.* Nilone, an Nicolao aſſignandas, ipſi viderint. Mihi anxie perveſtiganti Codices Vaticanos, eas videre nondum licuit. Quare judico oculis potius habendam fidem, quam auribus.

Doctiſsimus Labbæus in diſſertat. hiſtorica de ſcriptoribus eccleſiaſticis To. 2. p. 114. advertit: *Oratio in tres Theologos Baſilium, Gregorium, & Johannem Chryſoſtomum, non eſt hujus Cabaſilæ fœtus, ſed Philothei Patriarchæ Conſtantinopolitani, de quo nihil obſervavit noſter Bellarminus.* Legitur in Cod. Vaticano 809. p 100. Φιλοθέου Πατριάρχου y) λόγος ἐγ-

u) Una cum Magna Syntaxi Ptolemæi ac Theonis Alex Græcis in Ptolemæum commentariis p. 151. ſeq

x) Cabaſila de Syllogismis, in Codice Cæſareo incipit: Ἄτομόν ἐστι τὸ ἓν ἀριθμῷ, οἷον ὁδὶ ὁ ἄνθρωπος.

y) Hæc Philothei Oratio à Jac. Pontano Græce ac Latine una cum Dioptra Philippi Solitarii Ingolſtad. 1604. 4. & hinc in auctario Ducæano Pariſ. 1624. T. 2. p. 313. & Latine T. 26 Bibl. Patrum Lugd p 217. edita longe diverſa eſt ab Oratione Cabaſilæ in eosdem ſacros triumviros, quæ MS. eſt in Bibl. Cæſarea atque incipit: ὁιμαι γε τῶν ἐννομωτάτων κ̃ δικαιωτάτων εἶναι τὴν γινομένην τοῖς παλαιοῖς πᾶσαν νέμειν τιμήν. Εἰπερ δέ τινας τῶν ἀπάντων παλαίους &c. Nam & ab aliis laudatam eſſe illam beatorum Doctorum trigam à Johanne Euchaitarum Metropolita, (vide Allat. p 112. de Simeonum ſcriptis) Theodoro Metochita, & Matthæo Camariota aliisque obſervarunt Viri doctiſsimi. Confer Acta Sanctorum T. 2. Junii p. 933. ſeq. ubi de feſto quod in honorem communem Baſilii, Nazianzeni & Chryſoſtomi à Græcis die 30. Januarii celebratur auctore Johanne Metropolita Euchaitarum, temporibus Alexii Comneni litem ambitioſam quæ inter Baſilitas, Gregoritas & Joannitas orta fuerat, ita componente, ut diceret tres illos ſimul ſibi viſos adeſſe, teſtatos ſe unum eſſe apud DEUM, itaque nec ſui cauſa contendendum de prærogativa ſed cultum ipſorum communem uno die conjungendum. Confer etiam, ſi placet, Nicolai Rayæi tractatum præliminarem Actis Sanctor. T. 2. Junii præmiſſum.

ἐγκωμιαστικὸς εἰς τοὺς ἱερεῖς ἱεράρχας Βασίλειον τὸν μέγαν, Γρηγόριον τὸν θεολογον, καὶ Ἰωάννην τὸν χρυσόστομον. Pr. Τοὺς διδασκάλους ἡμῶν ἐπαινέσωμεν.

Neander Epitomator Gesnerianus, & alii inter Nili Theſſalonicenſis Tractatus, libros etiam *de vita in Chriſto* reponunt. Quos & omnia hæc ſe vidiſſe ſcribit apud amicum in amplo & antiquo volumine, quæ ſeu ipſi, ſeu alii, quibus id negotii dabitur, aliquando cum ſtudioſis communia facient. Quidquid fuerit de eorum editione, neque enim modo anxius id exquiro, meum eſt à ſupino Neandri, & aliorum errore Lectores eximere. Libri ſiquidem de vita Chriſti Nicolai Cabaſilæ ſunt, non Nili. Idque ut videas, Librorum Nicolai notam hic libens, ut vides, attexui. Et hæc adnotavi, ne Cabaſilarum uno cognomine, unum quoque Scriptorem Nilum, ſive Nicolaum conſtituas, quemadmodum vir alter eruditiſſimus z) apud Salmaſium, ut ſupra vidimus de Nilo Theſſalonicenſi, & Nicolao Methonenſi, unum Nilum fingebat. Labbæus addit in Bibliotheca Nova, *Nili Theſſalonicenſis ad Nicolaum Cabaſilam Epiſtolam* a) in Cod. Regio 1759. Nec non; *Nicolai Cabaſilæ Chamæatæ Epitaphium* b) *Nili Theſſalonicenſis Archiepiſcopi avunculi ſui: & aliquot ejusdem epigrammata* in eod. Cod. Reg. 1759.

z) Vulcanius, ſupra p. 63.

a) In Bibl. Cæſarea Nicolai etiam Cabaſilæ ſedecim exſtant Epiſtolæ, quarum primæ ſex ad patrem, 7. Δυσκολώτῳ Μανικαΐτῃ. 8. ὡσιωτάτῳ θεσσαλονίκης τῷ Συναδηνῷ. 9. & 12. τῷ ἀρχαγγειώτῃ. 10. τῷ μεγάλῳ Σακελλαρίῳ. 11. τῷ παπᾷ κυρῷ Δοσιθέῳ τῷ Καρανίτηνῷ. 13. τῷ ὑπομνηματογράφῳ. 14. & 15. τῷ Κυδώνῃ, ad Demetrium Cydonium. 16. ad incertum. Vid. Neſſelium p. 368.

b) In eadem Bibl. Cæſarea exſtant Nicolai Cabaſilæ tredecim Epigrammata ἡρῳϊκὰ ſive carmine Heroico. Primum ex his εἰς τὸν ἑαυτῷ θεῖον τάφον κυρῷ Νείλῳ τῷ θεσσαλονίκης, incipit: Νείλῳ κυδαμίμοιο τάφος ὅδε σῶμα καλύπτει. 2) In Iſidorum Patriarcham CPol. 3) in Lucæ XXIV. 29. *Mane nobiscum, nam adveſperaſcit.* 4) in Pſal. CXX. 5. *Heu mihi quia peregrinatus ſum longe.* 5) In Eſ. III. 5. *Veſtem habes, dux noſter eſto.* 6) in exceptionem reliquiarum S. Theodoræ, 7--12) Acroſtichides in S. Martyrem Demetrium, S. Andream juniorem, S. Eudocimum: iterum in S. Demetrium Martyrem, in recentes Martyres Hieroſolymitanos & in S. Gregorium Palamam Archi-Epiſcopum Theſſalonicenſem. 13) In divina CHRISTI præcepta Matth. V. 21. ſeq. Feruntur præterea ſive in hac ſive in Regis Chriſtianiſſimi Bibl. hæc inedita Nicolai Cabaſilæ monumenta: 1) πρὸς τὴν ἐρώτησιν τῶν, τίς ὁ σκοπὸς τῆς τῶ κυρίῳ ἐνανθρωπήσεως; incipit: εἰκὸς φιλόχρυσοι καὶ φιλεύλοι ἄνθρωποι &c. Neſſel. p. 429. 2) εἰς τὸ, ὦ τῆς καινῆς μίξεως, ὦ τῆς παραδόξου κράσεως (Naz. Orat. XXXVIII. T. I. p. 620.) incipit: ἐρωτᾷς ὦ φίλων ἄριστε, τί ἐκεῖνός φησιν ὁ ἐν θεολογίᾳ μέγας Γρηγόριος &c. 3) εἰς τὴν ἱερὰν στολήν explicatio duplex ſacrarum veſtium in divina Liturgia uſitatarum. Confer Lambecium lib. V. p. 211. 216. & 347. ſeq. 4) Labbeus

Huic Nilo, & Nicolao Cabasilæ adjici potest tertius Demetrius Cabasila itidem Thessalonicensis. Nec prætereundum, per eadem tempora unam urbem in Græcia Thessalonicam tot extulisse viros facultate dicendi singulares, & doctrinis conspicuos præter hos tres Cabasilas, Theodulum Magistrum, Acindynum, Theodorum Cutelem, Demetrium Cydonium, Balsamonem, Protonotarium Lampenum, & plerosque alios, quos eorundem ad Nicephorum Gregoram, & Gregoræ ad eosdem Epistolæ in solem & pulverem produnt in Manuscriptis Codicibus: de quibus altera vice agendum est.

XV. Nilus c) Monachus Ægyptius.

IN adnotatis quibusdam post Thesaurum Nicetæ Choniatæ, in quibus nonnulli in Ecclesia Græcorum, docti equidem viri, sed qui data opera opiniones fidei catholicæ adversas in vulgus spargere non dubitarunt, ideoque contra eos pronunciatum est, legi Nilum quendam Monachum Ægyptium: Εἶπον ἂν καὶ ὅσα Νεῖλός τις μονάζων τὸ ἐπιτηδευμα, τὴν γένυν ἔυσαχυς, τὸ γένος Αἰγύπτιος τὴ ὀρθῆς ἀλλότριος πίστεως, καὶ ἄχνην τινὰ καὶ ἰλὺν ἀπόβλητον, ὡς ἀπὸ κανωβικῦ στόματος τῶν ἐκείνῳ χειλέων ἀπέπτυσεν, ἐχ ὥρα πελαγίζων, μᾶλλον μὴ οὖν, ἢ εἰς πήχεις αἰρόμενος πολύχοα τὰ βλάσφημα ἐπηγγέλλετο. ὅτι ἢ ἀπέλιπον ἡμᾶς αἱ βίβλοι, καὶ τῆς ἡμετέρας μνήμης ἀπέπεσαν, ὅσα ὡς φρύνος, ἢ δίψας, θηρία λιβυκὰ, καὶ θανάθῳ πρόσπολα, ὁ Νεῖλος ἔτος ἰοφόρα κακὰ τῆς εὐσεβείας ἐξεμεμήκει ῥήματα, σιγῇ τὰ κατ' αὐτὸν ὡδραίμοιμι. *Enarrarem etiam quæcunque Nilus quidam, instituto Monachus, barba promissa hispidaque conspicuus, genere Ægyptius, rectæ fidei hostis, purgamenta quædam frumenti, & lutum rejectitium, veluti è Canobico ore propriis labiis conspuit, non maturè inundans, quinimo in cubitus, & ulnas sese erigens blasphemias valde numerosas palam, profitebatur. Quando verò illius libris caremus, & è nostra memoria efluxerunt quoscunque ille uti rubeta venenosa, aut dipsas, feræ Libycæ, & mortem ministrantes, sanie venenoque delibratos* d) *sermones, contra pietatem evomuit, silentio, quemadmodum & facta illius, venti abripiant.* Et ad hunc ipsum spectare

beus in Bibl. nova MSS. testatur in Bibl. Regis Galliæ exstare Collectanea ex actis Conciliorum & SS. Patrum Canonibus, cum interpretationibus zonaræ, Balsamonis, *Cabasilæ*, Studitæ Svidæ & aliorum.

c) Hic idem est Nilus Italicorum dogmatum propugnator, de quo supra num. XIII.

d) Delibatos.

ctare videtur Anathema dictum in Nilum Monachum in Synodico recitari solito in Ecclesia Græcorum Dominica Orthodoxiæ. Τοῖς δογματισθεῖσιν ἀσεβῶς παρὰ τοῦ ἀμονάχου Νείλου, καὶ πᾶσιν τοῖς κοινωνοῦσιν αὐτῷ ἀνάθεμα. *Placitis, & sententiolis contra pietatem à Nilo Monachismi rebelle, & defectore pronunciatis, & reliquis omnibus, qui cum eo sentiunt, Anathema.* Iisdem e) cum Choniata vixisse temporibus nullus dubito.

XVI. Nilus Metropolita Rhodius.

NIlus Metropolita Rhodius. Eum tamen genuit, & aluit Chios insula, quod idemmet suo testimonio planum facit Oratione in S. Matronam Chiam, ipso fere initio: Οὐ ξένα τῆς παρούσης ἡμῖν πανυγήρεως, οὐδ' ἀλλότρια τῆς ἡμῶν ἐπιφανοῦς ἐστι πόλεως, ἡμέτερον γὰρ ἡ εὐφημουμένη καθέστηκε βλάστημα, καὶ τῆς ἡμετέρας καὶ αὕτη ὄρπηξ καθέστηκε. Ματρῶνα γὰρ ἱερὰ τοῦ συλλόγου τούτου κεχρημάτικε πρόξενος, καὶ ταύτης ἡ θεοτίμητος ἑορτὴ, τὴν παροῦσαν πανήγυριν συγκεκρότηκεν. Ματρῶνα, οὐχ ἣν πάλαι φέρουσι βίβλοι, καὶ ἣν ἡ θεσσαλονικέων μὲν προήνεγκε, καὶ ἐξεθρέψατο πόλις, Παλαιστίνη δὲ τῶν τῆς ἀρετῆς καλῶν ἐκείνης ἀπολελάυκει, καὶ πλήρη τῷ θεῷ τῶν ἀσκητικῶν ἱδρώτων παρέπεμψεν, ἀλλ' ἣν ὅπερ ἄνωθεν ἠνιξάμεν ἡ καθ' ἡμᾶς νῆσος αὕτη θεοδώρητον ἔσχεν ἀκρέμονα, ἣν προήγαγεν μὲν αὕτη εἰς φῶς, καὶ προσήγαγε θεῷ ὥσπερ ἱερόν τι, καὶ τίμιον ἀκροθίνιον. *Non aliena sunt a nobis præsentis celebritatis mysteria, nec nostræ præclarissimæ hujus urbis extranea. Cujus enim laudes prosequimur, nostrum utique germen est, & civitatis nostræ ramus frondescens; namque sancta Matrona cœtum hunc colligit, & ejusdem à Deo honoratus dies festus festum solemne hoc explicat. Matrona, non quam antiquorum Annales referunt, & quam Thessalonicensium urbs in se procreatam eduxit, & Palæstina bonorum illius consors Asceticis sudoribus honestam Deo transmisit; sed quam, quod supra innui, Insula hæc nostra à Deo sibi datum surculum possedit: quem protulit ista in lucem, & Deo uti sacras atque honorabiles primitias consecravit.*

Nilum hunc scripsisse contra Latinos, disco ex Racendyta in Dialogo Johannis Plusiadeni. Interrogatus enim, ut numeraret nominatim Doctores, quibus suasus à Latinis se sejunxerat, respondet: Ἔχομεν φώτιον πρῶτον κατὰ Λατίνων ἐκθέντα βιβλίον, μετ' αὐτὸν δὲ πολλοὺς καὶ καλοὺς, τὸν φιλόσοφον Μιχαὴλ τὸν ψελλόν, Νεῖλον Καβάσιλαν, Μεθώνης

e) Nihil impedit fuisse paulo antiquiorem, quod in illum Johannis Itali sectatorem Nilum pulchre quadrat.

νης Νικόλαον, Νεῖλον Ῥόδε, Μοσχάμπαρά τινα, Φυρνῆν τὸν Φιλόσοφον, Καμαληρὸν γενναῖον, Βαρλαάμ τινα Μοναχὸν Καλαβρὸν, Παλαμᾶν τὸν σοφὸν, Θεοφύλακτον Βουλγαρίας, ἄλλον Βουλγαρίας Ματθαῖον, καὶ ἄλλους πλείους, οὓς ἐγὼ παραλέγω, ἵνα τὸ μὴ μηκύνειν τὸν λόγον. *Habemus Photium, qui contra Latinos primus librum conscripsit. Post eum multos & probos: Philosophum Michaelem Psellum, Nilum Cabasilam, Methonensem Nicolaum, Nilum Rhodium, Moschampara quendam, Phurnem Philosophum, Camaterum generosum Rhodium, Moschampara quendam, Phurnem Philosophum, Camaterum generosum, Barlaamum quendam Monachum Calabrum, Palamam sapientem, Theophylactum Bulgariæ, alium Bulgariæ Matthæum, & alios plurimos, quos non recenseo, ne sermonem protraham.*

Philippus Labbæus in nova Bibliotheca notat in Cod. Regio 901. & 1727. legi Nili Rhodii *de versibus Anacreonticis.*

In Bibliotheca Regia Escuriali scribitur asservari, ut ex Indice illius MS. discitur: Νείλου Μητροπολίτου Ῥόδου Περὶ Διασωρηνῆς, περὶ λίθων, περὶ κατασκευῆς μύρου Μωσαϊκῆς, περὶ γεννήσεως τεχνικῆς, περὶ χρόνου βισέκτου. *Nili Metropolitæ Rhodii Diasoreni, de lapidibus, de Confectione unguenti Mosaici, de generatione artificiosa, de Anno Bisexto.* V. 14. Si idem fuerit cum superiori, jam habemus illius agnomen.

Scripsit Orationem cum elegantia & copia singulari *de laudibus & virtutibus S. Matronæ.* Pr. Οὐ ξένα τὰ τῆς παρούσης ἡμῖν πανηγύρεως. Est à me latina reddita.

Enarrationem Synodorum. f) Inter Oecumenicas recenset Photianam commentitiam, ejusque decreta de unione Occidentalium & Orientalium, de restitutione Photii; & sententiam de Processione Spiritus Sancti ex solo Patre summopere laudat, & additionem in symbolo *Filioque* configit. Prætereaque Synodum contra Barlaamum & Acyndinum sub Johanne Palæologo Andronici filio inter easdem Oecumenicas Synodos collocat, & Palamitas tuetur. An præter jam dicta aliquid contra Latinos scripserit, ut ex dictis Racendytæ supra adductis colligitur, vel aliquid aliud diversum ab iis, quæ in enarratione Synodorum somniat: ignotum mihi plane est. Schismati tamen addictissimum fuisse ex iis, quæ in Synodis enunciat, conjectura non levi prospicio.

XVII.

f) Edita est hæc de IX. Synodis Oecumenicis Synoptica enarratio Græce & Latine à Christoph Justello Paris. 1615. 4. ad calcem Nomocanonis Photiani: & à Gvil. Voëllo atque Henrico Justello filio in Bibliotheca Juris Canonici veteris Paris. 1661. fol. T. 2. p. 1155.

XVII. Nilus Xanthopulus.

POstremis Imperii Græcorum temporibus inter Græcorum Psalmodos recensetur Nilus Xanthopulus, qui multa Troparia, Hymnosque in Ecclesia vario modo concinendos composuit. Ipse legi ipsius Troparia in tres Hierarchas Basilium, Nazianzenum, & Chrysostomum sacris Officiis modulate decantandos. Hinc ex cognomine, cum nomen nullum esset, non alium esse, quam eum, qui sub Xanthopuli g) cognomine, quatuor nobis Epistolis elucet in Codice Vatic. 112. quarum alterius P. εἰ δ' ἡμῖν σοι τῷ τ ἑταιρίας σφοδρῷ. 2. Ἅπασι μὲν ἀρετῆς εἰδεσι διαλάμπειν. 3. Ἴσως εἰδέναι χάριν ἐμοὶ λογίζη. 4. ἐμοὶ πολλάκις πειρωμένῳ σοίγε ἀνεπιστέλλειν, credidi. Sed arbitratum represit Theodorus Xanthopulus, in cujus doctissimi viri obitum in eodem Codice legitur Monodia à Georgio Galesiota non ineleganter scripta, cujus illud est P. Ἄνδρες οἵτε τοῖς βασιλείοις ἤθεσι, καὶ παιδεύμασιν ἐνεθραμμένοι. Quare cum eadem ætate Nilus hic, & Theodorus vigerent Xanthopuli; & Epistolæ tantum sub Xanthopuli cognomine innotescant, næ ipse non effugerem inconsideratissimæ temeritatis notam, si Nilo eas adscriberem. Decernant oculatiores, & in aliorum scriptis evolvendis fortunatiores.

XVIII. Nilus Tarchaniota h) Monachus.

GRæci antequam in Italiam profectionem facerent in Synodo Constantinopoli coacta decernunt, ut supra diximus, libros Cabasilæ sæpius evolvendos, examinandosque, aliorum etiam elucubrationes, quæ ad rem facerent, & ex Monte Atho, aliisque ex locis viros idoneos eligerent, Latinorum objectis promptius responsuros. Inter eligendos

g) Fuit & Xanthopuli cognomen Nicephoro Callisto, ut Ignatium Xanthopulum præteream, de quo Georgius Claudius, Claudii Iani F. Danus in erudita de Ignatiis diatriba, quam manuscriptam mihi cum in hac Urbe versaretur monstravit, quamque præmittere instituit novæ suæ Epistolarum Ignatii editioni, quas collatis Florentino & Augustano Codd. veterique interprete puriores & ab interpolationibus sinceriores parat in lucem emittere.

h) Inter Nili Cabasilæ Epistolas sedecim quæ MSS. exstant in Bibl. Cæsarea, IX. & XII est ad Tarchaniotam.

cum Nili Tarchaniotæ mentio incidiſſet, Imperator hominem, & illius commercium rejecit, timens, ne quis Monachellus dicax, & ad audendum projectus, in Synodo contra rem bene geſtam, maledice, contumeliaque dicens, magna Græcis detrimenta afferret. Syropulus ſect. 3. c. 7. ἐν τούτοις ἐσκέπτοντο καὶ περὶ προσώπων ἁρμοδίων πρὸς τὴν σύνοδον ἀφικέσθαι, καί τινων περὶ τοῦ Ἱερομονάχου i) κυροῦ Νείλου τοῦ Ταρχανειώτου εἰρηκότων, ὡς χρησίμου πρὸς τὴν σύνοδον ὄντων, ἔφη ὁ βασιλεύς, δεινὸν μήποτε εὑρεθῇ τι καλογέρων, καὶ φωνήν τινα ῥίψῃ ἐκεῖσε, ἥτις ἡμῶν μεγάλην προξενήσει βλάβην. Quæ ita vertit Creyghtonus: *Tertia demum ſollicitudo illis incubuit, de perſonis idoneis ad Synodum eligendis: & cum quidam Domini Nili Tarchaniotæ Hieromonachi mentionem injeciſſet, tanquam viri docti, & perutilis ad has Theologicas quæſtionum ventilationes. Reſpondit Imperator, ſe magnopere pertimeſcere, ne Nilus ſeverioribus Pœnitentiariorum moribus imbutus, minus flexibilem ſe præberet ad noſtras qualescunque opiniones & vota: & forte aliquid interdum effutiret ſubruſticum, & inſulſum, quod ſibimetipſi dedecus, nobis invidiam & damnum propagaret.* Primum hic aſpis à vipera venenum mutuatur. Syropuli malevolentia, atque improbitas, ut conſiderate, prudenterque agentem Imperatorem inceſto ore lueret, ſua vitioſisſima interpretatione feneſtram ad nequitiam patefacit. Idque ut videas; undenam id hauſit Creyghtonus, Nilum hunc fuiſſe, *doctrina conſpicuum, & perutilem ad has quæſtionum ventilationes? Nilum ſeverioribus Pœnitentiariorum moribus imbutum, minus flexibilem ſe præbiturum ad Græcorum opiniones & vota? ſubruſticum, & inſulſum*

i) Forte hic ipſe eſt Nilus Hieromonachus clarus poſt milleſimum & quadringnteſimum à CHRISTO annum, *Damyla* dictus in ſeculo, antequam inter Monachos nemen profiteretur ſuum, Italus gente & in Monaſterio Hieræ Petræ Carcaſinorum in Creta inſula verſatus, de quo obiter ex Labbeo ſupra Allatius cap. IX. ſed ab eo tempore plenius de ipſo edoctus plura refert lib 2. de conſenſu utriusque Eccleſiæ c. 18. p. 859. 870. Illo loco hæc etiam ejus Scripta memorantur: ἔκθεσις τῶν θείων γραφῶν, συναθροισθεῖσα Νείλου ἱερομονάχου, Δαμυλᾶ τοῦ καὶ κόσμον ὀναμαζομένου, πρὸς τὰς ἀνθιλέγοντας ὅτι τὸ πανάγιον πνεῦμα οὐκ ἐκ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἀλλ' ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ. Incipit: τῷ εὐλαβεστάτῳ ἐν χριστῷ πατρὶ καὶ ἀδελφῷ σοφωτάτῳ τε καὶ λογιωτάτῳ κυρίῳ Μαξίμῳ τῷ ἀπὸ γραικῶν ἔχοντι τοῦ γένους σειράν, Ἰταλὸς ὁ ἁμαρτωλὸς Νείλος. Sequuntur in MSS. περὶ Δαμάσου Πάπα, καὶ ὅτι ὁμόπιστος ὑπῆρχεν ἡ πρεσβυτέρα Ῥώμη μέχρι καὶ τῶν ἡμερῶν χριστοφόρου τοῦ Πάπα, ὡς προϊὼν ὁ λόγος δηλώσει. Περὶ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς τῆς ἐπιλεγομένης πρώτης καὶ δευτέρας συνόδου, τῆς ἐν ταῖς ἡμέραις συναθροισθείσης Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου Παλαιαρχου, προσάξει βασιλικῆ καλαὶ Νικολάου τοῦ τότε Παλαιαρχου. Ex his fragmenta dat Allatius de Conſenſu p. 622. 857. 916. 1375. ſeq. contra Hottinger. p. 441. de Synodo Phot. p. 178.

sum, quod sibimetipsi dedecus propagaret? Nihil horum in Syropulo est. Si contra Allatium crocitas, prode Græca Syropuli. Non potes. Fatere igitur hacce tua interpretatione, cum una & continua sit, & hoc tenore disposita, te nugas, non interpretem agere. Et stultum quoque est, te, quod Imperator per contemptum Nilo appingit, ut tuo Syropulo auram affles, in laudem eamque maximam convertere. Καλογέρων, mi homo, est Monachus pertenuis, pusillus, & licet Monastico habitu emineat, est tamen homuncio, quod Græci recentiores modo καλογεράκι efferunt; & in vita S. Nili Junioris, καλογήριον, & καλογηρίζειν. Καθὼς ἤ ἔφης πρὸς μὲ ἀποκρεῦσαί σε, ἐυτελὲς καλογηρίζειν εἰμὶ ἐγὼ μηδένα κεκτημένος βαθμὸν ἱερατικόν. Et hæc tua sunt, Consectarium, quod è Syropulo tuo assumis, plenum sceleris, & malevolentiæ est, quicquid tu cum eo concinens colligis. *Unde Nilus iste à Palæologo Johanne repudiatur quasi minus flexibilis ad suum, quem pro virili satagebat, Latinismum. Quod acriter perstringit in Palæologo noster Auctor ad ultima verba hujus Capitis.* Id Syropulus expresserat: Ἐντεῦθεν ἂν ἔδει σοφίζεσθαι τὰς συνετοὺς τίνα σκοπὸν εἶχεν ὁ βασιλεὺς, καὶ ὅπως εἴδει γενναῖόν τι ἐνυπάρχον τοῖς ἡμετέροις. ἐκ ἂν εἰς τοσοῦτον κρημνὸν ὦθει τὴν ἐκκλησίαν. Quæ tu vertis: *Unde prudentioribus fas est conjectare, quo affectu, qua sententia erga nostrates noster Imperator esset animatus, qui si quid nobile & generosum in nostratibus animadvertens fovisset; nunquam in tot præcipitia ac scopulos Ecclesiam naufragam intulisset.* De malignitate Syropuli non agam hic multis, cum pluribus speciatim & proprie de ea edisserendum sit in secunda Parte pro historia Concilii Florentini. Modo illud consideret Lector. Qui proponit Nilum, unus est è vulgo, & multitudine infima, cui nec nomen est, nec agnomen, & qui indignus habitus est, ut memoria ejus in hac historia posteris innotesceret. Ideoque fuit Syropulo, τινὸς; tibi *quidam*, nullo rerum usu clarus. Qui rejicit, Imperator in omni vero studio, & humanitate enutritus atque versatus, oculatus ad omnia, & *cujus dotes eximias*, verba sunt Syrop. sect. 2. cap. 4. *semper sum admiratus, & longe imparem me fateor ejus laudibus enarrandis.* Ἐγὼ ἤ πάντα τὰ τοῦ θαυμασιοῦ βασιλέως θαυμάζων, καὶ οὐδὲ ἱκανὸν ἐμαυτὸν κρίνων πρὸς τὰς ἐπαίνους ἐκείνους. Qui Consilio & Congregationi illi aderant, non puto fuisse truncos, & capita cerebro vacua. Illi omnes si commodis Græcorum aptum Nilum hunc cognovissent, si non omnes, saltem unus quispiam Imperatori refragatus fuisset. Nihilominus omnibus ad unum lingua excidit, & judicium Imperatoris subsecuti sunt, & Nilus ex-

pulſus. Et nos Syropuli extra Synodum ſententiæ uti Magiſtri, & ſecretorum cordis conſcii, & divinorum eloquiorum ἐκφάντορος affigemur?

XIX. Nilus Triclinius.

His fere æqualis fuit Nilus Triclinius, virtute, dicendi arte, & prudentia conſpicuus. Eum Barlaamus Monachus Italus concertationum, & controverſiarum quæ inter ipſum, & Gregorium Palamam verſabantur, judicem ſibi eligit, & in illius ſententiam, & vota, utcunque illa ſive in ſui, ſive in Palamæ favorem ſubſcripſerit, libentisſima inclinatione voluntatis ſe propenſurum ſpondet, & conſilio aſſenſurum. Barlaamus Epiſtola ad eundem Nilum: Ἀρετῇ τε, καὶ λόγῳ καὶ συνέσει παντοίᾳ κεκοσμημένον εἰδώς σε, κριτὴν ἀξιῶ γενεσθαι τῶν ἐμοὶ πρὸς τὸν θεπέσιον συμβεβηκοτων Γρηγόριον, οὐχ ἵνα κρίνῃς, ὁπότερος σοφώτερος, ἢ μᾶλλον πουδαῖος, ὃς γὰρ οὐδεμίαν ἐμαυτῷ σοφίαν, ἢ ἀρετὴν ξύνοιδα, πῶς ἂν κατὰ ταῦτα παραβάλλεσθαί τῳ ἀξιώσαιμι; οὐδ' αὖθις, ἵνα τι τῶν οὐ καλῶν αὐτοῦ καταψηφίσῃ, κατηγορίαν γὰρ οὐδεμίαν κατ' αὐτοῦ φέρῳ, ἀλλ' ἐπὶ ἀσέβειαν μου ἐν τῷ πρὸς ἐμὲ αὐτοῦ λόγῳ καταγινώσκει, δεομαί σου ἵν' ἀκούσας καὶ τὴν ἐμὴν περὶ τούτων κρίνῃς, πότερον, εἰ τοιοῦτός εἰμι, οἷον αὐτός με ὑπείληφεν, ἢ οὐ τοιοῦτος. διηγησάμενος δὲ ἐξ ἀρχῆς ἁπλῶς καὶ ἀληθῶς τὰ συμβεβηκότα, ἔπειτα καὶ τὴν κατ' ἐμοῦ κατηγορίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἧς ἕνεκα σοῦ κριτοῦ ἐδεήθην, δῆλον ποιήσω. An hic idem ſit, ad quem ſcribit k) Michaël Glycas, cujus verba nos de Perpetua conſenſione Orientalis & Occidentalis Eccleſiæ lib. 3. cap. 15. num. 8. exſcripſimus, ad liquidum explorata veritas non eſt.

Digniſſimum circumſpectione eſt, quod primus omnium in Nomenclatore ſuo Robertus Conſtantinus infercit, Nilum quendam hiſtoricum: quod poſterioris ævi Scriptoribus etiam eruditisſimis fucum fecit. Vosſius de Hiſtoricis Græcis: *Alius citra dubium eſt Nilus Chryſoſtomi diſcipulus, de quo Lib. 2.* Georgius Draudius in Bibliotheca Claſſica: *Nili hiſtorici libri de Hiſtoriis Regum extant Bononiæ ad S. Salvatorem, principio tamen mutilati. Dicitur tamen nobiliſſimum quendam in Italia principem habere; ſed in medio ejus Codicis aliquid deeſſe. Ajunt eosdem extare in Vaticana.* Michaël Neander: *Nili etiam cujusdam Græcum hiſtoricum in Bibliothecis Italicis aſſervari ajunt.* Bonaventura Vulcanius Præfat. ad Lectorem in Tractatum Nili Theſſalonicenſis de primatu Papæ:

k) Alium hunc & antiquiorem Nilum fuiſſe non dubito, cum Glycas Sæculo duodecimo clarus Barlaamum anteceſſerit annis amplius ducentis.

pæ: *Sunt qui & Nili cujusdam græcam hiſtoriam in Bibliothecis Italicis aſſervari ſcribant.* Nec alia ſunt, quæ tradit Geſnerianus Epitomator, & Geſnerus ſub nomine Nili Hiſtorici. Labbæum illis verbis: *Nili hiſtoria in Bibliotheca Pontificia*, hunc eundem Nilum Hiſtoricum Roberti Conſtantini intelligere exiſtimo. Diverſum hunc eſſe Nilum Hiſtoricum, ſi quis tamen eſt, & perquam longiſſime, nullus dubito. Sed quisnam hic tandem fuerit? Dicam ſine fuco & pigmentis. Neque enim mihi mango Medicus, ut proverbio fertur, neque muſcerda piper erit. Eſt hic Johannes Cantacuzenus Græcorum Imperator, qui Græce non ineleganter, an vere, judicent alii, hiſtoriam de rebus à ſe geſtis contexuit, & qui tandem rerum humanarum pertæſus, & in adminiſtrando Imperio difficultatibus aggraveſcentibus defatigatus, primum abjectis clypeo & haſta ut ita dicam, Monachum induit, & Joſaphati ſibi nomen adſcivit. Sed quid hic commune Joſaphati cum Nilo? Cum Cantacuzenus à negotiis publicis remotus ſive veræ gloriæ umbras captans, & eo potiſſimum quod non deerant, qui geſta ab eo magnifice, ſapienter, fortiter, & feliciter, ore, & quod magis eſt, ſcripto lacerarent, animum induxiſſet literis mandare, ut malevolorum objectis reſponderet, & genium l) frangeret, ſub nomine Nili, utcunque emutili, m) inflammatæ cupiditati ignem ſubmittit, & ad ſcriptionem compellit Chriſtodulum quendam. Is erat ipſe Johannes Cantacuzenus, qui tanto oneri non gravate ſeſe ſubjicit, & verbis obligat, & tandem promiſſa exequitur, & hiſtoriam exorditur. Lector conferat has Epiſtolas, n) & videbit: & ex verbis illis Nilianæ Epiſtolæ, errorem irrepſiſſe plane comprehendet. Τάτε ἐπὶ τῶν βασιλέων γεγονότα, τάτε ἐφ' ἡμῶν. *Te porro nos hac moleſtia expedire, & ſumma cum brevitate, quæque ſub Imperatoribus illis, quæque noſtro ævo contigerunt, exponendo.* Hinc illa, *Nili Hiſtorici de Hiſtoriis Regum.* Non eſt igitur, quod nos excruciemus, quod Bononienſis Codex mutilus ſuo principio eſt, neque tempus teramus in expiſcando, quisnam ſit ille in Italia princeps nobiliſſimus ſimilis Theſauri poſſeſſor, vel quonam ex Codice defectum in medio referciamus, cum jam integer, omnibusque ſuis partibus abſolutus, editus ſit Latine Ingolſtadii o) ex Typogr. Adami Sertorii per

l) *Genuinum.*

m) *Ementiti.*

n) Nili ad Chriſtodulum & Chriſtoduli ad Nilum Epiſtola Hiſtoriæ Cantacuzeni præmittitur.

o) A. 1603. fol.

Jacobum Pontanum de Græco in Latinum converſus, ex Bibliotheca Bavarica cum Notis & Indicibus neceſſariis: & nunc tandem Græce & Latine Pariſiis p) typis Regiis apud Sebaſt. Cramoyſi in Fol.

Poſſevinus in Bibliotheca Meſſanenſi notat; *Fragmentum cujusdam libri Nili, continens Acta ſeptem Conciliorum* q) *& diſputationes ſacras.* Retulit autem Bartholomæus Spatafora, exemplum integrum hujus fuiſſe miſſum ab Annibale Spatafora ad Cardinalem Mendozam.

His addendi ſunt ex Catalogo MSS. Codicum Conſtantini Barini, quod etiam adnotaverat Bonaventura Vulcanius in Præfat. Nili Theſſalonicenſis de primatu Papæ: *Nili Monachi & Inclyti Panoplia dogmatica contra omnes hæreſes.* Nec non ex Catalogo Cod. MSS. Johannis Suzi. *Nili Monachi de Pane Fermentato cap. CXX.*

XX. NILUS HIEROMONACHUS.

EXtremus me vocat Nilus Hieromonachus ſcriptor Librarius Typici, quod numero 784. definitur in Vaticana. Sic enim ille in calce Codicis notam expoſuit: χειρὶ ἁμαρτωλῷ γραφέως r) Νείλε τάχα ἱερομονάχε γραφεῖσα, ἐν τῇ πόλει τῇ λεγομένῃ Τηφέρει. ἐξ ἐπιτροπῆς καὶ μόχθε θωμᾶ & Συριανῦ, καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες, καὶ ἐντυγχάνοντες αὐτῇ ἔυχεσθε τῷ γράψαντι σὺν τῷ κεκτημένῳ αὐτήν. Ἐγράφη ἐν τῇ χώρᾳ Ρωσίας, πόλει ᾗ λεγομένῃ Τηφέρει ἐν τῇ μονῇ τῶν ἁγίων μεγάλων Μαρτύρων θεοδώρε & Τήρωνος, καὶ θεοδώρε & στρατηλάτε. *Codex hic exſcriptus eſt manu peccatoris Nili fortaſſe Hieromonachi Scriptoris in Civitate Tepheri, hortatore, & ſuaſore Thoma Syriano. Qui legitis & manu tractatis, pro ſcriptore & poſſeſſore ipſius Deum orate. Scriptus eſt in Regione Ruſſia in urbe Tepheri, in Monaſterio Sanctorum magnorum Martyrum Theodori Teronis, & Theodori copiarum Ductoris.* Ad hæc obſervo illud, τάχα ἱερομονάχε, *forte Hieromonachi*, non ita enunciatum eſſe, quaſi Nilus iſte dubitaret de ſua ordinatione, nec eſſet certus, an ſacri ordines illi ab Epiſcopo collati, revera ſubſi-

p) A. 1645. fol.

q) Confer quæ ſupra in Nilo Rhodio p. 80.

r) In Bibl. Vindobonenſi teſte Lambecio lib. 4. p. 84. ad calcem Codicis MS. S. Chryſoſtomi in Paulum legitur: Τῇ & Θεῷ χάριτι ἐτέλεσα ἐγὼ παντλήμων Νείλος ἱερομόναχος τήνδε τὴν βίβλον κατὰ τὸ ἔτος ϛ ταινς unde de ætate hujus Nili conſtat, nam annus Græcorum 6953. reſpondet anno CHRISTI 1445. Etiam Gregorii (Naz.) Orationes manu Nili ſcriptas in Codice Bibl. Laurentianæ quæ Florentiæ eſt, meminit V. C. Bernhardus Montfaucenus in Palæographia p. 105.

subsisterent: verum tamen de hoc testatus pronuncians demisso animo & humili, sua comprimens, & eruens irrogantiam, ideoque se similium ordinum indignissimum reputans, more illius ævi illud τάχα *fortasse*, oratione indidit. Ad hunc modum in Cod. 779. Theodulus Trapezuntius Episcopus: Ἐγράφησαν αἱ βίβλοι αὗται, ὅ τε τὸ μηναῖον σὺν τὰ ἰδιόμελα & χρόνῳ ὅλῳ, τριῴδιον δὲ καὶ ὀκτώηχον, μέλα δὲ καὶ ἐκλεκτοὺς κανόνας τῶν ἁγίων ἀφ' χειρὸς ἐμοῦ & ἁμαρτιολοῦ, τάχα ἢ καὶ ἀναξίου Ἐπισκόπου Θεοδούλου & πόλε τραπεζοῦντος ἐν τῇ Μοσχοβίων πόλει μέλα ἀσθενείας, καὶ μερίμνας, καὶ κόπου πολλοῦ, καὶ οἱ τὸ βιβλίον ἀναγινώσκοντες, εὔχεσθε ὑπὲρ τ ἐμῆς ψυχῆς, ὅπως τύχω ἐλέους ἐν τῇ φοβερᾷ τ κρίσεως, ἵνα καὶ ὑμεῖς τὸν μισθὸν λήψεσθε, παρὰ & φιλανθρώπου, καὶ ἐλεήμονος θεοῦ ἡμῶν. Ἐτελειώθη τῷ ς ταμ. ἰς. μηνὶ Αὐγούστῳ, ἡμέρᾳ β'. *Codices hi descripti sunt, Menæum scilicet cum Idiomelis ejus anni, Triodium, nec non octechus, & alii selecti Canones Sanctorum, manu mei peccatoris & indigni, fortasse vero & indigni Episcopi Trapezuntis in urbe Moschobiorum, cum membra data essent ad languores, & longioribus ægritudinibus vacillarent, non sine multo labore. Qui librum legitis, orate pro mea anima, ut misericordiam nanciscar in horrendo die judicii, & vos mercedem assequamini ab humano, & misericorde DEO nostro. Finitus est hic liber anno* 6900. (est annus Christi 1342. s) secundum calculum ecclesiæ Latinæ) *mensis Aug.* 16. *Feria secunda.* Et Georgius Phrantza suæ historiæ titulum præfixit; Οἰκτρὸς γεώργιος ὁ φραντζὴς πρωτοβεστιάριος, καὶ γρηγόριος τάχα Μοναχὸς ταῦτα ἔγραψεν, ὑπὲρ τῶν καθ' ἑαυτὸν καί τινων μερικῶν γεγονότων, ἐν τῷ τ ἀθλίας αὐτοῦ ζωῆς χρόνῳ. *Georgius Phranza Protovestiarius & Gregorius fortasse Monachus hoc scripsit, de rebus suis & aliis particularibus successibus, tempore suæ miseræ vitæ.*

3) Imo 1392.

FINIS.

NOMI-

NOMINA EORUM

ad quos ſcriptæ exſtant

NILI MONACHI

EPISTOLÆ.

Ablabio Notario II. 253. edit. Allatii.
Abramio Presbytero II. 25. 47.
Acacio Memorialio I. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94.
Adolio νομικῷ legum perito II. 211.
Adriano III. 266.
Presbytero. III. 81. 91.
Monacho. II. 60.
Æliano lectori I. 249.
Epiſcopo I. 291.
Æliano vel Avliano. III. 76. 85. 86. 87. 88.
Æmiliano Protectori II. 231.
Æneæ Philoſopho II. 281.
Aëtio Monacho II. 58. 267.
Agapeto Diacono III. 2 7.
Agathio Diacono III. 162. 215 216.
Agathopodi Monacho III. 173. 174.
Agathoni Decembrio. II. 16. 17. 18. 219.
Agathoni Epiſcopo. IV. 37.
Aglaio Anteceſſori I. 192. 193. 194.
Aglaophonti III. 104. curatori II. 222.
Albino Monacho III. 223. 224.
Alcibiadi III. 134.
Scholaſtico III. 107. 143.
Alexandro III. 231. 281.
Archimandritæ II. 87.
Monacho I. 129. II. 120. 121. 122. 123.
Monacho ἀπὸ γραμματικῶν II. 49.
Amblicho (forte Jamblicho) Curatori II. 179.
Ammonio Comiti II. 283.
Amphictyoni Rhetori. I. 183.
Amphilochio Comiti, Juniori. I. 141. 142.
Monacho. II. 91. 92.
Anaſtaſiæ Virgini II. 118.
Anaſtaſio Monacho III. 205. 206. 207 208. 209. 210. 211.
Presbytero. III. 51. 60.
Anatolio Presbytero. III 32.
Anaxagoræ Grammatico I. 195. 196.
Andreæ Presbytero III. 32.

Andro-

Andromacho & ſociis Monachis. I. 78.
Anthemio Legum perito II. 226.
Antiocho IV. 16.
Antonio I. 143.
Scholaſtico II. 14.
Aphrodiſio Diacono II. 23.
Scriniario II. 256.
Philoſopho II. 264.
Aphthonio I. 69. III. 276.
Abbati ſ. Monacho III. 237. 238. 239.
Monacho II. 135.
καθηγουμένῳ III. 241.
Diacono I. 68.
Samaritæ I. 109. 110. 111. 112. 113. 173.
Tabulario II. 214.
Apollodoro Rhetori I. 75.
Apollophani συμπότῃ II. 236.
Aquilæ IV. 33. Conſulari III. 62. 63.
Aquilino III. 273.
Arcadio Imperatori II. 265. III. 279.
Rogatori II. 314.
Aricli πρωτεύοντι II. 254.
Ariſtarcho Presbytero II. 271.
Tribuno II. 310.
Ariſteno Monacho II. 89. 90.
Ariſtobulo Epiſcopo IV. 13.
Ariſtocli Monacho II. 50.
Ariſtocrati Eunucho II. 235.
Ariſtoni Epiſcopo II. 315.
Ariſtophani Candidato II. 220.
Arſacio, ſ. Urſacio, Ecdico III. 130.
Aſclepiadi IV. 44.
Aſclepiadi Comiti II. 270.
Aſclepio ſive Æſculapio III. 24.
Aſclepiodoto III. 24.
Aſterio Lectorio II. 8. 9. 10. 11.
Athanaſio Diacono IV. 48.
Ecdico I. 288. 317. 318.
Monacho II. 62.
Athenogeni I. 260.
Athenogeni vel Theodoto Comiti II. 1.
Attico Lectori I. 191.
Auguſtino Tribuno I. 225.
Auliano, vide Æliano.
Aureliano I. 131.
Illuſtri, ἀπὸ ἑλλήνων I. 54.
Auxentio IV. 42.
Ecdico II. 309. Illuſtri II. 39. 40. IV. 42.
Babylæ Diacono I. 95.
Baccho Eparcho II. 258.
Balcho ἐπαρχικῷ II. 5. 6. 7.
Baſilio πραγματευτῇ II. 260.
Bebiano Epiſcopo II. 256.
Illuſtri III. 91. 92.
Benjamin Hebræo I. 124 125. 126. 127. 128.
Berenico ταξεώτῃ III. 103.
Berymo Monacho III. 53. 54. 55. 56. 57.
πρωτεύοντι ſive Primati III. 135. 136.
Belillo ſive Berylo Monacho III. 150. 151. IV. 26.
Buſirio Nauclero II. 202. 295.
Byrillo Macedoniano I. 211.
Calandioni I. 62.
Callimacho Memorialio I. 264.
Callinico Monacho III. 38.
χρυσοχόῳ II. 216.

Calliopio IV. 22.
Calliſtiano II. 37.
Calliſtioni I. 201. 202.
Calocyro I. 305. 306.
Candidiano Ductori exercitus II. 245.
Capitoni Diacono I. 104. 105. 106.
φροντιστῇ ſ. Curatori II. 185.
Carino Palatino III. 68. 70.
Carino ſ. Marino, ἐπαρχικῷ II. 297.
Carpalioni I. 296.
Carpioni hæretico Valentiniano I. 234.
Caſſandrio IV. 20.
Caſtori Duci III. 21. 22. 23.
Cecropio ϛαξεώτῃ II. 271.
Charicli ſive Chariclito presbytero III. 243.
Chariſio Epiſcopo II. 24.
Charitoni III. 264.
Monacho II. 59.
Chimaſio Monacho I. 333.
Chimaſio & ſociis Monachis II. 77.
Chiloni domeſtico II. 158.
Chilonio Silentiario IV. 14.
Chryſantho Lectori III 93.
Chryſaphio Diacono III. 111.
Chryſeroti Sophiſtæ II 42.
Chryſippo Curatori III. 177.
Chryſogeno κλησιαλίῳ I. 156.
Clearcho Numerario I. 130.
Cleobulo Monacho II. 95.
Cleonico Scholaſtico II. 311.
Colocadio ſ. Colocaſio II. 275.
Diacono II. 166. 300.
Colobarſio III. 52.
Comaſio Monacho ἀπὸ ῥητόρων II. 73
Comaſio ſ. Comatio II. 257.
Comaſio Presbytero II. 73.
Cononi Illuſtri I. 144.
πολιτευομένῳ ſ. Remp. gerenti IV. 39.
Conſtantino Comiti II. 290.
Cornelio I. 185.
Presbytero I. 149.
Criſpo excaptivo II. 267.
Scholario I. 162.
Curioni III. 129.
Cypriano III. 262.
διληγάτορι delegatori II. 243.
Cyriaco III. 128. 261.
Diacono I. 323. 324. 325.
Monacho II. 78. 79. 80. 81. 82. 83. III. 39.
Presbytero II. 196. 323. III. 12.
Cyrillo vel Macedonio Diacono III. 195. 196. 197.
Monacho II. 44. 45. III. 190. 192.
πρωτέυοντι I. 266-271.
Daburio Monacho III. 35.
Daborio vel Gelaſio μοναζοντι III. 246
Daglaipho IV. 21.
Damiano Magiſtriano II. 248.
Monacho III. 212.
Agathoni Decembrio II. 16. ſeq.
Juliano Decembrio III. 18. 19.
Leonidi δεκεμβρίμῳ I. 278.
Paulo δεκεμβρίμῳ ſ. Decembrio I. 265.
Pergamino Decembrio II. 168. 169. Phariſmanino Decembrio III. 71.
Zenoni Decembrio II. 299.
Decurioni I. 158. 159. 160. 161.
Demarcho Illuſtri. II. 244.

De-

Demetrio IV. 35. 49.
Hæretico I. 253. 254.
Domestico II. 312.
Monacho III. 143. 152.
Democrito Monacho II. 71. 72.
Demostheni Patripolitano II. 36.
Diacono II. 141.
Didymo Lectori III. 244. 295.
Diocletiano I. 257.
Diomedi Oeconomo II. 250.
Dionysio IV. 55.
Monacho II. 93.
Dionysiodoro I. 283.
Dioscoriæ viduæ II. 266.
Discipulo suo IV. 1.
Domitiano Eparchico II. 233.
Domnino Presbyt. III. 144. 145. 146.
Juniori Primati III. 43.
Dositheo I. 47. 48. 49.
Dracontio I. 314.
Vindici II. 327.
Monacho II. 94. III. 36.
Drusiano I. 289.
ἀρχοντι II. 252.
Drusilliano I. 245.
Elevtherio III. 16. 17.
Episcopo III. 284.
Comiti Orientis II. 288.
Monacho *III.* 50.
Μοναχῷ ἀπὸ νεμέρων (Allat. *ex numeris*) II. 67. 68. 69.
Eliæ Illustri II. 273.
Elpidio Monacho II. 128.
χρυσοχόῳ *III.* 10.
Epicteto Archimandritæ III. 125.
Epigono Cursori I. 118-123.
Epinico, Laurentio, Fausto Monachis III. 98-102.
Epiphanio Episcopo IV. 56.
Lectori II. 241.
Monacho IV. 53.
Evandrio I. 117.
Eubulioni I. 315.
Eudæmoni Scholastico vel Panegyrio Diacono III. 287.
Evethio tribuno I. 297-301.
Eugenio Diacono I. 83.
Monacho III. 147. 175. 176. 182.
Περιγκίπῳ ἢ μοναχῷ III. 41.
Eugrammio legum perito I. 216. 217. 218.
Eulampio I. 145. 146. 147. Sophistæ II. 145.
Eulysio Monacho II. 124. 125. 126.
Eumathio Monacho II. 103.
Eunomio Presbytero III. 30. 79-82. 300.
Euphemio Archimandritæ III. 201-204.
Monacho II. 55. 104. 105. 137. 138. 139.
Euphrasio Episcopo I. 246. 247.
Eupithio Lectori II. 268.
Euporo Diacono III. 34.
Eupraxio Diacono III. 271.
Eupsychio Vicario. II. 162. 163.
Eurycli Patricio II. 221.
Presbytero I. 273. 274. III. 121. 122.
Eusebio Diacono I. 235.
Duci II. 261.
Monacho I. 136.
Eusignio IV. 36.
Eusignio Satrapæ (al. Presbytero) III. 6.

Euſtathio Archimandritæ II. 102.
Cubiculario I. 37.
Decano II. 277. forte Diacono ut I. 228.
Euſtochio Comiti Largitionum II. 304.
Euthalio Monacho III. 40.
Euthio Eparchico III. 103.
Euthymio Diacono II. 41.
Epiſcopo III. 238. IV. 57. 58.
Eutropio IV. 40.
Monacho II. 98. 99.
Eutychio Diacono. III. 148. 149.
Falconi Curatori II. 295.
Fauſtiano I. 43.
Fauſtiniano III. 14.
Fauſtino Cubiculario II. 238.
Monacho II. 85. 86. 97.
Fauſto, Laurentio & Epinico Monachis III. 98-102.
Fauſto Primati I. 255.
Februario Diacono I. 280.
Felici Presbytero I. 302. III. 117.
Felicisſimo Diacono II. 331. 332. 333.
Firmiliano I. 320. 321.
Firmino Presbytero II. 175.
Firmo ſcriniario I. 82.
Flaviano I. 80. 81. 108.
Florentio Diacono IV. 8. 9.
Florioni Monacho II. 61.
Fortunato I. 99.
Franco Cancellario II. 234.
Frontoni Archimandritæ II. 88.
Frumentio Eccleſiæ ecdico I. 71.
Frumentio Comiti II. 27.
Gainæ, duci exercitus I. 70. 79. 114. 115. 116. 205. 206. 286.
Gallo Monacho. II. 66.
Ganymedi Exceptori II. 269.
Gaudentio Diacono II. 159.
Silentiario III. 124. IV. 28.
Σελαριώτῃ III. 252.
Gelaſio Monacho III. 46. 47. 48. 49. vel Daburio Monacho III. 258.
Genethlio I. 132.
Ecdico II. 325. III. 326.
Geraſimo Irenarchæ II. 276.
Germano Cancellario II. 189.
Gerontio Exceptori I. 150.
Monacho III. 253.
Gigantio III. 96. 97. 248.
Diacono I. 186. 187.
Eccleſiæ Ecdico III. 6.
Glycadio Protectori I. 252.
Gregorio Diacono III. 94-95.
Ἡγουμένῳ II. 64.
Hegeſippo Monacho IV. 17.
Helenæ Illuſtri (ἰλλυστρίᾳ) II. 170.
Heliodoro I. 41.
Monacho II. 46.
Silentiario IV. 6.
Helioni Magiſtriano II. 205.
Heortaſio Diacono II. 186. 187. IV. 47.
Hephæſtioni Presbytero III. 19. 20.
Hephæſto Scholaſtico I. 6.
Heraclio Hypodiacono χρυσοχόῳ I. 67.
Heraclito Scholaſtico I. 275.
Herimo Comiti I. 319.
Hermolao Monacho vel Marino Presbytero III. 37.
Herodoto tribuno III. 112.
Heſychio proconſuli II. 292.

Hierio

Hierio Presbytero III. 13.
Senatori I. 184.
Hieronymo Domestico II. 278.
Hilario Episcopo III. 120.
Monacho I. 331. 332.
Monacho exscholastico II. 56.
Presbytero I. 281.
Hippasio tribuno II. 28.
Hipponico scriniario I. 327. 328.
Hyacintho Referendario III. 83. 84.
Hydrosio IV. 10.
Hymetio Episcopo II. 176.
Hypaphloro Diacono I. 151.
Hypatio Ephoro II. 20.
Jasoni Episcopo III. 179. 180. 181.
Ignatio Proconsuli I. 212-215.
Innocentio Monacho III. 314.
Joanni Episcopo II. 187.
Illustri II. 330.
Monacho I. 173. 294. IV. 38.
Primati, Juniori II. 206.
Jonæ Monacho III. 265.
Jordani Diacono III. 127.
Juliæ Comiti (κομητιαση) II. 213.
Julianæ Virgini I. 163. 164.
Juliano III. 269. IV. 32.
Lectori III. 169. 252.
Ecclesiæ ecdico. II. 240. 242.
Episcopo IV. 52.
Monacho III. 229-235.
Presbytero III. 64. 65.
Juliano vel Julio Δεκεμπρίμῳ III. 18. 19.
Julio Diacono III. 282.
Monacho III. 123. 312. & sociis II. 78.
Φοιδεράτῳ I. 284.
Isaschari Samaritæ. III. 116.
Isidoro Lectori II. 21.
Excubitori II. 322.
Lampadio Monacho II. 100. 101.
Lamprotycho Archimandritæ III. 108.
Laurentio, Fausto, Epinico Monachis III. 98-102.
Lauso primiscrinio II. 153.
Leonidi Δεκεμπρίμῳ, Comiti I. 278.
Monacho II. 47.
Rhetori II. 291.
Lesbio IV. 43.
Diacono III. 297. IV. 43.
Letorio Monacho IV. 18.
Leucadio Archidiacono I. 188. 189. 190.
Licinio Juniori I. 45.
Πρωτεύοντι sive primati II. 296.
Limenio Monacho I. 177-182.
Linnio Monacho I. 292.
Liriano IV. 11.
Lucæ Diacono II. 253.
Luciano Sophistæ Christiano II. 224.
Lucio Tribuno II. 151.
Lycurgo illustri II. 147.
Lysiæ presbytero III. 109. 110.
Macedonio vel Cyrillo Diacono III. 194-196.
Macedonio vel Petro Monacho III. 197-198.
Macedonio ταξεώτῃ II. 237.
Marcellino Monacho I. 4. 5. 7.
Marciano I. 22. 23. 24.
Mariano Episcopo II. 227.
Monacho IV. 7. 41.

Hypodiacono I. 185.
Marino Diacono II. 259.
Monacho II. 106-113.
Presbytero III. 37. vel Hermolao Monacho II. 25.
Marino vel Mauriano II. 54. Monacho III. 58.
Marino vel Carino Eparchico II. 298.
Marioni aurifabro I. 42.
Martiniano Presbytero II. 187. 188.
Martino Cancellario II. 316. 317. 318.
Martino diviti ſeni φιλοπόνῳ III. 4.
Martyrio Vindici II. 282.
Maroni Comiti II. 152.
Mauriano I. 329.
Monacho II. 53.
Mauriano vel Marino Monacho III. 58-61.
Maximiano I. 154.
Maximo Presbytero II. 223.
Meletio Cancellario I. 59. 60. 61.
Meliphthongo Diacono III. 130. 131.
Meliſſo Candidato I. 207.
Melitoni Diacono II. 193.
Memnoni Grammato didaſcalo II. 236.
Menandro Aſcetæ II. 54.
Domeſtico II. 32.
Merymo. vide Berymo.
Methodio Cubiculario II. 289.
Modeſto III. 274.
Monachis III. 307--333.
Ad juniores Monachos διδασκαλία. III. 203.
Muſioni Monacho III. 10.
Naucratio I. 259-263.
Neadio & aliis Monachis II. 78.
Nemetrio Monacho II. 129-132.
Silentiario II. 12. 13.
Ecdico II. 210.
Neophyto Monacho III. 301. 303.
Neroni magiſtro & Conſulari II. 319.
Nicandro Exceptori II. 148.
Stylitæ II. 114. 115.
Nicareto Silentiario II. 184.
Scriniario I. 231.
Nicodemo II. 22.
Niconi Archimandritæ III. 119.
Nicotycho Diacono II. 142.
Scholaſtico III. 8.
Nilo III. 170.
Monacho III. 155. 255.
Presbytero III. 236. 256.
Scholaſtico III. 153.
Numenio Primati II. 198. 293.
Olybrio Presbytero II. 191.
Olympio Epiſcopo II. 190.
Quæſtori II. 305. 306. & aliis Monachis II. 190.
Scholaſtico I. 152-153.
Olympiodoro Eparcho IV. 61.
Oneſimo Monacho II. 84.
Primati II. 177.
Oreſti κλειδοποιῷ clavium opifici II. 217.
Oribaſio IV. 15.
Origeni III. 280.
Orioni Ecdico II. 164.
Palladio presbytero III. 259.
Monacho II. 133. 134.
Palatino primati II. 149.
Pamphilo Diacono II. 143. 144.
Panegyrio Diacono, vel Evdæmoni

ni Scholastico III. 286.
Monacho II. 52.
Panolbio IV. 12.
Pantonymo Satrapæ II. 19.
Papisco ὁσκοροδήλοις * II. 249.
Paregorio Scriniario II. 330.
Parnasio Phesco IV. 24.
Advocato III. 168.
Paschasio Diacono II. 308.
Paulino III. 133.
Domestico III. 272.
Paulo Lectori III. 200.
Archimandritæ III. 66. 67. 68. IV. 31.
Episcopo III. 217. 218.
Monacho III. 165. 166. 167. IV. 45. 60.
Scholastico II. 239.
Paulo Decembrio I. 265.
Pelagio I. 256.
Presbytero III. 250.
Pergamino Decembrio II. 168. 169.
Pergamo Lectori III. 271.
Pesagio Comiti II. 209.
Petronio III. 115. vel Petronino. 116.
Petro Lectori III. 78.
Monacho III. 164. vel Macedonio Monacho III. 197. 198.
Pharetrio Mechanico II. 262.
Pharismanio f. Pharismanino Decembrio III. 71.
Philagrio Lectori I. 175. 176.
Episcopo III. 126.
Presbytero I. 84. 85.
Primati III. 89.
Philemoni Episcopo III. 251.
Philippo III. 183. 296.
Scholastico I. 44.
Philochristo Episcopo III. 278.
Philoni II. 230.
Episcopo II. 160.
Illustri I. 138.
Presbytero III. 321.
Philoromo Comiti I. 287.
Philoxeno Archimandritæ II. 127.
Census Custodi II. 146.
Philumenio III. 25.
Ἐγκλείσῳ II. 96.
Monacho III. 267.
Phocæ Lectori III. 202.
Photinæ & Dor - - - II. 31.
Pierio Comiti juniori II. 167. 368.
Senatori I. 316.
Pindaro Presbytero II. 215.
Pionio III. 299. illustri III. 31. 32.
Pisimio Monacho II. 74.
Platoni Archimandritæ II. 57.
Plutarcho ἀξιολόγῳ III. 9.
Coriario II. 212.
Plutino Consulari I. 51. 52. 53.
Pollioni Ἀλαψηφίσῃ II. 199.
Polychronio Diacono III. 11.
Presbytero III. 142.
Pompejo Diacono I. 72. 73. 74.
Primo Hypodiacono IV. 19.
Priscilliano Diacono I. 293.
Prisco III. 288. 289. 290.
Remp. gerenti II. 298.
Probatio Monacho III. 219-222.
Proclo Monacho III. 189.
Πολιτευομένῳ I. Remp. gerenti I. 290.
Presbytero II. 26.

Pto-

* Ὠσκόρῳ, δήλοις. Coteler. 2. Patr. Apostol. p. 96.

Ptolemæo I. 272.
Συγκλητικῷ sive ſenatori I. 1. 2. 3. 8-21.
Quirino Monacho II. 140.
Epiſcopo I. 203. 204.
Rhegino Archimandritæ II. 119.
Candidato II. 392.
Scriniario II. 150.
Rhodomino Presbytero III. 213. 214
Rufino III. 263.
Heſychaſtæ IV. 54.
Scholaſtico I. 67.
Romano Epiſcopo II. 155.
Monacho III. 298.
Sabino IV. 27.
Magiſtriano I. 243. 244.
Presbytero III. 7.
Saburio Comiti I. 258.
Scriniario II. 232.
Secundiano I. 200.
Secundo Caſtricio II. 281.
Seleucio Diacono I. 223. 224.
Serapioni Presbytero I. 134-136.
Severo expræfecto (ἀπὸ ἐπάρχων) III. 199.
Primati I. 303. 304.
Silvano Epiſcopo I. 98-102.
Presbytero II. 247.
Κοινοβιώτῃ I. 307.
Simoni Curſori II. 208.
Simplicio Exceptori II. 197.
Siſinnio Spathario I. 277.
Socrati Comiti II. 200.
Presbytero I. 322.
Socratio Exceptori II. 34.
Sophiano Scholario I. 236-238.
Sophronio I. 46. III. 260.
Monacho I. 34. 35.
Sophronio tribuno I. 167-172. II. 274.
Soſandro περιμισκρινίῳ I. 239. 240.
Soſicli Scholaſtico III. 139. 140.
Soſipatro tribuno II. 157.
Soſtheni Commentarienſi I. 309.
Sotericho Diacono II. 225.
Soterioni I. 96. 97.
Sozomeno I. 147. 148.
Stephanidi Comitiſſæ II. 218.
Strationi illuſtri I. 229.
Symmacho Comiti III. 44. 45.
Duci militum II. 165.
Leguminum venditori (ὀσπριοπώλῃ) II. 263.
Syriano IV. 50.
Monacho II. 63.
Tapiſco Diacono III. 75. 76. 77.
Tauriano ex præfecto II. 178.
Telemacho primati III. 225-227.
Teleſphoro ἐγκάυσῃ II. 192.
Primati I. 174.
Terentio Diacono lapſo ſed pœnitenti III. 228.
Teucro Diacono I. 250. 251.
Candidato II. 184.
Thalaſſio argentario I. 308.
Thalliano Illuſtri I. 279.
Thavmaſio ſ. Thavmaro Monacho III. 333.
Theocli IV. 51.
Presbytero III. 161. 162. 163.
Scholaſtico II. 229.
Theocliano I. 248.
Theoctiſto Referendario III. 1. 2. 3.
Theodoreto Monacho III. 90.

Theodoriano I. 50.
Theodoro I. 165. 166.
Monacho II. 65. 76. III. 157. 158. 159. 160. IV. 25.
Presbytero II. 272.
Tribuno II. 286.
Theodosiæ Moniali II. 116.
Theodosio I. 133.
Lectori II. 202.
Diacono III. 42.
Monacho II. 66. 67.
Theodotioni I. 63-66.
Theodoto Diacono III. 26-29.
Presbytero II. 307.
Theodoto vel Athenogeni Comiti I. 326.
Theodoto Presbytero III. 138.
Theonæ Remp. gerenti I. 311. 312.
Theoni Monacho III. 72. 73. 74.
Theopempto Protectori I. 233.
Theophani Scholastico III. 188.
Theoph. Actuario (ἀξάκλις) II. 207.
Cancellario I. 226.
Monacho II. 117.
Theophroni Diacono III. 277.
Thepompo Senatori I. 330.
Theoro vel Theodosio Mon. II. 67.
Theosebio II. 15.
Therino primati II. 174.
Monacho I. 222.
Thessalio Diacono I. 155. 313.
Collaboratori II. 301-303.
Thomæ (λογογράφῳ) scriptori III. 184. 185.
Thyrso Monacho II. 29. 30.
Primicerio II. 238.
Thyrso Scriniario I. 208. 209. 210.
Timoni Episcopo II. 2. 3. 4.
Timotheo Monacho IV. 59.
Hypodiacono I. 26--31.
Tito Diacono III. 186.
Trajano III. 258.
Adjutori II. 287.
Diacono III. 141.
Tryphoni Anhitecto I. 197. 198.
Tymboni vel Tryphoni Diacono III. 106.
Tyrboni Presbytero III. 15.
Valenti s. Valentiniano σκρίβωνι (scribæ) II. 204.
Valerio vel Hephæstioni Presbytero II. 313.
Valerio vel Heortasio Diac. II. 187.
Valerio Cubiculario. II. 180--183.
Venusto Monacho I. 295.
Primati III. 178.
Viviano illustri III. 91. 92.
Vincentio ascetæ II. 51.
Victori Archimandritæ II. 70.
Vitalio Hypodiacono IV. 29. 30.
Protectori II. 324.
Ulpiano Scholastico II. 219.
Ursacio s. Arsacio Ecdico III. 132.
Xanthippo Diacono II. 154.
Xenagoræ Diacono I. 38. 39. 40.
Xenodoro Decano (an Diacono) II. 293.
Xenoni I. 36.
Xenophonti Diacono II. 172. 173.
Presbytero III. 156.
Scholastico II. 279.
Zenobio Legato II. 246.
Zenoni Diacono II. 194. 195.
Decembrio II. 299.

Zephyriano l. 230.
Zoilo chartulario II. 275.
Zosæ Ascetæ II. 75.
Zosario tribuno I. 55-58.
Zosimiano Pro-Consuli II. 251.
Zosimiano Monacho I. 107.
Zosimo IV. 46.
Caligario II. 203.
Oeconomo I. 32. 33.

INDEX EORUM

ad quos scripsit

ISIDORUS PELUSIOTA

Qui eodem quo NILUS tempore in Ægypto vixit.

Depromtus ex editione Epistolarum Isidori Paris. 1638. fol.

A.

ABrahamio, lib. 1. 80.
Abrahamo Episcopo, lib. 5. 38.
Adamantio, lib. 1. 141. & l. 4. 57. 211.
Adamantio, lib. 5. 258.
Adamantino lib. 4. 75.
Ædesio remp. gerenti, l. 5. 14.
Æmiliano Diacono, lib. 2 83.
Æmiliano Presbytero, lib. 4. 172.
Aëtio, lib. 3 159.
Aëtio Comiti, lib. 3. 141. 328.
Æsculapio Sophistæ, l. 4. 28. 31.
Ægyptio Presbytero, l. 5. 187.
Æliano, Episcopo, l. 5. 30. Scholastico, 108.
Æmiliano, l. 5. 410. 411.
Agatho, l. 1. 270.
Agathoni Presbytero, l 3. 296.
Agatho Presbytero, l. 3. 18. 27. 84. 160.
Agathodæmoni, l. 1. 435.
Agathodæmoni Grammatico, l 5. 55. 334. 439. 444. 454.
Agathodæmoni Grammatico, l. 3. 303.
Agelidi Nouatiano l. 1. 338. 339.
Alexandro l. 2. 194. 195. 196.
Alexandro Poëtæ l. 2. 89.

Ale-

Alexandro Poëtæ l. 5. 331. Presbytero, 523.
Alphio l. 3. 153. & l. 4. 202.
Alphio Episcopo l. 3. 150. 151. & l. 4. 230.
Alphio Presbytero l. 1. 239. 252. 253. 254. 255. 256.
Alphio Subdiacono l. 2. 56.
Alympio Scholastico l. 4. 221.
Alypio l. 2. 97. l. 3. 112. 180. 302. 398. & l. 4. 90. 118. 136. 138.
Alypio Episcopo l. 2. 223. & l. 3. 234.
Alphio l. 5. 498. Episcopo 171. l. 3. 296. Presbytero 521. 522.
Alphino Subdiacono (fort. Alphio) l. 5. 8.
Monacho 386.
Alypio l. 5. 234. 463. 506. Scholastico, 253. 553. Remp. gerenti 42. Episcopo 347.
Amazonio l. 1. 234.
Ammonio l. 4. 48.
Ammoni l. 1. 351. 352. & l. 3. 82.
Ammonio l. 1. 12. & l. 2. 102. 189. 245. & l. 3. 3. 126. & l. 4. 61.
Ammonio Scholastico l. 1. 21. & l. 2. 166.
Ammonio Tribuno l. 3. 308.
Ammonio Scholastico l. 5. 9. 193. Lectori 533.
Ampelio Comiti l. 5. 455.
Ampelio Presbytero l. 1. 81.
Anatolio l. 1. 328. 329. & l. 2. 10. 28. 29.
Anatolio Diacono l. 4. 134. 137.
Anatolio l. 5. 115. Diacono l. 5. 43.
Andromacho Comiti l. 5. 173. 342.
Antiocho l. v. 1.
Anastasio l. 1. 233.
Antiocho l. 1. 447. 448. 449. 450. & l. 2. 131. 267. & l. 3. 104. 231.
Antiocho Spadoni l. 1. 36.
Antiocho Scholastico l. 3. 7.
Antonio Scholastico l. 3. 351. 352.
Anysio l. 2. 271.
Aphrasio Presbytero l. 2. 161.
Aphrodisio Monacho l. 2 61.
Aphrodisio Presbytero l. 2. 99. 138 & l. 3. 8. 332. 271. 274.
Aphthonio l. 3. 276.
Aphthonio Episcopo l. 3. 28.
Aphthonio l. 5. 218. 428.
Apollonio l. 2. 54. 214.
Apollonio Diacono l. 2 243.
Apollonio Episcopo l. 2. 31. 96. 198. 260. 270. & l. 3 58. 137. 138. 265. 273. 363. & l. 4. 189.
Apollonio l. 5. 556. Agricolæ 98. Episcopo 169. 370. 395.
Aquilæ lib. 1. 340.
Aquilæ l. 5. 195.
Arabiano Episcopo l. 1. 82. & l. 2. 39. & l. 3. 206.
Arabiano Episcopo l. 5. 309.
Archiæ lib. 1. 499. 500.
Archibio Presbytero l. 2. 234. & l. 4. 366.
Archontio l. 1. 272. 487. & l. 3. 76. 399.
Archontio Monacho l. 3. 42.
Archontio Presbytero l. 1. 30. 156. 161. 166. 374.

Archontio Rempublicam gerenti l. 3. 282. 301.
Artemio l. 1. 88.
Artenuphio Lectori l. 3. 171. 172. 17 . & l. 4. 78. 80.
Archontio Presbytero l. 5. 27.
Artemidoro Presbytero l. 4. 161.
Artemidoro l. 5. 82.
Aſclepio l. 1. 188.
Aſclepio Epiſcopo l. 2. 88. & l. 3. 207. 319. 320. 321.
Aſclepio Sophiſtæ l. 3. 23.
Aſclepio Sophiſtæ (ſeu Æſculapio) l. 5. 76. 344 458. 465. 546. 547. 545.
Athanaſio l. 1. 144. 408. & lib. 2. 7. 30. 69. & l. 4. 82. 190.
Athanaſio Cœnobiarchæ l. 1. 117.
Athanaſio Presbytero l. 1. 476. & l. 2. 45. 81. 128. 162. 182. & l. 3. 19. 62. 169. 258. l 4. 25. 191.
Athanaſio Diacono l. 5. 95. 388. 396. Presbytero l. 5. 138. 475. 330. 536. 541.
Auſonio l. 1. 165.
Auſonio Correctori l. 1. 116. 395. & l. 2. 25. 120. & l. 3. 9. 220. 263. 264. 315. 359. 369.
Auſonio l. 5. 204. 354. Correctori 212. 228. 418. 419. 420. 428.

B.

Baſilio lib. 4 142.
Benjamin Hebræo l. 1. 401.
Boëtho Monacho l. 5. 282.

C.

Caio lib. 2. 22.
Callimacho Comiti l. 1. 316.
Capitolino l. 1. 388.
Calliopio l 1. 191.
Candido l. 1. 399.
Candidiano l. 1. 489.
Carpo Presbytero l. 2. 114.
Caſio Presbytero l. 3. 126. 111.
Caſio Scholaſtico l. 2. 146. 149.
Caſiano Diacono l. 4. 121.
Caſio Magiſtratum gerenti l. 3. 157. 158.
Caſio Scholaſtico l. 5. 86. Presbytero 116.
Caſſio Remp. gerenti l. 5. 486. 381.
Caſſio Presbytero l. 3. 400.
Caſiano l. 4. 71.
Caſſiano Diacono l. 3. 402. 403.
Caſſiano Monacho l. 1. 309.
Caſſiano l. 5. 203.
Catiliano l. 1. 470.
Cæſario Comiti lib. 1. 66.
Chæremoni l. 1. 170. 276. 304. & l. 2. 10. & l. 3. 39. 295.
Chæremoni Diacono l. 3. 39. 209 290
Chæremoni l. 5. 150. 151. 373. 413. 539.
Chryſantho l. 1. 280.
Chryſæ clariſſimo l. 2. 78.
Chryſtodoro l. 1. 210. 211.
Cratino l. 3. 266.
Cratoni monacho l. 1. 74. 110.
Cononi Præſidi l. 1. 148.
Celſo l. 1. 346. 431.
Cercyrio l. 1. 251.
Clearcho l. 1. 279.
Cleobulo Comiti l. 1. 380.
Conſtantino l. 1. 496.
Criſpo l. 1. 24. 434.

Cy-

Cynegio l. 1. 336. 471.
Cyrecio l. 1. 411. 420. 421. 429.
Cyrenio l. 1. 240. 267. 495.
Cyrenio Duci l. 1. 174. 175.
Cyrillo l. 1. 25. 393. 497.
Cyrillo Alexandrino l. 1. 310. 323. 324. 370.
Cyrillo Episcopo l. 2. 127. & l. 3. 306.
Cyrillo Episcopo l. 5. 79. 268.
Cyro l. 1. 57. 163. 197. 198. 369. 375. 376. 428.
Cyro Scholastico l. 5. 17. Monacho. 256. 322.
Presbytero 412.
Cyro Lectori l. 1. 100.
Cyro Monacho l. 1. 325. & lib. 3. 272.
Cytherio Sabelliano l. 1. 138.

D.

Danieli Presbytero l. 3. 292. 311. 331. & l. 4. 44. 93.
Danieli Presbytero, l. 5. 22. 215. 345. 542.
Didymo lib. 1. 199. 121. 204. 205. 281. 330. 331.
Didymo Presbytero l. 2. 181. 182. & l. 4. 17.
Didymo Scholastico l. 4. 152.
Didymo Scholastico l. 5. 206. 207. Presbytero 28. 167. 433. 534.
Diogeni Diacono l. 3. 407.
Diogeni Magistriano l. 3. 389.
Diogeni Presbytero l. 3. 383. 413.
Diogeni Diacono l. 5. 75. 259. 464.
Dionysio l. 2. 204. 216.
Dionysio juveni lib. 1. 463.
Dionysio Scholastico l. 4. 53.
Dionysio Correctori l. 3. 9.
Dionysio Presbytero l. 2. 232. & lib. 4. 45.
Dionysio l. 5. 35. 141.
Digyptio (Ægyptio) Presbytero l. 4. 124.
Dioscoro l. 1. 77. & l. 3. 244.
Dioscoro l. 5. 274.
Diophanti Prætori l. 1. 31.
Domestio Medico l. 1. 391.
Domitio Comiti l. 5. 57. 528. Ejus liberis 163. 164.
Domitio Comiti l. 4. 30.
Domitio Diacono l. 4. 198.
Domitio l. 1. 214.
Donato l. 1. 208.
Dorotheo l. 2. 115. & l. 4. 19.
Dorotheo Comiti l. 1. 122. 123. 124.
Dorotheo Clarissimo l. 3. 175. 252. 373. 381. 382. 394. & l. 4. 32.
Dorotheo remp. gerenti l. 2. 248.
Dorotheo Lectori l. 4. 46.
Dorothei filiis l. 3. 56.
Dorotheo Presbytero l. 1. 319.
Dorotheo Scholastico l. 4. 178.
Dorotheo Monacho l. 1. 2.
Dorotheo l. 5. 356. 357. Diacono medico, 191. Presbytero 252. Viro clarissimo, 43. 250. 251. 273. 302. 379. 401. 568.
Dositheo l. 1. 32.
Dositheo Archimandritæ l. 1. 392.
Dracontio Presbytero l. 1. 248.

E.

Edicio lib. 1. 394.
Elaphio Episcopo l. 5. 201.
Elisæo Monacho l. 3, 15. 16. 386.
Epagatho Presbytero l. 1. 48.
Epicteto l. 1. 249. & l. 4. 156.
Epimacho l. 2. 150.
Epimacho Lectori l. 2. 70. & l. 4. 6. 151. 62. 103. 106.
Epimacho Scholastico l. 3. 378.
Epiphanio l. 4. 115.
Epimacho l. 5. 490.
Epiphanio l. 5. 177. Diacono 58. 111. 112. 362. 363.
Epiphanio l. 4. 115.
Epiphanio Diacono l. 2. 66.
Ermisandro l. 5. 312.
Esaiæ l. 5. 189. 190. 195. 264. 368. 409. 429. 513. 514. 549.
Esaiæ l. 1. 482. & l. 2. 197. 217. & l. 3. 196. 348. 357. 358. & l. 4. 8.
Esaiæ militi, lib. 1. 78. 167. & 2. 190. 191. 203. 292. & l. 3. 32. 52. 155. 307. & l. 4. 187.
Evagrio Diacono l. 1. 251.
Evangelo l. 1. 16.
Eubulo l. 1. 261.
Eudæmoni l. 3. 115. 243. 256.
Eudæmoni Diacono l. 2, 40. & l. 4. 225.
Eudæmoni Presbytero l. 4. 99.
Eudæmoni Lectori l. 2. 165.
Eudæmoni Scholastico l. 2. 86.
Eudæmonio Diacono l. 3. 9.
Eulampio l. 1. 64. 65. 297.
Eulogio l. 1. 257. 589. 312. 202. & l. 3. 184. 236. & l. 4. 83. 163. 176.
Eulogio Lectori l. 2. 77.
Eulogio Presbytero l. 2. 85.
Euoptio Episcopo l. 2. 215.
Eusebio Episcopo l. 1. 26. 28. 30. 37. 112. 113. 119. 151. 177. 285. 215. 250. 341. 425. 492. & l. 4. 73.
Eusebio Presbytero l 1. 10.
Eustathio l. 11. 156. 223. 332. 345. 561. & l. 2. 124. 153. 157. 158. 171. 172. 252. 253. 295. & l. 3.
Eustathio Diacono l. 2. 100. & l. 3. 369.
Eustathio Presbytero l. 2. 216. 43. 170. 296. 297. & l. 3. 221.
Eustephio l. 4. 128.
Eutocio Diacono l. 2. 19. 23.
Eutonio l. 1. 206. 234. 305. & l. 3. 34.
Eutonio Diacono l. 1. 95. 105. 286. 335. 477. 491. & l. 2. 131. 107. 112. 132. 144. 147. 148. 245. 257. 258. 282. 294. & l. 3. 4. 5. 60. 83. 107. 108. 109. 121. 147. 148. 149. 168. 174. 181. 203. 247. 266. 280. 281. & l. 4. 24. 37. 50. 77. 116. 159.

F.

Fllorentino lib. 1. 227. 486.
Fideli Diacono l. 4. 109.

G.

Germano lib. 3. 291.
Germano Comiti l. 3. 377.
Gelesio Duci l. 1. 99.
Gerontio l. 1. 294.
Gigantio l. 1. 257.

Gor-

Gorgonio l. 1. 59. 60.
Gotthio l. 2. 10.
Gotto l. 2. 274.
Gregorio Episcopo l. 1. 125.

H.

HArpocræ Scholastico lib. 2. 228
Harpocræ Sophistæ l. 3. 37. 154. 345. 393. & l. 4. 55. 91. 140.
Harpocræ Sophistæ, seu Rhetori l. 5. 48. 52. 80. 102. 110. 124. 125. 162. 185. 198. 199. 217. 223. 348. 349. 351. 380. 415. 423. 424.
Heliæ l. 1. 430. & l. 3. 286. & lib. 4. 167.
Heliæ Diacono l. 4. 94. 122. 141. 149. 173.
Heliæ Diacono l. 5. 139. 146. 178. 265. 269. 291. 292. 552. Presbytero. 467.
Heliæ Monacho l. 1. 91. 115.
Heliæ remp. gerenti l. 2. 248.
Helioni Monacho l. 1. 71. 72.
Heraclio Episcopo l. 2. 32. & lib. 3. 72. 292.
Heraclio Diacono l. 1. 263.
Heraclidi Episcopo l. 1. 19. 182. 183. & l. 2. 74. 220. 241. 242. & l. 3. 10.
Heraclidi Presbytero l. 1. 153. & lib. 2. 164.
Hermio Comiti l. 3. 237.
Hermiæ l. 4. 101.
Hermiæ Gtammatico l. 3. 350.
Hermino clarisimo l. 3. 373.
Hermino Comiti l. 1. 18. 23. 126. 136. 229. 230. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 287. 288. 317. 334. & l. 2. 137. 219. 235. 236. 237. 238 & l. 3. 195. 253. 235. 370. 375. & l. 4. 29. 66.
Hermociano Diacono l. 1. 237.
Hermogeni Episcopo l. 1. 419. & l. 2. 21. 51. 101 139. 178. 199. 200. 208. 209. 210. 218. 262. 276. 277. & l. 3. 20. 21. 29. 99. 103. 130. 159. 362. 367.
Heroni l. 3. 332. & l. 4. 119. 223.
Heroni Monacho l. 3. 257.
Heroni rempublicam gerenti l. 3. 336.
Heroni Diacono l. 1. 200.
Heroni Scholastico l. 1. 422. & l. 3. 6. 215. & lib. 4. 16. 35. 72. 85. 171. 208.
Heroni Presbytero l. 4. 76.
Hesychio Clarisimo l. 2. 156.
Heraclidi Presbytero l. 5. 290. Episcopo 270.
Heraclio l. 5. 450.
Hermino Comiti l. 5. 106. 107. 249. 270. 276. 277. 299. 300. 341. 356. 357. 371. 400. 472.
Hermogeni Episcopo l. 5 2. 30.
Heroni l 5. 352. 353. 407. 433. Scholastico, 73.
Presbytero. 67. 104. 319 460. 538.
Episcopo, 527. remp. gerenti. 469.
Hieraci Diacono l. 5. 60. 64. 85. 99. 100. 135. 136. 158. 175. 176. 184. 235. 237. 356. 357. 371. 404. 416. Viro Clarisimo 313. Presby-

bytero 321. 321. 323. 500.
Hieracioni (forte Hieraci) l. 5. 15.
Hieraci l. 1. 469.
Hieraci Clarisſimo l. 1. 20. 55. 162. & l. 2 275. & l. 3. 344. 361. 73. 392. & l. 4. 43. 134.
Hieraci Presbytero l. 2. 53 & l. 3. 35. 198. 223. 278. 316. 388. & l. 4. 14. 43. 165. 181.
Hieraci Diacono l. 4. 104.
Hieraci Medico l. 2. 168.
Hieroni l. 1. 481.
Hierio l. 2. 14.
Hymetio l. 1. 97.
Hypatio l. 4. 130.
Hypatio l. 5. 396. 529. remp. gerenti 120.

I.

IAcobo Lectori l. 5. 226. 230. 236. 359.
Jeſio remp. adminiſtranti l. 5. 416.
Incerto lib. 3. 202. 376.
Joanni Diacono lib. 5. 62.
Joanni Scholaſtico l. 5. 148.
Joanni Eremitæ l. 1. 75. 76.
Joanni Diacono lib. 2. 50. & l. 4. 58. 164. 168.
Joanni Militi l. 1. 326. 327.
Joanni Monacho l. 1. 130.
Joanni Scholaſtico l. 2. 82. 163.
Joſepho l. 1. 372.
Joſepho Presbytero l. 2. 9.
Joſepho Presbytero l. 5. 297.
Ironi Scholaſtico l. 1. 142.
Iſchirioni l. 5. 261. 291. 480. Scholaſtico 13. Diacono 155. Presbytero 397
Iſchirioni l. 2. 58. & l. 3. 117.
Iſchirioni Presbytero l. 2. 33. l. 3. 334. 335. & lib. 4. 63. 216.
Iſidoro lib. 1. 278. 485. & l. 4. 126.
Iſidoro Diacono l. 1. 337. 403. 426. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 467 & lib. 2. 169. 176. 186. 188. 239. 254. 272. & lib. 1. 22. 77. 78. 89. 95. 106. 110. 118. 120. 125. 128. 129. 152. 176. 204. 249. 250. 251. 318. & l. 4. 5. 100. 146. 148. 153. 182. 204.
Iſidoro Epiſcopo l. 1. 89. 90. & lib. 2. 224. 225. 226. 263. l. 4. 1, 7. 10. 17. 120. 169. 220.
Iſidoro Præfecto. l. 1. 299.
Iſidoro Presbytero lib. 1. 120. 221. 222. & lib. 2. 18. 94. 95. & l. 4. 26. 123.
Iſidoro Scholaſtico l. 2. 289. & l. 3. 57.
Iſidoro l. 5. 477. Diacono 32. 33. 39. 197. 294. Presbytero. 7. 394. Epiſcopo 156. 172. 179. 288. 289 308. 318. 335. 459. 474. 557.
Juniæ l. 2. 8.
Junioribus Monachis, l. 1. 474.

K.

KAlliopio Presbytero lib. 1. 73.

L.

LAmpetio l. 1. 192. 193. 350. & l. 3. 114.
Lampetio Epiſcopo l. 2. 71. 79. 122. 192. 206. 221. 222. 264. & l. 3. 46. 47. 48. 53. 131. 132. 182. 193. 200.

200. 214. 240. 241. 346. 367. 409.
Lampetio Diacono l. 3. 313. 390. 391. & l. 4. 3.
Lampetio Monacho l. 1. 13. 52.
Lampetio l. 5. 486. Diacono 41. 74. 255. 518. Episcopo 165. 171. 192. 482.
Lamprepio Diacono lib. 5. 365. forte Lampetio, vel contra.
Lændro l. 1. 271. 272. 303.
Leonidi l. 1. 362. 365. 366.
Leontio l. 1. 104. & l. 3. 360.
Leontio Episcopo l. 1. 83. 84. 159. 262. 297. 315. 451. 451. & l. 2. 98. & l. 3. 87. 88. & l. 3. 387. & l. 4. 110. 113.
Leontio Diacono lib. 1. 409. & l. 4. 141.
Leontio Magistriano lib. 3. 229.
Leontio Episcopo l. 5. 2. 21. 37. 171. 180. 414. 435.
Lucæ clariss. l. 5. 281. 421.
Lucæ Archimandritæ l. 1. 3. 8.
Lucæ Cœnobiarchæ l. 1. 298.
Lucæ Monacho l. 1. 260.
Luciano l. 4. 84.
Lucio Archidiacono Pelusii l. 1. 69. & l. 4. 188.
Lycænæ l. 1. 176.
Lysimacho l. 1. 355. 385.

M.

MAcario Episcopo lib. 1. 202. & lib. 2. 55.
Macario Episcopo l. 5. 442.
Macario Presbytero l. 3. 329.
Macrobio l. 5. 144.
Marciano Presbytero l. 5. 61. 90. 91. 330. 340.
Marciano l. 4 147.
Marathonio Monacho l. 1. 190.
Marco l. 2. 109 & l. 4. 42.
Marco Monacho l. 1. 173.
Maroni l. 1. 38. 69. 70. 118. 145. 223. 272. 428. & l 2. 10. 16. 20. 22. 28. 29. 61. 123. 124. 153. 157. 158 171. 172. 230. 252. 253. 265. 295. & l. 3. 2. 39. 61. 167. 221. 222 275. 295. 333. 366. 484. 406. 412. & l. 4. 184.
Maroni Episcopo l. 4 174.
Marcioni Presbytero, si forte idem, l. 5. 378.
Maroni Presbytero l. 1. 269. & l. 2. 140. & l. 3. 100. 101. 105. 116.
Maroni l. 5. 29. 34. 53. 77. 84. 115. 113. 122. 311. 326. 327. 373. 384. 385. 402, 413. 473. 476. 488. 489. 512. 524. 539. 545. 567.
Martiano l. 1. 116. & l. 4. 184.
Martiano l. 1. 347. 381. 382. 460. & l. 2. 124. 153. 157. 158. 171. 172. 233. 252. 253. 225. 295. 275. 333. 366. 412.
Martiniano Presbytero l. 1. 175. & l. 3. 185. 322. 410.
Martiniano Presbytero l. 4. 96. 97.
Martyrio l. 5. 399. 443.

Martyrio l. 1. 164. 207.
Martyrio Episcopo l. 1. 45.
Martyrio Lectori l. 3. 24.
Martyrio Presbytero l. 3. 162. 163. 309. 355. 356.
Maximo Philosopho Gentili 96.
Menæ Diacono l. 4. 72.
Menæ Scholastico l. 1. 46.
Menæ Diacono l. 5. 134. 443.
Monialibus crebro in Urbem commeantibus l. 1. 367.
Moysi Episcopo l. 1. 44.
Moysi Diacono l 5. 447.

N.

NEmesio l. 5. 36.
Nemesio l. 2 134. & l. 4. 39.
Nemesio Prætori l. 1. 47.
Nemesiano Magistriano l. 4. 81.
Nemessiano Scholastico 339.
Nilammoni Scholastico libr. 5. 561.
Nilammoni Scholastico l. 1 3.
Nilammoni l. 4. 150.
Nilammoni Diacono l. 3. 364.
Nilammoni Monacho l. 4. 98.
Nilammoni Presbytero l. 3. 293.
Nilammoni Scholastico l. 3. 242. 194.
Nilammoni Diacono Medico l. 3. 71.
Nilammoni & Nilammoni l. 3. 288.
Nilo Scholastico l. 5. 130. 141. 145. 157. 240. 241. 272. 287. 391. 438. 487. 492. 516.
Nilo l. 1. 5. 56. 137. 219. & l. 2. 119. & l. 2. 160. & l. 3. 69. 139. & l. 4. 151. 158. 167. 179. 193.
Nili filiis l. 1. 171.
Nilo Diacono l. 3. 65. 66. & l. 4. 127.
Nilo Grammatico l. 3. 205.
Nilo Monacho l. 1. 80. 427. 278.
Niloni l. 4. 108.

O.

OLympiodoro lib. 2. 256. & lib. 4. 27. 186.
Olympio l. 5. 387. 477. Presbytero 105.
Olympio Comiti l. 1. 377. 378.
Olympio Diacono l 2. 24.
Olympio Presbytero, Scholastico lib. 4. 205.
Olympiodoro l. 5. 202.
Ophelio Grammatico, seu Scholastico l. 5. 66. 121. 133. 200. 337. 430. 439. 517. 544. 558.
Ophelio Grammatico l. 1. 11. 86. & l. 2. 42. 55. 319. 255. 273. & l. 3. 31. 70. 92. 93. 94. & l. 4. 105. 112 162 200.
Ophelio Scholastico l. 2. 154. 201.
Oribasio Medico l. 1. 437.

Orioni l. 1. 264. 293. 374. & l. 3. 136. & l. 4. 41.
Orioni Diacono l. 2. 16.
Orioni Monacho l. 1. 181. 194. 195. 468. & l. 2. 159. 268. & l. 3. 45. 338. & l. 4. 137. 155.
Orioni l. 5. 193. Monacho 195.

P.

PÆonio lib. 277.
Pachonio Monacho l. 1. 129.
Palladio l. 1. 190. 431. 446. & l. 2. 57. 60. 180. & l. 3. 4. 9. 61. 73. 79.
Palladio Diacono l. 1. 400. 407. 414. 456. 457. 473. & l. 2. 27. 145. 187. 249. & l. 3. 213. 216. 239. 312. 405. & l. 4. 229.
Palladio Subdiacono l. 1. 373. & lib. 3. 144.
Palladio Episcopo l. 1. 321. & l. 2. 284. & l. 3. 140.
Palladio Lectori l. 4. 228.
Palladio l. 5. 6. 34. 117. Lectori 525. Sub-Diacono 7. Diacono 31. 93. 132. 194. 225. 333. 369. 405. 427. 446. 503. 526. 550.
Pamprepio Diacono lib. 2. 17. 76. & lib. 3. 238.
Pampretio Diacono lib. 2. 130. & lib. 3. 226.
Panellio l. 4. 87.
Pansophio l. 1. 371.
Pansophio Archidiacono l. 1. 157.
Pansophio Diacono l. 1. 49
Paulo l. 5. 46. 137. 214. 248. 303. 325. 374. 375. 377. 390. 452. 453. 516. Monacho, 174. 490. Hypodiacono, 44. Diacono, 83. 88.
Anachoretæ, Presbytero 131.
Paulo l. 1. 27. 268. & l. 2. 100. 106. 116. 129. 142. 143. 207. & l. 3. 33. 43. 55. 74. 96. 119. 122. 124. 135. 183. 191. 192. 212. 254. 357. 268. 34. & l. 4. 34. 47. 86. 132. 226.
Paulo Cœnobiarchæ l. 1. 49.
Paulo Diacono l. 1. 475.
Paulo Sub-Diacono l. 3. 165. & l. 4. 54.
Paulo Presbytero l. 2. 62. 73. & l. 3. 51. 277. 354. & l. 4. 95.
Paulo Monacho l. 3. 232. 233.
Paulo Tribuno l. 3. 347.
Patrino Monacho l. 1. 14 58.
Pelagio Monacho l. 1. 314.
Pelagio Diacono l. 2. 83.
Peluſiotis l. 1. 176.
Peluſii Cœnobitis l. 1. 154.
Peluſienſi Monaſterio l. 1. 156.
Peluſiotis Monachis l. 1. 220.
Peluſii Magiſtratibus l. 1. 275.
Petro l. 1. 15. 278. 285. 290. & l. 2. 36. 213. 251. & l. 3. 123. 170. 246. 279. 394. 500. 411. & l. 4. 38. 41. 92. 217.
Petro Correctori l. 3. 145.
Petro Lectori l. 3. 177. 305.

Petro Monacho l. 3. 199. 208. & l. 4. 36.
Petro Scholastico l. 3. 133. 310. 314. 395. & l. 4. 56. 185.
Petro Zenobiarchæ l. 1. 258. 28.
Petro l. 5. 16. 20. 101. 127. 159. 278. 280. 304. 305. 500. 516. 560. 566. Scholastico, 209. 239. 554. Lectori, 555. Monacho, 271. 364. Correctori, 383. Remp. gerenti, 543.
Pharismanio Eunucho Palatii 87. 231.
Philagrio l. 4. 33. 81.
Philetrio l. 4. 102.
Philippo Monacho l. 1. 41.
Philitrio l. 4. 89. 177.
Philoxeno Magistro l. 2. 286.
Pœmenio Presbytero l. 2. 179.
Pisto Diacono l. 2. 87.
Polychronio l. 4. 59.
Pomasio l. 1. 364.
Phrontino Monacho l. 1. 98.
Prisco Cappadoci l. 1. 158.
Presbyteri adjutoribus Discipulis l. 3 287.
Proæresio l. 1. 295. 196.
Proæresio Scholastico l. 1. 208.
Proeschio προεσχίῳ Scholastico l. 4. 125.
Prunichio l. 1. 33. 34.

Q.

QUintiniano Monacho l. 1 224.
Quintino Monacho l. 1. 302.
Quintiniano l. 1. 390.

R.

RUfino lib. 1. 176.
Rufino Prætorii præfecto l. 1. 489.

S.

SAlomoni lib. 1. 433.
Sallustio l. 1. 464.
Sandalariis Alexandrinis Monialibus lib. 1. 87.
Sereno l. 1. 186. 196. 235. 236. 238. 282. 354. 363. 462. & l. 2. 104. 105. & lib. 3. 38. 325. 326.
Sereno Tribuno lib. 1. 186. 187. 413. 429. 466. & l. 2. 279.
Sereno Tribuno Notario l. 2. 291.
Sereno Diacono l. 3. 217.
Serapioni Correctori l. 2. 15.
Serapioni Episcopo l. 3. 44.
Serapioni l. 5. 361.
Senatui l. 1. 226.
Seleuco lib. 1. 342. 356. 357. 358. 359.
Scholastico l. 1. 386. 387.
Seuero l. 1. 368.
Sereno l. 5. 403. 406. 431. Diacono, 44. 94. 143. 318. 468. 504. 526.

526 Tribuno, 142. 139. 563. 564.
Simplicio l. 1. 127. 225.
Siluano l. 1. 543. 344. 348. 349.
Sorano Comiti l. 1. 228.
Sosandro l. 1. 2 3.
Sozomeno, præfecti domestico l. 1. 300.
Strategio Duci l. 1. 133.
Strategio, Episcopo nuper instituto lib. 1. 11.
Strategio Monacho l. 2. 72. 266. & lib. 3. 98. 225. 227. 228. 324. & lib. 4. 129.
Strategio Lectori l. 1. 50.
Strategio Monacho l. 5. 216. 486. 495. 519, 520.
Strategio Scholastico l. 2. 179. & l. 3. 327.
Symmacho l. 5. 10. 310.
Symmacho l. 1. 152. 265. 455.
Symphoro l. 1. 353.
Synesio l 1. 241. 418. 383.
Synesio Episcopo l. 1. 232.
Synodio l. 1. 493.
Syrioni l. 3. 25.
Syroni l. 3. 13.

T.

TArasio Isauro lib. 1. 160.
Tauro Præfecto l. 5. 40.
Tauro Hyparcho l. 3. 194. 365.
Thabennesiæ Monachis l. 1. 93.
Thalasio Monacho l. 1. 320.
Thaseleo l. 1. 143.
Thaumasio l. 1. 402.
Theano l. 1. 461.
Theoctisto l. 3. 11. 12. 13. 14.
Theodoro l. 2. 193.
Theodoro Augustali l. 3. 50.
Theodoro Diacono l. 3. 12. & l. 4. 64. 65.
Theodoro Clarissimo l. 3. 289.
Theodoro Scholastico l. 1. 470. 488 & l. 2. 103 & l. 3. 40. 41. 42. 112. 164. 179. & l. 4. 11. 33.
Theodosio l. 1. 453. & l. 4. 107.
Theodosio Diacono l. 1. 404. 405. 406. l. 4. 206.
Theodosio Episcopo l. 2 52. 231. 246. 247. & l. 3. 17. 74. 75. 127. 142. 201. 330. 245. 337. 397. & lib. 1. 45.
Theodosio Presbytero l. 2. 91. 92. 125. 141. 173. 174 259. 290. & l. 3. 349. 371. 385. & l. 4. 160. 180.
Theodosio Scholastico l. 1. 306. 396. & l. 2. 63. 229 280. 281. 288 299. 300. & l 3 185. 283. & l. 4. 192.
Theodosio Imperatori l. 1. 35. 311.
Theodosio Monacho l. 1. 39.
Theodosio l. 5. 306. 440 490. Scholastico, 149 283. Presbytero, 211. 398. 457. Episcopo, 23. 30.

Theodoro Scholastico l. 5. 97. 115. 119. 140. 232. 238. 343. 483. 484. Diacono 219. Anachoretæ. 389. Præfecto, 371. Augustali, 462.
Theodulo l. 1. 53.
Theodoto Presbytero l. 2. 177. 285. 287.
Theognosto l. 1. 209. 301. & l. 4. 139.
Theognosto Diacono l. 4. 67.
Theognosto novo Monacho l. 1. 101.
Theognosto Presbytero l. 2. 1. 155. 212. 393. & l. 3. 68. 146. 147.
Theognosto l. 5. 271. 388. Presbytero, 367. 479.
Theoni l. 5. 437. Scholastico 314. 315. Presbytero, 59. 266. 267. Episcopo 92. 160. 161. 196. 227.
Theophani l. 5. 551.
Theophilo l. 3. 114.
Theopempto Presbytero l. 5. 508. 509.
Theopompo lib. 5. 129.
Thomæ Monacho l. 5. 123. 147.
Timotheo l. 1. 7. 8. 9. & l. 2. 136.
Timotheo Lectori l. 1. 4. 67. 68. 79. 102. 103. 106. 107. 114. 121. 131. 132. 146. 147. 218. 322. 415. 416. 417. 438. 454. 494. & l. 2. 3. 4. 5. 47. 48. 49. 68 96. 126. 133. 135. & l. 4. 195.
Thimotheo Clarissimo l. 3. 353. 384.
Timotheo l. 5. 168. 170. 274. Scholastico 254.
Theoni l. 1. 39. 274. 360. 439. 472. 498. & l. 3. 186. 187. 118. 317. 342. & l. 4. 21. 51.
Theoni Episcopo l. 2. 84. 121. 184. 260 & l. 3 299.
Theoni Presbytero l. 3. 372.
Theoni Scholastico l. 4. 23.
Theologio Diacono l. 4. 60.
Theologio Scholastico l. 1. 54.
Theopempto Episcopo l. 3. 284. 285.
Theopompo l. 3. 63.
Theopompo Monacho l. 1. 62.
Theopompo Tribuno l. 1. 31.
Thophronio l. 1. 180.
Theophilo l. 1. 23. 458. & lib. 2. 64. 67. 117. 118. 167.
Theophilo Lectori l. 2. 151.
Theophilo Subdiacono l. 3. 91. 340.
Theophilo Nauclero l. 1. 155.
Thomæ l. 1. 424.
Thomæ Comiti l. 1. 161.
Thomæ Monacho l. 1. 92. & l. 3. 178. & l. 4. 215.
Thearsio l. 1. 389. 459.
Titiano l. 1. 291. 292.
Triboniano Episcopo l. 1. 149.
Tubæ Militi l. 1. 40.

V.

VAlenti lib. 5. 534.
Valentino Presbytero l. 4. 218.

Valentiniano Presbytero l. 1. 417.
Varsenuphio l. 4. 212.
Vranio Diacono l. 4. 131.
Vranio Diacono l. 5. 226. 203.
Ursenorio l. 5. 355. Ursenophio est 502. & forte Arsenuphius l. III. & IV.
Ursenuphio Lectori l. 3. 219. & l. 4. 70.
Ursenuphio Lectori l. 2. 240.

Z.

ZAcchæo lib. 1. 397. 398.
Zenodoro l. 1. 203.
Zenoni l. 4. 22.
Zenoni Diacono l. 2. III.
Zenoni Monacho l. 3. 408.
Zenoni Presbytero l. 1. 212. 216. 217. & l. 2. 250. & l. 3. 190.
Zenoni l. 5. 286. 448. 466.
Zoilo Presbytero l. 1. 168. 169. & l. 4. 88.
Zosimo l. 1. 22. 61. 118. 128. 134. 135. 140. 184. 223. 313. 347. 382. 436. 465. & l. 2. 38. 41. 124. 153. 157. 158. 171. 172. 130. 252. 253. 295. & l. 3. 39. 61. 97. 275. 295. 333. 366. 406. & l. 4. 2. 3. 4. 170. 184. 220.
Zosimo Presbytero l. 3. 333. & l. 2. 9. 28. 29. 44. 59. 65. 75. 80. 108. 113. 185. 295. 261. 298. & l. 3. 1. 54. 59. 67. 80. 81. 90. 113. 134. 143. 189. 210. 218. 224. 235. 248. 260. 261. 323. 340. 368. 401.
Zosimo Librigero βιβλιοφόρῳ l. 3. 86.
Zosimo Presbytero l. 5. 4. 11. 13. 24. 29. 34. 53. 57. 77. 81. 84. 105. 122. 210. 213. 231. 257. 260. 311. 324. 326. 329. 346. 358. 393. 402. 413. 427. 426. 436. 441. 445. 476. 491. 496. 507. 510. 511. 531. 532. 539. 562. 569.

FINIS.

Valentiano Presbytero l. 2. 417.
Valentio l. 4. 212.
Valerio Diacono l. 4. 172.
Vasulo Diacono l. 5. 218. 303.
Urbicio Presbytero l. 5. 367. Urbicopolis
ejusdem Episcopi Arcadiopolitani
l. 1. 8. 15.
Urbicopolis Lectori l. 3. 219. 8. l.
4. 70.
Urbicopolis Lectori l. 2. 210.

Z.

Zachæo lib. 1. 307. 398.
Zenodoro l. 2. 69.
Zenoni l. 2. 72.
Zenoni Presbytero l. 2. 122.
Zenoni Monacho l. 4. 168.
Zenoni Presbytero l. 1. 2. 2. 216.
217. 8. 2. 270. 8. l. 3. 190.
Zenoni l. 5. 385. 413. 468.
Zenone Presbytero l. 1. 168. 2. 269. 8.
l. 4. 83.
Zeno Presbytero l. 2. 61. 62. 118. 138. 144.
147. 160. 184. 242. 311. 3. 7.
385. 406. 465. 6. l. 2. 38. 42.
Zenone Diacono l. 2. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.
Zenone Episcopo Cyzici l. 1

LEONIS ALLATII
De
PSELLIS,
ET EORUM SCRIPTIS
Diatriba,
Ad Nobilissimum & eruditissimum VIRUM
JACOBUM GAFFARELLUM,
D. Ægidii Priorem.

Huic editioni ad Romanam Mascardi A. MDCXXXIV.
recusæ, accesserunt
notæ & supplementa quædam,
tum
MICHAELIS PSELLI
Διδασκαλία παντοδαπὴ
Sive
De omnivaria Doctrina
Capita & quæstiones ac responsiones CXCIII.
Ad MICHAELEM DUCAM Imp. CPol.
Ex Apographo Lindenbrogiano, quod exstat Hamburgi
in Bibl. S. Johannis, Græce nunc primum editæ
& latinè versæ
à
JO. ALBERTO FABRICIO.

HAMBURGI,
Apud THEODOR. CHRISTOPH. FELGINER.

CLARISSIMO VIRO

JOHANNI HUDSON,

Bibliothecæ Bodlejanæ Præfecto Humanisſimo atque intelligentisſimo,

S. D.

JO. ALBERTUS FABRICIUS.

QVamvis ſuo jure tibi non deberetur præſens Allatii libellus, quem beneficio Tuo primum inſpicere mihi licuit, rarisſime hactenus obvium & pridem etiam Lambecio tum alibi tum inter Cæſareos librorum theſauros incaſſum quæſitum, merito igitur cum conceptisſimis gratiis jam iterum ad Te à me ablegatum: tamen jampridem publicum aliquod amoris & obſervantiæ in Te meæ pignus à me requirebat Tua in me ſingularis humanitas multis mihi cognita documentis ſingularisq; alacritas ac promtitudo promovendi bonas literas quas valde amo, Tu vero colis etiam atque exornas pulcherrimis monumentis atq; editionibus præſtantisſimorum utraq; lingva Scriptorum, ut multiplicibus modis Tibi obſtringas omnes quotquot ubiq; terrarum ſunt ſtudiorum alumnos, non illos tantum qui Academiarum matrem Oxoniam adeunt, celebrium in ea Virorum atq; in his Tua & incomparabilis cui præes Gazæ fama acciti atq; illecti, qui humanitatem Tuam licet omnes communi ore prædicant, tamen ſimul fatentur prædicare ſe ſatis non poſſe. Accipe igitur hoc à me Allatii ſcriptum una cum addito à me auctario, Nomini conſecratum Tuo patereq; eſſe interpretem meæ in Te voluntatis cultusque quo Te & amicitiam Tuam ac virtutem proſequor. Deus ter Oxt. Max. faxit ut diu rem locupletes literariam, extinctisq; intra breve retro tempus nimis multis eheu Angliæ Tuæ literatæ luminibus, ſerus accenſearis. Vale. Scripſi Hamburgi Idibus Decembr. Anni Chriſtiani cIↃ IↃ ccxl.

Nobilisſimo & Eruditisſimo VIRO

JACOBO GAFFARELLO,

D. Ægidii Priori

Leo Allatius S.

DIATRIBA mea de Pſellis, mihi inter mitiora ſtudia aliud agenti, ac nihil ejusmodi cogitanti è calamo excidit. Eam publici juris facere vix unquam in animum induxiſſem, niſi Tu, Eruditisſime Gaffarelle, qui innata ingenii præſtantia, ac ſubtilitate, de rebus, quæ ad literas ſpectant, non ſecus perfecte, atque de cæteris æquisſime ſemper pronuncias; qui multiplici illa lingvarum, ac diſciplinarum varietate, quæ Te ſæculo noſtro commendatisſimum effecit, veluti lapis Lydius, uniuscujusque æſtimationem exploras; perquam idoneus atque efficax ſvaſor accesſiſſes. Quamobrem, cum iſthæc mea Lucubratio Te jam, ut qui ab illo tempore, quo ipſam Romæ inter meas ſchedulas evoluiſti, laudatorem habuerit; majorem etiamnum in modum deſidero, ut & Te fautorem, mox ac Dominum nanciſcatur; ſperans plurimum inde nominis illi conciliatum iri, ſi Tu, qui tot jam Libros feliciter edidiſti; tot gravisſimos Auctores ex inſtructisſima illa Scriptorum lingvæ ſanctæ Bibliotheca, quam ab ejus, quæ Pici Mirandulani quodnam fuerat, naufragio, immenſo tibi ſumptu comparaſti, in lucem proferre, ac veluti è tenebris eruere ſatagis, hos quoque præſtantes Viros, atque univerſam Pſellorum familiam quam primus explico, ordinoque, tuam in clientelam acceperis. An non vides Vir præſtantisſime, hoc meo conatu rem melius eſſe, quam ipſe putaram? Dum enim de Pſellis agitur, Simeoni Metaphraſtæ proſpere omnia proceſſere. Lætari ſiquidem univerſi poſſunt, hominem de Hiſtoria Eccleſiaſtica tam bene promeritum miſereque à recentioribus acceptum, nunc primum dignitati, auctoritatique reſtitutum, in theatrum accedere. Nemo eſt, in quem tam acriter, ſubdoleque hominum ingenia luſerint: in mille formas, eorum incuria, mutatus ille, Chamæleontis inſtar verſicolor, prodiit. Hinc eum Religioni nomen dediſſe, & inter religioſos cœtus, honoribus, ac dignitatibus decoratum autumant; quem tamen nec fugiſſe nuptias, & negotiis civilibus, atque aulicis adhæſiſſe, certo certius eſt. Sunt qui eum & ſi mediæ ætatis Scriptorem, antiquisſimum nihilominus fecerint, ſunt & qui recentisſimum: multi Virum ſane nobilem, & magnis opibus præditum, miſerum, inopemque atque unum de trivio, &, ſi DEO placet. Ludimagiſtrum impudentisſime blaterant. Aliqui ex pluribus, iisque diverſis, neque unius fidei hominibus, unum nobis variis inductis formis, & membris undique collatis, in monſtrum deformarunt; contrario à Zeuxide exemplo, qui è Virginibus formoſisſimis, quas ille delegerat, Helenæ ſimulacrum, egregium ſcilicet muliebris pulchritudinis opus, depinxerat. Nec minus alia ſexcenta, quæ quamvis obiter in Diatriba attingam, quia tamen longiorem ſermonem expoſcunt, ſingulari Tractatui à me deſtinantur. Diatribam itaque hanc ad Te mitto, ea conditione, ut illam tuis notis, atque Obſervationibus ipſis, quas in perluſtrandis omnibus Venetorum Bibliothecis, opimas, ut æſtimandum eſt, collegiſti, ornatiorem efficias, reddasque etiam auctiorem. Nam ipſe, dum alio, atque alio peregrinator advolo; aduentantibus libris curioſa ſedulitate obviam procedo, ſatisque pertinaciter,

naciter, quidquid in eis est, evolvens, singularia quæque memoriæ mando; tum demum domi, congesta recolens, Pselli librorum Catalogum, utut potui, efformavi. Non dubito, si uti memoriæ, ita scriptioni res commendassem, quin plura, & tutiora referre potuissem. At non licuit. Male enim cum libris agi, & sceleratè manes Auctorum torqueri ii existimant, quibus id negotii commissum est, ut libros ostendant. Quos si velis de sententia monere, ut benignius cum Scriptoribus agant; neque enim, si eorum copia fiat, miserius vivent; tum sermone, quasi fulmine tacti, hærent attoniti; mox repetito spiritu in iram conversi, angvis instar, in blandientis oculos sese ejaculant, quid non, si vires suppeterent, facturi? Thesauros illos Domino tantum reservari; custodia, in pretio haberi; communicatione vilescere: &, ut magis rideas, illud quoque mihi objectum, etiam si quid Domini jusserint, quo potestas legendi, exscribendique detur, se tamen non obtemperaturos. Miseram scriptorum conditionem! deplorandum ejusmodi sentientium, imo insanientium ingenium! Viri illustres, ac liberales, qui posteriores fortunas suas omnes pro una libertate duxere, indignis modis devincti, in custodiam mancipantur. Satisne illis erit, si tantum, exuto pulvere, à tineis, & blattis misera sub dominatione conserventur? Equidem vitam insuper cum libertate efflagitant; quas non nisi communicatione sui consequi possunt. Et vero nec animantia, delectationis causa conclusa, illigataque licet copiosius alantur, pluribusque demulceantur blandimentis, quam si haberentur libera, facile patiuntur sese contineri; sed vagos motus, ac solutos, quas sibi natura attribuit, requirunt. Utinam à magnificentissimarum Bibliothecarum Custodibus, quorum industria, vel occultissima quæque è loculis ducta, omnibus exponuntur, tandem aliquando fanatici isti ediscerent. Sed cum à magnanimis tantum Viris ea opera studiosis præstetur, mirandum non est, si tam illiberaliter nobiscum per ignavos nebulones agatur. An non vides, mi Gaffarelle, ut tibi auctorum sane innumerus cœtus, quos è latebris, & ab Orci faucibus, ut liberi sint, eduxisti, plaudat, & gratuletur? Id etiam in meo Psello præstitum vellem. Verum cum copia Codicum, unde hæc hausi, longe sit è manu, & fallax semper memoria, ex qua in hoc negotio laborandum fuit, non omnia distincte saltim, suggerere poterit; laborem suspendere sæpius in animo habui; & sero vassem utique hæc mihi; si tuis præceptis reluctandi vires non defuissent. Ast, quande, hic fidem obstringit meus in te amor, atque observantia, resque ipsa, ita cogit, habi- sed tibi *de Psellis, eorumque Scriptis*, Diatribam. Cave sis Rheno tuo, in legitimis sœt; bus ab adulterinis dijudicandis, inquior. Et, ut Epistolam cum Juliano concludam Ἡμεῖς σοι καθάπερ Ἑρμῇ λογίῳ τοὺς ἡμετέρους λόγους ἐγχειρίζομεν. Κἂν μὲν ὑπομείνωσι τὴν ἀκοὴν τὴν σὴν, ἐπὶ σοὶ τὸ κρῖναι περὶ αὐτὴν, εἰ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους εἰσὶ πτήσιμοι. εἰ δὲ μοὶ, ῥίψον ἐκεῖ καθάπερ Μουσῶν ἀλλοτρίους. ἢ ποταμῷ κλύσον ὡς νόθους. Vale; nosque tuæ Bibliographiæ quam citissima editione bea.

Imprimatur, si videbitur Reverendiss. P. Mag. Sac. Pab. Apost.

A. Torniellus Vicesg.

Leonis Allatii Diatriba de Psellis, eorumque Scriptis, demandante Reverendiss. P. Magistro Sac Palatii Apostolici, à me perlecta, nihil habet, quod morum sanctitas, aut Fidei Catholicæ integritas aversetur: quin, dum ad cultum ingeniorum, arcanam eruditionem ex intima antiquitate depromit, æqum censeo, ut quam prophanæ, ac sacræ Historiæ lucem affert, eandem consequatur ipsa, præli beneficio. Die 26. Julii 1634.

Caspar de Simeonibus.

Imprimatur.

Fr. Antonius Cellius Magister, & Socius Reverendiss. P. Fr. Nicolai Riccardi, S. Pal. Apost. Mag. Ord. Præd.

SYLLABUS PSELLORUM

De quibus in hac Diatriba differit Allatius:

I. Michaël Pſellus ſive τραυλὸς Imperator, ab A. C. 820. ad 829. ſect. 1.

II. Michaël Pſellus, Leonis Byz. Philoſophi Præceptor, Photii diſcipulus, clarus circa A. C. 870. ſect. 2-20.

III. Michaël Pſellus, Michaëlis Ducæ Imp. Præceptor, clarus circa A. C. 1050. ſect. 21-33. Ejus ſcripta edita ſect. 34-52. & 78. inedita ſect. 53-77.

Hujus etiam ſunt capita illa de omnivaria doctrina, quæ hic primum cum Allatio edidi.

Michaël Epheſius à Pſello diverſus. ſect. 31. forte ipſe Michael Ducas Imp. Pſelli diſcipulus, ſect 32.

IV. Michael Pſellus Medicus ſub Conſtantino Porphyrogenneta, ſect. 71.

V. Michael Pſellus vir militaris ſub Theodoro Laſcari, ſect. 79.

VI. Johannes Pſellus. ſect. 49. 56. 80.

VII. Conſtantinus Pſellus, ſect. 50. & 80.

LEONIS

LEONIS ALLATII
De
PSELLIS
& eorum scriptis Diatriba.

I.

PRimus omnium * sit Michael Amorianus; ** post Leonem Armenium Imperator Constantinopolitanus, quem alii Τραυλὸν Balbum dixere, nos Ψελλὸν, (idem enim erit, quicquid alii dicant) vocabimus. Svidas, Ψελλὸς ἀσήμως, ἀναρθρως λαλῶν, Τραυλὸς. *Psellus, obscure, inarticulate loquens, Balbus.* Sed ne cognomina, summa etiam religione conservanda, in alias ejusdem significationis voces immutare, etsi non novo exemplo, videamur, en testem omni exceptione majorem, ea prope tempora scribentem, Nicetam, qui & David dicebatur, Paphlagonem, in vita S. Ignatii Patriarchæ, qui dictum Imperatorem non alio quam Pselli cognomine insignit. Μιχαὴλ γὰρ, ὃν κ᾽ Ψελλὸν φασι, δομέστικος τῶν ἐξκουβίτων ὢν τότε κ᾽ὡς τυραννίδα μελετῶν ἁλοὺς κ᾽ καταχλειοθεὶς ὑπὸ τῶν αὐτῷ στρατιωτῶν, *Etenim Michaël, quem Psellum nominant, Excubitorum tunc Domesticus de affectato regno delatus, & in custodiam datus à commilitonibus suis, & sociis conjurationis, &c.* Hic tamen in posterioribus Historicis sub Τραυλῷ Balbi nomine innotescit: in Christianæ fidei dogmata, res Ecclesiasticas, & præcipue in adorationem sacrarum Imaginem voce, & opere vere Ψελλὸς blæsus, vere τραυλὸς balbus.

* Non omittendus erat omnibus ab Allatio memoratis antiquior *Simon Psellus*, Flavii Josephi πρόπαππος sive atavus, cujus ipse meminit in limine vitæ suæ.

** Amorium Phrygiæ opidum, quo oriundus Michael Balbus obiit A. C. 829. mense Octobri, cum imperasset annos VIII. menses 9. & dies totidem.

II. Alter Michael Pſellus in Antro Inſula, doctus vir, in cognoſcendis, atque tradendis optimis artibus, ac diſciplinis ſtudium omne ſuum poſuerat; multis ipſe nominibus commendandus, ſed eo præcipue, quod ſolus, cæteris omnibus in deploratiſſima Græcia, ſomno, ac luxu marceſcentibus, emortuas Muſas omnes non intermiſit, ſed accuratius pertractavit, volentibusque Philoſophiæ fontes aperuit. Ab hoc Leo Byzantius, Joannis Patriarchæ Conſtantinopolitani Nepos, ſtirpe Morocharzaniorum, cognomento Philoſophus, poſt ſtudia puerilia liberalium diſciplinarum elementa hauſit, ut refert Joannes Scylitza in Hiſtoria Orientali & ex Scylitza Cedrenus in Synopſi, Γὰ μὲν ἂν γράμματα ἔλεγεν ὁ Λέων, καὶ ποιητὰς μυηθῆναι καλὰ τὴν Βασιλίδα, ῥητορικὴν ἧ, καὶ Φιλοσοφίαν, καὶ ἀριθμῶν ἀναλήψεις, καὶ τὰς τῶν λοιπῶν ἐπιστημῶν ἐφόδους καλὰ τὴν νῆσον Ἄνδρον γενόμενον. Ἐκεῖσε γὰρ παιδαίων τινὶ ἐνθυχῶν ἀνδρὶ Μιχαὴλ τῷ Ψελλῷ, καὶ τὰς ἀρχὰς μόνον, καί τινας λόγους, καὶ ἀφορμὰς λαβὼν παρ' αὐτοῦ, ἐπεὶ μὴ ὅσον ὁ βούλετο εὗρισκε, περιεκόσει τὰ Μοναστήρια, καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς ἀποκειμένας βίβλους ἀνερευνῶν τε, καὶ πορίζόμενος, καὶ παιδαίως ἐμμελετῶν πρὸς τὸ τ' τοσαύτης γνώσεως ὕψος ἀνεβιβάσθη. Id eſt, *Literis, & Poëtis Leo, ut ipſe ferebat, initiatus fuit Byzantii. Rhetoricam, Philoſophiam, Arithmeticam, & reliquas Scientias in Antro Inſula didicit, ibi verſatus cum Michaele Pſello, præſtante viro, ab eoque principiis tantum, & quibusdam præceptis, occaſionibus diſcendi inſtructus, neque tantum, quantum deſiderabat adeptus, Monaſteria pervagatus eſt, libroſque in iis repoſitos perquirens, atque ſcrutans, ſtudioſeque meditans ad tantæ doctrinæ faſtigium evaſit.* Leonem primis literis initiatum, Muſisque litaſſe Byzantii vides.

III. Profanis tamen ſtudiis, Gentiliumque diſciplinis addictiſſimus, rem Chriſtianam omnino neglexerat, adeo ut multis aliis, & præſertim Conſtantino diſcipulo, viſus ſit, repudiata Chriſtianorum fide, in Gentilismum, & futiles antiquorum Græcorum γελέτας animum applicaſſe, cultumque exoſculatum, Deos improbe adoraſſe. Viri ingenium convitiis Conſtantinus acriter verberavit, & Carmine Elegiaco inſectatus eſt, quod ita clauſit:

Ταῦτα γ' Κωνσταντῖνος ὁ σῆς γάλα Καλλιοπείης,
Καλὸν ἀμελξάμενος φησὶν ἐπισαμένως,
Ὅς ῥα τεῆς κραδίης μυσήρια λεπτολογήσας,
Οἶψε μόγις κακίην κευθομένην ἐδάην, id eſt:

Hæc

Hæc vero Constantinus, qui tuæ lac Calliopes pulchrum ebibit, expertus dicit: Qui tui cordis arcana intimè expendens, tandem aliquando iniquitatem occultam percepi. Discipuli calumniam Psellus ægrè tulit, & carmine Jambico, eoque prolixo, quo se Christi asseclam, & Gentium hostem palam fatetur, injuriam propulsavit. Carmen elegantissimum, sicut & alia ejusdem inedita apud me sunt, & tibi non invidissem, sed brevitatis studio in alia magis necessaria ducor. Ut tamen melius res Christianas pertractaret, Photio Patriarchæ post Ignatii restitutionem, ad mysteria nostræ fidei addiscenda, totum se tradidit, à quo divina doctrina instructus, prioribus studiis vale dixit, quod ipse Elegiaco illo carmine refert:

Ἔῤῥε μοι ὦ τριτάλαινα Πολύμνια. ἔῤῥετε Μοῦσαι,
Αὐτὰρ ἐγὼν ἀπὸ νῦν Ῥητορικῆς ἔραμαι,
Φώτιον Ἀρχιερῆα γεροντοδιδάσκαλον εὑρὼν,
Ὅς με γάλακτ' ἔθρεψεν θείων ναμάτων. id est:

Vale mihi O ter miseranda Polymnia. Vale Musæ. Ipse enim nunc demum Rhetorices desiderio teneor, cum Photium summum Præsidem senem magistrum adinvenerim, qui me lacte enutrivit divinarum scaturiginum. Vocat Photium γεροντοδιδάσκαλον, vel quod senex, vel quod senem erudiret, ambo quippe erant ætate provectiore. Idque commodius Leoni successit, inter Aulæ primates non postremo. Nam Photius dignitate spoliatus in Regia Basilii Macedonis vitam agens, Leonem, ac Constantinum, cæterosque Basilii filios ad humanitatem, eloquentiam, & alias disciplinas informabat. Hinc etiam aditus Leoni ad diviniora studia capessenda datus est. Id habeo ex Constantino Porphyrogenneta * de vita, & rebus gestis Basilii Macedonis. Οὐ μὲν οὐδὲ πρὸ τούτου διέλιπε φιλοφρονούμενος αὐτὸν, Φώτιον, καὶ τιμῶν διὰ τὴν ἐν αὐτῷ παντοδαπὴν σοφίαν τε, καὶ ἀρετὴν. ἀλλὰ κἂν εἰ τῆς καθέδρας μετέστησεν, οὐδὲν τοῦ δικαίου θέλων ἄγειν ἐπίπροσθεν, ὅμως τῶν εἰς παραμυθίαν οὐδὲν ἐνέλιπε παρεχόμενος. Ὅθεν κἂν τοῖς βασιλείοις διατριβὴν αὐτῷ δοὺς τῶν οἰκείων παίδων ἀπέδειξε παιδευτὴν, καὶ διδάσκαλον. Id est: *Neque vero antea humanitatis in eum, Photium, studia prætermiserat: quinimmo propter omnimodam in eo Sapientiam, ac virtutem honoribus auxit. Et licet à Patriarchali sede dimovisset, justitiæ primas concedens, attamen omnia in eum, quibus solari posset, officia contulit. Unde & in Regiam evocatum propriorum filiorum Informatorem, ac Magistrum constituit.*

* In Allatii Symmictis p. 83.

IV. Leo itaque, sive tradendæ Philosophiæ munere, sive præstantia, qua & ipse in Philosophicis alios superabat, Philosophi sibi cognomen vindicavit. Id cum Ecclesiasticæ Parens Historiæ in Annalibus adnotasset, anno Domini DCCCLIX., Michaëlem Psellum floruisse, non incongruè affirmavit. Eo namque tempore Michaël Psellus non illaudatus vir in philosophandi Scientia probabatur, à Michaële altero Psello sub Constantino, & Michaële Ducis, diversus, quos parum cautè plerique confundentes, miserè historiæ ordinem, ac tempora perturbarunt, adeo, ut non nemo in paucissimis verbis quam plurima mendacia, & nugas legentibus obtrudat. Ne nimius sim, en Gregorii Gyraldi verba de Poet. histor. Dialogo 5. *Fuit quidem non incelebris Leo ille, qui Basilii Filius, Philosophus cognominatus est, qui circiter annum DCCCLXXXVII., à verbo DEI corporato, Byzantii, & Orientis annis XXV. imperium tenuit, cujus filius Constantinus Ducas fuit, qui & de Christiana religione probe sensit, & optimis artibus, & disciplinis operam naviter impendit. Hujus Constantini liber ille celebratus est, quem moriens Romano filio reliquit, in quo summam totius Imperii, sociorum fœdera, hostium vires, quæ, & quanta essent, aliaque omnia ad Imperium spectantia complexus est: quem librum hodie Venetorum Respublica in sua peculiari Bibliotheca diligentissime custodiri facit. Hujus quoque Constantini tempore, vir cum in omni liberalium artium scientia, sed & peregrinarum floruit M. Psellus, cujus innumerabiles penè libri curiosorum, & studiosorum manibus teruntur. Ad hunc certe Constantinum Pselli de victus ratione, hoc est, de Diæta, & de auro conficiendo, hoc est, Chrysopœia libri extant, quos quidam non sane indoctus Constantino magno datos perperam etiam scripto credidit: ut commentaria mittam, quæ in Zoroastris Chaldaica Symbola leguntur, & Canones Astronomicos, &c.* & paucis interjectis: *Fuit & hujus Constantini Ducæ filius, & M. Pselli discipulus, Michael Ducas Imperator Constantinopolitanus, qui à fame, & penuria, quæ in exordio ejus principatus Constantinopolitanam urbem invaserat, Parapinaceus cognominatus fuit. Hic quidem Michaël cætera ignavus, ac socors nisi quod bonis artibus sub Psello profecit, atque inprimis in factitandis versibus, qua in re Græca illum Imperatorem commendat historia.*

V. Miror hominem sanæ mentis tam inconsideratè locutum. Leo Philosophus, Leo illi est Imperator, Basilii filius. Error. Certum est Leonem Imperatorem humanioribus, Philosophicis, sacrisque studiis addictissimum plurima, quæ etiam extant, laudabiliter in disciplinarum omni genere conscripsisse: ideoque σοφὸν sapientem scili-

ſcilicet cognominatum, at nunquam illi Philoſophi nomen attributum ab eruditioribus eſt. Ex Leone itaque uno Philoſopho, altero ſapiente unum facit Leonem, eumque filium Baſilii. Imperitius lapſus eſt Auctor Theatri vitæ humanæ Vol. 21. lib. 2. p. 3759. *Litteris Leo Philoſophus Imperator initiatus fuit Byzantii, Rhetoricam, Philoſophiam, Arithmeticam, & reliquas Scientias in Antro Inſula didicit, ibi verſatus cum Michaële Pſello. Credenus.* Ingens ſanè Imperatoris, & ardens ſtudium, licet auctoritas, & facultates nullæ, qui relicta domo neglectisque ſummi faſtigii opibus, in Inſulam Antrum pro capeſſendis diſciplinis ad magiſtrum Pſellum pererraverit. Nonne multo facilius, præmio, quod poterat, maximo propoſito, Pſellus vocatus accesſiſſet? Falſum etiam eſt id aſſerere Cedrenum, qui Philoſophum Leonem à Leone Sapiente & Imperatore diverſum novit. Et Cedreni verba de Leone Philoſopho ſunt, quæ ſupra adduximus.

VI. Pergit Gyraldus. *Cujus* Leonis ſcilicet, *filius Conſtantinus Ducas fuit.* Quis id dixit? Conſtantinus Ducas longe ab his temporibus vixit. Neque Conſtantinus Leonis filius Ducæ ſibi cognomen unquam adſcivit, ſed Porphyrogennetæ, quo maximè gaudet, & geſtit. Ducæ cognomen poſt centum ſexaginta ad minus annos in Imperio cepit. *Qui & de Chriſtiana religione probè ſenſit.* De Conſtantino duca forte verum fuerit. Verum quanam ratione Conſtantinus Leonis Filius Schiſmatis propugnator de Chriſtiana religione probe ſentire potuit, judicent alii. Conatus illius in vindicando ab injuriis Photio, vel ſolo Unionis Tomo, à Leunclavio in Jure Græco-Romano Lib. 2. edito, ſatis ſuperque liquet. *Hujus Conſtantini liber ille celebratus eſt, quem moriens Romano filio reliquit.* Eum ex Codice Bibliothecæ Palatinæ, qui Baptiſtæ Egnatii olim fuiſſe perhibebatur, deſcriptum, Græce, & Latinè edidit Joannes Meurſius, cum aliis ejusdem Conſtantini opuſculis, Lugduni Batavorum apud Elzevirum 1627. in 8. Verùm is non Ducæ, ſed Porphyrogennetæ fuit. *Hujus quoque Conſtantini tempore floruit Michaël Pſellus.* Si de Pſello, cujus innumerabiles, ut ipſe ait, libri circumferuntur, ſermo eſt, fallit. Ille etenim non eo tempore vixit: ſi de præceptore Leonis Philoſophi, licet non fallat, ille tamen innumerabilium librorum editione non celebratur. De quo, an aliquid * ſcripſerit, adhuc dubitamus. *Ad hunc certè Conſtantinum Pſelli de victus ratione, hoc eſt, de diæta,* Hoc quo-

* Præter Carmina, ut illa de quibus ſupra §. 3.

quoque falsum est. Nam Psellus qvi de victus ratione conscripsit, Constantino * Ducæ, vel si placet, Constantino Monomachio librum nuncupavit. *Et de auro conficiendo.* Nihil minus. Libellum etenim illum ad Patriarcham Michaëlem Cerularium, cujus hortatu illum conscripserat, misit. *Quos qvidam non sanè indoctus.* Optimè hic aliorum ineptias abdicat, & nonnulla Pselli Commentaria, non tamen Leonis Philosophi magistri, recenset. Subdit, *Fuit & hujus Constantini Ducæ filius, & Michaëlis Pselli discipulus Michael Ducas Imperator Constantinopolitanus, qui à fame, & penuria Parapinaceus ** cognominatus fuit.* Nugæ. Constantini, Leonis filii, nullus fuit filius Michaël, sed Romanus, cui librum, ut Gyraldus supra dixerat, moriens, de administrando Imperio reliquit. Et Michaël iste sub Psello præceptore Constantinum Ducam Patrem cognoscit. Annon benè tractat historiam Gyraldus? An non benè de Psello, atque his Imperatoribus meritus, quos fœdissimè commiscendo confundit, & loco suo ejectos ad alia tempora conjicit?

VII. Possevinus item, dum scripta recentioris Pselli ad veterem illum Leonis præceptorem transfert, satis male antiquitatem accipit. *Michael Psellus, qui Leonis, cognomento Philosophi, fertur fuisse præceptor, pleraqve scripsit, tum ad Theologiam, tum ad Philosophiam, atque ad alias disciplinas, sive Mechanicas, sive Medicas spectantia; si tamen omnia, qua illi adscribuntur legitima sunt illius opera.* Nec plus sapit Franciscus Bosquetus, Præfat. ad Lectorem in Michaelis Pselli de Legibus Syntagma; *Michaelem Psellum, qui præter propter annum Christi DCCCL. Leonis Philosophi Imperatoris* &c.

VIII. Et sane parum caute Andreas Schottus Præfat. ad Psellum in Cantica Canticorum, & Gerhardus Vossius de Historicis Græcis Lib. 2. C. 26. Cæsari Baronio & Bellarmino imponunt, sibi & aliis persuasisse conatos, floruisse Psellum, Christi Anno DCCCLIX, quo Constantinopoli Imperator Leo Philosophus fuit, quem & Psellus Literis informavit. Licet enim de Pselio verum sit, nec in eo Baronius fallitur, fuit enim vere eo tempore Psellus quidam, Literatura insignis; nunquam tamen Baronius eum Psellum, Leonem Imperatorem literis imbuisse affirmavit, sed Leonem Philosophum longe ab Imperatore Leone diversum. *Baronius*, dicunt, *à Psello, non Leonis æqvali, sed multo recentiore, Simeonem Methaphrastam oratione Panegyrica celebratum narrat.* ita est. Sed non dixerat unicum tantum Psellum extitisse. Et nos ad quem-

* Aliter tamen ipse Allatius infra §. XI.

** Quod πινάκιον sive quarta pars modii eo tempore mentibus subtraheretur. Vide Cangium in πινάκιον.

quemnam Pſellum oratio illa referri debeat, certo affirmare non poſſumus. Conjectura tamen, eaque leviſima ducimur, hunc recentiorem eſſe illius Auctorem; quod & plura ſcripſerit in omni diſciplina, & Scriptorum gloria celeberrimus fuerit. An vero ſenior ille aliquid ſcripto tradiderit, certo non conſtat.

IX. Ego vero nullus dubito, ſi verum fateri velimus, Pſellum illum ſub Baſilio Macedone, multa philoſophica ſcripto conſignaſſe, eaque nunc affinitate nominis indiſtincta ſub recentioris Pſelli nomine circumferri. Scripta namque omnia, quæ Pſellum patrem indigitant, cum & tractandi ratione, & inveniendi acumine, nec eadem dicendi forma, nec figurarum coloribus geſtiant, ſed alia incomptam illam, & Græcam Philoſophiam, non barbaram ſcilicet, ſed virilem, & quæ ſuo ſplendore niteſcat, præ ſe ferant; alia cum Muſis ludant, & Gratiis, & verborum floſculis, & compto periodorum inſtructu hilariter ſubſiliant; diverſos ſibi parentes progenii diverſitate repoſcunt. Et licet magni viri aliquando rerum excellarum parturitione defatigati videantur deſtitui, & in alias, atque alias ſe dicendi formas convertere, ſemper tamen in illis vis quædam naturæ, à ſemetipſa nunquam degenerans, inclareſcit, qua naſuta ingenia, & acres operum judices verum Auctorem expiſcantur. Quamvis deturpata facie, & pedibus diſtortis Ganymedes claudicet, non ita in alium virum migrare poterit, ut Ganymedes eſſe non cognoſcatur: adhuc lineamenta illa, & peſſime exceptas pulchritudinis ſcintillas, & latentes in membris radios, ſi fungus omnino non es, prompte dignoſcas. Sæpeque in confracto, exeſo, ac partibus mutilato marmore cælum Praxitelis deprehendi. Cum itaque in hiſce operibus longe diverſa ſint omnia, non uni adſcribentur parenti, & quæ junioris Pſelli non erunt, ad antiquiorem eſſe referenda plane judico. Præcipua illa erunt, qui Ariſtotelis libros plerosque per modum Paraphraſis, non ineleganter exponunt. Semperque de Dialogo illo, in quo operationes Dæmonum aſſeruntur, deque ejus Auctore ſubdubitavi. Stylus florido ſolidior, res extra Peripateticorum ſcholas, cum Platonis, & Zoroaſtræ ſententiis affinis, & magica illa nugamenta alterum à Pſello recentiore Pſellum indicant. Hic in Dialogo Marcus in Cherſone Inſula commorans Peregrino magiæ arcana exponit: Leo Philoſophus Philoſophica, ac reliquas ſcientias in Antro Inſula à Michaele Pſello edocetur. Video Leonis hiſtoriam ſub alienis nominibus quaſi perſona-

natum in Theatrum educi. Illud etiam, quod se dicit Timotheus à paterno Avo audisse de Euchaitarum pessimis moribus, annon magis senioris Pselli ætati, tunc cum Massalianorum hæresis, ut de Hæresibus narrat Joannes Damascenus, crudelissime in Ecclesiam DEI grassabatur, quæ tempore junioris prope extincta langvebat, videtur convenire? Adde Dialogo Tractatum * de Dæmonibus, nondum editum Græce, quod sciam, ex Græcorum sententia, uterinum dixeris, ac germanum fœtum, & Leonem Philosophum, ac Joannem ejus consangvineum magiæ insimulatos, & accusatos tradunt Historici, quam verisimile est non ab alio, quam à Michaele illo Psello didicisse.

X. Libellus etiam Pselli de Lapidibus à Mausaco editus, vel huic seniori Psello, si me conjectura non fallit, tribuendus est, vel certe nulli. Audi quid ipse dicat, dum in fine Auctores, qui de lapidum virtutibus causas reddidere, enumerat, post omnes subdit, Τῶν δ' ὀλίγῳ πρὸ ἡμῶν ὁ ἐκ τῆς Ἀφροδισίας Ἀλέξανδρος, ἄνθρωπος ἐπὶ πάντων ἁπλῶς εἰπεῖν, καὶ τῶν ἀπορρήτων τῆς φύσεως προχειρότατος. id est: *Ex his autem, qui paulo ante nos vixerunt Alexander Aphrodisiensis, ad omnia etiam Naturæ occultiora enucleanda, ut plura paucis complectar, promptissimus.* Anne paulo ante tempora Pselli, qui sub Constantino, & Michaele Ducis florebat, Alexander Aphrodisiensis, qui sub Antonino, & Severo scribebat, vixisse dicendus est? si octingentorum, & quinquaginta annorum spatium modicum temporis intervallum Psello est, quod erit longum? Ergo vel hic Libellus Psello huic seniori vindicandus est, vel si sexcenti etiam & plures anni diuturniora tempora sunt, ideoque nec seniori tribuendus, alius nobis Opusculi Auctor quærendus est sedulo: ne Psellum, dum hæc scriberet, dormitasse nugacissime fateri cogamur.

XI. Liber etiam Medicus & Therapeuticus Pselli, quem Constantino Porphyrogennetæ, nisi nos ludit inscriptio, nuncupavit, forte Psello seniori tribuendus est, si vitam eo usque protraxit; certe recentiori tempora negant.

XII. Verisimile itaque est, Psellum hunc plura in Philosophicis, ac Rhetoricis composuisse. At non scripsit, inquies, quicquid de aliis sit, in Simeonem Metaphrastem Panegyricum, ut Baronius somniat,

* De hoc infra §. 39. Laudat & Allatius diss. de Engastrimytho c. 2. & 16.

niat, cùm illum Pſellus recentior ſcripſerit. Quare Baronius falſus eſt, & in Pſello, quem in aliud tempus amandat, & in Metaphraſte, quem ob imaginarium Pſellum annis fere ducentis, antequam eſſet, ſuam Eccleſiæ operam contuliſſe in enarrandis Sanctorum vitis contendit. Nec feliciori eventu Bellarminus de Scriptoribus Eccleſiaſticis, ſæculo 9, anno 850. Jacobus Gaulterus in tabula Chronologica, ſæculo 9. pag. 598. Jacobus Gretſerus de imaginibus manu non factis c. 19. & alii, Baronium ſecuti ſunt.

XIII. Hic hiſtoriæ Eccleſiaſticæ hoſtes, & Simeonis Metaphraſtæ acerrimi defenſoris oppugnatores, tantorum virorum lapſu triumphare ſibi videntur. Sed nulla id evidenti ratione conantur, ni me mea fallit opinio. Pſelli tempora Baronius non diſtinxit, at quonam ipſi modo diſtinguunt? Ipſi Panegyrim illam in Metaphraſtem juniori Pſello, ſed quonam argumento adjudicant? prorſus nullo. Auctorem illius Orationis Pſellum alterum eſſe, non Leonis Philoſophi Magiſtrum nunquam evincent. Scripſit ille plurima, ut veriſimile eſt, quare non & hanc Orationem ſcribere potuit? & ſcripſiſſe argumento hoc ad probandum firmiſſimo, ni me Codices Manuſcripti fallunt, ni ipſi, qui contrarium adſtruunt, lapides ſunt, demonſtrabo. Concedant & concedere debent Orationis parentem cognomento Pſellum fuiſſe, vixiſſeque non diu poſt Metaphraſtæ tempora. En illius verba: * Ἔδειξε γὰρ καὶ τῷ τέλει ὁποῖος αὐτῷ ὁ διεπεφοιτημένος βίος ἐτύγχανεν ὤν. Οὐ γὰρ ὥσπερ ἠλιμμένος αὐτὸν οἱ σωσεφρακότες φασὶν, οὐδὲ διηρῆσθαι, ἀλλ' ἐδόκει ὥσπερ τινὸς δέσμης ἐλευθερούμενος, καὶ εὐμαρῶς πρὸς τὰς ἀγούσας ἀγγέλους ἀναλεινόμενος νεύμασι. Id eſt: *Nam vel in fine oſtendit, qualem vitam egerat. Non enim eum veluti abſciſſum, aut diviſum fuiſſe dicunt ii, qui viderunt, ſed videbatur veluti à quodam vinculo liberari, & hilari nutu ſe extendere ad ducentes Angelos.* Neque negare poterunt, Nicetam, qui & David dicebatur, Paphlagonem, D. Ignatio Conſtantinopolitano æqualem, iisdem cum ſenioris Michaelis Pſelli temporibus, ſcriptis editis celeberrimum, vixiſſe. Ipſe hoc de ſe, in principio vitæ Ignatii à ſe conſcriptæ, tradit. Nicetam hunc eundem cum Niceta Serrone faciunt plerique Codices Vaticani. Expoſitionem ſiquidem in Carmina Gregorii Nazianzeni, ejusdem, qui & in alia Gregorii commentatus eſt, Nicetæ, Serronis ſcilicet, quod & plurimi Codices Manuſcripti confirmant, huic Nicetæ Davidi tribuunt. Habent enim ſatis evidenter, Νικήτα φιλοσόφου καὶ Παφλαγονίας,

* Apud Allatium de Simeonibus p. 335. quem vide etiam p. 48. ſeq.

νίας, Ἑρμηνεία εἰς τὰ ἔπη τ Θεολόγ. & Νικήτα τ καὶ Δαυὶδ, ἐξήγησις εἰς τὰ αὐτά. *Nicetæ Philosophi Paphlagoniæ expositio in Carmina Theologi, & Nicetæ, qui & David, expositio in eadem.* Neque ab his diversi sunt Codices M. S. Augustani; confirmatque editio Veneta sub anno 1563. Ut hinc videas una tot Manuscriptorum Codicum conspiratione, non unius exscriptoris oscitantia illarum expositionum immutatum, sed continuata serie pluribus comprobatum, Auctorem Nicetam fuisse, qui & David, & Paphlago philosophus dicebatur. Serron itaque Nicetas, & David auctoritate horum Codicum unus est, & idem Auctor. Eo præ, sequere mi Gaffarelle. Nicetas, præter expositiones in Gregorii Orationes, & alia ingenii sui in omni genere Doctrinarum, erudita sane, & docta monumenta, in D. Lucæ Evangelium, quatuor libris distinctam, satis uberem, & luculentam Catenam ex pluribus Patribus, & Scriptoribus Ecclesiasticis venuste admodum concinnavit; inter eos non infimi sunt Simeon Metaphrastes, & Psellus, fateri possumus ergo, Psellum hunc, qui sub Constantino Duca floruit, esse? Apage. Meræ nugæ. Ante Nicetæ tempora obiisse eum certo constat. Eum de novo post Nicetam revixisse probent ipsi, si poterunt.

XIV. Argumentum hoc sane efficax, mihi in præsentia, ut verum fateor, non satisfacit. Nec fide Manuscriptorum Codicum, quos supra recensui, Nicetam Davidem eundem esse cum Niceta Serrone, Catenæ in Lucam compilatore probatum satis puto: longum enim temporis intervallum inter utrumque intercessisse existimo. Nam Nicetas Serron, Diaconus primum magnæ Ecclesiæ, & Magister, seu Doctor, Catenæ in Lucam, Matthæum, & alios auctor, & Heracleensis postea Archiepiscopus, iisdem cum Theophylacto Archiepiscopo Bulgariæ temporibus floruit, ad quem nonam Theophylacti epistolam, inter impressas à Meursio, legi. Sed de his alius erit inquirendi locus.

XV. Quod si Novatorum doctrinis insistere vellem, Metaphrastes in ultima Christianæ Ecclesiæ antiquitate ipsis etiam Apostolorum discipulis σύγχρονος fuit, tantum abest, ut recentissimus sit. Nodus quem nescio, an unquam expedient adversarii. Gesnerus, & ejus Epitomator suspicantur, Hippolytum Thebanum, Chronici Ecclesiastici Scriptorem, cujus fragmentum Canisius in Antiquit. Tom. 3. nobis Græce & Latine exhibuit, illum esse, cujus Hieronymus meminit in libro de Viris illustribus, Portuensem dumtaxat, nec incongrue; cum & Nicephorus Callistus Histor. Eccles. lib. 2. c. 3. Glycas, * & Theo-

* Glycæ etiam sunt quos sub Metochitæ nomine Annales Meursius edidit. Hippolytus vero Chronici auctor floruit sæculo XI.

Theodorus Metochita in Annalibus, ea, quæ sunt Hippolyti Thebani, tribuant Hippolyto Portuensi Episcopo, substituantque pro Thebano Portuensem. Verum Portuensis sub Alexandro Imperatore, anno scilicet Christi CCXXIX., martyrium passus est. Est ergo Metaphrastes antiquior, cum Metaphrastæ Simeonis in Chronico mentio fiat, & suspicione ipsorum unà cum discipulis Apostolorum floruit. Plures jam hic Metaphrastas parturient, omnium tamen recentissimum vitas Sanctorum scripsisse dicent. Nugæ, & somnia.

XVI. Metaphrastes Simeon unicus esto, Thebanus à Portuensi, uti est, Hippolytus diversus existimetur; & nos perquàm obscura illius tempora, & vitæ institutum aliunde quàm à tempore Pselli, &, si fieri potest, ab eodem etiam Metaphraste inquiramus. Auctor vitæ Sanctæ Theoctistæ Lesbiæ, Lippomano, & Surio, * aliisq; sine ulla hæsitatione, quamvis nescio quis ad incertum Auctorem transmittat, Metaphrastes hic est. Comprobaturq; certissimo ipsius Pselli testimonio. Psellus namque, dum, in Metaphrastem Canone, commentationes Metaphrastæ insinuat, scribit illum consilio, atq; monitu Parii Anachoretæ munus aggressum scribendi, primum omnium colloquium illud composuisse, & Theoctistæ Virginis vitam graphicè admodùm celebrasse, Ode 6. Τὸ πρῶτον σου σύγγραμμα ἐκ προνοίας θεϊκῆς, καὶ ὁμιλίας γέγονε τοῦ ἱεροῦ πρεσβύτου, καὶ μοναστοῦ, Συμεὼν θεσπέσιε, ὃν ἐν Πάρῳ τῇ νήσῳ τεθεώρηκας. & Ἀξίως ἐξύμνησας τῆς Λεσβίας τὰ λαμπρά, καὶ θεῖα ἀγωνίσματα Θεοκτίστης τῆς ὄντως Ἀγγελικον, μικροῦ καὶ ἀσώματον τελεσάσης πανσόφως τὸ πολίτευμα. Id est: *Prima tua commentatio ex divina providentia, & colloquio facta est sacri Senis, & Anachoretæ, Simeon admirabilis, quem in Paro Insula conspexisti. Et pro dignitate laudasti Lesbiæ illustria, & divina certamina, vere Theoctistæ, à DEo fabricatæ, quæ Angelicam, & tantum non incorpoream absolvit sapienter vitæ rationem.* In hac autem scriptione, & colloquium Senis in Paro, & adhortamenta, & vita Theoctistes pro humani ingenii tenuitate exponuntur. A ratione ergo alienus esset, quicunque scriptum hoc Metaphrastæ esse genuinum denegaret. At in hoc vitæ institutum ejusdem, & ætatis tempora plane, & sine ullis ambagibus proponuntur. Frustra itaque ex alio, nec ab ipso Simeone, de Simeone testimonium quærimus. Discamus verò à Simeone, eum non à ducenda uxore abhorruisse, sed ex illa liberos etiam procreasse, civilibusque muneribus functum, tunc demum cum Himerio, ducendarum copiarum peritissimo, Legatum

* Ad X. Novembr.

ad Arabas, qui Cretam invaserant, missum fuisse: &, cùm non liceret per ventos ulteriùs, Parum ad navigasse, & cum sene illo Anachoreta cognomine, à quo & res gestas Theoctistes ea conditione, ut omnia scriptis mandaret, perceperat, collocutum familiarissimè, suæque legationis finem fortunatum, ob eamque munera ab Imperatore reportanda, præsagiente divino illo Sene, audisse: post absolutam navigationem, scribendo ea, quæ viderat, & audierat, præcepta Senis adimplesse. Illa ergo tempestate vivebat, cum Arabes Ægei Insulas, & oras Græciæ maritimas non infidelici eventu, misera tamen Græciæ calamitate, ac clade afflixerunt. Sed tunc potissimùm, cum in Arabas classe, ac ferro Himerius, ipse verbo, ac muneribus expugnandos mittitur, tunc cùm nondum ad scriptionem animum adjecisset. Sed ista evenere temporibus Leonis sapientis, Basilii Macedonis filii, si Cedreno, Curopalatæ, Zonaræ, aliisque historicis Græcis fides habenda est. Ergo tunc Simeon iste Metaphrastes, vitarum scriptor, floruit, muneribus, ac dignitatibus, auctus. Et, si quid conjectura augurari licet, Simeon ille à secretis sub hoc Leone, qui aurum â Rhodophyllo relictum, Leoni Tripolitæ infami Apostatæ obtulerat, ut eum ab excidio Thessalonicensi averteret, ideoque ab Imperatore Patricii, & Secretarii primarii dignitatibus condecoratus, nullus alius est, quam Simeon iste noster Metaphrastes, qui Logothetæ nomine à Psello, ut dicemus inferiùs, & ab aliis insignitur.

XVII. Metaphrastes ergo Simeon scriptionem exorsus est sub Leone, & sub Constantino Porphyrogenneta, Leonis Filio, & Nepote Romano, ætate etiam ipse provectiore assiduis laboribus absolvebat: ut ex illius oratione de exportatione manus dextræ Joannis Baptistæ apud Lippomanum, & Surium * colligi poterit. Ait enim ea ætate sub Constantino, & Romano Imperatoribus à Jobo Diacono manum Antiochia Byzantium delatam fuisse. Id autem sub dictis Imperatoribus evenisse confirmant Cedrenus, & Zonaras in Constantino Porphyrogenneta.

XVIII. Errat ergo Gerardus Vossius, & alii, qui putant Simeonem Metaphrastem sub Constantino Duca, vel saltem circa ea tempora floruisse: errasseq; Baronium, & Bellarminum, cum Simeon, ut Vossius ipse putat, ducentis annis posterior vixerit, quàm illi existimarunt.

XIX. Quantum præterea immaniter hallucinatus sit Hospinian⁹, dum Metaphrastas, & Psellos pro arbitratu, ut ita dicam discerpsit, abun-

* Ad XXIX. Augusti.

abunde satis ostendit jacobus Gretserus de Imaginibus manu non factis c. 19. Conferam & ex meo nonnulla, præter jam dicta, ad messem tam uberem, ut veritas clarius eluceſcat. Fuit Metaphrastes non * trivialis Constantinopoli ludi magister, sed genere clarus, illustri familia natus, divitiis abundans, in Aula Imperatoria celebris, à secretis, & consiliis intimis, & post mortem etiam miraculis illustris. Psellus in eundem, Καὶ λόγε θαυμασιώτερον, ὅτι καὶ γένους ἦν ἔχων, καὶ τὰ τῆ εὐκλείας οἰκόθεν κεκτημένω, βαθεῖτε πλέῳ κομῶν, καὶ οἷς ἂν τις πρὸς παίδευσιν ἀποκνήσειεν. *Et quod est admirabilius; & propter quod illum quispiam magis fuerit admiratus, cum esset genere clarus, & ex illustri familia natus, & abundaret divitiis, & iis, quæ segniorem effecerint quempiam ad disciplinas &c.* Hinc idem Psellus ejusdem Officium composuit, quod ab Ecclesiasticis in ejus solemnitate, sicuti fieri amat in aliis Sanctis, decantaretur, in eo Oda 3. scribit, Ενδιατρέψας ἐν ἀρχαῖς ταῖς τὰ κάτω Συγκλήτῳ ὡς ἀνὴρ βουληφόρω τὸ πολίτευμα τὸ σὸν ἐκήσω ἐν ὑψηνοῖς, καὶ τὴν ἄνω Σύγκλητον ἐκόσμησας. *Cum terreni Senatus dignitatibus condecoratus fuisses, veluti Vir Consiliarius, vitæ ducendæ rationem in cœlis acquisieras, & supernum senatum decoraſti.* Sæpeque Logothetam nominat. Ode prima: Μέλῳ μοι εὔρυθμον δοὺς λόγε Θεῦ, εὐφημεῖν ὑρμήσαντι τὸν θεράποντα τὸν σὸν Συμεῶνα τὸν Μεταφραστὴν τὸν κυρίως λογοθέτην ἀξιάγαστον. *Melos mihi concinnum exhibe Verbum DEi, cum celebrare inceperim ſeruum tuum Simeonem Metaphraſtem, proprie Logothetam admirabilem.* Et alibi: Εὐφημήσωμεν πάντες ἐπαξίοις ᾠδαῖς τὸν μέγαν Θεῦ θεράποντα Συμεῶνα τὸν ἅγιον λογοθέτην. *Celebremus omnes condignis cantibus magnum DEI ſeruum Simeonem Sanctum Logothetam.* Fuit ergo Logothetæ officio conspicuus, quod quid nam fuerit, pluribus alii exponere conati sunt: eos, qui plura desiderat, videre poterit. Satis mihi erit pro hac re stabilienda elegantissimi item, ac prudentissimi, licet sequioris seculi scriptoris, Joannis Cinnami testimonium; in quo vertendo, illustrandoque diu me exerceo, ** sperogue laborem hunc meum, propter pulcherrimam historiam, ad hunc diem cum vetustate luctantem, meis vigiliis, & amicorum opera, è scopulo in tranquillum illatam, historicæ veritatis studiosis non ingratum futurum. Is itaque Histor. Romanæ lib. 4. de rebus gestis Manuelis Comneni, de Richardo Antri Domino verba faciens, scribit, Οἷς ἦ τῶν πυλῶν ἀλογις ήσαντες Γιβενάτζιόν τε αὐτὸ ὁμολογία ἔχειν, καὶ ὡς τῶν λοιπῶν προσιόντες ἐσκέπτοντο. Κόμησί τε ἄλλοις, καὶ δὴ καὶ τῷ Γυλιέλμῳ Καντζηλαρίῳ συγγεγονὼς, ἐν λογοθέτῃ εἴποι ἄν τις ἑλληνίζων ἀνὴρ, ἐπὶ Τράνιν σὺν αὐτοῖς ἦλθεν, ὡς αὐτοβοεὶ τὴν πόλιν ἀ-

* Conser Allatium de Nilis p. 29. edit. nostræ.

** Cinnamus Allatii nunquam prodiit. Exstant editiones Corn. Tollii & Cangii.

ναρπασόμενοι. *Cum vero portæ Urbis parum caute custodirentur, Juvenalium ipsum in ejusdem fidem se dedidit. Hinc pro occupandis cæteris cum Comitibus aliis, nec non Guilielmi Cancellario, quem Logothetam Græca quis lingua expresserit, consilium inibat, & Tranim usque cum illis processit, quasi primo impetu Urbem direpturus fuisset.* Alium hujus vocis significatum, antequàm majestas illa Imperii statis Veterum officiorum formis abrogatis, exteris barbarorum moribus, nova omnia approbando, cessisset, lege apud Procopium in Historia Arcana.

XX. Vitis, ut hoc etiam hic obiter notem, à Simeone conscriptis aliquas à Junioribus esse adjectas observarunt Baronius, & Bellarminus, & alii, cum Viri illi post Simeonis tempora vixerint. At eas à Psello, recentiore nempe, annexas in lucem vulgatas opinatur Andreas Schottus, Præfatione ad Lectorem, in Cantica Canticorum. Unde id habuerit Schottus non liquet, etsi verum sit Psellum, sive Simeonis æmulatione, sive religione in Sanctos, perplures Sanctorum vitas non ineleganti stylo accuratissime descripsisse, utinam puerilibus argumentis neglectis, in quibus nonnunquam totus esse videtur, in istis seriis pertractandis plures, quam fecit, horas insumpsisset. Illius in sanctos conatus in Catalogo operum infra recensebimus.

XXI. Tertius fuit Michaël Psellus, Michaëlis Ducæ præceptor, qui maxime omnium de Republica literaria meritus honorificam sui apud posteros memoriam consecravit, ita ut reliquos alios ejus cognomines acumine ingenii, eruditionis copia, profunditate scientiarum, argumentorum varietate, multitudine scriptorum, & splendore gloriæ obruerit. Quare, aliorum extincta, &, ut ita dicam, obliterata memoria, ipse solus nomen illud meruisse videtur. Sic Poëtam, & Oratorem cum dicimus, Homerus nobis, atque Demosthenes, de Græcis loquor, statim sese offerunt, mentisque oculis repræsentant.

XXII. Fuit Patria Constantinopolitanus, è Consulum, ac Patriciorum prosapia, quamvis non tam felici fortuna. Ipse id ait de se in Epitaphio Matris. Τῷ τοίνυν ἐμῷ πατρὶ τὸ μὲν ἄνωθεν γένος εἰς ὑπάτους ἀνῆκτο, καὶ Πατρικίους. Τὰ δ' κατ' ἐκεῖνον πράγματα οὐχ ὅτω δεξιῶς εἶχεν. *Patris igitur mei genus antiquum ad Consules, & Patricios referebatur, res vero ipsius non nimis prospere se habebant.* Post duas fœmellas tertio ipse partu, multis Matris suspiriis, & ad DEum precibus effusis, in lucem editur. Mirum est, quod in ejus ortu narratur, nullas eum lacrymas profudisse, neq; usquam postea in maximis etiam necessitatibus ploraſſe, sed sem-

semper ætate illa tenella lætos, ad puniceos oculos habuisse: tantum parentis nullisque aliis quam maternis, ad quæ vel usu, vel sententia ferebatur, uberibus inhiasse. Quinquennis præceptori traditur, adeoque robuste studiorum pondus excepit, ut ludicra omnia, præter literarum studium, quo summopere delectabatur, sordescerent. En illius affectum ejusdemmet verbis expressum: Ἐντεῦθεν δὴ ἡ μήτηρ πρὸς τὰ κρείττω χειραγωγεῖ μᾶλλον εἰς πέμπτον ἔτος τελέσαντα διδασκάλῳ ἐφίστησι. Καὶ ἦν μοι τὸ μάθημα οὐ μόνον τὸ εὐχερὲς, ἀλλὰ καὶ ἡδὺ αὖ ἄλλης τινὸς παιδιᾶς. Ἠνιώμην γᾶρ, εἰ μέ μοι διὰ πάσης ἡμέρας διδοίη τὰ παιδικά. καὶ ἦν μοι παιδιᾶ μὲν ἡ σπουδὴ, σπουδὴ δὲ παιδιὰ, οὐχ ὡς ταῦτα παίζουσι, ἐκεῖνα δὲ σπουδάζουσι. &c. Id est: *Hinc igitur mater ad meliora manuducens quinto ætatis anno magistro commendat. Et erat mihi disciplina non tantum facilis, sed dulcis præ quolibet alio ludo. Ægre itaque ferebam, si mihi per totum diem delicias non suggereret. Eratque mihi ludus studium, studium ludus, non quod hoc ludibrio haberem, illi vero incumberem.* Ætate grandiore, dum inter parentes non convenit, cuinam studiorum generi esset addicendus, Joannes Chrysostomus & Apostoli, Matri in somniis visi, decernunt. Hinc disciplinarum, quam voluptatum cupidior, æqualibus in studio superatis, non longo intervallo ad suprema quæque doctrinarum culmina gradum fecit, omnibusque innotuit. Hæc ipse prolixe nimis, Oratione in Matrem, prosequitur, & ex eo Anna Comnena Alexiados lib. 5. brevissime concinnavit, dum de Italo verba faceret. Καὶ Μιχαὴλ ἐκείνῳ τῷ Ψελλῷ ἐν ὑστέρῳ προσωμίλησεν, ὃς καὶ πάνυ τοι σοφὸς διδασκάλοις σοφοῖς ἐφοίτησε. Λαβὼ φύσεως δὲ δεξιότητα, καὶ νοὸς εὐθυτῆτα, τυχὼν μέντοι καὶ Θεοῦ ἀρωγῆς. πρὸς τούτοις λαβὼ τὴν θερμοτάτην ἱκεσίαν τῆς μητρὸς αὖθις ἐπαγρυπνήσης συχνῶς τῷ ἐν τῷ ναῷ τῆς Κυρίας τῆς Θεοτόκου σεπτῷ εἰκονίσματι, καὶ θερμοῖς τοῖς δάκρυσιν ὑπὲρ τοῦ παιδὸς ἐκκαλυμένης, εἰς ἄκρον σοφίας ἀπάσης ἑλληνικῶς, καὶ τὰ Ἑλλήνων, καὶ Χαλδαίων ἀκριβωσάμενον, γέγονε τοῖς τότε χρόνοις περιβόητον ἐν σοφίᾳ. Id est: *Tandemque in Michaelis Pselli consuetudinem venit, qui præceptores, sapientes oppido, nactus, naturæ dexteritate, & intellectus acumine, DEO quoque illi coadiuvante, adhuc & matris intensissimis precibus, sæpius in templo Domini ante Deiparæ venerandam imaginem invigilantis, spissisque pro filio lacrymis exorantis, ad universæ sapientiæ culmen pervenit, & Græcorum ac Chaldæorum decretis accuratissime conquisitis, ea tempestate celebre sapientiæ nomen consecutus est.* Subdit deinde inter Italum, & Psellum dissidia exorta. Medicinæ quoque operam dedit, ut ipse de se Oratione in Matrem, sæpius laudata, affirmat, dum de Patre moribundo loquitur. Ὡς δὲ καὶ τοῖς

δακ-

δακτύλοις τὰς τ ἀξηρίας κινήσεις ἐτεκμηράμην. ἐπεδάζετο γδ μοι μακρόθεν ἡ περὶ ταῦτα τέχνη. *Ut vero & digitis arteriæ motus observari: jam enim diu aliquid in eam artem studii, & opera contuleram.* Studium in capessendis disciplinis, & omnibus addiscendis ardens, ac pertinax, ipse Libello de Admirabilibus Lectionibus in fine explicat. Ἐγὼ γ' οὐ περὶ ἐργασίας ἕνεκα, νὴ τὴν ἱερὰν σου ψυχὴν, ἀλλὰ φιλομαθείας τὰ πλείω τῶν μαθημάτων σωνελεξάμην. Ἐγένετο γδ μοι ἡ φύσις ἀκόρεστος πρὸς ὁτιοῦν ἐπίδασμα. καὶ οὐδὲν ἂν με βουλόμην ἀγνοεῖν. ἀλλ' ἀγαπῶν ἄν, εἰ καὶ τὰ νέρθεν εἰδείην τ γῆς. καὶ ἐχ ὥσπερ οἱ πολλοὶ περὶ ταῦτο μὲν ἐπίδακα, ἐκεῖνο δ' ἀπωσάμην. ἀλλὰ καὶ τῶν φαύλων, ἢ ἄλλως ἀποτροπαίων ἐπιγνῶναι τὰς μεθόδους ἐπίδακα, ἵν' ἔχω ἐντεῦθεν ἀντιλέγειν τοῖς χρωμένοις αὐτοῖς. Id est: *Ego vero, non curiositatis ergo, ita sacrum tuum animum DEUS sospitet, sed amore discendi pleraque ex disciplinis collegi. Namque natura cujuscunque studii avida, nunquam scientiis potuit saturari. Nullamque vellem esse, quod mei notitiam fugeret; nec molestum mihi foret, etiam si sub terranea, noscerem. Neque ut plurimi, in hoc tantum incumbo, illud vero negligo, sed & pravorum etiam, & abominandorum mihi notitiam comparo, ut inde habeam, quod ea usurpantibus opponam.* Plura de hoc Orat. de Matre, in qua singula quæque ad fastidium usque enumerat. Ea Lector, ne ipse fastidio sim, videat.

XXIII. Interea satis ætatis, ac prudentiæ habens, in Aula Imperatoribus innotuit, qui in maximis negotiis proficuam illius operam experti sunt. Nam Michael Stratioticus inter selectos ex Patribus Conscriptis Viros, quos Comneno Isaacio ad rebelles in concordiam redigendos misit, Psellum quoque nostrum legavit, non contemnendo elogio celebratum à Zonara tomo 3. Στέλλονται τοίνυν πρὸς τὸν κομνηνὸν πρεσβεύσοντες ἀνδρες τῶν ἐκκρίτων τ Συγκλήτου βουλῆς· οἵδ' ἦσαν ὁ πρόεδρος Κωνσαντῖνος ὁ Λειχούδης, ὁ πρόεδρος Λέων ὁ Ἀλωπὸς καὶ Μιχαὴλ ὁ σοφώτατος Ψελλὸς τῶν φιλοσόφων ὕπατος. *Legantur igitur ad Comnenum selecti Viri ex Patribus Conscriptis, Constantinus Lichudes præses, Leo Alopus præses, & Michael Psellus, sapientissimus Princeps tunc Philosophorum.* Et Cedrenus in Synopsi: Ἐκεῖ γ' αὖτῳ γενομένῳ φθάνουσι καὶ πρεσβευταὶ Βασιλέως ὁ πρόεδρος Κωνσαντῖνος ὁ Λειχούδης, Θεόδωρος ὁ Ἀλωπὸς, Κωνσαντῖνος ὁ ψελλὸς ὁ τῶν φιλοσόφων ὕπατος. ἦσαν γδ οἱ τρεῖς ἄνδρες ἐπὶ σοφίᾳ, καὶ λόγου δυνάμει τῶν καθ' τὴν ἡμέραν ἀνθρώπων διαφέρειν δοκοῦντες, καὶ ἀσυγκρίτος ὁ Ψελλὸς ἐξελέγησαν εἰς τὸ πρεσβεῦσαι, καὶ προσεδόκησεν ὁ Βασιλεὺς μεγάλα καὶ παράξασθαι διὰ τ ἐκείνων

εὐσε-

εὐςομίας, καὶ χάριτος. *Ibi ei occurrerunt Legati Imperatoris præses Constantinus Lichudes, præses Theodorus Alopus, Constantinus Psellus, Philosophorum Princeps. Etenim hi tres Viri sapientia, & facundia, omnium qui tunc vivebant, primi habiti, & quidem extra comparationis sortem Psellus, ad eam legationem fuerant delecti; quod Imperator eorum eloquentia, & gratia se maxima consecuturum sperabat.* Ubi exscriptoris incuria, pro Michaele, Constantinus irrepsit. Et in eo falsæ legationis accusatur ab eodem inferius, Λέγεται δὲ ὅτι καὶ οἱ πρεσβευταὶ παραπρεσβεύσαντες ἄλλο τε ἄλλως λάθρα τῶ Κεκαυμένῳ προσιόντες παρεκάλουν ἔχεσθαι τῆς ἐνςάσεως, καὶ μηδόλως ἐνδοῦναι. Τοῦτο δὲ αὐτοὺς ποιῆσαι, καὶ οἱ καλῶς εἰδότες ἐπληροφόρουν ἄνδρες οὐχ οἷοί τε ψεύδεσθαι, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Κομνηνὸν πληροφοροῦντες ἐνωμότως ὡς ἅπαν τὸ ἀςυκὸν πλῆθος περικακῶς εἰς αὐτὸν ἔχει. καὶ ὡς εἰ μόνον ἐγγίσει τῆ πόλει, τὴν γέροντα ἐξωθήσαντες, μετ' ἐπινικίων, καὶ ὕμνων αὐτὸν προσδέξονται. *Ac proditum est memoriæ, ipsos etiam legatos prævaricatos fuisse, & modo hunc, modo illum diversis temporibus Cecaumeno suasisse, ut oppugnaret acriter oblatas conditiones, neque quicquam concederet. Et quidem hoc eos egisse pro certo perhibent ij, quibus ista optime sunt nota, & à mendacij suspicione sunt immunes, ajuntque eos interposito jurejurando affirmasse Comneno, ardenter eum ab urbana multitudine diligi; ac, si tantum accessisset ad Urbem, fore ut ipsum ea, sene exturbato, cum gratulatoriis victoriæ, & imperii carminibus excipiat.*

XXIV. Isaacius Comnenus, cum Michaelem Cerularium, Patriarcham Constantinopolitanum, abdicare niteretur, aliorum, & Pselli præcipue opera, qui, in eum Oratione conscripta, multorum, ac variorum facinorum reum fecit, usus est. Zonaras ibidem, Εἶτα καὶ καθαιρέσει ὑποβαλεῖν αὐτὸν διὰ φροντίδος ἐτίθετο, καί τισι τῶν Αρχιερέων συνεργοῖς πρὸς τοῦτο ἐκέχρητο, καὶ τῷ Ψελλῷ αἰτιαμάτων πολλῶν, καὶ ἀλλοκότων συναγωγεῖ, ἃ ἐν τῷ κατ' ἐκείνου λόγῳ συνήθροισέ τε, καὶ συνεγράψατο, δηλοῖτε διά τινων τῷ ἀνδρὶ ἀπείπασθαι τὴν Ποιμαντικὴν, ἵν' ἑκὼν δοκεῖ παραιτεῖσθαι, ὡς εἰ μὴ τοῦτο, καὶ ἄκων αὐτὴν ἀφαιρεθήσεται, εἰς μέσον κατ' αὐτοῦ προτιθεμένων αἰτιαμάτων. *Deinde de ab rogando illi Patriarchatu cogitans, operæ quorundam Episcoporum utitur, & Pselli, variarum, & absurdarum criminationum coacervatoris, quas in Oratione contra illum scripta congessit, & per quosdam Viro significat, ut simulet se ultro Pontificatu cedere, quem alioquin invitus cum publica infamia sit amissurus.*

XXV. Diogeni Imperatori infensus, primus ipse inter Senatores, & Joannes Cæsar, & filii, Eudociam Imperatricem in Monasterium trudunt; Michaelem Ducam Imperatorem denunciant, Diogenem jam revertentem imperio abdicant, auctore, & adjutore consiliorum eodem Psello. Zonaras, in Romano Diogene: Ὁ μὲν Καῖσαρ Ἰωάννης καὶ οἱ ἐκείνου υἱοὶ ἀεὶ, ὡς εἴρηται, ἐγκοτοῦντες τῷ Διογένει ἁρπάζουσι τὸν καιρὸν, καὶ προσλαβόμενοι τῶν τῆς Συγκλήτου ἑνίους, ὅσοι ὠμοφρόνουν αὐτοῖς, ὧν ἐξῆρχεν ὁ ὑπέρλιμος Ψελλὸς, δύσνους καὶ αὐτὸς τῷ Διογένει τυγχάνων, τὴν Βασίλισσαν Εὐδοκίαν εἰς τὴν παρ' αὐτῆς δομηθεῖσαν Μονὴν καλᾷ ὧν τὸν ἐν τῇ Προποντίδι πορθμὸν περιορίζουσιν τὸν ἅγιον Μιχαὴλ ἀνακηρύττουσιν Αὐτοκράτορα, &c. *Joannes igitur Cæsar, ejusque filii Diogeni semper, ut dictum est, infesti, arrepta occasione, quibusdam etiam ex Senatu sui facinoris, quorum Psellus vir honoratissimus princeps erat, & ipse Diogenis inimicus, adhibitis, Imperatrice Eudocia in Monasterium, quod ipsa circa fretum Propontidis struxerat, relegata, Michaelem Imperatorem appellat.*

XXVI. A puero itaque liberaliter educatus, animo circa artes, doctrinasque gestiente, fructus, quas ab eis expetebat, decerpsit, non breves, atque incertos, sed uberes, & tempestivos. Eloquentiam enim, horridam tunc, & incultam, excoluit, nec ad perniciem, & pestem convertit, sed ad salutem. Tandem philosophandi rationem omnem complexus, in loco illo uberrimo, ac feracissimo, frugiferam sibi, & aliis diligentiam expertus, extraxit malorum radices; de natura & rebus occultis optime, planeque differuit, quod verum & quod falsum est in oratione, apperuit, summisque imperatoribus fuit & vivendi præceptor, & dicendi. At labores impiger, diu noctuque aut aliquid conscribendo, aut legendo, tempus insumebat: nec vires consenuerant, nec defecerat animus. Et cum munus optimum, fructuosissimumque quod possit afferri Principibus, illud esset existimaret, si doceantur, atque erudiantur, summa ope nitebatur, ut Michaelem Ducam instrueret, bonisque moribus informaret. Quo quis potest in vita humana, vel desiderare melius, vel optare præstantius? Coercenda est Principum libido, refrænandusque furor, neque alia via id consequi possumus, quam doctrina, & eruditione. Hominis decus est ingenium, ingenii lumen eloquentia, eloquentiæ candor philosophia, philosophiæ rectrix, ac magistra pietas, quæ nisi præceptorum monitis fulciatur, in ignorantiæ tenebras prolapsa, ruinam facit.

XXVII. Non potuit tamen effugere calumniam Zonaræ 3. Annal. Καὶ ἦν τῶν ἀνθρώπων σύντριμμα, καὶ ἀλαζονεία,

ρία, καὶ ὁ τούτων ἐπιστρεφόμενος οὐδαμοῦ. ὁ γὰρ Βασιλεὺς παιδαρικώδεσιν ἐσχόλαζε πράξεσι, τοῦ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων καὶ ὑπερτίμου Μιχαὴλ τοῦ Ψελλοῦ, λόγοις τῷ δοκεῖν αὐτὸν ἐμβιβάζοντος, καὶ διδάσκοντος, νῦν μὲν τὴν Γραμματικὴν τέχνην, καὶ μέτρα, καὶ διαλέκτους, νῦν δ' ἵνα κατὰ ῥητορας διαλέγοιτο, νῦν δ' ἱστορίαις αὐτὸν προσεθίζοντος. Ἄλλοτε δὲ φιλοσόφων θεωρημάτων ἀκροᾶσθαι παρασκευάζοντος. Ὁ δὲ πρὸς οὐδὲν ἐπεφύκει. Τούτοις οὖν ὁ Ρωμαίων Αὐτοκράτωρ προστετηκὼς, ὑφ' ἕτερον καὶ τοῦτον ἕνα τὸν τῶν καινῶν κυβέρνησιν ἐποιήσατο, καὶ νόμος ἦν τὸ τῷ Λογοθέτῃ δοκοῦν. *Homines atterebantur, & ærumnis premebantur: & nemo erat, cui illa curæ essent. Nam Imperator puerilibus rebus occupatus, à principe Philosophorum, & honoratissimo Michaële Psello ad literarum studia deduci videbatur; ac modo in Arte Grammatica versibus, & linguarum differentiis erudiebatur, modo declamationibus rhetoricis, modo historiis assuefiebat, modo ad audienda philosophica præcepta parabatur, quamvis ad hæc omnia ineptus. Hujusmodi igitur studiis Romanorum Imperator affixus, rerum administrationem alteri, eique uni commisit, ut legis auctoritatem haberet, quod Logothetæ visum esset.* Et inferius: Μήτινος δὲ προνοουμένου τῶν κοινῇ συμφερόντων, ὁ γὰρ Βασιλεὺς περὶ λόγους ἠσχόλητο, καὶ ἴαμβους συντιθέναι πρὸς τοῦ ψελλοῦ ἐδιδάσκετο, σιτοδεία τοὺς ἐν πόλει ἐπίεζιν. *Nemine autem bonum publicum curante, nam Imperator studiis vacans, Jambos scribere à Psello docebatur, urbanos annonæ penuria premere cœpit.* Ita nil tam sanctum * est, quod calumnia tentare non audeat, & quod laude dignum est, ex improviso, fraudulenterque irrepens nescio quis criminose dilacerat. Et hominum turba cœca veluti oraculo plaudit, misera sane, duraque prudentissimorum hominum conditione. Sub aliis item Imperatoribus Græcorum imperio jam senescente, doctrinisque omnibus in barbariem commutatis, cum, proh dolor! inertia pro sapientia erat, vitam ipse fama clarissimus transegit, jucundus amicis, egentibus utilis, omnibus denique carus.

XXVIII. Illius tamen fidei causam, defensionemque non susceperim, si, quæ de eo Josephus Methonensis Episcopus Apologia contra Marcum Ephesium tradit, vera sunt. Illum enim annumerat Schismaticis Photio, Cabasilæ, Palamæ, Camatero, Phurnio, Moschambati, Bulgariæ, Nicolao Methonensi, & Panareto, qui dicto, & scripto Latinam Ecclesiam insectati sunt. Καὶ σὺ μὲν συνήφθης, ὡς φῆς, τοῖς ἁγίοις σου πατράσιν, καὶ διδασκάλοις Φωτίῳ τῷ πρώτῳ σχισματικῷ μᾶλλον δὲ αὐτουργῷ,

* Non adeo reprehendendum Zonaræ judicium, si studiorum deliciis ita fuit edoctus indulgere Princeps, ut illis intentus imperii curam aliis relinqueret.

γῷ, καὶ δημιουργῷ τ σχίσματος, καὶ τ διαιρέσεως, Καβασίλα, Παλαμᾷ Καματηρῷ, Φυρνῇ, Ψελλῷ, Μοσχάμπαρι, Βυλγαρίᾳ, Νικολάῳ Μεθώνης, Πανάρετῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς μετὰ τὸ σχίσμα, καὶ τὴν πολλὴν ἔριν καὶ τ Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας εἰπῶσι· *Et tu quidem, ut ais, Sanctis tuis Patribus, ac Doctoribus te adjunxisti, Photio Schismaticorum Principi, immo vero auctori, & opifici schismatis, & dissidii: Cabasilæ, Camatero, Phurnio, Psello, Moschambari, Bulgariæ, Nicolao Methonensi, Panareto, & cæteris qui post schisma, & multam contentionem in Romanam invecti sunt Ecclesiam.* Sanè Photii, Cabasilæ, Palamæ, Nicolai Methonensis, aliorumque in Ecclesiam Latinam commentationes nugacissimas non sine tædio, ac stomacho legi. Pselli similem disputationem ad hunc diem non offendi, & fortasse nec ille conscripsit. Verum tamen est in Expositione fidei ad Michaëlem Ducam, dum de processione Spiritus Sancti verba facit, eum affirmare ex solo Patre procedere, quo vel solo nomine illius in recentiorum Græcorum placitis propugnandis pertinacia, & ad pervicaciora quæque audendum, si occasio se tulisset, animus innotescit.

XXIX. Tandem jam senex exauctorato Michaële Duca, ipse quoque à Botaniata Nicephoro dignitatibus spoliatus, monachum induens, solum vertere coactus est; nec multo post, sive senio, sive etiam mœrore vitam posuit: idque conjicio ex verbis Annæ Comnenæ Hist. lib. 5. Sed iis præcipue, Ἔνθα καὶ τ Ψελλῷ, μεταχωρήσαντι Βυζαντόθεν μετὰ τὴν ἀπόκρασιν, (lego ἀπόκαρσιν,) αὐτὸς φιλοσοφίας ἁπάσης προέδρι διδάσκαλος. *Ubi & Psello post comam detonsam Byzantio secedente, ipse Italus universæ Philosophiæ magister creatus est.*

XXX. Quidquid tamen sit, maximis eum Laudibus exornarunt, præter Annam Comnenam, Joannes Scylitza, & Credenus in procœmio Historiæ, ὑπέρτιμος Ψελλὸς, *honoratissimus Psellus*, & in Stratiotico; & Zonaras locis supra adductis, & in Isaacio Comneno, Πολὺς τὴν γλῶτταν ὁ σοφώτατος Ψελλὸς. vim dictionis, cum non intellexisset Interpres, πολὺν τὴν γλῶτταν, *verbosum* reddidit. Apage sapientissimum istum, si verbosus est. Græci cum admirandum aliquem, nec cum vulgaribus comparandum innuunt, dictione illa πολὺς utuntur. Hinc aptissime diceres, & ad Atticæ eloquentiæ normam, Πολὺς τὰ θεῖα Γρηγόριος, *eximie sanctus* * *Gregorius* Πολὺς τὴν θείαν γραφὴν Michael Ghislerius, *Disciplinæ rerum divinarum eruditissimus, & ingenio, prudentiaque in sacris literis exponendis acutissimus.* Πολὺς τὴν Φιλοσοφίαν Fortunius Licetus, *Illis, qui ad Philosophiam spectant, quam maxime potens: pauci* ut *sint* qui *tantis Philo-*

* Malim, *rerum divinarum apprime peritus.*

Philosophiæ dotibus præditi sint. Πολὺς τὰ μαθηματικὰ Petrus Gassendus; *in rebus Mathematicis tractandis ingeniosus, eorumque difficultatibus enodandis consultissimus.* Πολὺς τα ἰατρικὰ Gabriel Naudæus, *Rebus medicis nimium pollens, multum versatus, supra plerosque alios exercitatus, nimio jam imbutus usu, & liberaliter institutus.* Πολὺς τὴν παιδείαν Nicolaus Villanus. *Præclara eruditione, atque doctrina ornatus: eruditione, & florentibus studiis nunquam non satis instructus, magnus.* Πολὺς τὴν ἐπιστήμην, Renatus Moreau, *in perfectissima disciplina probatissimus, & incredibili quadam ingenii magnitudine ad quascunq; disciplinas instructissimus.* Πολὺ τὴν ἱστορίαν Jacobus Philippus Thomasinus, *ad scribendas historias maxime illustris: in illustranda antiquitate sedulo studio apprime clarus, singularis.* Πολὺς τὸν νοῦν Joannes Bourdelotius. *Plenopectore sapiens: sapientia munitam mentem egregie gerens; considerate omnia perficiens.* Πολὺς τὴν ποίησιν Joannes Rhodius, *in poeticis studiis mirifice versatus; admirabili quodam ad Poesim studio concitatus, præstantissime cum omnibus Musis rationem habuit.* Πολὺς τὴν ἀρετὴν, καὶ τὴν φρόνησιν Dominicus Molinus, *virtute ipsa excellentissimus.* An non Ciceronianum illud infert? *Talis est vir, ut nulla res tanta sit, ac tam difficilis, quam ille non & consilio regere, & integritate tueri, & virtute conficere possit*: & similia. Sic Psellus dictus est, πολὺς τὴν γλῶτταν, quasi diceres *magnus, multus, admirandus eloquio, eloquentia singulari.* Σοφώτατος etiam passim audit, *sapientissimus*, & à Glyca in Annalibus, & à Metochita in Historia. Et illius sententiis, qui eum secuti sunt, Scriptores sua Commentaria non minus quam aliorum Patrum testimoniis illustrarunt. Inter alios præcipui sunt Nicetas Serron, Catena absolutissima in Evangelium Lucæ; Macarius Chrysocephalus in Magno alphabeto, ubi ex diversorum Patrum dictis Evangelia perfectissime interpretatur; & Joannes Diaconus Magnæ Ecclesiæ Tract. Τίς ὁ σκοπὸς τῷ Θεῷ τὸ πρώτης & ἀνθρώπου πλάσεως, καὶ τὸ δευτέρας ἀναπλάσεως Ἀδὰμ & Θεοῦ.

XXXI. Illud interim animadvertere debemus, Gesnerum in Bibliotheca ridicule satis argutari, eundem esse Michaelem Ephesium, & Michaëlem Psellum. *Mihi quidem aliquando conjectura occurrit eundem existimandi Michaelëm Ephesium, & Michaëlem Psellum. Nam præter commune prænomen, utrumque constat recentiorem fuisse, Christianum, Peripateticum, Aristotelis paraphrastem.* Multi alii ejusdem prænominis recentiores Christiani, & Peripatetici, Aristotelis paraphrastæ, nova hacce argumentandi ratione Pselli erunt, inepte. Verum est utrumque recentiorum esse, Christianum, an æque Peripatetici, dubium;

certum omnino paraphraſtes non eſſe: ni Scholia, & Expoſitiones textus breviſſimas, una cum Paraphraſi confundere velimus. Conferantur utriusque in Ariſtotelem commentationes, quamvis ſententia in multis conveniant, in modo, ac methodo exponendi Ariſtotelem longe diverſi ſunt. Pſellus continua textus paraphraſi ſententiam aperit, Epheſius non niſi difficilioribus operam dat; clara, apertaque, uti cuique obvia, negligit.

XXXII. At quisnam ſit iſte Epheſius Michaël, qui in enodando Ariſtotele tantoperè etiam elucubrationibus editis, inſudavit, quæſiere multi. Sed fruſtra operam contriverunt. Ubi nullum rei veſtigium apparet, ſi venatori res non ſuccedit, laudem ille pro conatu; non, quod non invenerit, reprehenſionem promeretur. Verùm dum ego etiam omnia perveſtigo, ſi quid ſubodoratus ſum, in medium afferam, donec meliora ab aliis producantur. Senſuum, ac enarrationum ſimilitudo hos duos Auctores unum ab alio adjutum fuiſſe ſatis indicat, vel utrumq; ab alio, & ex uno fonte utriusq; monumenta corrivari. Cumque à quo Pſellus ſua hauſerit non habeam, utique Epheſium ex Pſelli, ſive ore, ſive monumentis, quamvis veroſimilius ex ore, ſua habuiſſe, eſſeque Michaëlem Ducam Parapinaceum dictum, Pſelli diſcipulum, ſi conjectura aliquid valeo, exiſtimo. Hic enim, dum ſummam Imperii teneret, à Pſello edoctus, illo amiſſo, in Epheſum delatus, illius Eccleſiæ Antiſtes conſecratur. Zonaras in Botaniata. ὁ μὲν γοι προβασιλευκὼς Μιχαὴλ, ὡς εἴρηται, τὴν τρίχα καρεὶς, καὶ ψήφῳ συνοδικῇ Μητροπολίτης Ἐφέσου κεχειροτόνητο, καὶ ἅπαξ ποιήσας ἐκεῖ ἐπανῆλθε, καὶ ἐν τῇ τοῦ Μανουὴλ Μονῇ ἐποιεῖτο τὴν δίαιταν. *Michael verò, pridem Imperator, tonſa coma, ut dictum eſt, Concilii ſuffragiis Epheſi Metropolita creatur. Et cum ſemel eò veniſſet, reverſus, in Manuelis monaſterio vitam egit.* Conſtantinus Manaſſes:

Τῇ γαμετῇ δ' Μιχαὴλ ζεύξυνται νόμῳ γάμου·
Καὶ ταῦτα γέρων τρυφερᾷ, πέμπελλος νεαζούσῃ.
Αὐτὸν ὄ βαρυνόμφον, καὶ δυσαναχετοῦντα
Τῆς Ἐφεσίων πόλεως Ποιμένα καθιστάνει.

Anteceſſoris Michaelis conjugem ſibi matrimonio copulat, ſenex mulierem teneram, & delicatam, capularis, & funeri deſtinatus vegetam, atque juvenem. Quemque ſortem ſuam ægrè, moleſteque ferentem, ac deplorantem, Epheſinæ Urbis paſtorem Imperator conſtituit. Et Ephræm in Chronico:

ὁ Μι-

Ὁ Μιχαὴλ ᾧ γίνεται μελαμφόρῳ,
Ἐπ' Ἀρχιθύτης, καὶ Προέδρῳ Ἐφέσου.

Michael vero nigris veſtimentis indutus ſacrificiorum princeps, Præſulque Epheſi fit. In eo otio, ſi gregem Chriſti paſcere otium eſt, multa in varias Diſciplinas, nec dubito, conſcripſit, quæ nomine Michaelis Epheſii; quietis potius amans, memor turbarum, non Imperatoris, exemplo etiam aliorum Imperatorum, voluit, ut hominibus innoteſcerent. Non placet? dictum indictum eſto. Ἐπανίτω πρός με τὸν ἴδιον τὸ ἀποκύημα. *Redeat ad me Auctorem fœtus hic meus.*

XXXIII. Hic ergo Pſellus, ut doctrina præſtantiſſimus, ita omnium πολυγραφώτατος fuit. Auſim dicere neminem, ea, vel ſubſequente ætate, Græce vel inveniſſe acrius, vel ordinaſſe aptius: vel locutum eloquentius, vel profundius res pertractaſſe. Nulla fuit ſcientia, quam ipſe vel notis non illuſtraverit, vel compendio non tentaverit, vel optima methodo non expedierit. Eorum, quæ ſcripſit quæque ad notitiam meam pervenere, quædam edita ſunt, quædam adhuc inedita: de editis primum ſermonem inſtitutam. Edita ſunt:

XXXIV. Pſelli *de victus ratione, deque facultatibus, & ſucci qualitate, elementorum, libri duo* ad Conſtantinum * Imperatorem, Latine, Georgio Valla Interprete, una cum Rhazæ de peſtilentia libro, & Joannis Manardi Ferrarienſis in Artem Galeni expoſitione. Baſileæ apud Andream Cratandrum anno 1529. in 8.

XXXV. Ejusdem *Jambos in vitia, & virtutes.* Item, *Anagogas in Tantalum, Allegoriam de Sphinge, Anagogam in Circem, quæ volebat Ulyſſem transformare*, Arſenius Monembaſiæ Epiſcopus Romæ ** primus vulgarat. Deinde pluribus locis reſtituta, atque interpolata, à Conrado Geſnero, Baſileæ edidit Joannes Oporinus *** anno 1544. in 8vo. una cum Heraclidis Pontici Allegoriis in Homeri fabulas de Diis,

* Ducam vel Monomachum, ut Allatius notavit ſupra §. VI. non Porphyrogennetam, ut Gyraldus p. 282. de Poetis. Prodierunt etiam hi libelli de victu humano una cum aliis variorum ſcriptis ab eodem G. Valla verſis Venet. 1498. fol. ut editiones Colon. 1526. 8 & Baſil. 1557. 8. omittam. In libellis iſtis Imperatoris juſſu collectis nullum ſcriptorem laudat Pſellus præter p. 8. Galenum. De eodem argumento ſed plane diverſus liber Simeonis Sethi extat ad Michaelem Ducam Imp. cui valde ſimile ſcriptum aliud Pſello tributum de quo Allatius infra §. 51.

** Græce in 8. ad calcem Apophthegmatum, Leoni X. inſcriptorum.

*** Græce tantum, non Græce & Latine ut à Clariſſimo Caveo in Hiſt. literaria ſcriptorum Eccleſ proditum, licet Heracliti Allegoriis latina illarum Geſneri verſio ſubjuncta.

Diis, de quibus vide infra in Joanne Pſello. Obiter & hic animadvertendum eſt, carmina illa, quæ Federicus Morellus Lutetiæ anno 1608. 8vo. una cum Theodori Prodromi diſſertatione de Sapientia Græce edidit, eſſe excerpta, non nullis tantum verbis immutatis, ex his Pſelli Jambis. Ea ſub Ἀνωνύμῳ nomine Ἰάμβων ἠθοποιικῶν Morellus vulgaverat. Nihil minus. Phroneſi tantum excepta, reliqua ſunt de Philoſophia, Rhetorica, & Grammatica, quæ quantum ſpectent ad mores, judicent alii.

XXXVI. Ejusdem *Paraphraſin in Ariſtotelis librum* Περὶ Ἑρμηνείας, *de Interpretatione*, edidit Græce Aldus Venetiis, cum Ammonio, & Magentino 1503. in fol. eandem latinitate donatam, * cum ejusdem Pſelli Compendio *in quinque voces Porphirii, & Ariſtotelis prædicamenta* Baſileæ excudit Robertus Winter 1542. 8vo. Quæ ultima prius anno 1540. Græce Pariſiis edita fuerunt, una cum ejusdem *Introductione in ſex Philoſophiæ modos*, & anno 1541. 12. Ibidem per Jacobum Foſcarenum Michaelis filium latinitate donata. In alio Codice manuſcripto Paraphraſis titulus ita habetur, Παράφρασις τοῦ περὶ Ἑρμηνείας ἀπὸ φωνῆς τοῦ Κυροῦ Βεσταρχα καὶ ὑπάτου τῶν Φιλοσόφων τοῦ Ψελλοῦ. *Paraphraſis in librum de Interpretatione, ex ore Domini Beſtarchæ & Principis Philoſophorum Pſelli.* Hinc Virum Veſtarchatus etiam dignitate, unde poſtea Veſtarches nobiliſſimæ familiæ nomen irrepſit, inſignitum fuiſſe colligimus.

XXXVII. Ejusdem liber, ** de quatuor Mathematicis ſcientiis, Arithmetica, Muſica, Geometria, Græce & Latine editus cum aliis Auctoribus, Wittembergæ 1560. nec non Baſileæ per Joannem Oporinum 1556. 8vo. Gvilielmo Xylandro Auguſtano Interprete, cum nonnullis ejusdem Xylandri Annotationibus in eundem. Quibus accesſit Xylandri de Philoſophia, & ejus partibus Carmen, & nonnulla alia Carmina diverſi argumenti. Opus hoc primus Romæ Græce imprimendum curavit Arſenius Monembaſiæ Epiſcopus, in qua editione ſcripſerat, incertum eſſe, Pſelli ne an Euthymii cujusdam opus

* Latina verſio paraphraſeos Pſelli in lib. περὶ ἑρμηνείας, ſtudio quorundam amicorum Nic. Martimboſii prodiit Pariſ. 1539. 4. Editiones quoque Venetam 1541. fol. & Baſileensem A. 1542. memorat Labbeus. Extat & Pſelli introductio in ſex philoſophiæ modos & Compendium quinque vocum Porphirii & de decem Categoriis, Venet. 1532. cum verſione Jacobi Foſcareni.

** Hunc librum (in quo multa è Theone delibata) Pſellus teſtatur ſe ſcripſiſſe Anno Græcorum 6516. h. e. CHRISTI 1008.

opus esset, plerisque tamen Psselli videri. Καὶ ταῦτα τῷ ταύτης παιδὶ, εἴτε Ψελλὸς ἦν, ὡς τοῖς πλείοσι δοκεῖ, εἴτ' Εὐθύμιος, χαριζόμενος. Impressus quoque est * Parisiis Græcè anno 1545. 12. per Jacobum Bogardum. Non multò post Elias Vinetus, quod nullus ante eum, anno 1553. primus Latinum fecit, Parisiisque anno 1557. edendum curavit, postrema ejus parte, quæ est de Astrologia, omissa, tum quod antiquis illis egeret Græcorum tabulis, quarum rationes suis temporibus non satis congruebant, tum quod esset mendosa præter alias, & ex ea se haud dum, ut ipse præfatur, ex sententia explicare potuerit, cujus loco Procli sphæram substituit. Editum hoc idem Opus ex Vineti interpretatione Turnoni apud Claudium Michaëlem, anno 1592. Post Vinetum Xylander suam interpretationem aggressus est.

XXXVIII. Ejusdem tractatus Περὶ Χρυσοποιΐας, *de auri conficiendi ratione*, ad Michaëlem Cerularium Patriarcham Constantinopolitanum, Dominico Pizimentio Vibonensi interprete, unà cum Democrito Abderita, Synesio, Pelagio & Stephano Alexandrino, de magna, & Sacra Arte editus est Patavii apud Simonem Galignanum 1572. in 8. Dicti Auctores cum plerisque aliis de eadem Arte, inter qvos præcipui erunt Zosimus, Olympiodorus Christianus; & carmine Heliodorus, Hierotheus, Theophrastus, Archelaus, & alii non contemnendi lingva Latina, Græcè, & Latinè unum nostrum Variorum antiquorum Volumen, cum nostris de eadem re Tractatulis, ni meis studiis semper Musæ adversæ fuerint, Chymicæ artis deditis non injucundum, conflabunt. Animadvertendum etiam, à Pizimentio malè Epistolam Psselli ad Xiphilinum directam, ** qui Joannes dicebatur, non Michaël, nisi velimus dicere Psellum eundem Tractatum mutato solo nomine amicis pluribus divenditasse, quod aliis etiam solemne fuit. Et, ne alios recensendo, tempus conteram, satis mihi erit unum

* Venetiis quoque Anno 1532. 8. quæ editio Græca occurrit Romæ in Bibl. Barberina. Latina vero Xylandri interpretatio recusa Lugd. Bat. 1647. 8. Libellum Psselli de Musica, ex hoc Tetrabiblo Lampertus Alardus cum latina sua interpretatione subjecit libro suo de veterum Musica, Schleusingæ 1636. 12.

** Etiam in Græco Codice Regio Paris. cujus Apographum beneficio Illustris Viri Pauli Vindingii possideo, nomen Xiphilini extat: Τῷ μακαρίτῃ καὶ πανσόφῳ ψελλῷ Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἁγιώτατον Πατριάρχην Ξιφιλῖνον περὶ χρυσοποιΐας. At in Codice Vindobonensi ad Michaëlem (Cerularium) dirigitur, Τῷ λογιωτάτῳ καὶ πανσόφῳ ὑπερτίμῳ κυρῷ Μιχαὴλ τῷ ψελλῷ περὶ χρυσοποιΐας πρὸς τὸν πατριάρχην Κύριον Μιχαὴλ.

tantum in medium afferre, quod ob dignitatem Auctoris, mirum nonnullis videbitur. Quis enim credet Isocratem Oratorum illud, ac Rhetorum numen, quasi rerum argumentis destitutum, inopiaque artis adeo rudem, unam, eandemque Orationem, ejus nomine solum immutato, ad quem direxerat, paucisque aliis, pluribus, raro exemplo, inscripsisse, quod licet sileant libri Rhetorum in hunc diem editi, forte tanti magistri reverentia, non tacuit tamen Auctor illi σύγχρονος Epistola ad Philippum Regem. Locum eo libentius hic adscribo, quia pulcherrimus est, & rarus, * & à nullo, quod sciam, observatus. ὁμοίως ἦ καὶ Ἰσοκράτης ἐπειδὴ νέος μὲν ὢν εἰς τὸν δῆμον μετὰ Τιμοθέου καθ' ὑμῶν ἐπιστολὰς αἰσχρὰς ἔγραφεν, νυνὶ δὲ πρεσβύτης ὤν, ὥσπερ ἐκῶν, ἢ φθονῶν τὰ πλεῖστα τῶν ὑμῖν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν ἀπολέλοιπεν. Ἀπέστελκε δέ σοι λόγον, ὃν τὸ μὲν πρῶτον ἔγραψεν Ἀγησιλάῳ, μικρὰ μετασκευάσας ὕστερον ἐπώλει τῷ Σικελίας τυράννῳ Διονυσίῳ. τὸ δὲ τρίτον τὰ μὲν ἀφελών, τὰ δὲ προσθεὶς ἐμνήστευσεν Ἀλεξάνδρῳ τῷ Θετταλῷ, τὸ δὲ τελευταῖον νῦν πρὸς σὲ γλίχρως αὐτὸν ἀπηκόντισεν. Id est: *Similiter & Isocrates juvenis adhuc, una cum Timotheo, contra vos Epistolas probris plenas ad populum scriptitabat; nunc senex, sive volens, sive invidentia percitus res vestras quam plurimas, easque honas silentio præteriit. Misitque ad te Orationem, quam primum Agesilao inscripserat, & paucis immutatis Dionysio Siciliæ Tyranno venalem exhibuit, tertium multis additis, multisque detractis Alexandro Thessalo despondit, nunc tandem ad te illiberaliter, ut ita dicam ejaculavit.* Elegantissimam hanc, & reliquas Socratis, & aliorum Socraticorum Epistolas Latinas jam antea à me factas, antiquitatis vestigatoribus quamprimum communicabo. Sed ad rem, Lilius Gyraldus Dialogismo 8. narrat, Libellum hunc, quem vocat aureolum, inter pervetustos Codices Græcos repertum, manuque sua exscriptum Pico Mirandulæ se tradidisse, exornasseque hoc Epigrammate:

Si velut Æsonides Nepheleia vellera quæris,
Non per Cyaneas illa petenda petras.
Si quæ Tantaleis latuerunt ædibus Atrei,
Non ea Tantalea fraude paranda tibi.
Hesperidum si mala cupis servata Dracone,
Non opus Herculeo, Pice, labore tibi.
Si quidquid nigris auri defertur ab Indis,
Non est cum trucibus pugna futura feris.

Si

* In Epistolis Socraticorum ab Allatio editis p. 66.

Si quidquid Lydis, vel Iberis voluitur undis,
Non tibi per gentes longa terenda via est.
Omnes ecce tibi ignotos quacunque parandos,
Thesauros, parvo Codice Psellus habet.

Hinc frequens illius mentio, & dictorum examen apud Joannem Franciscum Picum in libris de Auro, sed præcipuè cap. 2. lib. 2. *Democriticæ sectæ, & Abderiticæ inter Aristotelis Interpretes Michaël Psellus non solum meminit, sed à se revelata scribit ejus arcana. Hic enim post Rhetorica, Historica, Poëtica, Mathematica, scripsit & Chymica, nec non & Medica, quæ Constantino Imperatori dicavit.*

XXXIX. Ejusdem περὶ ἐνεργείας Δαιμόνων, *de operatione Dæmonum* liber è Græco in Latinum † conversus est à Petro Morello * Turonensi, editusque Latinè cum Præfatione Franciſci Feuardentii Parisiis apud Gulielmum Chaudiere 1577. 8. & anno 1615. Lutetiæ Parisiorum notis à se illustratum primus Græcè (ex duobus MStis suo & Morelli) edidit Gilbertus Gaulminus, cum interpretatione Latina ejusdem Morelli. Plura item ex eodem Dialogo excerpta, Latina facta Joanni Medici, una cum aliis ex Jamblicho, Proclo, Porphyrio, Marsilius Ficinus nuncupaverat. Gesnerus scriptum reliquit, Psellum duos de Dæmonibus libros scripsisse, quos Diegus Hurtadus Venetiis possidebat, excusique erant Latinè in Officina Aldi. De Hurtado nihil dico. De officina Aldi falsum est ibi hos duos libros de Dæmonibus esse impressos, cum in illa editione nihil aliud contineatur, quam excerpta illa Ficiniana, sæpius ** multis in locis edita, eodem ordine, ac distinctione. Gaulminus conjectat ex verbis ipsius Pselli in fine Dialogi de Dæmonibus, libros duos scripsisse, quod latuisse interpretes Morellum, & Ficinum, ideo maxime, quod in excerptis è Psello, quæ cum excerptis pari-

† In Bibl. Gallica Crucimanii p. 405. Gallica etiam versio hujus libri a Morello edita memoratur, Paris. apud Guil Chaudiere 1573. additis capitibus 33. & 36. libri quarti Nicetæ de Colossis Asiæ. Librum Pselli accepit Morellus è Bibliotheca Jacobi S. Andreani, Canonici S. Mariæ Paris.

* Morelli versio latina extat etiam in Bibl. Patrum edit. Lugd. T. 18. p. 589. Hinc Græce & Latine cum Gaulmini notis hunc librum minus emendate recudi curavit B. Dan. Hasenmullerus, Kilon. 1688. 12. Vide & si placet Cardanum c. 93. de rerum varietate T. 3. Opp. p. 310. sq. Jo. Clericum Bibl. Universal. T. 15 p. 118. sq. & Vignolium Marvillum T. 2. Miscell. litterar. p. 306. Dialogi titulus Τιμοθέου ἢ περὶ ἐνεργείας Δαιμόνων. Vide Fulvium Ursinum in Lyricor. fragmentis p. 179. & Lambec. lib. VII. p. 138.

** Confer lib. I. Bibl. Græcæ c. 7. §. 4.

pariter ex Jamblicho, Proclo, & Porphyrio edita sunt, aliqua ultimo capite afferat, quæ desumpta ex secundo illo, si quis est, libro videri possunt. Optima conjectura, & veritati consentiens; quæ enim in eo capite continentur, cum, ut manifestum legenti esse potest, in hoc Dialogo non habeantur, ex alio libro desumpta esse necesse est. Sunt autem, ne diutius te detineam Lector, ex tractatu ejusdem Pselli in hanc eandem rem sub hoc titulo, Τίνα περὶ Δαιμόνων δοξάζουσιν Ἕλληνες. *Quænam sint de Dæmonibus opiniones Græcorum*: cujus principium tale est, Ὁ μὲν ἡμέτερος λόγος προαιρέσεις καὶ τοῖς Ἀγγέλοις διδοὺς. Qui an unus sit cum secundo Hurtadiano non ausim affirmare: & præsertim in hoc Scriptore, cui non defuere vires eloquentiæ, nec argumentorum copia, quibus eandem rem non semel, sed pluries pertractaret; ut videre est in aliis ab eo conscriptis. Porro hos duos de Dæmonibus Libros alii tribuunt Michaëli Ephesio, ut scribit Possevinus in Apparatu, Eorum in Latinum versio incerti legitur in Cod. 3122, Manuscripto Vaticano: & de Dæmonibus excerpta ex Psello per Joannem Jacobum Bartholotum Parmensem Physicum, Codice 5376. Vide quæ nos etiam supra * diximus.

XL. Ejusdem *In Oracula Chaldaica expositio*, ** cujus potissimam partem Nicephorus Gregoras, suis in Synesii Libellum de Insomniis Commentariis, verbo tenus tacito Pselli nomine, transcripsit. Nec non ejusdem, *Brevis dogmatum Chaldaicorum declaratio*, *** Græcè, & Latine primum edita est à Francisco Patricio in Nova Philosophia de Universis * in Zoroastre, imperfectè tamen, & confusè, cum utrumque commentarium eadem sententia concludat, sic enim claudit: Τούτων δὲ τῶν δογμάτων τὰ πλείω, καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ Πλάτων ἐδέξαντο, οἱ ὑπὲρ Πλωτῖνον, καὶ Πορφύριον, καὶ Γάμβλιχον, καὶ Πρόκλον πᾶσι καθηκολούθησαν, καὶ ὡς θείας φωνὰς ἀσυλλογίστως ταῦτα ἐδέξαντο. *Horum autem dogmatum plurima & Aristoteles, & Plato susceperunt. Plotinus verò, & Porphyrius, & Jamblichus, & Proclus omnia sunt secuti, & tanquam divinas voces ea susceperunt.* Patricius in Psellum ita animadvertit: *Similia his Psellus postea tradidit, utinam sicuti prolixius, ita & diligentius, sed qualiacunque sint, non inutilia cognitu fuerint.* Neque hic silen-

* Supra §. 9.

** Inscribitur etiam in Codice quem habeo MS. Ἐξ σοφωτάτου ψελλοῦ ἐξήγησις εἰς τὰ λόγια ζωροάστρου.

*** Ἔκθεσις κεφαλαιώδης καὶ σύντομος τῶν παρὰ χαλδαίοις δογμάτων.

* Ferrariæ 1591. Venet. 1593 fol.

lentio prætereundum est, primam Expositionem in Chaldaica Oracula ab aliis Proclo Lydio * adscribi, sic enim adnotatur ab illius exscriptore in Codice DLXXII. Vaticano, Ἀλλαχῦ ἔυρον, Πρόκλα Λυδίω Ὑποτύπωσις. *Alibi inveni, Procli Lydii Hypotypoſis.* Nec dubito Proclum, rebus hisce addictisimum, libellum de hac eadem re conscripsisse. Sed sive Procli, sive Pselli Opella ejusmodi sit, nulli bono fuerit id nosse. Eandem esse existimo in Bibliotheca Reginæ Galliæ, quæ prius fuerat Joannis Lascaris, postea Petri Strozzæ; primo autem Cardinalis Rodolphi, ut scribit Draudius in Bibliotheca Classica. Nec alia videtur quæ in Bibliotheca Antonii Augustini habebatur Cod. 219. *Pselli explicatio dogmatum apud Assyrios.* Absolutius postea cum Sibyllinis Oraculis, aliisque Parisiis prodiit studio Joannis Obsopæi ** 1599. in 8vo. Eorundem Opusculorum, diversa ab edita, in Latinum versio habetur Manuscripta Cod. 3122. Vaticano, Incerti.

XLI. Ejusdem *Commentarios* *** *in octo libros Aristotelis de Physica auscultatione*, ex interpretatione *Joannis Baptistæ Camotii*, Cardinali Herculi Gonzagæ consecratos, edidit Venetiis Federicus Turrisanus Latinè 1554. in folio. Eos MSSCtos Græcè extitisse in Bibliotheca Didaci Hurtadi, Cæsarei ad Venetos Oratoris, refert Gesnerus in Michaële Pselo, & Possevinus in Apparatu. In alios etiam Aristotelis libros scripsisse manifestum est ex iisdem, qui Viennæ scribunt fuisse ejusdem *Epitomen Philosophiæ Aristotelicæ de Generatione, & Corruptione, & de Meteoris. Item Expositionem in Metaphysica Aristotelis. Latentque ejusdem,* scribit Andreas Schottus Præfat. in Cant. Cantic. *Pselli plurima in ejusdem Aristotelis Physicam, primamque Philosophiam, in Cæsaris Augusti Viennæ Bibliotheca.*

XLII. Ejusdem liber περὶ δυνάμεων τῆς Ψυχῆς *de Facultatibus Animæ*, cujus illud est Principium: Ὅτι τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, αἱ μὲν εἰσιν ἄλογοι, sub Anonymi nomine, & titulo Δόξαι περὶ Ψυχῆς. *De anima celebres opiniones*, quasi à libro longiore, & perfecto Ἐκλογαὶ, καὶ

* Lycium non Lydium fuisse Proclum testatur in ejus vita Marinus, qui commentarios Procli in λόγια memorat c. 26. quemadmodum & Simeon Magister de alimentorum facultatibus p. 141. edit. Martini Bogdani, tum Proclus ipse p. 359. in Politiam Platonis.

** Etiam 1589 & 1601. Paris. in 8. Et ad calcem editionis oraculorum Sibyllinorum luculentæ cum notis Servatii Gallæi, Amsterd. 1689. 4.

*** Videtur hos scripsisse in gratiam Michaëlis Ducæ, quem discipulorum optimum appellat.

χρησομαθείας editus est Græcè & Latinè, à Joanne Tarino Andegavo versus, cum Origenis Philocalia; Zachariæ Scholastici, Episcopi Mitylenensis, de mundi Opificio; & Anastasii Sinaitæ, de hominis ad imaginem DEI, & similitudinem creatione, Lutet. Paris. ap. Sebastianum Cramoysi 1624. 4. Illum vetusti Codices MSS. Psello vindicant, nec à Pselli orationis structura longe abest. Et, ni fallor, idem ipse est, quem Psello tribuunt, *de animo secundum variam Philosophorum opinionem*, in Augustana Bibliotheca in Armario II. Index Augustanus: & in Bibliotheca Imperatoris Viennæ, Spachius. Nec alius forsan est, qui in Bibliotheca Regis Gallorum, *Pselli de anima*, legitur.

XLIII. Ejusdem Annotationes in aliquot Gregorii Nazianzeni loca, cum Eliæ Cretensis Episcopi, & aliorum, studio & opera Jacobi Billii Latinæ factæ sæpius editæ sunt, cum Gregorii Nazianzeni Operibus.

XLIV. Ejusdem Oratio Panegyrica in Simeonem Metaphrastem edita * Latinè à Surio die 27. Novembris. Extat Græcè manuscripta in Cod. Vaticano DLXVIII. quæ incipit, τὴν μέγαν ἐν βίῳ, καὶ λόγῳ Συμεὼν ἐπαινεῖν προελόμενοι, cum aliis ejusdem Pselli in eundem, quæ non multo infrà adnotabimus.

XLV. Ejusdem Carmina ** in Cantica Canticorum interpretatus est Franciscus Zinus Veronensis; excusa sunt cum Theodoreti, Maximi, Nili explicationibus Rom. 1563. fol. separatim Venetiis, apud Hieronymum Polum. 1573. in 4. & sæpius cum Theodoreti Operibus. Tandem Antwerpiæ cum Catena Patrum, & Thavmaturgo in Ecclesiastem, à Peltano apud Gasparem Bellerum 1615. in 8. In hac editione primum caput Latinè convertit Andreas Schottus, à secundo Zini utitur interpretatione. Opusculum inscribitur Nicephoro Botaniatæ, Constantinopolitano Imperatori, quem στεφηφόρον, id est *coronam gestantem*, Imperatorem scilicet appellat, ut & alios Imperato-

* Græce & latine vulgavit Allatius libro de Simeonum scriptis p. 221-23. Ἐγκώμιον εἰς τὸν Μεταφράστην Κύριον Συμεῶνα, & p. 236-244. Officium in commemorationem ejusdem Simeonis à Psello compositum. Ἀκολουθία συνταθεῖσα ὑπὸ Ψελλοῦ. Hunc juniorem Psellum auctorem esse Panegyrici in Simeonem Metaphrasten, probat Bollandus præf. ad T. I. Sanctor Januarii p. XVII. Nec diffitetur Allatius ipse hoc loco & diatriba de Simeonibus p. 68.

** Ἑρμηνεία illa in Canticum Canticorum versibus scripta est Politicis. Latina versio Schotti & Zini occurrit etiam in Bibl. Patrum Paris. 1654. T. 13. & edit. Lugd. T. 18. Græce & Latine extat in auctario Ducæano Paris. 1624. Tomo 2. una cum altero commentario in idem canticum è Gregorii Nysseno, S. Nilo & Maximo, per eundem ut volunt Psellum collecto.

peratores in aliis Opuſculis compellare conſvevit, quidquid alii ſomnient. Ea primus è tenebris eruta Græcè publicavit Joannes Meurſius, cum Polychronii, Euſebii, & aliorum in eadem Cantica expoſitionibus, Lugd. Bat. 1617. 4. Martinus Delrius Iſagoge in Cant. Cantic. cap. 5. refert Pſellum deficere in illa expoſitione, cujus eſt, ut ipſe ait, nimis conciſus abbreviator: & oſcitanter nimis decipitur, dum ait Pſellum citari à Theodoreto, ab antiquisſimo recentisſimum, & qui nonniſi poſt octingentos ferè annos ſcripſerat. Commentarius item in Cantica ex tribus Patribus, ab eodem Pſello, ſi Index Bavaricus Cod. 99. fraudi non eſt, ſæpius cum Theodoreto Latine editus, collectus eſt. En verba Indicis: *item*, Commentarius *ex tribus Patribus Gregorio Nyſſeno, Nilo, & Maximo, collectore Pſello.*

XLVI. Ejusdem ad Michaëlem * Imperatorem capita quædam Theologica, *de Trinitate, & perſona Chriſti*, Græcè & Latinè, cum notis Joannis Wegelini. Auguſtæ Vindel. apud Georgium Viller, & Sebaſtianum Mylium 1608. in 8vo.

XLVII. Ejusdem Libellum, *de Lapidum virtutibus*, Philippus Jacobus Mauſſacus ** primus vulgavit, Latinè vertit, & emendavit, editus eſt Toloſæ Græcè & Latinè anno 1615. 8. Verum libellum hunc ante Mauſſacum Latinè & Italicè redditum ab Adriano Spigelio Philoſopho & Medico, & Gymnaſii Patavini Anatomico, apud Liberalem Cremam Philoſophum, ac Medicum Tarviſinum præſtantisſimum conſervari ad hunc diem, Epiſtola ſua mihi, utriusque amicisſimus, Jacobus Philippus Thomaſinus ſignificavit. Libelli item meminit Caſaubonus in Ælii Spartiani Antoninum Caracallam Notis. Et Juſtus Ricqvius *** in Epiſt. Centuria nova. epiſt. 29. in Saregica Bibliotheca inter alia Opuſcula Manuſcripta illum ſe vidiſſe refert.

XLVIII. Ejusdem *Synopſis Legum* verſibus Jambicis, & Politicis edita eſt Græcè, Latina interpretatione, & notis illuſtrata, opera & ſtudio Franciſci Boſqveti Narbonenſis, ex Bibliotheca Archiepiſcopi Toloſani, Pariſiis apud Joannem Camuſat. 1632. 8. in nonnullis

* In Catalogo Bibl. Barberinæ T. 2. pag. 253. perperam, ad M. Comnenum. Hæc capita Theologica integriora lector ad calcem hujus libelli Allatiani reperiet.

** Plutarcho de fluminibus, Pſelli libellum ſubjecit Mauſacus, teſtatus illum ſe edere ex apographo Jacobi Sirmondi, Epiſt. dedicatoria ad Gaulminum.

*** Juſtus Rycquius Epiſtola ad M. Velſerum data Romæ 1610. *Mihi Bibliothecam nuper Saregicam excutienti opuſcula quædam Græca calamo exarata in manus venerunt*

Maxi-

lis Codicibus inscripta † Imperatori Michaëli Ducæ. Alius Codex Vaticanus, ut notat idem Bosquetus, habet, Alexium, Ξ σοφωτάτου ψελλοῦ εἰς τὰς νόμους πρὸς τὴν Βασιλέα Κύριν Ἀλέξιον. Et vetus Sirmondi, Nicephorum, Ἀρχὴ σὺν Θεῷ τῶν πολιτικῶν στίχων Ξ νόμων ἐκλεθέντων παρὰ Ξ Κυρίου Μιχαὴλ Ξ Ψελλοῦ, πρὸς τὴν Πορφυρογέννητον Κύριον Νικηφόρον. Μὴ βαλόμενον προσέχειν τοῖς νόμων μαθήμασι διὰ τὸ κεχηνὸς τούτου πέλαγος. Titulus, vel Porphyrogennetæ cognomine, Nicephoro Botaniatæ adnexo, suspectus est. Non dubito tamen Libellum, rerum summam gerentibus adeo necessarium, pro opportunitate diversis Imperatoribus inscripsisse, ut præcipuas Juris regulas, ex ipsis Juris totius fontibus compendio pertractatas, & carmine quasi lenocinio emollitas, absque longioris lectionis tædio, si liberet, percurrerent; ut de ejusdem Chrysopœja supra diximus. Ex his nonnulla sub Scholiorum nomine vulgata olim fuere à Leunclavio Juris Græco-Romani tomo 2. in Synopsi Legum Michaëlis Attaliotæ, tit. præsertim 16. 25. 28. 32. 37. 40. 42. 48. 83. qui, cum non animadvertisset numerum carminum, tanquam solutam orationem, excudit indistincte.

XLIX. Ejusdem ad eundem ** Michaëlem Ducam carmina Politica, *de Dogmate*, Græcè idem Bosquetus cum Synopsi legum edi curavit, à Jacobo Sirmondo accepta, unde legitur, *de septem Sacris Synodis Oecumenicis* Tractatus, * editus Latinè tom. 3. Conciliorum, parte prima p. 400. Coloniæ Agrippinæ 1606. industria Severini Binii; & Græcè sub Joannis Pselli nomine, cum Theodori Prodromi, & Nicephori Callisti versibus, Basileæ apud Joannem Bebelium 1536. scri-

Maximi Planudæ & clarorum aliquot virorum Epistolæ centum. Pscllus de gemmarum virtutibus. Incerti cujusdam (*Empedocli fulgo tribuuntur*) versus Jambici de fixarum stellarum sphæra, à Demetrio Triclinio emendati. Parecbolæ quædam eorum quæ in excusis Athenæi codicibus desiderantur. Incerti in librum Aristotelis de coloribus commentarius. Caniclei liber contra Plotinum, ejus forte cujus scriptum de immortalitate animæ ἀνέκδοτον Cardanus lib. de rerum varietate laudat. Salustii Philosophi in Heracliti problemata Homerica summarium: Excerpta ex Gemisti Plethonis Monodia, de immortalitate animæ. Ejusdem defensio Aristotelis contra Scholarium. Michaëlis Apostolæ pro Plethone liber, super substantia Aristotelica, contra Gazam. Demetrii Triclinii de metris Poëticis libelli. *Dispice quæso an aliquid sit cedro & pumice dignum.* Hæc ille,

† Ita etiam in Codice Vindobonensi, cujus meminere Lambecius & Nesselius part. 2. p. 28. & in alio Codice è quo ante Bosqueti editionem versus nonnullos produxit Allatius ad Eustathii Hexaëmeron p. 280.

** In MS. Cæsareo, ad Constantinum Monomachum. Vide Lambec. VI. p. 163.

* Totus absolvitur versibus politicis 71.

in 8vo. Quem Joanni * etiam tribuit Joannes Tilius Engolismenſis, in Apoſtolorum, & Sanctorum Conciliorum Decretis, impreſſis Pariſiis per Conradum Neobarium 1540. In hunc ipſum Tractatum ſcripſit Franciſcus Feuavardentius; & Bellarminus tradit Pſellum in eodem hallucinatum, in tempore, quo celebrata eſt prima Conſtantinopolitana Synodus, quæ fuit ſecunda ex quatuor primis; in Epheſina, quæ fuit tertia, Tom. I. Controverſ. 4. de Conciliis cap. 5.

L. Ejusdem *de Nomocanone* Carmina Græce edidit cum ſuperioribus Bosquetus, quæ cum laxiora ſint, alterius eſſe multum dubitavi: nec fefellit me animus, nam in alio Manuſcripto Codice Conſtantino Pſello tribuuntur. Κωνσταντίνου προοίδιον, καὶ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων τοῦ Ψελλοῦ εἰς τὴν Νομοκανόνα ὑποθεσιν. In Bibliotheca etiam Antonii Auguſtini Codd. 154. & 175. eidem Conſtantino Pſello tribuuntur. Sed cujusnam opus ſit non videtur tanti, ut in ejus Auctore inquirendo diutius immoremur.

LI. Sub ejusdem nomine circumfertur Syntagma ἐκλελεγμένον ἀπὸ τῶν ἰατρικῶν βιβλίων, περὶ δυνάμεως τροφῶν, καὶ ὠφελείας, καὶ βλάβης, *de Cibariorum facultate, utilitate, & noxa, ex Medicis libris collectum*, ad Conſtantinum Monomachum per literarum ordinem, cujus illud eſt principium, πολλῶν, καὶ λογίων ὦ μέγιστε. Illud Simeoni Setho ** magiſtro Antiocheno tributum, & à Gyraldo latine redditum Græce, & Latine Iſingrinius Baſileæ excudit in 8. 1538. Cum vero non tantum ſententiæ, ſed verba etiam ipſa in utroque reperiantur, exiſtimo, Collectaneis Pſelli nonnulla Simeonem à ſe, inter legendum animadverſa, addidiſſe, vel quempiam tertium ab utroque confeciſſe, quod ex Indice Manuſcripto *** colligi poterit: Σύνταγμα περὶ τροφῶν δυνάμεων τοῦ Ψελλοῦ, καὶ Συμεὼν τοῦ Μαγίστρου. *Syntagma de alimentorum viribus Pſelli, & Simeonis Magiſtri.* Neque enim adduci poſſum, ut credam, Pſellum

* In MS. Cæſareo Michaelis Pſelli eſſe perhibetur: Τοῦ ψελλοῦ Κυρίου Μιχαὴλ περὶ τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν ἑπτὰ Συνόδων πρὸς τὸν Βασιλέα τὸν Μονομάχον.

** Simeoni huic vindicat, & ex duobus MSS. Jac. Mentelii integriorem hujus libri editionem cum verſione & notis dedit Martinus Bogdanus, Pariſ. 1658. 8. Vide & Allatium de Simeonibus, p. 181. Pſelli librum una cum Simeonis libro ad MSS. Codices recenſito edere voluit Georgius Hieron. Welſchius. Vide ejus Epiſtolam IX.

*** Sic etiam Codex Cæſareus de quo Lambecius VI. p. 161. Idem memorat Pſelli περὶ διαίτης ad Imp. Conſtantinum Monomachum. Incipit: καὶ τοῦτο τὸ σῆς ἔργον προνοίας καὶ μεγαλοφυοῦς ἐπινοίας καὶ φιλανθρωποτήτου ἐπίταγμα, Κωνσταντῖνε θειότατε καὶ μέγιστε Αὐτοκράτορ κ.τ.λ.

lum sua à Setho, eruditiorem, eloquentioremque à minus erudito, & eloquente mutuatum. Aliorum siquidem laboribus meliores, non deteriores evadere conamur. Et Psellus Sethianis illis, veluti aliena pluma amictus, candidisima sua deturpasset. Viderat id quoque Gyraldus, Epistolaque nuncupatoria omnibus significavit. *De eadem*, scribit, *ferme re, & facultate ad Constantinum, hujus, ut puto Michaelis Ducæ parentem, Michael Psellus Libellum ante scripserat, cujus est exemplum apud Meletium, Græcum totius Medicinæ Scriptorem, non eodem modo argumento, sed iisdem interdum pene verbis. Hunc ego Symeonem, multis licet in locis depravatum, & mancum, cum Latine quoque modo vertissem; adjutus in primis ipsius Pselli libello, tum ejusdem altero à Georgio Valla in Latinum pessime conversum, tibi in omni medicæ facultatis.* &c. Recte omnia, si illud excipias, Constantinum Monachum parentem Michaelis Ducæ fuisse, quippe qui diversus omnino sit à Constantino Duca Michaelis parente.

LII. Eidem Pscllo librum περὶ Ποδάγρας, *de Podagra* à nonnullis Codicibus tribui video, cujus illud est initium: Ἐπεὶ ὥρισε πρός με ὁ κράτιστος, καὶ ἅγιος, capitibus quadraginta sex concinnatum; qui, cum ad Palæogos, quorum jussu fuerat conscriptus, directus sit, nisi Psellum alium fingere, cui tribui possit, velimus, certe Pselli non est. Auctor tempore Michaelis Palæologi vivebat, cui a valetudinis cura erat, ut ipse fatetur: Ἐπεὶ τοίνυν ἐκέλευσέ με ὁ θειότατος Βασιλεὺς, εἰμὶ δ' αὐτὸς ἀπὸ τῶν ἰατρῶν αὐτῷ, καὶ τὴν αὐτοῦ φύσιν, καὶ τὴν κρᾶσιν, καὶ ἰδιότητα καὶ τὸ δυνατὸν εἰδὼς, ἅτε τὸ μὴ πρὸς ὀλίγον καιρὸν συνεῖναι αὐτῷ, τὰ πρός ἐμὴν ἀνήκουσα δύναμιν κατὰ τοῦτο τῷ ὁρισμῷ τούτῳ πειθόμενος ἤδη γράφω. *Quandoquidem igitur hoc mihi imperavit sanctissimus Rex, è cujus Medicis sum unus, ideoque naturam ejus, temperamentumque novi, præsertim cum diu cum eo versatus fuerim, pro ea, quæ mihi est scientia, de hoc morbo, ut ejus obediam mandato, tractare incipio.* Et, si res in eo pertractatas, modum, & formam dicendi consideras, aliaque: à dicendi, tractandique ratione Pselliana longe absunt. Vidi postea editum Latine sub nomine Incerti ab Henrico Stephano,* inter Auctores Medicos, Tom. 2. ex versione Marci Musuri ad Scaram Trivultium, cujus de eo hoc est judicium: *Quod sicut Auctor, quisquis hæc ediderit, infans, & elinguis erat, ut qui nesciret, si quid vel arte didicisset, vel usu compertum habuisset, exprimere &c.* Et ante aliquot annos, Græce editum Parisiis in 8vo 1558. apud Gvilielmum Morelium, *Demetrio Pepagomeno* vindicatum; & seor-

* Paris A. 1567. fol.

seorsim Latine ex interpretatione doctissimi cujusdam Viri, quem ipse non nominat. Cum vero in multis Psello tribuatur, licet illius non sit, inter alia Pselli monumenta edita locum habeat.

LIII. Et hæc Pselli Opera * edita sunt, quæ mihi videre contigit. An alia item sint nondum novi. Illud scias Lector, alias item esse nonnullorum ex hisce Operibus editiones, quas libens, volensque omisi. Satis sit præcipuarum commeminisse. Utinam & alia, quæ jam latent, eandem cum istis fortunam experirentur. Sed quando pessimorum hominum nequitia id fieri nequit, en aliquorum adhuc ineditorum Catalogum hic attexam, quorum mihi memoria suppetit, & quo dicuntur esse in loco aperiam, ut, si detur aliquando facultas, tibi possis tantos Thesauros comparare. Laudaboque Auctores, ut unde id habeam, tibi compertum sit, & si quæ fraus deprehendetur, habeas tu etiam, in quos crimen referas. De quibus exactum tibi judicium, certamque narrationem non promitto, cum ea præ manibus non fuerint. Illud certum est, ex his nonnulla esse bis, terve repetita, quædam etiam typis excusa. Quia tamen ex sola tituli notitia, eaque varia, de toto tractatu non possumus sententiam ferre, & unum ab alio distingvere, quemadmodum in aliis invenimus, ita tibi damus, quæ certo edita sunt omnino prætereuntes, sit ergo:

LIV. Pselli liber *contra Eunomium*, Romæ in Vaticana servatur: Gesnerus in Bibliotheca, Gilbertus Gaulminus notis in eundem περὶ ἐνεργείας Δαιμόνων, & Franciscus Fevardentius Præfatione in Petri Morelli interpretationem ejusdem libelli de Dæmonibus.

Scholia ejusdem in dictum quoddam Basilii, Romæ; Gesnerus ibidem.

Epitome librorum Moysis in 4to. MS. in Bibliotheca Imperatoris Viennæ: Gesnerus.

Dioptra, id est Perspectiva, continens quatuor sermones in quibus animus, & corpus disputant, in Bibliotheca Augustana: Gesnerus

* Adde his ab Allatio recensitis 1.) Σύνοψιν εἰς τὴν Ἀριστοτέλους Λογικήν quam Græce & latine edidit Elias Ehingerus Augustæ Vindel. 1597. 8. observans Petri Hispani summulam, magna parte ex hoc Pselli opusculo petitam esse. 2.) Μονῳδίαν in templum Sophiæ CPol. terræ motu quassatam, quam edidit Allatius notis ad Georgium Acropolitam p. 281. seq. 3.) Breve Carmen Jambicum in depositionem Jo. Chrysostomi Vulgatum Græce ab Allatio in Excerptis Græcor. Sophistarum ac Rhetorum p. 400. Rom. 1648. 8. Idem ex Oratione inedita ad Constantinum Monomachum producit nonnulla p. 102. de recentiorum Græcorum templis.

rus & Index Augustanus: Plut. 6. num. 12. Hæc an eadem sit cum Philippi solitarii Dioptra, jam edita Latine, non possum divinare, & forte Indicis Auctor, Pselli præfantis * nomine deceptus, totum Dioptræ opus, à vero Scriptore Philippo avulsum, Psello imprudenter nimis supposuit. Philippi tamen esse apparet, cum eam, ex Bibliotheca Augustana depromptam, cum Cabasila, Philotheo, Joanne Carpathio, & Glyca Latinam vulgaverit Jacobus Pontanus Ingolstadii, ex Typographia Adami Sertorii 1604. in 4to.

LV. *Quæstiones Theologicæ cum Responsionibus*, ad Michaelem Ducam, quibus & ad Physiologiam pertinentia continentur, fol. in Bibliotheca Augustana, in Armario VI. Index Augustanus MS. infra etiam idem Index hæc habet; *Pselli ad Michaëlem Comnenum varia capita Theologica: περὶ ἐνυποστάτου, de Anima, de Virtutibus, & Physica de sensibus; de similitudine, & dissimilitudine liberorum cum parentibus; de Embryone; de somniis; de cirtulis cœlestibus; de Meteoris; de Lunæ Eclipsi; de Solis calore; de stellis; de Dioscuris; de pluvia, grandine, nive, pruina, rore; de Typhone, & Ecnephia ventis, de Fulmine; de partibus Mundi; de Terræ motibus; de Tempestatibus, de salsedine maris; de Imbribus; de Fluminibus; de Stellarum luce; Quid necessitas, contingens, tempus, materia, forma, elementum? Quid Encyclopædia? de Literarum inventoribus; de Amazonibus; de nominibus mensurarum; de circulorum initiis; quæ habeant cœlum, mare, sol; de ortu solis triplici, deque igne cœlitus ad Philosophi preces delapso; de Potidea, Arcadia; de Aristotele, Cleanthe, Anaxagora; de Eubæa, Sicilia.* Gesnerus item, *ejusdem de fide ad Michaëlem Ducam, juncta ejusdem Epitome Philosophiæ Aristotelicæ, id est Physicæ, de Generatione & Corruptione, de Meteoris, cum supplemento Gregorii Nicæni ad Petrum fratrem in 4. MS. in Bibliotheca Imp. Viennæ.* Idem habet Israel Spachius in Nomenclatore scriptorum Philosophicorum, & Philologicorum. Item Romæ in Bibliotheca Sancto-Silvestrina in Monte Quirinali est ejusdem hic liber MS. Græce, quem ego vidi, titulus erat: Ψελλῦ πρὸς τὸν Βασιλέα Κύριν Μιχαὴλ τὸν Δοῦκαν. ** *Pselli ad Imperatorem Dominum Michaelem Ducam*, capita erant, α, Ὁμολογία τ πίστεως β. περὶ ὀνομάτων τινῶν λεγομένων ἐν τῷ τῶν Χριστιανῶν δόγματι. γ, περὶ ἐνυποστάτων. δ', περὶ ὁμοουσίου. ε, περὶ ὁμοϋποστάτου, ς, περὶ ἀσυγχύτου ἑνώσεως, καὶ διαφορᾶς. ζ. περὶ ὑποστατικῆς ἑνώσεως, καὶ διαφορᾶς. η, περὶ φυσικῆς ἑνώσεως. θ, περὶ τ ἁγίας Τριάδος. ι, περὶ

* Etiam hoc ipsum ex temporum ratione in dubium vocat, neque persuadere sibi potest Allatius, Mich Psellum in Philippi qui A. C. 1105. scripsit Dioptram præfatum fuisse. Vide infra cap. antepenult.

** Hoc scriptum habes infra ad calcem Præsentis diatribæ.

ι, περὶ τρόπε τ ἀνλιδόσεως. ια, περὶ θείας ἑνώσεως. ιβ, περὶ φύσεως. 1. *Professio fidei.* 2. *De quibusdam nominibus in Christianorum dogmate usurpatis.* 3. *De* * *enypostasibus.* 4. *De Homousio.* 5. *De Homoypostato.* 6. *De essentiali unione, & differentia.* 7. *De Hypostatica unione, & differentia.* 8. *De relativa unione.* 9. *De sancta Triade.* 10. *de modo* ** *retributionis.* 11. *De divina unione.* 12. *De natura.* Quæ omnia an unum opus sint, vel diversa, judicabunt, qui legent. Ego existimo unum esse, attamen in uno Codice abundantius contineri; ex omnibus tamen unum posse confici perfectum, & omnibus partibus absolutum. Quæ provincia non esset omnino eruditis Viris contemnenda. Consule etiam, quæ nos de hoc eodem Opere inferius dicemus: Obiter tamen hic animadvertam titulum secundi Augustani non carere nota falsitatis, qui nobis pro Michaële Duca, Michaelem Comnenum obtrudit, cujus auctoritate deceptus Wœgelinus in sua editione retinuit, & in Notis, Constantini Ducæ filium Michaelem inter Comnenos, mira ἀνισοριστία refert, cum omnino esset immutandus, reclamantibus cæteris Codicibus, qui omnes uno ore Michaëlem Ducam proponunt, cui Capita illa nuncupavit. Marquardus Freherus in Chronologia *Imperii* Utriusque. *Ad Michaelem Ducam scripsit Michael Psellus ea ætate in Jure, & Philosophia scientissimus, & πολυγραφώτα τ Synopsim legum versibus Politicis; extat M. S. in Bibliothec. Palatina, & Constantinopolit. Ejusdem Pselli ad hunc Ducam responsiones ad diversas quæstiones Theologicas & doctrina omnifaria, CXCIV. capitibus comprehensa; in Bibliotheca Palatina.* Codices hi, sicut & reliqui Græci, & Latini Manuscripti decantatissimæ illius Bibliothecæ, meis laboribus, *** vigiliis integri, incolumesque in Vaticana asservantur. Quod certe omni admiratione dignum est, Deique summi muneri adscribendum, in tam vasto itinere, sævissimo tempore, tempestate hyberna, ac pluvia, rerum omnium penuria, per Oppida, ac ditiones hostium tantum Librorum numerum sartum tectum Romam importatum ita, ut ne schedula quidem perierit. Sed ad Psellum.

LVI. Opuscula quædam *in Passionem, & sepulturam Christi. Libellus dictus, Antichristus; de Paradiso; in Natalem Christi,* in 4. Biblioth. Imperatoris Viennæ. Gesnerus, Possevinus.

* Lege: *enypostatis.*

** Vertendum erat: *de modo communicationis idiomatum.*

*** De Palatinis Codicibus quos Pontifici Gregorio XV. donavit Imperator Ferdinandus II. in Vaticanam Bibl. A. 1623 translatis, gloriatur Allatius passim, uti ad Eustathium Antiochenum in præf. & in notis p. 151. atque in animadversionibus ad Antiquitates Hetruscas p. 58.

Εἰς τὴν σταύρωσιν τοῦ Κυρίου. *In Crucifixionem Domini*, in Bibliotheca Cardinalis Columnæ, Gretserus notis in Orationem Macarii Chrysocephali de exaltatione S. Crucis Tom. 2. de Cruce. Non constat, an de hac intelligat amplificator Gesnerianæ Bibliothecæ, *Georgii Nicomediæ Archiepiscopi* de *Cruce*, *quam falso quidam Psello adscripsere Græce MS. in* 4. *Biblioth. Imper. Viennæ.*

Compendiosa expositio *in Aristotelis libros de Naturali Auscultatione*, extat in Bibliotheca Didaci Hurtadi. Gesnerus. In Bibliotheca Bavarica Cod. 145. Index Bavaricus, & in Bibliotheca Imperat. Viennæ, Israel Spachius.

Synopsis Logicæ Aristotelis, in 4. in Bibliotheca Augustana in Armario num. 5. Index Augustanus.

Expositio in Metaphysica Aristotelis, in Italia, Gesnerus.

Commentarius in Aristotelis verba, Ars artium, & scientia scientiarum, &, *quomodo omnia a Philosophia dependeant*, in Italia, Gesnerus.

In Psychogoniam Platonis, in Italia, Gesnerus: in Bibliotheca Augustana fol. in Armario v, Index Augustanus MS. in Bibliotheca Imper. Viennæ in 4 Israel Spachius.

Expositiones variæ in varios Platonis locos, in Bibliotheca Bavarica Cod. 165. Index Bavaricus.

Συνοπτικὸν σύνταγμα τῆς Φιλοσοφίας, in Bibliotheca Joannis Sambuci, Gesnerus.

Varia Philosophica, Romæ in Vaticana. Gesnerus. *Physica, Astronomica, Musica, Arithmetica, Geometrica, junctis opinionibus de Anima*, in 4. Biblioth. Imperat. Viennæ, Gesnerus.

Interpretationes dubiorum naturalium, Bibliothecæ Imperat. Viennæ, in 4. Gesnerus, & Israel Spachius: *Solutio unius, atque alterius quæstionis Astrologicæ*, Biblioth. Augustana, 4. in Armario, Index Augustanus Manuscriptus.

LVII. Inter Libros, quos Bibliothecæ Lugduno Batavæ Josephus Scaliger legavit, in Indice Græcorum Manuscriptorum in fol. legitur cum Heronis Geometrica, *Pselli quædam Astrologica*: An eadem, vel diversa cum superioribus, non possumus divinare. An etiam illa sunt, quæ sub illo Libello de quatuor scientiis mathematicis continentur? Sed suspendo judicium.

Expositio Mathematices in Timæo Platonis, *de animæ generatione, sive essentia*, fol. Bibliotheca Augustana in Armario. Index August. MS. An eadem cum Psychogonia?

Opus

Opus Græcum ex Libris medicinalibus, ordine Alphabeti, Romæ, in Vaticana. Gesnerus, Paschalis Gallus, & Joannes Georgius Schenckius in Bibliotheca Medica.

Ecloga utilis ex libro Parallelorum. Ibidem. Gesnerus, & Spachius.

Encomia diversa. Ibidem, Gesnerus.

Monodia, Romæ in Vaticana Gesnerus.

Explicatio in librum Dioscoridis, in Bibliotheca Manuelis Eugenici, & Joannis Suzii. Antonius Verderius in Supplemento, & Schenckius in Bibliotheca Medica.

Ænigmata, in Biblioth. Bavarica Cod. 38.

LVIII. Meursius *Historiarum Opus* Psellum scripsisse autumat, illudque laudari à Zonara tom. 3. in Isaacio Comneno, & in Romano Diogene, item a Theodoro Metochita Histor. Sacræ lib. 2. Cedreno, Joanne Curopalata in Historiæ suæ initio, Michaele Glyca in Annalibus semel, atque iterum. Erat etiam in Catalogo exhibito a Grammatico, apud Antonium Verderium, in Supplemento.

Gaulminus de Pselli scriptis hæc habet: *alia illius in Regia pariter, & Vaticana extare certum est; ut* ψυχογονίαν *Platonis,* ἐπιτομὴν διαλεκτικῆς, *Comment. in Aristotelis Categorias, Metaphys. lib.* περὶ ἑρμηνείας, *Porphyrii quinque voces, contra Eunomium librum unum, de legibus duos,* μονῳδίαν, ἐγκώμια *diversa. Epistolas item elegantes laudat in Adagio* ἄκαπνα δύειν *Casaubonus in Athenæum.*

LIX. Plura etiam enumerat Antonius Verderius in Supplemento Bibliothecæ Gesnerianæ, ex Bibliothecis CPolitanis. Nam inter alia apud Johannem Suzium erant, Michaelis Pselli *Explicatio in Psalterium Davidis. In Gregorium Nazianzenum.* In Catalogo a Grammatico exhibito, *Medicinale Michaelis Pselli. Liber Philosophicus. In Philosophica Aristotelis. Astronomicum. Explicatio in Mysticam Philosophiam. In quinque voces Porphyrii. In Topographica Strabonis, & Ptolemæi. In Arithmetica. In Galeni explicationem in quatuor libros resolutionis Hippocratis. Menandri Comediæ XXIII.* o Thesauros! *explicatæ a Michaele Psello.* In Bibliotheca Regis Christianissimi. *In Elenchos Sophistarum. Scholia in definitiones. De motu temporis. De circulo Solis, & Lunæ. De inventione diei Paschatis. De Angelis, & Dæmonibus. De novis morborum appellationibus. De notis spirituum. De divisione animalium. In salutationem Angelicam. In physica Aristotelis:* præter alia multa, quorum supra meminimus. Infra quoque nonnulla alia recensebimus. Et in Bibliotheca Antonii Augustini, Pselli *Apophthegmata*, Cod. 227. *Explicatio Mathematica speculationis in Platonis*

tonis Timæum. Absoluta enarratio de Lemmate. Explicatio de Platonica aurigatione animorum, & de militia Deorum, in Phædrum. Explicatio nodi difficilis, quo pacto ex quinque fecuplum est, & quod circa quinque fecuplum est, & quod circa quinque figuras alia figura non statuatur contenta sub æquis lateribus & rectangulis inter se æqualibus, Cod. 191.

LX. Hæc sunt, Lector, Pselli monumenta, quæ hactenus, ut mihi videtur, in istis Bibliothecis reposita latent, quæ non solum videre, sed etiam queas, ut ita dicam, usurpare: usurpabis enim, dum conferendi, interpretandi, edendique copia data, ipse in tantum scriptorem studium, & tempus insumes. Scriptioni meæ finem hic imponere peropportunum videbatur; habes enim ni fallor exactam Pselli scriptorum enumerationem; tamen, ne Rempublicam literariam fraudare videar, de qua bene mereri semper sollicitus sum, en tertium hic adscribam Catalogum Librorum Pselli, quos, dum semper aliquid novi avidus capto, mihi legisse contigit. Mirum enim est, ut animus ad res novas semper gestiat, nullis laboribus, nullis succumbens vigiliis. Scio aliam hominibus beatitatem paratam, ad quam totis conatibus contendere unusquisque debet: quod si nescirem, in sola optimorum Scriptorum lectione collocandam esse existimarem: & in illis conservandis occupatum summam ducerem felicitatem. In quibus omnem nostram diligentiam, indulgentiamque consumi jucundissimum, ac dignissimum est. Mihi sane lumen solis, dies, vitaque ipsa erunt ingrata, & amara, si, quæ legam, non habeam: si monumenta clarissimorum virorum defecerint; præ illorum namque dignitate, & suavitate, divitiæ, voluptates, & quidquid apud homines in pretio est, sordes sunt, & nugæ. Hæc itaque sitis, sive furor (liceat propensi ad literas animi cupiditatem, quæ nesciat modum, ita appellare) dum mihi assidue novos Auctores investigandi studium ingerit, semper novum quid ingenio objicit; quod postquam didici, angor, & doleo, me illo, tanto tempore frustratum fuisse. Hinc magis, ac magis impellor concitatioribus stimulis. Dabo igitur tibi, Lector, sine fuco, & fallaciis numerum Librorum Manuscriptorum Pselli, qui jam latent in Bibliothecis, nec lucem viderunt, & eorum simul principia, ut rerum harum tibi notitiam habeas dilucidiorem. Ad Rhodum ipsam & saltum.

LXVI. Visi igitur, aut lecti Pselli a me Libri sunt: Στίχοι πολιτικοὶ, περὶ γραμματικῆς πρὸς Κύριν Κωνσταντῖνον τὸν Μονομάχον. *De Grammatica ad Constantinum Monomachum, Carmina Politica*, P. Μελέτη σὺ γραμματικῆς, καὶ τῆς ὀρθογραφίας.

Περὶς

Πρὸς τὸν αὐτὸν, περὶ Ἀντιστοίχων. *Ad eundem, de Antistoechis* P. ἄγγαρος ὁ ἄγγελος, ἀγῆλαι τὸ σεμνύναι. Hæc duo à plerisque in unum veluti corpus digeri, & sub Grammatices nomine laudari, novi. Codex tamen Vallicellanus in duo dividit, secundo primum, aliis etiam aliorum interjectis, primo secundum tribuens locum; & argumentum utriusque diversam etiam poscit tractationem. Nec in unum Grammaticæ regulæ, & dictionum expositiones, nisi confundas omnia, coalescunt. Meminit Casaubonus in Athenæum lib. 2. c 26. *Psellus in versibus politicis, quibus obscuriores voces exposuit.* Auctorem horum esse Psellum Michaëlem nullus dubito. Meursius * tamen Joannem, cui de virtutibus ac vitiis Jambos tribuit, horum Auctorem insinuat; cum existimet Joannem esse quem in ἠγήτορες laudat Svidas, λέγει δὲ καὶ ὁ Ψελλὸς, ἠγητορία πέφυκε τῶν σύκων ἡ παλάθη. Eundem Psellum sæpius à Suida laudatum inveni, in Δέρτρον. Δέρτρον, ξ ἐντέρου τὸ λεπτὸν λέγει ὁ Ἱπποκράτης. φησὶ καὶ ὁ Ψελλὸς, ξ δὲ ἐντέρου τὸ λεπτὸν κατονομάζει δέρτρον. & Γηώρας, Γηώρας ὁ αλλότριος, ξ Ψελλῦ, Γηώρας ὁ αλλότριος, καὶ γέρδης ὁ ὑφάντης. Quæ cum in his de Grammatica, & Antistœchis legantur, non alium horum, quam Joannem Auctorem Meursius nobis intrudit.

Τί ἐστὶ Βαβυζικάριος. *Quid sit Babutzicarius.* P. Ὁ μὲν τοι Βαβυζικάριος ἐξ.

Περὶ τ Γιλλῦς, de Gillo. P. Ἡ δὲ γιλλὼ ξ το δὴ τὸ ἀρχαῖον. καὶ.

Πόθεν τὸ ξ Κερατᾶ ὄνομα. *Unde nomen Cornuti originem habuerit.* P. Τέτριπται ἐν συνηθείᾳ ξ βίᾳ τὸ ξ Κερατᾶ ὄνομα.

Τί σημαίνει τὸ Καίσαρος ὄνομα. Quid sibi velit Cæsaris nomen. P. Τὸ ξ Καίσαρος ὄνομα.

Εἰς τὸ, εἴ τι ἔφθασεν. *In illud, si quid advenit.* P. Ἔφθασέ τις εἰπὼν, ὅτι ἔφθασεν.

Ἐξήγησις εἰς τὸ, Αἴγξε βιὸς, νευρὴ δὲ μεγάλ' ἴαχεν. *In illud, Strìdit arcus, nervus autem valde sonuit.* Homeri Iliad. δ. v. 125. P. Ἔστι μὲν ὃ ὅπερ εἰρήκειν εὐθὺς ἐρωτηθείς.

Εἰς τὴν ἐν Νικομηδείᾳ λεγομένην ἀκοήν. *In Intellectionem sic dictam, quæ Nicomediæ est.* P. Θαυμάζουσιν οἱ πολλοὶ τὸ ἐν Νικομηδείᾳ ἠχεῖον.

Τίς ἡ διάκρισις τῶν Συγγραμμάτων. ὧν τῷ μὲν ἡ Χαρίκλεια, τῷ δὲ ἡ Λευκίππη ὑπόθεσις καθεστήκασιν. *Quænam sit Scriptionum differentia, quarum alteri Chariclea, alteri Leucippe argumento sunt.* P Πολλὰς οἶδα κἀγὼ τῶν ἀγαν.

LXII. Περὶ θαυμαζομένων ἀκουσμάτων. *De mirabilibus auditionibus.*

(Ff) P. Μηδὲ

* Meursius ad Psellum in Canticum Canticor. p. 177.

P. Μηδὲ καινῶν ἀναγνωσμάτων εἴης. Libellum Schediasmate * illustravimus.

Ἐγκώμιον εἰς τὰς Κόρεις. *Laus Cimicum.* P. Οἱ ὦ πολλοὶ τὰς Κόρεις κακίζουσιν.

Ἐγκώμιον εἰς τὴν Φθεῖρα. *Laus Pediculi.* P. Ἀλλ' ὀφθεἰρίσως τῇ Ψύλλῃ.

Ἐγκώμιον εἰς τὴν Ψύλλαν. *Laus Pulicis.* P. Τὸν Κώνωπά φασιν ὡς Ἐλέφαντα, καὶ ἵνα γε καθ' ὁδὸν. Hujus meminit Joannes Tzetzes chiliad. II. Histor. 185.

Ὁ Μιχαὴλ μὲν ὁ Ψελλὸς Ψύλλας ἐγκωμιάζει.
Ἡμῶν πρὸ χρόνων ἑκατὸν ἀκμάζων ἐν τῷ βίῳ.

Michaël quidem Psellus Pulices laudat, annis ante nos centum florens in vita.

Πρὸς τὸν μαθητὴν αὐτῷ Σέργιον, εἰπόντα μήποτε δηχθῆναι ὑπὸ Ψύλλης. *In discipulum Sergium, qui dixerat, nunquam se morsum à Pulice.* P. Καὶ ὡς ἀληθῶς ἄπορον, εἰ πάντων.

Πρὸς τὸν αὐτῷ Παπᾶν. *Ad suum Papam.* P. Καὶ πῶς ἀπὸς Παπᾶς ὁ Παπᾶς.

Ἐγκώμιον εἰς τὸν οἶνον. *Laus Vini.* P. Οὐκ οἶδα πότερον ὡς ἀνθοσμίαν.

Πρός τινα Κάπηλον μεγάλαυχον, καὶ Φιλοσοφοῦντα μάτην. *In Cauponem quendam superbum, & frustra philosophantem.* P. Ἀλλὰ ποίας ταῦτα Φιλοσοφίας, λογιώτατε ἀδελφέ.

Εἰς τινα Κάπηλον, γενόμενον νομικόν. *In Cauponem leges Pertractantem.* P. Εἶτα εἰ σέ τις δικάζειν ἐπιτρέψαιμι.

LXIII. Levissima ista sunt, & minus seria; at ostentandi ingenii causa, & eloquentiæ divitias, & vim, quæ res auget laudando, vituperandoque rursus affligit: &, quod spectabilius est, parva pro magnis approbat, itemque magna attenuat, & ad minima deducit. Licuit semper, & antiquis, & subsecutis deinceps temporibus eloquentissimo cuique, & nunc licet. Argumenta similia, infames materias vel inopinabiles nuncupabant. Flagitiosa siquidem si commendarent, ἀδοξα, καὶ ἄτοπα, si præter hominum opinionem, παράδοξα aggredi dicebantur. Ranarum pugnam Homerus; unus è sapientibus Græciæ Pittacus Molam laudavit; Dio Prussæus exornavit Psittacum; Polycrates Mures; Teredinem Clitarchus; Muscam Lucianus; Themison Plantaginem; Marcion Raphanum; Erasistratus Lysimachiam, Pythagoras Bulbos; Diocles Rapam; Phanias Urticam; Cato Brasicam; Mortem Alcidamas; Aristophanes Paupertatem; Febrem Quartanum Phavorinus; Synesius calvitium; alii

* Neque libellus Psselli, neque Allatii schediasma hoc vidit lucem

alii Salem, quod ridet Plato in Convivio, alii Vomitum, Ollas, Insecta, & quæ sunt hujus generis, quæ Plutarchus & Isocrates, & nostra tempestate alii magnifica, ac diserta Oratione laudibus prosecuti sunt; hic quidam Ovum, ille Asinum, alius Ebrietatem, alius Stultitiam, alius Mendacium, & quid non? quæ in unum Volumen sub Theatri Joco-serii nomine congessit Gaspar Dornauus, * & publicavit non sine Appendice. Et quod magis mirere, Wittembergæ Bruno quidam Nolanus impie præconium Diaboli recitasse dicitur; & quidam alius, quem nominare prætermitto, Lictoris publici: verum pro tanto in Acherontis Ministros beneficio, reliqui Italiæ Lictores, ne ingrati esse viderentur, datis ad Laudatorem literis, gratiam referre conati sunt, officia sua polliciti, cum tempus adfuerit, bene, & benigne sese illi præstituros. Non mirum itaque si Psellus etiam noster, sui experiendi gratia, in contemptissimis istis stylum exercuit. Memini me fuse admodum in Rhetoricis dubitasse, difficilius ne sit, ideoque præstantius, & admirabilius res viles, minimas, vel etiam malas dicendo exornare, an quæ his contraria, ut Virtutem, Sapientiam, & Viros his ipsis celebres, & illustres. Nunc, ut Lectorem, lectione operum Pselli defessum sublevemus, pauca ex multis illis adducemus pro utraque parte ex ingenio asserenda. Isocrates similes conatus verbis etiam acerbissimis, pluribus in locis insectatur; Plato deridet in Convivio; Synesius in Epistolis improbat; eoque præcipue, si quæ totis viribus consectamur, improba dicacitate vituperentur; ut de Carneade vituperante Justitiam traditur. Adde; sicut longe præstabilius esset de rebus utilibus mediocres opiniones habere, quam supervacanearum exquisitam cognitionem, & paululum eminere in magnis, quam in parvis, præsertim iis, quæ vitam nihil juvant, excellere; ita & in dicendo philosophandum est. Et quis nescit gravitatem scurrilitati, res serias ludis, & jocis esse laboriosiores? idque ex eo intelligitur, ut dicebat Isocrates in Helenæ laudatione, quod neminem unquam illorum verba defecerint, cum hi universi longe tenuius dixerint, quam argumenti magnitudo postulat, adeo de rebus luculentis difficile est aliquid afferre in medium, quod nemo ante usurparit; de rebus autem contemptis, & humilibus, quicquid in buccam venerit, omne

* Hanoviæ 1619. fol. Dornaviano Operi licebit addere dissertationum ludicrarum & amœniorum scriptores varios Lugd. Bat. 1644. 12. & admiranda rerum admirabilium encomia. Noviomagi Batavor. 1666. 12.

proprium fuerit. Videtur tamen magis egregium primum: primi enim eloquentiæ magistri, qui sibi laudi laudem comparare, & omnes in sui admirationem trahere studuerunt, similia argumenta usurparunt, Homerus, Gorgias, Protagoras, aliique non pauci, & post hos multo plures. Atque has materias veteres adorti sunt, non Sophistæ solum, sed Philosophi quoque, ut probat A. Gellius lib. 17. c. 12. & Philostratus in Vitis Sophistarum. Nec dicendum est, tot eruditos homines in hac re fuisse deceptos: eorum apud omnes æstimatio singularis id negat. Et, dum materiæ difficultate magis exercentur ingenia, magis etiam lucent: etenim ubi deficit materia propter improbitatem, aut tenuitatem, ibi eloquentiæ lumina, & vires magis intensæ vehementiora spicula in audientium animos contorquent; suique copia in maxima inopia ingerunt admirationem. Magis enim facundiæ opes in rebus laude carentibus ostentantur. Hinc omnibus, sibique isti Scriptores persuadent, Ὡς εἰ περὶ πονηρῶν πραγμάτων ἔχοιεν τι λέγειν, περὶ τῶν καλῶν, καὶ ἀγαθῶν ῥαδίως εὐπορήσουσι. *Se, cum de rebus adeo improbatis verba suppetant, ad res præclaras exponendas luculenta oratione facile abundaturos.* Nec male Sidonius Apollinaris: *Nam moris est eloquentibus Viris ingeniorum facultatem, negotiorum probare difficultatibus; & illic stylum peritum, quasi quendam fœcundi pectoris vomerem figere, ubi materiæ sterilis argumentum, velut aridæ cespitis macri glebam jejunat.* Nec minutæ bestiolæ minus necessariæ existimantur. Nam eæ quoque in suo genere pulchræ sunt, & aliquid decoris universitati rerum, tanquam in communem Rempublicam, pro sua portione, conferunt; ut præter alios animadvertit Aristoteles 1. de partibus Animal. cap. 5. Divinus quippe Artifex ita magnus est in magnis rebus, ut minor non sit in paruis. Rectèque à Plinio lib. II. Natur. Histor. cap. 2. scriptum est: *In magnis corporibus; aut certe majoribus facilem Officinam sequaci materiæ esse: in paruis, atque sua exilitate nullis, multam rationem, immensam vim, inextricabilem perfectionem; & rerum naturam nunquam magis, quam in minimis totam esse.* Eoque spectat illud D. Augustini lib. 22. de Civit. Dei cap. 24. *Ea plus habent admirationis, quæ molis minimum. Plus enim Formicularum, & Apicularum opera stupemus, quam immensa corpora Balænarum.*

LXIV. Sed de parvis pauca hæc etiam satis. Cætera Pselli persequamur.

Εἰς τὸν αὐτῷ ἔγγονον ἔτι νήπιον ὄντα. *In suum Nepotem adhuc infantem.* P. Οὐκ ὄψομαί σε ἴσως φίλτατόν μοι βρεφύλλιον,

Ἐγκώ-

Ἐγκώμιον εἰς τινὰ Νικόλαον Μοναχὸν, γενόμενον Καθηγούμενον τῆς ἐν Ολύμπῳ Μονῆς. *Laus cujusdam Monachi Nicolai, qui in Olympi Monasterio Præses fuerat.* P. Ὑψηλότεροι μὲν τῆς ἀπὸ τῶν.

Ἐγκώμιον εἰς τὸν Μοναχὸν Ιωάννην τὸν Κρουστουλᾶν τὴν ἀναγνόντα ἐν τῇ ἁγίᾳ Σορῷ. *Joannis Crustulæ Monachi laus, qui in S. Urna legerat.* P. Τί ἔστο, εὐθὺς γὰρ εἰς δεδυκότα με τὸν ναὸν.

Ἔπαινος τοῦ Ἰταλοῦ, *Laus Itali.* P. Ὡς εὖ τῷ Ιταλῷ. εἰδὲ βούλοιτο.

Πρὸς τοὺς μαθητὰς, περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως. *Ad Discipulos, de eodem argumento,* P. Οὐδεὶς παρ' ἡμῖν οὔτ' αἰχμητὴς, οὔτ' ἀκοντιστής.

Πρὸς τοὺς βασκαίνοντας αὐτῷ, *Contra sui obtrectatores.* P. Ὑμεῖς μὲν οὕτως. λέγω δὲ τοὺς.

Πρὸς τοὺς αὐτοὺς. *In eosdem.* P. Οὐδ' ὑμῖν βασκανίας περιλελείψεται ἀφορμή.

Κατά τινος λοιδορήσαντος αὐτὸν ἀφανῶς. *Contra quendam, qui illi clanculum maledixerat.* P. πρὸς τὴν λοιδορίαν ὁ λόγος.

Πρὸς τοὺς μαθητὰς ἀπολειφθέντας τῆς ἑρμηνείας τοῦ περὶ Ερμηνείας, *Ad Discipulos, qui interpretioni libri Aristotelis de Interpretatione non interfuerunt.* P. Πρὸς τοὺς ἀπολειφθέντας ὁ λόγος.

Ὅτε ἐβράδυναν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τῇ τῆς σχολῆς ξυνελεύσει. *Cum discipuli tarde ad Conventum scholasticum processissent.* P. Οὐδὲν καινὸν ποιεῖτε ὅτε δοκοῦντες ὑμῖν φιλόσοφοι.

LXV. Μονῳδία ἐπὶ Ρωμανῷ Ραιφερενδαρίῳ, *in Romanum Referendarium, Monodia.* P. Πολλοὺς ἐγὼ τῶν φίλων τεθνηκότας.

Μονῳδία εἰς τὸν Πρόεδρον Κύριν Μιχαὴλ τὸν Ραδηνὸν, *in Antistitem Dominum Michaelem Radenum, Monodia.* P. Τοῖς μὲν ἄλλοις τῷ.

Μονῳδία εἰς τὸν τοῦ Ακτουαρίου Ιωάννου ἀδελφὴν, *in Actuarii Joannis sororem, Monodia.* P. Ὦ ποίας ὁ Δαίμων ἀφορμὰς λόγων.

Μονῳδία εἰς Ιωάννην τὸν Πατρίκιον ὁμιλητὴν αὐτοῦ ὄντα, *in Joannem Patricium discipulum, Monodia.* P. Κωφὸν ἡμῖν τὸ ἀκροατήριον.

Ἰωάννῃ Βούρτζῃ Βεστάρχῃ, τελευτήσαντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, *ad Joannem Burtzem Bestarcham, ob obitum illius Fratris.* P. Οὐκ οἶδα τίνα σοι.

Ἐπιτάφιος εἴς τινα φίλον αὐτοῦ, καὶ συμμαθητὴν, *in quendam Amicum, & Condiscipulum, Oratio funebris.* P. Ἐγὼ μὲν ᾤμην ἀνακωχὴν.

Ἐπιτάφιος εἰς τὴν θυγατέρα Στυλιανὴν πρὸ ὥρας τοῦ γάμου τελευτήσασαν, *in filiam Stylianam, quæ ante nuptiarum tempus mortem obiit,* P. Θυγατέρα τῷ λόγῳ τιμῶν.

Ἐπιτάφιος εἰς τὴν ἑαυτοῦ μητέρα, *in Matrem, Oratio funebris.* P. Τὸ ἐγκώμιον, ἀλλ' οὐχ ὡς.

Ἐπιτάφιος εἰς Εἰρήνην Καισαρίσσαν. *In Irenem Cæarissam, Oratio funebris.* P. Ἐγκωμιάζειν καλὰ ταῦτα, καὶ θρηνεῖν ἐπιτάφια.

LXVI. Ἐγκώμιον εἰς τὸν Δέσποιναν. *Laus * Imperatoris.* P. Ἔδει πολὺ τὸν εὐδαίμονα ταύτην.

Εἰς τὸν Βασιλέα τὸν Διογένην ὡς ἐκ προσώπου τινὸς τῶν πολιτῶν. *In Diogenem Imperatorem loquitur unus è Civibus.* P. Νῦν πρῶτον ὁπλίτην Βασιλέα ἐθεάμαν.

Πρὸς Βασιλέα τὸν Δοῦκαν, *in Ducam Imperatorem.* Δέσποτά μου ἅγιε, ἀνεθεώρησα.

Δημηγορία εἰς τὸν Βασιλέα τὸν Δοῦκαν. *In Ducam Imperatorem, Concio.* P. Εἰ καὶ πρὸ τῶν μεγαλείων τὰ τροπαῖα.

Ὡς ἀπὸ προσώπου τοῦ Βασιλέως. *Tamquam ex Imperatoris persona.* P. παντοδαπόν τι χρῆμα, καὶ πολυέραστον βασιλεύς.

Προσφωνηματικὸς πρὸς τὸν Κύριον Μιχαὴλ τὸν Δοῦκαν. *In Dominum Michaelem Ducam Prosphonematicus.* P. Ἀέλυτά μοι τὰ ἀφωνίας.

Σελέντιον δημηγορικὸν ὑπὲρ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Δούκα. *Silentium pro concione dictum ab Imperatore Michaele Duca.* P. Εἰ καὶ πολλοῖς τῶν Βασιλέων ἔθος ἐστὶν ἐξ ὑψηλοτέρου.

Σελέντιον ἐκφωνηθὲν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς Βασιλίσσης Κυρίας Θεοδώρας. *Silentium dictum sub Imperio Dominæ Theodoræ.* P. H. τῶν ἀρετῶν Βασιλὶς μετὰ τῶν ὡρῶν Βασιλίς.

Χρυσόβουλον, *Aurea Bulla.* P. Οὐ θαυμαστὸν εἴ τις τὸν μέγαν θεώμενος ἥλιον ἀπείρου φωτὸς.

Λόγος ὑποθήκην φιλίας εἰσηγούμενος τοῖς ἀνεψιοῖς τοῦ Πατριάρχου Κυροῦ Μιχαὴλ. *Oratio, præcepta amicitiæ tradens Nepotibus Patriarchæ Domini Michaelis.* P. Πολλάκις ἐθαύμασα ὅτι μετῶν ἄλλων.

Πρὸς τὸν οἰκεῖον Γραμματικόν. *In proprium Grammaticum.* P. Ὑπὲρ σοῦ πρὸς τοὺς καλά σε τὸν λόγον πεποίημαι.

LXVII. Λόγος εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τῶν τιμίων λειψάνων ἁγίου Πρωτομάρτυρος Στεφάνου ἐκδοθεὶς αὐτοσχεδίως. *Oratio in Translationem venerandarum reliquiarum Sancti Protomartyris Stephani; dicta ex improviso.* P. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστὸς ὁ παλαιὸς πάντων τῶν ἐλπιζομένων.

Λόγος ἐπὶ τῷ ἐν Βλαχέρναις γεγονότι θαύματι. *In Miraculum in Blachernis patratum, Oratio.* P. Οὐ πολιτικὸν τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος τὸ.

Εἰς

* *Augusta.*

Εἰς τὰ θαύμαλα τ̃ ἀρχιςραλήγυ Μιχαήλ. *In Miracula militiæ Principis Michaelis.* P. Σκοπὸς μὲν καὶ τέλ῾ ἐναγομένοις ἡμῖν πρὸς.

Εἰς τὴν μεγάλην Κυριακὴν, ἑορλὴν τ̃ ἁγίας Ἀγάθης, καὶ εἰς τὰς μαθηλρίας αὐλ̃ς. *In magnam Dominicam, diem festum S. Agathæ; in Discipulas illius.* P, Οὐ τὰ παιδάια μόνον αἰρεῖται.

Βί῾ τ̃ ὁσίυ Παλρὸς Αὐξενλίυ. *Vita S. Patris Auxentii.* P, Ἀρχὴ μὲν ἡμῖν τ̃ πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐκ τ̃ παλαιᾶ πλώμαλ῾.

Ὡρὸς τὸν Πρωλοσύγγελον, περὶ τ̃ ἁγίυ Γρηγορίυ τ̃ Θαυμαλυργ̃. *Ad Protosyncellum, de S. Gregorio Thavmaturgo.* P. Μὴ θαυμάσῃς ὁ ἐμὸς μυσηγέτης, εἰ τορόν τι, καὶ λαμπρὸν φθέγξομαι. In Protosyncellum hæc etiam Carmina Plelli leguntur:

Σύγγελ῾ ὡς σύνοικ῾; ἀλλὰ τ̃ λόγυ,
Καὶ πρῶτ῾ ὡς Πρόεδρ῾, ἀλλὰ τ̃ Πόλυ,
Πᾶς ἔν τις αὐλὸν Πρωλοσύγγελον λέγε,
Ὡς Οὐρανᾶ Πρόεδρον, ὡς Θεᾶ φίλον.

LXVIII. Λόγ῾ ἐγκωμιασικὸς εἰς Συμεῶνα τὸν Μελαφράσην. *In Simeonem Metaphrastem* * *Oratio Panegyrica*, P. Τὸν μέγαν ἐν εἴῳ. καὶ λόγῳ Συμεὼν ἐπαινεῖν προελόμην῾. In quem & officium, die ipsi sacro in Ecclesia decantandum, concinnavit. Troparia in laudibus, & Vesperis conscripsit, P. Γέρας τὸ λαμπρὸν, τὸ περίβλεπλον ὕψ῾. & Canonem pro Matutinis horis confecit, cujus ea fuit Acrostichis, Μέλπω σε τὸν γράψανλα τὰς Μελαφράσεις. P. Μέλ῾ μοι εὐρυθμον δίδε. Simeonis verò memoria celebratur iiii. Kal. Decembris, eodem ipso die, quo Stephanus vitam martyrio finiit, ut canitur Ode. 9. Εἰρηνικῶς τρισμακάριε ἐξεδήμησας καθ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ κλεινὸς Στέφαν῾ τελειῶται ὁ ὁσιομάρτυς. *Quiete ter beate transmigrasti eo ipso die, quo inclytus Stephanus Martyrio DEo consecratur.* Loquitur tamen non de Stephano Protomartyre, sed de juniore alio; qui sub Constantino Copronymo pro Sanctarum Imaginum cultu cum aliis vario suppliciorum genere vitam effudit.

Αἰνίγματα πρὸς Μιχαὴλ τὸν Δυκᾶν. *Ad Michaelem Ducam Ænigmata*, versibus Politicis, & Jambicis composita, apud me sunt num. XLI. nescio an omnia, P. Ἔσι τι ζῶον λογικὸν, δόκιμος ἐρφόρος.

Ἐπι-

* Hæc Oratio una cum officio in Simeonem Græce & Latine edita ab Allatio ad calcem dissertationis de Simeonibus. Paris. 1664. 4.

Ἐπιστολαὶ, * *Epistolæ*, circiter 33. quarum prima incipit: ὁ πτωχὸς οὗτος ἠγαπημήνε μοι ἀνεψιὲ. eas sequuntur nonnulli Jambi, cum aliis styli exercitandi gratia conscriptis. Pselli Epistolas in Bibliotheca Bavarica asservari Cod. 165. discimus ex ejus Indice, & apud Joannem Suzium, & Manuelem Eugenicum, ex Antonio Verderio in Supplem. erant & apud Antonium Augustinum Cod. 191. quarum quinque priores ad Cæsarem: ad Æmilianum Patriarcham Antiochiæ tres; ad Leonem primum Sacellarium unica; & ad Xiphilinum unica. Eas pereruditas appellavit Casaubonus Animadvers. in Athenæum lib. 1. cap. 8. & tempore etiam ipsius Pselli, Magnus Drungarius magni æstimabat, si Psello ipsi credimus, Epistola ad eundem: πάλαι ποτὲ ἀπέτεκον ἐγὼ ἄγαλμα σοφίας ἐπήρατον, ὡραίας Ἐπιστολὰς, αἷς δὴ σὺ περιτυγχάνων πολλάκις, εἶτα δὴ καὶ θαυμάζων ἴσως τὴν χάριτος, οἴει τοιαύτας με καὶ αὖθις ἀποτεκεῖν δύνασθαι. Διὰ τοῦτο σὺ μὲν ἐρᾷς τῶν ἐμῶν ὠδίνων. ἐγὼ δὲ σοι ἐκφῆναι τὸν τόκον οὐ βούλομαι. Id est: *Multo abhinc tempore sapientiæ specimen amabile, pulchras Epistolas genui, quas ipse cum sæpius accepisses, forte earum gratias admiratus, similes me, & rursum edere posse existimas. Propterea tu quidem fœtus meos exoptas; ego verò tibi partum excludere renuo.*

LXIX. Λόγος σχεδιασθεὶς πρὸς Πόθον Βεστάρχην ἀξιώσαντα τοῦτον γράψαι, περὶ τοῦ Θεολογικοῦ Χαρακτῆρος. *Oratio ex tempore ad Pothum Vestarcham, qui Psellum rogaret, ut de Theologico charactere scriberet.* P. Μὴ θαυμάσῃς, Πόθε μοι φίλτατε, εἰ τῶν. Duæ de has Materia ad Pothum Orationes indicantur in Bibliotheca Antonii Augustini Cod. 191. An hæc una in duas divisa sit; vel verè binas scripserit, mihi non liquet.

Paraphrasis in Homeri Iliada, soluto ** *sermone*, P. Τὴν εἰπὲ μηνῖν ὦ Θεὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Πηλέως. ita tamen, ut singuli versus seorsim redditi sint. Eam habuisse etiam Joannem Operinum Basileensem, tradit Gesnerus.

Ἐξήγησις εἰς τὰς ἑ φωνὰς τοῦ Πορφυρίου. *Expositio in quinque voces Porphyrii.* P. Διατί ἀπροσδιορίστως.

Ἐξήγησις εἰς τὰς Κατηγορίας τοῦ Ἀριστοτέλους. *Expositio in Prædicamenta Aristotelis.* P. Τῶν πραγματων, τὰ μὲν κοινωνεῖ.

Διδασκαλία σύντομος, καὶ σαφεστάτη, περὶ τῶν δέκα Κατηγοριῶν, καὶ τῶν Προτάσεων, καὶ τῶν Συλλογισμῶν, περὶ ὧν τις προδιδαχθεὶς εἰς πᾶσαν μὲν καὶ ἄλλην ἐπιστήμην, καὶ τέχνην, ἐξαιρέτως δὲ εἰς τὴν ῥητορίαν

* Ex his, novem Pselli Epistolæ ab Allatio post idem de Simeonibus Syntagma vulgatæ Græce & Latine.

** Versibus politicis.

τορίαν ἐυκλεῶς ἐμπορεύσεται. *Doctrina compendiosa, & quam maxime dilucida, de decem Prædicamentis, Propositionibus, & Syllogismis, quorum notitia prius habita, in quamlibet scientiam, & artem, sed Rhetorum potissimum, facili negotio cuique aditus patebit.* P. Επειδή τισιν ἀχολοῦθον εἰπεῖν ἦν τ Δ|αλεκτικῆς.

Εἰς τὴν Πορφυρίε Εισαγωγὴν, καὶ ἵνα τῶν Αριστοτέλους Κατηγοριῶν. *In Introductionem Porphyrii, & Prædicamenta Aristotelis.* P. Πολλοὶ μὲν πολλαχῶς τῶν ἀρχαίων.

Ἐξήγησις εἰς τὸ περὶ Ερμηνείας Αριστοτέλους. *In Aristotelis librum, de Interpretatione, expositio.* P. Ο σκοπὸς τ ΠΕΡΙ Ερμηνείας ἐστὶ Δ|αλαβεῖν ΠΕΡΙ Προτάσεων, diversa ab edita, quemadmodum & sequentes.

Ἐξήγησις εἰς τὸ ΠΕΡΙ Ερμηνείας Αριστοτέλους. *In Aristotelis librum, de Interpretatione, expositio.* P. Θέσιν νῦν ἀνλ τ ὁρίσασθαι.

Σύνοψις, καὶ Μεταφρασις σαφεστάτη τ διδασκαλίας τ περὶ Ερμηνείας. *Synopsis, & Metaphrasis quam dilucida doctrinæ libri, de Interpretatione.* P. Διαλαμβάνει περὶ προτάσεων.

Εἰς τὸ περὶ Ερμηνείας ἔκδοσις ἐπίτομος. *Libri, de Interpretatione, compendiosa expositio.* P. Τὰ εἴδη τ λόγου πέντε τὸν ἀριθμὸν.

Ψελλοῦ, καὶ ἄλλων Σχόλια, καὶ Αποσημειώσεις εἰς τὸ πρῶτον τῶν προτέρων Αναλυτικῶν τ Αριστοτέλους. *Pselli, & aliorum Scholia, & Annotationes in primum priorum Analyticorum Aristotelis.* P. Καὶ τὸ δέκατον πρόβλημα.

Ἐξήγησις εἰς τὸ πρῶτον, καὶ δεύτερον τῶν προτέρων Αναλυτικῶν τῶν Αριστοτέλους. *Expositio, in primum, & secundum priorum Analyticorum Aristotelis.* P. Ἐν τῷ πρώτῳ εἰπεῖν.

Ἐξήγησις εἰς τὸ πρῶτον τῶν ὑστέρων Αναλυτικῶν. *Expositio in primum posteriorum Analyticorum.* P. Σκοπὸς ἐστιν ἐνταῦθα τῷ Αριστοτέλει.

Προλεγόμενα εἰς τὰς Σοφιστικὰς Ελέγχους τ Αριστοτέλους. *In Sophisticos Elenchos Aristotelis, Prolegomena.* Ὅτι μὲν ὁ περὶ Αποδείξεως λόγος. In alio vero exemplari ista Michaëli Ephesio tribuuntur.

LXX. Τίνα περὶ Δαιμόνων δοξάζουσιν Ελληνες. *Quæ de Dæmonibus Græci opinentur.* P. Ὁ μὲν ἡμέτερος λόγος προαιρέσεις τ τοῖς Αγγέλοις διδὰς. Et hunc puto esse alterum * librum de Dæmonibus, ex quo Marsilius excerpsit ea, quæ leguntur ultimo capite apud ipsum, eoq; magis ducor in hanc sententiam, quod in meo Codice statim post hunc Tractatum sequitur Dialogus de Dæmonibus, in quo interloquuntur Timotheus, & Thrax, de quo superius in libris editis Pselli egimus.

Εἰς τὴν Ψυχογονίαν τ Πλάτωνος. *De animi generatione apud Platonem.* P. Τὸ μὲν λεγόμενόν ἐστιν, ὅτι ὑ μάτην.

(Gg) Locus

* Vide supra §. 39. p. 28.

Locus ex Physicis, de anima, & mente. P. Νῦς ἐστιν ἕξις ψυχῆς.

Περὶ ψυχῆς. *Variæ Quæstiones, de anima.* P. Νοερὰ μὲν ἔν ἡ ψυχὴ, νοερὸς.

Περὶ τῶν πέντε δυνάμεων τ ψυχῆς, *de quinque facultatibus animæ.* P. Νῦς μὲν ἐστὶν ὁ Θεόθεν καλὰ φύσιν κινούμενος.

Περὶ τ χώρας τ γῆς. *De situ Terræ, figura, & magnitudine.* P. Ἡ γῆ τὴν μέσην & παντὸς ἔλαχε χώραν. Non me latet tamen, in alio Manuscripto Opusculum hoc Nicephoro Blemmidæ tribui.

Πότε ἐκλείπει ὁ Ἥλιος, καὶ πότε ἡ Σελήνη, καὶ πῶς τὴν ἔκλειψιν ἀμφοτέρων συμβαίνει γίνεσθαι. *Quando deficit Sol, & quando Luna, & quomodo utriusque defectus contingat.* P. Εἰ μὲν τὰς ἱερὸπους ἐρωτᾷς τῶν ἐκλείψεων.

Περὶ Θυσικῆς. *De sacrificandi ratione.* P. Περὶ τ Θυσικῆς ἐπιστήμης ἠξίωσας.

Περὶ Χρυσοποιΐας πρὸς τὸν Πατριάρχην Κύριν Μιχαὴλ. *De auri conficiendi ratione, ad D. Michaëlem Patriarcham.* P. Ὁρᾷς ὁ ἐμὸς δεσπότης ὅ με ποιεῖς, ἡ τ ἐμῆς ψυχῆς τυραννὶς. Vide supra in editis §. 38.

Περὶ Σφυγμῶν. *De Pulsibus.* P. Ἥκω δὴ σοι καὶ τὸ περὶ Σφυγμῶν.

Ἀποσημείωσις Πυρετῶν, *Nota de Febrientibus.* P. Εἰ καλεκλίθη ὁ νοσῶν ἐν ἀρχῇ.

LXXI. Ἰατρικὸν πρὸς Κωνσαντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον. *Medicinale ad Constantinum Porphyrogennetam.* P. τὰς προσαχθείσας ἐπιτομὰς ᾠδὲ τ σῆς θειότητος. Tractatus prooëmii mihi copiam fecit, Vir Γεράγων Melchior Inchofer. Messana delati; Ipsum, quia adhuc ineditum est, ut modum etiam tractationis habeas, hic apponam. Τὰς προσαχθείσας ἐπιτομὰς ᾠδὲ τῆς σῆς θειότητος, ἐκ Θεοῦ Αὐτοκράτωρ, περὶ τῆς τῶν Ἰατρικῶν Θεωρημάτων συναγωγῆς ἔσπευσα καλὰ τὸ δυνατὸν ἀφὲ συντομίας ὁμοῦ, καὶ σαφηνείας πᾶσαν τὴν ἰατρικὴν ἐπελθεῖν, μηδὲν καλὰ δύναμιν τῶν ἀναγκαίων ὑπερορᾶν, ἕκαστον ἐκθέμενον τῶν παθημάτων, πρῶτον μὲν τὰς αἰτίας ὑπαγορεύων σαφῶς δεύτερον τὰς σημειώσεις δι' ὧν ῥαδίως γνωσθήσονται, εἶθ' ἑξῆς τὸν θεραπείαν, δι' ἣν πάντα καλὰ τέχνην θεραπεύσομεν. πρότερον ἀπὸ κεφαλῆς ἀρξάμενοι, ἀφὰ τὸ ἐκεῖσε ἰδρύεσθαι τὸ ἱερὸν τῆς λογικῆς ψυχῆς. *Jussu tuo mihi divinissime Imperator, compendia de meditationum Medicarum collectione demandata, pro virium mearum modulo, compendiose, atque perspicue, omnem Medicinæ facultatem percurrens, nullumque ex necessariis negligens, sed universos morbos exponens, absolvere nisus sum. Primum enim causas aperte enuncio; secundo, per quas non difficulter dignoscentur, notas; tandem media, per quæ omnia*

omnia artificiose curabimus. Prius à Capite, quod in eo sacra pars animæ rationalis inhæreat, exordiamur. Ex ungue Leonem, & ex hoc disce cætera. Liber tamen contemnendus non est, sed sæpe sua brevitate expeditus, & remediis à probatissimis Scriptoribus delectis, transscriptisque & populari loquendi forma proficuus. Pselli tamen utcumque non est. Neque enim in dicendo acrimoniam, nec in re expedienda solertiam Psellianam præ se fert. Nec patitur id Imperator, cui Tractatus inscribitur. Sive enim Constantinum Porphyrogennetam primum, sive secundum, qui cum Basilio Imperio præfuit, intelligas, Psellus Auctor esse non potuit, quem sub Imperio Alexii Comneni vivum adhuc deprehendimus, nisi tunc primum, & natum, & libros componentem dicere velimus; & tunc etiam vitam ejus ultra centesimum annum productam fateri cogemur. Quodsi triginta annos natus & amplius ad minus, ut verisimile est, (Auctorem enim, allatum exordium ætate provectum, experimentis celebrem, artisque exercitio eruditum innuit) Tractatum illum conscripsit, jam Psellum ultra centum, & quadraginta annos vixisse, ad hunc diem inauditum, dicendum est. Quare vel hic Psellus alius est à Michaëlis Ducæ Præceptore, vel Psellus omnino non est.

LXXII. Διδασκαλία παντοδαπὴ, * καὶ πάντως ἀναγκαιοτάτη ἐν ἑκατὸν ἐνενήκοντα πρὸς τοῖς τέσσαρσι κεφαλαίοις θεωρουμένη, χωρὶς τῶν σχεδιασθέντων ἑτέρων διαφόρων λόγων, καὶ στίχων πρὸς διαφόρους ὑποθέσεις, ἐκτεθεῖσα, πρὸς τὸν εὐσεβέστατον, καὶ ἀοίδιμον Βασιλέα Κύριν Μιχαὴλ τὸν Δοῦκαν Αὐτοκράτορα γεγονότα. *Doctrina omnifaria, & omnino necessaria centum nonaginta quatuor capitibus comprehensa, præter alios varios discursus, & Carmina ex tempore dictata ad argumenta varia; ad piissimum, & celebrem Imperatorem Dominum Michaelem Ducam.* P. Πιστεύω εἰς ἕνα πατέρα τῶν πάντων ἀρχὴν. Capita, quæ in ea continentur, sunt sequentia. α, Περὶ Ὀνομάτων τινῶν λεγομένων ἐν τῷ τῶν Χριστιανῶν δόγματι. β, Περὶ Οὐσίας, καὶ Φύσεως. γ, Περὶ Ἐνυποστάτων. δ, Περὶ Ὁμοουσίου. ε, Περὶ Ὁμοῦποστάτου. ϛ, Περὶ Ἐνυποστάσεων. ζ, Περὶ Οὐσιώδους ἑνώσεως, καὶ διαφορᾶς. η, Περὶ ὑποστατικῆς ἑνώσεως καὶ διαφορᾶς. ι, ια, Περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος. ιβ, περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀντιδόσεως, ιγ, Περὶ τῆς θείας ἑνώσεως. ιδ, Περὶ Φύσεως ἀπαθοῦς. ιε, Τίς ὁ Θεὸς. ιϛ, Εἰ ἄπειρον τὸ Θεῖον καὶ πῶς ἄπειρον. ιζ, Πῶς οἶδεν ὁ Θεὸς τὰ μεταβαλλόμενα πράγματα. ιη, Ἀπὸ ποίου πρώτου στοιχείου ἤρξατο τὸν Κόσμον ποιεῖν ὁ Θεὸς. ιθ, Πόθεν ἔννοιαν ἔσχον Θεοῦ

* Hujus prima aliquot capita Græce & latine vulgavit Woegelinus, ut dictum est supra §. 46. & integram communicabo cum lectore infra ad hujus diatribæ calcem.

ἄνθρωποι. κ, Πότεροι πλείους οἱ Ἄγγελοι, ἢ οἱ ἄνθρωποι. κα, κβ, κγ, κδ, κε, κς, κζ, κη, κθ, Περὶ Νῦ. λ, λα, λβ, λγ, λδ, λε, λς, λζ, λη, λθ, μ, μα, μβ, μγ, μδ, με, μς, μζ, Περὶ ψυχῆς. μη, Εἰ μεταβάλλοι ψυχὴ εἰς Ἄγγελον. μθ, Εἰ ἄναρχος ἡ ψυχή. ν, Ἀκριβέστερον περὶ ψυχικῶν δυνάμεων. να, Πῶς ὁ Πλάτων γεννητὴν ὁμῶς τὴν ψυχὴν, καὶ ἀθάνατον ἀποφαίνεται νβ, Τίς ἡ Πλατωνικὴ Ψυχολογία. νγ, Διατὶ ἡ Ψυχὴ μέση τῶν μεριστῶν, καὶ ἀμερίστων λέγεται. νδ, Ποίαν Ψυχὴν ὁ Πλάτων ἐν Τιμαίῳ γεννᾷ. νε, Τίς ἡ τῆς Ψυχῆς δύναμις. νς, Ποίαι αἱ τῆς Ψυχῆς δυνάμεις, καὶ τίνες. νζ, Τί ἐστι Φύσις. νη, Τίς ἡ διαίρεσις τῶν κοινῶν ἐνεργειῶν τῆς Ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα. νθ. πότε ἡ ψυχὴ τῷ κυριωτάτῳ ἑνῶται σώματι; ξ, Πῶς ἑνῶται τῷ σώματι ἡ Ψυχή. ξα, Περὶ τοῦ ἀλόγου Ψυχῆς. ξβ, Τίς ἡ βούλησις, καὶ τὶς ὁ πρακτικὸς λογισμός. ξγ, Περὶ προαιρέσεως, καὶ προσοχῆς. ξδ, Πότερον ἡ Ψυχὴ λύεται ἀπὸ τοῦ σώματος, ἢ τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς Ψυχῆς. ξη, Πῶς σωίσχεται ἡ Ψυχὴ ἐν τῷ σώματι. ξς, ξζ, ξη, ξθ, ο, οα, οβ, ογ, οδ, οε, ος, οζ, οη, οθ, π, πα, Περὶ Αἱρέσεων. πβ, Τίνι διαφέρει Ἀρχὴ, καὶ Στοιχεῖα. πγ, Περὶ τῶν Ἀρχῶν, Τί εἰσι. πδ, Περὶ Ἰδεῶν. πε, Περὶ Δαιμόνων, καὶ Ἡρώων. πς, Περὶ Τλης. πζ, Περὶ Αἰτιῶν. πη, Περὶ Σχημάτων. πθ, Περὶ Χρωμάτων. ζ, Περὶ Μίξεως, καὶ Κράσεως. ζα, Περὶ Γενέσεως, καὶ Φθορᾶς. ζβ, Περὶ Σωμάτων. ζγ, Εἰ ἐλαχίστων, ζδ, Εἰ διαφορᾶς Γνώσεων. ζε, Πῶς ἀκαὶ μελέχομεν τοῦ Θεοῦ. ἀεὶ ἐνεργοῦντος αὐτοῦ. ζς, Διατί ὅλως ἐστὶ τὸ κακὸν. ζζ, Τελεώτερον εἰ τὸ Κακὸν, ζη, Εἰ ἐστί τι ἐν Ἀγγέλοις Κακὸν. ζθ, Εἰ ἐν τούτῳ τὸ Ἀσώματον. ρ, Εἰ κακὸν ἡ Ὕλη. ρα, Εἰ τὸ πρὸς τὸ Θεῖον τῶν ὄντων ἐπιστροφῆς. ρβ, Εἰ Χρόνος. ργ, Εἰ Κινήσεως. ρδ, Εἰ Ἀνάγκης. ρε, Εἰ μαρμένης. ρς, Εἰ Τύχης, καὶ Αὐτομάτου. ρζ, Εἰ Αἰῶνος, καὶ Χρόνου. ρη, Εἰ τῶν ἐν Αἰδῃσεων. ρθ, Εἰ ἀληθὲς τὸ καταβασκαίνεσθαί τινας ὑπὸ τῶν ὀρώντων. ρι, Πῶς Ἐκλείψεις γίνονται. ρια, Πῶς ἄρρενα, καὶ θήλεα γίνεται. ριβ, Διατὶ γυνὴ πολλάκις συνυσιάζουσα οὐ συλλαμβάνει. ριγ, Διατὶ δίδυμα, καὶ τρίδυμα γίνεται. ριδ, Πόθεν γίνονται τῶν γονέων αἱ ὁμοιώσεις, καὶ αἱ πρὸς τούτους ἀνομοιότητες. ριε, Εἰ καὶ τὸ ἔμβρυον ζῶον, καὶ πῶς τρέφεται τοῦτο. ριϛ, πῶς οἱ ὄνειροι γίνονται. ριζ, Εἰ Τυγείας, καὶ Νόσου, καὶ Γήρως. ριη, Διατὶ οἱ νεκρεύοντες δίψῶσι μᾶλλον, ἢ πεινῶσι. ριθ, Διατί πεινῶντες, ἐὰν πίνωσι, δίψῶντες ἦ, ἐὰν φάγωσιν ἐπιλείνονται. ρκ, Εἰ ἔστι τι ἐκτὸς τοῦ Οὐρανοῦ. ρκα, Εἰ τοῦ Ἀνθρώπου ὑσίας. ρκβ, Εἰς πόσους κύκλους διαιρεῖται ὁ Οὐρανὸς. ρκγ, Εἰ τοῦ Φαινομένου ἐν τῷ Οὐρανῷ Γαλακτοειδοῦς κύκλου καὶ λεγομένου Γαλαξίου. ρκδ, Εἰ τῶν Φαινομένων ἐν τῷ Οὐρανῷ διαφόρων πυρίνων Φασμάτων. ρκε, Εἰ τῶν Φαινομένων ἐν τῷ Οὐρανῷ Χρωμάτων αἱματωδῶν, καὶ Χασμάτων. ρκς, Εἰ τῆς ὑσίας Ηλίου, καὶ εἰ πολλοί εἰσιν Ἥλιοι. ρκζ, Εἰ μεγέθους Ηλίου, καὶ Σελήνης, καὶ Γῆς. ρκη, Εἰ ἐκλείψεως ἡλίου. ρκθ, Εἰ ἐκλείψεως Σελήνης. ρλ, Εἰ θερμὸς ὁ Ἥλιος. ρλα Τίς ἡ ὑσία τῶν Ἀστέρων. ρλβ, Εἰ τῶν Ἀστέρων Φορᾶς, καὶ κινήσεως. ρλγ, πόθεν τῶν ἀστέρων τὰ σχήματα. ρλδ, Εἰ τάξεως Ἀστέρων. ρλε, πόθεν φωτίζονται οἱ Ἀστέρες. ρλς, Εἰ ἐπιστημασίας Ἀστέρων, καὶ πῶς γίνεται χειμὼν, καὶ θέρος. ρλζ, πόσος ἑκάστου τῶν

πλανητῶν

πλανησῶν ὁ χρόνος. τ περιόδ. ρλη, περὶ τῶν ἄστρων τῶν καλουμένων Διοσκούρων. ρλθ, περὶ Κομήτου. ρμ, περὶ Γαλαξίης, καὶ Χίνος, πάχνης καὶ Δρόσου. ρμα, περὶ Δρόσου, ἀυθις, καὶ πάχνης. ρμβ, περὶ Ἴριδος. ρμγ, περὶ τ Ἄλω. ρμδ, περὶ Ῥάβδων. ρμε, περὶ Παραλλήλων. ρμς, περὶ Ἀνέμων. ρμζ, περὶ Τυφῶνος. ρμη, περὶ Ἐκνεφίου. ρμθ, περὶ κεραυνῶν. ρν, περὶ Πρηστῆρος. ρνα, πῶς συνέστη ὁ Κόσμος. ρνβ, Εἰ ἐν τὸ πᾶν. ρνγ, περὶ Κενοῦ ρνδ, περὶ Τόπου. ρνε, περὶ χώρας. ρνς, εἰ ἔμψυχος ὁ Κόσμος. ρνζ, Εἰ γεννητὸς ὁ Κόσμος, καὶ ἄφθαρτος, ρνη, Εἰ γένεσιν ὁ Κόσμος ρνθ, περὶ Ταξεως Κόσμου. ρξ, Τίς ἡ αἰτία τ τὸν Κοσμον. ὅλον ἐγκλιθῆναι. ρξα, πόθεν ἂν τις γνοίη Ἑλληνικαῖς ἀποδείξεσι τὴν Κόσμου συνέλευσιν. ρξβ, Τίνα δεῖ τὰ τ Κόσμου, ἵνα ἀριστερὰ. ρξγ, περὶ μεταβολῆς τῶν τ Γῆς μερῶν. ρξδ, περὶ Σεισμῶν ρξε, περὶ τ μεγάλου Χειμῶνος. ρξς, Διατί ἁλμυρὸν τὸ τ Θαλάσσης ὕδωρ ἐστὶ. ρξζ, Τίς ἡ αἰτία τ ἐν τῇ Θαλάσσῃ γλυκὺ ὕδωρ εὑρίσκεσθαι. ρξη, Διατί τὸ Θαλάττιον ὕδωρ οὐ τρέφει τὰ δένδρα. ρξθ, Διατί τ Θαλάσσης ἐλαίῳ καὶ ῥαινομένης, γίνεται καταφάνεια, καὶ γαλήνη. ρο, Τίς ἡ αἰτία δι ἣν ὅταν εἰς τὴν Θάλασσαν ἐμπέσῃ κεραυνὸς, ἄλες ἐξωθοῦσιν. ροα, περὶ τ ἐν Εὐβοίᾳ παλιρροίας. ροβ, Διατί ὑπὸ τῶν ὑελίων ὑδάτων μᾶλλον, ἢ τῶν ἐπιῤῥύτων τὰ δένδρα. καὶ τὰ σπέρματα πέφυκε τρέφεσθαι. ρογ, Διατί τῶν ὁμβρίων ὑδάτων εὐωδέστερα τοῖς σπέρμασι τὰ μετὰ βροντῶν, καὶ ἀστραπῶν ὕδατα. ροδ, περὶ Γινων λιμνῶν. ροε, περὶ ποταμῶν. ροϛ, περὶ Νείλου ἀναβάσεως. ροζ, Διατί μόνος ποταμῶν ὁ Νεῖλος ἄυρας, οὐκ ἀναδίδωσιν. ρο, ἢ περὶ τῶν μεγίστων Βασιλειῶν. ροθ, περὶ Χυμῶν. ρπ, Διατί σφοδρὰ βάλλουσιν ἄλλας οἱ νομεῖς τοῖς θρέμμασιν. ρπα, Διατί τὴν χροιὰν ὁ πολύπους ἐξαλλάττει, αἷς ἂν πέτρας προσομιλήσει. ρπβ, Διατί τ ἄρκτου ἡ παλάμη τ χειρὸς φαγεῖν γλυκυτάτη. ρπϛ, Διατί Δωριεῖς εὐχοῦται κακὴν χόρτου συγκομιδὴν. ρπδ, Διατί ὁ ἄρκτος οὐκ ἐθίει τὰ δίκτυα, ὅταν ἁλίσκηται. ρπε, Διατί ἡ Τευθὶς φαινομένη σημεῖον χειμῶνός ἐστι. ρπϛ, Διατί τὸν μὲν σῖτον ἐν πηλῷ δεῖ φυτεύεσθαι γῇ, τὴν δὲ κριθὴν ἐν καταξήρῳ. ρπζ, Διατί ἡ Ἄμπελος οἴνῳ ῥαινομένη μᾶλλον τῷ ἐξ αὐτῆς ἀναξηραίνεται. ρπη, Διατί τὰ Ῥόδα μᾶλλον ἀνθεῖ δυσωδῶν γινῶν φυτευομένων αὐτοῖς, ρπθ, Διὰ τίνα αἰτίαν τὸ τῶν ἀγρίων συῶν δάκρυον ἡδύ, τὸ δὲ τῶν ἐλάφων ἁλμυρόν. ρϛα, Διὰ τίνα αἰτίαν αἱ χάλκες, καὶ αἱ μολυβδίδες ἐμβαλλόμεναι ψυχρότερον τὸ ὕδωρ ποιοῦσιν. ρϛβ, διὰ τίνα αἰτίαν ἀχύρου, καὶ ἱματίου ἡ χιὼν διαφυλάττεται. ρϛγ, Τί ἐστιν ὁ Βάλιμος. ρϛδ, Τίς αἰτία δι ἣν ἔυθρυπτα γίνεται τὰ ἐν τῇ συκῇ κρεμαννύμενα κρέατα. Id eſt, I, *De nonnullis nominibus, quæ in Chriſtianorum dogmate uſurpantur.* 2. *De eſſentia, & natura.* 3, *De Enhypoſtatis.* 4, *De conſubſtantiali.* 5, *De homoypoſtato.* 6, *De enypoſtaſibus*, 7, *De eſſentiali unione, & differentia.* 8, 9, *De relativa unione, & differentia,* 10, 11, *De ſancta Triade.* 12, *De modo retributionis.* * 13, *De divina unione.* 14, *De natura, quæ pati nequit.* 15, *Quis ſit* DEUS. 16, *Si infinitum eſt Numen, & qua ratione infinitum.* 17, *Quomodo*

* Vide ſupra §. 55. pag. 37.

DEUS cognoscat res, quæ mutantur. 18, *A quo primo elemento DEUS exorsus est Mundum conficere.* 19, *Unde sententiam de DEO homines acceperint.* 20, *Quinam numerosiores Angeline, an Homines?* 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, De Mente. 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, *De Anima.* 48, *Si mutatur Anima, in Angelum.* 49, *Si sine principio Anima est.* 50, *Accuratius de facultatibus Animæ.* 51, *Quomodo Plato genitum simul, & immortalem Animum decernat.* 52, *Quæ sit Platonica Animorum generatio.* 53, *Quare anima media partibilium, & inpartibilium dicitur.* 54, *Quem nam Animum Plato generat in Timæo.* 55, *Quæ sit Animæ facultas.* 56, *Quales sint Animi facultates: & quæ.* 57, *Quæ sit divisio communium operationum Animi ad Corpus.* 59, *Quando animus generando unitur Corpori.* 60. *Quomodo Corpori Animus uniatur.* 61, *De Anima rationis experte.* 62, *Quæ sit voluntas, & quæ operativa cogitatio.* 63, *De electione, & attentione.* 64, *Utrum Animus à Corpore, an Corpus ab Animo dissolvatur.* 65, *Quomodo contineatur Animus in Corpore.* 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, *De Virtutibus,* 82, *In quo differat Principium ab Elementis.* 83, *De Principiis, quid sint.* 84, *De Ideis.* 85, *De Dæmonibus, & Heroibus* 86, *De Materia.* 87, *De Causis,* 88, *De Figuris.* 89, *De Coloribus.* 90, *De Mixtione, & Temperamento.* 91. *De Generatione, & Corruptione.* 92, *De Corporibus.* 93, *De Minimis.* 94, *De differentiis Cognitionum.* 95, *Quomodo non semper DEUM participamus, cum ille semper operetur.* 96, *Quare omnino Malum sit,* 97, *Absolutius de Malo.* 98, *Si est in Angelis aliquod Malum,* 99, *Si in loco Incorporeum sit.* 100, *Si Malum Materia.* 101, *De rerum ad DEUM conversione.* 102, *De Tempore.* 103, *De Motu.* 104, *De Necessitate.* 105, *De Fato.* 106, *De Fortuna, & Casu.* 107, *De Sæculo, & Tempore.* 108, *De quinque Sensibus.* 109, *An verum sit nonnullos fascinari à videntibus.* 110, *Quomodo Eclipses fiant.* 111, *Quomodo Mares, & Feminæ generentur.* 112, *Quare Mulier sæpius Virum experta non concipit.* 113, *Quare gemini, & tergemini nascuntur.* 114, *Unde Parentum similitudines, & dissimilitudines fiant,* 115, *An Embryum animal sit; & qua ratione nutriatur.* 116, *Quomodo Somnia fiunt.* 117, *De Sanitate, & Morbo, & Senectute.* 118, *Quare qui jejunant, sitiunt potius, quam esuriunt.* 119, *Quare qui esuriunt, si bibant, at qui sitiunt; si comedant, distenduntur.* 120, *An sit aliquid extra Cœlum.* 121, *De Hominis essentia.* 122, *In quot circulos Cœlum dividatur.* 123, *De apparente in Cœlo lacti simili Circulo, Galaxia dicto.* 124, *De apparentibus in Cœlo diversis igneis Spectris.* 125, *De apparentibus in Cœlo Coloribus sanguineis, & Voraginibus.* 126, *De essentia Solis, &*

an-

an plures Soles. 127, *De magnitudine Solis, & Lunæ, & Terræ.* 128, *De Eclipsi Solari.* 129, *De Eclipsi Lunari.* 130, *An Sol calidus sit.* 131, *Quæ sit essentia Stellarum.* 132, *De Stellarum latione, & motu.* 133, *Quales sint stellarum configurationes.* 134, *De ordine Stellarum.* 135, *Unde lumen habeant Stellæ.* 136, *De significatione Stellarum, & quomodo fiat hyems, & æstas.* 137, *Quantus sit cujuscunque Planetæ circuitus tempus.* 138, *De Stellis, Dioscuris nuncupatis.* 139, *De Comete.* 140, *De Imbre, & Grandine, Nive, Pruina, & Rore.* 141, *De Rore rursum, & Pruina.* 142, *De Iride.* 143, *De Area.* 144, *De Baculis.* 145, *De Parallelis.* 146, *De Ventis.* 147, *De Typhone.* 148, *De Ecnephia.* 149. *De Fulminibus.* 150, *De Prestere.* 151. *Quomodo Mundus coaluit.* 152, *An unum Universum.* 153, *De Vacuo.* 154, *De Loco.* 155, *De Terra.* 156, *An mundus animatus.* 157. *An Mundus factus sit, & incorruptibilis.* 158, *An Mundus nutriatur.* 159, *De ordine Mundi.* 160, *Qua causa Mundus universus inclinatus sit.* 161, *Unde nam gentilium demonstrationibus, Mundi finis habeatur.* 162, *Quæ dextra Mundi, & quæ sinistra.* 163, *De transmutatione Terræ partium.* 164, *De Terræmotibus.* 165, *De magna hyeme.* 166, *Quare aqua Marina est salsa.* 167, *Qua causa in Mari aqua dulcis inveniatur.* 168, *Quare aqua Marina arbores non nutriat.* 169, *Quare in Mare oleo effuso, Mare dilucidum fiat, & quietum.* 170, *Qua causa, cum in Mare fulmen ceciderit, sal emergat.* 171, *De fluxu, & refluxu Euboico.* 172, *Quare aquis pluvialibus magis, quam currentibus arbores, & semina nutriantur.* 173, *Quare ex aquis pluvialibus, quæ cum tonitru, & fulgure decidunt, magis semina irrorant.* 174, *De nonnullis Lacubus.* 175, *De Fluminibus.* 176, *De Nili incremento.* 177, *Quare inter flumina Nilus solus ventos non efflat.* 178, *De maximis regnis.* 179, *De Humoribus.* 180, *Quare pastores recens natis animantibus sal inspergant.* 181, *Quare Polypus colorem saxorum, quibus sese applicaverit, induat.* 182, *Quare palma Ursæ ad comedendum suavissima est.* 183, *Quare Dorienses precantur, malum herbarum proventum.* 184, *Quare ursa capta, rete non comedit.* 185, *Quare Loligo visa tempestatem præsagit.* 186, *Quare Triticum in lutosa, Hordeum in arida terra seminamus.* 187, *Quare Vitis vino, & præcipue si suo, aspergatur, exsiccatur.* 188. *Quare Rosæ magis efflorescunt, si male olentia una cum ipsis inseminentur.* 189, *Quare Porcorum agrestium lacrymæ dulces, Ceruorum salsæ sunt.* 190, *Quare lapilli, plumbique laminæ injectæ frigidiorem aquam efficiunt.* 191, *Quare paleis, & indumentis Nix conservatur.* 192, *Quid sit Bulimos.* 193, *Quare Carnes in ficu appensæ tenirires fiant.* Ex hisce CLXII. capita in linguam versa latinam à nescio quo, ostendit mihi acerrimi ingenii Vir Jo. Jacobus Buccardus.

LXXIII. Epi-

LXXIII. Ἐπιλύσεις σύντομοι φυσικῶν ζητημάτων πρὸς Μιχαὴλ τὸν Δοῦκαν ἐν βιβλίοις δυσί. *Solutiones compendiosæ Naturalium quæstionum, ad Michaelem Ducam libris duobus.* Ρ. Ὁ μὲν Πλάταρχος, μέγιστε, καὶ θειότατε βασιλεῦ. Capita lib. I. περὶ τοῦ σφαιροειδῆ εἶναι τὴν γῆν. πῶς τοῦτο κεῖται αὐτὴν ἐν μέσῳ τοῦ παντός. περὶ μεγέθους τῆς γῆς. Ὁρίζοντος καὶ ἀγραφή. Capita secundi, περὶ τῶν μεταξὺ τῆς γῆς, καὶ τοῦ οὐρανοῦ στοιχείων, καὶ τῶν πρὸς ταῦτα παθῶν. περὶ Ἀέρος, καὶ Πυρὸς, καὶ Νεφῶν, καὶ Ὑετῶν, καὶ Ἀστραπῶν, καὶ Βροντῶν. περὶ Σεισμῶν. περὶ Κομητῶν Ἀστέρων. περὶ Ἀνέμων. περὶ Ἰριδος. πρὸς ἄλλο. περὶ σχήματος Οὐρανοῦ. περὶ Κόσμου, εἰ ἔμψυχος ὁ Κόσμος, καὶ προνοίᾳ διοικούμενος. περὶ τάξεως Κόσμου. περὶ τοῦ τοῦ Κόσμου ἐγκλίσεως. περὶ τοῦ, εἰ ἐστὶ κενὸν ἐκτὸς τοῦ Κόσμου. Εἰ ἄφθαρτος ὁ Κόσμος. Τίνα δεξιὰ Κόσμου, καὶ τίνα τὰ ἀριστερά. Τίς ἡ τοῦ Οὐρανοῦ οὐσία. περὶ τῶν ἐν Οὐρανῷ νοουμένων Κύκλων. περὶ οὐσίας Ἀστέρων. περὶ σχήματος Ἀστέρων. πρὸς τὸ τῶν Ἀστέρων φοράς. πόθεν φωτίζονται οἱ Ἀστέρες. πῶς γίνονται οἱ τέσσαρες καιροὶ, περὶ μεγέθους Ἡλίου, καὶ Σελήνης. περὶ τοῦ τοῦ Ἡλίου ἐκλείψεως. περὶ οὐσίας, καὶ φωτισμῶν Σελήνης, καὶ σχήματος. πρὸς ἐκλείψεως Σελήνης. Ἔτι περὶ ἐκλείψεως Σελήνης, Εἰς πίσους κύκλους διαιρεῖται ὁ Οὐρανὸς. πρὸς τὸ τῶν Ἀστέρων φοράς, καὶ κινήσεως. πόθεν ἂν τις γνοίη Ἑλληνικαῖς ἀποδείξεσι τὴν τοῦ Κόσμου συντέλειαν. *Terram esse sphæricam, in medio Universi sitam. De Terræ magnitudine. Orizontis descriptio. De Elementis inter Terram, & Cœlum, & eorum affectibus. De Aëre, & Igne, & Pluviis, & Fulminibus, & Tonitruis. De Terræmotibus. De Cometis. De Ventis. De Iride. De Arcu. De figura Cœli. De Mundo. An Mundus animetur, & providentia gubernetur. De ordine Mundi. De inclinatione Mundi. An extra Mundum vacuum sit. An Mundus incorruptibilis. Quæ dextra Mundi, & quæ sinistra. Quæ Cœli essentia. De circulis, quos in Cœlo imaginamur. De Stellarum essentia. De Stellarum figura. De Stellarum latione. Unde Stellæ lumen habeant. Quomodo fiant quatuor tempestates. De magnitudine Solis, & Lunæ. De defectu Solis. De essentia, & illuminationibus Lunæ, & figura. De defectu Lunæ. Adhuc; De defectu Lunæ. In quot circulos Cœlum dividatur. De Stellarum latione, & motu. Quomodo quis ex Gentium demonstrationibus Mundi finem cognoscet.* Ejusdem argumenti est, & alius ejusdem Tractatus, Ἀπορίαι Φυσικαὶ, καὶ Λογικαὶ. *Dubia naturalia, & logica*, qui incipit: Πολλοὶ μὲν πολλαχῶς τῶν ἀρχαίων, & alii sub diversis titulis, & principiis, qui eadem ut plurimum continent. Neque ab his diversa videntur, quæ sub variis titulis in Bibliotheca Regis Gallorum leguntur. *Solutiones Quæstionum ad Michaelem Ducam. Epitome Quæstionum Physicarum. Quæstionum Capita CXCI. Quæstiones Theologicæ, & Physicæ. De DEO ad Michaelem*

em Ducam. Ψελλοῦ φιλοσοφικα, ex quibus omnibus, ut etiam ante diximus, unum absolutum confici poterit Opus.

LXXIV. Αντιγραφὴ, πρωσεροτησαντος τινὸς Μοναχοῦ περὶ ὁρισμοῦ τοῦ Θανάτου. Responsio ad Monachum quendam, de terminatione mortis. Ρ. Οὐχ ὡς ἠπόρητο τὸ προβληθὲν παρὰ σου ζήτημα. Eadem fortè sunt, quæ ejusdem: *De termino vitæ*, leguntur in Bibliotheca Regis Gallorum.

Διατι τῆς Κοσμοκτησίας κατὰ τὸν Μάρτιον μῆνα τὴν ἀρχὴν εἰληφὼς, ὁ χρόνος ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἀπάρχεσθαι λέγεται. *Qua nam ratione Orbis conditus, cum mense Martio principium habuerit, ab initio mensis Septembris tempus exordiri dicatur.* Ρ. Διὰ τὸ καλεῖσθαι χρόνος ὁ χρόνος.

Περὶ τοῦ ἀποπομπαίου Κριοῦ. *De Hirco emissario.* Ρ. Ἐρώτησας πηνίκα τοῦ ἔτους ὁ Ἀρχιερεὺς.

Περὶ τοῦ Διατί οἱ Ἄγγελοι πτερωτοὶ, καὶ ἐστεμμένοι, καὶ ἀνθρωπόμορφοι, καὶ σφαῖραν ἐν ταῖς χερσὶ φέροντες. Καὶ δι' ἣν αἰτίαν μνήμην αὐτῶν ποιούμεθα τῇ δευτέρᾳ τῆς Ἑβδομάδος ἡμέρᾳ, τῇ τρίτῃ δὲ τοῦ προδρόμου, καὶ καθεξῆς, ἕως τῶν ἑπτὰ. *Quare Angeli alati, coronati, figura humana, & sphæram in manibus gestantes, depingantur, & quare eorum commemoratio fit feria secunda hebdomadæ, feria verò tertia Præcursoris, & sic deinceps per septem dies.* Ρ. περὶ μὲν τοῦ ἀνθρωπομόρφους εἶναι τοὺς.

Εἰς τὸ Θεολογικὸν ῥητὸν, Διατί μονὰς ἀπ' ἀρχῆς εἰς δυάδα κινηθεῖσα μέχρι τριάδος ἔστη. *In Theologicum dictum, quare unitas à principio in binarium mota in ternario consedit.* Ρ. Οὐκ ἀποκρύψομαι πρὸς ὑμᾶς, ὦ φίλτατοι. In idem dictum legi & Georgii Acropolitæ Interpretationem.

Λύσις τῆς κοινῆς ἀπορίας ἁπάντων τῶν ἔξω τοῦ ἡμετέρου δόγματος τῶν Χριστιανῶν, ἣν οὕτω προσφέρουσι λέγοντες. Τίς ἦν ἀναγκαῖα χρεῖα ἡ κατεπείγουσα τὴν πανταιτίαν οὐρανόθεν κατελθεῖν, καὶ τῷ ἀνθρωπείῳ γένει συγκαταβῆναι, καὶ τεχθῆναι, καὶ πάντα τὰ ἀνθρώπινα πάθη ὑποστῆναι, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ ταφῆναι, καὶ ἀναστῆναι; Τί γὰρ οὐκ ἠδύνατο νεύματι μόνῳ σῶσαι τον ἅπαντα κόσμον, καὶ μὴ κενοῦσθαι τῆς ἰδίας δόξης. μηδὲ τὸ ἐλάχιστον. Τοῦτο γὰρ ἦν καὶ τοῦ ὕψους τῆς Θεότητος ἄξιον, καὶ ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις λυσιτελέστερον. *Enodatio communis dubii omnium extra Christianorum fidem viventium, quod sic proponunt: Quæ erat necessitas omnium causam compellens, ut de Cœlo descenderet, propter humanum genus se demitteret, nasceretur, mortalium passiones subiret, crucifigeretur, sepeliretur, resurgeret? An non nutu solo poterat universum salvare; absque eo, quod propria dignitate, vel minimum exueretur? Hoc quippe erat, & apice divinitatis dignum, nobisque morta-*

libus magis expediens. P. Ταύτην τὴν ἀπορίαν οὐκ Ἀγαρηνοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἕλληνες.

LXXV. Εἰς τὸ, ἡ καλὴ τὸν ὡραῖον, *In illud, pulchra formosum.* P. Κατ' ἔλλειψιν ϛ, ἀπέτεμε.

Εἰς τὸ λεγόμενον ἐν τῇ ἑορτῇ τ Ἀνειλήψεως ϛ Χριϛ. Σήμερον τὰ ἅγια Κούνδερα, καὶ αὔριον ἡ Ἀνάληψις: *In illud, quod in solemni Ascensionis Christi die dicitur, Hodie sancta Cundura, & cras Ascensio.* P. Οὐκ ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων μόνον.

Τί τὸ κατ' εἰκόνα, καὶ τί τὸ καθ' ὁμοίωσιν; *Quid sit secundum imaginem, & quid secundum similitudinem.* P. Ἁπάντων τῶν γνωμῶν μόνον.

Ὁ παλὴρ οὐσίας, ἢ ἐνεργείας ὄνομα, *Pater Essentiæne, an Actionis nomen sit?* P. πρὸς ἕτερον αὐθις πρόβλημα.

Ἑρμηνεία εἰς τὸ, Κύριε Ιησοῦ Χριϛὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐλέησον ἡμᾶς; Ἀμὴν. *Expositio in illud,* Domine JEsu Christe DEus noster, miserere nostri, Amen. P. παντὸς δογματικοῦ.

Περὶ τ συντελείας ϛ Αἰῶνος. *De fine sæculi.* P. Ἔυρον ἐν τῇ Ἑρμηνείᾳ τ ἀποκαλύψεως.

In loca difficiliora Basilii, Expositio.
In loca difficiliora Nazianzeni, Expositio.

Εἰς τὰς Ἐπιγραφὰς τῶν Ψαλμῶν, *In Inscriptiones Psalmorum.* P. Τῶν ἐν τοῖς Ψαλμοῖς.

Εἰς τὰς Ἐπιγραφὰς τῶν Ψαλμῶν, καὶ τὸ Διάψαλμα, *In Inscriptiones Psalmorum, & Diapsalma,* Carmine politico. P. Οὐκ ἔϛι τὸ Ψαλτήριον, Δεσποτά μου, βιβλίον.

LXXVI. Στίχοι Διάφοροι *Carmina varia,* vario metro, sed Jambica acutissime, & felicissime. Nonnulla hic ex pluribus veluti in gustum describam.

Εἰς τὸν Βασιλέα Κύριν Ρωμάνον τὸν Γέροντα, Στίχα ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῶν λέξεων δηλοῦντες τὸ ὄνομα, *in Imperat. D. Romanum seniorem Carmina, quæ in principiis dictionum nomen manifestant.*

Ῥοδοκρινοπρόσωπον, Ὡραῖον, Μέδων
Ἀκλῖσι Νίκης Οὐρανοῦ Σκηπτοχίαν.

Εἰς τὸν Βασιλέα Κύριν Βασίλειον ὅμοιοι, *in Imperatorem D. Basilium similia.*

Βέβαιον

Βέβαιον Ἄστρον, Σεμνὸν Ἵλασμα λίαν.
Ἔλαμψεν Ἰχθὺς Οἴακας Σκηπτοχίας.

Εἰς τὸ Φλάμμυλον τῦ Μονομάχυ ἔχον ἱστορισμένους τὸν ἅγιον Γεώργιον, τὸν Βασιλέα ἔφιππον φέροντα λόγχην, καὶ τὺς βαρβάρυς διώκοντα. *In Monomachi flammulum, in quo erant depicti S. Georgius; & Imperator equo insidens; lanceam gestans, & barbaros fugans.*

Μάρτυς, Βασιλεῦ, Ἱππε, Λόγχη, Βάρβαροι,
Σύμπνει, δίωκε, πεῦδε, πλῆττε, πίπτε.

Illud etiam *in Ulyssis certamina*:

Φυγὼν Ὀδυσεὺς τὸν μαχητὸν Ἰλίῦ,
Πλῆθος, δόλυς τε Λωτοφάγων Κικόνων,
Κύκλωπος, δεινὸν ὄμμα τε Βροτοκτόνυ,
Τὴν Λαιστρυγόνων ὠμότητα, καὶ Κίρκης,
Τρόπυς ἀδήλυς, καὶ μεμηχανευμένυς,
Ἀδὴν τὸν Φρυκτὸν, καὶ τῶν Σειρήνων Φθόγγον
Πέτρας τε πλαγκτὰς, καὶ Χαρύβδεως τόμα.
Σκύλλης τὸ δεινὸν, καὶ βίαιον, ὡς ἔφην,
Τῖς χερσὶ τέθνηκεν ἐν τῇ Πατρίδι.

Πρὸς ἀναίσθητον Λοίδορον. *In maledicam insensatum.*

Καὶ βάτραχοι φωνῦσιν, ἀλλ' ἐκ τελμάτων,
Καὶ Κύνες ὑλακτῦσιν, ἀλλὰ μακρόθεν,
Καὶ Κάνθαροι παίζυσιν, ἀλλ' ἐν κοπρίαις,
Οὐκῦν, τί καινὸν, εἰ λαλῦσιν οἱ λαλῦσιν οἱ λίθοι.
Μικρὸν θαλλάττοντες ἀδρῶν βαρέχων.

Hos Vir omnium calculo doctissimus, ac disertissimus Gaspar de Simeonibus è Græco in Latinos pariter Jambicos feliciter transtulit, uno tantum versu auctiores; & sane meliores omnino fecit; dum Psellus ipse, in sententia sese implicans, comparationem æquat parum quidem apte; ut docto, & ingenuo cuique, qui Græcos cum Latinis conferat, patere potest. Ii autem sunt:

Turpis coaxat Rana, sed cœno cubans;
Latrat molestus voce, sed procul, Canis;
Scarabæus ater ludit, ac fimo latens:
Putenti & absens ore dum jacis jocos,
His unus impar haud eras tribus, fores,
Majore monstro, stolide, ni loquax lapis.

Περὶ Σεληνιασμοῦ. *De Seleniasmo.* P. Σεληνιασμὸς φυσικόν τι τυγχάνει.

Πρὸς τὸν Μοναχὸν Σαββαΐτην σκωπτικοὶ. *In Monachum Sabbaitam Scoptici.* P. πρὸς τὸν Σατάν σε τὴν ἔχιδναν τοῦ βίου.

Παράφρασις διὰ στίχων Ιαμβικῶν εἰς τὸν Κανόνα τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Κοσμᾶ τοῦ Μαϊουμᾶ Ἐπισκόπου, ὃν ἐκεῖνος συντέθηκε ψάλλεσθαι τῇ ἁγίᾳ, καὶ μεγάλῃ πέμπτῃ. *Paraphrasis Carmine Jambico in Canonem S. P. nostri Cosmæ Majumæ Episcopi, quem ille composuit, ut sancta, & magna feria quinta caneretur.* P. Πόντος μέλας πρὶν τέτμηται, τετμημένη.

LXXVII. Multa sunt, ut vides, hujus Auctoris hæc, quæ vides, scripta. Non tamen explent sitim, sed adhuc * anxius sortem meam accuso, quod non habuerim omnia. Relatum namque mihi est ab homine fide

* Post diatribam de Psellis à se editum Allatius de Simeonibus p. 69. testatur se nactum Codicem satis antiquum, licet madore infirmatum Pselli Orationum quarundam, quarum initia ibi apponit. *Primæ* principium tribus στίχοις mutilum est, διδόασι γὰρ ὑποψίαν ὧν οὐχὶ τὸ ἑκάστου. *Secundæ*: ἔδει ποτὲ, θειότατε βασιλεῦ, τὴν πάντα κρίνουσαν φιλοσοφίαν. *Tertiæ*: ὦ βασιλεῦ ἥλιε, καὶ τίς ἂν με καταιτιάσαιτο τάυτην σοι προσφυῶς τὴν κλῆσιν. *Quartæ*: ὦ βασιλεῦ προσθήκης ἄτερ καὶ συναφῆς, καὶ μόνε τῶν ὄντων ἀπαράμιλλε. *Quintæ*: μὴ θαυμάσῃς ὦ Βασιλεῦ, εἰ πλείστων λογίων ἀκροασάμενος. *Sextæ*: Μέγιστε βασιλεῦ, τὸν ὁρατὸν τοῦτον κόσμον, τὸ μέγα τοῦ θεοῦ δημιούργημα. *Septimæ*, ὡς ἐκ τοῦ βασιλέως τοῦ Μονομάχου πρός τινα σοφὸν κατηχούμενον, incipit: ἀνέγνων τὸ γράμμα σου λογιώτατε καὶ σοφώτατε, καὶ τῷ ἀμυθήτῳ κάλλει. Ex illis Orationibus patere notat Allatius Psellum sub Constantino Monomacho dicendi gloria & varia disciplinarum scientia clarum floruisse, atque ut ipsius de se Pselli verbis utar, τὴν μὲν φιλοσοφίαν σβεθεῖσαν ἀνῆψαι extinctam antea Philosophiam restituisse ac novum ejus veluti lumen accendisse, privata industria, non ab alio edoctum. Ὅσον ἐγὼ μὲν πρὸς τὴν τέχνην τῶν λόγων, καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἀπένευσα, καὶ μαθημάτων ἡψάμην, οὐ παρ' ἄλλου λαβών, ἔσβεστο γὰρ αὐτοῖς ὁ πυρσός. ἀλλ' ἐγὼ αὖθις τοῦτον ἀνάψας καὶ τοῖς ποθοῦσι διαπυρσεύσας. Hæc Allatius ibidem ex Oratione funebri edita Pselli in Joannem Xiphilinum Patriarcham. Plura Pselli monumenta manu exarata superesse in Codice Mazariniano testatur Combefisius quem vide pag. 293. manipuli Originum rerumque CPolitinar. Non pauca etiam servat thesaurus librarius Cæsareus Vindobonensis, atque in his Librum παραδόξων ἀκουσμάτων ad Mich. Cerularium Patriarcham CPol è quo prolixum locum affert Lambecius VII. pag. 222-224. tum libellum de divinatione ex ossibus humerariis mactatarum ovium vel agnorum, & de auspicio, περὶ ὠμοτοπλατοσκοπίας καὶ οἰωνοσκοπίας: Incipit: Ὁ Σωκράτης ἐκεῖνος ὁ Σωφρονίσκου, τοῖς Πλατωνικοῖς ἐντυχὼν διαλόγοις, οὗτος μέν, φησιν, ὁ νεανίας, περὶ Πλάτωνος ἄγει ἔνθα καὶ βούλεται κ. τ. λ.

fide digno, & chirographo significatum, in Bibliotheca quadam hic Romæ multa hujus Auctoris Manuscripta neglecta jacere. Forsan aliquando, id enim totis viribus conabor, dabitur potestas visendi, legendi ac demum conferendi cum aliis. Quod si fiet, polliceor tibi fidem meam, mi Gaffarelle, me de omnibus te sincere commonefacturum. Interim his fruere.

LXXVIII. Michael etiam Psellus præfatur in Philippi Solitarii Dioptram, quæ jam edita est Latina, ex interpretatione Jacobi Pontani, Ingolstadii in 4. Quod tamen vel exscriptorum incuria, vel alicujus, qui verba Pselli in tractatum illum accommodare voluit, contigit. Mihi certe non videtur Michaël Psellus, qui sub Monomacho, & Ducis floruit, eo usque vitam protraxisse, ut post Philippi obitum, de quo non tanquam tunc recens extincto loquitur, in ejusdem Dioptram, licet etiam μακροθυμότατον fecerimus, præfari potuerit. Philippus enim anno 1105. scribebat, ut ipse fatetur,

Ἰδὲ γὰρ ἀπὸ Χριστοῦ ἄχρι δὴ καὶ τοῦδε
Πεπλήρωται τὰ χίλια, πρὸς ᾧ καὶ ἑκατόν τε,
Καὶ πέντε ἐπὶ τούτοις γε, ἕως καὶ ἐς νῦν, ἔτη,
Ἂν δ' ἀριθμῆς ἐκ τοῦ ταφῆς τοῦ τότε, καὶ ἐς πάθους
Πεφύκασί τε χίλια ἑβδομήκοντα δύο.

Ecce enim à Christo usque in præsentem diem completi sunt mille, & centum, & insuper ad hæc tempora anni quinque. Si vero computas à sepultura, & passione illius, sunt mille septuaginta duo. Anno videlicet sexto decimo Alexii, ut idem ait inferius,

Ὁμοῦ γε ἔτη γίνονται ἀπὸ Χριστοῦ τοῦ πάθους
Χίλια ἑβδομήκοντα, καὶ δύο ᾧ πρὸς τούτοις,
Τοῦ Ἀνακτος ἐκκαίδεκα Ἀλεξίου ἄρξιος

Simul anni fiunt à Christi passione mille septuaginta duo, Imperatoris Alexii sexdecim completi. Nec potuit illo eodem anno Philippus ingentis studii, ac laboris Opus absolvisse. At absolverit, statim ne ad manus omnium potuit pervenire, adornarique Præfatione etiam Pselli? Quod si momento eodem factum id esse affirmabimus, Psellus certe plus annis centum natus scribebat, & verisimilius est alium ab hoc Psello fuisse. De Notis sive Scholiis, quæ ex Psello in Dioptra inseruntur, non

moror; vel enim à præfante Pſello, ex antiquiori Pſello, ut affinis gloriam propagaret; vel à ſcribente, vel legente adnexa ſunt, ni eundemmet, cujus illa Præfatiuncula eſt, eorundem Scholiorum Auctorem agnoſcere velimus. Illud etiam mihi nec ſatis planum, nec certum eſt, Annum 1105, cum Dioptra ſcribebatur annum Alexii ſextum decimum fuiſſe, cum, ſi recte annorum ſeries computetur, fuerit annus illius Imperii 25, rerum enim potitur anno 1081. Idque pro Tractatuli hujusce brevitate innuiſſe ſat fuit.

LXXIX. Meurſius, Notis in Carmina Pſelli in Cantica Cantic. notat poſt hunc Pſellum alium etiam fuiſſe Michaelem Pſellum, Virum militarem, ſub Theodoro Laſcari, cujus meminerit Georgius Logothetes in illis verbis: Ὁ δὲ Βασιλεὺς Θεόδωρος, ἐπεὶ περὶ τῶν γεγενημένων ἐπύθετο, ἔσπευσε πρὸς τὴν Ἕω παλινοστῆσαι. καὶ ἀφεὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ τοῖς κατὰ Δυσμὴν μέρεσιν εἰς φύλαξιν τὴν πατρόπαππον θεῖον αὐτοῦ Λάσκαριν, καὶ Μιχαὴλ τὸν Ψελλὸν μετὰ μικροῦ στρατεύματος, ὅσον εἰς τριακοσίους ἠριθμημένους, τοῦ τε Πριλάπου, καὶ τὰ πέριξ, ἀφῆκε Θεόδωρον Καλαμπάκην, ὃν καὶ Τατᾶν τῆς Αὐλῆς κατωνόμαζον τὸν δὲ Κωνσταντῖνον τὸν Χαβαρᾶν εἰς ἡγεμονίαν τοῦ Αλβάνου, ἐμὲ δὲ πάντων προΐστασθαι. *Theodorus Rex, iis cognitis, in Orientem protinus redire maturas, Laſcare Patris Avunculo, & Michaele Pſello cum exiguis copiis, utpote trecentis, in Occidentis præſidium relictis Perilapo, & vicino tractui Theodoro Calampaci, quem Tatam Aulæ cognominabant, Conſtantino Chabaræ Albani Præfecturam demandavit; mihi autem ſupremum in omnes imperium tradidit.*

Sed, ut verum fatear, mendum in hoc loco ineſſe ſuſpicabar. Cum enim reliquorum omnium, quibus exercitum demandaverat, Imperator, nomina & cognomina apponantur, Laſcaris ſolum nomen, non ex more ſuo, tacuiſſe videbam. Deinde, cum alia, nec minoris conſiderationis, unius tantum curæ demandaſſet, nulla videbatur ratio duos in minimo negotio præfeciſſe, & ridiculum ſane eſt, tam exiguas copias, trecentos ſcilicet, Viris duobus commendaſſe. Immo alia ejusdem Auctoris, de eodem argumento Editio, Laſcaris nomen nobis ingerit, nec Pſellum comminiſcitur; & cum ſæpius in rei geſtæ narratione horum omnium notitia, & cognomina, ad faſtidium usque, repetat, Pſellum iſtum nunquam nominat. Duas ſiquidem ejusdem Hiſtoriæ ἐκδόσεις, Editiones, conſcripſit, alteram, quam Theodorus Douſa Græce, & Latine publicavit, brevem, conciſam, non narrantem, ſed tantum digito rem monſtrantem,

tem, ideoque perobscuram, & decurtatam, quam si alterius compendium dixeris, non errabis à scopo; alteram diffusam, non præcipua solùm, sed minima quæque, oratorio quandoque more, exponentem, & quasi commentario, obscura, & ardua illustrantem. Hanc, quæ Psellum non habet; cui elucidandæ nonnullas horas impendi, diutiùs apud me, maximo Reipublicæ Literariæ damno; immorari non patiar, sed, cùm primùm per vires licebit, usui publico excudetur. Libentissimè hic plura Auctoris adscriberem, ut quid inter utramque Editionem intersit, facta collatione agnosceres, sed nimis longa oratione prosequitur, & iter suum ad Prilapum, spatio trium mensium peractum; & Prilapi expugnationem; tandem infelicem hujus expeditionis finem; de quibus in editis nec verbum quidem est. Pauca tamen pro jam adscripto loco, * veluti in gustum dabo. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς Θεόδωρος, ἐπεὶ τῶν γεγενημένων ἐν τῇ τῶν Μασελμάνων ἐπύθετο χώρᾳ, ἃ περὶ τούτων μᾶλλον ἔχων φροντίδα, ἢ περὶ τῶν αὑτοῦ, κίνδυνον δὲ μικρὸν ἐπισυμβαίνειν τοῖς Ρωμαϊκοῖς ὑπέλαβε χωρίοις, ἔπεισε πρὸς τὴν Ἕω παλινοστῆσαι. Καὶ δὴ πᾶσαν τὴν Ρωμαϊκὴν στρατιὰν μεθ' ἑαυτοῦ προσλαβὼν τὸ πρὸς τὴν Ἕω φέρεσθαι ἐφήπτετο, καταλελοίποι ἂν ἔν τε τῇ Θεσσαλονίκῃ καὶ τοῖς κατὰ Δυσμὴν μέρεσιν, ὡς πρὸς φύλαξιν δῆθεν τῆς χώρας τὸν πρὸς πάππαν θεῖον αὐτοῦ τὸν Λάσκαριν Μιχαὴλ, μικρόν τι, καὶ εὐσύνοπτον ἐκ Παφλαγόνων στράτευμα ἐπιδοὺς αὐτῷ, καὶ τοῦ Σκυθικοῦ, ὅσον εἰς τριακοσίους ἠριθμημένον. Τοῦ δὲ Πριλάπου, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν στρατευμάτων τὸν ὃν εἶχε Σκυτέριον Ξυλέαν ὠνομασμένων, Φερωνύμως τὴν κλῆσιν, νῦν τῆς Θέμιν, ἔχοντα. εἰς δὴ τὸν Βέλεσον, καὶ τὰ περὶ αὐτὸν τὸν Καλαμπάκην Θεόδωρον, ὃν καὶ Ταλᾶν τὸ Αὐλῆς καλωνόμαζον. τὸν δὲ Χαβάρωνα Κωνσταντῖνον εἰς ἡγεμονίαν τοῦ Αλβάνου καλέσησεν. ἐμὲ δὲ Πραίτωρα χειροτονήσας πάντων αὐτῶν ἀφῆκεν προίσασθαι. Τοῦτο δὲ, ὡς οἶμαι, πεποίηκεν, ἵνα τῇ ἐξ αὐτοῦ μακροτέρᾳ ἀποδημίᾳ εἰς λήθην, ὧν ἐπεπόνθειν γενοίμην. Οὐδὲ γὰρ εἰδέ με ποτε μετὰ τὰς πληγὰς ἐλευθεριάσαντα. καὶ λόγοις χαροποτέροις, ὡς εἰώθειν, πρὸς αὐτὸν χρήσασθαι. Ἵνα γοῦν τῇ χρονίᾳ ταύτῃ διατριβῇ τὸ ψυχῆς ἠσκυθρωπότης διαλυθείη μοι, πέπραχε τοῦτο. Τάχα δὲ καὶ ὡς δυσχεραίνων ἦν, τὴν ξυναυλίαν μου βαρυόμενος. προσέκρουον γὰρ αὐτῷ πολλάκις, ἐφ' οἷς ἤθελεν ὡς καλὰ τὸν δίκαιον λόγον διαπράττεσθαι θέλοντα. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς πρὸς τὴν Ἕω ἀπῄει, ἐγὼ δὲ κατελείμμην τοῖς ἐν Δυσμῇ. &c. *Imperator itaque Theodorus de rebus à Muſulmanis in eorum ditione geſtis certior factus, magis ſuis, quàm illis animum advertens, ingens inde Romanis regionibus imminere periculum ſuſpicatus, in Orientem quam celerrime pedem retulit, cum univerſis Romanorum*

* Georg. Acropolita p. 76. ſeq. edit. Allatii, Pariſ. 1615. fol.

norum copiis iter ad ea loca ingressus. Thessalonicæ verò, & in aliis Occidentis partibus in custodiam dumtaxat Avunculum Michaëlem Lascarim, consignata illa exigua, nec ampla Paphlagonum manu, & ex Scythis non ultra trecentis, reliquit. Prilapi, & vicinorum exercituum Scuterium, Xyleam dictum, digno, ædepol, cognomine; Beleſſi, tractusque circa ipsum, Calampacem Theodorum, quem Tatam Aulæ nuncupabant; Constantinum Chabaronem Albano præfecit; me Prætorem creatum omnibus hisce præesse jussit, non alio, ni fallor, scopo, quàm ut longiori ab eo discessu præteritorum malorum oblivisceretur. Namque post plagas acceptas, nunquam me liberius dicere, quæ sentirem, nunquam verbis hilarioribus more meo uti consuexerat. Ut ergo longa ista mora mœrorem è pectore demerem, id egerat; fortasse etiam mei contubernii, quod fastidiebat, tædio. Sæpe enim in iis, quæ ille contrajus, fasque intentabat, ipse adversabar. Imperator itaque in Orientem processit; ego in Occiduis partibus remansi. Suspicionem auxit Ephræmius in Chronico, qui, cum non sententiam tantum, sed verba etiam Acropolitæ carmine exprimat, licet alios accuratissime enumeret, de Michaële hoc Psello verbum nullum facit;

Πλὴν διαθεὶς εὖ τὰ καλὰ τὴν Ἑσπέραν Ἄναξ.
Μετὰ στρατιᾶς ἐκλέχει πρὸς τὴν Ἑω,
Λιπὼν στρατηγὸς κατὰ Θεσσαλονίκην
Μιχαὴλ Λασκάριον ἄνδρα γενναῖα,
Ἐν δὲ Πριλάπῳ Σκυτέριον Ξυλέαν,
Ἐπωνυμίαν ἀτρεκῆ κεκτημένον.
Ἐν δ' αὖ Βελεσσῷ τοῖς περικύκλῳ τόποις
Φύλακα Θεόδωρον τὸν Κωλαμπάκην.
Ἰλλυριῶν δὲ Χαβάρειν ἐπισάτην.
Πρὸ τοῖσδε Γεώργιον Ἀκροπολίτην.
Ἀρχοντα πάντων, καὶ Πρόεδρον δεικνύει,
Προθεν τιμήσας τῇ Πραίτωρος ἀξίᾳ.

Nihilominus rebus occiduis benè compositis Imperator cum exercitu in Orientem convolat, Ducibus relictis Thessalonicæ Michaële Lascari Viro strenuo; Prilapi Scuterio Xylea, cognomine suo equidem non dissimili; Beleſſi, & locis vicinis custode Theodoro Calampace; Illyricorum verò Chabarone Præfecto. Insuper Acropolitem Georgium omnium præsidem, ac primatem constituit, priùs

Præto-

Prætoris dignitate insignitum. Tandem, præter omnem suspicionem, aperte evicit locum illum depravatum esse, & mancum, Codex perantiquus Vaticanus, in quo editio Dousiana continetur; qui Psellum hunc nec de nomine quidem novit. Locum hic exscribam; ut antea editum a Dousa * mutilum, & hiulcum, ope emendatissimi Codicis integres, ac impleas. Ὁ δὴ Βασιλεὺς Θεόδωρος, ἐπεὶ περὶ τῶν ἔξ γεγενημένων ἐπύθετο, ἔπεμψε πρὸς τὴν Ἕω παλινοστῆσαι, καὶ ἀφεὶς ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ, καὶ τοῖς κατὰ Δυσμὴν μέρεσιν εἰς Φυλακὴν τὸν πρὸ πάππου θεῖον αὐτοῦ τὸν Λάσκαριν Μιχαὴλ μετὰ μικροῦ στρατεύματος ὅσον εἰς τριακοσίους ἠριθμημένον. ἔξ δὲ Πριλάπου, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν στρατευμάτων τὸν, ὃν εἶχε Σκυτέριον Ξυλέαν ὠνομασμένον. εἰς δὲ τὸν Βελεσσὸν, καὶ τὰ περὶ αὐτὸν τὸν Καλαμπάκην Θεόδωρον, ὃν καὶ Ταρὰντ Αὐλῆς κατωνόμαζον, τὸν δὲ Χαβάρωνα Κωνσταντῖνον εἰς ἡγεμονίαν ἔξ Αλβάνου, ἐμοῦ δὲ πάντων προϊσταμένου. &c. Hæc autem non ideo a me dicta sunt, ut Psellum istum eo tempore fuisse negem; potuit enim esse, & forte fuit; sed ut ostendam ex hisce Georgii verbis certo id affirmari non posse.

LXXX. Fuere & alii Pselli: inter eos præcipuus Joannes Psellus. Meursius hujus putat esse Jambos, quos cum Heraclide Pontico vulgavit olim Gesnerus; erratque eum, cum Michaeli tribuit. Sed Michaeli tribuit etiam Andreas Schottus, Præfatione in Cant. Cantic. *Certe Jambicis de Virtutibus, & vitiis gnomas composuit, quæ cum Heraclidis Pontici Allegoriis Homericis hodie leguntur.* Non æque bene.

Ejusdem etiam edita sunt Carmina, Εἰς τοὺς τρεῖς Ἱεράρχας Βασίλειον, Γρηγόριον, καὶ Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον. Item Εἰς τὰς ἁγίας ἑπτὰ Συνόδους, cum Theodori Prodromi carminibus, Xanthopuli. Basileæ apud Bebelium 1536. in 8vo. Verum Opusculum, de septem Synodis, esse Michaelis Pselli antea indicavimus.

Item Constantinus Psellus, cujus *Lexicum in Evangelistas*, sive *Brevem expositionem difficilium in iis locorum*, ait extare MS. Græce in Bibl. Imperat. Viennæ in 4to. Gesnerus, & Possevinus. Legi etiam ipsius.

Ἔκθεσιν πίστεως, *Expositionem Fidei*, quæ incipit, Πιστεύω εἰς Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, quæ etiam in Bibliotheca Antonii Augustini Cod. 166. manuscripta habebatur.

* p. 48. edit. Theodori Dousæ, Lugd. Bat. 1614. 8.

Leoni Allatio Polyhistori Eruditiss.

JACOBUS PHILIPPUS TOMASINUS.

EC QUID meditaris reconditæ literaturæ Vir, antiquitatis acerrimus indagator, Græci idiomatis promus condus? Nulla enim, præ fervido ingenii impetu, laboribus tuis quies, aut moderatio, quin jugiter labantes literas suffulcias, quin editis Lucubrationibus Typographiam dites, vetustiores, ac latentes Scriptores in lucem revoces, jamq; temporum injuria obliteratos, tuis meditationibus illustres, cum publico liberaliter communices, iisque veluti perpetuis tuæ benevolentiæ pignoribus recrees. In quorum numero cum me tam benigne censere volueris, neque hic meum in Te cultum premere possum, aut debeo. Quin mihi summopere gaudeo de laborioso Simeonis Metaphrastæ indicio, quod à multis diu desideratum, frustraque quæsitum tuo ingenio non sine Sacrorum Doctorum face omnis adscribet posteritas. Ut inde magnæ sanctitatis, & doctrinæ Viro, ac Sanctis ipsis, quorum ille gesta recensuit, summa in cœlis lætitia accedat, & impia in terris Hæreticorum cohors, catholicis ea in re monumentis adversata, jam tandem conticescat; neque ideo non aptissime illud Sacri Vatis per te usurpemus; *Videbunt recti, & lætabuntur, & omnis iniquitas oppilabit os suum.* Nec sane ingrata erit Eruditis tua de Psellis Diatriba, ad quam, quia nihil aliud conferre valeo, hoc saltem latere Te nolo, Adrianum Spigelium Philosophum, ac Medicum Clariss. hujus olim Gymnasii Anatomicum, horis subcisivis inter varios, gravissimosque labores Medicos, & Chirurgicos, Libellum Psselli Græcum *De virtutibus Lapidum* Latino, & Etrusco sermone vertisse, quem ejus Gener Liberalis Crema Philosophus, & Medicus Taruisinus præstantissimus, me parario, tuis, sicubi opus, usibus obtulit. Quæ, bono eventu ut prodeant omnia, DEum precor. O Numen, serva obsecro hæc nobis bona. Patavii Kalendis Augusti MDCXXXIV.

Typographus Lectori.

NE subsequentes pagellæ otiosæ essent, placuit mihi, ex infinito pene Græcorum Carminum numero, quibus Auctor noster, dum per graviores curas licet, cum Musis, amœnissime ludit, nonnulla illius Epigrammata Græca hic adjungere.

EX

Ex Epigrammatis
LEONIS ALLATII.

De Eudocia Theodosii Junioris Uxore.

Μῆλον ἰδεῖν κάλλιστον Ἄνακτι Γεωργὸς Ἀνάσσῃ
Ὤπασ' Ἄναξ, Παυλίνῳ δῶρον Ἄνασσα φίλῳ,
Ὅς ἐπαγασσάμενος μεγέθους τε, φυῆς τε, Κρατοῦντι
Δῶκε, πρέπειν φάμενος τοῖα Μέδουσι γέρα.
Ὡς δ' ἐνόησεν Ἄναξ, τί δ' ἔοργας, ἀνείρετο, Μῆλον.
Ξύγγαμε. ἠδ' ἀδεῶς, Μῆλον, ἔφη, κατέβρων.
Ἡ νημερτὲς ἔφης; καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὁμοῦμαι
Σὴν κεφαλὴν, μάρτυν καὶ Θεὸν ἦγε λόγου.
Χώσατο δὴ τότ' Ἄναξ, στηθέων τ' ἄπο Μῆλον ἐρύσσας,
Εἶπε, βίοις τώς σοι οὐμὸς ἄτιμος ἔφυ.
Τιννύμενός τ' ἐδαΐξε λυγρῷ Παυλῖνον ὀλέθρῳ.
Ἠδ' αὐλῆς ἐκτὸς ξεῖνον ἄλαινε πέδον.
Καὶ βίον ἠγήλαζεν ἀμώμητός περ ἐοῦσα,
Οὔτι κατ' αἶσαν ἄκρων ἐνναέτις Συρίης.
Ὠκράτος ἠρανίης μεταμώλιον. ἦ ῥὰ θεμέθλοις
Οὐτιδανοῖς ἔστης, πᾶσιν ἄθυρμα, γέλως.
Τὴν δηΐων, φιλίωντε κακαὶ προσέκαμψαν ἐνιταὶ
Τὴν τ' αὐτοῖσιν ἀγρῦ Μῆλον ἔσεισε βάθροις.

De Demonassa Cypri Regina.

Ἀῤῥέσι πρὸς δυσὶ, καὶ κούρη μιᾷ ὄλβιος οὖσα,
Δημώνασσα νόμους τρεῖς Κυπρίοισι θέτο.
Μοιχὶς κειραμένη πορνευέτω. αἶψα δ' ἑταίρη
Μοιχευθεῖσα, τρίχας κειραμένη Θυγάτηρ.
Βοῦν ἀρότην κτείναντι κακὸς ξίφει οἶτος ἑπέσθω.
Καὶ εἷς ἐξ υἱέων ἔφθιτο βοῦν ὀλέσας.
Χερσὶ δαμεὶς σφετέραις, ἄταφος κυσὶ κύρμα γενέσθω.
Καὶ τρίτου αὐτοφόνου ῥίφθεν ἄθαπτα μέλη.
Οὐδὲ δύαις ὀκλάσασα σιδήρεως, ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ
Θεσμὸν ἀεὶ θεμένη ἦγεν ἀνασσομένους.

Μέχρις βᾶν γοόωσαν ὁλωλότα μόχον ἰδῦσα,
Ὃν ποτε πῆμα σαφῶς φράσασ' ἐν ἀλλοδρίοις.
Καὶ χαλκὸν τήξασα, φλογέαισιν ἐνέπεσε δίναις.
Ἆ πόσον σοφίης φέρτερός ἐστι τύχη.
Οὐ θρόνῳ, ὐ βασίλειον ἐπήρκεσεν, ὐ μάχῳ ἀνδρῶν.
Τίς δ' ἂν τόδε πέλειν παίγνια ταῦτα τύχης,
Μέσφα κακὸν ἠγνοίησε μακαρτάτη. ὦ πολύολβοι
Φῶτες ἀϊδείῃ, κάμμοροι ἰδμοσύνῃ.

De Mulieris Constantinopolitanæ pudicitia celebri.

Θάρσει, μηδέτι τάρβει, ἄκοιτις ἔειπεν ὁμεύνῳ,
Εὖτ' ἂν ἀναιδήτων βαῖν' ἀέκουσα τρόπῳ,
Αἰνῶς γὰρ κραδίην ζηλήμονι τήκεο πυρσῷ
Εὐνις, ἐν ἀλλοδρίων χερσὶ δάμαξα λάων.
Εἶπε γυνὴ, καὶ νεῦσε νέοις. οἱ δ' ἄσσον ἰόντες
Γηθόσυνοι, χρειὴ φίλεον ἐχομάνην.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πόδα νηὸς ἄκροις ἅψατο χείλεσιν ὦσεν
Μέλλε τ' ἐπεμβαίνειν πρὸς βυθὸν ἀλτο ῥόῳ
Ἄνθορε, καὶ βρυχίοισιν ἀποσπασθεῖσα διαύλοις,
Ἀνδρὶ γάνῳ, θαμβῷ πειρομάοισι νέμε.
Ὦ φλογός, ὦ πυρῆς ὦ τῶν καλεπαφλασεν ἦτορ
Ἐνδομύχων θείῃ, σωφροσύνης γε πόθων.
Οὐς ὕβρις, ὃς ξίφος ὃς ἀκ ἐυνασε λοιγὸς ὀλεθρῳ,
Οὐδὲ μάχ' ἀδ' ἀπλέτῳ σβέσε ῥοὸς πελάγης.

In Funere Angeli Grylli Abbatis.

Sub Tabula Religionis Divi Benedicti.

Κῦδος ἔην τεκέεσιν, ἐμοὶ βενέδικτος ἐν ἀρχῇ,
Καὶ νῦν γηραλέῃ ἄγγελος εὐρὺ κλέος.

Sub Tabula Mœroris.

Πένθος ἐγὼ πολ' ἔολπα νόον πρὸς γήθεα τρέψαι·
Γρύλλε δ' οἰχομένῳ γήθεος ἐλπὶς ἔδυ.

Sub Tabula Poëseos.

Ἄσμασιν ἡδὺ κέρασσαν, ὄνειαρ ἐφ' ἡδεῖ πολλοὶ.
Χρείην, ἡδύ, σέβας Γρύλλος ἔκλαξε μόνος.

MICHA-

MICHAELIS PSELLI

Διδασκαλία παντοδαπή

Sive

De Omnifaria Doctrina

Capita & Quæstiones ac Responsiones

CXCIII,

Ad MICHAELEM DUCAM,

Imperatorem CPol.

Ex Apographo Lindenbrogiano, quod exstat Hamburgi in Bibl. S. Johannis, Græce nunc primum editæ & Latine versæ

à

JO. ALBERTO FABRICIO.

Τῦ Πανσοφωτάτυ, καὶ ϛιμιωτάτυ

ΜΙΧΑΗΛ Τ ΨΕΛΛΟΥ.

Διδασκαλία παντοδαπή.

ά.

Πιστεύω εἰς ἕνα πατέρα τὴν πάντων ἀρχὴν, καὶ αἰτίαν, ἐκ ἐκ τινος γεννηθέντα ἀναίτιον καὶ ἀγέννητον μόνον, ὑπάρχοντα πατέρα φύσει Τ μονογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ καὶ προβολέα Τ ἁγίου πνεύματος. καὶ εἰς ἕνα υἱὸν τὸν μονογενῆ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ εἰς Πνεῦμα ἅγιον, γεγενημένον ἐκ Τ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἐκπορευόμενον. καὶ ἐκ τούτου ἀναπαυόμενον, παράκλητον ὀνομαζόμενον ὡς τὰς τῶν ὅλων σωτηρίους δεχόμενον, καὶ πατρὶ ὅμοιον τῷ πατρὶ καὶ υἱῷ, ἐκ Τ πατρὸς μὲν ἐκπορευόμενον, διὰ υἱοῦ δὲ μεταδιδόμενον καὶ μεταλαμβανόμενον ὑπὸ πάσης κτίσεως. Τούτων δὲ τῶν τριῶν ὑποστάσεων Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος, μία ἀρχὴ, μία φύσις, μία θεότης, μία μορφὴ, μία οὐσία καὶ δύναμις.

β'. Περὶ ὀνομάτων ϛικῶν λεγομένων ἐν τῷ τῶν Χριστιανῶν δόγματι.

Οὐσία καὶ φύσις ἐπὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος τὸ αὐτὸ, ἀμφότερα γὰρ κοινὰ καὶ καθολικά. καὶ κατὰ τριῶν ὑποστάσεων λεγόμενα. Τούτων μία φύσις, καὶ οὐσία μία, καὶ μία ἐκτύπωσις, μία θεότης, μία χάρις, μία ἰσότης, μία δόξα, μία ὁμολογία, καὶ μία δύναμις.

Ὑπόστασις πάλιν καὶ πρόσωπον τὸ αὐτό. οἷον ὑπόστασις καὶ πρόσωπον ὁ Πατὴρ, ὑπόστασις καὶ πρόσωπον ὁ Υἱὸς, ὑπόστασις καὶ πρόσωπον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. δόξαις ἓν τρία πρόσωπα, ἤτοι τρεῖς ὑποστάσεις, μίαν δὲ φύσιν τῶν αὐτῶν καὶ οὐσίαν. Οἱ δὲ ἁγιοι πατέρες ἐπὶ Τ αὐτοῦ ταυτότητος τὸ τῆς οὐσίας καὶ φύσεως καὶ μορφῆς ὄνομα. καὶ πάλιν ἐπὶ Τ αὐτοῦ τὸ πρόσωπον καὶ τὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν χαρακτῆρα. μία μὲν θεότης, μία φύσις, μία οὐσία, μία μορφὴ. καὶ πάλιν τρία πρόσωπα, τρεῖς ὑποστάσεις, καὶ τρεῖς χαρακτῆρες, τρεῖς ἰδιότητες. Ἔστι δὲ ἰδιότης ἐπὶ μὲν Τ πατρὸς, ἡ ἀγεννησία ἐπὶ δὲ Τ υἱοῦ, ἡ γέννησις. ἐπὶ δὲ Τ ἁγίου πνεύματος, ἡ ἐκπόρευσις.

γ'. Περὶ ἐνυποστάτων.

Πρόσεχε τῷ ὀνόματι τούτῳ, Δέσποτά μου. πολυσήμαντον γάρ ἐστι, τὸ δὲ κυρίως αὐτὸ σημαινόμενον, δυσκολώτατον. λέγεται μὲν ἐνυπόστατα, πᾶσα ὑπαρξις εἴτε σωματικὴ εἴτε ἀσωμάτικη, καθ' ὃ ὑφέστηκεν, ὥστε καὶ τοῦτον τὸν

MICHAELIS PSELLI

De Omnifaria Doctrina

Caput I.

CRedo in unum Patrem, principium omnium & causam, ex nullo factum & solum causæ expertem atque ingenitum: naturaPatrem unigeniti Filii sui, & Spiritus S. emissorem: Et in unum Filium unigenitum, Dominum nostrum JEsum Christum. Et in Spiritum S. non natum ex Patre, sed ex essentia ejus procedentem, & in Filio requiescentem, dictum Advocatum utpote qui voces precesque omnium excipit, per omnia similem Patri & Filio, qui ex Patre quidem procedit, sed per filium datur, & ab omni creatura * accipitur. Harum trium personarum Patris Filii & Spiritus S. unum principium, una est natura, una divinitas, una forma, una essentia & potentia.

2. *De vocabulis quibusdam, in Christianorum dogmate usurpari solitis.*

Essentia & natura in sancta & consubstantiali Trinitate unum idemque denotat, ambo enim communia sunt & universalia, & de tribus personis dicuntur, quarum una natura & una substantia, una forma, una divinitas, una gratia, una paritas & æqualitas, una gloria, una confessio & una potentia.

Hypostasis & persona similiter unum & idem significant, nam ita Pater v. g. Hypostasis & persona est, Hypostasis & persona Filius, Hypostasis & persona Spiritus S. Glorifica igitur tres personas sive Hypostases, unam vero naturam earundem atque essentiam. Sancti quippe Patres pro uno eodemque ponunt vocabula essentiæ & naturæ & formæ: ac vicissim idem illis est persona, character & Hypostasis. Una itaque est Divinitas, una natura; una essentia, una forma. Nec minus tres sunt personæ, tres Hypostases, tres characteres, tres proprietates. Est autem proprietas Patris quidem quod sit ingenitus, Filii quod genitus est a Patre, Spiritus S. quod procedit.

3. *De enhypostatis sive his quæ personæ sive Hypostasi insunt.*

Attende, Domine mi, huic vocabulo ἐνυποστάτῳ, plura enim significat, & quid proprie denotet, non adeo dictu facile est. Dicuntur enim inesse Hypostasi quæcunque res sive corporales sive incor-

* Hominibus puta, ut Marc. XVI. 15. κηρύξαι τὸ Εὐαγγέλιον πάσα τῇ κτίσει.

τὸν λόγον εἴποις ἀνθρώπῳ καὶ τὸ χρῶμα καὶ τὴν οὐσίαν ἐνυπόστατον, κυρίως δὲ τὸ μὲν χρῶμα ἑτερυπόστατον. οὐκ ἔχει γὰρ ἰδίαν ὕπαρξιν, ἀλλ' ἐν σώματι ὑφέστηκεν. ἡ δὲ οὐσία κυρίως ὑπόστασις, ἀλλ' οὐκ ἐνυπόστατος. ἀλλ' ὅμως καταχρηστικῶς λεγονται καὶ ταῦτα ἐνυπόστατα. Πάλιν λέγεται ἐνυπόστατον ὁ καθ' ὅλου ἄνθρωπος, ὅπερ ὀνομάζουσιν οἱ ἔξω φιλόσοφοι εἰδικώτατον. ἐνυπόστατος δὲ λέγεται ὁ καθ' ὅλου ἄνθρωπος, ὡς ἐν ταῖς ὑποστάσεσι θεωρούμενος. Οἷον, ἐν τῷ Πέτρῳ καὶ τῷ Παύλῳ καὶ τοῖς λοιποῖς μερικοῖς ἀνθρώποις. Τρία οὖν ταῦτα ἃ ἐνυπόστατα λεγόμενα σημαινόμενα οὐ πάνυ δύσκολα εἰς κατάληψιν. ὡς δὲ τελείως τὰ δυσκολώτερα ἐφεξῆς ἐροῦμεν.

δ'. Περὶ ἐνυποστάτου.

Ἐνυπόστατόν ἐστι τὸ ἄλλῳ διαφόρως κατὰ τὴν οὐσίαν εἰς ἑνὸς σύστασιν προσώπου καὶ μιᾶς γένεσιν ὑποστάσεως συγκείμενον καὶ συνυφιστάμενον, μὴ μέντοιγε καθ' ἑαυτὸ γνωριζόμενον. Πρόσεχε, δέομαί σου τῷ ὁρισμῷ τοῦ ἐνυποστάτου. Ἡ ἁγία καθολικὴ ἐκκλησία ἐπὶ τῆς οἰκονομίας, μίαν ὑπόστασιν δογματίζει καὶ δύο φύσεις. ὑπόστασιν τὸν σαρκωθέντα υἱόν, φύσεις δὲ θεότητα, καὶ ἀνθρωπότητα. Τὸ οὖν σῶμα τὸ ἔμψυχον ὃ ἔννους, ὃ προσελάβετο ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστὸς, καλεῖ ὑπόστασιν, ἵνα μὴ εὑρεθῇ λέγουσα δύο ὑποστάσεις, ὅπερ ἐφυάρει Νεστόριος ὁ αἱρετικὸς, ἀλλ' ὀνομάζει ἐνυπόστατον, ὡς ἐν τῇ τοῦ υἱοῦ ὑποστάσει τὸ εἶναι καὶ τὸ ὑποστῆναι λαβὸν καὶ μηδ' ὡς ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ πρυποσὰν αὐτὸς γὰρ ὁ χριστὸς μία ὢν ὑπόστασις. μᾶλλον δὲ, ἵνα σαφέστερον εἴπω, αὐτὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ μία ὢν ὑπόστασις τῆς ἁγίας τριάδος, γέγονε καὶ τῷ σώματι, ὃ προσελάβετο, ὑπόστασις, ὥστε τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ἐνυπόστατον μὲν, οὐχ ὑπόστασις δέ.

ε'. Περὶ ὁμοουσίου.

Ὁμοούσια λέγεται ὅσα ταῖς μὲν ὑποστάσεσι διήρηνται ἀπ' ἀλλήλων τῇ δὲ οὐσίᾳ ἥνωνται. οἷον ἐγὼ καὶ σὺ καὶ πάντες οἱ καθὰ μέρος ἄνθρωποι, ὑποστάσεις ἐσμὲν διῃρημέναι ἀπ' ἀλλήλων, ὑπὸ δὲ μίαν οὐσίαν ἀναγόμενοι καθὰ τὸν κοινὸν λόγον τῆς ἀνθρωπότητος, καθὰ γὰρ τὸν λόγον τοῦτον ἐσμὲν ὁμοούσιοι. Ὁ πατὴρ οὖν καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, καθὰ μὲν τὰς ὑποστάσεις διήρηνται, ἄλλος δὲ ὁ πατὴρ, καὶ ἄλλος ὁ υἱὸς, καὶ ἄλλο τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καθὰ δὲ τὴν οὐσίαν ἥνωνται. Οὐσία δέ ἐστιν ὁ κοινὸς λόγος τῶν ὑποστάσεων, ἤτοι ἡ μία θεότης, ἡ μία φύσις, ἡ μία μορφή. Ὁμοούσια οὖν ὁ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ

incorporales respectu ejus in quo sunt, quo sensu hominis & color & essentia in esse Hypostasi dicitur, proprie tamen color ab altero habet quod subsistit, non enim gaudet ipse subsistentia propria, sed subsistit in corpore: Essentia vero proprie ipsa est Hypostasis, non vero inest Hypostasi. Attamen abusive & hæc subsistentibus inesse dicuntur. Vicissim dicitur etiam inesse subsistentibus homo universe consideratus, quem Philosophi externi speciem specialissimam vocitant. Inesse autem subsistentibus sive individuis dicitur, quod in illis observatur, v. g. in Petro, Paulo & aliis singulis hominibus. Tria hæc significata ἔνυπόστατα non adeo difficilia comprehensu sunt, de quarto difficiliore jam sum dicturus.

4. *De Enhypostato, sive personaliter unito.*

Enhypostatum illud sive personaliter unitum est, quod naturæ alteri essentia differenti in personæ unius sive Hypostaseos constitutionem & compositionem additum est & coexistit, nec per se sive seorsim subsistere cognoscitur. Attende, Domine mi, definitioni enhypostati. Sancta Ecclesia Catholica in incarnatione Christi unam personam & duas naturas docet. Personam, Filium incarnatum, Naturas vero, divinitatem & humanitatem. Corpus igitur anima & mente præditum quod Dominus noster JEsus Christus assumsit, non vocat personam, ne inveniatur duas ponere personas, ut hæreticus Nestorius nugatus est, sed vocat enhypostatum, sive unitum personali ratione, utpote quod in Filii persona & ut sit, & ut subsistat accepit, nec per momentum antea subtitit. Sive potius, ut perspicue magis dicam, Filius ipse DEi cum sit una ex personis SS. Trinitatis, etiam corpus quod assumsit in personam suam susceptit, ut corpus Domini personæ quidem unitum sit, at persona non sit.

5. *De consubstantiali.*

Consubstantialia dicuntur, quæcunque subsistentiam quidem habent separatam, substantia vero communi junguntur. Sic ego & tu & singuli homines, personæ invicem distinctæ sumus, sed sub una substantia & communi humanitatis notione comprehendimur; eoque respectu sumus consubstantiales. Eundem in modum Pater, Filius & Spiritus S. personis quidem distincti sunt, alius enim est Pater, alius Filius, & alius Spiritus S. essentia vero junguntur. Essentia nempe communis est personis ratio, una Divinitas; una natura; una forma. Con-

τὸ ἅγιον, ὡς τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς τυγχάνονται οὐσίας. διῄρηνται μὲν οὖν, ὡς εἴρηται κατὰ τὰς ὑποστάσεις, ἥνωνται δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν ἤτοι φύσιν. Δια τοῦτο οὖν λέγονται ὁμοούσια, κατὰ ὁμοφυῆ.

ϛ΄. Περὶ ὁμοποστάτων.

Ὁμοπόστατα λέγονται, ὅσα διαφέρει μὲν ἄλληλων κατὰ τὴν οὐσίαν, εἰς μίαν δὲ καὶ τὴν αὐτὴν ὑπόστασιν ἀλλήλοις συντίθεται, οἷον σὺ ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος. Ταῦτα δὲ τὰ μέρη ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα διάφορα εἰσι κατὰ τὴν οὐσίαν. Ἄλλη γὰρ οὐσία ψυχῆς, καὶ ἄλλη σώματος, ὁμοπόστατα δὲ κατὰ τὴν χριστιανικὴν δόξαν. Οὔτε γὰρ ἡ ψυχὴ προγενεστέρα τοῦ σώματος, οὔτε τὸ σῶμα πρεσβύτερον τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ὁμοῦ ψυχὴ καὶ σῶμα, ὥστε ὅσα διαφέρει κατὰ τὴν οὐσίαν, ὁμόχρονα δὲ καὶ συνάλληλα ὑφέστηκεν, ὁμοπόστατα καὶ ἔστι καὶ ὀνομάζεται. οὐκ εἰσιν οὖν ὁμοπόστατα ὁ Πατὴρ, ὁ υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. εἰ καὶ μηδὲν τούτων πρεσβύτερον καὶ νεώτερον. ἐπεὶ οὐ διαφέρουσι κατὰ τὴν οὐσίαν. Ὁμοούσια δὲ καὶ εἰσὶ καὶ ὀνομάζονται.

ζ΄. Περὶ οὐσιώδους ἑνώσεως καὶ διαφορᾶς.

Οὐσιώδης ἕνωσίς ἐστιν, ἡ τὰς πολλας ὑποστάσεις εἰς μίαν οὐσίαν συνάγουσα. οἷον οἱ κατὰ μέρος πάντες ἄνθρωποι διῃρημένοι εἰσὶ κατὰ τὰς ὑποστάσεις, ἡνωμένοι δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν, ἤτοι τὸν λόγον τῆς ἀνθρωπότητος. Αὕτη οὖν ἡ ἕνωσις τῶν ὑποστάσεων κατὰ τὴν μίαν οὐσίαν λέγεται οὐσιώδης ἕνωσις. Οὐσιώδης δέ ἐστι διαφορὰ, ὅταν αἱ ἐνωθεῖσαι φύσεις εἰς μίαν ὑπόστασιν ἀσυγχυτοι καὶ ἀμείωτοι μένωσιν. Οἷον αἱ δύο φύσεις τοῦ χριστοῦ, ἤτοι ἡ θεότης καὶ ἡ ἀνθρωπότης εἰς μίαν συνελθοῦσαι ὑπόστασιν οὐ συνεχύθησαν οὐδὲ ἐμειώθησαν, ἀλλ' ἔχουσιν οὐσιώδη τὴν διαφοράν. ἑκάστη γὰρ τῶν δύο φύσεων ἄφυρτός ἐστι καὶ ἀσύγχυτος κατὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον. καὶ διαφέρουσιν ἀλλήλων, οὐ κατὰ τὴν ὑπόστασιν, μία γὰρ ἀμφοῖν ἡ ὑπόστασις, ἀλλὰ κατὰ τὴν οὐσιώδη διαφοράν.

η΄. Περὶ ὑποστατικῆς ἡνώσεως καὶ διαφορᾶς.

Ὑποστατικὴ ἕνωσίς ἐστιν ἡ τὰς διαφόρους οὐσίας καὶ φύσεις εἰς ἓν πρόσωπον καὶ μίαν τὴν αὐτὴν ὑπόστασιν συνάγουσά τε καὶ συνδέουσα. οἷον ἐπὶ τῆς οἰκονομίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ὑποστατικὴ ἐγένετο ἕνωσις. Αἱ γὰρ δύο φύσεις αὐτῷ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὑπόστασιν ἀσυγχύτως ἡνώθησαν. Ὑποστατικὴ δέ ἐστι διαφορὰ, ὅταν αἱ ὑπὸ τὴν μίαν οὐσίαν ὑποστάσεις διῄρεινται ἀπ' ἀλλήλων εἰς ἀριθμὸν καὶ πλῆθος ἐπὶ τοῖς χαρακτηρικοῖς ἰδιώμασιν, οἷον σὺ καὶ ἐγὼ καὶ πάντες οἱ κατὰ μέρος ἄνθρωποι τοῖς χαρακτηρικοῖς ἰδιώμασι διαφέρομεν ἀλλήλων κατὰ τὰς ὑποστάσεις. ὡς φέρε ἐπεῖν

ἐγὼ

subſtantiales igitur ſunt Pater, Filius & Spiritus S. tanquam qui unius ejusdemque ſunt eſſentiæ. Diſtingvuntur perſonis ut dictum eſt, ſed unum ſunt eſſentia & natura. Ideo conſubſtantiales atque ejusdem naturæ appellari conſveverunt.

6. *De ſimul perſonam conſtituentibus.*

Simul perſonam conſtituentia differunt quidem eſſentia, ſed in unam eandemqꝫ perſonam coaluerunt, ut Tu Michael Imperator compoſitus es ex anima & corpore. Hæ vero partes anima & corpus eſſentia inter ſe differunt: Alia enim animi alia corporis eſſentia eſt. Ex Chriſtianorum vero ſententia ſimul perſonam hæc conſtituunt, neqꝫ anima antiquior eſt corpore, neqꝫ corpus anima vetuſtius, ſed ſimul anima corpusque, ut quæ differunt eſſentiæ ratione, contemporanea tamen ſunt & mutuo ſubſiſtunt, ſimulqꝫ perſonam conſtituentia & ſunt & appellantur. Non vero ſimul perſonam conſtituentes ſunt Pater, Filius & Spiritus S. licet nullus horum antiquior eſt vel junior, ſiquidem eſſentiæ ratione non differunt. Conſubſtantiales autem & ſunt & nominantur.

7. *De eſſentiali unitate & differentia.*

Eſſentialis unitas eſt, qua multæ hypoſtaſes in unam eſſentiam colliguntur, ut ſinguli homines perſonis diſtincti, ſed uniti eſſentia ſive communis humanitatis ratione. Hæc igitur hypoſtaſeon unitio in unam eſſentiam, dicitur unitas eſſentialis. Eſſentialis vero differentia eſt, quando junctæ & unitæ in unam hypoſtaſin naturæ inconfuſæ & haud imminutæ manent, ut duæ naturæ in Chriſto, divinitas & humanitas in unam conjunctæ perſonam non confuſæ neqꝫ imminutæ ſunt, ſed eſſentiali differentia diſtingvuntur. Singulæ enim harum naturarum inconfuſæ & impermixtæ ſunt ratione eſſentiæ, differunt autem invicem non quoad perſonam, una enim utrisque hypoſtaſis, ſed eſſentiali differentia.

8. *De Perſonali unione & differentia.*

Perſonalis unio eſt, quæ diverſas eſſentias & naturas in unam perſonam & unam eandemque hypoſtaſin colligens ac conſtringens, ut in incarnatione Domini noſtri JEſu Chriſti Unio intercesſit perſonalis. Duæ enim naturæ in ipſo in unam eandemque perſonam inconfuſe ſunt unitæ. Perſonalis vero differentia eſt, quando ſub una & communi eſſentia comprehenſæ perſonæ invicem numero diſtinguuntur, & proprietatibus tanquam certis notis plures conſtituunt, quemadmodum Tu & ego atqꝫ quivis alii homines proprietatibus & characteribus diſtincti ab invicem ſumus, & perſonaliter differimus. Sic verbi gratia ego ſum paulo

ἐγὼ μὴν εἰμὶ μακρὸς, μελάγχρως, ὑποψελλὸς. Σὺ δὲ μεσήλιξ, λευκὸς, τὸν προφερικὸν λόγον ὑγιὴς. ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ καλὰ μέρη ἄνθρωποι τοῖς τοιούτοις ἰδιώμασιν ὑποσαλικὴν διαφορὰν ἔχουσιν.

θ'. Περὶ σχετικῆς ἑνώσεως καὶ διαφορᾶς.

Σχετικὴ ἕνωσίς ἐστι φιλικὴ διάθεσις, ἢ θελημάτων ὁμονοητικὴ ὁμόνοια. Οἱ γὰρ φιλίαν πρὸς ἀλλήλους ἔχοντες, καλὰ τὸ εἶδος τῆς φιλίας λέγονται ἔχειν σχετικὴν ἕνωσιν. Ὁ γὰρ θεήλατος Νεστόριος ὁ αἱρετικὸς μὴ δεχόμενος τὸ ἐκκλησιαστικὸν δόγμα, ὅτι ἀϋλος ὁ Θεὸς ἐγένετο ἄνθρωπος καὶ ἡνώθη τῇ ἡμετέρᾳ φύσει, τὴν μὲν καθ' ὑπόστασιν ἀπηνείτο, ἐφλυάρει δὲ ὅτι ἡ ἁγία Μαρία ἐγέννησεν ἄνθρωπον ψιλὸν, πρὸς ὃν εἶχεν ὁ Θεὸς ἐξ ἀϋλίας τὴν γεννήσεως φιλικὴν διάθεσιν, καὶ ὁμολογεῖ μὲν ἕνωσιν. οὐχ ὑποστατικὴν δὲ, ἀλλὰ σχετικὴν, ὅθεν δὲ μίαν ὑπόστασιν ὁ θεῖλατος ἐδογμάτιζεν, ἀλλὰ δύο, διηρημένας μὲν ἀλλήλων καὶ καλὰ τὴν οὐσίαν καὶ καλὰ τὴν ὑπόστασιν, ἡνωμένας δὲ ἀλλήλαις καλὰ φιλίαν, ἢ ταῦτα βελίαν, ἢ γνωμικὴν διάθεσιν, ἢ ὅσα τοιαῦτα ἐληρώδει ἐκεῖνος.

ι'. Περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος.

Ἡ ἁγία καὶ καθολικὴ ἐκκλησία τὸν Πατέρα δογματίζει ἀγέννητον, τὸν δὲ Υἱὸν γεννητὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκπορευτὸν ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ. ὀνομάζει δὲ τὸν υἱὸν λόγον τοῦ πατρὸς καὶ ἀπαύγασμα, διὰ τὸ ἄνευ σωδυασμοῦ ἀπαθῶς, ἀχρόνως, ἀῤῥεύστως, καὶ ἀχωρίστως γεγεννῆσθαι ἐκ τοῦ πατρὸς. Υἱὸν δὲ καὶ χαρακτῆρα τῆς πατρικῆς ὑποστάσεως, διὰ τὸ τέλειον καὶ ἐνυπόστατον καὶ καλὰ πάντα ὅμοιον τῷ πατρὶ εἶναι πλὴν τῆς ἀγεννησίας. Μονογενῆ δὲ, ὅτι μόνος ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐγεννήθη. Εἰ γὰρ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ἀλλ' οὐ γεννητῶς, ἀλλ' ἐκπορευτῶς. ἄλλος δὲ τρόπος ὑπάρξεως ἔστι, ἡ δὲ γέννησις καὶ ἡ ἐκπόρευσις, ὡς δὲ καὶ ἡ ἀγεννησία οὐ σημαίνει οὐσίας διαφορὰν, οὐδὲ ἀξίωμα, ἀλλὰ τρόπον ὑπάρξεως.

ια'. Περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος.

Ὁ μὲν Πατὴρ αἴτιος καὶ ἀγέννητος, οὐ γὰρ ἔκ τινος, ἀλλ' ἐξ ἑαυτοῦ τὸ εἶναι ἔχει· Ὁ δὲ Υἱὸς ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννητῶς. Τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ αὐτὸ μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς μόνου, ἀλλ' ἐκπορευτῶς. Ἅμα δὲ καὶ ἡ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκ τοῦ Πατρὸς γέννησις, καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκπόρευσις. Τίς δὲ ὁ τρόπος διαφορᾶς γεννήσεως καὶ ἐκπορεύσεως, οὐκ οἶδεν οὐδείς. Διαφέρουσιν οὖν αἱ ὑποστάσεις μόναις ταῖς ὑποσαλικαῖς ἰδιότησιν, ἤτοι τῇ ἀγεννησίᾳ καὶ τῇ γεννήσει καὶ τῇ ἐκπορεύσει, ἀδιαιρέτως καὶ ταῦτα διαιρέμεναι. Ἕκαστον δὲ τῶν τριῶν προσώπων τελείαν

procerior, fusco colore, & subbalbus. Tibi statura mediocris, cutis candida, nihil in linguæ usu & elocutione vitii. Similem in modum & singuli alii homines proprietatibus ejusmodi, velut personali differentia distinguuntur.

9. *De relativa unione & differentia.*

Relativa unio est amica & consentiens animorum voluntatumque conspiratio. Qui igitur amicitiam invicem colunt, ratione hujus amicitiæ, relativa unione juncti esse dicuntur. Nestorius itaque hæreticus a furiis agitatus cum respueret Ecclesiasticum dogma quod affirmat DEum ipsum factum esse hominem & naturæ nostræ unitum, illam unionem personalem negavit, & nugatus est hominem nudum natum esse e sancta Maria, quem ab ipsa usque nativitate DEus amore esset prosecutus: adeoque confessus quidem est unionem, non personalem autem sed relativam, unde non unam personam miser ille docuit, sed duas, essentia & persona invicem distinctas, junctas vero amore & eadem volendo ac sentiendo, & quæ plura hujuscemodi ille deliravit.

10. *De SS. Trinitate.*

Sancta & Catholica Ecclesia Patrem docet ingenitum, Filium genitum ex Patre, & Spiritum ex solo procedentem Patre non ex Filio, quem vocat *Verbum Patris & Splendorem*, quia sine coitione, impassibiliter, nec in tempore, & sine defluxu ac separatione natus est ex Patre, *Filium* vero & *characterem personæ Patris*, quia perfectus est & propriam personam habet, & per omnia similis est Patri, nisi quod ille est ingenitus, *unigenitum* etiam, quod solus ex Patre natus est. Nam licet Spiritus S. quoque ex solo Patre procedit, at non per generationem sed per processionem, quæ alia est existendi ratio. Generatio autem & processio quemadmodum etiam (ut ita dicam) ingenerabilitas * non essentiæ denotat differentiam aut dignitatem, sed modum existendi.

11. *De SS. Trinitate.*

Pater quidem perfectus & ingenitus, non enim ex alio sed ex seipso habet quod est. Filius autem a Patre per generationem, & Spiritus S. ipse etiam ex solo Patre, sed per processionem. Simul vero & pariter ex Patre & genitus est Filius & Spiritus S. processit. Quæ porro sit differentiæ inter generationem ac processionem ratio, nemo unus novit. Differunt igitur personæ solis personalibus proprietatibus, ingenerabilitate, generatione & processione; atque indistinctæ invicem ita a se distingvuntur. Quælibet autem trium personarum perfectam hypostasin sive subsistentiam habet: hisque tribus perfectis hy-

* Wegelin. *innascentia.*

τελείαν ἔχει ὑπόστασιν. Ἐν γὰρ τρισὶ τελείαις ὑποστάσεσι μία ἁπλῆ οὐσία ὑπερτέλειός τε καὶ προτέλειός. Παράκλητον δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα καὶ τὸν Υἱὸν ὀνομάζομεν, ὡς τὰς τῶν ὅλων θεότητος δεχόμενον. Τὸ μέντοι Πνεῦμα ἐκ μὲν Πατρὸς ἐκπορευόμενον, οὐ μὴν υἱοῦ γε μεταδίδοται. *

ιβ. Περὶ τῆς τροπῆς τῆς ἀνταδόσεως.

Πρόσεχε, Δέσποτά μου, τῷ ὀνόματι, λίαν γὰρ ἐστὶ καὶ δυσκολώτατον καὶ ἀναγκαιότατον. Ὅθεν καὶ διὰ πλειόνων σοι καλὰ βαλὸν ῥηθήσεται. Ὀφείλει εἰδέναι, θειότατε βασιλεῦ, ὅτι ὅταν μὲν λέγωμεν θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα, ὅλην τὴν Φύσιν δηλοῦμεν τῆς θεότητος, καὶ ὅλην τὴν Φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅταν δὲ λέγωμεν θεὸν καὶ ἄνθρωπον, οὐ πάντως τὰς ὁλότητας δηλοῦμεν τῶν Φύσεων, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ τὰς ὑποστάσεις καὶ τὰ πρόσωπα. Ὅταν μὲν γὰρ εἴπω ἁπλῶς ὅτως, πιστεύω εἰς θεόν, μηδὲν ἄλλο προσθεὶς, ὅλην ἐδήλωσα τὴν θεότητα. Ὅταν δὲ εἴπω, ὁ θεὸς ἐγένετο ἄνθρωπος, οὐ τὴν θεότητα ἐσήμανα, ἀλλὰ μόνον τὸ τοῦ υἱοῦ ὄνομα. Καὶ πάλιν, εἰ μὲν εἴπω, ὁ Θεὸς διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐσαρκώθη, ὅλην ἐδήλωσα τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐὰν δὲ εἴπω, ἄνθρωπος ἦν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ Αυσίτιδι, μόνον τὸν Ἰὼβ ἐδήλωσα. Πρόσεχε τῷ δόγματι ἀκριβῶς. Ἐπεὶ ἓν τὸ κυρίως Ἰησοῦ Χριστοῦ δύο μὲν τὰς Φύσεις ὁμολογοῦμεν, θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα, μίαν δὲ ὑπόστασιν, σύνθετον ἐξ ἀμφοτέρων. Ὅταν μὲν οὖν αὐτὰς τὰς Φύσεις ἀναθεωρῶμεν, θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα λέγομεν. Ὅταν δὲ ἐκ τῶν Φύσεων συμπεπλεγμένην ὑπόστασιν ἐκ τῶν συναμφοτέρων, χριστὸν ὀνομάζομεν καὶ θεὸν καὶ ἄνθρωπον, καὶ θεὸν σεσαρκωμένον. Ποτὲ δὲ θεὸν μόνον καὶ υἱὸν ἀνθρώπου. καὶ ὅτε θεὸν μόνον λέγοντες χωρίζομεν αὐτὸν τοῦ ἀνθρώπου, ὅτε ἀνθρώπου υἱὸν καλονομάζοντες χωρίζομεν τοῦ Θεοῦ, ὁ αὐτὸς γὰρ ἐστιν ὅλως θεὸς καὶ ὅλως ἄνθρωπος. Θεότητα μὲν γὰρ λέγοντες, οὐ κατονομάζομεν αὐτῇ τὰ τῆς ἀνθρωπότητος ἰδιώματα. οὐ γὰρ φαμὲν θεότητα παθητὴν ἢ κτιστήν. οὐδὲ πάλιν λέγοντες ἀνθρωπότητα, νοοῦμεν ἐπ' αὐτῆς τὰ τῆς θεότητος ἰδιώματα. οὐ γὰρ φαμὲν ἀνθρωπότητα ἄκτιστον. Ἐπὶ δὲ τῆς μιᾶς ὑποστάσεως οὐχ ὅτως. ἀλλὰ θαῤῥοῦντες ὁμολογοῦμεν καὶ μόνως θεὸν καὶ μόνως ἄνθρωπον, καὶ τὸ συναμφότερον χριστόν. ἀλλὰ καὶ θεὸν λέγοντες καὶ ἄνθρωπον νοοῦμεν, καὶ ἄνθρωπον λέγοντες καὶ θεὸν ὁμολογοῦμεν, καὶ τὸν αὐτὸν λέγομεν καὶ τὸν θεὸν παθητὸν, καθ' ὃ ἄνθρωπος καὶ

* Huc usque editio Joh. Wœgelini, Augustæ Vindelicorum A. 1611, in 8vo. Quæ sequuntur, nunc primum prodeunt.

postasibus una simplex essentia, omnem supergrediens atq; antecellens perfectionem, constat. Paracletum denique vocamus & Filium & Spiritum S. quia uterque omnium precationes excipit. Et Spiritum ex Patre affirmamus procedere, à Filio autem dari.

12. *De ratione communicationis Idiomatum.*

Attende, Domine mi, vocabulis, valde enim difficilis res est & necessaria, quamobrem & pluribus à me tibi quantum fas erit exponetur. Scire oportet, Imperator Augustissime, quod quando dicimus Divinitatem & Humanitatem, totam * naturam significamus Divinitatis & totam naturam Humanitatis. Quando autem dicimus DEUM & Hominem, non semper integras denotamus naturas, sed quandoque etiam Hypostasin & personam. Si igitur simpliciter dicam *Credo in Deum*, nec quicquid aliud addam, totam significavi Deitatem. Cum autem dico: *DEus homo factus est*, non Deitatem totam significo sed tantum Filium. Ac vicissim si dicam, *DEus hominis causa carnem induit*, totum significavi genus humanum. Cum autem dico: *Homo erat in regione Ausitide*, solum Jobum innuo. Diligenter attende huic doctrinæ capiti. Quandoquidem igitur Domini nostri JEsu Christi duas confitemur naturas, Divinitatem & Humanitatem, unam agnoscimus personam ex utrisque compositam. Cum porro ipsas naturas consideramus, Divinitatem & Humanitatem dicimus. Cum vero compositam ex naturis Hypostasin, ab utraque Christum vocamus DEum & hominem atque DEum carne indutum. Aliquando autem DEum modo & Filium hominis appellamus, & nec DEum modo cum dicimus, sejungimus ab homine, nec quando filium vocamus hominis, eum à DEO separamus, idem enim & DEus integer & integer homo est. At cum dicimus Deitatem, non una nominamus Humanitatis proprietates: Neque enim affirmamus Deitatem esse passibilem vel creatam. Uti nec vicissim quando dicimus humanitatem, sub ea intelligimus proprietates Divinitatis, neque enim humanitatem affirmamus esse increatam. Sed circa personæ unitatem aliter res se habet. Audacter siquidem separatim confitemur Christum DEum, iterum separatim Hominem, nec minus confitemur utrumque. Nam & DEum quando dicimus, Hominem subintelligimus, & quando dicimus Hominem, confitemur DEum. Et eundem dicimus DEum passibilem, quatenus homo est; & puerum antesecularem & principii expertem, quatenus est DEus. Atque hæc fert communicationis idiomatum ratio,

* i. e. DEum universe, tribus constantem personis, & totum genus humanum.

καὶ παιδίον προαιώνιον καὶ ἄναρχον, καθ' ὃ θεός. Καὶ ἔστιν ὁ ἱερὸς ἀντιδόσεως ἑκατέρας φύσεως ἀντιδιδάσης τῇ ἑτέρᾳ τὰ ἴδια διὰ τὴν τῆς ὑποστάσεως ταυτότητα, καὶ τὴν εἰς ἄλληλα αὐτῶν περιχώρησιν. Τοῦτο, Δέσποτα, πλάνην ἐμποιεῖ πυλλὴν τοῖς αἱρετικοῖς, μὴ δυναμένοις διαγνῶναι τὸ βάθος τῆς οἰκονομίας.

ιγ. * Περὶ τῆς θείας ἑνώσεως.

Ὀφείλεις εἰδέναι, Δέσποτα μου Βασιλεῦ, ὡς ἡ τῆς θεότητος φύσις πᾶσα τελείως ἐστὶν ἐν ἑκάστῃ τῶν αὐτῆς ὑποστάσεων, πᾶσα ἐν Πατρὶ, πᾶσα ἐν Υἱῷ, πᾶσα ἐν ἁγίῳ Πνεύματι. Καὶ ἐν τῇ ἐνανθρωπήσει δὲ ἑνὸς τῆς ἁγίας Τριάδος υἱὸς τοῦ θεοῦ, πᾶσαν καὶ τελείαν δογματίζομεν τὴν φύσιν τῆς θεότητος ἐν μιᾷ τῶν αὐτῆς ὑποστάσεων ἑνωθῆναι πάσῃ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει. ὃ μὴν λέγομεν, ὅτι αἱ τρεῖς ὑποστάσεις τῆς ἁγίας θεότητος, πάσαις ταῖς τῆς ἀνθρωπότητος ὑποστάσεσι καθ' ὑπόστασιν ἡνώθησαν. Πάσῃ γὰρ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει φαμὲν ἑνωθῆναι πᾶσαν τὴν τῆς θεότητος οὐσίαν. καὶ οὐδένα γὰρ λόγον κεκοινώνηκεν ὁ πατὴρ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῇ σαρκώσει τοῦ θεοῦ λόγου, εἰ μὴ κατ' εὐδοκίαν καὶ βούλησιν. Πᾶσα οὖν ἡ φύσις ὁ κατὰ μερῶν ἐν τῇ τοῦ χριστοῦ ὑποστάσει συνεργεῖται τῷ θεῷ.

ιδ. Περὶ Φύσεως ἀπαθείας.

Ὀφείλεις ὁμολογεῖν ὅτι ἡ φύσις τοῦ λόγου ἐσαρκώθη ἤτοι ἡνώθη σαρκὶ, οὐ μὴ ὅτι ἡ φύσις τοῦ λόγου ἔπαθε σαρκὶ, ἀλλ' ὅτι ὁ χριστὸς ἔπαθε σαρκὶ, ὅτι μὲν γὰρ ὁ θεὸς ἄνθρωπος γέγονε, καὶ ἄνθρωπος ὁ θεὸς ὁμολογοῦμεν. καὶ ὅτι ἡ θεότης ἡνώθη τῇ ἀνθρωπότητι ἐν μιᾷ τῶν αὐτῆς ὑποστάσεων, μεμαθήκαμεν, ὅτι ἡ θεότης ἄνθρωπος γέγονεν, ἢ ἐνηνθρώπησεν, οὐδαμῶς ἀκηκόαμεν. Ἐπεὶ γὰρ δύο φύσεις τοῦ χριστοῦ, δύο αὐτοῦ καὶ τὰ θελήματα πάντως τὰ φυσικὰ, καὶ θελητικός ἐστιν ὁ αὐτὸς καθ' ἅμφω τῶν αὐτοῦ φύσεων. Τὴν γὰρ φυσικῶς ἐνυπαρχούσαν ἡμῖν θελητικὴν δύναμιν ἀνέλαβε. Δύο δὲ καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ φαμεν, εἶχε μὲν γὰρ ὡς μὲν θεὸς καὶ τῷ πατρὶ ὁμοούσιος, τὴν θείαν ἐνέργειαν, καὶ ὡς ἄνθρωπος γενόμενος καὶ ἡμῖν ὁμοούσιος, τὴν ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν ἐνέργειαν.

ιε. Τίς ὁ θεός.

Οὔτε ὁ οὐρανὸς θεὸς, οὔτε ὁ ἥλιος, οὔτε ἄλλο τι τῶν ὁρωμένων, ἀλλ' οὐδὲ ὁ πολυτίμητος καὶ πολυθρύλλητος νοῦς. οὐδὲ ἰδέα τις κατὰ Πλάτωνα χωριστὴ σωμάτων. ἀλλ' οὐδὲ φύσις ὅλως ἐγκόσμιος, ἀλλ' οὐδὲ ζωὴ, οὐδὲ φῶς, οὐκ ἀσωματότης, οὐκ αὐλία, οὔτε αἰσθήσει θεαλὸς οὔτε νῷ ληπτός. ἀλλά τις ἑτέρα φύσις ἀνεξερεύνητος, καὶ αὐτοῦ δύναμις, ἥτε προρρητικὴ, ἥτε ζωογόνος, ἥτε ἀναγωγικὴ, καὶ ἁπλῶς πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ ἄπειροί εἰσι καὶ ἀνέκληπτοι. καὶ

* Hoc quoque caput edidit Wegelinus.

tio, quavis natura cum altera proprietates suas communicante propter personæ identitatem, & illarum mutuam inter se ut ita dicam permeationem. In hoc, mi Domine, multa errant Hæretici, dum Oeconomiæ in Christo profunditatem dignoscere nequeunt.

13. *De Divina unione.*

Nosse debes, Domine mi atque Imperator, quod natura divina integra est in qualibet persona Deitatis, integra in Patre, in Filio integra, & integra in Spiritu S. Cum itaq; incarnatus est ex S. Trinitate, Filius nempe DEI, integram ac perfectam docemus naturam Deitatis in unam personam unitam esse cum integra natura humana: neutiquam vero dicimus tres personas sanctæ Deitatis omnibus personis humanis unitas esse personaliter, integræ vero naturæ humanæ integram Deitatis substantiam unitam esse affirmamus. Nulla enim ratione Pater & Spiritus S. cum incarnatione Verbi communicavit, nisi complacendo & volendo. Integra igitur natura, nec pars ejus tantum in Christi persona operatur divina operatione.

14. *De naturæ divinæ impassibilitate.*

Fateberis utiq; naturam Verbi incarnatam sive carni unitam esse. Non ideo natura Verbi passa est in carne, sed Christus in carne passus est, DEum enim hominem & hominem DEum factum esse confitemur. Didicimus quoq; Divinitatem esse unitam humanitati in una persona humana: Deitatem autem hominem esse factam, vel incarnatam, aut humana indutam natura neutiquam audivimus. Cum vero duæ sint Christi naturæ, etiam duæ sunt ejus naturales Voluntates, & ipse voluntate gaudet secundum utramque naturam, siquidem & facultatem volendi, quæ nobis naturaliter inest, assumsit. Duplices igitur & operationes ipsius esse affirmamus. Ut DEus enim & consubstantialis Patri divina gaudet operatione, sed tanquam homo factus & consubstantialis nobis, humanæ operationis non est expers.

15. *Quis DEus?*

Neque cœlum DEus, nec Sol neque aliud quicquam eorum quæ cernuntur, sed neque honoratissima ac celebratissima hominum vocibus mens, neque Idea à corporibus ut docet Plato separata ac sejuncta, neque natura Mundi, neque Vita aut lumen, neque incorporalitas ut ita dicam & immaterialitas. Neque sensu visibilis neq; mente perceptibilis est, sed alia imperscrutabilis natura, & potentia ejus, conservatrix da-

καὶ αὐτὸς ἄπειρος καὶ κατὰ ἀρχὴν καὶ κατὰ τέλος. καὶ τὸ μὲν ἄνω αὐτοῦ ἄναρχον ὀνομάζεται, τὸ δὲ κάτω ἀτελεύτητον, τὸ δὲ ξύμπαν αἰώνιον. Ἄπειρος οὖν τὴν δύναμιν ὁ θεὸς, ἄναρχός τε καὶ ἀτελεύτητος καὶ αἰώνιος. Τοῦτο δὲ καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος τῷ ὄντι θεολογικῶς διορίζεται.

ίς. Πῶς οἶδε Θεὸς τὰ μεταβαλλόμενα πράγματα.

Οὐχ ὡς ἔχει τὰ πράγματα γινώσκει ὁ Θεὸς ταῦτα; ἀλλ' ὡς ἔστιν αὐτὸς κατ' οὐσίαν. οἷον εἰσὶ τὰ πράγματα μεριστὰ, ὁ δὲ Θεὸς ἀμέριστος. ἀμερίστως οὖν οἶδε τὰ μεριστά. καὶ πάλιν τὰ πράγματα ἀλλοιωτὰ καὶ μεταβλητὰ, ὁ δὲ Θεὸς ἀναλλοίωτος καὶ ἀμετάβλητος. Ἀναλλοίωτος οὖν οἶδε τὰ ἀλλοιωτὰ, καὶ τὰ μεταβλητὰ ἀμεταβλήτως. Οὕτως καὶ τὰ ὑπὸχρόνον αἰωνίως οἶδε, καὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἀναγκαίως, καὶ τὰ σωματικὰ ἀσωμάτως. ἀλλ' οὐκ ἐπειδὴ γινώσκει ὁ Θεὸς ἀσωμάτως τὸ σῶμα, ἠλλοιώθη ἐκεῖνο καὶ ἀσώματον γέγονεν. ἀλλ' ἡ μὲν τοῦ Θεοῦ γνῶσις κατὰ τὴν ἰδίαν ὕπαρξιν γινώσκει τὰ πράγματα. ἐκείνων δὲ ἕκαστον μένει ὅπερ ἐστι. Προς γοῦν τοὺς ἀποροῦντας καὶ λέγοντας εἰ ᾔδει ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ τὰ ἐντεταλμένα παραβῆναι, πῶς εἰκὸς ἦν ἐκεῖνον γενέσθαι ἀναμάρτητον; Ὃ γὰρ ἐγίνωσκεν ὁ Θεὸς, πῶς ὁ πρωτόπλαστος ὑπερβῆναι ἠδύνατο, Πρὸς γοῦν τοὺς τοῦτο ἀποροῦντας ἀποκρίνου εὐθὺς, ὅτι ὁ Θεὸς κατὰ τὴν ἰδίαν ἰδιότητα οἶδε καὶ τὰ γενόμενα καὶ τὰ γενησόμενα. Καὶ πάλιν οὐκ ἀλλοιοῦται τὰ πράγματα, εἰ ἐκεῖνος κρειττόνως αὐτὰ ἐπίσταται. Ἐπειδὴ τοίνυν ἠπίστατο ὅτι πεσεῖται ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν ὁ Ἀδὰμ, οὐχ ἡ γνῶσις αὐτοῦ αἰτία τῆς ἁμαρτίας τῷ ἀνθρώπῳ ἐγένετο. Οὐ γὰρ ἀφείλετο αὐτοῦ τὴν ἰσορροπίαν τῆς γνώμης καὶ τὴν τοῦ καλοῦ αἵρεσιν, εἴπερ ἐβούλετο, ἀλλ' ὁ μὲν Θεὸς ἠπίστατο τὸ ἐσόμενον, τῷ δὲ Ἀδὰμ οὐκ ἀφῃρέθη ἡ ἐπὶ τὸ καλὸν ὁρμή. καὶ ὁ μὲν Ἀδὰμ ἀόριστον εἶχε τὴν ἐπὶ τὰ ἐναντία ῥοπὴν. Ὁ δὲ Θεὸς ὡρισμένως ἐγίνωσκε τὸ ἀόριστον. ὡς γὰρ τὸ σῶμα ἀσωμάτως οἶδεν, οὕτω μὲν καὶ τὸ ἀόριστον ὡρισμένως.

ίζ. Ἀπὸ ποίου πρώτου στοιχείου ἤρξατο τὸν κόσμον ποιεῖν ὁ Θεός.

Μωυσῆς μὲν ὁ θεόπτης οὐρανῷ ἅμα καὶ γῇ τὰ πρεσβεῖα δίδωσι τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως. Τῶν δὲ παρ' ἕλλησι σοφῶν ἄλλῃ ἄλλως ᾠήθησαν. Οἱ μὲν γὰρ τὴν γῆν πρῶτον παράγουσιν ὡς κέντρον τοῦ οὐρανίου κύκλου, ἐπεὶ καὶ τοῦ ἐπιπέδου κυκλου τὸ κέντρον πρεσβύτερον. Ἕτεροι δὲ εἰς τὰ τέσσαρα στοιχεῖα καὶ τὸ πέμ-

trixque vitæ & productrix, & semel ut dicam, omnes ipsius facultates infinitæ sunt & principii ratione, & finis. Atqui illius quidem respectu sine principio esse dicitur, ratione hujus vero sine fine, hoc est omnino æternus. Infinita igitur potestate DEus, & principii finisque expers & æternus est, quod & *Gregorius* Theologus vere theologice docuit.

16. *Quomodo præscit DEus res mutationibus obnoxias?*

Non quales sunt res tali cognitione cognoscit eas DEus, sed quali ipse est essentia. Sic v. g. res sunt partibus divisibiles, DEus partium & divisionis expers, res itaque partibus divisibiles impartibili ratione cognoscit. Porro res sunt alterationi & mutationi obnoxiæ, DEus in alterabilis & haud mutabilis. Mutabilia igitur & alterabilia cognoscit inalterabiliter & immutabiliter. Ita etiam res temporarias æterna cognoscit ratione, corpora item ratione incorporali. Non autem ideo quia DEus corpora incorporali ratione cognoscit, ideo corpus mutatur, fitque incorporale. Sed DEus quidem scientia sua res pro divinæ essentiæ ratione cognoscit, illarum autem quælibet quod est manet. Ad hos igitur qui movens dubium, quæruntque si DEus presciverit Adamum mandata esse transgressurum, quomodo fieri potuerit ut Adamus non peccaret? quod enim DEus præscivit, id Protoplastus quomodo potuit evitare? Ad hoc dubium in promtu tibi sit respondere, quod propria DEus virtute novit & quæ sunt & quæ futura sunt, nec mutantur tamen res, etsi ille perfectiore illas ratione scit. Quandoquidem igitur sciebat Adamum fuisse prolapsurum in peccatum, ejus cognitio non fuit homini causa peccandi. Non enim eripuit ei æquilibritatem ad opinandum, & boni si vellet eligendi facultatem, sed DEus quidem sciebat quid futurum esset, Adamo autem non erepta erat animi ad bonum inclinandi potentia. Et Adamus quidem ad contraria indefinito modo se habebat: DEus autem indefinitum definita cognoscebat ratione. Sicut enim corpus incorporaliter, sic & indefinitum definite novit.

17. *Quodnam primum elementum, à quo mundum condere cœpit DEus?*

Moyses quidem, qui DEum vidit, Cœlo simul & terræ primum locum assignat in Mundi originibus. Inter Græcorum vero sapientes alii aliud opinati sunt. Nonnulli enim terram præferunt, tanquam centrum circuli cœlestis, quod etiam in plano centrum sit circulo prius & antiquius. Alii universum mundum distinguunt in quatuor elementa, & quintum æthereum genus corporis: quatuorque illa sub æthere disposita, pulcherrimum vero æthereæ naturæ cœlum primum omnium factum esse affirmant. Qui vero fa-

πέμπτον σῶμα τὸ αἰθέριον τὸν σύμπαντα διαιρῶντες κόσμον καὶ τὸ τεταρτοειχον ὑπὸ τοῦ αἰθέρος διοικεῖσθαι νομίζοντες. Τὸ δὲ κάλλιστον ὂν τοῦ αἰθέρος ὁ οὐρανός, ὃν πρῶτον τούτων γεγενῆσθαι φασίν. Ὅσοι δὲ ἀγέννητον τὸν κόσμον σαφῶς ἀπεφήναντο, ὁμῶς τὸ πᾶν εἶναι ἀκολούθως ἑαυτοῖς λέγουσι. Δεῖ δὲ μᾶλλον οἴεσθαι τὸν οὐρανὸν πρῶτον γεγενῆσθαι, ὡς καὶ κρεῖττον σῶμα καὶ τῶν ἄλλων ὠφελητικόν.

ιή. Πόθεν ἔννοιαν ἔχον θεοῦ ἄνθρωποι;

Ἔννοιαν ἔχε θεοῦ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς τῶν ὅλων τάξεως, ἀπὸ τῆς ἰσονομίας τῶν φύσεων, ἀπὸ τῆς εἰς τὰ πάντα διοικήσεως προνοίας. Ἥ τε τῶν μεγάλων φωστήρων ἀναλοὴ καὶ δύσις ἐν τοῖς αὐτοῖς καιροῖς ἀεὶ ὁμοίως ἔχουσα, καὶ οἱ τῶν ἀστέρων δρόμοι τὴν ταυτότητα σώζοντες, καὶ ἡ τοῦ οὐρανοῦ ὠφελοφορὰ καὶ περίοδος κυκλοτερὴς πάντα σφίγγουσα καὶ συνδέουσα, καὶ τἄλλα ὡσαύτως ἔχοντα ἐν ἀλλήλοις σώμασι, προνοητήν τινα τοῦ παντὸς εἶναι ἀνακηρύττουσιν. εἰ γὰρ τυχαία καὶ αὐτόματος ἦν ἡ τοῦ κόσμου σύμπλεξις, ἦν ἂν καὶ τὰ μέρη τοῦ κόσμου ἀτάκτως καὶ ἀλόγως φερόμενα. Νῦν δὲ ἡ εὐρυθμος τοῦ παντὸς κίνησις, καὶ τὸ μηδὲν ἀλόγως ἢ τὴν κίνησιν ἔχειν ἢ τὴν ἡσυχίαν, ἀλλὰ πάντα εὐαγώγως ἠνιοχεῖσθαι, τὸν θεὸν ἡμῖν ἀναδείκνυσι ποιητὴν τοῦ παντός.

ιθ. Πότερον πλείους οἱ ἄγγελοι ἢ οἱ ἄνθρωποι;

Ἐλάττους τῶν ἀνθρώπων καθὰ τὸ πλῆθος οἱ ἄγγελοι. σκόπει γάρ, ὅτι πάντες οἱ ἀριθμοὶ οἱ πλησιάζοντες τῇ μονάδι, ἐλάττους εἰσὶ καθὰ τὸ ποσὸν τῶν πορρωτέρων ἀριθμῶν. Οἷον ἡ δυὰς, ἡ τριὰς καὶ ἡ τετρὰς ἐλαττότεραι εἰσὶ τῶν εἴκοσι καὶ τριάκοντα. Ὥσπερ οὖν οἱ ἐγγύτεροι τῆς ἑνάδος ἀριθμοὶ ἐλάττους εἰσίν, οἱ δὲ πορρωτέρω, πλείους, οὕτως οἱ ἐγγύτεροι τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου θεοῦ, ἔλαττον ἔχουσι τὸ ποσόν, οἱ δὲ πορρωτέρω, πλέον. ἐγγύτεροι δὲ θεοῦ ἄγγελοι, ἀρχάγγελοι, καὶ αἱ ὠφελιμαὶ δυνάμεις. Πορρωτέρω δὲ οἱ ἄνθρωποι. ὥστε πλείους εἰσὶ τῶν ἀγγέλων οἱ ἄνθρωποι, ὅθεν καὶ οἱ μὴ ἄγγελοι ἤδη καθὰ τὸν ἀριθμὸν ἐπεραιώθησαν, τοῖς δὲ ἀνθρώποις εἰς τὸ ἄπειρον προχεῖται ἡ γέννησις, καθήσεται δὲ αὐτὴ κατὰ τὸν τῆς σωτελείας καιρόν.

κ. Περὶ νοῦ.

Οὐ πᾶς νοῦς μετέχεται ὑπὸ πάσης ψυχῆς. ὁ δὲ πρῶτος νοῦς ὑπ' ἀδεμιᾶς ψυχῆς μεθεκτός ἐστιν. Ὁ γὰρ ὑπὲρ πάντα τὰ ὄντα νοῦς καὶ πάντων δημιουργὸς, πῶς ἂν ὑπὸ ψυχῆς μεταχεθείη τινὸς; πάσης γὰρ νοερᾶς πληθύος καὶ τῆς πλήθους τῶν νοῶν ἡγεῖται τις νοῦς. καὶ ἀμέθεκτος καὶ πρῶτος μὴ νοῦς ἀλλὰ ἔστι καὶ ὀνομάζεται. μετὰ δὲ τὸν ἀμέθεκτον νοῦν, ὁ μεθεκτὸς μὴ, ἀλλ' ὁ ἐγκόσμιος

δ,

ctum mundum haud obscure negant, universum simul existens congruenter propriæ opinioni statuunt. Fas autem potius existimare primo loco factum cœlum, utpote corpus præstantius, & quod cætera complectitur atque comprehendit.

18. *Unde homines notitionem DEI acceperint?*

Notionem DEI hauserunt homines ex ordine rerum, ex naturæ æqualibus legibus, ex providentia ad omnia pertingente. Magnorum enim luminum ortus & occasus iisdem temporibus eodem semper se habens modo, & cursus siderum eandem servantes rationem, & circumrotatio cœli circularis omnia colligens ac constringens, aliaque quæ in aliis corporibus consimiliter se habent, prædicant esse quendam qui universi curam gerit eique providet: Si enim forte & casu mundus coaluisset, partes ejus sine ordine & ratione ferrentur, nunc vero motus universi certo numero & ordine constitutus, & quod nihil sine ratione vel movetur vel quiescit, sed omnia facile ac commode regi se patiuntur, DEum nobis universi factorem conditoremque demonstrant.

19. *Pluresne sint Angeli an Homines?*

Pauciores multitudine sunt Angeli quam Homines. Vide enim quomodo numeri omnes quo propiores sunt unario, eo minores sunt numeris longius ab illo distantibus. Uti binarius, ternarius & quaternarius minores sunt vicenario & tricenario. Sicut igitur propiores unario numeri sunt minores, longius vero remoti majores & numerosiores, sic quæ uni & soli DEO propiora sunt, eadem pauciora quoque sunt, quæ vero longius distant, plura sunt numero. Propiores autem DEO sunt Angeli, Archangeli, & his proximæ Potestates. Longius ab illo absunt homines. Igitur plures sunt homines quam Angeli, unde & Angelorum numerus jam est finitus & circumscriptus, hominum vero generatio in infinitum effunditur, quæ tamen & ipsa sistetur in seculorum consummatione.

20. *De mente.*

Non quælibet mens ab anima quacunque participatur. Principalis mens à nulla anima participari potest. Quæ enim omnibus rebus mens præstantior est, & omnium opifex, quomodo ab anima ulla participetur? Omnis enim intelligibilis multitudinis & multitudinis mentium princeps est mens quædam nullius animæ particeps. Atque hæc prima mens est & nominatur. Post hanc nullius participem animæ succedit mens non mundana quidem sed supramundana & à mundo separabilis. Deinde mundana, nam secundum Græcorum sententiam ipse etiam

ῆ, ἀλλ' ὁ ὑπερκόσμιος καὶ χωριστὸς ἡ κόσμου. εἶτα ὁ ἐγκόσμιος. ἐπεὶ καὶ παρὰ τῶν Ἑλλήνων λόγους καὶ αὐτὸς ὁ κόσμος ἔμψυχος ἅμα καὶ ἔννους ἐστὶ, καὶ ἡ ἐγκόσμιος ψυχὴ οὐκ εὐθὺς μετέχει ἡ ὑπερκοσμίου νοὸς, ἀλλὰ πρώτως ἡ ἐγκοσμίου. Ἔστιν οὖν ἡ τάξις καὶ ὁ ἀριθμὸς καὶ τὰ ὀνόματα οὕτως. ὁ ἀμέθεκτος νοῦς, ὁ ὑπερκόσμιος, καὶ ὁ ἐγκόσμιος.

κά. Ἔτι περὶ νοῦ.

Πᾶς νοῦς ἑαυτὸν νοεῖ. ἀλλ' ὁ πρῶτος νοῦς καὶ ἀμέθεκτος ἑαυτὸν μόνον. οὐδὲ γὰρ ἔχει τι πρὸ αὐτοῦ, ἵνα ἐκεῖνο νοήσῃ. Τὰ δὲ μετ' αὐτὸν οὐκ ἂν νοήσειεν. ἀλλ' ἔχει τούτων τὴν νοῆσιν ἀνοησία κρείττονι νοήσεως καὶ ἔστιν, οὕτι οὐτος νοῦς, νοῦς ἅμα καὶ νοητόν. νοῦς μὲν ὡς νοῶν ἑαυτὸν νοητὸν δὲ, ὡς νοούμενον ὑφ' ἑαυτοῦ. ὁ δὲ μετὰ τὸν ἀμέθεκτον μεθεκτὸς νοῦς ἑαυτόν τε ἅμα νοεῖ, καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ νοῦν. Πᾶς γὰρ νοῦς ἢ ἑαυτὸν νοεῖ, ἢ τὸ ὑπὲρ ἑαυτὸν, ἢ τὸ μεθ' ἑαυτόν. ἀλλ' εἰ μὲν τὸ μεθ' ἑαυτὸν νοεῖ, καλὰ τὸ χεῖρον ἐπιστρέφει. εἰ δὲ τὸ ὑπὲρ ἑαυτὸν νοεῖ, εἰ μὲν διὰ τὸ ἑαυτοῦ γνώσεως, ἑαυτὸν ἅμα κἀκεῖνο γνώσεται. εἰ δὲ ἐκεῖνο μόνον, ἑαυτὸν ἀγνωήσει νοῦς ὤν. ἀλλὰ τὸ πρὸ ἑαυτοῦ γινώσκων, γνώσεται καὶ ἑαυτόν. ἔστιν ἄρα καὶ ἐν τῷ νῷ νοητὸν, καὶ ἐν τῷ νοητῷ νοῦς, καὶ ὁ μὲν ὁλικώτερος, ὁ δὲ μεριστικώτερος.

κβ. Περὶ νοῦ.

Πᾶς νοῦς καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνέργειαν, αἰώνια ἔχει. ὅλη γὰρ ἅμα ἐστὶν ἡ οὐσία ἡ νοῦ καὶ οὔτε αὔξεται οὔτε μειοῦται, οὐδὲ ὁ σήμερον ἐστὶ χθὲς οὐκ ἦν. καὶ ἡ νοήσις ἡ αὐτοῦ ὁμοία ἐστὶ τῇ οὐσίᾳ. Πληρεστάτη γὰρ καὶ ὅλη, καὶ ὁμοῦ πάντα νοεῖ, καὶ οὔτε τὸ παρεληλυθὸς ὁρᾷ, οὔτε τὸ μέλλον ὡς ἐσόμενον οἶδεν, ἀλλ' ἐν τῷ ἐνεστῶτι πάντα οἶδεν, ἀκινήτως, ἀσυλλογιστόμως, οὐχ ὥσπερ ἡ ψυχὴ προλάσεις τιθεὶς καὶ ἐπάγων συμπεράσματα, ἀλλ' ἐν τῷ ἑνὶ πάντα ἐπισταμένως. ἀκίνητος γὰρ ὢν, οὐκ ἂν ὑπὸ χρόνου μερεῖτο, οὔτε καλὰ τὴν οὐσίαν, οὔτε καλὰ τὴν ἐνέργειαν. Εἰ οὖν καὶ ἡ οὐσία τούτου αἰῶνιος καὶ ἡ ἐνέργεια, καὶ ἡ μέση τούτων ἅπασα δύναμις αἰωνίαν τὴν ὑπόστασιν ἐκληρώσατο.

κγ. Περὶ νοῦ.

Πᾶς νοῦς οὐσία ἐστὶν ἀμέριστος. Τὸ γὰρ μὴ ἔχει μέγεθος, τὸ μὴ ὂν σῶμα, τὸ μὴ κινούμενον πάντως καὶ ἀμέριστον. πᾶν γὰρ τὸ μεριζόμενον ἢ καλὰ

mundus anima ac mente præditus est. Et anima mundi non statim continet supramundanam mentem, sed primo mundanam. Ordo igitur & numerus atq; nomina sic se habent: Mens cujus nulla anima compos & particeps fieri potest, tum mens supramundana, ac denic; mundana.

21. *De mente.*

Omnis mens seipsam intelligit. Sed prima mens quæ a nullo participatur, se intelligit solam. Neque enim habet aliquid se prius, quod intelligat. Quæ vero post sunt, non quidem intellexerit, sed habet eorum cognitionem sine intelligentia, per genus perceptionis quod intelligendi actu est præstantius. Ac mens talis, intellectus simul est & intelligibile. Intellectus quidem, quatenus se ipse intelligit, intelligibile vero, quatenus à seipso intelligitur. Quæ hinc post imparticipabilem mentem mens participabilis succedit, seipsam simul intelligit & illam priorem se ipsa mentem. Omnis enim mens vel intelligit seipsam, vel quod supra se, vel quod infra ac post se est. At quando hoc quod infra se est intelligit, ad deterius se convertit. Quando autem intelligit id quod supra se est, atque per sui ipsius cognitionem, seipsam pariter & illud cognoscet: si vero illud solum, seipsam ignorabit mentem esse. Sed utic; dum id quod se prius est cognoscit, cognoscet etiam seipsam. Est igitur & in mente intelligibile, & in intelligibili mens sive intellectus alius universalior, particularior alius.

22. *Iterum de mente.*

Mens essentiam, potentiam & operationem æterna habet. Essentia mentis simul tota est, neque augetur neque in majorem magnitudinem crescit, neque quod hodie est heri non erat, & intellectio ejus essentiæ est similis. Plenissima enim & tota intelligit & omnes res simul, & nec præterita tanquam præterita, nec; futura tanquam futura cognoscit, sed omnia intelligit tanquam præsentia, non movetur neque unum ex alio colligit, neque ut anima ponit præmissas ex quibus inducat conclusiones, sed simul scit omnia. Cum enim immobilis sit, nec a tempore mensuratur, neque quoad essentiam neque quoad operationes. Quod si igitur essentia ejus æterna & æterna est operatio, etiam media inter has potentia æternam subsistentiam sortita est.

23. *De mente.*

Omnis mens est substantia partes nullas habens. Quod enim caret magnitudine, neque est corpus, nec movetur, omnino etiam in partes dividi nequit. Quicquid enim in partes dividitur, dividitur vel magnitudinis vel multitudinis ratione. Quoniam vero mens omni modo sempiterna, & corporibus sublimior est,

partes

καὶ τὸ μέγεθος μερίζεται, ἢ καὶ τὸ πλῆθος. εἰ γὰρ ὁ νοῦς καὶ πάντα αἰῶνι καὶ ἐπέκεινα σωμάτων, ἀμέριστος ἄρα ἐστί. Πόθεν γάρ; ὅτι ἀσώματος ὁ νοῦς, ὅτι ἑαυτὸν νοεῖ, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστρέφει, σῶμα δὲ αὐτὸν οὐδὲν νοεῖ. πόθεν γὰρ δῆλον, ὅτι αἰώνιον, ὅτι ἡ μερίζεται ἡ νοήσις αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν ταυτότητί ἐστι διηνεκεῖ, ὥσπερ ἡ οὐσία. ἔστι γὰρ πάντων ὑποστάτης, οὐχὶ πᾶς νοῦς, ἀλλ' ὁ ἀμέθεκτος καὶ δημιουργὸς κόσμου. Ὑφίστησι γὰρ προσεχῶς μὲν τὰ ἴδια καὶ ἀμετάβλητα, εἶτα δὴ καὶ τὰ μεταβλητὰ, καὶ ἔγχρονα, οὐχ ὅτι τὰ μὲν πρῶτα ποιεῖ, τὰ δὲ ὕστερα. ἀλλ' ἐν μιᾷ ῥοπῇ ἅπαντα. ἐκεῖνα γὰρ καὶ τὴν ἑαυτῶν τάξιν καὶ ἰδιότητα πρόεισι. τὰ μὲν, κατὰ τὴν νοερὰν ἰδιότητα, τὰ δὲ κατὰ τὴν φυσικὴν κίνησιν.

κδ. Περὶ νοῦ.

Ὅτι ὁ μετὰ τὸν ἀμέθεκτον νοῦς, ἤτοι ὁ μεθεκτὸς καὶ τὸν πρῶτον νοῦν νοερὸν ἔχει ἐν ἑαυτῷ, καὶ τῶν μετ' αὐτὸν πάντων νοερὰν τὴν εἴδησιν ἐκληρώσατο. Κατὰ γὰρ τὸ μέτρον τῆς ἰδίας οὐσίας καὶ τὰ πρῶτα ἔχει καὶ τὰ ὕστερα ἑαυτῷ. ὅθεν καὶ τὸν ἀμέθεκτον νοῦν νοερῶς νοεῖ. Εἰ γὰρ καὶ ἀμέθεκτος, ἀλλ' ἐμφάσεις τινὰς δίδωσι τοῖς μετ' αὐτὸν τῆς ἰδίας ὑπαρξεως. Καὶ τὴν ψυχὴν δὲ καὶ τὰ φυσικὰ οἶδε δὴ νοερῶς οἶδεν. ἃ γὰρ ὡς ἔχουσι φύσεως τὰ νοήματα, οὕτως νοεῖ. Οὔτε γὰρ κρειττόνως οἶδε τὰ χείρονα, οὔτε χειρόνως τὰ κρείττονα, ἀλλ' ἀμφότερα νοερῶς. Οὐδὲ γὰρ συμμεταβάλλει τοῖς νοουμένοις. Πρὸς μὲν γὰρ τὸ κρεῖττον ἃ δύναται, πρὸς δὲ τὸ χεῖρον ἃ βούλεται. ὡς ἂν ἔχει φύσεως οὕτω καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτὸν νοεῖ, καὶ τὰ μετ' αὐτὸν, ἃ μὲν ἐκεῖνα ἔχει ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ τὰς ἐκείνων αἰτίας. Καὶ ὡς τὰ νοητὰ νοερῶς ἔχει, οὕτω καὶ τὰ αἰσθητὰ νοερῶς.

κε. Περὶ νοῦ.

Πάντα τὰ νοερὰ εἴδη, οἷον ψυχαὶ, νόες, ἄγγελοι, ἀρχάγγελοι, δυνάμεις, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ ἐν ἀλλήλοις εἰσὶ, καὶ καθ' ἑαυτὸ ἕκαστον. Καὶ ὅτε μὲν ἐν ἀλλήλοις σύγχυσιν ἔχει, ὅτε δὲ καθ' ἑαυτὸ εἶναι ἕκαστον, μερισμὸν λαμβάνουσι. Φοιτᾷ γὰρ πάντα διὰ πάντων, καὶ ἐν ἑαυτῷ ἐστιν ἕκαστον. Τὰ μὲν σώματα, καθ' ἑαυτὰ ἐστιν ἕκαστον, καὶ ἃ δὲ ἀλλήλων φοιτᾷν δύναται διὰ τὴν παχυμέρειαν. Τὰ δὲ ἀσώματα καὶ νοερὰ εἴδη ἐκτὸς παχύτητος ὄντα καὶ μεγέθους, δι' ἀλλήλων φοιτῶσι. Καὶ ἀυθις ἀσύγχυτα μένουσιν. Ἐν ἀλλήλοις γὰρ εἰσὶ πάντα τὰ νοερὰ εἴδη ἡνωμένως, καὶ χωρὶς ἕκαστον διακεκριμένως, ὥσπερ δὴ καὶ τὰ θεωρήματα ἐν μιᾷ ψυχῇ.

Πᾶς

partes etiam nullas habet. Unde vero constat mentem non esse corpus? quoniam se ipsa intelligit, atque in se ipsam reflectitur. Corpus enim seipsum intelligit nullum. Unde porro constat æternam esse mentem? quoniam intelligentia ejus non partibus divisa est, sed quemadmodum essentia in perenni identitate manet. Omnia porro subsistere facit mens, non qualiscunq; quidem, sed illa imparticipabilis & effectrix mundi. Facit autem subsistere inprimis quidem propria & mutationi nulli obnoxia, deinde etiam mutabilia & temporaria, non tamen ita ut illa prius faciat, hæc posterius, omnia enim uno facit momento. Suo porro ordine & secundum proprietatem suam illa procedunt, alia proprietatem intelligibilem, alia naturalem motum servantes.

24. *De eodem argumento.*

Mens participabilis quæ est post illam imparticipabilem, habet in se * primam mentem intelligibilem, & omnium inferiorum intelligibilem cognitionem sortita est. Nam pro mensura propriæ essentiæ & prima habet & semet inferiora. Unde imparticipabilem quoque illam mentem intelligibiliter cognoscit: Licet enim illa sit imparticipabilis, tamen inferioribus dat quasdam existentiæ suæ perspicuas significationes. Sed & animam hæc intelligibiliter cognoscit, & res naturales, siquidem non cognoscit res quas intelligit secundum naturam qua illæ sunt præditæ, neq; deterius meliora, sed utraque intelligibiliter: Neque rebus quas intelligit se conformat, præstantiori enim non potest, & deteriori non vult. Pro sua igitur quam ipsa habet natura & superiora se & inferiora intelligit, neq; ista in se, sed istorum habet causas, atq; ut intelligibilia intelligibiliter, sic & sensibilia intelligibiliter in se habet.

25. *De mente.*

Omnes species intelligibiles, ut animæ, mentes, Angeli, Archangeli, Potestates & quæ sunt ejus generis alia, tum in aliis invicem sunt, tum quodlibet est per se, neque quod in aliis invicem sunt confusionem affert, neque quod per se sunt singula, divisionem. Omnia igitur per omnia permeant, nec minus unumquodque est per se. At enim corporum quodlibet per se est, nec per alia potest ob crassitiem permeare. E contrario incorporalia & intelligibilia utpote crassitiei & magnitudinis expertia, invicem se permeant, ac nihilominus inconfusa permanent. Omnes igitur species intelligibiles sibi invicem insunt atque unita sunt, nec minus separata sunt ac disjuncta, sicut in anima cogitationes.

* h. e. cognoscit atque intelligit illam pro suo modulo.

κς'. Περὶ νοῦ.

Πᾶς νοῦς πλήρης ἐστὶ τῶν θείων εἰδῶν, οἷον, ἀγαθότητος, ὁσιότητος δικαιοσύνης, ταυτότητος, ὁμοιότητος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀλλ' ὁ μὲν θειότερος νοῦς ὁλικωτέρων ἐστὶ θεωρητικὸς εἰδῶν, ὁ δὲ ταπεινότερος μερικωτέρων, οἱ μὲν δὲ ἀνωτέρω θείαις δυνάμεσι χρῶνται μείζοσιν, οἱ δὲ κατώτεροι πληθυνόμοροι, μᾶλλον ἐλαττοῦσι τὰς δυνάμεις, ἃς ἔχουσι. τὰ δὲ τῷ ἑνὶ συγγενέστερα ἐλαττότερα μέν εἰσι τῷ πλήθει, τῶν ὑφ' ἑαυτὰ, τῇ δυνάμει δὲ ὑπεραίρει. τὰ δὲ ἑνὸς πορρωτέρω, ἔμπαλιν τῷ μὲν ποσῷ πληθυντικώτερά εἰσι, τῇ δὲ δυνάμει ἐλαττότερα. πᾶν μὲν δὲ τὸ πληθυνόμενον ἐλαττοῦται κατὰ τὴν δύναμιν, πᾶν δὲ τὸ ἑνούμενον τῇ μὲν δύναμει μεγαλύνεται, ἐλαττοῦται δὲ κατὰ τὴν ποσότητα, ἡ μὲν δὲ ἕνωσις δυναμικωτέρα, ἡ δὲ διαίρεσις πληθυντικωτέρα. καὶ ἡ μὲν ἕνωσις, ἐλάττω κατὰ τὴν ποσότητα. ἡ δὲ διαίρεσις ἀσθενέστερα κατὰ τὴν δύναμιν.

κζ. Περὶ ψυχῆς.

Τρίτον ἐστὶ τὸ πάθος τῆς ψυχῆς. Καὶ τὸ μὲν ἀκρότατον αὐτῆς, τὸ τοῖς νοητοῖς ἡνώμενον, νοήσις ὠνόμασται. Τὸ δὲ ἔσχατον τὸ τῶν αἰσθητῶν γνωστικὸν, διὰ μέσης τῆς κοινῆς αἰσθήσεως δόξα λέγεται. τὸ δὲ μέσον τὸ ἀνιέναι καὶ καθιέναι πεφυκὸς, διάνοια. Καὶ μέχρι μὲν τούτων, ὁ ἄνθρωπος, ἤτοι νοῦς, διάνοια, δόξα· μέλλει δὲ ταῦτα εἶναι τὸ ζῷον. ἡ μὲν δὲ πολυποίκιλος Φύσις, ἡ δὲ τῆς θείας μοίρας ὑπάρχουσα, ἡ μὲν γε ἐπιθυμία πολυκέφαλον θηρίον, ὁ δὲ θυμὸς λεοντώδης, ὁ δὲ λόγος ὁ ἀληθὴς ἄνθρωπος. Ἐστὶ δὲ τούτου καὶ ἄλλος θειότερος ἄνθρωπος καὶ ἀληθέστερος. ὁ νοερός, ὃν αὐτάνθρωπον προσαγορεύουσιν οἱ τῶν εἰδῶν φιλοθεάμονες. Τρίτον δὲ ὁ ἄνθρωπος, ὁ μὲν νοερὸς καὶ μονοειδὴς, ὁ δὲ λογικὸς καὶ τριμερὴς καὶ τριδύναμος, ὁ δὲ αἰσθητικὸς καὶ πολυειδὴς καὶ παντοδαπός. Τὸ δὲ λογιζόμενον καὶ τὸ θεωροῦν ἡμεῖς ἐσμὲν, ἡμεῖς δὲ καὶ ψυχὴ ταυτόν.

κή. Περὶ ψυχῆς.

Τῶν παρ' Ἕλλησι σοφῶν τὴν ψυχὴν, Πλάτων μὲν καὶ Ἀριστοτέλης, ὡς ὀργάνῳ φασὶ χρῆσθαι τῷ σώματι. δεῖ γάρ, φησιν Ἀριστοτέλης, τὴν μὲν τέχνην χρῆσθαι τοῖς ὀργάνοις, τὴν δὲ ψυχὴν τῷ σώματι. οἱ δὲ ἐκ Περιπάτου φιλόσοφοι, ὡς ἔνυλον εἶδος μιγνύουσιν αὐτὴν τῷ σώματι καὶ διαπλέκουσιν. Οἱ δὲ περὶ Κλεάνθην καὶ σῶμα ταύτην ἀποφαίνονται. δυναμένην μέντοι γέ πως καὶ ἐκφαινομένην χωρίζεσθαι σώματος. Πλωτῖνος δέ φησι μὴ ἀναγκάζεσθαι δέχεσθαι τὴν ψυχὴν τὰ

26. *Adhuc de mente.*

Omnis mens divinis plena est ideis, ut bonitatis, sanctitatis, justitiæ, identitatis, similitudinis, cæterisq; : At divinior mens integriores ideas continet, vicissim quo inferior est eo minores illarum partes. Superiores enim majoribus divinis facultatibus utuntur, inferiores vero mentes dum multiplicantur, facultatibus quas habent utuntur imbecillioribus. Quæ enim unitati proxima sunt, multitudine quidem ab inferioribus vincuntur, potentia autem præstant. Vicissim quæ ab unitate longius recedunt, numero plura, sed potentia minora sunt. Quicquid enim in multitudinem abit, potentia minuitur, sed quod unitur, potentia augetur ac crescit, licet numero minuatur. Unitio enim valentior est, divisio multitudinis procreatrix: Unitio minor numero, divisio potentia infirmior.

27. *De anima.*

Tres sunt animæ pasiones. Prima quidem & summa qua intelligibilibus conjungitur, intelligentia appellatur. Infima qua res sensiles per sensum communem cognoscimus, dicitur opinio. Media, quæ ascendendo & descendendo colligere apta nata est. Atque homo quidem hactenus, mens, ratiocinatio, opinio: quod supereſt animal est, natura varia ac multiplex, pars divinæ sortis particeps, pars concupiscentia multiceps bestia, & ira qualis est leonum: Sed verus homo ratio est. Existit porro & alius homo divinior veriorque, intelligibilis, quem *αὐτάνθρωπον* ipshominem sive ideam hominis vocant qui idearum ac specierum contemplatione oblectantur. Triplex igitur homo datur, unus intelligibilis iste & unicus ac simplex, alter rationabilis tribus facultatibus ac veluti partibus constans, tertius sensibilis & multiplex variusque. Sumus autem id quod ratione & consideratione utitur, anima enim cujusque is est quisque.

28. *De anima.*

Inter Græciæ Sapientes Plato & Aristoteles ajunt animam corpore uti tanquam instrumento. *Ars enim*, inquit Aristoteles, *instrumentis, anima corpore indiget.* At Peripatetici Philosophi animam, velut formam materiæ, inhærentem corpori implicant ac permiscent. Cleanthes & animam statuit corpus esse, utpote quæ possit a corpore quod oculis cernitur separari ac secedere. *Plotinus* negat necesse esse ut anima corporis pasionibus afficiatur, nam nec artificem ea quæ instrumentis suis

τὰ πάθη τοῦ σώματος. Ἐπεὶ μηδὲ τεχνίτης τὰ πάθη τῶν ὀργάνων ὑποδέξαιτ' ἂν πότε. αἰσθήσει δὲ χρῆθαι φησὶν ἀναγκαῖον, τὸ γὰρ διὰ σώματος ἐνεργοῦν, ἔχει τὴν αἴσθησιν, ἵνα δι' αὐτῆς γινώσκῃ τὰ ἔξωθεν. Εἰ οὖν ἡ ψυχὴ ἀσώματος, τὰ πάθη τοῦ σώματος οὐ διαβήσεται ἐπ' αὐτήν. Εἰ δὲ καὶ ἔρχεται, οὐκ εἰς τὴν οὐσίαν αὐτῆς ἔρχεται, ἀλλ' εἰς τὰς δυνάμεις καὶ τὰς ἐνεργείας.

κθ. Περὶ ψυχῆς.

Μίγνυται τὰ μιγνύμενα ἢ κιρνάμενα ἀλλήλοις ὥσπερ τὰ ὑγρὰ, ἢ διαπλεκόμενα ὥσπερ ὅτε ἀὴρ καὶ τὸ φῶς. εἰ δὲ ἐφάπτοι τὸ μόνον, τῇ μὲν οὐσία κεχώρισται, ταῖς δὲ ἐνεργείαις μέμικται. Καὶ Ἀριστοτέλης διὰ τοῦτο τὴν ψυχὴν ποιεῖ διττὴν, τὴν μὲν κεχωρισμένην, τὴν δὲ ἐν σώματι τὴν ὑπόστασιν ἔχουσαν. πλὴν οὐχ ἡ ψυχὴ αἰθάνεται ἡ ἐν τῷ σώματι οὖσα εἴπερ κέκραται τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ ἔμψυχον σῶμα. Τὸ γὰρ σῶμα διὰ τὴν ψυχὴν αἰσθητικὸν γέγονε, καὶ ὀρεκτικὸν καὶ τῶν ἄλλων παθῶν δεκτικόν. Πλάτων δὲ τὴν ἀληθινὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ἑαυτῆς φήσιν εἶναι. Τὸ γὰρ ἐν ἄλλῳ τὴν ὑπόστασιν ἔχον εἶδος, ποιότητα οὐσιώδη καλεῖ, ἀλλ' οὐκ οὐσίαν.

λ. Περὶ ψυχῆς.

Διαφόρως ὁρίζεται τὴν ψυχὴν ὁ φυσικὸς καὶ διαλεκτικὸς; ὁ μὲν γὰρ φυσικὸς ἀντιλαμβάνεται τῆς ψυχικῆς οὐσίας, καθόσον ἐστὶ σωμάτων ἀχώριστος. ὁ γοῦν φυσιολόγος ἐπιστημονικὸς ὢν, καὶ γὰρ ἀχώριστον εἴσεται καὶ ὅπως ἀχώριστον. Ὁ δὲ διαλεκτικὸς καὶ τοὺς οὐσιώδεις λόγους καθ' ἑαυτοὺς ὄντας ἐπινοεῖ. ὁ δὲ μαθηματικὸς ἐξ ἀφειρέσεως τούτων ἐπισκέπτεται, ὁ δὲ πρῶτος φιλόσοφος περὶ τῆς χωριστικῆς ζωῆς τῆς ψυχῆς πραγματεύεται. Δεῖ δὲ ζητεῖν πότερον οὐσία ἡ ψυχὴ ἢ οὔ. Καὶ ἡ οὐσία δυνάμει, ἢ ἐνεργείᾳ. Καὶ σῶμα ἢ ἀσώματος, ἢ ἄμφω τρόπον τινά, καὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τῇ ψυχῇ τὴν οὐσίαν αὐτῆς ἐννοεῖν. ἡ δὲ λογικὴ ἡμῶν ζωὴ ἣν προσαγορεύει νοῦν Ἀριστοτέλης, ἐν τῇ πρὸς τὸ σῶμα νεύσει χωριστήτε ἅμα ἐστὶ καὶ ἀχώριστος.

λά. Περὶ ψυχῆς.

Ψυχὴ ἑαυτὴν γνοῦσα, καὶ ὅτι θεῖον ἔχει ἀξίωμα, πόῤῥω μὲν τῆς φύσεως ἵσταται. πάντων δὲ τῶν σπερμάτων προέχει. πολὺ δέ τι τούτων πρότερον πάντων σωματων κεχώρισται, καὶ ἐφ' ἑαυτῇ ἕδρα ἄνω που καθημένη τῶν φυσικῶν λόγων καὶ τῶν σπερματικῶν, εἰπεῖν δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ παντός. οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς τῶν

ἄστρων

contingunt unquam perſentiſcere. Neceſſario autem uti ſenſibus animam. Nam ut per corpus operetur, ſenſum habere auxiliatorem, ut per illum externa cognoſcat. Quandoquidem igitur incorporalis anima eſt, paſſiones corporis ad eam non pertingent, quod ſi pertingant non eſſentiam ejus afficient, verum facultates & operationes.

29. *De anima.*

Quæ miſcentur, vel ita miſcentur inter ſe, ut confundantur, quemadmodum humores: vel ut modo implicentur mutuo ac permeent, uti aer & lux, ſi quis quæ ſingula conſideret, illa quoad eſſentiam diſtincta, operationibus permixta deprehendet. Hinc Ariſtoteles duplicem ponit animam, aliam ſeparatam, aliam quæ in corpore ſubſiſtit. At non ſentit anima ſe corpori eſſe permixtam, ſed corpus animatum. Corpus enim animæ beneficio habet quod ſentit appetitque, atque aliarum eſt affectionum particeps. Itaque Plato ſtatuit ipſi animæ eſſe veram propriamque ſubſtantiam, quæ enim in alio ſubſiſtit forma, ab eodem qualitas eſſentialis, non ſubſtantia appellatur.

30. *Adhuc de anima.*

Aliter Phyſicus aliter Dialecticus animam definiunt; Phyſicus animæ ſubſtantiam conſiderat quatenus non eſt a corpore ſeparata. Naturæ ſiquidem ſcientiam profeſſus, ſpectabit animam haud ſejunctam a corpore, & quatenus haud ſejuncta eſt. Dialecticus vero etiam rationes eſſentiæ illius in ſe ſpectatas expendit, & Mathematicus abſtracta a corpore contemplatur: Sed primus Philoſophus de ſeparabilitate vitæ ab anima eſt ſollicitus. Quærere nimirum oportet num ſubſtantia ſit anima nec ne, & potentiane an actu ſubſtantia ſit. Atque utrum corpus ſit an incorporalis, an utrumque? Quodammodo etiam ex iis quæ animæ adſunt ſubſtantiam ejus intelligere fas eſt. Cæterum vita noſtra rationabilis, quam mentem Ariſtoteles appellat, pro ſua ad corpus inclinatione & ſeparabilis eſt & inſeparabilis.

31. *De anima.*

Anima quæ ſeipſam cognoſcit & quod divina gaudet prærogativa, longe diſtat a natura corporum, omnibusque præſtat ſeminibus. Multo etiam ante hæc ab omnibus corporibus diſtincta eſt, atque in propria ſede ſupra omnes naturales ac ſeminales rationes, dixerim etiam ipſius

ἄτρων ἀπορροίας τῷ σώματι προσγίνεται. ὅτε ἀπὸ φύσεως εἰς γένεσιν ἔρχεται, ὅτε σωματικοὶ λόγοι ταύτην εἰς τὸ σῶμα ἐξακοντίζουσιν, ἀλλ' ἄνωθεν ἀπὸ θεοῦ κάτεισιν. ἀγνωήσασα δὲ ἑαυτὴν, καὶ ὅτι τὸ ἄνωθεν εὐγενείας ἐστὶ καὶ ἐλευθέρα καθέστηκεν, δουλοπρεπῶς θηλύει τῷ σώματι, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀπόλλυσιν. καὶ ὁ μέγας αὐτῆς ὀφθαλμὸς ὑπὸ τῆς φυσικῆς καλύμματος καλαχώννυται, ἢ ἀποσβέννυται.

λϐ. Εἰ μεταβάλλει ψυχὴ εἰς ἄγγελον.

Οὐ μεταβάλλει τὰ κατ' οὐσίαν ἕτερα εἴδη τῆς ζωῆς εἰς ἄλληλα· ἃ γὰρ ἐστιν ὅμοια τὰ γεννητὰ καὶ μεταβλητὰ τοῖς ἀμεταβόλοις. ἀλλὰ ψυχὴ ἄγγελος μὲν ἢ ἀρχάγγελος γενέσθαι δύναται, μιμεῖται δὲ ὅσον εἰκὸς τὰς ἐνεργείας αὐτῶν. καὶ πρὸς τὰ ὑπερέχοντα γένη ἀπεικονίζεται, ἐπεὶ καὶ καθ' εἰκόνα θεοῦ γεγένηται, ἡ δὲ εἰκὼν ὁμοίωσιν ἔχει τὸ πρόσδειγμα. εἰ δὲ ὁμοιῶται θεῷ, πολλῷ μᾶλλον ταῖς ὑποδεεστέραις δυνάμεσιν. Καὶ πᾶσα μὲν ψυχὴ, καθ' εἰκόνα πεποίηται θεοῦ, ἁ πᾶσα δὲ ἔχει τὸ καθ' ὁμοίωσιν. Τὸ μὲν γὰρ καθ' εἰκόνα, δύναμίς ἐστι πρὸς τὴν τῶν καλῶν ἐργασίαν, καὶ οἷον ἀρχή τις, ἀφορμὴ τῶν ἀγαθῶν πράξεων, καὶ οἷον σκιαγραφία τῶν ἀρετῶν. τὸ δὲ καθ' ὁμοίωσιν ἐνεργεία ἐστὶν αὐτὸ τέλος καὶ ἀπηρτισμένη εἰκών. ἁ πάντες δὲ ὁμοίως τὸ καθ' ὁμοίωσιν ἔχομεν, ἀλλ' οἱ μὲν μᾶλλον, οἱ δὲ ἔλαττον.

λγ. Εἰ ἄναρχος ἡ ψυχή.

Οὐκ ἐστὶν ἀρχὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ψυχὴ, οὐδὲ ἀγέννητος· ὅτε ὡς ἄνευ ἑτέρας αἰτίας αὐτὴ πρὸ τῶν ἄλλων ὑπάρχουσα. Τίς δὲ ἡ αἰτία; ἀφ' ἧς πρώτης ἐρήσεται, παντί γε δῆτα σαφὲς, ὡς ἡ δημιουργικὴ, ἀρχὴ δὲ αὐτὴ πάσης τῆς τῶν ὄντων ἀπογεννήσεως. τίς δὲ ἡ πρόοδος αὐτῆς; Καὶ πῶς προῆλθεν; ἡμεῖς μὲν οὐσιοποιὸν μὲν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἐμφυσήματος ᾧ ἐνεφύσησεν εἰς τὸν πρῶτον ἄνθρωπον ὁ θεός. ἕλληνες δὲ ποικιλώτερον περὶ τούτου διεξίασιν, ὥσπερ δὴ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὅτι μόνην τὴν τελειότητα ἀπογεννᾷ τὰ προσγόμενα ὁ θεός. καὶ ἵνα τὸ ξύμπαν τέλειον ἀποδείξῃ, ὁμοῦ μὲν πάντα προσάγει. ἕκαστον δὲ κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν πρόεισιν. Τὸ ὂν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἡ ζωὴ ἀπὸ τοῦ ὄντος. ὁ νοῦς ἀπὸ τῆς ζωῆς. ἡ ψυχὴ ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ νοῦ. Ἐστὶ δὲ, φασὶν, ἡ ψυχὴ νοῦ γέννημα, ἄχρονος ἐξ αὐτοῦ προϊοῦσα.

λδ.

Universi collocata. Neque enim ex defluxione siderum in corpora venit, neque naturali sive corporali more generatur, neque seminales rationes eam in corpus ejaculant, sed a DEo desuper descendit. Quæ vero seipsam ignorat, neque scit cœleste suum genus esse ac nobile, liberaque conditione se conditam ac constitutam, illa mancipii in morem corpori inservit, libertatemque perdit: & magnus ipsius oculus a naturali velamine obruitur aut extingvitur.

32. *Num anima in Angelum mutetur.*

Quæ diversis per essentiam generibus vitæ prædita sunt, non inter se invicem permutantur, neque enim mutabilia, quæque generantur, sunt similia illis quæ nullam mutationem recipiunt. Anima vero Angelus quidem vel Archangelus fieri nequit, quantum tamen fas est, eorum imitatur actiones, atque præstantioribus generibus se asssimilat, siquidem & facta est ad imaginem DEI: imago porro ad similitudinem exemplum sibi habet propositum. Quod si DEO assimilatur, multo magis iis quæ infra DEUM sunt potestatibus. Et omnis quidem anima ad imaginem facta est, ut vero similitudinem etiam referat, non habet omnis anima. Ad imaginem enim factam esse, significat facultatem pulchra & honesta facta edendi, & principium atque ansam bonarum actionum, quandamque veluti adumbrationem virtutis. Ad similitudinem vero, effectum ipsum, & finem atque imaginem perfectam & absolutam. Neque vero omnes æqualiter illud ad similitudinem habemus, sed alii magis, alii minus.

33. *Num principii expers sit anima.*

Non est ipsa sibi principium anima neque ingenita, neque citra aliam causam præ aliis existens. Quæ porro prima ejus causa sit, nemini non est perspicuum, creatrix nempe illa, quæ omnium rerum generationis est principium. Quis vero ejus progressus, & quomodo processit? Nos quidem substantiam ejus repetimus ab insufflatione, qua DEUS in primum hominem illam inspiravit. Ethnici autem varia subtilitate hac de re uti etiam de aliis disputant, ajuntque per solam perfectionem suam DEUM omnia quæ producuntur procreare, atque ut universum perfectum absolvat, omnia procreare simul, ita ut unumquodque secundum proprium ordinem procedat: Ens a seipso, Vita ab Ente, a Vita Mens, a Demiurgo sive procreatice Mente anima. Ajunt igitur animam esse progeniem Mentis sine tempore ex illa profectam.

34. *Accura-*

λδ. Ἀκριβέστερον περὶ Ψυχικῶν δυνάμεων.

Οἱ μὲν πολλοὶ τῶν φιλοσόφων, ἁπλῶς οὔτε δυνάμεις ψυχῆς ὀνομάζουσι. Χρὴ δὲ οὕτως διαιρεῖν, ὡς εἰσὶ νοεραὶ δυνάμεις τῆς ψυχῆς, αἱ μὲν νοεραὶ, καὶ εἰς τὸν κρείττονα ἀναγόμεναι τῆς ψυχῆς τὸν ἄϋλον νοῦν. αἱ δὲ πληρούμεναι αὐτοῦ τοῦ νοῦ τὴν ψυχὴν, ὅστις ἐξ αἰδίου αὐτῇ συνυπάρχει. αἱ δὲ ὁρίζουσαι τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς ὅλας καὶ διατάττουσαι κατὰ τὴν νοερὰν νοήσιν, αἱ δὲ διαθεσμοθετοῦσαι ὥσπερ νόμοι τινὲς ἔμψυχοι τὰ δεύτερα τῆς ζωῆς εἴδη μετὰ τὸν νοῦν. καὶ αἱ μὲν ἀγαθοειδεῖς. αἱ δὲ τῷ καλῷ ἀποσεμνυνόμεναι. Ἰαμβλιχος δὲ ὁ φιλόσοφος περιττότερος τοῦ δέοντος ὢν, κατάγει τὴν λογικὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἄχρι τῆς γῆς, καὶ ἐν ἑκάστῃ μερίδι τοῦ παντὸς ἀλλάττει τὰς δυνάμεις αὐτῆς, καὶ ἄλλας μὲν αὐτῆς ἐν οὐρανῷ τίθεται, ἄλλας δὲ ἐν τοῖς στοιχείοις. ἄλλας δὲ ἐν τῷ παχεῖ σώματι.

λε. Πῶς ὁ Πλάτων γεννητὴν ὁμοῦ τὴν ψυχὴν καὶ ἀθάνατον ἀποφαίνεται.

Ἀγέννητον μὲν τὴν ψυχὴν ὁ Πλάτων οἴεται δι' ἣν ἔχει οὐσίαν καὶ ζωὴν, οὐ γὰρ ὑπὸ χρόνον, οὐδὲ μὴ οὖσα, φησὶ, γεγένηται. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔχει ἄπειρον τοῦ εἶναι δύναμιν, ἀλλ' ἀεὶ δέχεται ταύτην ἀπὸ τῶν ὑπερκειμένων οὐσιῶν, κατὰ τοῦτο γενητὴν δογματίζει. τὸ μὲν γὰρ ὂν ἀγένητον. πᾶν δὲ τὸ γινόμενον γενητὸν. ἀεὶ μὲν οὖν ἔστιν ἡ ψυχὴ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν ζωὴν, καὶ διὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν αἰώνιος. γινομένη δὲ ὡς μὴ δυναμένη δέξασθαι τὴν ἀπειρίαν τοῦ εἶναι, ἀλλ' ἄνωθεν ἀπειρουμένη, καὶ ἐπινουμένην αὐτῇ τὴν ἀθανασίαν ἔχουσα. οὐ γὰρ ἐπὶ σωμάτων μόνων ἡ γένεσις, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ψυχῶν. καθόσον αὐταὶ χρόνου μετέχουσι. πᾶσα γὰρ μεταβατικὴ κίνησις συνεζευγμένον ἔχει τὸν χρόνον. ὁ γάρ τοι Πλάτων πρὸ τῆς ψυχῆς τοὺς νοῦς ἔτι τοὺς ἐγκοσμίους καὶ τοὺς ἀσχέτους, καὶ τὸν θεῖον διάκοσμον τίθησιν.

λϛ. Τίς ἡ Πλατωνικὴ ψυχογονία.

Τῆς ψυχῆς ἄλλη μὲν ἡ οὐσία, ἄλλη δὲ ἡ δύναμις, ἄλλη δὲ ἡ ἐνέργεια. τῆς οὖν ψυχογονίας τρία πρόσωπα ταῦτα καὶ κεφάλαια. καὶ ἄλλη μὲν αὐτῇ ἡ ὕπαρξις, ἄλλη δὲ ἡ ἁρμονία, ἄλλο δὲ τὸ εἶδος τὸ ἐκ τούτων ἀποτελούμενον. Καὶ γὰρ τοῦ πυρὸς ἄλλη μὲν ἡ οὐσία, καθ' ἣν ἐστὶν, ἄλλη δὲ ἡ δύναμις, ἄλλη δὲ ἡ ἐνέργεια καθ' ἣν τὰ μὲν ξηραίνει, τὰ δὲ θερμαίνει. Καὶ ἡ μὲν ὕπαρξις τὸ εἶναι αὐτῇ ἀφορίζεται, ἡ δὲ ἁρμονία τὸ οὐσιῶδες αὐτῆς πλῆθος ἁρμόζει. εἶδος δὲ ἐστὶ τὸ ἐκ τούτοιν τοῖν δυοῖν ἀποτελούμενον. πρώτη μὲν οὖν αὐτῆς ὕπαρξις. δευ-

τέρα

34. *Accuratius de Animæ facultatibus.*

Multi Philosophorum simpliciter ne quidem facultates animæ appellant. Fas vero est ita distingvere, quod mentales animæ facultates sunt, sive quæ utpote mentales mentem animæ immaterialem adducunt ad præstantiora, sive quæ animam mente quæ ab æterno illi coexistit replent, sive quæ determinant animæ facultates integras & secundum mentalem intellectum disponunt, sive tanquam leges quædam animatæ dirigunt secundas vitæ post mentem species, atq; boni honestive studio sunt exornatæ. *Jamblichus* vero Philosophus modum quodammodo excedens animam rationalem a DEO usque deducit in terram, & in qualibet parte Universi alias ei facultates tribuit. Alias igitur ei adscribit in cœlo, in elementis alias, alias denique in crasis corporibus.

35. *Quomodo Plato simul docet animam & genitam esse & immortalem?*

Ingenitam equidem *Plato* animam opinatur ratione essentiæ qua gaudet & vitæ, non enim in tempore & postquam non extitisset factam esse affirmat. Quatenus autem non habet infinitam essendi facultatem, sed eam semper a superioribus essentiis accipit, hac ratione docet eam genitam esse. Quod enim * est, ingenitum est, quicquid vero fit, est genitum. Anima igitur sempiterna est ratione essentiæ vitæque, & juxta hanc conditionem æterna: fit autem, quatenus infinitam essentiam non capit, sed desuper habet ut infinita sit, & destinatam tenet immortalitatem. Non enim corpora solum generantur sed etiam animæ, prout & ipsæ temporis participes sunt. Omnis siquidem motus & mutatio tempus sibi habet adjunctum. Nam & Plato ante animam ponit adhuc mentes intramundanas, & a corpore abstractas, & divinam illarum seriem.

36. *Qualis animarum generatio secundum Platonem?*

Animæ alia essentia, alia est facultas, alia operatio. Tres igitur hæ species ac tria veluti capita generationis. Alia itidem ejus est substantia, alia harmonia, & alia denique species quæ ex his resultat ac perficitur. Nam & ignis alia essentia est qua est, alia facultas, effectus alius quo hæc quidem arefacit, alia calefacit. Atque substantia quidem rationem essendi ejus determinat, harmonia vero essentialem ejus coaptat multitudinem, species vero ex duobus illis fit emergitque. Pri-

* Tanquam τὸ αὐτοόν vel ὄντως ὄν quod est per se ac semper.

τέρα ἡ ἁρμονία. τρίτη ἡ ἰδέα. τετάρτη ἡ δύναμις. πέμπτη ἡ ἐνέργεια, ἕκτον καὶ τελευταῖον τὸ ἐκ τούτων εἶδος.

λζ. Διὰ τί ἡ ψυχὴ μέση τῶν μεριστῶν καὶ ἀμερίστων λέγεται;

Τῶν μὲν νοητῶν ἰδιώματα ταῦτα, τὸ ὄντως ὄν, τὸ αἰώνιον, τὸ τέλειον, καὶ ἕτερα τοιαυτότροπα. Τῶν δὲ αἰσθητῶν ἕτερα ἄττα τὰ ἰδιώματα· τὸ ἔγχρονον καθὰ τὴν οὐσίαν, τὸ μεριστὸν, τὸ ἄλλο πρὸς ἄλλο, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Μεταξὺ δὲ τούτων ἐστὶ τὸ οὐκ ὄντως ὄν, τὸ καθ' οὐσίαν μὲν αἰώνιον, κατὰ δὲ τὰς ἐνεργείας ἐν χρόνῳ, καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα. ἡ δὲ ψυχὴ οὔτε ὄντως ὄν ἐστιν, οὔτε ὄντως μὴ ὄν, διὸ ταῦτα μέσην τὴν ψυχὴν φαμὲν τῶν τε αἰωνίων καὶ τῶν αἰσθητῶν, οὔτε καθαρῶς αἰωνίαν οὖσαν οὔτε μὴν ἐναργῶς αἰσθητὴν ἀλλ' ἐξ ἀμφοτέρων μικτὴν, καὶ οἷον ἐκ τῶν ἀκροτήτων κεραννυμένην. Καὶ εἰ μὲν ἦν ὄντως ὄν, ἦν ἂν ἀμέριστον· εἰ δὲ ὄντως μὴ ὄν, ἦν ἂν μεριστή. Ἐπεὶ δὲ μὴ ὄντως ὄν ἐστι, μέση ἐστὶν ἀμεριστου καὶ μεριστοῦ.

λη. Ποίαν ψυχὴν ὁ Πλάτων ἐν Τιμαίῳ γεννᾷ;

Τὴν δὲ παντὸς ψυχὴν ὁ Πλάτων κατὰ τὸν Φιλόσοφον Πρόκλον ἐν τῷ δ' Τιμαίου βιβλῳ γεννᾷ, καὶ αὕτη δὴ τὸ ἀμέριστον ἔχει καὶ τὸ μεριστόν. Καὶ μέση ἐστὶ δύο τε ἐγκοσμίου νοῦ, καὶ τοῖς περὶ τοῖς σώμασι μεριστῆς οὐσίας. ὥσπερ δὴ ἡμεῖς οἱ τῷ Ἀποστολικῷ λόγῳ ἑπόμενοι ἀρχάς τινας καὶ δυνάμεις, καὶ κυριότητας καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἢ μείζονα ἢ ἐλάττονα μέσον ἡμῶν καὶ θεοῦ τιθέαμεν, οὕτω δὴ καὶ τῶν ἑλλήνων οἱ δηθὰ σοφώτεροι ἑνάδα τινὰ ἐξηρημένην ἐδογμάτισαν, καὶ μετὰ ταῦτα ὄντα, καὶ ζῶντα καὶ νοητά τινα, εἶτα ὑπερκοσμίους νοῦς, καὶ αὖθις ἐγκοσμίους. καὶ μετὰ τούτους τὴν ὅλην ψυχήν. Καὶ μετὰ ταύτην τὴν δ' παντός. καὶ τέλος τὰς μερικάς. καὶ τὸν ψυχικὸν ἐν ταύτῃ συμπληροῦσι διάκοσμον.

λθ. Πόσαι αἱ τῆς ψυχῆς δυνάμεις καὶ τίνες;

Τῆς ψυχῆς ἡ μὲν ἀντιληπτική τίς ἐστι δύναμις, καθ' ἣν τῶν ὄντων ἀντιλαμβάνεται, ἡ δὲ παθητική, καθ' ἣν διατίθεται οἰκείως καὶ ἀλλοτρίως, ἡ δὲ πρακτική, καθ' ἣν πρὸς τὰς πράξεις ἐκουσίως ὁρμᾷ. καὶ τῶν δυνάμεων τούτων ἄλλαι μὲν ἀπόλυτοί εἰσι καὶ μόνης τῆς ψυχῆς, ἄλλαι δὲ τῆς ψυ-

χῆς

ma igitur est animæ substantia, altera, Harmonia: tertia idea, quarta facultas, quinta operatio, sexta denique & ultima quæ ex his resultat forma ac species.

37. *Quare anima media sit inter partibilia atque impartibilia.*

Intelligibilium rerum proprietates hujuscemodi sunt: ut sit vere ens, æternum, perfectum, atque alia consimilia. At sensibilium aliæ variæ sunt proprietates, veluti quod secundum essentiam suam sint in tempore, partibilia, & alterius indigentia, & plura hujus generis. His succedit quod non vere ens est, sed essentia quidem est æternum, operationum vero respectu habet ut sit in tempore, & quæ his sunt consentanea. Atq; ita Anima neque vere ens est, neq; vere non ens, ideo mediam illam esse dicimus inter æterna & sensibilia, utpote non pure existentem æternam, nec omnino sensibilem, sed ex utrisque mixtam, ac veluti ex duobus extremis temperatam. Quod si vere ens esset, impartibilis esset, si contra vere esset non ens, esset partibilis. Quandoquidem autem non vere ens, media est inter impartibilem partibilemque.

38. *De cujus animæ generatione agit in Timæo Plato?*

De generatione Animæ Universi Plato in Timæo tractat, ut videtur Philosopho *Proclo*: illa enim habet ut & indivisibilis sit & divisibilis, media nempe existens inter mentem Mundi & divisibilem per corpora substantiam. Quemadmodum enim nos Apostolico sermoni habentes fidem, Principatus quosdam ac Potestates, & Dominationes & alia ejusmodi sive majora sive minora, DEUM inter & nosmet ponimus, sic & sapientissimi quique Græcorum Unitatem eximiam quandam statuerunt, postque hanc entia, & viventia atque intelligentia nonnulla, deinde supramundanas & intramundanas Mentes, & post has animam omnimodam, atque deinceps animam universi, & denique particulares animas. Sic ordo & series animarum illis completur.

39. *Quot & quænam sint Animæ facultates?*

Animæ alia facultas est perceptrix, per quam res percipit, alia passiva, qua vel congruenter naturæ suæ vel injucundo modo afficitur, alia activa, qua sponte fertur ad actiones. Harum facultatum aliæ sunt absolutæ & ad solam pertinent animam, aliæ etiam lucidis animæ insunt corporibus, aliæ pariter in spiritu materiali existunt, postremæ

χῆς καὶ αὐγοειδέσιν ἐποχοῦνται σώμασι, τινὲς δὲ πνεύματι ἐνύλῳ συνυφεστήκασιν, αἱ δὲ τελευταῖαι εἰς τὸ ὀστρεῶδες σῶμα ἀποτελευτῶσιν. ἡ δὲ φανταστικὴ δύναμις, πρὸς πάσας τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς παραπέφυκε, καὶ οἷον ἐκμάττεται ταύτην, καὶ ταῖς μὲν κρείττοσι τὰς ὑποδεεστέρας ἀπότυποϊ, ταῖς δὲ ὑποδεεστέραις τὰς κρείττονας. ἀποτυπουμένη γὰρ τὰς νοερὰς δυνάμεις τῇ διανοίᾳ ταύτας ἐπισφραγίζεται, καὶ αὖθις ἀποματτομένη τὰ διανοήματα, τῷ νῷ ταῦτα ἐγκατατίθεται.

μ. Τί ἐστι φύσις;

Φύσις ἐστὶ δύναμις, ὀφθαλμοῖς μὲν ἀθέατος, νῷ δε θεωρητὴ, τοῖς σώμασιν ἐγκατεσπαρμένη παρὰ θεοῦ, ἀρχὴ κινήσεως καὶ ἠρεμίας. αὐτὴ γάρ ἐστιν ἡ κινοῦσα τὰ φυσικὰ σώματα, καὶ αὖθις ἠρεμεῖν ποιοῦσα. Πάντα γὰρ τὰ σώματα, οἷον τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ ἐκ τούτων συγκείμενα, εἰ καὶ ὑπὸ θεοῦ καὶ τὴν κίνησιν καὶ τὴν ἡσυχίαν ἔχει, ἀλλὰ προσεχῶς ὑπὸ φύσεως κινεῖται. Πολλὰ μὲν γάρ εἰσι τὰ κινοῦντα τὰ σώματα, πρῶτον ὁ Θεὸς, εἶτα ὁ νοῦς, εἶτα ἡ ψυχὴ. ἀλλὰ τελευταῖον ἡ φύσις, οἷον ὄργανόν ἐστι τοῦ Θεοῦ. τὸν μὲν γὰρ ἄνθρωπον καὶ τὰ ἄλογα ζῶα κινεῖ καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ἡ φύσις. τὰ δὲ σώματα καὶ τὰ ἁπλᾶ καὶ τὰ σύνθετα, μόνη ἡ φύσις κινεῖ, καὶ πάλιν ἵστησι τῆς κινήσεως.

μα. Τίς ἡ διαίρεσις τῶν κοινῶν ἐνεργειῶν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα;

Τῶν ἐνεργειῶν αἱ μὲν ἄρχονται ἀπὸ ψυχῆς ὥσπερ αἱ κρείττους καὶ προέχουσαι. αἱ δὲ ἀπὸ τοῦ σώματος ἀνεγείρονται, ὅταν διψῇ μὲν ἢ πεινῇ ἢ ῥιγῇ, ἢ τινος ἄλλου τοιούτου δέηται. ἡ ψυχὴ δὲ τὸ ἐντεῦθεν πορίζοι τὰ ἐλλείποντα τῷ σώματι. Πάλιν τοίνυν τὰ μὲν τοῦ σώματός ἐστι παθήματα δι' αὐτὴν, ὥσπερ τὸ ἐρυθριᾶν. διότι ἡ ψυχὴ αἰσχρόν τι ἔκρινε. τὰ δὲ τῆς ψυχῆς διὰ τὸ σῶμα, ὥσπερ αἱ ἡδοναὶ καὶ αἱ λύπαι διὰ τὴν τοῦ σώματος γένεσιν περὶ τὴν ψυχὴν διαβαίνουσιν. τὰ δὲ ἐπεὶ κοινωνεῖ ἐξ ἴσου, ὥσπερ δὴ καὶ τὸ φέρεσθαι κατὰ τόπον. τὸ μὲν γὰρ διαμείβειν τόπον ἰδιόν ἐστι σώματος. Τὸ δὲ κινεῖν κατὰ τὴν φορὰν, ψυχῆς ὑπάρχει ἐνέργεια.

μβ. Πότε ἡ ψυχὴ τῷ κυουμένῳ ἑνοῦται σώματι;

Ὁ μὲν τὴν θεολογίαν μέγας Γρηγόριος ἀσαφής ἐστι περὶ τοῦτο τὸ μέρος, καὶ οὐκ ἂν ῥαδίως αὐτὸν εὕροις ταύτῃ ἢ ἐκείνῃ προσκείμενον τῶν δοξῶν. ὁ δὲ Θεῖος Γρηγόριος ὁ Νυσσεὺς, καὶ ὁ πολὺς τὴν ὁμολογίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν Μάξιμος οὔτε πρεσβυτέραν τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος, οὔτε μεταγενεστέρα, τιθέασιν, ἀλλ' ὁμοῦ τῇ καταβολῇ τοῦ σπέρματος ἐπιτηδείου πρὸς ὑποδοχὴν ψυ-

χῆς

pertingunt ad ipsam testam usque crassi corporis. Omnibus autem animæ facultatibus superaddit, est facultas imaginatrix, quæ veluti exprimit illas ac consignat, & præstantioribus deteriores & deterioribus præstantiores delineat ac describit. Intelligibiles enim facultates cum effingit, cogitationi illas imprimit, & vicissim cum efformat cogitationes, imponit eas menti.

40. *Quid est Natura?*

Natura est facultas non oculorum conspicienda acie, sed mente contemplanda, corporibus inseminata a Deo, motus quietisque principium. Natura quippe est quæ corpora naturalia movet, iterumque facit quiescere. Corpora enim quælibet, ut elementa & quæ ex his composita sunt, licet a Deo motum & quietem habent, tamen proxime a natura moventur. Plura enim sunt quæ corpus movent, Deus primum, tum mens, deinde anima, denique Natura tanquam Dei instrumentum. Hominem etenim & brutas animantes anima & natura movet. Corpora tum simplicia tum composita a sola moventur natura, quæ iterum quoque motum eorundem sistit.

41. *Quomodo distinguuntur communes operationes Animæ & Corporis?*

Operationum aliæ principium habent ab anima, ut potiores & præstantiores: aliæ a corpore excitantur, quando sitit, vel esurit aut friget, aut alia ejusmodi re indiget, unde anima ipsi desiderata suppeditat. Vicissim corpus pasiones sentit animæ causa, ut erubescit, quando anima aliquid turpe judicavit. Anima itidem afficitur propter corpus, itaque voluptates ac dolores ex corporis conditione in animam penetrant. De aliis operationibus ex æquo participant utraque, ut quando de loco in locum homo movetur. Nam mutare locum, corpori proprium est, sed movere & impellere, animæ est operatio.

42. *Quando anima nascenti corpori unitur?*

Magnus Theologus *Gregorius* hac in parte obscurus est, nec facile eum deprehendas huic vel illi opinioni adhærere. At enim divinus *Gregorius Nyssenus*, & *Maximus* insignis ille Confessor ac Philosophus animam nec antiquiorem corpore, nec post genitam statuunt, sed simul cum dejectione seminis ad animam suscipiendam apti, eandem subsistere affirmant. Ethnicorum autem eximii post per-

χῆς τυγχάνοντος, ταύτην ὑφιστάνουσι. τῶν δὲ ἑλλήνων οἱ πρόκριτοι, μετὰ τὴν τελείωσιν τοῦ φυσικοῦ ὀργάνου καὶ τὴν ἀποκύησιν τούτου, ἐνσπείρουσι ταύτην τῷ σώματι, πλὴν ὅτε μὲν ἔσωθεν ἢ κατεῤῥιζωμένον τὸ ἔμβρυον, τὴν φυσικὴν ψυχὴν τούτῳ διδόασιν, ἐξελθόντι δὲ τὴν λογικὴν, καὶ προΐοντι τὴν νοεράν.

μγ. Πῶς ἑνοῦται τῷ σώματι ἡ ψυχὴ;

Εἰσκρίνεται τῷ σώματι ἡ ψυχὴ ὥσπερ ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου πάντα ἀθρόως ἐμπίμπλησι τοῦ φωτός. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὴ ἀθρόως ἐξάπται τὸ σῶμα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ζωοποιεῖ, οὗτο ἐπιτηδείως ἔχον πρὸς τὴν ἕνωσιν ταύτης. ὥσπερ οὖν αἱ νευραὶ αἱ συνηρμοσμέναι καὶ εἰ πόῤῥω τύχοιεν οὖσαι, συγκινοῦνται· καὶ ὁ καλούμενος φθὰς δέχεται τοῦ πυρὸς τὴν δύναμιν τοῦ μεταξὺ ἄερος μὴ πυρουμένου, οὕτω δὴ καὶ τὸ σῶμα ἀθρόως ἐλλάμπεται ὑπὸ τῆς ψυχῆς, καὶ οὐ δεῖ τῆς ἀμερίστου ζωῆς καὶ δυνάμεως διῃρημένας ἐπινοεῖν τὰς ἐλλάμψεις, ἢ τὰς μετοχάς. ἀπεικαστέον δὲ αὐτὴν τῇ τοῦ ὄντος μετοχῇ εἰς τὸ γινόμενον, ὥσπερ γὰρ τὸ ὂν ἀχρόνως τῷ γινομένῳ πάρεσιν, οὕτως καὶ αὐτὴ ἀχρόνως πάρεστι τῷ σώματι.

μδ. Περὶ ἄλογου ψυχῆς.

Ἐν τέσσαρσι τούτοις παρ' ἕλλησιν οἱ φιλοσοφίσαντες τὴν ἄλογον ψυχὴν ἀφορίζουσιν, ἐν τῇ ὀρεκτικῇ, καθ' ἣν ἡδονῆς καὶ λύπης μετέχομεν. Ἐν τῇ δοξαστικῇ, ἥτις τοὺς μέσους λόγους καὶ μεταξὺ τῶν αἰσθητῶν εἰδῶν καὶ τῶν ἄυλων καὶ καθαρῶν λόγων ἀφώρισται· ἐν τῇ αἰσθητικῇ, ἥτις πρὸς τὰ ἐκτὸς εἴδη ὡμοίωται, καὶ προαισθάνεται τὰ ἔξωθεν σωτήρια καὶ ὀλέθρια. ἐν τῇ φυσικῇ, ἥτις ἐστὶ κυρίως γενεσιουργὸς, καὶ συμπλέκεται προσεχῶς τοῖς σώμασι, γεννᾶται αὐτὰ καὶ αὔξει καὶ διοικεῖ καὶ κατευθύνει. ἐκ τούτων δὴ τῶν τεσσάρων τὴν ἄλογον ψυχὴν ἔνιοι τῶν φιλοσόφων οὐσιώσαντες ἐγκεντρίζουσιν οἷον τῇ λογικῇ ψυχῇ, καὶ τῷ σώματι συνεισάγουσι. τὴν δὲ ἄλογον οἰκονομεῖν τὰ σώματα ἐπιτρέπουσιν.

με. Τίς ἡ βούλησις καὶ τίς ὁ πρακτικὸς λογισμός.

Ἡ βούλησις περὶ τὸ λογιστικὸν μόριον ἐστὶ τῆς ψυχῆς. κινεῖ μὲν γὰρ τὴν ὄρεξιν πρὸς τὸ ἐφετὸν, ἐπεὶ δὲ τούτου οὐκ ἄνευ λογισμοῦ προαιρούμεθα, ἡ κατ' αὐτὸ ἐνέργεια βουλευτικὴ ὁρμὴ ὠνομάσθη, ἑτέρα οὖσα τοῦ λογισμοῦ. πρακτικὸς δὲ ἐστὶ λογισμὸς, ἡ μετὰ τὴν ὄρεξιν τοῦ ἐφετοῦ μετὰ λογισμοῦ πράξις

τε

fectum naturale instrumentum sive corpus prognatumq́, animam illi ajunt ingenerari. Et quamdiu uteri quidem adhuc radicibus embryo adfixus hæret, naturalem illi animam tribuunt, egredienti autem rationalem, & procedente tempore intelligentem.

43. *Quomodo Anima unitur Corpori?*

Insinuat se corpori anima sicut sol oriens momento omnia luce complet: nam sic & anima corpus statim accendit ad vitam & vivificat, quo ipso & illud indiget, ut cum ea uniri possit. Sicut porro nervi, longius etiam si absunt, una moventur, & sicut Naphtha quam vocant transilientis ignis vim concipit, medio aere non inflammato, sic & corpus ab anima totum statim illuminatur, neque oportet indivisibilis vitæ & facultatis divisas illuminationes vel participationes comminisci. Conferri autem hæc potest cum participatione * entis quæ in re fluxa observatur. Quemadmodum rei fluxæ enim ens adest sine tempore, sic & anima sine tempore adest corpori.

44. *De anima irrationabili.*

Quatuor hisce Græcorum Philosophi animam irrationabilem definiunt, *appetitu*, quo voluptatis sumus ac doloris participes, *opinione* quæ medias designat rationes inter species sensiles, & puras atque a materia abstractas rationes: *sentiendi facultate*, quæ externis speciebus assimilatur, ac præsentit externa, salutariane sint an exitiosa: *natura* denique, quæ proprie est causa generationis & proxime corporibus adhæret, generatque illa & facit ut crescant, gubernatq́ ac dirigit. Hisce quatuor rebus nonnulli Philosophorum essentiam animæ irrationabilis consistere statuunt, ac veluti insititiam esse rationali animæ corporique simul inductam: huic quoque irrationabili animæ injungunt munus administrandi corporis.

45. *Quid voluntas & ratiocinium practicum?*

Voluntas ad ratiocinatoriam animæ partem pertinet, movet enim appetitum in rem desiderabilem, quamquia non sine ratiocinio deligimus, hæc actio impetus voluntatis appellatur, qui a ratiocinio ipso est diversus. Est autem ratiocinium practicum, post appetitum rei

* Intellige ut supra τὸ ὄντως ὄν, ens æternum ac stabile: cui opponitur τὸ γιγνόμενον quod fit & nascitur, ac mutationibus est obnoxium atque adeo Platoni negatur esse verum ens.

γε καὶ ἐνέργεια. ἔτο δέ σοι ἔστω, ὅτι ψυχῆς ἀπολυθείσης σώματος καὶ ἔτι παρούσης ἐν τῷ σώματι οὐκ αὐτὸς ἐστι λογισμός. ἐπεὶ ᾧ πᾶσι τοῖς κρείττοσιν ἀφομοιῶται ἡ ψυχὴ θεῷ, ἀρχαγγέλοις, ἀγγέλοις καὶ ταῖς λοιπαῖς δυνάμεσι, δῆλον ἔτο καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς, τὰ μὲν θεῖα, τὰ δὲ ἀνθρώπινα, τὰ δὲ ἐναντία, ἵνα μὴ τὰ ὁμόπαλα λέγω, μεταλαμβάνει δὲ τὰς ἐνεργείας, πρὸς ἃ λαμβάνει καὶ τὴν ὁμοίωσιν.

μς. Περὶ προαιρέσεως καὶ προσοχῆς.

Μέσαι δυνάμεις εἰσὶ τῆς ψυχῆς προσοχὴ καὶ προαίρεσις. ἀλλ' ἡ μὲν προαίρεσις ἡγεῖται τῶν πράξεων, ἔχει δὲ καὶ λόγον ἐν ᾧ κρίνει τὰ καλά. καὶ ὄρεξιν τὴν ἐφιεμένην τῶν οἰκείων καὶ ἀγαθῶν, καὶ τὴν ἀναπληροῦσαν ἀεὶ τὰ ἐλλείποντα. ἀμφοτέρων δὲ λόγῳ καὶ τῆς ὀρέξεως συνίσταται ἡ προαίρεσις. προσοχὴ δὲ ἐστὶ καθ' ἣν προσέχομεν τοῖς ἔργοις οἷς πράττομεν, καὶ τοῖς λόγοις οἷς λέγομεν, αὕτη γάρ πόθεν μοι τὰ τῆς ψυχῆς ἤθη ἀνασκοπεῖται τίνα τέ ἐστι καὶ πῶς ἔχει πρὸς ἄλληλα. πόθεν δὲ αὖ τὸ ζῶον θεωρεῖ τί πράττει καὶ πῇ παραβαίνει, καὶ τί ἐλλείπει. μέσα δέ εἰσι καὶ τὰ τῶν μαθημάτων ἀσκήματα. καὶ τὰ τῶν καθαρτικῶν ἀρετῶν ἐπιτηδεύματα. μέσα δὲ λέγονται ὡς μεταξὺ κείμενα τῶν νοερῶν λόγων καὶ τῶν δοξαστικῶν.

μζ. Πότερον ἡ ψυχὴ λύεται ἀπὸ τοῦ σώματος, ἢ τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς ψυχῆς;

Ἐπὶ μὲν τοῦ φυσικοῦ θανάτου, τὸ σῶμα λύεται ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ἐπὶ δὲ τοῦ νοητοῦ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τοῦ σώματος. ἡ μὲν γὰρ φύσις ἔδησε τὸ σῶμα ἐν τῇ ψυχῇ. εἰ μὲν γὰρ καλείχετο τὸ σῶμα ὑπὸ τῆς ψυχῆς, οὐ διαλέλυτο ἄν. ὅθεν ἐν τῷ θανάτῳ λύεται τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς ψυχῆς. ἡ δὲ ψυχὴ ἔδησεν ἑαυτὴν τῷ σώματι διὰ τῶν παθῶν. ἡ δὲ ψυχὴ ἑαυτὴν λύει ἀπὸ τοῦ σώματος. καὶ ἡ μὲν ψυχὴ μέση ἐστὶ τῆς ἀμερίστου καὶ τῆς μεριστῆς οὐσίας. ὅτε γὰρ καθαρῶς ἐστιν ἀμέριστον ὁ νοῦς, ὅτε πάντη ἀμερής, τὸ σῶμα δὲ πάντη μεριστόν. καὶ αἱ ποιότητες καὶ τὰ ἔνυλα εἴδη περὶ τὸ σῶμα μερισταὶ, καὶ πάντα μὲν ἐν πᾶσιν. ἀλλ' ὁ μὲν νοῦς νοερῶς ἔχει πάντα, ἡ δὲ ψυχὴ λογικῶς. τὸ δὲ φυτὸν σπερματικῶς, τὸ δὲ σῶμα τὰ εἴδωλα ἔχει τῶν ὄντων, ὁ δὲ θεὸς ἀνεννοήτως καὶ ὑπερσοφῶς.

μη. Περὶ ἀρετῶν.

Τρεῖς τάξεις εἰσὶ τῶν ἀρετῶν. αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν κοσμοῦσι τὸν ἄνθρωπον ἢ τὴν ἐκ σώματος ψυχὴν, αἱ δὲ καθαίρουσι τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ ἐπι-

rei desiderabilis cum ratione susceptа actio & operatio. Noris porro animæ corpore solutæ & corpori adhuc conjunctæ non unum idemque esse ratiocinium. Quibusvis enim præstantioribus anima se assimilat, Deo, Archangelis, Angelis & cæteris Potestatibus, unde & opera ejus jam divina, jam humana, jam contraria, ut nominibus abstineam. Quibus enim asimilat se, illorum & opera adsciscit atque imitatur.

46. *De electione & attentione.*

Mediæ sunt animi facultates attentio & electio, sed electio actiones dirigit, utiturque ratione qua quid pulchrum sit judicat, & appetitu desiderante ea quæ congruentia sibi sunt & bona, quæ vero deficiunt, semper studente supplere. Utroque igitur electio constat, ratione & appetitu. Attentio autem est qua attendimus ad actiones quas susсipimus, & ad verba quæ loquimur. Hæc quandoque animi mores speculatur, quales sint & quomodo inter se congruant: jam animale considerat, & quid illud agat, ubive peccet vel aliquid omittat. Cæterum medii generis etiam sunt Mathematicæ exercitationes, & purgatoriarum virtutum studium, dicunturque medii generis, quia media hæc posita sunt inter intelligibiles & opinabiles rationes.

47. *Utrum corpus anima, an anima corpore solvatur?*

Naturali morte corpus ab anima, sed morte intelligibili anima solvitur à corpore. Natura enim corpus animæ alligavit. Jam si corpus ab anima teneretur, non solveretur. Solvitur itaque in morte ab anima corpus. At enim anima se alligavit corpori per affectus, anima igitur etiam seipsam à corpore solvit ac liberat. Et anima quidem media est inter essentiam impartibilem partibilemque, neque enim mens pure impartibilis, neque partium omnino expers est, corpus autem omnino est partibile. Et qualitates speciesque materiales in corpore partibiles sunt quævis in quibuslibet. Sed mens quæcunque habet, habet intelligibili, anima rationabili ratione, planta vero seminaliter. Corpus entium umbram imaginemque refert, DEUS vero supra omnem intellectum & essentiam est constitutus.

48. *De Virtutibus.*

Tres sunt ordines Virtutum. Aliæ exornant hominem sive animam corpori junctam. Aliæ purgant animam à corpore, & in seipsam

ἐπιστρέφουσι πρὸς ἑαυτήν, αἵτινες καὶ καθαρτικαὶ καλοῦνται. αἱ δὲ τελείως καθαρθεῖσαι τὴν ψυχὴν, ἀπαχολοῦσιν εἰς θεωρίαν τῶν νοητῶν, οἵτινες θεωρητικαὶ καὶ νοεραὶ ὀνομάζονται. Καὶ ἄλλη μὲν ἀρετὴ θεοῦ, ἄλλη δὲ ἀγγέλου, ἄλλη δὲ ἀνθρώπου. ὡς δὲ αἱ οὐσίαι αὐτῶν διάφοροι, οὕτω καὶ αἱ ἀρεταί. Καὶ ψυχὴ μὲν κυρίως ἡ λογικὴ ἐστί τε καὶ ὀνομάζεται, τὸ δὲ ὑπὲρ τὴν ψυχὴν, νοῦς. τὸ δὲ μετὰ τὴν λογικὴν ψυχὴν, ἄλογον ψυχὴ, καὶ εἴδωλον ψυχῆς. πάσαις δὲ ταῖς τῶν ἀγγέλων τάξεσιν, ἡ ἀρετὴ συμπροέισιν, ἄνωθεν ἀπὸ τῶν σεραφεὶμ ἀρχομένη. ὁ δὲ Θεὸς καὶ ἐπέκεινα ἀρετῆς καὶ παντὸς ἀγαθοῦ καὶ πάσης τελειότητος.

μθ. Περὶ ἀρετῶν.

Ἓξ εἰσὶν οἱ τῶν ἀρετῶν βαθμοί. ἔστι δὲ ἡ μέν τις Φυσικὴ ἀρετὴ, ἥτις καὶ ἐν θηρίοις εὑρίσκεται. ἡ δὲ ἠθικὴ, ἣν ἔνιοι καὶ τῶν ἀπαιδεύτων ἔχουσιν. ἡ δὲ πολιτικὴ ἡ μετὰ λόγου καὶ φρονήσεως καλορθουμένη. ἡ δὲ καθαρτικὴ, ἡ καθαίρουσα τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ παντὸς πάθους. ἡ δὲ θεωρητικὴ ἡ θεωροῦσα τὸν νοῦν. ἡ δὲ θεουργικὴ ἡ τὸ θειότατον ἡμῶν τῆς ψυχῆς ἀνεγείρουσα καὶ αὐτῷ ἑνίζουσα τῷ θεῷ, καὶ τὴν θείαν ἐνεργοῦσα μανίαν. Εἰσὶ δὲ καὶ ἐπέκεινα τούτων ἕτεραι ἀρεταί, αἱ μὲν οἱονεὶ παραδείγματα τῶν λοιπῶν ἀρετῶν, αἱ δὲ ὑπὲρ πᾶσαν οὐσίαν, αἵτινες καὶ συμβεβηκότα εἰσὶν ὥσπερ ἐπισυμβεβήκασιν ἡμῖν αἱ λοιπαὶ ἀρεταί, ἀλλ' οὐσίαι νοεραὶ καὶ ὑπερούσιοι.

ν. Ἔτι περὶ ἀρετῶν.

Τρεῖς εἰσιν αἱ ἀρεταὶ αἱ τελειοῦσαι τὸν ἄνθρωπον, ὁσιότης, ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἐνεργεῖν πεύθουσα καὶ ἀφοσιοῦσα τὴν εἰς ἄνθρωπον ζωὴν τῷ Θεῷ. δεύτερον δικαιοσύνη ἡ τὴν πρόνοιαν τῶν καλαδεεστέρων ποιοῦσα φρόνησις ἡ πρὸς ἡμᾶς αὐτὰς τὴν ζωὴν νοεραν ἀπεργάζεσθαι βουλομένη. Καὶ δὴ ἐνώμεθα καλὰ τὴν ὁσιότητα πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸ ἓν, προνοοῦμεν δὲ τῶν ἐλαττόνων καλὰ τὸ δίκαιον. γνῶσιν δὲ ἄρρητον ἔχομεν καλὰ τὴν φρόνησιν. ἡ μέντοι ἠθικὴ ἀρετὴ ἀπὸ φρονήσεως μὲν προεισιν, οὐ μέντοι μετὰ φρονήσεως ἐνεργεῖ, ἀλλά ταυτῇ χρονίῳ ἐγγίνεται. διήκει δὲ ἡ τοῦ ἀρετῆς θειότης διὰ πάντων τῶν ὄντων. ἔστι δὲ καὶ ὑπερφάνιος ἀρετὴ καὶ φάνιος. καὶ ὑπερκοσμιος καὶ ἐγκόσμιος καὶ νοερὰ καὶ ψυχικὴ καὶ ἀγγελικὴ καὶ ἀνθρωπικὴ. ἔστι καὶ πηγὴ ἀρετῶν, ἧς τοτε καλαλαμβάνομεν, ὅταν τὴν μερισὴν ἀφέντες νόησιν, τελειοτάτην σύμπασαν ἀρετὴν ἐνεργήσομεν.

να.

reverti docent, vocanturque purgatoriæ. Aliæ perfecte purgatam animam trahunt ad contemplationem intelligibilium, & dicuntur theoreticæ atq; intellectuales. Alia porro virtus est Dei, Angeli alia, alia Hominis. Ut enim essentiæ sunt diversæ, ita etiam virtutes. Atque anima proprie est diciturque rationabilis, & quod supra animam est, mens est atque intellectus. Infra animam rationabilem est irrationabilis anima, animæq; imago sive idolum. Angelorum ordinibus quibuscunq; ab Seraphim usque descendendo Virtutes suæ congruunt. Deus etiam supra virtutem & bonum omne atque perfectione omni est superior.

49. *De Virtutibus.*

Sex sunt Virtutum gradus. Nam datur Virtus *Physica*, qualis & in bestiis reperitur. Tum *Ethica*, quæ etiam est in hominibus nulla doctrina imbutis. Atque *Politica*, quæ ratione & prudentia utitur ad recte agendum. *Purgatoria*, quæ ab affectibus omnibus hominem liberat. *Theoretica* quæ mentem contemplatur, & *Theurgica* denique, quæ id quod in anima nostra divinum maxime est excitat, & Deo ipsi unit, divinumque in anima furorem & enthusiasmum movet. Dantur etiam supra has aliæ sublimiores virtutes, quæ sunt cæterarum istarum exempla, quæque omnem substantiam supergrediuntur, neque sunt accidentia, uti accidit nobis cæteras virtutes adesse, verum sunt intelligibiles & supersubstantiales essentiæ.

50. *De Virtutibus.*

Tres sunt virtutes quæ hominem perficiunt, *Sanctitas* Deo operari studens, vitamque hominis Numini consecrans. Altera *Justitia*, quæ inferioribus prospicere satagit. Et tertia *Prudentia*, quæ conatur respectu nostri ipsius vitam intelligenter instituere. Unimur igitur per sanctitatem DEO & UNI, per Justitiam illis qui inferioris conditionis sunt providemus, & per prudentiam cognitione non vulgari imbuimur. Aque Ethica virtus quidem a prudentia proficiscitur, neque tamen per prudentiam operatur, sed comparatur per usum longo tempore. Cæterum tam divina est natura virtutis, ut per omnia entia pervadat. Datur enim virtus supracœlestis, cœlestisque, supramundialis & mundana, Mentalis & Animæ, Angelica item atque Humana. Datur etiam fons virtutum, quem tunc assequemur, quando cognitione partiali missa facta, perfectissimam virtutem actu & opere exprimemus.

να. Ἔτι περὶ ἀρετῶν.

Ἀριστοτέλης μὲν ὁ Φιλόσοφος τέσσαρας γενικὰς ἐξαριθμεῖ ἀρετὰς. Φρόνησιν, δικαιοσύνην, ἀνδρείαν καὶ σωφροσύνην. Καὶ τὴν μὲν Φρόνησιν τάττει ὑπὸ τὴν διάνοιαν. Τὰς δὲ λοιπὰς τρεῖς ὑπὸ τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς. καὶ ὅτε μὲν τὴν Φρόνησιν ἐν τῷ παθητικῷ μέρει καταλάττει, ὅτε τὰς τρεῖς ἀρετὰς ἐν τῇ διανοίᾳ τίθεται. Ὁ δὲ Πλάτων τέσσαρας τάξεις ἀρετῶν ποιεῖται. καὶ τὰς μὲν ὀνομάζει πολιτικὰς, ὅσαι κοσμοῦσι τὸν ἐν τῷ βίῳ πολιτευόμενον ἄνθρωπον. τὰς δὲ καθαρτικὰς, τὰς δὲ θεωρητικάς. μανικὴν δὲ ἀρετὴ λέγεται ἡ θεοφορουμένη καὶ ἐνθουσιῶσα, καὶ τὴν ψυχὴν περὶ τὸ θεῖον ἀναβακχεύσασα, καὶ οἷον ἐνθέασμοῦ πλήρης καὶ κορυβαντιάσεως γινομένη. ὁ μέν τοι Θεὸς ἀρετῆς ἐστι μείζων. ὁ μόνον τοῦ ὡς ἕξεως καὶ τοῦ αὐτοφυοῦς, ἀλλὰ καὶ τοῦ αὐτοαρετῆς.

νβ. Ἔτι περὶ ἀρετῶν.

Ὅτι οὐκ ἔστι μία καὶ ἡ αὐτὴ καλὰ ἀριθμὸν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὁμοίωσις, ἀλλὰ διάφορα. ὁμοιούμεθα γὰρ αὐτῷ καλὰ τὰς πολιτικὰς ἀρετὰς, ἀλλ' ἀμυδρότερον καὶ σκιωδέστερον. ὁμοιούμεθα τούτῳ καλὰ τὰς καθαρτικὰς, ἀλλ' ἐκτυπότερον. ὁμοιούμεθα δὲ καλὰ τὰς θεωρητικὰς, ἀλλ' ἔτι λαμπρότερον. ὁμοιούμεθα καὶ καλὰ τὰς θεουργικὰς, αὕτη γὰρ ἐστιν ἡ τελειοτάτη ὁμοίωσις. Τὸ μὲν γὰρ καθαίρεσθαι τὰς ψυχὰς καὶ θεωρεῖν τὰ ὄντα ἀπάνθρωπόν τι ὅμοιον τῷ Θεῷ, ἐκεῖνο γὰρ ὑπὲρ κάθαρσιν καὶ θεωρίαν ἐστί. Τὸ δὲ δύνασθαι θεοποιεῖν ἄνθρωπον καὶ τῆς ὕλης ἐξάγειν, καὶ τῶν παθῶν ἀπαλλάττειν, ὥστε δύνασθαι καὶ αὐτὸν θεουργεῖν ἕτερον, τοῦτό ἐστιν ἡ τελειοτάτη ὁμοίωσις. ὁ ἐξάγων, γὰρ φύσιν ὁ Θεὸς ἐν εὐαγγελίοις, ἄξιον ἐξ ἀναξίου, ὡς στόμα μου ἔσῃ. ὁρᾷς ὅπως ἐν τῇ θεουργίᾳ τὴν ἀληθεστάτην τέθεικεν ἐξομοίωσιν. ἀλλ' ἡμεῖς ἀγαπῶμεν εἰ καὶ κοσμεῖν ἑαυτοὺς διὰ τῶν πολιτικῶν δυνάμεθα ἀρετῶν.

νγ. Ἔτι περὶ ἀρετῶν.

Πλάτων ὁ Φιλόσοφος πρῶτον μὲν διὰ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς ἀνάγει τὸν ἄνθρωπον εἰς Θεὸν, ὡς καὶ ταύτης ἐξομοιοῦν δυναμένης τὸ θεῖον κατὰ τὸ δυνατόν. ἀπὸ ταύτης ἀνάγει διὰ τῆς καθαρτικῆς ζωῆς εἰς τὴν θεωρίαν. ἐπειδὴ γάρ, φησιν, ὁ Θεὸς διττὴν ἔχει τὴν ἐνέργειαν, τὴν καθ' ἣν ἐν θεωρίᾳ τῶν ὅλων

ἐστὶ

51. *Adhuc de virtute.*

Aristoteles, Philosophus quatuor generales numerat virtutes: Prudentiam, Justitiam, Fortitudinem & Temperantiam. Et prudentiam quidem refert ad intellectum, cæteras vero tres ad passibilem effectibusque obnoxiam animæ partem. Atque ita nec prudentiam passibili parti tribuit, neque cæteras tres virtutes in intellectu collocat. Plato autem quatuor virtutum constituit ordines, e quibus alias vocat politicas quæ homini in vita versanti possunt esse ornamento: purgatorias alias, aliasque theoreticas. Furori autem proxima virtus à Platone dicitur quæ Deo agitante est instincta enthusiasmo, animamq; facit circa divina exardere & bacchari, tanquam plena commotione divina & limphatæ ac fanaticæ instar. Deus porro Virtute major est, non modo illa quæ est habitus, & qualem natura fert hominum, sed etiam ipsa æterna idea virtutis.

52. *Adhuc de virtute.*

Non una eademque numero est ratio qua Deo assimilamur, sed diversa ac multiplex. Assimilamur enim ipsi per virtutes politicas, sed exilius atque obscurius: assimilamur eidem per purgatorias virtutes, sed expressius assimilamur: per virtutes theoreticas etiamnum splendidius, assimilamur etiam per theurgicas, atque hæc demum perfectissima est assimilatio. Purgare enim animas, & entia contemplari non omnino simile aliquid Dei est, ipse enim purgatione & contemplatione est superior. At posse ex homine facere Deum, & à materia abstrahere, affectuumq; reddere expertem, ut possit & ipse alios Numine implere, hæc perfectissima est cum illo similitudo. Ait enim Deus * in Evangeliis: *qui eduxerit dignum ex indigno, quasi os meum erit.* Vides quomodo Theurgia sive virtus alios Numine implendi verissimam ponit cum Deo similitudinem. Cæterum nobis egregii videmur, si modo politicis nos exornare virtutibus possimus.

53. *Adhuc de virtute.*

Philosophus Plato primum per politicam virtutem hominem adducit ad Deum, quod & illa quodammodo possit divinam similitudinem referre: ab hac per purgativam vitam perducit ad contemplationem. Siquidem duplex, ut ait ille, actus in Deo est, unus quatenus in con-

* Jeremiæ XV. 19. Καὶ ἐξαγάγῃς τίμιον (ἄξιον καὶ τίμιον Constitut. Apostol. II. 56. ἀπὸ ἀναξίου, ὡς τὸ στόμα μου ἔσῃ.

ἐστὶ, πρὸ πάσης κλίσεως τὰς λόγους αὐτῶν ἐπισάμῳ, τὴν δὲ, καθ' ἣν τῶν χειρόνων ποιεῖται τὴν πρόνοιαν. Διὰ ταῦτα καὶ ὁ ἄνθρωπος μιμεῖται τὸν Θεὸν, ἐν μὲν ταῖς πολιτικαῖς ἀρεταῖς, ἐπιστρέφεται πρὸς τὰ τῇδε, καὶ κοσμεῖ τὰς καταδεεστέρας ταῖς μέτριοπαθείαν φερούσαις ἀρεταῖς. Ἐν ᾗ τῷ θεωρεῖν ἀναβὰς, ὁρᾷ τὰς λόγους ἀπάντων τὰς φυσικὰς, τὰς ψυχικὰς, τὰς νοερὰς, τὰς ὑπερφυεῖς, καὶ γίνεται ὄργανον τοῦ Θεοῦ, ὁμοῦ τε πρὸς ἐκεῖνον ὁρῶν, καὶ τῶν τῇδε ποιούμενος πρόνοιαν. πλὴν ἄλλως ἐνεργεῖ τὰς τοιαύτας ἀρετὰς ἐν σώματι ὑστα ψυχὴ, ἄλλως ἢ ἀπαλλαγεῖσα τοῦ σώματος.

κδ. Ἔτι περὶ ἀρετῶν.

Ἡ μὲν ὑσία καὶ αὐτὸ τὸ εἶναι ἀπὸ τοῦ νοῦ πᾶσιν ἐφήκει καὶ τοῦ ὄντος, ἡ δὲ διὰ τῶν ἀρετῶν τελειότης, ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ὡδαγίνεται. ὥσπερ γὰρ ἐκ τοῦ πρώτως ὄντος τὸ ὄν, ὕτως ἐκ τοῦ πρώτως ἀγαθοῦ τὸ ἀγαθὸν. μᾶλλον δὲ καὶ ἡ ὑσία καὶ ἡ ἀρετὴ ἐκ τοῦ Θεοῦ. ἀλλ' ἡ μὲν ὑσία καθὰ τὴν αὐτοῦ πρόοδον, ἡ δὲ ὑσία πᾶσιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ πρόεισιν. ἡ δὲ τελειότης καθὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστροφήν. ἐδύναται δὲ τελειωθῆναι καθ' ἀρετὴν ἄνθρωπος, εἰ μὴ τὴν ἐπιστροφὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐνεργοίη. ὥσπερ γὰρ ὡς πρὸς ὡδείγμα ζωγραφῶν ὐκ ἂν ἄλλως τὴν προκειμένην ἀρχὴν ὑπίαν λάβοιεν τῷ μιμήματι, εἰ μὴ συνεχῶς πρὸς αὐτὴν ἐπιστρέφοι, ὕτω καὶ ὁ τὴν ἀρετὴν ἐν ἑαυτῷ σκιαγραφῶν ἢ καὶ ἐπιχρωννὺς, ὐκ ἂν ἄλλως δωηθείη ἐξομοιωθῆναι Θεῷ, εἰ μὴ πρὸς ἐκεῖνον διηνεκῶς ἐπιστρέφει, καὶ διὰ τοῦ ἐπιστημονικοῦ λόγου, καὶ τοῦ ὡδείγματος θεωρίας, ἐν ἑαυτῷ ἐξακριβώσεται τὸ πρωτότυπον.

κε. Ἔτι περὶ ἀρετῶν.

Ὁ μὲν ἔχων τὴν θεωρητικὴν ἀρετὴν θεοπάτωρ κατονομάζεται, ἐπειδὴ δὲ θεὸς τὸν ἄνθρωπον ὅτι ἐργάζεται, διὰ ταῦτα θεοπάτωρ καλεῖται. ὁ δὲ ἔχων τὴν θεωρητικὴν ἀρετὴν, θεῖος ὀνομάζεται. ὁ δὲ ἔχων τὴν καθαρτικὴν, δαιμόνιος, ὁ δὲ ἔχων τὴν πολιτικὴν, παιδαῖος. Θεοπάτωρ δὲ καλεῖται ὁ θεωρητικὸς, καὶ διὰ τὸ τὴν ψυχῆς εἶναι πατρὸς, ὃν θεὸν καλοῦμεν διὰ τὴν θεωρητικὴν ἀρετὴν. Δεῖ γὰρ τὸν ἀναγόμενον εἰς θεὸν ἐξομοίωσιν πρῶτα μὲν παιδαῖον γενέσθαι, εἶτα δαιμόνιον, εἶτα θεῖον, καὶ τέλος θεοπάτορα. ὁ μὲν γὰρ δαιμόνιος καὶ ὁ παιδαῖος μεταβληθεὶς ἂν καὶ εἰς κακίαν ποτέ. ἴσως δὲ καὶ ὁ θεῖος, ἤτοι θεωρητικός. ὁ δὲ θεωρητικὸς ἤτοι ὁ θεοπάτωρ τοῦ θείας ὅλως ἐκστάσεως γεγονὼς, ὐκ ἂν ποτε μεταθείη πρὸς τὸ ἐναντίον εἶδος τῆς ἀρετῆς, ἕξις ἑαυτοῦ ὢν, καὶ θεὸς ἀτεχνῶς γεγονώς.

templatione universas ante omnem rem creatam rationes omnium novit ac perspectas habet, & alter quo prospicit inferioribus. Propterea & homo Deum imitatus politicis virtutibus res hujus vitæ curat, atque per virtutes affectuum moderatrices opem fert inferioribus: Contemplatione autem ascendens omnium rationes perspicit sive naturales, sive animarum, sive mentales ac supernaturales, atque fit instrumentum Dei, ad quem simul aciem dirigit. Et rebus hujus vitæ prospiciens anima, aliter tamen virtutem hujusmodi exercet dum in corpore est, aliterque quando est corporis vinculis soluta.

54. *Adhuc de Virtutibus.*

Essentia, & ipsum hoc quod sint, a Mente omnibus datum est, & ab ente: sed virtutum perfectio a Deo proficiscitur. Sicut enim ex principali Ente ens, sic ex principali bono est bonum. Vel potius & essentia & virtus ex Deo sunt, sed essentia ratione originis (essentia enim omnibus a Deo profluxit) perfectio autem in virtute, respectu conversionis ad Deum. Neque enim perfici virtute homo poterit, nisi ad Deum convertere se instituat. Siquidem & pictor exemplum expressurus nunquam imitatione archetypi assequitur, nisi ad illud assidue se converterit. Sic qui virtutem in se ipso voluerit adumbrare, aut coloribus veluti describere, non aliter Deo assimilari poterit, quam si ad eum continenter se convertat, & scientifica ratione contemplationeque exempli in seipso accurate meditetur prototypum.

55. *Adhuc De Virtutibus.*

Theurgicam virtutem qui habet *Pater divinus* appellatur, quoniam enim ex hominibus facit Deos, illo venit nomine. Qui contemplatoria pollet virtute, hunc *divinum* vocant, uti *dæmonium* qui purgatoria, sed qui politica est præditus, homo *probus* dicitur. Theurgo tribuitur patris divini nomen, quoniam veluti generat animam ejusmodi quam contemplatoriæ virtutis causa Deum appellamus. Oportet igitur qui per assimilationem ad Deum adduci velit, primum hominem probum fieri, deinde dæmonium, tum divinum Patrem. Ac contingere potest aliquando, ut dæmonius & probus homo ad malitiam & vitium deflectat, Forte & divinus sive Theoreticæ virtutis compos. At Theurgus sive pater divinus & totus extra se in Deo positus, nunquam potest ad contrariam virtuti speciem dilabi, cum totus extra se & Deus quodammodo factus sit.

56. *Ad*

νς. Ἔτι περὶ ἀρετῶν.

Τρία ταῦτα εἰσὶν ἐν ταῖς ψυχαῖς, δύναμις, πάθος, ἕξις. καὶ πάθος μὲν ἐστιν, ἐπιθυμία, ὀργὴ, φόβος, φθόνος, θάρσος, χαρὰ, φιλία, μίσος, πόθος, ζῆλος, ἔλεος. Δύναμις δὲ ἐστὶ καθ' ἣν παθητικοὶ τούτων γινόμεθα, οἷον καθ' ἣν δυνατοὶ ὀργισθῆναι ἢ λυπηθῆναι ἢ ἐλεῆσαι. Ἕξις δὲ καθ' ἣν πρὸς τὰ πάθη ἔχομεν καλῶς ἢ κακῶς. οἷον πρὸς τὸ ὀργισθῆναι εἰ μὲν σφοδρῶς ἢ ἀνειμένως, κακῶς ἔχομεν. ὁμοίως δὲ πρὸς τὰ ἄλλα. αἱ δὲ ἀρεταὶ ὅτε πάθη εἰσὶν, ὅτε δυνάμεις, ἀλλ' ἕξεις. ἃ δὴ λεγόμεθα καλὰ ἢ πάθη πεπαιδεῦσθαι ἢ φαῦλοι. Καλὰ δὲ ἢ ταῖς ἀρεταῖς καὶ ταῖς κακίαις, λεγόμεθα πεπαιδεῦσθαι καὶ φαῦλοι. Καὶ, φοβούμεθα μὲν ἢ ὀργιζόμεθα ἀπροαιρέτως. αἱ δὲ ἀρεταὶ προαιρέσεις τινὲς, ἢ οὐκ ἄνευ προαιρέσεως. Καὶ καλὰ μὲν τὰ πάθη κινεῖσθαι λεγόμεθα, καλὰ δὲ τὰς κακίας καὶ τὰς ἀρετὰς οὐ κινεῖσθαι, ἀλλὰ διακεῖσθαί πως.

νζ. Ἔτι περὶ ἀρετῶν.

Ὅτι ἡ μὲν ἀνδρεία μεσότης ἐστὶν, ὡς μὲν ὑπερβολῆς δὲ θράσος, ὡς δὲ ἐλλείψεως τὸ δειλίας. Καὶ ἔστι περὶ φόβους καὶ θάρρη. τὸ δὲ σωφροσύνης, ὑπερβολὴ μὲν ἡ ἀκολασία, ἔλλειψις δὲ ἡ ἀναισθησία, λεγέσθω δ' ὅτως. Περὶ δόσιν χρημάτων καὶ λῆψιν, μεσότης μὲν ἡ ἐλευθεριότης, ὑπερβολὴ δὲ ἡ ἀσωτία, ἤτοι ἀφειδία τὸ χρήσεως, ἔλλειψις δὲ ἡ ἀνελευθερία ἤτοι φειδωλία. Περὶ δὲ χρημάτων, μεσότης μὲν ἡ μεγαλοπρέπεια, ὑπερβολὴ δὲ ἡ ἀπειροκαλία, ἔλλειψις δὲ ἡ μικροπρέπεια. περὶ δὲ ὄρεξιν τιμῆς, ὁ μὲν ὑπερβάλλων τοῖς ὀρέξεσι, φιλότιμος, ὁ δὲ ἐλλείπων ἀφιλότιμος, ὁ δὲ μέσος, ἀνώνυμος. πολλὰ γάρ εἰσι πράγματα ὄνομα κύριον μήπω ἐσχηκότα.

νη. Ἔτι περὶ ἀρετῶν.

Περὶ τὴν πραότητα μεσότητα ὖσαν, ἡ μὲν ὑπερβάλλουσα κακία, ὀργιλότης, ἡ δὲ ἐλλείπουσα ἀοργησία. περὶ δὲ τὸ ἀληθὲς, ὁ μὲν μέσος ἀληθὴς, καὶ ἡ μεσότης ἀλήθεια λεγέσθω, ἡ δὲ προσποίησις, ἡ μὲν ἐπὶ τὸ μεῖζον ἀλαζονία. καὶ ὁ ἔχων αὐτὴν ἀλαζὼν, ἡ δὲ ἐπὶ τὸ ἔλαττον εἰρωνία. καὶ ὁ ἔχων αὐτὴν εἴρων. ἐπεὶ δὲ δύο ἡδύτητες εἰσὶν, ἡ μὲν ἐν παιδιᾷ, ἡ δὲ ἐν τῷ βίῳ, ὁ μὲν ὡς δεῖ ἡδὺς ὢν, φίλος καὶ ἡ μεσότης φιλία. ὁ δὲ ὑπερβάλλων, κόλαξ. ὁ δὲ ἐλλείπων δύσερίς τις καὶ δύσκολος. τὸ δὲ ἐν παιδιᾷ ἡδύτητος ἡ μὲν μεσότης, εὐτραπελία, ἡ δὲ ὑπερβολὴ, βωμολοχία, ἡ δὲ ἔλλειψις ἀγροικία. καὶ ὁ μὲν αἰδήμων μέσος ὁ δὲ ὑπερβάλλων ἀναίσχυντος. ὁ δὲ ἐλλείπων, καταπλὴξ ὁ πάντα αἰδέμων.

νθ.

56. *Adhuc de virtutibus.*

Tria hæc animabus insunt, facultas, passio, habitus. Passiones quidem sunt cupiditas, ira, metus, invidia, confidentia, gaudium, amor, odium, desiderium, æmulatio, misericordia. Facultas vero est qua passiones istas sentire possumus, irasci vel dolore vel misereri. Habitus denique, quo bene vel male nos ad passiones gerimus, ut in ira si vehementius vel remissius justo irascimur, male agimus, atque ita in cæteris. Virtutes itaque nec passiones sunt nec facultates, sed habitus, non enim à passionibus dicimur boni vel pravi, sed à virtutibus ac vitiis ita nuncupamur. Ac timemur quidem vel irascimur sine proposito, at virtutes ex proposito sunt, aut non sine proposito. A passionibus etiam moveri dicimur: A vitiis autem vel virtutibus non dicimur moveri, sed hoc vel alio modo comparati esse.

57. *Adhuc de virtutibus.*

Fortitudo est mediocritas inter excessum audaciæ & defectum à timiditate, versaturque circa timores ac fiduciam. *Temperantia* excessus ex luxuria, defectus stupor, liceat enim hoc nomine illum appellare. Circa largitionem bonorum & acceptionem mediocritas est *Liberalitas*, excessus profusio, sive prodigalis abusus, defectus vero illiberalitas sive nimia parsimonia. In magnis opibus mediocritatem sectatur *Magnificentia*, excessus est in nimio splendore, defectus sordes. Circa honores petendos excedit ambitiosus, in defectu peccat honoris contemptor, mediocritas caret nomine, multæ enim res sunt quæ nomen proprium necdum obtinuerunt.

58. *Adhuc de virtutibus.*

Circa *mansvetudinem* quæ mediocritatem observat, excessus est iracundia, defectus lenitudo iræ expers: Circa verum mediocritatis observans est verax, & mediocritas dici potest *veracitas*, ejus autem simulatio per excessum est gloriatio, & qui illam sectatur glorioſus: per defectum ironia, quique ea utitur, in oratione dissimulator. Cumque duo svavitatis sint genera, alterum in jocis, alterum in vita, qui ita ut par est in vita jucundum se exhibet, amicus dicitur, & mediocritas *amicitia*, qui excidit adulator, qui vero deficit morosus ac difficilis. Amœnitatis in jocis mediocritas est in *urbanitate*, excessus in scurrilitate, in rusticitate defectus. Mediocritatem itidem colit *pudens* homo, excedit impudens, deficit pavidus & qui nunquam non pudore commovetur.

ιθ. Τίνι διαφέρει ἀρχὴ καὶ στοιχεῖον;

Ἡ μὲν ἀρχὴ οὐκ ἔχει τι πρότερον ἑαυτῆς, ὥσπερ ἡ ὕλη καὶ τὸ θεῖος. Τὸ δὲ στοιχεῖον σύνθετον ὂν καὶ συγκείμενον ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, ἀρχὴν ἔχει τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος ἔστι δὲ ἡ ὕλη πρᾶγμα ἀσώματον, ἄποιον, λόγῳ μόνῳ ἑρμηνευόμενον, αἰσθήσει δὲ μὴ ὑποκείμενον. αὕτη δὲ ἡ ὕλη ὑπὸ μορφῆς τινος καὶ σχήματος τυπωμένη· ὅπερ ἐστὶ τὸ εἶδος σωματοῦται. καὶ πρῶτον μὲν γίνεται στοιχεῖον ἢ αἰθὴρ, ἢ πῦρ ἢ ὕδωρ, ἢ ἀὴρ, ἢ γῆ. ἔπειτα τούτων τῶν στοιχείων συμπλακέντων ἀλλήλοις γίνεται σῶμα σύνθετον, ἢ ἔμψυχον ἢ ἄψυχον. καὶ ἡ μὲν ὕλη καὶ τὸ εἶδος ἀρχοειδέστερα τῶν στοιχείων εἰσὶ τὰ δὲ στοιχεῖα τῶν ἄλλων σωμάτων στοιχειωδέστερα, ἀρχὴν δὲ λέγομεν τὴν ὕλην, οὐχ ὅτι οὐκ ἔχει ἄλλο ὑπέρτερον ἑαυτῆς, ἀλλὰ ὅτι τὰ σώματα ὑπ' αὐτὴν ἀνάγεται προσεχῶς.

ξ. Περὶ τῶν ἀρχῶν, τί εἰσίν;

Ἀρχὴ τῶν ὄντων πρώτη μὲν καὶ ὑπεράρχιος ὁ θεὸς. μετὰ δὲ Θεὸν πολλαὶ ἀρχαὶ τῶν φυσικῶν πραγμάτων εἰσί. καὶ τῶν μὲν στοιχείων ἀρχαὶ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος εἴρηται. τῶν δὲ συνθέτων σωμάτων αὐτὰ καὶ ἁπλᾶ στοιχεῖα. ἀλλ' οἱ μὲν ἄλλοι τῶν φιλοσόφων διηρέθησαν. καὶ τοῖς μὲν ἔδοξεν ἀρχὴ τὸ πῦρ, διὰ τὴν δύναμιν καὶ τὸ καταναλίσκειν πάντα εἰς αὐτό. τοῖς δὲ ὁ ἀὴρ, διὰ τὴν τῶν ζώων ἀναπνοήν. τοῖς δὲ τὸ ὕδωρ διὰ τὴν γόνιμον φύσιν. τισὶ δὲ καὶ ἡ γῆ ἀρχὴ ἔδοξε, διὰ τὸ πλείω τῶν ζώων ὑπὸ τῆς γῆς γεννᾶσθαι, καὶ εἰς αὐτὴν ἀναλύεσθαι. ἕτεροι δὲ αὐτὰ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἀρχὰς τῶν ὅλων ἀπεφήναντο. Πλάτων δὲ ἀρχὰς εἴρηκε τὸν Θεὸν, ὡς παλαιὰν καὶ ποιητὴν, τὴν ὕλην ὡς δεχομένην τὴν δημιουργίαν, καὶ τὴν ἰδέαν. ἰδέαν δὲ λέγει Πλάτων τὴν πρώτην ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἄῤῥητον ἐκείνην φαντασίαν καὶ ἀνατύπωσιν, καθ' ἣν τὸν κόσμον ἐδημιούργησεν.

ξά. Περὶ ὕλης.

Ὕλη ἐστὶ πρᾶγμα οἷον εἰπεῖν ἄυλον αἰσθήσει μὲν ἀθεώρητον, διανοίᾳ δὲ μόνῃ ληπτόν. χεῖρον πάντων τῶν ὄντων, ἄμορφον, ἀνείδεον, ἀδιάτυπωτον. οὐσία ἀνούσιος καὶ ὑπαρξις ἀνύπαρκτος ἐὰν δὲ ἀνέλῃς τυχὸν ἀπὸ τῶν σωμάτων τὰς ποσότητας, τὰς σχέσεις, τὰς ἕξεις, τὰς τροπὰς, τὰς κινήσεις, τὰς ἀλλοιώσεις, τὰς μεταβολὰς, πᾶν ἕτερον, ὅ τι ἂν τὸ καταλειπόμενον ὕλη ἐστίν. ἐὰν γὰρ

59. *Quomodo differunt principium atque elementum?*

Principium nihil habet ſeipſo prius, ut materia & forma: at elementum compoſitum ac coagmentatum eſt ex materia & forma, principiique loco habet materiam & formam. Eſt autem materia res incorporalis, expers qualitatum, ſola ratione explicanda, ſenſibus autem minime obvia. Huic materiæ ſpecies quædam atque figura tanquam forma ſua inprimitur, atque ita fit corpus, & primo quidem elementum, vel æther, vel ignis, vel aqua, vel aër, vel terra. Deinde coaleſcentibus hiſce elementis fit corpus compoſitum, ſive animatum ſive inanimatum. Ac materia & forma quidem magis rationem principii habent quam elementa, Elementa vero magis quam alia corpora, cæterum materiam principii nomine nuncupamus, non quod nihil habet prius ſupra ſe, ſed quod corpora proxime ſub illa conſtituuntur.

60. *De principiis, quid ſint.*

Principium rerum primum & ſuper omnia principia poſitum eſt Deus, poſt Deum multa rerum naturalium ſunt principia. Ac elementorum principia materiam eſſe ac formam jam dictum eſt. Compoſitorum vero corporum principia ſunt ipſa ſimplicia elementa, de quibus Philoſophi alii in diverſa abierunt. Nam quibusdam ignis viſus eſt eſſe principium, propter efficaciam, & quod omnia in illum conſumuntur. Aliis aër, quoniam illum reſpirant animalia. Aliis aqua propter ſeminalem naturam. Nonnullis horum etiam terra principium viſa eſt, quoniam plura animalia ex illa naſcuntur & in illam iterum reſolvuntur. Cæteri quatuor iſta rerum eſſe principia ſtatuerunt. Plato principia eſſe docuit Deum, tanquam patrem & auctorem: materiam ut quæ creationis opus in ſe recipiat, & Ideam. Vocat autem Ideam primam conceptionem in Deo, & ineffabilem imaginationem atque efformationem, ſecundum quam mundum fecit ac condidit.

61. *De materia.*

Materia eſt res ut ita dicam immaterialis, quæ ſenſu non comprehendi, ſed ſola cogitatione percipi poteſt. Omnium entium poſtremum ſine forma, ſine ſpecie, ſine figura, eſſentia eſſentiæ expers & ſubſtantia ſine ſubſtantia. Si enim abſtrahas à corpore qualitates, relationes, habitus, modos, motus, alterationes, mutationes, aliud quodcunque,

γὰρ ἀνέλῃς ἀπὸ τοῦ πυρὸς τὴν θερμότητα καὶ τὴν ξηρότητα, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀέρος τὴν θερμότητα καὶ τὴν ὑγρότητα, καὶ ἀπὸ τοῦ ὕδατος τὴν ψυχρότητα καὶ τὴν ὑγρότητα, τὸ ἔσχατον τούτων ὑπολειφθὲν, ὕλη ἐστίν.

ξβ. Περὶ αἰτιῶν.

Ἀριστοτέλης μὲν τέσσαρας δογματίζει. ὁ δὲ Πλάτων ἕξ. ἔστι δὲ αἰτία πρώτη μὲν ἡ ποιητική. ὥσπερ τοῦ κλίνης πρῶτον αἴτιον ὁ κλινοποιὸς, ὡς ποιητὴς ταύτης. ὑλικὸν δὲ αἴτιον τοῦ κλίνης τὸ ξύλον, ἄνευ γὰρ ὕλης οὐκ ἂν γένοιτο κλίνη. εἰδικὸν δὲ σχῆμα ταύτης καὶ ἡ ἰδέα. τελικὸν δὲ ἡ ἐν ταύτῃ τῶν ἀνθρώπων ἀνάπαυσις, διὰ ταύτην γὰρ τὴν αἰτίαν τὴν κλίνην ἐξεργαζόμεθα. ὁ μὲν Ἀριστοτέλης τὰς τέσσαρας ταύτας αἰτίας οἶδεν. ὁ δὲ Πλάτων ἑτέρας δύο προσλέγει, τὴν ὀργανικὴν, οἷον τὸν πρίονα, ἢ τὸ τέρετρον, δι' ὧν τὴν κλίνην ποιοῦμεν. καὶ τὸ παραδειγματικὸν, τοῦτο δὲ διττόν ἐστιν, ἡ γὰρ ἔξωθεν ἐκκειμένη, καὶ πρὸς εἰκόνα πᾶς τεχνίτης ποιεῖ τὸ τεχνιευόμενον, ἡ δὲ ἐν τῇ διανοίᾳ λαμβάνει τὴν ἀναλύπωσιν.

ξγ. Περὶ σχημάτων.

Σχῆμα ἔστι ποιότης τῶν μαθηματικῶν σωμάτων ἀποπεράτωσις. μαθηματικὸν δὲ σῶμα ἐστὶν ἅπαν τὸ ἐσχηματισμένον, οἷον τὸ στρογγύλον, τὸ τρίγωνον, τὸ τετράγωνον, τὸ πενταγωνον, καὶ ὅσα τοιαῦτα. τὰ τοίνυν τέσσαρα στοιχεῖα σφαιροειδῆ δογματίζουσι. Πλάτων δὲ καὶ σφαιροειδῆ καὶ ἐν διαφόροις πλάτεσι σχήμασι· τὴν μὲν γῆν διὰ τὸ εὐέδρασον καὶ τὸ βεβηκὸς αὐλῆς, κυβοειδῆ λέγει, ἑδραῖον δὲ καὶ ὁ κύβος. τὸ δὲ πῦρ διὰ τὸ ἄνω φέρεσθαι καὶ εἰς ὀξὺ ἀπολήγειν ἀπὸ πλατείας βάσεως, πυραμοειδὲς τίθησι, καὶ τὰ πολλὰ ἑτέρως χηματίζει. στρογγύλα δὲ αὐθις ταῦτα τίθεται διότι ὁ οὐρανὸς κυκλοφερόμενος σφαιροειδεύει τὴν τῶν ἐπιφάνειαν.

ξδ. Περὶ χρωμάτων.

Χρῶμα ἐστὶν ὁρατὴ ποιότης τῶν σωμάτων ἐπιφανείας. ὁ δέ γε Πλάτων καινόν τινα τρόπον διερμηνεύει σφαῖρι χρωμάτων. λέγει δὲ ὅτι καὶ ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων σωμάτων καὶ ἀπὸ ὁρώντων ὀμμάτων ἀπόρροιαί τινες πέμπονται, αἵτινες ἐν τῷ μεταξὺ διαστήματι γενόμεναι τὰς ἰδέας τῶν χρωμάτων ποιοῦσιν. ἃ πάσι δὲ φασὶν ὁμοίως τὰ αὐτὰ φαίνεσθαι χρώματα, ἀλλὰ πρὸς τὰς διαφόρους κράσεις τῶν ὁρώντων καὶ ὁρωμένων τὰς χροιὰς μεταχρώννυσθαι, τοῖς μὲν ὑγιεινοῖς, ὠχρὰ τὰ ὁρώμενα φαίνεται, τοῖς δὲ τὴν κόρην ξανθὴν ἔχουσι ξανθὰ. τοῖς φλέ-

quod remanserit materia est. Ita si ab igne v.g. abstraxeris calorem & ariditatem, ab aëre calorem & humiditatem, ab aqua frigus & humiditatem, postremum quod supereſt materia est.

62. *De causis.*

Causas Aristoteles quatuor tradit, Plato sex. Prima est causa *efficiens*, ut lecti prima causa est qui eum conficit, ejusque est auctor. *Materialis* causa lecti est lignum, sine materia enim nullus lectus perfici potest. *Formalis* est lecti figura & idea. *Finalis* denique, ut homines in illo quietem capiant, ob hanc quippe causam lectum fabricamus. Hæ sunt quatuor causæ quas novit Aristoteles. Illis duas alias addit Plato, *instrumentalem* ut serram & terebrum, quorum ope lectum componimus, & *exemplarem* quæ duplex est, vel extrinsecus proposita, ad quam artifex quilibet facit artis suæ opus, vel quæ ex mente & cogitatione conformationem accipit.

63. *De figuris.*

Figura est qualitas qua mathematicorum corporum superficies describitur. Mathematicum corpus dicitur omne figura certa præditum, ut rotundum, triangulare, quadratum, quinquangulare, similia. Quatuor porro elementa rotundæ figuræ esse tradunt. Plato & rotunda facit & diversas alias figuras illis circumponit. Nam terram ob firmam & stabilem suam naturam ait referre figuram cubi, siquidem & cubus firmus ac stabilis est. Ignem quoniam sursum tendit & in acutum desinit ex latiore basi, ponit esse præditum figura pyramidali, variaque alia eum in modum disputat. Sed & rotunda eadem elementa esse statuit, quod cœlum circumrotatione sua superficiem ipsorum veluti detornat, rotundamque efficit.

64. *De coloribus.*

Color est qualitas visibilis in corporum superficie. At Plato novo modo colorum rationem explicat: ait enim ab objectis corporibus & ab oculis videntium effluvia quædam emitti, quæ in medio intervallo constituta species colorum efficiant. Neque vero omnibus colores eodem modo apparere observatum est, sed pro diversis cernentium temperaturis etiam colores rerum, quæ offerunt se oculis, diversi videntur, ut iis qui morbo regio laborant, flava quæ cernunt, apparent, his vero quibus pupilla rubore infecta est, rubra, atque iterum albi-

φλέγμα περὶ τοὺς ὑμένας τῶν ὀφθαλμῶς ἔχουσιν ὑπόλευκα. καὶ ἄλλοις ἄλλως, κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν κράσεων.

ξε. Περὶ μίξεως καὶ κράσεως.

Ἡ μὲν μίξις ἕνωσις ἐστι σωμάτων κατὰ παράθεσιν, ὡς ἐπὶ ἐλαίου καὶ ὕδατος. οὐ γὰρ δι' ὅλου ταῦτα κίρναται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἄκρας ἐπιφανείας αὐτῶν ἑνοῦται. Ἡ γὰρ κάτω ἐπιφάνεια τοῦ ἐλαίου μίγνυται τῇ ἄνω ἐπιφανείᾳ τοῦ ὕδατος. Κράσις δὲ ἐστὶν ὅταν τὰ ἑνύμενα σώματα δι' ἀλλήλων ἀνακραθῇ, ὡς ἐπὶ οἴνου καὶ ὕδατος. καὶ τὰ μὲν μιγνύμενα σώματα ἐκ μέρους μὲν ἑνοῦται, ἀσύγχυτα δὲ μένει. τὰ δὲ κεραννύμενα δι' ἀλλήλων μὲν διήκει καὶ τέμνει, καὶ τέμνεται καὶ συγκέχυται. ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ἕνωσις καὶ μίξις ἔστι διὰ τὸ ἀσύγχυτον, καὶ κράσις διὰ τὸν τρόπον τῆς ἀντιδόσεως. ἔστιν οὖν αὐτῷ πρὸς τὸ πρόσλημμα, καὶ ἡ μίξις καινὴ, καὶ ἡ κρᾶσις παράδοξος.

ξϛ. Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς.

Γένεσις λέγεται ἡ ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι μεταβολὴ. Γένεσιν δέ τινες καὶ τὴν κίνησιν ὠνομήκασι, καθό φασιν ὑπὸ γένεσιν εἶναι τὸν κόσμον, τοῦτ' ἔστιν, ὑπὸ κίνησιν. Φθορὰ δὲ ἐστὶν ἡ ἀπὸ τοῦ ὄντος εἰς τὸ μὴ εἶναι μεταβολὴ. Πᾶν οὖν τὸ ἀπὸ τοῦ μὴ εἶναι γενόμενον, καὶ ἀπὸ τοῦ γενέσθαι φθειρόμενον, ὑπὸ γένεσιν ἐστὶ καὶ φθορὰν. Κατὰ γοῦν τὸν ἡμέτερον λόγον καὶ τῷ κόσμῳ γένεσις ἔπεται, ἦν γάρ ὅτε οὐκ ἦν, καὶ ἔσται ὅτε οὐκ ἔσται. Αὔξησις μὲν οὖν καὶ ἀλλοίωσις καὶ φορὰ καὶ ἡ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετάβασις κινήσεις εἰσὶ. Γένεσις δὲ καὶ φθορὰ οὐκ εἰσὶ κινήσεις, ἀθρόως γὰρ τὸ γενόμενον γεγονε, καὶ τὸ φθαρὲν ἔφθαρται.

ξζ. Περὶ σωμάτων.

Σῶμα ἐστὶ τὸ πλάτος ἔχον καὶ μῆκος καὶ βάθος. καὶ ἔστι μῆκος μὲν λόγου χάριν, τὸ ἀπὸ κεφαλῆς εἰς πόδα. πλάτος δὲ τὸ ἀπὸ τῆς δεξιᾶς χειρὸς εἰς τὴν ἀριστερὰν, ἢ τὸ ἀνάπαλιν. βάθος δὲ τὸ ἀπὸ τῶν στέρνων ἐπὶ τὰ νῶτα, ἢ τὸ ἔμπαλιν. πᾶν δὲ σῶμα ἢ βαρὺ ἢ κοῦφον ἐστὶ. Καὶ τὸ μὲν βαρὺ κάτω φέρεται, τὸ δὲ κοῦφον ἄνω φέρεται. Τόποι δὲ τῶν σωμάτων τῶν μὲν κούφων, ὁ ἄνω τοῦ παντὸς τόπος. Τῶν δὲ βαρέων ὁ κάτω. καὶ κουφότατον μὲν τὸ πῦρ, ὡς πᾶσιν ἐπιπολάζον. βαρύτατον δὲ γῆ, ὡς πᾶσι ὑποκείμενον. πᾶν δὲ σῶμα, ἐν μὲν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ἑστὼς, οὔτε βαρὺ οὔτε κοῦφον, ὅτε δὲ ἀποστῇ τῶν οἰκείων τόπων, καὶ μέλλει πρὸς αὐτοὺς ἀπιέναι, τότε ἢ βαρύτητα ἔχει ἢ κουφότητα.

ξη.

cantia illis qui album humorem membranis oculorum ſuffuſum habent, aliisque pro diverſa temperatura aliter.

65. *De miſtione & permiſtione.*

Miſtio eſt unio corporum per conjunctionem, qualis eſt olei & aquæ. Neque enim tota inter ſe ambo permiſcentur, ſed ſummis modo ſuperficiebus junguntur. Inferior enim olei ſuperficies miſcetur ſive unitur ſuperiori ſuperficiei aquæ. At permiſtio eſt, quando unita corpora tota ſic invicem permiſcentur, ut aqua & vinum. Itaque miſta corpora ex parte quidem uniuntur, inconfuſa tamen manent: permiſta autem penetrant invicem, ſcinduntque ac ſcinduntur, & inter ſe confunduntur. Unio autem Dei cum noſtra natura & miſtio eſt, quia ſine confuſione fit, & eſt permiſtio, propter idiomatum communicationem. Cæterum novum illud, cum aſſumta natura, genus miſtionis eſt, & mira ac ſingularis permiſtio.

66. *De generatione & corruptione.*

Generatio dicitur mutatio à non eſſe ad eſſe: & ſunt qui generationem etiam motum appellant, quo ſenſu mundum generationi hoc eſt motui ajunt eſſe obnoxium. Corruptio contrà eſt mutatio ab eſſe ad non eſſe. Quicquid igitur, cum non eſſet fit, & cum exiſtat corrumpitur, generationi & corruptioni dicitur ſubjacere. Ex noſtra adeo ſententia ad mundum etiam generatio pertinet, erat enim quando non erat, & erit quando non erit. Cæterum augmentatio quidem ac mutatio & agitatio & de loco in locum translatio motus ſunt, generatio autem & corruptio non ſunt motus, continenter enim ac ſimul fit quod fit, & corrumpitur quod corrumpitur.

67. *De corporibus.*

Corpus eſt quod habet latitudinem, longitudinem & profunditatem. Longitudo dicitur verbi gratia à capite ad pedes, latitudo à manu dextra ad ſiniſtram aut vicisſim, profunditas à pectore ad tergum aut vice verſa. Omne corpus grave aut leve eſt. Grave deorſum fertur, leve tendit ſurſum. Loca corporum, levium quidem ſupremus omnium, gravium infimus. Ac levisſimum eſt ignis qui fertur ſuper omnia corpora, terra graviſsimum, omnibus ſubjacens. At corpus omne in naturali ſuo conſtitutum loco nec grave nec leve eſt, quando autem à naturali loco abeſt & ad eum tendit, tunc vel gravitate præditum eſt vel levitate.

ξη. Περὶ ἐλαχίστων.

Ἐλάχιστα φασὶν οἱ φιλόσοφοι σωμάτια τινὰ ὧν οὐκ ἔστιν ἕτερα σμικρομερέστερα. καὶ ὑποτίθενται μέρη τινὰ ἤτοι σμικρομερῆ καὶ ἄογκα, ἤτοι σμικρομεγέθη, ἀρχὰς τῶν ὄντων. ἀρχὰς δὲ οὐ ποιητικὰς ἀλλ' ὑλικάς. λέγεται πάλιν ἐλάχιστον ἑτέρῳ λόγῳ, οἷον ἀριθμητικοὶ λέγουσιν, ἀριθμὸς διπλασίας καὶ τριπλασίας καὶ ἑτέρας τοιούτους, οἷον διπλασίου λόγου χάριν, ὁ ὀκτὼ δὲ τέσσαρα, καὶ τῶν δύο ὁ τέσσαρα, καὶ δὲ ἑνὸς ὁ δύο. δὲ δύο πρὸς τὸ ἓν διπλασίου λόγου οὐκ ἔστι ὑποδεέστερον ἕτερον. ἐλάχιστον οὖν διπλασίου, ὁ δύο πρὸς τὸ ἕν. καὶ ἐλάχιστον τριπλασίου, ὁ τρία πρὸς τὸ ἕν. λέγεται ἐλάχιστον καὶ τὸ κατ' εὐτελισμὸν γενόμενον, ἀλλ' ἀκρυσίως ἐλάχιστον καλὰ φιλοσόφους, τὸ βραχύτατον σωμάτιον ὀνομάζεται.

ξθ. Περὶ Διαφορᾶς γνώσεως.

Πρώτη ἐστὶ καὶ ὑψηλοτέρα τῶν γνώσεων ἁπασῶν ἡ τοῦ προνοίας, ἥτις ἐστὶν ἐνέργεια τοῦ θεοῦ. ὁ τοίνυν θεὸς ὑπὲρ πάντα τὰ ὄντα καὶ ὑπὲρ αὐτὸν τὸν νοῦν ἔχων τὴν δύναμιν, καὶ κυρίως ἐν ὑπαρχαῖς, αὐτῷ δὴ τῷ ἑνὶ μόνῳ προνοεῖν λέγεται πάντων. δευτέρα δὲ ἐστὶ γνῶσις ἡ νοερὰ αὐτοῦ δὲ παντελῶς νοῦ ὁλικῶς τὰ πάντα νοοῦντος. τρίτη μετ' αὐτὴν γνῶσις ἡ τοῦ λογικῆς ἡμῶν ψυχῆς, ἥτις διαιρεῖται εἰς δόξαν καὶ ἐπιστήμην. ἀλλ' ἡ μὲν δόξα τῶν κινουμένων ἐστὶ γνῶσις, ἤτοι τῶν μεταβαλλομένων, ἡ δὲ ἐπιστήμη, τῶν ἀκινήτων, οἷον, ψυχῆς καὶ νοῦ καὶ τῶν τοιούτων. τελεία γνῶσις καὶ τελειοτάτη, ἡ τοῦ ἀλόγου ψυχῆς, αἴσθησις καὶ ἡ φαντασία, μερικῶν πραγμάτων ἀντιλαμβανόμεναι.

ο. Πῶς οὐκ ἀεὶ μετέχομεν τοῦ θεοῦ, ἀεὶ ἐνεργοῦντος αὐτοῦ;

Οὐ μετέχομεν ἀεὶ τοῦ θεοῦ, εἰ καὶ ἀεὶ ἐνεργεῖ ὄντος, διὰ τὴν ἡμετέραν ἀνεπιτηδειότητα πρὸς τὴν μέθεξιν. ὥσπερ γὰρ τοῦ ἡλίου τὸ μεσημβρινὸν ἅπαντα καταλαμβάνοντος, οὐ πάντες εἰς αὐτὸν ἐναλενίζειν δύνανται, ἀλλ' οἱ ἐρρωμένον τὸν ὀφθαλμὸν ἔχοντες, ὄντως οὐδὲ τοῦ θεοῦ πάντες μετέχειν δύνανται, κἂν ἐκεῖνος ὑπὲρ ἥλιον ἀεὶ τὸ νοητὸν φῶς ἐξαπλοῖ, ἀλλὰ μόνοι οἱ τὸ νοερὸν ὄμμα κεκαθαρμένον ἐν τῇ ψυχῇ φέροντες. κάμνει γὰρ πολλάκις καὶ αὐτὸς ὁ καθαρὸς νοῦς πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῶν θείων αὐγῶν, διότι οὐκ ἔστιν ἐλεύθερος οὐδὲ παντάπασιν ἄϋλος, ἀλλ' ἔνυλος καὶ σωματικός. ἔσται δέ, ὅτε μετὰ τὴν τοῦ σώματος ἀπόλυσιν καὶ τὴν ἐλπιζομένην ἀποκατάστασιν διηνεκῶς ἀτενίσει θεῷ.

οά.

68. *De parvisſimis corpuſculis.*

Parvisſima ſive minima Philoſophi vocant corpuſcula quædam quibus nulla alia parviora reperiuntur, ſupponuntque illa eſſe in nullas partes diviſibilia, minutisſima & mole deſtituta, atque exilia: Principia corporum non efficientia ſed materialia. Dicitur & alio ſenſu parviſſimum ſive minimum apud Arithmeticos, quando de numeris duplicibus vel triplicibus aut aliis ejusmodi tractant, verbi gratia octo ſunt duplum quaternarii, quatuor binarii, duo unarii. Non datur vero alius numerus duplus infra binarium, minimus igitur duplus eſt binarius reſpectu unitatis, uti ternarius eſt minimus triplus ad eandem unitatem. Dicitur & minimum quod ad tenuitatem redactum eſt, ſed peculiari ratione Philoſophis parviſimum corpuſculum ita nominatur.

69. *De variis generibus cognitionis.*

Prima & ſublimior cognitionum omnium eſt providentia, quæ eſt actio Dei. Deus ſiquidem ſuper omnia quæ ſunt & ſuper ipſam mentem potentia pollens, & proprie unum exiſtens, hoc ipſo ſolo uno omnibus providet. Altera cognitio eſt intellectualis, quæ mens ſuprema univerſe omnia intelligit. Tertia poſt hanc eſt cognitio in anima noſtra, quæ in opinionem & ſcientiam diſtingvitur. Ex his opinio eſt cognitio rerum mobilium mutabiliumque. Scientia immobilium, ut animæ, mentis, atque aliorum ejusmodi. Quarta & poſtrema cognitio eſt irrationabilis animæ noſtræ ſenſatio & phantaſia, res particulares apprehendens.

70. *Quomodo ſemper operante Deo, non ſemper ejus reddimur participes.*

Quamvis Deus ſemper operatur, illius tamen non ſemper participes reddimur propter noſtram ineptitudinem ad eum recipiendum. Sicut enim Sole per meridiem luce omnia implente non omnes in eum intueri poſſunt, ſed qui firma oculorum acie gaudent, ita nec Dei participes fieri omnes queunt, licet illi quovis ſole ſplendidiorem lucem intelligibilem exerit, ſed tantum ille qui intellectualem mentis oculum purgatum in anima ſua gerunt. Sed & ipſa pura mens ſæpius in percipiendo divino laborat ſplendore, quoniam non omnino libera & immaterialis, ſed materiæ & corpori eſt conjuncta. Erit autem, quando poſt ſolutionem a corpore & ſperatam reſtitutionem, ſine intermiſſione aciem in Deum intentam habebit.

οά. Εἰ ἔστι τι ἐν ἀγγέλοις κακόν.

Ὁ μὲν θεολόγος Γρηγόριος ἐν τοῖς τοῦ Χριστοῦ γενεθλίοις βέλεσθαι μὲν ἀκινήτους εἶναι τοὺς ἀγγέλους πρὸς τὸ κακόν. Εἰδὼς δὲ τὸν Διάβολον, ἀγγέλον μὲν ὄντα, κακὸν δὲ γεγονότα, δυσκινήτους αὐτοὺς ἀποφαίνεσθαι. οἱ δὲ σοφώτεροι τῶν ἑλλήνων ἐν προθύροις τοῦ θεοῦ τοὺς ἀγγέλους ἐσῶσθαι οἰόμενοι, ἀμελόχους αὐτοὺς τοῦ κακοῦ φασι. Τοὺς γὰρ ἀπαγγέλλοντας τὴν θείαν σιγὴν, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἐκφαίνοντας, πῶς ἂν φασὶν εἶναι κακούς; ἀφομοιοῦσι γὰρ τὸ ἀγγελικὸν φῦλον τῷ θεῷ ἀφ' οὗ ἐξήρτηται, ἵνα διὰ τὴν ἀκραιφνῆ ὁμοιότητος ἐκφαίνειν αὐτοῦ τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἰδιότητα δύνηται, ἀγγέλους δὲ τοὺς μετὰ θεὸν πάσας δυνάμεις καλονομάζουσιν.

οβ. Εἰ ἐν τόπῳ τὰ ἀσώματα;

Ἐναντία εἰσὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ ἀσώματον. εἰ μὲν τὸ σῶμα ἐν τόπῳ, τὸ ἀσώματον οὐκ ἐν τόπῳ. εἰ δὲ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον, καὶ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον. οἷον εἰ τῷ σώματι τὸ εἶναι ἐν τόπῳ, ἐναντίῳ ὄντι τῷ ἀσωματῳ τὸ μὴ ἐν τόπῳ εἶναι. τὰ δὲ κυρίως ἀσώματα, κρείττονα εἰσὶ τούτων, καὶ τοπικῶς ἀπάρεισι τοῖς σώμασι, τῇ δὲ σχέσει πάρεισιν αὐτοῖς, οἷον τι λέγω, ἡ ψυχὴ μετὰ ἀπόλυσιν τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, εἰ μὲν καθαρῶς ἀπαλλαγῇ καὶ ἀπαθῶς, οὐκ ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ σῶμα ὃ ἀπολέλοιπεν. εἰ δὲ ἐμπαθῶς, ἀγαπᾷ αὐτὸ καὶ διαλυθὲν, καὶ ἡ ἀγάπη σχέσις πρὸς αὐτὸ, καὶ ὑποστάσει μὲν ἡ οὐσία ἀπάρεσι τὸ ἀσώματον τῷ σώματι, ῥέπει δὲ πρὸς αὐτὸ ὅταν βέλεται.

ογ. Εἰ καλὸν ἡ ὕλη.

Πλάτων ὁ φιλόσοφος ἐν μὲν τῷ Τιμαίῳ μητέρα καὶ τιθηνὸν τῶν καλῶν γενέσεως, καὶ σωτηρίαν τοῦ κόσμου δημιουργίας αὐτὴν ἀποφαίνεται. Ἐν δὲ τοῖς περὶ Ἐλεάτου ξένου λόγοις, αἰτίαν αὐτὴν λέγει τοῦ παντὸς ἀταξίας. Ἐν δὲ τῷ διαλόγῳ τῷ καλουμένῳ φιλήβῳ, ἀπὸ θεοῦ καὶ ταύτην ὡσαύτως φάγων, ἔνθεον αὐτὴν καὶ ἀγαθὸν διὰ τὴν ἀπὸ θεοῦ γέννησιν ἀποφαίνεται. Πρόκλος δὲ ὁ φιλόσοφος ὅτε ἀγαθὸν αὐτὴν οἶεται ὅτε κακὸν, ὡς μὲν γὰρ ἔσχατον τῶν ὄντων καὶ πόρρω τοῦ ἀγαθοῦ, οὐκ ἀγαθὸν λέγει. ὡς δὲ αἰτίαν δημιουργικὴν, ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἀναγκαζομένου τιθέναι, μέσην αὐτὴν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ τιθεὶς ἀναγκαῖον ἐπονομάζει. τὸ γὰρ ἐνδεὲς αὐτῆς τῶν ἀγαθῶν, συνελεῖν λέγει πρὸς τὴν τῶν αἰσθητῶν δημιουργίαν, ὅπερ ἀναγκαῖον ἐστι.

οδ.

71. *Num quid in Angelis sit mali?*

Gregorius Theologus Oratione in CHRISTI nativitatem Angelos ad malum moveri posse negat. Non ignorans tamen Diabolum, Angelus cum esset, malum factum esse, difficulter saltem illos moveri posse innuit. At sapientiores Græcorum, Angelos Deo proximos ac veluti in foribus divinitatis constitutos arbitrantes, mali participes fieri posse inficiantur. Cum enim silentii Divini sint interpretes, bonitatisq; nuncii, quomodo, inquiunt, mali esse possunt? Angelorum quippe genus assimilant Deo, a quo dependet, ut per puram similitudinem proprietatem ejus possit hominibus notam facere. Angelos porro vocant universas quæ sub Deo sunt potestates.

72. *Num incorporalia sint in loco?*

Corpus & incorporale sibi opponuntur. Si igitur corpus in loco est, incorporale non est in loco. Si enim uni oppositorum erit unum e contrariis, alteri alterum erit. Itaque si corpori quod incorporali contrarium est competit esse in loco, incorporali competet non esse. Nam & quæ proprie incorporalia sunt, præstantiora sunt, quam ut sint in loco, neque localiter corporibus sunt præsentia, sed relatione, uti anima post solutionem a corpore, si pura & affectibus libera discesserit, non habebit relationem ad corpus quod reliquit. Si vero affectum servaverit, amat id etiam solutum, & amoris relatione versus illud fertur, & substantia quidem atque essentia corpori incorporale non est præsens, affectu tamen quando vult ad illud veluti prorepit.

73. *Num materia sit bona?*

Plato Philosophus in Timæo materiam velut matrem & nutricem generationis rerum pulchrarum, causamque sociam creationis mundi prædicat. Sed ubi Eleates hospes loquitur, ipsa causa esse dicitur inordinationis in universo. At in Philebo dialogo eam a Deo repetens, divinam & quia a Deo prognata est bonam affirmat. Verum *Proclus* Philosophus neque bonam illam putat neque malam: quatenus enim entium infimum sit, & a Bono principali longius remotum, haud equidem bonam esse: quatenus vero causam demiurgicam necessario accensere bonis cogitur, mediam eam inter bonum malumque ponit & appellat necessitatem. Defectum enim qui in illa est bonitatis, conferre ait ad facienda sensilia, quod ipsum necessitatis est.

οδ. Περὶ τ̃ πρὸς τὸ Θεῖον τῶν ὄντων ἐπιστροφῆς.

Τῶν παρὰ Θεοῦ ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραχθέντων, τὰ μὲν ἔστι μόνον ὄντα, ὡς τὰ ἄψυχα σώματα, τὰ δὲ καὶ ὄντα καὶ ζῶντα, καὶ νοοῦντα, ὡς αἱ ψυχαὶ καὶ οἱ νόες. ἕκαστον οὖν πρὸς τὸν Θεὸν ἀφ' οὗ παρήχθη κατὰ τὴν ἰδίαν ὕπαρξιν ἐπιστρέφει. τὸ μὲν ζῶον καὶ οὐσιῶδες καὶ γνωστικὸν. ἕκαστον γὰρ ὡς προῆλθεν, οὕτω καὶ ἐπέστραπται. οὗτο δὲ τὸ φιλοσόφημα καὶ ὁ φιλόσοφος Πρόκλος ἐν τοῖς κεφαλαίοις αὐτοῦ τίθησι καὶ διευκρινεῖ. Καὶ πρὸ τούτου ὁ Ἀρειοπαγίτης Διονύσις σαφέστερον τούτου διακριβοῖ, καὶ ἐστὶν ὁ λόγος τῶν πάνυ πουδαζομένων, σαφέστατός τε καὶ ἀκριβέστατος ὢν.

οε. Περὶ χρόνου.

Ὁ χρόνος ἐπινοίας ἀνθρωπίνης ἐστὶ νόημα καὶ ὄνομα. Ἐπειδὴ γὰρ μὲν αἰώνια ἀεὶ ὄντα καὶ ἀκίνητά ἐστὶ, τὰ δὲ ὑπὸ κίνησιν ῥέοντα καὶ φθειρόμενα, αὐτὸ δὴ τὸ μέτρον τ̃ κινήσεως χρόνον ὀνόμασαν οἱ φιλόσοφοι. οὐδὲ γὰρ αὐθύπαρκτον πρᾶγμα ὁ χρόνος ἐστὶν, οὐδὲ σῶμα φαινόμενον, οὐδὲ ἀσώματός τις ὑπόστασις, ὥσπερ ἡ φύσις καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς, ἀλλὰ πρᾶγμα ἐν ἐπινοίᾳ μόνῃ κείμενον. Ἡ τοίνυν ψυχὴ ἑνωθεῖσα τῷ κρείττονι, ἐν τῷ ἑστῶτι αἰῶνι ἐστὶν. ἀφειμένη δὲ τοῦ αἰῶνος καὶ περί τι πρᾶγμα τ̃ γενέσεως κινηθεῖσα, χώραν τῷ χρόνῳ δίδοσιν, οὐδὲν οὖν ἕτερον ἐστὶν ὁ χρόνος ἢ μέτρον κινήσεως.

ος. Περὶ κινήσεως.

Δυσκατανόητόν τι πρᾶγμα ἡ κίνησις. ἔστι δὲ εἶδος τι καὶ ἐνέργεια κινουμένου πράγματος, καθ' ὃν χρόνον κινεῖται. οἷον τι λέγω, ἔστι τι πρᾶγμα αὐξανόμενον, καὶ ἄλλο ἀλλοιούμενον, καὶ ἄλλο φερόμενον. καὶ τοῦ μὲν αὐξανομένου κίνησις ἡ αὔξησις, τοῦ δὲ φερομένου ἡ φορα, καὶ ὅλως τοῦ γενομένου ἡ γένεσις. Ἔστιν οὖν ἡ κίνησις, οὔτε ἀρχὴ οὔτε τελος, ἀλλὰ τὸ μεταξὺ τούτων. τ̃ γὰρ οἰκοδομήσεως οὔτε ἡ ἀρχὴ κίνησις, οὔπω γὰρ κεκίνηται. οὔτε τὸ τέλος, πέπαυται γὰρ τὸ οἰκοδομηθὲν. τὸ δὲ ἐν μέσῳ τούτων, οἷον ἡ οἰκοδόμησις, οὗτο κίνησις ἐστὶν. ὅπερ δὴ καὶ ἐνδελέχειαν Ἀριστοτέλης ὀνόμασεν.

οζ. Περὶ ἀνάγκης.

Ἀνάγκην ὀνομάζουσιν οἱ φιλόσοφοι δύναμίν τινα ἀναγκαστικὴν τοῦ ἀποτελέσματος οἷον τι λέγω, ἡ ἀστρολογία τῶν ἄστρων σχημάτων ἐξήρτηται, καὶ

τῶν

74. *De entium reversione ad Deum.*

Rerum quas Deus cum non essent fecit existere, alia sunt tantummodo entia, ut corpora inanimata, alia entia & viventia quoque & intelligentia, ut animæ ac mentes. Ad Deum igitur a quo profecta sunt singula pro suæ ratione substantiæ iterum convertuntur, sive animal sit vivum, sive substantia tantummodo, sive præditum intellectu ac cognitione. Unumquodque enim uti processit ita etiam redit. Hanc philosophicam positionem *Proclus* quoque capitibus suis inseruit discusitque, & ante eum *Dionysius Areopagita* dilucidius etiam & accuratius exposuit, singulari enim diligentia perspicuitate & cura hac de re est commentatus.

75. *De tempore.*

Tempus a cogitatione hominum concipitur & nomen accepit. Cum enim aliæ res sint æternæ, quæ semper existant suntque immobiles, aliæ sub motione constitutæ & fluxæ corruptibilesque, mensurationem motionis philosophi tempus appellarunt. Neque enim res per se subsistens tempus est, neque corpus quod sensibus percipi potest, neque substantia incorporalis ut natura, anima, mens: sed aliquid in sola positum cogitatione. Quando igitur anima præstantiori jungitur, in ævo stabili constituta est, cum autem ævo veluti emissa, ad generationis conditionem movetur, locum in se facit tempori. Tempus igitur nihil aliud est quam mensuratio motionis.

76. *De motu.*

Res difficilis explicatu motus. Est enim ratio quædam, & rei quæ movetur, actio eo tempore quo movetur. Uti v. g. est aliquid quod crescit, quod mutatur, quod fertur sive agitatur. Atque ille quidem motus quo crescit aliquid, dicitur incrementum, motio rei agitatæ latio sive agitatio, & universæ rei nascentis, generatio. Motus igitur nec principium est nec finis, sed medium inter utraque. Ut in ædificatione nec principium est motio, nondum enim movetur, neque finis, jam enim desiit ædificari, sed media in his, ædificatio nempe, motio est, quam etiam endelechiam Aristoteles nuncupavit.

77. *De necessitate.*

Necessitatem Philosophi appellant potentiam coactam ad effectum, uti Astrologia omnia refert ad astrorum aspectus, altitudines,

τῶν ὑψωμάτων, καὶ τῶν φάσεων, καὶ τῶν οἰκοδεσποτῶν καὶ τῶν ἄλλων. ὅταν οὖν συνδράμῃ πάντα πρὸς τὸ γενέσθαι, καὶ μηδέν τι ἦν ἀντιπίπτον ἤ. ἀντικείμενον, ἀνάγκην οὗτο εἰρήκασιν, ὡς ἀπαραίτητόν τε καὶ ἀμετάθετον. τὸ δὲ ἐν μερικοῖς σημείοις τὴν δύναμιν ἔχον, οὗτο ἐνδεχόμενον ἀπεφήναντο, ὡς δυνάμενον καὶ γενέσθαι καὶ μὴ γενέσθαι. κυρίως δὲ ἐνδεχόμενόν ἐστι, τὸ ὑπὸ τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν κείμενον καὶ τὴν ἐφ' ἑκάτερα ῥοπὴν ἴσην καὶ ὁμοίαν δεχόμενον.

οή. Περὶ εἱμαρμένης.

Τὴν εἱμαρμένην εἴ τις γνοίη σὺν ἀκριβείᾳ, καὶ ὅθεν καὶ ὁποῖα τὴν φύσιν, μερίδα πρὸς φιλοσοφίαν μεγίστην παρείληφε, παρὰ μὲν γὰρ τοῖς πολλοῖς, ἀτιμάζεται τοὔνομα. παρὰ δὲ τοῖς σοφωτέροις θαυμάζεται. ἔστι δὲ γενικῶς εἰπεῖν, ἡ φύσις οὗτ κόσμου ἡ κινοῦσα τὰ σώματα. κατὰ μέρος δὲ δευτέρα τις προνοίας ἔλλαμψις καὶ ἐπιστασία, οὐ κατ' εὐθεῖαν τὴν κίνησιν ἔχουσα, ὥσπερ ἡ κυρίως ἐστὶ πρόνοια, ἀλλὰ δεομένη καιροῦ καὶ τόπου εἰς ἀποτέλεσμα, ὅθεν καὶ εἱμαρμένη λέγεται ὡς εἰρομένη τις φύσις καὶ συμπεπλεγμένη διὰ πολλῶν. Τὰ μὲν οὖν ἀσώματα ὑπὸ πρόνοιαν ἐστὶ μόνην. Τὰ δὲ σώματα ὑπὸ πρόνοιαν καὶ εἱμαρμένην.

οθ. Περὶ τύχης καὶ αὐτομάτου.

Τὴν τύχην οὐχ, ὡς νομίζουσί τινες, οἱ ἀκριβέστεροι τῶν φιλοσόφων ἐδέξαντο οἷον ἄλογόν τινα φύσιν καὶ μὴ ἔχουσαν τάξιν, μηδὲ εἱρμὸν, ἀλλὰ παρακολούθημα ταύτην ἀόριστον ἐν τοῖς κατὰ προαίρεσιν, καὶ ἕνεκά τινος γενομένην ὡρίσαντο. οἷον προελήλυθε τις ἐκ τῆς οἰκίας λουσόμενος, αὕτη ἡ προόδος ἐκ προαιρέσεως καὶ ἕνεκά τινος πράγματος, οὗτ' ἐστιν οὗτ λούσασθαι. εἶτα προερχόμενος ἔτυχε θησαυρῷ. τὴν οὖν αἰτίαν τῆς εὑρέσεως οὗτ θησαυροῦ τύχην ὠνόμασαν οἱ σοφοὶ. Τὸ μέντοιγε αὐτόματον καὶ ἐν τοῖς λογικοῖς καὶ ἐν τοῖς ἀλόγοις τιθέασιν. Ἐν μὲν τοῖς λογικοῖς, ὅταν μαχαιρίδιον ἀπό τινος κρατοῦντος ἐκπεπτωκὸς κατ' ὀρθὸν ἐμπαγείη τῇ γῇ. ἐν δὲ τοῖς ἀλόγοις, ὅταν τις ἵππος τὸν δεσπότην ἀποβαλὼν, ἀπὸ ταυτομάτου διασωθείη.

π. Περὶ αἰῶνος καὶ χρόνου.

Τῶν ὄντων τὰ μὲν καὶ τὴν οὐσίαν, καὶ τὴν ἐνέργειαν ἔχει αἰώνιον, οἷον ὁ νοῦς. τούτου γὰρ καὶ ἡ οὐσία ἀκίνητος, καὶ ἡ ἐνέργεια ἀμετάβατος. * ὁμοῦ γὰρ ἔχει ἐν αὐτῷ πάντα. τὸ δὲ σῶμα καὶ τὴν οὐσίαν ἔγχρονον ἔχει καὶ τὴν ἐνέργειαν. οἷον καὶ τὸ ἡμέτερον σῶμα καὶ τὴν οὐσίαν ἔγχρονον ἔχει, καὶ κατὰ μικρὸν

* al. ἀμετάβλητος.

apparentias, dominum genituræ & similia. Si igitur omnia concurrant ut fiat aliquid vel non fiat, nec sit quicquam adversans vel contrarium, hoc necesitatem appellarunt, utpote quod evitari & mutari nequeat. Cujus vero particularia tantum signa se offerunt, ut fieri possit, hoc vocarunt contingens, veluti quod possit fieri & non possit. Proprie autem contingens est res sub arbitrio nostro posita, & æquale ac par momentum ad alterutram partem secum habens.

78. *De fato.*

Fati rationes si quis accurate intelligat, unde dependeat, quæque ejus sit natura, maximam Philosophiæ partem comprehendit, nam a vulgo quidem contemnitur, at sapientiores hoc nomen suspiciunt & mirantur. Ut vero generatim dicam, fatum est natura mundi, quæ movet corpora. Particulatim autem est reflexus quidam radius providentiæ, curatioque quæ non directo motu utitur, uti proprie dicta providentia, sed tempore & loco ad effectum indiget, unde & nomen apud Græcos habet, diciturque ἐιμαρμένη quasi εἰρομένη sive connexa quædam natura & complicata ex pluribus. Incorporales igitur res sub sola sunt providentia, corpora autem sub providentia & fato.

79. *De fortuna & casu.*

Fortunam accuratiores Philosophi non acceperunt, ut quibusdam persvasum est, pro re irrationabili sine ordine & nexu, sed statuerunt esse consecutionem indefinitam in rebus ex proposito & propter finem aliquem susceptis. Verbi gratia exiit aliquis a se lavandi causa, hoc ex proposito & propter aliquem finem fecit, ut nempe in balneo lavaretur. At progressus incidit in thesaurum. Hujus inventionis causam, fortunam appellarunt sapientes. Casui vero tam in rationabilibus quam irrationabilibus locum esse affirmant. In rationabilibus quidem, ut si homo cultellum tenens illum manibus excidere patiatur, illeque rectus infigatur terræ. In irrationabilibus vero, ut si equus dominum excusserit, & hic casu quodam illæsus abeat.

80. *De ævo ac tempore.*

Entia quædam & substantiam & actum æternum habent, ut mens. Hujus enim & substantia nescia mutari & actus minime transitorius aut mutabilis est, simul enim in se omnia mens possidet. At corporis & substantia & operatio temporaria est. Sic v. g. nostrum corpus substantiam temporariam habet, paulatim enim augetur: & operationem,

κρὸν αὐξάνεσθαι, καὶ τὴν ἐνέργειαν, ἐν γὰρ ὁμοῦ ἐνεργεῖ πάντα. ἡ μὲν ψυχὴ κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν αἰώνιόν ἐστιν, οὐδὲ γὰρ καλὰ μικρὸν γεγένηται. κατὰ δὲ τὴν ἐνέργειαν χρόνῳ μετέχει. ἐν γὰρ ὁμοῦ ἔχει πάντα τὰ νοήματα ἐν ἑαυτῷ, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου μεταβαίνει εἰς ἕτερον. καὶ ὁ οὐρανὸς μὲν τοιοῦτός ἐστιν, καὶ αἰώνιος μὲν καλὰ τὴν οὐσίαν, κατὰ δὲ τὴν κίνησιν ὑπὸ χρόνον καὶ αὐτὸς κεῖται.

πά. Περὶ τῶν πέντε αἰσθήσεων.

Ἡ ὅρασις γίνεται, ὅταν τὸ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν φῶς ἐκφερόμενον συναντήσῃ τῷ ἀπὸ τῶν σωμάτων συῤῥέοντι. ὅπερ ὁ Πλάτων ὀνομάζει, σωαύγειαν. Ἀκούομεν μὲν τῷ κενῷ τῷ ἐντὸς δὲ ὠτός, ἔστι γὰρ εἶναι τὸ διηχεῖν κατὰ τὴν διὰ πνεύματος ἐμβολήν. ὀσφραινόμεθα δὲ τῷ ἡγεμονικῷ τῷ ὄντι ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, ἕλκοντι διὰ τῶν ἀναπνοῶν τὰς ὀσμάς. Γευόμεθα δὲ τῇ ἀραιότητι τῆς γλώττης καὶ τῇ μαλακότητι, καὶ διὰ τὸ σωάπτειν τὰς ἀπὸ διὰ σώματος εἰς αὐτὴν φλέβας τὴν φύσιν. ἡ δὲ φωνὴ, πνεῦμα ἐστὶ διὰ στόματος, ἀπὸ διανοίας ἡγμένον. ἁπτόμεθα δὲ ὅλῳ τῷ σώματι, διότι ἀμοπερατώσεις εἰσὶ, δι' ὧν αἰσθανόμεν ὧν ἁπτόμεθα.

πβ. Εἰ ἀληθὲς τὸ καταβασκαίνεσθαί τινας ὑπὸ τῶν ὀρώντων.

Οὐ ψεῦδος ἐστὶ τὸ καταμαραίνεσθαί τινας καὶ καταβασκαίνεσθαι ὑπὸ τῆς τῶν ὀρώντων ὄψεως. πολυκίνητος γὰρ ἡ ὄψις ὅσα μετὰ πνεύματος αὐτὴν ἀφιεῖσα. πυρώδη καὶ θαυματικήν τινα διατείνει δύναμιν, ὥστε πολλὰ καὶ πάσχειν καὶ ποιεῖν δι' αὐτῆς τὸν ἄνθρωπον. Καὶ τῶν ἐρωτικῶν ἃ δὴ μέγιστα καὶ σφοδρότατα παθήματα τῆς ψυχῆς ἐστὶν, ἀρχὴν ἡ ὄψις ἐνδίδοσιν, ὥστε ῥᾴον καὶ λείβεσθαι τὸν ἐρωτικὸν ὅταν ἐμβλέπῃ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ καλοῖς. τὸ γὰρ διὰ τῶν ὀμμάτων ἐκπίπτον, εἴτε φῶς εἴτε ῥεῦμα, τὰς ἐρώσας ἐκπήκει καὶ ἀπόλλυσι, τοιαύτη γίνεται διάδοσις καὶ ἀνάπλησις ὑπὸ τῆς ὄψεως. αἱ γὰρ τῶν καλῶν ὄψεις, κἂν πάνυ πόῤῥωθεν ἀνιβλέπωσι, πῦρ ἐν ταῖς τῶν ἐρωτικῶν ψυχαῖς ἀνάπτουσι. καὶ τὸ σῶμα δὴ τῶν ἐρωμένων καὶ ὁρωμένων βλάπτεται ἐν ταῖς τοιαύταις ἀποῤῥοαῖς.

πγ. Πῶς αἱ συλλήψεις γίνονται.

Ἡ σύλληψις τῶν ζώων γίνεται, καὶ μάλιστα τῶν ἀνθρώπων, ὅταν ἐπιθυμήσει, καὶ ξηρότερα συμμέτρως ἡ μήτρα γένηται πρὸς τὴν δοχὴν τοῦ σπέρ-

nem, non enim simul omnia agit. At anima substantiam quidem habet æternam, neque enim sensim nata est, operationem autem tempori subjectam, neque enim simul omnia cogitat sed ex una cogitatione descendit ad aliam. Tale etiam est cœlum, substantia nimirum æternum, sed ratione motionis suæ tempori & ipsum subjectum.

81. *De quinque sensibus.*

Visio fit, quando ex oculis procedens lux occurrit lumini a corporibus visis promananti, quod Plato συνάυγειαν appellat, nos corradiationem sive concursum radiorum dicere possumus. Audimus per cavitatem vacuam, quæ in aure est, irruente spiritu personantem. Olfacimus mente quæ in cerebro residet & per spiracula odores adtrahit. Gustamus raris & mollibus linguæ partibus, quandoquidem & venas corporis natura ad illam adnexuit. Vox est spiritus per os mente auctore emissus. Tangimus toto corpore, quippe cui superficies & extrema sunt, per quæ sentimus cum contingimur.

82. *Num verum sit aliquos a videntibus fascinari?*

Non est mendaciis adscribendum quosdam acie videntium contactos marcere & fascinari. Visio enim cum spiritu eam emittente mobilis valde est, & ignem mirificamque spirat vim, ut multa homo per illam efficere nec minus affici ac pati possit. Et amor qui affectus animi est maximus ac vehementissimus, initium capit a conspectu, itaque amantes fluunt velut ac liquefiunt, quando pulchros ac formosos vident, nam quæ per oculos incidit in eos lux sive effusio radiorum amantes perdit facitque contabescere, tanta est ex visu alteratio & perculsio. Nam formosorum conspectus etiamsi e longinquo respiciunt, ignem in amantium animis accendunt. Sed & corpus amatorum conspectorumque per ejusmodi radiorum emissiones afficitur.

83. *Quando fœtus concipiatur?*

Conceptio animalium, & hominum maxime fit, quando uterus est idoneus & temperate siccus ad recipiendum semen: mensibus ex universa massa partem puri sanguinis attrahentibus. Confert etiam

σπέρματος τῶν καταμηνίων συνεπιπομφών ἀπὸ παντὸς ὄγκου μέρους τι ἐκ καθαρᾶς αἵματος. συμβάλλεται δὲ καὶ τὸ θῆλυ πρὸς τὴν κύησιν ἐξυγραινομένη τὴν μήτραν ἐν ταῖς μίξεσιν, ἡ δὲ ὑγρασία αὕτη, σπέρματος μὲν οὐκ ἔχει λόγον, οἷον δὲ ὕλη γίνεται τῇ καταβολῇ τῆς ἀνδρείας γονῆς. καὶ ἐκ μὲν ἄρρενος σπέρμα εἰς τὰ στερεώτερα μέρη ἐκ σώματος ἐξαρκεῖ, οἷον ὀστᾶ, καὶ νεῦρα καὶ φλέβας καὶ ἀρτηρίας, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἀπὸ δὲ θήλεος, εἰς τὰ ὑγρότερα μέρη ἐκ σώματος, αἷμα φημὶ καὶ ἀμφοτέρας τὰς χολάς. ἢ μᾶλλον πάντα ἐξ ἀμφοτέρων, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκ ἄρρενος πλέον ἔχει, τὰ δὲ ἐκ θήλεος ἐπ' ἔλαττον.

Πδ. Πόθεν γίνονται τῶν γονέων αἱ ὁμοιώσεις καὶ αἱ πρὸς τέκνα ἀνομοιότητες.

Τὸ ἀποκρινόμενον σπέρμα, ἢ ἀπὸ ἐκ ἀνδρὸς, ἢ ἀπὸ τῆς γυναικός. Τὸ μὲν ἀπὸ ἐκ ἀνδρὸς, λόγους ἔχει τῶν ἐν αὐτῷ ἠθῶν καὶ τρόπων καὶ τῆς μορφῆς, καὶ ἀπὸ μητρὸς δὲ ὡσαύτως. ὅταν δὲ ἄμφω τὰ σπέρματα συγκραθῇ, εἰ μὲν ἐπ' ἴσης, ἔχει τὸ γεννώμενον ἴσην καὶ πρὸς τὸ ἄρρεν καὶ πρὸς τὸ θῆλυ τὴν ὁμοίωσιν. ὅταν δὲ τὸ ἄρρεν κατακρατήσῃ τοῦ θήλεος, τῷ ἄρρενι παρόμοια τὰ τικτόμενα ἀποτελεῖται, ὅταν δὲ τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος, ἀπεικασμένα πρὸς τὴν μητέρα. ὅταν δὲ ἡ ἐν τῷ σπέρματι θερμασία ἐξασθενήσῃ, ὑδενὶ τῶν τοκέων πλαττόμενον ὁμοιοῦται. πολλάκις δὲ καὶ τῆς γυναικὸς φαντασίας ἐν τῷ τίκτειν λαβούσης τόδε ἢ τῆσδε, πρὸς τὸ φανταθὲν ἀπεικάζεται τὸ γεννώμενον.

πε. Πῶς οἱ ὄνειροι γίνονται;

Πολλαὶ τῶν ὀνείρων εἰσὶν αἰτίαι, οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσὶ θεόπνευστοι ἄνωθεν ἄχρι μέσου τοῦ τῇ λογικῇ ψυχῇ ἡμῶν ἐγγινόμενοι, οἱ δὲ οἷον ἀπηχήματα εἰσὶ τῶν ἡμερινῶν πράξεων. οἱ δὲ ἀπὸ φαντασικῆς ἐνεργείας δυνάμεως, φαντάζοντες ἡμῖν τὰς ἡμερινὰς ἐρωτας, ἢ ἄλλο τι πάθος ψυχῆς. Ἕτεροι δὲ ἀπὸ τῶν τεσσάρων χυμῶν ἀνεγείρονται, ὅθεν καὶ τὰ χρώματα τῶν ὁρωμένων, ὅμοια τοῖς τῶν χυμῶν ἔχουσι. οἱ δὲ τὰς αἰτίας ἡμῖν ἐκφαίνουσι τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων, περὶ ἃ τὴν πραγματείαν ἐχόμεθα. Φιλοσοφία δὲν τῷ φιλοσόφῳ τὰ ὀνείρατα, καὶ τῷ ῥήτορι τὰ ῥητορικὰ, καὶ τῷ γεωμέτρῃ τὰ γεωμετρικά. ἑκάστου δὲν αἰτία τῶν ὀνειράτων, ἀλλὰ πολλαὶ, ὡς εἴρηται.

πς.

fœmina ad conceptionem, uterum in congressu humectando, qui tamen humor non habet seminis rationem, sed velut materiam præbet dejecto virili semini. Atque semen viri firmioribus corporis partibus componendis insumitur, ut ossibus, nervis, venis, arteriis, & similibus: Fœminæ autem debilioribus, sanguini nimirum & utrique bilis generi. Aut potius omnia hæc ex utrisque seminibus constant, nisi quod masculum præpollet, fœmininum minus habet virtutis.

84. *Unde contingat similes vel dissimiles parentibus nasci liberos?*

Excretum semen vel a viro est, vel a fœmina. Illud viri in se habet rationes morum & indolis ac formæ viri, & hoc fœminæ similiter. Quando igitur utraque permiscentur, si quidem æqualiter, infans qui nascitur ex utriusque parentis similitudine æqualiter participabit. Si autem fœminino semini prævaluerit masculum, patri similia nascentur: si contra masculo fœmininum, matrem similitudine referent. Quod si calor qui est in semine exspiraverit, neutri parentum conformabitur quod nascitur. Sæpius etiam fœmina inter concipiendum hunc vel illam imaginante, infans ei quod mater imaginata est assimilatur.

85. *Quomodo fiant somnia?*

Multæ sunt causæ somniorum. Alia enim rationabili animæ nostræ, mente mediante, immittuntur divinitus: Alia sunt veluti echo quædam ac resonantia diurnarum actionum, alia a phantasia efformantur, imaginante & offerente nobis diurnos amores, vel alium affectum animæ nostræ. Alia a quatuor humoribus sive temperamentis excitantur, unde & colores humoribus illis similes habent, quæ in quiete videntur. Alia produnt causas habere in nobis artes quas didicimus, vel negotia quæ tractamus, unde Philosopho philosophica, Rhetori rhetorica, Geometriæ geometrica se offerunt insomnia. Non una igitur somniorum causa est, sed ut dixi varia ac multiplex.

πς. Περὶ ὑγείας καὶ νόσου καὶ γήρως.

Ὑγείας αἴτιον καὶ σωτηρικὸν, ἡ τῶν δυνάμεων ἰσονομία, θερμότητος, ψυχρότητος, ὑγρότητος, ξηρότητος. ὅταν γὰρ τῶν ἐν καταδυναστεύσῃ τῶν ἄλλων, ἡ νόσος γίνεται. αἱ δὲ πλεῖσται τῶν νόσων, διὰ ἀνωμαλίαν τῶν ἐν τῷ σώματι στοιχείων γίνονται. Ἐπεισάγονται δὲ αἱ νόσοι τῷ σώματι, καὶ διὰ πλήθους τροφῶν, καὶ διὰ ἀπεψίας καὶ φθορᾶς. ἡ δὲ εὐταξία καὶ ἡ αὐτάρκεια ὑγείας ἀποτελεστικά. μορφᾶται δὲ τὰ ζῶα ἐν μητρὶ ὅλα, ἀπὸ ἑβδόμης καὶ τριακοστῆς ἡμέρας, τελειοῦται δὲ τοῖς μορίοις ἀπὸ τῆς πεντηκοστῆς. Ἱπποκράτης δὲ ἐπὶ μὲν τῶν ἀρρένων, διὰ τὸ θερμότατα εἶναι, τὴν διάρθρωσιν γίνεσθαι ἀπὸ τῆς ἑβδόμης καὶ εἰκοστῆς, ἐπὶ δὲ τῶν θηλυκῶν ἐν διμήνῳ μὲν διαρθροῦσθαι, ἐν τετραμήνῳ δὲ τελειοῦσθαι λέγει.

πζ. Διὰ τί οἱ νηστεύοντες διψῶσι μᾶλλον, ἢ πεινῶσιν;

Διψῶμεν μᾶλλον, ὅταν νηστεύσωμεν, ἢ πεινῶμεν, διότι τὸ ἐν ἡμῖν θερμὸν πρῶτον μὲν καταβόσκεται τὸ ἐν σώματι ὑγιαστικὸν τροφῆς, εἶτα ἐπ' αὐτὴν βαδίζει τὴν σύμφυτον λιβάδα τῆς σαρκὸς ἡ ἐν ἡμῖν πύρωσις, τὸ νοτερὸν διώκουσα, καὶ τὸ δίυγρον. γενομένης δὲ ὥσπερ ἐν πηλῷ ξηρότητος, πολὺ μᾶλλον τὸ σῶμα δεῖται πέφυκεν, ἄχρις ἂν πιόντων ἀναῤῥωσθῇ καὶ ἰσχύσαν τὸ θερμὸν ἐμβριθὴς τροφῆς ὄρεξιν ἐργάσηται. τὸ γὰρ ἐν ἡμῖν μάλιστα δεῖται τροφῆς θερμὸν, ὥσπερ ἀμέλει βλέπομεν ἔξω μήτε ἀέρα μήτε ὕδωρ μήτε γῆν ἐφιέμενα τρέφεσθαι, μήτε ἀναλίσκουσα τὸ πλησιάζον, ἀλλὰ μόνον τὸ πῦρ. Διὰ ταῦτα καὶ οἱ γέροντες ῥᾶστα νηστείαν φέρουσιν. ἀμβλὺ γὰρ ἐν αὐτοῖς καὶ μικρὸν ἤδη τὸ θερμόν ἐστι. καὶ τὰ ἄναιμα δὲ τῶν ζώων τροφῆς ἥκιστα προσδεῖται, διὰ ἔνδειαν θερμότητος.

πή. Περὶ τῆς ἠρανῆ οὐσίας.

Πλάτων μὲν ὁ φιλόσοφος, ἀπὸ τῶν τεσσάρων στοιχείων πάντα πλάττων τὰ σύνθετα, σώματα ἀπὸ τῶν ἀτόμων συγκεῖσθαι καὶ τὸν οὐρανὸν ἀποφαίνεται. Ἰστέον δέ, φησι, πρὸς τὰ ἄλλα τὴν διαφορὰν ἔχειν, ὅτι τὰ μὲν ἐπὶ γῆς σώματα ἀπὸ τῆς ἐκάστης μερίδος τῶν στοιχείων εἶναι, τὸ οἷον παχυλέστερα καὶ ὑλωδέστερα· τὸν δὲ οὐρανὸν ἀπὸ τῆς αὐγοειδεστέρας αὐτῶν μοίρας οὐσιῶσθαι. Ἀριστοτέλης δὲ τὰ μὲν τέσσαρα στοιχεῖα κατ' εὐθείαν κινεῖσθαι λαβὼν, τὸν δὲ οὐρανὸν κύκλῳ φέρεσθαι, ἀπὸ τῆς διαφόρου κινήσεως διάφορον αὐτῷ καὶ τὴν οὐσίαν πρὸς τὰ στοιχεῖα δίδωσι, καὶ τοῦτον οὐρανὸν καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸν αἰθέρας καὶ μέχρι σελήνης αἰθέρα καλεῖ, καὶ πέμπτον σῶμα κατονομάζει.

πθ.

86. *De ſanitate, morbo & * ſenectute.*

Sanitatis cauſa & conſervatrix eſt æqualis temperatura caloris, frigoris, humiditatis & ſiccitatis, quorum ſi unum cæteris prævaleat, morbus oritur. Plurimi certe morbi per anomaliam ſive irregularitatem horum in corpore elementorum generantur. Inferuntur morbi etiam nimia repletione vel cruditate aut corruptione ciborum. At ſanitatis conciliatrix eſt ordinata diæta & tranquillus ſorteque ſua contentus animus. Fœtus in utero formatur a die trigeſima ſexta, & membris perfectus eſſe incipit a quinquageſima. Quanquam Hippocrates in maſculis, quod calidiores ſint, articulationem membrorum a vigeſima ſexta die fieri affirmat, fœminas autem intra ſecundum menſem articulari, intra quartum perfici.

87. *Quare qui jejunarunt, ſitiunt magis quam eſuriunt?*

Sitimus magis quando jejunamus quam eſurimus, quoniam calidum quod in nobis eſt, primo loco quidem conſumit quod a cibis eſt reliqui, deinde vis illa ignea in nobis convertit ſe ad ipſam naturalem corporis humiditatem, eamq; quærit ac depaſcit. Hinc veluti in luto ſequitur ſiccitas, & potu magis indigere corpus contingit, donec in bibentibus confirmatus atq; iterum vires recipiens calor appetitum validum cibi injiciat. Namq; calidum in nobis cibo maxime indiget, ut facile etiam extra nos obſervare poſſumus nec aerem nec aquam nec terram alimento inhiare, nec propinqua conſumere, ſed ſolum ignem, quare & ſenes facillime ferunt jejunium, ſiquidem hebes jam & exiguus in illis calor eſt. Etiam animalibus ſanguine deſtitutis, quia calore non æque abundant, cibo minus eſt opus.

88. *De Cœli ſubſtantia.*

Plato Philoſophus ex quatuor elementis omnia efformat compoſita corpora, atque adeo cœlum quoque ex iisdem conſtare docet: tantum differre in eo, quod corpora terreſtria ex deterioribus ac veluti craſſioribus & magis materialibus elementorum partibus compoſita ſint, cœlum vero ex ſubtilioribus & lucidioribus ſubſtantiam acceperit. Ariſtoteles dum ſumit, elementa quatuor recto motu ferri, cœlumque circulari, ex diverſa motione etiam diverſam a quatuor elementis ſubſtantiam ejus concludit, cœlumq; & ſidera ad lunam usq; ætherem & quintum corpus appellat.

* Imo de tempore formationis fœtus in utero. Nam de ſenectute quidem nihil in hoc capite traditur, niſi eo referas, quod bona diæta & tranquillitate animi conſervari integram valetudinem, atque adeo ſenectutem feliciter attingi poſſe, vere ac prudenter monet.

πθ. Εἰς πόσους κύκλους διαιρεῖται ὁ οὐρανός.

Τὸν οὐρανὸν εἰς πολλοὺς κύκλους οἱ Φιλόσοφοι διηρήκασιν, ὧν πρῶτός ἐστιν ὁ ἰσημερινός, ὁ μέσον αὐλῶν χειμῶνος καὶ θέρους τὰ νότια καὶ τὰ βόρεια. ἐφεξῆς δὲ τούτου καθ' ἑκάτερα τὰ μέρη, καθὰ μὲν τὸ δεξιὸν, τὸν θερινὸν κύκλον καὶ τὸν ἀρκτικόν τινες θέασιν. καθὰ δὲ τὸ ἀριστερὸν, τὸν νότιον καὶ τὸν ἀνταρκτικόν. ἕτερον αὖθις κύκλον πλάτους τὸν μεσημβρινὸν τὸν ἀπὸ τῶν ἀναβολῶν εἰς δύσιν κείμενον, καὶ τέμνουσα μὲν τοὺς εἰρημένους πέντε κύκλους, ἐπίσης διαιροῦσα δὲ τὸ ἑῷον μέρος καὶ τὸ ἑσπέριον. ἕκτον προσονομάζουσι τὸν ὁρίζοντα. τὰ δύο ἡμισφαίρια διαστέλλουσα. ἕβδομον, τὸν ζωδιακὸν, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ θερινοῦ, καὶ τέμνουσα τὸν ἰσημερινὸν καὶ λήγουσα εἰς τὸν νότιον.

ρ. Περὶ τοῦ Φαινομένου ἐν τῷ οὐρανῷ γαλακτοειδοῦς κύκλου καὶ λεγομένου γαλαξίου.

Ὅπερ ἐστὶν κομήτης μέν ἕνα ἀστέρα, τοῦτό ἐστι ὁ γαλαξίας μέν ὅλον κύκλον. ἡ μὲν αὐτὴ ὕλη γαλαξίου καὶ κομήτου, καὶ ἐπεὶ μέγιστος κύκλος ὁ γαλαξίας, γίνεται, πολλὴ ἐξ ἀνάγκης ἡ ἔξαψις συμβαίνει. ὁ δὲ κύκλος αὐτοῦ συμβάλλει κατά τε τὸν τοξότην καὶ τοὺς διδύμους, ἅπερ ἐκ διαμέτρου εἰσὶ. καὶ ἵνα τὸ σαφὲς ἔχῃ ὁ ἀναγινώσκων μέν τε κομήτου καὶ γαλαξίου, γινωσκέτω, ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν σελήνην σῶμα ἐστὶν, οὐ καθαρῶς μὲν πῦρ, ἀλλ' οἷον καπνώδες καὶ δυσάμμον ὑπὸ κινήσεως ἐξαφθῆναι, ὅταν μὲν κινηθέν τι μέρος τοῦ ὑπεκκαύματος ἐξαφθῇ, καὶ ἐμπέσοι εἰς μερικὴν παχεῖαν ὕλην καὶ ἐπισαίῃ, ποιεῖ κομήτην, ὅταν δὲ εἰς ὅλον κύκλον διενεχθῇ, ποιεῖ τὸν γαλαξίαν. Φαίνεται δὲ λευκὸς, διότι οἷον ἐξαφρίζεται ὑπὸ τῆς κινήσεως, τὸ ὑπέκκαυμα καὶ ὑπολευκαίνεται.

ρα. Περὶ τῶν Φαινομένων ἐν τῷ οὐρανῷ διαφόρων πυρίνων Φασμάτων.

Ἐκφλογούμενον ὡς εἰρήκαμεν τὸ ὑπέκκαυμα, εἰ καὶ κατὰ μῆκος μόνον ἐξαφθῇ, καὶ ποιήσῃ ἀποστιλβηρισμοὺς, αἱ λεγόμεναι αἶγες γίνονται, μᾶλλον δὲ ἐκκρεμέσιν οἱ ἀποστιλβηρισμοὶ ἐοίκασιν. εἰ δὲ ποιήσῃ ἀποστιλβηρισμὸν τὸ κατὰ μῆκος ἐξαφθέν, δοκὸς διὰ τὸ σχῆμα καλονομάζεται. οἱ δὲ Φαινόμενοι πίπλοντες ἀστέρες, οὓς διατίλλας ὁ Ἀριστοτέλης καλεῖ, σπέρμα ἐστὶ πυρὸς, ἐξαφθέντος κατὰ τι μέρος τοῦ καπνώδους ἀναθυμιάσεως, καὶ κατὰ διάδοσιν, πλαγίαν ποιησαμένης κίνησιν. λοξὴ δὲ γίνεται ἡ κίνησις διὰ αἰτίαν ἑτέραν, ὅταν ὑποψύχεως αὐθέντος τὸ σχῆμα

89. *In quot circulos cœlum dividatur?*

Cœlum variis circulis distinxerunt Philosophi, quorum primus est *æquator*, qui medium illum in australem & septentrionalem partem dividit. Ab hoc deinceps ex utraque parte ad dextram quidem tropicum *æstivum* & circulum *arcticum* collocant, ad sinistram tropicum *australem*, circulumque *antarcticum*. Alium iterum effingunt circulum *Meridianum*, ab oriente ad occidentem usque pertingentem. Atque sextum circulum quinque jam dictos secantem, matutinamque ac vespertinam partem æqualiter dividentem *Horizontem* sive *finitorem* appellant, quo duo hemisphæria distingvuntur. Septimum denique *Zodiacum* incipientem a tropico æstivo, secantemque æquatorem, atque in tropico australi desinentem.

90. *De circulo lacteo in cœlo, sive Galaxia.*

Quod cometa est in una stella, hoc galaxia est in toto circulo. Eadem enim cometæ & lactei circuli substantia, ac quia maximus est circulus galaxias, necesse est magnam ibi contingere inflammationem. Attingit vero circulus iste sagittarium, geminosque, qui e diametro sibi opponuntur. Atque ut lectori, quod de cometa & galaxia dixi, perspicuum sit, norit sub luna esse corpus, non purum quidem ignem, sed veluti fumigans aliquod aptumque a motione flammam concipere. Quando igitur pars agitata fomitis illius succenditur, inciditque in particularem materiam crassam eamque accendit, cometam facit. Quando autem per totum infertur circulum, facit galaxiam, qui candidus apparet, quoniam a motione fomes ille veluti spumat, albicatque.

91. *De visis variis in cœlo apparentibus.*

Succensus ut dixi fomes, quando in longum modo flammam concipit, emittitque igniculos, fiunt capræ quas vocant, villis enim dependentibus illi igniculi non dissimiles sunt. Si vero in longum succensus nullas scintillationes emittat, a figura appellant trabem. At quæ cadere videntur stellæ, (discurrentes Aristoteles vocat) semen in se ignis habent, succenso ex parte fuligineo vapore, & dum augetur, transversam faciente motionem. Obliquus autem motus

fit

σχῆμα γένηται. Ἐπειδὴ γὰρ πᾶν τὸ ἄνωθεν ἀκοντιζόμενον κάτω φέρεται, φύσει δὲ ἔχει τὸ πῦρ τὴν ἄνω φορὰν διώκειν, τῆς μὲν θλίψεως ἐπὶ τὰ κάτω βιαζομένης φέρεσθαι, τῆς δὲ φύσεως ἐπὶ τὰ ἄνω ἀναγκαζούσης, οἷον μίξις τις γίνεται καὶ λοξὴ ἡ κίνησις.

ιβ. Περὶ τῶν φαινομένων ἐν τῷ οὐρανῷ χρωμάτων αἱμάτωδῶν καὶ χασμάτων.

Φαίνονται αἱματώδη χρώματα δῆθεν ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅταν μέλαν νέφος εἰς τὰ πλάγια τοῦ λαμπροῦ τυγχάνῃ. Καὶ πάλιν ὅταν νέφος μελάγχρουν ὑποκάτω τοῦ λαμπροῦ συναχθείη. ἀλλ' εἰ μὲν εἰς τὰ πλάγια εἴη τὸ νέφος, τότε δὴ κατὰ διάκλασιν αὐγῶν γίνεται ἡ ὅρασις. χάσματα δὲ φαίνεται, ὅταν τὸ μέλαν νέφος καὶ τὸ λαμπρὸν ἐν τῷ αὐτῷ ὦσιν ἐπιπέδῳ, καὶ τὸ μὲν μέλαν ἔσω συνειστήκει, τὸ δὲ λαμπρὸν ἔξω. τηνικαῦτα δὲ ἡ ὄψις τοῦ μὲν λαμπροῦ μᾶλλον ἀντιλαμβανομένη, τοῦ δὲ μέλανος βραδύτερον, χάσμα δοκεῖ ὁρᾷν, ὅπερ παρὰ τὴν φαντασίαν τοῦ μέλανος χρώματος γίνεται.

ιγ. Περὶ μεγέθους ἡλίου καὶ σελήνης καὶ γῆς.

Ὁ ἥλιος πρὸς τὴν γῆν κατὰ τὸν ἀστρονομικώτατον Ἀρίσταρχον, μείζονα λόγον ἔχει ἢ ὃν τὰ ἑξακισχίλια ὀκτακόσια πεντήκοντα ἐννέα. πρὸς τὰ ἑπτὰ καὶ εἴκοσι. ἡ δὲ διάμετρος αὐτοῦ πρὸς τῆς γῆς διάμετρον, μείζονα λόγον ἔχει, ἢ ὃν τὰ δεκαεννέα πρὸς τὰ τρία. Καὶ αὖθις ἡ τοῦ ἡλίου διάμετρος τῆς διαμέτρου τῆς σελήνης, μείζον ἐστὶν ἢ ὀκτωκαιδεκαπλασίων. καὶ πάλιν ὁ ἥλιος πρὸς τὴν σελήνην μείζονα λόγον ἔχει, ἢ ὃν τὰ ε ω λ β πρὸς ἓν. ταῦτα δὲ οὐχ ἁπλῶς οὕτως καὶ ἀναποδείκτως παρὰ τοῖς ἀστρολόγοις προτείνεται, ἀλλὰ μετὰ γεωμετρικῶν καὶ ἀναντιῤῥητικῶν ἀποδείξεων. περὶ ὧν οὐ καιρὸς νῦν λέγειν, ἀλλὰ σὺ, θειότατε βασιλεῦ, τὰ προβλήματα ἀναποδείκτως τε ὡς δεξάμενος, τὰς ἀποδείξεις ὕστερον ἐπιζήτει με.

ιδ. Περὶ ἐκλείψεως ἡλίου.

Οὐ κυρίως ἔκλειψις ἐπὶ τοῦ ἡλίου γίνεται. οὐ γὰρ ἐκλείπει ποτὲ τὸ ἡλιακὸν φῶς, ἀλλ' ἐπισκότησις. ἐπισκοτεῖται δὲ, ὅταν ἐν τοῖς ἐκλειπτικοῖς συνδέσμοις κατὰ κάθετον αὐτῷ ἡ σελήνη γένηται. ὑπὸ ταύτην γὰρ οἰκούντων ἡμῶν, ἐπισκιάζει τοῖς ὄμμασιν ἡμῶν τὸ ἡλιακὸν φῶς. πλὴν δώδεκα δακτύλοις τὸ σῶμα τῆς σελήνης διαμετροῦντες οἱ ἀστρονόμοι, ἔστι μὲν ὅτε τῷ ὅλῳ τῆς σελήνης σώματι τὰς ἡλιακὰς αὐγὰς ἀντιφράττουσιν, ἔστι δὲ ὅτε ἐλάττοσι τούτων. ὅτε μὲν γὰρ τὴν ὑψη-

fit propter aliam causam, quando nimirum refrigeratione trudente, obliqua figura redditur. Cum enim omne desuper emissum inferiora petat, ignis vero natura habeat ut tendat sursum, pressione cogente ad inferiora tendere, & natura vicissim cogente sursum eniti, nascitur mixta quædam veluti & obliqua motio.

92. *De apparentibus in cœlo sanguinolentis coloribus & hiatibus.*

Sanguinolenti colores in cœlo conspiciuntur, quando nubes nigra ad latus splendidæ nubis exstiterit, nec minus quando infra splendidam nubem nubes nigricans colligitur. Ac cum quidem ad latus consistit, tunc visum illud contingit per refractionem radiorum. Hiatus vero sive chasmata apparent, quando nigra splendidaque nubes eadem superficie cœli consistunt, ita ut nigra interius stet, splendida exterius. Tunc quippe visus noster splendida magis occupatus nigramq; tardius comprehendens, videtur sibi hiatum videre, quod per imaginationem a nigro colore objectam accidit.

93. *De magnitudine Solis, Lunæ & terræ.*

Sol ad terram ex Aristarchi rei Astronomicæ peritissimi sententia majorem rationem habet quam sexies mille, octingenta & unde sexaginta ad septem & viginti. Diametercq; solis ad terræ diametrum majorem habet rationem quam undeviginti ad tria. Præterea diameter Solis diametro Lunæ major plusquam duodeviginti vicibus. Et sol ad lunam majorem habet rationem quam quinquies mille, octingenta & triginta duo ad unum. Hæc non simpliciter ita & sine demonstratione apud Astrologos proponuntur sed Geometricis & certissimis demonstrationibus confirmata, de quibus dicere non locus est in præsenti, itaque Tibi Imperator divinissime, propositiones hasce jam sine demonstratione accipere satis fuerit, demonstrationes autem alio tempore a me requires.

94. *De eclipsi Solis.*

Proprie nulla est solis eclipsis, neque enim unquam solis lumen obscuratur, sed modo nobis occultatur. Id vero accidit, quando in nodis eclipticis luna perpendiculariter infra solem versatur. Cum enim luna infra nos simus, illa oculis nostris lumen solis occultat ac subducit. Cæterum Astronomi, corpus lunæ duodecim digitis mensurantes, interdum toti illius corpori, interdum paucioribus digitis radios solis inter-

ὑψηλοτέραν ἀψῖδα ἡ σελήνη φέρεται καὶ τὴν ἐγγιζουσαν τῷ ἡλίῳ, ὀλίγῳ μέρει δοκεῖ τὸν ἐπισκιάζειν, ὅταν ἡ κατώτερον δύεισιν, ἐπειδὴ ἐυμεγέθης ἡνικαῦτα τοῖς ὄμμασιν ἡμῶν ἐμπίπτει, ἅπαντα τὸν ἥλιον ἀνιφράττειν.

ιε. Περὶ ἐκλείψεως σελήνης.

Ἐκλείπει ἡ σελήνη εἰς τὸ τῆς γῆς ἐμπίπτουσα σκίασμα, φωτιζομένη δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἡ γῆ, σκιὰν ποιεῖ, ἀλλ' οὐ κυλινδρικὴν, οἷον τὸ δόκιον ἐστὶ σχῆμα, ἀλλὰ κωνοειδῆ. κῶνος δὲ ὁ στρόβιλος λέγεται, ὅσις ἀπὸ πλατείας βάσεως εἰς ὀξὺ ἀπολήγει. τοιαύτη δὲ ἡ τῆς γῆς ἐστὶ σκιά. διότι ὅταν τι σῶμα ὑπὸ ἰσομεγέθους φωτίζηται σώματος, κυλινδρικὴ γίνεται ἡ σκιά. ὅταν δὲ ὑπὸ μείζονος, κωνοειδής. μείζων δὲ ὁ ἥλιος τῆς γῆς ὤν, καὶ φωτίζων αὐτὴν, κωνικὴν ποιεῖ τὴν σκιάν. ὅταν δὲν εἰς τὸ τῆς γῆς σκίασμα ἡ σελήνη ἐμπέσῃ, ἀμαυρὰ ἡμῖν φαίνεται καὶ οἷον ἐκλείπουσα. καὶ ὅταν μὲν εἰς τὴν ῥίζαν ἐμπέσῃ τῆς σκιᾶς, τελείως ἐκλείπει, ὅταν δὲ εἰς τὴν κορυφὴν, ἀμυδροτέρα --- διότι τῆς κωνοειδοῦς σκιᾶς ἡ μὲν βάσις πλατυτέρα, ἡ δὲ κορυφὴ βραχυτέρα.

ις. Εἰ θερμὸς ὁ ἥλιος.

Πλάτων μὲν ἅπαν τὸ αἰθέριον σῶμα ἐκ πυρὸς καὶ γῆς καὶ τῶν ἑτέρων δύο στοιχείων κατασκευάζων, εἰκότως ἂν εἴπῃ θερμὸν τὸν ἥλιον. Ἀριστοτέλης δὲ ἕτερον τούτων τὰ στοιχεῖα τὸ τοιοῦτον σῶμα τιθεὶς, ὅτε θερμὸν λέγει τὸν ἥλιον, ὅτ' ἄλλην ποιότητα ἔχουσα. εἴποι δ' ἂν ἐρωτώμενος, πῶς μὴ θερμὸς ὢν θερμαίνει; ὅτι κινούμενος τὸ ὑπέκκαυμα ποιεῖ καὶ τὸν θεῖον ἀέρα, κἀντεῦθεν θερμότητος τῆς ὑποκειμένης καθίσασθαι αἴτιος. τοῦτο δὲ ὑπέκκαυμα καὶ τὴν φύσιν καὶ τὸ ὄνομα, αὐτὸς πρῶτος ἐφεῦρε καὶ ὠνόμασεν. Ὑπέκκαυμα δὲν λέγει τὴν ἀναπεμπομένην ἀπὸ τῆς γῆς ἀναθυμίασιν θερμὴν καὶ ξηράν, καὶ οἷον καπνώδη. αὕτη δὲν ἡ καπνώδης ἀναθυμίασις μέχρι τῆς σελήνης ἀναγομένη διὰ κουφότητα, εἶτα κινουμένη καὶ αὐτὴ μέρος ἐξάπτει καὶ ὡς πῦρ φαίνεται, καὶ θερμαίνει τὴν ὑποκειμένην ὑσίαν. ὅτι δὲ ἡ κίνησις θερμότητα ποιεῖ, δηλοῦσι αἱ ἀκίδες τῶν βελῶν, τῇ γὰρ κινήσει λύουσι τὸν ἐπικείμενον αὐτοῖς μόλιβδον.

ιζ. Τίς ἡ ὑσία τῶν ἀστέρων.

Πάντων τῶν ἀστέρων τῶν τε γε ἀπλανῶν καὶ πλανήτων καθὰ μὲν Πλάτωνα μία ὑσία, ἡ διαυγεστέρα τῶν στοιχείων μερὶς, καὶ τὸ οἷον ἐξάφρισμα τούτων. καθὰ

δὲ

cipi obſervant. Quando enim per ſuperiorem apſidem ſive partem circuli ſui Soli propiorem luna fertur, exigua parte eum obumbrare videtur, cum autem inferiorem tranſit, ſiquidem tunc maxima noſtris oculis apparet luna, totum obſtruit ſolem.

95. *De eclipſi Lunæ.*

Deficit luna quando in umbram terræ incidit. Terra enim a ſole illuminata umbram facit non cylindriformem, ſive qualis eſt figura columnæ, ſed quæ conum refert. Conus porro ſive trochus ex latiore baſi in acutum deſinit, talisque terræ umbra eſt. Nam quando ab æqualis magnitudinis corpore alterum illuminatur, umbra prodit cylindrica, at ſi a majore, coniformis. Jam major utiq; eſt ſol tellure, igitur dum eam illuminat, conicam umbram efficit. Quando igitur in terræ umbram incidit luna, obſcura fit ac veluti deficiens. Et quando in radicem ſive inferiorem umbræ incidit partem, deficit tota: At quando in partem ſupremam, tunc non tota obſcuratur, quandoquidem in coniformi umbra baſis latior, faſtigium anguſtius breviusq; eſt.

96. *Num Sol ſit calidus?*

Plato qui omne cœleſte corpus ex igne, terra & duobus cæteris elementis componit, merito ſolem calidum affirmaverit. At Ariſtoteles aliud præter illa elementa corpus cœlo tribuens, nec calidum eſſe nec alia tali qualitate præditum affirmat. Quod ſi dixerit aliquis, quomodo igitur, ſi calidus non eſt, calefacit? Reſpondet, quod dum movetur ſol excitat ἀνάθυμα ſive fuliginoſos vapores, aeremq; movet vicinum terræ, atque inde caloris ſubjecti eſt auctor. ἀνάθυμα veluti fomitem flammæ concipiendæ primus dixit & naturam ejus explicavit Ariſtoteles, intelligens per illam vapores ex terra prodeuntes calidos ſiccosque ac veluti fuliginoſos, qui ad lunam usque propter levitatem ſuam feruntur, atque moti & agitati ex parte ſuccenduntur, & ignis inſtar apparent ac ſubjectam ſubſtantiam calefaciunt. Quod vero motus calorem generet, docent vel ſagittarum cuſpides, ſiquidem motus celeritate plumbum illis impoſitum liquefit.

97. *Qualis ſit aſtrorum ſubſtantia?*

Omnium ſiderum inerrantium, errantiumque ſecundum Platonem una ſubſtantia eſt, pars nempe ſubtilior ſplendidiorque quatuor

ϑ Ἀριστοτέλην ἡ ἐπίνοια τοῦ πέμπτου σώματος, οὐ γὰρ ἐξονομάζει τὴν οὐσίαν αὐτῶν; ἀλλὰ τὸν πάντα οὐρανὸν, καὶ τοὺς ἀστέρας ἅπαντας διὰ τὴν διάφορον κίνησιν πρὸς τὰ στοιχεῖα τὰ τέσσαρα, πέμπτον σῶμα καλεῖ. τῶν ϑ συμπάντων ἀστέρων, ἑπτὰ μόνον εἰσὶν οἱ πλανῆται. Κυρίως ϑ πέντε, ὁ γὰρ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη οὐ πεπλάνηνται, ἀλλ' οἱ πέντε, διὰ τὸ δοκεῖν ἱστᾶσθαι, καὶ ὑποποδίζειν, πλανῆται ὠνομάσθησαν.

ιη. Περὶ τῆς τῶν ἀστέρων φορᾶς καὶ κινήσεως.

Οἱ μὲν ἀπλανεῖς ἀστέρες ἅπαντες ἐστηριγμένοι ὄντες, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶ, καὶ τῷ οὐρανῷ ἀμεταθέτως συγκινούμενοι, ἐπειδήπερ οὗτος ἐξ ἀνατολῶν εἰς δυσμὰς φέρεται, τὴν αὐτὴν καὶ οὗτοι τῷ οὐρανῷ κινοῦνται κίνησιν. οἱ ϑ πλανῆται διὰ τὴν ἀντίθετον ἀντέρεισιν καὶ ἰσόσταθμον ὑπὸ σοφῇ προνοίᾳ, ἵνα μὴ σύῤῥηξις ὑπὸ τῶν αὐτῶν καταδρόμων καὶ κυλισμάτων γένηται, κατὰ τὴν ἰδίαν καὶ φυσικὴν κίνησιν ἐκ δύσεως εἰς ἀνατολὴν φέρονται. κινοῦνται ϑ καὶ ἐξ ἀνατολῶν εἰς δύσιν, ἀλλὰ τῷ οὐρανῷ συμπεριφερόμενοι, ὅθεν ὁ ἥλιος κατὰ μὲν τὴν ἰδίαν κίνησιν, τέσσαρας ὥρας πληροῖ τοῦ ἐνιαυτοῦ, νῦν μὲν βόρειος, νῦν ϑ νότιος κινούμενος καθὸ ϑ συγκινεῖται τῷ οὐρανῷ ἐξ ἀνατολῆς εἰς δύσιν, ἡμέρας καὶ νύκτας ποιεῖ.

ιθ. Ποταπὰ τῶν ἀστέρων τὰ σχήματα.

Πολλῶν ὄντων σχημάτων, τριγώνων, τετραγωνικῶν, κυβικῶν, πυραμοειδῶν καὶ τῶν λοιπῶν εὐθυγραμμικῶν, κάλλιστόν ἐστὶ τὸ σφαιρυειδὲς. ὁ τοίνυν οὐρανὸς καὶ σύμπαντες οἱ ἀστερες τοῦ σφαιρικοῦ σχήματος ὄντα τυγχάνουσι. καὶ δῆλον ἀπὸ τῶν τῆς σελήνης φωτισμῶν. διὰ γὰρ τὸ κύρτωμα ταύτης οὐκ εὐθὺς ὅλη παρὰ τοῦ ἡλίου φωτίζεται, ἀλλὰ κατὰ τὸ βραχὺ τὴν αὔξησιν δέχεται τοῦ φωτὸς. ἔδει γὰρ τὸ αἰθέριον σῶμα τῷ καλλίστῳ τῶν σχημάτων ἀποτορνεύεσθαι. νοῦ γὰρ μιμεῖται τὸ σχῆμα. ὥσπερ ὁ νοῦς ἐπιστρέφει πρὸς ἑαυτὸν, οὕτω δὴ καὶ τὸ αἰθέριον σῶμα συνεύει πρὸς ἑαυτὸ, ὑπὸ νοῦ κυβερνώμενον, καὶ πρὸς νοῦν ἐπιστρεφόμενον.

ρ. Περὶ τάξεως ἀστέρων.

Εἰς δύο μέρη τῶν ἀστέρων διαιρουμένων εἰς τὸ ἀπλανὲς καὶ τὸ πλανώμενον, οἱ μὲν ἀπλανεῖς τὴν ὑψηλοτέραν τάξιν τῶν πλανητῶν ἔχουσι, οὐκ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ αἰθερίου σώματος κείμενοι καὶ φερόμενοι, ἀλλ' οἱ μὲν ὑψηλότεροι αὐτῶν εἰσὶν, οἱ ϑ ταπεινότεροι. οἱ ϑ ἑπτὰ πλανῆται, μετὰ ἀπλανεῖς τετάχαται, ὧν πρῶτος ἐστὶν ὁ τοῦ κρόνου λεγόμενος ἀστὴρ. καὶ μετὰ τοῦτον ὁ τοῦ Διὸς, καὶ ὑπ' αὐτὸν, ὁ τοῦ

ἄρεος

elementorum, & illorum veluti despumatio. Aristoteles vero quintum quoddam corpus de illis cogitandum relinquit, neque enim nominat quæ sit stellarum substantia, sed cœlum omne universaque sidera, quia diverso motu quam elementa quatuor prædita sunt, quintum corpus appellat. Ex omnibus porro stellis septem tantummodo sunt planetæ sive errantes, vel proprie quinque tantummodo. Sol enim & luna non errant, at illi quinque quia videntur jam stare jam retrogredi, errantes dicti sunt.

98. *De stellarum rotatione ac motu.*

Stellæ inerrantes universæ fixæ sunt, ut ait Aristoteles, & sine ulla transpositione una cum cœlo moventur, quod cum ab oriente feratur versus occidentem, eadem & illæ cum cœlo motione circumferuntur. Planetæ vero propter contrarium & æqualem renixum, a sapienti Providentia, ne ex consimili cursu & volutione conflictus esset, proprio & naturali motu feruntur ab occidente in orientem. Quanquam & ipsi ex oriente moventur in occidentem, sed una cum cœlo circumagitati: unde Sol propria motione quatuor anni tempora implet, jam in septentrione jam in meridionali parte constitutus, prout vero movetur eodem motu cum cœlo ex oriente in occidentem, dies facit & noctes.

99. *Quales figuræ stellarum?*

Cum multiplices figuræ sint, ut triangulares, quadrangulares, cubicæ, pyramidales aliæque planiformes, pulcherrima est sphærica, itaque cœlum & stellæ omnes sphærica figura præditæ sunt, quod & ex lunæ illuminationibus perspicuum est, siquidem illa ob gibbositatem suam non simul tota a sole, sed paulatim crescente lumine illustratur. Fas certe erat corpora ætheria in pulcherrimam figuram aptari, mentis figuræ æmula. Sicut enim mens in se reflectitur, sic & ætherium corpus a mente directum & ad mentem conversum in semet vergit.

100. *De ordine stellarum.*

Cum in duo genera stellæ dividantur, inerrantium errantiumque, inerrantes planetis altiores sunt, non tamen ipsæ omnes in eadem cæli summitate constitutæ, sed aliæ aliis sublimiores. At septem planetæ sub inerrantibus locum sortitæ sunt primus quidem Saturnus, post hunc Jupiter, inde Mars, hinc Sol, deinceps Venus, ac sub Venere Mercu-

ἄρεος, εἶτα ὁ ἥλιος, μεθ' ὃν ἀφροδίτη, καὶ μετὰ ταύτην ἑρμῆς, καὶ τελευταῖον ἡ σελήνη. Μεθ' ἣν τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, ὥσπερ εἰρήκαμεν. ὡρισμένοι δὲ τούτοις εἰσὶ καὶ οἱ χρόνοι τῶν κινήσεων, θαυμασίαν τὴν συμφωνίαν ἔχοντες.

ρα. Πόθεν φωτίζονται οἱ ἀστέρες;

Οὔτε τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων οὐδεὶς, οὐδὲ πάντες οἱ πλανῆται ἀλλ' ἡ σελήνη μόνη παρὰ τοῦ ἡλίου φωτίζεται. διὰ τοῦτο καὶ πεφωτισμένον ἀεὶ μέρος αὐτῆς πρὸς τὸν ἥλιον νένευκεν, οὐκ ἔστι δὲ ὅτι ἀφώτιστος παντάπασιν ἐστὶν ἡ σελήνη, ἀλλ' ἀεὶ ἐνδέδυται φῶς ἡμισέληνον. Ἐν μὲν οὖν ταῖς συνόδοις ἀφώτιστον μέν ἐστι τὸ πρὸς ἡμᾶς αὐτῆς κύρτωμα, πεφωτισμένον δὲ τὸ ἄνω φαλάκρωμα. Ἐν δὲ ταῖς πανσελήνοις τὸ μὲν νεῦον πρὸς ἡμᾶς ἡμισφαίριον αὐτῆς ὁλοφαές ἐστι. τὸ δ' ἄνω ἡμίτομον, φωτὸς ἄμοιρον. μεταξὺ δὲ τῆς συνόδου καὶ τῆς πανσελήνου κατὰ τὸ μέτρον τῆς πρὸς τὸν ἥλιον διαστάσεως μηνοειδὴς γίνεται, καὶ διχότομος, καὶ ἀμφίκυρτος. ἢ γὰρ ἐλαττον τοῦ ἡμίσεως φωτίζεται, ἢ κατὰ τὸ ἥμισυ, ἢ κατὰ τὸ πλέον.

ρβ. Περὶ ἐπισημασίας ἀστέρων, καὶ πῶς γίνεται χειμὼν καὶ θέρος;

Ἐπισημασία ἐστὶν, ὅταν ἐπιτέλλων ἀστὴρ καὶ συνανατέλλων τῷ ἡλίῳ ὥσπερ ὁ καλούμενος κύων καὶ ὠρίων, καὶ ὁ ἀρκτοῦρος, ἢ ἕτερός τις τῶν ἀπλανῶν, ἀλλοιώσῃ τὸν ἀέρα, κατὰ τοὺς τέσσαρας καιροὺς τοῦ ἔτους, τοῦτο γὰρ Μωυσῆς ὑπαινίττεται λέγων, ἔσονται εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς, καὶ εἰς ἐνιαυτοὺς. ἐπισημαίνεται γὰρ τι ὁ ἀστὴρ τῶν περὶ τῶν ἀέρα παθῶν, ἑώαν ἐπιτολὴν ἢ ἑσπερίαν ποιούμενος. περὶ μέν τοι γε θέρους ἢ χειμῶνος καὶ τῶν λοιπῶν ὡρῶν ἰστέον, ὡς ὅταν μὲν ὁ ἥλιος βόρειος ἡμῖν γένηται, καὶ ὑπὲρ κεφαλῆς κινοῖτο, θέρος ποιεῖ. ὅταν δὲ πρὸς νότον ἀπελευθῇ, χειμῶνα ἐργάζεται. Καὶ ὅταν μὲν κατὰ τὸν κριὸν τὸ ζώδιον γένηται, ἰσημερίαν ποιεῖ. ὅταν δὲ κατ' ἄντικρυ διαπορεύηται τῶν χηλῶν, μετοπώραν καὶ ἰσημερίαν αὖθις.

ργ. Πόσος ἑκάστῳ τῶν πλανητῶν ὁ χρόνος τῆς περιόδου;

Τοῖς πλανήταις πᾶσι κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ μεγέθους τῶν σφαιρῶν καὶ τοῦ μέτρου τῶν ἀποστάσεων χρόνους ὡρισμένους ἀφώρισεν ὁ Θεὸς, τῶν κινήσεων. καὶ ὁ μὲν Κρόνος ἅτε ὑψηλότερος τῶν ἄλλων, καὶ μείζονα κύκλον περιερχόμενος διὰ τριακονταετίας τὴν αὐτοῦ περίοδον ἐκπληροῖ. ὁ δὲ ζεὺς εὐθὺς μετ' αὐτὸν ὢν διὰ δωδεκαετίας. ὅ γε Ἄρης διὰ δύο καὶ ἡμίσεως ἐνιαυτῶν. Τῷ δὲ ἡλίῳ καὶ τῇ Ἀφροδίτῃ καὶ τῷ Ἑρμῇ ἰσόδρομος ἡ περίοδος καὶ ἐνιαύσιος. ἡ δὲ σελήνη διὰ κθ' ἡμερῶν πρὸς τῇ ἡμισείᾳ ἀποκαθίσταται. εἰ δέ τις μουσικώτερον ἅπτοι τὸν τῶν τοιούτων ἀριθμὸν, τὴν τοῦ δημιουργοῦ σοφίαν θαυμάζεται, πῶς ἅπαντες οἱ τῶν συμφωνιῶν λόγοι ἐν τοῖς τοιούτοις ἐμφαίνονται, ὁ διὰ πασῶν, ὁ διὰ πέντε, καὶ διὰ τεσσάρων.

ρδ.

rius, & postrema Luna. Post illam sequuntur quatuor elementa de quibus dixi. Definita porro singulis planetis tempora suæ cujusq; motionis, admirandum inter se concentum sive symphoniam habent.

101. *Unde lumen habent stellæ?*

Neque inerrantium ulla stellarum, neque planetæ omnes, sed sola luna a sole illuminatur. Igitur & pars ejus lucida semper soli obversa est, neque unquam tota caret luna lumine, sed usque quaque dimidia pars ejus lumine gaudet. Nam in conjunctione sive novilunio gibbus nobis obversus lucis est expers, at superior ut ita dicam calvaria illuminata est. In plenilunio vicissim hemisphærium ad nos vergens totum est lucidum, superius autem illud expers luminis. Inter novilunium, vero ac plenilunium pro ratione qua a sole distat, fit nobis vel corniculata, vel dimidiata vel decrescens; aut enim minus quam dimidium ejus illuminatur, aut dimidium, aut plus dimidio.

102. *De stellarum significatione, & quomodo hiems & æstas fiat?*

Significatio stellæ est, quando oriens vel cum sole exorta ut Canis vel Orion aut Arcturus aut alia quædam fixarum, aerem quatuor anni temporibus alterat. Nam & Moyses hoc subinnuit cum ait: *Erant in signa, & in tempora, & in annos.* Stella siquidem matutino vel vespertino ortu suo aliquam ex aeris affectionibus significat. De æstate vero & hieme atque cæteris anni temporibus sciendum est, quod quando sol nobis est australis, & super capite nostro fertur, facit æstatem. Et quando versatur in ariete, æquinoctium efficit. Quando autem ex adverso positus cancri chelas attigerit, autumnum, alterumque affert æquinoctium.

103. *Quanti temporis periodus singulis planetis sit tributa?*

Singulis planetis DEus tempora definita statuit motionum, secundum proportionem magnitudinis sphærarum, & mensuræ qua distant. Saturnus igitur tanquam cæteris sublimior & majorem describens circulum, triginta annorum spatio periodum suam explet & absolvit. Jupiter ipsi proximus annis duodecim. Mars duobus & dimidio. Soli, Venerique ac Mercurio æqualis periodus unius anni est constituta. Luna undeviginti diebus & dimidia. Quod si quis Musice numeros hosce consideraverit, sapientiam Conditoris mirabitur, siquidem omnes rationes harmonicas in illis observare licet, octavam, quintam, quartamque.

104. *De*

ρδ. Περὶ κομήτου.

Ὁ κομήτης ἐν τῷ ὑπεκκαύματι γίνεται, ὅταν γὰρ ἐξαφθῇ τι μέρος τοῦ ὑπεκκαύματος διὰ τὴν κίνησιν, ὡς εἰρήκαμεν, καὶ ἡ μὲν λεπτὴ σύστασις εἴη, διατρέχει εὐθὺς τὸ ἐξαφθὲν κατὰ διάδοσιν, καὶ γίνεται ὁ καλούμενος διάττων ἀστήρ. εἰ δὲ παχυτέρα εὑρεθῇ ἡ ὕλη, κατέχεται ἐκεῖσε τὸ σπέρμα τοῦ ἐξαφθέντος πυρὸς, καὶ ποιεῖ τὸν κομήτην. Εἰσὶ δὲ τῶν κομήτων τὰ σχήματα διάφορα, διὰ τὴν διάφορον τῆς ὕλης ἔξαψιν. ἢ γὰρ κατὰ μῆκος μόνον ἐστὶν ἡ ἔξαψις, καὶ γίνεται ὁ καλούμενος δοκὸς. ἢ κατὰ μῆκος καὶ πλάτος, καὶ ἀποτελεῖται ὁ κυρίως καλούμενος κομήτης. ἢ ἐν βάθει ἔχει οἷον ἀποσπινθηρισμούς τινας, καὶ καλεῖται πωγωνίας. ἔστι δὲ ἕτερα ὀνόματα τῶν κομήτων περὶ ὧν ἐροῦμεν προϊόντες.

ρε. Περὶ ὑετοῦ καὶ χαλάζης, χιόνος, πάχνης καὶ δρόσου.

Κομῆται μὲν καὶ γαλαξίας, ἔτι δὲ δοκίδες καὶ διάττοντες, καὶ τ' ἄλλα τὰ εἰρημένα, ἐν τῇ καπνώδει γίνονται ἀναθυμιάσει. ὑετὸς δὲ καὶ χάλαζα καὶ χιὼν καὶ πάχνη καὶ δρόσος ἐν τῇ ἀτμώδει ἀναφορᾷ, ἥτις μετὰ τὴν καπνώδη διακέχυται ὑγρὰ τὴν φύσιν ἐκ τῆς γῆς, καὶ αὐτὴ ἀναφερομένη. αὕτη γὰρ ἡ ἀτμώδης ἀναθυμίασις ἡ ὑγρὰ καὶ θερμὴ, ἡ ἀλλοιοῦται καὶ μεταβάλλεται εἰς ὕδωρ, καὶ εἰ μὲν λαμπρότερον κατέλθοι, ὑετὸν ποιεῖ. εἰ δὲ κατὰ μέρος ἐνεχθῇ, ψεκάδα. ἢ πήγνυται μόνως καὶ ποιεῖ χιόνα, ἢ μεταβάλλεται πρότερον, εἶθ' οὕτως πήγνυται καὶ γίνεται χάλαζα. εἰ μὲν οὖν ἄνω κυφισθῇ ἡ ἀτμὶς, ταῦτα ποιεῖ. εἰ δὲ ἐν τῷ περιγείῳ στάιη ἀέρι ἢ πήγνυται, καὶ γίνεται ὁ παγετός. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης αἴτιον τούτων ἁπάντων τὴν ψύξιν λέγει.

ρϛ. Περὶ ἴριδος.

Ἡ ἶρις τὸ καλούμενον τόξον παρὰ τοῖς πολλοῖς, τῇ φύσει μὲν ἀνυπόστατόν ἐστι, καὶ φάντασμα τῆς ὁρώσης ὄψεως, ἀκτίνων ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν προσπιπτουσῶν, εἶτα δὴ ἀνακλωμένων, καὶ τὸ τοῦ τόξου σχῆμα ἐμφαινουσῶν. ἔστι δὲ ὡς ἀληθῶς τόξον ἄντικρυς κατὰ τὸ σχῆμα, οὐδέποτε γὰρ φαίνεται κυκλοτερὲς, ἀλλ' ἢ ἔλαττον ἢ πλέον ἡμικύκλου. φαίνεται δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲν ἀπὸ τοῦ ἡλίου, σπανίως δὲ ἀπὸ τῆς σελήνης, καὶ μάλιστα μὲν ἡμέρας, σπανίως δὲ νυκτὸς, καὶ πλεῖστον μὲν ἐπὶ τὸν ὁρίζοντα, σπανίως δὲ περὶ τὸν μεσημβρινὸν κύκλον. πολλάκις δὲ ἐν ταυτῷ καὶ δύο φαίνονται ἴριδες. ἔστι δὲ πᾶσα ἶρις τρίχροος. ἡ μὲν γὰρ ἐντὸς αὐτῆς ζώνη φοινικὴ. ἡ δὲ δευτέρα πράσινος, ἡ δὲ τρίτη ἀλουργὸς, καὶ οἷον ὑποπόρφυρος. συνίσταται δὲ ἐπὶ ἀνωμάλοις καὶ ἀνομοιομερέσι νέφεσι.

ρζ.

104. *De Cometa.*

Cometa generatur ex fuliginosa materia, quando enim pars hujus per motum, ut diximus, succenditur, & tenuior illa compages fuerit accensa, statim procurrit ulterius, fitque stella cadens, sive quam discurrentem appellant. Si vero materia fuerit crassior, semen ignis succensi ibi continetur, & cometam efficit. Sunt & variæ formæ cometarum propter diversimodam materiæ illius succensionem. Nam quædam in longum modo fit, & vocant trabem, aut in longum & latum, unde proprie dictus cometa nascitur: aut in profundum habet quasdam veluti descintillationes, & vocatur pogonias sive barbatus. Sunt & aliæ cometarum appellationes, quas sermone procedente dicemus.

105. *De pluvia, grandine, nive, pruina & rore.*

Cometæ quidem & circulus lacteus, trabesque & stellæ cadentes aliaque de quibus jam dixi, ex fuliginosis vaporibus nascuntur. Pluvia autem grandoque, & nix ac pruina & ros ex vaporibus exhalantibus fit natura humidis, effundentibus sese post fuliginosos illos, & ex terra ipsis etiam sursum ascendentibus. Hæ enim exhalationes vaporesque humidi ac calidi aut in aquam vertuntur & mutantur, quæ si conspectior descendat facit pluviam, si minutatim demittatur, rorem: Aut modo concrescunt, faciuntque nivem, aut in aquam prius mutantur ac deinde congelascunt, unde grando nascitur. Hæc fiunt quando levitate elati vapores altius ascenderunt, si vero in proximo terræ aëre subsistant, ibique congelent, generatur pruina. Cæterum Aristoteles horum omnium causam statuit esse frigus.

106. *De iride.*

Iris quem vulgus arcum vocat, natura non subsistit, sed imaginatio est videntium, dum radii ab oculis in illam incidunt ac deinde refringuntur atque ita arcus figuram referunt. Vere autem arcum repræsentat iris, nunquam enim circulum sed semper semicirculo minorem majoremve. Ut plurimum à sole, rarius etiam à luna apparet, & de die frequentius, rarius noctu: sæpius prope horizontem, minus frequenter circa meridianum. Non raro simul duo conspiciuntur irides, estque singulis color triplex. Interior Zona puniceum habet, altera viridem, tertia colorem croceum ac veluti subpurpureum, constatque iris inæqualibus & dissimilibus nubibus.

ρζ. Περὶ τῆς ἅλω.

Καὶ τὸ ὑπὸ τὴν σελήνην ἢ φαινόμενον ὅιον ἁλώνιον, κατ' ἔμφασίν ἐστιν ἀλλ' ὁ καθ' ὑπόστασιν, ἀλλ' ἐναντία ἢ ἔχει τ' ἴριδος. ἐπὶ μὲν γὰρ τὸ πλεῖστον κύκλος φαίνεται τέλειος. πανιώτερον ἢ ἐλάττων κύκλος. καὶ ὡς μὲν τὴν σελήνην μάλιστα, ἔλαττον ἢ κατὰ τὸν ἥλιον φαίνεται, καὶ νυκτὸς μὲν πλέον, ἐλάττον ἢ ἡμέρας. καὶ περὶ μὲν τὸν μεσημβρινὸν κύκλον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, πανίως ἢ ὡς ἐπὶ τὸν ὁρίζοντα. καὶ μία ἀεὶ καὶ μονόχροος, ἤτοι λευκὴ, καὶ συνίσταται ἐπὶ ὁμαλοῖς καὶ ὁμοιομέρεσι νέφεσι. γίνεται ἢ καὶ αὕτη ἐξ ἀνακλάσεως τῆς ὄψεως. δεῖ ἢ τὸ ἔνοπτον, ἀφ' ἧ ἀνακλᾶται, εἶναι καὶ λεῖον καὶ διαφανὲς ἵνα ἐκεῖσε ἐμφαίνηται τὸ εἴδωλον ἧ ὁρατόν. ἔστι ἢ ἡ ἀπόδειξις καὶ ἧ τ' ἄλω κύκλος, καὶ ἧ τῆς ἴριδος σχῆμα γεωμετρικὴ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ δυσπόριστος βασιλικῇ ἀκοῇ.

ρη. Περὶ ῥάβδων.

Αἱ φαινόμεναι ὅιον ῥάβδοι κατὰ τὸν ἀέρα, ὅτε καλάμινον συνίστανται ἧ λαμπρὸν, ὥσπερ ἡ ἶρις, ὅτε κατὰ κάθετον, ὥσπερ ἡ ἅλως. φαίνονται ἢ ἡμέρας μόνον, καὶ ὡς τὸν ἥλιον μόνον, καὶ περὶ τὸν ὁρίζοντα μάλιστα τὸν δυτικὸν, ἔλαττον ἢ καὶ ἐν τῷ μεσημβρινῷ, καὶ ἐπὶ ἀνομάλων, καὶ ἀνομοιομερῶν νεφῶν, ὥσπερ καὶ ἡ ἶρις. εἰσὶ ἢ τρίχροοι, πολλὴ γὰρ συγκόνεια ταῖς ῥάβδοις καὶ τῇ ἴριδι πλὴν ἧ χήματος, ὅτι ἡ μὲν ἶρις ἀπολελυμένος κύκλος ἐστὶν, αἱ δὲ ῥάβδοι καθ' εὐθυωρίαν τέτανται. γίνονται ἢ αὗται κατὰ ἀνάκλασιν προσπιπτούσης τῆς ὄψεως, ἀπὸ νέφους εἰς νέφος, κἀκεῖθεν ἀνακλωμένης πρὸς ἕτερον νέφος λευκὸν ὅταν ἢ λέγει Ἀριστοτέλης περὶ τῶν ῥάβδων, ὅτι ἐπ' αὐτῶν ἀνακλᾶται ἡ ὄψις πρὸς τὸν ἥλιον, γνῶθι ὅτι ἥλιον νῦν τὸ λευκὸν νέφος ἐκάλεσεν.

ρθ. Περὶ παρηλίων.

Πολλὴν κοινωνιαν ἔχουσιν οἱ παρήλιοι πρὸς τὰς ῥάβδους, καὶ γὰρ καὶ ἤτοι ἐκ πλαγίων ἧ λαμπρὰ γίνονται. καὶ ἡμέρας μόνον, ὡς τὸν ἥλιον μόνον, καὶ μάλιστα, ὡς τὸν ὁρίζοντα τὸν δυτικὸν ἢ τὸν μεσημβρινὸν, πλὴν αἱ μὲν ῥάβδοι ἐπὶ ἀνωμάλων γίνονται νεφῶν, καὶ ἀνομοιομερῶν, ὥσπερ ἡ ἶρις. οἱ ἢ παρήλιοι ἐπὶ ὁμαλῶν καὶ ὁμοιομερῶν, ὥσπερ ἡ ἅλως. καὶ αἱ μὲν ῥάβδοι τρίχροοι καὶ τὰ τῆς ἴριδος χρώματα, οἱ ἢ παρήλιοι μονόχροοι, καὶ λευκοὶ καὶ τὸ χρῶμα τῆς ἅλω. ὡς δὲ τῶν παρηλίων ἐκεῖνο χρὴ εἰδέναι, ὅτι ἡ ἀνάκλασις ἀπὸ ἧ νέφους γίνεται πρὸς τὸν ἥλιον, ἧ νέφους πυκνοῦ ἐρυ ὄντος καὶ στερεμνίου, ὥσπερ τὸ ἐν ταῖς ῥάβδοις, καὶ ὁμαλοῦ. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ λευκὸς φαίνεται ὁ παρήλιος. Ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ ὁμαλοῦ ἐν καὶ τοῦτο χρῶμα διασώζεται, καὶ ἀπὸ τοῦ πυκνοῦ ῥᾳδίως μᾶλλον καὶ συνόμως ἀναλᾶται ἡ ὄψις.

ρί.

107. *De halone.*

Etiam quod in ſublunari regione apparet veluti halonium, tantum ita videtur, neque ſubſtantiam habet propriam, cæterum multa illi ſunt iridis naturæ contraria. Frequentius enim conſpicitur ut circulus perfectus, haud ita ſæpe minor circulo, crebriusque circa lunam quàm circa ſolem, & de die minus frequenter quàm de nocte, ſæpiſſimeque circa meridianum, at prope horizontem rarenter: & unica ſemper uniusque coloris, nimirum albicantis, ac conſiſtit ex nubibus æqualibus & ſimilaribus. Oritur & halo ex viſionis refractione. Oportet vero id quod viſum refringit eſſe læve ac pellucidum, ut ibi ſpecies viſibilis appareat. Cæterum halonis quoque circulus & iridis figura rationibus demonſtrantur Geometricis, quas ægre admittunt Regiæ aures.

108. *De virgis.*

Quæ in aëre apparent tanquam virgæ, neque luci adverſæ conſiſtunt inſtar iridis, neque perpendiculariter exſtant ſub illa, ut halo, tantumque conſpicuntur de die, & circa ſolem modo, & circa horizontem maxime occidentalem, rarius etiam in meridiano, fiuntque ex inæqualibus & diſſimilaribus nubibus perinde ut iris. Habent & ipſæ triplicem colorem, multa enim virgis & iridi communia ſunt, excepta figurâ, qvæ iridi eſt imperfectus circulus, cum virgæ ſint in rectam lineam conformatæ. Fiunt vero per refractionem, viſione ex una nube delabente in alteram, atque inde refracta ad aliam nubem candicantem. Quando itaque Ariſtoteles de virgis loquens, ait refringi viſionem in Sole, noris candicantem nubem iſto in loco nomine Solis intelligi.

109. *De parheliis.*

Multa ſunt parheliis communia cum virgis, nam & hi per transverſum à luce oriuntur, & de die ſolummodo, nec niſi circa ſolem, & maxime circa occidentalem horizontem vel meridianum. Cæterum virgæ in nubibus inæqualibus ac diſſimilaribus generantur perinde ut irides, parhelii autem halonis in modum in æqualibus ac ſimilaribus. Ac virgæ quidem triplici colore ſunt ut halo. De illis vero ſciendum eſt, quod tunc refractio à nube fit ad ſolem, cum nubes denſior eſt & ſolidior qvam in virgis, lævisque & æqualis, quamobrem & albicante colore parhelius apparet, quoniam ab levitate illa unus idemque color ſervatur, & à denſitate magis faciliusque viſus refringitur.

ρί. Περὶ ἀνέμων.

Ὁ ἄνεμος οὐκ ἔστιν ἀὴρ κινούμενος, ὡς Ἱπποκράτης ὁ Κῶος ἰατρὸς ὤετο, ἀλλ' ἐκ τῆς καπνώδους ἐστὶν ἀναθυμιάσεως. ἡ μὲν γὰρ τοῦ ἀέρος κίνησις ἔκλυσιν ὑπάρχει καὶ χαλαρὰ, ἡ δὲ τοῦ ἀνέμου, τυραννικὴ καὶ βιαιοπάτη, ὡς δηλοῦσιν οἱ σεισμοὶ, οἱ κινοῦντες τὴν γῆν, οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἐστιν ὁ σεισμὸς, εἰ μὴ ὑπόγειος ἄνεμος. τεσσάρων δὲ ὄντων, ὡς συντόμως εἰπεῖν, καθολικῶν ἀνέμων, ἀπηλιώτης μὲν καὶ ζέφυρος οὐκ εἰσὶ σφοδρότατοι. βορρᾶς δὲ καὶ νότος τυραννικώτεροι. διότι ἐν μὲν τῷ βορείῳ καὶ νοτίῳ πόλῳ ἔνθεν ὁ βορρᾶς καὶ ὁ νότος πνεῖ, μὴ γινόμενος ὁ ἥλιος οὐ θερμαίνει τὰ ἐκεῖσε χωρία, ἀλλὰ μένει ψυχρά. ψυχρὰ δὲ ὄντα ἀεὶ ἔνικμά εἰσιν, ὥστε ὄμβρων πολλῶν γενομένων διὰ τὴν ψύξιν. εἶτα, τῆς γῆς διαβρόχου γενομένης, πολλὴ καπνώδη ἀναθυμίασις ἐκδίδοται, καὶ διὰ τοῦτο, σφοδροὶ ἄνεμοι γίνονται, ὁ βορρᾶς καὶ ὁ νότος. ἐν δὲ τοῖς ἀνατολικοῖς καὶ δυτικοῖς χωρίοις κινούμενος ὁ ἥλιος οὐκ ἐᾷ ψύξιν γίνεσθαι πολλὴν, ἔνθεν δὲ ὅτε πολὺς ὑετὸς γίνεται, ὅτε ἡ πολλὴ καπνώδης ἀναθυμίασις, ὅτε τῆς γῆς μὴ διαβρεχομένης, καὶ οὐ γίνονται διὰ τοῦτο ἄνεμοι σφοδροὶ ἐνταῦθεν. πλὴν ἐν μὲν τοῖς νοτίοις μέρεσι πλεῖον μὲν ἐστὶν ἡ γῆ, οὐκ ἔνικμος δὲ, ἐν τοῖς βορείοις ὀλίγη μὲν, ἀλλ' ἔνικμος. διὰ δὲ τὴν ψύξιν ὄμβροι γίνονται, καὶ διὰ τὸ ἔνικμον τῆς γῆς πολλὴ γίνεται ἡ καπνώδης ἀναθυμίασις. ἀλλ' οὐ διὰ τὸ πληθος αὐτῆς. Ἔνθεν τοι καὶ οἱ σφοδροὶ ἄνεμοι ἀπὸ τῶν νοτίων εἰσὶ καὶ τῶν ἀρκτώων μερῶν, ὡς ἂν ἐκεῖ γινομένης πολλῆς καπνώδους ἀναθυμιάσεως. ἐν δὲ τῇ ἀνατολῇ καὶ δύσει οὐ γίνονται σφοδροὶ, ἅτε δὴ ἡλίου ἐκδαπανῶντος τὴν ἐκεῖσε γενομένην ἀναθυμίασιν, καὶ οὐκ ἐῶντος ὑποσῆναι. καλοῦνται δὲ οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἄρκτου βορέαι, οἱ δὲ ἀπὸ μεσημβρίας, νότοι. αἰτία δὲ ἐστὶ τοῦ λοξῆς δὴ ἀνέμους κινήσεως, ἡ δὴ παντὸς κυκλοφορία, τὴν καπνώδη ἀναθυμίασιν κάτωθεν ἀνιοῦσαν πλανῶσα, καὶ τῇδε κἀκεῖσε μεταφέρουσα. γίνονται δὲ οἱ βόρειοι ἐτησίαι ἄνεμοι μετὰ ἡμέρας εἴκοσι τῆς θερινῆς τροπῆς, μετὰ τὴν δὴ κυνάστρου ἐπιτολήν. τηνικαῦτα γὰρ τοῦ χιόνος λυομένης, γίνονται ἄυραι ψυχραὶ βόρειοι, αἵτινες ἐτησίαι λέγονται. εἰσὶ δὲ νότιοι ἐτησίαι ὡς ἀπὸ δὴ πρὸς τὸ πᾶν νότου, ἀλλ' ἡμῖν ἀνεπαίσθητοι. εἰσὶ δὲ καὶ ἀπὸ δὴ καθ' ἡμᾶς νότου ἐτήσιοι ἄνεμοι, ὅτοι δὲ μετὰ ἑβδομήκοντα ἡμέρας τῆς χειμερινῆς τροπῆς ἄρχονται πνεῖν, δὴ ἡλίου ὄντος ἐν ἰχθύσι. καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἰσημερινῆς δύσεως, πνεῖ ὁ ζέφυρος, ἀπὸ δὲ τῆς ἀνατολικῆς ἰσημερίας πνεῖ ἀπηλιώτης. καὶ αὖθις ἀπὸ δὴ ἀρκτικοῦ μὲν πόλου πνεῖ ὁ ἀπαρκτίας, ἀπὸ δὲ δὴ νότου πνεῖ ὁ νότος· καὶ πάλιν ἀπὸ μὲν τῆς θερινῆς ἀνατολῆς πνεῖ ὁ καικίας, ἀπὸ δὲ τῆς χειμερινῆς δύσεως πνεῖ ὁ λίψ. καὶ ἀπὸ

μὲν

110. *De Ventis.*

Ventus non est agitatus aër, ut Hippocrates Cous Medicus sibi persvasit, sed ex vapore atque exhalatione terræ oritur. Aëris quippe motus langvidus est ac remissus, venti tyrannicus ac vehementissimus, ut demonstrant terræ motus, qui nihil aliud sunt quam subterranei venti. Cum vero, ut breviter dicam, quatuor sint venti Catholici sive cardinales, ex his Subsolanus ac Zephyrus non adeo incitati sunt, sed violentissimi Boreas atque Auster. Quoniam nimirum ad septentrionalem atque australem polum, ubi Boreas & Auster spirant, sol longius absens illa non calefacit, ita ut frigida maneant: frigidaque cum sint, semper sunt humida, imbribus plurimis propter frigiditatem ibi cadentibus. Hinc deinceps terra humectata multos emittit vapores exhalationesque, unde venti vehementes nascuntur boreas atque auster. At enim in orientalibus atque occidentalibus partibus versans sol non patitur multum frigus fieri, unde nec multa pluvia, nec multi vapores atque exhalationes ex terra quippe non adeo humectata, hinc nec venti inde impetuosi spirant. Cæterum in australibus partibus plus quidem terræ est sed minus humida, at in septentrionalibus non adeo multa est terra, sed admodum humida. Sane à frigore imbres oriuntur, & à terræ humiditate non ab magnitudine multi vapores multæque exhalationes. Hinc etiam vehementes venti ex australibus & borealibus veniunt partibus, quod ibi multi vapores ex terra exhalant. In oriente autem & occidente non sunt venti tam immites, sole nimirum vapores ibidem prodeuntes consumente nec permittente subsistere. Porro ventos ab septentrione flantes vocamus boreas, ab meridie notos sive austros. Causa obliqui ventorum motus est circumrotatio orbis terrarum, quæ vapores deorsum tendentes divertit & huc atque illuc transfert. Etesiæ venti Septentrionales spirant post viginti dies ab æstivo solstitio, ortumque caniculæ, tunc siquidem solutis nivibus auræ frigidæ flant boreales, quas etesias appellant. Spirant & australes etesiæ ab australi parte orbis terrarum, sed eas nos percipere non possumus. Veniunt tamen & ex parte australi nobis propiore etesiæ venti, sed quæ post septuagesimum à bruma sive hiberno solstitio incipiunt spirare, quando sol est in piscibus. Ab occidente æquinoctiali flat Zephyrus, ab oriente æquinoctiali subsolanus: atque à Septentrionibus sive arctico polo Aparctias, à meridie Auster. Ab oriente solstitiali æstivo Cæciam, à brumali occasu Liba vocant. A brumali oriente

μὲν τ̃ χειμερινῆς ἀνατολῆς ἔξεισιν ὁ εὖρος. ἀπὸ δὲ τ̃ θερινῆς δύσεος πνεῖ ἀργέστης, ὃν ὁ Πτολεμαῖος ἰάπυγα προσαγορεύει. καὶ οὗτοι μὲν οἱ ὀκτὼ ἄνεμοι κατὰ διάμετρον ἀλλήλων εἰσὶν. Ἕτερος δὲ ἄνεμος ἀπὸ τ̃ μιᾶς τομῆς ἐστι τοῦ ἀρκτικοῦ πόλου, καὶ καλεῖται βορέας ἢ μέσης, μεταξὺ πνέων καικίου καὶ ἀπαρκτίου. ἄλλος δὲ ἀπὸ τῆς ἄλλης τομῆς τοῦ ἀρκτικοῦ, καὶ καλεῖται οὗτος θρασκίας, μεταξὺ ὢν ἀπαρκτίου καὶ ἰάπυγος. πάλιν δὲ ἀπὸ τ̃ μιᾶς τομῆς τοῦ νοτίου πόλου πνεῖ ὁ εὐρόνοτος μεταξὺ ὢν εὔρου καὶ νότου. ἀπὸ δὲ τ̃ ἑτέρας τομῆς ὁ λιβόνοτος, μεταξὺ ὢν λιβὸς καὶ νότου, ὃς καὶ φοινικίας καλεῖται καὶ τὰ μὲν βόρεια πνεύματα, πολλὰ μὲν οὐκ εὔτονα δὲ, διὰ τὸ ἀπὸ πολλῆς ὑγρότητος πνεῖν Τάδε νότια ὀλίγα μὲν διὰ τὴν ἔνδειαν τ̃ ὕλης, εὔτονα δὲ διὰ τὴν τ̃ γῆς ξηρότητα. τούτων τῶν ἀνέμων ἐπινέφελοι μὲν καικίας καὶ βορέας, ἀπαρκτίας. ἀστραπαῖοι δὲ βορέας, ἀπαρκτίας, θρασκίας καὶ ἀργέστης. ἐκνεφίας δὲ ὁ βορρᾶς καὶ νεφελῶδης μὲν μέσης καὶ ἀπαρκτίας, χαλαζώδης δὲ ἀπαρκτίας καὶ θρασκίας καὶ ἀργέστης, καυματώδης δὲ νότος καὶ ζέφυρος καὶ εὖρος. ὁ δὲ ζέφυρος κατ' οὐσίαν μὲν ἐστι ψυχρὸς, καθὸ δὲ ἐν τῷ θέρει πνεῖ νοθευόμενος θερμαίνεται, ὁ δὲ βορέας διὰ τὸ πλῆθος τ̃ ἀναθυμιάσεως ἀεὶ ἀποσοβεῖ τὰ νέφη, καὶ εὐδίαν ποιεῖ, πλὴν ὅταν μὴ ψυχρὸς. εἰ δὲ εἴη ψυχρὸς, παχύνει τὴν ἀτμίδα πρὶν ἢ ἀποσοβῆσαι τὸ νέφος καὶ ποιεῖ ὑετόν. καὶ οἱ μὲν κατ' ἄντικρυς ἄνεμοι οὐ δύνανται ἅμα πνεῖν. ὁ δὲ καθ' ἡμᾶς νότος οὐκ ἀπὸ νότου τοῦ παντὸς πνεῖ, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ.

ριά. Περὶ τυφῶνος.

Ὁ τυφῶν ἄνεμός ἐστιν, ὃν ὁ μὲν Ὅμηρος θύελλαν ὀνομάζει, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἀπὸ τοῦ παχὺ εἶναι τὸ πνεῦμα, καὶ οἷον τύπτον τὸ παρατυχὸν, τυφῶνα αἰτία δὲ τούτου, ἀτμὶς παχεῖα ἄνωθεν ἀπὸ τῶν νεφῶν φερομένη κατ' εὐθὺ ἐπὶ τὸ κάταντες, ἢ κατὰ τ̃ θαλάσσης, ἥτις προσπταίουσα τινὶ ἀντιτύπῳ ὀνόματι ἀναπάλλεται εἰς τοὐπίσω. ἐπειδὴ δὲ κωλύεται τὸ ἀντιπαλλόμενον αὐτοῦ μέρος εἰς τοὐπίσο ἀναπάλλεσθαι ὑπὸ τοῦ ὄπισθεν ἐπακολουθοῦντος αὐτοῦ μέρους, ἐπὶ τὰ πλάγια διακλᾶται, εἶτα κἀκεῖσε ἀντιτύπῳ συναντίσασα μέρει, πάλιν σκορπίζεται, καὶ γίνεται ἕλιξ, ἤτοι συστροφὴ τοῦ ἀνέμου, μετεωρίζουσα καὶ ἀπὸ τ̃ γῆς, καὶ ἀπὸ τ̃ θαλάττης τὰ ἐπιτυχόντα σώματα. οὗτός ἐστιν ὁ ἄνεμος ὁ καλούμενος παρά τινων τυφῶν.

ριβ. Περὶ ἐκνηφίου.

Ἄνεμός ἐστι καὶ ὁ ἐκνεφίας σχεδὸν ὁ αὐτὸς τῷ τυφῶνι. πλὴν ὁ μὲν ἐκνεφίας οὐχ ὁρᾶται, ὁ δὲ τυφῶν ὁρᾶται, διὰ τὸ παχυμερεστέραν οὐσίαν συνε-

φέλκεσθαι

ſpirat Eurus ſive Vulturnus, ab occaſu ſolſtitiali æſtivo Argeſtes quem Ptolemæus appellat Japyga. Atque hi octo venti è diametro ſibi invicem opponuntur. Alius ventus eſt ab una ſectione poli arctici, & vocatur boreas ſive Meſes, ſpirans inter Cæciam Aparctiamque. Alius ex altera poli arctici ſectione & vocatur Thraſcias, inter Aparctiam atque Japygem. Alius ex ſectione una poli auſtralis flat Evronotus, medius inter Eurum atque Auſtrum. Et alius denique ex ſectione poli auſtralis altera Libonotus, inter Auſtrum & Liba, dictus etiam Phœnicias. Atque boreales qvidem venti frequentes ſunt, minus intenſi tamen, qvoniam à valde humidis ſpirant regionibus. Auſtrales minus frequentes propter defectum materiæ, intenſiores vero propter terrarum ex quibus veniunt ſiccitatem. Ex his ventis nubiloſi eſſe ſolent Cæcias, Boreas & Aparctias: Fulgurales Boreas, Aparctias, Thraſcias & Argeſtes. Ex nube prorumpens (ecnephiam Græci appellant) eſt Boreas & nubes obducens Meſes atque Aparctias. Grandinem affert Aparctias, Thraſciasque & Argeſtes: æſtum Auſter, Zephyrus atque Eurus. Cæterum Zephyrus natura qvidem ſua frigidus eſt, qvatenus autem in æſtate ſpirat, aſcititium calorem obtinet: Boreas vero exhalationum multitudine nubes ſemper abſorbet, ac ſerenitatem inducit, niſi frigidus fuerit: ſi vero fuerit frigidus, vapores ſpiſſat indenſatque antequam nubem ſummoveat, facitque pluviam. Atque contrarii quidem venti ſpirare eodem tempore non poſſunt. Qui porro apud nos flat auſter, non à polo auſtrali ſive auſtro orbis terrarum ſpirat, ſed ab æſtivo tropico.

III. *De Typhone.*

Typhon venti genus eſt quod Homerus procellam vocat, Ariſtoteles typhonem, quod denſus hic Spiritus τύπτει & verberat ac proſternit quicquid ei ſe obtulerit. Cauſſa ejus ſunt craſſiores vapores deſuper è nubibus recta deorſum deſcendentes in terram vel in mare, qui in reſiſtentem quandam incidentes materiam retro pelluntur. Qvandoquidem vero repercuſſa horum pars propter ſuccedentes alios vapores reſurgere prohibetur, ad obliqua feruntur perfringuntque, atque etiam ibi occurrentibus quæ renituntur aliis partibus, iterum diſperguntur faciuntque helicem ſive vorticem venti, qui à terra & à mari in ſublime attollit quæcunque corpora apprehenderit. Hic eſt ventus quem nonnulli typhonem appellant.

112. *De ecnephia.*

Ecnephias etiam venti genus eſt, parumque à typhone diverſum. Sed non cernitur ecnephias, oculis autem ſentitur typho, utpote qvi craſſis-

φέλκεσθ ἐκ δ νέφους τὴν καπνώδη ἀναθυμίασιν. καὶ τὸν ἐκνεφίαν παύει ὑετὸς, τὸν δ τυφῶνα οὐχ ἱκανός ἐστι παῦσαι, ἀλλ' ὁ βορέας αὐτὸν καταβέννυσιν. ὐδὲν δ ἕτερόν ἐστιν ἐκνεφίας, ἢ τυφῶν ἐπιτεταμένος, καὶ ὅσον μὲν κατὰ τὸ εἶδος ταὐτόν ἐστιν ἐκνεφίας καὶ τυφῶν κατὰ δ τὴν ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν διαφέρουσιν. ὁ μὲν γὰρ τυφῶν, ἐπιτεταμένος ἐστὶν ἐκνεφίας, ὁ δ ἐκνεφίας, ἀνειμένος τυφῶν. πολλάκις μὲν, οἱ μὲν ἀπὸ ψυχρῶν τόπων πνέοντες ἄνεμοι, νοθευόμενοι διὰ μέσου θερμῶν τόπων θερμοὶ καταπνέουσιν. οἱ δ ἀπὸ θερμῶν κεραννυμένοι ψυχρῷ διὰ μέσου ἀέρι, ψυχροὶ διαῤῥέουσιν.

ριγ. Περὶ κεραυνῶν.

Ὁ κεραυνὸς οὐκ ἔχει τὸ φλέγον, λεπτομερὴς γάρ ἐστιν ἡ οὐσία αὐτοῦ, ὅθεν ταχέως διερχόμενος τὰ σώματα διὰ τὴν λεπτότητα οὐ καταφλέγει αὐτά. ἔνθεν τοι καὶ κεραυνὸς ὠνόμασαι ἀπὸ δ εὐκρανὴς εἶναι καὶ μὴ φλέγειν, πάνυ γὰρ λεπτομερέστερος ὢν ὡς εἴρηται, ὀξύτατα τὸ σῶμα διεισιν, ὥστε μήτε καίειν, μήτε μελαίνειν. ὅθεν καί τινες ἀργῆτα τοῦτον ὠνόμακασιν ἤτοι λαμπρόν. ἀργὸν γὰρ τὸ λευκόν. εἰ γὰρ πῦρ ἐστι καὶ φύσει ἔχει τὸ καίειν, ἀλλ' ἡ λεπτότης καὶ ἡ ταχύτης τοῦ διόδου μὴ ἐγχρονίζουσα τῷ σώματι ἄκαυστον τοῦτο ἐᾷ. πᾶν γὰρ τὸ καῦσον, οὐ μόνον μεγέθους οἰκείου δεῖται πυρὸς δ καῦσαι, ἀλλὰ καὶ δ καὶ ἐμβραδύναι τῷ καυστῷ σώματι. διὰ ταύτην δὴν τὴν αἰτίαν οὐ φλέγει ὁ κεραυνός.

ριδ. Περὶ πρηστῆρος.

Ὁ πρηστὴρ καταφλέγει, ὡς καὶ αὐτὸ δηλοῖ τοὔνομα. πρηστὴρ γὰρ ἀπὸ δ πρήθειν ἢ ἐμπιπρᾶν ὠνόμασαι. φλέγει δ διὰ τὸ συνεπισπᾶσθ μεθ' ἑαυτοῦ παχυμερεστέραν οὐσίαν ἐκ δ νέφους καὶ ταύτην ἐμπυρεῖν. τοῦτο δ πρηστὴρ καὶ προηγεῖται πνεῦμα, καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ δ, τὰ μέλλοντα ἐμπιπράσθ, πρῶτον πνεῦμα δ πρηστὴρ θεωῶδες ὂν πλήττει καὶ ῥηγνυσι, ὅθεν καὶ τὰ κεραυνωθέντα μένει διεσηκότα ἐπὶ χρόνου τινά. τοῦτο δ τὸ πνεῦμα οὐ προηγῆται μόνον, ἀλλὰ καὶ σύνεστι τῷ πρηστῆρι καὶ ἐπακολουθεῖ. παραδὴν δ διαχεόμενον καὶ λεπτομερέστερον ὄν, βροντὰς ποιεῖ καὶ ἀστραπάς, καὶ ἐξαφθὲν μὴν ποιεῖ κεραυνὸν καὶ ἀστραπὴν καὶ πρηστῆρα. μὴ ἐξαφθὲν δ ἐκνεφίαν καὶ τυφῶνα. ταῦτα δ πάντα καθ' ἐκπυρωνισμὸν γίνονται.

ριε. Πῶς συνέστηκεν ὁ κόσμος.

Τὴν σύστασιν ὁ κόσμος ἔλαβεν ἀπὸ τῆς φύσεως καὶ κινήσεως τῶν στοιχείων. ἐπειδὴ γὰρ τούτων τὰ μέν εἰσι κυφόταται, οἷον τὸ πῦρ καὶ ὁ ἀὴρ, τὰ δὲ

crasſisſimam materiam, vapores ſuliginoſos ex nube ſecum vehit. Ecnephiam ſopit pluvia, ſed typhoni compeſcendo impar eſt, qui a boreali vento tollitur & extingvitur. Nihil aliud porro eſt ecnephias vehemens quam typho, & typho remiſſus haud diverſus eſt ab ecnephia. Sæpius & e frigidis oris per calida loca ſpirantes & alterati venti flant calidum, & ex calidis flantes in medio frigidæ permixti auræ frigidi affluunt.

113. *De fulminibus.*

Fulmen non ſolet incendere, ſubſtantiam enim habet ſubtiliſſimam, unde corpora celeriter tranſeundo propter ſubtilitatem ea non inflammat. Inde & Græcis dictus κεραυνὸς quaſi εὐκραὴς quod facile permeet, neque adeo accendat. Subtiliſſimum enim cum ſit ut dixi, celerrime corpus pervadit ut nec inflammet neque nigrum faciat, unde & nonnulli vocant ἀργῆτα ſive candens, ἀργὸν enim candidum ſignificat. Quanquam enim fulmen ignis eſt, quod natura urit, at ſubtilitas velocitasque tranſitus non per momentum immorans corpori, illud relinquit ſine uſtione. Quicquid enim urit, non modo magnitudine debita indiget ad urendum, ſed etiam ut corpori urendo per aliquod tempus immoretur. Ob hanc itaque cauſam non inflammat nec urit fulmen.

114. *De preſtere ſive igneo turbine.*

Preſter incendit & inflammat, ut nomine etiam ipſo indicatur. Dictus enim preſter Græcis eſt a vocabulo πρήθειν quod accendere ſignificat. Accendit autem, quia ex nube ſecum vehit craſſiorem materiam eamque inflammat. Præcedit preſterem ventus, quod inde conſtat, ſiquidem quæ inflammari debent, prius a ſpiritu preſteris ſulfureo percelluntur rumpunturque, unde & fulmine tacta per aliquod tempus hiant. Nec tantum præcedit preſterem ventus, ſed comitatur etiam, & ſequitur. Latius ac paſſim diffuſus & ſubtilior ſi fuerit, tonitru facit & fulgur: ſi inflammetur, efficit fulmen, & fulgur, preſteremque. Ex non inflammato fiunt ecnephias ac typho. Cæterum omnia hæc contingunt per violentam excuſſionem.

115. *Quomodo cœperit Mundus?*

Mundus ſubſiſtere cœpit a natura & motu elementorum. Horum enim cum quædam levia ſint ut ignis & aer, alia gravia, ut aqua

ϑ βαρύτατα, οἷον ὕδωρ καὶ γῆ, τὰ μὲν ὅσα βαρύτατα κάτω τοῦ παντὸς ὑπεκάθητο, τὰ δ' ὅσα μετέωρα, εἰς τὸ πῦρ ἐξεφέρετο. πᾶν ϑ ἀπὸ γῆς φερόμενον ἄνω ἐστί. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν οἷον περικεκλασμένος καὶ κυρτὸς ὁ κόσμος ἐστι. συνθλιβομένων ϑ τῶν σωμάτων ἀλλήλοις, ἡ τοῦ ὕδατος ἐγενήθη φύσις, ῥευστικῶς ϑ καὶ τοῦτο φερόμενον ἐκοίλανε τοὺς ὑποκειμένους τόπους, καὶ τοὺς κοιλουμένους τόπους θαλαττίους ἐποίησεν. Ἐκ μὴν οὖν τῶν ὑποκαθιζόντων σωμάτων ἐγενήθη ἡ γῆ. ἐκ ϑ τῶν μετεωριζομένων ὁ οὐρανὸς, πῦρ, ἀήρ.

ριϛ. Εἰ ἓν τὸ πᾶν;

Οὐ πολλοὶ κόσμοι σωματικοὶ, κατ' ἐνίους τῶν φιλοσόφων, εἰσίν. ἀλλ' εἷς τέλειος, καὶ οὐδὲ κυρίως ἕν ὀνομάζεται. πῶς γὰρ ἕν ὁ κόσμος σύνθετος ὢν καὶ πολυμερὴς, ἀλλὰ διὰ τὴν πρὸς ἄλληλα τῶν μερῶν αὐτοῦ ἕνωσιν, τὴν τοῦ ἑνὸς ἔχει προσηγορίαν. Κύριως γὰρ ἓν ὁ Θεός, ὡς ὑπὲρ πᾶσαν ἁπλότητα. ὅσα ϑ μετὰ Θεὸν, οὐ κυρίως ἕν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἕνωσιν καὶ μετοχὴν τοῦ ἑνὸς, οὕτω προσαγορεύεται. Καὶ γὰρ καὶ ὁ νοῦς ἕν ἐστι καὶ πολλά. ὅσα γὰρ τὰ ὄντα, τοσαῦτα καὶ ὁ νοῦς, ἐπεὶ καὶ παραδείγματα τούτων ἐν ἑαυτῷ περιέχει. πολλὰ καὶ ἡ ψυχὴ, διαιρετὴ γὰρ πολλῷ πλέον, τὰ στοιχεῖα τε καὶ τὰ σώματα. ἀλλ' ἐπειδὴ ἑνώσεως ἀκρυβοῦς καὶ ὁ κόσμος κεκοινώνηκεν, ἓν διὰ τὴν ἕνωσιν ὀνομάζεται, καὶ διὰ τὴν τελειότητα τῶν στοιχείων αὐτοῦ εἰς ἐστὶ καὶ μόνος, ἀλλ' οὐ κόσμοι πολλοί.

ριζ. Περὶ κενοῦ.

Τὸ κενὸν οὐ πάντες, ἀλλ' ἔνιοι τῶν φιλοσόφων εἰσήνεγκάν τε τῷ λόγῳ καὶ ὠνομάκασιν. ἀποφαίνονται ϑ τοῦτο παντὸς σώματος ἔρημον, οἷόν τι χάος ἀόρατον. καὶ φασὶ τοῦτο προϋποκεῖσται τοῦ κόσμου. εἶτα τῶν στοιχείων γεγονότων καὶ τοῦ οὐρανοῦ τῇ κυκλοφορίᾳ τὰ σώματα πάντα συσφίγξαντος. κενὸν μὴν ἐντὸς μηδὲν ἀπολελείφθαι. τὸ ϑ ἐκτὸς τῆς ἔξω περιφερείας αὐτοῦ ὅλον κενὸν εἶναι, ἄπειρον ἐν ἀπείρῳ τόπῳ ἐμφανταζόμενον. τοῦτον ϑ τὸν λόγον Ἀριστοτέλης μὴν ἀπογινώσκει παντάπασι, καὶ οὐδαμῶς τίθεται οὔτε ἐκτὸς τοῦ κόσμου, οὔτε ἐκτός. Κλεομήδης ϑ ὁ φιλόσοφος, ἐντὸς μὴν τοῦ κόσμου οὐ φησὶν εἶναι κενόν, ἐκτὸς ϑ καὶ πάνυ βίαζεται.

ριη. Περὶ τόπου.

Ὁ τόπος ὡς τ' ὄνομα δηλοῖ, πρᾶγμα ἐστὶ δεκτικὸν σώματος, ἢ ἀσωμάτου φύσεως. ἐπεὶ οὖν ἡ ὕλη τὸ εἶδος δέχεται, τόπος λέγοιτο ἂν ἡ ὕλη

τοῦ

& terra, graviora ad inferiores partes universi subsiderunt, levia ut ignis sursum sese extulerunt. Quicquid vero terræ imminet, sursum est. Propter hanc causam mundus circumquaque flexus est ac gibbosus. Attritis vero invicem corpusculis, aquæ prodiit natura, quæ fluxu suo subjecta loca excavavit, & spatia mari recipiendo fecit. Ex subsidentibus igitur corporibus terra facta est, ex levibus & sublimibus Cœlum, ignis, aer.

116. *Num unum sit hoc universum?*

Non multi sunt mundi corporales, ut quibusdam Philosophis persuasum, sed unus perfectus, licet non proprie unum dicitur, quomodo enim unum fuerit mundus ex tot & tam diversis compositus? verum propter partium ejus invicem unionem unum appellatur. Cæterum proprie unum est DEus, omni simplicitate sublimior, quæcunque vero infra DEum sunt, non proprie sunt unum, sed propter unionem & participationem ex uno, ita dicuntur. Nam & mens unum sunt & multa. Quotquot enim sunt res, tot etiam mens est, nam & exempla illorum in se continet. Etiam animæ, quæ & multo magis dividua est, contingit multa esse, nec minus elementis ac corporibus. Quandoquidem igitur accuratæ unionis etiam mundus est particeps, propterea unum appellatur, & quoniam perfectus est, unus & solus, nec multi sunt mundi.

117. *De Vacuo.*

Vacuum non omnes sed aliqui in scriptis suis induxere atque nominavere Philosophi, ajuntque illud esse omni spoliatum corpore, veluti invisibile quoddam chaos, & ante mundum fuisse statuunt, deinde elementis prodeuntibus & cœlo circumrotatione sua corpora omnia colligante ac constringente, vacuum quidem intus relictum nullum fuisse, extra cœli vero ambitum omne vacuum esse, quod infinitum in infinito spatio licet cogitare. Hanc sententiam omnino rejicit Aristoteles, & nusquam admittit vacuum, neque intra mundum neque extra. At *Cleomedes* Philosophus intra mundum reperiri negat, extra vero illum dari vacuum, vehementer contendit.

118. *De loco.*

Locus secundum vocabuli vim est aliquid, quod corpus vel rem incorporalem [poteſt complecti. Quoniam igitur materia comple-

ξ εἴδος. ἀσώματον ἢ τὸ εἶδος. πάλιν, ἐπὶ τὸ διάστημα ἔρημον ὂν καὶ κενὸν, σώματα δύναται δέξασθαι, τόπος σωμάτων ἐστὶν ἂν τὸ διάστημα. κυρίως ἢ τόπος ἐστὶ τὸ ἔσχατον ξ περιέχοντος μέρος τὰ σώματα, οἷον, ὁ ἀὴρ περιέχει τὰ φυσικὰ σώματα, ἀλλ' ὁ πᾶς ὁ ἀήρ. ὁ γὰρ καὶ ὁ ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἢ ὁ πλησίον ξ ὑράνου ἐστὶ, ἀλλὰ τὸ ἔσχατον μέρος αὐτοῦ περιέχει ἡμᾶς, αὕτη ἂν ἡ ξ ἀέρος ἐπιφάνεια, τόπος ἐστὶ τῶν ἡμελέρων σωμάτων.

ριθ. Περὶ χώρας.

Χώρα ἐστὶ καθ' ἃς τὰς ἀριθμητικὰς, τὸ νοητὸν τῶν ἀριθμῶν διάστημα, οἷον τὸ μεταξὺ ξ ἑνὸς καὶ τῶν δύο, καὶ ξ τρία, καὶ ξ τέσσαρα, καὶ ξ ἑξῆς. ἐπεὶ γὰρ ὁ συνεχὴς ἐστιν ἡ τάξις τῶν ἀριθμῶν, διαστήματα χώρας ἐπωνομάκασι. χώραν πάλιν τινὲς τῶν φιλοσόφων εἰρήκασι τὴν μερικὴν ξ περιέχοντος τὸ σῶμα περιοχὴν, οἷον ὁ πίθος περιέχει τὸν οἶνον. ὑποκείσθω δὲ, ὁ οἶνος περὶ κοίλης, ἀλλ' ὄχ ὅλον τὸ σῶμα ξ πίθου τὸν οἶνον ἐδέξατο, ἀλλὰ μόνη ἡ κοίλη αὐτοῦ περιφέρεια. ἔστο γὰν τὸ μέρος χώραν φασὶ τῶν φιλοσόφων τινές, ὄχ ἀπεικότως δὲ τοῦτο καὶ τόπον τις ὀνομάσειεν.

ρκ. Εἰ ἔμψυχος ὁ κόσμος.

Ὁ μὲν καθ' ἡμᾶς λόγος, ὐδὲ ἀκροθιγῶς τ' ὠσὶν ἔμψυχον εἶναι τὸν κόσμον προσίεται, προνοίᾳ μήντοιγε διοικούμενον. οἱ δὲ τελεώτεροι τῶν φιλοσόφων Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ ὅσοι τούτοις ἐπηκολούθησαν, καὶ ἔμψυχον, καὶ ἔννουν σαφῶς ἀπεφήναντο. ἐγκεῖσθαι δὲ ὐ τὰς ψυχὰς ἔν τε τῷ ὐρανῷ καὶ ταῖς ὑποκειμέναις σφαίραις, ἀλλ' ἀνάπαλιν τὰ σώματα τῶν θειοτέρων ἠρῆσθαι διορίκασι, διακεῖσθαι μήντοι καὶ ὑπὸ φύσιν αὐτὰ νενομίκασιν, ὄχ ἀντικεῖσθαι μήντοιγε τὴν φύσιν ὅτε ταῖς ψυχαῖς τούτων, ὅτε ταῖς νοεραῖς διατάξεσιν. ἀλλ' ὑπ' αὐτῶν μᾶλλον καλευθύνεσθαι. ἀλλ' ὐδὲ δεσμεῖσθαι τὰς ψυχὰς, ἢ τοὺς νοῦς τοῖς τούτων ὠήθησαν σώμασιν. ἀλλ' ὑπ' ἐκείνων ἐξάπτεσθαι καὶ καταλάμπεσθαι.

ρκα. Εἰ ἀγέννητος ὁ κόσμος καὶ ἄφθαρτος.

Οὔτε ἀγέννητος παρ' ἡμῖν ὁ κόσμος δοξάζεται, ὅτε ἄφθαρτος, γενέσθαι τε γὰρ αὐτὸν ὦδε τ' γραφῆς καὶ φθαρείσεσθαι μεμαθήκαμεν. Ἀριστοτέλης δὲ καὶ ἀγέννητον αὐτὸν καὶ ἄφθαρτον τίθεται. Πλάτων δὲ γεννᾷ μὴν αὐτὸν ἐν Τιμαίῳ, ἀποφαίνεται δὲ μηδὲ φθαρήσεσθαι τὸν ἅπαντα χρόνον. ἢ ἐπειδὴ ἀν-

ctitur formam, materia formæ quæ res incorporalis est, posfit dici locus. Sic spatium desertum ac vacuum, quandoquidem corpora recipere potest, non male locus corporum dicetur. Proprie vero locus est extremum quod ambit corpora, ita aer ambit corpora naturalia, sed non aer quicunque, non enim ille qui montibus sublimior & proximus cœlo est, sed inferior ejus pars nos ambit. Hæc igitur aeris superficies corporum nostrorum est locus.

119. *De spatio, quod Philosophi χώραν appellant.*

Arithmetici χώραν vocant intervallum intelligibile inter numeros, inter unum & duo, inter duo & tria, quatuor atque ita deinceps. Quoniam enim non continuus est numerorum ordo sed discretus, intervalla inter numeros χώρας appellarunt. Sed & χώραν vocant Philosophorum aliqui partem ac veluti regionem receptaculi corpus capientis, uti dolii quod capit vinum. Si enim ponatur ventrem dolii tantummodo vino plenum, non quidem totum dolii corpus sed tantum venter ejus circumferentia sua vinum comprehendit, atque hujusmodi partem Philosophi quidam χώραν regionem vocant, quam non absurde aliquis etiam locum appellaverit.

120. *Num mundus sit animatus?*

Nostra Christianorum sententia ne summis quidem auribus admittit animatum esse mundum, quem Providentia gubernari novimus. At præstantissimi Philosophi Plato & Aristoteles, quique hos sequuntur, & anima & mente præditum esse mundum aperte statuunt. Neque animas inesse cœlo & infra positis sphæris, sed e contrario corpora ab illis tanquam divinioribus dependere arbitrantur. Atque naturæ quidem etiam subjecta illa putant, sed naturam non adversari illorum animabus aut mentalibus legibus, sed ab illis maxime dirigi: neque animas aut mentes ab corporibus illis suis existimarunt alligari, sed ab illis potius suspensa esse & illustrari corpora.

121. *Num Mundus ingenitus sit & incorruptibilis?*

Neque ingenitus neque incorruptibilis apud nos Christianos mundus esse docetur, quem & factum esse & periturum e Scriptura didicimus. Aristoteles vero & ingenitum illum & incorruptibilem ponit. Plato in Timæo tradit eum genitum esse, nullo autem tempore corrumpendum.

ἀντίκειται αὐτῷ, ὅτι σύνθετος ὢν καὶ φθαρήσεται, πᾶν γὰρ τὸ σύνθετον καὶ διαλυτὸν, διαστέλλεται λέγων, ὅτι ὅσον μὴν ἐπὶ τὴν φύσιν, φθαρτὸς ἐστι, σῶμα γὰρ οὐ χωρεῖ αἰδιότητα, ἀλλὰ τὸ ἄφθαρτον ἐπεισάκτως παρὰ τοῦ Θεοῦ κομίζεται. ὁ δέ γε Πρόκλος ἐν τοῖς ἐξηγητικοῖς τοῖς πρὸς Τίμαιον λόγοις, πειρᾶται δεικνύναι βιαιότερον, ὅτι μηδὲ γεννητὸν ὁ Πλάτων τὸν κόσμον οἴεται, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀποφαίνεται, κατὰ δὲ τὸ σύνθετον, ἐπινοίᾳ γεννητόν.

ρκβ. Εἰ τρέφεται ὁ κόσμος.

Οὐ πόῤῥω μοι εὐηθείας εἶναι δοκοῦσιν οἱ τρέφεσθαι τὸν κόσμον ὑπολαμβάνοντες, εἴτε οὐρανὸν μόνον κόσμον καταναμάζουσιν ὡς ὁ Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ, εἴτε μετὰ τοῦ αἰθέρος καὶ τὰ στοιχεῖα. εἰ γὰρ τελεώτατος ὁ κόσμος κατ' αὐτοὺς μάλιστα δὲ καὶ αἴδιος, πῶς ἂν δεηθείη τροφῆς; Τὸ γὰρ ἀτελὲς καὶ ἐνδεὲς τρέφεται. ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ πλῆρες καὶ ἀνενδέες. εἰ δὲ τὸ τρέφον προσθήκην τῷ τρεφομένῳ ποιεῖ καὶ αὔξησιν, αὐξηθείη ἂν καὶ κόσμος τρεφόμενος, ἀλλὰ καὶ φθίνοι κενούμενος. ὥστε μείζων ὁ κόσμος ἑαυτοῦ καὶ ἐλάττων γενέσθαι. Τοῦτο δὲ πρὸς τῷ ἀτόπῳ καὶ γελοῖον ἄντικρυς. εἰ οὖν οὔτε αὐξήσεως δεῖ τῷ κόσμῳ οὔτε κενώσεως, οὐ τροφῆς ἂν αὐτῷ δεήσοι ποτέ.

ρκγ. Περὶ τάξεως κόσμου.

Ἐνάντιοι πρὸς ἀλλήλους οἱ τῶν ἑλλήνων σοφοὶ τὰ μέρη τοῦ κοσμοῦ τιθέασι. τὸ δὲ ἀληθὲς, ὁ μὴν οὐρανὸς, ὡς μέγιστον σῶμα καὶ κυκλικὸν, καὶ τὰ στοιχεῖα χωρεῖν καὶ συνέχειν δυνάμενον ἐκτὸς τούτων ἐξοικοδόμηται. ὑπὸ δὲ τὴν κοίλην αὐτοῦ ἐπιφάνειαν, πρῶτα μὴν τὰ ἀπλανῆ τῶν ἄστρων τετάχαται, καὶ ὁ ζωδιακὸς κύκλος, εἶτα αἱ τῶν πλανωμένων ἄστρων σφαῖραι τε καὶ φοραί, ὧν ἡ σελήνη τὸ τελευταῖον, ὑπὸ δὲ ταύτην εὐθὺς τὸ ὑπέκκαυμα οἷον ἡ τοῦ πυρὸς δύναμις, εἶτα ὁ ἀὴρ, καὶ μετὰ τούτων τὸ στοιχεῖον τοῦ ὕδατος, τελευταῖον δὲ τὸ τῆς γῆς σῶμα τεθεμελίωται, καὶ πάντα μὴν ἐν πᾶσιν ἐστὶν. ἕκαστον δὲ τῶν στοιχείων ὁλότητα τινὰ περιγεγραμένην ἔχει καὶ πάντα ἀλλήλοις ἔγκειται.

ρκδ.

dum. Cui quoniam objici potest, quod cum sit compositus etiam corrumpetur, quicquid enim compositum est etiam dissolvi potest, excipit ille ac respondet, quod naturæ suæ ratione utique sit corruptibilis mundus, corpus enim nullum in se habere sempiternitatem, sed a DEO accepisse esseque illi superadditum ut sit incorruptibilis. Proclus in commentariis sive explanationibus suis in Timæum omni contentione studet demonstrare, quod nec genitum Plato mundum senserit, sed tempore quidem ingenitum esse putat, vel ut rectius dicam confirmare annititur, sed quatenus compositus est, genitum licet cogitare.

122. *Num Mundus nutriatur?*

Non longe mihi ab insania videntur abesse qui mundum nutriri existimant, sive cœlum tantummodo Mundi nomine appellant, ut in Timæo Plato, sive una cum Cœlo etiam quatuor elementa. Si enim ut ipsi sentiunt perfectissimus est mundus maxime atque æternus, qui fieri potest ut cibo indigeat? Nutritur quippe quod imperfectum est & indigens, non vero plenum quod est, & cui nulla re est opus. Nam si per nutrimentum ei qui alitur additur aliquid & incrementum accedit, crescet etiam mundus si alitur, aut si alimento destituatur marcescet. Erit itaque major se ipso aut minor mundus, quod perspicue absurdum ac ridiculum. Quare si nec incrementi nec evacuationis capax mundus est, neque nutrimento unquam indigebit.

123. *De mundi ordine.*

Græcorum Philosophi in collocandis Mundi partibus sibi ipsis invicem adversantur. Vera sententia est quod cœlum tanquam maximum corpus & circulare, atque elementa complecti ac continere aptum, extra illa structum est. Sub hujus concava superficie primum quidem inerrantes stellæ ordinatæ sunt, & Zodiacus circulus: deinceps planetarum orbes ac circuli, quorum infima est luna: infra hanc statim ὑπέκκαυμα illud sive suliginosa exhalatio flammam concipere apta, hinc aer, & deinceps aquæ elementum, ac postremo loco terra fundata est. Sic omnia omnibus insunt, & elementum quodque universitatem quandam sive totitatem ut ita dicam habet circumscriptam, & omnia invicem sunt super imposita.

124. *Qua*

ρκδ. Τίς ἡ αἰτία τοῦτον κόσμον ὅλον ἐγκλιθῆναι.

Θαυμάζω τῶν φιλοσόφων ἐνίων τὸν κόσμον μεταπεσεῖν, καὶ τὴν πρώτην οἰομένων δημιουργίαν ὥσπερ ἐξολισθεῖσαν τῆς οἰκείας τάξεως, καὶ τὸν μὴν βόρειον πόλον μετεωρισθῆναι, ὑπόγειον δὲ γενέσθαι τὸν νότιον, καὶ τὴν ἰσημερινὴν ζώνην ἐπὶ τὴν μεσημβρίαν μετεγκλιθῆναι τοσοῦτον γὰρ ἠγνοήκασιν, ὅτι παρὰ τὴν διάφορον τῶν κλιμάτων θέσιν οἱ πόλοι νῦν μὴν ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος κύκλου ἑστήκασι, καὶ ἀμετάθετον τὸ πᾶν διατηροῦσι, τοῖς δὲ τὸ βόρειον κλίμα λαχοῦσιν οἱ κεῖν, ὁ μὲν ἐκεῖσε πόλος μετέωρος φαίνεται, καὶ ἀειφανὴς, ὁ δε νότιος ὑπὸ τὴν γῆν κρύπτεται. οὐ μετεκλίθη γοῦν ὁ κόσμος ἐπ' οὐδὲν μέρος, ἀλλ' ἡ τῶν οἰκήσεων θέσις φαντάζει τὴν ἔγκλισιν.

ρκε. Πόθεν ἄν τις γνοίη ἑλληνικαῖς ἀποδείξεσι τὴν κόσμου συντέλειαν.

Περὶ τῆς τελευταίας ἡμέρας καὶ ὥρας, οὐδεὶς εἶδε κατὰ τὴν τοῦ εὐαγγελίου φωνὴν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ καὶ ὁ συναΐδιος ἐκείνῳ υἱὸς, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον. ἕλληνες δὲ βιάζονται καὶ ταύτην εἰδέναι διὰ κενῶν ἀποδείξεων. ὁ Κρόνος ποιεῖ τὴν μεγίστην ἀποκατάστασιν δι' ἐτῶν διακοσίων ἑξήκοντα καὶ πέντε. ὁ ζεὺς διὰ εἴκοσι καὶ ἑπτά. ἄρης δὲ διὰ διακοσίων ὀγδοήκοντα πρὸς τεῖς τέσσαρσιν. ὁ ἥλιος διὰ χιλίων τετρακοσίων ἑξήκοντα πρὸς τῷ ἑνὶ. ἀφροδίτη διὰ χιλίων ἑκατὸν πεντήκοντα πρὸς τῷ ἑνὶ. Ἑρμῆς διὰ τετρακοσίων ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτώ. ἡ σελήνη δι' ἐτῶν εἴκοσι πέντε. ἡ δὲ κοσμικὴ ἀποκατάστασις γίνεται δι' ἐτῶν μυριάδων ἑκατὸν ἑβδομήκοντα καὶ πέντε πρὸς τριαχιλίοις διακοσίοις, καὶ τότε γίνεται σύνοδος πάντων τῶν ἀστέρων κατὰ τὴν τριακοστὴν μοίραν τοῦ καρκίνου, ἢ τὴν πρώτην μοίραν τοῦ λέοντος. καὶ τηνικαῦτα γίνεται ὁ παντελὴς τοῦ κόσμου κατακλυσμός. κατὰ δὲ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἐλαχίστων ἐτῶν τῶν ἀστέρων, οἱ μερικοὶ κατακλυσμοὶ γίνονται. ἑκάστῳ γὰρ ἀστέρου πλανήτῃ μέγιστα καὶ μέσα καὶ ἐλάττονα ἔτη παράκειται.

ρκϛ. Τίνα δεξιὰ τοῦ κόσμου, καὶ τίνα ἀριστερά.

Τοῖς μὲν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δύσιν ὁρῶσιν, δεξιὰ τοῦ κόσμου μέρη τὰ βόρεια, ἀριστερὰ δὲ τὰ νότια. τοῖς δ' ἀπὸ τῆς δύσεως πρὸς τὴν ἀνατολὴν βλέπουσι, δεξιὰ μὴν τὰ νότια, ἀριστέρα δὲ τὰ βόρεια. καὶ ἐμπρόσθια μὴν τοῦ οὐρανοῦ τὰ ἑσπέρια μέρη, ὅτι πρὸς ταῦτα φέρεται κινούμενος, ὀπίσθια δὲ τὰ ἑῶα, ἀπ' ἐκεί-

124. *Quæ causa sit mundum hunc totum inclinari?*

Miror Philosophos quosdam existimantes mundum loco suo excidisse, situmque quem primum a conditore acceperat perdidisse, polumque adeo borealem in altiorem partem elatum, australem vero depressum infra terram, & æquinoctialem zonam versus meridiem inclinatam esse. Usque adeone ignorant quod pro diverso climatum situ, poli jam supra horizontem versantur, nec in mundo quicquam ideo mutatur aut transponitur, quodque australe clima habitandum sortitis polus borealis semper conspicitur & capitibus eorum imminet, australis vero infra terram occultatur. Neutiquam igitur Mundus in alteram partem inclinatus est, sed habitationum situs, inclinationem sibi imaginatur.

125. *Quomodo quis per Græcorum demonstrationem perspectum habere possit Mundi finem?*

De ultima die & hora, secundum dictum Evangelii, nemo novit nisi Pater, & conscius cum ipso Filius, & Spiritus e Patre procedens. At Græci etiam hanc scire vanis contendunt demonstrationibus. Saturni maxima periodus est annorum ducentorum sexaginta quinque. Jovis annis viginti & septem. Martis ducentis octoginta quatuor. Solis mille quadringentis uno & sexaginta. Veneris mille quadringentis uno & quinquaginta. Mercurius quadringentis octingenta & octo. Lunæ denique viginti quinque annis. Sed magna mundi periodus absolvitur annis millies septingenties ac quinquagies mille & termille ac ducentis, illo tempore omnium planetarum conjunctio fiet in trigesimo gradu cancri vel primo leonis, atque tunc universali mundus obruetur diluvio. Post absolutas periodos minorum in planetis annorum, particulares accidunt eluviones, unicuique enim stellarum errantium maximi, medii & minores anni tributi sunt.

126. *Quænam mundi dextra sint, quænam sinistra?*

Ab oriente occasum versus spectantibus dextra mundi sunt septentrionalia, australia sinistra. Sed ab occidente spectantibus ad orientem, australia dextra sunt, sinistra septentrionalia: Facieique obversæ sunt occidentales Cœli partes, ad illas enim fertur siquis procedat,

ἐκείνων γὰρ ὁρμᾶται. τίνα δὲ κάτω τοῦ οὐρανοῦ καὶ τίνα ἄνω, οἱ μὲν ἄλλοι τῶν φιλοσόφων τὸ μὲν ὑπὲρ κεφαλὴν ἡμῶν ἡμισφαίριον ἄνω τιθέασι, τὸ δὲ ἀντίθετον κάτω. Ἀριστοτέλης δὲ νῦν μὲν ὅλον τὸν οὐρανὸν ἄνω τῆς γῆς ἀποφαίνεται, νῦν δὲ κάτω ἄνω, πλὴν μετὰ θαυμασίας καὶ λογιωτάτης ἀποδείξεως.

ρκζ. Περὶ μεταβολῆς τῶν τῆς γῆς μερῶν.

Μεταβάλλει τὰ μέρη τῆς γῆς κατὰ τὸ ξηρότερον καὶ ὑγρότερον. ἀπὸ μὲν ὑγροῦ ξηρότερα γινόμενα καὶ ἀπὸ ξηροῦ ὑγραινόμενα. συμβαίνει δὲ καὶ τὴν θάλατταν ἠπειροῦσθαι, καὶ τὴν ἤπειρον θαλαττοῦσθαι. καὶ ἐν μὲν τῷ μεγάλῳ χειμῶνι ἡ ἤπειρος θαλαττοῦται, ἐν δὲ τῷ μεγάλῳ θέρει ἡ θάλασσα ἠπειροῦται. ἐμβάλλοντες γὰρ εἰς αὐτὴν τῶ ἐπιφέρειν τὴν ἰλὺν ἠϊόνας ποιοῦσι. Καὶ οὕτως ἀπογαιοῦται ὁ ποταμὸς ἐκεῖνος. μὴ εἰσβάλλοντες δὲ ποιοῦσι τὴν γῆν θαλαττοῦσθαι. ἀλλ' ἐνταῦθα ἠπειρουμένη ἡ θάλασσα, ὠθεῖται εἰς τὴν ἀντιπέραν ἤπειρον, καὶ θαλαττεῖ ταύτην, εἰ δὲ μὴ, παλινοστεῖ τὸ ὕδωρ αὖθις ἐπὶ τὸν οἰκεῖον τόπον, καὶ θαλαττοῦται πάλιν τὸ ἠπειρούμενον.

ρκη. Περὶ σεισμῶν.

Τὸν σεισμὸν ποιεῖ μὴν ὁ Θεὸς, ὥσπερ δὴ καὶ τ' ἄλλα σύμπαντα, κατὰ τὸ, ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν. προσεχὲς δὲ τούτου αἴτιον, τὸ ἀναπεμπόμενον ἀπὸ τῆς γῆς πνεῦμα. ὅταν εἴσω τύχοι ῥυὲν τὸ ἔξω ἀναθυμιούμενον, διὰ ταῦτα καὶ νηνεμίας γίνονται οἱ πλεῖστοι καὶ μέγιστοι τῶν σεισμῶν, κατακλείεται γὰρ τηνικαῦτα ὑπὸ γῆν τὸ αἴτιον τῶν σεισμῶν. γίνονται δὲ ἰσχυρότεροι τῶν σεισμῶν, ὅπου ἡ θάλασσα ῥοώδης καὶ ἡ χώρα σομφὴ καὶ ὕπαντρος. διὰ γὰρ τὴν στερεότητα τὸ πνεῦμα γινόμενον σφοδρὸν, μᾶλλον σείει τὴν γῆν. αἵ τε χώραι ὅσαι σομφοὺς ἔχουσι τοὺς κάτω τόπους, πολὺ δεχόμενοι πνεῦμα σείονται μᾶλλον, ὅτι ἥλιος ἀχλυώδης καὶ ἀμαυρὸς τότε φαίνεται, ὑπονόστησιν ἀρχομένου τοῦ πνεύματος εἰς τὴν γῆν τοῦ διαλύοντος τὸν ἀέρα καὶ διακρίνοντος.

ρκθ. Περὶ τοῦ μεγάλου χειμῶνος.

Μέγας ἐστὶ χειμὼν ἡνίκα πάντες οἱ πλανῆται ἐν χειμερινῷ ζωδίῳ γίνονται ἐν ὑδροχόῳ ἐν ἰχθύσι· μέγα δὲ θέρος, ὅταν πάντες ἐν θερινῷ ζωδίῳ γένοιντο

post tergum vero sunt orientales, ab his enim recedit. Quod si requiras quænam superiora sunt in cœlo, quæ inferiora, alii quidem Philosophi quæ supra caput nostrum sunt superiora statuunt, quæ his sunt opposita habent pro inferioribus. At Aristoteles jam totum cœlum ut superius respectu terræ considerat, jam quod superius vocavit appellat inferius, ac vicissim, nec sine præclara & erudita demonstratione.

127. *De partium terræ mutatione.*

Partes terræ alterantur ratione siccitatis & humiditatis, cum ex humidis fiunt siccæ vel ex siccis humidæ. Contingit & ex mari fieri terram continentem, & terram mutari in mare. Nam & in magna hieme mari terra obruitur, & in magna æstate mare exsiccatur. Fluvii quoque in causa sunt ut mari nudetur terra, dum enim in illud influunt secumque adducunt limum, littus augent, qua ratione etiam fluvius ejusmodi in terram abit. Sin vero non influant, faciunt terram mari obduci. Sed tum mare continenti cedens ad contrarium littus pellitur idque obruit: quod si non possit, recurrit iterum ad suum locum, & quæ jam terra continens facta erat, illam iterum opplet & occupat.

128. *De terræ motibus.*

Terræ motus ut omnium in natura Auctor est DEUS, secundum illud: * *Qui respicit in terram, facitque eam tremere.* Sed proxima causa est emissus ex terra ventus, quando intus agitari contingit vapores exhalari solitos, quamobrem & vehementissime & maximi terræ motus sunt nullo vento spirante, hæc enim causa motus a terra includitur. Fiuntque ibi concussiones graviores, ubi mare fluctuosum & terra plena cavernis est ac meatibus: Spiritus enim firmo loco inclusus fit vehementior magisque terram quatit, & regiones quibus loca infra terram ita meatibus referta sunt, multum ventum capiunt, magisque concutiunt terram quando sol nubibus obseptus & obscurus est, nam spiritus ille subire extrinsecus terram iterum incipit, qui aerem dissolvit ac serenum reddit.

129. *De magna hieme.*

Magna hiems est quando omnes planetæ in hiberno erunt signo zodiaci, in aquario vel piscibus. Magna sive magni anni æstas est,

* Psal. CIV. 32.

νοιντο, ἐν λέοντι μὴν γινόμενος, ποιεῖ θέρος, ἐν αἰγοκέρῳ δὲ χειμῶνα. ἔνθεν καὶ ἐνιαυτὸς ὠνόμασται, διὰ τὸ εἰς τὸ αὐτὸ φέρειν τὸν ἥλιον, ἀπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτὸ ἀποκαθίσταται ὁ φωστήρ. καὶ πάντες μὴν οὖν κατὰ κορυφὴν ἡμῶν γενόμενοι οἱ πλανῆται ποιοῦσι μέγα θέρος, ἀφιστάμενοι δὲ ἐκ διαμέτρου ποιοῦσι μέγαν χειμῶνα. καὶ ἐν μὴν τῷ μεγάλῳ χειμῶνι θαλαττοῦται ἡ ἤπειρος, ἐν δὲ τῷ μεγάλῳ θέρει ἠπειροῦται ἡ θάλασσα.

ρλ. Διὰ τί ἁλμυρὸν τὸ τῆς θαλαττης ὕδωρ ἐστίν;

Ἁλμυρόν ἐστὶ τὸ θαλάττιον ὕδωρ, διότι ἡ καπνώδης ἀναθυμίασις ἄπεπτος οὖσα οὐσία παρεμπίπτουσα τῇ θαλάσσῃ ποιεῖ αὐτὴν ἁλμυρὰν καὶ βαρεῖαν. ἡ αὐτὴ δὲ ἀναθυμίασις ἀπόγειος γινομένη καὶ μιγνυμένη τοῖς θερινοῖς καὶ μετοπωρινοῖς ὑετοῖς ποιεῖ αὐτοὺς ἁλμυρούς. οἱ δὲ ποταμοὶ οὐ πάσχουσι τὴν ἁλμυρότητα διὰ τὴν ἄπαυστον αὐτῶν χρῆσιν. χρὴ γὰρ στάσεως, ἵνα γένηται ἡ κράσις τῆς καπνώδους ἀναθυμιάσεως τοῖς ὑποκειμένοις ὕδασιν. αἴτιον δὲ τῆς ἁλμυρότητος καὶ ὁ ἥλιος. τῇ γὰρ οἰκείᾳ θερμότητι ἐξατμίζων τὴν θάλασσαν, καὶ τὸ γλυκύτερον αἴρων καὶ κουφίζων πρὸς τὸν ἀέρα, κάτω ἁλμυρότερον ἐᾷ καὶ βαρύτερον. ὅτε δὲ παχύτερόν ἐστι τὸ θαλάττιον ὕδωρ τῶν ποταμίων ὑδάτων, δῆλον αἰσθήσει. Εἰ μὴν γὰρ τοῖς ποταμοῖς οὐ δύναται πλεῖν βαρὺν ἔχοντα φόρτον πλεῖα, ἐν δὲ τῇ θαλάσσῃ βαστάζονται ἐλαφρῶς, διὰ τὴν αὐτῇ ὑποκείμενην παχύτητα.

ρλα. Τίς ἡ αἰτία τοῦ ἐν τῇ θαλάσσῃ γλυκὺ ὕδωρ εὑρίσκεσθαι.

Αἴτιον τοῦ εἶναι γλυκὺ ὕδωρ ἐν τῇ θαλάσσῃ τὸ ποταμοὺς ῥεῖν περὶ αὐτήν. ὁ γοῦν ἐπὶ Γάζαν πλοῦς ὕδωρ ἔχει γλυκὺ, διὰ τὸ τινὰ στόμια τοῦ Νείλου ἐκεῖσε ἐμβάλλειν. τῇ γὰρ ῥύμῃ καὶ τῇ ὁρμῇ ἐμβάλλειν ὁ ποταμὸς εἰς τὴν θάλασσαν, οἷον βρῦα τινὰ ποιεῖ, καὶ παρέχει ὕδωρ γλυκύ. καὶ τοῦτο δέ σοι ἰστέον, ὅτι ὁ μὴν ποταμὸς ἀπὸ πάσης μεγάλης πηγῆς ῥεῖ, καὶ τὰ φρέατα δὲ ἀπὸ πηγῶν ἔχουσι τὴν ἀρχήν, καὶ ὅπου μὴν ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς γῆς ἐκδίδοται τὰ ὕδατα, ὅπου δὲ ἀπὸ πηγῶν καὶ κρηνῶν ἐπιπολῆς. Καὶ ποταμοὶ μὴν καὶ κρῆναι ῥευστὰ ἔχουσιν ὕδατα, τὰ δὲ φρέατα, στάσιμα, οὐ γὰρ ἐκρέουσιν. ἔξωθεν δὲ θαλάσσης ὁ Αριστοτέλης τὴν ἐρυθρὰν λέγει, διὰ τὸ μὴ ἔχειν πέρας. τόπος δὲ ἔστι περὶ τὸν ποταμὸν τὸν βαθύτατον, βαθὺς καλούμενος, ἔνθα ἀναδίδοται ὕδωρ γλυκύτατον μετὰ πολλοῦ πνεύματος.

ρλβ.

quando omnes convenient planetæ in signo æstivo. Sol quidem in leone constitutus æstatem, in sagittario hiemen facit. Hinc & annus ἐνιαυτὸς Græcis, quod solem εἰς τὸ αὐτὸ in eundem locum referat, ab uno enim puncto in idem punctum sol redit. Omnes igitur planetæ supra nostrum verticem constituti magnam facient æstatem, e diametro autem a nobis remoti omnes magnam hiemen. Et in magna hieme terra mari obruetur, ut in magna æstate exsiccabitur mare.

130. *Quare maris aquæ salsæ sint?*

Aqua marina salsa est, quoniam vapores fumosi tanquam materia non satis cocta ac digesta mari incidentes eam salsam gravemque reddunt. Similes exhalationes e terra factæ mixtæque æstivis & autumnalibus pluviis, salsas eas reddunt. Fluvii autem salsedine non afficiuntur propter fluxum suum continuum. Stabilitate enim opus est, ut fumosæ illæ exhalationes subjectis aquis misceantur. Salsedinis etiam causa est sol. Calore enim suo vapores e mari eliciens dulcioresque partes elevans & attollens in auram, salsiores & graviores inferius relinquit. Quod vero marinæ aquæ fluviatilibus crasiores sint, ad sensum ipsum patet, quæ enim ob grave onus fluviis vehi non possunt naves, a mari propter illius densitatem facile portantur,

131. *Quæ causa sit quare in mari quoque dulces aquæ reperiantur?*

Causa ob quam dulces etiam in mari aquæ reperiuntur, sunt fluvii in illud defluentes. Sic in ora Gazæ vicina mare aquas dulces habet, quod Nili quædam ostia non procul inde in illud se exonerant. Dum enim vehementia & impetu fluvius devolvitur in mare, scaturitiones veluti quasdam facit, & aquam reddit dulcem. Memineris etiam hoc, quod ab omni magno fonte manat fluvius, & putei quoque fontibus ortum debent: atque alicubi ex profundo terræ loco aquæ scaturiunt: alibi vero e fontibus & scatebris in terræ summitate. Ac fluvii quidem & scatebræ aquas habent profluentes: putei vero stantes, neque enim promanant. Cæterum Aristoteles mare Erythræum extra Oceanum ponit, quoniam finibus ipsi non jungitur. Est & *locus* eidem dictus *profundus* supra* Mæotin paludem, ubi cum multo Spiritu aqua dulcissima propullulat.

* In Græco est, *circa fluvium profundissimum.* Sed præ obscuriore illa interpretatione posui *Mæotin paludem*, respicit enim Psellus hæc Aristotelis lib. de Mundo cap. 4. τὸ δὲ ὑπὲρ Κασπίαν βαθὺν ἔχει τὸν ὑπὲρ τὴν Μαιῶτιν λίμνην τόπον.

ρλβ. Διὰ τί τὸ θαλάττιον ὕδωρ οὐ τρέφει τὰ δένδρα;

Οὐ τρέφει τὰ δένδρα τὸ θαλάττιον ὕδωρ, διότι οὐκ ἐνδύεται ταῖς ῥίζαις αὐτῶν. οὐδὲ ἀναφέρεται ταχέως εἰς τὸ στέλεχος καὶ τοὺς ἀκρέμονας διὰ τὸ παχὺ εἶναι, καὶ ὅτε ἐμβριθές ἐστι καὶ γεῶδες. ἔστο γὰρ ἀποδεικνυται ἀπὸ τοῦ μᾶλλον ἀνέχειν καὶ ὑπερείδειν τὰ πλοῖα, καὶ τοὺς κολυμβῶντας. εἰπὲ καὶ ἄλλην αἰτίαν, ὅτι ξηραντικόν ἐστι τὸ ὕδωρ. δεῖ γὰρ τοῖς δένδροις οὐ ξηρότητος· ἀλλ' ὑγρότητος. ὅτι δὲ ξηραίρει τὸ θαλάττιον ὕδωρ, φανερὸν καθέστηκεν ἀπὸ τοῦ βοηθεῖν πρὸς τὰς σήψεις, ἐξικμάζον ταῦτα καὶ ἀναξηραῖνον, καὶ τὰ σώματα δὲ τῶν λουσαμένων ἐν τῇ θαλάσσῃ ξηρὰν ἔχει καὶ τραχεῖαν τὴν ἐπιφάνειαν. εἰπὲ καὶ ἄλλην αἰτίαν ὅτι πολλῆς ἡ θαλασσα μετέχει τῆς λιπαρότητος, τὸ δὲ λιπαρὸν, ἐμπίπλον τοῖς πόροις τῶν δένδρων, οὐκ ἐᾷ ταῦτα καρποφορεῖν.

ρλγ. Διὰ τί τὸ θαλάττης ἐλαίῳ καταῤῥαινομένης γίνεται καταφάνεια καὶ γαλήνη;

Ὅτι τὴν θάλασσαν γεώδη καὶ ἀνώμαλον οὖσαν ἐξωθεῖ καὶ διαστέλλει τὸ ἔλαιον τῇ πυκνότητι, εἶτα ἀναπρεχθέσης εἰς ἑαυτὴν καὶ συστελλομένης γίνονται πόροι τινὲς, καὶ κενὰ διαλείμματα, μεταξὺ διαύγειαν ταῖς ὄψεσι διδόντες καὶ καταφάνειαν. καὶ τὸ πνεῦμα τὸ λειότητος ἀπολιθαῖνον οὐ ποιεῖ πληγὴν, οὐδὲ σάλον. ἢ ὅτι τὸ ἔλαιον ὁμαλώτατον καὶ λιπαρώτατον ὄν, ἐπιχεόμενον τῇ θαλάσσῃ, διασκίδνησι τὸν ἐν αὐτῇ ζοφερὸν ἀέρα καὶ λαμπρότερον ἀπεργάζεται. γαλήνην δὲ ἐμποιεῖ ἐπιπλέον ἄνωθεν, καὶ οὐκ ἐῶν κάτωθεν αὐτὴν ἀναβράττεσθαι. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι πολλαὶ περὶ τούτων αἰτίαι, ἀλλ' αἱ γε εἰρημέναι τῶν ἄλλων εἰσὶν ἀκριβέστεραι.

ρλδ. Τίς ἡ αἰτία δι' ἣν ὅταν εἰς θάλασσαν ἐμπέσῃ κεραυνὸς, ἅλες ἐξωθοῦσιν.

Πηγνύμενον τὸ θαλάσσιον ὕδωρ τὰς ἅλας ποιεῖ. πήγνυται δὲ ὑπὸ κεραυνοῦ ἐμπεσόν τε ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ τὸ γλυκὺ καὶ πότιμον ὕδωρ ἐξάγοντος. ὅθεν τὸ μὲν λεπτὸν καὶ πότιμον ὕδωρ, ὃ δὴ ὑπὸ ἡλίου καιόμενον πήγνυται, ὃ δὴ ὑπὸ κεραυνοῦ, τὸ δὲ ἁλμυρὸν ὑπ' ἀμφοτέρων ἔστι παχύ, καὶ μάλιστα ὑπὸ κεραυνοῦ. θειῶδες γὰρ ὂν τὸ τεραύνιον πῦρ ὅταν εἰς τὴν θάλασσαν ἐμπέσῃ, ἐξατμίζει μὲν καὶ ἀναξηραίνει τὸ πότιμον. πήγνυσι δὲ τὸ γεῶδες καὶ ἁλμυρὸν, ὅθεν ἄσηπτα μὲν οἱ κεραυνοὶ ποιοῦσι τὰ σώματα, ἄσηπτα δὲ οἱ ἅλες ἐκτηκομένης ὑπ' αὐτῶν τῆς ὑγρότητος. ταύτην τὴν

132. *Quare aqua marina arbores non alantur?*

Non alit aqua marina arbores, quia se non facile insinuat radicibus, nec celeriter in truncum ramosq; assurgit, utpote crassior graviorque ac terrestri natura: hoc enim inde demonstratur, quod facilius quam alia aqua fert sustinetque naves & urinatores. Dices & aliam causam, quod aqua marina exsiccat, cum arboribus non ariditate sed humore opus sit. Quod vero siccandi vim habet aqua marina, manifestum est quia juvat contra putrefactionem, quoniam aridas res reddit siccasque. Sed & corpora eorum qui in mari laverunt siccam & asperam superficiem habent. Addes & tertiam causam, quod aqua marina abundat pingvedine, at pingvedo poris arborum se insinuans fœcundas esse non permittit.

133. *Quare oleo in mare effuso perspicua ejus aqua fiat & tranquilla?*

Quia marina aqua terreis & inæqualibus constans particulis trauditur, laxaturque olei densitate, deinde recurrente illa ad suam naturam seseque componente fiunt pori quidam & vacua intervalla, quæ oculis liquidam illam faciunt ac perspicuam. Et spiritus lævi corpori allabens non turbat aquam jactatve. Vel quod oleum æquabile maxime & pingvesi aquæ marinæ affundatur, caliginosum in illa aerem dispellit, & lucidiorem facit. Tranquillitatem vero facit oleum, dum aquæ marinæ supernatat, nec permittit ex inferiore loco illam exæstuare. Sunt & aliæ multæ harum rerum causæ, sed aliis accuratiores sunt quas attuli.

134. *Quid sit causæ, quare si fulmine tangatur mare, sal emergat?*

Ex aqua marina coagulata fit sal. Coagulatur autem si fulmine tacta fuerit, idque dulcem atque potabilem aquam subduxerit. Nam tenera quidem ac potabilis aqua nec sole urente, nec fulmine incidente coagulatur: marina autem utroque modo, maximeque a fulmine. Ignis enim ejus sulfureus in mare delatus potabilem aquam absumit atque in vapores abigit, terream autem ac salinam coagulat, unde & corpora fulmine tacta incorruptibilia sunt, & salis ope a putredine conservantur, humore per illum exsiccato. Hanc causam

τὴν αἰτίαν καὶ Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος τίθησί τε καὶ ἀποδέχεται, καὶ οἱ κρείττονες τῶν φυσικῶν.

ρλε. Περὶ τοῦ ἐν εὐβοίᾳ παλιρροίας.

Τὸ πέλαγος τὸ ἰωνικὸν ἐκ πολλῆς εὐρυχωρίας ἐν τῇ εὐβοίᾳ στενούμενον, καὶ καθάπερ διά τινος ἐν τὸν κρισαῖον κόλπον ἐκχεόμενον ἐμμίξεται πρὸς τὴν αἰγαίαν θάλατταν ἐπειγόμενον ὑπὸ τοῦ τε πελοποννήσου ἰσθμοῦ τε προσωφορᾶς ἀνακόπτεται, προμηθείᾳ κρείττονι ὡς ἔοικεν ἐπικλύσαι τὴν ἀνίσθμον προβολὴν διὰ αὐχένος ἀποτειχιζόμενον, καὶ κλύδωνος ἢ παλιρροίας, ὡς τὸ εἰκός, γινομένης. καὶ περὶ τόνδε τὸν πορθμὸν πλέον ἢ κατὰ τὸν ἄλλον κόλπον θλιβομένου τοῦ ἐπιῤῥέοντος ἐπὶ τῷ ἀναλέγοντι πολλάκις ἐμπίπτον τὸν βρασμὸν ποιεῖ τὸ ὕδωρ, καὶ κῦμα φλεγμαῖνον ἐγείρει πρὸς τὴν ἀνίσυπίας εἰς κλύδωνα κορυφούμενον.

ρλς. Διὰ τί ὑπὸ τῶν ὑελίων ὑδάτων μᾶλλον ἢ τῶν ἐπιῤῥύτων τὰ δένδρα καὶ τὰ σπέρματα πέφυκε τρέφεσθαι;

Διότι τῇ πληγῇ διεξῶσι τὴν γῆν καὶ πορὰς ποιοῦσι καὶ διαδύονται εἰς τὴν ῥίζαν. ἢ ὅπερ ἀληθέστερον, πρόσφατόν ἐστι καὶ νέον ὕδωρ τὸ ὑόμενον, ἕωλον δὲ καὶ παλαιὸν τὸ λιμναῖον, ἢ ὅτι τὸ ἀεροῦδες ὕδωρ πνεύματι μεμιγμένον ὄν, ἐδηγεῖται καὶ ἀναπέμπεται ταχέως εἰς τὸ φύλον ὑπὸ λεπτότητος, διὸ καὶ πομφόλυγας ποιεῖ, διὰ τὴν τοῦ ἀέρος ἀνάμιξιν, ἢ ὅτι τὸ ὄμβριον ὕδωρ γενόμενον ἐν ἀέρι καὶ πνεύματι καθαρὸν καὶ ἀμιγὲς κάτεισι. τὰ δὲ πηγαῖα καὶ τῇ γενῇ καὶ τοῖς τόποις ὁμοιώματα δι' ὧν ἔρχεται, πολλῶν ἀναπίμπλανται ποιοτήτων πρόσθες καὶ ἄλλην αἰτίαν. εὔσηπτόν ἐστι τὸ ὑέτιον ὕδωρ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ εὔθρεπτον. πᾶν δὲ ὕδωρ τὸ ἄτυς ἔχον, τρέφει τὸ ὑποκείμενον.

ρλζ. Διὰ τί τῶν ὀμβρίων ὑδάτων ἐναρδέστερα * τοῖς σπέρμασι τὰ μετὰ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν ὕδατα;

Πνευματώδη εἰσὶ διὰ τὴν τοῦ ἀέρος ταραχὴν καὶ ἀνάμιξιν. τὸ δὲ πνεῦμα τὴν ὑγρότητα κινοῦν μᾶλλον ἀναπέμπει καὶ ἀναδίδωσιν. ἢ ὅτι βροντὰς μὲν καὶ ἀστραπὰς ποιεῖ τὸ θερμὸν ἐν τῷ ἀέρι πρὸς τὸ ψυχρὸν μαχόμενον. διὸ καὶ χειμῶνος ἀδαμῶς βροντᾷ. ἔαρος δὲ μᾶλιστα καὶ φθινοπώρου. ἡ δὲ θερμότης πίπτουσα τὸ ὑγρὸν προσφιλὲς ποιεῖ τοῖς βλαστάνουσι καὶ ὠφέλιμον. διὰ μηδὲ τοιγε ἐαρινὰ τῶν ὑδάτων ἀναγκαιότερα τοῖς σπέρμασι πρὸ θέρους. ὅθεν ἡ πλείστων ὑομένη ἔαρος χώρα, καθάπερ ἐν Σικελίᾳ πολλὰς καὶ ἀγαθὰς καρπὰς εἰναδίδωσιν. ρλη.

* ἐναλδέστερα ex Plutarchi quæst. natural. p. 912. clariss. Kusterus.

causam Aristoteles Philosophus ponit probatque, & præstantiores quique Physicorum.

135. *De Euripo sive æstu Euboico.*

Jonium mare ex amplissima latitudine ad Eubœam insulam angusto arctatum ferto, ac veluti per ostium quoddam in Crissæum sinum se effundens miscetur mari Ægæo, Isthmumque subit Peloponnesiacum, atque adeo divina ut videtur providentia prohibetur ne ante se proruat & adversas terras ex angusto loco, quo velut muris inclusum & exaggeratum est, obruat fluctibus. Atque hæc verisimilis est æstus sive refluxus illius causa. Uti & apud istud fretum plus quam in reliquo sinu aquæ arctantur, itaque recurrentibus incidentes veluti effervescunt ac ebulliunt fluctusque faciunt, qui renitentibus undis allisi in æstum exaggerantur.

136. *Quare arbores & semina lætius incrementum capiant a pluvialibus quam fluentibus aquis?*

Quoniam pluviales aquæ dum cadunt diffindunt terram porosque & vias aperiunt, & in radicem se insinuant. Aut quod verius, quia recens & nova aqua est, cum illa ex lacubus sit vetus & a longo tempore. Vel quod pluvialis aqua aëreis referta particulis & spiritum admixtum habens pro subtilitate sua celeriter in plantam se immittit, unde & propter aërem intermixtum bullas excitat. Aut quoniam pluvia aqua in aëre & spiritu prognata, pura & sincera descendit, fontana autem refert suas origines asimilaturque locis per quæ transit, atque ita variis qualitatibus repletur. Addes & aliam rationem. Pluvia aqua facile putrescit atque ita facile alteratur. Omnis autem aqua ita comparata nutrit subjectum in quod incidit.

137. *Quare ex aquis pluviis illæ melius rigant * quæ cum tonitru cadunt & fulgure?*

Nempe spiritu plenæ sunt, concusso & admixto aëre. Spiritus autem humorem magis movet impellitque ac distribuit. Aut quoniam calor frigori repugnans tonitrua facit & fulgura, quare & hieme nulla tonitrua, sed vere maxime & autumno. Calor autem accedens humorem plantis oportunum reddit atque utile. Atque vernæ aquæ seminibus ante æstatem maxime necessariæ sunt, unde regiones in quibus veris tempore plurimum pluit, ut in Sicilia, multos & bonos ferunt fructus.

* lætius faciunt plantas crescere.

ρλη. Περί τινων λιμνῶν.

Ἡ μὴν καλȣμένη παρὰ τοῖς πολλοῖς νεκρὰ θάλασσα ἡ ἐν παλαιστίνῃ, παχυτάτη ȣ̃σα, ἁλμυροτάτη ἐστὶ πάντων ὕδατων. καὶ πᾶν τὸ ἐμβαλλόμενον ἐν αὐτῇ σῶμα ἀναθεῖται ὑπὸ τȣ̃ ὕδατος, καὶ ȣ̓ γίνεται ὑποβρύχιον. πᾶν δὲ ὕδωρ ἁλμυρὸν θερμὸν μήν ἐστιν ἢ δυνάμει ἢ ἐνεργείᾳ· δύνάμει μὴν ὡς τὰ ἐν Τύρῳ, ἐνεργείᾳ δὲ ὡς ἐν Γαβάροις. καὶ ἐν ὀμβρικοῖς χώρα ἐστὶν ἰλυώδης, ἐν ᾗ κάλαμοι καὶ σχοῖνοι γίνονται πλεῖστοι, τȣ́των καίοντες οἱ τ̃ χώρας καὶ ἀποτεφρȣ̃ντες, καὶ τὴν τέφραν εἰς ὕδωρ ἀφέψοντες τὸ ἐπιπαγὲν ἅλας εὑρίσκȣσι. καὶ ἡ σερβωνίτης δὲ λίμνη ἁλμυρά ἐστι. καὶ ὅσον ἂν ἐπιγείνεται ἡ τȣ̃ ὕδατος παχύτης, τοσȣ̃τον καὶ ἡ ἁλμυρότης, ὡς εἶναι τὸ παχύτατον ἁλμυρότατον. καὶ ἡ θάλασσα ȣ̓ν ἁλμυρά ἐστι, διότι παχεῖα, δια τὸ συμμεμίχθαι αὐτῇ τὴν καπνώδη ἀναθυμίασιν παχυτάτην ȣ̃σαν.

ρλθ. Περὶ ποταμῶν.

Ἀπὸ τȣ̃ πανναρύȣ καλȣμένȣ ὄρȣς τȣ̃ ὄντος ἐν τῇ ἀσίᾳ ῥέȣσι ποταμοὶ ὁ βάκτρος καὶ ὁ χοάσπης καὶ ὁ Ἀράξης. ἐκ δὲ τȣ̃ Καυκάσȣ ὄρȣς ὁ Φάσις, ἄλλοι, τε πολλοὶ ῥέȣσι πολὺ καθὰ πλῆθος καὶ μέγεθος ὑπερβάλλοντες. ὁ δὲ Καύκασος μέγιστον ὄρος τῶν πρὸς τὴν ἕω τὴν θερινὴν καὶ πλήθει καὶ ὕψει. ἐκ δὲ τ̃ πυρίνης, τȣ̃το δέ ἐστιν ὄρος πρὸς δυσμὴν τὴν ἰσημερινὴν, ἐν τῇ Κελτικῇ, ῥέȣσιν ὅτε Ἴστρος δι' ὅλης τ̃ εὐρώπης εἰς τὸν ἔυξεινον πόντον. ὑπ' αὐτὴν δὲ τὴν ἄρκτον ὑπὲρ τ̃ ἐσχάτης Σκυθίας αἱ καλȣ́μεναι ῥίπται εἰσίν. αἱ δὲ ῥίπται, ὑπερμεγήθη καὶ ὑψηλότατα. περὶ δὲ τὴν λιβύην ἐκ τῶν αἰθιοπικῶν ὀρῶν, ὁ Αἰγὼν καὶ ὁ Νήοσις καὶ ὁ χρεμέτης. τȣ̃ δὲ Νείλȣ τὸ ῥεῦμα ἐκ τȣ̃ ἀργυρȣ̃ κάτεισιν ὄρȣς. καὶ ὁ μὴν Ἀχελῷος ἐκ πίνδȣ. ὁ δὲ Στρυμὼν καὶ ὁ Ἕβρος ἐκ τȣ̃ Σκόμβρȣ. ὄρη δὲ ταῦτα περὶ τὸν ἑλληνικὸν τόπον.

ρμ. Περὶ τ̃ τȣ̃ Νείλȣ ἀναβάσεως.

Ὁ Νεῖλος τὰς μὲν ἀρχὰς τ̃ ῥύσεως, ἐκ τῶν ἄκρων μὲν τ̃ αἰθιοπίας, ἐσχάτων δὲ τ̃ λιβύης λαμβάνει, κοθὸ μέρος τὸ κλίμα τὸ ἀνατολικὸν ἀπολῆγον ἀρχὴν τῇ μεσημβρίᾳ δίδωσιν. ἄυξεται δὲ κατὰ τὴν θερινὴν ὥραν, ȣ̓χ ὥς τινες ὠήθησαν πρὸς τῶν ἐτησίων ἀνέμων ἄντικρυ πνεόντων ἀνακοπτόμενος, ἀλλ' αὐτῶν δὲ τȣ́των τῶν ἀνέμων κατὰ τροπὴν τὴν θερινὴν ἀπὸ τῶν ἀρκτώων ἐπὶ τὴν μεσημβρίαν πᾶν νέφος ἐλαυνόντων καὶ ὠθȣ́ντων, ἕως ἐπὶ τὴν κεκαυμένην ζώνην συναύξωσι, καθ' ἣν τ̃ πρόσω φορᾶς ἀνακόπτονται, καὶ τότε λάβρων ὑετῶν ῥηγνυ-

138. *De Lacubus quibusdam.*

Mare quod vulgo vocatur mortuum in Palæstina crassissimam omnium aquarum vehit & salsissimam, ita ut quicquid in illam injiciatur supernatet nec submergatur. Omnes porro aquæ salsæ vel actu vel potestate calidæ sunt, potestate quidem ut Tyriæ, actu vero ut quæ sunt Gabaris. Et apud Ombricos regio est limosa, in qua plurimus nascitur juncus & calamus, quem urentes regionis incolæ ac redigentes in cinerem, eumque cum aquis coquentes, salem concretum reperiunt. Sed & Sirbonis lacus salsus est, & quantum aquis inest crassitiei tantum etiam salsedinis adesse solet, ita ut crassissimæ quæque salsissimæ sint. Itaque & mare salsum est, utpote crassum, quoniam ipsi admiscentur suliginosi & crassissimi vapores.

139. *De fluviis.*

A monte Panaryo in Asia oriuntur fluvii Bactrus, Choaspes & Araxes. Ex Caucaso monte Phasis multique & magni fluvii alii. Est porro Caucasus omnium montium versus Orientem æstivum & jugorum multitudine & altitudine maximus. Ex Pyrenæo * (est is mons in Celtica regione ad occidentem æqvinoctialem) nascitur Ister, qui per totam Europam profluit in Euxinum pontum. In ipso septentrione ultra extremam Scythiam montes sunt Riphæi, maximi altissimique. In Africa ex Æthiopicis montibus oriuntur fluvii Ægon, Neosis & Chremetes. Nilus ex monte Argyro: Acheloi origines a Pindo, Strymonis & Hebri a Scombro sunt, qui montes sunt in Græcia.

140. *De incremento Nili.*

Nilus originem habet ex summis Æthiopiæ & ultimis Africæ partibus, ubi clima Orientale desinit, incipitque meridies. Intumescit Nilus æstivo tempore, non ut quibusdam persvasum est qvod ab Etesiis contra spirantibus aquæ illius repellantur, cum hi ipsi venti potius circa tropicum æstivum a septemtrionali parte meridiem versus omnes nubes contrahant & propellant, donec in Zona torrida cumulatæ cum ulterius progredi inhibentur, copiosis pluviis erumpentibus Nilus turget concitaturque, nec alveo suo contineri se patitur. Tunc dulcissimæ ad potum sunt Nili aquæ, utpote cœlestibus aquis

* Abnobam dixisset cum Tacito, Avieno, Plinio & aliis. Sed videtur hic in Græco aliquid desiderari.

ρηγνυμένων, ὀργᾶται ὁ Νεῖλος καὶ πόλεμος εἶναι ἐκ ἀνέχεται. διὸ πιεῖν τε ἐστὶ γλυκύταλος, ἅτε ἐξ ὄμβων οὐρανίων χορηγούμενος, καὶ θίγειν προσηνέσταλος, ἐκ ἔτι μὴν θερμὸς ὡς ὄφθεν ἦρξατο, ἔτι δὲ χλιαρὸς ὡς ἐκεῖθεν ἀρξάμενος.

ρμα. Διὰ τί μόνος πολεμῶν ὁ Νεῖλος ἄυρας ἐκ ἀναδίδωσιν;

Μόνος πολεμῶν ὁ Νεῖλος ἄυρας ἐκ ἀναδίδωσι, διότι τῶν νεφῶν ἀπὸ τῆς αἰθιοπίας πρὸς τῶν ἐτησίων ἀνέμων ἄχρι μεσημβρίαν ἐλαυνομένων, καὶ ἐμπεριεχομένη τούτοις ἀτμὶς ὑπὸ τοῦ καλοῦ τόπου πυρώδης, ἅπασα ἐξικμάζεται, κἀνταῦθεν ὑετοῦ πολλοῦ καταφερομένου ὁ Νεῖλος τῆς οἰκείας ὄχθης ἐξανισάμενος γεωργεῖται τὰς ἀρούρας, καὶ εἰκότως ἄυρας ἐκ ἀναδίδοται, τῆς ἀτμίδος πάσης ἐκλακείσης διὰ θερμότητα. ἃ δὴ ἦν ὁ Νεῖλος αὐξόμενος ἀπὸ χιόνος ἠκομένης, ὥς τινες τῶν φυσικῶν φιλοσόφων ᾠήθησαν. ὅθεν καὶ ἔστι αἰτία ἀληθεστέρα τοῦ πολεμοῦ ἀναβάσεως, καὶ τοῦ μὴ ἄυρας ἐξαυτοῦ ἀναδίδοσθαι.

ρμβ. Περὶ τῶν μεγίστων βασιλειῶν.

Πρώτη τῶν δυνομασμένων βασιλειῶν ἡ τῶν ἀσσυρίων, μεθ' ἣν ἡ μηδικὴ, ἐκείνην τε καθελοῦσα καὶ μείζονα δυναστείαν περιβαλομένη. Πέρσαι δὲ μήδους καταγωνισάμενοι, τὴν μὲν Ἀσίας ὀλίγου δεῖν πάσης τελεσταὶ ἐκράτησαν· ἐπιχειρήσαντες δὲ καὶ τοῖς εὐρωπαίοις ἔθνεσιν οὐ πολλὰ ὑπηγάγοντο. χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ πλείονι διακοσίων ἐτῶν ἔμειναν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς. ἡ δὲ μακεδονικὴ δυναστεία τὴν περσῶν ἀρχὴν καθελοῦσα ἄχρι δευτέρας ἢ τρίτης ἴσχυσε προελθεῖν γενεᾶς. ἡ δὲ ῥωμαίων πόλις ἁπάσης μὲν ἄρχει γῆς, ὅση μὴ ἀνέμβατός ἐστιν, ἀλλ' ὑπὸ ἀνθρώπων οἰκεῖται. Πάσης δὲ κρατεῖ θαλάττης, καὶ αὐτῆς τοῦ ὠκεανίτιδος, καὶ ὅση πλεῖσθαι δύναται.

ρμγ. Περὶ χυμῶν.

Ἐν τῷ γένει ὅλων τῶν χυμῶν ἕνα μόνον τὸν ἁλμυρὸν ἐπ' ὄφεως καρποῦ ὁρῶμεν γινόμενον, τὸν μὲν γὰρ πικρὸν χυμὸν ἡ ἐλαία φέρει. καὶ τὸν στρυφνὸν οἱ φοινικοβάλανοι, καὶ τὸν αὐστηρὸν αἱ ῥοαί. καὶ τὸν γλυκὺν τὸ μέλι καὶ τὸν ἐξὺν τῶν μήλων ἕνια. καὶ τὸν δριμὺν πολλὰ τῶν σπερμάτων καὶ τῶν ῥιζῶν. ὁ δὲ ἁλμυρὸς χυμὸς ἀπ' ὄφεως γίνεται διότι ἡ θάλασσα δηθυμήσασα διὰ φυλῆς τὸ ἁλμυρὸν ἀποβάλλει, γεώδης γὰρ καὶ παχυμερές ἐστι, καὶ ἐν ἑκάστῳ τῶν φυλῶν τὸ ἁλμυρὸν ὕδωρ καὶ θαλάττιον ἀλλοιούμενον, τὴν μὲν ἁλμυρότητα ἀποτίθε-

auctæ & maxime salubres. Non amplius calidæ quidem uti initio, sed tamen adhuc ut ab tali initio, tepidæ.

141. *Quare solus e fluviis Nilus auras non emittat?*

Solus è fluviis Nilus auras non emittit, quoniam in nubibus ab Æthiopia usque per Etesias meridiem versus propulsis vapores omnes a caloribus illius loci absumuntur, atque exinde pluviis multis cadentibus Nilus ripas suas egressus agros fœcundat, nec mirum est quod auras emittit nullas, vaporibus omnibus a calore jam consumtis. Neque vero, quod Philosophis quibusdam persvasum est, a nivibus liqvefactis augetur & incrementum capit Nilus, neque verior illa causa est aurarum nullarum a Nilo emitti solitarum, quam incrementi.

142. *De Regnis maximis.*

Primum celebrium regnorum fuit Assyrium, inde Medicum qvod superius illud evertit, & majus imperium sibi comparavit. Persæ inde Medos debellarunt, & Asia propemodum tota subjugata, conati sunt Europæas etiam nationes oppugnare, paucas tamen subegerunt, principatumque tenuerunt non multo majore quam ducentorum annorum spatio. Macedonum Imperium Persas principatu dejecit, & ad secundam vel tertiam vix productum est generationem. Urbs Roma omni terræ, qua non inaccessa est, & ab hominibus incolitur, imperat, & toti mari atque oceano, etiam qva navigabilis esse desinit.

143. *De Saporibus.*

Ex saporum variis generibus solum salsum in nullo fructu generari observamus, amarum enim oliva fert, adstringentem * glans unguentaria, acerbum malum punicum, dulcem mel, acidum poma qvædam, mordicantem multa semina, multæque radices. Sallus vero humor in nullo reperitur. Qvare & aqua marina quando plantam subit alitque, salsedinem relinquit quæ terreæ & crassæ naturæ est, & in qualibet planta aquæ salsæ & marinæ naturam mutant, salsedinemqve deponunt & aliam indolem induunt. Qvatenus enim salsum

* Phœnicobalanum Græci recentiores ponunt pro myrobalano, cui fructus συφὸς sive συρφνὸς esse testatur Aristoteles lib. 1. de plantis. Vide Jo. Bodæum a Stapel ad Theophrastum p. 97.

τίθεται, ἑτέραν δὲ μεταλαμβάνει ποιότητα. ἅτε γὰρ παχύτατον ὂν τὸ ἁλμυρὸν οὐ δύναται ἀπὸ τῶν ῥιζῶν εἰς τοὺς κλάδος μετεωρίζεσθαι, εἰ μὴ σὺν τῇ ἁλμυρότητι ἀποβαλῇ καὶ τὴν βαρύτητα.

ρμδ. Διατί παραβάλλουσιν ἅλας οἱ νομεῖς τοῖς θρέμμασιν;

Διότι τὴν ὄρεξιν ἡ δριμύτης ἐκκαλεῖται, καὶ τοὺς πόρους ἀναστομοῦσα, ὧδε ποιεῖ τῇ τροφῇ πρὸς ἀνάδοσιν. ἢ μᾶλλον ὑγιείας ἕνεκα τὸν ἅλα διδόασι τοῖς βοσκήμασι. νοσεῖ γὰρ τὰ θρέμματα πιαινόμενα, τὴν δὲ πιμελὴν τήκουσιν οἱ ἅλες καὶ διαχέουσιν· ἡ γὰρ κολλῶσα καὶ συνδέουσα τὸ δέρμα πιμελὴ, λεπτὴ καὶ ἀσθενὴς ὑπὸ δριμύτητος γίνεται, καὶ τὸ αἷμα δὲ τῶν τὸ ἅλας διαλειχόντων, λεπτύνεται. καὶ τὰ βοσκήματα δὲ γονιμώτερα καὶ πρόθυμα πρὸς τὰς συνουσιάς ἐντεῦθεν καθίστανται, καὶ αἱ κύνες δὲ ταχέως κύουσι, τάριχον ἐπεσθιούσαι. τὸ δὲ ἅλας θεῖον ὁ ποιητὴς * εἴρηκεν, ἐν οἷς λέγει. πάσσε δ' ἁλὸς θείου. διότι θείαν κέκτηται δύναμιν, τὰ νεκρὰ τῶν σωμάτων εὔσηπτα, ἄσηπτα ἐργαζόμενον.

ρμε. Διατί τὴν χροὰν ὁ Πολύπους ἐξαλλάτται αἷς ἂν πέτραις προσομιλήσῃ;

Δῆλόν ἐστι τὸ ζῶον καὶ ὅταν ἢ ψόφον τινὰ αἴσθηται, ἢ θηραθῆναι ὑποπτεύσῃ, τρέπεται ὑπὸ δηλείας καὶ μεταβάλλεται. ὁμοιοῦται δὲ ταῖς χροιαῖς τῶν πετρῶν, αἷς ἐγκάθηται· διότι ἀπὸ πάντων σωμάτων καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ λίθου ἀπορροιαί τινες φέρονται. συμμέτρως οὖν οἱ πόροι τοῦ σώματος τῶν πολυπόδων πρὸς τὰ παρὰ τῶν σωμάτων πεμπόμενα ῥεύματα ἔχοντες, τήν τε χροὰν αὐτῶν ἴσχουσι, καὶ μεταβάλλουσι πρὸς αὐτὴν. ὅταν οὖν δείσῃ περιτρεπόμενος ὁ πολύπους οἷον ἔσφιξε τὸ σῶμα καὶ συνέδησεν, ὥστε προσδέχεσθαι καὶ στέγειν ἐπιπολῆς τὰς τῶν ἐγγὺς ἀπορροίας. Οὔτε δὲ ὁ πολύπους, οὔτε ὁ χαμαιλέων πρὸς τὸ λευκὸν ἀλλοιοῦται, διότι ἀσυμμέτρους ἔχουσι τοὺς πόρους πρὸς τὴν τοιαύτην χροιάν. πρὸς δὲ τὰς ἄλλας ἐπιτηδείως.

ρμϛ. Διατί τῆς ἄρκτου ἡ παλάμη τῆς χειρὸς φαγεῖν γλυκυτάτη;

Διότι πᾶν τὸ εὔπεπτον, ἥδιστον. εὔπεπτον δὲ τὸ θερμαινόμενον. θερμαίνεται δὲ τὸ μάλιστα γυμναζόμενον. καὶ γὰρ ὡς ποδὶ αὐτῇ χρῆται βαδίζουσα, καὶ ὡς χειρὶ ἀντιλαμβανομένη τοῦ προστυχόντος, ὅθεν καὶ τῶν πτηνῶν ζώων ἥδιστα. καὶ εὔτροφα ἐστὶ τὰ κινητικώτατα μᾶλλον, ὁποῖα ἐστὶν αὐτοῖς τὰ πτερύγια. τούτοις

* Iliad. ι. 214.

γὰρ

crasis valde constat particulis, non potest per radices in ramos attolli, nisi salsedinem gravitatemque abjiciat.

144. *Quare pastores pecoribus salem præbeant?*

Quoniam acor appetitum excitat, porosque aperit, qvod facit ad meliorem digestionem. Vel potius valetudinis causa dant salem pecoribus, quæ pingvedine quandoque laborant, sal autem absumit & digerit. Pingvedo enim quæ pellem constipaverat & adduxerat, ab acore illo tenuatur, & minuitur, & sangvis pecudum salem lambere jussarum redditur subtilior. Etiam ad generandum aptiores & congressus appetentiores exinde fiunt pecudes, uti canes salsamento vorato libenter imprægnantur. Sed & Poeta * divinum salem appellat cum ait:

adsperstque salem divinum - - -

divinam enim virtutem sortitus est, quod cadavera mortuorum a putredine, quam passuræ erant, immunia conservat.

145. *Quare polypus mutat colorem, prout saxis adhæserit?*

Constat hoc animal si strepitum aliquem senserit, aut peti se conjecerit, mutari præ timore & colorem alium induere. Assimilat autem se saxorum coloribus, quibus adhæret. Nimirum ab omnibus corporibus ut ære, ferro, lapidibus, effluvia quædam egrediuntur. Cum itaque Polypi corpus poros effluviis a rebus illis emanantibus congruentes habeat, colores earum adsciscit, suumque iisdem permutat. Quando igitur timet polypus, movet & convertit se, corpusque veluti colligit ac constringit, ut adeo propinquarum rerum effluvia in summitate facile excipiat contineatque. Neque vero polypus neque chamæleon ad alba prope posita mutatur, ineptos enim ad alborem poros habet, aliis vero coloribus congruentes.

146. *Quare planta pedis anterioris in urso suavissima est in cibum?*

Quicquid probe coctum ac digestum, idem svave est. Bene coctum autem est qvod inprimis incaluit. Incalescit autem maxime qvod maxime agitatur & exercetur, ut pedis anterioris planta, qua ursus & incedit & tanquam manu utitur, qua res oblatas arripit. Unde

& volu-

γὰρ τὸν ἀέρα κινεῖ καὶ διαπερᾷ. τὰ δ' ἄλλα μέρη οὐχ ὅμοια τούτοις πρὸς εὐ-
τροφίαν ἔχουσι. διὰ τοῦτο καὶ τὰ γυμνάσια εὐεξίαν αὐτοῖς σώμασι δίδωσι κινοῦντα
καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς χυμοὺς πέπτοντα καὶ ἀπολεπτύνοντα. οὐ μέχρι δὲ σωμάτων
ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ψυχὰς τὰ ἐν τοῖς μαθήμασι γυμνάσια ὠφέλειαν ἐμποιεῖ.
καὶ κίνησις δὲ μετεξετέρη κατὰ τὸν ἱπποκράτην, κρατύνει τὸ σῶμα, ἀργίη δὲ τήκει.

ρμζ. Διατί δωριεῖς εὔχονται κακὴν χόρτου συγκομιδήν;

Κακὸς συγκομίζεται χόρτος βροχὴν, ὅτι πλείστην δεχόμενος. χλωρὸς γὰρ
θεριζόμενος σήπεται ταχὺ διάβροχος γεγονώς. ὑόμενος δὲ πρὸ τοῦ θέρους ὁ σῖτος
βοηθεῖται πρὸς τὰ θερμὰ καὶ νότια πνεύματα. ταῦτα γὰρ οὐκ ἐᾷ πυκνωθῆναι συν-
εστάμενον τὸν καρπὸν ἐν τῷ στάχυϊ. ἀλλ' ἐξέστησε καὶ διαχέει τῇ θερμότητι τὴν πῆ-
ξιν ἂν μὴ βεβρεγμένης τῆς γῆς ἡ ὑγρότης παραῤῥεῖ ψύχουσα καὶ νοτίζουσα τὸν στά-
χυν. διότι οὖν ἡ κακὴ τοῦ χόρτου συγκομιδὴ διὰ τὴν βροχὴν γίνεται, σήπουσαν
τοῦτον καὶ ἀφανίζουσαν, ὁ δὲ ὑετὸς ὠφέλιμός ἐστι τῷ σίτῳ πρὸ τοῦ θέρους γινόμενος,
ἐξυγραίνει γὰρ αὐτὸν καὶ οὐκ ἐᾷ παρὰ τῶν θερμῶν πνευμάτων θερμαίνεσθαί τε
καὶ φλέγεσθαι, διὰ ταῦτα εὔχονται τοῖς δωριοῖς κακὴν χόρτου συγκομιδήν.

ρμη. Διατί ἡ ἄρκτος οὐκ ἐσθίει τὰ δίκτυα
ὅταν ἁλίσκεται;

Λύκοι μὴν καὶ ἄρνες καὶ τ' ἄλλα τῶν θηρίων διαμάσσεται τὰ δίκτυα,
ὅταν ἐν τούτοις γένηται. ἡ δὲ ἄρκτος τοὺς ὀδόντας ἔχουσα εἴσω τοῦ χώματος ἥκιστα
πρὸς τα λίνα ἐξικνεῖται. παραπέμπει γὰρ τὰ χείλη διὰ πάχος καὶ μέγεθος,
ἢ μᾶλλον ἰσχύουσα ταῖς χερσὶ διαπᾷ τὸν βρόχον, καὶ ταῖς μὴν χερσὶ διαπᾷ τὸ
λίνον, τῷ δὲ στόματι ἀμύνεται τοὺς διώκοντας. ἢ ὅτι αἱ περικυλινδήσεις μάλιστα
βοηθοῦσι αὐτῇ πρὸς τὴν ἀποφυγὴν διαπῶσαι τὸ δίκτυον καὶ ῥηγνύουσαι, ὅθεν πολ-
λάκις περικυλιομένη τοῖς βρόχοις διαιρεῖ τούτους καὶ τέμνει, εἶτα ῥαδίως ἐκκυβιστᾷ
καὶ σώζεται. πολλῶν οὖν αὐτῇ ὄντων ἀμυντηρίων καὶ ἀφορμῶν εἰς διαφυγήν.
τοῖς μάλιστα ἰσχυροτέροις χρῆται, καὶ διολισθαίνει τοῦ βρόχου ὑφ' οὗ κατέχεται.

ρμθ. Διατί ἡ τευθὶς φαινομένη, σημεῖον
χειμῶνος ἐστί.

Ἡ τευθὶς ἰχθύδιόν ἐστι λεῖον τὴν ἐπιφάνειαν τῆς σαρκὸς, ὅθεν καὶ
μαλάχιον ὠνόμασται. ψιλότατον γὰρ ὂν καὶ μήτε ὀστρράκῳ συγκαλυπτόμενον, μήτε
δέρ-

& volucrium animalium ſuavisſimæ & ad nutriendum aptisſimæ partes ſunt quas movent maxime, ut alæ, hiſce enim aërem movent ac trajiciunt, cætera autem membra non ſimiliter bene nutriunt. Similiter exercitationes corporis bonum ejus habitum promovent, utpote quibus moventur, coquuntur & tenuantur humores. Necp corporibus tantum ſed animis etiam utilitatem afferunt exercitationes in diſciplinis & artibus. Atque ſecundum Hippocratem motio quandoque interpoſita corpus confirmat, ignavia corrumpit.

147. *Quare Dorii malum graminis proventum exoptant?*

Graminis mala meſis contingit plurima cadente pluvia. Cum enim viride illud pluvia permadens demetitur, facile corrumpitur. At pluviæ frumentum ante æſtatem rigantes illud juvant adverſus calidas auras & ab auſtro ſpirantes, quæ non permittunt fructum in ariſta condenſari, ſed calore ſuo ſoliditatem ejus impediunt diſſipantque, niſi terra irrigata humor ariſtam refrigerans atque madefaciens acceſſerit. Quandoquidem igitur propter pluvias mala fit meſis graminis, utpote quod per illas putreſcit ac perditur, frumento autem eædem ante æſtatem cadentes conducunt, ſiquidem illud humectant, nec permittunt illud à calidioribus ventis æſtu affici & uri, hinc Dorii malum graminis proventum exoptant.

148. *Quare urſa non arrodit retia quando capitur?*

Lupi & agni aliæque beſtiæ arrodunt retia quando illis conſtrictas ſe ſentiunt. Urſa vero dentes interius in faucibus habens minus illis valet adverſus linum, quod labiis propter illorum craſſitiem & magnitudinem patitur excidere: aut vero quoniam magis valet anterioribus pedibus, illis laqueos dirumpit, atque adeo retia quoque, & ore defendit ſe adverſus perſequentes: aut quia volutationes urſam maxime juvant ut evadere poſſit, diſcindendo atque diſrumpendo rete, ſæpe enim cum eo ſe circumvolvens id laxat ac refringit, ac deinde facile proſilit atque ſe tuetur. Itaque cum multa habeat quibus ſe poſſit defendere, multaque ad effugiendum auxilia, robuſtisſimis utitur, laqueumque quo tenetur ligatus, perrumpit.

149. *Quare loligo ſuper aquis viſa ſignum ſit tempeſtatis?*

Loligo piſciculus eſt ſuperficie corporis lævis, unde & μαλάκιον à mollitie appellatur, nudus enim nec munitus teſta, nec cute indutus,

δέρματι περιεχόμενον μήτε λεπίδι σκεπόμενον, μετὰ τῶν μαλαχίων τετάχαται, γυμνὸν οὖν παντὶ καὶ ἀσκεπὲς ὂν προαισθάνεται δι' εὐπάθειαν τοῦ χειμῶνος, ὅθεν ἐξάλλεται φεύγουσα τὸ ψύχος καὶ τὴν ἐν βάθει ταραχὴν τῆς θάλασσης. Καὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος ἀνανήχεται. Ὅταν οὖν τὸ ἰχθύδιον τοῦτο θεάσωνται οἱ θαλαττουργοὶ τῇ θαλασσῃ νηχόμενον, χειμῶνα τεκμαίρονται, ὥσπερ ὅταν ἴδωσι τὸν πολύποδα τῆς πέτρας περιεχόμενον, ἀνέμων σημειοῦνται φοράν. Ἐγκατέσπειρεν γὰρ ὁ Θεὸς τοῖς ζώοις δυνάμεις προγνωστικὰς, δι' ὧν τὰ σωτήρια διώκουσι καὶ τὰ λυπηρὰ διαφεύγουσι.

ρν. Διατί τὸν μὲν σῖτον ἐν πηλώδει φυτεύομεν γῇ, τὴν δὲ κριθὴν ἐν καταξήρῳ;

Ὁ σῖτος πικρὸς ὅτι καὶ ξυλώδης, χαύνη δὲ καὶ εὐδιάσηπτος ἡ κριθή. ὅθεν ἐκεῖνος μὲν μαλαττόμενος καὶ χυλούμενος, ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ μάλιστα φύεται. Τῇ δὲ κριθῇ διὰ μανότητα σύμφορόν ἐστι τὸ ξηρότερον, ὅθεν πυροφόρος μὲν ἡ πίων καὶ βαθύγεως ἄρουρα, κριτοφόρος δὲ ἡ λεπτόγεως. Διότι τῶν σπερμάτων τὰ ἰσχυρὰ πλείονος τροφῆς δεῖται, τὰ δὲ ἀσθενῆ λεπτοτέρας καὶ ἐλαφρῆς. Ἀσθενέστερον δὲ ἡ κριθὴ καὶ μανότερον, ὅθεν οὐ φέρει τὴν πολλὴν τροφὴν καὶ βαρεῖαν. ἑκάστῳ γὰρ βλαστήματι καὶ ἑκάστῳ φυομένῳ χόρτῳ ἢ σπέρματι κατάλληλον χρὴ τὴν ὑποκειμένην παρασκευάζεσθαι γῆν, ὅπως ᾧ χαίρει ἕκαστον, τούτῳ τρεφόμενον αὔξηται. χαίρει δὲ τὰ μὲν τοῖς ξηροῖς, τὰ δὲ τοῖς ὑγροῖς, τὰ δὲ τοῖς θερμοῖς.

ρνα. Διατί ἡ ἄμπελος οἴνῳ ῥαινομένη μάλιστα τῷ ἐξ αὐτῆς, ἀναξηραίνεται;

Ὅτι ὁ ἄκρατος στυπτικὴν ἔχων φύσιν ἐνδύεται ταῖς ῥίζαις, καὶ τοὺς πόρους συναγαγὼν καὶ πυκνώσας οὐκ ἐᾷ διϊέναι τὸ ὕδωρ ὥστε τὸ φυτὸν εὐθαλεῖν καὶ βλαστάνειν. ῥᾷον δὲ ἡ ἄμπελος δέχεται τὸ ἐξ αὐτῆς ἀπιὸν, εἰς αὐτὴν ἐπανιόν. Εἰ γὰρ καὶ ἀναίσθητον τὸ φυτὸν, καὶ οὔτε ὁρμῇ οὔτε φαντασίᾳ διοικούμενον, ἀλλὰ φύσει πρὸς τὸν οἰκεῖον χυμὸν τρεπομένη, παρ' αὐτοῦ μᾶλλον ὑπομένει τὴν πύκνωσιν. Εἰσὶν οὖν ὡ ἀληθὲς τὰ πλείω τῶν φυσιολογουμένων δύσφραστα καὶ δυσείκαστα, καὶ δεῖ τὸ μὲν βάθος ἀπογινώσκειν τῆς διαγνώσεως, δέχεσθαι δὲ τὸ διδόμενον ἂν ἔχει τὸ πιθανόν. Τοῦτο καὶ Πλάτων ἐν Τιμαίῳ βοᾷ, ὡς ἐγώτε ὁ λέγων ὑμεῖς τε οἱ ἀκούοντες φύσιν ἀνθρωπίνην ἔχομεν.

ρνβ.

nec ſquama contectus mollibus accenſetur. Nudus itaque & minime tectus adeo cum ſit, facile afficitur præſentitque tempeſtatem, unde profilit ut frigus & maris turbationem quæ in fundo eſt effugiat, & in ſumma aqua pronatat. Quando igitur hunc piſciculum nautæ vel piſcatores mari ſupernatantem vident, tempeſtatem præſagiunt, uti ventorum imminentium ſignum eſt, ſi polypodem animadverterint petræ adhærentem. Inſeminavit enim DEus animalibus facultatem ejusmodi prænotricem, cujus ope profutura proſequuntur, & quæ nocere poſſunt fugiunt.

150. *Quare frumentum in lutoſo, hordeum in arido conſerimus ſolo?*

Quoniam frumenti planta amara ac ſurculoſa eſt, hordei autem laxa & fungoſa quæque facile corrumpitur, unde illud ab humido emollitum ſuccoque impletum optime creſcit, hordeo autem quia laxiore natura eſt, magis conducit terra ſiccior, unde & pingvis ac profundus ager bonum profert frumentum, tenuis hordeum. Semina robuſta copioſiore nutrimento indigent, infirmiora tenuiore ac leviore. Eſt autem hordeum longe infirmius rariusque, unde non fert nutrimentum grave ac multum. Cuivis enim plantæ herbæve naſcenti ac ſemini congruentem terram ſujicere atque aptare oportet, ut qua quodlibet gaudet, in hac alatur & adoleſcat, prout alia ſicco, humido alia, alia calido delectantur ſolo.

151. *Quare vitis vino irrigata, maxime quod ipſa edidit, exareſcat?*

Quoniam merum vi ſua ſtyptica ſive contrahente inſinuat ſe radicibus, porosque conſtipando ac condenſando non ſinit aquam ut planta floreat creſcatque, penetrare. Facilius vero imbibit vitis vinum quod ex ipſa profectum eſt, ſi illi iterum affundatur. Etſi enim ſenſu deſtituitur planta, ac nec appetitu nec phantaſia movetur, tamen natura fertur ad ſuccum ſibi familiarem, & ab eo facilius conſtipatur. Cæterum nihil verius, quam multa in phyſicis eſſe quæ difficulter explicari & quorum rationes conjecturis non facile attingi poſſunt, cujusmodi profunda cognitione tantisper dilata, ſatis nobis eſſe debet ſi veriſimile aliquid afferatur. Idem aperte profitetur Plato in Timæo, atque ideo nec ego, inquit, qui loquor, nec vos qui me auditis humani aliquid a nobis alienum putare debemus.

ργβ. Διατί τὰ ῥόδα μᾶλλον ἀνθεῖ δυσοδῶν τινῶν προσφυομένων αὐτοῖς;

Οὐ τὰ ῥόδα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἴα καὶ πάντα ὅσα ἔχει ἡδεῖαν ἀποφωρὰν, ὅταν σκόροδα καὶ κρόμμυα τούτοις προσφύεται, εὐωδέστερα γίνεται. Διότι πᾶν εἴτι δριμὺ καὶ δύσοδμον ἐν τούτοις ἦ, ἐν τοῖς δριμυτέροις τῶν σπερμάτων φυσικῶς ἀπορρεῖ, καὶ γίνεται τὸ καταλιμπανόμενον εὐωδέστατον καὶ ὡσφραντικώτατον. Καὶ τὸ πήγανον δὲ ὑπὸ τῇ συκῇ φυτευόμενον δριμύτερον ἑαυτῷ γίνεται, μεταλλίθεται γὰρ εἰς φύλλον τὸ ἐν τῇ συκῇ βαρύοσμον. Καὶ τῶν συκαῖς ἢ ἀγρίαις προσφυευομένων συκῶν βελτίω τὰ σῦκα γίνονται. ὁλκῆς γὰρ ἑκάστῳ καὶ φορᾶς πρὸς τὰ σύμφυλα καὶ ὅμοια γινομένης, ὅτον ἐστὶν ἐν τῇ γλυκείᾳ συκῇ δριμύ, εἰς τὴν ἀγρίαν μεταβαίνει συκῆν, καὶ ἄμικτον τὴν δ' σύκου διαφυλάττει γλυκύτητα.

ργγ. Διὰ τίνα αἰτίαν τὸ τῶν ἀγρίων συῶν δάκρυ ἡδὺ, τὸ δὲ τῶν ἐλάφων ἁλμυρόν;

Τοῦτο διὰ θερμότητα καὶ ψυχρότητα γίνεται. Ὁ μὲν γὰρ ἔλαφος ψυχρός, ὅθεν καὶ δειλὸς καὶ φεύγων ἀεί, διώκων δ' ἀδέπολε. Ὁ δὲ χοῖρος θερμός, ἔνθενοι τὸ μὲν θερμὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν συῶν ἐγκαθήμενον πέπλει τούτοις τὸ δάκρυον, καὶ γλυκὺ ἀπεργάζεται. Τὸ δὲ ψυχρὸν μεταβαλεῖν οὐτο τοῖς ἐλάφοις μὴ ἐξισχύον, ἁλμυρὸν οὖτο καὶ φαῦλον ἐᾷ. Οὐδὲν γὰρ τῶν πάντων ἀναίτιον, εἰ καὶ πολλὰ τὴν ἡμερέραν διαφεύγει καταλήψιν. δεῖ δ' ἀεὶ μὴν τὰς ἀληθεστέρας διώκειν τῶν αἰτιῶν, ἀλλὰ καὶ ταῖς πιθανωτέραις ἀρκεῖσθαι, ἐπεὶ καὶ οὕτω Πλάτων προσκελεύεται ἐν τῷ διαλόγῳ τῷ Φαίδωνι, ἃ τὰ ἀνέλεγκτα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ δυσέλεγκτα προσδεχόμενον.

ργδ. Διά τίνα αἰτίαν αἱ χάλικες καὶ μολιβδίδες ἐμβαλλόμεναι ψυχρότερον τὸ ὕδωρ ποιοῦσι;

Τοῦτο τὸ ζήτημα ἐν προβλήμασιν Ἀριστοτέλης ἐπιχειρήσας θεωρῆσαι οὐκ ἐπιλύσαλο, ἔστι δὲ ἐν τοῖς μάλιστα δυσθεωρήτοις. Εἰ δὲ καὶ ὁ ἀὴρ προσψύχει τὸ ὕδωρ ἔξωθεν ἐμπίπτων, ὕτω ἦ μᾶλλον ἰσχύει πρὸς τὰς λίθους καὶ τὰς μολιβδίδας ἀπερειδόμενον. ἐγγὺς δὲ αὐτὸν τῇ πυκνότητι καὶ ἀνακυκλῶσι εἰς τὸ ὕδωρ, ὥστε δι' ὅλης ἰσχυρὰν γίνεσθαι τὴν προσψυξιν, καινὸν οὐδὲν ἐὰν τὰ τῶν χαλίκων λιθίδια καὶ αἱ μολιβδίδες ἐμβαλλόμεναι ψυχρὸν ποιῶσι τὸ ὕδωρ.

Διὸ

152. *Quare roſæ lætius florent fœtentibus plantis juxta naſcentibus?*

Non roſæ ſolum ſed & lilia & quæcunque ſvavi odore præſtant, juxta naſcentibus allio & cepis fragrantiora fiunt. Siquidem quicquid adhuc in illis ſupererat acre atque ingratum, natura ſua fertur ad illa acerrimi odoris ſemina, ſic ut reliquum deinde ſit fragrantisſimum amœnisſimumque. Sed & ruta ſub fico plantata fit quam prius erat acrior, nam quod in fico erat graveolentius, in rutam transfertur. Etiam in ficis prope caprificos plantatis ſvaviores fici naſcuntur, ſiquidem homogenea ac ſimilis generis quæ ſunt, per naturam feruntur ac trahuntur ad ſimilia, quicquid itaque in fico erat acre, in caprificum tranſit, atque adeo ſinceram ei ſervat dulcedinem.

153. *Quare aprorum lacrymæ dulces, cervorum ſint ſalſæ?*

Hoc ex calore & frigiditate contingit. Cervus enim frigidæ naturæ eſt, unde & timidus ſemperque fugiens, nec qui unquam alios perſequitur. At aper calida temperatura, unde calor oculis ejus inſidens lacrymas coquit & dulces reddit, ſed in cervis frigus cum mutare illarum naturam non poſſit, relinquit ſalſas crudasque. Nihil ſane eſt in natura quod cauſam ſuam non habeat, licet multa captum noſtrum effugiant. Itaque oportet veriorem cauſam ſemper inquirere, tamen contentum eſſe etiam veriſimilibus, quod & Plato in Phædone facere jubet, non ea modo quæ refelli nullo modo poſſunt amplectens, ſed & quæ difficulter poſſunt confutari.

154. *Quare ſilices & plumbi laminæ aquæ impoſitæ illam frigidiorem reddant?*

Hanc quæſtionem Ariſtoteles in problematis cum inſtituiſſet expendere, inſolutam reliquit, eſt enim ex difficillimis. Nimirum vero cum aër extrinſecus allabens aquam reddit frigidam, id magis etiam efficere valet cum in lapides & plumbi laminas impingitur: denſitate enim ſua excipiunt illud atque in aquam iterum remittunt, ut per totam illam validius frigus pervadat, unde nihil mirum quod ſilices plumbique laminæ aquæ injectæ illam refrigerant. Similem ob cauſam hiemis tempore fluvii frigidiores ſunt quam mare, aër enim frigi-

Διὸ καὶ χειμῶνος οἱ πόλεμοι ψυχρότεροι τῆς θαλάττης γίνονται, ἰσχύει γὰρ ἐν αὐτοῖς ὁ ψυχρὸς ἀὴρ ἀνακλώμενος, ἐν ᾗ τῇ θαλάσσῃ διὰ βάθος ἐκλύεται πρὸς μηδὲν ἀνθρείδων. ἄλλως τε καὶ ὁ μόλιβδος τῶν φύσει ψυχρῶν ἐστιν, οἵτε χάλικες τῇ πυκνότητι τὸ ψυχρὸν διὰ βάθος ποιοῦσιν.

ρνε. Διὰ τίνα αἰτίαν ἀχύροις καὶ ἱματίοις ἡ χιὼν διαφυλάττεται;

Θαυμαστὸν δοκεῖ εἰ τὰ θερμότατα ἄχυρον καὶ ἱμάτιον συνεχῆ τῶν ψυχροτάτων ἐστίν. ἀκ ἔχει δ' ὅτως, ἀλλ' εἰ αὐτὸς σοφολογιζόμενος. οὐ γὰρ φύσει θερμὸν τὸ ἱμάτιον, καὶ γὰρ ὁ χιτὼν ψυχρὸς ἡμῖν προσπίπτει τὸ πρῶτον ἐνδυσαμένοις, εἶτα μέντοι θερμαίνει τὸ ἀφ' ἡμῶν θερμότητος ἐμπιπλάμενος, καὶ αἷμα ἀπεικάζων καὶ τὸν ἔξω ἀέρα καὶ σῶμα. ὥσπερ ἂν ἡμᾶς θερμαινόμενον θερμαίνει τὸ ἱμάτιον, οὕτω ψυχόμενον τὴν χιόνα ἀπεψύχει. ψύχεται δὲ ὑπ' ἀφιείσης πνεῦμα λεπτὸν, ὅτο γὰρ συνέχει τὴν πῆξιν αὐτῆς ἐγκαταλαχεκλεισμένον. ἀπελθόντος δὲ τοῦ πνεύματος ὕδωρ ὑσαρεῖ καὶ διαλήκεται καὶ ἀπανθεῖ τὸ λευκὸν, ὅπερ ἡ τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ ὑγρὸν ἀναμιξις ἀφρώδης γενομένη παρεῖχε, καὶ τὸ ἄχυρον διὰ κοφότητα μαλακῶς ἀπιπτον οὐ θρύπτει τὸν πάγον.

ρνς. Τί ἐστι βδλιμος;

Βδλιμος λέγεται ὁ μέγας λιμὸς, οἷον πτλιμός τις, ὅτ' ἐστὶ πολὺς λιμός. βδλιμιῶσι δὲ οἱ διὰ χιόνος μάλιστα πολὺ βαδίζοντες. πάσχουσι δὲ ὅτε καὶ ἵπποι καὶ ἡμίονοι, καὶ μάλιστα, ὅταν ἰσχάδας καὶ μῆλα κομίζωσιν. ὃ δὲ θαυμασιώτατόν ἐστιν, οὐκ ἀνθρώπους μόνον ἀλλὰ καὶ κτήνη ἀναῤῥώννυσιν ἅπαντα τῶν ἐδωδίμων μάλιστα, ὥστε κἂν ἐλάχιστον ἐὰν φάγωσιν, εὐθὺς ἴστανται καὶ βαδίζουσι, ἀπεψύχεται γὰρ ἰσχυρῶς καὶ πυκνοῦται τὰ σώματα τῶν βαδιζόντων διὰ χιόνος, κἀντεῦθεν τὸ θερμὸν ἔσωθεν ἀνιπτάμενον ἀναλίσκει τὴν τροφήν, εἶτα ἐπιλειπούσης αὐτῆς ὥσπερ τὸ πῦρ ἀπομαραίνεται. Διὸ πεινῶσι σφόδρα οἱ ὅτο παθόντες, καὶ βραχὺ πανέλως ἐμφαγόντες εὐθὺς ἀναλάμπουσιν. Οἱ δὲ τὴν βδλιμίασιν πάθος ἐν στομάχῳ φασὶ διὰ συνδρομὴν θερμοῦ λειποψυχίαν ποιοῦν.

ρνζ.

dus in illis reflexus prævalet magis quam in mari, ubi propter profunditatem nullum in solidum corpus incidit, sed dissolvitur. Alioqui plumbum etiam natura frigidum est, & silices propter densitatem frigus in imo faciunt.

155. *Quare paleis & vestimentis injectis, nix conservatur?*

Mirum videri possit quod calidissimæ res ut palea & vestimentum frigidissimas conservant. Sed non ita se habet, verum ipse qui ita judicas falleris. Neque enim natura calidum est vestimentum, nam & tunicam primo nos cum eam induimus frigidam sentimus, deinde demum calefacit, impleta scilicet calore à corpore nostro procedente, & externum aërem ab illo arcens ac repellens. Qvemadmodum igitur calefacta vestis nos calefacit, sic frigefacta nives refrigerat. Frigefit autem emisso ab illis tenui spiritu, qui dum à veste inclusus retinetur, eas integras ac compactas conservat. Hic enim si exspiret & evolaverit, nix in aquas è quibus constat liquefacta diffluet, alboremque suum veluti florem amittet, perinde ut evanescit ac perit spuma quæ spiramine cum aqua permixto nata fuerat. Sed & palea, quoniam perlevis est, molliter nivibus incumbens, consistens ejus gelu non dissolvit, sed integrum relinquit.

156. *Quid sit bulimos?*

Bulimos vehemens fames est, quasi πολίμος à πολὺς multus & λιμὸς quod famem significat. Vehementius autem esuriunt qui per nives frequenter iter faciunt, quod & equi sentiunt & muli, maxime quando caricas vel poma portant. Qvod vero mirandum maxime est, non homines modo sed & jumenta inter omnes cibos pane maxime confirmantur & vires recipiunt, ac si vel paululum ex eo comederint, erecti iterum stant & progrediuntur. Eorum porro qui per nives iter faciunt, corpora vehementer afficiuntur frigore & constipantur, atque inde calor intrinsecus resistens consumit nutrimentum, quo absumto una cum calore illa deficiunt ac marcent. Sic itaque affecti esuriunt vehementer, & vel paululum cibi si ceperint, iterum reficiuntur. Sunt & qui acrem hanc famem passionem in stomacho esse ajunt, qui ob calorem illi conjunctum facit, ut deliquium animi homines patiantur.

157. Qua-

ρνζ. Τίς ἡ αἰτία δι' ἣν ἔυθρυπτα γίνεται τὰ ἐν τῇ συκῇ κρεμαννύμενα κρέατα;

157. * *Quare carnes ex fico arbore ſuſpenſæ teneriores fiant?*

Τὸ φυτὸν ἡ συκῆ ἁπάντων ἐστὶ ὀπωδέστατον, θερμὸν ἔν πνεῦμα καὶ δριμὺ καὶ τμητικὸν ἀφίησι. καὶ ὅτο θρύπτει καὶ πεπαίνει τὴν σάρκα ὃ ὄρνιθος, ὅθεν τῶν ταύρων ὁ χαλεπώτατος συκῇ προσδεθεὶς ἡσυχίαν ἄγει καὶ ψαύσεως ἀνέχεται, καὶ ὅλως ἀφίησι τὸν θυμὸν ὥσπερ ἀπομαραινόμενος. Τοῦτο γὰρ τὸ πνεῦμα καὶ τοῖς θύμασιν ὅλως τοῖς κρέασι προσπίπτον διαιρεῖ τὴν σάρκα καὶ ἐκθρύπτει καὶ ψαφαρὰν ἀπεργάζεται, διὰ ταῦτα τοι καὶ πρὸς τ' γλυκείας συκῆς ἕτερα σῦκα τὰ λεγόμενα ὄλυνθοι τὴν ἄχρηστον ὑγρότητα ὃ φυτὸν ἐν ἑαυτοῖς ἕλκοντα, τὴν χρηστοτέραν ἀφίησι. διὰ ταῦτα φησὶ καὶ ἡ γραφὴ, ἡ συκῆ ἐξήνεγκε τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς, τουτέστιν, ψυχὴ διὰ καθάρσεως ἅπαν τὸ ἄχρηστον ὥσπερ ὄλυνθον ἐξήνεγκεν καὶ ἀπεχετεύσεν.

Ficus omnium fruticum arborumque maxime ſucco abundat, itaque ſpiritum ex ſe emittit calidum, acrem & incidendi vi præditum. Atque hic ſubigit, ac veluti percoquit avis appenſæ carnes, ſiquidem ferociſſimus etiam taurus fico alligatus mitior fit contingique ſe permittit, atque omnino jam veluti langvidus factus omittit iram. Hujusmodi igitur ſpiritus carnibus victimarum vel quibuscunque aliis allabens illas permeat maceratque & teneriores efficit. Itaque etiam dulci è fico groſſi crudæ, abundantem illius humiditatem ad ſe attrahunt atque ſic eam meliorem reddunt, quo alludens S. Scriptura ait: ** *Ficus extulit groſſos ſuos*, hoc eſt anima per purificationem omne inutile tanquam groſſum crudam à ſe emiſit atque effudit.

* Ita in MSto quo uſus ſum quæſtiones hæc capitibus CLVII. diſtinguuntur, neque tamen pauciora argumenta continent quam codex Allatii diviſus in capita CXCIII. ut ex titulis ſupra p. 51. adſcriptis videbis. Itaque ne quis exiſtimaret me minus integrum iſtud Pſelli opuſculum dare, in titulo capita CXCIII. memoravi, licet pro diviſione quam in Lindenbrogiano apographo reperi, non plura ſunt capita quam CLVII.

** Cantic. II. 13. Confer quæ de caprifico ſupra cap. 152.

FINIS.

)(o)(

INDEX.

INDEX

In

MICH. PSELLI QVÆSTIONES

nunc primum editas.

Imperatorem alloquitur Auctor c. 4. 6. 12. 13. 93. &c.

Achelous fluv. cap. 139.
Ægon fluvius Æthiop. id.
Ævum. 79.
An in angelum mutetur anima? c. 32.
Angeli plures an homines c. 19. an in illis aliquid mali. c. 71.
Anima. c. 27. seq.
ejus facultates. c. 34. seq.
conjunctio cum corpore c. 43. solutio. c. 47.
Anima irrationabilis. c. 44.
Annus magnus. 125. magna hiems & æstas. 127. 129.
Apri lacryma 153.
Aqua marina 130. 131. 132.
Araxes fluvius 139.
Argyrus Mons. 139.
Arithmetici c. 68. 119.
Astrologia c. 77.
Astronomi 93. 94. &c.
Attentio c. 46.
Bactrus mons 139.
Bulimos 156.
Capræ (meteoron) 91.
Casus 79.
Caucasus 139.
Causæ c. 62.
Cervi lacrima. 153.
Chamæleon. 145.
Choaspes fluv. 139.
Chremetes fluv. 139.
χώρα. 119.
Circuli cœlestes. 8. 9. seq.
Cœli substantia. 88. 97.
Cognitionis genera varia. c. 69.
Colores c. 64.
Cometæ. 104.
Communicatio idiomatum. cap. 12.
Conceptio fœtus. 83.
Consubstantiale. 5.
Corpora c. 67.
Creatum quid primo loco? 17.
Crissæus sinus. 135.
DEus c. 15. Entium ad DEum reversio c. 74.
DEi notionem unde homines acceperint c. 18. operationem cur non semper percipiamus. c. 70.
Dorii. 147.
Ecnephias. 112.
Electio voluntatis c. 46.
Elementum. c. 59.
Endelechia c. 76.
Enhypostatum. c. 3. & 4.
Essentia. c. 2.
Euboicus refluxus 135.
Fascinatio. 82.
Fatum. 78.
Ficus. 152. 157.
Figuræ corporum. c. 63.
Fluvii 139.
Fœtentibus vicina magis fragrant. 152.
Formatio fœtus. 86.
Fortuna 79.
Frumentum. 147. 150.
Fulmen. 113. 114.
Gabari. 138.
Galaxia 90.
Generatio & corruptio. 66.
Geometricas demonstrationes non admittunt Regiæ aures. 107. 93.
Graminis malus proventus. 147.
Grando. 105.
Halo 107.
Hebrus fluvius. 139.

Hiatus in cœlo. c. 92. Hordeum. 150.
Hypostasis c. 2. Ὁμουπόστατα 6. ὑπέκκαυμα 96. 123.
Idea. c. 60. Iris 106. Lacus 138.
Locus c. 67. 72. 118. Loligo 149.
Lunæ Eclipsis 95. magnitudo. 93.
Materia c. 61. an bona. 73.
Mens c. 20. seq.
Michaëlis Ducæ habitus corporis. 8.
Mistio c. 65. Montes 139. Morbus 86.
Motus 76. Mundus. 115. seq.
Musica periodorum cœlestium proportio. 103.
Naphtha. c. 43. Natura. 40.
Natura in Divinis c. 2. 13. seq.
Necessitas c. 77.
Neosis fluv. 139. Nilus 139. 140. 141.
Nix. 105. 155. Oleum mari affusum. 133.
Ombrici. 138 Parhelii. 109.
Panaryus fluvius 139.
Persona c. 2. Phasis fluv. 139.
Phœnicobalanus. 143. Pindus mons. 139.
Planetarum Periodi. 103. 125.
Plumbum. 154.
Pluvia 105. 136. seq. Polypus 145.
Præscientia DEI. 16. Prester 114.
Principia naturalia. c. 59. seq.
Pyrenæi montes. 139. Pruina 105.
Mich. Pselli habitus corporis. 8.
Ratiocinium practicum c. 45. Roma 142.
Regna maxima 142. Riphæi montes 139.
Ros 105. Sal pecoribus utile. 144. ex mari fulmine tacto. 134. salsus sapor in nullo fructu. 143.
Sanitas. 86. Sapores. 143.
Scombrus mons. 139.
Sensus 81. Silices. 154.
Similes vel dissimiles parentibus liberi 84.
Sirbonis lacus. 138. Sitis jejunantium. 87.
Sol an calidus. 96.
Solis magnitudo 93. eclipsis 94.
Somnia 85. Stellæ cadentes 91.
Stellarum motus 98. substantia 97. figura. 99. ordo 100. lumen. 101. Significatio 102.
Strymon fluv. 139.
Tempus c. 74. 79.
Terræ magnitudo. 93. motus 128.
Theurgia c. 52. 55. S. Trinitas c. 1. 10. seq.
Typho. 111. Vacuum. 117. Venti. 110.
Virgæ in cœlo. 108.
Virtutum ordines c. 48. gradus 49.
alia de Virtutibus. c. 50. seq. Vitis. 151.
Unio personalis c. 8. 65. relativa. 9.
Unitas essentiæ. c. 7.
Voluntas c. 45.
Voluntates & operationes duæ in Christo. c. 14.
Ursus 146. 148.

SCRIPTORES à PSELLO Allegati.

Aristarchus ἀστρονομικώτατος. c. 93.
Aristoteles c. 28. 29. 30. 51. 76. 88. 91. 96. 97. 98. 105. 108. 111. 126. 131. Ejus problemata. 154.
Cantici Canticorum locus 157.
Cleanthes. c. 28.
Cleomedes Philosophus 117.
Dionysius Areopagita. c. 74.
Eleates hospes apud Platon. (in Timæo) c. 73.
Evangelii locus 125.
Gregorius Nyssenus c 42.
Gregorius Theologus c. 15. 42.
Oratione in Christi nativitatem 71.
Hippocrates 146. Cous Medicus 110.
Homerus 111. 144.
Jamblichus c. 34.
Jeremiæ Prophetæ locus. c. 52.
Maximus Confessor & Philosophus c. 42.
Moysis locus 102.
Nestorius c. 9.
Peripatetici Philosophi c. 28.
Plato. 15. 28. 29. 35. 41. 53. 62. 81. 87.
Phædone 153.
Philebo. 73.
Timæo c. 38. 73. 121. 151.
Platonica ψυχογονία. c. 36. 38.
Plotinus c. 28.
Proclus Philosophus c. 73.
in Timæum Platonis c. 38. 121.
Ejus κεφάλαια c. 74.
Psalmi locus 128.

FINIS.

LEONIS ALLATII
DE
LIBRIS ECCLESIASTICIS GRÆCORUM,

Dissertationes Duæ,

Quarum unâ, Divinorum Officiorum potiores usitatioresque Libri percensentur: altera Triodium, Pentecostarium & Paracletice examinantur.

Ad editionem Cramoisianam Paris. MDCXLIV. additis notis, supplemento & Indice: atque Elencho Alphabetico

MELODORUM GRÆCORUM

recusæ cura

JO. ALBERTI FABRICII.

HAMBURGI,
Apud THEODOR. CHRISTOPH. FELGINER. MDCCXXII.

VIRO

MAXIME REVERENDO

atque Celeberrimo

GEORGIO SERPILIO,

Ecclesiarum Ratisbonensium

Superintendenti meritissimo,

Pastori & Consistoriali Primario ac Scholarchæ,

S. D.

Jo. Albertus Fabricius.

QUas prælis iterum curavi subjici & supplemento quodam adauxi dissertationes Leonis Allatii de libris Ecclesiasticis Græcorum, ad Te potissimum deferre in animum induxi, Venerande Antistes, cultus mei & amoris & observantiæ publicum testimonium. Intellexi enim nec Te aspernari meum qualecunque studium in per-

sequendis Græcorum scriptis, neque hoc cum maxime Tibi volumen existimavi posse displicere, quo libri liturgici quibus preces & officia atque hymni Græcæ Ecclesiæ recensentur, eorumque notitia traditur. Inprimis vero putavi haud ingratum Tibi fore elenchum Melodorum Græcorum, quem attextum his Allatianis diatribis a me vides. Quanquam enim rudis admodum ille est & vix inchoatus, tamen confido, post deperditum eheu Allatii, unius in editis pariter atque ineditis sequioris Græciæ monumentis versatissimi viri, quem de isthoc argumento promisit librum, haud improbaturum Te hosce, primos licet conatus meos in celebrandorum Græcæ Ecclesiæ Hymnopœorum studio, quod circa vernaculas cantiones sacras tantum Tibi debet. Equidem libenter profiteor sicut aliis tuis scriptis quæ cum magna voluptate & fructu evolvi, sic illis præcipue vehementer me esse delectatum, quibus hymnos Germanicos in Ecclesiis nostris decantari solitos sive per absolutissimos indices promtis quærentium usibus aptasti, sive collatis editionibus eluisti varias & partim fœdas quæ passim illos insederant mendas, sive docto Theologicarum & Historicarum observationum apparatu veluti pulcher-

cherrima exornasti florum sparsione, sive de auctoribus eorum erudite nos edocuisti, sive denique à corruptionibus ac detorsionibus, quibus omni procul pudore contaminare nescio quis nuper ausus ipsos parum pie fuerat, liberasti atque asseruisti. Igitur quamvis multum abest in tanta Græcorum librorum hujus generis apud nos raritate ac penuria, quam tamen sublevatum iri aliqua spes est, neque exinde pendens meliora aliquando dandi defuerit voluntas: quamvis igitur adhuc multum abest, inquam, ut de Græcis Melodis tam luculenta afferre in medium, eorumque sacris carminibus tantum valeam lucis affundere, quam per Te, venerandorum & doctissimorum virorum B. D. *Jo. Benedicti Carpzovii*, B. D. *Georgii Gœzii*, D. *Georgii Henrici Gœzii*, B. *Wilhelmi Ernesti Tenzelii*, Cl. *Godfridi Ludovici* aliorumque, præcipue Rev. *Johannis Christophori Olearii* exemplo insistentem, in vernaculis nostris felici, impigro & laudatissimo studio factum est, audeo tamen vel primas hasce quas duxi in consimili genere lineas Tibi dedicare, unaque cum illis Allatianas dissertationes qualicunque a me annotationum auctario locupletatas. In illo cum brevitati maxime studuerim, hoc tamen mihi datum volui nego-

tii, ut priorem diatribam, quæ tota Historica est, supplerem ex præstantissimorum virorum monumentis Meursii, Goari, Cangii, Suiceri, Cavei, Rayæi aliorumque, & meis observationibus: in altera vero elenctica essem brevior, & innuerem potius quam multis disputarem, Allatium, quæ in libris illis Ecclesiasticis tam severe ac prolixe reprehenderet, non adeo multa fortasse si secum habitare voluisset, habuisse. Quod superest ut quam diutissime doctrina ac virtute Tua præluceas Ratisbonæ Tuæ Tui merito amantissimæ, multisque præstantissimis monumentis Tuis orbem litera tum porro & Ecclesiam mactes, ex animo voveo. Hamburgi VIII. Cal. Aprilis Anni Christiani MDCCXII.

LEONIS

LEONIS ALLATII

De Libris Ecclesiasticis Græcorum

DISSERTATIO PRIMA,

Qua divinorum Officiorum potiores & usitatiores libri percensentur.

Ad clarissimum & eruditissimum Virum

GABRIELEM NAUDÆUM.

PETIS a me (CLARISSIME NAUDÆE) eorum librorum œconomiam tibi per litteras transmitti, quorum in Ecclesiæ Græcæ ritibus celebrandis potiorem usum fuisse existimo. Nam quemadmodum recte subjungis, tanta est ipsorum non modo copia, sed inter se diversitas, ut cognosci probe non possint, nisi ab homine, ut linguæ, sic rituum & librorum omnium istius gentis callentissimo. Et sane non possum ego qui tibi devinctus sum multis & insignibus modis, hoc officii tantillum, vel æquissimæ postulationi tuæ, vel amicitiæ, quæ mihi tecum anni sunt ferme XIV. arctissima semper fuit, non concedere. Imo vero si Bibliothecæ Mazarineæ cui te præfectum esse nuper accepi, libros ipsosmet inseri desideras, putasque in illis perquirendis opera mea tibi

utendum esse, faciam omni studio, atque diligentia ne quicquam a me postules quod a viro tui amantissimo præstari possit. Atque ut inde exordiar unde tu ad me scribendi occasionem desumpsisti:

Græcorum Ecclesiastici libri, plures nec unius generis sunt, in eamque jam excreverunt molem, ut attentius in introspicienti haud fieri posse videatur, ut per annum ab homine, id studiosius incumbente, nec aliis negotiis implicito recitentur, tantum abest, ut cantu etiam, & per intervalla temporum respirante, commode accenseantur. Illius etenim gentis religio increbrescens unicuique de novo, dummodo Sanctorum res pertractantur, accessionem facere, & ingentia duplicare volumina permisit. Hinc maximam librorum copiam majorem fecit, & novis semper additis, molem in immensum adauxit.

I. Inter eos primus per me sit, qui apud alios locum tenet postremum, *Typicum*. a) Typicum ipsum: ἀναλαμβάνειν ἐπὶ χεῖρας τὸ παρὸν τυπικόν. In eo, a primo die anni singulis diebus, quid inter Missarum solemnia, quid ad Vesperas, quid ad Horas, quid ad Matutinum, quid denique ad reliqua divina Officia, sive dies illi feriales sunt, sive festi, recitandum, quid psallendum, aut legendum sit, quibus diebus jejunandum, quibus & quomodo solvendum jejunium, verbis clarissimis, ac facillima methodo præscribitur: variisque est distinctum pro materiæ varietate capitibus. In edito præ aliis b) continentur, *Ordo recitandi officium per totum annum, ex præscripto sancti Sabæ, capitibus* 59. Sequuntur, *Marci Hieromonachi de dubiis Typicis capita* C. Postea. *Nicolai Patriarchæ Constantinopolitani ad Anastasium Montis Sinæ Abbatem,*

a) Typicum hoc a Josaphato Hieromonacho circa A. 1584. emendatum, sæpius Græce vidit lucem, ut Venetiis apud Antonium Pinellum 1603. 1615. 1643. fol. De quo præter Meursium, Allatium, Caveum, Suicerum, Cangium, Nicolaus Rayæus diss. præliminar. ad Tomum 2. Act. Sanctor. Junii p. LXXV. & Jacobus Goar ad Euchologium Græcorum p. 35.

b) Omisit Allatius diserte memorare nonnulla Typicis adjungi solita ut Menologium a Septembri mense per totum annum complectens ἀκολουθίαν sive ordinem Ecclesiasticæ Psalmodiæ & συναξέων sive collectarum. Nec non Πασχάλιον quale etiam Horologiis & aliis libris suis adjiciunt Græci.

tem, de Jeiuniis Græcorum Carmina c) *Politica.* Inde locum habent minutiora quædam, de d) *Artziburio, de Feriis Monachorum, de Continentia & ingluvie, de quatuor* e) *Evangelistis, de triginta argenteis ex Maximo Monacho, de Fide, & aliis ad eam pertinentibus.* Finem occupant *Capita adhortativa ad virtutem.*

Nomen habet à τύπος, quasi forma sit, ordinatio, præscriptio, norma, regula, institutio. Hinc & libro nomen τύπος fuit. Evchologium: ἰστέον ὅ ὅτι ὁ τοιοῦτος τύπος γίνεται καὶ εἰς κοιμηθείσας γυναῖκας, κἂν τινες ἐγκαλέσωσιν τῷ τυπῳ ἀκολουθίαν ἰδίως γυναικῶν, παίδων. καὶ τεθαύμακα, πῶς ἐπελάθοντο ἕ τυπῶσαι καὶ εὐνούχων ἰδίως ἀκολουθίαν, ἢ βασιλέων. *Sciendum est, hanc eandem normam servari & in demortuas mulieres; licet quidam ordini intruserint officium proprium pro mulieribus, & pueris. Et subit admirari eos oblitos fuisse pro Eunuchis, atque Imperatoribus officium proprium ordinare.* Ab aliis dictus fuit Διάταξις, ab aliis Διατύπωσις; Latinis erit, *Ordo recitandi divini officii.*

Illius Auctor unus esse non potuit, cum pro varietate 6
temporum, & rerum, res etiam divina, & ordo recitandi officii immutatus sit: nec unus apud omnes semper invaluerit usus. Quare singulæ Græcorum Ecclesiæ, & ex potissimum quæ Patriarchalibus infulis cohonestantur, peculiarem sibi modum in rebus divinis peragendis præscripserunt, quod alio in loco nos fuse probasse meminimus. Cum deinceps barbarorum incursu res Ecclesiæ imminui cœpta est, & una cum ipsa Ecclesia finem habere, reliquis aliarum Ecclesiarum ritibus obmutescentibus, ille, qui sancti Sabæ f) fuisse dicitur, uti melior, & rebus accom-

 modatior,

c) Carmina sunt CCXXIV.

d) Scriptum illud de Artziburio auctorem habet Anastasium Cæsareæ Palæstinæ Episcopum, clarum sub extrema tempora Seculi XI. Porro per Artziburium, jejunium intelligitur Armeniorum, de quo multa invidiosa & in odium eorum excogitata Græci, ut videre licet apud Cangium in Ἀρτζιβέριον. Sed ex Clariss. Viri Jo. Joach. Schrœderi thesauro linguæ Armenæ p. 335. seq. cognosces Armena lingua *arradschabaur* sonare *primum*, illoque vocabulo intelligi primos quinque dies magni jejunii à Dominica Septuagesimæ usque ad Pascha. Marcus ille Hieromonachus non diversus fortasis ab eo cujus interrogata dissolvit Theodorus Balsamo.

e) Ex Pseudo Dorothei Synopsi.

f) Typicum Sabæ allegatur ab Eutychio T. 2. Annal. p. 247. 248. ubi illud Ecclesiæ typicum appellat. In MS. Vindob. Τυπικὸν τ ἐκκλεσιαστικῆς ἀκολουθίας τ ἐν Ἱεροσο-

modatior, ideoque plausibilior apud Græcos invaluit, quo non tantum qui sancti Sabæ regulis nomina scripserunt, sed cæteri etiam aliorum ordinum sectatores, & sacerdotes in sæculo vitam agentes, & quod maximum est, universa fere Græcia ad recitanda divina officia diriguntur. Idque ut magis mireris, sæculo addicti homines, & mulieres abstinentias, & jejunia Monachis, & similis sortis hominibus à Patribus præscripta ita amplectuntur, atque iis obligantur, ut ab iis vel minimum quidem ungvem recedere piaculum sit. Quare in tota Græcia fere sæcularium hominum, ac Monachorum vitæ institutum, si uxores tantum subtrahas, à quibus Monachi ex præcepto abstinent, quoad omnia unum idemque est. Typici historiam, illiusque pro tempore
7 mutationem prosecutus est Simeon Thessalonicensis Dialogo contra hæreses. Ejus verba, quia inedita, libentius exscribo: Καὶ δέομαι ὑμῶν ἐν Χριστῷ σωληρεῖσθαι ταύτην τὴν τάξιν μέχρι παντὸς, καὶ ὡς σπινθῆρα τινὰ θεῖον μένειν ἐν ἡμῖν τὴν παράδοσιν τῶν πατέρων. ἢν ἢ καὶ ἡμεῖς βουλόμενοι ἀσινῆ τηρεῖσθαι καὶ μένειν ὥσπερ ἡδύσμά τι, καὶ ἄρτυμα γλυκαῖνον σωτηρμόσαμεν αὐτῇ καὶ τὰ τῶν κανόνων, ἵνα μή τις γογγυστὴς θεὶ τὰ καλὰ, καὶ μὴ γνῶσιν ἔχων τὴν τάξεως, ἀκηδιαστὴς ἢ μᾶλλον καὶ ῥάθυμος ὢν προφάσεις εὕροι τινὰς, καὶ χωρήσῃ πρὸς τὴν ταύτης καταλυσιν λέγων, ὡς ὁ τὰς σωηθεὶς, καὶ παρὰ πάντων ἀδομένας ἀκούομεν κανόνας. νῦν γὰρ καὶ ὅτοι σωήφθησαν, καὶ τοῖς προσέχουσι καίπερ θυμουμένοις εὐπαρακολούθητα μᾶλλον καὶ ἡδυπάθητα αὐτῇ τῶν ἐν ταῖς μοναῖς καὶ χεδὸν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις ἡ ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων τυπικὴ τῆς μονῆς ἐκ ἁγίου Σάββα τελεῖται τάξις. ὅτι δὲ καὶ παρὰ μόνα τινὸς δυναστὸν ἐστι ταύτην γίνεσθαι. ἐπεὶ καὶ παρὰ μοναχῶν ἐξετέθη, καὶ μέχρις ἀσμάτων πολλάκις ἐν κοινοβίοις ἐκτελεῖται. καὶ ἡ τοιαύτη ἢ διάταξις ἀναγκαιοτάτη, καὶ πατρική. καὶ γὰρ ὁ θεῖος πατὴρ ἡμῶν Σάββας ταύτην διετυπώσατο, παραλαβὼν αὐτὴν ἀπὸ ἐκ ἐν ἁγίοις Εὐθυμίου, καὶ Θεοκτίστου. ὅτοι δέγε ἀπὸ τῶν πρὸ αὐτῶν, καὶ ἐκ ὁμολογητῶν Χαρίτωνος παραδεδώκασι. τὴν ἢ ἐκ ἱερᾶς Σάββα διατύπωσιν, ὡς ἐμάθομεν, καλα-

Ἱεροσολύμοις ἁγίας Λαύρας τὸ ὅσιος καὶ θεοφόρος πατὴρ ἡμῶν Σάββας. Ἄθλησις ἢ ἀκολουθία γίνεται καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἁγίων μονῶν. Obiit Sabas ille magnæ Lauræ Hierosol. Abbas A. C. 532. De illo Cyrillus Scythopol. apud Bollandum ad 20. Jan. & Cotelerium T. 3. monument. Fuit & Sabas Monachus circa A. C. 846. clarus scriptor vitæ S. Joannicii, memoratus Allatio de Synodo Photiana p. 541., alii itidem plures de quibus Bollandus T. I. Januarii p. 936. 979.

καταφθαρέντος τοῦ τόπου ὑπὸ βαρβάρων ἀφανισθεῖσαν ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σωφρόνιος ὁ τῆς ἁγίας πόλεως πατριάρχης φιλοπονήσας ἐξέθετο. καὶ μετ' αὐτὸν πάλιν ὁ θεῖος ἡμῶν, καὶ θεολογικὸς πατὴρ ὁ Δαμασκηνὸς Ιωάννης ἀνανεώσατο, καὶ γράψας περέδωκεν. *Deprecor vos in Christo, ut ordinem hunc in perpetuum conservetis, & veluti scintilla quædam divina traditio Patrum perseveret: quam cum & ipsi velimus ut* 8
incorrupta conservetur, & veluti condimentum quod dulcedinem conciliat persistat, illi & canones subjunximus, ne quis circa bona murmurator, & ordinis ignarus, quinimo piger ac segnis nonnullis adinventis prætextibus illius destructionem machinetur; non solitos inquiens, & qui ab omnibus canuntur Canones audiri. Nunc enim & hi additi sunt. At his qui attentius animum applicant, alacrioresque sunt, ordinatior, & suavior eo, qui in Monasteriis, & aliis fere omnibus Ecclesiis fit, qui ex Hierosolymitano Typico Monasterii sancti Sabæ ordo præscribitur, accedit, quod scilicet ab uno eoque solo perfici potest. Quando & à Monachis dispositum est, & absque cantu sæpissime in Cœnobiis absolvatur. Et hic quidem Constitutio, quam maxime necessaria, & Patribus convenientissima est. Etenim sanctus Pater noster Saba eam præscripsit à sanctis Euthymio, & Theoctisto acceptam: hi porro à majoribus, & homologeta Charitone desumpserunt. Sacri vero Sabæ constitutionem, ut audivimus, locis illis irruptione Barbarorum vastatis, deperditam, sanctus pater noster Sophronius sanctæ civitatis Patriarcha studio laboreque restituit; & post eum rursus divinus, & rebus Theologicis pertractandis acerrimus Joannes Damascenus renovavit, scriptoque demandatam tradidit. Hanc itaque sacra Monasteria, &c. Et in Responsis ad Quæstiones Gabrielis Pentapolitani Metropolitæ: Καὶ οἱ πατέρες δὲ πάντες παραδεδώκασιν ὁ θεῖος τε Σάββας, καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ιωάννης διὰ τοῦ Ιεροσολυμιτικοῦ τυπικοῦ. *Et Patres universi tradiderunt, & inter eos Sabas divinus, & Damascenus Joannes per Hierosolymiticum Typicum.* Et infra: Αἱ λοιπαὶ δὲ νηστεῖαι, 9
καὶ ἅπασαι μὲν κατὰ παράδοσιν ἀρχαίαν, ὡς ἡ συνήθεια μαρτυρεῖ, καὶ ἀπ' ἀρχῆς διατάξεις, καὶ ὁ τῆς ἑνώσεως τόμος αὐτῶν μεμνημένος, καὶ τὸ Ιεροσολυμιτικὸν τυπικὸν, ὡς προέφημεν ὃ τὸν θειότατον Σάββαν, καὶ μετ' αὐτοῦ τὸν Δαμασκοῦ θεολόγον συγγραφεῖς ἔχει καὶ νομοθέτας. καὶ ὁ μὲν κατὰ τὴν τετάρτην οἰκουμενικὴν σύνοδον, ὁ δὲ μέσον τῆς ἕκτης καὶ τῆς ἑβδόμης, ἄμφω τῆς ἐκκλησίας πατέρες τε καὶ διδάσκαλοι. οἱ δύο δὲ τυπικὸν συντεθήκασιν, ὅτι τὸν παρὰ τοῦ θείου Σάββα τῇ ἐπιδρομῇ τῶν ἐθνῶν ἀπολεσθὲν, ὁ μέγας Ιωάννης ἐξ ἀρχῆς τοῦτο κατὰ τὴν ἄνω-

θεν τάξιν συνέθηκε, καὶ διεγυπώσατο. *Cetera vero omnia jejunia ab antiquis tradita sunt, ut usus testatur, veteresque Constitutiones, nec Unionis tomus tacuit, qui eorum meminit, & Typicum Hierosolymiticum, quod ut supra diximus Sanctissimum Sabam, & post eum Theologum Damascenum auctores, institutoresque agnoscit, quorum alter tempore quartæ Oecumenicæ Synodi, alter inter sextam & septimam vitam agebat, qui ambo Typicum composuere: nam cum à divino Saba compositum barbarorum incursione excidisset, magnus hic Joannes ab initio, illud ut antiquitus erat conscripsit, ordinavitque.* Nec aliud nobis innuit Cyrillus Scythopolitanus in vita sancti Theodosii g) Archimandritæ. Ὅθεν καὶ τὸ Κομανῶν αὐτοῦ ἁγίας ἐκκλησίας ψάλτης χρησιμώτατος γέγονεν ἐκ παιδὸς καὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα ἀκριβῶς ἐξεπαιδεύθη, καὶ ἐξέμαθε τότε ψαλτήριον καὶ τὰς λοιπὰς θείας γραφάς. Et infra. Αὐτὸς ὁ Θεοδόσιος γνοὺς καὶ τὸν τῆς ἀρχῆς κίνδυνον ὑφορώμενος φυγὰς ὤχετο, καὶ πρῶτον ἔρχεται εἰς τὰς περὶ τὰ μετοπὰ τόπους, πρός τε τὸν μακαρίτην Μαρκιανὸν, καὶ πρὸς τὸν ἀββᾶν Λουκᾶν τὸν Μετοπηνὸν τὸ ἐρήμου κανόνα ὑπ' αὐτῶν ἐκμαθεῖν, ὅς τινας ἐν πρώτοις ὁ ἐν ἁγίοις Εὐθύμιος τὴν μοναχικὴν ἠπαίδευσεν ἀκρίβειαν. *Hinc & Comanorum Ecclesiæ Cantor ipse oppido utilis à puero factus est, & Ecclesiasticum ordinem accuratissime edoctus, & memoriæ mandavit Psalterii librum, & reliquas divinas scripturas.* Et, *ipse autem Theodosius cognoscens, & dominationis pericula cavens aufugit, primumque venit ad Metopæ loca ad beatum Marcianum Anachoretam, necnon ad Abbatem Lucam Metopenum, & Eremi regulas ab illis instruitur, quos in primis sanctus Euthymius accuratum institutum Monachorum edocuit.* Non inelegantia sunt Joannis Euchaitarum Metropolitæ carmina in Typicum Lauræ:

Δέδοικα μήπως θεσπίσας ἄλλοις τάδε,
Αὐτὸς δὲ τῶν ὑδὲν ἐξεργασάμην,
Κατηγόρους εὑρίσκομαι τοὺς ἐμοὺς νόμους.
Ἀλλ' ὁ κριτής μου, καὶ θεὸς, καὶ δεσπότης,
Μὴ τοῖς ἐμοῖς με, τοῖς δὲ σοῖς κρῖνον νόμοις,
Οὐ τοῖς δικαίοις. Φεῦ γὰρ οἴχομαι τάλας,
Τοὺς συμπαθεῖς ὢν καὶ φιλανθρώπους λέγω,
Οἷς πρόσθεν σώζειν οἶδας, ὡς εὐεργέτης.

Varia

g) Hanc vitam latine dederunt Lipomannus, Surius & Ballandus ad XI. Januarii.

Varia pro varietate Ecclesiarum, & quandoque etiam ejusdem Ecclesiæ Typica fuisse, ut reliqua missa faciam, habeo ex auctore sive compilatore ejuscemodi Typici. Ταῦτα πάντα πατέρες καὶ ἀδελφοὶ, οὐχ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἐτέθησαν παρ' ἡμῖν, ὡς ἄν τις οἰηθῇ, ἀλλὰ διαφόροις ἐντυχόντες τυπικοῖς τὴν πραγματείαν 11
ἐκ λόγου κ. τ. λ. *Hæc omnia, patres & fratres, non simpliciter, & ut casus se obtulit a nobis apposita sunt, ut quispiam existimabit; sed variis Typicis conquisitis, rem ita*, &c. Et alibi sæpissime ab ipso commemoratur, in alio Typico aliter rem ordinari. Quæ Typica proprio nomine κτητορικὰ h) appellabantur. Noto ex Scholio in sect. 2. tit. 6. sacrorum Canonum Constantini Harmenopuli. Εἰ δὲ τις καὶ πλέον τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν καθὰ ἑορτὰς τούτων ἢ ἑκοντὶ, ἢ ἀπὸ κτητορικοῦ τυπικοῦ συνωθούμενος νηστεύσει, οὐ καταισχυνθήσεται. *Quod si quis etiam ultra dies illos septem in festis horum vel sponte sua, vel municipali Typico compulsus jejunet, non confundetur.* Eadem habet Theodorus Balsamon Responso 53. a quo puto fuisse exscripta, Κτητορικὰ Typica fuerint, quæ in Bibliotheca Barberina manuscripta habentur sub num. 75. & 76. Alterum civitatis Bovensis scriptum a Georgio Constantinopolitano: alterum Monasterii Casulorum ab Hierotheo Monacho exaratum, & tertium Byzantii Studiorum, & alia alibi, ne singula recenseam. Posteriores itaque Ecclesiarum Præfecti pro arbitrio, & temporis necessitate multa addiderunt, vel detraxerunt. Planeque mea sententia titulo Typici ex antiquissimo descripti, & ab Antonio Arcudio Romam missi, & modo in eadem Bibliotheca conservati, stabilitur. Ibi namque sic titulus concipitur: Τυπικὸν σὺν Θεῷ τοῦ ὅλου χρόνου ἔχων τὴν ἐκκλησιαστικὴν καθάρσιν ἁπασῶν τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν τοῦ ὑπεραγίας Θεοτόκου, καὶ τῶν ἐπισήμων ἁγίων, καὶ ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ 12
καθὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἁγίων πατέρων τε ἁγίου Σάββα, καὶ τοῦ Στουδίτου, καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ ἁγίου ὄρους. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μέρος τι παραδόσεως τοῦ ὁσιωτάτου πατρὸς ἡμῶν Ιωσὴφ τοῦ κτήτορος τῆς ἁγίας μονῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου τῶν Κασούλων. *Typicum cum DEo totius anni, continens Ecclesiasticam constitutionem omnium herilium festorum, & sanctissimæ*

h) Hujusmodi Typicum κτητορικὸν sive *fundatorium* complectens regulam Monasterii ab Irene Augusta, Alexii Comneni Imp. conjuge conditi, utraque lingua ediderunt Monachi Benedictini in Analectis Græcis Paris. 1692. 4. Vocabulum τυπικὸν non uno sensu ibi occurrens observabis p. 128. 136. 212. 224. Vide & Clariss. Montfauconi Palæographiam Græcam p. 299. seq.

*Eliſimæ Deiparæ, & celebrium ſanctorum, & totius anni ſecundum traditionem ſancti Sabæ, Studitæ, & potiſſimam partem ſancti Montis. nec non partem traditionis ſanctiſſimi Patris noſtri Joſephi poſſeſſoris * ſancti Monaſterii divini Nicolai Caſulorum.* Sed utinam liceret nobis ex primis illis fontibus tanquam integrioribus & purioribus, divino Chriſti ſervitio incumbere. Næ illis ſuperſeminata ab homine nequam zizania dignoſceremus. Et hæc de Græcorum Typico.

An vero cum in eorum libris Τυπικὰ, *Typica*, libros eosdem plures, nec unicum indigitant, & cum πρῶτα καὶ δεύτερα Τυπικὰ *prima & ſecunda Typica*, libros eosdem plures primos, & ſecundos, & quonam ſenſu? Nequaquam. Ea, cum videam alios confundere, ne res alicujus conſiderationis in occulto lateat, operæ me facturum pretium exiſtimo, ſi poſt Typici, eorum quoque expoſitionem ſubnectam. Typicorum duo ſunt genera, alterum quod in matutinis precibus, dum vigiliæ, quod eam noctem inſomnes traducant, peraguntur, recitari, aut cani ſolet.
13 Vigiliæ nonniſi ἐν ταῖς δεσποτικαῖς ἑορταῖς, Feſtis nempe Chriſto Domino, & beatæ Virgini dicatis fiunt. Principes vero dies feſti ejusmodi apud eos modo plures, modo pauciores, pro temporum ratione fuere: nunc demum duodenario numero, ne nimius ſim, clauduntur, & ſunt *Annunciatio Virginis, Chriſti Nativitas, Hypapante*, i) *Baptiſmus Chriſti, Transfiguratio, Reſurrectio Lazari, feſtum Palmarum, Lignum Crucis, Reſurrectio, Aſcenſio, Spiritus Sancti adventus, & Deiparæ aſſumptio.* Licet hæc poſtrema non ſemper inter hos locum habuerit; modo tamen certum ſibi vindicat, nec ſine piaculo negligeretur. In his celebritatibus Typica dicuntur, quæ nihil aliud ſunt quam verſuum ex Pſalmis hinc inde congeſtorum, & ad ſolemnitatis arcana exponenda aptiorum Ecloga. Hinc fit non eadem in omnibus, ſed varia pro diverſitate ſolemnitatum concinnari. Eaque aliis diebus Dominicis non recitantur, ſed loco eorum Pſalmus, qui Græcis ἄμωμος, k) *Immaculatus* eſt. Si aliæ ſunt ſolemnitates, easque, quas illi Doxologumenas vocant, neque Typica, neque Amomus, ſed Polyeleos, l) eſtque Pſalmus αἰνεῖτε τὸ ὄνομα κυρίε, *Laudate nomen*

* *fundatoris.*

i) Feſtum purificationis Mariæ, quando Simeon Chriſto in templo occurrit.

k) Pſalmus CXIX. (al. 118.) qui incipit: μακάριοι οἱ ἄμωμοι.

l) Pſalm. CXXXV. (al. 134.)

nomen Domini dicitur; & in fine cujuslibet versiculi adnectitur *Alleluja.* Polyeleus nomen habet ab eo, quod eodem tempore Psalmus alius accinitur, ἐξομολογεῖσθε τὸν κύριον, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. *Confitemini Domino Dominum, quoniam in sæculum misericordia ejus.* Vel quod tunc cereis, & luminibus lampadis in medio Ecclesiæ ante Sancta Sanctorum appensæ, quæ vocatur *Polyeleus*, Psalmus ille recitatur. Possem hic de candelis seu lampadibus m) Græcorum, quas sane alii non intellexerunt, aliquid referre. Sed quid illud ad Typica? Primum itaque Typicorum genus erit ex variis Psalmis versuum in solemnitatem collectio, quæ in festis ut ita dicam *vigilatis* canitur. Alterum Typicorum genus est, quod inter Missarum solemnia diebus etsi non omnibus, & sunt πρώτα καὶ δεύτερα, *prima & secunda*; nec alia sunt, quam Psalmus CII. & CXLV. n) Quando vero ea dicuntur, noto ex Typico Sabæ. Ἰστέον ὡς ἀπὸ τῆς νέας κυριακῆς ἕως τῶν ἁγίων, πάντων ἀντίφωνα ψάλλει ἡ ἐκκλησία, καὶ ὁ τυπικά. ὁμοίως καὶ τῷ δωδεκαημέρῳ ταῖς δεσποτικαῖς ἑορταῖς, καὶ εἰς τὰς μνήμας τῶν ἁγίων, ἃς ἑορτάζομεν τὰ ἀντίφωνα ψάλλομεν. τὰς δὲ λοιπὰς πάσας κυριακὰς ὁ χρόνος ψάλλομεν τυπικά. *Advertendum est, a nova Dominica ad festum omnium Sanctorum Ecclesiam canere Antiphona, & non Typica: similiter & diebus duodecim, quos Dodecaemeron nuncupant: in festis Dominicis, in memoriis Sanctorum, quas celebramus, Antiphona canimus, reliquis vero diebus omnibus Dominicis Typica canuntur.* Antiphona * quoque ista cum ab alio non explicentur, animadvertas velim, ea quemadmodum de Typicis matutini diximus, esse puram putam ex variis Psalmis diversorum versuum, qui magis solemnitatis mysterium exprimunt, Eclogam. Eamque dividi in primum & secundum Antiphonum. In primo post singulos versus recitatur, τοῖς πρεσβείαις τῆς θεοτόκου σῶτερ σῶσον ἡμᾶς. *Precibus Deiparæ Salvator salva nos.* In secundo pro solemnitatum diversitate versui adnectitur formula solemnitatem exprimens: ut in die Paschatis dicitur, σῶσον ἡμᾶς υἱὲ θεοῦ ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν ψάλλοντάς σοι ἀλληλούϊα. *Salva nos Fili DEI, qui a mortuis resurrexisti, canentes tibi alleluja.* In Pentecostes, σῶσον ἡμας υἱὲ θεοῦ παράκλητε ἀγαθὲ ψάλλοντάς σοι ἀλληλούϊα. *Salva nos Fili DEI Paraclete bone canentes tibi alleluja.*

14

15

m) De his videndus interim Cangius in utroque glossario, in καντήλα & λαμπάς.

n) Confer Jacobum Goarum ad Euchologium Græcor. p. 124. & 186. & Meursii glossar. in τυπικά.

* Idem Goarus p. 123. Rayæus p. 32. seq. & 48. Meursius, & Cangius in ἀντίφωνα.

luja. Et sic de aliis terminatis versiculis idem repetitur, in *Nunc & semper*, dicitur illud, ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος & θεὸς ἀθάνατος ὑπάρχων. *Unigenitus Filius, & sermo DEI immortalis existens,* &c. Postmodum tertia statio excipit, quæ & tertium Antiphonum vocatur, versiculi Psalmorum cum Tropario proprio solemnitatis, cujus vicem, cum Typica dicuntur, Beatitudines occupant, in quarum postremis tertiæ, sextæque odæ Troparia, sive Paracletices recitantur. His facillime intelliges, quæ ex D. Joannis Chrysostomi Liturgia, & ex Triodio adducit Meursius in Lexico Græco-barbaro: apud quem Triodii verba interpungenda sunt, hoc modo, καὶ ἀναγινώσκουσαι κατηχήσεις, εἰς τὴν λειτουργίαν, τυπικά. *Et leguntur Catecheses in Liturgia, Typica,* subauditur, *canuntur.* Catecheses namque non in Liturgia, sed in matutinis precibus legebantur.

Nec alius a Typico est liber Tacticus, o) qui sub hoc
16 nomine in plerisque Græcorum Monasteriis innotescit, in eo etenim nihil aliud est, quam ordo, & regula divinorum Officiorum, qui a τάξει nomen habuit, sicuti & apud Latinos ab ordine *Ordinarium* fit; præscribit enim singulis diebus, quid in rebus sacris peragendis præstandum sit. Nonnemo, cum opus non viderit, & vidisse videri volens mera sibi fingit somnia, aitque in eo ritus omnes, & ceremonias in administratione sacramentorum a Græcis observari solitas contineri, ideoque ad illud potius, quam ad Euchologium recurrendum esse. Viro non aliud dixerim, glaucomam ab oculis excutiat: & quod non vidit, videat, tum judicet, & sententiam dicat, sin minus frustra omnia fuerint, cum somnia sunt ex imaginatione conficta, qui rem vident aliter sentiunt.

II. Secundum est *Liturgiarum*, p) in quo Missarum celebrandarum series habetur, non omnium, sed trium solummodo, Joannis

o) Vide Cangium in Ταχτικά.

p) Λειτουργικὸν istud sive λειτουργίαι tres SS. Basilii & Chrysostomi atque tertia τῶν προηγιασμένων continentur in sæpius vulgato Græcorum Euchologio, cum quo Jacobus Goarus eas versione & notis illustravit, variasque lectiones ex variis quæ non parum inter se differunt editionibus ac Codd. MSS. subjunxit Paris. 1647. fol. Prodierunt & Græce Rom. 1601. 4. Venet. 1626. 4. & Græce ac Latine cum *Herbeti* versione in Tomo secundo Auctarii Bibl. Patrum Morelliani Paris. 1624. additis Liturgiis quæ ferun-

Joannis Chrysostomi, Basilii Magni, illiusque quam ipsi vocant προηγιασμένων, *Præsanctificatorum*. Licet enim pleræque apud eos Missæ fuerint, quæ etiam ad hæc tempora pervenerunt, ut Jacobi, Clementis, Petri, Marci, nihilominus illæ omnes, post

feruntur sub nominibus SS. *Jacobi*, *Marci*, *Petri* & *Gregorii* Papæ. Edideratque cum versione separatim excusa Guil. Morellus Paris. 1560. fol. typis Regiis Liturgias Jacobi, Basilii & Chrysostomi. Præter illas tres Liturgias in Græcorum λειτουργικῷ obvias circum feruntur & aliæ, ut 1) S. *Jacobi* nomine edita a Morello Græce & latine Paris. 1560. fol. atque inde ab aliis, pro cujus γνησιότητι singularis Allatii diatriba legitur in ejus συμμίκτοις, quæ tamen doctis non satisfacit, licet verum est sub Jacobi ἀδελφοθέου nomine passim laudari a recentioribus Græcis, ferri etiam apud Syros atque commentario illustratam a Syro scriptore Dionysio Bar, Salibi Jacobita qui A. 1171. obiit. Si vero Jacobum Apostolum atque Præsulem Hierosol. ut volunt haberet auctorem, non ignota fuisset Cyrillo Hierosol. a quo tradita liturgia Catechesi Mystagogica ult. ab illa Jacobi multum est diversa. 2) *S. Petri*, quam Græce & lat. vulgavit Jo. a Sancto Andrea Paris. 1595. 8. typis Fed. Morelli. 3) *S. Marci* cum *Clemente Rom.* de ritu Missæ (ex libro VIII. Constitutt. Apostolic.) edita a G. Sirleto Cardinali Paris. 1583. 8. itidem Græce & latine quam laudatus Montfauconus annotat Coptice extare MS. nomine *Cyrilli* Alex. Neque dubitandum quod si unquam Jacobus, Petrus, Marcus aliquid in hoc genere tradiderunt, id vehementer auctum ac mutatum ad nos pervenerit. Sed ob ea quæ de antiquis temporibus morque vetustiss. Christianorum sacram cœnam celebrandi tradit in Apologia Justinus Martyr. verisimilius videtur nullam ejusmodi formulam liturgicam tradidisse, sed verbis Institutionis CHRISTI fuisse contentos. De Missa *Gregorii* Theologi ac *Gregorii* Papæ jam feci mentionem. Plures Græce extare haud memini.

Liturgiæ *S. Basilii* Codex mille amplius annorum extat in Bibl. Barberina, teste Clariss. Montfaucono in Diario Italico p. 210. Prodiit & Basilii liturgia Græce Venet. 1601. 4. Cæterum lapsus est memoria Clariss. Caveus, qui illam in omnibus Basilii editionibus reperiri scribit, nam in nulla quod sciam legitur. At ex *veteri latina* versione edidit Jo. Cochleus in speculo antiquæ devotionis circa Missam, Mogunt. 1549. p. 117. usus Codice Rincavienſis monasterii S. Johannis. Occurrit etiam ex veteri interpretatione inter Liturgias SS. Patrum a Claudio de Sainctes Theologo Paris. editus Antwerp. 1562. 8. pag. 34. Alia est quam ex *Syriaca* lingua vertit & latine edidit Andreas Masius Antwerp. 1569. recusam in Bibl. Patrum & Criticorum sacrorum Anglorum supplemento Francofurtensi T. 2. p. 439. Alia itidem quam ex *Arabicis* Codd. uno Josephi Scaligeri ad Velserum misso & altero reperto apud Gabrielem Negib. Abbatem Ægyptium in comitatu Parsumi Archidiaconi, Patriarchæ Alex. ad Clementem VIII. legati Victorius Scialagh Accurensis, Maronita e monte Libano. Augustæ Vindel. A. 1604. 4. publicavit additis Liturgiis S. *Gregorii Theologi* & *Cyrilli* Alex. De Codice Copto Arabico Bibl. Regis Christianiss. in quo duæ liturgiæ SS. *Basilii* & *Gregorii Theologi*, vide Montfauconi Palæographiam Græcam pag. 314.

Litur-

Basilianam, & Chrysostomianam neglectæ desitæ sunt, præter unam Jacobi, quæ semel in anno in Hierosolymitana Ecclesia, ut mihi relatum est, dicitur.

Apud Græcos primus omnium Basilius, quod historiis
17 traditum sit, prolixiorem Jacobi Missam, brevioribus finibus conclusit, quam postmodum licet decurtatam, Chrysostomus nimis prolixam existimans, obtruncatis, quæ sibi videbantur, breviorem, ad commodiorem populi usum effecit. Neque ullus unquam apud Græcos dubitavit Basilium & Chrysostomum Missas, quæ nunc in Orientali Ecclesia celebrantur, conscripsisse. Proclus Patriarcha Constantinopolitanus de traditione divinæ Missæ, q) si tamen illius Procli tractatus ille est: Πολλοὶ μὲν τινες καὶ ἄλλοι τῶν τοῖς ἱεροῖς Αποςόλοις διαδεξαμένων θεῖοι ποιμένες δὲ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας τὴν τῆς μυςικῆς λειτουργίας ἔκθεσιν ἐγγράφως καταλιπόντες τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδώκασιν, ἐξ ὧν δὲ πρῶτοι οὗτοι, καὶ διαπρύσιοι τυγχαίουσιν, ὅ, τε μακάριος Κλήμης, ὁ τοῦ κορυφαίου τῶν Αποςόλων μαθητὴς καὶ διάδοχος, αὐτῷ τῶν ἱερῶν Αποςόλων ὑπαγορευσάντων, καὶ ὁ θεῖος Ιάκωβος, ὁ τῆς Ιεροσολυμιτῶν ἐκκλησίας τὸν κλῆρον λαχὼν, καὶ ταύτης πρῶτος ἐπίσκοπος ὑπὸ τοῦ πρώτου καὶ μεγάλου ἀρχιερέως Χριςοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν κατασταθείς. ὁ δὲ μέγας Βασίλειος μετὰ ταῦτα τὸ ῥάθυμον καὶ κατωφερὲς τῶν ἀνθρώπων θεωρῶν, καὶ διὰ τοῦτο τὸ τῆς λειτουργίας μῆκος ὀκνούντων, ταύτην οὐ πειττὴν καὶ μακρὰν εἶναι νομίζων, ἀλλὰ τὸ τῶν συνευχομένων τε καὶ ἀκροωμένων ῥάθυμον διὰ τὸ πολὺ τοῦ χρόνου παρανάλωμα ἐκκόπτων ἐπιτο-

Liturgia S. *Chrysostomi* cum versione, *Erasmi* nomen mentita, legitur Tomo quarto Operum Chrysostomi edit Græcolatinæ Ducæanæ, & Græce Tomo sexto in Saviliana p. 983. Latine ex versione *Leonis Tusci*, facta CPoli circa A. C. 1180. ad Rainaldum de monte Catano, in Liturgiis Claudii Sanctii sive de Sainctes p. 49. Græce a Demetrio Duca in lucem edita plus simplici vice lucem vidit Romæ ac Venetiis.

De liturgia præsanctificatorum, quæ licet *Gregorio* Papæ sive Dialogo tribuitur, tamen usus ejus a latinis quibusdam & Latinizantibus Græcis improbatur, unde Joannes a Sancto Andrea, Claudius de Sainctes & Jacobus Pamelius eam in Liturgicis suis prætermiserunt, videnda peculiaris Allatii dissertatio libris ejus de consensu utriusque Ecclesiæ subjecta p. 1541. seq. Diversa est *Gregorii* Papæ Missa quæ latine cum interpretatione Græca Georgii Codini edita est a Federico Morello Græce & latine Paris. 1595. 8. atque inde in Auctario Patrum Ducæano. Sed illa præsanctificatorum extat etiam una cum aliis latine ex versione Gilberti Genebrardi Tom. 27. Bibl. Patrum Lugd. p. 646.

q) p. 156. edit. Elmenhorstii.

ἐπιτομώτερων παρέδωκε λέγεως. Et infra, Διὸ καὶ ὁ θεῖος Βασίλειος θεραπευτικῇ τινι μεθόδῳ χρώμενος ἐπιτομώτερον ταύτην ἐπαγγέλλει. μεθ' ὃν πολὺ ὁ πάλιν ἡμέτερος πατὴρ, ὁ τὴν γλῶτταν χρυσοῦς Ιωάννης τὸ προβάτων σωτηρίας οἷα ποιμὴν προθύμως κηδόμενος, εἰς τε τὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ῥαθυμίαν ἐφορῶν πρόῤῥιζον πᾶσαν Σα- 18
τανικὴν πρόφασιν ἠβουλήθη ἀποπάσασθαι. διὸ καὶ τὰ πολλὰ ἐπέτεμε καὶ σωτομώτερον τελείως διετάξατο. *Multi quidem & alii divinæ Eccleſiæ Paſtores, & Doctores, qui ſacris ſucceſſerunt Apoſtolis, ſacroſanctæ Miſſæ editionem ſcriptis demandantes tradiderunt Eccleſiæ, quorum primi, iique præclariſſimi cenſentur, beatus nimirum Clemens ſummi illius Apoſtolorum principis diſcipulus & ſucceſſor, qui ſacris Apoſtolis ei dictantibus, illam edidit: & divus Jacobus, qui Hieroſolymitanam Eccleſiam nactus eſt in ſortem, ejusque primus a primo magnoque illo ſummo Pontifice Chriſto DEO noſtro fuit conſtitutus Epiſcopus. Tum inde magnus Baſilius hominum ſocordiam, & in deterius prolapſionem conſpicatus, ac proinde longinquitate productæ Miſſæ pertæſos, non quod ipſe ſupervacaneum quidquam vel nimis longius productum in ea forte arbitraretur, ſed ut pariter tum ſimul orantium, tum audientium ignaviam ex longo illo temporis intervallo præcideret, breviorem recitandam tradidit.* Et infra: *Quamobrem & divus Baſilius medica quadam ratione uſus, breviorem eam conciſioremque reddidit. Haud vero multo poſt pater ille noſter aurea præditus lingua Joannes de ovium ſalute, ut paſtorem decet, ſtrenua cura ſollicitus, naturæ humanæ ſocordiam ignaviamque reſpiciens, fibras omnes ac radices Satanici prætextus hujus voluit evellere; & idcirco multa præcidit, & conciſiori preſſiorique oratione ſacrum conficiendum ſtatuit.* Id quoque teſtati ſunt Canon Trullanus 32. Leontius Byzantius contra Neſtorium & Eutychetem lib. 3. Gregorius Protoſyncellus, Gennadius Scholarius, Hiere- 19
mias Patriarcha Conſtantinopolitanus, Beſſarion, Marcus Epheſinus, & alii. Et eas quæ nunc tum in dicto libro, tum in Evchologio, tum alibi ſub tantorum ſanctorum nomine digeruntur Miſſæ, eorum eſſe nullus, quod ipſe ſciam, dubitavit, r) præter unum Caſaubonum exercitat. 14. num. 8. in Baronium. Et alius neſcio quis contendebat, Joannis Chryſoſtomi nomen primum

r) Liturgiam à S. Baſilio eſſe compoſitam non adeo negandum videtur, uti nec a S. Chryſoſtomo, ſed interjecto tempore variis modis fuiſſe interpolatas ipſa exemplarium diverſitas arguit. Conſer Acta Sanctor. T. 2. Junii p. 843.

mum additum esse a Leontio in Evchologio a se correcto & Venetiis edito anno 1564. quod in ceteris Evchologiis tum ante Leontii impressionem excusis, tum a manuscriptis abesse, & videri a veritate alienum.

Falsum nihilominus est, inscriptionem illam additam fuisse a Leontio, & a manuscriptis abesse, cum plurimi codices, illique antiquissimi, non tantum in Vaticana, sed in Barberina etiam Bibliotheca asservati illam agnoscant, & Leontius iste, quisquis ille fuerit, cum illam in manuscriptis invenisset, nil mirum si illam edi curaverit. Qui enim opera antiquorum edunt, ea prius ad manuscriptos codices referunt, & ad illorum normam corrigunt. Si dicat Missam a Chrysostomo editam ab hac esse diversam, temere id asseritur, codicibus pluribus manuscriptis, iisque antiquissimis reclamantibus, & Chrysostomo vindicantibus, licet quemadmodum in aliis antiquorum scriptis usu venit, nonnullas variantes lectiones inveniri posse, quod exscriptorum incuria contingit, non negaverim: at illæ non tanti fuerint, ut propter eas nomen Chrysostomi expungamus.

In tertia Missa, quam Græci τῶν προηγιασμένων vocant, tu *Præsanctificatorum* diceres, corpus Christi non conficitur, sed confectum antea divinis laudibus decantatis absumitur. Illius auctorem faciunt plerique Græcorum *Gregorium* Romanum Pontificem, cui *Dialogus*, ob dialogos conscriptos cognomen fuit. Ipsi in Græcorum lectionibus, quas illi σωαξαρία vocant, appositum invenio, sic enim habetur 12. mensis Martii: φασὶ δ ὅτι ἐπιτελεῖσθαι λειτουργίαν τοῖς Ρωμαίοις ἐν ταῖς νηστίμοις ἡμέραις, οὗτός ἐστιν ὁ νομοθετήσας, ὅπερ κρατεῖται μέχρι τ σήμερον παρ' αὐτοῖς. *Ajunt autem ex hujus institutione factum, ut quadragesimali tempore apud Romanos Missæ sacrificium integrum peragatur, quod apud illos hodieque servatur.* Quod annotaverat etiam ante me Gregorius Protosyncellus in epistolam Marci Ephesini. Quidquid tamen sit, ea apud Græcos in maxima est consideratione, & non nunc primum, sed a multo tempore, & ante Concilium ipsum Trullanum, in quo illius mentio habetur Can. 52. ἐν πάσαις ταῖς ἁγίας τεσσαρακοστῆς τῶν νηστειῶν ἡμέραις παρεκτὸς σαββάτου καὶ κυριακῆς, καὶ τ ἁγίας δ ἐυαγγελισμοῦ ἡμέρας, γινέσθω ἡ τῶν προηγιασμένων ἱερὰ λειτουργία. *In omnibus sanctæ Quadragesimæ jejunii diebus præterquam*

terquam sabbato & Dominica, & sancto Annunciationis die fiat sacrum Præsanctificatorum. Etsi non displicet absque nomine in Concilii Laodiceni Canone 49. ὅτι οὐ δεῖ τῇ τεσσαρακοστῇ ἄρτον προσφέρειν, εἰ 21
μὴ ἐν σαββάτῳ καὶ κυριακῇ μόνον. *Non oportere in Quadragesima panem offerre, nisi sabbato, & die Dominico tantum.* Namque præter hos dies Græci in aliis, dummodo Annunciationis solemnitas non accesserit, si Missa celebranda est, non aliam quam hanc τῶν προηγιασμένων celebrant, in qua corpus Christi die Dominico in Missa confectum absumitur. Tum siquidem quilibet sacerdos venturæ hebdomadis dies, quibus celebraturus est, digitis ipse suis numerat, inde tot particulas panis in oblatione abscindit, quot Missas dicturus est, eas cum particula eo die absumenda consecrat, & consecratas sanguineque Dominico intinctas, uti moris est, conservat in pyxide, ex qua postmodum celebraturus tempore opportuno, cochleari, aliis ibi ad alium usum relictis, haurit, & in disco reponit, & in altare majus advectam consumit. Quadragesimæ etenim diebus, ut Canon Laodicenus præscribit, non licet ἄρτον προσφέρειν, *panem offerre*, sacramentum, corpus scilicet Christi sanguinemque conficere. Quod Justinus in Dialogo cum Tryphone dixerat ἄρτον ποιεῖν, *panem facere*, sed in iis præterquam sabbato, & die Dominico, & ipso Annunciationis die Trullanus ait, *Præsanctificatorum* sacram Missam, seu Liturgiam faciendam. Typicon clarissime omnia. Ιστέον δὲ ὅτι ἐν ταῖς κυριακαῖς τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς, καὶ ἐν ταῖς νηστείαις τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν ἡ τοῦ μεγάλου Βασιλείου λειτουργία τελεῖται, ὡσαύτως 22
καὶ ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ, ἡ δὲ προηγιασμένη κέκτηται τὴν ἰδίαν ἀκολουθίαν, ἐν τῇ ἁγίᾳ τεσσαρακοστῇ. τὰς δὲ λοιπὰς ἡμέρας τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ἡ τοῦ ἁγίου Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου λειτουργία τελεῖται. *Sciendum est in diebus Dominicis magnæ Quadragesimæ, & in vigiliis herilium solemnitatum magni Basilii Liturgiam fieri, similiter & in commemoratione ipsius, Præsanctificatorum vero sacræ Quadragesimæ dies sibi vendicat, reliquis totius anni diebus Joannis Chrysostomi Liturgia fit.* Ordo quoque Monasterii Casulensis, postquam sacrorum jejuniorum dies præsanctificatis assignasset, de Missa Basilii ita definit: Ιστέον ὅτι δεκάκις ψάλλεται ἡ τοῦ ἁγίου Βασιλείου λειτουργία τὸν ὅλον χρόνον, τῇ παραμονῇ τῶν χριστουμένων, καὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ ἁγίου Βασιλείου, καὶ τῇ παραμονῇ τῶν φώτων, καὶ εἰς τὰς πέντε κυριακὰς τῆς ἁγίας σεσσαρακοστῆς,

ρακοστῆς, τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ πέμπτῃ, καὶ τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ. ἰδοὺ δέκα, καὶ γὰρ τῇ κυριακῇ τῶν βαΐων ὁ Χρυσόστομος λειτουργεῖται. *Sciendum est decies cani S. Basilii Liturgiam per totum annum, vigilia Christi natalium, die eidem Basilio sacro, vigilia Luminum, quinque sanctæ Quadragesimæ Dominicis, sancta & magna feria V. & magno Sabbato; & sunt decies. Nam Dominica Palmarum Chrysostomi Liturgia dicitur.*

Hæc licet clarissima, cum non intellexisset nugacissimus Lucas Osiander, in suis ad Canones Conciliorum epicrisibus s) stolidissime somniat, miraturque in Laodiceno Canone 49. *Cur beneficium communionis ad certos dies restrinxerint, idque in Quadragesima? putatque in casu necessitatis locum habuisse*, traditque in
23 civitatibus Evangelicis quocumque die septimanæ, idque per totum annum petenti cœnam Dominicam celebrari. Quasi communio in Ecclesia Græcorum superstitiosè ad certos dies, aut certum anni tempus alligetur, & non quotidie indigentibus, & petentibus subministretur, idemque sit corpus Christi conficere, & Missam celebrare, ac corpus Christi aliis impartiri. Sed quid exspectas ab homine ignaro, & eo, qui, quæ legit, non intelligat? Is ingenue in Canonem Trullanum 52. fatetur: *Canonem totum non intelligere.* Et verum fatetur. Quod vero postmodum subdit, ex ingenio suo malitiosè & nequiter innuit; *Nisi quod satis apparet eum de ceremoniis quibusdam ad veram pietatem nihil facientibus agere.* De non intellectis sententiam profert: & quod pejus est, damnat, & contra pietatem esse asseverat, quidquid ex ingenio illius non est. Sed parum nobis curæ fuerit, si res Catholicæ Ecclesiæ antiquitate, & probata consuetudine firmatas probat, aut improbat non intelligens Osiander.

Non desunt hujusce Missæ vestigia apud antiquos, & potissimum Socratem lib. 5. Hist. cap. 22. Αὖθις δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ τετράδι καὶ τῇ λεγομένῃ παρασκευῇ γραφαί τε ἀναγινώσκονται, καὶ οἱ διδάσκαλοι ταῦτα ἑρμηνεύουσι. πάντα δὲ τὰ τῆς συνάξεως γίνεται δίχα τῆς τῶν

s) Non potest a genio suo impetrare Allatius, ut hallucinationes aliorum, præcipue si ab Romanorum placitis dissentiant, sine convitio abire sinat. Igitur nihil hoc, opinor, fraudi fuerit præclari viri Lucæ Osiandri famæ meritisque, cujus Epitome Historiæ Ecclesiasticæ Seculorum XVI. quibus canones etiam celebriorum Conciliorum cum suis epicrisibus inseruit, opus fuit pro illis temporibus haud contemnendum.

τῶν μυστηρίων τελετῆς. *Rursus in Alexandria quarta feria, & ea, quæ dicitur, Paraſceve, & leguntur Scripturæ, & Doctores eas interpretantur, & omnia, quæ ad ſynaxim ſpectant, adminiſtrantur, præter myſ-* 24 *teriorum conſecrationem.* Theodorus Petræorum Epiſcopus in vita S. Theodoſii Archimandritæ: Τέσσαρας ἔνδον τοῦ μοναστηρίου κατασκευάσας ἐκκλησίας, μίαν μὲν ἐν ᾗ τῇ ἑλληνίδι φωνῇ πάσχων πλῆθος ἰδιαζόντως τὴν τῆς αἰνέσεως καθὼς γέγραπται θύειν τῷ θεῷ θυσίαν, ἑτέραν ὅ ἔνθα κατὰ τὴν οἰκείαν γλῶσσαν γένους τῶν τῷ ὑψίστῳ τὰς εὐχὰς ἀποδίδωσιν. ἄλλην δὲ, καθ' ἣν Ἀρμένιοι τῆς ὑμνῳδίας ἀεὶ παντὸς ἐχόμενοι, ἰδίᾳ φωνῇ τῷ κοινῷ δεσπότῃ προσάγουσιν, ἑτέραν δὲ, ἐν ᾗ οἱ ὑπὸ τοῦ μιαροῦ δαίμονος σφριβλώμενοι ἀδελφοὶ, ὧν φθάσαντες μνήμην πεποιήμεθα, τὴν εὐχαριστίαν ἅμα τοῖς διακονεῖν αὐτοῖς ἀφιερωμένοις τῷ σωτῆρι προσάγουσι Χριστῷ, τάχα που μόνον εἰς τοῦτο γήφοντες εἰς ὃ κ γεγόνασιν. οὕτω μὲν οὖν ἐν ταύταις ὁ ἱερὸς τῆς ψαλμῳδίας ἐπιτελεῖται κανὼν, ἑπτάκις τῆς ἡμέρας, τὸ δὴ λεγόμενον, τὸν πάσης κτίσεως αἰνέντων ποιητὴν. εἰς δὲ τὴν τῆς ἁγίας κοινωνίας σύναξιν τὴν τῆς λειτουργίας ἀκολουθίαν, ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τῆς τῶν θείων εὐαγγελίων ἀναγνώσεως ἐν τῇ οἰκείᾳ τούτων ἕκαστοι ἁγίᾳ ποιούμενοι ἐκκλησίᾳ, οὕτως ἅπαντες πλὴν τῶν δαιμονούντων ἀδελφῶν κατὰ τὴν μεγάλην τῶν ἑλληνιαρίων συναθροίζονται ἐκκλησίαν. κἀκεῖ τῶν θείων Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν μέτοχοι γίνονται μυστηρίων. *Cumque intra Monaſterium quatuor exædificaſſet Eccleſias, unam in qua Græca dialecto multitudo Patrum ſeparatim ſacrificium laudis, uti ſcriptum eſt, DEo ſacrificaret: alteram, in qua nativo ſermonegenus aliud hominum ſupremo DEo ſupplicationes deferrent: tertiam in qua Armenii perpetuo divinis hymnorum cantibus addicti lingua propria communi Domino laudes dicerent: quartam, in qua qui ab impuro dæmone torquerentur fratres, quorum* 25 *paulo ante meminimus, gratias una cum iis, qui eorum ſervitio deſtinarentur, Servatori Chriſto agerent, in hoc forte ſolum ſani, in quod & facti ſunt. Hac itaque ratione in his ſacra Pſalmodiæ regula peragebatur, cum ſepties in die, quod dici ſolet, creaturæ univerſæ auctorem collaudarent. In ſacra vero communionis ſynaxi Miſſæ ſeriem ab initio ad Evangeliorum ſacrorum lectionem in propria lingua ſinguli, & Eccleſia complentes, tum omnes, exceptis à dæmone vexatis fratribus, in magnam Græcorum congregantur Eccleſiam, ubique divinorum Chriſti DEi myſteriorum participes fiunt.* Et Cyrillus Scythopolitanus in vita S. Sabæ: Τότε οὖν τοῖς Ἀρμενίοις μετέσχησεν ἀπὸ τοῦ μικροῦ ἐυκτηρίου

πρὸς τὸ ἐπιτελεῖν τὸν τ᾽ ψαλμῳδίας κανόνα τῇ τῶν Αρμενίων Διαλέκτῳ εἰς τὴν θεόκτιστον ἐκκλησίαν, παρεγενήσας αὐτοῖς τὸ μεγαλεῖον, καὶ τὴν λοιπὴν ἀκολουθίαν ἐν ταῖς συναξεσιν Αρμενιστὶ καθ᾽ ἑαυτὰς λέγειν, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τ᾽ θείας προσκομιδῆς ἔρχεσθ μετὰ τῶν ἑλληνιστῶν, καὶ τῶν θείων μεταλαμβάνειν μυστηρίων. *Eo itaque tempore Armenios à parvo oratorio in Ecclesiam à DEo exstructam transtulit, ut Psalmodiæ regulam Armeniorum dialecto exequerentur, imponens ipsis Megalion, & reliquam Officii seriem in synaxibus separatim Armenica lingua peragerent, & tempore divinæ oblationis cum Hellenistis convenirent, & divina participarent mysteria.* Præsanctificatorum quoque meminerunt Joannes Episcopus Citri, in Responsis, Manuel Patriarcha in Sancitis, & Nicephorus Patriarcha in Canonibus: Νηστεύειν τὰς
26 μοναχὰς καὶ τὰς ἱερεῖς τῇ τετράδι τ᾽ τυροφάγου, καὶ τῇ Παρασκευῇ, καὶ μετὰ τὴν τῶν προηγιασμένων ἀπέλυσιν ἐσθίειν τυρὸν ὅπου ἂν εὑρεθῶσιν, ἀνατρέπει δὲ ὁ κανὼν ὅτ τὸ Ἰακώβου δόγμα, καὶ τῶν τετραδιτῶν αἵρεσιν. Vertit Leunclavius: *Oportet Monachos jejunare die Mercurii & Veneris Septuagesimæ, & ubicumque fuerint, caseum comedere, post Præsanctificatorum solutionem. Evertit hic Canon Jacobi dogma, & Tetraditarum hæresim.* Sed an τυροφάγου Septuagesima t) sit, dicemus alibi.

Diximus particulas consecratas sanguine Dominico intinctasque conservari, idque ex præscripto Euchologii, usuque fere totius Orientalis Ecclesiæ, quæ hoc tempore non alio modo præparat. Morem improbat Arcudius libro 3. cap. 56. & rubricas in Euchologio, in quibus id præcipitur, expungendas esse censet ex Concilii Bracarensis tertii Can. 1. ubi damnatur illa intinctio panis, & ex observatione ipsa Græcorum, Epitome sacr. Can. Harmenopuli sect. 2. tit. 6. ubi videtur præcipi similem intinctionem nequaquam fieri debere. Τὸ μὴ χρίειν τὰ προηγιασμένα Δῶρα τ᾽ λαβίδου ἐν τῷ δεσποτικῷ αἵματι, ἐν τῷ μέλλειν ταῦτα φυλάττειν, ἀκριβέστερόν φησιν ὁ μακάριος Ιωάννης ὡς καὶ ἐν τῇ καθ᾽ ἡμᾶς μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ γινόμενον. *Non esse inungenda Præsanctificata per cochlear sanguine Dominico, dum custodienda sunt, accuratius tradit beatus Joannes, veluti quod etiam in Ecclesia nostra majori fiat.* Addi potest Michaël Anchiali, qui tradit similem intinctionem non
27 esse in usu in Ecclesia Græcorum. Argumentatur Arcudius: Nam vel

t) Quinquagesimæ potius est, ut docet Allatius hebdomad. Græcor. p. 1422. seq.

vel fit, ut habeatur ſangvis Domini, vel ut habeatur per modum potus. Si ut habeatur, fruſtra tingitur, cum in ſpecie panis non deſit ſangvis, ut dicunt Scholaſtici, per concomitantiam: unaquæque enim pars ſeparatim ſumpta effectum alterius cumulatiſſime præſtat, & ſupplet: ſi vero ut habeatur per modum potus, fruſtra etiam intingitur, quia ſangvis ille exſiccatur, & panis ille ſic tantus non bibitur, ſed editur, & cavendum eſſe ne Græci putent, ſpecies panis, vel ſpecies vini ſeorſim acceptas non eſſe perfectum corpus Chriſti, & ſacramentum. u) Nos tamen dicimus nullo modo Rubricam expungendam videri, ſed uſum antiquum illius Eccleſiæ jam per omnes Eccleſias diſſeminatum, cum improbari, neque damnari poſſit, omnino retinendum. Quamvis enim in Eccleſia Conſtantinopolitana aliquando in uſu non fuerit, & concedamus lege etiam ſcripta, quod nusquam apparet, prohibitum eſſe, non inde colligitur etiam in aliis Græcorum Eccleſiis, & Patriarchalibus eodem decreto abrogatum fuiſſe, quod ex univerſali illius Eccleſiæ uſu comprobatur. Nec argumentum Arcudii contrarium evincit; Illa enim commixtio ſangvinis, & carnis fit, non quaſi prius illa eſſent ſeparata, & tunc unirentur: nullus enim apud Græcos unquam dubitavit vel aſſeruit, in hoſtia eſſe ſolum corpus, in calice ſolum ſanguinem, ſed omnes uno ore fatentur, corpus ſimul eſſe cum ſangvine, & ſanguinem cum 28
corpore. Quare illa commixtio fit non ſecundum ſuas veras & reales eſſentias, ut ſcholaſtici loquuntur, ſed ſecundum formas & ſpecies ſacramentales, ſub quibus corpus & ſangvis Chriſti veraciter continentur. Quia ergo ut Theologi adnotant, ſpecierum ſacramentalium fit commixtio, dicitur fieri commixtio rerum contentarum. Frequenter enim multa, quæ ad ſpecies pertinent, uſus loquendi tribuit contentis ſub ſpeciebus. Et hæc ſpecierum ſacramentalium commixtio neſcio qua ratione improbari poſſit in Eccleſia Græcorum, cum tantopere probetur in Eccleſia Latina, in qua etiam nemine improbante fit iſta commixtio in calice. Nihil enim differt, ſive corpus immittatur in ſangvinem, ſive ſangvis infundatur in corpus, par enim eſt utrorumque commixtio;

u) Sane non eſt inſtitutioni CHRISTI perfecte congruens.

Et quemadmodum Latinus hostiam immittens calici, non dicitur propterea carnem ibi inesse negare, ita & Græcus sangvinem apponens corpori, non propterea dicendus erit corpus illud exangue asserere.

Si dicant id non debere fieri ob periculum, sangvis enim dum cochleari à calice asportatur in corpus, faciliter potest effundi, quod in corpore in calicem immisso non potest accidere; Dicemus nullum ibi periculum esse, cum non asportetur sangvis in cochleari, sed tantum in sangvine cochlear madefiat, eoque
29 madefacto, signum crucis in corpore formetur. An ideo à suis ritibus, & ceremoniis per tot annos confirmatis Ecclesia Græcorum summovenda est?

Illud etiam ipse observo ex Præscriptis Patriarchæ Constantinopolitani ad Paulum Hypopsephium Callipolitanum missis, Præsanctificatorum Liturgiam non unam atque eandem apud omnes fuisse, sed pro varietate Ecclesiarum, & temporum variam: in ea enim, quam nos hodie habemus, sangvis Christi nullus conficitur, at quam ipse explicat, conficiebatur: ideoque Patriarcha asserebat, non esse opus, præsanctificato sangvine particulas panis præsanctificatas esse intinctas, quod sangvis in ipsa Missa conficeretur, & calix absolveretur: bis enim idem haberetur. In particulis vero consecratis pro infirmis illa intinctio necessaria videbatur, quod nullus ibi alius sangvis conficeretur. Verba quia rara sunt, nec omnibus ita obvia esse possunt, exscribam. Περὶ δὲ τῆς τῶν προηγιασμένων ὑποτυπώσεως ἰοιάδε σοι ἀπαγγέλλωσι. τῇ τελευταίᾳ τῆς τυροφάγου κυριακῇ τελείας τελουμένης μυσταγωγίας, καὶ ἄρτων ἁγίων, ὡς καὶ τὸ σύνηθες, ἀλλὰ πλείονων ἑτοιμαζομένων. μετὰ δὲ τὴν μετάληψιν, καὶ οἱ τῆς μέχρι προηγιασμένης ἄρτοι φυλάττονται ἐν πυξίῳ ἀφωρισμένῳ τινὶ ὡς καταζαλαζομένῳ τιμίῳ αἵματι ἐν ἐκείνοις, διὸ περ πόπριον καθεκάστην τῶν νηπίων ἡμερῶν ἑτοιμάζεται τε καὶ ἁγιάζεται προηγιασμένης ἐπιτελουμένης. εἰς ὃ καὶ ὁ προσέλευσις ἄρτος ὑψούμενος καὶ καταπλώμενος ἐμβάλλεται. καὶ τίς ἡ χρεία αἵματι προσμιγῆναι ἅγιον τῷ θείῳ ἄρτῳ. ἡ δὲ χρηγιασμένη
30 ὑπὲρ τῆς τελειώσεως μόνον ἔχει ἁγίασμα γίνεται πόπριος. καὶ οὕτω καθεξῆς ἐν ταῖς πέντε τῆς ἑβδομάδος τελεῖται ἡμέραις, τῷ δὲ Σαββάτῳ τελεία ἔχουσα τελεῖται λειτουργία τῇ δὲ κυριακῇ ἔχει μεγάλα βασιλεία, ὅτε καὶ ἄρτος πάλιν φυλάττεται. καὶ ἔστω καθίσματα μέχρι καὶ αὐτῆς,

τῆς

τῆς μεγάλης τετράδος, ἀφ' ἧς καὶ τὰ προηγιασμένα λήγουσι. τότε δὲ βάπτεται θεῖος ἄρτος ἐν αἵματι, ὅταν τις τῶν ἀναχωρητῶν ἐν ὄρεσι κατακρύπτεται, καὶ ἐκκλησίᾳ οὐ παραβάλλει διὰ τὸ εἰς ἀρετὴν σπουδαῖον αὐτοῦ, ἐθέλει δὲ συνεχέστερον τῶν ἁγιασμάτων μετασχεῖν διὰ τὸν ἐκεῖθεν ἁγιασμὸν τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ σώματος. τούτῳ ἐν πυξίῳ τινὶ καθαρῷ ὁ θεῖος κομιζόμενος ἄρτος ἐμβεβαμμένος ἐστὶ καὶ τῷ θείῳ αἵματι. ἢ πάλιν ἴσως διὰ τὸν τισιν ἐπισυμβαίνοντα θάνατον αὐτὸς ὅλου τοῦ τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς καιροῦ φυλάττεται πολλάκις ἄρτος βεβαμμένος ἐν αἵματι, καὶ εἰ χρεία μεταλήψεως ᾖ ἐν ἡμέρᾳ ἢ ἐν τῇ νυκτὶ τινὸς θνήσκοντος, ὅτε μὴ τελεῖται μυσταγωγία, ἐντίθεται μέρος ἄρτου ἐπὶ τοῦ ποτηρίου. καταστάλαζεται δὲ καί τι ὑγρὸν, ἵνα δυνηθείη ὁ θνήσκων μετασχεῖν. ἁγιάζεται γὰρ καὶ τὸ ἐμβαλλόμενον ὑγρὸν ἐκ τοῦ ἁγίου ἄρτου. ἐν ἄλλῳ καιρῷ, ὅτε τελείας λειτουργίας γενομένης φυλάττονται ἐν τῷ ἁγίῳ ποτηρίῳ καθεκάστην μερίδες ἁγιασμάτων διὰ τοὺς ἴσως ἁρπαζομένους ἐπιθανατίους, ὅτε οὐκ οἴδαμεν. εἰ δ' οὐ χρεία καταφθάσῃ τῶν φυλαττομένων διὰ τὸ μὴ τεθνᾶναι τινὰ, πρωΐας παρὰ παιδὸς καθαροῦ καὶ νηστίμου καταπαταλᾶται. *De Præsanctificatorum modo hæc tibi committunt*, Patres scilicet. *Ultima Tyrophagi Dominica, Quinquagesimæ nempe, cum Missa perfecta ac integra celebratur, & panes sacri, non uti moris est, sed plures præparantur, post communionem panes, qui ad Parascevem usque sufficere debent, in pyxide ad id muneris destinata asservantur, nullo in eos pretioso sangvine immisso, quod calix singulis jejuniorum diebus præparantur & consecratur, cum Præsanctificatorum Missa celebratur, in quem & ante perfectus panis post elevationem in partes divisus immittitur. Veruntamen quæ necessitas fuerit sanguinem sanctum divino pani ante immisceri, cum Præsanctificatorum Missa pro sancto calice tantum conficiendo fiat, sicque servato ordine per quinque hebdomadis dies continuatur. Sabbato integra Chrysostomi Missa dicitur, die Dominico Basilii Magni, cum & panes rursum consecrantur, & conservantur, & hoc continuatur ad feriam quartam magnæ hebdomadis, cum Præsanctificata finiunt. Tunc autem divinus panis sanguine tingitur, cum ex Anachoretis aliquis in montes se abdit, nec ad Ecclesiam accedit propter nimium erga virtutem studium, avetque sæpius sacrorum particeps fieri, ob eam quæ inde corporis & animæ consequitur sanctitatem. Panis divinus in pyxide munda huic delatus divino sanguine intinctus est, vel rursus forte propter mortem advenientem panis ipse toto Quadragesimæ tempore conservatur sanguine tinctus, & cum communione opus fuerit, sive interdiu,* 31

sive nocte, aliquo moriente, cum non sit sacrum, in calice pars panis injicitur, & humidum aliquid immittitur, ut possit moriens assumere. Quod vero injicitur humidum à pane sancto sanctificatur. Alio vero tempore cum sacrum perfectum absolvitur in sacro calice singulis diebus sanctificatorum particulæ conservantur propter tum, cum minus exspectamus, moribundos. Si vero depositorum opus non fuerit, mane à puero mundo jejunoque absumuntur. An non pœnituisset similes antiquæ Ecclesiæ ritus ob minimum scriptionis tædium non recensuisse? Alio itaque tempore alius in Ecclesia etiam in Præsanctificatorum Missa celebranda invaluit. Nos ista alibi * fusius prosequemur.

Præsanctificatorum in jejunio Quadragesimali causas ex jam laudatis auctoribus sibi quisque varias colligere poterit. Non illaudabilem eam tute tibi habeto, mi NAVDÆE, ex Joanne Phurne scriptore non inelegante nondum edito, ad Gregorium Antigonitem. Ἕτερον ᾗ ϗ χεῖρον πρὸς τὴν τῶν λεγομένων ἀπόδειξιν ὁ τ̃ προηγιασμένης, μυστικὸς λόγ⊙, καὶ τοῖς πολλοῖς ἀδιάγνωστ⊙. ἐπεὶ γὰρ καὶ τὰς αἰσθητὰς πολέμους οἱ στρατιῶται διημερεύοντες ἐν τῇ μάχῃ μόλις πρὸς ἑσπέραν διακριθέντες ἕωλά τινα διατηροῦντες ἐν ταῖς σκηναῖς αὐτῶν ἐδέσμασι βρώματα, πρὸς τὸ μὴ πάντῃ τὰς αὐτῶν δυνάμεις ἐξασθενῆσαι, μελλόντων ἄυθις γινομένης ἡμέρας τοῖς βαρβάροις συμπλέκεσθ. βυθυτεῖν γὰρ ἐν τῷ πολέμῳ καὶ σφαγιάζειν ἀδύνατον, ὃ τοῖς πανηγυρίζουσιν ἴδιον. διὸ ϗτο καὶ ἡμῖν τοτὲ τὸ καινὸν ἡμῶν σφάγιον ὁ μόχθ⊙ ὁ σιτευτὸς, ὃ τὰς σάρκας σιτούμενοι νεορούμεθα πρὸς τὰς καθ' τῶν ἐναντίων μάχας, ϗ θύεται. ἐπεὶ ᾗ πάλιν ἀναγκαῖον τὸ βρῶμα καὶ ἀπαραίτητον, πνευματικῷ γὰρ ὁπλίτῃ, πνευματικὴ τροφὴ σύστασις ἐκ τῶν προτεθυμμένων, καὶ προηγιασμένων μερίδων τὸ ἐνδεὲς πρὸς ἑσπέραν ἀποπληροῦμεν. *Aliud quoque est ad rerum dictarum demonstrationem non minoris momenti Missæ, quæ Præsanctificatorum dicitur mystica ratio, nec omnibus cognita. Cum enim in pugnis quæ sub*
33 *sensu cadunt, milites in bello per totum diem se exercentes, vix tandem ad vesperam ab hostibus sejuncti repositos quosdam in propriis tentoriis pridianos & frigidos cibos comedunt, ne vires eorum prorsus debilitentur, cum rursus adveniente sole cum barbaris manus conferere debeant: namque in bello boves sacrificare mactareque non possunt, quod iis, qui splendide dies festos agunt, proprium sit. Propterea & tunc nobis quoque communis nostra victima, vitulus saginatus, cujus carnes ipsi*

* Fecit hoc Allatius in diss. quam supra laudavi, de Missa præsanctificatorum.

ipsi comedentes, robur adversus hostium impetus acquirimus, non mactatur. Cum vero rursus cibus nobis necessarius sit, & inevitabilis: spirituali enim militi spirituale alimentum confirmatio est, ex Præsacrificatis particulis infirmitatem nostram sero roboramus.

Quantum porro Præsanctificatorum Missa ab ea quæ *sicca*, & *nautica* x) dicitur, differat, optime quisque dijudicabit, si quæ de ea Joannes Stephanus Durantus de Ritibus Ecclesiæ Catholicæ lib. 2. cap. 4. num. 8. refert, una cum iis, quæ in Præsanctificatorum peraguntur, conferat. Sane in sicca neque panis offertur, neque oblatus absumitur: in Præsanctificatorum vero, licet non offeratur, absumitur tamen. Et hæc sunt quæ in hoc Liturgiarum libello continentur.

III. Tertius εὐαγγέλιον, y) *Evangelium* dicitur, Codex nempe, in quo descripta sunt Evangelia, quæ primum locum dignitate & officio inter Lectiones Missarum occupant. Cedrenus Leonis primi anno quinto: ἀνελθὼν εἰς τὸ κεράμιον μετὰ εὐαγγελίου, καὶ θυμιατῆ, καὶ τὸ θεῖον δάκρυσιν ἐξιλεώσατο. *Cum una Evangelio & thuribulo adhibitis ad Ceramium ascendisset, Deumque lacrymis placasset.* Palladius ad Lausum in Eulogio: καὶ λαβὼν εὐαγγέλιον εἰς πίστιν τῶν ἀκουόντων τέθεικεν ἐνμέσῳ τῶν ἀδελφῶν. *Et accipiens Evangelium* 34

x) De Missa sicca & nautica sive inter navigandum usurpanda juvabit conferre Johannis Bonæ Cardinalis rerum Liturgicar. lib 1. cap. 15. & trigam Exercitationum Historico Theologicarum Rev. Helmstadiensium Theologi Jo. Andreæ Schmidii, editam Jenæ 1692. 8. Quemadmodum de Missa præsanctificatorum præter eundem Bonam & Svicerum Cangiumque in προηγιασμένη, & πυξίον & p. 1238. seq. & ad Chronicon Paschale p. 611. consulendi Beveregius ad can. 52. Trull. Petavius ad Epiphan. p. 352. Hugo Menardus ad Gregorii M. Sacramentarium p. 75. Josephus Vicecomes, Edmundus Martene, Henricus Rixnerus & alii qui de ritibus sacræ Eucharistiæ scripserunt.

y) *Editum est hoc* θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον (*hunc enim habet titulum*) *primum ab Emanuele Glyzonio anno ni fallor* 1599. *postea cura Theophylacti Hieromonachi apud Jo. Petrum Pinellum* 1645. *Præmittitur præfatio sive Epistola dedicatoria ad sanctissimum doctissimumque Gabrielem Philadelphiæ Metropolitam, & ad Severum Monembasiæ Episcopum & D. Raphaëlis Patriarchæ* τοποτηρητὴν *data Julii* 24. *Vita quatuor Evangelistarum ex Sophronio Hieronymi interprete & Dorothei synopsi desumpta, cuilibet Evangelistæ suo loco præfixa sunt.* Hæc præstantissimus Caveus in diss. de libris & officiis Ecclesiasticis Græcorum. Prodiit etiam Evangeliorum Codex ejusmodi Venetiis A. 1624. fol. quæ editio exstat Romæ in Bibl. Barberina. De isto Græcorum Evangelio præter Allatium, Meursium, Svicerum, Cangium ac Caveum agit Wilh. Ernestus Tentzelius ὁ μακαρίτης in dissertatione de ritu lectionum sacrarum.

lium ad comprobanda ea quæ dixerat, posuit in medio Fratrum. Codinus cap. 10. καὶ μετ' αὐτὸν ἀνέρχονται οἱ δεσπόται, εἶτα ὁ ἀρχιδιάκονος μετὰ τὸ εὐαγγελίῳ. *Post quem ascendunt Despotæ, deinde Archidiaconus cum Evangelio.* Et de eo supra dixerat, εἰς τύπον γὰρ Χριστοῦ τὸ εὐαγγέλιον φέρεται. *Christi enim figuram gerens Evangelium progreditur.* Euchologium: τότε εἰσοδεύει μετὰ τὸ εὐαγγελίῳ. *Tunc ingreditur cum Evangelio.* Nicephorus Blemmida in vita S. Pauli Latrensis, δοκιμάσας πεύσατέ μοι τὸ εὐαγγέλιον. Et Gregorius Patriarcha in vita sancti Lazari Galesii, καὶ τῇ μονῇ εὐαγγέλιον ἱερὸν πρὸς δυοκαίδεκα χρυσίνους ἀφιερωσάμενος οἴκαδε ἀπηλλάτετο. *Evangelium,* codicem nempe Evangeliorum. Cum vero quatuor Evangelistarum tetrabiblos sit, τετραευάγγελλον, & τετραευαγγέλιον, & corruptiori nomine, τετραυάγγελον, quasi diceres, *quatuor Evangelia,* nuncupatur. καὶ τὰς ἀναγνώσεις τὸ τετραευαγγέλιο καθὼς ἔχομεν ἐν τῇ πρώτῃ ἑβδομάδι τ τεσσαρακοστῆς. Marcus Hieromonachus de dubiis typicis cap. 38. Τελεσθείσης δὲ ταύτης ψάλλονται αἱ ὧραι μετὰ τ ςιχολογίας αὐτῶν, καὶ τῶν ἀναγνώσεων τὸ τετραευαγγέλιο. Typicum: Εὐτρεπισθέντος τὸ ἀναλογίου μετὰ βλατίου, τεθέντος ἐν αὐτῷ τὸ τετραευαγγελίου, καὶ πάντων ἡσυχίαν ἀσκεπῶν γίνεται ἀνάγνωσις.

35 Et notanda est reverentia, qua audiri debent Evangelia, z) stantes enim curuique & aperto capite audiebant, sive ex institutione Anastasii, ut Anastasius in ejus vita, & Micrologus de Ecclesiasticis observationibus cap. 9. sive Siricii, ut Marianus Scotus in Chronico, sive Clementis, ut lib. 2. Constitut. Apostol. cap. 61. a) sive ex alia Apostolica traditione, aut veteri instituto, aut antiqua consvetudine, ut Isidorus Pelusiota lib. 1. epist. 136. & Sozomenus Hist. lib. 5. cap. 22. b) *Per totas Orientis Ecclesias quando Evangelium legendum est, accenduntur lumina, sole rutilante,* scribit Hieronymus adversus Vigilantium. Lumina accensa ferentes *Deputati* vocantur à Joanne Episcopo Citri in Responsis, Δεπουτάτοι δὲ μανδοφοροῦντες μετὰ λαμπάδων προπορεύονται, τότε ἁγίῳ εὐαγγε-

z) De cultu hoc ac reverentia Evangeliis eorumque lectioni apud veteres Christianos testata adeundi Cotelerius ad Constitutt. Apost. II. 57. Jac. Gothofredus ad Philostorgium p. 117. Svicerus in thesauro pag. 1226. Jo. Andreas Schmidius in triga diss. Alteserra ad Anastasium de vitis Pontificum p. 36. & Blondellus in Turriano vapulante pag. 557.

a) Lege 57. b) Lege lib. 7. c. 19.

εὐαγγελίῳ, ὅτε ἀναφέρεται εἰς τὸν ἄμβωνα πρὸς ἀνάγνωσιν, καὶ τῶν ἁγίων δώρων, ἕνεκε τῆς εἰς τὴν ἁγίαν Τραπέζαν εἰσόδου καὶ ἐν τῇ εἰς τὴν πρόθεσιν ἐπανόδῳ αὐτῶν. *Deputati vero mandyis induti antecedunt cum lampadibus Evangelium, quando lectionis causa fertur ad suggestum: iidem munus idem obeunt in ingressu ad sacram mensam, quando sacra dona circumferuntur, & ad Prothesim referuntur.*

Differt à quatuor Evangeliis, quod illa continuatam historiæ seriem, non interruptam, neque alterius verbis interturbatam contineat, hic liber ea omnia habet, sed in certas partes, & sectiones divisa, quas illi τμήματα, μέρη, περικοπὰς, ἀναγνώσεις, Latini *Lectiones* indigitant, ad usum singulorum dierum & festivitatum, modo unius, modo alterius Evangelistæ textu, quandoque etiam pluribus 36
in locis, utut opus fuerit, interposito; non ita tamen, ut seriem Evangelicam prorsus interrumpant: exceptis enim solemnitatibus, quæ peculiare sibi poscunt Evangelium, in reliquis anni diebus ita dispertiuntur ut unius prius Evangelistæ textum, in tmemata dividant, & diebus applicent, donec finiat, postmodum alterius continuent, donec omnia ad exitum perduxerint, & diebus Dominicis à scriptore Evangelii nomen imponant: dicunt enim ἡ πρώτη κυριακὴ τοῦ Ματθαίου. *Prima Dominica Matthæi, secunda Matthæi*, c) & sic de aliis. Id ut melius comprehendas, velim animadvertas d) Joannis Evangelii textum universum septem integris hebdomadibus legi, quæ à magna Paschæ Dominica, tribus diebus exceptis, numerantur. Matthæi e) à feria secunda post Dominicam Pentecostes ad subsequentem Parasceven Exaltationis diem festum, ab-

c) Confer Allatii diss. de hebdomadibus Græcor. §. 31. seq.

d) Ecce tibi verba Typici, è quo hæc Allatius hausit: ἰστέον ὅτι τὸ ΥΦΘ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου ἀναγινώσκεται ἐν ὅλαις ἑβδομάσιν ἑπτὰ, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς ἁγίας Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, καὶ λῆγον ἄχρι τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς, χωρὶς ἡμερῶν τριῶν.

e) Idem Typicum: Τὸ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἅγιον Εὐαγγέλιον ἀναγινώσκεται ἀπὸ τῆς δευτέρας τῆς μετὰ τὴν πεντηκοστὴν, ἤγουν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἄχρι τῆς μετὰ τὴν ὕψωσιν τοῦ σταυροῦ κυκλῶν ἑβδομάσιιζ, ὧν αἱ μὲν ιά ἔχουσι τὸ κατὰ Ματθαῖον ἀναγινωσκόμενον, ἀπὸ τῆς ιέ ἑβδομάδος ἀναγινώσκεται τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον ἐν ταῖς πέντε ἡμέραις. ἐν τοῖς σάββασι καὶ ταῖς Κυριακαῖς πάλιν ὁ Ματθαῖος, ἄχρι τῶν ιζ ἑβδομάδων. Ἡ τῆς ιζ ἑβδομὰς ἔχει λοιπὸν τὸ παντελῶς ἀναγινώσκεσθαι αὐτήν. Εἰ δὲ μέλλει ἀναγινώσκεσθαι, καὶ ἡ αὐτὴ ἑβδομὰς ἀναποδίζειν δεῖ ὁπόθεν, καὶ ἀναγινώσκειν ὅταν θέλει.

solviturque hebdomadibus septem & decem. Harum undecim singulis diebus Matthæi lectionem continuant, à duodecima quinque tantum diebus Marci lectio assumitur, Sabbatis, & Dominicis Matthæi restituitur, usque hebdomadem decimam & septimam, dummodo hæc postrema inter tempus Paschale occurrat, sin minus, non legitur. Lucæ f) Evangelium à feria secunda quæ Dominicam post Exaltationem excipit, & integris
37 hebdomadibus duodecim continuatur, ab initio decimæ tertiæ Marci percurritur in reliquis diebus, sed Sabbatis & Dominicis Lucæ assumitur: Marci g) tandem inter Matthæi & Lucæ absumitur, quod vero supererit, Sabbatis & Dominicis Quadragesimæ absolvitur. His tamen non obstantibus, ut Evangeliorum in Sanctorum diebus festis recitari solitorum regulam quandam Sacerdotibus darent, eamque facilem, ac infallibilem post quatuor Evangelia, eorumq; seriem, varia ex ingenio commenti sunt. Hinc illis: Πίναξ τῶν εὐαγγελίων κατὰ περιτομὰς, ὡς εἴωθεν ἀναγινώσκεσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἔντε ταῖς ἑορταῖς τοῦ κυρίου, καὶ τῆς παρθένου, καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων. Et, Κανονάριν σὺν Θεῷ ἀρχόμενον ἀπὸ μηνὸς Σεπτεμβρίου μέχρι Αὐγούστου. μηνὶ Σεπτεμβρίῳ εἰς τὸν Ἀπόστολον. Et, Εκλογάδιν τῶν τεσσάρων εὐαγγελιστῶν διά τε τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τὴν περικοπὴν ἑκάστου εὐαγγελιστοῦ, ἅμα δὲ τὴν τῶν κεφαλαίων παρασημείωσιν ἀκριβῶς διαγορεῦον. Et, Παρασημείωσις τῶν εὐαγγελικῶν περικοπῶν κατὰ τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναγινωσκομένων ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ, μετὰ προσθήκης τῶν ἀρχιτελειῶν πρὸς ἐναργῆ καὶ σύντομον κατάληψιν τοῦ ζητοῦντος. Et, Εκλογάριν τῶν ἁγίων εὐαγγελίων ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ τῶν καθημερινῶν κατὰ διαφόροις περικοπὰς, ὡς εἴωθεν ἀναγινώσκεσθαι ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς Ἐκκλησίαις ἐν ταῖς ἑορταῖς τοῦ κυρίου, καὶ τῶν ἁγίων, καὶ αὗται αἱ περικοπαὶ κατὰ πλάτος. Et, Κανονάριν τῶν ἀναγνωσμάτων τοῦ Εὐαγγελίου καθ' ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν, ὃν δὴ τρόπον δεῖ ἀναγινώσκεσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. Et hæc in Bibliotheca Barberina manuscripta omnibus

f) Τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον ἄρχεται ἀπὸ τῆς μετὰ τὴν ὕψωσιν δευτέρας ἄχρι τῆς Κυριακῆς τοῦ ἀσώτου, (Septuages.) ἔχον ὁλοκλήρως τὰς ἱβ ἑβδομάδας. Ἀπὸ δὲ τῆς δευτέρας τῆς ἰγ ἑβδομάδος ἀναγινώσκεται ἐν ταῖς πέντε ἡμέραις τὸ κατὰ Μάρκον. Ἐν δὲ τοῖς σάββασι καὶ ταῖς κυριακαῖς πάλιν τὸ κατὰ Λουκᾶν.

g) Τὸ δὲ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον ὅσον μὲν ἀναγινώσκεται ἀνὰ μεταξὺ τοῦ Ματθαίου καὶ τοῦ Λουκᾶ. Τὸ δὲ ἐπίλοιπον κατὰ τὴν μεγάλην τεσσαρακοστὴν ἐν ἑβδομάσι πέντε, ἤγουν ἐν πέντε σάββασι καὶ πέντε κυριακαῖς.

bus patent, quibus multo plura addi possent ex aliis. Et nota ad unam rem significandam vocabulorum Græcobarbarorum co- 38
piam, πίναξ, κανονάριν, συναξάριν, ἐκλογάδιν, ὑπομνημείωσις, ἐκλογάριον. Nec diversa sunt, quæ in disponendis epistolis legi sveris h) usurparunt, immo etiam, si diis placet, multoties absurdiora. Nec ab re fuerit observare, quæ in Meursium animadverterat Gretserus in Codinum lib. 3. cap. 7. *Meursius admodum anxie monet, ne quis, cum audit, quatuor Evangelia lecta esse, suspicetur Tetrabiblon Evangeliorum, hoc est ipsos integros quatuor Evangeliorum commentarios lectos esse, quod nimis longum fuisset. Itaque articulum τὰ, præpositum vocabulo τέσσαρα exulare jubet, sed si Græcorum Rituales libros diligentius inspexisset, aliter puto super hac re enunciasset. Ita enim Typicum Sabæ cap 38. agens de hac magnæ hebdomadis feria secunda.* ἀναγινώσκεται ὃ τὸ τετραευαγγέλιον τῇ γ'. καὶ τῇ δ'. καὶ πληροῦται. Leguntur quatuor Evangelia feria secunda, tertia, & quarta, & absolvuntur. *Ne autem suspiceris tantum partem aliquam ex quatuor Evangeliis lectam esse, audi ejusdem Typici auctorem eodem loco:* Εἰδέναι ὃ χρὴ ὅτι τὸ κατὰ Ματθαῖον ἅγιον εὐαγγέλιον ὅλον ἀναγινώσκεται. ὁμοίως καὶ τὸ κατὰ Μάρκον, καὶ τὸ κατὰ Λουκᾶν. τὸ δὲ κατὰ Ἰωάννην ἀναγινώσκεται ἄχρι τῆς ἀρχῆς τῶν ἁγίων παθῶν. ἀναγινώσκεται δὲ ὧτως ἐν ταῖς τρισὶν ἡμέραις ἤγουν β'. γ'. καὶ δ'. καὶ πληροῦται ἐν ταῖς ὥραις. γίνεται δὲ τὸ κατὰ Λουκᾶν ἀναγνώσεις τρεῖς. τὰ δ' ἄλλα ἀπὸ δευτέρας ὁμοῦ ἀναγνώσεις θ', καὶ ὥρας θ', καὶ πλέον οὐδέν. Scire oportet Evangelium S. Matthæi totum legi (Nota 39
totum) similiter & S. Marci, & S. Lucæ. At Evangelium S. Joannis legitur usque ad principium salutiferæ Passionis. Leguntur autem sic Evangelia tribus diebus, nempe feria secunda, tertia, & quarta: & absolvuntur in horis. Evangelium S. Lucæ tribus lectionibus perficitur, reliqua similiter, ut simul fiant novem lectiones ad horam nonam, & nihil amplius. *Ex his jam Meursius non Codinum, sed sua emendare poterit, & si quid emendandum sit, potius expungam illud τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ, quia magna feria quinta non legebatur* τὸ τετραευαγγέλιον, *quippe quod præcedente die, videlicet magna feria quarta jam absolutum erat, ut ex Typico Sabæ audivimus, nisi forte in Palatio Constantinopolitano Tetrabibli lectio ad quintam ipsam feriam magnam extenderetur. Quamvis ipsum quoque Triodium Græcorum cum Typico Sabæ concinat, cujus hæc sunt verba:* Le-

 gitur

h) Vide infra p. 46. seq.

gitur etiam Tetraevangelium secunda, tertia, & quarta feria, καὶ πληρῶται, & completur, seu terminatur.

At, ut video, rebus hisce subactus, oppressusque es, recreare paululum, & mentem refice carminibus, tum Heroico, tum Jambico pede currentibus, necdum editis, ex ipsis Barberinis, aliisque codicibus in Evangelia modo jam dicto pro officiis Græcorum disecta.

Ἡ τέτρας ὧδε τῶν μαθητῶν ἓ λόγε
Ἐκχεῖ τὸ ῥεῦμα τῶν ἀειῤῥύτων λόγων.
Τοίνυν ὁ διψῶν μὴ κατώκνει ἓ πίνειν
Ψυχὴν καλαίρδων, καὶ ποτίζων τὰς φρένας,
Εὐαγγελιστῶν τὰς θεοπνεύστες λόγες
Τομαῖς διαιρεθέντας ἐυεπιτρόχοις,
Καὶ τῇδε βίβλῳ τεχνικῶς ἡρμοσμένες
Απας ἀκέων, καὶ τρυφῶν καθ' ἡμέραν
Ἐσῶσιν ὡσὶ τὰς ὑπεκφωνεμένες
Ἰωάννην θαύμαζε τ' εὐβελίας
Σπέδασμα πολλοῖς ἀ πρὶν ἐσπεδασμένοις,
Καὶ σπεδάσανλα σωλόνως προθυμίαις
Καὶ καλλιεργήσανλα κόσμοις ποικίλοις
Τοῖς μὲν ξενίζει τὰς ὀρῶνλας ὡς ἔχει
Τοῖς ἓ θεὲ ἢ ῥήμασι ψυχολρόφοις
Ἐυεργέτειν ἅπανλας ἀκροωμένες
Ἐνταῦθα τὴν θέλυσαν εἰκότως λύραν
Κινῶν τέλῳ γε συγκινεῖ καὶ τὰς λίθες.
Ὅθεν πλάνῳ σίγησον Ορφέως λύρα
Πόνοις, Ἰωάννης γὰρ ἥρμοσε ξένην,
Καθημερᾶσαν τὴν λιθότροπον φύσιν.

Εἰς Ματθαῖον.

Σλασφόροις λάμψεσιν ἓ Παρακλήτε
Τὸν νᾶν ἐλλαμφθεὶς ὦ Ματθαῖε θεόπλα
Τὴν ἓ λόγε σάρκωσιν ἀφράτῳ ἰρόπῳ
Κατήγγειλας ἄρισα τῇ χθονὶ πάσῃ.

Ἄλλο.

Ὡς μαργάρες δώδεκα Ματθαίῳ λόγες
Πλᾶτον νοητὸν Χριστιανικῷ σίφει
Ον καὶ κραλᾶνλες ἔνδον ἐν σέρνοις φίλοι
Κόσμον φύγωμεν, καὶ μαλαίας φρονλίδας, Ἐκεῖνος

Ἐκεῖνος ὥσπερ τῶν ἁλωνῶν τὴν λύμην
Καὶ πρὸς χαρὰν δράμωμεν χριστῷ ἐν ἅλᾳ.

Εἰς Μάρκον.

Οσα θεῖ Χριστοῦ θεηγόρος ἔθνεα Πέτρος
Κηρύσσων ἐδίδασκεν ἀπὸ στομάτων ἐριτίμων 41
Ἐνθάδε Μάρκος ἄγειρε, καὶ ἐν σελίδεσιν ἔθηκε.
Τοὔνεκα καὶ μερόπεσιν εὐάγγελος ἄλλος ἐδείχθη.

Ἄλλο.

Τὴν ἄφραστον γέννησιν τὴν πρὸ αἰώνων
Καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς σαρκικὴν παρουσίαν
Ο Μάρκος ὁ πάνσεπτος διαπρανώσας
Τῷ θεῷ λόγῳ φρυκτωρῆ πᾶσαν κλίσιν.

Ἄλλο.

Λόγων ὁ Μάρκος τὴν ἀείῤῥυτον χύσιν
Εἰς πλῆθος ἐκκένωσον ἀνλήσας, ὅτι
Κόσμος παρηγῶ ῥημάτων δίψος λάβοι.

Ἄλλο.

Μάρκος προβάλλει τὰς θεηγέρτους λόγους
Ελκει πλάνης γε, καὶ σκότους βροτῶν γένος
Πέμπει πρὸς φῶς τ' ἀληθείας τάδε.
Τοίνυν δράμωμεν εὐσεβῶς πάντες φίλοι
Κόσμον λιπόντες τὸν μάταιον, καὶ πλάνον,
Πρὸς δεσπότην εὔσπλαγχνον εὐμενῆ λίαν.

Εἰς Λυκᾶν.

Λυκᾶς ἠπιόθυμος ἀκεσορίης ἐπιβήτωρ
Ἀθανάτῳ χριστοῦ γένος, ἠδ θέσκελα ἔργα
Ατρεκέως καλέλεξε, καὶ ὡς θάνεν ἄμμε σαώσας,
Καὶ πάλιν ἐκ τύμβοιο θεορῶν μερόπεσιν ἐμίχθη.
Ενθεν δ' ὑρανίην ὑπὲρ ἄντυγα πατρὶ φαάνθη.

Ἄλλο.

Λυκᾶ πάρελθε, καὶ ξένον φράσον τρίβον
Τοῖς ἀσκόπως τρέχουσιν εἰς τρίβον πλάνης,

Λαοῖς ἢ δεῖξον ἐν σκότῳ καθημένοις
Οἷον βλέπειν ἔδειξε φῶς Ιωάννης.

Ἄλλο.

42 Σάλπιγξ μεγίστη τῶν λόγων Δυκᾶς πέλει
Σάλπιγξ σοβῆσα τὴν πλάνην τῶ δαιμόνων
Καὶ πρὸς βίον λήγουσα μηδαμῶς γένος
Βροτῶν τρέχειν πείθουσα, καὶ ψυχῶν νόσον
Τοῖς φαρμάκοις λύουσα τῶν χρηστῶν λόγων.
Ιατρὸς γὰρ σωμάτων, καὶ ψυχῶν μέγας.

Ἄλλο.

Τὸν συναίναρχον τῷ παλαὶ θεῷ λόγον
Εὑρόντησας ἄριστα σεσαρκωμένον
Κηρύξας αὐτῷ τὴν ἐν γῇ παρουσίαν
Ω Δυκᾶ μάκαρ, ἐκ θεόπαιδος κόρης.

Εἰς Ιωάννην.

Αἴγλη τριφεγγεῖ τὸν νῶν λελαμπρυσμένον
Ηὐραψας κόσμῳ βρονθήσας ἀριδήλως
Τρανῶσε τὴν σάρκωσιν ἣ θείᾳ λόγῳ
Ω θεολόγε γόνε βρονθῆς ἐνθέως.

Ἄλλο.

Βρονθῆς γόνε βρόνθησον ὕψόθεν μέγα.
Καὶ σήμανον πῶς ἡ προάρχιος φύσις
Θεὸς βροτός τε, καὶ θεὸς πάλιν μένει.
Δίδου ἢ λύσιν τῶν ὀφλημάτων βίου
Ιωάννου κοσμοῦντι τήνδε τὴν βίβλον.

Ἄλλο.

Βροντὴ πέφυκεν ἡ θεηγόρος λύρα
Βρονθῶσα, κηρύττουσα τῇ οἰκουμένῃ,
Ιωάννης ἄρρητον ὑσίαν μόνην
Θείαν τριφεγγῆ, δημιουργὸν τῶν ὅλων
Ἐγνω γὰρ ὄντως, καὶ γράφει θεία βίβλῳ,
Καὶ νῶν διδυχεῖ, καὶ καταυγάζει φρένας.

Hæc

Hæc carmina, quemadmodum & ea quæ sequuntur, 43
Joannes Argolus amicus noster raptim in Latinam lingvam vertebat:

Verbum sequentium hic sacer quaternio
Fundet perennis cœlitus fluens melos.
Quicumque sitis, haustum ne dubita suggere:
Evangelistæ eloquia, quin cujuslibet
Bene institutis distributa formulis
Affabre in isto conditos libro sonos
Captans diebus singulis cor exhilarans
Haud aure prona cœlitum sermonibus,
Joannis admirare dein solertiam
Perefficacem, & talibus nunquam prius
Modis laborem, quo vir improbo utitur
Doctaque nitidos, quos parat comptus manu
Videntibus mirabiles, salubribus
Verbis juvans, levamen attentis ferens,
Rite ille plectris ordinem testudinis
Movens, movetque saxa blandiens sono,
Fallax sile ergo vatis Oeagrii lyra,
Joannis ipsa verba possunt saxea
Mollire chordis namque cordis intima.

In Matthæum:

At tu beati cor nitore spiritus,
Fulgens, DEI consortio, domestice
Matthæe, carmen scribis tenui sono
Evangelizans optime mortalibus.

Aliud.

Ut uniones explicat duodecim
Effata Christi divitias sodalibus
Matthæus his potita, & has animo intimo
Plebi occultas mundana passibus citis 44
Vitemus, atque senta mundi insanies
Ut publicanus ille perfidum malum,
Curramus inde ad gratiam Christi cito,

In

In Marcum.

De Christo quæcumque Petrus præco undique gentes
Edocuit vere aperiens sacraria linguæ
Collegit Marcus, mandavitque acta tabellis,
Hinc Christi eximius colitur nunc nuncius orbe.

Aliud.

Non exprimendum Numinis mysterium
Verbi, quod ante sæcla progenuit Pater,
Nobisque coram carneum Christi typum
Marcus revelans, inclytus, spectabilis,
Illustrat omnem carneam propaginem.

Aliud.

Marcus perennes semper eloquii sacri
Venas, aquasque fontis effundit jugis,
Us orbis inde sitiat os sacram sitim.

Aliud.

Deiloquos effundit & Marcus sonos,
Mortale recta & semita ducit genus
Ad celsa veritatis; hinc itaque gradu
Nos ambulemus congruo, tenebras procul,
Mundo abstinentes, ejus & fallaciis
Summum ad parentem amabilem, & placidum nimis.

In Lucam.

At mitis Lucas medicinæ assessor, opisque
Herbarum, haud mortale genus miraculaque ipsa
Christi enarravit, nosque ut moriens reparavit,
Rursus ut ex tumulo, terras, hominesque revisit,
Et tandem ad Patrem rutilanti apparuit axe.

Aliud.

Accede Luca, & indica explicitam vitam
Pedibus, tenebræ compede in caliginis

Quos

Quos alligant, ostende euntibus diem,
Lumenque profer, quale Joannes docet.

Aliud.

Lucas loquelæ est magna sacræ buccina,
Est buccina, hostis arma terrens dæmonis
Vitamque ad ipsam, non habentem terminum
Vocans genus mortale, morbos spirituum
Solvens medela vocis ætherei soni;
Animis medetur, nam & medetur corpori.

Aliud.

Ævo parentis comparem genitum DEI
Tubæ fragore carneum sacro intonans
Ejusque narrans corporis præsentiam
Beate Luca per parentem virginem.

In Joannem.

Splendore ter splendente mentem fulgidus
Micuisti in orbe lucide ex alto intonans
Humanitatem dum exprimis Verbi DEI
Theologe o tonitrui, & æthereum genus.

Aliud.

O intona stirps fulguris cœlo grave
Atque indica, ante ut omnium primordia
Homo est DEUS, summusque remanet ex homine
Iterum DEUS, solutionemque impetra
Vitæ scelestæ, deferens veniam mali
Joannis exornantis istas paginas.

Aliud.

Fulgur fuit, Deiloquens hic & lyra
Quæ obmurmurans præconio mortalibus

Substantiam ineffabilem, vere unicam
Trinamque vere, mente quam novit, sonat
Sic in libello congerens sacro sacra
Et frangit umbras, pectoraque irradiat face.

Post Evangelium additur: Εὐαγγελιστάριον i) περιέχον τὴν τῶν εὐαγγελιστῶν ἀναδοχὴν, πόθεν ἄρχονται, καὶ πῦ καταλήγουσιν, ἔτι ἢ καὶ κανόνια λέ. ἐν οἷς εὑρίσκεται ἀεί ποτε τὸ εὐαγγέλιον τῶν κυριακῶν ὅλων ἐνιαυτῶν. ὁμοίως καὶ τὸ ἑωθινὸν, καὶ ποῖον ἦχον ψάλλεται ἐν ἑκάστῃ κυριακῇ, καὶ ἕτερα ἀναγκαῖα πρὸς τὸ εὑρεῖν τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου πάσχα, καὶ πασχάλιον διηνεκὲς συντεθὲν παρὰ Ἐμμανουὴλ τοῦ Γλυτζωνίου. *Evangelistarium continens Evangelistarum continuationem, unde incipant, & unde finiant. Præterea canones trigintaquinque, in quibus semper invenitur Dominicarum totius anni Evangelium, similiter matutinum, & quis tonus canitur singulis Dominicis, & alia necessaria ad inveniendum diem sancti Paschatis, & Paschalium perpetuum compositum ab Emanuele Glyzonio.* Asluuntur præterea Canones Evangelici, Eusebii ad Carpianum.

IV. Qvartus liber est dignitate inferior, sacer tamen & venerabilis, neque enim est περὶ τῶν κυριακῶν λογίων, sed περὶ τῶν ἀποστολικῶν κηρυγμάτων. Alii ἀπόστολον vocant, k) quod potior majorque illius pars ex Epistolis Apostoli Pauli concinnatur. Cy-
47 rillus Scythopolitanus in vita S. Sabæ, ἅμα ἦ καὶ καλεπείγων αὐτὸν τὸ, τε ψαλτήριον διδάξαι με, καὶ τὸν ἀπόστολον. *Simulque eum compellens docere me Psalterium, & Apostolum.* Codinus cap. 6. τὰς μὲν ἓν ψαλμοῖς τῶν ὡρῶν ἀναγινώσκει ὁ ἀρχιδιάκονος, τὴν προφητείαν, καὶ τὸν ἀπόστολον ὁ πρωτοαποστολάριος, τῶν δ' εὐαγγελίων. *Psalmos horarum legit Archidiaconus, Prophetiam & Apostolum Protapostolarius ex Evangeliis primum,* &c. Alii πραξαπόστολον nuncupant, quod præter Epistolas Pauli, & alias canonicas, Actus etiam Apostolorum scriptos à D. Luca, & ante Epistolas contineat, non quod

i) Evangelistarium pro Evangelio posuit Clariss. Montfauconus, ubi specimen affert ex Evangelistario MS. Græco Basilianorum ante octingentos annos scripto litteris uncialibus oblongis & erectis, p. 233. Palæographiæ Græcæ.

k) Prodiit Venetiis 1633. 1641. Vide Cangium & Caveum in Ἀπόστολος, Ἀποστολοευαγγέλιον, & πραξαπόστολος. Nic. Rayæi diss. præmissam Tomo 2 Act. Sanctor. Maji p. 42. Goarum ad Evchologium p. 921. qui p. 904. seq. exhibet lectiones ex Apostolo & Evangeliis per festa totius anni.

quod D. Lucæ sit liber de Actis Apostolorum. Typicum Sabæ: Μεταξὺ ὃ τὴν ἀνάγνωσιν πραξαποστόλου, εὐλογοῦντος ἐξ ἱερέως. Et: Καὶ εὐθέως ἀνάγνωσιν εἰς τὸν πραξαπόστολον. Item: Μετὰ ὃ τὴν ἀνάγνωσιν ἐκ πραξαποστόλου, εὐλογοῦντος ἐξ ἱερέως, ἀπαρχόμεθα ἐξ ἑξαψάλμου. Triodium: Καὶ γὰρ ἀνάγνωσις εἰς τὸν πραξαπόστολον εἰς τὸν ὄρθρον.

Liber, quemadmodum de Codice Evangelii diximus, ex Actibus Apostolorum, Epistolis Pauli, & Canonicis, nec non Apocalypsi compositus est. Textus in plures partes divisus, & diebus singulis, & festis diebus accommodatus, ita ut completo libro, ea quoque omnia terminentur, nihilque in iis sit quod in libro non habeatur, & quandoque etiam bis & ter, ut sese tulerit occasio, repetitum. Modum præscribit Typicum Ιστέον ὅτι ἀπὸ τῆς κυριακῆς τοῦ πάσχα μέχρι τῶν ἁγίων πάντων εἰς τὴν τοιαύτην ἀνάγνωσιν, λέγω δὴ τοῦ μεγάλου ἑσπερινοῦ, αἱ πράξεις τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἀναγινώσκονται μόναι, εἰς ὃ τὰς λοιπὰς κυριακὰς τοῦ ὅλου χρόνου αἱ ἑπτὰ καθολικαὶ, καὶ αἱ δεκατέσσαρες τοῦ ἁγίου Παύλου ἐπιστολαὶ, καὶ ἡ ἀποκάλυψις Ιωάννου. *Scire debes à Dominica Pascha tis usque ad Dominicam Sanctorum omnium pro lectione magni Vesperi Actus sanctorum Apostolorum tantummodo leguntur: in aliis reliquis Dominicis totius anni septem Catholicæ, & quatuordecim S. Pauli Epistolæ, & Joannis Apocalypsis.* Res etiam in libro contentas carmine Jambico expressit nescio quis: 48

Η βίβλος ἥδε σωζόμενος τυγχάνει
Ἐξ ὧν διδαχῶν βλαστάνει πηγὴ μία.
Οὐκ εἰς πολλοὺς τόμους ἁπλωμένη
Ἀλλὰ τὸ δὴ μέγιστον εἰς ἓξ ἀρτίους
Οἵ περ χθόνα μοῦ ἃ ποτίζουσιν ὅλην
Ἀλλὰ ψυχὴν ἅπασαν ἀρδοῦσι ξένως.
Πηγὴ μοῦ ὄντως ἡ γραφὴ πᾶσα πέλει
Τῶν δελταρίων τῶνδε ἐξ θεοσδότου.
Ἑξὰς πολλῶν ἓξ μαθητῶν ἐξ λόγου
Καὶ πρῶτος αὐτῶν Λουκᾶς εὐφυῶς γράφει
Πράξεις ἀρίστου τῶν σοφῶν ἀποστόλων
Ὁ πάμμεγας ὃν Παῦλος Χριστοῦ τὸ σῶμα,
Ἐπιστολὴν Ἰακώβου μίαν πλέκει
Διττὰς ὁ Πέτρος ταύτας ὑφαίνει πάλιν

Ο θεολόγος βροντᾷ τρεῖς Ιωάννης
Καὶ μίαν αὖθις συντίθησιν Ιούδας.
Επτὰ πέλουσι καθολικαὶ ξύμπασαι.
Θεολογικὴ δ' ἀποκάλυψις πάλιν
Σφραγὶς πέφυκε τῆς δὲ τῆς βίβλου πάσης. *Liber iste hortus*
49 *est, ex quo doctrinarum erumpit fons unus, non in quatuor flumina extensus, sed quod omnium maximum est, in sex ingentes, qui terram quidem non potant universam, sed quamlibet animam irrigant mirabiliter. Fons equidem universa scriptura existit libelli hujusce à DEO exhibiti. Sex flumina sunt Verbi discipuli, & primus inter eos Lucas aptissime scribit actiones optimas sapientum Apostolorum. At ingens vero Paulus Christi os, Epistolam Jacobus unam nectit: binas Petrus has rursum orditur: Theologus tres fulminat Joannes, & unam rursus apponit Judas, quando Catholicæ universæ septem tantummodo sint. De rebus divinis tandem pertractans Apocalypsis sigillum hujus universi libri est.*

Epistolarum l) hujusmodi lectionem non esse Novatorum inventum, sed ab Apostolis ipsis ad nos transmissam ex Clement. Constit. lib. 2. cap. 57. Jacobo in Liturgia, Justino martyre Apolog. 2. & aliis colligitur. Itemque quantum fallantur illi, qui lectiones Apostolicas ante Evangelium in celebratione Missarum constituisse Alexandrum Papam asseverant, cum Jacobus, Clemens & Justinus Alexandrum præcesserint. Diximus supra, cum legeretur Evangelium, fideles stetisse: sed enim dum legitur Epistola, sedebant Episcopus & Ministri. Causas petito ex Amalario Fortunato libro 3. de Ecclesiasticis Officiis cap. 10. Innocentio III. lib. 2. Mysteriorum Missæ cap. 35. & aliis.

Alio tempore de scripturis hisce disceptatum est, in eam-
50 que itum sententiam à plerisque, non esse eorum auctorum, quos præferunt. Dissidia sententiarum Christinus sive Christianus m) in Topographia Christiana lib 7. sic expressit: Σιωπῶμεν δὲ ὅτι τὰς καθολικὰς ἀνέκαθεν ἡ ἐκκλησία ἀμφιβαλλομένας ἔχει, καὶ πάντες δὲ οἱ ὑπομνηματίσαντες τὰς θείας γραφὰς, οὔτε εἰς αὐτῶν λόγον

l) Confer Cotelerium ad Constitutionum Apost. lib 2. c. 57. Jo. Baptistam Ferrarium, de sacris Concion. lib. 1. c. 15. & laudatam Tentzelii dissertationem de ritu lectionum sacrarum. Menardum, ad Sacramentarium Gregorii M. p. 368. Thomam Milles ad Cyrillum Hierosol. p. 4. & 15.

m) Hic est quem sub Cosmæ Indoplevstæ nomine Clariss. Montfauconus edidit. p. 292.

γον ἐποιήσατο τῶν καθολικῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ κανονίσαντες τὰς ἐν διαθήκους βίβλους τῆς θείας γραφῆς πάντες ὡς ἀμφιβαλλομένας αὐτὰς ἔθηκαν· λέγω δὴ Εἰρηναῖος ὁ Λουγδούνων ἐπίσκοπος ἀνὴρ ἐπίσημος καὶ λαμπρῶς βίου μετ' οὐ πολὺ τῶν ἀποστόλων γενόμενος, καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, καὶ Ἀμφιλόχιος ἐπίσκοπος γενόμενος τοῦ Ικονίου, φίλος καὶ κοινωνικὸς τοῦ μακαρίου Βασιλείου, καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς πρὸς Σέλευκον αὐτῷ γραφεῖσιν ἰάμβοις ἀμφιβαλλομένας αὐτὰς ἐξεῖπεν. ὁμοίως καὶ Σευηριανὸς ὁ Γαβάλων εἰς τὸν κατὰ Ιουδαίων λόγον αὐτοῦ αὐτὰς ἀπεκήρυξεν. οὐ γὰρ τῶν ἀποστόλων αὐτάς φασιν οἱ πλείους, ἀλλ' ἑτέρων τινῶν πρεσβυτέρων ἀφελεστέρων. ὅθεν ὁ Παμφίλου εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτοῦ ἱστορίαν λέγει, ὅτι ἐν Εφέσῳ δύο μνήματά εἰσιν· ἓν Ιωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, καὶ ἓν ἕτερον Ιωάννου πρεσβυτέρου τοῦ γράψαντος τὰς δύο ἐπιστολὰς τῶν καθολικῶν, τὴν δευτέραν καὶ τὴν τρίτην, ἔνθα προγέγραπται· ὁ πρεσβύτερος Γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ. εἰ μὴ γὰρ τὴν πρώτην Πέτρου, καὶ τὴν πρώτην Ιωάννου οὐ λέγει αὐτὸς καὶ Εἰρηναῖος εἶναι τῶν ἀποστόλων. ἕτεροι δὲ οὔτε αὐτὰς λέγουσι τῶν ἀποστόλων εἶναι, ἀλλὰ τῶν πρεσβυτέρων. πρώτη γὰρ καὶ δευτέρα καὶ τρίτη Ιωάννου γέγραπται, ὡς δῆλον ἑνὸς προσώπου εἶναι τὰς τρεῖς. ἕτεροι δὲ καὶ τὴν Ιακώβου σὺν ταῖς ἄλλαις δυσὶ δέχονται. ἕτεροι πάσας δέχονται. παρὰ Σύροις δὲ εἰ μὴ τρεῖς μόναι αἱ προγεγραμμέναι οὐχ εὑρίσκονται· λέγω δὴ ἡ Ιακώβου, καὶ ἡ πρώτη Πέτρου, καὶ ἡ Ιωάννου * τρίτη. αἱ ἄλλαι 51
γὰρ οὔτε κεῖνται παρ' αὐτοῖς. οὐ χρὴ οὖν τὸν τέλειον Χριστιανὸν ἐκ τῶν ἀμφιβαλλομένων ἐπιστηρίζεσθαι τῶν ἐν διαθέτων καὶ κοινῶς ὡμολογουμένων γραφῶν, ἱκανῶς πάντα μηνυόντων περί τε τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς γῆς καὶ τῶν στοιχείων, καὶ παντὸς τοῦ δόγματος τῶν Χριστιανῶν. *Silemus multo abhinc tempore Ecclesiam Catholicas epistolas in dubium vertisse, eorum omnium qui in divinas litteras commentaria ediderunt, neminem in Catholicas animum applicuisse: sed eos etiam qui divinæ scripturæ libros in canonem redegerunt, omnes de iis tanquam dubiis sermonem habuisse. Irenæus nempe Lugdunensium Episcopus vir clarissimus & vita præclara, non multum post Apostolorum tempus; Eusebiusque Pamphili, & Amphilochius Iconii Episcopus amicus sociusque beati Basilii, ipse quoque in Jambicis carminibus ad Seleucum tanquam dubiæ fidei rejicit. Similiter & Severianus Gabaliensis in sua adversus Judæos oratione eas proscripsit: neque enim eas Apostolorum esse plerique referunt, sed aliorum ignobiliorum Presbyterorum. Hinc Pamphili Eusebius in Historia sua Ecclesiastica tradit Ephesi duo monumenta cerni: unum Joannis Evangelistæ,*

* leg. πρώτη.

listæ, alterum Joannis Presbyteri, qui duas ex Catholicis epistolis, secundam scilicet & tertiam scripserit, in quibus præfigitur: Presbyter Gajo dilecto. Tantum enim primam Petri & primam Joannis ipse atque Irenæus affirmant Apostolorum esse: alii vero neque eas Apostolorum esse asseverant, sed presbyterorum; quandoquidem prima & secunda & tertia Joannem præfert: ut manifestum inde sit, tres tantum illas unius
52 *esse. Alii item & eam quæ Jacobi est cum reliquis duabus amplectuntur, alii omnes exosculantur. Apud Syros non nisi tres tantum, quas prædiximus, inveniuntur, Jacobi scilicet, prima Petri, & Joannis tertia: reliquæ enim apud eos non habentur. Haud itaque operæ pretium fuerit perfectum Christianum ex iis quæ in dubium referuntur constabiliri, cum canonicæ & ab omnibus in universum comprobatæ scripturæ satis abunderque de cœlo & terra & elementis, & universo Christianorum dogmate omnia enunciant.* Et hæc quidem hic auctor. Attamen hisce temporibus, tanta est vis veritatis, adeo fixum in Græcorum animis mansit, non Actus Apostolorum, & Epistolas Pauli tantum, sed eas etiam quas Catholicas vocant, & Apocalypsim ipsam veram & genuinam esse scripturam, & uti talem, ritu Ecclesiæ Romanæ publice in Officiis per totam Græciam in Ecclesiis, quemadmodum & alias divinas scripturas legunt.

Epistolis adnectitur Menologium, n) in quo ab initio Septembris nomina Sanctorum singulis diebus recensentur, illisque Epistola propria in Officiis recitanda subjungitur.

V. Subsequitur liber quintus non multum dissimilis, eum ἀναγνώσεις seu ἀναγνώσματα vocant, *Lectiones.* o) Cum enim in ea Ecclesia ex antiqua consvetudine non Testamentum novum tantum, sed vetus in Ecclesia, dum divina officia peraguntur, recitatur, partes eas, seu segmina ex Testamenti veteris libris, anni
53 diebus variis pro dierum festorum solemnitate in unum volumen redegerunt, ut facilius & commodius præ manibus habeantur. Librum

n) Hujusmodi Menologium sive commemorationem sacrarum solennitatum & præcipuorum sanctorum totius anni secundum duodecim menses subjici etiam Πραξαποστολῳ qui MS. exstat in Bibl. Vindobonensi, testatur Lambecius lib. V. pag. 287. Confer quod exhibetur à Rev. Jo. Mich. Heineicco in egregio opere Germanico quo Ecclesiam Græcam veterem ac recentem descripsit parte III. p. 187. seq.

o) Eadem fere ex Allatio Cangius, Caveus, Svicerus, atque in diss. de ritu lectionum sacrarum Tentzelius. Hujusmodi ἀναγνώσεσι canonem quartum in quotidiano officio à Græcis interrumpi notat idem Allatius de Georgiis p. 417.

Librum usitato Ecclesiæ vocabulo ἀναγνωσεις, ut dixi, nuncuparunt. Id Latinis *lectio* est. Liber, quod ipse sciam, ineditus est. Prostat tamen passim manuscriptus in monasteriis Græcorum, & in Italicis Bibliothecis, & potissimum Vaticana & Barberina sub num. 16. & 17. Lectiones per totum annum ex Prophetis & Apostolis sanctum Hieronymum collegisse, nomenque libro *Lectionis*, vel *Comiti sancti Hieronymi* p) imposuisse tradit Pamelius libro 3. Liturgicon, & meminerunt Micrologus de Observationibus Ecclesiasticis cap 25. Honorius in Gemma Animæ lib. 1. cap. 88. Benno de quibusdam rebus ad Officium Missæ pertinentibus cap. 2.

Liber diversus est ab aliis lectionibus prolixioribus, quas iidem Græci inter Officia, non tamen ex divinis litteris desumptas, recitant; quarum ubique frequens mentio est, ut Expositiones Chrysostomi in vetus & novum Testamentum, Orationes Basilii, Gregorii Nazianzeni, Catecheses Studitæ & aliorum, nec non Ascetica Ephræmi Syri, Lausiaca, Paterica, q) & vitæ Sanctorum ex Simeone Metaphraste potissimum, de quibus alius erit dicendi locus.

VI. Sextus erit ψαλτήριον, *Psalterium*. Typicum cap. 4. καὶ σχολάζει τὸ ψαλτήριον ἀπὸ τ̃ μεγάλης πέμπτης μέχρι τ̃ σαββάτου τ̃ ἀντιπάσχα. *Et cessat Psalterium a magna Feria quinta usque ad sabbatum Antipaschæ.* In vita Palæmonis Abbatis: ἦν ὁ τ̃ ἁγίου γέροντος ἡ λειτουργία τοιαύτη. ἐν μὲν τῇ νυκτὶ ἐψαλλεν ὅλον τὸ ψαλτήριον καὶ τὰς ᾠδὰς ἀθορύβως. *Erat vero sancti senis ministerium simile, nocte canebat totum Psalterium & Cantica sine ullo strepitu.* Epiphanius Monachus de locis Syriis: καὶ εἰς τὴν δυτικὴν πόρταν τ̃ ἁγίας πόλεως ἐστιν ὁ πύργος ὁ Δαυϊτικὸς, εἰς ὃν ἐκάθισεν ἐπὶ ποδῶν, καὶ ἔγραψε τὸ ψαλτήριον. *Ad Occidentalem portam sanctæ Civitatis est turris Davidica, ubi consedit super cinere, & scripsit Psalterium.* Cyrillus Scythopolitanus in vita S. Sabæ: ἕως ὅ τὸ ψαλτήριον μάθωσι, καὶ 54

p) Comitem sive Lectionarium illum S. Hieronymo tributum longe, quam a Pamelio T. 2. Liturgicon vulgatus est, ampliorem edidit Steph. Baluzius post capitularia Regum Francorum Paris. 1677. fol. 1309. Præfationem vero ad Constantinum Episcopum CPolitanum, quam primus in lucem proferre visus sibi est Dacherius, pridem ante illum Matthias Flacius publicaverat Magdeb. 1549. 8. post duo capita Polydori Virgilii de nomine & autoribus Missæ.

q) Palladii Historia Lausiaca, Moschi Pratum, & alia hujusmodi Παλαιϊκὰ sive libri Vitas Patrum complexi.

κὴ τὸν τ ψαλμῳδίας κανόνα, καὶ τὴν μοναχικὴν παιδευθῶσιν ἀκρίβειαν. *Donec Psalterium addiscerent, & Psalmodiæ regulam, & monastica imbuerentur disciplina.* Et: εἶπε πρὸς τὸν παῖδα· δίδαξον αὐτὸν τὸ ψαλτήριον, ὅτι χρήζω αὐτῦ. *Doce ipsum Psalterium, quoniam ipsius indigeo.* Et in vita S. Theodosii: καὶ ἐξέμαθε τό, τε ψαλτήριον, καὶ τὰς λοιπὰς θείας γραφάς. *Et addidicit Psalterium, & reliquas divinas scripturas.* Dicitur etiam ψαλτής: Alexius Aristenus in Can. 2. Concilii Nicæni secundi: τὸν μέλλοντα εἰς τὸν τ ἐπισκοπῆς προάγεσθαι βαθμὸν δεῖ πάντως τὸν ψαλτῆρα γινώσκειν, καὶ ἑρμηνεύειν αὐτόν. *Promovendus in Episcopum omnino scire debet Psalterium, illudque interpretari.* Nullus alius sive in Missis, sive in Matutinis precibus, sive in aliis divinis officiis eo frequentior est, tamquam qui semper præ manibus sit, licet ob assiduam illius recitationem ex memoria fere omnia dicantur, suntque meri Psal-
55 mi Davidici, non alterato ordine, sed uti in sacris Bibliis jacent, in certas tamen classes, plures vel pauciores Psalmos, pro Psalmorum longitudine, continentes, distincti, sectiones Græci καθίσματα vocant, quasi diceres *sessiones*: & viginti r) tantummodo numerant. Ut Psalmi disponantur, expressit Meursius in Glossario. Cathismata singula in tres partes subdividunt, quas hymno illo, *Gloria Patri*, & *Filio*, &c. terminant, aliter ac fit in Ecclesia Latina, quæ dictum hymnum post omnes Psalmos recitat. Cathisma decimum septimum, ob prolixitatem Psalmi, *Beati immaculati*, uno tantum Psalmo completur, quem etiam in tria tmemata, & hymno jam dicto *Gloria Patri*, dividunt. Divisiones Cathismatum στάσεις dicunt, *stationes* nempe: stantes enim recitant, vel quod lectionem finientes stent, & quasi respirent. Ideo vero Cathismata vocata conjectat Balsamon, quod Laodiceni Concilii decreto, in unoquoque Psalmo interjecto spatio lectio fieret, ne dum Psalmi uno contextu legerentur, laboris pertæsi homines qui in Ecclesiam convenerant, neglectis officiis,

r) Κάθισμα I. a Psalmo 1. ad 8. II. 9—16. III. 17—23. IV. 24—31. V. 32—36. VI. 37—45. VII. 46—54. VIII. 55—63. IX. 64—69. X. 70—76. XI. 77—83. XII. 85—90. XIII. 91—100. XIV. 101—104. XV. 105—108. XVI. 109—117. XVII. 118 XVIII. 119—131. XIX. 132—142. XX. 143—150. Hæc jam notantur in antiquissimis Psalterii Græci editionibus, ut Mediolanensi A. 1481. & eam secuta Aldina sine temporis nota in 4. in cujus præfatione Justinus Decadyus promittit editiones Triodii, Pentecostarii ac Paracletici.

ciis, ad alia animum adverterent. In Can. 17. ejusdem Concilii: Τῶν ψαλμῶν ἀναγινωσκομένων διὰ μιᾶς ὑφῆς κατὰ παλαιὰν παράδοσιν, καὶ τοῦ συναγομένου λαοῦ ἀποκναίοντος, κἀντεῦθεν ἀκηδιῶντος ἀπὸ τοῦ κόπου, καὶ ἐξερχομένου τῆς ἐκκλησίας. ὥρισαν οἱ πατέρες μὴ συναπτῶς ἐν ταῖς συνάξεσιν ἐκφωνεῖσθαι τοὺς ψαλμοὺς, ἀλλὰ διὰ μέσου γένεσθαι καὶ ἀναγνώσεις ἐπὶ τῷ ἀναπαύεσθαι τὸν λαὸν πρὸς μικρὸν, καὶ πάλιν ψάλλειν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ εἰς καθίσματα διάφορα τὸ ἱερὸν 56
κατεμερίσθη ψαλτήριον. χάρις οὖν τοῖς ἁγίοις πατράσι καὶ ὑπὲρ ταύτης τῆς κηδεμονίας. *Cum Psalmi uno contextu ex antiqua traditione legerentur, & populus qui congregabatur & molestia afficeretur, & labore propterea confectus, nullam ejus curam gereret, & ab Ecclesia exiret, statuerunt Patres non esse psalmos in Ecclesiasticis congregationibus uno contextu dicendos, sed aliquo intercedente, lectionem esse faciendam, ut aliquantulum quiescat populus, & rursus canat. Propterea enim & in diversas sessiones sacrum distributum est Psalterium. Sunt ergo sanctis Patribus gratiæ agendæ pro hac eorum cura.* Quod etiam sublatum quoque fuisse, ordine etiam rerum Ecclesiasticarum immutato, notat Zonaras in eundem Canonem: ἔθους ἦν καὶ τοῦτο παλαιοῦ, ὅπερ ἐσχόλασεν, εἰς ἄλλην κατάστασιν καὶ τάξιν ἐλθούσης τῆς ἐκκλησίας. *Fuit hoc quoque antiquæ consvetudinis, quæ quidem alio nunc rerum Ecclesiasticarum ordine instituto sublata est.* Sed quomodo hæc immutatio facta sit, alius erit dicendi locus.

Illud hic quoque obiter animadvertendum est, Cathismata ista Psalmorum diversa esse, (licet non nemo cunfundat) a tropariis, quæ Psalmi non sunt, & Cathismata pro materiæ diversitate nunc ἀναπαύσιμον, nunc ἀναστάσιμον, s) &c. nuncupantur, de quibus nos alibi diximus.

Quemadmodum igitur ex hoc Psalmorum corpore quidam avulsi in peculiaremque usum conversi nomen sibi diversum vindicarunt, typica dicta, t) ut supra notabamus, ita & alii ad alios atque alios usus in Officiis Ecclesiasticis reducti, aliud atque 57
aliud nomen induerunt, quæ operæ pretium fuerit, quia non

s) adde ex Meursio & Cangio ἀποστολικὸν, θεοτόκιον, κατανυκτικὸν, μαρτυρικὸν, τοῦ μηναίου & σταυρώσιμον. Tot enim enumerant genera canticorum sive τροπαρίων quæ sedendo persolvuntur.

t) Psalm. 102. & 145. supra p. 14. Sic αἶνοι sive εἰς αἴνους dicuntur Psalmi 148. 149. 150. Τρίψαλμος Psalm. 3. 6. 62.

ita obvia unicuique sunt, adnumerare, usumque quantum fieri potest, promere. Primus itaque erit, qui ab inchoandis Officiis nomen sibi Proœmii habuit, προοιμιακὸς dictus. Typicum cap. 1. εἶτα ἄρχεται ὁ ἐκκλησιάρχης, δεῦτε, προσκυνήσωμεν· καὶ ψάλλει τὸν προοιμιακὸν, τὸ, εὐλόγει ἡ ψυχή μου, ἡσύχῳ φωνῇ, καὶ ἡρεμαίᾳ. *Tum incipit Ecclesiarcha*, Venite adoremus, *& canit Proœmiacum, nempe*, Benedic anima mea, *quieta ac tranquilla voce.* Et cap. 38. καὶ μετὰ τὸν προοιμιακὸν ψαλμόν. *Et post Proœmiacum Psalmum.* Erat autem, Benedic anima mea Domino, Domine DEus meus magnificatus es vehementer CIII. Potissimus vero illius usus fuit in inchoandis Vesperis. Dicitur προοιμιακὸς, quod vicem proœmii gereret in Vesperis, vel quod ab eo exordium haberent, vel ἀπὸ τῶν προοιμίων, *Proœmiis*, ita enim precationes illæ vocabantur, quæ in divinarum laudum Officiis primum locum occupabant. Zonaras in Can. 117. Africanum, αἱ μὲν δὴ εὐχαὶ προλέγονται ἃς καὶ προοίμια εἶπον. *Initio enim aliquæ precationes adhibentur, quas* Proœmia *appellavere.* Secundus *Tripsalmus*, τρίψαλμος, a numero, quo constabat Psalmorum, dici solitus inter Horas, aliis atque aliis Psalmis, neque semper iisdem, pro diversitate argumenti consutus. Typicum cap. 41. καὶ ψάλλομεν τὰς τρεῖς καθ' αὑτὸ τριψάλμους· εἶτα τὰ τυπικὰ καὶ οἱ μα-
58 καρισμοί. *Et canimus tres horas singulas tribus tantummodo Psalmis, tum Typica, & Beatitudines.* Et cap. 38. συναπτεται δὲ καὶ ἡ πρώτη ὥρα ἤ τις ψάλλεται συνήθως τρίψαλμος. *Adnectitur vero, & prima hora, quæ ut moris est, tribus tantum Psalmis absolvitur.* Tertius ἐξάψαλμος, *exapsalmus*, a numero Psalmorum, quibus componitur, dictus, sive etiam ἐξάψαλμον. Philotheus de institutione Diaconi, εὐθὺς ὁ ταχθεὶς μοναχὸς λέγει τὸν ἐξάψαλμον. *Statimque Monachus, cui id onus incumbit, recitat exapsalmum.* Pentecostarium: ἀρχόμενοι ἐπὶ τῷ σαββάτῳ τῆ Διακαινησίμῳ ψάλλομεν τὸ καθὰ σύνηθες ἐξάψαλμον. *Incipientes a sabbato Diacæneſimi* canimus, ut moris est, exapsalmum.* Typicum: καὶ ψάλλουσιν ἀμφότεροι τὸν ἐξάψαλμον ἡσύχῳ φωνῇ καὶ ἀργῶς εἰς ἐπήκοον πάντων. *Et canunt utrique exapsalmum tranquilla voce, ut omnes audiant.* Et, σημειωτέον δὲ ὅτι ἄδειαν οὐκ ἔχει τις βῆξαι, ἢ πτῦσαι μέχρις ἂν τελεσθῇ ὁ ἐξάψαλμος. *Animadvertendum est, non licere cuiquam, aut tussire, aut spuere, donec finiatur exapsalmus.* Et, εἰς τὸν ὄρθρον σωμήθως τὸν ἐξάψαλμον.

In

* Dominica Quasimodogeniti.

In matutino, uti ſolet, exapſalmum. Canebantur ut plurimum in Matutinis, erantque III. XXXVII. LXII. LXXXVII. CII. CXLII. Dixi ut plurimum, cum etiam in Apodipnis dicerentur. Menæum: εἰς ὃ τὸ ἀπόδειπνον ψάλλομεν τὸ κατὰ σύνηθες ἐξάψαλμον. *In Apodipno vero canimus conſuetum exapſalmum.* Quartus erit, τὰ πρὸς κύριον, ea, quæ ſunt ad Dominum. Triodium: τῇ δευτέρᾳ τῆς δευτέρας ἑβδομάδος εἰς τὸ λυχνικὸν μετὰ τὸν προοιμιακὸν Ψαλμὸν στιχολογοῦμεν τὰ πρὸς κύριον. *Feria ſecunda ſecundæ hebdomadis in Lychnico poſt Proœmiacum Pſalmum, recitamus ea quæ ſunt ad Dominum.* 59 Et, τῇ τρίτῃ τῆς πέμπτης ἑβδομάδος ἑσπέρας στιχολογοῦμεν ἀντὶ τῶν πρὸς κύριον, τὸ ἐν ὀρθρῳ κάθισμα τῆς ψαλτηρίου. *Feria tertia quintæ hebdomadis in Veſperis dicimus loco eorum, quæ ad Dominum ſunt, Cathiſma Pſalterii, quod ordine ſuo recitandum eſt.* Et, τῇ πέμπτῃ ἑσπέρας μετὰ τὸν προοιμιακὸν στιχολογοῦμεν ἀντὶ τῶν πρὸς κύριον, τὸ κάθισμα, ὅπερ ἀφείθη ἐν τῇ πρώτῃ ὥρᾳ. *Feria quinta in Veſperis poſt Proœmiacum Pſalmum recitamus loco eorum, quæ ad Dominum ſunt, Cathiſma quod relictum fuerit in prima hora.* Et, ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἀκολουθίας τῶν προηγιασμένων Ψαλλόμεν τὰ πρὸς τὸν κύριον. *In principio Officii Præſanctificatorum canimus ea, quæ ad Dominum ſunt.* Typicon cap. 4. εἰς ὃ τὸ λυχνικὸν τὰ πρὸς κύριον μέχρι σαββάτου τὸ ἀποκρέω. In Lychnico ea quæ ad Dominum ſunt, usque ad ſabbatum Apocrei, & unico nomine, τὰ προσκύρια, τῶν προσκυρίων. Typic. cap. 39. καὶ στιχολογοῦμεν τὰ προσκύρια. Et cap. 38. μετὰ τὸν προοιμιακὸν Ψαλμὸν σωθῇς στιχολογία τῶν προσκυρίων. *Poſt Proœmiacum Pſalmum ſpeta recitatio Pſalmorum, quæ ad Dominum ſunt.* Et ſunt Pſalmi CXIX. CXX. CXXI. CXXII. CXXIII. CXXIV. CXXV. CXXVI. CXXVII. CXXVIII. CXXIX. CXXX. CXXXI. CXXXII. CXXXIII. nomen habent à primo qui ſic incipit, πρὸς κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαί με ἐκέκραξα. *Ad Dominum cum tribularer clamavi.* Nec alii ſunt quam qui Graduales u) apud Latinos dicuntur. Hæc quamvis minutiora prætereunda non erant, ne quis eorum ignoratione alia atque alia in medium afferat, ut de 60 aliis factum eſt. Quid ſit Amomus, x) quid Polyeleos y) jam diximus.

Pſalterii autem recitandi per totum annum modum hunc Græcorum Eccleſia ſervat. A vigeſima menſis Septembris

u) Cangius in ἀναβαθμοὶ, & πρὸς Κύριον.
x) Pſal. 118. y) Pſal. 134. ſupra p. 13.

singulis diebus tria Cathismata recitant, in Vesperis ea quæ sunt *ad Dominum*. Psalmumque cui Polyeleos nomen est, in pervigilio a Christi Nativitate ad decimamquintam mensis Januarii, cum solemnitati Epiphaniæ Dominicæ finis imponitur in Matutino, bina Cathismata, in Vesperis unum, adeo ut unaquaque hebdomada Psalterium universum percurratur. A decima quinta Januarii Cathisma in matutino adjungimus, in Lychnico vero, ea quæ *ad Dominum* sunt, usque ad Sabbatum Carnis-privii. Hebdomade vero Carnis-privii, subsequenteque, quæ ab edendo caseo Tyrene dici obtinuit, in Matutino duo, in Vesperis alterum, ut Fratres paululum quiescant. At sex Quadragesimæ hebdomadibus singulis bis Psalterium recitatur. Sancta hebdomade semel tantum dicitur, finitque Feria quarta: à Feria quinta, usque ad Sabbatum Antipaschæ, quæ est Dominica in Albis, silet. In pervigilio postmodum D. Thomæ, nova nempe Dominica, quæ est in Albis, rursus inchoatur illius lectio, non tantum diebus Dominicis, sed singulis etiam diebus; in Matutino scilicet, Cathismata bina, in Vesperis unum, usque ad vigesimam mensis Septembris.

61 In quanto porro veneratione Psalmi Davidici in Ecclesia fuerint, & eorum continuus usus, satis nobis exposuit auctor Topographiæ Christianæ lib. 7. Διὰ ϛο καὶ ἐμμελῶς καὶ μετὰ ῥυθμοῦ αὐτὰ ἐξεῖπεν, ἵνα εὐκάτοχα, καὶ εὐμνημόνευϛα τοῖς πᾶσιν ὡς τερπνὰ γένωνται. καὶ ϛο εὔδηλον ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις ϛ κόσμῳ ᾄδόμενα τὰ ϛ Δαυὶδ εὑρήσομεν, καὶ σχεδὸν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων μικρῶν τε καὶ μεγάλων διὰ ϛόματος φερόμενα, καὶ καθ' ἑκάϛην ᾠδόμενα πλείω τῶν ἄλλων προφητῶν καὶ γραφῶν. *Propterea & modulata & rythmis concinnata illa voluit edere, ut essent ad captum prompta, & memoria facile ab omnibus ob eorum suavitatem comprehenderentur. Id quoque non est obscurum, cum per totum terrarum orbem in omnibus Ecclesiis Davidis Psalmi decantentur, atque etiam in omnium fere ore parvorum juxta ac magnorum circumferantur ac celebrentur, quotidie, menteque assidue, & memoria revolvantur, & plusquam omnium aliorum Prophetarum scripta, & alia monumenta divina recolantur.* Philemon propterea Abbas cum interrogaretur, quamnam ob causam Psalmos universæ scripturæ præponeret, eorumque lectione admodum delectaretur: Διατί πάτερ ὑπὲρ πᾶσαν τὴν γραφὴν τῷ Ψαλτη-

Ψαλτηρίῳ καλαγλυκαίνῃ, καὶ διατί ψάλλων ῥέμα ὡς πρός τινα διαλεγόμενος ὑποκρίνῃ τὰς λόγους; *Quare, ô Pater, super reliquam universam scripturam Psalterio delectaris, & quare quiete concinens ita verba imitaris ac si cum aliquo sermonem conferres?* Respondit: Οὗ πρὸς αὐτὸν ἔφη, λέγω σοι τέκνον, ὅτω προεπύπωσεν ὁ θεὸς τὴν δύναμιν τῶν Ψαλμῶν ἐν τῇ ταπεινῇ μου Ψυχῇ, ὡς καθάπερ τῷ προφήτῃ 62
Δαβὶδ, καὶ χωρισθῆναι τὴν γλυκύτητος τῶν ἐν αὐτοῖς θεωρημάτων ἡ δύναμαι πάσης γὰρ τῆς θείας γραφῆς εἰσὶ περιεκτικοί. *Et senex respondit: scias, fili, DEum in animo meo demisso vim Psalmorum impressisse, quemadmodum & Davidi, nec possum ab arcanorum dulcitudine, quæ in ipsis latent, me avellere, universam enim divinam scripturam in se continent.*

Cathisma vigesimum 2) in eodem libro tum ex veteri tum ex novo Fœdere Cantica absolvunt, eas vocant ὠδὰς, & sunt binæ Moysis, altera, ex Exodi cap. 15. *altera*, ex Deuteronomii cap. 32. *tertia*, Annæ matris Samuelis ex Regum cap. 2. lib. 1. *quarta*, Abacuc Prophetæ cap. 3. *quinta*, Esaiæ Prophetæ cap. 25. a) *sexta*; Jonæ Prophetæ capite 2. *septima* & *octava*, trium puerorum ex cap. 3. Danielis: *nona*, beatæ Mariæ Virginis ex cap. 1. Lucæ. *decima*, Zachariæ sacerdotis ex eodem capite. *undecima*, b) Ezechiæ regis Judæ ex cap. 38. Esaiæ. *duodecima*, Manasses regis Judæ. *decima tertia* Simeonis senis ex cap. 2. Lucæ. Habeo penes me eorundem Canticorum paraphrasim Græcam carmine Jambico à Joanne Geometra non infeliciter concinnatam. Libro solent præfigi carmina:

a) Post καθίσματα viginti subjicitur in Psalterio Græco Psalmus 151. ἰδιόγραφος, h. e. privatus nec ejusdem cum prioribus auctoritatis, ac deinde succedunt cætera Cantica Allatio memorata, quæ exstant & in νέῳ ἀνθολογίῳ Antonii Arcudii. Confer Nic. Rayæi diss. præliminarem ad Acta Sanctor. T. 2. Junii p. 18. seq.

a) Esaiæ XXVI. 9. seq.

b) Tres hæ postremæ Allatio memoratæ preces sive ὠδαὶ in Psalterii editionibus plerisque & in novo Anthologio omittuntur. Refert tamen illas etiam Clariss. Caveus, ex editione Psalterii Veneta apud Antonium Pinellum 1627. 8. Idem observat editioni Venetæ A. 1643. præmitti modum Psalterii in Ecclesia Græca recitandi per totum annum, subjicique duplex Lexicon, grammaticum alterum & etymologicum, alterum Historicum de personis & nominibus propriis quorum in sacris hymnis mentio.

Σίγησον Ορφεῦ, ῥίψον Ερμῆ τὴν λύραν
Τρίπους ὁ Δελφοῖς δύνον εἰς λήθην ἔτι,
Δαυὶδ γὰ ἡμῖν πνεύματος κρέων λύραν
Τρανεῖ τὰ κρυπτὰ τῶν θείων μυςηρίων
Πληθὺν παλαιῶν ἱςορεῖ τερασίων
63 Κινεῖ πρὸς ὕμνον τὸν κτίσαντα τὴν κτίσιν
Σώζων ἅπαντας μυςαγωγεῖ, καὶ γράφει,
Ἁμαρτάνοντας εἰς ἐπιςροφὴν φέρει
Πολλοῖς σὺν ἄλλοις, καὶ κρίσιν δηλῶν κρίσιν
Σημήνειν διδάσκει ψυχικὰς ἁμαρτάδας. Ea sic vertit Conradus Rittershusius notis in Moschum:

Orpheu sile, lyram abijce Mercuri tuam
Oblivione Delphice Tripus mergitor.
Nobis Davides, spiritus lyram increpans
Mysteria in lucem abdita eruit DEI.
Antiqua narrat affatim miracula,
Movet, ut celebrent conditorem, condita.
Scribit, docetque quod saluti est omnibus.
Peccantium conversionem promovet,
Diem & supremi judicii extremum notat,
Mentisque labem abstergere impuram docet.

In manuscriptis etiam illa præponuntur:

Τὰ πνεύματος γὰ θεῖα λόξα, καὶ βέλη
Τείνας ὁ Δαυὶδ ψαλμοκινήτῳ λύρᾳ
Απασαν ὅλως προσβολὴν μὲν δαιμόνων
Κάλλει γιτρώσκει, καὶ διώκει, καὶ τρέπει
Πιςῶν δ' ἅπασαν πρὸς θεὸν πτεροῖ φρένα
Καὶ τῶν καμερπῶν ἐξανιςᾷ φροντίδων
Πρὸς τὴν ἐν ἔργοις ψυχικὴν σωτηρίαν.

Nec non & illa:

Τέτιγξ προφητῶν, ἡ λύρα δ' πνεύματος
Ο γῆν ἅπασαν ἐμφορῶν μελωδίαις
Ω πρᾳότης γνώρισμα τ' ἐξουσίας.

Ex versione Joannis Argoli.

Arcus sacrati spiritus tela ardua
64 *Torquens sonante David odas pectine*

Omnes

Omnes phalanges impetusque dæmonum
Feritque, sequitur, vertit in fugam minans.
Mentes fidelium excitat somno gravi
Ad cælum, humoque corde pronos erigit,
Animæ ad salutem vitæ ut operentur bonum.

Aliud.

Votum cicada numinis, lyræ spiritus
Terrasque replens cælicum cunctas melos
Clarum o placiditas indicium potentiæ.

VII. Isto ordine septimus *Octoechus*, c) quem diceres *Octotonum*, sive *octo tonos continentem librum*. Typicum: δεῖ γινώσκειν ὅτι πάσας τὰς κυριακὰς, ἐν αἷς ψάλλεται ἡ ὀκτώηχος. *Sciendum est omnibus Dominicis quibus canitur Octoechus.* Cum enim Græcorum musica proprios tonos, ipsi vocant ἤχους, *sonos*, quatuor habeat, primum, secundum, tertium, & quartum; quatuor item obliquos, πλάγιον τῦ πρώτυ, *obliquum primi*, obliquum secundi, obliquum tertii, gravis aliis est, & obliquum quarti. Canones omnes sive Troparia, & quæcunque aliæ cantiones, in hoc libro contentæ ita dispositæ sunt, ut quæ primo tomo concinuntur omnia simul primum sibi locum occupent, quæ secundo secundum, quæ tertio tertium, & sic de singulis, donec ab obliquum quarti perveniatur, qui inter tonos ultimus ultimum quoque sibi locum vendicat, & cantiones eo modulatæ ac commensuratæ, ultimo quoque loco reponuntur. Continet tantum Troparia & Canones qui a primis Vesperis Dominicæ ad finem usq; Missæ ca- 65
nuntur. Et octo Dominicis pro tonorum numero finitur. Singuli toni tres habent Canones. Primum ἀναστάσιμον, qui in Crucis & Resurrectionis Dominicæ: Secundum σταυροαναστάσιμον, qui in Resurrectionis: Tertium in Mariæ Virginis laudibus celebrandis versantur, & hæc in Octoechis antiquis habebantur. In recentioribus modo additur pro singulis Tonis Canon, qui in μεσονυκτίῳ

c) Est mihi ad manus editio Octoëchi Veneta A. 1543. 8. Præstantissimo Caveo memorantur Venetæ A. 1523. 1584. 1602. 1610. 1624. 8. MStum cum antiquis notis Musicis & aliud cum amplo Jo. Zonaræ commentario servat Bibliotheca Cæsarea. Occurrit & MS. in Bibliotheca Regis Christianissimi. Vide & Cangium in ἦχος & Goarum ad Eycholog p. 206. & 433.

τίς vel μεσονυκτικῆ, mediæ ſcilicet noctis officio cani ſvevit, & quod de Trinitate pertractat, *Triadicus* dicitur, & Canones hi dierum Dominicorum numerum non excedunt, cum octo etiam illi ſint.

Hinc liquet, quam facile labantur ij, qui cum in libro *Anthos* dicto legerint, τὸ μεσονυκτικὸν Ψάλλεται, Διατὶ εἶπεν ὁ Χριστός· Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ὅτι δὲν ἰξεύρετε ποία ὥρα ἔρχεται ὁ Κύριος· καὶ πάλιν· ὅτι ὡσεὶ τὸ μεσονύκτιον κραυγὴ γέγονεν. ἰδὲ ὁ νυμφίος ἔρχεται. *Officium mediæ noctis canitur, quod dixerit Chriſtus: Vigilate & orate, quoniam neſcitis, qua hora veniet Dominus. Et iterum: Circa mediam noctem clamor factus eſt: Ecce ſponſus venit.* Et cum occurrat apud Philotheum in Diaconico, autumant eſſe hymnum, quem media nocte canebant, hymnus etenim officii pars eſt: Meſonyctícum, officium completum, quod ex Pſalmis, Hymnis, aliisque precibus perficitur.

Errant præterea, & maximum in modum errant, qui ex
66 Rituali Græcorum hauriunt ἦχον eſſe Cantici nomen in Liturgia, & duo illorum fuiſſe genera, ἦχον βαρὺν, & ἦχον πλαγίαν, & in exodio utriusque Triadicum unum, atque Theotocium. Nihil minus ἦχος, ut diximus, eſt tonus, ad quem canebantur Cantica, nec in Liturgia ſolummodo, ſed in omnibus aliis Officiis, nihil enim in illis concinitur, quod non ſub aliquo Echo ſeu tono decantetur, & plura quam duo genera ſupra memoravimus, & βαρὺς ipſe non eſt niſi πλάγιος, *obliquus*, ſed πλάγιος Tertii. Non aliud innuit Gennadius de igne Purgatorio cap. 3. quin, ſicut eſt in Auctore, integer locus concipiatur. ὁμοίως καὶ εἰς τὸ Παρακλητικὸν τῷ σαββάτῳ εἰς τὸν ὄρθρον ᾨδεύτερος ἦχος εἰς τὴν ἑβδόμην ᾠδὴν τῶν νεκρωσίμων κανόνος τὸ τρίτον τροπάριον λέγει. *Similiter & in Paracletico, Sabbato in Matutino ſecundi toni in ſeptima Ode Canonis, qui pro mortuis ſcriptus eſt, tertium Troparium dicit*, noſtram ſententiam firmat. Nam ſi eſt Troparion ſecundi toni, quomodo tonus Canticum erit? ſi Sabbato in Matutinis dicitur, quomodo in Liturgia? ſi eſt ſecundi Echi, ergo Echorum non tantum duo genera ſunt, & ut res magis pateat, confer Gennadii iſta cum illis Cedreni in Theophilo. ΕΦιλοτιμεῖτο ὁ καὶ μελῳδὸς εἶναι. διὸ καὶ ὕμνους ποιῶν τινας, ἃ στιχηρὰ μελίζων, ᾄδεσθαι προετρέπετο. μεθ' ὧν καὶ τὸ τῆς τετάρτης ἦχος, εὐλογεῖτε, ἐκ τῆς καλὰ

κατὰ τὴν ὀγδόην ᾠδὴν, ἄκουε κόρη, μεθαρμοσάμενος, ἕτερον ᾠδικὸν ἐν τῇ ἁγίᾳ θεᾷ ἐκκλησίᾳ εἰς ὑπήκοον ἄδεσθαι διωρίσατο. Vertit Xylander: *Impedit quoque cantilenis operam, hymnos quosdam & carmina componens, ac canere ea eos jubens: de quibus est*, Benedicite *quarti toni, quod ex* Audi filia, *octavæ Odæ translatum a se atque concinnatum in Ecclesia DEi clara voce cani mandavit.* Cum debuisset sic: *Ambibat quoque melodus esse, quapropter hymnos quosdam componens, & Troparia concinnans, alios adhortabatur ut canerent, inter ea locum habet Troparion quarti toni, quod incipit,* εὐλογεῖτε, Benedicite: *ad illius quod in octava Odæ est, & incipit* ἄκουε κόρε, Audi filia, *formam concinnatum, in DEi Ecclesia, ut palam populo caneretur præcepit.* Hic etiam habetur Troparion quarti Echi: ergo Echus diversus a Cantico. Troparion est quarti Echi: ergo præter gravem & obliquum, est & aliud genus Echorum; & illud est quartum: quare tria alia præcessisse necesse fuerit. Scio in Liturgia Cantica quoque varia concini: sed quid hoc ad Echum, quo Cantica ipsa & canentium voces mensurantur? 67

Triadicorum Canonum, qui pro tonorum numero sunt octo, auctor est Metrophanes Episcopus Smyrnæus: reliqua, præter nonnulla, quæ Anatolii Patriarchæ Constantinopolitani, & Theodori Studitæ sunt, omnia a Joannis Damasceni calamo proficiscuntur. In postremis editionibus in fine adduntur Troparia ἑωθινὰ, *Matutina*, undecim Leonis Imperatoris, & tot alia *Exapostilaria* Constantini Porphyrogennetæ illius filii. Ex octo tonis quos Octoëchus continet, duo tantum editi sunt Latine a Billio inter opera Damasceni. De Octoëcho, quemadmodum & de aliis Damasceni libris, in opere nostro de libris Apocryphis, in Joanne Damasceno diximus. 68

VIII. Octavus sit ᾠδικὴ, d) quam ᾠδικὸν βιβλίον Gennadius, & aliquando tantummodo ᾠδικὸν vocat.

d) *Prodiit Paracletice Venet.* 1610. *deinde opera Nicephori Paschalei ibid. apud Antonium Pinellum* 1625. *& curante Theophylacto Hieromonacho, ibid.* 1640. *hoc titulo:* ᾠδικὴ σὺν Θεῷ ἁγίῳ, περιέχουσα τὴν πρέπουσαν αὐτῇ ἀκολουθίαν *Nihil fere aliud est quam Damasceni Octoechus, a Græcis subsequentibus temporibus admodum auctus, unde & ὀκτώηχος νέα vocatur, & Josephum (Melodum) auctorem habuisse dicitur.* Hæc præstantissimus Caveus. Quæ in hoc libro reprehendit Allatius, vide infra diss. 2. p. 283. seq. Ab hoc differunt qui passim memorantur κανόνες ᾠδικοὶ hymni imploratorii v. g. ad B. Virginem, de quibus Cangius.

cat. Differt ab aliis Græcorum libris Ecclesiasticis, quod in aliis certa sunt certis diebus decreta Officia, Canones, seu Troparia, quæ recitari solent, quibus finitis reponuntur, donec eadem tempora remeent, cum rursum ad recitandum suscipiuntur: ut Triodion, quod Quadragesimæ præcipue Officia: Pentecostarium, quod a die Resurrectionis ad Pentecostem: Menæa, quæ singulis mensibus. Paracleticus tantum semper præ manu est, & omnibus diebus aliquid in eo invenitur quod sive in Missa, sive in Vesperis, sive in Matutino, sive in aliis Officiis recitatur. Quando enim in aliis Officiis propria desiderantur, quæ ad complementum Officii pertineant, ad hunc lector remittitur. Dicitur, ut puto, παρακλητικὸς, *Paracleticus*, quasi *Consolatorius*. Videntur enim omnia quæ in eo sunt, eo maxime spectare, ut peccatorem consolentur, hortentur, & quasi vi quadam compellant, ut de commissis pœnitentiam agat, & DEum quem peccando offenderat, pœnitentia ac precibus sibi propitium reddat.

69 Hinc modo Angelorum opem, modo Apostolorum, modo Martyrum, modo Confessorum, aliorumque Sanctorum, prout diei cujus Officium recitatur, ratio exposcit. Unde etiam Paracleticus dici potuit, quasi *Invocatorius*, vel *Imploratorius*. Dividitur in octo partes, quos Græci ἤχους appellant. Uno nempe Echo Officia unius hebdomadis implentur, altero subsequentis, & sic de singulis, quibus finitis, denuo ab initio exordiuntur: & sic perpetuo isto circulo materiam DEum laudandi perpetuam sibi & nunquam deficientem suppeditant. Differt ab Octoecho, quod ille tantummodo, ut diximus, a primis Vesperis ad Missam Canones & Troparia continet, Paracletice & illa, & multo plura, cum & subsequentes Veseras, & aliorum dierum inter hebdomadem Officia integra exhibet. Ingens, sed apprime necessarium, & defectus aliorum supplens volumen. Qvænam vero in eo continentur, brevibus exponit Joannes Nathanael epistola ad Metrophanem Patriarcham Constantinopolitanum libro præfixa, ne ipse ea referendo longior sim.

IX. Nonus est Τριῴδιον, *Triodium*, e) e Cantionum, sive

e) Videndus de Triodio præter Cangium, Svicerum & Caveum Baronius ad A. C. 842. n. 27.

sive Canonum ita dictorum, quibus abundat, ratione, & modo, ita appellatus. Cæteri namque Græcorum Canones, qui in Officiis divinis in usu sunt, novem Odis seu Strophis constant. At qui in isto volumine continentur, tribus tantum conflantur: continetque Officium in Ecclesiis eorum recitari solitum a Septuagesima, quam illi vocant Dominicam Publicani & Pharisæi, ad 70
Sabbatum sanctum. Nicephorus Callistus in Synaxario: Κατὰ δὲ τὴν παροῦσαν ἡμέραν σὺν θεῷ καὶ τοῦ τριῳδίου ἀρχόμεθα, ὃ πολλοὶ μὲν τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων μουσουργῶν ἡμῶν πατέρων ἄριστα καὶ ὡς ἐχρῆν ὑπὸ τοῦ ἁγίου κινούμενοι πνεύματος ἐμελούργησαν. πρῶτον δὲ πάντων τοῦτ' ἐπενόησε, τὰς τρεῖς φημι τῶν ᾠδῶν, εἰς τύπον, οἶμαι, τῆς ἁγίας καὶ ζωαρχικῆς Τριάδος ὁ μέγας ποιητὴς Κοσμᾶς, ἐν τῇ μεγάλῃ καὶ ἁγίᾳ τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ ἑβδομάδι, κατὰ τὴν ὀνομασίαν σχεδὸν ἑκάστης ἡμέρας διὰ τῶν ἀκροστιχίδων ἐπινοήσας τὰ μέλη. ἐξ οὗπερ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν πατέρων, καὶ μᾶλ-

n. 27. Prodiit Venetiis A. 1620. fol. & Theophylacti Hieromonachi cura recognitum ibid. apud Pinellum A. 1644. hoc titulo: Τριῴδιον ψυχολέστατον περιέχον τὴν πρέπουσαν ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ τεσσαρακοστῇ ἅπασαν ἀκολουθίαν. Synopsin Triodii & Pentecostarii a Nicephoro Callisto scriptam versibus Jambicis, subjectamq; carminibus Cyri Theodori Prodromi, excusis Basil. apud Jo Bebelium A 1536 quia brevis est, hoc loco adscripsi: Τριῳδίου σύνοψις ἀκριβεστάτη. Ἐγὼ δὲ τριῴδιον ταῦτα σοι φέρω, παραβολὴν πρώτιστα τοῦ Φαρισαίου, μεθ' ἣν ἀσώτου καὶ ψυχῶν μνείαν ὅλων, τὴν δευτέραντε τοῦ λόγου παρουσίαν, τῆς τυροφάγου τὰς διφυεῖς ἐννάτας, μνείαν ἁπάντων τῆς ἐρήμου πατέρων. Ἔκπτωσιν Ἀδὰμ τῆς τροφῆς τοῦ χωρίου, τὸ θαῦμα τοῦ τρήρωνος. Ὀρθοδοξίαν, σταυροῦτε προσκύνησιν, κανόναμεγαν τὸν ἀκάθιστον, καὶ ταφὴν τοῦ Λαζάρου, ἔγερσιν αὐτοῦ καὶ νικῆς τὰ βαΐα. πάγκαλον αὖθις καὶ συκῆς ξηρᾶς τύπον, παραβολῆς ὕψωμα παρθένων δέκα, δάκρυα πόρνης, καὶ πολύτιμον μύρον, το μυστικὸν δεῖπνοντε, νιπτῆρος βάθος, Χριστοῦ προσευχὴν καὶ προδοσίαν πάλιν, τὰ φρικτὰ πάθη τὴν σφαγὴν καὶ τὸ ξύλον, τὴν ἀποκαθήλωσιν, ἐν τάφῳ θέσιν, θρῆνον τ' ἐπιτάφιον, γυναικῶν μύρα. Χαρᾶς τὸ πάσχα, τὴν ἀνάστασιν λέγω, τὴν ψηλάφησιν τοῦ θωμᾶ, μυροφόρους, τὸν παράλυτον, πεντηκοστῆς τὴν μέσην, τὴν σαμαρεῖτιν, τυφλὸν ὠμματωμένον. Χριστοῦτε λῆψιν πρὸς πόλους ἀνωτάτω, καὶ πατέρων ἄθροισμα τῶν ἐν Νικαίᾳ, τὴν πεντηκοστὴν καὶ τοῦ πνεύματος χύσιν, πληθύντε πάντων ἁγίων τῶν ἐν βίῳ. Hunc Nicephorum Callistum & Philotheum Patriarcham CPol. nonnulla ex odio in Romanam Ecclesiam inseruisse quæ in antiquioribus Triodiorum exemplaribus non reperiantur, conqueritur Allatius de Synodo Photiana p. 528. & prolixius infra diss. 2. p. 113. seq.

λου τῶν ἄλλων Θεόδωρός τε καὶ Ιωσὴφ οἱ Στουδῖται καλὰ ζῆλον ἐκείνῳ, καὶ ταῖς λοιπαῖς ἑβδομάσι τῆς ἁγίας μεγάλης τεσσαρακοστῆς συλλαξάμβοι τῇ αὐτῶν μονῇ τῶν Στουδίου πρῶτον ᾠδὰς ἐποίησαν ἐπὶ μᾶλλον τὰς ᾠδὰς καλατάξαντες καὶ ῥυθμίσαντες. Et infra: Καλαχρηστικῶς δὲ τριῴδιον ὀνομάζεται. ᾄδ δὲ ἀεὶ τριῴδια ἔχει. καὶ δὲ ὁλοτελεῖς κάνονας προβάλλεται. ἀλλ' οἶμαι ἀπὸ τοῦ πλεονάζοντος τὴν ἐπωνυμίαν λαβεῖν, ἢ διὰ τὰ τῆς μεγάλης ἑβδομάδος, ὡς εἴρηται, πρώτως γινόμενα. σκοπὸς μέντοι τοῖς ἁγίοις ἡμῶν πατράσι διὰ τῆς βίβλου τοῦ τριῴδίου παντὸς ἐν συντόμῳ τὸ πᾶν τῆς περὶ ἡμᾶς τοῦ θεοῦ ἐνεργεσίας ἐξ ἀρχῆς ἀναμνῆσαι, καὶ εἰς ὑπόμνησιν πᾶσιν ἐνθεῖναι. &c. *Hoc vero die, ita DEO annuente, Triodion ineipimus, quod multi sanctorum & Deiferorum vatum nostrorum Patrum optime, & uti addecebat, à Spiritu sancto moti modulati sunt. Primus omnium illud, tres inquam Odas, in figuram, ut existimo, sanctæ &*
71 *vivificæ Trinitatis excogitavit magnus Poëta Cosmas, in magna sanctaque Passionis Domini & DEI & Servatoris nostri JEsu Christi hebdomade, appellatione fere cujuslibet diei per acrostichides cantus concinnans: ex quo & reliqui Patres, & inter eos præcipue Theodorus & Josephus Studitæ eum æmulati in aliis hebdomadibus sanctæ magnæ Quadragesimæ componentes proprio Studiorum monasterio tradiderunt, Odas istas magis ac magis protrahentes & accommodantes.* Et paucis interjectis: *Triodion porro improprie dicitur, non enim semper Triodia habet, cum integros etiam Canones proponat. Puto tamen nomen ex abundanti assumpsisse, vel propter magnæ hebdomadis Canones sic dictos. Scopus sanctis nostris Patribus fuit per universum Triodii volumen, quasi in compendio, divinum erga nos beneficium ab ipso principio recensere, & in memoriam omnium inducere.*

Et sane Triodion magis late patet, quam quod acceperint nonnulli, qui ex Gennadii verbis ambiguis cap. 4. Ἀδουσι μετὰ μελῳδιῶν καθ' ἡμέραν, καὶ μηναῖα, καὶ τριῴδια καὶ λογοι. Et Menologio: Δεῖ εἰδέναι, ὅτι τὸ προεόρτιον τριῴδιον εἰς τὸ ἀπόδειπνον ψάλλεται. Canticum divisum in tres partes, quas Odas appellabant, Triodion esse existimant, attamen ex verbis Ritualis Græcorum: Ψάλλομεν τῆς ὀκτοήχου ἀναστάσιμα τρία, καὶ ἀναλογικὰ τρία, καὶ τοῦ τριῴδίου ἰδιόμελα δύο. Et Evchologio: Εἶτα τὸ μαθυρικὸν, τὰ τρία προσόμοια τοῦ τριῴδίου, καὶ τὰ τρία τοῦ μηναίου: non de Cantico, sed de libro, in quo ejuscemodi Cantica sunt, intelligendum esse manifesto concluditur: cum genus id Troparii, quod

quod Idiomelon & Prosomion vocant, Cantici ejuscemodi Tro- 72
parion esse non possit, cum illa omnia ad alterius cantum hirmumque accommodentur: & Idiomelon, præsertim vagum, & per se proprium cantus modum habens, qui Triodion haud dici potest: quia tamen in libro Triodio dicto legitur, Triodii Troparium fuerit.

Et animadvertendum est hic obiter, quemadmodum hymnus, sive cantus, sive malis Canon, qui tribus Odis perficitur, Triodion dici svevit, ita & eum qui duabus constat, διῴδιον, *Diodion* dici, ἕτερον διῴδιον. ὁ ἦχος αὐτὸς, οὗ ἡ ἀκροστιχὶς τρίτητε, & eum qui quatuor, τετραῴδιον, *Tetraodion*, perperamque correctum quod hodie bene editur in Cedreno de Marco Monacho: Ο σοφώτατος μοναχὸς Μάρκος, οἰκονόμος ὢν τῆς τοιαύτης μονῆς, ὁ τὸ τετραῴδιον τοῦ μεγάλου σαββάτου ἀναπληρώσας τοῦ κυροῦ Κοσμᾶ, πολλὰ κατεδεήθη τοῦ βασιλέως. Xylander vertit: *Et quidem sapientissimus monachus Marcus ejus Monasterii dispensator, qui Tetraodion magni Sabbati complevit, quod habet Cyri Cosmæ multis Imperatorum deprecatus est.* Cum vertere debuisset: *Sapientissimus Monachus Marcus, illius Monasterii Oeconomus, qui in magnum Sabbatum Tetraodion domini Cosmæ complevit, multis Imperatorem deprecatus est.* Marcus etenim ille Cosmæ Melodi, non Patriarchæ, & qui una cum Damasceno vixerat, Tetraodion in magnum Sabbatum in absoluti Canonis formam, Odas addendo, quæ illi deerant, redegit. Quid hic de Thomis ac Cosmis argutamur? Quis 73
Cosmam, Majumensem Episcopum, præcipuum inter melodos, & hymnographos Græcos, dummodo Græcorum libros inspexerit, ignorat? Et futile est dicere Joannem Curopalatem sua ex Cedreno, qui è Curopalata omnia hausit, exscripsisse. Ut se res habuit, habeo ex Gregorio, seu Georgio Metropolita Corinthi in expositione illius Canonis. Ποίημα Μάρκου μοναχοῦ ἄχρι τῆς πέμπτης ᾠδῆς, καὶ αὐτῆς φέρων ἀκροστιχίδα, καὶ σήμερον δέ. τῆς δὲ ἕκτης ἡ ἀκροστιχὶς, καὶ τῶν ἑξῆς ᾠδῶν, αἵτηνές εἰσι Κοσμᾶ μοναχοῦ τετραῴδιον συνέζευκται τῆς τοῦ τριῳδίου τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης παρασκευῆς, ἥ τις ἐστὶ διὰ στίχου ἰαμβικοῦ, προσάββατόν τε σάββατον μέλπω μέγα, ᾗ παρενεῖρε τὰ ἑαυτοῦ ἄσματα ὁ θεῖος οὗτος Μάρκος, καὶ σήμερον εἰρηκὼς, ἤγουν αἱ προηγιασμέναι τῆς ἁγίας, καὶ μεγάλης ἑβδομάδος

ἡμέραι τοῖς θείοις ἄσμασιν ἐνετιμήθησαν τοῦ ἀξιοτίμου καὶ σοφωτάτου Κοσμᾶ τοῦ μελῳδοῦ, καὶ σήμερον δὲ τὰς ἐλλειφθείσας ἐκείνῳ τέσσαρας ᾠδὰς, ἐγώ φησιν, ἀνεπλήρωσα. *Opus Marci Monachi usque ad quintam Odam ipsam, habens acrostichidem καὶ σήμερον δὲ, sextæ vero acrostichis, & subsequentium, quæ sunt Cosmæ Monachi Tetraodion, conjungitur cum ea, quæ est Triodii sanctæ & magnæ Parascevæ, ea carmine Jambico sic concipitur:* προσάββατόν τε σάββατον μέλπω μέγα. *Ubi inseruit sua Cantica divinus hic Marcus, & σήμερον hodie dicens, Præsanctificatæ scilicet sanctæ & magnæ Hebdomadis dies divinis cantibus cohonestatæ sunt, sanctis hymnis & canticis veneratione digni, & sapientissimi Cosmæ Melodi; & hodie vero relictas ab eo quatuor Odas ego, ait, complevi.* Nice-
74 phoro Callisto in Synaxariis: Ὥσπερ δὴ καὶ ὁ θεῖος Κοσμᾶς ἐν τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ τέθεικε τετραῴδιον ἐκεῖσε πεποιηκὼς, κἂν ἐς ὕστερον ὁ σοφώτατος βασιλεὺς Λέων κελεύσας εἰς τέλειον κανόνα διὰ τοῦ ἐπισκόπου ἱδροῦντος τοῦ μοναχοῦ Μάρκου εἰργάσατο. *Quemadmodum & divinus Cosmas in magnum Sabbatum τετραῴδιον composuit, licet postmodum sapientissimi Imperatoris Leonis mandato Marcus Monachus Episcopus Hidruntinus in perfectum Canonem terminaverit.* Nec alia fuerint quæ ex Triodio & Typico afferri possent. Et omnium accuratissime Theodorus Prodromus in Herilium festivitatum Canones, expositione in Canone Sabbati sancti: Ὁ παρὼν κανῶν ποίημα μὲν ἐστιν ἄχρι καὶ πέμπτης αὐτῆς Μάρκου ἐπισκόπου ἱδροῦντος, ἐκ δὲ ταύτης ἄχρις ἐννάτης τοῦ μεγάλου ποιητοῦ Κοσμᾶ. ἀλλὰ πολὺ πρότερον ὡς ἐξ ἀγράφου ἔχομεν παραδόσεως, γυνή τις τῶν εὐπατριδῶν σοφὴ, καὶ παρθένος Κασία τοὔνομα τοῦτε μέλους ἀρχηγὸς ἐχρημάτισε, καὶ τὸν κανόνα συνεπεράνατο. οἱ δὲ ὕστερον τὸ μέλος μὲν ἀγασάμενοι, ἀνάξιον δὲ ὅμως κρίναντες γυναικείοις συμμίξαι λόγοις τὰ τοῦ Ἥρωος ἐκείνου Κοσμᾶ μουσουργήματα, τὸ μέλος παραδόντες τῷ Μαρκῳ, καὶ τοὺς εἱρμοὺς ἐγχειρήσαντες τὴν πλοκὴν τῶν τροπαρίων τούτῳ μόνῳ ἐπέτρεψαν. καὶ ἔοικεν ἀληθεύειν οὗτος ὁ λόγος, οὔτε γὰρ τοῖς τῶν εἱρμῶν στοιχείοις εἰς τὴν ἀκροστιχίδα χρᾶται ὁ Μάρκος, καίτοι συναιρομένοις αὐτῷ τὰ πολλὰ, αὐτίκα γὰρ τοῦ, Κύματι θαλάσσης, τὸ κάππα. καὶ τοῦ, σὲ τὸν ἐπὶ ὑδάτων, τὸ σῖγμα συντελοῦσιν αὐτῷ εἰς τὴν ἀκροστιχίδα, ἀλλὰ ταῦτα καταλιπὼν ὡς ἀλλότρια, καὶ οὐχ ἑαυτοῦ ποιήματα ὄντα, ἀντ' ἐκείνων
75 ποιεῖται τροπάρια, ἀπὸ μὲν τοῦ κάππα ἀρχόμενον τὸ, κύριε θεέμου, ἀπὸ δὲ τοῦ σῖγμα, τὸ, σύμβολα τῆς ταφῆς σου. ἔκ τε οὖν τούτου δῆλον ἐστὶ τὸ μὴ τοῦ Μάρκου εἶναι τὸ μέλος καὶ τοὺς εἱρμοὺς, καὶ ἐξ ἐκείνου δὲ

οὐχ

ἐχ ἦτλον δ λέγειν ἐν τῷ εἱρμῷ τ πρώτης ᾠδῆς, ἀλλ' ἡμεῖς ὡς νεάνιδες τῷ κυρίῳ ἄσωμεν. νεανῖς δ ἅσα δηλονότι καὶ ἡ μελοποιὸς, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐμφῆναι θέλουσα, ὅτι γυναικός ἐστι τὸ μελούργημα. ἐπεὶ δύο χορεῖαι ἦσαν ἐν τῇ ἐξόδῳ τὴν πρώτην ᾠδὴν ἀδουσαι, μία μὲν ἀνδρῶν ἑτέρα δ γυναικῶν, αὐτὴ τὴν τῶν ἀνδρῶν παρωσαμένη, ὡς οὐκ ἀνὴρ, ὡς αἱ νεάνιδες, εἶπε, τῷ κυρίῳ ἄσωμεν. ἀλλὰ ἤδη κ τὴν ἀκροστιχίδα δ κανόνος ἐπισκεψώμεθα, διπλῆν τινα καὶ ταύτην οὖσαν, καὶ ὅτως εἰπεῖν, ἢ δικόρυφον ὡς ὁ παρνασὸς, ἢ διθύραμβον ὡς οἱ Διονύσου ὕμνοι, ἢ ὡς τὰ ἔνδε χέρσῳ καὶ θαλάσσῃ ζῶντα τῶν ζώων ἀμφίβια. ἔστ' ἂν μὲν δὴ τέτραῳδιον ἔμενε τὰ ἐπὶ τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ μέλη, μέρος ἰάμβου ἦν ἡ ἀκροστιχὶς ἐκείνου λέγω ἰάμβου δ, προσάββατον τε σάββατον μέλπω μέγα. δ ἰάμβου τὸ ἥμισυ μὲν ἀπροείληφεν ἡ μεγάλη παράσκευὴ τὸ, προσάββατόν τε, τὸ δ' λοιπὸν ἥμισυ τὸ, σάββατον μέλπω μέγα, ἐνταῦθα παρελήφθη. ἐπεὶ δ' ἐδέησεν ἐκλαθῆναι τὸ μέλος κ τὸ τετραῴδιον γενέσθ κανόνα ὁλόκληρον, ἀναλόγως συνολοκληρωθῆναι καὶ ἡ ἀκροστιχὶς, καὶ αὖθι μέρους ἰάμβου ὅλος ἴαμβος γένεται. ὥδεπη ἔχειν καὶ σήμερον δ σάββατον μέλπω μέγα. *Præsens Canon opus quidem est ad quintam ipsam Odem Marci Episcopi Hidruntini, ab eaque usque ad nonam magni Poëtæ Cosmæ, sed multo ante, ut ex non scripta traditione discimus, mulier quædam nobilis casta, & virgo cui erat nomen Cassiæ, ejusmodi modulationis prima fuit auctrix, & Canonem ipsum absolvit, qui vero eam subsequuti sunt melos admirati, dignum nihilominus judi-* 76 *cantes muliebribus sermonibus Heroïs illius Cosmæ cantiones conjungere, melos tradentes Marco, & hirmos consignantes Tropariorum compositionem, illi soli commiserunt. Et sane traditio hæc non videtur a veritate aberrare, neque enim hirmorum literis capitalibus in acrostichide Marcus utitur, licet illi multum conferrent: statim enim illius,* κύματι θαλάσσης unde majus K, nec non illius, *σὲ τὸν ἐπὶ ὑδάτων,* te super aquas. Σ. *quam maxime illi in acrostichide conducunt, sed his neglectis tanquam alienis nec propriis operibus loco eorum Troparia conscribit a* K *quidem incipiens illud,* κύριε θεέ μου, Domine DEus meus, *ab* Σ *vero illud,* σύμβολα τ ταφῆς σου, symbola tuæ sepulturæ. *Ex hoc utroque manifestum est melos hirmosque Marci non esse, & eo etiam æque probe evincitur cum dicat in primæ Odæ hirmo:* Sed nos tanquam juvenculæ Domino cantemus. *Juvencula enim cum esset ipsa modulationis artifex, & hoc idem ostendere volens Canticum illud mulieris esse, cum duæ essent Choreæ apud Exodum, primam Odem canentes, una quidem ex masculis, altera ex feminis, ipsa masculorum superna, ve-*

luti

luti quæ mulier erat, tamquam juvenculæ dixit DEO canamus. Veruntamen & ipsam Canonis atrostichidem, duplicem illam quoque, & ut ita dicam, bicipitem veluti Parnassum, vel dithyrambum, ut sunt hymni in Bacchum, velut ea quæ & in mari, & in terra vivunt animalia amphibia consideramus. Donec enim Tetraodion erat, quod in sancto Sabbato concinitur melos, Jambi principium erat acrostichidis, illius nempe, qui
77 *incipiebat*, προσάββατόν τε σάββατον μέλπω μέγα, ante Sabbatum, Sabbatum cano magnum. *Cujus Jambi mediam quidem partem præripuit magna Parasceve, nempe* προσάββατόν τε, ante Sabbatum, *reliquum vero, nempe* σάββατον μέλπω μέγα, Sabbatum cano magnum, *hoc in loco relictum est. Attamen cum opus esset melos elongari, & Tetraodion integri Canonis partes sustinere proportione quadam & acrostichis integratur, & Jambi mutili loco, Jambus integer succedit hunc in modum:* καὶ σήμερον ᾗ σάββατον μέλπω μέγα. Et hodie vero Sabbatum cano magnum. Xylander notis in Cedrenum num. 235. nugatur suo more: *Tetraodion videtur hymnus quatuor partibus seu carminibus constans fuisse, sed quid illud Cyri Cosmæ sit, viderint alii.* Frustra itaque hic plura de Cosma congererem, res est satis aperta. Spondeo tamen me plura dicturum, in eo, quem præ manibus habeo tractatum, f) *de Melodis Græcorum.*

X. Triodion sequitur πεντηκοστάριον, g) *Pentecostarium*, qui erit decimus. Gennadius c. 4. ᾄδονται μετὰ μελῳδιῶν καθημέραν, καὶ μηνιαῖα, καὶ τριώδια, καὶ λόγοι, καὶ μεταφραστὴς, καὶ πεντηκοστάρια, καὶ στιχηρὰ, καὶ τροπάρια. Anthologium: ζήτει εἰς τὸ πεντηκοστάριον κυριακῇ ἕκτῃ μετὰ τὸ πάσχα. Continet Officium ab ipso die Paschatis usque ad octavam Pentecostes, quæ Dominica ab iis, omnium Sanctorum nuncupatur. Celebratur namque in ea omnium Sanctorum memoria. Nomen libro inditum est a Pentecoste. Et sic Officium a Dominica Septuagesimæ ad
78 Octavam Pentecostes in Triodio, & Pentecostario continuatur, hoc-

f) Hunc librum etiam promittit infra pag. 81. & cum auctore intercidisse inprimis dolendum est.

g) Etiam in Pentecostario plura a recentioribus addita conqueritur Allatius infra diss. 2. p. 229. seq. ubi editionem Venetam A. 1579. 4. perstringit. Vidit iterum lucem ibid. 1568. 4. & 1618. fol. Theophylacti Hieromonachi cura, & 1642. Ἀρχὴ σὺν Θεῷ ἁγίῳ τοῦ πεντηκοσταρίου ἀρχομένου ἀπὸ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης κυριακῆς τοῦ Πάσχα πρωὶ, καὶ καταλήγοντος μέχρι καὶ τῆς κυριακῆς τῶν ἁγίων πάντων.

hocque in ipso titulo libri declaratur. ἀρχὴ σὺν θεῷ ἁγίῳ καὶ πεντηκοσταρίᾳ ἀρχομένῃ ἀπὸ τῆς ἁγίας, καὶ μεγάλης κυριακῆς τοῦ πάσχα πρωΐ, καὶ καταλήγοντος μέχρι καὶ τῆς κυριακῆς τῶν ἁγίων πάντων *Principium DEigratia Pentecostarii incipientis à sancta & magna Dominica Paschatis, & finientis in Dominica omnium Sanctorum.*

Legi etiam in Bibliotheca Barberina Josephi melodi Triodia a Paschate ad Pentecostem ipsam Cod 118. adhuc inedita, digna tamen quæ in commodum Ecclesiæ Catholicæ edantur. Ut hinc videas quantum in compingendis similibus Canticis ingenia humana in omnes se formas vertendo luserint. Quid præterea in his duobus postremis libris dignum animadversione judicavimus, alibi scripsimus abunde, unde ea petenda sunt, ne bis eadem repetere cogamur.

XI. Undecimus sit duodecim voluminibus comprehensus, & qui μηναῖον, vel μηνιαῖον dicitur. Typicum: ἰστέον ὅτι, ἐὰν ἑορτάζεται ὁ ἅγιος καὶ μηναῖος, καὶ δευτερεύῃ τὰ ἐν τῷ μηναίῳ σιχηρὰ τοῦ ἁγίου. Menses singuli singula explent volumina, h) singulis diebus unius vel plurium Sanctorum Officium, quorum

(Hhh) solem-

h) *Menæorum Gallum opus excusum est Græce Venetiis apud Pinellos, aliosque in fol. non uno & eodem tempore sed variis diversisque annis. Mensis* September *a quo annum suum Græci solent inchoare, prodiit cura Nicephori Paschalei Hieromonachi A.* 1628. *iterumque curante Theophylacto Tzanfuraro Hierodiacono A.* 1648. *hoc titulo:* Βιβλίον καὶ Σεπτεμβρίου μηνὸς περιέχον τὴν πρέπουσαν αὐτῷ ἅπασαν ἀκολουθίαν, *& sic in reliquis.*

September } October }	*cura Nicephori*	A. 1628.	& *Theophylacti*	A. 1648.
November	——	1626	——	1649
December	——	1602	——	1628
Januarius *cura Matthæi Galatiani, Cyprii Hieromonachi*		1603	——	1629
Februarius *cura Nicephori*		1626	——	1643
Martius *cura Theophanis Zenacii Hieromonachi*		1625	——	1645
Aprilis	——	1625	——	1638
Majus *cura Nicephori*		1625	——	1642
Junius	——	1626	& *cura Theophanis Zenacii*	1645
Julius	——	1624	& *cura Theophylacti*	1642
Augustus	——	1625	——	1642

Huic Clarissi. Cavei observationi adde quod antiquior etiam exstat Menæorum editio, coepta A. 1596. cujus primora volumina, (nam postremum A. 1607. demum insecutum est) cum

solemnitas eo die celebratur, digeritur. Troparia scilicet in primis & secundis Vesperis, Missa, & Canones in Matutino, aliisque divinis Officiis recitandis, inter quos Synaxaria rerum nempe gestarum ab illis Sanctis, quorum dies agitur, succincta narratio: aliorum item Sanctorum, licet eorum Officium peculiare
79 non habeatur, eaque vel prosa vel carmine commemoratio, sic a mense Menæa appellantur. Ea plerique in rebus Ecclesiasticis minus accurati cum Menologiis confundunt, quæ omnino diversa esse, ex his quæ infra dicemus manifestum erit. In Menæa correcta & dono data Ecclesiæ Euchaitarum, extant carmina Joannis Euchaitarum Metropolitæ:

Τμνων ὑπελθὼν ἡμερησίων βίβλῳ,
Πᾶσαν τε τύτων τὴν γραφὴν ἐπιξέσας,
Καὶ χεῖρα κἀμὴ νοῦν, ὡς ἐνῆν καλαρτίσας,
Δῶρον φίλον δίδωμι, κἀμὰ πρέπον
Τῷ προσαγοῦντι τὸ τόπῳ σεφηφόρῳ,
Ος ἔνδον οἰκεῖ τὸδε τὸ ἐκκλησίας,
Δι' ὃ τύχοιμι τὸ ἀκηράτῳ βίβλῳ,
Τῇ χειρὶ τῷ πλάσαντι ἐγγεγραμμένῳ.

In eadem ejusdem.

Οὐ πολλὰ μὰν, κράτιστα πάντα δ' ἐνθάδε,
Οὐκ ἂν γὰ ἔυροις ἀλλαχῇ τὰ βελτίω.
Εβυλόμην ἢ ταῦτα μὰν τύπως μένειν,
Ἀνυγράφων εἶναι ἢ τὴν ὑπερβολίαν.

Εἰς

cum Canisio ante A. 1602. communicavit Velserus, e quibus testatur se eluisse maculas in Menologio, quod ab Andrea Schotto acceptum vulgavit ex latina versione Guil. Sirleti Cardinalis. Porro Menæa sed latius ni fallor accepto Menæorum vocabulo pro quocunque opere quod Græce Mensium ordine de sanctis agit. *Mediolanensia* MSS. in Bibl. Ambrosiana allegat Papebrochius in actis Sanctor. ut T. I. Junii p. 621. 726. &c. & alia *Taurinensia* T. 7. Maji p. 237. De Sophronii Patriarchæ opera cum Joanne Damasceno impensa in restituendis Menæis adi eadem Acta Sanctor. ad diem XI. Martii, & quæ de Menæis præter Svicerum, Cangiumque Bollandus ad T. I. Act. Sanctor. Februarii p. XXI. qui nihil in illis hæretici nihil schismatici contineri profitetur prolegom. ad T. I. Januar. p. LV. Duo Menæorum menses commode possunt compingi uno Volumine in fol. Ex Menæis decerptum *Anthologium* Græcorum quod cum præfatione Antonii Arcudii ad Clementem VIII, qui illud approbavit, excusum est Romæ A. 1598. 4. Etiam Matthæi Raderi S. I. Viridarium Sanctorum editum Augustæ, Vindel. 1604. 4. multas historias e Menæis versas continet; voluitque Raderus (ut Bollando etiam notatum p. LV. prolegom. ad Tomum I. Januarii) integra Menæa Græce ac latine in lucem emittere.

Εἰς τὰ διορθωθέντα βιβλία.
Καλὴν δεδωκὼς τοῖς βίβλοις ὑπουργίαν,
Αὐτὸς πονηρὰν ἀντιλαμβάνω χάριν.
Τῶν μὲν γὰρ ἤδη τὰς νόσους ἰασάμην.
Ἐγὼ δὲ σωτέτηκα, κἀν κακῶς ἔχω.
Κόπων τὸ σῶμα συντριβεὶς ἀμετρία.
Ἀλλ' οἱ τρυφῶντες ἐν πόνοις ἀλλοτρίοις,
Καὶ ταῖς ἐμαῖς πλέοντες εὐδία ζάλαις,
Πρὸς κύριον μεμνῆσθε τῶ κεκμηκότι.

Laudes perorans publicas voluminum. 80
Horum vetuſto litteras mundans ſitu
Senſus, notasque, quoad potui, coordinans
Libens amicum, illuſtra, conducibile
Munus ſodali detuli huic ſtephephoro
Qui in hoc fideli præſidet templo vigil;
Ut particeps hinc fiam ego haud æquabilis
Libri, creator ipſe quem ſcripſit manu.

Aliud.

Quære ne multa, potiſſima illic omnia:
Nam nunquam in ullo reperies melius loco.
Verum iſta vellem de ordine haud moverier,
Tantum antigraphorum vim, eſſeque miniſterium.

Aliud.

Pulchrum exhibens volumini negotium,
Malam inde & ipſe gratiam capio miſer.
Illius inhians quando valetudinem
Ego perinde me bene haud habeo, terens
Corpus labore, membra ſtudio deprimens.
Sed cæterorum qui fruuntur commodo,
Sudoris, & tranquilla tempeſtatibus
Meis legendo navigant ſpatia freti,
Memores laborantis velim ad DEum mei.

Cum vero in Menæis ejusmodi & aliis Græcorum libris in ſolemnitatibus Sanctorum, quandoque plures quam opus ſit, Cano-

nes appositi sint, scias illud in ea Ecclesia observari, quod habeo ex Typici cap. 7. Ισέον ὃ καὶ τοῦτο, ὡς εἴπερ ἔχει τὸ μηναιον ἐν μνήμῃ ἁγίε τινὸς κανόνας διαφόρων ποιητῶν. εἰ μὲν ἔστι κανὼν ὁ τοῦ κυρ Κοσμᾶ,
81 προκριτέον, εἰ δὲ τοῦ κυρ Ιωάννε καὶ ἑτέρων, τοῦ Ἰωάννε προκρίνεται. Εἰ δὲ τοῦ κυρ Θεοφάνες καὶ ἑτέρων, ὁ τοῦ κυρ Θεοφάνες προκρίνεται· προλιμητέον δὲ ἐστι τῶν ἀλλων. εἰ δὲ τοῦ κυρ Ιωσὴφ, ἔτι τῶν λοιπῶν προλελίμηται ποιητῶν, τούτων δὲ μὴ ὄντων, οἱ τοῦ κυρ Ιωάννε· αὐτῶν δὲ μὴ ὄντων, ἡ τοῦ κυρ Θεοφάνες. ἀπάντων δὲ τούτων οἱ τοῦ κυρ Ιωσὴφ τῶν λοιπῶν ἁπάντων προκρίνονται. *Hoc quoque sciendum est, si Menæum habet in memoriam alicujus sancti Canones variorum Poëtarum, si Canon aderit domini Cosmæ, eum aliis anteponendum, si domini Joannis & aliorum, eum, qui Joannis est, anteponi: si domini Theophanis & aliorum, domini Theophanis anteponi, ille enim ante alios honorandus est: si domini Josephi, eum reliquis Poëtis præponi. Si cæteri defuerint, domini Joannis, si hi quoque defuerint, domini Theophanis, si hi etiam, domini Josephi cæteris omnibus præponi.*

At quinam fuere hi Canonum & Tropariorum, quibus Græcorum libri, & Paracletice, Triodion, Pentecostarium, & Menæa potissimum abundant, auctores? plures ac varii, recentiores & veteres, supremi infimique nominis, de quibus cum fuse nimis egerim in Tractatu meo *de Melodis Græcorum*, i) nunc satis fuerit nomina tantummodo, eaque non omnia numerasse. Sunt vero Anthimus, Timocles, Methodius Patarensis, Cosmas, Joannes Damascenus, Georgius Siculus, Georgius Nicomediensis, Romanus, Germanus Patriarcha, Anatolius Patriarcha Constantinopolitanus, Theophanes, Andreas Cretensis, Jose-
82 phus Studita, Theodorus Studita, Stephanus Sabaïta, Theodorus Siceota, Clemens, Byzas sive Byzantius, Cyprianus Monachus, Simeon Magister & Logotheta, Leo Imperator, Constantinus Porphyrogenneta, Arsenius Monachus, Photius Patriarcha Constantinopolitanus, Marcus Monachus, Casia, sive Casiana, sive Icasia, Joannes Euchaita cognomento Mauropus, Nicephorus Callistus, Nilus Xanthopulus, Nicolaus, Philippus, Basilius Monachus, Leo Magister, Sergius Hagiopolita, Stephanus Hagiopolita, Andreas Pyrus, Ephrem Cariæ, Simeon Thavmastorita, Philotheus Patriarcha, Basilius Pegoriota,

i) Horum melodorum Catalogum quibusdam nominibus auctum, ordine Alphabetico cum observationibus nonnullis dabo infra ad calcem harum dissertationum.

riota, Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus, Justinus Decadio, Joannes Archiepiscopus, Demetrius, Ignatius, Methodius Patriarcha, Christophorus Protoasecrita, Photius Monachus, Mauroleo, Procopius Chartophylax, Joannes Zonara, Euthymius Monachus, Hierotheus Monachus, Emmanuel Palæologus, Theophilus Imperator, Miahael Psellus, Theodosius Lascaris Imperator, David, Metrophanes, Emmanuel Phile, Athanasius, Nicetas Heracleensis, Paulus Amonius, Gabriel, Nicetas Stethatus, Joannes Stauracius, Theodorus Coetonita, Leo Peganius, Georgius Scyliza, Dorotheus Monachus, & alii, ne singulos recensendo tædio sim.

XII. Menologia k) non alia sunt (& erit duodecimus liber) quam quæ Latinus *Martyrologia* vel *Calendaria* dixerit, nec aliud in illis habetur nisi vel Sanctorum vitæ quolibet die per 83
totum annum summatim expositæ, vel quorum vitæ non habentur commemoratio, nullaque ibi aut officii ordinandi, aut recitandi series continetur. Verum est tamen sæpissime Menologiorum horum partem, eamque non minimam in Menæis inter Canones post Odam sextam esse digestam, ut sine alterius libri ope, qui officium in Ecclesia aut domi recitat, habeat unde celebrandorum Sanctorum historiolas, & commemorationes legat. Hoc Menologium apud Græcos non unum est, sed pro opportunitate temporis variam quoque faciem induit: aliud quippe est quod nobis Latine tantum ex versione Cardinalis Sirleti, Canisius in antiquis lectionibus l) repræsentavit: aliud m) quod separatim hinc inde manuscriptum adhuc in Bibliothecis, &

k) Confer de his Bollandi prolegom. ad Tom. I. Januarii p. LIV. seq & Rev. D. Zachariæ Grapii dissertationem, quam Rostochii A. 1697. edidit de Menæis & Menologiis Græcorum.

l) Tomo II. Antiquarum lect. p. 730-941. Ingolstad. 1602. 4. quas nunc Roterodami cum observationibus suis recudi curat Vir Clarissimus Jacobus Basnage.

m) Hujusmodi Menologium MS. in Bibl. Cæsarea, Nessel. I. P. 347. Confer quod Genebrardus latine præfixit Commentario in Psalmos. Et Menologium Metricum Græcum & latinum singulis versibus Hexametris, quod cum alio Ruthenico iconibus expresso & observationibus suis illustrato Papebrochius præmisit Tomo I. Act. Sanctor. Maji. Idem memorat Menologium Slavo Rusticum vetustissimæ impressionis, quod ipsi reliquit illustriss. Vir Jo. Gabriel Baro de Sparwenfeld, dictavitque alterum verbotenus translatum e variis MSS. & excuso Moscuæ A. 7187. hoc est Anno Christiano 1679. Vide T. I. Act Sanctor. Junii T. I. p. 135. 758. & Menologium quod exhibet Possevinus in Apparatu sacro, voce *Rutheni*.

Barberina potisſimum, quod & antiquisſimum eſt, aſſervatur: quæ nec omnia ſibi invicem reſpondent: aliud quod poſt divinas Horas, n) Evangelium, Apoſtolum, aliosque libros legitur. Menologium ex Menæis Græcorum in vernaculam verſum a Maximo Margunio o) Evangelium, Apoſtolum, aliosq; libros legitur. Menologium ex Menæis Græcorum erutum, & in linguam Græcorum vernaculam verſum a Maximo Margunio o) Cytherorum Epiſcopo edidit Antonius Pinellus Venetiis anno 1529. in 4to.

Baronius anno Domini 886. refert Baſilium Macedonem Imperatorem Græcorum Menologium ſcribendum curaſſe & augendum, p) atque etiam imaginibus exornaſſe, quibus
84 ſingulorum Sanctorum exprimerentur certamina: cujus ipſum autographum credimus, & legimus conceſſum nobis a Paulo Sfondrato ſanctæ Cæciliæ Cardinale nepote Gregorii Papæ XIV. Menologium hoc auro, gemmisque pretioſius Conſtantinopoli ad Ludovicum Sfortiam ſatis munifice advectum, Ludovico vita functo, Joannes Baptiſta Franciſci Sfondrati Cardinalis parens, avusque Nicolai Sfondrati Cardinalis in arbitrio ac poteſtate habuit, quemadmodum monumenta alia, maximæque æſtimationis ſcripturas ejusdem Ludovici, apud quem Baptiſtæ auctoritas plurimum pollebat, ut ex diverſis legationibus, quas ille ob graviſsima negotia apud omnes fere Principes Chriſtianos, Innocentium nempe VIII. Carolum Galliæ, Ferdinandum & Eliſabetham Hiſpaniarum, Ferdinandum Neapolis & Siciliæ Regem, & tandem Rempublicam Venetam, ubi & mortem obiit, colligere poſſu-

n) In Græco precationum libello qui ὡρολόγιον inſcribitur. In hujusmodi precum libellis exſtat & Menologium a *Chriſtophoro* Patricio & Proconſule Mytilenæo in epitomen redactum. Aliud item excuſum Venetiis A. 1535. quod latino Calendario permixtum cum Nicephori CPol. Chronologia edidit Antonius Contius Pariſ. 1573. 4.

o) Menologium Margunianum latine vertere cœpit teſte Bollando Matthæus Raderus S. I.

P) In Actis Sanctor T. 2. Junii p. 808. rectius refertur ad A.C. 984. atque eodem ſpectat quod T. 1. Junii p. 274. dicitur ſcriptum ante annos ſeptingentos. Baſilius enim cujus juſſu ſcriptum eſt illud Menologium non eſt Baſilius Macedo ſed Baſilius II. junior Porphyrogenitus Romani II. filius, qui præeſſe Imperio cœpit A. C. 975. Vide Cavei partem alteram Hiſt. literariæ ad A. C. 976. & Allatium infra p. 88.

possumus. Postmodum a Paulo Sfondrato Cardinali dono acceptum Paulus V. in Bibliothecam Vaticanam invexit, & præfixa inscriptione significavit. PAULUS V. PONTIFEX MAXIMUS HUNC LIBRUM CONSTANTINOPOLI AD LUDOVICUM SFORTIAM MEDIOLANI DUCEM ALLATUM, DEINDE SERVATUM APUD SFONDRATORUM FAMILIAM A PAULO S. CÆCILIÆ CARDINALI SFONDRATO SIBI DONO DATUM, IN BIBLIOTHECAM VATICANAM INFERRI JUSSIT ANNO CIↃ ICCXV. PONTIFICANUS XI. Liber 85
unam tantum Menologii partem, q) quando sex tantum mensibus Septembre, Octobre, Novembre, Decembre, Januario, & Februario absolvitur, continet: altera quibusnam caveis addicta lateat, incertum est, & utinam non communem sortem librorum passa, igne vel ferro, vel impiorum aut otiosorum hominum manibus, elementorum etiam injuria in luce esse desierit. Scriptus est in folio grandi pergameno affabre perpolito, licet ætate jam vieta aliquantulum sublurido, forma quasi quadrata characteribus elegantissimis, nusquam pro illius atramenti facultate, quod nigrum non tingit, nigricantibus. Capitales quas vocant litteras auro efformantur, singularum pagellarum pars superior nomina Sanctorum illius diei repræsentat, alterius dimidia scripta compendio Sanctorum gesta, altera imaginibus coloribusque non indiligenter, & pro eo tempore satis eleganter, sub oculos ponit. Picturam recentiores *miniaturam* vocant, neque enim oleo, sed aqua gummique colores temperantur. Imagines non ab una manu promanant, ideoque nec unius omnes conditionis, sed una altera concinnior, accuratior, & ad artem accommodatior excellit, & ne ἀδιάστοτοι palarent, pictor quilibet imagini a se depictæ in margine libri nomen expressit. Pictorum nomina sunt, Pantaleo, Michael Blachernita,

q) Hanc partem latine ex versione Petri Areudii edidit Ferdinandus Ughellus Italiæ sacræ Tomo VI. p. 1048. seq. Rom. 1644. fol Græce etiam altera pars Menologii hujus Basiliani sive sex postremi menses Martius, Aprilis, Majus, Junius, Julius & Augustus exstant MSti in antiquissimo Codice monasterii Cryptæ ferratæ in Latio, ex quo Synaxaria Martii, Aprilis & Maji ad calcem Tomi primi cujusque horum mensium Græce dedere Henschenius & Papebrochius.

86 nita, Georgius, Simeon, Michaël parvus, Menas, Nestor, Simeon Blachernita. Imagines ita disponuntur, ut una alteri adversæ non respondeat, sed litteris & Sanctorum vitis, quare nunc superiorem partem paginæ, quando alterius superior pars scriptionem refert, nunc inferiorem, quando alterius inferior descripta est. Quando liber scriptus sit, divinare non possumus, adhinc tamen annos 662. scriptum videntur indicare qui operi præfiguntur Jambi. Hi vero sunt:

Ενῦθα νῦν σκόπησον ὀρθῶς ὁ βλέπων
Αριστον ἔργον ἐξ ἀρίστων πραγμάτων,
Εργον θεῦ κάλλιστον ἐκπλῆτον φρένας,
Εργον τὸ τέρπον πᾶσαν εἰκότως κτίσιν,
Ανω δ' αὐτὸς ὡς θεὸς, καὶ δεσπότης
Ασρων χορείαις ζωγραφήσας τὸν πόλον,
Ον οἷα δέρριν ἐξέτεινε τῷ λόγῳ,
Κόσμον διαδυχεῖ πανσόφῳ προμηθείᾳ
Κάτω δὲ ὁ τᾶτον εἰκονίζων τοῖς τρόποις,
Αναξ ὅλης γῆς ἡλιῳ τ' πορφύρας
Βασιλειῳ τὸ θρέμμα τ' ἀλυργίδῳ,
Κράτις ῳ ἀμφοῖν, καὶ τροπαίοις, καὶ λόγοις,
Ως ἄλλον ὅντως ὐρανὸν τεύξας βίβλον,
Εκ δερρέων ταθεῖσαν, ὡ ἔχει φύσις
Φέρουσαν ὡς φωστῆρας ὡραίους τύπους
Πρῶτον μὲν αὐτῷ τῦ θεανθρώπυ λόγυ
Επειτα μητρὸς τ' τεκούσης ἀσπόρως,
Σοφῶν προφητῶν, μαρτύρων, ἀποστόλων,
Πάντων δικαίων, ἀγγέλων, ἀρχαγγέλων,
Τῶν ὀρθοδόξων πᾶσαν εὐφραίνει φρένα.
87. Τέρπει γὰ πᾶσαν τερπνότητι καὶ θέαν.
Αλλ' ὅς περ εἰκόνισεν ἐκ τῶν χρωμάτων,
Εὕροι βοηθὸς πάντας ἐκ τῶν πραγμάτων,
Κράτυς συνεργὸς, συμμάχυς ἐν ταῖς μάχαις,
Παθῶν λυτρωτὰς, φαρμακευτὰς, τῶν νόσων,
Εν τῇ κρίσει πλέον γὰ πρὸς τὸν δεσπότην
Θερμὸς μεσίτας προξένυς καὶ τ' ἄνω
Δόξης ἀφράστυ, καὶ θεῦ σκηπτυχίας.

Ex versione Joannis Argoli.

Considera probe oculis hic, o qui aspicis,
Ex rebus optimis, opus certe optimum.

DEI,

DEI, inquam, opus pulcherrimum mentem impetens
Visu creata cuncta delectans merito,
Ut namque supra Rex Poli summi Artifex
Cœlum choreis condecorans clarum igneis,
Quod pellis instar vocis explicuit sono,
Mundum irradiat sapiente providentia,
Infraque ut ipsum moribus splendens paribus
Terræ plagas totius, & Rex purpuræ
Basilius, filiusque duplici potens
Fama triumphis scilicet, sermonibus,
Ut machinam polorum constituit librum
Ex pellibus protensum in ipso, quæ gerit
Natura cuncta deferens sidera, æthera
Pulchras colore, nobilesque imagines,
Primam beatique hominis, & Verbi inclyti,
Dein puellæ matris absque semine
Sanctos Prophetas, Martyres, Apostolos,
Cunctos beatos Angelos, Archangelos,
Unde credentes allicit mentes pias
Oblectat oblectamine haud oculos minus, 88
Sed quos colore fecit atque imagine
Habeat opitulantes, in armis assecla,
Affectibusque vindices, morbo medicos,
In judicio mœdios precantes ad Dominum,
Et hospites salutis atque gloriæ
Ineffabiles, & imperi simul superi.

Et hoc est Menologium Baronio visum, nec abnuo; studio jussuque Basilii Imperatoris descriptum, exornatumque imaginibus, nisi aliunde edoctus fuero, non credam, quemadmodum & Basilium hunc Macedonem fuisse, ex Jambis enim hic Basilius Porphyrogenneta asseritur, ἄναξ ὅλης γῆς ἥλιος τ πορφύρας βασίλειος τὸ θρέμμα τ ἀλυργίδος, *Imperator terræ universæ sol purpuræ Basilius & alumnus.* Id de Macedone dici non potest, cum neque Porphyrogenneta fuerit, nec Imperatore patre natus sit, neque adultus. Zonaras in Constantino Duca. τὴν μὲν βασιλείαν αὐτὸς καταλέλοιπε τρισὶν υἱέσιν, ἐς αὐτῶ ἡ σύνευνος Εὐδοκία ἐγείναλο. τὼς μὲν δύο τὸν Μιχαὴλ, καὶ τὸν Ανδρόνικον ἰδιοσεύονλι ἔτι, τὸν δ'

Κωνσταντῖνον βασιλεύσαντι, καὶ αὐτὴ Αὐγοῦσα ἀναρρηθεῖσα. ὅθεν ὅτι μόνος Πορφυρογεννήτης ἦν· ὃν αὐτίκα καὶ πρὸ τῶν ἄλλων τοῖς βασιλικοῖς ἀξιώμασιν ἐκόσμησαν. *Imperium tribus filiis reliquit, quorum duos Michaëlem, & Andronicum Eudocia privato adhuc, Constantinum vero imperanti pepererat, cum & ipsa Augusta appellata esset. Unde hic solus Porphyrogennitus fuit, ac statim præ cæteris imperii insignibus adornatus.* 89 Ex eo nempe Porphyrogenitorum nomen emersit, ut qui imperante patre nascerentur, sive in thalamo Porphyræ dicto, sive purpura obvoluti, Porphyrogennetæ r) dicerentur. Herodianus histor. lib. 1. de Commodo Marci Imperatoris filio: ἔδωκε γὰρ μετ' ἐκεῖνον ἐμὲ βασιλέα ἡ τύχη οὐκ ἐπείσακτον, ὥσπερ οἱ πρὸ ἐμοῦ, οὐδὲ προσκτήτῳ σεμνυνόμενον ἀρχῇ, ἀλλὰ μόνον τε ὑμῖν ἐγὼ ἐν τοῖς βασιλείοις ἐπεκυήθην, καὶ μὴ πειραθέντα με ἰδιωτικῶν ἀπαργάνων, ἅμα τῷ τὸ γαστρὸς προελθεῖν ἡ βασιλικὸν ὑπεδέξατο πορφυρίς· ὁμοῦ δέ με εἶδεν ἄνθρωπον ἥλιος καὶ βασιλέα. *Nunc me post Marcum patrem vobis fortuna principem dedit, non quidem ascititium, quales ante me fuerunt, neque veluti acquisito imperio gloriantem, quippe unus ego vobis natus, educatusque in aula, non quidem privatis obvolutus fasciis: statim me ut ex alvo prodieram imperatoria purpura suscepit, simulque sol hominem me vidit & principem.* Et Themistius orat. 6. de Valentiniano Gratiani Imperatoris fratre. πρῶτος δὲ δὴ τέως τὸ εἰδαίμονος οἰκίας ἐπαργανώθης ἐν ἁλουργίδι. *Primus autem tunc inclytæ domus purpureis obvolutus es fasciis.* Dicitur tamen de Basilio juniore, qui circa annum Domini 977. cum Constantino Porphyrogenneta imperium tenuit.

XIII. Esto decimus-tertius ἀνθολόγιον, s) *Anthologium*, primo sui ortu tenue, nec magnæ æstimationis, sed novis additionibus

r) Πορφύρα pro domo sive οἰκίσκῳ in septo Imperialis palatii CPolitani, in qua Imperatrices pariebant, passim occurrit ut in Typico Irenes Augustæ p. 140. Hinc *Porphyrogenitus*, qui natus est Patre jam Imperatore. De quo plura Martinus Hanckius de scriptoribus Byz. p. 462. & Cangius ad Alexiadem p. 223. atque in CPoli Christiana p. 120. & in utroque glossario.

s) Prodiit Venetiis 1621 fol. & A. 1639. apud Jo. Petrum Pinellum, curante Theophylacto Tzanphurnaro, Hieronomacho. Cui editioni Paschalion annorum 50. ab A C. 1642. ad 1692. subjicitur. Denique Anthologion excusum est A. 1697. in Hungarowalachia, emendante ac recensente Panagiota, Monacho Sinopensi. Ἀνθολόγιον

nibus semper excrescens, hac postrem pro correctorum libidine immensum factum est, adeo ut, ut ita dicam, in monstrum evaserit. Indicat titulus: ἀνθολόγιον ἓν ὅλε ἐνιαυτὸν περιέχον τινὰς καὶ ἑτέρας ἀναγκαίας ἀκολουθίας τε καὶ ἑρμηνείας αἳ ὑπαρχοῦσας ἐν τοῖς προτυπωθεῖσιν ἀνθολογίοις. *Totius anni Anthologium continens & alia quædam necessaria officia, & interpretationes, quæ in prioribus Anthologiis desiderabantur.* Potissimum tamen in eo continentur officia, quæ per annum in Domini nostri JEsu Christi, Beatæ Virginis, & reliquorum celebrium Sanctorum solemnitate decantantur. Sequuntur officia quæ *communia* dici solent in unum vel plures Prophetas, Apostolos, Martyres, Pontifices, Confessores, & alios. Tum demum multa ex Paracletice hausta ingeruntur, & omnium postremum adnectitur Paschalium triginta duorum annorum. Liber, ut verum fatear, lucri causa excogitatus, fere enim nihil in eo est, si recentiora quædam addita excipias, quæ eradi tanquam noxia, operæ pretium fuerit, quod non in Menæis, & Paracletice, aliisque libris, & commodius & accuratius digestum sit. Plura in eo possemus animadvertere, sed cum non scribamus censuram, opportuniori in loco animadvertenda notabimus. Auctores melodi majori ex parte sunt ii ipsi, quos supra in Menæis recensuimus, ex quibus, si tibi animus est, repetas. 90

XIV. Decimus-quartus erit ὡρολόγιον, t) *Horologium*, quod Horas diurnas & officia contineat: Latini *Diurnum* dicent.

λόγιον ἓν ὅλε ἐνιαυτὸν -- ἐτυπώθη ἐν τῇ ἐπιφανεστάτῃ Συγκροβλαχίᾳ ἐπὶ τῆς ἐκλαμπροτάτης ἀρχῆς καὶ εὐσεβεστάτε εὐδοξοτάτε τε καὶ μεγαλοπρεπεστάτε ἡγεμόνος καὶ αὐθεντὸς πάσης Συγκροβλαχίας, κυρὶς κυρὶς Ἰωάννε Κωνσταντίνε Μπασαράμπα Βοεβόδα. Confer Clariss Montfauconi Diarium Italicum pag. 437. Aliud est Anthologium novum, pro iis qui iter agentes vel ægrotantes aut alioqui legitime impediti choro interesse nequeunt, ab Antonio Arcudio, Corcyrensi, Archipresbytero Soletano concinnatum jussu Julii Antonii Sanctorii Cardinalis, editumque Romæ A. 1598. 4. De hoc Allatius infra p. 104. sq.

t) Prodiit Horologium Venet 1535. 1568. 1601. 1623. 1646. 1652. &c. ὡρολόγιον σὺν Θεῷ ἁγίῳ, ἔχον ἅπασαν ἀκολουθίαν. Etiam Romæ A. 1677. excusum Horologium secundum vetustum Ordinem & Typicum monasterii Cryptæ Ferratæ, adjuncto Menologio. Sed Horologium illud complura habere quæ sunt ritibus Latinorum magis quam Græcorum conformia, notat Nic Rayæus diss præliminar. ad Tom. 2. Act. Sanctor Junii p. XXVII. & LXXX. Exstat & ὡρολογόπουλον sive parvum Horologium de quo Allatius infra p. 104.

Præter Horas & Mesoria, & alia quæ singulis officiis necessario dicuntur, ut Troparia, Psalmos, preces varias, habetur *Canon*
91 *compunctivus*, *Canones Paracletici in B. Virginem*, *& Angelum custodem*, *& deprecatorius in omnes Angelos & Sanctos*, *officium satis amplum sanctissimæ Communionis*, *& minutiora alia*, quæ non est opus recensere. Demum adnectuntur *Cyrilli Alexandrini* oratio de exitu animæ, & de secundo adventu, *Christophori Patritii Mytilenæi* Troparia, Prosomia dicta, totum Menologium complectentia, *Paschalium* u) annorum quinquaginta quatuor, *Jonæ Gialeni* Selenodromium perpetuum, *Nicephori Paschalei* de jejuniis Græcorum tractatulus, lingva eorum vulgari.

XV. Decimus quintus erunt *Synaxaria*, x) Vitæ Sanctorum & Martyrum in compendium redactæ, & succincta expositio solemnitatis de qua agitur. Antequam typis Menæa, aliique Græcorum libri Ecclesiastici editi omnibus paterent, similes discursus & Sanctorum vitæ peculiari libro dispositæ, peculiare quoque sibi volumen poscebant, ut etiam ad hæc tempora ex manuscriptis colligimus: postquam vero omnibus communia facta sunt, synaxaria ejuscemodi una cum libris, officiis inservientibus edita sunt. Dicuntur synaxaria à σωάγω, quasi diceres colle-

u) Paschalio illi Græcorum intelligendo addendus Petavius in Uranologio lib. VIII. cap. 12.

x) In hoc diversa sunt Synaxaria á Menæis, quod omissis cæteris partibus Officii ad Sanctos spectantis, solas eorum Synaxes sive festivitates indicent cum brevi unius cujusque elogio, ut notatur in Actis Sanctor. T. 1. Junii p. 16. Celeberrimus inter Synaxariorum concinnatores est Nicephorus Callistus, licet & plura alia vetustiora in Bibliothecis manu exarata exstant, Cangio, Lambecio, Allatio & aliis memorata. Synaxarium Combefisianum quod servatur Parisiis à Patribus Prædicatoribus strictioris observantiæ, laudant Acta Sanctor. T. 6. Maji p. 368. Mazarinianum T. 1. Junii p. 638. & alibi, Metricum Divionense quod Collegio S. I. Divionesi comparavit Petrus Franciscus Chifletius, T. 2. Junii p. 953. T. 1. p. 326. & passim aliis locis: Synaxarium Gabrielis Naudæi, T. 1. Maji p. 428. 747. Claramontanum Collegii S. I. Paris. quod Ecclesiæ CPol. in usu fuisse videtur, T. 1. Junii p. 72. 169. &c. Nicephori Synaxaria à Matthæo Cigula Cyprio & à Maximo Margunio Cytherorum Episcopo in idioma Græcorum vulgare conversa prodiere A. 1607. 1637. 1648. 4. σωναξάρια ἤτοι βίοι ἁγίων ἐκ τ ἑλληνικῆς γλώττης μεταφρασθέντα ὑφ' ἑνὸς Μαξίμου ταπεινοῦ Ἐπισκόπου Κυθήρων εἰς κοινὴν ὠφέλειαν. Venetiis apud Antonium Pinellum. Synaxarium Ruthenorum diœcesis Kijoviensis, à Georgio Davide S. I. latine versum laudat Papebrochius T. 1. Junii p. 135.

collectiones, & contractiones. Res siquidem latius patentes, & longa narrationum serie prolixæ in angustiores terminos colliguntur & contrahuntur. Gennadius cap. 5. τοῦτο ἐν τῷ σωαξαρίῳ τῶ ἁγίᾳ Μαξίμᾳ γέγραπται, καὶ ἀναγνώτω ὁ βαλόμενος, & alibi sæpius. Meursius notat duplicia fuisse & hæc quidem Xanthopuli dici, illa Triodii, observatque ex ipso Triodio, πρόλογος ἐν ἐπιτόμῳ τῶν σωαξαρίων τῶ Ξανθοπούλου εἰς τὰ τῶ Τριωδίου σωαξάρια. Id tamen falsum esse, nec observari posse ex Triodio à lingvam Græcam intelligente, ipsa Triodii verba, & synaxariorum prologus arguit, qui ita concipitur: Νικηφόρου Καλλίστου τῶ Ξανθοπούλου σωαξάρια εἰς τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς τῶ Τριωδίου μίαν ἑκάστην αὐτῶν αἰτιολογοῦντα, πῶς ποτὲ κατ' ἀρχὰς γέγονε, καὶ δι' ἣν αἰτίαν ὅτω νῦν ἔχουσι, καὶ πῶς τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἐτάχθησαν μετά τινων ἐπιτάσεων μερικῶν, ἀρχόμενα ἀπὸ τῶ τελώνου καὶ τῶ Φαρισαίου, καὶ καταλήγοντα μέχρι τῶν ἁγίων πάντων. *Nicephori Callisti Xanthopuli in præcipuas Triodii festivitates synaxaria, quæ illarum causas reddunt, unde originem habuerunt, & quamnam ob causam hoc tempore ita se habeant, & à divinis Patribus sic dispositæ sint, cum nonnullis circumstantiis particularibus. Ordiuntur à Publicano & Pharisæo, finiunt in solemnitatem omnium Sanctorum.* Ergo synaxaria hæc Xanthopuli fuere ab eo solemnitatibus Triodii confecta, & Triodio locis suis inserta, quæ à Publicani Dominica incipiunt, & finiunt in Dominica omnium Sanctorum. Ergo synaxaria Triodii & Pentecostarii, non quia diversa ab iis, quæ Xanthopulus composuit, sed quia Triodio & Pentecostario assuuntur, Xanthopuli sunt, & frustra alia in his duobus libris quæres. Sic item dicimus Troparia & Canones Triodii & Pentecostarii, quia in Triodio & Pentecostario habeantur, licet eorum auctores alii atque alii fuere. Non itaque alia Xanthopuli synaxaria, alia Triodii, sed ea quæ Triodii esse asseruntur, quæ in Triodio leguntur, Xanthopuli erunt, quia auctor eorum Xanthopulus fuit, qui in illis pleraque ex recentiorum Græcorum penu insperſit, digna animadversione Ecclesiastica, y) quæ ipse singulari de hoc tractatu indicavi. Hoc idem confirmat Gennadius cap. 2. de Azymo, asseveratque 92

y) Prolixe in Nicephorum eo nomine invehitur Allatius infra diss. 2. Vide etiam lib. de Synodo Photiana p. 326. seq. 527. & contra Hottingerum p. 124. Lambecium lib. V. p. 282.

præterea ea in Constantinopolitana Ecclesia non legi. ὡς ἂν δὲ Νικηφόρου Καλλίστου τοῦ Ξανθοπούλου μνησθῶ, ἔπεισί μοι καὶ σφόδρα γελᾶν, ὃς ἐφιλοτιμήθη μὲν συγγράψαι τὰ ἐν τῷ τριῳδίῳ νῦν εὑρισκόμενα συναξάρια. τῇ ῥύμῃ δὲ τῆς κακίας τοῦ σχίσματος κινηθεὶς ἔγραψε καὶ περὶ τῆς προκειμένης ἡμῖν ὑποθέσεως μεγάλα καὶ θαυμαστά. ὅτι δὲ ταῦτα ἐν Κωνσταντινουπόλει οὐκ ἀνεγινώσκοντο, ἴσασι πάντες, καὶ οὐ δεῖ με περαιτέρω προβαίνειν. ἐν ταύτῃ μόνον τῇ πόλει τινὲς κατέταξαν ἐν τῷ τριῳδίῳ, ὡς εὑρίσκονται. *Ut vero & Nicephori Callisti Xanthopuli mentionem faciam, sane illud ridiculum mihi & apprime videtur, quod ille synaxaria, quæ nunc in Triodio sunt, componere ambitioso studio conatus est: verum impetu perniciosi schismatis motus scripsit & de proposita hac materia ingentia & admirabilia. Ad synaxaria illa Byzantii legi non fuisse solita omnes norunt, nec oportet me ultra procedere. In hac tantum civitate nonnulli in Triodio assuerunt, modo quo nunc videmus ea jacere.*

XVI. Decimus-sextus in ordine sit πανηγυρικὸν, *Panegyricus*, qui diversorum auctorum orationes laudativas, seu demon-
94 strativas, si vis etiam exornativas in varias Christi Domini, & aliorum Sanctorum solemnitates. Quemadmodum enim apud antiquos in nundinis & conventibus publicis, ubi infinita hominum multitudo ludorum spectandorum causa confluebat, simile genus orationum habebatur, sic & in diebus festis Sanctorum, concurrente universo populo ad eorum res gestas celebrandas, hæ orationes veterum sanctorum Patrum & scriptorum celebrium leguntur. Liber manuscriptus passim in Ecclesiis Græcorum reperitur, non idem tamen omnibus est, sed varius pro varietate Ecclesiarum, & collectoris pietate, nec uno tantum volumine continetur, sunt quibus duodecim voluminibus. iisque satis ingentibus pro mensium numero disponuntur. Frustra hic scriptorum nomina numerarem, cum omnes ij ad manus non sint, nec esse unquam poterunt, necesseque esset omnes qui unquam aliquid in memoriam Sanctorum composuerunt, recensere. Recensebo tamen præcipuos, z) & qui apud omnes maximo in honore sunt. Athanasius Episcopus Alexandrinus, Pantaleo Diaco-

z) Pleniorem Catalogum Panegyristarum Græcorum petere licebit ex Allatio lib. de Simeonibus, qui notitiam eorum undiquaque ex Vaticana & aliis Bibliothecis non indiligenter collegit, cui in nova quam paro editione plures etiam adjunxi.

Diaconus & Chartophylax magnæ Eccleſiæ, Ignatius Diaconus magnæ Eccleſiæ, Baſilius Archiepiſcopus Seleuciæ, Joannes Chryſoſtomus, Theodorus Studites, Baſilius Cæſarienſis, Antipater Boſtrorum Epiſcopus, Andreas Archiepiſcopus Cretæ, Cyrillus Alexandrinus, Amphilochius Epiſcopus Iconienſis, Cyrillus Hieroſolymitanus Epiſcopus, Gregorius Neocæſarienſis, Proclus Patriarcha Conſtantinopolitanus, Leontius Byzantius, Leontius Hieroſolymitanus, Conſtantinus Porphyrogenneta, Leo Imperator, Germanus Archiepiſcopus Conſtantinopolitanus, Georgius Nicomedienſis, Titus Boſtrorum Epiſcopus, Joannes Damaſcenus, Theodorus Daphnopates, Joſephus Theſſalonicenſis, Procopius Diaconus & Chartophylax, Alexander Monachus, Nicetas Philoſophus, Timotheus Hieroſolymitanus, Ephræm Syrus, Gregorius Nyſſenus, Aſterius Amaſeæ, Gregorius Nazianzenus, Coſmas Veſtitor, Sophronius Patriarcha Hieroſolymitanus, Epiphanius Cypri, Simeon Metaphraſtes, & plures alii. 95

XVII. Erit decimus-ſeptimus *Evchologium*, a) εὐχολόγιον. Preces enim apud Græcos εὐχαὶ ſunt, hinc a potiori præſtantiorique parte libri, libro nomen inditum eſt. Auctor opuſculi περὶ θείας λειτουργίας καὶ ἱερέων. *De ſacra Miſſa & Sacerdotibus.* τὸ δ' εὐχολόγιον ὀφείλει κρατεῖν ὁ ἱερεύς, καὶ μὴ μετὰ σπουδῆς καὶ συγχύσεως λέγειν τας εὐχάς, ἀλλὰ καθαρῷ στόματι. *Euchologium vero habeat ſacerdos, & preces neque feſtinanter, neque confuſe, ſed clara voce recitet.* Continet poſt tres Chryſoſtomi, Baſilii & Præſanctificatorum Liturgias, de quibus nos ſupra in libro Liturgiarum diximus, Preces & ordinem Lychnici ſive Veſperi, ordinem & ſeriem adminiſtrandorum Sacramentorum, preces varias ad rerum variarum benedictiones, in mortuos varios ritus & canti- 96

a) Evchologion allegatur in Anaſtaſii Sinaitæ (ſive is Nicænus potius eſt) quæſtione CXLI. Excuſum eſt ſæpe numero Græce Venetiis ut 1544. 1550. 1570. 1600. 1602. 1629. 1638. 1642. quibus a Clariſſ. Caveo memoratis editionibus addere licebit Venetas A. 1526. 1553. 1616. 1622. 4. Ruſsice vertit Petrus Mogilas Metropolita Kijovienſis, throniqve CPol. Exarchus, & in monaſterio Kijovienſi edidit A. 1646. Græce ad varias editiones & MSS. Codices recenſitum, & latina verſione doctiſsimisqve notis & obſervationibus illuſtratum vulgavit Jacobus Goar, Pariſ. 1645. fol. cujus editionem ex MS. Codice Cæſareo valde poſſe ſuppleri notat Lambecius lib. V. pag. 287 Evchologion MS. Cryptæ Ferratæ laudat Rich. Simon T. 3. Bibliothecæ Criticæ Gallice editæ p. 226.

cantica, quæ, Lector, per te in ipsa libri fronte inspicere poteris. Liber in ea Ecclesia non Sacerdotibus tantum, sed Episcopis etiam maxime necessarius, editus cum manuscriptis, si pauca quædam excipias, quæ exscriptorum potius incuria irrepserunt, concordat. Manuscripta, ne ea apud Græcos in Græcia perqviramus, Romæ pleraque apud doctissimos viros comperiuntur, antiquissimæ & optimæ notæ, omnium tamen antiquitatem superat Codex Barberinus in charta pergamena quadratis litteris accuratissime descriptus ante nongentos & plures annos, sententia virorum qui in hisce rebus judicandis primi habentur, conscriptus. Manuscripti in eo differre videntur, quod unus alio in rerum benedictionibus auctior aut amplior sit, in Sacramentis conferendis, si pauca quæ essentiam rerum non respiciunt, demas, in omnibus similes sunt. Idque mirum non est, cum apud Græcos pro varietate Ecclesiarum varii quoque ritus inoleverint, fides una eaque perpetua semper fuerit, cum eorum Præsules bene sapere continuabant. De libro plura possem referre & examinare: verumtamen cum sub censura atque judicio acerrimorum virorum sudet, sententiam de eo veram & judicium infallibile expecto.

XVIII. Sunt alia quædam, sed minoris momenti, & majorum librorum quasi τεμάχια, & ἀποσπασμάτια, in quibus ad
97 argumentum unum spectantia, simul una omnia congeruntur, ne in illis conquirendis Lectores defatigentur. Et sit Liber decimus-octavus, quem illi *Diaconion* b) nuncupant, quo omnia quæ ad Diaconi munus obeundum requiruntur in agenda re divina, & singulis Officiis uno veluti fasce continentur. De eo videtur intelligendus esse Joannes Evchaîtarum Episcopus, cum ea carmina εἰς τὸ βιβλίον τῆς Διακονίας τοῦ τροπαιοφόρου c) scripsit:

Πιστὸς βασιλεὺς, εὐσεβὴς αὐτοκράτωρ,
Σεβαστὸς, ὀρθόδοξος ὁ μονομάχος,

Τὸ

b) Alioqui Διακονικὸν denotat secretarium sive Sacristiam ut vulgo appellant, sive etiam locum in Ecclesia in quo consistunt Diaconi, tum collectam a Diacono pronuntiandam.

c) Hic titulus abest in Joannis Mauropidis, Evchaitorum (ita enim potius quam Euchaitarum scribendum esse notat Lambecius) Metropolitæ circa A. C. 1050. clari carminibus in principalium festorum Historias vulgatis Eronæ per M. Bustum A. 1610. 4. pag. 51.

Τὸ πρὸς σὲ φίλτρον, οἷον ἐν ψυχῇ φέρων,
Εργοις ἔδειξε λαμπρὲ τροπαιοφόρε,
Απάντα ταῦτα τὴν ἀπαρτίσας χάριν.
Ων ἡ γραφὴ δείκνυσιν αὕτη τοὺς τύπους,
Εμοὶ πρὸ πάντων μαρτυροῦσα τον πόθον,
Επειτα ταῖς σαῖς πανσεβάσταις Αὐγούσταις.

Et illa in eundem.

Αλλων βασιλεὺς, σὸς δ' πιστὸς οἰκέτης,
Ο τὸ κράτος σαῖς ἐκ θεοῦ λιταῖς ἔχων,
Αδελφὸν οὖν διδωμι τοῖς ὑπηκόοις,
Χαίρων ἐμαυτὸν εἰς τὸ σοὶ δόξαν φέρειν,
Καὶ τὰς Αὐγούστας ὡς συνεργοὺς λαμβάνω,
Πρὸς τὴν ἴσην πρᾶξιν τε, και λειτουργίαν.
Αλλ' ἀντίδος μέγιστε τροπαιοφόρε
Απασιν ἡμῖν τὴν ἄνω σκηπτουχίαν.

Quorum sententia fuerit ex versione Argoli:

Princeps fidelis, Imperator & pius,
Augustus, orthodoxus en Monomachus
Erga te amorem, qualis est corde intimo
Mihi revelavit, tibi Stephephore 98
Cuncta hæc tui ipse conferens in gratiam,
Scriptura quorum ecce ipsa locos indicat,
Tibi ante cunctos testificans cor debitum,
Tuisque magni Palatii inclitis nuribus.

Aliud.

Rex cæterorum, sed tibi domesticus,
Fidelis, ex te plurimum coram DEO
Potens, benigne subditis fratrem exhibeo
Me, cuncta promptus gloriæ hæc tribuens tuæ,
Et comministras utique ministerii,
Nurus capio totius Augustæ domus,
Sed redde contra, magne Trophæophore,
Nos axe latos ætheris dominarier.

XIX. Decimus nonus sit εἱρμολόγιον, *Hirmologium*, sic dictus, quod hirmos contineat, περιέχον πάντας τοὺς εἱρμοὺς τῆς ὀκτωήχου τῶντε δεσποτικῶν, καὶ θεομητορικῶν, καὶ ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ, *continens omnes Octoëchi hirmos herilium & Deiparæ solemnitatum, ac totius anni.* Evchologium: ἀπερχομένου δὲ εἰς τὸν τάφον ψάλλουσιν οἱ ἱερεῖς τοὺς εἱρμοὺς τοῦ μεγάλου κανόνος. *Abeunte in sepulturam canunt sacerdotes hirmos magni Canonis.* Cedrenus: τῆ ἑβδόμης ᾠδῆς κατήρχετο τοῦ εἱρμου τοῦ λέγοντος, &c. *Septimæ Odæ incipiebat hirmum illius tenoris*, &c. Hirmus d) porro est hymnus, sive Troparium, a quo reliquorum Tropariorum, quæ in ea Ode canerentur consequentia, & series ducebatur. Idque ita esse notarunt viri docti, e) ex Simeonis Thessalonicensis Archiepiscopi,
99 lib. de templo, sacerdote, & Mystagogia. Addi potest Zonaras Comment. in Canones Anastasimos Damasceni in Proœmio. εἱρμὸς δὲ λέγεται ὡς ἀκολουθίαν τινὰ, καὶ τάξιν μέλους, καὶ ἁρμονίας διδοὺς τοῖς μετ' αὐτοῦ τροπαρίοις, πρὸς γὰρ τὸ τῶν εἱρμῶν μέλος κἀκεῖνα ῥυθμίζονται, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀναφερόμενα ἁρμόζονταί τε, καὶ ψάλλονται, καὶ τῇ ἁρμονίᾳ τοῦ μελῳδήματος ἐκείνου ἀκολουθοῦσιν, ἢ ὅτι συνείρει καὶ συμπλέκει ἑαυτῷ κατὰ τὸ μέλος εἱρμὸς τὸ τροπάριον. *Hirmus appellatur, quod seriem quandam, & connexionem, & ordinem cantus & consonantiæ tribuat consequentibus post se Tropariis. Nam ad cantum hirmorum conformantur, & attemperantur etiam Troparia, & decantantur non sine relatione ad hirmos, quorum itidem melodiam & sonum imitantur, vel inde hirmus nomen habet, quod contrahat, & connectat sibi in melodia & cantu Troparium.* Contendit non nemo f) hirmum in Ecclesia Latina *Tractum* dici. Eam tamen vocem inter Romanæ Ecclesiæ vocabula longe aliud significare, quam hirmum, apud Græcos observavit, nec sine ratione Gretserus lib. 5. de Cruce: *Tractus* enim a trahendo dictus est, eo quod tractim cantetur. Nec quæ postmodum subsequuntur ad illius Musices norman concinuntur. Sed quid hoc ad hirmum, qui canon & regula est modulationis subsequentium Tropariorum. Hirmos ejus-

d) Hirmologium ejusmodi prodiit Græce Venet. 1603. 1643. 8. De quo vide sis Caveum, Cangiumque, & Nic. Rayæum diss. præliminar. ad T. 2. Junii p. XVII.

e) Meursius in glossar.

f) Idem Meursius loco laudato.

ejusmodi notis etiam musicalibus a Josaphate Cucuzele g) digestos habes in Bibliotheca Barberina, sub hoc titulo: εἱρμολόγιον ὅλου ἐνιαυτοῦ, καθὼς ψάλλεται εἰς τὸ ἅγιον ὄρος, ἐκαλλωπίσθη ὑπὸ μικροῦ πρωτ. καὶ ἐν ἱερομονάχοις εὐτελοῦς Ἰωάσαφ καὶ νέου Κουκουζήλη. *Hirmologium totius anni, ut cani svevit in monte sancto, id vero adornatum paululum est ab humili Hieromonacho Josaphito Cucuzele juniore.* 100
In editis Hirmologiis adduntur nonnulla alia, ex aliis libris Ecclesiasticis Græcorum decerpta, ad faciliorem divini Officii usum. Sed cum in Hirmologio inter alia capita, illud quoque inseratur de exaltatione Panagiæ, operæ me pretium facturum existimo, si quis sit Græcorum iste ritus g) paucis expediam, ut qui tot nugas in medium proferunt, jam desinant ineptire. Antequam Monachi in mensam procedant (cui id onus incumbit, illi ἐφημέριον vocant) in disco sive scutella, (illi nuncupant παναγιάριον) ut legitur apud Codinum cap. 7. acceptum panem ad instar Crucis, in quatuor dividit partes æquales, ex angulo interiori panis abscindit frustum cultro circumiens, adeo ut ex una parte anguli acuminatus sit, ex altero circulari figura, trigonus imperfectus appareat, & sic excisum suo loco, una cum reliquo pane simul unito relinquit, panem sic accommodatum alia parte disci cooperit. Ita enim discus ille comparatur cardine ex una parte cum superioris partis oculo colligatus, ut modo capsarum includatur, sin minus velo, & sic apponit in mensa, in qua solus Abbas, vel Proegumenus, qui scilicet Abbatis, dum ille abest, locum tenet, & δικαῖον appellant, assidet. Finito prandio, & signo dato in Contio, ita ipsi vocant campanulam ex ære fabrefactam, omnes assurgunt, & conceptis precibus, discum illum cum pane, qui Panagia est, Ephemerius sustollit. Postmodum, reserato Panagiario, & frusto illo e pane excisо converso, ut 101

(Kkk) 2 mica

g) Lambecius Lib. V. p. 273. memorat MS. seriem ordinationis universi Officii Ecclesiastici, constructam & notis antiquis Musicis adornatam a Joanne Cucuzele. Βιβλίον σὺν Θεῷ ἁγίῳ περιέχον τὴν ἅπασαν ἀκολουθίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, συνταχθεῖσαν παρὰ τοῦ Μαΐστορος κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Κουκουζήλη. Incipit: Δεῦτε προσκυνήσωμεν κ. τ. λ. Nec non ejusdem Joannis Cucuzelis τέχνην ψαλτικὴν καὶ σημάδια ψαλτὰ μετὰ πάσης χειρονομίας καὶ συνθέσεως.

h) Copiosius hunc ritum illustrant Cangius in glossario Græco p. 1088. & Goarus ad Eycholog. p. 867.

mica nuda superior sit, præsentat Abbati, qui extremis digitis miculam arripit, & ori impositam absumit: deinde aliis monachis, servato ordine offertur, qui eodem modo miculam ex Panagiario auferunt, & comedunt; Tum Abbas vinum calici infusum bibit, quem omnes sequuntur, & gratiis DEO actis discedunt: & hic est modus exaltandi Panagiam, quamvis alii alio quoque modo præparent. Hic tamen modus in monte sancto usitatissimus est. Morem hunc etiam Imperatores servasse in sua mensa habeo ex Codino cap. 7. το δέγε παναγιάριον ὁ ἐπὶ τ τραπέζης λαβὼν, ἐπάνω τίθησι τ τραπέζης, κὴ ὑψῶν παναγίαν δίδωσι ταύτην τῷ δομεστίκῳ, ὁ ὃ τῷ μεγάλῳ δομεστίκῳ, ὅτ ὃ τῷ βασιλεῖ, κὴ ἅμα τῷ παναγίαν λαβεῖν ἐν τῷ στόμαλ πάντες βοῶσι πολυ χρόνιον· κὴ ὁ πικέρνης αὐλίκα τὸ ϗ οἰνοχόὸ φέρει σκυφέλιον, κραλῶν κὴ μανδώλιον, ἐπεὶ προαπῆραν ὡς εἴρηται, τὸ μινσάλιον. *Porro Præfectus mensæ acceptum Panagiarium mensæ imponit, & elevans Panagiam dat illam Domestico mensæ; ille magno Domestico, hic Imperatori, & quamprimum Panagiam ori inserit, omnes accinunt*, ad multos annos, *& confestim Pincerna cellæ vinariæ scutellam affert cum masili*, quia mensaria mappa jam antea ablata fuit, ut dictum est.* Id cum plerique
102 non intellexissent, in meras nugas versi sunt, quas optime explosit Gretserus in Codinum. In exaltatione itaque Panagiæ, ut diximus, non unus servatur ab omnibus modus, nam seculares cum solemni convivio cives excipiunt, post mensam in dexteram adolescentuli, ex Clero tamen, paululum contractam, & volæ sinistræ impositam panem præperant, & conceptis precibus, Sacerdos ibi astans primus micam accipit, postea aliis adolescens suggerit, quod remanet, ipse in manibus maxima cum veneratione consumit.

XX. Pari ratione editus fuit & alius, qui sit vigesimus liber sub hoc titulo: σύνταγμα τῶν ἀναγκαίων ἀκολουθιῶν καθεκάστην ἀνηκόντων τῷ ἱερεῖ συλλεγεισῶν ἐκ τ εὐχολογίε. *Necessariorum quorumdam quotidianorum officiorum ad sacerdotes pertinentium, & ex Euchologio desumptorum Collectio* in 4to, & continentur: *Ordo servandus in Vesperis, Ordo in Matutino, Epistolæ & Evangelia in varias commemorationes Sanctorum, Ordo pro parva benedictione, Ordo communis invocationis, Ordo in sponsalibus, Ordo in coronatione sponsorum,* Ordo

* *mantili.*

Ordo in Bigamum. Preces in puerperam primo partus die, Preces pro obsignando puero, octavo die post partum, Preces in puerperam quadragesimo die, Preces in puerperam cum abortum fecit, Preces pro catechumeno faciendo, Ordo sacri Baptismatis.

XXI. Liber quoque musicalis sit vigesimus primus, in quo varia Troparia, & Psalmi, & alia quæ in Matutinis, & in aliis Officiis, & Liturgiis potissimum cantari solent in varia argumenta, musicis notis. Ex iis quædam vocantur κεκραγάρια, quasi diceres *clamatoria*, & est Psalmus i) qui incipit, *Domine clamavi, exaudi me*, putoque sic dicta, quod in primo versiculo bis verbi κράζω mentio fiat. Dicit enim, κύριε ἐκέκραξα πρὸς σὲ εἰσάκουσόν μου, πρόσχες τῇ φωνῇ τ δεήσεώς μου ἐν τῷ κεκραγέναι με πρὸς σὲ, *Domine clamavi ad te, exaudi me, attende voci orationis meæ, cum clamavero ad te.* Quamvis non me lateat eo nominis cantica quoque cum modulatione decantata inferri. Unde etiam κράκλαι Cantores sunt, non Lectores, nec de aliis Codinum cap. 18. intelligendum esse pro certo dicere audeo: οἵτε πρωτοψάλται, καὶ οἱ ἀναγνῶσται, ὃς ἐξ ἔθους παλαιὸν κράκλας ἐν ταῖς τοιαύταις ὀνομάζουσι πανηγύρεσι, καὶ τελεταῖς, ψάλλουσιν ἄσματά τινα σωληλυθότα καὶ ἡρμοσμένα εἰς τὰ τοιαῦτα. *Quas occupant Protopsaltæ, Domestici, & Lectores, quos veteri more in ejusmodi panegyricis festis, & initiationibus* Clamatores *vocant, qui carmina quædam & cantica canunt huc facientia, & accommodata.* Eadem fere habet Cantacuzenus Hist. lib. 1. cap. 41. Libri isti musicales non omnes iidem sunt, sed varia, pro libidine exscribentium, aut eorum qui exscribi curant, continent, omnia tamen ad dierum festorum solemnitatem confecta. Vidi ipse plerosque elegantissime scriptos, in quibus etiam auctorum nomina præfiguntur, de quibus in observationibus Ecclesiasticis multa. 103

XXII. Nec deficit vigesimus secundus ὡρολογόπυλον, *Parvum* nempe *Horologium*, a majori enim & satis amplo pro neces- 104

i) Psalmus CXLI. adde Lambec. V. p. 272.

k) De Horologio dictum supra p. 90. seq. Horologopulum sive Horologii Epitome minori forma prodiit. Venet. 1642. συνοπτικὸν ὡρολόγιον MS. in Bibl. Regia memorat Cangius.

necesſitate, minuſculum hoc, & ad portandum magis idoneum, extractum eſt. Continet, *poſtquam Chriſtianus e ſomno ſurrexerit, gratiarum actionem. Officium media nocte, & Veſperis ſingulis diebus dici ſolitum. Novem Cantica. Primam, Tertiam, Sextam, & Nonam horas. Typica, Parvum Apodipnum, Exapoſtilaria, & Apolyticia totius Hebdomadis, Preces in menſa, Preces breviſſimas dicendas ſingulis diei horis, Menologium breviſſimum, Paſchalium annorum decem.*

XXIII. Addam his omnibus νέον ἀνθολόγιον, I) *novum Florilegium*, qui erit vigeſimus-tertius, ab Antonio Arcudio Romæ anno 1598. editum in 4to, cum enim ipſe quamvis pium, & accuratum, prolixum tamen atque diffuſum divini celebrandi Officii conſideraſſet: ideoque ob penuriam librorum, ſecumque tot volumina deferendi moleſtiam, Presbyteri vel Monachi Græci, qui dictum Officium recitare tenentur, munus ſuum non recte obeant: ita jubente Julio Antonio Sanctorio Cardinali, Nationis Græcorum Protectore, & parente humaniſimo, pro iter agentibus, & aliis, qui quamcunque ob cauſam choro intereſſe non poſſent, & Græco ritu viverent, ex tot voluminibus divinum Græcorum Officium in Breviarium, ſeu compendium redegit. Quemadmodum & Orientales Græci *Anthologium* habent, licet imperfectum, ut Arcudius ait, ediditque. Quid
105 vero in hoc Anthologio contineatur, habeto tibi ex ejusdem Arcudii verbis: *Complectitur autem hoc Breviarium rubricas generales, Pſalterium cum Canticis, juxta ſeptuaginta interpretes, ex nova veteris Teſtamenti recognitione, & editione. Horologium, Officium feriale, Officium τὸ ἀναστάσιμον ὀκτώηχον μετὰ τῶν ἕνδεκα ἐωθινῶν, εὐαγγελίων τε, καὶ ἐξαποστειλαρίων, ἀναστασίμων. Pentecoſtarium, Officium Corporis Chriſti. Officium defunctorum, στιχηρὰ, δόξας, καθίσματα, atque lectiones Sanctorum communium, ſimplicium, ac propria eorum σωτηρία, ſeu geſta, quorum apud nos dies feſti celebrantur. Domini ſolemnitatum, ſanctiſſimæque DEi genitricis Mariæ, cæterorumque inſignium tum duplicium, tum ſemiduplicium feſtorum dierum Sanctorum integra per annum Officia. Simplicium vero feſtorum Canones, ſeu lectiones proprias, ob operis magnitudinem vitandam, non ponimus, ſed commu-*

I) Confer quæ ſupra ad p. 89.

Communes Sanctorum Lectiones congruentes assignamus. Denique quidquid omnino in viginti illis voluminibus sparsim fuseque continebatur, id totum brevius collectum hoc libro uno præstringitur. Liber tamen tot laboribus, & annorum dispendio absolutus nullo plausu exceptus est. Monachi, qui Tusculi Basilianam normam sequi se profiterentur, eorumque assectæ, quod meliora non habeant, cum iter agunt, eo utuntur, & breviori incommodo se extricant. Et sane si intra Sanctorum Patrum terminos se continuisset Arcudius, neque plus sapere, quam ipse divinus Spiritus voluisset, Opus neque inutile, neque incommodum Orientalibus etiam Græcis fuisset. Verumtamen cum vetera immu 106
tat, integra obtruncat, perfecta immiscet, & de suo addit incompta atque insulsa, neque cum Græcis ipsis communia, stomachum sapientibus movit, & opus alias laudabile, dehonestavit.

Hi sunt Græcorum Ecclesiastici Libri, m) mi Naudæe; quos mihi imparato raptimque scribenti, & aliis negotiis urgentioribus occupato, memoria suggesit. Forte an alius quispiam excidit? Credo. Nullo id tamen fuerit illius Ecclesiæ damno, quæ præcipuos & alicujus considerationis numeratos jam habet. Si quid omissum est, id parvi momenti, vel fuerit, vel in aliis, quidquid in eo continetur, insertum reperietur. Plura potuisse addi, qui in Græcorum ritibus omnino jejunus non est, fatebitur. Hæc paucula tamen mihi visa sunt sufficere; & jam scis plures me abhinc annos in eosdem libros animadversiones composuisse, reservasseque mihi multo plurâ peculiaribus capitibus opportunius absolvenda. Vale, mi Naudæe, vale, & tui obsequentissimum ama.

(o)

LEO-

m) Nomina aliorum inserta invenies Indici, quem dissertationibus hisce subjeci.

LEONIS ALLATII

In Libros Ecclesiasticos Græcorum TRIODIUM, PENTECOSTARIUM, PARACLETICUM EXAMEN,

Ad VIRUM Clarissimum & Doctissimum

JOANNEM AUBERTUM.

JOANNI AUBERTO

VIRO CLARISSIMO, Ac DOCTISSIMO,

LEO ALLATIUS.

QVALE sit aliorum ingenium, non anxius exquiro (VIR CLARISSIME AUBERTE) meum certe est, cum aliquid, quod arriserit, chartis mandavi, statim aliquem mihi conquirere ex hominum genere, qui non levi pede, & superficie tenus, sed pleno, & prudentia munito pectore sapiunt, non ut scripti causam suscipiat, & reprehensione digna tueatur, & si Diis placet, laudet; sed ut vulneribus medeatur, & si quæ sunt non a recta ratione dictata, corrigat, emendet, immutet, deleat, penitus tollat. Neque enim fieri potest, ut omnia semper laudanda scribamus, reprehendenda nunquam. Homines sumus, ex ingenio humano scribimus, qui nunquam non labuntur, & errant. Id si nusquam alias, nunc mihi in negotio difficillimo peroptandum fuit: neque enim in levibus, & levi manu versamur, sed in intima Græcorum penetrantes adyta, & evisceratas ex eorum pectore, & scriptis sententias censoria virgula examinantes, & ad amussim judicio facto ponderantes ea, in quibus minus est; nec ad Ecclesiæ Catholicæ dogmata sustinentur, tanquam spuria, & adulterina pandimus, refellimus, & rejicimus, recta sanaque

que comprobamus. Tantæ cognitor cauſæ unus mihi obvius factus es, AUBERTE, cujus eam judicio dirimi, quam in partem cunque res ceciderit, facile patiar. Nolo hic illas animi dotes, quibus te DEus ornavit, & orbi Chriſtiano inclareſcere voluit, recenſere: ne actum ipſe agere, & rem gravem, atque eximiam, omnibusque patentem, elumbi hac mea oratione imminuere videar; jubet id etiam modeſtia tua, quæ delatas ſibi laudes amolitur, & quaſi ex non opportune ſuoque loco collocatis pudore afficitur, & me etiam ſimilis ratio pudoris ab hac laude retardat. Sed ſive taceam ipſe, ſive ſileant alii, III
nunquam Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus adeo ſpecioſa veſte per te domo elatus, & per omnium manus vagari juſſus, conticeſcet; ſed magnis clamoribus beneficium evulgabit. Ægre reprimunt ſe Damaſcenus, Maximus Monachus, & alii, qui a te lumen, & ſplendorem expectant. Ad te itaque meum de tribus præcipuis Græcorum Libris Examen transmiſſum, lætus ſuſcipito, atque quo polles ingenio dijudicato, male compta perpolito, errata corrigito, ſpuria obeliſco notato, ſi nihil eſt quod arrideat, igne cremato: quidquid feceris, optime factum fuerit: fauſtum, fortunatumque ſcriptioni acceſſerit quidquid a te deletum, aut immutatum fuerit, ne des aliquid amicitiæ: exoſculabor ſententiam, nec judicem alium appellabo. Mitto tibi nonnulla alia Damaſceni ſcripta, e Bibliothecis Italicis eruta & Georgii Chioniadæ ſcholia improbo labore, atque invitis Muſis exſcripta, adeo in Archetypo erant omnia confuſa, & avia, ut niſi Simonis Portii amiciſſimi mei intendens induſtria, & vigil cura adveniſſet, ſane de eo exſcribendo deſperaſſemus. Exſcriptus ta- II2
men ille eſt, capita numerata, verba, quibus ſcholia applicanda erant, indicata, ut AUBERTO noſtro majoribus ſtudiis occupato, laborem levaremus: quidquid præterea ſum totus tuus ſum. Vale.

113 # LEONIS ALLATII. DE TRIODIO.

LIBRUM Græcorum Ecclesiasticum, in quo Officium in Ecclesiis eorum recitari solitum à Septuagesima, quam ipsi vocant Dominicam Publicani & Pharisæi, ad Sabbatum sanctum continetur, nomine Triodion, n) quod cum Canones & Hymni in solemnitates Domini nostri JEsu Christi, B. Mariæ Virginis, & aliorum Sanctorum novem habeant strophas, ut ita dicam, Odas nuncupatas, quasi Cantiones liber hic Canones hujusce modi, ut plurimum, qui ternas Odas non excedunt, complectitur. Hunc ego librum Triodion appellatum attente legi, & in eo præter multa Typographorum errata fœdissima, quæ librum ipsum non culpant, hæc præterea adnotavi digna, quæ expurgentur, tamquam hæretica, & erronea.

Antequam autem illa enumerem, illud animadvertendum est, libri hujus plures & varios fuisse auctores, qui pro tempore alia atque alia addendo, librum neque parvum per se, neque exiguum, majorem etiam usque ad fastidium fecere adeo, ut, si
114 modus non adhibeatur, & temeritas addentium non tantum in isto libro, sed in aliis etiam, comprimatur, erit cum nox & dies pro illis solum recitandis, tantum abest ut cani possint, quæ vix modo sufficiunt, satis non erunt. Quare sacerdotes, qui nostro hoc ævo lectione tam prolixa defatigati, sæpe sæpius ab Officiis recitandis abstinent, vel pro libito omittentes, quasi per saltus, quæ sibi videntur, tantum recitant, plausibiliori nomine impotentiam causati penitus omittent omnia. Eoque præcipue quod apud eos ad hunc diem non convenit, quæ quisque quolibet die recitare teneatur.

Auctores libri, quo propius aberant à Christo, & divina progenie, melius quæ erant veritatis cernentes, optime & sine ulla offensione divinas Sanctorum laudes, & Fidei dogmata decanta-

n) De hoc Triodio dictum supra p. 69. ut de Synaxariis p. 91.

cantarunt: sequiores affectibus propriis distracti, sæpe etiam odio in Romanam Ecclesiam, multa quæ a veritate aberrant, intruserunt. Quod sane manifestum est in hoc libro; nam antiqua fere omnia plana sunt, nihil in se continent, quod pias aures offendat: recentia multis scatent erroribus, & subdole sæpius in Romanam Ecclesiam garriunt, multas etiam hæreseon labes lectionibus inspergunt. Quibus abcisis, liber nitori suo pristino restitutus, nulla expurgatione indigebit.

Inter auctores recentiores, qui librum novis scriptorum accessionibus fœdarunt, præcipui sunt Nicephorus Callistus Xanthopulus, o) & Philotheus Patriarcha Constantinopoli- 115
tanus, Schismatici, & Hæretici.

Callistus, qui est etiam auctor Historiæ Ecclesiasticæ a Lango editæ, in suis scriptis processionem a Patre tantum Spiritus sancti pertinaciter defendit. Andronico Imperatori Ecclesiæ Romanæ hosti infensissimo, ob hanc contra Latinos hæresim defensam, blanditur, & in Latinorum ritus, & Ecclesiasticas Cæremonias oblatrat.

Philotheus Palamæarum partium assertor multis contra Latinos invectus est: multum etiam pro Palama, illiusque hæresibus a plerisque Græcis oppugnatis, & damnatis, defendendis, & scriptis, & operibus insudavit. Tandem ipsum Palamam inter Sanctos retulit, & Officium in ejus laudem composuit, ut infra videbimus.

Errores a me in hoc libro notati potissimum in synaxariis, hoc est in lectionibus sic dictis, quod in compendio sparsa hinc inde recolligantur, & auditoribus pleno conventu proponantur, comperiuntur. Eorum collector fuit dictus Xanthopulus, ut ex nota quasi proœmiali pag. 3. fac. 6. col. 1. in fine discimus. Νικηφόρου Καλλίστου τοῦ Ξανθοπούλου συναξάρια εἰς τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς τοῦ Τριωδίου μίαν ἑκάστην αὐτῶν αἰτιολογοῦντα, πῶς ποτὲ κατ' ἀρχὰς γέγονε, καὶ δι' ἣν αἰτίαν οὕτω νῦν ἔχουσι, καὶ παρὰ τῶν ἁγίων, καὶ

o) Antonius Possevinus lib. VI. Bibl. selectæ c. 2. inter causas dissidii, quod inter Ecclesiam Græcam & latinam adhuc foveri non desinit, refert errores qui spectant ad eorum rituale, in quod quadringentos abhinc annos acerba quædam maledicta Nicephorus Xanthopulus in latinam Ecclesiam male affectus conjecerit. Philotheus Patriarcha CPolitanus fuit circa eadem fere tempora, eodem sæculo XIV. De utroque & Nicephoro & Philotheo dixi in Bibl. Græca suo loco.

θεοφόρων πατέρων ἐτάχθησαν μετὰ τινων ἑπισάσεων μερικῶν. ἀρχόμενα
116 ἀπὸ τε Τελώνε καὶ τε Φαρισαίε, καὶ καταλήγοντα μέχρι τῶν ἁγίων πάντων. Id est, *Nicephori Callisti Xanthopuli in præcipuas Triodii festivitates synaxaria, quæ illarum causas reddunt, unde originem habuerunt, & quamnam ob causam hoc tempore ita se habeant, & à divinis Patribus sic dispositæ sint, cum nonnullis circumstantiis particularibus. Ordiuntur à Publicano, & Pharisæo, finiunt in solemnitatem omnium Sanctorum.*

1. Primus ergo error est, qui pœnarum inferni aliquando finem esse, & damnatorum redemptionem insinuat. Pag. enim 9. 6. c. 2. f. hortatur Christi fideles Christum exorare, ut animas fidelium mortuorum ab igne sempiterno liberet, ἵνα τε αἰωνίε πυρὸς αὐτὰς ῥύσηται, *ut eas ab igne sempiterno liberet.* Et infra p. 10. b. c. 2. m. τε αἰωνίε λύτρωσαι κολάσεως, *ab æterna libera pœna.* Et rursus, καὶ σκώληκος ἀληκτως κολάζοντος, *à verme indesinenter puniente.* In his videntur Origenis errorem p) ab Ecclesia Græca etiam decreto synodali, atque Oecumenico q) damnatum secuti, qui finem aliquando infernalibus pœnis statuebat. Et in nonnullis Orientalium Nationum r) a piis viris confectis, & cui id onus incumbit, traditis relationibus, ubi instituta ac mores, & fides illarum nationum exponuntur, inter alios earum errores, hunc quoque vidi adnotatum, eos tenere firmiter, pœnas inferni aliquando finem habituras. Hinc facilius svadeor, sive id Origenistarum, sive aliorum fraude factum sit

p) De Origenis sententia confer Petavium III. 6. de Angelis, Gvil. Spencerum ad Origenem contra Celsum p. 47. seq. & illustris Huetii Origeniana p. 153. Si tamen recte calculos ponas, videbis Græcorum quos h. l. perstringit Allatius sententiam ab Origenis opinione plurimum disfidere, nam Origenes sibi persvasit omnes pœnas atque supplicia inferorum fore tantum temporalia & purgatoria: Græci vero non negant dæmones & impios homines in æternum esse puniendos, sed tantum aliquos ex hominibus putant precibus aliorum, post temporaria supplicia inferorum flammis eripi, quæ eorum doctrina ab Ecclesiæ Rom. placitis de purgatorio non differt nisi nomine, & quod infernum appellant, quod latini purgatorium. Vide Allatium libro de purgatorio & contra Hottingerum p. 152. atque Richardi Simonis notas ad Gabrielem Philadelphiensem p. 254. seq.

q) In Synodo V. & diu post in Florentiana.

r) Confer quæ de Georgianis sive Iberianis idem Rich. Simon in Historia Critica dogmatum rituumque Orientat. cap. V.

sit in Ecclesiam Græcam, præter Catholicorum mentem irrepsisse, & postea latenter fuisse propagatum. Adde Græcos illam 118
mordicus tueri sententiam, preces a sanctis viris, Deoque gratis effusas, infidelibus, & æternis cruciatibus damnatis proficuas esse, quibus & recreantur, & aliquando etiam earum ope a pœnis liberantur. Exemploque multorum, sed præcipue Trajani, & Theophili Imperatorum, & Ethnici, quem allocutus esse S. Macarius narratur in synaxario ejusdem diei pag. 11. b. c. 1. f. ὅτι δὲ ὠφελεῖ τὰς ψυχὰς τὰ ὑπὲρ αὐτῶν γινόμενα, δῆλον μὲν καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐκ τῆς κατὰ τὸν ἅγιον Μακάριον ἱστορίας, ὃς ἀνδρὸς ἀσεβοῦς ἕλληνος ξηρὸν κράνιον κατὰ τὴν ὁδὸν παριὼν εὑρηκώς, ᾔρετο εἰ τινά ποτε ἐν ᾅδῃ παραμυθίας αἴσθησιν ἔχουσι. τὸ δὲ ἀπεκρίνατο. πολλὴν αὐτοὺς ἔχειν ἄνεσιν, ἡνίκα ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων εὔχη πάτερ εἰπών. ἦν γὰρ οὗτο ποιῶν ὁ μέγας, καὶ δεόμενος τοῦ θεοῦ μαθεῖν ἐφιέμενος, εἰ ὠφείλειά τις τοῖς προκεκοιμημένοις ἐντεῦθεν ἐγίνετο. ἀλλὰ καὶ Γρηγόριος ὁ Διάλογος διὰ προσευχῆς τὸν βασιλέα Τραϊανὸν σέσωκεν, ἀκούσας παρὰ Θεοῦ, μὴ ἄλλο τίποτε αὐτὸν ὑπὲρ ἀσεβοῦς δεηθῆναι. Καὶ μὴν καὶ τὸν θεοστυγῆ Θεόφιλον Θεοδώρα ἡ βασιλὶς διὰ τῶν ἁγίων καὶ ὁμολογητῶν ἀνδρῶν τῶν βασάνων ἐξήρπασε, καὶ διέσωσεν ὡς ἱστόρηται. Id est, *Res a sanctis pro animabus gestas, illis proficuas esse, multis aliis, sed præcipue ex historia illa, quæ de sancto Macario narratur, perspicuum est. Hic siquidem infidelis hominis gentilis exsiccatam calvariam præteriens in itinere adinuentam interrogavit: si quam in inferno consolationem persentiscunt. Illa respondit summopere eos recreari, cum pro mortuis preces Pater effundis. Magnus enim ille id facere sueverat, DEumque exorabat, discere appetens, si quæ inde utilitas mortuis acce-* 117
deret. Sed & Gregorius Dialogus nuncupatus, mediis precibus Imperatorem Trajanum liberavit, monitus propterea a DEO, ne de cætero pro infideli deprecaretur. Quinimmo DEO exosum Theophilum Theodora Imperatrix, sanctorum Confessorum ope tormentis surripuit, servavitque, ut in historiis scriptum est. Glycas epist. 26. Καὶ τί λέγω περὶ ἀνδρῶν εὐσεβῶν ὅπουγε καὶ θανοῦσιν ἀσεβέσι τισὶν, ὡς ὁ λόγος, ἤδη γνωρίσει σοι λύσιν ἀμπλακημάτων ἐπήνεγκε δικαίου εὐχή; ἀλλ' ὑπὲρ τοιούτων ἀπίστων δηλαδὴ, ἐὰν τὰ τοῦ κόσμου πένησι δώσεις, ὡς οἱ μαθηταί διαγορεύουσι τοῦ Χριστοῦ κατ' οὐδὲν ὠφελήσει αὐτούς. εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, τί χρὴ καὶ λέγειν περὶ τῆς ἰσχύος τῶν ἱερῶν εὐχῶν. ὃ γὰρ ποιῆσαι τὰ τοῦ κόσμου διδόμενα πένησιν οὐκ ἰσχύουσιν, τοῦτο εὐχὴ δικαίου παραδό-

ξως ἐποίησεν. ὁ γὰρ Διάλογος μέγας Γρηγόριος ἐπὶ θεῷ δεηθεὶς ὑπὲρ συγχωρήσεως ἁμαρτιῶν Τραϊανῷ βασιλέως τῷ ἐν ἀσεβείᾳ τὸν βίον καταλύσαντος, ἐ διήμαρτε τ αἰτήσεως, ἀλλὰ καὶ ἡ πρωτομάρτυς Θέκλα ὑπὲρ ἑλληνίδος τινὸς, ἧ Φαλκονίλλη τὸ ὄνομα, τῷ θεῷ δεηθεῖσα τῶν αἰωνίων αὐτὴν βασάνων, ἀπήλλαξεν. καὶ ὁ μέγας ὃ Μακάριος ἐντυχὼν καθ' ὁδὸν τῷ ἐπ ἀρχιερέως τῶν εἰδώλων ξηρανθέντι κρανίῳ, καὶ ἐρωτήσας αὐτὸ, περὶ ὧν ἐγλίχετο μαθεῖν, ἤκουσεν ἐξ αὐτοῦ, λόγου γὰρ ἀληθείας ἐνέπνευσεν αὐτῷ τηνικαῦτα ὁ θεὸς, ὡς ἡνίκα προσφέρεις τὰς θυσίας ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, τότε ὠφελιμυθίας μικρᾶς εἰσθανόμεθα. ἀλλὰ καὶ ὁ βασιλεὺς Μαυρίκιος ἁμαρτίᾳ πεπτεσὼν μείζονι τῆ αφεθῆναι αὐτῷ, μυριοπληθῆ γὰρ στρατὸν μαχαίρᾳ παρέδωκε βαρβαρικῇ, εὐχαῖς ἀνδρῶν ὁσίων ἐξέφυγε τὴν αἰωνίζουσαν κόλασιν. *Et quid de hominibus*
119 *piis loquor, cum & quibusdam demortuis impiis, ut oratio jam exponet, peccatorum solutionem apportarunt preces justi? Verumtamen si pro infidelibus omnia mundi pauperibus tradas, ut Christi discipuli dicunt, nullo illis emolumento fuerint. Et hæc si ita se habent, quid nobis de sacrarum precum viribus dicendum est? Quod enim res mundanæ pauperibus exhibitæ efficere non possunt, justi oratio admirabiliter perfecit. Magnus namque Gregorius cognomento Dialogus, effusis precibus ad DEum, pro remissione peccatorum Trajani Imperatoris, qui vitam in impietate finierat, a postulatis non cecidit. Sed & prima martyr Thecla pro gentili, cui Falconillæ nomen, supplicans, a sempiternis eam pœnis eripuit. Magnus item Macarius per viam in sacerdotum Idolorum principis exsiccatam calvariam incidens, & poscens ab ea quod libebat addiscere, audiit, verbum namque veritatis illi DEus inspiraverat. Cum sacrificia pro mortuis offers, tunc nos pusillam consolationem persentiscimus. Imo & Mauricius Imperator, eum in peccatum remissione gravius incidisset, innumeram enim exercitus multitudinem barbaris trucidandam exhibuit, precibus hominum sanctorum æternas pœnas aufugit.* Joannes Damascenus. s) Trajani historiæ, quam miraculum germanum, & irrefutabile ab Oriente, & Occidente comprobatum vocat, & de Macarii cum Mortuo colloquio, de Falconilla narrationem subdit, quæ cum esset gentilis, idolorum cultrix, profana, & Christi ministerio aliena, salvata nihilominus est a Protomarty-
120 re. De Trajani & Falconillæ ethnicæ salute, eadem cum Damasceno refert Auctor vitæ Cosmæ Melodi: Κύριε ὁ θεὸς, ὁ τὸν Τραϊα-

s) Joannes Damascenus sermone de precibus pro defunctis p. 420. seq.

Τραϊανὸν τὸν δυσσεβῆ βασιλέα, καὶ κατὰ χριστιανῶν ἀμέτρως λυττήσαντα ταῖς τοῦ σοῦ θεράποντος Γρηγορίου δεήσεσι τῆς γεέννης τοῦ πυρὸς λυτρωσάμενος, καὶ Φαλκονίλλαν τὴν ἑλληνίδα ταῖς τῆς πρωτομάρτυρος Θέκλης εὐχαῖς τῷ κλήρῳ τῶν σωζομένων συγκαταλέξας, αὐτὸς ἐπάκουσον καὶ ἡμῶν καὶ ταῖς τῶν ἐκλεκτῶν σου σκηναῖς τὸν τῶν σῶν οἰκετῶν γεννήτορα κατασκήνωσον. ἡ δὲ μεγίστη ἡ πρωτομάρτυρ Θέκλα. μήγας δὲ ὁ θεῖος Γρηγόριος, καὶ διὰ τοῦτο παρά σοι δεδυνημένοι τὰ μέγιστα. ἀλλάγε πρόσεισι καὶ ἡμῖν αἴτε τοῦ τεθνηκότος ἀγαθουργίαι πρὸς ἀντισήκωσιν. καὶ προσέτι τὰ εὐγενῆ ταῦτα νεόφυτα, καὶ καλλίκαρπα, κἂν ἐκ φαύλης ῥίζης ἐβλάστησαν, ὡς τὸ ἐνδέον ἐκεῖθεν, ἔνθεν τὴν ἀναπλήρωσιν δέχεσθαι. *Domine, DEus, qui Trajanum regem impium, qui in Christianos immoderate tanquam rabidus canis sævierat, servi tui Gregorii precibus a gehenna ignis liberasti, & Falconillam gentilem, Theclæ protomartyris supplicationibus sorti justorum adnumerasti, tu ipse exaudi nos quoque, & in electorum tuorum tabernaculis servorum tuorum parentem colloca. Licet enim Thecla protomartyr maxima fuerit, magnus porro & divinus Gregorius, ideoque maxima quoque ex te exculpserunt, nihilom inus suppetunt & nobis, quæ apponamus, & defuncti res probe gestæ, & nobiles hi, recenterque nati, & fructicosi, quamvis ex improba radice orti sunt, surculi, quibus si quid fuerit, quod in nobis minus sit, supplere possumus.* Et Nicolaus Athenienſis Metropolita in Officio ſancti Olei, quod in demortuos canitur: Καὶ παράσχου συγγνώμην τῷ δούλο σου τῷ παροργήσαντί σε, ὡς σάρκα ἀνθρωπίνην 121
φοροῦντι καὶ ἀσθένειαν ἔχοντι, καὶ ὡς ἐπήκουσας τῇ θελήσει σου Θέκλῃ τῇ πρωτομάρτυρι, τῇ ἐπὶ μητρὶ αὐτῆς εἰδωλολάτριδι, καὶ οὐ παρεῖδες τὴν δέησιν αὐτῆς, ἀλλ' ὡς ὑπεράγαδος, καὶ εὐδιάλλακτος ἔδωκας αὐτῇ συγγνώμην. καὶ ὡς ἔλυσας τῆς μάστιγος Τραϊανὸν δὲ ἐκτενοῦς ἐντεύξεως τοῦ δούλου σου Γρηγορίου τοῦ διαλόγου, ἐπάκουσον καὶ ἡμῶν δεομένων σου οὐκ ἐπὶ εἰδωλολάτριδι, ἀλλ' ἐπὶ τὸν πιστόν σου δοῦλον παροργίσαντα σε δι' ἀσθένειαν. *Et præbe veniam servo tuo, qui te in iracundiam commovit, tanquam qui carnem humanam fert, & imbecillitati subjicitur; & ut exaudisti tua voluntate Theclam protomartyrem, pro matre gentili exorantem, & non contempsisti preces illius, sed ut super omnia bonus, & facile conciliabilis exhibuisti illi veniam, & ut e supplicio liberasti Trajanum, per extensas preces servi tui Gregorii Dialogi, exaudi nos quoque supplicantes non pro gentili, sed pro fideli servo tuo, qui ob imbecillitatem te in iracundiam concitavit.* De Trajano etiam Nicepho-

Nicephorus Blemida Tractatu, Qualem deceat esse Imperatorem: Διὸ πολλοὶ τῶν πάλαι βασιλέων ἔργοις καὶ λόγοις ἐφιλοσόφησαν περὶ ταύτης τῆς ἀρετῆς. οὐκ ἔλαττον δὲ τῶν ἄλλων Τραϊανὸς ὁ βασιλεὺς τὸν πατέρα Νερούαν διαδεξάμενος καλῶς καὶ αὐτὸν βασιλεύσαντα ἐμιμεῖτο. τοσοῦτον γὰρ εἶχε τὸ ταπεινὸν, καὶ συμπαθὲς, καὶ εὐπρόσιτον, ὡς καὶ παντὶ λυπουμένῳ συμπάσχειν, καὶ συναλγεῖν, καὶ πρὸς τοὺς πταίοντας ἀνεξίκακον εἶναι, λέγων, ἁρμόζει τῷ βασιλεῖ μιμεῖσθαι θεὸν, καὶ τῶν πταισμάτων τῶν δούλων ἀνέχεσθαι. διὰ τοῦτο καὶ συγγνώμης ἠζιώθη παρὰ θεοῦ, οὐ μόνον τῶν ἁμαρτιῶν, ἀλ-
122 λὰ καὶ τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ τὸ μέγιστον καὶ παράδοξον ταῖς δεήσεσι τοῦ θαυματουργοῦ Γρηγορίου, οὗ ὁ διάλογος. τῆς γὰρ φιλανθρωπίας, καὶ συμπαθείας ἧς ἐκεῖνος πλουσίως μετεδίδου τοῖς πταίουσιν ἔτυχε καὶ αὐτὸς ἐν τῷ τῆς ζωῆς τέλει παρὰ θεοῦ τοῦ ἀποδεχομένου μὲν τὸ συμπαθὲς, καὶ φιλάνθρωπον, μισοῦντος δὲ τὸ ἀπηνὲς, καὶ ἀπάνθρωπον, καὶ πρὸς τοὺς τὸ ὁμόφυλον ἀκαμπεῖς, καὶ ἀσυμπαθεῖς κατ' ἀξίαν κολάζοντος. ἔδειξε γὰρ ὅτι συνεργούσης εὐχῆς δικαίου νικᾷ τὸ συμπαθὲς, καὶ αὐτὴν τὴν ἀσέβειαν. *Quapropter multi ex antiquis Imperatoribus verbo & opere de hac eadem virtute philosophati sunt. Inter eos non fuit postremus Trajanus Imperator, qui patrem Nervam excepit, probeque illius res gestas imitabatur: adeo enim erat animo demisso, misericordi, & facili, ut cum omnibus afflictis afflictaretur, ac condoleret, nec iis, qui male se gesserant, irasceretur, illud habens in ore, proprium esse Imperatori DEum æmulari, & errores servorum sustinere: ideoque misericordiam a DEo consecutus est, non peccatorum tantum, sed quod apprime eximium est, & præter omnem expectationem, precibus miraculorum effectoris Gregorii cognomento Dialogi, propria salutis. Humanitatem enim, & misericordiam, quam ille abunde aliis ministrabat, ipse in vitæ exitu a DEo, qui misericordiam atque humanitatem exosculatur, efferatos atque immisericordes animos odit, & ad idem genus implacabiles, atque inexorabiles pro dignitate castigat, adeptus est, illudque omnino comprobavit justorum precibus concurrentibus, ipsam etiam impietatem a misericordia superari.* Macarii historiam e Palladii Lausiacis desumptam t) præter Nicephorum, Joannes Damascenus refert ibidem, & compro-

t) Quamquam in editionibus Palladii illud de Macario non exstat, tamen in Codice Colbertino reperit Cotelerius III. p. 563. monument. Græc. Vide eundem T. I. p. 546. seq. ac de Falconilla Acta Theclæ in spicilegio Grabiano T. I. p. 109.

probat. Et Joannes Hagioelita in Encomio Macarii Ægyptii. 123
Οὗ τὰς προσευχὰς καὶ κρανίον ἕλληνός τινος ἱερέως ἐν ἐρήμῳ κείμενον θαυμασίως ἀνεκήρυξεν, καὶ ἐν τοῖς βασάνοις ἄνεσιν χαριζομένας ἐνέδειξεν, ὅταν ὑπὲρ αὐτῶν γένοιντο. *Cujus preces & calvaria cujusdam gentilis ſacerdotis in eremo projecta admirabiliter prædicavit, & iis, qui in tormentis erant ceſſationem ſuppeditantes, cum pro illis funderentur, demonſtravit.* Theophilum ab alterius vitæ ſuppliciis liberatum ſanctorum precibus, præter Nicephorum, tradunt Zonaras Hiſtor. tom. 3. in vita Michaelis filii, Conſtantinus Manaſſes in Synopſi, Gennadius pro Concilio Florentino pag. 5. & alii. Trajani, Theodorus Metochita Hiſtor. Rom. lib. 1. Gabriel Philadelphienſis pro Græcis contra Latinos different. 4. ex Joanne Damaſceno. Quæ ſi vera ſunt, jam poſt hanc vitam in inferno redemptionem, ac ſalutem eſſe comprobant. Et licet plerique apud Latinos, quibus hiſtoria de ſalute Trajani cordi eſt, ut ſimilem errorem evitarent, multa commenti ſint: hi quidem Trajanum ad vitam revocatum à ſancto Gregorio, & baptizatum, rurſumque vita functum abiiſſe in cœlum: Alii non revixiſſe corpus, ſed clanculo animam à Gregorio baptizatam: Alii haud quaquam ab inferis liberatam, ſed tantummodo pœnis alleviatam: Alii alia ridicula addidere, ut de cranio illius cum vivida adhuc lingva reperto. Alii item ſcholaſtice diſſerentes, rem ita potuiſſe eſſe voluerunt, Trajanum, poſtquam ex hac vita migravit, ſecundum præſentem juſtitiam in Tartarum detruſum, ſecundum autem ſuperiores cauſas, quibus præ- 124
videbatur ad vitam revocandus orationibus S. Gregorii, erat de illo aliter disponendum, quare non finaliter fuit in inferno deputatus. Alii tamen ſaniori conſilio, inter fabulas, & anilia nugamenta, u) totum hoc, quod de Trajani ſalute refertur, rejecerunt. Licet, inquam, res hæc ita pertractetur à Latinis, Græci tamen apertis velis, & ſine ulla ſui dicti emollitione, quin etiam factum aliorum exemplis comprobantes, in eam

u) Plures è Romana Eccleſia ſcriptores qui fabulam illam explodunt, laudavi in Bibliotheca latina, ubi de Plinii junioris Epiſtolis. Quanquam ex eadem Eccleſia Romana non deſunt qui huic & ſimilibus narrationibus libenter accommodarunt fidem, ut Alphonſus Ciacconus, cujus Apologia pro relatione de Trajano inſcribitur: *Hiſtoria veriſſima à multorum calumniis vindicata.*

iverunt sententiam, animas æternis pœnis condemnatas, si sanctorum preces intercedant, salvari posse, & sanctorum precibus detrahere, qui id negaret, quasi ipsæ nullius essent roboris apud DEum. Ideoque neque causas sententiæ suæ quærunt, sed admiratione perciti, omnia in misericordiam DEi, & orationis vim deferunt. Joannes Damascenus dicto loco: Θαυμαστὸς εἶ δέσποτα, καὶ θαυμασά σου τὰ ἔργα, καὶ σου τὴν ἄφραστον εὐσπλαγχνίαν δοξάζομεν, ὅτι πάντοτε πρὸς τὸ φιλάνθρωπον νεύεις, καὶ τοῖς δούλοις σου τὰς ἀφορμὰς παρέχεις, τό τε φιλαδελφίας, καὶ τὸ πρός σε βεβαίας πίστεως καὶ ἐλπίδος, καὶ ἐδίδαξας ἡμᾶς διὰ τῶν σῶν θεραπόντων ἐνεργεσίας ποιεῖν ὑπὲρ ἀλλήλων ἐξιλασμούς τε, καὶ ὁλοκαυτώσεις, ὕμνους, καὶ ψαλμῳδίας, καὶ προσευχὰς ὑκ εἰκῆ καὶ εἰς μάτην. σὺ γὰρ ἁπλανὴς καὶ εὐπάροχος, καὶ διὸς πᾶν ὁ τιὸν προφέρουσιν εἰς δόξαν σου μυριοπλασίονα τὴν ἀνίδοσιν, καὶ ὠδὴν ὅλως ἐπὶ τῷ σῷ ὀνόματι γινομένων ἀνώνητον. Id est: *Mirabilis es Domine, & mira-*
125 *bilia sunt opera tua: misericordiam tuam ineffabilem recte glorificamus: undequaque enim ad misericordiam propensus es, servisque tuis varias occasiones salutis, fraternæ dilectionis, solidæque spei, ac fidei erga te præbes, docens per famulos tuos nos invicem mutuis beneficiis debere prosequi: qualia sunt propitiationes & holocausta, hymni, psalmorum cantus, & preces. Neque id temere frustrave. Nam cum errare nescias, ad largiendumque sis facilis, & millefariam retribuas pro omnibus, quæ in gloriam tuam offeruntur, quomodo inutile erit aliquid, quod in nomine tuo fuerit factum?* Et cum ipsi fateantur, criminosum esse pro infidelibus, & filiis perditionis aut orare, aut sacrum offerre, ideoque eundem D. Gregorium admonitum, ne de cætero similia auderet, tanto viro non verentur, actionem tam indignam, quæ neque ex ignorantia, neque ex impotentia animi potuit provenire, impingere; & volunt hominem in eadem ipsa actione, in qua pro idololatra orans in DEum delinquebat, à DEo exauditum fuisse.

De Theophilo Baronius x) ex Gennadio Patriarcha in expositione pro Concilio Florentino sess. 5. tradit in ipso fine vitæ sui erroris pœnitentem, imaginem sacram adorasse, ac post mortem in judicium raptum, precibus uxoris Theodoræ, Metho-

x) Baron. ad A. C. §48.

thodii Patriarchæ, & aliorum, misericordiam a DEo consecutum esse : & fuse narrat idem Xanthopulus in Synaxario secundæ jejuniorum Dominicæ pag. 72. 6. c. 1. m refertque Au- 126
ctor innominatus de constitutione * Dominicæ orthodoxæ. Quod si verum esset, nulli dubium est, sanctorum preces ita invaluisse, pœnitentia etiam Theophili confirmatas, ut a meritis æternisque suppliciis illum liberarent. Sed hoc ad rem propositum nihil facit, cum Græci dicant mortuis infidelibus impœnitentibus, & in peccatis mortuis preces Sanctorum proficuas esse, & manifeste colligitur ex Joanne Zonara in ejus vita. Expirans enim uxorem, & Canicleio Præfectum Theoctistum multum obtestatus est, ne paterentur venerandas imagines reponi, aut Joannem, qui Iconomachorum hæresim propugnabat. Ecclesia pelli. Adde etiam Imperii æmuli Theophobi caput per vim abcisum manibus propriis contrectasse, & quasi injurias ulciscentem, illius cruciatu, atque supplicio pavisse oculos, animumque exsaturasse, & vindictæ sitim verbis etiam illis, *neque ego posthac Theophilus, neque tu Theophobus eris*, propalasse, & dum hæc diceret, expirasse. Hunc tamen Zonaras in vita Michaelis filii, communibus precibus post mortem a tormentis liberatum narrat, illisque fidem abrogare, nonnisi qui intercessiones sanctorum apud DEum aliquid posse ignorat. Ecce ejus verba: Οὕτω φασὶ καὶ τὴν βασίλισσαν θερμότατα δεηθῆναι τοῦτε πατριάρχου καὶ τῶν ἄλλων ἀρχιερέων, καὶ μοναχῶν κοινὴν προσενεγκεῖν δέησιν τῷ θεῷ, ὥστε σωτηρίας τυχεῖν τὸν βασιλέα, καὶ ξυνευνέτην αὐτῆς. καὶ μέντοι θερμότατα δεηθῆναι αὐτοὺς τοῦ θεοῦ, καὶ τὸν μὴ παριδεῖν τὴν αἴτησιν τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, ἀλλ' ἀξιῶσαι συγγνώμης τὸν βασιλέα Θεό- 127
φιλον. ᾄδεται ταῦτα καὶ τοῖς ἀφορῶσι πρὸς τὸ φιλάνθρωπον τοῦ θεοῦ, καὶ δέχεται, καὶ πιστεύεται. ἀπιστήσει δὲ οὐδεὶς, ἢ ὅστις οὐ μέγα οἴεται δύνασθαι τὰς τῶν ἁγίων ἐντεύξεις τὰς πρὸς τὸν θεὸν, οὐδὲ ἀντιμετρεῖν οἶδε τὴν τοῦ θεοῦ ἀγαθότητα πρὸς τὰ ἀνθρώπινα ἀγνοήματα. Id est: *Tum ajunt Imperatricem instantissime orasse Patriarcham, aliosque Pontifices, & monachos, ut communibus precibus Imperatoris & conjugis sui salutem a DEo exorarent. Quod cum illi ferventibus animis fecissent, DEum preces servorum suorum non esse aspernatum, sed ignovisse Imperatori Theophilo. Celebrantur hæc & ab eis, qui DEi humanitatem intuentur, & recipiunt, & credunt. Neque vero quisquam eis fidem abrogaret, nisi*

*2. Quadragesimæ, qua restitutum imaginum cultum Græci celebrant, infra p. 144.

qui parum posse intercessiones sanctorum apud DEum senserit, & DEi bonitatem cum humanis erratis componere ignorarit. Quid plura? Paulus Monachus Monembasiæ Episcopus in Narrationibus tradit, matrem adulteram damnatam, a pœnis liberatam fuisse a filio precibus & orationibus. Et Glycas, sive Zonaras in epistolis, epist. 21. Εἰ γὰρ καὶ περὶ τινων ἁγίων ἔτι τῷ βίῳ περιόντων ἠκούσαμεν ὅτι δι' εὐχῶν αὐτῶν, καί τινας ἐν ἀσεβείᾳ τὴν ζωὴν καταλύσαντας αἰωνιζούσης κολάσεως ἠλευθερώθησαν, τί τὸ κωλύον μὴ καὶ τὸν βίον ἀλλάξαντες καὶ τοῦ θεοῦ δῆθεν ἐγγύτερον γεγονότες τὰ αὐτὰ τοῖς προλαβοῦσι ποιεῖν, καὶ τὴν αὐτὴν ἔχειν ἐνέργειάν τε καὶ δύναμιν, ἵνα μὴ λέγω πολλῷ μείζονα διά γε τὴν τῆς σαρκὸς ταύτης ἀπόθεσιν; *Et enim si de nonnullis sanctis, cum adhuc hanc vitam ducerent, intelleximus eos preci-*
128 *bus suis quosdam, qui in impietate perierant, a sempiterno supplicio liberasse, quid impediet, ne præsenti vita immutata, Deoque facti proximiores, præcessoribus eadem efficere, eandemque possidere facultatem, & efficaciam, ne dicam multo majorem, propter hujusce carnis depositionem?* Non dissimile est, quod multorum sententia, famaque ad sua usque tempora producta, narrat Auctor vitæ sancti Cosmæ Melodi, de patre Joannis Damasceni, qui Mahometanæ legi addictus, extra Ecclesiam mortem obiit. Is nihilominus Cosmæ Præceptoris, Cosmæ Melodi, & Joannis filiorum precibus, ab æternis suppliciis, quibus infideles puniri sveverunt, liberatur, & inter beatos gloriæque Christi participes collocatur. Nicephorus quoque Blemmidas in vita sancti Pauli Latrensis refert, Ignatium quendam monachum, qui nefario scelere vitam divinam atque humanam polluerat; ideoque derepente pessime contrucidatum, & pœnis æternis, uti memorat, condemnatum, precibus Fratrum, & intercessione Pauli Latrensis, non multos post dies ab iisdem liberatum, & beatorum societati redditum. Et ne tandem hiscere audeant, in nonnullis eorum Euchologiis Venetiis editis, & præcipue in edito apud Christophorum Zannetum 1553. cap. 96. pag. 214, habetur Officium sancti Olei, quod in demortuos canitur a septem sacerdotibus, compositum a Nicolao Athenarum Metropolita. Quisquis tamen is Nicolaus sit, in eo Officio apertissime preces illæ ab
129 illis sacerdotibus effunduntur, & reliquæ cæremoniæ peraguntur ad liberandam demortui animam, non a gloria Paradisi,

tunc

tunc enim desiperent, non a pœnis Purgatorii, quas illi nullas agnoscunt: ergo a pœnis inferni: & id se consecuturos illis supplicationibus Thrasones isti existimant. Precantur DEum, ut demortui animam liberet a sempiternis vinculis, & carcere: Απόλυσον αὐτὸν τῶν αἰωνίων δεσμῶν· καὶ τῆς φυλακῆς, ὅτι σὲ αἰσθανόμεθα ὑπεράγαθον λυτρωτὴν αἰωνίων δεσμῶν τῶν ψυχῶν. Et orat. 4. Ευχαριστοῦμεν σε ὑπεράγαθε, ὅτι τοὺς ἀνετοίμως ἁρπαγέντας, καὶ ἀμετανοήτως, καὶ τῷ ᾅδῃ κατεχομένους δι' ἐντεύξεων τῶν δούλων σοῦ ἀνίεις τῶν δεσμῶν, καὶ λύτρωσαι τοῦ σκότους, καὶ ἀνάγεις τῆς φυλακῆς. διὸ καὶ ἡμεῖς οἱ εὐτελεῖς. *Gratias agimus tibi, super omnia bone, quod ex improviso raptos, & nulla pœnitentia acta, & in inferno detentos, per supplicationes sanctorum tuorum, a vinculis solvis, & liberas a tenebris, & e carcere educis. Quapropter & nos viles*, &c. Orat. 5. affert exemplum de Trajani, & Falconillæ salute, defunctoque similia deprecatur. Et Orat. penultima: Καὶ ἐλευθέρωσον αὐτὸν τῆς ζοφώδους καὶ σκοτεινοτάτης κολάσεως, καὶ τῶν πικρῶν τυράννων καὶ κολαστῶν δαιμόνων. *Et libera eum a calignoso, & obscurissimo tormento, & amaris, & punientibus dæmonibus.* Vincula & carcer sempiternus, qui in inferno detinentur, nulla propriorum delictorum peracta pœnitentia, Trajani & Falconillæ exemplo libertatem deposcere, tenebricosissima tormenta, amari, punientesque dæmones, Purgatorii ne ignis an infernalis indicia sunt? & tamen misericordes isti, & qui tantundem de suis precibus confi- 130
dunt, DEum alias mitissimum exorant, ut peccatores similes, & ad similes pœnas condemnatos, e carcere, tenebrisque perpetuis eductos, in gloriam beatorum deducat, ut immemor scilicet sui dicti, *in inferno nulla est redemptio*, redemptionem ibi esse facto demonstret. Id cum Novatoribus hisce durum videretur, & clarissime sequi viderent, si semel pro uno vel altero DEI misericordis benignitate portæ inferi adaperirentur, etiam pro universis aliis fore futuris temporibus adaperiendas, quod impium esset asserere, verba sancti Basilii orat. in Pentecosten impie depravarunt, quasi in eo esset, in inferno non omnes, sed unam tantum partem confessuros Dominum. ὅτι οὐχ οἱ νεκροὶ αἰνέσουσί σε κύριε. οὐδὲ πάντες οἱ ἐν ᾅδου ἐξομολόγησιν παῤῥησιάσονται φέρειν σοι. *Non mortui laudabunt te Domine, neque omnes qui in inferno sunt audebunt confessionem offerre tibi.* Ibi enim legitur, οὐδὲ οἱ ἐν ᾅδῃ.

absque vocula πάντες, & legit etiam Glycas, sive Zonaras epist. 20. optime ad rem, & ad sententiam. Mortui enim, & apud inferos, sub terra scilicet degentes non laudant, neque confitentur Dominum, sed nos qui vivimus eum laudamus, & pro eorum animis, effusis precibus exoramus, quod & facit Ecclesia, & verissimum est. Absurda quæ in hoc Officio continentur meditatius considerantes, postremi Evchologii correctores ab eodem
131 Evchologio eraserunt, ne male sanis opinionibus legentium animos inficerent, audacter primi addentes quod nefas fuerat legi, postremi cautius, ut noxia demerent, utrique male. Quo enim nomine addunt vel demunt libris Ecclesiasticis quidquid ipsis libuerit, absque Ecclesiæ auctoritate? quod sane quemadmodum maximopere dolendum est, ita esset, ne futuris temporibus similia paterentur, summa cura invigilandum.

De Macarii colloquio cum mortuo satis dixero, si dicam illud e Palladii * Lausiacis profectum, in Ecclesia Græcorum propagatum fuisse, ideoque merum figmentum esse judico, cum hominem non integræ fidei habeat auctorem. Illum enim multa in illa historia ex voluntate commentum, dicteria in Hieronymum, Origenistarum, & Pelagianorum laudationes immensæ abunde arguunt. Et cum ipse ab Evagrio Pontico Origenis erroribus fuerit imbutus, quos & in Palæstina docere conatus est, quid mirum si Origenistarum errorum semina, ubi commode fieri potest, inspergat? Et damnatorum aliquando restitutionem fore, Origenis error fuit, quem ipse non illepida ista narratiuncula confirmare nititur, cum asserat infideles æternis pœnis addictos, piorum precibus sublevari: ut hic etiam perfectam aliquando salutem habituros convincat.

Neque formula illa apud Latinos in oratione, quæ post Evangelium in Missa recitatur: *Libera Domine animas fidelium de-*
132 *functorum de pœnis inferni, & de profundo lacu, libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas Tartarus, ne cadunt in obscurum*, &c. eadem est cum istis Græcorum. Illa siquidem de Purgatorii pœnis, a quibus orat Ecclesia, ut qui illic detineantur, liberentur; ut non detineantur videlicet diutius in illis, & quasi a divina clementia destituti, a Tartaro absorberi videantur, commode accipi potest. Pœnæ enim inferni pro pœnis Purgatorii sumi possunt,

* Non ideo ipse fuit hujus commenti auctor.

sunt, cum non minus infernus, quam Purgatorium subterraneum quid sit. Nisi etiam dicere velimus pro illis animabus orari secundum quandam anticipationem, seu repræsentationem, statum enim illarum animarum Ecclesia representat in eo puncto, quo a corpore exeunt, & ad judicium referuntur, tunc namque orat pro illis, *ne absorbeat eas Tartarus*, &c. sicut etiam nunc, quando Christi adventum repræsentat, intercedit, *Rorate cœli desuper*, &c. At illæ Græcorum in hanc sententiam trahi non possunt, cum pœnæ illæ æternæ sint, & indesinenter excrucient, quo pœnæ Purgatorii a pœnis inferni differunt. Nisi omnes pœnas post hanc vitam etiam æternas purgatorias dicere velimus, qui fuit error Origenis, ut refert Epiphanius epistola ad Joannem Hierosolymitanum, omnibus impiis hominibus & dæmonibus etiam tandem salutem pollicentis: Et modus iste loquendi non nisi pœnas inferni nobis indicare, ex eodem auctore manifestum fit. Ipse enim in sequenti Synaxario, ubi de judicio universali pertractat, de damnatis, eorumque pœnis verba faciens, dicit: 133
Καὶ πορεύσονται οἱ τῶν ἀγαθῶν ἐργάται αἰώνιον ζωὴν κομιζόμενοι. οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ αἰώνιον πάλιν τὴν βάσανον, καὶ οὐδέποτε τούτων παύσις γενήσεται. p. 17. a. c. 1. m. *Et abibunt qui bona operati sunt, sempiternam vitam deferentes, peccatores vero sempiternum rursus tormentum, neque unquam horum finis erit.* Et infra damnatorum pœnas ex Evangelio explicans: Αἱ βάσανοι μὲν οὖν οἷς τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον παραδέδωκεν, αὗται εἰσίν. καὶ ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς, καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται. καὶ βάλλετε αὐτὸν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον. *Tormenta quidem, quibus sacrum Evangelium eos tradidit, hæc sunt: Ibi erit planctus, & stridor dentium. Vermis eorum non cessabit: Et ignis eorum non extinguetur. Et abjicite eum in tenebras exteriores.* Ergo si damnatorum pœnæ æternæ, & vermis indesinenter puniens sunt, & preces ideo effunduntur, ut ab hisce pœnis liberentur, quemadmodum & Trajanus infidelis, & Theophilus damnatus, & alii liberati sunt: ergo de pœnis inferni, non de Purgatorii sermo est.

Si dicant eos in Purgatorio fuisse, & ut se ab hoc defendant, Purgatorium nobis etiam nolentes concedant, ridiculi omnino sunt. Quis enim unquam prohibuit, ne pro iis, qui in Purgatorio sunt, preces fundantur? Quis pro precibus, ut illos liberaret, effusis, castigatus fuit, & monitus ne post hac simi-

similia auderet? At isti dicunt ita Gregorium admonitum. Ergo de pœnis inferni, non de Purgatorii * intelligunt, a quibus orant, ut animæ liberentur. Ergo pœnarum illarum aliquando finem futurum existimant: alias non orarent. Quod inde
134 necessario sequi satis subodoratus est Auctor Græcus de Purgatorio igne, quamvis male postea inde concludat, ignem Purgatorium non esse concedendum, ne in errorem Origenis, pœnis æternis finem statuentis prolabamur. Εἰ δὴ νῦν ἐκ νέας καὶ πρόσκαιρον ὀνομάσωμεν πῦρ, δέος μὴ ἔθ' ὑποπτεύσαντες εἶναι οἱ πιστοὶ τὸ αἰώνιον, καὶ πάνυ ἤδη τοιοῦτο νομίσωσι πῦρ, κἀντεῦθεν τὰ Ὠριγένους νοσήσωσι, καὶ τὴν τῆς αἰωνίου κολάσεως μνήμην τῶν ψυχῶν ἀποικίσωσι τέλος κολάσεος θέμενοι. ὅθεν ὡς πολλὰ μὲν ἕψεται ἄτοπα, πολλὴν δὲ ἐπιδείξονται τῆς οἰκείας πολιτείας ἀμέλειαν, καὶ πολλὴν χορηγήσουσιν ὕλην τῇ αἰωνίῳ κολάσει, ὑδεὶς ἀγνοεῖ. *Si vero nunc noviter temporarium etiam vocaverimus ignem: verendum est, ne fideles hunc existimantes æternum, etiam oranem jam talem esse ignem putent: atque hinc in Origenis errorem prolabantur, æternique supplicii memoriam animis suis excutiant, finem pœnæ statuentes. Ex quo multa quidem secutura absurda, cum & magnam arrepturi sunt circa vitam suam recte instituendam negligentiam, & magnam suppeditaturi æterno supplicio materiam, nemo ignorat.* Et Georgius Corcyrensis Metropolita syntagmat. contra Latinos de Purgatorio igne: Ἀλλ' ὦ θαυμάσιε ἔφην ἐγὼ, ὁ ὕτω φρονῶν καὶ ὕτω διδάσκων Ὠριγενειασής μοι ἄνωθρους εἶναι δοκεῖς. Ὠριγένης γὰρ καὶ οἱ κατ' ἐκεῖνον τέλος κολάσεως ἐδογμάτισαν, ὡς καὶ αὐτὰς τὰς δαίμονας μετὰ πολυετῆ δίκας τινὰς συγγνώμης τυ-
135 χεῖν ἀπαλλαγέντας καὶ ἀτελευτήτως κολάζεσθαι. *Sed, o admirande, ego inquam, qui ita sentis, & ita doces, Origenista plane mihi esse videris. Origenes quippe, & illius assecla pœnarum finem statuerunt, quemadmodum & ipsos dæmonas post multorum annorum curriculum veniam consecuturos, à sempiternis illis pœnis liberatos.* Inter præcipuos assecias Origenis memorantur Palladius, Evagrius, Didymus, qui 6. tom. Biblioth. Patrum colum 648. docet aperte reparationem dæmonum cum Origene. Et alii, qui cum viderent Gregorium Nyssenum, doctrina singulari, eloquentia insigni, & sanctitate per omnium ora decantata, ut talis viri virtute, atque doctrina sua tutarentur nugamenta, Origenicæ hæreseos pernicioſa venena in scriptis illius malitiose admiscuerunt. Horum tamen

* Vide tamen Allatium de consensu utriusque Eccles. p. 663. & lib. de purgatorio.

tamen falsitatibus optime providit Germanus Patriarcha Constantinopolitanus, edito de hoc libro, quo spuria ista additamenta, ex male sanorum hominum fraudibus nata esse apertissime ostendit, & tanti Patris scripta ab Origenis errore immunia plane demonstrat Photius in Bibl. Imm. CCXXXIII.

Ideo cum similis error in illa Ecclesia aliquando nonnullis receptus fuerit, & prudenti Patrum discussione damnatus, omnes illæ sententiarum formulæ, quæ de tali errore incusari possunt tanquam suspectæ, etiamsi in bonum sensum aliqua expositione trahi possunt, omnino abdicandæ sunt. Hæ vero, quas nunc notamus, cum sententia plana sit, & exemplis confirmentur, ne pœnis æternis finem aliquando una cum Origene statuere videamur, omnino tollendæ sunt. 136

II. Secundus error est, isque bimembris de visione DEI beatorum, & damnatorum punitione in eodem Synaxario p. 12. a. c. 1. f. Auctor enim Græcorum & aliorum Hæreticorum errorem secutus, affirmat justorum animas in certo loco detineri, y) à peccatoribus separatas, ibique diem judicii expectare. Similiter damnatos, ut mercedem pro ratione operum accipiant. Ιςέον δὲ ὡς νυνὶ ἔν τισιν ἀφοσιωμένοις τόποις αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων διάγουσι, καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν αὖθις ἀνὰ μέρος. οἱ μὲν τῇ ἐλπίδι χαίροντες, οἱ δὲ τῇ τῶν δεινῶν προσδοκίᾳ λυπούμενοι. οὐ γὰρ ἔλαβον οἱ ἅγιοι τὴν ἐπαγγελίαν τῶν ἀγαθῶν ἔτι, ὥς φησιν ὁ θεῖος ἀπόστολος, τοῦ θεοῦ κρεῖττόν τι περὶ ἡμᾶς προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσιν. *Sciendum est nunc in quibusdam locis determinatis justorum animas degere, & peccatorum similiter separatim. Illi spe gaudent, hi tormentorum expectatione mœrent. Neque enim adhuc sancti bonorum promissionem acceperunt, ut divinus inquit Apostolus, DEO pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur.* Eandem sententiam secutus est Josephus Bryennius orat. 2. de futuro judicio, &

y) Hæc opinio quam in Græcis quibusdam Allatius reprehendit atque cum Hæreticis communem ait habere, multis etiam ex antiquis Ecclesiæ Doctoribus Græcis & latinis probata fuit, ut disces ex Elmenhorstii notis ad Gennadium de dogmatibus Eccles. p. 177. seq. Lud. Capelli Operibus postumis p. 247. seq. & Thesibus Theologicis Gerh. Vossii p. 90. seq. Plerique tamen è Græcis aliter sentiunt, ut Allatius ipse infinitis testimoniis probavit libro contra Hottingerum p. 155. seq. & de Synodo Photiana p. 534. seq. atque Epistola ad Boineburgium & notis ad Methodii Convivium Virginum.

sempiterna beatitudine. Αἱ μέντοι τῶν οἰχομένων ψυχαὶ δύο τόπους ἔλαχον εἰς διαγωγήν· αἱ μὲν τῶν ἁγίων τοὺς οὐρανοὺς, αἱ δὲ τῶν ἁμαρτωλῶν τὸ τῆς γῆς κέντρον τὸν ᾅδην δηλαδὴ, πλὴν αἱ μὲν τῶν ἁγίων ἐλευθερίᾳ τετίμηνται· ὅτι καὶ πάντα τὸν κόσμον καὶ τὴν Εδὲμ τῆς τρυφῆς,
137 τὸ χωρίον ἐνδιαίτημα ἔχουσιν. αἱ δὲ κατακριθεῖσαι εἰ ᾅδου μένειν ψυχαὶ ἐξελθεῖν ἐκεῖσε ἕως ἡμέρας τῆς κρίσεως καὶ φωτὸς, ἢ τινος ἀνέσεως ἀπολαῦσαι κωλύονται· οὐχ ὅτι πρὸ τοῦ κριθῆναι κολάζονται· οὔτε γὰρ οἱ ἅγιοι τῶν αἰωνίων ἐκείνων ἀγαθῶν ἀπολαύουσι πρὸ τῆς κρίσεως, οὔτε οἱ ἁμαρτωλοὶ τῆς ἀπεράντου κολάσεως ἐν μετουσίᾳ γίνονται. ἀλλ' ὅτι ἐν φυλακῇ κατεχόμεναι ζοφερᾷ φορτικοὺς καὶ ὠμοὺς, καὶ ἀνελεήμονας ἐπιστάτας τοὺς δαίμονας ἔχουσιν· οἳ οὐκ ἐῶσι τοῦ δεσμοτηρίου παρακύψαι τινὰ, πῦρ πνέοντες, πῦρ βλέποντες νυκτὶ ἐοικότες τὰ πρόσωπα διὰ τὸ κατηφὲς καὶ μισάνθρωπον. *Defunctorum animæ duo ad degendum loca sortitæ sunt: sanctorum, cœlum, peccatorum, terræ centrum, infernum nempe. Sed sanctorum libertate gaudent, quod & orbem universum, & Edem voluptatis locum sedem habent: quæ vero ad infernum condemnatæ sunt animæ, eo egrediendi ad diem judicii, & luminis, vel refectionis alicujus participes fieri, prohibentur. Etenim neque sancti sempiternis illis bonis ante judicium perfruuntur, neque peccatores tormentorum, quæ nullum finem habent, participes fiunt: verumtamen carcere tenebrosa mancipatæ, difficiles, inhumanos, atque immisericordes custodes dæmones experiuntur, qui nulli extra carcerem caput efferre permittunt, ignem spirantes, ignem intuentes, facie nocti similes propter tristitiam atque inhumanitatem.* Error hic damnatus est in Concilio Florentino sessione ultima in Decreto Unionis Græcorum, & Latinorum, & in Concilio Tridentino, sessione 25. & disertis verbis ab Innocentio III. cap. Apostolicam, Extra. de Presbytero non ba-
138 ptizato. & Benedicto XII. in Extravag. quæ incipit, *Benedictus DEus.* & sane si quis auctorum loca, pro visione sanctorum beatifica post mortem, in unum colligere fascem voluerit, næ illæ ingens volumen conficeret; fere enim nullus est, dummodo occasio se obtulerit, qui visionem illam aperte, & sine involucris non fateatur. Nos omissis reliquis, uno vel altero, eoque non ita omnibus obvio contenti erimus. Auctor vitæ sancti Theodori Studitæ: Αλλὰ σὺ μὲν ὦ ἱερώτατε πάτερ οὕτω καὶ βιοὺς, καὶ μεταστὰς, νῦν ἐν οὐρανῷ κομίζεις τὰς ἀμοιβὰς, φωτὶ τῷ μεγάλῳ παριστάμενος, καὶ ταῖς αὐγαῖς τῆς μακαρίας καὶ ἀρχικῆς Τριάδος ἐλλαμπό-

λαμπόμενος τρανώτερόν τε καὶ καθαρώτερον, ὅλην νοῒ ὅλῳ τὴν αἴγλην δεχόμενος τῆς θεότητος, καὶ τῇ ἑνώσει ταύτης θεούμενος. *Tu vero sacratissime Pater, hac ratione vita defunctus, atque demortuus, nunc in cœlo fers præmia, lumini magno assidens, & fulgoribus beatæ & dominatricis Triadis clarius, purgatiusque collustratus, totum tota mente splendorem deitatis accipiens, & illius unione deificatus.* Auctor vitæ sancti Cosmæ Melodi: Ἡ μὲν οὖν τοῦ ἁγίου προῤῥησις κατὰ καιρὸν εἰς ἔργον ἐκβέβηκε, καὶ πρὸς τὰς οὐρανίους μετέβη μονὰς, ὁ τούτων τῷ ὄντι ἐπάξιος, καὶ προσετέθη τοῖς πατράσι καὶ διδασκάλοις, ὁ πατὴρ καὶ διδάσκαλος καὶ νῦν ἀμέσως παρεστὼς τῇ ἑνιαίᾳ Τριάδι ταῖς ἐκεῖθεν φρυκτωρίαις καθαρώτερον καταλάμπεται. *Et sancti quidem præsagitio tempore opportuno opere effectum habuit, gradumque fecit ad cœlestes mansiones, vere earum dignus, & appositus est Patribus & Magistris, Pater ipse & Magister, & nunc immediate Triadi in unitate conspicuæ assistens, quibus inde effulgent splendoribus, purgatius illustratur.* Joannes Patriarcha Hiero- 139
solymitanus in vita sancti Joannis Damasceni: Καὶ νῦν οὐκ ἐν εἰκονι τοῦτον ὁρᾷ, οὐκ ἐν ἐκτυπώματι προσκυνεῖ, ἀλλ' αὐτὸν ὀπτάνεται κατὰ πρόσωπον ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ βλέπων τὴν δόξαν τῆς μακαρίας Τριάδος. *Et nunc non in imagine illum intuetur, non in effigie adorat, sed ipsum facie ad faciem detecto capite conspicit, gloriam beatæ spectans Trinitatis.* Gregorius Patriarcha in vita sancti Lazari: Καὶ νῦν ἐστι Λάζαρος ἐν οὐρανοῖς χορεύων σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις χορείαν τὴν ἀκατάπαυστον, τὴν δόξαν τοῦ κυρίου ἀκατὰ λύπτῳ προσώπῳ ἐνοπτριζόμενος καὶ ἵλεων πᾶσι κοινῇ τὸν δεσπότην ἐργαζόμενος. *Et nunc Lazarus in cœlis est, cum reliquis sanctis nunquam cessantem saltationem saltans, gloriam Domini aperto capite conspiciens, & omnibus simul Dominum propitium reddens.* Et ex schismate etiam ipse errorem hunc detestati sunt plerique, & tractatibus etiam editis oppugnarunt. Vide sis Glycæ, sive Zonaræ epist. 20. & 21. Gabrielis Severi Philadelphiensis Episcopi cap. 5. inter ea, quæ scripsit pro Græcis neotericis adversus Latinæ Ecclesiæ dogmata. Rideres, mi Auberte, aliquorum ex Græcis, qui nunc vivunt vesaniam; namque cum hisce vel similibus auctoritatibus illis mutire necesse sit, quid enim clarius, aut apertius dici potuit? ne videantur palam obnoxii, respondent dicta Patrum encomia esse sic prolata ad extollendam, magnificandamque sanctorum vitam & mortem, re tamen vera eos, quod ipsi sentiunt, sensisse. Alii, illud *nunc*,

140 quod in auctoritatibus habetur, non præsens tempus, sed futurum indicare: sicque non quam nunc sancti gloriam possident, sed quam post judicium possessuri sunt, nobis verbis illis significare. O castos, o divinos sanctorum Interpretes! qui, quod in corde sanctorum somniant, asserunt, quod ex ore effluit, & scripto confirmatur, abjiciunt. Patres scilicet in tradendis nostræ fidei dogmatis aliud habuere in ore, aliud in corde, & quod magis mirere, fanaticis ejuscemodi revelarunt, nam aliunde unde ipsi sciunt sanctorum aliam in corde fuisse sententiam, aliam scripto & ore professos. Deinde si *nunc* futurum tempus designat, ideoque gloriam non quæ nunc est, sed quæ futura est, eaque post judicium significare, sequetur etiam reliqua omnia, quæ Patres dictæ gloriæ adnectunt, non nunc præstari, sed explenda ea quoque post judicium. Ergo post judicium DEum pro nobis orabunt, nobis succurrent, venient ad nos vocati, miseris opem ferent, indigentibus præsto erunt, & sexcenta alia. At si post judicium nulli homines, nullum auxilium necessarium, necesse fuerit illa tunc effici, cum opus fuerit, ac *nunc* opus sunt non post judicium sanctorum pro nobis intercessiones, ergo *nunc* quoque non post judicium DEum vident, Trinitati assistunt, &c. & tamen nugas prædicantibus non male creditur. Argumentis & rationibus Græcorum abunde satis fit à D. Thoma, Bellarmino aliisque.

141 III. Tertius error in Synaxario de extremo judicio p. 17. à col. 1. f. Qui damnatorum pœnas non esse corporeas z) tradit, sed tantum tenebras nescio quas, & DEI privationem, & animarum propter conscientiæ stimulos consumptionem. A δὴ πάντα λαμπρῶς ἡ ἐκκλησία τ̃ θε῀ δεχομένη οἴεται τρυφὴν μὲν, καὶ βασιλείαν ὐρανῶν εἶναι τὴν μετὰ θε῀ τῶν ἁγίων συναγωγὴν, καὶ τὴν ἐσομένην ἐκείνοις ἔλλαμψιν διηνεκῆ καὶ ἀνάβασιν, βάσανον δὲ καὶ σκότῳ, καὶ τὰ τοιαῦτα τὸν ἀπὸ θε῀ μακρυσμὸν, καὶ τὴν τῶν ψυχῶν μετὰ τ̃ συνειδότῳ δαπάνην, ὅπως δὲ ἀμελείας καὶ τρυφῆς προσκαίρου τ̃ θείκης

z) Hæc sententia non Origeni solum sed & Ambrosio, Augustino & aliis Ecclesiæ doctoribus olim placuisse videtur. Vide Benedictinorum notas ad Ambrosium T. I. p. 1460. Sixtum Senensem lib. 5. Bibl. sanctæ annotat. 40. & Dionysium Petavium dogm. Theol. de Angelis III. 5. S. Ephræmo Syro tamen præter rem tribui istud dogma, adversus Eliam Dupinium disputavit Petitdidierius, quem si placet vide.

θεϊκῆς ἐλλάμψεως ἐστερήθησαν. *Quæ omnia plane DEI Ecclesia suscipiens existimat delicias ac regnum cœlorum una cum DEO sanctorum consvetudinem, & futuram illis perpetuam illustrationem, atque ascensum esse. Tormenta vero, & tenebras, & similia à DEO elongationem, animarumque propter conscientiam consumptionem, quando negligenter luxus caduci causa divina illustratione privati sunt.* In contrarium est communis doctrina Ecclesiæ, & auctoritas B. Gregorii 4. Dialogorum, qui sic ait, *Ignem gehennæ corporeum esse non ambigo, in quo certum est damnatorum corpora cruciari.*

IV. Qvartus error est in eodem Synaxario, de tempore secundi Domini adventus. Cum enim dixisset illud Dominum abscondisse discipulis, tandem ita determinat, licet ex aliorum sententia, post septem annorum millia a) futurum, pag. 16. b. c. 1. f. Πότε μέντοι γενήσεται ἡ αὐτοῦ παρουσία οὐδεὶς οἶδε. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ κύριος τοῖς ἀποστόλοις ἀπέκρυψεν. τέως γε μὴν σημεῖα τινὰ ἐνέφηνε προηγήσασθαι, ἅτινες τῶν ἁγίων καὶ πλατύτερον διεσάφησαν. λέγεται 142
δὲ ὅτι μετὰ τὴν τῶν ἑπτὰ χιλιάδων χρόνον παρέλευσιν ἔσται. *Quando vero illius adventus erit, nemo scit, hoc enim & Dominus Apostolis abscondit. Nihilominus signa nonnulla præcessura manifestavit, quæ plerique Sanctorum fusius exposuere. Fama vero est post septem annorum millia exacta futurum.* Ubi dupliciter errat: Primo, tempus adventus determinat contra verba Domini. b) *De die autem illo,* &c. Et, c) *non est vestrum nosse tempora,* &c. Secundo, quod falsum enunciavit, secundum enim Græcorum computum Ecclesiasticum, qui diversus omnino est à Latino, in ea tamen Ecclesia semper in usu, licet etiam non omnibus Græcis conformis

 sit,

a) Quemadmodum DEUS sex diebus mundum condidit, ita sex millibus annorum (ut millenarii singuli singulis diebus respondeant) etiam consummandam mundi durationem, multi veteres tradiderunt, qua de re conferre juvabit Allatium in notis ad Eustathium Antiochenum p. 248. seq. atque Menardum & Cotelerium ad Epistolam quæ S. Barnabæ Apostolo tribuitur sect. 15. Postea alii Judicium extremum differendum esse sibi persvaserunt usque ad Sabbati sive septimi millenarii dimidium, qua de sententia illustris locus est Germani CPolitani ab eodem Cotelerio jam laudatus. Denique alii futurum CHRISTI adventum statuerunt sub jam dicti sabbati Mystici sive septimi millenarii finem, atque hæc ipsa sententia est quam hoc loco in Græcis Allatius carpit, quæ tamen illi communis est cum aliis doctoribus latinæ etiam Ecclesiæ, ut dixi ad Philastrium.

b) Matth. XXIV. 36. Marc. XIII. 32.

c) Actor. I. 7.

sit, quibusdam enim annis Græci singuli, qui calculum annorum a principio mundi produxerunt, discordant, hi contractiorem chronologiam statuentes, jam tempus ab hoc auctore determinatum elapsum est. Annum enim 7615. vel 7162. vel secundum communiorem opinionem 7139. d) percurrimus, & tamen Domini adventus, de quo sermo est, nullus apparuit. Deceptum hunc auctorem eorum opinione puto, qui sex annorum millibus mundi duraturi tempora finiebant, multorum etiam Patrum, ut videbatur, auctoritate firmata. Præscriptum enim tempus excesserat, quare ipse experimento edoctus falsa quæ de hac duratione dicta erant fuisse, non tamen melior factus, neque aliorum erroribus prudentior, tempus in septem millia dilatavit.

143 Quod etiam falsum esse decursu temporis comperimus. Loquimur nunc de computo Græcorum, quo Xanthopulus utebatur, & quo nisus similia propinabat. Quod si Latinorum computum respiciamus, res aliter se habet. Consideratius itaque Josephus Bryennius orat. 1. de futuro judicio, & sempiterna beatitudine: Πότε μὲν ἔσται ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως, ὁ Χριστὸς, ἡ αὐτοσοφία ἐρωτηθεὶς ἀπεκρίνατο, οὕτως εἰπὼν, περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν. οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τοῦ οὐρανοῦ, οὐδὲ ὁ υἱὸς, εἰ μὴ ὁ πατὴρ μόνος, ὅπου τοίνυν οὐδὲ οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ ἄγγελοι ἴσασι περὶ ταύτης τὸ πότε αὐτῆς ἔσται ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως. εἰ γὰρ ἑκάστου τὸ τέλος ἄδηλον εἶναι ἡ πρόνοια ἔκρινεν ἐπὶ σκοπῷ σωτηρίῳ πολλῷ μᾶλλον τὴν τοῦ κόσμου συντέλειαν ἐπ' ὠφελείᾳ κοινῇ τοῖς πᾶσιν ἀγνώριστον εἶναι πανσόφως αὕτη τροώρισε. καθὼς περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐν τοῖς περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐν τοῖς περὶ συντελείας πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀγάπην λόγοις διεξοδικώτερον, καὶ σαφέστερον εἴρηται. *Quando vero erit dies judicii? Christus ipsa sapientia interrogatus hoc modo respondit:* De die autem illa & hora nemo novit, neque Angeli cœlorum, neque Filius, nisi Pater solus. *Ubi itaque neque cœlestes Angeli sciunt de eo, quando dies judicii futurus est, etenim si singulorum finem ignotum esse providentia voluit pro cujuslibet salute, multo magis mundi consummationem occultam esse, ad communem omnium utilitatem prædeterminavit: quemadmodum nos de hac quæstione in nostris de Consummatione orationibus fusius clariusque ad vestram dilelectionem egimus.*

V. Quintus error ordine erit, quem si multorum erro-
144 rum quasi in unum congeriem dixeris, verum dices. Est enim veluti

d) Si anno Græcorum demas 5508. prodit annus CHRISTI 1631.

veluti fœcunda mater errorum multijuga sobole fœdissimus. In secunda namque Quadragesimæ Dominica, quam ex restituto imaginum sacrarum cultu, & hæreticis profligatis ὀρθοδοξίας, quasi *rectæ fidei* nominant; ubi veræ rectæque fidei professionem emittunt, & singula religionis capita palam & in aperto, voce alta confitentur, sectarios, eorumque hæreses iteratis anathematis damnant, nescio qua ratione dæmon malus impie ita omnia confundit, ut hæreseon potius protestatio, quam rectæ fidei dicenda sit. Pro libidine enim sanctissimos quoque viros, qui fidem vita & sanguine tutati sunt, iniquo silentio involvunt, pessimos quosque & fidei hostes odio & adulatione, mirificis laudibus extollunt. Ideoque non immerito conditionem modernorum Græcorum, quæ similibus addicta in Ecclesia recitaret, deplorabat Georgius Trapezuntius ad Joannem Crebuclesium, de processione Spiritus sancti. Ἀλλ' ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος ἔξω γίνομαι ἐμαυτοῦ τῷ πάθει νικώμενος. οὐαί μοι τῷ ἀθλίῳ; οὐαί μοι, ὅτι τὸ ἐμὸν γένος τὸ ὀρθοδοξότατόν ποτε καὶ Χριστοῦ φίλον εἰς τοῦτο ἀσεβείας κατῆλθες, ὥστε συνοδικῶς φρονῆσαι τὰ τοῦ Παλαμᾶ, καὶ κατ' ἔτος τῷ ἀναθέματι παραπέμπειν Τριάδα καὶ τοὺς αὐτῆς. οὕτως ἐμάνης κατὰ τῆς ἀληθείας ὥσθ' ἵν' ἀποφύγῃς τοὺς ἀλύτους τῆς ἀληθείας λόγους ἀποτολμῆσαι κηρύττειν ἀπείρους οὔσας τὰς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ, καὶ ἀκτίστους εἶναι, καὶ ἀπειράκις τῆς οὐσίας διαφέρειν, καὶ πιστεύειν ἔξω Τριάδος εἶναί τι ἄκτιστον, καὶ τοὺς μὴ 145
οὕτω φρονοῦντας ἀποκηρύττειν τῆς ἐκκλησίας, ἤτοι τῆς παλαιᾶς Ῥώμης ἐρώτα καὶ μαθήσῃ. κροῦε, καὶ ἀνοιγήσεταί σοι. ἀκολούθει τοῖς σοῖς διδασκάλοις, Αθανασίῳ τῷ πάνυ, Βασιλείῳ, Κυρίλλῳ, τῷ Νύσσης, καὶ τοῖς λοιποῖς. παράπεμψον τῷ ἀναθέματι Παλαμᾶν, τὸν ἵνα φύγῃ τῆς Ῥώμης δόξαν, ἤτοι τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν εἰς πολυθεΐαν, καὶ αὐτῆς τῆς ἑλληνικῆς πολλῷ χείρω εἰσβαλόντα πᾶσαν τὴν ἐκκλησίαν Γραικῶν. τίς τραγῳδὸς ἐκτραγῳδήσει, ὡς δεῖ, ταῦτα. τίς ἀρκούντως ἀποκλαύσεται; ἐμοὶ δὴ, εἰρήσεται γὰρ τὰ ληθὲς, ὅταν τούτων μνησθῶ, ὥσπερ τινὶ φιλογόῳ γυναικὶ ὄνυξιν ἐπέρχεται ξύειν τὰς παρειὰς, καὶ τὴν κόμην ξαίνειν χερσὶ, δέρειν εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ τύπτειν παλάμαις τὰ γόνατα ἐνθυμουμένῳ τὴν τοῦ γένους ἀπώλειαν. ἀλλ' οὐ καιρὸς νῦν τῶν τοιούτων θρήνων. οἶδα γὰρ ὅτι καταγελᾷς Γραικὸς τῇ δόξῃ ὡς ἀνοήτου. ἐγὼ δὴ ὥσπερ ἀληθὴ λέγω, οὕτω μου ὁ Χριστὸς φείσαιτο ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. *Sed cum huic dicendo accesserim passione devictus extra me fio. Væ mihi misero; Væ mihi, quod gens mea, quæ aliquando quam orthodoxam fidem sequebatur, & Christi amans in id impietatis proruisti, ut synodice ea, quæ Palamas, sentires,*

tires, & singulis annis anathemate devoveas, Triadem, illiusque cultores: adeo adversus veritatem insanisti, ut dummodo insolubiles veritatis rationes declinares, ausa fueris, infinitas DEI operationes prædicare, easque increatas, & infinite ab essentia differre, credereq; aliquid extra Triadem increatum, & eos qui aliter sentiunt ab Ecclesia exturbare, seu à veteri Roma. Quære & disces. Pulsa, & aperietur tibi: sequere tuos præceptores Athanasium magnum, Basilium, Cyrillum, Nysse-
146 *num, & reliquos. Dic anathema Palamæ, qui ut Romæ sententiam declinaret, seu potius veritatem in multos deos, & Gentilium ipsorum multo pernicioſiores Græcorum universam Ecclesiam conjecit. Quis Tragœdus hæc uti addecet, tragœdia prosequetur? quis abunde deplombit? mihi sane, verum enim dicetur, dum hæc in mentem veniunt, veluti cuidam lacrymis deditæ mulieri subit unguibus laniare genas, & manibus comam evellere, capiti plagas appingere, & palmis pulsare genua gentis meæ exitium reminiscenti. Sed similium lacrymarum nunc tempus non est. Novi enim quod qui opinione Græcus es, irrides me veluti mente captum. At ego quemadmodum vera dico, ita mihi DEus parcat in die judicii.* Ut melius vero hæc quæ diximus innotescant, illa animadvertenda sunt.

Primum, Synodicum tomum, e) in quo ista omnia continentur, impudentissimo mendacio septimæ Synodo generali appingunt, ut Synodi sanctissimæ nomine quisquiliis, ac deliramentis suis fidem faciant. Nihil tale in ea Synodo reperitur. Qui id enim fieri potuit, ut res post illam Synodum multis annorum centuriis gestas Synodus illa prævidens, ac determinens, has quidem laudando, illas damnando publicaret. Quare Philotheus Patriarcha, cujus superius meminimus, Synodicum hunc à se conscriptum, ut ego existimo, & ex serie Patriarcharum, quos in eo commemorat, legenti facile patet, ne auctoris damnati nomine scriptum vilesceret, sub specioso septimæ Synodi titulo editum in Ecclesiis Græcorum alta voce recitari quotannis instituit.

147 Secundum, verisimile esse, nonnulla præsertim quæ in principio leguntur, cum de Imaginum restitutione, aliisque in septima Synodo pertractatis agant, ab eadem Synodo, multis immutatis,

e) Hic est quem schismaticorum tomum Synodicum vocare solet Allatius, ut de Synodo Photiana p. 446. 450. &c. de purgatorio p. 153.

mutatis, vel innovatis excerpta. Verum reliqua alia post mentionem Nicephori, & Methodii Patriarcharum, ubi Ignatii & Photii memoriam facit, ad finem usque Synodici, nulli dubium esse debet, ab eodem Philotheo ex ingenio fuisse adjuncta ad propriæ sententiæ pro defensione Gregorii Palamæ propugnationem, & aliorum oppugnationem.

Tertium, multas hæreses contineri in ea parte potissimum, ubi contra Joannem Italum, & Barlaamum, & Acyndinum insurgit, eosque multiplici anathemate ferit, omnes e penu Gregorii Palamæ, ac similium prognatas, quas cum Demetrius Cydonius libro de hac re edito contra Palamam, & nuper * Græce & Latine edito, fuse prosequatur, ne nimius sim, silentio prætereo.

Quartum pag. 77. b. c. 1. m. Ignatium & Photium sanctissimos vocat Patriarchas, & orthodoxos, & infra pag. 82. b. c. 1. Quod etsi de Ignatio verum est, de Photio f) tamen nonnisi in Historia Ecclesiastica rudis, & schismatis fautor dicet. Malorum enim omnium, quæ ad hæc tempora Græcorum Ecclesiam deturpant, prima origo & causa, ipse Photius fuit, qui eam ab Ecclesia Latina veluti a matre filiam separavit, multisque 148
pravis opinionibus imbuit. Et quod omnium pessimum est, adeo in similibus obstinatam esse erudiit, ut malum adeo ingravescens non jam sentiat, & remedia in ejus salutem ab Ecclesia Latina exhibita respuat, & in tanto malo pertinaciter gaudeat.

Quintum pag. 77. b. c. 1. m. Omnia scripta vel dicta tam contra Ignatium, quam ipsum Photium damnat. Ἀπαγορεύεται καὶ τῶν ἁγίων πατριαρχῶν Γερμανοῦ, Ταρασίου, Νικηφόρου, καὶ Μεθοδίου, Ἰγνατίου, Φωτίου, Στεφάνου, Ἀντωνίου, καὶ Νικολάου γραφέντα, ἢ λαληθέντα, ἀνάθεμα. *Omnia contra sanctos Patriarchas Germanum, Nicephorum, Tarasium, & Methodium, Ignatium, Stephanum, Photium, Antonium, & Nicolaum sive scripta, sive dicta, anathema.* Ergo anathematizanda est octava Synodus generalis contra ipsum Photium, pro restitutione Ignatii celebrata. Ergo

* Edente Petro Arcudio, inter opuscula aurea Rom. 1630. 4.

f) Solenne est Allatio & aliis Ecclesiæ Romanæ assectis in Photium, tantopere ab aliis laudatum, velut hostem convitia & maledicta congerere, ut patet ex ejus libris contra Creygtonum, contra Hottingerum, nec minus de Synodo Photiana, & de utriusque Ecclesiæ consensu II. 4. seq. &c.

anathematizandæ epistolæ Adriani Papæ, Nicolai, Joannis, & aliorum Pontificum sanctissima scripta, quæ Photii in Ignatium machinas, in Ecclesiam Romanam dolos, in optimos quosque insidias, & illius improbam & execrabilem vitam deprædicant, vel eo solo nomine quod contra Photium sint. Et ut plausibilior res videatur, etiam contra Ignatium scripta & dicta damnat, cum unum ex iis veracem fuisse oporteat, alterum iniquum, & alieni occupatorem. Et tamen scripta contra Ignatium ipsi recipiunt, cum Pseudosynodos Photii, & latrocinalia conventi-
149 cula exosculentur, & inter alias Synodos connumerent: canonesque ibi editos etiam prolixis commentariis cohonestent. Quæ omnia ut honori Photii Græci consulerent, non nunc primo, sed ab eodemmet Photio, etiam dum viveret, post Ignatii obitum tentata fuisse ex iisdemmet Photii technis, & dolis comprobantur. Nam Joannes Pontifex, cum ad Basilium Imperatorem, Clerum Constantinopolitanum, & ipsum Photium, etiam legatione missa, de restitutione ejusdem scripsisset, mandavissetque quidquid in ea legati cæterique servare debuissent, ipse Photius, legatis Pontificiis sive assentientibus, sive connivent-ibus, in Pseudosynodo, quam pro sui restitutione congregavit, si modo vera sunt quæ in ea narrantur, & non ex libidine Photii conficta, postquam a se corruptas, quibusdam additis & detractis, Joannis literas publicasset, illud summo studio conatus est consequi, ut acta octavæ Synodi contra se, auctoritate Concilii, & ipsius Pontificis damnata, de medio tollerentur, & sic tandem omnis eorum memoria sensim obscurata evaneseeret. Primum in epistolam Joannis ad semet redditam illa perfide inseruit: *Τὴν δ' γενομένην κατὰ τὴν σὴν εὐλαβείας σύνοδον ἐν τοῖς αὐτόθι ἠκυρώσαμεν, καὶ ἐξωσραχίσαμεν παντελῶς, καὶ ἀπεβαλόμεθα δι' τε ἄλλα, καὶ ὅτι ὁ πρὸ ἡμῶν μακαρι- Πάπας Ἀδριανὸς ἀκ ὑπέγραψεν ἐν αὐτῇ. Quæ vero Synodus in urbe ista contra reverentiam vestram habita est, eam nos irritam fecimus, atque omnino abrogavimus, & rejecimus tum*
150 *ob alia, tum etiam quod qui fuit ante nos beatæ memoriæ Papa Adrianus, non subscripsit Synodo illi.* Et illa in Commonitorio Fratribus Paulo, & Eugenio Episcopis, etiam ab ipso Photio falsato, quod legitur Synodi Photianæ act. 2. *Volumus præterea ut coram universa Synodo promulgetur, quod Synodus habita adversus prædictum Patriarcham*

cham Photium, tempore Adriani sanctissimi Papæ, tum Romæ, tum Constantinopoli, ex nunc habeatur nulla & irrita, & non numeretur cum alia sancta Synodo. Ibidem etiam variæ Patriarcharum epistolæ recitantur, quarum ille scopus fuisse videtur, ut octavæ Synodi contra Photium acta damnarentur, & act. 3. a Patriciis etiam eadem Synodus destruitur. Sic item in alia Synodo Photiana, sed breviori illa quidem, quam meæ schedæ subministrarunt: illa ad fastidium usque etiam in subscriptionibus Legatorum Apostolicorum, & Imperatoris, illiusque filiorum repetuntur. Αλλὰ μὴν καὶ κατὰ τὸ τοῦ κομμονιτορίου ῥητὸν ἀποβάλλομαι, καὶ ἀναθεματίζω τὴν κατ' αὐτοῦ συστᾶσαν σύνοδον ἐν τῇ Κωνσταντινουπολιτῶν ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ, ὡσάντως καὶ ἅπαντα τὰ πραχθέντα κατ' αὐτοῦ ἐν τοῖς καιροῖς τοῦ ἐν εὐσεβεῖ τῇ μνήμῃ Αδριανοῦ Πάπα Ρώμης κατὰ τὸ κεφάλαιον τοῦ κομμονιτορίου καταργῶ, καὶ ἀναθεματίζω, καὶ ἀποβάλλομαι, καὶ ἐν ἀριθμῷ συνόδων οὐδαμῶς ταύτην καταψηφίζω. Verba sunt Petri Legati Pontificii: *Quinimmo & secundum Commonitorii verba rejicio & anathematizo Synodum contra eum, Photium, celebratam in sacra Constantinopolitana Ecclesia, similiter & omnia contra ipsum temporibus piæ memoriæ Adriani Papæ Romani facta juxta Commonitorii clausulam, irrita facio, & anathematizo, & rejicio, & inter aliarum Synodorum numerum nullo modo illam constituo.* Et: Πάντα τὰ κατ' αὐτοῦ συστάντα ἐν οἵῳ δήποτε τόπῳ, καὶ παρ' οἵου δήποτε προσώπου τῷ αὐτῷ καθυποβάλλων ἀναθέματι. *Omnia contra ipsum in quocunque loco, & a quacunque persona facta eidem subjiciens anathemati.* Καὶ ἀποβολῇ πάντων τῶν κατ' αὐτοῦ γραφέντων, ἢ λαληθέντων. *Et omnium contra eum aut dictorum, aut factorum ejectione.* Hæc licet falsa sint, & Photiana commenta, nec ab Ecclesia Romana unquam recepta, ut infra, cum de excommunicatione Photii dicemus; similium tamen rerum principium, & illorum auctorem, necnon Synodici hujus originem, & summam Græcorum in suo Photio defendendo pervicaciam dilucide satis habemus. Eorum postea continuatus usus videri potest ex Tomo Unionis sub Constantino, & Romano Imperatoribus, in jure Græco-Romano lib. 2. & rursus postea sub Basilio & Constantino Imperatoribus, Sisinnio Patriarcha rem promovente renovato, ut refert Joannes Scylitza. Οστις καὶ τοὺς διακρινομένους ἤνωσε διὰ τὴν τετραγαμίαν. *Is dissidium propter quartas nuptias dudum ortum distulit concordia facta.*

151

Sed quæ Tomo subnectuntur acclamationes Synodales a Sergio Patriarcha, ex progenie Photii, ut consanguinei honori consuleret, additas fuisse verosimile est: in quibus sic habetur: Ιγνατίϛ, Φωτίϛ, Στεφάνϛ, καὶ Ανθωνίϛ, Νικολάϛ, καὶ Εὐθυμίϛ,
152 Στεφάνϛ, Τριφων☩, Θεοφυλάκτϛ, Πολυεύκτϛ, καὶ Αντωνίϛ, τῶν ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν αἰωνία ἡ μνήμη. ἅπαντα τὰ κατὰ τῶν ἁγίων Πατριαρχῶν Γερμανῦ, Ταρασίϛ, Νικηφόρϛ καὶ Μεθοδίϛ γραφέντα, ἢ λαληθέντα, ἀνάθεμα. *Ignatii, Photii, Stephani, Triphonis, Theophylacti, Polyeucti, & Antonii, orthodoxorum Patriarcharum æterna sit memoria. Universa quæ contra sanctos Patriarchas Germanum, Tarasium, Nicephorum, & Methodium scripta vel dicta sunt, anathema.* Sed etiam Marcus Ephesius in Concilio Florentino sect. 6. testatus est. Καὶ αὕτη ἡ σύνοδ☩ ἣν λέγει ἡ ἁγιοσύνη σϛ ἔχει πράξεις καλὰ ϗ Φωτίϛ ἐν τῷ καιρῷ ϗ παπα Ιωάννϛ, καὶ ϗ Αδριανῦ. μετὰ ταῦτα ἐγένετο ἄλλη σύνοδ☩, καὶ ἀνώρθωσε τὸν Φώτιον, καὶ ἠκύρωσε τὴν πρώτην σύνοδον ἥ τις ὀνομάσθη καὶ ὀγδόη σύνοδ☩ ἐγένετο ἐπὶ ϗ πάπα Ιωάννϛ, ϗ τιν☩ πάπα Ιωάννϛ αἱ ἐπιστολαὶ εὑρίσκονται ὑπὲρ ϗ Φωτίϛ. Et: Ἀπὸ τότε γοῦν μέχρι ϗ νῦν ἀναγινώσκεται ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τ Κωνσταντινουπόλεως ἔτως. ἅπαντα τὰ καλὰ τῶν ἁγίων πατριαρχῶν Φωτίϛ καὶ Ιγνατίϛ γραφέντα, ἢ λαληθέντα, ἀνάθεμα. *Nam Synodus hæc, de qua loquitur vestra reverentia, continet acta adversus Photium tempore Joannis Papæ & Adriani. Postea celebrata est altera Synodus, quæ Photium restituit, & priorem Synodum abrogavit. Hæc Synodus, quæ octava etiam est appellata, facta est Sub Joanne Papa; cujus Joannis inquam Papæ extant pro Photio epistolæ.* Et: *Itaque ex eo tempore ad hunc usque diem in magna Constantinopoleos Ecclesia ita legitur, omnibus,*
153 *quæ adversus sanctos Patriarchas Photium, & Ignatium scripta, vel dicta sunt, anathema.*

Sextum pag. 82. a. c. 1. m. & infra. Imperatores & vita & religione pessimos, multis hæreseon labibus commaculatos, & Latini nominis hostes acerrimos, vario ac iterato acclamationum, ac laudum genere sublatos, pleno Ecclesiasticorum, & secularium hominum conventu, quasi innoxios, & ab omni crimine liberos approbat. Inter eos, ut reliquos reticeam, præcipui sunt Constantinus Monomachus, Alexius Comnenus, uterque Andronicus senior, & junior, quibus sane in Ecclesiam Latinam crudeliora monstra Græcia non tulit.

Septi-

Septimum hoc idem in Patriarchis Constantinopolitanis facit. Plurimis enim, qui in Ecclesiam Latinam & scripto, & verbo invecti sunt, acclamat, & orthodoxos ac sanctos enunciat. pag. 82. b. col. 1. Inter eos, ne singulos recenseam, sunt Photius, Sisinnius, Michaël Cerularius, Michaël Anchiali, Germanus, Josephus, Athanasius, Isidorus, & omnium postremus Philotheus, quem hujus Synodici auctorem esse puto. De quo tanquam melioris notæ homine illa habentur a sequacibus addita, nisi novus Alcidamas ipse sibi g) illas laudes intexuit, *Φιλοθέε ἐν μακαρία τῇ λήξει γενομένε ἀγιωτάτε, καὶ ἀοιδίμε πατριάρχ, καὶ στερρῶς ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας Χριστῦ καὶ τῶν ὀρθῶν αὐτῆς δογμάτων, καὶ λόγοις καὶ πράγμασι καὶ ἀγωνίσμασι, καὶ διδασκαλίαις καὶ συγγράμμασιν ἀγωνισαμένε, αἰωνία ἡ μνήμη. Philothei beatæ memoriæ sanctissimi & celeberrimi Patriarchæ, qui strenue pro Ecclesia Christi, & rectorum illius dogmatum, & verbis, & operibus, & disputationibus, & doctrinis, & monumentis editis decertavit, sempiterna memoria.* 154 Cum tamen omnia hæc pro tuenda doctrina Palamæ, & Græcorum erroribus, contra Latinam Ecclesiam, quam miris modis dilaceravit, tentasse audacter, ac pertinaciter absolvisse, ex historiis etiam Græcorum compertum sit. Et ut perversum auctoris hujus ingenium magis mireris, inter tot Patriarchas hic commemoratos, præter Germanum, Nicephorum, Methodium, qui ante Photium & schisma illam Ecclesiam sanctissime rexerunt, nullum alium in tanta abundantia sanctorum commemorat, post schisma & Photium nullum silet, sed omnes ad amussim unum post alium, inter quos etiam apud Græcos nocentissimos deprædicat. Satis videlicet illi est, si schisma propagarunt, in eo mortui sunt, & in Romanam Ecclesiam oblatrarunt. Crimina alia etiam enormia, & ab historicis Græcis damnata, penes hunc Auctorem nulla sunt. Et si post Photii mortem tres ad summum inter sanctos relati sunt, ut Stephanus Antonius, Euthymius, nondum enim ardens ille spiritus tepuerat, tamen post illos rara avis, nescio quisnam sit, qui sancti nomen meruerit. Consideremus ergo, quomodo Photius

g) Hoc nullo modo est credibile, cum de mortuo aperte scripta sint. Parum quoque exploratum, licet audacter id tum h. l, tum supra p. 146. Allatius affirmat, quod Philotheus cætera Synodici conscripserit, atque septimæ Synodo, cujus haud dubie multa continet, suppositerit.

orthodoxus esse potuit, illiusque memoria laudabilis, qui vivens propter hæresim & schisma a Pontificibus Romanis excommuni-
155 catus, nunquam in gratiam etiam sui Joannis rediit, mortuus quoque a subsequentibus Pontificibus damnatus. Ne verba Pontificum recitando fastidio sim, satis nobis sit Auctor Appendicis ad Concilium octavum generale, ubi inter cætera: Μέχρι τῆς σήμερον ἑξακοσιαράκοντα πέντε ἔτη ἀναθεματίζεται φώτιος προδήλως ἀπὸ τοῦ πάπα Λέοντος ἕως τοῦ Φορμόσου. ἕνδεκα γὰρ ἔτη ἀνεθεματίζετο κοσμικὸς ὤν, ὡς κοινωνὸς τῷ καθηρημένῳ καὶ ἀναθεματισμένῳ Γρηγορίῳ τῷ Συρακούσης, καὶ ἄλλα λδ'. ἀφ' οὗ ἐγένετο ἀββᾶς. ὁ γὰρ πάπας Λέων καὶ ὁ Βενέδικτος, καὶ ὁ Νικόλαος τὸν Γρηγόριον ἀνεθεμάτιζον καὶ ἀπολλὰς τὰς αὐτόπτας αἰτίας. ἐπεὶ δὲ ὁ φώτιος ὑπὸ τοῦτο καθηρημένου ἐχειροτονήθη, καὶ διὰ ἄλλα μέν, ἀλλὰ καὶ διότι ὑπὸ τοιούτου τὴν ἱερωσύνην ἀναθεματίζεται ὑπὸ τῶν ἐννέα προέδρων τῆς Ρώμης, Λέοντος, Βενέδικτος. Νικολάου, Ἀδριανοῦ, Ἰωάννου, Μαρίνου, Ἀδριανοῦ ἑτέρου, καὶ Φορμόσου. *Photius quadraginta quoque annis ad hodiernum usque diem palam anathemate feritur a Leone Papa, usque ad Formosum. Nam annos undecim anathematizatur sæcularis, & laicus, tanquam qui cum Gregorio Syracusano exauctorato, anathematizatoque communicaret, & alios triginta quatuor, postquam sacris initiatus est. Etenim Leo Pontifex, & Benedictus, & Nicolaus Gregorium propter varias causas anathemate damnabunt. Ubi vero Photius a damnato consecratus est, eum propter alia ipsius facinora, tum quod sacris esset a Gregorio initiatus, anathematizatur a novem Romanis Pontificibus, Leone, Benedicto, Nicolao, Hadriano, Joanne, Marino, Hadriano altero, Stephano, & Formoso.* Sisinnii ad hæc tempora epistola
156 in Romanam Ecclesiam ad omnes Thronos Orientales, ex Photii penu deprompta legitur, nec eum resipuisse, vel cum Ecclesia Catholica communicasse aliquis tradidit. Sergius ex progenie Photii, ejus secutus vestigia, ut Baronius h) refert, eo amplius obfuit, quo diutius præfuit, propagato sedis tempore ultra vigesimum annum, & illius nomine invenitur alicubi scripta epistola. Et cum Sisinnius & Sergius etiam monumentis editis, in Latinam Ecclesiam invecti sint, quomodo dicta unitas ad Michaëlem Cerularium durasse, affirmandum est? & de Sisinnio quidem adeo clarum est, ut probatione non indigeat.

De

h) Baron. ad A. C. 608. 5. & 639. 17.

De Sergio, quod non ita manifestum est, ex eorundem Græcorum monumentis aperiam, i) qui tradunt Sergium primum omnium nomen Romanorum Pontificum ex diptychis delevisse, eumque postea secutos successores memoriam Romanorum Pontificum cum aliis Patriarchis, inter Missarum solemnia, uti fieri moris erat, non admisisse. Auctor libelli, *Quando Latini, aut quibus Auctoribus Spiritum sanctum à Filio quoque procedere dicere cœperunt, & azyma sacrificare:* Χριστοφόρος δὲ μετ' αὐτοὺς γενόμενος πάπας Ῥώμης, καὶ παρὰ Σεργίου, τοῦ τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχοῦντος, ἀπαιτουμένου τὴν τοῦ ἁγίου συμβόλου ὁμολογίαν, πρῶτος ὁ τοιοῦτος πάπας Χριστοφόρος ἐν τῇ ὁμολογίᾳ αὐτοῦ ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ τὸ πανάγιον πνεῦμα ἐκπορεύεσθαι λέγων ἀνεφάνη. διὰ τοῦτο καὶ ὑπὸ τοῦ Σεργίου πατριάρχου ὄντος Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῶν λοιπῶν πατριαρχῶν ἀπὸ τῶν ἱερῶν διπτύχων ἐξεβλήθη. Et: μετὰ δὲ Σέργιον τὸν 157
προῤῥηθέντα πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, τὸν ἀπὸ τῶν διπτύχων ἐκβαλόντα τὸν Χριστοφόρον, γέγονε πατριάρχης ὁ Κερουλάριος. Et, ἂν δὲ ταῖς ἀληθείαις τὰ πράγματα ἐξετάσεις, ἐξ ὅτου ὁ πατριάρχης Σέργιος Χριστοφόρον τὸν πάπαν τῶν διπτύχων ἐξέωσε διὰ τὴν τοιαύτην καινοτομίαν τῆς αἱρέσεως, εὕροις ἂν μὴ εὐδοκιμήσασαν τὴν βασιλείαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ. *Christophorus post eos Papa Romanus fuit, cum ab eo Sergius Patriarcha Constantinopolitanus sacri symboli professionem exigeret, primus omnium in sua confessione ex Patre & Filio sanctissimum Spiritum procedere dixisse inventus est. Propterea a Sergio Patriarcha, & aliis, à sacris Diptychis ejectus est.* Et: *Post Sergium jam dictum Patriarcham Constantinopolitanum, qui è Diptychis Christophorum ejecerat, in Patriarcham promotus est Cerularius.* Et: *Quod si veritate ipsa rem æstimabis, ex quo Patriarcha Sergius Christophorum Papam è Diptychis expunxit, propter similem de novo intentatam hæresim, invenies imperium Constantinopolitanum in expeditionibus militaribus splendorem ac gloriam assecutum non esse.* In quibus verbis multa consideranda sunt: præter enim illud unum quod narrat de Sergio, eum nempe memoriam Pontificis è Diptychis delevisse, quod illi credimus, quod ex Sergii schola sit, reliqua omnia falsa sunt: adeo Auctor iste non in Historiis Latinis tantum, sed Græcis etiam cœcutiit; & plane infans fuit. Quis enim nescit Christophorum Pontificem mortem obiisse annos prope octogin-

(i) Confer Allatium de consensu utriusque Ecclesiæ lib. 2. cap. 8.

158 octoginta sex, antequam Sergius Patriarchatum iniisset? Et qui nondum natus, quomodo a Pontifice fidei professionem exigere potuit? Et quomodo post Sergium hunc Patriarcha creatur Cerularius, cum inter utrumque Eustathius Archipresbyter magnæ Ecclesiæ, & Alexius Studita Patriarchatum obtinuerint? Si Græcus Græca tam bene novit, quid de eo dicemus, quando Pontificum Romanorum seriem in ordinem redigit, ut sua probet? Confuse omnia, nec ad rem. Illud propemodum admiror, dicit, post deletam è Diptychis memoriam Pontificum, Imperii expeditiones omnes male, infeliciterque evenisse. Et infortunium non vident? causam habent, fatentur, & sibi non providenti. *Hoccine credibile est*, ut cum antiquo scriptore dicam, *aut memorabile, tanta vecordia innata cuiquam sit, ut malis gaudeat?* Ex his facile colligi potest, quantum a veritate aberret Manuel Caleca lib. 4. contra Græcos, qui asserit Photium obiisse, cum esset Ecclesiarum unitas, & dictam unitatem post illum, per decem & septem Patriarchas durasse. Quomodo enim in unitate Ecclesiæ mori dicendus est, qui per tot Pontifices etiam post mortem communione, atque unione fidelium privatur? Et cum Sisinnius & Sergius etiam monumentis editis in Latinam Ecclesiam invecti sint, quomodo dicta unitas ad Cerularium durasse affirmandum est? Michaël Cerularius, & Leo Achridanus Bulgarorum Archiepiscopus, adversus Apostolicam Sedem fellis plenam
159 epistolam Joanni Tranensi in Apuliam misere, cui talis titulus affixus erat, ut refert Baronius, k) in Codice, in quo erat transcripta. *Calumnia Episcoporum Michaëlis Constantinopolitani, & Leonis Achridani pervicaciter exhalantium pestiferas Memphites diversarum hæreseon adversus sanctam Romanam, & Apostolicam Sedem, imo contra Latinam, & Occidentalem Ecclesiam. Hæc quidem calumnia Græco sermone edita, & Joanni Tranensi Episcopo, in sugillationem omnium Latinorum directa, cum fuisset Tranis exhibita fratri Humberto sanctæ Ecclesiæ Sylvæ Candidæ Episcopo, in Latinum est translata ejus studio, atque delata D. Leoni nono.* In ea Latinos accusat, & damnat, quod præter instituta Christi Ecclesiæ in Azymis consecrarent, Sabbatum Quadragesimæ Judaice observarent, suffocata comederent, Alleluja in Quadragesima non psallerent, sed semel

k) Baron. ad A. C. 1053. 22.

mel in Paschate. Neque scripto solùm in Romanam Ecclesiam istorum odium innotuit; factis atrocissimis Latinos ipsos, & Latini nominis fautores prosecuti sunt. Leo IX. epist. 1. cap. 29. ad eosdem scripta: *Vos enim alloquimur, qui sicut Dominus ait Pharisæis, tulistis clavem scientiæ, qui clauditis regnum cœlorum ante homines, nec ipsi intrastis, nec alios intrare permittitis, sed potiùs prohibetis, dum matris venerandam faciem conspuere quæritis, dum eam insequimini convitiis, & maledictis, dum agnos ejus ab ea segregare etiam anathemate & flagellis, ne vocem maternam agnoscant, & sequantur, contenditis. Ut enim fertur, omnes Latinorum Basilicas penes vos clausistis, Monachis monasteria & Abbatibus tulistis, donec vestris viverent institutis. Ecce in hac parte Romana Ecclesia quanto discretior & clementior vobis est? siquidem cùm intra & extra Romam plurima Græcorum reperiantur Monasteria, sive Ecclesiæ, nullum eorum adhuc perturbatur, vel prohibetur à paterna traditione, sive consuetudine; quin potiùs suadetur, & admonetur eam servare.* Et epist. 7. ad Constantinum Monomachum Imperatorem Constantinopolitanum: *Sed noverit claritas tua super præsumptionibus ejus,* Michaelis Cerularii Patriarchæ, *multa & intolerabilia jamdudum pervenisse ad aures nostras, qualiter etiam apertâ persecutione in Latinam Ecclesiam exardescens anathematizare non timuit omnes, qui sacramenta attrectant ex Azymis: & quod Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas antiquâ dignitate suâ privare contendens, contra fas & jus sibi subdere novâ ambitione appetit, & pleraque, quæ usurpare dicitur, sicut à nostris Nunciis diligenter cognoscere poteris.* Et epistolâ ad eundem Michaëlem: *Illud autem quis non stupescat, quòd post tot sanctos & orthodoxos Patres, per mille & vigintia Passione Salvatoris annos, novus calumniator Ecclesiæ Latinorum emersisti, anathematizans omnes, & publicam persecutionem excitans, quicumque participarent sacramentorum ex Azymis. Quam præsumptionem tuam, & fama nobis obtulit, & litterarum sub nomine tuo ad Appulos daturum textus manifestavit.* Hic cùm temerè adhuc in Latinos insurgeret, & perseveraret in stultitia obstinatus, inter Missarum solemnia, in templo sanctæ Sophiæ, chartam illius excommunicationis, propter multas dicti Michaëlis, illiusque fautorum hæreseos, super principale altare posuerunt, sub oculis omnium Papæ Leonis noni Apocrisiarii, indeque mox egressi pulverem pedum excussere, & anathemate dato cunctis, qui deinceps communicarent ex manu Græci Romanum sacrificium vituperantis, alacres cœpere reverti, ex commemoratione ipsius Humberti tunc Apostolici Apocrisiarii. Ex-

160

161

communicatione contumax Cerularii ingenium in rabiem versum, in Latinam Ecclesiam literis hinc inde datis, atrocioribus calumniis plenis insaniit, quibus alias Orientis Ecclesias suo præcipitio ipse à Romana Ecclesia avulsus, miseriores facit. Deinceps ab Isaacio Comneno depositus, exulans sine ulla Pontificis absolutione, sine ulla commissorum pœnitentia, tristem ac DEo exosam animam exhalavit. Id ut magis videas, habeto tibi monumentum dicti Michaëlis, l) quod in Legatorum excommunicationem publicavit, atque excommunicationem ipsam ab Græco homine relatam, & statum illius Ecclesiæ non cuicumque obvium, ex schedulis meis depromptum.

Ζημείωμα περὶ τοῦ ῥιφέντος πιττακίου ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ παρὰ τῶν ἀπὸ Ρώμης πρέσβεων κατὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Μιχαὴλ, μηνὶ Ιουνίῳ, Ινδικτ. ζ.

Προκαθημένου Μιχαὴλ τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῶν κατηχουμενείων, συνεδριαζόντων αὐτῷ θεοφιλεστάτων μετροπολιτῶν Θεοφάνους Κυζίκου καὶ
162 Συγκέλλου, Νικήτα Χαλκηδόνος καὶ Συγγέλλου, Λαυρεντίου Δυῤῥαχίου καὶ Συγγέλλου, Ανθίμου Σίδης, Νικολάου Πισυνοῦντος, Λέοντος Μύρων, Λέοντος Τραπεζονῦτος, Ιωάννου Σμύρνης, Εὐσεβίου Αδριανουπόλεως, Κωνσταντίνου Μιτυλήνης, Νικολάου Χωνῶν, Υπατίου Ιδρονῦτος, καὶ ἀρχιεπισκόπων Λέοντος Καραβιζύης, Γρηγορίου Μεσημβρίας παρισταμένων καὶ τῶν πατριαρχικῶν ἀρχόντων.

Οὐκ ἦν ἄρα, ὡς ἔοικε κόρος τῷ πονηρῷ τῶν κακῶν. διὰ τοῦτο γὰρ οὐ παύεται τοῖς εὐσεβέσιν ἐπιφυόμενος, καὶ καινόν τι κατὰ τῆς ἀληθείας ἀεὶ ἐφευρίσκειν ἐκμηχανώμενος. τοιγάρτοι καὶ μυρίαις μὲν τό σαις ἀπάταις πρὸ τῆς ἐν σαρκὶ τοῦ δεσπότου παῤῥησίας τὸν ἄνθρωπον ὑπηγάγετο. μυρίαις δὲ καὶ μετὰ ταῦτα πλάναις καὶ δελεάσμασιν ὑποσκελίζειν, καὶ παρασύρειν τοὺς αὐτῷ πειθομένους οὐχ ὑφῆκεν ὅλως, οὐδὲ διέλιπεν. ἀλλὰ καὶ τούτων ἐκποδῶν γενομένων, καὶ εὐσεβοῦς καὶ βαθείας ἐλπίδος τοῖς εὐσεβεῖν ὑποτρεφομένης ἐθέλουσι, μήτ' ἂν καινοτέρων δυσσεβημάτων ἐφευρετὰς γενέσθαι ποτε, ἐν πᾶσιν οἷς κατὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ὁ πονηρὸς πειράσαι ἐπούδασεν εἰς τοὐναντίον αὐτῷ τῶν μηχανημάτων περιτραπέντων. νῦν τινες δυσσεβεῖς ἄνδρες καὶ ἀποτρόπαιοι, καὶ τι γὰρ οὐκ ἄν τις εὐσεβῶν τούτους ὀνομάσειεν, ἄνδρες ἐκ σκότοις ἀναδύντες, τῆς γὰρ ἑσπερίου μοίρας ὑπῆρχον γεννήματα, εἰς τὴν εὐσεβῆ ταύτην

l) Adde quæ de hoc Michaële Allatius lib. 2. de consensu Ecclesiæ Occidental. & Oriental. c. 9.

τὴν ἐλθόντες πόλιν καὶ θεοφυλακτον. ἀφ' ἧς, ὥσπερ ἀπό τινος ὑψηλοῦ καὶ μετεώρου χωρίου αἱ τῆς ὀρθοδοξίας πηγαὶ ἀναδύονται, καὶ καθαρὰ τῆς εὐσεβείας τὰ νάματα ἐς τὰ τῆς οἰκουμένης διαῤῥέουσι πέρατα, καὶ πολλαμῶν δίκην τὰς ἐν ἀπάσῃ τῇ ὑφ' ἥλιον ψυχὰς, τοῖς εὐσεβέσι δόγμασι καταρδεύουσιν εἰς ταύτην ὥσπερ κεραυνὸς, ἢ σεισμὸς, ἢ χαλάζης πλῆθος. εἰ χρὴ δὲ μᾶλλον εἰπεῖν οἰκειότερον ὡς μονιὸς ἄγριος εἰσπηδήσαντες τὸν ὀρθὸν λόγον τῇ διαφορᾷ τῶν δογμάτων καταλυμήνασθαι ἐπεχείρησαν, ὡς καὶ γραφὴν ἀποθέσθαι ἐν τῇ μυσικῇ τῆς μεγάλης τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας τραπέζῃ, δι' ἧς ἡμᾶς, μᾶλλον δὲ τὴν ὀρθόδοξον τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, καὶ πάντας τοὺς μὴ συνυπαγομένους τοῖς αὐτῶν δυσεβήμασιν ὀρθοδόξους ἀναθέματι δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι εὐσεβεῖν καὶ τὸ ὀρθόδοξον προβαίνειν ἐθέλομεν, καθυπέβαλον. εἰσκαλέσαντες ἡμῖν ἄλλα τέ τινα, καὶ ὅτι τὰς πώγωνας παραπλησίως ἐκείνοις ξυρᾶν, καὶ τὴν κατὰ φύσιν ἀνθρώπου μορφὴν ὡσὰ φύσιν ἐξαλλάσσειν οὐκ ἀνεχόμεθα. πρὸς δὲ καὶ ὅτι μὴ διακρινόμενοι ἀπὸ πρεσβυτέρων μεταλαμβάνειν γεγαμηκότων. πρὸς ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις, καὶ ὅτι τὸ ἱερὸν, καὶ ἅγιον σύμβολον, ὃ πᾶσι τοῖς συνοδικοῖς καὶ οἰκουμενικοῖς ψηφίσμασιν ἄμαχον ἔχει τὴν ἰσχὺν, νόθοις λογισμοῖς καὶ παρεγγράπτοις λόγοις, καὶ θράσους ὑπερβολῇ μὴ κιβδηλεύειν ἐθέλομεν, μηδὲ ὡσὰπλησίως ἐκείνοις ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς τῶν τοῦ πονηροῦ μηχανημάτων, ἀλλ' ἐκ τοῦ πατρὸς φαμὲν ἐκπορεύεσθαι. μήτε τῇ γραφῇ προσέχειν ἐθέλοντες, ἢ ὐκ ἀκριβαρώσετε φησι τὰς πώγωνας ὑμῶν, ὅτε μὴν ἐννοεῖν ὅλως βουλόμενοι ὅτι γυναιξὶν εὐπρεπὲς τοῦτο ὁ κτίσας ἐποίησε θεὸς, ἀνδράσι δὲ ἀνάρμοσον ἐδικαίωσεν, ἀλλὰ καὶ τὸν τέταρτον τῆς ἐν Γάγγρα συνόδου τῶν τὸν γάμον βδελυσσομένων φανερῶς ἀτιμάζοντας, ὅς φησιν, εἴ τις διακρίνοιτο ὡσὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος, ὡς μὴ χρῆναι λειτουργῆσαι τοῦ αὐτοῦ προσφορᾶς μεταλαμβάνειν, ἀνάθεμα ἔστω. κατ' αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ τὴν ἕκτην σύνοδον ἀθετοῦντες καὶ ἀτιμάζοντες, ἣ φησιν, ἐπειδὴ ἐν τῇ Ρωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόνος ὡσὰδεδόσθαι διέγνωμεν, τοὺς μέλλοντας διακόνους, ἢ πρεσβυτέρους ἀξιοῦσθαι χειροτονίας καθομολογεῖν, ὡς ὐκέτι ταῖς αὐτῶν συνάπτονται γαμετῶν, ἡμεῖς ἀρχαίοις ἐξακολουθοῦντες κανόσι τῆς ἀποστολικῆς ἀκριβείας καὶ τάξεως τὰ τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν κατὰ νόμους συνοικέσια, ἀπὸ τοῦ νῦν ἐῤῥῶσθαι βουλόμεθα, μηδαμῶς αὐτῶν τὴν πρὸς τὰς γαμετὰς συνάφειαν διαλύοντες, ἢ ἀποστεροῦντες αὐτοὺς τῆς πρὸς ἀλλήλους κατὰ καιρὸν τὸν προσήκοντα ὁμιλίας. ὥστε εἴ τις ἄξιος εὑρεθῇ πρὸς χειροτονίαν διακόνου, ἢ ὑποδιακόνου, ὅστις μηδαμῶς κωλυέσθω ἐπὶ τὸν τοιοῦτον βαθμὸν ἐπαναβιβάζεσθαι νομίμων συνοικῶν γαμετῆς. μήτε μὴν ἐν τῷ τῆς χειροτονίας καιρῷ ἀπαιτείσθω ὁμολογεῖν, ὡς ἀποστήσεται

163

164

τῆς νομίμε πρὸς τὴν οἰκείαν γαμετὴν ὁμιλίας, ἵνα μὴ ἐντεῦθεν, τὸν ἐκ θεοῦ νομοθετηθέντα καὶ εὐλογηθέντα τῇ αὐτῇ παρουσίᾳ, γάμον καθυβρίζειν ἐκδιαθῶμεν. τῆς τε εὐαγγελίε φωνῆς ἐκβοώσης, ὃς ὁ θεὸς ἔζευξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω, καὶ τὸ ἀποστόλε διδάσκοντος, Τίμιον τὸν γάμον ἐν πᾶσι, καὶ τὴν κοίτην ἀμιαντον. καὶ, δέδεσαι γυναικὶ, μὴ ζήτει λύσιν. εἴ τις οὖν τολμήσει τοῦτο τὰς ἀποστολικὰς κανόνας κινέμενος τινὰ τῶν ἱερομένων πρεσβυτέρων φαμὲν, ἢ διακόνων, ἢ ὑποδιακόνων ἀποστερεῖν τῆς πρὸς τὴν νόμιμον γυναῖκα συναφείας καὶ κοινωνίας καθαιρείσθω. ὡσαύτως, καὶ εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος τὴν ἑαυτῦ γυναῖκα προφάσει εὐλαβείας ἐκβάλλοι, ἀφοριζέσθω. ἐπιμένων δὲ καθαιρείσθω. πρὸς ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις μηδὲ ἐννοεῖν ὅλως ἐθέλοντες, ἐν οἷς τὸ πνεῦμα ἐκ ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ, ὑοῦ φασὶν ἐκπορεύεσθαι, ὅτι ὅτε ἀπὸ εὐαγγελιστῶν τὴν φωνὴν ἔχουσι ταύτην, ὅτε ἀπὸ οἰκουμενικῆς συνόδε τὸ βλάσφημον τοῦτο κέκτηνται δόγμα. ὁ μὲν γὰρ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν φησὶ, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται. οἱ δὲ τῆς καινῆς ταύτης δυσσεβείας πατέρες τὸ πνεῦμα φασὶν, ὃ παρὰ
165 τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ὑοῦ ἐκπορεύεται. ἀλλὰ μηδὲ σωφρονοῦντες πάλιν, ὡς ἐν ᾧ τοῦ πατρὸς ἐκπορευέται τὸ πνεῦμα, ἡ ἰδιότης ἐπιγινώσκεται αὐτοῦ. ὡσαύτως καὶ εἰ ἐν ᾧ γεννᾶται ὁ ὑὸς, ἡ τοῦ ὑοῦ. ἐκπορεύεται δὲ ὡς ὁ αὐτῶν λῆρος καὶ τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ ὑοῦ, πλείοσιν ἄρ' ἰδιότησιν διαφέλλεται τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς, ἤπερ ὁ ὑός. κοινὸν μὲν γὰρ πνεύματι καὶ ὑῷ ἡ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς πρόοδος, ἰδία δὲ τοῦ πνεύματος ἡ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπόρευσις, ἃ μὴν καὶ ἡ ἐκ τοῦ ὑοῦ. εἰ δὲ πλείοσι διαφορᾶς διαφέλλεται τὸ πνεῦμα, ἤπερ ὁ ὑός, εὐγνωτέρω ἂν εἴη τῆς πατρικῆς ὑσίας ὁ ὑός, ἤπερ τὸ πνεῦμα. καὶ ὅτως ἡ Μακεδονία πάλιν καλὰ τοῦ πνεύματος παρακύψει τόλμα, τὸ ἐκείνων ὑποδυομένη δράμα καὶ τὴν σκηνήν. χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων, ὧδε συνιέναι ὅλως ἐθέλουσιν, ὅτι εἰ πᾶν, ὅπερ μή ἐστι κοινὸν τῆς παντοκρατορικῆς, καὶ ὁμοουσίε Τριάδος, ἑνός ἐστι μόνε τῶν τριῶν. ἐκ ἔστι δὲ ἡ τοῦ πνεύματος προβολὴ κοινὸν τῶν τριῶν, ἑνὸς ἄρα ἐστὶ μόνε τῶν τριῶν. ἀλλ' οἱ μὲν ὅτως ἡμῶν τε αὐτῶν, καὶ τῆς ὀρθοδόξε τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας καταψευδέσαντο. ἐφ' ἑτέρας μὲν, ἀπὸ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης πρὸς τὸν φιλευσεβέστατον ἡμῶν αὐτοκράτορα ἀφικόμενοι. ἄλλα δέ τινα κατὰ τοῦ ὀρθοδόξε τῆς ἐκκλησίας πληρώματος σκαφεήσαντες. μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ἀφιξιν πεπλασμένην τὴν ἀρχὴν ποιησάμενοι, καὶ ἐκ τῆς Ρώμης μὲν ἀφικέσθαι, καὶ παρὰ τοῦ πάπα ἀποσαλῆναι σκηψάμενοι, ταῖς δὲ ἀληθείας, ταῖς παρὰ τοῦ ἀργυροῦ δολεραῖς ὑποθήκαις καὶ συμβολαῖς, αὐτοί τε ἀφ' ἑαυτῶν ἀφικόμενοι, καὶ μήτε παρὰ τοῦ πάπα ἀποσταλέντες. ἀλλὰ καὶ τὰ γράμματα, ἃ ὡς ἀπ' ἐκείνε δῆθεν ἐπεφέροντο πλα-

πλασάμενοι. τοῦτο γὰρ ἀπότε ἄλλων διεγνώσθη πολλῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ τὰς τῶν γραμμάτων σφραγίδας νενοθευμένας φανερῶς φωραθῆναι. αὐτὸ μὲν οὖν τὸ παρὰ τῶν δυσσεβῶν τούτων ἀποτεθὲν ἔγγραφον καθ' ἡμῶν, Ιταλικοῖς 166
γράμμασι γεγραμμένον, καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ὑποδιακόνων τῆς δευτέρας ἑβδομάδος, παρ' αὐτῶν πρῶτον μὲν τῇ τραπέζῃ τῆς τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας ἐπιτεθέν. ὕστερον δὲ διὰ τὸ τοὺς ὑποδιακόνους ἀπώσασθαι τοῦτο, καὶ τῆς θείας ἀποῤῥίψαι τραπέζης, καὶ προτείνασθαι μὲν τοῖς θεῖσι λαβεῖν, ἐκείνους δὲ μὴ βουληθῆναι τοῦτο κατὰ τοῦ ἐδάφους ῥιφὲν, καὶ εἰς χεῖρας πολλῶν ἐλθὸν, ἵνα μὴ δημοσιευθῇ τὰ ἐν αὐτῷ βλασφημούμενα ἡ μετριότης ἡμῶν ἀνελάβετο. εἶτα τῶν τὴν Ἰταλίδα γλῶσσαν εἰς τὴν ἑλλάδα μεταβάλλειν εἰδότων προκαλεσαμένη τινὰς, ἤγουν τὸν Πρωτοπαθάριον Κοσμᾶν, τὸν Ρωμαῖον τὸν πυρὸν, καὶ τὸν μοναχὸν Ιωάννην τὸν Ιπανὸν μεταφράσαι τὸ ἔγγραφον ἐπετρέψατο. καὶ τοῦ ἐγγράφου παρὰ τούτων μεταφρασθέντος εἶχεν ἡ τούτου ὑφὴ αὐτοῖς ῥήμασιν οὕτωσί. Ος τις ἂν τῇ πίστει καὶ τῇ θυσίᾳ τῆς ῥωμαικῆς καὶ ἀποστολικῆς καθέδρας ἀντιλέγοι, ἀνάθεμα ἔστω, καὶ μήτε δεχέσθω ὀρθόδοξος, ἀλλὰ λεγέσθω προζυμίτης, καὶ νεός Αντίχριστος. Οὔβερτος δεοῦ χάριτι τῆς ἁγίας τῶν Ρωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπος, Πέτρος τῶν Αμαλφηνῶν ἀρχιεπίσκοπος, Φερεδέριχος διάκονος καὶ σακελλάριος πᾶσι τοῖς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τέκνοις. ἡ ἁγία Ρωμαϊκὴ πρώτη καὶ ἀποστολικὴ καθέδρα, πρὸς ἣν ἅτε δὴ πρὸς κεφαλὴν ἡ φροντὶς πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν ἰδικῶς ἐφαρμόζει, τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης καὶ χρείας χάριν, πρὸς ταύτην τὴν βασιλικὴν πόλιν ἡμᾶς ἀποκρισιαρίους αὐτῆς ποιῆσαι κατηξίωσον. ἵνα καθὼς γέγραπται κατέλθωμεν καὶ ἴδωμεν, εἰ ἄρα ἔργω πεπλήρωται ἡ βοὴ, ἣ ἀδιαστίκτως ἐκ τηλικαύτης πόλεως ἀνέβαινε πρὸς τὰ ὦτα αὐτῆς. εἰ δὲ καὶ μὴ ἦν οὕτως, γνῷ, ὅθεν γινωσκέτωσαν πρὸ μὲν πάντων οἱ δεδοξασμένοι αὐτοκράτορες, ὁ κλῆρος, ἡ σύγκλητος, καὶ ὁ λαὸς ταύτης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πᾶσα ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ἡμᾶς ἐνταῦθα διεγνωκέναι, ὅθεν πλεῖστα χαιρόμεθα ἀγαθὸν καὶ μέγιστον, ὅθεν ἐλεεινῶς λυπούμεθα κακόν. καὶ γὰρ ὅσοι πρὸς τοὺς κίο- 167
νας τοῦ κράτοις, καὶ τοὺς αὐτοῦ τετιμημένους, καὶ τοὺς πολίτας σοφοὺς χριστιανικώτατος καὶ ὀρθόδοξός ἐστιν ἡ πόλις. ὅσον δὲ πρὸς τὸν Μιχαὴλ τὸν καταχρηστικῶς λεγόμενον πατριάρχην, καὶ τῆς αὐτοῦ ἀνοίας τοὺς συνεργοὺς, πλεῖστα ζιζάνια τῶν αἱρέσεων κατεκάστην διαπείρεται ἐν μέσῳ αὐτῆς, ὅτι καθὼς οἱ Σιμωνιακοὶ τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ πιπράσκουσι, καὶ ὡς Βαλέσιοι τοὺς παροίκους αὐτῶν ἐξευνουχίζοισι, καὶ οὐ μόνον πρὸς Κληρικάτα, ἀλλὰ καὶ πρὸς Επισκοπάτα ἀνάγουσιν. ὡς οἱ Αρειανοὶ ἀναβαπτίζουσι τοὺς ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος βεβαπτισμένους, καὶ μάλιστα τοὺς Λατίνους. ὡς οἱ Δονατισταὶ ἐπικορουσιν, ὅτι ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας τῶν Γραικῶν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ

ἀληθινὴ θυσία καὶ τὸ βάπτισμα ἐξ ὅλου τοῦ κόσμου ἀπολωλεκέναι. ὡς οἱ Νικολαΐται τοὺς σαρκικοὺς γάμους παραχωροῦσι καὶ διεκδικοῦσι τοῖς τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου ὑπηρέταις. ὡς οἱ Σεβηριανοὶ ἐπικαταρατόν φασι τὸν νόμον τοῦ Μωσέως. ὡς οἱ Πνευματομάχοι, ἢ Θεομάχοι, ἀπέκοψαν ἀπὸ τοῦ συμβόλου τοῦ ἁγίου πνεύματος τὴν ἐκπόρευσιν ἐκ τοῦ υἱοῦ. ὡς οἱ Ναζωρηνοὶ τὸν σαρκικὸν τῶν Ιουδαίων καθαρισμὸν ἐπὶ τοσοῦτον τηροῦσιν, ὥστε τὰ βρέφη τὰ θνησκόγενα πρὸ τῆς ὀγδόης ἡμέρας ἀπὸ τῆς γεννήσεως βαπτίζεσθαι ἀντιλέγειν, καὶ τὰς γυναῖκας, τὰς ἐν τοῖς καταμηνίοις αὐτῶν, εἴτε ἐν τῇ γέννᾳ κινδυνευούσας κοινωνήσασθαι, εἴτε ἀβάπτιστοί εἰσι βαπτίζεσθαι διακωλύειν, καὶ τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ πώγωνος, ὡς οἱ Ναζωρηνοὶ τρέφοντες, τοὺς τὰς κόμας κείροντας, καὶ κατὰ τὴν διάταξιν τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας τοὺς πώγωνας ξυρίζοντας εἰς τὴν κοινωνίαν οὐ καταδέχονται. ὑπὲρ ὧν πλανισμῶν καὶ ἑτέρων πλείστων ἔργων αὐτοῦ ὁ αὐτὸς Μιχαὴλ γράμμασι τοῦ κυροῦ ἡμῶν Λέοντος τοῦ πάπα νουθετηθεὶς, πα . . . . . κατεφρόνησεν. ἔπει-
168 τα ἡμῖν τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ τὰς ὑποθέσεις τῶν τηλικούτων κακῶν λογικῶς ἀντιστῆναι λέγουσι, τὴν παρουσίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν συντυχίαν παντελῶς ἀπηρνήσατο. οὔτε τῷ ὑγιεῖ βουλεύματι τῶν αὐτοκρατόρων, καὶ τῶν σοφῶν, νουθετούντων καταπάσασθαι αὐτὸν, οὐχ ὑπήκουσεν, καθὼς καὶ πρότερον τὰς τῶν Λατίνων ἐκκλησίας ἠσφαλίσατο, καὶ αὐτοὺς ἀζυμίτας ἀποκαλῶν ῥήμασι καὶ ἔργοις ἁπανταχῆ κατεδιώξατο ἐπιτοσοῦτον, ὥστε ἐν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἀναθεματίζειν τὴν ἀποστολικὴν καθέδραν, καθ' ἧς ἑαυτὸν ἔτι ὑπογράφει οἰκουμενικὸν πατριάρχην. ὅθεν ἡμεῖς τῆς αὐτῆς ἁγίας καὶ πρώτης ἀποστολικῆς καθέδρας τὴν ἐξάκουστον βίαν καὶ ὕβριν οὐχ ὑποφέροντες, τήν τε καθολικὴν πίστιν καταδύεσθαι πολυτρόπως ὑφορώμενοι προκρίσει τῆς ἁγίας καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος, τοῦτε ἀποστολικοῦ θρόνου, οὗ τινος τὴν ἀπόκρισιν διέπομεν, καὶ πάντων τῶν ὀρθοδόξων πατέρων τῶν ἑπτὰ συνόδων, ἀπὸ πάσης τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τῷ ἀναθέματι, ὅπερ ὁ κύριος ἡμῶν ὁ εὐκλαβέστατος πάπας τῷ αὐτῷ Μιχαὴλ, καὶ τοῖς αὐτῷ ἑπομένοις ἐὰν μὴ πεισθῶσιν ἀπεφήνατο οὕτω καθυπογράφομεν. Μιχαὴλ ὁ καταχρηστικῶς πατριάρχης, ὁ νεόφυτος, καὶ μόνῳ ἀνθρωπίνῳ φόβῳ τὸ μοναχικὸν σχῆμα δεξάμενος. νῦν δὲ ἐγκλήμασιν ἀνηκέστοις παρὰ πολλῶν διαπεφημισμένος, καὶ μετ' αὐτοῦ Λέων ὁ τῆς Αχρίδας ἐπιλεγόμενος, καὶ ὁ σακελλάριος τοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ ὁ Νικηφόρος, ὅστις τὴν τῶν Λατίνων θυσίαν προφανῶς κατεπάτησε τοῖς ποσί. καὶ πάντες οἱ ἑπόμενοι αὐτοῖς ἐν τοῖς προκειμένοις πλανίσμασι καὶ τολμήμασιν, ἔστωσαν ἀνάθεμα, Μαραναθὰ σὺν τοῖς Σιμωνιακοῖς, Βαλεσίοις, Αρειανοῖς, Δοναταιστᾶις, Νικολαΐταις, Σεβηριανοῖς, Μανιχαίοις, σὺν οἷς δογματίζουσι, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅτι τὸ ἔνζυμον ἔμψυχον εἶναι, καὶ σὺν πᾶσι τοῖς αἱρετικοῖς, μᾶλλον δὲ καὶ μετὰ τοῦ διαβόλου, καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, ἐὰν μὴ πεισθῶσιν, ἀμήν.

ἀμήν.

ἀμήν. ἀμήν. Ταῦτα μὲν οὖν τὰ τῆς δυσσεβοῦς ταύτης καὶ ἀνοσίου γραφῆς. ἡ 169
δὲ μετριότης ἡμῶν τὴν τηλικαύτην κατὰ τῆς εὐσεβείας τόλμαν, καὶ τὴν ἀναί-
δειαν μὴ ἀναχομένη ἀνεπεξέλευστον μεῖναι καὶ ἀτιμώρητον τῷ κραταιῷ καὶ
ἁγίῳ ἡμῶν βασιλεῖ τὰ περὶ τούτου κοινολογεῖται. καὶ ὅς, ἦσαν γὰρ οὗτοι ἀπόδημοι
πρὸ μιᾶς καὶ μόνον ἡμέρας μετὰ τὸ περὶ τούτου ἀνενεχθῆναι τῷ κράτει αὐτοῦ,
τοὺς ὡς τὴν μεγαλόπολιν τούτους μεταστελοῦντας ἐκπέμπει. καὶ θᾶττον μετα-
πέμπονται, οὐ βούλονται δὲ τῇ ἡμετέρᾳ μετριότητι προσελθεῖν, ἢ τῇ ἱερᾷ καὶ
μεγάλῃ συνόδῳ εἰς ὄψιν ἐλθεῖν, καὶ ἀπόκρισίν τινα δοῦναι, περὶ ὧν ἀσεβῶν
ἀπηρεύξατο. ἀλλ' ἀκολούθως μὲν τῷ παρ' αὐτῶν ἐκτεθέντι ἐγγράφῳ, καὶ
πλείω δὲ τῶν ἐν αὐτῷ γραφέντων κατὰ τῆς ἡμετέρας πίστεως ἔχειν εἰπεῖν
διατείνονται. αἱρεῖσθαι δὲ θανεῖν μᾶλλον, ἢ εἰς ὄψιν ἡμῖν καὶ τῇ συνόδῳ ἐλθεῖν.
ταῦτα γὰρ ὁ κραταιὸς καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς δι' ἀποκρίσεως τοῦ περι-
βλέπτου μαγίστου, καὶ ἐπὶ τῶν δεήσεων, καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου χαρτοφύλακος,
καὶ τοῦ ὑπομνηματογράφου λέγειν τούτοις ἡμῖν καὶ τῇ συνόδῳ μεμήνυκεν. ἐπεὶ
δὲ αὐτοὺς μὲν μὴ βουλομένους τῇ συνόδῳ καὶ ἡμῖν ἀπαντῆσαι, βιασθῆναι ὁ
κραταιὸς καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς διὰ τὸ δοκοῦν περικεῖσθαι τούτους τῆς
πρεσβείας ὀφφίκιον οὐκ ηὐδόκησεν. ἀνεκδίκητον δὲ πάλιν τὴν τηλικαύτην
κατὰ τῆς εὐσεβείας μεῖναι ἀναίδειαν ἀπρεπὲς ἦν, καὶ ἄλλως ἀνάξιον, ᾠκονό-
μησε θεραπείαν ἀρίστην τῷ πράγματι καὶ τίμιον, καὶ προσκυνητὸν, γράμμα
πρὸς τὴν ἡμετέραν μετριότητα διὰ Στεφάνου τοῦ ὁσιωτάτου μοναχοῦ
καὶ οἰκονόμου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ Ἰωάννου μαγίστρου, καὶ
ἐπὶ τῶν δεήσεων, καὶ Κώνσταντος βεστάρχου καὶ ὑπάτου τῶν φιλο-
σόφων ἐξαπέστειλεν. ἔχει δὲ ἐπὶ λέξεως οὕτωσί. ἁγιώτατε δέσποτα
περὶ τοῦ συμβάντος ἡ βασιλεία μου ἐρευνήσασα εὗρε τὴν ῥίζαν τοῦ 170
κακοῦ γενομένην ἀπὸ τῶν Ἑρμηνευτῶν καὶ τοῦ μέρους τοῦ ἀργύρου, καὶ τοὺς
μὲν ἐθνικοὺς ὡς ξένους, καὶ παρ' ἑτέρων ὑποβληθέντας τὶ ποιησαι οὐκ ἔχο-
μεν. τοὺς δὲ αἰτίους τυφθέντας ἀπεστείλαμεν πρὸς τὴν ἁγιωσύνην σου, ὡς ἂν
δι' αὐτῶν παιδαγωγηθῶσι καὶ ἄλλοι τὸ μὴ φλυαρεῖν τοιαῦτα. τὸ δὲ χαρ-
τίον μετὰ τὸ ἀναθεματισθῆναι καὶ τοὺς συμβουλευσαμένοις, καὶ τοὺς ἐκδε-
δωκότας, καὶ γράψαντας, καὶ μικρὰν εἴδησιν τῆς τούτων ποιήσεως ἔχον-
τας, καὶ θήτω ἐνώπιον πάντων. προσέταξε γὰρ ἡ βασιλεία μου, ἵνα καὶ
τὸν Βεστάρχην τὸν γαμβρὸν τοῦ ἀργυροῦ, καὶ τὸν Βέστην τὸν ἐκείνου υἱὸν ἀπο-
κλείσωσιν εἰς τὴν φυλακήν. ὡς ἂν διάγωσιν ἐν αὐτῇ κακοχουμένοι, καθῶς
εἰσιν ἄξιοι ἕνεκα τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως. μηνὶ Ἰουλίῳ ἰνδικτιῶνος ζ. Ταῦ-
τα μὲν ἡ βασιλικὴ καὶ θεία γραφή. Κατὰ γοῦν τὴν τοῦ φιλευσεβοῦς αὐτοκρά-
τορος οἰκονομίαν, αὐτό τε τὸ ἀσεβὲς ἔγγραφον, καὶ οἱ τοῦτο ἐκθέμενοι,
καὶ ἢ γνώμην εἰς τὴν τούτου ποίησιν δεδωκότες, ἢ αὐτοῖς τοῖς ποιήσασι συ-
ναράμενοι ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν πρὸς βασιλέως ἀπεσταλμένων, ἐν τῷ μεγά-

λῳ

λῳ σεκρέτῳ ἀναθέματι ὑπεβλήθησαν· ἐκρίθη δὲ κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν, ἥ τις ἐστὶ πρώτη μὲν τῆς ἐνεστώσης ἑβδομάδος, κδ'. δὲ τοῦ παρόντος Ιουλίου μηνὸς, καθ' ἣν καὶ ἡ τῆς πέμπτης συνόδου ἔκθεσις ἀναγνωσθῆναι μέλλει κατὰ τὸ σύνηθες ἐπ' ἀκροάσει τοῦ πλήθους ἀναθεματισθῆναι τὸ αὐτὸ ἀσεβὲς, καὶ αὖθις ἔγγραφον. πρὸς δὲ καὶ τοὺς τοῦτο ἐκθεμένους καὶ γράψαντας καὶ συναίνεσίν τινα, ἢ βουλὴν εἰς τὴν τούτου ποίησιν δεδωκότας. τὸ δὲ πρωτότυπον τοῦ ῥιφέντος παρὰ τῶν δυσσεβῶν ἀνοσίου ἐγγράφου καὶ μισαροῦ κατεκαύθη. ἀλλ' ἐν τῷ εὐαγεῖ τοῦ χαρτοφύλακος ἀπετέθη σεκρέτω εἰς ἔλεγχον διηνεκῆ τῶν τηλικαῦτα τοῦ θεοῦ ἡμῶν βλασφημησάντων, καὶ εἰς μονιμωτέραν κατάγνωσιν. δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν τοῦ ἐνεστῶτος μηνὸς, καθ' ἣν ἀνεθεματίσθησαν οἱ κατὰ τῆς
171 ὀρθοδόξου πίστεως βλασφημήσαντες συμπαρῆσαν τοῖς σήμερον συνεδριάζοισιν ἡμῖν ἀρχιερεῦσι, καὶ οἱ ἐνδημοῦντες πάντες μητροπολῖται καὶ οἱ ἀρχιεπίσκοποι, ἤγουν Λέων ὁ Ἀθηνῶν καὶ Σύγγελος, Μιχαὴλ Συλαίου καὶ Σύγγελος, Νικόλαος Εὐχανείας, καὶ Σύγγελος, Δημήτριος Καρίας καὶ ἀρχιεπίσκοπος, Παῦλος Λήμνου, Λέων Κοτραδίας, Αντώνιος Ζικχίας. Quorum sententia ea fuerit:

Edictum de projecto pittacio in sacra mensa a Legatis Romanis, contra sanctissimum Patriarcham Dominum Michaelem, mense Junio, Indictione septima.

Præsidente Michaele sanctissimo Domino nostro, & Oecumenico Patriarcha, a dextris Catechumenorum, & simul cum ipso considentibus DEI amantissimis Metropolitis Theophane Cyzici & Syncello, Niceta Chalcedonis & Syncello, Laurentio Dyrrhachii & Syncello, Antimo Sides, Nicolao Pisinuntis, Leone Myrorum, Leone Trapezuntis, Joanne Smyrnæ, Eusebio Adrianopolis, Constantino Mitylenes, Nicolao Chonarum, Hypatio Hidruntis, & Archiepiscopis Leone Carabyziæ, Gregorio Mesembriæ, assistentibus, & Patriarchalibus nobilibus.

Nequam ac improbo Dæmoni non sat fuit, ut videtur, malorum. Propterea namque nullum unquam finem fecit, in pios homines arrepens, & novum quid adversus veritatem semper excogitans. Quapropter innumeris fere fraudibus ante Domini in carne adventum humanum genus illusit, innumeris vero postmodum erroribus, & illecebris supplantare, & dejicere eos, qui illi credebant, omnino non destitit, neque unquam
172 *cessavit. Verumtamen his quoque de medio sublatis, cum pia magnaque spes esset in iis, qui pietatem amplectuntur, nunquam imposterum nova impietatis semina inventuros, in omnibus his contra rectam rationem improbus ille disseminare studuit, cum contra ac ipse speraverat, machinæ illius dissipatæ fuissent, nunc quidam homines impii, & quid non quicumque*

*quæ pietatem colit eos non nominaret, homines e tenebris erumpentes, cum ex Hisperia ortum ducant, in pietatis cultricem hanc, & a DEO conservatam Urbem advenientes, ex qua tanquam ex alta & eminente specula orthodoxiæ fontes erumpant, & puræ pietatis fluenta in orbis terrarum fines perfluunt, & fluviorum instar animas, quæ sub sole degunt omnes piis dogmatibus irrigant, in hanc veluti fulgur, sive turbo, sive grandinis copia, sive, ut magis proprie rem indicemus, veluti sylvestris porcus irruentes, rectam rationem diversitate dogmatum prævertere conati sunt ita, ut & Scripturam in mystica magnæ DEI Ecclesiæ reponerent mensa, qua nos, immo orthodoxam DEI Ecclesiam, omnesque, qui impiis eorum dogmatibus non abrepti sunt, orthodoxos, ob id idem, quod pii esse, & fidem orthodoxam dilatari præcupiunt, anathemate feriunt, incusantes nos in multis aliis, & præterea quod barbam æque ac illi radere, & eam, quæ est secundum naturam hominis figuram, immutare non sustinemus. Nec non quod non divisi a Presbyteris matrimonio junctis, communionem suscipimus? Ad hæc, quod sacrosanctum symbolum, quod omnibus Synodalibus, & Oecumenicis Decretis inconcussum atque inexpugnabile robur habet, spuriis cogitatis, & 173
fermonibus adulterinis, & audaciæ excessu adulterare nolumus, nec ut illi, ex Patre, & Filio Spiritum sanctum, ô improbi Dæmonis machinas! sed ex Patre dicimus procedere, neque Scripturæ animum advertere volentes, quæ ne deglabretis, ait, * menta vestra, neque omnino animo voluere volentes, decorum id mulieribus creatorem DEum statuisse, quod indecorum esset hominibus, sed & quintum Gangrensis Synodi Canonem de iis, qui a nuptiis abhorrent, palam contemnentes, qui dicit:* Si quis se dividit a Presbytero conjugato, quasi non oporteat, postquam ille sacrum fecerit, illius oblationis participem fieri, anathema sit. *Et in hoc etiam sextam Synodum rejicientes, & contemnentes, quæ ait Can.* 13. Quoniam Romanæ Ecclesiæ pro Canone traditum esse cognovimus, ut qui ad Diaconatum, vel Presbyteratum promovendi sunt, profiteantur, se non amplius suis uxoribus conjungendos, nos antiquos Canones Apostolicæ perfectionis, ordinisque servantes, hominum, qui sunt in sacris, conjugia deinceps ex hoc temporis momento firma & stabilia esse volumus, nequaquam eorum cum uxoribus conjunctionem dissolventes, vel eos mutua, tempore convenienti, consvetudine privantes. Quamobrem si quis dignus inventus fuerit, qui Hypodiaconus, vel Diaconus, vel Presbyter ordinetur, is ad talem gradum assumi nequaquam prohibeatur, si cum legitima

* Levit. XIX. 27.

uxore cohabitet. Sed neque ordinationis tempore ab eo poſtu-
174 letur, ut profiteatur ſe a legitima cum uxore conſvetudine ab-
ſtenturum: ne ex eo a DEO conſtitutas, & ſua præſentia bene-
dictas nuptias injuria afficere cogamur, Evangelica voce m)
exclamante, *Quæ DEus conjunxit, homo ne ſeparet*: & Apoſtolo
n) docente, *Honorabiles nuptias, & thorum immaculatum*: &,
Alligatus es uxori, ne quære ſolutionem. o) Si quis ergo præter Apo-
ſtolicos Canones incitatus ſit aliquem eorum, qvi ſunt in ſacris,
Presbyterorum inquimus, vel Diaconorum, vel Hypodiacono-
rum, conjunctione cum legitima uxore, & conſvetudine pri-
vare, deponatur. Similiter & ſi quis Presbyter vel Diaconus
ſuam uxorem pietatis prætextu ejecerit, ſegregetur, & ſi perſe-
veret, deponatur. *Præter hæc omnia nihil omnino ſapientes, Spiri-
tum non ex Patre, ſed ex Filio quoque affirmant procedere; cum vocem illam
neque ab Evangeliſtis habeant, neque blaſphemum hoc dogma à Synodo Oecu-
menica hauſerint. Dominus enim DEus noſter* * *ait*, Spiritus veritatis,
qui a Patre procedit. *Verumtamen novæ hujuſce impietatis parentes Spi-
ritum inquiunt, qui a Patre & Filio procedit; non illud rurſus attendentes,
ſi in quo a Patre Spiritus procedit, proprietas illius cognoſcitur, ſimiliter & ſi
in quo generatur Filius, Filii; & procedit, ut ipſi nugantur, & Spiritus a
Filio, pluribus proprietatibus Spiritum a Patre diſcerni, quam Filium. Com-
mune enim Spiritui & Filio ex ipſo Patre proceſſus, propria vero Spiritus ex
Patre proceſſio, non vero a Filio. Quod ſi pluribus differentiis Spiritus quam*
175 *Filius diſcernitur, proximior erit paternæ ſubſtantiæ Filius, quam Spiritus.
Et ſic rurſus Macedonii in Spiritum conatus emergent, eorum drama, ſce-
namque induens, Præter jam dicta neque illud capere omnino volunt, omne,
quod commune non eſt omnium dominatricis, & conſubſtantialis Triadis,
unius tantummodo ex tribus eſſe. Sed hi quidem hac ratione & contra
nos, & orthodoxam DEI Eccleſiam impudenter ſeſe geſſerunt, ab altera
quam a vetere Roma ad piiſſimum noſtrum Imperatorem accedentes, &
alia quædam contra orthodoxum Eccleſiæ cœtum dolo malo machinati, immo
vero & ipſum acceſſum ab initio mentiti, cum comminiſcerentur ex urbe Ro-
ma accedere, miſſosque eſſe a Papa, re autem ipſa fraudis plenis monitis,
& conſiliis Argyri, ipſi ex ſe advenerant, nullo modo a Papa miſſi. Sed &
literas, quas ab eo ſcilicet deferebant, commenti ſunt: quod ab aliis etiam
multis agnitum eſt, ſed eo potiſſimum, quod palam literarum ſigilla adulte-
rata*

m) Matth. XIX. 6. Marc. X. 9.
n) Hebr. XIII. 4. o) 1. Cor. VII. 27.
* Joh. XV. 26.

nata esse deprehensa sunt. Scriptum autem ab impiis hisce contra nos repositum Italicis literis exaratum, & in præsentia Hypodiaconorum secundæ hebdomadis ab ipsis primum altari DEI magnæ Ecclesiæ appositum, postmodum, quod Hypodiaconi illud semoverunt, & a sacra mensa abjecerunt, & illis qui apposuerant, ut denuo reciperent contenderunt, illi noluerunt. Illius in pavimentum dejecti, cum jam in manus multorum pervenerit, ne blasphema promulgarentur, mediocritas nostra in se recepit: ideoque nonnullis advocatis, qui ex Italica lingua in Græcam convertere callent, Protospatharium duntaxat Cosmam, Romanum Pyrum, & Monachum Joannem Hispanum, scripturam illam in nostram linguam transvehere imposuit. Transversi vero sententia 176
his iisdem verbis ita se habebat: Quicunque fidei, & sacrificio Romanæ & Apostolicæ Sedis se opponit, anathema sit, nec dicatur Orthodoxus, sed Prozymita, & novus Antichristus. Ubertus divina gratia sanctæ Romanæ Ecclesiæ Episcopus, Petrus Amalphitanorum Archiepiscopus, Federicus Diaconus, & Sacellarius, universis Catholicæ Ecclesiæ filiis. Sancta Romana prima & Apostolica Sedes, ad quam, tanquam ad caput, cura omnium Ecclesiarum specialiter adaptatur, Ecclesiasticæ pacis, ac necessitatis gratia ad hanc Regiam Urbem nos suos Apocrisiarios mittere constituit, ut, quemadmodum scriptum est, descendamus, & videamus, si opere completa est vox, quæ continuo ex ea Urbe ad aures illius ascendit, cognosceretque, si res aliter se haberet. Hinc notum sit præ omnibus, glorioſis Imperatoribus, Clero, Senatui, Populoque Constantinopolitano, universæque Catholicæ Ecclesiæ, nos hic agnovisse, quod maxime lætamur, bonum, & maximum, quod afflictim dolemus, malum. Nam quod pertinet ad columnas Imperii, virosque ab iisdem cohonestatos, & cives sapientes, maxime omnium Christiana, ac Orthodoxa Urbs est: quod ad Michaelem, qui Patriarchatu abutitur, & illius insipientiæ socios, & consortes, in medio illius plurima hæreseon zizania quotidie disseminantur. Quemadmodum enim Simoniaci donum Dei vendunt: ut Valesii hospites suos castrant, & non solum ad Clericatum, sed insuper ad 177
Episcopatum promovent: ut Ariani rebaptizant in nomine sanctæ Trinitatis baptizatos, & Latinos potissimum: ut Donatistæ decernunt, extra Græcorum Ecclesiam, Ecclesiam Christi, & verum sacrificium, & baptisma ex universo orbe periisse: ut Nicolaitæ carnales nuptias concedunt, defenduntque sacri altaris ministris: ut Severiani, maledictam legem Moysis pronuntiant: ut Pnevmatomachi, aut Theomachi, Spiritus sancti ex Filio

processionem ex Symbolo abſciderunt: ut Nazareni, carnalem Judæorum munditien adeo ſervant, ut parvulos morientes ante octavum diem à nativitate baptizari contradicant; & mulieres vel in menſtruis, vel partu periclitantes, communicare, vel ſi baptizatæ non fuerint, baptizari prohibent: & comam capitis, & barbam, veluti Nazareni nutrientes, eos qui comas tondent, & ſecundum inſtitutionem Romanæ Eccleſiæ barbas radunt, in communionem non recipiunt. De qvibus erroribus, & aliis pluribus operibus, ipſe Michael literis domini noſtri Leonis Papæ admonitus, reſipiſcere neglexit. Poſtmodum nobis illius nunciis ſimilium malorum argumenta rationabiliter opponentibus, præſentiam ſuam, atqve colloqvium penitus denegavit, neqve ſacrum Imperatorum conſilium, & ſapientum eum cohortantium ad ſanam mentem, audiit; quemadmodum & antea Latinorum Eccleſias clauſit, eosque Azymitas nuncupans, verbis & factis ubique perſecutus eſt in tantum, ut in filiis ſuis anathematizaret Apoſtolicam Sedem, contra qvam ſe ipſum adhuc ſubſcribit Oecumenicum Patriarcham. Quare nos ejusdem ſanctæ, & primæ Apoſtolicæ Sedis inſignem injuriam, & vim non ferentes, & Catholicam fidem multis modis demergi poſſe ſuſpicantes, præjudicatione ſanctæ, & individuæ Trinitatis, & Throni Apoſtolici, cujus nos ſumus Apocriſiarii, & omnium Orthodoxorum Patrum, & ſeptem Synodorum, ex univerſa Catholica Eccleſia anathemati, quod dominus noſter piiſſimus Papa eidem Michaeli, & illius ſequacibus, ſi ſuaderi nolunt, decrevit, hunc in modum ſubſcribimus. Michaël qui Patriarchatu abutitur, Neophytus, & qui tantum humano timore monaſticum habitum induit, nunc vero delictis incurabilibus apud multos diffamatus, & una cum eo Leo, qui Acridæ dicitur, & ejusdem Michaëlis Sacellarius Nicephorus, qui Latinorum ſacrificium in conſpectu omnium pedibus conculcavit, cæterique omnes, qui eos ſequuntur in jam dictis erroribus, & facinoribus ſit, anathema, Maranatha; cum Simoniacis, Valeſiis, Arianis, Donatiſtis, Nicolaitis, Severianis, Manichæis, cum quibus dogmata ſtatuunt, & aliis, qui fermentatum, animatum eſſe dicunt, & cum omnibus Hæreticis, immo vero cum Diabolo & Angelis ejus, ſi reſipiſcere nolunt. Amen. Amen. Amen. *Et hæc quidem in impio illo ſcripto & deteſtando continebantur.*

178

Medio-

Mediocritas vero nostra tantam contra pietatem audaciam, & impudentiam haud sustinens sine examine & impunitam prætergredi, validus & sancto Imperatori nostro de hac re sermonem habuit. At ille, namque ante unum tantum diem ab urbe discesserant, postquam illi relatum fuerat, viros, qui eos in hanc magnam Urbem reducerent, mittit, evocanturque citissime, sed nolunt mediocritatem nostram convenire, aut in conspectu sanctæ & magnæ Synodi procedere, & responsum utcumque dare de his, quæ ipsi impie enunciarunt, sed ut ipsi in scriptura ab ipsis exarata expresserant, & multo plura, quam in eo scripta fuerant, contra nostram fidem habere sese contendunt, velleque se potius mortem oppetere, non tamen in conspectum nostrum, & Synodi venire. Hæc enim robustus & sanctus noster Imperator, per responsum spectabilis Magistri, & à supplicationibus, & DEI amantissimi Chartophilacis, & Commentariorum scriptoris, eos nobis & Synodo dicere renunciavit. Cum vero iis nolentibus ad Synodum & nos accedere, vim inferri, validus & sanctus noster Imperator, propter legationis provinciam, quam præ se ferre videbantur, non probaret, rursumque tantam contra pietatem impudentiam innoxiam permanere haud decorum esset, & prorsus indignum, medicinam optimam rei præparavit, & pretiosum & venerandum scriptum ad nostram mediocritatem per Stephanum sanctissimum Monachum, & magnæ Ecclesiæ Oeconomum, & Joannem Magistrum, & à supplicationibus, & Constantem Vestarchem, & Philosophorum Hypatum transmisit, cujus tenor ille est: Sanctissime Domine, de eo, quod acciderat, mea Regia Majestas perquirens offendit, mali radicem 180
ortum habuisse ab Interpretibus, & sociis Argyri; & de alienigenis quidem tanquam peregrinis, & ab aliis suppositis aliquid facere non possumus, mali vero auctores verberatos ad tuam Sanctitatem transmisimus, ut per eos instruerentur & alii, ne similia imposterum effutiant. Chartula hæc post anathema dictum & Consiliariis, & iis, qui publicarunt, aut scripserunt, aut rem, ut gesta est, vel tenuiter callent, coram omnibus comburatur. Mea siquidem Regia Majestas imperavit, ut & Vestarches Argyri gener, & Vestes illius filius in phylacam concludantur, ut ibi vitam degant, malis divexati, quemadmodum sunt digni propter hanc causam. Mense Julio. Indict. 7. *Et hæc quidem regia & divina scriptura continebat. Secundum itaque pietatis cultoris Imperatoris providentiam, ipsum impietatis scriptum, nec non qui illud exposuerunt, & vel ad illud faciendum adhortati sunt, vel auctori-* 179

bus auxilium præstiterunt, in præsentia missorum ab Imperatore in magno secreto anathemate subacti sunt. Indicatum vero est quarta die, quæ est prima currentis hebdomadis, vigesima quarta vero die præsentis mensis Julii, qua & quintæ Synodi expositio pro more legenda est, audiente multitudine, anathemate feriendum esse rursum impium scriptum, nec non & qui illud ediderunt, & scripserunt, & consensum aliquem, aut consilium, ut illud fieret præstiterunt. Prototypum vero projecti ab impiis, impii execrandique
181 *scripti combustum non est, sed in sacro Chartophylacis secreto repositum, ad perpetuum eorum dedecus, & stabiliorem condemnationem, qui similia adversus DEum nostrum blasphemarunt. Sciendum præterea est quod vigesimo die præsentis mensis, quo illi, qui adversus orthodoxam fidem blasphemarunt, anathemate icti sunt, aderant una cum aliis Præsulibus, qui nobiscum considebant universi Metropolitæ, & Archiepiscopi, qui in urbe degebant; nempe Leo Athenarum & Syncellus, Michaël Sylæi & Syncellus. Nicolaus Evchaniæ & Syncellus, Demetrius Cariæ & Archiepiscopus, Paulus Lemni, Leo Cotradiæ, Antonius Zicchiæ.*

Vides adhuc Cerularii tempore, quod pertinebat ad columnas Imperii, virosque ab iisdem cohonestatos, & sapientes cives maxime omnium, Christianam & orthodoxam Constantinopolim fuisse, nec tantum valuisse auctoritatem Patriarcharum, ut eos ab Ecclesiæ Romanæ gremio avelleret? Michaëlis item Anchiali p) qui post Lucam Ecclesiæ Constantinopolitanæ præfuit, epistola, calumniis & conviciis plena in Romanam Sedem circumfertur. Germanus q) qui hic post Patriarchas Constantinopolitanos acclamatur, non alius est, quam qui post exactos Constantinopoli Græcos, & Niceam compulsos, ipse quoque Nicææ Patriarcham agebat. Hic asperrime in Latinos, eorumque consvetudines, & dogmata libris editis stilum strinxit. Vivebat sub Joanne Duca, illius adversus Latinos prælia, & fortiter gesta prædicat, ut palam fiet percurrenti Orationes sub ejus nomine editas à Gretsero tom.
182 2. de Cruce. Legi ipsius opusculum de Processione Spiritus sancti, & alia contra Latinos. Sed qualis ipse in Latinos, & quo odio eorum Ecclesiam persecutus fuerit, ne ex me id dicere aliquis suspicetur, fatebitur idem in epistola ad Patriarcham Latinorum Constantinopolitanum, qui Græcos compellebat, ut inter Officia mentionem summi Pontificis facerent. Scribit enim inter alia: Ἐγὼ ἢ καὶ τοῖς ἐν Κων-

p) Vide Allat. de consensu lib. 2. c. 12.
q) Idem lib. 2. c. 14. §. 3.

Κωνσαν͂τινυ τόλεως Γραικοῖς ΦΘάσας ἀφορισμῷ καθυπέβαλον, μηδενὶ τῶν ἱερέων, τῶν διὰ χαύνωσιν ψυχῆς ὑποχαλασθέντων εἰς ἀπολαγὴν, καὶ θέλημα τὸ παλαιᾶς Ρώμης, μηδὲ προσφορὰν δέχεσθαι ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, μηδὲ συμψάλλειν αὐτοῖς, ὡς προδόταις τῶν θείων, καὶ ἱερῶν κανόνων, καὶ τῶν πατροπαραδότων ἐθῶν. *Ego vero & Græcos qui Constantinopoli degunt anathemate jubebi, si a sacerdotibus, qui propter animi molliciem, in obedientiam, & nutus veteris Romæ transierunt, oblationem accipiant, unaque cum iis officiis adsint divinis, tanquam divinorum sacrorumque Canonum, & a majoribus traditarum consuetudinum desertoribus, & proditoribus.* Josephus, r) qui Arsenio succesfit, præ eodem studio iniquior fuit, dum Græcos in propria sententia pertinaciores effecit, & ad Latinorum dogma, & consvetudines profligandas, & retrahendas ab eorum animis, plurimum operæ & laboris contulerit. Colligo ex Pachymeræ Historiæ lib. 5. qui Josephi conatus adversus Imperatorem Michaelem Latinorum dogma promoventem, & Chartophylacem illud oppugnantem, prono studio non paucis prosequitur. Quid de Patriarcha Athanasio s) dicam, homine rusticis moribus, ef- 183
fero, diro, immansveto, atque inexorabili, cujus etiam ab aliis mira recensita ludibrio habuit Pachymeres, & vitæ horridæ, incultæque illius laudem apud alios partam non levibus dicteriis expugnat, opprimitque, Histor. lib. 8. cap. 13. Αλλα πρῶτον μὲν ἀκηθὲν, ὡς ἐς παλριάρχην ἐκεῖνον ἐψηφισο, πολλοί τινες ἐξανεδύνλες τῶν καθ' αὐτὸς φωλεῶν. οἱ μὲν πολλάτλα τῶν ἀχαρίτων ἐκείνῳ προσεμαρλύρεν, καὶ τὸ πλέον εἰς αὐτονομίαν, καὶ ἀπλαγχνίαν· ὅτε καὶ ἐξ ἐπίλαγῆς ὄνῳ ποινὴν ἐπιθεῖη τῶν ὤτων τὴν σέρησιν δόξαντι ἀδίκῳ πρὸς τὸν τῶν λαχάνων κῆπον τοῖς μοναχοῖς. οἱ δὲ καὶ ὡς θαυμαλεργὸν ὡμολόγεν. ὅτι γε ἐν μιᾷ λάχανα σωσάξας, λύκον εὑρὼν ἐπιλίθησι ταῦλα, ἐφ' ᾧ οἱ δ κόπε σωσαίροιλο, ἐπιλάξας ἀπάγειν πρὸς τὴν μονήν, ἣν δ' ὁ λύκος ἄνθρωπος, εἰ καὶ παρελογίζονλο λέγονλες, ὡς ὕσερον ἔγνωσο. καὶ ὡς πεμφθέντος ἐκείνῳ πρός τινος ἀπὸ μελισσείε κηρίε, αὐλός τε φάγοι, καὶ γλυκανθείη τὸν φάρυγγα. ἔυξαλο δ' τὸν γλυκασμον καὶ τῷ πέμψανλι. καὶ ὡς αὐτὸς ἐνλεῦθεν ὁ πέμψας ἐξ ἐκείνε καὶ ἐς ἡμερας ἀνὰ σόμα τὴν γλυκύτλα προφέροιλο, τ' ἐυχῆς ἐκείνῳ τόπον ἀποπληρωσάσης καὶ σόματ' μέλλος. ταῦτα ἐκεῖνοι μὲν ἔλεγον. *Sed ubi primum promulgatum est, Athanasium suffragio Synodi in Patriar-*

r) Allat. libro laudato p. 753.
s) circa A. C. 1290. atque iterum ab A. 1301.

triarcham promotum fuisse, multi ex caveis erumpentes adversus eum, pleraque non admodum pergrata contestabantur; & potissimum animum alieno consilio subdi nescium, & immisericordem, quod ita eo imperante, asino aures ex pœna ablati sunt; quod injuste se gessisset circa olera in Monachorum horto. Alii cum tanquam rerum admirandarum effectorem deprædicabant, quod cum aliquando olera in fascem collegis-
184 *set, obviam lupo occurrenti imponit, ut laboris compar, ad Monasterium, ita eo jubente, adveheret. Lupus vero hic homo erat, licet illi fallaci captione deciperent, ut postea cognitum est. Sic etiam cum ille ex oblato sibi mellis favo comedisset, dulcitudinem faucibus sensit, eam homini, qui miserat deprecatus. Hinc, qui miserat ad nonnullos dies dulcitudinem in ore circumtulit, prece illi in ore locum mellis supplente. Et hæc quidem illi dicebant.* Joannes Patriarcha Constantinopolitanus epist. ad Synodum, multis eum criminibus reum facit: Ἰδὲ καὶ αὐτὸς ὅσον τὸ ἐφ' ἁφορισμῷ ἀπολύω, καὶ πανὶ ἅπασι λελυμένον ἔχω αὐτόν. ὁ μὲν τοι τὴν ἀνάβασιν αὐτῷ ἐυδοκῶ. πῶς γὰρ ἄν αὐτὸν καὶ δέξωμαι ὡς ἀρχιερέα ἄνθρωπον κατηγορηθέντα καὶ ὑβρισθέντα, καὶ χείρονα, ἢ ἐγώ· μικρῷ δεῖν καὶ εἰς αὐτὴν εὐσέβειαν αὐτῷ. ἄλλως τε καὶ παραιτησάμενον ἐκκλησιαστικῶς, καὶ κανονικῶς. ταῦτα λέγω πᾶσι, καὶ διαμαρτύρομαι. *Ecce & ipse eum,* Athanasium nempe, *ab excommunicatione omnimode absolvo, absolutumque habeo; non ita tamen, ut ejus promotionem approbem. Quomodo enim, uti Præsulem excipiam, hominem in judicium vocatum, & contumeliis affectum, & me ipso pejorem, etiam in ea, quam ipse profitetur pietate: immo quum, ut Ecclesiastici moris est, & Canones poscunt, solio renunciarit. Hæc omnibus dico, & obtestor.* Sed hæc minutiora nonnemini videri poterant, nisi etiam in Ecclesiam Latinam factis dictisque iniquior assurrexisset. Pachymeres Hist. lib. 13.
Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐς πλέον εὐσεβείας ἥκειν δοκῶν, σκήλην μὲν ἐκείνην
185 πατριαρχῶν τῶν τριῶν Γερμανῶν τὴν ἐπὶ δεξιᾷ εἰσιοῦσι τῶν ὡραίων πυλῶν ἱσταμένην, διὰ τὸν ὕστερον τὸν ἐξ Ὀρεστιάδος μεταληθέντα, ὅτι τῇ πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς εἰρήνῃ αὐτὸς ἐκεῖνος πρεσβεύσας συνήργησε, καθεῖλε. *Quin immo, ut majoris pietatis speciem præ se ferret, columnam a tribus Patriarchis Germanis dictis, prope speciosas portas, dextera introeuntibus stantem, propter ultimum, qui ex Orestiade erat, translatum, quod pro pace apud Italos legationem obiens, a divinis cessaverat, disjecit.* Et Auctor illius vitæ, quisque ille fuerit, Athanasio non

non simulata sedulitate conjunctus, tormenta quoque hunc Athanasium subiisse, pro asserendis Græcorum dogmatibus contra Latinam Ecclesiam narrat, licet verbis sententiisque inversis, ut eorundem errorum propugnator. Ὁ γὰρ ἀνίερος Βέκκος ὁ δαιμονιάρχης μᾶλλον, ἢ πατριάρχης κεχειροτόνηκεν ἡμιμόχθηρόν τινα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὁλομόχθηρόν τινα ἀρχιερέα τοῦ Γάνους καὶ αὐτῆς, ὅ φασι κεραμείας ὄντα πηλῷ πηλὸν καθαίρων ὁ ἀναιδής. ὃς παραγενόμενος πρὸς τὸν μέγαν τοῦτον καὶ ψυχὴν, καὶ γνώμην ἄτρεπτον Ἀθανάσιον, ἠναγκάζε τοῦτον συνθέσθαι τῇ ἀσεβείᾳ καὶ κοινωνῆσαι κἂν μέχρι καὶ τῶν ἐν τῇ παναγίᾳ λεγομένων εὐχῶν. ὁ δὲ ἀνθυπέφερε τὸν Ἀποστολικὸν κανόνα, τὸν λέγοντα, εἴ τις ἀκοινωνήτῳ κἂν ἐν οἴκῳ συνεύξηται, ἀφοριζέσθω. ταῦτ' εἶπε καὶ ὁ ἀνίερος ἐκεῖνος ἀρχιερεὺς θυμῷ ὑπερζέσας ἀνεθορε τῆς καθέδρας, καὶ Ἀθανασίου δραξάμενος ἀμφοτέραις τοῦ πώγωνος εἷλκεν ἀνηλεῶς ὁ ἐπίρρητος, καὶ πρὸς γῆν καταῤῥάξας λακτίζειν ἤρξατο, καὶ συμπατεῖν ὁ ἀναιδὴς τὸν ἀοίδιμον. *Namque impius prophanusq; Veccus, Dæmonarcha potius quam Patriarcha, semimalum quendam, immo totum malum Gani Præsidem ordinavit, ejusdem, ut ajunt, figlinæ virum, luto lutum expurgans, impudens, qui accedens ad hunc magnum animo, menteque inconcussum Athanasium eum, ut impietati manus daret, & precum saltem earum, quæ in Panagia fieri solent, particeps fieret, compellebat. At ipse referebat Apostolorum Canonem dicentem, Si quis ab Ecclesia separato etiam in domo una simul comprecabitur, excommunicetur. Hæc dixit, & prophanus ille Antistes furore excandescens prosiliit è Cathedra, ambabus manibus arripiens Athanasium inclementer ex barba trahebat detestandus, collisumque in terram pedibus conculcabat, at comprimebat impudens gloriosum.* Neque melior est Isidorus t) sub Joanne Cantacuzeno, qui malis artibus Constantinopolitanam sedem occupavit, errores Palamæ per omnia sectatus: hinc æque ac Palamas male etiam apud ipsos Græcos audiit, & variorum Patriarcharum anathemate ictus, sede Patriarchali summo cum dedecore pulsus est. Nicephorus Gregoras in Historia de Isidoro: Ὃς Μονεμβασίας μὲν ἐψήφιστο πρότερον. ἔπειτα διὰ τὸ ταῖς τοῦ Παλαμᾶ καὶ αὐτὸν ἁλίσκεσθαι καινοφωνίαις· δι' ὃν δὴ καὶ πατριαρχεύσαντα νῦν τὸ τῆς ἐκκλησίας ἐῤῥάγη σύστημα, καὶ πρῶ-

186

t) Isidorum intellige cognomine Buchiram quem per annos decem sedisse tradit Cantacuzenus p. 763. Idem auctor est eum in Patriarchatu obiisse, de quo nihil certi legisse se ait Henricus Hilarius ad Philippi Cyprii Chronicon Ecclesiæ Græcæ p. 269.

πρῶτον μὲν τῶν ἐπισκόπων οἱ πλείους εἰς τὸ τῶν θείων ἀποστόλων ἀθροισθέν-
τες τέμενος, δεύτερον δὲ ἐς τὴν τοῦ Στεφάνου τοῦ θείου πρωτομάρτυρος
μονὴν, αὐτόν τε τὸν Ισίδωρον, καὶ ὅσοι ὁμόφρονες εἶεν, ἀναθέματι καθο-
λικῷ καθυπέβαλλον, καὶ ἅμα τὴν ψῆφον ὑπογραφαῖς ἰδίαις κυρώσαν-
τες, παῤῥησίᾳ σφίσιν ἐπεπίμφεισαν, ἐφ' οἷς ἀχθεσθέντες σφόδρα τὸν βα-
σιλέως θυμὸν ὀξύνουσι κατ' αὐτῶν· κἀντεῦθεν τοῖς μὲν παραθεωρεῖσθαι
187 ξυνέβαινε, κἀξ ἐνδόξοις, ἀδόξοις καθίστασθαι, κἀξ εὐπόρων αὖ αἰφνίδιον
ἀπόροις. Τοῖς δ' ὑπερορίοις γίνεσθαι τῆς μεγάλης πόλεως, οἷς μὲν ἑκοῦσιν,
οἷς δ' οὔ. ὅπως δ' αὖ τῶν πανταχῆ θαλάσσης τε καὶ γῆς ὀρθοδόξων ἐς
Βυζάντιον συχνὰ ἐσεφοίτα γράμματα ζήλου θείου μεστὰ περιφανεῖ παρα-
πεμπόντων ἀναθέματι Παλαμᾶν ὁμοῦ καὶ Ισίδωρον, καὶ ὅσοι ὁμόφρονες
ἔκ τε Αντιοχέων φημὶ καὶ Αλεξανδρέων καὶ ἅμα Τραπεζουντίων ἐπισκό-
πων, καὶ πρεσβυτέρων ἔκ τε Κυπρίων ὁμοῦ καὶ Ροδίων ὀρθοδόξων προσοί-
κων, ἔκ τε Μυσῶν, καὶ Τριβαλλῶν, καὶ ὅσοι τοῖς τῶν θείων πατέρων
ὅροις ἐμμένειν μακρῷ παρειλήφεσαν ἐθισμῷ, καὶ μηδέν τι νεώτερον δέ-
χεσθαι παρ' οὐδενὸς τῶν ἁπάντων, κἂν ἀγγέλων τὶς ἐξ οὐρανῶν κομίζῃ,
καὶ τὰ ἑξῆς. *Qui ad Monembasiæ Ecclesiam prius electus, postmodum quod novis Palamæ erroribus irretiretur, depositus, sacra communione privatur. Per eumdem Patriarcham factum Ecclesiæ cœtus abruptus est. Et primum Episcoporum plurimi in divinorum Apostolorum templum, postea in divi Stephani protomartyris Monasterium congregati, eundem Isidorum, & quotquot illi assentiebantur, universali anathemati subjecerunt: & simul omnes propriis subscriptionibus constabilitam ad eosdem miserunt, quibus illi nimium succensentes Imperatoris iram in Episcopos irritant. Hinc hi quidem neglectui habebantur, & ex gloriosis inglorii, & ex divitibus repente inopes fiebant. Alii magna Urbe, hi coacte, illi libenter extorres acti sunt, quomodo vero ex Orthodoxis, qui ubique erant terra marique frequentes literæ, zelique divini plenæ adveniebant, anathemati subjicientium Palamam simul atque Isidorum, eorumque asseclas ex Antiochia, & Alexandria, necnon Trapezunte Episcoporum & Presbyterorum, necnon ex Cypro, & Rhodo, aliisque locis finitimis, Mysis item, atque Triballis, illisque omnibus, qui sanctorum Patrum statutis adhærere longo usu didicerant, & nihil recens à quoquam unquam recipere, licet id Angelus quispiam de cœlo afferret.* Plura contra Isidorum hunc Patriarcham in medium afferentur, cum de Palamæ erroribus, illiusque condemnatione u) in plena Synodo

188

u) Confer sis quæ in Tomo primo Græciæ Orthodoxæ Allatii, ubi & ea quæ in his dissertationibus & opere de consensu utriusq; Ecclesiæ, de Palamæ caussa disseruit repetuntur,

nodo facta agemus, nunc ista sufficiant, si primum Ignatii Patriarchæ Theopolitani Tomum contra eundem, antequam Patriarchatum invasisset, rarum, nec omnibus obvium, exscribamus. Ελαλήθη περὶ τοῦ ὑποψηφίου τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Μονεμβασίας ἱερομονάχου Ισιδώρου, ὡς τινὰς τῶν τοῦ κλήρου τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας τετίμηκε προβιβασμοῖς ἐκκλησιαστικῶν ὀφφικίων. μνημονευόμενος δὲ καὶ ὡς εἴθισται καὶ νενόμισται μνημονεύεσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς μετὰ τὴν χειροτονίαν, οὐδεμίαν ἐποιήσατο διόρθωσιν μετὰ τὸ γνωρίσαι τοῦτο, ἅμα τε ἐλαλήθη καὶ ὡς οὐδὲ πρὸς τὸ βασίλειον ὕψος καθαρὰν τρέφει τὴν εὔνοιαν, τῇ ἐπισυμβάσῃ ἀποστασίᾳ καὶ τυραννίδι τὸ πλέον προσκείμενος. κἀντεῦθεν οὐδὲ ἐκεῖθεν παραχωρεῖται πόλεως τοιαύτης καὶ χωρῶν τοσούτων ἐπιτροπίαν ἔχειν καὶ ἐπιστασίαν ἀρχιερατικήν. πρὸς τούτοις ἐλαλήθη, καὶ ὡς τὰ αὐτὰ φρονεῖ καὶ χαίρει τῷ Παλαμᾷ οὐ πειθομένῳ τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐδὲ ταῖς τῶν ἁγίων πατέρων στοιχοῦντι παραδόσεσιν, ἀλλὰ δὴ καὶ κακῶς ἐκλαμβάνοντι τινὰ τῶν τοῦ ἐκτεθέντος τόμου ἐπὶ τοῖς λαληθεῖσι μεταξὺ αὐτοῦ, καὶ τοῦ Βαρλαὰμ, καὶ πρὸς τὸν οἰκεῖον μεταφέροντι σκοπὸν, παρὰ τὴν παράδοσιν καὶ κοινὴν ἔννοιαν τῶν δογμάτων τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ. ὅτε καὶ φρικώδους ἀφορισμοῦ ἐκφωνηθέντος διὰ τοῦ τοιούτου τόμου, ἐφ' ὧ μήτε λέγειν τοῦ λοιποῦ, μήτε γράφειν αὐτὸν τοιοῦτό τι. ἐντεῦθεν καὶ ταραχὴν ἐκποιεῖν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ, αὐτὸς καὶ τοῦ τοσούτου βάρους ἀλογήσας τοῖς αὐτοῖς ἦν, καὶ πάλιν ἐπιχειρῶν. συμφρονῶν τοίνυν αὐτῷ ὑποψήφιος, ἐκωλύθη καὶ πρότερον τῆς ἱερουργίας· ἐπεὶ δὲ οὔτε ἀποσχοινισθῆναι αὐτοῦ προείλετο, οὔτε ὁμολογίαν δοῦναι, ὃς οὐ φρονεῖ τὰ τοῦ Παλαμᾶ. τούτων οὕτω λαληθέντων αὐτῷ, καὶ τοῦ ποιητέου ζητηθέντος, διεγνώσθη, καὶ ἀπεφάνθη συνοδικῶς, μηκέτι δεῖν τὸν οὕτως ἔχοντα, ἢ εἰς ἱερωσύνην, ἢ εἰς ἀρχιερωσύνην προσδεχθῆναι. ὁ γὰρ πρὸ τῆς εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην ἐντελεχείας τὰ τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἀνήκοντα εἰργασμένοις, τοῖς τυραννοῦσι τε προσδιατιθέμενος καὶ τοὺς ταῖς οἰκείαις στοιχοῦντας δόξαις, καὶ μὴ ἐπομένους οἷς ἡ ἐκκλησία στοιχεῖ προσδεχόμενος. οὗτος ἐνδικῶς, οὐδὲ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐπιβῆναι συγχωρηθήσεται. εἶχε καὶ διὰ γραμμάτων ἠεραναίων τῆς πατριάρχικῆς χειρὸς τὸ μηνὶ Νοεμβρίου. Ινδικτ. ιγ. Ιγνάτιος ἐλέῳ θεοῦ πατριάρχης Θεουπόλεως μεγάλης Αντιοχείας, καὶ πάσης ἀνατολῆς.

189

Verba facta sunt de sanctissimæ Metropolitanæ Monembasiensis Ecclesiæ Hieromonacho Isidoro, eum scilicet nonnullos ex Clero ejusdem Ecclesiæ ad Ecclesiastica Officia promovisse: cum vero ipsius commemoratio haberetur, quemadmodum haberi solet, & leges præscribunt, Præsulum commemoratio post ordinationem nulla se correctione meliorem reddidit, postquam

id cognovit. Simul etiam dictum est, erga Imperialem sublimitatem puram ipsum non colere benevolentiam, rebellioni recenti, ac tyrannidi plurimum addictissimum. Hinc fit, nullam ipsi concedi curam, vel sollicitudinem Urbis hujuscemodi, & tot terrarum, neque munus Pontificium. 190 *Ulterius dictum est, eum eadem atque Palamas sentire, fovereque, qui rebellat Ecclesiæ, & sanctorum Patrum traditionibus non inhæret, immo pessime nonnulla ex promulgato Tomo de disputatione inter ipsum & Barlaam accipit, & ad propriam sententiam attrahit, præter traditionem, & communem sensum Ecclesiæ Christi, cum terribilis excommunicatio per hunc Tomum adversus eum prolata fuisset, ne inposterum loqueretur, neque simile aliquid scripto traderet. Ideoque turbas in Ecclesia DEI movet, & tali pondere neglecto, ipse eosdem conatus fovet, & rursus eadem audet. Cum hoc itaque una sentiens Hypopsephius prohibitus sit primum ne sacra celebraret, cum vero neque ab eo sejungi voluerit, neque professionem edere, quod sententias Palamæ non probat. His dictu sis, & quid opus factu esset inquirentibus nobis determinatum, ac plena Synodo constitutum est, hunc ita se habentem non esse, neque ad sacerdotium, neque ad Pontificatum admittendum, etenim qui ante Pontificatum, quæ ad Pontifices spectabant molitus est, & tyrannidem affectantibus se conjunxit, iisque qui proprias opiniones pertinaciter propugnant, adhæsit, & eos, qui ab Ecclesia discesserant, excepit, hic jure & merito, neque ad Pontificatus solium pervenire permittetur. Manu Patriarchæ per literas cærulei coloris subscriptum erat, mense Novemb. Indict. 13. Ignatius miseratione divina Patriarcha Theopolitanus, magnæ Antiochiæ, & totius Orientis.* Quare nescio qua ratione similium hominum adeo Romanæ Ecclesiæ infensorum ad extremum usque spiritum, cum laude memoria esse possit, illaque 191 æterna. Si isti orthodoxi sunt, si isti sancti, jam nemo in illa Ecclesia hæreticus erit, nemo improbus, neque ipse Macedonius, neque Arius, neque Constantius, neque Phocas, neque alii, qui Ecclesiam Catholicam minus hisce portentis ac falsariis vexarunt. Cum eorum hæresis non ita in omnem Græcorum Ecclesiam, nec tamdiu grassata, sanctissimorum hominum ope extirpata radicitus evanuit: at horum sensim in illam Ecclesiam illapsa adeo invaluit, ut per omnes fere illius filios diffusa sit, eosque tot annorum spatio deturpatos ab Ecclesiæ Romanæ gremio abscidit, easque radices egit, ut jam de salute prudentissimi quique desperent.

Octa-

Octavum pag. 81. b. c. 1. p. Gregorium Palamam, etiam judicio Græcorum, ob hæreses condemnatum, summis laudibus & acclamationibus prosequitur, quasi ille solus, plusquam cæteri omnes alii Patres in Ecclesiam contulerit. De quo plura infra, x) cum de ejus officio dicemus. Hic innuisse satis sit.

Nonum, quod in fine pag. 82. b. c. 2. f. Corollarii loco ponit, ubi non bona, sed dira sibi, universæque Ecclesiæ Græcorum a DEo peccatur. *Τούτων τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας μέχρι θανάτου ἄθλοις τε καὶ ἀγωνίσμασι καὶ διδασκαλίαις παιδαγωγεῖσθαί τε καὶ κραταιοῦσθαι θεὸν ἐκλιπαροῦντες, καὶ μιμηταὶ τῆς ἐνθέου αὐτῶν πολιτείας μέχρι τέλους ἀναδειχνυσθαι ἐκδυσωπηθέντες ἀξιωθείημεν τῶν ἐξαιτουμένων οἰκτιρμοῖς καὶ χάρισι τοῦ μεγάλου, καὶ πρώτου ἀρχιερέως Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν, πρεσβείαις τῆς ὑπερενδόξου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῶν θεοειδῶν ἀγγέλων, καὶ* 192 *πάντων τῶν ἁγίων. Horum pro pietate ad mortem usque laboribus, certaminibus, & doctrinis institui, ac corroborari DEum deprecantes, & eorum divini instituti imitatores usque ad finem fieri exorantes, digni eorum quæ petimus, efficiamur, misericordia & gratia magni ac primi sacerdotum Principis Christi veri DEI nostri, precibus glorioſissimæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, divinorum Angelorum, & omnium Sanctorum.* Bene nobiscum ageretur, si quæ petimus DEus concederet. Miseram Græcorum nationem, quæ talia sibi suorum magistrorum erroribus intercepta deprecatur. DEus avertat tale omen. Pessimorum hominum vitæ rationem rationis omnis expertem, & quam execrabilem fuisse cognoscit, æmulari desiderat. Schismaticorum pro astruenda impietate, pro pietate certamina scriptaque illorum nefanda, & contra veritatem, doctrinam patriam vocans insciа & demens, qui enim id faceret, si mente polleret? juxta ea dirigi instruique exorat. Domine, Domine DEus, & pater misericordiarum, nesciunt quid petunt: animam suam transtulerunt ad stultitiam, devitaverunt sapientiam. Non vident, quid est utile filiis hominum, ne exaudias eos, vota eorum irrita, contra eorum desideria ex animis eorum similes doctrinæ vepres, & ab homine nequam superseminata zizania evelle. Semina bona à lumini-

x) infra p. 194. seq.

bus illius Ecclesiæ jacta, & quæ jam enatis spinis occupantur, ne
193 fructum ferant, & quasi intermortua, & recentiorum doctrinis vitiata jam diu putredinem minantur, tui vivifici Spiritus halitu fove, conservaque, ne intereant, tempestiveque matura, ut aliquis inde Græcorum animis usus esse possit. Quod si pertinax eorum studium in fovendis ac protegendis erroribus, bonitatem tuam & misericordiam arcet, meritis saltem Orientalis Ecclesiæ, tunc cum fuit, tantopere tibi dilectæ, hoc recentiores Græcorum filii habeant, ne exaudiantur. Damnis, quæ sibi imprecantur, pro tua clementia careant. Non occurras illis, neque in precibus, neque in optatis, neque in votis. Injustæ preces sunt, optata impia, vota sacrilega. Pernicioso ribus præsentis tyrannidis injuriis efflictentur, omnes ad internecionem cædantur, * dummodo Photio, illiusque assecles, & eversoribus Ecclesiasticæ dignitatis non consentiant, non idem vitæ institutum sequantur. Sic prostratus oro, atque fracto animo supplex obsecro.

Plura in hoc Synodico notari poterant. Quia tamen omnia eo respiciunt, ut illius Ecclesiæ fautores contra Romanam Ecclesiam, tanquam viri probi, & orthodoxi omnibus Christi fidelibus, & laudandi, & imitandi proponantur, non est in illis recensendis diutius immorandum, eoque præcipue quod in hæc novem capita omnia referri possunt. Quare cætera prosequamur.

VI. Sextus itaque error est, quem Philotheus Patriarcha
194 Constantinopolitanus, ut factionis suæ hominem y) laudando opinionibus quoque suis, ac hæresibus auctoritatem adderet, in Ecclesiam Græcorum intrusit. Ipse enim exemplo novo hominem hæreseon propugnatorem, propterea que accusatum etiam & condemnatum à plerisque in Spiritum sanctum, ac Ecclesiam Latinam injurium, cum scriptis editis contra Catholicos viros, illius ex Patre solo processionem defenderit, ut ex ejus ad Vecci inscriptiones confutationibus, quibus abunde satisfecit Bessario Cardinalis, & aliis duabus Orationibus, quas ipse ἀποδεικτικὰς λόγους contra Latinos nuncupavit, Londini Græce publicatis, manifestum est, inter Divos retulit, & ejus memoriam Officio de novo conscripto, quod in Ecclesiis cani, quemadmodum & in aliorum Sanctorum solemnitatibus voluit, celebravit. pag. 96. a, c.

* Votum calidum Zeli parum sobrii, parum humani.

y) Gregorium Palamam.

a. c. 1. m. ff. Palamæ vero laudes ita prosecutus est, ut jam Nazianzenus, Nyssenus, Basilius, Chrysostomus, Athanasius, cæteraque Ecclesiæ Græcæ culmina, quibuscum tantum scelus committit, nihil sint, nihil in Ecclesiæ utilitatem egerint. Pag. enim 96. & infra vocat eum θαυματουργὸν, *miraculorum effectorum*, θεολογίας σάλπιγγα, *Theologiæ tubam*, πορίπνευν στόμα τ χάρις, *ignem spirans os gratiæ*, πνεύματος δοχεῖον, *spiritus receptaculum*, στόλον τ ἐκκλησίας ἀκραδάντου, *columnam Ecclesiæ inconcussam*, εὐσεβείας ὑπέρμαχον καὶ ἀσεβείας ἀνίπαλον, *pietatis propugnatorem, impietatis oppugnatorem*, πίστεως προστάτην, *fidei defensorem*, μέγαν καθηγεμόνα καὶ διδάσκαλον, *magnum ducem & magistrum*, λύραν παναρμόνιον πνεύματος, *spiritus lyram omni harmoniarum genere compactam*, πηγὴν βρύουσαν ἰαμάτων νάματα πιστοῖς, *fontem scaturientem sanitatum fluenta fidelibus*, ἐκκλησίας διδάσκαλον, *Ecclesiæ magistrum*, φωτὸς θείας κήρυκα, *luminis divini buccinatorem*, οὐρανομύστην τ Τριάδος, *cœlestem Triadis mystem*, φωστῆρα ὀρθοδοξίας, *rectæ fidei splendorem*, ἐκκλησίας στήριγμα καὶ διδάσκαλον, *Ecclesiæ fulcrum & magistrum*, κήρυκα τ χάριτος, *præconem gratiæ*, στύλον τ πίστεως, *fidei columnam*, καύχημα καὶ στήριγμα μέγιστον, τῶν ὀρθοδόξων, *gloriam & maximum orthodoxorum firmamentum*, θεολόγον δεύτερον, *Theologum secundum*, τῶν διδασκάλων ἀκρότητα, *Magistrorum apicem*, θεολόγον τὸ στόμα, *Theologorum os*. Et quid non? omnia laudationis capita, quæ aliis patribus divisim ab aliis tribuuntur, in hunc solum Philotheus iste congressit. Et ne videtur etiam Divæ Virgini inferior, hymnum illum sacrum, & recitari solitum in officio Acathisti sic dicti, quod nunquam in eo sedeatur, ob reverentiam Deiparæ, cujus laudes pro beneficiis acceptis recitantur pag. 158. b. c. 1. f. inde avulsum, & paucis immutatis, per parodiam in hunc Palamam, non sine maxima temeritatis nota transvexit. Præterea in ejus Synaxario, ubi Palamæ vitam compendiose exequitur, inter alia, dum ejus in hæresibus oppugnandis, ac fide Catholica propaganda studium narrat, nihil aliud, nisi illius in Romanam Ecclesiam machinas, in Latinos odia, pro asserendis Græcorum erroribus, ac illis confirmandis, evertendis Latinorum veritatibus, & præcipue 196
de processione Spiritus sancti ex Patre & Filio operam, etsi subdole nomina & circumstantias taceat, proponit p. 98. per totam. 195

tam. Palamæ præter ea, quæ ipſe in Latinos de Spiritus ſancti proceſſione effutiit, alias in Theologia hæreſes & ineptias, easque quam plurimas ex ejus ſcriptis collectas late proſequitur libello de hac re edito Demetrius Cydonius. Quare hic plura referre ſupерſedeo. Andreas etiam Coloſſenſis Dialogo in Marci Epheſini epiſtolam, contra ritus Latinorum, nonnullas hujusce Palamæ in unum collegit pravas & à fide Catholica alienas ſententias, quas hic tranſcribam, quia liber non omnibus patet. *Præterea cum Patres tui te Epheſiis in Præſulem præficere vellent, non prius Pontificis dignitate ornaverunt, quam jurejurando pollicitus fueris, ut quæ Gregorius Palama in ſua editione, quam Tomon nominavit, edocet, indubitata fide ſuſciperes, ac defenſares. Ille autem inter cæteras blaſphemas differentias, quas eſſentiæ divinæ, & ſuis energiis fabricavit, has etiam addidit, ut divina eſſentia creaturæ minimæ appropinquet, quod energia facit. Nam ſi divina Majeſtas, ut ait, creaturæ jungeretur, ipſam omnino abſumeret. Energia vero proxime facta quoddam temperamentum facit, propterea & ipſam inhabitat, illuminat, docet, ſanctificat, atque deificat, quæ à divina eſſentia, ut ipſe fingit, proficiſci minime poſſunt. Item energiam dicit, extremum hominis finem, hæreditatem Sanctorum, ſummamque felicitatem. Hæc à divina eſſentia*
197 *prorſus adimit. Solum deitatis nomen dicit ipſis eſſe commune. Si igitur illa ſumma Deitas ex ſe inter non entia numeratur: ſi omnem entitatem & excellentiam ab aliis accipit: ſi creaturæ inacceſſibilis: ſi propinquare nobis ſine noſtro interitu nequeat: ſi non docet, nec illuminat, aut ſanctificat, ſi finis non eſt, quem omnibus hominibus natura indixit: vana ſunt igitur ſacrificia, quæ illi offerimus, nil proſunt, nil lacrymæ, nullæ religioſæ obſervantiæ Chriſtianis populis proficere poſſunt. Unde & aliam fidem quærere oportebit, & novam religionem videre. Quæ omnia etiam ipſos dæmones terrent, cum ipſi illum DEum unum ſolum credant, & contremiſcant.* Quomodo ergo hominem nefarium, impium, hæreticum, Turcicæ libidini expoſitum, infandaque paſſum, ſi vera nobis narrat Gregoras, & ab univerſali Græcorum Eccleſia, etiam dum viveret, fruſtra conantibus Imperatoribus Conſtantinopolitanis, coacta Synodo à Patriarchis Antiocheno Ignatio, & Conſtantinopolitano Joanne, non propter in Latinos dicta, ſed quamplurimos alios in fide errores anathema-

themati, & excommunicationi subjectum, z) adeo pium nobis illius sectatores proponunt. Tomum Ignatii in Palamam, quia prolixor est, prætereo, breviorem Joannis hic habeto: Τὸν Παλαμᾶν καὶ τοὺς ὁμόφρονας αὐτῷ, καὶ πάντα τὰ ἀσεβῆ αὐτῶν δόγματα, οἰκειότερον ἢ εἰπεῖν ὡφληκήματα, τούς τε ἐκδικοῦντας, καὶ ἐκλαμβάνοντας, καὶ ἐκδεχομένους τὰ ἐν τῷ τόμῳ κατὰ τὴν αὐτῶν ἐξήγησιν, μᾶλλον ἢ φλυαρίαν, καὶ ἐκατ' ἔννοιαν θεοπρεπῆ, καὶ ὀρθόδοξον, καὶ καθὼς οἱ τῆς ἐκκλησίας φωστῆρες καὶ διδάσκαλοι, οἷς καὶ ἡμεῖς ἑπόμενοι, καὶ ἀκολουθοῦντες τὰ τῶν 198
ἁγίων ῥητὰ ἐνεγράψαμεν ἐν τῷ τόμῳ, καὶ πάντας τοὺς δ' αὐτὸ τοῦτο, ἤγουν ὅτι μὴ ὡφελοῦμεθα τὰ τοιαῦτα αὐτῶν ὡφληκήματα, ὧν τὰ μὲν ἀπεσάλησαν ἡμῖν παρ' αὐτῶν, τὰ δὲ καὶ παρ' ἑτέρων ἐνεφανίσθησαν, τολμήσαντας ἀκανονίστως, καὶ ἀκρίτως ἀποκόψαι τὸ μνημόσυνόν μου, τῷ ἀποτόμῳ ζωαρχικῆς, καὶ ἁγίας Τριάδος δεσμῷ καθυποβάλλομεν, καὶ τῷ ἀναθέματι ὡραπέμπομεν, ἡ ὑπογραφή. Ἰωάννης ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης. *Palamam, & illius sectatores, & omnia eorum impia dogmata, vel verius nugamenta, nec non defensores, propugnatores, exceptoresque eorum, quæ in Tomo digeruntur, secundum eorum expositionem, immo vaniloquentiam, & non secundum sensum divinum, & orthodoxum, & ut Ecclesiæ lumina, & Magistri, quorum nos vestigiis insistentes, & sententias sequentes, sanctorum dicta in Tomo digessimus: & omnes propter hoc, quod eorum nugamenta non acceptamus, quorum partem ipsi nobis transmiserunt, pars ab aliis nunciata est, qui ausi sunt contra Canones, & sine judicio commemorationem meam exscindere, vivificæ, & divinæ Triadis vinculo subjicimus, & anathemate ferimus. Subscriptio. Joannes miseratione divina Archiepiscopus Constantinopolitanus, novæ Romæ & Oecumenicus Patriarcha.* Et hæc satis videri poterunt ad eos ipsos refellendos, qui adeo inuerecunde Palamam inter Sanctos collocant, & ejus laudes ab ejusdem notæ hominibus, summo fastu mendacioque conscriptas, in Ecclesia recitant. Cum vero ejus hæreses, quod illius, & sectariorum libri præ manibus non sint, non omnibus pateant, ne nos tali viro injuste hæreses ap- 199
pingere videamur, earum partem, ex illius ævi scriptoribus nondum editis, nec ita in promptu, hic apponemus. Nomina nondum reperi: acuti tamen sunt, & argumentis ad probandum firmissimis adversarium jugulant. Primus est: Διάλεξις τινὸς λογίου, καὶ φιλοσόφου ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν. Εἴδες τὴν ἀνταπόδοσιν καὶ πολέμου, καὶ

z) De Conciliis habitis in controversia Palamitica, tomisque adversus Palamam editis adeundus eruditissimus Boivinus in notis ad Nicephoram Gregoram p. 790.

τῶν ἀγώνων. εἶδες καὶ τὰς ὧδε γινομένας ἐμφάσεις ἐκ τῆς μακαρίας Τριάδος οὐκ ἐκ τῆς ἐνεργείας. αὕτη ἡ δόξα τῆς ἐκκλησίας. αὕτη ἡ πίστις τῶν ὀρθοδόξων. τῶν ἀποστόλων τὸ κήρυγμα. τῶν πατέρων τὰ δόγματα. τῶν μαρτύρων τὰ σφάγια. τῶν ὁσίων τὰ κατορθώματα. τῶν ἱερῶν ἡ εὐπρέπεια. τῶν διδασκάλων ἡ θεολογία. κατέπεσε τῶν σῶν δογμάτων ὁ ὄροφος. συνετρίβη ἡ οἰκία. ὁ θεμέλιος ἀνετράπη. ὁ φραγμὸς κατεκαύθη. ὡς χοῦς, ὡς κόνις ὑπὸ λαίλαπος τὰ σὰ γέγονε καταφύγια. τὰ τείχη κατεχαλάσθησαν. αἱ ἐπάλξεις ἠφανίσθησαν. εἰς τέλος ἀπώλοντο. τί λέγεις λοιπόν; πείθομεν τοῖς λόγοις τούτοις, καὶ ταῖς ἐκ τῆς γραφῆς μαρτυρίαις; εἰ μὲν πειθομεν, τῷ θεῷ χάρις τῷ τοὺς ἀπεγνωσμένους ἐκ πλάνης ἐπιστρέφοντι, καὶ μὴ βουλομένῳ τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. εἰδ' οὐ πείθομεν, ὅρα λοιπὸν ἐν ὅσαις καὶ οἵαις ἐμπίπτεις αἱρέσεσιν ὁ ψυχῶν προστάτης, καὶ ἐκκλησίας θεοῦ γενόμενος κρίμασιν, οἷς οἶδεν ἐκεῖνος ὁ ἀπόρρητος, κἂν καὶ μὴ παρεδόθη σοι διὰ πολλὴν αὐτοῦ μακροθυμίαν ἡ ἐκκλησία, καὶ αἱ ψυχαί. πᾶσαι μὲν οὖν αἱ αἱρέσεις παρὰ τῶν πατέρων τῶν ἁγίων θανατωθεῖσαι, καὶ διαφθαρεῖσαι, ξηρὰ γεγόνασιν ὀστέα σαρκῶν, ἄνευ νευρῶν, καὶ ἁρμονιῶν. σὺ δὲ ταύτας ἀναγεννήσας, καὶ ἀναπλάσας, καὶ τὰ μάταια δόγματα, πνεῦμα,
200 σὰρξ, ἁρμονίαι, καὶ νεῦρα ταύταις γενόμενα ζῶν ἔμψυχον, καὶ κινούμενον ἐδημιούργησας σῶμα, ψυχὴν ἔχον τὴν πολυθεΐαν, καὶ πῦρ πνέον κατὰ τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας, ἧς θεμέλιος ὁ ἀῤῥαγὴς Χριστοῦ Πέτρος καὶ μαθητὴς κορυφαῖος. ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος ἐπιλησθήσεται ὁ πτωχός. πτωχοὶ γὰρ ἐγεννήθημεν καὶ τῆς θείας χάριτος ἐπιδεεῖς, εἴπερ ποτὲ διὰ τὰς πολλὰς ἡμῶν ἁμαρτίας. ἄκουσον οὖν α'. ἐν τῷ λέγειν σὲ θεότητας ἀπείρους ἀπειράκις, κοινωνεῖς πᾶσι τοῖς ἕλλησι. β'. ἐν τῷ λέγειν σε δύο θεότητας, ὁρατὴν, καὶ ἀόρατον, κοινωνεῖς τῷ Πλάτωνι τῷ λέγοντι δύο θεοὺς ῥητὸν, καὶ ἄῤῥητον, ὁρατὸν καὶ ἀόρατον. γ. ἐν τῷ λέγειν σε δύο θεότητας μεθεκτὴν καὶ ἀμέθεκτον, κοινωνεῖς τοῖς Μανιχαίοις, τοῖς λέγουσι δύο θεότητας ἀγαθὴν, καὶ πονηράν. δ'. ἐν τὸ λέγειν σε τέσσαρα τινὰ ἐπὶ τῆς θεότητος, πατέρα, υἱὸν, πνεῦμα, ἐνέργειαν, κοινωνεῖς τῷ Πυθαγόρᾳ τῷ λέγοντι καὶ δοξάζοντι θεὸν τὰ τέσσαρα, καὶ τὴν τετρακτὴν παγὰν ἀεννάου φύσεως λέγοντι. ε'. ἐν τῷ λέγειν σε τὸν ἄνθρωπον ἄκτιστον, ἄναρχον, καὶ ἀτελεύτητον, κοινωνεῖς Αριστοτέλει τῷ λέγοντι τὸν κόσμον ἄναρχον εἶναι, καὶ ἀτελεύτητον. ϛ'. ἐν τῷ διαιρεῖν σε τὴν μίαν θεότητα εἰς ὑπερκειμένην, καὶ ὑφειμένην, κοινωνεῖς Αρείῳ τῷ ἄφρονι, τῷ λέγοντι τὴν ὁμότιμον ἀρχὴν τῆς μιᾶς καὶ ἰσότιμον θεότητος εἰς διαιρέσεις ὑπερκειμένας. ζ. ἐν τῷ λαμβάνειν σε τὰς τοῦ πνεύματος ἐνεργείας εἰς τὴν ἐνέργειαν τὴν ὑφειμένην θεότητα, καὶ τὸ πνεῦμα ποιεῖν ἀνενέργητον ὡς κτίσμα, κοινωνεῖς τῷ πνευματομάχῳ Μακεδονίῳ τῷ λέγοντι τὸ πανάγιον πνεῦμα κτίσμα ἀνενέργητον δοῦλον, ἰσοδύναμον τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ. η'. ἐν τῷ τὰ ἀνόμοια εἰσάγειν ἐν τῇ θεότητι τῇ ἁπλῇ καὶ μιᾷ, καὶ ἑνιαίᾳ τὸ ἀόρατον καὶ ὁρατόν. τὸ ληπτὸν καὶ

α ληπ-

ἄληπτον· τὸ μεθεκτὸν, καὶ ἀμέθεκτον. τὸ μεῖζον καὶ ἔλαττον. κοινωνεῖς Εὐ- 201
νομίῳ τῷ λέγοντι τὸν ἕνα τῆς Τριάδος Χριστὸν τὸν κύριον, ἀνόμοιον τῷ πα-
τρί. θ΄. ἐν τῷ συναιρεῖν, καὶ συναλείφειν τὰ τρία πρόσωπα τῆς θεότητος
ἓν, καὶ λέγειν ἐξ αὐτῶν τὴν ἐνέργειαν, κοινωνεῖς τῷ Σαβελλίῳ, τοῦ συναλεί-
φοντι τὰ τρία πρόσωπα πατρὸς, υἱοῦ, καὶ πνεύματος εἰς ἓν πρόσωπον ἀσε-
βῶς. ι΄. ἐν τῷ λέγειν μείζονα καὶ ἐλάττονα θεότητα, πρώτην καὶ δευτέραν, κοι-
νωνεῖς Απολιναρίῳ τῷ καταριθμοῦντι τὴν ἀδιαίρετον, καὶ ἀσύγχυτον εἰς πρῶτον
καὶ δεύτερον, καὶ τρίτον πρόσωπον μεῖζον, ἔλαττον, καὶ ἔτι ἔλαττον. ια΄. ἐν τῷ
ποιεῖν σε τὸν θεὸν σύνθετον, ἐξ ἐναντίων τινῶν ὁρατῶν, καὶ ἀοράτων, ληπτῶν
καὶ ἀλήπτων, μεθεκτῶν, καὶ ἀμεθέκτων, μειζόνων καὶ ἐλαττόνων, κοινω-
νεῖς Παύλῳ τῷ Σαμοσατεῖ, τῷ λέγοντι τὸν θεὸν σύνθετον. ιβ΄. ἐν τῷ λέγειν σε
μὴ λαβεῖν τὴν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν ἐπὶ τῆς σαρκώσεως τοῦ Χριστοῦ τελείαν τὴν
ἐπίγνωσιν τῆς θεολογίας. ἀλλὰ νῦν ἐπὶ σοῦ κοινωνεῖς τῷ Μάνεντι τῷ λέγοντι
ἑαυτὸν παράκλητον. εἰ γὰρ Χριστοῦ σαρκωθέντος οὐκ ἐλάβομεν δι' αὐτοῦ τελείαν
τὴν γνῶσιν τῆς θεολογίας, ἀλλὰ νῦν ἐπὶ σοῦ φαίνεται λοιπὸν τὸν ἕνα τῆς
Τριάδος εἶναι σε τὸν παράκλητον, καὶ τὸ ἐλλεῖπον τῷ υἱῷ ἀναπληρῶσαι. ιγ΄. ἐν
τῷ λέγειν τὸν ἄνθρωπον ἄκτιστον, κοινωνεῖς τοῖς Μονοθελήταις. εἰ γὰρ ἄκτιστος ὁ
ἄνθρωπος, καὶ ἄκτιστος ἡ σὰρξ τοῦ κυρίου, καὶ κατ' ἀμφότερα ἄκτιστος καὶ τὸ αὐτὸ
καὶ ἓν θέλημα. ιδ΄. ἐν τούτῳ κοινωνεῖς τοῖς Μονοφυσίταις. εἰ γὰρ ἄκτιστος ὁ ἄν-
θρωπος, καὶ ὁ κύριος ὡς ἄνθρωπος ἄκτιστος, καὶ θεὸς ἄκτιστος, καὶ κατ' ἀμ-
φότερα μιᾶς φύσεως τῆς ἀκτίστου. ιε΄. ἐν τούτῳ κοινωνεῖς τοῖς Θεοπασχίταις.
εἰ γὰρ ἄκτιστος ὁ κύριος ὡς ἄνθρωπος καὶ μία φύσις, ἐν αὐτῷ ἡ ἄκτιστος,
ἡ αὐτὴ φύσις ἡ ἄκτιστος ἔπαθεν ἐν τῷ σταυρῷ. ιϛ΄. ἐν τούτῳ κοινωνεῖς τοῖς Αφθαρ-
τοδοκήταις. εἰ γὰρ ἡ αὐτὴ φύσις καὶ μία ἐπὶ τοῦ κυρίου ἡ ἄκτιστος καὶ ἄφθαρτος
ἐπὶ τοῦ πάθους, καὶ τοῦ σταυροῦ. ιζ΄. ἐν τούτῳ κοινωνεῖς τοῖς Εἰκονομάχοις. εἰ 202
γὰρ ἄκτιστος ὁ κύριος, ὡς ἄνθρωπος, καὶ ἀπεπίγραπτος, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ
ἐν εἰκόνι δεῖ περιγράφεσθαι κατὰ σέ. ἀπὸ τούτου καταλύεις καὶ τὴν τῶν
σεπτῶν εἰκόνων προσκύνησιν. ιη΄. ἐν τούτῳ κοινωνεῖς τοῖς Μασαλιανοῖς, τοῖς
λέγουσιν ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς ὅλην τὴν τοῦ θεοῦ οὐσίαν. εἰ γὰρ ἄκτιστος ὁ ἄνθρω-
πος καὶ πάντα κατὰ χάριν γίνεται τῷ ἀκτίστῳ ἑπόμενα, καὶ τῇ θείᾳ
φύσει, καὶ κατὰ σὰ γίνεται οὐσία θεοῦ. ιθ΄. ἐν τῷ λέγειν σε δύο αἴτια
ἐπὶ τῆς θεότητος καὶ δύο ἀρχὰς, αἴτιον μὲν τὸν πατέρα υἱοῦ καὶ πνεύ-
ματος, καὶ ἀρχὴν. τὰ τρία δὲ αἴτιον καὶ ἀρχὴν τῆς ἐνεργείας, κοινω-
νεῖς τοῖς Λατίνοις, τοῖς λέγουσιν ἐπὶ τῆς θεότητος δύο αἴτια, καὶ δύο ἀρχάς.
ἓν μὲν αἴτιον υἱοῦ, καὶ πνεύματος τὸν πατέρα, ἀρχὴν, καὶ αἴτιον τὸν
πατέρα, καὶ τὸν υἱόν. τοιαῦτα τοίνυν δογματίζων, καὶ παῤῥησίᾳ διδάσκων,
ταράττεις τὴν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν ὁ εἰρηνικὸς ἀρχιερεὺς, καὶ τοῦ εἰρηνικοῦ μα-
θητὴς, ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος ἀναμοχλεύσεις αὐτὴν. πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμε-

νῦ, μηδὲ πύλαι ᾅδου καταχύσειν αὐτῆς, μηδὲ τὰ τῶν αἱρετικῶν ἀπύλωτα
στόματα. μὴ ὑψώθωσαν ἐν ἑαυτοῖς οἱ τῆς κακοφρονίας ὑπερκραίνοντες τοῖς τῶν ἄλλων κα-
κοῖς παιδευέσθωσαν, καὶ μὴ θανέτωσαν, ὁ θεολόγος φησίν. ὑδὲ γὰρ ἀνέ-
ξεται μὴ διακόψαι τὰς κεφαλὰς τῶν αἱρετικῶν ὄφεων, καὶ ταρατζόντων τὴν τοῦ
Χριστοῦ ἐκκλησίαν, καὶ τὴν διθεΐαν δογματίζόντων, ἢ διακοπτομένη θεότης, καὶ
διαιρουμένη. κακῶς εἶς γε τὸ μεῖζον, καὶ ἔλαττον. τὸ ὁρατὸν καὶ ἀόρατον.
τὸ μεθεκτὸν, καὶ ἀμέθεκτον. εἰ γὰρ καὶ παρεδόθημεν διὰ τὰς ἁμαρτίας
ἡμῶν, παρεδόθημεν γὰρ ὡς καὶ ἐν ἄλλοις. ἀλλ' ἴνα μὴ εἰς τέλος ἐγκαλα-
λειφθήσεται ἡ νέα Σιὼν, ἡ νύμφη Χριστοῦ, ἡ τοῦ θεοῦ ἐκκλησία, ἡ τῷ αἵ-
ματι τοῦτο φοινιχθεῖσα καὶ καθαρθεῖσα. ἰδὲ γὰρ, φησὶν, ἐγὼ παρέ-
δωκά σε, καὶ ἐγὼ βοηθήσω σε. ἐν θυμῷ μικρῷ ἐπάταξά σε, καὶ ἐν ἐλέῳ
203 αἰωνίῳ δοξάσω σε. μεῖζον τὸ μέτρον τῆς φιλανθρωπίας ὑπὲρ τὸ μέτρον τῆς
παιδαγωγίας. μέχρι γὰρ τίνος φησὶ, κληρονομήσῃ τὸ ὄρος, τὸ ἅγιόν
μου; μέχρι τίνος ἡ κιβωτὸς ἐν δορᾷ τοῖς ἀλλοφύλοις. νυνὶ δὲ μικρὸν ἐντρύφη-
σον τοῖς ἀλλοφύλοις, καὶ τοῦ βέλεος ἀπόλαυσον. ὅτι οὐ τρόπον ἀπώσαθαί
με ἐβουλεύσαθε, κἀγὼ ἀπώσομαι ὑμᾶς, λέγει κύριος παντοκράτωρ. περὶ
μὲν οὖν τῶν σῶν δογμάτων καὶ τῆς σῆς ἱεραρχίας ὅτων γινώσκω, καὶ ὅτως ἐλπίζω,
μάλιστα δὲ καὶ καλῶς οἶδα, καὶ τεθάρρηκα, καὶ πεπίστευκα ταῖς τοῦ σωτῆρος
ἐπαγγελίαις πιστούμενος. ἡμεῖς δὲ τῷ κηρύγματι τῶν ἀποστόλων, καὶ τοῖς
δόγμασι τῶν παλαιῶν ἑπόμενοι, καὶ πάντων ἁγίων, ὑ θεολογοῦμεν, ἀλλ' ἀνα-
σκευάζοντες τὰ βδελυρὰ δόγματα, κηρύττομεν καὶ λέγομεν ὅτως. πιστεύομεν
εἰς πατέρα, υἱὸν, καὶ ἅγιον πνεῦμα, τρεῖς ἰδιότητας, μίαν θεότητα. τρεῖς
ὑποστάσεις, μίαν θεότητα. τρία πρόσωπα, μίαν θεότητα. μίαν ὐσίαν.
μίαν φύσιν ἁπλῆν ἴσην. ἀδιαίρετον. ἀσύγχυτον· ἑνιαίαν. τριάδα ἐν μονάδι, καὶ
μονάδα ἐν τριάδι προσκυνουμένην, καὶ σεβομένην. ἀλλοτρίως δὲ μὴ ἀκολου-
θήσομεν· ὑδὲ γὰρ οἴδαμεν τὴν φωνὴν τῶν ἀλλοτρίων ἀκολουθεῖν, ὑδὲ γὰρ οἴδαμεν
τὴν φωνὴν τῶν ἀλλοτρίων ἀκολουθεῖν. ὑδὲ γὰρ οἴδαμεν τὴν φωνὴν τῶν
ἀλλοτρίων ἀκολουθεῖν. ὑδὲ σοὶ τῷ ληστρικῶς ἀλλαχόθεν ἀναβαίνοντι, καὶ
μὴ διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν εἰσερχομένῳ τῶν προβάτων. ὅτω
δὲ προσκυνοῦντες, ὅτω δοξάζοντες, καὶ ὅτω σεβόμενοι τὴν μίαν ἐν τρισὶ
προσώποις θεότητα, καὶ τὰς ἐπαγγελίας πιστὰς ἔχομεν, ὅψεται ταύτην τε-
λεώτερόν τε, καὶ καθαρώτερον, ὐκ ἐν αἰνίγμασι, πρόσωπον δὲ πρὸς πρόσωπον
ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀθανάτῳ βασιλείᾳ, καὶ ἀπολαύσει τῶν δικαίων. ἧς ὄψεως γένοιτο
πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, καὶ σὲ μετανοήσαντα, χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς, καὶ φι-
λανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ
καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ πατρὶ τῷ μόνῳ αἰτίῳ καὶ
204 τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ πνεύματι, τῇ μιᾷ,
καὶ ἀδιαιρέτῳ θεότητι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

Discepta

Disceptatio cujusdam viri eruditi, & Philosophi è sacris literis. Vidisti pugnæ ac certaminum remunerationem. Vidisti quæ hic factæ sunt ex beata Triade, non ex operatione demonstrationes. Hic est sensus Ecclesiæ, hæc recte sentientium fides, Apostolorum prædicatio, Patrum dogmata, Martyrum cædes, Confessorum facinora, Sacerdotum decor, Præceptorum de DEo scientia. Cecidit tuorum dogmatum culmen, domus collisa, fundamentum eversum, sepes exusta, veluti cinis, & pulvis a turbine tua subterfugia dissipata, muri disiecti, propugnacula abolita, funditusque eversa sunt. Quid tu interim ais? num verbis hisce, & divinæ Scripturæ testimoniis suaderis? si suademus, DEo gratiæ habendæ sunt, qui desperatos ab errore convertit, & non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat; si non suaderis, tuum erit animo voluere, in quot, & quantas hæreses incidas, qui animarum, & DEi Ecclesiæ vitam gerere institutus es, judiciis, qui in effabilis ille novit, licet propter illius nimiam tolerantiam, Ecclesia, animæque tibi concreditæ non sint. Omnes itaque hæreses per sanctos Patres morti traditæ, abolitæque, sicca ossa redditæ sunt absque carnibus, neruis, reliquaque compage, ecce tu ipse regeneratus, instauratisque stultis tuis dogmatibus, spiritum, carnem, atque compaginem impertiens vivens, animatum, & se movens corpus effecisti: pro anima deorum multitudinem habens, & ignem adversus DEi Ecclesiam spirans, cujus fundamentum est infragilis Christi Petrus, & Discipulorum apex, sed non oblivisceturin finem 205.
pauperis, pauperes enim facti sumus, & divinæ gratiæ, si usquam alias, propter nostra peccata, indigi. Audi itaque. 1. Cum dicis deitates infinite infinitas, cum Gentilibus omnibus consociaris. 2. Cum dicis, duas Deitates visibilem, & invisibilem, comprehensibilem, & incomprehensibilem DEum, in eadem cum Platone sententia es, qui asserit duos DEos, fandum, nefandumq; visibilem, & invisibilem. 3. Cum dicis duas Deitates, communicabilem, & incommunicabilem, in eadem cum Manichæis opinione es, qui duas Deitates, bonam & malam adstruunt. 4. Cum in Divinitate quatuor ponas, Patrem, Filium, Spiritum & operationem, cum Pythagora sentis, qui quatuor DEum esse asseverat, enunciatque quaternionem perennis naturæ fontem. 5. Cum ais hominem increatum, & sine principio & fine, Aristotelem præ te fers, qui mundum statuit sine principio & fine. 6. Dum unam Deitatem in superiorem & inferiorem dividis, cum insensato Ario affirmas compar, principium unius, æqualisque Deitatis, in superius inferiusque discerpis. 7. Cum omnes Spiritus operationes, in operationem inferiorem, nempe Deitatem accipis, & Spiritum operatione, æque ac creaturam privas, non absimilis es Spiritus hosti Macedonio affirmanti, sanctissimum Spiritum sine operatione esse servum ejusdem cum Patre & Filio facultatis. 8. Cum dissimilia in simplici, una, ac sola Deitate introducu, visibile, & invisibile, comprehensibile, & incompre-

henſibile, communicabile, & incommunicabile, magis & minus, aſſeris cum
206 *Eunomio unum Triadis Chriſtum Dominum Patri inæqualem.* 9. *Cum contrahis, & decurtas in unam tres Divinitatis perſonas, ab eisque aſſeris operationem, non alienus es à Sabellio, qui tres Patris, Filii, & Spiritus ſancti perſonas, in unam impie coarctat.* 10. *Cum majorem minoremque Deitatem, primam ac ſecundam profiteris, cum Apollinario es, qui inconfuſam, atque incorruptibilem naturam, in primam, & ſecundam, & tertiam perſonam, majorem, minorem, & adhuc minorem ſubdivdit.* 11. *Cum DEum ex contrariis quibusdam viſibilibus, & inviſibilibus, comprehenſibilibus, & incomprehenſibilibus, communicabilibus, & incommunicabilibus, ſuperioribus, & inferioribus componis, cum Paulo Samoſateno convenis, DEum compoſitum adſtruente.* 12. *Cum ais DEi Eccleſiam in Chriſti Incarnatione perfectam rerum Theologicarum cognitionem non habuiſſe, ſed nunc poſtmodum tua ætate, cum Manete concordas, ſeipſum Paracletum aſſerente: etenim ſi Chriſto incarnato per eum perfecte Theologica non ſumus aſſecuti, ſed tuo hoc ævo, manifeſtum apparet unum Trinitatis te eſſe, Paracletum ſcilicet, & quæ de erant Filio adimpleſſe.* 13. *Cum hominem increatum eſſe contendis, eadem quæ & Monothelitæ dicis, ſiquidem, ſi homo increatus eſt, & caro Domini increata, & ſecundum utraque increatus, & eadem, & una voluntas.* 14. *In eo ſane concorditer congruis cum Monophyſitis: nam ſi homo increatus, & Dominus veluti homo increatus, & DEus increatus ſecundum utraque unius naturæ increatæ.* 15. *In hoc ad ſententiam Theopaſchitarum accedis: nam ſi increatus Dominus ut homo, & una natura in eo increata, ipſa natura increata in*
207 *Cruce paſſa eſt.* 16. *Es & in Aphthartodocitarum hæreſi: etenim ſi eadem natura, & una in Domino increata, & incorruptibilis in Paſſione & Cruce.* 17. *Neque in eo differs ab Iconoclaſtis: nam ſi increatus eſt Dominus, ut homo, & incircumſcriptus, propterea aque per te neque imagine exprimendus eſt, hoc venerandarum Imaginum cultum deſtruis.* 18. *Facis cum Maſſalianis in ſeipſis univerſam DEi eſſentiam habere clamitantibus: etenim ſi increatus eſt homo, & quæcumque divinam naturam conſequuntur, omnia per gratiam increato accedunt, fit & per te eſſentia DEi.* 19. *Cum in Deitate duas cauſas, & duo principia aſtruas, cauſam quidem & principium Filii, & Spiritus Patrem, tria vero cauſam & principium operationis, non abhorres à Latinis, in Divinitate duas cauſas, & duo principia ponentibus, unam cauſam Filii, & Spiritus Patrem, & aliam cauſam Spiritus Patrem, & Filium, cauſam & principium, Patrem, cauſam & principium Patrem & Filium. Hæc itaque veluti dogmata aſtruens, & palam edocens DEi Eccleſiam perturbas pacificus Præſul, & Pacifici Auditor: verumtamen funditus non evertes. Fide enim dignus eſt, qui promiſit, neque portas inferi prævalituras adverſus eam, ne-*

que

que Hæreticorum ora effrænata. Ne exaltentur in semetipsis, qui exasperant. Aliorum infortuniis discant, nec mortem subeant, dictum est Gregorii Theologi, neque enim moras ponet ad abscindenda Hæreticorum capita, Ecclesias DEi interturbantium, & unam Deitatem in duas dividentium, abscissa Deitas, pessimeque divisa in majus, & minus, visibile, & invisibile, communicabile & incommunicabile. Licet enim propter iniquitates nostras tradamur: namq; quem- 208
admodum rebus etiam in aliis traditi sumus, nihilominus non ad finem usq; nova Sion deseretur, CHristi sponsa, DEi Ecclesia, illius sanguine rubefacta, & expurgata. Ecce enim, ait, ego tradidi te, & ego opem feram tibi: in parvo furore percussi te, & in sempiterna misericordia glorificabo te. Incredibile est, quanto punitionis mensuram anteeat humanitas. Modicum enim ait hæreditabitis montem sanctum meum: modicum apud alienigenas arca: nunc paululum in aliena insolentius tegere, & placita exple: quemadmodum enim me ejicere conati estis, ita & ipse ejiciam vos, dicit Dominus omnipotens. De tuis itaque dogmatibus, & summo occupato sacerdotio ita ipse sentio, & spes me tenet ita futurum. Quin immo apprime novi, & confido, & firmiter teneo, Salvatoris promissionibus indubie confirmatus. Nos vero Apostolorum prædicationem, & dogmata Patrum, Sanctorumque omnium sequentes, non de DEo decernimus, sed execranda dogmata refellentes, hunc in modum prædicamus, & profitemur. Credimus in Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, tres proprietates, unam Deitatem: tres Hypostates, unam Deitatem: tres personas, unam Deitatem, unam essentiam, unam naturam, simplicem, æqualem, indivisam, inconfusam, unicam Trinitatem in unitate, & unitatem in Trinitate adoratam, & cultam. Alieno vero non animum intendemus; neque enim vocem alienorum sequi novimus; neque te, qui prædonum instar aliunde intruderis, & non per portam in ovium caulam ingrederis. Sic porro adorantes, sic tenentes, & sic venerantes unicam in tribus personis Deitatem, 209
promissis certis constabilimur, eam nos perfectius, & purius visuros, non in ænigmate, sed facie ad faciem, in illo immortali regno, & justorum fruitione: cujus visionis utinam ipsi participes efficiamur, & te aliquando pœniteat, gratia, & misericordia, & humanitate Domini nostri JEsu Christi, cui addecet omnis gloria, honor, & adoratio, cum ejusdem sine principio Patri, soli causæ, & sanctissimo, & bono, & vivifico illius Spiritu, uni & indivisæ Deitati, nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen. Alter est: Η μὲν θεία καὶ κυρία ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν ἁγίων μαθητῶν, καὶ ἀποστόλων αὐτοῦ, καὶ τῶν ἱερῶν προφητῶν, καὶ τῶν θείων συνόδων, καὶ πάντων τῶν θεοφόρων πατέρων, καὶ διδασκάλων παραδοθεῖσα πίστις ἡμῖν καὶ εὐσέβεια πᾶσιν ἐστὶ πρόδηλος καὶ φανερὰ τοῖς μετέχουσιν αὐτῆς. πανταχοῦ γὰρ ὁμολογεῖται εἰς θεὸς τρισυπόστατος, καὶ ποιητὴς ὁρατῶν τε πάντων, καὶ ἀορά-

ἀοράτων, ὡς ἐν τῷ ἁγίῳ τῆς πίστεως συμβόλῳ ὁμολογεῖται. πατὴρ, υἱὸς, καὶ
πνεῦμα ἅγιον, τρεῖς ὑποστάσεις, μία θεότης ἁπλὴ, ἀόρατος, ἀνείδεος,
ἀσχημάτιστος, ἀμέριστος, ἀδιαίρετος, πανταχοῦ τε παροῦσα καὶ τὰ πάν-
τα πληροῦσα καὶ πάντα ἐνεργοῦσα. οὐ μικρὸν ἐν ἐκείνῃ καὶ μέγα, οὐδὲ ἀνισότης,
καὶ ἀνομοιότης, ἀλλὰ πᾶσα ἰσότης, καὶ ὁμοιότης. ἄυτη οὖν ἡ πίστις τῆς ἁγίας
τοῦ θεοῦ καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας. διὰ μὲν τὸ τρισυπόστα-
τον τῆς θεότητος τὸ φρόνημα τῶν Ιουδαίων κατέβαλεν. οἵ τινες πιστεύουσι καὶ
ὁμολογοῦσι θεὸν, οὐ τρισυπόστατον δὲ, ἀλλὰ μονοπρόσωπον. διὰ δὲ τὸ μοναδι-
κὸν αὐτῆς καὶ ἀμέριστον τὴν τῶν ἑλήνων πολυθεΐαν ἀπήλλασε, καὶ τὴν Αρείου,
καὶ Εὐνομίου τῶν ἀθέων αἱρετικῶν κατατομὴν τῆς θεότητος, ὁ δὲ νῦν αἱρεσιάρ-
210 χης ὁ λεγόμενος Παλαμᾶς πάντα τὰ δόγματα τῆς ἁγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας
καὶ πᾶσαν τὴν πίστιν ἡμῶν καταλύει τοῖς ἑαυτοῦ μιαροῖς καὶ ἀσεβεστάτοις δόγμα-
σι καὶ διδάγμασι, καὶ πάντων ἐστὶν αἱρετικῶν ἀσεβέστατος· ὡς ἀνεφάνη μὲν
προδήλως ἐνταῦθα πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπερρίφη πρὸ καιροῦ, ὡς
μέλος σεσηπὸς, καὶ ἀνίατον ὑπ' αὐτῆς. ἐξεκίνησε δὲ νῦν διὰ τὰς ἁμαρτίας
ἡμῶν· μᾶλλον δὲ ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται, ὥς φησιν ὁ θεῖος ἀπόστο-
λος. μιᾶς γὰρ, ὡς εἴρηται τρισιποστάτου θεότητος ὁμολογουμένης ἡμῖν ἁπ-
λῆς τε καὶ ἀμερίστου. αὐτὸς πολλὰς κηρύτται θεότητας μικρὰς καὶ μεγάλας,
καὶ διαιρεῖ τὴν μίαν ταύτην εἰς τὰς πολλάς. καὶ μίαν μὴν ὑπερκειμένην λέ-
γει, τὰς δὲ ἄλλας ὑφειμένας, ἢ ὡς ἐλάττονας ἐκείνης, ὥσπερ τὰ κτίσμα-
τα καὶ τὴν μὲν ὑπερκειμένην οὐσίαν λέγει τοῦ θεοῦ, τὰς δὲ ὑφειμένας οὐσιώδεις
ἐνεργείας, καὶ δυνάμεις αὐτῆς, καὶ χάριτας ἐνεργουμένας, ἤγουν κτιστὰς,
καὶ πάλιν ἀκτίστους. ὅπερ οὐ μόνον ἐστὶ πολύθεον, καὶ ἑλληνικόν. διασπᾷ
γὰρ τὴν μοναδικὴν θεότητα εἰς πολυθεΐαν, ἀλλ' ἔστι καὶ μωρὸν, καὶ ἀνόητον
παντελῶς. λέγει καὶ ὁρατὴν σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς τὴν φυσικὴν μορφὴν τοῦ
θεοῦ, καὶ θεότητα, ἣν καὶ ὑφειμένην δογματίζει θεότητα, καὶ θεὸν δεύτε-
ρον καὶ μικρὸν μέχρις ἡμῶν καταβαίνοντα, καὶ ὁρώμενον ἡμῖν. ὅτι ὁ ὑπερκείμε-
νος φησιν, ὑψηλός τε ἐστι, καὶ ἀθεώρητος. οὗτος δὲ ὁ ὑφειμένος θεὸς, καὶ ὁρώ-
μενος, καὶ ἄλλαι θεότητες ἰσοδύναμοι αὐτῷ, ἃς ὀνομάζει καὶ πνεύματα, ἅγια,
καὶ ἄκτιστα. ἕτερα τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ ὑφειμένα αὐτῆς ἀπειράκις ἀπείρως,
ἤγουν ἀσυγκρίτως ἐλάττονα αὐτῆς, ὥσπερ τὰ κτίσματα. ἄυται οὖν αἱ θεό-
τητες, καὶ ταῦτα τὰ πνεύματα, καὶ ἡ ὁρατὴ θεότης, φησιν, ὅτι ἐν τοῖς κτίσμα-
σι θεϊκῶς ἐνεργοῦσιν. ἄλλη φωτίζει, καὶ ἄλλη καθαίρει, καὶ ἄλλη ζωογονεῖ, καὶ
ἄλλη φωτίζει, καὶ ἄλλη ἄλλως προνοεῖται τῶν ὄντων. καὶ ἑκάστη ἔργον ἔχει ἴδιον, καὶ
ἐνεργεῖ. ὥστε οὐ μόνον τὴν ἑλληνικὴν πολυθεΐαν εἰσαγει, ἀλλὰ καὶ τοῦ Αρείου, καὶ
211 Εὐνομίου, καὶ Μακεδονίου, καὶ τῶν Μασσαλιανῶν, καὶ Βογομίλων τὰ δόγματα
περιέχει. φανερῶς γὰρ ὁ σατανᾶς ἐσκότισεν αὐτοῦ τὴν διάνοιαν καὶ ἐφάντασεν αὐτοῦ
τὸν νοῦν, καὶ διεμέρισεν εἰς τὰς πολλὰς, ἃς βλέπει θεότητας, καὶ πολλὰ πνεύ-
ματα. καὶ τὲ φῶς ὃ βλέπει, σκότος ἐστὶ μετασχηματιζομένου πρὸς αὐτὸν τοῦ
σατα-

σαλανᾶ εἰς ἄγγελον Φῶλος, ὡς φησιν ὁ ἀπόστολος, καὶ ἅπερ αὐλὸς βλέπει σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ λέγει εἶναι ὑφειμμία τοῦ θεοῦ ἀπειράκις ἀπείρως ὥσπερ γὰρ κλίσματα, ταῦτα προσάπτει τῷ θεῷ καὶ λέγει ἀσιώδη καὶ φυσικὰ τοῦ θεοῦ, καὶ κελεύει γαῦται ἡμῖν προσκυνεῖν ὡς ἀκλισίας θεὰς, καὶ θεότητας, καὶ ὅτως ἀ μόνον εἰς πλῆθος ἀλλόκοσον, καὶ διάστασιν τοσαύτην διαπρᾶ τὸ θεῖον τοῖς δόγμασιν, ἀλλὰ καὶ σύνθετον τὸ ἁπλοῦν καὶ ἀμερὲς, καὶ ἄποιον, καὶ ἀνείδεον ποιεῖ ὥσπερ γὰρ κλίσματα, καὶ ἐλάτρευσε τῇ κλίσει ὧδε τὸν κλίσαντα, ἐπέκεινα καὶ τῶν ἑλλήνων ὧδε φρονήσας. ἀ γὰρ μόνον ὅτως ἠσέβησε τῷ πλήθει τῶν θεοτήτων, καὶ τῷ τῇ κλίσει ὁμοιῶσαι τὸ θεῖον, καὶ τὰ τῶν ἀγγέλων, καὶ τῶν ἁγίων ἀσίας, καὶ τῶν ψυχῶν χεῖρον δογματίσας καὶ ὑφειμένον. ἡ μὲν γὰρ φύσις τῶν ἀγγέλων ἀόρατός ἐστι, καὶ αἱ ψυχαί. ὁ δὲ Παλαμᾶς ὁρατὸν εἶδος λέγει τὸν θεὸν φυσικὸν αὐτοῦ, καὶ ἀσιώδες ἔχειν. τὸ δὲ ἀόρατον τοῦ ὁρατοῦ κρεῖττον ἐστὶ πάντων καὶ τιμιώτερον. ἀ μόνον τοίνυν ὅτως εἰς τὸ θεῖον ἠσέβησεν, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν ἄκλιστον θεὸν, καὶ ἄναρχον ἐδογμάτισεν εἶναι. λέγει γὰρ ὅτοι οἱ μετέχοντες ἄνθρωποι τῆς ὑφειμμένης θεότητος, ἤ τις αὐτὰς θεοποιεῖ, καὶ ὁρῶντες τὸ φῶς ἐκεῖνο τὸν ὑφειμμένον θεὸν σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς, ὅτοι γίνονται θεοὶ ἄκτιστοι καὶ ἄναρχοι. ὅτο δὲ οὐκ ἔλαττόν ἐστι τὸ τολμηθέντος πάλαι τῷ διαβόλῳ. ὅτε εἶπε, θήσω τὸν θρόνον μου ἐπὶ τῶν νεφελῶν, καὶ ἔσομαι ὅμοιος τῷ ὑψίστῳ. ἀδύναλον γὰρ μείζονα ῥηθῆναι ἀσέβειαν, ἢ ὅτι ἄνθρωπος θεὸς ἄκλιστος, καὶ ἄναρχος γίνεται. καὶ ὅτο ἐστὶν, ὁ πάλαι προεῖπεν ὁ κύριος, ἐλεύσονται ψευδόχριστοι, καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ. καὶ ἐὰν ὑμῖν εἴπωσιν, ἰδοὺ ὧδε ὁ Χριστὸς, ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ, μὴ πιστεύσητε αὐτοῖς. λέγουσιν οὖν καὶ ὅτοι ὁ ὅτο μόνον. ἀλλ' ὅτι γυμνὴ θεότης ἐστὶ παρ' αὐτοῖς, ὁρωμένη σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ αὐτοὶ θεοί εἰσιν ἄκλιστοι. ὅτο δὲ ὁ θεῖος Παῦλος ἔφη ὡσεὶ δὲ Ἀνθιχρίστου, ὅτε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πᾶν σέβασμα, καὶ καθεδεῖται ἐν τῷ ναῷ λέγων ἑαυτὸν θεόν. τί δὲ πλέον κομπάσαι, ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος. καὶ τί ἀπενοηθήσεται εἰς τὸ ὕψος τοῦ θεοῦ, καὶ βλασφημήσει μείζων τοῦ λέγειν, ὅ, τι ἐστὶ θεὸς ἄκλιστος καὶ ἄναρχος, ὅπερ νῦν ὁ Παλαμᾶς ἐδογμάτισε, καὶ παῤῥησίᾳ διδάσκει. ὥστε ἢ ὅτός ἐστιν ὁ σαλανᾶς, ἢ πρόδρομος αὐτοῦ ἐστιν. ἐπειδὴ καὶ τέλος ἐστὶ τῶν αἰώνων. ὡς οἶμαι ἐγγὺς ἤδη τοῦ παντὸς ἐστὶν ἡ ἀλλοίωσις. καὶ μακάριος ὃς ἴδῃ σε τὰς τοῦ Χριστοῦ εὐαγγελίας, καὶ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν, καὶ τὰ δόγματα τῶν παλαιῶν τῆς εὐσεβείας ἀκέραια, καὶ φυλάξει ἀπὸ τῆς πλάνης τῶν Παλαμιτῶν, ὡς ἀπὸ πυρὸς καὶ ὄφεως. ὅτι αὕτη ἐστὶ τὸ ἔσχατον τῆς ἐκκλησίας κακὸν, καὶ πάντων τῶν προγεγονότων τὸ ἀθεώτατον. καὶ ὅτο ἐστὶν, οἶμαι, ὅπερ πλανήσει καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς, ὡς ἀκούσωμεν τοῦ κυρίου προειρηκότος. καλὸν οὖν ἀρίστως ὑπομιμνήσκεσθαι πάντα τὸν βουλόμενον ζῆν εὐσεβῶς, καὶ ἀνάλωτον εἶναι ταύτῃ τῇ ὀλεθριωτάτῃ πλά-

νη τῶν ἀποστολικῶν λόγιων, ποίων τούτων; καὶν ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίσηται ἡμῖν παρ' ὃ παρελάβετε ἀνάθεμα ἔστω τὰς βλασφημίας κενοφωνίας φεύξασθε, ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν, ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει. διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ παραφέρεσθε, καὶ ἔστι φησὶ καιρὸς, ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας, οὐκ ἀνέξονται ἀνθρωποι, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν. καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκκαπήσονται. καὶ ἔσονται ἐν ὑμῖν ψευδοδιδάσκαλοι, ὡς καὶ πάλαι ψευδοπροφῆται ἐγένοντο, οἵτινες ἐπεισάξουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας, δι' ἃς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται, καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται. ὧν τὸ κρίμα ἔκπαλαι οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει. στήκετε οὖν ἐν τῇ πίστει καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς παρελάβετε, καὶ ἐπαγωνίζεσθε τῇ ἅπαξ παραδοθείσῃ πίστει τοῖς ἁγίοις. τοιαῦτα καὶ ὅσα τοιαῦτα δεῖ προσίεσθαι ἐκ τῶν ἁγίων γραφῶν, μάλιστα ἐν τῷ παρόντι καιρῷ πρὸς ἀποτροπὴν τῆς ἐπελθούσης πλάνης. πάντα γὰρ εἰς νουθεσίαν ἡμῶν ἐγράφη, ὡς γέγραπται, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθοποιῷ, καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, τῇ μιᾷ θεότητι, καὶ δόξα, καὶ βασιλεία εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. *A Domino noſtro JEſu Chriſto, & ſanctis Diſcipulis, & Apoſtolis illius, nec non ſacris Prophetis, divinisque Synodis, & omnibus deiferis Patribus, & Magiſtris nobis tradita fides, & pietas omnibus eam poſſidentibus manifeſta eſt, & aperta. Ubique enim omnes profitentur DEum unum in tribus perſonis, viſibilium omnium, & inviſibilium factorem, quemadmodum in ſacro fidei ſymbolo aſtruitur. Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, tres Hypoſtaſes, una Deitas, ſimplex, inviſibilis, informis, nullam figuram recipiens, individua, indiviſa, ubique præſens, omnia explens, & omnia efficiens: in ea neque magnum eſt, neque parvum, inæqualitas & diſſimilitudo nulla, ſed æqua omnia, & ſimilia. Hæc itaque*

214 *ſanctæ DEi Catholicæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ fides, per tres Deitatis Hypoſtaſes Judæorum opinationes conuellit, qui credunt, fatenturque DEum, at non in tribus Hypoſtaſibus, ſed una: per unitatem ipſius individuam, plura Gentilium numina profligat: necnon Arii, Eunomiique impiorum Hæreticorum Deitatis conciſionem. Recens vero Hæreſiarcha nomine Palamas, univerſa ſanctæ DEi Eccleſiæ dogmata, & fidem noſtram univerſam, ſuis execrandis, ac impiiſſimis dogmatibus, & doctrinis confundit, Hæreticorum omnium nequiſſimus. Qui palam hic in Eccleſia DEi comparens, paulo ante tamquam membrum marcidum, & medicinam non admittens,*

mittens, ab eadem ejectus eſt. Commovit autem ipſe multa propter peccata noſtra, quinimmo, ut probati manifeſti fiant, quemadmodum divinus ait Apoſtolus. Nam cum unam ipſi Deitatem in tribus Hypoſtaſibus confiteamur ſimplicem, atque in diviſam, ille multas Deitates palam prædicat parvas, & magnas, & hanc unam in multas diſcerpit, & unam quidem ſuperiorem, reliquas inferiores, ſive ea minores, ſicuti creaturas facit, & ſuperiorem eſſentiam DEi appellat, inferiores eſſentiales operationes, & facultates illius, & charismata, quæ operatur, creata nempe, & rurſus increata, quod non tantum Gentilium eſt, & multos DEos inducit: unicam enim Deitatem in multos DEos concidit, ſed etiam vanitatis plenum eſt, & a mente, conſilioque plane deductum. Ait corporeorum oculorum obtutui ſubjici naturalem DEi formam, & Deitatem, quam inferiorem Deitatem enunciat, & DEum ſecundum, & parvum, ad nos usque pervenientem, & nobis viſibilem. Quod ſuperior, inquit, excelſus eſt, nec viſui patet. Hic vero inferior DEus, qui videtur, & aliæ Deitates, æqualis cum eo facultatis, quas nuncupat, & Spiritus ſanctos, & in creata alia ſanctæ Triadis, eaque inferiora infinite infinita, hoc eſt abſque ulla comparatione ad ea, quemadmodum & reliquæ creaturæ deſciſcentia. Has itaque Deitates, & hos Spiritus, & viſibilem Deitatem, ait, in creaturis æque atque ipſum DEum operari, aliam illuminare, aliam expurgare, aliam vivificare, aliam alio modo rerum curam gerere, & unamquamq; proprium opus ſibi vindicare, & operari: ut non tantum Gentilium pluria numina introducat, ſed & Arii, & Eunomii, & Macedonii, & Maſſalianorum, & Bogomilorum decreta ſtabiliat. Plane enim Satanas menti illius tenebras offudit, & variis imaginibus obſedit, & in multas, quas intuetur Deitates, & plures ſpiritus diſpartitus eſt. Et lumen, quod ipſe videt, tenebræ ſunt, cum Satanas apud ipſum in angelum lucis transformatur, ut ait Apoſtolus. Et quæ ipſe conſpicit corporeis oculis, fateturque eſſe DEo inferiora infinite infinities, quemadmodum & creaturæ DEi tribuit, vocatque eſſentialia, & naturalia DEi, præcipitque nobis, ut ea veneremur, tanquam DEos increatos, & Deitates: & ſic non tantum in immanem multitudinem, & prodigioſam partitionem Numen dictis ſuis diſcerpit, verum etiam ſimplex, indiviſum, ſequale, * atque informe, compoſitum, ut ſunt aliæ creaturæ, facit. Et cultum exhibuit creaturæ, & non Creatori, multo immanius, quam Gentiles ipſi, inſaniens. Neque enim eo impietatis adacti ſunt Numinum multitudine, ut DEum creaturæ aſſimilarent, & Angelorum, Sanctorum, atque animarum eſſentia inferiorem, pejoremque ſtatuerent. Namque natura Angelorum perfici non valet, quemadmodum neque animæ. 215 216

* Qualitatis expers.

Palamas vero ait, DEum speciem habere visibilem, naturalem ipsi, & essentialem. Invisibile porro multo est visibili melius, ac præstabilius. Neque hac ratione solum in DEum impius fuit, sed & seipsum DEum increatum, & absque principio esse decrevit: nam asserit, inferiorus Deitatu homines participes, quæ eos deificat, cernentes lumen illud DEum inferiorem oculu corporeis, fieri DEos increatos, & sine principio. Hoc autem non longe abest ab eo, quod aliquando Diabolus ausit, cum dixit, Ponam sedem meam super nubes, & ero similis Altissimo. Sane hac impietate nulla potest excogitari atrocior, quam cum se homo DEum increatum, & sine principio fieri jactat. Et id est quod olim Dominus prædixerat, Venient Pseudochristi, & Pseudoprophetæ, & dabunt signa & prodigia in populo: & si vobis dixerint, ecce hic Christus est, vel ecce ibi, ne credatis illis. Hi itaque tantum non hoc dicunt, verum Deitatem esse apud apud ipsos corporeis oculis visam, seque ipsos esse DEos increatos. Hoc vero Paulus de Antichristo enunciavit. Cum revelabitur ex lex, seipsum super omnem cultum extollens, & sedebit in Templo, dicens se ipsum DEum. Quid enim magis jactabit, cum ille venerit? & quid in sublimitatem DEi insaniet, & blasphemabit atrocius, quam cum se dicit DEum increatum, & sine principio? quod nunc Palamas affirmavit, & coram omnibus docuit. Quare aut hic Satanas est, aut præcursor illius, cum
217 *jam & finis seculi, &, ut ipse opinor, immutatio universi prope sit, & beatus, qui mandata Christi, & illius discipulorum, & Patrum decreta sarta tecta servabit, & ab errore Palamitarum, ut ab igne, & colubro intacta tuebitur, quod hæc sit pessima Ecclesiæ noxa, & omnium qui unquam antea fuerint, error impiissimus. Idque est, ut reor, quod in errorem inducet etiam electos, sicuti à Domino prædicente audimus. Optimum itaque nunc fuerit, ut quicunque pie vitam agere avet ab errore isto perniciosissimo immunem, Apostolicorum verborum memor sit. Quorum? Licet angelus de cœlo evangelizaverit vobis præter id quod accepistis, anathema sit. Prophanas, novasque voces contundito, in ingentiorem enim impietatem excrescent, & sermo ipsorum, ut gangræna pascuum habebit: doctrinis variis, & peregrinis ne perperam moveamini. Et erit, ait, tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt homines, sed secundum propria desideria, sibi ipsis coacervabunt magistros, prurientes auribus, & a veritate quidem aures avertent, ad fabulas vero convertentur, & erunt inter vos Pseudomagistri, quemadmodum & olim Pseudoprophetæ fuerunt, qui introducent sectas perditionis, per quos via veritatis blasphemabitur, & in avara fraudatione fictis sermonibus de vobis negotiabuntur, quibus judicium jam olim non cessat, & perditio eorum non cor mutabit. Permanete itaque in fide, & tenete traditiones,*

nes, quas accepistis, & certate pro semel concredita fide Sanctis. Hæc & similia proponenda sunt e sacris literis, præsertim hoc tempore, ad desævientem errorem propellendum. Omnia ad institutionem nostram scripta sunt, ut traditum est in Christo JEsu Domino nostro, cui gloria, & potestas cum Patre ipsius sine principio, & sanctissimo, & munifico, vivificoque Spiritu, uni Deitati & gloriæ, & regnum in secula seculorum. Amen. 218

Et hæc de Palamæ erroribus, hæresibusque nunc satis sint: reliquas alio loco opportunius afferemus. Philotheum vero Patriarcham, qui ita in Palamæ laudes effusus est, Palamæ in omnibus hæreses, quasi hæreditario jure secutum esse, non minus eo in Latinos odio infectum satis probant libri ejus quindecim, quos adversus Nicephorum Gregoram, Palamæ adversarium conscripsit. Hic Patriarchatum rexit anno Domini 1362. sub Joanne Palæologo, annos triginta circiter post Palamam, cum ipse dicat Palamam sub Andronico ex Palæologis quarto floruisse. pag. 98. a. c. 1. f. Τῦ θειοτάτυ ϝοίνυν βασιλέως ϝ Ανδρονίκυ τ εὐσεβείας προασπιζοντ@ ϝ τῶν Παλαιολόγων τετάρτυ, σύνοδ@ ἱερὰ συγκρ@εῖται, καὶ ϝ Βαρλαὰμ ωδαγεγενοτ@, καὶ τῷ αὐτῦ προβεβλημένων κακοδόξων δογμάτων, καὶ κατὰ τῶν εὐσεβῶν καθηγορημάτων πνεύματος θείυ πληθεὶς ὁ μέγας Γρηγόρι@, καὶ δύναμιν ἄμαχον ωεριβαλλόμν@ ἄνωθεν τὸ καλὰ θεῦ ἀνοιχθὲν ἐκεῖνο στόμα ἐφήμωσε, &c. *Divinissimo itaque Imperatore Andronico, pietatem propugnante, qui erat quartus e Palæologis, sacra Synodus convocatur. In eam cum accessisset Barlaamus, illius male sentientis enormibus dogmatibus, necnon contra pios viros accusationibus propositis, divino Spiritu repletus magnus Gregorius, & robore cœlitus sibi concesso inexpugnabili circumvallatus, os illud contra DEum ad apertum obduxit, &c.* Vide etiam quæ de Palama habet 219 Gregoras lib. 11. cap. 13. Histor. Rom.

VII. Septimus error est de Azymis, qui uti & alii Græci recentiores, Christum non in Azymo, sed fermentato corpus suum Apostolis tradidisse affirmat, pag. 200. a. c. 1. f. Εἶτα βραχύτι Δαλιπὼν λαβὼν τὴν ἄρτον λέγει, λάβετε. φάγετε. καὶ τὸ ποτήριον ὁμοίως, πάετε ἐξ αὐτῦ πάντες εἰπὼν, τῦτό ἐστὶ τὸ αἷμά μυ τὸ τ καινῆς Δαθήκης. τῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. πλὴν καὶ αὐτὸς τῦτο ποιῶν ἡδὺς καὶ ἔπινε μετ' αὐτῶν. ὁρᾷ ὅτι ἄρτον λέγει τὸ σῶμα αὐτῦ, ὃ μὴν ἄζυμον. ἀνοιχωεθωσαν οὖν οἱ τῇ θυσίᾳ ἄζυμον προσφέροντες. *Deinceps paulo post assumpto pane dicit: Accipite & manducate,*

ducate, & calicem similiter, Bibite ex hoc omnes, dicens. Hic est sanguis meus novi Testamenti, hoc facite in meam commemorationem. Id etsi ipse faceret, comedebat tamen, & bibebat cum ipsis. Nota panem vocare corpus suum, non item azymum. Confundantur itaque qui in sacrificio azymum offerunt. Idem inuere videtur pag. 207. a. c. 1. p. ubi ait, Christum uno die ante Pascha Judæorum Pascha celebrasse. In quibus tria consideranda sunt, quæ contra Latinæ Ecclesiæ decreta a) dicuntur. Primum, Christum in celebratione Paschatis non expectasse diem statutum, b) sed uno die anticipasse. Secundum, in fermentato consecrasse. Tertium, illudque inpudentissimum, consecrationem in azymo tanquam malam rejici, c) reprehendique eos, qui simili modo consecrant. Rationibus & argumentis Græcorum, quæ circa hoc adducuntur, sapientissimi viri & Græci & Latini responderunt, demonstraruntque ea, quæ pro confirmanda tali sententia in medium afferuntur, quibus respondere debeant. Sufficit hic errorem digito demonstrasse. Aliquorum tamen impudentiam non prætermittam, qui ut in hoc negotio, cum reliquis omnibus se cernerent destitutos, habere viderentur aliquid, quod Latinis opponerent, inter alias reliquias, quæ in sacrario Palatii Constantinopolitani erant, Panis quoque particulam ex eo ipso, quem tradens discipulis Dominus dixit, *Accipite & manducate*; &c. conservatam fuisse narrant, quam ubi vidissent Latini, eandem cum pane fermentato, argumenti ejusdem evidentia convictos obmutuisse. Georgius Corcir de Commun. Tractatu. Ὥσπερ καὶ ὁ ῥηθεὶς ἱερὸς Βενέδικτος, ὃ τοῦ πάπα Ρώμης Ιννοκεντίου τοῦ τρίτου τοποτηρητὴς ὢν ποτε, καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει σταλεὶς διά τινων πραγμάτων τῶν ἀναμεταξὺ Γραικῶν καὶ Λατίνων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσφρισσαντων

a) Tamen Latinam etiam Ecclesiam ante sæculum IX. fermentato in Eucharistia usam docuit Jac. Sirmondus disquisit. de azymo & Joannes Bona rerum Liturgicarum lib. I. cap. 23. atque pro illa sententia Jo. Launojus singularem librum composuerat, quem ab ejus obitu una cum aliis illius schedis subreptum ajunt.

b) Hanc sententiam defendunt etiam e Romana Ecclesia viri doctissimi, ut Ismaël Bullialdus, Dionysius Petavius aliique. Petavium vide XII. 16 doctrin. temporum & ad Epiphan. p. 184. seq.

c) Hoc recte in Græcis reprehendit Allatius. Confer ejus Hottingerum cap. IX. qui alibi observat Pontifices Romanos Græcis fermenti usum permittere, ex statutis Leonis X. & Clementis VII.

σάντων, οἷς καὶ συνέβη περί τε ἐνζύμου καὶ ἀζύμου ἄρτου λόγος γενέσθαι, οὗπερ ἐγὼ ἑρμηνεὺς ὡς ἔφθην εἰπὼν ἐχρημάτιζον. ἀλλ' ὁ ῥηθεὶς Καρδηναρίος οὐδὲ πρὸς βραχύ τι ἀποκρίνεσθαι περὶ τοῦ τοιούτου ζητήματος ἠβουλήθη, καίτοι λόγιος ὢν, καὶ τῇ θείᾳ ἐντεθραμμένος γραφῇ, ἀλλ' οὐδὲ τῆς ἔξω σοφίας ἄμοιρος ἦν, εἰ μὴ καὶ ταῖς τῆς διαλεκτικῆς ἀποδείξεσιν ἑτοιμότατος. πλὴν ἐν τούτῳ, μή μοι ἔλεγε γένοιτο κατὰ τῆς θείας μυσταγωγίας γλῶσσαν κινῆσαι, ὥστε τὸ μὲν ψέγειν τῆς ἀναιμάκτου θυσίας, τὸ δὲ ἐπαινεῖν, &c. Et post pauca: Πρὸς ὃ οἱ Γραικοὶ ἀπεκρίνοντο. Περὶ δὲ τούτου οὐδεμία ἀπάρτι ἀμφιβολία ἐστίν. ὑμεῖς γὰρ, αὐτοί φασιν οἴδατε, οἷος ἦν ὁ ὑπὸ Χριστοῦ τοῖς μαθηταῖς διαδοθεὶς ἄτος κἀν 221
τε ἄζυμος κἄν τε ἔνζυμος, ὡς ἀπὸ τοῦ νῦν τὸ βέβαιον ἔχοντες. ὁ γὰρ προειδῶς πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, καὶ πάντα πρυτανεύων, καὶ καινοποιῶν ἐπὶ τὸ νεάζον, ὡς βούλεται, ἀπεκάλυψε πᾶσι τυπὶ τὸ μέγα μυστήριον, καὶ τοδ' εἶπον, ὅτι κρατηθείσης ὑπὸ τῶν Φραγγῶν τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων καὶ πάντας τοὺς θησαυροὺς οὐ μόνον τῶν ἀνακτόρων καὶ τῶν Κοινολαϊτῶν· ἀλλὰ καὶ τοὺς τῶν οἴκων κυρίου, καθώς ποτε Ναβουχοδονόσορ καὶ Ναβουζαρδὰν ὁ αὐτοῦ ἀρχιμάγειρος τοὺς ἐν Ιερουσαλὴμ ἐξερευνησάντων ἐν οἷς τὰ ἅγια ἀπέκειντο, ἤγουν τὰ τίμια ξύλα, ὁ ἀκάνθινος στέφανος, τὰ τοῦ σωτῆρος σανδάλια, ὁ ἧλος, καὶ πάργανα, ἅτινα καὶ ἡμεῖς ὕστερον αὐτοψεὶ ἐθεασάμεθα, ἄλλα δὲ πλεῖστα εὗρον, ὧ τῆς εὐπλαγχνίας σοῦ δέσποτα, κἀκεῖνον τὸν ἄρτον, ὃν ταῖς ἀχράντοις χερσὶν ὁ Χριστός μου τοῖς μαθηταῖς ἐν τῷ δείπνῳ διένειμε· καὶ τοῦτον ἐν σκεύει τινὶ χρυσίνῳ, καὶ διὰ μαργάρων καὶ λίθων κεκοσμημένῳ τιμίων. ἐπὶ ᾧ καὶ ἐπιγραφὴ τὸ ἐντὸς διεσήμαινε διὰ γραμμάτων ἑλληνικῶν οὑτωσὶ λέγουσα. ἐν θάδε κεῖται ὁ θεῖος ἄρτος, ὃν ὁ Χριστὸς τοῖς μαθηταῖς ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου διένειμεν εἰπῶν, λάβετε, ψάγετε, τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμα μου. οἱ τοῦτον δ' εὑρῶντες ὑπῆρχον ὁ Αλβετανίας ἐπίσκοπος καὶ ὁ τῆς Βεθλεὲμ ὑποψήφιος καὶ ἄλλοι τινὲς, οἳ καὶ κατακρύψαι τοῦτον ἠβούλοντο. ἀλλ' ὁ ἀψευδὴς θεὸς, ὁ δικαίως ἀλήθειαν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῆς γῆς ἀνατείλας, καὶ τοῦτον ἀριδείκετον καθιστᾷ, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἀμφίβολον διελύθη. *Quemadmodum & prædictus sacer Benedictus, qui Papæ Romani Innocentii tertii erat Locumtenens, missusque Byzantium ob nonnulla negotia, quæ inter Græcos & Latinos in Ecclesiam irrepserant, quibus aliquando accidit, ut de azymo & fermentato pane in sermonem venirent,* 222
cujus ipse, ut jam dixeram, eram interpres. Sed dictus Cardinalis neque per breve spatium de hac quæstione respondere voluit, licet eruditione polleret,

polleret, & divinis literis innutritus; sed nec externæ sapientiæ expers erat, imo in Dialecticis demonstrationibus acutissimus. In hac tamen quæstione absit, inquiebat, ut contra divina mysteria linguam moveam, ita ut partim incruento sacrificio detraham, partim laudi sim, &c. Et post pauca: *Ad quod Græci responderunt. De hoc nunc nullam dubium est. Vos enim ipsi, inquiunt, vidistis qualis fuerit à Christo discipulis panis traditus, sive ille azymus, sive fermentatus fuerit, tamquam nunc certo id sciatis. Qui enim novit omnia antequam fiant, & omnia gubernat, & pro libito renovat, ingens hoc mysterium omnibus revelavit. Et subdiderunt. Devicta a Francis regina urbium, thesaurisque omnibus, non tantum in regia, & reliquo populo, sed & in ædibus Domini, ut quondam Nabuchodonosor & Nabuzardan ejusdem Archiocus Hierosolymitanos exhauserant, conquisitis, in magni Palatii sacrarium irruentes, prædonum more, in quo sancta erant reposita, veneranda scilicet ligna, ex spinis corona, Salvatoris sandalia, clavus, fasciæ, quæ & nos postmodum nostris hisce oculis vidimus, multa quidem ibi invenerunt: ô tolerantiam tuam Domine! & inter ea, eum ipsum panem, quem immaculatis manibus Christus meus discipulis in cœna distribuit, in vase quodam aureo, margaritis, & lapidibus pretiosis onusto. In eo inscriptio quod intus erat, litteris Græcis significabat hoc*
223 *modo: Hic jacet divinus panis, quem Christus discipulis tempore cœnæ distribuit, dicens. Accipite, manducate, hoc est corpus meum. Qui vero eum invenerant fuerunt Albetanensis Episcopus, & Bethlemi Hypopsephius, & alii quidam, qui eum abscondere voluerunt, sed DEus qui non mentitur, & ex terra Filium suum veritatem oriri faciens, illam manifestissime omnibus demonstrat, indeque dubium omne dissolutum est.* Sed hujusce narrationis fides sit apud auctorem, ἐγὼ γὰρ ὁ ταχυπειθής. Vellem dilucidius exposuisset, quibusnam oculis post tot annorum centurias, panem illum, ut verosimile est, exsiccatum, contractum, colore immutatum, & nisi literæ indicassent panem materiam illam esse cognovisset, fermentatum ab azymo secrevit? ex quonam postmodum habuit, Christum ultra tunc discipulis panem dispensandum, alium etiam qui superesset consecrasse: ut scilicet eo post tot annos Latinos aliter sentientes convinceret? sed quid fuerit ineptire, si hoc non est? Verba Evangelii clarissima habeo, & nugas quæro?

VIII. Octa-

VIII. Octavus error est pag. 209. a. c. 1. p. & pag. 215. b. c. 1. p. ubi in Passione Christi Deiparam adeo in planctu, affectibusque immoderatam d) facit, ut doloris impatiens, more vilium muliercularum, genas unguibus dilaniatas fœdaverit, capillos laceraverit, & pectus percutiens lacrymabiliter voces extulerit. Quæ omnia tantæ mulieris fortitudine indigna sunt. Passio namque Christi prudenter & decore deflenda est. Et quamvis, ut vaticinatus fuerat Symeon, Mariæ animam doloris gladius in morte Filii pertransierit, e) non ita tamen dolore illi obcæcari debuit, ut indecora ageret, & impatienter lugeret. Quod etiam in aliis mulieribus à Christo reprehensum scimus, f) *Filia Hierusalem nolite flere super me*, &c. Dolorem Virginis in ærumnis, & in eo moderatum ac temperatum animum elegantissime expressit Michael Psellus Orat. de Passione Domini. Η δέγε τοῦ λόγου μήτηρ ἐκεῖνο τὸ ἔμψυχον αἱρετῶν ἄγαλμα, ἀλγεῖ μὲν γὰρ ὑπερ φύσιν, ἐκτέτηκε δὲ ἀθρόον, καὶ ἐν ῥισὶν αὐτὴ ἡ πνοὴ, καὶ τὴν ψυχὴν μὲν ταύτην μικροῦ δεῖν ἀπολέλοιπεν. ἡ δὲ οὐδ' ἐν τοῖς πάθεσιν τὸ σεμνὸν ἀπηρνήσατο. ἀλλ' ἀσθμαίνει μὲν, ἀδρανὲς δὲ, καὶ στενάζει μὲν βύθιον καὶ δυσήκοον, ἔστηκε δὲ ὅμως ἀκριβῶς συστείλασα ἑαυτὴν, καὶ πρὸς τὸ βάθος σαυνεύσασα τῆς ψυχῆς καὶ οὔτε ἀνανεύει πρὸς τὸν υἱὸν, οὔτε τὴν ὄψιν μετέστραπται. τὸ μὲν γὰρ ἐπωδύνως ἔχει. τὸ δὲ ὄρμημά ἐστι συνανεύσεως. ἔοικε δέ τι καὶ συλλογίζεσθαι κρυφίως καὶ λανθανόντως. ἐς ἀπορρήτους γὰρ αὐτῇ ἐννοίας τὰ ὄμματα ἵσταται ἀνελιττούσης ἔνδοθεν τῆς ψυχῆς. ὧν μὲν πρῶτα τετύχηκεν οἵοις δὲ νῦν περιαντλεῖται κακοῖς· καὶ ὥσπερ συμβάλλει ἄμφω πρὸς ἄλληλα, καὶ εἰκὰ τοῖς βελτίοσιν. ὅμως δὲ μὴ θαυμάζειν τὴν νέκρωσιν, ἢ ὅπως μὴ δὲ οὔτε ἀπηξίωσεν αὐτῇ ὁ υἱός. *Verumtamen Verbi mater, animatum illud virtutum exemplar, indolet quidem supra quam dici potest, simulque eodem eodem tempore contabuit, spiritus ipse in naribus vagatur, & tantum non vitam deposuit, retinet tamen gravitatem in ærumnis, anhelat illa, sed remisse: suspirat, sed intime, & ita ut auribus non audiatur. Stat nihilominus concinne se ipsam componens, & in intima animæ mentem dirigens, neque ad filium aspectum erigit, neque oculos alio avertit: illud enim ingentem dolorem, hoc factum non approbare indicat. Videtur etiam inter se nescio quid occulte latenterq; meditari, oculi siquidem illius in cogitationes, quæ verbis explicari non possunt, defiguntur, cum ani-*

224

225

d) Facile apparet Allatium rigidi censoris more conquirere & erroribus adscribere, quæ si voluisset facile excusare vel similibus exemplis Ecclesiæ Romanæ celebratissimorum scriptorum tueri potuisset.

e) Luc. II. 35. f) Luc. XXIII. 28.

ma intus examinet, quæ prius possederit, & quibus nunc malis divexatur, & utraq; simul veluti in examine librat, & melioribus vincit. Attamen mortem admiratione non prosequi, aut quanam ratione, Filius illi non denegavit. Hi sunt errores, quos in Triodio deprehendi.

Est præterea locus pag. 12. a. c. 2. p. de biothanatis, sive violenta morte peremptis ambiguus, & perplexus. Loquitur enim de divina scientia, & prædeterminatione, & DEI providentia de rebus particularibus nimis confuse, quæ si recte exponantur, g) admitti posse, & Catholica videri non dubito. Ut jacent, dubia sunt, & nescio quid fidei absonum prima facie sonant. Illa ego sicuti non condemno, ita nec laudo. Verba Græca exscripsi, & Latinis verbis, ut potui, fideliter expressi, ut aliorum etiam judicio examinentur. Χρὴ δὲ εἰδέναι ὅτι οὐχ οἱ τοῖς κρημνοῖς περιπίπτοντες καὶ πυρὶ καὶ θαλάσσῃ, καὶ τοὺς λεγομένοις θανατικοῖς ἐκτριβόμενοι, καὶ κρύει, καὶ λιμῷ κατὰ κέλευσιν θεοῦ τοῦτο πάσχουσι. ταῦτα γὰρ εἰσι θεοῦ κρίματα, ὧν τὰ μὲν γίνονται κατὰ εὐδοκίαν, τὰ δὲ κατὰ παραχώρησιν. ἀλλὰ δὲ καὶ δι' εἴδησιν, καὶ δι' ἀπειλὴν, καὶ σωφρονισμὸν ἑτέρων γίνονται. καὶ τῷ μὲν προγνωστικῷ λόγῳ οἶδε πάντα καὶ γινώσκει, καὶ τῷ θε-
226 λήματι αὐτοῦ γίνονται, ὡς δὴ καὶ ἐπὶ τῶν στρουθίων λέγει τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον. οὐ μὴν δὲ ὁρίζει καὶ οὕτω γίνεσθαι, πλὴν τινῶν ἅμα τῷ παραχθῆναι τυχὸν τὸν μὲν πνιγῆναι, τὸν δὲ θανεῖν. καὶ τὸν μὲν γέροντα, τὸν δὲ νήπιον. ἀλλ' ἅπαξ ὥρισε τὸν καθολικὸν, καὶ ἀνθρώπινον χρόνον καὶ τοὺς τοσούτους τῶν θανόντων τρόπους. ἐντὸς οὖν τῶν τοσούτων χρόνων οἱ διάφοροι τρόποι τῶν θανάτων ἐπάγονται, οὐ μὲν ἐξ ἀρχῆς ὁρίζοντος τοῦ θεοῦ, γινώσκοντος μέν τοι. πρὸς δὲ τὴν πολιτείαν ἑνὸς ἑκάστου ἡ βουλὴ τοῦ θεοῦ τόν τε χρόνον καὶ τὸν τρόπον τοῦ θανάτου αὐτοῦ σχεδιάζει. εἰ δὲ προορισμὸν ζωῆς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος. ἀλλὰ τὸ, γῆ εἶ καὶ εἰς γὴν ἀπελεύσῃ, αἰνίττεται. λέγει γὰρ ὁ Απόστολος Κορινθίοις γράφων· διότι ἀναξίως μεταλαμβάνετε, διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄῤῥωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοὶ, ἤ τοι ἀποθνήσκουσι πολλοί. καὶ ὁ Δαυὶδ, μὴ ἀναγάγῃς με ἡμίσει ἡμερῶν μου. καὶ παλαιστὰς ἔθου τὰς ἡμέρας μου. καὶ ὁ Σολομῶν, υἱὲ τίμα τὸν πατέρα σου, ὅπως ἔσῃ πολυχρόνιος. καὶ πάλιν, ἵνα μὴ ἀποθάνῃς ἐν οὐ καιρῷ. καὶ ἐν τῷ Ιὼβ πρὸς τὸν Ελιφὰζ ὁ θεὸς λέγει, ἐξωλόθρευσα ἂν ὑμᾶς, εἰ μὴ διὰ Ιὼβ τὸν θεράποντά μου, ὥστε δείκνυται οὐχ ὅρον εἶναι ζωῆς. εἰ δέ τις τοῦτο ὅρον μοι νόει θεοῦ τὴν θέλησιν αὐτοῦ. ᾧ γὰρ βούλεται προστίθησιν, ἐλαττοῖ δὲ ἕτερον, πάντα πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομῶν. καὶ ὅτε θελήσει ὁ θεὸς οἰκονομεῖ τόν τε τρόπον, καὶ χρόνον. ὅρος οὖν ἑκάστου ζωῆς ἐστὶν, ὡς ὁ μέγας φησὶν Αθανάσιος, ἡ θέλησις, καὶ ἡ βουλὴ τοῦ θεοῦ. τούτῳ τῷ λόγῳ καὶ τῷ βάθει τῶν κριμάτων σου Χριστὲ θεραπεύσῃς. καὶ τὸ τοῦ μεγάλου Βασιλείου,

g) Quidni igitur hoc facere malumus, quam nodum in scirpo quærere?

λείᾳ, θανάσιμοι, λέγουσιν, ἐπάγουσιν, τῶν ὅρων τῆς ζωῆς πληρωθέντων, ὅρους ἦ ζωῆς τὸ θέλημα λέγομεν τοῦ θεοῦ. εἰ γὰρ ὅρος ἐστὶ ζωῆς, γίνου χάριν δεόμεθα θεοῦ καὶ ἱλεῶν, καὶ ὑπὲρ τῶν παίδων εὐχόμεθα; *Oportet autem scire, quod non omnes qui præcipitiis concidunt, sive igne,* 227
*& mari, & aliis letiferis vitam finiunt, & frigore, & peste, secundum jussum DEI id patiuntur. Hæc enim sunt DEI judicia, quorum nonnulla secundum beneplacitum accidunt, alia secundum permissionem, alia propter scientiam, & comminationem, & correctionem aliorum fiunt. Et præcognoscitiva quidem ratione omnia cognoscit, & scit, & voluntate ipsius fiunt, quemadmodum & de passeribus * sacrum dicit Evangelium. Non vero determinat ea sic fieri, exceptis aliquibus: exempli gratia, si succedat ut hic suffocetur, ille moriatur, & hic senex, ille infans, sed semel determinavit universum, ac humanum vitæ tempus, & tam varia mortis genera. In tot itaque annorum spatiis diversa mortis genera inferuntur, non ab initio DEO determinante, sed cognoscente. Ad institutum vero vitæ uniuscujusque voluntas DEI, & tempus, & mortis illius genus ex tempore statuit. Verum si magnus Basilius* h) *prædeterminationem vitæ dicit, illud nobis:* i) Terra es, & in terram reverteris, *innuit. Ait siquidem Apostolus Corinthiis scribens:* k) Propterea quod indigne communicetis inter vos multi infirmi sunt, & imbecilles, & dormiunt multi: *quasi diceret, moriuntur multi. Et David:* l) Ne revoces me in dimidio dierum meorum: *Et,* m) mensurabiles posuisti dies meos. *Et Solomon,* n) Fili honora Patrem tuum, ut sis longævus. *Et rursus,* o) ut ne moriaris in non tempore. *Et apud Job Deus dicit ad Eliphaz:* p) Consumpsissem vos, nisi per Job servum meum. *Hinc demonstratur nullum esse terminum vitæ. Si quis porro dicit terminum, DEI puta illius voluntatem: quemadmodum enim vult, addit, & minuit alteri, omnia in utilitatem* 228
disponens, & cum DEus voluerit, & modum, & tempus disponit. Terminus itaque vitæ uniuscujusque est, ut magnus inquit Athanasius, q) *voluntas & placitum DEi. Hac ratione, & profunditate judiciorum tuorum Domine, illud magni Basilii conciliabis, dicentis, Mortes inferuntur, terminis vitæ completis, terminos vero vitæ, voluntatem DEI dicimus. Etenim si terminus vitæ est, cujus gratia DEum exoramus, precesque pro filiis effundimus, & medicorum indigemus.*

* Matth. X. 29. XII. 6.

h) Adde quæ de loco S. Basilii Gennadius Epistola de prædestinatione, quam Hœschelius edidit. i) Gen. III. 19. k) 1. Cor. XI. 30. l) Psal. CII. 25.
m) Psal. XXXIX. 6. n) Sir. III. Exod. XX. 12. o) Ecclesiastæ VII. 18.
p) Job. XLII. 8. q) Locus est quæst. 113. ad Antiochum.

229

EJUSDEM DE PENTECOSTARIO.

PENTECOSTARII, quemadmodum de Triodio supra * diximus, varii fuere auctores, antiqui & recentiores. Antiqui sua vetustate, & modestia venerandi: recentiores ex schismate, audacia, atque omnia attentandi libidine, contemnendi. Ut Nicephorus Callistus Synaxariorum auctor, & Officii in D. Virginem vivificæ fontis, & Nicolaus Malaxus Archipresbyter Nauplii, qui multa Troparia de suo addidit, & horas in vigilia Pentecostes consarcinavit, veteraque antiquorum Patrum monumenta novis suis deliramentis inspersit. Quare liber iste æque ac Triodion Censoris virgula examinandus est. Digna autem consideratione, & emendatione in Pentecostario Venetiis apud Jacobum Leoncinum 1579. in quarto edito.

Primum multa de novo ab ultimis Correctoribus in hac editione, sicuti etiam in aliis fuisse addita, nec ipsi negant. Monent etenim in principio libri. Τὸ παρὸν βιβλίον ἐξυπώθη ἐνετίησιν ἐγγὺς Ιακώβ & Λεογκίνα, ὅπερ περιέχει πλείστα τροπάρια, ἰδιόμελα, κανόνας τε, καὶ σωαξάρια, ἃ συλλεχθέντα νῦν ἐκ πολλῶν καὶ καλῶν βιβλίων οὐκ ἦσαν ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς προτυπωθεῖσι πρὸ τῶν ἄλλων Πεντηκοσαρίοις. *Hic liber typis vulgatus est Venetiis apud Jacobum Leoncinum, continetque plurima Troparia, Idiomela, Canones, & Synaxaria, quæ nunc collecta sunt ex multis ac bonis libris: & aliis Pentecostariis antea editis, non inerant.* Et pag. 17. a. m. Τῇ πέμπτῃ ἑσπέρας τὸ Δοξαστικὸν ψάλλομεν τὴν παροῦσαν ἀκολουθίαν τὴν γενομένην πρὸς κυρὶν Νικηφόρον Καλλίστου & Ξανθοπούλου εἰς τὴν ὑπεραγίαν καὶ κυρίαν δέσποιναν θεοτόκον, τὴν ζωοδόχον πηγήν. ἃ δὲ εὑρομεν ὑπὸ τυπικὸν, τὴν τοιαύτην ἀκολουθίαν. ἀλλ' ἐτέθη δι' ἀγάπην τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου. *Feria quinta in Vesperis Diacænesimi cantamus præsens Officium, factum à Domino Nicephoro Xanthopulo in sanctissimam, & Dominam Virginem vivificæ fontis. Neque enim simile*

230

* Supra p. 113. seq. De Pentecostario dixerat p. 77.

simile Officium à Typico invenimus ordinatum, sed pro affectu in Beatissimam Virginem edidimus. Et pag. 201. a. m. Ακολουθία τῶν μεγάλων ὡρῶν τῆς παραμονῆς τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς, ποιηθεῖσα ὑπὸ Νικολάου ἱερέως τοῦ Μαλαξοῦ πρωτοπαπᾶ Ναυπλίου. *Officium magnarum horarum vigiliæ sanctæ Pentecostes, compositum à Nicolao sacerdote Malaxo Archipresbytero Nauplii.* Et alibi sæpius. A Correctoribus ipsis, ac similium librorum editoribus petere possumus, quanam auctoritate tantum facinus audent, & temeratas manas in intemeratos Ecclesiæ ritus imponunt? Homines vilissimi sunt, nulla scientiarum laude, nulla auctoritate, nulla dignitate conspicui, qui ex arbitrio Officia Ecclesiæ moderantur, addunt, subtrahunt, mutant, de novo 231
consarcinant, quidquid illis videtur. An universæ Orientali Ecclesiæ legem ipsi dare? compellërene possunt, ut compicta ab illis nugamenta inter rerum sacrarum cæremonias, non domi tantum, sed in sacris conventibus, & Ecclesiis legantur, recitentur, & cantionum sacrarum etiam modulis in obsequiosi populi aures intrudantur? Vetant id leges, rejiciunt Canones, & integerrimus Ecclesiasticæ disciplinæ ordo prohibet. Libri in Ecclesia legendi, nonnisi approbati, aliasque recepti in Ecclesia esse debent. Preces nonnisi Synodorum calculo comprobatæ. Joannes Zonara in Canonem 18. Concilii Laodiceni. Ο εἰκοστὸς τρίτος τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου κακὼν διατάττεται ἐν ταῖς ἱκεσίαις, τὰς κεκυρωμένας παρὰ τῆς συνόδου εὐχὰς παρὰ πάντων λέγεσθαι, καὶ μὴ νέας ἄλλας. τοῦτο οὖν ἔοικε καὶ ὁ παρὼν κανὼν διατάττεσθαι, τὸ μὴ τὸν βουλόμενον δηλαδὴ εὐχὰς ἰδίας συντιθέναι, καὶ ταύτας λέγειν ἐν ταῖς συνάξεσιν, ἀλλὰ τὰς αὐτὰς εὐχὰς, ἤγουν τὰς ἤδη παραδιδομένας γίνεσθαι ἐν πάσῃ συνάξει. *Ut in supplicationibus probatæ tantummodo per Synodum precationes, rejectis aliis novis, ab omnibus adhibeantur, Carthaginensis Synodi vigesimo tertio Canone constitutum est. Idem hoc quoque Canone decretum videtur, ac ne cui scilicet pro arbitrio formulas precum contexere, easque in publicis conventibus recitare liceat, sed easdem, hoc est diuturna consuetudine usurpatas in quocumque conventu omnes retineant, definitum.* Et in Canonem 117. Carthaginensem. Τὰς οὖν κεκυρωμένας ἐν τῇ συνόδῳ λέγεσθαι ὁρίζει ἡ σύνοδος, ὁποῖαι ἂν εἶεν, καὶ ὡς ἂν καλοῖντο, καὶ μὴ ἑτέρας προσφέρεσθαι, ἀλλὰ τὰς παρὰ τῶν συνετωτέρων συναχθείσας εὐχὰς λέγεσθαι. Et, 232
ἐν πᾶσιν οὖν τοῖς εἰρημένοις ἐκείνας ὁρίζει λέγεσθαι τὰς ἤδη κυρωθείσας εὐχὰς, καὶ μὴ νέας παρατινων εἰσαγομένας κατὰ τῆς πίστεως, ἃ γὰρ οὐκ ἐδο-

232 κίμασαν οἱ πατέρες, ἀμφίβολά εἰσι. φόβος δ' ὑποτρέχει ἐν τοῖς τοιούτοις μή ποτε καὶ ἀσεβῆ ὦσί τινα, καὶ κατὰ τῆς πίστεως. διὸ καὶ ἀποβάλλεται τὰ νέα ἡ σύνοδος. *Preces igitur in Synodo confirmatæ, & à sapientioribus collectæ, quæcumque demum illæ forent, & quocumque nomine vocarentur, eas omnibus aliis rejectis, adhiberi Synodus statuit.* Et: *His ergo locis omnibus preces jam à Synodo confirmatæ adhiberi, novas autem, quæ ab aliquibus contra fidem invehuntur, repudiari omnino jubet. Quæ enim Patrum judicio non sunt probata, dubia sunt, proindeque ne aliquid à pietate, fideque alienum contineant, metuendum, Idcirco nova omnia Synodus abrogavit.* Theodorus Balsamo in dictum Canonem Laodicenum: Καὶ οὗτος ὁ κανὼν διορθωτικός ἐστι παλαιοῦ τινος ἔθους ἀτάκτου. φαίνεται γὰρ ὥς τινες ἐξ ὑπεροψίας εὐχὰς συντιθέμενοι εἰς τὰς ἑσπερινὰς ὑμνῳδίας ἀνεγίνωσκον αὐτάς. καὶ αἰτιώμενοι ἔλεγον μηδὲν τι ἀπεικὸς ποιεῖν, μηδὲ παραλύον τὰς παρὰ τῶν πατέρων δεδομένας εὐχάς. ἐκεῖναι μὲν γὰρ εἰς τὰς ἐννάττας ἐτυπώθησαν γίνεσθαι. αἱ δὲ παρ' αὐτῶν γεγονυῖαι εἰς τὰς ἑσπερινὰς ὑμνῳδίας ἐκφωνοῦνται. φασὶν οὖν οἱ πατέρες ἀρκεῖν τὰς παραδεδομένας εὐχὰς καὶ ἐν ταῖς ἐννάταις, καὶ ἐν ταῖς ἑσπέραις, καὶ ἐν πάσαις ἁπλῶς ταῖς συνάξεσι, καὶ μὴ ἔχειν ἄδειαν τὸν βουλόμενον εὐχὰς συντιθέναι. *Hic quoque Canon veterem inordinatum morem corrigit. Quidem enim propter arrogantiam, ut videtur, in verspertinos hymnos preces componentes, eas lege-*
233 *bant, & cum reprehendebantur, se nihil absurdum, alienumve facere, nec a Patribus datas orationes dissolvere dicebant. Illæ enim in nonis fieri jussæ sunt, quæ autem ab ipsis factæ sunt, in vespertinis hymnis proferuntur. Dicunt ergo Patres sufficere preces, quæ sunt traditæ, & in nonis, & in vesperis, & in omnibus, ut semel dicam, congregationibus, nec licere ei qui velit preces componere.* Et in Canonem Carthaginensem: Ὡς ἔοικε, τινὲς ἐπίσκοποι ἐπεχείρουν λέγειν εὐχὰς ἀσυνήθεις, ἢ κατὰ τὰ προοίμια τῶν θείων δοξολογιῶν, ἤγουν εἰς τὰς εὐχὰς, ἢ κατὰ τὰς παραθέσεις, ἤγουν ἐν τῷ μέσῳ, ἢ κατὰ καιρὸν τῶν χειροτονιῶν κωλύοντες οὖν οὗτοι οἱ πατέρες φασὶ μόνας ἐκείνας τὰς εὐχὰς λέγεσθαι τὰς προκεκυρωμένας, ἤτοι τὰς συνήθεις. *Ut est verisimile, quidam Episcopi aggrediebantur dicere precationes inusitatas, vel in initiis glorificationum, vel in commendationibus, seu in medio, vel etiam tempore manuum impositionis. Hoc ergo vetantes Patres, dicunt eas solas debere dici precationes, quæ prius constitutæ sunt, seu quæ sunt consuetæ.*

Hoc

Hoc in Ecclesia Constantinopolitana adeo invaluit, ut diversis edictis Synodalibus contra eos, qui similia auderent, & pœnis gravissimis cautum sit. Idem Balsamom ibidem. Ἐν ᾗ τῇ συνόδῳ ὁ βασιλευέσης ταύτης τῶν πόλεων, διάφορα γεγόνασι σημειώματα, ἀφορισμῷ, ἀλειτουργησίας καθυποβάλλονται τὰς ἐν τοῖς μνημοσύνοις τῶν ἀποιχομένων εὐγενῶν καὶ μεγιστάνων ἱερουργοῦντας ἀρχιερεῖς καὶ λέγοντας ἐπαινετηρίους εὐχὰς μετὰ ἰαμβείων, ἢ καὶ λογοειδῶς. πολλοὶ γὰρ ἐφωράθησαν τοιαῦτα ποιοῦντες. ὡσαύτως ἀφορίσθησαν διὰ συνοδικοῦ σημειώματος καὶ οἱ ἀναγνῶσται, οἱ κατὰ 234
τὰ αὐτὰ μνημόσυνα μουσικὰ λέγοντες, καὶ ὀργανικὰ μυρίσματα, καὶ ποιοῦντες τὸν ἐπιτάφιον ἐπιγάμιον. *In Synodo autem hujus reginæ urbium diversa fuerunt edicta, significantia eos sacrorum celebrandorum, suspensioni esse obnoxios Antistites, qui in nobilium & procerum defunctorum memoriis sacrificant, & dicunt laudatorias preces cum Jambis, vel etiam soluta oratione. Multi enim hæc facere deprehensi sunt. Similiter & Synodali edicto excommunicati sunt Lectores quoque, qui in eisdem memoriis musica & organica cantica cantillant & pro epitaphio, epithalamium celebrant.* Cum enim quæ in Ecclesia recitantur proponantur Christi fidelibus, tamquam res probatissimæ, non cujuscunque voluntati fræna laxanda sunt, sed licentia similia audentium, integerrimo plurimorum in Spiritu sancto congregatorum judicio compescenda. Tunc enim non solum res in illis contentæ, sed verba etiam examinata, tutam audientibus exhibebunt doctrinam. Refert namque idem Balsamon in 63. Canonem Trullanum, Nicolaum Muzalonem, cum vitam sanctæ Paraseeves, quæ in Callicratiæ vico colebatur, à quodam vicano inepte, ac indocte, indigneque compositam invenisset, eam igni mandari jussisse, & aliis vitæ illius scribendæ negotium demandasse. Doceant ergo recentiores isti quonam Synodali decreto id agant. Quod si docere non possunt, cum non habeant, cessent simplicibus imponere, cessent innocuis fidelibus fucum facere, cessent propria & spuria inter vera, & tot jam annis comprobata Sanctorum 235
scripta, & preces Ecclesiasticas inserere. Servent sibi dicta Patrum à maculis innoxia, servent posteris, nihil detrahant, nihil addant, nihil immutent in rebus Ecclesiasticis, sine ipsius Ecclesiæ consensu.

II. Hinc

II. Hinc etiam factum est, & est secundum, quod debet animadverti in hoc libro, ut licet in Ecclesia Græcorum sæpissime etiam decretis Synodalibus pseudœpigrapha, & apocrypha omnia sub gravissimis pœnis fuerint summota ex Lectionibus, & Officiis divinis, rursus ab hisce Novatoribus multorum offensa introducta fuerint, ut videmus pag. 75. 6 m. in Synaxario de Nicodemi Evangelio. Λέγεται μέντοι ὡς καὶ Νικόδημος οὗτος λεπτομερῶς τὰ κατὰ τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἀνάστασιν συντάγματι διεσάφησε πρῶτος πάντων, ὡς τῆς συναγωγῆς ὢν, καὶ ἀκριβέστερον, καὶ τὰς βουλὰς τῶν Ιουδαίων, καὶ λόγους, καὶ ἁπλῶς τὰ πάντα εἰδώς. *Fama est etiam Nicodemum hunc passionis & resurrectionis Christi res gestas minutatim commentario primum omnium tradidisse, tanquam qui è synagoga esset, ideoque accuratius Judæorum consilia, sermones, & uno verbo omnia pernosceret.* Evangelium hoc ab aliis dictum Nicodemi, tanquam fictitium, & apocryphum semper rejecit Catholica Ecclesia. Nec magis probatæ fidei sunt, quæ sequuntur de Maria Magdalena p. 58. a. p. Η τις μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Χριστοῦ εἰς Ρώμην παραγενομένη, ὡς λόγος, καινῷ θανάτῳ τὸν Πιλάτον, καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς παραδίδωσι, τὰ κατὰ τὸν Χριστὸν πρὸς τὸν Καίσα-
236 ρα Τιβέριον, ἀνενέγκασα. *Quæ post ascensionem Christi Romam perveniens, ut fertur, in causa fuit, ut novo mortis genere Pilatus ac summi sacerdotes enecarentur; quæ Christo contigerant, omnibus Cæsari Tiberio renunciatis.* Audi quid de hujuscemodi libris scribat Joannes Zonaras in 60. Apostolorum Canonem. Πολλὰ δὲ βιβλία παρὰ τῶν ἀσεβῶν ἐνοθεύθησαν εἰς βλάβην τῶν ἁπλουστέρων ὥσπερ καὶ αἱ διὰ τοῦ ἁγίου Κλήμεντος γραφεῖσαι τοῖς ἐπισκόποις ἀποστολικαὶ διαταγαί· αἳ διὰ τοῦτο καὶ συνοδικῶς ἀπεβλήθησαν, τινὰ δὲ καὶ δι' ὅλου παρ' ἐκείνων συντέθεινται ψευδεῖς ἐπιγραφὰς ἔχοντα, ὡς παρὰ πατέρων ἁγίων συγγεγραμμένα. τὰ δὲ καὶ ἀπόκρυφα καλούμενα. ταῦτα τοίνυν ἀπόβλητα εἶναι κελεύει ὁ κανὼν, καὶ εἰς ἀνάγνωσιν μὴ προτίθεσθαι. εἰ δέ τις δημοσίᾳ ταῦτα προάγει, καὶ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγινώσκειν πειρᾶται, οὗτον ἱερωμένον ὄντα καθαιρέσεως ἀξιοῖ. *Ab impiis & scelestis hominibus suppositi libri multi fuerunt in perniciem, captionemque simpliciorum. Veluti sunt Episcopis per sanctum Clementem scriptæ Apostolicæ ordinationes, quæ propterea Synodice rejectæ sunt. Ab aliis quoque sunt omnino quædam composita falsas inscriptiones habentia, perinde ac si forent à sanctis Patribus conscripta. Sunt & quædam nuncupata apocry-*

apocrypha. Canon censet igitur hæc esse rejicienda, nec ad lectionem proponenda. Quod si quis hæc publice profert, in Ecclesiaque legere conatur, hunc etiam consecratum ministrum, dignum depositione censet.

III. Tertium est, quod primum in primo Synaxario occurrit, & die Paschatis legitur de descensu Christi ad inferos, & animarum ibi degentium liberatione pag. 4. 6. p. Εν ταύτῃ πά- 237
λιν ἐξ οὐρανοῦ καταβὰς τῇ μήτρᾳ τῆς παρθένου ἐνῴκησεν, καὶ νῦν τὸ ἀνθρώπινον σύμπαν τῶν τοῦ ᾅδου ἁρπάσας πυθμένων εἰς οὐρανοὺς ἀνεβίβασε, καὶ πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα ἤγαγε τῆς ἀφθαρσίας. πλὴν καταβὰς εἰς ᾅδην οὐ πάντας ἀνέστησεν, ἀλλ' ὅσοι πιστεῦσαι αὐτῷ ἠρετίσαντο. τὰς δὲ ψυχὰς τῶν ἀπ' αἰῶνος ἁγίων βιαίως κρατουμένας παρὰ τοῦ ᾅδου ἠλευθέρωσε, καὶ πᾶσι δέδωκε πρὸς οὐρανοὺς ἀνιέναι. *Hæc rursum de cœlo descendens in utero Virginis habitavit, & nunc genus humanam omne ab infernis cavernis arreptum in cœlos aduexit, & ad pristinam incorruptibilitatis dignitatem traduxit. Veruntamen ad infernum descendens, non omnes vitæ restituit, sed eos, qui illi credere voluerunt. Animas vero Sanctorum, qui ab orbe condito fuerunt, ab inferorum Domino violenter custodia mancipatas, liberavit, omnibusque facultatem fecit, ut remearent ad cœlos.* Descendit Christus, quod & verissimum est, ad inferos, hoc est in inferiores terræ partes, in terræ viscera, cor, & ventrem: quemadmodum enim cor, venter, & viscera in medio animalis sunt, ita & infernus in medio terræ r) esse perhibetur. Tertullianus in lib. de Anima: *Nobis*, inquit, *inferni non nuda cavositas, nec subdivalis aliqua mundi sentina creduntur, sed infossa terræ, & in alto vastitas, & in ipsis visceribus ejus abstrusa profunditas.* Quare audiendus non est Josephus Bryennius oratione de extremo judicio, & sempiterna beatitudine. Quum enim quæsisset ποῖος ἐστὶν ὁ τόπος τῆς κολάσεως, *qualis sit locus punitionis*, respondet, ὅτι τόπος τῆς κολάσεως, οὔτε ὁ ᾅδης ἐστὶν, οὐδέτι τοῦ παντὸς τοῦδε κόσμου μέ- 238

 ρος.

r) Fuit hæc sane Veterum sententia, è quibus Hieronymus in Ephes. IV. *Infernum sub terra esse jam nemo ambigit.* Illam opinionem profluxisse credibile est ex hypothesi de systemate Mundi, quale proponit Cosmas indoplevstes, secundum quam cœlum suprema pars, ἔσχατα γαίης pars infima universi. Vide si placet Jacobi Vindeti librum eruditum de vita functorum statu.

ρος. ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνάστρου σφαίρας ἐκτὸς ἔσται ἡ γέεννα, καὶ μαρτυρεῖ ὁ τὴν γλῶτταν χρυσοῦς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς λέγων ῥητῶς οὕτωσί· καὶ ἐν ποίῳ χωρίῳ αὕτη ἔσται ἡ γέεννα· τί σοι τοῦτο μέλει; τὸ γὰρ ζητούμενον δεῖξαι ὅτι ἐστὶν, οὐ ποῦ τεταμίευται, καὶ ἐν ποίῳ χωρίῳ. ἀλλ' ἐν ποίῳ τόπῳ ἔσται φησὶν, ἔξωπου ἔγωγε οἶμαι τοῦ τοῦ κόσμου τούτου παντός. καθάπερ γὰρ τῶν βασλείων τὰ δεσμωτήρια, καὶ τὰ μέταλλα πόῤῥω διέστηκεν· οὕτω δὴ καὶ τῆς οἰκουμένης ταύτης ἔξω που ἔσται ἡ γέεννα. μὴ τοίνυν ζητῶμεν, ποῦ ἐστιν αὕτη, ἀλλὰ πῶς αὐτὴν φύγωμεν. *Punitionis locus neque est infernus, neque hujusce orbis universi pars, sed etiam extra sphæram, quæ stellis nullis collustratur, geenna erit; suoque probat testimonio aurea lingua præditus Joannes in expositione epistolæ ad Romanos, hæc verbatim referens: & quonam in loco hæc erit geenna? quid hoc ad te? Nos enim quærimus ostendere eam esse, non quonam in loco conservetur. Sed quonam erit in loco? ait, extra hunc orbem universum alicubi ipse reor esse, quemadmodum a regiis carceres, atque metalla longe absunt, pari ratione extra hunc mundum habitatum alicubi erit geenna. Ne itaque quæramus ubinam illa sit, sed rationem, qua illam fugiamus.* Sententiam Bryennii parum nobis curæ fuerit redarguere. Non is est, qui solo suo dicto auctoritatem faciat. Ipse dixit, tenuit, non nego: quid tum? Ego illi non credo, & cum aliter cum Ecclesia sentiam, verba ejus etiam nulla adducta ratione detestor, & fucum, quem ipse verbis Chrysostomi fecit, veritatis colore
239 suffundam. Sententia namque Chrysostomi est, parum referre ut quis sciat, quonam in loco geenna jaceat, satis sit, si illi constet esse: tum enim dabit operam, ut pœnas effugiat, & bene agat. Movemur enim atque afficimur a pœnis, quæ vere & reipsa sunt, & puniunt. Nihil meliores reddunt, sive sub terra, sive sub aëre, vel extra hoc universum fuerint. Quare concludit, quærendum esse non ubinam geenna illa sit, sed modum, quo illam evitemus. Ne tamen etiam huic quæstioni non respondisse videretur, respondit geennæ locum esse extra hunc locum universi, qui habitatur ab hominibus, sed longe ab illis abesse, & verum dicit, est enim in infimis terræ partibus, & in corde ipso, & ventre terræ, nempe in recessu infimo, & interno, & in inferioribus abyssis, in quibus nulla hominum habitatio est, & in hunc infernum Christum sua anima descendisse fatemur.

Quam-

Quamvis itaque in ea Ecclesia nullus unquam fuerit, qui de descensu animæ Christi ad inferos dubitarit, attamen rem apertam per se, & Sanctorum sententiis comprobatam, dictis nescio quibus veluti caligine obduxerunt, ut nonnulla hinc ab Ecclesiæ dogmate diversa, non solum nata, sed novis aliorum assertionibus propagata, in eorundem libris legantur, sicuti in verbis jam dictis videmus, quæ si accuratius examinentur, multa nobis præter sanctorum mentem obtrudunt.

Primum est, *Humanum genus omne* s) *ab inferni cavernis ereptum à Christo in cœlos fuisse asportatum.* Illud enim notant verba illa, τὸ ἀνθρώπινον σύμπαν, & sæpius etiam hoc idem in eodem libro, licet aliis verbis, & mutata dicendi formula repetitur. Nam pag. 148. a. m. in Canone Josephi scriptum est: ὡς ἔβλεψέ σε λόγε ὁ ᾅδης κάτω μετὰ ψυχῆς ἐσήναξε, καὶ πάντας τοὺς νεκροὺς φόβῳ ἀπέλυσεν, ἐπιγνόντας τὸ κράτος ἐξουσίας σου. *Ut vidit te, Verbum, infernus inferius cum anima suspiravit, & omnes mortuos timore relaxavit, qui agnoverunt potentiam tuæ auctoritatis*, & p. 82. b. p. καὶ γενόμενος ἐν νεκροῖς ὁ θεὸς τοὺς ἀπ' αἰῶνος νεκροὺς ἐγείρεις. *Et perveniens ad mortuos DEus mortuos à seculo exsuscitas*, & p. 121. a. m. καὶ ἀνίσανσο νεκροὶ οἱ ἀπ' αἰῶνος. *Et resurgebant qui à seculo erant mortui*, & pag. 122. a. m. πύλας χαλκᾶς συνέτριψας βασιλεῦ οὐράνιε, καὶ ἀφεῖλες δεσμίους ἀπ' αἰῶνος ἐκεῖσε χρηματίζοντας. *Portas æreas confregisti, Rex cœlestis, & abstulisti vinctos qui a seculo ibi morabantur*, & pag. 134. b. m. καὶ καταβὰς ἐν τῷ ᾅδῃ τοὺς ἀπ' αἰώνων δεσμίους ἠλευθέρωσας. *Et descendens ad infernum vinctos à seculis liberasti.* & pag. 140. b. m. & 153. a. f. & 156. a. m. κύριε νεκρὸς προσηγορεύθης ὁ νεκρώσας τὸν θάνατον, ἐν μνήματι ἐτέθης ὁ κενώσας τὰ μνήματα. *Domine mortuus vocatus es, qui mortem mortificasti; in sepulchro positus, qui sepulchra evacuasti*, & pag. 147. b. m. ὁ ᾅδης κάτω σε ἰδὼν ἐσήναξε, καὶ ἀπεδίδου παιδαίως τοὺς νεκρούς, τοὺς ἐκ τοῦ αἰῶνος ἐκεῖσε φρουρουμένους, & τελῶν τεράστια Χριστὲ ἐξαίσια ἐθελουσίως ὑψώθης ἐν σταυρῷ 248

(Xxx) 2

s) Eorum puta, qui CHRISTO apud inferos prædicanti fidem habuerunt. Ita enim hæc limitari ab auctore Pentecostarii Allatius ipse p. 243. non diffitetur. Quo pacto nihil dicit quod non multi veteres, multi è Romana Ecclesia dixerunt, quorum doctrina de limbo Patrum quem vocant, ad hoc Græcorum dogmate non differt nisi diversitate vocabulorum. Multus tamen est in illo exagitando Allatius non modo hic, sed & infra p. 320, seq.

σαυρῷ καὶ νεκροῖς συνήφθης, ὁ νεκρώσας τὸν ᾅδην καὶ πάντας ἐν ἀνδρείᾳ ἀπέλυσας δεσμίους. *Infernus inferius cum te vidisset suspirauit, & serio restituebat mortuos, qui à seculo ibi custodiebantur.* Et: *Patrans miracula Christe eximia, voluntarie exaltatus es in Cruce, & inter mortuos annumeratus, qui mortem destruxeras, & omnes in virtute dissolvisti devinctos,* & pag. 129. a. m. μετὰ ψυχῆς καταβὰς εἰς μέρη καλώτερα ὃ ᾅδης ἐξήξας ἐν ἀνδρείᾳ δεσμίους ἅπαντας, οὓς ἐκ ὁ αἰῶνος θάνατος εἶχεν πικρὸς τύραννος. *Cum anima descendens in partes inferiores inferni eduxisti in virtute devinctos universos, quos à seculo mors possidebat crudelis tyrannus,* & p. 122. a. f. καὶ ἡ γῆ ἐσαλεύθη, καὶ ἐτρόμαξεν ὁ παγέλαστος ᾅδης καὶ πάντας δεσμίους ἀπέλυσε. *Et terra mota est, & intremuit maxime omnium deridendus infernus, & omnes devinctos liberavit,* & p. 175. a. p. καὶ ἀνέστη τριήμερος σκυλεύσας τὸν θάνατον, καὶ σωσας πάντας τοὺς φθαρέντας. *Et tertio die resurrexisti, morte depraedata, & resurgere fecisti omnes mortuos,* pag. 158. b. m. ἐτέθης ἐν μνήματι ὡς ἑκάστοτε γενόμενος νεκρὸς, καὶ τὰ βασίλεια ὃ ᾅδης βασιλεῦ ἀθάνατε ἅπαντα ἐκένωσας, νεκρὸς τῇ ἀναστάσει ἐγείρας τὴν σὴν. *Positus es in monumento, tamquam qui voluntarie mortuus factus es, & regias inferni, Rex immortalis, omnes evacuasti, mortuos tua resurrectione exsuscitans.* pag. 159. a. m. ἔθηκε ἄπνουν σε νεκρὸν Χριστὲ ἐν μνήματι τὸν πᾶσι νεκροῖς ἐμπνέοντα τὴν ζωήν. ἀνέστης ὁ κύριε πάντα κενώσας λόγε τὰ μνήματα θείᾳ σου δυνάμει. *Posuerunt te exanimem mortuum Christe in sepulchro, qui omnibus mortuis vitam inspiras. Resurrexisti vero Domine, omnia evacuans Verbum sepulchra tua divina facultate,* pag. 198. b. m. μακαρία ἡ κοιλία σου παναμωμε γέγονεν· τὸ γὰρ τὴν κοιλίαν ᾅδου παραδόξως
242 κενώσαντα ἀνερμηνεύτως χωρῆσαι καταξίωσαι. *Beatus venter tuus, immaculatissima, factus est. Ventrem enim inferni praeter opinionem hominum evacuantem inenarrabiliter capere dignata es.* pag. 267. b. p. καὶ διὰ θανάτου τὸν ᾅδην πλύτου κενώσας, &, ἀναστὰς ἐκ ὃ μνήματος πάντας συνανέστησας τοὺς ἐν ᾅδῃ νεκρούς. *Et per mortem infernum opibus evacuatum, &, Resurgens è sepulchro omnes exsuscitasti, qui in inferno erant, mortuos.* pag. 271. a. m. τῇ θείᾳ καθόδῳ σου φωτὸς ἐπλήσθη τὰ σκοτεινὰ, καὶ τὸ σκότος ἠλάθη τὸ πρὶν διῶκον, ὅθεν ἀνέστησαν οἱ ἀπ' αἰῶνος δεσμῶται. *Divino descensu tuo, lumine impleta sunt inferiora terrae, & tenebrae, quae antea persequebantur, expulsae sunt. Hinc resurrexerunt qui à seculo vinculis obstringebantur.* pag. 191. b. m. ᾅδου πύλας, καὶ μοχλοὺς συνέριψας λόγε, πάντας τοὺς ἐν ᾅδῃ ἀνέστησας κύριε. *Inferni portis, & vectibus confractis, omnes qui in inferno erant resurgere fecisti Domine.*

Mor-

Mortuos ergo omnes ab orbe ipso condito in sepulchris, & intimis terræ recessibus, & in inferioribus abysis, morte ac vinculis damnatos descensu suo Christus, ut isti ajunt, liberavit, compotesque sui fecit. Quod omnino falsum est, & Catholicis auribus inauditum, sive enim de animarum liberatione sermo est, & hoc est falsum. Nullus enim ad hæc tempora animas, quæ æternis suppliciis addictæ continuis vexabantur angustiis, vel quæ quod aqua baptismali renatæ non fuerint, visione DEI arcebantur, vel quæ quod non fecissent satis pro delictis peccati pœnis atrocissimis redimebant, omnes à Christo liberatas fuisse fassus est, sive de corporum resurrectione, quæ tantopere in 243
sententiis adductis videtur inculcari, & hoc etiam falsum est. Nullus enim similem corporum resurrectionem somniavit, & historiæ Evangelicæ adversatur Matthæi 27. qui multa Sanctorum corpora, non autem omnia, & præcipue damnatorum, resurrexisse narrat. Quæ post resurrectionem exierant é monumentis, & venerunt in civitatem sanctam, *Et monumenta aperta sunt, & multa corpora Sanctorum, qui dormierunt, surrexerunt, & exeuntes de monumentis post resurrectionem ejus venerunt in sanctam civitatem, & apparuerunt multis.*

Hoc cum auctori Synaxarii non recte, neque ad normam Catholicæ veritatis prolatum videretur, se ipsum quodammodo corrigens, & amplam ac vagam, & nullis terminis circumscriptam sententiam in strictiorem, ac modestiorem dicendi formam restringens, subdit, *Verumtamen ad infernum descendens non omnes vitæ restituit, sed eos, qui illi credere voluerunt.* Quibus verbis eorum nobis dictum intrudit, qui dixerunt animam Christi post mortem separatam à corpore in interiora terræ, atque loca illa, quibus animæ mortuorum detinebantur, commigrasse, ibique omnibus etiam damnatis mysteria nostræ fidei prædicasse, Illisque ad se conversis à pœnis illis liberatis, beatitudinem contulisse; eos vero qui illi non crediderunt, æternis suppliciis condemnatos neglexisse.

Prædicatio hæc Christi hac ratione exposita non solum 244
Xanthopulo, sed aliis etiam Patribus t) tribuenda videtur,

t) Videndus omnino Cotelerius in notis ad Hermæ Pastorem III. 16. & Jo. Ernestus Grabe ad Irenæum IV. 45.

quorum auctoritate plausibilior fit. Namque Clemens Alexandrinus libro 6. Stromatum. * Διόπερ ὁ κύριος εὐηγγελίσατο καὶ τοῖς ἐν ἅδῃ. φησὶ γὰρ ἡ γραφή. λέγει ὁ ἅδης τῇ ἀπολείᾳ, εἶδος μὲν αὐτῆς οὐκ εἴδομεν, φωνὴν δὲ αὐτῆς ἠκούσαμεν, οὐχ ὁ τόπος δήπου φωνὴν λαβὼν εἶπεν τὰ προειρημένα, ἀλλ' οἱ ἐν ἅδῃ καταταγέντες, καὶ εἰς ἀπώλειαν ἑαυτοὺς ἐκδεδωκότες, καθάπερ ἐκ τινος νεὼς εἰς θάλασσαν ἑκόντες ἀπορριψάντες, αὐτοὶ τοίνυν εἰσὶν οἱ ἐπακούσαντες τῆς θείας δυνάμεως τε καὶ φωνῆς. ἐπεὶ τίς ἂν εὐφρονῶν ἐν μιᾷ καταδίκῃ, καὶ τὰς τῶν δικαίων, καὶ τὰς τῶν ἁμαρτωλῶν ὑπολάβοι εἶναι ψυχὰς ἀδικίαν τῆς προνοίας καταγνόντων. Τί δ' οὐχὶ δηλοῦσιν εὐηγγελίσθαι τὸν κύριον τοῖς τε ἀπολωλόσιν ἐν τῷ κατακλυσμῷ, μᾶλλον δὲ πεπεδημένοις καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ τε καὶ φρουρᾷ συνεχομένοις. Et: ἐναργεῖ δὲ οἶμαι καὶ ὁ σωτὴρ, ἐπεὶ τὸ σῴζειν ἔργον αὐτοῦ, ὅπερ ἂν καὶ πεποίηκεν τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύσαντας βεβλημένους δὲ κηρύγματος, ὅποι ποτ' ἔτυχον γεγονότες, ἐλκύσας εἰς σωτηρίαν. εἰ γὰρ ὁ κύριος δι' ἅδου ἕτερον εἰς ἅδου καταλῆλθεν, ἢ διὰ τὸ εὐαγγελίσασθαι, ὥσπερ καταλῆλθεν, ἤτοι πάντας εὐαγγελίσασθαι, ἢ μόνους Ἑβραίους. εἰ μὲν οὖν πάντας, σωθήσονται πάντες οἱ πιστεύσαντες, κἂν ἐξ ἐθνῶν ὄντες τύχωσιν, ἐξομολογησάμενοι ἤδη ἐκεῖ. ἐπεὶ σωτηρίας καὶ παιδευτικαὶ αἱ κολάσεις τοῦ θεοῦ εἰς ἐπιστροφὴν ἄγουσαι, καὶ τὴν μετάνοιαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ μᾶλλον, ἢ τὸν θάνατον αἱρούμεναι. καὶ ταῦτα καθαρώτερον διορᾶν δυναμένων τῶν σωμάτων ἀπελλαγμένων ψυχῶν, κἂν πάθεσιν ἐπισκιάζωνται, διὰ τὸ μηκέτι ἐπιπροσθεῖν σαρκίον. *Quamobrem prædicavit Dominus iis quoque, qui erant apud inferos. Dicit quidem certe scriptura. Dicit infernus perditioni. Ejus quidem speciem non videmus, ejus autem vocem audivimus. Non locus utique voce accepta dicit ea, quæ prius dicta sunt, sed ii qui sunt collocati apud inferos, & seipsos tradiderunt ad exitium, tanquam ex nave aliqua se sua sponte in mare projicientes. Ipsi ergo sunt, qui divinam audierunt virtutem, & vocem. Nam quis sanæ mentis, & justorum & peccatorum animas esse existimaverit in una condemnatione, injustitiæ maculam infundens providentiæ? Quid vero? annon significant, Dominum annunciasse Evangelium & iis, qui perierunt in diluvio, vel potius vincti fuerant, & iis, qui in præsidio continebantur, & custodia? Et: Operatur autem, ut existimo, Servator, quandoquidem ejus est opus servare, & salvum facere, quod quidem certe facit, ut qui eos, qui in ipsum voluerint credere per prædicatio-*

245

* p. 637. edit. Paris.

dicationem, ubicunque essent, traxerit ad salutem. Si ergo Dominus nulla alia de causa descendit ad inferos, quam ut annunciaret Evangelium, sicut descendit; aut descendit, ut annunciaret omnibus, aut solis Hebræis. Atque si omnibus quidem, salvi erunt omnes, qui crediderint, etiamsi sint ex Gentibus, cum jam illic confessi fuerint. Sunt enim salutares, & quæ erudiunt, DEi castigationes adducentes ad conversionem, & potius pœnitentiam eligentes, quam mortem, idque cum possint animæ purius perspicere, quæ sunt liberæ a corporibus, etiamsi obscurentur vitiis, & perturbationibus, eo quod non se amplius eis opponat, & eas impediat caruncula. Nec solum Christum in terræ latebris mortuis gentibus, quæ dum vixerunt 246
fidem non habuerunt, sed etiam Apostolos ipsos, ex Hermetis, seu Pastoris sententia, in easdem descendentes infidelibus fidem annunciasse, non solum hic docet, sed stromate etiam secundo, * ex quo tanquam ex fonte recentiores Græci sua hausisse videntur.

Dubitasse videtur etiam Gregorius Nazianzenus orat. 2. de Paschate sub finem. *Sic in infernum descendit, simul descende, ea quoque mysteria cognosce, quæ Christus illic designavit: quod duplicis descensus consilium, quæ ratio fuerit: utrum omnes sine ulla exceptione adventu suo salvos fecerit, an illic quoque eos duntaxat qui crediderunt.* Nec longe abit Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus epistola ad Leonem Pontif. Romanum. Joannes Damascen. de fide orthodoxa lib. 3. cap. 29. Κάτεισιν εἰς ᾅδην ψυχὴ τεθεωμένη, ἵνα ὥσπερ τοῖς ἐν γῇ δικαιοσύνης ἀνέτειλεν ἥλιος· οὕτω καὶ τοῖς ὑπὸ γῆν ἐν σκότει καὶ σκιᾷ καθημένοις ἐπιλάμψῃ τὸ φῶς. ἵν' ὥσπερ τοῖς ἐν γῇ εὐηγγελίσατο εἰρήνην, αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν. καὶ τοῖς μὲν πιστεύσασι γέγονεν αἰτία σωτηρίας αἰωνίου, τοῖς δ' ἀπειθήσασιν ἀπιστίας ἔλεγχος. οὕτω καὶ τοῖς ἐν ᾅδου, ἵν' αὐτῷ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων. καὶ οὕτω τοὺς ἀπ' αἰώνων λύσας πεπεδημένους αὖθις ἐκ νεκρῶν ἀνεφοίτησεν, ὁδοποιήσας ἡμῖν τὴν ἀνάστασιν. *Ob id porro deificata Christi anima ad inferos descendit, ut quemadmodum iis, qui in terra versabantur, justitiæ sol ortus erat, ita etiam iis, qui infra terram in tenebris & umbra sedebant, illuceret. Et quemadmodum his, qui in terra erant,* 247
pacem, captivis remissionem, cæcis visum evangelizaverat, atque

iis

* pag. 379.

iis quidem qui fidem ipsi adhibuerant, æternæ salutis auctor extiterat, eorum autem, qui contumaces & incredulos sese præbuerant, infidelitatem coarguerat: sic etiam iis, qui in inferno erant: ut ipsi omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & inferorum. Atque hoc pacto iis, qui ab omni ævo compedibus adstricti tenebantur, solutis, ipse rursus a morte ad vitam rediit, viam nempe ad resurrectionem nobis muniens. Ut enim comparatio robur habeat, illud necessario sequi debet, pari ratione Christum, & viventibus, & mortuis pacem denunciasse, ne mortui in agnoscendo Christo, illique genu flectendo minus haberent. Quinam autem fuerint, qui Christo crediderunt ex infidelibus, ideoque sempiternis cruciatibus damnati, idemmet pluribus exponit sermone de defunctis. Illi scilicet, qui vitæ spatium pure egerant, procul a luxu, & venere, nec ullius sceleris sibi conscii fuere, fidem tamen non habuerunt. Qui vero vitiis, ac peccatis commaculati vitæ finem fecerant, illi nulla ratione neque crediderunt, neque salui facti sunt. En ejus verba: Προειρήκαμεν, ὡς αἱ ἀπειλαὶ μὲν φρικώδεις τοῦ παντεπόπτου, νικᾷ δὲ ταύτας ἡ ἄφατος τούτου φιλανθρωπία. καὶ γὰρ μετὰ τὸ φάναι τὸν ὑποφήτην ταῦτα, γέγονε πάντως ἐν τῷ ᾅδῃ ἐξομολόγησις. ἐκείνων λέγω τῶν ἐν τῇ σωτηρίῳ τοῦ δεσπότου καθόδῳ. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἔσωσε πάντας ὁ ζωοδότης, ἀλλ' ὡς εἴρηται κἀκεῖ τοὺς πιστεύσαντας, τινὲς γοῦν φασὶ τοὺς προπεπιστευκότας, οἵ τινές εἰσι πατέρες καὶ προφῆται, βασιλεῖς καὶ τοπάρχαι.

248 Καί τινες ἄλλοι τοῦ λαοῦ τῶν Εβραίων
Εὐαρίθμητοι, καὶ πρόδηλοι τοῖς πᾶσιν.

Ημεῖς δὲ πρὸς ταῦτα ἀντεροῦμεν τοῖς δοξάζουσιν ὧδε, ὡς οὔτε δῶρον, οὔτε θαυμαστὸν καὶ παράδοξον τοῦτο

Τοῦ σῶσαι Χριστὸν τοὺς προπεπιστευκότας.
Επεὶ κριτὴς δίκαιος ὑπάρχει μόνος.
Καὶ πᾶς ὁ τούτῳ πιστεύσας οὐκ ὀλεῖται.
Εδει τοιγαροῦν τούτους σωθῆναι πάντας,
Καὶ τῶν τοῦ ᾅδου δεσμῶν ἀπαλλαγῆναι
Τῇ καταβάσει τοῦ θεοῦ καὶ δεσπότου.
Ο καὶ γέγονε τῇ τούτου προμηθείᾳ
Οἱ δέγε χάριν φιλαντρωπίας μόνης
Σωθέντες ὑπάρχουσιν, ὡς οἶμαι, πάντες

Οσοι

Ὅσοι τὸν βίον καθαρώτατον εἶχον
Καὶ πᾶσαν πρᾶξιν ἀρίστην ἐπεξέλθῃ,
Ἰσχνῶς βιῶντες ἐγκρατῶς καὶ σωφρόνως.
Τὴν δέ γε πίστιν ἀκραιφνῆ τε καὶ θείαν
Οὐ κατέλαβον μὴ γυμναθέντες ὅλως,
Ἀλλ' ἀδίδακτοι μείναντες τὸ παράπαν.
Τούτους ὁ πάντων ἰατρὸς, καὶ δεσπότης
Εἵλκυσεν, ἐζώγρησε δικαίοις θείοις,
Καὶ τούτους ὑπέκλινε πιστεῦσαι τούτῳ.
Λάμψας ἐπ' αὐτοὺς τὰς θεϊκὰς ἀκτῖνας,
Καὶ δείξας αὐτοῖς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας.
Οὐ γὰρ ἠνέσχετο ὁ συμπαθὴς τῇ Φύσει,
Εἰς κενὸν τούτων τὰς κόπους γεγενῆσθαι. Et inferius:
Οἱ δέγε βίον αἰσχρὸν βεβιωκότες,
Καὶ μηδὲν ὅλως τῶν χρηστῶν πεπραχότες,
Σπόρον, ἢ καρπὸν μηδόλως κεκτημένοι.
Ἀλλὰ καὶ βίῳ, καὶ λόγῳ τε καὶ πίστει
Εἰς ἅπαν ὑπάρχοντες κατεσφαλμένοι. 249
Οὔτε τῆς βροχῆς γὰρ θείας ἄνωθεν
Χυθείσης αὐτοῖς ἐβλάστησε καθόλου.
Οὐ γάρ, ὡς ἔφθην εἰπὼν, ἔβαλον πόρον.
Οὔτε λάμψαντος τῆς δόξης ἡλίου
Ἐπεπαύθησαν ὡς ἄκαρπον καθόλου.
Τούτους ἂν οὐδέποτε Χριστὸς εἰς ἅπαν
Οὐ σωθήσεσθαι, ὡς οἶμαι, πεπλωκότας,
Ὡς ἀναξίους παντελῶς σωτηρίας.
Οὔτε μὴν ἐπίστευσαν αὐτῷ δοκεῖ μοι·
Ἐπῆρσε γὰρ αὐτῶν τὰς διανοίας,
Καὶ τοὺς νοεροὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας
Ἡ τοῦ σκότους ἔπαρσις, ὁ πρῶτος δράκων. *Superius jam a nobis dictum est, minas quidem illius omnium rerum inspectoris, graves atque horrendas esse: verum eas ab ipsius humanitate, quam nulla oratio assequi potest, superari. Siquidem postquam hæc Propheta locutus est, fuit profecto quibusdam in inferno confessionis locus, iis videlicet, qui in salutari Domini descensu fidem amplexi sunt. Neque enim ille unus auctor omnibus sine exceptione salutem attulit, sed illis demum,*

mum, qui illic quoque, uti dictum est, ipsius fidem amplexi sunt. Ac nonnulli quidem per eos, qui ante crediderunt, Patres, & Prophetas, & Judices, & Reges, ac Principes intelligunt, aliosque nonnullos Hebraici populi, qui facile recenseri possunt, omnibusque noti, ac perspicui sunt. Nos vero adversus eos, qui ita sentiunt, ad hunc modum disseremus. Nec beneficii loco ducendum, nec novum ac mirum hoc censendum est, iis nimirum, qui crediderunt, salutem a Christo
250 *allatam esse. Quippe cum solus ipse judex æquitate præstet, nec perituru sit quisquis ipsius verbis fidem adhibuerit: Quocirca eos omnes salutem consequi, atque ad DEi ac Domini descensum inferni vinculis solvi necesse erat. Id quod etiam ipsius providentia contigit. At vero cunctis illi, mea quidem sententia, sola ipsius benignitate, ac misericordia, salutem acceperunt, qui etiamsi alioqui vitæ puritate excelluissent, atque optimis quibusque actionibus perfuncti fuissent, tenuiterque ac temperanter, & caste vixissent, tamen puram ac divinam fidem haudquaquam perceperant, ut qui nulla omnino disciplina, aut cujusquam magisterio eruditi excultique fuissent. Hos qvippe ille omnium moderator ac Dominus retibus divinis inclusos sublime traxit, eisque cum divinorum radiorum splendorem injecisset, ac veritatis lumen ostendisset, ita eorum animos inflexit, ut in eum crederent. Neque enim ille natura misericors tot labores frustra, atque incassum ab ipsis susceptos fuisse sustinebat.* Et infra: *Contra qui turpiter, ac scelerate vixerunt, nihilque omnino, quod cum virtute conjunctum esset, egerunt, nec semen ullum aut fructum habuerunt: verum & vita, & sermone, & fide prorsus aberrarunt, nec pluvia divina cœlitus in eos fusa ullum germen ediderunt; neque enim, ut jam à me dictum est, sementem ullam fecerunt, nec, ut prorsus steriles illucente gloriæ sole maturuerunt; his profecto nullo modo Christus profuit, nec lapsos, ut opinor, secum excitavit, ut qui salute penitus indigni essent. Quin ne in ipsum quidem eos credidisse existimo. Primus etenim ille ex superbia in tenebras*
251 *lapsus draco, quem à prima ætate coluerunt, mentes eorum, ac spirituales cordis oculos cæcavit.* Damascenum sequitur Philippus Solitarius in Dioptra lib. 2. cap. 11. & 12.

Si dicas: Cum Christus clare pronuntiet, *Qui non est natus ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cœlorum:* quomodo fieri potest, ut qui ante adventum ejus fuerunt justi non baptizati, tamen in id ingressi sint? non illepide respondet Theo-

Theodorus Abucaras opusc. 13. * Mortuos omnes ante Christi passionem in elementa resolutos, sanguine & aqua, quæ ex latere ejus fluxere, baptizatos fuisse, cum omnia elementa illa aspergine sanctificata fuerint, non ideo tamen omnes à Christo extractos fuisse ab inferis, sed eos tantum qui in eum crediderunt. En verba: Ὁ Χριστὸς ὑπὲρ ἐκείνων ἐβαπτίσθη, ὥσπερ καὶ ἀπέθανεν ὑπὲρ πάντων. ἐγὼ γάρ φησιν ἐμαυτὸν ἁγιάζω ὑπὲρ αὐτῶν. πλὴν ἀλλὰ καὶ σωματικῶς ἐβαπτίσθησαν. Β. καὶ πῶς ἦν τοῦτο δυνατόν; Α. οὐκ οἶδα ὅτι οἱ ἀποθνήσκοντες ἀπόλλυνται, ἀλλ' ἐν τοῖς στοιχείοις ἀναλύονται, ἐξ ὧν καὶ συνετέθησαν. Β. οὕτως ἔχει. Α. γέγραπται γὰρ ὅτι κεντηθεὶς τῇ λόγχῃ τὴν πλευρὰν ἔῤῥευσεν αἷμα καὶ ὕδωρ ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ. Β. ναὶ οὕτως γέγραπται. Α. οὐκοῦν ἀναλυθέντων τοῖς στοιχείοις ἐκείνοις τοῦ ὕδατος ἡγίασε τὰ πάντα, καὶ ἐβάπτισε τοὺς μεμερισμένους καὶ ἀναλυθέντας εἰς τὰ στοιχεῖα. Β. Οὕτω τῷ λόγῳ καὶ οἱ ἄπιστοι, καὶ πάντες ἁπλῶς ἐβαπτίσθησαν οἱ προαποθανόντες. Α. οὐχὶ, ἀλλὰ μόνα τὰ σώματα τῶν πιστῶν, ὧν αἱ ψυχαὶ ἐν τῷ ᾅδῃ κατελθόντος ἐκεῖσε τοῦ Χριστοῦ, ἦγεν τὰ ἁγίας αὐτοῦ ψυχῆς, ἐπιστευσαν εἰς αὐτόν. ὥσπερ γὰρ εἰ τις ἀγωγὸς, ἢ ῥύαξ ὕδατος δένδρα πολλὰ ὡραιοπεπηγότα, καὶ ὡραιοφυεύματα ἔχων, τὰ μὲν παντελῶς νεκρὰ καὶ ξηρὰ, τὰ δ' 252
ἔτι ζῶντα. τί δοκεῖσοι; πάντα τὰ δένδρα, ὧν ἅπτεται τὸ ὕδωρ, ὠφελῆνται, καὶ ἀνιμῶνται τὴν ποιότητα, καὶ τὴν ζωὴν, ἢ μόνα τὰ δεκτικὴν ἔχοντα δύναμιν, ἤτοι ἐλκτικήν. τὰ γὰρ τελέως ξηρὰ οὐδὲν ὡραῖον ὠφελῆνται. οὕτως οὐδὲν ὠφεληθησαν οἱ ἄπιστοι ἐκ τοῦ ὕδατος ἐκείνου εἰς τὰ στοιχεῖα ἀναλύσεως. *Christus pro illis baptizatus est, quemadmodum etiam pro illis mortuus est.* Ego enim, *inquit*, pro illis sanctifico me ipsum. *Cæterum illi corporibus suis baptizati sunt. B. Quomodo id fieri potuit? A. Nescis eos, qui moriuntur, non penitus intercidere, sed in elementa, ex quibus compositi sunt, resolvi. B. Sic est. A. Scriptum est, latere ejus lancea aperto, sanguinem & aquam ex latere ejus fluxisse. B. Sic sane scriptum est. A. Illa igitur aqua resoluta in elementa Christus omnia sanctificavit, baptizavitque divisos, & resolutos in elementa. B. Hac ratione infideles etiam, & denique omnes baptizati sunt, qui antea fuerant mortui. A. Minime, sed sola corpora fidelium, quorum animæ, cum descendit ad infernum Christus, hoc est sancta ejus anima, in eum crediderunt. Sicut enim si quis aquæductus, aut rivus multas arbores habeat juxta consitas, alias quidem omnino extinctas, & aridas, alias vero adhuc viventes, & virides, quid tibi videtur, an omnes arbores, quas aqua tangit, utilitatem capiunt, & pinguedi-*

 nem,

* De hac Abucaræ sententia exstat erudita diatriba Doctoris quondam mei D. Tho. Ittigii Μακαρίτου, edita Lipsiæ 1698.

nem, ac vitam hauriunt; an illæ solæ quæ vim habent recipiendi, & eliciendi? Quæ enim ex toto siccæ sunt, nihil eis prodest aqua, sic infidelibus nihil profuit aqua illa, quæ in elementa abiit.

253 Oecumenius in primam Petri cap. 3. Gregorii Nazianzeni dictum explanans, eos, ait, Christum salvasse, qui animo ita compositi erant, ut fidei propositæ præbuissent assensum. Προκειμένου λοιπὸν πῶς ἀποθανὼν ὠφέλησε τοὺς προκεκοιμημένους, ἅμα δὲ καὶ ζητήσεως πολλῆς οὔσης, εἰ ἐπὶ σωτηρίᾳ πάντων ἀνθρώπων ἡ ἐναντρώπησις τοῦ κυρίου, ποίας ἔτυχον σωτηρίας οἱ προθανόντες. λύει ἀμφότερα δι' ἑνὸς, καὶ φησὶν, ὅτι ὁ τοῦ κυρίου θάνατος ἀμφότερα ταῦτα εἰργάσατο, ἐλπίδα ἀναστάσεως διὰ τοῦ ἀναστῆναι αὐτὸν, καὶ σωτηρίαν πάλιν τῶν προκεκοιμημένων. οἱ γὰρ ἔργοις ἀγαθοῖς τὸν ἑαυτῶν, καὶ τὸν τῆς ζωῆς αὐτῶν χρόνον περιανθίσαντες βίον, ὡς εἰ καὶ τότε τῷ κόσμῳ ἐπεδήμησε Χριστὸς μὴ ἂν ἀπολειφθῆναι τοῦ ζωοποιοῦντος αὐτοὺς κηρύγματος, οὗτοι καὶ τότε διὰ τῆς εἰς ᾅδου τοῦ κυρίου καθόδου τῆς σωτηρίας ἔτυχον, ὡς καὶ Γρηγορίῳ τῷ θείῳ δοκεῖ. φησὶ γὰρ οὗτος, ἁπλῶς σώζει πάντας Χριστὸς ἐπιφανεὶς, δηλονότι ἐν τῷ ᾅδῃ, ἢ κἀκεῖ τοὺς πιστεύσαντας. διὰ γὰρ τοῦ πιστεύσαντας σημαίνει τοὺς οὕτω παρεσκευακότας ἑαυτοὺς, ὡς εἰ καὶ τότε παρεγένετο, πιστεύσαντας. καὶ οὐ μέμψεως ἔστω. οὐ γὰρ ἀπεκληρωτικῶς ἡ σωτηρία, ἐπεὶ καὶ τοῖς ζῶσι πᾶσι γενόμενος οὐ πάντας σώζει, εἰ μὴ μόνον τοὺς πιστεύσαντας. *Cum enim hucusque progressus oratione fuisset, & restaret adhuc in dubio, quo pacto eos qui antea dormierant moriendo juverit: non parvaque relinqueretur quæstio, si in salutem omnium hominum humanitas à Domino sumpta est, quam salutem fuerint consecuti, qui mortui antea sunt: utraque una hac ratione dissoluit. Domini mortem, inquiens, utraque hæc effecisse, & spem resurrectionis, propterea quod ipse sur-*
254 *rexit, & salutem item eorum, qui mortui antea fuerant. Qui enim quo tempore vivebant, bonis operibus vitam ita exornarunt suam, ut si tunc quoque in mundo versatus fuisset Christus, vivificans præconium non repudiassent: ii tunc ex descensu Domini ad inferos salutem adepti sunt. Quemadmodum Gregorio etiam divino placet. Inquit enim, salvosne fecit omnes absolute, & in universum Christus, ubi scilicet ad inferos supervenit? An etiam illic eos, qui credituri erant? Dum enim inquit eos, qui credituri erant, eos significat, qui sese ita præstiterunt, ut si tunc etiam accessisset Christus, fuissent credituri. Neque id reprehendendum videtur. Non enim sortito exhibetur salus. Nam cum inter viventes etiam versaretur, non omnes salvos fecit, sed eos tantum qui crediderunt.*

Simi-

Similia habet Joannes Zonaras, sive Glycas epist. 10.
Καὶ μή μοι λέγε ὡς ἀνεύθυνοι λοιπὸν οἱ πρὸ τοῦ Χριστοῦ πάντες εἰσίν. εἰ γὰρ προλαβὼν ἐνηνθρώπησεν, οὐκ ἂν οὕτως ἐξ ἀγνοίας ἀπώλοντο οἱ ἐν ἀπιστίᾳ τὴν ζωὴν καταλύσαντες, τοιοῦτόν τι λέγε μηδέν. ὅσοι καὶ γὰρ ὡς ὁ Δαμασκηνὸς Ιωάννης φησὶ, βίον ἀσκητικώτατον ἔζων, εἰ καὶ λανθανόντως περὶ τὴν πίστιν ἀπεπλανήθησαν, ψυχῆς τε τοσοῦτων ἦσαν εὐπειθοῦς καὶ εὐγνώμονος, ὡς ἰδόντες καὶ ἀκούσαντες ἑτοίμως πιστεῦσαι, ἐκεῖνοι, πίστευε, οὐκ ἀπώλοντο. οὐδὲ γὰρ ὁ φύσει ἀγαθὸς θεὸς τὴν ἀγαθήν τε αὐτῶν προαίρεσιν, καὶ τὸ τῶν καμάτων ἄπειρον εἰς καιρὸν ἀποβῆναι ἠνέσχετο. ἐνθέν τοι καὶ πρὸς τὸν ἅδην νόμῳ φύσεως κατιόντος αὐτοῦ κἀκεῖσε κηρύξαντος, καὶ προσεδέξαντο οὗτοι τὸ κήρυγμα, καὶ ἐπίστευσαν. οἱ δέγε ἀμβλυωπίαν, καὶ πονηρίαν ἐκ πονηρίας, νοσοῦντες, οὐ μόνον ἐπεντρανίσαι οὐκ ἴσχυσαν, ἀλλὰ καὶ τέλεον ἀπετυφλώθησαν, τοῦ νοητοῦ ἡλίου, ὡς ἔφαμεν, ἐκεῖσε ἀστράψαντος. αὐτὸ τοῦτο καὶ ὁ ἐν θεολογίᾳ διαπρέψας μέγας Γρηγόριος ὑπεμφαίνων ἔλεγεν. ἆρα πάντας ἔσωσεν ἐν ᾅδῃ ὁ κύριος ἐπιφανεὶς, ἢ κἀκεῖ τοὺς πιστεύσαντας, οὐ ταῦτα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας Επιφάνιος ἔν τινι τῶν αὐτοῦ λόγων, οὗ ἡ ἀρχὴ, τί τοῦτο; σιγὴ πολλὴ, καὶ τάδε κατὰ ῥῆμα διέξεισι, τί οὖν πάντας ἁπλῶς σώζει ἐπιφανεὶς ἐν ᾅδῃ θεὸς; οὐ. ἀλλὰ κἀκεῖ τοὺς πιστεύσαντας. τίνες δὲ οἱ πιστεύσαντες, ἢ πάντως οἱ ἐν ἀσεβείᾳ μὲν τὴν ζωὴν καταλύσαντες, πιστεῦσαι δὲ ὅμως ἑτοίμως ἔχοντες; καὶ τούτου ἕνεκα μὴ ἀμφίβαλλε. ἔχεις γὰρ πρὸ τῶν ἄλλων καὶ αὐτὸν τὸν κορυφαῖον Πέτρον, οὕτω περὶ τούτου λέγοντα, καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκήρυξε ἀπειθήσασί ποτε. ἐντεῦθεν οὖν καὶ ὁ μέγας ὁρμώμενος Κύριλλος ἔλεγεν. ὥσπερ οὖν τοῖς ἐν σαρκὶ μετὰ σαρκὸς συνανεστράφη ὁ θεὸς, οὕτω καὶ ταῖς ἐν ᾅδου ψυχαῖς διεκήρυξεν, ἴδιον ἔχων φόρημα τὴν ἑνωθεῖσαν αὐτῷ ψυχήν. οὐχ ἧττον δὲ τὰ περὶ τούτου καὶ ὁ θειότατος διείληφε Δαμασκηνὸς λέγων. ὥσπερ τοὺς ἐν γῇ εὐηγγελίσατο εἰρήνην, καὶ τοῖς μὲν πιστεύσασιν σωτηρίας γέγονεν αἴτιος, τοῖς δὲ ἀπειθήσασιν ἀπιστίας ἔλεγχος. οὕτω καὶ τοῖς ἐν ᾅδου. οὐκοῦν εὐμεθόδως τὰ πάντα οἰκονομῶν, ὡς μήτε τοὺς πονηροὺς, οἵαν δή τινα ἔχειν πρόφασιν, λέγοντας, εἰ ᾔδειμεν, ἐπιστεύσαμεν ἄν, κηρύττει καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ᾅδῃ, ὡς εἴρηται, παραπλησίως τοῖς ἄνω. κἀντεῦθεν ἐπιπᾶται τοὺς ἐπιτηδείως ἔχοντας ἕλκεσθαι, καὶ οἷά τις λαμπρὸς ἀριστεὺς, σὺν αὐτοῖς ἐκεῖθεν ἐπάνεισιν. εἰ γὰρ καὶ πᾶσι κοινῶς ἐχαρίσατο ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν τὴν τελευταίαν ἐκείνην ἀνάστασιν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πάντες αὐτῷ συνῆλθον ἐξ ᾅδου ἀνερχομένῳ. μόνοι δὲ οἱ πιστεύσαντες, ὡς ὁ θεολόγος Γρηγόριος φησίν.
At ne idcirco mihi dixeris, omnes, qui ante Christum fuerunt, culpa vacare. Si enim anticipato hoc tempore homo factus fuisset, non ita ex ignorantia periissent, qui expertes fidei ex hac vita decesserunt.

Nihil tale dixeris, quotquot enim, ut Joannes Damascenus ait, vitam laboriosissimam in exercitio pietatis duxerunt, etiamsi imprudentes circa fidem aberrarunt, quique animo erant adeo obediente & grato, ut si vidissent, atque audissent, prompti paratique ad credendum fuissent, illi, crede, non perierunt. Neque enim DEus, qui natura bonus est, bonam eorum electionem, & immensos illorum labores cum tempore ipso permisisset præterlabi. Idcirco cum etiam in infernum ipse descendisset, ibique prædicasset, & amplexi sunt hi prædicationem, & crediderunt. Qui vero cœcutientes ex malitia laborant, non solum manifeste obtueri non potuerunt, verum etiam tandem excœcati sunt, intellectuali illo sole, uti diximus, illic coruscante. Hoc ipsum excellens ille in rebus divinis Gregorius Magnus subindicans dixit: Forte an Dominus, quum in inferno apparuit, omnes servavit, vel tantummodo, qui fidem illi adhibuerunt. Nec ista solum, sed & magnus Epiphanius in oratione quæ incipit, τί ἔτι; σιγὴ πολλή, hæc ad verbum enunciat: Quid igitur? Omnes penitus salvat apparens in inferno DEus? Non. Sed ibidem etiam eos tantum, qui crediderunt. At quinam illi sunt qui crediderunt? Forte an illi qui in impietate vitam finierunt, ad credendum tamen erant parati. Atque hac de causa ne dubita. Habes enim præ aliis etiam ipsum Principem Apostolorum Petrum ita de hoc dicentem: Et his, qui in carcere erant spiritibus veniens prædicavit, qui increduli
257 *fuerunt aliquando. Hinc itaque etiam magnus ille Cyrillus impulsus dixit: quemadmodum itaque cum iis, qui in carne erant, cum carne versatus est DEus, ita etiam animabus in inferno prædicavit, proprium habens gestamen, unitum sibi animam. Neque vero secius de his statuit divinissimus Damascenus dicens: Quemadmodum iis, qui in terra erant annunciavit pacem, atque iis quidem qui crediderunt salutis auctor extitit, inobedientes vero, incredulitatis arguit: ita etiam iis, qui sunt in inferno. Optimo itaque ordine omnia dispensans, ita ut neque bonis per ignorantiam bonitas ipsorum pereat, neque mali ullam omnino excusationem habeant dicentes, si scivissemus, credidissemus utique, prædicat etiam in inferno, ut diximus. Similiter atque iis, qui in terris degunt, atque hinc extrahit, qui apti sunt, beneque comparati ad trahendum, & velut illustris quidam princeps cum eis illinc ascendit. Tametsi enim omnibus communiter largitus est suscitatus è mortuis extremam illam resurrectionem, non tamen etiam omnes cum ipso venerunt ex inferno redeunte, soli vero qui crediderunt, ut inquit Gregorius Theologus.*

Maxi-

Maximus etiam Planudes eandem opinionem secutus est orat. in sepulturam Domini, & in planctum sepulchralem sanctissimæ Deiparæ, ubi inter alia: Εἰ γὰρ ἑνὸς ἁμαρτωλοῦ μετανοίᾳ προσιόντος, ἡδονὴν μεγάλην ἡδομένοι, ἵνα μὴ ἂν ἔλαβον εὐθυμίαν τῶν ψυχῶν, ὥσπερ ἐξ ἀφ' ἑτέρας ἅμα, καὶ σφοδρῷ τάχει ὀπίσω ἑαυτῶν ποιησάμων τὸν ᾅδην, καὶ νῦν δὴ συγχαίρουσι σωθεῖσαις αὐτοῖς καὶ ταῖς ψυχαῖς. Ἐπεὶ γὰρ ᾅδης κενωθήσεται, γέμει μὲν πνευμάτων προφητικῶν οὐρανὸς, γέμει δὲ καὶ δικαίων, γέμει πατριαρχῶν, &c. 258
Si uno peccatore per pœnitentiam prope adveniente, lætitia ingenti exultent, quonam non sese immersissent gaudio, animabus tanquam ex alia regione immoderata celeritate, derelictis inferis concomitantibus, quare & nunc una cum illis simul commorantibus, & animabus reliquis collætentur. Etenim vacuis inferis factis, Propheticis spiritibus cœlum repletur, repletur justis, repletur Patriarchis, &c. Et: Πολλὰ μὲν τὰ καλὰ τὴν ἐν σαρκὶ ἔλευσιν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν πρὸς ἡμᾶς ἄφιξιν προβάντα μυστήρια, καὶ πάντα πᾶσαν ὑπερβαίνοντα δύναμιν λόγου. Ἓν δὲ οἷον καὶ μέγιστον τὸ γελώμενον σήμερον. Ἔστι δὲ ἔστι νέκρωσις ᾅδου, θανάτου θάνατος, ἐλευθερία ψυχῶν, καὶ πρὸς οὐρανὸς ἠνεῳγμένη τοῖς βουλομένοις ὁδός. πρὸς ὃ καὶ τἄλλα φέρεται πάντα. *Multa in Servatoris nostri in carne ad nos adventu mysteria facilitata sunt, & omnia omnem verborum superant facultatem. Unum illud potissimum, ac maximum, quod hodie fit. Id autem est mortificatio inferni, mortis interitus, animarum liberatio, & apertum ad cœlos volentibus iter. Ad hoc cætera referuntur omnia.* Si volentibus iter patebat, non ergo tantum justis & fidelibus: si inferi exinaniti exhauriuntur, frustra hinc justos à peccatoribus discernes. Et infra idem inculcat, dum quæstionem illam solvere conatur, quamnam ob causam diutius super terram, quam infra terram Servator, salutem evangelizaverit, & cujus gratia tempus utrumque ternario commensuraverit, hoc annorum, dierum alterum.

Nonnulli de hac Christi prædicatione modo, quo diximus, adeo confidenter locuti sunt, ut ex damnatis etiam unum nominarint Platonem, qui illius beneficio, & in Christum crediderit, Christumque secutus, una cum aliis inter beatorum cœtus fuerit collocatus. Nicetas in orationem Nazianzeni: 259
Ἔσωσε δὲ Χριστὸς εἰς ᾅδην καταβὰς οὐ πάντας, ἀλλὰ μόνους τοὺς πιστεύσαντας. ὃ δὲ Χρυσόστομος ἰσχυρίζεται, ὅτι οὐδένα ὁ Χριστὸς ἐν τῷ ᾅδῃ σέσωκε, μὴ ἄξιον

ἄξιον σωτηρίας ὄντα, ὅτε ἀπέθανε. κἂν ἴσως οἱ πιστεύσαντες τότε ἄξιοι ἔδοξαν τῆς σωτηρίας. οἷόν τι καὶ περὶ Πλάτωνος ἔλληνος ἐν τοῖς τῶν παλαίων φέρεται διηγήμασιν. ὕβρεσι γὰρ ἐκεῖνος ἀποθανὼν πάλαι ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ὡς ἄθεος καὶ πονηρὸς ἐβάλλετο. ὀναρ οὖν ἐπιστὰς τῷ ὑβρίζοντι, ἠτιᾶτο τὸν ἄνδρα, ὡς μάτην αὐτὸν ὑβρίζοντα. ἐγὼ φησιν, ἁμαρτωλὸς μὲν εἶναι οὐκ ἂν ἀρνηθείην. τῆς χριστοῦ δὲ εἰς ᾅδην καταβάντος, οὐδεὶς πρόγε ἐμοῦ ἐπίστευσε. τοιοῦτον τὸ περὶ τοῦ Πλάτωνος διήγημα. εἰ δὲ χρὴ πιστεύειν ἢ μή, τοῖς ἀκροαταῖς κρίνειν παρίημι. *Enimvero Chriſtus in infernum deſcendens non omnes, verum eos ſolos, qui crediderunt, ſalvos fecit. Chryſoſtomus ipſe affirmat, neminem in inferno à Chriſto ſalutem accepiſſe, niſi qui ſalute dignus eſſet, cum ex hac vita diſcesſiſſet. Ac fortaſſe qui tum crediderunt, ſalute digni habiti ſunt. Cujusmodi quiddam de ethnico Platone in Patrum hiſtoriis circumfertur. Nam cum diu ante vita functus à quodam Chriſtiano maledictis, conviciisque ut ſceleratus & impius lacerntus eſſet, noctu ad convitiatorem ſuum venit, hominemque accuſavit, ut fruſtra ipſum maledictis inſectantem. Ego enim, inquit, me peccatorem eſſe haud-*
260 *quaquam inficias ivero: verum cum Chriſtus in infernum deſcendit, nemo ante me ad fidem accesſit. Hoc de Platone commemoratur, quod credendum ſit, necne, auditoribus judicandum relinquo.* Et Anaſtaſius Sinaita in Odego quæſt. 3. * Μηδαμῶς ἀναθεματίσῃς ἄνθρωπον πρὸ τῆς ἐπιδημίας Χριστοῦ τελευτήσαντα, καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ πρὸς ἅπαξ καὶ μόνον ἐγένετο τὸ Χριστοῦ κήρυγμα· προλαβὼν γὰρ Ἰωάννης ὁ πρόδρομος ἐκήρυξε κἀκεῖσε τὸν Χριστόν. καὶ ἄκουσον τοῦ ἁγίου Πέτρου λέγοντος περὶ Χριστοῦ, ὅτι πορευθείς, φησιν, ἐκήρυξε καὶ τοῖς ἐν ᾅδῃ πνεύμασι τοῖς ποτὲ ἀπειθήσασι. καὶ νῦν φέρεται εἰς ἀρχαίας ᾠδαδόσεις, ὅτι τις σχολαστικὸς πολλὰ καταράσαιτο Πλάτωνα τὸν φιλόσοφον, φαίνεται δὲ αὐτῷ καθ' ὕπνους ὁ Πλάτων λέγων· ἄνθρωπε, παῦσον καταρᾶσθαί με, σεαυτὸν γὰρ βλάπτεις. ὅτι μὲν ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς γέγονα οὐκ ἀρνοῦμαι, πλὴν κατελθόντος τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ ᾅδῃ, ὄντως οὐδεὶς ἐπίστευσε πρὸ ἐμοῦ εἰς αὐτόν. ταῦτα οὖν ἀκούων μὴ νομίσῃς εἶναί σε πάντως ἐν τῷ ᾅδῃ μετάνοιαν. ἅπαξ γὰρ καὶ μόνον ἔτυχε γένεσθαι, ὅτι Χριστὸς ἐν τοῖς καταχθονίοις καταλήλυθε τοὺς ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένους ἐπισκέψασθαι. *Nequaquam diris devovebis hominem, qui ante Chriſti adventum defunctus eſt, nam apud inferos prædicatio Salvatoris pervenit, primum quidem Joanne Præcurſore Chriſtum illic annunciante, deinde ipſo Chriſto prædicante. De quo audi quid S. Petrus dicat: In quo & his, qui in carce-*

* Hæc non leguntur in Hodego Anaſtaſii Sinaitæ, ſed in quæſtionibus & reſponſionibus quas ſub Sinaitæ nomine editas alii rectius tribuunt juniori Anaſtaſio Nicæno quæſt. CXI.

carcere erant spiritibus veniens prædicavit, qui increduli fuerant aliquando. Fertur antiqua traditio de Scholastico quodam, qui multa probra in Platonem Philosophum jaciebat, cui secundum quietem apparuit Plato, eumque sic affatus est: Heus tu desine à maledictis in me vibrandis, ne quid tibi mali accersas. Peccator fui, non nego. Cæterum 261
quando Christus ad inferos descendit, ante omnes alios ego in illum credidi. Hæc cum audis, ne censeas in inferno semper dari pœnitentiæ locum; semel id accidit, quando redemptor noster ad loca subterranea descendit, ut omnes, qui à condito mundo obierant, inviseret. Et ne illis deesset sacræ Scripturæ auctoritas, ex epist 1. Petri cap. 3. verba illa adducunt: Ὅτι καὶ Χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρτιῶν ἔπαθε δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκὶ, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι, ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκήρυξεν ἀπειθήσασί ποτε, ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ θεοῦ μακροθυμία ἐν ἡμέραις Νῶε κατασκευαζομένης κιβωτοῦ. *Quia & Christus semel pro peccatis passus est, justus pro injustis, ut nos offerret DEO, mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu, in quo & his, qui in custodia erant spiritibus profectus prædicavit, incredulis aliquando, quando expectabat DEI longanimitas in diebus Noë, dum fabricaretur arca.* His similia Justinus Martyr Dialogo cum Tryphone, Isaiæ tribuit, & Jeremiæ Iræneus lib. 4. cap. 39. quæ apud eos nusquam leguntur. *Commemoratus est Dominus sanctus Israel mortuorum suorum, qui dormierant in terra sepultionis, & descendit ad eos evangelizare salutem, quæ est ab eo, ut salvaret eos.*

Zonaras, Planudes Xanthopulo favent, viri ejusdem cum Xanthopulo farinæ. Non ii tamen sunt, qui eum & semetipsos, quando hæretica proferunt, ab hæreseos nota possent vindicare. Immo dum in eodem asserendo conveniunt, Xan- 262
thopuli nobis mens clarius innotescit. Nec invertendo sententiam, hæreseos notam subterfugiet. Quare ejus verba examinemus. Eum de infidelibus, & ad pœnas sempiternas damnatis verba facere, ipsemet aperit, qui sanctorum ac justorum animas, quas alia ratione vult fuisse salvas, ab animabus hujuscemodi prædicatione liberatis discernit, ac dividit. *Verumtamen ad infernum descendens non omnes vitæ restituit, sed qui illi credere*

volverunt. Animas vero Sanctorum, qui ab orbe condito fuerunt, ab inferorum domino violenter custodia mancipatas liberavit. Diversi ergo sunt quibus prædicatur, à Sanctis qui conclusi in carcere liberantur, ergo non possunt esse, nisi peccatores usque ad vitæ exitum, & pœnis æternis condemnati. De iis qui in Purgatorio erant intelligi non potest. Qui enim Xanthopulus Purgatorium concedet? Quod si concederet, dum ait ex illis non omnes ad salutem protractos, de Purgatorio sermo esse non potest. Sive enim Christus descensu suo Purgatorii omnes animas à pœnis, idque cum sufficiente compensatione, & solutione pœnæ pro culpa, aut etiam liberalitate Christi, sive non omnes, sed aliquas liberaverit, id certum, firmumque est, animas in Purgatorio detentas tandem aliquando post purgata scelera, ad beatitudinem traduci. At quibus prædicavit Christus, pleræque in illis iisdem pœnis, in quibus erant ante prædicationem permanserunt, sine spe ulla salutis. Ergo non est sermo de animis Purgatorii.

263 Qvare sive dicant, omnes damnatos per illam Christi prædicationem, sive aliquos esse salvatos, error est, & hæresis manifesta, damnata à D. Augustino lib. de Hæresibus cap. 79. & Philastrio cap. 47. Quam etiam in Marcione Irenæus, & Epiphanius damnarunt, qui descensu Christi ad inferos omnes impios salvatos regnum DEi percepisse, justos vero ac sanctos non fuisse ab illo liberatos, cum noluissent ipsi credere, asserebat. Et Gregorius Papa tanquam hæreticum in Georgio Presbytero, & Theodoro Diacono Ecclesiæ Constantinopolitanæ condemnavit, confirmatque suam sententiam Augustini & Philastrii auctoritate lib. 6. epist. 15. *Præterea post discessum vestrum dilectissimis filiis meis Diaconis narrantibus agnovi, quod dilectio vestra dixisset, Omnipotentem Dominum Salvatorem nostrum JEsum Christum ad inferos descendentem, omnes qui illic confiterentur eum DEum, salvasse, atque à pœnis debitis liberasse. De qua re volo, ut fraternitas vestra longe aliter sentiat. Descendens quippe ad inferos solos illos per suam gratiam liberavit, qui eum & venturum esse crediderant, & præcepta ejus vivendo tenuerant. Constat autem quia post Incarnationem Domini nullus*

lus etiam ex his salvari potest, qui fidem illius tenent, & vitam fidei non 264
habent: quia scriptum est, Confitentur se nosse DEum, factis autem negant. Et Joannes ait, Qui dicit quia novit eum, & mandata ejus non custodit, mendax est. Jacobus quoque frater Domini scribit dicens, Fides sine operibus mortua est. Si ergo fideles nunc sine bonis operibus non salvantur, & infideles ac reprobi sine bona actione Domino ad inferos descendente salvati sunt; melior illorum sors fuit, qui Incarnationem Domini minime viderunt, quam horum, qui post Incarnationis ejus mysterium nati sunt. Quod quantæ fatuitatis sit dicere, vel sentire, ipse Dominus testatur discipulis dicens, Multi Reges & Prophetæ cupierunt videre quæ vos videtis, & non viderunt. Sed ne dilectionem vestram in mea disputatione immorer, quid de hac hæresi Philaster in libro, quem de hæresibus scripsit, dixerit, cognoscat, cujus hæc verba sunt: Sunt Hæretici qui dicunt, Dominum in infernum descendisse, & omnibus post mortem suam etiam ibidem se nunciasse, ut confitentes ibidem salvarentur: cum hoc sit contrarium dicenti Prophetæ David: In inferno autem quis confitebitur tibi? & Apostolus, Quotquot sine lege peccaverunt, sine lege peribunt. Cujus verbis beatus quoque Augustinus in eo libro concordat, quem de hæresibus scripsit. Hæc itaque omnia pertractantes, nihil aliud teneatis, nisi quod vera fides per Catholicam Ecclesiam docet: quia descendens ad inferos Dominus illos solummodo ab inferni claustris eripuit, quos viventes in carne per suam gratiam in fide & bona operatione servavit. Quod enim per Evangelium dicit: Cum exaltatus fuero à terra omnia traham ad me ipsum: omnia videlicet electa. Nam trahi ad DEum post mortem non potuit, qui se à DEO male vivendo separavit.

Si Græci dicant, Augustinum & Philastrium esse auctores Latinos. Nolo ab ipsis quærere quanam ratione apud ipsos Latinum nomen exosum est adeo, ut auctoritate, quam præ se 265
habet in confirmandis fidei dogmatibus, solummodo quod contra eos sit, carere debeat. Latini veritatem non à Latinis tantum, sed à Græcis ipsis, sicubi eam esse odorentur, sedulo & alacriter expiscantur. Illud negare non poterunt, Georgium Presbyterum, & Theodorum Diaconum, qui de descensu Christi ad inferos ea tunc affirmabant, quæ nunc Xanthopulus, Zonaras, Oecumenius, Planudes, aliique nonnulli dictitant,

Græcos fuisse, Ecclesiæ Constantinopolitanæ alumnos, Gregorio Romano Pontifici ad eorum dicta refellenda, & ingenia convincenda satis fuisse auctoritatem & Philastrii, & Augustini. Eruntne recentiores isti Græci antiquis illis sapientiores, prudentiores, in rebus fidei addiscendis accuratiores? nollem essent pervicatiores.

Dixerant in Triodio, ut nos ibi u) abunde probavimus, damnatos piorum precibus, animasque æternis suppliciis addictas sublevari, quandoque etiam liberari, ut potioribus argumentis rem comprobarent, hæc de novo nobis obiiciunt, contenduntque, Christum eorum plurimos, qui scilicet in eum crediderunt, liberasse. Quod utique hæreticum est, cum universalis totius Ecclesiæ consensus ille sit, sanctorum Patrum, & Scripturæ sacræ testimoniis confirmatus, pœnas damnatorum esse æternas, & in inferno nullam esse redemptionem.

Si dicant ex speciali privilegio, & Christi arbitrio illos fuisse liberatos, doceant de privilegio. Sane proposita illis prædicatio, libera, sed effectu tantum valida, si ipsi credidissent, non speciale privilegium, sed legem ordinariam arguit. Ut ergo pœnas inferni aliquando finem habituras fidelibus inculcarent, præter tot alias machinas commentum etiam de prædicatione Christi superinduxerunt.

266 Sed bene est, quando illius Ecclesiæ lumina, ac primi Patres, quibus ipsi potius animum, quam istis tantum schismati firmando intentis, advertere debent, piorum tantum animas ac sanctorum, descensu illo Christi a miseriis illis, fas est enim statum illum nulla DEi visione pellucidum, ita nuncupare, fuisse liberatas affirment. Et cum hic non sit hujus controversiæ examinandæ locus, sed tantum istius libri errores indagandi, ac manifestandi, in illis afferendis paucis me expediam. Cyrillus Hierosolymitanus cateches. 4. illuminatorum, & cateches. 14. Epiphanius hæres. 69. contra Arianos, Joannes Chrysostomus orat.

u) Supra p. 116. seq.

orat. 5. de Resurrectione, & demonstratione adversus Gentiles, quod Christus sit DEus, Synesius hymno 9. Philo Carpathius in illud Cantici, *apprehendam te.* Joannes Casianus de canonico divinarum orationum, & psalmorum modo lib. 3. cap. 3. Nicetas in orationem dictam Nazianzeni. Et quod magis mirere, ipse etiam Nicephorus Histor. Eccles. lib. 1. cap. 31. ὁ γὰρ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης Χριστὸς μετὰ ψυχῆς μόνης διαιρεθείσης τῷ θανάτῳ τῷ σώματος ἐπιφανεὶς τοῖς ἐν ᾅδου τῶν δικαίων ψυχαῖς τῆς πρὸς 267
τὸν θεὸν ὁδοιπορίας ὁδηγὸς ἐχρημάτιζε, φῶς ἀρχηγὸς, καὶ ἡγεμὼν αὐτοῖς τῆς ὁδοῦ, ὥσπερ δὴ καὶ τῷ ληστῇ γεγονώς. *Ipse enim justitiæ sol Christus anima sola per mortem a corpore segregata apud inferos justorum animis præsto fuit, & dux itineris ad paradisum ferentis præiit lucis princeps, viæque ductor eis perinde atque latroni factus.* Ejusdem etiam commatis Nilus Monachus ad Philippum sacerdotem, de Trinitate & incarnatione Tractatu: Καὶ σώματι προσβαλὼν ὁ θάνατος ἀνθρωπίνῳ δυνάμει θεότητος καταταράσσεται, καὶ ἀναγκάζεται ἐκεῖθεν αἱ ἀπ' αἰῶνος τῶν δικαίων πεπεδημέναι ψυχαί. ἀπὸ γὰρ Ἀδὰμ μέχρι καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας πᾶσαι αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων δικαίων τε καὶ ἀδίκων ἐκεῖσε κατείχοντο δίκας τῆς θεομισοῦς ἐκτινόμεναι. ἐλθὼν δὲ ὁ Χριστὸς ἐν τῷ ᾅδῃ οὐ πάντας ἁπλῶς τοὺς κρατουμένους ὑπ' αὐτοῦ ἀνεσώσατο, ἀλλ' ὅσοι θεὸν αὐτὸν ἔγνωσαν, καὶ ἐπεπιστεύκεισαν, καὶ ἀνωμολόγησαν. *Et cum corpori humano mors incidisset, deitatis potentia distrumpitur, & educuntur ex eo loco, quæ a sæculo justorum animæ vinctæ erant. Ab Adamo enim usque ad præsentiam Christi, omnes hominum sive justorum, sive impiorum animæ inibi detinebantur, inobedientiæ pœnas persolventes. Veniens vero Christus ad inferos, non omnes penitus ab eo detentos liberavit, sed eos tantum qui ipsum noverant, & in eum crediderant, eumque confessi sunt.*

Auctoritatibus pro Synaxarii Auctoris sententia, facili negotio occurrere possumus. Clementis Alexandrini ad confirmanda Ecclesiæ dogmata, si præter aliorum Sanctorum men- 268
tem, & Ecclesiæ decreta loquatur, auctoritas nulla est, scatet enim ubique erroribus, & præcipue in hoc loco, ubi de prædicatione Christi in inferno sermonem instituit, Hydræ Origenicæ nascituræ seminarium quoddam est. Illius contra Ecclesiæ

dogmata conatus ab antiquis scriptoribus damnati sunt, & nunc in dies à recentioribus refelluntur. Si cum Ecclesia loquitur, ob antiquitatem venerabilis est, & suo testimonio non ingratus accedit. Anne hoc, quod de Christi apud inferos prædicatione disseminavit, Origeni cujus ipse doctor extitit, causa errandi fuerit, cum in eo quasi in matre, de damnatorum aliquando salute hæresis contineatur.

Damasceni in libro de fide orthodoxa ea sententia fuit, non minus viventibus, quam mortuis Christi Incarnationem beneficam fuisse, nec minus illis illuxisse; quin etiam sua prædicatione non minus liberalem advenisse: sua namque præsentia illis spiritibus prædicavit, hoc est eorum fidem indicavit, vitæque anteactæ probitatem dignis celebravit laudibus, quibus postea vitam beatam impertivit, infidelium contumaciam arguit. Nec aliam fuisse Damasceni sententiam satis abunde docent, quæ ipse orat. de Transfiguratione Domini edisserit: ibi enim omnia, quæ per descensum Christi ad inferos effecta sunt, enumerans, de damnatis ne verbum quidem faciens, tantum justorum & san-
296 ctorum animas commemorat. Εἰ ἐν ὄρει Θαβὼρ μεμένηκαλε, οὐκ ἂν εἰς πέρας ἡ πρὸς σὲ εὐαγγελία ἐκβέβηκεν, οὐ γὰρ ἂν κλειδοῦχος τῆς βασιλείας γεγένησο. οὐκ ἂν λῃστῇ ἠνέῳκτο ὁ παράδεισος, οὐκ ἂν ἡ γαῦρος τυραννὶς τοῦ θανάτου κατήργητο, οὐκ ἂν εἰς προνομὴν τὰ τοῦ ἅδου βασίλεια δέδωτο· οὐκ ἂν Ἀδὰμ ἀνασέσωστο, οὐκ ἂν ἡ Εὔα ἀπολελύτρωτο, οὐκ ἂν πατριάρχαι, καὶ προφῆται, καὶ δίκαιοι τῶν ᾅδου μυχῶν ἀνεσώθησαν, οὐκ ἂν ἡ φόσις τὴν ἀφθαρσίαν περιβέβλητο. *Si in monte Thabor mansissetis, nequaquam, o Petre, pollicitatio tibi facta exitum nacta fuisset, non enim regni claviger extitisses: non latroni paradisus patuisset; non superba atque insolens tyrannis deleta fuisset: non Adamus saluti restitutus, non Eva redempta, non Patriarchæ, ac Prophetæ, & justi ex imis inferni recessibus erepti fuissent, non denique humana natura incorruptibilitatem induissent.* In exacta hac rerum enumeratione, nusquam rei, quæ tanti interesset, oblitus, tam grande DEI beneficium in genus humanum, & peccatores siluisset.

Majo-

Majorem difficultatem habet, quod ipse scripsit in sermone de defunctis. Nihilominus ibi etiam palam fatetur, se non assertive, sed probabiliter loqui. Ἰδε πῦ φέρων ὁ λόγος ἀνήγαγεν ἡμᾶς λῦσαι σὺν θεῷ, καὶ διευκρινῆσαι πρᾶγμα, μικρῦ δεῖν κεκαλυμμένον, ὐκ ἀποφαντικῶς διὰ τὸ ἀνάξιον, ἀλλὰ συλλογιστικῶς διὰ τὸ φιλάδελφον. *En quo nos oratio provexerit, ut rem pene occultam, & opertam juvante DEO explicaremus, atque id non veluti quandam sententiam pronunciantes: neque enim id patitur nostra indignitas, sed rationibus atque conjecturis, ut charitas postulat, utentes.* Et suæ dissertationi veram aliorum tanquam digniorem, ut ego existimo, præposuit. Οὐ γὰ ἁπλῶς ἔσωσε πάντας ὁ ζωοδότες, ἀλλ' ὡς εἴρηται κἀκεῖ τὺς πιστεύσαντας. Τινὲς γὰν φασὶ τὺς προπεπιστευκότας, οἵ τινες εἰσὶ παλαίες καὶ προφῆται, βασιλεῖς καὶ τοπάρχαι, καί τινες ἄλλοι ἔ λαῦ τῶν Ἑβραίων, ἐυαρίθμητοι καὶ πρόδηλοι τοῖς πᾶσιν. *Neque enim ille vitæ Auctor omnibus sine exceptione salutem attulit, sed illis demum, qui illic quoque, uti dictum est, ipsius fidem amplexi sunt. At nonnulli quidem eos, qui ante crediderunt, intelligunt, Patres nempe, & Prophetas, & Reges, ac Principes, aliosque nonnullos Hebraici populi, qui facile recenseri possunt, omnibusque noti ac conspicui sunt.* Potuit ergo Damascenus in conventu doctissimorum hominum plures sententias licet adversas in medium proferre, quas ipsis postea examinandas relinqueret, & cum propositum illius non parum prædicatio Christi adjuvaret, διὰ τὸ φιλάδελφον, charitate scilicet in fratres, ut ipse opinabatur, exposuit. 270

Verum enimvero sermo ille nescio quid mihi semper suboluit, & ut verum fatear, nunquam x) Damasceni fœtum legitimum existimavi, sed ut alias sæpe contingit, à nebulonibus, ut gratiam, ac pondus orationi tanti Patris nomine adderent, Damasceno fuisse appictum. Quod dummodo è Damasceni operibus erro non es, facillimo negotio persentisces. Levis

x) Eadem aliorum virorum doctorum est de hoc sermone sententia. Vide censuras Rob. Coci pag. 427. seq. & Damascenum nuper editum à doctiss. Viro Michaele Lequien.

* pag. 119. seq.

271 Levis est inprimis, ac nugax hic auctor, qui de gravissimis rebus agens, quasi per saturam ludens carmine, & prosa nullo dicendi fine, orationem omnem infarcit. Dictio illi, ac modus, si recte consideres, vilis, & è trivio, hiulca, languida, affectata, puerilis, & à Damascenica mirum quantum diversa, quæ licet oratoriis flosculis, & accurata exponendi forma non luxuriet, fluit tamen inoffensa, sua facilitate decora, concentu gravis, sententiarum pondere clara, severa, æqualis, divina. Versus Damasceni cum alias elegantissimi sint, selectis semper verbis nitidi, quantitate syllabarum semper commodi, erroribus semper innoxii, hi qui in isto sermone leguntur, si numerum tantum syllabarum demas, semper incompti, ac rustici in ipsa tanta deformitate conformes. Ad hoc probandum nullum argumentum erit validius ipsa lectione, lege, si potes, sine fastidio, per te tantum nullo alio duce me vera fateri cognosces. Præterea omnes illæ historiæ quæ ab eo adducuntur, ex anilibus confabulationibus descriptæ sunt, de quibus nos superius * nonnulla diximus: at quomodo Damascenus hujus orationis auctor esse poterit, qui secundo de fide orthodoxa cap. 4. scribit. Διὸ τῷ Διαβόλῳ καὶ τοῖς δαίμοσιν αὐτοῦ ἡτοίμασται τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, καὶ ἡ κόλασις ἡ αἰώνιος, καὶ τοῖς ἑπομένοις αὐτῷ. χρὴ δὲ γινώσκειν ὅτι ὅπερ ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις ὁ θάνατος, τοῦτο τοῖς ἀγγέλοις ἡ ἔκπτωσις. μετὰ δὲ τὴν ἔκπτωσιν οὐκ ἔστιν αὐτοῖς μετάνοια, ὥσπερ οὐδὲ τοῖς ἀνθρώποις μετὰ τὸν θάνατον. *Ob idque diabolo, ipsiusque dæmonibus, itaque qui ducem ipsum sequuntur,* 272 *nunquam extinguendus ignis, suppliciumque sempiternum paratum est. Illud etiam scire non alienum fuerit, quod hominibus mors est, hoc Angelis lapsum extitisse. Post lapsum enim præclusa est jam illis omnis resipiscendi facultas, quemadmodum & hominibus, postquam ex hac vita migrarunt,* cum hic sæpius inculcetur post mortem in inferno esse ἐξομολόγησιν, confessionem, μετάνοιαν, pœnitentiam. Plane tamen nullum est, quod aliqui dixerunt hanc orationem non esse Damasceni, cum Damascenus sit antiquior Gregorio Papa primo, ad cujus preces salus Trajano defertur, cum ex Joanne Patriarcha Hierosolymitano, qui ejus vitam descripsit, manifestum sit, Damascenum sub Leone Isauro Iconomacho floruisse, sub Gregorio secundo.

cundo Auctoritas ergo hujus orationis, cum Damasceni non sit, non tanti fieri debet.

Oecumenii item, & Zonaræ, & Maximi Planudæ auctoritas tantum Xanthopuli sententiam ëxponunt, qui de hac re cum male senserit, male etiam sensisse Xanthopulum ejusdem farinæ hominem necesse est. Et expositio Oecumenii insulsissima est. DEus enim non exeo quod quisque facturus est, sed ex eo, quod re ipsa fecerit sententiam fert. Et profecto divinæ liberalitatis beneficium nullum esset, si ex eo quod aliquis acturus erat, judicandus est.

Nicetas quid senserit, clarum est: cum ipse dicat sancto- 273
rum animas ac piorum tantum fuisse liberatas, probetque testimonio Chrysostomi. Εσωσε δὲ Χριςὸς εἰς ᾅδην κατιὼν ȣ̓ πάντας, ἀλλὰ μόνȣς τȣ̀ς πιςεύσαντας, ὁ δὲ Χρυσόςομος ἰσχυρίζεται, ὅτι ȣ̓δένα ὁ Χριςὸς ἐν τῷ ᾅδῃ σέσωκεν, μὴ ἄξιον σωτηρίας ὄντα, ὅτε ἀπέθανεν. *Enim vero Christus in infernum descendens non omnes, verum eos solos qui crediderunt salvos fecit. Chrysostomus ipse affirmat, neminem in inferno á Christo salutem accepisse, nisi qui salute dignus esset, cum ex hac vita discessisset.* Et ad fabellam illam de Platonis salute minime animum advertit.

Gregorii Nazianzeni verba dubia sane, nullo modo sententiam dubiam faciunt. Neque enim ipse dubitavit num Christus apud inferos omnes absque ulla exceptione salvos fecerit, an eos dumtaxat, qui crediderunt: sed solum quid in eo mysterio inquirendum, meditandumque esset, proposuit. Plane namque ipse sciebat neminem absque fide DEo placere potuisse. Nec aliam fuisse Nazianzeni mentem colligi etiam potest ex Georgii commentario in eundem locum. Οὕτω, scribit, καὶ εἰς ᾅδȣ κατερχομένῳ τῷ λόγῳ συγκάτεισιν, ȣ̓κ ἐπὶ κακῷ δῆλον, ἀλλ᾽ ἀπὶ τῷ ἐρευνῆσαι, καὶ μαθεῖν τὸ μυςήριον τ᾽ εἰς τὸν ᾅδην τȣ̃ θεȣ̃ συγκαταβάσεως, καὶ τῶν ἐκεῖσε γενομένων τε, καὶ ἐπιτελȣμένων τὸν ὑπερφυᾶ διδαχθῆναι λόγον. *Et cum ad inferos descendenti verbo una descendit, neque ad ma-*

lum, ut patet, sed ut disquirat, conspiciatque DEi in infernum descensus arcana, & eorum quæ ibi peraguntur, atque perficiuntur, supernaturalem rationem edoceatur.

274 Anastasio Antiocheno satisfaciam, si dicam, quæstiones illas, * quæ sub ejus nomine circumferuntur, non omnes esse Anastasio adscribendas. Opus etenim inordinatum, ac varium lectores ipsi pro arbitrio, aliis additis, aliis detruncatis, immutarunt, & dum legerent, quidquid notatu dignum occurrebat in margine, vel alibi ascripsere. Exscriptores deinde additamenta illa notha, ac si legitima essent, dum exscribunt, in textum referunt, & Auctoris sane maximi opus eruditum, ac vera sapientia plenum, invertunt. Exempli loco illud tantum sit; cum Anastasius ab aliis sanctis Patribus plura acceperit, aliique Patres posteriores ab Anastasio, vel ab aliis, ex quibus etiam Anastasius sua mutuati fuissent, lector memoriæ adjuvandæ gratia adnotavit sententiam illam esse & maximi Monachi, & Joannis Climacis, sive etiam Nicephori Constantinopolitani. Exscriptor deinde nomina illa, quasi ab Anastasio, vel à quæstionum auctore indicata fuissent, in copia apposuit. Et Turrianus gravissimus vir se vidisse exemplar Messanense tradit, in quo quædam ex illis nominibus non legebantur. Quod dicimus de nominibus, de sententia, & rebus ipsis dicendum est. Neque melius habitæ sunt hæ Anastasii quæstiones, ac illæ, quæ sub Athanasii nomine ad Antiochum, & Justini Martyris ad orthodoxos. Quare fabulosa de salute Platonis, & prædicatione Christi, quæ inter eas leguntur, non convincunt, ea fuisse
275 ab Anastasio scripta, vel dictata. Nec dubito ab sciolis quibusdam sancto fuisse annexa, cum nec inter se conveniant, neque cum aliis ab eodem patre aliis in locis expositis.

Locus

* Quæstiones & responsiones XCIII. primum latine sub Anastasii Nicæni nomine edidit Gentianus Hervetus, ex cujus interpretatione leguntur in antiquis Bibliothecis Patrum. Deinde quæstiones CLIV. Græce & latine vulgavit Jac. Gretserus Ingolstad 1617. 4. sub nomine Anastasii Sinaitæ, Patriarchæ Antiocheni qui A. C. 599. diem obiit. Ex Gretseri versione recusæ sunt in Bibliotheca Patrum novissima Lugdunensi Tomo IX. Sed nova confusione animadversiones Interpretis verbis Græci scriptoris permixtæ sunt.

Locus omnium difficillimus est D. Petri, y) in quo exponendo multi insudarunt, an Doctoris mentem sint assecuti, in dubio est. Ne varias aliorum hic expositiones aggeram, eam solum in medium adducam, quæ verba illa de descensu Christi ad inferos interpretatur, quæ & sanior esse videtur, & communior. Ait namque D. Petrus, Christum sua morte, cum ad inferiores partes terræ perveniisset, spiritibus, justis videlicet, qui ibi in sinu Abrahæ detinebantur, prædicasse, manifestasse videlicet suam Incarnationem, & quanam ratione illorum redemptionis, ac restitutionis in integrum causa fuisset, idque præconis ad morem clare, & sonore intonuisse justis omnibus, & maxime iis qui pervicaces & obstinati cum Noe arca appararetur, sed DEi longanimitate, ac patientia in bonam frugem conversi, commissorum delictorum pœnitentia peracta in sinum Abrahæ delati similem Christi descensum anxie expectabant, quo illis beata vita impertiretur. Scio varie ab aliis locum hunc explicari, hæc tamen sententia mihi verbis conformior, & textui Scripturæ aptior videtur. Non ait ergo Petrus Christum in inferno omnibus ibidem contentis se ipsum manifestasse, sed sanctis & justis tantum. Quinam autem isti fuerint, non adeo dignosci facile possunt, 276
cum in tanta malorum illuvie hominum animis refractariis, quando & DEi tolerantia, ac summa humanitas indignata excidium omnibus sine ulla spe salutis minitaretur, inventi sint aliqui, qui errorem agnoscentes, & ex animo detestantes, ac pœnitentiam agentes iram DEi averterint, & misericordiam consecuti non in corporibus, ac facultatibus, quæ veluti causas tanti mali ingentes aquarum voragines absorpserant, in sinu Abrahæ recepti fuerint. Ne damnemus ergo tempora, licet infelicissima, ne homines omnes una lance dimetiamur, ac reprobemus. Novit enim Dominus ex peccatoribus suscitare semen Abrahæ, genus electum, pium, sanctum. Quod si tempore dilvuii factum est in tanta rerum omnium angustia, multo magis aliis etiam temporibus,

y) I. Petr. III. 19. ad quem locum præter interpretes confer si placet Petavium XIII. 18. dogm. Theol. de incarnatione. & D. Tho. Ittigi *De μακαρίτε* diss. de Evangelio mortuis annunciato.

cum non ita crassatur iniquitas, fiet. Videat ergo Xanthopulus num bene intellexerit Petrum, qui non sanctis, sed damnatis scribit Christum prædicasse, & ex illis omnes, qvi crediderant, liberasse.

Illa præterea Synaxarii verba considerandasunt. Sanctorum animas, ait, ab inferorum domino violenter custodia mancipatas liberavit, τὰς ἢ ψυχὰς τῶν ἀπ' αἰῶν ἁγίων βιαίως κρατ|μένας ἀπὸ ἅδ ἠυθέρωσε. Error fuit Origenis, & aliorum ab Eustathio Antiocheno reprobatus, quo asserebatur, non tantum damnatorum, sed justorum etiam animas
277 in inferno sub potestate dæmonis z) fuisse. Vide quæ nos tractatu nostro de de Engastrimytho cap. 7. & 12. pro Catholica veritate tuenda adduximus. At dum in Beatis illis, qui in summa mentis tranquillitate quiescebant, nullis doloribus, nullis angustiis obnoxii, perfectam beatitudinem, quæ in visione DEi erat, expectantes, vim ab inferorum domino asseris, injusti dæmonis in illas facultatem, & dominium, illudque violentum insinuas. Hoc est non in sinu Abrahæ, sed in crudelissimi animarem hostis ergastulo commorari, & Origenis errorum perpetuis tenebris damnatum, nunc demum in lucem ab orco evocare.

IV. Quartum in libro animadvertendum est, ex verbulo male edito ingentem Divæ Virgini injuriam appingi. Quod nisi viderem sæpius repetitum, semperque eodem cum errore prolatum, veluti correctorum oscitantia intrusum negligerem. Carmen est Joannis Damasceni, sive Joannis Ardæ in Pentecostem ad ipsam Virginem pag. 172. a. f. χαίρεις ἄναοσα μη|ροπαρθένων κλέος. *Salve Regina, Matri-virginum gloria.* Eodem modo legitur & pag. 190. a. m. pag. 134. a. p. pag. 250. b. m. & quotiescunque carmen illud repetitur, semper Virgo, *Matri-virginum* gloria est. Typographi in uno vel alte-

z) Atqui in verbis Synaxarii animæ justorum non dicuntur detentæ a dæmone, sed tantum παρὰ ἅδ, hoc est in loco & statu a perfecta beatitate & visione beata DEi sejuncto, limbum patrum Ecclesia Latina appellat.

altero loco errare potuerunt. Cum vero ubique ita legatur, errorem in verbis inesse dicendum est: eoque præcipue quod in aliis etiam editionibus ita habeatur, ut in editione Spinelliana anni 1600. Unam inter mulieres *Matri virginem* 278
novi Divam Virginem, præque ea sola nulla alia est, illa enim sola Christum peperit, & Virgo & Mater nobis innotuit. Titus Bostrensis: Ηπίςησε καὶ αὐτὴ οὐχ ὑπεβλήθε δὲ τῷ τῆς ἀπιςίας ἐπιτιμίῳ κατὰ καὶ Ζαχαρίας, διότι ὁ μὲν εἶχε πολλὰ παραδείγματα τῆς ἐν γήρᾳ παιδοποιίας τὴν Σάῤῥαν Ρεβέκκαν, τὴν Ραχὴλ, τὴν Ἄνναν, ἡ δὲ παρθένος οὐδὲ ἕν. οὐδεμία γὰρ παρθένος ἕως αὐτῆς ἄνευ ἀνδρὸς συνέλαβε καὶ τέτοκεν. λέγει πῶς ἔςαι ταῦτα οὐχ ὡς ἀπίςως ἀντιλέγουσα, εἰλλ' ὡς σοφὴ ζητοῦσα τὸν τρόπον τοῦ λεγομένου πράγματος. ἐπεὶ οὐδέποτε γέγονε τὸ παρθένον τεκεῖν. ὅθεν οὐκ ἐπιτιμᾶται, ἀλλὰ διδάσκεται τὸν τρόπον τοῦ παραδόξου τοκετοῦ. Et: οὐκ οἶδεν ἡ φύσις ἃ λέγεις. ὅθεν καὶ συγγινώσκει ὁ ἄγγελος. οὐδὲ γὰρ γέγονε πρότερόν τι τοιοῦτον, οὐδὲ μετὰ ταῦτα γενήσεται. λέγω δὴ τὸ παρθένον τεκεῖν. Et ille alius: εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, οὐδεμία γὰρ τῆς τοσαύτης χάριτος κοινωνὸς, οὔτε γέγονεν, οὔτε γενέσθαι δυνάται. ἓν γὰρ τὸ θεῖον κύημα, καὶ μία γεννήσασα. *Nec ipsa quidem credidit; attamen incredulitatis pœnas non subiit, quemadmodum Zacharias, hic etenim multa in senecta parturitionis habebat exempla, Sarram, Rebeccam, Rachel, Annam: Virgo vero nullum penitus, nulla quippe ante eam virgo sine viro concepit, & peperit. Dicit, quomodo erunt hæc, non quod fidem non præbens, sese opponens: sed veluti prudens, modum de re, quæ agebatur, inquirens. Quandoquidem nunquam id evenit, ut virgo pareret. Quare non reprehenditur, sed modum partus admirabilis edocetur.* Et: *Quæ tu asseris, natura non novit, hinc Angelus condonat, neque enim antea simile quidpiam factum est, nec posterum* 279
in tempus futurum fiet, Virginem, inquam parere. Et alius in Lucam, Benedicta tu in mulieribus. *Nemo enim tantæ gratiæ particeps facta est, nec fieri potest. Divinus siquidem partus unus est, & quæ generavit, una.* Græci etiam in Paracletice canunt: ὦ θαύματος καινοῦ πάντων τῶν πάλαι θαυμάτων, τίς γὰρ ἔγνω μητέρα ἄνευ ἀνδρὸς τετοκυῖαν; *O admirandum novum vetera omnia mirabilia exuperans, quis enim novit matrem, quæ sine viro generavit?* Et:

ποία μήτηρ ἠκούθη παρθένος; ποία δὲ παρθένος μήτηρ ἐγνωρίσθη, πάντα τὰ σὰ θεοπόκε θαυμάσια. *Quæ mater audita est virgo, quæ vero virgo mater agnita est? Omnia tua, Deipara, admirabilia.* Et: τῶν γηγενῶν τίς ἤκουσε τοιοῦτον, ἢ τίς ἑώρακέ πολε, παρθένος ἐν γαστρὶ εὑρέθη ἔχουσα, καὶ ἀνωδύνως τὸ βρέφος ἀποτεκοῦσα, τοιοῦτον σὸν τὸ θαῦμα. *Quis mortalium simile audivit? aut quis unquam conspexit? Virgo inventa est in utero habens, eademque sine dolore filium peperit, tale est tuum miraculum.* Et: Φοβερὸν τὸ μυστήριον, καὶ τὸ θαῦμα θαυμάσιον, πῶς ἡ παρθένος τὸν κτίσην τῶν ἁπάντων ἐβάστασε, καὶ μετὰ τόκον, πάλιν σῶα καὶ παρθένος διέμεινε. *Terribile mysterium, & miraculum admirandum, quomodo Virgo creatorem omnium gestavit, & post partum rursus integra & virgo permansit.* Et: Θεία τόκε σε ἁγνὴ πᾶσαν φύσεως τάξιν ὑπερβαίνει τὸ θαῦμα, θεὸν γὰρ ὑπερφυῶς συνέλαβες ἐν γαστρὶ, καὶ τεκοῦσα μένεις ἀεὶ πάρθενος *Divini partus tui, o pura, omnem naturæ ordinem miraculum superat, DEum enim supra naturam concepisti in utero, & postquam genera sti permanet semper virgo.* Quid plura? δέσποινα ἐν μήτρᾳ τὸν νομοδότην καὶ βασιλέα Χριστὸν συλλαβοῦσα μητροπάρθενε. *Domina in utero legum datorem, & Regem Christum concipiens sola mater, & virgo.* Et: ἐκ σοῦ γὰρ ἐσαρκώθη ὁ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου, μόνη γὰρ ὑπάρχεις μήτηρ, καὶ παρθένος. *Ex te enim carnem assumpsit Servator mundi, sola etenim es mater & virgo.* Et: σὺ γὰρ μόνη γέγονας ἐν γυναιξὶ, καὶ μήτης, καὶ παρθένος, καὶ σὺ μόνη πάναγνε ἐγαλάκτησας τὸν ζωοδοτην. *Tu enim sola inter mulieres facta es & mater, & virgo, & tu sola, o purissima, lactasti filium vitæ datorem.* Et: ὦ θαῦμα τῶν ἁπάντων θαυμάτων καινότερον, ὅτι παρθένος ἐν μήτρᾳ, τὸν τὰ σύμπαντα περιέποντα ἀπειράνδρως, συλλαβοῦσα· οὐκ ἐστενοχώρησεν. *O miraculum miraculorum omnium novissimum, quod virgo in utero omnia continentem sine commercio viri concipiens non angustiavit.* Quare omnino Joannes scripserat, χαίροις ἁγιοσα μητροπάρθενον κλέος. *Salve Regina Matri-virginalis gloria.* Ipsa enim sola audit Matri-virgo, & a Græcis sæpissime alibi dicitur μητροπάρθενε. Et in editionibus Aldina, Basilienſi, Parisiensi μητροπάρθενον, *Matri-virginalis* legitur. Eandem lectionem agnoscit Gregorius Metropolita Corinthi, & Eustathius Thessalonicensis, qui ea carmina exposuerunt. Nec non Marcus Eugenius in Paraphrasi, χαίροις ὦ δέσποινα κλέος καὶ ἄκουσμα μητροπαρθενον. Undenam ergo in libris Græcorum tantus error irrepsit?

V. Quin-

V. Quintum est de processione Spiritus sancti. Licet enim de illa Græci sæpissime sermonem instituunt in hoc libello, nunquam tamen hæresim nobis aperte ingerunt, dicunt namque Spiritum Sanctum à Patre procedere, an a Filio pro- 281
cedat, silent. Quod dum non negant, expresse in ea locutione damnandi non sunt. Vera enim dicunt, & abstrahentium non est mendacium. Item, ut notant viri doctissimi, quod singulariter uni divinæ personæ tribuitur, id etiam convenire alteri intelligitur, nisi sit illud, quod ab altera persona distinguitur. Pater vero non distinguitur a Filio per hoc, quod ab eo procedit Spiritus sanctus, non enim ea ratione opponitur Filio relative, & ita subintelligenda sunt eorum omnium loca, qui Spiritum sanctum, a Patre, nulla facta mentione Filii, procedere asserunt, præsertim si diversis verbis enuncient eodem in loco, vel alibi, Filium habere omnia, quæ Pater habet, præter *ἀγεννησίαν, innascibilitatem.* Verum processionem Spiritus legentibus ita proponere a Patre, ut ab ea Filius excludatur, & solus Pater esse dicatur principium Spiritus, aperta hæresis est, & condemnata in Concilio Florentino. Habetur tamen in Synaxario Feriæ secundæ post diem Pentecostes, p. 248. b. f. *ἁπλῶς ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς πλὴν τῆ ἀγεννησίας καὶ τῆς γεννήσεως, αὐτὰ μόνα τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον. Simpliciter quæcunque habet Pater, & Filius, præter paternitatem, & filiationem à solo Patre procedens.* Dicent verbum illud, *solo*, in Spinelliana, & aliis editionibus non haberi. Et de hoc sane dolendum est: quo jure homines temerarii tantum audeant, ut præter Ecclesiæ Græcæ morem, & Auctorum sententiam, 282
non leviuscula & puerilia, sed hæreses in Conciliis damnatas ad fallendum Christianorum animos, appingant. Si in Autographo Xanthopuli scriptum esse contendant, quod verisimile est, cum ipse illius opinionis fuerit acerrimus assertor, quanam ergo ratione Spinelliani correctores omiserunt? sed sive sit in Autographo, sive secus, cum in editis habeatur, & hæreticum sit, omnino expungi debet.

EJUS-

EJUSDEM DE PARACLETICE.

283 NEque fortunatius accidit Paracleticæ, qui est tertius liber examinandus. Namque cum liber esset exiguus sub Octoechi a) nomine à Johanne Damasceno compositus, subsecutorum Græcorum nimis onerosa pietas plurimis additis, librum in molem, qua est, succrescere fecit, & novam Octoechum compellavit. Forte etiam à Josepho Melodo compilata est. Habeo ex Acrostichide sabbati octavi Tomi, τῆς ὀκτοήχου τὸ νέας θεῖον τέλος, πόνοι δὲ Ἰωσήφ. *Octoechi novæ divinus finis, labores vero Josephi.* Dicitur præter alias causas παρακλητικὴ, quod tota sit in DEo, sanctisque exorandis, divinoque sibi auxilio, variis supplicationibus, & Christi, & Virginis, & aliorum Sanctorum intercessionibus impetrando.

Multi multa in ea reprehenderint, sed imperite, & satis calumniose. Non omnia hic referemus, uno, vel altero discusso, nostrum in eam subjiciemus examen; paginæ respondent Paracleticæ, correctæ a Nicephoro Paschaleo, editæque Venetiis apud Antonium Pinellum anno 1625.

284 I. Primum fuerit locus ex pag. 43. b. 1. f. in quo partus Virginis λοχεία vocatur. καμινος ποτὲ μὴ φλέξασα τὰς παῖδας τὴν σὴν λοχείαν προεικόνιζεν παρθένε. *Caminus aliquando, quæ pueros non exussit, tuum, Virgo, partum præfigurabat.* Et p. 50. a. 1. m. μέγα καὶ φρικτὸν ὑπάρχει θεομῆτορ τὸ σῆς λοχείας τὸ μυστήριον. *Magnum & horribile est, DEi mater, tui partus arcanum.* Pag. 84. b. 2. f. νόμοι διετράνωσαν εἰκόνες τὴν σὴν φρικτὴν λοχείαν θεονύμφευτε. *Legis manifestarunt imagines tuum horribilem partum, DEo desponsata.* Quomodo enim λοχεία, quæ universam puerperii ægrotationem, & molestiam, ut sunt sanguinis proluvies, secundæ, dolores, debilitates,

a) Confer quæ de Octoecho & Paracletice dicta sunt supra p. 64. 68. seq.

tates, aliaque parturientium inquinamenta Virgini apponemus, a quibus illius divinissimum partum fuisse alienum testantur Patres b) Hieronymus adversus Helvidium in 2. quæst. Cyprianus sive quivis alius vetustus Author, sermone de Nativitate Domini, Fulgentius sermone 2. in Nativitate Domini, Leo Papa sermone 2. in Nativitate, Zeno Episcopus Veronensis serm. 3. Epiphanius lib. 3. contra hæreses in fine. Vocem sic interpretatur Zonaras in Can. 79. Trullanum: λοχεία δέ ἐστιν ἡ μετ' ὠδίνων τοῦ βρέφους ἀπότεξις, καὶ ἡ τῶν αἱμάτων ἀκόλουθος ῥύσις, ὧν μὴ πειρασθῆναι τὴν θεοτόκον πιστεύομεν. *Est vero puerperium emissio fœtus, quam doloris sensus, & proflavium sanguinis comitantur, quibus quidem malis nullatenus obnoxiam fuisse Deiparam credimus.* A Zonara sua exscripsit Matthæus Blastarius in Nomocan lit. k. cap. 8. ideoque canon Trullanus ἀλόχευτον τόκον nuncupavit Virginis partum. 285
Quare coctam similam sibi invicem solitam impertiri, honoris scilicet, prætextu secundinarum impollutæ Virginis, fidelibus prohibuit. Videsis eumdem Canonem, & in eum Zonaram, Balsamonem, Blastarium, a quibus non longe abest Alexius Aristenus: οὐκ ἔστι τοῦτο τιμὴ τῇ παρθένῳ, τῇ ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον τὸν ἀχώρητον τεκούσῃ λόγον σαρκὶ ἐκ τῶν κοινῶν τε, καὶ καθ' ἡμῶν τὰ κατὰ τὸν ἄφραστον αὐτῆς τόκον ὁρίζειν ὑπογράφειν. Διὰ τοῦτο εἴτις μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν γεννήσεως, σεμίδαλιν εὑρίσκεται ἕψων, καὶ ταύτην παρέχων τισὶ προφάσει τιμῆς δῆθεν λοχιῶν τῆς ἀχράντου παρθενομήτορος· εἰ μὲν κληρικός ἐστι καθαιρεθήσεται· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφορισθήσεται· ἀλόχευτον γὰρ ὁμολογοῦμεν τὸν ἐκ τῆς παρθένου θεῖον τόκον, ὡς καὶ ἀσπόρως συστάντα. *Non est honor hic Virginis, quæ supra omnem rationem, & intellectum, verbum quod nullus locus capere poterat, in carne peperit, & ex communibus, & nobis accidentibus, inenarrabilem illius partum determinare, ac circumscribere. Quapropter qui post diem sanctæ Christi veri Dei nostri nativitatis similam coxerit, & cum altari exhibuerit,* c) *quasi honorem deferens secundinis impollutæ Virginis Matris, si Clericus est, deponatur: si laicus, excommunicetur. Absque enim ullis secundinis divinum ex Virgine partum, ut qui sine semine fuit, confitemur.* Proclus Patriarcha Constantinopolitanus oratione de Incarnatione, ὠδῖνα ἀλόχευτον, *sine puerperio puerum.*

b) Adde Petav. XIV. 6. dogm. Theol. de Incarnatione, & Suicerum in λοχεία.
c) Hinc fortasse dicti *Semidalita*, de quibus Damascenus hæresi 86.

286 *rum.* Et quod magis est Paracletica ipsa pag. 124. a. 1. m. τίς μὴ μακαρίσῃ σε παναγία παρθένε; τίς μὴ ἀναμνήσει σε τὸν ἀλόχευτον τόκον; *Quis non beatam te dicet, sanctissima Virgo? quis non laudibus extollet tuum sine puerperio partum?* Et hæc quamvis sana, non tamen ea sunt, quæ in pejorem partem rapere verba Paracletices faciant. Licet enim in Virgineo partu nullum sanguinis profluvium, nulla secundarum eruptio, nulla tunicarum ruptio, nullus dolor, nulla molestia, nullum inquinamentum; non ideo tamen negare possumus vere, ac proprie λοχείαν ejus partum dici, cum λοχεία nihil aliud sit, quam partus ipse, vel actus pariendi, quemadmodum & λόχευμα, qui naturaliter, & in aliis mulieribus non potest sine similibus inquinamentis, atque immunditiis fieri: in Virgine vero aliter factum est, cum præter naturam gigneret. Et quemadmodum λοχεία reliquis mulieribus omnia jam dicta incommoda affert, ita & partus. Quare si propter ea in Virgine λοχεία neganda est, propter hæc eadem & partus, & fœtus, & gignere ipsum, & parturire neganda sunt; nusquam enim id accidit sine sanguinis profluvio, & reliquis recensitis: at cum in Virgine nihil immundum, neque molestum cum pareret, evenerit, ideo partus illius partus dicitur, licet immaculatus, & a purgamentis omnibus alienissimus. Jubet porro Canon Trullanus partum similem dici ἀλόχευτον, non quod ἄνευ λοχείας factus est, vere enim Virgo peperit, sed ut morem illum de coquenda si-
287 mila male introductum ex animo fidelium evelleret. Sic Concilium Ephesinum prohibuit, ne Virgo diceretur Christipara, ut hæresim Nestorii condemnaret, cum vere illa Christipara sit, vere enim Christum genuit: non ideo tamen negamus illam genuisse Deum. Ideo ne plura hic referam, λοχείαν istam fere ut plurimum cum annexo aliquo, quod eam ab humanis aliis partibus separat, profert, ut in exemplis allatis vidimus. Et pag. 117. b. 1 p. πῦ μοι τὰ εὐαγγέλια, βοῶσα σὺν δάκρυσι; πῦ ὁ τὸ χαῖρε μοι λέξας; πῦ ἡ λοχεία ἡ ἄφρας Θ; πῦ Πέτρος ὁ φίλος; *Ubi sunt mihi boni nuncii, cum lacrymis inclamans? ubi qui mihi dixit Aue? ubi partus quem verbis assequi non possumus? ubi Petrus amicus?* Nec alio modo verba Procli intelligenda sunt. Non placet? Habeant qui obviis quibuscumque nullo prævio examine offenduntur, λοχείαν, λοχεύω, unde etiam ἄλοχος, uxor & conjux, prima sui origine a λέχος,

λέχος, quod est lectum deduci. Recte itaque Proclus & alii vocant ἀλόχευτον τόκον, hoc est partum lectum non expertum, hoc est sine semine viri, qui scilicet parentem nullum hominum agnoscit. Hic non nemo adnotavit ἄλοχος γυνὴ, γαμετὴ κατ' ἐπίτασιν τοῦ ᾶ, οἱονεὶ ὁμόλεχός τις οὖσα, & apud Platonem, virginem quæ nondum peperit, quasi ἑτέρου λέχους ἄπειρον. Virgo enim sola est, quæ filium peperit ἀπειρόγαμος, ἀπειρόζυγος, ἀπείρανδρος, πεῖραν ἀνδρὸς μὴ δεξαμενη, quæ nullo cum viro consvevit cubilibus, quæ non ex concubitu gravida facta est, quæ cum homi- 288
ne rem non habuit, quæ corpus cum corpore non aluit, quæ non dedit operam in lecto. Annon recte hujusce partus, qui vere λοχεία est, & dicitur, ἀλόχευτος etiam ob sui admirabilitatem dicetur? sane Procli illud ὠδὶν ἀλόχευτος cautius emolliendum erat: quomodo enim vexationem & dolores ipsos partus ἀλόχευτον vocat? An dolor sine dolore esse potest? an vexatio partus sine molestia? & tamen fatetur dolorem, qui tamen sit ἀλόχευτος, *sine cura puerperii*, ut explicant, quod pejus fuisset, Virginem in partus molestia & ægritudine sine ulla cura puerperii derelictam. Et ὠδῖνα illud vertere *puerum** ex ingenio est. Scio Proclum orat. in S. Pascha vocasse τόκον ἀνώδυνον, parturam partus doloribus minime obnoxiam. Sed hoc quid ad ὠδῖνα; Mens itaque divini Patris ea est ὠδὶν, partitudo nempe, sive enixus, nullo animi, vel corporis in Virgine tantum cruciatu fuit ἀλόχευτος, quod Methodius Patarensis oratione elegantissima in Hypapante dixit, τόκον ἀμόλυντον, καὶ καθαρσίων ἀνεύθυνον, *partum impollutum, & purgamentis minime obnoxium.* λοχείαν ὑπερφυῆ, *puerperium supernaturale.* ἄπορον, *sine semine.* ἀγεώργητον καρπὸν, *fructum sine ulla cultura.* Et Virginem, τὴν ἀφθόρως ἐγκυμονήσασαν, καὶ ἀφράστως ἀποκυήσασαν, *quæ sine corruptione conceperat, & ineffabiliter pepererat.* μητέρα ὑπὲρ φύσιν καὶ τόκον ὑπὲρ λόγον, καὶ λόχον ἀπειρογάμον, *Matrem supra naturam, & fœtum supra omnem rationem, puerperam nuptiarum expertem.* γαστέρα οὔτε προδιανοιγεῖσα, οὔτε προενσπερματισθεῖ- 289
σα, *uterum neque prius apertum, neque antea semine conspersum.* Nec longe est Isidorus Pelusiota Catena Græca in Lucam: τὸ σπέρμα τῆς γυναικὸς, ὃ ἐχθραίνειν τῷ ὄφει προστάττει θεὸς, ὁ κύριος ἡμῶν

* Leg. *partum.*

ἐστὶν Ιησῦς· αὐτὸς γὰρ σπέρμα γυναικὸς μόνος γέγονεν μὴ σπερματισάσης, καὶ τὸ ἀγνείας μὴ μειωθείσης. *Semen mulieris, quod odio prosequi serpenti Deus imperat; Dominus noster est JEsus. Ipse enim semen mulieris solus factus est, cum illa semen non emiserit, neque castitas imminuta fuerit.* Non itaque partus Virginis male λοχεία dicetur, si ut fuit, intelligatur, neque propter eam vocem Paracletice condemnanda, cum quid ipsa eo nomine velit, pag. 183. a. 1. m. Φυγοῦσαν τὰς ὠδῖνας τὰς μητρικὰς τῷ καιρῷ τὸ λοχείας. *Quæ effugerat dolores maternos tempore puerperii*: & pluribus aliis in locis, ad fastidium apertissime indicet, & nimis morosi videntur, qui propter similia verba eam convellunt.

II. Alterum fuerit in hoc libro plurima Virgini tradi, quæ nulla ratione ad eam pertinent, nec etiam si velit ex se efficere poterit. Inter alia pag. 155. b. 2. f. Θεοτόκε ἡ βεβαία προσασία, καὶ ἐλπὶς χριστιανῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ φρικτῇ προσίθει μοι ἐπταικότι πολλὰ, καὶ ῥῦσαι μετῆς γεέννης τὸ φοβερᾶς, προβάτοις με δεξιοῖς ἀριθμήσασα. *Dei para stabilis protectio, & spes Christianorum in die horrendo adiuva me, qui in multis lapsus sum, & libera me a terribili geenna, inter oves me dexteras collocans.* Verum est, beatam Virginem unicam Christia-
290 norum spem, Christianis opem semper, dum vivunt adiutabilem, ferre. Sed quis nescit post hanc vitam, & potissimum in die illo tremendo, cum jam omnes sive boni, sive mali pro merito sua habent, nullam illi, quod nec etiam Christus sibi reservavit, facultatem esse, vel à geenna liberandi, vel quos sinistra sibi surripuit, inter dexteros collocandi? Ingens est potentia Virginis, sed non est ea, quæ Filii sui potentiam excedat. Pag. 180. b. 1. p. πλαγχνίσθητι παρθένε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ πταισμάτων δώρησαι τὴν ἄφεσιν τοῖς προσκυνοῦσιν αὐτοῦ τὰ παθήματα. *Miserere nostri Virgo, & delictorum concede remissionem iis, qui adorant illius passionem.* Remittere peccata solius Dei est, vel cui ipse facultatem concesit. Quanam ergo ratione Virgo remittere peccata dicetur?

Verumtamen nimis aperte istiusmodi homines calumniose se gerunt. Sensus siquidem Græcorum invocanda Virgine ex eadem Paracletice innumeris in locis patet, qui eam assidue exorant, ut sua ipsa intercessione apud Filium similia aliaque impetret. Rogant ergo, ut ipsa remittat, & liberet à geenna, ut scilicet intercedat apud Filium, ut ipsi à geenna liberentur, & peccatorum

torum remisſionem conſequantur. Evolvantur ſingulæ paginæ, non aliam Græcorum in talibus exorandis eſſe mentem, cum manifeſto intercesſio Virginis ubique interponatur.

III. Quibusdam etiam illud non bene olet, pag. 77. a 1. p. ἐν τάφῳ σωματικῶς, ἐν ᾅδῃ δὲ μετὰ ψυχῆς ὡς θεός. ἐν τῷ παραδείσῳ δὲ 291
μετὰ λῃστοῦ, καὶ ἐν θρόνῳ ὑπῆρχες Χριστὲ μετὰ πατρὸς καὶ πνεύματος πάντα πληρῶν ὁ ἀπερίγραπτος, ſonant. *In monumento cum corpore, in inferno vero cum anima, ut Deus; in paradiſo cum latrone, & in throno eras Chriſte cum Patre, & Spiritu omnia complens, qui es incircumſcriptus.* Videntur enim hæreſim Apollinarii, & Seueri ſapere.

Dicimus verba hæc non eſſe recentioris alicujus, & ex fæce hominum nati, ſed ſancti, & in Eccleſia Catholica Scriptoris probatiſſimi, de quo nulla unquam ſimilium hæreſum vel levis ſuſpicio fuit: Joannis, inquam, Damaſceni, qui Troparium illud inter alia multa confecit, nec in iſto loco tantum, ſed alibi etiam ſæpiſſime canitur, ut videre eſt in Octoëcho, Ode 1. quarti toni; & Diaconus ante Miſſam poſt oblationem, ſacram menſam incenſans hæc eadem recitat. Quod ſi fides aliqua adhibenda eſt rumori publico, ac famæ, quam refert Auctor vitæ ſancti Coſmæ Melodi, Troparium hoc non ipſo Damaſceno meditante, ſed Spiritu divino dictante compoſitum fuit. Καὶ καθηχηθέντες πρεπόντως τοῦ θείου κατηξιώντο βαπτίσματος. τί ἔτι; πέρας εἶχε τὰ τῆς ἡμέρας. ἐφίστατο νύξ· ῥωμναὶ σωθέντες εἶχον αὐτὰς, καὶ ὁ ὕπνος ἡρέμα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν ἐπενήχετο, καὶ νεανίαν ὁρῶσιν ἡλικίας ἀκτῖνος μᾶλλον ἀῤῥάπτοντα, ὃς καὶ ὀνόμασι προσκαλεσάμενος τούτους δυσὶ καλλίστοις πυξίοις ἐδεξιώσατο, κατ' ὀδὲν οἶμαι, τῶν Μωσαϊκῶν ἐκείνων ἀτιμοτέρους πλακῶν. πλὴν ὅσον αἱ μὲν ὕπαρ, τὰ δὲ ὄναρ τούτοις ἐδίδοντο. εἰ δὲ καὶ χειρὶ μὲν ἐκείνας δεσποτικῇ, τὰς δ' ὑπηρέτιδι, ἀλλ' ὁ δοὺς ἀμφοῖν ὁ αὐτός. κἂν ταῖς μὲν αὐτοπροσώπως, τὰς δὲ δι' ἀγγέλου θείας παρείχετο. ἔδοξεν οὖν ἀναπτυχθῆναι ταῦτα. καὶ μήτοι, καὶ ἀνεπτύσσοντο καὶ ὁ μὲν μέγας Κοσμᾶς τὸ, ἢ τὸ ἄχετον κρατοῦσα, καὶ ὑπερῷον ἐν αἰθέρι ὕδωρ ἐγλεγραμμένον ἐφεύρηκεν. ὁ δὲ γε θεῖος Ἰωάννης, τὸ, ἐν τάφῳ σωματικῶς, ἐν ᾅδῃ δὲ μετὰ ψυχῆς ὡς θεός. τούτων δ' ὧδε γεγενημένων, ὁ μὲν φανεὶς νεανίας ἐγένετο ἀφανής. οἱ δ' ἀναστάντες, εὐωδίας τε πλήρη τὴν οἰκίαν καταλαμβάνουσι, καὶ χαρᾶς ὅτι πλείστης ὑποπλησθέντες, καὶ τὸν διδάσκαλον μετακαλεσάμενοι διηγοῦνται τὰ ὁραθέντα,

τὴν μορφὴν ἀναζωγραφοῦσι τοῦ νεανίου, τὸ τῶν πυξίων περικαλλὲς ἀπαγγέλλουσι τὸ τῶν ἐγγεγραμμένων θυμοτερπὲς καταλέγουσι. καὶ οἱ μὲν διηγοῦνται, ὁ δὲ ἀούων θαυμάζει. ἀλλ' οὕτω μὲν ταῦτα καὶ οὕτως ἔχοντα. *Et cum uti par erat, de rebus divinis instructi essent, sacro lavacro abluti sunt. Quid tum? Dies ille finierat, nox advenerat, & uti moris erat, cubitum eunt, somnusque tranquille in oculis eorum innatabat. Tum juvenem conspiciunt radiis solaribus splendidiorem, qui ex nomine eos compellatos, duabus pulcherrimis tabellis cohonestavit, Mosaicis illis lapideis nihilo inferioribus, licet illæ vigilanti, hæ dormientibus, manu illæ herili, seruili hæ porrigerentur; sed ambarum exhibitor unus idemque fuit: licet has præsens ipse, alias per divinum Angelum exhiberet. Visum est, ut illa legerentur, & legebantur utique. Et magnus quidem Cosmas ἡ τὸ ἄσχετον κρατοῦσα, quæ illum qua comprehendi non poterat, detinens sublimem in aere aquam inscriptum invenit: At divinus Joannes, illud ἐν τάφῳ σωματικῶς, in sepulchro cum corpore,*
293 *apud inferos vero cum anima, ut Deus. Hæc ubi sic evenere, juvenis ille visus illico evanuit, ipsi somno experrecti, domum odore plenam deprehendunt, & gaudio quammaximo repleti, advocato magistro visa enarrant, formam juvenis veluti in pictura exprimunt, tabellarum pulchritudinem prosequuntur: & hi sane enunciant, ille audiens in admirationem rapitur. Et hæc quidem hac ratione evenere.* Quis non horreret ista verba Damascenum, quem patrem? aut divinum nuncium, de hæresi reum fieri, & ea præcipue, quam ipse non ἐν παρέργῳ, & quasi aliud agens, pluribus in locis oppugnavit, & cum eo tot alios sapientissimos Patres, d) qui eandem sententiam iisdem cum verbis expressere: turbareque Catholicæ Ecclesiæ id idem ipsissimis verbis contra recentiorum hæreticorum deliria asserentis doctrinam? Annon inter Catholicos certum, probatumque est, post mortem, Christum non totum θεάνθρωπον, ut Christophorus Pelargus contendit, non virtute sua tantum, & effectu redemptionis, ut Bullingerus, & Zuinglius; sed cum anima, corpore interim in monumento per triduum quiescente, inferni latebras, ac profunda, non sepulturam, aut sepulchrum, ut Bucerus ac Beza somniant, non ut damnatorum pœnas exsolueret, divinæ ultionis severitatem sentiret, & angores, & cruciatus omnibus peccatoribus debitos sustineret, ut Calvinus; sed ut animas justo-

d) Apud Petav. X. 8. dogm. Theol. de incarnatione.

justorum ad illud usque tempus ibidem detentas, non Sodomitarum, & aliorum impiorum, ut Marcionitæ insaniunt, liberaret; 294
quod nonnisi ut Deus peragere potuit, penetrasse; indeque rediens reassumpto post triduum corpore, non apud inferos corpore & anima relictis, ut Christolytæ asserebant, præscripto tempore in cœlum ascendisse? Christus enim ut Deus, & nulli loco obnoxius uno eodemque tempore, ut Damascenus cecinit, omnia complebat, eratque in monumento cum corpore, in inferno cum anima, in paradiso cum latrone, & in throno cum Patre, & Spiritu; quod nescio quam vel Apollinaris, vel Severi hæresim sapere possit.

Apollinarius namque, ut Gregorius Nazianzenus ad Nectarium, Nemesius de natura humana, Theodoretus lib. 4. Hæret. Fabul. Theodorus Raithi Presbyter de divina Incarnatione, Nicetas ad orationem Nazianzeni de S. Baptismo, Helias Cretensis in ejusdem epistolam ad Cledonium, Macarius Hieromonachus in Nomocanone cap. 6. & alii narrant, Dominum carnem anima vitali præditam assumpsisse dicebat, mentem humanam non admisisse. Neque enim carni illi, quæ Verbo divino gubernabatur, humana mente opus fuisse. In cujus sententiam verba Damasceni, neque per vim, etiamsi omnia immisceas, trahere poteris. Licet enim particulam ὡς θεὸς, *ut Deus*, ad animam, quæ in infernum descendit, conjungat, nunquam tamen evincas verbis illis asseri, Verbum divinum, vel Deum illi animæ mentis 295
loco fuisse: & id asserere summæ ineptiæ, quod nec in lingua Græca tyrones facerent, est. Rythmus enim, & Troparii harmonia, ut eo loco potius quam alio verbum illud exprimeretur, postulavit; secus enim in aliis membris, neque incompte adaptaretur.

Eoque præcipue quod hæc eadem sententia in aliis etiam Patribus habeatur, ex quibus aliqua, ut melius Damasceni sententia intelligatur, excerpamus. Athanasius de Incarnatione Christi: *In Christi quoque morte idipsum patet, corpore non ultra sepulchrum delato, anima ad inferos penetrante locis ingenti intervallo discriminatis. Sepulchro quidem id quod corporeum erat, quia ibi corpus aderat, recipere; inferno vero id quod incorporeum fuit. Qua ratione igitur factum est, ut cum Dominus adesset incorporaliter, pro homine a morte*

te sit agnitus? Epiphan. hæresi 69. contra Arianos. *Omnia suscepit, quo in carne condemnaret peccatum, & in cruce dissolueret maledictionem, & in monimentum sepulchri detraheret corruptionem, & in infernum descendens cum anima in deitate stimulum mortis confringeret, & pactum erga infernum destrueret. Volebat Deitas omnia perficere, quæ ad Passionis mysterium pertinent, & cum anima descendere ad inferna, ad operandum salutem eorum, qui illic prædormierunt, sanctorum, inquam, Patriarcharum.* Theophilus Alexandrinus epist. 1 Paschali: *Non credibile est, quod ad inferos caro ejus descenderit, vel pruden-*
296 *tia, carnis, quæ appellata sit anima inferis apparuerit: sed quod corpus ejus positum in sepulchro sit, & ipse nec de corpore, & sapientia carnis, sed de vera naturæ nostræ anima dixerit, non relinques animam meam.* Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus epist. ad Leonem Papam: *Credo corpus suum sepulturæ contraditum incorruptum conservasse, nullo quidem modo ab arcana illa, inexplicabilique unione divulsum, etsi illud tridui illo intervallo anima fuerit spoliatum. Cum qua anima & ipse quoque ad inferos descendit, usque qui in carne erant spiritibus, quemadmodum Apostolorum coryphæus divinus Petrus exponit, resurrectionem prædicavit, & redemptionem impertivit.* Cyrillus Alexandrinus de recta in Deum fide ad Theodosium Imperatorem. *Christi anima, quæ cum illo conjuncta copulataque fuerat, non sua, sed divina virtute, potentiaque nixa ad inferos descendit, spiritibusque ibidem captivis sese exhibuit. Etenim iis, qui vinculis istic constricti detinebantur, exite, ait: cæteris vero, qui tenebris operiebantur, revelamini.* Titus Bostrensis ad cap. 23. Lucæ: *Quomodo hæc Dei, & Domini nostri promissio latroni facta nimirum,* Hodie mecum eris in Paradiso, *expleta est? Quod Christus Dominus noster sua divinitate impleret omnia, & in cruce erat secundum carnem, & in cœlo secundum divinitatem. De cruce rursum depositus, & in inferno erat secundum animam, & suæ nihilominus divinitatis virtute latronem in Paradisum inferebat.*

Et ne plura congeram, Damascenus ipse orat. de
297 Sabbato sancto eadem repetit, αὐτὸς ὡς θεός ἐν οὐρανῷ σὺν πατρὶ προσκυνούμενος καὶ τῷ πνεύματι, καὶ αὐτὸς ὡς ἄνθρωπος σωματικὼς ἐν μνημείῳ κείμενος, καὶ ψυχικῶς ἐν τοῖς ᾅδου μοχλοῖς αὐλιζόμενος, καὶ λῃστῇ εἰσιτητὸν ποιῶν τὸν παράδεισον συμπαρούσης ἁπανταχῇ τῆς ἀπειγράπτου θεότητος, &c. *Idem in cœlo ut Deus cum Patre & Spiritu sancto simul adoratur; idem ut homo secundum corpus in mo-*

monumento jacet; secundum animam vero inferorum inter claustra versatur, & Latroni in paradisum aditum aperit, ineircumscripta ubique cum comitante divinitate, quæ spatiis ullis circumscribi nequit. Quæ non aliud sunt, quam quod ipse de fide orthod. lib. 3. c. 29. dixit ψυχήν τε θεωμένην, & ipsa Paracletice pag. 77. b. 1. p. animam deificatam, deitati conjunctam, divinitati unitam, ut Christi Domini imperium, & illius in animis justorum e carcere eruendis facultatem ostenderet, ad inferos descendisse. Tantum ergo abest, ut verba ista Apollinaris aut Severi hæresim sapiant, ut sine errore, hæresisque suspicione immutari haud valeant.

Patres etiam Latini id idem comprobant. Augustinus tractatu 3. in Joannem: *Secundum id quod homo erat, anima ejus ipso die futura fuerat in inferno, caro in sepulchro: secundum autem id quod Deus ubique, & in paradiso.* Vide eundem epist. 57. 77. & 99. Vigilius lib. 2. contra Eutychem: *Caro ipso die non fuit in paradiso, nec in inferno, sed exanimis jacuit in sepulchro: anima per illud triduum in inferno, non in sepulchro.* Fulgentius ad Trasimundum regem cap. 298
31. *In hoc divinitas Christi virtutem suæ impassibilitatis ostendit, quæ ubique semper, atque ineffabiliter præsens, & secundum animam suam in inferno sine doloribus fuit, & secundum carnem suam in sepulchro sine corruptione jacuit.* Et cap. 34. *Humanitas vera Filii Dei, nec tota in sepulchro fuit, nec tota in inferno: sed in sepulchro secundum veram carnem Christus mortuus jacuit; sed secundum animam ad infernum Christus descendit, secundum eandem animam ab inferno ad carnem rediit: secundum divinitatem vero suam, quæ nec loco tenetur, nec fine concluditur, totus fuit in sepulcro cum carne: totus in inferno cum anima, ac per hoc plenus ubique fuit Christus.* Eadem habent Victorinus de Sacramentis lib. 2. cap. 11. Bernardus super Cantica serm. 75. & alii.

IV. Addi potest quod habetur pag. 50. b. 1. f. τρόμῳ τῷ φρικτῷ καὶ φοβερῷ θρόνῳ σε Χριστὲ παρεστῶτες, οἱ ἀπ' αἰῶνος νεκροὶ ψῆφον ἀναμένσι δικαιοσύνης σε, καὶ τὴν θείαν ἐκδέχονται δικαιοκρισίαν· τότε τοίνυν ἀνάπαυσον σῶτερ τοὺς δούλους σε. *Cum tremore horrendo, ac terribili throno tuo Christe assistentes, qui a sæculo sunt mortui, sententiam expectant justitiæ, & divinum accipiunt, ac justum judicium. Tunc itaque in requiem servos tuos Salvator accipito.* Videtur namque errorem Græcorum comprobare, qui tradunt defunctorum animas ad diem usque judicii e) suarum actionum præmia

e) De hoc dogmate supra p. 136. sq.

expectare. Detinentur, ajunt, in tertio loco, licet separatim peccatorum, ac justorum animæ; sed quod sententia in eos in extremo
299 judicio dicenda à Servatore nostro, nondum lata est, neque justos visione beata frui, neque impios tormentis infernalibus vexari, ideoque expectare diem judicii. Quare cum id teneant Græci, etiamsi in Tropario manifeste non exprimatur, ad majorem cautelam expungendum omnino esset.

Sed alia est Troparii sententia, quod nec verbum quidem de defunctorum præmio, aut pœna facit, sed tantum diem nobis judicii, & Judicis thronum ante oculos ponit, ante quem omnes ab orbe condito defuncti, sive illi pœnis addicti, sive gloria beati, sententiam, quæ justa omnino erit, illam ultimam Judicis expectant, ut perfecta animæ cum corpore beatitate, si boni fuerint, perfruantur, si mali, ad pœnas intrudantur æternas, cum corpore & anima sempiternis temporibus cruciandi. Rogat itaque ut tunc temporis fidelibus ac servis suis Servator requiem elargiatur. Dices frustra id peti, cum beatitatem jam possideant, & secure se gloriam conservaturos cum corpore sciant: quis enim quærit quod possidet? Responsio in promptu est, ex Bessarione de Eucharistiæ sacramento, Deo deditos homines *totos rei amatæ inhærentes zelo quodam & timore, ne id quod desiderant, non assequantur, sæpius eadem ex vero, ac pene incredibili mentis desiderio petere, nec ignorare quidem se jam, quod quærebant adeptos, sed insatiabili quodam amore iterum at-*
300 *que iterum eadem repetere.* Quod variis sacræ Scripturæ locis evidentissime probat.

V. Illud quoque similis sortis hominibus non arriserit, ipseque vidi auctores nescio quos Arabes, vel eo solo condemnatos: id ubi ad me refertur, & schedas meas curiosius evolvo, tantum abfuit, ut improbarim, ut aliorum etiam Sanctorum dictis confirmatum, verum id esse enunciarim. Pag. 27 b. 2. m. ὁ γὰρ Ἐμμανουὴλ φύσεως μὲν πύλας ἤνοιξεν ὡς φιλανθρωπος, παρθενίας δὲ κλεῖθρα οὐ διέρρηξεν ὡς θεὸς, ἀλλ' ὅτως ἐκ μήτρας προῆλθεν, ὡς δι' ἀχοῆς εἰσῆλθεν. *Emmanuel enim naturæ portas ut hominum diligens aperuit, virginitatis vero claustra, ut DEus non dirupit; sed sic è vulva exiliit, ut per aurem ingressus est.* Novum siquidem est per aurem Christum intromissum, & conceptionem illius per aurem f) factam fuisse.

f) Quando nimirum verba Angeli audivit Maria. ἄμαλε τῷ ἀσπασμῷ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, inquit Anastasius Sinaita serm. 1. in annunciat B. Virginis.

fuisse. Quamvis enim Christi omnia grandia sint, & miraculosa & in quibus considerandis ingenia humana hæreant, cum Angelica obstupescant, at non immutavit naturæ humanæ leges, neque ordinem alteravit. Quare verosimilius videtur ingressum sibi præparasse, unde exitum habuit, intemeratis semper salvis virginitatis claustris; nec aditus ille in exitu perfectissimus, in ingressu imperfectior fuisset, & quod nascens non dedignatur, non potuit ingrediens eodem loco non habere: & naturalis humiditas dum non officit exeunti, neque officere poterat sese intro injicienti, cum nec auris ipsa semper purgatissima sit, sed sæpius capitis inquinamentis sordescat.

Ego dixerim modum istum conceptionis multo digniorem 301
& pro conditione tanti mysterii sublimiorem, si per digniorem corporis partem, atque excellentiorem efficiatur. Neque nativitatis & conceptionis eadem est ratio. Qui nascitur Deus est, & homo, corporis crassitie obvolutus, unde necesse fuerit more aliorum hominum, ne novis semper miraculis rem agere cogamur, nasci, nempe exitum sibi parare, unde & alii homines, modo tamen ab illis diverso; illi mole sua, & in foras proruptione tunicas rumpunt, & virginitatis claustra, jam antea patentia ruptaque magis aperiunt, Christus illis non læsis erumpit, & mater se parturisse cognoscit, cum partus molestias, atque incommoda nulla senserit. At concipiendus antequam in uterum introeat, ubi conceptio fieri debet, Deus purus est, potentia infinita, spiritus, nulla corporea mole obductus, quare per omnes sibi partes virginis ingressum parare poterat ad uterum. Qualis vero ea pars fuerit, ignotum nobis est. Patres aliquot, & inter eos Paracletice aurem tradiderunt. Et ne tam absurdus imposterum videatur, habeant sibi Patres, qui eadem formula usi sunt. Orat. in Annunciationem Deiparæ, sive illius auctor sit Chrysostomus, ut Lipomano & aliis, sive Gregorius Thaumaturgus, ut Gerardo Vossio placet, cujus initium, *πάλιν χαρᾶς εὐαγγέλια· ὁ τοὺς Σεραφὶμ ἀθεώρητος, ὁ πάσαις ταῖς οὐρανίαις δυνάμεσιν ἀκαταλαμπτος, ἰδικὴν σωμυχίαν ἐπαγγέλλεται κόρη, ἀνυποπρόσωπον παρουσίαν μηνύει, μᾶλλον δὲ εἴσοδον δι' ἀκοῆς ὑπισχνεῖται, καὶ ὁ τὴν Εὔαν καταδικάσας τὴν αὐτῆς θυγατέρα, τοσοῦτον δοξάζειν ἐπείγεται· λέγει γὰρ ἑτοίμασαί μοι τὰ ἀκοῆς τὰς εἰσόδους. Quem Seraphim intueri nequeunt, quem cunctæ virtutes cœlestes*

comprehendere intellectu non valent, is suum promittit congressum puellæ, suæque ipsius personæ aduentum denunciat, imo vero ingressum per auditum pollicetur. Et qui Evam condemnavit, ejus filiam tantopere glorificare contendit, ait enim, paret mihi auditus ingressum. Cyrus Episcopus Cotyæi in Phrygia apud Nicephorum Callistum lib. 14. cap. 46. & Chronicon Alexandrinum pro concione dixit, ἀδελφοὶ ἡ γέννησις τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ σιωπῇ τιμάσθω, ὅτι ἀκοῇ μόνον σωτελήφθη ἐν τῇ ἁγίᾳ παρθένῳ. λόγου γὰρ ἦν αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. *Fratres, Natalis Domini nostri JEsu Christi silentio colatur, quia auditu tantum in sancta Virgine conceptus est, erat enim Verbum ipsi gloria in secula. Amen.* Proclus Patriarcha Constantinopolitanus de incarnatione Domini: ὅτε ἡ μὲν ἁγία παρθένος τὴν γαστέρα ἐκίχρα, ὁ δὲ λόγος δι' ἀκοῆς εἰσεπήδα, τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸν ναὸν ἐζωοπλάσατο. *Quando sancta quidem Virgo suum commodavit uterum, Verbum per aurem est illapsum, & Spiritus sanctus vivum efformavit templum.* Augustinus in Appendice de diversis sermon. 22. 10. de tempore in Natale Domini: *Sancta credidit, sancta concepit, sanctior efficitur post partum. Illic fuit paranympha credulitas, DEus per Angelum loquebatur, & Virgo per aurem*
303 *impregnabatur.* Fulgentius, vel Severinus apud Augustinum in Appendice de diversis serm. 24. qui est de Natali Domini, & fuit 15. de tempore: *Angelus sermonem ejecit, & Christum Virgo concepit. o conjunctio sine sordibus facta, ubi maritus sermo est, & uxor auricula* Felix Papa Romanus ad Petrum Antiochenum: ὁ γὰρ τοῦ πατρὸς ἐνυπόστατος, καὶ θεὸς λόγος δι' ἀκοῆς εἰσπηδήσας τὴν ἁγίας παρθένου μυστικῶς τὴν κυοφορίαν εἰργάσατο. *Patris enim intimum substantiale Verbum ac DEus per sanctæ Virginis aures illapsum, conceptionem ineffabiliter operatum est.*

VI. Nec minoris momenti fuerit, quod de Præcursore non uno in loco narrat, eum scilicet post mortem in infernis Christum prædicasse, nunciasseque prope jam esse salutem, ac vitam. Pag. 12. 2. 1. νεκροῖς τὴν ζωὴν ἡμῶν ἐλευσομένην ἐκήρυξας πρόδρομε. *Defunctis vitam nostram futuram prædicasti Præcursor.* Ibidem b. 2. f. νεκροὶ εὐηγγελίσθησαν τὸ φῶς, τὸ ἐκ φωτὸς λάμψαν ἐπὶ γῆς φωτίσε μακάριε. *Mortuis annunciatum est lumen, quod ex lumine super terram innotuerat lumine tuo beate.* Et pag. 59. b. 1. p, τὴν ζωὴν τοῖς ἐν ἅδῃ πνεύμασι θείῳ ἐγγίζουσαν προμήνυσας προφήτα τὴν ἐμὴν ζώω-

ζώωσον νενεκρωμένην ψυχήν. *Qui vitam iis, qui apud inferos erant divino spiritu, jam proximam denunciasti, meam vivifica demortuam animam.* Nec alienus est ab hac sententia Nicephorus callistus Hist. Eccl. lib. 1. cap. 19. ἐπεὶ δ' ἐχρῆν, ὥσπερ τοῖς ἐν σώμασι τὴν ἔνσωμον Χριστοῦ παρουσίαν ἐκήρυξαν, ἵν' ἐνέλειπε μηδὲ τὸ ἔργον αὐτῷ, καὶ τῷ ἅδῃ γενέσθαι, κἀκεῖσε δεῖ προαναγγεῖλαι ταῖς ἐκεῖ καθειργμέναις ψυχαῖς 304
τὴν διὰ πίστεως ὅσον ἤδη ἐσομένην σωτηρίαν, καὶ ἀπολύτρωσιν. Et infra cap. 21. ὁ μὲν ἦν Ἰωάννης ἅτε καὶ τοῖς ἐν ἅδῃ πρόδρομος ἴετο, καὶ τοῖς ἐκεῖσε τὴν παρουσίαν κηρύξων Χριστοῦ. *Quandoquidem vero decebat, quemadmodum iis, qui in corporibus versantes vivunt, corporalem Christi præsentiam prædicaverat, quo ei opus munusque tale omni ex parte perfectum constaret: ut ad inferos quoque mearet, & ibi etiam animabus conclusis jamjam per fidem advenientem salutem, & liberationem annunciaret.* Et, *Itaque Joannes etiam iis, qui apud inferos erant, Præcursor advenit, præsentiam ibi quoque Christi annuncians.* Et ante eum Anastasius Sinaita in Odego quæst. III. μηδαμῶς ἀναθεματίσῃς ἄνθρωπον πρὸ τῆς ἐπιδημίας Χριστοῦ τελευτήσαντα, καὶ ἐν τῷ ἅδῃ πρὸς ἅπαξ καὶ μόνον ἐγένετο τὸ Χριστοῦ κήρυγμα. προλαβὼν γὰρ Ἰωάννης ὁ πρόδρομος ἐκήρυξε κἀκεῖσε τὸν Χριστόν. *Nequaquam diris devovebis hominem qui ante Christi adventum defunctus est; nam apud inferos prædicatio semel, nec ultra pervenit: præoccupans enim Joannes Præcursor Christum illic prædicavit.* Vides ergo Joannem non in terra solummodo Christi, sed apud inferos etiam Præcursorem? quidam ne id sine divinarum literarum auctoritate affirmare viderentur, verba illa Lucæ, *Tu es qui venturus es*, ita exponebant: Tu es qui in infernum venturus es, ad illos, qui in tenebris sunt, liberandos, ut illis tanquam qui ante te mortem oppetiturus sum, prænunciem, an alium expectamus: Horum sententiam refert, & rejicit Author Catenæ Græcæ in Lucam, in illa verba: Τινές φασιν ὅτι 305
ἐπειδὴ ἔμελλεν ὁ Ἰωάννης πρὸ τοῦ Ἡμίδα σαυτὸν τὸν ἐκ τοῦ Ἡρώδου θάνατον ὑπομένειν, ὡς προάγγελος ἐρωτᾷ εἰ αὐτὸς ἦλθε κἀκεῖ λυτρωσάμενος τοὺς ἐν ἅδῃ, καὶ τὸ χωρίον τοῦτο ἅτως ἐξηγήσαντο. σὺ εἶ ὁ εἰς ἅδου μέλλων ἔρχεσθαι ἵνα ἐλευθερώσῃς τοὺς ἐν σκότῳ, ὅπως κηρύξω τοῦτο τοῖς ἐν ἅδῃ ὡς προελευσῶν σου, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν. ἀποβλητὸς ἡ παντελῶς ἡ τοιαύτη δόξα. ἔδει μὲν γὰρ ὁ Ἰωάννης τὴν εἰς ἅδου κάθοδον τοῦ Χριστοῦ. πλὴν ἐπειδὴ ἡ θεόπνευστος γραφὴ τοῦτο ἡμῖν παρέδωκεν, ὅτι καὶ τοῖς ἐν ἅδῃ πνεύμασι προκαλήγγειλεν ὁ θεοπέσιος βαπτιστὴς τοῦ σω-

τῆρος τὴν ἄφιξιν. *Quidam ajunt, cum Joannes ante pretiosam crucem mortem ab Herode sustinere deberet, veluti prænuncius interrogat: si ipse eo venturus est, eos qui in inferno erant, liberaturus, & locum hunc ita interpretati sunt. Tu es qui ad inferos venturus es, eos, qui in tenebris degunt, liberaturus, ut iis id prænunciem, tanquam qui ante te mortem obibo, an alium expectamus. Sed hæc opinio omnino rejicienda est. Joannes enim ad inferos Christi descensum sat noverat; & potissimum cum nusquam ullo in loco divinitus inspirata Scriptura nobis tradiderit iis qui apud inferos detinebantur spiritibus divinum Baptistam Servatoris adventum prænunciasse.* Non nego Christi descensum ad in-
306 feros scivisse Baptistam. Quare ergo quærit à Christo? ob illam eandem rationem, qua quærit scire id quod ipse Catenæ auctor, vel alii loci interpretes dicunt. Namque quamvis id quod quærebat aliud, ita ipsis asserentibus sit: id tamen optime callebat Joannes. Quare ergo id quærit à Christo? responsum suum ipsi habeant pro hac sententia. Quid porro refert, si de hac prædicatione inferna nihil Scriptura tradiderit? Quot sunt, quæ ipsi credimus, & certo tenemus, de quibus nulla in Scriptura mentio habetur? An omnia Scriptura debuit scribere? Impugnator opinionem debebat arguere, si quid in ea erat, quod contra Scripturam foret; tunc namque prævaleret Scriptura. Propter illius solum silentium dicta aliorum rejicienda non sunt, de Joanne præcipue, cum id quoque de aliis affirmatum sciamus. Photius Patriarcha Constantinopolitanus in Amphilochiis cap. 156. de Simeone Justo apud Lucam: *αὐτίκα δὲ μάλα τῆς σωτηρίας ἐφεστώσης καταλιπεῖν μὲν ἐπόθει τὸ σαρκίον. εὐαγγελίσασθαι δὲ καὶ τὴν ἐν ἅδου σωτηρίαν, καὶ τὴν ἀπολύτροσιν. Sed cum jam quam citissime salus immineret, deserere carnem exoptabat, & iis qui apud inferos erant, salutem & redemptionem renunciare.*

VII. De Cruce illud quoque considerandum est, ait crucem Domini ex cupresso, pinu, & cedro g) compactam fuisse. Pag. 41. a. 1. m. *ὡράθης ὑψούμενος ἐν κυπαρίσσῳ δέσποτα, καὶ τῇ πευκῃ, καὶ κέδρῳ δι' ἀγαθότητα. Visus es exaltatus Domine in cupresso, & pinu, & cedro propter bonitatem.* Pag. 62. a. 1. f. *ἐν κυπαρίσ-*

g) Opinio hæc invaluit ex accommodatione loci Esaiæ LX. 13. *& gloria Libani ad te veniet in cyparisso & pinu, & cedro simul, & glorificetur locus sanctus meus.*

ρίσσῳ καὶ πεύκῃ καὶ κέδρῳ ὑψώθη ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ. *In cupresso & pinu, & cedro exaltatus est agnus Dei.* Pag. 69. b. 2. p. κέδρῳ ἀνυψώθης, πεύκῃ τε καὶ κυπαρίσσῳ δέσποτα. *Cedro exaltatus es, & pinu, & cupresso Domine.* Pag. 158. a. 1. m. ἡ ἐκκλησία βοᾷ σοι Χριστὲ ὁ θεὸς ἐν 307
πεύκῃ, καὶ κέδρῳ, καὶ κυπαρίσσῳ προσκυνοῦσα σε. *Ecclesia clamat ad te Christe Deus in pinu, & cedro, & cupresso adorans te.* Hæc non placebunt tradentibus nihil certo constare, ex quo ligno crux Domini confecta fuerit, licet alios habeant auctores, Bedam in collectaneis, Joannem Chrysostomum de veneratione crucis, Alexandrum Monachum, Anastasium Sinaïtam, Joannem Cantacuzenum, quorum dicta refert Gretserus, & examinat lib. 1. de cruce cap. 5. His adde Nicolaum Metropolitam Corcyrensem: ἐν σοί με σώζει προσπαγεὶς ὁ δεσπότης τῷ πευκοκέδρῳ, καὶ κυπαρισσοξύλῳ. *In te me salvat affixus Dominus ex pinu, cedro, & cupresso ligno.* Et Michaëlem Psellum in expositione illius dicti, *Pulchra formosum.* κάλλη δὲ τῶν ὀρέων ὁ σταυρὸς πέφυκεν. εἰ γὰρ ὡς ὁ τῆς ἱστορίας λόγος ἔχει ἐκ πεύκης, καὶ κέδρου, καὶ κυπαρίττου συμπέπηκται. κάλλη δὲ ταῦτα εἰσὶ τῶν φυομένων ἐν ὄρεσι, τοῦτο μὲν φύλλοις κομῶντα πυκνοῖς. τοῦτο δὲ ἐπὶ πολὺ τοῦ ἀέρος ἀνατεινόμενα, διὰ ταῦτα κάλλη τῶν ὀρέων τὸ νικοποιὸν ὅπλον ὠνόμασται. *Pulchritudines vero montium crux est, siquidem, ut historiis narratur ex pinu, cedro, & cupresso compacta est, quæ eorum, quæ nascuntur in montibus, pulchritudines sunt, tum quod frequentibus foliis vernant, tum quod in multum aëris se extendunt. Propterea pulchritudines montium armatura victoriam afferens nomen habuit.* In tanta antiquitate, & rerum ignoratione traditio recepta, testimonioque Patrum confirmata à scripturis non dissonans, licet nonnullis improbabilis videatur, non ideo tamen rejicienda est, 398
cum potuerit esse, & forte fuit; eoque potissimum, cum ex altera parte sciamus multa falsa esse probabiliora veris. Quod vero in tot Patribus non improbatur, non video cur in Paracletica improbari debeat, expungique.

VIII. Et hæc quidem quemadmodum & nonnulla alia, qui morose aliorum studia respuunt. Sunt tamen in hoc eodem libro, quæ sine gravi censura præteriri non possunt, immo expungi debent, partim cum jam recensitis libris communia, partim singularia: utraque nos examinabimus. Communia cum aliis sunt; Primum, Christum Dominum descensu suo ad inferos, omnes

mnes h) quotquot ab orbe condito, & Adamo ipso fuerunt homines a pœnis illis, & potestate dæmonis liberasse, hinc verbulo aliquando σκυλεῦσαι τὸν ᾅδην, *spoliare, prædari*, omnia susque deque ponere, quemadmodum in direptione urbium fit, ejusque dominium in se transferre sæpissime utitur. Pag. 4. a. 2. f. τὸν ᾅδην ἐσκύλευσε Χριστός, ὡς μόνος κραταιὸς καὶ δυνατός. *Infernum spoliavit Christus, tanquam solus fortis & potens.* aliquando κενῶσαι, *exinanire, evacuare*, ita omnia arripere, ut in eo, in quo prius fuerant, nihil modo reliquum sit. Pag. 31. a. 1. p. ἔρημος ᾅδης καὶ ἄπορος θανάτε γέγονεν ἐνὸς, ὃν πολὺν δὲ πλοῦτον ἐθησαύρισεν εἰς ὑπὲρ πάντων ἡμῶν ὁ Χριστὸς ἐκένωσεν. *Desertum infernum atque inops propter mortem unius factum est: quas enim multas divitias sibi congesserat, unus*
309 *pro nobis omnibus Christus exhausit.* pag. 78. a. 2. m. ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, καὶ ᾅδε κενώσας πρὶν τὸν πολυάνθρωπον πλοῦτον. *Qui resurrexisti a mortuis, & inferni ante divitias, quæ ex multorum hominum numero constabant, evacuasti.* Aliquando τὰς ἀπ' αἰῶνος θανέντας, τὰς ἀπ' αἰῶνος νεκρὰς, πάντας τὰς ἀπ' αἰῶνος δεσμίους, τὰς ἀπ' αἰῶνος ψυχάς. *Omnes nempe qui a sæculo mortui sunt, & apud inferos vinculis addicebantur.* pag. 4. a. 2. m. σὺ συνήγειρας τὰς ἀπ' αἰῶνος θανέντας. *Tu collegisti eos, qui a sæculo mortui fuerant.* Et infra: καὶ Φθαρέντας συνήγειρε πάντας. *Et corruptos omnes collegit.* pag. 75. a. 1. f. καὶ κατελθὼν ἐν τῷ ᾅδῃ τὰς ἀπ' αἰώνων δεσμίους ἠλευθέρωσας. *Et descendens ad inferos, qui a sæculis vinculis obstricti erant, liberasti.* Pag. 77. a. 2. m. καὶ πύλας ἀνεπέτασας ᾅδε ταῖς ἀπ' αἰώνων ψυχαῖς. *Et fores aperuisti inferorum animabus, quæ a sæculis ibi detinebantur.* Pag. 79. a. 2. f. καὶ λογισθεὶς ἐν τοῖς νεκροῖς, τὸν ἐκεῖσε τύραννον ἔδησας, ῥυσάμενος ἅπαντας ἐκ δεσμῶν δι' ᾅδε τῇ ἀναστάσει σε. *Et reputatus mortuus, tyrannum apud eos ligasti, liberans omnes ex vinculis inferni tua resurrectione.* Pag. 101. a. 1. f. κάτω τὰς ἀπ' αἰῶνος νεκρὰς ἐξανέστησας. *Inferne eos, qui a sæculo mortui erant exsuscitasti.* Pag. 102. a. 2. p. ὡς κατῆλθεν ὁ σωτὴρ πρὸς τὰς δεσμίους ὡς θνητὸς, συνανέστησαν αὐτῷ οἱ ἀπ' αἰῶνος θανέντες. *Ut descendit Ser-*

h) Ex illis ipsis quæ supra p. 243. sq. disputavit Allatius, repetitque paullo inferius p. 320. sq. perspicue apparet Græcos hoc non de aliis velle intellectum quam iis qui in vita innocenter vixissent & Christo apud inferos prædicanti fidem habuissent, vel ea fuissent conditione qua latinæ Ecclesiæ doctores ajunt extitisse pios & sanctos V. T. quos in limbo Patrum collocant. Ab hoc de limbo Patrum placito illud Græcorum dogma solis vocabulis discrepat.

Servator ad vinctos, resurrexerunt cum eo qui a sæculo erant mortui. Pag. 104. a. 1 f. καὶ συνήγειρας τὰς ἀπ' αἰῶνος θανέντας. *Et defunctos à sæculo collegisti.* Pag. 127. b. 2. p. καὶ εἰς ᾅδην φοιτήσας ὅλον συνήγειρας κείμενον Χριστὲ ἐν σαπρίᾳ τὸν ἄνθρωπον. *Et ad inferos* 310 *abiens universum collegisti jacens Christe in putredine genus humanum.* Pag. 128. b. 1. f. ᾅδα πύλας καὶ μοχλὰς συντρίψας ζωοδότα, ἀνέσησας ἅπαντας. *Inferni portas & vectes conterens, vitæ largitor, exsuscitasti omnes.* Pag. 151. a. 2. f. καὶ συνήγειρας νεκροὺς τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἐν σκότει καθεύδοντας. *Et congregasti mortuos, qui à sæculo in tenebris dormiebant.* Pag. 173. a. 2. f. ὅθεν ἀνέσησαν οἱ ἀπ' αἰῶνος δεσμῶται κραυγάζοντες. *Propterea surrexerunt qui a sæculo vinculis compediebantur, clamantes.* Pag. 194. a. 2. m. λέλυται ᾅδης ὁ πικρὸς καταλύσαντος αὐτὸν σὺ φιλάνθρωπε, καὶ ἀναστήσαντος τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἐλεῆ καθεύδοντας. *Dissolutum est infernum amarum, cum tu humane eum destruxisses, & liberasses eos, qui ibi à sæculo dormiebant.* Pag. 136. a. 2. m. ἐδέσμει χεῖρας σὰς λαὸς ἄνομος, καὶ δεσμῶται ἀλύτων σῶτερ δεσμῶν πάντες ἀπελύοντο. *Vinciebat manus tuas populus iniquus & vinculis colligati indissolubilibus, Servator, omnes solvebantur.*

Et quod magis mirandum est, sunt Patres, qui id idem apertissime enunciant. Joannes Chrysostomus orat. in Cœmeterii appellationem, & in Crucem Domini: οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησε τὸν λῃσαρχον καὶ τὸν δεσμοφύλακα τὸν διάβολον ὁμοῦ καὶ τὸν θάνατον διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ δήσας, καὶ τὸν πλοῦτον πάντα, τῶν ἀνθρώπων λέγω τὸ γένος, μετήγαγεν εἰς τὰ ταμιεῖα τὰ βασιλικά. οὕτω καὶ Παῦλος δηλοῖ λέγων. *Sic & Christus fecit, principem illum prædonum, & carceris custodem diabolum simul & mortem, cum per propriam mortem vinxisset, omnes divitias, humanum, inquam, genus transtulit in ærarium regium. Hoc & Paulus indicat, cum ait.* Proclus Pa- 311 triarcha Constantinopolitanus orat. de Passione Domini: σήμερον οἱ ἐξ αἰῶνος ἠλευθερώθησαν δοῦλοι. *Hodie ii, qui a sæculo fuerant servi in libertatem vindicati sunt.* Et infra: ὦ καθόδου ἐν ᾅδου τῶν ἐξ αἰῶνος νεκρωθέντων ἀνόδου γέφυρα πρὸς ἀναβίωσιν. *o ad inferos descensum iis, qui a sæculo mortui erant ascensionis pontem ad redivivam vitam.* Et infra: ὡς θάνατον καταργήσαι, καὶ τὸν ᾅδην σκυλεῦσαι, καὶ τοὺς ἀπ' αἰῶνος νεκροὺς ζωοποιῆσαι. *Ut mortem destruat, spolies infernum, & mortuos à sæculo vivificet.* Theodorus Studita orat. Catechet. in Dominicam Paschæ: κατήργησε τῷ ζωοποιῷ αὐτοῦ θα-

νάτω τὸν θάνατον, καὶ πάντες οἱ ἐν τῷ ἅδῃ τῶν δεσμῶν ἀπελύθησαν, ἠνέῳξε τὸν παράδεισον, καὶ πᾶσιν αὐτὸν εἰσηλὸν ἀπεργάσατο. *Vivifica sua morte mortem destruxit, & omnes qui in inferno erant a vinculis liberati sunt, aperuit paradisum, & omnibus in illum aditum aperuit.* Et infra: οἱ ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸς ἀνατρέχουσιν οἱ ἐν τῷ ἅδῃ ἐλευθερῶνται τῶν δεσμῶν τοῦ διαβόλου. Et, ὅτος καὶ νῦν ἀπολλυμένους ἔσωσε, νεκρωθέντας ἐζώωσε, καὶ τοῦ διαβόλου τυραννίδος ἀφείλετο. *Qui e terra sunt in cœlum currunt, qui in inferno, a diaboli vinculis liberantur.* Et, *Hic & eos, qui nunc male perduntur salvavit, demortuos in vitam vindicavit, & a diaboli tyrannide exemit.* Josephus Bryennius orat. de Domini crucifixione: ἐτάφη ἵνα ἀναστῇ, εἰς ἅδου κατῆλθεν ὁ μόνος ἐλεύθερος ἐν νεκροῖς, ἵνα λύσῃ τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἐκεῖσε καθεχομένους. *Sepultus est, ut resurgeret, in infernum descendit solus inter mortuos liber, ut solveret eos, qui a seculo ibidem detinebantur.*

311 Infernum itaque spoliavit, extractisque iis, qui inibi commorabantur exhausit, extractis, inquam, omnibus hominibus, mortuis omnibus, cunctisque a sæculo, genere humano universo. Adamo cum subsecuto ab eodem genere universam diaboli regiam inanem, desertamque reliquit; quod absurdissimum est, & a Christiana pietate abhorrens: Christus enim non omnes; sed minimam demortuorum partem, eamque sanctorum eduxit.

Si dicant ex Chrysostomo orat. in Cœmeterii appellationem, & Crucem Domini, resurrectionem hic non proprie, sed metaphorice sumi, pro somno atque sopore videlicet, nam ante Christi adventum mors nomen mortis habebat, & infernus vocabatur, at postquam Christus pro mundi vita mortem subiit, non amplius vocatur mors, mors, sed somnus & dormitio. Dormitionem appellari testantur illa Domini verba, *Lazarus amicus noster dormit*: non enim dixit, mortuus est, quamvis revera mortuus esset; Respondebimus hoc in loco non agi de Historia, non de sententia Tropologica: & Paracletice manifesto insinuat, omnes quotquot fuerunt homines a condito orbe demortui, ad resurrectionem revocatos. Quod dictum absurdum omnibus modis est, & Catholicis auribus in auditum.

Patribus, qui id idem videntur asserere, cum de hac re tra-
313 ctatum non scribam, nolo respondere. Patres multa dixere, i) & mo-

i) Vera atque ingenua de Patrum scriptis & auctoritate confessio.

& monumentis editis fasi sunt, quæ cum recta Ecclesiæ norma non conveniunt: illa tamen legi permittuntur, quod nullum incommodum afferant. Non enim sacra Scriptura sunt, quæ omnino est infallibilis, & sempiternæ veritatis, in quo à dictis Patribus differt. Ea licet permittantur in Patribus, in Ecclesiasticis libris ingerenda non sunt, cum quidquid in Ecclesia legitur, palamque omnibus proponitur, quasi dictis ipsis Sanctorum majorem præ se ferat auctoritatem, magis afficiat, animumque ad sui obsequium trahat, ideoque prohibetur, ne auribus aliorum ingeratur, quod extra Ecclesiam permitteretur. Multa porro esse in Patribus, quæ minus ab Ecclesia probantur, ex Græcorum Magistris recentioribus, quando cum iis sermonem habeam, probabo. Georgius Corcyrensis Metropolita: προφασίζονται ὅ ὅτι Ἀμβρόσιος ἔτως εἰρηκεν ἐν τοῖς περὶ αὐτῦ λόγοις. ἔτι ὁ Αὐγυστῖνος καὶ Ἱερώνυμος, ὑπὲρ ὧν ἀπολογητέον, ὡς ἢ νενοθεύκασι τὰς τότων συγγραφάς τινες, ἢ καθ' οἰκονομίαν ἴσως εἰρήκασιν, ἢ καὶ ὁ μέγας ἐχρησατο Βασίλειος παρ' ἑαυτῷ φυλάττων ἄχρι τινὸς ἀπόρρητον τὴν παναγίαν πνεύματος τὴν θεολογίαν, ἢ καὶ τὸ ἀκριβείας ὡς ἄνθρωποι παρεσύρησαν. ὃ πολλοὶ πεπόνθασι τῶν μεγάλων ἔνιοι, ὡς Ἀλεξανδρείας Διονύσιος, καὶ Μεθόδιος ὁ Πατάρων, καὶ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς, καὶ Πιέριος, καὶ Πάμφιλος, καὶ Θεόγνωστος, καὶ Εἰρηναῖος, καὶ Ἱππόλυτος ὁ αὐτῦ μαθητής. τινὰς γὰρ αὐτῶν φήσεις ἐκ ἀποδεχόμεθα, καί τοι τ' ἄλλα σφόδρα θαυμάζοντες. *Causam addunt, Ambrosium in tractationibus de eo ita locutum fuisse, item Augustinum & Hieronymum, pro quibus re-* 314
spondendum est; vel eorum monumenta à quibusdam falsata fuisse, vel ita tempore ferente, & data opera locutos, quod & magnus usurpavit Basilius apud semetipsum ad tempus præscriptum, occultam sancti Spiritus Theologiam conservans. Vel etiam ab exquisita illa doctrinæ norma, uti homines recessisse; quod multi quidem, iique ex magnis, in quibusdam perpessi sunt, ut Alexandreus Dionysius, Methodius Patareus, Clemens Stromateus, Pierius, Pamphilus, Theognostus, Irenæus, & Hippolytus ejus discipulus: quasdam enim eorundem sententias non recipimus, licet reliqua ipsorum magna in admiratione habeamus. Vide si vis Georgium Scholarium de processione Spiritus sancti contra Latinos cap. 10. Barlaamum Monachum de Purgatorio, & Joannem Beccum orat. 2. partim apologetica, partim contradictoria de nonnullis dictis

sacræ Scripturæ male expositis. Non sequitur itaque, Nonnulli Patres dixerunt, ergo verum est, ergo probari debet, & in Ecclesia tanquam verum Christi fidelibus, ut illi assensum præbeant, proponi. Quinimo si falsum in Ecclesia recitatur, licet aliqui Patres illud ipsum asserant, dictis dictorum Patrum non obstantibus reprobandum, expugnendumque est. Præter enim divinam Scripturam, & communem consensum Ecclesiæ, nemo alius infallibilitatem sibi vindicat. Aurea sunt Nicetæ Byzantini Philosophi verba tractatu Apologetico pro Synodo Chalcedonensi con-
315 tra Principem Armeniæ: πλὴν οὖν διευθετοῦντες τὴν σὴν εὔκλειαν, καὶ ἐν τούτοις τὰ νῦν λέγομεν, οὐχ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε δεῖ σε μαρτυρίας πατέρων περὶ πίστεως καὶ δογμάτων ἀναλέγεσθαι. ἐπεὶ καὶ τοὺς θείους πατέρας ἐγκλήματι περιγράψειας, καὶ σὲ ἀσινῆ εἰς τὸν τῆς πίστεως λόγον οὐ διατηρήσειας. πολλὰ γὰρ τοῖς πατράσι πρὸς κατάχρησιν, ἤτοι κατὰ μεταφορὰν ἢ ὁμωνυμίαν, ἢ ἀντιστροφὴν, ἢ ἄλλως πῶς ἐστιν εὑρεῖν λέγοντας, καὶ οὐ μόνον τουτὶ, ἀλλὰ καὶ αἱ θεῖαι γραφαὶ καὶ ἡ συνήθεια οὕτως τὰ ὀνόματα μεταχειρίζεται, καὶ θέα μοι καὶ αὐτὸν τὸν μακάριον Κύριλλον τὰς ὑποστάσεις ἀντὶ τῶν φύσεων, καὶ τὰς φύσεις ἀντὶ τῶν ὑποστάσεων ἐκλαμβάνοντα. οἷον φημί· εἴ τις διαιρεῖ τὰς ὑποστάσεις. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει, ἀσύγχυτοι μεμενήκασιν αἱ φύσεις, ἤγουν ὑποστάσεις. ὅ, τε μέγας Αθανάσιος καὶ πρόσωπα ἐπὶ Χριστοῦ δύο διϊσχυρίζεται. εἰ μή τις οὗτο εἴποι, ὅτι καταχρηστικῶς τοῖς πατράσιν ἐῤῥήθη, αὐτούς τε τούτους αἱρετικοὺς ἀποφήσειε, καὶ ἐκ τῶνδε τῶν λόγων ἀναλεγόμενος χρήσεις, ἑαυτόν τε καὶ ἄλλους μεγάλως βλάψειεν, ἀλλὰ χρὴ τὰς τοιαύτας χρήσεις, εἴ τις βούλοιτο ἐκ τῶν θείων πατέρων ἀναλέγεσθαι, οἷον νομοθετοῦντας περί τινων πραγμάτων, καὶ ὀροθετοῦντας εὑρισκομένους, καὶ τὴν οἰκείαν γνώμην ἀνακαλύπτοντας. οἷον ἐστὶ τὸ περὶ οὐσίας καὶ ὑποστάσεως ὄνομα παρὰ Βασιλείου τοῦ πάνυ λαβῶν διάκρισιν ταύτην ἔχοντα τὴν διαφορὰν πρὸς ἄλληλα, ἣν ἔχει τὸ κοινὸν πρὸς τὸ καθ' ἕκαστον, ἢ καὶ αὐτοὺς καταχρησαμένους ἐν ἄλλοις ὅτι πλείστοις αὐτῶν συγγράμμασι διασαφοῦντας κυρίως, ὅπερ ἀλλαχόσε κατεχρήσαντο. ἢ καὶ ἐν οἷς σύμφωνοι οἱ πλεῖστοι τῶν πατέρων γεγόνασιν, ἢ καὶ συνοδικῶς ἐκυρώθη. ἀλλὰ μὴ τῷ ἐξοδικῷ λόγῳ, ᾧ πολλάκις ἄν τις κατὰ τὴν ἑρμήνειαν, καὶ ἀμελέστεροι διακείμενοι κατα-
316 χρήσοιτο λέξεσιν ὑπὸ ὑμετέρων νοημάτων πρὸς οὗτο ἀγόμενος, ἢ καὶ μὴ πρόχειρον ἔχων τὴν ἐπιτηδειότητα, ἢ καί τισι τῶν ἑτεροδόξων ἀντικα-

θι-

θιςάμενος, καὶ κατ' ἄλλας ἢ προφάσεις τῆς τῶν ὀνομάτων ἀκριβείας μὴ φροντίσοι, οὐ δεῖ ἐκ τῶν τοιούτων χρήσεις ἀναλέγεσθαι, ἀλλ' ὡς ἀνόπιν ἔφαμεν. Tuæ itaque prospicientes gloriæ in his quoque nunc dicimus, haud opus esse te temere, & ut sese occasio tulerit, de fide, & dogmatibus Patrum testimonia colligere; tunc enim & divinos Patres probro afficies, nec te inculpatum in fidei ratione conservaveris. Multa siquidem apud Patres vel abusu, vel metaphora, vel æquivocatione, vel è contrario, vel alio quopiam modo dicta esse reperies: neque id tantummodo, verum & divinæ litteræ, & usus sic nomina usurpat. Et videtis ipsum etiam beatum Cyrillum hypostases pro naturis, & naturas pro hypostasibus usurpantem, & rursum is idem dicit, inconfusæ personas duas in Christo esse contendit. Et nisi quis dixerit, Patres similia per abusionem dixisse, næ ille hos eosdem hæreticos enunciabit, & ex hujuscemodi tractatibus sententias legens sibimetipsi, aliisque maximo erit nocumento. Verumtamen opus est, similes sententias, si cui in animo est, ex divinis Patribus colligere, ab iis, dum de rebus tanquam legem ferentes, aut definientes, vel propriam sententiam enunciantes verba faciunt, eligere, ut fuerit naturæ & hypostaseos nomen, à magno Basilio determinatum, ea inter sese differentia discerni, qua commune & singulare secernitur; vel dum iidem ipsi rem abutentes, in aliis tamen iisque plurimis scriptis exponunt, quod alibi abusi sunt; 317
vel ab iis, in quibus plures ex Patribus concordant, vel tandem per Synodum aliquam determinatum est; sed non ex exotericis sermonibus, in quibus sæpius quispiam, dum res interpretatur segniter se gerens dictionibus abutitur, à nostra intelligentia ad id adactus; vel quod promptam non habuerit habilitatem, vel quod, dum se adversariis opponit, aliis etiam ex causis de exacta verborum discussione minus cogitarit. Non itaque ex his sententiæ seligendæ sunt, sed ex illis quæ supra diximus. Quomodo vero Patres legendi sunt absque offensione, vide Evlogium Episcopum Alexandrinum apud Photium tmem. 225.

Secundum est, omnes homines, k) qui in monumentis erant

k) Hoc iterum non de omnibus omnino hominibus, sed omnibus quorum animæ ex inferis à CHRISTO liberatæ erant, intelligere possunt Græci. Aperta autem sepul-

ad vitam vindicasse. Pag. 1. b. 2. f. καὶ τὸν θάνατον νεκρώσας ζωὴν ἡμῖν ἐδωρήσατο πεπωκότα τὸν Ἀδὰμ παγγενῆ ἀναστήσας. *Et mortem interimens vitam nobis elargitus est, lapsum Adamum cum toto genere humano exsuscitans.* Pag. 6. a. 2. m. πύλας ᾅδου συντρίψασα καὶ τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἐκ τάφου ἐγείρασα. *Qui portas inferni contrivit, & à seculo homines ex sepultura exsuscitavit.* Pag. 55. a. 2. p. ἐκένωσε τοὺς τάφους ὁ λυτρωτὴς, ἐσκύλευσε τὸν ᾅδην. *Exhausit sepulchra liberator, spoliavit infernum.* Pag. 70. b. 2. m. ἀνέστης συναγείρας τοὺς ἐν τοῖς μνημείοις κατοικοῦντας ἀπ' αἰῶνος. *Resurrexisti simul congregans eos, qui in sepulturis habitabant à seculo.* Pag. 77. b. 1. p. ἡ τεθεωμένη σου ψυχὴ τὰς ἀπ' αἰῶνος συναγείρασε ψυχὰς. *Deificata tua anima animas à seculo secum una exsuscitavit.* Pag. 78. b. 1. m. ὁ συγκαταβάς μοι μέχρις
318 ᾅδου, καὶ πᾶσιν ὁδοποιήσας τὴν ἀνάστασιν. *Qui una mecum ad infernum usque descendisti, omnibusque viam ad resurrectionem aperuisti.* Pag. 74. a. 1. f. καὶ γὰρ τοῦ θανάτου καταργήσας τὴν ἰσχὺν τοῖς τεθνεῶσι πᾶσιν ἀφθαρσίαν παρέσχες, *Namque mortis robore prostato, demortuis omnibus incorruptibilitatem elargitus es.* Pag. 101 a. 1. f. ἐν μνήμασι ἐτέθης ὁ κενώσας τὰ μνήματα. *In sepulchro positus es, qui sepulchra exhausisti.* Pag. 102. b. 1. f. ἀναστὰς ἐκ τοῦ μνήματος πάντας συναγείρας τοὺς ἐν ᾅδῃ νεκρούς. *Resurgens è monumento omnes una tecum resurgere fecisti, qui in inferno erant, mortui.* In his etiam vides συναγείρειν, κενοῦν, ἀπ' αἰῶνος νεκροὺς, & ne dubium cuipiam sit de mente Auctoris, in plerisque additum πάντας, *omnes.* Habemus ergo quotquot ab orbe condito mortales ante Christi adventum vita fuerant defuncti, ab ipso Servatore nostro cum ad inferos penetrasset, in vitam revocatos: corpora scilicet ex monumentis, animas ex infernis. Quod si de animis nullus haberetur sermo, qui tamen habetur, adhuc necessario illas in vitam revocatas fatendum esset, ne corpora alienis animabus, vivere de novo productis dicere cogeremur. Tot itaque sepulchra apud omnium gentium nationes, tot polyandria, tot urnæ, tot denique ossuaria in ipso Christi descensu ad inferos, ossibus spoliata, vacua, desertaque plorabant: & nullus tunc mortalium cinis in matre terra requiescebat, quo an dici possit absurdius, admirabilius? Quidam dicent de sanctis & justis id tantum dici, quod & ve-

sepulchra Domino resurgente & multa mortuorum sanctorum corpora surrexisse, diserte testatur S. Matthæus XXVII. 51. sq.

& verissimum est, docetque ipsa Paracletice. Pag. 77. b. 2. p. λυθέντα φιλάνθρωπε σȣ̃ τὸν ναὸν τȣ̃ σώματος, τάφος μερισάμενος καὶ ᾅδης ἄκοντες ἄμφω δίκας εἰς πράττονται. ὁ μὲν τῶν ἁγίων σȣ ψυχὰς, σώματα δὲ ἕτερος συνεκπέμπων ἀθάνατε. *Solutum hominum amans templum tui corporis cum sibi sepulchrum, & infernus dispartiti essent, inuiti ambo pœnas persoluunt, hic quidem sanctorum tuorum animas, alterum corpora una simul emittens, immortalis.* Et pag. 112. b. 1. f. ψυχαὶ τῶν δικαίων σε ἐπὶ ξύλȣ πάλαι τὴν ψυχὴν παραδόντα δέσποτα, ὡς ἤσθοντο αἰωνίων λόγε δεσμῶν ἀπελύοντο. *Animæ justorum cum te in ligno pridem animam reddidisse Domine persensissent, a sempiternis Domine vinculis solvebantur.* Sed hæc certe non satisfaciunt; qui enim dicit omnes, nullum excludit, & omnes ab his dici, teistmonia ipsa convincunt. Cum videam vero cautiores ingenio nescio quid mussitare, *omnes* non semper universos in eo genere, sed aliquando partem inferre, & nescio quæ Scripturæ loca consarcinant: discant ex ipsa Paracletice, omnes inibi positum, nullum excludere, cum apertissime asserat, præter justos, de quibus nullum dubium est, peccatores etiam & impios vitæ restitutos. Nota verba pag. 103. a. 1. f. σȣ̃ τȣ̃ παντȣργȣ̃ τῇ καταβάσει ὁ ᾅδης Χριστὲ καταγέλαστος γεγωνὼς ἤμεσε πάντας τȣ̀ς πάλαι τῇ πλάνῃ νεκρωθέντας σὲ ὑπερυψȣ̃ντας εἰς πάντας τȣ̀ς αἰῶνας. *Tui creatoris omnium descensu, infernus Christe ludibrio factus evomuit omnes quotquot antiquitus in errore demortui sunt, te exaltantes in omnia sæcula.* Qui τῇ πλάνῃ νεκρȣ̃ται in errore immoritur, justus non est, sed Dei inimicus vitam ponit, & nonnisi impius & peccator habetur æternis suppliciis condemnatus, at hos omnes πάντας, infernus evomuit, ergo omnes tunc justos, & impios omnes evomuit. Genus ipse tertium nullum agnosco; si in tanta Chtisti munificentia, & liberalitate, dicamus etiam misericordia, pueros in limbo, vel alios in Purgatorio excludant, næ isti Dei immensam humanitatem imminuant, qui peccatores pessimos & pœnis dignos liberat, pueros, & bonos, dignos quorum misereatur, in pœnis relinquit: Manet ergo certissimum dictis ejuscemodi genus humanum universum ab Adamo ipso per Christi ad inferos descensum fuisse in vitam vindicatum, sed sepulchra cadaveribus, & infernum animabus spoliatum, novam sibi stipem ad sublevandam inopiam a morte ipsa petiisse; sed quis similia in Ecclesia, si ex Ecclesia fuerit, fassus est unquam?

319

320

Ter-

Tertium est, Christum descensu suo illo ad inferos 1) mortuis omnibus remissionem prædicasse, dedisse iis, qui crediderunt, denegasse incredulis. Pag. 5. b. 2. p. τῷ σταυρῷ σε τὴν εἰρήνην εὐαγγελισάμενον, καὶ κηρύξας αἰχμαλώτοις σωτήριε τὴν ἄφεσιν τὸν κρατοῦντα ἥχυνας Χριστὲ γυμνὸν, ἠπορημένον δείξας τῇ θείᾳ ἐγέρσει σε. *Cruce tua pacem annuncians, & prædicans captivis servator meus remissionem, dominantem confudisti Christe, nudum, & inopem ostendes*
321 *divina tua resurrectione. Captivos* intelligit vinculis in inferno addictos, quos alibi δεσμώτας vocat. *Dominantem* infernas potestates. Sed ne pro *captivis* peccatores, & *dominante* κοσμοκράτορα, & prædicationem Christi in hac vita, non post mortem intelligas, quamvis nostræ sententiæ loca alia ex aliis libris adducta stabiliant, habeto tibi & alium locum ex pag. 127. a. 2. m. ὅτι τὸν ᾅδην ἔδησας ἀθάνατε ὡς θεὸς παντοδύναμον καὶ νεκροὺς συνανέστησας, καὶ πύλας δ θανάτε συνέτριψας καὶ κράτον δ ᾅδε καθεῖλες ὡς θεός. διὸ οἱ γηγενεῖς δοξολογοῦμέν σε πόθῳ τὸν ἀναστάντα καὶ καθελόντα ἐχθρῶν τὸ κράτον δ πανόλεις καὶ πάντας ἀναστήσαντα, τοὺς ἐπὶ σοὶ πιστεύσαντας. *Quod infernum ligasti immortalis ut Deus omnipotens, & mortuos resurgere fecisti, & portas mortis contrivisti, & potestatem inferni enervasti ut Deus. Propterea terrigenæ gloriam tibi cum desiderio dicimus, qui resurrexisti, & oppugnasti hostis vim perditissimi, & omnes in vitam reduxisti, qui in te crediderunt.*

Et cum videam hujusce erroris de salute damnatorum semina non in hoc libro tantum, quem modo dijudico, sed in Triodio, Pentecostario, ac aliis Græcorum libris Ecclesiasticis sæpius spargi, non absre erit, ut censeo, rem hac altius, accuratiusque examinare, ut unde error irrepserit, undeque propagatus tantum Græcorum libros infecerit dignoscentes, malo medicinam non incommodam afferamus. Quæsitum diutius est etiam ab ipsis Ecclesiæ incunabilis, an fides tantum in Christum vel per Christum salutem animis pareret, adeo ut qui, licetlaudabili vitæ
322 instituto, integra scilicet vita, scelerisque puri vixissent, in Christum tamen non credidissent, æternis suppliciis damnarentur. Omnes in eo convenere fontem salutis Christum esse, ab eo tantummodo expectandam: oleum, si in aliis perquiratur, perdi. Neque in hac re fuit inter Catholicos dubitatio. Primus Marcion, ut

1) Confer quæ supra p. 239. seqq. 308. seq.

ut lib. 1. cap. 29. refert Irenæus, fundamentis dogmatum inversis, debitam salutem per Christum viris justis surripuit, quam injustis non est veritus elargiri. Nam docuit Cainum, Nembrotum, Sodomitas, Ægyptios, ac alios moribus immanissimis descensu Christi ad inferos salutem consecutos, cum ibi remanserint Abelus, Enochus, Abrahamus, ac cæteri Prophetæ & Patriarchæ. & ne sine ratione, rationis ipse expers loqui videretur, addebat, justos cum alibi sæpius Deum illos tentantem vidissent; tunc etiam tentare eum suspicatos, admonitionibus Christi non credidisse, ideoque apud inferos destitutos. Sed ridicula hæc. Nemo enim absque fide salutem habuit. Nonnemo m) in contrariam sententiam trahere conatus est Clementem Alexandrinum, Chrysostomum, Justinum Martyrem, & Euthymium, tanquam qui viderentur asserere, Philosophiam gentibus, vel solam Dei cognitionem ante Christi adventum ad salutem sufficisse, & simili ratione Judæis Prophetas, & gentibus probatissimos quosque concessisse, ut eorum ope uterque salutem consequi posset; eosque qui ita vixerint non minus Christianos esse, quam alios sic dictos post Christi adventum, ideoque multos ex illis salutem consecutos. Sed optime illi satisfactum fuit a Catholicis, rectaque horum Patrum sententia aliis eorum dictis, falsa explosa, communita est. Hinc ab iis repetendis abstineo. Quid hic hæreticorum recentiorum nugas aggeram, qui in vita æterna, & Herculem, & Theseum, & Numam, & Camillum, & Catones, & Scipiones, & Socratem, & Virgilium; Et quos non cœlo locant? Et Catholicis cum istis insaniit Ludovicus Vives n) merito a Theologis Lovanienſibus notatus. Vide si placet Rosueidum in lege Talionis tab. 1. & in Anticapello cap. 1. Julium Bullengerum Diatriba in cap. 1. exercit. 1. Casaubonianæ in Baronium, Gerardum Joannis Vossium Histor. Pelagianæ lib. 3. parte 3. thesi 11. Franciscum Fevardentium, & alios, qui robuste admodum hasce Hæreticorum næniolas refellerunt, tantosque Patres ab Hæreticorum calumniis vindicarunt. De Theophilo, Falconilla, Trajano, & aliis, quid sentiam ipse jam o) dixi; licet non inficiar plerosque esse, qui Trajani histo- 323

(Eeee) riam

m) Isaacus Casaubonus Exerc. 1. ad Baron. cui adde si placet Montacutii Analecta Exerc. 1.

n) Ad Augustin. de Civitate DEI XVIII. 47.

o) Supra p. 124.

riam approbent, quorum non minimam partem in unum collegit Alphonsus Ciacconus Apologia de hac re edita, & Franciscus de Mendoza lib. 2. de floribus sacris, problem. 6. in quo dubitat an B. Virgo suo patrocinio aliquem aliquando ab inferis eripuerit, & multa notatu digna assumit.

324 Ridicula quoque est eorum sententia, qui tradunt Judam, cum sciret Christi in inferos adventum, & inde omnium salutem futuram, suspendio Christi mortem prævertisse, ut inde postmodum adventu Christi salvus educeretur. Sententiam refert, & refutat Glycas sive Zonaras epist. 56. πλὴν οὐχ οὕτως ἐπὶ τὴν ἀγχόνην ἐλήλυθε, καθά τινες ὑπειλήφασιν, ὥστε προλαβεῖν τὸν Χριστὸν, καὶ εἰς ᾅδην κατελθεῖν ἐπὶ τῷ τυχεῖν ἐκεῖσε παρ' αὐτοῦ συγχωρήσεως. οὗτο γὰρ οὐκ ἄν ποτέ τις καταδέξαιτο λογισμοῦ κυριῶν ὤν. ὁ γὰρ πωρωθεὶς ἐπὶ τοσοῦτον τὴν διάνοιαν, ὁ παντάπασι τὴν ἑαυτοῦ ἀπογνοὺς σωτηρίαν, πῶς, ἢ ποίῳ τρόπῳ καθ' ἑαυτὸν τοιαῦτα συνέστρεφε; πῶς ἐμελέτα κατελθεῖν τε εἰς ᾅδην, κἀκεῖσε θεῖναι μετάνοιαν; ἄλλοτε πόθεν ἐκεῖνος ἤκουσεν, ἢ τίνος εἰπόντος οὗτο μεμαθηκεν, ὅτι πρὸς ᾅδην κατελθὼν ὁ Χριστὸς, κήρυγμα μετανοίας, καὶ τοῖς ἐκεῖσε κηρύξειε; καὶ ταῦτα οὗτ προφήτου Δαυὶδ καθεκάστην ἀκούων λέγοντος. ἐν δὲ τῷ ᾅδῃ τίς ἐξομολογήσεταί σοι; πρὸς δὲ γε τοῖς εἰρημένοις ὁσιώτατε ἄνερ, καὶ τι περὶ οὗτ Ιούδα φησὶν ὁ χρονογράφος ἐκεῖνος Γεώργιος ὁ Κεδρηνὸς εἰδέναι βούλομαί σε δι' εἴδησιν. λέγει γὰρ πολλὰ παρακαλούμενος ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ὁ Ιούδας, ὥστε προσελθεῖν καὶ βαλεῖν μετανοιαν, οὐκ ἠθέλησεν. ἐφ' ᾧ καὶ ἀκούσας ὅτι ἀνελήφθη ὁ Χριστὸς ἐπιτοσοῦτον ὠγκώθη, ὥστε καὶ μέσον λακίσαι. καὶ περὶ μὲν τῆς ματαιολογίας ταύτης οὕτως. ὅτι δὲ τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν ὁ ἄθλιος ἀπογνοὺς, οὐ μὴν ἐν ᾅδῃ σωτηρίας ἐλπίζων τυχεῖν τῷ δι' ἀγχόνης τέλος ἐχρήσατο, καὶ ὁ μέγας Αθανάσιος ἀριδήλως οὗτο δεδήλωκεν ἐν τοῖς πρὸς Αντίοχον κεφαλαίοις οὕτως εἰπὼν, οὐδὲν χεῖρον ἀπογνώσεως, ᾗ συσχεθεὶς ὁ Ιούδας ἀπήγξατο.

325 *Sed tamen non hac ratione ad laqueum venit, ut quidam existimarunt, ut anteverteret Christum, & ad inferos descendens ab eo sibi eo in loco veniam impetraret. Id enim nemo unquam admiserit, dummodo consilii compos sit. Qui etenim tantundem cognitione obduratus est, & modis omnibus de propria salute desperarit, quomodo, aut quanam ratione in sese similia resolvebat? quomodo meditabatur ad inferos descendere, ibique pœnitentiam agere? insuper undenam ille audiit, aut quo id referente edidicit, descensu suo ad inferos Christum pœnitentiam illis, qui ibi erant*

pra-

prædicaturum, eoque potissimum si audiat quotidie Prophetam dicentem, in inferno autem quis confitebitur tibi? *Præter jam dicta, o sacratissime Vir, quid de Juda Georgius Cedrenus Chronographus referat scire te, ut id quoque non te lateat, cupio; tradit enim, multis sollicitatus ab Apostolis Judas ut accederet, factique sui eum pœniteret, noluit, ideoque audiens Christum assumptum fuisse, in tantam molem excrevit, ut medius rumperetur. Et hæc quidem de hujus sententiæ inanitate. Eum porro de propria salute desperantem, non apud inferos de salute sperantem laqueo vitæ finem quæsisse; magnus Athanasius manifesto docuit in quæstionibus ad Antiochum illis verbis: Nihil est desperatione deterius, qua correptus Judas sese in laqueum induit.* Ammonius quoque Presbyter satis antiquus auctor narrat Christi descensu ad inferos animas omnes, & ipsius Judæ à vinculis fuisse solutas, non tamen omnes cum Christo ascendisse, sed tantummodo illas quæ crediderunt. Idem Glycas: ἐπιβεβαιοῖ δὲ ταῦτα καὶ ὁ πρεσβύτερος Ἀμμώνιος λέγων, ὅτι ὁ 326
Χριστὸς καταελθόντος εἰς ᾅδην αἱ ψυχαὶ πᾶσαι καὶ αὐτὴ ἡ δὲ Ἰούδα τῶν δεσμῶν ἀπελύθησαν. ἐκεῖναι δὲ καὶ πᾶσαι τῷ Χριστῷ σωσανήλθοσαν, μόναι δὲ αἱ πιστεύσασαι. Tantamne fuisse vim & efficaciam adventus Christi ad inferos, ut sola sui præsentia damnatorum vincula, si tamen in locum damnatorum accesit, fuerint dissoluta? & poterant jam liberi, nisi inertes esse voluissent, Christum sequi, & conari aliquid de sua liberatione? Quis enim præsente Christo, & vincula solvente, ne una cum eo commearent, impediisset? id sane non tentassent in fugam versi dæmones. Perfidia eos detinuit, & pertinacia in malo, sed splendor Christi, & potestas, quemadmodum vincula, & tenebras, ita malum animum, & pervicax ingenium emolliisset. Si Judas Christum expectabat ad beneficium à Christo accipiendum paratus, credens tanto miraculo, ideoque vitam sibi eripuit, jam redivivus Apostolus, suo throno, cum omnes judicio divino palam subjicientur, sedebit. Sed nugæ.

Andreas Cretensis Virginis animam, referente, nec improbante Glyca epistola 42. post mortem ad inferos descendisse tradit. εἰ δὲ καὶ εἰς ᾅδην λέγει, τὴν μακαρίαν αὐτῆς ψυχὴν κατελθεῖν ὁ θειότατος Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, ἅτε τὰ ἐκεῖσε ταύτῃ Χριστῷ τελεσθέντα μυηθεσομένην μυστήρια. πῶς τε νενίκηκε, καὶ ὅπως τοὺς μοχλοὺς ἐκείνης σωτηρίας ἐγείρεται, μὴ θαυμάζε τούτου ἕνεκεν, μηδὲ ξένον τὸ πρᾶγμα ἡγοῦ, ἀμήχανον εἶναι λέγων καὶ ταῖς δὲ κυρίᾳ ταύτα-

327 τεθεῖναι χερσὶ, καὶ εἰς ἅδην αὐτὴν κατελθεῖν. ὃν γὰρ τρόπον ὁ κύριος εἰς χεῖρας σου πάτερ παρατίθημι τὸ πνεῦμα μου ἔλεγε. εἰς ἅδην δὲ ὅμως τηνικαῦτα κατήρχετο. οὕτω δὴ καὶ τὰ κατὰ τὴν παρθένον διανοεῖσθαι σε ἄξιον. *Et si in infernum quoque beatam illius animam descendisse tradat divinissimus Andreas Cretensis, ut scilicet mysteria à Christo ibi peracta addisceret, & quomodo devicerit, & quanam ratione vectibus illis fractis resurrexit. Ne hoc tibi admirationem concitet, neque rem esse peregrinam existima, fieri non posse, inquiens, eam in manibus Domini deponere, & in infernum descendere. Quemadmodum enim Dominus, In manus tuas Pater commendo spiritum meum, dicebat, nihilominus in inferna tunc descendebat; eodem modo & res Virginis dijudicandæ sunt.*

Nec Virginis tantum, sed & reliquorum hominum animas post mortem in infernum descendere ex eodem Andrea idem Glycas enunciat & probat. Ea tamen differentia, quod justis ad contemplanda Christi mysteria etiam in illa regione patrata, loco transitus ad cœlestia concedatur; impiis tanquam sedes, in qua remanent æternis suppliciis cruciandi, ὕστερον δὲ τοῦ κυρίου κατάγε τὸν τοῦ πάθους καιρὸν εἰπόντος. πάτερ εἰς χεῖρας σου παρατίθημι τὸ πνεῦμα μου, ταῖς μὲν τῶν δικαίων τηνικαῦτα ψυχαῖς, ἡ πρὸς τὰ ἄνω πορεία κεχάρισται, οὐδὲ γὰρ δωρεὰν ὁ Χριστὸς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπέθανεν, αἱ δὲ τῶν ἁμαρτωλῶν ψυχαὶ καθάπερ καὶ πρότερον τοῖς κάτω ἐναπομένουσι, καὶ δῆλον ἐξ ὧν ἐν τῷ εἰς τὴν κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου λόγῳ αὐτοῦ διέξεισιν ὁ θειότατος Ανδρέας ὁ Κρήτης. λέγει γὰρ οὑτωσὶ,
328 καὶ νῦν μὲν ἁπάντων ἀνθρώπων, καὶ αὐτῶν δὴ τῶν ἁγίων αἱ ψυχαὶ τὸν ἀμειδῆ τῶν ᾅδου τόπον ἐπέρχονται, οὐ κατέχονται δέ. πλὴν ὅσαι τῇ κατὰ τὸν βίον ῥαστώνῃ τὸν δι' ἁμαρτίας θάνατον ἑαυταῖς ἐπεπάσαντο· ὥστε διελεύσονται μὲν αἱ τῶν ἁγίων ψυχαὶ διὰ τῶν τοῦ ᾅδου πυλῶν. οὐ γὰρ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον. οὐ μὴν δὲ καὶ καταχεθήσονται καθὰ καὶ πρώην, ὅτε σὺν τῷ θανάτῳ ἐβασίλευεν ἡ ἁμαρτία. διελεύσονται δὲ ὥστε μυηθῆναι τὰ ὑπὲρ φύσιν ἐκεῖσε παρὰ τοῦ κυρίου τελεσθέντα μυστήρια, πῶς τε νενίκηκεν, καὶ ὅπως τοὺς μοχλοὺς ἐκείνους συντρίψας ἐγήγερται. αὐτὸ τοῦτο καὶ ὁ θεολόγος ὑπεμφαίνων Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὸ Πάσχα λόγῳ αὐτοῦ καὶ τάδε φησίν. ἂν εἰς ᾅδου κατῄει, συγκάτελθε. γνῶθι καὶ τὰ ἐκεῖσε τοῦ Χριστοῦ μυστήρια, καὶ τίς ἡ οἰκονομία τῆς διπλῆς καταβάσεως. *Cum postmodum tempore Passionis Dominus dixisset, Pater in manus tuas commendo spiritum meum, justorum*

rum tunc animabus ad superiora aditus datus est, neque enim gratis pro illis Christus mortem oppetiit: peccatorum autem animæ, quemadmodum & prius in locis infernis remanent. Idque manifestum est ex hu, quæ tractat in oratione de dormitione sanctissimæ Deiparæ divinissimus Andreas Cretensis. Et nunc quidem ait, omnium hominum, & ipsorum quoque justorum animæ tristem inferorum locum pertranseunt: nec detinentur, nisi tantum eæ, quæ viventes luxu ac deliciis, mortem, quæ per peccatum advenit, in semet attraxerunt. Quapropter pertransibunt quidem per inferorum portas justorum animæ. Neque enim est discipulus super magistrum, sed non detinebuntur quemadmodum antea, cum una cum morte peccatum dominatum obtinebant. Pertransibunt vero ut mysteria ibi supra naturam à Domino perfecta addiscant: quomodo vicit, & quomodo vectibus illis confractis resurrexit. Id idem & Theologus Gregorius in oratione de Pascha innuens ait, Si ille in inferna descendit, descende tu quoque, & Christi mysteria eo in loco apprehende, & quænam fuerit dispositio duplicis descensus. Eadem videtur repetere idem Andreas orat. de vita humana, ac de dormientibus.

Neque minus observandum est, quando jam de descensu Christi ad inferos sermo est, Nicephorum Callistum Histor. Eccles. lib. 1. cap. 31. Christum in inferno tantum apparuisse, & instar fulguris patratis omnibus, quæ de eo narrantur, eodem horæ momento rediisse: idque etiam tenuisse Chrysostomum refert. ὁ γὰρ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης Χριστὸς μετὰ ψυχῆς μόνης διαιρεθείσης τῷ θανάτῳ ἀπὸ σώματος ἐπιφανεὶς ταῖς ἐν ᾅδου τῶν δικαίων ψυχαῖς τὴν πρὸς τὸν παράδεισον ὁδοιπορίαν ὁδηγὸς ἐχρημάτιζε. Φῶς ἀρχηγὸς καὶ ἡγεμὼν αὐτοῖς τὴν ὁδὸν, ὥσπερ δὴ καὶ τῷ ληστῇ γεγονώς. καὶ γὰρ αὐθημερὸν μᾶλλον ἢ αὐθωρὸν ἀπὸ ᾅδου ἀνέθορεν, ὥστε τισὶ καὶ τῷ χρυσῷ τὴν γλῶτταν μάλιστα διηκρίβωται. ὁ γὰρ πῶς ἦν τῶν εὐλόγων, καὶ ἣν ἐκείνου ψυχὴν τῷ ᾅδῃ καθεχέσθαι μηδέν τι τὴν παλιρρόας ἐπαγομένην ἀρᾶς. ἀθρόον ἢ καὶ οἷον φάναι ἀστραπὴς τάχει τὰς γε ἀξίους λόγου φωτὸς τὴν ὑπεραστραπήσασαν θεότητα καταυγάσαι, καὶ τῶν ζοφερῶν ἐκείνων καὶ ἀνηλίων κευθμώνων ἀπείρῳ δυνάστεια ἐξαγαγών, ἅτε δὴ σωτηρίψας τὰς ἐκεῖ πρωτοστάτας ἀπὸ σκότους, καὶ ἀρχηγὲς τῶν κακῶν, ταῖς τῆς θεαρχίας αὐγαῖς, καὶ τῇ στρατιᾷ τῶν ἀγγελικῶν παραταξέων, ἀχρόνως, ἀκόπως, καὶ τὸ ὅλον φάναι θεοπρεπῶς πρὸς τὰς ἱερὰς, καὶ φωτὶ ἀπλέτῳ καταλαμπομένας τοῦ παραδείσου ἀκαριαίᾳ ῥοπῇ μετάγει σκηνάς. *Ipse enim justitiæ sol Christus anima sola per mortem* 329 330

a corpore ſegregata apud inferos juſtorum animis præſto fuit: & dux itineris ad Paradiſum ferentis præiit, lucis princeps, viæque ductor eis perinde atque latroni factus. Eadem namque die, ac potius eadem hora ab inferis rediit, ut quidem cum alii nonnulli, tum is cui aurea lingua nomen indidit, in primis hæc accuratius certiusque expoſuere. Nec enim rationi conſonum erat, animam ejus apud inferos retineri, qui nihil prorſus à primi parentis maledictione, & exitio ſecum attuliſſet. Subito vero, & ut ita dicam fulgetri celeritate dignos, atque idoneos luce ſumme coruſcantis Deitatis illuſtrans, ac immenſa potentia, ex caliginoſis illis, ſoleque carentibus latebris reducens: & principibus ibi tenebrarum, ducibusque malorum divinæ poteſtatis ſplendore, & Angelicarum cohortium militia, quaſi obtritis nullo tempore, & labore nullo, atque, ut ſemel dicam, eo, qui ſolum Deum decet modo in momento uno ad ſacra immenſaque luce relucentia paradiſi tabernacula traduxit. Animam ſcilicet Chriſti, quæ nihil à primi parentis maledictione attraxit, indecorum abſonumque videbatur apud inferos diutius retineri. Verum eſt, ſi ad pœnas & anguſtias, eaque nolens retineretur; ſed cum ibi eſſet veluti rerum aliarum, ita & inferorum Dominus, ſuamque majeſtatem pellendo dæmones, ſervando ſibi complacitos oſtenderet volens & libens, abſurde nimis, & contra Evangelii verba tempus tri-
331 duanæ moræ decantatur: quod licet in anguſtiora ſpatia ad horas præter propter XXXVI. redigendo contraxerit, non ita tamen coarctavit, ut in morulam comminueret. Vere enim tribus diebus, & tribus noctibus manſit in ſepulchro corpus, & conſequenter anima in inferno. Quod optime à Leone Papa ſermone 1. de Reſurrectione exprimitur. *Tam velox incorruptæ carnis vivificatio fuit, ut major ibi eſſet ſoporis ſimilitudo, quam mortis, quoniam Deitas, quæ ab utraque ſuſcepti hominis ſubſtantia non receſſit, quod poteſtate diviſit, poteſtate conjunxit. Ne turbatos diſcipulorum animos longa mœſtitudo cruciaret, denunciatam tridui moram tam mira celeritate breviavit, ut dum ad integrum ſecundum diem pars primi noviſſime, & pars prima tertii concurrit, & aliquantum temporis ſpatio deciderit, & nihil de dierum numero deperiret.* Nec aliud nobis innuit Gregorius de Reſurrectione Chriſti: *Quæ cum ita ſe habeant, conſtat nobis præfinitum tridui ſpatium à veſpera poſt quintam usque ad veſperam ſabbati, tempus reſurrectionis ita dimetientibus, ut interjecta nox connumeretur, quæ Paraſcevem in dies duos, & noctem unam partitur. Decebat enim, ut in ejus imperio, qui ſæculis*

culis dominatur, nova ratione spatia temporis accommodarentur ad rerum utilitatem, non autem res necessario, statutis temporum terminis extenderentur, & divina potentia celerius, bona nobis ad exitum perducente, termini temporis ita contraherentur, ut non pauciores tamen, quam tres dies & totidem noctes contineret. Hunc enim numerum mystica & arcana ratio 332
continebat, nec solita dierum & noctium spatia celerem divinæ virtutis actionem retardarent. Qui enim & ponendæ, & rursus sumendæ animæ cum vellet, habebat potestatem, poterat etiam tanquam sæculorum auctor efficere, ut actionibus suis tempus inserviret, non autem tempori actiones. Nec longe est ab hac sententia idem Nicephorus in Synaxario Paschatis; postquam enim varias de triduana in sepulchro mora expositiones attulisset, subdit: εἰ δὲ εἰς τὴν τρίτην ἐπαγγειλάμενος εὐεργετήσας ἡμᾶς ὁ σωτὴρ συντομώτερον διεπεράξατο τὴν εὐεργεσίαν, καὶ ἔστω χάρις αὐτῷ. *Quod si cum pollicitus fuisset in diem tertium, de nobis Servator bene merens in breviora tempora beneficium contraxit, gratiæ sint ipsi.* Et Christum apud inferos resurrectioni justorum tribus diebus, & tribus noctibus operam dedisse fatetur Proclus Patriarcha Constantinopolitanus orat. de S. Paschate, quæ incipit, νικάτω λόγων. οὐδέποτε τρισὶ νυχθημέροις φύσις εἰς ἀνάστασιν ἐλοχεύθη. *Nunquam tribus diebus, & tribus noctibus natura ad resurrectionem concepta, ac generata est.* Hoc est, tum primum a Christo triduano illo spatio naturam humanam ad resurrectionem evocatam, qui est genuinus auctoris sensus, non quem expressit Interpres. Andreas item Cretensis orat. de vita humana, & de dormientibus: εἰ οὖν καὶ αὐτὸς εἵλετο κύριος ὢν καὶ πάντες τὴν εἰς ᾅδου κατάβασιν ἐπιδείξασθαι, καὶ τὸν ἀμειδῆ καὶ ᾅδου χῶρον τὸν ἀφεγγῆ λέγω, καὶ σκοτεινὸν νυκτοτριήμερον διελήλυθε· τί ξένον; *Si itaque ac ipse elegit, licet Dominus esset universi ad inferos descensum palam in se recipere, & luctuosa in-* 333
ferni loca, obscura, inquam, & tenebrosa, tribus diebus, & tribus noctibus pertransiit, quid mirum?

Græcos tamen posteriores in sententiam illam, quæ dicit omnes, vel plurimos a Christo ab inferis liberatos, & alios etiam postea Sanctorum precibus adjutos, quæ mitior esse videtur, ut eo unde egressa est, revertatur oratio, fuisse propensiores, nulla alia potior causa fuit, quam *Purgatorium*. p) Cum enim communi Pa-

p) Equidem fatendum est Græcos qui ita sentiunt, ut ex inferis redemptionem ac liberationem admittant, plumbeis argumentis pugnare adversus Latinorum purgatorium

Patrum sententia viderent suffragia pro mortuis, & necessaria esse in Ecclesia, neque frustra à Christianis fieri, quando ea in emolumentum animarum vertantur, quas a pœnis liberant, & hoc negare, esset universa sanctorum Patrum monumenta de medio tollere: ne cogerentur ex una parte Purgatorium fateri, a quo animæ piis operibus extrahuntur, in pernicioſiorem sententiam versi sunt, ut dicerent illas animas illis operibus, non a purgatoriis pœnis, sed inferni liberari, quo quid dici potest immanius? quid a Patrum & Conciliorum doctrina magis alienum? Ne Purgatorium fateri compellaris, cruciatus omnes æternos, & æternitati suppares tollis, & inextinctum illum ignem temere satis, & contra Ecclesiæ decreta extinguis, eodemque momento errorem Origenis de reparatione dæmonum renovas, & a faucibus orci, in quibus tandiu damnatus inhæserat, inter vivos restitutis; & dum-
334 modo in asserendo Purgatorio cum Latinis non convenias, nihil tibi curæ est, si cum Origene, & illius asseclis condemneris. Si votis Ecclesiæ, si Christianorum in defunctos officiis tantumdem amans animum dedisti, ut summe doleas, si concepto per te lucro defraudentur, ne ad æviternas inferorum pœnas transferas, habes in quæ melius tutiusque exerceas, purgatoriis dede cruciatibus. Sic tibi, defunctis, universæque Ecclesiæ bene consules, sin minus, operam ludis. Non verba do, non fingo fallacias. Græci ipsi suis scriptis dicto meo fidem faciant: sitque primus Gabriel Philadelphiensis. Is ut Purgatorium neget adversus Ecclesiam Romanam cap. 4. etiamnum Dei misericordia animas peccatorum ob preces pro illis a piis hominibus effusas a pœnis inferni liberari dicere non veretur. *ὅτι ἐπειδὴ καὶ δὶν ἔγινε μέχρι ἔ νῦν ἡ τελεία ἀπόφασις, καὶ καθόλα κατὰ τῶν ἁμαρτωλῶν ὁ ᾅδης εὑρίσκεται ἀνοικτὸς, καὶ ἡ ἄπειρος εὐσπλαγχνία ἔ θεὸ ἑτοίμη πρὸς τὸ ἐλεῆσαι, διὰ ἔτο αἱ ψυχαὶ ἐ μόνον λαμβάνουσιν ἄφεσιν, καὶ παράκλησιν διὰ τὰς ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς θεὸν γινομένας εὐχὰς, ἀλλὰ καὶ παντελῶς ἐλευθερίαν καὶ λύτρωσιν ἐ κολάσεως. Cum ad hæc usque tempora sententia postrema atque universalis in peccatores lata non est, infernus invenitur reseratus, & finita Dei misericordia ad miserendum pœnæ. Quapropter animæ non tantum ob effusas pro illis ad Deum preces remissionem accipiunt,*

torium, quod ipsimet aliis verbis vel admittunt vel admittere coguntur. Adde si placet quæ supra p. 116.

cipiunt, & consolationem, sed absolutam libertatem, & liberationem à pœnis. Secundus sit Georgius Coresius, qui recentiorum Hæreticorum labe infectus, loca à sanctis Patribus in infernis terræ partibus pro detentorum vario ordine, varia ac diversa constituta, in unum tantummodo locum, anguste admodum coarctans ac confundens, infernum scilicet, ab eo non animorum solum liberationem asseverans, verba illa Scripturæ, *in inferno non esse pœnitentiam*, ita exponit de purgatorio igne. ὅμως καὶ αὕτη ἡ ἔνστασις ἔυλυτός ἐστιν ἐξ ὧν ἀνωτέρω ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης ἐθεολόγει τὴν ῥῆσιν ὡς ἐπὶ τῶν παντελῶς καταικριμένων καὶ ἀνοήτων. εἶτ' ἐπισῆσαι χρὴ μὴ φάναι τὸν προφήτην ἐν τῷ ἅδῃ μὴ εἶναι λύτρωσιν, ἀλλὰ μετάνοιαν. ἐπείτοιγε οὐδὲ οἱ τῶν ἐν ἅδου δεσμῶν λυτρούμενοι οἰκεία μετανοίᾳ, ἀλλ' εὐχαῖς τῶν ζώντων ἐκεῖθεν ἐξέρχονται. *Nihilominus hæc objectio solui facile potest ex iis, quæ supra Joannes Damascenus in Theologicis asseverabat, dictum de iis, qui modis omnibus damnati sunt, esse intelligendum, vel etiam respondendum est, non dixisse Prophetam in inferno non esse liberationem, sed pœnitentiam; quandoquidem qui ex inferni vinculis liberantur, non propria pœnitentia, sed viventium precibus inde exeunt.* Quasi qui modo salvantur opinione Coresii peccatores, in peccatis quibus immortui sunt, licet obstinati, & duri, viventium precibus liberentur, & peccatores absque ulla pœnitudine salutem consequantur. Peccatores, qui salvandi sunt, si peccatores ulli unquam æternis pœnis addicti salvari possint, prius pœniteant, oportet, Deum, quem oderunt, redament, sicque reconciliati Servatori suo piorum precibus pœnas illas evitabunt. Tu illis pœnitentiam negas libertatem astruis, & ridiculum est, quod asseris non propria pœnitentia liberari, erit scilicet aliena pœnitentia, qua ipsi libertatem consequuntur, eaque fuerit preces viventium. Quis unquam similia audiit? Preces viventium condemnatorum ad pœnas infernales pœnitentiam esse: & similis sortis homines nugari sese non cognoscunt? & dummodo Purgatorium elevent, omnes suas machinas, & commenta prospere sibi cessisse autumant? Sane Damascenum, cui expositionem suam referunt, non intelligunt: apud quem impœnitentia tollit redemptionem, & ubi pœnitentia locum non habet, multo minus redemptio. En verba lib. 2. de Fide orthodoxa cap. 4. διὸ τῷ Διαβόλῳ καὶ τοῖς δαίμοσιν ἄυλῶ ἡτοίμασαι τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, καὶ ἡ κόλασις ἡ αἰώνιος, καὶ

335

336

τοῖς ἑπομένοις αὐτῷ. χρὴ γινώσκειν, ὅτι ὅπερ ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις ὁ θάνατος, τοῦτο τοῖς ἀγγέλοις ἡ ἔκπτωσις, μετὰ γὰρ τὴν ἔκπτωσιν οὐκ ἔστιν αὐτοῖς μετάνοια, ὥσπερ οὐδὲ τοῖς ἀνθρώποις μετὰ τὸν θάνατον. *Quapropter diabolo, & dæmonibus ejus præparatus est ignis inextinguibilis, & supplicium æternum, & iis, qui eum sequuntur. Sciendum autem est, quod hominibus mors est, id idem Angelis esse lapsum: namque post lapsum non est illis pœnitentiæ locus, quemadmodum neque hominibus post mortem.* Angelis supplicium æternum est, & ignis inextinguibilis, quoniam post lapsum non est illis pœnitentiæ locus, quemadmodum neque hominibus post mortem. Lapsi itaque Angeli, & homines
337 mortui pœnitentia non ducuntur, & quod Angelis post lapsum, id hominibus evenit post mortem. Argumentare ergo; si Angeli post lapsum, qui pœnitere non possunt, æternis affliguntur suppliciis, id quoque hominibus post mortem eveniet, cum nec ipsi pœnitere possunt; vel si homines licet pœnitere non possunt, misericordia tamen DEI redemptionem consequuntur, Angeli quoque id idem misericordia Dei habebunt, & sic aliquando dæmones à suppliciis æternis liberabuntur, non pœnitentia propria, sed misericordia Dei. Annon qui Catholicus videri cupis, Origenistam agis? quare ubi pœnitentia non est, neque erit ulla status mutatio, sed peccatores condemnati ad pœnas æternas, æternis quoque temporibus punientur, quando id æternum quoque significet. Nulli dubium est apud sacras literas, & divinos scriptores sæpissime æternum non pro infinito temporis spatio, sed pro longo aliquo, aut magno tempore sumi. Augustinus tomo 4. quæst. 31. super Genesim, & tomo 5. lib. 16. de Civitate Dei cap. 26. & tomo 6. contra Priscillianistas, & Origenistas cap. 5. & 6. in eadem sententia est, probatque Exodi 21. *Serviet in perpetuum*, id est, usque ad annum Iubilæi. Genes. 17. *Dabo tibi terram Canaan in possessionem æternam*, id est, longissimæ durationis, & ibidem, *Eritque pactum meum in carne vestra in fœdus æternum*: & tamen circumcisio, de qua sermo est, adveniente Christo, veluti umbra ad-
338 veniente luce disparuit. Ne plura hic congeram, Vide Joannem Ferdinandum tomo 1. Thesauri 55. verbo *æternitas*. Sed quid id fuerit ad pœnas æternas inferni, quæ ideo æternæ dicuntur, quia nullo unquam tempore finient, una cum ipso Deo sempiterne duraturæ? quod si æternum per te in pœnis damnatorum sic accipitur,

pitur, ut non perpetuum sit, sed saltem diuturnum, undenam habebimus beatorum gloriam, cujus perpetuitas non alio, quam hoc eodem vocabulo indicatur, semper esse duraturam, nec aliquando unquam finemhabituram? Græcis est αἰώνιος μακαριότης, αἰώνια ἀγαθὰ, αἰώνιος τρυφὴ, αἰώνιος βασιλεία, αἰώνια τερπνὰ, αἰώνιος ζωὴ, αἰώνιος ἀντίδοσις, αἰώνιαι σκηναὶ, αἰώνιος τιμὴ, αἰώνιος κατάπαυσις, αἰωνίζουσα δόξα, διαιωνίζον φῶς, αἰδιος εὐφροσύνη, ἀτελεύτητος ζωὴ, & sexcenta alia: nec occurrit vox alia, quæ magis æternitatem, & sine ullis limitibus durationem indicet, quare si inferno Origenice tempora, non vero Catholice decurtas, & in angustissimos terminos coarctas, quid vetat id idem tibi: & de æterna beatitate stultissime, & quam maxime animabus pernicioſe asserere. Ipse qui Catholicus sum, quemadmodum beatorum gloriam nunquam desituram firmiter teneo, ita & pœnas inferni iisdem cum gloria æternitatibus commensurari firmiter credo. Et cum manifesto postmodum mihi compertum sit precibus Ecclesiæ, & fidelium animas ab inferis, namque à suppliciis, & pœnis quibus addicuntur, ita Deo miserente per fidelium suffragia adjuvantur, liberari, & ad æterna gaudia perduci, 339
firmiter assero eas non à pœnis inferni, sed à pœnis Purgatorii, quarum oppressione expurgatæ, atque incendio emaculatæ sunt, vindicari.

Tertius sit Josephus Bryennius orat. 1. de Judicio. Σὺ δέ μοι σκόπει δύο στάσεως τόπους, τὸν ἐκ δεξιῶν, καὶ τὸν ἐξ εὐωνύμων· ἠχὶ καὶ μέσον ἐν τούτοις, ὥς τινες οἴονται, καὶ δύο τάγματα μόνα τὸ τῶν δικαίων, καὶ τὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ δύο κληρονομίας· τοῖς μὲν τὴν αἰώνιον ζωὴν, τοῖς δὲ τὴν ἀτελεύτητον κόλασιν, ἀλλ' ἠχὶ σὺν ταύταις καὶ τρίτην τινὰ, καθάπερ ἄρα ἀδὲ μέση τις ἀγέλη προβάτων, καὶ ἐρίφων ἢ ἐνταῦθα γινώσκεται εἶναι, ἢ ἐκεῖ παρὰ τῷ ἁγίῳ Χριστοῦ θρόνῳ ἑστάναι πιστεύεται. *Tu porro duo stationis loca contemplare, alterum a dexteris, alterum à sinistris, & nullum inter hos medium, ut quidam opinantur, & duos ordines tantummodo justorum, & peccatorum, & duas hæreditates, aliis quidem vitam æternam, aliis sine ullo fine cruciatus, & nullam cum hisce aliam tertiam, quemadmodum nullus intermedius grex inter oves & agnos, vel hic dignoscitur esse, vel ibi apud judicis thronum astistere creditur.* Obscure nimis, atque perplexe, qui præsentem rerum statum cum futuro confundit. Nullus enim in extremo illo judicio ali-

um ab his duobus ſtatum agnoſcit. Tunc enim juſtis, inter quos etiam illi, qui purgatoriis pœnis expurgati ſunt, locum habent, omnia dextera ſunt, ac peccatoribus ſiniſtra, ante tamen illud tempus cum non omnes vel Paradiſi gloriam, vel pœnas inferni demereantur, tertius locus aſſignandus eſt, in quo maculis abjectis, dignos ſe beatitudine faciant; quod negaſſe Briennium ex oratione ipſius ſecunda de eodem judicio aperte colligitur, cum enim dubium propoſuiſſet, *quonam in loco nunc temporis ſanctorum animæ degant*, reſpondet: Αἱ μὲν τῶν οἰχομένων ψυχαὶ δύο τόπους ἔλαχον εἰς ἀπαγωγήν. αἱ μὲν τῶν ἁγίων τὸν οὐρανός· αἱ δὲ τῶν ἁμαρτωλῶν, τὸ τῆς γῆς κέντρον, τὸν ἅδην δηλαδή. πλὴν αἱ μὲν τῶν ἁγίων ἐλευθερίαν τετιμήκασι, ὅτι καὶ πάντα τὸν κόσμον, καὶ τὴν Ἐδὲμ τὰ τρυφῆς τὸ χωρίον ἐνδιαίτημα ἔχασιν. αἱ κατακριθεῖσαι εἰς ἅδου μένειν ψυχαὶ, ἐξελθεῖν ἐκεῖσε ἕως ἡμέρας τῆς κρίσεως καὶ φωτὸς, ἢ τινος ἀνέσεως ἀπολαῦσαι κωλύονται. οὐχ ὅτι πρὸ τῆς κριθῆναι κολάζονται. ὅτε γὰρ οἱ ἅγιοι τῶν ἁγίων ἐκείνων ἀγαθῶν ἀπολαύσασι πρὸ τῆς κρίσεως, ὅτε οἱ ἁμαρτωλοὶ τῆς ἀπεράντου κολάσεως ἐν μετουσίᾳ γίνονται· ἀλλ' ὅτι ἐν φυλακῇ κατεχόμεναι ζοφερᾷ, φοβεραὶς καὶ ὠμαὶς; καὶ ἀνελεήμονας ἐπιτάτας τοὺς δαίμονας ἔχασιν, οἳ ἐκ ἐῶσι τῆς δεσμωτηρίου προκύψαι τινὰ, πῦρ βλέποντες, πῦρ πνέοντες, νυκτὶ ἐοικότες τὰ πρόσωπα ἀπὸ τὸ καπνῶδες καὶ μισάνθρωπον. *Demortuorum animis duo loca, in quibus degunt, aſſignata ſunt, ſanctorum quidem cœlum, peccatoribus terræ centrum, infernus ſcilicet. Differunt tamen in hoc, quod animæ ſanctorum libertate potiuntur, quando & mundum univerſum, & Edem deliciarum, loca pro ſede habent. At quæ in inferno permanere animæ condemnatæ ſunt, inde egredi ad judicii diem & luminis, vel alterius conſolationis participes fieri præpediuntur, non quod antequam in judicium adducantur pœnas ſubeant, nam neque ſancti ante judicium æternis illis bonis perfruuntur, neque* 341 *peccatores indeſinentibus cruciatibus addicuntur, ſed quod in obſcura cuſtodia mancipati, crudeles, efferatos, ac immiſericordes præſides dæmones experiuntur, qui nulli è phylacæ emergere permittunt, ignem intuentes, ignem ſpirantes, facie noctis non abſimiles, quod triſte poſſident ingenium, atque inhumanum.* Ut de viſione præſente beatorum, quod auctor inſanit, nihil dicam, vide ſis lector, in quot, homo alias prudens ac ſapiens, ſcopulos ut ſemel arreptum errorem defendat, impingat. Fruſtra itaque tot Eccleſiæ præces, ſuffragia, ſacrificia, tot fidelium pro mortuis eleemoſynæ, expenſæ, & recte facta impenduntur:

340

tur: frustra DEum exoramus, ut animas à pœnis & cruciatibus, quæ nulla sunt liberet: nisi velimus dicere etiam post judicium pro mortuis peccatoribus, quando pœnis subjicientur, orandum esse, & preces, quas modo effundimus, post judicii tempus in usu futuras, quod nemo dixerit. Sed vide, ut se effundat, & ab hostibus ipsis etiam invitis veritas extorqueatur. Cum enim dubium, *si adfutura fuerit nonnemini ex eorum, qui amaram illam sententiam acceperunt, vel cruciatibus traditi sunt, intercessio ab aliquo, adeo ut vel Domini decretum effugiat, vel juste impactam illi pœnam evitet*, exponendum proposuisset, in eadem oratione respondet, ὅτι καὶ μεσιτεία τις ἔσται τότε καὶ ἀγγέλων δεηθησομένων υπερ τινων καὶ ἁγίων, καὶ τῆς τοῦ κόσμου κυρίας οὐχ ἥκιστα. πλὴν οὐχ ὑπὲρ πάντων ἁπλῶς, οὐδὲ ὑπέρ τινος ἐν ἁμαρτίαις θανόντος. οὔμενον. ἀπέκλεισε γὰρ ὁ θεὸς τοῖς τοιούτοις καθάπαξ τὸ ἑαυτοῦ ἔλεος. διὸ καὶ ἀπεφήνατο κατ' αὐτῶν οὕτωσί. ἐὰν στῇ Νῶε, καὶ Ιὼβ, καὶ Δανιὴλ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν, καὶ τὰς 342
θυγατέρας, οὐ μὴ ἐξέλωνται, ἀλλ' ὑπὲρ μόνων ἐκείνων ἱκετεύσουσι πάντες, ὑπὲρ ὧν ἔσονται αἱ πρεσβεῖαι δεκταί, ἤγουν τῶν ἐν μετανοίᾳ μὲν φθασάντων μεταλλάξαι τὸν βίον, οὔπω δὲ τὰς τῶν ἁμαρτημάτων κηλίδας δυνηθέντων τελείως ἐκπλύναι. ναὶ καὶ ἔτι τῆς κρίσεως ἱσταμένης. μετὰ δὲ τὸ λυθῆναι τὸ θέατρον, καὶ ἕκαστον ἐπαχθῆναι εἰς τὸν ἀποτεταγμένον αὐτῷ τῆς κολάσεως τόπον, μεσιτεία οὐκ ἔστιν. οὐδ' οὐ μὴ γένηται. ὅμως ἡ μεσιτεία αὕτη. οὐ τότε μόνον ἔσται, ἀλλὰ καὶ νῦν γίνεται, ὅτι καὶ ζῶντες μεσιτείας ποιούμεθα. ἐξαιρέτως μὲν τὴν τοῦ κυρίου μητέρα, μετ' αὐτῆς δὲ καὶ τοῦ χοροῦ τῶν ἀγγήλων, καὶ τῶν ἁγίων πολλοὺς ναοῖς, ἀναθήμασι, παρακλήσεσι, καὶ εἰκόσι, καὶ ἱεραῖς τελεταῖς εἰς τὸ γενέσθαι μεσίτας ἡμῶν αὐτοὺς ἐφελκόμενοι. *Intercessionem eo tempore futuram, cum Angeli pro aliquibus supplicabunt, & sancti, multoque magis ipsa mundi domina: non pro omnibus tamen indistincte, neque pro aliquo, qui in peccatis demortuus est, nullo modo, obseravit enim Deus hisce prorsus suam misericordiam, propterea que in eos hunc in modum decrevit: si steterit Noë, Job, & Daniel filios eorum, & filias non eripient. Sed pro illis solis omnes deprecabuntur, pro quibus supplicationes accipientur, pro iis nempe, qui dum delictorum pœniteret, vitam finire contigit, nec peccatorum maculas perfecte expurgare potuerunt. Ita est adhuc durante judicio, postquam enim theatrum dissolutum, & unusquisque in locum sibi destinatum cruciatuum abactus fuerit, nulla intercessio erit, neque unquam futura sit. Nihilominus intercessio hæc, non tum solum erit, sed nunc quoque fit; cum vi-*

ventes interceſſores nobis comparamus, præcipue inter alios Matrem Domi-
343 *ni, poſtmodum Angelorum choros, & ex ſanctis plerosque, templis, votis, ſupplicationibus, imaginibus, & ſacroſanctis ſacrificiis compellentes quodammodo, ut pro nobis intercedant.* Ut reliqua hujus nugamenta præteream, jam ex ipſo habeo preces ſanctorum non fieri pro ſanctis, neque pro demortuis in peccatis, ſed tantum pro illis, qui, & nota verba, *Τῶν ἐν μετανοίᾳ μὴ φθασάντων μεταλλάξαι τὸν βίον, ὅπως ὑπὸ τὰς τῶν ἁμαρτημάτων κηλίδας διωνθέντων τελείως ἐκπλύναι. dum pœnitentiam agunt, vitæque finem poſuere, ideoque delictorum ſordes perfectè non potuerunt expurgare.* Sed quid erit Purgatorium, dic ſodes Brienni, ſi hoc non erit?

Si dicant, ut inferni pœnis finem imponant, Chriſtum, deſcenſu ſuo ad inferos, multos ad minus, ſi non omnes ex pœnis inferni, & vinculis liberaſſe, qui juſti eſſe non potuerunt, cum juſti ante adventum Domini in inferno ipſo nullis tormentis afflictabantur, cum in ſinu Abrahæ eſſent: ergo qui à dictis pœnis vindicati ſunt, fuere peccatores, & impii, qui ob delicta ibi puniebantur. Quid abſurdum itaque fuerit Chriſtum, quod triduano illo tempore geſſit, ſubſecutis etiam temporibus pro ſua miſericordia, & fidelium ſupplicationibus operari, multosque ex pœnis inferni ſolutos, ad beatorum vitam reducere? Nullum eſt poſt Chriſti mortem oraculum, quod pœnas inferni perpetuo duraturas fateatur, & nos ipſi in genus humanum adeo immites id affirmabimus? en Patrum vota. Epiphanius in Panario adverſus hæreſim 46. ait Chriſtum deſcendiſſe ad inferos, ut iis, qui olim ipſum
344 cognoverunt, & ab ipſius deitate non aberraverunt, verum propter errores in inferno detenti ſunt, indulgentiam largiretur. Joannes Chryſoſt. homil. in S. Paſcha. Reſurrectione Domini extingui geennæ ignem, & vermem nunquam dormientem deſinere, infernum turbare, lugere diabolum, qui apud inferos erant, à vinculis diaboli liberari. Hieronymus in cap. 3. Danielis ſcribit, Dominum noſtrum ad fornacem deſcendiſſe inferni, in quo clauſæ peccatorum, & juſtorum animæ tenebantur, ut absque exuſtione, & noxa ſui, eos, qui tenebantur concluſi mortis vinculis liberaret. Et in cap. 9. Zachariæ tradit eos, qui in peccatis Adam, ſeu ut quidam volunt, erroris inſoliti, & mortis vinculis tenebantur, reſurrexiſſe cum Chriſto. Euſebius Emiſſenus, ſi-

ve

ve quisquis est auctor illarum homiliarum dicit, Christum confestim soluisse stridorem lugentium, & catenarum disrupta cecidisse vincula damnatorum. Ambros. lib. de mysterio Paschæ cap. 4. tradit expertem peccati Christum, qui ad tartari ima descenderet, seras inferni, januasque confringentem, vinctas peccato animas, mortis dominatione destructa, è diaboli faucibus revocasse ad vitam. Augustinus lib. 12. de Genesi ad literam cap. 33. ait non immerito credi Christi animam venisse usque ad ea loca, in quibus peccatores cruciabantur, ut eos solueret à tormentis, quos esse solvendos occulta nobis sua justitia judicabat. Joannes Damascenus orat. de Sabbato sancto, Christus improborum istorum prædam, eos nempe, qui ab initio sæculorum mortem obierant, velut hæreditatem adeptum esse, quicumque peccati jugo detenti fuerant, liberantem. Qui in inferno propter errores detinentur, qui mortis vinculis liberantur, vel tenentur lugentes inter catenarum vincula, animæ vinctæ peccato, & qui è diaboli faucibus revocantur ad vitam peccatores cruciati, & damnati ipsi non pœnis temporariis, sed æternis addicuntur, eos tamen à Patribus per Christum dici liberatos jam vidimus; & hanc esse Ecclesiæ sententiam ex Augustino habemus, dum dicit, *non immerito credi*, & nobis tam absonum fuerit hac ætate dicere Christum aliquos ex perpetuis inferni pœnis liberare? 345

Possumus dicere Patres sic locutos infernum non in particulari, sed in generali significatione accepisse: prædicationem Evangelii non ad eam annunciationem retulisse, quæ fit, cum quis ex infideli fidelis, & ex scelerato bonus evadit, sed ad peractæ redemptionis, & instantis liberationis, futuræque resurrectionis nunciationem: alios etiam intellexisse damnatis ipso opere prædicatam esse liberationem non ipsorum, sed eorum, qui hic DEo adhæserant.

Nos tamen qui cum Græcis agimus, & sanctorum Patrum dicta veneramur, non tantum ea, quæ modo allata sunt, sed etiam alia, quæ multa in hoc argumentum afferri possunt, libenter amplectimur, & exosculamur. Utinam Græci etiam ipsi prudenter intelligant! Qvare verum est, quod Patres tradunt, Christum descensu suo ad inferos multos propter peccata cruciatibus, ac tormentis addictos, & ad pœnas condemnatos in libertatem 346

resti-

restituisse, & ab illis pœnis, ac cruciatibus exsolvisse. Verum est, negari non potest. Hic est sensus Ecclesiæ, non dicam Græcæ solum, sed universalis: qui secus dixerit, aut intellexerit, impius est, infidelis est, hæreticus est. Ergo Christus præter eos, qui erant in sinu Abrahæ, & justorum appellatione gaudebant, alios quoque præter eos, qui justi non erant, sed peccatorum vinculis illigabantur, è pœnis & cruciatibus, quando jam justi in pœnis & cruciatibus non erant, liberavit. Jam dixi, quid plura? conclude sodes, & animum ad prudentiam, & sapientiam flectito. Origenis fuit error, universalis Ecclesiæ calculo damnatus, pœnas inferni finem aliquando habituras, ergo qui id dixerit Origenista & hæreticus fuerit. Cave tu qui Catholicus es, ne tot Patres, & sacrosanctæ Ecclesiæ lumina, imo etiam ipsam Ecclesiam universalem, quæ hanc Origenis hæresim oppugnat, in hæresim trahas. Cave dicas aliquos è pœnis inferni liberatos, ne pœnis inferni æque, atque Origenes finem imponas: & tamen ais liberati sunt, sic est; sed cum non sint à pœnis inferni, unde fuerint? certe ex alio loco, qui nec infernus fuerit, nec sinus Abrahæ, quo
347 itaque? Dicito tu, ut vis, impone nomen loco quodcumque placet, dum ibi mihi non æternas, sed temporarias pœnas asseras, dum enim liberantur aliquando, non æternæ fuerint. Ego cum Ecclesia Catholica nullum magis idoneum nomen, quam Purgatorii in loco explicando novi. Et ecce quomodo ex testimoniis Patrum, quibus pœnarum inferni finis asserebatur, Purgatorii pœnas, etiam nolentibus adversariis exsculpsimus. Vertant se quocumque volunt, caveant tamen, ne dum cum Catholicis sentire fugiunt, Origenem sequantur.

Quartum est, beatam Virginem in doloribus pro Passione Domini nullum tenuisse modum, sed aliarum muliercularum instar, cruciatibus internis oppressam, q) voces altius extulisse, genas dilaniasse, corpus in varias formas, atque indecoras torsisse, quæ de beata illa Virgine, quæ arcana Dei optime tenebat, & voluntatem Patris æque ac Filius executioni demandatam optabat

q) Idem in Triodio reprehenderat Allatius supra p. 223. Sane B. Simeon S. Virgini prædixit quod animam ejus transiturus esset gladius Luc. II. 35. quo loco per gladium S. Cyrillus intelligit tristitiam & vehementem passionis impetum πρὸς λογισμοὺς ἐκτόπους κατατέμνουσαν τοῦ γυναίου τὸν νοῦν, ad joh. XIX. 25.

bat, dici, indecora videntur, & sunt. Potiora, non omnia colligam. Pag. 21. b. 1. m. τιτρώσκομαι δεινῶς καὶ δονοῦμαι τὰ πλάγχνα, ἡ πανάμωμος ἐν στεναγμοῖς ἀνεβόα. *Horribiliter vulneror, & interiora concutior, immaculatissima in ejulatibus inclamabat.* Ibid. 2. p. τὰς ὄψεις διεπάραττε καὶ θρηνοῦσα ἐφθέγγετο. *Genas dilaniabat, & ejulans dicebat.* Pag. 70. b. 1. m. δακρύων προχοὰς κενοῦσα ἡ πανάμωμος ἐστέναζεν, ἐθρήνει βοῶσα ἐκ βαθέων ψυχῆς. *Lacrymarum fontes evacuans immaculatissima, suspirabat, lugebat, clamans ex profundis animæ.* Pag. 86. b. 2. m. θρήνοις ἐκόπτετο δεινοῖς καὶ ἀτενίζουσα ἔλεγεν ἐκπληττομένη. *Ejulatibus dilacerabatur immodicis, & conspiciens dicebat obstupefacta.* 348
Pag. 38. b. 2. f. θρηνωδοῦσα ἠλάλαζες, καὶ ἔκραζες. *Ejulans ululabas, & vociferabaris.* Pag. 39. a. 1. p. πόνους ὑπομείνασα πολλοὺς, ἔστενες δακρύουσα, καὶ ἀλαλάζουσα. *Cum dolores multos sustineres suspirabas illacrymans, & ululans.* Pag. 68. b. 2. p. ἠλάλαζε βοῶσα ἐν ὀδύνῃ. *Ululabat clamans cum dolore.* Pag. 94. b. 2. m. ἀλαλαγμῷ ὀδύρετο, καὶ ἀνεκραύγαζεν. *Ululatu deplorabat, vocemque extollebat.* Pag. 117. b. 2. p. θρῆνον ἐκίνει γοερὸν, καὶ κατετρύχετο. *Ejulatum movebat lacrymabilem, & macerabatur.* Pag. 159. a. 1. m. ἐβόα θρήνοις ἑαυτὴν συνταράσσουσα. *inclamabat ejulatibus semetipsam conturbans.* Pag. 182. b. 2. p. ὀδυνηρῶς στενάζουσα, μητρικῶς ἀλαλάζουσα, καὶ τὴν ἐκ τῶν πλάγχνων συνοχὴν μὴ φέρουσα σταυρῷ ἐνητένιζες. *Dolenter suspirans, materne ululans, & interiorem anxietatem, & angustiam non ferens, in crucem oculos figebas.* Pag. 183. a. 2. f. κατεξαίνετο τὰς ὄψεις καὶ ἐβόα ἐν κλαυθμῷ. *Dilaniabat genas, & clamabat in ejulatu.* Pag. 188. a. 2. m. ὃν ὁρῶσα νεκρούμενον δακρύων ἔῤῥει κρουνοὺς τὰς ὄψεις καταξαίνουσα. *Quem intuita jam animam exhalantem lacrymarum fontes emittebat, genas lacerans.* Hæc equidem ex decore mulieris gravis, & in affectibus moderatæ non sunt. Georgius Nicomediensis orat. in illa Evangelii, *Maria autem stabat juxta crucem*, &c. dolores omnes Virginis & cruciatus intimos cordis in Passione Domini singulos per ordinem enarrans, atque explicans, nullum tamen actum à gravitate tantæ mulieris alienum inducit: ἀλλὰ σκόπει μοι πάλιν, inquit, τὴν 349
μητέρα παρισταμένην, καὶ διακαρτεροῦσαν, καὶ πρὸς ἅπαντα πεικειμένην. τῷ τε γὰρ πάθει κοσμίως, καὶ οὐκ ἀγενῶς προσωμίλει καὶ τῇ χρείᾳ χερσὶν οἰκείαις καθυπούργει. οὕτω τοὺς μὲν ἀνελκομένους ἥλους κόλποις ὑπεδέχετο, τὰ δὲ ἀπολυόμενα μέλη πειπτυσσομένη κατεφίλει, καὶ ἀγκάλαις ἀποτιθεῖσα μόνη τῇ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καταβάσει διακονεῖν προε-

θυμεῖτο. ἐπεὶ δὲ κατηνέχθη, καὶ πρὸς τὴν γῆν τὸ πανάγιον ἀνεκλίθη σῶμα, τούτῳ περιχυθεῖσα, καὶ ὅλῳ περιπεσοῦσα· αὐτὸ μὲν θερμοτάτοις κατέλουε δάκρυσι, πραείᾳ δὲ φωνῇ καὶ συμπαθεστάτοις προσεφθέγγετο ῥήμασιν. *Sed considera mihi rursus matrem astantem, & tolerantem, & ad omnia se vertentem. Affectui namque decora, & non molliter sese dediderat, & operi manibus propriis inserviebat, sic extractos clauos ulnis excipiebat, & soluta Christi membra circumplexa suaviabatur, & brachiis imponens, sola, ex cruce depositioni operam suam insumere concupiebat. Ubi vero depositum, & in terram sacrosanctam illud corpus reclinatum est, illi circumfusa, & totum amplexata, illud equidem lacrymis calidissimis irrigabat, miti vero voce, & perquam commiserantibus verbis alloquebatur.* Sic quoque docti viri adnotarunt, neque vere, neque pro dignitate tantæ matris B. Virginem pingi sub cruce humi collapsam viribus, sensuque destitutam, & dolore motam, sicut ignobile vulgus mulierum, neque enim ideo suam matrem Christus sub cruce in conspectu orbis adesse voluit, ut videret à mœrore victam, & humi stratam, sed exemplum fortitudinis, & invictæ mentis inconcussam soliditatem proposuit, in quam martyres quoque intuerentur; quippe quæ cum summo dolore, summam moderationem, & constantiam retinuit. Quare sacræ literæ eam non jacuisse tradunt, sed stetisse: non cessisse nempe dolori, sed æquo ac virili animo pertulisse calamitatem, non fractam procubuisse, sed impavidam, atque inconcussam stetisse. Vide Joannem Molanum lib. de Beat. cap. 76. & 77. Cajetanum opusculo de spasmo B. Mariæ Virginis, Opusculorum tom. 2. Gretserum de Cruce lib. 2. cap. 4.

Et hæc quidem communia cum aliis libris sunt. Propria, quæ ipse animadverterim tantum unum de creatione Angelorum, 1) quos ante hunc mundum aspectabilem creatos vult. Pag. 57. b. 2. f. αὔλους δὲ νοεροὺς τοὺς ἀγγέλους προϋπέστησας τῶν ὁρωμένων ἁπάντων

1) Laudat Jo. Philoponus lib. 1. in Hexaëm. c. 14. sententiam Theodoriti qu. IV. in Genesin, qui negat lædi pietatem, si quis ante cœlum & terram angelos conditos sibi persuadeat, modo credat à DEO creatos. Similiter S. Augustinus XI. 32. de Civ. DEI. *Proinde ut volet unusquoque accipiat, quod ita profundum est, ut ad exercitationem legentium à fidei regula non aberrantes plures possit generare sententias, dum tamen angelos sanctos in sublimibus cœli sedibus, non quidem DEO coæternos, sed tamen de sua sempiterna & vera felicitate securos & certos esse nemo ambigat.*

τῶν σοὶ κράζοντας. *Immateriales, & intellectuales Angelos ante res omnes visibiles produxisti, tibi clamantes.* & pag. 70. b. 2. m. ἀγαθότητος πέλαγος ἀναφαίνειν βουλόμενος, ἀγαθὸς ὢν ἄναρχε πρῶτον ἐκτίσας πανσθενεῖ σῷ νεύματι, καὶ θείῳ προστάγματι τῶν ἀγγέλων τὰς χορὰς καὶ δυνάμεων τάγματα. *Bonitatis pelagus ostendere volens, cum esses bonus tu, qui sine principio es, primum quidem creasti omnipotenti tuo nutu, & divino jussu Angelorum choros, & Virtutum ordines.*

Non me latet plures, eosque maximæ auctoritatis Patres, s) in eam iviſſe ſententiam, Angelos ante hunc mundum conditos fuiſſe. Origenem homil. 1. in Geneſim, & tract. 9. in Matthæum, & homil. 4. in Eſaiam, & in lib. περὶ ἀρχῶν. Baſilium Magnum homil. 1. in Exam. Gregorium Nazianzenum orat. in Natalem Domini, & carmine Jambico 15. Hilarium lib. 12. de Trinitate, & lib. contra Auxentium Arianum. Hieronymum in epiſt. ad Titum capite 1. ſuum ſecutum magiſtrum Gregorium Nazianzenum. Ambroſium in Exameron cap. 5. & præfat. in Pſalm. Joannem Chryſoſtomum lib. 1. de Providentia. Joannem Caſſianum collat. 8. cap. 7. ex Abbate Sereno. Andream Cretenſem orat. de vita humana, & dormientibus. Maximum in Centuriis Theologicis, quem refert & ſequitur Joannes Cyparisſiottus decade 8. rerum Theologic. cap. 3. & 4. Joannem Damaſcenum de fide Orthodoxa libro 2. capite 3. Iſidorum lib. 1. de ſummo bono cap. 12. Bedam lib. ſeparat. quæſtionum quæſt. 9. Macarium Chryſocephalum Philadelphienſem Epiſcopum orat. 1. in cœleſtes Virtutes; & plures alios. t) Attamen ſententia hæc à pluribus fuit improbata, Acacio Cæſarienſi, Diodoro Tarſenſi, Theodoreto Cyrenſi, & in Concilio Lateranenſi, ſub Innocentio III. damnata. Quid autem de creatione iſta Angelorum ante Mundum aſpectabilem ſtatuendum ſit, vide Sixtum in Bibliotheca, & alios Scholaſticos. 351

FINIS.

s) Confer Petavium de angelis cap. 15. Voſſium lib. 1. de Idololatria cap. 7. & Elmenhorſtium ad Gennadium de dogmat. Eccleſ. c. 10.

t) Idem ſentire obſervavi Hermam viſione 3. cap. 4. Æneam Gazæum p. 56. Rufinum Palæſtinum lib. 1. de fide c. 18. T. 1. Opp. Sirmondi p. 284. Cæſarium quæſt. 61. Procopium Gazæum in Octateuchum p. 6. quod opus præclarum utinam tandem è ſcriniis ſuis, in quibus jam diu deliteſcit, Græce cum verſione ſua & notis eruditis in lucem proferat optimus ac πολυμαθέστατος amicus noſter D. Godfridus Olearius.

MELODI * GRÆCORUM,

De quibus liber Allatii, supra p. 77. & 81. & in diatriba de Georgiis p. 318. promissus intercidit.

Alexius Metropolita Nicænus, auctor Canonis in S. Demetrium Martyrem. Lambec. V. p. 1283.

Anatolius Patriarcha CPol. circa A. C. 450. cujus nonnulla leguntur in Octoecho.

Andreas Monachus, Cretensis circa A. C. 630. auctor magni Canonis sive ἁγιοπολιτικῆς ϛιχηρᾶς de quo Acta sanctor. 2. Aprilis, Cangius Glossar. Græco p. 583.

Andreas Pyrrhus.

Angelus Canone in S. Parasceven laudatur ab Allatio p. 194. contra Hotting.

Anthimus Patriarcha CPol. circa A. 535.

Arsenius Monachus.

Athanasius cujus canones in SS. Martyres Theodorus & in S. Joannicium memorat Allatius de Synodo Phot. p. 543.

Athanasii & Κατζύχη in Jo. Damascenum. Cangius in μεγαλωνάρια.

Athenogenes Martyr, de cujus hymno dixi lib. V. Bibl. Græcæ p. 195. seq.

Babylas Monachus.

Bartholomæi Melodi Canon in Theodorum Martyrem laudatur ab Allatio p. 543. de Synodo Phot.

Basilius Monachus.

Basilius Pegoriota.

Byzas sive *Byzantius*, Monachus.

Cassia sive *Casiana* sive *Icasia*, virgo, in confiniis octavi & noni seculi clara. Vide Allatium supra p. 74. seq. & Nic. Rayæi S. I. diss. præliminarem ad Acta Sanctor. Tomo 2. Junii p. XXI.

Christophorus Proto à secretis.

Clemens Alex. de cujus hymno dixi lib. V. Bibl. Græcæ p. 104.

Constantinus Porphyrogenneta Leonis Imp. filius, cujus exapostilaria leguntur in Octoecho.

Cosmas Majumensis Episcopus de quo Allatius p. 73. 74. Cangius in Θεραπώδιον.

Cyprianus Monachus. DA-

* Confer. Volum. X. hujus Bibl. p. 130. seq.

DAVID Rex ac Propheta, divinorum Psalmorum auctor & modulator suavissimus.

Demetrius.

Dorotheus Monachus.

Emmanuel Palæolaurita.

Emmanuel Phile, de quo in Bibl. Græca suo loco.

Emmanuel Peloponnesius Rhetor, cujus diss. de Cantico in B. Virginem quod incipit Θεαρχίῳ πνεύματι, memoratur Lambecio V. p. 294.

Ephræm Cariæ, Monachus, à Mylassæ in Caria Episcopo hujus nominis diversus. vide Nic. Rayæi diss. præliminarem ad Acta Stor. Junii T. 2. p. LXVIII.

Eustathius Thessalonicensis scripsit expositionem hymnorum Joannis Damasceni.

Euthymius Monachus.

Gabriel cujus canonem in S. Nicolaum laudat Allatius p. 179. contra Hottingerum.

Georgius sive *Gregorius* Metropolita Corinthi qui scripsit expositionem Cănonum & Troparium Allat. p. 73. 280. de libris Eccles. & de Georgiis p. 419. Lambec. lib. V. p. 278.

Georgius Nicomediensis.

Georgius Rammata, cujus troparia in S. Nicolaum laudat Allatius p. 178. contra Hottingerum.

Georgius Siculus.

Germanus Patriarcha CPol. hic primus est inter Melodos quorum dimidiatæ icones exstant in fronte Triodii excusi Venet. 1601. Conspiciuntur autem ibi sub CHRISTI imagine οἱ τὰ μέλη πλέξαντες ἐνθέων ὕμνων, hoc ordine: 1. Germanus Patriarcha CPol. sub Leone Armeno Sec. IX. ejectus. 2. Sophronius Patriarcha Hierosol. 3. Philotheus Patriarcha CPol. ab A. 1362. 4. Andreas Cretensis (ut volunt) Archi Episcopus. 5. Joannes Euchaitorum Metropolita. 6. Georgius Nicomediæ Archi Episcopus. 7. Methodius. 8. Cyprianus. 9. Anatolius Episcopus. 10. Leo Despotes sive Imp. 11. Leo Magister. 12. Basilius Pigeriotes sive Pegoriotes. 13. Justinus. 14. Sergius. Sequuntur Monachi: 15. Jo. Damascenus. 16. Cosmas (postea Majumæ Episcopus): 17. Josephus Hymnographus. 18. Theophanes cognomine Graptus. 19. Byzas, sive Byzantius. 20. Stephanus Hagiopolites. 21. Geor-

gius Siceliotes. 22. Simeon. 23. Philotheus. 24. Arsenius. 25. Babylas. 26. Ephraim Cariæ. 27. Andreas Pyrrhus seu Rufus. 28. Theodorus Studites. 29. Casia virgo. Confer. Rayæum p XXI.

Hierotheus Monachus.

S. Ignatio Antiocheno Episcopo ac Martyri antiphonarium in Ecclesia usum in acceptis quidam referunt, ut dixi lib. V. p. 41.

Ignatium Hymnodum Canone in S. Joannem Climacum laudat Allatius de Synodo Phot. p. 437. & contra Hotting. p. 195.

Joannes Archi-Episcopus.

Joannes Cucuzeles. Vide Lambecium lib. V. p. 273.

Joannes Arda Damascenus.

Joannes Geometra.

Joannes Graffius, Nectarii Abbatis Casulensis discipulus.

Joannes cognomenta *Mauropus*, Monachus primum deinde Archi Episcopus & Metropolita Euchaitorum clarus sub Imp. Constantino Monomacho circa A. C. 1050. Vide Lambecium lib. V. p. 29. seq. Ejus carmina Jambica in principalium festorum Historias vulgata per M. Bustum, Etonæ 1610. 4.

Joannes Stauracius.

Joannes Zonaras, Monachus qui illustravit etiam Canones sive Cantica Joannis Damasceni.

Josaphatus Cucuzelus, Allatius supra p. 99. seq.

Josephus Studita, Siculus patria, qui senio confectus A. C. 883. obiit. De eo Joannes Diaconus CPol. cognomine Eugenius in illius Vita, Acta Sanctor. 3. April. & T. 2. Junii p. 788. Ab hoc distingui video *Josephum Melodum* auctorem novæ Octoechi sive Paracletices. Vide supra p. 283. Ejus triodia MSS. in Bibl. Barberina. Allatius p. 78. Canones XLVIII. Lambec. lib. V. p. 274. Hippolytus Maraccius Lucensus Rom. 1662. 8. edidit Josephi Hymnographi Mariale, latine cum notis. (Phot.

Isidori Canon in S. Demetrium laudatur ab Allatio p. 543. de Synodo

Justinianus Imp. Nic. Alemanus ad Hist. arcanam Procopii p. 88: *De Musica Justiniani peritia Theophanes profert Græcum troparium i. e. hymnum quem de CHRISTI divinitate & œconomia ad Ecclesiasticos modulos concinnavit, hodieque Græci canunt inter Missarum solennia.*

Justinus Decadio, idem qui Græcam præfationem præmisit Psalterio Græco Aldino antiquissimæ edit. in 4.

S. Justini Martyris ψαλτης Eusebio IV. 18. Hist. memoratus pridem intercidit.

Leo

Leo Sapiens Imperator, cujus τροπάρια ἑωθινὰ undecim leguntur in Octoecho, Odarium Catanycticum memorat Lambecius V. p. 295.

Leo Magister.

Leo Peganius.

Marcus Eugenius Paraphrasin hymnorum Joannis Damasceni concinnavit. laudatur ab Allatio p. 280.

Marcus Monachus & inde Episcopus Hidruntinus, Leonis Imp. ætate clarus Allat. p. 72. 73. 74. Videndum idemne Hieromonachus Marcus qui scripsit de dubiis typicis. Lambec. V. p. 285.

Marci Archi Ep. Ephesini qui concilio Ferrariensi A. C. 1438. interfuit, Cantica duo in S. Trinitatem & Canonis octo in B. Virginem memorat Lambecius V. p. 284. ejus expositio ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας edita ad calcem operum Simeonis Thessalonicensis A. 1683, Jasii in Moldavia.

Mauroleo.

Mauropus, supra *Joannes Mauropus.*

Methodius Patriarcha CPol.

Metrophanes Episcopus Smyrnæus. Allat. p. 67.

Michaël Psellus, Imp. Michaelis Ducæ præceptor circa A. C. 1050. clarus de quo abunde Allatius libro de Psellis.

Nectarius Abbas Casulensis.

Nicephorus Callistus Xanthopulus de quo dixi in Bibl. Græca suo loco. Hic Catalogum brevem Hymnographorum, quem versibus jambicis concinnavit, apponam:

Οἱ γὰ μέλη πλέξαντες ὕμνων ἐνθέων.
Ἡ λύρα δ' Πνεύματ⊙ ΚΟΣΜΑΣ ὁ ξέν⊙,
Ὀρφεὺς νεαρὸς ἡ ΔΑΜΑΣΚόθεν χάρις,
καὶ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ΙΩΣΗΦ οἱ Στουδῖται,
Ὄργανα γὰ κράτιστα τ' μουσυργίας,
ξεντὲ σειρὴν ΙΩΣΗΦ ὑμνογράφ⊙
Μέλ⊙ παναρμόνιον ΑΝΔΡΕΑΣ ἐκρότει
Καὶ ΘΕΟΦΑΝΗΣ ἡ μελιχρὰ κιννύρα
ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΛΕΩΝ γε, ΜΑΡΚΩΝ, (leg. Μάρκ⊙) ΚΑΣΙΑ.

Nicetas Heracleota.

Nicetas Stecharius.

Nicolaus Malaxus Nauplii Archipresbyter, qui pentecostario non pauca addidit. Vide Allatium p. 229.

Nilus

Nilus Rossanensis circa A. C. 980. vide Allatium de Nilis p. 37. seq.

Nilus Xanthopulus, postremis Imperii Græcorum temporibus clarus, de quo idem Allatius de Nilis diatriba p. 59.

Paulus Ammonius.

Philippus cujus canonem in S. Josaphatum laudat Allatius p. 180. contra Hottingerum.

Philotheus Patriarcha CPol. plurimorum Canticorum auctor, sæculo XIV. clarus, de quo suo loco.

Photius Monachus.

Photius Patriarcha CPol.
ejus τυχηρὸν in Methodium CPol. ex Octoëcho T. 2. Act. Sanctor. Junii p. 969. F.

Procopius Chartophylax.

Pyrrhus, supra *Andreas Pyrrhus.*

Romanus Diaconus Emesenus, circa A. C. 500. clarus, quam plurimorum contaciorum sive parvorum hymnorum auctor celeberrimus. Joannis Canonem in Romanum Melodum laudat Allatius p. 543. de Synodo Phot.

Sergius Hagiopolita.

Simeon Monachus.

Sephronius Patriarcha Hierosol. cujus troparia in vigilia Natalis CHRISTI & Horologium magnæ Paraskeves memorat Lambecius lib. V. p. 270.

Stephanus Hagiopolita, Monachus.

Stephanus Sabaita.

Theodoritus. Vide Lambecium lib. V. p. 268.

Theodorus Cœtonita cujus Canonem in Johannem Euchaitorum Episcopum laudat Allatius contra Hottinger. p. 180.

Theodorus Ducas Lascaris. Vide Cangium in ᾠδοκλησική & Raynaudum T. 7. p. 368.

Theodorus Prodromus ὁ τῶν ἱερῶν κανόνων πρῶτος σαφηνιστής Nicephoro Blemmidæ λόγῳ 1. de proces. Spiritus S. laudatus. Ejus ἐξήγησις in Canones Cosmæ ac Joannis Damasceni MS. in Bibl. Vaticana & Cæsarea Lambec. lib. V. p. 276. 277. Allegatur ab Allatio p. 74.

Theodorus Studita, cujus nonnulla leguntur in Octoëcho. Theodori Monachi Canonem Catanyctcum ad CHRISTUM servatorem memorat Lambecius lib. V. p. 268.

Theo-

Theodosia cujus Canon in S. Joannicium laudatur ab Allatio p. 217. contra Hottingerum.
Theodosius Lascaris, supra Theodorus.
Theodosius Syceota.
Theodosius Syracusanus Sec. VIII. Episcopus qui troparia composuit quæ canuntur in Vigiliis jejuniorum. Act. Sanctor. Junii T. 2. p. 788.
Theophanes Graptus, Confessor. Vide Baron. ad A. C. 842. n. 28 Ejus Canonem paracleticum ad B. Deiparam Virginem memorat Lambecius lib. V. p. 268.
Theophilus Imperator. Vide Cedreni locum apud Allatium p. 66. seq. diss. 1.
Thomæ Monachi Canonem catanyctícum memorat Lambecius V. p. 285.
Timocles.

INDEX.
IN LEONIS ALLATII
Dissertationes de Libris Ecclesiasticis Græcorum.

Plura ejusdem argumenti, in supplementi vicem succincte exponens.

Pag. ad marginum numeros in libro Allatiano respiciunt.

Ἀγγελικὸς ὕμνος, Trisagium.
Ἁγιασμοὶ benedictionum formulæ, de quibus Goarus ad Evcholog.
Ἁγιοπολίτης liber MS. de Musica recentium Græcorum. Cangii glossar. in πλάγιοι ἦχοι, κράτημα, πνεῦμα, πίερὸν, φωνὴ &c.
Ἁγιοπολιτικὸν κοντάκιον, magnus Canon sive canticum Andreæ Cretensis.
Αἶνοι, Psalmus 148. 149. 150.
Ἀκάθιστος hymnus in B. Virginem a stantibus cani solitus.
Ακολουθία, Ordo in liturgia, qualem v. g. in Festo SS. Basilii, Naz. & Chrysostomi observandum ex Typico, Menæis aliisque Græcis ritualibus impressis Græce & Latine cum notis Nic. Rayæus S. I. præmisit Tomo 2. Act. Sanctorum Junii.
Hymnus Ἀλληλουιά, & alius Θεὸς κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν. Analect. Græc. Benedictinorum p. 209.

Ἁμαρτωλῶν σωτηρία, Venet. 1641. 4. liber Ascēticus Agapii Cretensis, in monte Atho Monachi.
Ἄμωμοι, Psalmus 118. (al. 119.) pag. 13.
Ἀναβαθμοὶ Psalmi graduum.
Ἀναγνώσεις sive ἀναγνώσματα, liber quo lectiones sacræ describuntur. pag. 52.
Ἀναπαύσιμα στιχηρὰ, sive τροπάρια in defunctum. Analect. Græc. p. 211. 219.
Ἀναστάσιμα troparia sive cantiones in resurrectionem CHRISTI. p. 65.
Ἀνθολόγιον pag. 89.
Liber ἀνθολόγιον dictus. pag. 65.
Ἀνθολόγιον νέον pag. 104.
Ἀντίφωνα pag. 14.
Ἀπόδειπνον Completorium post sumtam Cœnam. Benedictinorum Analecta Græc. p. 217. Rayæus p. LXXVII. seq.
Ἀπόλυσις dimissio sive extremæ preces in Officio. Analecta Græc. p. 172. 179. Et Ἀπολυτίκιον στιχηρὸν quo officium terminatur. id. p. 210. Goarus p. 32. ad Evcholog. Ἀπολυτικαὶ dimissoriæ Epistolæ.
Ἀποστολικὰ στιχηρὰ in honorem Apostoli.
Ἀπόστολος sive Ἀποστολικὸν βιβλίον pag. 46.
Ἀποστολοευαγγέλιον, lectiones Apostolicas & Evangelicas diebus festis & Dominicis complexum.
Scriptum περὶ ἀρτοβερσίου. pag. 5.
Ἀρχιερατικὸν liber Pontificalis Ecclesiæ Græcæ, de Episcoporum Ordinatione, officio &c. ab Is. Haberto Græce & latine editus cum notis, Paris. 1666. fol.
Βιβλίον liber in quo sacra supellex scribitur. Vide Analecta Græca p. 277. Cangii Glossar. & Montfauconi Palæographiam Græcam. p. 300.
Βρονταλόγια. infra in σεληνοδρόμια.
Γεροντικὸν de dictis & factis veterum Ascetarum. Vide Caveum, Cangium & Cotelerium Tomo I. monument. p. 795.
Διακονικὸν p. 97. Philothei. pag. 65.
Διάψαλμα in hymnis μέλους ἐναλλαγή.
Διατάξεις, Διαταγαὶ, Canones, constitutiones Ecclesiasticæ quales sub Clementis Rom. nomine exstant.

Δια-

Διατυπώσεις Canones Ecclesiastici ad doctrinam & fidem stabiliendam. Vide Cangium in ὅροι.

Διδαχαὶ, διδασκαλίαι, Præcepta, doctrinæ quales laudantur sub Apostolorum & Apostolicorum Virorum nomine, ut dixi lib. V. Bibl. Græcæ p. 34. Interdum etiam idem sunt δημηγορίαι Conciones, in certas τάσεις sive præfationes distinctæ, ut διδαχαὶ Alexii Rharturi Presbyteri & Chartophylacis Corcyrensis Venet. A. 1560. quo & vixit: & aliæ MSS. Anonymi in Festa ex Codice Colbert. 4634. de quibus Cangius.

Διπλοκατηχούμενον iteratæ preces pro Catechumenis.

Δίπτυχα tabulæ quibus nomina Episcoporum & aliorum sanctitate & meritis in Ecclesiam illustrium nomina consignabantur, de quibus præter Meursium, Svicerum, Cangium & Caveum ab hisque laudatos videndi Jo. Bona II. 12. rerum liturg. H. Noris diss. de quinta Synodo c. 5. Jo. Baptista Cordona in commentariolo de diptychis, Tarracone 1587. Alexander Wilthelmius ad Diptychon Leodiense & Dan. Papebrochius ad Diptychon Chifletianum CPoli allatum & triptychon Ruthenicum ante tomum 1. Act. Sanctorum Maji p. LX. seq.

Διῳδιον. p. 72.

Δοξολογία major, Hymnus Angelicus, *Gloria in excelsis DEO:* & minor, infra *Trisagion.*

Ἐγκαίνια Officium in dedicatione templorum.

Εἱρμολόγιον pag. 98.

Εἰσοδικὸν officium in solenni ingressu sive processione, quando Evangelia vel panis & vinum ad altare deferuntur.

Ἐκλόγιον selectæ vitæ patrum XL. ab Agapio Cretensi Venet. 1644. 4.

Ἐκτενὴ, *extensa* sive longior precum formula.

Ἔννατα Novendiaria, Officium pro defuncto, nona post obitum die. Fuere & τρίτα, & τεσσαρακοστὰ & ἐνιάυσια, die tertia, quadragesima & anniversaria.

Ἐξαποστειλάρια pag. 67. Hymni in quibus vox ἐξαπόστειλον frequentius occurrit, & mittenda a DEO beneficia, spiritalia præcipue expetuntur.

Ἐξάψαλμος pag. 58. sex Psalmi laudum, 3. 37. 62. 87. 102. 142. Vide Analecta Græca p. 219.

Ἐξοδιαστικὸν Officium Exequiarum.

Ἑορτασικὸς κύκλος. Cyclus Paschalis.
Ἐπινίκιος ὕμνος, a trisagio distinctus ut notat Rich. Simon ad Gabrielem Philadelphiensem p. 80.
Ἔπορκισμός in baptismo. Vide Tho. Milles p. 7. ad Cyrillum Hierosolymitanum.
Ἑσπερινὸν, Officium sancti olei a septem sacerdotibus celebrandum. Eadem Analecta p. 274. Cangius in παπᾶς.
Ἑσπερινὸς ὕμνος. Vide quæ dixi in Bibl. Græca lib. V. p. 196. Ἑσπερινὸν officium μικρὸν καὶ μέγα. Vide Cangium.
Εὐαγγέλιον. pag. 33.
Εὐαγγελιστάριον pag. 46.
Εὐχέλαιον Preces in extrema unctione.
Εὐχολόγιον pag. 95. Prodiit etiam Venet. 1553. apud Christoph. Zannetum.
Ἐφημερίδας Græcorum metricas vocat Papebrochius breve Menologium jambis Græcis compositum quod cum notis suis præmisit Tomo primo Act. sanctorum Maji.
Ἑωθινὸς ὕμνος. Vide quæ in Bibl. Græca lib. V. p. 197.
Troparia Ἑωθινά Leonis Imp. p. 67.
Ἦχος non Canticum denotat, ut Meursio visum, sed tonum. p. 66.
Θεοτόκια, Cantica in honorem Deiparæ, quæ ad quingenta junctim edidit Simon Wagnereccius S. I. in pietate Mariana Græcorum, Monachii 1648. Θεοτοκάριον liber quo Θεοτόκια ejusmodi continentur. Agapii Cretensis Monachi Θεοτοκάριον Venet. 1643. 4.
Θεωρία ἐκκλησιαστικὴ καὶ μυστικὴ Germani Patriarchæ CPolitani, de qua vide Rich. Simonem ad Gabrielem Philadelph. p. 78. 249. & 287. atque Tho. Milles ad Cyrillum Hierosol. p. 325.
Θησαυρὸς homiliarum in Festa aliaque pietatis officia & explicatio Orationis Dominicæ, per Studitam, Monachum Damascenum, subdiaconum Thessalonicensem. Venet. 1628. 4. 1642. 4. βιβλίων ὀνομαζομένων Θησαυρός.
Θησαυρὸς νέος Theophylacti Hierodiaconi Tzanfurnari Homiliæ XIX. varii argumenti, Venet. 1621. 1646. 4. de Vitis Evangelistarum & Episcoporum.
Κάθισμα. Psalmorum in καθίσματα distributio pag. 55.
καθίσματα, aliæ cantiones & τροπάρια quæ a sedentibus concinuntur. pag. 56.

Καλενδάρια vocant nonnulli quæ alii Menologia, ut Calendarium Græco Moscum quod præmittitur Actis sanctor. T. 1. Maji.

Καλανδολόγια. infra in σεληνοδρόμια.

Κανόνες, ὅροι, πίνακες regulæ SS. Patrum, Canones Ecclesiastici, pœnitentiales aliique.

Κανόνες hymni, ut μέγας κανὼν Canon Andreæ Cretensis, confer Nic. Rayæum p. XIX. diss. præliminar. ad Acta sanctor. T. 2. Junii. Canon τριῴδιον, τετραῴδιον, ἐννέα ᾠδαῖς συνελόμενον, tribus, quatuor, vel novem odis constans. Canon καθ' ἀλφάβητον, acrostichis.

Κανονάριον τῶν ἀναγνωσμάτων & Εὐαγγελίων.

Κανονικὸν liber pœnitentialis Joannis Nesteutæ sive Jejunatoris, de quo Cangius.

Κατάβασμα sive καταβασία quod depressiore voce concinendum est. Rayæus, loco laudato p. XXIII.

κατανυκτικὰ στιχηρὰ & κατανυκτικοὶ κανόνες cum compunctione cordis pro remissione peccatorum decantanda.

Κεκραγάρια. pag. 103.

Κεφάλαια sectiones sive τμήματα, μέρη, τεύχοπαι, ἀναγνώσεις capita librorum sacrorum, constantia pluribus στίχοις sive versibus. Habent & τίτλους majores κεφαλαίοις. Vide si placet, quæ dicta lib. IV. Bibl. Græcæ cap. 5. §. 21. In quibusdam Codicibus præter τίτλους, κεφάλαια & στίχους etiam numerus ῥημάτων additur, ut in Codice Regio IV. Evangeliorum, de quo Clariss. Montfauconus p. 306. Palæographiæ Græcæ.

Κλίμαξ, ἀναγνώσεις εἰς τὸν κλίμακα, lectiones e scala Paradisi Jo. Climaci.

Κοινωνικὸν hymnus inter sacram Communionem cantari solitus.

Κοντάκιον parvus hymnus, quales complures & mille amplius composuit Romanus Diaconus Emesenus circa A. C. 500. clarus. Vide præter Meursium, Svicerum, Cangium & Caveum, Menolog. 1. Octobr. apud Ughellum T. 6. Ital. sacr. p. 1089. Hugonem Menardum ad sacramentarium Gregorii M. p. 320. Rayæum p. XVIII & Habertum ad ἀρχιερατικὸν Ecclesiæ Græcæ p. 59. Montfauconus Diarii Italici p. 211. memorat κοντάκιον Officii Ecclesiastici X. sæculi MS. in Bibl. monasterii S. Basilii Romæ. *Est contacium*, inquit, *brevissimus baculus, cui hæret obvoluta miræ longitudinis charta membranea, ex multis filis consequenter agglutinatis*

confecta, ubi descriptæ orationes & officia sacerdotibus obeunda cum sacra administrant. Simile huic habetur in Bibliotheca Regia. Est autem illud elegantibus apicibus & literis exaratum.

Κράκτης librum Musicalem denotat apud Græcos, si Suicero excredimus. Sed nihil tale Allatius pag. 103. quem ille sequitur, & qui docet Cantorem illo vocabulo denotari.

Κρατηματαρίον liber Musicus, de quo Cangius. κράτημα unus ex undeviginti tonis Musicæ Græcanicæ.

Κλησρικὸν τυπικόν. pag. 11.

Λαυσαϊκὸν, lectiones ex Historia Lausiaca Palladii Galatæ circa A. C. 400. clari.

Λειμὼν Pratum spiritale Vitas Patrum complexum auctore Jo. Moscho Monacho circa A. C. 630.

Λειτυργικὸν, λειτυργίαι. p. 16. Gilbertus Genebrardus Paris. 1575. fol. edidit e Græco versam a se Liturgiam mysteriorum ante consecratorum e Cretensi Codice, Liturgiam pro dormientibus sive defunctis, officium de Angelis & Sanctis. Canonem sive Bullam contra hæreses præcipuas, Menologium sive Calendarium Sanctorum totius anni. Titulos capitum 122. Euchologii. Zachariam Mytilenensem Episc. contra æternitatem Mundi, & Basilii atque Nazianzeni dialogum de invisibili DEI essentia. Nostra ætate Liturgiarum Græcarum συναγωγὴν in lucem edere parat doctissima fœmina Anna Daceria, ut didici ex Memoriis litterariis Trevultinis A. 1701. T. 2. p. 366.

Λιτανεία pro formula precum & supplicationis apud Latinos magis frequentatur quam apud Græcos, quibus potius significat uti ᾠδὴ κλησις quoque processionem religiosam, & λιτὴ tempus vel diem illi destinatam. Plura de litaniis amicus noster Nicolaus Petrus Sibbern Holsatus in schediasmate de libris Latinorum Ecclesiasticis, quod juvenis admodum edidit, quodque ab ejus industria auctius & emendatius brevi exspectamus.

Λυχνικὸν officii vespertini pars *ad lucernas*, sive *lucernarium*. Simplicius Verinus contra Grotium p. 150. Petavius ad Epiphan. p. 368. Infra in Φωταγωγικά.

Μακαρισμοὶ Hymni in commemorationem Sanctorum.

Μαρτυρικὰ. Hymni in honorem Martyrum.

Μεγαλυνάρια Hymni quibus μεγαλύνονται atque celebrantur Sancti.

Me-

Μεσονυκτικὸν vel μεσονύκτιον officium quod media nocte perficitur ex hymnis & precibus. pag. 65.
Troparia ἔ μηναία.
Μηναῖα pag. 78.
Μηνολόγια pag. 52. 82.
Τῦ ἁγίυ μύρυ ακολυθία officium consecrationis sancti unguenti. Eucholog. p. 628. 637.
Νεκρώσιμ☉ κανὼν vel νεκρώσιμον τροπάριον, in defunctos cani solitum.
Τῦ θείυ καὶ ἱερῦ νιπτῆρ☉ ἀκολυθία. Officium sacri pedilavii id. p. 745.
Νέ☉ ᾠδάδεισ☉. Vide ᾠδάδ. Ὀκτώηχ☉ νέα vide ὀκτ. Νέον ἀνθολόγιον. Vide ἀνθολ. Νέ☉ Θησαυρός. Vide Θησαυρός.
Νομοκανὼν sive Νομοκανόνιον, Concordia Canonum Ecclesiasticorum Legumque civilium sub suis digesta titulis à Joanne Scholastico. Photio Patriarcha aliisque, de quibus Cangius, Cotelerius T. 2. monument & Caveus. Νομοκανὼν sive κανονικὸν Joannis Nesteutæ sive Jejunatoris est liber, κανόνας de pœnitentiæ disciplina continens.
Ὄικ☉ hymni genus velut ex pluribus partibus domus compacta, quod cum Italorum stanzis confert Cangius, opponitur κοντακίοις velut brevioribus.
Ὀκτώηχ☉ pag. 64. Ὀκτώηχ☉ νέα. id. 65.
Ὁμιλίαι Conciones sacræ. Ὁμιλιάριον.
Ὀπισθάμβων☉ εὐχὴ preces sive benedictio, pone ambonem in media Ecclesia antequam populus dimittitur recitanda à Sacerdote.
Ὄρθρ☉ preces & hymnus matutinus.
Ὅροι, Canones Ecclesiastici de morum & disciplinæ conformatione.
Πανηγυρικὸν pag. 94.
Παράδεισ☉, Νέον Παραδείσιον. Vitæ Patrum & Monachorum. Phot. Cod. 198. Coteler. I. monument. pag. 796. Etiam recens scriptor Agapius Cretensis Patrum vitas à se collectas ᾠδάδεισον inscripsit. Venet. 1641. 4. & Jo. Geometræ Epigrammata Græca eodem titulo veniunt.
Παραθέσεις benedictiones sive Preces quibus populus DEO commendatur.
Παρακλητικὴ pag. 68. & 283. seq.

Παρακλητικοὶ κανόνες, troparia, ᾠδὴ παρακλητικά. ibid. in notis.
Παρακουσάκιον, responsorium. Vide Cangium in κουσάκιον.
Παρασάσιμος cum Canone sive cantu νεκρωσίμῳ conjungitur in Analectis Benedictinor. p. 259. 260.
Πασχάλιον. pag. 5. in not adde Cangium in Gloss. & ad Chronicon Paschale Petavium in Uranolog. &c.
Πατερικά. pag. 53. adde Coteler. T. 1. monument. p. 794.
Πατριαρχικὸν diploma Patriarchæ.
Πενθέκτη, Synodus Trullana A. C. 680.
Πεντηκοστάριον pag. 77. Editio Spinelliana Venet. 1600. pag. 277. 281.
Πολυέλεος Psalmus 134. (al. 135.) pag. 13. 60.
Πρακτικὰ Acta Conciliorum.
Πραξαπόστολος, pag. 46. & 52. in not.
Προοιμιακὸς Psalmus CIII. (al. 104.) qui ab eo incipiunt officia. pag. 57.
Τὰ πρὸς κύριον, Psalmi Graduales pag. 59. 60.
Προψάλματα preces ante Psalmos decantari solitæ.
Πτερὸν charta cui inscripta oratio in ordinatione Episcopi, quæ incipit ἡ θεία χάρις.
Ῥῆλον dicunt Græci textum ipsum sive verba S. Scripturæ, τὸ κείμενον.
Ῥογάλια libelli quibus ordine Alphabetico descripta nomina hominum & rogæ sive stipendia quæ quisque accipiebat.
Σεληνοδρόμια de lunæ periodis & significatione pag. 91. Hæc perinde ut βρονταλόγια & καλανδολόγια improbantur à Nicephoro Confessore T. 1. juris Græco Romani p. 196.
Σεμνὸς Hymnus ita dictus à prima voce, ut ἅγιος, ἄξιος. Vide Meursii glossar.
Σημείωμα decretum.
Σημείωσις nota.
Στάσεις quæ à stantibus in Ecclesia audiuntur, ut καθίσματα quæ à sedentibus.
Troparia σταυρώσιμα, in crucem CHRISTI. σταυροαναστάσιμα pag. 65.
Στεφάνωμα sive στέφανα τῶν γάμων, ἀκολουθία τῶν στεφανώματος Officium coronarum nuptialium.
Στιχεράριον liber in quo describuntur στιχάρια sive τοιχάρια hoc est vestes Ecclesiasticæ pro ordine & gradu ac tempore anni variæ. Sticherario ex Cod. Reg. 2733 usum se esse testatur Cangius.

Στι-

Στιχηρὰ, troparia, cantus, hymni versibus descripti. στιχηρὰ προσόμοια quæ modulo suo uni ex octo tonis Græcorum aptantur, at Ἰδιόμελα quæ propriam modulationem habent. ἀνατολικὰ quæ concinuntur mane &c.

Libri S. Scripturæ στιχηροὶ sunt Psalmi, Jobus & libri Salomonis.

Στιχολογία Alterna Psalmorum Davidicorum per versus recitatio.

Στίχ℗. versus, vide supra in κεφάλαιον.

Σύμβολα τῆ πίστεως ut Nicænum & CPolitanum quæ memoriæ mandari jubentur can. 7. Laodicen.

Συναξάρια. p. 91.

Συναπτὴ, collecta sive supplicationis longioris formula. Vide Euchol. p. 30. & Suicerum.

Συνοδικὸς τόμ℗. pag. 146.

Συνοδικὸν contra Iconomachos, in Dominica Orthodoxiæ legi solitum.

Σύνοδοι. Septem Synodi œcumenicæ Græcis probatæ, Nicæna, CPolitana, Ephesina, Chalcedonensis, CPolitana II. & III. & Nicæna II.

Σύνταγμά τινων ἀναγκαίων ἀκολουθιῶν, ἐκ τῆ εὐχολογίου. pap. 102.

Σχηματολόγιον Ordo sumendi habitus Monastici. Vide Lambec. V. p. 286. Goari Eucholog. p. 468-519.

Τακτικὰ, Tacticus liber. pag. 16.

Τεσσαρακοστὰ. supra in ἔννατα.

Τετραῴδιον pag. 72.

Τίτλ℗. supra in κεπάλαιον.

Τριαδικὰ troparia pag. 66. 67.

Τρισάγιον, de quo præter laudatos â Caveo, vide Habertum ad Archieraticum Græcor. p. 64.

Τρίτα. supra in ἔννατα.

Τρίψαλμ℗. pag. 57.

Τριῴδιον pag. 69. 113. seq.

Τροπάριον, modulum proprie sonat, licet pro cantibus & hymnis frequenter accipitur. Vide Goarum p. 32. ad Eucholog. & Rayæum p. XVII.

Τυπικὸν p. 4.

Τυπικὰ πρῶτα καὶ δεύτερα, Psal. 102. & 145. pag. 14.

Φωταγωγικὰ, φωταγωγάρια, preces vespertinæ ad lucernas. Supra in Λυχνικόν.

Χαιρετισμοὶ Hymni in laudem B. Virginis, incipientes à χαῖρε, *Ave Maria.*

Χειροτονίαι Varia Officia Ordinationum, apud Jo. Morinum de sacris Ecclesiæ Ordinationibus & in Euchologio, Goari notis illustrato.

Χερουβικὸς ὕμνος, Trisagium. Confer Cyrillum Hierosol. pag. 330. edit. Oxon. Goarum ad Eucholog. p. 634. Rich. Simonem ad Gabrielem Philadelph. p. 76. seq. & Simplicium Verinum contra librum postumum Hug. Grotii. p. 91. seq.

Ψαλτήριον pag. 53.

Ὠιδαὶ, hymni sacri XIII. ex sacris litteris collecti & Psalterio subjici soliti. pag. 62.

Ὡρολόγιον pag. 90.

Ὡρολογόπουλον pag. 104.

FINIS.

Ad pag. 20.

Fig. 3.

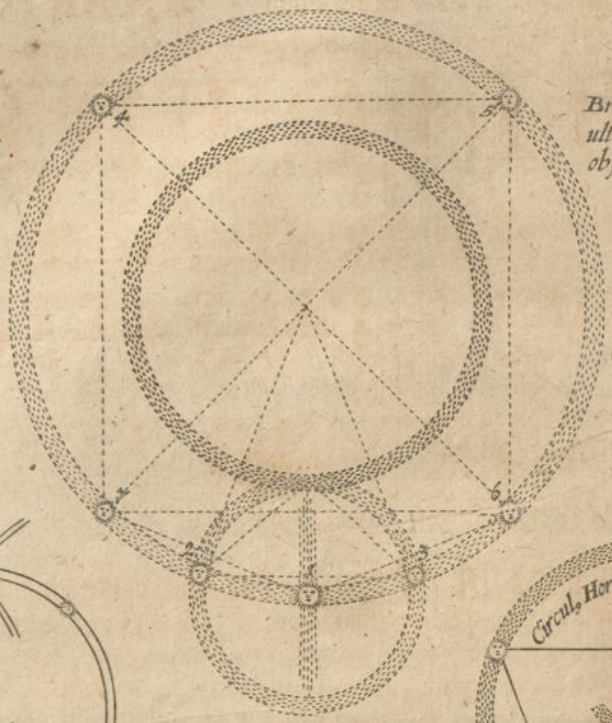

Bremæ A° MDCLXXXVI. ult. Maji Hora VIII. matut. observ. à C. B.

1. Sol verus. Ejus altitudo 37. 35'; 2. 3. etc. Parelii.

Fig. 1.

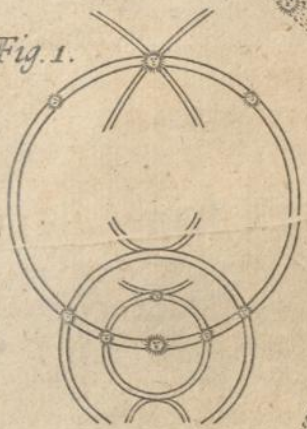

Fig. 4.

Fig. 2.

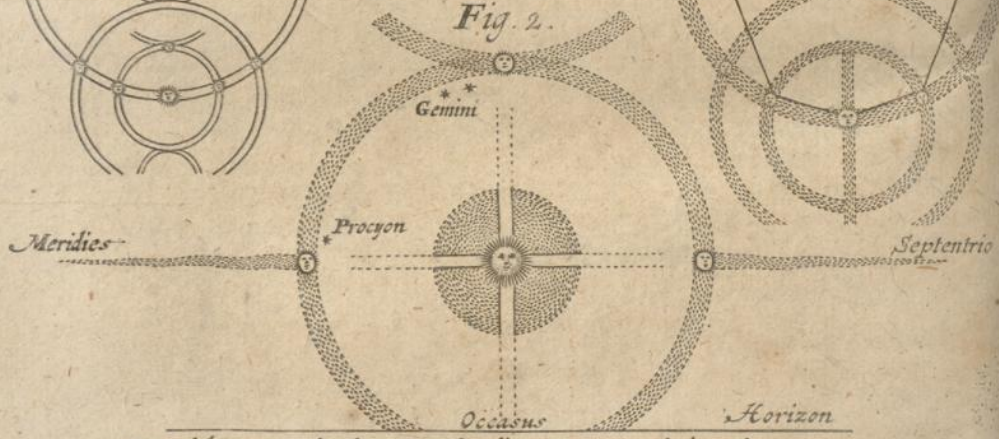

Paraselenæ Gedani A° 1660. die 17. Decembris observatæ à Io. Hevelio, et delineatæ in libro de Mercurio in Sole viso post paginam 172.

JO. ALBERTI FABRICII,

D. Prof. Publ. et h. a. Gymnas. Rectoris,

BIBLIOTHECÆ GRÆCÆ

LIBRI V. PARS ALTERA,

SIVE VOLUMEN SEXTUM,

QUO GRÆCI AUCTORES ANNALIUM, ET HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ AC BYZANTINÆ, NEC NON EROTICI SCRIPTORES RECENSENTUR.

ACCESSIT

PRÆTER LEONIS IMP. NAUMACHICA, ET CARMEN HELIODORI DE CHRYSOPOEIA AD THEODOSIUM IMP. ALIAQUE ALIORUM INEDITA HACTENUS MONUMENTA, AUCTORIS DISSERTATIO, QUA PROBATUR *CRUCEM* QUA IN COELO VISA DEUS USUS EST AD *CONSTANTINI M.* ANIMUM PERMOVENDUM, FUISSE PHOENOMENON (PERINDE UT IRIDEM) NATURALE, IN HALONE SOLARI.

HAMBURGI,
Sumtu THEODORI CHRISTOPHORI FELGINERI.
M DCC XXVI.

GRAECE
BIBLIOTHECE

NOBILISSIMO VIRO

ZACHARIÆ CONRADO AB UFFENBACH,

J. U. Doctori Consultissimo,

S. D.

JO. ALBERTUS FABRICIUS.

Liceat quæso mihi TE, VIR AMPLISSIME, haud invito, Nomen Tuum omni Laude florens libro huic meo tesseræ systaticæ instar præfigere, atque oblatione præsentis Voluminis, quod Tibi sacrum esse volo, tanquam testimonio publico, meæ in Te observantiæ & amoris mei firmare fidem, memoriamque mei apud Te, magnis terrarum intervallis disjuncti recentare. Nemo eorum qui Virtutes Tuas perspectas habent, ac Te noverunt, sibi imperare potest, ut Te non amet colatque inter decora Francofurti

Tuæ atque ornamenta longe clariſſima: Nemo ex illa Urbe ad nos venit, qui non idem eruditionem Tuam, humanitatem & pronam juvandi Literas voluntatem celebret laudibus, atque commemoret libenter. Neque tam omnes expetunt oculis animisque uſurpare apparatiſſimum illum librorum in Bibliotheca Tua delectum, & copiam, quæ non mediocri ſumtu judicioque non minori Tuo amplificatur quotidie, & rariſſimis monumentis locupletatur; quam Te, adeo inſtructi ac pulchri Muſarum ſacrarii æditimum, & theſauri librarii ſcientiſſimum Dominum ac cuſtodem, doctrina & ingenio ac variorum itinerum uſu præſtantem convenire & alloqui. Memini ipſe quantam ex colloquio Tuo voluptatem ceperim, cum in hac Urbe mihi daretur frui honore Te videndi coram, cujus per literas jam fueram humanitatem expertus, & amicitiam quam abſentes jam inter nos junctam pridem

dem habebamus, cum præſente magis conglutinandi, ſtrictiusque ſanciendi. Geſtiit inde animus monumento aliquo publico teſtatum omnibus facere, quanti virtutes Tuas æſtimem: quod cogitanti mihi alia inſuper cauſſa ſe ſuggeſſit, quæ hocce Volumen ut Tibi dicarem, me facile potuit impellere, effecitque ut quod ex parte jam per ſe Tibi proprie debebatur, totum jam à me jubeatur eſſe Tuum jure merito. Sane haud ingratum, ſpero, erit doctis cognoſcere, quale ſit Cerimoniale illud Aulæ & Eccleſiæ CPolitanæ, quod locuples opus Conſtantini Porphyrogeniti juſſu & auſpiciis conditum, ac necdum luci publicæ donatum, à Te MStum aſſervatur, & cujus notitiam atque argumenta benevole à Te mihi communicata huic libro * cujus magna pars in recenſendis Hiſtoriæ CPolitanæ ſcriptoribus verſatur, inſerui, eoque veluti purpureo limbo telam meam exornavi. Quod vero omnes eru-

* Pag. 599. ſeq.

 diti

diti mecum à Te uno ore flagitabunt, quod invidere Tu illis pro Tua in literas voluntate neutiquam potes, omnem rogo impendas operam, ut quam primum bees Orbem literatum tam egregio thesauro, patiarisque scriptoribus Byzantinis addi opus luce dignissimum, ac singularis pretii, è quo ad Historiæ pariter latifundia amplificanda, & ad cognoscenda penitius linguæ Græcæ labentis nondum satis recluſa adyta, cognitionemque jucundam Antiquitatis, nova insignia haud dubie auxilia & adminicula nobis poterimus polliceri. Ita prosperi Tibi sint laudum Tuarum conatus & ex voto fluant, diuque felix sis ac sospes, ut cum communi utilitate conjuncta felicitas Tua prosperet rem literariam ac publicam pulcherrimis successibus. Vale. Scripsi Hamburgi, Calendis Maji, A. C. CIↃ IↃ CC XIV.

AD

AD LECTOREM.

Cum ſcriptorum Græcorum à temporibus Conſtantini M. copia non permiſerit mihi hoc volumine omnia complecti, quæ ad librum quintum abſolvendum ſuperant, rogandus à me es, quisquis illorum amore duceris, ut ſerena interim fronte accipias quæ jam Tibi à me exhibentur. Ut autem videas quid adhuc reſtet, reliquatoremque me ad breve temporis feras æque ac patienter, ecce Tibi indicem capitum proximo ſtudio, ſi conatibus meis porro benigniter adſpiret optimum Numen, tecum deinceps communicandorum:

1. De Dionyſio Thrace, Hephæſtione, Apollonio Dyſcolo, Herodiano & aliis Grammaticis Græcis editis, ineditis atque deperditis.
2. De Libanii Rhetoris ſcriptis & quædam illius hactenus inedita, cum verſione ac notis Rev. Viri, D. Godfridi Olearii.
3. De Juliano Imp. ejusque libris adverſus Chriſtianos, & aliis ſcriptis editis, ineditis, & deperditis, ſubjuncto elencho trecentorum amplius pro Chriſtianæ Religionis veritate ſcriptorum, veterum ac recentium.
4. De S. Epiphanio & aliis qui adverſus hæreſes ſcripſerunt: ac de ſcriptis Græcis Hæreticorum quarti à CHriſto nato ſæculi, & poſteræ deinceps ætatis.
5. De Gregorio utroque, Nazianzeno & Nyſſeno, ac de duobus Baſiliis, Magno & Seleucienſi.
6. De Apollinari, Nonno, Georgio Piſide, Emanuele Phile & aliis Poëtis Græcis Chriſtianis.
7. De Cyrillo utroque, Hieroſolymitano & Alexandrino, atque Patriarcharum utriusque Sedis notitia Chronologica atque Alphabetica.
8. De Themiſtio Euphrada ejusque Orationibus & ſcriptis in Ariſtotelem, atque Index ſcritorum in illis laudatorum.
9. De Johanne Chryſoſtomo, & ſeries Chronologica atque Alphabetica Patriarcharum Antiochenorum.
10. De S. Macario, & aliis quarti ſæculi ſive qui exſtant, ſive qui intercidere, Græcis ſcriptoribus.
11. De Aſterio, Syneſio, Theodorito & aliis ſæculi quinti ſcriptoribus Græcis editis & deperditis.
12. De Theone & Pappo Alexandrinis, & de aliis Mathematicis quos ſuperioribus Voluminibus indictos prætermiſi. Index ſcriptorum à Theone & Pappo allegatorum.
13. De Anaſtaſio Sinaita & aliis ſcriptoribus Græcis qui floruere ſæculo poſt CHriſtum natum ſexto.

)( )(14. De

14. De scriptis Syriani, Procli, Marini, Olympiodori, Simplicii & aliorum Græcorum Platonis & Aristotelis interpretum non Christianorum, atque indices scriptorum qui ab iis laudantur.
15. De scriptis Johannis Philoponi atque aliorum Christianorum Philosophi interpretum, nec non index scriptorum in Philoponi commentariis allegatorum.
16. De S. Maximo & aliis sæculi VII. scriptoribus, atque de Joanne Stobæo, & Antonio Melissa. Index scriptorum ab his laudatorum.
17. De Joanne Damasceno & aliis scriptoribus Græcis sæculi VIII. Index scriptorum qui in Damasceni parallelis aliisque scriptis allegantur.
18. De Theodoro Studita, Photio Patriarcha CPol. & aliis scriptoribus sæculi IX. cum indicibus scriptorum ab illis laudatorum.
19. De Magno Etymologico, Svida & aliis Lexicis Græcis editis atque ineditis, de quibus libro IV. dictum à me non est. Indices scriptorum in iisdem & in Mœridis Atticista allegatorum.
20. De Joanne Tzetza scriptoribusque Græcis sæculi X. XI. XII. & XIII. Index scriptorum qui in Tzetzæ Chiliadibus laudantur.
21. De Andrea Presbytero, Euthymio Zigabeno, Macario Chrysocephalo, Niceta, Oecumenio, Olympiodoro aliisque qui Catenas commentariorum in libros sacræ Scriptutæ sive editas sive ineditas ex SS. Patribus concinnarunt. Indices scriptorum in illis catenis allegatorum.
22. De Georgio Palama, Barlaamo, Maximo Planude & aliis scriptoribus sæculi â CHristo nato XIV.
23. De Gennadio Scholario, Georgio Gemisto Plethone & aliis scriptoribus Græcis sæculi XV. XVI. & XVII.
24. De Confessionibus & documentis de fide ac dogmatis ritibusque Ecclesiæ Græcæ, & syllabus Græcorum qui contra suorum placita ad Occidentis Ecclesias propius accesserunt.

Hisce capitibus absolutis licebit mihi demum, quod jampridem cupio, progredi ad librum sextum sive ultimum, quo juris utriusque scriptores Græcos, Legum Canonum Conciliorumque auctores & interpretes, nec minus Medicos, Chirurgos, ac Chemicos exponam, persequarque supposititios quosdam & alios scriptores in prioribus voluminibus prætermissos, & non dictas alibi à me auctorum Græcorum collectiones: quo facto totum opus indicibus necessariis instruere, colophonemque ei imponere fas erit. Nunc quo cognoscas neque huic, quod præsens tibi offero, volumini argumentum dignum studio tuo deesse, en tibi summa ejus capita brevi tabella descripta:

Index eorum, quæ hoc Volumine sexto sive LIBRI QVINTI parte secunda continentur:

Caput III. De Constantino Magno Imperatore, ejusque Orationibus, Epistolis & edictis. De Confessione & Donatione quæ sub Constantini nomine feruntur. p. 1.

Dona-

Donationis ipsius exemplum Græcè & Latine. p. 5.
Digressio brevis, qua disputatur Crucem quam in cœlis vidisse se juravit Constantinus M. fuisse Phænomenon naturale in halone solari. p. 8.
Caput IV. De Eusebio Cæsarcensi, & aliis Historiæ Ecclesiasticæ atque Chronicorum scriptoribus. Acacii plures. Eusebii scripta edita, inedita atque deperdita. Indices scriptorum in Eusebii præparatione Evangelica (p. 37.) & Historiæ Ecclesiasticæ libris allegatorum p. 63. Epistola Eusebii ad Carpianum, Græce & Latine. p. 97. Alii Eusebii amplius sexaginta. p. 105.
Scriptores Historiæ Ecclesiasticæ Græci deperditi. p. 112.
De editis, Philostorgio p. 114. Socrate p. 117. Sozomeno p. 121. Theodorito pag. 124. Evagrio pag. 125. Theodoro Lectore p. 128. Nicephoro Callisto. p. 130.
Chronicorum Scriptores Græci deperditi p. 135. & inediti. p. 157.
Chronicorum post Eusebium, Græci editi Joh. Malalas ab Joanne Antiocheno diversus p. 138. Chronici Alexandrini sive Paschalis auctor p. 142. Scripta ad calcem illius Chronici vulgata à Cangio p. 143. sqq. De Dorotheo Tyrio aliisque Dorotheis p. 145. Chronicon Georgii Syncelli pag. 149. Theophanis Confessoris p. 151. Nicephori Patriarchæ CPol. p. 153. Georgii Hamartoli pag. 154. Hippolyti Thebani pag. 155. Georgii Cedreni, ibid. Jo. Zonaræ p. 156. Michaëlis Glycæ, ibid. & Constantini Manassis. p. 157.
Indices scriptorum à Jo. Malala p. 139. Cedreno & Zonara p. 169. Georgio Syncello ac Theophane p. 177. Chronico Alex. & Mich. Glyca p. 205. laudatorum.
Caput V. De Byzantinæ sive CPolitanæ Historiæ scriptoribus p. 219. Corporis Byzantini quod è Regia Lupara Parisiis prodiit, conspectus p. 221. Nova ejus editio promissa p. 228.
Philippi Labbei Protrepticum. p. 229.
Excerpta de Legationibus. p. 230.
De Dexippo Herennio p. 231. Eunapio 232. Petro Magistro p. 234. Prisco Panite p. 235. Malcho Philadelphiensi p. 236. Menandro Protectore. ibid. Zosimo pag. 605. Olympiodoro Thebano p. 237. Candido Isauro p. 239. Theophane Byz. & Nonnoso. ibid. Hesychio illustri p. 240. alii Hesychii p. 243.

De Procopio Cæsareensi pag. 246. Index scriptorum ab eo laudatorum p. 265. alii Procopii pag. 258. Catalogus scriptorum ex Bibl. Segvieriana (hodie Coisliniana) propediem vulgandorum p. 253. seq. in notis.

De Agathia Myrinensi p. 260. Index scriptorum ab eo citatorum. cap. 263.

De Paulo Silentiario p. 279.

De Theophylacto Simocatta p. 280. Index scriptorum ab eo laudatorum p. 290. alii Theophylacti p. 284. Theopylacti Bulgaror. Episcopi Institutio Regia & alia scripta p. 285.

De Nicephoro CPolitano Patriarcha p. 295. Conspectus operum ejus ab V. C. Anselmo Bandurio junctim edendorum p. 624.

Nicephori Gregoræ scriptorum notitia tradita à Viris doctiss. Bernardo de Montfaucon & Joanne Boivin. pag. 300. De Nicephori Gregoræ Historia Byz. p. 318. Index scriptorum in libris XXIV. Historiæ ejus laudatorum p. 324. Somnium Gregoræ tributum p. 322

Varia fragmenta & monumenta vetera notis Clariss. Boivini ad Gregoram inserta pag. 323. Tomus tertius & quartus à Boivino promissus. p. 322.

De Nicephoro Blemmida, pag. 341. Bryennio p. 343. Chumno & aliis Nicephoris p. 299. 341. 344.

Scriptores post Theophanem p. 348. Anonymus de vita Leonis Armeni & quatuor proximorum Imperatorum p. 349. Constantinus Porphyrog. de vita Basilii Maced. ibid. Anonymus de Leone Philosopho & aliis Imperatoribus usque ad Romanum juniorem p. 350. Joannis Monachi Hierosol. Joannis Cameniatæ, Demetrii Cydonii &c. ibid. Simeonis Magistri Annales & Georgii Monachi vitæ Imperatorum pag. 352. Index scriptorum à scriptoribus post Theophanem laudatorum p. 354.

De Leonis Sapientis aliorumque Oraculis res CPol. spectantibus pag. 363. Alia Leonis Imp. scripta p. 367. Leo Philosopus à Leone sapiente Imp. diversus pag. 366. De Leonis Imp. Tacticis. pag. 368. Ejus Naumachica nunc primum edita Græce & Latine. p. 372. De aliis Leonibus qui Græce scripserunt p. 279.

De Joanne Scylitze Thracesio, Curopalata p. 386.

De

De Anna Comnena p. 390. Index ſcriptorum ab ea laudatorum. p. 394. De ſcriptis Alexii Comneni aliorumque Comnenorum p. 392.
De Joanne Cinnamo p. 396.
De Niceta Acominato Choniata, p. 401. Fragmentum de ſtatuis CPolitanis, Græce & Latine p. 405. Argumenta librorum theſauri Orthodoxæ fidei, Græce & Latine pag. 420 Index ſcriptorum in Nicetæ Choniatæ Hiſtoria Byz. laudatorum. pag. 435. Alii Nicetæ pag. 429. 430. De Nicetæ fratre Michaële Acominato p. 402.
De Georgio Acropolita p. 448. Index virorum illuſtrium ab eo memoratorum p. 452.
De Joële Chronographiæ ſcriptore & Joanne Canano p. 456.
De Georgii Pachymeris Hiſtoria Byz. pag. 458. & aliis ſcriptis editis p. 465. & ineditis p. 468. De ſapientia Indorum, quam Poſſinus Pachymeræ priori volumini ſubjecit p. 460.
De Joannis Cantacuzeni Imp. Hiſtoria Byz. pag. 458. & aliis ſcriptis. p. 473. Matthæi Cantacuzeni ſcripta p. 474.
De Laonico Chalcocondyla p. 474.
De Georgio Codino p. 476. Index ſcriptorum in ejus Antiquitatibus CPol. allegatorum p. 481.
Matthæi Μοναχὸς οἰκτρὸς καὶ θύτης (ita in MS. Vindob. * pro Μοναχὸς ἰατρὸς) & aliorum de officiis aulæ CPol. p. 479. De ſcriptis ineditis â Lambecio ad Codinum allegatis p. 485.
De Emanuele Chryſolora. pag. 484. Joanne Anagnoſta &c. pag. 486.
De ſcriptis Conſtantini Porphyrogeniti Imp. p. 486. Index ſcriptorum in libris de thematibus & adminiſtrando Imperio allegatorum pag. 518. Κεφαλαιωδῶν ὑποθέσεων opus, ejusque tituli, atque inde ſervata excerpta de legationibus pag. 230. excerpta Peireſciana. pag. 490. Hippiatrica p. 493. Index ſcriptorum in Hippiatricis laudatorum p. 494. Geoponica p. 500. Index ſcriptorum in Geoponicis laudatorum pag. 506. Ceremoniale MS. pag. 598.

* Vide Lambecium VIII. pag. 469.

De Simeone Metaphraſte pag. 509. Ejus encomium ſcriptore Michaële Pſello, pag. 511. Alia Metaphraſtæ ſcripta pag. 541.

De Philippi Solitarii Dioptra p. 542.

De Ducæ Hiſtoria Byz. p. 543.

Anonymi varii rerum Byz. ſcriptores p. 544. 549. 550.

De Imperio Orientali V. C. Anſelmi Bandurii pag. 545. De Hieroclis Synecdemo pag. 545. Agapeti ſcheda regia pag. 546. De Baſilii Macedonis capitibus exhortationum p. 548.

De ſcriptis Athanaſii Patriarchæ CPol. p. 558.

De Eudocia Macrembolitiſſa ejusque ἰωνιᾷ MS. p. 563.

Anonymus de Hippodromo CPol. p. 579.

De ſcriptis Georgii ſive Gregorii Cyprii, Patriarchæ CPol. pag. 579.

De Zoſimo ejusque Hiſtoriarum libris p. 581. alii Zoſimi p. 588.

De Georgio Phranze p. 591.

De Joſephi Geneſii Hiſtoria Byz. MS. p. 596.

De Cerimoniali MS. Conſtantini Porphyrogeniti quod exſtat Francofurti ad Mœnum apud Nobiliſſimum Virum D. Zachariam Conradum ab Uffenbach. p. 598.

Scriptores quidam alii inediti ad Hiſtoriam Byz. facientes, p. 667.

Scriptores deperditi Hiſtoriæ Byz. p. 668.

De Franciſci Combefiſii faſciculo Originum rerumque CPol. pag. 671.

De Frid. Sylburgii Saracenicis p. 673. Scriptores Græci adverſus Muhamedanos p. 675.

De Martini Cruſii Turco Græcia pag. 676. Catalogus MSS. quorundam CPol. p. 676.

Appendix ad Turco Græciam p. 688.

De Leonis Allatii συμμίκτοις p. 689.

Catalogus Epiſcoporum Byzantinorum qui ante Conſtantinum fuiſſe incerta fide feruntur p. 691.

Con-

Conſpectus Chronologicus Imperatorum & Patriarcharum CPol. à Conſtantino M. usque ad captam CPolin á Turcis, annotatis ſubinde præcipuis qui ſingulorum res expoſuere ſcriptoribus. pag. 693.

Catalogus Patriarcharum CPol. à capta per Turcas Urbe usque ad A. 1708. p. 730.

Catalogus Alphabeticus Imperatorum omnium pag. 751. & Patriarcharum CPol. pag. 734. tempore quo præfuerunt ad ſingulorum nomina annotato.

Godfridi de Villeharduin Hiſtoria CPoleos à Gallis Venetisque A. C. 1204. captæ Hiſtoria Gallice ſcripta pag. 746. Cangii Hiſtoria CPolitana ſub Imperatoribus Gallis pag. 747. Alii ſcriptores de illo argumento & de Europæorum in Palæſtinam expeditionibus. pag. ibid. Cangii Hiſtoria Byzant. duplici commentario illuſtrata ſive familiæ Byzantinæ, & CPolis Chriſtiana: & gloſſarium duplex ad ſcriptores mediæ Græcitatis & Latinitatis. pag. 749. Anſelmi Bandurii* opus promiſſum de Imperatorum CPol. numiſmatibus pag. 751.

Martini Hanckii de Byzantinarum rerum ſcriptoribus pag. 751.

Rud. Cappelli Byzantina. 752.

INDEX ALPHABETICUS Scriptorum de quibus præſenti volumine hactenus dictum eſt. pag. 753.

Caput VI. de Heliodoro, Achille Tatio, Longo, Euſtathio, ſive Eumathio, Theodoro Prodromo & aliis Scriptoribus Græcis eroticis, editis, ineditis ac deperditis. pag. 768. V. C. Maturini Veiſſierii la Croſe Epiſtola ad V. Clariſſ. Jo. Chriſtoph. Wolfium de libris Athenagoræ tributis de vero amore, & de ara Doſiadæ. pag. 784. Heliodori carmen Jambicum ad Theodoſium Imper. nunc primum Græce editum è MS. Biblioth. Regiæ Pariſ. pag. 774.

INDEX Homonymorum, in ſex Voluminibus hujus Bibliothecæ hactenus diſcuſſorum. pag. 814.

Unum

* A. Decio qui A. C. 249. imperio eſt potitus, ad Palæologos usque numiſmata Imperatorum Latina Græca Ægyptiaca, prodierunt Pariſ. 1718. 2. Vol.

Unum adhuc est quod te velim, Lector Benevole, de scriptore ad calcem Bibliographiæ antiquariæ, ante anni spatium à me edito, Codex MS. membranaceus, qui Carmen non contemnendum de ritibus Missæ mihi sub nomine Mauritii Senonensis venditabat, verba dedit mihi, persuasitque ut illud quoniam editum non memineram, Bibligraphiæ meæ annecterem atque tibi legendum offerrem. Ab eo tempore ex auctione Bibliothecæ egregii viri & cum viveret mihi amici Theodori Jansonii Almelooveenii nactus sum fragmenta Caroli M. & Rabani aliorumque de veteris Ecclesiæ ritibus, Wolfgango Lazio curante excusa Antwerpiæ A. 1560. 8. in quibus idem carmen sed sine nomine auctoris & parum emendatum vidi exstare pag. 112. hoc ticulo : Incipiunt versus de Mysterio Missæ, in vetustissimo Codice, incerto auctore : quos ob antiquitatem, cum plerique sint manci, aut ubique non constent, mutare consulto noluimus. *Postea allatum ad me è Belgio est volumen Operum Hildeberti, Cenomanensis primum deinde Turonensis Episcopi, sæculo duodecimo, eodem quo Mauritius vixit clari, editum Parisiis A. 1708. fol. & Antonii Beaugendre, Monachi Benedictini opera expolitum: in illo pag. 1135. reperio idem carmen sub Hildeberti nomine accurate recensitum ad Codices sex MSS. atque editionem Hildeberti Parisiensem A. 1548. Exstat etiam sub Hilberti nomine in Bibliothecis Patrum Parisiensibus universis, nec non in Colonienſi T. XI. & Lugdunensi T. XXI. Ediderat quoque pridem Melchior Hittorpius in collectione scriptorum veterum de Officiis Catholicæ Ecclesiæ anno 1568. fol. Et ante omnes Antonius Genardus, Canonicus Leodicensis, cum ritu celebrandi S. Missæ officium juxta morem diœcesis Leodicensis. Ex emendationibus vero quas vir doctus Christophorus Augustus Heumannus Actis Eruditorum Lipsiensibus Anni superioris MDCXIII. p. 542. seq. fecit inseri, sunt quæ consensu Codicum constanter repudiantur, & sine quibus sensus pulchre consistit, ut primo statim versu, vocabulum* piorum *quod jubet reponere pro* priorum *quod est in omnibus editis ac MSS. & instituto scriptoris optime congruit, & versu 549. confirmatur. Sunt nihilominus etiam quæ scite excogita sunt, nec temere repudianda, ut quod versu 31. vir Clarissimus legit:*

Ille stat à dextris, quia quæ fuit antea inanes
Exsecrata Deos, gens quasi dextra fuit.

Similiter versu 73. recte monet legendum esse probat, *& versu 158.* actor *pro* auctor *quod posterius etiam novo Hildeberti editori placuisse video. Vale.*

BIBLI-

BIBLIOTHECÆ GRÆCÆ LIBRI V. PARS ALTERA.

CAPUT III.
DE CONSTANTINO MAGNO, IMPERATORE.

Constantinus M. 1. Ejus Orationes, Epistolæ & edicta. 2. Confessio & Donatio supposita Constantino. 3. Dissertatio sive Digressio qua probatur crucem qvam vidit in cœlo Constantinus, fuisse Phænomenon naturale Crucis in Halone solari. 4.

1.

C. Flavius Valerius Aurelius Claudius CONSTANTINUS, cognomine *Magnus*, Flavii a) Valerii Constantii Chlori F. natus Naisi Daciæ opido A. C. 274. A die

a) Ita vocatur in numis, ut apud Tristanum T. 3. p. 395. qvanqvam alii, ut Aurelius Victor Julium Constantium appellant. Constantini M. numos illustrarunt præter alios, qvi numismata Imperatorum edidere, Cangius in familiis Byz. atqve Alexander Wilthelmius S. I. in Actis Sanctor. T. V. Maji 21 p. 22. seq.

die 27. Febr. Parenti in Imperio succesſit A. C. 306. 25. Jul. Uxorem habuit *Minervinam* Criſpi matrem, eaqve defuncta Herculii filiam Flaviam Maximianam *Fauſtam*, ex qva Conſtantinum, Conſtantium & Conſtantem, Conſtantiamque & Helenam genuit. Idem poſt viſam in Cœlo Crucis inſigne Chriſtiana ſacra amplexus & victoria de Maxentio potitus eſt A. C. 312. Hinc Maximino à perſeqvendis Chriſtianis deſiſtere coacto, & victo etiam Licinio nihil ab eo intermiſſum qvod ad Eccleſiam CHriſti ornandam amplificandamqꝫ & ſtudia litterarum fovenda b) facere poſſet. Unde à Græcis ἰσαπόστολος vel ὁ ἐν βασιλεῦσι c) Ἀπόστολος dicitur & ſolenniter colitur ejus memoria die XXI. Maji. Non ineleganter etiam à Theodorito in Hiſtoria religioſa p. 768. appellatur Chriſtianorum Zorobabel, qvi fideles è captivitate liberavit & templa eis reſtituit. Deniqve multis pace & bello præclare geſtis, morti vicinus ab Euſebio Nicomedienſi non procul Nicomedia in Achyrone villa baptiſmum d) ſuſcepit, & paucis diebus poſt diem obiit ſacro Pentecoſtes feſto 22. Maj. A. C. 337. Feliciano & Titiano COSS. cum regnaſſet 30. annos, menſes novem, dies 27. vixiſſetqve annos 63. menſes duos, & dies 25.

II. Exſtant ejus *Epiſtolæ* complures ab Euſebio & aliis ſervatæ, qvæ à doctiſſimo Caveo in Hiſt. literaria ſcriptorum Eccleſiaſticorum diligenter recenſentur. Ejus obſervatis pauca hæc ſi placet addes. *Epiſtolæ ad*

b) Aurel. Victor in Epitome cap. 41. de Conſtantino: *Commodiſſimus rebus multis fuit: Calumnias ſedare legibus ſeveriſſimis, nutrire artes bonas, præcipue ſtudia literarum: legere ipſe, ſcribere, meditari, audire legationes & querimonias provinciarum.* Confer Euſebii Orat. de laudibus Conſtantini pag. 361. ubi de Scholis ab eo conſtitutis.

c) Vide Valeſ. ad Euſeb. IV. 60. de vita Conſtantini, & Mich. le Qvien ad Damaſcenum T. 1 pag. 630.

d) Baptiſmum alterum, qvem à Silveſtro Epiſcopo Romano ſuſcepiſſe lepra obſitum Conſtantinum, acriter adverſus Tentzelium τὸν μακαρίτην diſputat Clariſſimus Schelſtratenus, fabulis adſcribunt non modo Proteſtantes, ut præter laudatum Tentzelium parte 2. diſſ. ſelectar. Abraham Scultetus in diſſ. antiBaroniana de baptiſmo Conſtantini Romano, Neoſtadii 1607. 4. ſed pleriqve etiam in Romana Eccleſia eruditi viri, ut Benedictini ad Ambroſium T. 2. pag. 1209. Tillemontius T. 4. Hiſt Imperator. pag. 634. Papebrochius in Actis Sanctor. T. V. Maji 21. pag. 14. ſq. & Conradus Janningus in Apologia pro Papebrochio, qvæ præmittitur Actis Sanctorum T. 1. Junii pag. XVI. ſeq

ad Athanasium fragmentum pro Ario recipiendo e) habet etiam Socrates lib. 1. cap. 27. & Sozomenus II. 22. *Edictum prius pro pace* Christianis concedenda, qvod Græce Eusebius refert X 5. Hist. servavit latine Lactantius lib. de mortibus persecutorum c. 48. *Epistola ad Ecclesias de Synodo Nicæna* legitur etiam apud Theodoritum lib. 1. Hist. Eccles. cap. 10. *Epistola ad Arium & Arianos* qvam producit Gelasius in Actis Concilii Nicæni III. 1. supposititia videtur Casaubono in Casaubonianis pag. 143. Prodiit hoc rescriptum etiam separatim Paris. 1595. 8. Ab *Epistola ad Synodum Tyriam* qvam habent Eusebius IV. 42 de vita Constantini, & Theodoritus lib. 1. Hist. cap 29. diversa est qvæ exstat apud Socratem lib. 1 cap 34. Sozomenum II. 28. nec minus in Tripartita III. 7. & apud Nicephorum VIII 50.

Oratio ad sanctorum cœtum, ad calcem librorum Eusebii de Constantini vita legitur Græce è latino versa, non ab Eusebio, sed ab alio interprete, ut ipse lib. IV. cap. 32. de vita Constantini diserte innuit.

Similiter à nescio qvo è latino Græce versa est brevis *Oratio ad Synodum Nicænam de Pace*, quam idem Eusebius III. 12. exhibet. Prolixiorem qvæ occurrit apud Gelasium II. 7. legit etiam Theodoritus, ut ex ejus lib. 1. cap. 7. Historiæ colligitur.

Edicta qvam plurima Constantini illustrant Jac. Godofredus ad Codicem Theodosianum, Franciscus Balduinus JCtus in suo Constantino Basil. 1556. & Argent. 1612. 8. & qvi ad tempora qvælibet sua revocant Annalium scriptores, ac præcipue Tillemontius Tomo IV. Historiæ Imperatorum. Cæterum edictum qvod sub Constantini nomine vulgavit Nicolaus Cusanus lib. III. Concordiæ Catholicæ cap. 35. Honorio ac Theodosio vindicat, & integrius edidit Sirmondus ad Sidonium pag. 245.

c) Neqve tamen Arii hæresin ideo probavit Constantinus, de qva nondum ei satis liqvebat, sed speravit se ita dissidiorum semen in herba suppressurum. Confer ejus Epistolam Irenicam ad Alexandrum & Arium, apud Eusebium II. 64. sq. de vita Constantini, & ad illam B. Balthas. Bebelii exercitationem Historico Theolog. Argentorat. 1663. & Nic. Vedelium de prudentia Veteris Ecclesiæ pag. 202. 267.

III. *Confessio* Constantini ad Silvestrum Episcopum Romæ, quæ latine exstat ad calcem recognitionum, aliorumque scriptorum Clementi Rom. suppositorum, Colon. 1569. fol. pag. 471. perinde ut Acta Silvestri, spuria est.

Donatio qvæ eidem Silvestro à Constantino facta fertur, Romanæ etiam Ecclesiæ doctissimorum virorum f) judicio ac consensu itidem est commentitia. Primus ejus meminit Æneas Parisiensis, qvi circa A. C. 854. scripsit, libro adversus decem objectiones Græcorum T. 7. spicilegii Dacheriani pag. 111. inde Isidorus Mercator, Hincmarus Rhemensis, Petrus Damiani, Leo IX. Ado, aliiqve. Editiones ejus admodum diversæ feruntur, una qvam habent Acta spuria Silvestri, qvamqve Anselmus Lucensis Collectioni suæ Canonum lib. IV. cap. 32. DEus dedit lib. IV. c. 2. Ivo Carnotensis parte 5. decreti cap. 49. & Gratianus parte 1. decreti dist. 96. c. 14. latine inseruit, licet in antiqvioribus Gratiani Codicibus legi negat Antoninus ArchiEpiscopus Flo-

f) Primus prolixa & disserta Oratione ejus falsitatem ostendit *Laurentius Valla*, qvæ & separatim excusa est plus simplici vice, & cum Ulrici Hutteni præf. in Ortuini Gratii fasciculo rerum expetendarum ac fugiendarum apud Londinenses recuso, & in Simonis Schardii syntagmate tractatuum de Imperiali jurisdictione legitur. Æneæ Sylvii aliorumqve plurium testimonia Vallæ suffragantia produxit Flacius in Catalogo testium Veritatis, & Rob. Cocus in censura Vett. scriptorum, qvibus adde Baronium ad A. C. 324. n. 118. seq. & 1191. n. 52. seq. Isaacium Habertum ad Ecclesiæ Græcæ ἀρχιερατικὸν pag. 24. Jo. Morinum in Historia Gallice edita liberatæ per Constantinum Ecclesiæ, deqve origine ac progressu potestatis sæcularis Romani Pontificis c. 8, Petrum de Marca III. 12. de Concordia Sac. & Imperii & VI. 6. §. 6. Antonium Pagi ad A. 324. n. 16. Tillemontium T. 4. Hist. Imperator. pag. 226. Petrum Josephum Cantelium Hist. urbium metropol. parte 2. diss. 2. cap. 2. n. 7. & præcipue Natalem Alex Sec. IV. diss. 25. Qvos facile opposueris Aug. Steucho lib. de donatione Constantini, Lugd. 1545. Jac. Gretsero de munificentia Principum in sedem Apostolicam, Ingolstad. 1610. 4. pag. 86. seq. & Apologia pro Bellarmino cap. 21. & Nicolao Schaten in Carolo Magno Romano Catholico lib. 2. cap. 6. Ex Protestantibus de falsitate donationis hujus videndi Jo. Henelius in Otio Uratislaviensi cap. 22. Gisb. Voëtius T. 2. disp. select. pag. 869. seq. Jac. Usserius de Ecclesiarum successione & statu pag. 60. Jo. Rainoldus Colloqvio cum Hardto pag. 227. seq. Franciscus Hottomannus in bruto fulmine Sixti V. pag. 128. 151. seq. & novissime Rev. D. Jo. Andreas Schmidius in Historia Sæculi IV. fabulis variorum in rebus Constantini M. maculata, Helmst. 1712 &c. *Edictum seu fictum seu depravatum, adeoque indignum qßo Silvestri Pontificis Historia augeatur*, inqvit Papebrochius, propylæo ad Acta Sanctor. T. 2. April. pag. 1.

Florentinus parte 1. hist. tit. 8. cap. 2. §. 8. *Theodorus* autem *Balsamon* Græce versam exhibet in scholiis ad Photii Nomocanonem tit. VIII. in Bibl. Canonica Justelli T. 2. pag. 929. seq. Illa Balsamonis versio una cum altera *Matthæi Blastaris* edita etiam est à Marqvardo Frehero A. 1610. 4. additis animadversionibus. Longe prolixior est qvam vertit è Græco latine & Julio II. Pontifici inscripsit *Bartholomæus Picernus* de Monte arduo. Hæc præmissam habet, qvam modo memoravi fictitiam Constantini *confessionem*, atqve post editionem Colon. 1515. sæpius lucem vidit & D. Joach. Hildebrandi dissertationi de donatione Constantini Imp. præmissa Helmst. 1661. & 1703. atqve Balthasaris Gvalteri diatribæ elenchicæ de Imp. Constantini baptismo, donatione & legatione ad Concilium Nicænum, Jen. 1618. 12. pag. 67. seq. inserta legitur. Atqve *Augustinum Steuchum* arguit Jo. Bodinus lib. 1. de Rep. cap. 9. pag 221. Græco sermone donationem Constantini scripsisse, ut fucum faceret: *sed fraus*, inqvit, *facile ex ipsius oratione & antiquitatis cognitione confutatur.* Alia Græca versio (*Constantini Harmenopuli*, ut notat Nesselius parte 2. Catalogi MSS. p. 27.) exstat in Bibl. Cæsarea & Lambecio lib. V. pag. 244. lib. VI. p. 35. 38. memoratur, sed qvoad sensum eadem est cum illa Balsamonis, cujus idem p. 237. mentionem facit. Hanc ipsam è Codice Regis Christianissimi Græce & latine exhibet Julius Cæsar Bulengerus, lib. 2. de Imperio Romano cap. 6. pag. 318. & qvoniam brevis est, hoc etiam loco exstare non erit, puto, Lectori ingratum, injucundumve.

Θέσπισμα καὶ μεγάλου κωνσταντίνου, περὶ τοῦ πάπα ῥώμης. Θεσπίζομεν * πᾶσι τοῖς σαλράπαις, καὶ τῇ συγκλήτῳ τῆ ἡμῶν βασιλείας, τὸν ῥώμης ἐπίσκοπον καθ' ὑπεροχὴν τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ κυρίου μου πέτρου, πλείονα τῆς βασιλείας ἔχειν ἐξουσίαν καὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, καὶ πάντων πολλῷ πλέον ἢ τὴν βασιλέα τιμᾶσθαι καὶ σέβεσθαι κεφαλήν τε εἶναι τῶν τεσσάρων ἀρχαίων θρόνων, κρίνεσθαί τε πρὸς αὐτοῦ, καὶ ψηφίζεσθαι τὰ τῇ ὀρθοδόξῳ συμβαίνοντα πίστει. δωρούμεθα γὰρ τῷ πατρί μου τῷ μακαρίῳ σιλ-

Edictum, ac effatum divinum magni Constantini de Pontifice Romano. Omnibus Provinciarum rectoribus, & Senatui R. Imperii, Romanum Pontificem, successorem Sanctorum Apostolorum, & Domini mei Petri, majorem quam Imperator habere potestatem per universum orbem adversus omnes, (deest καὶ) *& plusqvam Imperatorem coli & honorari, caputqve esse quatuor antiquarum sedium, & ab eo judicari, & decerni quæ orthodoxæ fidei conveniunt, Edicimus: Donamus enim Patri meo Beato*

* MS. Vindobonense addit, σύν. *Decernimus una cum omnibus Satrapis & Senatu Imperii nostri.* Sic & Codex Baroccianus 149.

σιλβέστρῳ καὶ τοῖς αὐτοῦ διαδόχοις τὸ ἡμέτερον παλάτιον, τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διάδημα ἐκ λίθων τιμίων καὶ μαργάρων συγκείμενον, τὸ κυκλοτερὲς τοῦ τράχηλον ὠμοφόριον, τὴν πορφυρᾶν χλαμύδα, τὸν κόκκινον χιτῶνα, καὶ πάντα τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα, τά τε τῶν βασιλικῶν ἵππων ἀξιώματα, τὰ σκῆπτρα, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς βασιλείας κοσμήματα, καὶ τὴν δόξαν ἅπασαν τῆς ἡμῶν ἐξουσίας. Τοὺς δὲ τῷ κλήρῳ τῆς ἁγιωτάτης Ῥώμης καταλεγομένους, κοσμεῖσθαι κελεύομεν τοῖς παρ' ἡμῶν ἐνδύμασιν, ἵπποις ἐποχουμένους, ὀθόνας περικειμένους λευκάς. ὡς οὐ καὶ τὰ ὑποδήματα τούτων ὀθονίων εἶναι πεποιημένα λευκῶν, καὶ ὃς ἂν αἱρεθῇ κληρικὸς, ἐκ τῆς ἡμῶν συγκλήτου γενέσθαι τοῦτον πρός τινος μηδαμῶς εἴργεσθαι. ὅτι γε μὴν τὴν ἐκ χρυσίου στεφάνην φρονήματι μετριότητι ὁ πατήρ μου ὁ ἅγιος σίλβεστρος παρῃτεῖτο, ταῦτά σοι τὸν ὑπέρλαμπρον χῶρον σημαίνοντα τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν, τῇ ἁγίᾳ κεφαλῇ αὐτοῦ ἰδίαις χερσὶν ἐπεθήκαμεν. ἡμεῖς στρατῶρας ὀφφίκιον ὑπελθόντες, καὶ τὰ χαλινὰ τοῦ ἵππου αὐτοῦ καθέχοντες, τὸ αὐλῆς τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἐξήμεν ἀνακλόρων, αἰδοῖ καὶ φόβῳ τοῦ κυρίου μου τοῦ ἁγίου σωεχόμενοι πέτρου τῶν χρησίμων ἡμῖν κομιδῇ καὶ θεοφίλων νενομίκαμεν. ἐκσῆναι μὲν τὸ πόλεως Ῥώμης, καὶ τῶν δυτικῶν ἁπάντων χωρῶν τε καὶ πόλεων τῷ ἁγιωτάτῳ πάππα, τὸ δὲ τῆς βασιλείας κράτος πρὸς τὰ τῶν ἑῴων μέρη μεταστῆσαι, καὶ τὴν ἐν καλλίστῳ τῶν ὑφ' ἥλιον Βυζάντων πόλιν καταλαβεῖν, καὶ ἐν αὐτῇ ἱδρύσασθαι τὰ βασίλεια, ἄδικον οἰηθέντες ἐξουσίαν ἔχειν τὸν ἐπὶ γῆς βασιλέα, ὅπου βασιλεὺς οὐράνιος ἔθετο τὴν ἀρχὴν τῆς θρησκείας, καὶ τὴν τοῦ σταυροῦ νίκην ἐδείξατο. ἀλλὰ γὰρ ἐπειδὴ τὸ τῆς ἀληθείας κράτος ἐπεκράτησε, καὶ τὸ τῆς πίστεως ἡμῶν ἐπὶ τὰ πρόσω ἐχώρησε, καὶ ἡ τῶν εἰδώλων πλάνη ἐξηφανίσθη, καὶ ἡ τοῦ χριστοῦ ἐκκλησία ἐπὶ τὸ κρεῖττον ηὐξήθη, καὶ ἐγὼ μὲν ἐν τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ ἐχαιρον, καὶ ἐν τῇ ἐμῇ εὐπραγίᾳ ἐσκίρτων, καὶ ἐν τῇ ἐμῇ εὐτυχίᾳ ἐσεμνυνόμην, καὶ ἐν τῇ ἐμῇ δόξῃ ἐπεφρόνουν, καὶ ἐν τῇ ἐμῇ ἐξουσίᾳ

σιλέα, ἔνθα καὶ ἀρχὴ τῶν χριστιανῶν θρησκείας ἐκ τῶν οὐρανῶν ὑπῆρξεν ἡμῖν. Ταῦθα ταῖς ἰδίαις χερσὶ γράψαντες, καὶ τῷ νεκρῷ τοῦ κυρίου μου ἐπιθέμενοι πετρου, πίστεις ἐνόρκους ποιούμεθα, οὐ μὴν ὅλως παραβῆναι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἡμέτερον δεξαμένοις κράτος φυλάττειν ἀπαράθραυστα παρεγγυώμεθα πρὸς τὸν πατέρα ἡμῶν πάππαν, καὶ τοὺς αὐτοῦ διαδόχους

jurandum damus, non modo nos servaturos quæ sanximus, verum & nostros successores, ut sancte ac religiose servent, obstringimus, idque jurati patri nostro Papæ, & successoribus ejus pollicemur.

IV. Claudam hoc caput dissertatione de literis qvas in cœlo legisse creditur Constantinus Imperator, ἐν τούτῳ νίκα, & de Cruce qvam vidisse se † juravit, & juranti libenter credimus. Qvamvis autem digressio ista paullo alienior ab argumento Bibliothecæ hujus Græcæ videri possit, tamen existimavi hoc non inoportuno loco satisfacere me posse desiderio illorum, qui sententiam super illa re meam, à communi nonnihil abhorrentem, argumentis confirmatam videre voluerint. Est autem de Cruce Constantini diatribe ante septem annos a me edita, & respondente Nobilissimo Viro *Christoph. Woltereck* Glukstadiensi, publice in Gymnasio Hamburgensi defensitata qva probavi Crucem qvam in Cœlo vidit Constantinus Imp. fuisse phænomenon Naturale, qvale in halonibus non Lunaribus modo sed etiam Solaribus conspiciendum se subinde, licet haud ita freqventer offert: nec mediocriter in sententia mea confirmatus sum, cum postea intellexi idem non absurdum visum Reverendo Helmstadiensium Theologo ac Philosopho, Mathematicas inprimis disciplinas egregie docto, D. Jo. Andreæ Schmidio in diss. de Luna in Cruce visa, Jenæ 1681. atqve in Historia Seculi IV. fabulis maculata, Helmst 1712.

Exer-

† Nolim igitur rem totam pro astuto Constantini commento & strategemate habere cum V. C. Jacobo Tollio, qvi notis ad Lactantium c. 44. de moribus persecutorum: *strategema*, inqvit, *hoc Constantini non minus scitum, quam illud Philippi Macedonis fuit quo sacrilegos Phocenses protrivit.* & ad c. 46. *Non minus egregium hoc Licinii strategema atq; illud, de qvo supra, Constantini. Eodem ferme astu usus Sertorius apud Plutarchum: nec Scipionis in templum Jovis secessus, aut Numæ ad Deam Egeriam aditus diversi generis sunt.* Et præf. ad Gallicam Longini versionem: *Mais moy - trouvant que le Roy Antigonus successeur d' Alexandre le Grand s'est servy du méme stratageme, feignant d' avoir veu au ciel une pentagone, qui est le symbole du Salut, avec ces paroles*, in hoc signo vinces, *& qu'il le fit peindre aux boucliers de ses soldats, & gaigna ainsi la bataille: trouvant aussi, qu'un Roy de Portugal a eu la méme vision que Constantin, & qu'il a par là ramporté la victoire sur ses ennemis, j'avoue que je considere tous ces miracles comme de finesses militaires des grands Capitaines.*

Exercitatio Critica,

qva disputatur, Crucem, qvam in Cœlis vidisse se juravit Constantinus Imp. fuisse Phænomenon Naturale in Halone Solari.

Præfatio.

SAnctus STEPHANUS jamjam coronandus Martyrio, per imbrem saxeum intuetur cœlos apertos, Divinam gloriam videt, ac JESUM, veluti paratum in sui auxilium, lætus contemplatur stantem * à dextris DEI. Act. VII. 55. At Magnus CONSTANTINUS ingressus Imperium Romanum, & coronam capiti firmaturus suo, pro CHristo nudam crucem in cœlo conspicit, & in hac jubetur vincere. Stephanus sub tecto ** clarissima fidei acie in cœlum penetrat, & jam incipit DEUM videre qvalis est: Constantinus contrà sub dio clausum suspicit cœlum, de qvo crucis imago, res mira sed vacua, ad oculos corporis ejus demittitur. Jam vides mi lector, præstantiorem fuisse ac

* Accurate rem putando hoc *stare* ad Dextram DEI, non magis situm certum corporis denotat, qvam qvod alibi dicitur *sedere*. Nihil enim aliud hæc verba significant, quam CHristum etiam secundum humanam naturam participem esse throni ac Majestatis Divinæi, mperiique in creaturas ac singillatim in Ecclesiam. Sic non Hebræi tantum sed Græci quoque & Latini passim utuntur verbis incedere, stare, venire, pro esse. Vide quæ viri Docti ad Gen. XV. 2. *orbus incedo*. Neqve alio sensu Virgilius I. 50. Æneid. *Ast ego quæ Divum incedo Regina*. Idem V. 68. *Aut jaculo incedit melior lebibusque sagittis*. Seneca Epist. LXXI. *quærimus sæpe eos, quibuscum stamus* i. e. sumus, sive versamur. Manilius IV. 547. *Judex extrema sistet vitæque necisque*. Sistet i. e. stabit, quod iterum positum pro erit, ut pluribus scriptorum testimoniis ad eum locum docuit illustris Huetius.

** Augustinus cap. 42. de cognitione Veræ vitæ: *Concio illa, in qua Stephanus stans CHristum conspexit, in domo aliqua fuit, cujus tecti culmen ipsius corporeus oculus penetrare minime potuit. Constat igitur quod non oculo corporeo, sed intuitu interioris hominis CHristum non incorporeo sed in intellectuali cœlo viderit.* Confer D. Philippi Nicolai Ἔ μακαρίτε Opera Latina T. I. pag. 258.

ac diviniorem imaginem oblatam Stephano morienti, qvam Constantino imperanti ac jam triumphaturo. Addes fortasſis, qvanto præſtantiorem, tanto qvoqve certiorem, fideqve digniorem. Ita eſt profecto, neqve enim humana teſtimonia comparanda divinis ſunt. At ſi me audis, non ſtatim hinc, qvod faciunt multi, crucem illam à Conſtantino viſam totam callidis adſcribes commentis, Politicæqve regnaturientis fraudi, ſed vere oblatam ipſius oculis, credes tot teſtibus antiqvis, Conſtantino deniqve ipſi, ſaltim jurato: neqve tamen illico propterea eam ſtupebis tanqvam rem miraculis proprie accenſendam. Hoc præſentis diatribæ eſt inſtitutum, hæc ratio, qvam ſi probavero tuæ æqvitati, non temere de hoc argumento poſt tot viros egregios in arenam deſcendiſſe videbor. Si non probavero, certe ero verecundior his, qvi non dubitant veterem hiſtoriam omnem meris ſuſpicionibus ſuis conculcare, ac Conſtantinum principem Eccleſiæ Patronum ſola conjectura fraudis ac perjurii reum agere.

Argumentum Diſſertationis.

Teſtimonium Conſtantini ipſius de Cruce in cœlo viſa, apud Euſebium. §. 1. *Artemſi teſtimonium dubium.* 2. *Lactantii & aliorum, qvi ſomnii ſolius meminerunt, nullum.* 3. *In numis antiqvis nihil pro cruce in cœlo viſa præſidii.* 4. *Philoſtorgii, aliorumqve Euſebio ſuffragantium teſtimonia.* 5. *De loco, anno ac die viſæ in cœlo crucis.* 6. *Non fuiſſe hoc commentum Politicum Conſtantini.* 7. *Neqve tamen fuiſſe miraculum proprie dictum, ſed crucem in Halone ſolari viſam fuiſſe à Conſtantino & exercitu.* 8. *Huic ſententiæ ex aſſe favere deſcriptionem Euſebii, formam & materiam crucis, tempus, ſpectatores.* 9. *Præcipue alias cruces ſimiliter in cœlo viſas & pro miraculo habitas, qvarum decem amplius exempla afferuntur.* 10. *De cruce qvam in cœlo vidit Waldemarus ſecundus Daniæ Rex, unde ordo Equitum Danebrogæ. De cruce viſa ab Electore Saxoniæ Friderico Sapiente, ejusqve Fratre Johanne.* ibid. *De literis qvas crucì adjunctas vidit Conſtantinus, In hoc vince.* 11. *Error ridiculus de Nica Etymologici M. auctore ex verbis ἐν τούτῳ νίκα ortus.* ibid. *Locus Philoſtorgii, de lucido tractu quem ſuo tempore in cœlis per aliqvot menſes obſervatum ſcribit, mantiſſæ vicem illuſtratus.* 12.

I.

DUas res admirandas Constantino Imperatori accidisse refert Eusebius, qvæ neutiqvam sunt inter se confundendæ. Una eaqve prior vigilanti contigit, altera ac posterior dormienti. Vigilans primum crucem in cœlo vidisse Constantinus traditur: postea dormienti apparuisse CHRISTUS, cum cruce, præcepisseqve, hoc ut in hostes tanqvam præsidio ac militari signo uteretur. Posterioris solius meminit auctor Chronici Orientalis fol. 57. *Anno decimo septimo Imperii Constantini apparuit ei in somnio signum Crucis, audivitqve vocem sibi dicentem: porta hoc signum, vinces hostes tuos.* De priori imagine Crucis, qvæ vigilantis sese obtulit oculis, potissimum hac dissertatione solliciti erimus, itaqve ante omnia de eadem adscribenda sunt Eusebii verba. Ita vero ille lib. 1. de Vita Constantini cap. XXVIII. cum narrasset Constantinum Maxentii tyrannidi frangendæ occurrere parantem, idolorum agnita rejectaqve vanitate atqve impietate, vero DEO Patris sui (Constantinus enim Chlorus jam favere Christianis cœperat) adhærere constituisse. *Hujus ergo opem implorare cœpit, orans atqve obsecrans, ut se ipsi noscendum præberet, ac præsentibus negotiis adjutricem manum porrigeret. Hæc precanti ac suppliciter postulanti Imperatori admirabile quoddam à DEO missum aparuit.* Θεοσημία τις ἐπιφαίνεται παράδοξος, ἣν τάχα μὲν ἄλλῳ λέγοντι ῥᾴδιον ἦν ἀποδέξασθαι, αὐτῷ δὲ τῷ νικητῇ βασιλέως τοῖς τὴν γραφὴν διηγουμένοις ἡμῖν μακροῖς ὕστερον χρόνοις, ὅτε ἠξιώθημεν τῆς αὐτοῦ γνώσεώς τε καὶ ὁμιλίας, ἐξαγγείλαντος, ὅρκοις τε πιστωσαμένου τὸν λόγον, τίς ἂν ἀμφιβάλοι μὴ οὐχὶ πιστεῦσαι τῷ διηγήματι; μᾶλλον δ' ὅτε καὶ ὁ μὴ ταῦτα χρόνος ἀληθῆ τῷ λόγῳ παρέσχε τὴν μαρτυρίαν. *Quod siquidem ab alio quopiam diceretur, haud facile quis fidem esset habiturus. Verum cum ipse Victor Augustus nobis, qui hanc Historiam scribimus, longo post tempore, cum videlicet in ejus notitiam & familiaritatem pervenimus, id retulerit, & SERMONEM SACRAMENTI RELIGIO FIRMAVERIT, quis post hac fidem huic narrationi habere dubitabit? Præsertim cum id quod subsecutum est tempus, sermonis hujus veritatem testimonio suo confirmaverit.* Ἀμφὶ μεσημβρινὰς ἤδη ὥρας ἡλίου τὴν ἡμέρας ἀποκλινούσης, αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν ἔφη ἐν αὐτῷ οὐρανῷ ὑπερκείμενον τοῦ ἡλίου σταυρὸν τροπαῖον ἐκ φωτὸς συνεστάμενον, γραφήν τε αὐτῷ συνῆφθαι, λέγουσαν, τούτῳ νίκα. *Horis diei meridianis, sole in occasum vergente, crucis tropæum in cœlo ex luce constatum, Soli superpositum ipsis oculis*

se

se vidisse affirmavit, cum hujusmodi inscriptione: hac vince. Θάμβος δ' ἐπὶ τῷ θεάματι κρατῆσαι αὐτόντε καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἅπαν, ὃ δὴ στελλομένῳ ποι πορείαν, συνείπετό τε καὶ θεωρὸν ἐγίνετο θαύματος. *Eo viso & seipsum, & milites omnes qui ipsum iter facientem sequebantur, & qui spectatores miraculi fuerant, vehementer obstupefactos.* In hoc luculento testimonio, qvod ad verbum repetit Sozomenus lib. 1. cap. 3. & Hist. Tripartita lib. 1. cap. 4. videmus Eusebium non modo ea se scribere profiteri, qvæ ex Constantini ipsius ore coram accepit, sed qvæ jurejurando etiam ille confirmaverat, & qvæ non solus Constantinus sed totus exercitus suis viderat oculis, ex qvo multi, tum cum ista Eusebius scriberet, adhuc fuerunt haud dubie in vivis. Confer Jacobum Gretserum lib. 2. de Cruce cap. 23. seq.

II. *Artemius* his anumerandus merito esset, cujus testimonio plurimum tribuit Cæsar Baronius ad annum Christi CCCXII. num. 21. si modo Acta Artemii, quæ apud Surium ad Octobris diem vicesimum leguntur, pro sinceris & nulla parte suspectis possent à viris doctis admitti. Narratur enim in illis Actis Artemius, Præfectura Augustali à Juliano Imperatore ideo, qvod Christo nomen dedisset, exutus, inter alia in hanc sententiam ad Julianum verba fecisse: *Ad CHristum declinavit Constantinus ab illo vocatus* (non ab hominibus neqve per homines sed οὐρανόθεν sive de cœlo vocatum Constantinum scribit etiam Theodoritus lib. 1. Hist. cap. 2.) *quando difficillimum commisit prælium adversus Maxentium. Tunc enim ei in meridie apparuit signum crucis, radiis Solis splendidius, & literis aureis belli significans victoriam. Nam nos quoque ipsi adspeximus, cum bello interessemus, & literas legimus: quinetiam totus quoque id est contemplatus exercitus, & multi hujus sunt testes in excercitu Tuo.* Verum per me qvisqve ut volet, ita huic Artemii testimonio addet vel demet fidem, probe enim notum est qvantum in confingendis vel interpolandis ejusmodi Martyrum actis sibi permiserit falsa multarum ætatum pietas. Confer quæ de Cruce Constantini in Actis Apocryphis S. Quiriaci T. 1. Maji p. 445. & in Actis S. Silvestri T. 5. Maji pag. 19.

III. Solet etiam pro confirmanda hac re ad Lactantium provocari, sed ille de cruce in cœlo visa tacet, solum somnium commemorat, libro de mortibus persecutorum cap. XLIV. *Commoni-*

tus est in quiete Constantinus, ut cœleste signum DEI notaret in scutis, atq; ita prælium committeret. Fecit ut jussus est, & transversa X. litera summo capite circumflexo Christum in scutis notat, quo signo armatus exercitus capit ferrum. Posſit qvidem videri à Lactantio dici *coeleste signum DEI*, qvasi in cœlo ostensum à DEO & in cœlo à Constantino visum: verum qui hoc in dubium vocaturus esset, facile posset afferre loca plura scriptorum Græcorum, Latinorumqve, qvibus sine illo respectu ad Constantini visionem crux vocatur signum cœleste, qvoniam de cruce veteres pleriqve interpretabantur locum Matthæi XXIV. 30. ut docuit vir eruditissimus Gerh. Joh. Vossius in Thesibus Theologicis pag. 228. seq. Somnium qvoqve solum, qvod miror, commemorat non Johannes modo Malala in Chronica Historia lib. 2. pag. 2. *καὶ ἑλκυσθεὶς εἰς ὕπνον εἶδεκατ' ὄναρ ἐν τῷ ἀέρανῷ σαυρὸν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἐν τούτῳνίκα. καὶ ἀναγνὰς τὸ ἐπιγεγραμμένον ἐν τῷ σαυρῷ, διυπνίσθη, καὶ ἀναστὰς ἐποίητε σίγνον σαυρῷ* &c. *Somno deinde correptus, per quietem vidit crucem in cœlo, cui inscriptum erat: In hoc vince. Perlecta autem inscriptione, è somno expergefactus est. Surgens itaque &c.* Sed qvoqve antiqvior longe Rufinus lib. IX. historiæ Eccles. cap. 9. & ex eo auctor Hist. Miscellæ XI. 7. tum Nicolaus Primus Papa in responso ad consulta Barbarorum cap. 33. Abbas Urspergensis in Chronico, & Haymo Halberstadensis VIII. 4. Hist. Eccles. *Cum igitur anxius Constantinus & multa secum de imminentis belli necessitate pervolvens iter ageret, atque ad cœlum sæpius oculos elevaret, & inde sibi divinum deprecaretur auxilium, vidit per soporem ad Orientis partem signum crucis igneo fulgore rutilare. Cumque tanto visu fuisset exterritus, ac novo perturbaretur adspectu, adstare sibi videt Angelos, dicentes: ἐν τούτῳ νίκα, id est in hoc vince.* Illud de angelis legas etiam in Historia Tripartita lib. 1. cap. 4. e Sozomeno pag. 404. edit. Valesii. At alias insuper fabellas adjungit Theodoricus Engelhusius pag. 63. Chronici. *Hic Constantinus sexto anno regni sui, cum gens Barbarorum congregata super Danubium parata ad bellum foret contra Imperium Romanum, cum timeret multitudinem, audivit in somno, noli timere, sed respice sursum & vide. Intendens ergo in cœlum, videnque Crucem in claro, & desuper scriptum titulum, in hoc vinces, bellavit & vicit. Post victoriam convocans sacerdotes idolorum, cum adhuc paganus esset, quærebat ab eis, cujus DEI esset hoc signum? Et dixerunt quidam, hoc signum cœlestis DEI est, & evangelizarunt ei fidem CHristi. Mittens igitur ad Eusebium Episcopum urbis Romæ, baptizatus est.* Eruditis constat baptismum Constantini Romanum non minus commentitium esse, qvam

qvam Eusebium urbis Romæ Episcopum jam anno ante visam à Constantino crucem obiisse. Itaqve ad alia pergamus.

IV. Claudius Molinetus Canonicus Regularis Congregationis Gallicanæ, in Ephemeridibus Parisiensibus Anni MDCLXXXI. Ephemeride undecima, p. 130. sq. inserendam dedit dissertationem de veritate crucis à Constantino visæ, confirmata ex numis antiquis. Etsi vero elegantia sunt nec inficianda qvæ ibi affert de labaris, cruce & Monogrammate CHristi notatis, qvale etiam occurit in Optatiani Porphyrii (Constantini æqvalis) Panegyrico tabula IX. & XVI. edit. Velseri: & qvalia etiam observata sunt in numis aliisqve monumentis à Baronio ad A. CCCXII. num. 23. seqq. Lipsio lib. III. de cruce cap. 15. Antonio Augustino dialogo 1. de usu numismatum, Cangio de inferioris ævi numismatis §. 24. & in familiis Byzantinis tabula IX. itemq; * aliis; nullus tamen extat numus, nullum vetus monumentum, qvo crux in cœlo à Constantino visa diserte confirmetur. Qvanqvam non negaverim, Constantinum numis crucem in cœlo visam insculpi curavisse, sive τῷ βασιλικῷ τῆς πολιτείας νομίσματι τό, τε οὐρανοφανὲς σημεῖον τοῦ σωτηρίου σταυροῦ καὶ θεανδρικοῦ χριστοῦ χαρακτῆρα ἐν αὐτῷ μετὰ τοῦ ἰδίου ἀνατυπώσαθαι, ut ait Joh. Damascenus in Synodica ad Theophilum pag. 112.

V. Non desunt tamen scriptores vereres qvamplurimi, qvi Eusebii narrationi de cruce in cœlo, non per somnum, sed à vigilante conspecta Constantino, suffragantur, licet nonnulla ejus paulo aliter referunt. Philostorgius lib. 1. c. 6. ansam conversionis Constantini ad Christianam fidem narrans fuisse victoriam de Maxentio reportatam, addit, circa eandem, καθ' αὐτὴν, apparuisse τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον κατὰ ἀνατολὰς ἐπιμήκιστον διῆκον, αἰγλης αὐτὸν καταπληττούσης καὶ ἀστέρων αὐτὸν κύκλῳ περιθεόντων ἴριδος τρόπῳ καὶ πρὸς γράμμα τὸν χαρακτῆρα ῥυθμιζομένων. Τὸ δὲ ἄρα ῥωμαίων ἔλεγε φωνῇ, ἐν τούτῳ νίκα. *Signum crucis in Oriente longissime protensum, luce quadam admirabili eam depingente, & stellis undique circa eam currentibus instar cœlestis arcus, & literarum formam exprimentibus. Porro literæ latino sermone hæc verba designabant: In hoc vinces.* Philostorgii vestigia legunt Nicephorus VIII. 3. Cedrenus & Zonaras in Annalibus. At Socrates lib. 1. Hist. cap. 2.

* Vide B. D. Dorschei pentadecadem diss. pag. 251. 252.

ἐν τοιαύτῃ τοίνυν ἀμφισβητήσει τυγχάνοντι, καὶ πῦ ἅμα τοῖς στρατιώταις ὁδεύοντι, σωίβη θαυμάσιον τι καὶ λόγου κρεῖττον θεάσασθαι. Περὶ δὲ μεσημβρινὰς ἡλίου ὥρας, ἤδη τῆς ἡμέρας ἀποκλινούσης, εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ σῦλον φωτὸς σταυροειδῆ, ἐν ᾧ γράμματα ἦν λέγοντα, ἐν τούτῳ νίκα. Τοῦτο φανὴν τὸ σημεῖον τὸν βασιλέα ἐξέπληττεν. Αὐτός τε τοῖς οἰκείοις χρεὼν ἀπιστῶν ὀφθαλμοῖς ἠρώτα καὶ τοὺς παρόντας, εἰ καὶ αὐτοὶ τῆς αὐτῆς ἀπολαύουσιν ὄψεως. Τῶν δὲ συμφωνησάντων, ἀνερρώννυτο μᾶλλον ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῇ θέᾳ καὶ θαυμαστῇ φαντασίᾳ. *Porro, dum in ancipiti deliberatione versatur Constantinus, forte illi cum militibus iter facienti admirabilis quædam & quæ omnem dicendi vim superat visio oblata est. Horis enim meridianis cum jam dies vergeret in vesperum,* lucis columnam instar crucis *in cœlo videt, cui inscripta erant* (Nicephorus VII. 29. eandem rem è Socrate referens, interserit verba: γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς δι' ἀστέρων ἐκτυποθεῖσιν *literis latinis per stellas ex simili luce expressis) hæc verba: In hoc Vince. Hujusmodi signo statim obstupefactus est Imperator. Nec jam suis ipse oculis satis fidens, interrogavit eos qui aderant, num & ipsi idem signum vidissent. Quibus idem sibi quoque visum esse testantibus, Imperator quidem confirmatus est divina illa ac mirabili visione.* Ex hoc Socratis loco emendandus Svidas in Μαξέντιος, ubi male στροφειδῶς excusum pro σταυροειδῶς, εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ σῦλον πυρὸς σταυροειδῶς γράφουσα, ἐν τούτῳ νίκα, καὶ γέγονε χριστιανός. *Vidit in cœlo lucis columnam crucis forma, scribentem, in hoc vince, & factus est Christianus.* Gelasius Cyzicenus in Historia Concilii Nicæni lib. 1. cap. 4. celebrans qvantopere DEUS adamaverit Constantinum δείξας αὐτῷ τὸ σωτήριον ξύλον σταυρῷ σύμβολον φωτοειδῶς ἐν τῷ οὐρανῷ, *ostendens ei salutare Crucis signum ex lucis splendore in cœlo figuratum,* additis literis qvibus visionis usus ac vis significaretur, τούτῳ νίκα, *hoc vince*: subjungit, istud nec Græcis nec Judæis fabulam videri debere, cum multa ex utrorumqve libris incredibiliora proferri qveant, qvæ tamen ab illis creduntur esse verisima. Scriptor Anonymus Actorum Concilii Nicæni, qvæ ex codice Regis Christianissimi & Segvieriano edidit Combefisius Historiæ Monothelitarum pag. 576. Photius autem Cod. CCLVI. retulit sub titulo πολιτεία τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν Μηροφάνους καὶ Ἀλεξάνδρου p. 765. συμπλακεὶς μάχῃ (πρὸς Μάξεντιον ὁ Κωνσταντῖνος) τὰ πρῶτα μὲν ἐγγὺς γίνεται καὶ λαβεῖν τὸ ἧττον. Φανέντος δ' αὐτῷ κατὰ τὸν οὐρανὸν ξὺν πυρὶ σταυρῷ φωτὶ αὐλῷ ἐγκεχαραγμένου, καὶ γράμματα τῆς αὐτῆς ὕλης εὐαγγελιζομένου τὴν νίκην, ἔλεγε δὲ τὸ γράμμα, ἐν τούτῳ νίκα· συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις καὶ ξὺν πολέμῳ καὶ ξὺν τυράννῳ σκυλεύει τὸ κράτος.

Com-

Commissa cum Maxentio pugna parum abfuit quin vinceretur Constantinus. Crucis demum in cœlo apparente figura, insculpta illa immateriali lumine atque literis ex eodem lumine annunciantibus victoriam, dicebat enim scriptura: in hoc Vince, cum hostibus congressus belli pariter & tyranni vim frangit. Duo hic cum Maxentio commissa prælia supponit scriptor, addit enim; *πρὸ δὲ τοῦ συμπλοκῆς τὴν θείαν ὄψιν εἰς τροπαίου σχῆμα μορφώσας καὶ χρυσοκολλήτοις λίθοις ἀρμόσας, ἐδίδου φέρειν τοῖς προϊππεύουσι. Ante vero prælium* (alterum puta) *quam viderat ostensam crucem trophæi instar efformans, gemmisque auro insertis concinnans, iis ferendam dedit qui equitatui præibant.* Michaël Glycas parte IV. Annalium pag. 247. *Ὁ μέγας Κωνσταντῖνος νίκα καὶ Μαξεντίου ἐστράτευε, τότε εἶδεν ἐν οὐρανῷ τὸν τίμιον σταυρὸν ἐφ' ᾧ νενίκηκεν, εἶτα ῥαθυμήσας καὶ κατ' ἐχθρῶν ὁρμήσας ὕπνωσε, καὶ καθ' ὕπαρ ὑπὸ ῥάβδοις πληγῆναι τὰς μυκτῆρας, κἀκεῖθεν αἷμα ἐξιὸν τοῦ σταυροῦ ἐν ὀδύνῃ χάραξε. Quo tempore Constantinus Magnus copias contra Maxentium ducebat, signum Venerandæ Crucis in aëre conspexit, indeque cum hoste congressus victor discesit. Tum vero negligentior factus, ubi rursus in hostem prorupisset, victus est, quo detrimento accepto quendam in mœrorem incidit & consopitus est. Heic per quietem visus est sibi nares virga quadam verberari. Moxque de naribus sanguis promanans in veste lineam notam crucis expressit.* Auctor Chronici qvod Alexandrinum vulgo vocant, & præstantissimus Cangius in editione sua inscripsit Chronicon Paschale, pag. 280. *κινήσαντι κατὰ τῶν δυσεβεστάτων Τυράννων Μαξιμίνου, Γαλερίου καὶ Μαξεντίου, ὤφθη αὐτῷ κατ' αὐτῶν ἀπερχομένῳ πολεμῆσαι, φωτοειδῶς ἐν τῷ οὐρανῷ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ μέσον, καὶ ὑποκάτω ἀπὸ φωτοειδῶν γραμμάτων ταῦτα, ἐν τούτῳ νίκα, καὶ φανερώτατα. In impiissimos Tyrannos Maximinum, Galerium, & Maxentium* (Constantino) *bellum moventi, cum in eos prælio decertaturus progrederetur, fulgens in cœlo Crucis signum in medio apparuit, in cujus infima parte* (ita malo reddere hunc locum qvam cum eruditissimo Cangio: *crucis signum apparuit, in cujus media & infima parte*) *fulgidis & manifestis characteribus scriptum erat, in hoc Vince.*

VI. Obtulit sese crux videnda Constantino post prælia cum barbaris commissa, de qvibus Nazarius in panegyrico c. 18. sub dio in Castris, cum Romam obsideret, An. Christi CCCXII. die septimo Kal. Novembris. Hoc recte colligit Stephanus Baluzius, vir supra laudes, è Lactantio, qvi somnium Constantini, qvod Eusebius mox insecutum esse post visam in cœlo crucem affirmat, perspicue ad illum

locum

locum & ad illud tempus retulit. *Dimicatum, & Maxentiani milites prævalebant, donec postea confirmato animo Constantinus & ad utrumque paratus* (urbem obsidendum & prælio decernendum) *copias omnes ad urbem propius admovit, & è regione pontis Milvii consedit. Imminebat dies, quo Maxentius Imperium ceperat, qui est ad sextum Kalendas Novembris, & Quinquennalia terminabantur. Commonitus est in quiete Constantinus &c.* Non igitur audiendi sunt ii, qui conjecturis quibusdam levibus ducti hanc visionem contigisse existimant Augustoduni cum in Galliis Constantinus versaretur, vel ad Vesontinam Civitatem, ut contendit Patriæ * suæ hanc gloriam vindicaturus Petrus Franciscus Chifletius Vesontionensis, in dissertatione edita Parisiis Anno MDCLXXVI. & Tillemontius Tom. IV. Historiæ Imperatorum Gallicæ editæ pag. 573. seq.

VII. Multo minus audiendos putaverim, qvi cum Jacobo Oiselio in thesauro numismatum antiqvorum pag. 463. totum hoc negotium de cruce ostensa Constantino referunt ad pias veterum fraudes, sive cum Jacobo Tollio in notis ad Lactantium & in præf. ad Gallicam Longini versionem ab acutissimo Boilavio Despræo concinnatam habent pro strategmate non minus scito, qvam fuit illud Philippi Macedonis, qvo Phocenses templi Delphici spoliatores protrivit, jussis militibus suis coronas laureas DEI insigne sumere, atqve ita veluti DEO duce in prælium pergere, teste Justino VIII. 2. Vel Antiochi illud cognomento Soteris, qvi cum Galatis prælium conserturus, Alexandrum M. professus est sibi adstitisse per somnium, ac κελεύειν σύνθημα πρὸ τῆς μάχης φθέγγεσθαι τῇ στρατιᾷ τὸ ὑγιαίνειν, præcepisse tesseræ loco dari militibus suis vocabulum ὑγιαίνειν ** sive *valere*, qvo facto insignem illam de hoste victoriam retu-

* Egregium Dan. Papebrochii monitum T. 5. Actor. Maji pag. 20. *Laudandum est, enim vero ornandæ patriæ studium, sed nescio an ulli moderandum magis quam Historico, nisi enim id fecerit, quanto fuerit eruditior, tanto pronior erit ad patrias traditiones qualescunque animosius fidentiusque propugnandas, nec poterit quam sint eæ male fundatæ agnoscere.*

** G. I. Vossius IX. 36. de Idololatria, & Stephan. Le Moyne p. 89. ad Varia sacra, Pentagonum impertitum esse ab Antiocho militibus affirmant, nescio qvo auctore, licet constat Pentagonum esse symbolum ὑγιαίνειν. Nisi forte colligunt hoc è numo qvem dat Pierius Valerianus lib. XLVII. de Hieroglyphicis Ægyptior. cap. 37.

retulit, ut narrat Lucianus pro lapſu inter ſalutandum Tom. 1. pag. 499. ſeq. Vel Antigoni, qvi Alexandro in regno Macedoniæ ſucceſſit, atqꝫ exercitui ſuo perſuaſit vidiſſe ſe in cœlo pentagonum Salutis Symbolum cum verbis ἐν τούτῳ νίκα, illoqve ſcuta militum ſuorum ornavit. Vel deniqvé Regis primi Portugalliæ Alphonſi Henrici, qui (ex relatione Anno 1596. demum publicata) traditur Anno 1142. conflicturus cum incredibili Maurorum multitudine, CHriſtum vidiſſe in cruce ſplendida promittentem ſibi victoriam, & futura familiæ ſuæ fata prædicentem. At enim ab his omnibus longe diverſa eſt qvæ Conſtantini oculos perſtrinxit cœleſtis crux, qvia non ſolus eam vidit Conſtantinus, ſed totus exercitus, τὸ στρατιωτικὸν ἅπαν, teſte Euſebio eam oculis uſurpavit, & eſt admirata. Itaqve hæc res Conſtantini qvidem, ſed non ſolius fide nititur, cum multi qvi exercitui illi interfuerant, Euſebio ſcribente adhuc ſuperſtites, eum facile potuiſſent mendacii convincere, niſi vere hoc de ipſis prodidiſſet. Utqvi nec Zoſimus Ethnicus, qvi diu poſt ſcripſit, Conſtantini nomini infeſtisſimus, hoc velut à Chriſtianis falſo proditum exagitat, ſed abominatus, plane prætermittit, & loco ejus oſtentum noctuarum muros urbis Romæ opplentium memorat lib. II. cap. 16. Qvemadmodum Nazarius in Panegyrico cap. 14. de cœlo miſſos in ſubſidium Conſtantini auxiliatores refert: *Flagrabant verendum neſcio quid umbones coruſci, & cœleſtium armorum lux terribilis ardebat, tales enim venerant ut tui crederentur. Hæc ipſorum ſermocinatio, hoc inter audientes ferebant: Conſtantinum petimus, Conſtantino imus auxilio.* Silentium vero Aurelii Victoris minus miramur, tam exiguo in compendio, cum è Chriſtianis crucem viſam præterierint etiam Sulpicius Severus, atqꝫ in Hiſtoria ſua ipſe Euſebius, contentus dixiſſe Conſtantinum τῆς ἐκ θεοῦ συμμαχίας ἀνημμένον *divino adjutum auxilio*, hoſtes fudiſſe, & deinde victorem Romæ imagini ſive ſtatuæ ſuæ cum cruce appoſuiſſe hanc hypographen: τούτῳ τῷ σωτηριώδει σημείῳ τῷ ἀληθινῷ ἐλέγχῳ τῆς ἀνδρίας τὴν πόλιν ὑμῶν ἀπὸ ζυλοῦ τοῦ τυράννου διασωθεῖσαν ἠλευθέρωσα &c. *Hoc ſalutari ſigno, qvod veræ virtutis inſigne eſt, veſtram urbem Tyrannicæ Dominationis jugo liberatam ſervavi.* lib. IX. 9. Neqve Conſtantini fidei, qvi juratus Euſebio crucem viſam à ſe in cœlo affirmavit, vel hilum detrahere poteſt Zoſimi calumnia, qvi lib. II. cap. 27. ait ſolenne ipſi fuiſſe jurisjurandi religionem violare, τὰς ὅρκους πατήσας, ἦν γὰρ τοῦτο αὐτῷ σύνηθες, nam illo ipſo in loco qvo Conſtanti-

ſtantinum perjurii reum peragit, falſo hoc à Zoſimo & ex præconcepto adverſus Conſtantinum odio fieri palam eſt, cum Licinius, qvem contra fidem ſacramenti occiſum Theſſalonicæ qveritur, res novas interim denuo ſit molitus, teſte Socrate & aliis. Et qvoniam nonnulli, neſcio qvo ſtudio, malunt uni Zoſimo Ethnico Conſtantinum proculcanti credere, qvam mille Chriſtianis, audiant & alterum Ethnicum, Praxagoram Athenienſem, qui in libris de Conſtantino, qvos legit Photius cod. LXII. fatetur, ὅτι πάσῃ ἀρετῇ καὶ καλοκαγαθίᾳ καὶ παντὶ εὐτυχήματι πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκότας ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπεκρύψατο. *Quod omni virtutum & honeſtatis genere, omnique adeo felicitate omnes omnino qui ſe anteceſſerunt Imperatores facile obſcuravit Conſtantinus.* Argumentis cæteris, qvibus totum hoc de viſa cruce negotium præſidenter nimis inter commenta adſcripſerunt viri qvidam docti, diatriba ſingulari Witebergæ Anno 1706. edita ſatisfecit Clariſſimus doctrina atqve ingenio Vir & Collega meus conjunctiſſimus Jo. Chriſtophorus Wolfius, Wernigerodenſis: itaqve hoc in loco nihil aliud addo, qvam Centuriarum Magdeburgenſium ſcriptores à Molineto * præter rem referri inter eos, qvi narrationem illam Euſebii plane in dubium vocant adqve adſpernantur: Centuria enim qvarta duobus in locis, capite ſecundo & tertio decimo, ita illam referunt, ut pro vera habuiſſe ſe non obſcure teſtentur.

VIII. Qvemadmodum autem vere crucem in cœlis viſam à Conſtantino fuiſſe, non ſine cauſa, ut opinor, mihi perſvadeo, ita ex altera parte vix ac ne vix qvidem aſſentior iis, qvi per ſingulare miraculum hoc à DEO factum opinantur. Neutiqvam ſane, qvod dubitem de divina potentia, qvis enim ſtupor eſſet exiſtimare, DEum, qvi cœlum & terram, qui ſolem & ſidera condidit, eundem ſi velit non poſſe etiam crucem lucidam præter conſvetas naturæ leges producere, atqve in cœlis tropæi inſtar ſuſpendere. At viciſſim leges Naturæ tanta mihi ſapientia & tam conſulto à ſummo Numine ſancitæ videntur, tanta qvoqve eſt cordatorum omnium judicio poſt ſtabilitam utriusqꝫ fœderis Eccleſiam miraculorum non inficiandorum raritas, ut qvi narrationibus qvibuscunqve incredibilibus divinæ ſtatim omnipotentiæ magnitudine volunt fidem addere,

* Ephemerid. Pariſ. Anno MDCLXXXI. p. 131. edit. Amſtelod.

re, iis occinendum sit illud Ciceronis 2. divinatione, qvod potuisset DEus illos qvoqve, qui nihil non credunt, minus superstitiosos reddere, si voluisset. *Nihil est, inquiunt, qvod DEus efficere non possit. Utinam sapientes eos effecisset, ne omnia cum superstitiosa sollicitudine & miseria crederent.* Præterea, si ex naturalibus causis, & usu vitæ de re aliqva constat, non minus temere recurritur ad miraculum, qvam imperiti qvondam Astronomiæ populi, & majorum nostrum memoria Americani, Eclipses tanqvam prodigia à Deorum indignatione profecta exhorruerunt. Cum igitur narratio de cruce à Constantino visa ejuscemodi sit, ut non admodum conveniat aliis visionibus divinis, & per miraculum factis: Saulo enim cum in Paulum Apostolum & vas electum convertendus esset, non nuda crux, sed Christus ipse, qvem persecutus erat, apparuit, ne de S. Stephano repetam qvod in præfatione jam dixi: Cum porro crux illa ex phænomeno Naturali commode ac perspicue possit explicari: cum phænomenon illud Naturale sit adeo rarum, ut longe facilius qvam Eclipses potuerit in admirationem rapere Constantinum, militesqve spectantes, & miraculi speciem illis objicere: cum deniqve ævo Constantini non adeo magna, certe non per vulgus, fuerit peritia intimior Physices, Opticesqve & Astronomiæ: non video qvi possit absurditatis vel impudentiæ argui opinio, qva verisimillimum mihi videtur, Crucem Constantino ejusqve exercitui in Cœlo oblatam, fuisse admirandum ejusmodi phœnomenon naturale, qvo Crux lucida in Halone solari cum parheliis conspici solet, neqve magis ideo adscribendam miraculis, qvam qvod Dio Cassius inter prodigia, eversionem Reip. Romanæ portendentia, temere retulit τὸν ἥλιον ἐν τρισὶ κύκλοις φαντάζεθαι δοκώμενον, ἔναγε αὐτῶν στεφάνε πυρώδες τινὸς περιέχοντος, *solem triplicem visum & corona ignea circumdatum.* Xiphilin. pag 33. edit. Rob. Stephani.

IX. Notum est Astrophilis, plerosqve Halones solares & parhelios, * uti lunares qvoqve & paraselenas, sine cruce appare-

C 2

* Confer descriptiones Halonum Solarium & parheliorum factas à Gassendo, Cartesio, Hevelio, Hugenio, tum qvæ exhibentur in Transactionibus Philosoph. Anglicanis A. 1670 pag. 1065. seq. In Actis Erud. T. 2. supplem. p. 229. sq. & Anno 1694. Mense Jul. p. 320. In Novis lit. Maris Baltici A. 1701. p. 175. seq. & 1702. p. 116. In Observationibus Historicis Hamburg. A. 1699. pag. 150. Memoires de Trevoux 1701. II. pag. 342. Galleria di Minerva T. 3. p. 263. &c.

parere, ac præcipue circa ſolares coronas & parhelios cruces eſſe rariſſimas, qvo magis miranda res Conſtantino viſa merito fuit, cum hodieq; multi ſunt, qvos facile credo per omnem vitam ne parhelios qvidem ne dum crucem in halone ſolari vidiſſe. Neq; enim aëre ſemper tranqvillus, neq; nubes tranqvillo aëre ita ſunt freqventiſſime comparatæ, ut ſpecularibus veluti & glacialibus granulis cylindricis ſemipellucidis turgidæ, Solis imagines tam fulgidæ reddere, & circa eas arcus, è qvibus inchoatis fere cruces conſtituuntur, circumſcribere poſſint. Fieri illud tamen nonnunqvam, & naturæ legibus
Tab. I. fieri, res eſt Phyſicorum & Aſtronomorum filiis teſtatiſſima, ut pa-
Fig. I. tet vel ex figura Halonis ſolaris, qvam è Transactionibus Philoſo-
2. 3. 4. phicis Anglicanis Anno 1670. editis numero LX, hic adjunxi, & cui præter alteram à celeberrimo Hevelio & tertiam à Rev. Viro Caſpare Buſſingio obſervatam addidi, etiam qvarto loco unam Halonis lunaris, non minus crucem in ſe conſpicuam habentis, qvam de nocte VII. Cal. Februarii Anno MDCLXXXIV. ipſe oculis uſurpare me memini Lipſiæ admodum adoleſcens. Jam ſi Euſebii deſcriptionem Crucis à Conſtantino viſæ accuratius inſpiciamus, huiç ſane Phænomeno naturali Halonis ſolaris nihil non in ea favere intelligemus, Formam, Materiam, Tempus, Spectatores. Diſerte enim ait fuiſſe ὑπερκείμενον τῷ ἡλίῳ φανερὸν τρόπαιον, *crucis tropæum ſoli ſuperpoſitum*, ut ſolem vel parhelium decuſſatim ſcinderet, qvemadmodum in appoſita figura videmus: Deinde ait Euſebius *conſtitiſſe ex luce*, ἐκ φωτὸς συνιστάμενον, neqve enim ex alia re cruces in halonibus ejusmodi conſtant, qvam ex luce ſolis mirifice refracta in nubibus, perinde fere uti calix è vitro ſub radiis ſolis in aëre libratus, halonem qvendam in menſa ſuppoſita deſcribit. Nec fides habenda Eutychio Tom. I. Annal. pag. 423. & aliis, narrantibus *Crucem è ſtellis fulgentem* Conſtantino per ipſum meridiem apparuiſſe. Porro addit Euſebius, apparuiſſe crucem illam in cœlo ἀμφὶ μεσημβρινὰς ἡλίου ὥρας ἤδη τῆς ἡμέρας ἀποκλινούσης *horis diei meridianis*, * *ſole in occaſum vergente*. Qvis vero neſcit, hoc ipſum eſſe tempus ſolenne, qvo conſpiciendos ſe Halones Solares

* Joh. Columbus Vir Clariſſ. in notis ad Lactantii cap. 44. de mortibus perſecutor. p. 216. docet, meridiem vocari non raro veteribus, tempus qvod poſt medium diem eſt, ſive qvod non longe antecedit occaſum ſolis. Atqve ita intelligendum eſſe hoc loco Euſebium, oſtendunt verba, ἤδη τῆς ἡμέρας ἀποκλινούσης, die jam in veſperum inclinante. Itaq; in Originibus CPol. Combefiſii p. 26. eſt περὶ δειλινόν.

res præbent hominibus, non minus qvam tempus matutinum. Aristoteles III. 6. Meteorolog. ubi de parheliis, virgis &c. γίνονται δ', ὥσπερ εἴπομεν, περὶ τὰς δυσμὰς καὶ περὶ τὰς ἀνατολάς. *Contingunt autem, ut diximus, circa occasum & circa ortum solis.* Neqve autem tempus ortus vel occasus tam arcte hic computandum est, qvin horas aliqvot ortum seqventes, vel antecedentes occasum complectatur, qvemadmodum usus & exempla parheliorum visorum demonstrant. Deniqve qvod non Constantinus solus, sed etiam exercitus illam crucem viderunt, hinc maxime credibile est, non fuisse istam visionem ejusmodi miraculosam, qvalis contigit Paulo divinitus perculso, comitibus ipsius nihil spectantibus: sed vero naturale fuisse phænomenon, nonminus militum qvam Constantini oculis obvium, qvo ipso tamen velut iride, DEus ad rem singularem signandam uti potuit.

X. Probabiliorem hanc sententiam, ni fallor, reddunt vel maxime exempla consimilia, nam & sæpius accidisse ejusmodi in cœlo visum, & prodigii instar ac miraculi divini attonitos reddidisse mortales accepimus, ut vel omnia illa negare, vel præter verisimilitudinem adscribere miraculis, vel Constantini pariter ac cæteras, qvas jam commemoraturus sum, cruces in cœlo visas, de phænomeno naturali explicare cogamur. Prætereo qvod Nicephorus non magna fide scriptor, Constantino ipsi iterum iterumqve postea crucem in cœlo visam, sive narrat, sive fabulatur. Semel in obsidione Byzantii, VII. 47. Hist. *Vesperi diei erat, & Imperator languidus, & mœstus inopia consilii continue oculos in cœlum intendit, atqve ibi rursum, itidem ut Romæ, quum contra Maxentium bellum gereret, scripturam stellarum ordine atque distinctione conformatam vidit hoc sic significantem: Invoca me in die tribulationis tuæ, & liberabo te, & glorificabis me* (ex Psal. L. 15.) *Stupore igitur percitus rursum oculos in cœlum sustulit, atqve iterum* καὶ σαυρὸς πάλιν ὤπτο ἀστράσιν ἐσηρτημένῳ ἐν ἠέρι καὶ γραφὴ περικύκλῳ ταῦτα ἀμφιγορέυουσα, ἐν τούτῳ τῷ σημείῳ πάντας νικήσεις τοὺς πολεμίους. *Crucem stellis ficuti antea effigiatam in cœlo, & inscriptionem circum eam conspexit, cujus hæc sententia erat: In hoc signo hostes omnes vinces.* Iterum deinde, cum adversus Scythas pugnaturus esset Constantinus, Danubio per pontem saxeum junctο VII. 49. *Istrum fluvium, qui Danubius qvoque dicitur, ponte saxeo junxit: eoqve transito, Scythicam gentem quæ ultra id flumen coluit, sibi subjugavit. Quo tempore*

ei denuo in cœlo Τὸ σωτήριον ὅπλον *salutiferi illa armatum apparuit, victoriamque eam, sicuti & antea, conciliavit*, sive uti malim reddere, *fidem reportandæ victoriæ fecit*, τὴν νίκην ἐμνηστεύσαλο. Confer si placet Gretserum lib. 2. de Cruce cap. 30. seq.

Melioribus testibus nititur, qvæ sub Constantio Imp. Anno Christi CCCLI visa est crux in cœlo, Nonis Maji, qvam ita describit Cyrillus Hierosolymitanus in Epistola ad Constantium περὶ τοῦ ἐν οὐρανοῖς φανέντος σημείου τοῦ σταυροῦ pag. 306. editionis præclaræ viri præstantissimi Thomæ Milles: ὁ μακάριος σταυρὸς φωτὸς μεγαλυγαῖς ἀπαστράπτων ἐν Ἱεροσολυμοις ὤφθη. Ἐν γὰ ταῖς ἁγίαις ταύταις ἡμέραις τὰ ἁγίας Πεντεκοστῆς νόνναις Μαΐαις περὶ τρίτην ὥραν παμμεγέθης ὁ σταυρὸς ἐκ φωτὸς κατεσκευασμένος ἐν οὐρανῷ ὑπεράνω τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ καὶ μέχρι τοῦ ἁγίου ὄρους τῶν ἐλαιῶν. *Beata crux lucis radiis resplendens visa est Hierosolymis. Sacris enim hisce Pentecostes diebus, Nonis Maji circa horam tertiam diei* (ex nostra computandi ratione circa octavam matutinam) *permagna Crux ex luce facta in cælo super sanctum Golgatha, ad usque montem extensa olivarum apparuit.* Meminit & Eutychius T. 1. pag. 475. seq. Chronicon Orientale fol. 57. Paschale p. 292. In Græcorum Horologio pag. 413. ad VII. Martii. Ἡ ἀνάμνησις τοῦ ἐν οὐρανῷ φανέντος σημείου τοῦ σταυροῦ ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ περὶ ὥραν γ' τῆς ἡμέρας ἐπὶ Κωνσταντίου βασιλέως ἀπὸ τοῦ ἁγίου κρανίου ἐκτεταμένου διὰ ἀστέρων ἕως τοῦ ἁγίου ὄρους τῶν ἐλαιῶν. In Ephemeridibus Moscorum qvas figuris sive iconibus illustratas edidit Papebrochius ante T. 1. Maji, ad diem Maji septimum *memoria Crucis apparentis tempore Constantii*: licet in icone apparitio Constantino M. facta repræsentatur. Vide & Jac. Gretserum lib. 2. de Cruce cap. 45. sq. Imperatorem non ipsum vidisse hanc crucem, sed ex aliorum relatione, & ex Cyrilli Epistola, certiorem de hac re factum, tradit Sozomenus IV. 5. At enim Hierosolymis qvidem non vidit, verum in castris contra Magnentium pugnaturus vidit, si credimus Philostorgio III. 26. ὁ μὲν ὃν Κωνσάντιος ἐγκρατὴς τοῦ τυράννου γίνεται, καὶ ταῦτα τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ ἐπὶ μέγιστόντε προφανέντος καὶ καταπληκτικωτάταις αὐγλαις ὑπερασπίζαντος τὸ τῆς ἡμέρας φῶς. Ὤφθη ὃ ἐπὶ τῶν Ἱεροσολύμων περὶ τὴν τρίτην ὥραν μάλιστα τῆς ἡμέρας, ἑορτῆς τῆς λεγομένης Πεντηκοστῆς ἐνισταμένης. Ὁ δὲ θεογράφος τύπος ἐκεῖνος ἀπὸ τοῦ λεγομένου κρανίου μέχρι καὶ τοῦ ἐλαιῶν ὄρους διήκων ὡρᾶτο, ἴριδος μεγάλης σεφάνῳ τρόπον πανταχόθεν αὐτὸν περιελιττούσης, ἐδήλα δὲ ἄρα ἡ μὲν ἶρις τὴν τοῦ σταυρωθέντος καὶ ἀναληφθέντος εὐμένειαν, ὁ δὲ

ὁ μὲν στέφανον τὴν ἐκ βασιλέως νίκην. Τὸ μὲν σελασφόρον ἐκεῖνο καὶ σεβάσμιον θέαμα ὑδὲ τοῖς ἐπὶ στρατοπέδῳ ἀθέατον ἦν &c. *Et Constantinus quidem victoriam de Tyranno* (Magnentio) *reportavit, cum signum Crucis illic quoque visum esset ad longissimum spatium protensum, & diurnam lucem splendidissimis ad stuporem usque radiis longe superans. Apparuit autem Hierosolymis circa horam tertiam ejus diei, quæ vulgo dicitur Pentecoste. Porro hoc signum divinitus pictum à Calvariæ monte usque ad montem olivarum pertingere videbatur, magna Iride instar Coronæ illud undique ambiente. Et Iris quidem CHristi crucifixi & in cœlum assumpti clementiam designabat: Corona vero Imperatoris victoriam. Porro splendidum istud ac venerandum signum, ne militum quidem oculos effugit, sed ab utroque exercitu clare conspectum, Magnentium quidem & eos qui à partibus illius stabant, utpote dæmonum cultui addictos, supra modum terruit: Constantio vero & iis qui cum illo erant, invictam quandam fiduciam addidit.* At vero tempus prælii adversus Magnentium commissi parum cum tempore * visæ crucis convenit, siqvidem Idatii Fasti cum Magnentio Constantinum ad Mursam conflixisse testantur IV. Kal. Octobris (Anno Christi CCCLI. Sergio & Nigriniano Coss.) quod confirmat Julianus Imp. confectum illud bellum testatus ληγούσης ἤδη τὸ ὀπώρας, *autumno jam desinente.* Orat. 1. pag. 38. In iisdem Fastis ad 3. Kal. Februarii ejusdem Anni traditur, apparuisse in Oriente signum Salvatoris, qvod die Pentecostes apparuisse præter jam laudatos referunt acta Anthemii apud Surium XX. Octobr. & Baronium ad Annum CCCLIII. num 23. Auctor Chronici Alex. tum Theophanes, Cedrenus, Glycas, & Nicephorus IX. 32. Auctor Historiæ Miscellæ XI, 20. *Tunc Constantius Imperator Gallum patruelem suum Cæsarem fecit, cui nomen suum imponens Syriam Antiochiæ habitandam destinavit, ut partes per eum custodirentur Orientales. Quo ad Antiochiam veniente, circa Orientem signum apparuit in cœlo die Pentecostes. Columna namque sub speciem crucis in cœlo visa est* (στύλος σταυροειδὴς ἐν τῷ οὐρανῷ ὀφθεὶς Socrati II. 28. Hist.) *speciem luminis habens extensam à Golgotha usque ad montem Olivarum: in circuitu autem ejus Corona erat velut Iridis speciem habens. Hoc & Constantius Gallus vidit.* Iisdem fere verbis è Socrate rem refert Tripartita V. 5. Meminit & Sanctus Hieronymus in Chronico, ex Pontaci editione: *Syriæ populis crucis signum & maximo inspicientium terrore in Orientali plaga apparuit.*

Anno

* Confer Illustris Ez. Spanhemii notas ad Julianum pag. 244. seq.

Anno CHristi CCCLXIII. cum Julianus Imp. Hierosolymas instaurari jussisset, non modo *metuendi globi flammarum prope fundamenta, crebris assultibus erumpentes fecere locum, exustis aliquoties operantibus, inaccessum*, ut præter Christianos scriptores testatur Ammianus Marcellinus XXIII. 1. sed crux qvoqve in cœlo visa terruit hostes Christianorum, ut his verbis refert Gregorius Nazianzenus invectiva in Julianum secunda non longe ab initio pag. 112. Ὃ δὲ ἐπὶ τούτου παραδοξότερον καὶ περιφανέστερον, ἔστη φῶς ἐν τῷ οὐρανῷ τὸν σταυρὸν περιγράφον, καὶ τὸ πρότερον ἐπὶ γῆς ἀτιμαζόμενον τοῖς ἀθέοις τὸ σχῆμα, νῦν ἐν οὐρανῷ δείκνυται πᾶσιν ἐπίσης, καὶ γίνεται τρόπαιον τῷ Θεῷ τῆς κατὰ τῶν ἀσεβῶν νίκης, τρόπαιον παντὸς ὑψηλότερον. Πρὸς ταῦτα τί φήσονται οἱ τοῦ αἰῶνος τούτου σοφοί; *Qvod autem hoc etiam mirabilius clariusqve fuit, lux in cœlo stetit, crucem in orbem describens, ac nomen illud & figura quæ in terra prius impiis contemtui fuerat, in cœlo nunc omnibus æque ostenditur, Deoque victoriæ de impiis relatæ tropæum efficitur, tropæo omni sublimius & præclarius. Ad hæc porro qvid dicturi sunt hujus sæculi sapientes?*

Eneconi, Graciæ, cognomento Aristæ, filio, qvi primus Arragoniæ ac Navarræ Regis nomen assumsit (Anno CHristi DCCLVIII. ut ad illum annum notat Antonius Pagi num 12.) idem plane qvod Constantino accidit, si credimus Lucio Marinæo Siculo, aliisqve rerum Hispanicarum scriptoribus. Cum enim adversus Mauros prælio decertaturus esset, visum & illi in cœlo crucis signum est, qvo fretus primo statim impetu incredibilem vim hostium fudit protrivitqve. Hæc ipsa crux deinde ab Enecone armis insculpta, hodieqve sempiternæ memoriæ ergo in Arragonici Regni insignibus cernitur.

Anno qvoqve CHristi DCCLXXIV. rubra CHristi crux in cœlis post solis occasum apparuit, ut notatum * Chronologo Saxoni ad illum annum, pag. 61. cujus loci indicium debere me fateor indicio Nicolai Gurtleri Viri Clariss. in Historia Templariorum num. LXXVIII. Edidit illud Chronicum Edmundus Gibson Oxon. 1692. 4to.

Dodechinus abbas, qvi Chronicon continuavit Mariani Scoti, atqve in Joh. Pistorii collectione scriptorum rerum Germanica-

* In eodem Chronico ad A. DCCCVI. *Hoc ipso etiam anno XI. Non. Junii Crucis signum ostensum est in luna qvodam Mercurii die sub Auroram. Postea item hoc anno 3. Kal. Septembris mirabilis Circulus conspicuus fuit circa solem.*

nicarum legitur, Ad Annum CHristi MCXLVII. pag. 473. *Quum Episcopus & omnis populus Clerusque* (Merseburgensis) *qui ad diem festum convenerant, adstarent, quasi iris in cœlo apparuit, ac in medio cruces ostensæ sunt.*

Robertus de Monte, in appendice ad Chronicon Sigeberti Gemblacensis ad A. C. 1177. p. 662. edit. ejusdem Pistorii; *In nocte Sancti Andreæ factus est ventus vehemens, & in ipsa festivitate & in prædicta vigilia apparuit lux, mane veniens ab Oriente usque ad Occidentem, qua die pugnaverunt Christiani cum paganis apud S. Georgium de Ramula. Putabat enim Saladin, qui duxerat uxorem Naraadin jam defuncti, quod posset capere urbem Hierusalem defensoribus destitutam, quia Comes Flandrensis duxerat fere omnes Christianos milites ad obsidionem Harenc. Sed tamen Rex Hierusalem & Patriarcha & alii religiosi Viri habentes paucos milites, & servientes; per virtutem sanctæ Crucis vicerunt innumerabilem exercitum paganorum, cujus crucis longitudo à terra ad cœlum paganis apparuit, sicut ipsi dixerunt.*

Matthæus Paris ad A. C. MCCXVII. sub Richardo III. p. 203. *Sub his quoque diebus mense Majo, feria scilicet sexta ante Pentecosten, excitata fuit provincia Colonienſis in obsequium Salvatoris. Nam in villa de Bebon Frisia, apparuit in aëre triplex forma Crucis: una coloris candidi adversus Aquilonem, altera versus Meridiem, ejusdem Schematis & coloris: tertia medio colore colorata, habens crucis patibulum, & formam hominis in eo suspensi brachiis elevatis & extensis cum infixione clavorum in manibus & pedibus & capite inclinato: Et hæc media fuit inter alias, in quibus corporis humani effigies non apparebat, Alia vice & alio loco, in villa scilicet Frisiæ, quæ Fuserbuse appellatur, Crux apparuit juxta solum crocæi coloris, & hanc plures quam priorem viderunt. Tertia apparuit in villa de Doctham, in qua B. Bonifacius martyrio coronatus est: ubi in festo ejusdem Martyris, cum multa hominum millia convenissent, visa est Crux magna & alba, ac si lignum trabis ex transversa alterius trabis artificialiter construeretur. Movebatur autem paulatim ab Aquilone ad Orientem, & hanc plurimi homines conspexerunt.*

Nescio sitne hisce adjungendum, qvod biennio post, Anno MCCXIX. Waldemarus II. Daniæ Rex, in prælio cum Livonis amissa aqvila sive vexillo suo vidisse fertur descendentem ad se de cœ-

lo albam crucem rubro circumdatam cingulo, qva Vexilli loco usus, non modo militum suorum jam terga dare hosti incipientium ordines feliciter restituit, sed etiam Livonorum aciem acerrimo conflictu perrupit, atqve egregiam ad suos, fusis infidelibus, reportavit victoriam, ac præterea multis eorum, ut Christo nomen darent auctor fuit. Possit aliqvis inde conjicere, halonis solaris cum cruce non ita pridem in Cœlo visi ectypon Regem fieri curasse, atqve vexilli loco divinitus dati militibus suis commendasse. Cum vero res tam feliciter & ex voto succesisset, Rex non modo Danebrogicum ordinem Eqvestrem instituit, à cœlesti illo labaro, qvod Danebrogam vocabant, appellatum, & cruce illa symboli & insignis vice donatum, sed & in insignibus qvoqve Regni Danici Crucem inde candidam in solo rubeo jussit comparere, ut narrant Jo. Isaacius Pontanus Chorograph. Danicæ pag. 770. & Tho. Bartholinus in diss. Historica de Equestri Ordine Danebrogico.

Thomas Brabantius, à Monasterio in Artesia, ubi Canonicus Regularis fuit, Cantipratanus vulgo cognominatus, libro secundo Apiarii capite 3. sibi qvoqve crucem ejusmodi in cœlo conspectam refert anno CHristi MCCXLVI. *Ego fidelium novissimus, antequam piissimus Ludovicus, Francorum Rex, anno ab incarnatione MCCXLVI. crucem transmarinam susciperet, crucem in cœlo ex clarissimo & sidereo lumine vidi, nec recolo me decentius & operosius formatam crucem unquam sub aliqua materia vel figura vidisse.*

Deniqve ut recentius qvoqve exemplum subjungam, Philippus Melanchthon in Oratione de Johanne Duce Saxoniæ, Tomo 2. Declamationum pag. 738. *Eo*, inqvit, *anno, qvo primum mense Novembri editæ sunt Reverendi Viri D. Lutheri propositiones de indulgentiis*, (notum est hoc factum fuisse Anno MDXVII.) *cum ex templo Wimariæ in Natali CHristi duo Fratres* (Fridericus Elector & Johannes) *& Filius Dux Johannes Fridericus una post mediam noctem, ut magna in utroque erat reverentia erga res divinas, egrediuntur cum freqventi comitatu, vident supra arcem, cœlo sereno, fulgentem crucem purpuream satis magnam & perspicue expressa figura. Ibi cum diu starent attoniti spectatores, Fratres colloqui de Religione cœperunt, & eo signo portendi futura certamina de doctrina & domus Saxonicæ pericula vaticinati sunt.* Vix dubito quidem, hanc Crucem Principibus glorioſæ me-

memoriæ de nocte visam, aliam fuisse qvam qvalis in halonibus lunaribus offerre se solet, & qvalem Figura 4. expressam vides, ac prope persvadeo mihi, lectorem æqvum, si hæc exempla cum Constantini Cruce cœlesti contulerit, minus mihi vitio daturum esse, qvod illam qvoqve nihil aliud qvam naturale ejusmodi phænomenon crucis in halone solari fuisse, audeam affirmare.

X. Non deerunt tamen, qvi huic sententiæ vel maxime opinabuntur obstare, qvam Cruci superadditam similiter Eusebio juravit Constantinus γραφὴν, *Hoc vince.* Qvis enim unqvam in halone solari ejusmodi literas conspexit, qvis sine absurditate tam admirandam Scripturam cœlestem causis tribuet naturalibus? Eqvidem si mihi persvaderem, de literis expressis in cœlo à se visis, sive Græcis sive Latinis (neqve enim consentiunt inter se scriptores, qui Eusebii locum perperam ut mox ostendam acceperunt) Constantinum istud vere affirmasse, ne dubitarem qvidem de miraculo, qvoniam neqve nugivendulorum gerris de Alphabeto naturali cœlesti apud Gaffarellum fidem habeo, neqve literas hominum invento & consilio significantes, à Natura sola sibi relicta tam appositè conjungi credo: qva enim qvæso ratione in cœlo per causas naturales ad significandam rem tam conceptam coire, & secundum regulas Grammaticas construi posse hos characteres aliqvis non plane plumbeus existimaret? Si vero circa literas hasce fraudis haberem Constantinum suspectum, & qvanqvam juratum, tamen haud dubitarem verba dedisse Eusebium lectoribus, cum literas illas in cœlo Constantinus vidisse se affirmavit, Eusebius scripsit: qvo demum colore possim reprehendere eos, qvi universum visum callidis commentis audacter accensent, & universam narrationem pro falsa atqve incredibili explodunt? Vide igitur qvomodo Eusebii verba intelligenda esse censeam. Ait nimirum ex ore Constantini, tropæo crucis cœlestis σωνῆφθαι γραφὴν, λέγουσαν, τούτῳ νίκα *adjunctam fuisse picturam, indicantem, in hoc ipsi esse vincendum.* Qvalis qvæso hæc fuit pictura? Coronam fuisse respondeo, qvalis solet esse halonum solarium, Coronam, inqvam, symbolum notissimum Victoriæ. Non opus est docere eruditos, γραφὴν recte à me transferri hoc loco picturam, & picturam recte posse dici λέγειν sive innuere. Minime autem coactam esse hanc interpretationem de corona, victoriam per Crucem promittente, docet Philostorgius, qvi III. 16. agens de

altera cruce cœlesti visa Hierosolymis, ἐδήλου ἄρα, inqvit, ἡ μὲν ἶρις τὴν ἐσταυρωθέντος καὶ ἀναληφθέντος εὐμένειαν, Ὁ ΔΕ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΝΙΚΗΝ. *Et Iris quidem CHristi crucifixi & in cœlum assumti clementiam designabat*, CORONA vero IMPERATORIS VICTORIAM. Sic S. Nazianzenus de Corona in cœlis apparente Orat. IV. Tom. I. p. 112. ἔτος τὸ ἐκ χριστοῦ νίκης ὁ στέφανος. *Hæc victoriæ CHRISTI corona erat.* Habemus igitur illud τούτῳ νίκα in cœlo expressum γραφῇ, symbolo & pictura Coronæ, atqve inde intelligimus, qvam non modo ridicule, sed etiam contra Eusebii mentem Constantini visum interpretati sint pleriqve de literis, vel Græcis vel Latinis cœlo inscriptis τούτῳ νίκα, vel ἐν τούτῳ νίκα, *Hoc vince*, *in hoc vince*, qvas vel stellis vel luce divina expressas sibi temere persuaserunt. Non mirum autem in labaris, numis & aliis variis monumentis antiqvis verba ipsa deinde inscripta potius cum Cruce vel Christi Monogrammate, etiam superstite Constantino, qvam coronæ symbolum conspici qvia illis clarius hoc, qvod volebant, qvam per Symboli ænigma indicabatur. Adeo autem vulgare fuit olim labari vel crucis figuram cum verbis τούτῳ νίκα passim appingere, ut libris qvoqve vetustis ne sacri qvidem argumenti, qvin imo Tabulæ lusoriæ apud Gruterum pag. MXLIX. 1. inscripta reperiantur. Neqve aliam originem habet virorum qvorundam doctorum error sane festivus, qvi scriptorem Græcum Magni Etymologici Nicam appellant, nomen inter Grammaticos veteres Græcos admodum incognitum. Cum enim in fronte codicis, qvi fuit apud Angelum Politianum, appictum esset labarum verbis ἐν τούτῳ νίκα, literis ἐν τούτῳ ex altera parte detritis ac deletis, hæ qvæ supererant νίκα, egregiam istam de auctore libri Nica conjecturam viris præstantissimis suppeditarunt, ut ex Emerico Bigotio, qvem Is. Vossius hoc docuerat, accepisse se refert Ægidius Menagius cap. LXXVI. Anti-Bailleti. In vetusto Codice scriptorum laudati Nazianzeni similem inscriptionem notasse se testatur Montfauconus V. C. pag. 251. Palæographiæ Græcæ.

XII. Moneamne mantissæ loco Astrophilos etiam de loco altero insigni Philostorgii, qvo aliud Phænomenon cœleste mirandum nobis enarrat, cui lux afferri poterit ex observatis Virorum præstantissimorum nostræ ætatis, qvibus talia propius cognoscere, inqve domos superas scandere cura fuit. En Philostorgii verba XII. 8.

Ἐκλει-

Ἐκλείποντι δὲ τῷ ἡλίῳ φέγγος τι κατὰ τὸν οὐρανὸν συνανεφάνη κώνου σχῆμα παραδυόμενον, ὅ, τινες ἐξ ἀμαθίας ἀστέρα κομήτην ἐκάλουν. Καὶ γὰρ ὧν ἐκεῖνος ἐδείκνυ, οὐδὲν ἦν κομήταις παράσημον. Οὔτε γὰρ τὸ φέγγος εἰς κόμην ἐπέβαινεν, οὔτε ἀστέρι ὅλως ἐῴκει, ἀλλ' οἷον λύχνου τις μεγάλη φλὸξ ὑπῆρχε καθ' ἑαυτὴν ὁρωμένη, μηδενὸς ἀστέρος θρυαλλίδος αὐτῷ τινος μορφὴν ὑποτρέχοντος. Ἀλλὰ γὰρ καὶ τῇ κινήσει παρήλλαττε. Καὶ γὰρ κινηθεὶς ὅθεν ὁ ἥλιος κατὰ ἰσημερίαν ἀνίσχει, ἐκεῖθεν τὸν κατὰ τὰς οὐρᾶς ἄρκτου τεταγμένον ἔσχατον ἀστέρα ὑπερενεγκὼν ἠρέμα προὔβαινε πορευόμενος ἐπὶ δυσμὰς, ἐπεὶ δὲ διεμέτρει τὸν οὐρανὸν, ἀφανὴς ἦν, πλείους τεσσάρων μηνῶν ἐξανυσθείσης αὐτῷ τὰς πορείας. Ἡ δὲ κορυφὴ τοῦ φέγγους νῦν μὴν εἰς μῆκος μέγα ὠξύνετο, ὡς ἐκβαίνειν τοὺς τοῦ κώνου λόγους, νῦν δὲ πρὸς τὸ ἐκείνου μέτρον συνεστέλλετο, καὶ ἄλλα δὲ παρεῖχε τερατώδη θεάματα, δι' ὧν τὰς τῶν συνήθων φασμάτων ἐξηλάττετο φύσεως. ἤρξατο δὲ ἀπὸ μέσου θέρους σχεδόν τι μέχρι τῆς τοῦ μετοπώρου τελευτῆς. *Eo ipso tempore, quo sol defecit* (sub Theodosio Juniore Anno CHristi CCCCXI. die XIX. Julii) *fulgor quidam in cœlo apparuit, coni similitudinem referens, quem nonnulli præ imperitia Cometam vocarunt. In his enim quæ fulgor ille nobis ostendit, nihil erat simile Cometæ. Nam neque in comam desinebat lux illa, neque ullam omnino stellæ speciem præferebat. Sed velut lampadis cujusdam ingens flamma per se ipsam subsistens videbatur, nulla subtus stella ellychnii speciem præferente. Sed & motus ejus longe diversus fuit à motu Cometarum. Mota enim primum ab ortu solis æquinoctiali, inde ultimam stellam in cauda Ursæ sitam transgressa, paulatim ad occasum processit. Postquam vero universum Cœlum permensa est, tandem disparuit, cum cursus ejus plus quam quatuor menses durasset. Porro ejus vertex, nunc quidem in magnam longitudinem acuebatur, adeo ut coni modum ac mensuram excederet, nunc vero ad coni mensuram redibat. Alias præterea prodigiosas species oculis subjecit, quæ à vulgarium signorum natura illam differre ostendebant. Cœpit autem à media æstate & ad exitum ferme autumni perseveravit.* Ne longior sim, tantum adnotabo simile admirandum ac rarissimum Phænomenon ante hos tres & viginti annos observatum esse ab illustri Mathematico Joh. Dominico Cassino, & accurate descriptum ac delineatum in Ephemeridibus Parisiensibus Anni MDCLXXXIII. pag. 131. Occurrit etiam in Actis laudatissimis Eruditorum Lipsiensibus ejusdem anni p. 174. unde descriptionem integram petet qvi deliciis ejusmodi ducitur, conferetqve qvæ in iisdem Actis Anni MDCXCIV. pag. 58. de non plane diversa cœlesti luce ex observatione V. C. Georgii Christophori Eimarti traduntur.

AUCTORI LUCIS DEO GLORIA.

CAPUT IV.

DE EUSEBIO Cæsareensi, & aliis Historiæ Ecclesiasticæ atqve Chronicorum Scriptoribus Græcis.

De Eusebii vita & doctrina. 1. *Ejus scripta Græce edita. Chronicon.* id. *Præparatio Evangelica.* 2. *Index plenior scriptorum in illo opere laudatorum.* id. *Demonstratio Evangelica.* 3. *Historia Ecclesiastica.* 4. *Index scriptorum & virorum illustrium in illa memoratorum accuratus.* id. *De Martyribus Palæstinæ.* 5. *contra Hieroclem.* 6. *contra Marcellum.* 7. *de Ecclesiastica Theologia.* 8. *Epistola de fide Nicæna.* 9. *de locis Hebraicis.* 10. *Commentarii in Psalmos.* 11. *in Canticum Canticor.* 12. *De vitis Prophetarum.* 13. *in Esaiam Commentarii.* 14. *Canones Evangeliorum cum præmissa ad Carpianum Epistola, quæ Græce & Latine exhibetur.* 15. *De dissonantia Evangeliorum ad Marinum.* 16. *Oratio de Constantini M. laudibus.* 17. *Libri IV. de vita ejusdem Constantini.* 18. *Fragmenta ex libris de vita Pamphili Martyris.* 19. *Ex collectione veterum Martyriorum.* 20. *Epistola ad Constantiam Augustam.* 21. *Quæ Latine tantum exstant, liber primus Apologiæ pro Origene.* 22. *Opuscula XIV. à Sirmondo publicata.* 28. *Acta spuria Silvestri I. Papæ.* 24. *Scripta inedita.* 25. *deperdita.* 26. *Alii Eusebii amplius quinquaginta* 27. *Alii Scriptores Græci Hist. Ecclesiasticæ deperditi.* 28. *Alii qui integri vel ex parte exstant, Philostorgius.* 29. *Socrates.* 30. *Sozomenus.* 31. *Theodoritus.* 32. *Evagrius.* 33. *Theodorus Lector.* 34. *Nicephorus Callisti.* 35. *Chronicorum scriptores Græci deperditi.* 36. *Alii qui exstant.* 37. 38. 39. 40.

I.

EUSEBIUS *Pamphili* Presbyteri Cæsarienſis ac Martyris non filius vel ſororis filius nec ſervus, ſed amicus a) ſingularis (ut ab eo nomen tulerit) natus circa A. C. 264. frater vel conſobrinus Euſebii Nicomedienſis.

a) Hieron. Epiſt. 65. & c. 81. de S. E. Photius Cod. 13. Hanckius de ſcript. Hiſt. Byz. pag. 4. Sic C. Avianum Philoxenum Aviani nomen ab amico ſuo Flacco Aviano conſecutum ſcribit Cicero XIII. Epiſt. 35. Etiam Judas Jacobi & Petrus Damiani dictus uterqve à fratre.

dienſis, b) Dorothei fortaſſe Evnuchi presbyteri Antiocheni diſcipulus, *Cæſarea* Palæſtinæ, qvæ prius Turris Stratonis appellabatur Epiſcopus ab A. C. 315. ad 339. vel 340. qvo diem obiit major ſeptuagenario. Vir Conſtantino Imp. charus qvem genere etiam longius * contingebat, & ſua ætate eruditisſimus fuit, ac Baſilii de Spiritu S. cap. 29. judicio ἀφὲ πολυπειρίας ἀξιόπιστος, atqve ut à Nicephora Gregora lib. XIX. Hiſt. pag. 592. vero elogio appellatur, τῶν τότε λογίων πρῶτος. De illius vita, de qva liber Acacii c) poſt Euſebium Epiſcopi Cæſareenſis, & librorum ejus heredis interci-

b) H. Valeſius de vita & ſcriptis Euſebii ex Epiſtola Arii apud Epiphan. LXIX. 6. Cæterum Dorotheum illum (de qvo Euſeb. VII. 32. Hiſt.) Baronius ad Martyrolog. V. Jun. male confundit cum Dorotheo Tyri Epiſcopo. Vide Acta Sanctor. T. I. Junii pag. 435.

* Hoc inde colligo, qvia Euſebius Nicomedienſis, noſtri Euſebii frater Julianum Imp. genere contingebat, teſte Ammiano XXII. 9.

c) Acacius *Cæſareenſis* Epiſcopus vitam Magiſtri ac deceſſoris ſui Euſebii ſcripſerat teſte Socrate II. 4. Male Agapius legitur pro Acacio in Hiſt. tripartita IV. 3. licet claruit etiam Agapius Cæſareenſis Epiſcopus, ſed is ante Euſebium fuit, eumqve in clerum adſcivit & deinde ſucceſſorem habuit. Inter alia Acacii hujus ſcripta fuerunt *libri XVII. in Eccleſiaſten.* Hieron. Catalog. cap. 98. συμμίκτων ζητημάτων ſive ut idem Hieron. Epiſt. 152. ad Minerium & Alex. T. 3. p. 125. librum qvartum laudans appellat, συλλεκτῶν ζητημάτων *libri VI.* id. *Epiſtolæ & ſcripta nomine Synodi CPol.* A. 360. concepta. Philoſtorg. IV. 12. *Fidei formula* in Synodo Seleucienſi A. 359. edita qvam ſervavit Epiphanius LXXIII. 25. & Socrates II. 40. Ἀντιλογία *adverſus Marcellum Ancyranum.* Epiph. LXXII. 5-9 ubi inſigne ex illo libro fragmentum. Acacio etiam tribuit Tillemontius qvod *de fide adverſus Scabellium* ſub Euſebii nomine edidit Sirmondus. Vide Tillemont. Tom. VI. memor. Hiſt. Eccleſ. part. 2. p. 111. edit. Bruxell. Acacii hujus fragmenta qvædam occurrunt in catenis editis & MSS. Alius fuit, licet ejusdem ætatis Acacius *Tarſi* Epiſcopus de qvo Philoſtorg. V. 1. Alius presbyter & Archimandrita *Beroënſis* cujus & Pauli Presb. *Epiſtola ad Epiphanium* qva eum A. C. 375. ad ſcribendum contra hæreſes invitavit, cum Epiphanii reſponſione, hujus panario præmittitur. Neſcio idemne Acacius Beroënſis Epiſcopus circa A. C. 431. annos 110. natus cujus *Epiſtolæ binæ ad Alex. Hierapolitanum* leguntur in variar. Epiſtolarum volumine ad Concil. Epheſinum ſpectantium in editione Chriſtiani Lupi (A. 1682.) & Steph. Baluzii (nova collect. Concilior. A. 1683.) cap. 41. & 55. ſed in Jo Garnerii (auctar. Opp. Theodoriti A. 1684.) cap. 30. & 44. & *Confeſſio fidei*, edit. Lupi ac Baluz. cap. 221. Garneri cap. 178. *Epiſtola ad Cyrillum Alex.* T. 5. Opp. Cyrilli parte 2. & in Actis Concilii Epheſini T. 3. edit. Labbei pag. 382. De Acacio *Melitenes* in Armenia Epiſcopo & Neſtorii oppugnatore videndus Caveus ad A. 431. Hujus *homiliam* in Synodo Epheſino habitam & Neſtorii hæreſi oppoſitam Combeſi-

tercidit, nolo repetere qvæ multis erudite tradiderunt præstantes Viri Abraam Scultetus, * Henr. Valesius, d) Martinus Hanckius e) Gvil. Caveus f) Tillemontius g) & Jo. Clericus h) ne de aliis * in præsenti memorem. Tantum profiteor me assentiri viris doctis, qvi agnoscunt varia qvidem in Eusebii scriptis esse de dogmatibus qvibusdam, qvæ durius & parum commode dicta videntur, tamen Mysterium SS. Triadis & σωμάδιον Filium ex Patris essentia Deum de Deo genitum αὐτόθεον agnovisse, atqꝫ adeo ab hæresi propria Arii fuisse alienum, diserteqꝫ rejicere eos qvi CHRISTUM κτίσμα vel ἐξ οὐκ ὄντων dicere ausi sunt, lib. 1. de Eccles. Theolog. c. 9. lib. 3 c. 2. p. 150. sq. qvæ loca jam laudat Socrates II. 21. & qvanqvam homousii

befisius latine exhibet in Bibl. sua Concionatoria ad festum Annunciationis. Ad istum Acacium Epistolas Firmi Episcopi edidit doctissimus Muratorius Patav. 1709. 4. in Analectis Græcis, qui pag. 300. observat plures hujus nominis Episcopos illo tempore claruisse, Episcopum *Cotenorum*, Episcopum *Helladæ*, Episcopum *Scopenorum*: Plures etiam circa A. C. 450. ut Episcopum *Antiochiæ minoris*, Episcopum *Ariarathiæ*, Episcopum *Cynnensem*, Episcopum *Proconnesi*. Fuit & Acacius *Armeniæ præfectus*, cujus in Justiniani Novella 31. mentio. De Acacio Patriarcha *CPol.* cujus una alteraqve Epistola exstat, idem Caveus ad A. C. 471. Vide & Photium Cod. 42.

* Parte 3. medullæ Patrum.

d) H. Valesius Histor. Eccles. Eusebianæ non modo præmisit commentationem suam de Eusebii vita & scriptis, sed etiam testimonia veterum pro Eusebio & contra Eusebium magno numero adjunxit.

e) Martinus Hanckius de scriptoribus Hist. Byz. cap. 1.

f) Gvil. Caveus in Chartophylace & Hist. literaria, atqve Vitis Patrum Anglice editis Latineqve & Belgice translatis, T. 2. & in Epistola Apologetica adversus Jo. Clericum Lond. 1700. 8.

g) Tillemontius Tom. VI. & VII. memor. Hist. Eccles.

h) Jo. Clericus in Vita Eusebii T. 10. Bibl. Universal. pag. 380 seq. & in Epistolis Criticis Epist. 2. Cum qvo Eusebium Arianismi arguunt (ne veteres Valesio & ad Zonaram p. 30. Cangio laudatos memorem) Petavius lib. 1. de Trinitate c. 11. & 12. Rich. Montacutius ad Euseb contra Marcellum, Ancyranum, H. Noris diss. de V. Synodo c. ult. p. 105. ut Sandium aliosqve omittam. Defendunt vel excusant Valesius, Bullus, defens. fidei Nicænæ pag. 392. seq. 442. seq. 478. seq. 517. seq. B. Calovius in Confessione Martyrum T. 2. Opp. anti Socin. p. 519. Florentinius ad Hieronymi Martyrolog. p. 71 seq. Caveus diss. & Epistola contra Jo. Clericum, Petrus Molinæus contra Perronum III. 2. &c.

* Ut Jo. Christophori Ernesti, Keulâ Schwartzburgici, in duabus de Eusebio dissertationibus, Witeberg. 1688.

ſii vocabulo i) primum uti veritus eſt, tamen re maturius perpenſa deinde id probaſſe, & damnationi Arii in Synodo Nicænâ, bona fide ſubſcripſiſſe. Neqve adeo negaſſe Spiritus S. divinitatem, ſed modo eum à Patre & Filio diſtinctum & à filio proficiſcentem docuiſſe. Vide lib. 2. de Eccleſ. Theol. c. 5. ſq. Cæterum cum magno fructu uſus Bibliotheca Pamphili, cujus indicem * etiam vitæ Pamphili inſeruit, & altera qvam in Ælia urbe ſive Hieroſolymis ab Alexandro Epiſcopo conditam teſtatur lib. VI. Hiſt. cap. 20. Veteris Hiſtoriæ omnis, Eccleſiaſticæ maxime, & aliarum rerum ſcitu dignisſimarum tam præclara ſervavit monumenta, licet non ſemper fortaſſe accurate ſatis expoſita, ut ſcripta ejus qvæ jam referam, pleraqve ad nos perveniſſe, & in tanto bonorum ineptorumqve librorum naufragio non ſimul periiſſe, ſingularis felicitatis eſſe arbitrer.

1. *Chronicon* ſive Παντοδαπὴ ἱστορία, *de cunctis temporibus Hiſtoria*, ut titulus Operis k) latine transfertur in Epiſtola Auguſtini 35. ex qvo loco etiam conſtat non ubiqve obvios jam tum fuiſſe Chronici Euſebiani Codices. In libros duos diviſum fuit ab auctore, qvorum priorem inſcripſit χρονογραφίαν, poſteriorem χρονικὸν κανόνα. Atqve hanc *Epitomen* vocat Hieronymus. In priore ex Manethone, Apollodoro, Phlegonte, Joſepho, Africano aliisqve origenes & ſucceſſiones resqve memorabiles variarum gentium ab Orbe condito per varia capita perſecutus eſt: in poſteriore omnia ſerie unâ ad annos ſuos relata digeſſit ab Anno l) vocationis Abrahami, h. e. ante

i) Hinc Athanaſio dicitur prius fuiſſe σωφρέχων τῇ Ἀρειανῇ αἱρέσει, ὕς ερον ὑπογράψας ἐν αὐτῇ τῇ Νικαίᾳ συνόδῳ γράψαι τοῖς ἰδίοις διαβεβαιούμενος, ὅτι καὶ τῶν παλαιῶν τινας λογίους καὶ ἐπισκόπους καὶ συγγραφεῖς ἴγνωκεν ἐπὶ τὸ αὐτὸ Πατρὸς καὶ Υἱὸν Θεότητος τῷ αὐτῷ ὁμοουσίῳ χρηταμένους ὀνόματι. Epiſt. ad Africanos T. I. p. 721. Confer Euſebii Epiſt. ad Cæſareenſes, apud Socratem lib. 1. cap. 8.

* Vide lib. VI. Hiſt. cap. 32.

k) χρονικὰ συγγράμματα ſua memorat Euſebius in Eſaiæ XIII. 17. χρονικὸς κανόνας X. 9. præparat. p. 484. & lib. 1. Hiſt. Eccleſ. cap. 1. Ἀρχαιολογίαν atq; ἀρχαιολογικὴν ἱστορίαν vocat Anaſtaſius Sinaita qv. 41 & 65. *temporum Hiſtoriam* Auguſtinus II. 39. de Doctrina Chriſtiana. *Digeſtionem temporum* Hieron. 1. in Rufin. χρονογραφίαν Epiphanius ſub extremum libri de ponder. & menſur. *Chronicorum Hiſtoriam* breviarium MS. Eccleſiæ Lemovicenſis, Valeſio laudatum. Alia veterum loca titulos Chronici Euſebiani varie referentia notavit Scaliger ante Græca Euſebii, Chroniconqve Hieronymianum, Hanckius pag. 87. ſeq. de ſcriptoribus rerum Byz. & Allatius ad Euſtathii Hexaëm. pag. 13

l) Euſebiani Chronici Epocham initium capere a Cal. Sept. ſive autumno anni ante CHRISTUM natum 2017. Periodi Jul. 2697. diſputat Petavius lib. IX. de doctrina temporum cap. 1.

CHRISTUM 2017. ad vicennalia usqve Constantini M. A. C. 325. Laudat præter alios Eustathius Antiochenus in Hexaëmero sub init. cui Eusebius vocatur ἁγίων τις, ut ab Ecclesia Gallicana diu illum cultum pro Martyre, notat Janningus in Apologia pro Papebrochio, præfixa Actis Sanctor. Junii T. 1. pag. XVII. seq.

Græcum opus Eusebii intercidit; præter fragmenta & lacinias qvas recentiores Chronologi servarunt, Syncellus inprimis, & Cedrenus, Chroniciqve Alexandrini sive Paschalis scriptor, ne de aliis jam dicam: nam ut vere Josephus Scaliger, *qvi post Eusebium scripserunt, omne scriptum de temporibus aridum esse censuerunt, qvod non hujus fontibus irrigatum esset.* Ex illis Græca ut potuit collegit ediditqve & illustravit doctissimis notis idem *Scaliger*, sed non modo Syncelli & Chronici Alex. tum temporis nondum editorum apographis parum emendatis m) usus est, sed etiam varia ad Eusebium retulit, qvæ parum credibile n) est ab illo scripta fuisse. *Latine* vertit & Vincentio cuidam ac Gallieno inscripsit *Hieronymus*, ita ut hinc inde ex Latinis præcipue scriptoribus qvædam adderet o) alia omitteret, ac deinde Chronicon ad A. C. 378. (Valente sextum & Valentiniano secundum COSS.) continuaret. Codices latini Chronici Eusebiani, oscitantia librariorum mire inter se variant, & sæpius nec inter se nec cum Historia facile possunt conciliari. Confer Henrici Dodwelli diss. 3. ad Irenæum. §. 2. Henr. Valesius pag. 10. ad Eusebii Hist. vetustissimos Codices laudat Acutianum, Lipsii & Ortelii. Laudat qvoqꝫ vetustissimam editionem Mediolanensem, qvam nec Pontacus nec Scaliger viderit. Consuluit tamen *Arnoldus Pontanus* Episcopus Vasaten-

m) Is. Vossius in auctario castigatt. Georgii Hornii pag. 370. *Qdia apographum Syncelli qꝺod Scaligero transmissum fuit, raptim & vitiose admodum descripserat Casaubonus nescio an alius, ideo plurimi passim in hoc opere tam in annis quam in nominibus errores fuere commissi.* Multis hoc docet Jacobus Goarus notis ad Syncellum pag. 504.-528.

n) Vide Conringium de Medicina Hermet. pag. 21. & 30. Steph. le Moyne prolegom. ad Varia S. * 32. 2. b. Hanckium de scriptoribus Byz. pag. 92. seq.

o) id. pag. 93. seq. 96. seq. Jo. Andreas Bosius diss. ad periocham Josephi de CHRISTO. cap. 2. §. 7. seq.

tenſis præter Codices MSS. duodetriginta, editiones octo, p) atqve ex illis præclaram ſuam concinnavit, in qva mirum ſtudium atqve induſtriam non dubitavit etiam Scaliger Epiſt. 104. atqve alibi omnibus laudibus proſeqvi, editorisqve doctrinam candorem modeſtiam & diligentiam celebrare. Et omnium correctiſsima vocatur Jo. Morino pag. 277. Exerc. Bibl. Prodiitqve notis Pontaci & caſtigationibus illuſtrata una cum Proſperi Chronico, Burdigalæ 1604 fol. ſed raro hodie reperitur. Neqve ubivis obvia altera *Auberti Miræi*, poſteriorem tantum partem à CHRISTO nato exhibens, additaqve habens Chronica Sigeberti & Anſelmi Gemblacenſis, Antwerp. 1608. 4. confer B. Ittigium de Bibliothecis Patrum pag. 743. Cæterum ob præclaras accesſiones atqve doctiſsimas notas freqventiſsime in manibus eruditorum verſatur editio *Scaligeri*, q) altera præcipue ac poſtuma Amſtelodamenſis A. 1658. fol. qvæ Alexandri Mori præfationem & Scaligeri commentarios ad latinam Hieronymi interpretationem & Græca Euſebii emendatos & tertia parte auctiores (qvam prior editio Lugd. Bat. 1606. fol.) exhibet, & libros tres Iſagogicorum Chronologiæ Canonum ejusdem Scaligeri ſubjunctos habet. Chronico Euſebiano ſubjecta ſunt Hieronymi de qvo dixi ſupplementum & *Proſperi Tironis* ab A. C. 379. ubi deſiit Hieronymus, ad A. 444. *Victoris* Tunnunenſis Chronicon ab A. 445. ad A. 565. *Joannis* Abbatis *Biclarienſis* ab A. 565. usqve ad annum Mauritii octavum A. C. 593. *Idatii* ab A. C. 379. ubi Hieronymus deſinit ad 428. *Marcellini Comitis* ab A. C. 379.

p) Veteres Chronici Euſebio Hieronymiani ante Pontacum editiones ſunt Mediolanenſis curante Bonino Mombricio circa A. C. 1475. Veneta 1483. fol. Pariſ. 1512. 4. apud Henr. Stephanum avum, cum continuatione Matth. Palmerii ac Multivallis, & Baſil. 1529. fol. edente Jo. Sichardo cum Chronicis Proſperi, Caſſiodori, Hermanni Contracti & Matthæi Palmerii. Hinc cum aliis Euſebii ſcriptis, & Proſperi ac Matthæi Palmerii Chronico Baſil. 1542. 1548. 1559. 1570. fol. Pariſ. 1581. fol. *Alphonſi Toſtati* commentarius in Euſebii Chronicon, Hiſpanica lingva, Salmanticæ prodiit ſumtu Franciſci Ximenii Cardinalis A. 1506. fol. qvinqve Voluminibus.

q) Recenſetur à Labbeo T. 1. de ſcript. Eccleſ. pag. 302. & Tho. Ittigio lib. de Bibliothecis Patrum p. 745. ſeq. Emendationes Salmaſii ex Codd. Palatinis IV. cum Conr. Sam. Schurtzfleiſchi Ἐπαναρίτῳ ad Euſebii Chron. obſervationibus edidit frater Clariſſ. D. Henr. Leonhardus Schurtzfleiſchius Witeb. 1712. 4. in notitia Principalis Bibliothecæ Vinarienſis, in qvam editio Lugd. Bat. 1606. manu Salmaſii notata pervenit ex Bibliotheca Gudiana. Inter Codices Iſ. Voſſii cum MSS. collatos Colomeſius n. 1. memorat Chronicon Euſebianum editionis Scaligerianæ, qvod cum MSS. commiſit Cornelius Tollius.

ad A. 534. & Veteris ſcriptoris ſive interpretis incerti excerpta latina Chronologica ex Africano, Euſebio & aliis, vulgata è Codice Bibl. Puteanæ. Poſt hæc ſeqvuntur Græce qvæ Scaliger velut Euſebiana collegit ac digesſit. Anonymi ἐπιτομὴ χρόνων (Chronici Alex. vel Faſtorum Siculor. nomine vulgo venit) ab Adamo ad annum Heraclii viceſimum, A. C. 629. ex Codice Iſ. Caſauboni. Nicephori Patriarchæ χρονογραφία. Deniqve ſeqvitur ἱστοριῶν συναγωγὴ & Ὀλυμπιάδων ἀναγραφὴ, non veteris ſcriptoris, ſed ut recte viri docti notarunt, ipſius Scaligeri, qvi illam ex ſcriptoribus editis & ineditis collegit ac digeſſit, etiam Latinis, qvorum loca Græce transtulit & hiſce collectaneis inſeruit.

Reprehendit Euſebius hinc inde Africanum, ipſe vicisſim reprehenſus eſt ab Aniano, Panodoro, Georgio Syncello & aliis, interdum etiam ubi ipſi erant reprehendi: Diodoro etiam Tarſenſi de qvo Svidas, præcipue à Scaligero & aliis Chronologis recentioribus.

2. Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως προπαρασκευή r) *Præparationis Evangelicæ* ad Theodotum Epiſcopum Laodicenum *libri XV.* ſive collectio pulcherrima argumentorum variorumqve notatu dignisſimorum monumentorum ac teſtimoniorum ex ſcriptoribus externis (magnam partem hodie deperditis) qva animus lectoris præparetur ad demonſtrationes de veritate Evangelii CHRISTI ex ſacris literis tanto facilius imbibendas, admittendasq;. *Latine* vertit & Nicolao V. Pontifici inſcripſit *Georgius Trapezuntius* ſed cujus interpretationem valde mancam ac confuſam eſſe merito qveritur Allatius de Georgiis p. 375. & Petavius XIV. 11. de incarnatione §. 2. *Trapezuntius latina ſua verſione non tam Euſebio lucem attulit, quam eo fœde laniendo, addendo ac depravando juſtam de ſe querelam poſteris reliquit.* Confer Vosſium de Hiſt. Græcis pag. 70. & Jo. Rainoldi Cenſuram Apocryphorum librorum T. 1. pag. 803. Prodiit latina Trapezuntii verſio Tarviſii 1480. fol. Hagenoæ 1522. 4. Colon. 1539. fol. & inter Euſebii opera Baſil. 1542. 1548.

r) Euſebius ipſe VI. 10. præparat. pag. 280. ὧν δὴ καὶ μάλιστα ἡμῖν δεῖ εἰς τὴν τῆς Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως προπαρασκευήν. Adde lib. XV. cap. 1. ubi poſt expoſitam horum librorum anacephalæoſin ait jam ad demonſtrationem Evangelicam tanqvam nobilius argumentum ſe progredi. Τοῦτο δὴ οὖν σὺν Θεῷ διὰ τὰ ἀληθείας ἡμῖν ἐπισφραγισθέντος, τὰ μὲν τῆς προπαρασκευῆς ἐνταῦθα μοι πεγραφήσεται. Μεταβὰς δὲ ἐπὶ τὴν ἐντελεστέραν ὑπόθεσιν τῆς Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως &c. libros XV. προπαρασκευῆς Evangelicæ memorat etiam Hieron.

1548. 1559. 1570. fol. & Pariſ. 1581. fol. ſed in libris qvatuordecim ſupplevit *Jo. Thomas Freigius* & qvi ſcholia etiam addidit *Jo. Jacobus Grynæus:* librum decimum qvintum vertit *Marcus Hopperus.*

Græce primus vulgavit Rob. Stephanus Pariſ. 1544. fol. typis Regiis. Deniqve *Franciſcus Vigerus* Rothomagenſis S. I. presbyter ex duobus Codicibus Bibl. Regiæ, qvorum altero Stephanus uſus fuerat, & Variis lect. Codicis Montacutiani Græca recenſuit, novamqve meliorem verſionem ſuam & notas addidit Pariſ. 1628. fol. qvæ editio *Græcolatina* recuſa eſt Lipſiæ (licet titulus Coloniam præfert) 1688. fol. Exſtant etiam hi libri MSS. in Bibl. Florentina, & Veneta S. Marci (ubi tres Codices hujus operis, teſte Clariſſ. Montfaucono p. 42. Diarii Italici) aliisqve. In Codice Bibl. Regiæ in fine trium priorum librorum numerus στίχων adſcriptus eſt, ut notavit idem Montfauconus in palæographia Græca pag. 276. In Catalogo MSS. If. Vosſii num. 197. annotat Colomeſius exſtare librum præparationis nonum, ex qvo multa reſtitui poſſint in editis depravata. Habuit & Tho. Gale libros hos emendatos ex membranis antiqvis. Diſpoſitionem operis, librorumqꝫ ſingulorum qvindecim argumentum breviter exponit Euſebius libri XV. capite 1. teſtatus, ut dixi, ſe inde ad *τὴν εὐσεβεστέραν ὑπόθεσιν τῆς εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως ad auguſtius argumentum, Demonſtrationem Evangelicam* progreſſurum.

Index Scriptorum in Euſebii præparationis Evangelicæ libris laudatorum, concinnatus à me ad paginas edit. Græcolatinæ Pariſ. & Lipſ.

ABraham Arithmeticam & Aſtrologiam Chaldæos docuit. 418. 419. inſtituit *Φαραωθώνην* Ægypti Regem ac Phœnices. 420.

Abydenus. *ἐκ τῆς Ἀβυδηνοῦ γραφῆς.* 414. ſq. *ἐν τῇ λεχθείσῃ περὶ τῶν Ἀσσυρίων γραφῇ.* 416. 456. ſeq.

Academicorum ſucceſſio. 726. à Platone diſſident. 732.

Acuſilaus 415. Argivus 478. multa caſtigat in Heſiodi genealogiis. ibid. Plato eum ſecutus in Timæo 497.

Ἐν ἀδεσπότοις εὑρομένῳ. 420.

Æacus 579. Æaci preces 463.

Αἰγυπτιακοὶ λόγοι p. 83. 87. 92. seq. 115. seq. 184. 330. Αἰγυπτίων ἀκριβὴς χρόνων ἀναγραφή. 493.
Æmilianus Rhetor, Epitherſis Grammatici F. 206. 207.
Æneſidemus 758. Alexandriæ clarus 763. ἐν τῇ ὑποτυπώσει ἐννέα διέξισι τρόπους. 760. στοιχειώσεις Æneſidemi 761.
Æſchines 462.
Ad Æſchinem Socraticum, Xenophontis Epiſtola 744. seq.
Æſchyli Euphorionis F. verſus 689. 681. à Platone reprehenſi 643. 647.
Africanus Τρίτῳ χρονογραφιῶν 487. 491.
Agis 498.
Alcæus (junior) λοιδόρων ἰάμβων, καὶ ἐπιγραμμάτων πειρᾶται παρῳδῆκε τὰς Ἐφόρου κλοπὰς ἐξελέγχων 467.
Alcinoi Apologus 563.
Alcmæon 847.
Alexander Aphrodiſienſis ἀνὴρ εὖ μάλα λαμπρὸς ἐν τοῖς κατὰ Φιλοσοφίαν λόγοις, ἐν τοῖς περὶ εἱμαρμένης 267. 271.
Alexander Polyhiſtor 421. 422. 426. 429. 431. 453. 454. 489. πολύνους ὢν καὶ πολυμαθὴς ἀνὴρ, τοῖς γε μὴ πάρεργον τὸν ἀπὸ παιδείας καρπὸν πεποιημένοις Ἕλλησι γνωριμώτατος, ἐν τῇ περὶ Ἰουδαίων συντάξει 418.
Alexinus ὁ ἐριστικός 791. ejus ἀπομνημονεύματα. ibid.
Τὰ Ἀλμαιωνιακά. 92.
Amelius Platonicus 540.
Ammonius 205.
Amphiarai oraculum 469.
Amphilochi oraculum 215. 469.
Amphion 495. 499.
Anaxagoras Clazomemius, Hegeſibuli F. 504. 27. 362. 855. 753. 755. 509. 836. 837. 838. 844. 847. 849. 851. Anaxagoræ Φυσιολογία. 855. ἐν τοῖς περὶ ἀρχῶν λόγοις 750. qvæ Socrates in eo reprehendit, id. ſq. ejus diſcipuli Pericles, Euripides & Archelaus 504.
Anaxarchus Diogenis Apolloniatæ diſcipulus 758.
Anaximander 22. 836. 837. 838. 846. 847. 848. 851. Mileſius 748. 754. Praxiadæ F. 504.
Anaximenes 837. 22. 839. 845. 509. 850. 320. Mileſius 748. Euryſtrati F. 504.

Anaximenem Ephorus descripsit 464.
Andron ἐν τῷ Τρίποδι περὶ Πυθαγόρου & Φιλοσόφου τὰ περὶ τὰς προρρήσεις
Anticlides νόστοι 157. (ἱστορικὸς 464.
Antigonus Carystius Pyrrhonis æqvalis, ejus vitam scripsit 762. seq.
Antimachus Homeri plagiarius 467. Vide & infra, Callimachus Colophonius.
Antiochus qvintæ Academiæ princeps 727. Mnesarchi Stoici auditor 739.
Antiochus Historicus de rebus Siculis 478.
Antipater (Stoicus) Carneadis adversarius 738.
Antiphanes περὶ εὑρημάτων 476.
Antiphanis Comici οἰωνιστὴς ex Menandri δεισιδαίμονι descriptus 465.
Antiphon 838. 815.
Antisthenes 728. Socratis discipulus; Herculeo vir animo 816. (Ἡράκλεια δόγματα 797.)
Apelliconis Teji libri 793.
Apio Posidonii F. ὠφελιεργότατος γραμματικῶν, ἐν τῇ κζ ἰουδαίων βίβλῳ, καὶ ἐν τῇ τελάρῃ τῶν ἱστοριῶν 490. qvinqve libros Αἰγυπτιακῶν scripsit. 493. Apio gente Ægyptius, cognomine Plistonices in qvarto Αἰγυπτιακῶν ἱστοριῶν 496. seq.
Apollodorus χρονογράφος 498. Grammaticus 492. in Chronico 498.
Apollonius Tyanensis ἐν τῷ περὶ θυσιῶν 150.
Apollonius Grammaticus 464. Rhodius, in Argonauticis 498.
Aratus ἐν τοῖς φαινομένοις ἐπιγραφομένοις 674.
Arcesilaus 257. 730. seq. Πλατωνικὸς 733. secundæ conditor Academiæ 726. audivit Polemonem, 731. & Crantorem Platonicos, tum Theophrastum, Diodorum Dialecticum & Pyrrhonem 729. nec non Menedemum, ibid. Pyrrhonius 731. 736. ejus cum Zenone Citieo controversia 732. 733.
Archelaus 504, Archelai Φυσιολογία 855.
Archilochus circa Olymp. XXIII. clarus 492. Parius 256. 687. ab Oraculo laudatus 227. 228.
Aretadis περὶ συμπτώσεως de fortuita scriptorum idem tradentium convenientia 466.
Arete Aristippi filia 746.
Areus (Ἄρειος) Didymus. Ejus Epitome (dogmatum Philosophicorum) 817. seq. 820-822. περὶ τῶν ἀρεσκόντων Πλάτωνι 545.

Ari-

Aristæus sive Aristeas Proconnesius. Arimaspiorum carminum auctor 495.
Aristeas Argivus 499.
Aristæus sive Aristeas sub Rege Ptolomæo Philadelpho, ἐν βιβλίῳ περὶ ἑρμηνείας τῶν Ἰουδαίων νόμων 453. seq. 349-355. 370-375. ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων. 438.
Aristarchus Mathematicus. 848.
Aristarchus Grammaticus 492.
Aristippus ἐν πρώτῃ Ἀρκαδικῶν 499.
Aristippus Cyrenæus 24. 854. 718. 728. Lacydæ discipulus 736. Socratis, 763. seq. ubi plura de Aristippo.
Aristippus nepos, μητροδίδακτος 764.
Aristo Chius 854.
Aristobulus Hebræus ἐν ἑρμηνείᾳ τῶν ἱερῶν νόμων ad Ptolemæum (Philometorem) Regem 323. sq. 375-378. Aristotelicam cum patriâ Philosophia conjunxit, idemq; est cujus 2. Maccabæor. (1. 10.) mentio. 375. Peripateticus ἐν τῷ πρώτῳ πρὸς τὸν Φιλομήτορα. 410. ἐκ τῶν βασιλεῖ Πτολεμαίῳ προσπεφωνημένων 663-668.
Aristocles Peripateticus 758. περὶ τῆς κατὰ Πλάτωνα Φιλοσοφίας 510. ἐν τῷ ἑβδόμῳ περὶ Φιλοσοφίας 790-793. 816. ἐν τῷ ὀγδόῳ. 756-770. male 510. ἐν ἑβδόμῳ συγγράμματι περὶ Φυσιολογίας pro Φιλοσοφίας.
Aristodemus περὶ εὑρημάτων 476.
Aristophanes 458. (lege ex Josepho Ἀριφάνης)
Aristophanes Comicus 585.
Aristophanes Grammaticus 492. ἐν ταῖς διορθώσεσι Μενάνδρου τε καὶ ἀφ' ὧν ἔκλεψεν ἐκλογαῖς 465.
Aristoteles 268. 269. 409. 410. 512. 718. 728. 754. 758. 794. 815. 818. 835. 836. 842. 843. 844. 845. 846. Φύσεως γραμματεύς. 810. Epistolæ ad Antipatrum 793. scripta Moralia πραγματεῖαι Εὐδήμειοί τε καὶ Νικομάχειοι καὶ μεγάλων ἠθικῶν ἐπιγραφόμεναι, judice Attico Platonico μικρόν τι καὶ ταπεινὸν καὶ δημῶδες περὶ τὰ ἀρετῆς φρονεῖσι 795. non melius Epicuro sentire de providentia 799. seq. ejus à Platone dissensus 794-811. animus entelechia 811. seq. ejus περὶ εὑρημάτων 476.
Aristotelis calumniatores ab Aristocle confutati. 791. seq. tributa falso ipsi in Hermiam poêmatia 791. & Epistolæ contra Athenienssium civitatem 792.

Ari-

Aristotelici 136. 139.
Aristoxenus Musicus ἐν τῷ βίῳ τῦ Πλάτωνος 791.
Arius Didymus. Vide supra, Areus.
Arius Heracleopolites 41. infra in Epeis.
Arsepedonaptæ Ægyptiorum sapientes 472.
Artapanus ἐν τοῖς Ἰουδαϊκοῖς 420. ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων 429. lq. 431.
Asbolus 495.
Asclepiades Medicus 773.
Asitus Vitas Philosophorum accurate scripsit, & libros Theodoti, Hypsicratis & Mochi ex Phœnicia lingva convertit Græce 493. Sed pro *Asito* legendum *Latus*.
Asteriæ oraculum 225.
Atlas Astronomiæ repertor 419.
Οἱ Ἀτλικὰ συγγραψάμενοι 498.
Atticus Philosophus Platonicus contra Aristotelem, & de ejus à Platone dissensu 794-811. 509. seq.
ἐν τῷ περὶ τῆς καθόλου ψυχῆς 813. (ubi pro ἀπὸ τῶν αὐλῶν legendum ἀπὸ τῶν Ἀτλικῶν.) usqve ad 816. τοσαῦτα ὁ Ἀτλικός.
Bacchylides Lyricus 679.
Bardesanes Syrus ἐπ' ἄκρον τὴν χαλδαϊκῆς ἐπιστήμης ἐλήλακως, ἐν τοῖς πρὸς τὰς ἑταίρους Βαλάγοις 273-280. Christianus 279.
Berosus 417. 455. seq 848. Chaldæus ἱστορικὸς συγγραφεύς. 413. 414. Babylonius 488. Beli sacerdos 493. ὁ τὰ χαλδαϊκὰ συναγαγών. 415. Ἀνθίοχῳ τῷ μετὰ Σέλευκον τρίτῳ τὴν χαλδαίων ἱστορίαν ἐν τρισὶ βιβλίοις καταταξας, καὶ τὸ περὶ τῶν βασιλέων ἐκτιθέμενος 493. Berosо usus Jobas. ibid.
Bion Sophista 731.
Brachmanes sapientes Indorum 275. 278. 410. 471.
Cadmus Milesius 469. 473. 478. 484. 494. Græcarum literarum (repertor 499.
Cæcilius 465.
Callias de rebus Siculis 478.
Callietes Stoicus 464. 468. (ticus 492.
Callimachus 99. 673. 677. Cyrenæus ἐν τοῖς Ἰάμβοις 753. Grammа-
Callimachus Colophonius 491. lege Antimachus.
Callisthenes Historicus 464.
Carneades tertiæ Academiæ conditor 726. 736. 737. seq. Arcesila præceptore sollertior 738.

Cassianus ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐξηγητικῶν 496. mirum qvid sibi velit interpres, qvi reddit *in primo Pontificalium.*
Castoris historiæ 488. Syriacas res scripsit 489.
Caystrius 464. forte Evelpis Carystius.
Cebes qvi à Platone loqvens inducitur 554. 555.
Cephisodorus Rhetor, Isocratis discipulus, calumniator Aristotelis 792. 732.
Cercylus ἐν τρίτῃ 498.
Chæremon 92. 103. 118. ὁ ἱερογραμματεύς. 198.
Charondas 619.
Χαλδαίων ἀναγραφαί 458.
Chamæleon Peripateticus 492.
Charmides qvartæ princeps Academiæ 726.
Chœrilus Poëta antiqvus 412.
Chrysippus 187. 206. 255. 257. 261. 262. 263. 264. 265. 267. 818. 820. 823. succeſſor Cleanthis 816. Stoicus 262. ejus πλῆθος τόσων (vel τόσον) βιβλίων 264.
περὶ εἱμαρμένης 136. 137. 138. 139. ἐν τῷ πρώτῳ περὶ εἱμαρμένης βιβλίῳ 262.
Cleanthes 261. 818. 820. 821 823. 839. 847. Zenonis Cittiei succeſſor 816. ἐν τινι ποιήματι 679.
Clearchus Peripateticus ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ὕπνου βιβλίῳ pag. 409. seq. (ex Josephi 1. contra Apion. pag. 1047. edit. Lipsiens.) 410.
Clemens Alex. ὁ θαυμάσιος Κλήμης ἐν τῷ πρὸς Ἕλληνας προτρεπτικῷ 175. sq. ἐν τῷ πρώτῳ Στρωματεῖ 410. seq. 475. seq. 496-500. Πέμπτῳ 668-691. ἐν ἕκτῳ στρωματεῖ. 461-463. 548. 549.
Cleodemus vates ὁ προφήτης, ὁ καὶ Μαλχᾶς, ἱστορῶν τὰ περὶ Ἰουδαίων 422.
Cleombrotus 205. 206.
Clitomachus tertiæ Academiæ conditor. 726. Carneadis succeſſor 739.
Conon 548. ubi male Κόμων.
(Corybus & Melitides, stulti 761.)
Crantor Platonicus πιθανουργικός 729. 731.
Crates Grammaticus 492.
Creophylus 619.
Crates 846. Diogenis Cynici succeſſor 816. 729.
Ctesias, infra in Pollio.

Cyclici

Cyclici Poëtæ in qvibus Θεογονίαι & Γιγαντομαχίαι & Τιτανομαχίαι. 39.
Clydippus Mantinenſis περὶ εὑρημάτων 476.
Cynici 136. 139.
Cyrenaici 764.
Dædalus 480. 481.
Daimachus Hiſtoricus 464.
Damaſus. infra, Hellanicus.
Demaratus ἐν πρώτῃ τραγῳδιμμένων 157.
Demetrius 184. 205. 206.
Demetrius Phalereus 351. 354 458. 664. de Judæis 422. 439. 445.
Demetrius Geometra 464.
Democritus Abderita 23. 205. 255. 257. 320. 480. 487. 836. 837. 842. 844. 845. 847. 850. 852. 720. 731. 749. 754. 773. 782. annos qvinqve apud Ægyptios verſatus 482. Leucippum audivit 504. 758. ejus ſcriptis uſus Pyrrho 763. maluit cauſam unam rerum naturalium reperire qvam Rex eſſe Perſarum. 781. ὑποθηκῶν ἀρχόμενος. 782. Βαβυλωνίων λόγος ἠθικὸς πεποιημένος λέγεται 472.
Demodocus 495.
Demoſthenes 462. an Hyperides ejus plagiarius? 466. ἐν τῷ κατὰ Ὑπερείδου. ibid. κατὰ Κώνωνος, αἰκίας. id.
Δευτερωταὶ Hebræorum 513. 574.
Diagoras Melius 753.
Dialectici 510.
Dicæarchus de anima 810.
Didymus vide Areus.
Dinarchus ἐν τῷ πρώτῳ κατὰ Κλεομέδοντος, αἰκίας. 466.
Dioclis Cnidii Διατριβαί 731.
Diodorus. Siculus: ejus Βιβλιοθήκη ἱστορική 19. 27. 44. 88. 488. 489. ex libro I. 480-482.
liber III. & IV. 52.
liber XX. 160. ſeq.
Diodorus Sophiſta 729. 730. 731.
Diogenes 839. 844. 849. 852. Apolloniates 25. Metrodori diſcipulus 758.
Diogenes Cynicus, Antiſthenis diſcipulus & ſucceſſor 816.
Diogenianus 136-139. Peripateticus, περὶ εἱμαρμένης contra Chryſippum 261-267.

Dionysius (Alexandrinus) ἐν τῷ πρώτῳ τῶν πρὸς Σαβέλλιον. 333. seq.
Ex Dionysii Episcopi περὶ φύσεως contra Epicurum. 772-784.
Dionysius Argivus 498.
Dionysius Halicarnass. ἀνὴρ τὰ Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας ἀκριβῆ τὴν γραφὴν ἅπασαν ἐκθέμενος 158-160. ἐν τοῖς χρόνοις 497.
Dionysius Olynthius 492.
Diphilus Comicus 683. seq. 690.
Dorotheus τελάρτῃ Ἰταλικῶν 157.
Δωσίδας 157.
Draconis leges 479. 496.
Drymon 495.
Ecophilus. infra, Herophilus.
Ecphantus Pythagoreus 850.
Eleatica secta 471.
Empedocles Agrigentinus 24. 320. 676. 838. 839. 841. 843. 844. 845. 849. 851. 852. 720. 721. Metonis F. 749. seq.
ejus ἔπη. 185. 187. 206. ἡ φιλόσοφος ποιητική. 685.
Enoch Astrologiæ inventor. 419. idem cum Atlante. ibid.
Epeis Ἐπῆις Ægyptius Hierophanta & Hierogrammateus, ab Ario Heracleopolita Græce versus 41.
Ephorus 415. Cumæus 492. an plagiarius 464. seq. infra Lysimachus. Castigat Hellanicum, reprehenditur ab Timæo 478.
Epicharmus Pythagoreus Poëta. 674. Comœdiæ princeps 721. ἐν τῇ πολιτείᾳ (dramatis hoc nomen) 682.
Epicurus 836. 837. 839. 842 844. 845. 512. 552. 24. 137. 257. 261. 823. 718. 754. 773. 779. 782. 799. 800. 682. Democritum secutus 749. & Aristippum 763. seq. 768. Xenocratis & Nausiphanis auditor. 768. alii ajunt præceptorem habuisse neminem. id. Socratis fatum veritus 783.
ἐν τῇ περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων Ἐπιστολῇ. 791. ἡ ἐκ τῶν ἀτόμων Ἐπικούρου θεογονία 781.
Epicurei 136. 139. ab Epicuro suo neutiqvam dissentientes 727. seq. confutantur 769. seq.
Epicuro non melius de providentia sensisse Aristotelem 799. seq.
Epimenides Cretensis qvi Spartam migravit 495.
Ἐπιμενίδειοι καθαρμοί 226.
Epitherses Grammaticus, Æmiliani Rhetoris Pater 206.
Erasistratus 852.

Era-

Eratosthenes 849. Grammaticus 492.
Eretrici Philosophi 728.
Evander, Lacydis discipulus, Academicus 736.
Eubulides ἐν τῷ κατ' Ἀριστοτέλους βιβλίῳ 791.
Euclus Cyprius 495.
Eudoxus Mathematicus 480. 482.
Evelpis Carystius 155.
Evemerus Historicus 458.
Evemerus Tegeates, Atheus 753.
Evgrammo Cyrenæus Musæi librum totum περὶ θεσπρωτῶν pro suo venditavit. 462.
Evmolpus ἐν Βακχικοῖς 27.
Evpolemus 430. 452. 455. 458. ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων τῆς Ἀσσυρίας 418. ἔν τινι περὶ τῆς Ἡλίου προφητείας 447.
Euripides Τραγωδεῖ. 157. τῆς Σωκράτους διατριβῆς καὶ φιλοσοφίας ἐκπεσών 227.
oraculo laudatus 227. 228. 229. σκηνικὸς φιλόσοφος, Anaxagoræ discipulus 504.
ejus versus 242. 258. 259. 466. 679. D. (ex Euripidis Antiope) 681.
Μεναλίππη. 20. 466. Sisyphum inducens 753. ἐν πειρίθῳ δράματι 681.
Eusebius suum περὶ τῆς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν πολυπαιδείας scriptum allegat 310. seq. χρονικοὺς κανόνας pag. 484. Dispositio & Argumentum librorum de præparatione 788. seq. Εὐαγγελικὴν ἀπόδειξιν promittit 789. seq. 856.
Ezechiel ὁ τῶν Τραγῳδιῶν ποιητὴς 436 - 439. ἐν τῇ ἐξαγωγῇ 439 - 442. 443. ἐν τῷ δράματι τῷ ἐπιλεγομένῳ ἐξαγωγή 444 - 446.
Hecatæus 415. Abderita ἀνὴρ φιλόσοφος ἅμα περὶ τὰς πράξεις ἱκανώτατος ἰδίαν βίβλον ἀναθεῖς τῇ περὶ Ἰουδαίων ἱστορίᾳ. 408. seq. (ex Josephi I. contra Apion. pag. 1049. edit. Lipsiens.) βιβλίον περὶ τοῦ Ἀβραάμ 417. ὁ τὰς ἱστορίας συνταξάμενος ἐν τῷ κατ' Ἄβραμον καὶ τοὺς Αἰγυπτίους 680. Sophocle junior. ibid.
Hecatæus Milesius. infra, Herodotus.
Hellanicus 415. 476. 498. ejus βαρβαρικὰ νόμιμα ex Herodoto & Damaso (an Damasippo) descripta 466. in Genealogiis dissidet ab Acusilao 478. castigatur ab Ephoro ibid. res Atticas scripsit 489.

Heracleo 206.
Heraclides 839. Ponticus 850. ejus ὄγκοι 773.
Heraclitus 320. 399. 462. 472. 528. 676. 681. 837. 838. 847. 848. 849. 720. 748. 772. 816 821. 723 729. 748. 772. ad ejus dictum πόλεμος ὕλη ῥοώδης alluditur 819. Ἡρακλείτειοι 723.
Herculea dogmata 797. Antisthenes Ἡρακλεωτικός τις ἀνὴρ τὸ φρόνημα Herculeo vir animo 816.
Hermogenes 458. alius qvi loqvens à Platone inducitur 515.
Herodotus 462. 466. Halicarnassensis 491. libro II. 490. Hecatæum Milesium descripsit, ibid. infra in Pollio. reprehenditur ab omnibus 478.
Herophilus 852. ita legendum pro Ἡκόφιλος interpreti *Ecophilus*.
Hesiodus 39. 86 184. 214 466. 475. 486. 662. 663. 673. 726. 780. 499. 500. 620. 677. 680. 688. 693. 662. 663. 694. ex Hebræis profecit 667.
ejus versus 164. 643. fabulæ de Diis, à Platone reprehensæ 641.
Genealogiæ ab Acusilao 478. Ἡσιόδειοι Θεοί 233.
Hestiæus 415. 416.
Hieronymus Ægyptius ἱστορικὸς συγγραφεύς 413. ὁ τ�ὴν ἀρχαιολογίαν Φοινικικὴν συγγραψάμενος 414 415.
Hippasus Metapontinus 748.
Homerus 486. 184. 231. 262. 263. 467. 643. 662. 673. 674. 675. 730. 766. 480. 481. 498. 499. 500. 579. 593. 805. seq. 823. fabulæ ejus de Diis á Platone reprehensæ 641. 646. versus 674. 677. 682. 688. 693. 731. 739. 748. 754. 757. 781. Tragœdiæ princeps 723. 618. seq.
oraculo laudatus 227. oraculum de ejus patria 229. ex Hebræis profecit 667. seq. Ὁμηρικὴ νόσος 211.
Ὁμήρειοι 723. Græci nihil Homerica poësi antiqvius habent. 478. 491. seq. qvi antiqviores Homero ferantur 495.
ὁ ποιητής 85. 88. 89. 90. 158. 594. è Rep. ab Homero ejectus 619. sq.
Horus Samius 495.
Hyperides πρὸς Διώνδαν, καὶ περὶ τῶν Εὐβούλου δωρεῶν 466. Demosthenis æqvalis. ibid.
Hyperochides 409.
Hypsicrates scriptor Phœnicius qvem Græce vertit Asitus 493.
Ἰάδες Μοῦσαι 725.

Jan-

Jannes & Jambres Αἰγύπτιοι ἱερογραμματεῖς 411.
Icetes. vide Oecetes.
Iliadis parvæ autor. 498.
Jobas de Assyriis scribens, Berosо usus est 493.
Jonica secta 471.
Flavius Josephus scriptor Judæus
ἐν τῇ πρώτῃ τῆς Ἀρχαιολογίας 413-415-417. 418-422. 455. 456-458. ἀπὸ δὲ πρώτου περὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων ἀρχαιότητος 500-502. ἐν δευτέρῳ συγγράμματι 361.-370. 476-479.
Isæus ἐν τῷ περὶ Κύλωνος, κλήρου descripsit Isocratis Trapeziticum 466.
Isatis 495.
Isocrates 462. ejus Areopagiticus 464. in agone Mausoleo à discipulo Theopompo victus. ibid. Trapeziticum ejus exscripsit Isæus 466.
Ister ἐν τῷ περὶ τῆς Αἰγυπτίων ἀποικίας 499.
Lacydes Arcesilæ successor, propter avaritiam dictus οἰκονομικός 734.
Lætus, vide supra, Asitus.
Latinus: ejus sex libri περὶ τῶν ἐκ ἰδίων Μενάνδρου 465.
Leo ὁ Ἰουδαῖος περὶ τῶν κατ' Αἴγυπτον θεῶν πραγματευσάμενος 499.
Leucippus 844. 850. Zenonem Eleatem audivit 758. 504.
Lini versus 668. ex Hebræis profecit. ibid. circa Trojana tempora vel paullo ante floruit 469. 470. 500. ante Homerum 495.
Longinus 464. περὶ ψυχῆς 822. seq. (confer Longinum Jac. Tollii pag. 252. seq.)
Lyco qvi se Pythagoricum appellat 792.
Lycophron 467.
Lysimachi libri duo de Ephori furtis. 467.
Lycurgus 619. 590. 500. 509. Spartiata 480. ex Ægyptiis profecit 482. Ejus leges 221. 369. 496. ipsi datum Oraculum 214. sq. 260.
Lyricus 674. (Pindarus.)
Lysias 462.
Mæoras 464.
Magi Persarum 471.
Manetho (Μάνεθως) 88. ἐν ἱερᾷ βίβλῳ καὶ ἑτέροις αὖ συγγράμμασι. 44. ὁ τὴν τῶν Αἰγυπτιακῶν ποιησάμενος ἀναγραφήν. 415. Græce Ægyptiam Historiam scripsit è sacris interpretatus monumentis 500. δευτέρα Αἰγυπτιακῶν id. seq.
Mathematici 846. 847. 849.
Maximus 464.

Maxi-

Maximus τῆς χριστοῦ διατριβῆς, οὐκ ἄσημος ἀνὴρ, ἐν λόγῳ περὶ ὕλης. 337-346.
Megaclides Peripateticus 492.
Megarenses Philosophi 728. 756.
Melampus 480. 481.
Megasthenes συγγραφεὺς, ὁ Σελεύκῳ Νικάνορι συμβεβικὼς, ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Ἰνδικῶν 410.
Megillum loqventem inducit Plato 631.
Melanippides Lyricus 680.
Melissus 724. 756. 757. Parmenidis discipulus 720. 758. 504.
Μήλων, ὁ τὴν συσκευὴν κατὰ Ἰουδαίων γράψας 420. lege Μόλων, atqve intellige Apollonium Molonem, de qvo Josephus.
Ὁ μελοποιός (Pindarus) 674.
Menander Comicus 682. seq. 688. seq. plagiarius. 465. ejus δεισιδαίμων. supra in Antiphanes.
Menander Pergamenus Historicus 493.
Menedemus 729.
Mentor Carneadis discipulus 738.
Mercurius Trismegistus 36. 46.
Metrodorus 718. 836. 847. 850. 851. Chius 24. 766. 846. Nessæ discipulus 758. Democriti 765. γράφων περὶ φύσεως. id.
Philosophus & Propheta Milesius 136. (Thales)
Mnaseas 414. 458. Scepticus 731.
Mnesarchus Pythagoræ F. 504.
Mnesarchus Stoicus 739.
Mochus scriptor Phœnicius qvem Græce Asitus * transtulit 493.
Molus, Μόλος 415. leg. ex Josepho Μόλων. Vide paulo ante Μήλων.
Monimus ἐν τῇ θαυμασίων συναγωγῇ. 157.
Musæus 469. 480. 498. 500. (Moses) 411. 662. Orphei Magister 432. 495. Ἑρμὴς dictus. ibid. Vide & supra in Eugrammone Cyrenæo. Theologorum antiqvissimi Linus, Musæus, Orpheus 470.
Myrsilus Lesbius 159.
Nausiphanes Pyrrhonis discipulus. 768.
τῶν νεωτερων τινές. 852.
Nessas Democriti auditor. 758.
Nicagoras cognomento ἑρμῆς, Alexandri M. tempore 791. alius Nicagoras Sophista. 464.

Nico-

* Lege, *Latus*.

Nicolaus 415. Damaſcenus ἱστορικὸς συγγραφεὺς 413. ἐν τῇ τετάρτῃ. 417. ἐν τῇ ἐννεηκοστῇ καὶ ἑκτῇ βίβλῳ. 414.
Nicomachus Ariſtotelis F. 793.
Numa Pythagoreus 410.
Numenius Pythagoreus 410. 411. ἐκ τῶν ᾠδῆς Πλάτωνι ἀποῤῥήτων. 650. ſeq.
ἐν τοῖς περὶ ἀγαθοῦ. 536. 537. 538. 539. 543. πρώτῳ περὶ ἀγαθοῦ. 411. 819. 544. ἐν δευτέρῳ. 525-527. ἐν τῷ πέμπτῳ 544.
ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τῆς τῶν Ἀκαδημαικῶν πρὸς Πλάτωνα διαφορᾶς. 727. ſeq. 737. ſeq.
Nymphodorus Amphipolitanus ἐν τρίτῳ νομίμων Ἀσίας 499.
Oecetes Pythagoreus 849. (al. Icetes)
Oenomai Cynici γοήτων φορά. 209-213. 234. 254-261.
parodiæ ad Oracula p. 231. 233.
Oenopides Chius 480. 482.
Onomacritus, Olympiade XL. clarus. Vide Orpheus.
Oracula 123. 124. 125. 145. ſeq. 159. 168. 175. 188. 190-196. 200. 205. 209-212. 214-227. 229. 230. 232. 233. 237-241. 255. 256. 257. 260. 261. 391. 412. 413. 456 ſeq. 463. 469. ubi Amphiarai, Amphilochi &c. mentio. 472. 689. favrorum hominum commenta 131. ſeq. 213. 290. etiam confeſſione ipſorum ἱεροφαντῶν, θεολόγων καὶ προφητῶν in tormentis 135. Peripateticorum, Cynicorum & Epicureorum 136.
Origenes ὁ θαυμάσιος ἐν τοῖς εἰς Γένεσιν ἐξηγητικοῖς 280-295. 334-336.
Orpheus 27. 184. 462. 662. 469. 470. 480. 495. 498. 500. Moſis diſcipulus 432.
Ὀρφικὰ ἔπη. 83. 89. 100. ſeq. 102. 106. 107. 108. 771. 684-687. 688. 690. 839.
Θεογονία. 47. ſeq. ἐν ποιήμασι τῶν κζ τὸν ἱερὸν λόγον αὐτῷ λεγομένων 664-666.
ab Ægyptiis Theologiam ſuam hauſit Orpheus 103.
Ὀρφικοὶ καθαρμοί. 226. Orpheo tributa, ſcripta ſunt ab Onomacrito Athenienſi 495.
Oſtanes 202. ἐν τῇ ἐπιγραφομένῃ Ὀκτατεύχῳ. 42.
Pallas ὁ ἄριστα περὶ τῶν Μίθρα σωαγαγῶν μυστηρίων 156.
Parmenides 838. 843. 850. 852. Eleates 23. 790. 720. 718. 723. 724

756. Xenophanis auditor. 758. 504. Παρμενίδης ὁ μέγας. 680. (ejus versus, ibid.
Periander 509.
Pericles Anaxagoræ discipulus. 504.
Peripatetici 136. 324. 718.
Phemius 495.
Phemonoë prima oracula cecinit 499. seq.
Pherecydes 41. Σύριος 465. 470. 478. 500.
Philammon 495.
Philarchus 156. 164.
Philemon Comicus 687.
Philippus 206. 207. alius hoc nomine p. 278.
Philistus de rebus Siculis 478.
Philo qvartæ Academiæ princeps 726. Clitomachi successor 739.
Philo Byblius. Φοινικικὴ ἱστορία ex Sanchoniathone 156. seq. libri novem Sanchoniatonis ad Abibalum Regem Berytiorum ex Phœnicio Græce redditi 31. libri tres πρὸς Ἑλλάδος ἱστορίας. 32. περὶ Ἰουδαίων. 40. Ἐθνῶν * ὑπομνήματα 41.
Philo ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τὰ ἱεροσόλυμα. (versibus Heroicis) 421. 452. sq. ἐν τῇ ἰδίων περὶ Ἱεροσύλυμα. 430. hic est Φίλων ὁ πρεσβύτερος 458.
Philo Hebræus 331. 378. 546-548. τὰ οἰκεῖα πατρόθεν ἀκριβῶς 323. seq. ὁτὰ Ἑβραίων πεπαιδευμένος 704.
ἀπὸ δὲ πρώτης τῶν εἰσηγήσεων 384. seq.
ἐν τῷ περὶ γεωργίας προλέγω 323.
ἐκ δὲ πρώτης ζητημάτων καὶ λύσεων 323. 324.
ἐν τῇ ὑπὲρ Ἰουδαίων Ἀπολογία 378-381.
περὶ τῆς προνοίας 336. seq. 385-400.
περὶ δὲ πάντα πεπαιδεῦσθαι ἐλεύθερον εἶναι 381-384.
ἐκ δὲ πρώτης συγγραμμάτων ὧν ἐπεγράψεν ὑποθετικῶν; 351-361.
περὶ δὲ τὸ χεῖρον τῷ κρείττονι φιλεῖν ἐπιτίθεσθαι. 533. 534.
Philochorus 490. Athenienſis 492. res Atticas ſcripſit 489.
Philolaus Pythagoreus 836. 843. 750.
Philomelus Scepticus 731.
Philostephanus περὶ εὑρημάτων 476.
Philostratus Alexandrinus περὶ τῆς δὲ Σοφοκλέους κλοπῆς 465.
Phlegontis historiæ 488.
Οἱ ἀναγεγραφότες τὸν ἱερὸν πόλεμον τὸν ἐν Φωκίδι. 392.
Phocylides 687.

* Vigerus explicat, *Chronica*, ab עתות: Montacutii Codex ἠθικῶν.

Phœnicum πρῶτοι Θεολόγοι 107. eorum doctrina de hominum ortu. 83. 184.
Ἡ Φοινίκων γραφή 28. Vide infra in Philone Byblio, & ſupra in Hienonymo Ægyptio. οἱ τὰ Φοινικικὰ συνταξάμενοι. 415. Φοινίκων ἀναγραφαί. 458.
Ὁ τῆς Φορωνίδος ποιητής 497.
Φρύγιοι λόγοι. 83. 184.
Phyſici Philoſophi 718. 719. 720. 790. 843. &c.
Pindarus ὁ Βοιώτιος μελοποιός. 125. 395. 499.
Lyricus. 674. 688. Pythagoreus 675.
Plato 690. 691. 694. 836. 837. 839. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 851. 852. 590. ſeq. 596. ſeq. 681 573. 574. 576. 586. 471. 480. 539. 554. ſeq. 83. 97. 99. 172. 184. 187. 206. 230. 362. 411. 462. 511. 508. ſeq. 795. 790. 794. ſeq. 753. 754. 815. 816. 717. 718. 720. 722. 801. ſeq. Platonis etymologiæ 517. ſeq.
Moſes Ἀττικίζων 411. 527. ex Hebræis profecit. 523. ſeq. 663. ſeq. 668. ſeq. ex Ægyptiis. 482. ex Protagoræ libro de ente. 468. Pythagora haud inferior. 727. Πυθαγορίσας 728. 745. 843. Πυθαγορεῖ 729. μετέυων Πυθαγόρᾳ καὶ Σωκράτης. ibid. 505. Αἰγυπτιάζων τῷ δόγματι 689. ejus Peripatus 791.
Alcibiade 551.
Cratylo 28. 87. 103. 515. 518. 526.
ἐν τῇ Σωκράτους Ἀπολογίᾳ 659-662.
Critone 651-659.
ἐν Ἐπινομίδι 702. 640. & 471. 534. ubi excuſum ἐν Ἐπιμηνίδῃ
ἐν μεγάλῃ Ἐπιστολῇ. 530. Epiſtola ad Dionyſium. 530. ſeq. 541. ad Hermiam, Eraſtum, Coriſcum 534. 675.
Euthyphrone 649. 650. 651.
Gorgia 577-580.
Λύσιδι. 672.
ἐν Θεαιτήτῳ, 602. ſeq. 615. 672. 722. ſeq. 766.
ἐν νόμοις 607. 610. 589. ſeq. 711. ſeq. 706. ſeq. 99. 369. 410. ἐν πρώτῳ 587. ſeq. 573. δευτέρῳ 593. ἕκτῳ 581. ἑβδόμῳ, 610. δεκάτῳ 703. 670. 621. ſeq. 549. ἑνδεκάτῳ 575. τελευταίῳ 669.
ἐν πολιτείᾳ 745. ſq. 544. 611. 697. ſq. 707. ἐν πρώτῳ 582. 614. δευτέρῳ τῆς πολιτείας 583. 641-647. 678. τρίτῳ 610. πέμπτῳ 608. ſq. ἕκτῳ 593. ἑβδόμῳ 676. ex decimo de Rep. 677. 563. de Ere-Armenii & 675.

ἐν πολιτικῷ 559. seq. 582.
ἐν Σοφιστῇ 724. 680. seq.
Συμποσίῳ 584. seq. (542. 544. 545. 675. 703.
ἐν τοῦ Τιμαίου 639. 669. 670. 672. 471. 497. 530. 696. 559 557. seq.
ἐν Φαίδρῳ 671. 697. 709. seq.
Φιλήβῳ 770.
περὶ ψύχης 696. seq. 26. 750. seq. 551-554. 564. seq 567. seq.
Verba Platonis (non nominati) de DEO qvod non sit malorum causa. 250. C.
πλατώνεια dies festus in memoriam Platonis 467. 464.
Aristotelem calumniantur qvidam Platonis libros διαφθεῖραι. 791. Zeno & Cephisodorus contra Platonem scribentes 732. de Platonis successoribus 726. Academicorum â Platone dissensus, ibid. seq. 732. Platonis ab Aristotele 798. &c.
Plotinus ἐκ τοῦ περὶ ἀθανασίας ψυχῆς δευτέρου, (contra Aristotelem qvi animum entelechiam esse contendit) 811. sq.
περὶ τριῶν ἀρχικῶν ὑποστάσεων 535. 536.
περὶ ψυχῆς. 824-835. adde Ennead. IV. 7.
Πλωτίνεια 464. legendum Πλατώνεια ex 467. d.
Plutarchus 82-86. 99. 119.
περὶ τῶν ἀρεσκόντων τοῖς Φιλοσόφοις Φυσικῶν δογμάτων 747-750. 753-755. 836-839. 841-852.
περὶ τοῦ εἰ τοῦ ἐν Δελφοῖς 527-529.
περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἶσιν καὶ Αἰγυπτίων Θεούς. 90. 91. 186-188.
περὶ τῶν ἐν Πλαταιαῖς Δαιδάλων 83-86.
Στρώματα 20.
περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων 183-185. 188. 189. 205-207.
πρώτῳ περὶ ψυχῆς 563. seq ex qvo Antylli qvi revixit & Sositelis atqve Heracleonis, nec minus Nicandæ cerdonis mentio.
Poësis Hebræorum 514.
Poëtæ versus 24. 27. 387. 854. 855. 795. 796. 798. 644. 660. 776. 781. 782. 795. 796. 798. 499. ποιητής τις οὐκ ἄσημος 688. ὡς οἱ ποιηταί που φασίν 388. 823. ποιητικὴ πᾶσα Μοῦσα. 669.
Vide & supra, in Homero.
Polemo Xenocratis successor 726.
Polemo ἐν τῇ πρώτῃ Ἑλληνικῶν 490.
Pollionis Epistola ad Soterindam de Ctesiæ, & liber de Herodoti furtis. 467. ejusdem ἰχνευταί, ibid.

Poly-

Polybii hiſtoriæ 488.
Polyhiſtor. 421. Vide ſupra, Alexander.
Porphyrius περὶ ἀγαλμάτων 97. 98.
ἐν τῇ πρὸς Ἀνεβὼ (Νεκτεναβὼ 740.) τὸν Αἰγύπτιον Ἐπιστολῇ 92. 192. 197-199. 741.
neſcio an etiam 100-102. 108. 109. 110. 111-117.
ἀπὸ τῶν πρὸς Βόηθον περὶ ψυχῆς. 554-556. 812. ſeq.
περὶ τῆς τῶν ἐμψύχων ἀποχῆς 28. 93. (idem reſpicit pag. 144. D. ἐν ἑτέροις) 147. ſeq. 149. 150. 151-153. 155. 156. 166. ſeq. 171-173. 403-407.
ἀπὸ ᾧ ἀ τῆς Φιλολογίας ἀκροάσεως 464-468.
περὶ τῆς ἐκ λογίων Φιλοσοφίας 123. 124. 143. 144. 147. 168. 174. 189. (ἐπομνύμῳ κρύπτειν ἀπόῤῥητα Θεῶν 144. 189.) 192. ſeq. 203. 204. 234. 236-241. 741. ſeq. ἐν τῷ πρώτῳ 412. ſeq.
ἐν τῇ καθ' ἡμῶν συσκευῇ ſive in opere adverſus Chriſtianos, 178. 189. ὁ τὴν καθ' ἡμῶν Ἀλαβολὴν πεποιημένος 234.
ἐν τετάρτῳ τῆς πρὸς ἡμᾶς ὑποθέσεως 31. 485.
Poſidonius 844.
Prodicus Chius 619.
Prometheus ſapientiam deferens ad homines 539.
Pronætides (al. Protænides) Athenienſis 495.
Proſenes. Περσήνης Peripateticus 464. 467.
Protagoras Abderita 718. 723. 766. 620. Democriti diſcipulus 504. 758. pro Atheo habitus. Ejus περὶ θεῶν σύγγραμμα 722. 766. Socratis ætate vixit. 504. ejus dictum μέτρον πάντων χρημάτων ὁ ἄνθρωπος. ibid. ex libro ejus de ente qvædam hauſit Plato 468.
Protarchus 629. 770. 771.
Ptolemæus Mendeſius Sacerdos τὰ Αἰγυπτίων ἀνέκαθεν ἱερῶν 497. 490. τὰς τῶν βασιλέων πράξεις ἐν τρισὶν βίβλοις ἐκθέμενος 493. ἐν τοῖς χρόνοις. id. ſeq.
Pyrrho 790. 718. 729. 730. ab Democrito edoctus 731. hoc eſt libris ejus uſus 763. diſcipulus Anaxarchi, Eleus, nihil ſcripſit. 758. 763. ubi plura de eo. Metrodorum ſecutus 765.
Pythagoras 619. 487. 727. 728. 753. 754. 837. 842. 843. 845. 851. 852. 187. 320. 362. 411. 462. 834. 669. 673. 510. 500. 772. 834. 478. Samius 480. Xenophanis & Anaxagoræ tempore 504.

à Judæis multa hausit 411. 664. Pythagoræ τερατώδης σοφία. 754. Pherecydis discipulus. 470. alia de eo, ibid. seq.
Pythagorei 671. 549. 839. 844. 488.
Pythagoras Rhodius 193. 196.
Pythocles ἐν τρίτῳ περὶ ὁμονοίας 157.
Rhadamantus 662. (victos 410.
Sacrorum librorum versio Græca ante Alexandrum M. & Persas de-
Salomonis Regis Epistolæ ad Vaphrem Ægypti & Suronem (Hiramum) Tyri Reges 448. seq.
Sanchoniathon 485. Vide supra in Philone Byblio.
Scammon Mytilenæus de inventis 476.
Seleucus Theologus 155.
Septem Sapientes 496. 500. unius è VII. sapientibus versus, ἑπτά με φωνήεντα &c. 520.
Severus Platonicus περὶ ψυχῆς 700. 701.
Sibylla 495. 678. 681. 416.
Οἱ τὰ Σικελικὰ συγγράψαντες 390.
Σικελικῇ Μοῦσα 725.
Simonides 466.
Socrates 25. sq. 225. 462. 673. 754. 510. sq. 852. 816. 847. 854. 855. 856. res Hebræorum curiose rimatus 664. tres Deos docens 728. ex Pythagoræ fonte hausit. ibid. Archelai discipulus, Protagoræ ætate vixit 504.
Solon 471. 500. 509. 619. ἐν ταῖς ἐλεγείαις. 688. Athenienſis 480. ex Ægyptiorum institutis in suas leges transtulit. 482.
Sophistæ Græcorum 495.
Sophocles 680. bis 687. sq.
vide & supra, Philostratus Alex.
Speusippus, Platonis successor 726. 727.
Stesimbrotus Thasius 491.
Stilpo 729. 756.
Stoici 102. 362. 676. 838. 839. 841. 842. 844. 845. 846. 847. 849. 850. 851. 852. 816. seq. usqve ad 835. 668. seq. 670. 671. 674. 718. 755 772. 836. 837. factiones inter Stoicos. 728. à Scepticis maxime impetuntur 723 à Carneade 737. 738. Philone Academico 739.
Strato Peripateticus περὶ εὑρημάτων 476.
Suronis, (Hirami) Tyriorum Regis Epistola ad Salomonem 449.

Synal-

Synallus Aristippi discipulus 764.
Ὁ τῆς Συρίας χρονομέτρης ἐν τῇ πρώτῃ 452. infra, Thallus.
Σύρων ἀναγραφαί. 458
Taautus Phœnicius. 31. 39. seq. Ejus κοσμογονία, ὑπομνήματα, ἱεραὶ γραφαί, qvibus usus Sanchoniaton. 34. 41.
Tatianus 497. ἀπὸ τῶν πρὸς Ἕλληνας. 491-496.
Telavges Pythagoræ F. 504.
Teracles (Telecles) 482.
τερατοσκόποι 224.
Thales Milesius 22. 320. 747. seq. 850. 849. 847. 845. 838. 619. 510. 509 504. 754. 471. 478. 503. ubi plura de eo. Septem sapientum antiqvissimus 496.
Thalli historiæ 488. Syriacas res scripsit 489.
Thamus Ægyptius 206. seq.
Thamyris 495.
Theagenes Rheginus sub Cambyse clarus 491.
Theano Pythagoræ uxor 504.
Thearidas ἐν τῷ περὶ φύσεως 690.
Theocriti Chii Epigramma in Aristotelem & Hermiam 793.
Theodectes tragœdiarum scriptor. 355. in Alcmæone 466.
Theodorus 482. alius 603. seq.
Θεοδώρειοι Philosophi 731.
Theodoto Episcopo Laodiceno libros προπαρασκευῆς Eusebius inscripsit.
Theodotus 458. ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων (versus Heroici) 426-429. adde Grotium ad Joh. IV. 5.
Theodotus scriptor Phœnicius qvem Græcè Asitus sive Lætus potius vertit. 493.
Theognis 574.
Theologi Veteres 187. 788. &c.
Theophilus 452. 458
Theophrastus Eresius 28. 29. 148. 150. 151. 404. Nicomachum Aristotelis filium educavit. 793. ab Arcesila auditus 729. 731. ejus περὶ εὑρημάτων 476.
Theopompus 354. 462. an Ephoro præferendus 464. seq. in undecimo de Philippo descripsit Isocratis Areopagiticum. ibid. in undecimo Ἑλληνικῶν, Xenophontem, illius ἔμψυχον καὶ ἐνεργὸν affectato dicendi genere corrumpens 465. vide & p. 467.

Thucy-

Thucydides 462. 479.
Timæus Locrus ἐν τῷ Φυσικῷ συγγράμματι 681.
Timæus Tauromenites ἐν ταῖς ἱστορίαις 791. de rebus Siculis 478.
Timo Phliasius in Sillis. 855. 729. 763. ubi plura de eo. Scepticus. 731. Pyrrhonis discipulus. 758. omnes præter Pyrrhonem lacerat. 759. ἐν τῷ Πύθωνι 761. ejus versus ἃ κ' ἂν δὴ Πύῤῥωνί γ' ἐρίσειεν βροτὸς ἀλλ@· 761 versus alii Timonis ibid. & 762.
Timochares ἀπὸ τῶν περὶ Ἀντιόχ& 452.
Tragœdia. 645. 684.
Triptolemus 662.
Tyrtæus 575.
Vaphris Ægypti Regis Epistola ad Salomonem 448.
Xenocrates 187. 206. successor Speusippi 726. 727.
Xenocratis discipulus Epicurus 768.
Xenocrates Carthaginiensis. 681. Xenocrates Stoicus 846.
Xenophanes 510. 836. 837. 839. 842. 847. 848. 849. 850. Pythagoræ & Anaxagoræ tempore. 757. 504. Eleaticæ sectæ princeps. 471. Colophonius. 23. 678. sed. 790. 718. 725. 753. 756.
Xenophon 678. ἐν ἀπομνημονεύμασιν 853. seq. 743. seq. Epistola ad Æschinem. 744. seq. Ἑλληνικά. 465.
Ὕμνοι, ᾠδαὶ καὶ τῶν τελετῶν ἀπόῤῥητα 91. ἐπαοιδαί. 271. 330. &c. φθίγξομαι οἷς θέμις ἐστί &c. 97. 118.
Zeno Melissum audivit 758. 504. ubi plura de eo. Eleates 23. 756. 509.
Zeno Cittieus, Cratetis successor, auctor Stoicorum 816. 820. 821. 823. 846. 671. 728. audivit Polemonem 731. Xenocratem, Cratetem Cynicum, Stilponemqve, & Heracliti scripta diligenter evolvit (ita enim intelligo τῶν λόγων μετέσχε τῶν Ἡρακλειτείων, non ut interpres *Heraclitum audivit*, qvod temporum ratio non patitur) 729. contra Arcesilam & Platonem scripsit 732. 733.
Zeno Myndius 71.
Zeno junior, successor Chrysippi 816. 820.
Zenodotus Grammaticus 492.
Zethus 499.
Zopyrio 458.
Zopyrus Physiognomon 270.
Zoroaster 184. 484. ejus ἱερὰ συναγωγὴ τῶν Περσικῶν. 42. idem cum Ere Armenii 675. 3. Εὐαγγε-

3. Εὐαγγελικὴ ἀπόδειξις *Demonstrationis Evangelicæ* ex viginti libris, decem: primus * nimirum (initio mutilus) usqve ad decimum itidem extrema parte truncum. Hujus operis, qvo veritatem Christianæ Religionis ex sacris litteris & Vet. Test. maxime adstruit, & Vaticinia de CHRISTO colligit atqve interpretatur, Codices MSS. rarissimi sunt, Montfauconiqve judicio s) videntur omnes descripti ex membranaceo codice antiqvo, qvi exstat in Bibl. Regis Galliæ: nam omnes sunt perinde in fronte mutili, & ab eadem voce incipiunt, atqve in eadem desinunt. Libros viginti memorat Hieronymus c. 81. Catalogi, & Photius Cod. 10. Librum XVIII. laudat Hieron. præf. in Hoseam, testatus illo libro Eusebium de Hosea qvædam disputasse. Aliud Eusebii opus fuit τῆς καθόλου στοιχειώδους εἰσαγωγῆς pluribus constans libris, cujus sextus, septimus, octavus, & nonus, exstant adhuc MSS. sub titulo *Eclogarum Propheticarum de CHRISTO* libris IV. Hos enim libros in Bibl. Vindobonensi superesse testatur Lambecius lib. 1. p. 139. sq. & lib. 3. p. 75. Ex eodem Lambecio apponam hæc libri qvarti Eclogarum Propheticarum: ἀλλὰ γὰρ ἐν τέταρσι καὶ τὴν τῶν ἐκλογῶν ὑπόθεσιν ἐν τῷ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΟΥΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΕΝΝΑΤΩΙ τούτῳ συγγράμματι περιγράψαντες, ἐν τῷ ΔΕΚΑΤΩΙ τοῖς ἀπὸ τῶν ἀθέων αἱρέσεων τὸν λογισμὸν ἀποβεβλαμμένοις ἑτέραν ἁρμόττουσαν ἔφοδον παρασχεῖν πειρασόμεθα. Mentio hujus operis in Eusebii Hist. Eccles. lib. 1. cap. 2. ubi opus illud à Demonstratione Evangelica distingvit: ἀλλὰ γὰρ ἐν οἰκείοις ὑπομνήμασι τὰς περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ΠΡΟΦΗΤΙΚΑΣ ΕΚΛΟΓΑΣ συναγαγόντες, ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΤΕΡΟΝ τε τὰ περὶ αὐτοῦ δηλούμενα ἐν ΕΤΕΡΟΙΣ συστήσαντες, τοῖς εἰρημένοις ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεσθησόμεθα. Doctiss. Blondellus lib. de Episcopis p. 45. ait Eusebium in Demonstratione allegare Historiam suam, sed lib. VI. cap. 13. pag. 273. ad ἱστορίαν qvidem suam hoc est ad notitiam & experientiam provocat, Historiæ autem Ecclesiasticæ à se scriptæ neutiqvam meminit. Verba sunt: εἰ γοῦν τι δύναται καὶ ἡ ἡμετέρα ἱστορία, καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς τὴν πάλαι βοωμένην Σιὼν ζεύγεσι βοῶν

H ὑπὸ

Libri 5ti Pars Altera.

* Primi libri argumentum perspicue exponit Eusebius XV. 1. præparat. p. 790. & cap. ult. p. 856. qvod cum eo qvi in hodiernis codicibus primus est, congruit. Atq; cæteros novem continenter ita ab auctore fuisse subjunctos atq; connexos, ex ipsis librorum exordiis, in qvibus numerus etiam subinde libri cujusq; exprimitur, patet.

s) Montfauconus Diar. Italic. pag. 12. 42.

ὑπὸ ῥωμαίων ἀνδρῶν ἀρεμένην ὀφθαλμοῖς παρειλήφαμεν. Uberiorem ἐξέτασιν *locorum Propheticorum de Vocatione Gentium* facturum se promittit lib. 2. Demonstrat. pag. 53. qvæ in præsenti ὅτε ἀναλέγειν ὅτε ἑρμηνεύειν καιρός. pag. 48. Illa ἐξέτασις perinde ut decem ultimi Demonstrationis libri intercidere. Et dubito an diversi ab editis exstent in Bibl. Vaticana, licet in Scaligeranis legas: *il y a au Vatican les dix derniers livres* ἀποδείξεων *d'Eusebe, mais les Italiens sont si jaloux, qu'ils ne les voudroint pas prester.*

Latine vertit *Bernardinus Donatus Veronensis*, dicavitq; interpretationem suam Paulo tertio Pontifici. Prodiit ejus versio Venetiis primum, hinc Colon. 1542. fol. & cum aliis Eusebii Operibus Basil. 1542. 1548. 1559. & 1570. fol. additis Scholiis *Jo. Jac. Grynæi:* & Paris. 1581. fol. Nonnulla in ejus versione castigat Jacobus Billius in observationibus suis sacris, & Georgius Calixtus §. 54. diss. qvod Filius DEI Patribus V. T. in propria hypostasi non apparuerit, notat Donatum pleraqve de CHRISTO durius & licentius ab Eusebio dicta sic esse interpretatum, ut emolliret. Atqve ob similem causam omisisse qvædam, monet Possevinus in apparatu sacro.

Græce typis nitidis Regiis è Codice Regio edidit primus Rob. Stephanus. Paris. 1545. fol.

Græce & latine cum Donati versione, & variis lectionibus & castigationibus brevibus Paris. 1628. fol. additis libro Eusebii contra Hieroclem, duobus contra Marcellum Ancyranum, & tribus de Ecclesiastica Theologia. Hæc editio repetita est Coloniæ (sive Lipsiæ potius) 1688. fol.

4. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, *Historiæ Ecclesiasticæ Libri X.* * e qvibus ultimum dicavit Paulino t) qvi Tyri atqve inde per sex menses Antiochiæ post depositum Eustathium Episcopus fuit. Absolutum opus Crispo u) adhuc superstite, qvem X. 9. βασιλέα φιλανθρω-

* Apud Theophanem p. 5. pro τὴν ὀκταέβιβλον, legendum τὴν ὀγδόην βίβλον, ut Combefisius etiam in notis animadvertit. Adde Hanckium p. 100. de scriptoribus Byz. Fallitur enim Jacobus Goarus, qvi putat Theophanem ad opus Eusebii qvo veterum Martyrum acta collegerat respicere idqve octo libris constitisse.

t) Hunc Paulinum ἱερώτατον vocat Eusebius Lib. X. cap. 1. Senem jam fuisse patet ex p. 317. d. De illo multis Hanckius p. 106--113. contendens ante Eustathium sedisse Antiochiæ & paulo ante Concilium Nicænum diem obiisse. Sed verora videntur, qvæ habet Antonius Pagi ad A. C. 340. num. 21.

u) Idem Hanckius. p. 103. seq. & Papebrochius T. 3. Act. Sanctor. April. p. 108. Pagi ad A. C. 326. n. 18. 19.

λανθρωπότατον, & mox θεοφιλέστατον καὶ κατὰ πάντα τοῦ πατρὸς ὅμοιον appellat. Qvanqvam vero Hegesippus, & Africanus, qvodam modo Eusebio præiverant, Papias qvoqve & Justinus ac Clemens Alexandrinus, Irenæus aliiq; varia in scriptis suis annotaverant, qvæ ad Historiam Ecclesiæ & Hæresium facerent, justum tamen Ecclesiasticæ Historiæ corpus nemo ante Eusebium condidit, unde merito ait, se πρῶτον τῇ ὑποθέσει ἐπιβῆσαι *primum aggressum esse hoc argumentum.* Deduxit autem illud a Christianismi primordiis usqve ad Licinium a Constantino M. superatum extinctumqve, & pacem Ecclesiæ redditam A. C. 324. Indices capitum ab ipso Eusebio præfixos docet Valesius. Τὴν καθόλου ἱστορίαν, *Historiam universalem* Ecclesiasticam vocat opus suum Eusebius lib. VIII. cap. 2. pag. 294.

Latine vertere voluit Hieronymus, * scripturus Historiam Ecclesiasticam, qvi etiam libro de Scriptoribus Ecclesiasticis pleraqve omnia repetiit ex Eusebio, licet translata liberius nec semper satis accurate. Vertit Eusebii Historiam *Rufinus*, sed ita ut varia passim, librumqve decimum x) integrum propemodum omitteret, alia adderet atqve interpolaret, & ipse libros duos novos subjungeret y) producentes Historiæ telam ad Theodosii M. obitum usq;, sed incertis qvibus scatent & parum credibilibus narrationibus judicio & fidei Eusebii neutiqvam respondentes. Rufini versio dicata Chromatio Aqvilejensi Episcopo, & jam Augustino lib. de cura pro mortuis c. 6. laudata, qvæ lucem vidit Rom. 1474. 1476. fol. Mantuæ. 1479. fol. Paris. sine temporis nota, literis Longobardicis, ex emendatione Goffredi Boussardi 8. Lugd. 1523. 8. Paris. 1541. fol. & Basil. 1523. 1528.

* Hieron. in vita S. Malchi: *Prius exerceri cupio in parvo opere, & veluti quandam rubiginem linguæ abstergere, ut venire possim ad latiorem historiam. Scribere enim disposui, (si tamen vitam Deus dederit, & si vituperatores mei saltem fugientem me & clausum persequi desierint) ab eventu Salvatoris usq; ad nostram ætatem, id est, ab Apostolis usque ad hujus temporis faciem, quomodo & per quos CHristi Ecclesia nata sit & adulta, persecutionibus creverit, martyriis coronata sit, & postqvam ad Christianos Principes venerit, potentia quidem & divitiis major, virtutibus minor facta sit.*

x) Rufinus Epist. ad Chromat. *Sciendum est, qvod decimus liber hujus operis in Græco, qvoniam perparum habet in rebus gestis, per reliqua omnia in Episcoporum panegyricis tractatibus nihil ad scientiam rerum occupatus, omissis qvæ videbantur superflua, historiæ, si quid habuit, nono conjunximus libro, & in ipso Eusebii narrationis dedimus finem. Decimum vero & undecimum librum nos conscripsimus. &c.*

y) De horum duorum Ruffini librorum Græca versione dixi infra in Socrate.

ex recensione Beati Rhenani, cum Hist. Tripartita, cui in edit. 1535. fol. accedunt liber Nicephori XVII. incerto interprete, Victor Vitensis de persecutione Vandalica, & Græce primum tunc editi libri V. Hist. Ecclesiasticæ Theodoriti. Prodiit iterum Rufini versio cum Hist. tripartita Basil. 1539. 1568. Francof. 1588. Itidem Basil. 1542. 1548. 1559. 1570. fol. cum *Jo. Jac. Grynæi* scholiis, inter alia Eusebii opera. Novam versionem composuit & Eduardo VI. Angliæ Regi dicavit *Wolfgangus Musculus*, editam cum versione librorum de vita Constantini, Historiæqve Socratis, Sozomeni, Evagrii ac Theodori Lectoris & Dorothei Tyrii, & qvem Camerarius transtulit Theodoriti, Basil. 1549. 1557. 1562. 1611. fol. Omisit Rufino etiam præteritum librum de Martyribus Palæstinæ, qvamobrem perinde ut ob alios nævos à Valesio reprehenditur. Tertia versio Historiæ Eccles. Eusebii, item Socratis, Theodoriti, Sorzomeni & Evagrii, auctore *Jo. Christophorsono* Ciceſtrienſi Episcopo, prodiit Lovanii 1570. & Coloniæ 1570. & 1581. cum *Suffridi Petri* annotationibus, fol. & Paris. 1571. fol. qvam licet *latinissimam* vocat Montacutius. T. 1. Orig. p. 264. tamen multis in locis infeliciter reddere Eusebium & Baronio errandi ansam passim dedisse, multi jam observarunt, qvorum judicia collegit Martinus Kempius in Bibl. Theologica p. 509. sq. & B. Tho. Ittigius præf. ad Hist. Eccles. seculi 2. p. 3. sq. Vide & D. Dorschei diatyposin Concilii Nicæni p. 4. Librum de Martyribus Palæstinæ Christophorsonus in octavum Historiæ librum transfudit. Qvartam versionem *Meredithi Hanmeri*, illius qvi Chronicon Hiberniæ edidit, haud vidi, neqve editam puto. Qvinta *Henr. Valesii* prodiit, Græcis Eusebii omissis, Paris. 1678. fol.

Græce Eusebii, Socratis, Theodoriti, Sozomeni & Evagrii Historiam Ecclesiasticam elegantissimis typis ex Codd. Regiis edidit Rob. Stephanus Paris. 1544. fol. Confer laudati Ittigii librum de Patrum Bibliothecis p. 727. sq.

Græce & Latine eosdem scriptores vulgarunt Genevenses, addita Jo. Christophorsoni versione & Suffridi Petri annotationibus. Anno 1612. fol. qvæ editio quia parum emendata est, ideo nihil ea flagitiosius prodiisse ait Montacutius p. 187. apparatus ad Origines Ecclesiasticas.

Ab eo tempore Eusebii Historia, liber de Martyribus Palæstinæ, libri IV. de vita Constantini, cum Constantini Oratione ad Sanctos

ctos & Eusebii in Constantinum Panegyrico insignem accepit lucem à præclara industria eruditissimi viri *Henrici Valesii*, qvi Græca recensuit ad MSS. binos Regiæ Bibl. qvibus Rob. Stephanus usus fuerat, tertiumqve optimum Mazarinianum, scholiis etiam græcis hinc inde illustratum, qvas notis suis plerasqve Valesius inseruit, & quartum Nic. Fucketii, tum varias lect. e Turnebi, Vulcobii & Savilii Codicibus: tum novam & accuratiorem * versionem notascp doctas atcp omnibus Historiæ Eccles. studiosis legendas addidit, deniqve præter diss. de vita Eusebii & scriptis, & veterum de Eusebio in utramcp partem testimonia, præmisit Petri de Marca Epistolam ad se scriptam de originibus Christianismi in Gallia, qvo de argumento conferri etiam possunt Andreas Saussæus de Mysticis Galliæ scriptoribus p. 279. sq. & 300. sq. & auctor novæ dissertationis de tempore introductæ in Galliam Christianæ religionis (de qva Ephemerides Parisienses A. 1703. p. 1071.) præcipue Joannes Launojus in Epistola Petri de Marca dispunctione. Dissertationes Valesius notis suis subjunxit has qvatuor 1) de schismate Donatistarum usqve ad A. C. 325. 2) de uno tantum non duobus templis a Constantino Hierosolymæ conditis. 3) Ad Jac. Usserium, adversus illius sententiam de perdita versione LXX. Interpretum & Hexaplis Origenis. 4) De Martyrologio qvod Rosvveidus edidit, & perperam pro veteri genuino Romano Martyrologio jactavit. Prodiit Eusebius Valesii Græce & latine Paris. perqvam nitide A. 1659. fol. apud Antonium Vitré, & ex Valesii chirographo paucis qvibusdam in versione mutatis atcp pluribus additis qvæ uncinis inclusa sunt in animadversionibus ex secundis Valesii curis, apud Petrum le Petit, Paris. 1677. fol. Exinde ad priorem edit. recusus Moguntiæ ut habet titulus, sive Francofurti potius 1672. fol. & ad posteriorem editionem Parisiensem, Amsterd. 1695. fol. typis Francofurtensibus Wustianis. Paginæ Eusebii qvod vehementer dolendum in hac postrema haud respondent. Obiit Valesius Parisiis, Nonis Maji A. 1676. Vitacp ejus à fratre Hadriano scripta ad Ludovicum Nublæum, post Parisiensem editionem recusa Lipsiæ 1680. 8. cura nobilissimi Viri Frid. Ben. Carpzovii, atqve in vitis selectorum

* Non desunt qvidem in hac etiam versione sui hinc inde nævi, à viris doctis partem ab eo tempore notati, sed propter plurima qvæ rectissime atqve eruditissime vir summus vidit & expressit, laudem semper maximam feret ab æqvis & cordatis lectoribus, nedum veniam ob qvantulascunqve hallucinationes.

aliqvot virorum a Guil. Bateſio collectis & Londini A. 1681. & 1704. 4. editis p. 719. & ante Euſebium Valeſii edit. Amſt. 1695. fol.

Germanice Euſebii & Rufini atqve tripartitam hiſtoriam cum continuatione usqve ad A. C. 1545 edidit D. Caſpar Hedio, Argentorati apud Jo. Hervvagium 1545. fol.

Belgice prodiit Dordraci 1613 fol.

Anglice per Samuelem Parkerum verſos & in Epitomen redactos Euſebii libros X. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, didici ex Novellis Reip. litterariis A. 1703. menſe Auguſto. pag. 229.

Gallice Claudio Seyſſelio, Archi-Episcopo Taurinenſi interprete, qvæ verſio laudatur in Morlerii ſpeciminibus literariis (eſſais de literature T. 1. pag. 35.) Noviſſime ex interpretatione Lud. Couſini. Pariſ. 1675. 4. Hunc Euſebii, Socratis, Sozomeni ac Theodoreti locos aliqvot ſubleſta fide vertiſſe arguit Paulus Colomeſius in Obſervatt. ſacris. p. 61.

Euſebii Hiſtoriam integram propemodum in ſuum opus transſcripſit Nicephorus Calliſtus, unde Valeſius ad ſingula Euſebii capita numeros Nicephorianos in margine annotavit. Totum qvoq; ut jam dixi Catalogum ſuum ſcriptorum Eccleſiaſticorum, paucis exceptis, ex Euſebii Hiſtoria concinnavit transtulitq; Hieronymus, neqve enim alioqvi puto ab illo Hiſtoriam ipſam Euſebii integram latine translatam, licet hoc aliqvis ſuſpicari poſſit ex his ejus verbis lib. 1. in Rufin. *Laudavi Euſebium in Eccleſiaſtica Hiſtoria, in digeſtione temporum, in deſcriptione ſanctæ terræ, & hæc ipſa opuſcula in latinum vertens meæ lingvæ hominibus dedi.* Etiam Hieronymo verſionem Euſebianæ hiſtoriæ tribuit Bridefertus Rameſienſis in gloſſis ad Bedam de temporum ratione cap. 28. Sed illam Rufini eſſe conſtat. Qvo ſenſu autem Apocryphis accenſeatur Hiſtoria Euſebii in Gelaſiano decreto, diſputant Jo. Pearſonius 1. Vindic. Ignatii p. 48. & Matthæus Larroqvanus in Obſervationibus ad Perſonianas Vindicias pag. 35. ſeq. Vide & Baluzium ad Antonium Auguſtinum de emendatione Gratiani pag. 446. (717. ſeq. edit. Maſtrichtianæ,) ubi confutat Carolum Molinæum, qvi de altero Euſebio Pamphili & altera Hiſtoria Eccleſ. cogitavit. Sane multis exemplis patet, in illo decreto Apocrypha vocari non modo ſcripta ſuppoſita Auctoribus

ribus per hæreticos & falsa, sed etiam vera & certissima non hæreticorum modo manifestariorum, sed qvoqve eorum scriptorum, qvorum doctrina non per omnia Ecclesiæ probata erat, uti Eusebius Arianismi suspectus fuit apud multos,& Colluthianorum atqve Meletianorum z) familiaritate male audivit.

INDEX accuratus Scriptorum, Episcoporum & aliorum Virorum illustrium, Hæreticorum qvoqve memoratorum in Eusebii Historia Eccles. & libris de vita Constantini,

Adornatus à me ad paginas editionis Græcolatinæ Valesianæ Parisiensis & Moguntinæ.

ABdus Abdi F. (Rufino Abdias.) 34.
Abercius sive Avircius Marcellus. 179.
Abgarus, infra Agbarus.
Acacii & Strategii Comitum literæ ad Constantinum. 59.
Achæus, judex. 263.
Achillas presbyter Alexandrinus, scholæ catecheticæ præfectus. 289.
Acta Apostolorum Apocrypha. 97. Vide Andreas, Paulus, Petrus.
Acta falsa de Christianorum ἀθεμιτυργίαις. 350. seq.
Acta Pilati 40. seq. in Christianorum conficta odium, & pueris ediscenda data. 350. 352. τὸ πλάσμα τῶν κ͞υ ἡ͞μ Σωτῆρος ἡμῶν ὑπομνήματα χθὲς καὶ πρώην διαδεδωκότων. 27.
Acta Passionis Carpi, Papuli & Agathonicæ. 163.
Adauctus, Rationalis & Procurator Imperatoris, Martyr sub Diocletiano. 304.
Adrianus Manganæensis, Martyr sub Maximino. 341.
Ædesius Philosophus Apphiani frater, Martyr. 326.
Αἰγυπτίων μάνσις, Θεοπρόποι &c. 445. 449. Geometriæ, Astronomiæ & Arithmeticæ inventionem sibi tribuunt Ægyptii. 645.

Ælia-

z) Confer Tillemont. T. V. memor. Hist. Eccles. part 1 p. 156.

Ælianus qvi interfuit Concilio Antiocheno contra Paulum Samosatenum. 279.
Ælius Publius Julius, Develti in Thracia Episc. 187.
Æmilianus præfectus Ægypti. 257. 258. 259. 260.
Æmilius Frontinus, Asiæ Pro COS. 185.
Julius Africanus. 18. Ejus *Epistola ad Aristidem* περὶ συμφωνίας τ᾽ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις γενεαλογίας. 20-23. alia ejus scripta. 230.
Agabus Propheta N. T. 41. 42. 46.
Agapius Cæsareæ Palestinæ Episcopus. 288.
Agapius Martyr sub Diocletiano. 321. 327. alius 322.
Agathobulus cognomine διδάσκαλος, scriptor Judæus ante Philonem. 287.
Agathonica, Martyrium passa. 136.
Agbari Edessæ Regis *Epistola ad CHristum.* 32.
Agrippæ Castoris contra Basilidem. 120.
Agrippinus Episcopus Alexandrinus, 141. 174.
Albinus Procurator Judææ, Festi successor 66.
Alcibiades Martyr Montanista 167. 168. Forte pag. 179. pro Μιλτιάδην legendum Ἀλκιβίαδην, uti pag. 183. Αλκιβιάδε pro Μιλτιάδε.
Alexander Episcopus Cappadociæ atqve inde Hierosolymæ sive Æliæ 210. 212. 228. 248. ubi Bibliothecam instruxit. 222. Confessor CHristi, in carcere mortuus 234. Huic Alexandro Clemens Alex. librum de Canone Ecclesiastico adversus Judaizantes nuncupavit 214. Ejus Epistola ad Antinoitas. 212. ad Antiochenses 212. 213. ad Demetrium 222. ad Origenem 216.
Alexander Episcopus Romæ 115. 117. 170.
Alexander Phryx, Medicus & Martyr 183. alius 239. alius 261. alii duo, Ægyptius & Gazæus (A. C. 304.) 321.
Alexander Montanista, Pseudomartyr. 185.
Alexandrina schola. 175. 280. 285.
Alpheus Episcopus, Martyr sub Diocletiano. 319.
Ambrosius, à Valentini secta ab Origene revocatus 218. Origenis ad scribendum ἐγγοδιωκτης 224. ei librum de martyrio dicat Origenes 228. Confessor sub Maximino. 228.
Ammia Philadelphensis, Prophetis Nov. Test. 183.
Ammon Berenicensis Episcopus, ad qvem scripsit Dionysius Alex. Epistolas contra Sabellium 277.

Am-

Ammon Martyr, ſub Decio. 240.
Ammonarium, virgo martyrio ſub Decio coronata. 239. Alia hoc nomine. id.
Ammonianus Martyr, ſub Decio. 239.
Ammonius Philoſophus, Origenis præceptor ex Chriſtiano Ethnicus teſte Porphyrio 220. Euſebius tamen huic Ammonio tribuit librum de conſenſu Moyſis & JEſu, aliaqve ſcripta Chriſtianum auctorem teſtantia. 221.
Ammonius præfectus Alexandrinæ, Martyr ſub Diocletiano. 308.
Anacletus ſive rectius Anencletus, Epiſcopus Romæ. 87. 91. 170.
Anatolius Alexandrinus, Epiſcopus Cæſareenſis 288. inde Ladoicenus 284. ſeq. ubi de ejus multiplici eruditione. Ab Alexandrinis rogatus ſcholæ Ariſtotelicæ rectoram in ſe ſuſcipere. 285. Ejus Canon Paſchalis. 286. ſq. Iſagoge Arithmetica libris decem. 287.
Andreas Apoſtolus 71. Ejus Acta Apocrypha. 97.
Anicetus, Romæ Epiſcopus. 124. 125. 127. 141. 142. 171. 193.
Annales & commentarii publici Edeſſenorum. 32. ſq.
Annianus Epiſcopus Alexandrinus. 66. 87.
Anteros Epiſcopus Romæ 229.
Anthimus Epiſcopus Nicomedienſis, Martyr. 297. 307.
Antinous. 121. Antinoi Prophetiæ. 122.
Antipater Herodis Aſcalonitæ F. 19. 22.
Antoninus presbyter, Martyr ſub Maximino. 333.
Anulinus Africæ Procos. 391. 393. ad eum Epiſtola Conſtantini M. 390. altera 394.
Apelles hæreticus 177. multis libris ſcripta ſacra Veteris Teſt. inſectatus. 178.
Apionis & Petri diſputationes. 110.
Apio Judæorum adverſarius. 43. liber ejus contra Judæos. 85.
Alius Apio Chriſtianus ſcriptor in Hexaëmeron. 195.
Apocrypha ab Hæreticis ſuppoſita. 143.
Ἀπογραφαὶ, cenſuales tabulæ 355.
Claudius Apollinaris 141. 169. 187. Epiſcopus Hierapolitanus 146. 149. 169. Ejus Apologia pro Chriſtianis ad Verum Antoninum. 146.

146. alia scripta 149. contra Montanistas 179. 186. Hæc sunt γράμματα qvæ memorantur. 187.
Apollonia martyrium passa. 237.
Apollonides (ex Artemonis hæresi) sacras Scripturas corrumpit. 198.
Apollonius scriptor adversus Montanistas. 184-186.
Apollonius Martyr. 189. ἐπὶ παιδείᾳ καὶ Φιλοσοφίᾳ βεβοημένος. Oratio ejus Apologetica ad Senatum dicta. ibid.
Apollophanes Philosophus. 220.
Apostolica vox, γίνεσθε δόκιμοι τραπεζῖται. 253.
Apostolicus presbyter S. Irenæo laudatus. 173. S. Clementi Alexandrino. 215.
Apostolorum Acta Apocrypha. 97. διδαχαί id.
Apphianus Martyr, sub Maximino. 322-325.
Aqvila Confessor, sub Valeriano. 261.
Aqvila Ponticus qvi libros V. T. Græce vertit, 173. 217.
Aqvila Præfectus Ægypti 204. 207.
Arabianus, Christianus scriptor, 195.
Arabum Psychopannychitarum error ab Origine confutatus. 233.
Archelaus Herodis Magni F. 27.
Archiva Edessena. 32.
Ares, Martyr sub Maximino. 335.
Aristidis Apologia pro Christianis. 116. seq.
Aristion, vir Apostolicus. 111. ejus διηγήσεις τῶν τοῦ Κυρίου λόγων à Papia laudatæ, 112.
Aristo Pellæus, scriptor. 118.
Aristobulus, ex Paneade, scriptor Judæus 215. unus è LXX. Interpretibus. 287. ejus βίβλοι ἐξηγητικαὶ τῆς Μωυσέως νόμου ad Ptolemæos, Lagi & Philadelphum. ibid.
Aristoteles. 197. Aristotelica schola Alexandriæ. 281.
Artaxerxis temporibus clarus Esdras. 174.
Artemas. 282.
Artemonis hæresis, 195. sq.
Asclepiades Antiochiæ Episcopus. 212. 223.
Asclepiodotus Theodoti coriarii, hæretici discipulus, 197. sacras Scripturas corrupit. ibid.
Asclepius, sectæ Marcionitarum Episcopus, Martyr sub Maximino, 335. sq.
Asterius Urbanus, scriptor, 182. Asty-

Aſtyrius Senator Romanus, Martyr. 264.
Ater (al. Aſter) Ægyptius, Martyr. 239 ſq.
Athenodorus, Gregorii Thavmaturgi frater, Origenis diſcipulus, Eccleſiæ alicujus in Ponto Epiſcopus. 230. 263. 278.
Attalus Pergamenus. Martyr. 157. 161. 162. 163. 167.
Atticus, Vir Conſularis. 104. alius Epiſcopus Synnadenſis in Phrygia. 222.
Auctoris neſcio cujus (Rhodonis forte) libri tres contra Montaniſtas 179-183. Alius contra Artemonis hæreſin. 195.
Avilius Epiſcopus Alexandrinus. 87. 90.
Avircius Marcellus. 179.
Aurelius Cyrenius, infra Cyrenius.
Avtolycus ad qvem Theophilus Antiochenus ſcripſit. 146.
Auxentius Martyr ſub Maximino. 329.
Babylas Epiſcopus Antiochenus. 229. Confeſſor Chriſti, in carcere mortuus. 234.
Bacchius Juſtini Martyris avus. 126.
Bacchylides 144. forte idem cum Bacchylo, de qvo mox.
Bacchylus Corinthiorum Epiſcopus. 190. Ejus Epiſtola de Paſchate. 191.
Barcabbas & Barcoph, Baſilidis Prophetæ. 120.
Barcochebas. 118. 122.
Bardeſanes Syrus. 151. Ejus errores & ſcripta. ibid.
Barnabas. 30. 38. Ejus Epiſtola. 214. 215. ſpuria. 97.
Juſtus Barſabas, vir Apoſtolicus. 112.
Bartholomæus Apoſtolus. 175.
Baſilicus Marcionita. 177.
Baſilides Alexandrinus, Hæreticus 119. Ejus libri XXIV. in Evangelium. 120.
Baſilidiani. 142. Eorum Prophetæ, ſupra in Barcabbas.
Baſilides Martyr. 207, 208.
Baſilides Pentapolitanus Epiſcopus, ad qvem ſcripſit Dionyſius Alex. 277.
Benjamin, Epiſcopus Hieroſolymitanus.
Beryllus Boſtrenorum Epiſcopus & ejus ſcripta. 222. error. 231.
Beſas Martyr, 239.
Biblias martyrium paſſa. 158. ſeq.

Bibliotheca Æliæ urbis. 222. Pamphili Martyris. 231.
Blandina martyrium passa, 157. 161. 164.
Blastus hæreticus. 178. 187.
Bolanus qvi interfuit Concilio Antiocheno contra Paulum Samosatenum. 279.
Cæcilianus Carthaginiensis Episcopus 391. 394. ad eum Epistola Constantini M. 393.
Caji duo, Episcopi Hierosolymitani. 176.
Cajus adversus Artemonem, 195. contra Proclum Montanistam Ζήτησις sive Διάλογος 67. 99. 100. 103. 222. sq.
Cajus Episcopus Romanus. 284.
Cajus Martyr 183. alius Cajus. 236. 260. 261.
Calliſtio ad qvem Rhodon scripsit. 178.
Calliſtus Episcopus Romanus. 223.
Candidus in Hexaëmeron. 195.
Capito Episcopus Hierosolymitanus. 176.
Carpocrates hæreticus 120. Carpocratiani. 142.
Carpus Martyr. 136.
Cassianus Hierolymorum Episcopus. 176.
Cassiani χρονογραφία. 215.
Cassius Tyri Episcopus. 194.
Cataphrygum hæresis. 149. 178. 179. sq. 186. 222. infra, Montanistæ.
Catharos se ipsi appellabant Novatiani. 242.
Catholicæ Apostolorum Epistolæ. 215.
Celadion Episcopus Alexandrinus. 125. 141.
Celerinus Confessor sub Decio. 242.
Celsus Iconii in Pisidia Episcopus. 222.
Cephas (Galat. II. 9.) diversus à Petro Apost. unus è LXX. CHristi discipulis 30.
Cerdo Episcopus Alexandrinus. 90. 115.
Cerdo hæreticus, Romæ, Marcionitarum auctor. 124.
Cerinthus hæreticus. 99. sq. ejus ἀποκαλύψις 100. illi tributa à nonnullis Apocalypsis Johannis. 273. communi balneo cum eo uti Johannes noluit 100. 128.
Chæremon Diaconus. 257. 258. 261.
Chæremon Nili urbis Episcopus, cum conjuge relegatus. 240.

Chæ-

Chæremon Stoicus. 220.
Ad Chreſtum Syracuſanorum Epiſcopum Conſtantini M. Epiſtola. 391.
CHriſto tributa ad Abgarum Epiſtola. 32. CHriſti dicta qvæ in Evangeliis non leguntur, 108. 186. ξέναι παραβολαὶ καὶ διδασκαλίαι, libris Papiæ inſertæ. 112.
Chryſophora. 145.
Clarus, Ptolemaidis in Syria Epiſcopus. 194.
Clemens 216. Alexandrinus 175. Pantæni diſcipulus 214. presbyter 213. ſcholæ Catecheticæ Alexandrinæ præfectus 208. aſſertor Divinitatis CHriſti 196. Præceptor Origenis. 208. de ejus ſcriptis 214. ſeq. Ex Hypotypoſeon ſive Inſtitutionum Divinarum libris 63. 65. 215. 216. Ex libro V. 30. VI. 38. 53. VII. 38. 46. ſeq.
Stromatum libro I. 175. 176. 208. III. 101. 102. VII. 102.
Libro de Paſchate 147. 215.
Libro, Qvis dives ſalvetur, 91-94.
Clemens Epiſcopus Romæ 74. 87. 90. 106. 170. male confunditur cum Flavio Clemente Conſule, 89. Epiſtolam ad Hebræos Græce vertiſſe à qvibusdam traditur. 110. 227.
Ejus Epiſtola ad Corinthios. 88. 110. 142. 145. 170. 215.
Epiſtola ſecunda. 110.
πολυεπῆ καὶ μακρὰ συγγράμματα heri & nudius tertius Clementi ſuppoſita, Petri & Apionis diſputationes. 110.
Cleobius Judæus hæreticus. 142. Cleobiani. ibid.
Conon Hermopolitanæ Eccleſiæ Epiſcopus, ad qvem ſcripſit Dionyſius Alexandrinus. 247.
Conſtantini M. Oratio de pace ad Synodum Nicænam. 489. Oratio ad Sanctorum cœtum 567. ſeq. Epiſtolæ & edicta. Vide infra, Epiſtolæ. Statuæ ejus inſcriptio. 359. ſq. Epiſcopus τῶν ἐκτός. 537.
Coracio Chiliaſmi aſſertor à Dionyſio Alex. confutatus. 272.
Cornelius Epiſcopus Antiochenus. 141.
Cornelius Epiſcopus Romanus, 234. 245. 247. 250. Ejus Epiſtola ad Fabium Antiochenum de condemnatione Novati (Novatiani) 242-245. Aliæ ejus Epiſtolæ. 242.
Cornutus Stoicus. 220.
Creſcens Philoſophus. 136. 137. Alius Creſcens à Paulo Apoſt. miſſus in Gallias. 74.

Crispus Parentis Constantini in expeditione & victoria adversus Licinium Comes. 398. 399.
Cronion Eunus Martyr. 238.
Cronius Philosophus. 220.
Culciani Præfecti Ægypti sub Maximino, & Christianorum hostis supplicium 366.
Cyprianus Episcopus Carthaginiensis, rebaptizandos hæreticos docuit. 251. Ejus Epistolæ. 242.
Aurelius Cyrenius Martyr. 187.
Aurelius Cyrenius, Præfectus sub Gallieno. 262.
Cyrus Rex Persarum 408.
Cyrillus Episcopus Antiochenus. 284.
Δαιμονίαι προσημείωσις. 317.
Dalce. 134.
Damas Magnesiæ ad Mæandrum Episcopus. 107.
Decii Imp. edictum contra Christianos. 238.
Demetrianus Episcopus Antiochiæ. 248. 251. 263. 277. ejus filius Domnus. 282.
Demetrius Episcopus Alexandrinus. 190. 202. 204. 205. 209. 216. 221. 222. 228. 229.
Demetrius presbyter. 261.
Demetrius Judæus scriptor. 215.
Desposyni, Servatoris nostri cognati 23.
Didymus ad qvem scripsit Dionysius Alex. 260. 266.
Diocletiani edictum contra Christianos à Christiano qvodam detractum & publice discerptum. 296. *Etsi non recte*, inqvit Lactantius cap. 13. de mortibus persecutorum, *magno tamen animo.*
Diodorus ὁ τὰς βιβλιοθήκας ἐπιτεμών. 646.
Dionysia Martyrium passa. 239.
Dionysius *Areopagita* primus Athenarum Episcopus. 74. 144.
Dionysius *Corinthiorum* Episcopus. 74. 141. Ejus Epistolæ variæ. 143. sq. ad Athenienses. 74. 143. 144. ad Ecclesiam Romanam. 68. 144. 145.
Dionysius Origenis discipulus, 229. scholæ catecheticæ præfectus ibid, inde *Alexandrinus* Episcopus. 232. 261. 278. 289. ὁ καθ' ἡμᾶς 100. (Confer Dodvvelli diss. ad Irenæum pag. 227.) Ejus Epistolæ *de baptismo*, I. ad Stephanum Episcopum Rom. 251.

251. II. ad Xyſtum Epiſcopum Rom. 252. III. ad Philemonem presbyterum Rom. 253. IV. ad Dionyſium presbyterum (poſtea Epiſc.) Romanum. 254. V. ad Xyſtum Epiſcopum Rom. 254. VI. ad eundem. 255. Alia Epiſtola ad Dionyſium Rom. de Luciano, ibid. Epiſtolæ *Paſchales*. 266. ad Alexandrinos compresbyteros. 266. 268. 269. ad fratres per Ægyptum conſtitutos ibid. ad Hieracem Epiſcopum. 266. ſq. ad Flavium. 266. aliæ, ibid. Ejusd. Epiſtolæ ad *Cornelium* Epiſcopum Rom. 247. 248 ad *Domitium & Didymum*. 260. 266. ad *Fabium* Antiochenum Epiſcopum. 236. 241. 246. Ad Antiochenſem Eccleſiam. 279. Adverſus *Germanum* Epiſcopum. 235. 257-261. ad *Hermammonem* & fratres in Ægypto conſtitutos. 250. 255--257. 269. 270. ad *Novatum*. 247. Epiſtola de ſabbato 296. alia περὶ γυμνασίᾳ ibid. aliæ Epiſtolæ. 266. 269. 277. liber ſecundus de promiſſionibus contra Nepotem, 100. 270. -- 276. alia ejus ſcripta. 247. 248. 277.

Dionyſius ad qvem ſcripſit, qvisqve συμπρεσβύτερον vocatur à Dionyſio Alex. 252. poſtea Epiſcopus *Romanus* 254. 277. 279. 283. eidem libros contra Sabellium Dionyſius Alex. inſcripſit. 277.

Dionyſius *Tripolitanus*, Martyr. 321. Alius Dionyſius Martyr. 322.

Dionyſius ὁ ἀπὸ ὑπαϛικῶν. 547.

Dioſcorus Confeſſor. 239. alius presbyter. 261.

Dius presbyter Alexandrinus, Martyr ſub Diocletiano. 308.

Dius Epiſcopus Hieroſolymitanus. 211.

Docetæ. 214.

Dolichinus Epiſcopus Hieroſolymitanus. 176.

Domitius ad qvem ſcripſit Dionyſius Alex. 260. 266.

Domninus Martyr ſub Maximino. 328.

Domnus Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopus. 263.

Domnus Demetriani Epiſcopi F. Epiſcopus Antiochenus. 282. 284.

Donatiſtæ innuuntur. 473.

Dorotheus Evnuchus, presbyter Antiochenus, Hebraice peritus, qvem ſacras Scripturas in Eccleſia interpretantem Euſebius audivit. 284. Baphii apud Tyrum Procurator. ibid, & 292. Martyr 296. 297.

Doſitheus hæreticus. 142. Doſitheani. ibid.

Dracilianus, præfectorum Prætorio Vicarius ſub Conſtantino 500.

Duſa-

Dusares ab Arabibus cultus. 645.
Ebionæi. 99. 173. 218.
Elevtherus Diaconus. 142. deinde Episcopus Romanus. 125. 142. 153. 168. 170. 171. 189.
Elias Martyr sub Maximino. 335.
Elpistus. 144.
Encratitarum hæresis. 149. seq.
Ἐνναθᾶς Scythopolitana, passa martyrium sub Maximino 333. sq.
Τὰ ἐν τῷ ἐνῶχ μαθήματα. 287.
Vettius Epagathus, Martyr. 155. sq.
Epistolæ Imperatorum, *Hadriani* ad Minucium Fundanum 122. 123. 148. *Antonini Pii* ad Lariſſæos, Theſſalonicenſes, Athenienſes & omnes Græcos pro Chriſtianis. 148. *M. Antonini* de legione fulminatrice 169. ad commune Aſiæ pro Chriſtianis. 126. 189. *Gallieni* ad Dionyſium & reliqvos Epiſcopos. 262. *Aureliani* contra Chriſtianos 283. *Diocletiani.* 294. 296. 298. 318. 360. 364. *Galerii Maximiani* palinodia 345. 346. pro Chriſtianis 315. 316. 437. *Maximini* contra Chriſtianos 323. seq. 333. 350. 357. 365. Ejusdem ad civitatem Tyriorum 352. seq. ad Sabinum præfectum prætorio, pro Chriſtianis 347. seq. Edictum in gratiam Chriſtianorum. 360. sq. 363. sq. 438. mentio & 352. Edictum *Licinii* contra Chriſtianos 396. *Conſtantini & Licinii* pro Chriſtianis 388. seq. 360. 362. 367. 370. 388. seq. *Conſtantini & Licinii* Edicta contra Maximinum 366. *Conſtantini* pro Chriſtianis poſt victum Licinium 399. ad Anulinum de bonis Eccleſiarum reſtituendis. 390. ad eundem de immunitate Clericorum. 394. ad Alexandrum Epiſcopum Alexandrinum & Arium presb. per Hoſium miſſa. 473-478. ad populum Antiochenſem 516. seq. ad Cæcilianum Epiſcopum Carthag. 393. ad Chreſtum Syracuſanorum Epiſcopum 391. sq. ad Eccleſias, ante Synodum Nicænam 486. poſt Synodum Nicenam 491-494. ad Euſebium Cæſarienſem Epiſcopum 465. alia 518. tertia. 543. qvarta ad eundem de conficiendis ſacris Codicibus, ibid. Lex de hæreticis. 520. seq. aliæ 453. seq. 455-463. 464. 482. seq. Epiſtola ad Macarium Hieroſolymorum Epiſcopum. 499. 500. 501. ad eundem & reliqvos Epiſcopos Palæſtinæ. 509. seq. ad Miltiadem Epiſcopum Urbis Romæ & Marcum. 391. ad Provinciales Orientis edi-

edictum ex Græco versum latine 466-471. ad omnes Provinciales de restituendis bonis Christianorum. 455. seq. ad Saporem Regem Persarum. 530. seq. ad Theodotum, Theodorum & reliqvos Antiochiæ congregatos. 519. ad Synodum Episcoporum in urbe Tyro. 546. 547. Constantini Epistola ad Ursum Rationalem Africæ memoratur 393.

Sabini præfecti prætorio sub Maximo Epistola ad Præsides provinciarum Orientis pro Christianis, ab Eusebio Græce è latino versa, 347. seq.

Epistola Synodica Concilii *Antiocheni* ad Dionysium Romæ & Maximum Alexandriæ Episcopum & reliqvos Episcopos contra Paulum Samosatenum 279. seq. Concilii *Gallicani*, 191. Martyrum *Lugdunensium* ad Elevtherum Episcopum Romæ. 168. Epistola Synodica Ecclesiarum *Osdroënæ* provinciæ de celebratione Paschæ. 191. Episcoporum provinciæ *Palæstinæ*. 191. 194. Ecclesiarum *Ponti*. 191. Concilii *Romani*. 191. Epistola Ecclesiæ *Smyrnæorum* ad Philomelienses & reliqvas Ecclesias. De martyrio Polycarpi. 128-135. eorundem de martyrio Pionii. 136. *Viennensis* & *Lugdunensis* Ecclesiæ ad Ecclesias Asiæ & Phrygiæ. 154--165. 166. 167. sq.

Epimachus Martyr. 239.

Eros Episcopus Antiochenus. 141.

Esdras librorum Propheticorum, Artaxerxis tempore restitutor. 174

Essæi. 143.

Evangelium secundum Hebræos. 97. 113. 143. ab Ebionæis solum receptum. 99. Syriacum 143. Διὰ τεσσάρων Tatiani 150. Vide & Matthiæ, Pauli, Petri.

Evarestus Romæ Episcopus. 106. 115. 170.

Eubulus Manganæensis. Martyr sub Maximino. 341.

Euclidis Geometria. 197.

Evelpis laicus in Ecclesia Larandensi concionatur. 222.

Eumenes Episcopus Alexandrinus. 118. 125.

Cronion Eunus, Martyr. 238.

Evodius Episcopus primus Antiochiæ. 91. post Petrum. 106.

Euphranor ad qvem scripsit & cui librum de tentationibus dicavit Dionysius Alexandrinus. 277.
Euphronius presbyter. 519.
Eupolemus judæus. 215.
Euporus ad qvem scripsit Dionysius Alexandrinus. 277.
Eusebius Diaconus 257. domo Alexandrinus. 284. 285. 286. postea Episcopus Laodicenus. 261. 284.
Eusebius Cæsareensis, usus Bibliothecâ Æliæ urbis ab Alexandro Episcopo instructa, 222. 284. & Bibliotheca Pamphili, cujus indicem inseruit libris de Pamphili vita. 231. Eusebii χρονικοὶ κανόνες 4. libri de Demonstratione Evangelica. 10. Eclogarum Propheticarum libri. ibid. Orationes. 405. 542. 550. De Martyribus Palæstinæ. 308. d. Antiqviorum Martyrum passiones. 135. 136. ubi de Pionio, & 153. 169. 189. Apologia pro Origene ab Eusebio & Pamphilo communi studio elaborata. 232. Liber II. illius operis 224. 232. liber VI. 233. De vita Pamphili, libri tres 231. 288. 308. 336. ἱστορήσαμεν δὲ καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῶν τόπων γενόμενοι. 301. Antiochenum Episcopatum repudiat. 516. 518.
Eutychianus Episcopus Romæ. 284.
Eutychius qvi interfuit Synodo Antiochenæ contra Paulum Samosatenum. 279.
Fabianus Episcopus Rom. 229. Martyr. 234.
Fadus, Φάδος, Procurator Judææ. 49.
Fabius Episcopus Antiochenus. 234. 236. 242. 248. 262.
Faustinus Confessor sub Valeriano. 261.
Faustus 236. 260. idem forte Faustus Diaconus. & Confessor sub Valeriano. 257. 258. 261. ab postea Martyr. 261.
Faustus presbyter Alex. martyr sub Diocletiano 308.
Felix Episcopus Rom. 283. 284.
Festus Procurator Judææ. 61.
Firmilianus Cæsareæ Cappadociæ Episcopus. 228. 247. 251. 252. 263. 278. 279. 280.
Firmilianus Præses Palæstinæ. (A. C. 308.) 330. 341. 337. 333. ejus supplicium 342.
Flavianus Præses Palæstinæ. 318.
Flavius ad qvem scripsit Dionysius Alex. 266.
Florinus presbyter Rom. hæreticus. 178. 187. 188.

Flo-

Florus Procurator Judææ. 68.
Æmilius Frontinus Asiæ Pro-COS. 185.
Ad Minucium Fundanum Asiæ Pro-COS. rescriptum Hadriani, 122. seq. 148.
Galenus 197.
Galilæi. 17. 143.
Gallieni Imp. rescripta pro Christianis, 262.
Georgius presbyter. 519.
Germanicus Martyr 129.
Germanio Episcopus Hierosol. 211.
Germanus Episcopus ad qvem scripsit Dionysius Alex. 257. 260.
Germanus Martyr sub Maximino 333.
Gordius Episc. Hierosol. 211.
Gorgonius procurator provinciæ sub Ethnico Imp. Christianus. 292. martyr sub Diocletiano 297.
Gortheus hæreticus Judæus à qvo Gortheni. 142.
Serenius Granianus ProCOS. Vide Serenius.
Gratus Asiæ ProCOS. 180.
Gregorius (alio nomine Theodorus) Origenis discipulus, Ecclesiæ in Ponto Episc. 230. 263. 278.
Hadriani Imp. edictum Judæos vetans Hierosolymam reverti. 118. rescriptum ad Minucium Fundanum. 122. seq. 148.
Hegesippus 87. 88. 89. seq. 103. 104. 105. 121. seq. 125. 141. videtur à Judæis ad Christianos accessisse 143. qvinqve libris traditiones Apostolicas ὑπομνηματισάμενος. 121. ubi locus ex illo opere: & plura 142. 143. ἐν τῷ πέμπτῳ ὑπομνήματι 63-65.
Helcesaitarum hæresis simul nata simul exstincta 232.
Helena Adiabenorum Regina. 49. 50.
Helena Augusta Constantini M. mater. 504. 505. 506.
Helena Simonis Magi. 50.
Helenus Tarsi Episcopus 247. 251. 252. 278. 279.
Heliodorus Laodiceæ Episcopus 251.
Hemerobaptistæ. 143.
Heraclas 217. presbyter 222. Plutarchi Martyris frater, Episcopus Alex. Origenis discipulus 204. 228. 229. 232. 253. 254.
Heraclides procurator prædiorum Imp. Constantini 393.
Heraclides Martyr, Origenis discipulus. 206.

Ad Heracliti Philosophi dictum πάντα ῥεῖ ποταμῷ δίκην alluditur 613.
Heracliti Christiani scriptoris εἰς τὸν Ἀπόστολον 195.
Herais catechumena martyrium perpessa. 206.
Hermæ Pastor 72. 97. 173.
Hermogenes hæreticus 146.
Hermophilus (ex Artemonis hæresi) sacrarum Scripturarum corruptor. 198.
Hermon Episcopus Hierosol. 289.
Hero Origenis discipulus, martyr. 206. alius Ægyptius 239.
Hero Antiochenus Episcopus. 108. 141.
Herodes Magnus 18. 19. 24. Junior. 29. 42. Irenarcha. 131. 134.
Hesychius Ægyptius Episc. Martyr sub Diocletiano 308.
Hieracas Ægyptius Episc. ad qvem scripsit Dionysius Alex. 266.
Hierax qvi interfuit Concilio Antiocheno contra Paulum Samosatenum 279.
Hippolytus 222. 248. ejus liber de Pascha & alia scripta 223. seq.
Historici non Christiani, οἱ ἄποθεν τῶ καθ' ἡμᾶς λόγω συγγραφεῖς. 89. 116. 154. 169. ἰδιός τις αὐτῶν συγγραφεύς. 268.
Homerus. 319. 608.
Βρέσιον ab Hosio missum ad Cæcilianum Carthag. Episcopum, 393.
Hosius Episcopus Cordubensis. 393. 487.
Hyginus Episcopus Romæ. 123. 124. 125. 171. 193.
Hymenæus Hierosolymorum Episcopus. 263. 278. 279. 289.
Hyrcanus. 19.
Jacobi Epistola 66. 97. Jacobus Justus Episcopus Hierosol. 38. seq. 63. 74. (ubi & de altero Jacobo) 86. 117. 142. Ejus cathedra 265. sq.
Ignatius Antiochensis Episcopus. 91. 173. Ejus Martyrium & Epistolæ. 106. sq. 110. locus ex Epistola ad Rom. 107. ad Smyrnæos. 108. Epistolarum ad se missarum meminit Polycarpus, easqve una cum aliis qvas potuit invenire, ad Philippenses misit 109.
Incerti auctoris adversus Cataphrygas lib. I. 179. II. 181. III. 182.
Incerti auctoris contra Artemonis hæresin. 195.
Ingenuus, Ἰγγένης, sub Decio Martyr. 240.
Joannes Apostolus. 90. 91. sq. cum Cerintho noluit eodem uti balneo. 100. 128. bene Græce scripsit. 276. Ejus Evangelium. 94.

94. sq. 172. 216. 226. 227. Epistola prima. 274. 275. secunda & tertia. 96. 97. 227. 274. Apocalypsis. 96. 97. 146. 172. sq. 186. 227. 255. 271. 272. 273. sorte Joannis presbyteri 111. 273. sq. 275. dictio ἐκ ἀκριβῶς ἑλληνίζουσα. 276. Acta Apocrypha. 97. sepulchrum. 102. sq. 191.
Joannes presbyter Vir Apostolicus. 111. utriusqve Joannis sepulchrum Ephesi. 111. 275. ejus παραδόσεις à Papia laudatæ 112.
Joannes Episcopus Hierosol. 117.
Joannes Lector memoria excellenti, Martyr sub Maximino. 343. sq.
Josephus Barsabas Vir Apostolicus. 112.
Flavius Josephus 287. 215. Ejus laus & scripta. 84. sq. Historia. 17. 20. 27. 42. 50. 65. 68. 75. 81. Veritatis studium. 49. Antiqvitatum lib. XVII. 25. XVIII. 18. 27. 28. 29. 30. ubi testimonium de CHristo, & 43. seq. XIX. 47. sq. 49. XX. 60. sq. 65. ex Antiqvitatum Epilogo (sive de vita sua) 86. De bello Judaico lib. II. 18. 25. sq. 45. 61. V. 76. sq. VI. 78-80. 82-84. contra Apionem. lib. I. 85.
Josephus Episcopus Hierosol. 117.
Irenæus. 142. 143. 215. Presbyter Lugdunensis 168. Episcopus. 170. Ecclesiarum Galliæ præcipuus 191. auditor Polycarpi. 170. 188. pacis studiosus 191. Ejus libri qvinq; adversus hæreses. 171. 98. 108. 110. 119. 120. 124. lib. I. 51. 98. 100. 119. 120. 124. 150. II. 91. 171. III. 91. 100. 124. 127. sq. 170. 172. IV. 141. V. 88. 110. 141. 172. Epistola ad Florinum de Monarchia. 187. 188. contra Marcionem. 146. 172. de Ogdoade. 177. Epistola Synodica ad Victorem Episcopum urbis Romæ. 192. 193. Alia ejus scripta. 187. 194. CHristum Deum & hominem confitetur. 196.
Ischyrion Martyr, sub Decio 240.
Isidorus Ægyptius Martyr. 233. sub eodem.
Judas Galilæus 17. 18.
Judæ Apostoli Epistola. 66. 97. 214. 215.
Judas scriptor de LXX. hebdomadis Danielis. 208.
Judas Episcopus Hierosol. 118.
Judæorum in Christianos odium & maledicta. 140. septem hæreses. 64. 142. Judaicæ δευτερώσεις. 143.
Juliana à qva Symmachi commentarios Origenes accepit. 218.

Julianus Episcopus Alex. 174. 190. 202. alii duo Episcopi Hierosol. 176.
Julianus Apameensis Episcopus. 182.
Julianus Martyr. 238. alius Cappadox sub Maximino. 340. sq.
Ælius Publius Julius, Develti Coloniæ Thraciæ Episcopus. 187.
Justinus. 98. 105. 173. assertor Divinitatis CHristi. 196. ejus scripta. 139. sq. γράψας κατὰ Μαρκίων& σύγγραμμα. 125. 144. adversus omnes hæreses 125. priore Apologetico 50. 122. 125. 126. 136. 137. sq. secundo Apologetico 122. 123. 125. 126. 136. 137-139. dialogo adversus Tryphonem. 140.
Justus Episcopus Alexandrinus. 117.
Justus Barsabas vir Apostolicus. 112.
Justus Tiberiensis, Historicus. 86.
Jacobus Justus Episcopus Hierosol. Vide supra, in Jacobus. Alius Justus Judæus, Hierosol. Episcopus. 106. 117. alius Junior, itidem Episcopus Hierosol. 117.
Lætus præfectus Ægypti. 447.
Latronianus Conrector Siciliæ. 392.
Leonides Origenis pater, Martyr. 201.
Levi, Episcopus Hierosol. 117.
Libri Veteris Test. 149. 225. Novi. 97.
Liber qvem cœlo delapsum jactabant Helcesaitæ. 234.
Licinii edicta contra Christianos. 434. sq. Vide & supra Epistolæ. Ejusdem Oratio 446. 451.
Linus Romæ Episcopus. 71. 74. 87. 91. 170.
Longinus Philosophus. 220.
Lucæ Evangelium Paulo Apostolo probatum. 73. 226. Lucas Pauli Evangelium litteris mandavit. 172. traditus à qvibusdam Græce vertisse Epistolam ad Hebræos. 110. 215. 227.
Lucianus Antiochenus presbyter, Martyr sub Maximino. 307. Ejus oratio Apologetica, dicta Nicomediæ præsente Imperatore. 307. 351. De Luciano Epistolam ad Dionysium Romanum scripsit Dionysius Alexandrinus. 255.
Lucius Martyr. 139.
Lucius Episcopus Romæ. 250. sq.
Lucius qvi in Synodo Antiochena Paulum Samosatenum condemnavit. 279.

Lucius

Lucius presbyter. 261.
Lucuas Judæorum Dux. 116.
Lupus Ægypti præfectus. 115.
Lusius Qvietus, dux exercitus Romani. 116.
Macar Martyr. 239.
Τὰ Μακκαβαϊκὰ Σαρβὴθ Σαρβανὲ ἔλ. 226.
Macrianus. 270. ἐπὶ τῶν καθόλε λόγων τῦ βασιλέως Catholicus sive Rationalis Imperatoris. 256. Hic ibidem dicitur ἀρχισυνάγωγ@ τῶν ἀπ' Αἰγύπτε μάγων, qvod instar Magorum Ægypti Moysi resistentium, præstigias superstitiosas Valeriano svasit.
Malchionis, Sophisticæ Scholæ apud Antiochenos præfecti & presbyteri Christiani contra Paulum Samosatenum disputatio. 278. 279.
Malchus Martyr sub Valeriano. 261.
Manes hæreticus. 283.
Manichæi. 284.
Marcella martyrium passa, unà cum filia Potamiæna. 287.
Marcellus Confessor sub Valeriano. 258. ex fratribus Romanis. 257.
Marcellinus Episcopus Rom. 284.
Marcianus S. Irenæi frater. 104.
Marcianus hæreticus Doceta. 213. 214.
Marcion Ponticus, hæreticus. 125. 128. 144. 146. 150. 173. 177. 224.
Marcionistæ. 143. eorum dissidia. 177. auctor Cerdo. 124. plures Martyres habere se jactabant. 182. Mulier ex illa secta martyrium passa sub Valeriano. 262. Asclepius Episcopus sub Maximino. 335.
Marcius Turbo, Dux exercitus Romani. 116.
Marcus Episcopus primus Alexandrinus. 66. Ejus Evangelium 95. 96. à Petro Apostolo probatum. 53. 216. Marcus Petri interpres. 95. 96. 112. seq. 172.
Marcus Episcopus Alexandrinus junior. 125.
Marcus Hierosolymorum Episcopus. 119. 176.
Marcus ad qvem Constantini M. Epistola. 391.
Marcus hæreticus. 124.
Maria CHristi mater. 23. 24. alia Maria, 79. 80.

Mari-

Marinus Martyr. 263.
Marinus Tyri Episcopus. 251. alius 391.
Masbothæi, Judaica hæresis. 142. 143.
Maternus. 391.
Matthæus. 226. ejus Evangelium. 95. seq. 113. 172. 175.
Matthias Apostolus 30. 31. 38. Evangelium ei suppositum. 97.
Matthias Episcopus Hierosolymitanus. 117.
Maturus Martyr. 157. 161.
Maximilla, Montani Prophetis. 178. 180. 122. 186. laqveo gulam sibi fregit. 181.
Maximinus Episcopus Antiochenus. 146. 186. alius Hierosolymitanus. 176.
Maximini Imp. edicta. Vide supra Epistolæ.
Maximus Bostrensis Episcopus. 278.
Maximi liber, unde malum, & qvod materia creata à DEo sit. 195.
Maximus qvem compresbyterum vocat Dionysius Alex. 257. 258. qvi in Episcopatu Alexandrino post Dionysium succesſit. 261. 278. 279. 289.
Maximus presbyter Romanus, Confessor sub Decio. 242.
Maxys, tribunus militum sub Maximino. 334.
Mazabanes, Episcopus Hierosol. 234. 251. 263.
Melcatharus à Phœniciis cultus. 645.
Meletius ponticarum Ecclesiarum Episcopus. 289. Vir in omni genere doctissimus, propter eloqventiam vero *Mel Atticum*, μέλι τῆς Ἀττικῆς dictus. Eusebio per septennium notus. id.
Meletiani. 472.
Melito 141. 215. Sardianus Episcopus. Ejus Scripta. 146. seq. ex libro de Pascha. 147. ex Apologetico ad Imp. Verum. 127. 147. 148. ex ejus eclogis S. Scripturæ ad Onesimum. 148. seq. CHristum DEum & hominem confitetur. 196.
Melito Evnuchus. 191.
Menander hæreticus. 98. 119. μενανδριανισταί 142.
Mercuria martyrium passa. 239.
Meruzanes, Episcopus Armeniorum. 247.
Metras Martyr. 237.
Metrodonus Marcionis sectæ presbyter, Martyr. 135.

Mil-

Miltiades Montaniſta 179. Vide ſupra, Alcibiades.
Miltiadis Montaniſtarum adverſarii liber qvod non deceat Prophetam in ecſtaſi loqvi. 183. alia ejus ſcripta. 184. aſſertor Divinitatis CHriſti 196.
Ad Miltiadem Epiſcopum urbis Romæ, & Marcum, Conſtantini M. Epiſtola. 391.
Moderatus Pythagoricus. 220.
Modeſtus, ſcriptor. 141. contra Marcionem. 146.
Montanus hæreticus. 149. 168. 180. 183. 184. laqveo gulam ſibi fregit. 181.
Montaniſtæ plures ſe jactabant habere Martyres. 182.
Mopſus à Cilicibus cultus. 645.
Moſes presbyter Rom. Martyr ſub Decio. 245.
Muſæus ſcriptor Judæus, poſt Philonem ac Joſephum laudatus. 287.
Muſanus ſcriptor. 141. contra Encratitas. 149.
Myſteria gentium. 621.
Narciſſus Epiſcopus Hieroſol. 176. 190. 194. 210. 211. 212.
Narciſſus ad qvem Conſtantini M. Epiſtola. 519.
Natalis Confeſſor, Theodotianorum Epiſcopus. 196. ſeq.
Nemeſion Ægyptius, Martyr. 240.
Neon Epiſcopus Larandenſis 222.
Nepos Epiſcopus Ægyptius Chiliaſmi aſſertor à Dionyſio Alex. confutatus. 270. ejus ἔλεγχος Ἀλληγοριῶν. 271. Pſalmi. ibid.
Nicæna Synodus 486 ſeq.
Nicetes, Herodis Irenarchæ Pater. 131. 134.
Nicolaitæ. 101. Nicolai dictum: ὅτι καταχρᾶσθαι τῇ σαρκὶ δεῖ. ibid.
Nicomachus Iconii Epiſcopus. 278. 279.
Nicomachus Pythagoreus. 220.
Nilus Ægyptius Epiſcopus & Martyr ſub Diocletiano. 308. 343.
Novatus (rectius Novatianus) Eccleſiæ Rom. presbyter. 241. ſeq.
Novati χίσμα. 248. νεωτεροποιία, 251.
Numenius Philoſophus 220.
Obandes ab Arabibus cultus. 645.
Olympiadum ſcriptores. 46.
Oneſimus Epheſiorum Epiſcopus. 107.
Oneſimus ad qvem excerpta ſ. Eclogas S. Scripturæ ſcripſit Melito. 148.

Oraculum de Domino terrarum ex Judæorum finibus proditurο. 84.
Oraculum duplex Apoſtolis redditum de ipſorum Hieroſolymis commoratione 75 186.
Oracula Jovis Philii. 349. qvibus deceptus Maximinus. 363.
Oratio Panegyrica ad Paulinum Tyri Epiſc. dicta. 371-388. de ædificatis & reſtauratis templis poſt reſtitutam Chriſtianis pacem.
De Origene. 201. ſeq. 208. ſeq. 216. ſeq. 218. ſeq. 234. ſeq. vendit λόγων ἀρχαίων συγγράμματα. 205. Philoſophos veteres illuſtravit 219. presbyter 209-224. ejus auditores 263.
Hexapla. 217. Tetrapla. 217. Epiſtola ad Leonidem patrem, qva eum ad Martyrium ſuſtinendum hortatur puer, 202. ex alia Epiſtola. 221. Epiſtola ad Philippum Imp. & Severam Auguſtam. 233. Commentarii in Sacras Scripturas 224. 225. 230. 231. 233.
Ejusdem Tom. III. expoſitionum in Geneſin 71. Tom. IX. 225.
Expoſitio primi Pſalmi 225. 226. Homilia in Pſalm. LXXXII. 233.
Tom. I. Expoſitionum in Matthæum. 226.
Tom. V. Expoſitionum in Evangelium Joannis. 226. Tom. XXI. 229.
Homiliæ in Epiſtolam ad Hebræos. 227.
Libri de principiis. 225. de reſurrectione libri duo. 225. στρωματεῖς decem. 225. liber de martyrio ad Ambroſium & Protoctetum. 228. Epiſtolæ variæ 235. 229. ultra centum 233. ad Africanum de Suſanna. 230. Acta in Synodo contra Beryllum. 232. in Synodo contra Arabes Pſycho-pannychitas. 233. ad Fabianum Epiſc. Rom. & alios Epiſcopos de recta fidei ſuæ ratione. 233. pleniorem Indicem ſcriptorum Origenis dederat in Vita Pamphili 231. Ad Origenem ſcripſit librum de martyrio Dionyſius Alex. 247.
Orpheus. 650.
Zoticus Otrenus. vide Zoticus.
Pachymius Ægyptius 254. Epiſcopus Martyr ſub Diocletiano. 308.
Palma Epiſcopus Amaſtrianorum. 144. 191.
Pamphilus Cæſareenſis presbyter. 288. ſeq. Martyr ſub. Maximino ibid.

ibid. 231. 308. 329. 336. 338. 319. 340. 341. una cum Euſebio Apologeticum Origenis compoſuit. 232.
Pantænus ex Stoico Philoſopho præfectus Scholæ Chriſtianæ Alexandrinæ 175. 208. 214. 216. 221.
Papias Hierapolitanus Epiſcopus 53. 106. Ejus qvinqve libri λογίων Κυριακῶν ἐξηγήσεως. 110. Ex procemio librorum ipſius. 111. alter locus è libris Papiæ 112. σφόδρα σμικρὸς τὸν νῦν, ibid.
Papyrius. 191.
Papulus Martyr. 136.
Patermuthius Martyr ſub Maximino. 343.
Patricius Vicarius Præfectorum. 393.
Paulinus Laicus concionatur Iconii. 222.
Paulinus cui librum X. Hiſtoriæ dedicat Euſebius. 369. Tyriorum Epiſcopus 371. Idem innuitur 376. c. d. 385.
Paulus Antiochenus, vir diſertus ſed hæreticus qvi Alexandriæ docuit Origenis tempore. 203.
Pauli Apoſtoli Actus Apocryphi 72. 97. Epiſtolæ. 226. rejectæ ab Ebionitis 99. Helceſaitis 234. Epiſtola ad Hebræos 72. 110. 194. 215. ſeq. 223. 227. locus ex illa Paulo tribuitur à Dionyſio Alex. 237. Paulus ante Petrum nominatus 265. qvanqvam in latino in verſus ordo conſpicitur.
Paulus Jannitenſis, Martyr ſub Maximino. 336.
Paulus Samoſatenus 195. 284. Epiſcopus Antiochenus 277. damnatus in Synodo 278. ſq. & depoſitus. 282. Ducenarius qvam Epiſcopus vocari maluit. 280. Ἐπιστολὰς ἀναγινώσκων καὶ ὑπαγορεύων ἅμα βαδίζων δημοσίᾳ καὶ δορυφορούμενος. ibid. Ejus Pſalmi. 281.
Alius Paulus qvi Samoſatenum condemnavit in Concilio Antiocheno. 279.
Servilius Paulus Aſiæ ProCOS. 147.
Alius Paulus 236. 260. Alius Paulus Martyr. 330. 331. ſeq. ubi piæ ejus ante mortem preces.
Pauſis Ægyptius Martyr (A. C. 304.) 321.
Peleus Ægyptius Epiſcopus, Martyr ſub Diocletiano. 308. 343.
Perennis Judex. 189
Petri Apoſtoli Epiſtola ſecunda. 72. 97. 227. Actus Apocryphi 72.

Evangelium 72. 97. 213. Prædicatio 72. Revelatio ſive Apocalypſis 72. 97. 215. Uxor paſſa martyrium. 102.
Petri & Pauli Martyrium. 71. ſepulchrum Romæ 67. ſeq.
Petri & Apionis Ἀλόγοι Clementi Rom. ſuppoſiti 110.
Petrus Alexandrinus Epiſcopus 289, & Martyr 290. 308. 351.
Petrus Aſceta, Ἀψέλαμος dictus, ex vico Anea in agro Elevtheropolitano, Martyr ſub Maximino. 335.
Petrus Imp. Diocletiani cubicularius, Martyr. 297.
Alius Petrus 236. 260. 261.
Phariſæi. 143.
Phileas Epiſcopus Thmuitanus, Martyr ſub Diocletiano. 301. 308. in Philoſophia & externis literis doctiſſimus. 302. Epiſtola ad fratres Thmuitas 302-304.
Philemon qvem συμπρεσβύτερον vocat Dionyſius Alex. 252. presbyter Romanus. 253.
Philetus Epiſcopus Antiochenus. 223. 224.
Philippi Apoſtoli filiarumqve ejus ſepulchrum. 102. 103. de ejus filiabus. 109. 112. 183. 191. ubi & de Philippo, defuncto Hierapoli.
Philippus Aſiarcha 132.
Philippus 141. Gortynenſis in Creta Epiſcopus. 144. Ejus contra Marcionem. 146.
Philippus Epiſcopus Hieroſolymitanus. 117.
De Philippo Imperatore κατεχούμενος, qvod Chriſtianus fieri cupiens ab Epiſcopo juſſus fuit prius pœnitentiam agere, idqve fecit. 232.
Philo Judæus. 43. 215. 287. Petro Apoſtolo familiaris 53. Ejus ſcripta. 58. τὰ κατὰ Γάϊον Ἰουδαίοις συμβάντα libris qvinqve. 43. Legatio ad Cajum Imp. 44. ſeq. Liber de Virtutibus 45. de Vita contemplativa, 54-57.
Philoromus Procurator Alexandrinus, Martyr ſub Diocletiano. 301.
Picentius (Πικεντίος) ter ſub Maximino Conſul, & perſecutor Chriſtianorum. Ejus ſupplicium 366.
Pierius presbyter Alexandrinus. 289. Concionibus Eccleſiaſticis laudatiſſimus. id.
Pilatus 27. 40. 46. Ejus acta ſupra, Acta.
Pinytus Gnoſticorum in Creta Epiſcopus, 141. Ejus Epiſtola ad Dionyſium Corinthium. 144.

Pio-

Pionius Martyr. 135. seq.
Pius Episcopus Romanus. 125. 171. 193.
Plato 220. σωφρονέστατος. 590. 577.
Plinii ad Trajanum Epistola de Christianis. 105.
Plutarchus Martyr, auditor Origenis. 204. 260.
Poëtarum fabulæ 578.
Polybius Trallianorum Episcopus. 107.
Polycarpus 100. 127. seq. 188. Episcopus Smyrnæus 106. 107. 134. 191. cum Johanne Apostolo familiariter versatus. 193. cum Aniceto Romæ Episcopo. ibid. Ejus Epistola ad Philippenses. 198. 128. plures Epistolæ. 188. Martyrium 128-135. Preces. 133.
Polycrates Ephesiorum Episcopus 190. Epistola ejus ad Victorem Episcopum Romæ. 102. 191.
Pontianus Episcopus Romanus. 224. 229.
Ponticus Martyr, frater Blandinæ, 164.
Porphyrius Pamphili famulus. Martyr, sub Maximino. 339. 340.
Porphyrii Philosophi in Sicilia celebris, libri tres adversus Christianos. 219. seq.
Potamiæna martyrio clara. 207. seq.
Pothinus Lugdunensis Episc. & Martyr. 159. seq. 170.
Potitus Marcionita, 177.
Primus Alexandriæ Episcopus 115. 117. alius Corinthiorum, 142.
Prisca 184.
Priscilla Montani Prophetis. 178. 180. 187.
Priscus Justini Martyris Pater. 126.
Priscus Martyr sub Valeriano. 261.
Probus Martyr sub Maximino. 335.
Procopius Cæsareensis Episcopus Martyr sub Diocletiano. 318.
Proculus qvi interfuit Concilio Antiocheno contra Paulum Samosatenum. 279.
Prophetæ & Sacerdotes simulacri Maximini. 367.
Protoctetus Presbyter Cæsareensis, cui librum de Martyrio dicavit Origenes. 228.
Protogenes qvi interfuit Concilio Antiocheno contra Paulum Samosatenum. 279.
Proverbium εἷς ὁ λόγος, τοῖς ὁ τρόπος. 205. καὶ μέχρις ὄνυχος. 311.

Psalmi Therapevtarum Philonis. 55. 57. ψαλμοὶ καὶ ᾠδαὶ ἀδελφῶν 196. 271. 281. 349. 371. Psalmi Pauli Samosateni. 281.
Ptolemæus Martyr. 138. alius sub Decio. 240.
Ptolemæus Lagi. 173. 174.
Publius Episcopus Athenienſis & Martyr. 143.
Pythagoras Mosen imitatus. 590. Pythagoreorum silentium qvinqvenne imitatus Basilides. 120.
Pythii Apollinis oracula 467. 468. 627. Vide supra Oracula.
Qvadratus. 109. Publii in Episcopatu Athenienſi succeſſor, 143. Propheta 183. Ejus Apologeticon pro Christianis, ad Imp. Hadrianum. 116.
Lusius Qvietus. Vide supra, Lusius.
Qvinta martyrium passa. 237.
Qvintus Phryx, temere se offerens Martyrio cui sustinendo erat impar, 129.
Qvirinius (Κυρήνιος) Præses Syriæ. 18.
Reticius in Gallia Episc. 391. 392. a
Rhodonis liber ad Callistonem, Marcioni oppositus. 177. Commentarii in Hexaëmeron 178. ad Tatiani Præceptoris sui qvæstiones respondere voluit ibid. varios libros scripsit, 177.
Romanus Cæsareenſis Diaconus & exorcista, Martyr Antiochiæ (A. C. 303.) sub Diocletiano 320. De hoc etiam Eusebius lib. 2. de resurrectione. T. 1. Opp. Sirmodi p. 66. seq.
Romulus Subdiaconus Dioſpolitanus Martyr (A. C. 304.) 321.
Ἡ καθ' ἡμᾶς παροικία. 213. Ecclesia in Rhosso Syriæ opido.
Rufus Martyr. 108.
Οἱ κατὰ Σαβέλλιον αἱρετικοί. 252. Dionysii Alex. contra Sabellium Epistolæ. 277.
Sabinus Præfectus Ægypti. 235. 260. Alius Præfectus Prætorio sub Maximino, 347. 348. ejus Epistola. 347.
Sacrorum librorum V. T. nomina Hebraica & Græca. 225. seq. Sacri libri in foro exusti. 298. 379. edicto Diocletiani. 294. 318.
Sadducæi 143.
Sagaris Episcopus. 191. Martyr, 147.
Salomonis Proverbia, σοφία πανάρετος. 143. 149.
Salomonis Sapientia 173. 194. 214.
Samaritæ, 143.

San-

Sanctus, Σάγκτος, Diaconus Viennenſis & Martyr. 157. ſeq. 161.
Barbari Saraceni. 241.
Saturnilus Antiochenus, hæreticus. 119. 150. Saturniliani. 142.
Sejanus Judæos acerbe perſecutus. 44.
Seleucus Martyr ſub Maximino. 339. ſeq.
Senatus Rom. decretum de Deo non niſi qvem ipſe probaſſet recipiendo. 41.
Seneca Epiſcopus Hieroſolymitanus. 117.
Septuaginta interpretes. 173. ſeq. 217. aliæ Græcæ librorum V. T. verſiones. ibid.
Serapio Epiſcopus Antiochenus. 190. 212. Ejus Epiſtola ad Caricum & Ponticum, contra Cataphrygas. 186. ſeq. liber de Evangelio Petri & alia ſcripta. 213. Alius Serapio Martyr. 237.
Serapion lapſus. 246.
Serenii Graniani, Aſiæ Pro Cos. litteræ ad Hadrianum de Chriſtianis non temere occidendis. 122. 123.
Serenus Origenis diſcipulus, Martyr. 206. Alter eodem nomine. ibid.
Servilius Paulus, Aſiæ Pro Cos. 147.
Severus hæreticus. 150. Severiani. 150.
Sexti liber de reſurrectione. 195.
Sibylla Erythraea. 591. ſeq. 597. Ejus Acroſtichis. 592.
Sidonius Confeſſor ſub Decio. 242.
Simeon Cleopæ filius, Epiſcopus Hieroſol. 142. 87. 91. 106. 117. ejus Martyrium. 103. ſeq.
Simon Magus. 39. ſeq. 50. (ubi inſcriptio ſtatuæ, Simoni Deo Sancto) ſeq. Ejus diſcipulus Menander. 98. 119. Magicæ illius præſtigiæ. 120.
Simoniani. 51. 142.
Jeſu Siracidæ liber. 214.
Socrates Philoſophus. 576.
Socrates Epiſcopus Laodicenus. 284.
Sotas Anchialenſis Epiſc. dæmonium Priſcillæ ejicere voluit. 187.
Soter Epiſcopus Romanus. 141. 142. 144. 151. 153. 171. 193. Ejus Epiſtola ad Corinthios. 145.
Stephanus Protomartyr. 38.
Stephanus Epiſcopus Laodicenus. 288.

Ste-

Stephanus Episcopus Romanus. 251. 252.
Sylvanus Episc. Emesenus, Martyr sub Diocletiano. 308. 328. 351.
Sylvanus Gazæ Episcopus, Martyr sub Maximino. 308. 328. 343.
Symmachi Ebionæi versio Græca sacrorum librorum. 217. alii ejus Commentarii. 218.
Syneros Marcionita. 177.
Synodi ob controversiam de Paschate. 190. seq.
Synodus contra Arabes Psychopannychitas. 233. Contra Beryllum 231. Contra Montanum. 181. Contra Novatum. 242. ibid. Synodi de Paschate celebrando. 190. 191. De hæreticis rebaptizandis. 254. In causa Cæliciani. 391. Synodus Antiochena qva firmare qvidam Novati schisma conati sunt. 247. Alia contra Paulum Samosatenum. 277. contra eundem alia. 278. Synodus Nicæna. 486. seq.
Ἐκ τῶ κ᾽ ἑβραΐδος εὐαγγελίε καὶ τῶ Συριακῶ nonnulla profert Hegesippus. 143.
Tatianus Encratitarum Auctor. 194. 150. Ejus adversus Gentes. 137. 151. 214. sq. τὸ διὰ τεσσάρων. 150. Qvæstionum liber qvas resolvere instituit Rhodon ejus discipulus. 178. Tatianus assertor Divinitatis CHristi. 196. Pauli Apostoli Epistolas elegantioribus verbis reddere aggressus. 151. πολύ τι πλῆθος συγγραμμάτων, *magnam multitudinem scriptorum* reliqvit. ibid.
Telesphorus Episcopus Romanus. 118. 123. seq.
Telesphorus ad qvem scripsit Dionysius Alexandrinus. 277.
Tertulliani legum Rom. periti. 41. Apologeticus ad Senatum urbis Romæ. 169. Græce è latino versus. 41. 67. 90. 105. 169. 170.
Thebutis hæreticus. 142.
Thecla junior, martyrium passa sub Maximino. 321. 327.
Thelymidres Episcopus Laodicenus. 247. 251.
Themison 182. Montanista. 148. seq. Episcopus. 141.
Theoctistus Cæsareæ Palæstinæ Episcopus. 228. 248. 251. 263. Ejus Epistola ad Demetrium Episcopum Alexandrinum. 222.
Theodorus Ægyptius Episcopus, Martyr sub Diocletiano. 308.
Theodorus qvi interfuit Concilio Antiocheno contra Paulum Samosatenum. 279.
Theodorus Laicus, Synnadæ in Phrygia concionatur. 222.
Theodosia Tyria, passa martyrium sub Maximino. 328.

Tho-

Theodotio Epheſius 173. 217.
Theodotus Epiſcopus Laodicenus, 288. Medicæ artis peritiſſimus, ibib.
Theodotus in Phrygia cum Montano & Alcibiade pro Propheta habitus. 168. 181.
Theodotus coriarius, hæreticus. 196. Scripturas ſacras corrupit. 197.
Theodotus argentarius, coriarii diſcipulus. 169.
Theodulus Martyr ſub Maximino. 340.
Theonas Epiſcopus Alexandrinus. 289.
Theophili Antiocheni 141. ad Avtolycum, & alia ſcripta. 145. ſq.
Theophilus Epiſcopus qvi in Concilio Antiocheno Paulum Samoſatenum condemnavit. 279.
Theophilus Cæſareæ in Palæſtinæ Epiſcopus. 190. 194.
Theophilus miles, Martyr ſub Decio. 240.
Theophraſtus Philoſophus. 197.
Theotecnus Cæſareæ Palæſtinæ Epiſcopus. 263. 278. 279. 288.
Theotecnus Curator Antiochiæ. 349. Præſes Provinciæ ſub Maximino. 367. Ejus ſupplicium. ibid.
Therapevtæ Philonis. 54. 55. ſeq.
Thomas Apoſtolus, 33. 71. Ejus Evangelium Apocryphum. 97.
Thraſea Martyr. 186. Eumeniæ Epiſcopus. 191.
Timæus Epiſcopus Antiochenus. 284.
Timolaus Ponticus, Martyr. 321.
Timotheus Martyr, Gazæ ſub Diocletiano. 321.
Timotheus Pauli Apoſt. diſcipulus, Epiſcopus Epheſinus. 73.
Timotheus. 235. Dionyſii Alexandrini Epiſcopi filius, 277. cui libros περὶ φύσεως Pater inſcripſit, ibid.
Titus Cretæ Epiſcopus. 73.
Tobias Epiſcopus Hieroſolymorum. 117.
Τραγικῆς ἀκοῆς μεῖζον. 334.
Marcius Turbo, vide Marcius.
Tyrannio, Tyri Epiſcopus, Martyr ſub Diocletiano. 307. 308.
Tyrannus Epiſcopus Antiochenus. 284.
Valens Epiſcopus Hieroſolymitanus. 176.
Valens Diaconus Hieroſol. Martyr ſub Maximino. 336.
Valentina Cæſareenſis, ſub Maximino paſſa martyrium. 331.

Valentinus hæreticus Romæ. 124. 150. 187. Valentiniani. 142.
Valentini sectator per aliqvod temporis Bardesanes. 151.
Valerius Gratus, Judææ Procurator. 28.
Vates & poëta qvidam Ethnicus Imp. Decium ad persecutionem accendens. 236. Confer Jo. Pearsonium Annalibus Cyprianicis, pag. 11. & Henr. Dodvvellum diss. XI. Cyprianica Sect. 56.
Vettius Epagathus, Martyr. 155. seq.
Victor Episcopus Romanus. 190. 191. 195. literæ de Paschate. 191. 192. non eadem cum Artemone sensit. 196.
Virgilius ἐξοχώταλος τῶν καθ' ἡμᾶς τὴν Ἰταλίαν ποιησάντων. 593. Ex Ecloga ejus qvarta versus qvidem Græcis versibus translati. 593-597.
Ulpianus Tyrius, Martyr. 325.
Urbanus Confessor. sub Decio. 242.
Urbanus Episcopus Romæ. 223. 224.
Urbanus præfectus Palæstinæ (A. C. 304.) 321. 324. 329. ubi de ejus supplicio. Successorem habuit Firmilianum. 330.
Asterius Urbanus, scriptor. 182.
Urbicius Judex. 138. 139.
Ursus, Rationalis Africæ. 393.
Xystus Episcopus Romanus. 117. 118. 171. 103.
Xystus alter itidem Romæ Episcopus. 252. 262. 277.
Zabdas Episcopus Hierosolymitanus. 289. Ζάβδας.
Zacchæus Episcopus Hierosol. 118.
Zacchæus Episcopus, Martyr sub Diocletiano. 319.
Zamolxis à Getis cultus. 645.
Zebinas Eleutheropolitanus, Martyr sub Maximino. 333.
Zebinus Episcopus Antiochenus. 224. 229.
Zeno Matyr, sub Decio. 240.
Zenobius presbyter Sidonius, Martyr sub Diocletiano. 307. seq. Medicus præstantissimus. 308.
Zephyrinus Episcopus Romæ. 195. 196. 197. 261. 222. 223.
Zosimus Martyr. 108.
Zoticus Otrenus presbyter. 179. 186.
Zoticus Episcopus Comanensis. 182.

5. Περὶ τῶν ἐν Παλαιστίνῃ μαρτυρησάντων, *De martyribus Palæstinæ* in persecutione Diocletiani & Maximini ab A. C. 303. ad 310. passis

a) liber

a) liber, in editione Græca *Rob. Stephani* & Græcolatina *H. Valesii* cum ejus versione libro octavo Historiæ Ecclesiasticæ subjicitur: à Rufino & Musculo prætermissus, à *Christophorsono* pro parte libri octavi editus, & à *Suffrido Petri* scholiis illustratus. Hunc latine ex Valesii versione cum notis suis *Theodoricus Ruinartus* inseruit Actis Martyrum * selectis, pag. 330-352. Paris. 1689. 4. A *Vincentio Marinerio* translatus, fuit apud Jo. Bollandum, ut ipse testatur præf. ad T. 1. Act. Sanctorum Januarii pag. 45. b. Librum illum tanqvam ab opere Hist. Eccles. diversum promittit Eusebius VIII. 13. pag. 308. οἷς γε μὴν αὐτὸς παρεγενόμην, τούτους καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς γνωρίμους δι' ἑτέρας ποιήσομαι γραφῆς.

6. Liber *contra Hieroclem.* Bithyniæ ex Vicario Præsidem & postea Alexandriæ b) ἔπαρχον, πρὸς τὰ ὑπὸ Φιλοστράτου εἰς Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα διὰ τὴν Ἱεροκλεῖ παραληφθεῖσαν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Χριστοῦ σύγκρισιν. Auctor & consiliarius Diocletiano ad faciendam persecutionem fuit ille Hierocles teste Lactantio c. 16. de mortibus persecutorum, & *libros duos ad Christianos* scripsit, ut idem refert lib. 5. cap. 2. Institutt. divinar. (λόγους φιλαληθεῖς πρὸς τοὺς χριστιανούς inscripsisse colligas ex eodem atq; Eusebio,) qvibus inter alia ostendere voluit Apollonium vel paria cum CHRISTO vel etiam majora fecisse. Primus Eusebii librum, qvem Photius Cod. 39. ἀνασκευαστικὸν βιβλιδάριον πρὸς τοὺς ὑπὲρ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως Ἱεροκλέους λόγους vocat, *Græce* edidit Aldus cum Philostrati Apollonio Venet. 1502. fol. & 1535. 8. *latine* vertit *Zenobius Acciajolus* Florentinus Ord. Prædicatorum, præmissa ad Laurentium Medicem Epistola, Colon. 1532. 8. cum Philostrato de vita Apollonii, atqve sæpius inter Eusebii opera junctim latine edita, ad calcem librorum de Evangelica demonstratione. Pessime â Florentino interprete versum esse hunc librum, notavit Pearsonius præf. ad Hieroclem. *Græce & latine* cum Acciajoli versione, & variis lect. è Codice Regis Galliæ à *Federico Morello*

a) Vide Hanckium de scriptoribus Byz. pag. 118. & D. Christianum Kortholtum de persecutionibus Vet. Ecclesiæ pag. 468. Δεκαετῆ χρόνον durasse illam persecutionem notat Eusebius VIII. 15. Hist. cum post octavum annum aliqvantisper remisisset. id. 16.

* Acta illa Martyrum selecta viderunt etiam lucem Gallice, Droueto & Malpertuio interpretibus, Paris. 1708. 8.

b) Vales. pag. 177. ad Euseb. Epiphan. LXVIII. 1. De Hierocle juniore cujus commentarius in aurea carmina exstat, aliisqve ejus nominis dixi lib. 2. cap. 12. §. 7. & de Philostrati opere lib. 4. cap. 24. §. 2.

rello adscriptis prodiit inter Philostrati Opera p. 433. Paris. 1608. fol. Deinde cum castigationibus ex eodem Regio Codice ab *Luca Holstenio* adnotatis, qvi etiam versionem locis qvibusdam interpolavit: ad calcem librorum Eusebii de demonstratione (non, ut clariss. Caveus memoriæ lapsu scripsit, cum libris de præparatione) Evangelica, Paris. 1628. fol. Lips. 1688. fol. Deniqve cum nova versione notisqve Rev. D. *Godfridi Olearii*, qvi etiam librum in capita distinxit, & collatis Philostrati locis passim emendavit, Lips. 1709. fol. in luculenta illa Operum Philostrati editione.

Gallice vertit Ludovicus Cousinus Paris. 1684. 4. *discours touchant les miracles attribuez à Apollonius de Tyane* &c.

7. Κατὰ Μαρκέλλου, *Libri duo contra Marcellum* Ancyræ Episcopum, ejusqve σύγγραμμα c) prolixum decies mille prope versuum, qvo Sabellianismum incautus propugnaverat, Filiumqve & Patrem docuerat ὀνόμασι μὲν διαφόροις πατρὸς καὶ υἱὸν χρηματίζοντας, ἐπεὶ δὲ καὶ ὑποστάσει ἓν ὄντας, oppugnaveratqve Asterium maxime Cappadocem, tum Eusebium τὸν μεγαν, (Nicomediensem) Paulinum Tyri ac deinde Antiochiæ Episcopum, Origenem, Narcissum Neroniadis Episcopum & alterum Eusebium Cæsareæ Palestinæ. Damnavit Marcellum Synodus ex Ponto, Cappadocia, Asia, Phrygia, Bithynia, Thracia & ulterioribus regionibus congregata CPoli A. C. 336. & Eusebio ut illum confutaret in mandatis dedit, ut ipse narrat extremo libri posterioris. Hos libros anteqvam ederentur lectos Turriano, primus è MS. Codice recensuit & latina versione ac notis illustravit *Rich. Montacutius*, editos ad calcem librorum de demonstratione Evangel. Paris. 1628. fol. Lips. 1688. fol. MStum Codicem habuit V. C. Thomas Galeus.

8. Περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Θεολογίας, τῶν πρὸς Μάρκελλον ἐλέγχων βιβλία γ'. *De Ecclesiastica Theologia* adversus eundem Marcellum

c) De hoc Marcelli libro qvo Asterium Sophistam & Arianos impugnans in alterum extremum prolapsus & cum Sabellio vel Paulo Samosateno facere visus est, confer Socratem lib 1. cap. 36. Sozomenum II. 33. Tripartitam III. 9. & Nicephorum VIII 53. Hist. Marcellus in Synodo CPol. depositus postea in Sardicensi A. C. 347. Episcopatum recuperavit, professus se non ita sentire ut ab Eusebio accusatus fuerat. Socrates lib. 1. cap. 36. & lib. 2. cap. 20. & ex eo Nicephorus ajunt Marcellum ab Eusebio confutatum *libris tribus*. Idem numerus occurrit in tripartita. Vidit igitur Socrates tantum libros tres de Ecclesiastica Theologia eidem Marcello oppositos, è qvibus nonnulla profert lib. 2. cap. 21. Marcelli hujus discipulus fuit Photinus.

lum, confutationum *libri III.* inſcripti Flaccillo, Antiochiæ ad Daphnem Epiſcopo, & ab eodem Montacutio cum ſuperioribus duobus libris latina verſione ac notis illuſtrati, & ad calcem Demonſtrationis editi. Hos qvinqve libros adverſus Marcellum Labbeus putat innui ab Hieronymo in Catalogo cap. 81. & Svida, qvando inter Euſebii ſcripta memorat libros qvinqve περὶ Θεοφανείας. Videtur enim hoc idem illi eſſe qvod Θεολογίας. Sed id tanqvam incertum omitto, cum Hebed JEſu qvoqve in Catalogo librorum Chaldaicorum memoret Euſebii librum *de ortu divino*. Libros tres Eccleſiaſticæ Theologiæ MSS. habuit Galeus, adſcriptis etiam ex alio Codice emendationibus.

9. *Epiſtola de Fide Nicæna ad Cæſareenſes* qvam ſervarunt Gelaſius Cyzicenus in Actis Concilii Nicæni II. 35. ſeq. p. 50. Epiſtolam Encyclicam appellans, & Socrates lib. 1. cap. 8. pag. 23. ſeq. atqve Theodoritus lib. I. hiſt. cap. 12. unde repetunt Tripartita lib. 2. cap. 11. & Nicephorus VIII. 22. Hoc eſt ἀπολογητικὸν eidem Gelaſio memoratum. lib. 2. cap. 1. qvod ad Epiſcoporum Orthodoxorum κοινὸν miſſum affirmat. Ex hac Epiſtola nonnihil producit S. Athanaſius Epiſt. ad Africanos Epiſcopos T. I. pag. 937. & ad calcem Epiſt. de Synodi Nicænæ decretis. MStum occurrere in Bibl. Vindobonenſi notat Lambecius III. p. 86. Verba qvæ Theodoritus pag. 40. aliiqve habent, & Socrates pag 27. atqve Tripartita omittit, illa Caveus in Apologia adverſus Jo. Clericum pag. 89. contendit cum Euſebii Doctrina de æterna Filii hypoſtaſi è diametro pugnare, adeoqve non eſſe Euſebii, ſed Ariani cujusdam fraude inſerta, qvod etiam affirmaverat in diſſ. pro Euſebio pag. 47. edit. Genev.

10. Περὶ τῶν τοπικῶν ὀνομάτων ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ, *de locis Hebraicis*, de qvo libro non repetam qvæ dixi lib. IV. cap. 2. §. 13. & cap. 35. §. 1. tantum addam in Catalogo MSS. Iſaaci Vosſii num. 10. memorari Euſebium de locis ſacris cum expoſitione Hieronymi, & prolixis Petri Bertii commentariis hactenus ineditis. Inſcripſit hunc libellum Euſebius *Paulino*, Tyri Epiſcopo qvem ἱερὸν Θεοῦ ἄνθρωπον vocat, eidem nempe cui decimum hiſtoriæ Eccleſiaſticæ librum conſecravit. Cæterum & *Hieronymus*, cujus adhuc exſtat latina interpretatio, ſæpius etiam in Operibus ejus edita, meminit alterius verſionis ſed imperitæ & parum latinæ, qvam ante

T. III. p. 44. & T. IV. p. 542.

ipſum neſcio qvis componere auſus fuerat. MS. habuit Euſebii libellum & Hieronymi verſionem Tho. Galeus. Memoratur etiam in Catalogo MSS. Angliæ Tom. 2. pag. 247. in ædibus Jacobæis n. 850. Euſebius de locis Hebraicis cum multis emendationibus. Et Jo. Pearſonius præfat. erudita in LXX. Interpretes laudat Codicem Bonfreriano meliorem. Præmiſerat Euſebius huic libello *topographiam terræ Judææ & diſtinctas tribuum ſortes, ipſius quoque Hieruſalem, templique in eâ cum breviſſima expoſitione picturam*, ut ex Hieronymi præfatione conſtat, ſed illa jampridem interciderunr. Neſcio topographiamne illam intelligat Hebed Jeſu, qvando in Catalogo librorum Haldaicorum pag. 18. memorat Euſebii librum *de figura Mundi*.

11. Commentarios eruditiſſimos in Pſalmos 150. ſcripſiſſe Euſebium noſtrum teſtatur Hieronymus in Catalogo cap. 81. & Svidas. Illos *latine* interpretatus fuit *Euſebius Vercellenſis* ut idem Hieron. auctor eſt Epiſtola 89. ad Auguſtin. & cap. 96. Catalogi, atqve contra Vigilantium, ubi docet hæretica, hoc eſt qvæ Arianam * hæreſin ſapere videbantur ab interprete prætermiſſa. Allegatur Euſebius in Pſalmos à Gelaſio de duabus Naturis, Theodorito apud Anton. Agellium in Pſalm. 88. & in Catenis editis ac MSS. in Pſalmos. Primus Euſebii ὑπομνήματα ſive *Commentaria in Pſalmos* CXVIIII. ex tribus Codicibus Perroniano, Segvieriano & Colbertino, collatis etiam Catenis MSS. atqve editis in Pſalmos eruit & cum latina verſione ſua atqve erudita præliminari diſſertatione edidit *Bernardus de Montfaucon* in nova collectione Patrum Tomo I. Pariſ. 1706. fol. Latina verſio Euſebii Vercellenſis, & Græca ipſa in Pſalmos poſteriores 31. interciderunt. Multa in hoc opere fragmenta occurrunt interpretum Aqvilæ, Symmachi & Theodotionis. Allegatur etiam *Origenes* in Pſal. 119. pag. 723. & in Pſal. 4. *Aſterius* pag. 28. Euſebii προθεωρίαι ſive ὑποθέσεις *argumenta brevia in Pſalmos* ex codice vetuſto Barberiniano edita fuerant in Tomo VI. Bibliorum polyglotton Londinenſ. pag. 137. ſeq. Fragmentum in Pſalmum 86. fuit apud Tho. Galeum. Etiam in Catalogo MSS. Bibl. Mediceæ video memorari Euſebium in Pſalmos. Præfatiunculas duas, alteram περὶ τῆς ψαλμῳδίας, alteram ὑπόθεσιν εἰς τὴν ἀνακεφαλαίωσιν τῶν ψαλμῶν memorat Lambecius III.

* Tale eſt, qvod in verba Pſalmi CX. 1. *Dixit Dominus Domino meo*, affertur in Synodi ſeptimæ ſive Nicænæ Act. 6. ſect. 5, T. 3. Binii pag. 662. qvod in Montfauconi editione haud legitur.

III. pag. 24. & 29. Commentarios illos scriptos ab Eusebio circa A. C. 337. notat Montfauconus in Epistola de Therapevtis p. 151.

12. Ex Commentariis *in Canticum Canticorum*, fragmenta Græce edidit *Jo. Meursius*, cum Polychronii Diaconi ἐξηγήσει & Mich. Psselli ἑρμηνεία versibus scripta Politicis. Lugd. Bat. 1617. 4. Totum qvidem illum Commentarium sub Eusebii nomine, ex Codice Bibl. Palatinæ editum Eusebii non esse, perspicuum est, in qvo occurrunt fragmenta *Athanasii* pag. 18. 32. 39. 51. *Didymi* pag. 19. *Gregorii Nyssæni* pag. 11. 14. *Philonis Carpathii* pag. 13. seq. 32. 34. 39. 44. 52. seq. & *Theophili* (an *Theophylacti*) pag. 37. Confer Lambecium III. pag. 77. & Raynaudum de bonis ac malis libris pag. 138.

13. Περὶ τῆς ἓξ βιβλίου τῶν προφητῶν ὀνομασίας, *De vitis Prophetarum*, Eusebii ἀποσπασμάτιον ex antiqvissimo codice Rupefucaldino (qvem hodie servat Bibliotheca Collegii Jesuitar. Paris.) Græce edidit, latinamqve versionem addidit *Jo. Curterius*, ante Procopii Gazæi Commentarios in Esaiam. Paris. 1580. fol.

14. *Commentarios in Esaiam* libris decem scripsisse Eusebium Hieronymus testatur cap. 81. Catalogi, & Svidas, igitur emendandum qvod libri qvindecim memorantur in Hieronymi præfat. ad Esaiam. Illos magnam partem ex Codice Perroniano & Catenis MSS. regiis restituit, Græceqve cum versione & præfatione sua primus edidit supra jam mihi laudatus *Bernhardus de Montfaucon* in nova collectione Patrum Tomo 2. Paris. 1706. fol. Ex hoc Eusebii opere multa ad verbum transtulere Hieronymus (qvi etiam ubi Eusebius ab Hebræo doctore aliqvid edidicisse se scripsit, idem veluti de se testatur) Procopius Gazæus & Catenarum Græcarum in Esaiam auctores Joannes Drungarius, Andreas presbyter aliiqve. Fallitur enim Lambecius qvi III. pag. 41. Catenam MS. in Esaiam memorans, ubi Eusebius laudatur, ait sine dubio intelligi ejus libros Eclogarum Propheticarum de CHRISTO. Etiam in his Eusebii commentariis freqventer laudantur fragmenta veterum interpretum Aqvilæ, Symmachi ac Theodotionis. Cæterum non diffitendum ad pleraqve Prophetæ capita non tam Eusebii commentarios integros, qvam prolixiora ex illis excerpta tantum servata esse. Distinctio etiam in libros & commentarius in caput totum 61. periit. Neqve ab Eusebio videtur esse clausula: ἧς καὶ ἡμεῖς ἀξιωθείημεν ἐυχαῖς καὶ πρεσβείαις πάντων τῶν ἁγίων. Ἀμήν. Cæterum monendus est lector Commentarios in

Esaiam

Esaiam, qvi feruntur sub nomine Basilii Cæsareensis, etiam Eusebio perperam tribui in nonnullis Codicibus, ut Thuano qvi hodie est Colbertinus 2596.

15. *Canones* sive indices decem Harmoniæ *Evangeliorum* cum præmissa *ad Carpianum Epistola*. De his dixi lib. IV. cap. 5. §. 20. Videndus etiam Rich. Simon Lib. III. Hist. Criticæ N. T. pag. 427. seq. & lib. 3. pag. 90. Jo. Millius prolegom. ad N. T. pag. LXX. qvi & ipse Canones una cum Epistola ad Carpianum Græce Novo Testamento à se edito, Erasmi & Rob. Stephani exemplo præfixit. Latine veteribus qvibusdam Bibliorum Codicibus præmittitur, atqve inde vulgata est in Orthodoxis graphis & à Josepho Maria Thomasio, unde à Marcianæo in divina qvam vocat Bibliotheca prætermissam miror, licet Canones ipsos Novo Test. recte præmisit, ex testimonio ipsius Hieronymi præf. ad Damasum in qvatuor Evangelia: *Canones quoque quos Eusebius Cæsareensis Episcopus Alexandrinum secutus Ammonium, in decem numeros ordinavit, sicut in Græco habentur expressimus.* Idem Hieronymus cap. 55. Catalogi, & ex eo Isidorus Hisp. VI. 15. Origg. ait Ammonium Evangelicos Canones excogitasse, qvos postea secutus sit Eusebius Cæsareensis. Verum Canones illos neutiqvam excogitavit Ammonius, sed tantummodo Harmoniæ Evangelicæ auctor fuit, ita compositæ ut fundamenti loco Matthæus substerneretur, eiqve deinde annotarentur capita parallela ex cæteris Evangelistis, intexerenturqve aliorum Evangelistarum narrationes ab Matthæo omissæ. Hinc ut aliorum etiam trium Evangelistarum series & cum cæteris Evangelistis comparatio constaret, Eusebius testatur se decem hosce Canones excogitasse & composuisse. Sed qvid vetat ipsam Eusebii Epistolam, cum brevis admodum sit, & in pluribus editionibus Bibliorum & Hieronymi, in qvibus Canones * ipsi tamen leguntur, prætermissa, hic infra ponere una cum veteri latina versione. Græce MS. haberi Neapoli in Bibl. Augustinianorum notavit Mabillonius T. 1. Musei Italici pag. 110. Laudat hosce Canones Eusebianos Cassiodorus cap. 7. Institutt. divinar. Et freqvens illorum usus fuit in Ecclesiis Orientis pariter & Occidentis, ut ex Codicibus MSS. Bibliorum in variis versionibus notarunt Viridocti. Εὐσε-

* In Codice Vindobonensi hoc adjectum legitur scholion: Κανόνες δὲ προσηγορεύθησαν διὰ τὸ εὐθεῖς αὐτῶν καὶ ἀκριβές. ὥσπερ γὰρ ἰθυλενέσι τισὶ γραμμαῖς ταῖς ἰδίαις εὐθύτησι χρώμενοι οὐκ ἐῶσι τὸν νοῦν περιπλανᾶσθαι τῶν ἀκροατῶν ἀλλὰ πρὸς τὴν ὁμοφωνίαν ἄγουσιν αὐτὸν τῶν ἐνηχθεισῶν φωνῶν τοῖς Εὐαγγελισταῖς.

Εὐσέβιος καρπιανῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

ΑΜΜΩΝΙΟΣ μὲν ὁ Αλεξανδρεὺς, πολλὴν ὡς εἰκὸς φιλοπονίαν καὶ σπουδὴν εἰσαγηοχὼς, τὸ καθ' ἡμᾶς τέσσάρων ἡμῖν καταλέλοιπεν εὐαγγέλιον, τῷ κατὰ Ματθαῖον τὰς ὁμοφώνους τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν σπουδὰς συναγαγὼν, ὡς ἐξ ἀνάγκης συμβῆναι τὸν τῆς ἀκολουθίας εἰρμὸν τῶν τεττάρων διαφθαρῆναι, ὅσον ἐπὶ τῷ ὕφει τῆς ἀναγνώσεως. ἵνα δὲ σωζομένων καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν δι' ὅλης σώματός τε καὶ εἰρμοῦ, εἰδέναι ἔχοις τὰς οἰκείας ἑκάστου εὐαγγελιστοῦ τόπους, ἐν οἷς κατὰ τῶν αὐτῶν ἠνέχθησαν φιλαληθῶς εἰπεῖν, ἐκ δὲ πονημάτων προειρημένων ἀνδρὸς εἰλικρινῶς ἀφορμὰς, καθ' ἑτέραν μέθοδον κανόνας δέκα τὸν ἀριθμὸν διεχάραξά σοι τὰς ὑποδεδειγμένας· ὧν ὁ μὲν πρῶτος περιέχει ἀριθμοὺς ἐν οἷς τὰ συναπλήσια εἰρήκασιν οἱ τέσσαρες, Ματθαῖος, Μάρκος, Λουκᾶς, Ιωάννης. Ο δεύτερος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, Ματθαῖος, Μάρκος, Λουκᾶς. Ο τρίτος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, Ματθαῖος, Λουκᾶς, Ιωάννης. Ο τέταρτος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, Ματθαῖος, Μάρκος, Ιωάννης. Ο πέμπτος, ἐν ᾧ οἱ δύο, Ματθαῖος, Λουκᾶς. Ο ἕκτος, ἐν ᾧ οἱ δύο, Ματθαῖος, Μάρκος. Ο ἕβδομος, ἐν ᾧ οἱ δύο, Ματθαῖος, Ιωάννης. Ὁ ὄγδοος, ἐν ᾧ οἱ δύο, Μάρκος, Λουκᾶς. Ο ἔννατος, ἐν ᾧ οἱ δύο, Λουκᾶς, Ιωάννης. Ο δέκατος, ἐν ᾧ περὶ τίνων ἕκαστος αὐτῶν ἰδίως ἀνέγραψεν. Αὕτη μὲν ἡ τῶν ὑπο-

Eusebius Carpiano Fr. in Domino S.

AMMONIUS qvidam Alexandrinus, magno studio atqve industria unum nobis pro qvatuor Evangeliis dereliqvit. Namqve trium Evangeliorum sensus exceptos, omnes similes contextus Matthæi Evangelio qvasi ad unum congestos, annexuit: ita ut eorundem qvantum ad tenorem pertinet lectionis, seqvens jam stylus interruptus esse videatur. Verum ut salvo corpore, sive textu cæterorum hic Evangeliorum propria & familiaria loca, in qvibus eadem similiterqve dixerunt, scire possis, ac verè differere, accepta occasione ex prædicti viri studio, alia ratione decem numerorum tibi titulos designavi. Qvorum primus, qvatuor in se continet numeros, in qvibus similia ab universis dicta sunt, Matthæo, Marco, Luca, Joanne. Secundus, in qvibus tres, Matthæus, Marcus, Lucas. Tertius, in qvibus tres, Matthæus, Lucas, Joannes. Qvartus in qvibus tres, Matthæus, Marcus, Lucas. Qvintus in qvibus duo, Matthæus, Lucas. Sextus in qvibus duo, Matthæus, Marcus. Septimus, in qvibus duo, Matthæus, Joannes. Octavus in qvibus duo, Marcus, Lucas. Nonus in qvibus duo, Lucas, Joannes. Decimus, in qvibus singuli de qvi-

ὑποτεταγμένων κανόνων ὑπόθεσις. ἡ δὲ σαφὴς αὐτῶν διήγησις, ἔστιν ἥδε. ἐφ' ἑκάστῳ τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ἀριθμός τις προκεῖται κατὰ μέρος, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ πρώτου, εἶτα δευτέρου, καὶ τρίτου, καὶ καθεξῆς προϊὼν δι' ὅλου μέχρι τοῦ τέλους τοῦ βιβλίου. καθ' ἕκαστον δὲ ἀριθμὸν ὑποσημείωσις διὰ κινναβάρεως πρόκειται, δηλοῦσα ἐν ποίῳ τῶν δέκα κανόνων κείμενος ὁ ἀριθμὸς τύγχανει· οἷον εἰ μὲν α, δῆλον ὡς ἐν τῷ πρώτῳ· εἰ δὲ β, ἐν τῷ δευτέρῳ· καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τῶν δέκα. εἰ οὖν ἀναπτύξας ἔν τι τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ὁποιονδήποτε, βουληθείης ἐπιστῆναί τινι ᾧ βούλει κεφαλαίῳ, καὶ γνῶναι τίνες τὰ παραπλήσια εἰρήκασι, καὶ τοὺς οἰκείους ἐν ἑκάστῳ τόπους εὑρεῖν ἐν οἷς κατὰ τῶν αὐτῶν ἠνέχθησαν, ἧς ἐπέχεις περικοπῆς ἀναλαβὼν τὴν προκείμενον ἀριθμὸν, ἐπιζητήσας τε αὐτὸν ἔνδον ἐν τῷ κανόνι ὃν ἡ διὰ τοῦ κινναβάρεως ὑποσημείωσις ὑποβέβληκεν, εἴσῃ μὲν εὐθὺς ἐκ τῶν ἐπὶ μετώπου τοῦ κανόνος προγραφῶν, ὁπόσοι καὶ τίνες τὰ παραπλήσια εἰρήκασιν. ἐπιστήσας δὲ καὶ τοῖς τῶν λοιπῶν εὐαγγελίων ἀριθμοῖς τοῖς ἐν τῷ κανόνι ᾧ ἐπέχεις ἀριθμῷ παρακειμένοις, ἐπιζητήσας τε αὐτοὺς ἔνδον ἐν τοῖς οἰκείοις ἑκάστου εὐαγγελίου τόποις, τὰ παραπλήσια λέγοντας εὑρήσεις.

busdam proprie ſcripſerunt. Et qvidem ſubjectorum titulorum id eſt argumentum, clara vero eorum narratio hæc eſt: Etenim per ſingula loca Evangeliorum qvidam numerus videtur appoſitus, paulatim incipiens à primo, deinde ſecundo, poſtremo tertio, & per ordinem librorum ad finem usqve progrediens. Itaq; per ſingulos numeros ſupputatio, per lineæ diſtinctionem invenitur inſerta, ſignificans cui de decem titulis appoſitus numerus asſignetur. Veluti ſiqvidem primum, certum eſt in primo. Si vero in ſecundo, & eodem modo usqve ad decem. Si igitur evoluto uno qvalicunq; cum qvatuor evangeliis, cuilibet capitulo velis inſiſtere & reſcire qvi ſimilia dixerint, & loca propria agnoſcere ſingulorum, in qvibus eadem ſunt prolocuti ejusdem ſenſus qvem tenes, relegens propoſitum numerum qvæſitumq; eum in titulo qvem demonſtrat tituli ſubnotatio, continuò ſcire potes ex ſupraſcriptionib⁹, qvas in fronte notatas invenies: qvi aut qvot de his qvæ inqviris ſimilia dixerint. Veniens etiam ad reliqva Evangelia per eundem numerum, qvem continent, videbis appoſitos per ſingulos numeros, atq; eos in ſuis propriisq; locis ſimilia dixiſſe reperies.

16. Περὶ τῆς τῶν Εὐαγγελίων Διαφωνίας, *De Evangeliorum diaphonia* ſcripſiſſe Euſebium teſtatur Hieronymus in Catalogo cap. 81. & ex eo Svidas. *Librum reſolutionum contrariorum quæ ſunt in Evangeliis*, vocat Hebed Jeſu in Catalogo librorum Chaldaicorum. Atqve in Sicilia inventos libros Euſebii tres de diaphonia Evangeliorum ſcribit Latinus Latinius T. 2. Epiſtolar. pag. 116. Sed nemo fuit adhuc qvi in lucem illos proferret. Græca Catena MS. in Marcum, de qva Rich. Simon lib. 3. Hiſt. Crit. pag. 89. laudat Euſebium ἐν τῷ πρὸς Μαρῖνον * περὶ τῆς δοκούσης ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις περὶ τῆς ἀναστάσεως Διαφωνίας. Hujus ſcripti fragmentum ſervavit Anaſtaſius Sinaita qv. CLIII. Alia fragmenta duo Græce & Latine edidit Combefiſius in Auctario Novo Pariſ. 1648. fol. T. 1. pag. 781. 783. unum qvod ex Ambroſii Mediolanenſis, Monachi Caſſinatis verſione etiam teſte Sixto Senenſi exſtat in illud: ὀψὲ σαββάτων, *ſero Sabbatorum*. Alterum περὶ τῶν ἐν μνημείῳ ἀγγέλων, *de Angelis ad monumentum viſis*. Voluerat hæc qvoqve edere Holſtenius teſte Lambecio lib. 1. de Bibl. Vindob. pag. 112. ſed morte præventus omiſit. Euſebii *de triduo ſepulturæ Domini* memorat Labbeus Bibl. nova MSS. pag. 184. Exſtant & illius nonnulla in Catenis ad Evangeliſtas editis & ineditis, qvorum pleraqve ex eodem ut videtur opere repetita. Ex Catenis in Lucam plura Euſebii latine exhibet idem Combefiſius in Bibl. Concionatoria. Ex Euſebio Pamphili ad Marinum occurrunt fragmenta in Anaſtaſii Sinaitæ qvæſt. IX. & CXLVIII. ſed illa alterius ſunt argumenti. Clariſſ. Caveus memorat Euſebium *de Evangeliorum diſſonantia ad Stephanum*. Qvæ vero *de ſymphonia* ſive *concordia Evangeliorum in Genealogia CHRISTI* Euſebius Africanum ſecutus ſcripſit, exſtant lib. 1. Hiſt. Eccleſ. cap. 7. iisqve uſus Ambroſius in 3. Lucæ.

17. Λόγος τριακονταετηρικός, *Oratio de Conſtantini M. laudibus* in ejus tricennalibus dicta A. C. 335. CPoli, ut Euſebius ipſe teſtatur IV. 33. & 46. de vita Conſtantini. Meminit & in Proœmio Libri I. ubi addit ſe etiam in vicennalibus Conſtantini laudes ejus in Nicæna Synodo, ut lib. 3. c. 11. etiam docet, concelebraſſe. Sed ille qvidem εἰκοσαετηρικὸς ὕμνος ſive Panegyricus intercidit. In Codice MS. Collegii Trin. Cantabrig. Oratio illa, Caveo teſte, in duas partes diſpeſcitur, qvarum poſterior incipit à capite IX. Hanc Orationem cum deſcriptione Martyrii ſive templi Hieroſolymitani à Conſtantino conditi do-

 nario-

* Ex Euſebio πρὸς Μαρῖνον fragmentum in Codice Vindob. de qvo Lambecius T. IV. pag. 173.

nariorumqve ejus, ſed qvæ temporum injuria intercidit, & Conſtantini Oratione ad ſanctorum cœtum ex latino Græce translata Euſebius ut lib. IV. cap. 46. teſtatur, libris de vita Conſtantini ſubjunxit. Primus Rob. Stephanus cum illis edidit Græce, latine vertit *Chriſtophorſonus* atqve inde *Valeſius* qvi notis etiam illuſtravit.

18. *De Vita Conſtantini M.* jam A C. 337. defuncti *libri IV*; * qvibus ait ſe de induſtria omittere conflictus & prælia, res fortiter geſtas, tropæa ac triumphos, Leges & præclara inſtituta, & tantum tradere μόνα τὰ πρὸς τὸν θεοφιλῆ σωτείνοντα βίον, qvæqve ad DEI cultum pertinent. lib. I. cap. II. unde titulum operis fecit περὶ τοῦ θεοῦ βίου καὶ μακαρίου Κωνσταντίνου καὶ βασιλέως, ut notat Valeſius p. 256. Cæterum falli Jac. Gothofredum ** qvi hos libros ab Euſebio ſcriptos eſſe negavit pag. 273. ad Philoſtorg. & in Epiſt. ad Andream Rivetum ſub nomine Jacobi Pacidii edita, facile ex ipſo opere & Socratis, Sozomeni, Photii, Gelaſii aliorumqve veterum teſtimoniis demonſtrarunt Martinus Hanckius de ſcriptoribus Byz. pag. 81. ſeq. Jo. Andreas Boſius de Pontificatu maximo Imperatorum Rom. p. 63 ſeq. & Valeſius pag. 216. Omni etiam deſtituta veriſimilitudine Sandii conjectura, qvi in nucleo Hiſtoriæ Eccleſ. p. 48. Macarii Hieroſolymitani eſſe hariolatur. Παννηγυρικὴ ὑψηγορία uſum Euſebium multi annotarunt, neqve tamen fides hiſtorica illi propterea in rerum ſumma deneganda. Primus hos libros Græce cum Hiſtoria Eccleſ. edidit Rob. Stephanus, Pariſ. 1544. fol. pro qvinto libro numerans Orationem ad Sanctorum cœtum, qvæ Conſtantini M. eſt, non Euſebii. Latine primus qvatuor libros (non tres primores tantum ut ſcribit clariſſ. Hanckius pag. 86. de ſcriptoribus Byz.) *Joannes Porteſius* vertit. Hinc *Wolfgangus Muſculus*, nec minus *Jo. Chriſtophorſonus* qvi Porteſii verſionem non viderat notante Valeſio pag. 216. ſq. Hujus Chriſtophorſonianæ verſionis cum liber qvartus caſu qvodam amiſſus eſſet, qvartum *Nicolaus Carrus* ſupplevit. Deniqve idem *Henricus Valeſius* Græca ad Codices MSS. caſtigavit, verſionem meliorem notasqve doctiſſimas adjunxit. Editiones latinas & Græcolatinas, qvia Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ hi libri ſubjungi ſolent, ſupra num. 4. annotatas videre licet. Tantum monebo in editionibus qvibusdam latinis brevia *Jo. Jac. Grynæi* & *Suffridi Petri* ſcholia adjuncta eſſe. Gallicæ qvoqve

* Male *libri VI.* excuſum in Clariſſ. Jo. Molleri Homonymoſcopia pag. 461.

** Jac. Godofredo aſſenſus B. Dorsheus in diatypoſi Concilii Nicæni de S. Cœna p. 3.

qve interpretationis instar est, qvod auctore *Joanne Morino* prodiit opus: Histoire de la delivrance de l'Eglise Chrestienne par l'Empereur Constantin, Paris. 1630. fol.

19. *De Vita S. Pamphilii Martyris* scripsisse se testatur lib. 6. * cap 32. Eusebius, & lib. 7. Hist. Eccles. c. 32. p. 288. & de Martyribus Palæstinæ cap. 11. ubi *tribus libris* distinctum à se opus illud fuisse refert, qvod confirmat etiam Hieronymus in Catalogo cap. 81. & adversus Rufin. pag. 135. ubi libros elegantissimos appellat, Hujus ut putat operis genuinum ἀποσπασματιον de Pamphili Martyrio Græce ex MS. Codice Mediceo Regis Christianissimi descriptum exhibet Papebrochius T. 1. Act. Sanctorum Iunii p. 64-74. cum latina versione. Latina illa ex Eusebio an Metaphraste dederant Lipomannus & Surius 1. Junii, & Valesius pag. 178. ad Euseb.

20. Τῶν ἀρχαίων μαρτυρίων συναγωγήν, *antiqvorum Martyriorum collectionem* scripsisse se Eusebius testatur in Hist. Eccles. lib. IV. cap. 15. pag. 136. & lib. 5. proœm. pag. 153. & cap. 21. pag. 189. Ex hoc opere præclaro, & qvod integrum ad nos haud perveniisse dolendum est, multa supersse videntur, in vitis Patrum latine sub Hieronymi nomine editis, & in Simeone Metaphraste, qvi Græco stylo Sanctorum vitas & Martyria condidit. Fragmentum ex hoc opere Eusebiano dare se credidit Papebrochius *narrationem de Decem Martyribus Ægypti*, Græce è MS. Vaticano cum Gvil. Sirteti versione T. 1. Act. Sanctor. Junii pag. 420. seq. Sic *Acta martyrii S. Luciani* apud Surium & Bollandum ad 7. Januar. latine edita, Usserius apud Caveum suspicatus est Metaphrastem petiisse ex Eusebio. Integram ejus μαρτυρίων ἀναγραφὴν in Bibl. Scoriacensi superfuisse affirmat Franciscus Bivarius ad Pseudo Dextri Chronicon ad A. C. 308. Atqve *Libros tres* Martyrum Eusebii nondum de Græco versos ibi extitisse, ex indice ejusdem Bibliothecæ A. 1579. didicit & ad Baronium scripsit Lindanus, ut narrat Baronius ad Martyrolog. 23. Sept. *Viginti libris* constitisse illud opus tradit scriptor Actorum S. Silvestri apud Lambecium T. 8. p. 321. Libris undecim, ejusdem Silvestri Acta à Combefisio edita. Confer de eodem opere Eusebiano Bollandum præf. ad T. 1. Act. Sanctor. Januar. pag. XVI. & XLV. & Henschenium

* Docet ibi Eusebius, illo se in opere exhibuisse πίνακας sive indices librorum tum Origenis tum aliorum scriptorum Ecclesiasticorum, qvos Pamphilus summo studio Bibliothecæ suæ adornandæ collegerat,

nium T. 2. Aprilis. pag. 539. Baronium diſſ. Marryroloigo Romano præmiſſa cap. 5. 6. & 7. & Matthiam Frid. Beckium ad Martyrologium Eccleſiæ Germanicæ. pag 5. ſeq.

21. *Epiſtola ad Conſtantiam Auguſtam*, Licinii uxorem, laudata ab Iconomachis in Actis Synodi Nicænæ ſecundæ Act. V. pag. 608. & VI. pag. 661. T. 3. Binii (Labbei T. VII.) & à Nicephoro Conſtantinopol. Patriarcha impugnata. Eam pleniorem Græce è MS. Regio edidit V. C. Jo. Boivinius in notis eruditis ad Niceph. Gregoram pag. 795. Spuriam & Euſebio ſuppoſitam eſſe non dubitat Petavius XIV. 9. dogm. Theol. de incarnatione. Sed Euſebio recte à laudato Boivinio vindicatur. In iisdem Actis Nicænæ Synodi affertur etiam aliqvid pag. 608. & 662. ex Epiſtola Euſebii ad Euphrationem ſive Euphraſionem & ad Alexandrum Alexandrinum.

Latine tantum exſtant:

22. *Apologiæ pro Origene liber primus* ex Rufini verſione, inter Origenis atqve Hieronymi Opera ſæpius ſub Pamphili nomine editus. Et ſane ex voluminibus ſex (tot enim Apologia illa libros complexa eſt) Pamphilum una cum Euſebio priora qvinqve compoſuiſſe, ſextum ab Euſebio additum eſſe teſtatur Photius Cod. 118. Conſer Euſebium ipſum VI. 33. Hiſt. & qvæ de hoc opere Tillemontius T. 5. Memor. Eccleſ. parte 3. pag. 60. ſeq. & 357. ſeq. Hebed-Jeſu autem in catalogo librorum Chaldaicorum p. 19. memorat Euſebii *librum Apologeticum pro homine qvodam Origeniſta, qvi exponebat Scripturas per allegorias, & coarguebatur hoc nomine à Theodoro.* De Antipatri Boſtrenſis ἀντιῤῥήσει τῆς εὐσεβίου ὑπὲρ τοῦ Ὠριγένους ἀπολογίας, dicam infra in Antipatro.

23. *Opuſcula XIV.* à *Jacobo Sirmondo* edita ex duobus MSS. Monaſterii Herivallenſis & S. Cornelii Compendienſis, T. 2. Var. Opuſc. Pariſ. 1643. 8. unde recuſa ſunt in Bibl. Patrum edit. Lugd. 1675. Tomo IV. & inter Sirmondi Opera T. 1. Pariſ. 1696. fol.

Adverſus Sabellium liber ſive potius Homilia *I. & II.* In harum priore Marcellus Ancyranus perſtringitur his verbis pag. 10: *Pater qvi genuit non pœnitetur de bona progenie, non devorat ſuum filium. Inri-*

Inridemus fabulas gentium, & iterum easdem inducimus, non nos sed qui ausus est Galata. Deus enim non vocem genuit sed Filium, non sermonem sed Vitam, non dictum sed DEum. In posteriore sæpius laudatur *memoria beati viri*, per qvem Valesius intelligit Pamphilum, editores operum Sirmondi verisimilius Agapetum Eusebii decessorem.

De resurrectione & ascensione Homilia I. & II. in qvarum posteriore prolixe celebratur S. Romanus, de qvo Eusebius cap. 2. de Martyribus Palæstinæ, & Homilia Eusebii Gallicani T. VI. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 671. Prudentius peristeph. hymno X. Martyrologia 18. Nov. &c.

De incorporali & invisibili DEO, atqve incorporali anima & spirituali cogitatu hominis Homiliæ. VI.

De eo qvod ait Dominus Matth. X. 34. *non veni pacem mittere in terram.*

De Mandato Domini Matth. X. 37. *qvod dico vobis in aure, supra tecta prædicate.*

De operibus bonis & malis, Homilia I. & II. ad 2. Cor. VIII, 9. seq.

Hæc opuscula ex Græco versa esse variis argumentis colligitur, neqve Eusebio Cæsareensi indigna sunt, eiqve tribuuntur à Sirmondo, Valesio, du Pinio aliisqve. Neqve placet opinio Clariss. Cavei, qvi incerta conjectura mavult referre ad Eusebium Emesenum.

24. *Acta Sylvestri Papæ* ad Eusebium auctorem referuntur in qvibusdam Codd. & à Ratramo libro 4. contra errores Græcorum. *Sed error ex multis manifestus arguitur*, inqvit Baronius ad Martyrolog. 31. Dec. *cum & Gelasio teste acta Sylvestri incerto auctore sint scripta.* Confer. Wilh. Ernesti Tenzelii diss. selectas pag. 304. seq. Exstant latine apud Mombritium Tom. 2. Et alia ex Metaphraste apud Lipomannum Tom. 5. & Surium ad 31. Dec. Edidit & Combefisius Acta Silvestri & Constantini, è qvibus disputationem adversus Judæos præsente Constantino à Silvestro & Zambre habitam repetit in Bibl. Concionatoria T. 2. ad Dom. I. Qvadragesimæ. Ex illis hausere Zonaras ac Cedrenus, & in Chronicis MSS. Georgius Hamartolus & Simeon Lagotheta. Vide Cangium ad Zonaram pag. 28.

25.

25. *Inedita.*

Libri IV. Eclogarum Propheticarum, de qvibus supra n. 3.
Fragmentum de mensuris ac ponderibus. MSS. Is. Vossii n. 179.
De Morte Herodis, MS. in Bibl. Basil.
Præfatio ad Canticum Mosis in Exodo. Lambec. III. pag. 35.

26. *Scripta Eusebii deperdita.*

Præter multas partes operum, de qvibus jam dictum est, *Ecclesiasticæ præparationis libri*, in qvibus *Eclogæ*. Phot. Cod. XI. ubi numerus librorum excidit.

Ἡ καθόλου στοιχειώδης εἰσαγωγή. supra n. 3.

Ecclesiasticæ Demonstrationis libri. Phot. Cod. XII. Colomesius qvatuor libros fuisse putat, qvia qvatuor libri *Eclogarum Propheticarum* exstant MSti in Bibl. Vindobonensi : sed in calce libri qvarti illarum Eclogarum diserte tradit Eusebius, hunc esse librum operis nonum. Et Eclogas Propheticas verisimilius habeat aliqvis pro parte τῆς καθόλου στοιχειώσεως εἰσαγωγῆς, ut notavi supra num. 3. Laudatur Eusebii Ἐκκλησιαστικὴ ἀπόδειξις in Jure Græco-Romano pag. 295.

Contra Porphyrium pro Christiana religione libri XXX. Svid. de qvibus tantum viginti ad se perveniisse ait Hieronymus cap. 81. Catalogi. Horum tribus postremis confutasse qvæ contra Danielis Prophetias argutatus idem Porphyrius fuerat, testatur idem Hieronymus ad Danielem. Alibi libros XXV. numerat, Epist. ad Magnum Oratorem. Laudat & Socrates III. 23. p. 200. Hoc opus Romæ adhuc servari, nimis temere multi credunt, inqvit Holstenius de Porphyrii scriptis pag. 63. Apollinarem iis, qvæ Eusebius & Methodius contra Porphyrium scripsit, præfert Philostorgius VIII. 14.

Ἐλέγχοι καὶ Ἀπολογίαι *Confutationes & Apologiæ* pro Christiana religione adversus Ethnicorum objectiones, *libri duo*, atqve alii libri duo ejusdem argumenti & sententiis verbisqve propemodum iidem, (forte altera priorum ἔκδοσις.) Phot. Cod. 13. Fallitur Valesius qvi libros contra Porphyrium cum his libris confundit. Nec minus fallitur Clariss. Caveus, qvi cum his confundit Apologeticum Eusebii pro fide sua, de qvo supra num. 9.

Oratio de basilica Hierosolymitana Servatoris Sepulchro, ac de *donariis* ibi dedicatis, qvam licet prolixiorem stans Imperator Constantinus auscultavit. Euseb. IV. 33. de vita Constantini.

De

De Festo Paschali liber eidem Constantino dicatus, complexusqve μυστικὴν ἀνακάλυψιν τῶ τῆς ἑορτῆς λόγω, sive rationes Cycli novendecim annorum & historiam controversiæ de Paschate. Euseb. IV. de vita Const. cap. 34. & 35. ubi Imperatoris ad Eusebium Epistola qva ipsi gratias agit, & meminit latini interpretis, qvi scripta ejus in latinam linguam transferat. Eusebio ad componendam ἐννεακαιδεκαετηρίδα occasionem dederat S. Hippolytus sua ἐκκαιδεκαετηρίδι, teste Hieronymo cap. 61. Catalogi. Atqve ita capiendus Isidorus Hisp. VI. 17. Orig. & Beda de temporum ratione. cap. 42.

Περὶ τῆς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν πολυπαιδείας scripsisse se testatur Eusebius VI. 8. præparat. Evangel. pag. 310. Idem opus in qvo Basilius de Spiritu S. cap. 29. legisse se significat, ἐπαπορήματα περὶ τῆς τῶν ἀρχαίων πολυγαμίας.

Epistolæ quamplurimæ, præter illas de qvibus supra num. 21. in qvibus omnibus Arianorum se fautorem prodere arguunt Acta Concilii Nicæni Act. VI. T. 3. edit. Binianæ p. 662. vertuntqve ipsi vitio, qvod licet Synodo Nicænæ subscripserit, & ποτὲ μὲν τὴν ἀλήθειαν ὑποκρινόμενος ἀποδείκνυται, *nonnunquam veritatem simulare deprehenditur*, tamen non veniam publice petierit de scriptis suis eaqve retractaverit, & pro Epistolis speciatim suis λόγον Ἀπολογίας non composuerit, vulgaveritqve.

Sermonem de defectu pluviæ memorat Hebed Jesu in Catalogo librorum Chaldæorum. n. 20.

XXVII. *Alii Eusebii, amplius sexaginta.*

Eusebius ex *Alexandrino* Diacono Episcopus Laodicenus, tertio sæculo clarus, de qvo supra cap. 1. pag. 275.

Eusebius Episcopus Alexandriæ cujusdam in Asia, qvarto sæculo, cujus Homilias qvasdam ineditas viri docti laudant, ut jam dicto loco retuli.

Eusebius Alexandrinus Rhetor, de qvo Eunapius in Proæresio p. 125. nescio idemne Eusebius Sophista, cujus μελέτας sive declamationes memorat Photius Codice 134.

Eusebius *Ancyranus* Episcopus, ad qvem Theodoriti Epist. & qvi interfuit Concilio Calchedonensi.

Eusebius Andegavensis, vide infra, Bruno.

Eusebius *Apolloniæ* in nova Epiro Episcopus, qvi interfuit eidem Concilio Chalcedonensi.

Eusebius *Arabius* Sophista, Ulpiani Rhetoris æmulus, de qvo Svidas.

Eusebius *Asiaticus*, infra, Novatianus.

Eusebius Episcopus *Asponorum*, qvi Concilio Ephesino subscripsit.

Eusebius *Beryti* Episcopus. infra in Nicomediensi.

Eusebius Episcopus *Bononiensis*, qvi S. Ambrosium Mediolani audivit verba facientem de virginitate. De eo Baronius ad Martyrologium Rom. 26. Sept.

Eusebius *Bruno*, Episcopus *Andegavensis*, in dogmate de S. Eucharistia Berengarii ex amico & suffragatore adversarius.

Eusebius *Cæsareensis* in Cappadocia Episcopus, cui Magnus Basilius successit. De eo Sozomenus VI. 12. 15. 16. & è recentioribus Franciscus Maria Florentinius ad Martyrologium Hieronymianum pag. 607. seqq.

Eusebius Basilii Cæsareensis æqvalis, & cum eo eadem domo & pædagogo eodem usus, ad qvem exstant ejusdem Basilii, Gregorii Nyssæni & Nazianzeni Epistolæ. vide Laur. Alexandri Zaccagnii monumenta vetera pag. 354.

Eusebium *Cappadocem* Rhetorem pro Eustathio, ex memoriæ lapsu nominat Vossius de Rhetoricæ natura cap. 12. pag. 88. Eustathium enim Cappadocem vocat Eunapius in Ædesio pag. 45. sq. qvem jactat propemodum persvasisse Sapori Persarum Regi, ut tiaram privata vita permutaret.

Eusebius qvem ab Eusebio Samosateno *Chalcidis* Episcopum constitutum scribit Theodoritus V. 4. Hist. Tripartita IX. 3. & Nicephorus XII. 5.

Eusebius Episcopus *Clazomenitanus*, qvi subscripsit Concilio Ephesino A. C. 431. atqve Chalcedonensi etiam interfuit A. 451.

Eusebius *Comes* sub Constantino, idemqve *Consul* A. C. 359. Gruter. Inscript. pag. MLXXXVII. 5. MCLXII. 1. Alius Eusebius Comes sub Honorio. Vide Jac. Godofredi prosopographiam Codicis Theodosiani pag. 359.

Eusebius *CPolitanus* Episcopus. Vide infra in Nicomediensi. Alius Eu-

Eusebius Diaconus CPolitanus, Chrysostomi defensor. Idem fortasse ad qvem S. Nili Epist.

Eusebius *Cremonensis* in cujus gratiam S. Hieronymus de optimo genere interpretandi testatur se Epistolam Epiphanii ad Joannem Episcopum Hierosolymitanum è Græco in latinum vertisse. De hoc Eusebio Bollandus V. Martii T. 1. pag. 369. seq. ubi vitam à Francisco Ferrario A. 1612 editam exhibet cum notis.

Eusebius *Cyzici* Episcopus, qvi subscripsit Synodo CPolitanæ sub Menna, A. C. 536.

Eusebius *Diaconus*, ad qvem S. Nili Epistola 235. lib. 1. edit. Allatii, vide supra in CPolitano. Alius Eusebius Diaconus sub Eutyche T. 2. Concil. edit. Binianæ pag. 130. 131.

Eusebius *Doberorum* (Δοβήρων T. 2. Binii pag. 40. 158. Δοβήρων p. 124. Topiritanus pag. 151.) in Macedonia prima Episcopus, qvi interfuit Concilio Chalcedonensi.

Eusebius *Dorylæensis* in Phrygia Salutari Episcopus, Nestorii adversarius & Eutychis, contra qvem Synodo CPolitanæ A. C. 448. libellum accusationis exhibuit. Vide Clariss. Caveum ad illum annum, & Paschasium Qvesnellum ad Leonem M. pag. 830. *Epistola* hujus Eusebii *ad Imperatores Valentinianum & Marcianum* legitur in Actis Concilii Chalcedonensis actione 1. T. 2. edit. Binianæ, Colon. 1618. pag. 42. *Oratio ad Synodum.* pag 175.

Eusebius *Emesenus* in Phœnicia Episcopus, semi Arianis favens, & A. C. 360. defunctus, de qvo Tillemontius T. VI. memor. Hist. Eccles. parte 2. pag 124. seq. Genuina ejus scripta Hieronymo cap. 91. de S. E. memorata interciderunt, præter κατασυλλογισμὸν πρὸς τὰς Ἰουδαίους qvi MS. exstat in Bibl. Vindobonensi, teste Lambecio lib. IV. pag. 184. Alias tres homilias 1. de Joanne Baptista, CHristi adventum apud inferos prædicante, 2. de proditione Judæ & 3. in Diabolum & infernum post proditum à Juda CHristum, in eadem Bibliotheca Græce exstare testatur lib. V. pag. 135. sq. Hic est Eusebius Phœnix, qvi contra Manichæos scripsit, sed qvod opus itidem intercidit. Homiliæ 50. autem ad populum & Monachos, sub ejus nomine editæ Latine à Jo. Gagnejo Paris 1547. atqve ibidem 1561. 8. & Antwerp 1555. recusæ, atqve sub nomine Eusebii *Gallicani* recensitæ ab Andrea Schotto in Bibl. Patrum Colonienſi T. V. A. 1618. atqve inde Tomo VI. Lugd. farrago

sunt variorum scriptorum latinorum, Hilarii Arelatensis, Eucherii Lugd Fausti Regiensis qvi & ipse *Eusebius* dictus, Cæsarii, Maximi Regiensis vel Taurinensis, Gregorii M. Isidori, Bedæ. Vide Tillemontium pag. 128. Edm. Albertinum de Evcharistia pag. 877. Combefisium in Bibl. Concionatoria T. 1. in recensione auctorum pag. 12. & 18. Labbeum T. 1. de Script. Eccles. pag. 297. 310. Eliam du Pin Bibl. Eccleſiastic. T. 4. p. 175. & Latini Latinii Bibliothecam sacro-profanam T. 1. pag. 114. seq. ubi castigationes qvædam ad illas homilias exhibentur. Aliæ sunt homiliæ CXLV. in Evangelia festosqve dies, in Bibliotheca Concionatoria Lugd. 1588. & Combefisiana, atqve una cum prioribus editæ Paris. 1575. 8. & Tom. VI. Bibl. Patrum Lugd. qvæ Schottus potius pro Bedæ vel Rabani collectaneis ex B. Augustino, Gregorio aliisqve Patribus habere se affirmat, inter Brunonis Astensis A. 1151. defuncti opera prodierunt Venet. 1651. f. Nonnullas qvæ Eucherium Lugd. auctorem habent, edidit Jo. Livinejus Antwerp. 1602. 8. De Vita hujus Eusebii Emeseni à Georgio Laodiceno Episcopo scripta vide Socratem II. 9. & Sozomenum III. 6. Nicephorum IX. 5.

Sub Eusebii *Episcopi* nomine exstat latine à Carolo Fabiano versa oratio *de commemoratione sanctorum* ex edit. Thomæ Galleti, in supplemento Bibliothecæ Patrum Parisiensi A. 1639. T. 1. pag. 826. In hac refertur, qvid Eusebius Episcopus nescio qvis responderit Alexandro roganti, qvem fructum ferant qvi sanctos ac beate defunctos colunt.

Eusebius Episcopus in Synodo CPolitana A. C. 360. depositus cum Eustathio & Eleusio. Philostorg. V. 3.

Eusebius Episcopus, ad qvem plures exstant Epistolæ Isidori Peluſiotæ.

Eusebius Episcopus cujus Opus adversus Andream ἐγκλειστὸν sive inclusum memorat Photius Cod. 162. Vide infra, Eusebius Thessalonicensis.

Eusebius *Eunuchus* sub Constantio Imp. Vide Godofredum pag. 199. ad Philostorgii IV. 1. & in Prosographia Codicis Theodos. p. 359.

Eusebius *Gallicanus*. Vide supra in Emeseno. *Plaustra sermonum* ab eo composita ait Honoratus Massilienſis sive qvisqvis auctor vitæ Hilarii Arelatensis, apud Henschenium ad V. Maji Tomo 2. Atqve hunc Baronius atqve Schottus putant notari ab Hartmanno,

no, Rabani Mauri discipulo, cujus in poëmate qvodam apud Canisium T. V. Antiqv. Lect. laudantur Episcopi *Martinus*, *Proclus*, *Cæsarius*, *Eusebiusqve*.

Eusebius Gennadio cap. 35. memoratus ante Vigilantium, qvem oppugnavit Hieronymus. *Eusebius*, inqvit, *scripsit de crucis Domini mysterio, & Apostolorum, præcipueque Petri constantiam virtute crucis, indeptam.*

Eusebius Episcopus *Heracleensis*, qvi subscripsit Concilio Ephesino.

Eusebius Pater S. *Hieronymi* Stridonensis, qvi & ipse integro nomine Eusebius Hieronymus appellatur.

Eusebius *inclusus*, à Constantio Imp. Ariano, vide Martyrologia 14. August. Romæ ejus nomine Ecclesia dedicata est.

Eusebius *Laodicensis* Episcopus. supra in Eusebio Alexandrino. Alius Eusebius Laodicensis presbyter, qvi in Concilio Chalcedonensis vices Macarii Episcopi Laodic. gesit.

Eusebius Episcopus *Larissenus*, qvi interfuit Synodo CPolitanæ sub Menna. A. C. 536.

Eusebius *Lyciæ* & Pamphiliæ præses sub Constantino M. Cod. Theodos. lib. 13. tit. 10. de censu lege 2.

Eusebii Martyres complures in Martyrologiis memorantur, qvos singillatim referre nihil attinet, uti nec eos, qvi in Gruteri Inscriptionibus sunt obvii.

Eusebius *Magnesiæ* Episcopus, qvi subscripsit Concilio Ephesino.

Eusebius *Mediolanensis* præfectus. Vide infra, Eusebius præfectus.

Eusebius *Mediolanensis* Episcopus, Ennodio celebratus, qvi Synodo Chalcedonensi suffragatus synodicas literas scripsit ad Leonem Papam. De eo Baronius ad Martyrolog. Rom. 12. August.

Eusebius *Monachus*, cognomine μαχρὸς sive Longus, cujus meminit Nicephorus XI. 37. & XIII. 10. Hist. Nescio idemne qvem apud Carras philosophatum scribit. XI. 40. vel ad qvem scribit S. Nilus lib. 1. Epist. 136. edit. Allatii. Certe alius de qvo mentio in Theodori Studitæ lib. 2. Epist. 24.

Eusebius *Myndius* sive Myndo Cariæ oppido oriundus, Ædesii discipulus. Eunapius in Maximo. pag. 69.

Eusebius *Nicomediensis*, Eusebii Pamphili frater vel consobrinus; Beryti primum, tum Nicomediæ Episcopus, deniqve circa A. C. 340. in locum detrusi Pauli Confessoris evectus ad sedem Constan-

tinopolitanam à Constantino Imp. Nicomediæ tette Zonara Julianum educavit (postea Imperatorem) *qvem genere longius contingebat*, ut narrat Ammianus XXII. 9. Luciani Martyris discipulus, atqve inde Collucianista Ario apud Theodoritum p. 21. Hist. Cujus Arii magnus licet fautor, pacem tamen cum Julio Rom. urbis Episcopo & communionem cum Ecclesia Catholica ad obitum usqve retinuit, ut observat Valesius ad Socratem pag. 181. Confer Bulli defensionem fidei Nicænæ. pag. 515. Nihil ejus hodie exstat præter Epistolam ad Paulinum Tyri Episcopum apud Theodoritum lib. 1. cap. 6. & qvæ de altero libello sive Epistola coram Synodi Nicænæ Patribus producta Ambrosius lib. 3. de fide cap. 15. ac Theodoritus lib. 1. Hist. cap. 8. Tum libellus pœnitentiæ sive satisfactionis qvo ad Episcopos misso A. C. 328. sedi suæ Nicomediensi restitutus est, apud Socratem 1. 14. Sozom. II. 16. Tripartit. II. 17. & Niceph. VIII. 43. licet illam Palinodiam suppositiam esse contendit auctor Apologiæ portus Regii, Gallice editæ A. 1669. parte IV. pag. 32. seq. neqve habet qvæ objectionibus ejus respondeat Tillemontius in Memoriis Histor. Eccles. T. VI. parte 3. pag. 926. seq.

Eusebius Episcopus *Nicopolecs*, qvi Concilio Ephesino subscripsit.

Eusebius *Novatianus*, qvem de partibus Asiæ ad se venisse scribit Cassiodorus cap. 5. divin. lect. ubi mira de ejus eruditione, licet sub qvintum ætatis annum oculorum usu penitus privati.

Eusebii *Officiorum Magister* sub Anastasio Imp. memoratus Theodoro Lectori lib. 2. Hist. pag. 559.

Eusebius *Palatinus* nullus est, sed duo Martyrum Afrorum nomina sunt Eusebius & Palatinus. Vide Bollandum T. 1. Martii p. 366.

Eusebius Episcopus *Pelusii*, qvi Concilio Ephesino subscripsit.

Eusebius *Phœnix*, qvi scripsit contra Manichæos. Vide supra, Eusebius Emesenus. Meminit Epiphanius. T. 1. pag. 638. Theodoritus lib. I. de hæret. fabulis cap. 28. & Niceph. VI. 31. Hist.

Eusebius Mediolanensis *præfectus* sub Honorio Imp. Paulinus in vita S. Ambrosii. Vide supra, Eusebius Comes. Ad hunc Eusebium Symmachi Epistolæ, VIII. 34. IX. 52.

Eusebius *presbyter* Alexandrinus, qvi interfuit Concilio Nicæno. Gelas. II. 3. de actis Concilii Nicæni.

Eusebius *presbyter* ad qvem scribit Isidorus Pelusiota lib. 1. Epist. 10.

Euse-

Eusebius presbyter Nicænus, qvi una cum Constantino presb. interfuit Concilio Chalcedonensi, & Episcopi Nicæni Anastasii vices gessit.

Eusebius Episcopus *Romanus* A. C. 310. de qvo Martyrologia XXVI. Sept. Jactatas sub ejus nomine ab Isidoro Mercatore Epistolas explodit David Blondellus in Pseudo Isidoro p. 403. seq.

Eusebius lector Romanus, infra in Vercellensi.

Eusebius Episcopus *Samosatenus*, fidei Catholicæ adversus Arianos strenuus propugnator, & à Valente Imp. missus in exilium, post cujus mortem ab Ariana muliere, qvæ è tecto in transeuntis caput tegulam immisit, fuit occisus A. C. 379. De eo multa Theodoritus in Hist. Eccles. & Baronius ad Martyrolog 21. Junii. Tillemontius Tomo VIII. Memor.

Eusebius *Sardus*. Vide infra, *Vercellensis*.

Eusebius *Scholasticus*, Troili Sophistæ discipulus, qvi heroico versu libris IV. Græce scripsit Γαϊανίδα sive de bello Arcadii contra Gainam Gothum. Vide Socratem VI. 6. & Nicephorum XIII. hist. Eccles cap. 6 pag 362.

Eusebius Episcopus *Sebastiæ* Palæstinæ. Vide Godofredum ad Philostorgium pag. 244.

Eusebius Sophista. Vide supra Alexandrinus & Arabius.

Eusebius *Seleucoboli* in Syria Episcopus, qvi interfuit Synodo Chalcedonensi.

Eusebius *Seleuciæ* Syriæ Episcopus, qvi subscripsit conciliabulo Seleucienſi. Epiphan. LXXIII. 26 T. 1. pag 874.

Eusebius Episcopus *Thessaliæ*, qvi Andream Monachum, Aphtartodocetarum hæresi addictum, breviore primum paræneſi, deinde decem libris confutavit, de qvibus videndus Photius Cod. 162. Ad hunc Eusebium exstat Epistola Gregorii M. lib. IX. 69. de perversitate ejusdem Andreæ Monachi, ex qva Episcopum Thessaliæ fuisse constat, qvod Photius tacuit, Episcopum modo fuisse testatus. Alii pro *Thessaliæ* Episcopo legunt *Tessalonicensem*, qvod probatus Clarisimo Caveo ad A. C. 601.

Eusebius Tyri Episcopus, qvi Synodo qvintæ interfuit. A. C. 553.

Eusebius Episcopus *Valentianopolis*, defensor Joannis Chrysostomi.

Eusebius Sardus, ex Romanæ Ecclesiæ lectore *Vercellensis* Episcopus, qvi Calendis Augusti colitur. De eo nolo repetere qvæ

ad

ad A. C. 354. præclare idem Caveus, tantum addo Vitam ejus ab antiqvo auctore scriptam, legi apud Ughellum Italiæ sacræ Tomo IV. & Commentariorum Eusebii Cæsareensis in Psalmos ab Vercellensi latine translatorum meminisse Hieronymum adversus Vigilantium his verbis: *Sit in culpa ejusdem confessionis Vercellensis Eusebius, qui omnium Psalmorum Commentarios hæretici hominis vertit in nostrum eloquium, licet hæretica prætermittens, optima quæque transtulerit.* Deniqve Epistolas in exilio scriptas ad Presbyteros & plebes Italiæ, & ad Patrophilum, legi etiam in supplemento Bibliothecæ Patrum Parisiensi T. I. pag. 627. & in editione Bibliothecæ Lugdunensi Tom. V. pag. 1227.

XXVIII. *Scriptores Græci Hist. Ecclesiasticæ deperditi.*

Hegesippus * libris V. de successione Apostolicæ prædicationis, de qvo opere dixi supra cap. I. pag. 188. seq.

Judas & *Julius Africanus* in suis Chronographiis, de qvibus itidem dixi pag. 199. & 296. Apud Eusebium vero VI. 13. & Hieronymum in Catalogo cap. 38. legas *Cassiani* χρονογραφίας mentionem fieri in Clementis Stromatis, qvam in opere illo Clementis non reperio, nisi intelligantur ἐξηγητικὰ Cassiani hæretici qui laudatur à Clemente testis uti de antiqvitate Philosophiæ Hebræorum differit.

Philippi Sidetæ Presbyteri, qvi post sæculi V. initia claruit, χριστιανικῆς ἱστορίας sive Historiæ Christianæ ab Orbe condito ad suam ætatem libri XXXVI, sed longe pluribus ac mille propemodum tomis, singulis enim libris argumentum, tomi integri magnitudine præmiserat, & librum unumqvemqve λόγοις sive τόμοις XXIV. iterum distinxerat, qvod voluminosum opus auctori Historiæ Tripartitæ XII. 3. *multam* visum est *habere confusionem, nec satis prodesse legentibus*, uti magis etiam constat ex Socratis VII. Hist. cap. 27. Nicephoro XIV. 29. & Photio Cod. 35. Fragmentum

* Ante Hegesippum, à Sozomeno in præf. laudatur inter scriptores Hist. Ecclesiasticæ *Clemens*, neqve improbabile est, qvod Valesio placere video, respici ab eo opus recognitionum Clementi Rom. tributum, licet Clemens etiam Alexandrinus in Stromatis & deperdito Hypotyposeon opere plura ad Historiam Ecclesiasticam primorum temporum facientia observavit. Non obstantibus autem Clementis, Hegesippi, Judæ & Julii Africani scriptis, vere tamen Eusebius pag. 4. Hist. ait πρῶτον σε τῆς ὑποθέσεως ἐπιβῆσαι, primum argumento huic explicando & Historiæ Ecclesiasticæ scribendæ animum applicuisse.

tum hujus Philippi insigne de Scholæ Alexandrinæ successione vulgavit illustravitqve V. C. Henr. Dodvvellus ad calcem dissertationum in Irenæum, Oxon. 1689. 8. Aliud fragmentum Acta disputationis de CHristo, in Perside Christianos inter Gentiles ac Judæos habitæ, cui ipse Philippus interfuit, complexum, habetur MS. in Bibl. Cæsareâ teste Lambecio lib. V. pag. 137. qvi tamen fallitur lib. IV. pag. 179. ubi ad hunc Philippum refert fragmentum de tinctura æris Persici & ferri Indici. Nam verba βαφὴ τοῦ παρὰ Πέρσαις ἐξευρημένου χαλκοῦ γραφεῖσα ἀπὸ ἀρχῆς Φιλίππου, tincturam jam tempore principatus Regis Macedonum Philippi descriptam significant, ut recte notavit Cotelerius T. 3. monument. pag. 598.

Hesychius presbyter Hierosolymitanus, è cujus Historia Ecclesiastica locus de Theodoro Mopsvesteno circa A. C. 428. defuncto affertur in Collatione V. Synodi V. habitæ CPoli A. C. 553. T. 2. Binii parte 2. pag. 71.

Johannes * Presbyter Ægeates scripserat à depositione Nestorii & Theodosii junioris temporibus Historiam Ecclesiasticam libris decem. Ex his qvintus (solos enim priores qvinqve legisse se testatur Photius Cod. XLI.) desinebat in depositione Petri Fullonis A. C. 483. Idem est ὁ Διακρινόμενος in Originibus CPol. Combefisii pag. 24. 28. 33. cum Eusebio allegatus, & Joannes Diacrinomenus ex cujus Historia Ecclesiastica affertur nonnihil à Theodoro Lectore lib. 2. Hist. Eccles. p. 563. & ex eodem ut videtur Theodoro in Synodo VII. Act. 5. T. 3. Binii pag. 609. seq. Vocabant enim se Diacrinomenos ** qvi à Chalcedonensis Synodi decretis recedebant, & Dioscorum sectabantur. Hic vero Johannes non in ista tantummodo Historia sua, sed etiam alio peculiari opere Synodum Chalcedonensem oppugnavit, ut refert idem

P Pho-

Libri 5ti Pars Altera.

* Hunc Joannem diversum puto à Joanne Rhetore, cujus Historiam laudat Evagrius licet cum eo eundem facit V. C. Mich, le Qvien ad Damascenum T. I. pag. 369. nec minus diversus est haud dubie à Joanne Antiocheno Malala, cum qvo confundit Combefisius in Origg. CPolitanis pag. 59.

** Nicetas lib. IX. thesauri: Διακρινομένους ὠνόμασαν ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ μὴ τυντίθεσθαι τοῖς δογματισθεῖσι παρὰ τῶν ἐν χαλκηδόνι συνελθόντων πατέρων. Adde Cotelerium Tomo 3. monument. Eccles. Græc. pag. 641. & Cangium pag. 51. ad Zonaram.

Photius Cod. XLI. & LV. ubi hæreticum Neſtorianum † appellat, calami lapſu credo, qvem Eutychianum volebat dicere.

Baſilius Cilix una cum Theodoro Lectore citatur in Græco ſcholio ad Evagrii III. 21. is nempe à qvo Hiſtoriam Eccleſiaſticam libris tribus ſcriptam teſtatur Photius Cod. XLII. à Marciano Imp. usqve ad tempora Juſtini Thracis, qvæ libro tertio perſecutus fuit. Eundem Cilicem Baſilium Presbyterum Antiochenum Anaſtaſio imperante clarum & fautorem Neſtorianiſmi libros XVI. dialogi in morem ſcripſiſſe adverſus Jo. Scythopolitanum Μανιχαϊσμὸν (qvo nomine tum temporis hæreſin Eutychis perſtringebant) defenſorem refert idem Photius Cod. 107. & 95. ex qvo diſcimus opus illud inſcriptum Leontio cuidam ὁσιωτάτῳ καὶ Θεοφιλεστάτῳ πατέρι, colloqventesqve inductos Lampadium, Taraſium & Joannis propugnatorem Marinum. Qvod ſi idem eſt Baſilius cujus Svidas in Ἀρχέλαον & Βασίλειον meminit, ut ſane ætas qva vixit ſvadet, factus deinde Irenopoles, in Cilicia Epiſcopus, ſcripſit etiam eodem Svida teſte adverſus Archelaum presbyterum κολωνείας.

Ex *Philonis* Philoſophi Hiſtoria Eccleſiaſtica profert nonnulla Mich. Glycas, Annal. pag. 282. ſeq.

Neſcio cujus *Amorionis* Hiſtoria Eccleſiaſtica inter Codices Græcos MSS. Bibl. Scorialenſis memoratur apud Poſſevinum in Appendice ad Apparatum ſacrum, qvi etiam *Zachariæ* Rhetoris Hiſtoriam Eccleſiaſticam MS. CPoli, ex Verderio annotat. Sunt & qvi *Theodori Metochitæ* citent Hiſtoriam Eccleſiaſticam, inqvit Labbeus in protreptico de ſcriptoribus Hiſt. Byz. pag. 51. qvam mihi nondum vidiſſe fas fuit.

XXIX. PHILOSTORGIUS. ex Borisſi pago Cappadox, Carterii Eunomiani a) & Eulampii (cujus pater Anyſius presbyter

† Fuit & Chronographus cui *Neſtorianus* nomen, qvi Hiſtoriam ſuam ad Leonem juniorem perduxit. Chroniton Paſchale pag. 324. καθὼς Νεστοριανὸς ὁ σοφώτατος χρονογράφος ἕως Λέοντος, συνεγράψατο. Eadem habet Jo. Malala II. pag. 85. qvi Neſtoriani etiam meminit. pag. 11.

a) Philoſtorgius ipſe IX. 9. qvi teſtatur Eulampium matrem perſvaſionibus ſuis patrem Anyſium fratresqve & alios propinqvos ab homouſii profeſſione ad Eunomii ſectam deduxiſſe. Alius Philoſtorgius ἄρχων ἰατρῶν ſub Valentiniano & Valente, de qvo noſter VIII. 10. Alius cujus meminit Arrianus III. 17. Epicteteasum diſſertationum.

byter erat) filius, Eunomianus & ipse, atqve tum cum Eunomius Cæsarea A. C. 388. pelleretur, viginti annos b) natus. Hic semi-Arianos non minus qvam Catholicos graviter passim perstringit, Arianos vero & Eunomianos defendit, celebratqve libenter, & effert laudibus, unde diu est qvod Historiam ejus non Historiam sed *Encomium Hæreticorum & criminationem atqve vituperationem Orthodoxorum* inscribendam esse monuit Photius c) Cod. XL. Atheum vero dictum fuisse Philostorgium male colligunt viri docti ex hoc Epigrammate perperam accepto, qvo Eunomianus qvidam laudare utiqve, non proscindere opus Eunomiani hominis voluit:

ἱστορίην ἐτέλεσα, θεῷ d) χαρίτεσσι σοφῇσι.
Πραγματ' ἀληθείης ποικίλ' ὑφηνάμενος.
Historiæ telam bene Numine dante peregi,
Contexens opere plurima vera meo.

Scripsit *Historiæ Ecclesiasticæ* * ab controversiæ Arianæ initiis sive ab A. C. 300. usqve ad A. 425. qvo Valerianus Junior Honorio succesit, Volumina duo, qvorum singula in τόμους, λόγους sive libros sex distincti erant, ut adeo in universum *libri* essent *duodecim*. Horum primæ literæ si conjungerentur, nomen auctoris referebant, cujusmodi ἀκροστιχίδας e) operibus suis intexuere olim Epicharmus & Heraclides Ponticus, atqve Philostorgii exemplo Nicephorus

b) Idem X. 6.

c) Photius: ἡ δὲ ἱστορία, τῶν αἱρετιζόντων ἐστὶν ἐγκώμιον αὐτῷ, ὥσπερ καὶ τῶν ὀρθοδόξων διαβολὴ καὶ ψόγος μᾶλλον ἡ ἱστορία. Atqve iterum: ἱστορεῖ δὲ τἀναντία σχεδὸν ἅπασι τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς. Ἐξαίρει τοὺς Ἀρειανίζοντας ἅπαντας, λοιδορίαις πλύνει τοὺς ὀρθοδόξους, ὡς εἶναι τὴν ἱστορίαν αὐτῷ μὴ ἱστορίαν μᾶλλον ἀλλ' ἐγκώμιον μὲν τῶν αἱρετικῶν, ψόγον δὲ γυμνὸν καὶ κατηγορίαν τῶν ὀρθοδόξων.

d) Jacobus Godofredus, qvi in prolegomenis ad Philostorgium fuse atqve erudite de illo scriptore, & de ejus eruditione in omni genere literarum disserit, legit ἐτέλεσ' ἀθέῳ putatqve esse Epigramma hominis Catholici, cui Eunomiano proprium nomen. Sed Godofredum refellit Jo. Pearsonius notis ad Symbolum Apostolicum pag. 309. edit. latinæ.

* Hinc Nicephoro audit ὁ Ἐκκλησιαστικὸς lib. XII. 29. Hist. qvem alioqvi tanqvam hæreticum solet vocare θεομισῆ *invisum Deo* lib. I. pag. 35. & lib. VII. cap. 19.

e) Vide Mureti Varias Lect. IX. ult. Menagium ad Laërt. p. 227. Vossium Hist. Græc. II. 20. Vetus Epigramma apud Jac. Godofredum pag. 17.

rus Calliſtus, è latinis Ennius, Commodianus, Damaſus aliiqve. Opus ipſum Philoſtorgii diu eſt qvod intercidit: ſed præter brevem de eo notitiam judiciumqve ac cenſuram in *Photii* Bibliotheca Cod. XL. obviam, ejusdem Photii ampla ex ſingulis duodecim libris excerpta ſervata ſunt, qvæ habuit Venetiis Diegus Hurtadus, Geſnero teſte, & primus ex codice Bongarſiano Græce edidit, & capitibus diſtincta cum verſione ſua & uberrimis doctisqve annotationibus & prolegomenis indiceqve locupletisſimo in lucem protulit *Jacobus Godofredus*, Genev. f.) 1642. 4. Eadem excerpta MSS. editis longe emendatiora habere ſe teſtatus eſt Bochartus Tom. I. lib. 2. Hierozoici cap. 55. Atqve Bocharti codicem Valeſio à ſe communicatum refert Stephanus le Moyne notis ad Varia ſacra pag. 379. Itaqve ad eum & Scoriacenſis codicis lectiones pasſim provocat *Henr. Valeſius*, nec minus ad emendationes, qvas Codici ſuo Lucas Holſtenius adſcripſerat. Edidit laudatus Valeſius Philoſtorgii excerpta emendatiora cum meliore verſione ſua notisqve ad calcem Hiſtoriæ Theodoriti, Evagrii & Theodori Lectoris Pariſ. 1673. fol. qvæ editio recuſa eſt Moguntiæ ut habet titulus ſive potius Francofurti 1679. nam qvæ Amſtelodamum A. 1695. in fronte præfert, illa ipſa Moguntina eſt, novo titulo ornata. Præter *fragmenta* Philoſtorgii ex Nicetæ lib. V. theſauri, ex Johanne Antiocheno (cujus locum primus attulit Salmaſius p. 407. ad Solin.) Svida & Photio à Jac. Godofredo producta, nova etiam ex Svida à ſe obſervata Valeſius editioni ſuæ ſubjunxit. In notis Valeſii Godofredus freqventisſime reprehenditur, interdum etiam ſatis acerbe, ut pag. 130. ubi imperitiam ejus in legendis Græcis exemplaribus & pag. 136. ubi Græcæ lingvæ in illo imperitiam caſtigat. Verum audiendus ſane erat Godofredus, vir bene doctus & multis nominibus præclare de literis meritus, qvi in prolegomenis pag 57. ſeq. veniam à lectore æqvo ſibi pollicetur his verbis: *Novi ipſe, qvam in multis contextus ipſe inemendatus exeat, qvam multa qvoqve deſiderari poſſint in prima hac Interpretatione, qvot denique mendæ ubi-*

Γράμματα δώδεκ' ἔχει Φιλοστόργιος, ὄνομα καλὸν,
Τύνεκα δὴ κ' γράμμα λόγος ἀνεγράψατο τούτους,
Ἀξάμενος πρώτου ἀπὸ γράμματος, εἶτ' ἐν ἑφεξῆς
Καὶ διὰ τ' ἄλλων ἀρχῆς ἰὸν ὄνομα γράψας.

f) Male 1634. excuſum in Eliæ du Pin. Bibl. Scriptorum Eccleſ. T. 4. pag. 77. Godofredi Diſſertationes in Philoſtorgium theſaurum ſinceræ totius Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ vocat Claudius Sarravius Epiſt. 45.

ubique irrepserint. Verum & mihi & Typographo veniam sperare licet, non unà ratione: Ipsa primum scripti hujusce ratio id sperare jubet. Notum iis, qui in Manuscriptis versantur, quam inemendatis his uti plerumque contingat, cujusmodi certe fuit is quo nos usi sumus ex illustrissima Bernatum-Bongarsiana bibliotheca, humanitate Viri Doctissimi Clarissimique D. Luithardi *mihi concesso: Notum deinde, quantus labor in hujusce modi eclogis, fragmentis, ἀπογραφοις, quorum series interrupta, probe statim in capita dissecandis, inque Latium vertendis versetur: quando multa sæpe aliunde adsumi oportet ad eorum sensum probe adsequendum, multum certe manu animoque versanda illa, priusquam de fine & scopo cujusque, sensuve liquido constare possit. Adde qvod Photii censuram judiciumque à Philostorgianis distinguere sæpe operosum erat. Altera excusationis ratio est, ipsa editionis festinatio, quam impatiens rei literariæ juvandæ studium nobis extorsit. Nam ut in studiis illud volupe, cum ex abdito qui deruere primum datur, ita illud ipsum ilico in publicum sine ulla comperendinatione depromere in summa voluptatis meæ parte ipse ponere soleo. Hinc igitur festinatio illa, non sine vitio aliquo: sed quam opinor prætulerit optimus quisque tam lentis nominibus hominibusque, qui longa exspectatione alios torquere solent, adque scientiæ suæ auctoritatem pertinere putant, si repertis à se soli quam diutissime incubent. Quare pro scuto mihi illud.*

Da veniam subitis, non displicuisse meretur.
Festinat, Cæsar, qvi placuisse tibi.

Postrema excusationis nostræ ratio est, quod Philostorgii sive mavis Photii contextus una cum versione à me subito effusa, absente me Legationibusque assidue fungente, vel Consulare munus obeunte, typis mandata sunt: qvæ alioquin sub oculis meis constituta prælo saltem currente emendare accuratius, subque limam revocare attentius potuissem. Etiam à *Stephano Clerico* Philostorgium recensitum, & in eo non pauca, qvæ & Godofredum & Valesium præterierunt observata, notat filius Joannes Clericus præfat. ad parentis sui patruiqve Davidis Clerici qvæstiones sacras Amst. 1685. 8.

XXX. SOCRATES CPoli a) natus atqve educatus, Grammaticos ibi audivit Ammonium atqve Helladium b) ambos à CHristi nomine alienos, & ob templa Idolorum A. C. 389. Timasio

a) Socrates ipse V. 16. b) Idem ibid. ac Photius Codice 28.

sio & Promoto COSS. destructa c) profugos Alexandria, atqve CPoli commorantes. Postea Troilo Sophistæ in Rhetoricis operam dedisse non sine caussa Valesius d) conjicit. *Scholastici* e) cognomen facit ut causlas eum in foro egisse noscamus. Novatianis faviisse se non uno prodit loco, f) qvod & Jacobus Billius animadvertit lib. 1. Obsservatt. sacr. cap. 26. etsi propterea ipsum fuisse καθαρὸν sive Novatianum, parum esse credibile, contra Nicephorum g) aliosqve qvi illud affirmant, pluribus disputat laudatus Valesius, præcipue illo pugnans argumento, qvod Socrates VI. 20. & 23 Novatianos hæreticis annumerare non dubitavit, & perpetuo Ecclesiæ & Catholicis solet eos opponere.

Scripsit *Historiæ Ecclesiasticæ* ad Theodorum, h) qvem ἱερὸν Θεοῦ ἄνθρωπον vocat, *libros VII.* ab Anno I. Olympiadis CCLXXI. CHRISTI 306. qvo Constantinus Imperator est renunciatus, ad Annum II. Olympiadis CCCV, Consulatum Theodosii junioris XVII. i) Annum CHristi 439. *Rufini* k) primo fidem secutus, postea ex

c) Socrates loco laudato, Sozomenus VII. 15. Theodoritus V. 21. seq. Tripartita IX. 27. Nicephorus XII. 25. Marcellinus in Chron. &c.

d) Valesius in Socratis vita.

e) Scholastici, Rhetores dicti sunt, tum etiam advocati ac legisperiti. Vide Vales. ad Socratem pag. 77. Cangii glossaria & qvæ viri docti, ad Petronium Hanckius de Romanarum rerum scriptoribus pag. 178. seq.

f) Ut qvando Novatum s. Novatianum Martyrio functum sub Valeriano scribit IV. 28. qvod diserte negant Eulogius apud Photium Cod. 182. & Pacianus lib. de pœnitent. Confer Jo. Felli Episcopi Oxonienssis notas ad Cypriani Epist. 61. p. 145.

g) Nicephorus Lib. I. cap. 1. & lib. XI. cap. 14.

h) Gregorius M. VI. 31. Epist. ait Sozomeni Historiam Ecclesiasticam ab Apostolica sede non recipi, qvod *Theodorum* Mopsvestiæ laudat. Hinc Jo. Jacobus Hofmannus in Lexico universali putat à Gregorio per memoriæ lapsum, Sozomenum nominatum esse pro Socrate. Videtur itaqve Hofmannus existimasse Theodorum hunc cui opus suum Socrates inscripsit, & qvem laudat II. 1. & IV. 48. esse Theodorum Mopsvestenum. Sed is jam A. C. 430. obierat, & Socrates Theodorum suum post A. C. 439. alloqvitur.

i) Socrates ipse VII. ult. Ait autem Historiam suam complecti Annos 140. numerum rotundum ita præferens accurato, qvi est 133.

k) *Rufini* libros duos Historiæ Ecclesiasticæ, qvos ab Arii initio ad Theodosii M. obitum productos non accurato valde studio, atq; ut Valesio in vita Socratis videtur, memoriter composuit, inscripsitqve Chromatio Aqvilejensi Episcopo, è latino *Græce* ver-

ex melioribus in qvæ incidit monumentis emendavit qvæ perperam ille tradiderat, & librum primum ac secundum, qvibus pleraqve Rufini expresserat, de integro novos fecit. Passim qvoqve ostendit multum se tribuere *Sabino* Macedoniano l) à qvo & ipso subinde deceptum viri docti, arguunt. Merito tamen judicii & industriæ laus ei relinqvitur, qvam pro cæteris argumenti illius scriptoribus Socrati Valesius vindicat. Socratem libenter sequitur Sozomenus, ne de Nicephoro dicam, qvi integrum prope in Historiam suam transtulit. *Græ-*

verterunt *Gelasius* Cæsareensis & *Cyrillus* Hierosolymitanus, si credimus Photio Cod. 89. Rufini Historia usum se fuisse testatur Socrates lib. 2. cap. 1. nec diffitetur in libro primo & secundo Historiæ suæ, vestigiis ipsius prius institisse. Sed postea Athanasii scripta & clarorum illa ætate Virorum Epistolas nactus, intellexit pleraqve à Rufino tradi perperam & falso, itaqve totum suum librum primum & secundum non dubitavit ἄνωθεν ὑπαγορεῦσαι *novos ex integro dictare*, atqve locupletare libello depositionis Arii, & Imperatoris Constantini Epistolis. Socratem usum fuisse Græca Rufini versione contendit Henr. Dodwellus de jure Laicorum sacerdotali pag. 278. Theodoritum Petavius in diatriba de potestate consecrandi p. 83. atqvi ambo unum locum Rufini diversimodo interpretantur, itaq; saltim alteruter ipsorum functus ipse loco interpretis fuerit. In Actis septimæ Synodi sive secundæ Nicænæ, actione prima T. 3. edit. Binianæ p. 494. afferuntur qvædam Græce ex Rufini Historia Ecclesiastica, verum qvæ non apud Rufinum sed Socratem lib. 2. cap. 27. & 38. iisdem verbis leguntur, ut etiam Valesius observavit. At enim qvod ab illo viro doctissimo est omissum, in iisdem Actis pag. 491. producitur Græce locus prolixior ἐκ τῆ Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Ῥυφίνυ πρεσβυτέρυ Ῥώμης ad verbum translatus ex Rufini lib. 1. Hist. cap. 28. seq.

l) Godfridus Hermantius præf. ad vitam S. Athanasii: *Plusieurs celebres auteurs de nostre siecle avoient déja remarqué un tres grand nombre de fautes dans l' histoire de* Socrate, *dont* Sozomene *n' a presque esté que le copiste. Et en effet cet Historien aiant suivi en plusieurs rancontres un ancien auteur nommé* Sabin, *de la secte des Macedoniens, il ne faut pas s' etonner, qu' il se soit égaré sous la conduite de ce guide, que l' on peut presumer raisonnablement, n' avoir pas esté fort fidelle.* De Sabino illo Macedonianorum Heracleæ in Thracia Episcopo, cujus συναγωγὴν τῶν συνοδικῶν sive *Actorum Synodicorum collectionem* (à Concilio Nicæno usqve ad Valentis tempora, sub qvo vel sub Gratiano scripsisse videtur) laudat Socrates pag. 22. 31. 92. 95. 146. 182. 204. 224. 231. Illam MStam CPoli ante hos centum & qvinqvaginta adhuc annos latuisse ex Verderio notat Possevinus in Appendice ad apparatum sacrum. Plura de Sabino vide apud Tillemontium Memor. Hist. Eccles. Tom. VI. parte 2. p. 504. seq. Stephanum le Moyne ad Varia sacra p. 783. & B. Ittigii Historiam Concilii Nicæni p. 38. seq. ubi refellit Sandium qvi in nucleo Hist. Eccles. p. 166. Sabino illi tribuit συναγωγὴν καὶ ἔκθεσιν τῶν ἁγίων πασῶν συνόδων, qvam Ravius ex oriente secum attulit, atq; Usserius refert ad Photium Tyri Episcopum, qvi interfuit Concilio Chalcedonensi. Anonymum vocat Seldenus pag. 68. 89. ad Eutychii Origines Alexandrinus.

Græce primus hos libros una cum Eusebio, Sozomeno, Theodorito Eclogis Theodori Lectoris atqve Evagrio in lucem edidit Rob. Stephanus. Paris. 1544. fol. typis regiis.

Latine primus qvodammodo vertit Socratem, Sozomenum & Theodoritum in unum corpus *Historiæ tripartitæ* libris XII. distinctum contrahendo *Epiphanius Scholasticus*, sub sexti sæculi initia, auspiciis Cassiodori, qvi hoc testatur in præf. ad illam Historiam, & cap. 17. libri de divinis lectionibus. Historia illa tripartita usus jam medio sexto sæculo fuit Liberatus Carthag. Archidiaconus in breviario Hist. Nestorianæ cap. 2. At Rufinum ex Historia tripartita suam Eusebii continuationem hausisse, error est B. Rhenani, à B. Ittigio pag. 732. de Bibliothecis Patrum recte notatus, cum Socrate ipso Theodorito ac Sozomeno antiqvior Rufinus fuerit. Prodiit Historia tripartita Parisiis sine anni nota in octavo apud Franciscum Regnault, & postea ex *Beati Rhenani* recognitione Basil. 1523. 1528. 1533. 1539. 1568. atqꝫ Francof. 1588. fol. una cum Historia Ecclesiastica Eusebiana qvam Rufinus vertit & duobus libris continuavit. Deniqve *Jo. Garetius* Monachus Benedictinus in nova Operum Cassiodori editione Historiam tripartitam ad MSS. Codd. recensuit, & locorum Socratis, Sozomeni & Theodoriti qvæ Epiphanius interpretatur paginas, ex Valesiana editione, utili instituto annotavit. Rothomag. 1679. fol. *Gallicam* versionem Ludovici Cyanei, Paris. 1568. fol. apud Ægidium Gourlinum excusam memorat Franciscus à Cruce in Bibl. Gallica pag. 293. *Germanice* cum Eusebio & Rufino, Casp. Hedione interprete prodiit Tripartita Argentorat. 1545. fol.

Versio latina *Wolgangi Musculi* prodiit Basil. 1549. 1557. 1594. fol. cum Eusebio, Sozomeno, Theodoro Lectore, Evagrio atqve Dorothei Tyrii vitis Prophetarum & Apostolorum ex ejusdem Musculi interpretatione, & Theodoriti Hist. Eccles. ex versione Joach. Camerarii.

Johannis Christophorsoni Cicestrienſis Episcopi, qvi Eusebium, Socratem, Theodoritum, Evagrium, & exceptis tribus postremis libris à *Suffrido Petri* suppletis Sozomenum vertit, sed ad Socratem interpretandum nullos, ut observat Valesius, Codices MSS. adhibuit, Paris. 1571. Colon. 1581. fol. & ex *Jo. Jacobi Grynæi* recognitio-

gnitione atqve cum ejus notis Basil. 1570. fol. & apud * Sebast. Henricum Petri 1611. fol. Socrates & Sozomenus ex Christophorsoni versione, cum Suffridi Petri supplementis scholiisqve, in Bibliothecis Patrum T. 5. Colon. & T. 7. Lugd.

Græce & Latine Socrates cum Christophorsoni versione, junctus Eusebio, Sozomeno, Theodoreto atqve Evagrio vidit lucem Genev. 1612. fol. Inde *Henricus Valesius* ex Regio MS. qvo Rob. Stephanus usus fuerat, & Variis Lectionibus Codicum Florentini Bibl. S. Laurentii, & Sfortiani Bibl. Vaticanæ, nec non ex Leonis Allatii MS. Theodoro Lectore qvi in Historiam suam tripartitam plura libri 1. & 2. Socratis transtulit, hunc scriptorem castigavit, & cum Sozomeno, latina versione nova atqve eruditis notis illustratum vulgavit Paris. 1668. f. qvæ editio recusa Moguntiæ 1677. f. Eo ipso anno Parisiis scriptores Hist. Ecclesiasticæ ex Valesii versione, latine, Græco textu notisqve interpretis omissis prodierunt. Editioni Græcolatinæ qvam dixi lucem vidisse Moguntiæ, novus A. 1695. titulus præfixus est, Amstelodamum præ se ferens.

Gallice Socrates & Sozomenus Ludovico Cousino interprete, Paris. 1676. 4. Confer Ephemerides Parisienses illius anni p. 101. sq. ubi hallucinationes qvædam Socratis notantur, qvemadmodum & ab Elia du Pin T. 4. Bibl. scriptorum Eccles. p. 79.

Hæc de Socrate, *scriptore* (ut non ab re judicat Stephanus le Moyne prolegomenis ad Varia sacra) *satis accurato*. Ex ejus Historia Ecclesiastica affertur aliqvid in Synodo septima (Nicæna II.) Act. 1. T. 3. Binii pag. 492.

XXXI. *Salamanes* a) *Hermiæ* SOZOMENUS, narrat avum suum patre Ethnico natum, Betheliæ Gazæorum vico primum

* Vide hanc editionem recensitam in B. Doctoris mei Ittigii libro de Bibliothecis Patrum pag. 737.

a) Ita nomen hujus scriptoris effert Theodorus Lector & Photius Cod. 30. Ac Salamanis qvidem nomen, qvo Monachus appellatur apud Sozomen. VI. 32. VIII. 15. potest ei hæsisse ab uno è majoribus, qvos è Palæstina ortos scribit V. 15. Vide Valesium in Sozomeni vita & in notis pag. 98. Alii vocant *Hermiam Sozomenum*, Salaminium; ut Codices duo MSS. eodem Valesio teste, & Nicephorus Callistus in πίναξι sive indice capitum: vel *Hermiam Sozomeni* ut in jure Græco Romano pag. 293, & 295. ὁ Σωζομένῳ ἑρμείας, qvod interpres vertit: *Hermias Sozomeni Filius.*

cum toto domo sua Christianam fidem amplexum esse, & postea ingenio & doctrina, atqve interpretandis sacris literis b) valuisse. Ipse vero, scholasticus sive causidicum agens CPoli, c) molestias fori dispunxit commentando aliqvid ac componendo, & non diu ut videtur post Socratem * scripsit, ac Theodosio Juniori Imp. dedicavit *libros IX. Historiæ Ecclesiasticæ* ab A. C. 323. ad 439. ** sive à tertio Consulatu Crispi & Constantini Cæsarum, usqve ad Consulatum XVII. jam dicti Theodosii. Hoc cum ipse Sozomenus perspicue d) testatur, certum est libros plures ab eo scriptos non esse qvam hodie exstant, neqve postremum librum ulterius ab auctore productum qvam nos hodie habemus. Nam inventio reliqviarum Zachariæ Prophetæ qvæ capite ultimo libri IX. narratur, contigit Consulatu Theodosii Junioris decimo septimo, e) ut Marcellinus in Chronico testatum reliqvit. Qvod porro Gregorius M. lib. VI. Epist. 31. *In Historia*, inqvit, *Sozomeni, de qvodam Eudoxio qvi Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopatum arripuisse dicitur, aliqva narrantur. Sed ipsam quoque Historiam sedes Apostolica suscipere recusat, quoniam multa mentitur, & Theodorum Mopsvestiæ nimium laudat, atqve usqve ad diem obitus sui magnum Doctorem Ecclesiæ fuisse perhibet.* Non dubium est Theodoritum f) pro Sozomeno dicere voluisse, cum in Theodorito ista legantur V. 39. Sic Svidas in Ἀγαπητὸς pro Philostorgio allegat Eusebium: In Actione 1. Synodi septimæ pro Socrate citatur Historia Ecclesiastica Rufini, & in jure Græco Romano pag. 295. pro eodem Socrate Sozomenus.

b) Sozomenus lib. V. cap. 15. p. 617. διέφερε δ' ὁ ἐμὸς πάππος ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι τῶν ἱερῶν γραφῶν εὐφυΐᾳ τε ὢν καὶ βίος γνῶναι ἃ δεῖ, καὶ καλῶς λόγον μετρίως ἡγμένος, ὡς καὶ ἀριθμητικῆς μὴ εἶναι ἄμοιρος.

c) Idem lib. II. cap. 3. pag. 446. εἴτε Ἀκυλίνῳ ὑπῆρξεν ἀνδρὶ εἰσέτι νῦν ὑμῖν συνδιαιρίβουσι καὶ ἐν τοῖς αὐλοῖς δικαστηρίοις δίκας ἀγορεύουσι &c.

* Valesius Sozomeni vita, Caveus in Hist. literaria, Elias du Pin T. 4. Bibl. scriptor. Eccles. pag 80. ubi hallucinationes qvasdam Sozomeni notat.

** Male in Kœnigii Bibl usqve ad A. 1423.

d) Sozomenus in præfat. pag. 397.

e) Confer Combefisii Bibliothecam Concionatoriam T. 1. p. 16. 17. & T. 7. p. 582.

f) Melch. Canus XI. 6. Locor. Theolog. pag. 544. Combefisius T. 1. Bibl Concionatoriæ pag. 16. 41. Valesius ad veterum testimonia de Sozomeno, Garnerius in auctario Theodoriti pag. 192. Licet aliud visum Baronio ad A. 434. num. 4. & ad Martyrolog. Rom. 23. Dec. Vossio de Hist. Græcis, Miræo in Bibl. scriptorum Eccles. Raynaudo in lib. contra Cyriacos sive Dominicanos & Paschalio Qvesnello diss. 2. ad Leonem M. pag. 258. Agnoscit etiam Gregorii de Sozomeno censuram Anastasius Bibl. in præfat. Hist. Ecclesiasticæ.

nus. Qvid itaqve incredibile, hallucinatam similiter Gregorii memoriam, *cujus auctoritas tamen tanta non est* g) *ut ad ipsius nutum vel Sozomenum vel Theodoritum manibus excutere debeamus. Certe hæc de Sozomeno Gregorii M. censura non impedivit, quin in Concilio Florentino sess. 2. & hucusque magnus illius Historiæ usus inter eruditos fuerit, ut Petrus Gussanvillæus in notis ad illam Gregorii Epistolam observat.* Novatianis perinde ut Socratem faviſſe, multi notarunt, unde ejusdem cum illo fuiſſe ſectæ ſcribit Labbeus T. 2. de Script. Eccleſ. p. 372.

De Hiſtoria Tripartita *Epiphanii* Scholaſtici qvi tamen ex libro Sozomeni ultimo nihil in illam retulit, & de verſionibus latinis *Wolfg. Muſculi*, & qvi morte præventus tres poſtremos libros *Suffrido Petri* transferendos reliqvit, *Johannis Chriſtophorſoni*, atqve accuratisſima *Henrici Valeſii*, nec non de Græcis & Græcolatinis Sozomeni editionibus verſioneqve Gallica, jam dictum eſt in Socrate, cui ſemper jungi ſolet, & cujus veſtigiis libenter videtur inſiſtere, licet nusqvam nominet, & non raro recedat ab ejus ſententia, plura etiam ab eo omiſſa ſuppleat, & de Monachis atqve Eremitis utpote inter Monachos verſatus & ab eis inſtitutus * velut in grati animi documentum haud pauca attexat Socrati præterita. Socratem judicio, Sozomenum ſtyli elegantia qva Xenophontem referre voluit, præſtare viri docti obſervant. Valeſius ad Græca emendanda præter Codicem Regium, qvem expreſſerat Rob. Stephanus, conſuluit etiam meliorem Fuketianum, atqve Varias lectiones ex Codice Allatiano Theodori Lectoris, qvi Socratis, Sozomeni qvem τὸν μακάριον Σωζόμενον vocat, & Theodoriti Hiſtoriam in compendium miſit.

Scripſerat Sozomenus etiam *libros duos de rebus ab adſcenſu Chriſti usqve ad Licinii exauctorationem*, ut ipſe in præfat. Hiſtoriæ ſuæ p. 401. teſtatur, ex Clemente, Hegeſippo, Africano & Euſebio maxime compendium iſtud compoſuiſſe ſe teſtatus. Sed illus non amplius exſtat.

Petrus Lambecius ab eoqve perſvaſus W. E. Tenzelius Sozomeno tribuunt etiam *irriſionem Gentilium* qvam ſub *Hermiæ* nomine habemus. Sed de illa parum veriſimili doctorum Virorum conjectura vide ſi placet qvæ notavi cap. 1. pag. 96. 97.

g) B. Ittigius præf. ad ſelecta capita Hiſtoriæ Eccleſ. ſæculi ſecundi §. VI.

* Valeſius in notis pag. 99.

Fuit & alius Sozomenus Præfecti domesticus ad qvem Isidori Peluſiotæ Epiſtola 300. libri I. Alius item junior, Presbyter Piſtorienſis, & Florentiæ educatus, qvi latino ſermone ſcripſit Chronicon ab Orbe condito usqꝫ ad A. C. 1292. teſtatus ſe adjutum benevolentia Veſpaſiani librarii, urbis Florentinæ civis, qvem laudat in fine Voluminis prioris. Vide Mabillonii iter Italicum pag. 174. qvi hoc Chronicon MS. duobus magnis Voluminibus evolvit in Abbatia Feſulana.

XXXII. THEODORITUS Cyri, civitatis in Syria, Epiſcopus circa A. C. 458. defunctus, præter alia ſcripta (de qvibus alibi) compoſuit * A. C. 450. ineunte, *libros qvinque hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*, in qvibus veluti ſuppleturus omiſſa à Socrate ac Sozomeno, eam ſimiliter perducit ab hæreſi Arii usqve ad principatum Theodoſii junioris. Neqve plures libros, nec longius productam Theodoriti Hiſtoriam legerunt Evagrius, Epiphanius Scholaſticus, Photius Cod. 31. Nicephorus &c. qvanqvam Gennadius de Script. Eccleſiaſt. cap. 89. libros decem memorat, qvos produxerit à fine Hiſtoriæ Euſebii & vicennalibus Conſtantini M. ad ſuum usqve tempus, usqve ad imperium Leonis ſenioris ſub qvo & mortuus ſit. Sed ſive falſus fuit Gennadius ut Valeſio videtur, ſive qvinqve libros poſteriores alius neſcio qvis Theodorito ſubjunxit vel ſuppoſuit, qvæ eſt ſententia Jo. Garnerii in Auctario, ubi de Theodoriti ſcriptis pag 249. ſeq. ſane ipſe ſub extremum libri qvinti teſtatur ſe in morte Theodori Mopſveſteni A. C. 429. Hiſtoriam ſuam claudere. Eqvidem qvæ Theodorus lector & Johannes Damaſcenus lib. 3. de imaginibus ex Theodorito referunt, juniora ſapiunt tempora & in qvinqve illis libris haud leguntur, ut Garnerius etiam de juniore aliqvo Theodorito Hiſtorico cogitaverit, qvem ſuſpicatur Epiſcopum Cariæ Alindenſem qvi interfuit Synodo CPol. ſub Menna A. C. 536. ſed illius ſcripta ſi qvæ fuere, non potuere Gennadio Maſſilienſi cognita fuiſſe. Meminit Hiſtoriæ ſuæ Eccleſiaſticæ Theodoritus ipſe lib. IV. hæreticarum fabularum cap. 1. & 2. Conſilium autem qvo Garnerius p. 193. putat à Theodorito ſcriptam Hiſtoriam & hæreticarum fabularum libros, ut ſub veteribus nominibus adverſarios ſuæ ætatis perſtringeret, merito parum veriſimile videtur B. Ittigio præf. ad Hiſt. Eccleſiaſticæ ſæculi ſecundi capita pag. VIII. ſeq. Claudit opus Index Epiſcoporum

* Confer Eliam du Pin T. 4. Bibl. ſcriptorum Eccleſ. pag. 94.

porum in Patriarchalibus ſedibus Romæ, Antiochæ, Alexandriæ Hieroſolymorum & CPolis, qvem Sirmondus ſed minus emendatum edidit, & Jo. Heſſels apud Robertum Cocum multo poſterioris ſcriptoris eſſe ſcribit.

Primus Theodoreti Hiſt. Eccleſiaſticam edidit *Græce* ex Codice bonæ notæ Beatus Rhenanus ad calcem Hiſtoriæ Euſebio Rufinianæ & Tripartitæ, adjunctis Victoris Vitenſis libris III. de perſecutione Vandalica & Anoymi excerptis ex Nicephori Calliſti Hiſtoria, incerto interprete. Baſil. apud Hieron. Frobenium 1535. fol. Inde cum Euſebio & aliis lucem vidit Græce Pariſ. 1544. fol. typis Rob. Stephani Regiis duobus Codd. MSS. uſi.

Latine poſt *Epiphanii* Scholaſtici abbreviationem, vertit *Joachimus Camerarius*, cujus interpretatio Juſto Jonæ dicata prodiit primum A. 1536. ab eo tempore ſæpius, etiam inter alia Theodoreti opera, vulgata latine: perinde ut cum aliorum Hiſt. Eccleſiaſticæ ſcriptorum verſionibus *Jo. Chriſtophorſoni* interpretatio recuſa eſt, ut ſupra in Socrate dixi, ubi etiam de editionibus, verſionibusqꝫ Germanica & Gallica *Hiſtoriæ Tripartitæ*, & de *Henr. Valeſii* verſione latina ſcriptorum Hiſt. Eccleſiaſticæ, qvæ ſine Græco textu & notis præla evaſit. Pariſ. 1677. fol.

Græce & Latine cum *Jo. Chriſtophorſoni* verſione inter ſcriptores Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ vulgata eſt iterum Genev. 1612. fol. Inde cum interpretatione nova *Jac. Sirmondi*, ſive ex Camerarii potius & Chriſtophorſoni conflata, qvi ad eosdem binos Codices Bibl. Regiæ qvibus uſus Stephanus fuerat, Græca recenſuit, legitur in luculenta editione Operum Theodoriti Pariſ. 1642. fol. Tomo tertio. Deniqve *Henr. Valeſius*, Græca caſtigavit ad Varias Lectiones Codicis Saviliani, qvas Uſſerius, atqve ad Hiſtoriam Tripartitam Theodori Lectoris, cujus διπλογραφίας Allatius ad eum miſit. Addidit etiam verſionem novam, cum Sirmondianam ferri in qvibusdam in locis non poſſe obſervaſſet, & cum eruditis notis ſuis Theodoritum ita vulgavit præmiſſum Hiſtoriis Evagrii, Philoſtorgii & Theodori Lectoris. Pariſ. 1673. fol. recuſum Mogunt. 1679. Amſt. 1695. fol.

Gallice poſt antiqviorem *Martini Matthæi*, Prioris in Monaſterio Novo apud Pictavos interpretationem, vertit *Ludovicus Couſinus*, Valeſii fere veſtigiis inſiſtens, Pariſ. 1576. 4. una cum Evagrio.

XXXIII. EVAGRIUS Epiphanienſis a) Syrus, Scholaſticus b) & ipſe, ſive (perinde ut Socrates & Sozomenus) cauſſarum in foro Patronus c) Antiochiæ vixit, atqve Gregorio Epiſcopo Antiocheno d) charus fuit, à Tiberio Conſtantino Imp. etiam auctus qvæſtura, & à Mauricio Tiberio Codicillos honorariæ præfecturæ e) conſecutus. Scripſit in eadem ut credibile eſt Antiochenſi urbe, & ſexagenario propior abſolvit f) *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libros ſex* à temporibus in qvibus Socrates & Theodoritus deſierant, ſive ab Epheſina Synodo qva damnatus eſt A. C. 431. Neſtorius, ad annum usqꝫ Mauricii Imp. duodecimum g) qvi annus cœpit A. C. 593. die XIII. Auguſti. Allegat ſubinde Hiſtorias qvibus uſus eſt Rhetorum, *Priſci*, *Euſtathii* Epiphanienſis, *Zachariæ*, *Procopii* & *Johannis* qvi in Juſtini ſenioris anno ſeptimo Hiſtoriam ſuam clau-

a) Evagrius III. 34. Τὴν ἡμεδέραν ἐπισκοπῶν Ἐπιφάνειαν, ἣ τὸν Θεόδωρον σύνοικον ἔχει. Hinc apud Nicephorum pro Εὐαγρίῳ ὁ ἐπιφανὴς, Valeſius legit ὁ Ἐπιφανεύς.

b) Photius Cod. 29. ἀνεγνώσθη Εὐαγρίου σχολαστικοῦ, ἀπὸ Ἐπάρχων, πόλεως δὲ Ἐπιφανοῦς τῆς κοίλης Συρίας ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ἐν τόμοις ἕξ.

c) Antiochiæ vixiſſe ex pluribus Evagrii locis recte Valeſius obſervat, qvod vero ex primariis Antiochiæ civibus hunc ſcriptorem fuiſſe colligunt viri docti ex eo qvod lib. VI. cap. 8. refert totam civitatem diem nuptiarum ejus feriatum habuiſſe, eiqve fauſta apprecatam eſſe, hoc in Valeſii qvidem verſione reperio, ſed Græca alium puto habere ſenſum. Ait nempe Evagrius nuptias ſe celebraſſe cum virgine ſponſa die novilunii, qvo tota civitas feriabatur, non certe propter Evagrii nuptias ſed ob ſolenne novilunii tempus. Ἐμοῦ τὴν ἔννην καὶ νέαν ἡμέραν ὑπερβεβηκυίας μηνὸς κόρην παρθένον νυμφίου, καὶ τῆς πόλεως ἑορταζούσης καὶ δημοτελῆ πανήγυριν ἀγούσης ὥσπερ τε τὴν πομπὴν καὶ τὴν παστάδα. Igitur παστὰς non de thalamo nuptiali neqve πομπὴ de nuptiali pompa intelligi debet, ſed de epulis & pompa qvibus novilunium celebrare mos erat.

d) Evagr. lib. VI. cap. 7. & ult. ubi propter relationes nomine Gregorii Epiſcopi Antiocheni ſcriptas, ab Imperatoribus duplici dignitate auctum ſe teſtatur.

e) Idem lib. VI. cap. ult.

f) Lib. IV. cap. 29. ait Evagrius ſe iſta ſcribere anno ætatis ſuæ 58. Idem libro III. cap. 33. refert ſe ſcribere anno Antiochenorum 641. His ſi detrahas annos 48. qvibus æra Antiochena Chriſtianam prævertit, habes A. C. 593. Cœpit enim æra Antiochena à confirmata illis à Julio Cæſare avtonomia menſe Octobri Anno U.C. 704. Vide Henr. Noris de Epochis Syro Macedonum pag. 159.

g) Confer Valeſium in Evagrii vita, & Henricum Noris diſſ. de qvinta Synodo, paragr. 3.

clausit, (vide IV. 5.) nec non *Zosimi*. ** A fabulosis narrationibus non nimis alienum esse Evagrium scribit Casaubonus Exerc. XIII. 31. ad Baron. pag. 258.

De editionibus & latinis interpretibus *Musculo*, *Christophorsono* & *Valesio*, Gallicoqve *Cousino*, videri possunt qvæ jam in Theodorito dixi, cujus Historiæ Evagrius subjungitur. Tantum addam, qvod Valesius ad Græca emendanda præter Regium Codicem qvem Rob. Stephanus expresit, usus est variis Lect. Codicis MS. optimi Florentini in Bibl. Laurentiana, in qvo Socrates etiam continetur: & Codice altero non valde vetusto qvidem, sed minime tamen contemnendo Dionysii Telleri, Archiepiscopi Rhemensis.

Scripsisse præterea se Evagrius lib. VI. cap. ult. testatur *alterum volumen*, ἕτερον βιβλίον, in qvo ἀναφοραὶ, ἐπιστολαὶ, ψηφίσματα, λόγοι τε καὶ διαλέξεις: *relationes*, (Gregorii Episcopi Antiocheni nomine scriptæ) *Epistolæ*, *decretæ*, *orationes & disputationes*, aliaqve. In hoc opere puto etiam extitisse *gratulationem* (ejusdem forsan Gregorii scriptam nomine) ad Mauricium Tiberium *de nato Theodosio filio*.

Philippus Labbeus in Bibl. nova MSS. pag. 92. refert se vidisse tractatum Evagrio Scholastico adscriptum περὶ διαφόρων λογισμῶν, distributum in capitula qvinqvaginta. Sed verisimillimum est, alterius esse *Evagrii Pontici*, cui etiam recte vindicat Combefisius in Bibl. Concionatoria qvæ in Catena ad Lucæ X. de eo qvi incidit in latrones, & ad Lucæ XIX. de minarum distributione, Evagrio Scholastico perperam Corderius tribuit. Ponticus etiam intelligendus, qvi in aliis Catenis Evagrius allegatur, ut in Jobum, in Proverbia, in Catena MS. in Acta &c. De illius Evagrii Pontici scriptis vide Casimiri Oudini supplementum de Scriptoribus Eccles. pag. 48. seq. & doctissimum Caveum ad A. C. 380. atqve adde Svidam in μακάριος. Ejus μοναχικὸν respicit etiam Socrates VII. 17.

Huic

** Alios Historicos complures laudat V. c. ult. *Charicem*, *Theopompum*, *Ephorum*, *Dionysium* Halic. *Polybium* Megapolitanum, *Apianum*, *Diodorum* Sic. *Dionem* Cassium, *Herodianum*, *Nicostratum* Trapezuntium Sophistam, *Dexippum*, *Eusebium* qvi ab Octaviani, Trajani & Marci rebus exorsus Historiam ad Imp. Cari obitum produxit, *Arianum*. *Asinium Quadratum*, *Joannem* civem ac cognatum suum & *Agathiam*.

Huic Evagrio scripta nonnulla, qvæ sub S. Nili Ascetæ nomine leguntur, tribuenda esse non diffitetur Josephus Maria Svaresius pag. 613. ad Nili opuscula à se edita testatus in MSS. Codicibus scripta amborum ita misceri confundiqve, ut ægre discerni qveant. Idem confirmat Cotelerius notis ad T. 3. monumentor. Ecclesiæ Græcæ pag. 544. seq. Evagrii scripta ab discipulo ejus *Rufino* versa latine plerosqve in Occidente lectitare, uti Græca eos qvi in Oriente habitant, scripsit Hieronymus ad Ctesiphontem. Plura etiam versa à se testatur *Gennadius* de Script. Eccles. cap. 11. Idem est Evagrius Monachus *Scithensis*, cujus Ascetica & Ethica, Gnomas de Passionibus animæ rationalis, & ad Anatolium de peccatis principalibus & περὶ ὀκτὼ λογισμῶν memorat Labbeus loco laudato. Alius fuit Evagrius, Episcopus *Antiochenus*, à qvo vitam Antonii de Græco Athanasii versam, qvæ etiamnum exstat, (vide supra cap 1. pag. 303.) memorat Hieronymus Epist. ad Florentium & cap. 125. de scriptoribus Eccles. Alius cujus *altercationem Simonis Judæi & Theophili Christiani* laudat Gennadius cap. 50. & ex eo Honorius Augustod. p. 427. Alius Episcopus *CPolitanus* à Valente Imp. actus in exilium. At apud Marcianum Capellam p. 2. pro Evagrio Citharista legendum Oeagrius.

XXXIV. THEODORUS ἱστοριογράφος Κωνσταντινουπόλεως laudatur à Joanne Damasceno lib. 3. de imagg. pag. 386. editionis insignis Leqvinianæ, qvi p. 380. præterea ἀναγνώστην sive *Lectorem* CPoli fuisse refert, qvod firmant etiam Nicephorus lib. I. c. 1. Hist. Auctor ὑφηγήσεων χρονικῶν in Combefisii Originibus CPol. pag. 19. cui vocatur Θεόδωρος χρονογράφος ἀναῤῥωθεὶς ἀναγνώσμασιν & Svidas, qvi Theodorum vocat τὸν ἀπὸ ἀναγνωστῶν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Hic Justino & Justiniano ut videtur imperantibus clarus *duobus libris* scripsit *Compendium Historiæ Ecclesiasticæ* Tripartitæ ex libris *Socratis*, *Sozomeni ac Theodoriti* qvod exstat à vigesimo anno Constantini M. usqve ad obitum Constantii. Nam qvamvis lucem hactenus non vidit, Græce tamen MS. fuit apud Allatium, qvi edere voluit, cujus codicis variis lectionibus Sam. Tennulii, Professoris Noviomagensis, manu descriptis feliciter usus est Valesius ad eluendas ex triumvirorum illorum Historiis mendas, qvi etiam procœmium Græce ac latine publicavit post præfat. ad Theodor. Nescio an Allatii ille liber descriptus fuerit è codice Veneto S. Marci, cujus mentionem faciunt Possevinus & in Catalogo MSS. Venetorum

torum Thomasinus. Certe videtur extrema parte mancus fuisse, qvia Historiæ telam non usqve ad extrema junioris Theodosii persequitur.

Præterea composuit & ipse suo marte *Historiam Ecclesiasticam, libris* itidem *duobus*, ab extremis temporibus Theodosii junioris, in qvibus desinunt Socrates, Sozomenus & Theodoritus, ad Justinum Imp. Seniorem usqve. Hi libri duo ipsi qvidem jam diu est, qvod interciderunt. Exstant tamen ex illis ἀπὸ φωνῆς Νικηφόρου Καλλίστου ϛ Ξανθοπούλου * excerpta, *Nicephoro Callisto* dictante servata. Græce prodiere cum Eusebii & aliorum Historia Ecclesiastica, ex codice Regio (qvo solo etiam Valesius usus) Paris. 1544. fol. *Latine* vertit *Wolfg. Musculus*, cujus interpretatio, ut Bibliothecas Patrum & alias latinas Historicorum Ecclesiasticorum editiones supra in Eusebio recensitas mittam, exstat etiam in Græcolatina Genevensi 1612. fol. Novissime cum versione & præclaris notis *Henr. Valesii*, qvi fragmenta etiam Theodori alia ex Svida, Theophane, Damasceno & Synodo septima subjunxit, ad calcem Theodoriti, Evagrii ac Philostorgii de qvorum editionibus jam dixi. Addendum & Historiæ Ecclesiasticæ ἀποσπασμάτιον de expositionibus fidei, qvod è Bibl. Vaticana produxit & cum versione sua edidit Josephus Maria Svaresius ad S. Nili opuscula pag. 614. Tum qvæ è Theodoro Lectore afferuntur in Originibus CPolitanis à Combefisio illustratis. Ubi vero Damascenus III. de Imaginibus pag. 375. laudat τόμον sive librum Theodori Historiæ Eccles. qvartum, secundus horum venit intelligendus, qvia priores qvos memoravi duos compendii ex Socrate Sozomeno ac Theodorito simul computavit, perinde ut Svidas, qvi à Constantini temporibus ad Justinianum pertexuisse historiam Theodorum scribit. Ita in actione I. Synodo VII. T. 3. edit. Binianæ p. 494. ubi laudatur liber qvintus, Valesius ad Theodorum pag. 580. monet πρώτου pro πέμπτου esse legendum. Alius locus producitur in eadem Synodo septima, sive Nicæna secunda, Actione V. pag. 609. seq.

* Valesius putat ne Nicephorum qvidem, plura alioqvi inde in Historias suas derivaturum, integris Theodori Libris, sed excerptis istis solummodo usum esse, eaqve cuidam dictasse, atqve ideo dici ἀπὸ φωνῆς Νικηφόρου, uti Leontii liber de sectis à Theodoro Abbate dictatus amanuensi suo, inscribitur ἀπὸ φωνῆς Θεοδώρου ϛ Θεοφιλεστάτου Ἀββᾶ.

XXXV. NICEPHORUS CALLISTUS XANTHOPULUS, Callistides sive *Callisti Xanthopuli* F. Historiam suam obtulit Andronico Palæologo Imperatori jam seni, a) qvi A. C. 1327. septuagenario major obiit: ipseqve testatur eam se in juventute scribere aggressum, absolvisse cum annum ætatis 36. nondum emensus b) esset, adjutumqve Bibliotheca S. Sophiæ CPoli c) in qva florem ætatis transegit. Michaëlis Palæologi Imperatoris & Andronici nepotis meminit in catalogo Imperatorum CPol. d)

Λαμπρὸς Μιχαὴλ, Παλαιλόγος τρίτος,
Ὄντως βασιλεὺς καὶ λόγοις καὶ πρακτέοις.
Ἀνδρόνικος παῖς, συνδρομὴ τῶν χαρίτων.

Qvin ad Imp. Joannis Cantacuzeni tempora pervenisse atqve adeo circa medium sæculi XIV. adhuc vixisse, ex Catalogo Patriarcharum, de qvo infra, cognoscas. Exstant *Historiæ Ecclesiasticæ libri XVIII.* (neqve plures tunc libros scripsisse se pag. 38. b. Nicephorus ipse auctor est) à nato CHRISTO ad interitum usqve Phocæ h. e. ad A. C. 610. ex Eusebio, Sozomeno, Socrate, Theodorito, Philostorgio, Theodoro lectore, Basilio Cilice, Evagrio (qvos pag. 35. nominatim laudat) aliisqve contexti. Igitur qvæ post argumenta librorum XVIII. seqvuntur Græce pag. 42. argumenta libri XIX. & seqventium usqve ad XXIII. & mortem Leonis Philosophi sive A. C. 911; ab alio auctore an Nicephoro ipso additam nec amplius exstantem Historiæ continuationem respiciunt, & ab interprete latino Jo. Lango sunt rejecta ad calcem operis. Qvemadmodum porro ob styli elegantiam *Thucydides Ecclesiasticus* hic Nicephorus audit Clariss. Schurz-

a) Nicephorus in dedicatione Hist. Eccles. ad hunc Andronicum pag. 20. καί σε οἴομαι διὰ ταῦτα καὶ ἐς μήκιστόν σοι βιώσιμον προσγενέσθαι. itaqve pag. 7. ἄνθος ὥρας non reddendum *ætatis flos & vigor* sed *flos venustatis*. Uti p. 24. d. ὁ Ἀρίστωνος male redditur *Aristonus*, cum vertendum sit *Aristonis F.* nempe Plato.

b) Lib. I. cap. I. pag. 43.

c) Lib. I. cap. I. pag. 37.

d) Apud Philippum Labbeum in Protreptico Hist. Byz. p. 34. nam qvi ibi de junioribus Imperatoribus seqvuntur versus, ab alio fuerunt additi, itaqve neqve in altero Codice Regio, neqve in illo qvo usus Jo. Langus, leguntur.

Schurzfleiſchio, ita à B. Johanne Gerhardo ob fabulas e) qvas miſcet, *Theologorum Plinium* appellari video pag. 238. Methodi ſtudii Theol. Illius tamen pannis purpuram qvandoqve intextam ex bonis qvi periere ſcriptoribus, recte monet Labbeus T. 2. de S. E. p. 102.

Prodiere libri illi XVIII. qvorum primæ literæ nomen Νικηφόρου Καλλίστου referunt, ex *Jo. Langi* Erphurdienſis verſione *latine*, Baſil. 1553. fol. & ex altera ejus recognitione ibid. 1561. fol. cum ejus ſcholiis, tum Antwerp. 1560. Pariſ. 1562. 1573. Francof. 1588. fol. Pariſ. 1566. 8. duobus Vol. Sed & *Gallice* interprete *Jo. Gilleto*, Pariſ. 1567. fol. Deniqve *Græce & latine* Pariſ. 1630. fol. 2. Vol. cum Langi verſione, per *Frontonem Ducæum* ut habet titulus recognita, ſed Combefiſius in Bibl. Concionatoria *Langi*, inqvit, *recognoſcenda verſione & caſtigandis notulis qvæ paſſim adſperſæ ſunt, majorem Ducæi diligentiam vellem, ni forte typographi in eum libentiores fuere, ejusqve præfixo nomine voluerunt libri pretium augere.* Græca à Ducæo deſcripta ſunt è Codice qvo olim uſus Langus, & qvi unicus creditur hodie ſuperare, qviqve ex Matthiæ Corvini Bibl. Budenſi direptus olim à Turcis, at CPoli redemtus ab homine Chriſtiano devenit in Bibl. Cæſaream f) Vindobonenſem, ubi hodieqve aſſervatur. Dicata editio Græcolatina Cardinali Richelio eſt, cum Imperatori (ut verſionem ſuam Langus) oblaturum ſe illam Ducæus promiſiſſet, ex cujus Bibliotheca Codicem Græcum acceperat. Vide Lambecium lib. 1. p. 158.

Alia Nicephori hujus ſcripta ſunt:

Σύνταγμα *de templo & minuculis S. Mariæ ad fontem* uno à CPoli ſtadio, qvod lib. XV cap. 26. Nicephorus ſe ſcripſiſſe teſtatur, adhuc exſtat MStum in Bibliothecis Cæſarea & Vaticana. De Cæſareo Codice Jac. Gretſerus ad Codinum p. 282: *Extat Viennæ in Cæſarea Bibl. fortaſſis unicum totius Europæ exemplar, cui niſi cito ſuccurratur, (vidi enim & percucurri allatum Monachium & huc Ingolſtadium) penitus à blattis tineisq; corrodetur: & jam nunc aliqvot locis ab aquis peſſime acceptum eſt, ita ut multa legi nequeant, præſertim ſub finem.* Vide & Neſſelium parte V. p. 153. 154. Vaticani Codicis meminit Lambecius ad Codinum pag. 199. & Allatius de Simeo-

e) Confer Caſaubonum Exerc. 1. in Baron. ſect. 17. Camerar. ad Joh. XI. 1. Bezam ad Act. I. 13. & Blondelli pſeudo Iſidorum p. 37. Poſſevinum in Apparatu &c.

f) Confer Lambecium de Bibl. Vindob. lib. I, pag. 108. ſeq. 152. ſeqq. & lib. VIII pag. 55.

meonum scriptis pag. 88. De templo illo & fonte miraculis celebri videndus Cangius in CPoli Christiana lib. IV. pag. 183. seq. Extat & in eodem Bibl. Cæsareæ Codice Nicephori *Acoluthia* sive *officium festi Dedicationis templi hujus*, & *Canon* sive *hymnus* cum antiqvis notis Musicis.

Catalogus Imperatorum CPolitanorum, *versibus Jambicis*, Græce è Codice duplici Regio, in Labbei protreptico Hist. Byz. pag. 34. In Codice qvem Jo. Langus evolvit, & qvalis Græce editus Basileæ 1536. 8. ad calcem Epigrammatum sacrorum Theodori Prodromi, qvemadmodum & in altero Regio, desinit Catalogus hic in Andronico juniore. Cæteros ad Constantinum Palæologum usqve, recentior, ut fit, manus addidit.

Catalogus Patriarcharum CPolitanarum, *versibus Jambicis* Græce in eodem Labbei protreptico pag. 35. seq. & ad calcem Epigrammatum Theodori Prodromi. Desinit in 141. Callisto, qvem Patriarcham constituit Jo. Cantacuzenus, ut ipse Imperator narrat IV. 17. Hist. Seqvitur apud Labbeum alius Catalogus nescio qvo auctore, non scriptus versu sed sola nomina 149. Patriarcharum referens, ad Josephum usqve, qvi Florentiæ in Concilio generali obiit non diu ante urbem captam à Turcis. At *seriem Patriarcharum CPol. oratione soluta fusius conscriptam* (qvam è membranis Bibl. Regiæ pariter vulgasse se scribit Labbeus T. 2. de S. E & pagina etiam 34. protreptici Historiæ Byz. laudata, confirmatqve H. Warthonus appendice ad Hist. literariam Cavei) nusqvam reperio. Series Patriarcharum CPolitanorum sub Nicephori CPolitani nomine sæpius edita desinit in Patriarcha 82. Ignatio Evnucho, ut in Nicephori ejus scriptis dixi.

Ad calcem Epigrammatum Theodori Prodromi, Græce excusorum Basil. 1536. 8. præter jam dictos Catalogos binos Imperatorum Patriarcharum CPol. occurrunt * ejusdem Nicephori Cal-

* Nota in his esse omnia illa, qvæ velut sibi haud visa Nicephori scripta ex Gvil. Eisengrinii Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum memorat Possevinus in apparatu, & præclarus Vossius de Hist. Græcis pag. 308. Nota etiam Nicephorum Xanthopulum male à Callisto distingvi in indice ad Meursii glossarium Græcobarbarum. Nota tertio, in Rev. Jo. Gotfridi Olearii Bibliotheca scriptorum Ecclesiasticorum Jen. 1711. 4. T. 2. p. 8. ridicule excusum *Nicephori Catalogum meretricum Imperatorum CPol.* pro *Catalogo metrico*.

Callisti Xanthopuli *versibus Jambicis* descripta πάσης τῆς θείας γραφῆς σύνοψις.

Τὰ μετὰ τὰ Μακκαβαϊκὰ μέχρι Χριστοῦ καὶ αὐτῆς ἁλώσεως Ἱερουσαλήμ.
Ἅλωσις Ἱερουσαλὴμ ὡς ὁ Ἰώσηπος ἱστορεῖ.
Ἀσσυρίων, Περσῶν, Αἰγύπτου, Σύρων, Μήδων, Ἑλλήνων ἄνακτες.
Ἀθηναίων καὶ Κρητῶν ἄρχοντες.
Ῥώμης βασιλεῖς.
Ἑβδομήκοντα τοῦ Χριστοῦ μυστηπόλοι.
Εὐαγγελισταὶ καὶ Διάκονοι.
Αἱ μυῤῥοφόροι καὶ μαθήτριαι Λόγου.

Οἱ καλλύνοντεν ἐν λόγοις Ἐκκλησίαν sive *Catalogus SS. Patrum Ecclesiæ* qvem adscribere integrum, qvia brevis est, non gravabor:

Οἱ καλλύναντες ἐν λόγοις Ἐκκλησίαν,
Μέγας Διονύσιος Ἀρείου πάγου,
Μέγας Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας,
Τὸ πνευματικὸν τοῦ Βασιλείου στόμα,
Ὁ Γρήγορος νοῦς τῶν βροτῶν ἡ τερπνότης,
Γλῶττα μέλι ῥέουσα τοῦ Χρυσοστόμου,
Ἡ δαψιλήστε τοῦ Νυσσοῦς πανδαισία,
Ὁ βαθύνους Κύριλλος, Αἰγύπτου κλέος,
Καὶ λεπτὸς εἰς ἅπαντα Μαξίμου λόγος,
Ὁ τῆς Κλίμακος ἡ μετάρσιος βάσις,
Νεῖλος προφανῶς καὶ τὸ τοῦ Νείλου στόμα,
Ὁ Σύρος Ἐφραὶμ ἡ κατάνυξις λόγων,
Πανηγυριστῶν πατερικῶν βιβλία,
Καὶ Μεταφραστὴς ἡ γλυκύῤῥοος χάρις,
Ἐν οἷς πᾶσι πέφυκεν ὑπερεξέχων
Ὁ χρύσεος ῥοῦς ἡ γλυκύζουσα βρύσις,
Ὡς ἄφθονον μάννα τε πάντας ἐκτρέφον,
Καὶ νέκταρ ἀθάνατον ἐκρέον πόσιν.

Οἱ τὰ μέλη πλέξαντες ὕμνων ἐνθέων, *Catalogus brevis Hymnographorum Ecclesiæ Græce*, qvem & ipsum integrum exhibui, in Catalogo Melodorum Græcorum, ad calcem Allatii de libris Ecclesiasticis Græcorum.

Συνοπτικὴ σύνοψις ἁγίων χρόνου sive *Menologium Sanctorum* breve, *versibus* (perinde ut qvæ jam memoravi) *jambicis*.

Τριωδίε σύνοψις ἀκριβεςάτη.

Volumen totum claudit ἐυχὴ ἐξομολογήτεως, prosâ non versu.

Manu exarati etiamnum in Bibliothecis occurrunt hujus Nicephori hymni varii, ut χαιρετισμὸς *in B. Virginem.* Incipit : χαῖρε ἀνωτέρα τῶν νοερῶν.

Troparia duo, in eandem, ordine alphabeti : unum incipit, ἄχραντε παρθένε μῆτερ Θεῦ, πάσης ἀνθρωπινης βοηθείας ἀπολυθείς. Alterum ἄχραντε παρθένε, μῆτερ Θεῦ, ἡ δεδοξασμένη ὑπὲρ πᾶσαν φύσιν βροτῶν.

Συναξάρια εἰς τὰς ἐπισήμες Τριωδίε ἑορτὰς, *Synaxaria in præcipua Triodii festa quibus uniuscujusque eorum indicatur origo, qualitas & dispositionis ratio.* Combefisio qvidem in Bibl. Concionatoria judice *Triodium Græcorum Nicephorus pessime habuit, dum Synaxariis augendo suis, ipsius ac seqvioris Græciæ erroribus inferciit.* Pluribus hac de re conqveritur Leo Allatius qvem si placet vide diss. de libris Ecclesiasticis Græcorum pag. 70. 92. seq. 115. 229. & contra Hottingerum p. 124. ac de Synodo Photiana p. 326. sq. 527. sq. Hæc Nicephori Synaxaria in lingvam Græcam vulgarem conversa à *Matthæo Cigula* Cyprio & *Maximo Margunio* Cytherorum Episcopo prodierunt Venet. apud Antonium Pinellum A. 1607. 1637. 1648. 4. Titulus est : συναξάρια ἤτοι βίοι ἁγίων ἐκ τῆ ἑλληνικῆς γλώτης μεταφρασθέντα ὑπὸ Μαξίμε Γαπεινῦ Ἐπισκόπε Κυθήρων εἰς κοινὴν ὠφέλειαν.

Nicephoro qvoqve Callisto velut auctori tribuere non dubitavit V. C. *Humfredus Hody* brevem librum qvem è MS. Barocciano edidit Græce & latine sub titulo : *Anglicani schismatis redargutio*, in qvo libro pluribus exemplis probatur Episcopos injuste depositos Orthodoxi successoris communionem nunqvam refugisse. Oxon. 1691. 4. σύναξις ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱστοριῶν &c. Idem scriptum editurum se promiserat doctissimus Cotelerius III. monument. Eccles. Græcæ pag. 645. *Offendi*, inqvit, *in opusculo nunc inedito, olim si DEUS dederit edendo, de celebri schismate ob Josephum Patriarcharum CPol.* successorem Arsenii depositi A. C. 1266. & Germani qvi se paulo post abdicaverat. Cæterum non Nicephoro sed alii antiqviori scriptori qvi A. C. 1267.

1267. eum composuit, deberi hunc libellum, recte postea agnovit ipse editor Humfredus Hodius. Vide ejus letter to a friend, concerning a collection of Canons, Oxford. 1692. 4. pag. 42.

Beatus Rhenanus Basil. 1535. fol. Rufini Hist. Ecclesiasticæ & Historiæ tripartitæ Epiphanii Scholastici pag. 590-615. subjunxit *Historiam Ecclesiasticam à Nicephoro Græco Monacho conscriptam & incerto interprete jam olim latine versam*, qvæ velut continuatura Tripartitam incipit à temporibus Theodosii junioris, desinitqve in morte Anastasii, qvem impium vocat & à qvibusdam fulmine divino percussum tradi scribit. Non modo brevius longe singula persequitur qvam Nicephorus Callistus libris XIV. XV. XVI. sed & aliter nonnulla refert, ut alium illum fuisse Nicephorum sit necesse, licet Callistus etiam Monachus fuisse viris doctis videatur. Vide qvæ de his Collectaneis Jacobus Billius lib. 1. Obs. sacr. cap. 16.

De Excerptis è *Theodori Lectoris* libris duobus Historiæ Ecclesiasticæ, qvæ titulus profitetur accepta ἀπὸ Φωνῆς Νικηφόρου Καλλίστου ξανθοπούλου, dictum supra in Theodoro.

XXXVI. *Chronicorum Scriptores Græci deperditi.*

De *Julii Africani*, & *Hyppolyti* Chronicis jam dixi supra cap. 1.

Diodori Tarsensis χρονικὸν διορθώμενον τὸ σφάλμα Εὐσεβίου καὶ Παμφίλου περὶ τῶν χρόνων memorat Svidas in Διόδωρος. Laudat etiam Diodorum illo, ut puto, in opere Theodorus Lector & Nicephorus Callisti.

Aniani & *Panodori* Monachorum Ægyptiorum, centum annis Eusebio juniorum Chronographiæ, Georgio Syncello laudantur, qvibus & ipsi Eusebium non raro castigaverant, aliqvando etiam cum ipsi potius, ut Scaliger ad Eusebium docuit, essent reprehendendi.

A Joanne Malala plures laudantur Chronographi, *Arianus*, *Brunichius*, *Bettius* seu *Buttius*, *Clemens*, *Didymus*, *Domninus*, *Eustathius*, *Eutropius*, *Eutychianus*, *Licinius*, *Magnus* Carrensis *Nestorianus*, *Pausanias*, *Theophilus* & *Timotheus*. Sed facile apparet ab ipso Chronographos appellari Historicos qvoscunqve. Nam *Arrianus* qvidem non alius illi est

est à notissimo scriptore Flavio Arriano, cujus libros de bellis Trajani adversus Parthos respicit, de qvibus dixi lib. 4. c. 8. De *Brunichio* nihil habeo hoc loco qvod notem, cujus libri hæc fuit inscriptio teste Malala T. 1. pag. 239. ἔκθεσις βρυνιχίου Ῥωμαίων χρονογράφου. Pro *Bottio* sive *Buttio* legendum *Brutius* Historicus & Chronographus Hieronymo etiam Syncelloqve & Paschalis Chronici auctori laudatus. Confer Eusebii Chronicon Græcum edit. Scaligerianæ pag. 44. & Scaligeri notas pag. 205. *Clemens* inteligitur Historicus & Chronographus à Clemente Romano non minus qvam Alexandrino diversus, de qvo Svidas: Κλήμης ἱστορικός. ἔγραψε τὰς Ῥωμαίων βασιλέας καὶ αὐτοκράτορας, καὶ πρὸς Ἱερώνυμον περὶ τῶν Ἰσοκρατικῶν σχημάτων, καὶ ἄλλα. Hieronymus ille alius omnino à Stridonensi, fueruntqve illo nomine etiam inter Græcos non obscuri doctrina atqve ingenio viri. Laudat hunc Clementem Cedrenus pag. 19. qvi σοφώταλον vocat, Anonymus Combefisianus in Originibus CPol. pag. 32. Hesychius framento in CHristi natalem, Svidas & Etymologicum Magum in Ζάλην, ac Svidas iterum in ἥρας ὃ & Παλίμβολος. *Domninus* * freqventer laudatus à Malala & sapientissimi Chronographi celebratus nomine, Clariss. Bentleio Epist. ad Jo. Millium pag. 73. videtur fuisse Episcopus Antiochenus, & Historiam produxisse usqve ad Justiniani tempora. *Eustathius* non alius est ab *Eustathio* Epiphanensi, qvi in sua χρονικῇ ἐπιτομῇ Historiam omnem duobus voluminibus complexus est, uno usqve ad excisam Trojam, altero ad annum duodecimum Anastasii Imp. ut auctor Evagrius III. 37. & VI. ult. qvæ sæpius illum laudat. *Eutropium* intellige notissimum Historiæ breviatorem latinum, qvem Græce verterunt Capito Lycius, & cujus qvoqve ætatem tulit interpretatio, Pæanius. *Eutychianum* allegat etiam Georgius Codinus in Origg. CPol. vocatqve Protosecretarium & Grammaticum. *Licinium* intellige *Macrum* Historicum Romanum, Dionysio Halic. Plinio aliisqve laudatum, de qvo copiose Vossius lib. 1. de Hist. lat. cap. 10. *Magnum* Chronographum videtur laudare etiam Chronicon Paschale pag. 379. ἐκ δὲ μεγάλου χρονογράφου. sed Malalæ T. 2. pag. 17. audit Μάγνος ὁ χρονογράφος ὁ Καρρη-

νος,

* Alius Domninus Origenis discipulus, memoratus Palladio in Hist. Lausiaca p. 108. Alius hoc nomine Philosophus, Syrus, de qvo Svidas è Damascio in vita Isidori.

νὸς, ὁ συνὼν αὐτῷ Ἰουλιανῷ βασιλεῖ, unde patet ætate etiam longe antecessisse, nam qvæ ex magno suo profert Paschalii auctor, Mauricii Imp. obitum spectant, Juliano multum junioris. De *Nestoriano* mentio in eodem Chronico Alexandrino sive Paschali p. 324. *Theophilum* diversum utiqve Malalas intellegit à veteri illo qvi ad Avtolycum scripsit, neqve enim qvæ ex illo profert in hujus scriptis leguntur, & Theophilum atqve *Timotheum* una cum Clemente Θεοφιλεστάτους χρονογράφους laudat Hesychius fragmento in CHristi natalem, qvod latine pridem in lucem edidit Hervetus cum qvæstionibus Anastasii Sinaitæ, Græce vero ac latine Cangius ad calcem Chronici Paschalis, & prolegomenis ad Malalam Humfredus Hodius, cujus doctissimi viri diatribam in qva de Theophilis, Clementibus & Hesychiis variis disserere voluit, acerbo auctoris fato interceptam merito dolemus.

Ab auctore Anonymo in Originibus Combefisii CPolitanis laudatur pag. 5. ὁ Ἀγκυριανὸς χρονογράφος ἐν τῇ δεκαλόγῳ αὐτοῦ, qvi Codino Ἀγγυριανὸς ἐν δεκάτῳ λόγῳ. Apud eundem Anonymum pag. 33. mentio Μιλιχίου χρονογράφου.

Heliconius Byzantius Sophista scripsit Svida teste χρονικὴν ἐπιτομὴν, *Compendium Chronicum* ab Adamo usqve ad Theodosium M. *libris X.*

Hesychii illustris, patria Milesii, *Historia Chronica* à Belo Assyriorum Rege usqve ad obitum Anastasii Imp. scripta Justiniano imperante & comprehensa *libris* sive distincta in τμήματα sive temporis Διαστήματα *sex*, celebratur à Photio Cod. LXIX. & eodem Svida in Ἡσυχίῳ, qvi præter rem negat eum fuisse Christianum. Fragmentum libri sexti, & primum qvidem ejus ut videtur caput, ad nos pervenit, editumqve à Meursio est cum versione & notis, sub titulo παῖδια Κωνσταντινουπόλεως. Non poterat igitur ejus singillatim Svidas inter opera Hesychii meminisse. Laudatur Hesychius illustris ὁ φιλοσοφήσας ἐπὶ τοῦ Μιλησίας ἐν τῷ ἑ χρονικῷ Διαστήματι in glossario Juris Labbeano voce παλματίους, atqve ἐν τῷ ς΄ Διαστήματι, voce φόλλις.

Ex *Isidori* Diaconi Chronographia aliqvid affert Joannes Damascenus III. de imaginibus pag. 385. *Nicolaus* (ut à Nic. Damasceno

distingvatur dictus νέῳ sive junior) Chronographus Photio suppar, memoratur à Labbeo in protreptico Hist. Byz. p. 48.

Πύρων Pyron vel Pyrrho Chronographus non aliunde notus mihi qvam ex Glycæ annalibus pag. 82. & Anastasii lib. 7. anagogicarum contemplationum in Hexaëmeron p. 895. D. T. IX. Bibl. Patrum edit. Lugd.

XXXVII. *Chronographi post Eusebium, Græci editi.*

JOANNES Antiochenus, cognomento MALELAS, * diversus ab altero ** *Joanne*, Monacho *Antiocheno*, itidem Chronographo atqve similia passim tradente, & similibus delectato fabulis, *** ex cujus Historia Chronica ab Adamo nescio qvousqve producta habemus Constantini Porphyrogennetæ excerpta, qvæ non ultra Phocæ tempora procedunt, atqve ex Peiresciano Codice Græce & latine cum notis edita sunt ab Henr. Valesio Paris. 1634. 4. Malelæ vero Histo-

* Malelas sive Malalas, i. e. Rhetor, Sophista, Scholasticus, vel qvi Rhetoris munus gerebat in Ecclesia Antiochena. Rectius porro in nominandi casu dici Malelas qvam Malela vel Malala, docet Rich. Bentleius Epist. ad Millium pag. 78 seq. licet antiqvissimos Latinos Græca nomina in as definentia solitos in A pronunciare ut Ænea & Anchisa, testatur Qvintilianus lib. 1. cap. 5. Confer Claudii Dausqveji Orthographiam T. 1. pag. 59.

** In Præf. ad excerpta Peiresciana pag. 5. scriptores, è qvibus illa digesta sunt, ita recensentur: εἰσὶ δὲ ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων χρονικῶν,
α' Ἰωσήπου Ἀρχαιολογίας,
β' Γεωργίου Μοναχοῦ (Hamartoli intellige)
γ' Ἰωάννου τοῦ ἐπίκλην Μαλέλα χρονικῆς
δ' Ἰωάννου Ἀντιοχέως χρονικῆς ἱστορίας &c. Hic Joannes à Malela ut vides diversus, vocatur Monachus pag. 853. τελοῦ τῆς ἱστορίας Ἰωάννου Μοναχοῦ. Codim, & utriusqve Tzetzæ de eo testimonia notavit laudatus Hody prolegom. ad Malelam, qvi alia præterea ex ejus Chronico excerpta & ipsam Chronographiam atqve περὶ ἀρχαιολογίας (nisi hæc idem cum illa, aut ejus pars est) notat integram exstare in Gallia, laudariq; à Nic. Alemanno ad Procop. Allatio ad Eustathii Hexaëmeron, Salmasio ad Solin. & Historiam Augustam, Cangio ad Chron. Paschale &c. Fuit etiam, anteqvam ad CPolitanam sedem efferretur, Antiochenus presbyter Joannes Chrysostomus, cujus nomine apud Arabes Chronicon ferri, eidem Hodio observatum, qvi plures Joannes Antiochenos recenset, atqve uberius de illis tradere instituit in diatriba de scriptoribus Græcis variis cum prophanis tum Ecclesiasticis, maxime ex Codd. MSS. sed qvæ lucem non vidit.

*** Multa qvoqve similia & non raro iisdem verbis leguntur in Malala, Chron. Paschali, Cedreno & aliis.

Hiſtoria Chronica ſive Chronicon, Damaſceno pridem III. de imagg. Tomo. I. p. 368. & Tzetzæ Chil. V. Hiſt. 29. 30. laudatum, qvod ab orbe condito ad obitum Juſtiniani I. Imperatoris ſive A. C. 566. progreditur, MStum in Bibl. Bodlejana inter Codices Barocciános evolverunt viri docti Montacutius, Uſſerius, Seldenus, Jo. Gregorius, Pearſonius, Gvil. Lloydus aliiqve. Hinc ex eodem MSto cum verſione & notis *Edmundi Chilmeadi* prodiit Oxonii, typis Sheldoniani theatri A. 1691. 8. Opus ab auctore diſtributum fuerat in libros XVIII. Sed primus liber cum ſecundi parte deſideratur, itaqve ab editore defectus ille ex Georgio Hamartolo ſuppletus. Præmiſſa etiam erudita *Humfredi Hody* prolegomena, qvi Malalam ad noni ſæculi initia detrudit, qvem tamen non adeo diu poſt Juſtinianum floruiſſe Clariſſimo Caveo lubens aſſentior. Poſt Indicem vocum Græcobarbararum qvæ in Cangii gloſſario Græco vel plane non vel alia ſignificatione reperiuntur, ſeqvitur præclara Epiſtola ad Jo. Millium, qva Vir egregius *Rich. Bentlejus* non Malalæ ſolum ſed & aliorum plurium ſcriptorum Græcorum loca illuſtrat emendatqve.

Index Scriptorum à Jo. Malala allegatorum ad paginas edit. Oxonienſis.

b. *partem poſteriorem*, * *ſupplementum ex Georg. Hamartolo præmiſſum denotat.*

Acta Apoſtolorum Apocrypha (Clementis recognitiones) 329.

Æſchines Philoſophus 240.

Africanus Chronographus 63. 74. 83 88. III. 112. 201. 351.

Οἱ ἐκθέμενοι τὰ πάτρια Ἀλεξανδείας τῆς μεγάλης 284.

Apollonius ὁ σοφώτατος ἱστορικός 97. ubi tamen videntur innui Apollonii Rhodii Argonautica.

Apollonius Tyanenſis, ejusqve τελέσματα. 342. ſeq.

Archilochus ὁ σωφώτατος 82.

Arrianus Chronographus (de Trajani expeditione contra Parthos) 358.

Ariſtoteles 240.

Ἀσκληπίων Aſtrologus Domitiani. 346. Svetonio, Zonaræ & aliis Ἀσκληταρίων.

Αὐλέας ὁ σοφώτατος. 73. 174. ſub qvo nomine Æſchylum latere, clariſſ. Bentleio perſvaſum.

Berenicæ (Veronicæ) hæmorrhouſæ libellus ſupplex ad Herodem Regem. 306.

Brunichius, Chronographus Romanus. 239.
Buttius ſ. Bottius (lege Bruttius) Chronographus. 39. 326. 340.
Callimachus ὁ σοφὸς ἐν τοῖς Ἐτησίοις. 221. leg. Αἰτίοις.
Caſtor Hiſtoricus 200.
Cephalion ὁ σοφώτατος Κεφαλίων. 46. 52 58. 111. 209.
Charax Hiſtoricus 99. 221.
Clemens Chronographus 39. 295. 298. 309. 312. 366. b. 155.
Cyrillus Epiſcopus. 69. ſeq. ἐν τοῖς κατ' Ἰουλιανόν. 30. 240.
Daniel 200. de Bel & Draco-ne 20.
Debborius Philoſophus τελε-στής 344.
Demarchus 52. lege Dinarchus, & Poëtam hoc nomine non Rhetorem intellige. Vide Bentlei Epiſt. ad Millium p. 72.
Democriti φιλόσοφου συγγραφή. 104.
Deucalio diluvii particularis hiſtoriam expoſuit 85.
Dictys 134. 148. 168. 152. 155. 168. 172. 322.
Didymus ὁ σοφώτατος Δίδυμος, ὁ ἱστορικὸς χρονογράφος 99. 106. 212.
Diodorus (Siculus) 64. 83.
Dionyſi ſ. Bacchi Epitaphium 52.
Dionyſius Hiſtoricus 243.
Dionyſius Areopagita 325.
Domitianus Imp. Philoſophus dicitur 340. 346.
Domninus Chronographus 109. 181. 265. 303. 345. 356. 372. ſq. 377. ſeq. 392. 393.
Euripides. b. p. 61.
de Antiopa 58.
in Bacchis 51.
Cyclope 148. 149.
de Danae 39.
(in Hippolyto.) 109.
(Iphigenia in Tauris.) 174.
Meleagro 210.
Oedipo 63.
de Paſiphaë. 106.
(in Sthenebœa.) 104.
Euſebius Pamphili 63. 68. 85. 191. 243. 251. 265. 295. 330. 337. b. 155.
Euſtathius Chronographus b. 115.
Eutropius Chronographus. b. 24. Romanorum Hiſtoriographus, in Hiſtoria ſua Græcam in lingvam traducta. 267.
Eutychianus Chronographus b. 21.
Florus Livii epitomator. 270.
Ganymedis Epitaphium 99.
Hermes Trismegiſtus 29.
Herodotus 29. 200.
Hippocrates 105.
Homerus 26. 152. 149. 168. 183.
Jamblichus Philoſophus in Daphne vitam degens 414.
Joannes Epiſcopus 69.
Joſephus in Antiqvitatibus 69. 319. de bello Judaico 337.
Irenæus 203. 351.
Iſiodus (aliis Heſiodus) ex Japheti

ti posteris, Græcarum literarum repertor 70.
Julianus Chaldæus sive Astrologus & Magus 369.
Justiniani Imp. ad Indos legatus (Nonnosus) b. 194.
Licinius (Macer) Romanus Chronographus 229.
Livius Historicus 226. 233. 270. 277.
Lucanus Poëta 290.
Lucianus 93.
Lycurgus vir sapiens 52.
Magnus Carrensis, Chronographus, b. 17.
Marci Antonini Museum, Antiochiæ 369.
Manetho Historicus 27. 71.
Nestorianus Chronographus b. 11. usqve ad Leonem juniorem Imp. 85.
Ninus 93. ubi de Marsya Musico, qvem Philosophum vocat. putem pro *Nino* legendum *Linus*.
Oracula 27. 79. 90. 114. 298. &c.
* Origenes 12.
Orpheus 88. 91. 92. ubi & versibus ejus qvibusdam ἑρμηνεία sive interpretatio subjicitur.
Palæphatus 26. 38. 48. 63. 75. 101. 267. oportet librum Palæphati pleniorem habuisse, qvam hodie exstat, cum pleraqve qvæ ex illo Malalas affert, in nostro hodie incassum qværas, ut monui l. 1. Bibl. Græcæ c. 21.
Paridis Hymnus in Venerem, nuncupatus Cestus, & Oratio in eam Encomiastica 115.
Pausanias ὁ σοφώτατος χρονογράφος 44. 251. 260. 320 Neqve hæc in Pausania nostro legas qvæ ex Pausania Malalas attulit.
(Petissonius Pharao, Ægypti Rex, cognomine Comœdus, nisi nomen, qvod utiqve videtur, corruptum 76.)
Phidias Corinthius 149. idem Φειδάλιος dicitur 52.
Philochorus 52.
Philostratus (de Sapore Rege Persarum) 393.
Phlegon Athenienſis 310.
Plato de legibus 105. γράφων πρὸς Τίμαιον περὶ θεῶν. 240.
Plinius Romanus Historicus 226.
Plutarchus χερρονήσιος 66. pro χαιρωνέυς 66. 67.
Polybius Historicus 200.
Porphyrius ἐν φιλοσόφῳ αὐτοῦ χρονογραφία 67.
Priscus Thrax de bello contra Attilam scripsit. b. 60.
Pythagoras Samius Arithmeticam scripsit. 201. de bello Cyrum inter & Samios. ibid.
Rheginus, apud qvem nomina τῶν ἀποθεωθέντων 64.
Sallustii Historia Catilinaria. 266. seq.
Servius Romanus scriptor (in Virgilium) 206. 229.
Sisyphus Cous. 148. 152. 167.

Sophocles 47.
Sotades (Σωτάτης) de nominibus planetarum 27.
* Symmachus interpres Græcus Bibliorum V. T. 7.
Tatianus Chronographus 312.
Thales (forte Thallus) Hiſtoricus 200.
Theophilus Chronographus 32. 71. 105. 200. 269. 284. 295. 325. b. 155. 156.
Tiberiani Epiſtola ad Trajanum Imp. de ſuppliciis Chriſtianorum 356.
Timotheus Chronographus 92. 200. 202. 295. 299. 155. 156.
Perſarum *βαγαγαρὶς* ſive bajuli, qvi poſt baptiſmum Timotheus dictus eſt, narratio de Manichæis affertur b. 178.
Tranqvillus (Svetonius) 39.
Virgilius Poëta 168. 206. 277. 374. in clypei deſcriptione 283.
Xenophon, 240.

Farraginem Hiſtorico Chronologicam, qvam è Codice MS. Auguſtanæ Bibliothecæ ſub nomine CHRONICI ALEXANDRINI vulgavit Græce & Latine cum notis *Matthæus Raderus* S. I. Monachii 1624. 4. deniqve ſub veriore titulo *Chronici Paſchalis*, nova meliore verſione & eruditis notis illuſtratam à *Carolo du Freſne* habemus Pariſ. 1688. fol. Idem Freſneus ſive Cangius nonnullas affert obſervationes *Jo. Baptiſtæ Hautini* ſive Altini, qvi & ipſe Chronici hujus editionem videtur molitus fuiſſe, rei Chronologiæ apprime peritus. Præterea ex MS. Codice & Holſtenii obſervatione duos illius operis notat fuiſſe auctores, unum qvidem rerum ab orbe condito ad A. C. 354. (Conſtantini 17.) alterum vero qvi illud ad annum usqve viceſimum Heraclii continuavit. Index Imperatorum qvi usqve ad Imperatorem Conſtantinum Monomachum A. C. 1042. pertingit, ab alio eſt, idqve in ipſo titulo diſerte innui teſtatur Iſ. Caſaubonus p. 243. Epiſt. *Antiochenum libentius Chronicon vocaverim*, inqvit Henricus Valeſius p. 39. ad Euſebium & ad Theodoritum pag. 21. ſeq. cum qvo facit Stephanus le Moyne notis ad Varia ſacra p. 131. Plurima qvoqve eadem leguntur atqve iisdem verbis in Chronico Joannis Antiocheni Malalæ. *CPolitanum Chronicon* appellat Uſſerius pag. 75. prolegom. ad Ignatium, illamqve convenientiorem eſſe inſcriptionem diſputat etiam Reineſius II. 17. Var. Lect. Cæterum Raderus auctorem domo *Alexandrinum* fuiſſe collegit ex iis qvæ de Jeremiæ cineribus Alexandriam juſſu Alexandri M. deportatis leguntur pag. 366. & qvod Georgii ſucceſſor Petrus Alexandrinus

nota

nota in fronte libri appoſita opus illud commendavit, atqve inde Chronicon Alexandrinum Raderus inſcripſit: qvanqvam in eo potuit falli, & qvod de *Maximo* Monacho qvi Heraclio imperante vixit, velut de Chronici hujus auctore cogitat: qvemadmodum & ejusdem plerasqve emendationes & conjecturas ſibi non probari teſtatus eſt Cotelerius T. 3. monumentorum Eccleſiæ Græcæ pag. 608. unde ſæpius correctione indigere illud opus notavit Jo. Gregorius capite 36. Obſervationum ſacrarum: & parum accuratus interpres Raderus dicitur ab Henrico Warthono ad Uſſerium de ſcripturis ſacrisqve vernaculis pag. 349. Ex hoc ipſo opere petita ſunt qvæ *faſtorum Siculorum* nomine laudant eruditi, qvoniam Codicem MS. in Sicilia Hieronymus Surita reperit, unde ab Antonio Auguſtino perlatus eſt Romam: indidem faſtos Conſulares excerpſit ediditqve Sigonius & Panvinius, & Græce ac Latine Sylburgius tomo tertio Hiſt. Auguſtæ. Longe plura ex Codice ſuo, qvi deinde ad Sylburgium pervenit, & ab hoc per Hœſchelium redemtus, Bibliothecæ Auguſtanæ * illatus eſt, excerpſit Iſ. Caſaubonus, communicavitqve cum Joſepho Scaligero, qvi illa paſſim laudat nomine *Chronici Caſauboniani*, & edidit Græce ad Chronici Euſebiani calcem, præfixo titulo ἐπιτομὴς χρόνων, ut paulo ante in Euſebio dicere me memini. Ex Malala in illud Chronicon multa deportata eſſe notavit Henricus Noris de Epochis Syro Macedonum pag. 203. idqve magis credo qvam qvod Clariſſ. Hodius prolegom. ad Malalam putat illa hunc ex Chronico deſcripſiſſe. Multa etiam iisdem verbis leguntur in Topographia Chriſtiana Coſmæ Indoplevſte, unde *Coſmam* illum auctorem Chronici ſuſpicatus eſt Allatius Lib. de purgatorio pag. 942. Uſſerius vero & alii incerta conjectura *Georgii Piſidæ* tribuunt, Caſimirus Oudinus *Georgio Alexandrino* à qvo vitam Chryſoſtomi ſcriptam habemus. Non Alexandriæ tamen ſed CPoli ſcriptum eſſe illud Chronicon probat Henſchenius exegeſi præliminari ad Tom. 3. Act. Sanctorum Martii pag. VII.

Subjunxit Cangius Chronico Paſchali ſelecta qvædam vetera Monumenta ad rem Chronologicam facientia, qvorum ſyllabum hîc à me addi, non erit ſpero ab præſenti loco alienum.

1. Χρόνων ἀρίθμησις καὶ ὁμάς, pag. 404-408. *Temporum compendiaria* per Patriarchas & Reges *putatio* & ſumma, ab Adamo usqve ad Con-

* Vide Cavei Hiſt. literat. in Georgio Piſida.

Constantinum & Romanum scripta circa A. C. 960. ex Scaligeri VII. de emendat. temporum p. 742. sq. & Petavii Uranologio * p. 190. seq. ad calcem Computi S. Maximi Martyris. Similem putationem vulgavit Frid. Sylburgius ad calcem Zosimi, in scriptoribus Græcis Historiæ Romanæ minoribus. Francof. 1590. fol. apud Wechel.

2. Δήλωσις τῶν ὑποκειμένων κεφαλαίων, πότε καὶ ἐπὶ τίνων αὐτῶν ἕκαστον ἐπληρώθη pag. 408. 409. *Explicatio insigniorum quorundam eventuum*, qvando & sub qvo singula contigerunt. Ex eodem Scaligero pag. 745. & Petavio pag. 193. cujus latina versio est à Cangio adjuncta.

3. *Imperatorum Romanorum Catalogus ab Augusto ad Constantinum Monomachum*, pag. 410-412. qvi Chronico Alexandrino in editione Raderiana pag. 438. seq. insertus legitur, sed in Codice Holstenii recte exulat, & juniorem agnoscit auctorem.

4. *Liber generationis ab Adam usque ad Alexandrum Severum*, p. 413-421. latinè ex veteri versione, & editione Henrici Canisii Tom 2. Antiqv. Lect. & altera Philippi Labbei ad fidem Codicis MS. Collegii Paris. S. I. recognita in Bibl. nova MSS. Paris. 1657. fol. pag. 298. Non absurde suspicatur Cangius breve hoc Chronicon deberi *Hippolyto* Portuensi, Confer qvæ dixi supra cap. 1. p. 205.

5. *Fragmentum duplex Chronici Eusebiani* è Codd. Regiis 2431. fol. 17. & 2919. & Colberteo 1350. Græce cum Cangii versione pag. 421-423. de CHristo nato anno mundi 5501. & de ratione anni mensiumqve Græcorum, Ægyptiorum & Hebræorum.

6. Ἡσυχίου εἰς τὴν γέννησιν pag. 424. Græce & Latine *Hesychii fragmentum ex Homilia in Natalem CHristi* ex iisdem Codd. Vulgavit idem fragmentum Humfredus Hody prolegomenis ad Malalam, è Codice Bodlejano. Oxon 1691. 8. & Caveus in Hist. literaria scriptorum Eccles. ubi de Josephi Hypomnestico, ad A. C. 420.

7. *Ex Anonymo de CHristi nativitatis & passionis annis.* Græce & Latine pag. 424. 425. Ex Cod. Regis Galliæ 2431. fol. 172.

8. Σύγ-

* Utor editione Amstelod. 1703. fol. qvæ Antwerpiæ nomen præfixum habet.

8. Σύγγραμα Ἐκκλησιαστικὸν * Δωροθέου Ἐπισκόπου Τύρου, ἀρχαίου ἀνδρὸς, πνευματοφόρου καὶ μάρτυρος γεγονότος ἐν τοῖς καιροῖς Λικινίου καὶ Κωνσταντίνου τῶν Βασιλέων. *Procopii presbyteri ex latinis commentariis Dorothei Episcopi Tyri de LXX. Domini Discipulis, Patriarchis CPolitanis, & de duodecim Apostolis* ex Codd. Regiis 2760. & 2819. Græce & Latine pag. 426-436. Non repetam qvæ de hoc pseudo Dorotheo, scriptisqve ei suppositis Vossius in Historicis Græcis, aliiqve monuerunt, sed tantum de editionibus ejus Opusculorum pauca annotabo. Dorotheus *de Prophetis & discipulis Domini* ex versione *Wolfg. Musculi* primum vidit

T lu-

* Hic Dorotheus in Martyrologiis & Menologiis V. Junii celebris, cæteroqvi vix ulli veterum memoratus, Martyrium consummasse dicitur sub Juliano, anno ætatis suæ 107. vide Theophanis Chron. p. 19. & 41. & Anastasii Bibliothecarii Hist. Eccles. p. 27. seq. De altero antiqviore Dorotheo Diocletiani Evnucho & inde presbytero Antiocheno atqve Martyre (è qvo duos præter rem facere videtur Clariss. Caveus) Vide Acta Sanctorum T. 1. Junii p. 435. Alius Dorotheus Tyri Episcopus, qvi cum aliis Episcopis scripsit Epistolam de fide ad Leonem Imp. in Concilio Chalcedon T. 2. edit. Binianæ p. 385. Alius Dorotheus sive Theodorus Heracleæ Episcopus Arianus de qvo Valesius ad Philostorg. IX. 13. Alius Dorotheus Archimandrita Palæstinus sæculo VI. exeunte clarus, de qvo & de opusculis ejus, qvæ exstant Asceticis dictum Volum. X. hujus Bibl. p. 160. seq. Alius Dorotheus Thebanus, de qvo Palladius in Hist. Lausiaca, & alter item junior Chiliocomensis, qvos ab Archimandrita distingvere jubent Acta Sanctor. T. 1. Junii pag. 592. Alius Dorotheus Nestorii acris sectator, & Martionopolitanus in Mœsia Episcopus, qvi interfuit Concilio Ephesino & cujus Epistolas qvasdam vulgavit Christianus Lupus. Alius Dorotheus Alexandrinus, Monachus qvi Imp. Anastasio Apologiam pro Concilio Chalcedonensi obtulit, qvam ob concussam pro Eutychis hæresim Ecclesiam Tragœdiæ nomine, ut narrat ad A. C. 502. Theophanes, inscripsit. Alius deniqve Dorotheus & longe junior Monembasiensis Metropolita, cujus Historia ab orbe condito ad captam à Turcis CPolin lingva Græca vulgari vidit lucem Venet. 1631. 4. Mihi est editio recentior excusa ibid. 1684. 4. Hujus Dorothei vestigiis insistere Matthæum Cigalam notat Allatius ad Georgium Acropolitam p. 221. 263. Omitto alios ab Ecclesia alienos, ut Dorotheum Sidonium de qvo dixi lib. 3. cap. 20. Ascalonitam (nisi is idem cum Sidonio) & Atheniensem de qvibus Vossius in Hist. Græcis, Dorotheum Rhetorem, Plutarchi in cujus symposiacis inducitur æqvalem, Dorotheos JCtos, Medicosqve, de qvibus alibi.

lucem latine post Eusebium, Socratem & alios Hist. Ecclesiasticæ scriptores, Basil. 1557. 1598. fol. tum una cum Sulpicio Severo Paris. 1560. 12. edente Jacobo Fabro, Doctore Sorbonico: atqve iterum cum Salviano, Maximi homiliis, Paciano de pœnitentia, Sulpicii Severi Historia & Haymonis Halterstad. Epitome Hist. Eccles. prodiit Rom. 1564. fol. ex edit. *Petri Galesinii*, qvi etiam notas adjunxit. Nec minus in Bibliothecis Patrum, Paris. A. 1575. Tom. 2. & A. 1589. atqve 1654. T. 7. & Colon. A. 1618. atqve Lugd. A. 16 7. T. 3. Codicem MS. Græcum à latinis his editionibus non leviter discrepantem, qvi exstat in Bibl. Vindobonensi, commendat Lambecius lib. 3. pag. 50. seq. Ac similis plane Codex est ex qvo Cangius suum Dorotheum edidit, qvemadmodum & ille è qvo Caveus in Hist. literaria vulgavit A. 1688. ea qvæ vidit in Latinis editionibus deesse, maxime de Patriarchis CPolitanis, qvæ & ipsa nullam mereri fidem fatetur Papebrochius T. 1. Act. Sanctor. Junii pag. 392. seq. Vide & pag. 436. Pars *de Prophetis* non modo in Cangii & Cavei sed etiam in Vindobonensi illo Codice desideratur, neqve hactenus Græce prodiit, suppleri tamen potest tum ex Codice altero cujus idem Lambecius facit mentionem lib. 3. pag. 173. 174. qvi plane geminus videtur esse illi qvo Musculus usus est, nisi qvod Chronologiam Patriarcharum CPolitanorum narrationibus de Prophetis subjunctam habet: tum ex iis qvæ de Prophetis eadem fere leguntur in Chronico Paschali pag. 146. sq. & è libro qvi inter Epiphanii Opera extat de Vitis Prophetarum. Etiam in Chronico MS. Simeonis Logothetæ non dissimilia legi testatur Cangius ad Chronicon Paschale pag. 505. Dorotheum Epiphanii interpretem vel imitatorem vocare solet illustris Huetius, qvi errores qvosdam ejus perstringit in Demonstratione sua Evangelica. Qvæ *de Apostolis* sub ejusdem Dorothei nomine leguntur, conferre operæ pretium est cum iis qvæ de eodem argumento ex Codicibus Bibl. Regiæ 1007. 1789. & 1026. attulit Cotelerius ad Constitutiones Apostolicas lib. 2. c. ult. Præcipue cum Hippolyti synopsi de duodecim Apostolis, qvam Dorotheo præferre non dubitat Emanuel Schelstratenus in Antiqvitate Ecclesiæ illustrata Tomo 2. diss. 1. qvæ est de locis ubi CHristus & Apostoli fidem prædicarunt. *Describitur etiam*, inqvit Clariss. Cangius, *in alio Codice Regio 2951. fol. 233. syntagma* Ἐπιφανίου Ἐπισκόπου Κύπρου περὶ τῶν ἁγίων Απο-

Ἀποστόλων, πῦ ἕκας & αὐτῶν ἐκκήρυξε, κὴ πῶι (leg. πῶς) κὴ πῦ ἐτελεύτησαν, κὴ τὰ ἅγια αὐτῶν σώματα πῦ κεῖνται, κὴ ἐν ποίοις τόποις, *cui quidem syntagmati subjiciuntur nomina & Episcopatus LXX. Discipulorum. Verum nihil aliud fere continet quod non habeatur apud Dorotheum, & in illius serie XII. Apostolorum, ac illâ quæ præfigitur Commentariis Oecumenii.* Hippolytum de XII. Apostolis Græce & Latine cum notis edidit Combefisius in auctario novo Tomo 2. pag. 831. atqve similem *de LXX. Discipulis* sub Hippolyti nomine (Thebanum intellige, Chronici Sæculo XI. scriptorem) habuit Sirletus, laudavitqve Baronius ad Martyrolog. 9. April. & alibi, ut dixi supra cap. 1. pag. 212. Crassiores qvasdam hallucinationes hujus Pseudo Dorothei perstringit David Blondellus libro de Episcopis & presbyteris pag. 104. seq.

9. Τῶν ἱβ Ἀποστόλων αἱ πατρίδαι, κὴ τὰ ὀνόματα τῶν γεννησάντων pag. 437. seq. *Duodecim Apostolorum patriæ, eorumque nomina ex quibus sunt nati.* Ex Cod. Reg. Hoc ἀποσπασμάτιον Græce & latine ediderat loco jam laudato Cotelerius.

10. Τῦ ἐν ἁγίοις Θεοδωρίτυ, Ἐπισκόπυ Τύρυ περὶ & βαπτίσματος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κὴ τῆς Θεοτόκυ pag. 438. *Ex S. Theodorito Tyri Episcopo de baptismo SS. Apostolorum & Deiparæ.* In Codice altero Vindobonensi post Dorothei synopsin sequitur idem hoc fragmentum sed sub nomine *Sophronii* Hierosol. sub qvo Græce & latine illud exhibet Lambecius lib. 3. pag. 52. seq.

11. Fragmentum ex *Fastis* Cuspinianeis Consulum Rom. in omissorum specimen. pag. 439.

12. Descriptio Consulum ex qvo primum ordinati sunt, *Fastorum Idatianorum* lemmate hactenus edita, ad MS. exemplar Collegii Paris. S. I. recognita, & cum Arnaldi Pontaci, Episcopi Vasatensis editione collata. pag. 439-450.

13. *Fasti Græci* ab A. C 138. ad A. 362. pag. 451-455. ex Cod. Saviliano & editione V. C. Henrici Dodvvelli, in appendice ad dissertationes Cyprianicas, Oxon. 1684. 8. primum editas, & deinde Cypriano Jo. Felli semel iterumqve recuso subjectas.

14. Fasti Græci alii ex apographo Is. Vossii ab A. C. 222. ad A. 630. pag. 456-463. Ex edit. ejusdem Dodvvelli.

15. Fragmentum Fastorum ab A. C. 205. ad A. 354. pag. 463-466. ex Ægidii Bucherii Doctrina temporum, Antvv. 1634 fol. pag. 247. seq.

16. Ex temporibus Gallieni, qvis, qvantum temporis *præfecturam Urbis* administraverit ab A. C. 254. ad 354. pag. 466. ad 468. ex eodem Bucherio pag. 236. seq.

17. Catalogus *Pontificum Rom.* usqve ad Liberium pag. 468-470. in qvo Consules passim simul memorantur, qvemqve Jo. Cuspinianus totum in fastos suos transtulit, atqve ediderat qvoqve Bucherius pag. 269. seq.

18. *Paschalis* centum annorum laterculus ab A. C. 312. ad A. 411. pag. 470. 471. ex eodem Bucherio pag. 259. seq. ubi emaculatus datur.

19. Laterculus *fastorum Consularium* * ab Ausonii & Olybrii Consulatu ad XVII. post-Consulatum Basilii, pag. 472. seq. ex Cod. Colbert. 240. & ex editione Arnoldi Pontaci post notas in Eusebii Chronicon.

20. Laterculus alter brevis Consulum, post Chronicon Cassiodori Senatoris. Pag. 473. Ex eodem Codice Colbertino.

21. Methodus qva invenitur cujusqve mensis qvæcunqve dies, & in qvam septimanæ feriam incurrit, & in qvem annum incidit bisextus. Græce & latine pag. 474-479. Ex Commentario *Heraclii* Imp. in προχείρους Ptolemæi κανόνας, ex edit. H. Dodvvelli V. C. ad calcem diss. Cyprianicarum.

22. Variæ lectiones ad binas Epistolas Dionysii Exigui de ratione Paschæ p. 479. seq. Ex variis Codd. MSS. Regio, Colberteo & Petaviano. 23. De

* Hisce fastis Consularibus omnino addendi qvos è Codice Bibl. Cæsareæ edidit illustravitqve Henricus Noris ad calcem Operis eruditissimi de Epochis Syro Macedonum Lipsi. 1696. 4. atqve Grævius una cum ejusdem Norisii Epistola Consulari inseruit Tomo XI. thesauri Antiqvitatum Romanarum

23. De Paſchate Judæorum, pag. 479. 480. ſeq. ex Codice Colberteo.

24. Argumenta Ægyptiorum qvorum meminit Dionyſius Exiguus in Epiſtola ad Petronium, & Victorius in Canone Paſchali, pag. 481. 482. Ex Cod. Colberteo 240. poſt Epiſtolam Paſchaſini Epiſcopi ad Papam Leonem.

25. De triplici Græcorum æra; CHriſtum A. M. 5493. vel 5501. vel ut auctor Chronici Paſchalis, 5509. natum eſſe contendentium. pag. 482. ſeq. *ex Dionyſii Petavii Doctrina temporum IX. 3.*

26. De duabus Epochis nati CHriſti A. M. 5506. vel 5507. Pag. 483. *ex eodem Petavio lib. VII. Auctarii cap. 1.*

27. Methodus Epactarum, & Novilunii inveſtigandi ratio, qva utitur auctor Chronici Paſchalis pag. 483. ſeq. *Ex eodem lib. IX. Doctrinæ temporum cap. 5.*

28. Methodus ad Paſchales terminos ſive judaica Paſchata cognoſcenda, qvâ Auctor Chronici Paſchalis utitur. pag. 484. *Ex eodem lib. VIII. Auctarii cap. 11.*

29. Laterculus Menſium Macedonicorum, qvos ſcriptor Chronici Paſchalis, ut & mediæ vetuſtutis ſcriptores Chriſtiani cum Syro Macedonicis ſeu Antiochenis confundere ſolent. pag. 485.

Hactenus Appendix ad Chronicon Paſchale Cangiana.

XXXVIII. GEORGIUS Monachus, atq; Theophane * teſte Abbas, Patriarchæ CPolitani Taraſii A. C. 806. defuncti *Syncellus* ** (qvaſi *Concellanum* dicas & domeſticum) ipſe pag. 3. & 6. ſi modo ipſe,

 auctor

* Theophanes initio Chron. ὁ μὲν μακαριώτατος Ἀββᾶς Γεώργιος ὁ Σύγκελλος γεγονὼς Ταρασίου τοῦ ἁγιωτάτου Παλριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἐλλόγιμος ἀνὴρ καὶ πολυμελέτητος, ἄλλως τε ἱστοριογράφος ἀναγνὺς &c.

** Anaſtaſius Bibliothecarius circa A. C. 870. clarus Præfat. ad Hiſtoriam ſuam Eccleſiaſticam: *Operæ pretium duxi ex* Georgii *ſummatim quædam &* Theophanis *Chronographia plura ſed ſuccincte carpenda: quorum prior usque ad Diocletianum; poſterior vero usque ad Leonem, qui poſt Michaëlem imperabit, patrem ſcilicet Ignatii qui adhuc ſupereſt habenas CPolitanæ tenens Eccleſiæ, prædicti operis ſui ſtylum protraxit. Qui autem ſint iſti breviter annotabo. Horum igitur alter electa*

Mona-

auctor est se Chronico suo complecti velle res ab Orbe condito gestas usqve ad A.C. 800. Certe Syncellus morte præventus non ultra Diocletiani tempore pervenit, teste eodem Theophane, qvi continuavit, & Mich. Glyca, ac Georg. Cedreno. qvod & titulus operis indicat: Γεωργίȣ τȣ̃ Μοναχȣ̃ χρονικὴ ἱςορία ἀρχομένη ἀπὸ Ἀδὰμ καὶ διηκȣσα μέχρι τȣ̃ Διοκλητιανȣ̃. Josephus Scaliger qvi opere illo MS. usus est & ex illo pleraqve in Eusebium suum, minus licet emendata qvandoqve, ut notat Salmasius pag. 99. Epist. descripta derivavit, qveritur illud ab antiqvario qvi descripsit multis partibus mutilatum esse, & qvæ scriptor toties promittit, ea nusqvam comparere Epist. CLX. & CLXI. ad Marcum Velserum, à qvo alium codicem Venetiis afferendum exspectabat. Titulus Codicis ἐκλογὴ χρονογραφίας συνταγεῖσα ὑπὸ Γεωργίȣ μοναχȣ̃ Συγκέλλȣ γεγονότος Ταρασίȣ Πατριάρχȣ Κωνςαντινȣπόλεως ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Διοκλ. Qvamqvam vero Jacobus Goarus contendit integrum Georgii opus ad nos pervenisse, tamen Philippus qvoqve Labbeus notis ad Glycam ex Georgio qvædam allegantem, qvæ in illo haud leguntur, annotat pag. 367. *Ex ista pericope aliisque quibusdam Lector discet, non esse integrum Georgii Syncelli Chronicon, suisque partibus omnibus absolutum, quod è Codice MS. Bibliothecæ Regio à R. P. Jacobo Goaro Ord. Prædicatorum typis Regiis prodiit, sed quædam adhuc in eo desiderari, ex aliis, si quæ forte occurrant uberioribus membranis supplenda.* Allatius qvi de Georgio Syncello multa erudite animadvertit diatriba de Georgiis, pag. 323. seq. & Possevini, Vossii atqve aliorum hallucinationem qvi cum Georgio Hamartolo, de qvo mox, confundunt, castigavit, pag. 327. & 334. memorat Codicem Mediolanensem hoc

Monastica vita, mundoque contemto, CHristi se levi jugo & suavi sarcinæ mancipavit. Præterea contra hæreticos incessanti agone desudans, multis verberibus, Mundi Principibus contra Ecclesiæ ritum sævientibus, diversisque pœnis affectus est. Sic ergo stigmata CHristi in corpore suo portans, tam pro fidei suæ constantia, quam pro multarum virtutum insignibus, sanctæ memoriæ Tarasii *Regiæ urbis Præsulis* Syncellus *effectus est. Sed ne multa prosequar, sufficere arbitror ad præconium ejus, quod à sede approbatus sit Apostolica, quando scilicet vicarii ejus una cum CCCL. Patribus in Nicæa urbe secundo convenientes universalem Synodum celebrarunt: Siquidem & laus ejus in eodem septimo & sancto Concilio reperitur.* Laudat Syncellum etiam Jo. Scylitzes, Mich. Glycas, Joannicius Cartanus Allatio pag. 325. de Georgiis memoratus, aliiqve. Etiam Tzetzæ Chiliad. 2. hist. 33. Γεώργιος ὁ χρονικὸς laudatur ante Joannem Antiochenum. De aliis Georgiis Chronicorum scriptoribus infra dicam.

hoc titulo: Χρονικὸν σύνοψιν ἐκ διαφόρων χρονογράφων, καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὲν καὶ σωληθὲν ἀπὸ Γεωργίου μοναχοῦ καὶ Συγκέλλου. Sed in illo perinde ut in altero cujus meminit Reineſius Epiſtolis ad Neſteros pag. 17. & in qvo res ab Adamo ad Imperium usqve Michaelis cum Theodora matre, cujus initium cum A. C. 841. coincidit, enarrantur, lucubrationes Georgii Hamartoli & Logothetæ ac Theophanis cum Syncellianis videntur confudi. Idem Labbeus in Protreptico de Scriptoribus Byzantinis promiſit Chronologiam Syncelli vulgandam ex MS. Bibl. Regiæ Pariſ. collato cum Vaticano qvem deſcripſerat Holſtenius & cum Mazarinianis, addita latina verſione *Jo. Baptiſtæ Hautini*, ſive *Altini*, qvem Nic. Rigaltii levirum, Syncelli molitum eſſe editionem, ad eundem Regaltium Romæ A. 1630. ſcripſit Joſephus Maria Svareſius, in Epiſtola qvæ legitur T. 4. Operum Sirmondi pag. 663. At neqve illa verſio neqve editio Altiniana vidit lucem, ſed *Goarus* Syncellum cum verſione ſua & notis publicavit Pariſ. 1652. fol. uſus Codice MS. Regiæ Bibl. ſcripto A. C. 1021. qvem Corinthi paravit Jo. Abramus A. C. 1507.

Syncelli Chronicon ab A. C. 285. (Diocletiani 1.) ad 813. (Leonis Armeni 1.) continuavit THEOPHANES Iſaurus, * cujus, confeſſoris imaginum, vitam ſive elogium à Theodoro ut videtur Studita ſcriptum, ediderunt Latine ad 12. Martii Lipomannus, Surius, Henſchenius: Græce & latine *Franciſcus Combefiſius* editioni Theophanis Lupareæ præmiſit, qvæ cum verſione & notis poſtumis *Jacobi Goari* atqve ejusdem *Combefiſii* animadverſionibus prodiit Pariſ. 1655. fol. Eam V. C. *Jo. Andreas Boſius* conferens cum MS. Codice Auguſtanæ Bibl. deprehendit hujus ope multo emendatiorem, alicubi & pleniorem, expletis qvibus paſſim fœdatus eſt lacunis aliqvot, dare ſe poſſe, idqve ſe facturum promiſit Exercitatione in periocham Joſephi de CHriſto pag. 24. additurus Syncellum & utriusqve

* Anaſtaſius Bibliothecarius Theophanem laudat his verbis: *Porro de altero quid dicam? cum & ejus* (à Methodio Patriarcha CPol.) *conſcripta vita, qualiter videlicet amplius patrimoniis venditis crucem ſuam tulerit, qualiterve ſecutus CHriſtum Abbatis in Monaſterio Agri functus officio, virtutibus fulſerit, miraculis coruſcaverit & Confeſſor obierit, ſatis aperteqve per Byzantium, & circum qvaqve regiones his qui prope & his qui longe ſunt clamet. Sed & ſtudia ejus ad nos usqve perlata qvis vel qvantus vir iſte fuerit, ſollertibus manifeſtant.* Notâ porro hunc Theophanem Abbatem & Confeſſorem diverſum longe eſſe à Theophane Byzantio qvi de rebus Juſtini II. Imperatoris A. C. 578. defuncti ſcripſit libros X, lectos Photio Cod. 64.

qve continuatorem Genesium usqve huc ineditum. Publicandarum Bosii in Theophanem observationum, qvæ in publica Jenensis Academiæ Bibliotheca MSS. asservantur, spem fecit Georgius Scubartus præfat. ad postumam ejus introductionem ad Notitiam Rerump. à se editam, specimenqve illarum videre licet in Wilh. Ernesti Tenzelii ὃ μακαρίτȣ Exercitationibus selectis pag. 315. *Joannis Burchardi* versionem latinam memorat Lucas Holstenius Epistola ad Lambecium T. 6. de Bibl. Vindobonensi pag. 260. *Apud Puteanos fratres magnum opus Chronologicum reperies, in quo tuam exerceas industriam, Theophanem scilicet Agri* (Monasterii in regione Sigriana) *Abbatem cum* Jo. Burchardi *hominis accurate docti versione* * *edendum, qvem nuper ex Barberina Bibliotheca ad ipsos misi. Adjunxi etiam Anastasium Bibliothecarium, antiqvum ejus interpretem* (qvi præf. ad Hist. suam Ecclesiasticam plura ex Syncello & Theophane repetiisse se innuit, uti ex eodem Landulphus Sagax non pauca transtulit in postremam Historiæ miscellæ partem) *ex Casinensi Codice Longobardico depromtum. Præfigendum erit Theophani Chronicon Georgii Syncelli à Julio Cæsare usqve ad Maximianum, cujus itidem exemplaria duo ad Vaticanos & Palatinos Codices accurate collata ibi offendes. Alia etiam Regia Bibliotheca suppeditabit.* De hoc Theophane conferendus inprimis Martinus Hanckius lib. 1. de rerum Byzantinarum scriptoribus cap. XI. Anteqvam vero de hoc Chronico dicere desinam, apponere juvat Godfridi Henschenii judicium ex ejusdem exegesi præliminari præmissa Tomo tertio Actorum Sanctorum mensis Martii edito A. 1684. in qva tabulas Chronicas Theophanis, saltim qvoad annos seriemqve Episcoporum in qvinqve sedibus Patriarchalibus nulla fide dignas esse observat. *Chronographia Theophanis*, inqvit, *qvalem nunc habemus ex collatione qvinqve Codicum MSS. Regii scilicet, Peireziani, Barberini, Vaticani & Palatini, duabus constat partibus, qvarum qvæ potior est, & vere aurea, omniqve acceptione dignissima, historiam exhibet per annos digestam: altera vix plumbea dici meretur, consistitqve in tabulis Chronologicis* (Canonia *vocat Goar*) *qvibus per loculos divisis primum annus Mundi, tum Christi incarnati, dein Imperatoris Romani, proximè Regis*

* Ex versione illa locum profert Allatius pag. 324. de Georgiis, sed is male *Jacobum Bullardum* vocat. Rectius Labbeus in protreptico ad scriptores Byz. edendos, *Jo. Jacobum Buccardum.* Parisinus hic fuit, Cardinalis Barberini Romæ domesticus, cujus laudatio funebris in Nicol. Fabricium Peirescium & alia scripta qvædam referuntur in Catalogo Bibl. Barberinæ pag. 194.

gis Persarum, aut Ducis Ambum, rerum post Persas in Palæstina potentium, denique ex ordine, qvinqve Episcoporum præcipuorum seu Patriarcharum, Romani, Constantinopolitani, Hierosolymitani, Alexandrini & Antiocheni *ordo & anni continentur. Tabulas autem istas magna cum diversitate non tantum præfixas annis non suis, sed etiam mendosissime conscriptas esse, & plurimis hiare loculis, ac portentosis prorsus annorum, præsertim Patriarchalium supputationibus scatere, cum ipsemet Goar agnoscat fateaturqve: mirum est, aut ipsum, aut, qvi defuncti Goaris laborem eduxit in lucem, Combefisium potuisse sibi persvadere, ab auctore Theophane esse: qvi variorum autorum sententias & numeros secutos sit varios, opusqve proprium urgente persecutionis necessitate non recensuerit, proindeqve exigere à lectore suo possit, ut, qui dormitantem Homerum patitur, Theophanem qvoqve lapsum erigat, corrigatqve: cum nimirum succedentes & ad invicem cohærentes numeros in sequiores transponit annos, seu etiam conjunctos annos in disita canonia desultorie transfert: aut eidem viro nunc pauciores, mox plures diversis canoniis assignat annos: vel cum ejusdem viri pauciores anni, plura occurrant canonia: aut cum summa qvæpiam ætatis æqvales loculos sive Canonia quibus dare omisis non accepit: vel denique cum numero ejusdem anni repetito, confusio infertur non mediocris.* In eadem exegesi præliminari pag. X. seqq. mendas qvasdam, librariorum socordia Theophani adspersas & ab aliis non observatas Henschenius eluit.

De Theophanis continuatoribus, Leone Grammatico aliisqve dicam proximo capite, inter scriptores Byzantinos, nunc age cætera Chronica celebriora qvæ Græce lucem viderunt paucis persequamur.

XXXIX. NICEPHORI Patriarchæ CPolitani A.C. 828. defuncti Chronologiam compendiariam ab orbe condito ad suam usq; ætatem, latine jam circa A.C. 872. vertit *Anastasius Bibliothecarius*, cujus Historia Ecclesiastica ex Syncello, Theophane & Nicephoro collecta & *Joanni* urbis Romæ Diacono inscripta prodiit è Codice Vaticano latine cum notis *Car. Annibalis Fabrotti* inter scriptores Hist. Byz. Paris. 1649. fol. Ex ejusdem Anastasii versione Chronologia Nicephori legitur in Bibliothecis Patrum, Paris. 1589. 1644. & 1654. Tomo septimo: Colon. 1618. Tomo nono, & Lugd. 1677. Tomo XIV. pag. 72. cum commentario *Antonii Contii*, primum edito Paris. 1573. 4. qvem LXX. Interpre-

terpretibus * nimium tribuere, in expurgatorio Indice notat Jo. Maria Braſichellanus. *Latine* itidem, interprete *Joach. Camerario*, una cum ejus commentariis & diſſ. de Concilio Nicæno Baſil. 1562. fol. & Lipſ. 1573. 4. atqve ſine commentariis Baſil. 1569. 8. ante Hiſtoriam qvam vulgo vocant Miſcellam.

Græce in theſauro temporum *Joſephi Scaligeri*. Lugd. Bat. 1606. & 1658. fol.

Græce & Latine, cum *Jac. Goari* notis, ad calcem Georgii Syncelli Pariſ. 1652. fol. inter ſcriptores Hiſt. Byz. Imperatorum & Patriarcharum qvorundam poſtremorum nomina à ſcriptore juniore adjecta eſſe, tum in Nicephori Græcis tum in Latinis Anaſtaſii codicibus docet Seldenus II. 4. de ſynedriis pag. 106. ſq. & Hanckius de ſcriptoribus Byz. pag. 245. Valentiniani qvoqve genealogiam in Codicibus qvibusdam deſiderari notat Jo. Pearſonius in Vindiciis Epiſtolarum S. Ignatii. Viciſſim in aliis MSS. diverſæ continuationes reperiuntur jam ad Conſtantinum Ducam qvi A. C. 1067. obiit, jam ulterius etiam, usqve ad A. C. 1180.

GEORGII Monachi & Archimandritæ, cognomento qvod ipſe ſibi ex modeſtia ſumſit *Peccatoris* ſive *Hamartoli* circa A. C. 842. clari, qvem cum Syncello multi male confundunt, Chronicon ab O. C. ad Michaelem Theophili Imp. filium nondum integrum lucem vidit, etſi partes qvasdam illius & fragmenta habemus à Petavio, Lambecio, Gretſero, Allatio, Radero allisqve ſparſim edita. Ex hoc Chronico etiam Chronologica excerpta petita ſunt qvibus Malalas ab initio ſuppletur; Confer Humfredi Hody diſſ. Malalæ præmiſſam §. XLI. & Allatium de Georgiis pag. 329. ſeq. qvi Cedrenum, Theophanem, Glycam aliosqve poſteriores Chronologos ex eo profeciſſe, atqve in Excerptis ineditis Conſtantini Porphyrogenneti περὶ πρέσβεων nonnulla ex hac Hiſtoria Georgii Monachi de legationibus ad Principes Ethnicos legi, q. 334. notat. Idem Allatius libro de ætate & interſtitiis Ordinum apud Græcos p. 108. nonnulla ex eodem proferens, monet neutiqvam contemnendum eſſe auctorem, *ex quo recentiores Græcorum Hiſtorici ſua fere omnia neque verbis ipſis immutatis hauſere, quod ut videas, latinum fecimus, & una cum textu Græco ſi per tempora licuerit tibi communicabimus.*

Illa

* Confer Rich. Simonis Bibliothecam T. 2. pag. 470.

Illa Allatii verſio & editio non vidit lucem, niſi qvod proœmium operis cum interpretatione ſua, diatribæ de Georgiis inſeruit. Duos Codices MSS. Regiæ Bibl. Pariſienſis laudat Cotelerius ad lib. IX. recognitionum qvæ ſub Clementis nomine ambulant, cap. 20. Vindobonenſem Lambecius II. p. 588. Mediolanenſem & Scoriacenſem Allatius de Georgiis pag. 334. Bavaricum Gretſerus T. 2. de cruce & Matthæus Raderus in viridario ſanctorum, notis ad vitam S. Ignatii. Baroccianum deniqve, qvi exſtat in Bibl. Bodlejana, Humfredus Hody loco laudato. Bavaricus Monachienſis producitur usqve ad Imperium Conſtantini Leonis filii. Vide Catalogum MSS. illius Bibl. num. 189.

HIPPOLYTI Thebani qvi ſeculo XI. floruit, Chronicon à CHriſto nato ad ſua tempora, ſimiliter nondum in lucem prodiit, exceptis fragmentis, de qvibus dixi hoc ipſo libro V. Bibl. Græcæ cap. 1. pag. 212. ſeq.

XL. GEORGII CEDRENI Monachi Chronicon ab Orbe condito ad A. C. 1057. cum *Jo. Xylandri* verſione & notis editum eſt Baſileæ apud Jo. Oporinum & Epiſcopios fratres A. 1566. fol. atqve inter ſcriptores Hiſt. Byzantinæ, cum ejusdem Xylandri ſed paſſim à Fabrotto emendata interpretatione notisqve, & notis poſterioribus *Jacobi Goari*, qvibus Xylandri etiam verſio & notæ paſſim emendantur, & gloſſario ejusdem *Caroli Annibilii Fabrotti*, qvi editionis hujus curam habuit. Pariſ. 1647. fol. In hac lacunæ ingentes tres aliaqve ex MSS. Altempſianæ & Vaticanæ Bibl. ſuppleta ſunt, nam & Jo. Leunclavius notis ad Annales Turcios teſtatus erat apud ſe aliqvot folia Cedreni eſſe, qvæ in Xylandri editione deſiderantur. Multa etiam emendata ac ſuppleta è *Joanne Scylitze* Curopalata, qvem Cedrenus * exſcripſit, nec minus continuavit. Igitur Joannis Scylitzæ Hiſtoria ab A. 1057. ubi deſiit Cedrenus, usqve ad extrema Nicephori Botaniatæ ſive ad A. 1080. ſubjuncta eſt à Fabrotto *Græce* è Bibl. Regia, & *latine* ex interpolata per eundem editorem Jo. Bapti-

* Vide qvæ de Scylitze dicentur infra p. 378. Neo diverſus hic eſt à Joanne Protoveſtiario, cognomento Tharceſio, qvem Cedrenus laudat inter eos ex qvibus profecit, & qvorum veſtigiis inſiſtere ſe non diffitetur, Syncellum, Theophanem, (Johannem) Siculum, Pſellum, &c. De Cedreno plura Allatius diatriba de Georgiis pag. 334. ſeq. ad calcem tomi X. hujus Bibl.

ſtæ Gabii verſione. In Codice Vaticano Æthiopicorum Heliodori annotatum eſt, illum ſcriptorem verſibus Jambicis etiam ad Imp. Theodoſium ſcripſiſſe de auro conficiendo, idqve Georgium Cedrenum teſtari. Γράφει δὲ διὰ στίχων ἰάμβων τὴν τοῦ χρυσοῦ ποίησιν πρὸς τὸν αὐτὸν Θεοδόσιον, ὡς φησὶ Γεώργιος ὁ Κεδρηνός. *Neqve vero hoc licet negare,* inqvit Conringius de Medicina Hermetica pag. 25. *etſi in edito Cedreni volumine* (etiam Pariſienſis edit.) *non reperias. Notum enim, valde mutilum illud eſſe, & miris modis deformatum, quod jam Joſephus Scaliger eſt conqueſtus.* Vide tamen qvæ Scaligeri judicio, qvi breviarium tantum majoris operis & cadaver ad nos perveniſſe exiſtimabat, opponit Allatius de Georgiis pag. 336.

JO. ZONARÆ CPolitani, ex præfecto vigilum & primo à Secretis Monaſticam vitam amplexi & plurimis aliis ſcriptis clari, Annales ab Orbe condito A. C. 1118. qvo obiit Alexius Comnenus, ex Viennenſi MS. & aliis qvatuor Codicibus cum *Hieron. Wolfii* notis prodiere Baſil. 1557. fol. Poſtea vir præclariſsimus *Carolus du Freſne* Wolfianam editionem ex 4. ſcriptis Codd. Regiæ Bibl. & uno Colbertino emendavit, latinam verſionem recenſuit, notasqve eruditas addidit Pariſ. 1686. fol. cumqve Wolfius contra auctoris mentem Annales in tres partes diremiſſet, Cangius diviſionem operis genuinam in partes duas, librosqve XVIII. reſtituit, & libros capitibus diſtinxit, ſubjuncto *brevi ſummario Chronologico Anonymi* ab Adamo ad Alexium Comnenum, qvod Dionyſ. Petavius cum Nicephori CPol. breviario Hiſtorico Græce & Latine vulgaverat Pariſ. 1616. 8. *Italice* qvoqve translati Zonaræ Annales ſunt à Marco Æmilio, Florentino Venet. 1560. 4. & *Gallice* à Joanne de Maumont, Lugd. 1560. & Pariſ. 1561. apud Vaſcoſan. fol. à Joanne Mileto (Milles de S. Amour) Pariſ. 1583. fol. Nonnullis Zonaræ Codicibus præfixum nomen *Georgii Scylitzæ*, forte qvod Capitibus opus diſtinxerit, ſummariaqve præfixerit. Vide Allatium de Georgiis pag. 338. 339.

XLI. In eodem Anno CHriſti 1118. deſinunt etiam ab orbe condito deducti Annales MICHAELIS GLYCÆ Siculi,* qvorum partem à Julio Cæſare ad Conſtantinum M. ex codice Andreæ Schotti ſub falſo *Theodori Metochitæ* nomine Græce cum verſione & notis edidit *Jo. Meurſius* Lugd. Bat. 1618. 4. Integros ex Jo. Sambuci Codice vertit vulgavitqve Latine *Jo. Leunclavius*, & ad captam usqve à Turcis CPolin continuavit Baſil. 1572. 8. Inde *Philippus Labbeus* pluribus Codd. MSS

* imo Σικυδίτου Byzantini. Vide Mich. de Qvien. ad Damaſcen. T. 1. p. 653.

MSS. usus Claromontano, Fontisebraldensi, & variis lectionibus ex Codice Bavarico, Vallicellano atqve Augustano Glycam *Græce* primus edidit, versionem *Leunclavii* recensuit notasqve suas, perinde ut Meursii qvoqve, & Leunclavii continuationem adjunxit. Paris. 1660. fol. Laudat hic Glycas pag. 82. *Pyronem* sive *Pyrrhonem* χρονογράφον, ex eoqve refert Adamum qvadragesimo demum cum conditus esset die paradisum esse ingressum.

Post Glycam scripsit circa A. C. 1150. sub Manuele Comneno qvem laudat pag. 53. edit. Reg. Chronicon suum ab Orbe condito ad A. C. 1081. sive Nicephori Botaniatæ imperium & Alexii Comneni initia tantummodo produxit CONSTANTINUS MANASSES. Titulus in MS. Philippi Labbei: Ἔ Μανασσῆ Κύρς Κωνσανλίνς Ἔ γραμματικῦ λαμπρᾶ σύνοψις χρονικὴ διὰ πολιτικῶν στίχων ἐκ τ κοσμοποιΐας ἀρχομένη μέχρι τ βασιλείας Ἔ βοανιότς Κύρς Νικηφόρς, πρὸς τὴν Σεβαστοκρατορίαν Κύρην Εἰρήνην τὴν ἐπ' ἀδελφῷ νύμφην Ἔ βασιλέως Μανσὴλ Ἔ Κομνηνῦ. Non prosa sed versibus prosæ simillimis, qvos *politicos* Græci recentiores appellant, scripsit Annales suos, sive σύνοψιν ἱστορικὴν ad Irenem Andronici Comneni uxorem, de qva Cangius in familiis Byzantinis pag. 181. Vertit hunc scriptorem ex Italico Codice vulgavitqve *Latine Jo. Leunclavius* Basil. 1573. 8. *Græce* ex Codice Palatino descriptum *Jo. Meursius* edidit, subjuncta *Leunclavii* versione ad calcem voluminis & notis ejusdem suisqve castigationibus Lugd. Bat. 1616. 4. Hinc inter Historiæ Byz. scriptores lucem vidit *Græce & Latine* Paris. 1655. fol. additis præter Meursii & Leunclavii notas variis Lect. è MS. Codice *Allatii*, & qvas *Carolus Annibal Fabrottus* collegit è duobus Regiis Codicibus, ejusdemqve *Fabrotti glossario*. Andreas Schottus in litteris ad Meursium datis 28. August. A. 1615. *De Manasse scito & penes me esse MS. ex libris Petri Pantini, eodem etiam latino interprete, cum ignoraret fortasse à Leunclavio esse conversum.*

XLII. *De Chronicis qvibusdam Græcis ineditis.*

Latent longe plura ejusmodi Chronica adhuc inedita in abditis Bibliothecarum, qvæ si non integra, saltim ex illis excerpta à viris judicio præditis in lucem proferri esset operæ pretium. *Joannis Siculi* Chronicon ab orbe condito usqve ad imperium Michaëlis,

Theophili F. sive ad A. C. 866. MS. fuit in Bibl. Palatina, qvo usum se testatur in præfat. ad Saracenica sua Frid. Sylburgius, atqve ille ipse omnino videtur ὁ Σικελιώτης qvem secutos se Cedrenus ac Jo. Scylitzes profitentur, ut probe etiam à Labbeo observatum est.

Georgii Acropolitæ περὶ τῶν ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἐτῶν καὶ περὶ τῶν βασιλευσάντων μέχρι ἁλώσεως Κωνσταντινουπόλεως fuit in Bibl. Scoriacensi. Confer Allatium pag. 362. de Georgiis, qvi ejusdem Chronologiam CPolitanam Neapoli apud Carthusianos MStam commemorat.

Simeonis Magistri & *Logothetæ* Chronicon collectum ex variis Chronicis & Historiis, ab Adamo usqve ad Constantinum Porphyrogennetum, ut his etiam Jambis præfixis docetur:

Ἀρχὴν μὲν Ἀδὰμ ἔσχεν βίβλου, καὶ τέλου
Τὸ Πορφυρογέννητον εὐσεβὲς κράτου.

Codex MS. Regis Christianissimi qvo usus est Cangius in glossario Græco notisqve ad Zonaram & aliis in scriptis definit in Leone Armenio cum Theophane, cui in multis consonat. De Codice Messanensi & Scoriacensi mentionem facit Labbeus in protreptico Hist. Byz. pag. 50. Hoc est qvod ab aliqvibus tribuitur *Simeoni Metaphrastæ.*

Simeonis Sethi Historia Chronica à creatione Mundi usqve ad Imperium Constantini Ducæ, lingva Græca vulgari, MS. memoratur inter libros qvi in Patriarchio CPolitano servantur. Vide Reinesii Epistolas ad Hofmannum pag. 409. & Allatium de Simeonibus pag. 184.

Theodosii Melitini Chronicon MS. Constantinopoli à Stephano Gerlachio Tubingam allatum celebrat Martinus Crusius, atqve ex eo fragmentum de nuptiis Theophili Imp. & Theodoræ ex Paphlagonia oriundæ proponit post Epitomen Æthiopicæ Heliodori historiæ de Theagene & Chariclea A. 1584. 8. Francofurti editam, & variis observationibus locupletatam. Hæc Labbeus in protreptico Historiæ Byz. pag. 52. qvi p. 39. notat etiam Crusium in eodem libro de illis nuptiis afferre locum ex Chronico qvod ipse possedit *Anonymi* scripto lingva vulgari, qvod fuit illustris Viri D. Mich. Cantacuzeni, die 3. Martii A. 1578. jussu Amurathæ III. in patria sua Anchialo interfecti.

Ephræmi

Ephræmi Chronographi CPolitani circa sæculi XIV ut videtur initia clari Chronicon versibus scriptum jambicis passim citat Allatius ut libro de consensu utriusqve Ecclesiæ pag. 699. 701. seq. 727. 776. de Psellis pag. 42. de Georgiis pag. 327. 341. 354. &c.

Georgii Chummi Byzantini Historiam Rhythmicam à creatione rerum usqve ad regnum Davidis & Salomonis, ex Verderii supplemento qvi id CPoli extitisse sua ætate MS. testatus est, memorat idem Allatius diatriba de Georgiis pag. 345.

Chronicon MS. è *Georgio Pisside* & nescio qvo *Cyrillo* decerptum ex Bibliotheca Collegii Annæi (in Augustana urbe ni fallor) legisse se profitetur Matthæus Raderus præf. ad Chronicon Alex. Georgii Pisidæ Historiam in Indice Bibl. Vallicellanæ invenisse se, at librum ipsum licet anxie qvæsitum reperire nusqvam potuisse scribit Allatius de Georgiis pag. 310.

XLIII. INDEX Scriptorum & Virorum Illustrium in Cedreni & Jo. Zonaræ Chronicis memoratorum.

Numerus nudus paginas Cedreni edit. Parisiensis, cujus Tomus 2. à p. 459. incipit: Z. præfixum, Zonaram, & Z. b. Tomum ejus secundum denotat.

Abandazes scriba 372.
Ad Abgarum CHristi Epistola 178.
Abjathar Judæus disputans cum Silvestro Papa 279.
Abrahamus Astronomus 27. (Z. 22.) Arithmeticam, Geometriam &c. Ægyptiis tradidit 26. 30. Ejus contra Astrologos & Magos disputatio 20.
Acacius hæreticus 316.
Acacius CPol. Episcopus 352. Henotici conditor 353.
Academici Philosophi 162.
Acephali hæretici 351. 357.
Acmes Epistolæ ad Herodem & Antipatrum. Z. 257.
Acœmeti Monachi 349.
Acusilaus Historicus 11.
Adami Apocalypses 9. futuri præscientia 209. Ebraice locutus 12. prædictio de mundi conflagratione & diluvio. Z. 18. sepulchrum 428.
Adanctus Magister, Martyr, Eusebio celebratus 268.
Adelphius hæreticus Bogomilus 294.
Adriani Imp. responsum de Christia-

ſtianis Z. 592. edictum qvo Judæa Judæis interdicitur id.
Ænigmatibus certatum inter Reges. Z. 85. (295.
Ænigmata de Imperatoribus Z. b.
Æſchylus Athenienſium Legislator 82.
Æſculapius 53. 83.
Æſopus fabularum auctor 156.
Africanus Hiſtoricus 3. 9. 251. Z. 623.
Agapetus Epiſcopus Rom. Concilium CPol. convocat 371.
Agatho Pauli in patriarchatum CPol. ſucceſſor Monotheletas damnat 421.
Alexander Dioſpolis Thraciæ Epiſc. 368.
Alexander Hieroſol. Epiſcopus, Martyr 258. Z. 626.
Alexander Epiſcopus ſub Conſtantino, Philoſopho imponens ſilentium 284.
Alexandri Patriarchæ CPol. preces contra Arium Z. b. 23.
Alexii Imp. cum Manichæis Paulicianis diſputatio Z. b. 305.
Alexius Patriarcha CPol. Euſtathii ſucceſſor 719. 758.
Ἀλληλέγγυον, lex Baſilii Imp. qva opulenti jubebantur ſolvere perditorum pauperum penſiones 706. 723. 479.
Amanus, Alexandriæ ſecundus Epiſcopus Z. 572.
Ambroſius Origeni familiaris 252. 253. Z. 620.
Ambroſius Mediolanenſis Epiſc. ſucceſſor Eudoxii 311. d. libertas ejus in Theodoſium 318. 319. 326. Z. b. 22. cum Theodoſio contra Judæos diſputatio. id. 36.
Amphion & Zetus Muſici 24.
Anacharſis Scytha 204.
Anachoretæ 349.
Anagnoſtæ 298.
Ananias Avgari Regis Edeſſ. curſor. 175.
Ananilus primus alienigena Judæorum Pontifex 180. 183.
Anaſtaſia Martyr 347. c. 350.
Anaſtaſius Silentiarius 354.
Anaſtaſii Epiſcopi Antiocheni de Apollonio Tyaneo 246.
Anaxagoras 94. 158.
Anaximander 138. 158.
Anaximenes Alexandri M. præceptor 158.
Andreæ Apoſtoli reliqviæ Z. b. 24.
Andreas Scytha ſcholis præfectus 575.
Andubarius qvi Indos Aſtronomiam docuit 14.
Anthemii locus 523. forte nomen habet ab Anthemio Mechanico.
Anthimus & Timocles, tropariorum poëtæ 349.
Anthimus Epiſcopus CPol. 371.
Anthimus Martyr 265.
Antiochus Arianus 309.
Antiochus Perſa, pædagogus Theo-

Theophilo Arcadii Imp. Filio 334.
Antipas Martyr 323.
M. Antonii funebris in Cæsarem Oratio Z. 494.
Antonii monachi Alexandrini ad Didymum de oculorum jactura consolatio 298.
Antonii Pii decretum pro Christianis Z. 594.
Antonius Musa, Medicus Z. 534.
Anysius ἐν τῷ περὶ μηνῶν 168.
Apelles tragœdus 554.
Aphthartodocetæ hæretici 70.
Apollinaris, discipulus Macedonii 379. 317. 261. libros sacros omni genere carminis expressit in usum juventutis Christianæ 305. Psalterii Metaphrasis Z. b. 35.
Apollonius Tyaneus 41. 151. 197. 245. 246 Z. 582.
Apollonius Martyr & Philosophus Z. 602.
Apostolorum scripta cur tam pauca 255.
Appiani Historia Z. 576.
Apio Alexandrinus, accusator Judæorum Z. 277.
M. Aqvilius proditor Oraculorum Sibyllinorum Z. 331.
Ἀρκαδικοὶ ab Arcadio Imp. institutum Collegium 327.
Archelaus Philosophus 159.
Archimedes Z. 424. 425. & b. 56.
Aristæus de LXX. Interpretibus Z. 200.
Aristander vates Z. 183. 193.
Arius hæreticus 283. &c. Z. b. 50.
Aristoteles Philos. 145. 160. 161. (Z. 197. 185.) ejus de Palæstina locus 427.
Arsacius S. Chrysostomi successor 334.
Arsenius Monachus 327. 328. Arcadii & Honorii præceptor Z. b 36. 38.
Artemidorus Cnidius Z. 491.
Artemius Martyr 296.
Artemo hæreticus 259.
Asclepiades Antiochenus Episc. Z. 612.
Asclepiodotus Z. 641.
Asceletarionis prædictio. Z. 58.
Asius præstigiator, 130.
Astholius Episcopus 315.
Athanasius 201. 299. (Z. b. 9.) &c. Ejus locus de vita Monastica 201.
Athenais, dicta Eudocia Z. b. 41.
Athenienses prius XVI. literis usi, à Xerxis temporibus habuerunt literas XXIV. 145.
Athenodorus Gregorii Thavmaturgi frater 623.
Alius Athenodorus Alex. Philos. 172. Z. 544.
Athingani hæretici Manichæi Z. b. 124.
Atlas Astronomus 29. 82.

Atticus Episcopus CPol. 335. Z. b. 40.
Avnan Judæus cum Silvestro Papa disputans 275.
Babylas Episc. Martyr 257. 258 264. 306. Z. 623. 626.
Babyloniorum lingva Syriaca Z. 165.
Bardesanes 550.
Barnabæ Apost. reliqviæ in Cypro repertæ 353.
Basilides Alexandrinus hæreticus 249.
Basilii M. Canon de arcendo per triennium à sacris qvi hostem interfeciſſet 658. legatio ad Valentem Z. b. 31.
Basilius Bogomilorum hæresiarcha Z. 300.
Berosus Historicus 10. 11. Z. 19.
Beryllus Neronis pædagogus Z. 289.
Biblicorum librorum numerus 4. in Græcam lingvam translatio 164.
Bibl ia aureis literis scripta in membranis Z. 200.
ἐπὶ ταῖς βίβλοις τῶν ἀξιώσεων τεταγμένῳ 564.
Bibliotheca Alexandrina. 164. ducenties mille librorum Z. 200. ejus conflagratio 488. CPolitana Z. b. 52.
Bogomili hæretici 294. 312. Z. b. 301.
Brachmanes 152. 153. 154. 204.
Bupalus Chius, statuarius 322.
Byzantes statuarius 322.
Cadmus 21. 25. 83. Bœotos literas docuit 23.
Cæsarius Gregorii M. (Naz.) frater, diversarum gentium mores & leges in compendio enarrans (qvod facit qvæst. 47.) 153. seq.
Cainano reperta Gigantum scriptura 15.
Calchas vates 124.
Callinici Martyris ædes 361.
Callinicus architectus Syrus, ignis Græci repertor 437. Z. b. 90.
Calliſtraticus Monachus Philippico vaticinatus Imperium. 448.
Calliſtus Episcopus Rom. Z. 618.
Calliſtus Claudii libertus & libellorum supplicum Magister Z. 564.
Carbeas Manichæorum dux 541. Charbeas 546.
Carpocrates hæreticus 249. Z. 592.
Carterius Monachus 329.
Casfii Clementis libera oratio & Apologia Z. 606.
Cathari hæretici Z. 627.
Cecropius Episcopus 302.
Celadion Episcopus Alex. Z. 594.
Cerdo hæreticus 250. Z. 594. alius Episcopus Alex. Z. 584.
Cerinthus hæreticus 249.
Chaldæi Astrologi 26. Z. 22. 195.
Chaldaicarum rerum scriptores 11.

Cher u-

Cherubicus hymnus 390.
Chilonis μηδὲν ἄγαν 153.
Chironis centauri Juſtitia 204.
CHriſti ad Abgarum Epiſtola Byzantium Edeſſa translata 176. 177. 178. Z. b. 232. imago Edeſſena 176. 177. 178. Z. b. 192. 201. (474.
Chryſaorii in Evnuchos dictum
Chryſes Apollinis ſacerdos 126.
Chryſochir Manichæorum Dux 571.
Chryſoſtomus 6. 327. 332. 336. &c. citatur 52. 54. 227. 331. Z. 27. &c. Ejus orationes inſcriptæ ἀνδριάντες 325. Libanii de ejus eloqventia teſtimonium 327. Origeniſta habitus Z. b. 41. commentariorum ejus in ſacras literas, conflagratio Z. b. 117.
Chymicus ἀνήρ τις χειμευτής 359.
Ciceronis de Auguſto ſomnium 171. Z. 495. Ejus & Q. Caleni conſilium de Antoniano bello Z. 496.
Q. Cicero. Z. 502.
Claudii Imp. edictum pro Judæis Z. 166. Samaritanos condemnat Z. 287. (582.
Clemens Romanus 207. 245. Z.
Clemens Stromateus 249. 251. Z. 601.
Cleobulus Lindi Tyrannus, unus è VII. Sapientibus 322.
Cleopas Epiſc. Hieroſol. Z. 588.
Coloſſi Rhodii inſcriptio 431.
Comœdia 336.
Conſtans Monthelita Z. b. 87.
Conſtantii Epiſtola ad Julianum. Z. b. 21. eruditio 33.
Conſtantini M. ſtatuæ ſubjecti verſus 322. edictum pro Chriſtianis Z. b. 2.
Conſtantinus Porphyrogennetus litterarum & diſciplinarum ſapientiæ inſtaurator 635.
Cornelius Epiſc. Romanus Z. 626.
Cornificius Z. 517.
Coſmas Patriarcha Alexandriæ 460. Z. 629. CPol. Z. b. 290.
Crates Thebanus Philoſ. 158.
Cuſech Judæus cum Silveſtro Papa diſputans de veritate Relig. 276.
Cyprianus 257. 258.
Cyriacus anachoreta, CVII. annō ætatis mortuus 349. 399.
Cyrilli Alexandrini contra Julianum 307. ad Theodoſium literæ 339. 379. ad Neſtorium 338. duodecim capita 328. Z. b. 42. (633.
Cyrillus Antiochenus Epiſc. Z.
Cyrillus Epheſi Epiſc. 339.
Cyrillus Gortynes in Creta Epiſc. 510. & Martyr. Z. b. 139.
Cyrillus Phœnices Diaconus 304.
Cyrus Alexandriæ Epiſc. 420. Monothelita 438.
Cyrus Patriarcha CPol. 446.
Cyrus Phaſidis Epiſc. 420.
Cyrus Epiſcopus Smyrnæ 341.
Dadoa hæreticus Bogomilus 294.

Jo. Damaſcenus Z. b. 110. ejus parallela Z. 268.
Damianus Hebræorum Rex 374.
Danielis viſionum liber Z. 138. ejus oracula lecta Alexandro Magno, ibid.
Danielis monachi de Baſilio Imp. vaticinium 562.
Daniel Stylita 341.
Darii Epiſtola ad Syriæ Satrapas Z. 175.
David Bulgariæ Archi Epiſc. 712.
Demetrianus Antiochenus Epiſc. Z. 631. Demetrius Martyr. Z. b. 239.
Demetrius Cyzicenus Hiſtoricus 2.
Demetrius Phalereus 165. Alexandrinæ Bibl curator Z. 200.
Democritus Philoſ. 121. alius Ætolorum dux Z. 452.
Demophilus Arianus 312. 315.
Demoſthenes ἀγράμματος (coqvus Valentis Imp.) 313. alius Demoſthenes Cæſareenſis 630.
Deucalion Atticum diluvium deſcripſit 82.
Devterii Epiſcopi Arianorum perverſa baptiſmi formula 359.
Dexiophanes Mechanicus 173.
Eraſiſtratus Medicus, cognomine Διαφανής 166.
Deſpoſyni, CHriſti cognati 245.
Dictys Cretenſis, de bello Trojano 127.
Didymus Alex. cœcus 298.
Dio Romanus Hiſtoricus 168. Z. 595. &c.
Diogenes Cynicus 204.
S. Diomedis de Baſilio Imp. vaticinium 560. ædes Z. b. 164.
Dionyſii Apoſtolici (Areopagitæ) de Monaſticæ vitæ laudibus locus 202.
Dionyſius Epiſcopus Alex. 258. Z. 626. 631. ejus Epiſtola pro lapſis recipiendis Z. 627.
Dionyſius Corinthi Epiſc 250.
Dionyſius Epiſc. Rom. Z. 635.
Dioſcorus hæreticus Eutychianus 343. 345. Z. b. 44.
Dipœnus ſtatuarius 322.
Dius Hiſtoricus Z. 85. alius Hieroſol. Epiſcopus Z. 612.
Doëg Judæus qvi cum Sylveſtro Papa diſputavit de veritate Relig. 276.
Domitiani edictum de perſecutione in Chriſtianos inhibenda 245.
Domitius Afer, optimus ſub Caji imperio cauſſarum patronus Z. 566.
Domnus Antiochenus Epiſc. Z. 635. 639.
Draco Athenienſium Legislator 82
Draconis inteſtinum, cui Homeri Ilias & Odyſſea aureis inſcripta literis 351. Z. b. 52.
Elceſæus hæreticus 258.
Eleazarus Veſpaſiani tempore è Salomonis libris Magiam exercens 70. Z. 84.
Empedocles Philoſ. 157. 259.
Endymion Aſtronomus 71.

Eno-

Enochi liber Apocryphus 11. litterarum inventor doctorq; 9.
Enthusiastæ hæretici 294. 312.
Ephectici Philosophi sive Sceptici qvorum princeps Pyrrho 161.
Ephorus Historicus 11.
S. Ephræmus 305.
Epicharmus Syracusanus literarum ζξψ inventor 125.
Epicurus 161.
Epimetheus 81. Musicæ inventor 82.
Epiphanius Cypri 253. 332. 333. alius CPolis Episc. 371.
Erasistratus Medicus 166.
Eros Antiochenus Episc. Z. 588. 599.
Esaias Rhodi Episc. 368.
Essæi 243. 265. Stoicis congruentes 217.
Evagrius Philosophus Alexandrinus, ad CHristum conversus à Synesio 383. velut mortui Epistola ad Synesium 384. alius Evagrius Origenista Z. b. 68.
Evangeliorum aurea volumina jussu Constantini M. confecta 295.
Evangeliorum Codex in igne incolumis servatus 590.
Evchitæ hæretici 294. 302.
Eudocia 343 seq. ejus Homerocentones Z. b. 45.
Eugenia Martyrium passa Z. 625.
Eugenius Episcopus Byz. 257.
Eugenius presbyter & Martyr 306.
Eumenes Alexandrinus Episc. Z. 594.
Eunomius hæreticus 291.
Evodius Antiochenus Episc. Z. 584.
Euphemia martyr. Z. b. 46. 113.
Euphrasius Antiochiæ Episc. 265.
Euphræmius Euphrasii successor 366.
Euphronius hæreticus Arianus 316.
Eupolemus Historicus 49.
Euripides 25. 139. 302. Z. 508.
Eusebius Cæsareensis ἐν τοῖς χρονικοῖς κανόσι 193. Ejus ad Marinum 201. de Martyribus 268. Hist. Eccles. 201 247. Z. 545. &c. in illa Arianis favere videtur Z. b 9. Alius Eusebius Cæsareæ Cappadociæ, cui successit Basilius M. 311.
Eusebius Dorylai Episc. 338. alius Nicomediensis 298. 336. alius Samosatensis Episc. 309.
Eustathius Antiochenus Episc. 294.
Eustathius CPolitanus Episc. 714. 715. 717. 719.
Eustrathius Patriarcha CPol. Z. b. 297.
Eutyches hæreticus 161. 381. Z. b. 44. alius Patriarcha CPol. 391.
Eutychius Patriarcha CPol. 388. 394.
Euthymius Syncellus Z. b. 179. Patriarcha CPol. 357. 602. 607.

Z. b. 182. alius Euthymius 350. Sardus Martyr *Z.* b. 136. 139.
Euzoius Arianus 303. 309. 316. 366.
Flavianus Episc. Antioch. 294. 303. *Z.* 626. alius CPol. 342. 381. alius Rom. *Z.* 485. alius Martyr 236. *Z.* 626.
Gainas Alexandriæ Episc. 374.
Galenus Medicus 250.
Genesis parva. 2. 4. 26. 29. 48. 49.
Gennadius 348.
Geometrarum sententia de longitudine & latitudine terræ habitabilis 10.
Georgius Pissides 410.
Georgius Monachus Syncellus Chronographus 1.
Georgius Cappadox, Alexandriæ Episc. Arianus 299. 304.
Georgius CPol. Episc. 436. 438.
Georgius Martyr 675. ei sacrum Monasterium in Manganis 790.
Gerasinus Thavmaturgus 349.
Germanus Patriarcha CPol. 455. seq.
Godolias Judæus qvi cum Silvestro Papa de religione disputavit. 274.
Gregorius Magnus 284. *Z.* b. 105. 121. Dialogus 456.
Gregorius Naz. Theologus 312. 315. 316. 317. *Z.* b. 37. ejus poëmata *Z.* b. 25. συντακτήριος λόγος *Z.* b. 36. Macedonii hæresi se opponit *Z.* b. 36.
Gregorius Nyssenus 312.
Gregorius Thavmaturgus 259. *Z.* 623.
Gymnosophistæ *Z.* 194.
Hecatæus Historicus 11.
Hegesippus *Z.* 582. ejus ἀποστολικοῦ κηρύγματος παράδοσις ἐν πέντε λόγοις. *Z.* 592.
Hellanicus Historicus 11.
Heraclitus Philos. 139. 157.
Heracleensis Episcopus Patriarcham CPol. designare solitus. *Z.* b. 195. Multa hujus rei exempla etiam recentioribus temporibus occurrunt in Historia Ecclesiastica Manuelis Malaxi, qvam edidit Crusius libro 2. Turco Græciæ.
Heraclius Imp. Monothelita 420. *Z.* 85.
Hercules Tyrius Philosophus 18. 21.
Herennii Graniani ProCOS. Asiæ Epistola ad Hadrianum, pro Christianis 592.
Hermes Trismegistus 20.
Hermogenes Rhetor *Z.* 533.
Hermon Episcopus Hierosol. *Z.* 639.
Herodianus Mauricio Imp. eventura prædicens 401.
Herodotus Hist. 18. 139.
Hestiæus Historicus 11.
Hesiodus 11. 91. 97.
Hieronymus Ægyptius, Hist. 11. *Z.* 19.
Himerius protosecretarius & Logothe-

gotheta ſub Leone Imp. 600. 608.
Hippocrates 121. 144.
Hippolyti Hoſtienſis Romæ Epiſc. Z. 620. de Johannis Evangeliſtæ obitu locus 247.
Hirami ænigmata Salomoni propoſita. Z. 85.
Homerus Poëta 91. 97. 204. Vide & ſupra, Draco. Homerocentones Pelagii & Eudociæ. Z. b. 45. Homeri ſtatua 369.
Homerus Architectus. Z. b. 52.
Honorius Epiſc. Rom. Monothelita 438.
Hyginus Romanus Epiſc. Z. 594.
Jacobitæ 468. eorum Catholicus Z. 85.
Jacobus frater Domini, Epiſcopus Hieroſol. Z. 584.
Jamblichus 313.
Jamblichi, præceptoris Procli divinatio per Gallum Z. b. 32.
Jannes & Jambres Magi 46, 47.
Jannes Patriarcha CPol. 535. ſeq.
Græcorum Jatroſophiſtæ ex Salomonis ſcriptis proficientes 94.
Ibas Edeſſæ Epiſc. 339. Ibæ Epiſtola 382.
Iconomachi Z. b. 126. &c.
Ignatius Martyr 249. Z. 584. 588.
Ignatius Patriarcha CPol. 551. 569. Z. 488. b. 162. 168.
Illus Magiſter à Zenone Imp. interfectus 354.
Innocentius Epiſcopus Rom. 332.
Joannes Ægyptius Monachus 324.
S. Joannis Calybitæ cædes Z. b. 50.
Joannes Epiſc. Antioch. 339.
Joannes Hieroſol. Archiepiſcopus, vivus à Saracenis exuſtus 661.
Joannes Chryſoſtomus. Vide ſupra, Chryſoſtomus.
Joannes Patriarcha CPol. ſub Juſtino & Tiberio 391.
Joannes Damaſcenus 456. ejus parallela Z. 268.
Joannes Diaconus Rom. 438.
Joannes jejunator 364. ὁ ἀπὸ σχολαστικῶν Patriarcha CPpol. poſt Eutychium 388. alius Patriarcha CPol. pædagogus Theophili Imp. 527.
Joannes Monachus, Hiſtoricus 2.
Joannes Orphanotrophus, Patriarchatum CPol. poſt Alexium fruſtra ambiens Z. b. 238.
Joannes Protoveſtiarius cognomento Thraceſi⁹ Hiſtoricus 2.
Joannes Sidenſis Metropolita Z. b. 287.
R. Jonas Judæus cum Silveſtro Papa de veritate Relig. disputans 273.
Flav. Joſephus 79. 191. 200. 217. 231. 224. 426. Z. b. 19. 26. 576. ejus locus de CHriſto 196. Z. 268. ἐν τῷ πρὸς Ἕλληνας αὐτοῦ λόγῳ ὃς καὶ Πλάτωνος ἐπιγέγραπται περὶ τῆς τοῦ παντὸς αἰτίας. ibid. confer Damaſceni parallela T. 2. Opp. pag. 789.
Joſephus Theſſalonicenſis Archi-Ep. Z. b. 126. Iſaa-

Isaacus, Monachus Valentis fatum præsagiens 313. 314.
Isidis sacerdotes Z. 268. 269.
Isidorus Pelusiota 45. 331. 332.
Cum Judæis colloqvium Sylvestri Episcopi Romæ, præsente Constantino 273. Z. b. 5. Ad Judæos paræneſis Cedreni 218. 225. 233.
Julianus Imp. Græcis disciplinis Christianos prohibens 305. Z. b. 25. ejus Εὐαγγελίων ἀνατροπὴ à Cyrillo & aliis confutata 307. Cæsares Z. b. 10. Misopogon Z. b. 26. dictum in Calumniatores Z. b. 25. Epitaphium 308. Z. b. 27.
Julianus Antiochenus Episc. 349. alius Halicarnasi. 262. 263. alius Episc. Alexandrinus Z. 601.
Julii Cæsaris lex de testamentis ab Antonino Pio abolita Z. 594.
Julius Gallicus causidicus, jussu Caji Imp in Tiberim conjectus Z. 506.
Justiniani Epistolæ 376. 378. leges 368. Novellæ. ibid. horologium 371 &c.
Justina Martyr 258.
Justinus Martyr 250. Z. 592. 598. Apologia & contra Marcionem Z. 594. locus de Simone Mago Z. 568.
Jacobus Justus, frater Domini 205.
Justus Episcopus Alex. Z. 592. alius Episc. Hierosol. Z. 588.
Juvenalis Episcopus Hierosol. 339. 345.
Labeo 168.
Lampetiani hæretici, qvi etiam Bogomili 294.
Lampus, ignis artificiosi navibus exurendis parandi peritus 437.
Proclus Larginus in Germania præsagiens necem Domitiani Z. 581.
Lazarus Monachus, pictor Z. b. 471.
Leges XII. tabularum 145.
Leo è Caria, Historicus 2,
Leo I. Papa 345. Z. b. 50. 51. Leo III. Carolum M. creat Imperatorem Z. b 120.
Leo Philosophus sub Theophilo Imp. 548. seq. Z. b 160. 178. 181. Episcopatu Thessalonicensi dejectus, CPoli juvenes docuit 550. ubi plura de ejus eruditione.
Leo Iconomachus Imperator Z. b. 106.
Leonides Martyr, pater Origenis 251. Z. 610.
Leontius Philosophus, Eudociæ Pater 336. Z. b. 41.
Libanius Sophista 304. 313. 327.
Liberius Episcopus Rom. 309.
Libri tanqvam ignaviæ instrumenta à Scythis relinqvuntur hosti Z. 636.
Linus Orphei discipulus 29.
Linus Episcopus Romanus Z. 570.

Lucas Evangeliſtæ Z. 545. Ejus Martyrium & ſepulchrum 212. reliqviæ CPolin perlatæ. ibid. 296. 375. Z. b. 24.
Lucianus Martyr 295.
Lucinſius Leonis Papæ vicarius 345.
Lucius Arianus 309. 315.
Lucius Epiſcopus Rom. Z. 629.
Lycurgus Legislator 53. 107.
Lyſippus ſtatuarius 322.
Macarius Martyr 306.
Macarius Antiochenus Epiſc. Monothelita 438.
Macedonius hæreticus 302. 303. 316. 379. Z. b. 23. 36. 53. Epiſcopus CPol. 361. approbator Henotici Zenon 358.
Macedonius Monachus 320.
Magi 30. 41. 118. 246. Perſarum 23. 184. Z. 118. Ægyptii 47.
S. Mamas. Z. b. 162. Mamantis Martyris templum 298.
Mammæa ab Origene in Chriſtiana religione inſtituta 257.
Mamumus Iſmaëlitarum Princeps, Geometriæ & aliis diſciplinis deditus 548.
Mancini Eſſæi de Herode præſagium Z. 243.
Manes (Scythianus) hæreticus. 259. 260. Z. 639.
Manichæi Pauliciani 364. 432. 433. 434. 435. 541. 571. Z. b. 157. &c. cum Alexio diſp. Z. b. 305.
Manichæorum Metropolis Cameia 573.
Manetho Hiſtoricus 10. 11. Alius magus Apollonii Tyanei tempore 246.
Manius Hetruſcus aruſpex Z. 366.
Maomedis errores 423. 424. Z. 86. ſeq. preces 425. tres paradiſi 429.
Marcellinus Epiſcopus Rom. 639.
Marcio hæreticus 250.
Marcus Epiſcopus Alex. Z. 572. Ejus Evangelium Petro hortante ſcriptum 198. Z. 568. Martyrium 212. alius Marcus junior, Epiſcopus Alex. Z. 594.
Marci Monachi vaticinum Leoni Philoſopho decem annorum vitam præſagiens 599. Z. b. 179. idem qvi tetraodium magni Sabbati ſupplevit Z. b. 178.
Mariani Comitis ſapientis & μυστικά τινα εἰδότος vaticinium de imperii ſucceſſione Zenoni Imp. editum 354.
Maris Chalcedonis Epiſcopus 306.
Marſyas 84. alius Agrippæ libertus hoc nomine.
Martinus Epiſcopus Rom. 421. 431. 435. Z. b. 87.
Maſſaliani hæretici 294 312.
Maſtiphatis Dæmoniorum principis cum DEo colloqvium 29.
Matthæi Evangelium manu Barnabæ ſcriptum, repertum cum illius Apoſtoli reliqviis 353.

à Zenone in palatio repoſitum ibid.
Mauricii Imp. conjugis Epitaphium Z. b. 79.
Maximus confeſſor 255. 435.
Maximus Philoſophus. 304.
Megaſthenes (Metaſthenes) Z. 51.
Meletius Epiſc. Alex. 309.
Memnon Epheſi Epiſc. 339.
Menander Magus & hæreticus 249.
Menander Comicus 193.
Menander Hiſtoricus Z. 85.
Menas Patriarcha CPol. 371.
Menedemus Philoſophus 165.
Mercurius Trismegiſtus 20.
Methodius Patriarcha CPol. 498. 521. 121. 526. 537. 538. Z. b. 136. 150. 153. 154. 155.
Methodius monachus Romæ oriundus, pingendi artifex 540.
Metius ob Coſmographicam qvam habuit tabulam occiſus à Domitiano Z. 581.
Metrodorus Perſa Philoſophus molarum aqvaticarum architectus 295.
Metrophanes Byz. Epiſcopus 272. Z. b. 8.
Metrophanes Epiſc. Smyrnæ 537.
Michaëlis Balbi judaizantis & plus qvam Epicurei errores Z. b. 135. 136.
Michaël Patriarcha CPolitanus Z. b. 268. ſeq.
Minos Cretenſium Legislator 122.
Mnaſeas Damaſcenus Hiſtoricus Z. 19.
Mochus Hiſtoricus 11.
Mocii Μωκίου Martyris templum 587. Z. b. 506.
Petrus Mongus Epiſcopus Antioch. Eutychianus Z. b. 54.
Monophyſitæ 461.
Monothelitæ 420. ſeq. 440. Z. b. 86.
Moſes literarum inventor 49. ejus libri & ſepulchrum 79. Apocryphæ qvædam de Moſe traditiones 72. Z. 33. Moſaica inſtituta unde non adeo nota Græcis Z. 200.
Moſomachus ſagittarius auſpicem coarguens 155.
Muſonius Philoſophus Z. 577.
Narciſſus Hieroſol. Epiſcopus 256. Z. 612. alius Claudii Imp. ab Epiſtolis. Z. 563. &c. alius Commodi percuſſor Z. 601.
S. Nazarii templum 588.
Nectarius Epiſcopus CPol. 316. 327. Z. b. 37.
Neſtorius hæreticus 261. 338. 339. 345. 379. 381. 465. Z. b. 41.
Nicephorus Diaconus Phryx, hiſtoricus 2.
Nicephorus è laico Patriarcha CPol. 477. 490.
Nicephorus ex evnucho Imperatoris Monachus Studita 738.
Nicetas Paphlago, Hiſtoricus. 2.
Nicolaus à qvo Nicolaitæ 249.

Nicolaus (Damaſcenus) Hiſtoricus 11. Z. 257.
Nicolaus Chryſobergius, Patriarcha CPol. 694. alius Nicolaus Grammaticus Patriarcha CPol. Z. b. 297.
Nicolaus ὁ μυςικὸς (i. e. qvi antea Senator ſecretioris conſilii fuerat) Patriarcha CPol. 599. 624. Z. b. 178. ſeq. 182.
Nicolai publicani de Conſtantino Duca prædictio Z. b. 183.
Nicolaus Thavmaturgus Z. b. 299.
Nigidii Aſtrologi de Auguſto præſagium 171. Z. 495.
De Noah qvædam Apocrypha, 11. 12.
Novati ſ. Novatiani hæreſis 258. Catharorum auctor Z. 627.
Numæ numi 458. inſtitutum de chlamyde purpurea geſtanda 19. alia Z. 321.
Oeniandi Epiſcopi ad Anaſtaſium Imp. liberior oratio 361.
Oneſimus martyr 245.
Oppianus 251.
Oraculum Argonautis datum 119. de Cannenſi clade Z. 417. Chalcedone repertum 310. Z. b. 32. de CHriſto 119. & defectu Oraculorum 182. Z. b. 115. Crœſo 143. de Dalmatia. Z. b. 141. de explendo hiatu Z. 361. Juliano 304. 307. Macrino Z. 616. de Mich. Balbo Z. b. 141. de Nerone 205. de orbis imperio, perperam intellectum à Flav. Joſepho Z. 576. Oreſti 133. 134. de Paride 123. Pharaoni Petiſſonio 41. de Scirto Z. b. 116. Valentiniano 313. de aliis Imperatoribus Z. b. 133. Oraculorum ambiguitas Z. 171.
Ordio Amphionis & Zethi educator 24.
Oribaſius Juliani Imp. Medic. 304.
Origenes 252. ſq. Z. 610. ſq. 623. 626. ὁ σωσακτικὸς 255. Hexapla & alia ſcripta 253. Z. 611. errores 253. 326. 378. Z. 626. b. 68.
Orion Nimrodus inter ſidera relatus 14. 15.
Orpheus 29. 53. 83. ſq. ejus ſcripta & ex Theogonia verſus aliqvot 57. 58.
Pæan carmen bellicum Z. 161.
Palamedes literarum & tabulæ luſoriæ inventor 125.
Palladius Epiſcopus Antioch. Petri Cnaphei ſucceſſor 354.
Pamphilus martyr 298.
Pantænus Philoſophus Z. 601.
Paphnutius cœlibatum clericorum in Concilio Nicæno oppugnans 287.
Papianus (Papinianus) Z. 610.
Parabola, paroemia, imago, tropologia, problema 45. Z. 74.
Paris hiſtrio Z. 580.
Paſchaſius Leonis Papæ vicarius 345.

Patricii Prusæ Episcopi de thermis & aliis rebus Physicis, vita item æterna & inferorum suppliciis dissertatio 242. seq.
Pauliciani, supra Manichæi.
Paulinus Episcopus Alex. 309.
Paulinus Magister λογιώτατος καὶ ὡραιότατος Eudocia charus, 337. 343. Z. b. 45.
Pauli Apostoli Martyrium 205. 212. Z. 570.
Paulus Confessor Episcopus CPol. 298. 302. 316. Paulus Eutychianus, Episcopus CPol. 374. Paulus presbyter & Oeconomus Episc. CPol. 431. Paulus Lector, Cyprius, Episcopus CPol. 468. 470. Monachus fit Z. b. 116.
Paulus Antiochiæ Episc. 363.
Paulus Samosatenus, Episcopus Antiochenus, hæreticus 252. 259. 260. Z. 611. alius Paulus Samosatenus à qvo Pauliciani 432.
Paulus Emesæ Episcopus 339.
Paulus Astrologus Leontio prædicens Imperium Z. b. 93.
S. Pelagiæ templum 466.
Pelagii Patricii Homerocentra & Historia ab Augusto Imp. scripta versibus 354. Z. b. 45.
Periander Corinthius Z. 331.
Peripatetici 161. eis similes Pharisæi Z. 217.
Petrus Apostolus certans cum Simone Mago 206. 207. 215. à Paulicianis Manichæis prorsus rejicitur 434. ejus Martyrium 212. Z. 570.
Petri & Pauli templum à Justino conditum 390.
Petrus Alexandriæ Episc. & Martyr 265. Z. 639. Petrus Athanasii successor, Episcopus Alex. 311. Petrus Mongus Alexandriæ Episc. 352. Z. b. 54. Petrus Monachus Episc. Alexandrinus 438.
Petrus Apameæ Episcopus 363.
Petrus Cnapheus ex presbytero Chalcedonensi Episcopus Antiochenus 303. 349. 352. seq.
Petrus Basilii M. & Gregorii Nyssæni frater 312.
Petrus Damasci metropolita 460.
Pherecydes Philosophus 94.
Phidias statuarius 322.
Philadelphus Byzantii Episcopus 256.
Philetus Episcopus Antioch. Z. 623.
Philo Judæus Z. 278. de Therapevtis Christianis ἐξ Ἑβραίων 198. 200. de SS. Trinitate sententia 290.
Phœnix Agenoris F. Φοινικικοῖς γράμμασι συνεγράψατο τὴν Ἀριθμητικὴν Φιλοσοφίαν 19.
Photius Patriarcha CPol. 551. 573. 593. Z. b. 167. 291.
Pilati ad Tiberium de CHristo relatio 188. 191. Z. 269.
Pius Episcopus Rom. Z. 594.

Plato

Plato Philoſophus 94. 146. 159. 160. 161. 203. 242.
Plato Studites Z. b. 126.
Plato Monaſterii Saccudionis Abbas Z. b. 119.
Platonis Martyris templum 588.
Plautus Iſthmionices Z. 403.
Polycarpus 161. 250. Z. 597.
Polycrates 247.
Polyevctus Patriarcha CPol. 639. 649. 665. Z. b. 195. 200.
S. Pompeji mater Martia Z. 479. 511.
M. Porcius Cato Z. 447.
Porphyrius Philoſ. 251.
Porphyrius Martyr 298. (Porphyrius ceti piſcis nomen Z. b. 69.)
Poſidonius Philoſ. 140.
Primus, Epiſcopus Alexandrinus Z. 588.
Priſcilla Prophetis Montani 250.
Proclus Philoſophus 304. καὶ ἐπὶ φιλοσοφίᾳ καὶ ἐν τοῖς μηχανήμασι τάτε ἐν τούτοις περιβοήτου Ἀρχιμήδους ἅπαντα διελθὼν καὶ αὐτὸς ἐκείνοις προσεξευρών, ejus ſpecula uſtoria Z. b. 55. Jamblichi diſcipulus, Onirocrites 362. Z. b. 32.
Proclus Epiſcopus CPol. 338. 342.
Proclus Larginus. ſupra, Larginus. alius Scribonius Proclus Z. 558.
Procopius τὴν ποικίλην ἱστορίαν συγγραψάμενος Z. b. 105.
Procopius Martyr 265.
Prometheus 53. 81. literarum inventor & Grammaticæ 82.
Proterius Epiſcopus Alex. 345. 347. Z. b. 47.
Protoctetus Martyr Z. 621.
Pſelli hiſtoria 1. Z. b. 285. Mich. Pſellus Leonis Philoſ. præceptor 550. Alius ὕπατος τῶν φιλοσόφων, Michaëlis Ducæ Magiſter nimis eum immergens ſtudiis ab Imperii cura eum abducentibus Z. b. 286. Conſtantinus Pſellus ὁ τῶν φιλοσόφων ὕπατος ad Comnenum à Stratiotico miſſus 803.
Ptolemæi Philadelphi Bibliotheca Z. 200.
Pyrrho Philoſophus 161. Pyrrhonii 162.
Pyrrhus Epiſcopus CPol. 421. Monothelita Z. b. 88.
Pythagoras 94. Samius ſcripſit Hiſtoriam belli inter Cyrum & Samios 138. Arithmeticam ibid. aurea carmina 156.
Pythagoras auſpex Z. 196.
Saba hæreticus Bogomilus 294.
Sabbatius Teſſares cædecatita 265.
Sabbatius iconoclaſtes 488.
Sabellius hæreticus 257. 291. 317.
Sadducæi reſpuunt traditiones qvæ præter Scripturam S. obtruduntur Z. 218.
Salomonis excantationes 69. 70. uxor Naaba 91. libri è qvibus Medici profecerunt 94. Z. 83. cremati à Rege Ezechia 94. 108.

ſepulchrum 89. ejus ruina præſagium exitii judæorum Z. 591.
Samonæ famoſus libellus in Leonem Imp. 605. Z. b. 181. ſeq.
Sappho prima Muſarum 82.
Sardianus Epiſcopus Hieroſol. Z. 631.
Saturninus Antiochenus hæreticus 249. Z. 592.
Scyllis ſtatuarius 322.
Seneca Z. 565. 568.
Septem miracula Mundi, verſibus deſcripta 170.
Septuaginta interpres Z. 201.
Serapion Mathematicus ſ. Aſtrologus 255.
Serapio Epiſcopus Antioch. 601.
Alius Serapio lapſus de qvo Z. 627. ex Dionyſii Alex. Epiſtola.
Sergius Epiſcopus CPol. 420.
Sergius Photii frater 545. alius, ab eo genus ducens, poſt Siſinnium Patriarcha CPol. 702. 717.
Sergius Leonis Philoſophi diſcipulus, Geometrico Gymnaſio præfectus 550.
Sethus Planetis imponit nomina 8. ubi & alia de illo Apocrypha.
Severiani diræ in Adrianum Z. 591.
Sextus Bœotius Philoſophus 161. Z. 595.
Severus Antiochena ſede pulſus Z. b. 58. hæreticus Eutychianus 252. 262. 374. 387. Z. b. 67.
Sibylla Sabæ regina 95. Cumæa 107. Samonæa 112. Samæa 142.
Siculi (Joannis) Hiſtoria 1.
Silveſter Epiſcopus Rom. 268. 271. ejus cum Judæis diſputatio de veritate Relig. 273. ſeq.
Simeon Cleophæ F. Epiſcopus Hieroſol. 187. 215. Martyr 249.
Simeon Judæus cum Silveſtro diſceptans de veritate relig. 279.
Simeon hæreticus Bogomilus 294.
Simeon ſtylites 340. ſeq. 341.
Simocatti Hiſtoria 397.
Simon Eſſæus, Archelai ſomnium interpretatur Z. 264.
Simon Magus 179. 211. dicta S. Scripturæ ab eo male explicata 208. præſtigiæ 210. certamen cum Petro Apolo, 206. ſeq.
Simonides literarum η & ω inventor, ut Cadmus literarum φ & χ 125.
Siſinnius Epiſc. CPolitanus Chryſoſtomi ſucceſſor 337. 338. Z. b. 41.
Siſinnius Epiſcopus CPol. ſucceſſor Nicolai Chryſobergii, 702. Medicæ rei peritus. ibid.
Socrates Philoſ. 139. 145. 146. 204. 205.
Solon legislator 82. 142.
Sophocles 46. 139.
Sophronius Patriarcha Hieroſol. 420. Monothelitarum adverſarius 426. Concilium adverſus

ſus Monothelitas celebrans Z. b. 85.
Soſander Hippocratis frater 121.
Spyridion Epiſcopus Trimithuntinus Sophiſtam confutans in Concilio Nicæno 287.
Stephani Martyris reliquiæ 337. templum 338.
Stephanus Theopolis ſ. Antiochiæ Epiſc. 460.
Stephani Alexandrini vaticinia 409.
Stephanus Patriarcha CPol. 624.
Stephanus Syncellus 686.
Stoici 161.
Studius Monaſterii Acœmetorum conditor 349. 360. Z. b. 122.
Symmachus 251.
Symmachus Papa Z. b. 55.
Synchyticorum ſ. Eutychianorum ſecta. Z. b. 54
Synepon & Artemon hæretici. 259.
Synodi Oecumenicæ 283. 439. Nicæna 283. 285. 287. Z. b. 9. (Symbolum Nicænum Z. b. 10.) Synodus CPolitana 316. Z. b 36. Epheſina 339. Z. b 42. (Epheſina ληϛρικὴ Z. b. 44.) Chalcedonenſis 345. 357. 359. 363. 381. 382. Z. b. 46. qvinta 376. Z. b. 69. contra Monotheliras 431. Nicæna ſecunda 470. 471. Z. b. 117.
Synodus contra Theopaschitas CPolitana 371. Tomus Synodicus pro imaginibus Z. b. 110.
Leges XII. tabularum Z. 347.
Taraſius Patriarcha CPol. 470. 477. Z. b. 116. 134.
Tatianus 250.
Telesphorus Epiſcopus Rom. Z. 592. 594.
Terebinthi Buddæ, qvi Manetis Magiſter fuit, libri qvatuor, μυϛηρίων, Εὐαγγέλιον, Θησαυρῶν, κεφαλαίων 259.
Tertullianus citatur Z. 552.
Thaddæus Apoſtolus Abgarum baptizans 176.
Thales Athenienſium legislator 82.
Thales Mileſius 157.
Tharras Judæus cum Silveſtro diſputans de veritate relig. 279.
Theano Antenoris uxor, ſacerdos 131.
Theclæ templum 354.
Themelus presbyter 637.
Theodectes tragicus, infra, in Theopompus.
Theodoritus Cyri Epiſc. 339. de hæreſibus 263. contra Epheſinum Concilium 382. duodecim capita Z. b. 42.
Theodorus Daphnopates Hiſtoricus 2. alius Sebaſtenus Hiſtoricus. ibid. alius Sidenſis Hiſtoricus. ibid.
Theodorus Papa Romæ 421.
Theodorus Martyr 272. Z. b. 213. ejus templum 682.
Theodorus Confeſſor Z. b. 147.

Theo-

Theodorus Graptus. infra, Theophanes.
Theodorus καφαρᾶς vir eruditus qvi Bulgaros in religione Christiana instituit Z. b. 155.
Theodorus Monachus Zimiscæ Imperium præsagiens Z. b. 209.
Theodorus Mopsvestiæ Episc. 261. 276. 381.
Theodorus Raithensis presbyter citatur 260.
Theodorus Studita Z. b. 126.
Theodosius Episcopus Alex. 374.
Theodosii junioris leges 319. 325. Z. b. 22. &c.
Theodotus Melissenus Iconoclastes 488. 527. Z. b. 130. seq.
Theodotus Monachus 442. seq.
Theodotus Rhetor, svasor cædis Pompeji Z. 487.
Theoduli, Pamphili, Porphyrii & Pauli reliqviæ 298.
Theognis hæreticus Arianus 316.
Theonas Episc. Alexandrinus Z. 639.
Theopaschitæ 349. 371.
Theophanes Confessor Z. b. 131. 146. Historicus 1.
Theophanes & Theodorus Grapti, hoc est stigmatibus compuncti propter imaginum cultum 520. eorum versus ad Methodium, Methodiiqve responsio Z. b. 150.
Theophrastus Philosophus 393.
Theophilus Antiochenus Episc. Z. 589.
Theophili Imp. lex. de crinibus tollendis 522. versus Confessorum vultibus inscripti. Z. b. 146. Hymni sacri Z. b. 47.
Theophylactus Edessenus presbyter 461.
Theophylactus Lacapeni F. Patriarcha CPol 629. 638. Z. b. 190. 194.
Theopompus Historicus & Theodectes Tragicus mente & oculis capti ob sacras litteras temere tractatas 165. Z. b. 201.
Theotecnus γόης Galerio persecutionem svadens Christianorum 268.
Theudas pseudopropheta Z. 286. impostor sub Claudio Imp. Z. 568.
Thomæ Apostoli ædes Z. b. 176.
Thomas Diaconus & inde Patriarcha CPol. 406.
Thomas anti Cæsar Maomedicam amplexus impietatem 499. seq.
Joannis Thracesii Historia 2. Z. b. 271.
Thrasyllus Astrologus 196. Z. 540.
Thurus Assyriorum Rex, Græcis Mars 15. 16.
Tiberius Imp. mortem comminatus accusatoribus Christianorum 188. affectus ejus in CHristum Z. 552. Astrologiæ peritus Z. 540. 557.
Timæus Episc. Antiochenus Z. 639.
Timocles Poëta Christianus tropario-

pariorum sive Hymnorum sacrorum, sub Leone Imp. 349.
Timotheus Ælurus, Episcopus Alex. 347. 352. alius Episcopus Alex. Timotheus Salophaciolus 347. 352.
Timotheus ὁ χρονογράφος 58.
Timothei Gazæi tragœdia de chrysargyro tributo 357.
Timotheus ὁ Λιτροβόλης καὶ Κήλων, Episcopus CPol. in locum Macedonii 360.
Timotheus Apostolus & Martyr. 245. ejus reliquiæ 296.
Tiresias Philosophus 23.
Τρισάγιον, hymnus Z. b. 20.
Trypho Patriarcha CPol. 627. 628. Z. b. 191.
Tyrannus Episc. Antiochenus Z. 639.
Valentis Astrologi divinatio de CPoli Z. b. 7.
Valentinus hæreticus 250. Z. 594.
Victor Episcopus Rom. Z. 601
Virgilius Poëta 173.
Urbanus Episcopus Rom. Z. 618.
Xenajas Hierapolitanus Episc. 353. 354. Manichæus. ibid.
Jo. Xiphilinus Patriarcha CPol. Z. b. 275.
Xystus Romanus Episc. Z. 592. 629.
Zabdas Episc. Hierosol. Z. 639.
Zachariæ Prophetæ reliquiæ 337.
Zacharias Patriarcha CPol. 420.
Zambres Magus, Judæus Z. b. 5. cum Silvestro Papa disputans de veritate relig. 273. 280. 281. 282.
Zebinus Antiochenus Episc. Z. 623.
Zenonis Imp. Henoticum 353.
Zethus & Amphion Musici 24.
Zilix auctor hæreseos τῶν Ζιλίκων 539.
Zoroaster 16.
Zosimus Rhetor Gazæus à Zenone Imp. interfectus 354.

XLIV. INDEX Scriptorum & Virorum Illustrium in Georgii Syncelli & Theophanis Chronographiis memoratorum.

Numeri soli paginas Syncelli, Th. præfixum Theophanis denotant.

Abaris 238.
Abdaas Ctesiphontis Episc. succenso ignis templo, persecutionis caussa in Christianos Th. 71.
Abdamis Brachmanus (aliis Dandamis) 261.
Abdenomus sapiens, Salomonis solvens dubia 183.
Abgari ad CHristum Epistola 329.

alter Abgarus junior Edeſſenus, ἱερὸς ἀνὴρ 359.
Abibus cum patre ſub Gamaliele Apoſtoli Pauli præceptore, funus curans S. Stephani protomartyris Th. 74.
Abrahami eruditio 98. ſeq.
Abydenus 14. 34. 36. 38. 39. 40. 44. οἱ χαλδαϊκὰ συγγραψάμενοι Ἀλέξανδρος καὶ Ἀβυδηνός 226.
Acacius Berrhoënſis Epiſcopus Th. 63.
Acacius Euſebii in Epiſcopatu Cæſar. ſucceſſor. Th. 28. 45. 46.
Acacius Epiſc. CPolitanus Th. 104. 105. 110. &c.
Acacii Martyris templum in Caria Th. 68.
Acephali in qvinta Synodo damnati Th. 193.
Achillas Alexandriæ Epiſcopus, Th. 10.
Actius Mileſius 212.
Actus Apoſtolorum 93. 94. 95. 330. 337.
Acuſilaus 43. 64.
Adamanta Argis Sacerdos 172.
Adami vita Apocrypha 5. 6. forte & ex hac vel ex parva Geneſi qvæ de pœnitentia & Apocalypſi Adami 10.
Adelphius Maſſalianorum anteſignanus Th. 54.
Adrianus Epiſcopus Rom. Th. 388. d.
Ædeſius & Frumentius Meropii Tyrii Philoſ. diſcipuli, Apoſtoli Indorum Th. 19.
Æmilius Alexandriæ Epiſc. 344.
Æſchylus 247.
Æſopus ὁ μυθοποιὸς 239.
Æthalas Presbyter, Martyr à Sapore Perſarum Rege juſſus occidi Th. 20.
Aëtius Dux, Martyr Th. 455.
Aëtius Eunomii Magiſter 49. 59.
Africanus 3. 10. 17. 19. 20. 21. 36. 53. 54. 55. 56. 57. 59. 61. 62. 63. 64. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 75. 77. 79. 80. 81. 83. 86. 92. 93. 99. 100. 105. 106. 107. 110. 111. 114. 115. 116. 121. 125. 148. 149. 154. 159. 174. 175. 176. 181. 197. 202. 204. 212. 219. 223. 232. 236. 249. 276. 289. 296. 306. 307. 309. 322. 325. 326. ſub Pertinace floruit 355. ἕως τῶν χρόνων Ἀλωνίνου ἱστορήσας 107. à Manethone deceptus 96. Africanum ſeqvitur Euſebius 174. τὰς ἱστορίας ἐν πενταβίβλῳ συγγραψάμενος 358. ἐν τρίτῳ λόγῳ 65. 70. 125. 148. ἐν τέλει δὲ λόγου 174. res à Flav. Joſepho traditas refert ἐν ἐπιτόμῳ ſive compendio 249. τὴν ἐννεάβιβλον τῶν Κεστῶν ἐπιγεγραμμένην πραγματείαν ἰατρικῶν καὶ φυσικῶν καὶ γεωργικῶν καὶ κυνευτικῶν περιέχουσαν δυνάμεις, Ἀλεξάνδρῳ τῷ Μαμμαίας προσφωνεῖ 359.

Agapetus, Romæ Epiſc. Th. 183. 184.
Agatho Abbas Th. 204.
Agatho Romæ Epiſc. Th. 276.
Agathobulus Philoſophus 349.
Agathodæmon. infra, in Hermes.
Agathymnus Hiſtoricus 192.
ἡ ἁγία Φωτεινὴ σωφροσύνη 174.
Agrippinus Alexandriæ Epiſc. 352. 354.
Alcman Lyricus 213.
Alcmæon 213.
Alexander Alexandriæ Epiſc. Th. 10.
Alexander Romæ Epiſc. 347.
Alexander Epiſcopus Hieroſol. 362. 363.
Alexander Epiſcopus CPol. Th. 13. 16. 18. 26.
Alexander Dioſpolitanus Epiſc. Th. 150.
Alexander Martyr Anchialenſis Th. 227. 235.
Alexander Polyhiſtor 14. 28. 30. 31. 33. 34. 36. 39. 40. 44. 78. 210. 359. ὁ τὰς χαλδαϊκὰς ἀρχαιολογίας συνειληφώς 207. 226.
Alypius Gentilis, Chriſtianorum inimicus, Juliani Imp. juſſu præfectus reſtaurando templo Hieroſol. 43.
Alypius junior ſub Imp. Anaſtaſio, ἀνὴρ πανταχόθεν ἐπαινετὸς καὶ φιλοσοφίας ἐραστής. Th. 124. 126. 127.
Ambroſius Origenis amicus 358.
Ambroſius Mediolanenſis Th. 51. 62.
Amenocles triremium inventor 212.
Ammon Martyr 369.
Ammonaria Virgo & Martyr 368.
Amos Hieroſol. Epiſcopus Th. 228.
Amphilochius Iconii Epiſc. Th. 52. 59. Maſſalianorum adverſarius Th. 54.
Amphion & Zethus 156 158.
Anacharſis Philoſ. 239.
Anacletus Epiſcopus Rom. 344.
S. Anaſtaſiæ Martyris templum Th. 52. 57. reliquiæ Th 95.
Anaſtaſius presbyter Antiochenus Neſtorii promachus Th. 76.
Anaſtaſii duo, Monothelitarum adverſarii, diſcipuli S. Maximi Th. 288. 292.
Anaſtaſius Antiochiæ Epiſc. Th. 198. alius junior Th. 236. 242.
Anaſtaſius qui poſtea Imperator factus, itidem creatus Epiſcopus Antioch. Th. 116. ejus fidei libellus Th. 117.
Anaſtaſius Romæ Epiſc. Th. 121. Henotico ſubſcribere coactus ab Anaſtaſio Imp. Th. 123.
Anaſtaſius Epiſcopus CPol. Th. 342. diſcipulus S. Germani & Syncellus. ibid.
Anatolius Laodicenus Epiſc. φιλοσόφοις μαθήμασι διαπρέπων tempore Imp. Probi 385. ſeq.

Anatolius V. C. Alexandriæ combustus sub Arcadio Th. 64.
Anatolius Episc. CPol. Th. 87. 94.
Anaxagoras Physicus 238. 254. οἱ Ἀναξαγόρειοι 239.
Anaximander 239.
Anaximenes 239. 275.
Andreas Episc. Orientis, in Synodo Ephesina depositus Th. 87.
Andreas Cretensis Episc. Th. 320.
Andreas Italus κωμοδρόμος sive circulator, fulvum & cœcum circumducens canem qvem habere πνεῦμα Πύθωνος dicebant, qviqve ipsius nutu mira edidit spectacula Th. 189 seq.
Andreas Theodosiopolis Episcopus Th. 115.
Andreas Troili (Rhetoris) fil. Th. 292.
Andreas Calybita Martyr Th. 363.
Anianus 16. 17. 18. 32. 33. Monachus Panodori æqvalis 34. 35. 36. Ejus Cyclus Paschalis annorum DXXXII. cum scholiis. 315. Videtur hic esse qvi Abulpharajo Abinanus Alexandrinus.
Anicetus Episcopus Rom. 351.
Anteros Episcopus Rom. 361.
Anthimus Tropariorum sive hymnorum poëta Th. 98.
Anthimus Nicomediæ Episc. Martyr Th. 9.
Anthimus hæreticus Theopaschita, è Trapezuntino Episcopus CPol. ab Agapeto depositus Th. 183. 184.
Anthimus inclusus, Monasteriorum præfectus Th. 195.
Anthusa S. Chrysostomi mater Th. 64.
Ἐν τινι ἀντιγράφῳ 216. de arca & altari per Jeremiam occultatis.
Antiochus Theodosii jun. pædagogus qvi multum contulit ad Christianismum in Persis propagandum Th. 69. seq.
Antiochus Chartophylax qvi anathema scripsit sextæ Synodo Th. 320.
Antiochus Seleuciensis 330.
Antiochus Syracusanus Historicus 193.
Antisthenes Rhetor 253.
Antonius Sylæi Episcopus, Iconoclastarum hæresis instaurator Th. 436. 437. 438.
Aphraates qvi ob Arianismum coarguit Valentem Imp. Th. 53.
Apio Posidonii Filius 63. περιεργότατος γραμματικῶν ἐν τῇ κατὰ Ἰουδαίων βίβλῳ, καὶ ἐν δ' ἱστοριῶν 64. 149.
Apio Episcopus Hierosol. 353.
Apio Patricius ex Nicæno Episcopo Præfectus Prætorio creatus à Justino Imp. Th. 142.
Apocrypha in Scripturis Canonicis allegata. 27.
Apollinaris Hierapoleos Episc. 352.

Apol-

Apollinaris, Alexandriæ Epiſc. Th. 192. 193.
Apollinaris Syrus, innocentiæ Athanaſii præbens teſtimonium Th. 24. ejus λόγος ὑπὲρ ἀληθείας contra Julianum Imp. Th. 40. ſeq. hæreſis Th. 53.
Apollodorus Athenienſis 28. 34. 36. 38. 39. 40. 97. 147. 180. 275. ὁ χρονικὸς 91. ἐν τῷ ἡ. 185.
Apollonia Virgo & Martyr 367.
Apollonius Stoicus, M. Antonini præceptor 351.
Apollonius Tyanenſis 343. 345. 346. Pythagora ipſo ſubtilior 334. de CHriſti regno diſſerit cum Veſpaſiano 341.
ἀποστολικαὶ ἀναδόσεις de die creationis Mundi & reſurrectionis Domini, qvod illa ſit XXV. Martii, qvo conceptus eſt CHriſtus 312. Apoſtolorum templum CPoli Th. 18. 192.
Apſicimas Epiſcopus, in Perſide Martyr Th. 20.
Aratus Phænomenon ſcriptor. 275.
ἀρχαδικῶν ordo ab Imp. Arcadio CPoli inſtitutus Th. 64. Interpres Goarus accipit de ordine & numero militum.
Arceſilaus Philoſophus 276.
Archilochus 181. 213.
Archimedes 285.
Ariani ἐξωκιονῖται Th. 150.
Arion Muſicus 213.
Ariſtarchus (Grammaticus) 180.
Ariſteas (qvi de LXX. Interpretibus ſcripſit) 272. 273.
Ariſtidis Athenienſis Chriſtiani Apologia 348.
Ariſtides Rhetor Smyrnenſis 353. ejus contra Platonem 258. à Platonicis confutatus 259.
Ariſtodemus de Olympiadibus 196.
Ariſtophanes Comicus 253. 257.
Ariſtoteles Philoſ. 192. ubi φιλοσοφία vocat. Platonis ab anno ætatis decimo ſeptimo auditor 258. præceptor Alexandri 260. 263.
Ariſtoteles Battus Cyrenes ex oraculi juſſu conditor Thebanis 212.
Ariſtoxenus Muſicus 213.
Arrachion Olympionica 239.
Arrianus Nicomedienſis 351. idem ni fallor allegatur 284.
Arſacius Nectarii frater, Epiſcopus CPol. Th. 68.
Arſenius Th. 25. Monachus Ægyptius Th. 66.
Artemius Ægypti præfectus, Martyr Th. 46.
Artemon hæreticus 381.
Aſcholius Theſſalonicenſis Epiſc. baptizat Theodoſium ſeniorem Th. 58.
Aſclepiades Antiochiæ Epiſc. 357. 358.
Aſpaſia Periclis 253. 257.

Aſter Martyr 368.
Athanaſius Alexandriæ Epiſc. Th. 23. ſeqq. teſtatur probatum ab Euſebio τὸ ὁμοούσιον Th. 22.
Athanaſius Celites, Alexandriæ Epiſc. Th. 115. Alius S. reſurrectionis Diaconus à Theodoſio Dioſcorita ſ. Eutychiano occiſus Th. 92. alius Jacobitarum Patriarcha Syrus Th. 274. Alius presbyter, Cyrilli Alex. conſobrinus, Dioſcori violentia depoſitus Th. 84.
Athenais ſive Eudocia ab Attico Epiſcopo CPol. baptizata Th. 72.
Athenodorus Tarſenſis Philoſ 318.
Athingani ſ. Pauliciami Manichæi 313. 317.
Athoſthis Regis Ægypti βίβλοι ἀναϱομικαί 55.
Atlas Aſtrologus 149.
Atticus Epiſcopus CPol. Th. 69. 70. 72.
Atticus Platonicus Philoſophus (353.
Auxentius Mediolanenſis Epiſcopus Arianus Th. 51.
Babylas Antiochiæ Epiſc. 362. 363. 386. ejus reliqviæ Th. 42.
Οἱ τὰ Βαβυλωνιακὰ γϱάψαντες 205. Babyloniæ fabulæ 28. ſeq. ex Beroſo, Alexandro Polyhiſtore &c. χαλδαϊκὴ καὶ Αἰγυπτιακὴ ἱστοϱία 23.
Bacchylides ὁ μελοποιὸς (i. e. Poëta Lyricus, licet interpres ſolet reddere Muſicum) 247. 257.
Bardas Monachus Th. 86.
Barſen Edeſſæ Epiſcopus Th. 52.
Baſianus Abbas Th. 98.
Baſileus Amaſeæ Epiſcopus Martyr Th. 13.
Baſilides Scythopolita 351. M. Antonini præceptor.
Battus qvi & Ariſtoteles, Cyrenes conditor 212. 213.
Baſilius Antiochiæ Epiſc. Th. 92.
Baſilius Cæſareenſis Th. 50. 51 52. 54. infra in Biblia.
Baſiani Monaſterium Th. 122.
Bazanes Chriſtianorum in Perſide Epiſc. Th. 145.
Benedictus Romæ Epiſcopus Th. 205.
Benjamin Epiſcopus Hieroſol. 348.
Benjamin Judæus ab Heraclio Imp. ad Chriſtum adductus. Th. 273.
Beroſus ὁ τὰς χαλδαϊκὰς ἀϱχαιολογίας πϱειειληφὼς 207. ἀκμάσας τοῖς χϱόνοις Ἀλεξάνδϱου τοῦ Μακεδόνος, ὥς φησιν, καὶ εὑϱὼν ἐν Βαβυλῶνι πολλῶν ἀναγϱαφὰς φυλαττομένας ἐπιμελῶς, αἳ πϱειειχον ἐτῶν μυϱιάδων πϛ δεκαπέντε &c. 14. 15. 28. ſcripſit eodem fere tempore qvo Manetho. 16. Chaldæorum gentem ejusqve antiqvitatem nimium qvantum extollit. ibid. & 17. 31. Allegatur præterea 36. 37. 38. 39. 51. ἐν τῇ πϱώτῃ τῶν Βαβυλωνιακῶν 28. ἐν τῇ δευτέϱᾳ 30. ἐκ τ τϱίτης χαλδαϊκῶν βίβλϖ 220.

220. 221. βασιλέων ἀναγραφή. 29.
Bezenus Elevtheropolitanus Epiſc. Th. 63.
Bias Philoſophus 239.
Biblia ſacra à S. Baſilio emendata ἐν ἑνὶ δὲ ἀντιγράφῳ λίαν ἀκριβωμένῳ κατάτε ςιγμὴν καὶ προσῳδίαν, ἐκ τῆς ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας ἐλθόντι εἰς ἐμὲ Βιβλιοθήκης, ἐν ᾧ καὶ ἐπεγέγραπτο ὡς ὁ μέγας καὶ θεῖος Βασίλειος τὰ ἐξ ὧν ἐκεῖνο ἀπεγράφη ἀντιβαλὼν διωρθώσατο βιβλία 203.
Bibliotheca in Capitolio Rom. 354. Bibliothecæ Athenis ab Adriano inſtauratæ 349.
Bio 359. ubi agitur de rebus Aſſyriorum.
Bonifacius Romæ Epiſc. 72.
Bruttius Hiſtoricus 344. ubi excuſum Βρέττιος
Buſas machinarum bellicarum artifex Th. 218.
Cadmus 152. &c.
Cajus Epiſcopus Hieroſol. 352. alter Epiſcopus Hieroſol. hoc nomine 353. alius Epiſcopus Romæ Th. 4.
Cajus Hiſtoricus qvi contra Proclum Montaniſtam ſcripſit 340. ſeq.
Calandion Epiſcopus Antioch. Th. 110. 114. 115.
Calanus Gymnoſophiſta 351. 352.
Calepodius Evnuchus, Actorum Concilii Chalced. traditor Th. 133.
Callias ὁ τὰς πράξεις τὰς Ἀγαθοκλέους γράψων 193
Callinicus Epiſcopus CPol. 306. 307. 308. 313.
Callinicus Heliopolenſis Syrus, architectus, inventor ignis marini Th. 295.
Callippus Cyzicenus Aſtrologus 274.
Calliſtus Epiſcopus Rom. 358.
Calocyris Monachus Th. 503.
Canon regum Eccleſiaſticus 231. Canon Chaldaicus & Aſtronomicus 206. 231. 313. 426. Vide & infra, Caſtor, Ptolemæus.
Capetulianus qvi ſub Juliano Chriſtianos igni tradidit Th. 43.
Capito Epiſcopus Hieroſol. 353.
Carterius Abbas qvi Chryſoſtomum ſacras literas docuit Th. 65.
Caſſianus Hieroſol. Epiſcopus 351.
Caſtor Hiſtoricus 92. 168. περὶ τῆς βασιλείας τῶν Σικυωνίων 97. ἐν τῷ κανόνι αὐτοῦ 205. ſeq.
Cataphryges ſe. Montaniſtæ 353.
Catonis nomen excidiſſe videtur apud Syncellum 302. d.
Cebes Socraticus 257.
Cecropius Nicomediæ Epiſcopus Th. 38.
Celadion Epiſcopus Alex. 351.

Cele-

Celestinus Episcopus Romæ Th. 73. 76. 77.
Cephalio Historicus 92. 168. ἐπίσημος εἰς, ἐχ ὁ τυχών 167. Κεφαλίων Γεργισαῖος (l. Γεργήθιος) συγγραφεὺς πάνυ παλαιός 192.
Cerdo Alexandriæ Episc. & Martyr 347.
Cerdo hæreticus 351.
Chæremon Martyr 369.
Chaldaicarum rerum scriptores Abydenus, Alexander Polyhistor, Berosus &c.
Liber χῆμα de arte Chemica 13.
Chilo Lacedæmonius 239.
Chœrilus 254.
CHristi ad Abgarum Epistola 529.
Christinus Apostata anatomicis secandus traditus & postea combustus Th. 367.
Christophorus Himerii Spatharius Martyr Th. 368.
χρονογραφεῖον Ægyptium vetus qvo Manethonem deceptum putat Syncellus pag. 254.
Chronicon latinum Anonymum 310.
Chrysaorius Diaconus Th. 122.
Cicero 299. 302. 303.
Cleanthes 276.
Flavius Clemens vir Consularis, Martyr 344. Epistola * ad Corinthios lecta publice in Ecclesiis teste Hegesippo. ib.
Clemens Alexandrinus 63. 65. 345. Stromatevs 63. 65. 148. 355. ὁ ἱερὸς γραμματεύς 121. ἐν τῷ πρώτῳ γράμματι 227. 228. libro qvis dives salvetur 345. sexto & septimo Hypotyposeon. 327. 332. 335.
Cleobulina 247.
Cleobulus Philosophus 239.
Comœdia 172.
Constantinus Episcopus CPol. Th. 295. alius Silæi & hinc CPol. Episcopus Th. 359. 368. 369. 371. 372.
Constantinus Episcopus Romæ Th. 363.
Constantinus Seleuciæ Episc. qvi Synodum Chalcedonensem anathemate percussit Th. 129.
Constantinus Patricius Podapogurus Martyr Th. 368.
Cornelius Antiochiæ Episc. 349.
Cornelius Episc. Rom. 363. 375.
Coroebus Eliensis, cursu victor 196. 197.
Cosmas Alexandrinus Episc. Th. 349. 365.
Cosmas Apostata Th. 262.
Crates Comicus 247.
Crates Cynicus 260.
Crates Platonicus 276.
Cratinus Comicus 247.
Crescens Cynicus 351.
Cronion Martyr, cognomine ὁ νῦς. 368. Interpreti *Benignus.*
Ctesias Cnidius 64. 167. 359. 257. ἐν τῇ β βίβλῳ 166.
Cynica periodus annorum CCCCXLIII. apud Ægyptios 51. Cypria-

* Alius fuit Clemens Romanus, auctor Epistolæ à Clemente Consulari, licet scriptores qvidam confundunt.

Cyprianus 363. 376. Acta Cypriani & confessio 363.
Κυραννίδες βίβλοι 35. 52.
S. Cyriaci monasterium CPoli. Th. 97. 409.
Cyriacus Episcopus CPol. Th. 229. &c.
Cyri Regis Epistola 233. 235.
Cyrillus Antiochiæ Episc. 385. 386. 387.
Cyrillus Diaconus, Martyr Heliopoli Th. 40.
Cyrillus Hierosol. Episc. Th. 34. Epistola ejus ad Constantium de visa Hierosolymis Cruce Th. 35.
Cyrillus Alexandrinus Episc. Th. 71. 76. 77. 78. 84. ejus contra Julianum Th. 44. scripta à Timotheo Æluro depravata Th. 95.
Cyrus Episcopus CPol. Th. 312. 319. 326.
Cyrus Hieropolitanus Th. 115.
Cyrus ex præfecto Episcopus Smyrnæ Th. 83.
Dadoës Massalianorum antesignanus Th. 54.
Dalmatius Monachus, Episcopus Cyzicenus Th. 75.
Damastes ὁ Σιγειεὺς Sigeensis 192.
Damasus Romæ Episc. Th. 34. 53. 56.
Daniel Propheta 230. 231. 232. 249. ejus LXX. hebdomades 309. seq. 323. seq. 349.
Daniel Stylites Th. 98. 105.
David Beser, Spatharius Martyr. Th. 368.
Δήχαρνος ὁ ποιητὴς ἢ ὁ ῥήτωρ, 162. leg. ut apud Malalam, Δείναρχος.
Demagoras Historicus 192.
Demetrianus Antiochiæ Episc. 381.
Demetrius Phalereus 272. Olymp. CXXXI. defunctus 273. legislator tertius Atheniensium 273. 274.
Demetrius Alexandriæ Episc. 354. 355.
Democritus Abderites Philosophus Physicus 238. 248. 253.
Demophilus Arianus Episcopus CPol. Th. 49. 58.
Demosthenes Rhetor 260. alius Valentis Imp. coqvus Th. 54.
Dexippus 263. 334. 376.
Diaconica Epistola de pace, à Dionysio Alex. missa Romam per Hippolytum in causa Novati 375.
οἱ περὶ Διαγόραν Φυσικοὶ Φιγόσοφοι i. e. Diagoras (non *Diagoræ auditores* ut Interpres) 254.
Didymus in qvinta Synodo damnatus Th. 193.
Didymus ἐν ἱστορίᾳ ξένῃ 161. 162.
Dinarchus 162. supra, Decharnus.
Dio Phœniciarum rerum scriptor 182. forte Dinon.

Dio Philoſophiæ cultor & Platonis 258. 259.
Diodorus Siculus 92. 165. 166. 168. 179. 262. 267. 275. 284. 359. ἐκ τῆς ζ'. 194.
Alius Diodorus Iſocratis æqvalis 257.
Diodorus Tarſi Epiſc. à Meletio ordinatus Th. 57.
Diogenes Cynicus 258. 260.
Dionyſia Martyr. 368.
Dionyſius ὁ τὰς πόλεις γράψας 274. Dionyſius Chalcidenſis 193. 275. 276.
Dionyſius Epiſc. Alexandrinus. 177. 275. 276. 363. 365. 366. 368. Ejus Epiſtolæ 373. 374. 275. 376. 377. 378. 379. 380. 381. de fuga ſua narratio 365.
Dionyſius Corinthi Epiſc. 341. 344. 345. 352.
Dionyſius Epiſcopus Rom. 381.
Dionyſius Halicarnaſſenſis ἐν πρώταις Ῥωμαϊκαῖς ἱστορίαις 194.
Dioſcorus Alexandriæ Epiſc. Eutychianus Th. 84. &c.
Dioſcorus junior, Alexandriæ Epiſc. nepos Timothei Æluri, Th. 139. 141.
Dioſcorus Martyr 368. 369.
Dodonæ Oraculum 213.
Dolichianus Hieroſol. Epiſcopus 355.
Domitianus Melitinæ Epiſc. Th. 224. 238.
Domninus Antiochiæ Epiſc. 381. 385.
Domnus Demetriani F. Antiochiæ Epiſc. 391. alius junior Antiochiæ Epiſcopus Th. 82. 87. 92. alius Th. 190.
Dorothei Alexandrini Monachi volumen ingens pro Chalcedonenſis Synodi defenſione T. 131
S. Dorotheus Martyr Alexandriæ Th 56.
Dorotheus Tyri Epiſc. ſub Diocletiano & Juliano Confeſſor, Græce & latine doctus in utraqve lingva plura monumenta compoſuit, & de Byzantinis aliarumq; ſediun Epiſcopis ſcripſit, Th. 19. obiit ſub Juliano, anno ætatis CVII. ibid. & 41.
Draconis leges 349. ætas 213.
Elceſaitarum hæreſis 362.
Eleazarus ſenior, Martyr 286.
Eleuſius Cyzici Epiſcopus Macedonianus Th. 47. 58.
Elevtherius Epiſcopus Rom. 353.
Eliæ Prophetæ liber Apocryphus 27.
Elias Hieroſol. Epiſcopus Th. 122 129. 131. 134.
Eliſæus Irenes Evnuchus Gallos Græcam lingvam docet. Th. 384.
Elpidius magnæ Eccleſiæ Diaconus qvi in ſextam Synodum anathema pronunciavit Th. 320.
Empedocles Agrigentinus 253. 254.

Enochi liber Apocryphus 11. 13. 24. 25. 26. 32. 33. 79.
Enthusiastarum Evchitarum Massalianorum hæresis Th. 54.
Ephorus Historicus 43. 172.
Ephræm Episcopus Hierosol. 350.
Ephræmi Syri λόγοι εἰς τὸν ᾨδὴν δαυσον 15. S. Ephræmi laus Th. 53. 54.
Epictetus Philosophus 351.
Epicurus Philosophus 275. mortuus ἀυτομαλισης 276.
Epimetheus 150.
Epiphanius CPol. Episcopus Th. 142. 145.
Epiphanius Episcopus Cypri Th. 67. 68.
Erasistratus Medicus Seleuci Regis 274.
Eratosthenes 180. 282. Regum Ægypti Thebanorum nomina à sacerdotibus Diospolitanis accepta in Græcam lingvam ex Ægyptia Regio jussu transtulit. 91. 147. καὶ τὴν ἐ Ἐρατοσθένους χρονολογίαν 193.
Erinna poëtria 260.
Esaias Rhodi Episcopus Th. 150.
Esdras 27. 216. 217. 223. 225. 229. 233. 236. 241. 244. 245. 249. 250. sq. ἡ ἐ Ἔσδρα γραφὴ τελευταία τῶν ἐνδιαθήκων βιβλίων ἐ παλαιᾶς θεοπνεύστου γραφῆς 250.
Evagoras Rex Cypri ab Isocrate laudatus 258.
Evagrius Episcopus CPol. Th. 49.
Evagrius alius damnatus in qvinta Synodo Th. 193.
Evangelia Apocrypha & παιδικὰ ἐ Σωτῆρος ἡμῶν 317.
Evaristus Episcopus Rom. 344.
Evchitæ Th. 54.
Evctæus Musæi pater 153.
Eudocia Leontii Philos. filia Th. 72. &c.
Eudoxius Episc. CPolitanus Th. 38. 46. 49.
Eudoxius Cnidius 257. Astrologus 258.
Evenus ἐλεγείας ποιητὴς 254.
Evgamon Cyrenæus ὁ τὴν τηλεγονίαν ποιήσας 239.
Eulogius Alexandrinus Episc. Th. 211. alius Episcopus Edessæ Th. 59.
Eumenes Alexandriæ Episc. 350. 351.
Eumolpidæ ab Eumolpo 161.
Eunomius Arianus, Samosatenus Episc. Th. 50. alius Episcopus Cyzici Th. 47. 49. &c.
Evodius Episcopus Antioch. 332. 334. alius Episcopus, Hormisdæ ad Synodum Heracleensem legatus Th. 137.
S. Euphemia Th. 82. 370.
Euphemius Episcopus CPol. Th. 115. &c.
Euphila Εὐφίλας (aliis Ulphila) Gothorum Episcopus, Arianus. Th 55.
Euphræmius CPol. Episcopus Th. 115. &c.

Euphrasius Antiochiæ Episc. Th. 143. 147.
Euphrates Philosophus 345. 351.
Euphronius Antiochiæ Episc. Th. 27. in Synodo CPol. damnatus Th. 59.
Eupolis Comicus 257.
Euripides 149. 248. 254. 263.
Eusebius Pamphili 19. 35. 36. 41. 42. 53. 54. 55. 57. 59. 60. 61. 62. 63. 65. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 76. 77. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 92. 99. 106. 111. 115. 116. 121. 156. 174. 175. 176. 181. 197. 202. 204. 214. 217. 226. 227. 228. 249. 255. 288. 291. 309. 324. 326. 342. 348. 355. 364. seq. 376. 377. Ecclesiastica Historia 335. 387. seq. ἐν τοῖς χρονικοῖς 40. χρονικὴ συγγραφὴ 168. ἐν τῷ κανόνι 335. ἐν τῷ τῶν κανόνος προλόγῳ 63. 65. reprehenditur non raro à Syncello ut 20. 62. 67. 68. 69. 71. 79. 150. 153. 164. 165. 168. 169. 170. 203. 227. 376. interdum & defenditur ut 17. ubi πολυμαθὴς vocat & 35. 40. Origenis seqvitur dogmata 355. 364. 376. ὀκτάβιβλος (leg. ὀγδοὴ βίβλος) Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Th. 5. an Arianus Th 22. 28. ὁμοουσίῳ assentitur Th. 16. Athanasius ab hoc Eusebio timet Th. 25. Bibliothecam jussu Constantini instruit, Th. 21. brevi post defunctum Constantinum Magnum mortuus Th. 28.
Eusebius Cæsareæ Cappadociæ Episcopus Th. 49. 50. alius Episcopus Alexandrino Episcopatu repudiato Emesenus, Sabellianus Th. 3. Alius Nicomedienſis Th. 17. &c. Alius Episcopus Romæ Th. 5. alius Eusebius Samosatenus Episcopus. Th. 50. 57. alius Samosatensis Episcopus junior. Th. 115.
Eusebius CPol. urbis Scholasticus Th. 76. inde Episcopus Dorylæi Th. 86. 87.
Eustathius Episcopus Antioch. Th. 16. 49. 114.
Eustathius Sebastenus, princeps Massalianorum Th. 54.
S. Eustathius presbyter CPol. Th. 27.
Euthymius Episcopus CPol. Th. 484. 487. alius Euthymius Episcopus Sardus, Imaginum defensor. Th. 44.
Eutyches hæreticus Th. 86. 87. 91.
Eutychianus Episcopus Rom. 386.
Evzoius Diaconus Alex. Th. 24. 25. Antiochiæ Episc. Arianus Th. 39. 47.
Ezechiel Propheta 219. 225. 229.
Fabianus Episcopus Rom. 362. 363.
Fabianus Antiochiæ Episc. 375.
Q. Fabius 193. ὁ τὰς Ῥωμαίων πράξεις ἀναγράψας 194.

Felix

Felix Episcopus Rom. 386. Th. 34. 111. &c. 147.
Festus Rom. Senator festum Petri & Pauli obtinet celebrari CPoli Th. 123.
Flavianus Antiochiæ Episc. 363. Th. 54. &c.
Flavianus Episcopus Rom. Th. 84. &c.
Fronto Rhetor 353.
Frumentius primus Indorum Episcopus Th. 19.
Gainas Alexandriæ Episc. Th. 124.
Galenus Medicus Pergamenus 353.
Cornelius Gallus 308.
Gamaliel Pauli Apostoli præceptor, Stephani protomartyris funus curat Th. 74.
Gelasius Romæ Episc. Th. 118.
Geneseos liber 1. 9. 10. 13. 19. 33. 37. 41. 45. 49. 50. 78. seq. 93. 94. 95. 100. 102. 105. 108. 110. 111. 116. 160. 201. 235.
Geneseos parvæ liber Apocryphus 4. 5. 8. seq. 98. 99. 102. 108. Ex eadem qvoqve petita sunt qvæ 10. 11. præter sacras litteras tradit Syncellus.
Gennadius Episcopus CPol. Th. 95. &c.
Georgius Alexandriæ Episc. Arianus Th 31. 37. 40. alius Georgius Episc. Alex. junior Th. 253.
Georgius Apameæ Episcopus Th. 320.
Georgius Episcopus CPol. Th. 300. 301.
Georgius Cyprius Th. 359.
Georgii Syncelli Chronographia Th. 2.
Germanio Episc. Hierosol. 357.
Germanus Cyzici atqꝫ inde CPol. Episcopus Th. 320. &c.
Γραφὴ τῶν γιγαντῶν à Cainano in agro reperta & abscondita 80.
Gorgias 257.
Gregorius Episcopus Alex. Arianus Th. 30. 31.
Gregorius Antiochiæ Episc. Th. 206.
Gregorius Nazianzi Episc. Theologi Pater Th. 49.
Gregorius Nazianzenus ὁ μέγας ἐν Θεολογίᾳ Γρηγόριος 3. 31. 377. Episcopus CPol. Th 52. &c.
Gregorius Nyssæ Episcopus Th. 52. 59.
Gregorius Thavmaturgus 376. ejus templum Neocæsareæ Th. 124.
Gregorius Romæ Episc. Th. 338. 342. 343.
Gregorius Episc. Sinopensis Th. 396.
Hecatæus 43.
Hegesippus 337. 344. 345.
Helena Simonis Magi 331.
Hellanicus Lesbius 43. 167. 238.
Henecas Episcopus Hierosol. 349. leg. Σενεκᾶς ex Eusebio.

Heraclas Alexandriæ Episc. 361. 362. 363.
Heraclius ὁ σκολεινός 238. 254.
Hermes ἐν τοῖς φυσικοῖς 13. 35. ἐν τοῖς γενικοῖς & κυριαννίσι βίβλοις 35. 52. Hermetis primi sive Thothi columnæ ex Ægyptiaca lingva in Græcam translatæ ab Agathodæmone. 40. Ex secundi Hermetis libris tradita à Manethone, ibid.
Hermon Episc. Hierosol. Th. 10.
Herodes Atticus Rhetor 350.
Herodianus γραμματεὺς (l. γραμματικὸς) ἄριστος 353.
Herodianus qvi Mauricio Imp. eventura prædixit Th. 238.
Herodotus Halicarnassæus 55. 63. 162. 167. 169. 250. ἐν τῇ δευτέρᾳ 64. 149. Ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων βλῆς ἐπαναγνὺς αὐτοῖς τὰς βίβλους 247. seq.
Heron Martyr 368.
Heron Thebaidos Episc. Th. 43.
Herophila Sibylla 213.
Heros Antiochiæ Episc. 350.
Hesiodus 43. 66. 173. 176.
Hestiæus 43. ubi Αἰσιαῖος scriptum pro Ἐσιαῖος.
Hesychius presbyter Hierosol. Th. 71. 79.
Hieremias Propheta. 216. 217. 218. 219. 223. 225. 229. 233. 235. 236. 246. 250.
Hieronymi Ægyptii φοινικικά 43.
Hilarion Episcopus Hierosol. Th. 34. alius Episcopus Romæ. Th. 97.
Hipparchia Philosopha, Cratetis uxor 260.
Hippias 257.
Hippocrates Cous 248. 253.
Hippolytus Portus Episcopus & Martyr ἐν τῷ ξ τὴν Σωσάναν καὶ τὸν Δανιὴλ συγγράμματι 218. 219. 230. Ejus Cyclus Paschalis 315. varia scripta 358. εἰς τὴν Ἑξαήμερον καὶ εἰς τὰ μὴ τὴν Ἑξαήμερον, in Ezechielis & Danielis & pleraqve aliorum Prophetarum vaticinia, tum in Cantica, & in Apocalypsin, & adversus Marcionem atqve alias hæreses, & Canonem Paschalem XVI. annorum in annum primum Alex. Mammææ. ibid.
Homerus 66. 73. 156. 157. 169. 173. (ubi pro Ἡσίοδον σύγχρονον ὁμῷ leg. σύγχρονον Ὁμήρῳ) 176. 178. 180. 181. 296.
Horatius 318.
Hortensius 318.
Horus Ægyptius 72. 151.
Hosius Cordubensis Episc. Th. 14. 36.
Hyginus Episcopus Rom. 350.
Hymenæus Episcopus Hierosol. 386. 387. Th. 4.
Hypatia Philosopha, Theonis Filia Th. 70. seq.
Hypatius Heracleensis Episc. Th. 46.

Jacobus Thavmaturgus Th. 86.
Jacobus Niſibenus Th. 16. 28.
Jacobus Protoſpatharius Confeſſor Th. 382.
Jacobi Apoſtoli Epiſtola 329.
Ibas in Epheſina Synodo depoſitus Th. 87.
Idæi Dactyli, ferri & operum ferrariorum inventores 158.
Jeremiæ Apocrypha 27.
Jeſus Siracides auctor Panareti ſummus Pontifex poſt Oniam 276.
Ignatius Epiſcopus Antiochenus 342. Martyr. 347.
Ignatius Epiſcopus CPol. Photii adverſarius Th. 460. &c.
Liber ἰμάθ, Zoſimi. 13.
Ingenes ἰγγένης (Ingenuus) Martyr. 369.
Innocentius Romæ Epiſc. Th. 64. 68.
Joannes Chryſoſtomus 4. Th. 64. &c. ejus Orationes de ſtatuis Th. 62.
Joannes Epiſcopus Hieroſol. 348. alii Th. 65. 134. 136 183. 208. 314.
Joannes Antiochenus Epiſcopus Th. 73. &c. alius Junior Th. 107. alius Th. 110.
Joannes Alexandriæ Epiſc. Th. 205. 206. alius junior 248. Joannes Hemula Alexandriæ Epiſc. Th. 121. Joannes Nicæota Epiſcopus Alex. Th. 127. &c. Joannes Tabenneſiotes Alexandriæ Epiſcopus Th. 110. 112.
Joannes Epiſc. Apameenſi Th. 98.
Joannes Evangeliſta 345. 347. ejus Apocalypſis 344.
S. Jo. Baptiſtæ reliqviæ Th. 64. 362.
Joannes Manichæus, Timothei Epiſcopi CPol. Archidiaconus T. 135.
Joannes Calliſtrati Monachus, Monothelita, Philippico præſagiens Imperium, Epiſcopus CPol. Th. 319. 320.
Joannes Cappadox, Epiſc. CPol. Th. 140. 142.
Joannes Neſtevtes Epiſc. CPol. Th. 212. 213. 225. Alius Joannes Epiſc. CPol. Th. 293. Alius Joannes Syncellus Th. 453. 457. Joannes Hyliłas, Lector, imaginum oppugnator cum Leone Armeno Th. 435. &c.
Joannes *Manſur, Chryſoroboas*, Damaſcenus, aſſertor imaginum Th. 341. Ejus Encomium Petri Majumæ Martyris Th. 350.
Joannes Romæ Epiſc. Th. 142. Alii Th. 199. 208. 274.
Jonas Propheta 204. 214.
Flav. Joſephus 8. 36. 42-44. 62. 63. 65. 98. 102. 105. 106. 108. 110. 112. 121. 134. 135. 148. 174. 182. 196. 226. 233. 240. 272. 273. 289. 296 306. 317. 320. 325. 331. 334. 335. 339. 342. 364. 365. ἐν τοῖς Μακκαβαϊκοῖς 249. 273. δύο λόγοι

λόγοι πρὸς ἔλεγχον Ἀπίωνος 63. 103.
Josephus Episcopus Hierosol. 350.
Josephus Catharorum præpositus sive Episc. Novatianus Th. 397.
Josephus Thessalonicensis Episc. Th. 409.
Josuæ liber 143. seq.
Iphitus Olympicorum ludorum instaurator 196.
Irenæus 344. 347. 354. è libro secundo adversus hæreses 345.
S. Irenes templum Th. 18.
Isaacius Episc. Hierosol. Th. 236.
Isaacus Monachus, Valentis Imp. cladem præsagiens Th. 55. 56.
Ischyras Athanasio insidiatus Th. 24. seq.
Isæus Rhetor 253.
Isidorus Martyr 368.
Isocrates Rhetor 257.
Judicum liber 150.
Julianus Sabas Antiochenus Asceta Th. 53. alius Martyr 368.
Julianus Imp. contra Evangelia scripsit Th. 44.
Julianus JCtus 353. interfectus à Commodo 354.
Julianus Episcopus Hierosol. 351. 353. alius Cariæ & hinc Halicarnassi Th. 132. &c. alius Mopsvestiæ Th. 115. alius Antiochiæ Episc. Th. 99. 104.
Julius Episc. Alexandriæ. 354. alius Romanus Th. 23. &c.
Julius Canus, Stoicus Philosophus interficiendus à Caligula, promittens Antiocho Seleucienſi amico suo se post mortem edocturum amicum de statu animæ suæ 330.
Justina, de qva in suppositiis actis Cypriani 363.
Justiniani Imp. hymus qvi incipit: ὁ μονογενής Th. 183. Horologium ibid.
Justinus Martyr 333. cognomento Philosophus 350. ἐκ δ πρώτ λόγ πρὸς Ἀντωνῖνον βασιλέα ὑπὲρ χριστιανῶν. Apologiam suam obtulit Antonino Pio. ibid. reprehendit Crescentem Cynicum 351.
Justus 63. 65. 121. 148. Tiberiensis. Judæus Historicus 346. καθώς τινες τῶν ἐκ περιτομῆς ἱστορήκασιν 120.
Justus Episcopus Hieros. 347. 349. alius Episc. Alexandriæ. ibid.
Juvenalis Hierosol. Episcopus Th. 80. 91. 92. 96.
Laas cum Timæo Historico allegatur 193.
Laurentius antiPapa, deinde Episcopus Nucerinus Th. 123.
Leges XII. tabularum 254.
Leo Cubicularius Confessor Th. 382.
Leo Musicus Th. 479.
Leo Philosophus & Astrologus conjector Th. 454. Ludo CPol. à Theophilo Imp. præfectus 455. Metropolita Thessaloni-

lonicensis Th. 465. ejus præsagia. ibid. & Th. 470.
Leo I. Episcopus Rom. Th. 82. 87. 90. ejus Epistolæ ad Flavianum & coactam ab eo Synodum Th. 86.
Leo III. Th. 398. seq.
Leonides Origenis pater 355.
Leontius Antiochiæ Episc. Th. 38.
Leontius Philosophus Eudociæ pater Th. 72.
Lesches Lesbius, Parvæ Iliadis auctor. 213.
Letoius Melitines Episcopus Massalianorum adversarius Th. 54.
Levi Episcopus Hierosol. 349.
Libanius Sophista Th. 64. 65. Magister Joannis Chrysostomi qvem in schola sua sibi successorem optavit. ibid.
Liberius Romæ Episc. Th. 31 &c.
Linus Thebanus λυρικὸς καὶ μουσουργός 158. 162.
Linus Romæ Episcopus 341.
Livius Historicus 318.
Longinus Rhetor 384.
Lucas Evangelista 80. 93. 168. 169. 325.
Lucianus Antiochenus presbyter, Martyr Th. 9.
Lucius Episcopus Rom. 375.
Lucius Episc. Alexandriæ Arianus Th. 40. &c.
Lucius Samosatensis Episc. Arianus Th. 50.
Lucius Cæcilius Λεύκιος Κίγκλιος (l. Καικίλιος) εἷς τοῦ βουλευτικοῦ συνεδρίου 193.
Lycurgi leges 185.
Lycurgus Olympicorum reparator ludorum 196.
Lysias Rhetor 253.
Macar Martyr 368.
Macarius Hierosol. Episcopus Th. 12. &c. Alius Macarius junior, itidem Episcopus Hierosol. Th. 204. 205.
Maccabæorum liber 376. sq. primus 285. 289. 293. secundus 249. 278. 293. tertius 281. 282. 293. qvartus 279. 293. vide & supra in Josepho, cujus ἱστορικὴ γραφὴ de Maccabæis, in qvo Reges Græcorum ab Antigono recensuerit, memoratur 273.
Macedonius Pnevmatomachus, Episcopus CPol. Th. 35. seq.
Macedonius junior Episc. CPol. Th 120. &c.
Machesius Zelotes, Arabs, Christianorum & Judæorum persecutor Th. 381. seq.
Malchion qvi Paulum Samosatenum coarguit 388.
Manetho 34. 37. 38. 40. 52. 53. 59. 69. 72. 73. 74. 78. 103. 104. ἕως Ὤχου καὶ Νεκταναβὼ ὁ Μανεθῶς τὰς λὰ δυναστείας Αἰγύπτου περιέγραψεν τρίτου τόμου ἔτει ἄν, τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἐξ Ἑλληνικῶν συγγραφέων 77. 78. 256. ψευδόμενος καὶ μεγαλύνων τὸ τῶν Αἰγυπτίων ἔθνος

15. 17. 23. 37. Sebennyta, Ægyptius Sacerdos 40. ſcripſit ad Ptolemæum Philadelphum eodem fere qvo Beroſus tempore 16. 18. ἐν τῇ βίβλῳ Σώθεως 40. Ex columnis Hermetis profeciſſe ſe profitetur. ibid. Epiſtola ad Ptolemæum ibid. Veteri Chronico Ægyptio receptus 51. ἐκ δ' πρώτε τόμε Μανεθῶ, 60. ἐκ δευτέρε τόμε 59. 72. 73. ἐκ τρίτ. 78.

Manichæi 386.

Manichæi Pauliciani Th. 145. ſeq.

Manus Hemeriæ Epiſcopus Th. 115.

Marcellus Apameæ Epiſc. ob everſa Gentilium templa occiſus Th. 61.

Marcellus Epiſc. Ancyranus in Synodo Sardicenſi vindicatus. Th. 76.

Marcellus Romæ Epiſcopus Th. 5.

Marci Evangelium 332.

Marcus Rhetor 350.

Marcus Monachus Martyr Th. 40.

Marcus Epiſcopus Hieroſol. primus non Judæus 351.

Mares defenſor Arii Th. 17.

Mares Epiſcopus Chalcedonenſis qvi Juliano exprobrat Apoſtaſiam Th. 40.

Mares Dolicæ Epiſcopus Th. 57.

Maria ſoror Moyſis 120. Maria Ἑβραία σοφὴ cum qva verſatus, & à qva Chemicam artem didicit Democritus 248.

Martinus Epiſcopus Rom. Th. 276. 288.

Martyrius Antiochenus Epiſc. Th. 94. &c. alius Epiſcopus Hieroſol. Th. 119.

Marutha Meſopotamiæ Epiſc. Th. 71. 72.

Maſſalianorum hæreſis Th. 54.

Maſtipham (Cedreni Codicibus *Maſtiphat*) Dæmoniorum princeps ejusqve cum DEo colloqvium 102.

Mathematici (Aſtrologi) à Domitiano ejecti 343.

Matthæus Evangeliſta 35. 219.

Matthæus Hieroſol. Epiſcopus 348.

Matthias Apoſtolus 328.

Maximianus Epiſc. CPolitanus Th. 78. 79.

Maximus Monachus & Philoſophus ἐν τῷ περὶ Πάχα λόγῳ 305. 315. Maximus Confeſſor 371.

Maximus Abbas Th. 275. &c.

Maximus Tyrius Antonini Philoſophi præceptor 351.

Maximus Alexandriæ Epiſc. 381. 385. 386.

Maximus Antiochiæ Epiſc. 353. 354. alius junior Th. 87.

Maximus Epiſcopus Hieroſol. 351. alius junior 354. alius Th. 21. &c.

Mazabanus Hieroſol. Epiſcopus 363. 375. 381.

Megaſthenes ἐν τῇ δ' τῶν Ἰνδικῶν. 221.

Melam-

Melampus Vates 161.
Meletius (in Ægypto Epiſc.) à qvo Meletiani Th. 17. 24.
Meletius Antiochiæ Epiſc. Th. 47. &c.
De Melchiſedecho 98.
Meliſſenus Dux, Martyr Th. 455.
Meliſſus Phyſicus Philoſ. 248.
Melitonis Sardium Epiſcopi Apologia pro Chriſtianis 352.
Memnonis admiranda ſtatua ὁ φθεγγόμενος λίθος 72. à Cambyſe confracta 15.
Memnon Epheſiorum Epiſcopus Th. 78.
Menandri Comici primum drama Ὀργή 275.
Menander Epheſius, Hiſtoricus. 183.
Menas Epiſc. CPolitanus Th. 184. &c.
Menedemus ad Valentem legatus, Matyr Th. 50.
Menedemus Philoſophus 272. 274.
Mercuria Martyr 368. Μερκυρία.
Mercurius Triſmegiſtus. ſupra in Hermes & Manetho.
Meropius Tyrius Philoſophus Ædeſii & Frumentii Præceptor qvi Indos Chriſtianam religionem docuerunt Th. 19.
Meſomedes Cretenſis Poëta 351.
Methodius Monachus, Epiſcopus CPolitanus Th. 457. 460.
Metranus Martyr 366.
Metrophanes CPol. Epiſcopus Th. 10.
Michæas Propheta 174. 187. 199.
Miltiades Epiſc. Romanus Th. 6. 14.
Minois leges 163.
Mochus 43.
S. Mocii templum Th. 18.
Modeſtus Hieroſol. Epiſcopus Th. 278.
Monotheletæ Th. 274. ſeq.
Montaniſtæ ad baptiſmum coacti vivos ſe comburunt Th. 336.
Moyſis Apocalypſis 27. alio titulo parva Geneſis. ὡς ἐν λεπτῇ φέρεται γενέσει, ἣν τὴν Μωυσέως εἶναί φασί τινες Ἀποκάλυψιν. 4. in latina verſione Syncelli pag. 31. pro verbis: à Moyſe plagiario ſubrepta, legendum *à Moyſe* ſive *Moyſi ſubrepta plagiò*. Antiqviſſimæ Græcorum res Moyſe non antiqviores 65. Moyſis ætas 62. 69. primus & præſtantiſſimus Chronologus 143.
Moyſes Antiochenæ Eccleſiæ Diaconus Th. 366.
Moyſes Solitarius, Epiſcopus Saracenis datus Th. 54. ſeq.
Muſæus Nymphæ & Eumolpi F. 153. 156.
Muſianus (leg. Muſanus) ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεύς 355.
Myrtæus Athenienſis Poëta 213. leg. Tyrtæus.

Narciſſus Hieroſol. Epiſcopus 354. 355. 359. Alius Narciſſus Commodi percuſſor 354. alius fautor Arii Th. 17.
Nathan Propheta 176. 181.
Naum Propheta. 201.
Nectarius ex prætore nondum baptizato Epiſcopus CPol. Th. 59. ſeq.
Neemias 249.
Neſtorius hæreſiarcha Epiſc. CPol. 76. ſq. Neſtoriani 263. 273. &c.
Nicator Sophiſta Athenis 362.
Nicephorus Patriarcha CPol. Th. 407. &c. Synodicæ ejus ad Leonem Papam Th. 419.
Nicetas Epiſcopus CPol. Th. 369. &c.
Nicetas Heliopoleos Epiſcopus Th. 360.
Nicetas Xylinites, monachus & Oeconomus magnæ Eccleſiæ CPol. Th. 472.
Nicolaus (Damaſcenus) Hiſtoricus 43.
Nicolaus ἀπὸ Καυκοδιακόνων (à Calicibus olim miniſter) σοφιςὴς γεγονὼς τῆς ἰατρικῆς ἠπιςημης, Monothelita Th. 320.
Nicolaus πρωτομονάριος ſ. Manſionarius S. Diomedis, Baſilio præſagiens Imperium Th. 459. 471.
Nicolaus Monachus iconoclaſta. Th. 413. 421.
Nicolaus Myræ Epiſcopus Th. 408.
Nicolaus Myſticus, Epiſcopus CPol. Th 480. &c.
Nicoſtratus ὁ λογοποιὸς 353.
Nilus Ægypti Epiſcopus, Martyr. Th. 9.
Nonnus Edeſſenus Epiſc. Th. 79.
Novatus hæreticus 370. ſeq.
Oannes Ὡάννης περὶ γενεᾶς καὶ πολιτείας γράψας 29.
Oded Propheta 199.
Oenomaus Philoſophus 349.
Olda Prophetiſſa 214.
Oppiani Cilicis Halievtica 352. 353.
Optimus, Piſidiæ Epiſcopus Th. 52.
Oracula 196. 198. 212. 262.
Origenes Leonidæ F. 355. 358. 361. 362. 364. ſeq. 377. ad Philippum Imp. ſcribit 362.
Orpheus Lyricus 156.
Ab Oſtano Medo ſacris literis imbutus Democritus 248.
Oziel Propheta 187.
Palæphatus 161. ἐν πρώτῳ 162. ἐν πρώτῃ ἀπίςων 163.
Palladius Antiochiæ Epiſcopus Th. 116. 117.
Pambecus Aſtrologus 360.
Pammenes Chymiæ ſtudioſus 248.
Pamphilus Presbyter Cæſareenſis, Martyr. Th. 9.
Pamprepius Magiæ accuſatus & ut præſtigiator ab Illo & Leontio occiſus Th. 110. 112.

Pancratius Aſtrologus falſus divinus à Bulgaris occiſus Th. 395.
Panodorus Monachus Ægyptius & Anianus coævi 34. Panodorus tamen poſt Anianum ſcripſit 35. ſub Arcadio Imp. 326. Aſtrologiæ peritus 35. Chronologiæ & hiſtoriæ non indiligens ſcrutator, ἀλήθειαν ἀσπασαμένος ἐν πολλοῖς 326. Citatur præterea 16. 17. 18. 32. 33. 34. 35. 36. 40. 41. 79. 223. 312. 313. 326. 327.
Pantænus Stoicus 355.
Panyaſis Poëta 248.
Paphnutius Confeſſor Th. 17.
Papias Hierapoleos Epiſc. 332. 346.
Paralipomenon libri 216. 218. 221. 222. 225. 235. 236. 345.
Parmenides Philoſophus 253. 254. 257.
S. Paſtillus Pergenſis Epiſcopus Th. 359.
Patrophilus Scythopolitanus Epiſcopus Arianus Th. 26. &c.
Pauliciani Th. 360. 413. 417.
Paulinus Antiochiæ Epiſc. Th. 10. alius junior Th. 47. 57. 59.
Paulinus Eudociæ charus & ob pomum ab ea datum occiſus Th. 85.
Paulus Apoſtolus 98. 328. Epiſtola poſterior ad Timotheum 335. Apocryphis uſus 27. Martyrium Petri & Pauli 339. 340. 341.
Paulus Alexandriæ Epiſcopus Th. 185. 188.
Paulus Epiſc. Antiochenus Th. 141.
Paulus Calliſtrati Monachus qvi Leontio Imperium prædixit Th. 307.
Paulus Confeſſor Epiſcopus CPol. Th. 30. &c.
Paulus Monothelita Epiſc. CPol. Th. 275. 283.
Paulus tertius Epiſcopus CPol. Th. 303.
Paulus Lector Cyprius, Epiſcopus CPol. Th. 332. 385. ſeq.
Pauli leproſi Monaſterium Alexandriæ Th. 98.
Paulus Neocæſareenſis Epiſc. qvi Concilio Nicæno interfuit Th. 16.
Paulus τοῦ Σακελλίου Sacelli præpoſitus Th. 471.
Paulus Samoſatenus, Antiochiæ Epiſc. 381. 387. 388. 389. 390. 391.
Pelagia, qvæ & Margarita, Nonni ſtudio Antiochiæ converſa Th. 59.
Pelagius Laodicæ Epiſc. Th. 52. 59.
Pelagius Patricius τὸ θαυμαστὸν περὶ ποίησιν ἐπῶν ἀξιόλογος Th. 116.
Pelagius Romæ Epiſc. Th. 195.
Peleus Ægypti Epiſcopus Martyr. Th. 9.
Peregrinus Philoſophus 351. 352.

Periander Cypseli F. 213.
Pericles 253.
Persicus (lege Priscus) Thrax Historicus Th. 100.
Petrus Apostolus 11. 13. Epistola prior 331. 332. Antiochenam Ecclesiam rexit ad obitum usqve, Romanam fundavit, & Alexandriam misit Marcum 331. Martyrium Petri & Pauli 339. 340. 341.
Petrus presbyter Alex. operum Cyrilli ab Timotheo Æluro curruptorum testis Th. 95.
Petrus Martyr Alexandriæ Episc. Th. 5. 9. alius junior. Th. 51. 56. tertius Th. 284.
Petrus Apameæ Episc. Eutychianus Th. 142.
Petrus Basilii M. frater Th. 52.
Petrus Damasci Metropolita Th. 349.
Petrus Cnapheus s. Fullo ex Chalcedonensi presbytero Episcopus Antioch. Th. 97. &c.
Petrus Hierosol. Episcopus Th. 190.
Petrus Majumæ notarius, Martyr Th. 349. 350.
Petrus Mongus Episcopus Alex. Th. 107. &c.
Petrus Oeconomus & Petrus S. Sabæ præpositus, Adriani Papæ ad septimam Synodum legati Th. 388.
Phanocles 161.
Phemonoë poëtria 161.
Pherecydes Historicus, Pythagoræ Magister 238.
Phidias statuarius 248.
Phidon mensurarum & ponderum inventor 198.
Philacitus Antiochiæ Episc. Th. 31.
Philammon Delphicus 162.
Phileas Thmueos Episc. Martyr. Th. 9.
Philetus Antiochiæ Episc. 359.
Philippus Diaconus docens Samariæ 329.
Philippus Hierosol. Episc. 349.
Philippus Sidensis sive Sidetes Presbyter Anno 22. Theodosii junioris scribit Historiam Christianam libris XXXVI. Th. 75.
Philistus 172.
Philo Judæus 196. ejus liber secundus de sua legatione 329. Flaccus sive liber in Flaccum 331.
Philochorus 148. 153. 180. ubi male interpres: *Philochorum rerum Jonicarum & Coloniarum scriptorem*, nam in Græco est: οἱ δὲ περὶ Φιλόχορον (scil. φασὶ γεγονέναι Ὅμηρον) τὸν τῆς Ἰωνικῆς ἀποικίας κατ' ἕνα τῶν ἀφ' ἑβδομήκοντα ἀρχόντων Ἀθήνησιν Ἄρχιππον. *Philochorus affirmat Homerum ex Jonica Colonia ortum fuisse tempore unius ex Archontibus perpetuis nomine Archippi.* Idem ἐν Ἀτθίδι δευτέρᾳ 158. 161. 162. 163.

Phi-

Philogenes Antiochiæ Episcopus Th. 9.
Philostratus 346. Vita Apollonii 334.343.346.
Philostratus Atheniensis ἱστοριογράφος, imperante Aureliano. 384. ἐν ταῖς ἱστορίαις 221.
Phlegon 322.324. seq.
Phocylides Tragicus 238.
Photius Patriarcha CPol. Th. 463. &c.
Photius Abbas reconciliandis Ægypti Ecclesiis præpositus Th. 204.
Phrauitas Episc. CPol. Th. 114.
Phrynichus 254.
Pindarius 254.
Georgius Pisides (ὁ Πισίδιος) allegatur ubi de rebus Heraclii agitur Th. 250.
Pittacus 239.
Pius Episcopus Rom. 351.
Plato Comicus 247. ἐν Σοφισταῖς 149.
Plato Philosophus 157. ἐν τοῖς νόμοις 163. ἐν Τιμαίῳ 126. ejus responsio ad interrogata Dionysii Tyranni 258. seq. Socratis auditor 257. 258. tempore Philippi Regis mortuus 263. allegatur 17. sed verba ἃς Αἰγυπτίων οἱ παρὰ Πλάτωνι ἱερεῖς εἰς Σόλωνα καταριθμοῦντες, eruditus interpres male vertit: *quæ Soloni velut auctori Ægyptiorum sacerdotes apud Platonem quondam adscripserunt*, sensus enim est: *quæ Ægyptiorum Sacerdotes ad Solonis usque tempora numerant apud Platonem.*
Plato Moachus Th. 397. 407. 409.
Plinii Secundi Epistola ad Trajanum de Christianis 346. seq.
Plotini Enneades 361. τῆς Πλατωνικῆς διατριβῆς καθηγούμενος 362.
Plutarchus Chæronensis 299. 330. senex ab Imperatore jussus ἐπιτροπεύειν Ἑλλάδος 349.
Polemo Philosophus 276. alius Rhetor 350.
Polemo 63. ἐν πρώτῃ τῶν Ἑλληνικῶν ἱστοριῶν 64. 148.
Polyænus Atheniensis ἱστορεῖ 151. ubi de Memnonis statua à Cambyse confracta.
Polybius 92. de Olympiadum origine 196.
Polycarpus 347. 351. 352.
Polyevctus Monachus, Episcopus CPol. Th. 509.
Pontianus Romæ Episc. 361.
Porcius Cato ἀνὴρ φιλότιμος περὶ συναγωγὴν τῶν ἀρχαιολογουμένων ἱστοριῶν 193.
Porphyrius Plotini auditor 362. à Christianis Cæsareæ Palæstinæ pulsatus ad Ethnicos defecit & contra Christianos scripsit Th. 44.
Praulius Hierosol. Episcopus Th. 72. 76. 77.
Praxilla 247.
Priami Epistola ad Memnonem 155.

Pri-

Primus Alexandriæ Episc. 348.
Prisçus Thrax, vide supra, Persicus. Ab hoc Rhetore & Historico diversus Prisçus Thraciæ dux de qvo Th. 219. 232. &c.
Proclus Cyzici & inde CPol. Episcopus Th. 75. &c.
Proclus Onirocrites qvi Anastasii & Amantii insomnia exponit. Th. 145.
Procopius scriptor Historiarum in expeditione Vandalica Belisario adfuit anno septimo Justiniani Th. 161. 162. 172.
Prodicus 257.
Prometheus 65. 149. 150.
Protagoras Sophista, cujus libros igne damnarunt Athenienses 248.
Proterius Episcopus Alex. Th. 91. &c.
Protogenes, Sardicensis Episc. Th. 36.
Pseudo Messias Syrus de qvo Th. 336.
Ptolemæus Martyr 260.
Ptolemæus Mendesius Τὰ Αἰγυπτίων ἀνέκαθεν ἱστορῶν 64.
Claudius Ptolemæus ἐν τῇ μεγάλῃ συντάξει τῆ τ Ἀστρονομίας τοῖς ἀπὸ Ναβοναζάρ χρώμενον ἔτεσιν 206. 207. ejus πρόχειροι κανόνες 52. 261. 263. 326. χαλδαϊκὸς ϗ Ἀστρονομικὸς κανών 231.
Ptolemæi Philadelphi Regis Bibliotheca 272.
Publius Hierosol. Episcopus 351.
Pyrrhus Episcopus CPol. Th. 275.
Pythagoras 247. à Cambyse captus, Pherecydis discipulus 238. Pythagoras pugil Olympionica 239.
Qvadrati Apologia pro Christianis 348.
Qvinta, Martyr 366.
Regnorum libri 203. 204. 215. 218. 221. 222. 224. 225.
Repeatus Episcopus 180.
Rhadamantus 153. Lyciæ princeps 158.
Παρὰ Ῥωμαίοις λογογράφων παλαιὸς ἄδεις 193.
Romanus Chalcedonis Episc. Th. 115.
Rufinus ἱστορεῖ Th. 19.
S. Sabæ Laura Th. 409.
Sabas ex antesignanis Massalianorum Th. 54.
Sabbatius à qvo Sabbatiani Th. 53.
Sabellius hæreticus 378.
Sallustius Hierosol. Episcopus Th. 124.
Sallustius Historicus 318.
Samaritici Bibliorum Codices 80. 82. 85. 88.
S. Samuelis templum CPoli Th. 196.
Sardianus Episcopus Hierosol. 358.
Secundus S. Chrysostomi pater, nobilis Antiochenus Th. 64.

Secundus Ptolemaidis Ægypti Epiſc. Th 17.
Septem Epheſi dormientes Th. 76.
Septem ſapientes Græciæ 239.
Septuaginta Interpretes 36. 41. 80. 81. 83. 86. 88. 89. 255. 269. 272.
Septuaginta & duæ gentes & lingvæ ex confuſione Babylonica 46 ſeq. 89.
Serapio Martyr 367. alius pœnitens 373. alius Antiochiæ Epiſc. 355. alius Archidiaconus Antioch. Th. 67.
Serenus præfectus, pro Chriſtianis ſcribit ad Imp. Adrianum 348.
Sergius Epiſc. CPol. Th. 248. &c.
Severianus Gabalorum Epiſc. Th. 67.
Severianus Epiſc. Scythopolitanus Th. 92.
Severus Epiſcopus Antiochenus Th. 132. &c.
Severus presbyter, Eudociæ comes Th. 88.
Sextus Philoſophus 349. Pythagoricus 316.
Sextus Plutarchi nepos 353.
Sibylla 44. Samia & Cumæa 213.
Simeon ſtylites Th. 86.
Simeon Cteſiphontis et Seleuciæ Archi Epiſc. Martyr Th. 20.
Simmias Socraticus 257.
Simon Magus 330. 331. 333.
Simonides Muſicus 213. ὁ μελοποιὸς ſive Lyricus Poëta 238. 239. 254.
Simplicius Romæ Epiſc. Th. 100. 112.
Siricius Romæ Epiſc. Th. 57.
Siſinnius Epiſcopus CPol. Th. 75.
Sition (leg. Sotion) Philoſophus Alex. 318.
Socrates 254. φιλόσοφος καθαρτικὸς 257. 258.
Solon 239. ejus leges 349. Vide & ſupra in Platone.
Sophocles ὁ τραγῳδοποιὸς 254. 257.
Sophronius Hieroſol. Epiſcopus Th. 274. 279. 281.
Soterichus Cæſareæ Cappadoc. Epiſcopus à Macedonio conſecratus Th. 131. Synodus Sidoniæ ab eo celebrata contra Chalcedonenſem. ibid.
Sotion. ſupra, Sition.
Sozomenus. Th. 55. adde Valeſium ad Sozomeni VI. 38.
Speuſippus, Platonis ſucceſſor 259. 260. 274.
S. Stephani protomartyris reliqviæ Th. 74. 75.
Stephanus Epiſcopus Rom. 381. alius Th. 337. alius Th. 371.
Stephanus Cyzici Epiſc. Th. 250.
Stephanus Antiochiæ Epiſc. Arianus Th. 35. alius Catholicus Th. 107. 108. 110. alius junior ibid. qvartus Th. 349.
Steſichorus 239.

Studius qvi condidit Monaſterium Acoemetorum Th. 97.
Sunia, Veſtalis 254.
Sylvanus, Emeſæ Epiſc. Martyr. Th. 9. alius Gazæ Epiſc. Martyr. ibid. alius Sylvanus Epiſc. Tarſenſis Th. 48. 58.
Sylveſter Romæ Epiſc. Th. 6. alius junior Th. 6. 148.
Symmachus Romæ Epiſc. Th. 123.
Synodus Nicæna Th. 16. CPolitana Th. 58. &c. &c.
Taraſius patriarcha CPol. Th. 386. &c. Synodicæ ejus à Papa Adriano probatæ 388.
Tatianus 63. 65. 121. 148.
Taurus Berytius Platonicus 351.
Teleſilla Poëtria 247.
Teleſphorus Rom. 349.
Terentius 318. Varronem intellige, non Comicum.
Terpander Muſicus 213.
Tertullianus 328. 340. 346.
Thaddæus Apoſtolus CHriſtum prædicat Edeſſæ 329.
Thalaſſius πλαγγνοσκόπος ſive extiſpex Juliano Imp. charus, ruina domus obruitur Th. 43.
Thales Philoſophus 213. 238. 239.
Thallus 92 libro tertio Hiſtoriarum 322.
Theætetus Mathematicus 248.
Themiſtocles Philoſophus, ſub Maximino Imp. 361.
Theo Hypatiæ præter Th. 71.
Theodoctes στρατηγὸς (leg. ὁ τραγικὸς) δρᾶμα ποιήσας 272. vide infra in Theopompo.
Theodoritus Cyri Epiſc. Th. 87. Cyrilli capitula oppugnat Th. 78.
Θεόδωρος ἱστορικὸς reprehenditur Th. 139.
Theodorus Medicus Th. 230.
Theodorus Atheus 275.
Theodorus Abbas Santabarenus Th. 473. &c.
Theodorus Alexandriæ Epiſc. Th. 246. alius Antiochiæ Th. 358. 361. 364.
Theodorus Abuces Monachus Th. 503.
Theodorus Graptus ſive inſcriptus per ſtigmata faciem jambis & exul propter imaginum cultum, cum fratre Theophane Melodo Th. 455 456.
Theodorus ad Valentem legatus Martyr Th. 50.
Theodorus Hieroſol. Epiſcopus Th. 365.
Theodorus ὁ κρίθινος ArchiEp. Syracuſ. Th. 451. Memoratur hic etiam in Synodo VII. act. 7. T. 3. Concil. edit. Binianæ pag. 693.
Theodorus Mopſveſtiæ Epiſc. à Joanne Antiochiæ Epiſc. & Synodo Orientali declaratus Catholicus Th. 82. alius Theodorus Epiſc. Mopſveſt junior ad qvem ſcribit Chryſoſtomus Th. 66.

Theo-

Theodorus Pharanis Episcopus, antesignanus Monothelitarum Th. 274.
Theodorus Protospatharius Craterus dictus, Martyr Th. 455.
Theodorus Episc. Rom Th. 275.
Theodorus Studii præpositus Th. 407. &c ei iniqvior Theophanes Th. 422. seq.
Theodosius Alexandriæ Episc. Th. 188. alius Ephesi Th. 359. alius Hierosol. Th. 92.
Theodotus Melissenus Cassiteras, Episcopus CPol. 441. &c.
Theognis Poëta 238.
Theognis Arianus Th. 17. 26. 59.
Theonas Episc. Alexandriæ 386. 387. Th. 4. Alius Marmarices Episc. Arianus Th. 17.
Theopaschitæ Th. 97. 184.
Theophanes Graptus, Melodus supra in Theodoro Grapto.
Theophanes Cubicularius, confessor Th. 382.
Theophantus Arii defensor Th. 17.
Theophilus Antiochenus, 352. alius Martyr 369.
Theophilus Alexandriæ Episc. Th. 60. &c.
Theophilus Castabalorum Episc. Macedonianus Th. 48.
Theophilus Patricius Martyr Th. 455.
Theophrastus Philosophus 275.
Theophylactus Antiochiæ Episc. Th. 352. 358.
Theopompus 262. ἐν τῷ τριχαράνῳ 65. Philosophus ob litteras sacras irreligiose tractatas cum Theodecte punitus 272. alius Chæronensis 362.
Theotecnus γόης persecutionis in Christianos svasor Galerio Th. 7. 13. alius presbyter Antiochenus, ad Ethnicos Apostata Th. 43.
Thermutis Pharaonis filia qvæ Moysen servavit 120.
Thomas Diaconus, Episc. CPol. Th. 246. alius Th. 289.
Thomas Thessalonicensis qvondam Episc. Alexandrini Episcopi in septima Synodo legatus Th. 389.
Thomas Cubicularius Confessor. Th. 382.
Thot Mercurius Ægyptiorum 40.
Thucydides 253.
Tiberius Imp. de CHristo colendo refert ad Senatum 328.
Timæus 193.
Timocles tropariorum s. hymnorum Poëta Th. 98.
Timotheus Ælurus Episc. Alex. Th. 94. &c.
Timotheus Episcopus CPol. Th. 133. 136.
Timotheus Leucus, Solophaciolus, Æluri in Episcopatu Alex. successor, Th. 96.
Timotheus Dalmati Monasterii præpositus Th. 195.

Tobias Hieroſol. Epiſc. 347.
Tragici Poëtæ hirco donati 239.
Tyrannus Antiochiæ Epiſc. Th. 4.
Τυρίων γράμματα 182.
Tyrtæus ſupra, Myrtæus.
Valens Hieroſol. Epiſc. 354.
Valentinus hæreticus 351.
Victor Epiſc. Romanus 354. 355.
Vigilius Romæ Epiſc. Th. 184 &c.
Vincentii templum CPoli Th. 196.
Vincentius & Vitus Sylveſtri Epiſcopi locum tenentes in Concilio Nicæno Th. 16.
Virgilius 318.
Vitalianus Archidiaconus Hormiſdæ ad Synodum Heracleenſem legatus Th. 137.
Vitalis Antiochiæ Epiſc. Th. 6.
Vitus vide Vincentius.
Ulphila, ſupra in Euphila.
Ulpianus JCtus 357.
Urbanus Epiſcopus Romæ 359.
Urbanus Confeſſor 371.
Urbanus ad Valentem legatus Martyr Th. 50.
Urſacius Athanaſii calumniator. Th. 26.
Xenagoras ὁ συγγραφεύς 193.
Xenajas Epiſc. Hierapolitanus Th. 115. &c.
Xenocrates Speuſippi ſucceſſor. 260.
Xenophanes Phyſicus, Τραγῳδοποιός 238.
Xenophon Hiſtoricus 255. 257. 258. 262.
Xiſtus Romæ Epiſc. 348. alsius 381. alius Th. 79.
Xiſuthrus (Noachus) 30. ſeq.
Zachæus Hieroſol. Epiſcopus 347
Zacharias Propheta 187. 222. 229. 245. 246. ejus reliqviæ inventæ Th. 74.
Zacharias Hieroſol. Epiſcopus Th. 248. 252. 273.
Zacharias Epiſc. Romæ Th. 344.
Zaleucus Locrenſium Legislator. 213.
Zebennes Antiochiæ Epiſc. 359. 361.
Zeno Martyr. 369.
Zeno Hiſtoricus 167.
Zeno Philoſophus (Eleates) 253. 254. 257.
Zeno Stoicus 276.
Zenobius Sidonis Epiſc. Martyr. Th. 9.
Zenobius Architectus qvi Martyrium ſ. templum Martyrum Hieroſol. ſtruxit Th. 27.
Zephyrinus Epiſcopus Rom. 355. 356.
Zethus & Amphion 156. 157. 158.
Zeuxippus ἱστορεῖ. 177. fortaſſe Dexippus.
Zeuxis pictor 247.
Zoilus Alexandriæ Epiſcopus Th. 188.
Zoroaſter Magus 167. Zoroaſter Rex Medorum 78. 79.
Zoſimus Romæ Epiſc. Th. 70.
Zoſimus Panopolites ἐν τῷ ἐννάτῳ τῆς ἱμὰθ βιβλίῳ πρὸς Θεοσέβειαν 13.

XLV. INDEX Scriptorum, Virorumqve illustrium in Chronico Paschali sive Alexandrino, & Glycæ Annalibus memoratorum.

Numeri nudi paginas Chronici Paschalis, Gl. præmisso paginas Annalium Glycæ editionis Paris. denotant.

Abrahamus Astronomiæ peritus Gl. 131.

De Adami conditione, Concilii Carthag. verba Gl. 95. De Adami exilio oratio Jo. Chrysostomi. Gl. 91.

Ægyptii Geometriæ repertores. Gl. 127.

Ælianus (Hist. animalium) Gl. 54. 62.

S. Æmiliani Martyrium 297.

Æschylus Poëta 169.

Æsculapius τὴν ἰατρικὴν μελέτη 79. Gl. 163.

Julius Africanus 104. 164. 165. 267. 268. (263.

Alcibiades & Attalus Confessores.

Alcibiades hæreticus 263.

Alexandri M. columna in Insula Brachmanum Gl. 142.

Alexander Monachus ἐν τῇ πρὸς τὴν ἁγίαν τιμίαν σταυρὸν εὕρεσιν ἱστορία. Gl. 251.

Alexander Alexandriæ Episc. Gl. 244. 284.

Alexander Episcopus CPol. 285.

Alexander Hierosol. Episc. & Martyr 270.

Ambrosius Origenis amicus, antea Valentinianus Gl. 242.

Ambrosius Mediolanensis Gl. 257.

Amphilochius, Gl. 80. ἐν τοῖς εἰς τὴν ἁγίαν Βασιλείου θαύμασιν ἅπερ ὁ μέγας Ἀμφιλόχιος γραφῇ ὠδῇ δῶναι λέγεται Gl. 253.

Ἀναβατικός, liber Apocryphus Cainitarum Gl. 120. infra, in Paulo Apostolo.

Anacharsis Philosophus Gl. 234.

Anastasius Episcopus Antiochenus 337. 382.

Anastasius Presbyter & Syncellus CPol. 386. 387.

Anastasii Sinaitæ allegoriæ Gl. 10. 17. 24. 33. 38. 74. 80. 93. 99. 105. 166. 182. ἐν τῇ ἑξαημέρῳ αὐτοῦ 15. 46. ἐν τῷ περὶ ἀναστάσεως 86. 89. 94. 102. ἐξ ἱστορικῶν τινων μαθῶν quæ de Manasse tradit 197.

Anatolius Patriarcha CPol. Gl. 263. (21. 202.

Anaxagoras Physicus 146. Gl. 20.

Anaximander Gl. 20. 21.

Anaximenes. ibid.

S. Andreæ Apostoli templum CPoli 306.

Andreas Hierosolymitanus, Cretensis ArchiEp. in Oratione de iis qvi obdormierunt Gl. 86. 231. 233.

Andromachus Medicus, Theriacæ repertor Gl. 59.

Andubarii Indi scripta Astronomica 36. Anomæi Gl. 242.

Anthimus Nicomediæ Episcopus Martyr 277.
Ex Antigoni & Ptolemæi scriptis accepta qvædam de Jeremiæ Prophetæ reliqviis per Alexandrum Regem translatis 156.
Antiphonæ in sacræ Cœnæ celebratione canendæ. 385. 390.
Antoninus Philosophus Imp. Ejus rescriptum pro Christianis ad commune Asiæ 259. Epistola de exercitu suo precibus Christianorum servato. 261. σοφία καὶ λόγοις ἐνηλειαμμένους τὰς μετόχους σοφίας καὶ γνώσεως ἀξιὰ τιμῆς εἶχεν ὅτι πολλῆς Gl. 241. (213.
Apelles è LXX. discipulis CHristi.
Apelles * & Aristo Apologiam pro Christianis exhibent Adriano Imp. 255.
Apellianorum hæresis Gl. 230.
Apocryphæ de CHristo narrationes rejiciuntur Gl. 212.
Apollinaris Hierapoleos Episc. Apologia pro Christianis 259. ὁ ἐγγὺς τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων ἐν τῷ πρὸς τὴν Πάσχα λόγῳ 6. contra Montanistas scripsit 263.
Apollinaris Laodicenus hæreticus 237. Grammatici filius 296. Gl. 70. 244. 271.
Apollonius Ῥωμαῖος ἱστοριογράφος 113. ubi de raptu Sabinarum. Sed pro Apollonio legendum Πλίνιος è Malala T. 1. p. 226.
Apollonius Tyaneus Magus 254. ejus τελέσματα 250. Gl. 239.
Apollophanes Sophista Gl. 219.
Apostolici Canones Gl. 243.
Aqvila Ponticus Astrologiæ deditus, socer Hadriani, Apostata 255. Ejus versio Græca librorum sacrorum qva testimonia de CHristo obscurare est conatus ibid. & Gl. 241. Verba Geneseos: *faciamus ei adjutorium* κατ' αὐτὸν, *contra ipsum* ἐναντίως αὐτῷ, interpretatus est Gl. 82. alius Aqvila è LXX. discipulis CHristi 213.
S. Aqvilanæ templum CPoli 338.
Arcadii Imp. responsum ad literas Innocentii Papæ Gl. 259.
Archimedes 171. Mechanicus. 175.
Arius & Ariani 237. 282. 323. Gl. 244. 252. 270. 271.
Aristarchus Philosophus 180. alius è LXX. discipulis CHristi 214.
Aristides justus, exul 161.
Aristo. vide supra in Apelle.
Aristobulus Judæus Philosophus 178. Aristobulus Pontifex 184. &c. alius è LXX. discipulis CHristi 213.
Aristophanes Comicus 169.
Aristoteles Philos. Gl. 5. 7. 29. 51. 53. 62. 71. 116. 202.
Arius hæreticus. 282.
Arsacius Episcopus CPol. 307.
Artabanus ἱερεῖ 64.
Artabano Antiocheno posita statua 262. 263. (214.
Artemas è LXX. Christi discipulis.
Asclepius Philosophus à Domitiano occisus. 250.

Asua

* Eusebio Ἀρίστων ὁ Πελλαῖος.

Asua Adami filia Setho, & altera Azura Caino nupta Gl. 117.
Athanasius Episcopus Alexandrinus 4. 369. 285. Gl. 28. 119. 132. 207. 208. 209. 224. 244. 250. 251. in Ps. CXXXI. 223. ad Antiochum Gl. 91. 97. λόγῳ de assumtione Gl. 89. 122.
Athenais qvæ deinde Eudocia 311. Gl. 261.
Athenodorus Alexandrinus præcepta dans Augusto Gl. 206.
Atticus Episcopus CPol. 309.
S. Augustinus 371.
Babylas Martyr 270. 274.
Babylonii Astronomiæ inventores, auctore Zoroastro Gl. 129.
Bacchylides 161.
Balanii templum Heliopoli 303.
Barlaamus ad Joasaphum Gl. 88.
Barnabas Apostolus 224. 232.
Basileus, Βασιλεὺς, Episc. Amasenus à Licinio interfectus Gl. 250.
Basilius Magnus 203. 228. 355. Basilii somnium de nece Juliani Imp. 297. Citatur Basilius Gl. 3. 4. 8. 11. 12. 14. 19. 21. 23. 29. 32. 34. 39. 67. 70. 71. 74. 79. 81. 83. 84. 88. 93. 101. 108. 114. 154. 155. 157. 207. 208. 222. 254. Ejus miracula 253.
ἐν τῇ περὶ φωστήρων ἕκτῃ Gl. 6. 18. seq. 27. ἐν τῇ εἰς τὸ ἑξαήμερον ἕκτῃ Gl. 25.
ἐν τῇ ἑξαημέρῳ Gl. 9. 80.
ἐν τῇ εἰς τὸν Προφήτην Ἠσαΐαν ἑρμηνείᾳ 51. 105. 112. 120. 195.
ἐν τῷ περὶ προνοίας. Gl. 42.
ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς Gl. 94. 168.
ἐν οἷς ἐπεξηγεῖται τὴν τοῦ λγ' ψαλμοῦ ἐπιγραφήν 58.
προτρεπτικῷ εἰς τὸ βάπτισμα 228.
Alius Basilius junior Cæsareæ Episcopus qvi Polyevctum Patriarcham CPol. inauguravit Gl. 303.
Basilius Medicus, antesignanus hæresis Bogomilorum Gl. 334.
Berosus 23.
Bibliotheca Alexandrina Ptolemæi Regis 173. Bibliothecæ Romæ combustæ 263.
Ὁ ἐν Βουλγαρίᾳ Ἀρχιεπίσκοπος (Theophylactus) Gl. 210.
Brachmanes Gl. 142. 234.
Bruttius ὁ ἱστορικὸς καὶ χρονογράφος 38. 250.
Cadmus Phœnix 42.
Cæsarius Greg. Nazianzeni frater 80. 143.
Cajanitæ hæretici Gl. 120.
Cainan primus de Astronomia scripsit Gl. 129.
Cajus è LXX. discipulis Christi. 214.
Cajus Historicus qvi contra Proclum Montanistam scripsit Gl. 235.
Callimachi Ætia 111.
Callinicus Patriarcha CPol. Gl. 279.
Canon Chronicus 104.
Cassia filia Jobi Gl. 147. Alia Cassia s. Icasia à Theophilo Imp. repudiata, cujus scitum responsum refertur 288.
Cathari hæretici 271.
Catholicæ Apostolorum Epistolæ 233.
Cecropius Episc. Nicomediæ 293.

Cerdo

Cerdo hæreticus 256. alius Manichæus 273.
Cerinthus hæreticus 252.
Chanethotes Ægyptius à Moyse occisus 42.
ἐν χάρακος τοῦ σωφατάτου ἱστορίαις. 112.
Chilo Ephorus Lacedæmone Olymp. LIII. 143.
Chiron 37.
ὁ μήγας χρονογράφος. 379.
S. Chrysostomus, vide Joannes.
Cicero 185. 190.
Clemens è LXX. CHristi discipulis 214. Romæ Episc. 250. 252.
Clemens Alex. 219. 232. 251. Gl. 228. 242. ὁ ὁσιώτατος τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας γεγονὼς ἱερεὺς, ἀνὴρ ἀρχαιότατος καὶ οὐ μακρὰν τῶν Ἀποστολικῶν γενόμενος χρόνων ἐν τῷ περὶ τοῦ Πάσχα λόγῳ. 7. ἐν τῷ πρώτῳ στρώματι 137. 145. Κλήμης ὁ συγγραφεὺς ἐν τῇ πέμπτῃ ὑποτυπώσεων 224.
Clementina. Πέτρος ὁ Ἀπόστολος εἰς τὰ Κλημέντια 28. idem opus respicitur 23.
Clemens Chronographus 232.
Concilium Romanum contra Novatum. 271. (394.
S. Cononis templum CPoli 379.
Constantii Imp. Oratio. 291.
Constantinus Patriarcha CPol. Gl. 323.
Constantinus Sylvanus Pauli Samosateni successor ὃς ἐδίδαξε μόνοις τοῖς Εὐαγγελισταῖς καὶ τῷ Ἀποστόλῳ προσέχειν, καὶ τούτοις διεστραμμένως Gl. 278.
Constantini Imp. statuæ subjuncta inscriptio 280.
Consulares fasti, τὰ ὑπατήρια. 381.
Cornelia Vestalis 249.
Cornelii Papæ Epistola ad Fabium Antiochen. 273.
S. Cosmæ & Damiani templum CPoli 389. 397.
Cosmas Magnus auctor tetraodii qvod supplevit Marcus Monachus, ejusdem Monasterii Oeconomus Gl. 374. in notis.
Cosmas Patriarcha CPol. Gl. 332.
Crescens è LXX. discipulis CHristi 214. 252. alius Justini Martyrius delator. 258. ubi & Melitonius de eo qverela.
Ctesias 168.
S. Cypriani Martyrium 272.
Cyriacus Patriarcha Gl. 279.
Cyrillus Alex. 349. seq. Gl. 24. 69. 71. 82. 110. 116. 118. 119. 123. 124. 126. 127. 130. 132. 137. 146. 184. 185. 193. 210. 211. 218. 253. 261. 271. ad Optimum Episcopum, in verba *qvi occiderit Cain* 241-244. ἰβ κεφάλαια 369. διάφοροι λόγοι κατὰ τοῦ δυσσεβοῦς Διοδώρου. ibid. ἔν τινι μέρει ἐπιστολῆς. ibid. ἐν τῇ βίβλῳ τῶν θησαυρῶν Gl. 78. ἐν τῇ περὶ τῆς ἐν πνεύματι λατρείας βίβλῳ Gl. 159. ἐν τοῖς γλαφυροῖς. Gl. 119. ἐν τοῖς κατὰ Ἰουλιανὸν 48. Gl. 124. 129. 130. 185. 199. ἐν τῷ εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀνθρώπου λόγῳ. Gl. 88.
Cyrillus Hierosol. in Epistola ad Constantium Imp. de Crucis apparitione Gl. 253. 271.
Cyrillus Diaconus Heliopolitanus 295.
Cyrus Patriarcha CPolitanus 379. 381.

Joan-

Joannes Damaſcenus, vide Joannes.
Damaſus Epiſcopus Rom. Gl. 271.
Daniel Propheta 159. &c. Gl. 101. 142. Prophetia Apocrypha 160.
Daniel Stylites Gl. 264.
Davidis Pſalmi 85. amplius trecentos collegit Eſdras, è qvibus ſolos CL. probavit Ezechias, reliqvis combuſtis Gl. 182. ſeq.
Democritus Philoſ. 146. 169. Gl. 20.
Demoſthenes 169.
Dexiphanes Cnidius, Phari Alexandrinæ architectus 192.
Diocletiani edicta contra Chriſtianos. 277.
Diodorus ὁ σοφώτατος χρονογράφος ἐν τῇ ἐκθέσει ξ συγγράμματος αὐτῷ περὶ θεῶν 44. videtur Diodorus Siculus intelligi.
Diodorus Tarſenſis Gl. 80.
Diogenes Cynicus 168. Gl. 20. 112. 202.
Diogenes presbyter Meletii ſchiſma probans 296.
Dionyſius Alexandriæ Epiſc. 271.
Dionyſius Areopagita ὁ θεοφάντωρ καὶ μέγας Gl. 76. 182. 195. 208. Epiſtola ad Polycarpum 219. Gl. 219. 220. ad Timotheum Gl. 232.
Dionyſius Corinthiorum Epiſc. Gl. 235. 241.
Dioſcorides de Stratonico qvodam Siciliæ Duce pulchritudinem liberorum per imagines uxori intuendas datas promovente Gl. 56.
Dioſcorus Alexandriæ Epiſcopus. 319. cum Eutyche faciens Gl. 263.
LXX. Diſcipulorum CHriſti nomina 212 ſeq.
S. Dometii Martyrium 297.
Domnus Antiochiæ Epiſc. 271. 317.
Dorotheus Martyr 277.
Ebionæorum hæreſis 252.
Empedocles Philoſ. 163. Gl. 202. 282.
Encratitarum hæreſis 260.
Enochi liber Apocryphus 21.
Epænetus & Epaphras, Epaphroditus è LXX. CHriſti diſcipulis 214.
Ἐπέραστος Eperaſtus à Paulo Apoſtolo de Chriſtiana religione edoctus nullus eſt, ſed Glycæ verba pag. 236. de Paulo hæc ſunt: ἐκ δευτέρου ἦ τῇ Ῥώμῃ ἐπιδημήσας, καὶ καθηχήσας τὸν οἰνοχόον Νέρωνος καὶ παλλακὴν αὐτοῦ ἐπέραστον *pellicem ipſi dilectam.*
S. Ephræmus Gl. 124. 125. & forte 39. Σύρος τις θαυμαστὸς ἀνήρ.
S. Epiphanius, ὁ μέγας Ἐπιφάνιος. 23. 25. 26. 30. 255. 263. 266. Gl. 46. 120. 128. 146. 158. 198 224. 259. ἐν τοῖς παναρίοις 23. ἐν τῇ βίβλῳ παναρίῳ Gl. 209. εἰς τὸν ἀγκυρωτὸν αὐτοῦ 25. περὶ σταθμῶν καὶ μέτρων 255.
Epiphanius presbyter ἐν λόγῳ ἐπὶ τῷ

τῷ γενεθλίῳ τῆς παναμώμου μητρὸς τοῦ Κυρίου Gl. 213. 290.
Eratosthenes 175.
Esaias serra lignea dissectus. Gl. 197.
Esdras γραμματικῆς νόμων ἱερῶν διδάσκαλος 163. libros sacros servat Gl. 182. 198. 199.
Evangelium in Circo populum allocuturus gestat Justinianus. 338.
Eudocia 312. Gl. 261. alia 384. Gl. 326.
Eudociæ Oratio de Antiochiæ laudibus. 316.
Eudoxius Episc. CPol. 294. 296.
Eudoxus Cnidius 167. 169.
Eulogius Ethnicismi propugnator ἄμαχος Ἕλλην in Concilio Nicæno victus & persvasus à Spyridone Gl. 250.
Eunice CHristi discipula 224.
St. Euphemiæ templum 321.
Eupolemus 64. 91.
Euripides 38. 43. 162. 166. 248. 254. 263. Gl. 202. Ejus *Danaë*. 38.
Eusebius Pamphili 247. 255. 262. ὁ πολυμαθὴς καὶ πολυΐστωρ Gl. 182. 227. 235. alius Eusebius Episcopus CPol. 286.
Eustathii Antiocheni locus de die sub Ezechia Gl. 194. alius Eustathius Epiphaniensis 296. alius Eustathius Tabularius 401.
De Eutelide formæ suæ admiratore locus Plutarchi Gl. 58.
Euthymius Patriarcha CPol. Gl. 299.
Eutychius Patriarcha CPol. Gl. 272.
Ἐξωκιωνῖται Ariani 303. 323. 327.
Euzoius Episcopus Antioch. 294. Gl. 235.
Ezechias Rex Juda 115. seq. Gl. 194. sq. Salomonis libros Medicos abolet Gl. 183. Davidis Psalmos seligit Gl. 182. seq.
Fabius Episcopus Antioch. 272.
Fasti Consulares τὰ ὑπατάρια 165. 381.
Flavianus Romæ Episc. Martyr 270.
Flavianus Episcopus CPol. 317. Gl. 263.
Flavius Episc. Antiochenus 270. 271. Psalmos alternatim concinere instituit Gl. 252.
Galenus Medicus Gl. 56. 58. 59. 96. 111. 131. 133. 228. 242. falsum esse qvod cum S. Magdalena collocutus est. Gl. 231. M Antonini meminit libro ad Pisonem, & Commodi ἐν τῷ περὶ ἠθῶν πρώτῳ. ibid.
S. Gelasinus è mimo Martyr 275. 276.
Genesis parva, liber Apocryphus Gl. 104. 108. 211.
Gennadius citatur Gl. 80. ubi de Angelorum creatione.
Georgius Martyr 274.
Georgius (Syncellus) Chronographus Gl. 117. 118. 121. 122. 131. 139. 140. 156. 197. 198. 245. 246.
Germanus Patriarcha CPol. 280. 281. ἐν τῷ εἰς τὴν κοίμησιν λόγῳ. Gl. 79. 233.

Gor-

Gorgonius Martyr 277.
Gregorius Nazianzenus Theologus 228. 353. 370. 374. ἡ Θεολόγος γλῶσσα Gl. 3. 68. 80. 93. 94. 95. 99. 107. 110. 112. 120. 129. 208. 221. 254. 256. 271. 282. ἐν τοῖς ἐμμέτροις αὐτῷ ἔπεσιν Gl. 83. ἐν τῷ εἰς τὸ Πάσχα λόγῳ 228.
Gregorius Nyssenus 355. ὁ Θεῖα σοφός Gl. 2. 11. 28. 82. 83. 89. 92. 98. 100. 108. 109. 150. 161. 222.
Gregorius Patriarcha Antiochenus 377. (282.
Gregorius I. Papa Rom. Gl. 240.
Gregorius II. Papa ad Leonem de imaginibus scripsit Gl. 281.
Græci perfecerunt Astrologiæ disciplinam à Babyloniis cœptam ἡ τῶν Φαινομένων θεωρία παρ' Ἕλλησιν ἐτελειώθη, τῶν πρώτων ἡρήσεων ἐν Βαβυλῶνι γενομένων 127. seq.
Gymnosophistæ 30.
Hadrianus Imp. τὰς θεραπευτὰς τοῦ λόγου μεγάλως ἐδεξιώτο, σωφρονούσας ἔχων αὐτῷ, καὶ ἃς ἤδει ἄνδρας σοφούς Gl. 240.
Hegesippus 26. 262.
Hellanicus Historicus 146.
Heraclitus ὁ σκοτεινὸς 146. Gl. 74. 116. 202.
Heraclitus Philosophus, Athenaidis, sive Eudociæ Augustæ pater 311. (aliis Leontius.)
Heraclii Imp. Epistola ad Chosroën Regem Persarum 386. sq. alia de Chosrois casu 398. Cabatæ Sirois ad Heraclium 402.
Hercules Tyrius inventor purpuræ 43. Gl. 140.
Hermes è LXX. CHristi discipulis 213.
Hermes Trismeg. Gl. 28. ἐν λόγοις πρὸς Ἀσκληπιον 47. Ἐμμενεῖ τῷ σοφῷ ἐπιστέλλων Gl. 114.
Herodotus 47. 162. 163. Gl. 202.
Hesychius 371. citatur cum Sozomeno & Theodoreto, ubi de rebus Theodori Mopsvestenî sermo est.
Hippocrates Gl. 50. 202.
Hippolytus Martyr, Portus prope Romam Episcopus ἐν τῷ πρὸς πάσας αἱρέσεις συντάγματι 6. idem Hippolytus citatur Gl. 194. 239.
Hippolytus Thebanus Gl. 227.
Homerus 37. 46. 84. Gl. 7. 184. 195.
Jacobus Hierosol. Episcopus 203. 226. 246. 248. Gl. 228.
Jacobus Cilix Medicus 322. cognomento ὁ ψυχριστής.
Jamblichus Gl. 107. ubi de angelis sermo.
Jannes atq; Zambres Magi Gl. 156.
Jason è LXX. discipulis CHristi. 213.
Ibas damnatus in Synodo Ephesina 317.
Jeremias Propheta Gl. 237.
Jesus Siracides Gl. 203.
Ignatius Martyr 223. 252. Epist. ad Trallenses 221. seq.
Innocentii I. Papæ ad Arcadium Imp. literæ Gl. 259. seq.

Joannis Baptistæ reliqviæ. 295. 305. 320. templum CPoli 378.
Johannes Theologus non diversus ab Evangelista. 246.
Joannis Evangelii avtographum Ephesi (ubi illud scripsit 246.) servatum 5. Apocalypsin in Pathmo scripsit temporibus Domitiani 250. Gl. 259. latronum principem vocat ad pœnitentiam 251.
Joannes Chrysostomus 233. 307. ὁ χρυσορρήμων Gl. 2. 9. 12. 18. 27. 39. 66. 67. 68. 69. 72. 77. 79. 80. 82. 83. 85. 87. 89 92. 93. 94. 102. 104. 109. 115. 117. 118. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 131. 132. 135. 157. 189. 209. σαλπιγξ χρυσήλατος & παναγία Πνεῦμα Gl. 211. 214. 215. 220. 223. 225. 226. 229. 258. 259. 263. ἐν τῇ εἰς ἑξαήμερον τρίτη ὁμιλία Gl. 4. ἐν τῇ κατ' ὁμιλία εἰς ἑξαήμερον Gl. 81. 88. ἐν τῇ ἑρμηνεία & τῷ Ματθαῖον Εὐαγγελίῳ Gl. 209. 210. 211. 212. 218. ἐν τῇ τῷ Ἰωάννην ἑρμηνεία Gl. 212. 219. ἐν τῷ πρὸς τὰς κωλύσας μονάζειν. Gl. 236. ἐν τῷ εἰς τὴν ἔξοδον & Ἀδὰμ λόγῳ Gl. 91. ἐν τῇ βίβλῳ τῶν ἀνδριάντων Gl. 8.
Joannes Climacus Gl. 112. ὁ τῆ κλίμακος Ἰωάννης ἁγιώτατος.
Joannes Damascenus Gl. 8. 15. 16. 17. 24. 32. 65. 66. 71. 78. 80. 81. 82. 93. 98. 99 100. 103. 105. 107. 111 208. 209 221. 240. 351. capite XX. decretorum suorum Gl. 4. *in latino, nam Græca locum illum non habent.*
Joannes Scylitzes Curopalates, Joannes Xiphilinus & Joannes Zonaras, vide infra in Scylitze, Xiphilino & Zonara.
Joannes Astronomus sub Constantino Imp. Leonis filio Gl. 300.
Jobus Gl. 146. 147.
Josephus 23. 94. 102. 207. 209. 217. 224. 228. 230. 233. 247. 248. 249. Gl. 12. 40. 102. 119. 121. 123. 126. 127. 130. 133. 139. 143. 145. 148. 150. 155. 158. 163. 164. 174. 175. 176. 177. 179. 183. 184. 185. 187. 188. 189. 192. 198. 228. ὁ παρ' Ἑβραίοις σοφὸς 222. σοφώτατος χρονογράφος. 247. ἐν τῷ πέμπτῳ λόγῳ τῆς ἁλώσεως. 248. Φιλαλήθης Gl. 234. 238. ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἀρχαιολογία Gl. 4. ἐνενήκοντα τῆς ἀρχαιολογίας 102. Φασὶ τὸν Ἰώσηπον λέγειν 94. Neronis mortem prædicit & Vespasiani Imperium, 240. Judæum describere excidium Hierosolymæ oportuit, ne Judæi fidem narrationi derogarent Gl. 238. à Moyse dissidet Gl. 139.
Josephi Patriarchæ προσευχὴ Apocrypha 171.
Jovis Epitaphium apud Cretenses 44. adde notas Cangii p. 499.
Irenæus 250. 251. 257. 262.
Isaacus Patriarcha CPol. 382. Isaacus Monachus Gl. 255.
Isocasius Antiochenus Philos. 322.
Isocrates Rhetor 167. 169.
Isidorus Pelusiota Gl. 98. 223. 158.

Julia-

Julianus Apostata 293. 295. &c. ὁ παραβάφρεων, Gl. 117. 128. 185. 199. 251. 253. 254.
Julianus Episc. Halicarnassensis docuit CHristi carnem incorruptibilem fuisse. Gl. 245.
Julius Africanus ὁ τὰ χρονικὰ συγγραψάμενος. 267.
Julius Cæsar εἰς ἀκρὸν ῥητορικὴν ἤσκει. 187. leges tulit, indictiones & bisextos ordinavit Gl. 204.
Justinianus Imp. Gl. 266. 272. Codex 335. 343. edicta de fide 341.
Justinus Philosophus & Martyr Christi, qvi Apologiam pro Christianis scripsit 258. Gl. 4. 15. 19. 241. ejus discipulus Tatianus 260.
Justus Episcopus Hierosol. cognomento Barsabbas. 253.
Juvenalis Episcopus Hierosol. Gl. 232. 270. ubi de sepultura & resurrectione Mariæ Virginis.
Leo I. Episcopus Rom. Gl. 271.
Leonis I. Imp. de feriando Die Dominico 321. seq. edicta contra Arianos. 323.
Leo Sapiens Philosophus Imp. Gl. 296. 297. 298. 299. 300.
Leo Archi Ep. Thessalonicensis Gl. 291. 292. (Gl. 242.
Leontius Martyr, pater Origenis
Leontius Antiochiæ Episc. 270. alius Leo sive Leontius Syrus ὁ ἀπὸ Σακελλαρίων 383.
Libanius Gl. 258. ubi ejus de Chrysostomo testimonium.
Licinius (Macer) Historicus 114.
Linus è LXX. Christi discipulis. 213.
Lois CHristi discipula 224.
Lucas Evangelista 224. Gl. 236. 237. 281. Ejus reliqviæ 193. suspensus in olea Gl. 237.
Lucianus presbyter Antiochenus Ἀντιοχεῦσι γραφῶν 277. 279. 283. apologetica ejus oratio. 279.
Lucianus Samosatensis 240.
Lucius è LXX. CHristi discipulis 214.
Lycurgus Legislator Gl. 163.
Macarius Abbas ὁ μέγας Μακάριος ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς αὐτοῦ Gl. 105. 255.
Macarius Episcopus Hierosol. 286.
Maccabæorum libri 175. 180. Maccabæorum templum CPoli 293.
Macedonius Episcopus CPol. hæreticus 294. 304. Gl. 257. 271.
Magia à Medis ad Persas manavit. Gl. 129. à Goëtia differt qvod hæc malorum illa bonorum ope geniorum fit. ibid.
Magistrianus Mauricii fatum præsagiens Gl. 274.
S. Mamantos templum 324.
Manes hæreticus 174. Gl. 82. 111. 204. è genere Brachmanum, Gl. 244.
Manichæi die Dominico jejunantes 17. abstinentes à carnibus. 237. de anima terræ, error Gl. 48. de anima brutorum Gl. 104.
Manetho 46.
Marci Evangelistæ martyrium 252.
Martiani Imp. lex de ambitu Gl. 263.
Marcio Ponticus hæreticus 256. 257. 260. 263. Marcionitæ 137. 256.

Marcus Evangeliſta 224. Gl. 216. Alexandriæ Epiſcopus 230. 252.
Marcus Monachus, vide ſupra in Coſma.
Maria Prophetis 63.
Mariæ Virginis nativitas 192. Gl. 207. obitus Gl. 231.
Maria Magdalena, commentitium ejus cum Galeno colloqvium Gl. 234.
Matthæus Evangeliſta 213. Gl. 284. Hieroſolymis ſcripſit 253.
Matthias Apoſtolus Gl. 214.
Maurianus Aſtrologus ut videtur, ſub Zenone Imp. 328.
Maximus Monachus & Confeſſor ὁ μέγας Μάξιμος Gl. 5. 6. 25. 70. 71. 95. 110. ἐν τοῖς πρὸς Θαλάσσιον Gl. 3. 194.
Μηχανικὴ βίβλοι. Gl. 252.
ἐκ ϛ μεγάλης χρονογράφου 379.
De Melchiſedeco narratio Apocrypha 49. 50.
Meletius Epiſcopus Antioch. 296.
Melitonis Apologia pro Chriſtianis 258. 259. ubi ex ea fragmentum.
Memnonis ſtatua admiranda vocalis 144.
S. Menas Martyr 275.
Menander Comicus 172.
Mercurius Trismegiſtus 47.
S. Mercurius à qvo Julianum interfectum vidit in ſomnis Baſilius 298. Gl. 253. 254.
Methodius Patriarcha CPol. Gl. 289. verſus ejus qvibus Theodori & Theophanis Graptorum verſibus reſpondet Gl. 289.
Metrophanes Epiſcopus CPol. 280.
Michaël Cerularius Monachus Patriarcha CPol. Gl. 319.
Michaël Parapinacius Imp. poëta ineptus Gl. 330.
Miltiades contra Montaniſtas ſcripſit. 263.
Monotheletæ Gl. 272.
Montani hæreſis 261.
Moyſes literarum Hebr. repertor 64. ὁ κοσμογράφος. 238. ab Ægyptiis dictus ψὸμ-Θὸμ-Φὰν-χθή. 76. contra Æthiopes ſtrategema Gl. 149. citatur paſſim in Chron. Alex. & in Gl. usqꝫ ad p. 157. 160. 211. Moyſis ſepultura Gl. 158.
Muſanus ſcriptor Eccleſiaſticus, contra hæreſin Tatiani. 260.
Muſeum Antiochenum 316.
Nectarius Patriarcha CPol. Gl. 256.
Nemeſius Gl. 64. 105. ὁ Ἐμμέσης Ἐπίσκοπος Gl. 102.
Neſtorianus Chronographus 48. hiſtoriam ad Leonem juniorem perduxit. 324.
Neſtorius 314. è Germanicia Syriæ, Patriarcha CPol. hæreſiarcha Gl. 245. 260. 271.
Nicænum Concilium Symbolumqve 282.
Nicander ἐν τοῖς ἑπτὰ ἀυλῷ Gl. 56.
Nicephorus ὁ ἐν Παλαιάρχαις ἀοίδιμος Gl. 137. 287. ejus Canon LI. de infantibus in caſu neceſſitatis à Laico baptizandis Gl. 244.
Nicetas Patriarcha CPol. indignus Gl. 284.

S. Ni-

S. Nicolai templum CPoli 397.
Nicolaitæ. 252.
S. Nilus Episcopus Ægyptius & Martyr 280.
Novatus 271. Gl. 244.
Oenomaus Πισέων Pisensium Rex, ludorum Circensium inventor 110. seq.
Onesimus & Onesiphorus è LXX. CHristi discipulis 213. 214.
Oracula 39. 42. 46. 110. 113. 161. &c.
Origenes 163. ὁ κατάρατος 109. 162. 241. 242. 243. 270. ὁ ματαιόφρων Gl. 271. à Mammæa Alexandri Imp. Matre arcessitur 243.
Orpheus Gl. 163.
Palæphatus 44. 46.
Panaretus, Sapientiæ liber 175.
Papias Martyr 258.
Parmenides Philos. 163.
Πασχάλιον, Paschale Ecclesiæ Antiochenæ 381. Paschales tabulæ in templis affixæ 9.
Patricius Prusensis Episc. de thermis (ex Orat. in S. Pionium) Gl. 17.
Patrophilus Episcopus Scythopol. 295.
Pauliciani Gl. 209.
Paulinus Eudociæ charus 311. 313. 316. Gl. 261.
S. Paulus 20. 231. &c. Gl. 136. 213. 214. 227. 228. 229. 235. 236. 237. 239. Cajani jactabant in suo ἀναβατιανῷ (Epiphan. ἀναβατικῷ) contineri qvæ Paulus in tertio cœlo audivisset Gl. 120.
Paulus Samosatensis, hæreticus Gl. 244. alius Gl. 278.
Paulus Sinopensis ὁ Σινώπης (MSS. qvædam Σινύπτης, pro qvo Labbeus legit Συνόπτης, conjicitqve de Paulo Silentiario) 63. ubi sermo est de rabie canum.
Pausanias ὁ σοφώτατος χρονογράφος 40. ubi de Perseo.
Pelagius Patricius vir sapiens 328.
S. Peleus, Episcopus Ægyptius & Martyr 280.
Persarum Regis Καβάτου Σαδασαδασὰχ, τοῦ καὶ Σειροίου Epistola ad Heraclium Imp. 402.
Persis CHristi discipula 224.
S. Petrus Apostolus Gl. 124. 235. 236. ad Faustum scribens Gl. 26. 113. vide supra, Clementina. Cum Simone Mago disputatio Gl. 235.
Petrus Alexandriæ Episcopus & Martyr 276. ejus de Paschate 1. seq.
Pherecydes ἱστοριοποιός 144. ὁ δεύτερος ἱστοριογράφος 163.
Philemon è LXX. Christi discipulis 214.
Philippus Apostolus 229. alius è LXX. CHristi discipulis 214.
Philippus Imperator Christianus. 270.
Philo Judæus 228. 230. 249. Gl. 234.
Philonis Philosophi Ecclesiastica Historia Gl. 282. seq. ubi de vi anathematis Ecclesiastici sermo est.
Philolaus Pythagoricus Gl. 20.

Phi-

Philologus & Phlegon è LXX. CHristi discipulis 213.
Phlegon ὁ τὰς ὀλυμπιάδας συναγαγών 219. 222.
Phœbe CHristi discipula 224.
Phœnices mercatores Arithmeticam invenere Gl. 128.
Photius Patriarcha CPol. Gl. 293. 297. 298.
Pindarus 161.
S. Pionius Martyr 270. supra in Patricius.
Plato Philosophus 165. 167. 168. 169. Gl. 5. 202. 234. alius Plato præfectus Urbi 167. 169. 329.
Plinius. vide supra in Apollonio.
Plotinus Gl. 70.
Plutarchus 240. Gl. 58. 131.
Poëtæ de Europa Phœnicis filia cum Chronographis non consentientes 42. legendum enim μὴ ὁμοφωνήσαντες pro ᾗ ὁμοφωνήσαντες. Chronographi namq; Agenoris filiam tradunt Phœnicis sororem.
Polycarpus Martyr 257. 258.
Polyænus Athenienſis ἱστορεῖ 144. ubi de Memnonis statua vocali per Cambysen confracta.
Polyevctus Patriarcha CPol. Gl. 303. 306.
Porphyrius Gl. 107. est qvoqve Porphyrius ceti piscis nomen Gl. 270.
Photinus Lugd. Episcopus 261.
Prisca CHristi discipula 224.
Priscilla & Maximilla Montani 263.
Priscus Comes excubitorum in Clericum attonsus 384.
Priscus Thrax scripsit de bello adversus Attilam & Alaricum 318.
S. Probi templum CPoli 337. Cæsareæ 327.
Prochorus è CHristi discipulis 224.
Proclus Patriarcha CPol. Gl. 260.
Proclus Asianus Philosophus & Onirocrites sub Anastasio Imp. 331.
Procopius Cæsariensis Gl. 270.
Prometheus Gl. 163.
Mich. Psellus, ὁ σοφὸς τῷ ὄντι Gl. 171. 183. 328. 330.
Jacobus Cilix, urbis Archiater cognomine ψαχρισὸς 322.
Ptolemæus Astrologus Gl. 134.
Pudens è LXX. discipulis CHristi 214.
Pyron seu πύῤῥων ὁ χρονογράφος. Gl. 82.
Pythagoras Philos. 143. Gl. 202.
Qvadraginta Martyrum templum CPoli. Gl. 319.
Qvartus è LXX. discipulis CHristi 214.
Regnorum & Paralipomenon libri (154.
Rufus è CHristi LXX. discipulis 213.
Rufus Medicus Gl. 63. ubi sermo de Hydrophobia.
Sabellius hæreticus Gl. 243. 271.
Sabbatius Monachus. Gl. 287.
Sallustius 183. 189.

Salo-

Salomonis Regis libri de Angelis Dæmonibus, gemmis, viribus herbarum &c. Gl. 182. 183. 184. 185.
Samaritanorum hæretis. 237. ſchiſma Gl. 243.
Scribæ in templo, qvi Ἡμερολογίᾳ ſive Diurnorum more adnotabant & in acta referebant vaticinia Prophetarum 153. ab iisdem digeſti Regnorum & Paralipomenon libri 154.
Jo. Scylitzes Gl. 245. 293. 294. 297. Chronographiam ſuam ſive χρονικὸν σύνταγμα incipit à Michaële Rangaba, ubi deſiit Theophanes Gl. 246. 286.
Semeronius de rebus Aſſyriorum εἴτινα συνεγράψατο Σεμηρώνιος ὁ Βαβυλώνιος Πέρσης 38.
Senuphius vir ſanctus & thavmaturgus. Gl. 257. 258.
Septuaginta Interpretes 173.
Serapion Epiſcopus Antiochenus contra Montaniſtas ſcripſit. 263.
Serapio Mathematicus ſive Aſtrologus tempore Caracallæ Gl. 243.
Sethum Syncellus tradit inveniſſe literas Hebraicas, ſigna cœleſtia, converſiones annorum, menſes, ſeptimanas, & ſideribus ac planetis indidiſſe nomina Gl. 121.
Severianus (Gabalorum Epiſc.) Gl. 67.
Severus à qvo Severiani. 261.
Acephalus Gl. 271. cum Diodoro citatur Gl. 80.
Severiani rejiciunt Pauli Epiſtolas & Acta Apoſt. 261.
Sibyllæ 108. Sibylla Æthiopum Regina verſata cum Salomone. Gl. 183. ſeq.
Silas è LXX. CHriſti diſcipulis 214.
Σίλβιος Hiſtoricus 113. lege Λίβιος & T. Livium intellige.
Simeon Epiſc. Hieroſol. 246.
Simeon Metaphraſtes Gl. 245.
Simeon Stylites. 321.
Simon Leproſus Lazari qvem Chriſtus ſuſcitavit Pater. Gl. 214.
Simon Magus 256. Gl. 235. 236. ejus canis & præſtigiæ Gl. 156.
Simonis Cleopæ F. Epiſcopi Hieroſol. martyrium. 252.
Simonides 143.
Sirachides 175 Gl. 203.
Socrates Philoſ. 162. Socratici. 168.
Socrates Hiſtoricus 371.
Sophocles 162. 166. Gl. 202.
Soſibius 192. in latino: *refert Soſibius quendam Antiochenum.* Sed in Græco eſt: λέγει ἐν τοῖς (αὐτοῖς) χρόνοις Σωσίβιόν τινα Ἀντιοχέα συγκλητικὸν &c.
Soſipater & Soſthenes è LXX. CHriſti diſcipulis 213. 214.
Sozomenus 371.
S. Stephanus è CHriſti diſcipulis. 214. Stephanus protomartyr 226. 231. ejus templum CPoli 384.
Svetonius Tranqvillus ὁ σοφώτατος

τος Συετώνιος Τραγκυλλος Ῥωμαίων ἱστοριογράφος 117.
Sylvanus è LXX. CHristi discipulis 214. (tyr 279.
Sylvanus Emesenus Episc. Mar-
Sylvanus Gazæ Episc. Martyr 280.
Sylvester Romæ Episc. Gl. 248.
πὰ συμβολαῖα, Acta publica 383.
Symmachus 266. Gl. 242.
Synodi septem universales Gl. 272. seq. Nicæna 8. 282. Gl. 250. CPolitana 304. Ephesina 314. λῃςικὴ 317. Chalcedonensis Gl. 263. 319. Qvinta 344. Gl. 270. &c.
Synodus Carthaginiensis Gl. 95. &c.
Tatianus 91. Chronographus 232. ejus hæresis 260. 261. διὰ τεσσάρων & liber ad Gulcos. ibid.
Tertullianus ὁ Ῥωμαῖος i. e. Latinus scriptor, 229. ἀνὴρ ὁ ἐπὶ Ῥώμῃ λαμπρὸν Gl. 235.
Thales 115. 143. prior locus forte intelligendus de Thalete Cretensi.
Tharbis Æthiopum Regina qvæ Moysen amavit Gl. 149.
Theodoritus Cyri Episc. 371. 376. Gl. 14. 19. 33. 65. 80. 106. 132. 176. 179. 181. 187. 189. 192. 198. 211. 230. 261. 263. 270. ἐν Θεραπευτικῇ αὐτῷ. Gl. 79.
S. Theodori templum CPoli. 337.
Theodorus Episc. Mopsvestenus. 360. 361. 370. 371.
Theodorus & Theophanes Grapti. supra in Methodius.
Theodosius Calligraphus Arcadii F. Imperator. Gl. 260.
Theodotio Sinopensis, è Marcionita de Judaismum declinans. 263.
Theodotus hæreticus 263.
Theognis Poëta 143.
Theophanes Confessor, & Agri Abbas, Gl. 287. Georgii Syncelli Chronicon continuavit usqve ad mortem Nicephori ἔ ἀπὸ γενικῶν Gl. 246.
Theophanes Episc. Nicænus. Gl. 290. alius Theophanes ὁ Καισαρίας cognomento χοίρινος Gl. 301. (interpreti Cæsareæ Pontifex, minus recte)
Theophilus Alexandrinus Patriarcha Gl. 257. 258. 259.
Theophilus Antiochenus 41.
Theophilus ὁ σοφώτατος 41.
Theophylact. Bulgarorum Episc. Gl. 210. alius Patriarcha CPol. 301. 302. (296.
Theotecnus presbyter Antioch.
Thucydides Gl. 202.
S. Thyrsi templum CPol. 319.
S. Timothei reliqviæ 293.
Timotheus è LXX. CHristi discipulis 214.
Timotheus Cæsareæ Epis. 327.
Timotheus Patriarcha Alex. Gl. 271.
Trophimus & Tychicus è LXX. CHristi discipulis 214.
Trypho Patriarcha CPol. Gl. 301.
Tyrannio Tyri Episcopus Martyr 279.
Valens ἀκριβέστατος ἀστρονόμων tempore Constantini M. ex themate Astronomico CPolin urbem

urbem duraturam præfagiit DCXCVI. annos Gl. 249.
Valentinus hæreſiarcha 260. Gl. III. 142.
Virgilius 113. 184.
Vitalis hæreticus à qvo Vitaliani 296.
Volageſi Epiſc. Niſibeni Epiſtola de Niſibi inceſſum obſeſſa à Sapore Rege Perſarum 291.
Urbanus è LXX. CHriſti diſcipulis 213.
Xenophanes Philoſ. 143. Gl. 20.
Xenophon Orzylai F. 168. (lege Grylli)
Jo. Xiphilinus Trapezuntius, Monachus. Patriarcha CPol. τὰ πάντα θωμαςὸς λόγῳ, σοφίᾳ καὶ συνέσει καὶ ἀρετῇ Gl. 325. ſeq.
Zachariæ, qvi Jo. Baptiſtæ pater fuit, reliqviæ CPolin translatæ 309.
Zacharias Patriarcha Hieroſol. 382. 385.
Jannes & Zambres Gl. 156.
Zenobius Sidonius presbyter, Martyr 294.
Jo. Zonaras Gl. 140. 294. 279. ἐν τῷ χρονικῷ αὐτοῦ συντάγματι Gl. 286.
Zoroaſter Aſtrologiæ ac Magiæ repertor 28. ejus ultima verba 37. ὁ περιβόητος Περσῶν Ἀςρονόμος Gl. 129. Aſtronomiæ Perſis inventor. ibid.

CAPUT V.
De BYZANTINÆ ſive CPOLITANÆ Hiſtoriæ Scriptoribus.

Corpus Hiſtoriæ Byzantinæ in Lupara Pariſienſi ſplendidis typis chartisque excuſi brevis conſpectus, & de nova editione illius operis, ante aliquot annos promiſſa in Belgio. Non eſſe omittendam, ſi nova curetur, per ſingulas ſummas paginas notationem Imperatorum CPol. de quibus agitur, & quantum poteſt fieri annorum CHriſti, & Patriarcharum CPol. 1. De ſingulis ſcriptoribus accuratior notitia, Labbei Protrepticon, & excerpta de legationibus ex ſcriptoribus deperditis Dexippo, Eunapio, Petro Patricio, Priſco Sophiſta, Malcho Philadelphienſi & Menandro Protectore, nec non ex Theophylacto Simocatta qui etiamnum exſtat. 2. Excerpta Photiana ex ſcriptoribus deperditis Olympiodoro, Candido, Theophane, Nonnoſo: Tum ex Heſychio Mileſio ἀποσπασμάτιον, Et de Imperatoribus rebusq; CPolitanis varia è Suida, ibid. De Procopio Cæſarcenſi, atq; obiter notitia præcipuorum ſcriptorum

ex Bibliotheca Seguieriana sive Coislíniana propediem vulgandorum. 3. *De Agathia.* 4. *Paulo Silentiario & Theophylacto Simocatta.* 5. *Nicephoro Patriarcha CPol. & Nicephoro Philosopho.* 6. *Joanne Cameniata & aliis scriptoribus post Theophanem* 7. *De Leone sapiente & Joanne Scylitze* 8. *Nicephoro Bryennio & Anna Comnena.* 9. *De Joanne Sinnamo sive Cinnamo & Niceta Choniata ubi & de aliis hoc nomine & de Michaële Choniata.* 10. *Georgio Acropolita, Joële, & Jo. Canano* 11. *Georgio Pachymere.* 12. *Joanne Cantacuzeno.* 13. *Nicephora Gregora.* 14. *Laonico Chalcocondyla.* 15. *Georgio Codino, Photii Oratione in Encænia templi CPol. Joanne Anagnosta, Matthæo Monacho, & Manuele Chrysolora & Leone Grammatico* 17. *Constantino Porphyrogenneto, Simeone Magistro & Georgio Monacho.* 18. *De Duca & Anonymis scriptoribus.* 19. *De Anselmi Bandurii Imperio Orientali.* 20. *De illis qui corpori Byz. nondum sunt inserti, Zosimo.* 21. *Georgio Phranza,* 22 *Genesio MS.* 23. *De spisso Opere MS.* βασιλικῶν ταξιδίων *de officiis aulæ CPolitanæ Constantini Porphyrogenneti, quod exstat Francofurti ad Mœnum apud Nobiliss. Virum D. Zachariam Conradum ab Uffenbach.* 24. *Scriptores quidam Hist. Byz. inediti ac deperditi.* 25 *De Combefisii fasciculo Originum & rerum CPol.* 26. *De Saracenicis Frid. Sylburgii.* 27. *De Historia Ecclesiastica Manuelis Malaxi & aliis in Martini Crusii Turco Græcia obviis* 28. *De Leonis Allatii* συμμίκτοις 29. *Caroli Cangii merita in Hist. Byzantinam & elogium.* 30. *Godfr. de Ville Hardouin & alii scriptores de urbe CPoli & rebus CPolitanis.* 31. *De CPolitanis Imperatoribus & Patriarchis Scriptores.* 32. *Martini Hanckii liber de Byz. rerum scriptoribus, Auctorisque elogium.* 33. *Catalogus Alphabeticus & Chronologicus Imperatorum CPol. cum scriptoribus qui de unoquoque egerunt,* 34. *Catalogus similis Patriarcharum CPolitanorum.* 35. *Indiculus scriptorum de quibus dictum in hoc capite.* 36.

I.

ANteqvam de singulis Byzantinæ Historiæ Scriptoribus Græcis dicere aggredior, juvat uno conspectu ac veluti in Tabella Lectori sistere succinctam omnium recensionem, qvotqvot in splendido opere Corporis Byzantini, Parisiis è typographia Regia, Græce & Latine, typis luculentis & charta regia excuso continentur. Sunt autem hæc:

1. *De*

1. *De Byzantinæ Historiæ Scriptoribus Jub felicissimis Ludovi XIV. Francorum ac Navarræorum Regis Christianissimi auspiciis, publicam in lucem emittendis, ad omnes per orbem eruditos* Προτρεπτικόν. *Proponente Philippo Labbe, Biturico, Soc. Jesu Sacerdote. Paris.* 1648.

Ἐκλογαὶ περὶ πρεσβειῶν. *Excerpta de Legationibus ex*

Dexippo Athenienſe
Eunapio Sardiano
Petro Patr. & Magiſtro
Priſco Sophiſta.
Malcho Philadelph.
Menandro Protectore.

Theophylacto Simocatta.

Omnia è Codd. MSS. à Davide Hæſchelio Auguſtano edita. Interprete Carolo Cantoclaro, libellorum Magiſtro: cum ejusdem Notis. Accedunt Notæ & Animadverſ. Henrici Valeſii. Paris. 1648. *fol.*

His Excerptis de Legationibus ſubjectæ ſunt Eclogæ Hiſtoricorum de Rebus Byzantinis, quorum integra ſcripta aut injuria temporum interciderunt, aut plura continent ad Conſtantinopolitanam hiſtoriam minus ſpectantia. Selegit, interpretationem recenſuit, notisque brevibus illuſtravit P. Philippus Labbe, Bituricus, Soc. Jeſu Sacerdos.

2. 3. Προκοπίου Καισαρέως τῶν κατ' αὐτὸν Ἱστοριῶν βιβλία ὀκτώ. *Procopii Cæſareenſis Hiſtoriarum ſui temporis Libri VIII. Nimirum de bello Perſico libri II. de bello Vandalico libri II. & de bello Gothico libri IV. Interprete Claudio Maltreto Anicienſi, Soc. Jeſu Presbytero: à quo ſupplementis aucti ſunt Vaticanis, & in locis aliquot emendati. Paris.* 1662.

Προκοπίου Καισαρέως περὶ τῶν Δεσπότου Ἰουστινιανοῦ Κτισμάτων λόγοι ἕξ. *Procopii Cæſareenſis de Ædificiis Imp. Juſtiniani libri ſex, Auctiores quam ante & emendatiores. Interprete Claudio Maltreto, Anicienſi, Soc. Jeſu Presbytero. Tomi II. Pars prior. Paris.* 1663.

Προκοπίου Καισαρέως Ἀνέκδοτα. *Procopii Cæſareenſis Arcana Hiſtoria. Qui eſt liber nonus hiſtoriarum. Ex Bibliotheca Vaticana Nicolaus Alemannus protulit, Latinè reddidit, Notis illuſtravit. Recognovit, varias lectiones adjecit, & lacunas fere omnes implevit Claudius Maltretus, Anicienſis, è Soc. Jeſu Tomi II. Pars poſterior. Paris.* 1663.

Ἀγαθίᾳ Σχολαστικοῦ περὶ τῆς Ἰουστινιανοῦ βασιλείας βίβλοι πέντε. *Agathiæ Scholastici de Imperio & rebus gestis Justiniani Imperat. libri V. Ex Bibliotheca & interpretatione Bonaventuræ Vulcanii, & cum notis ejusdem. Accesserunt ejusdem Agathiæ Epigrammata cum versione Latina. Paris.* 1660.

4. Θεοφυλάκτου Σιμοκάττου ἀπὸ Ἐπάρχων καὶ Ἀντιγραφέως ἱστοριῶν βιβλία η'. *Theophylacti Simocattæ, Exprafecti, & Observatoris Coactorum, Historiarum libri VIII. Mauritii Imperatoris res gestas continentes. Interprete Jacobo Pontano, Soc. Jesu. Editio priore castigatior, & Glossario Græco-barbaro auctior. Studio & opera Caroli Annibalis Fabrotti, JC. Parisiis,* 1647.

5. Παχάλιον, *seu Chronicon Paschale à Mundo Condito ad Heraclii Imperatoris annum vicesimum, Opus hactenus Fastorum Siculorum nomine laudatum, deinde Chronicæ temporum Epitomes, ac denique Chronici Alexandrini lemmate vulgatum: nunc tandem auctius & emendatius, cum nova Latina versione, & notis Chronicis & Historicis, cura & studio Caroli du Fresne, Dn. du Cange, Regi à Consil. & Franciæ apud Ambianos Quæstoris. Paris.* 1688. *De hoc dictum supra cap.* 4. §. 37. *pag.* 143.

6. Γεωργίου Μοναχοῦ καὶ Συγκέλλου γεγονότος ἔξ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ταρασίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως χρονογραφία ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Διοκλητιανοῦ. *Georgii Monachi, & S. P. N. Tarasii Patriarchæ CP. quondam Syncelli, Chronographia, ab Adamo usque ad Diocletianum. Et Nicephori Patriarchæ CP. Breviarium Chronographicum, ab Adamo ad Michaëlis & ejus F. Theophili tempora: Græce & Latine, cum tabulis Chronologicis & annotationibus. Cura & studio P. Jacobi Goar, Ordinis Prædicatorum Congregationis Reformatæ S. Ludovici. Paris.* 1652. *De Syncello dictum supra p.* 149. *seq. de Nicephoro p.* 153.

7. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Θεοφάνους χρονογραφία. *S. P. N. Theophanis Chronographia. Leonis Grammatici Vitæ recentiorum Impp. R. P. Jacobus Goar, Ord. FF. Prædic. Congregationis S. Ludovici Vicarius Generalis, Latiné reddidit, Theophanem notis illustravit, Varias Lectiones multiplici Codd. collatione adjecit. R. P. Franciscus Combefis ejusdem Instituti ac Congregationis iterum recensuit, notis posteribus Theophanem; integris, Leonem Grammaticum strictim discussit, exque fide Codd. auxit, emendavit Paris.* 1655. *De Theophane itidem supra pag.* 151. *seq.*

8. Νικη-

8. Νικηφόρε Καίσαρ& τοῦ Βρυεννίε Ὑλη Ἱστορίας. *Nicephori Cæsaris Bryennii Commentarii de rebus Byzantinis: operâ & studio Petri Possini, è Soc. Jesu. Paris.* 1661.

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικηφόρε Πατριάρχε Κωνσταντίν. Ἱστορία σύντομ& ἀπὸ τῆς Μαυρικίε βασιλείας. *S. Nicephori Patriarchæ Constantinopol. Breviarium Historicum de Rebus Gestis ab obitu Mauritii ad Constantinum usque Copronymum. Interprete Dionysio Petavio, è Soc. Jesu, cum ejusdem notis. Paris.* 1648.

9. Γεωργίε τοῦ Κεδρηνοῦ Σύνοψις Ἱστοριῶν. *Georgii Cedreni Compendium Historiarum, ex versione Guilielmi Xylandri, cum ejusdem Annotationibus. Accedunt huic editioni præter lacunas tres ingentes & alias expletas, notæ in Cedrenum P. Jacobi Goar, Ord. Prædic. & Caroli Annibalis Fabrotti, JCt. Glossarium ad eundem Cedrenum. Item, Johannes Scylitzes Curopalates, excipiens ubi Cedrenus deficit, Græcè editus ex Bibliotheca Regia. Paris.* 1647. 2. *vol. De Cedreno dictum supra cap.* 4. §. 40. *p.* 155. *seq.*

10. Τοῦ Κύρε Μιχαὴλ Γλυκᾶ Σικελιώτε βίβλ& χρονική. *Michaëlis Glycæ Siculi Annales, à mundi exordio usq; ad obitum Alexii Comneni Imper. Quatuor in Partes tributi. Philippus Labbeus Bituricus, Soc. Jesu Theologus, Græcum textum ex pluribus MSS. Codicibus primus in lucem edidit: Joannis Lewnclavii, Amelburni, interpretationem recensuit atque emendavit: indicem ex MS. Fontebraldensi præmisit, Latinequereddidit: Annotationes subjecit, in quibus, præter variantes Lectiones & Supplementa, interpretum atque aliorum plurimos errores correxit, tum præsertim Joannis Meursii, qui partem libri III. Annalium Glycæ Theodoro Metochitæ falsò adtribuit, & Historiam Romanam inscripsit; quæ hic integra repræsentatur, cum notis atque indicibus necessariis. Paris.* 1660. *De hoc supra p.* 156. *seq.*

11. 12. Ἰωάννε τοῦ Ἀσκητοῦ τοῦ Ζωνάρα γεγονότ& τοῦ μεγάλε Δρουγγαρίε τῆς βίγλας κὴ Πρωτοασηκρήτις χρονικά. *Joannis Zonaræ Monachi, magni antea Vigilum Præfecti, & primi à Secretis, Annales. Carolus du Fresne, Dom. du Cange, Regi à Consiliis, & Franciæ apud Ambianos Quæstor, Wolfianam Editionem cum scriptis Codd. contulit: Latiam versionem recensuit, Annales Notis illustravit. Tomi II. Paris.* 1686. *De hoc supra p.* 156.

13. Ἄννης τῆς Κομνήνης Πορφυρογεννήτε Καισαρίσσης Ἀλεξιάς. *Annæ Comnenæ*

næ Porphyrogenitæ Cæsariſſæ Alexias, ſive de rebus ab Alexio Imperatore, vel ejus tempore geſtis, libri quindecim. E Bibliotheca Barberina nunc primum editi, & à P. Poſſino, Soc. Jeſu Presbytero, Latina interpretatione, Gloſſario & Notis illuſtrati, è quibus Gloſſarium nunc datur: Notæ mox opportunius edentur, una cum Cinnamo, continuatore Annæ, & aliis quibus dam ad Alexiadem ſpectantibus. Acceſſerunt Præfationes ac Notæ Davidis Hæſchelii, Auguſtani, ex editione anni MDCX. Pariſ. 1651.

Ἰωάννης Κιννάμος βασιλικοῦ γραμματικοῦ ἱστοριῶν λόγοι ἕξ. *Joannis Cinnami Imperatorii Grammatici Hiſtoriarum libri ſex, ſeu de rebus geſtis à Joanne & Manuele Comnenis Impp. CP. Accedunt Caroli du Freſne, D. du Cange, Regi à conſiliis, & Franciæ apud Ambianos Quæſtoris, in Nicephori Bryennii Cæſaris, Annæ Comnenæ Cæſariſſæ, & ejusdem Joannis Cinnami Hiſtoriam Comnenicam Notæ Hiſtoricæ & Philologicæ. His adjungitur Pauli Silentiarii deſcriptio Sanctæ Sophiæ, Græce & Latine, cum uberi commentario. Pariſ. 1670.*

Κωνσταντίνος τοῦ Μανάσση Σύνοψις ἱστορική. *Conſt. Manaſſis Breviarium Hiſtoricum. Ex interpretatione Joannis Leunclavii, cum ejusdem, & Joannis Meurſii notis. Accedit variarum Lectionum libellus, cura Leonis Allatii, & Caroli Annibalis Fabrotti, JC. Item Gloſſarium Græco-barbarum, ſtudio ejusdem Fabrotti. Pariſ. 1655. De hoc dictum capite ſuperiore §. 41. pag. 157.*

14. Νικήτου Ἀκωμινάτου χωνιάτου ἱστορία. *Nicetæ Acominati Choniatæ, Magni Logothetæ Secretorum, inſpectoris & judicis Veli, Præfecti ſacri cubiculi, Hiſtoria. Hieronymo Wolfio, Oetingenſi, interprete. Editio Gloſſario Græco-barbaro auctior, & ope MSS. Reg. emendatior. Cura & ſtudio Caroli Annibalis Fabrotti JC. Pariſ. 1647.*

Γεωργίου τοῦ Ἀκροπολίτου τοῦ μεγάλου λογοθέτου χρονικὴ συγγραφή *Georgii Acropolitæ, Magni Logothetæ, Hiſtoria, Joëlis Chronographia compendiaria, & Joannis Canani Narratio de bello CP. Leone Allatio interprete, cum ejusdem notis, & Theodori Dauzæ Obſervationibus. Acceſſit Diatriba ejusdem Leonis Allatii de Georgiorum ſcriptis. Pariſ. 1651.*

15. Γεωργίου τοῦ Παχυμερῆ, Μιχαὴλ Παλαιολόγου. *Georgii Pachymeris Michaël Palæologus, ſive Hiſtoria Rerum à Michaële Palæologo ante Imperium & in Imperio geſtarum. Nunc primum edita ex Bibliotheca Barberi-*

na,

na, interprete Petro Possino, è Soc. Jesu. Accesserunt ejusdem Observationum libri tres, & Appendix: Specimen Sapientiæ Indorum Veterum, Romæ, Typis Barberinis, 1666.

16. Γεωργίου τοῦ Παχυμερῆ Ἀνδρονικοῦ Παλαιολόγου. *Georgii Pachymeris Andronicus Palæologus, sive Historia rerum ab Andronico Seniore in Imperio gestarum usque ad annum ejus ætatis undequinquagesimum. E Bibliotheca Barberina, interprete Petro Possino, è Soc. Jesu. Accesserunt ejusdem Observationum libri tres. Romæ, 1669.*

17. Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ Ἀποβασιλέως Ἱστοριῶν βιβλία Δ'. *Joannis Cantacuzeni Eximperatoris Historiarum Libri IV. Jacobus Pontanus Soc. Jesu Latine vertit, & notas suas cum Jacobi Gretseri, ejusdem Soc. Adnotationibus edidit. Græce nunc primum prodeunt ex codice MS. Bibliothecæ Viri Illustrissimi Petri Seguierii, Franciæ Cancellarii. Paris. 1645. 3. Vol.*

Λαονίκου Χαλκοκονδύλου Ἀθηναίου ἀποδείξεις Ἱστοριῶν Δέκα. *Laonici Chalcocondylæ Atheniensis Historiarum libri decem. Interprete Conrado Clauserο, Tigurino. Cum Annalibus Sultanorum Othmanidarum, à Turcis linguâ suâ scriptis, ex interpretatione Joannis Leunclavii. Accessit index Glossarum Laonici Chalcocondylæ, studio & opera Caroli Annibalis Fabrotti, JC. Paris. 1650.*

18. *Historiæ Byzantinæ Scriptores post Theophanem, partim nunc primum editi, partim recensiti, & nova versione adornati, quorum Catalogum hic subjiciemus. Cura & studio R. P. Francisci Combefisii, Ordinis FF. Prædicator. Congregationis S. Ludovici. Paris. 1685.*

Auctores qui in hoc volumine continentur, à Michaële Curopalata Imperatore, in quem desinit Theophanis Chronicon, usque ad Nicephorum Phocam scripsere.

Chronici, jussu Constantini Porphyrogenneti conscripti, à Leone Armenio usque ad Michaëlem Theophili F. libri IV. Ex MS. Cod.

Idem Constantinus Porphyrogennetus de Basilii Imp. avi vita & rebus gestis. Cum nova versione.

Anonymus Continuator Theophanis, à Leone Sapiente usque ad Romanum, Constantini Porphyrogenneti F. Ex MS. Codice.

Orthodoxorum invectiva adversus Iconomachos. Ex MS. Codice.

Joannis Jerosolymitani Narratio de Iconomachis. Ex MS. Codice.

Joannes Cameniata, & Demetrius Cydonius, de excidio Thessalonicæ. Cum nova versione.

Symeonis Magistri ac Logothetæ Annales, à Leone Armenio usque ad Nicephorum Phocam. Ex MS. Cod.

Georgii Monachi Vitæ recentiorum à Leone Armenio, usque ad Constantinum Porphyrogennetum. Ex MS. Cod.

19. *Chronicon Orientale ex Arabico MS. Latinitate donatum ab Abrahamo Ecchellensi, Syro Maronita è Libano, Linguarum Syriacæ & Arabicæ in alma Parisiensium Academia Professore Regio ac interprete. Accessit supplementum Historiæ Orientalis, ab eodem concinnatum. Paris.* 1685. Auctor Chronici vocatur *Abn-Arrahebus*, seu *Ben-Rahebus*, hoc est filius Monachi, patria Ægyptius, religione Christianus, secta Cophtita. Vide Abrahami Ecchellensis indicem scriptorum Eutychio vindicato subjectum.

Georgii Codini & alterius cujusdam Anonymi Excerpta de Antiquitatibus Constantinopolitanis, edita in lucem opera & studio Petri Lambecii, Hamburgensis, cum Latina versione & animadvers. necessariis. Accedunt Manuelis Chrysoloræ Epistolæ tres de comparatione veteris & novæ Romæ. Imperatoris Leonis, cognomine Sapientis, Oracula, cum Figuris atque antiqua Græca Paraphrasi. Addita est etiam explicatio Officiorum Sanctæ ac Magnæ Ecclesiæ juxta eorum ordinem, interprete Bernardo Medonio Tolosate. Paris. 1655.

Georgius Codinus Curopalata, de Officiis Magnæ Ecclesiæ & Aulæ Constantinopolitanæ. Ex versione P. Jacobi Gretseri, Soc. Jesu, cum ejusdem in Codinum Commentariorum libris tribus, & de imaginibus non manufactis Opere. In hac Editione præter comparatum cum Regiis MMSS. Græcum textum, & reparatam Latinam versionem, accedunt inediti ex Regia & Mazarina Bibliotheca Officialium Catalogi, & ad Codini mentem lucupletes notæ. Adjunguntur recentiores Orientalium Episcopatuum Notitiæ, voces honorariæ, appellationes dignitatum indices, quibus postremis seculis Ecclesiastici vel Aulici Proceres salutabantur. Cura & opera P. Jacobi Goar Paris. Ord. Prædic. Congreg. Reform. S. Ludovici. Paris. 1648. *fol.*

Notitia Dignitatum Imperii Romani, ex nova recensione Philippi Labbe. Bituricensis, Soc. Jesu Presbyteri. Cum pluribus aliis Opusculis, Indicibus ac Notis Paris. è Typographia Regia. 1651. 12.

20. *Anastasii Bibliothecarii Historia Ecclesiastica, sive Chronographia Tripertita. Ex MS. Codice Bibliothecæ Vaticanæ. Collata ad MS. exemplar Longobard. vetustissimum Casinensis Bibliothecæ, unde Romanum exemplar manavit. Nunc denuo ad fidem veterum librorum emendata. Accedunt Notæ Caroli Annibalis Fabrotti JC. quibus obscura quæque Anastasii illustrantur. Item Glossaria duo, quibus vocabula mixobarbara, collata cum Græco Nicephori, Georg. Syncelli, & Theophanis, exponuntur. Paris.* 1649. *fol.*

Ducæ, Michaelis Ducæ Nepotis Historia Byzantina, res in Imperio Græcorum gestas complectens: A Joanne Palæologo I. ad Mehemetem II. Accessit Chronicon breve, quo Græcorum, Venetorum, & Turcorum aliquot gesta continentur. E Bibliotheca Regia nunc primum in lucem edita, versione Latina, & notis illustrata. Studio & opera Ismaëlis Bullialdi. Paris. 1649.

Τοῦ ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Θεοφυλάκτου Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας Παιδεία Βασιλικὴ· *S. Patris nostri Theophylacti, Archiepiscopi Bulgariæ, Institutio Regia, ad Porphyrogenitum Constantinum. Interprete Petro Possino, Soc. Jesu, Paris. è Typographia Regia.* 1651. 4.

21. *Nicephori Gregoræ Historiarum libri XXIV. cum Hieron. Wolfii & Jo. Boivinii versione, notisque ejusdem Wolfii, Cangii, Claudii Caperonerii & ejusdem Boivinii. Paris.* 1702. *fol.* 2. *Volum.*

22. *Historia Byzantina, duplici Commentario illustrata. Prior familias ac stemmata Imperatorum Constantinopp. cum eorum Augg. Numismatibus & aliquot Iconibus; præterea familias Sarmaticas & Turcicas complectitur. Alter descriptionem Urbis Constantinopolitanæ, qualis exstitit sub Imperatoribus Christianis. Auctore Carolo du Fresne, Domino du Cange, Regi à Consiliis, & Franciæ apud Ambianos Quæstore. Paris.* 1680.

*De Imperatorum Constantinopolitanorum, seu de inferioris ævi, vel Imperii, uti vocant, Numismatibus Dissertatio, auctore Carolo du Fresne: quæ edita est ad calcem Glossarii Latini * ejusdem auctoris, quod in lucem prodiit Paris.* 1678. *recusum Francof.* 1681. & 1711.

23. *Anselmi Bandurii Ragusini, Presbyteri ac Monachi Benedictini è Congregatione Melitensi, Imperium Orientale, sive Antiquitates CPolitanæ in quatuor partes distributæ. Paris.* 1711. *fol.* 2. *Volum.*

Hoc Corpus integrum rarius hodie nisi in instructis Bibliothecis occurrit & vix 450. florenis Hollandicis venditur, itaqve A. 1699. Bibliopola Batavus insignis, Franciscus Halma auspiciis Viror.

* Glossarium Græcum ejusdem Cangii vidit lucem Lugd. 1688. fol.

Clariss. Jo. Georgii Grævii & Ludolphi Kusteri professus est novam se illius velle dare editionem, qvæ & multo minore pretio veniret, & longe tamen melior esset. Præter enim omnia hæc opera accedere debuerunt ad Procopium qvidem notæ Bonav. Vulcanii hactenus ineditæ & emendationes latinæ versionis ex versione Vulcanii selectæ: tum à Grævio suppeditati.

Genesii ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ *libri V. sive Historia rerum ab initio Leonis Armeni, usque ad excessum Basilii Macedonis Imp. gestarum, jussu Constantini Porphyrogenneti Imp. ante annos quasi* 800. *conscripta. Johannes Andreas Bosius è MSS. membranis Bibliothecæ Collegii Paulini Lipsiensis descripsit A. CHristi* 1652. *Hunc Scriptorem Cl.* Ludolphus Neocorus *in linguam Latinam transferet, & notis illustrabit. Quin & sperare nos jubent viri docti* Georgii Phranzæ Chronicon de ultimis Orientalis Imperii temporibus, & Sultanorum Osmanidarum origine, *cujus epitome Latine tantum prodiit Ingolstadii, cura Jacobi Pontani; ut &* Georgii Pisidae * Historiam de Heraclio & aliis Imperatoribus Constantinopolitanis, cum versione Claudii Maltreti, Presbyteri S. I. *Præterea Celeb. Grævius omnes Europæ eruditos ac Principum Bibliothecarios per literas rogabit, ut, si qua forte penes illos latent, quæ cum hoc opere conjungi mereantur, ea nobiscum communicare ne dedignentur, Jamque adeo eximia quædam & apprime huc facientia è Galliis & Germania nobis promissa fuere: quemadmodum etiam complures viri literati suam nobis operam & favorem, ad absolutam huic operi perfectionem conciliandam, prolixe polliciti sunt.*

Cura & directio totis operis incumbet Viris harum literarum peritissimis, qui suas quoque animadversiones nonnullis Scriptoribus addent, & versiones Latinas, ubi res & necessitas postulabit, emendabunt. Notæ Auctorum, quæ in editione Parisiensi ad calcem cujusque voluminis rejectæ sunt, in nostra editione ipsi textui subjicientur; nisi forte serius quædam à viris doctis ad nos missæ fuerint: illæ enim ad finem cujusque Tomi collocabuntur. Non minus etiam nostra, quam Parisiensis editio in principiis & finibus librorum elegantibus prædita erit ornamentis, incisisque æri literis majusculis; figuras vero æneas, præsertim in Cangii Familiis Byzantinis, habebit longe decentiores. Præterea totum opus

* Maltretus præf. ad Procopii Hist testatur se beneficio Holstenii habere *Georgii Pisidæ*, magnæ Ecclesiæ CPol. Diaconi de laudibus Heraclii Imp. libros duos, de bello Persico ejusdem Heraclii tres, & de bello Avarico ad muros Urbis CPol. unum Ab Allatio autem *Theodosii* Diaconi ἀνεφάσεις qvinq; de capta à Romano Augusto Creta.

opus ea cum, accuratione & studio excudetur, ut spondere ausimus, editionem nostram non solum longe auctiorem, sed & emendatiorem Parisiensi fore.

Præclarum hoc Consilium gravissimis bellis Europam passim misere distrahentibus ac lacerantibus, atqve intercedente Clarissimi Grævii * fato, hactenus abjectum, vel certe dilatum est. Qvod si qvando reassumetur, magnum decus novæ editioni & magnam Lectoribus utilitatem affert, si ubiqve in summis paginis singulorum scriptorum CPolitanæ Historiæ, consignentur nomina Imperatorum qvorum res explicantur, atqve ubi fieri licet anni etiam Imperii, anniqve æræ Christianæ, nec minus nomina anniqve, qvantum fas, Patriarcharum CPolitanorum.

II. Magno huic operi colligendo digerendoqve, ac tam magnifica forma per Seb. Cramoisy Typographiæ Regiæ Curatorem Parisiis publicando animum primus adjecit PHILIPPUS LABBEUS S. I. qvi Eclogis Legationum Anno 1648. editis præmisit *Protrepticon* ad omnes eruditos de Scriptoribus Hist. Byzantinæ è Luparæa Typographia in lucem emittendis, in qvo continetur *Catalogus* & notitia brevis, Chronologico Ordine digesta, scriptorum Historiæ Byzantinæ qvicunqve tum temporis sive editi sive inediti memoriæ ejus se offerebant, & è qvibus illi Codicibus & qvorum virorum doctorum opera recensiti vel illustrati posint in lucem exire. Tum *Apparatus* Byzantinæ Historiæ, in tres partes dispertitus: qvarum *prima* Imperatores CPolitanos serie Chronologica, & à qvibus scriptoribus singulorum res descriptæ sint, succincte persequitur, subjunctis Carminibus duobus Græcis jambicis è Codd. MSS. Regiæ Bibl. qvorum altero Imperatores, altero Patriarchæ CPolitani, recensentur, alio item Catalogo Patriarcharum CPolitanorum CXLIX. Pars *secunda* exhibet Alphabeticam seriem & notitiam scriptorum Historiæ Byz. tam editorum qvam ineditorum ac deperditorum. Pars *tertia* Descriptionem latinam Urbis CPolitanæ per XIV. regiones, veteri incerto auctore sub Theodosii junioris ut videtur tempora claro qvem vulgarunt Gyrillus sub extremum libri IV. Topographiæ CPol. Pancirollus ad calcem Notitiæ Imperii, ac ne alios jam memorem Carolus du Fresne in CPoli Christiana lib. I. pag. 63. seq. qvi etiam auctoris præfationem qvam è MS. Vindobonensi Lambecius lib. 2. pag. 950. primus vulgaverat, præmisit. Lexicon Byzantinum qvod Partis

* Obiit diem Ultrajecti 9. Januar. A. 1703.

quartæ loco voluit Labbeus subjungere, in aliud tempus distulit, sive aliis potius adornandum relinqvere est coactus.

Post hoc Labbei Protrepticon seqvuntur Ἐκλογαὶ περὶ πρέσβεων sive *excerpta de legationibus* jussu Constantini Porphyrogennetæ facta à *Theodosio* qvodam, cujus præfatio præmittitur, qviqve testatur se *de legationibus populi Romani ad Ethnicos horumque ad populum Rom.* excerpta collegisse *ex Petro Patricio & Magistro, ex Chronico Georgii Monachi, ex Joanne Antiocheno, ex Dionysii Halicarnass. Antiquitatibus Romanis, ex Polybio, Appiano, Zosimo Ascalonita, Josephi Antiquitatibus Judaicis, Diodoro Siculo, Dione Coccejano, Procopio Cæsareensi, Prisco Rhetore, Malcho Sophista, Menandro Protectore & Theophylacto Simocatta.* Subjiciuntur vero tantum excerpta * è *Dexippo* Athenienſi, *Eunapio* Sardiano, *Petro* Patricio & Magistro, *Prisco* Sophista, *Malcho* Philadelphienſi, *Menandro* Protectore & *Theophylacto* Simocatta. Hæc (exceptis illis Simocattæ) è Codice Andreæ Schotti primus Græce publicavit *David Hœschelius* Augustanus, Augustæ Vindel. A. 1603. 4. cum corollario eclogarum è libris amissis Diodori Siculi XXI. XXII. XXIII. XXIV. XXV. & XXVI. qvas è Codice Ludovici Alemanni Florentini Richardus Thomson Anglus ad eum miserat. Notas qvoqve addere voluit Hœschelius, sed qvæ non viderunt lucem. Meminit earum in literis ad Jungermannum ** datis 1603. feria Philippi Jacobi: *De locis in Longino suspectis suaserim Rhodomannum consulas quem habes vicinum, qui suam mihi ἀγχίνοιαν καὶ εὐστοχίαν probavit in libro πρέσβεων περὶ, quod constabit cum notas edidero, nunc enim textus quem vocant impressus est modo.* Latine illas eclogas vertit *Carolus Cantoclarus* senator Regius & libellorum supplicum Magister, cujus interpretatio additis ad calcem nonnullis notis & castigationibus prodiit Paris. 1609. 8. filiis Renato & Petro à parente inscripta. Nullo MSto Codice usus est interpres & à sensu Græcorum verborum haud raro aberrat, ut pluribus Viris doctis *** jam observatum fuit. Retinuerunt tamen ejus versionem Corporis Byzantini curatores, sed notis ejus eruditas *Henrici Valesii* animadversiones antea inedi-

* Similes de Legationibus eclogas à *Joanne* qvodam CPolitano excerptas è Polybio, Dionysio Halicarnass. Diodoro Sic. Appiano Alex. & Dione Cassio, Fulvius Ursinus Græce cum notis edidit Antwerp. 1582. 4.

** Post Epistolas Hottomannorum pag. 455.

*** Vide Valesium in notis passim, Kusterum ad Svidam in Ἀκμάτιος &c.

ineditas adjunxerunt. Nunc de scriptoribus ex qvibus eclogæ illæ excerptæ sunt, pauca qvædam annotare placet.

1. DEXIPPUS Dexippi F. cognomine Herennius, Athenienſis, Rhetor, sub Valeriano, Gallieno, Claudio secundo & Aureliano Impp. clarus teste Svida in Δέξιππος & Eunapio in Porphyrio extremo, ubi χρονικὴν ejus ἱστορίαν memorat. Miror itaqꝫ alium à Clariſſ. Kuſtero putari Dexippum Eclogarum de legationibus auctorem. Si enim hæ non ex *Chronica* Hiſtoria, certe ex *Scythicis* hujus Dexippi petitæ ſunt, qvod non ab re veriſimilius videtur Vosſio de Hiſt. Gr. II. 16. & Hanckio de Rom. rerum ſcriptoribus lib. I. c. 22. licet ex Chronico excerptas malit Meurſius in Bibl. Attica, Valeſius vero id omne tanqvam rem incertam in medio relinqvit. Scythica qvoqꝫ reſpicit Iornandes Dexippum laudans cap. 22. de rebus Geticis. Eundem porro fuiſſe qvi Chronicam Hiſtoriam & qvi Scythica compoſuit, ex Photii teſtimonio perſpicue conſtat. Ducem etiam exercitus gesſiſſe & patriam Achajam adverſus Scythas defenſitaſſe Trebellius Pollio teſtatur in Gallienis cap. 13. *deinceps Achajam omnem vaſtaverunt* (Gothi) *& ab Athenienſibus duce Dexippo, ſcriptore horum temporum victi ſunt.* Scripſit qvoqve τὰ μετὰ Ἀλέξανδρον *de rebus poſt mortem Alexandri Magni libris qvatuor*, qvorum argumentum refert Photius Cod. 82. Arriano in plerisqve conſpitare teſtatus. Idem ejus σύντομον ἱστορικὸν ſive *compendium Hiſtoricum* usqve ad tempora Claudii (ſecundi hoc nomine Imperatoris) commemorat, qvod Valeſius putat compendium fuiſſe *Chronicæ* ejus *Hiſtoriæ* cujus *liber decimus* laudatur à Stephano Byz. in σαμψαῖοι & Conſtantino Prophyrog. lib. 2. de thematibus, themate IX. licet in Bandurii qvoqve editione editum ἐν χειρονικῷ δεκάτῳ pro χρονικῷ, liber *duodecimus* ab eodem Stephano & Etymologico Magno in ἔλαφοι. A temporibus Mythicis hoc opus perduxit ad ſuam usqve ætatem, ut Evagrius lib. V. c. ult. auctor eſt, neqve enim audiendus Caſaubonus qvi ad Lampridii Severum cap. 49. ait orſum ab Alexandro Severo: neqve Valeſius qvi apud Evagrium Σκυθικῶν, vel alius qvi Μηδικῶν legere mavult pro μυθικῶν. Ex eodem ut videtur opere (licet Scaliger ad Græca Euſebii pag. 420. non dubitat è libris de rebus poſt Alexandrum petita eſſe) Euſebius in Chronicon pag. 56. 57. & Syncellus pag. 263. 334. 376. Regum Macedonicorum ante Alexandrum ſucceſſionem & alia qvædam repetunt. Etiam in Græcis Euſebii pag. 34. & apud Syncellum pag. 177. pro Ζεύξιππος

ἱστορεῖ

ἱστορεῖ, sunt qvi legunt Δέξιππος. Citatur Dexippus à Lampridio in Alex. Severo cap. 49. Capitolino in Maximino cap. 6. 7. & in Gordianis c. 2. (ubi *etiamsi breviter, ad fidem tamen omnia persecutum scribit*) & 9. 19. & in Maximo ac Balbino c. 1. 15. 16. Trebellius Pollio in triginta tyrannis c. 32. & in Claudio secundo c. 2. Eqvidem Jo. Tzetzes Chiliad. IX. Hist. 274. huncqve secutus Meursius & Vossius eundem putant Dexippum auctorem Σκυθικῶν, cum Dexippo de cujus *libris tribus in Categorias*, latine ex Jo. Bernardi Feliciani versione Venet. 1546. 1566. fol. & Paris. 1549. 8. editis dixi lib. IV. cap. 26. §. 8. Verum ille Philosophus ætate junior, & Jamblichi discipulus fuit, ut ex eodem Tzetza & Simplicio in Categorias pag. 1. constat. De Dexippo Coo dicam infra in Medicis libro VI. Alius etiam fuit Dexippus Comicus cujus Θησαυρὸν laudat Svidas in κωμικοῖς, erratqve Meursius qvi in Bibl. Attica cum Historico confundit.

2. Dexippi Herennii Historiam continuavit EUNAPIUS Sardianus Lydus teste Photio Cod. 77. & *XIV. libris* produxit à Claudio secundo usqve ad sua tempora sive Honorii & Arcadii imperium. *Duas* illius operis paravit *editiones*, & licet in utraqve Christianis Imperatoribus iniqvior, Julianum utpote Ethnicus miris laudibus extulit, in νέᾳ tamen ἐκδόσει sive posteriore editione plurima in Christianos convicia & blasphemias rescidit. Eunapii historiam exscripsit Zosimus * respicit eandem, Eunapium laudans pluribus locis, Svidas, atqve χρονογραφίαν vocat in ῥαψῳδίαν. Meminit & Eunapius ipse & lectores ad illud opus ablegat non uno loco in *Sophistarum Vitis* qvæ adhuc exstant. Has ex MSS. Mediceo, Barberino, Remensi qvi olim fuit Principis Lotharingii, & Regio Paris. duobusqve Mediolanensibus emen-

* Photius Cod. 98. de Zosimo: ἔποι δ' ἂν τις ἃ γράψαι αὐτὸν ἱστορίαν, ἀλλὰ μεταγράψαι τὴν Εὐναπίου, τῷ συντόμῳ μόνον διαφέρουσαν, καὶ ὅτι οὐχ, ὥσπερ ἐκεῖνος, ἄτοπα στελίχωνα διασύρει. Vossius de Hist. Græcis II. 18. Ex Historia Eunapii *solum de legationibus fragmentum beneficio V. C. Andreæ Schotti lucem vidit, reliqua exstare dicuntur in Bibl. Veneta. Eo autem æqviore animo istis caremus, qvod Zosimum habeamus.* Qvod in Bibl. Veneta exstare reliqva Eunapii Hist. dicuntur à Vossio, incerta fide tradi videtur, & jam pridem Jo. Leunclavius in Epist. ad Henricum Stephanum scripsit in Centuria Epistolar. Philologicar. Goldasti pag. 305. *Eunapii fuere libri XIV. qvi nunqvam exstant, ne qvidem in Italia. Zosimi sex tantum. Photius stilum Eunapianum ob prolixitatem & tropas frequentiores improbat, Zosimæum laudat* ὡς σύντομον καὶ εὐκρινῆ καὶ καθαρὸν ἅδε καὶ ἡδέως ἀπηκισμένον.

emendatas (qvorum Varias Lectiones ex auctione Gudiana nactus sum) jampridem recudendas dare instituti cum nova versione mea & notis, usus etiam observationibus Is. Casauboni, atqve Variis Lect. è Codice Bodlejano, qvas benevole mecum communicavit Clariss. Hudsonus. Præter Codices Vaticanum, Venetosqve Gesnero memoratos, comperi etiam exstare MSS. Neapoli in Bibl. Patrum Augustinianorum in Cœnobio S. Johannis de Carbonaria. Prodierunt primum Græce è *Jo. Sambuci* Pannonii Tirnavienſis Bibliotheca, typis nitidis Antwerp. ex officina Christophori Plantini 1568. 8. subjectis ad calcem castigationibus *Hadriani Junii* Hornani, cujus deinde latina versio vidit lucem ibid. 1572. 8. Ab eo tempore *Hieron. Commelinus* Eunapium ex duobus MSS. Palatinis emendavit & supplevit, ediditqve Græce & Latine, adjuncta Junii (licet à Græcis passim dissidente) versione Heidelb. 1596. 8. Editio Commeliniana recusa est Coloniæ Allobrogum sive Genevæ 1616. 8. atqve *excerpta de legationibus* ex Historia Eunapiana Græce subjuncta habet ex eodem Schotti Codice. Ex his constat Eunapium Rhetorem à Lydis missum esse legatum ad Julianum Imperatorem pag. 17. seq edit. Paris. & qvum legatione cum magno successu functus esset, jussum à Juliano causam agere adversus potentem adversarium, idqve feciſſe cum laude, & judicibus persvasisse. Diversus hic videtur à nostro & ætate prior, idemqve forte cum Eunapio τῷ ἐκ Φρυγίας Rhetore, cujus meminit Svidas in Μεστώνιος. De nostro videndus præ cæteris Hanckius lib. 2. de Romanar. rerum scriptoribus cap. 9. & Jonsius lib. 3. de scriptoribus Hist. Philosoph. cap. 17. Cui in hoc uno non assentior, qvod scribit eum vicesimo ætatis anno demum gentili religione imbutum, sive ex Christiano Ethnicum factum esse, idqve Eunapium ipsum testari in Ædesio. En tibi ejus verba pag. 34. ὁ γὲν ταῦτα γράφων ἐκ παιδὸς ἀκροατὴς χρυσανθίου γενόμενος, μόλις εἰς εἰκοστὸν ἔτος ἠξιώθη τῶν ἀληθεστέρων, ὅτω μέγα τι χρῆμα εἰς ἡμᾶς ἡ Ἰαμβλίχου φιλοσοφίας διελάθη καὶ συμπαρέτεινε τῷ χρόνῳ. Sane Chrysanthius ille qvi à teneris Eunapium imbuit & consobrinam ejus Meliten habuit uxorem, Ethnicus fuit non Christianus: igitur & Eunapius ubiqve Christianismi hostem professus, non vigesimo anno primum Ethnica superstitione imbutus, sed tunc initiatus demum est arcanioribus Mysteriis Philosophiæ & Theurgiæ, qvæ paullo ante

dixerat præ Constantini Imp. metu jam cœpisse diutius occuli atqve pertinaciore silentio involvi. Atqve hunc esse verborum Eunapii sensum, & per ἀληθέστερα illa intelligi mysteria Philosophiæ sublimioris, perspicue patet ex illis qvæ de Jamblicho subjungit. Matutinas horas aliis arte Rhetorica imbuendis per aliqvod temporis collocasse se refert ipse in Chrysanthio p 153. Medicæ qvoqve artis peritus fuit, ut in eodem Chrysanthio scribit pag. 156. atqve ab Oribasio Medico tetrabiblum ei suam, qvæ etiamnum latine ex Jo. Baptistæ Rasarii versione exstat, inscribente, λογιώτατος appellatur. Confer Photium Cod 219.

3. PETRUS gente Illyrius, patria Thessalonicensis, Rhetor sive Advocatus CPolitanus prudentiæ & eloqventiæ laude insignis fuit, qvem Justinianus Imp. teste Procopio lib. 1. de bello Gothico cap. 3 & 4. legatum misit ad Amalasuntham Theodorici Italiæ Regis filiam, eaqve interim à Gothis interfecta, bellum Theodahado jussit indicere, qvod ille deprecans in literis ad Justinianum Imp. apud Cassiodorum X. 19. Variar. Petrum legatum vocat *virum eloquentissimum, doctrina summum, & conscientiæ claritate præcipuum.* Postea Patricium fecit etiam Justinianus, ac Magistrum officiorum, misitqve de pace ad Chosroëm magnum, ut narrat idem Procopius lib. 2. de bello Gothico cap. 22. & lib. 4. cap. 11. & Svidas in Πέτρος, qvi testatur scripsisse Historias & περὶ πολιτικῆς καταστάσεως. Meminit hujus Petri & legationis ejus ad Persas etiam Menander Protector in excerptis de Legationibus pag. 150. Patricium & Magistrum sapientissimum vocat qvoqve Hermolaus Grammaticus, qvi sub Justiniano scripsit, in Epitome Stephani Byz. in ἀκόναι. Corippus lib. 1. de laudibus Justini minoris v. 25.

Successorqve boni redivivaqve gloria Petri
Hinc Theodulus adest, patria gravitate Magister.

Eundem putat Valesius intelligi qvem Vigilius Papa in Epistola Encyclica ad universam Ecclesiam *magnificum virum Petrum Referendarium* appellat, qviqve memoratur in Synodo qvinta. Sed diversum omnino putem Petrum Rhetorem (licet Clarissimo Kustero ad Svidam aliter videtur) qvem Leontius Scholasticus in lib. III. Anthologiæ cap. 30. memorat spectantem in Dionysiis collapso theatro obiisse. Non enim Rhetorem vocasset Poëta, sed Patricium & Magistrum.

ſtrum. Qvæ ex Petri hujus Magiſtri hiſtoriis ſuperſunt excerpta de legationibus, incipiunt à legatione Parthorum ad Tiberium Imp. neqve qvicqvam produnt recentius qvam legationem barbarorum ad Julianum Apoſtatam. Confer Hanckium lib.. 1. de Romanarum rerum ſcriptoribus capite 40. Nonnulla iisdem plane verbis leguntur in eclogis legationum ex Dione Caſſio, ut Valeſio etiam notatum. Chriſtianum fuiſſe conjicio ex auctoritate qva ſub Juſtiniano principe valuit, Licet fateor argumentum eſſe non plane firmum certumqve.

4. PRISCUS è Panio Thraciæ * opido Rhetor & Sophiſta CPol. & Theodoſii junioris ad Attilam legatus, ** ſcripſerat *Hiſtoriam Byzantinam & de bello adverſus Attilam* † libris VII. Male pro Priſco Πατρίσκος ſcribitur apud Evagrium lib 2. cap 1. ut Valeſius annotavit, & Περσικὸς apud Theophanem p 100. ut animadverſum Labbeo in protreptico, Valeſio p 74. ad Evagrium & Martino Hankio, qvi de hoc ſcriptore bono & utili diligenter egit lib. de Byzantinis ſcriptoribus cap. 2. atqve eundem ultra annum XV. Leonis Thracis Imp. ſive CHriſti 471. ſuperfuiſſe demonſtravit. Præter illos Hiſtoriæ Byzantinæ libros, è qvibus eclogæ legationum excerptæ

 ſunt

* *Panitem* Svidas, *Thracem* vocant Theophanes & auctor Chronici Alex. *Sophiſta* eidem Svidæ appellatur; Evagrio I. 17. II. 1. & 5. & 16. & V. 24. & Nicephoro Calliſto in præfat. pag. 35. *Rhetor*: & ante excerpta de legationibus *Rhetor ac Sophiſta.*

** Jornandes de rebus Geticis cap. 34. *Attila Hunnorum omnium Dominus, & pœne totius Scythiæ Gentium ſolus in mundo regnator, qui erat famoſa inter omnes gentes claritate mirabilis. Ad quem in legationem remiſſus à Theodoſio juniore Priſcus* &c. Eundem Priſcum Hiſtoricum ſæpius laudat Jornandes ut cap. 24. 35. 42. 49. atqve Juvencus in Attilæ vita. De illa vero legatione ſua fuſe Priſcus ipſe in eclogis pag. 49. ſeq. edit. Regiæ.

† Apud Svidam male κατὰ Ἄτταλον pro κατὰ Ἀττίλαν, ut Valeſio Hankius & Kuſterus aſſentiuntur. Auctor Chronici Alex. pag. 318. cum de Attilæ & Alarici motibus & exitio retuliſſet, ſubjungit: περὶ τοῦ πολέμου συνεγράψατο ὁ σοφώτατος Πρίσκος ὁ Θράξ. Evagrius lib. 1. c. 17. de eodem bello: ὃν περιέργως καὶ ἐς τὰ μάλιστα λογίως Πρίσκος ὁ Ῥήτωρ γράφει, *Videtur autem*, inqvit Voſſius p. 488. de Hiſt. Græcis, *hodieque exſtare. Sane citat Priſcum Baptiſta Fulgoſus in Memorabilium libris; inque Bibl. Vaticana eſſe, auctor eſt Raphaël Volaterranus lib. XIII. Anthropologiæ. Supereſſe etiamnum ait in Nomenclatore ſuo Rob. Conſtantinus.* Nemo tamen fuit hactenus qvi eum in lucem protulerit, vel in Bibliotheca hodie ſuperſtite legiſſe ſe ſit teſtatus.

ſunt & qvorum ſextum laudat Stephanus Byz. in σάλωνα, memorat Svidas etiam ejus μελέτας ſive *declamationes* Rhetoricas, *Epiſtolasque.* Chriſtianis ſcriptoribus recte eum accenſet Caſpar Barthius in Adverſariis. Hiſtoriæ Byz. ſcriptorem diligentiſſimum vocat Valeſius ad Ammianum Marcellinum XXX. 2. Alius Priſcus de qvo in vitis Sophiſtarum Eunapius.

5. MALCHUS patria Philadelphienſis a) Syrus, Sophiſtam egit CPoli, b) ῥητορικῆς εἰς ἄκρον ἐληλακώς ut de eo Photius Cod. LXXVIII. qvi Chriſtianum etiam fuiſſe teſtatur. Scripſit eleganti Stylo Βυζαντιακὰ ſive *Hiſtoriam* (ab extremis Leonis primi Imperatoris in qvibus ſubſtitit Pirſcus ſive ab A. C. 474. usqve ad necem Julii Nepotis, occiſum A. C. 480.) *libris* VII. qvorum exordio alia jam à ſe compoſita teſtatus eſt, qvemadmodum & in extremo libri ultimi plura ſe, ſi ſuppeteret vita ſcriptorum promiſit, itaqve integrius opus vidit Svidas, qvi memorat Malchi *Hiſtoriam à Conſtantino Magno ad Anaſtaſium usque* (ab A. C. 491. per annos XXVII. Imperatorem) in qua res qvoqve Zenonis Iſaurici ac Baſiliſci qvi poſt Nepotem regnarunt fuſius fuit perſecutus, inter alia graphice etiam deſcripſit ac deploravit conflagrationem publicæ Bibliothecæ CPol. & ſtatuarum τοῦ Αὐγουσταίου qvod incendium Baſiliſco imperante accidit, & ad centum viginti millia Codicum abſumſit. Vide Cangii CPolin Chriſtianam libro 2. pag. 150. Ex duobus qvæ exſtant Malchi eclogis Legationum poſterior è prioribus, prior è poſterioribus libris petitæ eſſe videntur. Allegatur Malchus ubi de incendio Bibliothecæ & Palatii ſermo eſt, à Zonara T. 2. pag. 52. Vide & Svidam in Λέων βασιλεύς.

6. MENANDER Euphratæ Byzantini F. Herodoti cujusdam frater, imperante Mauricio ad ſtudia literarum à qvibus ante abhor-

a) Philadelphienſem Photius fuiſſe teſtatur. Licet autem plures fuerint Philadelphiæ, tamen illam Syriæ intelligendam vel nomen Malchi docet. Et fortaſſe fuit hic ex poſteris ejusdem gentis, è qua Malchus, qui deinde ſub Porphyrii nomine fuit inter Græcos Philoſophos notiſſimus, de qvo ſupra lib. IV. cap. 24. De aliis Malchis dixi ad Eunapium. Vide etiam Roſweidum ad Vitas Patrum p. 74.

b) Hinc Sophiſtam Byzantium Svidas appellat.

c) Photius: ἔστι δ' ὁ συγγραψεὺς φιλαδελφεὺς, εἴ τις ἄλλος κατὰ συγγραφὴν ἱστορίας ἄριστος, καθαρὸς, ἀπέριττος, εὐκρινὴς, λέξεων ταῖς ἀνθηροτάταις καὶ εὐσήμοις καὶ εἰς ὄγκον τινὰ ἀνηγμέναις χρώμενος &c.

abhorruerat, applicans animum scripsit *historiarum libros VIII.* ab anno Justiniani Imp. XXXIII. (CHristi 560.) ubi desiit Agathias, usqve ad Tiberii secundi excessum (CHristi A. 582.) à qvo auspicatur Theophylactus Simocatta. Ipse se apud Svidam in Μένανδρος testatur animum appulisse ad scribendum μετὰ τὴν ἀποβίωσιν Ἀγαθίου cum Agathias jam esset defunctus, neqve continuare ipse Historiam sum posset, Ab eodem Svida pluribus locis fragmenta ex hoc Menandro afferuntur, etiam in δοκιμάστας, Μαυρίκιος & παλίωνες qvæ loca in utroqve indice Clariss. Kusteri omissa, sed à Valesio pridem annotata sunt. Idem Svidas Menandrum vocat *Protectorem.* Qvod nomen explicat Menander ipse in eclogis legationum pag. 171. ὁ δέ γε τῶν μεθορίων λεγόμενος προτίκτωρ, δηλοῖ δὲ παρὰ Ῥωμαίοις τὸν ἐς ξένους καταλεγόμενον ἀξίας, τὸν βασίλειον προστασίαν. Sed fuse de hac dignitate Cangius in utroqve glossario. Eclogæ illæ legationum qvæ è Menandri Historia excerptæ exstant paullo confuso ordine ac perturbato, ex duobus Codicibus Bavarico & Andreæ Schotti vulgatæ ab Hœschelio sunt, qvorum alter altero integrior fuit & diversas forte collectiones Theodosii alter, alter Joannis CPolitani exhibuit. Meminere Menandri præterea Theophylactus Simocatta lib. 1. cap. 3. Historiæ, & Constantinus Porphyrogenneta lib. 1. de thematibus cap. 2. ubi eum Procopio, Agathiæ & Hesychio illustri jungit.

7. De *Theophylacto Simocatta* è quo & ipso excerpta Legationum in editione Regia pag. 176. seq. leguntur, dicam infra, ubi ejus Historiarum libros, qvi etiamnum exstant, recensebo.

Post hæc de legationibus excerpta Labbeus subjunxit Eclogas Photii ex *Olympiodoro*, *Candido*, atqve *Theophane* Byz. tum *Hesychii* illustris de rebus CPol. cum versione & notis Meursii, & ex *Suida* Lexico excerpta de Imperatoribus Orientis, aliisqve personis rebusqve CPolitanam Historiam spectantibus cum notis & animadversionibus. His addenda excerpta è *Nonnoso* Photiana.

8. OLYMPIODORUS ex Thebis Ægypti oriundus & Theodosii ad Hunnos legatus, licet à CHristi sacris Photio teste alienus, scripsit ὕλης * Historicæ sive *Commentariorum* libros XXII. de rebus ab A.C. 407. Honorio septimum & Theodosio juniore COSS.

* Ita etiam postea Commentarios suos inscripsit Nicephorus Bryennius.

ad A. C. 425. qvo Valentinianus III. secundum Consul, renunciatus est Augustus. Argumenta librorum, qvos eidem Theodosio Auctor dicavit, refert Photius Cod. 80. qvi ποιητὴν τὸ ἐπιτήδευμα (non *Poëtam* ut vulgo interpretantur, sed ut Reinesius * II. 5. Var. Lect. pag. 154. seq. *Operatorem Chymicum*) fuisse, ex ipsiusmet testimonio refert. Ac certe ποίησιν pro operatione Chemica poni pervulgatum, ut Cangius in glossario Græco bene observavit, necmodo inter Chemicorum nomina Olympiodorus occurrit, in MS. Collectione Chemicorum Græcorum de qva libro VI. pluribus erit dicendi locus, Γίνωσκε ὦ φίλε καὶ τὰ ὀνόματα ποιητῶν, ἀρχὴ Πλάτων, Ἀριστοτέλης, Ἰωάννης ἱερεὺς, Δημόκριτος, Ζώσιμος ὁ μέγας, Ὀλυμπιόδωρος, Στέφανος ὁ φιλόσοφος, Σοφὰρ ὁ ἐν Περσίδι &c. sed etiam inter scripta ipsa Chemica habeo unum hoc titulo: Ὀλυμπιοδώρου φιλοσόφου Ἀλεξανδρέως πρὸς Πετάσιον τὸν βασιλέα Ἀρμενίας εἰς τὸ κατ' ἐνέργειαν ζωσίμου, ὅσα ἀπὸ Ἑρμοῦ καὶ τῶν φιλοσόφων ἦσαν εἰρημένα. Notandum tamen hunc Olympiodorum dici Alexandrinum non Thebanum, deinde ferri ejus commentarium in scriptum Zosimi, cum Zosimus Historicus Historicum Olympiodorum nominetenus citet lib. V. c. 27. adeoq; eum ætate non videatur præcessisse. Sed dicere ad hoc licet vel eodem tempore ambos scripsisse Zosimum & Olympiodorum, qvod verisimillimum mihi videtur, vel alium fuisse Zosimum Thebanum Panopolitam (Svidæ Alexandrinum) Chymicum ab Historico, vel locum in qvo Olympiodori mentio, per glossema libris Zosimi Historici insertum esse, ut visum Lambecio, qvem vide lib. VI. p. 177. sq. 188. Certe Olympiodorus ibi fere, ubi definit Zosimus, auspicatus historiam suam multo qvam ille longius produxit. Prodierunt excerpta ex Olympiodori Historicis Commentariis, ne Photii editiones memorem, etiam in Tomo tertio minorum Historiæ Romanæ scriptorum, sed minus integra ex Bibl. Francisci Pithœi cum versione & notis *Frid. Sylburgii* Francof. 1590. fol. De aliis Olympiodoris, ut Peripatetico Procli præceptore, & altero juniore Alexandrino qvi vitam Platonis & commentarios in Platonis Alcibiadem, Gorgiam, Phædonem, Philebum & alia forte nonnulla scripsit, qvemadmodum & de Olympiodoro Christiano scriptore & Diacono Alexandrino qvem Philosophum & πολὺν τὰ θεῖα vocat Anastasius Sinaita (qvi sæculo VI. extremo vixit) sub finem libri VI. in Hexaë-

* Confer Reinesii Epistolas ad Nesteros pag. 19. Hermanni Conringii de Hermetica Medicina pag. 49. & Olaum Borrichium de sapientia Ægyptiorum p. 25. 34.

Hexaëmeron, alibi dixi. Omitto Olympiodorum λοχαγὸν sive ductorem manipuli, cujus meminit Plutarchus in Aristide pag. 327. & Olympiodorum Thessalum, Hippodromi Sophistæ Patrem, de qvo Philostratus. Olympiodori nescio cujus Rhetoris περὶ τοῦ ἀπὸ ἐναντίων λόγου διάταξις MS. fuit inter libros Gudianos.

9. CANDIDUS Isaurus sub Anastasio ut videtur scripsit affectata ut arguit Photius dictione, *Historiarum* ab auspiciis Leonis Thracis usqve ad obitum Zenonis Isaurici *libros tres*. Idem Photius Cod. 79. ubi argumentum operis recenset, de auctore qvi Christianus fuit hæc habet: ἔστι δὲ πατρίδος μὲν Ἰσαυρίας, ὡς αὐτὸς φησι, τῆς Τραχείας, ἐπιτήδευμα δ' ἔσχεν ὑπογραφεὺς (notarius sive tabularius) τῶν ἐν Ἰσαύροις πλεῖστον ἰσχυσάντων· τὴν δὲ θρησκείαν χριστιανὸς ἦν καὶ ὀρθόδοξος, τήν τε γὰρ τετάρτην σύνοδον ἐπαίνοις στέφει, καὶ τῶν κατὰ αὐτῆς καινοτομούντων καθάπτεται δικαίως. Fragmentum ex hoc Candido Historico habet Svidas in χειρίζω, ubi pro Κάδδος ἱστοριογράφος, qvem ex corrupto Svidæ loco retulit etiam Simlerus in suam Bibl. & Mallincrotus in sua de Historicis Græcis paralipomena, legendum esse Κάνδιδος, monuit Clariss. Kusterus, & ante eum Reinesius III. 2. Var. lect. pag. 366. & Valesius pag. 74. ad Evagrii II. 16.

10. THEOPHANES Byzantius à Theophane Confessore, * qvi in sua Chronicorum Syncelli continuatione & ipse res Justini utriusqve ac Justiniani attigit, diversus, eoqve multis ut videtur annis antiqvior & sub Mauritio forte Imp. clarus, scripsit præter Commentarios de rebus Justiniani Imp. qvorum libro primo meminit, *X. libros Historiarum* ab anno secundo Justini junioris (CHristi 567.) ad annum ejusdem Justini duodecimum (CHristi 577.) ita ut singulis libris singulos annos tribuisse videatur. Excerpta ex illis servavit Photius Cod. 64. plures etiam postea, qvibus decem istos continuaverit libros composuisse testatus.

11. NONNOSUS Νόννοσος, Christianus scriptor, tradidit *Historiam legationum suarum*, cujus argumentum & ex illa excerpta qvædam servavit Photius Cod. 3. Fuit autem Nonnosus hic Justiniani Imp. ad Æthiopum Auxumitarum Regem Elesbaam, ad Homeritas, Saracenos qvorum φύλαρχος Caisus erat, & ad alios Orientis populos

* De hoc supra cap. 4. pag. 151. seq. qvem *Georgium Theophanem* nescio qvo auctore vocant Vossius de Hist. Græcis pag. 285. & Reinesius de palatio Lateranensi pag. 83. 84. Ansa forte, qvod *Georgium* Syncellum continuavit.

los legatus, filius Abrahami presbyteri qvem Justinus Thrax & Justinianus Legatum misere ad Alamundarum & jam memoratum Caisum præfectos Saracenorum: & *Nonnosi* nepos qvi ad Aretham eorundem Saracenorum præfectum legationem nomine Anastasii Imp. obierat. Hæc è Nonnoso nepote excerpta Photiana in Labbei eclogis nescio qvomodo omissa sunt.

12. HESYCHIUS illustris, a) patriâ Milesius, Hesychii Advocati & Sophiæ Filius, scriptor (licet Svidæ b) aliud videtur) itidem Christianus, Justiniani Imp. temporibus composuit *Historiam Chronicam* sex τμήμασι c) sive διαστήμασι distinctam, qvorum 1) de rebus qvæ à Belo Assyriorum Rege bellum Trojanum antecesserunt, 2) ab Ilio capto ad Romam usqve conditam, 3) ab Urbe condita usqve ad Consules creatos Olympiade LXVIII. 4) à Consulum initio usqve ad Julium Cæsarem. 5) à Julio Cæsare usqve ad Constantinopolin à Constantino M. instauratam. 6) à Constantino M. usqve ad excessum Anastasii Dicori Imp. Vide Photium Cod. LXIX. & Svidam in Ἡσύχιος. Sexti τμήματος initium ad nos puto pervenisse, sub titulo: Πάτρια d) Κωνσταντινουπόλεως, qvæ adeo à Svi-

a) Ἰλλούστριος non est nomen proprium, sed dignitatis, ut multi jam animadverterunt. Vide Colomesium ad Gyraldi dialogos de Poëtis pag. 145. Hanckium de Byz. Historiæ scriptoribus cap. 4. Meursium in glossar. & notis ad Hesych. ad præcipue Cangium in glossario Græco, Jonsium pag. 307. & Edmundum Chilmeadum ad Malalæ Chronicon T. I. pag. 377.

b) Svidas Christianum non esse Hesychium, collegit ex eo, qvod in libello de viris eruditione claris Christianos scriptores non memorat. Sed aliud ejus fuit institutum, & in eo ipso libello memorat Sibyllam Chaldæam de Christo vaticinatam, Tribonianumqve tanqvam Ἕλληνα h. e. Ethnicum atqve ἄθεων perstringit. Itaqve Christianum fuisse existimant H. Stephanus, Vossius pag. 268. de Hist. Græcis, Hanckius, Caveus, aliiqve, qvibus libenter assentior.

c) τμήματα Photius appellat, διαστήματα Svidas, & auctor glossarii juris in παλματίους ubi laudatur Ἡσύχιος ὁ Ἰλλούστριος ὁ φιλοσοφήσας ἐπὶ τῆς Μιλησίας ἐν τῷ ἑ χρονικῷ διαστήματι τῆς ἱστορίας. Idem in Φόλλις allegat Hesychium ἐν τῷ ϛ΄ διαστήματι.

d) Sic Hyasis sive Oasis urbis Libyæ τὰ πάτρια sive origines atqve Antiqvitates scripsit Soterichus Poëta teste Steph. in ὕασις: Diogenes Cyzicenus τὰ πάτρια Κυζίκου Svidæ laudata in Διογ. & eidem Stephano in βέσβικος, atqve alibi: Claudianus τὰ πάτρια Ταρσοῦ, Ἀναζαρβου, Βηρυτοῦ, Νικαίας, ut ad epigrammata Claudiani Græca annotatum in veteri Codice Allatius reperit, qvi etiam in Excerptis Rhetorum pag. 256. edidit apospasmation Callinici Sophistæ ἐκ τῶν εἰς τὰ πάτρια

Svida * totum opus Chronicæ Hiſtoriæ laudante haud ſingillatim memorari, minime eſt mirum. Primus illa ſub *Georgii Codini*, qvi excerpſit ac ſervavit, nomine Græce & Latine edidit *Georgius Douſa* Jani F. περὶ πατρίων τῆ Κωνσταντινουπόλεως παρεκβολαὶ ἐκ τῆ βίβλυ τῆ χρονογράφυ, Heidelbergæ apud Hieronymum Commelinum 1596. 8. & Genev. 1607. 8. Inde eadem integriora paullo, veluti nondum edita ad calcem libelli Heſychii de viris illuſtribus, è MS. Palatino Græce cum verſione ſua & notis ſub vero Heſychii nomine vulgavit *Joannes Meurſius* Lugd. Bat. 1613. 8. adjunxitqve *Beſſarionis* Cardinalis Epiſtolam ſcriptam Græco vulgari ſermone ad Thomæ Palæologi filiorum pædagogum Româ datam 9. Auguſt. 1465. qva eum hortatur ut cum Critopulo Medico diligentem eorum curam habeat, neqve Anconæ diutius ſubſiſtat, ſed Siciliam petat. Meurſii verſio notæqve à *Labbeo* in editione Regia una cum Græcis recuſæ ex illius editione ſunt. Nonnulla in editione caſtigant Allatius ad Euſtathii Hexaëmeron pag. 126. & Ampliſſimus Vir Gisbertus Cuperus lib. IV. Obſervationum cap. 14. Interpretationis Douſianæ errores notavit *Jac. Gretſerus* Obſervationibus in Codinum, lib. 3. cap. 18. ejusqve editionem è Bavarico Codice auctiorem fecit cap. 19. *Nos etiam*, inqvit Allatius diatriba de Georgiis p. 362. *ex alio MSto Codice multo hiſce plura in noſtro* ** *Variorum Antiquorum Tomo I. protulimus, adeo ut jam Lector opus abſolutum ferme habeat. Nec aliud ab hoc opus eſſe mihi autumo, quod in Bibliotheca Carthuſiæ Neapolitanæ in indice MStorum legitur* Georgii Codini Chronologia CPolitana. *Legitur etiam MS. Romæ in Bibliotheca Vallicellana D. 23. & Scoriaci in Regia. Neqve alius à Codino eſt* Georgius Conſtantini *qvi* πάτρια Conſtantinopolis *& librum* de Sapientia *ſcripſiſſe traditur à Geſnero, Conſtantinus enim, ni fallor, locum Codini occupavit. Errorem ſecuti ſunt Geſneriani Epitomatores Robertus Conſtantinus, & qvi ſine ullo delectu atqve examine omnia exſcribit Paulus Bolduanus. Liber vero ipſius* de Sapientia *nullus alius eſſe videtur, qvam ea pars* πατρίων *qvæ in exſtructione Templi CPol. S. Sophiæ enarranda impenditur.* Confer qvæ de Codino infra, ubi pleniorem Originum ejus CPolitanarum editio-

τρια Ῥώμης. Tzetzes Chiliad. 2. verſu 973. ubi de Apollonio Tyanenſi: γράφεσι ταῦτα πάτρια καὶ χρονικῶν τι πλῆθος. Conſtantinus Porphyrog. II. 12. themat. pag. 111. οἱ τὰ πάτρια συγγεγραφότες Βυζαντίων.

* Vide qvæ ſupra pag. 137.

** Non vidit lucem, ſqvod ſciam.

editionem à *Petro Lambecio* curatam recensebo. Hesychium illustrem citat Tzetzes Chiliad. 3. versu 877. atque inter alios qui Justiniani temporibus ἐπὶ τῆ ἱστωιανῆ βασιλείας scripserunt, Constantinus Porphyrogenitus lib. 1. themate 2. nec non lib. 2. themate 8. ubi de Indictionum origine.

Memorat & Photius alterum Hesychii hujus opus *de rebus sub Justino Thrace & per primores Justiniani annos gestis*, quod ulterius continuare mors acerba filii *Joannis* haud permisit.

Cæterum supereſt adhuc *libellus* Hesychii illustris περὶ τῶν ἐν παιδείᾳ βλαλαμψάντων σοφῶν, *de his qui eruditionis fama claruerunt*, digestus ordine nominum Alphabetico, & iisdem passim verbis, quibus utitur Laërtius, pauca quædam de illis perstringens. Meminit ejus Svidas qui vocat ὀνομαστολόγον ἢ πίνακα τῶν ἐν παιδείᾳ ὀνομαστῶν, quia vero subjungit ἃ ἐπίσημά ἐστι τοῦτο τὸ βιβλίον, hoc potest ita intelligi, ut duos libros ejusdem argumenti composuerit Hesychius, unum uberiorem quem Callimachi exemplo inscripserit πίνακα, & alterum qui hodie exstat breviorem ὀνομαστολόγον qui fuerit prioris veluti Epitome. Equidem Meursius putat supplenda esse verba: Διογένην τὸν Λαέρτιον μιμησάμενος ἃ ἐπιτομή ἐστι τοῦ παρόν βιβλίον. Sed quanquam plurima è Laërtio iisdem ut jam dixi verbis repetiit, Epitomen tamen Laërtii neutiquam præstat, ne dicam Codicem nullum Svidæ MS. conjecturæ Meursii audaciori suffragari, & Hesychium multa referre de quibus in Laërtio ne γρύ. Nonnulla ex Hesychii libello verbotenus Svidas, non tantum in Ξάνθος, Ξενοκράτης, Πλάτων Μιτυληναῖος, Φαίδων, sed etiam in Ἀπολλώνιος, Ἀριστέας & aliis quamplurimis in locis. Prodiit primum Græce è Bibliotheca *Jo. Sambuci* Antwerpiæ, typis nitidis A. 1572. 8. apud Christophorum Plantinum, subjunctaque ad calcem versio latina *Hadriani Junii* cum ejus castigationibus, in quibus ut Hesychium è Laërtio ita Laërtium vicissim ex Hesychio subinde emendandum demonstrat. Postea Græce & Latine prodiit cum Junii versione & notis, notisque *Henr. Stephani* animadversionibus ad calcem Diogenis Laërtii, ex laudati Stephani officina A. 1594. 8. Illa Laërtii editio & cum illa Hesychii libellus recusus est Genevæ apud Jo. Vignon 1615. 8. Interim *Joannes Meursius* Lugduni Bat. 1613. 8. Hesychii opuscula atque in his præsentem libellum vulgavit, castigationibusque Junii ac Stephani notas

tas suas addidit. Junii autem versio latina non ut ab H. Stephano Græcis ex adverso per singulas paginas posita est, sed separatim ad calcem voluminis excusa legitur.

Alii Hesychii.

HEsychius *Ægyptius* Episcopus, A. C. 310. vel 311. Alexandriæ passus Martyrium cujus meminere Eusebius VIII 13. Hist. p. 308. & Martyrologia 26. Nov. Idem habetur qvi Græcam versionem sacrorum librorum V. T. emendavit, ut dixi lib. 3. c. 13. §. 14. Atqve eundem suspicor primum auctorem glossarii, ab aliis deinde interpolati truncatiqve qvod sub Hesychii *Alexandrini* nomine habemus, vide supra lib. 4. cap. 35.

Hesychius *Alexandriæ* minoris Episcopus, qvi Concilio Antiocheno & Nicæno primo interfuit.

Hesychius *Apameensis*, infra, in Justino Hesychio.

Hesychius CPolitanus presbyter, cujus λόγοι qvatuor de serpente æneo Moysis memorat Photius Cod. 51. Idem forte cujus meminit Philostorgius VI. 1.

Hesychius vir *Consularis* de qvo Hieron. ad Pammachium Epist. 101. de optimo genere interpretandi: *Dudum Eſychium Virum Consularem contra quem Patriarcha Gamaliel graviſſimas exercuit inimicitias, Theodoſius Princeps capite damnavit, quod ſollicitato notario chartas illius invaſiſſet.* Hesychium intelligo proconsulem Achajæ, ad qvem Teodosii lex in Codice Theodosiano l. ult. de principibus agentium in rebus. Ad Hesychium Proconsulem etiam Epistola Nili 292. libri 2. edit. Allatianæ. Ad hunc forte etiam Libanii Epist.

Hesychius qvi cum Synesio ad *Geometriæ* studium incubuit, postea Magistratu aliqvo functus. Vide Synesii Epist. 92.

Hesychius *Glossarii* sive *Lexici* auctor, supra in Hesychio Ægyptio.

Hesychius *presbyter Hierosol.* qvem Theophanes p. 71. ad Annum Theodosii jun. VII. scribit διδασκαλίας sive literarum sacrarum doctrina floruisse, ejusqve obitum refert p. 79. ad annum Theodosii XXVI. CHristi 433. Eundem Græci in Menologio 28. Martii scribunt exhausisse fontes omnes scientiæ & sapientiæ & omnem Scripturam interpretatum esse ac perspicue explicasse atqve ad multorum utilitatem proposuisse. Ejusdem meminit

Cyrillus in Vita S. Euthymii. Confer Henſchenium Tomo 3. ad 28 Martii pag. 713. De Heſychii Hieroſol. ſcriptis non repetam qvæ erudite Labbeus, Caveusqve. Tantum notabo 1) στιχηρὸν ejus ſive *κεφάλαια in XII. Prophetas* Minores cum latina verſione ſua edidiſſe Conradum Rittershuſium in Aſſe fatidico, ſive XII. Prophetis Metaphraſi latina donatis, Ambergæ 1604. 8. Confer de illis *κεφαλαίοις* Richardi Simonis Epiſtolas Criticas Gallice excuſas Baſileæ p. 75. ſeq. Laudantur & ejus ſcholia *in Ezechielem* ac *Jobum* atqve Conradus Clauſerus præf. ad Procopium Gazæum in Pentateuchum: *Utinam*, inqvit, *haberemus Heſychii ſcholia in Ezechielem atque adeo omnes Prophetas. Incredibile dictu eſt, quantum lucis acceſſurum eſſet Propheticæ lectioni.* Minores Prophetas cum commentariis Theodoreti & Heſychii extare in Codice Regis Pariſ. 1892. teſtatur doctiſſimus Montfauconus p. 316. Palæographiæ Græcæ. 2) Heſychium Hieroſol. *in Pſalmos* è MS Veneto edere promiſit C. V. Anſelmus Bandurius, & Codicis illius initio mutili meminit laudatus Montfauconus in Diario Italico pag. 46. Habeo & ipſe Homilias qvasdam Græcas MSS. in Pſalmos, qvas alii Codices Chryſoſtomo, alii rectius Heſychio tribuunt. Proœmium Heſychii in Pſalmos fuit apud Jac. Sadoletum, qvi de eo ita in Epiſt. ad Eraſmum: *De Heſychio quod quæris, habueram Pſalmorum Græcorum librum vetuſtate inſignem, in eo proœmium Heſychii luculente ſcriptum in eam ſententiam, ut probare conaretur omnes Pſalmos Davidis eſſe. Is liber mihi cum cæteris omnibus periit. Reliqua ſunt apud me Græca collectanea in Pſalmos, incerto auctore ſcripta non tam copioſe quam eleganter, quibus præcipue utor: in iisdem interdum citatur Heſychius.* 3) Libri VII. Explanationum allegoricarum *in Leviticum* ad Diaconum Eutychianum latine qvidem tantum exſtant, laudati pridem Amalario, Rabano, Strabo, aliisqve, & editi Baſil. 1527. fol. Pariſ. 1581. 8. & in Bibliothecis Patrum: ſed videntur utiqve ſcriptoris eſſe Græci, Heſychii nempe, ut titulus habet, Hieroſolymitani † presbyteri, verſi latine ab interprete neſcio qvo, Heſy,

† In gloſſa Ordinaria vocatur etiam Epiſcopus, ſed non eſt tanta illius auctoritas, ut ideo non poſſit tribui Heſychio qvi presbyter Hieroſolymitanus A. C. 433. obiit & ab explanatione Scripturarum magnam ſibi celebritatem nominis paraſſe in Menologio Græcorum ad 28. Martii traditur.

Hesychius enim Salonitanus ut is fuerit nihil est necesse, qvi verba S. Scripturæ ex Hieronymi versione adscripsit. Confer Richardum Simonem in Censura Bibliothecæ Divinæ Hieronymianæ Gallice edita p. 35. seq. 40. seq. & in Epistolis Criticis p. 69. seq. & T. 4. Bibl. Criticæ p. 55. Salmasium de transsubstantiatione p. 57. Edm. Albertinum de Evchariſtia p. 847. Labbeum de Scriptoribus Ecclesiasticis T. 1. p. 633. seq. & Antonium Arnaldum in scripto Gallico: Tradition de l' Egliſe touchant l' Evchariſtie T. 4. de la perpetuité de la foy p. 21. seq. 4) *Sermo de resurrectione* in Codice Regio Paris. fertur sub titulo Ἡσυχίου Θεολόγου, uti Trithemius & Sixtus Senensis nescio qvo auctore Hesychium presb. Hierosol. tradunt Gregorii Nazianzeni, qvi *Theologi* nomine communiter venit, fuisse discipulum. Eadem secunda de Paschate legitur inter Homilias Greg. Nyssæni, sed stylo, * ut observat Combefisius, prorsus abhorrente, qvi illam cum altera *de hora qua crucifixus est Dominus*, latine ex versione sua dedit etiam in Bibl. concionatoria. In eadem & in supplemento Bibliothecæ Patrum Paris. T. 1. pag. 821. & T. 12. Lugd. p. 190. exstat latine Carolo Fabiano interprete Oratio in *S. Andream Apostolum* de qva Photius Cod. 269. licet Thomas ibi pro Andreæ nomine legitur. Græce habuit Allatius, incipit: σάλπιγξ ἡμᾶς Ἀποστολικὴ πρὸς πανήγυριν ἤθροισε. 5) Hesychii presb. Hierosol. *Historia Ecclesiastica* ** respicitur in Chron. Alex. pag. 371. ubi Hesychius citatur cum Sozomeno & Theodorito ubi de rebus Theodori Mopsvesteni sermo est. 6) *Vita Longini Centurionis* & duorum sociorum Martyrum qvæ ex MS. Vaticano 1190. pag. 117. exhibetur ab Henschenio T. 2. ad XV. Martii Græce pag. 736. & latine p. 386. non videtur ut editor voluit, Hesychii presbyteri Hierosol. illius qvi sub Theodosio juniore vixit, sed longe junioris scriptoris. Confer Tillemontium Memor. Hist. Eccles. T. 1. pag. 254. 7) Allatius sub Hesychii Hierosol. nomine habuit Homiliam Hesychii Hierosol. presb. εἰς τὴν ὑπαπαντήν, incipit: Ἡ μὲν ἑορτὴ λέγεται καθαρσίων.

* Confer Rich. Simonis Hist. Crit. Novi Test. T. 3. p. 112.
** Vide supra cap. 4. §. 28. pag. 113.

In SS. Apostolus Petrum & Paulum, incipit: καλὸν μὲν τὸ ῥόδον τῆς ἐαρινῆς.

In S. Procopium Martyrem, incipit: Προκοπίῳ τὴν θυσίαν ὁ Χριστὸς ἐστεφάνωσεν ταῦρον αὐτὸν ἰδών.

In Lazarum quatriduanum, incipit: δεῖπνον ἡμῖν πολυτελὲς λαζαρος αὔθις.

8. De fragmento *Homiliæ* in *Natalem CHristi* dictum supra cap. 4. p. 145.

Alius Hesychius *Presbyter* ac deinde *Episcopus Hierosolymitanus* circa A. C. 600. ad qvem Epistola Gregorii M. lib. IX. Epist. 4.

Hesychius *Episcopus* qvem cum aliis sex Episcopis missum ab Apostolis Petro & Paulo ad *Hispanos* tradunt. Vide Papebrochium T. 3. ad XV. Maji pag. 442. & Tillemontium T. 1. memor. Hist. Eccles. pag 501.

Justinus Hesychius, Apameensis, Amelii Philosophi adoptivus, cui libros suos legavit. Porphyr. in vita Plotini c. 3.

Hesychius λαμπρότατος qvi domum splendidam construxerat animi ornandi negligens ac securus, ad qvem Epistola 156. Isidori Pelusiotæ lib. 2.

Hesychius *libertus* Augusti Imp. memoratus in veteri inscriptione apud Gruterum, p. DLXIV. 2. ut alios Hesychios libertos in eodem Gruteriano thesauro obvios præteream.

Hesychios *Martyres* præter Ægyptium supra memoratum plures alios celebrant Martyrologia & Menologia ut 15. Junii, 3. Julii, 2. Septempris 3. Octobris, 7. & 18. Nov. &c.

Hesychius *Medicus* & *Grammaticus* CPoli sub Leone I. Imp. Vide Svidam in ἰάκωβος.

Hesychius *Monachus*, S. Hilarionis amicus de qvo Hieronymus in ejus vita qvæ inter hujus Epistolas atqve apud Surium 21. Octobr. legitur.

Hesychius *Salonitanus* in Dalmatia Episcopus, cujus Epistola una ad Augustinum & duæ ad eum Augustini exstant, num. 78. 79. 80. (in nova edit. 197. 198. 199.) Augustinus XX. 5. de Civ. DEI: *Epistola quam rescripsi ad beatæ memoriæ virum Hesychium Salonitanæ Urbis Episcopum, cujus Epistolæ titulus est de fine sæculi.* Est illa Epist. 80. (in nova

nova edit. 199.) Epistola prima Zosimi Papæ ad hunc Hesychium data fertur Honorio XII. & Theodosio VIII. COSS. hoc est A. C. 418. T. 1. Concilior. edit. Binianæ pag. 711.

Hesychius Ἰαχυγράφος qvem in Originibus CPolitanis citat Codinus, vereor ne idem sit cum Hesychio Milesio, licet à Codino refertur inter eos qvi instaurationi Urbis à Constantino M. factæ αὐλόπλαι interfuerunt. Etiam Hesychium Milesium, *tabularium* vocat Barthius p. 103. ad Claudianum.

Hesychius *Viennensis* Episcopus, cui succesit Alcimus Avitus.

Adde his Hesychiam fœminam, Sacerdotem Minervæ, cujus nomine studium qvietis & concordiæ svasit Oraculum Athenienssibus. Vide Plutarchum in Nicia p. 532. & libro de Pythia versibus non vaticinante p. 403.

Post Hesychii Milesii πάτρια Κωνσταντινουπόλεως Labbeus in Tomo primo Corporis Byzantini subjunxit loca ex Svida ad Historiam Byz. pertinentia, cum versione Æmilii Porti, illa nempe qvæ Svidas habet in Ἀγαθίας, Ἀγάπιος, Ἀγγέλιος, Ἀθηνᾶς, Ἀκάκιος, Ἀνασάσιος, Ἀναστάσιος σιλεντιάριος, Ἀντίοχος ὁ πραιπόσιτος, Ἀπόλλωνος ἄγαλμα, Ἀρδαβούριος, Ἀρειανὸς, Ἀρμάτιος, Ἄρματος, Ἀρτέμιος, Ἄυγυστος, Ἀφυσία, Ἀφροδίτη, Βασιλικὴ, Βασιλίσκος, Βελισαρίος, Βημάρχιος, Βηρίνη, Βόσπορος, Βόσποροι, Βάλγαροι, Βυζάντιον, Γενναδίος, Γενικὸς, Γεώργιος, Γέσιος, Γραπιανὸς, Δημήτης, Διονύσιος, Ἑλένη, Ἐλεύσιος, Ἑλικώνιος, Ἑρμῆν, Ἑρμόλαος, Ἑσία, Ἑσιάδες, Εὐξεῖνος, Εὐσάθιος, Εὐπρόπιος, Εὐτύχης, Εὐφημίας, Εὐφήμιος, Ζεύξιππος, Ζεὺς, Ζήνων ὁ βασιλεὺς, Ἥρα, Ἡράκλειος βασιλεὺς, Ἡράκλειος στρατηγὸς, Ἡσύχιος, Ἰανουάριος, Ἰγνάτιος, Ἴλλος, Ἰοβιανὸς, Ἰοβιανὸς, Ἰουστινιανὸς, Ἰουστινιανὸς ὁ ῥινότμητος, Ἰουστῖνος, Ἰωάννης Ἀντιοχεὺς, Θεμίστιος, Θεόδοτος, Θεοδόσιος, Θεόδωρος ὁ ἀπὸ ἀναγνωστῶν, Θεοφύλακτος σοφιστὴς, Κωνσταντῖνος, Κωνστάντιος, Κωνσταντινούπολις, Κωμήγιον, Κύρος Πανοπολίτης, Λεόντιος Τριπόλεως, Λεόντιος Μοναχὸς, Λέων Βυζάντιος Φιλόσοφος, Λέων βασιλεὺς, Μακεδόνιος, Μάλχος, Μάμας, Μαναὶμ, Μάξιμος, Μάρης, Μαρκελλος, Μαρκιανὸς, Μαυρίκιος, Μελανθιὰς, Μένανδρος Προτίκτωρ, Μίλιον, Μιχαὴλ, Νάρσης, Νεστόριος, Ξηρόλοφος, Ουαλεντινιανὸς, Οὐάλης, Ὠρεῖον, Ὦρος Ἀλεξανδρεὺς, Παμπρέπιος, Παῦλος, Παῦπερ, Πέτρος ὁ Ῥήτωρ, Πέτρος ὕτος ἦν ἐπὶ Ἰουστιανοῦ, Πλάκιλλα, Πολυχερία,

χερία, Πρίσκος Πανίτης, Πρίσκος υἱὸς, Πρόκλος τοῦ βασιλέως, Ἰουστίνου Κοιαίστωρ, Προκόπιος, Προποντὶς, Ῥουφῖνος, Σαλούστιος ὁ τῆς αὐλῆς ἔπαρχος, Σεβαστιανὸς, Σέλευκός, Σώπατρος Ἀπαμεὺς, Σταυρὸς, Στήλη, Στούδιος, Τιβέριος, Τιμόθεος, Τραιανὸς, Τριβονάλιον, Τριβουνιανὸς, Τριβωνιανὸς, Τροΐλος, Φατριὰ, Φῆστος, Φιλίππικος ὁ Βαρδώνης, Φιλίππικος στρατηγος, Φόρος. De Svida dicturus sum infra capite singulari qvod Lexicis Græcis dicavi. Excœrpta qvædam de Imperatoribus Rom. & CPolitanis è Svida Græce & Latine exhibet etiam Frid. Sylburgius Tomo tertio minorum Romanæ Historiæ scriptorum.

III. PROCOPIUS ex Cæsarea Palæstinæ Rhetor a) sive caussarum Patronus ac Sophista, hoc est eloqventiam professus CPoli. Hunc licet paganis adscribere non dubitant Eichelius, b) & Mottanus Vayerus: Christianum utiqve & Catholicum fuisse scripta ipsius perspicue testantur, eum vero qvi subtiles & arces de religione con-

a) Svid. in Προκόπιος. Confer Vossium de Hist. Græcis II. 22. & Hanckium de scriptoribus Byz. lib. 1. cap. 5.

b) Mottanus Vayerus in judicio de Historicis T. 1. Operum pag. 339. & Jo. Eichelius præfat. ad Procopii Anecdota §. 17-22. qvi tamen & ipse non potest diffiteri externa saltem professione Christianismum præ se tulisse. Qvæ vero affert ut simulatorem improbum & sub Christiani larva latescentem Ethnicum probent, ita sunt pleraqve comparata, ut prudentem potius & sanum demonstrent scriptorem Historiæ, cujus neutiqvam est tanqvam ex cathedra controversias Theologicas dijudicare. Qvod porro videtur nonnihil aliqvando tribuere ominibus & fortunæ, commune hoc ipsi est cum multis piis & Christianis scriptoribus, qvi ad Dei providentia hæc nomina referunt. De qva luculentum hoc Procopii testimonium exstat cap. 4. Hist. arcanæ pag. 15. οὐκ ἀνθρώπων βουλαῖς ἀλλὰ τῇ ἐκ Θεοῦ ῥοπῇ πρυτανεύεται τὰ ἀνθρώπινα, ὃ δὴ τύχην εἰώθασι καλεῖν ἄνθρωποι. Miror hinc Nicolaum Alemannum, qvi præfat. ad Hist. arcanam Procopii, ubi virtutes hujus scriptoris non indiserte celebrat, eumqve aperte Christianorum fidem profiteri non semel, & hæreticos atqve Samaritas aperte aversari observat, tamen subjungit ad eos se composuisse videri, qvos *Politicos* in Gallia avorum nostrorum memoria appellabant, *sed longe verius*, inqvit, *hæresium omnium sentinas prorsusque Atheos appellarent, qvi licet in speciem Catholici videantur, nulliqve sectæ nominatim addicti sint, privatis tamen rationibus vel Reip. commodis Christianam religionem pietatemqve metiuntur, neqve de DEO qvid sentias, qvidve doceas, si res ita ferat, vehementer laborant, Hæreticos autem & Astrologos aliasqve ejusmodi Catholicæ fidei pestes, prout è re ac tranqvillitate publica esse illis videtur, ita recipiunt & insectantur.* Non possum neqve volo statuere qvam alienus ab hypocrisi, vel qvam bona fide Christia-

concertationes c) neutiqvam probaret, nedum ut eas putaret Historiæ ambitiose inserendas esse: qviqve reprehendat Justinianum qvod hæreticos spoliandos bonis, & suppliciis d) afficiendos duxit. A Justino seniore ac Justiniano jussus esse Belisario e) Notarius sive ὑπογραφεὺς, Comes ac Consiliarius, cujus etiam expeditionibus f) interfuit & bella ac res gestas descripsit. Cooptatus inde in Senatorum g) illustriumqve ordinem, & præfecturæ etiam Urbanæ h) admotus CPoli, vitam cum morte commutavit major ut videtur i) sexagenario.

stianus Procopius fuerit, sed hoc audeo affirmare; ad tam immite de illo judicium ferendum neutiqvam idonea argumenta exstare in ejus scriptis, atqve speciatim in iis locis qvæ hanc in rem ab Alemanno & post eum ab Eichelio afferuntur. Christianismi autem aperta & qvamplurima etiam in aliis ejus scriptis, sed præcipue in libris περὶ κτισμάτων vestigia.

c) Lib. 1. de bello Gothico c. 3. cum dixisset controversias, qvæ tunc inter Christianos magna animorum contentione agitabantur, probe qvidem perspectas se habere, sed prolixius commemorare nolle, subjungit: ἀπονοίας γὰρ μανιώδους τινὸς ἡγοῦμαι εἶναι διερυνᾶσθαι τὴν τοῦ Θεοῦ φύσιν ὁποία ποτέ ἐστιν. *Vesanæ enim puto esse insaniæ, DEI naturam qualis sit velle perscrutari, nam humana hæc ipsa, nedum DEI naturam perfecte assequi mortales haud qvaqvam posse existimo. Qvare tutius hæc ego silentio præteribo* μόνῳ τῷ ΜΗ ΑΠΙΣΤΗΣΑΙ τετιμημένα, *qvæ religiosissime coluntur si modo fidem illis non detrectes*, (licet modum qvo sunt exponere, intimasq; illorum rationes subtiliter expedire nescias.) *Itaq; de DEO nihil ipse aliud* (in præsenti Historici operis loco) *affirmaverim, nisi quod bonus omni ex parte sit, resqve universas sua potentia complectatur. De illis vero controversiis ita qvisqve vel Sacerdos vel privatus homo loquatur, quemadmodum ei sentire libuerit.* In his verbis qvæ ab Alemanno, Vayero atqve Eichelio tanqvam in argumentum singularis profanæ impietatis adducuntur, & qvæ videntur etiam Clariss. Caveum permovisse ut Procopium neqve prorsus Gentilem neqve prorsus Christianum fuisse affirmaret, nihil video qvod non scribere sanus Historiæ scriptor Christianus potuerit, haud professus Theologum, & qvæ Christianis propria sunt dogmata, in alium oportuniorem locum rejicere se innuens.

d) cap. XI. Hist. arcanæ pag. 34. seq. & cap. XIII. pag. 40.

e) Procopius lib. 1. de bello Persico cap. 1. & 12. seq. Photius Cod. 63. &c.

f) ab expeditione Vandalica qvæ contigit anno VII. Justiniani, (CHristi 533.) per annos circiter triginta. Confer Hanckium de scriptoribus Hist. Byz. p. 148. seq.

g) Illustrem vocat Nicephorus XVII. 10. Hist. & Anonymus Chronici auctor qvem MS. in Bibl. Vaticana evoluit Alemannus. Senatorem fuisse se innuit ipse cap. 12. Hist. arcanæ pag. 37.

h) Procopium Urbis præfectum anno Justiniani XXXVI. CHristi 562. memorat Theophanes in Chronographia p. 201. 202.

i) Vide Hanckium pag. 153.

1. Exstant ejus *octo libri Historiarum*, accurate diserte atqꝫ eleganter scripti, qvorum argumentum succincte lib. 1. tradit Agathias qvi Procopium continuavit. Libros hosce in duas tetrades Auctor distinxit, priores qvatuor libros inscripsit Περσικά, posteriores Γοτθικά teste Nicephoro XVII. Hist. cap. 10. qvanqvam duobus posterioribus primæ tetradis libris titulus Περσικῶν neutiqvam convenit. Nam in primis duobus libris qvidem Procopius persequitur bella cum Persis gesta ab extremis temporibus Arcadii Imp. (qvi morti vicinus A. C. 408. Isigerdem Persarum Regem filio suo Theodosio tutorem dedit) usqve ad annum qvartum induciarum à Justiniano cum Persis initarum, obitumqve Theodoræ conjugis A. C. 459. (Justiniani 23.) At in duobus posterioribus libris narrantur bella cum Vandalis Maurisqve in Africa gesta ab Alarici Gothorum Regis prima A. C. 395. facta in Imperium Romanum irruptione, usqve ad domitos per Africam Belisarii ductu & Justiniani auspiciis Vandalos A. C. 545. (Justiniani 19.) His itaqve duobus rectius conveniret titulus Ὀυανδαλικῶν qvem illis tribuunt editores, vel etiam Λιβυκῶν, qvo totam tetradem priorem olim videntur Codices qvidam insigniisse, unde Eustathius ad Iliad. δ. p. 452. verba qvædam procemii libri I. adducens laudat Procopium ἐν τοῖς Λιβυκοῖς. Posterior tetras sive Γοτθικῶν qvatuor libri sunt de bellis adversus Gothos in Italia gestis ab expeditione Theodorici A. C. 487. usqve ad victum & in prælio cæsum Tejam Gothorum Regem, pactamqve cum Gothis pacem A. C. 522. (belli Gothici 18. Justiniani 26.) Anachronismus Procopii qvo annum secundum & tertium belli Gothici in unum contraxit castigatur ab Henrico Norisio diss. de Synodo V. capite VI. Libros octo Historiarum commemorat & ex duobus primis excerpta habet Photius Cod. 63.

Editiones Latinæ.

Libri primores qvatuor de bello Persico & Vandalico ex versione *Raphaëlis Volaterrani* * Mario fratri inscripta & Romæ 1509. fol. pridem edita, & libri de bello Gothico ex *Christophori Personæ* k) Prioris S. Balbinæ interpretatione, cum Beati Rhenani præfat. Subjuncti

* Non Vaticano integerrimo, sed alio lacero ac minus integro Codice MS. usum Volaterranum notat Maltretus.

k) Librum tertium & qvartum Persona in unum contraxit, unde in ejus versione tres tantum libri Gothicorum numerantur. Atqve alioqvi graviter de illo interpre-

te

juncti Agathias ab eodem Persona latine redditus & Jornandes, atqve *Leonardi Aretini* libri IV. de bello Italico contra Gothos, qvi & ipsi, licet dissimulet 1), toti è Procopio expressi & A. 1470. primum Fulginii editi sunt, deinde Venet. 1471. fol. per Nic. Jenson. Et cum Beati Rhenani præfatione Basil. 1531. fol. & cum Zosimo Basil. 1576. fol. atqve iterum cum Agathia ac Jornande Lugd. 1594. 8.

Vandalicorum libri II. & Gothicorum libri IV. ex emendatiore Codice MS. latine versi ab *Hugone Grotio*, in ejus Historia Gothorum Vandalorum & Longobardorum Amst. 1655. 8. Confer Grotii Epist. 641. 645.

Editio Græca.

Libros octo Historiarum primus Græce *David Hæschelius* vulgavit ex MS Boico & duobus Regii Paris. apographis altero Josephi Scaligeri, altero Isaaci Casauboni, Augustæ Vindel. 1607. 8. addito libro de ædificiis Justiniani. Editionem per aliqvod tempus moratus est, qvod *Vulcanio* illum laborem detrectante, *Daniel Heinsius* Procopium edere molitus fuerat, ut discès ex Gudii Epistolis p. 290. Inde Hœschelius in Epistola ad Jungermannum (post Hottomannianas pag. 456.) *Procopius*, inqvit, *jam hic cœptus fuisset imprimi, nisi intellexissem jam excudi Lugduni Batavorum. Adeo me non offendit, ut gratuler ἐκδοτὴν, qui in hoc studiorum genere plurimis præstat. Boni tamen viri fuisset de hoc consilio certiorem me facere, ne damno essem iis quorum ære & charta & operæ conducta sunt.*

te conqveruntur eruditi, utpote qvi & τὰ καιριώτατα omiserit, & qvæ retinuit, pessima fide converterit, finemqve belli Gothici justo pæne volumine fraudarit.

1) Confer Mottanum le Vayer T. I. Opp. pag. 345. seq. & Jac. Thomasium de plagio litterario §. 361. Nicolaus Alemannus præf. in Anecdota: *Leonardus Aretinus Procopii libros de bello Gothico primus omnium publicavit, sed ludum eruditus ille vir lusit nobis plane illiberalem. Nam suppressa Græca Historia & autorum nomine dissimulato, latinam quam ipse ex Græco fecerat tanquam è variis scriptoribus decerptam de bello Italico adversus Gothos prænotat, & Juliano Cæsarino nuncupatam in publicum emittit. Eandem Græce scriptam* Blondus Flavius *industria primum suâ Italiam habuisse memorat: sed is cum in Historia Procopii modo desideret quæ nos hodie minime desideramus, modo carpat quæ in vulgatis editi, bene habere videmus, antiquas Blondi membranas, vel interpretem quem ille nactus est fraudem eidem fecisse nemo non dicat, cum ea ipse notitia carere facile possit, qui se linguâ Græca prorsus imperitum fateatur.*

Editio Græco-latina.

Claudius Maltretus Anicienſis, S. I. ab Luca Holſtenio, Joanne Fayono & præceptore ſuo Petro Poſſino adjutum ſe prædicans, Græca è MS. Vaticano emendavit, lacunasqve plurimas & duabus vel tribus brevibus exceptis, omnes editionis Hœſchelianæ ſupplevit, libros capitibus diſtinxit, capita argumentis præfixis illuſtravit, verſionemqve perſpicuam, & ad calcem voluminis fragmenta & loca à Svida allegata, in altero autem volumine varias lect. & emendationes adjunxit. Pariſ. 1662. fol.

Deſcriptio Ponti Euxini ex libro IV. de bello Gothico, Græcè & latine exſtat inter Gothicarum rerum ſcriptores à *Bonav. Vulcanio* recenſitos Lugd. Bat. 1597. 1617. 8.

Editiones linguis vernaculis.

Anglice libri VIII. Hiſtoriarum H. Holcroftio interprete, Lond, 1653.

Gallice libri duo priores de bello Gothico per Gvil. Paradinum, Lugd. 1578 8. Libri octo Hiſtoriarum & ſex de ædificiis Juſtiniani per Fumanum. Pariſ. 1587. fol. Libri duo de bello Perſico per Leonorum de Mauger (qvi tantum uſus eſt latina verſione Baſileæ excuſa, in qva libri tres de bello Gothico numerantur & libris de bello Perſico præter Procopii mentem præmittuntur,) Pariſ. 1669. 12.

2. Κτίσματα ſive *libri VI. de ædificiis conditis vel reſtauratis auſpicio Juſtiniani Imp.* cujus operis meminit Simeon Metaphraſtes in vita S. Sabæ & Nicephorus XVII. 10. Hiſt. Perperam Rob. Conſtantinus in Lexico citat Procopium *de Juſtiniani fortunis*, qvaſi περὶ κτημάτων non κτισμάτων ſcripſiſſet. Primus *Græce* edidit è Codice Conradi Peutingeri, ſed paſſim hiantes lacunis Joannes Hervagius, ad calcem Hiſtoriarum Procopii & Agathiæ latine excuſarum Baſil. 1531. fol. Inde Pariſiis A. 1543. lucem vidiſſe teſtatur Maltretus, qvam editionem haud vidi. Neſcio an in animo ipſi fuit Latina qvæ *Franciſco Cranenveldio* interprete cum notis *Theodorici Adamæi* Svvallenbergenſis Geldri prodiit Pariſ. apud Chriſtianum Wechelum 1537. 4. Exſtat & verſio latina

latina *Arnoldi Veſalienſis*, qvæ cum Hiſtoriarum Procopii libris & Zoſimi latine editis vulgata eſt Baſil. 1576. Sed Græca ex MSS. longe auctiora & emendatiora dedit *David Hæſchelius* ad calcem Hiſtoriarum, Auguſtæ Vindel. 1607. fol. cum *Vulcanius* cœptam editionem ſuam omiſiſſet. Vide Joſephi Scaligeri Epiſtolam CLXVI. Deniqve *Claudius Maltretus* Auguſtanam editionem ex Codice Segvierianæ Bibliothecæ m) cujus apographum à Philippo Jacobo Mauſſaco Toloſate deſcriptum, acceperat, ſupplevit (exceptis duabus lacunis) & emendavit, emendatumqve novâ latina veſte induit, & capitibus diſtinctum cum verſione & argumentis ſuis atqve Variis lectionibus caſtigationibusqve vulgavit Pariſ. 1663. fol. *Addo*, inqvit Maltretus, *lecturum te in his libris, quæcunque inedita retulit ex Procopio Petrus Cyllius in Topographia CPolitana. Proculdubio Codicem nactus erat vir eruditus noſtro ſimilem. Ac forte eo ipſo uſus eſt quem habet illuſtriſſimus Cancellarius* (Segvierius) *& olim habuiſſe dicitur illuſtr. ac Reverend. Cardinalis Armaniacus, cujus Bibliothecæ Gyllius præfuit.* Codices MSS. Mazarinianum & Caroli de Montchal Archiepiſcopi Toloſani Labbeus memorat. Libri primi caput primum de reſtaurato S. Sophiæ templo cum nova verſione ſua & notis, in qvibus ſubinde Maltretus caſtigatur, exhibet *Franciſcus Combefiſius* in manipulo Originum rerumqve CPolitanarum Pariſ. 1664. 4. pag. 283. ſeq.

3. Procopio etiam tribuuntur à Svida Ἀνέκδοτα ſive liber IX. Hiſt. qvem Nicephorus XVII. 10. vocat ἀντίῤῥησιν ὧν πρὸς Ἰουστινιανὸν εἶπε δι

m) Bibliotheca Segvieriana olim, hodie Coisliniana plurimis & optimis referta Codicibus MSS. Græcis, ſed jamdiu paucorum curioſitati acceſſa, magis longe impoſterum ſtudioſis inſerviet, qvorum in gratiam à viris doctiſſimis Catalogus illius cum maxime ad præla paratur, neqve Catalogus ſolum, ſed etiam una cum ipſo publicanda Anecdota plurima monumenta præclara, & ineditorum operum prolixiorum ſpecimina, ſelecta loca vel argumenta, ut B. Lectori patebit ex hoc ſyllabo qvem nuper admodum Amicus Lutetia ad me benevole transmiſit.

Syllabus Anecdotorum prolixiorum quæ cum Bibliotheca Coisliniana Græca propediem edenda publicabuntur.

1) Severi Archiepiſcopi, Acephalorum Principis, operum Catalogus ingens, ſermonum apologeticorum aliorumqve opuſculorum, Epiſtolarum item ad Conſules Epiſcopos & alios: qvæ fere omnia ignota hactenus fuerunt; ſed jam ex variis Bibliothecæ Manuſcriptis nota evadent. 2) Inſigne prolixumqve opuſculum ejusdem.

Seve-

ἐπαίνῳ ποιῶν, ἢ ὡς ἄν τινα παλινῳδίαν τῶν αὐτῷ μὴ καλῶς εἰρημένων, *retractationem eorum quæ in laudem Justiniani dixerat, ac veluti palinodiam non recte traditorum.* Agathiæ, Photio & aliis ante Svidam nusqvam memorantur, neqve videntur lecta ab illis aut visa fuisse, qvemadmodum nec ab Evagrio, licet ab illo laudari Anecdota Procopii scribit Vossius de Hist. Gr. pag. 269. atqve si qvis comparet qvanta in laudem Justiniani & Belisarii alibi Procopius scripserit, ab eodem calamo tantas tamqve acerbas criminationes, partem etiam

Severi, ubi Concordantia Evangelistarum περὶ μυροφόρων fuse probatur, & de varietate exemplarium S. Marci agitur. 3) Expositio Capitum Actuum Apostorum auctore Pamphilo Martyre, opus genuinum. 4) Styliani Opusculum de S. Trinitate, luce dignum. 5) Michaëlis Syncelli de orthodoxa fide. 6) Theodori Episcopi Scythopolitani libellus oblatus Imperatori Justiniano, & S. S. Patriarchis Eutychio, Apollinario, Domnino & Eustochio 7) Epistola Nicænæ secundæ Synodi ad Ecclesiam Alexandrinam, egregia. 8) De scriptura Leonis metropolitæ Chalcedonensis ad Nicolaum Hadrianopolitanum circa sacras Imagines, lecta Imperatore Alexio Comneno coram tota Imperatoria aula & Officialibus Constantinopolitanis, qvorum nomina & munia fuse describunturt. 9) S. Athanasii ex sermone de fide fragmentum non editum. 10) Qvatuor tabellæ pulcherrimæ initio florum Chrysostomi; in qvarum prima Imperator Nicephorus Botaniates in cubiculo adstante Saba Anagnoste; in secunda idem Imperator & Maria Uxor à CHristo coronatur, in tertia Imperator in imperatorio solio sedens qvatuor primos aulæ imperatoriæ ministros à dextris & à sinistris habet, cultu qvemqve suo ornatum: in qvarta repræsentatur Imperator stantibus hinc & inde S. Michaële Archangelo & S. Joanne Chrysostomo, cum Jambis ad singulas tabellas. 11.) Catalogus Epistolarum Theodori Studitæ numero 548. qvarum 276. nondum editæ sunt. Ex aliis autem multæ in editis mutilæ ex Coislinianis Codicibus sarciri possunt. 12) Gregorii Palamæ Archiepiscopi Thessalonicensis opera, qvinqve amplis voluminibus comprehensa: adferentur omnia librorum & capitum argumenta cum interpretatione latina; ita ut ejus doctrina & ratiocinia hinc palam conspiciantur 13.) Fragmentum insigne licet exiguum ex fine vitæ S. Gregor. Thavm. per Gregor. Nyssenum, qvod desideratur in editis & in multis MSS. 14) Vita & peregrinationes Antiochi, qvi multa ascetica scripsit, compendio descripta. 15) Præfatio Joannis Curopalatæ Scylitzæ magni Drungarii vigiliæ seu excubiarum ad Historiam Byzantinam: ubi multa optimæ notæ habentur de Scriptoribus Byzantinis, qvi ante scripserant, parum nota hactenus, & qvæ in præfatione Cedreni non memorantur. 16) Specimina prolixa ex Lexico Manuscripto num. CLXXVI. Item alia specimina ex Lexicis antiqvissimis ejusdem Bibliothecæ. 17) Ὅροι τῆς πίστεως, definitiones fidei, ubi omnes hæretici numero 29. nominatim proscribuntur. 18) Athanasii Epistola ad Agapetum Papam & ad Clerum Persanum, qvæ latine tantum cusa fuit, opus suspicioni obnoxium,

etiam verisimilitudine destitutas potuisse proficisci, merito mirabitur. Neutiqvam tamen assentior Francisco Gvieto non obesæ licet naris Critico, qvi Anecdota n) non à Procopio scripta, sed suppositititium atqve alienum opus esse contendebat, ut narrat Antonius Periander Rhætus in ejus vita. Qvamvis video etiam ambigere de auctore alios viros eruditos, ut Combefisium in manipulo rerum CPol. p. 292. *Anecdoton auctor siqvidem ipse Procopius est, ipse sibi majorem forte qvam Justiniano labem ascivit, ac qvicqvid reliqvæ ejus historiæ est, plurimum elevavit*, ingens nimirum

noxium. 19) Fragmentum nobile prolixumqve Stephani de Urbibus, non ex Epitome ejus, sed ex ipso Stephani opere non abbreviato. Fragmentum hoc constat octo foliis membranaceis, excerptum ex libro decimi sæculi à perita manu exarato. Editum jam fuerat ex apographo Samuelis Tennulii, ad fidem hujus Codicis descripto, & multis gravissimisqve mendis respersо. Nunc prodit cum notis emaculatum & sincerum, ut in Codice CCXXVIII. Coisliniano habetur. 20) Photii Patriarchæ Constantinopolitani historia Manichæorum, suo circiter tempore renascentium, ex duobus Manuscriptis antiqvissimis. 21) Tactica & explicationes rerum bellicarum, instrumentorum, armorum, &c. opusculum longe diversum ab Arriani, Æliani, Leonis & aliorum Tacticis. Ex codice decimi sæculi. 22) Prologus ad Commentaria variorum in Aphthonii progymnasmata, ubi de progressu Rhetoricæ antiqvi & medii ævi multa præclara traduntur. In codice X. sæculi 23) Opusculum de disciplinarum & artium inventoribus antiqvi & medii ævi, & de iis qvi in singulis disciplinis floruerunt. In eodem Codice. 24) Nota insignis Codicis qvinti, sextive sæculi Epistolarum S. Pauli, qvi Cæsareæ in Bibliotheca S. Pamphili martyris collatus fuit cum exemplari ipsius Pamphili manu descripto. Hujus Codicis folia 14. in Bibliotheca Coisliniana supersunt. 25) Bibliorum sacrorum veteres in Capita distinctiones ex Codicibus Coislianis antiqvissimis & ex uno Regio. 26) Harpocrationis Lexicon ex compositione Cyrani Regis de 24. lapidibus de avibus & piscibus ordine Alphabetico. 27) Operis perampli contra Barlaamum & Acyndinum Capita & argumenta, ubi utriusqve Partis doctrina & ratiocinia conspiciuntur. 28) Opusculum in Apocalypsin ubi probatur eam esse genuinam Scripturæ sacræ partem, ex Codice decimi circiter sæculi. 29) Oecumenii Episcopi Tricæ in Thessalia opusculum, ubi probatur auctoritate Patrum, Apocalypsin esse veram Scripturæ sacræ partem. Ex eodem Codice. 30) Selecta historica ex Lexicis Coisliniānis, qvæ in Lexicis Suidæ Pollucis & Harpocrationis vel non habentur, vel alio prorsus modo narrantur.

Ad hæc multo pluro alia Anecdota, breviora qvidem, sed non inferioris notæ cum recensione singulorum Codicum Græcorum accuratissima typis edentur.

n) Anecdota sive Historiam arcanam hujusmodi plenam asperis criminationibus & invectivis lucem haud facile ferentibus in eos qvi possunt proscribere, pridem ante Procopium composuerat Theopompus, qvem imitatus Cicero II. 6. ad Atticum: ita-

mirum sive adulator, sive calumniator. Ita Mottanus Vayerus diss. de libertate Tom. 2. Opp. p. 354. *Procope, ou pour mieux dire celuy qui à fait les Anecdotes sous son nom.* Fidem mereri pleraqꝫ qvæ in hisce Anecdotis traduntur, multis erudite pugnat *Nicolaus Alemannus* o) qvi primus illa in lucem protulit Græce ex Codice duplici Vaticano, latinamqve versionem & doctas notas adjunxit, ac testimonia veterum de Procopio, & Svidæ loca ex Anecdotis hausta diligenter consignavit, Lugd. (non Lugd. Bat. ut habet Catalogus Petri Francii & Bodlej.) 1624 fol. & Coloniæ apud Jo. Wilh. Friessen juniorem 1669. fol. licet typorum nitor & elegantia alium locum impressionis qvam Coloniam innuit. Contra Procopium & Alemannum fama Justiniani asseritur à *Thoma Rivio* in defensione Justiniani Francof. 1628. 8. tum à *Gabriele Trivorio* in Observ. Apologet. adversus qvosdam JCtos & Procopii Anecdota Paris. 1631. 4. præcipue vero à *Joanne Eichelio* Professore Helmstadiensi, qvi anecdotis Græce cum versione Alemanni recusis atqve in minores sectiones 571. divisis adjunxit animadversiones, in qvibus pleraqve illorum loca συγχρόνων testimoniis convincere falsitatis annititur, Helmst. 1654. 4. *Claudius* vero *Maltretus* qvi Anecdota etiam cæteris Procopii operibus cum Alemanni versione & notis subjunxit Paris. 1663. fol. notas nullas novas addidit, sed Græca tantum ex Codice MS. ἀκεφάλῳ Segvieriano, & integriore Ambrosianæ Bibl. supplevit castigavitqve. Qvanqvam *partium* p) *videbatur docti inter-*

itaqꝫe ἀνέκδοτα *quæ tibi uni legamus, Theopompino genere, aut etiam asperiore multo, pangentur.* Idem XIV. 17. *Librum meum illum* ἀνέκδοτον *nondum ut tibi perpolibi.* Βιβλίον ἀπόῤῥητον vocat Dio lib. XXXIX. pag. 96. Procopii exemplum plures sunt insecuti, ut auctor Chronici scandalosi sub Ludovico XI. Galliæ Rege consignati, Varillasius in anecdotis Florentinis, etsi nomen hoc parum illis convenire notat Vignolius Marvillius T. 2. Miscellaneor. pag. 59. Illustris Leibnitius in arcanis aulicis Elisabethæ Angliæ Reginæ, Auctores Galli Anecdotorum Poloniæ sub Joanne III. & Historiæ arcanæ Antonii Lusitaniæ Regis. Est qvi etiam virorum doctorum anecdota publicari desideret Clariss. Reimannus parte 1. Hist. literariæ pag. 243. sed maligna crudelitas hominum facit ut anecdota à calumniis discernere vix opis humanæ sit. Et malorum exemplorum jampridem copia laboramus. Scripsit Anecdota sua Procopius anno XXXII. Justiniani, Vide pag. 66. 71. ipso adhuc superstite, pag. 88. sed Theodora jam ante novem annos defuncta. pag. 2. 47. 51.

o) Confer de eo Urbanum Gotfridum Siberum libro de claris Alemannis p. 139. seq.

p) Combefisius in manipulo rerum CPol. pag. 292.

interpretis, ut notas Alemanni quas unas repræsentavit, cum Eichelii confutationibus seu animadversionibus conferret, ejusque vel depelleret crimina, vel quo Justiniani læsam Majestatem is recte tueatur, libratis omnibus ac æquo judicio, laudaret. Sic certe Regia dignissimum Lupara, ac in ea fere palmarium Historiæ Byzantinæ librum opusque haberemus, Jam Anno 1695. in præfat. ad libros 2. de nævis jurisprudentiæ ante Justinianeæ Vir Consultiss. *Christianus Thomasius* professus est novam se editionem meditari Historiæ arcanæ Procopii, conjunctis Alemanni & Eichelii dissertationibus ac notis, ac interspersis utrobiqve suis observationibus, affectus utriusqve & aberrationes à regulis verisimilitudinibus indicantibus. Sed hactenus nihil ejus lucem vidit. Neqve constat qvo pervenerint Codices MSS. Anecdotorum qvos habuere Joannes Lascaris & Joannes Vincentius Pinellus. Excerpta qvædam ex arcana Procopii Historia ab *Hugone Grotio* latine versa leguntur in ejus Historia Gothorum pag 519-528.

Loca duo, propudiosas Theodoræ exponentia libidines, qvæ in editis desiderantur primus ex MS. Vaticano protulit & cum latina sua versione vulgavit Bernhardus Moneta T. 3. Menagianor. p. 255. seq. edit. Amst. 1716. 12. qvæ expressa ex Parisiensi 1715. 12.

Orationes Procopii qvas Moguntiæ Anno 1538. 8. impressas scribit Gesnerus, nunqvam vidi, suspicorqve esse ex Historiarum Procopii libris excerptas, nam & illis hic scriptor Orationes obliqvas rectasqve non uno loco inseruit, qvas Gallice versas memorat Catalogus Bodlejanus.

In Catalogo Bibliothecæ V. C. Petri Francii Amst. 1705. publica auctionis lege distractæ pag. 85. occurrit Procopius Græce ex Hœschelii editione infinitis locis emendatus à *Bonav. Vulcanio*, & aliud ejusdem edit. exemplum collatum cum MS. Vaticano & locis pæne infinitis correctum. Præterea Procopii opera latine, à Vulcanio emendata, & eorundem operum nova versio latina ab eodem Vulcanio confecta & hactenus inedita, 2. Voluminibus MSS. in folio, ac deniqve Historia Arcana ex edit. Lugdunensi, cum adnotationibus MSS. *Davidis Blondelli.* Credibile est hos libros ex auctione Francii perveniisse ad Franciscum Halmam, qvi illis in nova editione Corporis Byzantini uti voluit, ut supra §. 1. p. 228. hujus capitis dicere me memini.

Alii Procopii.

Procopius Anthemii Imp. frater, aliusqve Pater hoc nomine, genus ducens à Procopio Cilice, cui de Imperio cum Valente contentio A. C. 365. Vide Sirmondum ad Sidonium pag. 177. seq. qvi pag. 191. etiam de Procopio Anthemii filio sive genero: Valesium ad Socratem pag. 87. & ad Ammiani XXIII. 3. XXVI. 6. Adde sis qvoque Jacobum Godofredum in Prosopographia Codicis Theodosiani pag. 380.

Procopius *Cæsareæ* Cappadociæ Archi Episcopus, Photii in Synodo partes A. C 879. secutus contra Ignatium. Vide Allatium de Synodo Photiana pag. 148. seq. & Synodi ipsius Acta ab Harduino T. VI. Concilior edita.

Procopius *Chartophylax* CPol. cujus ἐγκώμιον in S. Joannem Apostolum & Evangelistam memorat Allatius p. 83. de Simeonum scriptis. Incipit: Ἀπόστολος ὁ τὴν φαιδρὰν ταύτην συγκροτήσας πανήγυριν. MS. in Codice Barocciano 140. ut notat Caveus.

Procopius CPolitanus, *Confessor* imaginum sub Leone Imp. de qvo Menologia & Martyrologia 27. Febr.

Procopius Præfectus sub Constantino Copronymo. Hist. Miscell. XXII. 41.

Procopius *Diaconus* haud credo à Chartophylace diversus, qvi scripsit elogium S. Marci Evangelistæ, qvod Latine ex Jo. Francisci Albani Urbinatis versione dedit Henschenius ad 25. April. p. 345. Græce in appendice pag. 48. T. 3. in Actis Sanctor. Aprilis, è MS. Vaticano. Incipit: πάλιν Ἀποστολικὴ καταστάσεις Πανήγυρις. Exstat & latine in Bibl. Concionatoria Combefisii, & Græce atqve latine ante Catenam in Marcum vulgatam à Petro Possino Rom. 1673. fol. Procopii Diaconi & Chartophylacis Encomium Angelorum Michaëlis & Gabrielis memorat Allatius pag. 81. de Simeonibus.

Procopius Edessenus, Palæstinæ præfectus sub Anastasio Imp. cujus meminit Procopius Cæsareensis περὶ κτισμάτων V. 7.

Procopius *Gazæus* Sophista Christianus sub Justino Thrace clarus, Præceptor Choricii Sophistæ qvi ei etiam successit & defunctum diserta Oratione laudavit, qvam una cum eximiis Procopii hujus Commentariis in *Octateuchum*, & *Canticum Canticorum* ex

Bibl.

Bibl. Auguſtanæ * Codice Græco deſcriptis & verſione ac notis à ſe præclare ut ſolet illuſtratis edet amicus noſter Rev. D. Godfridus Olearius, Theologus Lipſienſis. Ἐξηγητικὰς illas σχολὰς in Octateuchum Photio pridem laudatas Cod. 206. habemus hactenus latine tantum ex verſione minus accurata Conradi Clauſeri, qvi ſcholia in Geneſin, Exodum & Leviticum vertit, & in qvibusdam exemplaribus venit nomine Claudii Thraſybuli, cætera ex verſione Hartmanni Hambergeri Tigurini, Tiguri 1555. fol. Scholia *in qvatuor libros Regum & duos Chronicorum* qvæ itidem Photio lecta ſunt interpretatus eſt Lud. Lavaterus, cum cujus verſione Græce ea è Codice ſuo vulgavit, caſtigationesqve addidit Jo. Meurſius Lugd. B. 1620. 4. Ejusdem Ἐξηγητικῶν ἐκλογῶν ἐπιτομὴ *in Proverbia* extat Græce MS. in Codice Regis Chriſtianiſſimi 2436. de qvo Montfauconus in Palæographia Græca pag. 278 ſq. Idemqve videtur cum commentario Procopii in Proverbia, qvem laudat Turrianus in defenſione Epiſtolarum Pontificum IV. 4. 6. 17. Præclarum ejusdem Procopii Commentarium *in Eſaiam*, Photio ſimiliter laudatum, cum verſione ſua Græce vulgavit Jo. Curterius, Pariſ. 1580. fol. Qvos vero idem Photius Cod. 160. laudat Procopii λόγοι ſive *Orationes* varii generis, & *locorum Homericorum Metaphraſes Oratoriæ* in varias ideas efformatæ, haud exſtant qvod ſciam, licet Nic. Alemannus præf. ad alterius Procopii Cæſarienſis anecdota, *declamationes* Procopii Gazæi ineditas memorare videatur. De *Epiſtolis* ejus dixi lib. 2. cap. 10. §. 27. Hunc Procopium reſpicit Æneas Gazæus ejus æqvalis Epiſtola 19. ὁ ἐμὸς Προκόπιος. Iſaacum vero Voſſium, qvi reſponſo ad tertias Rich. Simonis objectiones pag. 118. ex Epiſtola 26. Procopii ad Hieronymum neſcio qvem in Ægypto commemorantem concludere voluit Procopium Epiſtolarum ſcriptorem æqvalem fuiſſe Hieronymi Stridonenſis, refellit Jo. Marcianæus T. IV. Hieronymi ſui pagina ult. & Jo Clericus Bibl. ſelectæ Tom. 17. pag. 143. ſeq.

Conf. Vol. VII. pag. 735. h.

* Laudat illum Codicem Georg. Hieron. Welſchius de vena Medinenſi pag. 66. vocatqve perantiqvum atqve perelegantem, qvi olim Papæ Nicandri Archidiaconi fuerit, eumqve ipſum qvo uſus Claudius Thraſybulus. Et Græca præclari ſcriptoris edi merito optat Rich. Simon T. 4. Bibliothecæ Criticæ pag. 143.

Procopius *Martyr* Cæsareæ sub Diocletiano, de qvo Baronius ad Martyrologium VIII. Julii. Hesychii presb. Hierosol. encomium in hunc Procopium memorat Allatius pag. 108. de Simeonibus. Incipit: Προκοπίῳ τὴν θυσίαν ὁ Χριστὸς ἐστεφάνωσεν, ταῦρον αὐτὸν ἰδών.

Procopius *presbyter* qvi ex Dorotheo Tyri Episcopo circa A. C. 525. composuit commentarium de LXX. discipulis CHristi & duodecim Apostolis qvem post Cangii editionem de qva supra cap. 4. p. 145. hoc ipso A. 1713. recudendum dedi ad calcem librorum de vita Moysis, notis Gilb. Gaulmini illustratorum.

IV. AGATHIAS è Myrina a) Æolidis civitate, qvæ & aliqvibus dicta Smyrna. b) Filius Memnonii Rhetoris c) ac Pericleæ, trienni ei ereptæ & Byzantii sepultæ. Cum Juri civili Alexandriæ d) operam dedisset, professione Scholasticus, e) religione

* Agathias ipse procemio Historiæ: Ἐμοὶ Ἀγαθίας μὲν ὄνομα, Μυρίνη δὲ πατρὶς, Μεμνονίῳ δὲ πατήρ· Τέχνη δὲ τὰ Ῥωμαίων νόμιμα καὶ οἱ τῶν δικαστηρίων ἀγῶνες. Μυρίνα δέ φημι, ἃ τὸ Θρᾴκιον πόλισμα, ὑδὲ ἔτις ἑτέρα κατὰ τὴν Εὐρώπην τυχὸν ἢ Λιβύην τῶδε κέκληται τῷ ὀνόματι, ἀλλὰ τὴν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάλαι ὑπὸ Αἰολέων ἀποικισθεῖσαν ἀμφὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πυθικοῦ πόλεμον.

b) Georgius Syncellus pag. 181. Μυρῖνα, ὅθεν ἐστὶ Σμύρνα λεγομένη, ἐκτίσθη ἐν Ἀσίᾳ. Licet huic testimonio non valde multum tribuit Martinus Hanckius lib. de Scriptoribus Byz. pag. 176. Videtur tamen inde factum, ut in nonnullis Svidæ Codicibus in Ἀγαθίας, pro Μυρινατῶν legatur Σμυρναίων, licet Μυρινατῶν in Codicibus optimis Vaticano & Parisiensi legi testatur Clarissimus Kusterus qvem si placet vide, & Holstenium ad Stephanum Byz. p. 215.

c) Agathias ipse Epigrammate in Matrem III. Antholog. pag. 332.

Ἐστὶ δὲ τίς· Περίκλεια, γυνὴ λίην; ἀνδρὸς ἀρίστου
Ῥήτορος ἐξ Ἀσίης ὄνομα Μεμνονίου, &c.

Habuit & Agathias sororem eruditam *Eugeniam*, qvam defunctam celebrat Epigrammate qvod legitur eodem libro pag. 334.

d) Agathias lib. 2. Hist. p. 52. edit. Regiæ.

e) Falluntur qvi Smyrnæ, causas in foro peroraſſe Agathiam colligunt ex Svidæ loco Vulcanius, Vossius, Heidenreichius. Nam licet patronum causarum fuisse certum est, atqve ipse non uno loco hoc tradit, tamen qva in urbe id fecerit nusqvam declarat, & ex Svida etiam emendato male colligas hoc eum fecisse Myrinæ in patria. Nihil enim aliud ille vult qvam Agathiam fuisse Myrinensem, & fuisse Scholasticum hoc est Advocati in foro egisse partibus. Suspicor Byzantii, ubi defunctam sepultamq; Matrem plangit in Epigrammate à me jam laudato, & qvo se Alexandria ubi studiorum causa fuerat commoratus, reversum scribit lib. 2. Hist. p. 53.

gione Christianus f) Providentiæ Divinæ omnia moderantis, justiqve & æqvi & sectandæ in judicando modestiæ assiduus assertor, eleganti stylo Musis Gratias admiscere cupiens g) composuit post *Justiniani* Augusti A. C. 566. defuncti fata, neqve ante A. 593. edidit h) de ejus Imperio sive de rebus ipso imperitante gestis *libros V.* initio sumto ab Anno ejus XXVI. CHristi DLIII. i) ubi desinit Procopius Cæsareensis, k) usqve ad cladem Hunnorum in se ipsos instigante Justiniano arma vertentium anno ejus XXXII. CHristi DLIX. Laudat Agathiam una cum Procopio, & (qvi Agathiam continuavit) Menandro, Hesychioqve illustri Constantinus Porphyrogennetus lib. 1. de thematibus Orientis cap. 2. & Johannes Scholasticus Epiphaniensis libro 1. Historiæ, cujus verba Procopii Anecdotis præfixit Nic. Alemannus.

f) Colligo hoc ex lib. 1. p. 13. ubi de Francis: Χριστιανοὶ γὰρ ἅπαντες τυγχάνουσιν ὄντες, καὶ τῇ ὀρθωτάτῃ χρώμενοι δόξῃ. Tum longe magis id patebit ex pag. 18. & lib. 3. pag. 101. Qvin illo ipso ex loco lib. 3. pag. 77. ubi memoratur Στεφάνου τοῦ θεσπεσίου ἱερόν, *Divi Stephani templum*, ex qvo non fuisse Christianum volunt evincere viri doctissimi Vossius de Hist. Græcis pag. 270. & Hanckius loco laudato. Nam qvod ait Φασὶ, non necesse est ut ipsum vel dubitasse de rei veritate, vel per famam tantum eam accepisse velut alienum exinde concludamus, qvemadmodum illud de Moyse, *ut ferunt*, apud Chalcidium pag. 372. Adduntur enim talia à Scriptoribus qvandoqve, licet ipsis plane persvasis, ut à Flavio etiam Josepho fit interdum de rebus testatissimis scribente, præcipue ubi vident se tradere aliqvid qvod Ethnicis hominibus possit videri exosum vel incredibile. Similem ob causam Christiana religio Agathiæ dicitur ἡ ἐπὶ τῷ κρείττονι δόξα lib. 3. pag. 89. vel lib. 2. p. 69. ἡ παρὰ Ῥωμαίοις κρατοῦσα ἐπὶ τῷ κρείττονι δόξα, uti apud Eusebium IV. 8. Hist. ἡ μόνη παρὰ πᾶσι κρατοῦσα καὶ ἀνομολογουμένη.

g) Agathias sub init. libri III. ἐθέλω γὰρ, εἰ ἐπ' ἐμοὶ εἴη, καὶ περιπλείστου ποιοῦμαι, ταῖς Μούσαις, Φασὶ, τὰς χάριτας καταμιγνύναι. De hoc proverbio plura dixi ad Eunapium.

h) Evagrius Epiphaniensis Syrus qvem Anno 593. 594. scripsisse supra demonstravi, libro V. capite ultimo testatur *Johannem* popularem & cognatum suum & Agathiam eorundem Justiniani temporum Historiam tum composuisse qvidem, sed nondum in vulgus dedisse, εἰ καὶ μήπω ἔτυχον ἐκδεδωκότες.

i) Ita recte Labbeus in protreptico ad Hist. Byz. p. 38. Sed apud Hanckium de Hist. Byzantinæ scriptoribus p. 182. male excusum 558. Annus duodetrigesimus Imperii Justiniani memoratur ab Agathia lib. 2. pag. 66.

k) Agathias ipse in proœmio, & Svidas in Ἀγαθίας.

Editiones Agathiæ.

Latinè ex versione *Christophori Personæ*, Prioris S. Balbinæ (sed qvi integras hinc inde, ut in proœmio statim, periodos omisit & alioqvi passim hallucinatus est, *) Rom. 1516. fol. Augustæ Vindel. per Sigismundum Grimmium & Marcum Wirsungum, 1519. 4. & cum Procopio ac Jornande, Sidonii Apollinaris Epistola ** de Theodorico Imp. & Leonardi Aretini libris IV. de bello Italico contra Gothos, & Chuonradi Peutingeri Augustani de Gentium qvarundam emigrationibus, præmissa Beati Rhenani præfatione, Basil. 1531. fol. apud Jo. Hervagium. Lugd. 1594. 8. Atqve cum Zosimo, ex *Jo. Leunclavii* recensione sive interpolatione & cum ejus notis. ibid. apud Petrum Pernam 1576. fol. Dedicatio Personæ ad Sixtum V. ex MS. Vaticano 2000. 4. publici juris facta legitur in Diario Veneto eruditorum Italiæ T. XIX. p. 347.

Excerpta è libro I. & II. Agathiæ ad Gothos pertinentia, *Hugone Grotio* interprete, in ejus Historia postuma Gothorum, Vandalorum & Longobardorum, Amstelod. 1655. 8.

Græcè primus ex unico Codice suo edidit *Bonav. Vulcanius*, & mox separatim *latinam* suam versionem, itidemqve notas & castigationes una cum Coronide Epigrammatum Agathiæ, Metaphrasi donata à Josepho Scaligero & Jano Dousa. Lugd. Bat. 1594. 4. Vulcanii versionem bonam in plerisqve & doctam, statim in limine castigat Maltretus ad Procopium.

Græcè & Latine cum Vulcanii versione, Paris. 1660. fol. in qva editione nihil accesit præter splendorem chartæ typorumqve & qvod Græca ex adverso posita latinis sunt.

Codicis MS. Græci Historiarum Agathiæ Vaticani meminit Gesnerus, sed qvi fallitur qvando Agathiam suspicatur collegisse Apophthegmata Philosophorum, qvia in Catalogo Codicum MSS. Bibl. Vaticanæ statim post Agathiam illa sine nomine scriptoris commemorantur.

Gallice Agathiam vertit post *Fumanum*, cujus interpretatio cum Procopio

* Vide Hadr. Junium lib. 1. animadvers. cap. 4. Vulcanium præf. & in notis passim earumqve extremo: Vossium arte Historica pag. 94. & Reinesium Var. lect. p. 416.

** Est illa libri I. Epistola secunda.

pio prodiit Pariſ. 1587. fol. *Ludovicus Couſinus*, Pariſ. & Amſt. 1685. 12. tomo ſecundo Hiſtoriæ Byzantinæ Gallica lingva donatæ.

Alia Agathiæ ſcripta.

De *Epigrammatibus* LXXX. qvæ leguntur in Anthologia & ad calcem editionis Vulcanianæ, nec minus de Κύκλῳ ſive στέμματι Ἐπιγραμμάτων qvod ille ex Epigrammatibus Poëtarum ſui temporis concinnavit, dixi libro III. cap. 28. pag. 690. ſeq. & 709. Epigramma ejus in Sophiam Juſtini junioris legitur etiam apud Zonaram. Epigramma neſcio cujus in Butelinum Francorum Ducem à Narſete debellatum, qvod habet Agathias libro II. p. 47. occurrit qvoqve in themate ſecundo Thematum Occidentis ſive Europæ Conſtantini Porphyrogeniti, ſed mutilum, qvia Fed. Morellum interpretem Gallum puduit credo reddere hæc verba:

Ἡνίκα Φραγγικὰ Φῦλα κατέκτανεν Ἀυσονὶς αἰχμή.

Sed reſtituit illa in noviſſima Conſtantini editione clariſſimus Bandurius.

Scripſerat porro Agathias præter alia multa Poëtica qvæ vocat ἀγωνίσματα etiam opus eroticum μύθοις πεποικιλμένον ἐρωτικοῖς, inſcriptum Δαφνιακὰ *Daphniaca* Svidæ memorata, *verſu Hexametro* ut ipſe in procœmio Hiſtoriæ auctor eſt, *libris IX.* ut idem docet hoc Epigrammate, VI. 9. Anthologiæ pag. 425.

Δαφνιακῶν βίβλων Ἀγαθίᾳ ἐννεάς εἰμι,
Ἀλλά μ' ὁ τεκτήνας ἄνθετό σοι, Παφίη.
Οὐ γὰρ Πιερίδεσσι τόσον μέλω ὅσσον ἔρωτι &c.

INDEX Scriptorum ab Agathia allegatorum

aliqvot locis plenior, ad paginas edit. Pariſ.

Τὰ παλαιότατα τῶν Αἰγυπτίων λόγια 154.
Agathias de ſe 5. 52. 53. 72. 73.
Ejus Daphniaca & alia ſcripta 5.
Ἀλαμανικοὶ μάντεις 42.
Alexander Polyhiſtor Hiſtoricus 63. 64.
Alexander Medicus 149.

Anthe-

Anthemius Trallianus machinarum ſtructor CPoli 149. ſeq. 152.
Poëtæ de Argonautis & Colchorum regione (Apollonius Rhodius) 77.
Ariſtoteles 149. cujus ſcriptis in Perſicam lingvam translatis delectatus Choſroës 66.
Aſclepiadæ clari in Co inſula 53.
Aſinius Qvadratus, Italus de rebus Germanicis accurate ſcripſit 17.
Athenocles, Beroſus & Simacus (Symmachus) Aſſyriorum Medorumqve res geſtas ſcripſere 62.
Εἰς ἐν ταῖς βασιλείοις διφθέραις ἀναγεγραμμένα 66. ἐκ τῶν Περσικῶν βιβλίων 141. βασιλικὰ ἀπομνημονεύματα ibid.
Beroſus Babylonius 62.
Bion Hiſtoricus 63.
κατὰ τὴν ποίησιν (Callimachus) 69.
Cteſias Cnidius Hiſtoricus 63.
Damaſcius Syrus Philoſophus 69.
Delphicum πρόγραμμα, *Noſce te ipſum* 4.
Demoſthenes Thucydidis ſtudioſus 66.
Diodorus Siculus 55. 63.
Diogenes Philoſophus Phœnis 69.
Dioſcorus Medicus 149.
Epigramma in Butelinum Francorum Ducem 47. in Chæremonem ruſticum de patria Trallibus ſingulariter meritum 55.
Eulamius Phryx, philoſophus 69.
Eutychianus junior 5.
Ἡ Γετικὴ παραφροσύνη 2.
Hermias Phœnix, Philoſophus 69.
Herus lucerna & Leandri amores Seſtum περιλάλητον ἦν ποιήσει καὶ ὀνομαστοτάτην faciunt 155.
Herodotus 59.
Hippocrates Cous. 53.
Homericus Therſites 68.
Iſidorus Gazæus Philoſophus 69.
Iſidorus junior machinarum fabricator 152.
Juriſconſulti (νόμων ἀφηγηταὶ) Beryto terræ motu concuſſa Sidonem commigrantes 51.
Juſtiniani Novellæ 145.
Magi 135. Perſarum 65. 68.
Manichæi 62.
Marſyas 133.
Metrodorus Grammaticus 149.
Nonni Panopolitæ Dionyſiaca 133.
Olympius Juriſperitus 149.
Oraculum de homine impio non ſepeliendo 72.
Pabecus coriarius ſcientiæ ſideralis peritiſſimus 65.
Paulus * Cyrus Florus de templo Conſtantinopolitano, verſibus Hexametris 153.

Per-

* Vel Paulus Cyri F. Flori nepos.

Perſæ Aſtrologi 154.
Pindarus (ἡ λύρα ἡ Βοιωτία) 72.
Plato 4. 69. 138. 147. Ejus Gorgias 69. Gorgiam, Phædonem, Parmenidem & Timæum Perſice translatos legit Choſroës 66.
Priſcianus Lydius Philoſophus 69.
Procopius Cæſareenſis Rhetor 7-10. (ubi Hiſtoriæ ejus argumentum) 56. 123. 136. (ubi ejus elog.) 138. 140. 141.
Pyrrho 68.
φυσιολογοῦντες de cauſſis motus terræ 52.
Sergius Perſicæ lingvæ in Græcam interpres apud Regem Choſroëm, ex Regiis commentariis res Perſarum & inſtituta Regumqve ſucceſſiones Græce expoſuit & cum Agathia communicavit 141. Agathiam in relatione illa de Regum ſucceſſione ſemel iterumqꝫ lapſum notat Joſephus Simonius Aſſemanus T. 1. Bibl. Oriental. p. 7. & 8.
Sextus Empiricus 168.
Sibylla 20. 21.
Simplicius Cilix, Philoſophus. 69.
Socrates 138.
Symmachus, ſupra, in Athenocles.
Uranius Syrus Medicus, Ariſtotelis Philoſophiæ peritum ſe jactans 67. 68. 71. Ἐφεκτικὸς ſive Scepticus 68.
Xenophon 59.
Zamolxidis νόμιμα 2.
Zeno Rhetor Byzantinus 150. ſeq.
Zoroaſtris Oromaſde διδάγματα & νόμοι. 62. Idem Ζωρόαδος ſive Ζαράδης, auctor Perſis τῆς Μαγικῆς ἁγιστείας. ibid.

INDEX Scriptorum & aliorum qvorundam à Procopio memoratorum: ad paginas edit. Pariſ.

Soli numeri libros Hiſtoriarum, Æ præmiſſum libros de Ædificiis, A Anecdoca denotat.

ACacius Epiſcopus CPol. 195.
S. Acacii templum. Æ. 15.
Adolius Armenius Acacii F. Silentiarius Τὰ εἰς τὴν ἡσυχίαν ἐν παλατίῳ ὑπηρεσῶν 138.
Advocati legati ad Principes 147. 316.
Ægiſtus infans à capra nutritus 427. ſeq.
Æſchyli Prometheus ſolutus 579.
Æneas 349. 627. 629. Anchiſæ F. conditor Æni opidi. Æ. IV. 11. pag. 90.

Æthiopum Rex Ἐλλιοθεαῖος Christianus 60.
Alexander Logotheta cognomine ψαλίδιος sive forficula, qvod aureos numos circumcideret 468. A. 69. alius Alexander Senator CPol. 64. 314. seq. 324.
Ambrus Saracenus Christianus 136.
Ammonis & Alexandri M. templa Æ. 110. seq.
Anastasius Justiniani ad Chosroën legatus δόξαν ἐπὶ σωφέσει ἔχων 93.
Andreæ Apost. Lucæ Evangelistæ & Timothei reliqviæ, Æ. 14.
Andreas Ephesi Episcopus A. 9.
Antæ & Sclaveni olim dicti Spori, DEum unum colunt fulguris effectorem, tum Nymphas & flumina 498. ubi alia de illorum moribus & institutis.
Anthemius Trallianus Mechanicus. Æ. I. 1. p. 5. 7. 9. II. 3. p. 34.
Apio Ægyptius, Qvæstor exercitus, consors Imperii ab Anastasio declaratus 23.
Apollodorus Damascenus Architectus. Æ. IV. 6. p. 81.
Apostolorum templa Æ. 13. 95.
Οἱ ἀναγραφάμενοι τῶν ἱστοριῶν τὰ ἀρχαιότατα. Æ. III. 1. p. 52. IV. 1. p. 66.
Arianos in Africa Honorius ad Christianismum cogit 196. Trasimundus invitat beneficiis 197. ita Arianis opponit Christianos οἷς τὰ εἰς δόξαν ὀρθῶς ἤσκηται 227. Romani milites qvidam Ariani 236. Gelimer noluit μεταθέσθαι τὴν Ἀρείου δόξης 256. Ariani prohibiti baptismo, festo Paschatos 269. 270. δόξα ὀρθὴ ἀποσεισαμένη τὴν Ἀρειανῶν γνώμην 320. Arborychi & Germani, Christiani non Ariani 341. Amalaricus Arianus habuit uxorem δόξης ὀρθῆς οὖσαν 345. sacerdotes Ariani Roma pulsi 486.
Arii secta, Ariani, A. 34. 53. seq. Gothi omnes τὴν Ἀρείου δόξης 178. 320.
Aristoteles Euripi æstum non valens perscrutari, præ mœrore obit 579.
Ἡ τῶν Ἀρμενίων ἱστορία 15. Æ. III. 1. p. 52. Τῇ Ἀρμενίων φωνῇ 303.
Arsenius & Faustinus Samaritæ Christianos se simulant A. 78. 80.
Asclepiodotus. Vide Pastor.
Astrologi puniti à Justiniano A. 36.
Athalaricus φοιτᾶν ἐς γραμματιστὴν jussus, 311.
Athanasius præfectus 294. 298. 299. Alexandri ad Alaricum legati frater, missus à Justiniano ad Theodatum 323. 441. præfectus prætorii Italiæ ibid. sq. & 460.

Avga-

Avgarus Edeſſenus 117. ejus ad CHriſtum literæ 118.
Auguſtus ſacerdos in templo Sophiæ CPoli, κειμηλίων cuſtos. 170. Auguſti hujus χῆμα indutus Joannes Cappadox, ex divinatione qvadam ſperans ſe fore Auguſtum Imp. 170. 171.
S. Bacchi templum Æ. 13.
Bacchus Salomonis Ducis frater 287.
Baptiſmus θεῖον λυτρόν. θεῖα λόγια προτεινόμενον, καὶ τὸ παιδίον ξ θείᾳ λυτρᾷ ἀξιωθέν. 299.
βαράδοτος Epiſcopus Conſtantienſis 120.
Bartholomæi Apoſtoli templum. Æ. 31. 35.
Baſiliſcus Imp. Eutychis ſectam fovens 195.
Beliſarius poſt triumphum reſtituit templo Hieroſol. vaſa, qvæ in triumpho duxerat Titus Imp. 255.
Blemyes & Nobatæ colunt Iſin, Oſirin, Priapum. Blemyes & Soli hominem immolant. 59. ſeq.
Boëthius à Theodorico injuſte occiſus. 310. ejus uxor Ruſticiana Symmachi filia 514.
Bonifacius Gelimeris γραμματεὺς Byzacenus Afer 245.
Braducio ἑρμηνεύς 162.
Byzas Byzantii conditor, Ceroëſſæ Filius Æ. 16.
Candidus Sergiopolis Epiſc. 99. 135.
Καρῆνοι ὁ χριστιανοὶ ἀλλὰ δόξης τ παλαιᾶς 120.
Catholicus dici ſolitus Epiſcopus Perſarmeniæ regionis Δυβίου 149.
Chalcedonenſe Concilium A. 78.
Chriſtianos Catholicos hæreticis oppoſitos vocat δόξης ὄντας ὀρθῆς A. 34. πιστούς A. 35. εἰς μίαν ἀμφὶ τῷ χριστῷ δόξαν A. 40. ſub Juſtiniano ἡ πίστις πρὸς θεὸν ἀσφαλὴς ἡ δόξα. id. 41. πολυθεΐα vel αἵρεσις δόξης ἐκ ὀρθῆς multis ſub eodem cauſa ſupplicii. A. 57. Chriſtianorum DEus irreligentes plectit, cultores protegit 198. Miles ἄρτι βεβαπτισμένον καὶ ξ χριστιανῶν ὀνόματος μεταλαχών. 207.
Chryſes Alexandrinus μηχανοποιός Æ. II. 3.
De cometis variæ doctorum ſententiæ 95.
Conſtantinus qvæſtor, legum non imperitus ſed malus A. 59.
SS. Coſmæ & Damiani templum Æ. 17. 49.
S. Cypriani templum & feſtum Carthagine 226. circa illud oriri ſolita

lita tempestas κυπριανά. ibid. & 224. Cyprianus in somno visus Christianos solatur 227.
Cyprianus dux 205. 240. 251. 369. 442. 493. 525.
Cyrus opidum à Judæis conditum in honorem Cyri à qvo libertati restituti ex Medorum in Assyriam captivitate Æ. II. 11. p. 49.
S. Cyrilli castellum Æ. 83.
Cyrillus dux 36. 204. 231. 275. &c.
Datius Mediolanensis ἱερεύς 406.
Demetrius Philippensium in Macedonia Episc. supra in Hypatius. Alii duo Demetrii. 480.
Demosthenes Senator CPol. A. C. 12.
Dianæ Tauricæ fanum 48. in templum Christianum mutatum 49.
Diogenes ἀνὴρ ἀσεῖος A. 48.
Ecclesia, templi nomen Antiochiæ 110.
Ἑλληνίζοντες Ῥωμαῖοι 165.
Elpidius Medicus Theodorici 311.
Ephræmius Antiochiæ Archi Episc. 103.
Epiphanius Episc. CPol. 207.
Episcopus svadet bellum Vandalicum, dissvadente Jo. Cappadoce præfecto Prætorii 203.
Ἐπισκόπε δόκησίντε καὶ ὄνομα πεβεβλημένος 441.
Epistolæ Avgari & CHristi 118. Amalasunthæ ad Justinianum 315. Antalæ ad Justinianum 290. Auximitanorum obsessorum ad Vitigem 450. Belisarii ad Gothos 247. ad Justinianum 370. 492. ad Justum 139. ad Mirrhanem 39. ad Narsetem 438. seq. ad Theodebertum Francorum ἡγούμενον 449. ad Totilam de Roma non excidenda 517. Cabadæ ad Justinum de adoptando Chosroë 30. Gelimeris ad Justinianum 201. ad Pharam 250. ad Tzatzonem 232. seq. Godæ Gothi ad Justinianum 204. 275. Gothorum ad Belisarium 247. ad Vitigem 445. seq. Joannis ducis ad eundem 426. Justiniani ad Amalasuntham 315. ad duces 431. ad Φράγγων Francorum ἡγεμόνας 320. ad Gelimerem duæ 200. ad Principes Gothorum 324. ad Vandalos 217. ad Theodatum 323. Justi ad Belisarium 137. Martini ducis ad Belisarium 437. Maurorum ad Salomonem ducem. 258. Mermerois Persarum ducis ad Gubazen Regem Lazorum 612. Mirrhanis ad Beli-

Beliſarium 39. ſeq. Pharæ ad Gelimerem 249. Præjectæ ad Juſtinianum 301. Salomonis Rom. ducis ad Mauros 258. ſeq. Theodati ad Juſtinianum 322. Theodoræ ad Beliſarium A. 14. ad Zeberganem A. 9. Totilæ ad Senatum Rom. 485. ad Juſtinianum 516. Tzatzonis ad fratrem Gelimerem 230. Valeriani ad Joannem ducem 630. Vitigis ad Auximitanos 450. Usdrilæ Gothi ad Valerianum 646.

Ἑρμῆ νεὼς, opidum in Africa 192.

Eruli πολύν τινα νομίζοντες θεῶν ὅμιλον 419. ſenes interficiunt, & ad mortui mariti tumulum uxor vitam finit laqveo 419. ſub Juſtiniano Eruli facti Chriſtiani 421. ſed perfidi & nefandæ libidinis 422.

Ethnici, θρησκείαν τῆς πολυθεΐας ἐνόσων. Æ. 110. τὴν Ἑλληνικὴν καλουμένην ἀθεΐαν id. 113. παλαιὰ δόξη ἣν νῦν Ἑλληνικὴν καλεῖν νενομίκασιν 76. 375.

Per Evangelia juratum 289. A. 18.
Evangelius Cæſarienſis Rhetor A. 86.
Evaris qvi templum S. Michaëlis condidit 113.
Eudubius Epiſcopus Perſarmeniæ 148.
Eugenius Martyr Æ. 62.
Euſebius Cyzici Epiſcopus 78.
Eutychis ſecta. vide in Baſiliſcus.
Fabula de hirco & leone 10.
Fauſtinus Samarita. vide Arſenius.
Feſtum Paſchatos 269. πρώτη τε ἑορτῆς ἡμέρα ἣν μεγάλην καλοῦσι 270. ante Paſcha jejunium 53.
Ἐπινίκιος ἑορτή 262.
Fidelius præfectus prætorii εὐξόμενος εἴς τινα νεὼν ὑστατος ἔμεινε, inde à Gothis occiſus 416.
Fœminas fatidicas Mauri conſulunt 253.
Franci, Chriſtiani licet, πολλὰ τὰ παλαῖας δόξης φυλάσσουσι 448.
Georgius ξυνετώτατος καὶ τῶν ἀπορρήτων τῷ Βελισαρίῳ κοινωνῶν 133. 162.
Georgii Martyris templum, Æ. 58.

Gothici belli anno XV. respondet Justiniani XXIII. & qvartus induciarum qvinqvennalium cum Persis, pag. 566.

Gothici belli	Justiniani		CHristi	Procopii Hist. p.
1	9		535.	326.
2	10		536	393
3	11		537	417
4	12		538	442
5	13		539	464
6	14		540	470
7	15		541	478
8	16		542	482
9	17		543	487
10	18		544	491
11	19		545	501
12	20		546	523
13	21		547	533
14	22		548	550
15	23		549	559
16	24		550	625
17	25		551	639
18	26		552	666

Γραικοὶ pro convitio A. 69.

γράμματα πολὺ κεχώρισαι ἀνδρείας, Gothorum judicio 312.

Hebræorum Pascha A. 81. seq. ἡ Ἑβραίων γραφὴ *Vanitas Vanitatum*, qvam in ore habuit Gilimer 256. Hebræum divinandi arte clarum consulit Theodatus 330.

Hephæstus Rhetor & præfectus Alex. A. 77.

Hermogenes officiorum Magister 35. seq. A. 51.

Herodotus Halicarnassensis, libro qvarto Histor. 578. 579.

Himerius Thrax, Dux 291.

Homerus 6. 337. 628. & *præf. de Ædif.*

Homeritarum Rex Ἐσιμιφαῖος Christianus 60. alius Abramus ibid.

Hypatius in templo Sophiæ CPoli obtruncatus A. 29.

Hypatius Ephesi & Demetrius Philippensium in Macedonia Episcopus veniunt ad Episcopum Rom. δόξης ἕνεκεν ἦν χριστιανοὶ ἐν σφίσιν αὐτοῖς ἀντιλέγεσιν ἀμφαγνοοῦντες 314.

Jaco-

Jacobus Eremita in Syria 20.
S. Iæ templum, τῆς ἁγίας Ἴας. Æ. 22.
De Jani templo locus insignis 375.
Iberes optimi Christiani 33.
ΙΗΣΟΥ̃Σ ὁ ΘΕΟΥ̃ παῖς Æ. 104. ejus cum Samaritana colloqvium. ibid. ἄνθρωπος ᾗπερ ἐβούλετο γογονὼς ὁ Θεὸς καὶ γενεαλογεῖται ἐκ Μητρός Æ. 12. particula crucis CHristi Apameæ 115. qvotannis solenniter προσκυνεῖται. ibid. Epistola CHristi ad Avgarum 118. ab illo Edessam defensam putat Procopius, licet Epistolam ab eo scriptam dubitat 118. 152. CPoli templum τοῦ μεγάλου ΧΡΙΣΤΟΥ̃ τοῦ ΘΕΟΥ̃, vocant Byzantii templum Σοφίας, ταύτην δὴ μάλιστα τῷ Θεῷ πρέπειν τὴν ἐπωνυμίαν ἡγούμενοι 193.
Inscriptio navis Agamemnonis, qvam Geresti Euboeæ opido Tenechus dicavit Dianæ Bolosiæ sive Lucinæ 629.
Joannes Byzantius Machinarius Isidori Mechanici nepos. Æ. II. 18.
Joannes Cappadox ex Præfecto Prætorii presbyter, Petri adscito nomine 78.
Joannis Ducis sepulchrum annuo χρημάτων προσόδῳ decoratum 244.
Joannes Episcopus CPol. A. 21.
Joannis Theologi templum Ephesi Æ. lib. 5. cap. 9. A. pag. 9.
Joannis Baptistæ templum Æ. 21.
Josephius τῶν βασιλείων φυλάκων χραμματεύς 272.
Josua 257. 258. ubi inscriptio: ἡμεῖς ἐσμὲν οἱ φυγόντες ἀπὸ προσώπου Ἰησοῦ τοῦ λῃστοῦ τοῦ Ναυῆ.
Jovis Capitolini templum Romæ 189. Jupiter Casius 629.
S. Irene. infra in Sampson.
Irenæus dux 34. Irenæus cujus defuncti opes Justinianus occupat. A. 83.
Isidorus Milesius, Mechanicus. Æ. 5. 7. 9. 34. 44.
Judæi Neapoli. 329. 335.
S. Juliani templum Antiochiæ 111.
Julianus ἀποῤῥήτων γραμματεύς 103.
Junilius Afer qvæstor latine peritus non Græce. A. 59.
Justiniana prima, ArchiEpiscopi Illyriorum sedes Æ. IV. 1. pag. 67.
Justiniani Imp. icon. A. cap. 8. ἀμφὶ τὰ χριστιανῶν δόγματα ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον διατριβὴν εἶχεν εὖ διαθέσθαι τὰ ἐν σφίσιν ἀντιλεγόμενα πουδάζων τε καὶ διατεινόμενος μάλιστα. 549. περίεργος ἀμφὶ τῇ τοῦ Θεοῦ

Θεᾷ φύσει. A. cap. 18. pag. 55. Sacerdotibus indulgentior A. 49. & Ducibus ac Præfectis peccantibus 601. Leges ſuas refixit ipſe A. 43. 61. 80. neqve ſecundum eas judicare penſi habuit. A. 41. per biduum interdum cibo abſtinens A. 25. præſertim ante Paſcha A. 41. ἀνοήτως ejus οἰκοδομίας perſtringit Procopius A. 33. 57. 76. Juſtiniani annus *quartus* memoratur in Hiſt. pag. 47. *annus* VII. 207. *annus* X. 269. XIII. 94. 97. XVII. 287. XIX. 305. XXII. qvo obiit Theodora & XXIII. 170. 566. XXV. 608. (ubi male XV. in latino) XXVI. 660. XXXII. qvo Procopius ſcripſit ἀνέκδοτα A. 66. 71.

Juſtinus (Senior) Imp. ἀναλφάβητος A. 101. 102.

SS. Laurentii, Priſci & Nicolai templa. Æ. 17.

Lazi Chriſtiani 161. Colchi à Lazorum Epiſcopis Sacerdotes accipiunt 568.

Leontius Referendarius 450. A. 51.

Lex ſive mos communis νόμος ἀνθρώπων κοινός. 621. κοιναὶ νόμιμα πάντων ἀνθρώπων A. 8.

Lege Romana ante Juſtinum non licebat Senatori ducere meretricem A. 30. Lex de præſcriptione triginta annorum 182. Lex Perſarum ne hoſtem licet victum in ditione hoſtili eqvis perſeqvantur 14. Lex Cabadæ Regis Perſ. de promiſcuo concubitu 14. Lex Perſica de Magiſtratibus hereditariis 19. de Rege creando qvi integer & nullo vitio corporis fœdus eſſet 30. 60. 590. alia de non humandis, ſed ante volucres projiciendis humanis cadaveribus 32. 33.

Liberius ἀνὴρ καλὸς κἀγαθὸς διαφερόντως 318.

Λογγιβάρδαι Chriſtiani 420.

Lucas Evangeliſta. Vide Andreas.

Lyſippus Sicyonius ſtatuarius. Æ. lib. 1. cap. 11. ejus bos æneus Romæ 626.

Magi Perſarum à Regibus conſulti 10. ſeq. 16. 21. 98. 120. 147. 157. Magicum artificium qvo Magi explorant Arſacis Armeniæ Regis fidem 16.

Manichæi & οἱ καλούμενοι πολύθεοι A. 35. Magiæ ſtudioſi A. 65.

Marcellus δικαίᾳ ἐπιμελητὴς ἀκριβὴς, καὶ ἅτε ἀληθῶς διαπυρώτατος ἐραστὴς 540.

Mariæ

Mariæ Θεότοκε templa 592. Æ. 11. 12. 17. 21. 49. 58. 102. 105. 107. 111. 112. 114. 117. A. 11. & in latino 71. (perperam id qvidem, vide A. p 216.) ἐκ δὲ Θεοῦ ἐπὶ τὴν αὐτῆς Μηλέρα ἰτέον 11.
Qvadraginta Martyres Legionis duodecimæ. Æ. 18. seq.
Mauri Φοινικῶν ἔθνος. Æ. lib. 4. cap. 3. pag. 112.
Mebodes Cabadæ Persarum Regis testamentum scripsit 63.
Megas Episcopus Berrhoënsis 101. seq.
SS. Menæ & Menæi templa. Æ. 22.
Michaëlis Archangeli templa 113. Æ. 20. 21. 22. 49. 99. A. 48.
Mimi A. 28. & ὀρχησταὶ apud Vandalos. 248. Græci nihil sibi visum ajebant in Italia qvam tragœdos, mimos & piratas 358.
S. Mocii templum. Æ. 15.
Monachi visum. A. 38. seq. Monachi τῶν χριστιανῶν σωφρονέστεροι 21. seq. οἷς τὰ εἰς τὸ θεῖον ἀκριβῶς ἤσκηται. 298. Monachi ex Serinda Romanos docent rationem conficiendi serici. 613.
Monasterium, μελάνοια dictum, è lupinari. Æ. 21. sq. adde A. 49. sq.
Monasteria S. Thalelæi & aliorum Æ. 107. Qvadraginta qvinqve Sanctorum. Æ. 58.
Montanistæ, Μοντανοὶ A. 34. ἐν Φρυγίᾳ id 35.
Mopsus vates, Mopsvestiæ conditor. Æ. lib. 5. cap. 5.
Moses 257. Æ. lib. 5. cap. 8.
Οἱ τῶν μυστικῶν ἔργων τεχνῖται. 122. Vandalis ἀκούσματα συχνὰ καὶ θεάματα ὅσα μυστικάτε καὶ ἄλλως ἀξιοθέατα. 248. sq. μυστικοῖς ὀργάνοις χρῶντες ante portam in obsidione & excubiis cum canibus. 374. sq.
Myronis statuarii βοίδιον Romæ 626.
Neapolis Christianos incolas jam olim (ἄνωθεν) habuit 332.
S. Nicolaus. Vide Laurentius.
Ante Numam menses decem in anno Romano. 372.
Oraculum Oresti & Iphigeniæ datum 48. aliud de Palladio 349.
Osiris Deus Ægyptiorum in Taphosiri opido sepultus. Æ lib. 6. cap. 1.
Παλαιοτέρων τισὶ γεγραπται de populis ad Euxinum Pontum, sed minus accurate 566.
Palladis simulacrum κατὰ τὸ λόγιον Æneæ à Diomede datum 349 sq. ubi plura de Palladio, uti de Palatio à Pallante qvodam dicto 225.
S. Pancratii porta Prænestæ & Romæ 357. seq. 381.
S. Panteleemonis templum. Æ. 22.

Paſtor & Aſclepiodorus, Rhetores Neapoli 328. 329 336.
Pauli Apoſtoli porta Romæ 551. & templum 396.
Paulus Adrumetinus Sacerdos ἐφεστήκει τῇ τῶν νοσούντων ἐπιμελείᾳ 292.
Paulus Epiſcopus Alex. A. 78.
Paulus ἑρμηνεύς, ὃς γραμματικῶς παρ' Ἀντιοχεῦσιν ἐφοίτησεν 102. 106. 153. 159.
Paulus Romanus 440. alius Paulus Cilix 551. ſeq. alius 649.
Pelagius Diaconus Rom. ad Totilam legatus 501. ſeq. Totilæ in templo Petri Romæ occurrit, τὰ δὲ Χριστοῦ λόγια ἐν χερσὶ φέρων. 513. Archidiaconus, Vigilii Epiſcopi Rom. nomine miſſus Alexandriam. A. 79.
Perſarum πυρεῖον ſanctisſimum habitum, in qvo ignem æternum fovebant Magi. 147. Solem orientem adorant qvotidie 11. Sal per qvem pejerat Perozes Perſarum Rex, ab Hunnis in acie de vexillo ſuſpenſus, atqve inde victi Perſæ. 12. vide & infra in Lex.
Petri δὲ τῶν Χριστοῦ Ἀποστόλων κορυφαίου ſepulchrum & porta Romæ, antea Aurelia 359. muri pars Romæ in Apoſtoli tutela 368. Τοῦτον τὸν Ἀπόστολον σέβονται Ῥωμαῖοι καὶ πεθήπασι πάντων μάλιστα 368. Petri templum Romæ 367. 409. 513. 552. A. 76. Gothis etiam in honore 396.
Petrus Juſtini Imp. γραμματεύς, inde Dux 124. στρατηγὸς ſub Juſtiniano 34. 55.
Petrus Barſames, Syrus, ex numulario præfectus prætorio. A. 63.
Petrus Theſſalonicenſis, Rhetor Byz. legatus in Italiam ad Amalaſuntham 316. 317. 318. 319. 321. 322. 323. 324. 441. atqve inde Magiſter officiorum 442. A. cap. 16. & 24. legatus ad Choſroën Perſarum Regem 591.
Phidias Athenienſis ſtatuarius 626. Æ. lib. 1. cap. 11.
Φιλοσόφων τις ἐκ Περιπάτου. A. cap. 8. pag. 26. ejus dictum: ὡς καὶ τὰ ἐναντιώτατα ἐν ἀνθρώπου φύσει ξυμφαίνει εἶναι ὥσπερ ἐν τῶν χρωμάτων μίξει. id.
Οἱ Φοινίκων τὰ ἀρχαιότατα ἀναγραψάμενοι 257. Phœnicum lingva lutuntur Mauri 258.
Photius Beliſarii privignus 319. 333. 356. A. 5. Conſularis A. 6. Monachus A. 11.
S. Platonis templum Æ. 15.

Poëta-

Poëtarum fabulæ de Scylla & Charybdi 326. 530. de Prometheo vincto 566. Mysos ἀγχεμάχας appellant. Æ. lib. 4. cap. 7.
Porphyrius ceti piscis nomen 532. (al. Πορφυρίων) centum & qvinqvaginta amplius annorum, triginta fere longi cubitos, lati decem. id.
Praxiteles statuarius. Æ. lib. 1. cap. 11.
Περγκίπιος, Πισίδης τὸ γένος 831.
S. Priscus, vide Laurentius.
Priscus Justiniani Imp. Ἐπιστολογράφος A. cap. 16. à Theodora cogitur Monachus fieri. id. p. 47.
Priscus Emesenus falsarius. A. cap. 28. pag. 80 seq.
Proclus Justini Imp. qvæstor. 30. A. cap. 6. & 9.
Procopius Belisario datus ξύμβουλος à Justino Imp. 35. qvæ vidit scripsit 6. somnio confirmatus ut in expeditione Vandalica Belisarium seqveretur 207. Syracusas missus. 211. seq. bono omnine erectus 215. cum Salomone duce effugit seditionem 271. seq. missus Neapolim & in Campaniam 395. Thulen non adiit 423. diu in Africa se fuisse testatur A. 53. Cæsaream patriam suam laudat, ἐν Καισαρείᾳ τῇ ἐμῇ A. 35. Controversias Christianorum enarrare non vult, qvia stultum putat divina nimis alte scrutari, cum ne in humanis qvidem satis sapiamus. 314. Providentia Divinæ omnia tribuit 460. 495. 600. 615. 657. 660. A. 15. 31. & passim. Consilium dat Belisario de signo pugnæ & receptus dando tuba duplici, coriacea altera, altera æneа. 444. Libros περὶ πολέμων scripsit ante libros de Ædificiis, illosqꝫ laudat Æ. lib. 1. cap. 1. & 10. lib. 2. cap. 1. lib. 5. cap. 8. lib. 6. cap. 5. & 6. Libros de Ædificiis, Justiniano adhuc superstite Æ. p. 98. Anecdota itidem superstite adhuc Justiniano A. p. 88. anno illius XXXII. A. p. 67. 71. sed post Theodoræ * obitum A. p. 2. 47. 51. narrat qvædam, præfatus ipse se ea non credere 330. 624. &c. ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις 210. 287. 308. 315. 399. 408. 422. 536. 542. 566. 583. 590. 600. 620. 655. 660. A. 4. 7. 12. 20. 34. 37. 47. 52. 55. unde patet Anecdota Procopium subjuncta libris

* Obiit Theodora anno XV. belli Gothici, Imperii Justiniani XXII. tertio inducia-rum qvinqvennalium cum Persis. vide Procopium III. 30. de bello Gothico. Licet autem superstite Justiniano scripsisse se Anecdota Procopius diserte innuit, edidisse tamen haud crediderim.

octo Historiarum voluisse tanqvam nonum librum, licet veretur hujus se causa annumeratum iri τραγῳδιδασκάλοις & fabulatoribus. A. 2. Liber qvartus de bello Gothico diu post priores editus, nec tantum de Gothico sed etiam de aliis bellis Justiniani auspicio gestis ποικίλην ἱστορίαν exhibet 565. 566. ἐν τοῖς ὄπισθεν λόγοις 79. 372. ἢν τῷ περὶ Γότθων μοι γέγραπται 211. ἐν τοῖς περὶ Γότθων εἰρήσεται 181. ἐν τοῖς ὑπὲρ Περσῶν λόγοις 581. ἐν τοῖς ὄπισθεν λελέξεται χρόνοις 196. ὅτε με ὁ λόγος ἐς τῶν Ἰταλικῶν πραγμάτων τὴν ἱστορίαν ἄγοι 268. Temporis qva utitur Procopius notationem vide supra in *Gothicum bellum* & *Justinianus*.

Proverbia καδμεία νίκη. 323. ἡ σὰρξ ἀποροῦσα τροφῆς, κατάγε τὸν παλαιὸν λόγον ἑαυτῆς ἐλείπετο (al. ἥπτετο) 435. γνῶθι σεαυτόν. 612. lupus pilum mutat, ingenium non mutat 618. risus Sardonoius 637. λέοντα ἐξ ὄνυχος Æ. I. 10. pag. 44. ἐπὶ τριχὸς ἡ σωτηρία. id. VI. 6. κονιορτοῦ εἰς τὴν γνώμην κουφότερος A. 40. θᾶσσον τις ψάμμον ἐξαριθμήσειεν. A. 53.

Psoës Diaconus Alex. A. 73.

Recithangus Thrax ἀνὴρ ξυνετός γε καὶ ἀγαθὸς τὰ πολέμια. 169.

Reparatus Episcopus Carthag. 299.

Reparatus Vigilii Papæ frater à Vitige occisus 375.

Rhetorum ἀξίωμα à Justiniano imminutum. A. 74.

Romani maxime φιλοπόλιδες sive decoris urbis suæ studiosi 627.

Rusticiana Symmachi filia, Boëthii uxor 514.

Rusticus Romanus, Sacerdos à Theodato ad Justinianum missus 322.

Sabbatiani hæretici A. 34.

Sallustii Historici domus Romæ exusta ab Alarico 180.

Salomonis Hebr. Regis supellex Româ ab Alarico capta perfertur Carcassonem in Galliam 343.

Templum à Rege Salomone conditum Borii, urbe Mauris vicina in Africa. Æ. VI. 2. pag. 111.

Salomo Belisarii domesticus & Dux 204. 231. 253. &c. ejus mors 289.

De Samaritanis. Æ. V. 7. pag. 104. seq. Samaritanorum Rex Julianus Σαράβου filius A. 35. Justiniani contra Samaritas leges A. 35. 55.

Sampson templum S. Irenes condidit CPoli. Æ. 10. 18.

Saraceni per duos menses anni DEo sacra facientes abstinent ab excursionibus 127. 134.

S. Ser-

S. Sergii templum Æ. 13. 44. Sergiopolis 99. Æ. 44. Sergius Bacchi filius A. 18. Cyri frater 287.
Severianus Emeſenus Phœnix, Aſiatici F. dux 292.
Sibyllæ ἔπος latinis verbis: *Africa capta eſt, Mundus & ejus nate periſtis*, ita leg. 324. antrum in qvo Sibylla vaticinata, oſtentant Cumani 347. Oraculum Sibyllinum: *Quintilimenſe Romanil Geticum metuet* 372. Sibyllina nemo poteſt intelligere ante eventum, qvia nullo ſcripta ordine 372. ſeq.
Silverius Epiſcopus Rom. 339. 347. A. 3. 4. in Cretam à Beliſario relegatus 347.
S. Simeonis templum 26.
Sinaitæ Monachi, Æ. V. 8. In culmine montis Sina κτύποι δινεκεῖς καὶ ἕτερα ἄτλα θειότερα νύκτωρ ἀκούονται, δύναμίντε καὶ γνώμην τὴν ἀνθρωπίνην ἐκπλήσσοντα. ibid. ἐνταῦθά ποτε φασὶ τὸν θεὸν τοὺς νόμους παραλαβόντα ἐξενεγκεῖν. ib.
Stephanus Edeſſenus Medicus 154.
Symmachus Senator CPol. 276. alius Symmachus à Theodorico injuſte occiſus. 370.
Tatianus Senator Rom. A. cap. 12.
Tatianus Mopſveſtenus 110.
SS. Theclæ, Theodori, Theodoræ & Thyrſi templa, Æ. 15.
Templa pro Aſylo 78. 245. 298. 305. 527. A. 11. 29. 48. 50.
Templa à Vandalis profanata Mauri expiant conſecrantqve 197. ſeq. templum ab Arianis ereptum. 227.
Tenichus Architectus navis lapideæ ab Agamemnone dicatæ Ἀρτέμιδι Βολοσίᾳ ſive Lucinæ 629.
Terebinthus Epiſcopus Neapoleos Palæſtinæ, Zenone Imp. à Samaritanis truncatus Æ. V. 7. pag. 104. ſeq.
Terentius dux 205.
Theoctiſtus Medicus 392.
Theodahadus filius Amalafridæ ſororis Theodorici, λόγων μὲν λατίνων μεταλαχὼν καὶ δογμάτων Πλατωνικῶν 313. ſeq. 323.
Theodorici Regis imago fatidica ex opere Muſivo. 369. ſq.
Theoritus δορυφόρος 383.
Theodorus σοφίᾳ μηχανικῇ λόγιος ἀνὴρ. 121.
Theodorus Silentiarius Æ. IV. 8. pag. 86.
Theodorus Referendarius 145.
Theodoſius Eunomianus A. 3. Monachus A. 5.

Thomas Apameæ Episcopus 113. 114.
In Thule insula festum ante ortum solis qvi XL. dies ipsos latet 423. incolæ Deos & Dæmones multos colunt οὐρανίους, ἐγγείους, θαλασσίους καὶ ἄλλα δαιμόνια ἐν ὕδασι πηγῶν καὶ ποταμῶν 424. medullis ferarum nutriunt infantes &c. hominem immolant Marti qvem maximum habent Deorum 424.
Timotheus. vide Andreas.
Totilas τὰ ἐς τὴν ὀρχήστραν ἐκ παιδὸς δεδιδαγμένος 653.
Tribonianus qvæstor 70. παιδείας εἰς ἄκρον ἀφίκετο 71. 75. venalis JCtus leges figebat & refigepat 71. vide & A. 59. ejus adulatio, vereri se ajentis ne ob pietatem vivus ab angelis in cœlum raperetur Justinianus A. c. 13. pag. 40.
Tribunus Medicus, qvi Chosroën morbo levavit 160. Palæstinus genere vir λόγιος καὶ τὰ ἐς τέχνην ἰατρικὴν οὐδενὸς ἥσσων, ἄλλως τε σώφρων τε καὶ Θεοφιλὴς καὶ τῆς ἐπιεικείας ἐς ἄκρον ἥκων. 590.
S. Tryphonis templum Æ. 22.
Tusci dediti divinationibus 626. Tusci hominis præsagium ὡς εὔνουχός ποτε καταλύσει τὸν ἄρχοντα Ῥώμης, in Narsete Totilam vincente impletum 626.
Tzani τὴν δόξαν ἐπὶ τὸ εὐσεβέστερον μετέθεντο ἅπαντες χριστιανοὶ γεγενημένοι 45.
Valentinus Episcopus manibus à Totila truncatus. 500.
Vaticinium puerorum Carthag. τὸ Γ διώξει τὸ Β, καὶ πάλιν τὸ Β διώξει τὸ Γ (Gizericus Bonifacium, Belisarius Gelimerem) 226.
Vigilius Episcopus Rom. 500. 501. 548. A. 79. 80. à Belisario promotus, religato Silverio in Cretam. 374.
Xenophon de Cyri institutione. *præf. de Ædif.*
Zeno senator CPol. A. cap. 12.

V. PAULUS Cyri Fil. Flori Nepos; a) Nobilitate generis opibusqve, & dignitate, (siqvidem Justiniani Imp. *Silentiario-*

a) Agathias lib. V. pag. 153. ubi de templo S. Sophiæ: εἰ δέ τις ἐθέλοι πόῤῥα που τυχὸν τῆς πόλεως ἀπωκισμένος ἔπειτα γινώσκειν σαφῶς ἅπαντα καθάπερ παρὼν καὶ θηώμενος, ἀναλεγέσθω τὰ ΠΑΥΛΩΙ Κύρου τοῦ φλώρου ἐν ἑξαμέτροις πεπονημένα, ὃς δὴ τὰ πρῶτα τελῶν ἐν τοῖς τῆς ἀμφὶ τὸν βασιλέα σιγῆς ἐπιστάσας, γένους τε κοσμούμενος δόξῃ, καὶ πλοῦτον ἄφθονον ἐκ προγόνων διαδεξάμενος,

tiariorum sive Secretariorum primicerius fuit) illustris, nec minus ingenii ac doctrinæ laude præstans *Templum S. Sophiæ* hoc est CHristo b) qvi DEI Patris Sapientia est, à Justiniano Imp. post Theodoram * conjugem jam extinctam, encæniis secundis anno Imperii sui XXXVI. 24. Dec. c) CHristi 562. CPoli dedicatum, pulcherrima ἐκφράσι, versibus Hexametris (Proœmium jambicis versibus 134. constat) ita descripsit, ut oculis propemodum subjecerit, idqve per postremos duos encæniorum d) dies præsentibus Imperatore & Eutychio Patriarcha in domo Patriarchali prælegit, ex qvo ipso etiam poëmate constat eum fuisse Christianum. Allegatur subinde hæc templi Sophiæ descriptio à Salmasio ad Plinium & Hist. Augustam: is enim A. 1607. è Codice Palatino descripserat. Habuit etiam apographum ex eodem Codice Claudius Maltretus, qvi edere promisit præf. ad Procopium. At Philibertus de la Mare, Senator Divionensis Salmasianum *Cangio* transmisit, neqve potuit in meliores manus incidere eximium istud antiqvitatis monumentum. Hic enim vir doctissimus Græca recensuit atqve ex ingenio castigavit ac majoribus lacunis exceptis supplevit, versionemqve latinam perspicuam, & eruditissimum de templo Sophiæ Commentarium adjunxit. Paris. 1670. fol. ad calcem Jo. Cinna-

μενος, ὁμως παιδεία γε αὐτῷ καὶ λόγων ἄσκησις διεπέδασε, καὶ ἐπὶ τοῖσδε μᾶλλον ἤυχει καὶ ἐσεμνύνετο. Versus ex hac ecphrasi Pauli Silentiarii laudat Svidas in ἤρανθ. Cæterum falli eos qvi nostrum, Paulum Cyrum Florum appellant, ut præter Vulcanium, Vossiumqve Reinesius pag. 471. Var. lect. Cangio & Hanckio pridem animadversum. Iidem verisimiliter conjiciunt, patrem Pauli fuisse Cyrum, Poëtæ Poëtam, cujus Epigrammata qvædam in Anthologia leguntur. At Florum hujus Cyri patrem, Pauli avum ægre mihi persvaserim illum esse Florum ἀπὸ ὑπάτων sive Consulem Codicillarem, qvi eodem Justiniano imperante claruit, & cujus in Novellis atqve Codice mentio: paullo enim antiqvior Florus qværendus.

b) Procopius in Vandalicis pag. 193. diserte testatur templum μεγάλης ΧΡΙΣΤΟΥ Θεοῦ apud Byzantinos vocari templum Σοφίας, ταύτην δὴ μάλιστα τῷ Θεῷ πρέπειν τὴν ἐπωνυμίαν ἡγεμόνες.

* Paulus Silentiarius proœm. v. 59. seq.

c) De tempore dedicatæ post prioris templi conflagrationem à Justiniano ædis Sophiæ & de duplicibus ejus encæniis, qvorum posteriora in annum qvintum post trullam Anno 32. Justiniani collapsam incidunt, videndus Cangius in Commentario ad Pauli ἔκφρασιν pag. 528. Hanckius lib. de Byz. Hist. scriptoribus cap. 6. pag. 165 seq. & Bandurius p. 776. ad Antiqvitates CPolitanas.

d) Durarunt encænia illa per dies XV. facto initio ab XXIV. Decembris.

Cinnami. MS. Vaticanum laudat Lambecius notis ad Codinum, eundem ut opinor Codicem innuens, qvi è Palatina Bibl. in Vaticanam est translatus. Sophiæ templum plures descripserunt è veteribus, ut Procopius lib. 1. de ædificiis, Codinus & Anonymi Græci à Combefisio, Lambecio & Bandurio editi, è recentioribus præter Cangium illo qvem dixi ad Paulum Commentario, & libro tertio CPoleos Christianæ, Grelotius in itinere CPolitano Gallice edito Paris. 1680. 4. è qvo plura repetit Bandurius T. 2. Imperii Orientalis pag. 744 seq.

Testatur Agathias e) plura alia poëmata à Paulo elaborata, pulcherrimum tamen esse qvod in Sophiam composuit. Ex illis sunt *Epigrammata* Græca complura qvæ in Anthologia Maximi Planudæ leguntur, ut dixi lib. III. cap. 28. ubi etiam habes de carmine *in Thermas Pythias*, de qvo jam addere liceat, qvod idem prodiit Venetiis cum Metaphrasi latina *Claudii Acantheri* A. 1586. & qvod in Codice MS. Mediceo scamn. LV. num. 7. cujus apographum fuit inter libros Gudianos, inscriptio Carminis auctorem innuit non Paulum nostrum qvi imperitante Justiniano vixit, sed alterum longe juniorem Paulum Silentiarium clarum temporibus Constantini Porphyrogeniti. Παύλε Σιλεντιαρίε εἰς τὰ ἐν Πυθίοις θερμὰ, ἡμίαμβα δίμετρα πρὸς τὸν βασιλέα τὸν Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον. Incipit ibidem:

Βάλει μαθεῖν Ἄυγαστε
Κωνσταντῖνε κρατιστε
Θερμῶν ἄτεχνον ῥεῦμα &c.

THEOPHYLACTUS gente Ægyptius & Petro Ægypti præfecto cognatione junctus, a) ab Clarissimo Hanckio

c) Agathias loco laudato: καὶ τοίνυν πεποίηκά οἱ καὶ ἄλλα ὡς πλεῖστα ποιήματα μνήμης τε ἄξια καὶ ἐπαίνε. Δοκεῖ μοι ἓν τὰ ἐπὶ νεῷ εἰρημένα μείζονός τε πόνε καὶ ἐπιστήμης ἀναπλεα καθεστάναι, ὅσῳ καὶ ἡ ὑπόθεσις θαυμασιωτέρα. Ejusdem Agathiæ Epigramma ad Paulum Silentiarium, una cum altero qvo Paulus ei respondet, legitur in Anthologia Epigramm. Græcorum lib. 7. p. 603. 604. edit. Wechel. ex qvibus constat amicos ac familiares inter se fuisse. Meminit hujus Pauli etiam Svidas in Ἀγαθίας. συνήκμασε καὶ Παύλῳ τῷ Σιλεντιαρίῳ.

a) Τῷ γένει Αἰγύπτιον vocat Photius ex Theophylacto ipso VII. 16. pag. 184. ubi de Nilo fluvio: ἕλκουσες δὲ γένθεν ἐντεῦθεν & lib. VIII. 13. pag. 215. Πέτρῳ ὃν καὶ ἐκεῖνο καιρῷ τὴν Αἰγυπτιακὴν ἡγεμονίας τὰς ἡνίας διεθυνεν, ὃς καὶ συήπτετο πρὸς γένθεν ἡμῖν.

ckio b) (qvem & ipſe alibi c) ſecutus ſum) patria Locrenſis fuiſſe traditur ex loco parum emendato problematum Simocattæ Phyſicorum: d) εἰ ὃ καὶ μητέρα τέχνην ἔπω κεκλήρωμαι, ἀλλ' ἔστι μοι γένος ὅθεν ὑμῖν, ἡ Λόκρις ἔχω πατρίδα, καὶ τὰ τῆς Ἑλλάδος * ἡμέτερα. At legendum uti in editione Commeliniana rectius expreſſum eſſe video: καὶ λόγος ἔχω πατρίδα. Hunc Theophylactum Chriſtianum fuiſſe ex multis locis ejus Hiſtoriarum conſtat, atqve facile apparebit ex indice ſcriptorum ab eo laudatorum, qvem infra ſubjeci. Scripſit extremis Heraclii temporibus, cujus Imperatoris aliqvoties e) meminit, & qvoqve memorat belli Perſici finem f) qvod interfecto Choſroë ſecundo Hormiſdæ F. ſopitum eſt Anno Heraclii penultimo, CHriſti 628. Præfectum & Tabularium, ἀπὸ ἐπάρχων καὶ ἀντιγραφέα vocant Photius Cod. LXV. & Theodoſius præf. ad excerpta de Legationibus: neutri qvidem dicitur σχολαστικὸς aut Sophiſta, neqve additur nomen Σιμοκάττης vel Σιμοκατ]ης. Eundem tamen eſſe Σιμόκαττον cujus οἰκουμενικὴν ἱστορίαν laudat Euſtathius ad verſ. 730. Dionyſii periegetæ, & ex qvo de Seſoſtri qvædam refert Tzetzes Chil. III. hiſt. 69. qvæ in Theophylacti Hiſtoria VI. 11. leguntur, certum eſt, atqve ex ſtyli qvoqve ſophiſtici ſimilitudine qvi in problematis Phyſicis & in Hiſtoria Epiſtolisqve idem eſt, apparet. Citatur & ab Antonio Meliſſa: Nec dubium eundem qvoqve intelligi à Svida (g) cui memoratur Θεοφύλακτος σοφιστὴς, ᾧ ἐπώνυμον Σιμοκάττης, neqve alium eſſe Theophylactum σχολαστικὸν τὸν Σιμόκαττον cujus exſtant Epiſtolæ. Nec qvisqvam fortaſſe de hoc dubitaſſet, niſi doctisſimo viro Ludovico Antonio Muratorio injeciſſet ſcrupulum Codex MStus Mediolanenſis Epiſtolarum Græcarum ê variis auctoribus collectus, ut ipſi viſum, à Simocatto, in qvo præter Θεοφυλάκτου σχολαστικοῦ & Σιμοκάττου Epiſtolas etiam le-

b) lib. de Byz. Hiſtoriæ ſcriptoribus cap. 9. pag. 187.
c) ſupra lib. 2. Bibl. Græcæ cap. 10. §. XXVII.
d) in proœmio pag. 2. edit. Commelinianæ.
e) lib. II. cap. 5. pag. 37. lib. III. cap. 6. pag. 68. lib. VIII. cap. 11. pag. 212.
f) lib. VIII. cap. 12. pag. 214.
g) illo qvidem loco Svidas Hiſtorias à Simocatta ſcriptas non memorat, ſed paſſim alibi non modo ubi nominatim Σιμοκατ]ης ab eo laudatur, ſed etiam illo non nominato periodus integras ex Hiſtoria Theophylacti deſcriptas exhibet. Loca in indice utroqve annotavit Clariſſ. Kuſterus.

guntur Epistolæ Photii, Theophylacto Ægyptio longe junioris. Sed omnino fefellerunt oculi sui virum præstantissimum, ut ipse non audet diffiteri, h) aut certe Codex Mediolanensis illam Collectionem, in qva Photii fuere Epistolæ, falso ad hunc Theophylactum retulit.

Exstant ejus *Historiarum* de rebus Mauricii Imp. (ἱστορίαν σικελικὴν, qvoniam non unius Gentis res complectitur, vocat Eustathius loco laudato, & inscriptio Codicis Græci MS. Bavarici qvo usus Pontanus, itemqꝫ alter Diegi Hurtadi, qvem Gesnerus memorat,) *libri VIII.* ab exitu Tiberii II. Imperatoris A. C. 582. extincti usqꝫ ad Mauritium Tiberii successorem à Phoca interfectum A. C. 602. Præmittitur Dialogus qvo Philosophia & Historia inter se colloqvuntur, conqvestæ qvod sub Phoca ambæ neglectæ jacuerint, cum jam sub Heraclio, favente Sergio Patriarcha iterum utraqve veluti reviviscant vigereqve incipiant. Post Phocam cæsum A. C. 610. recitata publice ab auctore pars est hujus Historiæ de Mauritii nece, qvam non sine lacrymis populus audivit, ut Simocatta ipse narrat lib. VIII. cap. 12. ubi Monodia etiam sive lamentatio ejus in Mauricium, sed mutila legitur. Primus Græce * ex Codice Bavarico hos libros edidit & versionem notasqꝫ addidit *Jacobus Pontanus* S. I Ingolstad. 1604. 4. præmissis ante singulos libros argumentis ex Photii h) Cod. LXV. atqve sub-

h) Muratorius in Anecdotis Græcis pag. 280. præfatus ad Epistolas Græcas Firmi Episcopi ex illo Codice Mediolanensi à se primum editas: *Dixi Epistolas Græcas variorum in unum redactas à Theophylacto fuisse, atqve ita visus sum mihi deprehendere dum essem Mediolani. Nunc suboritur mihi dubitatio, an forte me fefellerint oculi mei. Si enim hic idem Theophylactus est, qvi Heraclii temporibus ineunte sæculo vulgaris Epochæ septimo floruit, literisque suorum temporum historiam mandavit, qvi Epistolas Photii longe posteriores colligere is potuit? Aut igitur nihil ad illius Codicis Epistolas congregandas Theophylactus contulit, sed ut unus tantum, ex earum Epistolarum auctoribus continetur; aut à Theophylacto scriptore Historiarum diversus est Simocattus. Et illum revera Simocati cognomento non donat Photius, Simocatum autem Suidas nominat, at nullas ipsius Historias agnoscit.*

* Mirum itaq; If. Vossium p. 245. ad Melam A. 1658. editum, verba qvædam Theophylacti ex omnimoda Historia Græce proferentem, addere, lucem illa necdum vidisse.

i) Jac. Pontanus contendit Photium *non ipsum ex lectione & memoria argumentum librorum Simocattæ exposuisse sed lemmata seu summulas lectionum ab aliquo lectore aut librario inductarum & in vestibulo totius operis ut mos est simul ordinatim positas, ut inbenerit ita in octo fasciculos constrinxisse, ac nihil pæne à se animadversum interjiciendo*

subjuncto latine Georgio Phranza, de qvo infra dicturus sum, & Georgii Trapezuntii Epistola Græce & Latine, qvo Jo Palæologum Imp. hortatur ut ad Synodum in Italia celebrandam proficiscatur. In editione Theophylacti Parisiensi 1648 fol. præter chartæ typorumqve splendorem accessit glossarum, seu vocum aliqvot explicatio, auctore *Carolo Annibale Fabrotto*. Phranza autem & Trapezuntii Epistola omissa sunt. Qvod si nova Simocattæ editio curanda olim sit, non prætermittendæ *Jacobi Kimedomii*, Filii, septendecim licet annos tum vix nati castigationes ad Photii è Theophylacto excerpta, & qvæ ex Svida Simocattam subinde vel laudante vel loca ejus describente ad illum emendandum castigandumqve facere poterunt.

Martinus Hanckius, accuratus alioqvi scriptor p. 192. de scriptoribus Hist. Byz. tradit *eclogas de legationibus* ex Simocattæ Historia esse Græce editas ab Hœschelio, & latine à Cantoclaro versas, sed neqꝫ inter Hœscheliana excerpta περὶ πρέσβεων, neqꝫ in Cantoclari illorum excerptorum interpretatione, qvicqvam Theophylacti deprehendere potui. Verum Philippus Labbeus illa Græce & Latine cum laudati *Kimendoncii* versione subjecit cæteris excerptis Paris. 1648. fol. qvamqvam nomen & notæ interpretis ab eo præteritæ sunt. Prodierant porro Græce, & subjecta ad calcem voluminis Kimendoncii tum jam in flore ætatis defuncti interpretatione & castigationibus A 1599. 8. typis Commelianis, ex Andreæ Schotti k) Bibliotheca cum Jani Gruteri præfatione, opuscula junctim Simocattæus in qvibus 1) Διάλογος περὶ διαφορᾶς φυσικῶν ἀπορημάτων καὶ ἐπιλύσεως αὐτῶν *Dialogus problemata physica eorumque solutiones complexus*, qvem cum Cassii l) iatrosophistæ problematis Græce vulgaverat *Bonav. Vulcanius* Lugd. Bat. 1596. 12. & Græce deinde atqve latine cum eodem Cassio recudi curavit *Andreas Rivinus* Lipsi. 1653. 4.

ciendo, alienum laborem pro suo nobis obtrusisse & fucum fecisse. Cum enim lemmata illa nunc imperfecta sint, nunc minus quam pro re contineant, nunc plus contineant, nunc ab ordine rerum narratarum discrepent, nunc falsa sint, hæc omnia fitia in Epitomis Photianis æque reperiri. Sed qvis præstet Photium ex lemmatibus librorum & non lemmatum auctorem ex Photio sapuisse, cum nulla alia qvam Photiana argumenta libris Theophylacti præfigenda etiam Pontanus existimaverit.

k) Puto falli Clariss. Caveum, qvi duas editiones laudat Heidelbergensem 1598. 8. & auctiorem curante Schotto Antwerpiensem 1599. 8.

l) De hoc supra lib. 3. cap. 6. §. 38.

2) *Epitome librorum VIII. Hiſtoriarum* ex Photii Cod. LXV. & *Excerpta de Legationibus* exterarum Gentium ad Romanos & Romanorum ad exteras Gentes, de qvibus jam dixi.

3) *Epiſtolæ* Morales XLIX. Ruſticæ XXVIII. & Amatoriæ totidem, qvæ una cum aliorum Græcorum Epiſtolis m) lucem primum viderunt Græce apud Aldum 1499. 4. & una cum Simocattæ qvæſtionibus Naturalibus Lugd. Bat. 1596. 12. curante Vulcanio, nec minus Græce & Latine cum alia neſcio cujus interpretatione recuſæ in Græcolatina Epiſtolarum collectione Genevenſi, qvæ ad Cujacium falſo n) refertur, 1606. fol.

Ambigit Labbeus T. 2. de Script. Eccleſ. pag. 416. hujusne Simocattæ ſit breve *fragmentum qvo improbantur riſus & vociferationes in feſtis Sanctorum*, qvod ſub Theophylacti nomine latine extat in Bibliothecis Patrum, in Appendice Bigneana Pariſ. 1579. & A. 1624. T. VI. Colon. T. IV. & Lugd. (non T. 18. ut ſcribit Clariſſ. Caveus ſed) T. V. p. 1214. Commemorat Labbeus etiam *fragmentum de Nicephoro Confeſſore*, qvod nusqvam reperio.

Alii Theophylacti.

Fuere & alii Theophylacti, ut 1) Dux & Patricius ſub Conſtantino Copronymo de qvo Nicephorus CPol. in breviario Hiſtorico pag. 47. 48. 2) Lacapeni F. Patriarcha *CPolitanus* A. C. 962. defunctus, de qvo Cedrenus & Zonaras. 3) Theophylactus *Antiochiæ* Epiſcopus, de qvo Theophanes: tum 4) Theophylactus *Edeſſenus* presbyter, cujus idem Cedrenus mentionem facit. 5) Theophylactus Monachus, cujus de ſobrietate admonitiones breves MSS. Geſnerus memorat, ac deniqve 6) Theophylactus Achridis in *Bulgaria* ArchiEpiſcopus, A. C. 1070. clarus, qvem inde *Bulgarium*

m) De illa Epiſtolarum collectione dixi lib. 2. cap. 10.

n) Iſaacus Caſaubonus præfat. Opuſculorum variorum Joſephi Scaligeri Pariſ. 1610. 4. *Qdam ſub Jacobi Cujacii, JCtorum hujus ætatis nominatiſſimi nomine ſunt publicata, de qbibus ille δὸ ἐν ὀνείροις unqbam cogitavit. Ejusmodi eſt illa Græcarum Epiſtolarum latina interpretatio, qbam inaudita mentiendi & falſa fingendi licentia Cujacio qbidam adſcripſerunt, & ſub tam illuſtri nomine obſcuri cujusdam & mediocriter docti Germani verſionem publicarunt, quum V. C. Franciſcus Pithœus, à qbo illi habuerunt, eam ſæpe mihi in Bibliotheca ſua oſtenderit, & Baſileæ neſcio quo caſu ſibi repertam dixerit.*

rium & vulgata literæ B in V. permutatione *Vulgarium* vocant, ne alios jam memorem, Thomas Aqvinas in catena aurea, Jacobus Faber atqve Eraſmus in Nov. Teſt. & contra Stunicam, & Melanchthon in Apologia Auguſtanæ Confeſſionis artic 4. p. 157. De hujus ſcriptis præſenti loco nonnulla ſubjungam, ſpicilegium qvoddam daturus ad Labbei & Cavei de illo obſervata. Primo autem loco à me referetur ejus

1) παιδεία βασιλικὴ ſive *Inſtitutio Regia*, ad Conſtantinum Porphyrogenitum, Mich. Ducæ & Mariæ Auguſtæ Filium, in duo tributa tmemata panegyricum & paræneticum, qvæ & ipſa Corpori Byzantino accenſeri ſolet, licet excuſa minore forma, & cum *Petri Poſſini* S. I. verſione, qvi Græca ex Codice Mediceo deſcripſit, vulgata Pariſ. typis Regiis 1651. 4. Ex eadem verſione prodiit deinde latine in Bibliotheca Patrum edit. Lugd. 1677. T. XVIII. pag. 563. Deniqve *Anſelmus Bandurius* cum Poſſini interpretatione eam Græce & Latine iterum vulgavit in Imperio Orientali Pariſ. 1711. fol. Tomo I. pag. 193. & paucas qvasdam obſervationes ſuas adjunxit, ad calcem Tomi 2. Optat ſibi Theophylactus I. 7. γλυκύτητα Herodoti & πυκνότητα Ariſtidis. Meminit qvoqve II. 19. Platonis, Euclidis, Archimedis & Hypſiclis. Laudatur præterea II. 24. ab eo verſus Poëtæ Tragici qvo πολιὰ ſive canities ſenum traditur ἔχειν τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον.

2) *Epiſtolæ LXXV.* qvas è MS. Bibl. Mediceæ deſcriptas ab Andrea Schotto accepit, & primus cum caſtigationibus ſuis Græce edidit *Jo. Meurſius.* Lugd. Bat. 1617. 4. Latine convertit *Vincentius Marinerius* Valentinus, cujus verſio in Bibl. Patrum Colon. 1622. Tom. XV. edita & Lugd. T. 18. p. 533. recuſa hinc inde obſcurior eſt & emendatione indiget, ut Epiſtola ſtatim prima ψαρῶν redditur *pharorum* pro *ſturnorum*. Et Epiſtola ſecunda: *ſed ſi hoc in illud aliud* πρὸς ἐκεῖνον, pro *adverſus illum alterum.* Epiſtolas Theophylacti LIX. è Codice Bibl. Vaticanæ verterat latine Sirmondus teſte Baronio ad A. C. 1071. num. 15. & ex illis nonnulla affert idem num. 16. - 22. qvæ in Meurſianis non leguntur, & ad Annum 1073. num. 83 ſeq. At qvam dat num. 90. ſeq. ad Annum 1073. eſt in Meurſianis XXVI. Miror autem à Baronio dici Epiſtolam LXI, cum dixiſſet univerſas non plures fuiſſe qvam LIX, itaqve alterubi vitium in numeris, qvod transpoſitione unarii admitti facile potuit. Nomina eorum vel certe officia ad qvos ſcribit Theophylactus hæc

ſunt: *Adrianus* magnus Domeſticus, frater Imperatoris Epiſt. 24. 30. 34. 43. *Amyrnæus* ὕπατος φιλοσόφων (Σμυρναῖος ex Epiſt. 49.) 40. *Ancyræ Epiſcopus* 16. *Anemus* 19. 21. *Bryennius* gener Imperatoris 31. 41. 50. *Bulgari* 48. *Cæſar.* 12. *Camateropulus.* 15. *Chartophylax.* 35. *Citri Epiſcopus* 14. 58. 66. *Conſtantinus Berrhœæ Dux*, 68. *Conſtantinus Ducas* 63. 64. *Corcyræ Epiſcopus* 17. 22. 23. *Debræ Epiſcopus* 67. *Doctor magnæ Eccleſiæ* 36. *Domina* 62. *Gregorius Camaterus* Logotheta & Protoſecretarius. 6. 71. *Gregorius Pacurianus* magni Drungarii gener. 7. *Gregorius Præſes Taronitæ* 4. 26. 37. *Incertus* 1. 51. 60. 61. 62. *Joannes Attaliata* 40. *Joannes Grammaticus Palæologi* 33. *Joannes Opheomachus.* 8. 10. *Joannes Pantechna*, *Magiſter.* 2. 65. *Joannes Peribleptenus.* 42. 46. *Joannes Philoſophus.* 45. *Macrembolita.* 53. *Magiſter libellorum ſupplicum* 54. *Mermentlarum Epiſcopus.* 18. 20. *Michaël Chalcedonis Epiſcopus.* 27. *Michael Pantechna Medicus Imperatoris* 44. 47. 73. 74. 75. *Nicephorus Chartophylax* 5. 69. *Nicetas Chartophylax* 28. *Nicetas Diaconus Epiſcopi Chalcedonis*, Theophylacti diſcipulus 29. *Nicetas Medicus Imperatoris* 55. *Nicetas Serrarum Epiſcopus*, *Doctor*, 9. *Nicolaus Callicles*, *Archiater*, 38. 39. 56. 57. *Nicolaus Patriarcha.* 3. *Opheomachus.* 8. 10. *Palæologus.* 70, *Pantechna* 59. 72. Adde ſupra in Johannes & Michael. *Sebaſtes Pancurianus* 25. *Semnarum Epiſcopus* 42. *Theodulus Metropolita Theſſalonicenſis* 11. *Triaditzæ Epiſcopus*, 32. Meminit præterea in his Epiſtolis Chryſelii Theodori Epiſt. 71. (qvod nomen in duos diverſos homines divellit interpres) Demetrii fratris 16. 39. 56. 61. 71. Gregorii Diaconi 5. Maleſobes Epiſcopi. 32. Lazari cujusdamqvem perſtringit 41. & 43. Medeni 43. Nicolai 19. Pauli cujusdam 16. & Petri, 27. Pelagonii 3. 32. Pſellum laudat 15. & Sides Metropolitam 49. Strombitzes Epiſcopi mentio Epiſt. 32. Theodoſii 37. Tornicii qvem γαμβρὸν ſuum vocat ἐπ' ἀδελφιδῇ Epiſt. 54. Carminum ſuorum meminit Theophylactus Epiſtola 20. & totius Bulgariæ Archi Epiſcopum ſe cum iſta ſcriberet innuit Epiſt. 73. ὁ δὲ πάσης βουλγαρίας ἐπίσκοπος, ὃν ὅσοιπερ ὁρῶσι τε καὶ ἀκούουσιν, ὄιονται μεδίμνοις ἐκμετρεῖσθαι τοὺς χρυσίνους ἑκάστης ἡμέρας. Paſſim qvoqve Acridæ ſive Ἄχριδος, * ubi ſedem ſuam habuit, in his Epiſtolis mentio, vide edit. Meurſii p. 11. 51. 65. 68. ſq. 75. 77. 91. 97. ſeq. 101. Laudantur præterea S. Gregorius & Baſilius Epiſtola 5. & 18. Homeri verſus Epiſt. 5. 18. 26. 55. proverbium οὐχ οὕτω μαργίτης εἰμί. Epiſt. 5. Heſiodus 6. Bacchylides, Simonides & ἡ βοιωτοῦ λύρα Pindari nempe. 8. Longini κρίσεις. 18. ὁ σε-

* Ἀχρὶς ſive ἡ Ἀχριδὸς, ut apud Acropolitam c. 57. τὰ ἐν Ἀχριδῷ φρούρια Et c. 59. ἐν τοῖς βουνοῖς τοῦ Ἀχριδοῦ. Et c. 67. τὰ περὶ τὴν Ἀχρίδα.

ὁ σεμνὸς Θεκυδίδης. 30. proverbium ὁ Φροντὶς ἱπποκλείδῃ, & Ἀράβιος αὐλητής 41. Empedoclis βεγενῆ ἀνδρόπρωρα. 44. Michæ Prophetæ locus VII. 12. 19. Epiſt. 58. λακωνισμός. 62. Τὰ ἐν Σταγειρίτῃ. 71. Atticus Herodis Sophiſtæ Pater. 71. Ptolemæus Aſtronomus, Aratus. ibid. Euripidis verſus 19. & Ariſtophanis 19. 27. Lyſias 19. βίβλος χρυσοσομική. 21. Anacharſidis dictum ad Solonem, Leges aranearum telis conferentis 24. Φραγκικῆς ἀπονοίας ὕψωμα. 26. Atlantis columnæ. 30. De Herodis Antipatri crudeli conſilio qvod paullo ante mortem cepit, refert ex Joſepho Epiſtola 13. ἄθεος Μωάμεθ 7. 23. ὁ μὲν ἀθέως Τέρκας 26. &c.

3) Ἑρμηνεία ſive *Commentaria in XII. Prophetas minores*, qvæ dicuntur exſtare Græce in Bibliothecis Auguſtana, Argentinenſi, & Monachienſi, nondum in lucem prolata ſunt, niſi qvod *in Habacucum*, *Jonam*, *Naum*, & *in Hoſeam* ſed capite primo & parte ſecundi mutila, latine prodierunt ex interpretatione *Joannis Loniceri* Pariſ. 1542. 8. 1549. 8. & cum aliis Theophylacti commentariis, Baſil. 1545. 8. apud Mauricium de Porta, una cum Victorini, Latini Doctoris, Commentario in Apocalypſin. Commentarium *ad initium Capitis ſecundi Hoſeæ* Græce ex apographo *Jo. Andreæ Boſii*, qvi ex Codice Argentinenſi deſcripſerat, cum verſione ſua & notis edidit *Chriſtoph. Henricus Ritmeierus*, Græcarum literarum in Academia Julia Profeſſor, Helmſtad. 1702. 4. pagg. 38. *In Hoſeam*, *Jeremiam*, (puto legendum *Jonam*) *Habacuc*, *Nahum* & *Michæam* exſtare Græce in Bibl. Regis Galliæ, teſtatur Labbeus Bibl. nova MSS. pag. 79.

4) *Commentaria in quatuor Evangeliſtas* è Chryſoſtomo & aliis antiqvis ſcriptoribus miſſa in compendium, falli enim eos qvi ex ſolo Chryſoſtomo contracta putant, docet Rich. Simon qvi de his omnino videndus lib. 3. Hiſt. Criticæ Novi Teſtamenti cap. 28. Latine vertit *Jo. Oecolampadius*, Baſil. 1524. fol. ex officina Andreæ Cratandri. Colon. 1536. 1541. 8. & 1701. 4. qvi ut Codice hinc inde minus integro, ſic etiam aliqvibus locis integriore eſt uſus qvam qvi Græcam editionem poſtea curarunt Romæ nitidis typis excuſam 1552. * fol. Vide eundem Simonium pag. 401. ubi etiam obſervat Pariſienſes qvi Græce & Latine hæc commentaria ediderunt Pariſ. 1631. fol. cum verſione Oecolampadii à *Phi-*

* Eſt mihi hæc editio in manibus, neqve alia Græca usqvam oculis meis occurrit, licet Geſnerus memorat editionem Græcam Anni 1542, & Caveus Labbeum, qvi ex Poſſevino id habebat, ſecutus addit præterea alteram Anni 1568.

à *Philippo Montano* Armenteriano pluribus locis castigata, atqve pridem edita Basil. 1554. * fol. Antwerp. 1564. 8. Basil. 1570. fol. nullos MSS. Codices consuluisse, & Varias lectiones non adeo multas ad calcem adjectas ex Oecolampadii versione conjeciſſe. Posse autem longe accuratiorem editionem adornari collatis qvatuor qvi in Bibl. Regis Christianissimi exstant Codd. Græcis MSS. qvibus possint addi etiam alii, ut Patavinus in Bibliotheca Monasterii S. Justinæ, de qvo Montfauconus in Diario Italico pag. 78. & Vindobonenses de qvibus Lambecius lib. V. pag. 47. seq. Præcipue operæ pretium fuerit ex MSS. Codicibus restituere nomina auctorum ex qvibus sua Theophylactus repetiit. In Commentariis ad Johannem qvemadmodum & in Epistolis Græcæ se Ecclesiæ addictum & Latinis adversarium præbet, unde Combefisius miratur in Parisiensis editionis titulo vocari τὸν ἐν ἁγίοις πατέρα ἡμῶν. Certe in Romana nihil aliud est qvam Θεοφυλάκτου Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας ἑρμηνεία εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια.

5) *Commentaria in Epistolas Pauli*, latine primus vertit & Sixto IV. dicata sub *Athanasii* nomine edidit *Christophorus Persona* Romanus, Rom. 1469. fol. recusa deinde Rom. 1477 1497. Tubing. 1515. Paris. 1518. & inter opera S. Athanasii A. 1530. edita: nec non Colon 1527. 4. 1531. Paris. 1552. fol. *Et Athanasii cujusdam Byzantini Monachi, qvi trecentis ante nostram ætatem annis floruit, plane esse, Sirletus confirmavit, atqve in ea re non modo tecum sentit, qvi Athanasii nomine eos commentarios citas, sed cum iis etiam qvi plurimis abhinc annis constantissime nomen illud agnoverunt semper & libris describendis præponi curarunt.* Hæc Latinus Latinius A. 1557. ad Andream Masium T. 2. Epist. p. 58. Post Personæ paullo liberiorem versionem alia adornata à *Jo. Lonicero* est, & sub Theophylacti vulgata nomine Basil. 1534. 8. Paris. 1542. 1545. 1548. 8. hanc ad Codicem Græcum qvi olim fuit Erasmi contulit & plurimis in locis emendavit *Philippus Montanus* Basil. 1554. fol. Antw. 1564. 8. Basil. 1570. fol. Deniq; Græca ex Codice MS. Arundeliano descripsit *Augustinus Lindselius* Episcopus Herefordensis, ex cujus apographo collato cum duobus Codd. Oxonienſibus, prodierunt è typographeo Regio Lond. 1636. fol. versio autem latina addita *est qvidem*, ut profitentur editores, *Philippi Montani*, (sive *Loniceri* potius, emendata à *Montano*) *verum ubiq; adeo à nobis interpolata, atq; ad Græcorum veritatem revocata, ut (si per operas typographicas licuisset importune festinabundas) minus tædium foret novæ prorsus condendæ, id qvod committentibus liqvebit.* Montani præfationem omissam esse à T. Bailio in edit. Lond. dolet Tho. Crenius T. 18. animadvers. p. 37.

6) *Com-*

* Ad hanc editionem Observationes Latini Latinii leguntur in ejus Bibliotheca sacro profana pag. 184. seq.

6) *Commentarius in Acta Apostolorum*, è Jo. Sambuci Codice Græce cum versione notisqve marginalibus *Laurentii Sifanii* prodiit, Colon. 1568. fol. additis Nysseni, Amphilochii, Cyrilli Hierosol. & Timothei presb. Hierosol. Homiliis in occursum Domini, & Nysseni Oratione de Deitate Filii & Spiritus S. Latine idem commentarius inter alia Theophylacti prodiit ex Sifanii versione Basil. 1570. fol. Laudatur in eo Chrysostomus, Didymus, Severus, Severianus ac Cyrillus.

7) *Commentarium in Epistolas Canonicas*, MS. Græcè in Bibl. Scoriacensi S. Laurentii fuisse testatur Labbeus Bibl. nova MSS. p. 434.

8) *Homiliæ undecim in totidem Evangelia Officii matutini resurrectionis Domini*, MSS. Græce in Bibl. Vindobonensi. & in Codice Bavarico 118. Ἑρμηνεία Κυρῦ Θεοφυλάκτυ Βυλγαρίας εἰς τὰ ἑωθινὰ Εὐαγγέλια. Vide Lambecium lib. V. pag. 191.

9) *Homilia in adorationem venerandæ Crucis, medio jejuniorum tempore*, cum versione *Jacobi Gretseri*, prodiit in ejus Tomo 2. de Cruce pag. 1499. (pag. 384. edit. in 4. Ingolstad. 1600.) Incipit: τί δαί; ἡμεῖς ἐπὶ τῷ προκειμένῳ σιγήσομεν θαύματι;

10) Ex *Oratione ad Nicolaum Diaconum & Castrensem*, sive Castrisium Episcopum Melosotæ, nonnulla Græce & Latine affert Allatius contra Hottingerum p. 127. & Petrus Arcudius Concordiæ de VII. sacramentis p. 170. Exstat libro V. Juris Orientalis Leunclavii p. 318.

11) *Homiliam in S. Mariæ præsentationem in templo*, latine à se versam è Codice Græco Raphaëlis du Fresne vulgavit *Franciscus Combefisius* Tomo VIII. Bibliothecæ Concionatoriæ.

12) *Orationem ad Alexium Comnenum* Imperatorem legit Latinus Latinius atqve inde A. 1081. qvo imperitare Alexius cœpit, claruisse Theophylactum colligit pag. 184. Bibliothecæ sacro-profanæ. Eadem Oratio Græce MS. exstat in Bibl. Monachiensi.

13) *Dialogus de accusationibus Latinorum* MS. Græce in eadem Bibliotheca. Incertum an ex eodem petita *argumenta adversus Latinos de Processione Spiritus S.* qvæ sub Theophylacti nomine profert Jo. Beccus in Allatii Græcia Orthodoxa T. 1. pag. 215.

14) *In dictum CHristi apud Johannem*, qvem ego mittam vobis à Patre Joh. XV. 26. Citat Johannes Veccus T. 2. Græciæ Orthodoxæ Leonis Allatii p. 519.

INDEX Scriptorum, aliorumqve in Theophylacti Simocattæ scriptis memoratorum.

Numeri soli paginas in Historiarum libris edit. Parisiensis, Qv. præmissum paginas quæstionum Physicarum edit. Commelinianæ, E, numeros Epistolarum denotat.

Abrahamus Judæorum πρόπατως 129.

Academicorum & aliorum Philosophorum perpetuum bellum, ὁ πεῤῥίπατος πρὸς τὴν στοὰν ἔχει τὴν ἀμιλλαν, ἡ στοὰ Πυθαγορείοις συμπλέκεται, Ἀκαδημαϊκοῖς λόγοις Ἐπικυρείων δ' ἀπένδεται, καὶ πόλεμός τις ἀσίδηρος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα κεκίνηται. Qv. 3.

Ægyptiorum Sacerdotum de Nili originibus sententia 187. de ibidum ovis interficiendis Qv. 17.

Ælianus scriptor Qv. 22.

Agatharchides. vide Arnarchides.

Alexander (qvæstionum Naturalium scriptor) Qv. 22.

Alexandri Martyris templum 149. 183.

Alexandri Magni votum ὦ ζεῦ μίζον τι τοῖς ἀγαθοῖς καὶ δισύχημα E. 22. ejus bucephalus E. 46.

Alexandrini septimum à nato masculo diem festum agunt 215.

Anarchides Cnidius 180. sed legendum Agatharchides, ut probe monuit Kimedoncius.

Anaxagoras Physicus 187.

Andreas τῶν περὶ τὰς ἱερὰς ἀπαχολυμένων λιτάς 208.

Antisthenes & Polycrates loqventes inducuntur in Simocattæ Qvæst. Physicis.

Apellis πίναξις Qv. 6.

Apollogenes Corinthius. Qv. 2.

Ad Archimedem Procli nomine Epistola Simocattæ 73.

Aristagoras Timoclis F. Qv. 2.

Aristo Physicus. Qv. 2. Aristonis filius Qv. 14.

Σταγειρίτης i e. Aristoteles 173. Qv. 22.

Avtonomi Martyris templum 209. 215.

Ἤκουσά τινος λέγοντος ἀνδρὸς Βαβυλωνίου ἱερομνήμονος, μεγίστην ἐμπειρίαν ἀπειληφότος τῆς περὶ τὰς βασιλικὰς διφθέρας ἀναγραφῆς 87.

Turris Babel è coctis lateribus reliqviæ à Ninive allatæ CPolin. 139.

De

De Baccho Semeles F. & Pane. Qv. 13.
Cadmus Hiſtoricus 185.
Calligraphus qvidam Alexandriæ à ſtatuis ſede ſua motis monetur de iis qvæ Imp. Mauricio acciderunt 215. ſeq.
Οὐκ ἀϛρονομίαν μυηθεὶς ἢ τὰ χαλδαίων σοφίσμαϛα. Qv. 10.
Οἱ τὰ χείρων & καὶ Μαχάων & ϛεχνώμενοι μελεϛήμαϛα 38. Qv. 16.
Choſroës ſecundus, Perſarum Rex περὶ ϛὰς ἀϛέρας τῶν χαλδαίων ἐξησκημένος varia prædicit 139. Ejus Epiſtola ad Varamum 101. ad Mauricium Imp. cujus fidei ſe committit 104. & fit Chriſtianus 103. 122. Crucem auream gemmis ornatam pro victoria vovet Sergio Martyri 120. offertqve 136. Epiſtola gratias eidem agit pro impetrata ſobole 137.
CHriſti σωτήριον πάθος δι' ὃ ϛὸν κόσμον εἰσεποιήσαϛο ὁ μονογενὴς παῖς θεοῦ ὁ τὴν φύσιν ταὐϛὸς ϛῷ πατρὶ καὶ ϛὴν βασίλειαν ὁμότιμος 62. τὴν ἐγκύκλιον ϛ' ἀναϛάσεως πανηγυρίζειν ἡμέραν 62. ἡ μεγάλη χριϛιανῶν ἑορϛὴ, πάθος ὁμοῦ καὶ ἀνάϛασις δι' Σωτῆρος θεοῦ. 181. εἰς ϛ' ὑπερκοσμίαν ϛριάδος 212. Infra, imago.
De Cometis diverſæ doctorum ſententiæ 173.
Κωμῳδοῦντες ἐμμελῶς ϛὸ ἀπαίσιον 55.
Crucis ſignum impreſſum frontibus Turcarum peſte laborantium 133. particula de ligno crucis CHriſti in haſtili aureo, vice vexilli 141.
Μηδὲν ἄγνωϛον καλὸν, ὡς ἐμοίγε ἢ καὶ ϛῷ Κυρηναίῳ δοκεῖ. 1. & Qv. 4. Ariſtippum vel Callimachum intelligit.
Cyriacus ἱεράρχης ſive Patriarcha CPol. 208.
Cyrus Theodoſii Imp. temporibus Conſul ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐς ϛὰ μάλιϛα, καὶ περὶ τοὺς ἔρωϛας τῶν λόγων σώφρονι μανίᾳ ϛινὶ ἐπεφύκει. 207. templum S. Mariæ condit CPoli. ibid.
Damaſcius ſcriptor. Qv. 22.
Darii Hyſtaspis, Regis Perſarum lex de rerum graviorum adminiſtratione inter ſeptem nobiliores familias diſpertienda hereditario jure 87.
David Rex 114. ejus verba Mauricio Imp. uſurpata θαυμαϛὸς ὁ θεὸς ἐν ϛοῖς ἁγίοις αὐϛοῦ 217.
Democritus 188. ὁ Ἀβδηρίτης Qv. 15. 22.
Diogenes Cynicus amat Laidem. E. 60.
Domitianus Melitenes Epiſcopus 111. 113. 123. Ejus concio ἐπινίκιος

νίκιος de recepta per Romanos à Persis Martyropoli 114. seq. Oratio ad milites 124. seq.

Τοῦ ἀριστέως ψυχὴ εἴ πω ἀνα Ἠλύσιον ποιητικῶς ἐπειγομένη ἀφικέσθαι χωρίον· ἀλλ' αἰσχύνομαι μύθῳ προσπηλακίζειν τὸ τῶν θριάμβων τὸ ἀξίωμα 39.

Ephorus Historicus 186.

Ἐπινίκιον πίνειν 127. convivium ἐπινίκιον 134. Oratio ἐπινίκιος 114.

Epistola Petro Duci exercitus in somno oblata: ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς, ἡ θεία χάρις, ὁ τῶν Ἐκκλησιῶν προεστὼς καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληρῶν, εἰς τὸ πᾶσι συμφέρον προΐστησιν ἐπὶ τοῦ παρόντος τόνδε τῆς νέας (Ῥώμης) δεσπότην 204.

Eunomus Locrensis Qv. 1.

S. Euphemiæ Martyris templum Chalcedone 216. corpus ejus qvotannis sangvinem ebullit, qvadringentis jam tum annis in monumento collocatum. id. seq.

Euripidis versus ἡ γλῶσσ' ὁμώμοχ' ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος E. 67.

Fabula de graculo pennis alienis superbiente E. 34.

Galenus. Qv. 22.

Καθάπερ Γεωγράφοι κηρύττουσιν Q. 3.

Germanus Damasci Episcopus 62. fit Dux militum 64.

Glyceriæ Martyris thavmaturgæ reliqviæ 22. templum 144.

Γολινδοὺχ fœmina è Magorum familia, Christianismum amplectitur: inde è carcere in qvem Magi eam conjecerant, liberata ab Angelo, miraculis & divinationibus clara 134. seq.

Gorgias E. 69. Gorgiæ Filius E. 65.

Gregorius Antiochenus Episcopus 68. 111. 122.

Hecatæus 186.

Hellanicus 186.

Heracleæ Episcopus 22.

Hermagoras vir eloqvens E. 13. ejus filius Nicias. ibid.

Herodotus 186.

Hierocles scriptor, Timagenis F. Qv. 22.

Hippocrates Qv. 16.

Homeri versus 2. 46. 55. 57. 64. 113. 140. 168. Qv. 17. E. 82. 43. 49. 40. 25. Ὁμηρικὸν διήγημα in Alcinoi regia 3. ἑκὼν ἀεκοντίγε θυμῷ κατὰ τὴν ποίησιν. 197. ἵνα καί τινι ἔπει τῆς Ὁμηρικῆς τραγῳδίας, καρυκεύσω τὸν λόγον. 205.

Jam-

Jamblichus. Qv. 22.
Ἰμβράσιος scriptor Qv. 22.
Imago θεανδρικὴ ἀχειροποίητος ἱεροθέων πρεσβειῶν ἀξιωθεῖσα 34. 63.
Joannis Prophetæ & Baptistæ templum 27. 210.
Joannes Patriarcha CPol. 20. 23. cognomento νηστεύτης 172. ejus obitus. ibid.
Joannes Rhetor & Legum Rom. peritus 8.
ὁ τὰς ἱστορίας μετ' ἐπιμελείας συγγράψαντες 159. οἱ τὰς ἱστορίας ὥσπερ ἀγάλματα θεά τινα τῷ τεμένει τῆ μνήμης γραφῆ παριδρύσαντες 27. ubi de Scipione.
Judæi in Persia opibus affluentes 129.
Templum à Justiniano ædificatum CPoli, ἐκκλησία μεγάλη 207. 210.
Leonides, Callimachus, Cynægirus viri fortissimi 38.
Lydus Justiniani ætate scripsit de significatione animalium in Nilo apparentium 186.
Lysimachus Phalaridis Filius Qv. 20.
Machaon, vide Chiron.
Magi, supra in τονδιλέχ. δαιμονίων κάτοχοι 33. 85.
Marcionistarum hæresis Mauricio Imp. impacta 208.
Marias θεομήτορος προστηγορία, tessera militaris Romanis contra Persas 132. Mariæ imaginem veneratus Chosroës, cui illa in somnio pollicita Alexandri victorias 139. Mariæ θεομήτορος templum 202. 207.
Mauricii Imp. annus secundus 180. octavus 69. nonus 140. decimo nono ipsi Monachus & Herodianus qvidam exitium prædicunt 180. Epistola ad Priscum ducem 150. capite truncandi vox *justus es Domine & justa judicia tua* 211. preces ad CHristum ut delictorum pœnas in hac vita à se reposceret 212.
Melanippe Diodori neptis. E. 36.
Memphitici Philosophi 189.
Menander Historicus θεοφανής 10.
Mithras Persarum 103. 114.
Moses ἱεροφάντης 33. 139.
Naturæ lex φύσεως θεσμός 95. 212.
De Nilo fluvio variorum virorum doctorum sententiæ 186. seq. lib. VII. cap. 17. Histor.
Oenopides Philosophus 190.

Pani & Nymphis primitiæ gregis sacratæ. E. 29. & 2.
Parrhasii pictoris πίνακες. E. 6.
Patriarchæ CPol. qvem Οἰκουμένης ἀρχιερέα καὶ πρόεδρον vocat, ut Philosophiæ peritissimo blanditur. 2. Sergium intelligit.
Pauli Apostoli verba ex Hebr. XI. 3. pag. 23. templum Pauli Cilicis; τοῦ κατευαγγελισαμένου ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ σχεδὸν τὸ σωτήριόν τε καὶ παράδοξον κήρυγμα Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, conditum Tarsi ab Imp. Mauricio. 216.
Paulinus πλείστης παιδείας μετειληφὼς sed Magiæ deditus 22. ejus, filiiqve supplicium 23.
Pericles Corinthius Qv. 3.
Plato 173. Qv. 22.
Plotinus Q. 22. E. 1. & 25.
Plutarchus ὁ τὴν ἐπιστήμης πλοῦτος Qv. 22.
Τίς καὶ πόθεν κατὰ τὴν ποίησιν 134. Poëtarum de Nilo fabulæ 185. Ægyptum & Danaum πολυτεκνοτάτους celebrant Qv. 15.
Polycrates Sosiæ F. Qv. 15.
Priscus Dux, Themistoclis more Ἀττικίζων Ῥωμαϊκῶς 154.
Probus Chalcidensium Episcopus 139.
Proclus scriptor Q. 22.
Proverbia καδμεία νίκη 11. τὸ καθαρὸν τοῦ μὴ καθαροῦ οὐ θέμις ἐφάψασθαι 22. ἄπληστος ὀφθαλμός 179. ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα καὶ οὐκ ὀνήσιμα 184. ἀκρόπολις τῶν κακῶν ἡ φιλαργυρία. 205. ἀδαμάντινος πόλεμος Qv. 3. ὥσπερ ἐν Σκυθικῷ λαβυρίνθῳ Qv. 4. φινέως τινὸς καὶ ἁρπυίας λείψανα Qv. 5. ὁ μυθικὸς νάρκισσος. Qv. 6. ἀτλαντικὸν ὥσπερ πέλαγος τῆς θεωρίας. id. κορυβαντιᾶν Qv. 8. Λημνιάδες γυναῖκες Qv. 12. ὦτα ὀφθαλμῶν ἀπληστότερα Qv. 14. Φυσικαῖς ἀνάγκαις πέπεικας Qv. 15. οἷα Τάνταλοι κολαζόμενοι Qv. 16. Αἰγύπτιον Πρωτέα ὁ λόγος ἡμῖν ὑποκρίνεται Qv. 18. μυθικὸς κολοιός Qv. 22. ὥσπερ ἐκ τρίποδος. E. 33. λυγκέως ὀξύτερον ibid. ὅρκων τοῖς ἐρῶσιν οὐδέν ἐστιν εὐχερέστερον. id. τὴν Ὀρέστου μανίαν νοσεῖν E. 29. Μηδείας καὶ Φαίδρας φοβερωτέρα. E. 24. Midæ fames βρόγχοις ὥσπερ χρυσοῖς ἀπαγχομένου E. 19.
Cicada taciturna ὥσπερ τὰ Πυθαγόρου διδαχθεῖσα δόγματα Qv. 16.
Sergius Martyr 120. ὃν καὶ τὰ Νομαδικὰ πρεσβεύειν ἔθνη εἰώθασι 120. Vide supra, in Chosroës.

Seso-

Seſoſtris Ægypti Rex, rotarum currus ſui gyratione de fortunæ volubilitate admonetur 159. ſeq.
Simeon Amidæ Epiſcopus 34.
Σειρηναῖα ἀφηγήματα 2.
Slavi Muſicæ artis ſtudioſi 146.
Socratem Philoſophiæ Regem Thracius ille (i. e. immanis) Anytus perdidit 1. Socrates amat Phryginam E. 60. βίᾳ ἐνέχυρα ſive liberos non habuit E. 58. ejus dictum qvid ſi me aſinus calcitret? E. 43.
In Sophiæ templo divinum ſomnium exſpectat, ſed fruſtra, Mauricius Imp. 140.
Soſipater Hermogenis F. Qv. 2
Sotion ſcriptor Qv. 22.
Tavgaſtenſium Princeps vocatur Ταϊσὰν h. e. *filius DEI* 176. Tavgaſtenſibus θρησκεία ἀγάλματα, νόμοι δὲ δίκαιοι, καὶ σωφροσύνης ἐμπλεως ὁ βίος αὐτοῖς. id.
Thales 187.
οἷά τις Θεανὼ σιωπῶσα τὰ ἄῤῥητα Qv. 17.
Theophraſtus ἡ τῆς γνώσεως θάλασσα Qv. 22.
Theopompus 186.
Thucydides 186.
Τιμῶσιν οἱ Τέρκοι λίαν ἐκτόπως τὸ πῦρ, ἀέρα δὲ καὶ ὕδωρ γεραίρουσιν, ὑμνοῦσι τὴν γῆν, προσκυνοῦσι δὲ μόνως καὶ θεὸν ὀνομάζουσι τὸν ποιητὴν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. τούτῳ θύουσιν ἵππους καὶ βοᾶς καὶ προβατα, ἱερεῖς κεκτημένοι οἱ καὶ τὴν μελλόντων αὐτοῖς δοκοῦσιν ἐκτίθεσθαι προαγόρευσιν 176.
Τὸ τρισάγιον λέγει, terſanctum Numen 11.
Varami Tyranni ad Choſroën Hormiſdæ F. Epiſtola 100.
Xenophon 186.

VI. NICEPHORUS CPolitanus Patriarcha in locum Taraſii A. C. 806. 12. April die Paſchatis creatus & A. 815. ob propugnatum imaginum cultum depoſitus, atqve inde Homologeta ſive Confeſſor Græcis dictus in monaſterio A. 828. deceſſit. De qvo Menæa 2. Junii, Ignatius Diaconus CPol. in vita (qvam ab Allatio acceptam Combefiſius communicavit Henſchenio, a qvo edita Græce & Lat. in Actis Sanctor. 13 Mart.) T. 2. Latine p. 294. & Græce p. 704. & Martinus Hanckius de Byz. rerum ſcriptoribus lib. 1. cap.

1. cap. XII. Dissertationem de ejus scriptis cum Catalogo MSS. Bibl. Regiæ Parisiis editurum se recepit V. C. *Jo. Boivinius*, thesauri illius vere Regii custos dignissimus. Novam etiam operum Nicephori hujus editionem exspectamus ab *Anselmo Bandurio* Ragusino, presbytero ac Monacho Ord. S. Benedicti è Congregatione Melitensi. Confer qvem infra cum Lectore communicabo *conspectum Operum S. Nicephori Patriarchæ CPol. quæ propediem duobus Tomis edenda sunt, & quorum pauca hactenus edita fuerunt, cum interpretatione latina, notis ac octo dissertationibus Criticis, dogmaticis & Historicis.* Paris 1705. 12. & Memorias Trevultinas illius Anni mense Augusto pag. 1461. Editorum ejus scriptorum recensioni qvæ occurrit apud præstantissimum Caveum, pauca hæc habeo qvæ addam:

1.) *Breviarium Historicum* à Mauritii nece Anno CHristi 602. ad Annum CHristi 770. sive Leonis IV. & Irenes nuptias legit laudatqve Photius Cod. 66. idem nec plenius evolvisse se innuens qvam à Petavio Paris. 1616. 8. cum versione & notis editum & deinde inter Byzantinæ scriptores Historiæ 1648. fol. fuit recusum & Theophylacto Simocattæ solet subjici. Adjunxit Petavius Nicephori Gregoræ fragmente p. 240 - 257. in antiqvioribus editt. omissa. Gregorii præterea cognomento Figuli, Taurominitani in Sicilia Episcopi Homiliam in indictionis sive anni principium. p. 258 - 285. Seqvitur Epitome temporum ab Adamo ad Alexium Comnenum ex Eusebii Pamphili libro qvi inscriptus est Βασιλικὸς, & aliis junioris ætatis monumentis p. 286-309. Indiculus Metropolitanarum sedium * CPolitano Patriarchæ subjectarum p. 310-398. Georgii Pachymerii fragmenta Græce, qvæ in Augustano Codice MS. deesse Hieron. Wolfius in synopsi libri V. monuerat, p. 315-407. Libellus Hippocratis περὶ τῶν Φαρμάκων καθαιρόντων primum editus ex Codice Cujaciano, Græce pag. 308-410. Aç deniqve Nicephori Patriarchæ CPol. *fragmentum de Constantini Copronymi vita & exitu*, ex Theophanis Chronographia depromtum Græce & Lat. post Petavii notas pag. 206-218.

2.) *Chronologia* Compendiaria ab Adamo ad Auctoris ætatem, de hac dixi superiore capite §. 39. pag. 153. seq.

3.) Ex

* Confer indicem similem in jure Græco Rom. Freheri pag. 244. seq.

3) Ex Nicephori CPol. *antirrheticis tribus adversus Mamonam & Iconomachos* opuscula qvatuor latine ex Turriani versione vulgavit H. Canisius T. 4. Antiqv. Lect. sed passim infeliciter, cum non conjungenda hinc inde connectat. Recusa sunt T. XIV. Bibl. Patrum edit. Lugd. pag. 89-98. Colon. 1618. T. 9. & parte altera Tomi IV. Paris. 1654 Ex libro 2. & 3. duo fragmenta ejus qvibus Asterii Amaseni dicta vindicantur, Græce & Lat. dedit Combefisius Auctar. novo Bibl. Patrum T. 1. p. 267-280. Paris. 1648. Integrum opus, *nec levi damno Christianæ rei ac litterariæ* (judice Combefisio) *delitescens* habetur Græce in Bibl. Regis Galliæ sub nomine *Theodori Grapti*, qvo titulo deceptus Nicephorus Gregoras. Sed in Bibl. Colbertina ejusdem antiqvitatis Codex, teste Boivinio, recte id tribuit Nicephoro Gregoræ. Vide Jo. Boivinum ad Gregoram pag. 793. seq. Λόγ. γ΄ caput 51. laudat Allatius p. 159. contra Hottinger. Ex libro 2. fragmentum *de sex Synodis* Græce & Lat. edidit Combefisius T. 2. Auctar. novo Bibl. Patrum Paris. 1648. p. 603-610. recusum latine in Bibl. Patrum Lugd. T. 14. p. 97. *Habeo*, inqvit in Bibl. Concionatoria A. 1662. idem Combefisius, *quæ justum volumen impleant, nec tamen integra, dilapsis quandoque foliis: - - expleat forte Petri Segvierii Franciæ Cancellarii spissus satis charta bombycina codex. Alia efferebat Allatius* &c. Confer Combefisii Origines CPolitanas pag. 184. qvi pag. 159. seqq. Græce & Latine ex vita Nicephori à Theodoro Grapto scripta edidit ipsius *disputationem de imaginibus cum Leone Armeno Imp.* Paris. 1664. 4.

4) *Stichometriam librorum sacrorum*, Chronographiæ subjici solitam, Græce una cum versione latine *Anastasii* habes in operibus postumis Petri Pithœi, Paris. 1609. 4. pag. 14. seq. Inde eam recudi curavit in Criticis sacris Anglis (apud Batavos & Francofurti recusis) Johannes Pearsonus. Emendatiorem è Codice MS. Bibl. Coislinianæ clarissimus Montfauconus p. 204. Nicephori esse negat idem vir doctissimus in Vindiciis Ignatii part. 1. pag. 33 seq. & sane videtur Nicephoro antiqvior esse, libros enim recenset eodem ordine qvo in calce synopseos Athanasianæ leguntur, etsi ibi in editis στίχων enumeratio est omissa. Chronographiæ Nicephori MS. Codex Græcus cum subjectâ stichometria, sed qvam Camerarius omisit, exstat Jenæ, ut alias Bibliothecas Galliæ, Angliæ, Italiæ præteream. Alias στιχομετρίας & indiculos librorum sacrorum è MSS. Codicibus vulgavere Cotelerius,

rius, Carus, Jo. Morinus, Rich. Simon, Laurentius Zaccagnius & Humfredus Hody ut dictum à me est lib. IV. cap. 5. pag. 223. De Codice illo Jenensi, qvo olim usus Camerarius, vide Jo. Andreæ Bosii ad Reinesium Epistolas pag. 361. 362.

5) *Confessio fidei ad Leonem III. Papam* latine ex veteri interpretatione, qvam *Anastasii* Bibliothecarii esse putat, vulgata à Baronio ad A. C. 811. n. 20--43. Sed versio in edit. Græcolatina Commeliniana inter Acta Synodi Ephesinæ est *Theodori Peltani* S. I. Heidelberg. 1591. fol. pag. 342. Lat. & Græc. p. 303. Cum eadem Peltani versione legitur post Jo. Zonaræ Commentar. in Canones Concilior. Paris. 1618. fol. pag. 760. & in Collectione Concilior. Labbeana T. 7. pag. 1205.

6) Νικηφόρου ὁμολογία *Canones Ecclesiastici XVII.* in libro secundo Juris Orientalis ab *Enimundo Bonefidio* Paris. 1583. 8. editi pag. 18. Græc. & Lat. p. 105. Atqve in Græcolatina *Marqv. Freheri* editione Francof. 1596. fol. p. 195. seq. tum T. 7. Concilior. Labbei p. 1297. & latine in appendice ad Bibl. Patrum Paris. 1579. & tomo VI. edit. Paris. 1654. Cæterum apud Zonaram, ubi illos exstare scribit Caveus, & qvi Catalogum Bibl. Barberinæ concinnavit, reperire haud potui. Ex his 2. 3. 4. 9. 12. & 16. non comparent inter *canones* illos *XXXVII.* qvos Græce & Latine edidit *Cotelerius* T. 3. monument. Eccles. Græcæ pag. 445. seq. à qvo pag. 451. seq. alius adhuc *novem* Διατάξεις Ἐκκλησιαστικαὶ publicatas habes ex collectione qvæ complectebatur canones LXVI. Nam & Michaël Glycas pag 294. qvinqvagesimum primum laudat, & Cotelerio p. 652. observante ab aliis plures ab aliis pauciores clari illius Patriarchæ ac confessoris, qvo ipsis visum fuit, ordine ac modo colligi canones contigit. Eidem etiam, Cotelerio debemus p. 453-463. *Epistolam*, Nicephori, *responsiones ad 17. capita* ab Hilario & Eustratio proposita complexam. *Expositionem fidei* MS. memorat Labbeus Bibl. nov. MSS. pag. 88.

Idem qvoqve fuerit cum nostro *Nicephorus Chartophylax* magnæ Ecclesiæ CPol. si verum est qvod notatur in Orthodoxographis, à Chartophylacis munere perveniisse ad Episcopatum Ecclesiæ CPolitanæ. At circa A. C. 560. vixisse tunc non potest, nullus enim illis temporibus Episcopus sive Patriarcha CPol. Nicephori nomine. Verum pul-

pulchre cum illa ſententia congruit qvod à Clariſſ. Caveo Nicephorus Chartophylax videtur claruiſſe circa A. C. 801. Patriarcham enim creatum A. 806. jam à me annotatum eſt. Sed vicisſim exſtant ad Nicephorum Chartophylacem interrogationes MSS. Maximi Monachi. Vide Lambec. lib. VI. pag. 56. Qvi Maximus ſi idem ſit cum Confeſſore A. C. 662. defuncto, etiam Nicephorum hunc ad ſæculum ſeptimum referri atqve à Patriarcha diſtingvi oportet. Utut ſit, Nicephori Chartophylacis *fragmentum ex Epiſtola ad Theodoſium* Monachum Corinthium *de ligandi ſolvendique poteſtate*, *latine* legitur in Orthodoxographis A. 1555. p. 936. & A. 1569. pag. 74. & ad calcem Philaſtrii, Baſil. 1539. 8. pag. 404. ſeq atqve in qvibusdam Bibl. Patrum editt. ut Lugd. T. XII. pag. 547. & Colon. T. VII. & Pariſ. 1589. 1654. T. 3. *Epiſtolæ duæ* ad eundem *Theodoſium* de qvæſtionibus qvibusdam, Græce & Latine exſtant in jure Græco Romano Freheri pag. 341-344. & in editione Bonefidiana Græc. p. 197. & Lat. p. 233. Occurrit etiam latine in Appendice ad Bibl. Patrum Bigneanam A. 1579. & in cæteris qvas jam memoravi Bibliothecæ Patrum editionibus, ut Lugd. T. XII. p. 546. ſeq.

Vita Dionyſii Areopagitæ, qvæ Nicephoro CPolitano tribuitur in Catalogo Barberinæ Bibl. & exſtat in edit. Dionyſii Corderiana T. 2. pag. 204. petita eſt ex libro 2. Nicephori Calliſti Hiſt. Eccleſ. cap. 20. Qvemadmodum ſcholia in Syneſium eidem Nicephoro CPolitano adſcripta in eodem catalogo, conſtat eſſe Nicephori Gregoræ.

Alius fuit NICEPHORUS Presb. magnæ Eccleſiæ S. Sophiæ CPoli, cujus *Vita S. Andreæ* cognomine σαλοῦ ſive *ſimplicis* ſcripta poſt ſæculi decimi medium, qvæ Græce è MS. Vaticano & Mazariniano cum Conradi Janningi verſione & notis exſtat in Actis Sanctor. ad 28. Maji T. 6. & centum amplius paginas complet. Habetur & MS. in Bibl. Vindobonenſi. Vide Neſſelium parte V. pag. 173. Andreas vero iſte non fuit ſub Leone Thrace ſec. V. ſed Leone ſapiente, & deinceps, Sec. X. ut Janningus animadvertit. Allegat MS. Cangius ad Zonaram pag. 29. & alibi.

Alius qvoqve NICEPHORUS II. *Patriarcha CPolitanus* poſt Arſenium, antea Epheſinus Epiſcopus, clarus ſub Michaële Palæologo circa A. C. 1259. Incertum huic ne tribuendum *Onirocriticon*, qvod ſub Nicephori CPolitani Patriarchæ nomine verſibus jambicis fertur,

& ex Aſtrampſycho magnam partem eſt deſcriptum, de qvo dixi lib. 4. cap. 13.

Alius deniqve NICEPHORUS *Philoſophus* & *Rhetor* CPoli, qvi Oratione funebri celebravit *S. Antonium* cognomine *Cauleam*, Patriarcham CPolitanum, A. C. 895. defunctum. Exſtat λόγος ille ἐπιτάφιος Latine apud Surium & Bollandum ad XII. Febr. Græce MS. in Bibl. Cæſarea Vindobonenſi, & fortaſſe in aliis.

Juvat hoc loco alios etiam referre Nicephoros, in qvibus primo memorandus loco:

NICEPHORUS GREGORAS, Heracleotes, natus A. C. 1295. * Palamitarum ſtrenuus adverſarius, in Synodo CPol. A. 1351. à Calliſto Patriarcha ** cum cæteris Acyndini ſectatoribus damnatus, in Monaſterio conſenuit, obiitqve poſt A. C. 1359. in qvo deſinit ejus Hiſtoria. Vitam poſt Martinum Hanckium pag. 579. ſeq. de ſcriptoribus Hiſt. Byz. diligentisſime deſcripſit Jo. Boivinus V. C. eamqve Hiſtoriæ Nicephori præmiſit, *** elogia etiam qvamplurima præfixit & Catalogum ſcriptorum editorum ineditorumqve à Bernardo de Montfaucon Roma ad ſe transmiſſum, qvem hoc loco integrum inſerere juvat.

Scripſit Gregoras per multa variæ eruditionis opuſcula; qvorum pauca typis mandata; pleraqꝫ autem extant Manuſcripta in Codicibus Vaticanis, Cæſareis, Scorialenſibus, Baroccianis, & aliis multis, ut Regios ſileam: qvædam item videatur temporis longi injuria intercidiſſe. Eorum fere omnium notitiam dabit Index uberrimus ex R. P. D. *Bernhardi de Montfaucon* ſchedis, Roma ad Boivinium transmiſſis, & ex variis Codicum Manuſcriptorum Catalogis concinnatus. Hunc tu qvæſo Indicem, B. L. qvantumvis longum, totum oculis percurre. In tanta librorum copia, qvot hic videbis enumeratos, erit credo aliqvid qvod ipſo argumento placeat; qvod amiſſum doleas; qvod ex Bibliothecarum pulvere erui cupias. Erunt etiam aliqva fortaſſe, qvorum jacturam facile feras. Mihi qvidem librorum Catalogos perlegiſſe hoc ſæpe jucundum fuit, qvod ex iis intellexerim, deeſſe mihi multa, vel inutilia, vel etiam mala.

Opera Biblica.

1. De menſura Arcæ Noæ, ex Origene. Cod. Barocc. 48. 19.
2. Ex Prophetis majoribus & minoribus dicta excerpta, cum Prologo,

* Boivinus notis ad Gregoram p. 792.

** Tomum illius Synodi edidit Combefiſius in Auctario noviſſ. T. 2. p. 135. ſeq.

*** Confer Acta Erud. A. 1704. p. 174. ſeq.

go, & commentariis. Cod. Cæsar. Vindobon. Theolog. 174. Vide & indicem Prologorum inter opuscula Rhetorica.

3. Ἀρίστη ἐπιλογὴ Θείων τινῶν ῥήσεων τοῦ μακαρίου καὶ γενναίου Ἰὼβ, συμβαλλομένη παντὶ χριστιανῷ εἰς ὠφέλειαν. Optimus delectus sacrarum qvarundam sententiarum beati, & fortis Jobi, cuivis Christiano utilissimus. Initium, καὶ ἐγένετο ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, ἦλθον οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ παραστῆναι ἐνώπιον τοῦ κυρίου Cod. Cæsar. Vindobon. Theolog. 174.

Dogmatica.

4. Antirrhetici & Steliteutici priores. Scripserat Gregoras libros in Palamam Antirrheticos, anteqvam a) Cantacuzenus Imperio potitus esset, ut ipse testatur, historiæ libro XXV. b) Eos decem fuisse indicat hoc programma, Codici Vaticano præfixum: πίναξ τῶν ἐκλεγέντων ἐκ τῆς καθόλου ἱστορίας Ῥωμαϊκῆς λόγων τοῦ γρηγορᾶ, καὶ σωρευθέντων ἐνταῦθα τοῖς ΠΡΟΤΕΡΟΙΣ αὐτοῦ ΔΕΚΑ c) ΑΝΤΙΡΡΗΤΙΚΟΙΣ. Id est: Index librorum Gregoræ ex generali historia Romana selectorum, & cum DECEM ejus PRIORIBUS ANTIRRHETICIS hic conjunctorum. At in Colvilliano Scorialensis Bibliothecæ Catalogo d) (qvi in Mediolanensi sive Ambrosiana exstat Manuscriptus) indicantur tantum tres Stelitevticæ in Palamam, cum selectis Historiæ Romanæ decem libris conjuncti, idqve in duobus Codicibus; qvorum numeri sunt V. H. 19. & I. A. 4.

5. Antirrhetici posteriores. e) Scripsit Gregoras libros decem Antirrheticos in Tomum Palamiticum, A. C. MCCCLIII. qvos statim post Tomum promulgatum minatus erat se editurum, ut constat ex his Agathangeli verbis: f) πρὸς ἀπειλῆς ἀνήνεγκας χῆμα λόγοις ἀντιῤῥητικοῖς καταλύειν τὸν τόμον, ὃν αὐτοὶ νεωστὶ καὶ λάθρα σωθῆναι τεθολμήκεσαν. Id est: Minatus es, te eorum Tomum orationibus Antirrheticis refutaturum; eum scilicet

a) h. e. ante annum MCCCXLVII.
b) Eorundem meminit Hist. lib. 18. c. 7. f. 2. lib. 23. p. 697. lib. 24. p. 708. & 713.
c) Ita Cod. Vaticani titulus. At illi libri in Codice ipso desiderantur.
d) Cujus partem ex MS. Bibliothecæ Ambrosianæ Codice descriptam, cum Boivinio communicavit Nobiliss. Vir Fridericus Rostgardius.
e) de qvibus Boivinius in Gregoræ Vita,
f) qvæ apud Gregoram leguntur, Hist. lib. XXV.

cet Tomum, qvem novissime & clanculum ii componere ausi fuissent. In Colvilliano Catalogo hi qvoqve Antirrhetici indicantur g) (sed octo tantum) cum hac inscriptione: λόγοι ἀντιῤῥητικοὶ κ̅τ̅ τ̅ Παλαμικοῦ τόμου. Orationes antirrheticæ contra Tomum Palamicum. Additur, ὁ δὲ δεσμοφύλακας ἐνταῦτα λαθὼν, καὶ εἰσελθὼν καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ Ἀγαθάγγελος, τῶν πάλαι φοιτητῶν καὶ φίλων ἐστὶν εἷς, περὶ οὗ πλατυτέρως εἴρηται ἐν τῷ κδ. λόγῳ τ̅ ἱστορίας αὐτοῦ. Agathangelus autem ille, qvi clam custodibus ingressus cum eo in his Dialogis colloqvitur, veterum discipulorum, & amicorum unus est, de qvo fusius disseruit Hist. lib. XXIV. In hos posteriores Antirrheticos Philotheus Patriarcha libros duodecim edidit, qvi exstant in Bibliotheca Regia. N. 1996.

6. Dialogus, cujus titulus: Τίνα δήποτε ἄρα θεὸς τὸν Ἄνθρωπον τὴν ἀρχὴν ἐποίησεν, ἤτοι θνητὸν, ἤτοι ἀθάνατον; Qvem initio DEus hominem creaverit, mortalemne, an immortalem. Biblioth. Cæsar. Vindobon. Cod. Theolog. 174. Lambec. V. p. 288.

7. Qvæstio soluta: Græce inscribitur ἐπίλυσις περὶ τ̅ τίνος χάριν ὁ ὑμνῳδὸς ἐνδοξοτέραν τῶν Σεραφὶμ τὴν θεοτόκον ὑμνήσας, διὰ τ̅ προσθήκης αὖθις τ̅ ΑΣΥΓΚΡΙΤΩΣ, ἀσύγκριτον τὸ συγκεκριμένον ἐποίησε. καὶ πρὸς τίνα δὲ δόξαν ὁρῶν, ταύτῃ τὸν ὕμνον ἐξύφηνεν. Qvare auctor Hymnodiarum, postqvam Deiparam Seraphinis gloriosiorem cecinit, addito deinde adverbio INCOMPARABILITER, incomparabile esse statuit id, qvod comparatum cum alio fuerat: it. ad qvam opinionem respexerit, cum hunc Hymnum composuit. Eodem Codice Cæsar.

8. Dogmaticæ disputationes variæ, passim in Historiæ Byzantinæ libris dogmaticis.

Euchlogica.

9. Εὐχαὶ, seu Precationes.
   a) Ad Christum, & ad Beatam Virginem. Biblioth. Cæsar. Vindobon. Cod. Theolog. 174.
   b) Πρὸς τὸν βασιλέα, ὡς ἀπὸ μητροπολίτου ἄρτι χειροτονηθέντος. Ad Imperatorem, * ex persona Metropolitani recens inaugurati. Initium, ὁ μέγας, καὶ ὑψηλὸς ..... Cod. Vatic. 1086. fol. 214.

c) Ὡς

* Vel: *de Imperatore.*

c) Ὡς ἀπὸ μητροπολίτου, ἄρτι πρῶτον εἰσερχομένου εἰς τὴν λαχοῦσαν αὐτῷ μητρόπολιν. ex persona Metropolitani, eam qvæ ipsi obtigit Metropolin primum intrantis. Initium, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, ὁ θεὸς ἡμῶν. Ibid. fol. 215.

d) Εἰς βασιλέα, ὡς ἀπὸ μητροπολίτου, ἄρτι χειροτονηθέντος. ad Imperatorem, vel de Imperatore, ex persona Metropolitæ modo electi. Initium ὁ θεὸς ὁ μέγας καὶ ἰσχυρὸς &c. Ibid. fol. 216.

e) Ἐκφωνηθεῖσα, ἐπὶ τῇ εἰς τὴν Ἔφεσον εἰσόδῳ ἡμῶν. * pronunciata super auctoris in urbem Ephesum ingressu. Initium, ὁ θεὸς ὁ αἰώνιος &c. Biblioth. Cæsar. Vindobon. Cod. Theolog. 174.

f) Ἐπὶ θεμελίῳ οἴκου καὶ πόλεως. In jaciendo fundamento domus, vel urbis. Initium: Κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν νοερὰν &c. Ibid.

Philosophica.

10. Σύνταγμα συνοπτικὸν Φιλοσοφίας. Philosophiæ Compendium: Non liqvet an sit Nicephori Gregoræ. Catalogus Bibliothecæ Vaticanæ Morellianus qvi in Bibl. Reg. asservatur. fol. 5. 6.

11. Dialogus inscriptus, ΦΛΩΡΕΝΤΙΟΣ, ἢ περὶ σοφίας. *Florentius*, s. de Sapientia. Initium, πόθεν ἡμῖν ὁ καλὸς Φλωρεντίνος; Cod. Reg. 3284. It. Vat. 1086. De eo Dialogo Gregoras ipse Hist. Byzant. Lib. XI. cap. 10. sect. 2. Lambec. V. p. 289.

12. Ὅτι οἱ πρὸς ὁπότέραν σοφίαν ἐσχολακότες δικαίως ἂν σοφοὶ λέγοιντο. ὑποκριταὶ δὲ μᾶλλον τῆ ἀληθείᾳ τῆς ὄντως σοφίας. Qvi alterutri (sacræ & profanæ scil.) sapientiæ studuerint, eos non jure sapientes dici, sed potius imitatores reipsa ejus, qvæ vere sapientia est. Initium: μέγα μὲν ἀνθρώποις σοφία. Cod. Cæsar. Vindobon. Theolog. 174.

13. Περὶ τῶν ἐπιλαμβανομένων οὐκ ὀρθῶς καὶ νέων καὶ παλαιῶν σοφῶν. ** De illis, qvi recentiores & antiqvos sapientes non rectè reprehendunt. Initium, λόγος ἐξανασάντας τινὰς τῶν, ὡς ὅτι φασι βρενθυόμενοι, τῶν (an τὰ?) πάντα εἰδότων. Eod. Cod.

14. Ad

* Videndum, utrum ea precatio sit Gregoræ, an Ephesi Metropolitæ.

** Incertum utrum Gregoræ, an Maximi Planudæ.

14. Ad eos qvi Fatum ſtatuunt. Indicatur à Poſſevino in Apparatu ſacro. Fortaſſe ea eſt Oratio, qvæ exſtat libro XXVIII. Hiſt. Byzant. cap. penult.
15. Ad Logothetam de magno piſce, & aliis animantibus. Poſſevin. in Apparatu ſacro.
16. Utrum bruta ſint ratione prædita. Catalog. Biblioth. Barocc. N. 48.
17. Viſionem non fieri extra mittendo. Ibid.
18. Aerem non eſſe natura frigidum. Ibid.
19. De fluviis & mari. Ibid.
20. De ſole, an ſit natura calidus. Ibid.
21. Utrum * anima ſit immortalis ſecundum Ariſtotelem. Ibid.
22. Relata eſſe ſimul natura. Ibid.
23. Terram eſſe natura ſiccam, & ſphæricam. Ibid.
24. Numerum ſeptenarium multis nominibus ſacrum eſſe. Ibid.
25. Dialogus Φιλομαθὴς, ἢ περὶ ὑβριστῶν. Vide Indicem Miſcellaneorum, infra num. 84.

Aſtronomica.

26. Πρός τινα Φίλον, περὶ τῶν ὑβριζόντων τὴν ἀστρονομίαν. Ad amicum qvendam, de iis qvi Aſtronomiæ inſolenter obtrectant. Ita Catalogus Bibliothecæ Vaticanæ Morellianus. At in Codice Vatic. 1086. fol. 128. Epiſtola extat, τῷ μητροπολίτῃ Ἄπρῳ, περὶ τῶν ὑβριζόντων τὴν ἀστρονομίαν Initium, τά τε ἄλλα διαπορθμεύουσι &c. Vide indicem epiſtolarum, infra.
27. Epiſtola ἀνεπίγραφος, Initium, ὅιον Εὐωδίας περὶ τὸν ἀέρα χειθείσης. Cod. Vat. 1086 fol. 204. Vide indicem Epiſtolarum.
28. Epiſtola, πρὸς τὸν μέγαν Λογοθέτην τὸν συγγραφέα τῆς Ἰλλου, Παρακλητικὴ περὶ ἀστρονομίας. Ad Magnum Logothetam ſcriptorem libri, exhortatoria, (an conſolatoria,) de Aſtronomia. Epiſtolam hanc, ut indicatur in Catalogo Morelliano, operi Aſtronomico Theodori Metochitæ, Magni Logothetæ præfixam fuiſſe apparet. Exſtat Hiſt. Byzant. lib. VIII. cap. 7. oratio ad Magnum Logothetam hoc titulo, συμβουλὴ μὴ παρακλήσεως. At eadem in Cod. Vat. 1086. fol. 123. inſcribitur, τῷ μεγάλῳ Λογοθέτῃ Παρακλητικὴ περὶ ἀστρονομίας. Initium utrobiqve, εἰ μὲν ἐπίσης

* Gregoras, teſte Poſſevino: ſcripſerat qvædam in Ariſtotelem.

σης ἁπασιν ἁπανλα &c. Fortaſſe hæc oratio eadem eſt, atqve illa indicata à Morello Epiſtola.

28. Adde Epiſtolam, τῷ χρυσολωρᾷ, qvæ & ipſa eſt de Aſtronomia. Vide infra, in indice Epiſtolarum.

29. Πῶς δεῖ καλασκευάζειν ἀςρόλαβον. Qvomodo Aſtrolabum conſtrui oporteat. Catal. Morell. fol. 26. It. Cod. Reg. 2737.

30. Πῶς δεῖ * καλασκευάζειν τὴν ἐν ἀςρολάβῳ ἀράχνην. Qvomodo Aranea in Aſtrolabo conſtruenda ſit. Ibid. it. Cod. Reg. 2737.

31. Περὶ τ ἐν ἐπιπέδῳ καλαγραφῆς ☞ ἀςρολάβε, προοιμιακὸς λόγ☞ πρός τινα φίλον. De Aſtrolabi † in plano delineatione, præfatio ad amicum. Ibid. fol. 27. It. Cod. Reg. 2737. fol. 105.

De Paſchate & Calendarii Correctione.

32. Πρὸς τὸν σεβασμιώταλον Ἰωσὴφ, περὶ ☞ πάσχα, ἀπόδειξις ὅπως ἐσφάλη πρὸ χρόνων, καὶ ὅπως δεῖ ποιεῖσ τὴν τότε διόρθωσιν. Ad reverendum Joſephum, de Paſchate, ut jampridem in eo erratum ſit, & qvomodo corrigi debeat. Initium, ἐπειδή μοι φίλ☞ ἐ τῶν πάνυ. a) Exſtat in Cod. Vatic. 1086. fol. 57. & editus eſt Hiſt. Byz. lib. VIII. cap. 13.

33. Ad eundem, ut videtur, de eodem argumento. Initium, αἱ δεύτεραί πως Φρονίδες, Εὐριπίδης φησί πε, σοφώτεραι. Cod. Vatic. 1086. fol. 79.

34. Τὸ διορθωθὲν πασχάλιον ὑπὸ Νικηφόρε Φιλοσόφε ☞ Γρηγορᾶ περὶ ☞ κ ὁ Ἄργυρ☞ ἐν τῇ ῥηθείσῃ μεθόδῳ παραλαμβάνει. Paſchalion à Nicephoro Gregora Philoſopho correctum; de qvo Argyrus in methodo ſupra dicta b) loqvitur. Exſtat in Uranologio Petaviano. Vide & Catalog. Morel. fol. 26.

* Recenſetur à Ph. Labbe, in Bibliotheca nova, Nicephorus in Ptolemæi libros cum Ariſtoxeno & aliis, ſed is, ut puto Nicephorus Bryennius eſt, non Gregoras.

† Nicephori Aſtrolabus latine ex interpretatione Georgii Vallæ prodiit Pariſ. 1557. 8.

a) Idem eſt initium Dialogi, qvi inſcribitur διάλογ☞ δεύτερ☞. Vide Miſcellaneorum indicem infra.

b) Nempe opuſculum illud ſubjunctum eſt Iſaaci Argyri libro.

Hiſtorica, & Vitæ Sanctorum ac Virorum illuſtrium.

35. *Libri duodequadraginta Hiſtoriæ Byzantinæ*, in qvibus nonnulli merè dogmatici. Ex iis Libri undecim * priores editi ſæpius.

36. *Oratio* encomiaſtica, prolixa & elegans, *in Imperatorem Conſtantinum Magnum*; dignisſima (inqvit Neſſelius) ut ſupplemento corporis hiſtoriæ Byzantinæ aliqvando inſeratur. Cod. Cæſar. Hiſt. 104.

37. Ex Euſebii Hiſtoria Eccleſiaſtica. Cod. Cæſar. Theolog. 174.

38. De vita, & moribus, & conflictu S. Patris *Michaëlis Syncelli*. Initium, νόμος ἔτος ἤνθησε πάλαι παρ' Ἕλλησι, καὶ μέγα τῷ χρόνῳ τὸ κράτος εἰλήφει. Leo Allat. de Symeon. pag. 100. (& de Synodo Phot. p. 542. ubi etiam Martyrium *S. Quadrati* à Gregora ſcriptum laudat)

39. Βίος καὶ πολιτεία τῆς ὁσίας Βασιλίσσης. Vita & diſciplina *S. Baſiliſſæ* ſeu Reginæ. Initium, Νικομήδεια πόλις ἐστὶ Φρυγίας. Cod. Vatic. 1086. fol. 197. Adnotat R. P. D. Bernhardus, eam Βασίλισσαν virginem & martyrem fuiſſe.

40. Vita *Johannis*, Heracleæ Ponticæ Archiepiſcopi, qvi avunculus fuit auctoris. Indicatur ab ipſo Gregora Hiſt. Byzant. lib. IX. cap. 7.

41. Vita *Antonii* Patriarchæ Conſtantinopolitani, *Caulea* dicti. Initium, εἰ ἦν καὶ θνητὴν φύσιν, (an ἔχει?) ὁ χρόνος, καὶ πάντων ἐστὶ παλαιὸς, ὁπόσα φθορὰ καὶ γένεσις βόσκει. Leo Allat. de Symeon. pag. 87. Exſtat apud Bollandum ad diem 12. Febr. Longe antiqviori Nicephoro tribuitur à Voſſio II. 26. de Hiſt. Græcis, Rhetori ac Philoſopho CPol. de qvo ſupra, p. 300.

Grammatica.

42. Τεχνολογία γραμματικῆς, *Ars Grammatica.* Indicatur à Morello, in Catalogo Biblioth. Vatic. fol. 5.

43. Παρακολουθήματα καὶ ζητήματα γραμματικά. Incertum an Gregoræ. *Enarrationes* (an gloſſæ?) *& qvæſtiones Grammaticæ.* Catalog. Morell. ibid.

44. Περὶ κανόνων ἀστασίας. *De inſtabilitate Regularum.* Exſtat in Cod. Reg. Fortaſſe ii ſunt κανόνες ὀνομάτων, indicati à Morello, fol. 5. Catal. Bibl. Vat.

45. Περὶ

* Libri XXIV. exſtant in Boiviniana editione. De hoc opere Hiſtorico accuratius diſcurrus ſum infra ad calcem hujus Catalogi.

45. Περὶ ὀρθογραφίας. Initium, τὸ ἀ δασύνεσθαι. Catal. Bibl. Barocc. N. 48. Incertum an Gregoræ.

46. Περὶ ἀνίσοίχων, ſ. *de vocibus, quæ variè ſcriptæ, varia ſignificant*, ut, ἀγνὸς, purus; ἄγνως, ignotus. Idem Catal. ibid.

Rhetorica, & Panegyrici.

47. Μελέτη πρεσβευτικὴ, Declamatio Legatorum. Initium ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι &c Argumentum ſumtum ex *Thucydide*. Lacedæmonii cum Thebanis Platæam exercitu infeſto petebant. Ad eos legati Platæenſes veniunt, & ut ne bellum inferant, petunt. Cod. Vat. 1086. fol. 167.

48. Συμβουλευτικὸς εἰς τὴν θείαν, καὶ ἱερὰν σύνοδον. Svaſoria ad ſacroſanctam Synodum. Initium, ἐμοὶ μὲν ὅτως ἔχειν πρὸς τὴν παροῦσαν ἀμιλλαν &c. Exſtat hæc oratio in fine libri decimi Hiſtoriæ Byzant. Exſtabat etiam in MS. Cod. Vatic. 1086. Sed hodie ſuperſunt tantum primi duo verſiculi: cætera abſciſſa, nempe eo qvod hæc oratio in Latinos ſcripta ſit.

49. Παραινετικὸς τῇ βασιλίσσῃ ἐξ αὐτοσχεδίου σωθεισῶν ἐπὶ τελευτῇ τῆς Φιλαδελφείας κυρᾶς Θεολήπτου. Ad Imperatricem, de obitu Dom. *Theolepti*, Philadelphiæ (Epiſcopi,) paræneticus ex tempore compoſitus. Initium, βασίλισσα, τὸ μέγα ἐν γυναιξὶ, καὶ πρᾶγμα, καὶ ὄνομα. βασίλισσα, τὸ ἱερὸν τῆς χριστοῦ κειμήλιον. Cod. Cæſar. Vindobon. Theolog. 174.

50. Ἔκφρασις τῆ ἀναστάσεως τοῦ χριστοῦ. *Chriſti reſurrectionis depictæ enarratio.* Initium. πάνυ μοι δοκεῖ τῶν ἀτοπωτάτων εἶναι, παῖδας μὲν Ἑλλήνων φιλοτιμεῖσθαι τὰ κακοδαίμονα αὐτῶν πλάνης ἑορτάς τε, καὶ θέατρα Cod. Cæſar. Theol. 174.

51. Λόγος εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα Μερκούριον, Oratio in ſanctum & Magnum Martyrem *Mercurium*. Initium, καὶ κυβερνήτης μὲν πρὸς a) ἄνεμον θαυματοῦμαι b) βίον Cod. Vatic. 1086. Leo Allat. de Symeon. pag. 97.

52. Εἰς τὴν ὁσίαν Θεοφανῶ τὴν βασιλίδα. In S. *Theophanonem* Imperatricem (Leonis ſapientis uxorem.) Initium, πολλοί μοι πολλάκις τῶν ἀρετῆ, καὶ σωφροσύνῃ διαφερόντων προσίασιν ἄλλος ἄλλοι θαυμάζοντες, καὶ συμβουλεύοντες. Cod. Caſar. Theolog. 279. Allat. de

a) forte ἀνέμων.

b) forte βίαν.

Symeon. pag. 107. Cod. Vatic. 1086. fol. 23. Notandum, qvod ait Gregoras in exordio, se multorum Sanctorum vitam, & Martyrum certamina descripsisse.

53. Εἰς τὴν ὑπεραγίαν θεοτόκον, διαλαμβάνων τὴν γέννησιν, καὶ τὴν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἴσοδον, καὶ ἀνατροφήν. *De sanctissima Virginis DEI matris nativitate, ingressu in Sancta Sanctorum, & educatione.* Initium, ἀκούω Μωσέα τὸν μέγαν, τὸ ξένον ἐκεῖνο θαῦμα τῆς βάτου πάλαι περιεργάζεσθαι θέλοντα. Cod. Cæsar. Histor. 104. Vatic. 1086. fol. 179. Allat. de Symeon. pag. 82.

54. Εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου. *In Annuntiationem sanctissimæ DEI matris.* Initium, ἐμοὶ (vid. Histor. Byz. lib. XIII. cap. 1. s. 4. & lib. XXII. pag. 662.) δὲ τῶν ζωγράφων πολλάκις ἐκείνους ἐπῄει θαυμάσαι, καὶ τῶν ἀνδριαντοποιῶν. Cod. Vatic. 1086. fol. 131. Cod. Cæsar. Hist. 104. Allat. de Symeon. pag. 88.

55. Τῇ πανάγνῳ Μητρὶ τοῦ Θεοῦ εὐχαριστήριος, ὡς ἐκ τῆς βασιλίδος Εἰρήνης. *Castissimæ DEI matri gratiarum actio, ex persona Irenes Augustæ.* Cantacuzenus Byzantio potius est post Festum Purificationis, proximè subseqvuta nocte. Idcirco ejus uxor Irene rogavit Gregoram, ut sibi orationem scriberet, ad agendas B. Virgini gratias: qvæ oratio, cum accurate esset ab illo lucubrata, Cantacuzeno valde displicuit hac ratione, qvod victoria non Imperatoris prudentiæ, sed tota DEI matri accepta ferretur; qvasi hæc Cantacuzenum, ligneo feretro impositum, in Urbem mortuum importasset; ὥσπερ ἂν εἰ νεκρὸν ὑπάρχοντα κεκόμικε, φησὶν, αὐτὸν ἐκείνη μετὰ ξυλίνου τινὸς κραββάτου. Gregoras Hist. Byzant. lib. XXVI.

Orationes in laudem Sanctorum à Gregora compositæ, legebantur in ecclesiis vivo auctore. Id ex libro Historiæ XXIV. discimus; ubi duo Palamitæ, Cabasilas & alter qvidam, illi sic minantur: τῶν μὲν σῶν λόγων, ὅσοι ἐπ' ἐκκλησίαις ἐν ταῖς τῶν ἁγίων ἀναγινώσκονται μνήμαις, πῦρ δαπανήσει πολέμιον, καὶ ἀντίθετον ἅπαντας ἐν βραχεῖ προστάττοντος τοῦ βασιλέως. σὺ δὲ ἄταφος θανὼν ἔξω που ῥιφήσῃ τῆς πόλεως. *Quotqvot orationes tuæ per Ecclesias leguntur in Sanctorum commemorationibus, eas omnes flamma inimica, & infesta jussu Impe-*

*Imperatoris brevi absumet. Tu vero, cum obieris, aliqvo extra urbem projiciere * insepultus.*

56. Ἐγκώμιον εἰς τὸν βασιλέα. *Oratio in laudem ** Imperatoris.* Initium, ἔστι τις λίθος τοῖς τραπεζίταις. a) Amabat Imperator opera *Platonis.* Gregoras eam dicendi materiam nactus, ostendere conatur Imperatoris facta cum Platonis dictis congruere. Cod. Vatic. 1086. fol.

57. Εἰς τὸν βασιλέα, κατὰ διάλεκτον Ἰωνικήν. *In laudem Imperatoris, Jonica dialecto.* Initium, Ἀλέξανδρον τὸν ἐκ Μακεδονίης φασὶν &c. Cod. Vatic. 1086. 159.

58. Εἰς τὴν φρόνησιν τοῦ βασιλέως. b) *De Imperatoris prudentia*; Initium, εἰ μὲν ἦν μοι ὁρᾷν, ὦ κράτιστε βασιλεῦ. Edita est hæc Oratio, Byzant. Hist. lib. VIII. cap. 8.

59. Εἰς τὸν βασιλέα περὶ ἑαυτοῦ. *Ad Imperatorem, de seipso.* Initium, Περὶ μὲν ἐμαυτοῦ, καὶ ὡς οὔπω μοι καίρια. Ea est oratio, qva oblatam sibi ab Imperatore *Chartophylacis* dignitatem accipere recusavit. Edita est, Hist. Byz. lib. VIII. cap. 9. In Cod. Vatic. 1086. male inscribitur, εἰς τὸν βασιλέα, πατριάρχην αὐτὸν ποιῆσαι βουλόμενον. In laudem Imperatoris, qvi Patriarcham eum facere volebat.

60. Προσφωνητικὸς εἰς τὸν μέγαν αὐτοκράτορα τῶν Ῥωμαίων Ἀνδρόνικον Δοῦκαν Ἄγγελον Παλαιολόγον, περὶ τῆς ἐνούσης τούτῳ φιλανθρωπίας, ἡνίκα καὶ

* Hoc factum postea, testatur ac dolet Jo. Cyparissiota serm. IV. Palamiticarum transgressionum serm. 4. cap. 1. *Spectandum illud corpus magni fidei veræ præconis diu ludibrio habitum & circumlatum, ejus nempe viri qvo nec inter Philosophos qvisqvam excellentior, nec inter Ascetas disciplinæ observantior, nec in obeundis pro religione certaminibus, nec in iis qvibus tentatores eum vexarunt persecutionibus, contumeliis, carcerisqve angustiis tolerandis constantior fuit, admirandi inquam illius* Nicephori Gregoræ, *de qvo per utramqve appellationem nihil DEus aliud significavit, nisi eum animo vigili & exporrecto victorias ab hostibus veritatis reportaturum.*

** Cantacuzeni.

a) ὁ παρὼν λόγος ἀφορμὴν εἰληφὼς τὸν τοῦ βασιλέως πρὸς τὰ τοῦ Πλάτωνος ἔρωτα, πειρᾶται δεικνύειν, καὶ συγγενῆ τὰ τούτου πράγματα πρὸς τοὺς ἐκείνου λόγους.

b) In Cod. Vatic. fol. 54. inscribitur εἰς τὴν φρόνησιν καὶ τὴν εὐγλωττίαν τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου.

τὸ ἡμέτερον τῇ νόσῳ ταλαιπωρούμενον ἐπεσκέψασθε. οὐ ὅπως καθαρῶς ἀπαλλαγέντες τῶν πάθους, αὐτίκα ἀμειβόμενοι τῇ δυνάμει, καὶ τὸν παρόντα λόγον εἰς εὐχαριστίαν ἐκπεπονήκαμεν. *Prosphoneticus ad magnum Imperatorem Romanorum, Andronicum Ducam Angelum Palæologum, de ejus humanitate, qua factum est, ut & nos ægrotantes inviseret. Nos autem morbo nondum plane levati, pro virili eum statim remunerantes, hac oratione gratias egimus.* Cod. Cæsar. Theol. 174.

61. Εἰς τὸν βασιλέα κῦρον Ἀνδρόνικον τὸν νέον. *Ad Imperatorem Dom. Andronicum Juniorem.* Initium. ὡς λίαν ἡδὺς καὶ φαιδρὸς ἡμῖν ἐπανήκεις ἐκ τῶν τροπαίων. Gratulatoria. Cod. Vatic. 1086. fol. 33.

62. Encomium Patriæ tribuitur Gregoræ in Catalogo Bibliothecæ Baroccianæ num. 116. At est Luciani.

63. Εἰς τὴν ἀμυγδαλῆν. In Amygdalam. Est encomium ejus arboris. Subjuncti sunt Senarii Jambici decem. Cod. Vatic. 1086. fol. 46.

Prologi & Proœmia.

64. Πρόλογος εἰς τὸ κατὰ Σωσάνναν διήγημα. *Præfatio in narrationem de Susanna.* Initium, οὐκ ἔμελλεν οἶμαι ἀδὲ τὸ τῶν γυναικῶν φῦλον χωρὶς ὑποδείγματος. Cod. Cæsar. Theol. 174.

65. πρόλογος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὰς προφήσεις, καὶ μακαρίους προφήτας, ἐπὶ τῇ παρ' ἡμῶν σὺν θεῷ φιλοπονηθείσῃ τῶν καιριωτάτων αὐτῶν ῥήσεων συλλογῇ, μετὰ προσηκούσης αὐτοῖς ἐξηγήσεως. *Præfatio encomiastica, de divinis & beatis Prophetis, accommodata operi, in quo eorum dicta Deo juvante collegimus, addita interpretatione convenienti.* Initium, πάντων μὲν ἐγὼ θείων λόγους ἀνδρῶν. Cod. Cæsar. Theol. 174.

66. πρόλογος σαφὴς βραχέων ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὸν Ὅμηρον, ὅπως τε, καὶ μεθ' οἵας τὰ γνώμης τὰ κατὰ τὸν Ὀδυσσέα ἐπραγματεύσατο. *Præfatio brevis encomiastica, de Homero, quomodo, & quo consilio Odysseam composuerit.* Initium, ποιηταὶ μὲν, καὶ ῥήτορες, καὶ ὅσοι τὸν φιλόσοφον εἵλοντο βίον. Cod. Cæsar. Theolog. 174.

67. προοίμιον εἰς πατριαρχικὸν σιγίλλιον. *Exordium Patriarchalis Diplomatis sive Bullæ.* Initium, εἰ καὶ πάντα μαραίνεται. Cod. Vatic. 1086. fol. 211.

68. Aliud

68. Aliud. Ibid. fol. 213. Initium. ἐπειδήπερ ἐν κρίσει.

69. προοίμιον χρυσοβύλλου. *Exordium bullæ aureæ*, Initium : πολλῶν ὄντων ὁπόσα τὴν β. Ibid. fol. 216.

70. προοίμιον εἰς Διαθήκην. *Exordium Teſtamenti*. Initium, γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. Ibid. fol. 213.

Teſtamenta.

71. Διαθήκη, ὡς ἀπὸ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Γλυκέος τὰ ἔσχατα πνέοντος. *Teſtamentum, tanqvam Patriarchæ Johannis Glyceos, extremum Spiritum efflantis.* Init. καὶ πᾶσι μὲν ἀνθρώποις θανάτου μεμνῆσθαι. Eſt Exordium Teſtamenti, non Teſtamentum ipſum ; & editum exſtat, Hiſtor. Byzant. lib. VIII. cap. 2. Exſtat etiam in Cod. Vatic. 1086. fol. 210.

72. Διαθήκη ὡς ἀπό τινος μοναχοῦ, *Teſtamentum, tanqvam alicujus Monachi.* Initium, εἰ μὲν ἦσαν ἡμῶν αἱ ψυχαί &c. Ibid. fol. 213.

73. Διαθήκη, ἀπὸ τοῦ Πελοποννησίου μεγάλου πρωτοσυγκέλλου. *Teſtamentum, tanqvam magni Protoſyncelli Peloponneſii.* Init. εἰ μὲν ἀθανάτων ὁ παρὼν ἐτύγχανε βίος. Ibid.

74. Ὡς ἀπό τινος πρὸς τὸν βασιλέα * *Tanqvam alterius cujuspiam, Imperatorem alloqventis.* Initium, πολλάκις αἰτήσας, καὶ πολλάκις &c. Cod. Vatic. 1086. fol. 213.

Monodiæ.

75. Ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ μεγαλωτάτου βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, ſeu τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ γηραιοῦ. *In obitum Maximi Imperatoris Andronici Palæologi*, Senioris ſcilicet. Initium, Τὸ μὲν τὰ συμφορᾶς μίγεσθαι. Edita exſtat Hiſt. Byzant. lib. X. Exſtat etiam in Cod. Vatic. 1086. fol. 208. it. in Cod. Colbert. 4950.

76. Ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ σοφωτάτου μεγάλου Λογοθέτου. *In obitum ſapientiſſimi viri, Magni Logothetæ.* Initium, ἐμοὶ δή, ὦ παρόντες, ταυτόν τι. Edita exſtat eodem Hiſt. Byz. libro It. in Cod. Vatic. 1086. fol. 208. & in Cod. Colbert. 4950. (Vulgavit etiam Græce & Latine ad calcem Hiſtoriæ qvam, cum pars Annalium Glycæ eſſet, Theodoro Metochitæ perperam tribuit Jo. Meurſius

* Incertum, an Epiſtola. an Teſtamenti exordium.

sius Lugd. Bat. 1618. 4. Subjicitur etiam cum Meursii versione Annalibus Glycæ ex edit. Labbei, Paris. 1660. fol p. 384. seq.

77. Εἰς τὸν βασιλέα νέον Ἀνδρόνικον. *In obitum Imperatoris Andronici Junioris.* Initium, ἡμεῖς δὲ, ὦ παρόντες, ἐπινικίους ᾄδειν. Edita est, Hist Byz lib. XI. Exstat etiam in Cod. Vatic. 1086. fol. 188.

78. Ἐπὶ τῷ χούμνῳ κυρῷ Ἰωάννῃ, ἀποτεταμένη πρὸς τὴν θειοτάτην βασίλισσαν, μετὰ βραχείας τινὸς παραινέσεως παραμυθουμένη τὸ ἄλγος. *In obitum Dn. Joannis Chumni, ad Divam Imperatricem*; a) cujus dolorem hæc Monodia solatur, adjuncta brevi b) admonitione. Init. ἀθληταὶ μὲν καὶ πύκται, καὶ σταδιοδρόμοι. Cod. Cæsar. Theolog. 174.

79. Ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ Φιλάτου Καλλιέργου. *In obitum clarissimi Calliergæ.* Init. ὦ θετταλῶν πόλις, τίνα κατὰ Ῥωμαίων κοινῇ πρότερον, καὶ νῦν δὲ κατ' ἐμοῦ τὴν ἔχθραν ἀνῃρημένη. Eod. Cod.

80. Παραμυθητικὸς εἰς τὸν βασιλέα, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ. *Ad Imperatorem consolatoria, de obitu Matris.* Initium, σὲ δὲ ὦ μέγιστε καὶ θειότατε βασιλεῦ, πολλάκις. Edita, Hist. Byz. lib. X. cap. 6.

Philologica & Miscellanea.

81. Ἐξηγήσεις τῶν εἰς τὸ γριφωδέστερον τοῖς παλαιοῖς ἐῤῥιμμένων. *Eorum, quæ à veteribus obscurius* c) *dicta sunt, enarrationes.* Indicantur ab ipso Gregora, Histor. lib. XVIII. cap. 7. sect. 2.

82. *Commentarius in librum Synesii de insomniis*; cum præfatione ad Magnum Logothetam. Exstat MS. in Codicibus Regiis; & in lucem editus est à Petavio cum operibus Synesii. Latinus vero interpres *Pichonius* Gregoram in libri inscriptione Patriarcham Constantinopolitanum fecit.

83. Ἀντιλογία πρὸς τοὺς λέγοντας, ὅτι οὐκ ἔστι ταπείνωσις ἐν ἀνθρώποις. *Adversus eos, qui dicunt, Humilitatem apud homines locum non habere.* Initium, ἔχω σοί τι διηγήσασθαι, ὦ φίλε Ξενόκρατες. Cod. Vatic. 1086. fol. 49.

84. Φιλομαθὴς, ἢ περὶ ὑβριστῶν, διάλογος, *Philomathes, seu de contumeliosis, Dialogus.* Init. ἐπειδή μοι φίλος εἶ τῶν πάνυ. Personæ collo-

a) Evlogiam, ut opinor: de qva lib. Hist. Byzant. 29.
b) vel adhortatione.
c) *Jacta* Græc. Sed legendum fortasse εἰρημένων.

colloqventes, Aristobulus & Philomathes. Cod. Vatic. 1086. fol. 60. Fortasse is est Dialogus indicatus in Catalogo Morel. fol. 21.

85. Opusculum initio mutilum; Cujus auctor narrat commissam versus Peloponensum navalem pugnam, fratrem vero suum vulneribus confossum, & paucis post diebus extinctum lamentatur. Cod. Vatic. 1086. (ante fol. 22.)

Poëmata.

86. Codici Vaticano 1086. præfixus est hic titulus: τῶν δ' Νικηφόρου γρηγορᾶ ποιημάτων βιβλίον δεύτερον. Ea inscriptione qvidam decepti putaverunt, Gregoræ Poëmata exstare in Biblioth. Vatic. sed eo loco ποιήματα non carmina significat, sed qvælibet scripta sive opera. Versus paucissimos à Gregora conditos fuisse existimo. Exstat in * Codice Vaticano 1086. fol. 46. post Orationem εις τὴν ἀμυγδαλὴν, Jambicum de amygdala arbore Decastichon. Init. Ἀμυδαλῆς ἤνθησεν ἡμῖν ἡ Φράσις. Exstat etiam Tetrastichon, in obitum Theodori Metochitæ, initio Codicis Regii 2541. & est minime modulatum.

Epistolæ.

87. ΑΓΓΕΛΩ. Initium; οἱ δ' κομίζοντός σοι τὸ γράμμα γενήτορες. Cod. Vat. 1086. fol. 218.

Ἀγιωτάτοις τρισὶν δ' &c. πρὸς ὃς ἔστειλε καὶ τὰ συγγράμματα αὐτῷ. Initium: Τὸ τ' Φιλαλληλίας χρῆμα καὶν τοῖς &c. memorat qvosdam libros ab se conscriptos, iisdem missos. Cod. Vatic fol. 92.

ΑΘΑΝΑΣΙΩ (ἁγιωτάτῳ ΑΘΑΝΑΣΙΩ, τῷ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΩ.)

Σὲ δ' θαυμάζειν ἀ χρή. Cod. Vatic. fol. 91.

ΑΚΙΝΔΥΝΩ,

Ἐγένετό τις ἀνὴρ, Κλεόδημος ὄνομα. Familiaris Cod. Vatic. fol. 120.

ΑΝΔΡΟΝΙΚΩ, τῷ ΖΑΡΙΔΗ.

Οἶμαι μὴ ἀνεγκλήτως καθάπαξ. De itinere, & qvæ in via sibi acciderint. Cod. Vatic. fol. 141.

* Tamen, ut poëta laudatur à Lampeno Tarchaniota Epist. ad Gregoram.

Καὶ Πλάτων ὁ Ἀρίστωνος οὐ μιᾶς. Philologica. Cod. Vatic. fol. 168.

Εἰσὶν οἵ σε φασὶ, καὶ αὐτὰ δὴ ἤδη. Philologica. Cod. Vatic. fol. 172.

ΒΕΚΩ, τῷ μεγάλῳ οἰκονόμῳ.)

Λόγος τοὺς Πυθαγορείους οὕτω τοι. Philosophica. Cod. Vatic. fol. 178.

ΓΑΒΡΑ,

Οἶσθα τὸν οὐ πρὸ πολλῶν. Cod. Cæsar. Theolog. 174.

ΓΕΩΡΓΙΩ (τῷ ΛΑΠΙΘΗ) De Ecclesia Constantinop. in errorem lapsa. Desideratur ea epistola; de qva Cantacuzenus Hist. lib. IV. cap. XXIV.

ΓΛΑΒΑ, (τῷ μεγαλῳ διοικητῇ)

Λέγεται πρὸς ἄλληλα στοιχεῖα συνθέσθαι. Philologica. Cod. Vatic. fol. 126.

ΓΛΑΒΑ, (τῷ μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης.)

Οὐκ οἶδ' ὅ, τι τις ἂν ἐν τῷ βίῳ νοῦν ἔχων. Cod. Reg. 2257. fol. 265.

ΓΛΥΚΕΙ, (τῷ υἱῷ τοῦ πατριάρχου.)

Ἐμοὶ δὲ τοσοῦτον ὁ σὸς ἐντέτηκε πόθος. Familiaris. Cod. Vatic. fol. 175.

ΔΕΜΗΤΡΙΩ. (τῷ ΚΑΒΑΣΙΛΑ, κυρῷ ΔΗΜΗΤΡΙΩ.)

Ἔπεισί μοι γενναῖε θαυμάζειν. Philolog. & Philosoph. C. V. f. 148. Vide & infra, in Κ.

ΖΑΡΙΔΗ. Vide supra, in ΑΝΔΡΟΝΙΚΩ.

Θείῳ (τῷ θείῳ τοῦ βασιλέως) Vide infra, τῷ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΗΝΩ.

ΘΕΟΔΟΥΛΩ, (τῷ σοφῷ ΘΕΟΔΟΥΛΩ, τῷ μαγίστρῳ, εἰς Θεσσαλονίκην.

πολλοί μοι τὸν σὸν ἐμήνυσαν. Philologica. Cod. Vatic. fol. 108.

πρότερον μὲν ἡμῖν ἐδέησε λόγων. Cod. Vatic. fol. 109.

ΙΩΣΗΦ (τῷ φιλοσοφωτάτῳ.)

Ἀριστοτέλης ὁ Νικομάχου, καὶ ὅσοι. Philosophica. Cod. Vat. fol. 99.

Ἐστὶ πόλις παράλιος Ἑλληνὶς &c. Σινώπη. Philologica. Cod. Vatic. fol. 155.

ΚΑΒΑΣΙΛΑ.

Ὅσα μὲν δὴ ἕτερα πρότριτα. Agit de scriptis suis Imperatori nuncupatis. Cod. Vatic. fol. 177.

Ἥκει τις ἡμῖν ἐκ βασιλέως πρότριτα πουδῇ, τοὺς ἐμοὺς ἐξαιτούμενος λόγους. Ejusdem argumenti, brevissima. Cod. Vatic. fol. 178.

Τῷ

Τῷ καθολικῷ κριτῇ Vide supra ΑΓΓΕΛΩ.

ΚΑΛΟΕΙΔΑ, (τῷ σεβαστῷ)

Τὸν πυθαγόραν ἐκεῖνον τὸν Σάμιον. Philologica. Cod. Vatic. fol. 94.

Τὴν ἀλώπεκα τοῖς λαγῳοῖς. Philologica. Cod. Vatic. fol. 204.

ΚΑΡΓΩΝΗ.

Ὁρῶν τὰς πολλὰς, ὦ βέλτιστε, ταῖς. Philologica. Cod. Vatic. 176

Τῷ Κρήτης (Μητροπολίτῃ.)

Η μὴ δὴ βίβλος. Cod. Cæsar. Theol. 174.

ΛΑΜΠΗΝΩ. (αἱμοιβαία εἰς τὸν πρωτονοτάριον τὸν ΛΑΜΠΗΝΟΝ.)

Ἔθνος ἐστὶ Περσικόν. Philologica. Cod. Vatic. fol. 100.

ΛΑΠΙΘΗ vid. supra in ΓΕΩΡΓΙΩ.

ΛΕΟΝΤΙΩ.

Τὴν μὴ ἐπικλήτῳ κτῆσιν κτήσασθε. Philologica. Cod. Vatic. fol. 193.

ΛΕΠΕΝΤΡΗΝΩ.

Δυοῖν τῶν ἡγεμονικωτέρων ἡμῶν αἰσθήσεων. Philologica. Cod. Vatic. fol. 157.

ΛΟΥΚΙΤΗ, (τῷ πρωτοβεστιαρίῳ τῆς Τραπεζοῦντος.)

Παρεκάθητό μοι τῶν ἐλλογίμων πολλοί &c. Philologica. Cod. Vatic. fol. 110.

ΜΑΞΙΜΩ (τῷ ὁσιωτάτῳ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς τοῦ χορταΐτου.)

Οὐδὲ καὶ μόλις ὥσπερ ἀπὸ βαθέος. Consolatoria. Cod. Vatic. fol. 121.

Ὅσα τῶν ἐν τῇ ψυχῇ γινομένων παθῶν. Consolatoria. Cod. Vatic. fol. 128.

Αλέξανδρόν φασιν ἐκεῖνον τὸν Μακεδ. Cod. Vatic. fol. 140.

Θαλῆν τὸν Μιλήσιον ἔγωγε. Philologica. Cod. Vatic. fol. 145.

ΜΑΞΙΜΩ, (τῷ μαγίστρῳ.)

πολλάκις καθ' ἑαυτὸν ἐπῆει τεθαυμακότι. Familiaris & Philologica. Cod. Vatic. fol. 126.

ΜΑΤΘΑΙΩ, (τῷ Εφέσου.)

Ἤρετό ποτε κοιλοιὸς ἀηδόνα. Philologica. Cod. Vatic. fol. 130.

Μεγάλῳ Διοικητῇ (τῷ ΓΛΑΒΑ.) Vide supra, in Γ.

Μεγάλῳ Δομεστίκῳ.

Κύρος ἐκεῖνος ὁ Καμβύσου. Philologica. Cod. Vatic. fol. 84.

Αἰσώπου δοῦλος ἐκ ὀλίγου τὸν βίον. Philologica. Cod. Vatic. fol. 99.

Ἐπειδή σε πρᾶξιν ὁρῶμεν ἅπασαν. Philologica. Cod. Vatic. fol. 103.
Γινώσκοντες οἱ πολλοί με φιλοῦντα. Laudat bellicam ejus virtutem. Cod. Vatic. fol. 107.
Οἱ πολλοί με τὰ μέγιστα δύναθαί σοι. Commendatitia. Cod. Vatic. fol. 190.
Ἐγὼ ὃ τὸν Ὁμηρικὸν &c. Philologica. Vatic. Cod. fol. 219.

Μεγάλῳ Δρουγγαρίῳ.
Μακρὰς ἤδη ὁ χρόνος, ἐξότου σοι. Encomiastica. Cod. Vatic. fol. 111.
Ὁ μὲν κοινὴ τῆ τῶν ἀνθρώπων. Encomiastica. ibid. ἐν πόθοις ἀνθρώπων ἐδάκρυσεν ἁδης. Encomiastica. Cod. Vatic. fol. 113.

Μεγάλῳ Λογοθέτῃ
τὸν μὲν ἐμὸν εἰς τὸν ὁμώνυμον ἔρωτα. Philolog. Cod. Vatic. fol. 125.
Τὰς τῶν Αἰγυπτίων ἱερογραμματ. Philolog. Cod. Vatic. fol. 164.
His addenda epistola περὶ κλεψύδρας περὶ ἀστρονομίας, de qva supra, in opusculis Astronomicis. Cod. Vatic. fol. 123.

Μεγάλῳ Οἰκονόμῳ vide supra in ΒΕΚΩ.

Μεγάλῳ Πριμικηρίῳ
πάλαι μὲν ἤνεγκεν ἡ τὰ μέγιστα πάλαι. Philog. Cod. Vatic. fol. 162.

Μητροπολίτῃ Ἄπρῳ, περὶ τῶν ὑβριζόντων τὴν ἀστρονομίαν. Vide supra inter Astronomica.

Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης. Vide supra in ΓΑΑΒΑ.

ΜΗΤΡΟΦΑΝΗ.
Ἀπαλλάξαντα Ἀλεξάνδρου πάλαι. Philologica, & de Imperatore carptim. Cod. Vatic. fol. * 113. & fol. 196.

ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΩ, Vide supra, in ΑΘΑΝΑΣΙΩ.

ΠΕΠΑΓΩΜΕΝΩ (ΝΙΚΟΛΑΩ.)
περὶ τῶν ἐλθόντων αὐτῷ τεραλογιῶν, τῶν μὲν ἄνωθεν ἐκ Τραπεζοῦντος, τῶν ὃ κάτωθεν, ἐξ Ἰταλίας. Edita exstat, Hist. Byz. lib. IX. cap. XI. Exstat etiam in Cod. Vatic. fol. 17. Initium: ὁπόσα τῶν λεγομένων νῦν ἡγεμόνα προβάλλεται.
Οσον εὐφραίνεις χαριζόμενος μὴ ζητοῦσι. Familiaris. Cod. Vatic. fol. 129.

Πρωτοβεστιαρίῳ.
Διὰ χρόνου σὰ πρὸς ἡμᾶς πέμπων γράμματα. Familiaris Cod. Vatic. fol. 122.

Πρωτοβεστιαρίῳ (τῷ Τραπεζοῦντος, τῷ ΛΟΥΚΙΤΗ.) Vide supra in ΛΟΥΚΙΤΗ.

πρω-

πρωτονοταρίῳ vide supra, in ΛΑΜΠΗΝΩ.

πρωτοσεβάστῳ.

Σὺ δ', ὦ βέλτιστε, ταυτὸν ποιεῖς τὸν μὲν ὑβριστὴν &c. Philolog. Cod. Vat. fol. 81.

Τῷ Σακελλίῳ τ῀ Θεσσαλονίκης.

Ἐγὼ δέ σοι πλέον τῶν ἄλλων θαῤῥήσας. Familiaris. Cod. Vat. fol. 106. manu recentiori.

Σεβαστῷ, Vide supra, in ΚΑΛΟΕΙΔΑ.

Σοφωτάτῳ.

Τὸν Νικοκλέα φασὶν ἐκεῖνον τὸν Νεοκλέους. Philologica. Cod. Vat. fol. 193.

ΣΥΝΑΔΗΝΩ.

Ἐστὶ παλαιὰ παροιμία Philologica. Cod. Vat. fol. 102.

ΣΩΤΗΡΙΩΤΗ. (τῷ πρωτονοταρίῳ Θεσσαλονίκης.)

Ἐξ ἡμισείας μοι φαίνῃ χρηστός. Cod. Reg. 2257. fol. 265.

Τῷ ἐπὶ τραπέζης.

Σὺ μὲν, ἄριστ' ἀνδρῶν, ἐγκωμίοις. Philolog. Cod. Vat. fol. 97.

Τῷ ὑπάτῳ τῶν Φιλοσόφων.

Εἰ σὺ μὴν ὁ τοσοῦτος ἐν ἀνθρώποις ἥρως.

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΗΝΩ (τῷ θείῳ & βασιλέως.)

Αὐτάρ ἐμοὶ κραδίη καὶ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἰάνθη. a) Cod. Vat. fol. 84.

τοῦτο ἐκεῖνο & Ξενοκράτης. Philologica. Cod. Vat. fol. 96.

Φιλοσοφωτάτῳ. Vide supra, in ΙΩΣΗΦ.

ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ.

Τὴν b) μὲν παροιμίαν, αἰνί τι Λιβύη. De Astronomia. Cod. Vat. fol. 190.

Exstant præterea Epistolæ aliqvot, ad Anonymos scriptæ. Earum hæc sunt initia:

Ἄλλῳ μὲν ἴσως πρὸς τὰς νῦν ἀποβλέψαντι τύχας. Brevissima. Philolog. Cod. Vat. f. 154.

Εἰ ὅσα τῇ φύσει πρότερα. Philolog. Cod. Vat. fol. 105.

Ἐμοὶ γὰ εἴ τις φιλίαν ἔσαν. Philolog. Cod. Vat. fol. 95.

Ἑτέροις διδόναι τρυφᾶν, ἡμῖν δ' ἀνθρακας τὰς θησαυρὰς ἀποφαίνειν. Cod. Vat. fol. 195.

a) Laudat illum, qvasi Insulæ alicujus Servatorem. An Cretæ?

b) Idem est initium atqve orationis ab Irene Augusta habitæ apud Matthæum filium. Hist. Byz. lib. XVI.

Ιδȣ̃ σοι καὶ ἕτερος ἥκει διάκονος. Cod. Vat. fol. 206.
Ὁ ἀριθμὸς τῶν στίχων δυοῖν συνεχ. Cod. Vat. fol. 154.
Οἷον εὐωδίας περὶ τὸν ἀέρα χεθείσης a) Cod. Vat. fol. 204.
Ὁ παρὼν οὗτος, ὥσπερ ἐφόλκιον. Cod. Vat. fol. 206.
Ὅτι δὲ τῷ λαμπροτάτῳ τοῦ βασιλέως υἱῷ b) Cod Vat. fol. 217.
πένης ὁ παρὼν κ δυνάμενος. Brevissima, Cod. Vat. fol. 194.
Σὺ δ' ἐγχώριον οἶμαι τῇ διανοίᾳ. Philologica. Cod. Vat. fol. 98.
Τὸ μὲν πρὸς ἄνδρα. Cod. Cæsar. 174.
Τὸ μὲν ὑπὲρ τοῦ παρόντος λέγειν. Brevissima Cod. Vat fol. 206.
His addatur Epistola, περὶ στρατηγοῦ τινος φαύλου, κακῶς c) τῆς πόλεως διατιθέντος. Cod. Cæsar. Theolog.

In eodem codice Cæsareo exstant Epistolæ duæ, scriptæ a Gregora; qvarum Nesselius nec inscriptiones, nec initia declaravit.

Hactenus Catalogus operum Gregoræ Boivinianus. Nunc *Historiam* ejus *Byzantinam* paucis adhuc lustrare juvat. Totum opus Ρωμαϊκῆς, ut ipse inscripsit, ἱστορίας constat *libris XXXVIII.* Ex his primos *XI. libros* à capta per Venetos & Balduinum A. C. 1204. CPoli & Theodoro Lascari Imperium Nicææ auspicato, usqve ad Andronici Palæologi junioris A. C. 1341. defuncti obitum, latine vertit *Hieronymus Wolfius*, qvi interpretationem suam A. 1559. dicavit Antonio Fuggero, sed qvæ usqve ad A. 1562. apud typographum hæsit, unde non est ut ex præfationis scriptæ tempore cum viro Nobilissimo editionem Græcolatinam Gregoræ A. 1559. factum suspicemur. Primum enim Græce ex Fuggeri Codice cum laudati Wolfii versione vidit lucem Basil. ex Jo. Oporini officina A. 1562. fol. Falliturqve Clarissimus Boivinus, qvi hanc editionem latinam appellat, cum sit *Græcolatina.* Certe est mihi hæc scribenti Græcolatina illius anni in manibus: nescioqve an præterea latine separatim eodem anno ex Wolfii versione viderit lucem, cum Catalogus qvoqve Bigotianus p. 56. latinam Anni 1562. fol. memoret. Addidit vero Wolfius præter

a) Vide supra, inter Astronomica.

b) Significat se semper erga filiam Imperatoris probe affectum fuisse: cujus rei signa erant tot Prooemia operum suorum, eidem nuncupata.

c) Legendum τὰ τῆς π.

ter paucas p. 271. 272. castigationes suas, etiam latine excerpta qvædam ex Pachymeris Historiarum libris XIII. nec non Laonici Chalcocondylæ decem libros integros ex Conradi Clauseri versione. Eandem putat esse editionem Hanckius p. 599. qvæ rescissis primo & ultimo foliis, novisqve in eorum locum suppositis profitetur lucem vidisse Coloniæ Planicianæ 1616. fol. cum cæteroqvi per omnia eadem sit cum Basileensi, & easdem mendas referat. Ab eo tempore una cum Zonara, Annalibus Nicetæ Choniatæ, * & Chalcocondyle prodierunt *latine* Paris. 1567. fol. Francof. 1568. & 1587. fol. tum Græce & latine Genev. 1615. fol. *Italice* interprete *Ludovico Dulci*, accurante Augustino Ferentilli, Venet. 1569. 4.

Post Wolfium felicibus auspiciis animum ad expoliendum Gregoram, Cangio hortante, appulit laudatus *Joannes Boivin*, qvi Paris. 1702 fol. ** è typographia Regia non modo libros illos undecim priore tomo longe dedit meliores, sed etiam posteriore alios tredecim antea ineditos adjunxit, qvæ Historiam producunt usqve ad A. C. 1351. Græca librorum priorum XI. recensuit & supplevit è Codice 2558. Bibl. Regis Christianissimi, ante captam à Turcis CPolin scripto, & Pachymeris qvoqve Historiam complectente, sed eo qvo Wolfius est passim integriore, atqve tum alia tum tria illa fragmenta complectente, qvæ *Dionysius Petavius* à Frontone Ducæo accepta primus vulgavit & Nicephori Patriarchæ breviario Historico subjunxit Paris. 1616. 8. *Rursus*, inqvit Clariss. Boivin, *in eo ipso Codice hoc notatu dignissimum est, qvod qvæ Gregoras libris qvatuor postremis plurima inseruit, variis se temporibus à se elucubratæ, ea fere omnia ibidem desint, sic autem suis qvæqve locis recisa fuerint, ut narrationis contextus nullo hiatu abruptus sit, sed omnibus partibus apte cohærentibus integer & continuus procedat. Id Gregoræ ipsius judicio factum velim: neqve à vero abhorret, eum primo editionis amore refrigerato suum opus recognovisse, ac ea qvæ ostentandi ingenii caussa assuerat, monodias, orationes, aliaqve id genus resecuisse. Vereor tamen, ne & gloriæ paulo avidior eos pannos, in prima scriptione omissos, repetitio deinde opere*

* Zonaram & Nicetam, antequam Gregoræ libris manum admoveret, idem Wolfius latine transtulit, ut ipse in Epistola ad Antonium Fuggerum: *Sed cum è Zonara velut salebris eluctatus in Niceta Acominati Choniatæ planiciem & qvasi variis floscults fernantia prata pervenissem, - - Quo opere absoluto - - ecce præter omnem exspectationem à te offertur Nicephorus Gregoras.*

** History of the works of the learned. 1703. p. 334. Act. Erud. 1704. p. 27. 173.

opere intertexuerit. Idem præterea usus Codice Regio 2078. qvem libros primos qvatuor complexum ait parum ab editis differre nisi qvod in librorum & capitum divisione discrepat. Monodias libri decimi initio, castigavit ex Codice Colbertino 4950. *cujus*, inqvit, *nobis copiam fecit Vir qvam doctus tam amabilis Stephanus Baluzius.* Lectiones è Codice Vaticano descriptas accepit à Nobilissimo Viro Frid. Rostgaardo Exstant qvoqve inter MSS. Græcos Codices Bibl. Segvierianæ libri XI. primores ex Nicephori Syntaxi Historiæ Romanæ. Sed negat Boivinus sibi tunc aditum patuisse ad illam Bibliothecam, qvæ hodie est illustrissimi Ducis Coislini, Episcopi Metensis, & liberius aditur neq; amplius pro thesauro abscondito jacet occlusa usibus & desideriis eruditorum. Latinam Wolfii versionem passim emendavit & ad Græca diligentius * exegit, libros capitibus & minoribus sectionibus divisit, capitibus præfixit argumenta, nomina Imperatorum de qvorum rebus sermo est & Annorum CHristi in ora libri vel summis paginis annotavit, notasqve breves ubi opus fuit adjecit, uberioribus ad calcem Tomi secundi subjunctis.

Libris sive λόγοις illis undecim absolvitur prima pars, sive ut in Codice MS. Vaticano appellatur πρῶτον βιβλίον, nam in illo habentur libri ab XVIII. usqve ad XXXVIII, & liber XVIII. inscribitur δευτέρου βιβλίου λόγος ζ'. *Libros vero tredecim*, hoc est *XII. usqve ad XXIV.* de rebus per decem annos à 1341. ad 1351. sub Imperio duorum Principum Palæologi & Cantacuzeni gestis, primus idem doctissimus

* Boivinus in præfat. *Gregoras multijugæ eruditionis & artis Rhetoricæ ostentator, sæpe aberrat à proposito, & ad ea qvæ parum aut nihil ad rem pertinent digreditur. In iis παρέργοις mirum est qvam sit verbosus. Ea Wolfius rebus magis qvam verbis intentus breviora facere instituit. Itaqve & luxuriantia compescuit, & qvæ omnino redundabant, suppressit. Ego vero facturum me operæ pretium putavi, si auctoris Græci vestigiis inhærerem, atqve ejus verba lectoribus si minus annumerarem, saltem religiose & fideliter appenderem, quæ ut opinor optima est ratio interpretandi. In quibusdam etiam à vero sensu deflexisse mihi visus est interpres doctissimus, aut sententiam auctoris obscure & contorte expressisse. Nihil dico de minoribus vitiis, qvibus nullum opus, qvantumvis tersum & limatum, carere omnino potest: qvæ qvidem vitia ut plerumqve nos in lucubrationibus nostris fallunt, ita in alienis vix unqvam fugiunt. Eqvidem eos nævos corpori alioqvin egregio inspersos, ut eximerem sedulo operam dedi: nec me ea re injuriam Wolfio fecisse arbitror, sed de eo bene meruisse ajo & contendo. Nec enim qvia illum identidem lapsum corrigo, idcirco me vel doctiorem statuo, vel diligentiorem; neqve ei propterea* detrahere ausim Hærentem capiti multa cum laude coronam.

mus Boivin Græce cum versione sua vulgavit è duplici Apographo Codicum Vaticanorum, uno Bibl. Regiæ 2097. emendatius scripto, qvi sex libros (XII. nempe usqve ad XVIII.) continebat, altero septem cæterorum librorum à Jo. Vivantio Româ Lutetiam allato valdeqve mendoso, sed de cujus locis plerisqve dubiis Codices Vaticanos à viris doctis Zaccagnio & Delmiro consuli curavit. *Disputationem Gregoræ cum Nic. Cabasila & Anonymo de Palamæ erroribus*, qvæ A. C. 351. post Synodum Palamiticam habita est, & in hoc opere ab initio libri XXII. usqve ad XXIV. fere medium exstat, exhibet cum versione latina & notis *Claudii Capperonerii*, Licentiati Theologi Parisiensis. Præter annotationes porro suas in qvibus inedita varia, Boivinus etiam Cangii notas postumas addidit ad libros Gregoræ septendecim.

Librum XII. & qvinqve deinceps continuos, sæviente in Acindynianos persecutione scripsit Gregoras, nondum tamen domo inclusus, imo ut editori videtur, ante habitam A. 1351. Synodum Palamiticam. Librum XVIII. & novem deinceps continuos jam domi manere jussus & Monachis custodibus obsessus composuit Julio & Augusto mensibus Anni 1352. tanta celeritate ut vix dies qvadraginta ei scriptioni impenderit, qvemadmodum in illius vita Boivinus observat, qvi præterea pollicitus est *tertio Tomo* edere libros operis reliqvos qvatuordecim à XXV. usqve ad XXXVIII. Historicos qvidem octo, in Anno 1357. ineunte desinentes, & dogmaticos sex, ex apographo Codicis Vaticani, qvos recepta jam libertate, variis temporibus videtur condidisse, ut eidem Boivino monitum in notis pag. 783.

Tomus qvartus, præter Poëma ingens Græcobarbarum de bello sacro, item de Constantinopolitanis, Peloponnesiacis, & Neapolitanis Francorum expeditionibus, selecta variorum opuscula continere debet, ea scilicet qvæ Nicephori Gregoræ Historiam possunt illustrare, in qvibus erunt

1) Narratio *Niceæ* Choniatæ de statuis CPolitanis, qvas Latini capta Urbe confractas, in monetam conflaverunt. Cujus narrationis ex Codice Bodlejano descriptæ copia Boivino à Viro Clariss. Jo. Ernesto Grabio *facta est*.

2) *Theodori Lascaris* Orationes duæ, Encomium Patris ejus Joannis Ducæ Imp. & Laus Urbis Nicææ, ex Codice Regio.

3) Testamentum *Arsenii* Patriarchæ, editum à Cotelerio. T. 2. monument. p. 168.

4) *Athanasii* Patriarchæ ad Seniorem Andronicum Epistolæ & relationes selectæ, ex Codice singulari qvem Bibliothecæ Regiæ cum aliis multis nuper donavit C. Maur. Tellerius, Archi Episcopus Dux Remensis.

5) *Manuelis Philæ* Poëma Historicum de Michaëlis Glabæ rebus gestis, ex alio Cod. Regio (olim Telleriano) descriptum.

6) *Tomus Pseudo Synodi Palamiticæ*, editus à † Combefisio.

7) Excerpta ex scriptis *Nicephori Blemmydæ*, *Gregorii Cyprii*, *Theoduli* Rhetoris, *Nicephori Chumni*, *Barlaami*, *Acindyni*, *Palamæ*, *Nicolai Cabasilæ*, *Philothei* Patriarchæ, *Medici Taronitæ*, *Cantacuzeni*, *Demetrii Cydonii*, ipsius *Gregoræ* & aliorum, omnia pauciss imis exceptis anecdota.

Fuere & nonnulla falso adscripta Nicephoro Gregoræ ut *somnium Propheticum*, qvod ex Philothei Patriarchæ antirrhetico XII. Cod. Reg. 1996. fol. 279. Græce & Latine Boivinus vitæ Nicephori inseruit.

Gregoræ vitia, inqvit idem vir doctissimus, (*neque enim ejus scriptoris tam inepte sum fautor, ut nulla habuisse eum contendam*) *maxime conspicua hæc fuerunt: Asper, austerus, pertinax, Principes æque ac privatos linguæ petulantia offendit. Philosophus, animo haud imperavit. Historicus, partium affectum non exuit: gloriæ denique cupiditate & amore sui ipsius nimio laboravit. Plura in stilo reprehendenda: inprimis κακοζηλία, seu ambitiosa elegantiæ affectatio; poëtica verborum luxuries, figuræ insolentes, hyperbata; crebræ non modo verborum sed & sententiarum repetitiones. Quod si conferendum exemplum est, in libris ejusdem argumenti Historicis Cantacuzenus longe præstat. In Chronologia tamen Gregoras diligentior, immo apud Cantacuzenum ferme nulla. Cantacuzenus quædam videtur consulto omisisse, quæ Gregoras haud prætermisit -- Cantacuzenus solas quodammodo res Byzantinas, noster etiam externas Historia sua complexus est. Uterque igitur legendus, & alter ex altero supplendus.*

Elogia ab editore Tomo primo præmissa, maximam partem constant Græcis ineditis antea monumentis, ut sunt Epistolæ *Georgii* * *Lapithæ*, *Lampeni Tarchaniotæ* protonotarii, *Demetrii Cydonii*, *Athanasii Lepanthreni*, †† *Bryennii* sacello præfecti, *Zaridæ*, *Theodori Cutula*, *Balsamonis* & *Acindyni* ** ad Gregoram Epistolæ è Codd. Vaticanis, qvorum apographum à Clariss. Montfaucono accepit ejus-

† Auctar noviss. T. 2. p. 135.

* è Cypro. Confer Allatium de Georgiis p. 343. seq.

†† Joannes Bryennius vocatur in meo MS. habeo enim & ipse has Epistolas in chartæ scriptas ante annos circiter CCC.

** Thessalonicâ datæ sunt Epistolæ Acindyni, Demetrii, Athanasii, Bryennii, Theodori Cutula, & Theoduli Magistri,

ejusdem Acindyni ad eum Jambi, *Gregorii Palamæ* ad Nomophylacem & *Demetrii Cydonii* ad Philotheum Patriarcham Epistolæ è Codd. Regiis: Ex *Philothei* Patriarchæ antirrhetico XII. & *Jo. Cantacuzeni* initio antirrheticorum de lumine Thaborio adversus Prochorum. Exhibet etiam Græce Epistolam Scholastici *Theoduli Magistri* ad Gregoram, qvæ incipit κᾷ πάλαι μὲν ἔγωγε. Hanc Græce & Latine cum Epistola Gregoræ ad Theodulum cujus initium πολλοί μοι τὸν σὸν ἐμήνυσαν τρόπον, Græce & Latine jam vulgaverat V. C. *Laurentius Normannus* inter alias Theoduli Monachi (qvi sub Thomæ Magistri nomine magis innotuit) Orationes & Epistolas. Upsal. 1693. 4. Memorat etiam Boivinus Matthæi Ephesii & Nicolai Pepagomeni ad Gregoram Epistolas, versusqve sed parum elegantes Theodori Metochitæ, sed apponere omisit.

In notis plura ante inedita fragmenta vel monumenta referuntur, ut Proœmium Nicephori Gregoræ, præmissum demonstrationi de Paschate (è Cod. Vaticano.) pag. 769. & Epilogus pag. 770. Ejusdem Epigramma in Theodorum Metochitam 773. Versus qvidam ex Theodori Metochitæ εἰς τὸν σοφὸν Μιχηφόρον τὸν Γρηγοραν ἐπιθήκαις καὶ περὶ τῶν οἰκείων συνταγμάτων 767.

Fragmenta ex Catalogis MSS. Imperatorum CPol. p. 749.
Ex Blemmydæ Oratione ὁποῖον δεῖ εἶναι τὸν βασιλέα. 749.
Ex Gregorii Cyprii encomio Andronici. 752.
Ex variis Nicephori Chumni scriptis pag. 751. 753. 754. seq. 759. 761. 763.
Ex Poëta Græcobarbaro 753. 761 762. Ex Niceta, 766.
Maximi Planudæ Epigrammata de templo S. Andreæ à Theodora instaurato, 754.
De Athanasii Patriarchæ CPol. scriptis 755. seq. 757. seq. 758. 760. seq. ubi abdicationis formula, & 763.
Ex Theoduli Rhetoris oratione pro Chandreno pag. 759. seq. pag. 761. 762.
Pachymeris ἔκφρασις τῶν Αὐγουστέων &c. 764. seq.
Gregorii Palamæ περὶ προσευχῆς, κεφάλαια cum Claudii Capperonerii versione pag. 776.
Hippocratis Medici & magni Ducis Apocauci imagines ex antiqvo Codice Regio Operum Hippocratis, cum versibus Græcis in eorum laudem. 777. seq.

Ex Philothei Patriarchæ Antirrhetico lib. XII. pag. 786. Ex libro I. p. 792 798.

Versus Oraculorum Caldaicorum laudati à Jo. Laurentio Philadelphiensi Lydo, qvi in editione Obsopoeana desiderantur 786.

Excerpta ex Epistolis Gregorii Palamæ ArchiEpiscopi Thessalonicensis 787. seq. Epistola ejus ad Augustam, Annam Palæologinam, integra, qvam Boivinus putat fundamentum fuisse initæ ab Augusta cum Palama adversus Patriarcham (Jo. Calecam) societatis 788.

Ex Palamæ Oratione adversus Jo. Calecam Patriarcham 789. 790. De aliis Palamæ scriptis in Bibl. Reg. pag. 805. seq.

Notitia de Opere Nicephori Patriarchæ pro imaginibus qvod Theodoro Grapto tribuitur in Codice antiqvissimo, unde decepti Cantacuzenus, Gregoras, Philotheus, Jo. Cyparissiota & alii p. 793. titulus libri: τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ Ἀρχιεπισκόπου γενομένου Κωνσταντινουπόλεως Νικηφόρου λόγος ὑπὲρ τῆς ἀμωμήτου καὶ καθαρᾶς καὶ εἰλικρινοῦς ἡμῶν τῶν χριστιανῶν πίστεως, καὶ κατὰ τῶν δοξαζόντων εἰδώλοις προσκεκυνηκέναι. Vide de hoc opere supra p. 297.

Eusebii Epistola ad Constantiam, 795. seq. de qva supra p. 102.

Theodori Grapti locus è Cod. Regio suppletus 796.

Subscriptio Calligraphi Leonis Cinnami in Codice Regio 2951. pag. 804.

INDEX SCRIPTORUM, aliorumqve qvorundam in Nicephori Gregoræ Historia Byz. memoratorum.

Ad numeros librorum capitumqve, & ad paginas editionis Boiviniana. Tomus II. incipit à pag. 353.

ACademia 200. 205. 206. 211. 289. 292. 565. Platonica 354.

Acindynus XVIII. 8

Ægyptii circulatores VIII. 10.

Æschylus Prometheo 235. 644.

Æsopi Phrygii dictum, ex terra lacrymis macerata hominem formatum. XVI. 4. fabula de lupa & agno 640. 650.

Anacharsidis dictum, κρεῖσσον ἕνα φίλον κεκτῆσθαι πολλῶν ἄξιον, ἢ πολλοὺς ἀξίους μηδενός 382.

Anaxa-

Anaxagoras 207.
S. Andreæ Monasterium 109. 161.
Andronici Palæologi senioris, Imp. invectiva in Historicos maledicos. lib. 1. cap. 1. Sortibus Biblicis utitur, & de pace ineunda dubius, Psalterium consulit, & in loco Psal. LXVII. 15. acqviescit. VIII. 11. pag. 220. Nepotis metu ad imaginem Deiparæ confugit. IX. 6. ab eodem Nepote detrusus Imperio, dictus est Antonius Monachus IX. 8. Ejus Oratio in Nepotem, apud Patriarcham Esaiam & Pontifices. IX. 3.
Andronici nepotis Oratio ad internuncios ab avo missos. IX. 2. ad milites IX. 4. in conjuratos XI. 2. Oratio in Synodo contra Barlaamum habita. XI. 10. Gregoram consulit moriturus, num astra Medicorum curationi suffragentur XI. 11.
Antiocheni Patriarchæ decreta & literæ contra Palamam 562.
Antigonus τῶν Ἀλεξάνδρου διαδόχων ὁ κράτιστος Eumenem dolis vincit 306.
S. Antonii festum 283. templum in urbe Nicæa. 26.
Apollinaris hæreticus 714.
Apophthegma Sapientis, mirantis non qvod navigasset aliqvis, sed qvod bis navigasset. XII. 6. Thaletis vel Platonis, beatum se prædicantis qvod non Barbarus natus esset sed Græcus VIII. ult. Imp. Cantacuzeni, rebus ex voto fluentibus, νῦν ἐμοὶ νήφειν χρεὼν, ὅτε τοὺς ἄλλους μεθύειν ἀνάγκη IX. 8. Ægyptii Regis, filiorum suorum calamitatem majorem ajentis lacrymis IX. 10.
SS. Apostolorum Templum 494.
Aristotelis de DEI substantia & operatione, sententia. 683. de mente perfecta 684. Aristotelicæ lingvæ labyrinthi 293.
Arius 707. 714. Ariani 578.
Arsenius Patriarcha CPol. III. 1. IV. 4. &c.
Arsenii sectatorum Ἀρσενιατῶν schisma 77. 101. 160. 161.
Asanis oratio ad Matthæum Cantacuzenum sororis filium XVI. 2.
Astrologus Gallus 453. 483.
S. Athanasius 604. 610. 671. 672. 677. 680. 684. 708. 710. 714.
Athanasius Patriarcha CPol. VI. 5. 7. & VII. 1. 9.
Athanasius Patriarcha Alex. Constantinopolitanum perstringit fabella de fele alba in vas atramentarium lapsa & habitum adeo indu-

ta Monachalem, & tamen ingenium ſuum ſubdolum carnisqve cupidum adhuc retinente VII. 1.
Athanaſius Gregoræ adverſus Palamam ſocius. ejus elogium XVIII. 5. pag. 562. Athanaſius ni fallor Lepanthrenus, cujus ad Gregoram Epiſtolam Boivinus edidit.
Attalus Trojanus, Trallium conditor. V. 5.
Ἀτλικῦ παυλὸς ἐναργέστερον πέπλυ τὰς σὰς αἱρέσεις Διαγράφων 204.
Barlaamus advena Calaber 567. ἤσκεῖο τὴν Λαλίνων δογμαλικὴν σοφίαν 343. Λαλινόφρων 570. inde Græcis inviſus 579. Dionyſii Areopag. & μυσικῶν τ' ἐκκλησίας δογμάτων ἑρμηνεύς 581. Monachos oppugnat 344. Palamæ adverſarius, in Synodo A. C. MCCCXLI. damnatur. ibid. Tomi adverſus eum promulgati memorantur. 570. &c.
Baſilius Magnus 314. 315. 454. 587. 603. 609. 610. 620. 622. 646. 649. 650. 659. 675. 680. 684. 703. ἐν τῷ περὶ πίσεως λόγῳ 483. antirrhetica contra Eunomium 598. ἐν τοῖς πρὸς Ἀμφιλόχιον 638.
Beccus Chartophophylax, atqve inde Patriarcha CPol. V. 2. VI. 1. 2.
Nicephorus Blemmydes πολλῇ τῇ σοφία ἐξησκημένος, ὁπόσην τε Ἑλλήνων ὑμνῶσι παῖδες ἢ ὁπόσην οἱ τ' καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας προσάται καὶ ῥήτορες ἐς ἡμέτεραν ὠφέλειαν πρᾴθηκαν 27. Patriarchatum CPol. oblatum ſibi recuſat 31. θείων γραφῶν ἐμπειρόταλος, ὃς σχολῇ δεδωκὼς ἑαυτὸν, ἤρξαλο συλλέγειν πολλὰς ἀφορμὰς τῶν θείων γραφῶν μαρτυρίας, συγκρῖναι δοκίσας τῷ τῶν Λαλίνων δόγμαλι. 78.
Bogomili & Maſſaliani circa montem Atho 448. 550.
Britanniæ Epiſcopi 574.
Byzas Byzantii conditor VIII. 5.
Cabaſilas Gregoræ amicus, poſtea Palamæ ſectator, à Gregora oppugnatur 644. ſeq. 661. ſeq. 697. 715. 716.
Cæſar à Bruto & Caſſio occiſus 108.
Calliſtus ex Atho monte in Patriarchæ CPol. dignitatem evectus. 547. 658. ſeq.
Cambyſes Perſarum Rex ex Rege Ægypti capto, flendi cauſam rogat 274.
Jo. Cantacuzeni Imp. Orationes XII. 3. 5. 6. 8. XIII. 8. XVI. 4. XVII. 4. XVIII. 8. Epiſtola ad Joannem Patriarcham XV. 3.
Luctatius Catulus & C. Marius Cimbros & Teutones profligarunt. 19.
Chalcedonenſis Concilii canon duodevigeſimus 248.

Chal-

Chaldæi 22. 23. 53. Chaldæorum oracula 454. sapientia 201. 276. imperium 360.
Charondas Catanæus, conditor Reip. 500. & legislator Siculorum 695.
Chilas Ephesi Episcopus 108. 109.
Jo. Chrysostomus 132. 604. 636. 681. 803.
Nicephorus Chumnus, Caniclei præfectus, vir sapiens & qvi sub Andronico seniore plurimum valebat pag. 147. filia ejus Eulogia nubit Joanni Andronici & Irenes filio, sed non diu post sine liberis defuncto. ibid. seq.
Clemens S. Petri successor 312.
Κλῆρος βασιλικὸς, Imperatorius clerus 306.
Jo. Climacus ὁ τῆς ἀσκητικῆς ὑποσάτης κλίμαξ 604.
Clisthenes ex qvatuor tribubus decem fecit apud Athenienses 500.
Codices MSS. venditi à Turcis Nicæa potitis 282.
Concilium Atramyttenum, qvod judicium de dissentium scriptis igni permittit, flammis utraqve in cineres redigentibus 101.
Ephesinum 313. 642.
Generale qvartum 582. 248.
Generale sextum seu Trullanum 248. 565. 582. 608. 652. ἡ βίβλος τῶν πράξεων τῆς θείας καὶ οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου 574.
Conciliorum Generalium acta 604.
Concilia Iconomachorum λῃστρικά 600.
Concilium contra Arsenium Patriarcham. XV. 4. contra Barlaamum, in templo S. Sophiæ XI. 10. contra Beccum VI. 2. contra Bogomilos & Massalianos XIV. 7. contra Joannem Patriarcham XV. 9. contra Isidorum Patriarcham XV. 10. Synodus Palamitica. libro XVIII. XIX. XX. XXI. λῃστρική 560. 684.
Cosmas melodus. 696.
Critobulus cum Florentio in dialogo Gregoræ loqvens inducitur 343.
Crœsus à Cyro victus 93. 191. 279.
Cylonium scelus 499. 684.
Cypriorum & Rhodiorum Epistolæ adversus Palamam memorantur 494.
S. Cyrillus 684.
Cyrus Persarum Rex 35. 93. 191. Cyrus junior Darii & Parysatidis Filius 115.

Jo.

Jo. Damaſcenus 613. 668. 673. 674. 681. 711.
Daniel Cyzici Epiſcopus 108. 109.
Darius Perſarum Rex 115 306. 360. 508.
Darii Codomanni qverela qvod beneficio in morte affectus gratiam referre non poſſet 646.
David Propheta 112. 163. 599. ejus κιννύρα 208. βίβλια 716. Ejus verba qvædam 315. 657. &c.
Debrorum Macedoniæ Epiſcopus, Metropolitano primæ Juſtinianæ ſubjectus 99. 100.
Delphorum Theologi 319. laurus 199. tripus 92.
Demetrius Martyr 242 ejus feſtum 380. templum CPoli 542.
Demetrius Poliorcetes, Antigoni F. 70.
Democritus Philoſophus 230. 601.
Demonactis Rhetoris χαρίεντα ἀποφθέγματα 204.
Demoſthenes 206. à Philippo Rege ob fidem Patriæ præſtitam celebratus 254 ejus dictum *conſilia ex eventu judicanda* reprehenditur 365. lucernas Demoſthenis redolentia 211.
Dercyllidas, Lyſander & Lacedæmonii Harmoſtæ qvibus tributa pendere Attici & Bœoti coacti 129.
Dexius Gregoræ amicus & contra Palamam ſocius, ὃς λόγῳ καὶ ἀρετῇ τὸν βίον ἀεὶ κοσμῶν, ἐδειξε καὶ νῦν ἐν τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶσιν ἀδαμῶς ψευδομένην ἔχων τὴν κλῆσιν 562.
Diaſia, feſtum Athenienſium in honorem Jovis 233.
Diogenes Cynicus laudatus ab Alexandro M. 438. ejus dolium 508. dictum, gloriam contemtu ejus facillime comparari 645.
Dionyſius Siciliæ tyrannus 458. Platonis adventu regia ejus pulvere impleta, i. e. ad Geometriæ ſtudium freqventandum adducta 319.
S. Dionyſius Areopagita 593. 680. 687. 688. 692. 693. 696. 698.
Dioſcorus ArchiEpiſc. Alex. 642.
Dorica harmonia 194. 195. 449.
Doxologia ſacra 55.
Gregorius Drimys, Palamæ Magiſter à Gregora reprehenditur XIX. 1. pag. 578.
Dyrrhachii Epiſcopus ὁ πάνυ, ὃς πολιᾷ βίᾳ, καὶ σωφέσεως ὀξύτητι, καὶ μεγαλοφυΐᾳ γνώμης διέπρεπεν ἐν τοῖς Ἐπισκόποις, λόγῳ τε τὴν ἀρετὴν κοσμῶν, καὶ ἀρετῇ τὸν λόγον X. ult.

Enga-

Engastrimythus 252. καὶ Βάκχη καὶ Φοιβόληπτος 453.
Epaminondas 74.222.299.471.
Ephectici Philosophi 453.
Ephesi ἀρχιθύτης sive Metropolita, cui octoginta annos nato ἐπηύθει καὶ κόσμιον εἶδος. καὶ γλώττης εὐστροφος ἦχώ, καὶ φιλοσοφία συναυξηθεῖσα αὐλῷ, ὅση τε καθ' Ἕλληνας, καὶ ὅση τὰ θεῖας αὐλῆς 561.
Epicurei 453.496. magistrorum decreta non audent in dubium revocare 318. solem pedali esse magnitudine docebant 608.
Esaias Patriarcha CPol. VIII. 12. IX. 3.6.7.9.10.
Per sacra Evangelia juratum 196. 363.
Eudocia Palæologina. infra in Hypatia.
Eugenii porta, CPoli 101. 170.
Eumenes Antigoni dolis circumventus 306.
Eunomius hæreticus 598. 696. 714.
Euripides 190. 397. Poëta sapientissimus 191.
Eusebius τῶν τότε λογίων ὁ πρῶτος. 591. ejus contra imagines. ibid. seq. 598.
Fabula de fele in atramentarium sutorium prolapsa. Supra in Athanasius Patriarcha CPol. Fabula de ave divinatrice & aucupe. 413. fabula Attica sive Græcanica 210. 625. 660.
Favorinus Philosophus 519.
Flavianus Patriarcha CPol. in Synodo Ephesina à Dioscoro occisus 642.
Florentinus dialogus Gregoræ contra Barlaamum XI. 10.
Gani metropolita 561. seq.
Gentilium dicta SS. Patribus consonantia 682. seq.
Georgius Cyprius, vide Gregorius.
Georgius Lariſſæus, hæreticus Bogomilus 450.
Georgii Martyris imago 187.
Gerasimus Monachus, Patriarcha CPol. VIII. 2. & 6.
Germanus Patriarcha CPol. ante Arsenium, ἀνὴρ συνετὸς καὶ ἀρετῇ καὶ λόγῳ τὸν βίον κοσμήσας III. 1.
Germanus ex Episcopo Adrianopolitano Patriarcha CPol. post Arsenium IV. 4. & 8.
Germanus Heraclæ Thraciæ Metropolitanus 100.
Gibellinorum & Gvelphorum (Γελφων καὶ Γιμπιλίνων) factiones. VIII. 1. pag. 176.

Joannes Glycys Patriarcha CPol. VI. 8. VII. 11. ejus teſtamentum VIII. 2.

Theodorus Graptus 591. 596. ſeq. 684. 715. ejus laus & libri adverſus Iconomachos (qvi tamen Nicephoro CPolitano erant tribuendi) 712.

Nicephorus Gregoras Glyceos Patriarchæ auditor VII. 11. Teſtamentum ei ſcribit VIII. 2. Theodorum Metochitam officiis colit & ſolatur VIII. 5. in Choræ monaſterio ab eo collocatus VIII. 5. Philoſophiamqve & Aſtronomiam ab eo edoctus VIII. 7. Epiſtolis & verſibus ab eo honoratus & doctrinæ veluti heres inſtitutus filium & filiam ejus viciſſim inſtituit. VIII. 5. Chartophylacis dignitatem repudiat VIII. 9. & Patriarchalem dignitatem. XVIII. 1. de Paſchate diſputat VIII. 13. vitam Joannis Heracleæ metropolitani avunculi ſui ſcripſit IX. 7. vanas prædictiones refellit Epiſtola ad amicum IX. 11. & Aſtrologos. XIV. 8. Monodia in obitum Andronici ſenioris. X. 1. junioris. XI. 11. in Theodorum Metochitam X. 2. Oratio conſolatoria apud Andronicum juniorem de obitu matris ejus. X. 6. Laicus à Joanne Patriarcha advocatur ad diſputandum cum Epiſcopis latinis X. 8. Ejus Dialogus Florentius ſive de ſapientia. X. 10. Synodo contra Barlaamum licet invitatus non interfuit. XI. 10. Patriarcham inter & Palamam arbiter conſtitutus, Palamæ dogmata damnat XV. 7. XVI. 5. XX. 1. &c. habitum Monaſticum induit, aulæqve valedicit. XVIII. 4. poſt Synodum Palamiticam domo includitur XXI. 4. duriore premitur cuſtodia. XXII. 2. XXIV. pag. 716. Diſputatio cum Cabaſila lib. XXII. ſq. à pag. 661. Oratio apud Cantacuzenum. XVIII. 4. apud ſocios Orthodoxos. XVIII. 5. apud Synodum Palamiticam XIX. 1. Antirrhetici & σηλιτευτικοὶ λόγοι 567. 593. 697. 708. 713. adverſus Barlaamum, & ἐξηγήσεις eorum qvæ obſcurius ſive γριφωδέστερον ab antiqvis dicta ſunt XVIII. 7. ubi ſenio jam confectum ſe innuit. Sermones ejus per Eccleſias in Sanctorum commemorationibus legebantur 716. Diſcipulus ejus perfidus XII. 3. alii XVIII. 5. non ſatis conſtantes XX. 3. Socii ejus etiam ipſi commentarios ſcripſerunt de ſuis cum Palama concertationibus XX. 4. Oratio ad Andronicum Juniorem, ut temporum emendationem fieri curaret & æqvinoctii verni mutationem. VIII. 30.

Grego-

Gregorius Cyprius, Patriarcha CPol. ὃς τὸν ἐν ταῖς γραφαῖς εὐγενῆ ἁ Ἑλλάδος ῥυθμὸν, καὶ τὴν Ἀτθικίζουσαν γλῶτταν ἐκείνην πάλαι πολὺν ἤδη χρόνον λήθης κρυβέντα βυθοῖς, φύσεως δεξιότητι καὶ φιλοπονίᾳ τελεωτέρᾳ πρὸς φῶς ἤγαγε, καὶ οἱονεί τινα ἐχαρίσατο ἀναβίωσιν VI. 1. pag. 99. Zelotis ſuſpectus Latiniſmi pag. 100. male eum habet Becci vividum ingenium & eloqventiæ vis, ἡ τοῦ Βέκκου γλώττης καὶ διανοίας ὀξύτης. VI. 2. ſcripta adverſus eum. VI. 4. p. 108.
Gregorius Nazianzenus 316. 319. 483. 574. 578. 584. 587. 601. 602. 638. 668. 674. 705. ὁ μέγας ἐν Θεολογίᾳ, ἐν τοῖς τῆς Θεολογίας λόγοις 313.
Gregorius Nyſſenus 314. 621. 696. 713. 714.
Harioli Itali: harioli à Perſis oriundi, Colchidem habitantes: eorum prædicta 275. hariolis fides habetur 453. fanaticorum προφοιβασμοί 77.
Hecuba Trojana 86. Helicon Muſarum 293. Parnaſſus 66. 154.
Hellanodicæ, judices incorrupti 213. 311. 505.
Heraclea Thracicæ Epiſcopus Patriarcham CPol. conſecrat. VI. 1. pag. 100. Vide infra, Severi Lex.
Heracleenſis Epiſcopus Joannes, Gregoræ avunculus IX. 7. Philotheus, Palamæ θερμὸς θιασώτης 711.
Heraclitus Philoſophus 230. 601.
Herodotus ὁ τὰ Περσικὰ συγγράψας 18.
Hieroſolymorum Patriarcha 312. 488.
Hiſpaniæ Rex alicujus ſcandali occaſione, interdicto damnatus à Papa. 102. ἔτοιμος τοῖς τῶν Λατίνων ἐντιμοτέροις, μὴ κηδεύειν Ῥωμαίοις (non jungere ſe Byzantinis connubio) πρὶν τὸ εὐδόσιμον εἰληφέναι παρὰ τοῦ Πάπα. ibid.
Hodegetriæ Mariæ ſive Deiparæ τῶν ὁδηγῶν Imago, 51. 183. 259. Monaſterium 342. 346. 357. templum 333.
Homerus 17. 18. 90 231. 232. 235. 294. 347. 364. 414. 454. 483. 564. 567. Homerus & Plato ſapientes qvidem, ſed μὴ ὀξάμενοι τὸν χρυσὸν, ἀπεκηρύχθησαν ὡς αἱρετικοί 659.
Homeridæ Ὁμηρίδαι, qvi dictis Homericis delectantur 206.
Hyacinthia, Spartanorum feſtum 233.
Hymni ſanctorum de SS. Trinitate antiqvitus cantati in Eccleſia ab Iſidoro Patriarcha CPol. aboliti, & in eorum locum, qvos recens ipſe compoſuit, introducti 521.

Hypatia altera & Pythagorica Theano, proverbium de fœmina erudita (Eudocia Palæologina) 180.
Iconomachi 14. 104. 591. 599. 711. 712. ἀσματα & λόγους panegyricos non aboleverunt 716. seq. à Palamæ sectatoribus imagines in ignem conjectæ 593.
Joannes Aprenus, Calecas, Patriarcha CPol. X. 7. 8. XII. 2. & 6. seq. XIV. 3. XV. 3. 4. 9. XVI. 4. XIX. 1.
Joannes Beccus vide supra in Beccus, & Joannes Cantacuzenus, Chrysostomus, Damascenus, Glycis.
Joannes Heracleæ Episc. Gregoræ avunculus IX. 7.
Joannes Sozopolitanus, Patriarcha CPol. VI. 7. & 11.
Jobus, Bogomilus hæreticus 450.
Flavius Josephus 146.
Josephus Patriarcha CPol. IV. 8. V. 2. VI. 1. Josephi hujus sectatores Josephitæ 77. 101.
Josephus Cretensis & Georgius Lariſſæus Bogomili 450. tomus de ipsorum impietate Byzantium missus memoratur ibid.
Isaacus Asceta 604.
Isaacus Bogomilus 450.
Isidorus ex Monembasiæ Episcopo Patriarcha CPol. Palamæ fautor. XV. 10. 12. XVIII. 1. 2 anathematismi in eum scripti XV. 10. Isidori Canones igne deleti XVI. 5. pag. 521. Vide & supra, Hymni.
Oportebat calceum ab Istiæo consui, ab Aristagora vero indui; proverbium pag. 95.
Ithacenses 66.
Judæi 98. Nissan suum ordiuntur alias ab alio Martii nostri die. 227. μονοθέται 608. pridem populus dilectus 487. nunc gens damnata & proscripta 716
Julianus Apostata 584. 690.
Jupiter 210. Olympicus Phidiæ opus 200. ejus tela à Cyclopibus fabricata 625. concubitus cum Semele 693.
Jusjurandum Imperatori præstitum Patriarcha & sacerdotum Collegium scripto consignatum sacris Codicibus inserit 65.
Justinianus Imp. Bulgariam urbem patriam suam privilegiis donat. 14. Choræ monasterium condidit 282.
Justini Martyris elogium, & liber de Monarchia XXIII. p. 682.

De

De nube & Ixione fabula 663.
Lacedæmonii victi ab Epaminonda 299. post Leuctricam pugnam aurum mulieribus interdicunt 471. eorum Aristocratia. 500 exercitus navalis. 58. Lacedæmonii trecenti ad Thermopylas. 391.
Lamia domi cœca, foris perspicax 695.
Latini frustra se D. Petri successores jactant. X. 8. controversias pridem agitatas renovant. id. Latini duo Episcopi agunt de Ecclesiarum concordia. id. Liturgia semel cum Latinis post initam concordiam celebrata V. 2. Latini in multis recte sentiunt. X. 1. num. 32. Tzacones barbare pro Lacones 58.
Λατινόφρονες vide, Barlaamus, Gregorius Cyprius, Meliteniotes, Georgius Metochites.
Leonidæ Spartani dictum, ad Thermopylas pugnaturi, δεῦτε δακπήσωμεν, ἵνα εἰς ἅδδ ἀριστήσωμεν 396. 563.
Libanius Ethnicus, Basilii M. amicus 662.
Lucianus Sophista Græcus, auctor Διαλόγων νεκρικῶν 581.
Luminum solenne, duodecimus dies post Natalem CHristi 384.
Lyceum 200. 205. 206. 289.
Lycurgus 200. Spartanorum Legislator 695. Aristocratiam constituit apud Lacedæmonios 500.
Lysander Lacedæmonius 129. 293. 299.
Lysis Pythagoreus & Synesius ὁ πάνυ vetant κοινὰ ποιεῖσθαι τὰ φιλοσοφίας ἀγαθὰ τοῖς μηδ' ὁναρ τὴν ψυχὴν κεκαθαρμένοις 198.
Manichæi materiam præexistere docent 603. cum illis sentit Palamas 714. Manichæorum doctor qvidam cum aliis ejus sectæ post abjuratos errores baptizatur VIII. 15.
Marcion hæreticus 604.
C. Marius Cimbrorum & Teutonum victor 19.
Martius (Coriolanus) 509.
Martyrum certamina 638.
Massagetæ (seu Alani) Christiani antiqvitus VI. 10.
Massaliani & Bogomili in monte Atho XIV. 7. & pag. 550. 578. 579.
S. Maximus Confessor 611. 612. 669. 670. 671. 681. 685. 702. ἐν τῇ πρὸς Πύῤῥον Διαλέξει 574.
Μελάγχλαινοι, Scythica natio 19.
Melchisedechus ἀναρχος 594.

Meliteniotes, Cleri Imperatorii Archidiaconus Λατινόφρων 78. 104.
Μεσημβρινοὶ λῆροι Meridiani nebulones, 277. Calabri.
Mesembria civitas munita & πολυάνθρωπος 35. 281. 282. 299.
Georgius Metochites, Imperatorii Cleri Archidiaconus, Λατινόφρων 78. 104.
Theodori Metochitæ elogium VII. 11. & X. 2. ubi Monodia in ejus obitum. vide & supra in Gregoras. Choræ monasterium instauravit 657. ἔμπνους βιβλιοθήκη καὶ τῶν ζητουμένων πρόχειρος εὐπορία 168. Aristotelicæ lingvæ labyrinthos explicuit 293. Palamæ & Gregorii Drymeos errores damnat 578. &c.
Miltiadis & Themistoclis virtus rebus adversis inclaruit 207.
Μιξολύδιοι, μιξοφρύγιοι 233.
Mithridatis Imperium amplissimum 400. venena ab eo explorata ibid.
Ἀττικὸς μῦθος de Momo Jovem reprehendente qvod cum Mundo tam pulchro non etiam dignum universitatis laudatorem produxisset VIII. 9. pag. 210.
Monachi Evchitæ & Omphalopsychi XI. 10.
Literæ ad Monachos in monte Atho datæ ab Anna & Joanne Palæologo 482.
Monasterium Adelorum, proximum Trajanopoli castello 561. S. Andreæ 109. 161. Archistrategi sive Sancti Michaelis ad Bosphorum 75. Auderorum, proximum Rodope monti 389. S. Basilii 493. Choræ à Justiniano conditum à Metochita instauratum IX. 13. & pag. 187. 190. 657. Chortaitæ 219. . Cosmidii 217. Cratæi (monasterium Virginum) 160. Cyriotissæ 177. Hodegetriæ seu Deiparæ τῶν Ὁδηγῶν 342. 346. 357. Libis 285. Manganorum 260. Neæ XIV. 10. direptum, ibid. παναχράντου S. Mariæ 97. Pantocratoris 50. Paschasii 46. Περιβλέπτου 166. Pertze (monasterium Virginum) 160. Sosandra 30. 38. Studii, à Constantino Porphyrogenito instauratum, à Latinis desolatum VI. 5. 6. p. 116. Xerolophi 117. 131. 159.
Mos antiqvus docendi publice CPoli sacras literas variis in locis, κατὰ διαφόρους ἡμέρας καὶ τόπους τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐδίδασκον ὁ μὲν τὰ τοῦ προφήτου Δαβὶδ ᾄσματα, ὁ δὲ τὰς τοῦ μεγάλου Παύλου Ἐπιστολὰς, ὁ δὲ τοὺς Εὐαγγελικοὺς τοῦ Σωτῆρος νόμους, καὶ καθ' ἕκαστα πάλιν ὅσοι περὶ ἱερατικὸν ἦσαν ἀξίωμα, περικείμενοι κατὰ διαδοχὴν ἐκεῖθεν κατ' οἴκους καὶ πατριὰς

πατριὰς εἰπεῖν καὶ συναυλίας τῶν παροικούντων τὸν θεῖον ἐκήρυττον λόγον.
Eum morem ſua ætate defeciſſe qveritur VI. 5. pag. 113.
Moſes pictor 450.
Mozyles Epiſcopus, Nicephori Ætoliæ Principis legatus 99. Debrorum Epiſcopo prælatus, Heracleenſem inaugurat VI. 5.
Nabonaſſaris anni 225.
Naupacti Metropolitanus 100.
Naziræi & novi δογματισταὶ, Palamitæ 564.
Nero Imp. tibiis operam dans & tripudiis 642.
Nicephorus ex Metropolita Epheſino Patriarcha CPol. IV. 1.
Nicephorus, vide Blemmydes, Chumnus, Gregoras.
Niobes lacrymæ 86.
Niphon ex Cyzici Metropolitano Patriarcha CPol. VII. 9. & 11. IX. 7.
Novendiale ſacrum III. 3. Novendialis luctus 358.
Numa Pompilius, Romanorum Legislator vetuit imaginem DEI effingi hominis vel animalis ſpecie 695.
Numiſmata πολιτικὰ, ſive communis uſus 247. numi aurei in finibus Perſarum inventi IX. 10.
Nymphæum 30. 83. in Lydia 116.
Occaſionis effigies 393. 662.
Olympici athletæ 275. 311. ludi; 296. certamina Olympica 203. Olympicus oleaſter 199.
Omphalopſychi Monachi XI. 10. p. 344.
Oraculum de Michaëlis Palæologi I. obitu 92. de Trallibus ab Andronico ſeniore inſtaurandis. V. 5. de morte Michaëlis II. Imp. VII. 13. de ſeniore Andronico IX. 14. Liber in qvo Imperatorum fata figuris ænigmaticis involuta fuerunt. ibid. Libri fatidici VIII. 5.
Oracula Chaldaica 454.
Oraculorum ortus & inventio: cur obſcura & ambigua: qvænam cavenda V. 7.
Oratio, ſimulacrum animi, ἀγάλματι ἐοικέναι τινὶ τὸν λόγον συμβαίνει 574.
Oratio Matthæi Cantacuzeni ad Aſanem avunculum XVI. 2. Irenes Auguſtæ ad Matthæum filium XVI. 3. Syrgiannis VIII. 4. Apocauci in Cantacuzenum XIII. 9. Palamæ in Gregoram, XX. 5.

Vide

Vide & ſupra Andronicus ſenior & junior, Aſanes, Cantacuzenus & Gregoras.
Oreſtæ & Pyladæ 361. 404. 450. 502.
Origenis libri contra Celſum & alii commentarii à SS. Patribus laudantur 582.
Orpheus 347. Orphei cithara 205. Tragœdiæ 289.
Oſtenta & prodigia futuram Imperii calamitatem portendentia. VIII. 5. 14. & 15. IX. 14. XIV. 2. & p. 58. 191. 385. 386. 389. 480.
Gregorius Palamas Gregorii Drimyis diſcipulus XIX. 1 p. 578. Epiſcopus Theſſalonicæ, ab Iſidoro Patriarcha ordinatus XV. 12. excerpta ex ejus libris XXI. 2. & 4. pag. 664. 675. 693. 697. 699. ἐκ τῶ λόγε p. 593. ἐκ τῶ περὶ Φωτὸς 594. ἐκ τῶ λόγε τῶ ἡ ἀρχὴ, Φιλονεικῆσι μὲν ἂν ἀλλήλοις. ibid. Oratio apud Synodum 607. Græcanicæ literaturæ (μέσην Ἑλληνικῆς) imperitus 678. ὕθλων μεσὸς καὶ μύθων Ἑλληνικῶν 693. novus Eunomius 696. pejor Pnevmatomachis 704. 707. Iconomachus 714. iisqve pejor 717. omnium hæreſeon reus 713. libros plus ſexaginta ſcripſit 699. ejus ſeptem errores. ibid. & 700. Palamas & Philotheus in Evchariſtia non corpus & ſangvinem CHriſti agnoſcunt, ſed typum & figuram 711. 713. anathematiſmi in Palamam pronunciati à Joanne Patriarcha 583. Tomus Palamæ ab eodem rejectus 482. Synodum metuit 550. Synodus adverſus Palamam * A. MCCCXLV. habita 523. Synodi Palamiticæ Anno MCCCLI. Acta 561. ſeq.

Pala-

* Synodum illam coactam à Johanne Caleca Patriarcha, & habitam A. MCCCXLV. obſervat Boivinus in notis pag. 790. cujus integram obſervationem de pluribus Synodis in illa cauſa celebratis & pluribus tomis editis hic apponam. *Per annos*, inqvit, *decem habita ſunt de iisdem rebus Concilia ſaltem quatuor.* Primum *A. C.* 1341. *Junii die* 15. *adverſus Barlaamum.* Secundum *circa A.* 1345. *adverſus Palamam qui jam à Majo menſe A.* 1343. *carcere incluſus tenebatur*: Tertium *A.* 1347. *adverſus Joannem Calecam Patriarcham.* Qvartum *denique A.* 1351. *Majo menſe adverſus Gregoram & alios Acindynianos. Joannes Cyparisſiotes meminit etiam* τελευταίας συνόδε *quam ait coactam fuiſſe ab Epheſi Metropolita, Palamiticar. transgreſſ. lib.* I. *ſerm.* 4. *cap.* 10. *in fine.* Tomi vero promulgati ſunt longe plures: *nempe* 1) Tomus Hagioriticus, *de qvo Palamæ Cod. Reg.* 2409. *fol.* 267. 2) Tomus Synodicus *in Barlaamum & Acindynum, editus menſe Auguſto A.* 1341. *de quo Lambecius Biblioth. Cæſar. lib. IV. p.* 30. 3) Tomus Ignatii

Patriar-

Palamitæ, Παλαμναῖοι 453. &c. παλαμναία κακόνοια 693. Somnia Prophetica Palamitarum 651.

Παναθήναια 292. 371. qvadriennio qvoqve exeunte, Olympiæ celebrata 372.

Papa in sacris hymnodiis vult in diptychis memorari cum cæteris IV. Patriarchis, & ad se tanqvam ad superius tribunal esse ἔκκλητον sive Provocationem V. 2. p. 75.

Patriarchæ auctoritas, infula, calcei, subscribendi mos XIV. 3. indocti & simplices maxime placent Imperatoribus. VIII. 2. Πατριαρχικοὶ ἄρχοντες 661.

Paulus pictor, ζωγράφων ἄριστος, Georgii Martyris imaginem pinxit 187.

Pelopidas pecunia ab Artaxerxe accepta bellum gessit cum Agesilao 74.

Pentheus discerptus à Bacchis 625. Pericles 205. Περίπατος 292.

Persarum sapientia & scientia 201. 276. lex adversus ingratos 367. Imperium per Satrapias divisum XII. 7.

μεγάλου Πέτρου καθέδρας Διάδοχοι 312.

Phidiæ Cicada & Jupiter Olympicus 200. sculptura (λαξευτική) 469.

Philipporum Episcopus legatus à Cantacuzeno ad Annam. XV. 8.

Philippus Aridæus 225.

Philippi Macedonis dictum, fidem Demosthenis in patriam laudantis. 254. ridentis Alexandrum qvod cithara modulate caneret 279.

Philosophicum axioma, non posse contraria eodem tempore eidem rei inesse 367.

Patriarchæ Antiocheni contra Isidorum, editus A. 1344. *Novembri mense, laudatus ab Allatio in diss. de libris Eccles. Græc. p.* 184. 4) Tomi contra Palamam *Varii, Variis temporibus à Joanne Patriarcha editi, id qvod ipse Palamas testatur his verbis:* ὥσπερ εἷς ἐστι Χριστὸς ἀληθινὸς ὁ ἐπὶ πάντων Θεὸς, Ἀντίχριστοι δὲ πολλοὶ γεγόνασιν - - οὕτω καὶ συνοδικὸς τόμος κατ' εὐσέβειαν ἐφ' ἡμῶν τῆς ἀληθείας συνήγορος, εἷς ἀντίτομοι δὲ νῦν γεγόνασι πολλοί - - τρίτος οὖν ἐστιν οὗτος τῶν παρὰ τοῦ τῷ Βαρλααμίτῃ συναινεῖν Ἀκινδύνῳ προελομένου νῦν ἐξενηνεγμένων, καὶ παρ' ἡμῶν ἐξεληλεγμένων. *Cod. Reg.* 2409. *fol.* 287. *His addatur* 5) Tomus contra Joannem *Patriarcham editus mense Februario A.* 1347. *de qvo Lambecius Bibl. Cæsar. lib. VI. p.* 28. *item* 6) Tomus & Anathematismi in Palamam, *editi mense Julio ejusdem anni, qvorum meminit Leo Allatius Græc. Orthod. Tom.* 2. *p.* 795. *& de Ecclesiæ Occid. & Orient. perp. cons. p.* 803. *Deniqve* 7) Tomus contra Gregoram *& ejus sectæ propugnatores, editus mense Augusto A.* 1351. *qvi qvidem tomus exstat in Auctario novissimo Bibliothecæ Græcorum Patrum, parte altera p.* 135.

Philosophi Athenis rixabantur non nisi pacis tempore 452.
Philotheus Heracleæ Episcopus, Palamæ scripta Evangelio æqviparat. 589. in Evchariſtia tantum agnoscit typum & figuram 711.
Φρέριοι (Fratres Minores, vulgo Φρεμβέριοι) 78.
Pindarus 207.
Pisistratus Athenienſis 465.
Plato 188. 200. 205. 206. 293. 294. 319. 573. Aristonis F. 235. 313. ad Dionyſium in Siciliam profectus 310. 589. ſupra in Dionyſius. Platonis dicta 95. 158. 181. de Mente ſeu Deo 313. 684. de amatoris anima 373. verba ex Timæo 694. Platonis Dialogos παιδικοὶ καθυβρίζουσιν ἔρωτες 606. Platonicæ Ideæ 4.
Plectrorum vi ex mari piſces à piſcatoribus, è ſilva colubri à præſtigiatoribus extrahuntur 189.
Plotinus de DEI ſubſtantia & operatione 683. de Mente, omnium rerum parente 684. de unitate 685.
Plutarchus Chæronenſis 18. 695.
Pnevmatomachi Spiritum S. ποίημα & κτίσμα docentes 645. 707.
Poëtæ fabularum parentes 98.
Pompejus Magnus 53. 400.
Proclus Platonicus de Uno & unitate, plurimam partem verba Platonis uſurpat 685. de participatione 690. ſecum ipſe pugnat 691. refellitur. ibid. Procli Θεολογικὰ ſive Theologicæ Inſtitutiones 686. verba à Palama corrupta 692.
Profanarum ſcientiarum in Theologia uſus 679. 680.
Gregoras Cantacuzeni Imp. Prometheus 559.
Protei Pharii more in omnes ire formas 358.
Proverbia: ἀεί τι Λιβύη φέρει καινόν 507. ἅμας ἀπαιτεῖν, ἀρνεῖας σκάφας 591. δικτύῳ θηρεύειν ἀνέμων πνοάς 559. 573. δρυὸς πεσούσης πᾶσιν ἐξεῖναι ξυλεύεσθαι 665. εἰς πῦρ ξαίνειν. 178. 559. ἐκ δ' κεφαλῆς τὸ ὕφασμα 634. ἐν καιρὸς μοῖρα 377. 573. ἐν πίθῳ τὴν κεραμεᾶν δρᾶν 710. ἐξ ὀνύχων τὸν λέοντα 634. Ἰλιάδος μακρότερος λόγος 58. καθάπερ ὀστράκῳ μεταπεσόντος 133. καθ' ὑδάτων γράφειν 573. κῆν σαυτῷ βελτεροφόντες 676. πίθηκοι πιθηκίζοντες καὶ μύρμηκες μυρμηκίζοντες τὰ σφῶν ποιοῦσιν αὐτῶν 235. Σκυθῶν ῥῆσις. 487. 499. ὡς ἐπὶ μανδραβόλῳ 388. ὡς μηδὲ πυρφόρον λελεῖφθαι 529. Endymionis ſomnus 667. camelus cornua appetens etiam auribus orbata eſt 476. fumum fugiens in ignem incidit 55. inter Phrygum & Per-

& Perſarum limites multum intereſt. 198. Lemnia mala 15. Lesbia ſtructura 576. montem parturientes murem pepererunt 555. Myſorum præda 14. 261. 479. ne Hercules qvidem contra duos 665. Onus Ætnagravius 656. Tantalea vita. 508. 538. Tantaleum ſaxum 119. 184. 513. 580. Gigantum proventus 556. Lamia domi cœca, foris perſpicax. 695. Sardonius riſus 601. Sirenum voces 206. Sybariticæ menſæ 612. Penelopes tela 77. 277. 415. Trojanæ næniæ 15. proverbia rem aliqvam fieri non poſſe indicantia ὄρνιθ@ γάλαζητεῖν, Φακῇ γωνίαν κάμπτειν, ὠὸν τίλλειν, θάλασσαν πείρειν, πλίνθον πλύνειν, κωφῷ ὁμιλεῖν, τυφλῷ φανέειν, ἀνδριάντα γαργαλίζειν, εἰς τετρημένον πίθον ἀντλεῖν, ἄτρα τοξέυειν, πῦρ ἀλείφειν, ξ' μαχαιρῶν κυβιστᾶν, κοσκίνῳ φέρειν ὕδωρ, νεφέλας ξαίνειν, Αἰθίοπα λευκαίνειν 210. 768. Vide & ſupra Iſtiæus, Oreſtæ, Proteus, &c.

Pſalterium ad ſortem ex eo colligendam conſultum ab Andronico Seniore 220.

Claudius Ptolemæus, magnus Aſtronomus 146. 225. 294. 454.

Sexti & Pyrrhones καὶ ἡ ἀντίθετ@ γλῶσα 584.

Pythagoras ex Ægypto in Atticam navigans 200. Pythagoras Numa & Plutarchus nihil præter DEum ſtatuunt increatum 695.

Pythagorei 453. 600. Magiſtri decreta non audent in dubium revocare 318. eorum ſilentium qvinqvennale 600. 637.

Reliqviæ ſacræ venditæ à Turcis 282. (146.

Roſſicus Princeps dignitatem Dapiferi habuit apud Conſtantinum M.

Rubris literis ſcripta Cantacuzeni Epiſtola ad Patriarcham 475.

Sabellius hæreticus 651.

Sapientiæ liber 698. 705.

Semele Jovis ignibus abſumta 693.

Serapidis fanum 552.

Seres 25. Serica texta 436.

Severus Imp. Byzantium captum & mœnibus nudatum Heracleæ Thraciæ civibus pro pago habitandum donavit 100. inde Heracleenſis Epiſcopus CPolitanum conſecrat. ibid.

Sextus Empiricus. ſupra in Pyrrho.

Simiarum dialecticarum proventus, ut Gigantum in fabulis 556.

Siſinnius Novatianus primæ Synodi adjutor contra Arium 582.

Socrates 200. 205. 206. 293. 319. 573. Socratici 565.

Spartani veteres pane & aqva contenti 399. Sparta 46. 299. 471.
Ὅσον ἐν ῥαψῳδίαις τῶν ἄλλων κηρύκων ὑπερφωνεῖ ὁ Στέντωρ 206.
Stoa Attica à qva Stoici 200. 205. 206. 289. 292. 354.
Stratocles Epidaurius tibicen bonus, at non item vir bonus 357.
Syllæ & M. Antonii proscriptiones 643.
Symbolum fidei Catholicæ 628. 708. de additamento *filioque* nulla controversia, ubi de concordia Græcæ cum Latina Ecclesia actum V. 2.
Synesius. Vide supra, in Lysis.
Synodus non est qvæ fit præter Ecclesiasticas regulas 557.
Telchines mali dæmones 52. 222. 366. 517. 615.
Tempe Thessalica 153. 563.
Templum S. Antonii in urbe Nicæa 26. SS. Apostolorum 494. Discipulorum CHristi duodecim 170. Blachernense 78. 104. 489. 495. 497. 695. Deiparæ Hodegetriæ 333. Deiparæ ad Magnesiam (Sosandra) 26. Deiparæ τῆς πηγῆς ad fontem 49. 221. S. Demetrii CPol. 542. Joannis Baptistæ in urbe Prusa. II. 7. Martyrum qvadraginta IX. 14. Pauli Magni (templum maximum) prope portam Eugenii 170. Salomonicum 470. S. Stephani Protomartyris 494.
Templum S. Sophiæ τῆς ἁγ. Θεοῦ σοφίας μέγα τέμενος 230. Θαῦμα τῆς οἰκουμένης 495. asylum olim inviolatum, à Gabala & Patriarcha temeratum XIV. 9. &c.
Ternobi Episcopus Metropolitano subesse desinit II. 3.
Thaborium Lumen XIX. 2. XX. 2. & pag. 589. 590. 591. seq. 629.
Thales Milesius 135.
Theano Pythagorica 180.
Thebæ ab Alexandro M. vastatæ 510. Thebani 69. 155. 471.
Themistocles 207. 279. 298. 301. 306.
Theodoritus Cyri Episcopus magnum contentionis incendium excitavit, ut fumi molestias multi diu senserint X. 8. p. 313.
Theoleptus vir sanctus, Philadelphiæ Episcopus, ejus urbis à Turcis obsessæ servator 135. legatus ad Syrgiannem ab Andronico seniore 197.
Therstites 590. Theseus 450.
Thetidis & Pelei nuptiæ 98. nuptiale convivium 522.
Tomus Synodicus in Massalianos & Bogomilos. XIV. 7. Tomus contra

tra Barlaamum 579. Tomus Palamiticus XXI. 5. inusitatis cerimoniis consecratur XXI. 6. auctoribus probro est. id. Vide & supra in Palamas.
Torneamentum, τόρνεμεν & ντζέρα X. 3. p. 296.
Tragelaphi sive chimæræ 4.
βίελοι Τραγικαί. 86.
Tripus Βασιλικὸς 692. Delphicus 198.
Trophonii antrum 231.
Τυφῶνες ὑποχθόνιοι. 362.
Tyrus ab Alexandro M. expugnata 191. Tyri Episcopus qvi Synodo Palamiticæ interfuit. XVIII. 5. XX. 6. XXI. 3.
Wenceslaus (Σφενδοσθλάβος) Bulgarorum Princeps 174. 196. 238.
Ulysses 631. Vulcanii crateres 276.
Xerxes 207. 391. 563. cum Cantacuzeno comparatus 624. ferocia ejus ab Atho monte compressa 449.
Zaleucus Locrorum Epizephyriorum Legislator 500. 695.
Zelotæ Græci adversus Λατινόφρονας sævi. VI. 1. & 2. Zelotæ Thessalonicenses XIII. 10. XLI. 1.
Zenonis Philosophi dictum, inter Philosophos altercantes in convivio apud legatos Babylonios tacentis, πορευθέντες ἀπαγγείλατε ἰδεῖν ἐν Ἀθήναις ἄνθρωπον σιωπᾶν ἐν συμποσίῳ δυνάμενον 452.
Zopyrus 306. 360.

Fuere & alii Nicephori complures, ut S. *Nicephorus Antiochenus*, cujus Acta fabulosa etiam alteri Nicephoro Petinensi in Istria adaptantur. Vide Papebrochium T. 6. Maji p. 807.

NICEPHORUS BASILACA Rhetor CPoli circa A. C. 1160. de qvo dixi lib. IV. cap. 30. §. 11.

Nicephorus Basilius, castelli Melenici præfectus sub Andronico seniore, de qvo Gregoras IV. 9. &c.

NICEPHORUS BLEMMYDA, Abbas, circa A. C. 1255. designatus à Theodoro Lascari Imperatore Patriarcha CPol. munus non adiit sed Presbyteri dignitate & Monastico habitu contentus vixit. Confer de illo Boivinium ad Niceph. Gregoram pag. 728. & Allatium contra Creyghtonum p. 611. seq. & ad Georgium Acropolitam pag. 254. & de Consensu lib. 2. c. 14. §. 4. ubi *Epistolam* ejus *Encyclicam* Græce edidit, & (qva lingva etiam apud Odoricum Raynaldum T. XIV. Annal.* ex Allatii versione legitur,) latine. *Libros* Blemmydæ *duos de Spiritu S.* laudat Manuel

* ad A. 1255. num. 76.

nuel Caleca libro IV. contra Græcos, *Indicio*, inqvit, *nobis sunt Nicephori Blemmydæ Monachi & presbyteri, cujus in omni virtute & sapientia nomen insigne apud omnes est, duo ad Theodorum* (Ducam) *Lascarim Regem libri de Spiritu S. conscripti, qvibus indicatur ex filio & per filium substantiam habere, à Sanctis Patribus traditum.* In editis prior horum librorum Jacobo Bulgariæ Archiepiscopo, posterior Imperatori Lascari inscriptus est. Prodierunt Græce & Lat. ad calcem Tomi XIII. Annal. ab Raynaldo editi cum versione Allatii Rom. 1646. fol. & in ejusdem Allatii Græcia Orthodoxa T. 1. p. 1 - 60. ibid. 1652. 4. Ad eundem Ducam Lascarin scripsit librum * *de Imperatoris institutione ὁποῖον δεῖ εἶναι τὸν βασιλέα*, qvi in variis Bibliothecis occurrit MStus. Etiam in Bibl. Vindobonensi, sic uti fuit interpolatus à *Georgio Galesiota* Magnæ Eccles. CPol. Diacono & *Georg. Ocnæota: De quæstionibus quibusdam dogmaticis* ad eundem Lascarin, & *Orationem de fide* ad Monachos Monasterii à se exstructi, cujus inde κτήτορα se vocat, atqve *libros tres institutionis ad Monachos* memorat Labbeus pag. 88. seq. & 94. Bibl. nov. MSS. *Encomium Greg. Nazianzeni*, & *expositionem versuum ejus* pag. 111. *Isagogen in Arist. de cœlo & quod mundus non sit ab æterno* pag. 114. *Historiam de S. Paulo & Patribus qui in Latro monte solitariam vitam egerunt*, elegantissime & ad antiqvum succum conscriptam habere se testatus est Allatius p. 244. ad Georg. Acropolitam. In Vaticana, ut ab eodem Allatio discimus, MS. legitur λόγος ὃς ἐπεσάλει τῷ βασιλεῖ, βασιλικὸς κληθεὶς ἀνδριάς. ἔστι δὲ καὶ μοναστὰς καὶ παντὶ σωδαίῳ λυσιτελής. Incipit: Νόμος ἀρχῆθεν συμβαίνων τοῖς πράγμασι τὰς ὑπηκόους εἰσφέρειν τῷ βασιλεῖ. *Logicam* ** è qvatuor, & *Physicam* è duobus MSS. Bibl. Augustanæ Græce (non simul etiam latine, ut præstantissimo Caveo traditum) edidit *Joh. Wegelinus* Augustanus, Augustæ Vindel. 1605. 8. Utraqve junctim (Logica enim πρῶτον βιβλίον dicitur in Physica p. 32.) scripsit Blemmidas in gratiam Johannis Ducæ, & Physicæ p. 264. seq. inseruit fragmentum *exegeseos* suæ *in Psalmos*, cujus alia aposphasmatia servantur MSS. in Bibl. Vindobonensi, in qva etiam reperitur λόγος περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος, qvemadmodum Ingolstadiensis & Vaticana habent

* Locum exinde producit Allatius de libris Ecclesiasticis Græcor. p. 121.

** Blemmidæ *de quinque vocibus* latine prodiit Joach. Perionio interprete Basil. 1542. 8. & *ratio de compendiaria arte differendi & de Astrolabio*, una cum aliis aliorum scriptis, interprete Georgio Valla. Venet. 1498. fol. Hoc de Astrolabio ad Nicephorum Gregoram sunt qvi referunt.

habent ejus *Encomium in S. Johannem Evangelistam*, & λόγους *de anima & corpore*, atqve *de fide*, *virtute ac religione* opuscula. In Vindobonensi præterea sunt περὶ οὔρων ποίημα τοῦ λογιωτάτου καὶ σοφωτάτου Βλεμμίδου: incipit: τῶν ἀσθενῶν ὑέλια μάθε τρισκαίδεκα: tum περὶ αἱμάτων, sive κανὼν εἰς τὰς κρίσεις τῶν αἱμάτων τῆς φλεβοτομίας τῶν ἀσθενῶν, (qvæ duo carmina in alio codice tribuuntur *Maximo Planudæ*:) vide Lambecium lib. VI. p. 109. Præterea εἴδησις τῶν ἰατρικῶν μέτρων, & Διαγνώσεις καὶ θεράπειαι τῶν ἀσθενειῶν τῶν ἀνθρώπων. Deniqve Geographicum περὶ οἰκήσεων opusculum. Γεωγραφίαν συνοπτικὴν vocat Salmasius pag. 276. Epist. *Demonstrationem qvod individuis vita non sit præfinita*, memorat in Apparatu Possevinus. Vide & infra, in *Nicephorus Monachus*.

Nicephorus Bryennius Ethnarcha ab Imp. Constantino Monomacho appellatus, sed imperium cum affectaret oculis privatus est A. C. 1057. qvo Isaacius Comnenus Augustus acclamatus fuit. Vide Cangii familias Byz. pag. 177.

Nicephorus Bryennius II. Dyrrachii Dux, à *Nicephoro Botaniata* Imp. victus & oculis privatus una cum filio *Nicephoro Bryennio* III. qvem à scriptore diversum esse, adversus Zonaram ostendit Possinus ad Bryennium pag. 116.

NICEPHORUS BRYENNIUS IV. Cæsar, Nicephori Bryennii secundi ἀπόγονος & maritus Annæ Comnenæ, filiæ Alexii Comnneni Imp. defunctus circa A. C. 1137. de cujus vita consulendus Martinus Hanckius lib. 1. de rerum Byz. Scriptoribus cap. 28. Ejus ὕλη * ἱστορίας ad socrum Irenem Augustam è Ducarum familia, Annæ matrem, Alexii Comneni conjugem, sive *libri qvatuor commentariorum de rebus Byzantinis* ab Isaaci Comneni principatu usqve ad initia Alexii Comneni, sive ab A. C. 1057. ad 1081. latine versi & utraqve lingva primum editi sunt à *Petro Possino* S. I. qvi illos descripsit ex perantiqvo codice Jacobi Cujacii ac Petri Fabri Sanjoriani, qvo Annæ Com-

* Nicephorus ipse in præf. οὔτε γὰρ ἱστορίαν συγγράφειν προείρημαι, οὔτε πλέκειν τῷ Ἀλεξίῳ ἐγκώμιον, μόλις γὰρ ἂν πρὸς ταῦτα ἥτε Θουκυδίδου δεινότης, καὶ τὸ Δημοσθένους ἐξήκρεσε μεγαλόφωνον. Ἀλλ' ἀφορμήν τινα παρασχεῖν βουλόμενος τοῖς τὰ ἐκείνου συγγράφειν ἐθέλουσι πρὸς ταύτην τὴν γραφὴν ἐξώρμησα. Ταύτη τοι καὶ ὕλη ἱστορίας ὄνομα ἔστω τῷ λόγῳ. Auctores nullos allegat hic Nicephorus præter Homerum pag 63. lib. 2. & lib. 4. pag 101. Euripidem pag. 102. Patriarchæ Antiocheni Æmiliani mentio pag. 64. lib. 2. & Thomæ Patriarchæ CPol. qvi Michaëlem Imp. Monachum factum creavit Metropolitam Ephesi p. 84. lib. 3. sed ibi pro Θωμᾶς videtur legendum Κόσμας.

Comnenæ Alexias libris illis ſubjecta legebatur. Prologus ἀκέφαλος necdum ex alio codice ſuppletus. Poſſini editio lucem vidit inter ſcriptores Hiſt. Byz. Pariſ. 1661. fol. ad calcem Procopii. Addendæ eruditæ *Caroli du Freſne* notæ, qvæ ſubjectæ ſunt Johanni Cinnamo. ibid. 1670. fol.

NICEPHORUS CALLISTUS, de qvo capite ſuperiore pag. 130. ſeq.

Nicephorus Catacolonis Conſtantini Filius qvi Annæ Comnenæ ſororem natu minorem Mariam in matrimonio habuit. Vide Alexiadem lib. X. pag. 276.

NICEPHORUS CERAMEUS, ὁ κεραμεὺς ſive *Figulus* Poſſevino & in qvibusdam Codd. MSS. dicitur, qvi notior eſt ſub nomine Theophanis Ceramei, de qvo alibi.

NICEPHORUS CHARTOPHYLAX, de qvo ſupra pag. 298. Idem forte Diaconus & Chartophylax CPolitani Patriarchii qvi Concilio Nicæno II. interfuit A. C. 787. & qvi poſtea Patriarcha CPol.

NICEPHORUS CHUMNUS Canicleo præfectus, cujus filia Irene nubſit Joanni Palæologo, qvi deinde Imperator ab A. C. 1295. vide Cangii familias Byz. pag. 236. Eidem Chumno ſub exitum vitæ facto Monacho *Nathanaëlis* nomen inditum, ut conjicit Jo. Boivinus ad Gregoram pag. 761. & affirmat Cangius ad Zonaram p. 148. De ineditis ejus ſcriptis vide ſi placet Caveum ad A. C. 1320. *Orationem funebrem in Theoleptum Metropolitam Philadelphiæ* allegat idem Boivinus pag. 759. Alia hujus Chumni pag. 751. 753. 754. ſeq. 761. 763. &c. Caſauboniana pag. 21; *Inter libros MSS. Bibl. Regiæ unus eſt inſcriptus* Ναθαναὴλ ὁ Μοναχὸς ὁ κῦρ χώμνος *qvi CPoli ante annos* 300. *vixit. In eo continetur* Oratio ad Theſſalonicenſes *miſſa*, & variæ Epiſtolæ, *ex qvibus apparet Nathanaëlem illum fuiſſe alterum Jobum, cui tot adverſa contigerunt, ut dici vix qveat. Dignus auctor qvi legatur vel ob ſummam inſcriptis pietatem. Habetur*, inqvit Cangius, *in Bibl. Regia num.* 751. *Codex continens varia opuſcula & Epiſtolas Nicephori Chumni, in qvibus ſunt ſermones conſolatorii duo, qvorum alter ad Imperatorem ſcribitur de morte Despotæ filii, alter ad ejusdem Chumni filiam Imperatricem* (βασίλισαν) *de illius viduitate, cujus tum annus erat ſextus decimus.* Apud Labbeum pag. 295. Bibl. novæ MSS. pro Nathanaëlis *Chromni* nomine reponendum *Chumni*, ubi hos opuſculorum illius

illius titulos vefert: *De primis & simplicibus corporibus. Nihil inferius terra, cum ipsa sit in medio. Neque materiam ante corpora, neque species sive ideas absque corporibus, sed omnia simul. Antirrheticus adversus Plotinum; animas non prius existere quam corpora. De anima nutritiva & sensitiva. Non esse impossibile, neque præter rationes Physicas, aquas esse supra cœlos. De aëre, & quare cum sit natura calidus, tamen cum agitatur, frigidus sentiatur, & de grandine & ventis. Adversus antiquos Philosophos de eodem argumento. In CHRISTI transfigurationem. Sanctio, Natalis Domini feriam non tantum uno die sed per totum mensem celebrari debere. Symbuleuticus de justitia ad Thessalonicenses, & urbis encomium. Ex Imperatoris decreto, ut judices jurejurando obligentur ad munus sancte obeundum. Encomium ad Imperatorem. Querela adversus Niphonem ob male administratam Patriarchatus sui provinciam. Oratio funebris in Theoleptum Metropolitam Philadelphiæ. Confutatio Latinorum dogmatis de processione Spiritus S. Testamentum valetudine adhuc firma melius quam urgente morbo ordinari. Ap Episcopum Philadelphiæ de miraculo in Cana. Ad eundem de petitione Elisei ab Elia. Ad filiam Imperatricem de ipsius viduitate. Ad Imperatorem de obitu Despotæ & filii ejus. Consolatio in calamitate amici. De charitate erga proximum, & omnia relinquenda ut CHRISTUM sequamur, & de benedictione paterna quam surripuit Jacob suadente matre. Chrysobullum super quadam consultatione Imperatricis. Chrysobullum ad Cralem Serviæ. De reconciliandis Monachis qui defecerant, Chrysobullum. De judicio adhibendo & eligendo genere dicendi. De his qui iniquo animo ferebant quod Rhetores quosdam imperitos objurgaverat. Chrysobullum de unione Monasterii in Galesio & S. Resurrectionis. Epistolæ CLXXII.* Possevinus testatur in Vaticana extare Nicephori Chumni *de oratione, judicio & operatione*, qvid ex eis amplecti qvid fugere deceat. Fuere etiam Georgius Chumnus, & Johannes Chumnus & Michaël Chumnus, de qvibus alibi.

Nicephorus *Comnenus* Sebastus, A. 1089. occisus, de qvo Congius famil. Byz. pag. 172.

Alius Nicephorus Comnenus, qvem suspectum sibi, oculis A. C. 1206.. multavit Constantinus Basilii frater. id. p. 170.

Nicephorus *Confessor* sub Leone Armeno, Monasterii *Medicensis* in Bithynia Hegumenus, de qvo Henischius ad IV. Maji T. 1. p. 500. seq. Alius Nicephorus Confessor, idemqve Patriarcha CPol. ab A. 806.

Nicephorus *Conſtantini Copronymi* F. à fratre Leone IV. Imp. oppreſſus A. C. 776. Vide Hiſt. Miſcell. XXIII. 3. Theophanem &c.

Nicephorus Deſpotes, Michaëlis nothi filius natu maximus, Epiri Princeps, de qvo Gregoras IV. 9. Acropolita c. 64. &c.

Nicephorus Diaconus, vide Nicephorus Chartophylax & Nicephorus Phryx.

Diogenes Nicephorus, qvi excœcatus licet, literis & ſingillatim Geometriæ dedit operam, de qvo Anna Comnena IX. Aſexiados pag. 255. ſeq. 266.

Nicephorus Domeſticus ſub Leone Baſilii F. Vide Codini Origines CPol. n. 87. & Scriptores poſt Theophanem p. 221. Nicephorus. Drungarius. id. p. 227.

Nicephorus Dyrrachii Epiſcopus tempore Concilii ſecundi Nicæni, cui præterea interfuere Nicephorus Epiſcopus Ἀδάτων, Adatenſium, Nicephorus Epiſcopus Φλόγγων ſive Φλόγαν Flogenſium, Nicephorus Epiſcopus Λάνδων, Lundenſium, Nicephorus Epiſcopus Ἀδρανῆς Hadriani, & Nicephorus Diaconus ac τοποτηρητὴς Γαργάρων vicarius Epiſcopi Gargarenſium. Nicephorus Hegumenus ſive Archimandrita S. Andreæ & alter S. Sergii & Μιδικίων, itemqve tertius S. DEI genitricis.

NICEPHORUS GREGORAS, de qvo dictum hoc ipſo capite. Vide & Acta Eruditor. A. 1704. pag. 134. ſeq. Maligne qvædam eum in Hiſtoria ſua tacuiſſe notat Allatius de conſenſu utriusqve Eccleſiæ pag. 727. Ex libro XXIX. adhuc inedito nonnulla affert libro de Synodo Photiana pag. 318. ſeq. & 542. ubi etiam laudat vitam *S. Mich. Syncelli* à Gregora ſcriptam, & Martyrium Κοδράτου *Quadrati Corinthii*, qvod è Codice Bavarico Græce edidit Henſchenius T. 2. ad X. Martii p. 696. & latine ex Reinoldi Dehnii S. I. verſione, p. 8. Hic pro *Quadrato* male *Cordatus* vocatur in appendice ad Hiſtoriam literariam præſtantiſſimi Cavei.

Flavius Nicephorus I. Imperator CPol ab A. 802. ad 811. de qvo Cangius pag 127. famil. Byz.

Nicephorus II. *Phocas* Nicephori Phocæ patricii Nepos, Imperator ab A. 963. ad 969. qvo à Zimiſce occiſus eſt. Vide Cangii familias Byz. p. 149. 150. Ejus *Novellæ* qvædam *Conſtitutiones* exſtant, ut ſex illæ qvæ Græce & Lat. leguntur in jure Græco-Romano T. 1. pag. 113-117. edit. Freheri, & T. 2. pag. 168-171. & qvas habet Edmundus Bonefidius lib. 1. juris Orientalis pag. 5. & 28. Hujus

Nice-

Nicephori Imp. jussu conscriptus liber *de re militari* sive *de eventibus bellicis & excursione* περὶ παρόδρομῆς πολέμου in 55. capita divisus qvi passim citatur è MS. Palatinæ Bibl. à Meursio in glossario, & MS. bis exstat in Bibl. Cæsarea Vide Lambecium lib. VII. pag. 202. seq. Exstat & MS. in Vaticana, Regia Paris. Ingolstadiensi, Barberina & Farnesiana, ut notavit Naudæus lib. 2. de studio militari p. 518.

Nicephorus III. *Botaniates* Imperio ab Alexio Comneno dejectus A. 1081. Ejus *aurea bulla* confirmans decreta Synodalia de incestis nuptiis atqve sponsalibus, facta * sub Johanne Xiphilino Patriarcha, Græce & Lat. in jure Græco-Rom. lib. 2. pag. 121-123. edit. Freheri.

Nicephorus *Leonis* Isauri F. à Patre Imperator renunciatus A.C 718. sed à fratre Constantino Copronymo excœcatus.

Nicephorus *Martyr* circa A. C. 260. cujus Acta Græce & Latine vulgavit Henschenius ad 9 Febr. sinceriora autem è Codd. MSS. Regiæ & Colbertinæ & Monasterii S. Germani à Pratis Bibl. vulgavit Theodoricus Ruinartus in Actis primorum Martyrum sinceris & selectis p. 239. editionis nitidæ Wetstenianæ qvæ hoc ipso anno 1713. Amsteld. fol. post priorem Parisiensem A. 1690. 4. auctior prodiit. Omitto alios Martyres de qvibus Martyrologia 25. Febr. 1. Martii &c.

Nicephorus *Medicienſis*. Vide supra, Nicephorus Confessor.

Nicephorus *Melissenus* Cæsar, de qvo Anna Comnena in Alexiade. Nicephorus Melissenus Comnenus, Crotoniates Episcopus, parvo & aureo *libello de ritibus Ecclesiæ* citatur à Nic. Comneno Papadopoli, prænot. mystagog. p. 10. 220. 267. 348. 386.

Nicephorus è Monacho, *Miletì* Episcopus, circa A. C. 900. cujus Vitam MS. habuit Raphaël du Fresne & Franciscus Combefisius.

NICEPHORUS *Monachus* circa A. C. 1100. clarus, si credimus Petro Possino, qvi λόγον ejus *de custodia cordis*, περὶ φυλακῆς καρδίας Græce & Latine in thesauro suo Ascetico edidit pag. 404. Paris. 1684. 4. Et hic & alter Nicephori Monachi λόγος priori subjunctus περὶ προσοχῆς *de attentione*, MS exstat in Bibl. Vindobonensi. Neqve fortasis Nicephorus iste diversus à Nicephoro Blemmida, de qvo supra. Vide & infra, Nicephorus Studita.

Nicephorus *Palæologus* & Nicephorus *Synadenus* pro Alexio Comneno pugnantes cæsi à Roberto Calabriæ Duce. Anna Comnena III. Alexiados pag 117.

* Habentur lib. 3. juris Græco Rom. pag. 213. seq.

NICEPHORI *Paschalei* sive *Paschaleæ* Monachi de jejuniis Græcorum libellus lingva eorum vulgari scriptus, exstat ad calcem Horologii. Ejusdem de Confessione memorat Allatius de Consensu utriusqve Eccles. p. 1304.

NICEPHORUS *Patriarcha* CPol. ab A. C. 806. & alter circa A. 1259. De utroqve dictum supra p. 295. 299.

Nicephorus Patricius, Geometriæ ludo præfectus sub Constantino Porphyrogenito. Vide scriptores post Theophanem p. 278.

Nicephorus *Petinensis* Martyr in Istria. Vide supra, Nicephorus Antiochenus.

NICEPHORUS *Philosophus* & Rhetor CPoli, de qvo supra p. 300. Videndum, idemne cum Nicephoro Gregora.

Nicephorus Phocas, Bardæ Phocæ magni Domestici filius circa A. C. 1091. occisus, de qvo Cangius p. 151. famil. Byz.

Nicephorus *Phryx* Diaconus, Historiæ scriptor Cedreno & Joanni Scylitzæ laudatus

Nicephorus ex Evnucho Imperatoris Constantini VIII. Monachus *Studita* A. C. 1035. de qvo Cedrenus p. 738.

Nicephorus *Synadenus*. Vide supra Nicephorus Palæologus.

NICEPHORUS URANUS, Magister sive Rhetor Antiochenus, à qvo descripta Vita S. Simeonis junioris Stylitæ (qvi A. C. 597. Mauritii 15. ætat 75. obiit) Græce & Latine exstat in Actis Sanctor. 24. Maji T. 5. pag. 307-401. cum latina versione Conradi Janningi S. I.

Nicephorus Xanthopulus, idem cum Nicephoro Callisto.

VII. Venit jam recensendum Volumen *scriptorum post Theophanem*, sive qvi Historiam Byzantinam ab Leone Armenio Mich. Curopalatæ Imperatoris, in qvo desinit Theophanis Chronicon, successore produxerunt usqve ad Nicephorum Phocam Imp. & ex MSS. Codd. recensiti atqve versione donati sunt à *Francisco Combefis.* Ord. Prædicatorum Congregationis S. Ludovici, sed lucem demum viderunt post ejus fata, * Paris. 1685. fol. unde etiam annotationes, qvas in hos scriptores vir doctus parabat, desiderantur. Scriptores ipsi in illo Volumine hoc ordine leguntur:

1. *Ano-*

* Obiit Combefisius Parisiis A. 1679. 23. Jun. ætatis 74. De ejus vita consulendi Carolus Peraultus in viris Seculi XVII. illustribus qvi in Gallia claruerunt, Tomo 2. pag. 48. & Lud. Elias du Pin in Bibliotheca scriptorum Ecclesiasticorum T. XVIII. pag. 99.

1. ANONYMI, qvem incerta conjectura *Leontium Byzantinum*, vocari video à Labbeo in protreptico p. 14. & 46. *Chronicon*, Theophani continuando *Constantini Porphyrogenneti* jussu conscriptum *libris IV.* * de totidem Imperatoribus: lib. 1. de *Leone Armenio* qvi A. C. 813. cœpit imperitare, lib. 2. de *Michaële Balbo*, lib. 3. de *Theophilo* Michaëlis, & lib. 4. de *Michaële* Theophili filio qvem nece sublatum scribit 24. Sept. Anni Græcorum 6376. h. e. CHristi 868. Græca Combefisius vulgavit ex apographo Barberiniano Codicis MS. Vaticani, qvod Holstenius Româ transmiserat. A Constantino Porphyrogenito, vel ejus nomine verba qvædam inserta videntur lib. 2. ubi de Creta à Saracenis liberanda sermo, p. 51.

2. CONSTANTINUS *Porphyrogenitus* Imperator A. C. 959. extinctus de vita avi sui *Basilii Macedonis*, qvi Michaëli Theophili Filio A. C. 868. succesit, qvemqve notat cum illo decessore suo Michaële annum unum habenas Imperii gessisse, deinde vero alios annos undeviginti solum rerum summam præclare administrasse, usqve ad Annum nimirum 888. Vita ista jam lucem viderat, cum *Leonis Allatii* versione, in ejus *συμμίκτοις* A. 1653. 8. divisa in sectiones sive capita LXX. Sed Combefisius Græca ad jam memoratum apographum Barberinianum recensuit, novam adjunxit versionem, & sectionibus CI. aliter atqve Allatius dispescuit, qvæ diversa capitum distinctio crucem solet figere citantibus scriptorem, vel citata loca inqvirere cupientibus. Qvod in titulo legitur: *ἱστορικὴ διήγησις ζ βίε καὶ τῶν πράξεων Βασιλείε ζ ἀοιδίμε βασιλέως, ἢν Κωνσαντῖν ⊖ βασιλεὺς ἐν Θεῷ Ῥωμαίων ὁ τάτε υἱωνός, φιλοπόνως ἀπὸ διαφόρων ἀθροίσας διηγημάτων τῷ γράφοντι προσανέθετο*, per *τὸν γράφοντα* intellige auctorem qvatuor præcedentium librorum, qvibus hanc vitam bona venia Imperatoris subnexuit, & qva testatur se deterritum esse, ne & ipse vitam Basilii scriberet, ita enim Anonymus ille Chronici scriptor in præfat. ad eundem Constantinum, cujus jussu ad Theophanem continuandum accessisse se profitetur: *εἰ καὶ ζ ἀοιδίμε συπάππε, ἀλλ' ἐν βασιλεῦσι ἐυκλεὴς βασιλείε τὰ ⊖ῦδε σὸ ἱσορήμαια, καὶ μὴ πάσης σαφηνείας καὶ λόγε ἐυκοσμίας ζ τὸ τῶν γενομένων ἀληθὲς καὶ εἰλικρινὲς εἰς τὸ φανερὸν ⊖ῦδε τ σὴν πολυμαθεςάτης εἰδήσεως ἐξαγορευθέντα, ⊖ειτῖον ἂν εἴη ἀδοκίμων διηγήσασθαι.* Labbeum qvi hanc vitam non à Constantino ipso sed ab alio ejus jussu scriptam est suspicatus, refellit Martinus Hanckius de Hist. Byz. scri-

* Librorum distinctionem ab ipso auctore esse patet ex pag. 108.

ptoribus p. 473. atqve ſolus ille, Hanckio nec viſus ſcriptoris anonymi locus (nondum eum prodierat) ſufficit ab Labbei & qvi eum ſeqvitur Cavei (ubi de Leontio Byz. Chronographo agit A. C. 920) conjecturam elidendam.

3. *Anonymus* (alius ut videtur & ſuccinctior qvam qvi priorum qvatuor librorum eſt auctor) de rebus *Leonis* Philoſophi, qvi Baſilii filius & ſucceſſor fuit, pag. 217 - 232. de *Alexandro* Leonis fratre pag. 233. 234. de *Conſtantino* Porphyrogenito Leonis F. qvi puer ſeptennis pervenit ad Imperium, & primos ſeptem annos ſub Nicolao Patriarcha & aliis tutoribus, matre Zoë, annos ſex & viginti cum *Romano* Lacapeno, ſocero, ac deniqve ſolus annos qvindecim rebus præfuit, atqve ita per annos LV. vixit dignitatemqve Imperatoris geſſit: pag. 235-292. Et de *Romano* juniore Conſtantini Porphyrogeniti filio pag. 293-300. Plura promittit ille ſcriptor de Theophili Urbis præfecti p. 275. & de aliorum ſummæ in aula CPol. auctoritatis virorum moribus, qvæ non exſtant, certe lucem non viderunt.

4. *Anonymi* * *Diſſertatio ſtelitevtica contra Iconomachos*, & Synodum Copronymianam ſcripta circa A. C. 745. atqve adeo ante ſeptimam Synodum ſive Nicænam ſecundam, p. 303-311.

5. JOANNIS *Monachi Hieroſolymitani*, *narratio de origine motuum Iconoclaſtarum* p. 312. 313. Idem hic Johannes (forſitan Hieroſolymæ urbis poſtmodum Epiſcopus) cujus λόγον ἀποδεικτικὸν de ſacris imaginibus ad Conſtantinum Cabalinum ſive Copronymum edidit Combefiſius T. 2. auctarii novi, ſive in Hiſtoria Monothelitarum pag. 665. & qvam Codices alii tribuunt *Joanni Damaſceno*. De Codice Regio ex qvo duo hæc opuſcula Combefiſius deſcripſit, & in qvo etiam leguntur teſtimonia Patrum qvæ pro imaginibus in Synodo Nicæna ſecunda afferuntur, videnda Clariſſ. Montfauconi Palæographia Græca p. 65. 66. *Videri autem poteſt*, inqvit Combefiſius, *præclarus ille Codex qvaſi* ὁπλοθήκη *univerſalis, collecta habens præcipua qvæqve Catholicorum adverſus hæreticos* (CHriſti maxime Myſterium impugnantes) *munimenta. Ex illo illuſtris Petrus de Marca* ** Vigilii Confirmationem V. Synodi *pridem produxit, tametſi non omnibus ejus fidem fecit. Ipſe certe qvi librum*

* Inſcribitur *Dialogus*. Sed nihil habet qvod Dialogum referat.

** In diſſ. de Epiſtola Vigilii, Pariſ. 1642. & ad calcem Operis de Concordia Sacerdotii & Imperii inter diſſertationes varias Petri de Marca pag. 207. 227. ſeq. Vide & Baluzium ad lib. V. de Concordia Sac. & Imp. cap. 12.

librum compoſuit, tantaque in eo Patrum ac Conciliorum digeſſit, de hac confirmatione quaſi non plane illi exploratæ veritatis, ac nutantis fidei, ſcripſit repertam eſſe inter Acta qvintæ Synodi. - - - *Habet hic Codex* Leontium de Sectis, *longe editis emendatiorem, & auctoritatibus quæ illic deſiderantur, auctiorem.* ὁδηγῶ *plura capita, (quem omnem pluraque ejus complectitur) nova ex illo facere liceat, ſic editis laborantia, ut nec ipſe* Anaſtaſius *ſua agneſceret, etſi omnia deſoquit vulgator & interpres.*

6. *Ex narratione de miraculis S. Demetrii* * *Martyris,* ἐκ τῶν ζ ἀθλοφόρε Δημητρίε ἐν μερικῇ διηγήσει θαυματεργιῶν, fragmentum de revelata ab ipſo exciſione ac direptione Theſſalonicæ p. 314-316.

7. JOANNIS CAMENIATÆ Theſſalonicenſis narratio diſerta & elegans A. C. 904. ſcripta *ad Gregorium Cappadocem, de Theſſalonicæ excidio* cui ſcriptor ipſe interfuit, & qvam illo ipſo anno (Leonis Philoſophi XIX.) cepit Leo Tripolites Agarenorum dux. Hæc prius cum *Allatii* verſione prodierat in ejus συμμίκτοις, vulgatis à Bartoldo Nihuſio 1653. 8. Sed Combefiſius iterum recenſuit, & novam interpretationem ſuam adjunxit, diviſitq; in capita LXXIX, cum in Allatiana editione diſpeſcatur in ſectiones XLV. Hic Cameniata patre Exarcho Helladis natus, fuit ex Clericorum ordine Lector, & Eccleſiæ Theſſalonicenſis Cubucleſius, h. e. qvi Metropolitano in publicum procedenti pedum Archiepiſcopale præferret. Dicitur etiam τῶν ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων τεταγμένων ἑῆς. Vide cap. 55. edit. Combefiſianæ (Allat. 30.) & Hanckium lib. 1. de ſcriptoribus Hiſt. Byz. cap. 22. Allatium ad Georgium Acropolitam p. 224.

8. DEMETRII CYDONII, Theſſalonicenſis *Monodia* ſive comploratio ἐπὶ τοῖς ἐν Θεσσαλονίκῃ πεσοῦσι, *de civibus qui* in diſſidiis ſeditione ac tumultu inteſtino *Theſſalonicæ* A. C. 1343. ſub imperio Joannis Cantacuzeni *perierunt.* p. 385 - 392. De illo tumultu Gregoras XIII. 10. & Cantacuzenus III. 94.

9. Pars *ex vita Baſilii junioris* Anachoretæ CPol. A. C. 944. vel 952. extincti ſcripta à *Gregorio* ejus diſcipulo, de Conſtantini Ducæ clade & interitu, qvem Conſtantino Porphyrogenito adhuc puero ad Imperium vocare Nicolaus a) Patriarcha & alii qvidam inſtituerunt. pag. 394 - 399. Vitam illam Baſilii Anachoretæ integram vul-

* De hoc Demetrio vide Baronium ad Martyrolog. 8 Octobr.

a) Vehementer eo nomine in Nicolaum ſcriptor hic invehitur, vocatqve eum per ignominiam p. 398. ἀγελικόλαον, & p. 399. ητ]λαον.

vulgavit Henſchenius Tomo 3. Act. Sanctor. ad 26. Martii p. 668. latine ex verſione Combefiſii, & Græce ad calcem voluminis pag. 24. ex MS. Codice Mazariniano. Antvverp. 1684. fol

10. SYMEONIS *Magiſtri & Logothetæ Annales à Leone Armenio uſque ad Nicephorum Phocam*, pag. 401-498. ex Codice MS. Raphaëlis Tricheti du Freſne, ex cujus libris, ipſo defuncto, in gazam Regis Chriſtianiſſimi eſt perlatus. Scripſit Symeon iſte ſimiliter *Annale ab Orbe Condito*, qvi hactenus lucem non viderunt, extantqve in altero ac majori Regio Codice qvi in Leone Armenio deſinit, videturqve in illa priore parte, leviore opera auctor perfunctus, & in multis Theophani conſonat, qvem & ipſum conſtat deſinere in Leone Armenio. Confer ſi placet qvæ ſupra p. 158. ubi etiam de Codice Scoriacenſi ac Meſſanenſi. *Adſcriptum majori illi Codici Regio* inqvit Combefiſius, *alia manu, paulloque recentiori*, Hic eſt Metaphraſtes; *cujus tanti viſi ſunt Annales & Chronica Hippolyto Thebano, ut ea omnibus anteponat.* Vide Hippolyti verba apud Allatium de Simeonum ſcriptis p. 34. qvi Simeonem Metaphraſten Magiſtri & Logothetæ curſus primum, tum etiam generalis Logothetæ dignitatem geſſiſſe pluribus diſputat. Exſtant etiam hi Simeonis Annales in Bibl. Cæſarea, in qvam illos intulit Busbeqvius, ut notatum Lambecio lib. 2. pag. 588. Qvoniam tamen in Codice Raph. Tricheti du Freſne, Chronico huic poſtremum inſerta *Mich. Pſelli Hiſtoria*, Combefiſius T. 1. Bibl. Patrum Concionatoriæ ſuſpicatur alterius eſſe Simeonis, qvam Metaphraſtæ, & fortaſſe illius qvi Orationes XXIV. collegit ex operibus S. Baſilii: qvippe Metaphraſtes paullo ante Pſellum in vivis eſſe deſiit. *Ni ipſe Pſellus, Symeonis illi Chronologiæ ex IX. Hiſtoricis, ſe decimum adjunxit, ſive alii addidere: opus certe à Theophane ad explendam Hiſtoriam Byzantinam ſumme neceſſarium. - - Pſelli Hiſtoria lucis plurimum accipiat, ex ejus Epiſtolarum lecta manu ad Imperatores, Cæſares, ſummosque ſæculi Principes ac Magiſtratus, ad Patriarchas, Metropolitas, Eccleſiarum Antiſtites ac Præſides, ne Mich. Cerularii pro Synodo accuſationem dicam, ejusdemque ac Conſtantini Lichudis qui illi ſuffectus eſt, nec non Xiphilini ἐπιταφίους, luculentiſſimas ſcilicet in eos laudationes, viros nimirum qui utraque militia CPoli egregie fulſerunt, ac illo dicente, qvi ipſe publicarum curarum iis ſocius, ac πολιτευόντων fere ſummus, Conſtantino præſertim Monomacho Imperatore, ad quem & politici ſcripti non ſpernendi tractatus.* Præter Mich. Pſelli Hiſtoriam etiam *Leonis Diaconi*

coni similem lucubrationem edere Combefisius altero statim Volumine constituit, sed morte prævento viro illo maxime industrio, nemo fuit hactenus qvi literarum studiosos hoc beneficio obligaret. In Codice Regis Galliæ 1837. præter *Mich. Pselli* Φιλοσόφων ὑπερτίμου Epistolas & de casu templi S. Sophiæ atqve in Joannem Patricium Monodias, exstat ejus *Varia Chronographia à Basilio & Constantino Porphyrogenitis ad Michaëlem Ducam.* In alio Codice ejusdem thesauri Regii occurrit *Leonis Diaconi Historia ab excessu Constantini Porphyrogeniti ad Joannem Tzimiscem* sub qvo scriptor ille vixit. Λέοντος Διακόνου ἱστορία ἀρχομένη ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου μέχρι τῆς τελευτῆς τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ ἐπιλεγομένου Τζιμισχῆ. Utroqve & Psello & Leone Diacono MSS. usus in Glossario suo Græco concinnando & in aliis scriptis suis præclarus Cangius. Ex Chronico MS. continuatoris Theophanis, & altero itidem MS. Simeonis Logothetæ nonnulla de XLII. Martyribus Amoriensibus per Saracenos circa A. C. 841. occisis referuntur ab Henschenio T. 1. Act. Sanctor. Martii p. 466. 467. & Græce pag. 894. seq.

11. Deniqve collectionem Combefisianam scriptorum post Theophanem claudunt *GEORGII Monachi* βίοι τῶν νέων * βασιλέων, *Vitæ Imperatorum Leonis Armenii & qui post eum rebus præfuerunt* usqve ad Romanum Lacapenum, cum jam Constantinus Porphyrogenitus solus imperitaret, defunctum A. C. 948. Diversus est hic Georgius à *Georgio Hamartolo* cujus Chronicon ab exordio Mundi ad Michaëlem Theophili filium, sub qvo ipse vitam agebat, adhuc MS. delitescit in variis Bibliothecis. Vide qvæ supra p. 154. seq. Utriusq; & tertii insuper Georgii Monachi Chronicon sive Historiam MS. evolvisse se testatus est Raderus in Viridario Sanctor. notis ad vitam Ignatii Patriarchæ CPol. scriptam à Niceta Paphlogone: *Præter ea quæ passim ad oram notavi, placuit quædam enotare ex Georgio Hamartolo, qui diversus est à Georgio Syncello Tarasii, quamvis in fronte nomen Syncelli præferat: diversus item à Georgio Monacho qui Chronicon scripsit, quod à Panvinio laudatur, tametsi Chronicon illud Georgii nomen præscriptum non habeat. Tres enim diversos Georgios Monachos manuscriptos partim ex Palatina Bojorum, partim ex Augustanæ Bibliotheca, ineditos omnes nec translatos hactenus mecum habeo, conferoque.*

* Hinc apparet non diu post vixisse. Cæterum pag. 528. annotatum: ἕως ὧδε τὸ χρονικὸν Γεωργίου, καὶ ἀπὸ τῶν ὧδε τοῦ Λογοθέτου.
Libri 5ti Pars Altera.

INDEX SCRIPTORUM & aliorum qvorundam in Scriptoribus post Theophanem memoratorum,

ad paginas edit. Parisiensis.

ABrahamitæ Monachi pro imaginum cultu Martyres tempore Theophili Imp. 63.
Agarena mulier Pythonico obsessa spiritu, à Theophilo Imp. consulitur 75. 421.
Alexander Nicææ Metropolita, Rhetorum ludo præfectus à Constantino Porphyrogenito 278.
Alexius Cæsar Monachus 68. 419.
Ameramnunes Saracenorum dux, Geometriæ & aliis disciplinis deditus 116.
Amorienſis Martyres, Theodorus Craterus, Theophilus ac Babutzicus 78. 83. XL. Martyres 81.
Anargyrorum templum (Cosmæ & Damiani) 37.
Anastasius è Monacho, Thomæ Tyranni socius 37. 43. 44.
Anastasius Heracleensis Metropolita 273.
Ancilla Michaëlis Imp. per intervalla vaticinans 14.
Andreas Apostolus aram ponit S. Michaëli 14. 455. S. Andreæ templum 141.
Andronicus fidei ejurator & ad Saracenos profugus 230. 561.
S. Annæ Oratorium à Leone Imp. exstructum 90.
Anthemii Monasterium 68. 419.
Antonius Sylæi Episcopus. infra, Constantinus.
Antonius Cauleas Patriarcha CPol. 220. 224. 462.
Apollonius alter 320. ejus Magia 457.
Apostolorum templum majus, & minus *sepulchra*, CPoli 120.
Areopago & Heliæâ sanctius judicium in *δικήματι χαλκῆς* 161.
Arianica rabies Inonomachorum 515.
Asylijus ad Mariæ Theophili Imp. filiæ tumulum 67. 418.
Athenogenes Martyr in Olympo cultus 289.
Athingani, cui sectæ deditus Michaël Balbus Imp. Circumcisionem servant & Hebræum hominem domi alunt 27. Athingani cujusdam vaticinium de Michaële 29.

Avga-

Avgarus 505.
Aurea bulla Michaëlis Balbi 45. Leonis, Basilii F. 230.
Bardanius Tyrannus Monachum induit 6. seq.
Βάρκα, convicium 12.
Basilius Anachoreta 394.
Basilii Macedonis Imp. studia & pietas 193. seq. preces 206. tota ejus progenies literis imbuta 205. S. Sophiæ ædem & alia templa instaurat 198. seq. tænia coccinea in capite, portendit ipsi Imperium 135. alia præsagia 136. 139. seq. 434. sigillis uti in rationum libellis vetat 162.
Belisarius alter 265.
Βιβλία τακτικὰ καὶ βασιλικά 88.
Biliotheca ἢ παλάτιε 427. βασιλικὴ 454. Imp. Constantini Porphyrogeniti in χρυσοτρικλίνῳ 89. Patriarchica ἐν τῷ Θωμαΐτῃ in S. Thomæ pluteis 65.
Bogoris Bulgarorum princeps in baptismo vocatur Michaël. 101. 102.
Boiditzæ ad Amorienses obsessos literæ inter missilia jactæ 81.
Brumalium 284.
Bulgari ad CHristum conversi 440. 210. 101.
Carbeas Manichæus perduellis 103. 110.
Χαζαροπρόσωπος 445.
Chiron μιξάνθρωπος Achillis præceptor 137.
Christophorus Gangrensis Metropolita 265.
S. Clementis Martyris Oratorium 203.
Cometas Grammaticæ Græcæ Doctor sub Michaële Theophili F. CPoli 118.
Κωμικὴ παννυχὶς in Tragœdiam desinens 156.
Constantinus ὑπηρετῶν τῷ Πατρικίῳ καὶ τὴν ἐν λόγῳ γραφήν 82.
Constantinus presbyter, νομικὸς, postea dictus Antonius, Sylæi Episcopus 403. seq.
Constantino Magno dicata ædes 207.
Constantinus καθηγητὴς τῶν φιλοσόφων 283.
Constantinus Porphyrogenitus Imp. pietatis ac literarum fautor & Patronus 277. sq. S. Chrysostomi admirator 285. vitam Basilii Macedonis avi sui scripsit 2. Theophanis Chronicon jubet continuari. ibid. omnium ante se Imperatorum & belli ducum Byzantinorum res scripto tradere voluit 131. seq.

Cosmas Magister sapiens & νομομαθής 276. 591. alius melodus. infra in Marcus.
Cretenses decem Martyres 48.
Crucis adoratio 309. 338. 240. 402. 569. Christianorum in bellis armatura 338. Festum exaltationis Crucis 381. reliquiæ Crucis 38. signum fronti impressum 126. Pæan, σταυρὸς νενίκηκε 170. 408. νικοποιὸς 205.
Cyri matris somnium 139. Cyri bonus animus erga subditos 387.
Cyrillus Gortynæ Episcopus Martyr 48. Ejus sepulchrum sanguine stillans. ibid. 414.
Dæmones silvam inhabitantes 191.
Dalmatæ ad CHristum revocati 180.
Damalidis Epitaphium Epigramma 479.
Δανηλὶς, Danielis uxor 142. 194. seq.
Demetrius Martyr 314. seq. 319. 324. 326. ejus templum 335.
Dictum sapientis: εὐμήχανον ἐστιν ἅπαν τὸ πιεζόμενον 333.
Diomedis Martyris Monasterium 139. 194. seq. de Basilio Macedone Imp. visum 140.
Dionysius Areopag. 63.
Adversus divinationes 29.
Docetarum hæresis objecta Iconoclastis 305.
Eliæ Prophetæ ad matrem Basilii Imp. visio 139. templum in palatio 203. Basilii Imp. erga Eliam religio 460. 548.
Elias & Michael intercessores apud Deum 169.
Evangeliorum liber ab igne intactus 211.
Euphemiæ Monasterium 164.
Euphrosyna Monialis, 417. Mich. Balbi uxor 49. à Theophilo privigno retrusa in Monasterium. 54.
Eusebii Hist. Ecclesiastica 506.
Euthymius Monachorum ἡγούμενος 414.
Euthymius Sardensium Episcopus, Martyr imaginum 31. 405. 500.
Euthymius Syncellus, Patriarcha CPol. 228. 231. 233. 467. 501. 569. 563.
Festum Ascensionis CHristi 112.
Gazarenus carmine proditus 45.
Georgius τὰς στρατιωτικὰς δέλτους ἐκτελημμένος 76.
Imaginis Gregorii Theologi miraculum 30. 411. Orationis exordium

dium in ſancta Lumina : πάλιν Ἰησοῦς ὁ ἐμός. ibid. Theologus 510. ex ejus ſtelitevt. in Julianum 520.
Gregorius Aſtronomiæ Doctor CPoli ſub Conſtantino Porphyrogenito 278.
Gregorius Asbestas Epiſc. Syracuſ. 443. 445.
Gryllus, Patriarcha per jocum dictus à Michaële Theophili filio, una cum XI. Metropolitis 152. ſeq. 124. ſeq. 436. alio nomine Theophilus 437.
Hæmorroiſſæ à Chriſto ſanatæ ſtatua 506.
Hebræorum Tiberiadenſium πρόηγέτης Φαρμακομάντις Serantapechus imagines tollendas Saracenorum principi ſvadens 313.
Ἡ παρ' Ἑβραίοις ἐλπιζομένη μονάστρια ἡ τὸν Ἀντίχριστον μέλλουσα τίκτειν 442.
Hebræus Magus Photio perſvadet Crucem ejurare, ut eruditione ſæculari excellat 443. ridicula calumnia.
Hercules 490. Hylam qværens 290.
Jo. Hexabulii conſilium 11. non audiendos hoſtes, qvando amicos accuſant 44.
Hieroſolymitana Latinorum peregrinatio 315.
S. Hierotheus 63.
Hilarion confeſſor 442.
Hiſtoricus inutilis qvi cauſas rerum non aperit 14. 104. qvi rebus non interfuit, recte diverſas ſententias commemorat 32. 69.
Homerus 175. 216. 388. 464. 478.
Homericus Therſites 57.
Jacobus Maximinæ Monaſterii præfectus 442.
Icaſiæ πολλὰ συγγράμματα 415. tetraodium Magni Sabbati &c. 514.
Iconoclaſtæ 305. 312. ſeq. 504. Vide, Docetæ, Ariani, Marcion & Manichæi. Perſecutionis auctor contra imaginum cultores Jo. Syncellus, 93.
Ignatius οἰκουμενικὸς διδάσκαλος 88.
Ignatius Patriarcha CPol. 13. 64. 120. 121. 126. 152. 153. 163. 168. 171. 434. 438. 439. ſeq. 441. 447. Eccleſia S. Michaëlis ſive ἀρχιστρατήγου ab eo condita in Satyri emporio 544. Monaſterium 454.
Imago CHriſti Edeſſena CPolin allata 268. 491. 493. 505. 590. Mariæ imago, Lyddæ 505.
Imaginum cultus 12. 56. 57. 100. 176. 309. 404. adverſus Iconomachos 508. ſq.

Invectivæ in Mich. Balbum scripto traditæ memorantur. 32.
Joannes Apostata 300.
S. Joannicius 442.
Jo. Baptistæ imago 65. 112. Oratorium 63. 64.
Jo. Theologi Oratorium 207. imago in scutis depicta 112.
Jo. Cameniata scriptor de se & Patre suo ac familia 362. 383.
Jo. Chrysostomus. Vide Constantinus Porphyrog. & Polyevctus.
Johannes Hagiopolita 218 549.
Joannes Astronomus 486.
Joannes Grammaticus 403. Lecanomantæ F. id. Leoni Armenio favens contra Imaginum cultum 20. Monachus 74. Syncellus 419. Theophili Imp. præceptor 96. legatus ad Syriæ Principem 60. seq. 64. Patriarcha CPol. 75. 76. 403. 421. auctor persecutionis contra Imaginum cultores deponitur 93. 94. 96. 97. 98. Joannes 520. vide & 426. 428. 449. 430.
Joannes Monachus, victoriam præsagiens Petronæ 112. 114.
Joannes Ἡσυχαστής 444.
Joannes Παπᾶς 233.
Jobus Patriarcha Antiochenus 35. al. Jacobus.
Josephus Monachorum ἡγούμενος 444.
Irenæus 63.
Isaaci Hieromonachi de Basilio Macedone vaticinium 150.
Judæorum procurata conversio 210. 455.
Justiniani triclinium 91. 208. magna Ecclesia 441.
Lausiaci Triclinium 91. in eo disputationes de religione imaginum 65.
Lazari Monasterium, Evnuchis constructum CPoli 224. 556.
Lazarus pictor Monachus, confessor imaginum 64.
Leonis Armenii edictum de abolendis imaginibus 18. 20. 62.
Leo Mathematicus 122.
Leo Philosophus 426. 554. ex Episcopo Thessalonicensi Doctor publicus in XL. Martyrum æde CPoli sub Michaële Theophili F. 115. seq. 117. restitutus in Episcopatum 118. iterum dejectus 119. 424. Ejus astronomica observatione depulsa sterilitas, 118. Hæreseos causa gradu motus 424. 523. de Basilio Imp. præsagium 145. ἐπὶ παντοδαπῇ σοφίᾳ πρωτεύων. ibid. Mamumi Saracenorum Prin-

Principis ad eum Epistola 177. ad Imperatorem de illo ad se mittendo 118. Vide & pag. 446. 447. 450. 523. 537.
Leo Sapiens Imp. ob qvartas nuptias excommunicatur 228. διενοεῖτο νόμον πονηρὸν ἐκθέσθαι ὃ ἔχειν γυναῖκας ἄνδρα τρεῖς καὶ τέσσαρας, πολλῶν λογιωτάτων ἀνδρῶν εἰς τοῦτο αὐτῷ συνεργόντων. ibid. σοφώτατος 214. 216.
Leo Tripolita ex Christiano Apostata & sævus pirata 317.
Leges à Basilio Imp. reformatæ & restitutæ 163.
Lex Persarum ne qvis rex posset fieri nisi ex regia stirpe 69. Lex Theophili qva libera esse jussit Persarum cum Romanis connubia 70.
Λοδοΐχον τὸν Ῥῆγα Φραγγίας 181.
S. Lucas Deiparæ imaginem penicillo & coloribus expressit 63. 505.
Lycurgus legislator 137.
B. Magdalenæ corpus 224. 556.
S. Mamantis palatium 150. 152. 158. templum 122. 123. Monasterium 577.
Μάνα 57. 58.
Manetis, Valentini, Marcionis charybdis 510. Manichaicus furor Iconomachorum 515.
Manichæi 103. 168. 172. Iconoclastarum antistites & prodromi 527.
Manuelis versus super Theoctisti cæde 106.
Manuel Adrianopoleos Episcopus in Bulgaria & Martyr 135.
Marciani περίδρομοι 204. 206.
Marcion hæreticus 510.
Marcus Monachus qvi magni Cosmæ tetraodium hymnum magni Sabbati absolvit, Leoni Imp. præsagit longius Imperium 225. 464. 557.
Μαρβάκα, convitium 445.
Martinaces Monachus 75.
Matutini hymni 24.
Mercaturam exercere Imperatori & Augustæ ignominiosum 56.
Methodius Patriarcha CPol. 31. 72. 94. 95. 96. 98. seq. 120. 425. seq. 431. 534. 526. 527.
Methodius Monachus pictor judicium extremum repræsentat apud Bogarin Bulgariæ Principem 440. 102.
Michaël Balbus negavit Diabolum, qvod Moyses ejus non meminisset 31. edictum ejus contra imagines 62.

Michaël

Michaël Theophili F. se vocat Coloniæ ArchiEpiscopum 152. 437.
Euripidis jambi qvibus Basilicinum adoptat & præfert Basilio 156. 129. 451. ejus aurea platanus, ὁλόχρυσον ὄργανον &c. 160. 107.
Michaël Christophori Imp. filius detractis Imperialibus calceis clericus 593.
Michaël ὁ Σινάδε 442.
Michaël Ecclesiæ Hierosol. Syncellus, confessor pro cultu Imaginum 66.
Monachus Basilio præsagit Imperium 142. alia 196. seq.
Monasterium ἐν Νοσιαῖς 469. S. Phocæ 97. Satyri & Orientis 13. Gastriorum 56. 108. Sergii & Bacchii 96. μετανοίας 427.
Mos Romanorum Principum absolvendi reos cum inaugurantur 8.
Natalis CHristi religio 22.
Neronis Eros 156.
Nicephorus Patriarcha CPol. 402. 404. 502. 18. 19. sq. ejus Epistola ad Mich. Balbum 31.
Nicephorus Patricius, Geometriæ ludo præfectus CPoli sub Constantino Porphyrogenito 283.
Nicetas Christophori Imp. socer, Monachus 258. 545.
Nicolai Mathematici vaticinia 474.
Nicolai ὁ ἐν ἱεράρχαις πρωτεύοντος templum 200.
Nicolaus Mysticus, Patriarcha 224. 228. 229. 233. 234. 235. 236. 238. 242. 243. 244. 245. 246. 251. 252. 253. 254. 394. 396. 398. 399. 463. 470. 556. 563.
Oraculum de Mich. Balbo 52. 413. Proconnesiis datum 272.
Orthodoxiæ Dominica, pro restituto imagg. cultu 96. 99. 429. 432. 528.
Pantaleo Metropolita 469.
Papa Romæ 181. ejus τοποτηρηταὶ in Synodo contra Ignatium 121.
Pauli Orphanotrophium 15. Oratorium à Basilio Imp. conditum. 91. 203.
Pauliciani 103.
Paulini templum 37.
Petri, monasterii Athenogenis præfecti vaticinium de Leonis Imp. liberis 289.
Πέτριον monasterium Virginum 171.
Pharus, Oratorium CPoli 13. 20.

Mona-

Monachi in Philomelio vaticinium, Bardanio impertitum 5. 15. 16. 21. 30.
Photius Patriarcha CPol. 109. 121. 122. 171. 215. 218. 438. 439 seq. 441. 456. 460. 535. 544. 549. incredibiles de illo calumniæ 442. sq. opinio de duplici hominis anima 445. Λεβάφας, δυνατὸς ῥελιὰρ, ὑπερχὸς δὲ φατίς 444. liber ab Photio confictus 454.
Photinus Protospatharius 48.
Polyevctus Patriarcha CPol. 269. 493. 495. 592. alter Chrysostomus 277.
Proverbia; *Hercule fortior*, *Pelco castior*, *Themistocle sagacior* 387. *pertusum invas* 39. *omnem funem movere* 61. δεύτερος πλοῦς 133. *petras seminare*, *littus alloqui* 155. *lavare Æthiopem* 155. 210. συνοργιασαί. ibid. *aquilâ pernicior* 291. *Thessalica Tempe* 315. *aspidis in morem obdurare aures*. ibid. *Mysorum præda* 85. *Agonothetæ more* 198. *res ἐπὶ ξυροῦ in novaculæ acie constituta* 128. λιδίνη καρδία 157. ἀπὸ γραμμῆς. 160. τὸ τῆς Νεμέσεως φθονερόν 177. 178. Punica fraus 182. Γίγαντες παρτοί 130. Διονύσου θιασῶται 124.
Reliqviarum sacrarum veneratio 495. Mariæ vestis 38. 252. 445. 484. 536. 579.
Rhodii notarii liber famosus in Leonem Imp. 469.
Romanus Lacapenus Imperator, ὀρθοδόξοτατος 259. ejus aurea bulla 479. lectorem ad mensam adhibuit 488.
Russi ad CHristum conversi 211. ἐκ γένους τῶν Φράγγων 262.
Sabbatis jejunare præcipit Mich. Balbus 31.
Sabbatius Monachus ab imaginum cultu Leonem Armenium avocans 403. 17.
Salomo sub Justiniano in bello Vandalico celebris 265.
Samonæ liber famosus in Leonem Sapientem 469.
Santabarenus Monachus 214. 457. Theodorus Monachus Santabarenus Evchaitarum Archi Episcopus 218. seq. 550. 547.
Σάρκελ, significat λευκὸν οἴκημα 76.
Sergius Abbas, Photii ἀνεψιός 269. 492. 591. 592.
Sibyllinum Oraculum in qvodam libro Imperatoriæ Bibliothecæ repositum, qvo non solum nuda oracula, verum etiam eorum qvi Imperio potituri essent figuræ formæqve coloribus expressæ continebantur 22. 406.

Soldanus in rotarum gyratione inconstantiam fortunæ ridens 182.
Solon 137.
Sphenodæmon, Clericus Palatinus 454.
Stephanus Amasenus Evnuchus, Patriarcha CPol. 254. 486. 581. 583.
Stephanus Basilii Imp. Filius 164. Patriarcha CPol. 218. 220. 394. 549. Monachus qvidam ἀπὸ τ Στυδίτ 40. 92.
Symbolum 308.
Synodus Copronymiana 304. 503. 504. 510. Leonis Armenii contra Imagines 501. 504.
Synodus septima confirmata 163.
Synodus contra Ignatium 121. pro restituendo Ignatio Patriarcha ibid.
Templum S. Sophiæ 159. 168. 198. JEsu CHristi 203. ἀρχιστρατήγων & Eliæ 190. 200. 196. SS. Apostolorum 198. S. Mariæ templa. ibid. 126. Platonis Martyris aliorumqve Martyrum & Sanctorum 199. 204. 206. 207. 208. 209. Mariæ ad Blachernas 97. 75. solenniter ab Imp. Theophilo freqventatum 55. Ἡρίκογχον 63. 86. seq.
S. Theclæ protomartyris festum 452. Oratorium 91.
Theodorus Monachus cognomine Cuphara 101. 439.
Theodoræ præsagium de Basilio Macedone 145.
Theodegius Astronomiæ Doctor 119.
Theodorus Geometriæ doctor, Leonis Sapientis discipulus 119.
Theodorus Craterus Apostata 83.
Theodorus Crithinus, Archi Episcopus cultor imaginum, male habitus 419. 517.
Theodori Studitæ Confessio pro SS. imaginibus 512.
Theodotus Cassiteras, Patriarcha CPol. 18 402. 502.
Theognostus qvi de Orthographia scripsit sub Mich. Balbo, Historiam illorum temporum de Siculo tumultu condidit 51.
Theophanes 18. sq. 432. & Theodorus Grapti Confessores pro cultu imaginum 65. 405. 100. Versus Jambici Theophili Imp. qvibus compunctæ ac descriptæ ipsorum frontes 66. 425. 524.
Theophanes Smyrnensis Episc. 100. pro Nicæno.
Theophanis τ μαχαίτ Chronographia 2.
Theophylactus Patriarcha CPol. 261. 489. 587. 593.
Theophilus Imp. imaginibus infestus 57. 62. ejus Cantica sacra 66. seq.

66. seq. lex de capillis non alendis 67. ultima Concio 85. edictum contra imagines 519. seq.
Theophili Imp. duo magna ὄργανα ὁλόχρυσα 416.
S. Thomæ Apostoli sepulchrum Edessæ 284. templum 218. festum 229.
Thomas Logotheta ὁ δείμυς, in Philosophia summus 143.
Thomas presbyter depositus ob impertitam benedictionem Leoni Imp. qvartas nuptias celebranti 559.
Thomas apostata & perduellis 33. ejus supplicium 44. Morothomas 296.
Trajanus alter 265.
Trypho Patriarcha CPol. 258. 487. 585.
Valentinus hæreticus 510.
Vaticinium de Adata à Constantino capienda 147. Alia vaticinia, vide Agarena, Ancilla, Diomedes, Elias, Joannes Monachus, Oracula, Petrus, Philomelium, Sibyllinum.
Xerxes mare virgis cædens 111.
Zelicum hæresis extincta 100 433. Confer de hac Joachimum Camerarium ad Nicephori CPol. Chronographiam p. 125.
Zoës urnæ inscriptum ex Ps. 136. 8. *filia Babylonis misera* 223. 463. 585.

VIII. LEO VI. Basilii Macedonis Filius & Constantini Porphyrogeniti ex qvarta conjuge Zoë pater, à Photio qvem Præceptorem habuit, omni genere scientiarum imbutus, Imperator CPol. à Calendis Martii A. C. 889. usqve ad XI. Maj. 911. de cujus vita videndi Continuator Theophanis, & Simeon Magister, Georgius Monachus, Jo. Scylitzes, & Annalium scriptores Cedrenus, Zonaras, Glycas & Constantinus Manasses, atqve è recentioribus qvotqvot Annales sæculi noni & Imperatorum vitas condiderunt, nec non Hanckius de scriptoribus Historiæ Byz. parte 1. cap. 23. qvi etiam *Sapientem* & φιλοσοφώτατον nuncupatum observat è Constantino Porphyrogenito, Jo. Zonara, Mich. Glyca & Constantino Manasse.

Huic Imperatori vulgo tribuuntur XVII. *Oracula*, Græcis versibus Jambicis edita, & figuris sive iconibus appositis expressa de futuris Imperatoribus, Patriarchis, rebusqve CPolitanis. Ex his postremum de restitutione CPoleos Græce & Latine edidit *Jo. Leunclavius* ad calcem Constantini Manasis, Basil 1573. 8. Cætera sedecim Græce &

Latine cum castigationibus nonnullis vulgata sunt à *Jano Rutgersio* cum versione *Georgii Dousæ* (qvi Græca CPoli secum attulit) lib. V. variar. lect. capite 8. Lugd. Bat. 1618. 4. *Versiones*, inqvit, *qvæ ex Italia prodierunt, tales sunt, ut qvod vulgo dicitur, neqve cœlum neqve terram tangant. Iconas studio omisimus, qvod eæ sæpius jam recusæ sunt.* Respicit *Francisci Patricii* Dalmatæ, * ejusdem qvi discussionum Peripateticarum, Novæ de universis Philosophiæ & aliorum præclarorum operum editione sibi nomen comparavit, interpretationem illorum oraculorum latinam & vulgari Italo sermone editam *espositione delli oracoli di Leone Imperatore* Brixiæ 1596. Versionem Leunclavii in postremo illo, & in cæteris Dousæ à Rutgersio alicubi castigatam servavit *Petrus Lambecius*, qvi oracula hæc Græce & Latine cum iconibus luculenter descriptis ære, notisqve suis, & cum *paraphrasi prosaica* ultimorum undecim Oraculorum Græce primum vulgata è Codice MS. Amstelodamensi, nec non cum Patricii latina interpretatione excudi curavit ad calcem Codini de antiqvitatibus CPolitanis, Paris. 1655. fol. Eadem prodierunt Germanice cum figuris in æs incisis à Jo. Theodorico & Joanne Israële de Bry, Francof. 1597. 4. in appendice Historiæ de vita & rebus gestis Muhamedis. Johannes Meursius præterea in Glossario suo Græcobarbaro laudat *Rhuzani* cujusdam Paraphrasin Græcobarbaram vaticiniorum CPolitanorum, nec non explicationem *Scholarii* qvæ exstat in Bibliotheca Vaticana: De utrisqve Lambecius lib. V. Bibl. Vindob. pag. 15. seq. ex qvo discès *Joannem Ryzanum* vertisse Græce alia oracula *Theophyli* presbyteri & clerici Romani: *Gennadium* vero *Scholarium* exposuisse oraculum qvod fertur repertum singulis scriptum literis in sepulchro Constantini M. cujus ibi specimen affert. Cangius qvoqve ad Glossarium suum Græcum condendum testatur se usum Leonis Sapientis ænigmatis cum explicatione, hoc titulo: αἴνιγμα λέξεων Λέοντος τοῦ σοφωτάτου συμβολικῆς ἐν Βυζαντίῳ λέξας. Liber scriptus lingva Græca vulgari ex Codice Colbert. 5104.

Utrum auctor oraculorum illorum sit Leo Imperator, dubitare licet, neqve veteres scriptores qvorum loca Lambecius præfixit, & in qvibus Oraculorum mentio est, illa Imperatori Leoni diserte tribuunt: at ex locis aliis à Lambecio præteritis etiam apparet, oracula ejusmodi in aula Byzantina jactata fuisse diu ante Leonis Sapientis

* Vide Bælii Lexicon in *Patrice.*

pientis ætatem. Nam continuator Theophanis lib. 1. in vita Leonis Armenii cap. 22. demonstrat illius mortem, qvi septuaginta fere annis ante Leonis Sapientis Imperium occisus est, oraculo ejusmodi præsignificatam. ὁ δὲ χρησμὸς ἦν Σιβυλλιακὸς ἔν τινι βίβλῳ εἰς τὴν βασιλικὴν βιβλιοθήκην ἐναποκειμένῳ. ὁ χρησμὸς μόνον ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ μορφὰς καὶ σχήματα ἔχοντα τῶν γενησομένων βασιλέων, διὰ χρωμάτων. *Oraculum vero Sibyllinum erat in quodam libro Palatinæ Bibliothecæ repositum, qvo non sola nuda oracula, verum etiam eorum qui Imperio potituri essent figuræ formæqve coloribus expressæ continebantur.* Eadem habet Simeon Magister in Annalibus, qvi oraculum ipsum ad Leonem Armenium spectans pluribus etiam exponit pag. 406. ἦν δὲ αὐτῷ ἐκ τινος Σιβυλλιακῆς βίβλου ὁ ἀναιρέσιμος χρόνος μεμυημένος. Εἶχε δὲ γραφὴν τοιαύτην. Λέοντος εἰκόνα θηρίου ὁλόκληρον, ἐν μὲν τῇ κεφαλῇ ἔχουσαν χ γράμμα, ἐν δὲ τοῖς ὄπισθεν φ, καὶ μέσον δὲ θηρίου πρὸς αὐτὴν τὴν ψύαν ξίφος, ἥγουν πάθην ἐμπεπηγμένην καὶ ἡμαγμένην, ἣν ὑποδείξας Στεφάνῳ ᾧ ἐπίκλην Καπελώλίγης, ἔφη πρὸς αὐτόν· τί δηλοῖ ταῦτα; ὁ δὲ ἔφη, ἄφες δέσποτα, μὴ ἴδω καὶ τὴν γραφήν. ὁ δὲ καθεδέξατο. Συλλογισάμενος δὲ ὁ Στέφανος λέγει τῷ Βασιλεῖ· ἔστι ὁ Λέων εἰς πρόσωπον τῆς βασιλείας κεῖται, καὶ μέσον δὲ χ γράμματος καὶ δὲ φ κακόν τι συμβαίνῃ αὐτῷ. Καὶ ὁ βασιλεὺς, τί ἐστι τὸ φ καὶ τὸ χ; ὁ δέ φησι, μέσον τῆς Χριστοῦ γενέσεως καὶ τῶν φώτων. *Novent enim ex quodam Sibyllinorum Oraculorum libro, qvo illi tempore, ut nece tolleretur, fatis indictum esset. Nempe illo expressa erat figura hujusmodi: Leonis figuram ex integro referebat. Capiti litera χ. inscripta erat, à tergo vero litera φ. mediæ bestiæ ad ipsa Ilia impactus cruentus ensis hærebat. Hac Imperator Stephano cognomento Capitoliges ostensa, ex eo sciscitabatur, qvid hæc sibi vellent. Cui ille: apage Domine ut nec oculis figuram usurpem. Is enim vero nihil acqvievit. Tunc igitur Stephanus secum ipse reputans, Imperatori insit: Leo iste in Imperii signum positus est; at inter literam χ & φ malum aliqvod imminet. Tum Imperator: qvid vero sibi volunt χ & φ? An ille: inter CHristi Natalem & τῶν φώτων diem,* (Epiphaniorum scilicet atqve luminum) intra qvod tempus Leo Armenius est non diu post obtruncatus. Allatius de Georgiis pag. 351. memorat Oracula cum figuris picta *Methodii* Episcopi Patarensis, Visiones *Danielis* Prophetæ, & *Chosroæ* Regis Persarum, & *Theophili* presbyteri Romani translata Græce à *Georgio Zegabeno*, prætereaqve Leonis Philosophi & Imperatoris. Idem pag. 404. notat Oraculum de Turcarum Imperio & fine ejus cum *Gennadii Scholarii* expositione

editum * a Dorotheo Monembasiæ Metropolita in fine Chronici sui Venet. 1637. 4. & Matthæo Cigala Cyprio post novam variarum Historiarum synopsin, ibid. 1637. 4. Additqve se Vaticinium hoc inseruisse primo Variorum antiqvorum Tomo in Antiqvitatum CPolitanorum auctario cum aliis Leonis, Methodii Patarensis, Theophili Romani, Danielis Monachi & aliorum vaticiniis. Sed Tomus ille lucem hactenus non vidit. Confer interim qvæ de oraculis illis & Gennadii Scholarii Patriarchæ CPol. & *Joannis Capistrani* Ord. Fratrum minorum, qvi A. C. 1456. obiit, expositione Lambecius lib. 6. Bibl. Vindob. pag. 167. De aliis apud Græcos & Saracenos sub Danielis nomine jactatis ὑφάσεσι, qvibus fata Imperatorum descripta fuisse testatur Luitprandus, vide si placet qvæ dixi in Codice Pseudepigrapho Veteris Testamenti pag. 1137. & de Methodii (non Episcopi Patarensis sed CPolitani Patriarchæ) revelationibus supra cap. 1. hujus libri p. 258 Cæterum oracula Leonis Combefisius non ad Leonem sapientem Imperatorem, sed ad Leonem Byzantium ** Joannis Patriarchæ CPol. nepotem è stirpe Morocharzaniorum, cognomento Philosophum, à Michaële Psello in Antro Insula disciplinas varias edoctum refert haud inverisimiliter. Ita enim ille in Tomo 1. Bibl. Concionatoriæ, ubi de variis scriptoribus disserit: *Leo Imperator non dicitur* sapiens *antiqvis, Leoni Grammatico, Continuatori Vaticano, aliisqve ejus ævi scriptoribus, ac nec Cedreno: sed magis recentioribus in qvibus Zonaras, si ejus est qvo illi ejus rerum tractatus prænotatur. Et ab his sapiens dicitur ob pietatem in DEum potius* & variam doctrinam editaqve ingenii monumenta *qvam ob divinandi peritiam. Sed fuit & alius Leo sapiens, insignis ille conjector & Astronomus, cujus discipulus Theophilo Imp. Amorium nunciavit biduo post capiendum, qvemqve idem Theophilus CPolitano ludo præfecit, & qvi postea Thessalonicensis Metropolita fuit. Ejus malim esse Oracula cum figuris, pro tanta illa ejus Astrologiæ judiciariæ ac ἀποτελεσματικῆς facultate, qvam Leonis Imp. qva is non adeo excelluisse videtur, etsi*

* Exhibet etiam Græce & Latine Bandurius, V. C. libro VII. Antiqvitatum CPol.

** Hunc Leonem Philosophum Pselli discipulum ab Imperatore Leone sapiente distingvere docet Allatius diatriba de Psellis pag. 2. seq. De eodem plura Scylitzes, Cedrenus, & qvæ ex scriptoribus post Theophanem supra p. 359. sq. Video etiam à Cangio laudari Leonis Philosophi (aliis Theophili) de Regno & principibus (de Imperio & Imperatoribus) librum Astrologiæ judiciariæ ex Cod. Reg. 2730. & Colbert. 2079. & Leonis Philosophi ac Medici (qvem diversum esse non dubito) Synopsin Jatricæ sive Medicinæ libris VII. ex Cod. Reg 3511. qvam in Bibl. Vindobonensi etiam exstare Græce MS. testatur Lambecius VI. p. 98.

etsi gentis vitio ac ætatis fatidicos homines plusculum coluerit. Vel certe antiqviora erant illa oracula, cum iis designatam mortem Leonis Armenii, ipsi inferendam ipso Christi natalis die, auctor Zonaras sit.

Alia Leonis Sapientis Imp. scripta.

1. *Orationes* XXXIII. in Bibl. Vaticana Cod. 106. & 803. exstare MSS. notavit, singularumqve titulos adscripsit *Baronius* ad A. C. 911. n. 3. ex his unam ibidem edidit latine ex *Fed. Metii* Termularum Episcopi versione. Alias novem Græce & Latine vulgavit *Gretserus* Ingolstad. 1600. 4. ex Bibl. Bavarica, una cum Nysseni tractatibus duobus in inscriptiones Psalmorum, decimam item in Opere de Cruce T. 2. pag. 142. Ingolst. 1600. 4. Alias insuper tres una cum primis Gretserianis septem, brevibusqve notis *Combefisius*, in Auctario novo Paris. 1648. fol. T. 1. pag. 1605. Harum orationum singularum titulos vide si placet apud præstantiss. viros, Labbeum, Caveumqve. Orationem *de S. Nicolao* Myrensi Episcopo Græce & Latine vulgavit *Petrus Possinus* Tolosæ 1654. 4. non 1644. ut habent Labbeus & Caveus. Alia *in S. Chrysostomum*, ex vita ejusdem qvam Georgius Alexandrinus scripsit, maximam partem delibata, Græce in Operibus Chrysostomi T. 8. Savilianæ edit. pag. 267. & Latine apud Surium 28. Januar. & ante editionem Chrysostomi operum latinam Antwerp. 1614. fol. Alias à se versas è Codice Naudæano & Mazariniano, latine exhibet laudatus Combefisius in Bibl. Concionatoria. Nimirum *in S. Joannis decollationem* & *in omnes Sanctos* & in *S. Nicolaum* Myrensem Episcopum, qvæ una cum aliis undecim, & illa qvam à Baronio editam dixi, & altera in S. Chrysostomum latine leguntur in editione Lugdunensi Bibl. Patrum T. XVII. pag. 22. seq. Orationem *in S. Typhonem* allegat Allatius contra Hottingerum pag. 168. & *duas in S. Demetrium* pag. 170. Longe plures libro de Simeonum scriptis, ut *in S. Clementem Ancyranum* pag. 81. *in Præcursoris diem Natalem* pag. 83. *in transfigurationem Christi*, p 91. 106. *in Christi Nativitatem* pag. 69. *in principium jejuniorum* (tres orationes hujus argumenti qvemadmodum & in transfigurationem Baronius memorat) pag. 96. 114. *in Eliam Prophetam* pag. 97. *in Protomartyrem Stephanum* pag. 100. *in Templi consecrationem* 101. *in sancta Theophania* 108. *Magno Sabbato* pag. 116. His accedunt à Baronio memoratæ, atqve adhuc qvantum

tum ſciam ineditæ, *in Spiritum S. quod propria auctoritate adoptionem filiorum DEI largitus eſt*: *in Paulum Apoſtolum*: *in S. Thomam*, diſcipulum Domini, *duæ orationes*: & deniqve, *Quando domus Imperatoris fuit conſecrata*. Spectant huc etiam Hippolyti Maraccii Lucenſis Mariale, Rom. 1651. 8. & ejus Cæſares Mariani 1658. 8. in qvibus libellis reperies orationes Leonis Imp. in B. Virginem, latine verſas à *Jo. Matthæo Caryophilo* Cretenſi. De more autem qvo Imperatores Byzantini de rebus etiam ſacris verba ad populum fecerint, unde illis appellatio Ἐπισημοναύρχαι, vide Cangium in hac voce & D. Georgii Henrici Goezii Principem Concionatorem, in meletematibus ejus Annæbergenſibus p. 583. ſeq.

2. *Epiſtola ad Omarum Saracenum* de fidei Chriſtianæ veritate & Saracenorum erroribus, ex Chaldaico verſa à Sebaſtiano Champerio Lugdunenſi A. 1509. atqve in Bibliothecis Patrum ſæpius latine edita ut Colon. 1622. T. 15. & Lugd. T. 17. p. 45.

3. *Canticum Compunctionis ex meditatione extremi judicii*, ex Codice Bibl. Bavaricæ vertit & latine edidit Jac. Pontanus S. I. Ingolſtad. 1603. 4. cum Simeone juniore de fide, aliisqve ſcriptis qvæ recenſet B. Ittigius libro de Bibliothecis Patrum pag. 611. Recuſum inde in Bibliotheca Patrum Colonienſi 1618. T. XI. & in ſupplemento Pariſ. 1639. T. I. pag. 861. & in Bibl. Patrum Lugd. 1677. T. XXII pag. 747.

4. *Carmen Jambicum de miſero Græciæ ſtatu*, qvod cum verſione Franciſci Lucidi edidit Leo Allatius de conſenſu Eccleſiæ Occidentalis & Or. pag. 854. Idem Allatius edidit Græce *verſus* Leonis Imp. *retrogrados* ſive καρκίνους XXVII. poſt Excerpta Rhetorum ac Sophiſtarum Rom. 1641. 8. pag. 398. & ex *Carminibus Jambicis in Clementem Ancyranum* nonnulla, libro contra Hottingerum pag. 173. *Hymnos* Leonis in Bibl. Bavarica exſtare MSS. ſcribit Poſſevinus in Apparatu ſacro, neſcio an alios viderit qvam Canticum illud Compunctionis, de qvo jam dixi.

5. Τῶν ἐν πολέμοις Ταχτικῶν σύντομος ἔκδοσις, *Conſtitutionum Militarium Breviarium*, qvod primus è Græco à ſe verſum latine edidit & Regi Angliæ Henrico VIII. inſcripſit *Johannes Checus*, Cantabrigienſis, Baſil. apud Mich. Iſingrinium 1554. 12. Ad illam interpretationem concinnandam uſus eſt codice Gr. MS. Anglicano, qvem vidiſſe optat *Johannes Meurſius*, qvi ex tribus MSS. Regis Angliæ, Palatino & Piſtoriano lacunas ſibi invicem ſupplentibus Græcum

cum textum versioni adjecit, subjectisqve aliqvibus castigationibus suis vulgavit Lugduni Batavorum A. MDCXII. 4. qvæ ipsa editio cum novo titulo præfixo adjuncta est Æliani Tacticis à Sixto Arcerio illustratis ibid. 1613. 4. Falliturqve præstantissimus Caveus, qvi Leonis Tactica cum versione & notis Sixti Arcerii prodiisse scribit. Porro Leonis Tactica Italice vertit & notis non contemnendis illustravit *Philippus Pigafetta*, Venet. 1541. 4. 1586. 4. 1602. 4. *tratta-to dello schierare in ordinanza gli Eserciti, & dell' apparechiamento della guerra.* Exstat & *Majolini Bisaccioni* idea & sensi civili del perfetto Capitano, con le considerationi sopra la Tactica di Leone Imp. à Mesina 1660. 4. Venet. 1642. 4. Pigafettam non semper vim hellenismi perspexisse, uti Checum qvandoqve nebulæ cyathum propinare lectoribus notat Rigaltius ad Onosandrum p. 25. Versionem Checi in non paucis reprehendit Antonius Possevinus libro V. Bibliothecæ selectæ capite 7. (edit. Romanæ lib. 1. cap. 24.) ubi & qvædam loca ex antiqvissimis qvæ vocat MSS. profert, (Bavaricum Codicem innuens) qvæ apud Meursium pag. 59. & 418. &c. longe minus emendate ac integre leguntur. Sed & Bibliotheca illa selecta aliqvot ante editionem Meursianam annis prodierat, qvam non viderit Meursius oportet, nam ex ea aliqvot qvæ dixi loca restituere ac supplere potuisset. Isaacus qvoqve Casaubonus qvi anteqvam Meursius Leonem ederet, Æneam * cum versione notisqve doctissimis publicavit, aliqvoties græca verba allegat ex Leonis *de re militari*, seu, ut Checus vertit, *de apparatu Bellico* constitutionibus. Neqve unum hic MStum vidisse se profitetur, refert enim qvosdam Codices hanc inscriptionem præ se ferre, qvam ex Meursii etiam editione paullo ante adscripsi: Τῶν ἐν πολέμοις τακτικῶν σύντομος ὑφήγησις. Alios autem eosqve optimos ὑφηγήσεις πολεμικὰς designari. Prioris generis titulus exstat Wiennæ in Augustissimi Cæsaris Bibliotheca codice Philosophico CXIV. probæ notæ chartac. in folio; uti indicat Petrus Lambecius libro VII. de Bibliotheca Vindobonensi pag. 213. qvod MStum alioqvi Leonis ipsius exaratum tempore & Græcis scholiis ornatum non mediocriter ab editione Meursii differre testatur. Inscriptio posterioris generis & in Possevini MStis fuit, & Lambecio teste apparet in codice CXVI. chartac. mediocriter antiqvo in 8vo. ubi habetur πολεμικῶν ὑφηγήσεων σύταξις περὶ ἐφόδων ἀδοκήτων, qvæ in editis Leonis Tacticis est septima decima constitutio. Ibidem duodevigesima qvoqve sed sine lem-

* Prodiit cum Polybio Casauboni Francofurt. 1609. fol. ut dixi lib. 3. cap. 30.

lemmate comparet. Undevigesima περὶ ναυμαχίας reperitur in codice Medico XXV. chartaceo bonæ notæ in 4to qvemadmodum idem refert libro VI. de Bibliotheca Cæsarea pag. 121. Eam & in Vaticana exstare memorat Gabriel Naudæus Bibliographiæ militaris pag. 63. sive lib. 2. de studio militari pag. 521. *Leonis*, inqvit, *constitutiones quædam & fragmenta etiam ex Naumachicis* * *exstant in Palatina, quæ Vaticanæ non ita pridem adjuncta fuit: sed non puto quicquam in illis diversum esse ab ejusdem Imperatoris Tacticis, quæ Meursius in lucem protulit. Nam & in illis decima nona constitutio tota de navali prælio est. Quamobrem pluris nunc faciendæ sunt BASILII Patricii Naumachica, qvæ ex Regio & Palatino Codice forsan integra proferri in lucem possent, nam Pinellianus mancus erat in fine.* Reliqvorum Codicum inscriptiones, qvoniam principio carent, nullæ à Lambecio adduci potuerunt. Nam in codice philosophico CXIII. chartaceo in fol. & proœmium integrum & plus qvam dimidia à fine pars desideratur. Optimus etiam codex CXV. membranaceus in 4to paginis 249. constans & Scholiis Græcis marginalibus illustratus, qvem Busbeqvius (seu, ut alibi Lambecius scribendum docet, Busbeekius) CPoli comparavit, incipit à verbis proœmii editionis Meursianæ pag. 7. δι' αὐτῆς ἡ Ρωμαίων πολιτεία εὐημοίησε. Desinens in verba pag. 364 vers. penult. καὶ γὰρ οἶδασιν ὡς ἐὰν μὴ σεβρῶς κατασάντες. Hunc codicem non dubitat Lambecius Leonis ætate exaratum fuisse, invisum autem Meursio & penitus incognitum, ex qvo ejus editio plurimis in locis, qvorum unum in medium affert, corrigi perficiqve possit. Et plurimis in locis corruptam esse Meursii editionem notavit etiam Arcerius ad Ælianum pag. 169.

Plagii ** Leonem postulant Rigaltius in limine notarum ad Onosandrum, Allatius notis ad Hexaemeron Eustathii Sidetæ, Antiochiæ

* Leonis Tactica fuere etiam MSta in Bibl. Scoriacensi. Vide Maderum de Bibliothecis pag. 118. Et Naumachica inter Codices MStos Gudianos. De qvibus plura infra. Tacticorum atqve Strategicorum editionem atqve in his Leonis qvoqve paravit olim è Palatinis Codd. Gruterus, ut ex Josephi Scaligeri Epistolis pag. 420. didici, deinde post Gruterum Salmasius, ut Madero pag. 122. & Naudæo pag. 523. de studio militari notatum.

** Ab hoc plagii objecto crimine absolvendum esse Leonem, demonstravi pridem in Decade Decadum sive Plagiariorum & Pseudonymorum Centuria, qvam admodum juvenis edidi Lipsiæ 1689. 4.

tiochiæ Episcopi pag. 6. & Naudæus, cujus verba adscribam ex lib. 2. de studio militari pag. 526. *Omnes vero*, inqvit, *illæ Leonis constitutiones Tacticæ magna parte succum traxerunt ex Onosandri strategico, cujus tamen auctoris nomen ingrato silentio bellus ille homo semper obruit, ita ut illius nullibi meminerit nisi semel, cum ejus carpere vellet sententiam. Dignumque illud insuper observatione mihi videtur, quod hujus & Mauricii Imperatoris plerumque eadem, aut parum diversa sunt verba, ut quemadmodum Galenum ex Paulo Ægineta aut Aetio, sic non difficile sit alterum ejusmodi auctorum ex alio auctiorem facere.* Verum à plagii crimine Leonem absolvere videtur, qvod non tantum in proœmio dicit, se in veterum recentiorumqve militaribus commentariis non perfunctorie versatum, optima qvæqve ex iis delibasse, & ὡς ἄλλον πρόχειρον νόμον * Hypostrategis suis tradere voluisse, sed & pag. 320. & 432. fatetur in hoc libro ea se collegisse, qvæ ex veterum commentariis accedente mediocri experientia sua edoctus fuisset. Atqve si ab auctore sunt Scriptorum nomina, qvæ in codice illo membranaceo Busbeckiano constitutionibus præfixa fuisse Lambecius T. VII. p. 214. testatur, longe magis à furto literario alienus nobis habebitur, qvi cum Plinio majore ingenue per qvos profecisset, voluerit indicare. Ait autem Lambecius majusculis literis adscripta se offendisse nomina ΑΡΡΙΑΝΟΥ, ΑΙΛΙΑΝΟΥ, ΠΕΛΟΠΟΣ, ΟΝΗΣΑΝΔΡΟΥ, ΜΗΝΑ (forte ΑΙΝΕΙΑ) ΠΟΛΥΑΙΝΟΥ, ΣΥΡΙΑΝΟΥ, ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ. Ex qvibus tres tantum in Tacticis Leonis allegatos reperio, Ælianum qvidem pag. 62. 90. 91. Arrianum p. 90. Onesandrum pag. 215. Eqvidem p. 431. memoratur qvoqꝫ Πτολεμαίου πρόχειρος κανὼν & τετράβιβλος, item Aratus in phænomenis & Joh. Lydi ** diurna ac menstrua observatio. Sed non hos citat tanqvam iis ad Tactica concinnanda usus Imperator fuisset, sed qvod Astronomiæ studiosis hosce potissimum auctores commendandos arbitraretur. Cæterum alium hujus militaris argumenti librum à Leone scriptum fuisse recte colligitur ex verbis pag. 27. Ἔξεσι δέ σοι ταῖς τε παρ' ἡμῶν ἰδίᾳ ἐκτεθείσαις γνώμαις ἐν τούτῳ τῷ συνταγματικῷ

* Notari hic locus potest adversus Barthium, qvi negat Leonem in hisce Tacticis loqvi tanqvam Imperatorem: conf. pag. 10. 15. 23. 27. 32. 50. 176. &c. ubi non monet tantum sed jubet.

** De hoc Lydo vide præter Meursium in notis, ac Vossium de scientiis Mathemat. qvæ notavi supra lib. III. cap. 20. Cangii glossar. latin. in *silentium*, & Jo. Boivinum ad Gregoram pag. 789.

προσέτι ταῖς κζ πλάτος συνηθροισμέναις ἡμῖν ἐν τῇ παλλήλῳ τῶν τακτικῶν μονοβίβλῳ τὴν ἐκεῖθεν τῶν ζητουμένων πλείονα καὶ ἀρκοῦσαν συναγαγεῖν ὠφέλειαν. Quem etiam innui puto pag. 200. Verba hæc sunt: Περὶ ἧς τῆς πεζικῆς καὶ τῆς συμμίκτου εἴδη ἐρεῖμεν ἅπερ ἀναγκαῖα καὶ τὴν ἐν πολέμοις γενέσθαι νομίζομεν. Περὶ ὧν ἀκριβέστερον ἡμῖν ἐν ἑτέρῳ λόγῳ προώρισται.

6. Ἡ γεγονυῖα διατύπωσις παρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ σοφοῦ, ὅπως ἔχωσι τάξεως οἱ θρόνοι τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν ὑποκειμένων τῷ Πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως: *Dispositio facta per Imp. Leonem sapientem, quem ordinem habeant Throni Ecclesiarum, Patriarchæ CPolitano subjectarum.* Græce & Latine cum Joh. Leunclavii versione in jure Græco Romano, quod ab eodem Leunclavio collectum, Marqv. Freherus edidit Francof. 1596 fol. libro secundo pag. 88-102. Et ad calcem Codini, curante Jac. Goaro inter scriptores Historiæ Byz. Paris. 1648. fol.

7. Epigramma εἰς τὸ μονήμερον, in spectaculum unius diei, legitur in Anthologia lib. 1. cap. 1. pag. 3. edit. Wechel.

8. Leonis *de accipitribus* libri duo MSS. in Codice Bavarico 237.

9. De novellis Leonis constitutionibus, προχείρῳ νομικῷ & Basilicis quæ ejus auspiciis digesta feruntur, dicam accurate libro sexto, ubi JCtos Græcos recensebo. Nunc autem juvat cum Lectore communicare Leonis *Naumachica*, sive potius ea, quæ de hoc argumento in Tacticis Meursianæ editionis cap. XIX. leguntur, supplere ex Codice Gudiano, cujus Apographum benevole mecum communicavit amicus noster ingenii & doctrinæ laude clarissimus Michael Richey, Hamburgensis.

ΛΕΟΝΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Ναυμαχικά.

Περὶ ναυμαχίας βουλόμεθα διατάξασθαι, περὶ ἧς οὐδὲν μὲν ἐν τοῖς παλαιοῖς Τακτικοῖς κεκανονισμένον εὑρομεν. ἀφ' ὧν ἡ παράδοσις &c. ut in editis p. 321. edit Meursianæ, nisi quod pro διὰ μετρίας πείρας legitur δι' ὀλίγης πείρας eodem sensu: & πλοίμων ἡμῶν στρατηγῶν pro πλωΐμων quod utrumque rectum est & præfectos navales denotat: Deinde παθόντων pro πεπονθότων, & ἀφορμὴν δοῦναι pro ἔμφασιν δοῦναι.

Διάταξις Α'. (in Meursii edit. 2.) Πρῶτον μὲν οὖν, ὦ στρατηγέ, &c. eadem quæ in editis, nisi quod verba subinde aliter collocata sunt, & ἐπισημειώσεων legitur pro σημασιῶν.

Β. 3. Κατασκευασθῆναι δὲ δεῖ καὶ δρέμονας, pro δρόμωνας. Sed utrumque promiscue positum reperio.

Pag. 322.

Pag. 322. pro καὶ τῶν σῶν τὰ ἐκείνοις ἀντιμάχεσθαι, in Codice Gudiano plenius & emendatius legitur: καὶ τῶν σῶν ποιήσασθαι τὴν καταskευὴν, δυνατὴν πρὸς ἅπαντα ἐκείνοις ἀντιμάχεσθαι, qvomodo etiam in suo Checum reperisse, ex ejus versione apparet.

Γ. 4. Ἡ γὰρ τῶν δρομόνων καταskευὴ μήτε πάνυ ἔσω παχεῖα &c. deinde ἐξειργασμένη pro ἐξεργασμένη, & ταχέως pro ῥαδίως, & συγκρύσεως pro συναράξεως (leg. συῤῥάξεως) τε καὶ κρύσεως. Scribitur etiam ἀπαλύσαι qvod non erat a Meursio mutandum in ἀπαλύναι, neqve enim illa ætate post ἵνα semper utebantur conjunctivo, uti mox sequitur ἵνα μὴ λίαν ἐσὶν ἀργός, & pag. 332. ἵνα μὴ βαρῶνται. Sic p. 336. ὅταν ἐλπίζεται.

Δ. 5. Ἔχέτωσαν γὰρ καὶ πάντα &c. mox κάρυα pro χάρτια, sed legendum, ni fallor, καράβια. Pro τελέτρα Meursius legit τερέτρα cum forte Leonis ætate τέλετρον pro altero dixerint. In MS. autem ejus vicem invenio τρυπάνα, qvod eandem rem significat.

Ε. 6. Pro ἀπὸ τούτου ἐσκευασμένων, rectius in MS. δι' ὃ τὸ ἐσκευασμένον πῦρ καὶ τῶν ἐναντίων ἀκονίσει.

Pag. 324. ἡ πολεμίας νηὸς pro νεώς.

ϛ'. 7. σίδηρα βαρία pro βαρεῖα. & mox μαξία ξιφοειδῆ pro μάζας ξιφοειδεῖς. Mox: ἢ ἐμπρῆσαι τὴν ναῦν τῶν πολεμίων δυνάμενον, ἢ τὰς ἐν αὐτῇ θανατῶσαι.

Ζ. 8. Ὁ γὰρ ἕτερος ὁ τὰς ἀγκύρας βάλλων καὶ θάλασσαν, ἤγουν τὰ σίδηρα.

Pag. 325. In MS. κραβατος pro κραβκατος; & mox ἀφωρισμένον δεικνύων τὸν ἄρχοντα.

Η'. 9. Καταskευαζέσθωσαν σοι & mox ἢ πλέον τούτων ἢ ἔλατσον καὶ τὴν χρείαν ταύτην δέουσαν, denique ἄνω ἑστῶτες ἅπαντες ἔνοπλοι &c.

Θ'. 10. Γοργοτάτους pro δρομικωτάτους & γαλέας καὶ μονήρεις pro γαλαίας ἢ μονήρεις & πεδαῖς χρείαις pro ταχιναῖς.

Ι'. 11. deest οἱονεί.

Pag. 333. lib. 13. σαγίτας καὶ ῥιπτάρια. Et paucis interjectis: ἐκεῖθεν οἱ στρατιῶται λάβωσι, pro πορίσονται, & καταδαπανώμενα ἐν ταῖς μάχαις pro ἀπὸ τὸ ὀλιγῶσθαι αὐτὰ ἐν ταῖς μάχαις, eodem sensu. Post illa verba incipit ἀφήταξις ιγ', à verbis ἐκτὸς ὧν τῶν στρατιωτῶν, ἤτοι τῶν

ἄλλων ἐλατῶν, ita MS. pro τῶν ἄνω ἐλατῶν, de qvibus vide infra διατάξει. 19. Mox iterum ῥιπτάρια pro ῥικτάρια. Et εἰ καὶ μὴ ὄπισθεν, ἀλλὰ πάντως ἔμπροσθεν πέταλα ἔχοντα κασσίδας &c. unde hiatus in Meursii edit. supplendus. Paullo post, νευρικὰ ἅπερ ἀπὸ διπλῶν κεντούλκων, & καὶ λίθους δὲ δυναμένους ἀπὸ χειρῶν ῥίπτεσθαι pro χειροπλήθους. Et οὐκ ἔλαττον τῶν ἄλλων ὅπλων αὐτοὺς καταβλάψουσιν.

Pag. 334. Ιδ. 15. ὥστε τὴν δύναμιν αὐτῶν ἐν τούτοις - - εἶτα τῶν βελῶν πληρωθέντων. Mox μεναύλοις recte pro μὲν αὔλοις. Pro verbis autem qvæ mox seqvuntur: καὶ ὥσπερ ἀκμαιότεροι τῇ ἀθρόᾳ κινήσει in MS. est: Καὶ ἀκοπίατοι & deinde καὶ τοῖς κεκοπιακόσι στρατιώταις ἐπιτιθέντες - - καὶ εὐκόλως αὐτοὺς καταπολεμήσουσι. Sententia semper eadem.

Ιέ. 16. Προσβολαῖς pro συμπλοκαῖς. Ιϛ'. 17. δύναμιν pro ἀκμήν. Cæterum male in eodem MS. διαφυλάττειν pro διὸ φυλάττειν & βουλὰς pro βολάς.

Ιζ. 18. Φροντίσας. Pag. 335. pro ὑπὸ τῆς πάνος, leg. πάνης, uti in MS. τῇ πάνει τῶν ἀναγκαίων ἀναγκαζόμενοι. A verbis παραγγείλῃς δὲ καὶ τοῖς ἄρχουσιν incipit in MS. διάταξις Ιή.

Ιθ'. 19. ἀναπληρώσεις.

Κ'. 20. τῶν ὑπό σε στρατιωτῶν & εὐκαίρους.

Pag. 336. Κά. 21. καθὼς ἂν συνειδῇς ἀρκοῦντα πρὸς τὴν προκειμένην ἐγκράτειαν. Διάταξις Κβ' incipit à verbis καὶ προσέτι, εἴγε χρεία τοιαύτη καλέσει, καὶ ἵππους ἐν τοῖς ἱππαγωγοῖς προσεπιῤῥίπτειν, ὥστε κατὰ τῆς πολεμίας ἔχειν καβαλλαρίους, καὶ ἁπλῶς πάντα ἀπαρτίσας ὁδοιπορήσεις δεόντως. Ita hæc Constitutio legitur in MS.

Κγ'. 22. διαλαλήσεις - - προθυμοποιήσεις τὸν στρατὸν, ἀποκινήσεις, ἐπιτηδείου ἀνέμου πνεύσαντος.

Κδ. 23. Οὐχ ὡς ἔτυχεν ἁπάντων &c.

Κέ. 24. Καὶ τὰ παραγγέλματα δέξονται, & pag. 337. παραγγέλμασιν ὑπακούσουσιν.

Κϛ'. 25. τοῖς πρώτοις χρόνοις pro τοῖς ἄνω. & καὶ οὕτω καλουμένη.

Κζ. 26. ποτὲ δὲ κατὰ πλείονας, ὥστε κατέναντι ἀλλήλων ἐπέρχεσθαι, pro qvo male in editis ὥστε ἄν τις ἀλλήλων. Post a διὰ καμάκων σιδηρῶν

ρῶν - - διὰ τοὺς ἀφεύκτους καὶ ἀναγκαίους κινδύνους. Inde incipit διάταξις Κή. à verbis καὶ ἑτέρως δὲ γυμναζέσθωσαν, ὡς ἂν νοῇ ἡ σὴ ἐνδοξότης τὰς κατὰ τῶν ἐναντίων &c. - - παραδόξῃ ἐπὶ ταῦτα ἐρχομένοι.

Pag. 338. Κθ'. 27. καὶ ἐν ταῖς ὁρμησίαις pro ὁρμήσεσι. & καταγέτωσαν rectius pro καταγεώτων.

Λ. 28. Δεῖ δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀνέμου ἐπιφοράν - - καὶ πρὸς ταύτην καὶ τὸν τόπον τῆς ὁρμησίας ἐκλέξασθαι. Καὶ εἰ μήτις κατεπάγῃ ἀνάγκην - - ἀλλ' ὑφορᾶσθαι τὰς λεγομένας τῶν ναυτικῶν παρασημασίας τῶν ἄστρων, pro qvo minus integre in editis, παρὰ τῶν ἄστρων.

Λά. 29. εἰ μὲν μηδένα φόβον ἔχεις pro ἔχῃς.

Λβ. 30. Εἰ πολεμίους παρεῖναί που ἐλπίζεις, πάντως χρή σε - -

Pag. 339. πολλαὶ γὰρ αἱ τῶν πολεμίων ἐπιβουλαὶ recte pro ἐπιβολαί. Deinde εὑρήσουσιν pro εὑρέσουσιν.

Λ'δ. 32. κατὰ τὰς τάξεις ἑκάστων διῃρημένων, pro ἑκάστην διῃρημένως. Deinde καὶ ἐπιῤῥώσεις αὐτοὺς καὶ ἐνισχύσεις.

Λέ. 33. Δεῖ δέ σε μᾶλλον &c. ut in editis.

Pag. 348. in Meursii edit. num 62. Græca, qvæ ibi desiderantur, ita sunt supplenda:

Ξζ'. 62. Δυνατὸν δὲ καὶ ὁλόκληρον τὴν ναῦν ἀνατρέψαι τῶν πολεμίων, ἐὰν πλευρὰν παρὰ πλευρὰν δήσας αὐτὴν τῷ δρόμωνι, καὶ τῶν πολεμίων ἐπὶ ἓν μέρος, ὡς ἔθος ἔχουσι πρὸς τὴν ἐκ χειρὸς μάχην συνδραμόντων καὶ δοκούντων ἐπακυμβίζειν τὸ ἑαυτῶν πλοῖον τῷ δρόμωνι, ἐπέλθῃ μὲν ἑτεροδρόμος κατὰ τῆς πλευρᾶς τῆς ἐν τῇ πρύμνῃ τῆς πολεμίας, καὶ ταύτην ὠθήσει σφοδρῶς τῇ συγκρούσει. Καὶ ὁ μὲν δρόμων δυνηθῇ λύσας ἑαυτὸν τοῦ δεσμοῦ ὑποχωρῆσαι μικρὸν, ὥστε μὴ εἶναι ἀκύμβισμα τῆς πολεμίας, βαρήσει ὁ ἕτερος δρόμων πάσῃ δυνάμει καὶ πάντως ἀνατρέψει σὺν αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσι τὴν πολεμίαν ναῦν. Δεῖ δὲ κα-

62. Integram hostium navem * evertes, si latus navis tuæ hostium lateri adjunxeris, & hostibus unam in partem, ut solent, ad conserendas manus concurrentibus, & triremibus illorum in nostras triremes innixis, invadat eos alia triremis ad latus puppis hostilis, & impulsu vehementi illam conqvasset. Triremis autem nostra tum seipsam solvens paululum retrocedat, ut ne ullo stabilimento hostium triremi sit, & hostilem triremem alia omnibus viribus deprimat, atqve adeo ipsis cum viris integram navem evertet. Providendum autem est, ut ne

* male Checus, *classem*.

ne vinculum omnino æqvale fiat, sed ad hostilis navis puppim nuda aliqvantum latera relaxet, qvibus irruens triremis hostium navem, usqvedum deprimatur, invadet.

Ξή. Ad hæc præterea excogitemus, ut ab inferiore remorum ordine, remigibus per foramina hastas longas emittentibus, hostes interficere possint, qvod in primis necessarium esse videtur.

Ξθ'. 63. Sed & aliud hoc magis necessarium est, si qvis operas idoneas habeat per inferiores triremis remorum ordines efficere, ut hostium navis aqva compleatur.

Ο'. 64. Sunt & alia qvædam bellica consilia ab antiqvioribus in navali prælio excogitata, & plura etiam qvæ excogitari possunt, qvæ in præsentia propter longitudinem minime perscribenda sunt: qvædam vero etiam commemorare hoc loco inutile est, ne hostibus divulgentur, & illis adversus nos hostes utantur. Nam hæ molitiones bellicæ si semel usurpatæ fuerint, facile aliqvid contra eas suscipi & excogitari ab hostibus potest. Qvocirca unumqvodq; inventum usqvedum geritur, occultandum & secreto tenendum est.

νονίσαι τὸν δεσμὸν, μὴ πάντως κατ' ἰσότητα γενέσθαι, ἀλλὰ μικρὸν ἀφεῖναι γυμνά τινα πλευρὰ κατὰ πρύμναν τῆς πολεμίας, δι' ὧν ἐμπεσὼν ὁ δρόμων ὠθήσαι πρὸς τὴν ἀνατροπὴν τῶν πολεμίων τὴν ναῦν.

Ξή. Πρὸς τούτοις καὶ τὸ νῦν ἡμῖν ἐπινοηθὲν, ὥστε ἀπὸ τῆς κάτω τοῦ δρόμωνος ἐλασίας διὰ τῶν ὀπῶν ἤτοι τρυπημάτων τῶν κωπίων ἐκφερόμενα μέναυλα, κατασφάττειν τοὺς πολεμίους τῶν πάνυ μοι ἀναγκαίων δοκεῖ.

Ξθ'. 63. Ἀλλὰ καὶ ἕτερον τούτου ἀναγκαιότερον, εἴγε χειρῶν εὐφυῶν ἐπιτύχῃ, τὸ διὰ τῆς κάτωθεν τοῦ δρόμωνος ἐλασίας τῇ ὑποδειχθείσῃ μεθόδῳ δι' ὀπῆς παρασκευάσει πλησθῆναι ὕδατος τὴν ναῦν τῶν πολεμίων.

Ο'. 64. Εἰσὶ δὲ καὶ ἕτερα τοῖς ἀρχαίοις ἐπινοηθέντα ἐν τῷ πλοΐμῳ πολέμῳ ἐπιτηδεύματα, καὶ ἔτι δὲ ἐπινοηθῆναι δυνάμενα, ἅπερ ἐν τῷ παρόντι γράφειν διὰ τὴν συντομίαν ἀνοίκειον ἡγησάμεθα. Τινὰ δὲ καὶ ἀσύμφορα διὰ τὸ μὴ φαυλίζεσθαι τοῖς πολεμίοις, καὶ μᾶλλον ἐκείνοις χρῆσθαι αὐτοῖς καθ' ἡμῶν. Τὰ γὰρ στρατηγήματα ἅπαξ κατανοηθέντα δύνανται ἀντιστρατηγεῖσθαι καὶ καταμεθοδεύεσθαι παρὰ τῶν πολεμίων, ἀλλ' ἕκαστον τὸ ἐπινοηθὲν μέχρι τῆς πράξεως ἔχειν ἐν μυστηρίῳ.

οβ'. 65. Ἐν ᾗ τῷ βιβλίῳ τῶν ἀρχαίων τακτικῶν καὶ στρατηγημάτων ζητῶν τις εὑρήσει καὶ τὰ ἡμέτερα πλείονα. Οὐ γὰρ δυνατὸν, ὡς εἴρηται, πρὸς ἕκαστα τὰ ἐμπίπτειν μέλλοντα, διὰ τὸ ἄπειρον αὐτῶν γράφειν, ἀλλὰ τὰ ἱκανά.

οβ'. 65. In aliis libris qvæ de consiliis factisqve Imperatoriis scribuntur, permulta qvis hujusmodi atqve iis etiam plura inveniet: neqꝫ enim fieri potest, ut de omnibus rebus qvæ cadere in bello possunt verba faciamus, qvæ ipso genere immensa infinitaqꝫ sunt.

ογ'. 66. Πλὴν κεφαλαίοις εἰπεῖν, ἔστωσαν οἱ δρόμωνες ἐξωπλισμένοι τελείως ἀπὸ στρατιωτῶν ἀνδρείων, καὶ ἐκ χειρὸς μάχεσθαι δυναμένων, καὶ τῷ τῆς ψυχῆς θυμῷ εἰγμένοι * τολμηρῶν καὶ πεπαιδευμένων, καὶ γεγυμνασμένων. Οὗτοι δὲ ἔστωσαν καλῶς πλισμένοι ὅπλοις, οἵοις καὶ ὁ ἐν τῇ ξηρᾷ στρατιώτης ὁπλίζηται διώρισται, δῆλον, ὅτι καλάφρακτοι. Καὶ ἔστω πάντες οἱ τὰ ἄνω ἐλασίας ὁπλισθήσονται.

ογ'. 66. Ad summam autem sint triremes instructæ viris fortibus ac strenuis, qvi cominus consertis manibus pugnare possint, & qvi alacri incitataqꝫ mente sint, & omnes in partes exercitati. Armis autem talibus exerceantur, qvalibus qvivis terrestri in prælio miles armatur, iiqve potissimum qvi in superiore remorum ordine consistunt.

οδ'. 67. Πρὸς δὲ τὴν τῶν ἐχθρῶν ποιότητα καὶ ποσότητα τῶν πλοίων, καὶ αὐτὸς ὁ στρατηγὸς διασκευάσεις τοὺς δρόμωνας καὶ καθοπλίσεις, ὅπως μὴ ἐλάττονα στρατὸν ἔχῃ ὁ ἡμέτερος δρόμων δὲ πολεμίων, ὅστις μάλιστα εἰς ἴσην μάχην ἐλθεῖν ἑτοιμάζεται (Meurs. elegantius: εἰς ἰσόπαλον ἐλθεῖν εὐτρεπίζεται μάχην,) διὰ δὲ εἰς ἀλλήλους δεσμεῖ, ἀλλ' εἰ δυνατὸν, καὶ πλείονα. Ἀμφοτέρων δὲ ἀνδρείως, εἰ τύχοι, μαχομένων, οἱ πλείονες προτερήσουσιν (Meurs. ὑπερισχύσουσιν.)

οδ'. 67. Pro hostium viribus numeroqve navium tuam classem Imperator instrues, ut ne minorem numerum navium nos hostium classe habeamus, sed æqvalem potius, ut cum hostibus classe juncta pugnemus, aut majorem etiam, si fieri potest. Nam si utriqꝫ fortiter ac strenue dimicent, qvi plures fuerint prævaleant necesse est.

Θέ. 68. Pro ἀσιώσεις (qvod habet etiam MS.) interpres legisse se innuit ἐξισώσεις. Pro καθαστήσεις mox in MS. est ἐξοπλίσεις & ἰσχυροτάτων pro ἀλκιμωτάτων qvid idem est. Deniqve pro ἐμβιβάσης & ἐπιλέξης habet ἐπιβιβάσεις & ἐπιλέξη.

* f. θυμῷ εἰγμένοι.

Video præterea in Codice MS. etiam hæc seqvi de eodem argumento, qvæ in Meursiana editione incassum qværes, ego itaqve in hoc loco cum versione mea, Lectoris ut spero veniâ, subjeci.

ΕΚ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ
τοῦ βασιλέως.

Ἱστορήσω σοι ἔτι καὶ ἕτερον ναυτικοῦ στόλου στρατήγημα. Ὅταν μὲν εἰς τόπους λιμένας μὴ ἔχοντας καὶ ψαμμώδεις τὴν ἀπόβασιν μέλλῃς ποιήσασθαι, ἐὰν οὕτω τύχει ἐν καιρῷ ναυτικῆς στρατηγίας, σάκκους πολλοὺς γεμίσας ἄμμου, καὶ τοῖς σχοινίοις προσδήσας, ἀπὸ ἑκάστου δρόμωνος ἐκκρεμάσεις τοὺς ἀρκοῦντας οἱονεὶ ἀγκύρας, καὶ οὕτως τὸν λεγόμενον πελαγολιμένα ποιήσας, εὐκόλως κατὰ τὸν τόπον νυκτὸς ἐπελθὼν, τὴν βεβουλημένην σοι καταδρομὴν ποιήσεις.

Aliud præterea navalis expeditionis strategema tibi commemorabo. Qvando veneris ad importuosa & arenosa loca, voluerisqve ibi excensionem facere, si ita contingat navale bellum gerenti, saccos multos arena replebis, funibusqve qvantum eorum satis est suspendes veluti ancoras, ex singulis triremibus, atqve ita qvem vocant portum pelagium componens facile ad locum qvem cupis de nocte accedes excensionemq; qvam voles facere poteris.

Πολεμίου ποτὲ ναυτικοῦ στόλου μετὰ οἰκείας δυνάμεως ναυτικῆς ὑποχωρῶν στρατηγὸς μηνοειδῆ παράταξιν ποιούμενος ὑποστρεφέτω πλέων κατὰ πρύμναν, καὶ οὕτως βουλευέσθω ἀποχωρίζεσθαι τῶν πολεμίων. Καὶ γὰρ οὐ φεύγων ἀλλὰ φυγομαχῶν ἑτοίμους ἕξει τὰς ναὺς καὶ πάλιν ἐπελθεῖν τοῖς πολεμίοις κατὰ πρώραν, εἴγε καὶ τούτου χρεία γένηται, καὶ τὰς πρώρας ἔχειν πρὸς αὐτούς. Καὶ γὰρ οὐδὲ θαρρήσουσιν ἐν τῷ κοιλώματι εἰσελθεῖν, τὴν κύκλωσιν ὑφορώμενοι.

Si hostium classi dux cum copiis suis maritimis subducere se voluerit, in lunæ speciem navibus dispositis puppim versus illas propellet atq; ita recedere ab hostibus conabitur. Ita enim non fugientis sed inter receptum pugnantis instar paratas habebit naves ad hostes prora invadendos si res ita tulerit, & proras hostibus servabit obversas. Neqve illi facile in lunatam classem immittere se audebunt, veriti ne circumveniantur.

Clam

Ὧν ἕνεκα ἢ τόπων ἢ πόλεων ἐκπέμπειν μέλλεις ναυτικὸν στόλον, κρύπτειν σε δεῖ καὶ τοὺς τόπους καὶ τὰς πόλεις, ὥστε μηδένα προγνῶναι, πῇ μέλλει γίνεσθαι ὁ κατάπλους. Ἔνταλμα γράψαι, καὶ σφραγισάμενον αὐτὸ ἀσφαλῶς ἐπίδος τῷ καθισταμένῳ σοι ναυάρχῳ, ἵνα καὶ τὸ πέλαγος ἐξελθὼν, τότε λύσῃ τὴν σφραγίδα, καὶ μάθῃ πῇ μέλλει πορεύεσθαι. Οὕτως γὰρ ποιήσας λάθῃς τοὺς πολεμίους.

Clam habere te oportet in qvæ loca vel ad qvas urbes classem emittere constitueris, ut nemo præscire possit, qvo tendat navium excursio. Mandatum igitur consignabis scripto, illudqve bene obsignatum constituto à te illarum præfecto trades, qvod in mare delatus demum aperiat & qvorsum cursus instituendus sit cognoscat. Ita enim consilium tuum hostibus latebit.

Τῷ ἀγαθῷ στρατηγῷ χρέος ἐστὶ πρὸς πᾶν ἔθνος ἀρμοζομένῳ διαφόρους πρὸς ἕκαστον τὰς στρατηγίας ἐπινοεῖσθαι. Εἰδέπολε καὶ ναυαρχίας καιρὸς ἐπιστῇ, ἀκίνδυνον τὴν τοῦ στόλου τάξιν διαφυλάξει, ἔμπειρος ὢν τῶν τοῦ ἀέρος κινήσεως, καὶ τὰς ὑραγίας ᾖ, ἤτοι τὰς ὀπισθοφύλακας εὐτάκτως συναγεῖν, ἵνα μὴ ὑπὸ τόπου, ἢ ὑπὸ ζάλης θαλασσίας, ἢ ὑπὸ πολεμίων ἀναγκαζόμενοι φθείρωνται.

Bonum classis ducem perspectas habere oportet diversas qvibus adversus gentem qvamlibet uti convenit belli gerendi rationes. Qvando autem classis adversus hostem ducenda est, naves bene dispositas tutas conservabit à periculis, ventorum gnarus, & à tergo custodiam recte curabit, ne vel à natura loci, vel maris tempestate, vel ab hostibus afflicta detrimentum capiant.

Ἐν ταῖς ναυτικαῖς * μάχαις συναπτόντων, ἢ ὅταν οἱ πολέμιοι ναυαγήσωσιν, ἢ ὅταν ὑπὸ χειμῶνος ταλαιπωρωθῶσιν.

Navali prælio congrediendum, qvando hostes vel naufragium fecerunt, vel à tempestate misere affecti laborant.

De aliis LEONIBUS, *qvi Græce scripserunt.*

Cum Leonis Allatii diatriba de Leonibus non viderit lucem, age jacturam illam ex parte saltim levare, & de præcipuis hujus nominis, qvi Græcis literis claruerunt, paucis agere juvat.

* Idem jubet Leo pag. 346. edit. Meursii, a. 50. unde reliqva supplenda.

Leo Academicus, cui tribuitur dialogus *Alcyon*, qvi inter Platonis scripta legitur, ut dixi lib. 3. cap. 1. §. 41.

Leo Ægyptius de qvo Augustinus 1. de consensu Evangelistarum c. 23. *Numqvid & Leo Ægyptius Poëta vel Academicus fuit, qvi Macedoni Alexandro diversam qvidem à Græcorum istorum Deorum orginem, veruntamen ita prodit, ut eos homines fuisse declaret.* Leonis hujus opus respicitur à Clemente Alex. qvando ab illo laudatur Λέων ὁ τὰ περὶ τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον θεῶν πραγματευσάμενος 1. Strom. pag. 322. Hyginus pag. 304. *Sed de Hammonis simulacro Leon qvi res Ægyptias conscripsit.* Tertullianus cap. 7. de Corona: *Si & Leonis Ægyptii scripta evolvas, prima Isis repertas spicas capite circumtulit.* Idem videtur qvi ab Arnobio Leo Pellæus vocatur, & qvi cum Cosma Ægyptio citatur à Scholiaste Apollonii IV. 262. Λέων ἐν πρώτῳ τῶν πρὸς τὴν μητέρα. & cujus *periplum* laudat idem II. 297. Confer Gvilelmi Worthi notas ad Tatianum p. 96.

Leo Alabandensis, Rhetor, scripsit Svida teste Καριϰῶν libros IV. Λυϰιαϰὰ libris II. Τέχνην sive artem Rhetoricam, & qvæ etiam inter Leonis Byzantii monumenta refert, de statibus Rhetoricis, & de bello sacro adversus Bœotos ac Phocenses.

Leo Armenius Imperator ab 11. Julii 813. ad 25. Dec. 820. cujus edictum de abolendis imaginibus memoratur in scriptoribus post Theophanem pag. 18. 20. 62.

Leo Asianus, sive *Leo Car* (ὁ ἐϰ Καρίας) inter scriptores Historiæ Byz. laudatur à Jo. Scylitze ac Cedreno, idemqve videtur cum *LEONE Grammatico*, cujus χρονογραφία τὰ τῶν νέων βασιλέων περιέχουσα, *ab initio Leonis Armenii Imp. ad Romani Lacapeni mortem* sive ab A. C. 813. ad 949. (non 1013. ut scribit Caveus) subjecta fuit Codici Regio Theophanis, ex qvo illum descripsit *Jac. Goarus*, & post ejus mortem Græce & latine una cum Theophane edidit notasqve suas addidit *Franciscus Combefisius*, Paris. 1655. fol. Idem jam observavit Leoni huic vix qvicqvam commune cum Anonymo illo continuatore Theophanis, qvatuor librorum ante Basilii vitam auctore de qvo supra p. 349. dixi, in reliqvis continuatoribus pleraqve affinia, plerumqve etiam iisdem verbis concepta,

cepta aut ex aliis alia facta, tantisper mutatis vocibus, ut alterum alterius usum laboribus necesse sit. Codicis MSti subscriptio * testatur absolutum volumen esse Anno mundi 6521. hoc est CHristi 1013. ut recte Hanckius pag. 679. de Historiæ Byz. scriptoribus observat contra Vossium qvi male retulerat ad A. C. 1321. Recentiore manu eidem Codici adscriptum Combefisio teste: Λέων πρόεδρος καὶ δὲξ τῶν Κιβυραιωτῶν ὁ Τζικάνδαλος, καὶ εἰκείος ἀνθρωπος τῶ κραταιῶ καὶ πρώτω ἡμῶν βασιλέως. *Leo Præfectus atq; Dux Cibyræotarum* ** *qui & Tzicandalus, potentissimique ac primi nostri Imperatoris* (Constantini Porphyrogeniti) *domesticus.* Addidit etiam ex eodem Regio Codice & Leoni Grammatico præmisit Combefisius ANONYMI Commentarium sive συγγραφὴν χρονογραφικὴν extrema parte mutilam *de rebus Leonis Armenii*, Bardæ F. in cujus persecutione adversus Imaginum cultores, atqve Synodo adversus Imagines A. C. 814. habita desinit. pag. 428 442.

Leonis Barda, Protoasecretis versus Jambicos MSS. memorat Labbeus pag. 134. Bibl. nova MSS. Ejusdem Oratio ad Imp. Andronicum Palæologum juniorem qvi A. C. 1341. obiit, MS. in Bibl. Vindob. unde de hujus Leonis ætate constat.

Leo Bulgarorum ArchiEpiscopus, Latinorum acer adversarius, de cujus scriptis Caveus ad A. C. 1051. qvi recte *Achridenum* sive *Acridanum* appellat, † auctoritate Sigeberti Gemblacensis cap. 147. de Scriptoribus Ecclesiasticis, qvia Bulgarorum ArchiEpiscopi circa id temporis Achride sedem habebant. Vide qvæ supra pag. 284. & 286. de Theophylacto. Contra hunc Leonem Acridanum scripsit Leo IX. Papa.

Leo. Leonis F. Byzantinus, Rhetor, Platonis discipulus, de qvo Philostratus in vitis Sophistar lib. 1. cap. 2. Plutarchus in præceptis Politicis pag. 804. Athenæus XII. pag. 550. Hesychius in Origi-

 nibus

* à librario ut videtur, non ab auctore.

** *Cibyra* Plinio Cariæ est, etsi aliis Phrygiæ, qvæ sunt regiones vicinæ. *Combefisius.*

† Leo Acridanus à Leone ArchiEpiscopo Bulgariæ male distinguitur in Indice Nesseliano MSS. Bibl. Vindob.

nibus CPol. pag. 49. seq. & Svidas, qvi Aristotelis qvoqve discipulum à qvibusdam traditum commemorat. Et fuit sane Leo qvidam Byzantius Aristotelis discipulus, cujus filii Melantes & Pancreon heredes à Theophrasto instituuntur teste Laërtio V. 51. 53. 54 55. 56. Sed idemne ille cum altero, an duos Leones in unum confuderit Svidas, non facile dixerim. Idem refert ejus scripta: 1) τὰ κ' Φίλιππον ἡ τὸ Βυζάντιον libris septem: 2) Τευθρανικόν sive Τευθραντικόν, de rebus Mysorum. 3) περὶ Βησαίδ, ita enim rectius in MSS. Paris. qvam Βησάλδ, fuit enim de Besæ oraculo de qvo Ammianus XIX. 12. 4) τὸν ἱερὸν πόλεμον de bello qvod Philippus gessit adversus Phocenses, qvi oraculum Delphicum expilaverant, de qvo Justinus VIII. 2. Hoc opus mox inter scripta Leonis Alabandensis Svidas memorat. 5) περὶ στάσεων qvod vertunt *de seditionibus*, cum fuerit liber Rhetoricus de formandis statibus qvæstionum, atqve iterum statim à Svida inter scripta Rhetoris Alabandensis post τέχνην sive artem Rhetoricam commemoretur. 6) τὰ κατ' Ἀλέξανδρον, qvod non de rebus Alexandri Magni, (ante enim ejus imperium, Philippo adhuc superstite mortem sibi conscivisse Svidas scribit) sed de Alexandro proavo Philippi, Xerxis æqvali accipiendum esse conjiciebat vir eruditissimus notis ad Philostratum p. 485. Cum vero de Alexandri illius antiqvioris rebus vix usqvam exstet memoria, verisimilius videtur Alexandrum M. innui, sed junioris cujusdam Leonis scripta prisco illi Byzantino Svidam parum in hujusmodi accuratum tribuisse.

Leo Car. Vide supra Alabandensis, & Asianus.

Leonis Centuripini Oratio in S. Jacobum Zebedæi F. Apostolum memoratur ab Allatio p. 113. de Simeonibus. Incipit: ὑλικὴ μὲν αἴσθησις.

Leo Despota (nescio an Leonem Imp. CPol. hoc nomine designent) Λέοντος δ δεσπότου εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον. MS. Lambec. III. pag. 36. Leonis Despotæ alphabetarium de futuro judicio. Labbeus pag. 196. Bibl. nov. MSS.

LEO *Diaconus*, Hist. Byzantinæ scriptor de qvo supra pag. 353. Hujus *Orationem ad Basilium*, Imp. qvi Joanni Tzimisci succesit, MS. haberi in Bibl. Bodlejana testatur Caveus. Incipit Ἔδει μὲν τὸ.

Leo Grammaticus. Vide Leo Asianus, & Siculus.

LEO

LEO * *Magentenus*, Metropolita Mytilenensis circa A. C. 1340. ** scripsit ἐξήγησιν *in Aristotelem* περὶ ἑρμηνείας, commentarium maximam partem collectum ex *Ammonio*, qvem magnum appellat. Laudat etiam aliqvoties *Alexandrum* (Aphrodiseum) atqve uno loco *Jamblichum*. Prodiit hic Commentarius Græce apud Aldum Venet. 1503. minore folio, ad calcem Ammonii in eundem Aristotelis librum, adjunctam habens Mich. Pselli Paraphrasin & Ammonium in Categorias. Latine vertit hunc Magenteni commentarium *Jo. Baptista Rasarius*, cujus versio sæpius excusa cum Ammonio latine translato, Paris. 1544. Venet 1547. Lugd. 1547. fol. Altera versio *Hieronymi Leustrii* Veronensis, itidem Paris. 1554. fol. cum Ammonio per Barthol. Silvanium verso lucem vidit.

Alter Magenteni Commentarius *in priorum Aristotelis Analyticorum libros* Græce prodiit ad calcem Jo. Philoponi in eosdem libros, Venet. 1536. f. apud Barthol. Zanettum Casterzagensem. Latina *Jo. Baptista Rasarii* versio separatim primum excusa Venet. 1544. f. apud Hieron. Scotum, & deinde Lugd. 1547. f. cum Ammonio in qvinq; Voces, Pachymeris Epitome in universam differendi artem, & Nilo de ratiocinationibus. In hoc commentario laudatur subinde ut statim p. IIII. ὁ ἐξηγητὴς, qvo nomine *Alexander Aphrodiseus* intelligitur. *Joanne Philopono* Magentinus † junior est, qvem allegat pag. XXIV. ὧδε μὲν τῷ Φιλοπόνῳ ὁ συλλογισμὸς ἐν δευτέρῳ σχήματι ἀνελύθη, ὧδε δὲ τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἐν πρώτῳ. *Proclum* & *Marinum* inter τὺς παλαιὺς refert pag. XXXI ubi eos in Aristotelis Analytica scripsisse innuit. De Pythagoricis substantias συμβολικῶς numerorum nomine appellantibus videndus Magentinus pag. VII. b. & pag. XXXVIII. De Hippocrate Geometra pag. XXXXI. ὁ Ἱπποκράτης ναύκληρος ὢν καὶ ληστευθεὶς τὴν ναῦν, συλλαβόμενος τὺς λῃστὰς ἀπήνεγκεν Ἀθήνησι δώσοντας δίκην. Κατὰ τύχην

* Leonis nomen in editionibus Magentini omittitur, neqve exstat in plerisq; Codd. MSS ut in iis qvos habet Bibl. Cæsarea: in aliis tamen occurrit, ut in Coisliniano uno (in al. Λεοντίνῳ) Vide Catalogum MSS. Græcorum Bibl. Coislinianæ p. 219. 225. 277. Leonem igitur vocat & Labbeus in conspectu Interpretum Græcorum Aristotelis & Platonis, qvemseqvuntur Lambecius lib. 7. Cod. 29. & 92 Philosoph & Nesselius. Plura de hoc Magentino & aliis qvibusdam Leonibus notavi infra Volum. X. hujus Bibl. p 527 seq.

** Male Nicænum Metropolitam vocat Kœnigius in Bibl.

† Hinc pater errare eos, qvos Kœnigius refert Magentinum referre ad sæculum à nato CHristo sextum.

τύχην δὲ ἐνέτυχε Γεωμέτρῃ, καὶ ἔρων ἔσχεν Γεωμετρίαν μαθεῖν, καὶ μαθὼν ταύτην, καὶ τῶν ἀπόρων ἐψηφίσατο Ζητημάτων.

Leo Magister & Leo Peganius ab Allatio memorantur inter Melodos sive sacrorum Hymnorum auctores, qvibus Ecclesia Græca utitur. Etiam Leonis Sapientis Imp. qvod supra in ejus scriptis notare neglexi, τροπάρια ἑωδινὰ undecim leguntur in Octoecho. Leo Magister idem cum Leone Patricio de qvo mox.

Leo Mathematicus Byz. & alter *Medicus*, de qvo supra p. 358. 366.

Leo Metapontinus, Pythagoricus, Jamblicho memoratus. Hic videtur esse Leo cui φυσικὸν suum λόγον inscripsit Alcmæon Crotoniata. Laërt. VIII. 83. Idem forte etiam Leo, Neoclidis discipulus, qvem στοιχεῖα Geometrica scripsisse testatur Proclus in Euclidem lib. 2. pag. 19.

Leonis Patricii & Caniclei præfecti compendiosam expositionem MS. Græcam in Exodum allegat Allatius de Eugastrimytho capite 20. & expositionem similem in 1. librum Regum, capite 9. Exstatqve integra hujusmodi expositio è Patribus & Theodorito potissimum in Octateuchum & qvatuor Regum libros, nec non in Evangelia SS. Matthæi & Lucæ & in Epistolam S. Jacobi, MS. in Bibl. Vindobonensi. Λέοντος Μαγίστρου, ἀνθυπάτου, Πατρικίου, τοῦ Μυστικοῦ ἐπιτομὴ &c. Lambec. V. pag. 61. & IV. pag. 147. seq. Vide & supra, Leo Magister.

Leo Peganius. Vide supra, Leo Magister.

Leo Pellæus, qvi de Diis scripsit. Arnobius IV. q. 147. *Et possumus quidem hoc in loco omnes istos nobis quos inducitis atque appellatis DEos, homines fuisse monstrare, vel Agragantino Evhemero replicato, cujus libellos Ennius, clarum ut fieret cunctis, sermonem in Italum transtulit: vel Nicagora Cyprio, vel* Pellæo Leonte, *vel Cyrenensi Theodoro, vel Hippone ac Diagora Meliis* &c. Idem hic Leo Pellæus cum Ægyptio de qvo supra. Dicitur autem Pellæus qvod in Macedonia versatus cum Pellæo juvene, Alexandro Magno.

De *Leone Philosopho* Byz. dictum supra pag. 366.

Leo, *Platonis discipulus* qvi cum Chione & Euxenone interfecit Clearchum Heracleæ tyrannum, ut narrat Memnon apud Photium Cod. 224. c. 1. Alius de qvo supra in Leo Byzantinus.

Leo

Leo cujus collectio præcipuarum prædictionum Vet. Test. de CHristo MS. in Bibl. Vindob. Ἔρανος καὶ ἐκλογὴ ἐκ διαφόρων βίβλων καὶ προφητειῶν, φιλοπόνως ἐρανισθεῖτα παὰ ἐμοῦ τοῦ ἀδαμινοῦ λέοντος, ὅσα περὶ χριστοῦ γέγραπται. Incipit: Ὅτι θεὸς ὁ χριστός. Ἱερεμίου. Οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. Lambec. IV. pag. 206.

LEO. I. ab 8. Sept. A. 440. ad 30. Octob. A. 461. Episcopus *Romanus*, cognomento *Magnus*, non qvidem Græce scripsit, sed à me hoc loco non est prætermittendus, qvoniam nonnulla ejus Græce è Latino versa feruntur. *Epistolam dogmaticam ad Flavianum* CPol. Episcopum, hæresiæ Eutychetis oppositam, & lectam in Concilio Chalcedonensi, Græce & Latine edidit Jo. Leuenclavius ex Jo. Sambuci Codice, Basil. 1578. 8. cum legatione Man. Comneni ad Armenios. Hinc Gerardus Vossius Tungrensis ad calcem operum Gregorii Thavmaturgi, Mogunt. 1604. 4. Prodiit deinde separatim cum Nic. Glaseri præfatione & Thavmaturgi doctrina de SS. Trinitate, Hamburg. 1614. 8. Idem Vossius præterea ex Sirleti Codice Græce & Latine adjunxit *Epistolam ad Leonem Thracem Imp.* contra hæreses Nestorii & Eutychetis, & *testimonia SS. Patrum de Mysterio incarnationis Domini*, à Leone Papa collecta. Cæterum omnium qvæ latine exstant Leonis operum duas præstantissimas editiones debemus V. C. Paschasio Qvesnello, qvanqvam * Indice expurgatorio proscriptas, Paris. 1675. 4. duobus Volum. & alteram Lugd. 1700. fol. De Leone ipso consulendi præter editores & qvi Pontificum vitas, atqve Annales Ecclesiæ condiderunt, Tillemontius Tomo XIV. memor. Eccles. Henschenius ad XI. April. T. 2. p. 14. seq. ne dicam de Lud. Maimburgii Historia pontificatus S. Leonis, qvæ Gallice prodiit Hagæ Comitis 1687. 12.

* Vignolius Marvillius Miscellan. Historico literar. T. I. p. 75. seq. *Le S. Leon du Pere Quesnel à été mis à Rome dans l'index des Livres defendus, à cause de quelques observations qui ont blessé la delicatesse de cette Cour. Quand le P. Quesnel aprit cette nouvelle, il en écrit au Cardinal* François Barberin, *qui l'honoroit de son amitié, & s'en plaignit comme d'injustice, qu'on lui faisoit. Cette Eminence lui repondit en deux mots pour l'apaiser*: Ne vous fâchez pas, mon Pere, la censure de Rome ne gâte pas vôtre livre.

Leonis II. ab A. C. 682. 19. Octob. ad 684. 23. Maj. Episcopi *Romani*, *Epistola ad Constantinum* Pogonatum, Imp. Græce versa legitur in Actis Synodi VI. sive Trullanæ, actione 18. sive ultima, T. VI. Concilior. edit. Labbei. De hoc Leone videnda Acta Sanctor. Tomo V. ad diem XXVIII. Junii pag. 374. seq. uti de *Leone III. Papa* Tomo II. ad XII. Junii pag. 572. sq. Hujus Leonis III. (qvod annotare omisit Clarissimus Caveus) Epistolas decem ad Carolum Magnum (latine illas qvidem ut cætera ejus non Græce exaratas) primus è MS. Codice Helmstadiensis Academiæ edidit notisqꝫ illustravit Hermannus Conringius, Helmst. 1647. 4.

Leo Scholasticus Byzantinus cujus librum de divinis & reprobis exstare in Italia scripsit Gesnerus.

LEo *Siculus*, *Grammaticus*, cujus *laudationem in Nectarium Patriarcham* CPol. (cui Jo. Chrysostomus successit) laudat Allatius libro contra Hottingerum pag. 174.

LEO Styppiota Patriarcha CPol. cujus mortem commemorat Nicetas pag. 58. in Manuele Comneno, qvi imperare cœpit A C. 1143. Hic est Patriarcha Στυπῆ, cujus ψήφισμα de nuptiis non prohibitis cum ea qvæ fratris uxor fuit, memoratur in Enimundi Bonefidii jure Orientali l. 2. pag. 59. & in jure GræcoRom. Leunclavii lib. 3. p. 217.

Atqve de Leonibus hactenus. Nunc scriptores Historiæ Byzantinæ recensere persequamur.

JOANNES SCYLITZES, patria Thracesius * sive ex Asia minore, varias in aula CPolitana dignitates obiit, ut Protovestiarii, inde Magni Drungarii Vigiliæ, sive præfecti Excubiarum, ac deniqꝫ Curopalatæ: clarusqve adhuc circa A. C. 1081. in qvo desinit posterior pars ejus Historiæ.

1. Sunt qvi eum ajunt *Synopsin Historicam* scripsisse *ab Orbe condito usque ad initium Alexii Comneni*, ita enim Nesselius parte V. p. 64. testatus eam MS. esse in Bibl. Vindobonensi. Sed Lambecius II. p. 580. de eodem loqvens Codice, docet qvidem ante Scylitzæ Historiam,

* Constantinus Porphyrog. lib. I. de thematibus sive provinciis Imperii CPol. cap. 3. τὸ δὲ νῦν καλούμενον Θρακησίων Θέμα πάλαι μὲν κατ' ἀρχὰς Ἀσίας μικρᾶς ὠνομάζετο, καὶ ὁ ταύτης ἀνθύπατος & Ἀσιάρχης ἐλέγετο. Meminit idem Constantinus alibi, & in Basilii Imp. vita c. 15. 16. Anna Comnena p. 429. Cinnamus lib. 2. Hist. p. 40. edit. Tollii. Acropolita c. 48.

riam, præfixam esse æqve antiqva manu in septem foliis membranaceis exaratam Syllogen Chronologicam à creatione Mundi usqve ad initium Imperii Alexii Comneni (cujus adminiculo Chronographia S. Nicephori Patriarchæ CPol. * & antiqva ejusdem latina versio qvæ exstat in Anastasii Bibliothecarii Hist. Ecclesiastica, multis locis emendari possint & suppleri) sed Joannem Scylitzem esse auctorem ejus Sylloges neutiqvam tradit, qvin potius innuit illam esse Nicephori Patriarchæ, à Scylitza fortasse continuatam. Confer qvæ de duobus Codicibus Segvierianæ, sive Coislinianæ Bibliothecæ celeberrimus Montfauconus p. 206. seq.

2. Protovestiarius cum adhuc esset Scylitzes, scripsit *Compendium Historiarum, qvod incipiens à Nicephori Imperatoris à Genicis* (hoc est qvi è generali Logotheta Imperator factus est) *obitu* sive ab A.C. 811. *ad initium Imperii Isaaci Comneni* A. C. 1057. ** Hanc priorem Scylitzæ ἔκδοσιν vidit legitqve & maximam partem in suum Compendium Historiarum retulit atqve in eodem tempore nimirum A. C. 1057. desiit æqvalis ejus Georgius Cedrenus, † plagiariis tamen ideo non anumerandus, qvia in limine operis inter scriptores qvos secutus est, diserte Joannem Thraceſium, Protovestiarium nominat. Hæc prima ἔκδοσις Græce nondum vidit lucem, sed exstat latine ex versione *Jo. Baptistæ Gabii*, Venet. 1570. fol. (In Cavei Hist. literaria male excusum 1670.) apud Nicolinum. Rarius obvia est hæc editio, inscribiturqꝫ hoc titulo: *Joannis Curopalatæ Scillizzæ Historiarum Compendium, qvod incipiens à Nicephori Imp. à Genicis obitu ad Imperium Isaaci Comneni pertinet.* Ille vero Gabius nescio qvare Jo. Baptista Gautorejus dicitur in Actis Eruditorum Lipsiensibus A. 1699. p. 160.

3. Ab eo tempore, & cum Cedrenus opus suum jam vulgasset, ac Scylitzes interim auctus esset Magni Drungarii Vigiliarum & Curopalatæ dignitate, Historiam suam iterato edidit, atqve *ad Alexii Comneni initia* h. e. ad A. C. 1081. continuavit. Hæc secun-

* Speciminis loco ibi Lambecius ex illo codice emendatam exhibet Genealogiam Valentiniani Magni.

** Non 1067. ut bis legitur excusum apud Hanckium pag. 490. & 491. de scriptoribus Hist. Byz.

† Fabrottus præf. ad Scylitzen & Henschenius in Commentario de Theodora Imperatrice n. 90. & 97. in Actis Sanctor. ad XI. Febr. Scylitzen è Cedreno sua mutuatum contendunt. Casaubonus uter horum alterum exscripserit, dubius hæsit. Sed libenter assentior Allatio, Lambecio, Vossio, Jac. Thomasio, Goaro, Hanckio, Caveo, aliisqve viris doctis, qvi Cedrenum non dubitant ex Scylitze profeciſſe. Qvod etiam certum est omnino, siqvidem Jo. Thraceſius Cedreno laudatus nullus alius est à Joanne Scylitze.

da editio tum in aliis Bibliothecis Galliæ & Italiæ, tum in Bibl. Cæsarea Vindobonensi occurrit manu exarata hoc titulo: Ἰωάννου Κουροπαλάτου καὶ γεγονότος Δρουγγαρίου τῆς βίγλης τοῦ Σκυλίτζου ἐπιτομὴ ἱστοριῶν, ἀρχομένη ὑπὸ τῆς τελευτῆς Νικηφόρου βασιλέως τοῦ ἀπὸ Γενικῶν, καὶ τελευτῶσα εἰς τὴν ἀναγόρευσιν Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. Hujus secundæ editionis sola pars posterior, ab initio Isaaci Comneni sive ab illis temporibus, in qvibus Cedrenus & prior Scylitzæ editio desierat, vulgata est ad Cedreni calcem ab *Carolo Annibale Fabrotto* Græce & Latine cum versione *Jo. Baptistæ Gabii* hinc inde emendata & *Jac. Goari* notis, Paris. 1647. fol. Hanc posteriorem partem respicit Joannes Zonaras ubi de rebus Isaaci Comneni agens Thracesium laudat lib. XVIII. Annalium cap. 18. Præmisit Scylitzes Historiæ suæ præfationem qvam à Fabrotto adjungi fuisset operæ pretium, & qvam propediem edendam exspectamus à Clariss. Montfaucono in Notitia librorum MSS. Bibl. Segvierianæ sive Coislinianæ. In illa præfatione Scylitzes laudat scriptores †† qvos ante se ait in Historia Byz. explicanda desudasse. Τὴν ἐπιτομὴν τῆς

†† Ut lector conferre cum hoc loco possit Catalogum similem scriptorum qvos ante se in simili argumento versatos profitetur Cedrenus, verba ejus adscribam, præcipue cum insigne Joannis Thracesii sive Scylitzæ nostri elogium complectantur. Πολλοὶ τῶν πρὸ ἡμῶν φιλοθέων ἀνδρῶν καὶ φιλιστόρων τὴν ἐπιτομὴν τῆς ἱστορίας ἐπραγματεύσαντο &c. *Multi ante nos religiosi atqve cognitionis rerum gestarum studiosi viri in compendium historias contrahere aggressi sunt. Nam &* Georgius Monachus idemqve Syncellus *ab initio Mundi usqve ad Maximianum & Maximinum Tyrannos rem perduxit, & qvo is loco desiit, inde principium sumens* Theophanes Confessor, *obitu Nicephori qvi de generali Logotheta Imperator fuit factus, Historiam suam finiit. Post hunc etiam alii idem opus in manus sumserunt, ut* Siculus *ille & honoratissimus* Psellus, *ac præter hos alii. Cæterum isti accuratam atqve exactam temporum rationem non tenuerunt, neqve aliud præstitere, qvam qvod nuda Regum enumeratione exposita qvis cui in Imperio successisset docuerunt. Nam* Theodorus Daphnopates, Nicetas Paphlago, *ac reliqvi Byzantii, tum* Nicephorus Diaconus Phryx, Leo è Caria, Theodorus Sida *oriundus alterqve* Theodorus Sebastenus, Demetrius *item* Cyzicenus *ac* Joannes Monachus: *horum qvivis peculiari sibi proposito argumento (verbi gratia laudationem alius Imperatoris, alius Patriarchæ vituperationem, alius amici prædicationem) procul à nominatorum virorum sententia aberrarunt, ipsiqve inter se dissenserunt.* Ὁ δὲ Πρωτοβεστιάριος Ἰωάννης ὁ Θρακήσιος τὸ ἐπώνυμων, συντομωτέραν ἐν διδόναι κατάληψιν τῶν ἐν διαφόροις συμβεβηκότων καιροῖς, τὰς τῶν ἄνωθεν λεχθέντων συγγραφέων ἱστορίας ἀναλεξάμενος, καὶ ἐγκατάσκευον ποιησάμενος τὴν γραφὴν, ἀπὸ τοῦ τέλους ἤρξατο τοῦ ἀπὸ γενικῶν Νικηφόρου, καὶ τὰ ἐμπαθῶς ἢ καὶ πρὸς χάριν λεχθέντα ἀποδιεπόμπησε, γυμνήν τε τὴν ἱστορίαν παραδέδωκεν.

ἡμεῖς

τὴν ἱστορίας ἄριστα μετὰ τοὺς παλαιοὺς ἐπεξεργασάμενος &c. *Historiam per compendium post veteres illos quam optime tradiderunt* Georgius (Syncellus) *ab orbe condito facto initio in tyrannos Maximianum ejusque filium Maximinum desiit.* Theophanes *vero illius fine sibi proprio instituto principio reliquisque temporibus breviter descriptis, cum ad Nicephori Imperatoris* (ἀπὸ Γενικῶν, cui Michaël Rancabes A. 811. successit) *obitum pervenisset, ibi suæ finem imposuit narrationi. Deinde vero qui tali se studio dediderit, inventus est nemo. Aggressi quidem certe sunt aliqui munus hoc, ut* Siculus Magister, *& nostra ætate Philosophorum Princeps & amplissimus vir* Psellus, *& item alii, qui languidius in opere versati, & ab accurata rerum serie exciderunt. Nam* Daphnopates Theodorus, Nicetas Paphlago, Josephus Genesius, & Manuel Byzantius, Nicephorus Diaconus Phryz, Asianus Leo, Theodorus *qui fuit* Sides præses, *ejusque* Nepos, *atque ejusdem cognominis illius Ecclesiæ quæ est in Sebaste præfectus, & una cum his* Demetrius Cyzici & Joannes Monachus Lydus, *proprio sibi quisque proposito argumento - - longe ab illorum quos diximus mente aberrarunt.* Hæc præfatio legitur latine in versione Gabii, Venetiis excusa, de qua jam dixi. Laudatur Scylitzæ Historia sæpius à Mich. Glyca ut supra pag. 217. notavi, nec non à Theodoro Balsamone ad Concil. VI. in Trullo habitum can. 62. qui χρονικὴν ἱστορίαν appellat, & à Manuale Calcea libro IV. contra Græcos T. XXVI. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 446. & 450. & Joannicio Cartano apud Allatium de Georgiis p. 325. Hic est de quo in Gesneri Bibl. *Joannes Scylax Constantinopolitanus, scripsit de Imperatoribus CPolitanis. Raph. Volaterranus. Citatur etiam in scholiis Cuspiniani.* Theodoro Gazæ *Scyllaces.*

4. In Jure GræcoRomano Leunclavii Francof. 1596. fol. libro II. pag. 132. seq. exstat hujus Joannis Scylitzæ *notoria & consultatio de sponsalibus discidendis, ad Imp. Alexium Comnenum*: ὑπόμνησις τοῦ Κυροπαλάτου

ἡμεῖς δὲ τὰς τούτων ἐπελθόντες βίβλους τὰ εἰκότα συμπαραλέξαμεν, προσθέντες καὶ ὅσα ἀγράφως ἐκ παλαιῶν ἀνδρῶν ἐδιδάχθημεν. *Jam* Joannes Protovestiarius *cognomento* Thracesius *compendiosiorem eorum quæ diversis ebenerunt temporibus notitiam tradere conatus, supra commemoratorum scriptorum historiis accurate perlectis indeque in suos commentarios quæ ad rem facerent collatis, ab exitu Nicephori qui de generali Logotheta Imperator factus est, initium cepit, repudiatisque quæ ex animi commotione aut in gratiam alicujus scripta fuerunt, nudam historiam tradidit. Nos autem evolutis horum libris, indeque iis quæ ad rem faciebant collectis, adjectis etiam quæ cum non essent scripta, ab antiquis hominibus tradita didiceramus* &c. Integram præfationem ex Codice Coisliniano Græce cum Latina versione exhibet laudatus Montfauconus p. 247. seq.

λάτου καὶ μεγάλου Δρουγγαρίου τῆς Βίγλης Ἰωάννου τοῦ Θρακησίου μετὰ τὴν περὶ μνηστείας νεαρὰν γενομένη πρὸς τὸν αὐτὸν βασιλέα Κύριον Ἀλέξιον, περί τινος ἀμφιβολίας ἐπὶ ταύτῃ ἀναφυείσης.

IX. ANNA COMNENA Porphyrogenita & Cæsarissa, soror Joannis Comneni, * Alexii Comneni Imperatoris & Irenes primogenita filia, nata A. C. 1083. atq; extincto ante nuptias qvi ipsi desponsatus fuerat Constantino Duca, uxor NICEPORI BRYENNII Cæsaris A. C. 1137. defuncti de cujus libris qvatuor commentariorum de rebus Byz. supra p. 343. dicere me memini. Aviæ suæ Annæ Dalassenæ sapientiam & eloqventiam prædicat lib. III. p. 86. ipsa utroq; illo nomine celebranda merito, & laudata à Jo. Zonara lib. XVIII. c. 26. Annal. p. 305. qvi etiam γλῶσσαν ἀκριβῶς Ἀττικίζουσαν *lingvam exqvisite Atticissantem* ei tribuit. De eadem Nicetas in Joanne Comneno cap. 3. ἥτις τῆς τῶν ἐπιστημῶν πασῶν ἐπόχου φιλοσοφίας ἐδείκνυτο μέλημα, καὶ πρὸς πᾶσαν ἐῤῥύθμιστο μαθησιν *qvæ omnium disciplinarum parenti Philosophiæ dedita & omnibus artibus erudita erat.* Hinc & locum illi qvem debebat inter mulieres Philosophas libenter dedit Ægidius Menagius, † alii hanc licet fœminam non dubitant ** præferre viris tantum non omnibus, qvorum stylo Historiam Byz. conscriptam habemus. Exstat ejus *acri profecto supra sexum judicio ac singulari elegantia conscriptum* †† opus *Alexiados*, sive de rebus Alexii Comneni Parentis

* Hic Joannes post Alexium Patrem præfuit Imperio, qvod Alexius cogitaverat Nicephoro genero & filiæ Annæ tradere. Sed Nicephorus Annæ maritus placido & qvieto Vir ingenio, noluit facere qvod alius cupidine regnandi inflammatus fecisset, & Anna vehementer optasset qvidem adeo, ut multum expostularet etiam cum Natura, qvod se fœminam, Nicephorum virum creasset. Vide Nicetam lib. 1. pag. 8. & Cangii familias Byz. p. 176. seq.

† In Historia Mulierum Philosopharum pag. 39.

** Vigneul Marville, Melanges de Hist. & de litterature T. 3. p. 56. *l'Histoire Byzantine à son defaut, & un defaut tres incommode au lecteur, le quel consiste en ce, qve plus de la moitié des Auteurs de ce vaste recueil ne meritent pas d'être lûs, excepté en quelques endroits assez rares, ou ils ne se copient pas les uns les autres.* Procope *est presq; le seul de ces Historiens qvi ait de la dignité, & qvi se soit formé sur les anciens, qv'il a judicieusement pris pour modéles. L'Alexiade d'* Anne Comnene *à son merite particulier. C'est une Histoire polie, & qvi va de pair avec l'Histoire d'Alexandre le Grand écrite par Qvinte Curce.* Maximus Margunius not. 2. ad Can. poenitential. S. Basilii: γράφει σοφωτάτη ἐκείνη καὶ ἀληθεστάτη Καισάρισσα, ἡ Κυρία Ἄννη, ὅπου ἔγραψεν εὐγλωττότατα πολλὰς ἱστορίας. Confer Nic. Comneni prænotiones mystagogicas p. 414. 418.

†† Cangius præf. ad Cinnamum. Confer Hanckium de scriptoribus Hist. Byz. lib. 1. cap. 29. qvi inter alia notat Jo. Micrælium, virum cætera eruditum & de Historia sacra atqve externa meritissimum, cui ex Bodini verbis male intellectis, viri & scriptoris nomen fuit *Annas Alexias*, præf. ad syntagma Hist. §. 44.

tis sui, *libri* (non XX. ut numerat Bodinus cap. 10 de mothodo Histor. sed) *XV.* absoluti Manuele Comneno imperitante circa A. C. 1148. annum ætatis 65. ut constat ex lib. XIV. p. 447. seq. ubi testatur se usam commentariis virorum fide dignissimorum, qvi Patris olim secuti militiam, postea Monasticam vitam sunt amplexi, neqve tamen ex iis solis, qvæ referret hausisse, sed diligenter cum iis qvæ ipsa videndo & audiendo compererat, contulisse. Libris primo & secundo de rebus ante Imperium ab A. C. 1069. ab Alexio gestis, libro tertio ad decimum qvintum ab initio ejus imperii A. 1081. ad obitum usqve 18. Cal. Sept. A. 1118. differit, in illo enim Historiam finiisse, versiculi qvoqve Græci adscripti docent:

Λῆξεν ὅπῃ βιότοιο Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός,
Ἔνθα καλὴ θυγάτης λῆξεν Ἀλεξιάδος,
Finit ubi vitam Comnenus Alexius, illic
Nata quoque illustris finit Alexiadem.

Libros octo primores *Græce*, lacunosos admodum ex Codice Augustano vulgavit cum notis suis *David Hœschelius*, Augustæ Vindel. 1610. (in qvibusdam titulis 1618.) 4. Totum vero opus, omnes nimirum qvindecim libros è MS. Vaticano, & Barberino qvem Holstenius cum Mediceo * contulerat, Græce descripsit *Petrus Possinus* S. I. & cum versione sua & glossario, Hœscheliiqve notis vulgavit Paris. 1651. fol. Hinc Possinus præfat. ad Nicephorum Bryennium A. 1661. editum refert inspiciendum sibi post editam Alexiadem datum Codicem librorum Comnenæ, qvem à Jac. Cujacio qvondam acceperat Petrus Faber Sanjorianus, non paucis locis diversum ab eo exemplari ex qvo editionem suam curavit, ut non modo lacunas supplere omnes, sed & diversas lectiones facile bis mille in ora libri sui notare potuerit. Hujus Codicis non potuisse compotem fieri Tolosæ cum Alexiadem ad prælum concinnaret, qveritur in præfat. ad Annam Comnenam, ubi & notas promittit & Comnenæ vitam è veteribus collectam monumentis, & notas in Alexiadem, & *panegyricum Alexii* coram à *Theophylacto* dictum, Alexiadis elegans compendium. *Subjicietur*, inqvit, *Abacus Chronologicus, & iidem libri qvindecim partim universi recensebuntur ope Codicis Optimi, cujus recentissime nobis inopinata ostentata spes est* (Cujaciani nimirum) *partim in locis obscurioribus collatione aliorum scriptorum illustrabitur.* Illæ Possini notæ

&

* Alius Codex insignis, initio licet & fine mutilus in Bibl. Segvieriana, qvæ hodie Coisliniana. Vide Catalogum eruditissimi Montfauconi, p. 425. qvi Varias Lectiones ejus exhibet p. 521. seq.

& lucubrationes nunqvam viderunt lucem, uti nec *Jo. Frid. Gronovii* doctiſſimi Viri, qvi A. 1643. ad Georgium Richterum * ſcripſit ſe Alexiadem Annæ Comnenæ doctiſſimæ & Atticiſſantis Principis nactum eſſe triplo auctiorem qvam Hœſchelius edidit: & ex cujus lucubrationibus MSS. Jacobus Gronovius filius præf. ad Parentis opus de feſtertiis, pro ſolita humanitate & elegantia ſua ſcribit *ſe cum ægritudine obſervaſſe multis in locis ſatis abſurde tractatam à Poſſino.* Voſſius qvoqve lib. de Philologia cap. 2. §. 3, cum dixiſſet Annam Comnenam libris qvindecim de geſtis Alexii Comneni patris ſui, doctrinam & facundiam ſuam pariter comprobaſſe, addit: *atque hoc magis patebit, ubi integrum opus ediderit Joh. Fridericus Gronovius.* ** Cæterum bene eſt qvod exſtant eruditæ in Alexiadem notæ Hiſtoricæ & Philologicæ *Caroli du Freſne* ſive *Cangii*, licet nullo MSto Codice, ad qvem textum caſtigaret, uſi, qvæ prodierunt ad Joannis Cinnami calcem Pariſ. 1670. fol. Poſſini editioni præmiſſum breve Annæ Comnenæ elogium ex Lud. Jacobi à S. Carolo Bibliotheca illuſtrium fœminarum qvæ ſcriptis claruerunt. *Jac. Gretſeri* refutatio alogiarum Annæ Comnenæ contra Gregorium VII. Papam, prodiit Ingolſtad 1611. 4. Amori in parentem aliqvid dediſſe arguit Auguſtinus Maſcardus de arte hiſtorica p. 205. ſeq.

ALEXII COMNENI verſus politicos ad ἀνεψιὸν ſuum *Alexium Spaneam* MStos memorat Labbeus in Bibl. nova MSS. pag. 132. hinc conſtat de tempore qvo Alexius Spanea vixit, qvem inter ſcriptores dubiæ ætatis refert Clariſſ. Caveus, διδασκαλίαν ejus ὠφελιμετικὴν Venetiis à Chriſtophoro Zanetto, ſine anni notatione editam memorans.

Alexii Comneni *Novella de electione Epiſcoporum* Græce è MS. Bibl. Regis Chriſtianiſſimi, cum Cotelerii verſione prodiit in ejus Tomo. II. monumentor. Eccleſiæ Græcæ p. 178-199. Pariſ. 1681. 4. *Norum Rationarium Imperii*, in Tomo qvarto eorundem monumentorum ſive in Analectis Græcis poſt Cotelerii obitum per Monachos Benedictinos editis ibid. 1692. 4. pag. 367-392. *Aurea Bulla* † *de donandis & rebus ſacris* non temere contrectandis nec in alios uſus vertendis

* Vide Epiſtolas Georgii Richteri p. 242.

** Jo. Frid. Gronovius Epiſt. ad Antonium Clementium inter editas à Clariſſ. Burmanno p. 681. *Narro tibi Romæ me partim mea, partim multo auro redemta manu deſcripſiſſe Alexiadem Annæ Comnenæ: & qbia mendoſum erat exemplar, cum Florentino ob hanc ipſam cauſam in eam Urbem, qbam jam videram reverſum contuliſſe.*

† Ejusdem argumenti auream bullam à Manuele Comneno promulgatam memorat Jo. Cinnamus lib. 6. p. 161. qvam Cangius in notis pag 486. monet editam Anno ejus imperii XV, CHriſti 1158.

tendis legitur Latine in Bibliothecis Patrum edit. Pariſ. 1575. T. V. & 1589 & 1654. T. 3. & Colon. 1622. T. XV. & Lugd. T. XIX. pag. 957. & apud Baronium ad A. C. 1082. n. 10. ſeq. Græce vero & Latine in Jure Græco-Romano lib. 2. pag. 124. ubi & aliæ conſtitutiones occurrunt Alexii Comneni qvidem pag. 123-147. ISAACII COMNENI pag. 120. JOANNIS COMNENI pag. 147. MANUELIS COMNENI p. 149-167. ALEXII COMNENI Secundi pag. 167.

De *Iſaacii Comneni* ſcholiis in Homerum, characteribus. Ducum Trojan. & paralipomenis Homericis dixi lib. 2. cap. 7. §. 9. & lib. 4. cap. 30. pag. 413.

Manuelis Comneni Legatio miſſa A. C. 1170. *ad Norſeſin* * *Catholicum ſive Generalem Epiſcopum Armeniorum* ad Eutychis ſecta ad Synodi Chalcedonenſis doctrinam (qvæ res ſucceſſu etiam non caruit) reducendum, expoſita à legato *Theoriano*, in Ἀμάλεξει ſive Colloqvio qvod de religione cum Catholico illo habuit, qvodqve primus Græce ex *Jo. Sambuci* Codice deſcripſit & cum latina verſione ſua edidit *Jo. Leunclavius*. Baſil. 1578. 8. adjunctis Leonis M. Epiſtola ad Flavianum, Damaſceno contra Manichæos & Leontii ac Conſtantini Harmenopuli de ſectis, ejusdemqve Harmenopuli & Auguſtini atqve Hilarii fidei confeſſione Græce & Latine. Recuſum poſtea hoc Theoriani colloqvium latine in Bibl. Patrum. edit. Lugd. T. XXII. pag. 796. Græce vero & latine in Auctario Bibl. Patrum curante Frontone Ducæo Pariſ. 1624. T. 1. pag. 439. Manuelis Comneni *Epiſtola ad Ludovicum VII. Regem Francorum*, inter ſcriptores rerum Germanicarum à Marqvardo Frehero vulgatos T. 1. p. 419.

ANDRONICI COMNENI, qvi ab menſe Novembri A. 1183. ad Septembrem A. 1185. CPoli imperitavit, ** Iſaaci Comneni Filius, Alexii nepos, Ἀμάλεξις μετὰ τῶν Ἰουδαίων, *Dialogus contra Judæos*, latine è Codice Sirleti verſus à *Jo. Livinejo*, diſtributusqve in capita LXIV. & à Petro Stevartio (cui Andreas Schottus eum transmiſit) in tomo ſingulari Antiqvæ Lectionis vulgatus Ingolſtad. 1616. 4.

* Theorianus in legatione: χ) χαιρετίσαντες τὸν Καθολικὸν τῶν Ἀρμενίων κύριν Νορσέσιν. Hic Caveo neſcio qva ratione *Nauſeſis* appellatur, Allatio pag. 668 de conſenſu utriusqve Eccleſiæ, *Noſeſſes*. Neſcio idemne Theorianus Philoſophus, cujus Epiſtolam ad ſacerdotes montana loca incolentes de jejunio Sabbati, Divina communione, conjugio Sacerdotum & non radenda barba allegat Allatius lib. de purgatorio pag. 690. 822.

** Vide Comnenorum tabulam Genealogicam in Cangii familiis Byz. pag 169. ſeq. (de Anna Comnena pag. 176.) & ad Cinnamum pag. 189. ſeq. & apud Lambecium lib. V. pag. 190.

atqve inde in Bibliotheca Patrum T. XIV. edit. Colon. 1618. & T. XXVI. edit. Lugd. pag. 39. Græce MS. in Codice Bavarico 128. & in Bibl. Vindob. ut teſtatur Lambecius lib. V. pag. 169. ſeq. ubi refellit Sirletum qvi hunc Dialogum putavit non ab ipſo Andronico ſcriptum, ſed juſſu ejus compoſitum ab Euthymio Zigabeno. Sane in verſibus Græcis Codici MS. præmiſſis diſerte legas opus ſcriptum ab Andronico, & Nicetæ Choniatæ teſtimonio conſtat Andronicum fuiſſe γραμμάτων ἔμπειρον, καὶ ἀνὰ στόμα φέροντα ἀεὶ τὸ Πνευματορήτορος Παύλου τὰ Ἐπιστόλια. Porro Livineji argumentum qvo dialogum hunc A. C. 1327. ſcriptum diſputat, & qvo moti fuerunt viri docti ut Andronicum Palæologum ejus crederent eſſe auctorem, facile refellitur. Ait nempe Livineji ſcriptorem annos Judaicæ captivitatis computare 1255. qvibus ſi addas 72. à CHriſto nato ad Titi triumphum, fiunt 1327. Sed Andronicus c. 41. Judaicam captivitatem non numerat ab excifis per Titum Hieroſolymis, ſed ab captis à Pompejo, & ab Ariſtobulo in triumphum ducto, ut patet ex capite 39. *Nam regnante Ariſtobulo Judæorum Principe Romani & ſacram Urbem corrupere. & Iſraëlitarum Gentem una cum Principe Ariſtobulo & liberis, mancipio cepere. Ex quo tempore Vaticinium omne & regnum atque Pontificium peſſum iit, Herode extraneo Iſraëlitis ab Romano Rege impoſito, & auguſta veſte amicto.*

INDEX Scriptorum & aliorum quorundam in Alexiade Annæ Comnenæ memoratorum,

ad paginas editionis Pariſienſis.

ALexandrinus Ægyptius Genethliacus 164. infra, Elevtherius.
Alexii Comneni χρυσόβουλλον ſive aurea bulla Matris auctoritatem confirmans 83.
Amphion & Zethus, Epidamni reſtauratores 99.
Ariſtotelis libros & dogmata interpretatus Italus Philoſophus 145. 147.
Armenii in Synodo CPol. damnati 270.
Baſilius Bogomilorum anteſignanus. 487. ſeq. lapidatus à Satanicle & aliis dæmonibus. 489.
Baſilius Byzantii præfectus, de cometæ ſignificatione ab Alexio Comneno conſultus. 355.
Blæſus Manichæus. 157.
Blanchernita in Synodo CPol. damnatus. 270.

Bogo-

Bogomilorum hæreſis, Manichæorum & Maſſilianorum dogmatis ſubſcribens. 486. ſeq.
Nicolaus Callicles, Medicus Imperatoris. 496. 497.
Catananges Aſtrologus. 165.
Elevtherius Alexandrinus Aſtrologus. 164. 165.
Chalcedonenſis Synodus. 31.
S. Demetrii Theſſalonicenſis templum & ungventum ſcaturiens. 60.
Demoſthenes Rhetor. 76.
Didymus tametſi cœcus, perſpicacia mentis Muſicam & Geometriam ad plenum didicit. 266.
Enthuſiaſtæ. 270.
Eudoxus ἀστρονομικώτατος. 164.
Euripidis Alceſtis. 8. ejus dictum εἰδὼς ἄξιον ζυγαννίδος. præf.
Euthymii Zygabeni panoplia dogmatica juſſu Alexii Comneni ſcripta 490.
Gregorium Geneſium, Annæ Dalaſſenæ aviæ ſuæ ab Epiſtolis, memorat Anna Comnena III. p. 88.
Homerus præf. & p. 159. 191. 271. 292. 353. 381.
Jamblichi dogmata expoſuit Italus Philoſophus. 147.
Jaſitæ, Itali Philoſophi diſcipuli. 147.
Joannes Italus 143. Mich. Pſelli diſcipulus 144. Dialectices peritus. id. ὑπατος τῶν φιλοσόφων CPoli. 145. Ariſtotelis & Platonis libros interpretatus eſt. 145. Porphyrii, Jamblichi, Procli 147. Falſa ejus dogmata percuſſa anathemate. 149.
Leo Chacedonenſis Epiſcopus. 16. 129. 130. 199.
Manetho Apotelesmaticus. 164.
Georgius Manganes, Alexii Comneni ſcuriba. 60. 63.
Manichæi. 131. vide Bogomili, & Pauliciani.
S. Maximi Philoſophi & Martyris ſcriptorum lectione delectata Irene Auguſta 147.
ὁ Μελῳδός 492. David, ad cujus Pſalmum XII. 6. reſpici, recte notat Rev. Wolfius noſter diſſ. de Bogimilis p. 28.
Michael Pantechnes, Medicus. 497.
Nicephori Bryennii Commentarii. præf. & pag. 9. 191. 271.
Nicephori Diogenis, excœcati ſtudium in libris ac præſertim in Geometrica diſciplina poſitum. 266.
Nicolaus Patriarcha CPol. 273.
Nilus Itali Philoſophi erroribus ſubſcribens. 269. ſeq.
(*Paraſceviotes.* 489.

Pauliciani Manichæorum vestigiis insistentes. 154. dicti à Paulo quodam Callinices filio. 451.
Petrus cui revelata lancea qva Domini latus perfossum. 326.
Pholus Manichæus. 457.
Pisanus Episcopus, (Dagobertus) 335.
Plato Philosophus. 164. 451. Ejus libros & dogmata interpretatus Italus Philosophus. 145. 147.
Polemonis Rhetoris ῥοῖζος sive stridor in dicendo. 271.
Porphyrii dogmata exposuit Italus Philosophus. 147. ejus περὶ ἀρχῶν 451.
Procli dogmata exposuit Italus Philos. 147.
Mich. Psellus. 144. Itali, ingrati discipuli Præceptor. ibid. post detonsionem Byzantio egreditur, cui Italus in dignitate ὑπάτου φιλοσόφων succedit. 145.
Ῥάικτωρ, Monachus. 28.
Salomo Joannes, Itali Philosophi discipulus, 147. 361. 362. 379.
Sappho. 490.
Serbliæ, Itali Philosophi discipuli. 147.
Sethus Astrologus. 163.
Ξύμπασα Στοὰ καὶ Ἀκαδημία εἰς Ἰαυτὸν συνελλυθῦαι 271.
Tragœdia. præf. respicit Sophoclis Ajacem flagelliferum & Euripidis Hecub. v. 518.
Jo. Xiphilinus Patriarcha CPol. 75.

IX. JOANNES CINNAMUS a) (ita enim rectius qvam à Labbeo *Sinnamus* scribitur) Grammaticus βασιλικὸς, hoc est nota-

a) Cinnamum vocat Codex Vaticanus, & Nicetas Choniates Κίναμον Ἰωάννην in Andronico Comneno lib. 2. cap. 5. ubi refert in Imperatoris hujus præsentia qvædam eum dixisse de verbis CHristi Joh. XIV. 28. *Pater major me est*, qvæ Andronicus ægerrime tulit. Aliis porro Cinnamis qvos Cangius & Hanckius commemorant, ut sunt 1) Cinnamus tonsor apud Martial. VII. 63. idem ut volunt de qvo Juvenal. I, 24.

Patricios omnes opibus qvum provocet unus,
Qvo tondente gravis jubeni mihi barba sonabat.

2) Cinnamus de qvo inscriptio vetus apud Gruterum p. DCIX. 9. RELIQVIÆ CINNAMI, TI. CÆSARIS AUG. FAUSTIANI. 3) Cinnamus, Imperialis Spatharius & Judex Juvenaciæ, pater Pandonis Clerici, cujus mentio in diplomate Joannis

notarius b) in aula CPolitana scripsit post Manuelem Comnenum A. C. 1180. extinctum c) ἐπιλομὴν τῶν καλορθωμάτων τῷ μακαρίτῃ βασιλεῖ καὶ πορφυρογεννήτῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ Κομνηνῷ *compendium de rebus gestis Joannis Comneni* (qvi ab A. C. 1118. ad 1143. imperitavit) *libro I.* Deinde ἀφήγησιν τῶν πραχθέντων τῷ αὐτοδιμῳ ὑῷ αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ καὶ πορφυρογεννήτῳ Κυρίῳ Μανουὴλ τῷ Κομνηνῷ, *uberiorem enarrationem de imperio & rebus gestis, qvibus auctor ipse magnam partem interfuit* d) *Manuelis Comneni, Joannis F. libro II. III. IV. V. & VI.* Tot enim in Codice Vaticano qvi

 tem-

nis Archiepiscopi Barensis circa A. C. 851. apud Ferdinandum Ughellum in Italia sacra, in Episcopis Juvenacensibus. 4) Cinnamus sacrarum largitionum Comes de qvo Jo. Cantacuzenus III. 36. Hist. 5) Cinnamus Mysticus, ex principibus aulæ, & Isaaci Panhyberſebasti Collega, de qvo idem III. 89. 95. & 97. Mich. Psellus apud Allatium de Simeonibus pag. 150.

Τοῖς ἐν πνέυσι καὶ σωυσιωμένοις
Συγκλητικοῖς, ἄρχυσι τ' Ἐκκλησίας,
Βαρδαις, Προκοπίοις τε Κιννάμοις πλέον &c.

His inqvam Cinnamis plures alii addi possunt ex Gruteriano Inscriptionum opere: nec non Leo Cinnamus Calligraphus A. C. 1276. de qvo Combefisius ad scriptores post Theophanem pag. 301. Montfauconus in Palæographia Græca pag. 65. 66. Mich. le Qvien ad Joannem Damascenum T. I. p. 612. & Boivinus ad Gregoram pag. 804. De eodem Petrus de Marca in diss. de decreto Papæ Vigilii pro confirmatione qvintæ Synodi §. 1. ubi male vocatur Leo Cinnomus, in editione certe Francofurtensi, qvæ mihi jam ad manus. *Cinnamorum*, inqvit Allatius, *familia ad hæc usque tempora, non contemnenda in Græcia agnoscitur, Sinnamorum nulla est: qßa etiamsi esset, cum illa Historia Cinnamum præferat auctorem, frustra operam ludunt qßi aliter proferunt, posterioris exscriptoris incuria decepti.*

b) Vide Hanckium lib. I. de scriptoribus Hist. Byz. cap. 30. Cangium præf. ad Cinnamum, atqve in utroqve glossario, voce Grammaticus. Ita hoc vocabulum etiam accipiendum supra in Leone Grammatico.

c) Hoc Cinnamus ipse perspicue innuit, qvi lib. I cap. I. testatur se scripturum res gestas à duobus Imperatoribus, *qßorum alter* Jo. Comnenus) *nobis necdum natis decesserat, alter* (Manuel Comnenus) *nostra ætate & floruit & extinctus est, filio* (Alexio) *adhuc impubere, imperii hærede relicto.* ὧν ὁ μὲν ἔφθη πρὸ τ' εἰς τὸν βίον ἡμῶν προόδυ τὸ ζῆν ἀπολιπών. ἀτερῷ δ' ἤνκμασέ τε ἐφ' ἡμῶν, καὶ ἀπήει ἐκ βίυ τὴν βασίλειαν ἀνήβῳ λιπὼν τῷ παιδί.

d) Eodem loco Cinamus refert se vixdum adolescentem Manueli Comneno operam suam addixisse, & susceptis ab eo plurimis in utramqve continentem (occidentem & orientem) expeditionibus præsentem adfuisse. Τὰ μὲν δὴ Μανουὴλ ἐκ οἶδα εἴ τις ἐμοῦ κάλλιον ἐξιστορῆσαι ἔχει. Ἐπεὶ καὶ ὅπῃ μειρακίῳ γε ὄντι μοι πλείσας συνεκδεδημηκέναι οἱ τῶν εἰς ἤπειρον ἐκβάσεων ἐπεβάινεν ἐκστρατειῶν.

tempore captæ à Turcis CPoleos ſcriptus eſt, & in editione Pariſienſi numerantur, qvanqvam Tollius in ſua editione ex tribus poſterioribus libris unum, tres priores mole etiam excedentem fecit. Liber qvintus incipit pag. 207. edit. Tollii à verbis ὀλίγῳ ϑ ὕστερον. Liber ſextus pag. 207. à verbis ἤδη ϑ καὶ Ἰωάννης ὁ Δούκας. Hic ſextus ſive poſtremus extrema parte mancus eſt, nec conſtat ſeptimum tantum cujus initium in MS. legi Allatius teſtatur, an plures etiam libros Cinnamus adjunxerit, Hiſtoriamqve, ut eſt perqvam ſimile veri, ad obitum usqve Manuelis Comneni, hoc eſt ad A. 1180. perduxerit, qvæ enim exſtat ejus Hiſtoria, deſinit in apparatu ad obſidendam Iconium A. C. 1176.

Poſt Alexiadem voluit Cinnamo qvoqve edendo operam ſuam addicere *Petrus Poſſinus*, ut ex Simonis Wagnereccii literis 1648. 29. Maji datis apud Allatium pag. 139. de Simeonibus didici. *Cinnami*, inqvit, *editionem Poſſinus noſter nunc adornat.* Sed & *Allatius* ipſe libro de Pſellis A. 1634. edito pag. 24. ſcripſerat *in Cinnamo vertendo illuſtrandoqve diu ſeſe exercere.* Nec Poſſini tamen nec Allatii editio prodiit, licet Cinnamum curante Poſſino editum tradat Kœnigius in Bibl. Sed primus *Cornelius Tollius*, qvam præfatione ad Palæphatum A. 1649. de Cinnamo vulgando dederat fidem exſolvit, illumqve ſcriptorem ex apographo *Iſ. Voſſii*, qvi ex Codice Vaticano * deſcripſerat, Tollioqs ut ederet donaverat, Græce cum verſione ſua notisqve vulgavit Trajecti ad Rhenum 1652. 4. Poſtea *Carolus du Freſne* Tollii editionem recenſuit, opus non in qvatuor, ſed ex MS Codicis fide (qvem tamen ipſe non videtur inſpexiſſe, neqve in Græcis ad illum caſtigandis operam poſuiſſe) in ſex libros digeſit, libros capitibus diſtinxit, Tollii verſionem pluribus in locis caſtigavit, notisqve ejus omiſſis qvod nihil fere ad Hiſtoriæ Cinnamicæ illuſtrationem aut locorum difficilium emendationem contineant, novas ipſe Hiſtoricas & Philologicas adjunxit, & cum notis ſuis ad Nicephorum Bryennium & Alexiadem, & cum Pauli Silentiarii deſcriptione templi S. Sophiæ Græce & Latine edidit è typographia Regia Pariſ. 1670. fol.

Dictio hujus ſcriptoris ab omnibus celebratur pura ac terſa, & Xenophontis, qvem initio operis laudat, æmula. Meritoqve Reineſius in Epiſtolis ad Boſium pag. 119. ait eum ſe probare *non tantum ob ſtylum qvi gravis, purus, terſus, & ſæculi qvo vixit auctor, plane inſolens, ſed & ob res: tangit enim ſubinde geſta Imperatorum Occidentis, quæ apud Hiſtoricos*

* Meminit Voſſius pater lib. IV. de Hiſtoricis Græcis pag. 492.

ricos ejus temporis sive Italos sive Germanos frustra qværas. Loca qvædam in illo scriptore illustrat pag. 126. sq. ubi addit optime fecisse Tollium, si Chronologiam suo scriptori addidisset & Genealogiam illustrium Personarum, qvarum facit mentitionem. Prius illud etiam in Parisiensi editione desideratur, etsi illud jam si qvis aggredi velit, facile illud qveat perficere ex præclarissimi Cangii observatis. Scriptores nullos allegat Cinnamus nisi Procopium lib V. pag. 127. (edit. Tollii 237.) videturq; illum præ cæteris imitatus, non modo dictione sed etiam sententiis, in qvibus est qvod Divinæ providentiæ, qvam stolidi mortales fortunam appellant, omnia non uno in loco * tribuit, & qvod lib. VI. p. 150. (edit. Tollii 278.) ubi controversiam Theologicam à *Demetrio* Lampeno motam enarraverat, subjungit sibi semper ita visum, naturam DEI ** curiosius inqvirere nefas utiqve esse mortali. Ἐγὼ δὲ ἐκεῖνο περὶ τῶν τοιούτων ἀεὶ φρονῶν διατετέλεκα, ὅτι δὴ φύσιν Θεοῦ πολυπραγμονεῖν ἀνθρώπῳ ὄντι οὐκοῦν ἀνέγκλητον. Ad ea qvæ de Monacho *Niphone* Bogomilo narrat lib. 2. pag. 36. seq. conferendus Allatius de consensu utriusqve Ecclesiæ pag. 669. seq. qvi pag. 683. sq. exhibet etiam sententiam de Patriarcha CPolitano Cosma deposito A C 1144, qvod cum Niphone faceret.

Manuelis Comneni Imp. ἀγχίνοιαν singularem, qva abstrussissimas controversias & ex Aristotele proposita argumenta promte dissolverit, & difficillima S. Scripturæ explanarit, laudibus effert lib. VI. pag. 148. & pag. 169. 170. ubi & τὸν Σιλέντιον ejus λόγον celebrat, hoc est Orationem sacri argumenti, cum silentio in consessu Optimatum auscultatam, de qva plura Cangius in notis & in utroqve glossario. Nicetas de eodem Manuele lib. VII. cap. 5. καὶ ὁ βασιλεὺς τοιγαροῦν οὗτος εὐγλωττίαν εὐτυχηκὼς &c. *Hic qvidem Imperator natura facundus & suavis sermonis affluentia ornatus, non elegantes tantum Epistolas scripsit,* ἀλλὰ καὶ κατηχητηρίους ὤδινε λόγους, οὓς φασι σελέντια, καὶ εἰς κοινὴν ἀνέπτυσεν ἀκοήν, *sed & catecheticos elaboravit sermones, & publice recitavit.* Testatur etiam Cinnamus lib. IV. cap. ult. se vidisse Imperatorem manu sua venas secantem & medicamenta præbentem ægrotis, additqve multa Asclepidarum scientiæ antea incognita ab ejus studio & inventione accessisse, qvæ in Nosocomiis publicata ab omnibus deinceps possint cognosci. Deniqve inducit illum adversus tota hostium agmina pugnantem solum & vincentem lib. 2. pag. 28. seq. 34. seq. & lib. 5. pag. 112.

Lib.

* pag. 23. 155. 232. edit. Tollii.

** Confer qvæ è Procopio notavi supra pag. 249.

Lib. IV. pag. 102. mentio de Basilio Diaconno, qvi hæreseos calumniam levissima de causa viris præstantissimis impegit, atqve inter alios Michaëli Evangeliorum in templo Sophiæ interpreti & Nicephoro Basilacio * Rhetori: qvi vicissim Basilii dogmata reprehendenda captarunt, ipsumqve & suffragantem illi Soterichum Pantevgenum ** Episcopum Antiochenum designatum & singulari libro, qvo Platonis in Dialogis similitudinem referebat, dogma suum propugnare ausum Sacro munere depulerunt.

Pontificis Romani arrogantiam graviter perstringit lib. V. pag. 127. seq. indigne ferens eum sibi vendicare potestatem creandi Imperatores, & Majestatis eorum tam exiguam rationem habere. Οἷον γὰρ, inqvit, οἷον ἡ Ῥώμης ἀρχὴ &c. *Qualem enim quantamque rem, Romæ principatum scilicet, barbari fœdaque mancipia cauponantur, eoque illic à multis tempestatibus neque Pontifex maximus, neque Augustus fuit. Iste enim, qui imperatorio nomine superbit, præter decorum tantæ personæ, pedes ipse pontificem equitantem propter curset at, & tantum non equi ejus curator est: hic vero istum talem imperatorem vocat, & pari cum principibus nostris honore vult censeri. Lepidum caput, quomodo & unde tibi jus factum est Imperatoribus Romanis*

* Ἦν τις Λευϊτῶν ὃς διακόνους καλοῦμεν &c. *Erat quidam Levitarum quos nos Diaconos vocamus, nomine Basilius. Hic ad explicandum plebi in omnibus ubicunque cœtibus Verbum Divinum constitutus, tum alios qui vel tantillum offenderant, in illic concionibus nobarum & ambiguarum sententiarum arguere, καὶ δὴ καὶ Μιχαὴλ καὶ Νικηφόρον, ἐπίκλησιν Βασιλάκιον, ὧν ὁ μὲν Ῥητορικῆς εἰς τόδε καιρὸς κατηχητὴς ἐτύγχανε ὢν, ὁ Μιχαὴλ τὰ ἱεράτε ἐπὶ τοῦ τῆς Σοφίας ἱεροῦ διεξηγεῖτο τῶν Εὐαγγελίων ῥητά. Ἕτερος δὲ εὐδόκιμος ἄλλατε τῶν ἐν λόγοις ἦν καὶ δὴ καὶ λόγων ἀγαθὸς δημιουργός, ἀμέλει γοῦν καὶ πολλὰ τῶν κατὰ Ῥητορικὴν μεμελέτητο αὐτῷ δεξιῶς. tum etiam Michaëlem & Nicephorum cognomento Basilacium, Rhetorices ea tempestate doctorem. Michaël sacros Evangelicorum sermones in Sophiæ templo interpretabatur, alter vero celebris inter eruditos & orationum insignis artifex, adeoque multa in Rhetoricen erat egregie commentatus.* De hoc Nicephoro Basilacio sive Basilaca dixi supra lib. IV. cap. 30. pag. 411.

** Σωτήριχος ὁ Παντεύγενος ἡ ἐπίκλησις ἦν, ἀνὴρ καὶ ἐκεῖνον τὸν Χρόνον σοφία καὶ λόγων δεινότητι τοὺς ἄλλους ὑπερβάλλων, ὃς καὶ τὸν Ἀντιόχου τὸν θρόνον λαχὼν ὕπω ἔτι κεχειροτόνητο. Ὁ τοίνυν Σωτήριχος οὐκ ἀπὸ γλώσσης μόνον καὶ στόματος δόξῃ τῇ ἐκείνων παρίσατο, ἀλλὰ δὴ καὶ καλόν τι χρῆμα λόγου συνάξας, οἷος ἐκεῖνος ἐξαισίαν τινὰ πρὸς Πλάτωνα ἐν διαλόγοις ὁμοιότητα ἔχων, πολλὰ ἐν τούτῳ δὴ τῷ λόγῳ συνεφόρησεν ἄτοπα, ἃ ἅπερ αὐτὸς ἐτὴν τοῦ θρόνου καθαίρεσιν ὑπέστη. Confer Allatii præfat. ad excerpta Rhetorum, & adversus Creyghtonum p. 523. seq. ubi ipsa Synodi occasione motuum illorum habitæ Acta publicaturum se recipit.

manis prostratoribus * *utendi? sed cum neutiquam id usquam acceperis, & tu Pontificem, ille Imperatorem, mentimini. Tu enim, qui Byzantinum Augustum solium differis esse solium Romanum, dic mihi, quo tandem auctore* ** *Papæ dignitatem sortitus es? Unus est, qui hæc statuit ac decrevit, Constantinus, primus inter Imperatores Christianus. Qui ergo alterum quidem institutem ejus libens accipis (thronum dico & dignitatis inter episcopos excellentiam) alterum vero conculcas & rejicis? Aut utrumque accipe, aut etiam alteri cede. Sed meum est, inquit, Imperatores creare ac designare. Sane, quatenus manus imponis, quatenus consecras: hæc autem spiritualia sunt: sed non est tuum, imperium Imperatoribus abrogare, & istiusmodi res novas moliri. Nam si vestrum erat transferre imperium, quare non olim de illo, cum Romæ esset, aliter statuistis? sed alterius id facientis invitus atque ingratiis constitutioni acquievit iste, qui tunc temporis vestræ Ecclesiæ præsidebat. Tu vero incurris offendisque in te ipsum, & nescis te tibi ipsum esse contrarium. Quorum enim non multo ante, Imperator gratificatus, ne alloquia quidem & appellationes accipiebas, quod neque licebat; quos stratoribus accensueras; eos nunc nescio quo pacto facis Augustos: & illum, de quo & per quem & sub quo thronum nactus es, non dico barbaro, sed tyranno, sed servo homini parem ponis. Sed, ais, tyrannide opprimor, sed vi cogor. Non habet locum prætextus. Heri & non multo ante Imperatori Manueli scis quæ pactus sis; & si inficias iveris, at libelli prædicant, qui literas tuas paginis exceperunt. Cæterum vernilitas hæc est, ratioque agendi indecens atque illiberalis, & cothurni instar adaptas te vicissitudinibus fortunæ, & cum temporibus mutaris. Verum hæc longius, quam chronicis convenit commentariis, exsecuti sumus.*

NICETAS ACOMINATUS, Colossensis sive Choniates (Colossæ enim Phrygiæ Civitas seqvioribus temporibus Chonæ † dictæ sunt)

Libri 5ti Pars Altera.

* Partem hujus invectivæ ex Cinnamo adhuc tum inedito vulgaverat Allatius de Consensu utriusqve Ecclesiæ p. 523. notans p. 525. apud Græcos qvoqve non inauditum qvod Patriarchæ eqvitanti summi Duces & Imperii administratores habenas eqvi tenendo obseqvium ac venerationem sunt testati.

** Infra pag. 132. οὐδενὶ γὰρ ἄλλῳ ὅτι μὴ βασιλεῖ Ῥωμαίων ἀρχιερέα προβεβλῆσθαι τῇ Ῥώμῃ ἐφεῖται. Τοίνυν ἡ ἐξότε ὀλιγωρία τῶν ἐν Βυζαντίῳ βασιλέων τὸ τοιοῦτον ἀπεσβήκει ἔθος, οὐδεὶς οὐδένα ἐν Ῥώμῃ ἀρχιερέα καθίζη, ἀλλ' Ἐπισκοπικῶν συνόδων ἢ τῶν κατὰ τὴν Ῥώμην Ἀρχιερατικῶν ταῦτα ἐτελεῖτο. *Nullus alius nisi Romanus Imperator creandi Romæ Pontificis jus habet. Ex quo igitur Byzantinorum Imperatorum contemtus morem eum solvit, nemo quinquam Romæ constituit Pontificem, sed iisper Episcoporum & Romani cleri Antistitum Concilium creabatur.*

† Constantinus Porphyrog. I. themate I. Κολόσσαι, αἱ νῦν λεγόμεναι χῶναι.

sunt) magnis dignitatibus a) in aula CPolitana functus est, verum capta à Latinis A. C. 1204. CPoli Nicæam cum uxore gravida liberisqve profugus ibi diem obiit supremum non ante annos postremos Henrici Græcorum Imperatoris, defuncti A. 1216. Vitam hujus Nicetæ scripsit frater germanus majorqve natu sed illi superstes *Michaël Acominatus* b) Metropolita Athenienſis in Monodia sive lamentatione super ejus obitum, qvæ Græcè c) nondum prodiit, latine vero exstat ex *Petri Morelli* versione una cum libris Historiarum edita Paris. 1566. fol. & in Corpore Hist. Byzantinæ Zonaram, Nicetam, Nicephorum Gregoram & Laonicum Chalcondylem latine complectente Francof. 1568. fol. & in Bibliotheca Patrum edit. Lugdunensis T. 25. pag. 180. Aliud ut videtur Encomium Nicetæ Cho-

a) De illis fuse & accurate Hanckius. Pleræqve exprimuntnr in titulo Operis Historici: τὸ λογοθέτου τῶν σεκρετῶν, καὶ ἐπὶ τῶν κρίσεως, γεγονότος δὲ καὶ ἐφόρου καὶ κριτοῦ τοῦ βηλοῦ, καὶ προκαθημένου τοῦ κοιτῶνος κυρίου Νικήτα τοῦ χωνιάτου ἱστορία ἀρχομένη ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ βασιλέως Κυρίου Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ τοῦ υἱοῦ Κυρίου Ἀλεξίου. Confer qvæ infra in Indice scriptorum à Niceta laudatorum.

b) Hujus qvoqve Michaëlis Choniatæ *Historiarum fragmentum* Græce in folio Codice antiqvo chartaceo XXVI. Historico Bibliothecæ Vindobon. folia qvinqvaginta septem implens memorat Nesselius parte V. p. 55. Ejusdem Choniatæ *Homiliam in ramos palmarum* è MS. Bibl. Mazarinianæ latine vertit ediditqve Combefisius in Bibl. Concionatoria, Tom. III. *Tractatus de Cruce & Oratio qua Athenas suæ ætatis longe dissimiles ab prisca illa Athenarum urbe demonstrat*, Græce MS. in Bibl. Regis Christianiss. teste Labbeo Bibl. nova MSS. pag. 74. & 135. In Bibl. Bodlejana inter Codices Baroccianos n. 131. habetur Michaëlis Metropolitæ Athenienſis *protheoria*, incipit Φιλολόγου ὁ τοῦ βιβλίου. *Oratio habita Athenis*, qvæ incipit: τὸν μὲν δὴ προσήκοντα. *Catecheſis prima*, initium: τοὺς τὰ. *Sermo in media Quadrageſima*, init. καὶ ὁ δοιπόρος ὀρθίαν. *In feſto Palmarum* (eadem qvam à Combefisio versam dixi) incipit: ὁ μὲν προφητικώτατος ἐν βασιλεύσι. *Alloquium Nicephori Prætoris*, init. τίς λαλέσει τὰς δυναστείας. *Sermo cum primum inviſeret Euripum Euboicum*. init. οἱ μὲν πολλοί. *Homilia de creatione hominis*, init. ἀσπάζομαί σε. *Contra reprehendentes quod ægre adduceretur ad ſpecimen ingenii ſui edendum*. Oratio *in Iſaacium Angelum* (Comnenum) *Imperatorem* (qvi imperavit ab A. C. 1185. ad 1195.) incipit: εἰ ἡ βασίλισσα μὲν νότου. *Oratio funebris in Neophytum Monachorum Athenienſium Archimandritam*. init. εἰ Σαλομὼν ἔφη πνευματοφόρων. *Monodia in Euſtathium Theſſalonicenſem* incipit: ὦ συγγενὲς αἰών. Ejusdem *Epiſtolæ* qvamplurimæ. In eodem Codice habetur etiam Oratio Rhetoris cujusdam in Michaëlem Patriarcham, incipit; ἔστι πνεῦμα.

c) Locum Græce producit Allatius contra Hottingerum p. 197. seq.

Choniatæ à Michaële ſcriptum qvod incipit: χωφὸς μὲν ἀνὴρ, exſtat in Bibl. Bodlejanæ Cod. Barocc. 131. Vide Catalogum MSS. Bibl. Bodlej. p. 15. E recentioribus conſulendi de hoc Niceta Petrus Morellus in præf. ad Monodiam, & qvi diligentiſſime in hoc argumento verſatus eſt Martinus Hanckius lib. 1. de Hiſt. Byzantinæ ſcriptoribus cap. 31.

1. Exſtant ejus Hiſtoriæ Byzantinæ libri XXI. libere & eleganter ſcripti:

1. De Joanne Comneno ab A. C. 1118. ad 1143. libro I.
2-8. De Manuele Joannis Fil. Comneno —— 1143 —— 1180. libris VII.
9. De Alexio Manuelis Fil. Comneno —— 1180 —— 1183. libro I.
10.11. De Andronico Comneno — 1183 —— 1185. libris II.
12-14. De Iſaacio Angelo —— 1185 —— 1195. libris III.
15-17. De Alexio Angelo Iſaaci fratre —— 1195 —— 1203. libris III.
18. De Iſaacio Angelo qvi excœcatus pridem à fratre, poſt illius fugam Imperator iterum cum Alexio filio ſalutatur. A. 1203. lib. I.
19. De Alexio Duca, Murzuflo ſive ſupercilioſo A. 1204. lib. I.
20. De rebus poſt expugnatam à Latinis 12. April. A. 1204. CPolin geſtis. lib. I.
21. De Imperio Balduini Flandri ab A. 1204. ad 1206. lib. I.

Hos libros ex Codice qvem Antonius Fuggerus CPoli per Joannem Dernſchuvan ab Alexandro Chartophylace * Diacono CPol. comparaverat, collatis aliis duobus MSS. Græce edidit, verſionemqve ſuam & notas ſive caſtigationes adjunxit *Hieronymus Wolfius*

* Huic Wolfius tribuit verſus in Codice MS. ad præf. Nicetæ, ubi perſpicuitatem ſuam ille jactat, adſcriptos: Οὐκ οἶδα τί φῆς ἐνθάδε χωνειάτα, Σοφὸν τὸ σαφὲς συγγραφῶν εἶναι λέγεις, εἶτα γριφώδη καὶ παραδρώδη γράφεις. *Quid iſtuc eſt? quid Choniata bis tibi? Orationis lucidum probas decus, Tenebricoſus inſtar ipſe tartari.* Addit Wolfius, non ſine cauſa hoc dici, præſertim in procœmio, ubi Homericæ dictionis æmulatione in ſalebras incidit. *Quod ſi totam*, inqvit, *hiſtoriam ſimili oratione inbolbiſſet, in latomias ire quam moleſtiis conberſionis conflictari maluiſſem.* De MS. Codice Bibl. Coislinianæ vide celeberr. Montfauconum p. 209. Salmaſius in funere lingvæ Helleniſticæ p. 208. *Nicetæ hiſtorici tempore, qbi ſub Andronico bixit, & res ejus ſcripſit, adeo diberſa fuit bulgaris Græca illius æbi ab antiqba, ut duplex bolumen hiſtoriæ ſcripſerit utraque lingba, Græcobarbara qbæ tunc bigebat & antiqbiore qbæ ab uſu tunc receſſerat. Volumen Græcobarbarâ ſcriptum in Bibliothecis reperitur.*

Oetingenſis Baſil. 1557. fol. Ab eo tempore altera qvoqve Græco-Latina editio lucem vidit Genev. 1593. 4. qvæ in hoc illa priore præſtat, qvod præterea Chronologiam operi præmiſſam, breviaria ſingulis libris præfixa, notasqve ad marginem morales ac politicas exhibet curante S. G. S. hoc eſt *Simone Goulartio* Silvanectenſi, eodem qvi Flacii Catalogum teſtium Veritatis interpolavit. Huic Goulartianæ in Regia Græco-Latina Pariſ. 1647. fol. nihil aliud acceſſit qvam Gloſſarium Græcobarbarum à *Carolo Hannibale Fabrotto*, eiqve ſubjectæ paucæ è Codice Regio Variæ Lectiones ne unam qvidem paginam implentes, tum index rerum & verborum accuratus & locuples. Latina Wolfii verſio recuſa ſæpius eſt una cum Zonara, Nicephoro Gregora & Laonico Chalcocondyla, Pariſ. 1567. fol. Frf. 1568. & Baſil. 1587. f. Wolfii verſionem aliqvot locis caſtigat Allatius præf. ad excerpta Rhetorum. Eſt qvoqꝫ in manibus verſio Hiſtoriarum Nicetæ qvam vulgari Italo ſermone condidit *Joſephus Horologgi*, Venet. 1562. 4. adjunctis itidem de Græco verſis alterius ſcriptoris *libris VI. Annalium* de vitis Imperatorum CPol. à Conſtante qvi imperium auſpicatus eſt A. C. 634. usqve ad Leonis Armeni initia A. C. 813. atqve *Itinerario & flore Hiſtoriarum Orientis ſive de Tartaris & Paſſagio terræ ſanctæ*, deſcripto ab *Haitone* Armeno, Regis nepote, qvi A. C. 1307. menſe Auguſto Pictavii juſſu Clementis V. Pontificis Hiſtoriam illam Gallice dictavit, exceptam latine à Nicolao Salconi * & præter editiones Moltherianam, Hagenoæ 1529. 4. Baſileenſem inter novi Orbis ſcriptores 1532. fol. & Reineccianam Helmſt. 1585. 4. (in appendice ad Hiſt. literariam Cavei memoratas) vulgatam Berolini 1671. 4. ad calcem M. Pauli Veneti de regionibus Orientalibus librorum III. & Andreæ Mulleri Greifenhagii disqviſitionis de Chataja.

Non omittendum qvod in Bibl. Bodlejana inter libros MSS. Thomæ Roe, num. 22. poſt Nicetæ theſaurum (de qvo ſtatim dicturus ſum) pag. 423. occurrit pars poſterior Hiſtoriarum ejus, diviſa in libros duos, qvæ non modo qvoad diſtinctionem librorum, ſed qvoqve in phraſi hinc inde, atqve libro præſertim poſteriore etiam in rebus diſcrepat, dignusqve adeo eſt Codex, qvi ſi nova aliqvando curanda

* Hic in appendice ad Hiſt. literariam Clariſſ. Cavei perperam vocatur Nicolaus Falconius.

randa hujus Scriptoris eximii editio ſit, cum editis conferatur. Liber prior incipit à capite octavo libri tertii Alexii Comneni, p. 345. edit. Pariſ. (Genev. p. 582.) à verbis: Ἀλλὰ μέχρι μεν. Liber poſterior à verbis capitis primi lib. de CPolis ſtatu pag. 377. a. edit. Pariſ. (Genev. pag 634.) εἶχε μὲν δὴ οὕτω ταῦτα. Inter alia qvæ Codex ille ſuppeditat in impresſis deſiderata, ut de Encomio Athenarum à Mich. Choniata Nicetæ fratre, & de Tempe Theſſalicorum deſcriptione, occurrit locus * qvem una cum verſione mea ſpeciminis cauſſa, ut ex adverſariis C. V. Jo. Langbænii eſt à Jo. Chriſtophoro Wolfio, Collega & amico meo conjunctisſimo excerptus, adſcribam de Urbis direptione & de ſtatuis ac monumentis poſt captam per Latinos CPolin everſis & conflatis, inſerendum ſub extrema capitis 3. lib. de Balduino Flandro.

Ἐκ πρώτης δὲ ὅφασι γραμμῆς τὸ ἐθνικὸν παραδεικνύντες φιλόχρυσον, ἐννοοῦσι πόρον λημματισμοῦ καινόντε ἅμα καὶ λαθόντα ξύμπαντας οἵτινες Βασιλίδα πόλιν ἐσκύλευσαν. Τὰς γὰρ τῶν βασιλέων θήκας ἀνοίξαντες, ὁπόσαι ἔνεισι τῷ ἡρώῳ τῷ περὶ τὸ μέγα τέμενος ἱδρυμένῳ τῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν, λωποδυτοῦνται νυκτὸς ἁπάσας καὶ πᾶν ἀθεμίτως ἐγκολπίζονται. Εἴ τις χρύσεος κόσμος, ἢ μαργάρων σφαίρωμα, ἢ λίθος διαυγὴς καὶ πολύτιμος ἀδιάφθορος εἰσέτι ταύταις ἐνέκειτο. Εὑρόντες δὲ καὶ τὸν νεκρὸν Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως τοῖς μακραίωσιν ἀπαραλύμαντον ἔτεσιν, τὸ μὲν ὁραθὲν ἐν θαύματι ἔθεντο, τῶν δὲ νεκροταφίων οὐμενοῦν οὐδ' ὅλως ἀπέσχοντο. Ἔστιν οὖν εἰπεῖν, ὡς οὔτε τῶν ἔτι ζώντων, οὔτε μὴ τῶν ἀπελθόντων οἱ ἐκ γενεῶν τῶν ἑσπερίων ἐφείσαντο, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ θεραπόντων ἀρξάμενοι, πᾶσαν ἐπὶ πᾶσιν ἀδιαφορίαν καὶ ἀσέβειαν

A prima ſtatim qvod ajunt linea inſitam genti avaritiam ut demonſtrarent (Latini), genus excogitant rapinæ novum & omnibus hactenus Reginæ urbium direptoribus incognitum. Imperatoria enim ſepulchra qvotqvot ſunt in Heroo prope magnum SS. CHriſti diſcipulorum templum, univerſa de nocte exſpoliant, & præter omne fas in ſinum ſuum rapiunt qvicqvid usqvam aurei mundi vel margaritarum, cryſtallive aut gemmarum adhuc incolume ſervatum in illis condebatur. Invento etiam cadavere Juſtiniani Imperatoris, qvod per tot ætates inviolatum manſerat, primum qvidem illud oculis objectum admirati ſunt, à monumentis tamen mortuorum manus neutiqvam continuere. Sed vere affirmare licet, qvod nec ſpirantibus nec defunctis gentes Oc-

* Eundem poſtea vidi vulgatum à C. V. Anſelmo Bandurio in Antiqvitatibus CPol.

ἐπεδείξαντο. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καταπῶσι καὶ τὸ τοῦ μεγίστου νεὼ καταπέτασμα, εἰς μυρίας πολλάκις ἀργύρου μνᾶς ἀριθμούμενον, καὶ τούτου εὐροιζότερον παντὸς, καὶ εἰς βάθος χρυσῷ πυκαζόμενον. Ἐπεὶ δὲ χρημάτων καὶ οὕτως ἐπάνιζον, (οὐδὲ γὰρ φιλοπλουτίας κόρος ἅτε δὴ τὸ βάρβαρον ἴσασι) τοῖς χαλκοῖς ἐποφθαλμίζουσιν ἀνδριάσι, καὶ παραδιδόασι τούτους πυρί. Ἥτε οὖν ἐν τῇ Κωνσταντινείᾳ ἀγορᾷ ἱσταμένη πολύχαλκος ἥρα κέκοπται εἰς στατῆρας, καὶ χωνείᾳ παραδίδοται, ἧς ἡ κεφαλὴ μόγις τέτρασι βοῶν ὑποτρόχοις ζεύγμασι εἰς τὸ μέγα παλάτιον ἀποκεκόμισται. Καὶ ἐπ' αὐτῇ ὁ Πάρις Ἀλέξανδρος τῆς βάσεως ἀνατέτραπται, συνεστὼς Ἀφροδίτῃ, καὶ χειρίζων ταύτῃ τὸ χρύσεον μῆλον τῆς Ἔριδος. Τὸ δὲ τετράπλευρον χαλκοῦν μηχάνημα μετέωρον ἀναβαῖνον, καὶ μικροῦ τοῖς τῶν κιόνων μείζοσιν ἐς τὸ ὕψος ἀνθαμιλλώμενον, ὅσοι πολλαχῇ τῆς πόλεως ἀνεστήκασι, τίς οὐκ ἂν ὀφθαλμὸν ἐκείνῳ ἐπιβαλὼν τῆς ποικιλίας ἐθάυμασε; ἅπας μουσικὸς ὄρνις τὰ ἐαρινὰ μελῳδῶν ἐκεῖ ἐντετύπωτο, γεηπόνων ἔργα καὶ αὐλοὶ, καὶ προβάτων βληχήματα, καὶ ἀρνῶν σκιρτώματα ἐξεικόνιστο. ὑφηπλῶτο καὶ θαλάττιον πέλαγος, καὶ νεπόδων ἀγέλαι καθωρῶντο, οἱ μὲν ζωγρούμενοι, οἱ δὲ τὰ

cidentales pepercerunt, verum à DEo & ejus servis facto initio in omnibus promiscua usi sunt impietate. Paullo post in magno templo detrahunt velum illud multis pridem millibus minarum argenti æstimatum, qvod in toto illo promtissimum ad direptionem esset & densum aureum limbum haberet. Cum vero nec ita expleti essent pecuniis, neq; enim avaritiæ barbarorum horumce qvicqvam est satis, in statuas æneas conjiciunt oculos easqve flammis tradunt. Itaq; Juno maxima ex ære qvæ in Constantini foro stabat, ad stateres cudendos coucisa & ad conflandum data est, cujus caput vix à qvatuor jugeribus boum in magnum palatium duci potuit. Præterea eversus à fundamentis suis Alexander Paris una cum Venere cui pomum aureum Eridis porrigebat. Illud vero æneum qvadratum monumentum ejusq; varietatem qvotus qvisqve qvi illud spectavit non est admiratus, qvod in maximam altitudinem assurgebat & cum altissimis columnis qvæ passim in urbe exstant certare poterat, in qvo sculptum omne genus avium vernos concentus modulantium, tum opera rustica & tibiæ ovesqve balantes & lascivientes agni spectandi erant. Expositum qvoqve pelagus navigabile, & piscium

δικ-

δίκτυα ἰχθυαννύδες καὶ κῆ βυθῶ πάλιν ἀνέτως φερόμβοι. Οἱ δ' ἔρωτες σύνδυο καὶ σύνηρεις ἀλλήλοις ἀνθοπλιζόμβοι, γυμνοὶ βελεμνάτων ἐβάλλοντο μήλοις καὶ ἔβαλλον, γλυκεῖ βελεσσαίμενοι γέλωτι. Τὸ δ' ἰσιότο τετραπλεύρω εἰς ὀξὺ χῶμα κῆ πυραμίδω τελευτῶντω, ἀπήνηντο ἄνωθεν γυναικόμορφον εἴκασμα, καὶ ταῖς πρώταις τῶν ἀνέμων κινήσεσι βεισοβέμενον, ὁπόθεν ἀνεμόδρομον ἐπεκέκλητο. * Πλὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ βελεμνέσσαλον ἔργον τοῖς χωνευταῖς παρέδοσαν, ὥσπερ καὶ τὸν ἐν τῷ ταύρῳ ἐπὶ ** τραπεζώδης βάσεως ἔφιππον ἱσάμενον ἄνδρα τὸν ἡρωϊκὸν τὸ εἶδος, καὶ τὸ μέγεθος ἀξιάγασον. Εἶναι δ' ὅτος ἐλέγετο ὑπό μὲν ἐνίοις † Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, τετμαιρομβίοις τὸν ἄνδρα τῇ πρὸς ἥλιον ἐκτάσει τὸ χειρὸς, ἤδη τὸ πρὸς δύσιν πορείας ἐχόμενον, καὶ τὴν κῆ Γαβαὼν φάσιν ἰσονεὶ ἐπιτάσοντα· ὡς δ' ἐδόκει τοῖς πλείοσιν, ὁ ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Πέλοπος γεννηθεὶς καὶ τραφεὶς Βελλεροφόντης Πηγάσῳ ἐπικαθήμενος, ἦν γὰρ ὁ ἵππος ἀχάλινος, ὁπόϊος ὁ Πήγασος ὑπεδείδοτο, ἄνετα κραιπνῶν κῆ πεδίων, καὶ πάντα εὐδοξῶν ἀναβάτην ὡς πτηνὸς εἶμα καὶ πεζὸς φερόμενος. Ἀλλὰ

greges videre licebat alios vivos capi, alios retia perrumpere & impune altum iterum repetere. Jam Amores bini terniqve nudi ab indumentis, qvi certabant invicem malisqve petebant ac petebantur & dulci concutiebantur risu. Huic qvadrato monumento qvod in pyramidem desinebat, in suprema parte imposita erat mulieris imago qvæ ad primos qvosqve venti motus facillime circumagebatur, unde & ventorum ministram vocare solebant. Hoc itidem longe pulcherrimum opus conflatoribus tradiderunt, qvemadmodum & virum eqvo insidentem heroica forma & spectanda magnitudine, qvi in Tauri foro qvadratæ basi insistebat, & à qvibusdam creditus est Jesus filius Nave, cujus rei esse voluerunt signum, qvod manum versus Solem jam ad occasum vergentem extenderet, ac veluti juberet in Gabaone consistere. Plurimi vero putarunt esse insidentem pegaso Bellerophontem qvi in Peloponneso educatus est, erat enim eqvus effrænis, ut Pegasum ferunt, protervecq; campum ungula qvatiens, & qvi omnino decorabat sessorem suum, nec pedibus magis incedebat qvam volabat. Fuit & antiqva fama delata usqve ad nos & omni-

καὶ

* Meminit Nicetas in Andronico Comneno lib. 2. c. 6. Vide Bandurium ad Imperium Orientale p. 504. Codini Origines CPol. n. 48. Bandurium p. 505.

** Confer Nicetam lib. ult. cap. 10. pag. 696. edit. Genevens.

† Qvæ de hac statua Bellerophontea sequuntur, Nicetæ verba ex MS. Vaticano Græce edidit Lambecius ad Codinum pag. 165.

καὶ φήμη παλαίφατος καὶ εἰς ἡμᾶς διαβαίνουσα τοῖς τῶν ἁπάντων ἐνέκειτο στόμασιν, ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ τοῦ ἵππου τούδῃ λαιᾷ χηλῇ ἀνδρείκελον κεύθεσθαι, τισὶ μὲν ἐκ τοῦ Βενετίων εἶναι παραδιδόμενον, ἄλλοις δ' ἑτέρου τῶν μὴ ἐνσπόνδων Ῥωμαίοις Ἐπιζεφυρίων ἐθνῶν, ἢ καὶ τῶν Βουλγάρων ἑνός. Πολλάκις οὖν ἡ τοῦ χηλῆς ἐπεπονήθη ἀσφάλισις εἰς τὸ πάντα ἀφώρατον ὧν ἤδετο κρύπτειν ἔνδοθεν. Κατατεμμαχισθέντος δὲ τοῦ ἵππου, καὶ σὺν τῷ ἀναβάτῃ παραπεμφθέντος τῷ πυρὶ, εὕρηται καὶ τὸ τῇ ὁπλῇ τοῦ ἵππου ἐντυμβευόμενον χαλκῆρες ἴνδαλμα, καὶ ἦν περικείμενον χλαίναν ὁποῖαν τῶν θρεμμάτων τὰ ἔρια πλέκουσιν. Ὀλίγα δὲ τῶν ἐπ' αὐτῷ πεφρασμένων οἱ Λατῖνοι φροντίσαντες, πυρὶ καὶ τοῦτο ἐνέβαλον. Ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐν τῷ ἱππικῷ ἱσταμένων ἀγαλμάτων καὶ ἀλλοίων θαυμαστῶν ἔργων τὴν καταστροφὴν παρῆκαν οἱ τοῦ καλοῦ ἀνέραστοι οὗτοι βάρβαροι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα κεκόφασιν εἰς νομίσμα, ἀνταλασσόμενοι μικρῶν τὰ μεγάλα, καὶ τὰ δαπάναις πονηθέντα μεγίσταις οὐτιδανῶν ἀντιδιδόντες κερμάτων. Κατήρειπτο οὖν Ἡρακλῆς ὁ τριέσπερος * μέγας μεγαλωστὶ κοφίνῳ ἐνιδρυμένος, τοῦ λεοντῆς ὑπερστρωμένης ἄνωθεν, δεινὸν ὁρώσης κἂν τῷ χαλκῷ καὶ μικροῦ βρυχαθμὸν ἀφιείσης καὶ διαθροούσης τὸ ἐφιστάμενον ἐκεῖσε τοῦ πλήθους ἀπάλαμνον. Ἐκάθητο δὲ μὴ γωρυτὸν ἐξημμένος,

um jactata sermonibus, sub anteriore læva eqvi ungula imaginem latere viri, qvem ex Venetis aliqvem referre sunt qvi tradiderunt, alii alium ex gentibus Occidentalibus Romanæ inimicis, vel etiam Bulgarum. Sæpius itaq; in obducenda firmiter & obduranda illa elaboratum est, ut nullo pacto posset deprehendi qvid esset qvod sub ea latere constaret. Conscisso autem eqvo & una cum sessore in ignem misso, reperta etiam est in ungulâ eqvi condita imago, induta chlænam qvalem ex ovium lana conficere solent: cæterum Latini utpote parum qvid illa signaret curantes, & ipsam in flammas conjecerunt. Sed nec alias in Hippodromo sive Circo statutas imagines & alia opera admiranda perdere intermisere barbari illi, qvi nihil pulchrum amare norunt, verum & illa conflarunt in nummos, exiguo pretio permutantes res maximas, & qvæ immensis sumtibus constiterunt, pro vilissima pecunia profundentes. Eversus itaq; etiam est ab illis trinox * Hercules, magnus magnifice stratus super vimine, leonis pelle superjecta qvæ torvum tuebatur & in ære etiam tantum non rugiebat, otiosamq; qvæ circumstaret conterrebat plebem. Sedebat nec pharetram indutus, neqve arcum

μὴ

* Vide Tzetzen ad Lycophron. vers. 33.

μὴ τόξον ταῖν χεροῖν φέρων, μὴ τὸ ῥόπαλον προβαλλόμενος, ἀλλὰ τὴν μὲν δεξιὰν βάσιν ἐκτείνων ὥσπερ καὶ αὐτὴν χεῖρα ἐς ὅσον ἐξῆν. τὸν δ' εὐώνυμον πόδα κάμπτων εἰς τὸ γόνυ, καὶ τὴν λαιὰν χεῖρα ἐπ' ἀγκῶνος ἐρείδων, εἶτα τὸ λεῖπον τῆς χειρὸς ἀνατείνων, καὶ τῷ πλατεῖ ταύτης, ἀθυμίας πλήρης, καθυποκλίνων ἠρέμα τὴν κεφαλὴν, καὶ τὰς ἰδίας οὕτω τύχας ἀποκλαιόμενος, καὶ δυσχεραίνων τοῖς ἄθλοις ὅσους αὐτῷ Εὐρυσθεὺς οὐ κατὰ χρείαν, κατὰ δὲ φθόνον μᾶλλον ἠγωιοθέτει, τῷ τῆς τύχης περιόντι φυσσώμενος. Ἦν δὲ τὸ στέρνον εὐρὺς, τοὺς ὤμους πλατὺς, τὴν τρίχα οὖλος, * τὰς πυγὰς πίων, βριαρὸς τοὺς βραχίονας, καὶ εἰς τόσον προέχων μέγεθος, ἐς ὅσον οἶμαι καὶ τὸν ἀρχέτυπον Ἡρακλῆν εἴκασεν ἂν ἀναδραμεῖν ὁ Λύσιππος **, ὁ πρῶτον ἅμα καὶ ὕστατον τῶν ἑαυτοῦ χειρῶν πανάριστον φιλοτέχνημα τουτονὶ χαλκουγήσας, καὶ οὕτω μέγιστον, ὡς τὴν περιελοῦσαν τὴν αὐτοῦ ἀντίχειρα μήρινθον ἐς ἀνδρεῖον ζωστῆρα ἐκτείνεσθαι, καὶ τὴν κνήμην τοῦ ποδὸς ἐς ἀνδρόμηκες. Τοιοῦτον δ' ὄντα τὸν Ἡρακλῆν οὐ παρῆλθον ἀκαθαίρετον οἱ τὴν ἀνδρείαν τῶν

tenens manibus, neq; clavam habens appositam, sed dextro pede qvemadmodum dextra manu qvoq; qvantum poterat protensa, sinistrum pedem flectebat in genu, & sinistra manu in cubitum innitebatur, cæteraq; ipsius erectæ in volam plenus ægritudine, caput leviter reclinabat, propriam fortunam ita proseqvens lacrymis, & indignatus labores qvales Eurystheus ipsi, non qvod opus esset sed potius per invidiam injunxerat, secunda fortuna sua inflatus. Erat porro amplo pectore, latis humeris, crispo crine, clunibus pingvibus, robustis lacertis, & tanta magnitudine eminebat, qvanta opinor verum Herculem fingeret, si in vitam rediret Lysippus, ** qvi primum & ultimum operum suorum artificiosissimumq; Herculem ex ære fecit: Ea inqvam magnitudine, ut funis pollicem ejus ambiens viro ad cingendum corpus sufficeret, & crus ipsius staturam viri æqvaret. Talem tantumqve Herculem evertere non intermiserunt illi qvi fortitudinem, qvam sibi vin-

 συννό-

* In his verbis desinere fragmentum Nicetæ in Codice Vaticano, testatur Lambecius ad Codinum pag. 167.

** In MS. scribitur Λυσίμαχος, sed Lysippi nomen restituendum, de cujus Hercule epitrapezio pedalis magnitudinis vide Franciscum Junium in Catalogo pictorum pag. 112. Scribitur tamen Lysimachus etiam in Nicetæ Alexio Angelo Comneno lib. 3. cap. 4. p. 335. ubi de eadem Herculis imagine sermo.

σαυνόμων ἀρετῶν διϊςάντες, καὶ ταύτην ἑαυτοῖς οἰκειοῦντες καὶ περὶ πλείςου τιθέμενοι. Τούτῳ δὲ συγκαθεῖλον καὶ τὸν σεσαγμένον καὶ σὺν ὀγκηθμῷ ςελλόμενον ὄνον, καὶ τὸν τούτῳ ἐφεπόμενον ὀνηγὸν, οὓς ἐν Ἀκτίῳ ἔςησε Καῖσαρ ὁ Αὔγουςος, † ὅ ἐςιν ἡ καθ' Ἑλλάδα Νικόπολις, ἡνίκα νυκτὸς ἐξιὼν τὸ τοῦ Ἀντωνίου κατασκέψασθαι ςράτευμα, ἀνδρὶ ἐνέτυχεν ὄνον ἐλαύνοντι, καὶ πυθόμενος, ὅςις εἴη, καὶ ἔνθα πορεύεται, ἤκουσεν ὡς καλοῦμαι Νίκων, καὶ ὁ ἐμὸς ὄνος Νίκανδρος, ἐφικνοῦμαι δὲ πρὸς τὴν τοῦ Καίσαρος ςρατιάν. Οὐδὲ μὴν τῆς ὑαίνης οὐδὲ λυκαίνης τὰς χεῖρας ἀπήγαγον, ἃς Ῥῶμος καὶ Ῥωμύλος ἐθήλασαν. Στατήρων δὲ βραχέων καὶ τούτων χαλκῶν τὰ παλαιὰ σεμνότατα τοῦ γένους ἀπέδωκαν, καὶ καθῆκαν αὐτὰς εἰς τὸ χωνευτήριον. Ἔτι γε μὴν καὶ τὸν ἄνδρα τὸν παλαίοντα λέοντι, καὶ τὸν ἵππον τὴν Νειλῷον, ἐς οὐραῖον ἀκανθωμένοις λεπίσι τὰ ὄπισθεν τοῦ σώματος λήγοντα, καὶ τὸν σείοντα τὴν προνομαίαν ἐλέφαντα, τὰς σφίγγας ἐπὶ τούτοις τὰς εὐειδεῖς ὡς γυναῖκας τὰ

dicabant ſcilicet & faciebant plurimi, à cognatis virtutibus ſe junxerunt. Sed & aſinum ſuſtulere, & à qvo rudens ille atqve onuſtus agebatur aſinarium qvos Cæſar Auguſtus apud Actium ſive Nicopolin in Græcia poſuerat, qvod de nocte egreſſus ſpeculatum Antonii caſtra, incidiſſet in virum cum aſello qvem agebat, & ſciſcitatus qvis eſſet & qvo tenderet, tuliſſet reſponſum ipſi eſſe Niconis nomen, aſino Nicandri, & ad Cæſaris ſe exercitum tendere. Ne ab hyæna qvidem ſive lupa illa abſtinuere manus, qvæ Romum Romulumqve lactaverat, ſed pro paucis numis etiam hæc antiqva & veneranda gentis ſuæ monumenta tradiderunt & in conflatorium miſerunt. Similiter virum cum leone certantem, & Hippocampum * Nili incolam cum poſtica corporis parte in caudam ſqvamis horridum deſinente, nec minus elephantem cum verſatili proboſcide, & Sphinges ** ab anteriore parte fœminas forma conſpicuas, poſterius beſtias horribiles, tantoqve admirabiliores qvod pedibus incedebant & ſimul alis levi-

ἔμπρο-

† Confer notas ad Svet. Auguſt. c. 96. ubi aſini nomen non eſt Nicander, ſed Eutyches.

* Vide Hippocampi imaginem in notis Rev. Olearii ad Philoſtratum p. 729. Videtur autem Nicetas Hippocampum confundere cum Hippopotamo, animali qvadrupede cum qvo Nilus pingitur, & qvi neutiqvam in caudam ſqvamoſam abit.

** Vide Sphingis imaginem apud Ez. Spanhemium de præſtantia numiſm. & de Scylla Harduinum ad Plin. T. V. pag. 219. Hyænæ & lupæ in Circo CPol. meminit Nicetas in Andronico Comneno lib. 2. c. 12.

ἔμπροσθεν, καὶ φρικτὰς ὡς θηρία τὰ ὄπισθεν, καινοτέρας δὲ ὡς καὶ πεζῇ βαινούσας, καὶ κούφως τῷ πτερῷ φερομένας καὶ διαμιλλωμένας τοῖς τῶν ὀρνίθων μεγαλοπτέρυξι, καὶ τὸν ἀχάλινον ἵππον ὀρθιάζοντα τὸ οὖς καὶ φριμάσσοντα. Ταῦρόντε καὶ εὐήνιον προποδίζοντα, καὶ τὸ ἀρχαῖον κακὸν τὴν Σκύλλαν μέχρι μὲν ἰξύος γυναικεῖον εἶδος προφέρουσαν. Καὶ οὗτο προτενὲς καὶ ὑπερμαζῶν καὶ μεσὸν ἀγριότητος, τὰ δ' ἔκτοτε διεσχισμένον εἰς θῆρας ἐμπηδῶντας τῇ τοῦ Ὀδυσσέως νηΐ, καὶ συχνοὺς τῶν ἑταίρων καταβροχθίζοντας. Ἦν δ' ἐν τῷ ἱππικῷ καὶ χαλκὸς ἀετὸς ἀνακείμενος, τοῦ ἐκ Τυάνων Ἀπολλωνίου καινὸν μεθόδευμα, καὶ τῆς ἐκείνου γοητείας μεγαλοπρεπὲς μαγγάνωμα. Παραβαλὼν γάρ ποτε Βυζαντίοις, παρεκλήθη τὰ τῶν ὄφεων κατευνάσαι δειγματα, ὑφ' ὧν ἔπασχον ἐκεῖνοι κακῶς, ἀμέλει καὶ συνερίθοις ταῖς ἀῤῥητουργίαις χρησάμενος, ὧν ὑφηγηταὶ δαίμονες καὶ ὅσοι τούτων πρεσβεύουσιν ὄργια. Ἐπὶ στήλης ἀνίστησιν ἀετὸν, ἡδονὴν ἐνστάζον ψυχαῖς ὅραμα, καὶ πεῖθον χρονοτριβεῖν τοὺς αὐτοῦ θέας κατατρυφῶντας, ὡς τοὺς ὑπέχοντας ἀκοὴν τὰ τῶν Σειρήνων δυσπαρόδευτα μελῳδήματα. Διῆρκε μὲν γὰρ ὡς εἰς πτῆσιν τὰς πτέρυγας, ὄφις δὲ τοῖς ποσὶν ὑποκείμενος καὶ λοβούμενος εἰς ὁλκοὺς ἄπειργεν αὐτὸν τῆς ἀναφορᾶς, οἷα τοῖς ἄκροις τοῦ σώματος ὡς πρὸς δῆγμα ἐγχρίμπτων ταῖς πτέρυξιν. Ἤνυε δὲ ὁ ἰοβόλος οὐδέν, ταῖς γὰρ τῶν

ter ferri videbantur, qvibus maximas provocabant volucres. Tum effrenem eqvum, arrigentem aures, & frementem. Nec minus Taurum frenorum patientem progredientemqve, & vetus malum Scyllam, fœminæ formam referentem lumbotenus, protenso capite, prægrandibus mammis, plenæ immanitatis: postrema diductam in bestias insultantes navi Ulyssis, & non paucos ex ejus sodalibus vorantem. Erat in Hippodromo etiam aqvila posita ex ære, mirum Apollonii Tyanensis artificium & præstigiarum ejus nobile monumentum. Is nimirum cum versaretur aliqvando Byzantii, rogatus est ut serpentium morsus prohiberet, à qvibus incolæ male vexabantur. Igitur administris nefariis artibus suis, qvas dæmones illum, harumq; Mysteriis initiati docuerant, in columna posuit aqvilam, cum voluptate videndum spectaculum, & prætereuntibus facile persvadens ut diutius illud contemplando velut Sirenio qvem ægre præternavigare licet cantu se oblectarent. Alas ut jam volatura extendebat, Serpens vero pedibus ejus substratus volutusq; in spiras prohibebat eam in sublime ferri, summumq; caput velut ictum intentaturus alis ejus admovebat: nihil vero venenata hæc bestia valebat ipsi nocere, siqvidem ungvium acumine impetus ejus supprime-

ὀνύχων ἐμπερονηθεὶς ἀκωκαῖς, ἔσβεστο τὴν ὁρμὴν, καὶ ὑπνώττειν μᾶλλον ἐδόκει ἢ γοῦν πρὸς καταπάλαισιν τοῦ ὄρνιθος ταῖς ἐκείνου προσφύεσθαι πτέρυξιν. Καὶ ὁ μὲν ὄφις οὕτω πνέων τὰ λοίσθια, καὶ τὸν ἰὸν εἶχεν ἑαυτῷ συνθνήσκοντα. Ὁ δ' ἀετὸς γαῦρον ὁρῶν καὶ μονονουχὶ κλώζων τὰ ἐπινίκια, ὥρμα συνεξάραι τὸν ὄφιν καὶ ἅμα οἱ δι' ἀέρος φέρεσθαι, τεκμαίρεσθαι τοῦτο διδοὺς τῷ χαροπῷ τοῦ βλέμματος, καὶ τῇ νεκρώσει τοῦ ὄφεως, ὃν εἶπε τις ἂν εἰδὼν ἐπιλελησμένον τῶν ἑλίξεων, καὶ τοῦ δάκνειν εἰς ὄλεθρον, καὶ τοὺς λοιποὺς Βυζαντίους ὄφεις τῶν καθ' αὑτὸν διασοβεῖν ὑποδείγματι, καὶ πείθειν ταῖς χρείας συμπειρᾶσθαι καὶ παραβύεσθαι. Οὐ μόνον δὲ, καθ' ὅσα εἰρήκαμεν, ἀξιάγαστον ἦν τοῦτο τὸ ἀέτειον εἴκασμα, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ τῆς ἡμέρας ὡριαῖα τμήματα διὰ τῶν ἐν ταῖς πτέρυξι κεχαραγμένων γραμμῶν οὐσῶν δυοκαίδεκα, τρανότατα ὑπεδήλου τοῖς τὰς ὄψεις ἐκείνῳ, σὺν λόγῳ προσβάλλουσιν, ἡνίκα μὴ νεφέλαις ἐγνοφοῦτο τὰς ἀκτῖνας ὁ ἥλιος. Τί δ' ἡ λευκώλενος Ἑλένη, καλλίσφυρός τε καὶ δολιχόδειρος; ἡ τὸ πανελλήνιον εἰς Τροίαν ἀθροίσασα, καὶ καθελοῦσα Τροίαν, ἐκ δὲ ταύτης προσωκείλασα Νείλῳ, κἀκεῖθεν αὖθις ἐς ἤθη τὰ Λακώνων ἐπαναλύσασα χρόνιος. ἆρ' ἐμείλιξε τοὺς δυσμειλίκτους; ἆρ' ἐμάλθαξε τοὺς σιδηρόφρο-

batur ita ut ſopito ſimilis eſſe videretur potius coluber, qvam exſuperaturus aqvilam alis ejus ſe admovere. Itaqve extremum ducebat ſpiritum, & extinctum ſecum una commoriente gerebat virus. At Aqvila ferociter vultu victoriam & tantum non clangore teſtabatur, tentabatq; ſerpentem ſecum tollere in ſublime ac cum illo per auras ferri, qvod ſignificabat lætabundo intuitu & ſerpentis cæde, qvem ſpirarum ſuarum & exitioſi morſus jam oblitum dixiſſes, aliosqve Byzantio tum moleſtos ſerpentes exemplo ſuo repellere, atq; illos ut aufugerent & ſibi conſulerent ſvadere. Nec propter hæc tantummodo qvæ jam commemoravi dignum illud ac memorabile ſpectaculum erat, ſed ideo qvoq; qvod diligentius intuentibus, ſi radios ſolis nubium caligo non obduxiſſet, obſervare licebat ſegmenta horarum duodecim diei, ductis per alas aqvilæ lineis perſpicue deſignari. Qvid de Helena dicam niveis brachiis, decoris pedibus, egregio collo, qvæ ad Trojam omne Græcum nomen congregavit, Trojam evertit, inde applicuit ſe Nilo, atq; hinc ad mores iterum Laconicos poſt aliqvod temp⁹ reverſa eſt. Nũ vero mitificare inexorabiles hæc potuit, aut ferreos homines mollire? Nihil profecto minus, licet ſpe-

vas;

νας; οὐ μὴν οὖν οὐδὲ ὅλως τοιοῦτόντι δεδύνηται ἡ πάντα θεατὴν τῷ καλλει δουλαγωγήσασα, καίπερ ἐσταλμένη θεατρικῶς, καὶ δροσώδης ὁρωμένη κἀν τῷ χαλκῷ καὶ ὑγραινομένη πρὸς ἔρωτα, τῷ χιτῶνι, τῷ κρηδέμνῳ, τῇ στεφάνῃ καὶ τῷ πλοχμῷ τῶν τριχῶν. Ὁ μὲν γὰρ ἀραχνίων λεπτότερος ἦν, τὸ δὲ δαιδάλεον * περιέκειτο, ἡ δὲ διέδει τὸ μέτωπον χρυσοῦ καὶ τιμαλφῶν λίθων ὑποκρινομένη διαύγειαν. Ὁ δὲ τὸ τῆς κόμης κεχουμένον καὶ διασοβούμενον πνεύμασιν ὀπισθίῳ δεσμεύματι περιέσφιγγεν, ἕως κνημῶν ἐκτεινόμενον. Ἦν δὲ καὶ τὰ χείλη καλύκων δίκην ἠρέμα παρανοιγόμενα, ὡς καὶ δοκεῖν ἀφιέναι φωνήν. Τὸ δὲ χάριεν μειδίαμα εὐθέως προσυπαντῶν καὶ χαρμονῆς πιμπλῶν τὸν θεώμενον. Καὶ τὸ τοῦ βλέμματος χαροπὸν, καὶ τὰς ἀψίδας τῶν ὀφρύων καὶ τὴν λοιπὴν εὐφυΐαν τοῦ σώματος οὐκ ἦν ὁ ποῖα ἦν διαγράψαι λόγῳ καὶ παραστῆσαι τοῖς ἔπειτα. Ἀλλ' ὦ Τυνδαρὶς Ἑλένη, κάλλος αὐτόθεν καλὸν, Ἐρώτων μόχευμα, Ἀφροδίτης τημελούχημα, πανάριστον φύσεως δώρημα, Τρώων καὶ Ἑλλήνων βράβευμα. Πῦ σοι τὸ νηπενθὲς καὶ κακῶν ἁπάντων ἐπίληθες φάρμακον, ὃ Θώνου σοι παράκοιτις ** εχαρίσατο; Πῦ δὲ τὰ ἄμαχα φίλτρα; πῶς οὐκ ἐχρήσω τούτοις ὡς

ctatorem qvemcunqve pulchritudine sua duceret, ac theatralem in modum comta esset, in ære etiam roscidæ similis madentisqve ad amores, tunicâ, redimiculo; corona, criniumq; nodis. Tunica telas aranearum tenuitate vincebat, vitta dædaleam artem spirans, ambiebat caput, corona imposita auri & gemmarum referebat splendorem, comas effusas & à ventis agitatas retro constringebat ligamentum ad tibias usq; demissum. Labella rosæ instar leviter aperta jamjam emissura vocem videbantur, & lenis risûs amœnitas obversata statim spectanti, hilaritate eum perfundebat. Amabilem vero obtutum oculorum, superciliorum arcus & cæteram corporis formam ac pulchritudinem nemo verbis describere & ad verum tradere posteris qveat. At tu Tyndari credita filia Helena, per te tota pulcherrima, Amorum opus, Veneris curatio, donum naturæ præstantissimum, præmium victoriæ Græcis propositum & Trojanis. Ubi tibi Nepenthes & remedium omnem luctum longe propellens, qvo Thoni uxor * te pridem donavit? Ubi inexsuperabilia philtra? qvi illis usa jam non es perinde ut pridem? Sed fati opinor necessitate

 πάλαι,

* al. ἐπανέκειτο.

** Polydamna Odyss. δ. 228.

πάλαι, καὶ νῦν; Ἀλλ' οἶμαι σοι ταῖς Μοίραις πέπρωται τῇ τοῦ πυρὸς ὑποπεσεῖν ἐρωῇ, μηδ' ἐν εἰκόνι παυσαμένην ἀνακαίειν τοὺς ὁρῶντας ἐς ἔρωτας. Εἶπον δ' ἂν ὡς καὶ ἀντίποινα τοῦ τὴν Τροίαν ἀνθαλῶσθαι πυρὶ ταῖς σαῖς σχετλίως φρυκτευθέντι φιλότησιν, οἱ Αἰνειάδει οὗτοι πυρί σε καταέριναν. Ἀλλ' οὐκ ἐᾷς με τὸ χρυσομανὲς τῶν ἀνδρῶν διανοήσασθαί τι τοιοῦτον καὶ φθέγξασθαι, ὑφ' οὗ τὰ πάνια πανταχοῦ καὶ καλῶν κάλλιστα ἔργα παντελεῖ ἀφανισμῷ παρεπέμφθεισαν. Εἰπεῖν δὲ καὶ τὸ τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ὀβολῶν μετρίων πολλάκις ἀποδιδόναι καὶ ἀποπέμπεσθαι, καὶ μᾶλλον εἰ προσανέχουσι τῇ λείᾳ, καὶ προστετήκασι πεττοῖς πανημέριοι, ἢ καὶ πρὸς ὁρμὴν ἄλογον καὶ μανιώδη, οὐ μὴν ἀνδρείαν ἔμφρονα κατ' ἀλλήλων ἐνθουσιῶσι, καὶ τὴν Ἄρεως σκευὴν περιτίθενται, τῆς νίκης προτιθέντες ἆθλον πάντα τὰ προσόντα σφίσιν, αὐτὰς τὰς κουριδίους ἀλόχους, ἐξ ὧν πατέρες ἠκηκόεισαν τέκνων, Ἔτι δὲ τὸ μέγα χρῆμα καὶ τοῖς ἄλλοις δυσπαραίτητον τὴν ψυχὴν, καὶ ἧς ἕνεκα τὰ πάντα περιπουδάζουσιν ἄνθρωποι. Ἄλλως τέ που παρ' ἀγραμμάτοις βαρβάροις, καὶ τέλεον ἀναλφαβήτοις ἀνάγνωσις καὶ γνῶσις τῶν ἐπί σοι ῥαψῳδηθέντων ἐκείνων * ἐπῶν.

fixum tibi est, ut ignis vim subeas, nec in imagine cessas spectatoribus faces amoris subjicere. Dicerem redditam talionem, qvod flammis per væsanos tui amores accensis Troja exusta est, atqve ita Æneadæ tuam qvoqve imaginem igne consumsere: Sed insana qvæ in his viris est auri cupido, per qvam longe pulcherrima usqve qvaqve opera prorsus perdiderunt, hoc nec cogitare nec dicere patitur. Dicam potius qvod proprias uxores sæpe pro pauculorum obolorum pretio aliis concedunt & à se dimittunt, præcipue si intenti lucro, talis per totum diem intabescant, aut immani impetu & furioso (neqve enim sanam virtutem dixeris) in se mutuo ruunt, Martisqve arma induunt, præmii in vicem propositis victori qvæcunq; habent, etiam propriis florenti ætate uxoribus è qvibus patres liberorum audiunt, ipsa etiam vita, maximi momenti re, & aliis tam pretiosa, pro qva nihil non suscipere homines solent. Cæterum apud illiteratas etiam gentes & qvæ ne alpha qvidem & beta norunt aut legere callent, percrebuere versus Poëtæ qvos in Helenam (scripsit:

Οὐ νέμεσις Τρῶας καὶ ἐυκνημίδας Ἀχαιοὺς
Τοίῃ ἀμφὶ γυναικὶ πολὺν χρόνον ἄλγεα πάσχειν,
Αἰνῶς ἀθανάτῃσι Θεαῖς εἰς ὦπα ἔοικεν.
Non erat indignum certe, tot funera Troas
Tot mala pro tali Danaos tolerasse puella
Cœlicolis simili, formæ splendore, Deabus.

* Iliad. γ. 156.

Δοτέον μοι ἐκεῖνο τῷ λόγῳ· Ἀνέκειτο ἐπὶ στήλης νεοειδὲς τὴν ὄψιν γύναιον, αὐτὸ τὸ τῆς ἡλικίας ἄγον τὸ χαριέστατον, ἐς τοὐπίσω τὴν κόμην ἀναδούμενον ἐπ' ἀμφότερα τοῦ μετώπου συνεστραμμένην, οὐχ ὑπεραιωρούμενον, ἀλλ' ὡς ἁπτὸν εἴη τοῖς ἐς αὐτὸ τὰς χεῖρας ἐκτείνουσι. Τούτου δὴ τοῦ μορφάσματος ἡ δεξιὰ χεὶρ μηδενὸς ὑπόντος ἐρείσματος ἄνδρα ἔφιππον ἀφ' ἑνὸς ἱππείου ποδὸς ἐπὶ παλάμας ἀνεῖχεν, ὡς οὐδὲ σκύφον κεράσματος ἕτερος. Ἦν δ' ὁ μὲν ἀναβάτης σφριγῶν τὸ σῶμα, φραττόμενος σώματιτι κνημίσι, τὼ πόδε περιστελλόμενος, πνέων ἀτεχνῶς πόλεμον. Ὁ δὲ ἵππος ἀνίστη τὸ οὖς ὡς πρὸς σάλπιγγα, ὑψηλός τ' αὐχένα, τὰς ὄψεις δριμὺς, καὶ τὸν ἐκ τοῦ θυμοῦ δρόμον προφαίνων τοῖς ὀφθαλμοῖς, οἱ δὲ πόδες ἀνεφέροντο ἀέριοι τὸ πολεμικὸν ἐπιδεικνύντες σάλευμα. Μετὰ δὲ τὸ εἴκασμα τουτὶ ἄγχιστα τοῦ τῶν τετρώρων ἑώου καμπτῆρος, ὃς ἐπεκέκλητο τοῦ Ρουσίου, ἁρματηλάται ἄνδρες ἀνεστήλωντο τῆς διφρευτικῆς προγράμματα δεξιότητος, μονονουχὶ διαπρυσίως τῇ διαθέσει τῶν χειρῶν τοῖς διφρηλάταις παρεγγυόμενοι, ὡς χρὴ προσπελῶντας τῇ νύσσῃ μὴ ἐφεῖναι τὰ χαλινὰ, ἀλλ' ἐγκλίνειν ἀνασειρασμῷ τοὺς ἵππους, καὶ συνεχεῖ καὶ σφοδροτέρῳ χρῆσθαι τῷ μύωπι, ὅπως περικλώμενοι τῆς νύσσης ἐχόμενα ἐῶσι τὸν συντρέχοντα ἀντίτεχνον τὴν ἐκ περιόδου ἐλᾶν καὶ ὕστατον ἔρχεσθαι, κἂν ἵππους δρομικωτέρους ἡνιοχῇ, καὶ τὴν ἁμιλλητήριον τέχνην ὁρώτω ἀπαίδευτος. Ὁ δὲ λόγος καὶ ἄλλο τι προσθέσει τοῖς

Liceat & hoc mihi commemorare. Stabat in columella mulier singulari forma, ipsum amœnissimum florem ætatis referens, qvæ comas ex utraqve capitis parte contortas à tergo religatas habebat, non adeo in sublimi loco qvidem posita sed ita ut manu extensa contingi posset. Hujus imaginis dextra sine ullo fulcri adminiculo, ita uti alius vix scyphum vino plenum, tenebat uno prehensum eqvi pede virum eqvo insidentem. Eqves valido corpore, thorace indutus & pedibus ocreatus bellum continenter spirabat. Eqvus aures velut ad tubarum sonitum habebat arrectas, elata cervice, feroci obtutu & oculis prodens iram adoremq; procurrendi. Pedes per aërem velut bellico tumultu concitati efferebantur. Post hoc simulacrum proxime orientalem metam in Circo, qvæ vocatur factionis Russatæ, aurigæ positi erant in specimen & exemplar dextræ ac peritæ aurigationis, qvi tantum non clara voce monebant aurigantes, & manuum gestu docebant, ad metam ubi accessissent, non oportere laxare ferna, sed retractione eqvos flectere, & continenter acriterq; calcaria admovere, ut qvando circa metam feruntur, concurrentem æmulum cogant extra curriculum suum procedere, atq; adeo poste-

εἰρη-

εἰρημένοις, οὐδὲ γὰρ συγγράψασθαι τὰ πάντα προὔθετο. Χάριεν τὴν θέαν, καὶ τὴν τέχνην μικροῦ τῶν πάντων θαυμασιώτερον βάσις ἦν λιθίνη, καὶ ἐπ' αὐτῆς χαλκήλατον ζῶον. Παρὰ τοιοῦτον οὐκ ἀναφώριστον βοῦν εἰκόνιζον, παρ' ὅσον βραχύκερκον ἦν, μηδὲ βαθεῖαν καθεικὸς φάρυγγα, ὅιαν οἱ Αἰγύπτιοι βόες τρέφουσι, μήτε μὴν χηλαῖς ὁπλιζόμενον. Συνεῖχε δὲ τοῦτο ταῖς γένυσι καὶ εἰς πνίγμα συνέθλιβε ζῶον ἕτερον, δι' ὅλου τοῦ σώματος λεπίσι θωρακιζόμενον οὕτω τραχείαις, ὡς καὶ ἐν χαλκῷ λυπεῖν τὸν ἁπτόμενον. Ἤδετο δὲ τὸ μὲν βασιλίσκον εἶναι, τὸ δὲ ἀπίδα τὸ συμμαρπτόμενον τούτου τῷ στόματι. Οὐκ ὀλίγοις δὲ τὸ μὲν Νειλῷος βοῦς, τὸ δὲ κροκόδειλος εἶναι εἰκάζετο. Ἐμοὶ μὲν οὖν οὐ μέλον τοῦ τῶν δοξῶν ἀνομίου, εἰπεῖν δὲ τὸ καινήν τινα πάλην ἀμφότερον τίθεσθαι, καὶ δρᾷν ἐν μέρει καὶ τάσχειν κακῶς ὑπ' ἀλλήλων ἑκάτερα, ὀλλῦναιτε καὶ ὄλλυσθαι, καὶ κρατεῖν ἐν ταυτῷ καὶ κρατεῖσθαι, καὶ νικᾶν ἄμφω καὶ ὑπ' ἀλλήλων καταπαλαίεσθαι. Τὸ μὲν γὰρ ὃ καὶ φημιζόμενος βασιλίσκος διωδήκει ἅπαν ἐκ κεφαλῆς ἕως καὶ αὐτοῦ τοῦ τῶν ποδῶν τέλματος, καὶ κατιώμενον ὅλον τὸ σῶμα καὶ ὑπὲρ τὸ βατράχειον χρῶμα ἐχλώριζε, τοῦ φαρμάκου διαδραμόντος τὴν τοῦ ζώου ξύμπασαν

riorem venire, etiamsi concitatissimos ad cursum eqvos habuerit, sed aurigandi artis minus sit peritus. Addam & aliud qvoddam, omnia enim perscribere in animum minime induxi. Spectatu jucundissima & præ cæteris ferme omnibus maxime admiranda erat basis lapidea,* cui animal ex ære imposuerant, & proximum huic qvi ab eo separari non posset, finxerant bovem, tum parva cauda bestiam nec profundo gutture, qvale in bobus Ægyptiis apparet, nec chelis armatam. Hanc faucibus tenebat suffocandamqve comprimebat animal aliud, toto corpore horridum sqvamis usqve adeo asperis, ut etiam in ære lædere tangentes posset. Credebatur alterum esse basiliscus, alterum qvod in ore ejus compressum hærebat, aspis. Non paucis illud bos Niloticus, hoc Crocodilus esse visum fuit. Mihi non curæ est has lites opinionum componere, sed modo referre miram illorum pugnam, qvæ & faciebant invicem mala & patiebantur, perdebant peribantqve, opprimebantur simul & opprimebant, vincebant mutuo & vincebantur. Alterum siqvidem qvod & basiliscum appellabant, universum à capite ad calcem lacerum erat morsu, totoq; corpore fusum virus ranæ illud colore magis reddebat lividum, ve-

διαρ-

* Ex lapide porphyretico. Vide Nicetam in Andronico Comneno lib. 2. c. 6.

διαρτίαν, καὶ εἰς θάνατον χρώσαντος. Εἰς γόνυ τοίνυν συνίζανε, τὸ ὄμμα ἔσβεστο τῆς ζωτικῆς ἐκμαρανθείσης δυνάμεως. Μᾶλλον μὲν οὖν ἐδίδου τοῖς ὁρῶσι δοξάζειν, ὡς πάλαι ἂν ἀνατέτραπτο νεκρωθὲν, εἰ μὴ τῶν ποδῶν αἱ βάσεις ὑπήρειδον, καὶ πρὸς στάσιν ὑπανεῖχον ὄρθιον. Ἦν δὲ καὶ θάτερον ὁμοίως τὸ ταῖς γένυσιν ἐνισχόμενον βραχὺ μὲν τὸ οὐραῖον ἀπαῖρον, μέγα δὲ κεχηνὸς τῷ ἀπάγχεσθαι τῇ τῶν γομφίων ξυνοχῇ. καὶ ξυντείνεσθαι μὲν ἐώκει καὶ ὁρμᾶν πειρᾶσθαι τοῦ τῶν ὀδόντων ἕρκους διεκδύναι καὶ διεκπεσεῖν τοῦ χάσματος, οὐκ ἴσχυε δὲ, ὅτι τὰ μετὰ τοὺς ὤμους εὐθὺς καὶ τῶν ποδῶν τοὺς ἐμπροσθίους, καὶ ὅσα τῷ οὐραίῳ συνήπτοντο μέρη τοῦ σώματος, ἡ τοῦ στόματος ξυνεῖχε διάστασις, καὶ ταῖς γένυσιν ἐνεπείρετο. Καὶ τὰ μὲν οὕτως ἦσαν ὑπ' ἀλλήλων νεκρούμενα, καὶ κοινὴ μὲν ἀμφοῖν ἡ ἀμιλλα, κοινὴ δὲ καὶ ἡ ἄμυνα, ἰσοπαλὴς δὲ ἡ νίκη, σύντροχος δὲ καὶ ὁ θάνατος. Ἐμοὶ δ' ἔπεισιν εἰπεῖν, ὡς τὸ φθείρεσθαι παρ' ἀλλήλων, καὶ σὺν ἀλλήλοις ἀπάγεσθαι τὴν ἐς θάνατον τὰ τῶν κακῶν κηρεσιφόρα καὶ ἀνθρώποις ὀλέθρια, μὴ μόνον ἐν εἰκόσιν ἔτι διατυποῦσθαι, ἢ καὶ τοῖς ἀλκιμωτέροις τῶν ζώων οὗτο ἐπισυμβαίνειν, ἀλλὰ καὶ παρ' ἔθνεσιν συχνάκις γίνεσθαι, ὁποῖα τοῖς Ῥωμαίοις

neno omnes animantis artus pervadente, atq; ferali inficiente colore: In genu itaqve procumbebat, caligantibus oculorum luminibus & vitali vigore marcente. Qvin spectantibus injicere poterat opinionem, ac si pridem prostratum & letho datum fuisset, nisi pedum fulcra subnitentia & erecta adhuc constitissent Sed & alterum consimiliter morsu vexabatur, postica parte paululum se jactans, oreq; multum hians, qvod dentium compressione suffocaretur. Videbaturqve contendere & summa viniti ut dentium vallo se eximeret, faucibusqve sese subduceret, at neutiqvam valuit, siqvidem qvæ pone humeros, mox & anteriores pedes, & caudæ vicina corporis pars rictu oris constricta tenebantur & maxillis confossa hærebant. Ita hæc mutuo neci data, communi utriusq; certamine nec minus vindictâ, & æqvo Martepari victoria, & insecuta morte utrinq;. Mihi ad hæc in mentem venit annotare, qvod non tantum in imaginibus effingitur, aut in robustioribus bestiis hoc accidit ut se mutuo perdant, & mortiferum virus & ferale atqve exitiosum hominibus malum secum è medio auferant, sed id sæpius etiam contingit in gentibus adversus

Libri 5ti Pars Altera.

ἡμῖν ἐπιστράτευσε, φονοῦντα καὶ κατ' ἀλλήλων ὀλλύμενα δυνάμει Χριστοῦ, τοῦ διασκορπίζοντος ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα, καὶ μὴ χαίροντος αἵμασιν, ὃς καὶ δίκαιον * ἐπ' ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον δείκνυσιν ἐπιβαίνοντα, καὶ λέοντα καταπατοῦντα καὶ δράκοντα.

Romanos nos † bellantibus, qvæ occidunt invicem & occiduntur, CHristi potentia, qvi gentes belli cupidas dispergit, nec sangvine delectatur, sed docet justos ambulare super aspidem & basiliscum, & conculcare leonem, draconemq;.

Alia Nicetæ Choniatæ scripta.

Θησαυρὸς ὀρθοδοξίας, *Thesaurus Orthodoxæ Fidei*, *libris XXVII.* in gratiam amici, qvi capta à Latinis CPoli solum vertere secum coactus erat, scripti in exilio, qvibus post expositam salutarem doctrinam omne genus hæresium schismatumq; ad suam usq; ætatem perseqvitur, & testimoniis veterum Ecclesiæ doctorum, vel propriis argumentis confutat. Hujus operis eximii, in qvo *Euthymii* Zigabeni, qvam in præf. laudat, Panopliæ dogmaticæ multa addidit, *qvinqve* tantum *libri primores* editi exstant *latine* **, interprete *Petro Morello* Turonensi Paris. 1561. 1579. 1610. 8. & cum Orthodoxi cujusdam (ut in inscriptione appellatur) notis & indice Genev. 1629. 8. & sine illis in Bibliothecis Patrum editionis Colon 1618. T. XII. & Lugd. T. XXV. pag. 54. *Fragmentum ex libro XX.* de ordine observando ab iis qvi à *Saracenica* superstitione ad Christianam fidem transeunt, latine occurrit in Bibliothecis Patrum Paris. 1575. & aliis insecutis editionibus: Græce & Latine in Auctarii Ducæani Tomo II. Paris. 1624. & in Bibl. Patrum Paris. 1654. Tomo XII. p. 527--533. & omisso Nicetæ nomine in Saracenicis Frid. Sylburgii, Heidelb. 1595. 8. pag. 74-91. Totum opus Græce exstat MS. non uno in loco, & propter molem hactenus lucem qvam meret haud vidit, qvoniam duo volumina in folio facile compleret. Petrus qvidem Morellus, qvi libros qvinqve à se versos edidit, & totum opus in lucem proferre voluit, existimavit Codicem Græcum qvo usus est scriptum fuisse manu ipsius Nicetæ. Ita enim in præf. ad Joannem à Sancto Andrea, Carcassonensis Ecclesiæ Decanum qvi Codicem illum ære suo redemerat, & interpretandum tradiderat Morel-

† Solenne est Byzantinis scriptoribus Romanos se appellare, qvia CPolitani Imperatores Pars Romani Imperii, & diu sola superstes, & CPolis nova Roma.

* Psal. XCI. 13.

** Græce loca qvædam affert Allatius contra Hottinger. p. 19. & de purgatorio p. 696. seq. &c.

Morello : *Cujus beneficii nomine bona posteritas tibi gratias immortales habebit, ubi resciverit vetustissimum Thesauri Orthodoxiæ beati Niceti Choniatæ exemplar, ut quod à* Niceta *ipso descriptum sit, post auctoris mortem ad* Michaëlem Choniatem *Athenienſium Præſulem, velut hæreditario jure transiisse, quo item mortuo in manus* Theodori Scutariotæ, *Levitæ Cyziceni veniſſe, Cyzicoque à Turcis vaſtata, in frequentiſſima illa καλοϊερῶν ἀγιορειτῶν monaſteria, quæ ſunt in Athonte, deportatum : atque inde tandem Lutetiam advectum, venaleque à Græco quodam expoſitum, nullos aut paucos admodum emtores nactum (propter deformitatem nimirum, ut Æſopum illum fabulatorem olim) præter unum Joannem à Sancte Andrea, cujus è Bibliotheca boni auctores hodie, præſertim Græci non aliter exire poſſunt, atque ex equo Trojano boni milites, & ex Iſocratis ſchola oratores exiiſſe feruntur. - - Mox ſe index quoque aperit, ſeu elenchus quo ſumma librorum theſauri capita notantur, à* Niceta *ipſo & compoſitus & ſcriptus, quemadmodum & libri omnes hujus operis, exceptis duobus ultimis qui à* Theodoro Scutariota *ſcripti ſunt, qui Monodiam quoque Michaëlis ſcripſiſſe videtur. Theodori αὐτόγραφον ex appendice ad indicem libri XXV. colligo. Varia alia opuſcula, (ut* Alexii, Michaëlis & Joſephi *CPolitanorum Patriarcharum :* Euſtathii & Germani *Nicænorum Præſulum,* Euſtathii Romani περὶ δύο ἀδελφῶν λαβόντων δύο ἀδελφάς, Alexii Comneni Imp. χρυσοβούλλου *ſive* aurea bulla, & Sacerdotis cujusdam ad Eliam Cretenſem περὶ προσκομιδῆς) *quibus exemplar velut μυροθήκιον quoddam refertum eſt, qui ſcripſerit, nulla conjectura poſſum aſſequi. Idem de Philoſophico quodam* περὶ τῶν ψυχῶν εἰς κρίσεως, *& Eccleſiaſtico de* Armeniorum hæreſi *commentario, idem etiam de* appendice *illa ſentio, quæ libro ſecundo adhæret, cum tamen ad vigeſimum quintum pertineat, ut ex verbis pauculis* Scutariotæ *Indici Nicetæ additis videre eſt, qui appendicem illam quæ antea deſiderabatur, in fine XXV. libri, alicubi repertam ſe antexuiſſe affirmat.*

Alter Codex hujus Theſauri Græcus ſervatur in Bibl. Bodlejana inter libros Tho. Roe, XXII. ex quo Nicetæ Panopliam MS. laudavit pridem Montacutius pag. 346. Apparatus ad Origines Eccleſiaſticas, & quem *egregium ac Nicetæ ætatem fere æquantem MS. Codicem* vocat Jo. Erneſtus Grabe notis ad S. Irenæum pag. 70. Hunc ipſum innuit Caveus, ubi libros Theſauri Nicetæ pulcherrime deſcriptos in Bibliotheca Bodlejana vidiſſe ſe teſtatur. De eodem Codice vide ſis laudatum mihi ſupra Wolfium in notis ad Caſauboniana p. 252. & in erudita de Bogomilis commentatione pag. 2.

In Catalogo MSS. Angliæ inter Codices Bodlejanos p. 150. n. 2877. memoratur *Choniatæ thesaurus Græce, non idem cum eo quem Petrus Morellius latine edidit, sed multo strictior.* Hic est qvi in Casaubonianis pag. 45. traditur recens sed eleganter in maxima & crassissima papyro exaratus, fuisseqve olim Cardinalis Poli.

Nicetam contra Hæreses, MS. in Bibl. Bavarica, memorat Gretserus notis ad Orationem Germani Patriarchæ T. 2. de Cruce pag. 594. afferens locum ex tomo XIX. qvi est adversus Bogomilos. Locus ille integrior exstat apud Montfauconum pag. 333. Palæographiæ & Wolfium de Bogomilis pag. 46. Sed Nicetæ opus Græce exstat etiam Florentiæ in Bibl. Medicea pluteo IX. num. 24.

Ex libro nono Fragmentum MS. servatur in Bibl. Vindobonensi, Cod. Philosoph. XIV. vide Nesselium parte 4. p. 12.

Deniqve Clariss. Vir Bernhardus Montfauconus in Palæographia Græca p. 326. laudat Codicem bombycinum Stephani Baluzii, in qvo Panoplia Dogmatica Nicetæ, à librario sæculi XIV. exarata. Addit eum fuisse cujusdam Theodori Scutariotæ Levitæ, idqve initio voluminis notari: sed nota illa ex antiqviore Codice descripta videtur, qvalis paulo ante Petri Morelli verbis à me memoratus fuit. Porro argumenta librorum thesauri Nicetæ, qvoniam majorem partem opus lucem necdum vidit, ab eodem Montfaucono edita subjicere juvat:

Τόμος πρῶτος.

Ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τὸ προοίμιον. εἶτα περὶ Ἀδὰμ καί τινων ἀρχαίων ἀνδρῶν εὑρόντων τὰς εἰκονεργίας. περὶ τῶν Ἑλληνικῶν μυστηρίων. περὶ Πυθαγόρα καὶ Πλάτωνος, καὶ ἑτέρων φιλοσόφων καὶ τῶν δοξῶν αὐτῶν. περὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων. περὶ ἀέρος καὶ γῆς. Καὶ ζωδιακὸς κύκλος. Τῶν ἀπλανῶν καὶ πλανήτων ἀστέρων. πυρὶ κομήτων, ἴριδος, πάχνης, παρηλίων, τῶν σεισμῶν, τῶν ἀνέμων, καὶ τῶν πρηστήρων. καὶ ἔκλοσε περὶ Ἰσδαϊσμοῦ, περὶ τῶν χρυσῶν

Tomus primus.

In primo Libro procemium. Deinde de Adamo, & de qvibusdam antiqvis viris qvi simulacrorum fictionem adinvenerunt. De mysteriis Græcorum. De Pythagora & Platone, deqve aliis Philosophis, ac de eorum opinionibus. De qvatuor elementis. De cœlo & terra. De circulo Zodiaci. De stellis fixis & de errantibus. De cometis. De iride, de pruina, de Pareliis, de terræ motibus, de ventis, de Presteribus. Deinde

δαμά-

δαμάλεων & Ιεροβοάμ. περὶ Σαμαρειτῶν. περὶ Ἐσσηνῶν καὶ ἄλλων τινῶν αἱρεσιαρχῶν· περὶ Σαδδουκαίων, γραμματέων, φαρισαίων, ἡμεροβαπτιστῶν, καὶ Ηρωδιανῶν.

autem de Judaismo. De buculis aureis Jeroboami. De Samaritanis. De Essenis, & aliis qvibusdam hæresiarchis. De Saducæis, de Scribis, Pharisæis, Hemerobaptistis, Herodianis.

Τόμος δεύτερος.

Ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ, περὶ τῆς ἁγίας τριάδος διαφοραὶ αἱ χρήσεις. ἔπειτα, περὶ ἀγγέλων. περὶ ἀνθρώπων. διάφοροι δόξαι περὶ νοῦ καὶ ψυχῆς. καὶ ἔκτοτε περὶ ἀρετῶν.

Tomus secundus.

In secundo Tomo, de sancta Trinitate, variorum loca. Deinde de Angelis. De hominibus. Diversæ sententiæ de intellectu & anima. Postea de virtutibus.

Τόμος τρίτος.

Περὶ φωνῶν προφητῶν, δηλουσῶν τὴν ἐν σαρκὶ παρουσίαν τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, τὸ διὰ σταυροῦ πάθος, καὶ τὴν ἀνάστασιν. περὶ τῆς συλλήψεως καὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ χριστοῦ. περὶ ἐνυποστάτων, περὶ ὁμοουσίων, περὶ ὁμοϋποστάτων, περὶ ὑποστατικῆς ἑνώσεως καὶ διαφορᾶς. περὶ προσώπων. περὶ φύσεως. περὶ φθορᾶς· περὶ φθαρτῆς καὶ ἀφθάρτου. ἔκτοτε, χρήσεις τῶν ἁγίων περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας. περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀνθιδόσεως. περὶ τοῦ ὅτι πᾶσα ἡ θεία φύσις ἐν μιᾷ τῶν ἑαυτῆς ὑποστάσεων ἡνώθη τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, καὶ ὅλον μέρει· καὶ ἑτέρα διάφορα καθεξῆς περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

Tomus tertius.

De vocibus Prophetarum, Filii Dei in carne adventum declarantibus, necnon crucis Passionem & Resurrectionem. De Conceptione & duabus naturis Christi. De Enhypostatis, de Consubstantialibus, de Homohypostatis, aut simul hypostatis, de hypostatica unione & differentia. De Personis. De natura. De corruptione: de corruptibili & incorruptibili. Postea loca Sanctorum de œconomia in carne, sive de Incarnatione. De * Modo retributionis. Qvod tota natura divina in una ex suis hypostasibus unita sit humanæ naturæ, non autem pars parti: & alia varia post hæc de Incarnatione Filii Dei.

* id est, *de ratione communicationis idiomatum.*

Τόμος τέταρτος.

Ἐν τούτῳ κεῖνται πᾶσαι αἱ παλαιαὶ αἱρέσεις αἱ ἀναφανεῖσαι μέχρι τῆς Ἀρείου αἱρέσεως. ἐγράφη καὶ πρώτη ἡ τοῦ Σίμωνος αἵρεσις καὶ ἡ ἐπ' αὐτὴν ἀντίρρησις. δευτέρα ἡ τῶν Νικολαϊτῶν. τρίτη ἡ τῶν Καρποκρατιανῶν. τετάρτη ἡ τοῦ Βαλεντίνου. πέμπτη ἡ τοῦ Πτολεμαίου, ἕκτη ἡ τοῦ Μάρκου. ἑβδόμη ἡ τῶν Ασκοδρύγων. ὀγδόη ἡ τῶν Κολορβάσου. ἐνάτη ἡ τῶν Ὀφιτῶν. δεκάτη ἡ τοῦ Προδίκου. ἑνδεκάτη ἡ τῶν Καϊνῶν. δωδεκάτη ἡ τῶν Σηθιανῶν. τρισκαιδεκάτη ἡ τῶν Αρχοντικῶν. τεσσαρεσκαιδεκάτη ἡ τῶν Κέρδωνος καὶ Μαρκίωνος. πενταεκαιδεκάτη ἡ τοῦ Λουκιανοῦ. ἑξκαιδεκάτη ἡ τοῦ Απελλοῦ. ἑπτακαιδεκάτη ἡ τῶν Σεβεριανῶν. ὀκτωκαιδεκάτη ἡ τοῦ Τατιανοῦ. ἐννεακαιδεκάτη ἡ τῶν Εγκρατιτῶν. εἰκοστὴ ἡ τῶν Μοντανιστῶν. εἰκοστὴ πρώτη ἡ τῶν Κυντιλιανῶν καὶ Πρισκιλιανῶν, καὶ Πεπουζιτῶν, καὶ Αρτοτυριτῶν. εἰκοστὴ δευτέρα ἡ τῶν τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν. εἰκοστὴ τρίτη ἡ τῶν λεγομένων Αλόγων. εἰκοστὴ τετάρτη ἡ τῶν Αδαμιανῶν. εἰκοστὴ πέμπτη ἡ τῶν Σαμψαίων καὶ Ελκεσαίων. εἰκοστὴ ἕκτη ἡ τῶν Θεοδοτιανῶν. εἰκοστὴ ἑβδόμη ἡ τοῦ Νοήτου καὶ τοῦ Ναυάτου. εἰκοστὴ ὀγδόη ἡ τοῦ Σαβελλίου. εἰκοστὴ ἐνάτη ἡ τοῦ Μαρκέλλου. τριακοστὴ ἡ τῶν Ουαλησίων. τριακοστὴ πρώτη ἡ τοῦ Ωριγένους,

Tomus qvartus.

In hoc habentur omnes veteres hæreſes, qvæ usqve ad Arii hæreſin emerſerunt. Prima vero Simonis hæreſis deſcribitur, cum ejus refutatione. Secunda, Nicolaitarum. Tertia, Carpocratianorum. Qvarta, Valentini. Qvinta, Ptolemæi. Sexta Marci. Septima, Aſcodrugorum. Octava, Colorbaſi. Nona, Ophitarum. Decima, Prodici. Undecima, Cajanorum. Duodecima, Sethianorum. Decima tertia, Archonticorum. Decima-qvarta, Cerdonis & Marcionis. Decima-qvinta Luciani. Decima-ſexta, Apellis. Decima-ſeptima, Severianorum. Decima-octava, Tatiani. Decima-nona, Encratitarum. Vigeſima, Montaniſtarum, Vigeſima-prima, Qvintilianiſtarum, Priſcillianiſtarum, Pepuzitarum & Artotyritarum. Vigeſima-ſecunda, Teſſareſcædecatitarum, ſive Qvartadecimanorum. Vigeſima-tertia, Alogorum, ut vocant. Vigeſima-qvarta, Adamianorum. Vigeſima-qvinta, Sampſæorum & Elceſæorum. Vigeſima-ſexta, Theodotianorum. Vigeſima-ſeptima, Noëti & Novati, Vigeſima-octava, Sabellii, Vigeſima-nona Marcelli. Trigeſima, Valeſianorum, ſive Valentianorum. Trigeſima-prima, Origenis,

ἐν

ἐν ᾗ καὶ περὶ ψυχῆς τινα, καὶ ἐξήγησις τῶν ἀποῤῥήτων ὅ φησιν, ἑκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει. Τριακοστὴ δευτέρα ἡ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως. τριακοστὴ τρίτη ἡ τῶν Μανιχαίων καὶ Κυβρίκων. Τριακοστὴ τετάρτη ἡ τῶν Ἱερακιτῶν. Τριακοστὴ πέμπτη ἡ τῶν Κολλυριδιανῶν. Τριακοστὴ ἕκτη ἡ τῶν Μασσαλιανῶν, ἤτοι Εὐχιτῶν, ἐν ᾗ καὶ ἀπαρίθμησις τῶν ἀσεβῶν δογμάτων τῆς αὐτῆς αἱρέσεως. Τριακοστὴ ἑβδόμη ἡ τῶν Κηρινθιανῶν. τριακοστὴ ὀγδόη ἡ τῶν Ἱκετῶν ** (Ἱκετικῶν.) Τριακοστὴ ἐννάτη ἡ τῶν γνωσιμάχων. Τεσσαρακοστὴ ἡ τῶν Θνητοψυχιτῶν. τεσσαρακοστὴ πρώτη ἡ τῶν χρυσολυτῶν. τεσσαρακοστὴ δευτέρα ἡ τῶν ἐθνοφρόνων. τεσσαρακοστὴ τρίτη ἡ τῶν παρερμηνευτῶν. καὶ τεσσαρακοστὴ τετάρτη ἡ τῶν Μελιτιανῶν.

ubi qvædam de anima, & enarratio dicti hujusmodi: * *Cujusque opus qvale sit, ignis probabit.* Trigesima-secunda, Pauli Samosateni. Trigesima tertia, Manichæorum & Cubricorum. Trigesima-qvarta, Hieracitarum. Trigesima-qvinta, Collyridianorum. Trigesima-sexta, Massalianorum, sive Euchitarum: ubi enumeratio impiorum dogmatum ejusdem hæresis. Trigesima-septima, Cerinthianorum. Trigesima-octava, Iceticorum. Trigesima-nona, Gnosimachorum. Qvadragesima, Thnetopsychitarum. Qvadragesima-prima, Chrysolytorum. Qvadragesima-secunda, Ethnophronorum, sive eorum qvi cum Ethnicis sentiunt. Qvadragesima-tertia, Parermeneutarum, sive eorum, qvi prave Scripturas interpretantur. Qvadragesima-qvarta, Meletianorum.

Τόμος πέμπτος.

Ἐν τῷ τοιούτῳ πρῶτον περὶ τοῦ Ἀρείου ὅθεν ὥρμηται, καὶ περὶ τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ ἤθους αὐτοῦ, καὶ τῶν ἀσεβῶν δογμάτων, καὶ τῆς ἐν Νικαίᾳ δι' αὐτὸν συστάσης συνόδου, καὶ τῆς καθαιρέσεως αὐτοῦ. ἐν ταυτῷ ὅ καὶ μνεία τῆς ἐν Ἀριμήνῳ γενομένης συνόδου, ὡσαύτως καὶ τῆς ἐν Σελευκείᾳ τῆς Ἰσαυρίας. ἔκλυσε πρὸς ταῦτα ἡμετέρα ἀνάθεσις. ἐκ ὧν

Tomus qvintus.

In hoc Tomo, primum de Ario, unde prodierit, de statura & moribus ejus, de impiis ejusdem dogmatibus: de synodo, qvæ illius causa Nicææ habita est; de subversione & damnatione ejus: atqve ibidem memoria synodi Ariminensis; similiterqve de synodo Seleuciæ celebrata. Deinde refutatio ejus à nobis adornata. Postea

τὰ-

* 1 Corinth. III 13.

** Confer Damascen. c. 87. de hæres. è Philone de Therapevtis.

τούτου διήγησις τῶν κατὰ Ἄετιον, καὶ τὸν Εὐνόμιον. καὶ ἐφεξῆς κεφάλαια δι' ὧν πειρᾶται δεῖξαι τὸν υἱὸν ὑστερογενῆ τοῦ πατρὸς καὶ κτίσμα. καὶ μετὰ ταῦτα θέσεις τινὲς τοῦ Ἀετίου καὶ τοῦ Εὐνομίου αἱρετικαὶ, καὶ ἀνατροπαὶ τούτων συγγραφεῖσαι παρὰ ἡμῶν. καὶ μετὰ ταῦτα αἱ χρήσεις τῶν ἁγίων.

enarratio de rebus Aëtii & Eunomii. Deinceps capita, qvibus (Eunomius) probare nititur, Filium post Patrem ortum & creaturam esse. Sub hæc propositiones qvædam hæreticæ Aëtii & Eunomii, earumqve refutationes à nobis conscriptæ: & postea loca Sanctorum Patrum.

Τόμος ἕκτος.

Tomus sextus.

Περὶ Μακεδονίου τοῦ πνευματομάχου. ἐν δὲ τῷ τοιούτῳ τόμῳ μνείαν πάλιν τοῦ Αρείου καὶ τῶν συμφρόνων αὐτῷ, καὶ τῶν δύο Εὐσεβίων τοῦ τε τῆς Νικομηδείας καὶ τοῦ τῆς ἐν Παλαιστίνῃ τῆς Καισαρείας, τοῦ ἁγίου Αθανασίου, καὶ τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ὁμολογητοῦ. περὶ τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου. περὶ τῆς εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀποκαταστάσεως τοῦ Μακεδονίου, καὶ τῶν εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα βλασφημιῶν αὐτοῦ, ἐξαιρέτως δὲ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ καθεξῆς διήγησις, ὅπως συνέστη ἡ δευτέρα συνόδος, καὶ περὶ τῶν κυροθέντων παρὰ αὐτῆς· καὶ τῆς παραιτήσεως τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου τῆς ἐπὶ τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως. καὶ μετὰ ταῦτα αἱ χρήσεις τῶν ἁγίων αἱ περὶ τοῦ ὁμότιμον εἶναι τὸ πνεῦμα· τῷ πατρὶ καὶ τῷ λόγῳ, ἐκφωνηθεῖσαι.

De Macedonio Pneumatomacho, sive Spiritus sancti hoste. In hoc item Tomo iterum memoratur Arius & ejus asseclæ: tum duo Eusebii, Nicomediensis videlicet & is, qvi in Cæsarea Palæstinæ: de S. Athanasio: de S. Paulo Confessore. De synodo Sardicensi. De restitutione Macedonii in thronum Constantinopolitanum, & de ejus in sanctam Trinitatem blasphemis dictis, maximeqve in sanctum Spiritum. Deinde autem enarratio, qvomodo secunda Synodus congregata fuerit, & de definitionibus ac decretis ejusdem: de abdicatione throni Constantinopolitani per sanctum Gregorium Theologum. Demum loca sanctorum Patrum, qvod pari honore adficiendus sit Spiritus sanctus, ac Pater & Filius.

Τόμος ἕβδομος.

Tomus septimus.

Περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν αἱρέσεων τοῦ Απολιναρίου, καὶ τῶν ἀνατρεπόντων

De vita & hæresibus Apolinarii: & sanctorum Deiferorumqve

αὐ-

αὐτὰς ῥημάτων τῶν ἁγιω. καὶ θεοφόρων πατέρων.

Τόμος ὄγδοος.

Περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς αἱρέσεως Νεστορίου, καὶ τῶν θεοπλόκων ῥημάτων τοῦ ἁγιωτάτου Πάπα Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου, τῶν ἀναιρεπόντων τὴν τοιαύτην αἵρεσιν.

Τόμος ἔννατος.

Διήγησις τῶν κατὰ τὸν Εὐτυχῆ καὶ τῆς αὐτοῦ αἱρέσεως. καὶ ὅρος τῆς κατὰ τοῦτον Εὐτυχοῦς συγκροτηθείσης ἁγίας τετάρτης συνόδου. εἶτα περὶ τῶν ἀντιλαμβανομένων τοῦ Διοσκόρου, ὃς πατριάρχης ἦν Ἀλεξανδρείας, συγκαθηρέθη ὁμοῦ τῷ Εὐτυχεῖ ὡς ὁμόφρων περὶ τῶν αἱρέσεων, * εἰς ἂν ἕτοι διηρέθησαν, Διακρινομένους ἑαυτοὺς ὀνομάσαντες. ἐν ταύτῃ δὲ τῇ διηγήσει, καὶ περὶ τῶν λεγομένων Ἀκεφάλων τινὰ, καὶ μνεία Ἰωάννου γραμματικοῦ τοῦ λεγομένου Φιλοπόνου. καὶ ἕκτοτε προβλήματά τινα τῶν Μονοφυσιτῶν, καὶ πρὸς ταῦτα ἀντίῤῥησις μία. καὶ ἐφεξῆς ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Λέοντος τοῦ ἁγιωτάτου Πάπα Ῥώμης, ἡ πεμφθεῖσα πρὸς τὴν τετάρτην Σύνοδον.

Τόμος δέκατος.

Περὶ τῆς πέμπτης συνόδου, ἥτις τὴν τετάρτην συνόδον ἐκύρωσε καὶ ἐκράτυνε, συγκροτηθεῖσα ἐπὶ τοῦ βασιλείας Ἰου-

Patrum dicta, qvibus illæ confutantur & evertuntur.

Tomus octavus.

De vita & hæresi Nestorii: deqve dictis divinis, qvibus sanctissimus Papa Alexandriæ Cyrillus, hujusmodi hæresin evertit.

Tomus nonus.

Enarratio de rebus Eutychis & de hæresi ejus: ac decretum qvartæ sanctæ Synodi contra eundem Eutychen. Postea de iis, qvi Dioscoro Patriarchæ Alexandrino patrocinabantur, qvi cum Eutyche, utpote earundem hæresium assertor, condemnatus est, donec ii etiam divisi sunt, sese Diacrinomenos, id est segregatos, appellantes. In hac vero narratione qvædam de iis, qvi Acephali vocabantur, & mentio Joannis Grammatici, qvi Philoponus appellabatur. Postea vero Problemata qvædam Monophysitarum: & ad hæc Antirrheticus unus. Demum Epistola Leonis sanctissimi Papæ Romani, ad qvartam Synodum missa.

Tomus decimus.

De qvinta Synodo, qvæ qvartam Synodum confirmavit & asseruit, qvæqve imperante Justini-

* pro ἕως ἄν.

νιανῦ. ἐν ᾗ τῇ διηγήσει τ̀ ϛοιαύτης σιωόδ, κ̀ ϗ ὅπως σιωεκροτήθη, ἐμφέρεται ἡ αἵρεσις τῶν Μονοφυσιτῶν, ἐν μέρει ᾗ κ̀ τῶν Νεϛοριανῶν. ἔκτοτε ψῆφ. Ἐπιφανίυ πατριάρχυ Κωνϛαντινυπόλεως, κ̀ τ̀ ἐνδημούσης σιωόδυ κ̄ Σεβήρυ κ̀ Ζωόρα κ̀ Πέτρυ τῶν Μονοφυσιτῶν. ἑτέρα ψῆφ. Μηνᾶ πατριάρχυ Κωνϛαντινυπόλεως κ̄ τῶν αὐτῶν. Ἀναθεματισμοὶ Ἀνθίμυ μητροπολίτυ Τραπεζυντ. Μονοφυσίτυ ὄντ. ἑτέρα ψῆφ. τ̄ αὐτ̄ πατριάρχυ καθαιρετικὴ τ̄ αὐτ̄ Ἀνθίμυ. Ἔκτοτε Διάταξις Ἰϛινιανῦ βασιλέως κ̄ Ἀνθίμυ, Σεβήρυ, Πέτρυ, κ̀ Ζωόρα. ἐπιϛολὴ Ἰωάννυ Ἱεροσολύμων κ̀ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων δεχομένη τ̀ κ̄ Σεβήρυ ψηφισθέντα. κ̀ μ̄ ταῦτα χρήσεις Διάφοροι τῶν ἁγίων, κ̄ τῶν Μονοφυσιτῶν.

Τόμ. ἑνδέκατ. κ̄ Τριθειτῶν.

Τόμ. δωδέκατ. κ̄ τῶν Ἀφθαρτοδοκητῶν.

Τόμ. τρισκαιδέκατ. κ̄ Θεοπασχητῶν.

Τόμ. ιδ'. κ̄ τῶν Ἀγνοητῶν, ἐν ᾧ μ̄ τὰς χρήσεις τῶν ἁγίων, κ̀ ἄλλα τινὰ εἰς ἀναίρεσιν τ̀ τοιαύτης αἱρέσεως ἐκ νέυ προστεθέντα παρ' ἡμῶν.

coacta est. In narratione autem de illa Synodo, & qvomodo collecta fuerit, inseritur hæresis Monophysitarum, atqve etiam ex parte Nestorianorum. Deinceps decretum Epiphanii Patriarchæ Constantinopolitani, & Synodi ibidem congregatæ contra Severum, Zooram & Petrum Monophysitas. Alterum decretum Mena Patriarchæ Constantinopolitani contra eosdem. Anathematismi Anthimi Metropolitæ Trapezuntini, qvi Monophysita erat. Alterum decretum ejusdem Patriarchæ, qvo damnabatur Anthimus: post hæc constitutio Justiniani Imperatoris contra Anthimum, Severum, Petrum, & Zooram. Epistola Joannis Jerosolymitani & Episcoporum, qvi sub ipso erant, qva decreta contra Severum recipiuntur. Demum loca varia sanctorum Patrum contra Monophysitas.

Tomus undecimus contra Tritheitas.

Tomus duodecimus contra Aphthartodocetas.

Tomus decimus-tertius contra Theopaschitas.

Tomus decimus-qvartus contra Agnoitas: ubi post loca sanctorum Patrum, alia qvædam ad hujusmodi hæresim subvertendam a nobis insuper adjiciuntur.

Τόμ.

Τόμ. ιέ. περὶ τ ἕκτης συνόδ, ἥτις συνέδη ἐπὶ τ βασιλείας Κωνσταντίν & Πωγωνάτ εἰς ἀναίρεσιν τ τῶν Μονοθελητῶν αἱρέσεως.

Tomus decimus-qvintus, de sexta Synodo, Qvæ congregata fuit imperante Constantino Pogonato, ad destruendam hæresim Monothelitarum.

Τόμ. ις'. περὶ τ τῶν εἰκονομάχων αἱρέσεως.

Tomus decimus-sextus, de Iconomachorum hæresi.

Τόμ. ιζ'. περὶ τ αἱρέσεως τῶν Ἀρμενίων, ἥτις τοῖς Μονοφυσίταις συνάπλεται· ἐν αὐτῇ ὅ τε καὶ προοίμιον ἡμέτερον, καί τινες λύσεις πρὸς ἀντιθέσεις τῶν Ἀρμενίων. ἔκτοθεν γράμμα & βασιλέως κύρ Μανουὴλ πρὸς τὸν καθολικὸν τ Ἀρμενίας. Διάλεξις πρὸς τὸν αὐτὸν Καθολικὸν * Θηριανῦ τινος ἐξαποσταλ & αὐτῦ βασιλέως εἰς Ἀρμενίαν σταλέντος. ἔπειτα χρήσεις διάφοροι ἁγίων κ τ αὐτῆς αἱρέσεως. εἶτα συλλογιστικά τινα κεφάλαια κ τ αὐτῆς αἱρέσεως συλλεγέντα παρ ἡμῶν.

Tomus decimus-septimus, de hæresi Armenorum, qvæ Monophysitis conjungitur. Ibi est proœmium nostrum, & qvædam solutiones ad objecta Armenorum. Deinde rescriptum Imperatoris Domini Manuelis ad Catholicum Armeniæ. Dialogus Theoriani cujusdam Legati ejusdem Imperatoris, in Armeniam missi, cum eodem Catholico. Postea autem loca variorum Sanctorum contra eamdem hæresim. Deniqve capita qvædam syllogistica à nobis collecta contra eam ipsam hæresim.

Τόμ. ιή. μ τῶν Παυλικιανῶν.

Tomus decimus octavus, contra Paulicianos.

Τ ἁγίου Βασιλείου κ & ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, περὶ & βαπτίσματος.

Sancti Basilii & sancti Gregorii Nysseni de Baptismate.

Τ αὐτ Νύσσης περὶ τῆς μεταλήψεως & δεσποτικ σώματος καὶ αἵματος.

Ejusdem Gregorii Nysseni, de participatione Dominici Corporis & Sangvinis.

Τόμ. ιθ'. κ τ βογομίλων.

Tomus decimus nonus, contra Bogomilos.

* De hoc dictum supra p. 393.

* Θεωριανῦ.

Τόμ. κ'. περὶ τ θρησκείας τῶν Αγαρηνῶν, καὶ τ τάξεως † τῆς γινομένης ἐπὶ τοῖς ἐπιστρέφουσιν ἐκ τῶν Σαρρακηνῶν εἰς τὴν καθαρὰν καὶ ἀμώμητον πίστιν ἡμῶν.

Tomus vigesimus, de cultu Agarenorum, & de constitutione circa Saracenos, qvi ad puram & immaculatam fidem nostram convertuntur.

Τόμ. κά. περὶ τ Πνεύματος κατὰ Λατίνων, ἐν ᾧ καὶ χρήσεις διάφοροι.

Tomus vigesimus-primus, de Spiritu contra Latinos: ubi loca multa adferuntur.

Τόμ. κβ'. περὶ τῶν ἀζύμων.

Tomus vigesimus-secundus, de Azymis.

Τόμ. κγ'. ἐν ᾧ σύνοψις τῶν κινηθέντων δογμάτων ἐπὶ τ βασιλέως κυροῦ Αλεξίου τ Κομνηνοῦ.

Tomus Vigesimus-tertius, in qvo synopsis dogmatum, qvæ sub Imperatore Alexio Comneno mota & exorta sunt.

Τόμ. κδ'. περὶ τ δόγματος τ, * σὺ εἶ ὁ προσφέρων καὶ προσφερόμενος καὶ προσδεχόμενος, λαληθέντος ἐπὶ τ βασιλέως κυροῦ Μανουὴλ τ Κομνηνοῦ.

Tomus vigesimus-qvartus, de illo dogmate, *Tu es offerens & oblatus & acceptans*, * qvod sub Imperatore Domno Manuele Comneno prolatum est.

Τόμ. κέ. περὶ τοῦ δόγματος τοῦ, ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστιν, ἀναφυέντος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως. ζήτει τὴν λεγομένην συγγραφὴν εὐθὺς μετὰ τὴν κύρωσιν τοῦ τοιούτου δόγματος. ἥτις τισὶ λεγομένην ὡς μὴ ἐπίπαν ἀρεσκομένην. ἐν ᾗ ἡ συγγραφῇ χρῆσεις κεδὸν πάντων τῶν ἁγίων ἐμφέρεσθαι. περὶ ἧς

Tomus vigesimus-qvintus, de dogmate illo, *Pater meus major me est*, ** qvod sub eodem Imperatore exortum est. Qvære ipsum tractatum statim post hujus dogmatis confirmationem, qvam qvidam dicebant, non omnino placere: in qvo tractatu fere omnium Sanctorum loca affe-

τὸ

† Hanc posteriorem partem editam Græce & Latine, jam supra pag. 418. observavi. Sed præterea Clariss. Caveus notat in Codice Colbertino 4753. extare MS. τὰ ὑπὸ τ Μωαμεθανομεθηθέντα ἐκ τῆς αὐτοῦ βίβλου καλουμένης Κορὰν, καὶ χωνευάτου ἀνθρήσεως, qvod distinctum opus ab hoc thesauri Nicetæ parte existimat.

* Confer Jo. Cinnami Hist. lib. IV cap 16. & Nicetam in Manuele Comneno VII. 5. pag. 137. Allatium ad excerpta Rhetorum præfatione, & lib. de processione Spiritus S. p. 583. seq.

** De hac controversia per Demetrium Lampenum mota vide Cinnamum lib. VI. Hist. pag. 147. Nicetam in Manuele Comneno lib. VII. cap. 5.

τὸ τέλ☉ καὶ συλλογιστικά τινα κεφάλαια, περὶ ☧ μὴ δεῖν τὸν χριστὸν τὴν μίαν ὑπόστασιν, καὶ τὸν ἕνα κύριον καὶ υἱὸν ☧ θεῦ, καὶ μ☧ τὴν ἐνανθρώπησιν ἐλάττονα ☧ πατρὸς λέγειν ὡς σαρκοφόρον. ἡμεῖς γὰρ ταῦτα οὐχ εὑρομεν. (Αλλ' ἐγὼ ταῦτα εὑρηκὼς προσέθηκα μ☧ τὴν καταρχὴν τῦ τρίτυ τόμυ τ παρύσης βίβλυ.

runtur. In fine vero capita qvædam syllogistica, qvod non oporteat Christum, qvi est una hypostasis, unusqve Dominus & Filius Dei, etiam post Incarnationem minorem Patre dicere, utpote carnem ferentem. Nos enim hæc non reperimus. *Et altera manu*: At ego cum reperissem, post initium tertii Tomi hujusce Libri adjeci.

Τόμ☉ κς'. περὶ τῦ δόγματ☉ τῦ θεῦ τῦ Μωάμετ. τῦ λαληθέντ☉ ἐπὶ τῦ αὐτῦ βασιλέως.

Tomus vigesimus-secundus, de dogmate Dei Mahometh, *** qvod eodem imperante expositum fuit.

Τόμ☉ κζ'. περὶ τῦ δόγματ☉ τῶν θείων μυστηρίων ☧ κινηθέντ☉ ἐπὶ τ βασιλείας ☧ ἐξ Ἀγγέλων Αλεξίυ ☧ Κομνηνῦ, ☧ καὶ κυρώσαντ☉, ἄφθαρτα λέγεσθαι ταῦτα καὶ μὴ φθαρτά.

Tomus vigesimus-septimus, de dogmate divinorum mysteriorum, † excitato sub Imperio Alexii Comneni Angeli, qvi & decrevit hæc, incorruptibilia, non autem corruptibilia, dici oportere.

Nicetæ Choniatæ Historiam Barbaro Græcam ex Codice Regio laudat Cangius in glossario Græco. Ejusdem *Comparatio Hyemis & æstatis*, qva Hyems præfertur, extat in Bibl. Bodlejana, Codice Barocciano 131. Incipit: παλαι πότε. Nicetæ Choniatæ *de azymis* memorat Allatius contra Hottingerum p. 123.

Alius Nicetas, Chonarum Episcopus qvem laudat, & à qvo ex sacro baptismate susceptum se narrat Nicetas Historicus in Man. Comneno lib. VII. cap 7.

Alios qvosdam Nicetas memorat Qvesnellus ad Leonem Magnum p. 903. edit. primæ. Sed qvandoqvidem Allatii diatriba de Nicetis intercidit, age qvos in schedis meis reperio, literarum ordine Nicetas hoc loco referam.

*** num Anathemate devovendus esset, qvod Manuel Comnenus vetabat. Vide Nicetæ Manuelem Comnenum lib. VII. cap. 6. Sylburgii Saracenica pag 86. 133 seq. Vedelium de prudentia Vet. Ecclesiæ pag. 216. seq. Allatium de Consensu p. 656.

† Confer Nicetam in Alexio Angelo lib. 3. cap. 3. & Mich. le Qvien ad Damascenum T. 1. p. 653.

Alii Nicetæ.

Nicetas *Archidiaconus.* Vide infra, Nicetas Theſſalonicenſis.

Nicetas *Byzantinus*, *Philoſophus* (h. e. ut Caveo videtur Monachus circa A. C. 1120.) ſcripſit Apologiam pro Synodo Chalcedonenſi adverſus Armeniæ Regem (ejusqve Epiſtolam & σύγγραμμα περὶ χριστῦ qvod p. 729. memoratur.) Græce & Latine Apologiam illam edidit Allatius (qvi Nicetæ Davidi tribuit) in Græcia Orthodoxa Rom. 1652. 4. Tom. 1 p. 663 754. Rex qvidem cum Eutyche nihil ſibi vult eſſe commune pag. 707. & p. 712. ita explicat ſententiam ſuam, ut res parum à λογομαχίᾳ abeſſe videatur.

Nicetas *Chartophylax.* Vide infra Nicænus & Theſſalonicenſis.

Nicetas *Chirurgus*, ſive auctor collectionis ſcriptorum Græcorum rei Chirurgicæ, de qva dicendi locus erit libro VI.

Nicetas *Confeſſor.* Allatius lib de Simeonum ſcriptis p. 107. memorat Theoſtericti Monachi Orat. funebrum εἰς τὸν ὅσιον Πατέρα καὶ ὁμολογητὴν Νικήταν.

Apud Lambecium III. p. 384. in margine pro *Nicetas Metropolita Cretenſis*, lege *Elias.*

Nicetas *Dacianus* memoratur in Actis eruditorum T. 2. ſupplementi pag. 212. ex Gennadio. Sed in Gennadii cap. 23. de ſcriptoribus Eccleſ. eſt Niceas * Romacianæ, ſive Aqvilejæ vel ut Marcianæus in antiqviſſ. Codice reperit Romanæ civitatis Epiſcopus, occultus nempe, qvalis Macrobius de qvo Gennadius cap. 6.

De Niceta *Dacorum* Epiſcopo poſt A. C. 401. Bollandus in Actis Sanctor. ad 7. Januarii T. 1. p. 365. ſeq. In Bibl. nova MSS. Labbei pag. 27. memorantur *S. Nicetæ Dacorum Epiſcopi, de quo ſæpe Paulinus Nolanus & Martyrolog. Rom ad diem 7. Januarii, tractatus duo, primus* de vigiliis ſervorum DEI, *alter* de bono Pſalmodiæ, *ex Codd. Vaticanis & Bibl. S. Maximi Taurinenſis.*

Nice-

* Hujus eſſe putant viri docti *Epiſtolam ad Virginem lapſam*, qvæ inter Ambroſii, Hieronymi, Auguſtini opera ſæpius prodiit. Forte etiam Niceæ ſegendum eſt pro Nicetæ vel certe Nicetas Dacorum Epiſcopus intelligendus, in Clariſſ. Montfauconi Diarii Italico p. 84. ubi in Epiſtola Henrici Clerici Pompoſiani Monaſterii ſcripta A. C. 1093. MS. memoratur poſt Ambroſii & Fulgentii qvædam, Nicetæ Epiſcopi *de ratione fidei* 1. Ejusdem *de Spiritus S. potentia* lib. 1. Ejusdem *de diverſis appellationibus Domino noſtro JEſu CHriſto convenientibus.*

Nicetas *Dadybrenſis* in Paphlagonia Epiſcopus. Vide mox Nicetas David.

Nicetas *Dalmata* Patriarcha CPol. ab A.C. 766.

Nicetas *David*, * Philoſophus (Labbeo natione *Paphlago*, ab Allatio *Dabyrorum* in Paphlagonia Epiſcopus fuiſſe traditur) ſcripſit paullo poſt A.C. 880. ** *Vitam Ignatii Patriarchæ CPol.* A.C. 878. defuncti, qvam reſpiciunt Jo. Scylitzes & Cedrenus Nicetam Paphlagonem in limine Hiſtoriæ ſuæ laudantes. Latine vertit *Federicus Metius* & cum Baronio communicavit, ut ipſe narrat ad A. C. 847. n. 34. deinde Græce cum ſua verſione edidit *Matthæus Raderus* Ingolſtad. 1604. 4. additam Actis Concilii Oecumenici VIII. cum qvibus etiam in Tomis Conciliorum ſæpius prodiit, Colon. 1618. Tomo III. part 1. ſect. 2. p. 682. Pariſ. 1636. T. VI. & 1671. T. VIII.

De Chryſoſtomo narrans qvædam Nicephorus XIV. 28. Hiſt. ait ea ſe reperiſſe *ἐν ἀποκρύφῳ ἱστορίᾳ Νικήτα φιλοσόφου, τοῦ κατὰ Δαυίδ*, *in Apocrypha Nicetæ Davidis, Philoſophi Hiſtoria*.

S. Barbaræ laudationem Jo. Damaſceno tributam inter Nicetæ orationes reperit Combefiſius in Codice Mazariniano, & Nicetam potius referre qvam Damaſcenum putat. Idem plures Nicetæ *Rhetoris Orationes* edidit latine in Bibl. Concionatoria, Græce & Latine in Auctario Bibl. Patrum atqve alibi, de qvibus Caveus.

Nicetæ Epiſcopi Paphlagoniæ *encomium in Martyrem Theodorum* memorat Allatius lib. de Simeonibus pag. 111. Nicetæ Rhetoris Paphlagonis in Nicolaum *τὸν μυροβλύτην καὶ θαυματουργὸν* pag. 102. Idem longe plures *Nicetæ Rhetoris* qvem cum Paphlagoniæ Epiſcopo eundem opinatur commemorat Orationes, ut *in Panteleemonem* (al. *Pantaleonem*) Martyrem: in SS. Martyres *Cerycum & Julittam*, pag. 115. pag. 102. &c. Alia ejus *Carmina* & *Hymni* (Man. Moſchopuli commentariis Grammaticis illuſtrati) & ex orationibus excerpta MSS. in Bibl. Vin-

* Cum hoc Davide Kœnigius in Bibl. confundit Davidem Monachum longe juniorem qvi *de hæreſi Barlaami & Acindyni* ſcripſit, de qvo Caveus parte altera Hiſt. literariæ ſcriptorum Eccleſ. ad A. C. 1348. Nec non Davidem qvi Græce ſcripſit qvæſtiones in Philoſophia, & commentarios in Ariſtotelis Categorias & qvinqve voces Porphyrii, qvæ MSS. Geſnerus memorat.

** Vide Hanckium lib. 1. de Byz. rerum ſcriptoribus cap. 16. pag. 261.

Vindobonensi. Nicetæ Paphlagonis scholia in tetrasticha S. Gregorii Theologi ex Codice Regio laudantur à Cangio in glossario Græco. Sed forte illa auctorem habent Nicetam Heracleensem, licet in editione Græca Veneta 1563. 4. & in pluribus Codd. MSS. Paphlagoni tribuuntur. Vide Allatium de Psellis §. 13. seq.

Nicetas Magnæ Ecclesiæ CPol. Diaconus & Magister seu Doctor, hinc ArchiEpiscopus Serron sive Serrarum in Macedonia prima, & deniqve *Heracleæ* Ponti in Thracia Metropolita, clarus circa A. C. 1077. temporibus Theophylacti Bulgarorum Episcopi, cujus ad eum Epistolæ feruntur. De ejus *Commentariis in Nazianzenum* in Gregorio Naz. dixi, qvemadmodum de *Catenis* in varios S. Scripturæ libros, infra capite qvod singillatim Catenarum tribui scriptoribus. In pluribus Bibliothecæ Vindobonensis Codicibus integriora habentur *responsa* Nicetæ hujus *Canonica* ad Episcopum qvendam Constantinum, qvæ Græce & Latine exstant in jure Græco Rom. p. 310. Vide Nesselium.

Nicetas *Maronita* vide infra, Thessalonicensis.

Nicetas *Monachus*. vide Pectoratus. Alius Nicetas Monachus Sec. IX. ad qvem Theodori Studitæ Epistola. Alius Monachus in Acapniotarum Monasterio, circa A. C. 1160. qvi scripsit dialogi more disputationem de controversiis fidei inter Latinos & Græcos, habitam Thessalonicæ à Basilio Achrideno ArchiEp. Tessalonicensi, & Henrico ArchiEp. Beneventano. Exstat MS. in Bibl. Vindob. & incipit: Μανουὴλ τῷ ἐν χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸν βασιλέυοντι, καὶ Αὐτοκράτορι Ῥωμαίων, τῷ Κομνηνῷ καὶ Πορφυρογεννήτῳ Διάγοντος ἐν Κωνσταντίνου πόλει, ἱκέτης ἀνὴρ ἐξ Ἰταλίας Ἐπίσκοπος Βενεβεντῶ, ἀρετῇ καὶ λόγῳ κεκοσμημένος.

Nicetas *Mundanus* sive Μουτανὸς Patriarcha CPol. ab A. C. 1186.

Nicetas *Mytilenæus*, vide Thessalonicensis.

Nicetas Chartophylax *Nicænus*, de causis ob qvas à CPolitana Ecclesia Romana divisa est, citatur ab Allatio de consensu pag. 477. & de Synodo Photiana pag. 203. ubi decimum qvartum schisma numeratur Photianum. MS. in Bibl. Medicea pluteo VII. n. 19, & in Bibl. Regis Galliæ Cod. 1334. hoc titulo: Κατὰ πόσοις καιροῖς, καὶ διὰ ποῖα αἰτιάματα ἐχίσθη ἀφ' ἡμῶν ἡ τῶν Ῥωμαίων Ἐκκλησία.

Nice-

Nicetas *Paphlago*, Nicetas *Paphlagoniæ* Episcopus. Vide supra, Nicetas David.

Nicetas *Patriarcha* CPol. Vide Dalmata & Mundanus.

Nicetas *Pectoratus* sive Sterno, (στηθατός) presbyter & Monasterii Studiensis qvod CPoli fuit Monachus, acer Latinorum & Armeniorum adversarius circa Annum CHristi 1053. de cujus scriptis consulenda qvæ observavit Clariss. Caveus. Ex libro de Azymis, Sabbatorum jejunio & nuptiis Sacerdotum contra Latinos, locum Græce etiam profert Allatius lib. de purgatorio pag. 870. Hunc Nicetam à Papæ Apocrisiariis consecutum perfectam propositionum suarum solutionem, iterum sponte anathematizasse omnia dicta & facta vel tentata adversus Romanam sedem, sicqve ab eis in communionem receptum, effectum esse eorum familiarem amicum scribit Wibertus in vita S. Leonis II. 5. Idem tradit invectivam responsionem Cancellarii Romani Friderici, Nicetæ oppositam fuisse de latino translatam Græce & coram Imperatore recitatam, Nicetam vero coactum damnare & comburere sua scripta, habita disputatione apud Monasterium Studii in Urbe CPolitana.

Nicetas *Protospatharius* & *Drungarius* Nauticæ classis, qvi scripsit Codicem Colbertinum 499. operum Basilii M. in carcere Africæ A. C. 971.

Nicetas *Pythagoreus*. Vide infra, Syracusanus.

Nicetas *Rhetor* qvem audivit Seneca pater svasoria 3. ubi & impetu suo Græcis valde placuisse narrat. Meminit ejusdem svasoria 2. & Controvers. 4. 5. 7. 8. &c.

Nicetas Sacerdos, & ipse *Rhetor* qvem Romæ auditum à se & Qvintilianum refert Plinius VI. 6. Epist. Meminit illius etiam auctor dialogi de causis corruptæ eloqv. cap. 15.

Nicetas *Rhetor*, vide supra, in Nicetas David.

Nicetas *Scutariota*, cujus *Homiliæ* III. MSS. in Bibl. Vindobonensi teste Lambecio V. pag. 190. Sed alius est Theodorus Scutariota de cujus scholiis ad Nicetæ Choniatæ thesaurum supra dicere me memini. Nicetæ Scutariotæ *Epistolæ* & *de Arte Rhetorica* MSS. in Bibl. Regis Christianissimi.

Nicetas *Seidus*, Latinorum adversarius, ex cujus opere fragmenta apud Allatium contra Hottingerum pag. 591. & de consensu pag. 209. 211. 214. 476. 535. IIII. seq. Theodori Prodromi æqvalem fuisse, hoc est circa Sæculi XII. initia vixisse notat p. 630.

Nicetas *Serron*, supra, Heracleensis.

Nicetas *Smyrnæus*, *Sophista*, sub Hadriano, Nerva & Trajano clarus: de qvo Philostratus de vitis Sophistarum lib. I. cap. 19. & Svidas. Hic à Sacerdote diversus mihi videtur, qvia non reperio eum Romæ docuisse, sed Smyrnæ honores gessisse, & usq; adeo non fuisse contentum scholasticorum clamoribus, qvod de priore illo scribit dialogi auctor, ut professus sit laudantem se magis qvam conviciantem vulgum extimescere. Omnino autem assentior doctissimo amico nostro Godfrido Oleario, qvi Nicetam hunc de qvo Philostratus, eundem esse putat cum Niceta Herodis Irenarchæ patre, fratreq; Dalces cujus mentio in Martyrio Polycarpi apud Eusebium IV. 15. Hist. pag. 131. 134. In eundem Nicetam Sophistam, Antomedontis Epigramma legitur in Anthologia Epigrammatum Græcorum lib. I. cap. 44. p. 95. edit. Wechel.

Nicetas *Stethatus*, & Nicetas *Studita*, vide supra, Pectoratus.

Nicetas *Syracusanus* Pythagoricus Philosophus apud Ciceronem 4. Academ. qvæst. qvi Eusebio XV. 55. de præparat Ἰκαίτης, Laërtio VIII. 15. Ἰκέτας, Plutarcho III. 9. de placitis Οἰκέτης.

Nicetas Maroniæ Mytilenæus, ex Archidiacono & Chartophylace magnæ Ecclesiæ CPol. metropolita *Thessalonicensis*, qvem cum Niceta Choniata perperam confundit Index Catalogi MSS. Angliæ Tomo I. Scripsit circa A. C. 1201. *Dialogos sex de processione Spiritus S.* λόλους ϛ'. πρὸς διάλογον ἐσχηματισμένους περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Interlocutores sunt Græcus & Latinus qvos Latinis favens conciliare inter se conatur. Incipit dialogus 1. Φέρε δὴ ὦ Λατῖνε τὸ ἐριστικὸν καὶ φιλόνεικον. 2. Ἀπηγγείλω μὲν ἔναγχος ὦ Γραικὲ πολλὰ ἄτοπα. 3. Ἐπὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν καὶ αὖθις τιθέμενος 4. Φέρε δὴ νῦν ἴδωμεν ὦ Λατῖνε καὶ εἴ τινες. 5. Λοιπὸν εἴ σοι λόγος ἕτερος ὦ Λατῖνε τοῦ δόγματος, τράσον. 6. ταῦτα δή φημι καὶ αὐτὸς, ἀλλὰ τίνες. Consule Allatium de consensu II. 13. 5. p. 705. seq. ubi Hugonem Etherianum ab eo confutatum anno-

annotat. Idem ex dialogo sexto insigne fragmentum affert lib. contra Hottingerum p. 467. seq. Nicetæ Archidiaconi & Chartophylacis CPol. anathematismi XI. contra * Jo. Italum Philosophum, Mich. Pselli discipulum MSti in Bibl. Vindobonensi. Vide Lambecium III. p. 165. seq. & Allatium de consensu II. 10. 3. p. 630. ubi illos in Triodio exstare & in Græca Ecclesia, Dominica Orthodoxiæ recitari notat. *Expositionem Canonum* sive Hymnorum *S. Joannis Damasceni* MS. in Bibl. Vindobonensi memorat Lambecius III pag. 39. *De miraculis S. Demetrii Martyris* MS. in Bibl. Bodlejana Codice Barocciano 131. *Responsa Canonica* ad interrogata Basilii Cappadocis Monachi, Græce & Latine in jure Græco Rom. Leunclavii lib. V. pag. 345 atqve iterum lib. VI. pag. 410. Fuit etiam alius Nicetas Archi Episcopus Thessalonicensis antiqvior circa A. C. 1133. Vide Montfauconi Palæographiam Græcam pag. 60.

INDEX Scriptorum, & aliorum qvorundam qvi in Nicetæ Choniatæ Historia Byz. memorantur.

ad paginas editionis Parisiensis.

AAron Isaacius latinus interpres. 95. 96. ob magiam & perfidiam excoecatus, lingvaqve exsecta ibid.

Ad Abgarum CHristi literæ 223.

Æsopicus canis 260. fabula de culice qvi post leonem oppugnatum, aranex filo implicitus omnem gloriam amisit 317. de leone sub asini pelle 41.

Agarenus θαυματοποιὸς Icari more misere cadens 78.

Alemannorum in terram sanctam expeditio sub Conrado Imp. 41. seq. Alemanni perinde ut Armenii imaginum cultum respuunt, & azymis utuntur in S. Cœna 257. Alemannicum tributum 308.

Alexandri M. vox: τὰ τῇδε καὶ τὰ τῇδε πάντ' ἐμά. 309. ὃ δὲ Ἀλεξάνδρῳ φασὶ τὰ ἐπὶ πᾶσιν ἀπερόσκοπα 393. ejus pectus hispidum 231.

Alexius Contostephanus Astrologus 293.

* Fallitur Lambecius, qvi per Joannem illum intelligit Philoponum.

Alexius Comnenus Bryenni F. à Niceta Monasticis cerimoniis initiatur, & vocatur Athanasius 272. 273.
Ad Alpheum fluvium & Arethusæ fontem allocutio, & divinatio de mutanda Latinorum fortuna 393.
Amazones Alemannicæ cum Penthesilea sua chrysopode 41.
Andronicus Comnenus βεβαρβάρωται χρόνιος ὢν ἐν βαρβάροις 200. eruditorum fautor, sed disputationibus de religione infensus 212. oraculum engastrimythi & hydromantæ adit, & siniſtra prolocutum spernit. 217. 218. Ejus oratio de negligentia Imperatorum. 209. eruditio 149. præscit primam literam nominis successoris. 172. ejus veneficia. 167. literæ ejus Bellerophonteæ, Lapardæ datæ 180. seq. Theodosii Patriarchæ de eo judicium. 164. jam interficiendi qverelæ. 224. vox Κύριε ἐλέησον, & ἵνα τί κάλαμον σωστερειμμένον προσεπικλᾶτε. 225. statua ejus, imagine Saturni. 213. Epicureus & Chrysippeus, lascivia & amoribus perditus. 206. Constitutio in naufragorum spoliatores 209. Ejus jusjurandum Manueli Comneno datum. 149. divinarum literarum peritus, & qvi Pauli Epistolas subinde in ore haberet. 149. atqve ex illis Epistolas suas ornaret 226. Præsagia Imperium ei portendentia 163. & interitum 226. seq. Incestas fratris & sororis uterinæ nuptias à Concilio desiderat probari. 168.
Anglorum in terram sanctam expeditio. 267. ὁ τῶν πελεκυφόρων κατάρχων Βυττ∫ανῶν ἐς νῦν φασιν ἰγκλίνας 267.
Anna Comnena Cæsariſſa 4. ejus eruditio & indignatio contra maritum Nicephorum Bryennium, rapiendo Imperio non satis promtum 7. 8.
Antiocheni ludi Circenses in gratiam Manuelis Comneni 71.
Archilochi dictum ἐς ἕτερον πόρνης πολλάκις μεταῤῥυίσκεσθαι τὰ χρόνῳ ϗ πίνῳ συλλεγέντα μαχρῷ 150.
Asanis dictum, famam ad rem ipsam & actiones cujusqve velut ad Lydium lapidem exigendam 299.
Astrologia à Principibus fere omnibus suspicitur 63. seq. contemnitur ab Andronico Comneno, Hydromantes præferente 218. Manuel Comnenus τῶν ἀεροληχόντων dicta consulit. 64. & pro oraculis habet. 100. 110. ab illis decipitur 142. Astrologi de Alexio nato consulti 110. vix vident qvæ ante pedes sunt. 36.

Con-

Conſtantinus Aſtrologorum princeps λεπτολεπτίλεπτον ſcrupulum minutiſſimum forte negligens ſibi non cavet, ſed incautus interficitur. 247. ſeq.
Joſephus Balſamon 39.
Theodorus Balſamon magnæ Antiochiæ Epiſc. peritiſſimus juris, ὑπὲρ τὰς τότε πάντας ὧν νομοτριβής, ab Iſaacio Angelo ſpe Patriarchatus CPol. deluditur 259. ſeq.
Baſilacius vates, Pythonis ſpiritu futura præſagiens, ad qvem velut ad Amphiarai & Hammonis oraculum populus confluebat 287.
Nicephorus Baſilaces Paulinas Epiſtolas CPoli interpretatus 137.
Baſilius Bulgaroctonus 239.
Baſilius Camaterus. vide Camaterus.
Baſilius Rentacenus, qvi Iſaacium Comnenum in eloqventia & re militari erudiit 237. 238.
Baſilius Τζιτζιλάκης, chartularius 34. 67. Baſilius Τζικούδλα 82. Baſilius τρίψυχος 89. Baſilius Chozas 270. Batatzes 279. 286. 314.
Bellerophontis ſtatua, Pegaſo inſidentis 414.
Nicephorus Bryennius Annæ Comnenæ maritus eruditus & eloqvens 4. 7. 8. Oreſtiade Macedoniæ civitate oriundus. 5.
Nec Cæſari ſemper favit fortuna 393.
Calchas vates 304. ex Homero.
Baſilius Camaterus Patriarcha CPol. 169. 172. 222. 259. 312. ejus ſyngrapha, ſe omnia facturum probaturumqve qvæ Andronicus vellet. 169.
Gregorius Camaterus è ſcriba Logotheta 7. 73. 74. 75.
Joannes Camaterus, Dromi Logotheta 71. 74. ſeq. Caniclei præfectus, poſtea Bulgariæ Patriarcha 176. Patriarcha CPol. 332. 338 381. ſeq. 407. ejus κατηχητήριοι λόγοι 332.
Canones prohibentes translationem Epiſcoporum 259. Patriarcham vel alium Clericum rebus ſæcularibus ſe immiſcere 164. 316.
Κατηχητικὸν πυκτίον in qvo anathema adverſus DEum Muhamedis 138. 141. illud ipſum reſpicitur qvod Sylburgius in Saracenicis edidit.
Chaſii ad nutum principum ſuorum qvidlibet audentes & de rupe ſe præcipitantes 253. 341.
Chaldaica fornax, naphthâ incenſa 200.

Chalibures Mimus Isaaco Angelo gratus 282.
CHristi ad Abgarum literæ 223. ὁ ἐν τῇ χαλκῇ νεώς. 175. Monasterium χριστῷ φιλανθρώπῳ ab Imp. Alexio Comneno conditum. 6. sepulchrum 26. sepulchri lapis 144. imago per qvam locutus cum Mauricio Imp. fertur 213. imagines CHristi & sanctorum tapetibus intextæ 13. imago cum cruce in forum allata ad conciendam plebem 153. festum Ascensionis 189. imagines terræ allisæ 193. crucifixi imago Monembasiensis 283.
Chrysanthus Episcopus Thessalonicensis 318.
Chrysostomi loca de sacra Evchariſtia. 333. Chrysostomo comparatus Theodosius Patriarcha 163.
Chumnus Chartularius 204. Theodorus Chumnus 176. 270.
Ex Cimbrorum devictorum ossibus sepem feciſſe Marium, fabula 48.
Joannes Cinnamus de dicto *Pater major me est* disserens 213.
Conradi Imp. Oratio ad milites in expeditione Hierosol. 64. seq.
Constantini Magni corona 221. sepulchrum à furibus spoliatum 308. clavos Dominicæ Crucis unum freno eqvi, alterum galeæ infixit 284.
Constantinus Mesopotamitanus in aula Isaaci & Alexii fratris Princeps 321. idem è Lectore Diaconus 316. & ArchiEpiscopus Thessalonicensis 317. læva templum, dextra palatium tenens. id. dejectus 318.
Constantinus Stethatus, Astrologorum sub Isaacio Angelo probatissimus 247. 248.
Constantinus Tornicius, Præfectus Urbis 339.
Constantinopolitanæ plebis icon. 152.
Cosmæ Attici, Patriarchæ CPol. vaticinium 63. ejus execrationi orbitatem suam Manuel Comnenus acceptam refert 55. crimini datum ei qvod cum Nephone faceret 54.
Crux pretiosissima ex lychnite gemma, 20. Crucis particulæ 284. cum crucibus, imaginibus & Evangeliis obviam euntes hosti 367. 380. in summo periculo, signo se crucis munit Isaacius Angelus imp. 289.
Cyrillus ὁ μέγας ἐν Θεολογίᾳ 333. ejus locus de Evchariſtia ibid.
David ὁ φιλῳδὸς 70.
Demetrii Martyris è sepulchro ungventum ebulliens, Thessalonicæ. 197.

197. Infra, Theodorus. fraus dæmoniacos se fingentium & de Demetrii ad Blachos migratione vaticinantium 238.
Demetrius Poliorcetes Lamiæ amore insaniens 223.
Diogenes Romanus, Imperator 20. 124.
S. Diomedis monasterium 172.
Dositheus Venetus, Vitaliani F. monachus Studita, & patriarcha Hierosol. 259. deniqve CPolitanus 260. utraqve sede excidit. ibid. falsus vates 259. 261.
Elias vir eruditus librum de tonitruum & terræmotuum significationibus consulens 137.
Engastrimythi 143. 217. 258..
Oraculum Delphicum Epicydidi redditum 124. seq.
Epimethei mos, ᾧ τὸ μέλειν οὐκ ἦν, τὸ δὲ μεταμέλειν. 105. Epimetheus Prometheo stultior. 251.
Ephori monasterium 226.
Epistolæ sagittis alligatæ & cum illis transmissæ 89. 185.
Eruditio principibus utilis 4. ejus ratio habita in creando Imperatore 7.
In Evangelia juratum 31. 50. 335. 369. Evangeliorum Codices gemmis ornati 284.
Eudocia, Alexii Angeli Comneni filia 343.
Evergetæ Monasterium 351.
Eumathius Philocales, præfectus Urbis CPol. 307.
Euphrosyne Alexii Angeli Comneni Imp. uxor, vetitis dedita divinationibus 355.
Eustathius Dyrrhachii Episcopus 137.
Eustathii Thessalonicensis Archi Episcopi libera adversus Manuelem Comnenum oratio 140. elogium 197. 198.
Eustratius Macedo 15. seq.
Euthymius novarum Patrarum Episcopus, de dicto *Pater major me est* differens 212. seq.
Eutychii locus de Evcharistia 333.
Fœdus cum Saracenis, propinato invicem ex incisa utrinqve pectoris vena sangvine 262.
Franci tantum metuunt ne cœlum ruat. 378. Franci qvi olim Flaminii 355.
Georgius Dishypatus, Lector in magna Ecclesia CPoli 201.

Geor-

Georgii Martyris festum 323.
Γυμνοὶ insulares οἱ τὴν σύνεσιν ὑπὲρ ψιλώτεροι.
Hagiochristophorites Stephanus, dictus Antichristophorites 189. ejus sententia in insidiatores Andronici 215. 216.
Hammonis & Amphiarai Oraculum 287.
Hamaxobii Scythæ 11.
Hannonis Carthaginiensis fastus & aves emissæ qvæ illum DEum esse canerent 267.
Herostratus qvi templum Dianæ Ephesiæ incendit 373.
Hierosolymorum Rex Amerigus 104. Hierosolymitani fratres (Φρέριοι) 187. Templarii.
Hippocrates à Persarum Rege invitatus recusat mederi hostibus Græcorum 372. ejus dictum, optimam corporis habitudinem esse periculosam 317.
Historiæ laus & utilitas 2. stylus simplex, perspicuus & amœnus eam decet 3.
Homerus 55. 102. 107. 175. 225. 232. 274. 304. 316. 322. 338. 414. in Odyssea 51. Jupiter Homericus 51. Irus alter Homericus 165.
Jambi in Andronicum Comnenum 227.
Ibancus ἴβαγκός pro Johanne, Blanchorum lingva dicitur. 301.
Imaginum cultum æqve rejiciunt Alemanni & Armenii 257. SS. Imagines securibus excisæ 355. ad terram allisæ 193. conculcatæ, cum SS. reliqviis in fœda loca abjectis 368. pro sellis & scabellis adhibitæ 383.
Imaginibus sacris exornati vici urbis, in ingressu Imperatoris. 21. Imagines CHristi & sanctorum ex musivo opere 270.
Imperatoriæ literæ ἐρυθροσήμαντοι, σφραγίδι τε χρυσείᾳ καὶ σηρικῷ νήματι, ἔμπεδον κόγχης ἀναδεδευμένῳ αἵματι 34. 92. 115. 138. 280. 341. 387.
Tempore impubertatis Alexii Comneni, Alexius Sebastocrator βατραχείῳ colore subscripsit verbum ἐτηρήθησαν 150.
Joannis Comneni somnium divinatorium de Alexio filio 12. triumphus de Persarmeniis 13. morituri Oratio. 28. elogium 31. à bello cum Christianis gerendo abhorret 26.
Joannes Ducas 63.
Joannis Theologi ædes, cognomento διίππιον 153.

Josuæ

Josuæ simulacrum Solem, stare jubentis 414.

B. Irenæ templum à Marciano Imp. conditum 134.

Isaaci Angeli breve Epistolium ad Μεγαλοπολίτας sive CPolitanos 221. cum fratre Alexio Comneno velut Castor & Pollux alternis oritur 290. vaticinium de Friderici Imp. interitu 262. Astrologiæ fautor 342. 358. λόγια καὶ ὀμφὰς συντιθείς 357. tanqvam ex tripode 239. d. in Græco: præsagio de longitudine & felicitate Imperii sui temere credit 268. 277. monetam adulterat. 284. Medicos qvod nihil qvam purgationes præscribere scirent, perstringit 321.

Juratum per sepulchrum CHristi, 106. 380. per Evangelia 31. 50. 335. 369. per sacram Evcharistiam 175. per caput Imperatoris 87. per senectutem suum jurat Andronicus 215.

Latini crudeles in victos 193. seq. Infra, Turcæ. Λατινικὴ κόρυζα, fastus Latinus 26. Latinorum παρεκτροπὴ πίστεως 348.

Leo Styppiota (ὁ Στυππῆς) Patriarcha CPol. 36.

Leo Monasteriota 239. στόμα τοῦ συγκλήτου dictus 201.

Leontius patriarcha Hierosol. 259.

Leontius monachus, Patriarcha CPol. 259.

Lopadii Episcopus ab Andronico excœcatus 186.

Lyrici versus 343. ab interprete additi ex Horatio.

Lysimachi (an Lysippi) Hercules 335.

ἀπὸ τοῦ ἀνδρῶνος τοῦ καλουμένου Μάκρωνος 154. 155. Wolf. *ex Macronis, ubi Catechumeni instituuntur.* τὰ ἱερὰ κατηχουμένεια 294.

Maga in patriarchico considens solio & in templo cantans saltansqve 368.

Magicæ artes 94. Magiæ insimulatus exuritur 165.

Mahomedis doctrina damnata, anathema Deo Mahomedis non dicendum 139. 141.

Mamalus scriba ab Andronico combustus 200.

Manganiæ Μαγγάνων domus Martyri sacra 283.

Manuelis Comneni imperium prædictum 30. literæ binæ ad Clerum 34. ad Byzantinos 124. patientia in ferendis dicteriis. 121. somnio monitus 123. seq. decretum de sententia an

CHriſtus ſit ſimul offerens & qvi offertur 137. adverſus Aſtrologos 143. de dicto Pater major eſt me 138. de Deo Mahomedis non execrando 139. ſeq. in agone habitum Monachi induit. 143. Vide & infra in Nicephorus Phocas.

S Mariæ Θεομήτορος imago à CPolitanis Imperatoribus in bello 11. 103. 364. & triumpho 13. circumducta ædes Tamiathi 106.

Imago Mariæ Hodegetriæ 243. templum παντανάσσης Θεομήτορος 281. Mariæ imagines ſingulari devotione coluit Iſaacus Angelus 284. ſeq. 289.

Marſyas ab Apolline excoriatus 115.

Martinus Cardinalis 401.

Martyres ſuos CHriſtus miraculis remuneratur 197. Qvadraginta Martyrum templum 213. 226. 284.

Mauropuli ſomnium 124.

Menandri verſus in Byzantiorum ebrioſitatem 251.

Michaëlis Archangeli templum in portu 283. aliud Coloſſis 270. 115. 140. ſtatua CPoli ante templum 154. 155.

Michael Italicus, ArchiEpiſcopus Philippopolitanus 42.

Michael Ægineta, Patriarcha CPol. 36. 161. ejus prædictio & elogium 53. Patriarchatu ultro ceſſit & in Oxiam inſulam rediit. ibid.

Michael, Nicetæ Choniatæ frater, ArchiEp. Athenienſis 390. 391.

Michael Sycidites Aſtrologus & Magus 96. Monachus factus σύγγραμμα περὶ τῶν θείων μυστηρίων compoſuit 97.

Michael Rhetor Theſſalonicenſis 137.

Minervæ imago, ut Occidentalium fautricis, à plebe comminuta 459.

Moguntinus Epiſcopus, Cancellarius Regis Germanorum 130. 244.

Monachi barba & titulo tenus. 135. 324. in monachos aſſentatores invectiva 357. Monachi γυμνόποδες, χαμεύναι, ſtelitæ. 240. eorum μέλαν ἄμφιον 94. τὸ κατὰ χριστὸν τριβώνιον. 273.

Monii Martyris templum 379.

Morotheodorus 255.

Moſes Ταυρόκρανον ſive *caput bubulum* per ebrietatem conflatum comminuens 226.

Muſurium, Σουλτανικὸν γράμμα, Sultani literæ qvarum auctoritate milites conſcribere licebat 269.

Nephon

Nephon Monachus 54.
Nematareæ monaſterium muliebre, τὸ Νηματαρείας 315.
Nicephorus. Vide ſupra, Baſilaces & Bryennius.
Nicephorus χαλάφης 51. Nicephorus ſpado 204.
Nicephori Phocæ ſanctio de Monachorum agris non multiplicandis, à Manuele Comneno renovata 135. patina porphyretica 75. cum Joannes Zimiſces ſporta attractus noctu oppreſſit 85.
Nicetas Chonarum Epiſcopus, divinandi facultate præditus 141. à qvo Nicetas ſcriptor Hiſtoriarum ex ſacro baptismate ſuſceptus eſt. 142. Ejus de Alexio Comneno præſagium. ibid.
Nicetas Acominatus Choniates de ſe ipſo 272. 273. qvomodo capta urbe CPoli à Latinis, fuga ſibi conſuluerit 378. ſeq. & Selybriæ cum familia ſubſtiterit 381. 382. Senator CPolitanus cum urbs caperetur 414. Patriam ſuam χώνας memorat 256. 270. 410. πόλιν ἰυδαίμονα καὶ μεγάλην, πάλαι ἰὰς Παλαιὰς (leg. Κολοσσάς) 115. Iſaacii Angeli ὑπογραμματεύς 254. Philippopolitanæ regionis ἀρχὴ & ἀπογραφὴ ipſi commiſſa 257. ab Alexio Murzuflo ſine cauſa ab officio Logothetæ ſecretorum remotus 363. ſeq. amicis ſuis magis amicam habere ſe ait veritatem 257. & popularibus ſuis 362. horret ſcribere bella qvibus non vincunt Græci 628. ad Alpheum fluvium apoſtrophe 393. negat ſe velle vituperationem pro hiſtoria ſcribere 311. ejus præſagium 378. de Manuele Comneno 141. expoſtulatio qvod bonis viris mala per malos fiant 74. qvod Turcæ Chriſtianorum occupent regiones 76. qvod Imperium traditum indignis 322. ſeq qvod CPolis à Latinis tot mala pertulit 369. Threnus in captam urbem 370. ſeq. Cognatum ſuum Levitam ſive Diaconum Choniatem memorat 128. de fratre Michaële Choniata, Athenarum Archi Epiſcopo 390. ſeq. ἦκων ἀφὰ πάσης σοφίας, καὶ παντοίαν μαθήσιν λογικὴν ἐπιῶν 391.
Nicetas Muntanus, Patriarcha CPol. 259.
Nicolaus Archi Epiſcopus Corinthius 410. alius Epiſcopus Nicænus. 184.
Gregorii Nyſſenii verba de Evchariſtia afferuntur 333. b. ὡς ἐδὲν ἕτερόν ἐϛιν ἡ ἐκεῖνο τὸ σῶμα &c. ex Catech. Orat. cap. 37. T. 2. p. 534. licet Nyſſenus non nominatur.

Oracula de fatis & ſucceſſione Imperatorum 27. 28. 110. 143. 149. 218. 226. 227. 229. 272. 277. 279. libelli qvi ea continerent exuſti 200. Oracula vana 199. ambigua ad vitandum mendacii probrum 218. Oraculum in perjuros, Epicydidi redditum 125.

Ὀρφαϊκὰ κρύμματα 194.

Oſiris & Typhon fratres Ægypto noxii 294.

Παντεπόπτης Monaſterium 157.

Pantevgenus. infra in Soterichus. Alius pag. 289.

Παντοκράτορος μονὴ, prope qvam ſepultus Manuel Comnènus 143. 165.

Papa pro qvolibet Sacerdote 232.

Papa (de Epiſcopo Rom.) 130. 140. 306. 348.

Monaſterium in Papycio monte 343.

à Patriarcha petenda venia perjurii & perduellionis, pro diſſolvendo anathemate 248.

Πατζινάκων τελετὴ feſtum in memoriam victorum à Jo. Comneno Scytharum 11.

Paulus Apoſtolus, πνευματοφόρος Ταρσεὺς. Imago ejus exitio Andronici Imp. pendente lacrymavit 227.

Periblepti monaſterium 219.

Phœnix Achillis præceptor 238.

Poëtæ (Homerus) 199.

Circumforaneus qvidam cui Poëta nomen 248.

Procopius Martyr 100.

Proverbia: alter Achilles 136. Alcyonii dies 181. ancora ſacra 336. aures in mentem perforatas habere 376. Bellerophontis inſtar deſertos campos qværere 415. Cadmea victoria 50. ut cancer pinnam vellicat 244. Crocodili lacrymæ 184. 190. Empedoclea lis. 167. dum ferrum candet, ἕως ἔτι ὁ σίδηρος ἐν ἀκμῇ. 79. Labyrinthus Creticus. 195. Endymionis more ſtertere 376. Fœnum in cornu gerit 376. leonem auribus tenere 12. Laconica flagella 365. Laconica canis 179. Ceadas carcer Laconicus 159. ἄδου στόμια. id. 122. τὴν λεοντὴν ξυνέχειν τῇ ἀλωπεκῇ 41. 184. Lupus ſub pelle ovina delitescens 161. Multis lacrymis tegere dolorem 118. Μαλίαν ἐπικάμψας ἐπιλάθου τῶν ὄικαδε 50. mortuo in aurem inſuſurare 107. Mercurium Moly deſtituit. 224.

224. firenius cantus. ibid. Μυρμιδόνων μῦθος 230. Muſtelam ſebum prodidit 387. ἵππασθαι καὶ πήγασον, pegaſi inſtar 248. ὥσ ψιλότερος 224. piſtillo nudiores 49. 399. Protei inſtar 42. 159. 316. Sirenum cantus 135. Tantali ſaxum 169. Tantalea ſitis 338. Tenedia ſecuris 413. pecunias prodire vetat ut Danaën Acriſius 39. pecuniam νευρα τῶν πραγμάτων ἀρίστως τῶν πάλαι τις κατωνόμασε 42. fumum tributi dum fugiunt, præcipitant ſe in ignem ſervitutis 49. ἐξοσρακίζεσθαι. 54. ὅταν ἀναπτᾶν ἡ τῶν ἄθων ἐπικυλίνδειν 55. εἰρήνης ὁ πόλεμος πρύτανις ſeqveſter pacis bellum 60. ἀνὴρ ἑρμαϊκὸς ὁμοῦ καὶ ἀρεϊκὸς 63. Φιλεῖ τὸ ἀρχόμενον ἐξομοιοῦσθαι τῷ ἄρχοντι 69. Ἡρακλεῖος σκύφος 75. θηρίκλεια χρύσεα 79. chamæleontem perjurum ad veritatis candorem reducere 89. Omphalæ ſerviens Hercules 91. Perſei præſtigiæ 94. ναυτικὴ ἀπαιδευσία δραστικωτέρα πυρός 109. (confer Iſidorum Peluſ. II. Epiſt. 300.) κοιλὰς κλαυθμῶνος καὶ στομίον ᾅδου 122. Phaëton paternum adminiſtrans currum 146. Ixion pro Junone nubem comprehendens 148. procul à Jove, procul à fulmine 148. monedulæ ad aqvilam confluentes 149. Polypus petris adhærens 6. 151. ut eqvus curſor flagellis concitatus 158. leonem rugientem irritare & camelum ad ſolitum vomitum provocare 164. Θεοκάπηλοι 168. res ſole clarior. ibid. Cyclopia cœna 171. aqvilæ ſenium, corydali juventa 175. τὴν νέυσαν εἰς ᾅδου κληρούμενος πλάστιγγα. 180. à providentia ex libro vitæ deletus. ibid. Phineus ab Harpyis ſpoliatus 182. Priapus 128. Tithono & Saturno annoſior 2. 182. Cæneus ex muliere vir factus 183. victima Telchinum 200. inſanus Cambyſes, crudelis Tarqvinius aut Echetus & Phalaris, vel hoſpitum mactatores Tauroſcythæ 200. chimæræ inſtar juncta inter ſe pugnantia 204. Bacchi inſtar τὰς Θυάδας, Σοβάδας, Μαινάδας, βάκχας ducentis. 206. Τι ἀνικὸν ἐμβρίμημα 207. ex viperæ carnibus panaceam venari 208. Æoli utres qvibus ventos compeſcit 211. cymba Charontis. id. Jolaus hydram Herculi exurens 215. Sardonius riſus 218. Cyclopum more carnem & ſangvinem vorare calidum & adhuc ſtillantem 220. μέλος σεσηπὸς 221. ſenex σοροδαίμων 222. Centauri inſtar partem hominis habens 227. aſpidi aures obturanti canere, Æthiopem lavare 15. clypeus plane Hectoreus 16. λῆροι μακροί 17. ὑπτίαις χερσὶ προσδέχεσθαι 18.

Heliadum instar flere 25. lucernam in meridie accendere 29. ἀπόστιτοι καρυκευμάτων ἀρείκων ibid. τοῖς δόρασιν ὄρη μετεωρίσειν καὶ μεταθήσειν κομπάζοντες 231. τῶν χαρωνείων οἰκήσεων ἀξιῶ 232. ἀχ ὥσπερ ἀπὸ ῥινὸς ἀλλ' ἐκ τῶν ὤτων εἵλκε τὸν Αὐτοκράτορα 261. Euripo inconstantior 273. 288. phœnicis instar raro conspici 282. seq. judicio tanqvam lapide Herculeo uti 287. si aqva fauces strangulat, qvid bibemus? 291. mare arare, terra navigare, montes in medium mare transferre, Olympo Athon imponere 292. sq. capita pro scabellis supponere 293. flatus vehemens ex antro Corycio erumpens 298. oculi auribus fide digniores 299. ubi in latino citatur Comicus & sententia affertur qvæ in Græco non exstat. Fama ad lapidem Lydium, λίθον μάγνησαν, actiones ipsas & experientiam exigenda 299. Ἄρεος τρόφιμοι 307. Antonios & Augustos somnians 309. non magis rem novit qvam qvi in extrema Thule habitant 312. Ἀρτέμων ὁ περιφορητὴς, καὶ Ἄργος ὁ πολυόμματος, καὶ ὁ ἑκατόνχειρ Βριάρεως 312. ut pyrolampides ad solem evanescunt. id. πάντα κάλων κινεῖν 316. tanqvam à loto aut cantu Sirenum avulsus 321. συγκαθεύδων τῷ φασκολίῳ, καὶ πρίθων τὸν κύμινον, καὶ πάντα τίθεις ἐς χρηματίζεσθαι δεύτερα 338. Hortus Alcinoi 338. ἐκ τραγικῆς εἰς κωμικόν id. οἱ τοῖς βλομένοις καὶ τῶν ἐχάτων ἐπενδυτῶν ὑπεξίσανται 414. καὶ τὰς παρτὰς γίγαντας 344. κῦμα ἐπὶ κῦμα 348. ἁλιεὺς πλαγγὶς κομίζεται νῦν. 349. Sybaritica mensa 282. CPolis nihil aliud qvam Sybaris luxu celebris 349. duces cervis timidiores 349. pro ὡς κραδέλαφοι legerem ὥσπερ οἱ ἔλαφοι. Dictum antiqvi cujusdam τὸ τῆς σωτηρίας φίλτρον βλάψειε μᾶλλον ἢ ὠφελήσειε. 353. dipsadis morsus 357. ἐς τὰς μεταίωνας αἰῶνας ita leg. pag. 363. pro μετέωνος. Ἀντιχρίστου πρόδρομοι 368. verba non ex labiis sed ex pectore promanantia 380. πᾶ βῶ καὶ κινήσω τὰν γᾶν δόρατι, 386. παλίμβολος ὑπὲρ ὄστρακον καὶ κύβον 386. Γραικῶν ἀπατηλότερος id. πετσευτὰ τὰ ἀνθρώπινα, καὶ νίκη ἐπαμείβεται ἄνδρας 393.

Pythiæ thermæ 341.

S. Romani porta 406.

Rossi, Scythæ Hyperborei 84. τὸ χριστιανικώτατον γένος 337.

Salomo θεοσόφος 136. Ejus libri de adjurandis Dæmonibus 95. 261.

Salomonia & Sybaritica mensa, pro sumtuosissima 282.

Salomon Episcopus Laodicenus, ἐκτομίας sive spado 81.

Sara-

Saracenorum συναγώγιον 339. Metatum, (μιτάτον) CPoli direptum 356.
Sardanapali Epitaphium 206.
Sclerus Sethus, Astrologus & Magus 96. 97. 218.
Scythæ captivos dæmonibus suis immolabant 397.
Servii, Triballi 11.
Sibylla simul ac è materno utero prodiit, de fatis universitatis rerum philosophata esse fertur 281.
Pseudo Monachus Sicidites, Evchariſtiam non confessionem resurrectionis, sed sacrificium duntaxat esse docens & proinde corruptibile 331. 333. Confer Allatium contra Creyghtonum p. 539.
Solonis versus ad evertendam Pisistrati Tyrannidem hortantes 375. 376.
Templum Sophiæ CPoli, 157. Θεοῦ Σοφίας 13. in illo mos Imperatores inaugurari 294. ὁ μέγας νεὼς ὃς ἀπὸ τῆς θείας καὶ ἀῤῥήτου Σοφίας ὠνόμασται. 115. τὸ τοῦ λόγου μέγιστον τέμενος 163. 221. 381.
Soterichus Pantevgenus, Theopolitanus (h. e. magnæ Antiochiæ) Episcopus ὑποψήφιος (h. e. suffragiis electus, licet Episcopatum adire non potuit, ut è Cinnamo supra p. 400. notavi) 137.
Leo Styppiota Patriarcha CPol. 36.
Theodorus Styppiota 38. 39. (ubi τῷ μὲν λόγῳ τὰ πρῶτα non vertendum *facundiâ princeps* sed *auctoritate.*) 73. 74. 75.
Symbolum fidei ab Imperatoribus inaugurandis rubro colore scriptum 294.
Leo Synesius Prusæensis 185. 186.
Themistocles præ Miltiadis trophæis dormire nescius 51.
Theodorus Castamonita, λόγων σοφωτέρων μέτοχος 280.
Theodorus Dadibrenus 212. & 176. ubi excusum Badibrenus.
Theodorus Irenicus, χαρίεις τὸ ἦθος, μάλα τε τοὺς λόγους ἀποτορνεύειν εἰδὼς καὶ ἀπομηκύνειν εἰς περιόδους ῥητορικῶς 318.
Theodorus Capellanus 59.
Theodori Mancaphæ Imperium affectantis moneta argentea 255.
Theodori martyris miraculis clari imago 51. memoria ejus septimo die primi jejuniorum 151. τοῦ μυροβλύτου νεὼς Thessalonicæ. 193. ubi Wolfius habet Theodorum, debebat ponere Demetrium ex pag. 197.
Theodorus Mazuca, scriba apud Man. Comnenum gratiosus 140.

Theo-

Theodorus Pantechnus præfectus Urbis CPol. domesticus secretarius & prætor. 135.
Theodosius Patriarcha CPol. 139. 140. 142. 149. 157. 163. 170. patre Armenio natus 164. in Terebintum Insulam secedit 168.
Singularia scripta de capta A. C. 1185. Thessalonica 197. Confer qvæ in Allatii συμμίκτοις & scriptoribus post Theophanem.
Timotheo dormienti fortuna urbes in unum rete contractas in sinum tradens 277.
Timothei musici modulis Alexander in furorem conjectus 313.
Θωμαΐτης δόμος 154. 164.
Thomas Patriarcha CPol. Venetiis missus 401.
Thomas veneficus 84.
Titus Imperator templo Hierosolymitano libenter volens parcere 157.
Τὸ τοῦ τραγῳδοῦ (Euripides) ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ' ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος 90.
Turcis crudeliores Latini 370. Turcæ φιλανθρωπευόμενοι πρὸς τὸ χριστώνυμον 256.
Veneti, cives Romani 112. male ab Alexio Angelo Comneno habiti & Pisanis postpositi, eum vicissim per Henricum Dandalum ulciscuntur 347.
Xerxis navarchus eadem die coronatus & securi percussus 167.
Georgius Xiphilinus τῶν ἐντρόφων τοῦ βήματός τις 160. Wolf. *quidam ex ordine sacerdotum.*
Georgius Xiphilinus per VII. annos Patriarcha CPol. 316. 318. 332.
Ζιντζιφίτζης, alter Thersites 202.

X. GEORGIUS ACROPOLITA (proprium hoc familiæ a) non Patriæ nomen) pater fuit *Constantini Acropolitæ*, b) qvi parentis exemplo magnus Logotheta * in aula CPolitana

a) Vide Allatium de Georgiis pag. 355. & Hanckium de Byz. rerum scriptoribus lib. 1. cap. 33.

b) Pachymeres in Mich. Palæologo VI. 26. confer Papebrochium T. 7. Act. Sanctor. Maji pag. 68.

* Constantinum Acropolitam perinde ut patrem Georgium Codices MSS. magnum Logothetum vocant, & ex illis Allatius, Lambecius, Caveus &c. Sed & Pachymeri

tana sed Mich. Palæologi gratia ob repudiatam Jo. Becci Patriarchæ cum Latinis concordiam excidit, scriptis adversus Latinos, c) aliisqꝫ monumentis qvibus Sanctorum memoriam d) celebravit, *noviq; Metaphrastæ* e) nomen meruit, clarus. Qvando autem à Volaterrano & Jo. Cuspiniano Acropolita allegatur, Pater Georgius intelligitur, qvem Labbeus in protreptico ad Hist. Byz. p. 49. recte monuit illum ipsum esse *Prætorem Græciæ*, Chronici à Theodoro Lascari exorsi & in recepta à Mich. Palæologo CPoli desinentis auctorem, qvem testem subinde citat Jo. Leunclavius in pandectis Historiæ Turcicæ: nam & Acropolitam Ephræmus in Chronico metrico f) refert prætoria dignitate decoratum fuisse à Theodoro Lascari Imperatore, anteqvam rebus omnibus ab eo Orientem repetente præponeretur: Πλὴν διαθεὶς εὖ γὰ κῇ ἦν ἑσπέραν ἄναξ μ̃ στραλιᾶς ἐκλῄξει πρὸς τὴν ἑῴ, λιπὼν στρατηγὸς &c.

Πρὸ τοῖς δὲ Γεώργιον Ακροπολίτην	*His acropolitem præficit Georgium,*
Ἄρχοντα πάντων καὶ πρόεδρον δεικνύει,	*Cunctisqve summum principem dat,*
Πρόσθεν τιμήσας τῇ Πραίτωρος ἀξίᾳ.	*qvem prius Prætoris ipse ad dignitatem evexerat.*

Cum A.C. 1241. g) obiret Irene Theodori Lascaris filia, uxor Joannis Ducæ Vatatzæ Imperatoris, Georgius fuisse se ait annorum XXI. h) natus ergo est A. 1220. ex illustri genere & Imperatorem ipsum cognatione *

 attin-

meri VII. 8. memoratur flammis traditum σύγγραμμα τ̃ παλαιᾶ μεγάλα λογοθέτα τ̃ Ἀκροπολίτα, *Senioris magni Logothetæ*, ad distinctionem nempe junioris magni Logothetæ Constantini Acropolitæ filii, de qvo verba Pachymeræ perperam accipit Allatius de Consensu p. 780. qvæ ipse rectius de patre intellexit lib. de Georgiis p. 358. Pachymeres T. 1. lib. IV. c. 28. p. 213. de Ceorgio Logotheta: ὁ εἰς λογοθέτας μέγας κ̃ σοφὸς τὰ μάλιστα, πλὴν κατημελημμένως τῶν εἰς συνείδησιν ἔχων.

c) Vide Allatium de consensu utriusqve Ecclesiæ II. 15. n. 14. pag. 779. 780. ubi duos ejus de processione Spiritus S. tractatus commemorat, unum cujus principium est: ἄνδρες Ῥωμαῖοι, alterum ἐμνήσθην κ̃ ἄλλα λόγα τῶν ἀντιλεγόντων ἡμῖν.

d) Ex Orationibus Constantini Acropolitæ in sanctos qvas MSS memorant Allatius de Simeonum scriptis & præstantissimus Caveus parte altera Hist. literariæ scriptorum Eccles. ad A. C. 1270. illa in *Martyrem Theodosiam* Græce ex MS. Vaticano cum Dan. Cardoni S. I. versione exstat in Actis Sanctorum T. 7. Maji p. 69-86. & altera in *S. Johannem Damascenum*, itidem è MS. Vaticano Græce cum versione Jo. Francisci de Rubeis, JCti Romani, T. 2. Maji pag. 731--760.

e) Allatius de Simeonum scriptis pag. 109.

f) Verba ejus edidit Allatius de Psellis §. 79. adde Acropolitam ipsum c. 66. sq. Hist.

g) Cangius famil. Byz. pag. 223.

h) Acropolita cap. 39. Historiæ. * id. c. 97. & 32. ubi γένος ejus ἀφάνες.

attingens. Ex Patria urbe CPoli qvam Latini tum obtinebant, missus deinde XVI. i) annorum adolescens & literarum rudimenta edoctus Nicæam, ubi aulam habebat eo tempore Græcorumq; Imperium moderabatur jam dictus Ducas, qvi Georgium Rhetoricis, Logicis & Mathematicis disciplinis ab anno ætatis XVII. k) per septennium ab Theodoro Exapterygo & Nicephoro Blemmida imbuendum dedit. Inde in aulam iterum adscriptum & ab eodem Duca charum habitum nec minus ab illo filioqve Theodoro (cujus tamen gravem indignationem l) aliqvando incucurrit, non diu post reconciliatus) variis auctum honoribus, Legationibus cum laude functum & ad magni Logothetæ dignitatem evectum constat, qvæ copiosius ab Allatio, Hanckio & Caveo exposita legi possunt. Nec tamen omittendum, qvod A.C. 1274. à Michaële Palæologo missus ad Concilium Lugdunense, m) Imperatoris nomine schisma ejuravit, & in Latinorum dogmatibus nihil reprehendendum videri est confessus, multis Græcis & filio ipso Georgii Constantino Acropolita ægerrime hoc ferentibus. Deniqve A. 1282 eodem anno, qvo non diu post XI. Dec. vivis exemptus Michaël Palæologus est, obiit qvoqve Georgius, peracta legatione n) ad Joannem Bulgarorum principem, anno ætatis LXII. successoremqve o) in magni Logothetæ munere nactus est Theodorum Muzalonem.

Exstat sub hujus Georgii nomine, qvem Gregorius Cyprius p) Aristotelem & Platonem ætatis suæ appellare non dubitat, Historia

i) idem cap. 29. ubi omnino legendum non ἑνδεκαέτης ut vult Allatius, sed ἑκκαιδεκαέτης, ut recte conjicit Hanckius pag. 542. cujus sententiam firmat qvod se jam ἐγκυκλίου παιδεύσεως ἀπηλλαγμένον, & mox postqvam ad Joannem Ducam venit & ab eo erudiendus Magistris traditus est XVII. annos natum Acropolita scribit. k) Acropolita cap. 32. l) id. cap. 63.

m) vide Acta Concilii Lugd. sub Gregorio X. Tomo 3. edit. Colon. 1618. part. 2. p. 741. (T. XI. edit. Labbei p. 937.) Hanckium p. 560. seq. Odoricum Raynaldum ad A.C. 1274. n. 18. Bzovium n. 2. ubi male Gregorius Acropolita vocatur pro Georgio.

n) Pachymeres in Mich. Palæolog. lib. 6. cap. 34 seq. Possinus ad Pachymerem T. 2. p. 516.

o) id. in Andronico Palæologo, libro & capite primo.

p) Gregorius Cyprius Patriarcha CPol. in Georgii Logothetæ encomio: λόγων δὲ πέρματα καὶ πινθῆρας ὡς εἰπεῖν μαθημάτων ἦν ὁρᾶν σωζόμενα οὐδαμοῦ ὅτι μὴ παρὰ τῷ Λογοθέτῃ, οὐ μέγα δ' εἰπεῖν καὶ καθ' ἡμᾶς Ἀριστοτέλει εἴτε καὶ Πλάτωνι, ἢ ὅπως ποτὲ τούτοις παραπλησίως τὸν ἄνδρα βούλοιτό τις καλεῖν, ἢ ἵνα διέλω σαφέστερον, ὃν Ἀριστοτέλη νομίζειν χρεὼν οὐδὲν ἐκείνου ἀπολειπόμενον, ὅταν τι δέῃ τῆς λογικῆς ἐπιστήμης ἢ τῆς τῶν φυσικῶν ἀποφήνασθαι, Πλάτωνα δὲ θεολογοῦντα καὶ κατὰ Μοῦσαν φθεγγόμενον Ἀττικήν.

ria Byzantina hoc titulo: χρονικὸν ὡς ἐν συνόψει τῶν ἐν ὑστέροις, *Epitome Chronica sive Historia Compendiarii de rebus proximæ ætatis*, sive narratio succincta *de iis quæ* (rebus per varios principatus divisis, vide cap. 37.) *acciderunt à capta A. C.* 1204. *à Latinis CPoli, usque ad eandem A.* 1260. *à Michaële Palæologo iterum recuperatam & Latino nomini ereptam.* Hanc Galatæ sive Peræ in Bibliotheca Georgii Cantacuzeni repertam descripsit Theodosius Zygomala Nauplius, cujus Apographum Georgius Dousa CPoli secum in Belgium attulit, eoq; defuncto frater *Theodorus Dousa* vulgavit cum versione sua latina notisque, Lugd. Bat. ex officina Godfridi Basson, 1614. 8. recusam minus etiam emendate & sine notis Aureliæ & Coloniæ Allobrogum sive Genevæ 1615. f. cum Nicephoro Gregora & Laonico Chalcocondyla. Quamvis vero in locis obscuris Meursium se & Scriverium subinde consuluisse Dousa profitetur, tamen non ita feliciter in illa editione versatus est, ut non gratulandum Acropolitæ sit, quod *Leo Allatius* Codicem Vaticanum ejusdem opusculi MS Græcum sub titulo πόνημα χρονικὸν ἡμιτελές nactus, illud emendavit & divisum in capita, novâq; versione donatum in lucem iterum edidit Paris. 1651. f. Dousæ notis ad calcem subjunctis. Observaverat autem jampridem Allatius in libro de Psellis q) hoc non esse ipsam Acropolitæ Historiam, sed tantum Compendium ejus, nec ab auctore ipso * sed ab alio quodam, resectis quæ illi parum necessaria visa fuere concinnatum. Ipsum porro Acropolitæ opus ejusdem plane argumenti sed pulchrius diffusiusque, inter Codices MStos Chii r) invenit ac descriptum Romam advexit, ejusque ope non modo breviarii mutila hiulcaque & male ab exscriptoribus tractata correxit ad mentem Auctoris, sed etiam Historiam integram latina sua versione & notis Historicis illustratam Græce & Latine typis Regiis edidit, compendioque in Parisiensi quam dixi editione præmisit. Titulus est: Ἡ παροῦσα χρονικὴ συγγραφὴ τοῦ μεγάλου λογοθέτου τοῦ Ἀκροπολίτου ἐστὶν, ὃς ἔκτισε καὶ τὸ μοναστήριον τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως. Περιέχει δὲ τὰ μὲν τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἄχρι τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου. Acropolitam libenter sequuntur recentiores scriptores, etiam Nicephorus Gregoras, ut in notis pag. 227. & 239. idem Allatius observat, qui tamen pag. 249.

q) pag. 63. editionis à me curatæ, ubi in imo paginæ typographus pro Paris. 1651. fol. per errorem posuit 1615.

* Acropolitæ ipsi tamen tribuit Allatius p. 368. de Georgiis.

r) Allatius de Georgiis p. 356.

non diffitetur pleraqve exactius à Gregora tradi. Acropolitæ hiſtoria (an compendium ejus, non dixerim) MS. in Bibl. Ambroſiana Mediolanenſi, & in Bibl. Regis Chriſtianiſſimi num. 734.

In diatriba de Georgiis qvæ Georgio Acropolitæ ſubjuncta eſt, hæc prætèrea ejus ſcripta ab Allatio commemorantur p. 357. *Forma de fide. De virtute & anima*, Anno Mundi 6771. (CHriſti 1263.) MS. in Bibl. Antonii Auguſtini Cod. 174.

Ἑρμηνεία τῶν Θεολογικῶν ῥητῶν, *In Theologi Nazianzeni ſententias* τῦτε· ἔστι δὲ τὸ ἓν στασιάζον πρὸς ἑαυτὸ, πολλὰ γίνεσθαι, *poteſt unum ſi à ſeipſo diſcedat, multa fieri*, καὶ τὸ, μονὰς ἀπ' ἀρχῆς εἰς δυάδα κινηθεῖσα μέχρι τριάδος ἐστί. *Unitas à principio in binarium mota, in ternario conſedit.* Incipit: Πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι τῶν φίλων, ὦ θειοτάτη καὶ σεβασμιωτάτη κεφαλὴ, εἰς λόγους ἐλθεῖν ἡμᾶς καθηνάγκασαν. MS. in Bibl. Palatina.

Precationes XIII. qvas Michaëli Palæologo urbem CPolin intranti ſe compoſuiſſe narrat cap. 87. Hiſtoriæ, & *Oratio de recepta CPoli*, cujus argumentum cap. 89. refert, interciderunt.

INDEX Epiſcoporum & aliorum qvorundam in Acropolitæ Hiſtoria memoratorum.

numeris capita, non paginæ deſignantur.

ACropolita de ſe cap. 27. 29. 32. 39. τὸ γένος φανές genus ejus illuſtre 32. Imperatori junctus affinitate 79. Imperatoris Joannis Vatatzæ nomine Epiſtolas ſcripſit & Imperatorium ſigillum impreſſit 44. 49. Judex de Mich. Comneno 50. in Theodori junioris, qvem in Logica diſciplina inſtituerat, indignationem incidit 63. ei reconciliatur. ibid. Prætor Occidentis conſtitutus 66. 67. 68 70. à Michaële perduelli captus 72. 79. 83. legatus ad Conſtantium Bulgarorum Principem 84. Michaëli Comneno ſolennium precum XIII. formulas componit poſt captam CPolin 87. Orationis de recepta CPoli argumentum 89. Duces exercituum nec omnino laudandos judicat nec vituperandos, ſed omnia DEI nutu fieri 44. 46.

Andronicus Comnenus Michaëlis Imp. filius 89.

Andronicus Muzalo, magnus Domeſticus 63.

Andro-

Andronicus Sardensis Episcopus 84.
Arsenius è Monacho una hebdomade Diaconus, Sacerdos & Patriarcha 53. Theodorum juniorem id. & Mich. Comnenum coronat 77. depositus 84. Nicephoro extincto iterum restitutus id. sed CPoli recepta absens 88.
Aurea bulla à Joanne Duca Imp. Melenicensibus data 44. alia firmandis Thessalonicensium privilegiis 45.
Balduini Imp. interfecti caput Johanni Bulgarorum Regi pro poculo 13. regia insignia CPoli capta 86.
Constantinus Cabasilas, Achridis Bulgariæ Archiepiscopus 80.
Joannes Camaterus Patriarcha CPol. cap. 6.
Chrysopus, eqvi nomen 61.
Δυσνούστατος κατὰ τὸν κωμικὸν (Aristoph.) εἰ καὶ μὴ κλεπτίστατος 45.
Constantinus Mesopotamita, Metropolita Thessalonicensis 21.
Cosmidii Monasterium prope Blachernas 88.
Crux Imperatoria à Bulgaris capta 11.
Κύριε ἐλέησον centies repetituum 88.
Demetrius Bulgariæ Archiepiscopus 21. αὐτονόμος. id.
Per Duellum & ferrum candens purgatio 50. διὰ θανάτου ἔλεγχος per mortis intentatæ præsentem metum qvæstio. id.
Ἐγκύκλιος παίδευσις 29. μαθημάτων καὶ ὑψηλοτέρα τῶν λόγων παίδευσις 32.
Festum transfigurationis CHristi 63.
Georgius Clida, Cyzici Metropolita 88.
Germanus Patriarcha 33. 42.
Gradibus ab Ecclesia prohibitis connubia Imperatoribus permittuntur 50.
Γράμματα ἐρωτικά. 68.
Hyacinthi Monasterium 10. 18. 42.
Imperatoriæ literæ rubro consignatæ 26. 38. Imperator scuto insidens proclamatur 53. 77.
Joannes Hierosolymorum Rex 27. hunc octoginta annos natum & mole corporis viribusqve insignem vidit & miratus est Acropolita ibid.
Joannicius Episcopus Philadelphiensis 84.

Joannes Macrotes qvo ad Epistolas magni momenti scribendas usus Joannes Vatatzes Imp. 49. Judex de Mich. Comneno 50.
Josephus Mesopotamita Grammaticus 49.
Irene Imperatoris soror, in Monastico habitu Eulogia 86.
Jurisjurandi formula μὰ τὰς λόγας 63.
Manuel Lascaris inter Monachos Maximi nomen adscivit 59. Protosebastus 60.
Manuel Thessalonicensis Episc. 84.
Manuel Patriarcha 18. Maximi successor 19. vere vir Philosophus. id. pietate insignis, licet literas parum doctus & uxori junctus 51. mortuus paullo ante Imperatorem Joannem Vatatzem 53.
Methodius Monasterii Hyacinthi Abbas, Patriarcha per tres menses CPol. 42.
Mariæ Hodogetriæ imago 88.
Michaëlis Archangeli templum 22. 85.
Michaël Auctorianus Patriarcha 19. λόγοις ζυγχάνων, καὶ πάσης γραφῆς ἐμπειρῶν τὰ τε ἡμέτερα καὶ τὰ θύραθεν 6.
Michaël Comnenus Palæologus purgationem per ferrum candens prudenter declinat 50. ejus Epistola 64. scripto tomo à Patriarcha & aliis Episcopis ad Imperium suscipiendum invitatur 76. CPoli receptâ Patriarcham in thronum restituit 89.
Morotheodorus 7.
Jo. Muzalo, è Mystico Monachus 40.
Georgius Muzalo 75. Andronicus Muzalo, 63.
Mytilenensis ArchiEpiscopus 74.
Nazaræi pro Monachis 42.
Nicephorus Alyates, Grammaticus 49. præfectus Caniclei 75. 79.
Nicephorus Blemmides Philosophus excellentissimus, in Logicis Acropolitæ Præceptor 32. Præceptor etiam Theodori junioris Imp. Patriarchatum CPol. respuit 53. Ephesi versatus 87.
Nicephorus ex Metropolita Ephesino Patriarcha 84. non per annum integrum id.
Nicephorus Tarchoniata, magnus Domesticus 36. 40.
Nicolaus Medicus bonus, Philosophiæ rudis 39. dignitate Actuarius sive Medicus Imperatoris. id.

Pal-

Palmarum die, triumphantis more urbem ingredi solitus Imperator 52.

Papa 2. 14. 17.

Patriarchæ ab Imperatoribus libenter adsciscuntur, qvi desideriis eorum non refragentur 42. nec nimis sapiant 53.

Pelagius legatus sive Nuncius Pontificis Rom. 17.

Jo. Petraliphas magnus Chartularius sive Cancellarius 37. 40.

Phidias statuarius 50.

Phocas Metropolita Philadelphiensis 50.

Poëta (Homerus) 55. 63. 69.

Praxiteles statuarius 50.

Proverbia: ἐπὶ ξυρȣ̃ *in acie novaculæ* 9. 65. ἐν ςενῷ res in angustiis constitutæ 58. ἐπὶ κύβȣ, securæ. id. ςρεβλὸν ξύλον, ȣ̓ποτ' ὀρθὸν, καὶ ὁ Αιθίωψ ȣ̓κ οἶδεν λευκαίνεσθ 49. σκηνὴ τȣ̃ δράματος εἰς τραγῳδίαν μεμορφωμένη 63. ἑκων ἄκων 84. Φρόνημα καὶ εἶδος τυραννίδος ἄξιον, ὅ φησί τις τῶν παλαιῶν 65. Φυζακινῆς ἐλάφȣ κραδίην ἔχων 69. Διὰ μικρόν τι κέρδος τὸ φιλίας ἀπορρίπτων καὶ καταπατῶν κύπελλον 70. πᾶσαν μηχανὴν καὶ πάντα κάλων κινεῖν 81. τὸν περὶ ψυχῆς τρέχειν 81.

Σωσάνδρων Monasterium 74. 75.

Studii Monasterium 88.

Theodorus junior Imp. ἀετὸς ταχὺς à militibus appellatus 58. Morti vicinus in pœnitentiæ fidem Monachi induit habitum 74.

Theodorus Exapterygus Acropolitæ præceptor, in Mathematicis non admodum præstans, in Rhetoricis egregius 32.

Theodorus Irenicus, cognomine Copas, Patriarcha 19.

Ad Theodorum Contostephanum instructio Imp. Joannis Vatatzæ scripto tradita, qvomodo aciem adversus Latinos componere, qvando & ubi confligere deberet 48.

Trinobi Episcopus αὐτονομίας jus & Patriarchæ nomen sibi vindicat. 33.

Tzyrithon, magnus chartularius 45.

Xerus, Metropolita Naupacti 49.

Acro-

Acropolitæ ab Allatio ſubjicitur pag. 149 - 186. ΙΩΗΛΟΥ, JOELIS *Chronographia Compendiaria*, res breviſſime perſtringens & ſucceſſiones Principum ab Orbe Condito usqve ad captam à Latinis Anno 1204. CPolin, circa qvod tempus vixiſſe auctor ipſe videtur, certe non diu poſt ſcripſiſſe. Poſt hanc Chronographiam ſeqvitur in eodem volumine pag. 187 - 199. JOHANNIS CANANI Ἰωάννȣ τȣ̃ Κανανȣ̃ διήγησις περὶ τȣ̃ ἐν Κωνσταντινȣπόλει γεγονότος πολέμȣ κ̃τ τὸ ϛυλ' ἔτος, ὅτε ὁ Ἀμȣρὰτ Πεῖς παρέπεσε ταύτῃ μ̃τ δυνάμεως βαρείας, καὶ παρολίγον ταύτην ἐκράτει, εἰ μὴ ἡ ὑπέραγνος μήτηρ τȣ̃ Κυρίȣ ταύτην ἐφύλαξε. *Narratio de bello CPolitano anni ab Orbe condito* 6930. *CHriſti* 1422. *cum Amurat Beis* ſive Amurates ſecundus Turcarum Imperator, *cum fortiſſimorum militum exercitu in eam irrupit, qvam & expugnaſſet utiq́, niſi immaculatiſſima DEi Mater conſervaſſet.* Ait autem Cananus urbem conſervatam eſſe mira S. Mariæ ope, qvæ violaceis amicta veſtibus & ſuper propugnacula deambulans hoſtibus terrorem ac ſummam trepidationem incuſſerit. ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι ἡμῶν δέδωκαν μαρτυρίαν τοιαύτην, πάνυ ἐστὶν ἀληθέστατον τὸ θαῦμα τ̃ παναγίας. Ἔλεγεν γὰρ ὁ Μηρσαΐτης ὁ Πατριάρχης τῶν Τȣ́ρκων, ὅτι ἡ πόλις ἐκπρόκειτο παρ' ἡμῶν αἰχμαλωτισθῆναι, ὡς οἱ σοφοὶ τ̃ Περσίας εἰς τὸν καιρὸν τȣ̃ Μωάμεθ ἐψηφοφόρησαν περὶ τȣ́τȣ, καὶ εὗρον ὅτι εἰς τὸ ἔτος κ̃ τὸν μῆνα καὶ τὴν ἡμέραν (XXIV. Auguſti) ταύτης τ̃ ὥρας ἡ πόλις παρ' ἡμῶν πρόκειται κρατηθῆναι, καὶ ἔμελλε τȣ̃το γενέσθαι κ̃τ τὴν δύναμιν τῶν ἀστέρων, καὶ τὴν τέχνην τῶν ἀστρονόμων, ἀμὴ ἡ γυναῖκα ἐκείνη ἡ ὀξέα φορȣ̃σα κ̃ περιπατȣ̃σα τȣ̃ κάστρȣ κ̃ τῶν προμαχιόνων ἐπάνω ἀφόβως τȣ̃ πολέμȣ τὴν ὥραν ἐκείνη ἀντέπραξε τὰς δυνάμεις τῶν ἄστρων, κ̃ τὴν τέχνην τῶν ἀστρολόγων. πλὴν ȣ̓κ ἀπὸ γῆς, ȣ̓δὲ ἐξ ἀνθρώπων τὴν δύναμιν εἶχεν, ἀλλ' ἐξ ȣ̓ρανȣ̃ κ̃ ἀοράτȣ δυνάμεως. Ὁμοίως καὶ τὰ στρατεύματα πάντα τῶν Τȣ́ρκων ἐσυνεμαρτύρȣν ἐνόρκως τὸν Μηρσαΐτην ἐκεῖνον, καὶ ἐδιηγȣ̃ντο πρὸς πάντας. ὅτι τȣ̃ πολέμȣ τὴν ὥραν, ὅταν μὲ θράσȣς καὶ ὁρμῆς ἀκρατήτȣ ἔφθασαν εἰς τὰ τείχη τȣ̃ κάστρȣ, ἵνα ἀναβῶσιν ἐπάνω, καὶ διώξωσι τȣ̀ς Ῥωμαίȣς, κ̃ τὴν πόλιν αἰχμαλωτίσȣν, τότε εἶδον γυναῖκα ὀξέα ῥȣ̃κα φορȣ̃σαν, καὶ περιπατȣ̃σαν ἐπάνω τῶν προμαχιονίων τȣ̃ ἔξω κάστρȣ. καὶ ταύτην ἰδόντες, σκότος καὶ ζάλη, καὶ τρόμος καὶ φόβος ἄφνω εἰς τας ψυχὰς εἰσῆλθε τῶν πάντων, καὶ πρὸς φυγὴν ἔβλεψαν, καὶ εἰς πόλεμον ȣ̓δὲ ὅλως καὶ ἀπὸ δυνάμεώς τε καὶ τέχνης. Τῆς γυναικὸς γὰρ ἐκείνης ἔλαβον τὴν δειλίαν, κ̃ ἠλευθεράθη ἡ πόλις. *Cum vero hoſtes*

atqve

*atque adversarii nostri hoc, testimonio suo constabiliverint, multo verissimum est hoc sanctissimæ Virginis miraculum. Namque Mersaita sive Patriarcha * Turcarum affirmabat, propositam tunc illis fuisse Civitatem adprædam, quemadmodum Viri docti Persæ ætate Mahometi calculaverant, invenerantque hoc anno, mense, die, dieique hora urbem à nobis debellandam esse; & futurum id erat omnino astrorum vi, & astronomorum artificio; sed mulierem illam violaceis vestibus amictam, per castrum obambulantem, & super propugnacula intrepide, dum pugna inibatur, vim astrorum obtudisse, & Astrologorum artificia: quamvis illa non à terra neque ex hominibus, sed è cœlo & invisibili potestate vim obtinebat. Similiter exercitus universi Turcarum jurejurando Mersaitæ dictum confirmabant, & omnibus narrabant, pugnæ hora, dum cum audacia & impetu, qui coërceri non poterat, ad muros castri pervenerant, ut ascenderent, Græcosque fugarent, urbemque caperent, vidisse mulierem violaceis vestibus indutam, de ambulantem super propugnacula exteriora castri; qua visa statim tenebris, procella, timore, ac tremore correptos omnes in fugam se & non ad bellum dedisse, & vi, influxaque illius mulieris formidinem sibi immissam, & urbem liberatam.* Hæc qvi credit idem etiam fidem habebit auctori vitæ S. Nili junioris, qvi pag. 3. narrat Rossanam Calabriæ Metropolin ab incursionibus Saracenorum defensitatam esse à S. Maria virgine qvæ super muris illius apparuit ὡς γυνὴ πορφυροφόρος, λαμπάδας ἐν ταῖς χερσὶ κατέχουσα καὶ ταύταις αὐτὸς καταβάλλουσα, καὶ ἅ τείχους ἀποδιώκουσα. Similiter traditum est Heraclio imperitante CPolin precibus sanctissimæ Virginis liberatam ab obsidione Persarum, qvo spectat scriptum Græce & Latine editum à Combefisio T. 2. Auctarii novi p. 805. ἐν τοῖς χρόνοις Ἡρακλείου Χοσρόης Σάρβαρον &c. Sic Adolpho IV. Comiti Holsatiæ A. C. 1227. adversus Danos pugnanti ajunt visam in nubibus S. Mariam Magdalenam ** amœna umbar

* Qvem hodie *Mouftium* solent nuncupare, hunc *Patriarcham Turcarum* vocat etiam pag. 192. αὐτὸς δὲ ὁ μέγιστος καὶ πολὺς παρ' ἐκείνοις ὁ εὐγενὴς Πατριάρχης, ὃν εἶχον προφητικὸν καὶ Προφήτην τέκνωμα Μηρσάϊτης τῇ Περσικῇ διαλέκτῳ. Sæpius idem Cananus memorat Turcarum καλογήρους sive Monachos, etiam uno nomine Τουρκοκαλογέρους. Similiter Chaliphas Turcarum Ursspergensis appellat *Papas & Apostolicos suæ gentis.* Vicissim fuit cui Papa diceretur *il Gran Turca de i Christiani*, & Mahometis III. legatus Leoninum Galliæ Regis ministrum, *magnum Vizirium* appellavit, ut refert Tan. Faber ad Longinum pag. 17.

** Vide Lambecium lib. 2. rerum Hamburgensium p. 41. seq. edit. primæ.

protegentem ipsius copias, dextraqve levatâ illis benedicentem, in hostes vero radios solares vehementius retorquentem. Sed & Zosimus, Ethnicus scriptor lib. 5. cap. 6. scribit Alaricum, ne Athenas cum exercitu occuparet, deterritum esse conspectâ Minerva armata obambulante Urbis muros, & Achille stante ante mœnia, additqve causam illam servatæ Civitatis neutiqvam à se prætermittendam fuisse, utpote θεοπρεπῆ τινα ὄσαν, καὶ εἰς εὐσέβειαν τὰς ἀκούοντας καλυμένην.

XI. GEORGIUS PACHYMERES Constantinopolitano Patre exule Nicææ circa A. C. 1242. natus ibiqve educatus, & postea undeviginti annorum juvenis a) Constantinopolin à Mich. Comneno Palæologo A. 1261. recuperatam delatus, animum omni genere doctrinæ imbuit, muneribusqve insignibus in Ecclesia & aula CPolitana functus, Diaconum, Patriarchæ ἱερομνήμονα & πρωτέκδικον & Imperatoris δικαιοφύλακα gessit. Manuelis Phile præceptor fuit, qvi funus ejus carmine Græco jambico deploravit, qvod exhibet Allatius diatriba de Georgiis p. 373. A Petro Holloisio *vere Catholici* elogio mactatur qv. 2. de scriptis Dionysii Areopagitæ: qvod Allatius b) ipsi invidens, *non potuit*, inqvit, *esse Catholicus, qui schisma* (Græcæ puta Ecclesiæ) *propugnavit, & contra Romanam Ecclesiam scripto etiam defendit.* Certe Λατινόφρων non fuit, & Patriarchis Latinæ fautoribus Ecclesiæ Josepho, Joanni Vecco & Gregorio Cyprio strenue sese opposuit. Vitam non diu videtur produxisse ultra A. C. 1310. (qvanqvam Lambecius T. 3. pag. 237. & T. 7. p. 71. eumqve secutus Nesselius ait eum anno 1340. obiisse.) Neqve enim post illud temporis in Historia CPol. memoratur, & Historiam suam continuasset saltim ad finem Imperii Andronici A. 1332. denati, neqve in anno ejus XXVI. A. 1308. substitisset, si tamdiu ultra ejus non modo ætatem, sed junioris qvoqve Andronici annum undecimum Imperii annos suos proximus centenario produxisset.

Exstant ejus *Historiæ Byzantinæ libri XIII.* de rebus per annos XLIX gestis, à tempore nati Michaëli Palæologo A. C. 1258. Andro-

a) Pachymeres ipse sub initium Hist. Allatius de Georgiis pag. 365. Hanckius de scriptoribus Hist. Byz. lib. 1. cap. 34.

b) Allatius de Georgiis pag. 373. & de consensu utriusqve Ecclesiæ II. 15. 15. p. 781.

dronici Palæologi (ſenioris) usqve ad A. 1308. qvi fuit annus ætatis ejusdem Andronici XLIX, Imperii XXVI. Eſt autem opus bipartitum, nam priores ſex libri res *Michaëlis* Palæologi ante imperium & ipſo Imperatore geſtas complectuntur: Poſteriores libri ſeptem tradunt qvæ *Andronico* imperitante acciderunt per annos ſex & viginti. Pachymeris & Imperatorum Michaëlis atqve Andronici, qvemadmodum & Theodori Laſcaris junioris (cujus & ipſius res in priore parte Hiſtoriæ Pachymeres attingit) icones è MS. Codice expreſſas *Hieronymus Wolfius* præmiſit ſuo Nicephoro Gregoræ, Baſil. 1562. folrecuſo Pariſ. 1567. fol. Francof. 1568. fol. Idem ad voluminis calcem argumenta capitum Hiſtoriæ Pachymerianæ ex eodem Codice MS. Bibl. Auguſtanæ verſa à ſe latine exhibet. Fragmenta qvædam, qvæ in Auguſtano Codice MS. deeſſe Wolfius admonuerat in Synopſi libri V, Græce vulgavit *Dionyſius Petavius* ad calcem Breviarii Hiſtorici Nicephori Patriarchæ, Pariſ. 1616. 8. Plura Pachymeris Hiſtoriæ tum adhuc ineditæ loca Græce produxit Allatius in ſuis ſcriptis, præcipue in notis ad Acropolitam A. 1651. Lutetiæ excuſis: Primus totum opus è Bibl. Barberina Cod. 163. 164. in lucem protulit *Petrus Poſſinus* S. I. vertitqve latine, & cum verſione ſua ac tribus obſervationum libris vulgavit Rom. 1666. & 1669. fol. duobus voluminibus, qvæ rarius qvam cæteri ſcriptores Byzantini ſcriptores Pariſiis excuſi occurrunt, & centum amplius marcis Lubecenſibus venduntur. Priore volumine libri ſex de Michaële Palæologo, poſteriore ſeptem de Andronico continentur. Ex Obſervationum vero Poſſinianarum libris tribus primus gloſſarium verborum obſcuriorum exhibet, ſecundus notas & caſtigationes, tertius Chronologiam, cui jungendæ rariſſime itidem obviæ *Mauritii Davidis* presbyteri Divionenſis animadverſiones Chronologicæ in Pachymeris Michaëlem Palæologum, qvas in Clariſſ. Boivinii notis ad Gregoram laudari vidi, in ipſas necdum incidi. Idem Boivinus pag. 760. monet operæ pretium fore ſi qvis editionem Romanam Pachymeris conferat cum Codice MS. Regio 2558. ſcripto A. C. 1448. * qvem Poſſinus haud vidit, uti nec mutilum Auguſtanum ex qvo Hieron. Wolfius argumenta, de qvibus ſupra dixi, protulit. Neſcio an de hoc Pachymere accipiendum ſit qvod Latinus Latinius T. 2. Epiſt. pag. 102. *Sirletus*, inqvit, *ſignificat allatum eſſe*

* Montfauconus Palæograph. Græca p. 79.

etiam recens Georgium quendam variarum rerum scriptorem, qui cum multa de primæ notæ Philosophia tanquam censor pronunciavit, plurima etiam Aristotelis loca obscura illustravit. Qvandoqvidem Latinis haud favet, itaqve *parum æquus Historicus* appellatur Allatio lib. de consensu pag. 759. qvi tamen alibi * stylum Pachymeræ laudat, cæterum notat inter Lollianum Codicem in Bibl. Vaticana, & Barberinum qvem emendatiorem & charactere antiqviore atqve elegantiore descriptum testatur, maximum non tantum in verbis ac modo dicendi, sed rerum narratarum etiam qvandoqve ordine inesse discrimen, ut verisimile sit Pachymerium duas suæ Historiæ editiones tempori ac genio inservientem conscripsisse, ideoqve ex utrisqve multa errata corrigi, obscura illustrari, mutila suppleri, ac demum Historiæ corpus unum perfectum ac integrum posse absolvi. Cum idem MSS. Codices ejusdem Historiæ, mutilum qvidem Venetum in Bibl. S. Marci, & Scoriacensem, & ex Possevino (qvi male Gregorium pro Georgio appellat) tertium in Bibliotheca Patmi Insulæ, qvartumqve Regis Christianissimi commemorasset, *Est & apud me*, inqvit, *integra, & optimæ notæ.*

De Sapientia Indorum, quam Latine à se versam e Græco Possinus Pachymeræ priori Volumini, sive Michaeli Palæologo, subjecit.

Specimen Sapientiæ Indorum, sive Dialogus inter Abšalonem Indorum Regem & Gymnosophistam qvendam per fabulas scite confictas animi sui sensa ei pandentem moresqve instituentem, qvem Possinus utpote à Mich. Palæologo apud Pachymerem singulariter commendatum priori Pachymeris tomo latine subjunxit, ab eodem versus est è Græco Codice Allatiano *Simeonis Sethi*, a) qvi in Græcum ex Arabico transtulit circa A. C. 1100. in gratiam Alexii Comneni Imp. Postea Græce ex Codice Holsteniano qvi exstat Hamburgi in Bibl. Johannea

* Allatius de Georgiis pag. 368. 369.

a) Claruit hic Simeon Sethus imperitantibus Michaële Duca, Nicephoro Botaniata & Alexio Comneno & in MS. Regis Galliæ 1261. vocatur πρωτοβεστιάριος τῶν Ἀντιόχου h. e. *Protobestiarius in Palatio Antiochi* CPolitano de qvo Cangius in CPoli Christiana lib. 2. sect. 16. n. 5. & ad Zonaram. p. 46. Male inde ab Allatio de Simeonum scriptis p. 181. vocatur Simeon *Vetus* & *Magister Antiochenus*. De aliis hujus scriptis post eundem Allatium accuratius dicam infra libro VI. ubi ad Medicos pervenero.

hannea hunc eundem librum sed passim à Possiniano differentem cum nova versione sua latina vulgavit noster cum viveret amicus *Sebastianus Godfridus Starckius.* b) Berolin. 1697. 8. Titulus in Arabico est *Culila & Dimna* c) cujus editionem pridem promisit Tho. Hyde præf. ad lib. de ludis Orientalium. In Græco Στεφανίτης καὶ Ἰχνηλάτης, qvasi *coronatum & investigatorem* dicas. Liber jucundus & utilis lectu, refertusq; fabulis lepide & ingeniose excogitatis, qvibus malitia fraudes & stultitia hominum in vita communi & in aulis freqvens ad vivum depingitur. Dicitur scriptus ante duo amplius annorum millia, *Indorum* lingvâ, d) & deinde in gratiam Chosrois Persarum Regis, (vero nomine Nouschirvan sive * Nuschi-ravan, Justiniano Imp. coævi) *Persice* e) versus à Peroze sive Perzoe Medico (alii Stephanum Edessenum appellant.) Nec minus *Syriace*, f) atqve etiam *Arabice*, g)

b) obiit Berolini A. 1713. nec sine merito laudatur à B. D. Abrahamo Hinckelmanno præfat. ad Alcoranum Arabice primum Hamburgi editum in qvo edendo Hinckelmannum juvit, Arabica prius ab eo edoctus. Debemus huic Starckio præterea, ut orationes qvasdam & præf. ad Andreæ Mulleri Greifenhagii Alphabeta omittam, Catalogum MSS. maximam partem Orientalium, laudati Hinckelmanni: specimen versionis Coranicæ, & versionem Germanicam libri Jo. Lockii de liberorum educatione, nec non Biblia Hebraica forma minima & typis minutissimis excusa Berolini, qvibus immortuus est. Nam Photio contra Manichæos, Historiæ Alexandri Magni Hebraicæ qvam Ptolemæo Lagi Codex MS. tribuit, & aliis qvæ moliebatur, fata viri docti interceserunt.

c) Nomina hæc duo Thoum, qvæ sect. 1. & 2. loqventes inducuntur. Θῶες 'genus animalis vulpi simile & in Asia atqve Africa non infreqvens, de qvo Bochartus III. 8. & 12. Hieroz. p. 794. 801. seq. 804.

d) Saphadius commentario ad carmen Tograi, apud Hydeum prolegom. ad lib. de ludis Orient. d. 3. *tria sunt quibus excellant Indi, quibusque reliquos homines præbertant. Liber Culcila & Dimna, ludus Shatrangi, & novem figuræ numerariæ.*

* Vide Herbeloti Bibl. Oriental. in *Nouschirvan.*

e) Simeon Sethi præf. Confer B. Tentzelii Monatl. Unterredungen. Anno 1695. pag. 710. & A. 1697. p. 572. Possianum ad Pachymerem T. 2. p. 482. seq.

f) Ebed Jesu in Catalogo, cap. 161. auctorem Syriacæ versionis libri Calaileg & Damnag ex Indico factæ laudans Bud Peridiotam.

g) Arabicam versionem MS. in Bibl. Mazariniana memorat Abraham Ecchellensis notis ad Catalogum Ebed Jesu p. 87. atqve ex Ismaëlis Schiahinscjah Historia gentium narrat librum Clilah & Damnah compositum esse ab Isamo qvinto Indorum Rege, Arabice autem redditum ex Indico trecentis ante Alexandrum Macedonem annis. Habuit etiam Arabice sed ex recentiori longe versione B. Hinckelmannus noster & Clariss. Hydeus. Verisimile enim est in hisce codicibus, qvem-

admo-

& iterum *Persice* h) ex Arabico, tum ex Arabico *Turcice* i) atq; ut dixi *Græce* qvæ interpretatio in Codice Bibl. Vindobonensis refertur

admodum & in Mazariniano exstare versionem Arabicam factam è Persico, jussu Califæ Abjafari Almanzoris.

h) Hanc fortasse ex oriente secum attulit Christianus Ravius, in cujus spolio Orientis Centur. 1. num. 20. *Liber Ethicus & Politicus titulo Clilæ & Dimnæ, Persice!* Ravii Codicem exstare in Bibl. Berolinensi testatur Starckius præf. ad Sapientiam Indorum, qvi præterea notat occurrere Persice MS. Vindobonæ in Bibl. Cæsarea n. 137. & Uratislaviæ & Lugduni Batavorum, fuisseqve inter libros Golianos. Alterius etiam meminit interpretationis Persicæ Huetius de fabulis Romanensibus pag. 22. *Califam Abjafarum Almanzorem deinde ajunt hunc librum ex idiomate Persico Arabice reddi jussisse: alium ex Arabico in Persicum denuo vertisse, postque has interpretationes Persicas aliam elaboratam esse à superioribus diversam, ad quam tamen Gallica* (Gaulmini, sub titulo fabularum Pilpæi) *interpretatio sit exacta.* Herbelotus Bibl. Orientali p. 118. *Anvar Sohaili* les lumieres de Canopus. *C'est le titre d'un livre fort fameux dans tout l'Orient, que* Hassan ben Sohail, *Vizir du Khalife Almamon traduisit du Persien en Arabe; c'est pourquoi il lui donna son nom: car Sohail en Arabe signifie l'Etoile de Canopus. Cet ouvrage est originalement écrit en Indien, & a porté premierement le nom de* Testament de Houschenk *ancien Roy de Perse de la premiere dynastie, & celui de* Giavidan Khird, *c'est à dire la sagesse de tous les Siecles. Il fut premierement traduit de la langue* Indienne *en la langue* Pehelevienne, *qui est celle des anciens* Persans, *par Buzrobieh Medecin du Roy Cosroes surnommé Nouschirvan, que ce Prince avoit envoyé exprés aux Indes pour recouvrer ce livre. Cette traduction porta le nom Persien de* Humaioun-Nameh, *livre auguste. Aboul Mauli mit cette traduction en langue* Persienne moderne: *mais son travail fut retouché & enrichi par Haussain Kaschefi, & porta depuis le titre de* Calilah u Damnah, *aussi-bien que celle qui a été faite en langue* Turque *pour le Sultan Soliman. Car c'est un dialogue entre deux animaux, ausquels on a donné ces deux noms propres. Ces animaux s'appellent du nom de leur espece Schacal, & nous n'avons rien dans ces pays-cy qui en approche plus que le renard, soit pour la figure, soit pour l'instinct.* Idem pag. 245. *Kondemir dit que le livre* Calilah u Damnah *fut composé en faveur de Baharam Schah penultieme Sultan de la Dynastie des Gaznevides, Prince d'un tres grand merite, & qui favorisoit beaucoup les gens des lettres. L'auteur du Lebtarikh* (confer Schickardi Tarich p. 144. seq.) *écrit dans la vie de cemême Prince qu'il aimoit extremement les lettres & ceux qui en faisoient profession: que l'on lui dédia plusieurs beaux ouvrages, & entr'autres celui de* Kalilah & Damnah, *composé par Nasrallah, fils d'Abdelhamid en l'état que nous le voyons aujourd'hui dans la langue* Persienne en prose, *& que ce fut le Poëte Roudeki qui le mit depuis* en vers. *C'est ce même livre lequel a été traduit en langue* Turque, *& qui porte le titre d'*Anvár Sohaili, *les lumieres de Sohail, ou de l'astre qui porte le nom de Canopus.*

i) Persicæ & Turcicæ interpretationis bina sibi exempla MSS. ad manus fuisse testatur præf. ad Lexicon suum Franciscus à Mesgnien Meninski, illa scilicet quæ in Bibl. Vindobonensi asservantur. Turcicam sub titulo *Humajun Name* sive Speculum

tur ad Secundum k) Philosophum, qvam alii Codices, ut Augustanus, Florentinus, Bodlejanus, Leidensis, Holstenianus & Allatianus aliiqve referunt ut jam dixi ad Simeonem Sethum. l) *Hebraicam* versionem ** Rabbi Joëlis memorat Germanica & Italica: & nescio qvis Starckio spem ejus fecerat membranâ eleganter ante aliqvot sæcula descriptæ & multis imaginum ornamentis conspicuæ. *Latinam* ex Hebraica vidi apud Jo. Philippum Palthenium τὸν μακαρίτην, Gryphisvvaldensis Academiæ cum viveret decus & à multis annis mihi junctum amicitia, qvi editionem ejus parabat, & dedisset haud dubie ni morte ab hoc & majoris momenti aliis præclaris conatibus exclusus, vel potius tot & tantis qvæ patriam ejus ab eo tempore vexarunt calamitatibus præreptus fuisset. Vidi autem excusam sine anni nota in forma folii, hoc titulo: *Directorium humanæ vitæ, interprete Johanne de Capua.* Vidi etiam duplicem *Italicam* m) versionem diverso tempore excusam, & tum inter se tum à Græco mire differentem. Differt itidem à Græco plurimum licet fabulas & apologos multos eosdem habet *Gallica* versio Gilberti Gaulmini, ex Persico Nasrallæ Ben Muhammed A. 1644. composita & Paris. 1698. 12. atqꝫ in Belgio recusa sub titulo *les fables de Pilpay* n) *Philosophe Indien*, atqve inde in hac urbe qvoqve

culum Principum habuit etiam Golius & notis illustravit, ut in Catalogo ejus MSS. annotatur. Catalogum Codicum Orientalium Bibl. Vindobonensis idem Meninskius concinnavit, ubi num. 145. versio illa à singulari elegantia commendatur.

k) Vide Lambecium lib VI. pag. 119.

l) id. Lambecius lib. V. pag 241. Starckius præfat. §. 23. Possinus in præf. ad Sapientiam Indorum & glossario T. 1 Pachymeris voce ἰχνηλάτης, Allatius de Simeonibus pag. 183. seq. & de Georgiis pag 345. ubi Georgii Ceramei Jambica in Simeonis Sethi Stephaniten & Ichnelaten commemorat.

** De hac confer Rev. Wolfii Bibl. Hebraicam T. 1. p. 468.

m) Titulus unius est: *la Moral Philosophia del Doni tratta da gli antichi Scrittori, o vero la Philosophia de' Sapienti antichi scritta da* Sendebar *moralissimo Philosopho* Indiano *& tradotta nella lingua Toscana da gli Academici Peregrini; Venet.* 1552. 4. additis figuris sive iconibus qvæ in editione Ferrar. 1610. 8. desiderantur. Altera versio illa ipsa qvam Allatius inspexit, lucem vidit Ferrariæ A. 1583 8. *Lelo Demno* (ita male, pro Calilâh u Damnâh) *del Governo de regni, sotto morali essempiati animali ragionanti tra loro, tratti prima di lingua Italiana.*

n) In Catalogo Bibl. Leidensis pag 301. & in Herbeloti Bibl. Orientali pag. 206. & 456. vocatur *Bidpai*, qvod nomen interpretantur Medicum misericordem. Sed Herbeloti verba adscribenda sunt: *Homaioun Nameh, ou Humaioun Nameh*, le livre Royal, *ou* Auguste. *C'est la traduction* Persienne *du livre intitulé Kalilah*

&c

qve Hamburgi A. 1707. 12. cum Æsopi fabulis subjecta prælo. In his recentioribus editionibus, judicio viri eruditissimi, dum Gallica elegan-

te Damnah. *Ce libre qui n'est qu'un tissu d' Apologues & de fables tirées des proprietez des animaux, fut composé par un Philosophe Indien nommé* Bidpai, *pour un Roy des Indes, qui portoit le nom de Dabschelim. Il est rempli de preceptes moraux & politiques. Nouschirvan Roy de Perse envoya son Medecin nommé Buzrbieh* (hic in Græca versione vocatur Περζωέ) *exprès pour recouvrer ce libre, qui étoit gardé soigneusement dans la Bibliotheque des Roys des Indes, & l'ayant entre les mains, il le fit traduire de l' Indien en langue* Pehlevienne, *qui est l' ancien* Persien, *& lui donna le nom de* Humaioun Nameh. *Abougiafar Almansor, second Kalife des Abbassides le fit ensuite traduire de l' ancien Persien en* Arabe *par l' Imâm Abulhassan Abdallah ben Mocannâ sous le titre de* Kalilah & Damnah. *Quelque tems après le Sultan Nasser ben Ahmed de la dynastie des Samanides, le fit encore traduire de la langue Arabique en* Persien *plus moderne, par un Docteur inconnu, & cette version fut mise aussi tôt en vers par le celebre Poëte Persien nommé Roud-ki. Baharam schach fils de Massoud Sultan de la dynastie de Gaznevides, non content de cette version, fit travailler Nasrallah Aboulmâala, le plus eloquent homme de son tems, sur le texte Arabique de Mocannâ, & c'est cette version* Persienne *que nous avons aujourd' huy sous le titre de Kalilah & Damnah. Ce libre a acquis une si grande estime dans l' Orient, que dans la fin du neuvieme siecle de l' Hegire l' Emir Sohaili Generalissime des armées de Houssain ben Mansour, ben Baicarah ou Baitra Sultan de Khoraissan, qui étoit de la posterité de Tamerlan, entreprit d' en faire faire une nouvelle version* (en langue Arabique sur l'ancien texte Persien) *par le Docteur Hussain Vaëz dit al Kaschefi, laquelle surpasse toutes les autres en elegance & en clarté. Cette nouvelle version porte le nom d'* Anvar Sohaili, *les splendeurs, ou les lumieres de Canopus, à cause qu'elle fut faite à l' instance de l' Emir, qui portoit le nom de cette constellation: & a été traduite en langue* Turquesque en prose & en vers. *Gemali l' a mise* en vers *pour Bajazeth second du nom, Sultan de la race des Ottomans.* Idem pag. 399. *Giavidan Khird*, la sagesse de tous les tems, *c'est un libre de Philosophie Morale, composé par Huschenk, ancien Roy de Perse, lequel a été traduit plusieurs fois, & en plusieurs langues. - - Une partie de ce libre a été traduit en* Francois *par Dabid Said d' Ispahan & imprimé à Paris* 1644. *sous le titre* de livre de lumieres *ou* la conduite des Roys. *Le traducteur dit dans sa preface, que ce libre fut traduit de Persien en Arabe par Abulhassan Abdalla, par ordre d' Abugiafar Almansor, un des Khalifes Abbassides, mais il se trompe: car ce fut Hassan Vizir d' Almamon qui en fit la traduction.* Idem p. 206. Bidpai & Pilpai, *Philosophe Indien, Vizir de Dabschelim, ancien Roy des Indes est l'auteur* du Testament de Huschenk, *second Roy de Perse de la premiere dynastie. Ce libre qui a changé plusieurs fois de nom, est le même que* Giavidan Khird, Homaiun Namé, Kalilah ve Damnah, & Anvar Sohaili. Idem pag. 465. *Il est encore aussi peu Semblable, que ce Prince* (Huschenk Roi de Perse) *soit l' auteur d'un libre intitulé* Giavidan Khird, *la sagesse eternelle ou de tous tems, auquel on a donné aussi le nom de* Testament de Huschenk; *mais l' ancienneté & la reputation de ce Monarque ont fait emprunter son nom pour donner plus d' autorité à cet ouvrage, qui est d' ailleurs fort estimable, & lequel est parvenu jusqu' à nous sous le titre de* Humaion Nameh.

elegantiora dare voluerunt, de veteris præstantia non parum detrivere: *on a gaté l'ancienne version en la mettant en meilleur françois.* Cæterum jampridem V. C. Antonius Gallandius spem fecit plenioris longe Gallicæ editionis videndæ, siqvidem is nactus est *Turcicam* versionem editis Pilpæi fabulis qvarto tanto ampliorem atqve adeo integram ejusdem libri factam è Persico, cui titulus *Humajoun Naméh* hoc est *liber Imperialis* sive *Regius*, qvoniam artem imperandi libro illo contineri Orientales sunt persvasi. *Castellana* sive *Hispanica* versio in præfatione ad Italicam memoratur, *Germanica* vero qvæ ex latinâ Joannis à Capua composita esse traditur auspiciis Eberhardi I. Ducis Wirtenbergici, sæpius lucem vidit, atqve à Starckio memorantur editiones Ulm. 1483. fol. Beyspiel der alten Weisen von Geschlecht zu Geschlecht & Argent. 1525. fol. das Buch der Weißheit/darin erlernet wird der Weltlauff/ & sine loci notatione 1548. 4. der alten Weisen Exempel/ Sprüche und Unterweisungen: & Francof. 1565. 8. das Buch der Weißheit der alten Weisen von Anbegin der Welt von Geschlecht zu Geschlecht. *Belgica* denique Zachariæ Heins, Zwollæ 1623. 8. voorbelsels de oude wysen, uyt d'Jüdische spraacke in d'Arabische &c.

Alia Pachymeræ scripta edita.

Præter Historiam Byz. de qva dixi, & de cujus editione Possiniana consuli etiam potest Jo. Gallæsius in Ephemeridibus eruditorum Paris. 16. Dec. 1666. & 2. Martii 1671. exstant non minus typis exscripta, eodem Georgio Pachymere auctore:

1. *Paraphrasis operum Dionysii Areopagitæ*, ad Athanasium Patriarcham tum Alexandrinum, in qva Maximum fere semper secutus est, ita ut Pachymerem *non magis Dionysii qvam Maximi fidissimum Paraphrasten* vocet Combefisius T. 1. auctar. noviss. pag. 496. Et qvando τὸς παλαιὸς laudat, Maximum præcipue intelligit, qvi τῶν παλαιῶν ἷς à Pachymere appellatur, T. 2. edit. Dionysii Corderianæ p. 64. Prodiit primum Græce apud Gvil. Morellium Paris. 1561 8. hoc titulo: Ἑ λογιώτατε καὶ σοφώτατε ἱερομνήμονος τ ἁγιωτάτης Ἑ Θεῦ μεγάλης ἐκκλησίας ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ἑ ΠΑΧΥΜΕΡΗ παράφρασις εἰς τὸν ἅγιον ἱερομάρτυρα Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην, ἐκ προλεγομένης Ἑ ἁγιωτάτε Πάπα καὶ Πατριάρχε Ἀλεξανδρείας κύρ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, ἐπιδημοῦντος τῇ Κωνσταντίνε, πρὸς ὃν καὶ τὸ προοίμιον. Præter illam editionem (non cum Dionysii

nysii operibus, ut ex Simlero scribit Allatius p. 367. de Georgiis, sed separatim excusam) prodiit hæc Paraphrasis etiam Græce, juncta scriptis S. Dionysii in editione Græcolatina operum hujus Lanssel iana Paris. 1615. fol. nisi qvod paraphrasi in Epistolas Dionysii, versionem suam *Petrus Lanssel ius* S. J. addidit. Totam latine vertit Græce & Latine cum Dionysii operibus & Maximi scholiis edi curavit *Balthasar Corderius*, S. I. Antw. 1634 fol. *Godfridi* qvoqve *Tilmanni* * Carthusiani versionem Possevinus memorat, & aliam *Vincentii Marinerii* Allatius, sed typis non exscriptam.

2. *De Processione Spiritus Sancti*, πρὸς τὰς λέγουσας, ὅτι διὰ τοῦτο λέγεται πνεῦμα ὑὸς διὰ τὸ ὁμοούσιον, ἢ διὰ τὸ χορηγεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ τοῖς ἀξίοις, *Adversus eos qvi dicunt propterea dici Spiritum Filii, qvod ejusdem cum eo substantiæ sit, vel qvod ab eo dignis suppeditatur*, Græce & Latine exstat in Tomo I. Græciæ Orthodoxæ, una cum editoris Allatii interpretatione, Rom. 1652. 4. pag. 390-399. Adde eundem de Consensu utriusqve Eutesiæ p. 517. seq.

3. Ἔκφρασις τῶν Αὐγουστέων, *Augustalis in templo Sophiæ CPolitano descriptio*, Græce edita à Clariss. Boivinio ad Gregoram pag. 764. è Codice Regio 3119. De Augusteone Codinus Origg. CPol. n. 32. Goarus ad Codinum p. 130.

4. Ex *Paraphrasi in totam Aristotelis Philosophiam* qvæ libris XII. titulis 47. & capitibus 435. comprehensa in Bibliothecis qvibusdam integra adhuc Græce asservatur, prodiit ** α) *Epitome Logices Aristotelis* Γεωργίου Διακόνου πρωτεκδίκου καὶ Διδασκάλου τοῦ Παχυμερῶς ἐπιτομὴ τῶν Ἀριστοτέλους Λογικῶν, Latine interprete Jo. Baptista Rasario Paris. apud Vascosan. 1547. 8. & Græce ibid. 1548. 8. & Græce atqve Latine Ed. Bernhardo curante Oxon. 1666 8. In hac Epitome sub initium statim leguntur qvæ *de sex definitionibus & divisione Philosophiæ* ediderat Græce Joach. Camerarius Lipsiæ in 8. sine anni nota, una cum Archytæ libello de decem Categoriis & cum aliis qvibusdam qvæ

* Reprehendit Possevinus Tilmannum, qvod Pachymerem Athanasii σύγχρονον scripsit. Ac sane non fuit æqvalis Athanasii illius antiqvi Arianorum sæculo IV. mallei, attamen non minus certum est etiam Pachymeræ ætate fuisse Patriarcham Alexandrinum nomine Athanasium, cujus plus simplici vice ille in Historia sua Byz. meminit, & cui paraphrasin suam Dionysianam svadente ipso compositam inscripsit.

** Vide Allatium de Georgiis pag. 366. 367.

qvæ supra lib. 2. cap. 13. in Archyta recensui: latine vero Oporinus Basil. 8. cum Porphyrii qvinqve vocibus & Aristotelis prædicamentis à Joach. Perionio versis. Et qvæ Græce atqve latine cum Jacobi Foscareni versione prodierunt Pachymeræ *de sex Philosophiæ definitionibus & de quinque vocibus ac decem prædicamentis.* Venet 1532. addita Pselli & Nicephori Blemmidæ compendiis in Logicam Aristotelis. β) *περὶ ἀτόμων γραμμῶν de lineis insecabilibus* libellus sæpe utraqve lingva in Aristotelis operibus editus & Aristoteli ipsi à multis, anteqvam errorem notarent Camotius & H. Stephanus, perperam adscriptus. Latine vertit Jac. Schegkius. Vide si placet qvæ dixi lib. 3. cap. 6. §. 28. γ) *Epitome* deniq; ipsa *Philosophiæ* latine ex interpretatione Philippi Bechii, Philosophi ac Medici, Basil. 1560. fol. cum Synesii orationibus. Hanc Epitomen *Eumoro* cuidam auctor dicavit, ut patet ex his Pachymeræ ad eum versibus:

Δέχνυσο * ἡμετέροιο πόνου ἐριούνιον ὕφος
ἘΥΜΟΡ' ἐμῶν προπόλων πολέων κυδέστατε ** πασῶν
Πλὴν εὐήτριον οὐκ Σταγείρης νήματ' ἔνεικε
Ταῤῥὰ καὶ εὐφυέως ξυγκερκίσαι ἤθελον αὐτόν
Ὥσκεν ἐϋπλοκίης, μηδ' ὅσσον τυτθὰ λίποιτο,
Καί κεν ἀεικελίης μεταμώλια νήματ' ὄλωνται·
Ἔμπης δ' αὖτε καθ' ἡμέτερον νόον οὔτιγ' ἔλειψεν,
Ἔργον ὅπως πυκάσαιμι ὑπέρτερον ἀσχολίης τευ,
Ἐντὸς ἀπαστοσύνης ἱερῶν τετελεσμένον εἰδῶν
Πρώτῃ τῇ δε μεταγραφίης μάλα νηΐδι δέλτῳ,
Τῷ καὶ ὅσον τύχε συντελίης δόμα ὑψόθεν ἔστω,
Ὅσσον δ' αὖτ' ἀπέκυρσεν ἁμαρτάδος ἦεν ἐμοῖο.

Hoc est Philippo Bechio interprete:

EUMORE, & affines inter sacrosque Ministros
Maxima cura mihi, nostrorum carpe laborum
Eximia telam non utilitate carentem,
Rite quidem textam, complexam at cuncta Stagiræ

* *Ferreus ipse sum*, inqvit Allatius de Georgiis p. 372. *si quid est hisce carminibus in tota Antiquitate durius. Chalybs ipse & incus & si quid est in rerum Natura asperum ac perversum, præ his carminibus mollius est & tractabilius.* Versus suos in Cometam affert Pachymeres in Andronico Palæologo lib. IV. c. 14. T. 2. p. 209. seq. & in Lunæ defectionem lib. IV. c. 15. p. 211.

** Nesselius edit κηδέστατε *charissime.*

Fila tamen, volui ingenti quæ texere & ipse
Pro ratione mei, ne de tam stamine claro
Fors quid omittatur, pereant si marcida fila
Dissimilis telæ. Tamen ut sententia nobis
Firma stat, haud quicquam linquetur sive peribit.
Nempe tuis ut opus studiis insigne pararent,
Per pia confectum sacri jejunia luci,
Quod fragili inscriptum huic tabulæ transscribere primum,
Deinde errata mihi quoque tu dignare notare
Perfectum quoad ut fuerit, tibi cœlica dentur
Dona quoad judicis, mihi crimen id omne putetur.

In Casaubonianis p. 21. laudatur Georgii Pachymeris *Vita Chrysostomi*, de qva nihil usqvam legere me memini. Qvam enim habemus scriptam à Georgio Chrysostomi vitam, qvod Casaubonus ignorare minime potuit longe antiqvioris est, & Photio jam laudati Georgii Alexandrini Episcopi, de qvo prolixe Hanckius de scriptoribus Byz. part. 1. cap. 10. Sed Casauboni verba adscribam: *Georgii Pachymeris de Vita Chrysostomi liber est eximius & propter argumentum & nonnihil etiam propter scriptorem ipsum: pura est hujus oratio*, (at in Georgio Alex. stylum reprehendit Photius) *neque omni artificio nudata, & cura dictionis: ἐπιστάσεις αἰτιατικὰ quales in Historicis observabamus, frequentissimæ.*

Pachymeræ scripta inedita.

Præter *Paraphrasin in universam Aristotelis Philosophiam*, de qva jam dixi & cujus major pars Græce adhuc in Bibliothecis atqve integra in Vindobonensi * delitescit, servantur in Bibl. Regis Galliæ Cod. 3119. Pachymeris *μελέται εἰς τὰ προγυμνάσματα καὶ εἰς τὰς στάσεις. Exercitamenta Rhetorica in Progymnasmata & status.* Singulorum titulos & initia exhibet Allatius de Georgiis pag. 369. 370. 371. in qvibus est etiam ἔκφρασις τοῦ Αὐγουστεῶνος, qvam Boivini beneficio habere

* Codici MS. Vindobonensi hæc sua manu adscripsit Jo. Sambucus: *Philippus Bechius, Medicus Basileensis convertit Basileæ & excudit Episcopius cum Frobenio A.* 1560. *Verum hic Codex longe duobus, qvibus uti Interpreti tunc licuit, integrior & probior est. Bechius sæpe nec verba apprehendit, nec sensus reddidit. Sambucus hunc emit octo coronatis, missum ex Italia A.* 1583.

bere nos jam monui. *Epistolas* qvas in Bibliothecis Italiæ latere scripsit Gesnerus, nunqvam reperire se potuisse, licet anxie perqvisitas testatur idem Allatius & dolet. *Eas enim, inquit, elegantissimas futuras, & dicendi antiquo nectare, præterquam quod eo ævo scriptores sueverant, plenas suspicor; cum minus aliis in eloquendo Pachymerius, quod ex Historia, & aliis ejusdem tractationibus colligi potest, ineptiat.* Refert autem nactum se Pachymeræ opusculum περὶ κατασκευασίας καὶ ἐξεργασίας τῶν ἐπιχειρημάτων *de apparatu & constructione argumentorum*, cujus initium: πᾶν κατασκευάζεται δι' ἓξ. Ait etiam Pachymeræ *libellum de quatuor Mathematicis* scientiis exstare MS. in Bibl. Regis Galliæ, sed dubitat idemne sit qvi sub Psselli nomine editus est, & de qvo Allatius libro de Psellis cap. 37. Sane idem scriptum Arsenius cum primum Romæ edidit, dubitavit Euthymium ne an Psellum haberet auctorem, licet Psello à pluribus tribuatur: Labbeus vero in Bibliotheca nova MS. pag. 117. tanqvam diversa memorat *Georgii Pachymeræ de quatuor Mathematicis Arithmetica, Musica, Geometria & Astronomia* (qvo ipso ordine etiam disciplinæ illæ in Psselliano libello pertractantur) *in Codice Regio* 859. *& de iisdem Euthymii Psselli in Codice* 891. *De iisdem incerti Codice.* 381.

Τὰ κατ' ἑαυτὸν *Carmina de vita sua* memoret Pachymeres & ex illis versus qvosdam Hexametros adducit lib. X. Historiæ Byz. cap. 14. & 15.

XII. JOANNES CANTACUZENUS, Cantacuzeni Peloponnesο præfecti & Theodoræ Palæologinæ, Imperatoris Andronici Palæologi amitæ filius, a) distingvendus 1) à Joanne Cantacuzeno Manuelis Comneni progenero qvi adversus Servios & Hungaros fortiter pugnavit & in bello adversus Turcos circa A. C. 1174. cecidit. 2) à Joanne Cantacuzeno Cæsare, qvem oculis privavit Andronicus Comnenus, & 3) à Joanne Cantacuzeno qvi Despotæ dignitate usus fuit sub Joanne Palæologo circa A. C. 1356. Ab his inqvam distingvendus Joannes Cantacuzenus Imperator, literis humanioribus perinde ac sacris egregie excultus b) & pruden-

a) Vide qvæ de Cantacuzenorum stemmate Cangius in familiis Byz. pag. 258. seq. De Cantacuzeno Gregoras, Ducas, Phranza, atqve imprimis Cantacuzenus ipse.

b) Boivinus ad Niceph. Gregoram 797.

tia in rebus gerendis, reiqve militaris peritia & animi virtute conſpicuus. Hic ſub Andronico Palæologo ſeniore præfectus ſacri cubiculi, ſive magni Papiæ munere inſignis, c) deinde donatus Magni Domeſtici dignitate ab Andronico Juniore Imperatore, cui à teneris peramatus & familiaris atqꝫ adeo charus fuit, ut Imperii Collegam ſibi adſciſcere cogitaverit, conſtanterqve renuentem hoc ægre tulerit, & moriens A. C. 1341. filiis ſuis impuberibus Joanni novem annos nato, Theodoro & Manueli delegerit tutorem. Cantacuzeni qvum tutorio nomine imperium cœpiſſet adminiſtrare, intercedentibus variis cum Anna qvam viduam Andronicus reliqverat diſſenſionibus, per calumnias inſidiasqve æmulorum compulſus eſt ad bellum, qvod Didymotichi A. 1342. appellatus & cum conjuge Irene à Lazaro Patriarcha Hieroſol. coronatus Imperator, adverſus Annam filiumqve ejus Joannem per qvinqvennium geſſit. His poſt captam 8. Jan. 1347. proditione CPolin, nihil mali intulit, ſed iterum reconciliatus filiam ſuam Helenam Joanni qvod prius Anna æmulis Cantacuzeni ſuffragata ferre noluerat, deſponſavit, atqve iterum ſolenniter CPoli proclamatus 8 Febr. Imperator, coronatusqꝫ in Blachernarum templo eſt à Patriarcha CPol. Iſidoro 13. Maj. conſorte Imperii adſcito Johanne illo Palæologo qvindecim tum annos nato, ita tamen d) *ut junior ſeniori potiores deferret in omnibus, ac propter ætatem nondum firmatam, decem annos adminiſtratione cederet, quibus exactis æquali autoritate cum eo imperaret.* Sed non diu poſt recrudeſcentibus diſſidiis res iterum devenit ad bellum, in qvo ſuperior Joannes CPolin cepit A. 1355. Jo. Cantacuzenus ceſſit Imperio, & non diu poſt in Manganorum Monaſterio Monachi habitum & JOASAPHI nomen induit, ut Irene uxor delituit in Marthæ Monaſterio, Eugeniæ appellatione adſcita. Per longum tempus in monaſtico ſeceſſu ac qviete vixiſſe Cantacuzenum ſcribit Ducas, e) ſed plane ætatem produxiſſe usqve ad A. C. 1411. 20. Nov. Lambecius ad Codinum pag. 210. obſervat ex nota Demetrii cujusdam Leontarii, qvi Codici MS. Tacticor Græcor qvi eſt in Bibl. Barberina annotavit filiam ſuam

c) Cangius famil. Byz. p. 260. Hanckius de ſcriptoribus Byz. lib 1. c. 36. Henr. Warthoni Appendix ad Cavei Hiſtoriam literariam ſcriptorum Eccleſ. ad A. C. 1342. Jacobus Pontanus in Cantacuzeni Vita, Hiſtoriæ ejus præmiſſa.

d) Cantacuzenus lib. 3. cap. ult.

e) Ducas Hiſt. Byz. cap. 11.

ſuam Laſcarinam Leontariam natam eſſe A. 6919. (CHriſti 1411.) ἡμέρᾳ δευτέρᾳ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως τοῦ διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθέντος Ἰωσὴφ μοναχοῦ, *die ſecunda poſt obitum inclyti Imperatoris, qvi in habitu Monachali nomen Joſephi ſuſcepit.* Sed tum centenario proprior vel major etiam Cantacuzenus fuerit. Et addit ipſe Lambecius hoc forte rectius intelligi de Joanne Palæologo Andronici junioris filio, qvem perinde ut Cantacuzenum & factum eſſe Monachum & Joſephi nomen poſt annos duos & dimidium Imperii adſumſiſſe Codinus f) ſcribit. Cantacuzenum porro qvem certe adhuc A. C. 1375. ſuperſtitem fuiſſe Cangius obſervavit, non minus inter milites, Ducesqve bellicos & Imperatores ſub Cantacuzeni, qvam inter Monachos Joaſaphi nomine omnibus ſæculis celebrandum canit Simon ArchiEpiſcopus Thebanus g) hiſce verſibus:

Θρυλλοῖτο νῦν δὲ τοῖς ἀπείροις τῶν χρόνων
Ὁ στρατιώτης, ὁ στρατηγὸς ὁ βρέμων
ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΣ ὡς ἄναξ ΙΩΑΝΝΗΣ,
Σεπτοῖς τε συζῶν ἁγίοις ΙΩΑΣΑΦ,
Τάξει πάσῃ γὰρ ἐξέλαμψεν ἐλλόγως.

Exſtant ejus *Hiſtoriæ Byz. libri IV.* de rebus ſua ætate geſtis à morte usqve Michaëlis Palæologi 15. Octob. A. C. 1320. extincti usqve ad Philotheum Patriarcham CPol. anno circiter 1354. conſtitutum à Joanne Palæologo Andronici junioris filio. Argumentum operis ipſe exponit his verbis lib. IV. cap. ult. p 910. ἃ μὲν οὖν συμβέβηκε Ῥωμαίοις ἐφ' ἡμῶν ἔντε τοῖς ἄνω χρόνοις, ἡνίκα τῶν βασιλέων Ἀνδρονίκων ὁ πρὸς ἀλλήλους ἐκινήθη πόλεμος, καὶ ὕστερον ὁ μεταξὺ τῆς βασιλίδιος Ἄννης καὶ Καντακουζηνοῦ τοῦ βασιλέως ἀνερριπίσθη, καὶ τὰ τελευταῖα δὴ ταῦτα, ὅσα βασιλεὺς ὁ νέος Ἰωάννης πρόστε τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν Ματθαῖον διηνέχθη, καὶ βασιλέα τὸν κηδεστὴν, τοιαῦτά ἐστιν. *Qvæ igitur à Romanis noſtro ævo à pluribus retro annis geſta ſunt, qvando inter Andronicos* (avum ac nepotem) *bellum viguit, & poſtea inter Imperatricem Annam* (viduam relictam ab Andronico Palæologo juniore) *& Jo. Cantacuzenum accenſum eſt: & poſtremo, qvæ juniore Imperatore Johanne* (filio Andronici nepotis) *ab uxoris* (Helenæ Jo. Cantacuzeni filiæ) *fratre* (Matthæo Cantacuzeno) *& ſocero* (Joanne Cantacuzeno) *diſſidente contigerunt, hæc ſunt.* Præmiſſæ ſunt

f) Codinus Orig. CPol. pag. 82.
g) apud Allatium de Simeonibus p. 203.

sunt operi *binæ Epistolæ* sub fictis *Nili* h) & *Christoduli* nominibus. Nilus Christodulum h. e. Cantacuzenum rogat ut qvæ sua ætate k) Imperatoribus Byzantinis acciderint, velit consignare scripto, qvod Cantacuzenus sub Christoduli nomine illi pollicetur, laudatqve eum qvod à se potissimum hoc reqvirat, qvo nemo melius id præstare valeat, & deinde subdit Imperatorum CPol. genealogiam ab Alexio Angelo usqꝫ ad Michaëlem Palæologum A. C. 1320. extinctum.

Reprehenditur Cantacuzenus, l) qvod paulo fusior sit in narrandis rebus suis & in laudando se modum excedere, vicissim ea qvæ gloriæ & famæ officiebant silentio præteriisse videatur. Neqve tamen ideo fidem ei temere detraxerim in iis omnibus, ubi aliter qvædam narrant Gregoras, Ducas, Phranzes qvibus universis, etiam ipso Gregora est plerumqve accuratior, ne de stylo dicam cujus dignitatem & elegantiam omnes prædicant. Palamæ nimium faviſſe arguit Allatius II. 17. 2. de consensu utriusqve Ecclesiæ p. 830. *Et mentitur palam Cantacuzenus, qvi narrat Barlaamum veniam obstulte dicta petiisse - - tacens contra Palamam pœnas à Synodo constitutas, ne etiam ipse in posterum aliqvid de dogmate pertractaret. Sed Cantacuzenus, dummodo suum tueatur Palamam, omnia invertit.* Qvicqvid vero sit de Palama saltem Imperium neqve per injuriam rapuisse, neqve per tyrannidem administrasse videtur, qvi oblatum pridem ab Andronico juniore accipere tam constanter recusavit, & tot testatissima alias dedit moderationis æqvitatisqve suæ specimina: Potius credibile est qvæcunqve graviora fecit, fecisse coactum æmulorum injuriis, Annæqve.

Opus Cantacuzeni è Codice MS. Bavaricæ Bibliothecæ descripsit vertitqve *Jacobus Pontanus* S. I. cujus versio latina cum ipsius argumentis librorum capitumqve & notis in totum opus atqꝫ explanatione dignitatum aulæ & Ecclesiæ CPol. nec minus adjunctis annotationi-

h) Confer Jac. Pontani præf. ad Cantacuzenum, & Allatium de Nilis p. 85. nostræ editionis, qvi observat inde factum esse, ut à qvibusdam Nilus Historicus pro Cantacuzeno, & pro Cantacuzeni, Nili Historia celebretur.

k) Interpres Pontanus p. 3. habet: *qbæ superiore & hac nostra ætate.* Sed in Græco tantum est ἀ τοῖς βασιλεῦσι Ρωμαίων συνέβησαν ἐφ' ἡμῶν. Nihil certe scribit Cantacuzenus qvod ætatem ipsius antecedat. Itaqve & p. 910. idem Pontanus male: *qbæ nostro ævo & superiore gesta sunt*, pro: *qua nostro ævo à pluribus retro annis sunt gesta.*

l) Vide judicia de Cantacuzeno apud Vossium, Bonam, Hanckium, Thomam Pope Blount &c.

tionibus Hiſtoricis *Jacobi Gretſeri*, S. I. prodiit Ingolſtadii 1603. fol. Deinde Græca ex Codice MS. Bibliothecæ Petri Segvierii, Franciæ Cancellarii adjuncta ſunt in ſplendida editione Regia Græco latina Pariſ. 1645. fol. tribus Voluminibus, qvorum *primo* Vita auctoris, explanatio dignitatum & duo priores libri, *ſecundo* tertius & *tertio* qvartus, Gretſeriqve ac Pontani notæ una cum duplici Indice comprehenduntur.

Alia Cantacuzeni ſcripta.

Apologiæ IV. ſive aſſertio *pro Chriſtiana Religione* adverſus Muhamedanos, & *IV. λόγοι* ſive *libri adverſus Mahometis errores*, qvibus varia Alcorani capita confutantur. Hoc opus Cantacuzenus in Monaſterio ſcripſit in gratiam amici ſui *Achæmenidis*, qvi è Mahomedano Chriſtianus Monaſticæ vitæ & ipſe nomen dedit & *Meletius* dictus eſt. Eum Muſelmanus *Sampſates* Iſphachanes Perſa literis ſcriptis ad deſerendam Chriſtianam fidem ſollicitaverat, qvas confutaturus Cantacuzenus non ſatis habuit reſpondere ad objectiones, ſed plurima etiam addidit ad fidem religioni noſtræ faciendam, & Mahometis explodenda commenta. Duos hujus operis Codices Græcos MSS qvorum alterum *Emanuel Zycandyla* exaraſſe ſe ſubſcriptione fuit teſtatus, *Theodorus Bibliander* communicavit cum *Rodolpho Gvalthero* Tigurino, qvi illud latine vertit ediditqve Baſil. 1543. fol. & Græca ad calcem voluminis ſubjunxit. Notat Gvaltherus, multos Judæorum errores qvos nempe cum Mahometanis communes habent, ſimul à Cantacuzeno refelli, unde ſuſpiceris libros Cantacuzeni *adverſus Judæos* Simlero memoratos ab his non diverſos eſſe. Certe editi hactenus alii nulli ſunt. Sed tamen *novem ſermones* Chriſtoduli Monachi adverſus Judæos memorat Labbeus Bibl. nova MSS. p. 1354. Alia qvoqve ejus monumenta inedita adhuc ſervantur in Bibliothecis, ut reſponſio duplex *ad Prochorum Cydonium* de lumine in monte Thaborio & de eſſentia atqve operatione divina, in Bibl. Vaticana m) & Regis Galliæ Cod. 1999. ex qvo locum produxit Clariſſ. Boivinus in elogiis præmiſſis Nicephori Gregoræ Hiſtoriæ, & Allatius de Simeonibus p. 87. ſeq.

Adverſus Iſaacum Argyrum, & de dogmate Barlaami & Acindyni *adverſus Paulum* è Latinis Patriarcham CPol. Utrumqve ſcriptum

m) Vide Allatium de Nilis pag. 61. edit. à me curatæ.

ptum in Bibl. Cæsarea & Regis Galliæ. Vide Lambecium V. p. 206. & Labbeum p. 86. Bibl. novæ MSS.

Epistolæ sex ad eundem *Paulum* cum duabus Pauli responsoriis. in Bibl. Regis Galliæ & Oxonienſi Bodlejane.

Edictum pro tomo Synodico A. C. 1347. factæ excommunicationis Joannis Calecæ Patriarchæ Cpol. Barlaamo & Acindyno * faventis, una cum Tomo ipso, in Bibl. Cæsarea. Vide Lambecium VI. p. 29.

Paraphrasis Ethicorum Aristotelis, Simlero memorata & Labbeo pag. 113. seq. Bibl. novæ MSS.

MATTHÆI Asanis CANTACUZENI, n) qvi Joannis Cantacuzeni filius, ab eo pronunciatus Imperator coronatusqve à Philotheo Patriarcha A. 1354. sed proximo anno captus à Joanne Palæologo, Imperatoris titulum exemplo svasuqve Patris deposuit, in montem Atho secessit & Monasticam vitam amplexus patre superstite decessit, *Commentarius in Canticum Canticorum* Græce & Latine cum notis *Vincentii Riccardi* prodiit Romæ 1624. fol. De ejus lucubrationibus *in Sapientiam Salomonis* & *monitis salutaribus* qvas collegisse vel dictasse traditur, nihil reperi.

XIII. NICEPHORUS GREGORAS, de qvo abunde dictum supra p. 300. seq.

XIV. LAONICUS sive ut Simlero & aliis NICOLAUS (idem enim nomen est, ut Theophilus & Philotheus, Demonicus & Nicodemus) CHALCOCONDYLES, Καλχοκονδύλης (decurtato nomine *Chalcondyles* à plerisqve dictus) Athenienſis, clarus circa A. C. 1470. Nam ad Annum 1490. vel ultra perduxisse ætatem, nescio qvo auctore Vossius scribit. Exstat tradita ab eo *historia de origine atque rebus Turcorum & Imperii Græcorum interitu libris X*, ab A. C. 1298. atqve Ottomanni I. initiis ad 1462. sive Imperium adultum Mohamedi secundi. Appendix brevis usqve ad A. 1565. recentiorem auctorem agnoscit, & in editionibus qvibusdam desideratur. Unde nec

* Subscripsit etiam Cantacuzenus tomo condemnationis sectatorum Barlaami & Acindyni, promulgato A. C. 1351. Vide Lambecium V. p. 202.

n) Vide Cangii CPolin Christianam pag. 261. & Rob. Geri appendicem ad Hist. literariam Cavei ad A. 1354.

nec illius rationem habuit D. David Chytræus, qvi argumenta librorum decem Chalcocondylæ exhibet in sua Chronologia. Laonicus ipse scriptor minime contemnendus, unde in Vignolii Marvillii Miscellaneis Historico literariis T. 3. p. 56. legas hoc de eo judicium: *Comme on a joint Calcondyle, qui a traité l' Histoire des Turcs, aux Auteurs de la Bizantine, on peut assurer qu'il ne les deshonore pas de se trouver à leur suite. Il a le don de reveiller notre attention, en nous donnant de la curiosité, & de ne nous pas laisser dormir sur son livre.*

Laonici Chalcocondylæ editiones.

Latinè ex versione *Conradi Clauseri* Tigurini Basil. 1556. fol. apud Oporin. Atqve collata cum *Philippi Gundelii* (haud edita) versione, castigataqve à Clausero ipso & alio viro docto, ibid. 1562 fol. ad Nicephori Gregoræ Græcolat. calcem, & Francof. 1568. fol. ad calcem editorum latinè Zonaræ, Nicetæ ac Nicephori Gregoræ. Mentio apud Vossium etiam versionis qvam molitus *Dionysius Coroneus*, Professor Regius Parisiensis, sed illa nunqvam lucem vidit.

Græce & Latinè cum ejusdem Clauseri versione in tribus Hist. Byz. scriptoribus junctus Nicephoro Greg. & Georgio Acrop. Genev. 1615. fol. atqve iterum separatim, sed notulis Clauseri marginalibus omissis, ex typograph. Regia Paris. 1650. fol. in qva editione præter Varias lectiones è duobus Codicibus Regiis, è qvibus Græca passim emendata, & glossarium *Caroli Annibalis Fabrotti* JCti in Chalcocondylam & Ducam, adjuncti sunt Annales Sultanorum Othmanidarum, ab A. C. 1289. ad 1550. qvos è Turcica lingva Germanice verterat edideratqve Johannes Gaudier dictus Spiegel, latine vero transtulit & Francof. 1596. fol. vulgavit Jo. Leunclavius nobilis Angrivarius, qvi & supplementum ab A. 1550. ad 1588. Osmanidarumqve genealogiam & pandectem Historiæ Turcicæ sive explicationem & descriptionem variarum rerum nominumqve ad illustrandos Annales adjecit. Laonici Historiam tribus in Codicibus Bavaricæ Bibliothecæ manu exaratam exstare Græce, testatur Gretserus. Locum qvo Germaniæ descriptio continetur ex libro secundo, Græce & Latine cum notis exhibet Freherus inter scriptores rerum Germanicarum.

Gallicè hic scriptor cum commentario prodiit *Blasio Vigenerio* interprete Paris. 1577. 1584. 4. & cum *Thomæ Arti* continuatione ad A. C. 1612. ibid. 1612. 1620. 1650. & *Mezeræi*, usqve ad A. C. 1661. ibid. 1663. fol. recherche sur l' Histoire de Chalcondile, & illustrations de la mesme Histoire.

Ipse Laonicus, inqvit Bellarminus de scriptoribus Eccles. *non caret narrationibus falsis, qvas temere credidit rerum nostrarum ignarus.*

Nonnulla Laonici Chalcocondylæ loca reprehendit Jacobus Gaddius in elogio Historico & T. 1. de scriptoribus non Ecclesiasticis p. 119. sq. atqve Casp. Barthius ad Claudian. p. 338. Cæterum fallitur Henricus Warthonus V. C. qvi in appendice ad Hist. literariam doctissimi Cavei scribit Chalcocondylam prodiisse latine ex Clauseri versione Paris. 1550. Præter rem qvoqve in catalogo librorum à Joanne Oporino excusorum, qvi vitæ ejus subjicitur, memorari videas Laonici libros Græce & Latine in fol. editos, nam latine tantum illos Oporinus vulgavit, conqvestus etiam in præf. ad edit. posteriorem Anni 1562. Græcum Codicem sibi defuisse. Hunc Laonicum propinqvitate attigit *Demetrius Chalcocondylas* circa A. C. 1510. octogenario major defunctus Mediolani, de qvo in Grammaticis dicere me memini.

XV. GEORGIUS CODINUS, amplissimo in aula CPolitana munere Curopalatæ pridem functus, postremis Palæologorum * temporibus claruit, & Imperio ipsi superstes fuit, siqvidem libellum de Imperatoribus CPolitanis claudit ** commemoratione captæ ab Agarenis sive Turcis urbis A. 6961. hoc est CHristi 1453. Ex ejus scriptis exstant:

1. Περὶ

* Confer Allatium de Georgiis pag. 361. Hanckium de Byz. rerum scriptoribus cap. 10. Warthonum appendice ad Hist. literariam Cavei ad A. C. 1461. & Petrum Lambecium in brevi diss. de Codini vita & scriptis, qvi negat se Curopalatæ nomen in MSS. Codicibus sex qvos vidit, offendisse, putatqve impositum potius ideo, qvod de officiis Palatii scripsit, qvam qvod ipse dignitate Curopalatæ functus fuerit. Cum tamen nomen hoc Curopalatæ invenerint Junius & Gretserus, non video qvare incredibile videri debeat dignitatem Curopalatæ gessisse. Qvia autem in aliqvibus Codicibus omittitur, hinc apparet esse nomen dignitatis neutiqvam vero proprium, qvod non est qværendum aliud qvam Codini.

** p. 82. edit. Lambecii. ἐπὶ τούτου (de Constantino Palæologo ultimo Imp. loqvitur) ἐγένετο, ὅτι μοι, ἡ ἅλωσις τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν ἀθέων Ἀγαρηνῶν ἐν ἔτει ϛυιξά. καὶ ἐγένετο, δοῦναι λῶς ἡ πρὶν βασιλὶς πασῶν τῶν πό-

1. Περὶ τῶν ὀφφικιαλίων τοῦ παλλατίου Κωνσταντινουπόλεως βασιλέων καὶ τῶν ὀφφικίων τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, *De officiis & officialibus Aulæ Imperatorum & magnæ* * *Ecclesiæ CPolitanæ.* Agit etiam Codinus *de festis plerisqve & de Imperatoris Coronatione, inauguratione Patriarchæ*, aliisqve, unde in altero Bavarico Codice MS. titulus prioris partis conceptus est sic: τὰ ὀφφίκια τοῦ παλλατίου. ἔτι δὲ καὶ τὰς τάξεις τὰς γενομένας ἐν ταῖς εορταῖς εἰς τὸ παλλάτιον, καὶ πῶς τὸν βασιλέα στέφεσθαι δεῖ, καὶ περὶ προβλήσεως Δεσπότου καὶ Πατριάρχου, καὶ ἐθῶν γινομένων ἐν τῷ παλλατίῳ. Hunc librum è Codice *Julii Pacii* descripsit, & Græce cum versione sua, notis & indicibus amplissimis primus edidit *Franciscus Junius*, latens sub nomine *Nadabi Agmonii*, A. 1588. apud Joannem Mareschallum ** Lugdunensem, 8. Postea hæc eadem editio additis aliqvot pagellis novoqve titulo, in qvo Francisci Junii nomen, exposita est in Commelini officina 1596. 8. Qvanqvam Jacobus Gretserus Junium reprehendit *qvod novam editionem non adornarit & à se pleno sacco sparsos errores non correxerit, adjutus Codicibus Bibliotheca Palatinæ, & Raphaëlis Seileri exemplari, qvod erat apographum Codicis optimi Augustani, nam Codicem olim fuisse in Bibliotheca inclytæ Reipublicæ Augustanæ, testis est Hieron. Wolfius præfatione ad Nicetam, & ipse Seilerus, qvi inde Græce descripsit & Latine vertit, tametsi versionem suam in vulgus exire nunqvam permisit, Dico olim fuisse, jam enim non est, sed amissus est, ut ante aliqvot annos ex Amplissimo Domino Marco Velsero, Duumviro Augustano intellexi: nescitur cujus negligentia vel fraude perierit. Tot ergo subsidiis* (à Frehero cui A. 1596. librum dicavit) *instructus Junius, præsertim* translatione Seileriana, *debebat Codinum à capite ad calcem recognoscere, plurima & gravissima menda emendare, librumqve ab erroribus liberum Lectori proponere.* Ab eo tempore nonnulla satis acerbe ut solet castigavit ac reprehendit in

 Ju-

πόλεων, ὃς καὶ ἀπεκτάνθη παρ' αὐτῶν ἐν τῇ γενομένῃ Χαλάστρᾳ αὐτόστε καὶ πάντες οἱ λογάδες σχεδὸν, καὶ ἐκομίσατο τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον, μὴ θελῆσαι προδοῦναι τοῖς ἀνόμοις τὰ βασίλεια, μήτε μὴν θελήσας τὸν κινδυνον διαφυγεῖν, δυνατοῦ ὄντος.

* Primum statim caput de officialibus magnæ Ecclesiæ, Goaro non videtur esse Codini, & in duobus Regiis MSS. Codicibus atqve in uno eorum qvos è Bibl. Bavarica Gretserus evolvit, desideratur. Deinde ordo etiam Capitum in diversis Codicibus diversus. Vide Goari præfat. & notas p. 20.

** Francofurti prodiisse hanc editionem scribunt Hanckius & Warthonus. Sed puto Heidelbergæ potius, licet Francofurtensi Senatui sit ab editore, qvi Francofurti ad Mœnum illo tempore versabatur, dedicata.

Junii versione & annotationibus idem *Gretserus* notis ad Tomum secundum operis de Cruce, Ingolstad. 1600. 4. editum p. 577. 587. seq. 599. sq. 606. sq. 609. sq. 613. sq. &c. Idem A. 1602. 8. Ingolstadii edidit notas & Varias lectiones in Codinum ex duobus MSS. Codd. Bibliothecæ Bavaricæ & uno Lautherianæ, ad calcem commentariorum Mureti in Aristotelis Ethica, Oeconomica, Platonis de Rep. libros duos & Xenophontis ἀνάβασιν Cyri. Deinde ejusdem Gretseri facula Codino accensa prodiit ibid. 1604. 8. una cum Mureti notis ad Sallustium & qvinqve primores Annalium Taciti libros. Deniqve totum Codini opus ad tres illos Codices castigatum cum nova versione sua, & tribus Commentariorum, Observationum & emendationum libris, & dissertatione de imaginibus non manufactis Gretserus vulgavit Paris. 1625. fol. ex officina Seb. Cramoisii. Qvanqvam vero multa recte Gretserus in Codino vidit, multa etiam Meursiano Glossario † Græcobarbaro adjutus potuit rectius interpretari, non minus tamen spicilegium & ipse sat amplum *Jacobo Goaro* præbuit qvi in editione Codini nova Regia Parisiensi 1648. fol. Græca ad duos Codices Bibl. Regiæ & tertium Allatianum emendavit, versionem per singulas paginas castigavit, novasqve pereruditas notas suas in qvibus & Junius aliqvando (ut p. 76.) vindicatur, * addidit. Adjunxit etiam ineditos ante, Officialium Ecclesiæ & aulæ CPolitanæ Catalogos ex MSS. Regiis p. 5. 7. 36. & ex Mazarinianis MAT-

† Goarus in præf. *Qßam infeliciter Junius in elucidanda ßerborum qßibus usus est Codinus, obscuritate desudaßerit*, Meursii *in pluribus locis demonstrat emendatio, & instituta per Gretserum ßersio, ac in amplis disertisqße commentariis ejusdem Codini illustratio: sed cum ea qßa Gretserus ætate ßißebat ßoces illæ neotericæ Græciæ nondum in occiduas partes essent allatæ, propterea ßenia dignus est ßir sane de re literaria bene meritus -- Non enim ille solus est qßi ad scopulos qßos* Meursii glossarium *ex potiori parte ὁλοβάρβαρον exponit, allidat: Is enim cum germanam Græcarum, ac ßulgarium ßocum mentem non sit assecutus, seqßacibus foßeam fecit, in qßam ipse prior lapsus, nisi à recentioris Græcanicæ linguæ bene perito corrigatur, illustretur, ac infinitis propemodum, qßæ possent addi, dictionibus* (uti à *Cangio* postea feliciter & docte præstitum est) *augeatur, facilem adhuc seqßuturis præbebit lapsus occasionem.*

* Non pauca etiam, qvæ pro Junio, socero suo possit reponere, habere se professus est Vossius lib. III. de Historicis Græcis p. 368. testatus insuper præf. ad libros de Historicis latinis Junium novam fuisse molitum Codini editionem solo typographi consilio suppressam, in qva magnam partem erepturus fuisset Gretsero occasionis ita in eum debacchandi.

MATTHÆI *Presbyteri Monachi & Medici* (Μοναχῦ ἰατρῦ † ϗ θύτυ) opusculum versibus scriptum politicis περὶ τῶν ὀΦΦικίων & παλλατίς τῆς Κωνσταντινυπόλεως pag. 8. 38. & alterius ANONYMI, versibus Jambicis p. 40. nec non ex Allatianis p. 9. Præterea Græce & Latinè *Græcorum Episcopatuum* Ματύπωσιν ante octingentos annos à *Leone Sapiente Imp.* digestam & in Caroli à S. Paulo Geographia Ecclesiastica pridem editam, sed per Goarum ad alium codicem castigatam p. 337 - 362. 2) ἀνακεΦαλαίωσιν Πατριαρχῶν καὶ συναρίθμησιν τῶν Ἀποστολικῶν θρόνων pag. 363-381. qvam idem Carolus à S. Paulo è Codice Vaticano dederat: 3) τάξιν προκαθεδρίας τῶν ὑπὸ τὸν Ἀποστολικὸν θρόνον Κωνσταντινυπόλεως τελύντων Μητροπολιτῶν ϗ τῶν ὑπ' αὐτὸς Ἐπισκόπων p. 381-399. ex editione Gretseri ad Codini calcem, p. 113. collata cum MS. Regio & cum jure Græco Romano Freheri p. 90. sq. 4) Ἔκθεσιν βασιλέως Κύρ Ἀνδρονίκυ & Παλαιολόγυ & γέροντ☉, ὅπως νῦν ἔχυσι τάξεως αἱ ὑποκείμεναι μητροπόλεις τῷ Πατριαρχικῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινυπόλεως p. 400-409. Hanc *Andronici Senioris Palæologi Imp.* expositionem primus ad Codini calcem Junius, p. 219. & illius exemplo Gretserus p. 117. ediderat. 5) Ἔκθεσιν νέαν ὅπως νῦν γράΦει ὁ Κωνσταντινυπόλεως Πατριάρχης τῷ Πάπᾳ καὶ τοῖς λοιποῖς Πατριάρχαις καὶ Ἀρχιεπισκόποις, καὶ μὴν καὶ τοῖς καὶ Μητροπολίταις ϗ τοῖς κοσμικὰς ἀρχὰς διϐύνυσιν. *Expositionem novam, quomodo CPolitanus Patriarcha ad Papam, reliquos Patriarchas & ArchiEpiscopos, sed & Metropolitanos, cunctosque seculares dignitates moderantes nunc scribat.* p. 410-419. 6) *Parthenii* Patriarchæ CPol. Epistolam formatam qva prosecutus est Philippum de Harlay Comitem de Cesy, legatione functum Regis Christianissimi ad Turcarum Imp & *Urbani* VIII. Papæ Romani Epistolam ad eundem Harlæum p. 420. seq. Ut ad Codini librum revertar, illius MSS. Codices præter eos qvos jam laudavi etiam Vaticanum, Scoriacensem. & Sfortianum memorat Allatius de Georgiis p. 362. notatqve stylo incomto ac barbaro & qvi ea ætate in populi plebisqve usu erat scripsisse, *Præter enim*, inqvit, *rerum ac nominum difficilem intelligentiam, sæpe etiam ipse modo loquendi agrestis & durosententiam obturbat & obcæcat, quem etiam exscriptorum errata, dictionesque exteræ loco propriarum, doctorum incuria intrusæ reddunt obscuriorem. Pleraque ex Cantacuzeno, aliisque recentioribus Historicis prope verbatim exscripsit, ut inter alios adnotarunt Pontanus * & Gretserus.* 2.

† In MS. Vindobonensi triginta versibus auctiore pro ἰατρῦ legitur ὁικτρῦ. Vide Lambecium III. p. 469 Θύτης vero est hieromonachus. Matthæum hunc post Alexii Angeli tempora scripsisse notat Hanckius II. 8. p. 680. de scriptoribus Byz. Fortasse is haud diversus à Matthæo Blastare.

* Jac. Pontanus ad Cantacuzeni lib. 1. cap 41. pag. 991. Gretserus ad Codinum III. 12. p. 270. edit. Cramoisianæ.

2. Παρεκβολαὶ ἐκ τῆς βίβλου καὶ χρονικοῦ περὶ τῶν πατρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. *Excerpta ex libro Chronico de Originibus CPolitanis* Librum Chronicum intellige *Heſychii* illuſtris de qvo dixi ſupra pag. 241. ubi & de variis hujus libri editionibus, ex illo enim pleraqve verbotenus Codinus expreſſit, cæteris ut Lambecio notatum additis è Glycæ Annalibus, Chronico Alexandrino & alio hactenus non edito Julii Pollucis, Chriſtiani ſcriptoris qvi antiqvo illo Polluce cujus Onomaſticon Commodo Imp. dedicatum habemus, aliqvot ſæculis eſt recentior. Prodiere hæ Codini παρεκβολαὶ primum cum *Georgii Douſæ*, Jani F. verſione Heidelbergæ apud Commelium 1596. 8. & additis *Jo. Meurſii* notis Genev. 1607. 8. deniqve cum verſione & eruditis notis *Petri Lambecii* Pariſ. è typographia Regia 1655. fol. Hic Lambecius longe locupletiſſimam Codinianorum excerptorum editionem dedit, in qva longe plura Græce & Latine exhibentur, collatis Codicibus MSS. compluribus, duobus Holſtenianis, qvorum unum Holſtenius Lambecii avunculus à Peireſcio acceperat, alterum è Vaticano Codice deſcripſerat, tertio Iſ. Voſſii ex Codice Britannico: qvarto Jac. Sirmondi, qvinto Regio Pariſ. & ſexto deniqve Romano è Bibl. Vallicellana. Inde in Lambeciana editione poſt illa de Originibus CPol. ſeqvuntur περὶ τῆς χηματογραφίας Κωνσταντινουπόλεως, *de forma & ambitu Urbis CPolitanæ.* pag. 11. Περὶ Ἀδιαβήνης *De Adiabene* regione Aſiæ ultra Tigridem fluvium, in qva Naphtha provenit. p. 13. Περὶ ἀγαλμάτων, στηλῶν καὶ θεαμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. *De ſignis, ſtatuis* * *& aliis ſpectatu dignis CPoli. ibid.* Qvæ in Lambeciana editione leguntur pag. 19. B. à verbis Εὐφημίας τῆς γυναικὸς usqve ad p. 21. D. & πραοτάτου, ea Græce è Codice Bavarico vulgaverat Gretſerus lib. 3. Obſervationum ad Codinum de officiis cap. 19. qvemadmodum & illa qvæ pag. 23. B. à verbis περὶ & κίονος τοῦ Φόρου usqve ad verba p. 28. C. τὸ αἰδοῖον Φανῆναι μοιχευθείσης, Cæterum qvæ de ſignis ſive ſimulacris Gentilium Codinus hic narrat, deſumſit è Phornuto & Jo. Lydi Philadelphienſis libro necdum edito de Menſibus, è qvo Svidas etiam, ut Lambecio obſervatum eadem hauſit. Reliqva de ſtatuis & rebus in urbe ſpectatu dignis, ad verbum fere deſcripſit ex Anonymi collectaneis Antiqvitatum CPol. qvibus titulus Ὀνόματα σύντομοι χρονικῶς, qvas primus è Codice Regis Galliæ Lambecius cum notis ſuis ad calcem Codini pag. 85-105. vulgavit Græ-

* Pleraqve hujus partis vulgaverat etiam G. Douſa.

Græce, obſervatq; excerptas eſſe è Theodoro Lectore, Papia, Euſebio, Socrate, Marcello Lectore & compluribus aliis ſcriptoribus. Anonymi collectanea eadem longe emendatius ab illo tempore Græce & Latine cum verſione ſua & notis dedit *Franciſcus Combefiſius* in faſciculo rerum CPolitanarum, ad calcem Allatii de Simeonibus, Pariſ. 1664. 4. Cumqve Lambecium in notis illis non raro perſtringat, Lambecius ei reſpondere voluit in nova qvam pollicitus eſt Codini editione, qvam ſupplemento Corporis Hiſt. Byzantinæ ex Bibl. Cæſarea potiſſimum inſtruendo inſerere voluit. Vide lib. 3. commentar. de Bibl. Vindobon. p. 126. Sed illud ſupplementum nunqvam lucem vidit. Seqvitur in prima illa & ultima Lambeciana Codini editione ejusdem ſcriptoris περὶ κτισμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, *de* templis monaſteriis & aliis *ædificiis Cpolitanis* pag. 37 - 64. & περὶ τῆς οἰκοδομῆς & ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας, *De ſtructura Templi S. Sophiæ* & SS. Apoſtolorum pag. 64-74. qvæ pars etiam in Georgii Douſæ editione legitur, ac deniqve περὶ τῶν ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἐτῶν μέχρι τῆς βασιλείας & μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν αὐτῇ τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἁλώσεως τῶν Ἀγαρηνῶν ταύτης. *De annis ab orbe condito usqve ad Imperium Conſtantini Magni: & de iis qui à* Conſtantino Magno *in ipſa urbium regina regnarunt, usque dum ab Agarenis* (A. C. 1453.) *capta eſt.* pag. 75 - 83.

INDEX Scriptorum & aliorum qvorundam, qvi in Codini & alterius Anonymi (qvæ à num. 171. incipunt) Excerptis de Antiqvitatibus CPol. memorantur.

ad numeros marginales editionis Lambecianæ.

Acatus Diaconus Eutychianus 68.
Acuntius Philoſophus, Idolorum Antiſtes 191.
Ἀγγυριανὸς ſive Αγκυριανὸς * χρονογράφος ἐν τῇ δεκαλόγῳ αὐτοῦ 78. 168.
Ἀλεξάνδρου συγγράμματα 206. Anaſtaſius 78. 175.
Apollonii Tyanenſis teleſma ciconiarum 7. alia ejus apoteleſmata 62. ſeq. 77. 129.
Arii mors 45.
Ariſtides Philoſophus 190.
Aſclepiodorus Philoſophus 65. 205.

* Sic conſtanter MSS. licet Lambecio eſt Ἀγκυρανὸς *Ancyranus*. Vide Bandurium pag. 738. 781.

Appianus 63.
Ἀπολλιναρίου καὶ Ἀλεξάνδρου συγγράμματα 206.
Ἀστρονομικὸν ὄργανον, locus CPol 32.
Basilius Camaterus Patriarcha CPol. 164.
Canonaris Philosophus 198.
Chronographi 189. ὁ χρονικὸς 56. Clemens 205.
Constantini M. pœnitentia super Crispo filio interfecto 71.
Constantinus Epistolographus 17.
Cranus Philosophus 64. 205. unus è septem Philosophis qvi Eudociam comitati sunt. Cæterorum nomina: Carus, Pelops, Nerva, Silvanus, Apelles & Curvus. ibid.
Cyprus vel potius Cyrus Rhetor 73. 176. Cyrus Smyrnæ Metropolitanus 113, Cyriacus Patriarcha CPol. 111.
Codini τὰ περὶ κτισμάτων 26.
Demosthenis συγγράμματα 183.
Δίων ὁ τὰ Ῥωμαϊκὰ ἱστορήσας 63.
Elevsius Diaconus Philosophus 17.
Epigrammata 9. 10.
Eusebius Pamphili 196. 206.
Eutropius Sophista. 17. Eutychius Patriarcha CPol. 138. 146.
Eutychianus Grammaticus Protoasecretis 17.
Galenus 47. 189. *legendum* Gallus qvæstor. vide Bandurium p. 495. seq.
Gregorii Theologi vaticinium 95.
Heliodorus Astrologus, Leonis Isauri tempore 113.
Hero Philosophus μαντευόμενος 176. Hiero dicitur 15. 73.
Herodotus Chronographus 71. 173. Herodion. 202.
Hesychius ὁ ταχυγράφος. 17. Hierotheus Astrologus 144.
Himerius chartularius 36. 182.
Hippolytus Chronographus 71. 173. χρονικὸν ἱππολύτου 173.
Homerus 29. πολλοὶ τῶν ἱστορικῶν 128. 145.
Joannes Antiochenus 119. Icasiæ κανόνες & στιχηρά. 128.
Joannes Historicus 205. ὁ διακρινόμενος 196. 199.
Joannes Philosophus (Astrologus) 36. 183. Josephus Studita κανόνων ποιητὴς 104.
Οἱ τόμοι τοῦ Λέοντος τοῦ μεγάλου 205. vide & 195.
Ὁ Λογύριος * Astronomus 68. 205. Marcus Metropolita Ephesi 169.
Marcellus ὁ ἀναγνώστης 171. Maximianus Astrologus 144.
Menander Cretensium vates 74. 177. Μιλί-

* Alii Codices ὁ Λογύριος vel Ὁλγύριος. Vide Bandurium p. 472. Lambecius malebat Ὁλύβριος ὁ Ἑλληνικός.

Μιλίχιος ὁ χρονογράφος 206.
Modeſtus Patriarcha Hieroſol. 70. Nectarius Patriarcha CPol. 116. 123.
Oracula 1. 9. 108. 123. 176. 180.
Panodorus Ægyptius 91. Paulus Patriarcha CPol. 123.
Τὰ παπίᾳ συγγράμματα 194. videndum num per papiam (qvod dignitatis nomen eſt) intelligat Jo. Cantacuzenum.
Οἱ τὰ πάτρια & Βυζαντίδα συγγεγραφότες 4. Paulinus 117.
Philippus ἔπαρχος 201. 202. at verba φίλιππος ἱστόρησεν nolim cum Combefiſio reddere *ſcripſit*, ſed *retulit*.
Φιλόδωρος vel φιλόχορος ὁ λογιστὴς, 67. 211. Philodorum habet etiam Anonymus Bandurianus, etſi Bandurius p. 598. intelligit Philochonum hiſtoricum qvi apud Athenienſes fuerit unus è Decemviris λογισταῖς ſive curatoribus Reip.
Phorton & Marcion Philoſophi Romani 12.
Plumbatus Philoſophus 210.
Plutarchus ἐπισολογράφος Juſtiniani Imp. 134.
Proclus Patriarcha CPol. 25. diſcipulus S. Chriſoſtomi 99.
Προμύθιος Alexandrinus Hiſtoricus 206.
Romani Imp. Novellæ 157.
Secundi Philoſophi ἐλεγεῖα 38. 210. Sergius Patriarcha CPol. 130.
Socrates 197.
Sozomenus 205. 206. Synodus II. CPol. 123.
Doctores τετραδίται CPol. 89. 92. Taraſius Patriarcha CPol. 121.
Theodoretus 74. 176. 206. Theodoſius Patriarcha Antioch. 163.
Theodorus ἀναγνώστης 36. 182. 183. 190. 206. alias Studita 104.
Theodorus ὁ Δεκαπολίτης 157. Vide infra p. 489.
Theodorus Thebanus Philoſophus 91. Theophilus Philoſophus 122.
Troilus Rhetor 17. alius protoveſtiarius 93. cubicularius Juſtiniani 139. 143.
Verſus Poëtæ 187. emendati in Combefiſii edit. p. 16.
Vigilius Aſtronomus 54.
Urbicius de re militari ſcripſit tempore Anaſtaſii Dicori, A. 180. poſt conditam CPolin n. 84. alius protoveſtiarius 73.
Zacharias Patriarcha Hieroſol. 70.

Subjicitur in calce voluminis ἑρμηνεία τῶν ὀφφικίων τ῀ς ἁγίας καὶ μεγάλης ἐκκλησίας ἃ διερμηνεύθησαν κ῀ τάξιν. ANONYMI explicatio Officiorum S. ac magnæ Eccleſiæ CPol. juxta eorum ordinem: qvam *Bernardus Medonius* Toloſas è MS. Codice Caroli Monchalli ArchiEpiſco-

copi Tolosani primus edidit, latinamqve versionem suam & glossarium, atqve in margine notulas adjunxit.

Exstat qvoqve, sed qvam Lambecius merito omisit, ab eodem Codino versa Græce *Missa Gregorii I. Papæ*, qvam cum illa Græca interpretatione (utraqve lingva, non Græce tantum ut Warthonus scribit) Paris. 1595. 8. edidit Fed. Morellus, qvocum illam communicaverat Joannes à S. Andrea, Ecclesiæ Parisiensis Canonicus. In Bibliotheca Barberina memoratur præterea editio Paris. 1583. 8. qvam non vidi. Exstat & Græce & Latine in Frontonis Ducæi Auctario Bibl. Patrum Paris. 1624. fol. T. 2. pag. 125. & in Bibl. Patrum Paris. 1644. T. XII. *Scias Lector*, inqvit Allatius de Georgiis pag. 362. *hanc eandem Missam multo auctiorem & perfectiorem legi in Bibl. Barberina Cod. 75. qvæ tamen dicitur ab EMANUELE CHRYSOLORA esse in Lingvam Græcam conversa.* Λειτουργία μεταγλωττισθεῖσα ἀπὸ λατινικῆς ἁπαλέκτου εἰς τὴν ἑλληνικὴν, ὑπὸ κυροῦ Μανουὴλ τοῦ χρυσολωρᾶ. Initium idem est qvod in illa qvæ Codino tribuitur: ὁ μέλλων ἱερουργήσειν ἱερεὺς &c.

Prodiit etiam cum Codino Lambeciano ejusdem EMANUELIS CHRYSOLORÆ * Epistola ad Joannem Palæologum Imp. qva σύγκρισις sive comparatio veteris ac novæ Romæ continetur pag. 107-126. Græce & Latine, cum ejusdem Lambecii versione. Seqvuntur deinde sed Græce tantum binæ ejusdem Emanuelis jam ὁμογένους Epistolæ ad Johannem Chrysoloram & Demetrium Chrysoloram Româ scriptæ & Græciæ absentiam Romæ laude solantes.

In

* Hic est qvi ex Græcia à Turcis opprimi cœpta, virisq; ejus nobilibus & eruditis inter primos Græcas literas in Latium reduxit & in Italia ipse substitit, cum Johannis Palæologi nomine legationem pro auxilio adversus hostes impetrando obiisset. Docuit Græcas literas Venetiis primum, deinde Florentiæ & Romæ ac tandem Ticini, atqve è vita decessit Constantiæ A. C. 1415. Ejus Epitaphium Lambecius Epistolis præmisit, qvod etiam legitur in Historia Concilii Constantiensis, qvam viro præstantissimo Hermanno ab Hardt debemus T. I. p. 10. seq. Addes si vis Jovii elogia p. 41. Martinum Crusium lib. V. Germano Græciæ p. 234. (ubi etiam de Johanne Chrysolora Francisci Philelphi socero, viro itidem doctissimo) Isaaci Bullartii Academiam scientiarum T. I. pag. 265. Hanckium de scriptoribus Byz. lib. I. cap. 37. Kœnigium in Bibl. Pauli Freheri theatrum virorum illustrium &c. Hujus Emanuelis Chrysoloræ *Erotemata Grammatica* prodierunt Græce Argentor. 1516. 4. Venet. 1549. 8. & cum latina versione Paris. apud Wechel. Cæterum non dubito librum Chrysoloræ *de antiqua & nova Roma* qvem Gesnerus Græce refert exstare in Bibl. Medicea, & qvem Vulcanius voluit in lucem dare, illam ipsam Epistolam prolixiorem esse qvam Lambecius Græce & Latine edidit. Ejus de *processione Spiritus* S. contra Græcos qvod laudat Allatius contra Creygthonum, minor non editum esse in ejusdem Græcia Orthodoxa. Incipit: Ῥωμαίοις γράφων.

In notis ad Codinum pag. 187. Lambecius Græce publicavit ineditam ante *Omtionem* habitam à PHOTIO CPolitano Patriarcha *in Encæniis novæ Ecclesiæ* * B. Virginis à Basilio Macedone post A. C. 879. qvo restitutus est Photius, in Imperatorio palatio CPolitano Calendis Maji dedicatæ. Titulus est: Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἔκφρασις τῶν ἐν τοῖς βασιλείοις νέας ἐκκλησίας τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος οἰκοδομηθείσης. Incipit: Φαιδρὸν ὁρῶ τὴν παρούσης ἡμέρας τὸν σύλλογον. Eandem orationem Græce & Latine cum versione sua dedit Franciscus Combefisius in manipulo rerum CPolitanarum, ad calcem Allatii de Simeonum scriptis Paris. 1664. 4. pag. 304. seq. De Photii Bibliotheca & aliis scriptis infra suo loco.

De LEONIS Imp. Oraculis, qvæ à Lambecio ad calcem Codini subjuncta sunt, vide si placet qvæ dicta sunt hoc ipso capite pag. 364. seq.

De LEONE Grammatico dictum superius pag. 380.

Ex scriptis qvæ ad id temporis inedita idem Lambecius in notis ad Codinum laudat vel profert, sunt notanda *Fragmentum de turribus vocalibus Byzantii*, qvod è MS. Bibl. Regiæ Paris. affert n. 4. Aliud fragmentum *de promontorio Chalcedonensi* ἠραίῳ qvod deinde corrupte ἠρίον dictum est. num. 122. *Anonymus Chronographus Græcus* qvi in Bibl. Regia asservatur. num. 9. 18. 46. *Acta Græca Sylvestri primi*, *Papæ* num. 14. 56. 57. 68. *Asclepiodoti* τέχνη ταικτική. num. 65. *Anonymi de septem Synodis brevis narratio*, qvam post Codini libellum περὶ κτισμάτων in duobus Vaticanis MSS. reperit & num. 78. integram Græce edidit Lambecius. *Julii Pollucis Chronicon* è qvo prolixus locus de Constantino M. & instauratione Byzantii affertur num. 12. *Joannis Lydi* Philadelphiensis περὶ πολιτικῶν ἀρχῶν num. 154. & περὶ μηνῶν. n. 26. 27. 28. 29. 31. 32. 63. *Lexicon antiquum Græcum* ex Bibl. Segvieriana n. 18. *Manuelis Philæ Epigramma in B. Virginem* n. 116. *Nicetæ Rhetoris Oratio de passione S. Stephani, & corporis ejus inventio* n. 99. *Nicephori Callisti syntagma de miraculis ad fontem templi S. Mariæ editis & de*

* In vita Basilii scripta à Constantino Porphyrog. n. 55. templum illud sive νέα βασιλικὴ ἐκκλησία condita traditur in honorem CHristi, Michaëlis Archangeli & Eliæ Thesbitæ.

ejus templi structura, MS. in Bibl. Vaticana memoratur n. 116. *Procli in Cratylum Platonis.* n. 27. & *in Parmenidem.* n. 65.

XVI. JOANNIS ANAGNOSTÆ Thessalonicensis, de occupata & erepta Venetis A. C. 1430. * per Muratem II. Turcarum Principem Thessalonica, ad amicum scripta aliqvot post urbem captam annis, sæpius illo id desiderante, narratio exhibetur Græce & Latine in Allatii συμμίκτοις p. 318-380. Confer Hanckium de Hist. Byz. scriptoribus lib. 1. cap. 38.

Ex NICOLAI Patriarchæ Monodiâ de excidio Thessalonicensi A. C. 904. facto nonnulla affert Allatius notis ad Acropolitam p. 248. De illo excidio supra pag. 351.

XVII. De *Vita Basilii Macedonis*, qvam nepos ejus Imperator doctrinæ omnis cultor instauratorqve locupletissimus CONSTANTINUS *Porphyrogenitus*, Leonis Sapientis F. scripsit, dixi itidem supra p. 349. Nunc cætera ejus scripta recensere juvat, nam qvæ de Imperatore ipso qvi ab 6. Jun. A. 912. sub tutoribus vel cum matre Zoë aut Romano socero, & ab A. 946. ad 959. solus præfuit, dicenda sunt, ex Annalium sæculi decimi scriptoribus rectius Lector petet, sive veteres illi sint Zonaras, Cedrenus, Glycas aliiqve, & continuatores Theophanis, Simeon Magister, Georgius Monachus, Leo Grammaticus, Jo. Scylitzes &c. sive recentiores Baronius, Spondanus, Antonius Pagi &c. & qvi de Imperatoribus copiosos commentarios edidere Jo. Cuspinianus &c. & qvi Constantini hujus vitam singulariter composuit Martinus Hanckius de scriptoribus Hist Byz. lib. 1. cap. 25.

1. Exstant igitur ejus ad filium Romanum (à qvo deinde veneno impie sublatus est) *de administrando Imperio liber* scriptus (ex parte * saltem) A. 6457. (CHristi 949.) indictione septima, & A. 6460. (CHRISTI 952.) indictione decima. Hunc primus è Codice Palatino, qvi prius Baptistæ Egnatii fuit, edidit *Joannes Meursius* cum versione sua & castigationibus Lugd. Bat. 1610. 8. Deinde aliis Con-

* Vide Allatium de Simeonibus p. 188.

* Cap. 27. εἰσὶ δὲ μέχρις τοῦ σήμερον, ἥτις ἐστὶν ἰνδικτιῶν ἑβδόμη, ἔτη ἀπὸ κτίσεως κόσμου ϛύξ. ἀφ' ἧς ἐμερίσθη ἡ Λογγοβαρδία, ἔτη 6. & cap. 45. μέχρι τοῦ σήμερον, ἥτις ἐστὶν ἰνδικτιῶν ι', ἔτη ἀπὸ κτίσεως κόσμου ϛύξ. ἐπὶ τοῦ βασι-

Constantini hujus scriptis præmissum Lugd. Bat. 1617. 8. Novissime eundem librum recudi curavit V. C. *Anselmus Bandurius* Tomo priore Imperii Orientalis, addita versione passim à se interpolata & emendata, suppletisq; in ea integris capitibus 23. & 24. de Iberia & Hispania, qvæ utpote nimis corrupta interpretari Meursius non fuerat aggressus. Græca Bandurius castigavit ex MS. membranaceo Bibl. Regiæ 2661. scripto annis abhinc qvingentis, cujus ope qvam plurimas mendas sustulit, eruditas & copiosas addidit notas, præmisitqve tabulam Geographicam Imperii Orientalis, concinnatam à Geographo celeberrimo Gvillelmo Insulano (*de l' Isle*), qva facies ejusdem qvalis fuit sub Constantino Porphyrogenito & ejus prædecessoribus, apte repræsentatur.

2. *Tactica* sive βιβλίον Τακτικὸν, τάξιν περιέχον τῶν κατὰ θάλατταν καὶ γῆν μαχομένων. liber Tacticus, mari terraq; pugnantium ordinationem continens. Primus edidit sed Græce tantum & castigationibus suis illustravit idem *Jo. Meursius* ex Codice Bibl. Palatinæ, cum aliis Constantini qvæ jam recenseo scriptis Lugd. Bat. 1617. 8. Palatinus ille Codex descriptus fuit è Vindobonensi, de qvo Lambecius VII. pag. 201. In Codice Veronensi, qvem Latine vertit illustriss. Marchio, *Scipio Maffejus*, tribuitur Constantino, Romani Imp. filio qvi præfuit ab A. C. 976. ad 1028.

3. Περὶ Θεμάτων *de Thematibus* ** *Imperii Orientalis & Occidentalis libri II.* Ex his librum priorem de thematibus Imperii Orientalis primus è codice Tho Clementis Angli, Medici Mechliniensis edidit & versionem suam notasqve addidit *Bonav. Vulcanius*, Lugd. Bat. 1588. 8. apud Franciscum Raphelengium. Liber posterior de thematibus Occidentis sive Europæ, qvem & ipse editurum se Vulcanius receperat notis ad Agathiam p. 4. primus *Fed. Morellus* vulgavit cum versione sua & notis Paris. 1609. 8. Utramqve Vulcani & Morelli

βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Ῥωμάνου τῶν φιλοχρίστων καὶ πορφυρογεννήτων βασιλέων Ῥωμαίων. Romanum intellige non socerum Constantini sed filium, illum ipsum cui liber inscribitur πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ῥωμανὸν τὸν Θεοσεφῆ καὶ Πορφυρογέννητον βασιλέα. De Porphyrogeniti elogio videndus præter Cangium & alios Seldenus lib. 1. de titulis honorum cap 5 Gisbertus Cupenus libro qvarto Observationum cap. 1.

** Θέματα veluti *imposita* præsidia, vocatæ sunt legiones militum. Hinc eodem nomine denotatæ sunt Provinciæ ipsæ in qvibus Legiones in præsidiis locatæ fuerunt. Atqve eo sensu vocabulum istud Constantinus accipit etiam in libro de administrando Imperio ut c. 27. περὶ τοῦ θέματος Λογουβαρδίας.

relli editionem Meursius conjunxit & cæteris Constantini scriptis addidit Lugd. Bat. 1617. 8. Novissime hos duos libros *Anselmus Baldurius* paullo ante mihi laudatus, ex Codice Regis Galliæ 2431. in charta bombycina ante annos 500. exarata castigavit, versionem novam, sive ex veteri plurimum interpolatam adjunxit, præmisitqve *Gvilelmi Insulani* tabulam Geographicam, qvæ Imperium CPolitanum qvale ab Heraclii ævo fuit per θέματα digestum exhibet. Prodiit Bandurii Imperium Orientale, cujus Tomo priore, libri Constantini Porphyrog. ut posteriore editoris notæ continentur, Paris. 1711. fol. Non minus in his duobus libellis pulchram provinciarum & populorum qvi Imperio CPolitano parebant notitiam, eorumqve origines, & antiqvitates Constantinus complectitur, qvam libro de administrando Imperio de aliis etiam gentibus qvæ adjuvare illud vel lædere bello atqve infestare possent, qvemadmodum & earum origines, mores & instituta pacis belliqve exponit, unde non immerito librum illum tanqvam thesaurum servare se scripsit Egnatius, * cujus Codex MS. deinde pervenit in Bibl. Palatinam, ex qvo ipso Codice librum de administrando Imperio Meursius vulgasse se testatur.

4. *Novellæ constitutiones XIII.* cum versione & castigationibus *Jo. Leunclavii* ex ejus jure Græco Romano T. 1. lib. 2. pag. 103. seq. & T. 2. in libro Novellarum pag. 139. seq. Francof. 1596. fol. α) *de alienatione fundorum*, cujus constitutionis Cedreno etiam memoratæ duo

* Jo. Baptista Egnatius Venetus, libro 2. de Principibus Romanis, ubi de Constantino Porphyrogenito: *Hic à litteris optimisque disciplinis non abhorrens, quas pæne extinctas ab interitu vindicabit, librum Romano filio reliquit, in quo summam totius Imperii, sociorum omnium fœdera; hostium vires, rationes, consilia explicuit, quem nos in Bibliotheca nostra, tanquam thesaurum, servamus, in quo multa de Venetis etiam ipse disserit.* Aliud exemplar hujus libri MS. qvod in Bibliotheca Reip. Venetæ diligentissime custodiri memorat Gyraldus dialogo V. de Poëtis pag. 282. *Hujus Constantini liber ille celebratus est, quem moriens Romano filio reliquit, in quo summam totius Imperii, sociorum fœdera, hostium vires quæ & quantæ essent, aliaque omnia ad Imperium spectantia complexus est, quem librum hodie Venetorum Resp. in sua peculiari Bibliotheca diligentissime custodiri facit.* Codicem Regis Galliæ, qvo usus Bandurius, laudavit Casaubonus præf. Polybio præmissa ad Henricum IV. *Servatur in locupletissima illa Tua, DOMINE, & vere Regia Bibliotheca, Constantini Augusti Porphyrogeniti liber - - Dignum opus quod Majestatis Tuæ jussu publicam aliquando lucem adspiciat.* Vide ibi, si placet, plura in ejus libri commendationem.

duo exempla paululum diversa una cum synopsi ejus à Mich. Attaliata composita afferuntur. β) *de potentibus in prædia pauperum* * *succedentibus* γ) *de militibus*, δ) *de restitutione pretii militarium prædiorum*, ε) *de fuga mancipiorum*, hujusqve Novellæ argumentum ς) *de non deferendo judico ab iis qui actionem instituunt, & de his qui ad tres menses vel annum absunt.* ζ) *de eo quod judices civiles nihil accipere debeant* η) *de sportulis* περὶ ἐκταγιατικῶν. ϑ) *de consvetudinibus.* ι) *de testamentis aperiendis.* ια) *de consvetudinibus scribæ.* ιβ) *De his qui cædes committunt gladio, vel magnis fustibus, vel lapidibus, idque consulto.* ιγ) *De secundis, tertiis & quartis Nuptiis.* Duodecimam constitutionem ediderat etiam sed capite mutilam *Enimundus Bonesidius* in juris Orientalis libro I. p. 19. (Paris. 1573. 8.) qvem vide etiam pag. 15. ubi de alia Constantini hujus constitutione περὶ τῦ ἀναθεματίζεσθαι τὺς ἀποστάτας καὶ μιλταρίυς. Constitutio XIII. περὶ πολυγάμων, adversus qvartas nuptias, eodem loco legitur pag. 16. seq.

Hisce in Meursiana Constantini opusculorum editione Lugd. 1617. 8. (post p. 252. IV. *constitutiones Novellæ* subjiciuntur qvas è Codicibus Regiis edidit auctiores melioresqꝫ *Carolus Labbeus* cum nova versione & castigationibus Paris. 1606. 8. α) περὶ στρατιωτικῶν *de militaribus fundis, quam dictavit Theodorus* Patricius & Qvæstor Decapolitanus. β) *De fundis Armenicis aliorum & homicidarum.* γ) *de sportulis, de aperiendis testamentis, & de eo quod certus ac definitus consvetudinum modus esse debeat.* Hanc dictavit *Theophilus* Patricius & Qvæstor. δ) *De sportulis, qua abrogatur superior constitutio*, permittens judicibus & scribæ sportulas accipere. Hanc dictavit *Theodosius* (idem qvi antè *Theodorus*) Patricius & Qvæstor Decapolitanus.

5. Leonis Sapientis & Constantini Filii ἐκλογὴ τῶν νόμων, *Delectus Legum compendiarius* ex MS. Palatino & Jo. Sambuci descriptus, & cum latina *Leunclavii* versione editus in jam laudato ejus jure Græco Romano T. 2. pag. 79 - 134. Numerus anni qvo publicatus hic delectus fuit, corruptus est, & pro στμζ legendum σϕμζ qvi respondet Anno CHristi 939. qvo Constantinus delectum Legum à Patre Leone fieri cœptum promulgare potuit.

De *Basilicis*, Basilii Macedonis & Leonis sapientis auspicio digestis, & à Constantino Porphyrogenito recognitis, dicen-

* Meminit Codinus Orig. CPol. n. 157. edit. Lambecii.

di locus erit infra libro VI. ubi etiam de operis illius Synopsi & aliis Græcis JCtis.

6. Διήγησις περὶ τῆς πρὸς Ἄυγαρον ἀποσταλείσης ἀχειροποιήτου θείας εἰκόνος Χριστοῦ καὶ θεοῦ ἡμῶν. *Narratio de Imagine CHristi ab ipso ad Avgarum Edessæ Regem missa & Edessâ CPolin translata A. C.* 944. Latine legitur apud Aloysium Lipomannum atqꝫ inde apud Surium ad 16. Augusti. Græce ex Regio Codice una cum nova versione sua notisqve primus vulgavit *Franciscus Combefisius* in fasciculo Originum & antiqvitatum CPol. pag. 75 - 101 Paris. 1664. 4. Conjecturam Lipomanni & Baronii (ad A. 944. n. 14.) qvi narrationem hanc Constantino Romani filio tribuunt, refellit præter Combefisium Hanckius de scriptoribus Hist. Byz. pag. 475. seq. & Antonius Pagi in Critica Baroniana ad A. C. 944. n. 5. seq. Exstat etiam hæc narratio MS. in Bibl. Vindobonensi, vide Lambecium VIII. pag. 195. seq. & p. 198. ubi refertur Anonymi additamentum de illa imagine culta Edessæ anteqvam CPolin transferretur. Incipit: περὶ τοῦ ἐν Ἐδέσσῃ ἀχειροποιήτου καὶ θείας μορφῆς.

7. *Orationem MS. de translatione reliquiarum* S. *Chrysostomi* laudat Allatius de purgatorio pag. 71. ad Georgium Acropolitam pag. 201. de consensu p. 281. & de Simeonibus pag. 111. Incipit: τί τερπνότερον καὶ νῦν ὁρωμένου θεάματος, ἢ τί λαμπρότερον τῆς παρούσης ἡμέρας; Titulus est: λόγος ἡνίκα τὸ καὶ Χρυσόμυ ἱερὸν σκῆνος ἐκ τῆς ὑπερορίας ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων ἀπετέθη.

8. *Theophanis Historiam* Constantini jussu *continuatam* memoravi supra pag. 349.

9. Supereſt præcipuum opus, qvod non ab ipso Constantino qvidem elaboratum, at egregio consilio ejus atqve auspiciis per varios viros peritos digestum est, κεφαλαιωδῶν ὑποθέσεων sive *Collectaneorum* & *Excerptorum* Historico Politicorum & Moralium sub capitibus sive titulis LIII. * dispositorum, conqvisitorumqve ex probatissimis qvi-

* Auctor præfationis, singulis Excerptorum titulis præmissæ: Ὁ τῆς πορφύρας ἀπόγονος Κωνσταντῖνος ὁ ὀρθοδοξότατος καὶ χριστιανικώτατος τῶν ποτε βεβασιλευκότων, ὀξυωπέστερον πρὸς τὴν τῶν καλῶν κατανόησιν διακείμενος, καὶ δραστήριον ἐσχηκὼς νοῦν, ἔκρινε βέλτιστον εἶναι καὶ κοινωφελὲς, τῷ τε βίῳ ὀνησίφορον, πρότερον μὲν &c. *Constantinus Porphyrogenita Imperator omnium qui unquam fuerunt recta fidei tenacissimus & Christianissimus, ingenio præditus ad rerum pulchrarum perceptionem acutissimo, ea denique præstans intelligentia, ut facile quidvis ad effectum perduceret, illud primo fore optimum esse ratus & bulgo omnibus utile, ut libros undique ex omnibus Orbis partibus doctri-

qvibusqve Hiſtoricis omnis ætatis monumentis. Ex tribus hiſce & qvinqvaginta titulis non niſi duo, neqve illi integri plane ad nos pervenerunt, vigeſimus ſeptimus περὶ πρεσβειῶν, *de legationibus*, & qvinqvageſimus περὶ ἀρέτης καὶ κακίας, *de virtute & vitio*. Tituli de legationibus alteram partem à *Johanne* qvodam *CPolitano* digeſtam ex Bibl. *Antonii Auguſtini* ArchiEpiſcopi Tarraconenſis vulgavit *Fulvius Urſinus* Græce Antwerp. 1582. 4. cum notis. In hac parte exſtant παράβολαὶ excerpta è *Polybio* pag. 1-228. è *Dionyſio* Halicarnaſſeo p. 295--312. è *Diodoro Siculo* p. 313.--333. ex *Appiano* p. 334-372. & è *Dione Caſſio* pag. 373-447. Alteram partem ejusdem tituli de legationibus, ex recentioribus paullo Hiſtoricis excerpta complexam & ab *Davide Hæſchelio* ex Codice Bavarico 204. pridem vulgatam recenſui ſupra p. 230. ſeq. nunc tantum ex proœmio adſcribam catalogum ſcriptorum è qvibus illa Collectaneorum pars concinnata fuit: Εἰσὶ δὲ ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων χρονικῶν. α', Πέτρου Πατρικίου καὶ Μαγίστρου, β', Γεωργίου μοναχοῦ χρονικῆς, γ', Ἰωάννου Ἀντιοχέως. δ' Διονυσίου Ἁλικαρνασσέως Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας. ε', ς' Πολυβίου Μεγαλοπολίτου καὶ Ἀππιανοῦ, ζ', Ζωσίμου Ἀσκαλωνίτου, η', Ἰωσήπου Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας, θ' Διοδώρου Σικελιώτου, ι' Δίωνος Κοκκιανοῦ, ια', Προκοπίου Καισαρέως, ιβ', Πρίσκου Ῥήτορος, ιγ', Μάλχου Σοφιστοῦ, ιδ', Μενάνδρου προτέκτορος, ιε', Θεοφυλάκτου ἀπὸ ἐπάρχων καὶ ἀντιγραφέως καὶ Σιμοκάττου.

Tituli de virtutibus & vitiis qvi in toto opere fuit qvinqvageſimus, priorem partem ex Inſula Cypro nactus *Nic. Fabricius Peireſcius* communicavit cum *Henrico Valeſio*, qvi ex eâ qvæ digna luce videbantur

doctrina varia refertos congereret, deinde vaſtam illam librorum molem, qvæ lectores enecabat, cum præſertim moleſta plerisqve omnibus & tædii plena ea res videretur, in partes minutas putavit diſtribuendam, & luculentam utilitatem, qvæ poterat inde percipi, oculis hominum exponendam. Adeo ut hoc delectu habito majori attentione & aſſiduitate lectioni incumbere ſtudioſi queant, & ſermonis facundiam altius ac penitius animo imprimere. Hoc amplius Imperator magno & felici conatu opus univerſum in ὑποθέσεις διαφόρους tractatus *diverſos numero* tres & qvinqvaginta *cenſuit diſtribuendum, in qvibus* ἅπασα ἱστορικὴ μεγαλουργία, *qvicqvid magnificum habet Hiſtoria, includam continetur, neqve ineſt qvicqvam Hiſtoriæ inſertum, qvod partitionem hanc in hoſce tractatus effugerit. Neqve vero ob diviſionem ſententiarum ſeries operis totius ullo modo corrumpitur, verum ſervat hæc ſynopſis, vel ut verius dicam hæc rerum cognatarum* οἰκείωσις *ſive adunatio in ſingulis partibus concinnandis unicuiqve tractatui convenientem rationem.*

selegit & cum versione sua notisqve doctissimis & fragmentis Polybii, Nic. Damasceni & Dionis singulari studio à se collectis vulgavit Paris. 1634. 4. In his excerptis (qvæ vulgo appellantur Peireſciana) leguntur selecta loca ex *Polybio* pag. 9--197. *Diodoro Siculo* pag. 221-413. ex *Nicolao Damasceno* περὶ τῆς ἰδίας βίου καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀναγωγῆς p. 414. 489. ex *Dionysio Halicarnassæo* pag. 529-545. ex *Appiano* pag. 465-567. ex *Dione Cassio* pag. 569-769. ex *Johanne Antiocheno*, Monacho pag. 778-853. Excerpta cæteroqvi erat hæc collectaneorum pars ex scriptoribus qvatuordecim, qvi pag. 5. seq. hoc ordine recensentur: Εἰσὶ δὲ ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων χρονικῶν α΄, Ἰωσήπου ἀρχαιολογίας, β΄, Γεωργίου Μοναχοῦ, γ΄, Ἰωάννου τοῦ ἐπίκλην Μαλέλα χρονικῆς, δ΄, Ἰωάννου Ἀντιοχέως χρονικῆς ἱστορίας, ε΄, Διοδώρου Σικελιώτου καθολικῆς ἱστορίας, ς΄, Νικολάου Δαμασκηνοῦ καθολικῆς ἱστορίας, ζ΄, Ἡροδότου Ἁλικαρνησέως. η΄, Θουκυδίδου, θ΄ Ξενοφῶντος Κύρου παιδείας καὶ ἀναβάσεως Κύρου καὶ Παρυσάτιδος. ι΄, Ἀρριανοῦ Ἀλεξ - - - ιά Διονυσίου Ἁλικαρνασέως Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας, ιβ΄, Πολυβίου τοῦ Μεγαλοπολίτου Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας. ιγ΄, Ἀππιανοῦ Ῥωμαϊκῆς τῶν ἐπίκλην βασιλικῆς, ιδ΄, Δίωνος Κοκκιανοῦ Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας. Additur: καὶ οἱ ἑφεξῆς ἐν τῷ δευτέρῳ τεύχει ἐπιγράψονται. *Sequentes auctores in altero* (hujus nempe tituli) *volumine recensebuntur.* Unde patet non integrum titulum de Virtutibus & vitiis, sed priorem tantum ut dixi ejus partem in manus Valesii incidisse, qvi ea libertate uti non dubitavit ut in his eclogis & ordine scriptores alio poneret, & ea qvæ vel jam edita exstarent, vel indigna essent editione, omitteret ac rescinderet.

Ex deperditis hujus operis titulis primus fuit, ut in præfatione diserte traditur, περὶ βασιλέων ἀναγορεύσεως, *de Imperatorum Regumqve renunciatione.* Cæterorum ultra viginti ab Hœschelio & Valesio observatorum hæc est notitia, literarum ordine à me descripta:

Περὶ ἀνακλήσεως ἥττης *De restitutione exercitus victi.*
περὶ ἀνδραγαθημάτων *De fortiter factis.* p. 442. edit. Valesii. & 473.
περὶ γάμων *De Nuptiis.*
περὶ γνωμῶν *De sententiis.* pag. 258. edit. Valesii & 225.
περὶ δημηγοριῶν *De Concionibus sive Orationibus* id. p. 87.
περὶ ἐθνῶν *De Gentibus.*
περὶ ἐθῶν *De moribus.*
περὶ ἐκκλησιαστικῶν *De Ecclesiasticis rebus, personisqve.*

περὶ

περὶ ἐκφράσεως *De deſcriptionibus.* Svid. in σάμβυκες.
περὶ Ἑλληνικῆς ἱστορίας *De Hiſtoria Græca* (Gentili.)
περὶ Ἐπιβοῶν *De imploratione auxiliorum.*
περὶ ἐπιβυλῆς *De inſidiis.*
περὶ ἐπιστολῶν *De Epiſtolis.*
περὶ κυνηγεσίας *De venatione.*
περὶ νίκης *De victoria.*
περὶ οἰκισμῶν *De coloniarum deductione.*
περὶ παραδόξων, *De miris & inopinatis.* pag. 121. edit. Valeſii.
περὶ πολιτικῶν διοικήσεως, *De rerum civilium adminiſtratione.*
περὶ στρατειῶν *De expeditionibus militaribus.*
περὶ στρατηγημάτων *De ſtrategematis* pag. 34. & 42. edit. Valeſ. & 437.
περὶ στρατῶν *De exercitibus.*
περὶ συμβολῆς, *de præliis.*

10. Conſtantini qvoqve hujus juſſu *Theophanes* qvidam *ſynopſin* totius *artis Medicæ* ex Oribaſii potisſimum ſcriptis collectam ſeptem libris, ſive capitibus 296. digesſit, & eidem Conſtantino inſcripſit. Incipit procœmium: Ἰὰς προσαγείσας ἐπιστολὰς παρὰ τῆς σῆς θειότητος, ἐκ θεοῦ Αὐτοκράτορ, περὶ τῆς τῶν ἰατρικῶν θεωρημάτων συναγωγῆς ἔπεμψα καὶ τὸ παιδάριον &c. Exſtat hoc opus aliqvoties Græce MS. in Bibl. Cæſarea Vindobonenſi. vide Lambecium lib. VI. pag. 114. 116. 157.

11. Eidem Conſtantino debemus *Collectionem Hippiatricorum* ſive *de Veterinaria Medicina libros duos*, capitibus 129. diſtinctos, ex ſcriptoribus pluribus hujus generis collectos & è Græco *Latine* verſos editosqve Pariſ. 1530. fol. interprete *Joanne Ruellio* Sveſſionenſi, qvi rei veterinariæ nomenclaturam & brevem Diodori de ponderibus & menſuris tractationem ſubjunxit. *Græce* hi primum vulgari ſunt à *Simone Grynæo*, Baſil. 1537. 4. MS. Codex plenior & alio ordine digeſtus fuit in Bibliotheca Cardinalis Seripandi atqve inde in Wittiana. Inſignis etiam codex ac vetuſtus membranaceus exſtat Cantabrigiæ in Bibl. Collegii Emanuelis, qvo uſum ſe teſtatur V. C. Petrus Needhamus in luculenta ſua, de qva mox, Geoponicorum editione. *Italice* etiam lucem viderunt Venet. 1543. 8. & Gallice per *Johannem Maſſeum* Campanum Pariſ. 1563. 4. Sed en tibi indicem Auctorum

è qvibus Græci libri de veterinaria Medicina collecti sunt, qvorum aliqvos, Absyrtum, Chironem & Pelagonium laudat etiam P. Vegetius digestorum artis Mulomedicinæ latinus scriptor, de qvo dixi in Bibl. Latina lib. III. cap. 12.

INDEX Scriptorum è qvibus Græci Hippiatricon sive veterinariæ Medicinæ libri jussu Constantini Porphyrogeniti collecti, & qvi in illis memorati sunt.

concinnatus à me ad paginas editionis Græce Basileensis.

Achaicus Nicænus, ad qvem Absyrti sive Apsyrti Epistola pag. 38.
Ælianus ad qvem scribit idem Apsyrtus pag. 110. Διάπορα Αἰλιανέ.
M. Æmilius Hispanus, Decurio, ad qvem scribit Apsyrtus p. 175.
Africanus p. 268. *caput ρκδ. petitum ex Africani cestis f. 293. b. edit. Paris.*
Agathocles Hippiater ad qvem Apsyrti Epistola p. 98.
Agathotychus 7. 18. 109.
Ammonius Hippiater, Alexandrinus 33. ad qvem scribit Apsyrtus pag. 33. 129.
Anatolius 7. 55. 58. 144. 149. 192.
Antipater Alexandrinus, Hippiater, ad qvem Apsyrti Epistola 152.
Apellas Laodicensis Hippiater ad qvem scribit Apsyrtus p. 86.
Apion Alex. ad qvem idem scribit p. 42.
Apolloniades Hippiater ad qvem scribit idem pag. 158.
Apollophanes amicus Apsyrti ad qvem ejus Epistola pag. 246.
Apsyrtus (Prusæensis vel Nicomediensis Bithynus, qvi Constantini M. * ætate ἱππιατρικὸν βιβλίον teste Svida scribit) ad Sabinum. pag. 10. 1. 21. 29. 33. 37. 38. 41. 50. 53. 57. 60. 62. 64. 65. 70. 71. 72. 80. 82. 84. 85. 86. 87. 88. 90. 94. 97. 98. 100. 108. 110. 122. 139. 148. 151. 152. 166. 167. 177. 179. 180. 184. 190. 195. 196. 210. 213. 214. 217. 220. 223. 224. 232. 239. 244. 249. 256. 257. 281. 288. 290. 294. 296. 297. 298. 299. 300.
Ejus Epistola ad Hippiatrum qvendam p. 146. ad Achaicum, Ælianum, Æmilium, Ammonium, Antipatuum, Apellam, Apionem, Apolloniadem, Apollophanem, Arcaditem, Arun-

* Militasse sub Constantino Magno in Scythia ad Istrum, notat Cangius ex Eudocia Macrembolitissæ Joniis MSS.

Aruntium, Aſclepiaddem, Bebium, Cajum, Celerem, Chæream, Damam, Damnatum, Degmium, Deman, Demetrium, Dionyſium, Dium, Epiphanium, Eudoxum, Frontones, Gallum, Hegeſagoram, Himerium, Herodionem, Juſtum, Q. Lollium Marullium, Marcum, Marium Decurionem, Memnonem, Menecratem, Numenios, Orionem Marcellum, Papiam, Paſicratem, Poſidonium, Poſtumium Ducem, Rufum Octavium, Sabinum, Secundum, Sennam, Getulium Severum, Statilium Stephanum, Tiberium Claudium Heraclidem, & Valentem. Vide ſingula hæc nomina ſuo loco.

Arcadiites ad qvem ſcribit Apſyrtus 70.

Archedemus 284.

οἱ ἀρχαῖοι 53. παλαιοτέροις εἴωθε 156. ταῦτα μὲν ἐκείνοις εἴρηται μεγάλοις ἀνδράσιν 120. ἵνα ᾖ μὴ δόξωμεν τῶν πρὸ ἡμῶν μεγάλων ἀνδρῶν ἐκβάλλειν τὰς ἀφορισμούς 121.

Archelaus 275.

Ariſtophanes Byzantius Hiſtoriam Ariſtotelis de animalibus in compendium miſit 4.

Ariſtoteles 173. ejus περὶ Φύσεως ζώων 4.

Armeniorum antidotus 185.

Arſipus ad qvem Pelagonii Epiſtola pag. 145.

Artemas τομεὺς ad qvem ſcribit Apſyrtus pag. 164.

Aruntius Corinthius, ad qvem Apſyrti Epiſtola p. 147.

Aſclepiades ad qvem Epiſtola Apſyrti pag. 1. & 133.

Aſtrampſychus librum veterinarium de aſinorum curatione ſcripſit, teſte Suida.

Avxano, Αὐξάνων Hippiater 130.

Azanites 299.

Baſſus ad qvem ſcribit Hierocles p. 2.

Bebius Decurio ad qvem ſcribit Apſyrtus p. 222.

Beretius inter Veterinarios Medicos laudatus à Tiraquello.

Cajus Hippiater Alexandrinus, ad qvem Apſyrti Epiſtola p. 243.

Caſſius 28. idem forte cujus exſtant problemata.

Celer ad qvem Epiſtola Apſyrti 270. Δέσποτα Κέλερ.

Celſus 177.

Chæreas Alexandrinus ad qvem Apſyrtus ſcribit pag. 138.

Chiron 7.

Cimon vide infra, Simon.

Cleodamus Achnæus ὁ περὶ ἱππικῆς καὶ πωλοδαμαστικῆς γράψας. Stephanus Byz. in Ἄχναι.
Cleomenes Libycus 80. 94.
Cleomenes Lindius inter Veterinarios laudatus à Tiraquello.
P. Coccejus Juſtus. vide Juſtus.
Damas Laodicenſis, Hippiater, amicus Apſyrti cujus ad eum Epiſtola p. 65. 240.
Damnatus τομεὺς ad qvem ſcribit Apſyrtus p. 64.
Degmius, πλαστικὸς ad qvem idem p. 60.
Demetrius Apſyrti avus, Hippiater, ad qvem ſcribit p. 41.
Democritus.
Didymus.
Diophanes.
Dioclis ὑγιεινὰ ἀπαγγέλματα ad Regem Antigonum 235.
Dionyſius τομεὺς ad qvem ſcribit Apſyrtus pag. 29.
Dioſcorides 191.
Dius Hippiater, ad qvem civem ſuum ſcribit Apſyrtus p. 156.
Elenus, vide Helenus.
Epicharmus Syracuſanus pecudum medicinas diligentiſſime conſcripſit teſte Columella VII. 3.
Epiphanius Hippiater ad qvem eſt Apſyrti Epiſtola, p. 88.
Eudoxus τομεύς, ad qvem Epiſtola Apſyrti p. 238.
Eumelus Thebanus 12. Hippiater 38. 7. 27. 29. 40. 44. 47. 59. 61. 63. 82. 100. 107. 141. 142. 160. 166. 184. 189. 202. 217. 244. 248. 249. 254 257. 264. 274. 289. 294. 300. 301. bis 302. bis.
Euripides 2.
Julius Fauſtus Vide Julius. Florus, φλῶρος p. 177.
Fronto Epheſius, Hippiater, ad qvem ſcribit Apſyrtus p. 197. alius Julius Fronto, Centurio ad qvem p. 200. alius Cariſtanus Fronto ad qvem p. 53. alius Valerius Fronto ad qvem idem p. 183.
Gajus Alexandrinus. Vide Cajus.
Gallus ad qvem Apſyrtus ſcripſit. Δέσποτα Γάλλε. p. 252.
Georgius Gemmyngenus Germanus, quem inter veterinarios refert Tiraquellus c. 31. de Nobilitate p. 404.
Getulius Severus. Vide, Severus.
Gregorius 75. 307.

Hege-

Hegesagoras Medicus (κράτιστος ἰατρὸς) ad qvem exstat Apsyrti Epistola pag. 186.
Helenus Hippiater 207.
Hemerius sive Himerius potius 31. Apsyrti ad eum Epistola 140. Hippiater. ibid.
Heracleon Chiliarchus ad qvem scribit Apsyrtus 182.
Tiberius Claudius Heraclides. Vide, Tiberius.
Herodion Alexandrinus Hippiater ad qvem Apsyrti Epistola p. 211.
Herophilus equarius Medicus apud Valerium Max. IX. 15. 2.
Hesiodus 172.
Hierocles * 2. 13. 27. 34. 38. 40. 43, 52. 58. 61. 62. 63. 65. 67. 70. 80. 81. 83. 84. 85. 86. 87. 91. 94. 97. 99. 101. 105. 114. 121. 130. 132. 133. 136. 139. 140. 142. 144. 145. 148. 151. 152. 153. 155. 156. 157. 159. 164. 165. 167. 170. bis. 171. 172. 174. 178. 179. 182. 184. 187. 190. 192. 195. 196. 197. 198. 199. 201. 204. 205.

Libri 5ti Pars Altera

* Jo. Pearsonius præf. ad Hieroclem alterum, qvi in aurea carmina scripsit: *In XVI. Geoponicorum libro tria capita sunt quæ* Φεροκλέους *nomen præ se ferunt: sed cum liber ille ad rem veterinariam pertineat,* Ἱεροκλέους *legendum esse ostendunt Hippiatrica. Binos autem libros scripsit Hierocles* περὶ τῆς ἵππων θεραπείας, *hoc est,* de Morbis eqvorum curandis, *ut ipse testatur in Proœmio ad secundum Hippiatricorum capite sexagesimo; eosque à Basso rogatus cum confecisset, eidem postea dedicavit. Suntque hi duo libri quasi fundamenta Collectionis Veterinariæ, ad quorum formam methodumque reliquorum Epistolæ aut* ἀποσπασμάτια *redigi videantur. Fuit autem Hierocles ille non* ἱππιατρὸς, *aut inter equites Cæsarianos in armis versatus, ut Absyrtus, & Theomnestus, sed Jurisprudentiam coluit, & causis agendis in foro operam dedit. Locuples ipse mihi testis in Operis Proœmio.* ἀλλ' εἰ καὶ κατακούειν ἡμᾶς ἑτέρων νῦν ἐχρῆν, ἔν τε δικαστηρίοις παρέχειν χρείαν τοῖς δεομένοις, καὶ σπουδὴν περὶ ταύτας ποιεῖσθαι τὰς διατριβάς· οὐκ ἀτιμαστέον γε ὅμως τὴν σὴν ἀξίωσιν, ἄριστε Βασσε. Etiamsi nos alios potius audire hoc tempore oporteat, & in judiciis copiam nostri postulantibus præbere, atqve hisce exercitiis operam dare; non tamen negligendum fuit optime Basse, qvod tu reqviris. Ethnicum fuisse constat ex his ejus verbis pag. 3. κεκλήσθω δὲ ἡμῖν συμφορεῖς τοῦ λόγου τοῦδε Ποσειδών τε ἵππειος, ἀνθρώπων γένους σωτὴρ Ἀσκλήπιος ᾧ πάντως που καὶ ἵππων μέλει· εἰ δεῖ τι χείρωνος τοῦ Κενταύρου καὶ τῶν ἐν Πηλίῳ διατριβῶν ἀξίως μεμνῆσθαι. Hippiatrica sub Hieroclis nomine edidit Jo. Masseus, *l' art veterinaire ou grande mareschalerie d' Hierocles auteur Grec, contenu en trois livres, par Jean Masse Champenois* Paris 1563. 4. Hieroclis Epistolam ad Titum de signis & notis eqvorum MS. in Codice Regis Galliæ 195. teste Labbeo pag. 100. Bibl. novæ MSS.

205. 209. 210. 212. 213. 214. 216. 217. 218. 219. 220. 222. 223. (ἐν δευτέρῳ βιβλίῳ 97. primi libri finis p. 171. ἐν συντάγμασι φαρμάκων 205. 213.) 224. 232. 235. 239. 241. 243. 257. 270. 274. 285. 289. 291. 294. 297. 298. 300. 303. bis 304. ἐν τῷ δευτέρῳ μὲ βιβλίῳ 52.
Hieron 21.
Hieronymus 67. Libycus 13. 84. 86. 122. 204. 205.
Himerius vide Hemerius.
Ἱππασίᾳ Ἠλείᾳ σύνταγμα, Hippasi Elei compositio 303.
Hippocrates mulomedicus 21. 28. 41. 59. 74. 85. 86. 109. 125. 131. 148. 155. 161. 167. 199. 204. 206. 221. 242. 245. 264. 270. 285. 297. 301. 303.
Ad Hippocratem Hippiatrum Apsyrti Epistola p. 70.
Julius Faustus Decurio, ad qvem scribit Apsyrtus p. 163.
Laurentius Rusius, &
Leontius Tiraquello inter Veterinarios memorati.
Litorius Beneventanus 26.
Q. Lollius Marullius ad qvem scribit Apsyrtus p. 150.
Lucius ad qvem scribit Pelagonius 279. 293.
Macedonum ὀξεόκολλον 181.
Mago Carthaginiensis 95.
Orion Marcellus. Vide Orion.
Verus Marcellus. vide Verus.
Marcus Hippiater ad qvem scripsit Apsyrtus 90. 260. Alius Marcus Marius decurio ad qvem p. 253.
Mecco, Μήκκων ὁ παλαιὸς 173.
Memnon Hippiater, ad qvem scribit Apsyrtus p. 156.
Menecrates Clazomenius ad qvem Epistola ejusdem Apsyrti p. 226.
Nephon 18.
Sextus Numenius ad qvem Apsyrti Epistola p. 39.
Numenius Hephæstionis F. Callipolites ad qvem scribit Apsyrtus pag. 119.
Numenius Alexandrinus ad qvem idem scribit pag. 153.
Rufus Octavius ad qvem Epistola Apsyrti pag. 228.
Orion Alexandrinus ad qvem scribit Apsyrtus pag. 8. Orion Marcellus, ad qvem Apsyrti ejusdem Epistola p. 226.
Osantri & aliorum Hippiatrica memorat Labbeus p. 122. Bibl. novæ MSS.

Orion

Pamphilum sæpe allegari in Hippiatricis scribit Clariss. * Needhamus qvod ægre mihi persvadeo, licet inter scriptores Veterinarios refertur etiam à Tiraqvello de nobilitate c. 31. p. 405. & in Catalogo Hippiatricis Græcis Basil. edit. præmisso. Mihi qvidem ne unus qvidem in illis occurrit locus è Pamphilo repetitus.

Papias Hippiater Antiochenus ad qvem Epistola Apsyrti p 237.

Paficrates Alexandrinus Hippiater, ad qvem Apsyrti Epistola p. 247.

Pelagonius 8. 22. 23. 24. 31. 42. 56. 75. 82. 89. 90. 95. 100. 107. 126. 136. 143. 154. 155. 167. 176. 178. 185. 191. 207. 215. 216. 221. Ἀρσίππῳ ἰδίῳ χαίρειν 145. ad Lucium Epistola p. 279. 293.

Pindarus 3.

Pistorius sive Πιστήριος Siculus 24.

Posidonius ad qvem scribit Apsyrtus pag. 134.

Ad Postumium Ducem, Apsyrti Epistola 259. Ποστομίῳ δακὶ (leg. δακὶ) χαίρειν.

Qvintiliorum Georgica 4.

Qvintus Lollius Marullius. Vide Lollius.

Rufus Octavius ad qvem Apsyrti Epistola p. 228. *Alius Jordanus Rufus Calaber miles, cujus liber de cura equorum MS. in Codice Thuaneo 431.*

Sabinus ad qvem Apsyrtus scripsit pag. 10.

Sarmatarum mos castrandi eqvos 67.

Julius Saturninus. Vide Julius.

Secundus Hippiater ad qvem Epistola ejusdem Apsyrti p. 71. 94.

Sennas centurio, Hippiater ad qvem scribit Apsyrtus p. 156.

Getulius Severus, ad qvem Epistola p. 263.

Simon. Τά τε Σίμωνος ἀκόλουθα τῆς ἱππασίας αὐτοῦ τρόπους ἐν τῷ παρ' Ἀθηναίοις ἐλευσινίῳ χαράξαντος καὶ σημήναντος ἐν τοῖς χήμασι. 3. Athenienses 173. 261. Male *Cimon* hic dicitur apud Svidam in Ἄψυρτος & Κίμων ubi ἱπποσκοπικὸν ejus βιβλίον θαυμάσιον commemorat. Et apud Tzetzem Chil. IV. versu 483. ἱπποτροφία Μεγακλῆς καὶ Κίμων Ἀθηναῖοι. Rectius Simon in Hippiatricis hisce, tribus locis & apud Svidam in τρίλλη, & apud Clementem Alex. VII. Strom. pag. 761. Plinium XXXIV. 8. Julium Pol-

* Testatur notis ad Geoponica se usum vetusto Codice MS. Hippiatricon è Bibl. Collegii Emanuelis Cantabrig.

Pollucem II. 4. sect. 12. & antiqviorem his omnibus Xenophontem libro de eqvitatu.
Statilius Stephanus Medicus, ad qvem scribit Apsyrtus p. 143.
Stratonicus 202. 220.
Tarentinus (Heraclides) 4. 220.
Theomnestus 16. 31. 45. 69. 73. 81. 84. 85. 92. 99. 106. 108. 123. 130. 141. 143. 167. 185. 190. 205. 215. 229. 236. 237. 250. 254. 268. 297. 302.
Tiberius 20. 27. 72. 90. 96. 101. 137. 168. 169. 191. 208. 227.
Ad Tiberium Claudium Heraclidem Clazomenium Epistola Apsyrti p. 258.
Titus ad qvem scripsit Hierocles. Vide supra in Hierocle.
Tyrannius Varro, ad qvem Apsyrtus scribit pag. 37. Τυραννίῳ Βάρωνι χαίρειν.
Valens Decurio ad qvem scribit Apsyrtus p. 131.
P. Vegetius, latinus Mulomedicinæ scriptor, Græcos hujus argumenti auctores consuluisse se non diffitetur, sed paucos laudat de nomine. Ita vero in præfatione: Licet proxima ætate & *Pelagonio* non defuerit & *Columellæ* abundaverit dicendi facultas, verum alter eorum (*Columella*) cum rusticæ rei præcepta conscriberet, curas animalium levi admonitione perstrinxit: alter (*Pelagonius*) omissis signis causisqve morborum, qvasi ad doctissimos scriberet, tam magnæ rei fundamenta neglexit *Chiron* vero & *Absyrtus* diligentius cuncta rimati, eloqventiæ inopia ac sermonis ipsius vilitate sordescunt. *Citatur Chiron Centaurus ad eodem Vegetio lib. I. cap. 17. lib. IV. cap. 8. & 13. 14. 27. Pelagonius IV. 13. 27. & Absyrtus IV. 13. 14. 22. 27. Alios Mulomedicos sive κτηνιάτρους scriptores de nomine ab eo allegari non memini. E latinis Columellam laudat & præf. Celsum III. 4. p. 42.*
Verus Marcellus ad qvem Apsyrti Epistola p. 57.
Xenophon Athenienſis, Grylli F. περὶ ἱππικῆς p. 3. 261.

12. Deniqve certum est & *Noni* Medici compendium, de qvo Volum. XII. hujus Bibl. p. 685. & Anonymi *de diæta* de qvo Cangius p. 102. ad Zonaram, & *Geoponica* etiam jussu & auspiciis *Constantini* hujus *Porphyrogeniti* collecta fuisse, ut eos fugerit ratio, qvi de *Constantino Magno*, vel ut Cornarius de *Constantino Pogonato* cogitarunt. Certe Constantino nostro Leonis Sapientis filio soli & ex asse competit elogium, qvod auctor hujus συναγωγῆς in præfatione ad Constantinum scripta ait eum omne genus doctrinæ & omnes

omnes disciplinas summo studio instauraſſe, vocatqve eum τερπνὸν τῆς πορφύρας ἀπάνθισμα, qvibus verbis ad Porphyrogeniti appellationem aperte alludit. Ecqvis vero Constantini hujus jussu qvem etiam XX. 6. verbis, ὦ τιμιώτατε, alloqvitur auctor, collectionem ipsam composuerit, atqve opus hoc in *XX. libros* distributum, (qvorum primores duodecim sunt de agricultura, octo postremi de cura rei pecuariæ) ex variis scriptoribus ita digesserit, * adhuc puto esse incertum. Cum enim plures ante illam ætatem de agricultura non modo ipsi scripserint, sed etiam collectanea ejusmodi ex aliis scriptoribus composuerint, facile factum est ut illis adscriberetur hoc opus, qvi recte nominari potuere inter eos è qvibus ipsum est congestum. Sic *Cassio Dionysio Utícensi* fuerunt qvi hos libros tribuerent, qvoniam nimirum XX. libros de re rustica ex XXVIII. libris Magonis Carthaginiensis Punice scriptis contractos & Græce compositos Varro lib. 1. de re rustica commemorat. Alii ut Joannes Harduinus ad Plinium suspicantur *Vindanionium Anatolium Berytium* esse auctorem, qvoniam Photius ejus συναγωγὴν γεωργικῶν ἐπιτηδευμάτων commemorat Codice CLXIII. qvam ait libris XII. digestam esse ex Democrito, Africano, Tarantino, Apulejo, Florentino, Valente, Leone, Pamphilo ac Diophane, & in qvibus hi dissident, in illis Leoni plurimum tribui. Non dubium est primoribus duodecim Geoponicorum qvæ exstant libris fundi loco hos duodecim libros Vindanionii fuisse, qvi in illis jam sub Vindanionii, jam Anatolii jam Berytii nomine allegatur, at hujus qvam habemus Georgicon collectionis auctor non possit esse ille Vindanionius scriptor Photio antiqvior, nedum qvi tot sæculis eum anteceſſit Dionysius Uticensis, cum Geoponica qvæ habemus, Constantini Porphyrogeniti tempore, hoc est centum amplius post Photium annis collecta esse constet. Supereſt *Cassianus Bassus* Scholasticus, à qvo γεωπονικὰς hasce ἐκλογὰς congestas esse multi viri docti sibi persvaserunt, MStorum ut videtur Codicum auctoritate persvasi. Itaqꝫ Basso eas tribuunt Erasmus adagio *alaudæ in nido*, Hadr. Junius lib. 1. cap. 20. & lib. 6. cap. 1. Animadversionum & in adagiis p. 164. & 288. Nicolaus Rigaltius ad Artemidorum p. 30. & præfat. ad Demetrii ἱεροσκοπικόν, Barthius XXI.

* Varias sententias recensui pridem in Decade Decadum edita Lipsiæ L. 1689. 4. capite ultimo sive centesimo. Videndæ etiam C. V. Petri Needham prolegomena Geoponicis præmissa & Placcii τῷ μακαρίτῃ theatrum Pseudonymorum n. 716. Cangius ad Zonaram p. 101.

23. Adversar. Tho. Gatakerus p. 33. Adversar. & ad Antoninum pag. 86. Bodæus à Stapel notis ad Theophrastum de plantis passim, qvo in opere non pauca Geoponicon loca erudite illustrat, & Salmasius qvi novam illorum editionem ex Codicibus Palatinis adornare voluit, libro de annis climactericis p. 839. & proœm. ad Solin. & p. 1269. & ad Theocriti syringem p. 214. & ad jus Atticum p. 370. atqꝫ alibi in suis scriptis. Pridem etiam in Bibliothecæ Gesnerianæ continuatione scripsit Simlerus, *Cassiani Bassiani* (leg. *Bassi*) *librum vetustissimum MS, dici apud Monachum quendam in Italia latitare, putariqꝫ eundem esse qui nunc Constantini Cæsaris nomine de agricultura circumfertur.* His adde qvod V. C. Petrus Needhamus testatur in Codice MS. Barocciano Geoponicon libro 2. præfigi hunc titulum: ἐκ τῶν περὶ γεωργίας ἐκλογῶν Κασσιανοῦ Βάσσου γεωπονικὸν βιβλίον δεύτερον περιέχει τάδε. Marqvardus qvoqꝫ Gudius qvi editionem Basileensem cum tribus Codicibus Bibliothecæ Palatinæ collatum nactus fuit (è qvo Geoponica post scriptores latinos de re rustica à se editos, emendatius vulgare constituerat Commelinus) & postea eandem A. 1669. contulit cum MS. Chartaceo in 4. Bibliothecæ Gottorpiensis Ducis Serenissimi Holsatiæ, titulum operis ita concipit: Γεωπονικὰ ἐκ τῶν περὶ γεωργίας Ἐκλογῶν Κασσιανοῦ Βάσσου γεωπονικόν. Sed ex hoc ipso titulo suspicari potius licet Bassum hunc non ipsum esse Geoponicon auctorem, sed ipsum etiam referendum inter eos, è qvibus Geoponica qvalia hodie exstant aliqvis post eum Constantini Porphyrogeniti tempore collegerit. Nam qvod ajunt hunc esse illum Bassum ad qvem scripsit Hierocles Hippiater, ut non pugnem verum esse, contra illorum sententiam militat Hierocles enim iste, ut supra notavi, Ethnicus scriptor & Porphyrogeniti ævo superior fuit, neqve ipse Hippiatrica collegit. Deinde Cassianus si esset Geoponicorum qvalia hodie habemus auctor & collector, atqve se ipse de nomine allegasset, certe allegasset freqventius qvam bis, siqvidem de eodem argumento scripsisse se voluisset ostendere, & majoris momenti observationes è libro suo produxisset. Itaqve suffragari non dubito Mausaco qvi A. 1615. ad Plutarchum de fluminibus p. 194. *Nec adhuc constitutum est*, inqvit, *quis Geoponicorum verus auctor. Nam de Cassiano Basso quod dicunt, non est verum, licet Hierocles Medicus veterinarius ad eum scripserit. Multo minus quæ de Vindanionio Anatolio Berytio* &c. Minus etiam verisimilis eorum sententia, qvi *Florentino* hos libros institutionum Agriculturæ tribuunt, est enim Florentinus inter

inter eos è qvo Vindanionium sua collegisse Photius scribit, atq; idem ni fallor, qvi in Hippiatricis decurtato nomine φλῶρος appellatur. Neqve ita intelligendus vir præstantissimus Franciscus Redi in libro de generatione insectorum p. 74. *Sed Juba Libyæ Rex apud Florentinum libro decimo quinto Institutionum Agriculturæ, attributarum Constantino Pogonato Imperatori*, ac si Florentinum is librorum horumce auctorem habuisset, sed allegat tantum Florentini locum libro XV. Geoponicon capiti 2. insertum, in qvo Juba citatur. Primoqve loco ponitur hic Florentinus inter eos, è qvibus etiam Geoponica qvæ habemus collecta traduntur in argumento libri 1. qvod in MS. Gottorpiensi inscribitur: ἐπιγραφὴ τῶν ὀνομάτων τῶν περὶ γεωργίας συγγραψάντων. Sunt autem nomina hæc: συνείλεκται δὲ ἐκ τῶν Φλωρεντίνου καὶ Οὐινδανιωνίου, καὶ Ταραντίνου, καὶ Ἀνατολίου, καὶ Βηρυτίου, καὶ Διοφάνους, καὶ Λεοντίου, καὶ Δημοκρίτου καὶ Ἀφρικανοῦ παραδόξων, καὶ Παμφίλου καὶ Ἀπουλήιου, καὶ Βάρωνος καὶ Ζωροάστρου, καὶ Φρόντωνος, καὶ Παξάμου, καὶ Δαμηγέροντος * καὶ Διδύμου καὶ Σωτίωνος καὶ Κυντιλίων. Ne objectet qvis Cassiani Bassi nomen in his non fore omissum nisi ipse Cassianus collectionis hujus esset auctor, nam ex indice scriptorum infra subjiciendo apparebit longe plures scriptores esse in hoc proœmio non nominatos, ex qvo plurima tamen Geoponicis inserta sunt. Viderit porro Colomesius, qvi in Gallia Orientali pag. 194. pollicitus est se de Geoponicis plura dicturum fuisse in Critico Gentili. Certe auctor collectionis hujus gentilis non fuit sed Christianus, ut jampridem in Decade Decadum Lipsiæ sub Jo. Alberti Fabri nomine edita ** annotavi. Qvanqvam vero-

* Ita hoc nomen scribitur in qvatuor Codd. MSS. non Δαμογέροντος.

** Verba pace Lectoris adscribere liceat: *Alia de auctore Geoponicon quæ certo affirmare possim non habeo, quam Christianum fuisse, ut constat ex præfatione & ne alia memorem ex his libri* I. *verbis*: Atqve hoc experientiâ qvidam affirmant, qvod à septima Martii ad qvartam decimam tempestas rigidior fere fieri consveverit, nam his diebus innumeri Martyres paganis traditi cum beluis decertarunt. *Deinde CPoli scripsisse, quod probari potest ex lib. I. cap.* 11. *ubi recenset quænam astra singulis mensibus cum sole occidant. Item ex libro XII. ubi quid quovis mense in climate CPolitano serendum vel plantandum sit, docet Antiochiæ aliquando fuisse, ibique Camelopardalin ex India allatam vidisse se testatur XVI.* 22. *Libro autem XV.* non solis, *inquit*, rusticæ rei studiosis utilia colligere allaboravi, sed Philologis qvoqve librum meum accommodare volui. *Inprimis hoc fecisse videtur libro XI. in quo varias Mythologias recensuit. Hoc etiam monendum est, quod vulgo fere negligi video, quædam nomina scriptorum capitulis inscripta merito suspecta & non suo loco posita videri, & collectorem aliorum sententias*

vero Christianus fuit, tamen etiam τερατώδη qvædam † inserere non neglexit, qvæ in Vindanionio jam olim reprehendit Photius, inseruit tamen ita, ut non probaret, verum disertis verbis †† rejiceret. Inter scriptores nusqvam meminit *Heronis* de qvo Gyraldus in Pythagoricorum Symbolorum interpretatione T. 2. Opp. pag. 650. *Quod de faba Simeon, idem & Plinius in naturali Historia & Suidas afferunt &* Heron *in secundo rei rusticæ libro, ex Geoponicis Didymi ut videtur. Adjungit idem Heron, quod in earum flore auspicium quoddam lugubre inveniatur. Hunc Heronem secutus est Constantinus Imperator, seu quisqvis ille fuit qui totidem quot* Heron *libris, hoc est XX. de tota re rustica scripsit, qui & illud quoque prodidit, Amphiaraum primum à fabis abstinuisse, ob vaticinia & somnia.* Ejusdem Heronis meminit Gvil. Philander ad Vitruvii II. 9. *Constantinus Imp. qui ex utriusque linguæ auctoribus γεωπονικων i. e. de re rustica Græce libros XX. scripsit, &* Heron *qui ante illum totidem.* Clarius etiam idem Gyraldus de re nautica cap. 4. T. 2. pag. 650. *Heron Græcus scriptor diligens, ut qui ex utriusque linguæ auctoribus libros viginti de re rustica scripsit, &*

tias suis perumq; non auctorum quos sequitur verbis exprimere, uti id multis argumentis confirmare possem, nisi minus necessarium existimarem Libri III. capite 13. quod è Paxamo desumtum esse traditur, hac de re, *inquit*, in alio meo Georgico opere libro tertio capite 27. plenius actum reperies, *quæ verba non Paxami sed collectoris esse putaverim. Libri XX. capite 6. pleniorem de omnium piscium generibus tractationem in aliud tempus rejicit.*

† Tale est qvod VIII. 31. scribit Homeri Iliad. θ. versum 170. ad primum haustum recitatum non sinere ut aliqvis inebrietur. Et X. 87. ait versum Iliad. ε. 387. arboribus adscriptum impedire ne fructus decidant. Lib. XIV. cap. 5. serpentes columbarium deserturos esse si qvatuor ejus angulis inscribas nomen Ἀδαμ qvæ primæ literæ sunt vocum ἀνατολὴ, δύσις, ἄρκτος, μεσημβρια, qvæ orientem, occidentem, septentrionem & meridiem denotant. Libro XX. c. 18. ut pisces innumeri confluant, inscribenda ostreæ nomina Ἰαὼ, Σαβαὼθ, & ostream esse abjsciendam in mare vel fluvium. Lib. VII. cap. 14. efficacissimum adversus vini corruptionem remedium esse, si dolio θεῖα ista γράμματα inscribantur ex Psal. XXXIV. 8. *Gustate & videte quoniam suavis Dominus.* Vel si verba eadem pomo insculpantur, pomumqve in ignem abjiciatur. Lib. X. cap. 88. fructus integros in arboribus conservari si adscribantur versa Psalmi I. *Et erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo, & folium ejus non defluet.*

†† Lib XII. cap. 5. cum ex nescio qvo scriptore retulisset mures ex agro fugari, si charta ante solis ortum injiciatur adscriptis verbis: ἐξορκίζω τὰς μῦς τὰς ἐνταῦτα &c. *hoc*, inqvit auctor, *adscripsi ne quid reliquisse viderer. Non probo autem hæc omnia μὴ γένοιτο. Et omnibus auctor sum, ne ad ridicula ejusmodi animum intendant.*

& quem eſt imitatus ut puto Conſtantinus ille Imperator, qui locupletius rem ruſticam totidem libris & totidem pleraque verbis, iisdem ferme ex auctoribus complexus eſt. Et dialogo V. de Hiſtoria Poëtarum p. 283. *Videndum & ſane conſiderandum an hujus Conſtantini Imp.* (Leonis fil.) *libri viginti ſint de tota re ruſtica, qui hodie leguntur, ex diverſis ac variis ſcriptoribus concinnati: cujus argumenti & ordinis, viginti alii leguntur ſub* Heronis Philoſophi *nomine.* Illius ni fallor qvi Heraclio imperante vixit, & de cujus aliis ſcriptis dixi lib. III. cap. 24. §. 6.

Geoponicorum editiones.

Græca unica exſtat *Jo. Alexandri Braſſicani* ſtudio in lucem edita una cum Ariſtotelis libris duobus de plantis, & Sim. Grynæi præfatione, Baſil. apud Robertum Winter 1539. 8. Codex MS. è qvo editio hæc curata fuit, à Braſſicano deinde pervenit ad Jo. Oporinum, inde ad Jo. Sambucum ac deniqve illatus eſt Bibliothecæ Cæſareæ, ut teſtatur Lambecius II. pag. 539. ſeq. & VI. pag. 163 ſeq.

Latine vertit *Janus Cornarius* ex uno Codice omni inſcriptione carente, qvem *Matthæus* ei *Aurogallus* Boëmus ſuppeditaverat. Prodiit hæc verſio uno ante Græcam editionem Baſil. anno, ex officina Frobeniana 1538. 8. & recuſa eſt Venetiis eodem anno, & Lugd. 1541. 8. Poſteriores libros octo, qvi pecorum curam tangunt, poſt Cornarium & longe majori (ut ait Voſſius *) cura qvam ille transtulit *Andreas à Lucuna* Secobienſis, additis etiam caſtigationibus in interpretationem octo illorum librorum Cornarianam, Colon. 1543. 8. Plura tamen etiam Lacunam præteriiſſe vel perperam accepta ab eo eſſe, notavit Clariſſ. Needhamus. *Latini Latinii* qvædam ad editionem Lugdunenſem obſervationes occurrunt in ejus Bibliotheca profana pag. 28. ſeq. Etiam à *Jo. Ruellio* translatos fuiſſe Conſtantini de agricultura libros leges in elogiis Sammarthani, ſed editamillius interpretationem non puto, qvemadmodum nec *Burgundionis*, à qvo ſchedia aliquot Geoponicon latine verſas ſcribit Laurentius Pignorius in ſymbolis Epiſtolicis p. 159.

Germanice Geoponica interpretatus eſt *Michaël Herrius*, recognovit *Lud. Rabus* Memmingenſis A. 1551. mihi in manibus eſt editio tertia Argentorat. 1566. 8. Das Veltbau oder das Buch von der Veltarbeit &c.

* Voſſius libro de Philoſophia p. 53.

Italicè, Petrus Laurus, Mutinensis, Venet. 1542.
Gallicè, Antonius Petrus, Narbonensis. Pictav. 1545. Lugd. 1557.

Deniqve lucem vidit insignis & singulari studio adornata editio *Græcolatina* V. C. *Petri Needhami*, * Cantabrig. 1704. 8. Is enim hortante illustri Jo. Moro, Norvicensi tunc temporis, hodie Eliensi Episcopo, cui opus etiam est inscriptum, Græca ad qvinqve MSS Codices integros & duos mutilos contulit suppeditatos ipsi ex Bibliothecis Bodlejana & Cottoniana, adhibuitqve qvæ in variis Codicibus suis notaverant Isaacus Casaubonus, Saracenus Jani Antonii Saraceni frater, Janus Gruterus & Tho. Gale. Latinam vero Cornarii versionem variis in locis recognovit atqve interpolavit, notasqꝫ & castigationes atqve scriptorum rerumqve indices locupletissimos addidit. Testatur etiam se habuisse varias Lectiones è duobus Codicibus Palatinis, longe plures tamen & passim non contemnendas adhuc desiderari observo, qvi cujus supra jam memini nactus sum è libris Gudianis editionem Græcam Geoponicon collatam cum MSS. tribus Palatinis & qvarto Gottorpiensi. De Cæsareis MSS. consulendus Lambecius II. p. 537. VI. 163. VII. p. 183. *Marquardum Gudium* qvoqve novam hujus operis editionem molitum colligas ex Epistolis ejus pag. 195. ubi notæ Gudii in Geoponicos memorantur. Qvemadmodum de *Salmasio* Mausacus ad Plutarchum de fluminibus pag. 195. *Legitimum illius collectionis Geoponicæ parentem nemo mortalium qui hodie vivunt patefacere potest, nisi unicus ille Claudius Salmasius, quem opus istud longe melius & auctius dare posse tam constat nobis qvam omnibus Remp. literariam ei multum debere.* Sed jam indicem scriptorum è qvibus collecta Geoponica sunt, Needhami industriam secuti subjiciamus. Nam alios veteres deperditos de re rustica scriptores recenset Fulvius Ursinus in Virgilio cum scriptoribus Græcis collato pag. 82. seq. cujus locum integrum exhibui in supplemento Bibliothecæ latinæ, ubi de Maronis Georgicis sermo mihi fuit.

INDEX Scriptorum quorum excerpta leguntur, aut qui laudantur in Geoponicis.

depromptus ex editione Cantabrigiensi.

Africanus lib. II. Cap. 18, 28. IV. 2. V. 24, 30, 48, 49. VII. 9, 14, 29. 30, 31. IX. 8, 14. X. 9, 16, 30, 31, 32, 36, 49, 53, 55, 56, 59, 66, 82. XII. 11, 38. XIII. 3, 13, 18. XIV. 10, 15. XVII. 6, 11. XVIII. 4, 5, 12. Laudatur V. 45. *Anato-*

* Confer Acta Erud. 1705. pag. 183. seq. Ephemerides eruditor. Paris. 1706. p. 838.

Anatolius Lib. II. Cap. 10. V. 10, 18, 25, 26. VI. 3, 4, 13. VII. 28. X. 8. 18, 72, 85. XI. 20. XII. 7, 36. XIII. 17. XIV. 21. XVIII. 17. Laudatur XIII. 4, bis; 12.

Apsyrtus Lib. XVI. Cap. 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 19, 21.

Apulejus Lib. II. 8. VI. 11. VII. 26. VIII. 38, 39. IX. 19. X. 21. XII. 8. XIII. 5. Laudatur I. 5. II. 18, 39. V. 33. bis. XIII. 8, 9. Ἀπυλήϊος ὁ Ῥωμαϊκὸς I. 14.

Aratus Lib. I. Cap. 2, 3, 4.

Aristoteles Lib. XIV. Cap. 26. Laudatur III. 3. XIII. 16. XV. 1, 9.

Asclepius Laudatur Lib. XX. Cap. 6.

Berytius Lib. II. Cap. 9. IV. 11, 33. VII. 33. VIII. 23. X. 19, 38, 69, 70. XII. 37. XIII. 12. XIV. 13, 20. XVIII. 18, 19, 20.

Cassianus Bassus Lib. V. Cap. 6, 36.

Damogeron Lib. II. Cap. 30, 31. V. 21, 22, 37. VII. 13, 24. IX. 18, 26. X. 12, 63, 64, 65. XIII. 12, 35. Laudatur XI. 30.

Democritus Lib. II. Cap. 41. IV. 7, 10. V. 4, 5, 35, 43, 50. VI. 19. VII. 4, 8, 27, 32. VIII. 31, 41. IX. 12, 25. X. 5, 14, 15, 25, 27, 28, 35, 47, 48, 51, 60, 61, 67, 73, 74, 79, 80, 89. XII. 6. XIII. 1, 11. XIV. 5, 8. XV. 9. XVII. 4. 9. XVIII. 6. XIX. 4, 8. XX. 4. Laudatur I. 5, 12, Ἐpius. II. 14, 42. V. 2, 45. X. 29. XI. 5, 13, 16, 18. XIII. 8, 9, 14. XIV. 9. XV. 2, 7. XVII. 14. XX. 6. Δημόκριτος ὁ Φυσικὸς XIX. 7.

Didymus Lib. I. Cap. 5. II. 3, 14, 17, 26, 33, 34, 35, 48. IV 3, 13, 14, 15. V. 3, 14, 27. VI. 5, 6, 10, 18. VII. 18. 19. VIII. 22. IX. 5 6, 7, 15, 31, 32, 33. X. 3, 6, 17, 26, 33, 45, 46, 68, 71, 77. XI. 5, 18, 25. XII 3, 4, 14, 18, 28. XIII. 2, 14. XIV. 2, 3, 9, 18, 23, 24. VX. 3, 4, 5. XVI. 22. XVII. 3, 20. XVIII. 3, 7, 8, 15, 16. XIX. 7, 9. XX. 3. Laudatur XIII. 4. Ἐν τοῖς Γεωργικοῖς. X. 11, 20, 37. bis; 43, 76, 84, 87, 90. XVI. 22.

Dionysius Lib. I. Cap. 11.

Diophanes Lib. I. Cap. 6, 9. II. 7, 11. V. 7, 31, 44, 45. VI. 12. VII. 3. 17. IX. 20. X. 11, 20, 23, 76. XII. 9. XIII. 9. XV. 7. XVIII. 14. Laudatur VI. 15. X. 29. XI. 3, 26.

Florentinus Lib. I. Cap. 1. II. 22, 25, 32, 36, 37, 38, 39, 44, 45, 46, 47. IV. 1, 8, 12. V. 1, 2, 9, 12, 13, 15, 17, 51, 52. VI. 1, 2, 7, 8, 14, 15, 16. VII. 7, 37. VIII. 23. IX. 2, 3, 4, 16, 28, 29, 30. X 1, 2, 7, 13, 29, 37, 41, 42, 57, 58, 75, 90. XI. 7, 8, 9, 26. XII. 2, 13, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27. XIII. 8. XIV. 1, 7, 16. XV. 2. XVII. 1, 2, 23. XVIII. 1, 2, 9, 10. XIX. 6. XX. 1. Laudatur II. 33, 34. V. 14. X. 51, 52, 66, 76. XI. 18, 20. XIII. 9, 14. Ἐν τοῖς Γεωργικοῖς IX. 14. X. 4.

Fronto Lib. VII. 12, 22. XII. 10. XIX. 2.

Heſiodus Laudatur Lib. VII. Cap. 6.

Hierocles Lib XVI. Cap. 9, 10, 11.

Hippocrates Lib. XVI. Cap. 20.

Homerus Laudatur Lib. VIII. Cap. 31. X. 87. XI. 13.

Juba Laudatur Lib. XV. Cap. 2.

Leontinus vel *Leontius* Lib. II. Cap. 13. 24. V. 47. VII. 34 VIII. 32. IX. 11. X. 4, 50, 52, 78. XI. 21. XII. 33. XIV. 11, 12, 25. XV. 8. XVIII. 13.

Manetho Laudatur Lib. XX. Cap. 6.

Neſtor Laudatur ἐν τῷ Ἀλεξικήτῳ Lib. XII. Cap. 16, 17. Ἐν τῇ Πανακείᾳ XV. 1, bis.

Oppianus Lib. XX. Cap. 2. Laudatur Lib. XX. Cap. 10.

Orpheus Laudatur Lib. II. Cap. 35.

Pamphilus Lib. II. Cap. 20. V. 23. VII. 20. X. 39, 40, 86. XIII. 15. XIV. 14. Laudatur ἐν τῷ περὶ φυσικῶν Lib. XV. Cap. 1.

Paxamus Lib II. Cap. 4, 43. IV. 9. V. 29. VII. 10, 23. IX. 17. X. 34, 54, 62, 84. XII. 17, 32, 40. XIII. 4, 7, 10, 17. XV. 6, 10. XVII. 13, 14. XVIII. 21. Laudatur X. 12, XX. 6.

Pelagonius Lib. XVI. Cap. 2, 17. 18.

Philoſtratus Citatur ἐν τῷ Ἱστορικῷ Lib. I. Cap. 14.

Plato Laudatur ἐν ταῖς Πολιτείαις Lib. XV. Cap. 1. XVI. 2.

Plutarchus Laudatur Lib. XIII. Cap. 9. Ἐν τῷ β'. Συμποσιακῶν XV. 1.

Ptolomæus Lib. I. Cap. 13.

Pythagoras Lib. VIII. Cap. 42. Laudatur II. 35. Pythagorei XII. 13.

Quintilii & *Quintilius* Lib. I. Cap. 9. II. 21. 40. III. 1. V. 8. VII. 1, 2. IX. 10. X. 22, 88. XI. 3. XII. 19. XIV. 6, 22. XVII. 5. XVIII. 11. Laudatur V. 14. X. 2. XI. 3.

Sotion

Sotion Lib. II. Cap. 19, 29, 42. V. 16, 19, 20, 28, 38, 39, 40. VI. 17. VII. 15, 25, 35. VIII. 35, 36, 37. IX. 9, 27. X. 10, 87. XI. 28. XII. 15, 29. XIII. 6. XVII. 7, 8, 12. Laudatur I. 13. V. 9. 10. VII. 6.

Tarentinus (Heraclides) Lib. II. Cap. 12, 27. IV. 4, 5, 6. VII. 16. IX. 21, 22, 23, 24. X. 24. XI. 23. XII. 41. XX. 6, 7. Laudatur V. 11. XIII. 4, 8, 9.

Theomneſtus Lib. XVI. Cap. 12, 13, 14, 15, 16. XIX. 3.

Theophraſtus Laudatur III. 3, 4. XV. 1.

Varro Lib. II. Cap. 2, 23, 49. III. 1. V. 41, 42. VI. 9. VII. 21. VIII. 33, 34. IX. 13. X. 81. XII. 16, 39. XIV. 19. XVII. 10. XIX. 1. Laudatur I. 1. V. 17. XV. 2.

Vindanionius Lib. II. Cap. 16. V. 34. VII. 36. X. 43, 44. XII. 5.

Virgilius Laudatur Lib. II. Cap. 18.

Xenophon Lib. XIX. Cap. 5.

Zoroaſtres Lib. I. Cap. 10, 12. II. 15. V. 46. VII. 5, 6, 11. X. 83. XIII. 16. XV. 1. Laudatur XI. 18. XIII. 9.

13. Conſtantini Porphyrogeniti juſſu etiam atqve auſpiciis Martyria & *vitas Sanctorum* * non Orientalium tantum ut viſum Joanni Molano, ſed qvorumvis qvas nanſciſci potuit conſcripſit SIMEON Magiſter & Logotheta, cognomento METAPHRASTES, ** ita enim appellatus eſt, qvod plerasqve vitas non ſuopte ipſe ingenio compoſuit condiditqve, ſed ab antiqvioribus ſcriptas μεταφρασε & paullo alio habitu induit, † omittendo alia in illis, alia addendo vel mutando atqve interpolando. Vitas plerasqve recenſent Allatius libro de Simeonum ſcriptis pag. 124. ſeq. Hanckius parte 1. de ſcriptoribus

* Conferatur Metaphraſtes in vita Theoctiſtæ apud Surium ad 10. Nov. Mich. Pſellus Encomio Metaphraſtæ pag. 233. Caveus ad A. C. 901. Antonius Pagi T. 3. Criticæ Baronianæ ad A. 902. & præcipue 913.

** Adi ſis qvæ Pſellus pag. 227. ſeq. Allatius lib. de Simeonum ſcriptis pag. 73. ſeq. nec non libro de Nilis pag. 29. ſeq. edit. à me curatæ, & de Pſellis §. 16. ſeq. Martinus Hanckius parte 1. de ſcriptoribus Hiſt. Byz. cap. 24. Jo. Bollandus præf. ad Acta Sanctor. T. 1. Januar. pag. 16. ſeq.

† Vide Cotelerii monumenta Eccleſiæ Græcæ T. 3. pag. 574. & Bernhardi de Montfaucon Palæographiam Græcam p. 269. 273. 275.

bus Byz. cap. 24. p. 436. seq. & Caveus ad A. C. 901. sed ita ut difficillime possint evolvi, nam Allatius initia vitarum ordine Alphabetico digessit, Hanckius vitas recensuit sub titulis populorum qvi sanctos qvosqve qvorum sunt vitæ, sibi vindicant: Caveus ordinem secutus est Allatii, qvanqvam initia ipsa vitarum adscribere supersedit. Digessi igitur vitas qvas Simeonis exstyli ratione vel aliis argumentis genuinas Allatius censet, descriptas secundum nomina Sanctorum ordine recensita Alphabetico. Addidi etiam alias qvas certis auctoribus Allatius tribuit, itemqve illas qvas cum certo auctori non audeat assignare, Simeonis Metaphrastæ tamen non esse putat esse exploratum, deniqve longe plures qvas ipse in Actis Sanctorum vel alibi, Allatio præteritas observavi. Illum Catalogum habes Volumine IX. hujus Bibliothecæ p. 48. usqve ad 152. & multo pleniorem qvidem qvam primum editio Voluminis præsentis hoc eundem loco exhibebat. Ejus itaqve in vicem ecce jam tibi *Michaëlis Psselli* in Simeonem Metaphrastem Encomium cum versione Leonis Allatii, in cujus capite XIII. Operis de Vitis sanctorum ab eo compositi, cum laude meminit, ut facit etiam Theodorus Balsamo ad Can. LXIII. Trullan. χάρις τῷ μακαρίτῃ μεταφραστῇ τῷ τὰ μαρτυρικὰ ὑπὲρ τὴν ἀληθείας σκάμματα πολλοῖς πόνοις καὶ ἱδρῶσι καταλαλύναντι εἰς ὕμνον Θεοῦ καὶ δόξαν αἰωνίζουσαν τῶν ἁγίων μαρτύρων. Similia Matthæus Blastares in synopsi Canonum p. 57. seq.

τοῦ

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΨΕΛΛΟΥ

ΕΝΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΝ ΚΥΡΙΟΝ ΣΥΜΕΩΝΑ.

SAPIENTISSIMI PSELLI

ENCOMIUM IN METAPHRASTEM DOMINUM SYMEONEM.

Τον μέγαν ἐν βίῳ καὶ λόγῳ Συμεὼν ἐπαινεῖν προελόμενος, τὸ πάσης τ' οἰκουμένης λαμπρὸν καὶ περιβόητον καὶ ὄνομα καὶ εὐτύχημα, οὐκ οἶδα τίσι ποτὲ λόγοις περὶ αὐτοῦ χρήσομαι, ἢ τί τῶν πάντων ἐρῶν, ἀρκοῦσαν τὴν εὐφημίαν παρέξομαι. Ανὴρ γὰρ ἐκεῖνος, ὁ λόγῳ μόνον κοσμούμενος, καὶ τὸν γε νοῦν ἔχων ἑτοιμότατον εἰς νοημάτων γονὰς, τὴν γεγλῶσαν οἷον δὴ τὸ Νειλῶον ῥεῦμα, οὐκ ἐν περιόδοις, οὐκ ἐκ διαστημάτων μακρῶν, ἀλλ' ὡσημέραι μυρίοις πληθύνουσαν πήχεσι, καὶ εὐκαιρότατα πελαγίζουσαν, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀπὸ τῶν ἠθῶν κράσει, καὶ τῷ πάσας ἀρετὰς, καὶ τῷ παράδειγμα γενέσθαι τοῖς ζηλοῦν ἐθέλουσι μεγαλοπρεπῶς βίου, καὶ σώφρονα σεμνυνομένοις. Τοῦτον δὴ τὸν περιώνυμον ἄνδρα, καθ' ὥραν, ὡς εἰπεῖν, ἡ Κωνσταντινούπολις ἐξήνθησεν,

CUm & vita & dicendi facultate Magnum Symeonem laudare ſtatuerim, cujus per univerſum orbem terræ eſt nomen, & res geſtæ celebratæ, neſcio qvibusnam verbis utar in eo laudando, vel qvidnam dicturus, ex omnibus ſufficientem præbebo laudationem. Hic enim Vir non ſolum erat ornatus eloqventia, & mentem habebat promptiſſimam ad gignenda præclara cogitata, & lingvam tanqvam Nili fluentum, non poſt longum temporis curriculum, ſed qvotidie rivis ſcatentem eloqventiæ, & inundantem opportuniſſimè: ſed & morum temperationem, & qvod omnes virtutes erat complexus, & qvod erat exemplum iis, qvi volebant honeſte & moderate vivere, gloriam inſignem ſibi comparaverat. Hunc ergo virum clariſſimum, tempeſtivè atqve mature, ut ita di-

ἡ πρώ-

ἡ πρώτη τὸν πρῶτον, ἡ καλλίστη τῶν πόλεων, τὸν κάλλιστον φάναι πολιοῦχον, καὶ δοῦσα τούτῳ τὸ ἐξ αὐτῆς γεγενῆσθαι, καὶ τῇ τοιαύτῃ γενέσει τιμήσασα, ἀνέλαβε παρ' αὐτῆς τὸ τοιοῦτον ἐπενεγκεῖν, οἵῳ καὶ μόνῳ ἐξήρκεσεν ἀντὶ καλλιστεῖα ἐκείνη ἀποδοῦναι τῶν πόλεων· καὶ γέγονεν αὐτῇ ἡ παρ' ἐκείνης τιμὴ τῆς πρότερον μεγαλοπρεπεστέρα καὶ μείζων· ὅσον τότε μὲν κάλλει καὶ μεγέθει τῶν ἄλλων ἐκράτει πόλεων, ὥσπερ τις παράδεισος χῶρον τὴν περιβολὴν καὶ τῷ κύκλῳ· ὕστερον δὲ διὰ ἐκεῖνον καὶ τοῖς ἄνθεσι τῶν αὐθιγενῶν ἀρετῶν, τὰς ἄλλας ὑπερηκόντισεν· ὥστε εἰ καὶ μὴ ἔτως ἐξ ἀρχῆς κόσμῳ τετύχηκεν, μηδὲ οἰκιστὴν τοιοῦτον ηὐτύχηκεν, ἀπέχρησεν ἂν αὐτῇ τὸ θαυμαστὸν δὴ τοῦτο γέννημα πρὸς τὴν τῶν κρειττόνων ἀντίθεσιν.

II. Καὶ τὸ κῦ πάντων ἀσύγκριτον κράτος καὶ ἀπαράμιλλον, ἦν μὲν εὐθὺς τὸ ἐκ πρώτης, ὡς εἰπεῖν, γενέσεως, καὶ ἐξ ἀνθούσης ἤδη τριχὸς, ὥσπερ οἱ τῶν λεόντων σκύμνοι, εὐθὺς τὴν ὀφρῦν παραδεικνύοντες, καὶ τῶν ἐπαυχενίων τριχῶν τὸ λάσιον. ὑπῆν δὲ αὐτῷ καὶ τὸ σωφρονεῖν ἄνθη, καὶ τὸ φρόνημα ῥίζαν τινὰ εἶχε βαθεῖαν, καὶ ὁ νοῦς ἐξήστραπτέ τι θαυμάσιον. ταῦτα μὲν τοῖς μὲν ἄλλοις ἀρκοῦντα ἐτύγχανεν εἰς τελείωσιν, ἐκείνῳ δὲ

cam, produxit Constantinopolis, prima primum, pulcherrima civitatum, pulcherrimum, ut ita dicam, patronum civitatis; qvæ cum ei dedisset, ut ex ipsa nasceretur, & tali ortu eum ornasset; ab eo hoc vicissim accepit, qvod eum produxerit, qvi vel solus sufficerit ad ei dandum pulcherrima præmia civitatum. Et fuit honor, qvem ex illo habuit, priore major & magnificentior; qvod tunc qvidem pulchritudine superabat alias civitates, veluti qvidam locus Paradisi ambitu & circuitu; postea autem propter illum, floribus qvoqve ibi genitarum virtutum alias longo intervallo superavit: adeò ut etiamsi non sic fuisset ornata ab initio, ei sufficisset fœtus hic admirabilis ut se posset conferre cum præstantioribus.

II. Et vires qvidem incomparabiles statim, & à primo, ut semel dicam, ortu, etiam florente capillo, ostendebat, non secus atqve Leonum catuli ostendunt protinus supercilium, & densam colli jubam. Etenim flores pullulabant intelligentiæ; & habebat prudentiæ profundam qvandam radicem, & qvodam admirabili fulgore mens micabat. Hæc aliis qvidem sufficissent ad absolutionem, in illo autem agnoscebantur

προ-

προχαράγματα τ τελείας ἐγνωρίζετό φυσεως· ὥσπερ ἂν τῶν δένδρων ὁπόσα παρὰ τὴν φύσιν ἀναβλαστάνει τ ἐπιμελομένης χειρὸς βραχύτι ἐπιδεόμενα, εἰ καὶ ἀρδείαν τινὰ παραδέξεται, ἔτι μᾶλλον πρὸς κάλλος καὶ μέγεθος ἐπιδιδωσιν, ὕτω δὴ κἀκείνῳ ἦν μὲν ἡ φύσις εὔδρομόν τι χρῆμα, καὶ εὐθὺς προϊὸν κατ' ὀθύ. ὅθεν αὐτοφυῶς μὲν ἐῤῥητόρευε, πρὸς δὲ φιλοσοφίαν ἐ βαθὺς τῆς ψυχῆς κόλπος ἄφθονα ἐδίδου νοήματα.

III. Ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς τὰς διατριβὰς τῶν φιλοσοφούντων ἀπέβλεπε, καί τινας ἐκεῖθεν ἀρχὰς ἐκομίσατο πρὸς τὴν τῶν ζητουμένων εὕρεσιν ἀφορμὰς, ἀνέκυψε τε ἀθρόον καὶ ἤρθη μετέωρος, καὶ ἀπὸ τῶν ἀκτίνων εὗρε τὸν ἥλιον, ἢ ἵνα εἰπεῖν, ἀπὸ δὲ ἡλίκα πρὸς τὰς ἀκτῖνας διέβλεψεν, τὸ μὲν ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ πρῶτα συλλογιζόμενος, τὸ δὲ ἐκ τῶν προτέρων τὰ δεύτερα τῇ φύσει συμπεραινόμενος. Εἰδὼς δὲ ὡς δυσὶ τούτοις ἡ τελεία καθ' ἡμᾶς φύσις κεκόσμηται, νῷ γενήμασι, καὶ γλώττης ῥήμασι, καὶ ὡς τῶν προλαβόντων ἐκείνων σοφῶν, οἱ μὲν διὰ φιλοσοφίας τὸν νῶν ἐτελείωσαν, οἱ δὲ διὰ ῥητορικῆς τὴν γλῶτταν ἐκαθῆραν, καὶ πλήνγε ἑνὸς ἢ δυοῖν οἱ λοιποὶ πρὸς θάτερον ἐπένευσαν τῶν

veluti qvædam prius descriptæ figuræ, qvæ perfectam ejus indolem præsignificabant. Qvomodo ergo arbores, qvæ germinant præter naturam, parum egentes manu, qvæ earum, curam gerat, si aliqvam acceperint irrigationem, & pulchritudine & magnitudine adhuc magis augentur; ita etiam illi qvoqve erat celerrimum ingenium, & qvod protinus in altum erigebatur. Qvamobrem is sua sponte præbebat se oratori; ad philosophiam autem profundus animæ sinus copiosa sensa dabat, & cogitata.

IV. Postqvam autem adspexit ad scholas Philosophorum, & illinc qvædam accepit, qvæ essent adjumento ad inventionem eorum, qvæ qværuntur, repentè assurrexit, & evasit sublimis, & ex radiis invenit solem; vel à sole (ut ita dicam) adspexit ad radios; partim qvidem ex posterioribus priora ratiocinatione colligens, partim autem ex prioribus, qvæ natura sunt secunda, concludens. Cum autem sciret, qvod perfecta nostra natura his duobus est ornata, nempe fœtibus mentis, & lingvæ fluentis; & qvod ex illis, qvi eum præcesserunt, Sapientibus, alii qvidem consummaverunt mentem per Philosophiam, alii vero per dicendi facultatem

μερῶν, καὶ τοῖς μὲν ἡ γλῶττα ποταμηδὸν ἔρρευσεν, ἐξ ἐπιχειρημάτων πυκνῶν, ἰσχὺς ἦ ἐκήρυξε τῶν νοημάτων τὰ ὑψηλότερα, ὡς εἶναι τούτοις μὲν μικρᾶ δεῖν ἀγλώττοις, ἐκείνοις ἦ ἐρήμοις νοήσεως, ἐκεῖνος μέσον ἀμφοῖν γεγονὼς, σύνδεσμος οἷος τῶν τέως διεσκεδασμένων ἐγένετο· καὶ τήν τε γλῶτταν ἐξάψας τοῦ νοῦ, τόν τε νοῦν ἐπισήσας τοῖς λόγοις, καὶ ῥητορικῇ μὲν τὴν φιλοσοφίαν προβιβάσας εἰς πρακτικωτέραν καὶ ἐμφανεστέραν ἐνέργειαν, τῇ ἦ γε φιλοσοφίᾳ τὴν τέχνην ὑψώσας, καὶ κεράσας ἄμφω πρὸς ἄλληλα τοῖς παρ' ἑαυτῶν κάλλεσιν, ἔμφρονον, ἵν' οὕτως εἴπω, τὸν νοῦν, καὶ ἔννουν τὴν γλῶτταν εἰργάσατο. Ἐφιλοσόφει γοῦν μετὰ τοῦ ἠθικῆς πιθανότητος, καὶ ἐῤῥητόρευε μετὰ τοῦ φιλοσόφου βαθύτητος· καὶ ἦν ἀμφοῖν τοῖν γενοῖν ὁμοίως εὐαρμοστος, καὶ οὐδ' ὁ φιλόσοφος τὴν πολιτικὴν ἐμίσει ὑπόθεσιν, ὁρῶν χρωννυμένην ταῖς ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας βαφαῖς, οὐθ' ὁ ῥήτωρ πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἀπήχθετο, ταῖς τεχνικαῖς μεθόδοις ἐναβρυνόμενος.

V. Ἐνῆεν ὥσπερ τις λαμπὰς ἀπὸ τοῦ Βυζαντίδος ἀφθεῖσα τε καὶ ἀρθεῖσα, οἱονεί τις πυρσὸς ἀλέξιος ταῖς ἁπάσαις ἔδοξε πόλεσι· lingvam expurgaverunt; & præter unum aut duos, reliqvi ad alterutram declinaverunt; aliis qvidem densis epicherematibus lingva fluxit instar fluvii: alios autem celebrarunt præclara mentis sensa & cogitata, adeo ut hi qvidem essent propemodum elingues illi autem à perfectiore deserti intelligentia; ille inter utrosqve medius fuit, veluti qvoddam vinculum eorum, qvi tunc erant disjuncti, & menti lingvam adjungens, & verbis mentem adhibens; & arti qvidem dicendi adjiciens philosophiam ad efficaciorem & apertiorem operationem: philosophia autem artem extollens, & ambo inter se contemperans sua pulchritudine, vocalem (ut sic dicam) mentem, & lingvam effecit mente præditam. Philosophabatur itaqve cum morali probabilitate & fungebatur munere Oratoris, cum philosophiæ profunditate, & erat utrisqve generibus ex æqvo accommodatus; neqve Philosophus odio habebat argumentum civile, videns id esse coloratum tincturis philosophiæ, neqve Orator ægre ferebat scientiam, artificio dicendi sibi placens.

V. Hinc veluti qvædam lampas accensa & in altum sublata è Byzantio visa est, veluti qvædam fax in aëre omnibus civitatibus, & erat

καὶ

καὶ ἦν ὡς ἀληθῶς ὁ χῶρος οἷον τις κόσμος οὐράνιος, πᾶσι λόγων καλλιεργουμένοις γένεσι, καὶ δι' ἑνὸς διδάσκων, τὰ μὲν ἴδιον σύμπασαν οἰκουμένην καλλιφεγγίσας, τὰ δὲ πρὸς τῷ οἰκείῳ φωτὶ, καὶ ταῖς ἀλλοτρίαις καλλιστράπτων μαρμαρυγαῖς· καὶ τοῦτο θαυμασιώτερον, καὶ δι' ὃ μᾶλλον ἄνδρις ἐκεῖνον θαυμάσειεν, ὅτι καὶ γένους εὖ ἔχων, καὶ τὰ τῆς ἐγκυκλίας οἴκοθεν κεκτημένος, βαθεῖ τε πλούτῳ κομῶν, καὶ οἷον ἂν τις πρὸς παίδευσιν ἀποκνήσειεν. οἱ γὰρ πλεῖστοι ἀφορμὴν ἕξειν πλουτεῖν, ὥσπερ τὸν λόγον ἰδέασιν, οὐχ ἵνα ἐπίβολοι τῶν κρειττόνων γένωνται ἀλλ' ὅπως τοῖς μαλακοῖς ἐπενδυφύσωσιν, περὶ ἕτον σπουδάζοντες, σοφισκευαῖς, ἐκεῖνος ταῖς σοφὰ τὰ ἔξωθεν τύχης πρὸς φιλοσοφίαν ἐκέχρητο. ἐνθεῦθεν ὅτε τὰς ἀργολέρους τῶν φιλοσοφησάντων, ὅτε τὰς περιττολέρους τῶν ῥητόρων ζηλοῖ. οἱ μὲν γὰρ ὥσπερ ἀπλέτῳ φωτὶ ταῖς ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας καλλιεργαφθέντες ἀκτῖσιν, αὐτίκα καὶ ἐπέμυσαν, καὶ ἀπροσβίβασαν εἰς πρᾶξιν τὴν ἀρετὴν, οὐδ' ἐχρήσαντο τοῖς δόγμασι μεγαλοπρεπῶς, οὐδὲ ἡγεμόνες γεγόνασι πόλεων, οὐδὲ φέροντες ἃ μεμαθήκασιν, εἰς μέσους τοὺς πολλοὺς προτεθείκασιν, ἀλλὰ μακροὺς μὲν ἐξέθρεψαν πώγωνας, ὥσπερ ἄκαρπα θέρη, καὶ σκυθρωποὺς τοῖς προσώποις γεγόνασιν.

revera locus, veluti mundus qvidam cœlestis resplendens omni genere doctrinæ, & per unum qvi facem ferebat, partim qvidem illustrans universum orbem terræ, partim autem præter lucem propriam alienis qvoqve coruscans fulgoribus; & qvod est admirabilius, & propter qvod illum qvispiam magis fuerit admiratus, cum esset genere clarus, & ex illustri familia natus, & abundaret divitiis, & iis, qvæ segniorem effecerint qvempiam ad disciplinas. Multi enim sibi proponunt doctrinam & eloqventiam, tanqvam opum parandarum materiam; non ut assequantur ea, qvæ sunt meliora; sed ei studentes, ut se rebus vanis voluptate expleant; ille externis fortunæ adminiculis usus est ad philosophiam. Hinc factum est, ut nec eos æmularetur philosophos, qvi erant nimis otiosi, nec Oratores, qvi nimis redundabant: Nam illi qvidem veluti immenso lumine circumfusi radiis philosophiæ statim clauserunt oculos, & virtutem neqvaqvam deduxerunt ad actionem, nec magnifice usi sunt dogmatibus, neqve duces fuere civitatum, neqve qvæ didicerunt proposuerunt in medio populo; sed promissas qvidem barbas alebant, tanqvam messes inutiles, & multum tristes erant, & severi.

VI. Εἶτα δὴ οἱ μὲν οὐδὲν δέον διὰ τὴν ἀγορᾶς θέοντες, ἀκράτῳ τῇ παῤῥησίᾳ ἐχρήσαντο· οἱ δὲ πίθοις τινὰς κατῳκήκασιν, περιγράψαντες ἑαυτοὺς. οἱ δὲ περὶ διαλεκτικὰς ἐρωτήσεις τὸν ἑαυτῶν βίον κατατετρίφασιν. ἄλλοι δὲ περὶ φυσικῶν ἐζήτησαν ὑποθέσεων, ἀνωψελεῖς τινὰς ἀντιλογίας καὶ ἔριδας τῷ βίῳ κατακομίσαντες· καὶ τῶν ῥητόρων δὲ οἱ πλείοις ταυτὸ τοῦτο πεπόνθασιν, τὴν ἔμφρονα τέχνην, ἀφροσύνης ἀφορμὴν ποιήσαμενοι· καὶ δεὸν τὰ λισιτελοῦντα ταῖς πόεσι προαιρεῖσθαι καὶ μελετᾶν, οἱ δὲ τὰ μὲν αὐτοὶ πλάττοντες, τὰ δὲ οἶται ἀποκειμένοις χρησάμενοι πράγμασι, καινήν τινα σκηνὴν τῷ βίῳ ἐπετραγῴδησαν. Ἀλλ' ἐκεῖνος οὐχ οὕτως πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἀλλὰ μήτε τὴν ἐσθῆτα μεταλλάξας, μητέτι τοῦ μεγαλοπρεποῦς καθυφεὶς, μήτε τὸ γένος ἀτιμάσας ταῖς καινοτομίαις, μήτε πλάσας, ἢ μεταπλάσας ὑποθέσεις πολιτικὰς, μήτε τηνάλλως σοφιστευσάμενος, τῇ μὲν ἀπὸ τούτων γένοις φιλοτιμίᾳ ὕλῃ πρὸς τὸ εὖ ποιεῖν πολυαρκεστάτῃ ἐχρήσατο, τὴν δὲ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἀρετὴν ἀφορμὴν εὐθὺς ἔσχε μεγαλοπρεπείας τε καὶ λαπρότητος. Βασιλεῦσι γὰρ ἐπέραστος γεγονὼς, τὰ τιμιώτατα τῶν ὅλων πιστεύεται, τὸ μὲν ἐγγὺς ἑστάναι τοῦ βήματος, διὰ τὴν σύνεσιν. τὴν δὲ τῆς πολιτείας διοίκησιν, διὰ

VI. Deinde alii qvidem cum non opus esset per forum currentes, intemperanti usi sunt dicendi libertate; alii autem dolia qvædam habitarunt, se eis circumscribentes. Alii autem in Dialecticis interrogationibus vitam suam consumpserunt: alii autem qvæsiverunt de naturalibus positionibus, qvasdam inutiles contradictiones & lites in vitam afferentes; & hoc ipsum evenit plurimis ex Oratoribus; prudentem artem fecerunt occasionem insipientiæ, & cum oporteret eos eligere & meditari qvæ civitatibus sunt conducibilia, illi, partim qvidem ipsi fingentes, partim autem utentes tanqvam rebus repositis, novam qvandam scenam tragicam in vitam introduxerunt; sed ille non sic; longe qvidem ab eo absuit: sed neqve vestem mutans, neqve aliqvid remittens de magnificentia, nec hujusmodi novitatibus genus suum dedecore afficiens, neqve civiles causas fingens & refingens; neqve inaniter fungens munere Rhetoris, generis qvidem decore utebatur omnino ad benefaciendum: virtutem autem, qvam sibi paraverat è disciplinis habuit protinus occasionem splendoris & magnificentiæ: nam cum Imperatoribus evasisset amabilis, ejus fidei committuntur, qvæ sunt omnium maxime honorabilia; ut qvi prope tribunal qvidem

τε

τε τὴν τῆς φύσεως ἐπιτηδειότητα, καὶ τὴν τῶν πραγμάτων προσλαβὼν ἐπιμέλειαν.

VII. Καὶ πρῶτα μὲν ταῖς μυστικωτέραις ἐφεστείκει τῶν πράξεων, καὶ τοῖς ἀπορρήτοις βουλεύμασι κοινωνὸς παρειστήκει τοῖς συμβουλεύοισι. Ἐπεὶ δὲ οὐ τοῦ τρόπου πίστις ἐν τούτοις τοῦτον ἐκήρυξε, μετὰ τῶν ἀδύτων καὶ τὰς κοσμικὰς φροντίδας συνείληφεν· ὡς αὐτὸν γεγενῆσθαι εἰσαγγελέα τε τῷ κρατοῦντι ἔξωθεν, καὶ ἐξαγγελέα τῶν τοῦ κρατοῦντος τοῖς ἔξωθεν· καὶ ἦν ὡσανεὶ δεσμὸς τῆς διοικήσεως ἀκριβής. Τοῦ μὲν οὖν ἡλιακοῦ κύκλου τὸ μὲν ἐστὶν ἑτέρωθι, τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς· ἐκεῖνος δὲ ὁ αὐτὸς ὅλος ἦν καὶ τῷ Βασιλεῖ καὶ τοῖς πράγμασιν. ὥσπερ καὶ ἄνωθεν ὁ λόγος τοῦτον ἐγνώρισεν, παντοδαπῶς εἶχε τῆς φύσεως, τὰ μὲν προβουλεύσασθαι, τὰ δὲ τῶν βουλευμάτων καὶ κατεργάσασθαι, Βαρβάροις τε πόρρω τῆς Ρωμαίων ἀπώσασθαι γῆς, τοὶς δὲ καὶ καταγωνίσασθαι, ἢ στρατεύμασιν. ἢ τεχνάσμασιν· ἔθνητε ὑποποιῆται, καὶ στῆναι δεξιὸς πρὸς τοὺς καιροὺς καὶ τὰ πράγματα, τῷ μεταβεβλῆσθαι ὅτε δέον, τῷ καινοτομῆσαι ὅτε συμφερὸν, τῷ τὴν αὐτὴν τηρῆσαι ἰδέαν, ὅτε τοῦτο καλὸν δόξειε. Καὶ ἐπὶ τούτοις οὐδὲ χάριτος ἄμοιρος ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ κατήρτυτο αὐτῷ πρὸς πᾶσαν σπουδὴν μετ' ἐμμελοῦς παιδιᾶς καὶ ἡ γλῶττα καὶ ἡ διάνοια. Μεγαλοπρεπῶς δὲ ἔχων καὶ τῆς στο-

ſtaret propter ſapientiam: Reip. autem adminiſtrationem propter ingenii ſolertiam, & rerum curam acceperit.

VII. Et primum qvidem præfuit rebus arcanis; & ſecretorum conſiliorum fuit particeps, cum Imperatoribus; adeo ut Imperatori renuntiaret ea, qvæ afferebant exteri, & rurſus exteris ea, qvæ jubebat Imperator: & erat veluti qvoddam accuratum vinculum adminiſtrationis. Atqve orbis qvidem ſolaris pars qvædam eſt alibi, pars vero eſt apud nos; ille vero ipſe totus erat apud Imperatorem, & in ipſis negotiis: Qvomodo enim ſuperius ſignificavit oratio, verſatile, & ad omnia accommodatum habuit ingenium; adeo ut & prius conſultaret, & exeqveretur ea, qvæ conſultata fuerunt, & Barbaros procul propulſaret à finibus Romanorum, alios autem ſuperaret, aut copiis aut artibus, & gentes in ſuam redigeret poteſtatem, temporibusqve & rebus dexterrime uti poſſet; qvod mutaretur qvando oportebat, qvod innovaret qvando expediebat; qvod eandem ſervaret ſpeciem, qvando bonum videbatur; ſed neqve erat Vir expers gratiarum & leporum, ſed ad omnem leporem ac gratiam conveniente doctrina temperata erat ei lingva inſtituta & animus. Cum autem

λῆς, καὶ τοῦ σχήματος ἅμα καὶ τοῦ βαδίσματος, ἀντήλλαττε τὸ ἦθος πρὸς τὸ φαινόμενον. ἐπίχαρίς τε ὢν καὶ εὐπρόσιτος, καὶ αὐτόθεν ἕλκων πάντας τῷ μειδιάματι. Εἶχε δὲ καὶ τῆς χειρὸς ἀφειδῶς, δύο ταύτην ἐπεκτεινόντων, πλούτου καὶ προαιρέσεως. καὶ προέκειτό γε αὐτῷ ὑπτιάζουσα, καὶ ἐξήντλει ταύτῃ ὥσπερ ἐκ ποταμοῦ δαψιλῶς ὁ βουλόμενος. Εἶχε μὲν οὖν οὕτω ταῦτα τῷ μεγάλῳ τούτῳ ἀνδρί. εἶχε δὲ καὶ ὥσπερ ἐχρῆν μέρη τινὰ τῶν τὴν ἡμετέραν πίστιν συγκροτεῖν εἰωθότων. τὰ δὲ ἦν. ἄλλως τί μὴ τελεώτερον χρῶμαι τῷ λόγῳ, μὴ δὲ εἰς κορυφαίαν ἀρχὴν ἀνάγω τὸ μέγιστον τῶν ἐκείνου κεφάλαιον. Εἶμι γοῦν πρὸς τὴν πρώτην ὑπόθεσιν, βραχύ τι τὸν λόγον προκαταστήσας.

VIII. Φιλότιμα μὲν τὰ παρὰ τῶν μαρτύρων κατ' ἐχθρῶν ἀγωνίσματα, πρὸς οὕς τε ἐμφανῶς, καὶ πρὸς τοὺς ἀφανῶς ἠγωνίσαντο· καὶ πῶς γὰρ οὔ; παῤῥησίαι λαμπραὶ καὶ γνῶμαι ἀήττητοι, τό, τε ἐκκεκόφθαι τῶν σχέσεων, καὶ τὲ καταμελῆσαι τῆς φύσεως, τομαί τε μελῶν καὶ ἀποβολαί· καὶ τὸ τελευταῖον ζωῆς περιφρόνησις. Οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ ὁ ἀσκητικὸς βίος κατέλαμπε. δαπάνη γὰρ κἀνταῦθα σαρκῶν, καὶ τρυφὴ τὸ μὴ τρυφᾶν, ἐν οἷς οὐ δέον τρυφᾶν· καὶ τὸ ἀπεῤῥῆχθαι κόσμου, καὶ πρὸς Θεὸν μετὰ τῶν σωμάτων αὐτῶν ἀναπτῆναι, καὶ στῆναι πρός τε τὰ ἔμφυτα πάθη, καὶ πρὸς τά ἐπιῤῥέοντα παρὰ τῶν

esset ei magnificus & amictus, & habitus simul cum incessu, mores qvoqve mutabat ad id, qvod videbatur, ut qvi esset gratiosus & affabilis, & eo ipso omnes subridens ad se attraheret. Præterea autem manu qvoqve minime erat parcus; utpote qvod duæ res extenderent, nempe divitiæ & voluntas. Habebat autem ita qvoqve, ut oportebat, nonnullas partes ex iis, qvæ consuerunt nostram fidem constituere. Hæ autem erant (sed cur non perfectius utor Oratione, neqve eam ad capitale reduco principium qvod est maximum caput rerum illius?) Vado ergo ad primum argumentum, si antea ea, qvæ sunt dicenda nonnulla præmisero.

VIII. Gloriosa qvidem sunt certamina, qvæ suscepta fuerunt à Martyribus adversus inimicos, partim apertè partim obscure. Qvidni enim? cum fuerit eorum præclara fiducia & mens inexpugnabilis; affectus abdicasse, neglexisse naturam, exsecta membra & amissa, ac postremo vitæ contemptus. His autem nihilominus refulsit vita qvoqve Monasticæ exercitationis. Nam hic qvoqve est carnis consumptio, nec se deliciis dedere, in iis, in qvibus non oportet, & à mundo separari; ad Deum cum ipsis evolare corporibus, & innatis resistere affectio-

πονηρῶν,

πονηρῶν πνευμάτων ἔξωθεν. Λαμπροὶ τοιγαροῦν ἄμφω οἱ βίοι, καὶ πάλαι μὲν ἤστην, ἔστον δὲ καὶ αὖθις. ἀλλ' οὐ λαμπρὰ τέως ἐγνώριστο ἡ τούτων ἐνταῦθα ἀντίδοσις· ἀλλ' αἱ μὲν ἀπόῤῥητοι βίβλοι, ἃς δὴ τοῖς πολλοῖς ἐν τῇ ἀποκαταστάσει οἱ Αγγελοι ἀναγνώσονται, ἀκριβῆ τὰ τῆς μαρτυρίας αὐτῶν, καὶ ἀσκήσεως ἔχοισιν ὑπομνήματα. Οἱ δὲ πρὸ τοῦ θαυμασίου τοῦ δὲ ἀνδρὸς ἐνταῦθα τὰς ἐκείνων πράξεις ἀναγραψάμενοι, οὔμενον τῆς μεγαλοπρεπείας ἐκείνων ἐφίκοντο· ἀλλὰ τὰ μὲν αὐτῶν κατεψεύσαντο, τὰ δὲ μὴ δυνηθέντες καταλλὴ αὐθεῖναι, ἄκομψον ἐκείνοις τὸ ἀγαθὸν, καὶ ἀφιλότιμον συγγεγράφασιν, οὔτε καλὴν ὑποθέμενοι, ἔννοιαν, οὔτε μὲν εὐπρεπέσι κατακοσμόσαντες λέξεσιν, οὐδ' ἀκριβῶς ὑπογράψαντες, οὔτε τὴν τῶν κολοσάντων βαρύτητα, οὔτε τὴν τῶν μαρτύρων πρὸς τὰς ἀποκρίσεις πυκνότητα. ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀσκηταῖς τὴν ἄσκησιν ἐκιβδήλωσαν, ἀφελῶς αὐτοῖς, καὶ ὥσπερ ἐκ τοῦ παρατυχόντος τὰ ἐπουδασμένα διεξιόντες.

IX. Ενθέντοι οἱ μὲν οὐδὲ ψιλὴν ἐκαρτέρουν τὴν τῶν ὑπομνηματισθέντων ἀνάγνωσιν, τοῖς δὲ καὶ γέλωτος ἀφορμὴ τὰ λεγόμενα ἐγνωρίζετο· καὶ τὸ τῆς συνθήκης δὲ ἀκαλλὲς, καὶ τὸ ἀνακόλουθον τῆς

nibus, & iis qvæ à malis ſpiritibus affluunt extrinſecus. Eſt ergo amborum præclara vita; & olim qvidem fuerat; & erit rurſus, ſed non clare interim fuerat cognita eorum hic remuneratio; ſed arcani qvidem libri, qvos multis in futura in integrum reſtitutione legent Angeli, accurate monimenta continent eorum martyrii & exercitationis. Qvi autem ante hunc beatum virum res geſtas illorum ſcripſerunt, non ſunt aſſecuti illorum magnificentiam; ſed partim qvidem de eis ſunt mentiti, partim autem cum non poſſent rebus eorum reſpondentem afferre Orationem, bonum illis conſcripſerunt, qvod nec erat ulla elegantia ornatum, nec laude proſeqvendum, ut qvi nec pulchram ſubjecerint ſententiam, nec eam verbis ornarint decentibus; neqve accurate deſcripſerint ſævitiam ac atrocitatem eorum, qvi punierunt, neqve Martyrum in dandis reſponſis prudentiam: qvin etiam Monachorum adulterarunt exercitationem; ſimpliciter & qvaſi temere, & ut accidit, referentes, qvæ ſtudioſe ab illis facta ſunt.

IX. Hinc factum eſt ut nonnulli ne vel legere qvidem ſuſtinerent ea, qvæ ſunt literarum mandata monumentis, aliis autem ea, qvæ dicebantur, præberent ridendi materiam; & compoſitionis inele-

ἐννοίας,

ἐννοίας, καὶ τὸ τῆς λέξεως εὐτελὲς, ἀγλευκὴ τοῖς ἀκούοντιν ἦν, καὶ ἀπηχθάνοντο μᾶλλον ἢ προσίεντο· καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς ἀναγραφομένοις διεκωμῳδεῖτο ἡμῖν τὰ θαυμάσια τῶν ἁγίων Χριστοῦ θεραπόντων ἀγωνίσματά τε καὶ τρόπαια. Καὶ ξυμπαντες μὲν διελοιδορεῖντο σαφῶς τοῖς συγγράμμασιν, ἀντεισενεγκεῖν δ' ἦν τῶν τοῦτων τὰ κρείττονα, οἱ μὲν δι' ὄκνον ψυχῆς, οἱ δὲ ὡς τελεώτατον πάθασμα, καὶ ᾧ μηδὲ βίος ἂν ὅλος ἀνδρὸς ἐξαρκέσειεν, ἅ γε βουλομένοις δύναμις τις προσῆν ἔτε δυναμένοις βούλησις. Ἀλλ' οὐχὶ κἀ ὁ θαυμάσιος Συμεὼν ταυτὸν ἐπεπόνθει τοῦτοις· ἀλλὰ μέχρι τοῦ μέμψασθαι τοῖς γεγραμμένοις συμπροῆν αὐτοῖς, ἔπειτα πέραιτέρω προβέβηκε, καὶ θαρρεῖ τι πρᾶγμα νεανικὸν, μᾶλλον δὲ εὐτυχῆ πρᾶξιν, ἣν οὐδεὶς τῶν πάντων εὐτετύχηκε, δι' ἧς ἐκεῖνός τε φιλοφανέστερος τῶν ἁπανταχῆ ἐλλογίμων ἐγένετο, καὶ τῷ θεῷ τὰ κάλλιστα τῶν ὄντων ἀφωσιώσατο, καὶ τοῖς τῶν μαρτύρων ἀγῶνας καὶ διεξόδους, τάς τε τῶν ἀσκητῶν ἐγκρατείας καὶ καρτερίας ἐκάλλυνέ τε καὶ κατεκόσμησε, κἀ τὴν αὐτὴν ἐκείνοις προσενεγκῶν εὔνοιαν, τὰς παρὰ πάντων ἀντείληφε χάριτας.

X. Καὶ τί γὰρ ἄντις τῷ τοιούτῳ παραβάλοι παιδάσματι, ποίαν ἀρχαιολογίαν Ἑλληνικὴν, ἢ καταμέ-

gantia, & sententiæ absurdæ & nulla consequentia ex dicto vilis & abjecta, erant iis, qui audiebant, insuavia, & odio habebantur, potius quam admittebantur; & propter eos, qui conscripserant, nobis ludibrio habebantur admirabilia Christi servorum certamina ac trophæa. Et omnes quidem aperte scripta insectabantur maledictis: eorum autem loco afferre meliora, aliis quidem propter animi socordiam, aliis autem ut quod est opus perfectissimum & maximi studii, & cui nec tota quidem viri vita sufficerit, neque vires aderant volentibus, nec iis, qui poterant, voluntas: sed non etiam admirabilis Symeon eodem modo, quo ij, fuit affectus: sed cum eis procedens ad scriptorum usque reprehensionem, deinde processit ulterius, & juvenile aggreditur facinus, vel felicem potius actionem, quam nullus omnium gesserit feliciter, per quam ille evasit clarior omnibus, qui sunt ubique eruditis; & Deo consecravit ea, quæ sunt omnium pulcherrima: Martyrumque certamina & cursus, & Monachorum abstinentiam atque patientiam ornavit ac declaravit, & eandem, quam illi adhibens benevolentiam, gratias vicissim accepit ab omnibus.

X. Quid enim quis cum tali contulerit opera? Quas Græcorum Antiquitates aut terræ universa di-

τρησιν

τρησιν τ̃ συμπάσης γῆς; καὶ ὁπόσα Πόρταις, καὶ πρὸ ἐκείνων Βαβυλωνίοις κατώρθωται, ὅσα τε μετ̃ ταῦτα Αλεξάνδρῳ τῷ Μακεδόνων ἀνδρικώτερον διηγώνισται. Ἔχει μὲν καὶ ταυτὰ φιλότιμα καὶ κάλλιστα τοῖς μετ̃ καλλιλογίας ἐκτεθεικόσι τὰς συγγραφάς. Ἀλλὰ τούτων μὲν διὰ τὴν τῶν ἀναγραψαμένων συνθήκην διεπούδασται τοῖς πολλοῖς ἡ ἀνάγνωσις. Ο πόσα δὲ ὁ γεναῖος οὗτος ἀνὴρ μετ̃ τ̃ πρεπούσης τοῦ λόγου περιβολῆς ἐπὶ τοῖς μαρτυρήσασι καὶ ἀσκήσασι τῶν συγγραμμάτων ἐξύφανε, διττὸν ἔχει τὸν ζῆλον, τ̃ τε πρὸς τὴν συνθήκην μιμήσεως, καὶ τ̃ πρὸς τὰ κάλλιστα τοῦ ἤθους τυπώσεως. Εἴποιμι δὲ καὶ τρίτον οὐκ ἔλαττον τούτων, ἀλλ' ἀκριβέστερόν τε καὶ ὑψηλότερον, ὅτι περὶ τῶν συγκροτούντων τὸ Εὐαγγέλιον, ἡ τῶν Αγίων ἀνάγραπτος μνήμη κεφάλαιον τῶν ἄλλων καθέστηκε. Τὸ μὲν οὖν ἐκλέξασθαι τοῦτον τοιαύτην ἑαυτῷ τοῦ γράφειν ὑπόθεσιν, μαρτύριον ἐστὶν ἀκριβέστατον τ̃ ἐκείνου συνέσεως· τὸ δὲ τοιαύταις ἐννοίαις χρήσασθαι, καὶ λέξει μετ̃ τοῦ σαφοῦς διηρμένῃ, τό τε πιθανὸν ἐχούσῃ καὶ ἀληθινὸν, καὶ ἔμφυτον, ἐστὶ μὲν καὶ τ̃ ἐκείνου σοφίας τεκμήριον· μάλιστα δὲ σημεῖον ἄν τις θοῖτο τ̃ εὐαρμόστου πρὸς τοὺς καιροὺς, καὶ τοὺς ἀκούοντας χρήσεως.

XI. Καὶ ἵνα τί περὶ τούτου τοῦ μέρους εἴπω, καὶ παρεκβατικώτερον τῷ λο-

mensa spatia? Qvanta Persis, illisqve superioribus Babyloniis præclare gesta? qvanta postea Alexandro Macedonum fortissimo peracta certamina? Nam his qvoqve ambitioso cultu ornatuq; magnifico cum verborum lepore præluxit Scriptorum industria. Eo tamen uno fere magni habita, eorumqve vulgo expetita lectio, qvod oratio sit ipsa composita. Qvæ autem Vir hic strenuus decenti eloqvio de iis commentatus est, qvi vel martyrium gesserunt, vel solitariam vitam coluerunt, duplici nomine æmulationem habent, imitandæ scilicet compositionis, morumqve præclare institutorum formationis. Dicam & tertium, nihil his deterius, qvinimmo majoris solertiæ sublimiusqve, qvod eorum qvibus constant Evangelia, Sanctorum conscripta memoria, reliqvorum caput existit. Qvod itaqve tale sibi argumentum delegerit, illius certo prudentiam adstruit; qvod vero talibus usus sententiis est, eaqve dictione, qvæ ipsa cum claritate incisa, probabilis, veraqve ac ex re nata eniteret, illius qvoqve sapientiæ claro indicio est; maximeqve hominem prodit, qvi ex temporum ac auditorum rationibus sermonem rite nosset componere.

XI. Atq; ut hujus generis qvidpiam loqvar, pauloqve fusius ser-

γῳ χρήσομαι· οὐκ ἀγνοῷ ὅτι τοῖς πολλοῖς τῶν τε σοφιστικώτερον τῇ γλώττῃ κεχρημένων, οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ τοῖς περὶ τὰ μαθήματα ἐπουδακόσιν, ἀλλὰ καὶ οἷς τὰ φυσικὰ μαθήματα περιπούδαστα, οὐ πάνυ τι πουδάζεται τοῦ ἀνδρὸς τὰ πουδάσματα, ὅτι μή τε τὰ τῆς μίξεως τῶν ἰδεῶν ἐκπρεπῆ παρ' αὐτοῖς, μήτε οἱ σχηματισμοὶ τῶν λόγων καταφανεῖς, μήτε τίς ἀπορία φύσεως καὶ ἐπίλυσις, μήτε γραμμικαὶ ἀποδείξεις μετὰ τῶν φορτικῶν ὀνομάτων, μήτε φιλόσοφοι ἔννοιαι ὑψηλολογοῦσαι τὸ ὑποκείμενον. Βούλονται γὰρ οἱ περιττοὶ τὴν σοφίαν πρὸς ἐπίδειξιν πάντα γεγράφθαι, οὐ πρὸς ὠφέλειαν καὶ ἤθους κατόρθωσιν. Ἐγὼ δὲ οὐδέτινος τούτων φημὸ τὰ τοῦ ἀνδρὸς ἀπεστερῆσθαι συγγράμματα. Ἀλλ' ἐπειδὴ μὴ ἐπιδεικτική τις αὐτῷ ἡ χρῆσις, οὐ πυκνὰ ταῦτα αὐτῷ τίθεται, οὐδὲ ἐκ προοιμίων εὐθὺς, οὐδὲ πανταχῇ, οὐδὲ ἐν πᾶσιν, ἀλλ' ὅπῃ αὐτῷ ἀφορμὴν τὸ πρᾶγμα δίδωσιν, ὁπόσα δέον τῷ λόγῳ χρησάμενος, ἐπὶ τὸν προτεθειμένον σκοπὸν εὐθὺς ἐπάνεισιν. Ὁ γὰρ λόγος αὐτῷ οὔτε εἰς τεχνολογίαν καὶ κατανόησιν φύσεως, οὔτε μὴν εἰς γραμμικὴν θεωρίαν, ἢ τὴν περιττοτέραν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς σύνεσιν. Ἀλλ' οὐδὲ πουδάζεται τούτῳ ἡ τοῦ οὐρανοῦ κίνησις, ἢ ὅπως ὁ ἀπλανὴς κόσμος πρὸς τοὺς πλάνητας ἐπαντᾷ. μέλει δὲ αὐτῷ συμφώνων ἢ ὁμοφώνων οὐ-

monem adhibeam; non me latet Viri lucubrationes scriptaqve monumenta non esse magno studio, nec iis qvi lingvæ ornamento utuntur nimis Rhetoricè, nec iis, qvi suum studium posuerunt in disciplinis; sed nec iis, qvi studuerunt naturæ contemplationi: qvod eis dicendi generum mixtio non eluceat, nec figuræ dicendi sint apertæ, neqve ulla naturalis dubitatio & solutio, neqve lineares demonstrationes cum importunis nominibus, neqve philosophicæ sententiæ, qvæ subjectum verbis in altum invehant. Volunt enim qvi sunt sapientiæ ultra modum dediti, omnia scribi ad ostentationem, non ad morum correctionem: Ego autem dico, hujus viri scripta nullo horum esse privata; sed qvoniam non ad ostentationem comparabatur ejus scriptio, ea non ponuntur freqventia, neqve statim à principio, neqve ubiqve, neqve apud omnes: sed qvando res dat ei occasionem, usus iis, qvæ postulat oratio, redit rursum ad scopum propositum. Ejus enim oratio neqve ad Sophisticam intuetur jactationem & forensem apparatum, neqve ad artificiosam naturalium excogitationem, neq; ad linearum contemplationem, aut curiosiorem numerorum intelligentiam. Sed neqve est ei studio cœli motus, aut qvemadmo-

δὲν

δὲν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐπὶ τούτοις ἐμμελειῶν· διὰ τοῦτο ταῦτα μὲν ὡς περιττὰ παραπέμπεται· ἔστιν ὅπου καὶ κατὰ καιρὸν χρώμενος· τῆς δὲ ἀληθείας ἀπανταχῆ, ἔχεται, καὶ τῆς ἀψευδοῦς διηγήσεως. Φράσεως δὲ πολλοὺς μὲν ἐπίστατο τρόποις, κέχρηται δὲ τῷ ἀποχρῶντι, πρὸς τήν τε τῶν πουδαίων, καὶ τῶν πολλῶν ἅμα ἀκρόασιν. Καὶ ἤρκεσέ γε κατὰ ταυτὸ ἀμφωτέροις τοῖς μέρεσι. Τῷ μὲν γὰρ ῥυθμῷ καὶ τῷ κάλλει τῆς λέξεως, τὸν ἐλλόγιμον ἀκροατὴν ἐφειλκύσατο, καὶ ἔθελξεν ἱκανῶς τοῖς τῶν χαρίτων θηράτροις, τῷ δέ γε σαφεῖ καὶ ποτίμῳ τὰς ἰδιώτιδας ἀκοὰς τῆς ἑαυτοῦ φωνῆς ἀνηρτήσατο· ἀμφοτέρους τε αὖ ὑπηγάγετο τῷ συντόμῳ καὶ πιθανῷ.

dum inerrans mundus procedat circa stellas errantes; sed neqve sunt ei curæ consonantes, aut semivocales, neqve qvi per eas fit concentus. Propterea hæc qvidem amandat tanqvam supervacanea, nonnunqvam tamen eis utens & in tempore. Veritati autem adhæret, & à falso alienæ narrationi. Dictionis autem sciebat qvidem multos modos: usus est autem eo, qvi sufficiebat ad auditionem simul & bonorum, & vulgi: & utriusqve auribus simul satisfecit: nam dictionis qvidem numero & pulchritudine eruditum sic attraxit auditorem, & satis delinit gratiarum illecebris: eo autem qvod esset clara & succulenta oratio, effecit, ut aures imperitorum ab ejus voce penderent. Ambos rursum induxit brevitate & probabilitate.

XII. Ἐγὼ γὰρ ἵνα μηδὲν φῷ τοῦ ἀληθοῦς ἔλαττον ἐπικρυψάμενος, χαρακτήρων μὲν λόγων πολλοὺς οἶδα καλλίονας, λέγω δὴ τῶν τελεωτέρων ῥητόρων, καὶ οἱ μηδὲ πρὸς παράδειγμα τοῖς πολλοῖς ἑστᾶσι, τῷ ὑπερηχοῦντι τοῦ τόνου καὶ τοῦ ῥυθμοῦ, ἀκριβεστέραν δὲ ἰδέαν, οἷς εἵλετο συνθέσθαι συγγράμμασιν, οὐκ οἶδα εἴτις τῶν πάντων συνήρμοσεν. Ἀλλὰ καὶ εἴτις ἂν τῶν περιττῶν ἐκείνων τήν τε φράσιν καὶ τὴν ἐνθύμησιν, προείλετο τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν, περιοργότερον μὲν ἂν ἴσως αὐτῇ τὸν

XII. Ego enim, ut nihil dicam, celans qvod sit vero minus, scio qvidem esse multa dicendi genera pulchriora; perfectiorum, inqvam, Oratorum, & qvorum exemplar non est vulgo propositum ad imitandum, propter excellentem sonum & numerum Orationis: præstantiorem autem dicendi formam iis scriptis, qvæ componere statuerat, nescio an qvisqvam ex omnibus unqvam adaptaverit. Sed etsi qvis ex illis, qvi & dictione excellunt & sententia, ejusmodi argumenta

λόγον εἰργάσατο, οὐ φημὶ δὲ σύμπασιν ἀκροαταῖς κατάλληλόν τε καὶ ἁρμοδιώτερον. Τὰ τε γὰρ προοίμια τῶν λόγων αὐτῷ ἁπτόμενα, εὐθὺς τοῦ ὑποκειμένου, καὶ βραχύ τι προϊὼν τὸν τοῦ συγγράμματος ἀναφαίνει σκοπὸν, καὶ τὴν πᾶσαν ἐπ' ἐνίοις τῶν λόγων ὑπόθεσιν κεφελαιωσάμενος, εὐθὺς κατὰ μέρος τέμνει, πρός τε τὰ πρόσωπα καὶ τοὺς καιροὺς μεθαρμόζεται. Καὶ τὸ μὲν χρῶμα τοῦ λόγου τὸ αὐτὸ πᾶσι, καὶ ἡ ποιότες μία τῆς φράσεως· ἡ δέ γε τοῦ ἤθους μεταβολὴ ποικίλη, καὶ ὡς ἂν εἴπῃ τις, τεχνικὴ, οὐ διὰ τὴν τέχνην τὰ πράγματα μεταβάλλουσα, ἀλλὰ τὸ ἑκάστῳ τῶν παραπιπτόντων πραγμάτων τε καὶ προσώπων οἰκεῖον ὑφερμηνεύουσα. Ὡς πρὸς ἀρχέτυπα δὲ τὰ ἀρχαιότερα τῶν πραγμάτων ἐνατενίζων, ἐκείνων τε οὐκ ἀφίσταται, ἵνα μὴ δόξῃ ἄλλο τι ποιῶν, καὶ παρὰ τὸ παράδειγμα, καὶ τὴν ὅλην ἰδέαν μετατυποῖ, οὐκ ἐναλλάττων τὴν ὕλην, ἀλλὰ τὸ ἡμαρτημένον τῶν εἰδῶν διορθούμενος· οὐδὲ καινοτομῶν τὰς ἐννοίας, ἀλλὰ τὸ τῆς λέξεως σχῆμα μετατιθεὶς· ἀνωμαλίαις τε περιπίπτων διηγημάτων ὁ λόγος αὐτῷ, καὶ μεταλλαγαῖς ὑποθέσεων, οὐ συγχεῖται οὐδὲ ταράττεται. ἀλλ' ὥσπερ ἄριστος κυβερνήτης περικλυζομένης αὐτῷ τῆς νεὼς ἀτρέμας εἱστήκει, τῷ οἴακι τεχνικώτατα χρώμενος.

suscepisset, accuratiorem qvidem & elaboratiorem effecisset Orationem, sed non itidem dico auditoribus congruentem, & convenientem. Nam & proœmia ejus orationum statim attingunt subjectum, & parum procedens ostendit sui scripti scopum; & in nonnullis Orationibus, cum totum argumentum accepisset in summam, id statim in partes dividit: se autem accommodat personis, & temporibus. Et est qvidem omnibus idem color orationis, & una qvalitas dictionis: morum autem varia est mutatio; & ut dixerit qvispiam, artificiosa, non propter artem res mutans, sed qvod unicuiqve rei & personæ incidenti conveniebat, interpretans. Tanqvam autem ad archetypa exemplaria ad res antiqviores intuens, nec ab illis recedit, ne videtur aliqvid aliud facere, & ad exemplar qvoqve totam transmutat dicendi formam, non diversam faciens materiam; sed qvod indicendi genere peccatum erat, corrigens: neqve sententias innovans, sed convertens figuram dictionis: & ei incidens oratio in diversitatem narrationum & varietatem argumentorum, non confunditur neqve perturbatur; sed tanqvam optimus gubernator, cum ei navis agitaretur fluctibus stabat qvietus clavum tenens artificiosissime.

XIII.

XIII. Εςι δὲ οὗ τῶν λόγων καὶ γεωγράφει τὰς τῶν ἐπαινουμένων πατρίδας, τῆς συμπάσης ἀποτεμνόμενος γῆς, καὶ ἀνάγων εἰς ἓν τῶν τμημάτων. Εἶτα δὲ καὶ περὶ ποταμῶν τὶ φθέγγεται, καὶ φυσιολογεῖ αὐτῶν τὰς ἀρχὰς, καὶ περὶ εὐκαιρίας πόλεων, καὶ κράσεως ἀέρων, καὶ ὡρῶν ἁρμονίας, εἰ καὶ οἱ τὴν ἀκοὴν τῷ ὄντι δυσήκοοι, τούτων λεγομένων οὐκ ἐπαΐουσιν. Ἀπτεται δὲ καὶ πολυειδῶς τῶν τοῦ λόγου μερῶν, τὰ μὲν ἀγωνιςικώτερον, τὰ δὲ πραότερον. Τῆς δὲ τῶν διηγήσεων χάριτος τίς ἂν αὐτῷ τῶν πάντων ἀμφισβητήσειεν, τῆς δὲ συνθήκης, τῆς δὲ τῶν ῥυθμῶν ἀναπαύσεως, τῆς δὲ πρὸς πάντα καταλλήλου εὐαρμοςίας; Βούλομαι μὲν οὖν, ὅτι μὴ ςωμύλος, ὑπὲρ ἐκείνου διαγωνίσασθαι. Εὑρίσκω δὲ τοὺς λόγους αὐτῷ μηδὲ ταύτης τῆς χάριτος ἀποδέοντας, ἀλλ' ὅπου μὲν καὶ τὸ περιττὸν ἔχοντας, ἐν δέ γε τοῖς πλείοσι τὸ κόσμιον. Δύο δὲ ταύτας ὁδοὺς αὐτῷ θέμενος, μαρτυρικὴν ἔνςασιν καὶ ἀσκετικὴν καρτερίαν, τρέχει μὲν ἐπ' ἀμφοῖν τοῖν ςαδίοιν, οὐ ποδῶν ὠκυτητι, ἀλλὰ λογισμῶν ὀξύτητι· μαλίςα δὲ τὸν ἀσκητικὸν διαθέων δίαυλον, εὐτονώτερος αὐτοῦ καὶ ἀγωνιςικώτερος γίνεται. Πιαίνει γοῦν μοι τὴν ἀκοὴν, ὁπηνίκα ὁ λόγος αὐτῷ ἄνεισι μὲν ὄρη, ὕπεισι δὲ πήλαια· ὑπό τε πίτυν ἢ δρῦν τινα καθίζει τὸν ἀσκητὴν,

XIII. Porro autem in nonnullis qvoqve Orationibus describit patriam eorum, qvi laudantur ab universa terra separans, & deducens ad unam partem; deinde loqvitur etiam nonnihil de fluminibus, & de eorum principiis disserit naturaliter, deqve opportunitate civitatum, & de temperatione aëris, & de temporum convenientia, etiamsi ii, qvi sunt revera auribus paulo surdioribus, ea, qvæ dicuntur, non exaudiunt: multifariam qvoqve tractat partes Orationis, alias qvidem majori contentione, alias vero lenius & sedatius. In gratia autem narrationum, qvis ex omnibus cum eo contenderit? Qvis in compositione? Qvis in numerorum suavitate? Qvis in concinnitate in omnibus congruente? Atq; volo qvidem contendere qvod non sit ampla & grandis ejus Oratio: invenio autem, ejus orationibus ne hanc qvidem deesse gratiam: sed alicubi qvidem eas esse amplas & redundantes, in pluribus autem graves & temperatas. Cum has autem duas vias sibi proposuisset, Martyricam constantiam & Monasticam in exercitatione tolerantiam: currit qvidem in utroq; stadio non cum pedum pernicitate, sed cum celeritate orationis, maxime autem monasticum percurrens curriculum, evadit se ipso robustior & fortior: Aures qvidem

ἢ χεδιάζει αὐτῷ τροφὴν τὴν ἐκ βοτανῶν, καὶ πόμα τὸ ἐκ πηγῶν. Περιανθίζει γὰρ τὰς τοιαύτας διηγήσεις λέξεσί τισι τὸ καλὸν ἀνθοῦσαις, καὶ χημάτων ποικίλλει ῥοδωνιαῖς, καὶ ὡς ὁρῶμεν δείκνυσι τὰ τότε καιρῷ πραττόμενα. Ζηλῶ μὲν δὴ ἐγὼ τὸν ἄνδρα καὶ τὴν τοιαύτης εὐτομίας καὶ χάριτος, οὐδέν τε ἧττον τὴν εὐχρηστίαν τῶν ὑποθέσεων. Εἰ γὰρ καὶ μοὶ πολλὰ καὶ περὶ πολλῶν συγγράφεται, ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι τοιοῦτον ζῆλον καὶ μίμησιν τὰ ψευδάσματα· ἀλλὰ λογίοις μὲν ἴσως ἀνδράσι φανήσεται πεπονδασμένα, καὶ ζηλώσουσι ταῦτα διὰ τὴν λέξιν, καὶ τὸν ποικίλον σχηματισμόν· καταφρονήσουσι δ' οἱ πολλοὶ, ὅτι μὴ μέλον αὐτοῖς ζητημάτων καὶ ἐννοιῶν ἀπορρητοτέρων.

XIV. Φασί γέ τοι μηδὲ ἐκ παρέργου τοῦτον ἧφθαι τοῦ πράγματος, μηδὲ αὐτὸν προθέμενον, εἰμὴ ὅσον βέλεσι. Βασιλικοὶ δὲ τοῦτον παρεκλήσεις ἐπὶ τοῦτο προήνεγκαν, καὶ οἷς ἐφρουτίζετο λόγος καὶ σύνεσις. Καὶ ἦν αὐτῷ ἡ παρασκευὴ ἐξ ἑτοίμου, κύκλος τε ὁ βραχὺς, τῶν τε πρώτως ἐν σημαινομένων τὴν λέξιν, καὶ τῶν μὴ ταῦτα τιθέντων, καὶ ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ, ὁ μὲν τὰ

certe pinguefacit, qvando ejus Oratio ascendit qvidem montes; subit autem speluncas: sub pinu autem, aut qvercu aliqva collocat Exercitatorem: & vile alimentum & illaboratum ei offert ex herbis, & potum ex fontibus. Ejusmodi narrationes ornat qvibusdam florentibus pulchre dictionibus, & variis rosis figurarum, & ea, qvæ tunc fiebant, qvasi subiicit oculis. Virum ego laudo qvidem propter ejusmodi facundiam & gratiam: non minus autem, qvod pulchre tractavit argumenta; nam etsi à me multa qvoqve de multis scribuntur, non habent eorum opera talem zelum & imitationem: sed viris qvidem fortasse doctis videbuntur digna, in qvæ studium conferatur, & ea æmulabuntur propter dictiones, & varias figuras: vulgus autem contemnet, qvod non sint ei curæ qvæstiones, & sententiæ nimis arcanæ.

XIV. Porro autem dicunt eum non leviter agentem, hanc rem esse aggressum, neqve ipsum id sibi proposuisse, ut faceret qvantum vellet; sed Imperatoris adhortationes eum ad hoc adduxerunt, & ii qvibus curæ erat doctrina & intelligentia; & promptus ei fuit apparatus, & non parvus orbis eorum, qvi primo dictionem notis excipiebant, & eorum qvi postea

πρω-

πρῶτα ποιῶν, ὁ δὲ τὰ δεύτερα. Καὶ ἐπὶ τούτοις, οἱ τὰ συγγεγραμμένα ἐξακριβούμενοι, ἵν' ὅ, τι τοὺς ὑπογραφέας λάθοι, πρὸς τὴν ὑποκειμένην διορθώσωνται ἔννοιαν. οὐ γὰρ ἐνῆν αὐτῷ διὰ τὸ πλῆθος τῶν συγγραμμάτων πολλάκις τὰ αὐτὰ ἀνακυκλεῖν τε καὶ ἐφορᾶν. Ἀλλ' εἰ καὶ πολὺς ὁ ζῆλος, καὶ ἡ φροντὶς περιττοτέρα τοῦ δέοντος, ἢ μᾶλλον πρὸς οὗτο δὴ ἀξιόχρεως, ἀλλ' ὅγε στάχυς ἐνενικήκει μακρῷ τὴν σποράν· καὶ τὸ λήϊον οἶται οὐδέπω καὶ τήμερον. Ὡς τε εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο τῷ ἀνδρὶ διεσπούδαστο, μὴ δ' ἀποχρῶντα τὰ ἄλλα σύμπαντα, καὶ καθέκαστον, πρὸς ἀφορμὴν εὐφημίας ἀρκοῦν, ἀλλὰ τόγε τοιοῦτον ἐλέσθαι σπούδασμα, καὶ οὕτως καταπράξασθαί τε καὶ ἀκριβώσασθαι, αὔταρκες ἀντὶ παντὸς ἄλλου πρὸς ἐγκώμιον τῷ ἀνδρί.

XV. Εγω γ' οὖν πρὸς μὲν τὰ τῶν θυραίων σοφῶν συγγράμματα οὐδ' ἀξιῶ συγκρῖναι τὰ σπουδάσματα τοῦ ἀνδρὸς. Τὶ γὰρ εἰ οἱ μὲν τούτων τὰ Παναθηναϊκὰ συνέθεντο, οἱ δὲ τὴν τῶν Πελοπονησίων καὶ Αθηναίων μάχην μετὰ τῆς σοβαρᾶς λέξεως συνεγράψαντο· καὶ οἱ μὲν κατὰ τῶν ῥητόρων, οἱ δὲ ὑπὲρ τῶν ῥητόρων ἀντηγωνίσαντο, ἐν οἷς τὸ μὲν περιττὸν εὔδηλον καὶ διαπρεπὲς, τὸ δ' ὠφελοῦν βραχύ τι καὶ ἀσθενές. Οὐ

transcribebant: & alius post alium qvidem prima faciebat. Hic vero secundo scribebat, & post hos alii, qvi, qvæ scripta fuerant pulchrè intelligebant, ut qvod scriptores latuerat, ad propositam corrigerent sententiam: nam propter scriptorum multitudinem non licebat ei sæpe eadem revolvere, & intueri. Sed etsi fuerit multus labor, & major qvam par esset solicitudo, immo vero digna qvæ in hoc adhiberetur: sementem tamen longe vicit spica, & seges qvalis nondum fuit usqve in hodiernum diem. Qvocirca etiamsi nihil aliud Viro illi fuisset elaboratum, & non alia omnia, qvæ vel singula sufficiunt ad laudem merendam, opus tamen tale suscepisse, & id tam præclare executum esse, Viro pro qvovis ad laudem suffecerit.

XV. Atqve ego qvidem nolo conferre ejus opera cum scriptis externorum Sapientum. Qvid enim si ex his alii qvidem composuerunt Panathenaica, alii autem prælium Peloponnesiorum & Athenienſium magnifica dictione composuerunt: & alii qvidem a) contra Rhetores decertarunt, & alii pro Rhetoribus, b) in qvibus est qvidem insignis & manifestus redundans verborum ornatus: est πρὸς

a) Plato.
b) Aristides.

πρὸς τούτοις ἔν ἐγὼ τὸν ἐμὸν ἀνταγωνιστὴν ἐλοίμην πρὸ ἂν παραβαλεῖν. Αλλ' εἴ μοι τίς δοίη, ἐν ἴσῳ ἂν ἦτον θείην τοῖς περὶ τὸν τῆς Εὐαγγελίου λόγον πονήσασι, καὶ τὸ τῆς λόγου βάθος ἐξερμηνεύσασιν· ὧν γὰρ ἴσα τὰ τέλη, τούτων καὶ αἱ ἀρχαὶ παραπλήσιοι· καὶ ὧν ἡ σωτηρία ψυχῶν παρ' ἀμφοῖν τὸ τέλος τῶν ὑποθέσεων, πῶς οὐχὶ καὶ τὰ αἴτια ἐν ἴσῳ καθεστήκασιν ἀλλήλοις, καὶ οἱ συγγραφεῖς ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἔσαιεν ἔστησαν μήκους, ἢ ἵνα τὸ ἡμέτερον εἴπω, τῶν ἴσων κληρονομήσουσι. Πόσος γὰρ ἂν στεφανωθείη ἀριστείας στεφάνοις ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος ἀνήρ; μᾶλλον δὲ πόσοις ἔκ ἂν ἤδη καλίστεπται ἀναδρομὰς πρὸς Θεὸν, καὶ παρ' ἐκείνοις χορεύων, ὧν ἐν ταῖς τὰ ἤθη καὶ τὰς βίους συνέγραψεν. Επέδειξε γὰρ κἀν τῷ τέλει, ὁποῖος αὐτῷ ὁ διέπων τὸν βίον ἐτύγχανεν ὤν· ὃ γὰρ ὥσπερ τελώνης αὐτὸν οἱ σωσωφρονέστεροι φασὶν, οὐδὲ διηρπάγη ἀλλ' ἐῴκει ὥσπερ τινος δέσμης ἐλευθερούμενος, καὶ ἱλαρῷ πρὸς τὰς ἄγοντας Αγγέλους ἀναπεμπόμενος νεύματι, καὶ πῶς ἐπιδιδοὺς ἑαυτὸν ταῖς ἐκείνων χερσὶν, ἵνα ταχὺ ἀναχαίτη τὸ σῶμα.

XVI. Καὶ ἐτεθνήκει μὲν οὕτως· εὐωδίας δὲ αὐτίκα πάντα ἐγεγόνει μεστὰ, καὶ οὐκ εὐθὺς μόνον, οὐδὲ ἐς τρίτην ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλοστὴν ἀπ' ἐκείνης, ἕως δὴ μόνον τῷ τάφῳ

autem brevis & imbecilla utilitas. Cum his ergo nollem ego meum conferre Athletam; sed si qvis mihi hoc dederit, ego eum exæqvaverim iis, qvi in Evangelio laborarunt, & profundum Verbi sunt interpretati. Qvorum enim sunt fines æqvales, eorum sunt etiam principia similia: Et si salus animarum apud utrosqve est finis argumentorum, qvidni etiam fuerint causæ inter se pares, & steterint scriptores in eadem trutina, aut, ut dicam, qvod nostrum est, fuerint etiam ex æqvo hæredes? Qvam multis autem fortis viri coronis non fuerit coronandus hic Vir admirabilis? immo vero qvibus non est jam coronatus, cum ad Deum ascenderit, & apud illos ducat choros, qvorum mores ac vitam conscripsit? Nam vel in fine ostendit, qvalem vitam egerat. Non enim eum veluti abscissum, aut divisum fuisse dicunt ii, qvi viderunt: sed videbatur veluti à qvodam vinculo liberati, & hilari vultu se extendere ad ducentes Angelos, qvo modo se ipsum traderet illorum manibus, ut cito emigaret è corpore.

XVI. Et sic qvidem est mortuus: fuerunt autem statim omnia, suavi odore plena; & non tunc solum, nec in diem tertiam, sed etiam in multos dies postea, donec

ἐτεθνη-

ἐτεθησαύριτο. Καὶ ἦν ἂν μέχρι παντὸς ἀρωματίζουσα ἡ σορὸς, εἰ μὴ τινες τοσοῦτον παρηνομήκασιν, ὥστε καὶ ἕτερον παρ' αὐτῷ καταθεῖναι σωμάτιον. ὁμοῦ γε δὲ καὶ κεῖνο συμπεπλώκει τῷ μεγάλῳ ἀνδρὶ, καὶ ἡ τῆς εὐωδίας ἔσῃ πηγή. Τοῦτο μὲν δή σοι τὸ θαῦμα κάλλιστε μοι πάντων ἀνδρῶν καὶ ἐλλογιμώτατε, εἰς ἀπόδειξιν ἐστὶν ἀποδείξεως τῆς σῆς καθαρότητος καὶ ἁγιότητος· ἐπεὶ καὶ τἄλλα αὐτοχρῶντα σοι πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἀκριβεστάτην τελείωσιν. Συ δὲ μοι ἵλεως εἶης, εἰ μή σοι σύμπασαν διηκριβωσάμην ἀρετὴν, μὴ τὴν ἐκ πάντων τῶν σῶν καλῶν συνειλετησά σοι τὴν εὐφημίαν, καὶ μή με οἷς ἐλλέλοιπα, δι' ὀργῆς ἔχοις, ἀλλ' οἷς συγγέγραφα, μετὰ μνήμης ἄγοις, εἴτις ἐστὶ μνήμη τῶν ἐνταῦθα ταῖς καθαρωτέραις ἡμῶν καὶ θεοειδέσι ψυχαῖς.

fuit ſolus conditus in ſepulchro; & loculus perpetuo talem emiſiſſet odorem, niſi ſe aliqvi tam iniqve geſsiſſent, ut aliud corpuſculum propter eum deponerent. Simul atqve enim hoc magno illi Viro accidit; deſiit fons ille ſuavis odoris. Atqve hoc qvidem miraculum, ô virorum omnium optime & eruditiſsime, ſatis ſuperqve oſtendit puritatem tuam, & ſanctitatem: nam alia qvoqve tibi ſufficiunt ad accuratiſsimam virtutis conſummationem. Tu autem ſis mihi propitius, ſi non perfecte expoſui omnem tuam virtutem, neqve ex omnibus tuis bonis tibi pure attuli laudationem, nec mihi iraſcaris propter ea, qvæ ſunt à me prætermiſſa, ſed eorum qvæ ſcripſi memineris, ſi eorum, qvi hic ſunt, eſt ulla memoria veſtris puriſsimis & diviniſsimis animis; in Chriſto Jeſu Domino noſtro, cum qvo Patri cum ſancto Spiritu gloria, honor & potentia, nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum, Amen.

ΜΗΝΙ ΝΟΕΜΒΡΙΩΙ κη'.

ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ

ΗΜΩΝ ΣΥΜΕΩΝ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ

ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ

Ακολουθία συντεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ψελλοῦ.

Στιχηρὰ εἰς τὸ, Κύριε ἐκέκραξα. ἦχος πλαγίου δευτέρου πρὸς τὸ, Ὅλην ἀποθέμενοι.

MENSIS NOVEMBRIS DIE XXVIII.

COMMEMORATIO SANCTI PATRIS NOSTRI SYMEONIS LOGOTHETÆ METAPHRASTÆ.

Officium à Psello compositum.

Interprete LEONE ALLATIO.

Troparia * in Psalmum, *Domine clamavi.* Echus obliqvus secundus.

Ut illud, Ολην ἀποθέμενοι.

Γερας τὸ λαμπρότατον, σοῦ καὶ περίβλεπτον ὕψος μεγαλοπρεπέστερον, ταῖς μεγαλουργίαις σοῦ ἀπετέλεσας, καὶ τὴν ἐνεγκοῦσαν σε Βασιλίδα πολιν καὶ ἐν τούτῳ βασιλεύουσαν, πασῶν τῶν πόλεων καὶ ὑπερκειμένην ἀπέδειξας, καθ' ὥραν ἐξανθήσασάν σε τὸν ἀληθῶς περιώνυμον, βίῳ τε καὶ λόγῳ, καὶ πάσαις

MUnus tuum splendidissimum, & conspicuam celsitudinem, magnificentiora tuis præstantissimis gestis effecisti, & qvi parentem Reginam Urbem, in hoc qvoqve omnium urbium dominatricem & victricem ostendisti, qvæ tempestive te veluti florem, & vita & oratione, & virtutibus omnibus præstantissimis

ταῖς

* Id est, ad Vesperas.

ταῖς καλλίσταις ἀρεταῖς, τὸ θαυμαστὸν ταύτης γέννημα, καὶ λάμπρὸν στεφάνωμα.

Ω τῶν θαυμασίων σε, θαυμασιώτατε Πάτερ, οἷς σε ἐθαυμάστωσεν, ὁ ποιῶν θαυμάσια, μόνος Κύριος. Ως γὰρ ζῶν ἄψαυστον σαρκικῶν μίξεων διετήρεις τὸ σαρκίον σε, ὕτως ἐφύλαξας τάφῳ τυμβευθὲν ἀπρεπέλαστον, τὸ σῶμα σε τὸ ἅγιον, τῆς ἐπιμιξίας δ' ὕστερον, τούτῳ σωτεθέντος ἑτέρου σώματος, ὃν ἀπρεπῶς καὶ μαρτυρεῖ, δ' ἐκβλύζοντος μύρα σε ἡ ἔκλειψις.

Σῶν τοῖς θείοις χείλεσιν χάρις πολλὴ ἐξεχύθη, καὶ σοφίας ἐμψυχον τῆς ἀκτίστε γέγονας οἰκητήριον. ὡς πυρὸς γλώσσῃ διασωμωθείς, ὅσιε, ἐν τοῖς λόγοις ὑπερηύγασας τῶν Αποστόλων τε καὶ τῶν ἀθλοφόρων τὰ σκάμματα, καὶ βίον τὸν ἰσάγγελον. Ασκητῶν ἑκάστε διέγραψας, καὶ νῦν συνοικήτωρ γενόμενος αὐτοῖς, ἐν ὑρανῷ τριάδος φῶς τὸ ἀνέσπερον βλέπεις ἀγαλλόμενος.

Δόξα. Ιδιόμελον. ἦχος πλαγίε δευτέρε.

Ὅσιε Πάτερ, εἰς πᾶσαν τὴν γὴν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος τῶν κατορθωμάτων σε. Διὸ ἐν τοῖς ὑρανοῖς

vere celeberrimum edidit fœtum sui admirabilem, & emicantem coronam.

O res gestas tuas admirandas, maxime Pater admirande, qvibus te admirabilem effecit, qvi solus mirabilia facit, Dominus. Qvemadmodum enim, cum viveres, lenociniis carnis tuum paruum corpusculum intactum conservabas, ita & in sepulchro tumulatum corpus tuum sanctum insociabile conservasti, & inconfusum ab admixtione alterius corporis, postmodum ibidem una cum tuo collocati; qvod & indecore appositum fuisse indicat, qvod inde effluebat ungventi defectus.

E tuis divinis labiis gratia lucūlenta effusa est, & Sapientiæ increatæ animatum habitaculum effectus es, veluti ignis lingva diductus, Beate, sermonibus tuis admodum illustrasti Apostolorum, & præmia reportantium certamina, & vitam Angelis parem Ascetarum descripsisti: & nunc una cum illis habitans, in cœlo Triadis lumen inextinctum non sine gaudio conspicis.

Gloria. Idiomelon. Echus, obliqvus secundus.

Venerande Pater, in omnem terram exivit sonus tuorum facinorum. Propterea in cœlo labo-

ναῖς ἔυρες μισθὸν τῶν καμάτων. τῶν δαιμόνων ἔλευσας τὰς φάλαγγας, τῶν Αγγέλων ἔφθασας τὰ τάγματα, ὧν τὸν βίον ἀμεμπτως ἐζήλωσας, παῤῥησίαν ἔχων ἐν τῇ μνήμῃ σε, εἰρήνην αἴτησαι ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν.

rum mercedem adeptus, Dæmonum dissolvisti phalanges, Angelorum cohortes consecutus es, eorumqve vivendi rationem inculpate æmulatus, cum possideas libertatem efflagitandi, in tui commemoratione pacem impetra animabus nostris.

Απολυτ. ἦχος πλαγίᾳ τετάρτῃ.

Apolyticium. Echus obliqvus qvartus.

Ορθοδοξίας ὁδηγὲ, εὐσεβείας διδασκαλε καὶ σεμνοτήτος, ὁ οἰκουμένης ὁ φωστὴρ, τῶν λογογράφων θεόπνευστον ἐγκαλλώπισμα, λύρα, καὶ Πνεύματος, ταῖς διδαχαῖς σε πάντας φωτίσας, Συμεὼν πατὴρ ἡμῶν, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Rectæ ac integræ doctrinæ Dux, pietatis magister & honestatis, orbis lumen, Scriptorum à Deo inspiratorum ornatus, Spiritus lyra, tuis doctrinis omnes illuminans, Symeon Pater noster, precare Christum Deum, ut animæ nostræ salutem consequantur.

Ο Κανὼν, ποίημα καὶ ᾠδὴ Ψελλοῦ, Φέρων Ακροστιχίδα τὴν δέ,

Canon, Compositio ejusdem Pselli, hac notatus Acrostichide.

Μέλπω σε τὸν γράψαντα τὰς Μεταφράσεις.

Cano te, qui concinnasti Metaphrases.

Ωδὴ ά. πλαγίᾳ δευτέρᾳ. Ως ἐν ἠπείρῳ πέζευσας ὁ Ισραήλ.

Ode 1. Obliqvus secundus. Ως ἐν ἠπείρῳ πεζευσας ὁ Ισραήλ.

Μέλος μοι ἔυρυθμον δίδε, Λόγε Θεοῦ, εὐφημεῖν ὁρμήσαντι, τὸν Συμεῶνα τὸν Μεταφραστὴν, τὸν κυρίως λογοθέτην ἀξιάγαστον.

Melos mihi concinnum exhibe Verbum Dei, cum celebrare inceperim servum tuum Symeonem Metaphrastem, proprieqve Logothetam admirabilem.

Εξ ὑψωμάτων τῶν θείων, καὶ

Ex divinis altitudinibus ad te

ἐπὶ

ἐπὶ σὲ Πνεῦμα τὸ παναγιον κατελήλυθε, σοφὲ, καὶ καρδίαν εὗρε καθαρὰν, καὶ ἔνσωμον ἀληθῶς ἀνεπαύσατο.

qvoq; sanctissimus Spiritus descendit, ô Sapiens! & purum cor reperit, & corporeè verè inhabitavit.

Λύχνος ὁ νόμος Κυρίε, σε τοῖς ποσὶν ἀπο βρέφους γέγονε, με ἐτῶν τος ἐν αὐτῷ εὐσεβῶς, ἡμέρας καὶ νυκτὸς, τ ἡμέρας ὡς υἱὸς, καὶ φῶς ταῖς τρίβοις σε.

Lucerna lex Domini pedibus tuis à pueritia effecta est, qvi in ea pie meditabaris die & nocte, diei tanqvam filius, & lumen viis tuis.

Πόκον σε πάλαι προεῖδεν ὁ Γεδεὼν, ἐφ' ὃν καταβέβηκεν ὁ Θεὸς, ὡς ὑετὸς, καὶ τὴν γῆν πεπλήρωκεν αὐτὸς, Μητροπάρθενε, ἀγνὴ τ ἐπιγνώσεως.

Vellus te antiqvitus prævidit Gedeon, ad qvod, Deus veluti pluvia descendit, & terram suam replevit, Virgo & Mater, agnitione non contaminata.

Ode τρίτη. Οὐκ ἔστιν ἅγιος ὡς σύ.

Ode 3. Οὐκ ἔστιν ἅγιος ὡς σύ.

Ως πλήρης Πνεύματος, πληρωθεὶς ἀνεδείχθης, τῶν αὐτοῦ προσταγμάτων· τὸ γὰρ σοὶ παρ' αὐτοῦ Χριστοῦ, ἐμπιστευθέν σοι, καλῶς ἐξεργάσω τάλαντον, Μακάριε.

Tanqvam Spiritu plenus perfector factus es illius mandatorum. Namqve à Christo tibi talentum concreditum, probè absolvisti, Beate.

Σοφίας θείας ἐραστὴς, ἀπαλῶν ἐξ ὀνύχων γεγονὼς, θεορρήμων, περιεπλάκης αὐτὴν, καὶ τῶν χαρίτων αὐτῆς τῷ στεφάνῳ, Μάκαρ, ἐστεφάνωσαι.

Sapientiæ divinæ amator à teneris ungviculis factus, diviniloqve, eam amplexatus es, & gratiarum ipsius corona, ô Beate, exornatus es.

Ενδοξαπρέψας ἐν ἀρχαῖς ταῖς τ κάτω συγκλήτε, ὡς ἀνὴρ βουλευτὴς, τὸ πολίτευμα τὸ σὸν ἐκτήσω ἐν οὐρανοῖς, καὶ τὴν ἄνω σύγκλητον ἐκόσμησας.

Cum terreni Senatus dignitatibus condecoratus fuisses, veluti vir Consiliarius, vitæ ducendæ rationem in cœlo acqvisieras, & supernum Senatum decorasti.

Τὸν ὑπὲρ φύσιν τοκετὸν, τῆς πάνάγνου Παρθένου, ὁ σοφὸς Λογοθέτης, ἀκατάληπτον εἰδὼς, Αγγέλοις τε καὶ βροτοῖς ἐκδιδάσκει, πίστει μόνῃ σέβασθαι.

Partum super naturam immaculatissimæ Virginis cum comprehendi non posse sciret sapiens Logotheta, Angelos & homines instruit, ut fide sola venerentur.

Ωδὴ ή. Χριστός μου δύναμις.

Ode 4. Χριστός μου δύναμις.

Ο πάντων Κύριος, καὶ πάντων αἴτιος τῶν καλῶν, ἐξ ἁπάντων σε τὸν σοφὸν, Μάκαρ, ἐξελέξατο, τῶν θεραπόντων τῶν αὐτοῦ, ἐπαινέτην ἀξιάγαστον.

Omnium Dominus, & omnium causa bonorum ex omnibus te sapientem, Beate, elegit servis suis laudatorem admirabilem.

Νοὸς ὀξύτητι καὶ καθαρότητι, καὶ λαμπρότητι βίου, τὸ νοερόν σε φῶς καθωράϊσε, καὶ ταῖς τῶν λόγων καλλοναῖς, ὁ Θεός σε ἐχαρίτωσεν.

Mentis acumine & puritate, & vitæ claritate, intellectuale te Lumen exornavit, & sermonum venustatibus Deus condecoravit.

Γραφαῖς ἐσχόλαζες ταῖς θείαις, ὅσιε, καὶ ἁγίων τοὺς βίους ἰχνηλατῶν, τούτων τὰ παθήματα καὶ τοὺς ἀγῶνας ἐξύμνεις, ταῖς σοφαῖς σου Μεταφράσεσιν.

Scriptionibus divinis operam dabas Sancte, & Sanctorum Vitas investigans & perscrutans, horum tormenta & certamina extollebas doctis tuis Metaphrasibus.

Ρητόρων στόματα, σαλπίγγων ἄδοντα εὐηχέστερα μέλη, ἀνευφημεῖν ἐπαξίως ἄχραντε, ἀδυνατοῦσι τοῦ Θεοῦ σε ὄρος τὸ κατάσκιον.

Oratorum ora tubis suaviora mela canentia digne collaudare, immaculata te Dei montem inumbratum, neqveunt.

Ωδὴ έ. Τῷ Θείῳ φέγγει σου ἀγαθή.

Ode 5. Τῷ θείῳ φέγγει σου ἀγαθή.

Ανατολῆς ἥλιε Χριστὲ τῆς δικαιοσύνης, τῶν ψυχῶν ὁ φωτισμὸς τῶν ὑμνούντων σε, τῶν Μεταφραστοῦ σου ταῖς παρακλήσεσι, τὸν ζόφον τῆς ψυχης μουλύσον, ὡς εὔσπλαγχνος.

Orientis Sol Christe justitiæ, animarum illuminatio collaudantium te, tui Metaphrastæ precibus, caliginem animæ dissolve veluti misericors.

Ψυχο-

Ψυχωφελεῖς καὶ σωτηριώδεις τοῖς πιστοῖς λόγοις, θεόφρον, σωτέθεικας, ζῆλον πρὸς ἀνδρείαν ἀρετῆς μίμησιν, τῶν εὐσεβιωκότων τὰ ὑπομνήματα.

***

Ναὸς καὶ θρόνος καὶ κιβωτὸς, ὁ παμβασιλέως καὶ θεοῦ, σὺ εἶ πανύμνητε δέσποινα, μόνη θεοτόκε, τὸ ἱλαστήριον ἡμῶν, τῶν προσφευγόντων ὑπὸ τὴν σκέπην σου.

Ode 6. Τῆ βίᾳ τὴν θάλασσαν.

Τὸ πρῶτον σου σύγγραμμα, ἐκ προνοίας θείκης, καὶ ὁμιλίας γέγονε ἱεροῦ πρεσβύτου καὶ μοναστοῦ, Συμεὼν θεσπέσιε, ὃν ἐν Πάρῳ τῇ νήσῳ τεθεώρηκας.

Ἀξίως ἐξύμνησας τῆς Λεσβίας τὰ λαμπρὰ καὶ θεῖα ἀγωνίσματα, θεοκτίσης τ' ἄντως ἀγγελικὸν, μικρὸν καὶ ἀσώματον, τελεσάσης πανσόφως τὸ πολίτευμα.

Τὰ ἄδηλα Κύριε, καὶ τὰ κρύφια τῷ σῷ θεράποντι ἐδήλωσας, τ' σῆς σοφίας ἄβυσσον οἰκτιρμῶν, δεικνὺς τὰ ἐλέη σου, καὶ δοξάζων τοὺς πίστει σε δοξάζοντας.

Ἀνάσα γε Κύριε ἐκ βυθοῦ με τῶν κακῶν, πρεσβείαις τ' τεκούσης σε, καὶ ὁσίου πάτερ Συμεὼν,

Animæ proficuos, jucundos & salutares fidelibus sermones, divina mente prædite, concinnasti, ad fortitudinem incitamentum, & virtutis æmulationem, eorum qvi probe vixerunt Commentaria.

***

Templum & Thronus & Arca omnium Regis & Dei, Tu es, laudatissima Domina, sola Deipara, nostri Propitiatorium, qvi sub tuam umbram confugimus.

Ode 6. Τῆ βίᾳ τὴν θάλασσαν.

Prima tua commentatio ex divina providentia & colloqvio facta est sacri senis & Anachoretæ, Symeon admirabilis, qvem in Paro insula conspexisti.

Pro dignitate laudasti Lesbiæ illustria & divina certamina, vere Theoctistæ, à Deo fabricatæ, qvæ Angelicam, & tantum non incopoream, absolvit sapienter vitæ rationem.

Abscondita Domine & occulta servo tuo revelasti tuæ sapientiæ, miserationum abyssum ostendens tuas misericordias, & glorificans te glorificantes.

Eripe me Domine ex profunditate malorum precibus tuæ Genetricis, & sancti, Domine, Symeo-

τοῦ σὲ θεραπεύσαντος, διὰ βίου καὶ λόγου, πολυέλεε.

nis, qvi te & vita & sermone coluit, multum misericors.

Κοντάκιον. ἦχος β'. Τὰ ἄνω ζητῶν.

Contacium. Echus secundus. Τὰ ἄνω ζητῶν.

Αμέμπτως ἐν γῇ σοφὲ πολιτευσάμενος, τῶν ἐν οὐρανοῖς Αγίων τὰς λαμπρότητας κατιδεῖν ἠξίωσαι, καὶ πανσόφως τούτους ἐξύμνησας· σὺν αὐτοῖς Χριστῷ τῷ Θεῷ μὴ παύσῃ πρεσβεύων ὑπὲρ πάντων ἡμῶν.

Inculpate in terra, ô Sapiens! vita exacta, Sanctorum qvi in cœlo sunt, splendores intueri dignus factus es, & doctissime eos laudasti: cum ipsis indesinenter precare Christum Deum pro omnibus nobis.

Ο εἶχος.

Oecus.

Μελωδικῶς πιστοὶ συνελθόντες, εὐφημήσωμεν πάντες ἐπαξίοις ᾠδαῖς, τὸν μέγαν Θεοῦ θεράποντα Συμεῶνα, τὸν ἅγιον Λογοθέτην, ὃν ἡ Χριστοῦ Εκκλησία φωστῆρα πεπλούτηκεν ἐπὶ γῆς, τοῖς διδασκάλοις πατράσιν ἐκλάμψαντα. Σὺν τούτοις γὰρ ψάλλων ἀπαύστως Χριστῷ, φωτός τε αἰδίου πληρούμενος, συγχαίρει πρεσβεύων ὑπὲρ πάντων ἡμῶν.

Cum canticis una fideles simul convenientes, omnes collaudemus dignis præconiis magnum Dei servum Symeonem, sanctum Logothetam, qvem Christi Ecclesia sibi luminare possedit in terra, cum Patribus Doctoribus emicantem, cum his enim indesinenter canens Christo, & lumine sempiterno repletus gaudet, preces pro nobis omnibus effundens.

Ωδὴ ζ'. Δροσοβόλον μὲν τὴν κάμινον.

Ode 7. Δροσοβόλον μὲν τὴν κάμινον.

Στηλιτεύονται καὶ δαίμονες καὶ τύραννοι μάρτυρας καὶ ὁσίους Χριστοῦ οἱ κολάσαντες, ταῖς σοφαῖς σου μάκαρ συγγραφαῖς· πιστῶν μελῳδεῖ δὲ ἡ πληθὺς, εὐλογητὸς εἰ ὁ Θεὸς, ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Dedecore notantur & Dæmones & Tyranni, qvi Martyres & Sanctos Christi tormentis affecerunt, doctis tuis, ô Beate, commentariis. Fidelium autem multitudo concinit, Benedictus Deus Patrum nostrorum.

Μετα-

Μεταφράσεις ὠνομάσθησαν οἱ λόγοι σου, τρισμάκαρ, καθηδύνοντες νῦν ἡμέτερον ὑπὲρ μέλι, καὶ γλυκασμὸν τοῖς χείλεσι στάζοντες, βοᾷν, εὐλογητὸς εἶ ὁ Θεὸς, ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Metaphraſes nuncupati ſunt tui ſermones, ter Beate, noſtram mentem oblectantes ſupra mel, & dulcedinem labiis ſtillantes, ut clamemus, Benedictus es Deus Patrum noſtrorum.

Επαινέσει γενεὰ καὶ τὸν ψάλλοντα, καὶ γενεὰ τοὺς λόγους τοὺς σοὺς, ὡς ἐξάδοντας τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ, καὶ μέλπειν προτρέποντα ἡμᾶς, εὐλογητὸς εἶ ὁ Θεὸς, ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Laudabit generatio, ut canit ille, & generatio ſermones tuos, tanqvam qvi mirabilia Dei collaudant, caneréqve nos excitant, Benedictus es Deus Patrum noſtrorum.

Τὴν καλὴν ἐν γυναιξί σε καὶ πανάμωμον μητέρα τοῦ Θεοῦ, οἱ πιστοὶ ἱκετεύομεν, ἐνεστώσης ῥύσασθαι ἡμᾶς κακίας, καὶ ψάλλειν ἐμμελῶς, εὐλογημένη εἶ Θεὸν σαρκὶ κυήσασα.

Perpulchram inter mulieres te, & immaculatiſſimam Dei Matrem Fideles exoramus: Ab imminenti infortunio libera, ut ſuaviter canamus, Benedicta es, qvæ Deum in carne peperiſti.

Ωδὴ ἡ. Ἐκ Φλογὸς τοῖς ὁσίοις.

Ode 8. Ἐκ Φλογὸς τοῖς ὁσίοις.

Ἁπασῶν ἡ λαχοῦσα ἄρχειν τῶν πόλεων, σε προήνεγκε θεῖον καρπὸν, μακάριε, τρέφουσα ἀυλὴν μυστικῶς, καὶ ποτίζουσα νέκταρ ἀμβροσίας, ψυχῶν εἰς σωτηρίαν.

Omnium cui contigit urbium dominari, te divinum fructum Civitas extulit, Beate, qvi eandem myſtice alis, & propinas nectar ambroſiæ in ſalutem animarum.

Φυτουργὸν ἐγκρατείας καὶ βίου σώφρονος, γεωργὸν εὐσεβείας καὶ θείας πίστεως, γνώσεως βυθὸν καὶ πηγὴν καθαιρέσεως, πάντες σὲ τιμῶμεν, Συμεὼν Λογοθέτα.

Continentiæ, & vitæ caſtæ plantatorem, pietatis & divinæ fidei agricolam, cognitionis abyſſum, & contritionis fontem omnes te veneramur, Symeon Logotheta.

Ῥητορεύων τὰ θεῖα, θέλγεις τὸ πλήρωμα τῆς σεπτῆς Ἐκκλησίας,

Oratorum more divina exponens, cœtum venerandæ Eccleſiæ

θεομακάρισε, καὶ δανισᾶς ἀρετῆς πρὸς τὴν μίμησιν, τῶν ἐν εὐσεβείᾳ καλῶς τελειωθέντων.

Ἁγιάσματος θείαν κιβωτὸν ἔχουσες θεοτόκε παρθένε σὲ, τὴν χωρήσασαν πανυπερφυῶς τὸν Θεὸν τὴν ἀχώρητον, ἀνυμνολογοῦμεν πιστοὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ὠδὴ θ'. Θεὸν ἀνθρώποις ἰδεῖν ἀδύναντων.

Σεμνῶς βιώσας, πρὸς τὸν ὡσθέμενον εἰρηνικῶς, τρισμάκαρ, ἐξεδήμησας, Κύριον, καθ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ὁ κλεινὸς Στέφανος τελειοῦται ὁ ὁσιομάρτυς, ᾧ καὶ συνδεδόξασαι.

Ἐκ γῆς ἀπαίρουσα, πρὸς οὐράνια ἡ ἱερὰ ψυχή σου, θεοφόρε, σκηνώματα, ἀγαλλόμενον εἶχε τὸ πρόσωπον, βλέπουσα τοὺς Ἁγίους αὐτῇ συγχαίροντας, καὶ πρὸς ὑπερκόσμιον ζωὴν ταύτην προπέμποντας.

Ἰδοὺ συνήφθης Ἁγίων τάγμασι, Πατριαρχῶν, Μαρτύρων, Ἀποστόλων, Ὁσίων τε Προφητῶν καὶ Διδασκάλων καὶ Ἱεραρχῶν, οἷς ὥσπερ καὶ συγχορεύων μακαριώτατε, μέμνησο πρὸς Κύριον ἡμῶν τῶν ὑμνούντων σε.

Σιὼν ἁγία θεοχαρίτωτε, πόλις Θεοῦ καὶ καλλωπισμένον παλάτιον,

demulces, divine Beate, excitasque ad virtutis imitationem eorum, qui in pietate bonum exitum habuere.

Sanctificationis divinam Arcam habentes, Deipara Virgo, te, quæ supra naturam Deum, qui capi non potest, cepisti, hymnis extollimus fideles in secula.

Ode 9. Θεὸν ἀνθρώποις ἰδεῖν ἀδύναντων.

Decenter vita traducta, ad desideratum pacifice, ter beate, Dominum abiisti, eodem ipso die, quo inclytus Stephanus venerandus Martyr finem vitæ oppetiit, quo cum simul glorioſe coronatus es & glorificatus.

E terris proficiscens ad cœlestes, Deifer, anima tua sacra habitationes, gaudentem vultum gerebat, videns Sanctos una secum congaudentes, & ad supernam vitam transmittentes.

Ecce jam associatus es Sanctorum ordinibus, Patriarcharum, Martyrum, Apostolorum, Confessorum, Prophetarum, Doctorum, & Hierarcharum, quibuscum choreas ducens, Beatissime, recordare nostri apud Dominum, qui tuas laudes prosequimur.

Sion sancta gratiis à Deo condecorata, Urbs Dei, & undique

τὴν

Ἠν πασῶν βασιλέυουσαν πόλεων, ἐν σοὶ ἀνακειμένην ταύτην φύλαξον, καὶ Μεταφραστὴ ταῖς ἱεραῖς κόρη δεήσεσιν.

communitum palatium, Reginam omnium urbium tibi devinctam, ac devotam defende, Metaphrastæ sacris, ô Puella, precationibus.

Εἰς τὰς αἴνους ἦχος δ'. Ὡς γεναῖον ἐν μάρτυσι.

Ad Laudes. Echus qvartus. ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσι.

Εὐγενοὺς ἀνεβλάστησας ῥίζης ῥόδον κατέρυθρον, βεβαμμένον χάρισι ταῖς τοῦ Πνεύματος, καὶ τὰς πιστὰς εὐωδίασας ὀσμαῖς συγγραμμάτων σὺ, Ἀποστόλων, Ἀθλητῶν, καὶ Ὁσίων τὰ σκάμματα, συναθλήσαντος, ὧν καὶ σύσσοιχος ὤφθης, Θεοφάνορ Συμεών, τρυφῆς ἐν χλόῃ, τῇ ἐνδιαθέτῳ σκηνώμενος.

Ex nobili radice ortum duxisti rosa omni ex parte rubicunda, gratiis Spiritus tincta, & fideles jucunde donans odoribus tuarum scriptionum, Apostolorum, Athletarum & Confessorum certamina explicans, qvibuscum una collocatus, Divina revelans, Symeon, deliciaruum in gramine, qvod in rore est, habitans.

Γραφικῶν ἐξεχύθη σου, Συμεών, ἐν τοῖς χείλεσι, καὶ ἁγίου Πνεύματος χάρις ἄῤῥητος. διὸ τὸν μάτην καυχώμενον, πλοκαῖς διαλέξεων ἐξελέγξας, ταπεινοῖς. ὡς καλαμὴ γὰρ γέγονε, κατὰ πρόσωπον τοῦ πυρὸς τεφρωμένη, καὶ σὲ μᾶλλον μεγαλύνων, ἀνεδείχθη βρίζας νοός σου τὴν δύναμιν.

Ut Scripturæ verbis utar, effusa est, Symeon, in labiis tuis Spiritus sancti gratia inæstimabilis. Qvapropter eum, qvi frustra sese jactabat, concertationum complexibus redarguens, atteris; factus est enim veluti stipula ante ignem in cinerem abiens, & te magnum facere visus est, cum ob virtutes mentis tuæ timore perculsus contremuisset.

Ὡς θεράπων γενόμενος τοῦ Θεοῦ, ἐκ τῶν ἔργων σου, ὡς ἁγίων σύσκηνος, ὃς ἀνύμνησας ὡς παῤῥησίαν, κτησάμενος, ἁγνείᾳ τοῦ βίου σου, θεοῤῥήμων Συμεών, τῶν ὑμνούντων σε μέμνησο, τὸ φιλάγαθον τῆς ψυχῆς σου δεικνύων, ἵνα πάντες τοῦ Θεοῦ φι-

Veluti servus Numinis factus, tuis operibus, veluti eodem cum Sanctis contubernio utens, veluti vitæ tuæ castimonia libertatem adeptus, diviniloqve Symeon, eorum, qvi te collaudant recordare, animum tuum in probitatem propensum ostendens, ut omnes Dei

λανθρωπία, παραπτωμάτων ἄφεσιν εὑρωμεν.

Δόξα, καὶ νῦν.

Βίον ἔνθεον καλλωπίσας, θεωρίᾳ τὴν πρᾶξιν κατακόσμησας, Συμεὼν παμμακάριστε. Τὴν δὲ σοφίαν φιλήσας ἔρωτι θείῳ, ἐκ στόματος καὶ Πνεύματος τὴν χάριν κατεπλούτησας, καὶ ὡς κηρίου μέλιτος τὸν γλυκασμόν σου τῶν λόγων ἀποστάζων ἡμῖν, εὐφραίνεις νοήμασι θείοις τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ. διὸ ἐν οὐρανοῖς ἐμφιλοχωρῶν, αὐλιζόμενος, ὑπὲρ ἡμῶν ἀπαύστως πρέσβευε τῶν ἐκτελούντων τὴν μνήμην σου.

Προκείμενον καὶ Ἀποστόλου.

Θαυμαστὸς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ. Ἐν Ἐκκλησίαις.

Πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῆς Παύλου τὸ ἀνάγνωσμα.

Ἀδελφοί. Ἑκάστῳ δίδοται ἡ φανέρωσις. καὶ τὰ ἑξῆς· ἕως δὲ. Ἑκάστῳ καθὼς βούλεται.

Τὸ Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ Ματθαίου.

Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς. ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. καὶ τὰ ἑξῆς. ἕως δὲ· Οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

humanitate peccatorum remissionem consequamur.

Gloria, &c.

Vita divina perfecta speculatione actionem exornasti, Symeon beatissime; Namque cum divino amore sapientiam deperisses, ex ore Spiritus gratia ditatus es, & uti favum mellis dulcedinem tuorum sermonum nobis instillans, divinis cogitationibus Ecclesiam Dei oblectas. Quapropter in cœlo conversans atque inhabitans, pro nobis, qui tuam commemorationem peragimus, indesinenter Deum precare.

Procimenon Apostoli.

Mirabilis Deus in Sanctis suis. In Ecclesiis, &c.

Ex Epistola Pauli ad Corinthios Lectio.

Fratres. Unicuique datur revelatio, &c. usque ad: *Unicuique, ut vult.*

Evangelium secundum Matthæum.

Dixit Dominus Discipulis suis, Vos estis lumen Mundi, &c. usque ad: *Hic magnus vocabitur in regno cœlorum.*

Alia SIMEONIS Metaphrastæ scripta.

Præter vitas Sanctorum, & qvi ad Symeonem referuntur Annales, de qvibus supra p. 352. & 358. dicere me memini, exstant & alia ejus scripta qvædam, ut

Epistolæ IX. qvas Græce & Latine edidit Allatius ad calcem libri de Simeonibus pag. 254. seq. Paris. 1664. 4. una est ad Nicetam Metropolitam Smyrnæum, una ad Constantinum Romanum, aliæ inscriptæ τῷ Λαοδικείας nescio cui Episcopo Laodiceno.

Carmina pia duo politica Alphabeti literas initio præ se ferentia, unum altero qvovis versiculo, alterum singulis versibus, & *duo jambica*, unum ad animam suam & alterum ad Stylianam Protosecretarium, Græce leguntur apud eundem Allatium p. 132. seq. Alia MSta habentur in Bibl. Vindobonensi. Vide Lambecium T. 3. p. 149. T. V. p. 44.

Sermo in diem Sabbati Sancti, qvem latine vulgavit Combefisius in Bibl. Concionatoria, Tomo III.

Sermo εἰς τὸν θρῆνον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὅτε περιεπλάκη τὸ τίμιον σῶμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. in lamentationem S. Deiparæ pretiosum corpus Domini nostri Jesu Christi amplexantis, Græce & Latine apud Allatium p. 245. Incipit: τοῦτο ἐκεῖνο, γλυκύτατε Ἰησοῦ.

Alios duos Simeonis sermones vidisse se testatur Allatius pag. 130. unum περὶ τῆς ζωηφόρου τελευτῆς καὶ μεταστάσεως τῆς Θεοτόκου. De salutifero obitu & transitu Deiparæ, Incipit: τὸν καιρὸν τῆς Πεντηκοστῆς οἱ Ἀπόστολοι. Alterum de vita B. Mariæ virginis & revelatione ejus vestis, qvi incipit: ἐχρῆν ἀληθῶς τὴν παρθένον.

Idem pag. 131. memorat Simeonis Hymnos sive canones & troparia nec non preces qvibus etiamnum Græcorum Ecclesia utitur, & pag. 132. γνωμικὰ κεφάλαια *sententiosa capita CXXXI.* Primum incipit: Ὁ γὰρ στύφων ἐν καιρῷ λόγος τοῦ ἀπαλωτέρου βελτίω καὶ πολύ. Alia ejusmodi *capita CL*, atqve iterum *LV.* ex *Macarii Ægyptii* sermonibus selecta & paraphrasi exposita. Incipiunt priora qvidem: χάριτι μὲν καὶ δωρεᾷ τοῦ Πνεύματος θείᾳ ἕκαστος ἡμῶν τὴν σωτηρίαν πορίζεται. Posteriora autem: Πᾶσα ἡ εὐαρέστησις Θεοῦ.

Ἠθικοὶ λόγοι *Sermones XXIV. de moribus ex S. Basilii Magni operibus selecti*, & Græce editi Paris. 1556. 8. à Gvil. Morello, & Latine ab Stanislao Ilovio (non Florio uti apud Allatium legitur) redditi sæpius lucem viderunt inter Basilii M. opera. Exstant etiam cum Ilovii versione excusi separatim, Francofurti 8. In Græcolatinis

vero Basilii editionibus video junctam aliam versionem, compositam à Simone à Maillé, Archi Episcopo Turonensi. Combefisius Simeonem hunc qvi Basilii ethicos sermones selegit, diversum facit à Simeone Metaphraste. Ac sane fuit etiam qvidam Simeon Magister & Logotheta, longe junior, qvi post Alexium Aristinum sub Manuele Comneno circa A. C. 1166. clarum, *Epitomen Canonum* sive condidit * sive scholiis illustravit, Græce & Latine exstat in Bibliotheca Canonica Justelli & Voëlli T. 2. pag. 710-748. Paris. 1661. fol.

Symbolæ qvædam Simeonis Metaphrastæ exstant in Catena Nicetæ *in Lucam*, ex qvo tamen non licet colligere eum commentarios in Lucæ Evangelium scripsisse, non magis qvam ex Theophanis Ceramei Homilia in qvintum matutinum Evangelium, à qvo laudatur Simeon ὁ ἱερὰς μεταφράσεως ἐν μάλα σωθέμῳ ἐν τῷ εἰς τὸν ἱερὸν Λουκᾶν ὑπομνήματι, intelligitur enim Lucæ elogium, qvod inter vitas sanctorum supra p. 540. seq. memoravi.

Dioptra in Catalogo MSS. apud Antonium Verderium Simeoni Metaphrastæ tributa, incertum est † aliane sit ab Dioptra sive amussi rei Christianæ qvam PHILIPPUS solitarius versibus politicis ** A. C. 1105. †† Alexii Comneni 16. ad Callinicum Monachum scripsit, & *Jacobus Pontanus* ex Codice MS. Augustano prosario sermone vertit & Latine edidit Ingolstadii 1604. 4. cum Nic. Cabasilæ libris sex de vita in Christo, Joannis Carpathiorum Episcopi, Capitibus hortatoriis CXCI. Philothei Patriarchæ CPol. laudatione Basilii, Naz. & Chrysostomi qvæ Græca etiam adjuncta habet, & Mich. Glycæ duabus disputationibus, additis etiam in calce Voluminis observationibus *Jac. Gretseri* ad obscura Dioptræ loca. Locum Dioptræ ex libro IV. qvi in versione desideratur, ex MS. Bibl. Regiæ Græce cum interpretatione sua exhibet Cotelerius ad lib. VIII. Constitutt. Apostol. c. 42. Exstat & Græce Dioptra sæpius in Bibl. Vindobonensi ut docet Lambecius lib. V. p. 34. sq. 42. sq. & Montfauconus p. 54. Palæographiæ Græcæ. Ac Lambecius qvidem observat in Pontani editione librum primum integrum omissum, excepto exordio, qvod ad calcem libri

* Confer Beveregii prolegomena ad Synodicum magnum §. XXVI. seq.

† In Codice Vindobonensi Dioptræ Philippi, subjunguntur versus Simeonis Magistri & Logothetæ. Vide Lambecium III. pag. 44.

** Vide p. 4. & 196. seq. edit. Ingolstad.

†† Vide pag. 128. ejusdem editionis, qvæ deinde in Bibl. Patrum Colon. Tom. 12. & Lugd. T. 21. recusa est.

bri qvarti sub titulo flebilis lamentationis subnexuit, & secundum pro primo, tertium pro secundo &c. venditatum, ut adeo qvatuor tantum libros Pontanus ediderit cum à Philippo scripti sint qvinqve. Notat etiam falli Gretserum, qvi ex primis versibus Dioptræ qvos Crusius in Turco Græcia p. 198. adducit, putavit Crusium de alia dioptra loqvi. Hanc porro recenseri & Græcam dictionem castigari à *Phialito* qvodam jussit Dionysius Evzoitus, Metropolita Mytilenæus. *Michaëlis* vero *Pselli* præfatio præmittitur etiam in laudata editione, cujus qvoqve notæ sive scholia hinc inde adsperguntur. Qvæ appendicis loco, in Codice Vindobonensi subjici notat Lambecius lib. V. p. 36. de fide & cærimoniis Armeniorum, Jacobitarum, Chatzitzariorum & Romanorum seu Francorum, hæc (excepta parte postrema de Romanis) Græce & Latine vulgavit Combefisius Auctario novo T. 2. p. 262. & 271.

XIX. DUCAS, *Michaëlis Ducæ*, viri doctrina & Medicæ artis peritia clari & ex Imperatoria Ducarum a) familia oriundi *nepos*, & post captam à Turcis A. C. 1453. CPolin, profugus in Lesbum Insulam & Minister in aula Principis Christiani, Dominici Gateluzi ejusqve fratris, Nicolai qvi Turcis tributarius Lesbo imperabat, b) variis ad Turcos legationibus functus est usqve ad Lesbum A. C. 1462. à Mahomete II. Turcarum Imp. captam, cui superstes Ducas ad *Historiam Byzantinam* scribendam animum appulit, & post temporum seriem ab Adamo ad Joannem Cantacuzenum brevissime perstrictam, fusius exponit qvæ ab Andronici Palæologi junioris obitu sive A. C. 1341. qvo Cantacuzenus Johanni Palæologo Tutor à Patre datus est, usqve ad Lesbum A. 1462. à Turcis expugnatam. Certe ulterius non progreditur Ducæ Historia in editione, qvam in fine mutilam è MS. Regis Christianissimi *Ismaël Bullialdus* edidit, & latina versione, argumentis capitum, & notis doctis illustravit, Paris. 1649. fol. testatus scriptorem styli qvidem elegantia haud ornatum & comtum esse, sed rerum momento & gravitate eximium, earumqve narratione prudenti gratum. In rebus Hungaricis minus peritum se prodit Ducas capite XXXII. Vide Bullialdi notas pag. 259. seq.

Sub-

a) Cangii famil. Byz. p. 160. sq. Hic p. 166. etiam memorat Georgium Ducam Armenem, qvi in Galliam venit A. C. 1455. & à Carolo VII. Rege cum aliis Græcis exulibus humaniter exceptus, & stipendiis ad vitam donatus est.

b) Hanckius de Byz. Historiæ scriptoribus parte 1. c. 39. ex Ducæ cap. 5. & 43. seq.

Subjunxit Bullialdus ex eadem Regia Bibliotheca ANONYMI Χρονικὸν σύντομον, *Chronicon breve* ab A. C. 1089. ad 1523. Græce & Latine p. 196-205. Labbeus in protreptico ad Hist. Byzantinam scripsit *Anonymum Bibliothecæ Regiæ de rebus gestis Græcorum adversus Turcas & de expugnatione CPolis* latine redditum ab Ism. Bullialdo, breviqve vulgandum. Idem memorat *Anonymi Historiam de rebus Turcicis* vulgari Græca lingva scriptam in Bibl. Barberina custodiri. DE ANONYMO utroqve continuatore Theophanis dixi pag. 349. 350. Qvemadmodum de ANONYMI Collectaneis Antiqvitatum CPolitanarum pag. 480.

Refertur etiam ab Hanckio inter Byzantinos ANONYMUS Vitæ Chrysostomi scriptor, Constantino Porphyrogenito junior, qvæ Græce edita primum est ab Henrico Savilio T. VIII. Operum Chrysostomi, Etonæ 1613. fol.

ANONYMUS Photii Adversarius, cujus narratio *de σταυροπατίῳ* sive signi crucis in subscriptionibus Episcoporum appingi solitæ & promissorum per illud datorum violatoribus, ab Anno CHristi 858. qvo Photius Ignatio detruso successor in Patriarchatu CPol. datus Ignatii restituti obitum Anno CHristi 878. Prodiit Græce cum Matthæi Raderi S. I. versione ad calcem Actorum Concilii Octavi, Ingolst. 1604. 4. atqve inde in editionibus Conciliorum. Addidit Raderus Græce & Latine alterius ANONYMI scriptum A. C. 892. Breviarium rerum in synodo VIII gestarum, nec minus METROPHANIS Metropolitæ Smyrnæi Epistolam de rebus à Photio gestis ad Manuelem Patricium ac Logothetam Dromi, qvam ex Frid. Metii versione Latine dederat Baronius ad A. C. 870. n. 45. seq. Tum Vitam Ignatii Patriarchæ scriptam à MICHAELE Monacho, & STYLIANI MAPÆ Epistolam scriptam A. C. 886. ad Stephanum VI. Papam, ut eum Photianis partibus conciliaret. Et libellum pro Ignatii Patriarchæ causa missum ad Nicolaum Papam à THEOGNOSTO Monacho.

ANONYMI Chronicon MS. ab Adamo ad Leonem sapientem freqventer allegatur à Cangio in diss. de hebdomo ad calcem notarum in Zonaram p. 132. 136. 151. 156. 157. 158. 159. 169. De alio Anonymo Græco Chronici scriptore dixi supra pag. 158.

XX. AN-

XX. ANSELMI BANDURII, Raguſini, Presbyteri ac Monachi Benedictini è Congregatione Melitenſi, *Imperium Orientale*, ſive *Antiqvitates CPolitanæ* in qvatuor partes diſtributæ & Coſmo III. Magno Etruriæ Duci * dedicatæ fol. prodiere Pariſ. 1711. duobus Voluminibus, qvorum prius ſcripta Varia ab editore collecta & *Guilelmi Inſulani* ſive *de l' Isle* Chartas duas Geographicas, Imperium Orientale per *themata* diſtinctum, & deſcriptionem ejus qvale Sæculo X. fuit, cum ejus obſervationibus complectitur, poſterius continet Bandurii in illa commentarios & varias tabulas veterum nummorum & monumentorum, rebus CPolitanis melius intelligendis & Urbis ipſius CPoleos atq; templi Sophiæ imagini diſtinctius animo ſubjiciendæ, ære nitide deſcriptas. Volumine itaqve priore poſt Bandurii ſeriem Chronologicam Imperatorum & Patriarcharum à Conſtantino Magno Imp. & Patriarcha Metrophane ad captam usq; à Turcis CPolin, exſtant:

1) *Conſtantini Porphyrogeniti Imp. de Thematibus Orientis & Occidentis libri duo*, ad MS. Codicem Regis Galliæ bombycinum 2431. ante qvingentos annos circiter ſcriptum emendati, & Latina verſione accuratiore & notis illuſtrati pag. 1.-30. De his dixi ſupra pag. 487. ſeq.

2.) *HIEROCLIS Grammatici* Συνέκδημος ſive *Comes peregrinationis*, tradens recenſionem ἐπαρχιῶν ſive Provinciarum LXIV. & civitatum 935. qvæ Imperatori CPolitano paruere. pag. 31-52. Hierocles iſte Conſtantino Porphyrogenito fuit antiqvior, à qvo allegatur Themate 1. Occidentis, falliturqve Schelſtratenus, qvi dum Conſtantini verba pro Hierocleis accipit, ex illo Conſtantini loco probare vult Hieroclis ſcriptum genuinum & integrum non ad nos perveniſſe. Hunc ſynecdemum, ſed ſine nomine auctoris, & qvatuordecim poſtremis provinciis mutilum primus vulgaverat *Carolus à S. Paulo* pag. 20. ſeq. in notitiis antiqvis Geographiæ ſuæ ſacræ ſubjectis, qvæ Pariſ. 1641. fol. primum prodiit, & recuſa eſt Amſtelod. 1703. fol. *Lucas* vero *Holſtenius* hunc libellum ex MS. Vaticano deſcriptum & ex alio Altempſiano emendatum, & è duobus Farneſianis ſuppletum latine vertit, & cum Conſtantini Porphyrog. de thematibus & de adminiſtrando Imperio vulgare voluit in Corpore Hiſt. Byzantinæ, ſed fato præventus non potuit. Cum itaqve in Bibl. Barberina per aliqvod tempus delituiſſet, in lucem editus Græce & Latine

* Ab hoc magno Duce deinde A. 1714. illuſtri Magliabechio 3. Jul. ætat. 81. defuncto ſucceſſor datus eſt in præfectura Bibliothecæ Mediceæ.

est in *Emanuelis Schelstrateni* tomo secundo postumo Antiqvitatis Ecclesiæ illustratæ, in appendice ad opus Geographicum. Rom. 1697. fol.

3) *Constantini Porphyrog. liber de administrando Imperio*, p. 53-157. de qvo dixi supra pag. 487. seq.

4.) AGAPETI * Diaconi S. magnæ Ecclesiæ CPol. κεφάλαια βασιλικὴ ad Justinianum recens A. C. 527. creatum Imperatorem, sive ἔκθεσις κεφαλαίων παραινετικῶν, LXXII. *capita admonitionum* qvorum acrostichis sive literarum initialium juncta series reddit verba: Τῷ θεοσεβεστάτῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ ἡμῶν Ἰουστινιανῷ Ἀγαπητὸς ὁ ἐλάχιστος διάκονος. p. 158-170. Joachimus Camerarius in Latina versione sua reddit hoc acrostichon: *Divinissimo & pietate summo Regi nostro Justiniano Agapetus in minimis Diaconus.* Possevinus in fine Apparatus, ubi Catalogos librorum MSS. Græcorum exhibet; testatur CPoli inter Codices Constantii Barini fuisse hunc librum, in cujus inscriptione Agapetus Justiniani anteqvam Imperium ille susciperet Magister fuisse traditur, ex qvo Norisius diss. de Synodo V. cap. 2. etiam evincit Justinianum doctissimo Viro Magistro usum, tanqvam ἀναλφάβητον falso traduci. Citatur hic Agapeti liber plus simplici vice in florilegio Stobæi, qvanqvam loca illa esse ab ipso Stobæo dubites, qvoniam Photius inter scriptores qvibus Stobæus est nullam facit Agapeti mentionem.

*Agapeti editiones Græcæ, qvæ Græcolatinam Banduriana ex duobus MSS. Regiis ** recensitam præcessere.*

Basileæ A. 1521. 8. apud Jo. Frobenium, cum Æsopi & aliorum fabulis, Hesiodo, Theognide & aliis Gnomologis.

In libello Gnomico, Joach. Camerarii Græce p. 87. Sed & Latina Camerarii versio subjicitur ad calcem libri p. 229. Lipsiæ 8. sine anni notatione Lugduni Batav. 1592. 8. apud Franciscum Raphelengium.

Basil. 1553. forma minore.

Coloniæ 1604. 8. 1638. 8.

Græco-

* Fuere plures hoc nomine, ut Agapetus Synadorum Episcopus, de qvo Philostorgius & Svidas in Ἀγαπητός Eusebium falso laudans pro Philostorgio. Agapeti duo Archimandritæ Constantinopoli, qvorum in Actis Concilii CPol. sub Mena mentio. Agapetus I. Papa Rom. A. C. 535. & Agapetus II. ab A. 946--956. qvorum Epistolæ exstant. Tum Agapetus Rhodi Insulæ Metropolita, cujus Epistola pro Concilio Chalcedonensi ad Leonem Imp. scripta A. C. 457. occurrit in Actis Concilii Chalced. parte 3. c. 45.

** Exstat etiam Græce MS. in Bibl. Vindobonensi. Vide Lambecium III. p. 152.

Græcolatinæ.

Venet. 1509. 8. Basil. 1518. 8.

Cum Æsopi & aliorum fabulis, Batrachomyomachia, Galeomyomachia, Musæo de amoribus Erus & Leandri & jurisjurando Hippocratis, Basil. 1545. 8. Paris. 1549. 12. Basil. 1574. 12. & Venetiis apud Antonium Bartoli 1709. 8.

Inter Veterum Theologorum Græcorum scripta, Conrado Gesnero curante junctim edita Tiguri, 1559. fol.

Ex *Jo. Ranftii* editione, Witeb. 1562. 8.

In posteriore Orthodoxographorum editione Basil. 1569. Tom. I. pag. 180. fol.

In Compendio Moralium præceptionum Martini Hayneccii, Lipsiæ 1600. 8.

Herbornæ 1605. 8. cum versione *Matthiæ Martinii*, & Bremæ 1605. 12. & 1615. 8. qvas duas editiones mihi non visas memorant Hendreichius in pandectis Brandenburgicis & Carolus Arndius in schediasmate Bibliothecæ Græcæ difficilioris, Rostoch. 1702. qvod totum est de Phalaride, Agapeto & Basilio Macedone. Eidem Hendreichio memorantur, qvoqve *Andreæ Werneri*, (qvi latine vertit, Magdeb. 8. uti etiam *Petrus Bizarrus*) *Conradi Rittershusii*, Lipsi. 1611. 12. *Jo. Bercovii*, & *Henrici Kitschii* editiones Lipsi. 1613. 4.

Cum notis *Stephani Schæningii*, Franeckeræ 1608. 8. cum S. Nili admonitionibus & libello de virtutibus qvi Aristoteli tribuitur.

Cum versione duplici, dissertationibus, exemplis, qvæstionibus per *Georgium Draudium*. Francof. 1615. 4. & 1659. 4.

In Auctario Bibliothecæ Patrum Ducæano Paris. 1624. fol. Tom. 2. pag. 362. & T. XII. Bibl. Patrum Morellianæ Paris. 1644. p. 607.

Agapeti scheda regia & Basilii Macedonis adhortationes ad Leonem filium, cum versione recensita à *Bernhardo Damke*, Hamburgensi, additis ejus notis. Basil. 1633. 8.

Agapeti scheda Regia repurgata mendis & explanata à *P. Gverin*, Paris. 1635. 8.

Cum notis *Jac. Brunonis* & filii *Jac. Pancratii Brunonis*, Lipsiæ & [illegible] rimb. 1669. 8.

Agapeti editiones Latinæ.

Apud Baronium ad A. C. 527. n. 4. seq.

In Bibliotheca Patrum, Paris. 1575. atqve deinde in aliis editionibus Parisiensibus, Colonienſi & deniqꝫ in Lugdunensi Tomo IX.

Ex *Albani Torini* versione Basil. 1541. 8. ad calcem Onosandri, apud Robertum Winter.

Ex Metaphrasi heroica *Menradi Moltheri*, Hagenoæ 1527. 8.

Ex versione & cum scholiis *Jacobi Huggelii*. Mulhusii 1560. 8.

Ex versione *Joach. Axonii* Graviani, Antwerp. 1561. 8.

Halæ Sax. 1593. 8. ad Jo. Sigismundum, Marchionem Brandenburgicum studio *Jo. Olearii*, adjunctis capitibus Augustanæ Confess. & libri Concordiæ.

Aphorismis LXXII. distributum Latinis versibus elegis reddidit *Edo Neuhusius* Steinfurtianus 1603. Francof. 8. cum Ottonis Casmanni systemate doctrinæ vitæqve politicæ.

Gallicæ, Hispanicæ, Germanicæ.

Gallicè à Joanne Picot. Paris. 1563. 8. Hinc ab Hieronymo Beneventano. ibid. 8. Tum Pardulpho Pratejo interprete, Lugd. 1570. 8. Atqve ex versione Ludovici XIII. Galliæ Regis. Les Preceptes d'Agapetus à Justinien, sur une version latine, par le Roy Lovis XIII, en ses leçons ordinaires. Paris. 1612. 8.

Hispanice, per Christophorum Mosqvera de Figveroa. Madrit. 1596. 4. Reglas para los qve goviernan.

Germanice Martino Mollero interprete, Gorlitii, 1590. 1605. 8. Et ex versione Nicolai Glaseri, Brem 1619. 4. cum laude philomelæ & Luciano de calumnia ac Tabula Cebetis.

XX. BASILII *Macedonis*, Imp. CPol. κεφάλαια παραινετικὰ ad Leonem Sapientem, filium qvem Pater 6. Januar. A. C. 879 Augustum pronunciavit, *capita exhortationum LXVI.* qvorum acrostichis sive primæ literæ junctæ reddunt hæc verba: Βασίλειος ἐν Χριστῷ βασιλεὺς Ῥωμαίων Λέοντι τῷ πεποθημένῳ υἱῷ καὶ συμβασιλεῖ. *Basilius in Christo Imperator Romanorum, Leoni caro filio & Imperii Collegæ.* p. 171-192. Hunc librum Bandurius emendavit ex duobus Codicibus Bibl. Regis Christianissimi, n. 3059. & 3363. Exstat etiam MS. in Bibl. Vindobonensi ut annotat Lambecius III. p. 38. dignum qvi cum editis conferatur testatus. Codices Venetum, Vaticanum & Bibl. Strozzianæ pridem laudavit Gesnerus.

Edi-

Editiones Capitum Basilii Græcolatinæ, quæ Banduria-nam præcesserunt.

Primus Græce edidit *Federicus Morellus* cum versione qvam ipse com-posuit, Paris. 1584. 4. typis Reg.

Cum Agapeto, & notis *Bernardi Damke*, Hamburgensis, prodiit Basil. 1633. 8.

Cum versione *Joannis Paradis*, Paris. 1637. 12.

Cum versione eleganti *Justi Dransfeld*, Gotting. 1671. 8.

Latinæ.

In Bibliothecis Patrum Paris. 1589. T. V. Colon. T. IX. parte 2. & Lugd. T. XVI.

Ad calcem Onosandri, una cum Ferrandi Diaconi Carthag. paræneticо, cura Johannis à Fuchte, Helmst. 1616. 4.

Gallicæ, Italicæ, Germanicæ.

Gallice ex Hieron. Beneventani versione, Paris. 1612. forma mi-nore.

Versio recentior hoc titulo: *Maximes pour l' education d' un jeune Seig-neur avec les instructions de l' Empereur Basile pour Leon son fils, traduits du Grec, & l' abregé de leur vie.* Paris. 1690. 12.

Italice ad calcem militis Christiani, ab Antonio Possevino editi, & cum auctario recusi Venetiis 1604.

Latine & *Germanice*, Baruthi 1669. 12.

6. *Theophylacti Institutio Regia*, ad Constantinum Mich. Ducæ F. de qva dixi supra p. 285.

7. *Libri octo Antiqvitatum CPolitanarum* ex monumentis ma-ximam partem antea ineditis selecti, & Græce descripti ac ver-sione latina copiosisqve atqve eruditis commentariis illustrati. Libris *qvatuor* primoribus continentur Monachi *Anonymi*, qvi A-lexio Comneno opus suum inscripsit, adeoqve * Codino tre-centis & qvinqvaginta annis est antiqvior, *Origines & Antiqvita-tes CPolitanæ*, qvibus descriptionem Urbis in tres partes distributæ,

* De Codini Antiqvitatibus CPol. supra p. 480. Anonymi opus ab Oudino sine caussa Michaëli Psello tribui, docet Bandurius præf. ad T. I. numismatum Imperator.

templorum, aliorumqve ædificiorum & monumentorum p. 1-64. & libro qvarto p. 65-80. Templi S. Sophiæ continetur, ex Codice chartaceo Regis Galliæ 3058. 3. & 4. *Stylus hujus Anonymi*, inqvit Bandurius, *est varius & inæqualis, utpote qvi opus suum ut arbitror ex diversis scriptoribus Originum seu Antiqvitatum CPolitanarum & aliis Chronicorum scriptoribus qvi ante ipsum floruerunt, consarcinavit pro more auctorum illius ævi. Hausserit igitur ex opusculo Hesychii Milesii ** qvod inscribitur* περὶ τῶν πατρίων *sive de Originibus CPol. & ex altero ejusdem tituli & argumenti opusculo, auctore* Christodoro *Panisci F. Coptensi, qvem laudant Suidas & Eudocia Augusta in Joniis, opere MS. à nobis in Commentariis sæpe citato. Fortasis & ex aliis ejusdem argumenti scriptoribus, qvi citantur *** à Porphyrogenito lib. 2. de Thematibus cap. 12. Præterea ex auctore Chronici Alexandrini, Theophane, Cedreno ac reliqvis Historiæ Byz. scriptoribus.*

Libro *qvinto* exhibentur cum nova Bandurii versione pag. 81. ad 106. *Anonymi* πραγματείαι σύντομοι χρονικαί, qvas à Lambecio primum Græce, & à Combefisio Græce ac Latine editas dixi supra pag. 480. seq.

Libro *sexto* continentur 1.) *Niceta Choniata narratio de statuis CPolitanis* pag. 107--114. qvam dedi supra pag. 405. cum mea versione ignarus tunc vulgatam jam fuisse à Clariss. Bandurio. Poterit autem ut spero, utriusqve interpretatio collata inter se mutuo juvare. Initio statim τὸ ἐθνικὸν πρυσιδεικνύντες φιλόχρυσον puto me rectius vertisse *insitam genti avaritiam ut demonstrarent*, qvam virum doctissimum qvi reddit: *auri amore gentilium ritu flagrantes*. Sed mox idem τὰς τῶν βασιλέων θήκας rectius interpretatus est *Imperatorum sepulchra*. Bandurius hanc narrationem accepit à Clariss. Boivinio, qvi illam à Grabio ad se transmissam edere voluit in Tomo qvarto Nicephori Gregoræ, ut dixi supra pag. 321.

2.) *Georgii Pachymeræ descriptio Augusteonis*, qvam laudatus Boivinius Græce vulgaverat in notis ad Gregoram pag. 764. seq. sed Bandu-

** De hoc supra p. 241. De Christodoro autem Ægyptio constat ex Svida qvod vixit tempore Anastasii Imp. & qvod præter alia multa scripsit Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως ἐπικῶς sive versibus Heroicis, libris XII. De ejusdem Christodori ἐκφράσει τῶν ἐν ζευξίππῳ ἀγαλμάτων *descriptione statuarum in Gymnasio Zeuxippi* CPolitano, mox dicetur pagina seqvente.

*** Nullos qvidem Constantinus nominat, sed tantum laudat τοὺς τὰ πάτρια συγγεγραφότας τῆς Βυζαντίδος.

Bandurius cum verſione ſua recudi curavit pag. 114-117. De Auguſteone ſive Auguſtæo atrio templi S. Sophiæ Codinus in Originibus CPol. n. 32. Goarus ad Codinum de officiis pag. 130. & Bandurius ad Antiqv. CPol. pag. 468. ſeq. & 804.

3) *Photii Patriarchæ CPol. deſcriptio Eccleſiæ Deiparæ Genitricis in Palatio exſtructæ à Baſilio Macedone Imp.* pag. 117-121. cum nova Bandurii interpretatione. Ediderat eam pridem Lambecius Græce, & utraqve lingva Combefiſius, ut ſupra pag. 485. dicere me memini. Habita eſt in Encæniis Anno CHriſti 880. Baſilii Imp. 14. De templo illo vide ſis Bandurium p. 598. ſeq.

4.) *Περὶ τῶν τάφων τῶν Βασιλέων de ſepulchris Imperatorum in Templo CPolitano SS. Apoſtolorum* pag. 121-124. Adjuncta eſt deſcriptio Herois Juſtinianei, & tumulorum Imperatoriorum in variis Monaſteriis. E Codice Regio. Confer qvæ è Codice Colbertino Græce exhibet Cangius lib. IV. CPoleos Chriſtianæ pag. 109. 110. *Τὰ ἐν τῷ ἡρώῳ τ̃ μεγάλε Κωνσταντίνε μνήματα. Τὰ ἐν τῷ ἡρώῳ τ̃ μεγάλε Ἰουστινιανο̃.*

5.) Excerpta de Antiqvitatibus CPolitanis ex Codice Regio & Codino de ædificiis CPol. cum Lambecii & Bandurii notis p. 124-134.

Libro *ſeptimo* continentur *Epigrammata & poëmatia* variorum Poetarum de rebus CPolitanis è libro tertio & qvarto Anthologiæ, & ex libro qvinto *Ecphraſis Chriſtodori Thebani ſtatuarum in Gymnaſio Zeuxippi*, & Epigrammata in aurigas in Hippodromo CPol. pag. 135-175. Metaphraſes latine additæ ſunt ad unum tantum A. B. ſive Anſelmi Bandurii, ad cætera Andreæ Alciati, Caſparis Urſini Velii, Federici Morelli, Franciſci Franchini, Hugonis Grotii, Jani Cornarii, Joannis Sleidani, Pauli Stephani, Petri Menardi, Septimii Florentis Chriſtiani, & Theobaldi, qvorum nomina primoribus literis innuuntur. Præterea *Maximi Planudæ* * Heroelegi & Jambi in Templum S. Andreæ à Protoveſtiaria conditum: pag. 175. ſeq. *Georgii Piſidæ* ſive *Piſidis* Jambi in templum Blachernarum. pag. 177. ſeq. *Mich. Pſelli* Jambi in æreum eqvum in Hippodromo qvi pedem attollebat. pag. 178. Hinc *inſcriptiones variæ* qvæ CPoli vel olim extiterunt, vel etiamnum exſtant pag. 179-184. Deniqve pag. 184. ſq. *Matthæi Cigala* Cyprii qvi A. C. 1636. ſcripſit, de ſepulchro Conſtantini Magni narratio, & *Gennadii Scholarii* Patriarchæ CPol. expoſitio literarum ænigmaticarum

* Græce ediderat Cangius ad Zonaram p. 35. emendatius Boivinus ad Gregoram p. 754.

rum qvæ in eodem sepulchro inscriptæ fuisse traduntur & divinationem de Palæologorum imperio à Turcis evertendo continent. Vide qvæ dixi supra pag. 365. 366. & confer Dorothei Monembasiensis Chronicon pag. φμ'δ. editionis qvam possideo Venetæ A. 1684 4. ubi idem vaticinium cum expositione legitur.

Libro *octavo* occurrit 1) Catalogus Episcoporum ac Patriarcharum CPol. decerptus ex Chronographia Compendiaria S. Nicephori Patriarchæ CPol. qvæ habetur in Codice Regio, diversa ab editis pag. 187-190. Desinit in Ignatio Evnucho.

2.) Nicephori Callisti Xanthopuli nova enarratio de Episcopis Byzantii & Patriarchis Cpolitanis, è Codice qvem Regi Christianissimo pridem donavit Antonius Eparchus pag. 191-200. Desinit in Athanasio qvi Johanni Sozopolitano succesit.

3) Catalogus Patriarcharum CPolitanorum ex jure Græco Romano Jo. Leunclavii Francof. 1596. fol. pag. 296. seq. diversus ab aliis pag. 201-208. Desinit in Josepho Abbate Galesii.

4. Catalogus Patriarcharum CPol. ex nova Variarum Historiarum synopsi Matthæi Cigala, diversus ab aliis pag. 209-218. Desinit in Neophyto Heracleensi. Matthæi Cigala synopsis Historiarum prodiit Græce Venet. 1637. 4.

5.) *Philippi Cyprii*, magnæ Ecclesiæ Protonotarii libellus continens catalogum Patriarcharum CPolis pag. 218 229. Desinit in Parthenio. Hunc primus Græce & Latine edidit Nic. Blancardus Franeqv. 1679 4. una cum Christophoro Angelo de statu & ritibus Ecclesiæ Græcæ. Deinde latine cum notis postumis * Henrici Hilarii, Rectoris Scholæ Cellerfeldensis, prodiit Lipsi. 1687.8. His tomo secundo p. 1000. seq accedit Catalogus Patriarcharum CPolitanorum ab A. C. 1594. ad 1640. transmissus CPoli ad V. C. Eusebium Renaudotum, Græce & Latine.

6. Ἔκθεσις νέα Ἀνδρονίκου βασιλέως *Expositio nova Andronici* Palæologi *Imp. qvi Metropoles CPoleos alias è minoribus ad majores extulit, alias è diverso ad minores thronos deduxit.* pag. 230--235. Diversa hæc est ab ἐκθέσει Andronici senioris, qvam cum Codino sæpius editam dixi supra pag. 479.

7.) Καταλογος Ἐπισκόπων ἤ τινι ** ἑκαστων τῶν μητροπόλεων ὑποκείκλινται, ὅσαι σώζονται νῦν ἐκ μέρους, ἐκ τούτων αἱ πλείσαι ἀφα-

* Confer Acta Eruditorum T. 1. supplementi pag. 391. seq.

** ita leg. pro αἵτινας.

ἀφανίδησαν. *Catalogus Episcopatuum cuinam singuli Metropoli subjiciuntur, quæ nunc ex parte supersunt, plerǽque vero earum exoluerunt.* p. 236--240.

8. Catalogi duo Imperatorum, unus à Constantino M. ad Alexium Ducam Murzuflum pag. 241 243. ex Jure Græco Romano Leunclavii p. 181. & alter ab eodem Constantino usqve ad captam CPolin, subjecta successione Sultanorum usqve ad A. C. 1636. p. 244-247. ex Matthæi Cigala Synopsi Variarum Historiarum.

Seqvuntur PETRI GYLLII, Altiensis Galli, eximii scriptoris & longarum per annos qvadraginta amplius susceptarum peregrinantium usu, doctrina, ingenioqve clarissimi qvi A. C. 1555. ætatis 65, Romæ diem obiit, *de Bosporo Thracio libri III. & de Topographia CPoleos & de illius Antiqvitatibus libri IV.* utrumqve opus latine ab Auctore scriptum & post editionem minus correctam Lugd. 1561. 4. excusum emendatius minori forma inter Resp. Elzevirianas, Anno 1632. lectuqve dignum. Thoma Smitho qvidem judice in notitia CPoleos, edita Lond. 1692. 8. p. 66. Gyllius in illius urbis descriptione accuratissimus, pæne nimia diligentia usus narrationem paullo obscuriorem & minus gratam reddit. Gratissima hæc est vel eo nomine, qvoniam plura monumenta tunc adhuc exstantia sed interjecto tempore à Turcis destructa describit. Usus etiam *Dionysio* Byzantino MS. cujus edendi spem postea fecit Holstenius.

Qvam Elzevirius Gyllio subjunxit Veteris Auctoris *Anonymi* Latini, circa Theodosii junioris tempora compositam *descriptionem CPoleos per XIV. Regiones*, cum notis Gvidonis Pancirolli Bandurius qvoq; exhibet, poterat vero præmittere etiam præfationem, qvam è MS. Vindobonensi vulgavit Lambecius lib. 2. p. 950. atq; in sua ejusdem descriptionis editione non omisit Cangius in CPoli Christiana lib. 1. p. 63 seq. Ediderat eandem descriptionem CPoleos, sed sine jam dicta præfatione illustraveratq; Pancirollus ad calcem Notitiæ utriusq; Imperii.† Subjunxerat etiam, sed sine notis Pancirolli, Phil. Labbeus in protreptico ad scriptores Historiæ Byz. p. 54. & ad calcem Notitiæ utriusq; Imperii Paris. 1651. 12.

Præter Indices rerum, utilissimo instituto subjectus etiam operi à Bandurio est Index Geographicus regionum, populorum & civitatum qvæ in monumentis hisce memorantur, nec non brevis index scriptorum allegatorum in libris Constantini Porphyrogeniti, qvem hoc loco paulo integriorem subjungam.

† De illo opere qvod in Tomo septimo Thesauri Antiqvitatum Rom. Græviani recusum est, dixi in Bibliotheca Latina lib. IV. c. 5. §. 6. Cangius ad Villehardvinum p. 288. suspicatur auctorem esse *Marcellinum Comitem* qvi Justiniani Imp. Cancellarius fuit, & Cassiodoro teste (c. 25. Divin. Lect.) *qvatuordecim libellis CPolitanam civitatem minutissima narratione descripsit.*

INDEX Scriptorum qvi in libris Constantini Porphyrogeniti de Thematibus & de Administrando Imperio citantur, ad paginas editiones Bandurianæ.

ABro ἐν παροιμίοις 77.
Æschylus in Prometheo 30.
Agapius Monachus 126. seq.
Agathias qvi Historiam Justiniani tempore scripsit 5.
Alexander ὁ συγγραφεύς 23. Polyhistor. 24.
Alexis Comicus 28.
S. Anastasio Eustathii F. 93.
Anaxarchus Philosophus 17.
S. Andreæ Apostoli intercessio 131. *seq. ejus templum in Patrarum metropoli* 132.
Apollodorus ἐν τῇ β' περὶ γῆς 76.
Apollonius Grammaticus 77.
Archimedem Geometram luxit Marcellus 28.
Arianus Monachus Mahomedis suffragator 68.
Aristophanes Τριφάλητι 77.
Artemidorus 18. ἐν τῇ β' τῶν γεωγραφουμένων 76. 77.
Athenæus Δειπνοσοφιστῶν β'. 77.
Basileus Cappadox, Martyris nomen sub Licinio 7.
Basilius Magnus, Cæsareensis Episcopus 7.
Basiliscus Cappadox Comanensium Archiepiscopus 7.
Οἱ τὰ πάτρια συγγεγραφότες Βυζαντίων 30.
Cæsarius Nazianzeni frater 7.
Charax ἐν ἱ χρονικῶν 78. ἐν Ἑλληνικῶν γ'. ibid.
S. Chrysogonus Monachus & Martyr 93.
Clidemus ἐν πρώτοις Ἀτθίδος 22.
Constantini Imp. diræ in eos qvi sacras vestes profanaverit vel Græcum ignem prodiderit 63. seq & de affinitate cum infidelibus non contrahenda 65.
Cratinus ἐν μαλθακοῖς 77.
Dexippus ἐν χρονικῶν δεκάτῳ, (ita leg.) 26.
Dionysius Periegetes 17. 18. seq. 24. 77.
Dorienſium lingva utuntur Byzantii 21.
Epicurus Samius, Neoclis F. 17.
Epigrammata vetera 7. 10. 29. 30. 72.
Euphemius Grammaticus 25.
Eustratius Arabracenus, Martyr 12.
Favorinus 30.
Gregorius (Nyssenus) *Basilii M. frater* 7.
Gregorius Theologus Episcopus Naz. sepultus CPoli in æde Apostolorum 7. ejus jambi 26.
Gregorius Thaumaturgus Neocæsareensis Episcopus 7. 12.
Hellanicus ἱερειῶν πρώτῃ τῶν ἐν Ἄργει 22.

Hero-

Herodorus ἐν τῇ δεκάτῃ τῶν καθ' Ἡρακλέα ἱστοριῶν 76. confer Holstenium ad Stephanum Byz. p. 86.
Herodotus Halicarnasseus 6.15.17.
Hesiodus 22.
Hesychius Illustris qvi Historiam Justiniani tempore scripsit 5. ejus locus 26.
Hierocles 24. Grammaticus 23. ὁ γράψας τὸν συνέκδημον 21.22.
Οὐκ ἔστιν οὖν χρεία τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν ψεύδεσι μεμεστωμένην 18. ὡς Ἕλληνες ψευδολογοῦσι τοῖς γράμμασι 22.
Homerus, 8.25.26.
ἐν τῷ νεῶν καταλόγῳ 11.16. Poëta 24.
Οἱ τὸν Ὅμηρον χαλκογραφήσαντες 18.
Ἰαμβεῖον, Γαρασδοειδὴς ὄψις ἐσθλαβωμένη 25.
Inscriptiones veteres 3.4.10.14.
Jobi Historia 14.
Johannes Philadelphiensis Lydus 5.
Irenes Augustæ Epistola ad Narsetem 83.
Isocratis Orationes ad Demonicum 17.
Ister ἐν ἀποικίαις Αἰγυπτίων 17.
Laches Lindius qvi colossum Rhodium fecit 72.
Laurentius, Archidiaconus Martyr Tetrangurius 92.
S. Lucas 8.105.
Mahomedes 68. ejus successor Abubachar 69.70.
Marcianus ἐν τῷ Περίπλῳ Ἰβηρίας 77.
Marsyas ἐν πρώτῳ Μακεδονικῶν 22.
Melissus Samius, Philosophus 17.
Menander Comicus ἀσπίδι 77.
Menander qvi Historiam Justiniani tempore scripsit 5.
Menippus 27. seq. ὁ τὰς σταδιασμὰς τῆς ὅλης οἰκουμένης διαγραψάμενος 5.
Naucratius Basilii Magni frater, 7.
Nicolaus Damascenus ἐν τετάρτῃ ἱστορίᾳ 24.
Nicolaus μυροβλύτης 17.
Parthenius ἐν Λευκαδίαις 77.
S. Paulus Apostolus 23.
Pausanius Damascenus 5.
Petrus Basilii Magni frater 7.
Philarchus ἐν τῇ ζ'. 77.
Philostephanus ἐν τῷ περὶ νήσων 17.
Phlegon ἐν Ὀλυμπιάδι πεντεκαιδεκάτῃ. 30.
Polybius ὁ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν γεγραφώς 5.
Praxitelis sculptoris Venus 15.
Procopius qvi Justiniani tempore Historiam scripsit 5.6.
Protogenis pictoris patria Xanthus 16.
Pythagoras Samius, Mnesarchi F. 17.
Qvadratus Ῥωμαϊκῆς χιλιάδος Ε'. 76.
Regum libri 12.
Scylax ὁ Καρυανδηνός 5.
Stephanus Grammaticus 27.
Stephani Mathematici sive Astrologi divinatio de Saracenorum expeditione 69.
Strabo Geographus Cappadox ex

Amasea urbe 5. 18. ἐν δεκάτῳ Γεωγραφικῶν 30.
Synodi sextæ in Trullo caput XXXIX. p. 130.
Theophanis Chronicon 69. 71. 74. 76. 78. Monasterium magni Agri instituit, avunculus
* Constantini Porphyrogeniti 76.
Thucydides ὁ περιώνυμος 25.
S. Tryphon sanans impuris à spiritibus vexatos 92.
Xenophon ἐν τῇ ἀναβάσει Κύρου 12.

In Volumine secundo Bandurius Historiæ Byzantinæ lucem insignem affundit partim tabulis æneis nitide in æs incisis, partim eruditis notis & commentariis in scripta priore tomo comprehensa.

Tabulæ æneæ qvatuor præmissæ urbem *CPolin* repræsentant pro vario urbis statu per varia tempora, 1) qvalis ab Anonymo Latino describitur divisa in XIV. Regiones tempore Theodosii junioris: 2) qvalis describitur ab Anonymo Græco qvi Alexii Comneni tempore vixit, divisa in partes tres. 3) qvalis fuit sub Joanne Palæologo, penultimo CPol. Imperatore, ex Christophori de Bondelmontibus Florentini libro de Insulis Archipelagi, MS. in Bibl. Regia Paris. qvem ad Cardinalem Jordanum de Civitate Rhodi misit A. C. 1422. 4) qvalis hodie cernitur, atqve à Grelotio delineata est. Similiter *Anaplus Bospori Thracii* duabus Tabulis repræsentantur, 1) uti ex Dionysio Byzantio, sive qvi hunc secutus est Petro Gyllio pridem à Gvil. Sansonio descriptus fuit. 2) ex delineatione Domini de Combes. Deniqve exhibetur singulari tabella *prospectus Propontidis atqve Hellesponti.*

Numismatum Byzantinorum tabulas septem post p. 456. sive qvæ Byzantina veteri Rep. adhuc florente, sive qvæ sub Imperatoribus cusa sunt, magnam partem è Gazophylacio Regis Christianissimi, reliqva è Fucaltiano Bandurius depromsit.

Specimen diptychi eburnei *Consularis* p. 492. qvale dederat Sirmondus notis posterioribus ad Sidonium lib. VIII. Epist. 6. Tom. 1. Operum pag. 1060. & Jo. Mabillonius T. 3. Annalium Benedictin.

Columna Historiata qvam CPoli Arcadius Imp. pridem è marmore erigi curavit, & in qva Theodosii Patris gesta, nec non ædificia ab utro-

* Videtur ille locus de Theophanis prosapia & de Constantino Porphyrogenito additur ab alio, non ab ipso Constantino.

utroqve Augusto exstructa repræsentantur, Tabulis XIX, ex Gentilis Bellini delineatione per partes pulchre descriptam exhibet post p. 508. Confer qvæ de eadem præter Gyllium Cangius in CPoli Christiana lib. 1. pag. 78. & Claudius Franciscus Menetrerius S. I. qvi eandem columnam ære depingi curavit & copiose descripsit Paris. A. 1703. Alia columna qvam Theodosius Magnus in foro Tauri poni curaverat, eversa est à Bajazethe, neqve amplius exstat.

Pag. 632. è Codice Regio characterе unciali noni sæculi scripto, (in qvo Opera Nazianzeni exstant) in una tabella exhibentur *Ordinatio S. Nazianzeni*, *Victoria Constantini M. contra Maxentium* & *inventio S. Crucis* per Helenam Constantini M. Matrem.

Post pag. 664. *Circi* sive *Hippodromi CPolitani* à Constantino M. exædificati reliqviæ, qvales adhuc superfuere centum ante captam CPolin annis, ex Onufrii lib. 1. de ludis Circensibus.

Pag. 667. *Anaglypha* in latere septentrionali stylobatæ *Obelisci*, qvi ex lapide Thebaico in medio Hippodromo CPol. erectus erat, descripta ex Jac. Sponii & Georgii Wheleri Itinerariis. Præterea *Tripus æreus Apollinis*, qvi in eodem Hippodromo fuit, & *Columna* marmorea *Marciano* Imp. à Tatiano qvodam posita, alteraqve Porphyretica, qvæ etiamnum CPoli visitur.

Pag. 745. Ichnographia *Templi Sophiæ* CPol. Ejusdem prospectus exterior septentrionalis & occiduus qvalis hodie cernitur p. 752. atqve meridionalis pag. 756. Prospectus interior versus altare pag. 758. & prospectus altari adversus, versus ostia pag. 762. omnia ex *Josephi Grelotii* accurata descriptione ex ejus Itinerario CPolitano qvod Gallice prodiit Paris. 1680. 4. atqve inscribitur: *Relation nouvelle d'un voyage de Constantinople*, * *enrichie de plans levez sur les lieux, & de tout ce qu'il y a de plus remarqvable de cette ville*.

Pag. 790. *Naturæ multimammæ imago* ex pyla marmorea antiqva Romæ obvia qvam repræsentavit Lambecius lib. 2. p. 738.

Pag. 937. *Imago Synodi CPolitanæ* universalis adversus Macedonium & Apollinarem habitæ, imperante Theodosio Magno, deprompta ex Codice MS. noni sæculi operum Nazianzeni, ex qvo Bandurius pag. 632. alias icones exhibuerat, & de qvo consulendus

* Hujus libri lectione vehemens sæpe desiderium CPolis adeundæ sibi injectum testatur V. C. Hadrianus Relandus, lib. de religione Muhamedica p. 151.

Montfauconus in Palæographia Græca pag. 250. seq. & Franciscus Louvard in Conspectu Operum Nazianzeni. Observare licet in hac imagine Synodi, in medio summo loco positum thronum, cui non insidet sed proximus ante Episcopos assidet Imperator: in throno positum est magnum volumen explicatum, Sacræ Scripturæ videlicet, ad cujus oracula exigi omnia oportet.

Pag. 991. Imagines Joannis Baptistæ, Constantini M. Matrisqve Helenæ, Manuelis & Joannis Palæologorum, & Josephi Patriarchæ CPol. qvi Florentiæ obiit, è Codice Regio 3058. complexo Antiqvitates CPolitanas, qvas primis qvatuor libros Bandurius edidit.

Post pag. 1007. Tabulæ sex celebriorum ædificiorum CPoli ab Imperatoribus Mahumetanis conditorum qvæ hodie ibi supersunt, 1) Ichnographia & prospectus templi Sultani Achmed. 2) Prospectus Solimaniæ sive superbi Templi à Solimanno exstructi. 3) Ejusdem Ichnographia. 4) Prospectus Templi cui nomen Validea. 5) Claustri pro Gynæceo Imperatorio (Grand Serrail) & Palatii prospectus. & 6) Claustri porta sive introitus. E Grelotio supra laudato, una cum ejus descriptione, lingva Gallica.

Deniqve in notis ad Constantinum Porphyrog. pag. 118. & 119. exstant varia Alphabeta Slavonica: nec non, *Anonymus* de conversione Gentis Russorum ad fidem Christianam tempore & svasu Basilii Macedonis facta p. 112 seq. Græce & Latine.

De Scriptoribus ineditis, qvorum fragmenta insignia, vel opuscula integra Bandurius Commentariis suis in Antiqvitates CPol. inseruit.

ATHANASII Macedonis, * qvi ab XIV. Octobr. A. C. 1289. ad XVI. Octobr. 1293. atqve iterum ab 3. August. A. 1304. ad 1310. Patriarcha CPol. fuit, (de qvo plura Pachymeres ipsi infestus, & non minus amicus illi Gregoras) scripta pleraqve sive memorat sive ipsa exhibet Bandurius, è qvo & Clariss. Boivinii notis ad Nicephorum Gregoram pag. 755. seq. licebit notitiam illorum hoc loco tradere.

In Codice Chartaceo qvem Regiæ Bibl. Paris. donavit ArchiEpiscopus Dux Rhemensis, Carolus Mauritius Tellerius habentur

* Hujus Epistolæ VIII. de necessaria Episcoporum residentia, Latine leguntur T. XXV. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 944. seq. ex Latino Nicephori Gregoræ interprete.

tur hæ Athanasii illius Epistolæ & Opuscula, qvæ descripsisse se & in latinum sermonem vertisse testatur Bandurius p. 962.

Πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον, *Ad Imperatorem* (Andronicum Palæologum juniorem) γράμματα five Epistolæ 1. περὶ τῶν ἀρχιερέων τῶν ἐυρισκομένων ὧδε, *de Episcopis CPoli degentibus, cum deberent ad Ecclesias suas redire.* Confer infra, 10. & 52.

2. *De incursibus circa urbis muros & portas, neqve permittendum esse qvempiam cum armis urbem introire.*

3. *De expellendis qvi nefaria agunt, nec differenda illorum pœna, præcipue in circuitu S. Sophiæ.*

4. περὶ τῆς ὀρθῆς δόγματος, *de recta fidei doctrina.*

6. *De legitimo connubio.*

8. *De eleemosyna, & rogatio consilii circa captivos.*

9. *De non committendis per nuncios certis negotiis, sed coram significandis.*

10. 13. 15. 16. 17. 31. 44. 45. *de residentia Episcoporum, & qvod non debeant plus sex mensibus à suis Ecclesiis abesse, uti legibus & canonibus statutum est, & ne habitent in Regia urbe.* adde 1. 52. 63. 75. Ex his Epistolis *tres* latine vertit ediditqve Franciscus Turrianus ad calcem libri de residentia Pastorum. Florent. 1551. Addidit etiam Latine alias *qvinqve* hujus Athanasii Epistolas ejusdem Argumenti ad Episcopos, qvæ in Codice Regis Galliæ non exstant.

12. *Propter Chrysobulla*, ubi de rebus temporalibus monasteriorum administrandis.

14. & 22. *Ut justitia, temperantia, veritas & misericordia immutabiles serventur.*

20. *Ut instituat liberos & subditos omnes secundum DEI bene placita.* Græce occurrit apud Bandurium pag. 614.

21. *De conversione ad DEum, & ut cognoscat unusqvisqve privata & publica, & de strepitu facto.*

23. *Ne bona facere Imperator differat.*

24. Περὶ τῶν θεοκτόνων Ἰουδαίων *de Deicidis Judæis, ut ex urbe discedant.* Græce apud Bandurium p. 614.

25. 26. *Qvantam subditorum curam Imperatores gerere debeant.* In principio sanctor. Jejuniorum Indict. IV. & V.

27. *De*

27. *De festo Nativitatis CHristi, rogans venenandum emitti decretum, ne quis à vespera Sabbati & Regiæ Festivitatis in balneum aut tabernam ad bibendum intromittatur.*

28. 39. *Adhortatio in festo Dormitionis S. Deiparæ.*

29. *Exhortatio ad misericordiam.*

30. *Quod ii qui cum Imperatore in Catechumeneis conveniunt, non ad preces sed ad voluptates respiciant.*

32. *Ne per dilationem illa parva delicta quæ referuntur, sine remedio maneant, neve litteræ solum in forulos immittantur.*

33. *De domibus privatis quæ templis conjunctæ sunt, & hoc grave esse delictum. Adde infra, 49.*

34. *Ut commisereatur iis qui Paxen (τὸν Παξῆ) è carcere eduxerunt.* Idem forte qvem Κατζίμπαξιν Pachymeres appellat.

37. 38. 55. *Adhortatio ad sepulturam Salvatoris concelebrandam.*

40. *De asserenda in libertatem Ecclesia CHristi.*

41. *Quod non ex humano affectu, sed tantum charitatis causa hæc referat.* adde 64.

42. *De iis qui sitiunt populum DEI devorare sicut escam panis, & quod ipse condoleat plus qvam amici & cognati de ærumnis quæ accidunt.*

43. *Ne omittat pro dono sibi collato conferenti DEO dignos referre fructus.*

46. *Ut Oeneotæ beneficium impertiat.*

47. *Quæ merces ei danda, qui in S. DEI Ecclesia Synodicum retulerit.*

48. *Contra turpis lucri cupidos, & de privilegiis Ecclesiæ.* Græce & Latine apud Bandurium p. 983.

49. *De honorandis & exornandis Divinis Templis, quod neminem deceat in Catechumeneis habitare, neque domos qvorundam Divina Templa contingere par sit.*

50. *Ut ne cuivis loqventi aurem præbeat Imperator, nec colonos ab agris colendis coërceat.*

51. *De impudentibus, sanguinariis, & in malitia locupletibus.*

52. *Quod ii qvibus gladius à DEO traditus est, non ad tradentis placitum illo utantur, & ut Tyrius & Alexandrinus Episcopus ex Urbe discedant.*

53. *Relatio Patriarchæ Athanasii & congregatæ apud eum Synodi ad Andronicum Palæologum Imp. de qvibusdam juris capitibus, per modum παρᾶς sive*

No-

Novellæ *qvam Imperator approbavit.* Locum ex ea profert Boivinius ad Gregoram p. 757.

56. 57. 58. *De fame qva populus laboravit, ac ne inscio Patriarcha frumentum veneat, vel pretium augere liceat.*

60. *Quod ii qvi amore ducuntur DEi, placita suggerant & magna vi persicere nitantur, id sibi lucro esse rati.*

61. *Qvod Orthodoxis recte statutum sit ut Divina Templa excitent, iis qvi in diversis locis ad hoc deputati sunt, concedenda, ut divini Canones enunciant.*

62. *Ut curet combustibilia ligna suppeditari, qvo possit Patriarcha pulmentum pauperibus coqvere.*

63. *Ut qvisqve Episcopus in sua Ecclesia resideat, Et de Clericis qvi officiorum & rogæ causa (ὀφφικίων καὶ ῥόγας ἕνεκεν) contumaces sunt.*

64. *Qvod ea qvæ ad Imp. refert, non amicorum, cognatorum, munerum aut gloriæ causæ referat.* adde 41.

66. *Adhortatio ut Ecclesiam componat, & subditos ad vitam secundum Leges deducat.*

67. *De Despota Joanne Palæologo, Imperatoris filio.*

69. *Quod Augusta graviter succenseat filio suo felicissimo Despotæ,* (παναυξχεστάτῳ Δεσπότῃ.) Hortatur ut Imperator permittat Filio Matrem adire ad hujus dolorem leniendum.

70. *De Despota & filio Imperatoris Joanne, ut pro sumtibus & pro dignitate necessaria ipsi subministrentur.*

71. *De publicorum negotiorum administratore qvi qvendam induxit ut securi imaginem Salvatoris percuteret ac dejiceret, ac de eo qvi frumentum abripere ausus est.* Accusat impietatis qvendam Operum publicorum redemtorem, qvi imaginem Salvatoris, Templi fastigio impositam dejecerat.

72. *De iis qvi nolebant festum Divorum Apostolorum celebrari: & qvod ipse Imperator non passus sit ut id prætermitteretur, & sacræ liturgiæ in donum miserit pretiosam ac pulchram tunicam talarem.*

73. *De Domino Niphone, Cyziceno Episcopo, & de accusationibus ipsi objectis.* Græce apud Bandurium. p. 984.

74. *Gratiarum actio, qvod cum in tanta Mundi cura constitutus sit Imperator, non alteri primas detulerit in reducenda ove qvam periisse audierat.*

76. *Ut post* DEum *sive in dextris sive in sinistris à spirituali Patris nutu pendeat.*

77. *Ut provideat fructuum & panis venditionem justam esse*, ubi de Dermociata, de fame, & de Latinis Byzantiorum pecunia ditatis.

Hactenus Epistolæ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ad Imperatorem Andronicum.

78. Γράμμα διεγερτήριον βασιλεῖς καὶ ἄρχοντας. καὶ πᾶν τὸ ὑπήκοον πρὸς ἐπιστροφὴν πρὸς Θεὸν καὶ μετάνοιαν, *Epistola qva Imperatores, Principes & omnes subditi ad conversionem & pœnitentiam excitantur.*

5. *Epistola ad eum qvi librum dono,* χάριν κανισκίου *misernt, cui postea remissus fuit.*

7. *De congregandis in Choræ Monasterium Pontificibus, ut ad Imperatorem communis utilitatis caussa simul conveniant.* Græce apud Bandurium pag. 615.

11. *Ad magnum Diœcetam, ut per injuriam ablata restituat.*

16. *Epistola ne qvis Pastor ovile deserat.*

18. Πρὸς τὸν βασιλέα, *ad Imp. Dominum Michaëlem, ut inter sexcentas curas etiam de iis qvæ in Baptismate promisimus solliciti simus.*

19. *Epistola ad Dominam Mariam Armenam Augustam*, scripta statim post adventum ejus ex Armenia, de qvo Gregoras VI. 8. Hist.

35. 36. *Qvod oporteat omnes ad Salvatoris sepulturam celebrandam concurrere.*

54. Γράμμα συγκαλῶν βασιλεῖς τε καὶ ἄρχοντας, ἱερεῖς τε μονάζοντας &c. *Epistola qva cohortatur Imperatores, Principes, Sacerdotes & Monachos, ut nudis pedibus cum divinis Imaginibus processionem obeant.*

59. *Ad Augustam, qvod oporteat eam cum Conjuge concordem esse.* Pertinet ad dissidia qvæ fuerunt inter Andronicum Imp. & uxorem ejus Irenem, de qvibus Gregoras.

65. Γράμμα συλλειτουργικὸν, *Invectiva qva perstringitur* Johannes *qvidam* Drimys, *qvi execrandam sibi societatem conciliarat contra gregem Christi, contra Ecclesiam & à* DEo *coronatum Imperatorem.* Græce & Latine apud Bandurium p. 970. seq.

67. Πρὸς ποιμένας *ad Pastores, ne Monasteria subdita qvasi propriam possessionem sibi attribuant aut vendant, aut aliis tradant, nisi prout Canonice statutum est.*

75.

75. *Epistola de Monachis qvi arbitrio suo sacros Canones conculcarunt, & à Monasterio suo aufugerunt.*

79. *Abdicatio prioris Patriarchatus* A. C. 1293. de qva Pachymeres II. 23. & III. 24. Hist. & Nicephorus Gregoras VI. 7. Eam Græce è Codice Regio exhibet Jo. Boivinius notis ad Gregoram pag. 757. qvamvis per errorem typographi vocatur παραίτησις τῆς δευτέρας πάτριαρχείας. Græce & Latine Bandurius pag. 968.

80. *Posterior Patriarchatus abdicatio* A. C. 1310. de qva Gregoras VII. 9. Illam Græce exhibet Boivinius in notis jam laudatis p. 762. Græce & Latine occurrit apud Bandurium p. 976. seq.

81. *Sanctissimis DEI Præsulibus, gloriosissimo Senatui, & honoratissimis è Clero Sacerdotibus & Monachis, iis etiam qvi militiam exercent, ac Civibus divitibus, pauperibus, viris & mulieribus.* Græce & Latine apud Bandurium, ibid.

82. *Ad Magistrum libellorum supplicum, de electione qva creatus Patriarcha fuerat Episcopus Cyzici,* Nipho. A. C. 1310. Græce apud Bandurium p. 985.

83. Γράμμα ἀνεπίγραφον seu *fragmentum in qvo accusatus Athanasius provocat ad Synodum, ut si crimina objecta vera esse putent, deponatur & ignominose ejiciatur: sin minus, delatores puniantur.*

84. *Qvomodo & qvare prima & secunda Patriarchatus abdicatio facta sit.* Græce & Latine apud Bandurium p. 978. seq. Etiam Græce pars legitur in notis Boivinii ad Gregoram p. 763.

EUDOCIÆ sive EUDOXIÆ *Macrembolitissæ*, Augustæ qvæ Constantini Ducæ primum deinde ab A. C. 1068. *Romani III. cognomento Diogenis* Imp. conjux fuit, eoqve post qvadriennium capto, excæcato & extincto in Monasterium relegata est, opus ineditum * Ἰωνιὰ *Violarium* sive collectio spissa varii argumenti digestaqve ordine Alphabeti-

* Scripsit præterea πλόκαμον Ἀριάδνης, *Filium Ariadnes*, versibus Heroicis, & τὰς τῶν γυναικῶν χρείας, *de mulierum officio*, & τί δεῖ τὰς βασιλίδας ἀσκεῖν *qva in re Imperatrices exerceri debeant*, soluta oratione, & περὶ διαίτης Μοναζουσῶν

betico, ad Romanum Diogenem Conjugem. Titulus est: Εὐδοκίας τῆς Μακρημβολιτίσσης βασιλίδος Κωνσταντινουπόλεως Ἰωνιά * (ita malim cum Cangio legere, qvam ut in Clariss. Montfauconi Palæographia Græca pag. 298. semel iterumqve excusum est Ἰώνια) ἤτοι συναγωγὴ Θεῶν, ἡρώων τε καὶ ἡρωϊκῶν γενεαλογίας, καὶ τῶν περὶ αὐτοὺς μεταμορφώσεων, μύθων τε καὶ ἀλληγοριῶν τῶν παρὰ τοῖς παλαιοῖς εὑρισκομένων, ἐν ᾗ καὶ περὶ διαφόρων σοφῶν, πρὸς τὸν φιλόχριστον καὶ εὐσεβέστατον βασιλέα Ῥωμανὸν τὸν Διογένην, νικητὴν, προπαιοῦχον. *Eudociæ Macrembolitissæ Imperatricis CPolitanæ Violarium, sive collectio de Genealogia Deorum, Heroum, Heroinarum, & de metamorphosibus ad ipsos spectantibus, de fabulis & allegoriis qvæ apud veteres reperiuntur. Ubi etiam de variis sapientibus & eruditis viris, ad Christi amantem & piissimum Imperatorem Romanum Diogenem, victorem & tropæis ornatum.* MS. exstat in Bibl. Colbertina, recenti charactere exaratum, & freqventer laudatur à Cangio in Glossario Græco. Indicem vero capitum dedit V. C. Anselmus Bandurius notis ad Antiqvitates CPol. pag. 818. seq. qvem hoc loco subjungere, qvoniam plurimorum scriptorum Græcorum memoriam continet, operæ pretium duxi. Numeros capitum & latinam versionem ipse addidi.

Πίναξ τοῦ παρόντος βιβλίου. *Index hujus libri.*

1. Περὶ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ περὶ τῶν ἐπωνυμιῶν καὶ ἰδεῶν αὐτῆς. De Minerva & ejus cognominibus & formis. 2. Διὰ τί Ἀθηνᾶ, καὶ τινὲς τῶν ἄλλων Θεῶν οἱ μὲν τοῖς Ἕλλησιν, οἱ δὲ τοῖς Τρωσὶ συμμαχοῦσι; Qvare Minerva & qvidam ex cæteris Diis, alii Græcos alii Trojanos juverunt? 3. Περὶ τοῦ πῶς ἡ Ἀθηνᾶ παρθένος οὖσα τίκτει δράκοντα; De eo, qvo-

σῶν *de vita Monialium*, qvæ qvidem in Proconnesi sive Marmaræ Monasterio asservantur, ut in margine procœmii Codices Colbertei annotatum esse Montfauconus & Cangius testatur. Atqve hic etiam p. 48. ad Zonaram monet in Codice altero Colbertino, qvemadmodum & in Codice Regio 2977. fieri Clariss. Kusterus me monuit, ad hanc Eudoxiam referri Homerocentra. Εὐδοξίας τῆς ἀδελφῆς τῆς κυρᾶς Ζώης Ὁμηρόκεντρα. *Homerocentones*, inqvit Montfauconus, *qvi jamdiu editi fuerunt, scripsisse creditur Eudocia Macrembolitissa, cujus opusculi Codex habetur in Bibliotheca Collegii Ludovici Magni.* Notum tamen est à Jo. Zonara T. 3. p. 37. & Jo. Tzetze Chil. X. vers. 57. & 89. Homerocentones referri ad Eudociam antiqviorem, Theodosii junioris conjugem, Leonis sive Leontii Philosophi filiam, de qva dixi lib. 2. c. 7. §. 4. De illa etiam agunt Socrates VII 21. Evagrius I. 20. Theophanes p. 72. ibiqve Jac. Goar in notis pag. 569. Chronicon Alex. p. 312. seq. &c.

* Sic Mich. Apostolius scripsit Ἰωνιὰν de qva dixi lib. IV. cap. 9. §. 9. Svidas: Ἰωνιὰ ὁ λειμιὼν τῶν ἴων, ὥσπερ ῥοδωνιὰ τῶν ῥόδων, καὶ κρινωνιὰ ὁ τῶν κρίνων.

qvomodo Minerva cum virgo esset, pepererit Draconem. 4. De Apolline. 5. De Apolline & Diana. 6. Qvare Diana Ἐλαφηβόλος, à cervis petendis dicatur? Et de Actæone. 7. Περὶ τοῦ αἵματος τοῦ ἐπιβωμίου. De sangvine super aram effuso. 8. De Marte. 9. Περὶ τοῦ Ἄρεως τρώσεως, καὶ τοῦ ἐν τῷ χαλκοκεράμῳ τούτου κατακλείσεως. De Martis vulneratione, ejusqve inclusione in æneo carcere. 10. Περὶ τοῦ ᾅδου de orco sive inferis. 11. Περὶ τοῦ Ἀφροδίτης καὶ τῶν αἰσχρῶν μυστηρίων αὐτῆς. De Venere ac turpibus ejus Mysteriis. 12. Περὶ τοῦ τοῦ Ἀφροδίτης ἔρωτος. De Veneris amasio. 13. Περὶ τοῦ Ἄπιδος Φάτνης. De Apidis præsepi. 14. De Æolo. 15. De Minya Æoli F. 16. De Æsculapio. 17. De Æsculapii liberis. 18. De Atlante. 19. De Æaco. 20. De Antæo. 21. Περὶ Ἀντιόπης καὶ τοιχισμοῦ Θηβῶν. De Antiopa & Thebis muro cinctis. 22. De Amphione. 23. De Alcmæone. 24. De Actæone. 25. Περὶ Ἀβάριδος εἴτου. De sagitta Abaridis. 26. De Atalanta & Melanione. 27. De Alcestide. 28. Περὶ Ἀλκμαίωνος τοῦ ἐξ Ἀμφιάρεω. De Alcmæone Amphiarai F. 29. De Amphiarao. 30. De Agamemnone. 31. De Agenore. 32. De Ancæo. 33. De Adonide. (Infra c. 51.) 34. Περὶ Ἀδώνιδος κήπων καὶ δένδρων Ταντάλου. De hortis Adonidis & Tantali arboribus. 35. De Athamante. 36. De Acmone. 37. De Ajace Locrensi. 38. De Ajace Telamonio. 39. De Ægæone. 40. Περὶ Αἰγιόχου Διός. De Jove scutigero. 41. Περὶ αἰγίδος τοῦ Διός. De scuto Jovis. 42. Περὶ αἰγοκέρωτος. De capricorno. 43. Περὶ αἴδος κυνέης. De orci galea. 44. De Æeta. 45. Περὶ Αἰσήμου. De Æsemo. 46. De Acasto. 47. De Acrisio. 48. Περὶ Ἀκτοριώνων. De Actoris filiis. 49. De Alectryone. 50. De Alexandro Paride. 51. De Adonide. (Supra c. 33.) 52. Περὶ Ἀλετρίδων. de molitricibus. 53. De Alcimeda. 54. Περὶ Ἀλκυονίδων ἡμερῶν. De diebus Halcyoniis. 55. Περὶ Ἀλιτηρίων. De iis qvi molas Athenis diripuerunt. 56. Περὶ Ἁλοσύδνης. De Halosydna. 57. Περὶ Ἀλωϊάδων. De Aloidis. 58. Περὶ Ἀμαδόκων. De Amadoco utroqve, Patre & filio. 59. De Amazonibus. 60. Περὶ Ἀμαλθείας κέρατος τοῦ αὐτῆς. De Amalthea & Amaltheæ cornu. 61. De Amymone. 62. De Amphidromiis. 63. De Alpheo fluvio. 64. Περὶ ἀνιπποποδῶν καὶ χαμεύνων. De illis qvos Homeros Iliad. π. 235. illotis pedibus & humi cubantes vocat. 65. Περὶ τῆς ἀστρονομίας καὶ ἀριθμῶν καὶ λογισμῶν εὑρέσεως καὶ θύσεως καὶ γεωμετρίας καὶ τῆς ὀνειρομαντείας καὶ οἰωνιστικῆς. De Astronomiæ

miæ ſtudio, & numeri ac computi inventione, nec non de Sacrificiis, Geometria, divinatione è ſomniis, auſpiciisqve. 66. Περὶ ἁλυργίδος, ἤτοι τῆς πορφύρας βαφῆς ἱστορία, καὶ πῶς τὴν ἀρχὴν εὑρέθη ἡ πορφύρα. Καὶ πῶς τὰ ζῶα νῦν οἱ φοίνικες θηρῶνται. De purpuræ infectione narratio, & qvomodo primum inventa fuerit, & qva ratione Phœnices muricem piſcentur. Confer Cangii appendicem gloſſarii Græci in κογχυλευταί. 67. Ὅτι Αἰγύπτιοι διάφορα τῶν ζώων ἐσέβοντο. Qvod Ægyptii varia animalia coluerunt. 68. De Anthemocrito. 69. De Anticlea. 70. De Antinoo. 71. De Amphinomo. 72. De Alcinoo. 73. De Antiphato. 74. De Admeto. 75. De Amphictyone. 76. De Æſimo. 77. De Aërope. 78. Æneæ Genealogia, & Aſtyanactis atqve Emathionis. 79. Abantis Genealogia. 80. De Antilocho. 81. Περὶ Ἀπύγων καὶ Μελαμπύγων. De Apygis & Melampygis. 82. De Ægypto ejusqve liberis. 83. De Ambrace. 84. De Ammone. 85. De Acrone Medico. 86. De Agapio. (Infra c. 102.) 87. De Apollonide Hiſtorico. 88. De Acuſilao. 89. De Anaximandro. 90. De Antipatro. 91. De Apollonio Aphrodiſienſi. 92. De Alexandro Myndio. 93. De Adriano Rhetore. 94. De Athenodoro. 95. De Æſchine. 96. De Abante. 97. De Anaximene. 98. De Alexandro cui cognomen πηλοπλάτων, qvaſi luteum Platonem dicas. 99. De Alcmæone Philoſopho. 100. De Anaxarcho. 101. De Anaxagora. 102. De Agapio (ſupra c. 86.) 103. De Anaximandro. 104. De Anaximene. 105. De Antiſthene. 106. Περὶ Ἀκύλα de Aqvila (Rhetore ni fallor) 107. De Alexandro Ægeo. 108. De Alcidamante. 109. Περὶ Ἀμμωνίου τοῦ καὶ Ἀλεξάνδρου, de Ammonio qvi etiam dictus Alexander. 110. De Apollonio Tyanenſi. 111. De Rhetore Antipatro. 112. De Apollonio Athenienſi Rhetore. 113. De Antiocho Rhetore. 114. De Andocide. 115. De Andromacho. 116. De Androtione. 117. De Antiphonte. 118. De Androclide. 119. De Apollonio Archebuli. 120. De Agathia Scholaſtico. 121. De Alexide Comico. 122. De Alcæo Tragico. 123. De Alcæo Comico. 124. De Alcmane Lyrico. 125. De Anacreonte. 126. De Anaxandride. 127. De Anaxippo. 128. De Antimacho. 129. De Antiphane. 130. De Apollodoro. 131. De Apollonio Solenſi. 132. De Apollophane. 133. De Apollodoro Tarſenſi. 134. De Ara-

Arato. 135. De Abrone Grammatico. 136. De Alexandro Milesio. 137. De Alexandro Ætolo. 138. De Anterote. 139. De Apione. 140. De Apollodoro Grammatico. 141. De Apollonio Dyscolo. 142. De Aristarcho. 143. De Aristonico. 144. De Aristophane (Grammatico) 145. De Arcadio Grammatico. 146. De Archibio. 147. De Asclepiade. 148. De Astyage. 149. De Aristogene Medico. 150. De Aristogene Cnidio. 151. De Archigene. 152. De Apsyrto. 153. De Aristide Rhetore. 154. De Aristogitone. 155. De Apollonio Naucratita. 156. De Aristocle. 157. De Harpocratione. 158. De Aspasio. 159. Περὶ Ἀφαρεώς de Aphare. 160. De Apsine. 161. De Æsopo Sophista. 162. De Aristæneto. 163. De Arriano Poëta. 164. De Arione. 165. De Aristæo. 166. De Aristomene. 167. De Aristonymo. 168. De Archedico. 169. De Astydamante Tragico. 170. De Archippo. 171. De Astydamante juniore. 172. De Augusto Cæsare. 173. De Augea Comico. 174. De Achille Poëta. 175. De Avtocrate. 176. De Achæo Tragico. 177. De Ænico. 178. De Æschrione. 179. De Arcesila, Academico Philosopho. 180. De Arriano Philosopho. 181. De Arignote. 182. De Aristocle. 183. De Aristippo. 184. De Aristoxeno. 185. De Arnuphi. 186. De Æschine Socratico. 187. De Archelao. 188. De Harpocratione Platonico. 189. De Africano. 190. De Anacharside. 191. De Artemidoro. 192. De Archimede. 193. De Archyta Tarentino. 194. De Androclide. 195. De Aristandro vate. 196. Περὶ Ἀπατουρίων de festo Apaturiorum. 197. Περὶ τοῦ ἄπαγ' εἰς μακαρίαν λεγομένου, de eo qvod dicitur, abi in Macaream insulam. 198. Πόθεν Αὔσονες οἱ Ἰταλοὶ λέγονται, unde Itali Ausoniorum nomine appellentur. 199. Περὶ τῆς Αἰνείου ἀρχῆς καὶ τῆς τούτου εἰς Ἰταλίαν ἀπόπλου de principatu Æneæ & ejus navigatione in Italiam. 200. Arcesilai genealogia. 201. De Atreo. 202. De Antigona. 203. De Harmonia Cadmi uxore. 204. De Ariadne. 205. De Agenore. 206. Περὶ Ἄργου de Argo centoculo. 207. Περὶ Ἀργοῦς de Argo navi. 208. Περὶ Ἀπίδων de Apidis. 209. Περὶ ἀστρώου ἄρκτου, de ursa sidere. 210. De Arne Nympha. 211. De Harpyjis. 212. De Astarte. 213. De Asteria. 214. De Astyanassa. 215. De Astydamia. 216. De Astyoche. 217. De Asphalione. 218. De Au-

Augia. 219. De Acheronte. 220. Unde Græci Achæorum nomen acceperint. 221. De Artibio Persa. 222. Genealogia Achillis. 223. De Apsyrto Æetæ F.

224. De Baccho. 225. Περὶ Βριμοῦς De Brimone, Cereris cognomento. 226. De Bellerophonte. 227. De Coma Berenices. 228. De Belo ubi etiam de Babylone. 229. De Borea. 230. De Briareo 231. De Brizone. Περὶ Βριζοῦς. 232. De Biante. 233. De Bronto. 234. De Bacidis. 235. De Batto. 236. De Vero περὶ Βήρου. 237. De Basilico Sophista. 238. De Bacchylide Lyrico. 239. De Battone. 240. περὶ Βαρβοῦς. 241. De Bolo Democritio. 242. De Biante. 243. De Bolo Pythagoreo. 244. De Bione. 245. περὶ βοθοίνα Ἡρακλέους de Herculeboves mactante.

246. περὶ Γάγγου τοῦ δεκαπήχεως. De Gange Æthiopum Rege, statura decem ulnarum. 247. De Ganymede. 248. De Gargitta (Γαργίττα) cane. 249. περὶ γεωργίας πῶς εὑρέθη, qvomodo agricultura inventa sit. 250. De Geryone. 251. De Glauco Athenienſi. 252. De Glauco Minois. 253. De Glauco marino. 254. περὶ Γιγάντων τῶν σπαρέντων καὶ φυέντων αὐθημερῶν, de Gigantibus satis & eadem die nascentibus. 255. De Gorgonibus. 256. De Gyge. 257. De Gesio Jatrosophista. 258. De Gajano Rhetore. 259. De Genethlio. 260. De Gorgia. 261. De Glaucone.

262. De Dædalo. 263. de Idæis Dactylis. 264. περὶ τῆς Δαιμόνων λιχνείας, de gulositate Dæmonum. 265. de Danaë. 266. de Dardano. 267. de Daphne. 268. de Danao. 269. Δελφίνιος διὰ τί ὁ Ἀπόλλων; qvare Apollo dicatur Delphinius? 270. περὶ τοῦ δέρατος τοῦ χρυσομάλλου de aureo vellere. 271. de Deucalione. 272. περὶ δημάρχων de principibus populorum Atticæ. 273. de Delphico tripode. 274. περὶ Δήμητρος, de Cerere. 275. περὶ Δήμητρος καὶ ἑστίας, de Cerere & Vesta. 276. de Didone. 277. περὶ δικαστηρίων τῶν ἐν Ἀθήναις de judiciis Athenienſium. 278. de Diomede. 279. de Dionyso sive Baccho. 280. de eo qvod Dionysus fuerit androgynus sive Hermaphroditus. 281. περὶ τῶν κεκομμένων καὶ διεσπασμένων τὸν Διόνυσον, de iis qvi Bacchum conscíderunt & distraxerunt. 282. de Dioscuris, Castore & Polluce. 283. περὶ διμήτορος de bimatre Baccho. 284. de Durateo eqvo Trojano. 285. περὶ δρυὸς τῆς Δωδωναίας καὶ τοῦ λέβητος de qvercu Dodonæa & de lebe-

lebete. 286. de Dorippe. 287. de Damaste Chronographo. 288. de Democrito Historico 289. de Demetrio Ilei (τοῦ Ἴλεως) 290. de Damostrato. 291. de Didymo. 292. de Dictye. 293. de Diodoro. 294. de Dionysio Milesio. 295. de Dionysio Rhodio. 296. de Dione. 297. de Doride. 298. de Dexippo Medico. 299. de Dioscoride. 300. de Dracone. 301. de Damiano Sophista. 302. de Dexippo. 303. de Dinarcho. 304. de Dionysio Milesio. 305. de Demade. 306. de Dionysio Halicarnasseo. 307. de Dione Prusæo. 308. de Dinolocho Comico. 309. de Damoxeno. 310. de Dicæogene. 311. de Diogene Oenomao. 312. de Diocle. 313. de Dionysio Mytilenæo. 314. de Dionysio Byzantino. 315. de Dionysio Corinthio. 316. de Dexippo. 317 de Daphida Grammatico. 318. de Demetrio Ixione. 319. de Didymo. 320. de Dicæarcho. 321. de Diogeniano. 322. de Dionysio Grammatico. 323. de Dracone. 324. de Damascio Philosopho. 325. de Damophilo. 326. de Democrito. 327. de Didymo. 328. de Dicæarcho. 329. de Demetrio Phalereo. 330. de Diodoro Valerio. 331. de Diodoro Crono. 332. de Dionysio Tyranni filio. 333. de Dionysio Metathemeno. 334. de Dione. 335. de Diagora. 336. de Diogene Physico. 337. de Dione Prusæo sive Prusaënsi. 338. de Domnino Philosopho. 339. de Diogene Cynico.

340. Περὶ εἰρεσιώνης, de ramo olivæ ex qvibus primitias fructuum Athenienses suspendebant. 341. περὶ τοῦ ἐς Κυνόσαργες λεγομένου de Cynosarge, Athenis. 342 de Hecuba. 343. de Hecate. 344. περὶ τῶν ἑκατονταχείρων de centimanis Gigantibus. 345. de Elara, Tityi matre. 346. περὶ Ἐλεγειΐδος τῆς καὶ Πειρούς. de Elegii de Pirone. 347. de Idothea. 348. Qvare Minerva dicta Ἑλλωτίς. 349. de Helle & Phrixo. 350. de Empusa. 351. de Endymione. 352. διὰ τί ἐνόρχης ὁ Διόνυσος; 353. de Ennyone. 354. de Epeo. 355. de Epicrate. 356. de Epimenide. 357. de Erechtheo. 358. de Erinnybus sive Furiis. 359. de Helena. 360. de Hermete sive Mercurio. 361. de Erote sive Cupidine. 362. de Erichthonio. 363. de Hesperidis. 364. de Eveno. 365. de Evmæo. 366. de Eurybato. 367. de Eriphyle. 368. de Eurypylo. 369. de Euryto. 370. de Europa & Agenore. 371.

Libri 5ti Pars Altera.

de Eſcheto. 372. de Hecatæo Hiſtorico. 373. de Hellanico Mileſio. 374. de Hellanico Mytilenæo. 375. de Evagora. 376. de Ephippo. 377. de Euſtathio. 378. de Ephoro. 379. de Hermagora Rhetore. 380. de Evodiano. 381. de Epiphanio Sophiſta. 382. de Heliconio Byzantio. 383. de Hermogene. 384. de Eudemo. 385. de Euſebio Arabio. 386. de Euſtochio Sophiſta. 387. de Epigene Comico. 388. de Epimenide. 389. de Epicrate. 390. de Epinico. 391. de Epicharmo. 392. de Eripho. 393. de Hermippo. 394. de Evthycle. 395. de Eumolpo. 396. de Evodo. 397. de Eupolide. 398. de Euphorione. 399. de Euphorione Chalcidenſi. 400. de Euphrone. 401. de Epaphrodito Grammatico. 402. de Helladio Grammatico. 403. de Hermolao. 403. de Eugenio. 404. de Eudæmone. 405. de Irenæo. 406. de Hecatæo. 407. de Empedocle. 408. de Empedotimo. 409. de Epicteto. 410. 411. de Eratoſthene. 412. de Epicuro. 413. 414. de Hermagora. 415. de Epicharmo. 416. de Epaminonda. 417. de Hermia. 418. de Eudoxo.

419. De Zamolxide. 420. de Zeuxippe. 421. de Jove. 422. περὶ Διὸς πάντα γινομένου διὰ τὰς γυναῖκας. De Jove mulierum cauſa in omnes formas mutato. 423. περὶ τῆς νεφεληγερέτου Διὸς πρὸς τὴν Ἥραν. De Jovis ſermone ad Junonem. 424. περὶ τοῦ ἐμπεσόντος φόβου τῷ Διΐ. de Jovis timore. 425. περὶ τῆς σωνεύσεως τῶν ὀφρύων καὶ συγκινήσεως τῶν τοῦ Διός. de nutu Jovis & motu capillorum. 426. περὶ τοῦ ἐν Κρήτῃ τάφου τοῦ Διός. de Jovis ſepulchro in Creta. 427. πόσαχῶς ὁ Ζεὺς, ἤτοι περὶ τῶν ἐπωνυμιῶν αὐτοῦ. Quotmodis dicatur, ſive de Jovis cognominibus. 428. περὶ τοῦ γάμου τοῦ Διὸς καὶ Ἥρας, de Jovis & Junonis nuptiis. 429. de Zetho & Amphione. 430. de Zeto & Calaide. 431. de Zopyro Babylonio. 432. de Zenobio Sophiſta. 433. de Zoilo. 434. de Zoſimo. 435. de Zenodoto Grammatico. 436. de Zenodoto Epheſio. 437. de Zonæo. 438. de Zenone Eleate Philoſopho. 439. de Zenone Sidonio. 440. de Zenone Tarſenſi. 441. περὶ Ζήνωνος τοῦ Μνασέως. 442. de Zenone Citieo. 443. de Zoroaſtre. 444. de Zoromaſdre, περὶ Ζωρομάσδρου. 445. de Zoſimo.

446. De Hebe. 447. de Eetione. 448. περὶ Ἡλίου καὶ τῶν παίδων αὐτῆς, de Sole ejusqve liberis. 449. de Junone. 450. περὶ τ' Ἥρας ἐν τῷ αἰθέρι καὶ ταῖν νεφέλαις κρεμαμένης σιδηροδέτου. De eadem vincta ferreis catenis & in æthere atqve nubibus suspensa. 451. περὶ δὲ τ' Ἥρας ἐν τῷ Ἄργει ἱδρύματος, de Junonis monumento in Argo. 452. de Hercule. 453. de Heroibus apud Græcos. 454. de Elysio campo. 455. πόσοι καὶ τίνες οἱ Ἀργοναῦται Ἥρωες, καὶ τίνων καὶ πόθεν; Quot & qvinam Heroës Argonautæ, qvibus ex gentibus & unde? 456. Τίνες οἱ Ἥρωες οἱ τὸν καλυδώνιον σὺν κτείναντες; qvinam Heroës Calydoniæ suis interfectores? 457. de Vulcano. 458. de Vulcani anathematis, Venerisqve & Dianæ, Mercurii & Amorum.

459. Περὶ Θεογονίας de Deorum generatione ac genealogia. 460. de Thelide. 461. de Thamyride. 462. de Thersite. 463. de Theseo & Pirithoo. 464. de Theognide Tyranno. 465. de Thrasybulo. 466. de Thalete sapiente, περὶ Θαλῆ δὲ σοφοῦ. 467. de Theanone. 468. de Thexteto Astrologo. 469. de Theodosio Tripolita. 470. de Theophrasto. 471. de Theone Alexandrino & aliis. 472. de Theodecte Rhetore. 473. de Theodoro Sophista. 474. de Theodoro Gadareno. 475. de Theocrito Rhetore. 476. de Theopompo. 477. de Theone Sophista. 478. de Theramene Athenienſi. 479. de Thrasymacho. 480. de Thalete Poëta. 481. de Theogneto. 482. de Theognide. 483. de Theodoro. 484. de Theocrito. 485. de Theopompo. 486. de Theophilo. 487. de Thespide. 488. de Themistogene Historico. 489. de Theseo. 490. de Thucydide.

491. De Januarii imagine. 492. de Jasione. 493. de Idæis Dactylis. 494. 495. περὶ Ἰάσονος καὶ πῶς ἀπέκειτο αὐτῷ κληρονομῆσαι τὸ χρυσόμαλλον δέρας de Jasone & qvomodo ipsi contigit aureum vellus sortiri. 496. de Ida. 497. de Idmone. 498. de Ilaone. 499. de Inone. 500. de Ixione. 501. de Icario, parente Penelopes. 502. de Hippodamia. 503. de Hippodamo. 504. de Iside. 505. de Istiæa. 506. de Itye. 507. de Iphigenia. 508. περὶ Ἰκαρίου τοῦ ὡς δὲ Διονύσου λαβόντος τὸ τ' ἀμπέλου κλῆμα καὶ φυτεύσαντος, καὶ τ' Ἠριγόνης τ' αὐτοῦ θυγατρὸς, καὶ ὅτι ὡς δὲ Χίοις πρώτοις ἐγένετο ὁ μέλας οἶνος. De Icario qvi à Baccho ramum vitis accepit plantavitqve, & de Erigone

gone ejus filia, & qvod apud Chios primum natum est vinum nigrum. 509. de Iphicle. 510. de Jone. 511. de Jamblicho Philosopho. 512. de Jasone. 513. de Hierocle. 514. de Hipparchia. 515. de Hipparcho. 516. de Hippoboto. 517. de Histiæo. 518. de Jasone Historico. 519. de Hippye. 520. de Istro. 521. de Hippocrate & aliis. 522. de Hippia Rhetore. 523. de Isæo. 524. de Isocrate. 525. de Iphicrate. 526. de Ibyco Poëta. 527. de Idæo. 528. de Jophonte. 529. de Jone. 530. de Hipparcho. 531. de Hipponacte.

532. de Cadmo. 533. Διὰ τί καίειν τὰς νεκρὰς οὐδὲ τοῖς παλαιοῖς ἐποίουν, qvare apud priscos cadavera combusserint? 534. de Cæneo. 535. Διὰ τί τὴν κώμην ἔτρεφον οἱ Ἕλληνες, qvare comam Græci aluerint? 536. περὶ Καρνέων, ἑορτῆς τ' Ἀπόλλωνος, de Carneis, festo Apollinis. 537. de Castalia. 538. de Cecrope. 539. qvare Diana vocetur Celadine. 540. de Centauris. 541. de cornu Amaltheæ. 542. de Cerbero. 543. de Ceramicis. 544. περὶ Κερδοῦς Θεοῦ, de Deo Cerdoo sive lucri præside. 545. de Ceto Trojano. 546. περὶ κολάσεων τῶν παρ' Ἕλλησι δοξαζομένων de pœnis ac suppliciis apud Græcos olim receptis. 547. περὶ κολοιοῦ καὶ τῶν πτερῶν αὐτοῦ de grue ejusq; alis. 548. de Cotto & Briareo. 549. de Crono sive Saturno. 550. de Callistone. 551. de Cephalo. 552. de Ceyce. 553. de Cepheo. 554. de Circe. 555. de Clymene. 556. de Cœsyra. 557. de Conna. 558. de Corydalo. 559. de Cretheo. 560. de Crio. 561. de Ctimene. 562. de Cydone. 563. de Cyclopibus. 564. de spuriis in Cynosarges abjici solitis. 565. de Cylone. 566. de Cyro Parasatidis F. 567. qvare Venus appelletur Colotis. 568. de Cadmo Historico. 569. de Capitone. 570. de Cleoxeno. 571. de Clemente. 572. de Critone. 573. de Ctesia Medico. 574. de Callinico Rhetore. 575. de Castore. 576. de Cæcilio. 577. de Cephalione. 578. de Cephalo. 579. de Cephisodemo. 580. de Corace. 581. de Callimacho Poëta. 582. de Cantharo. 583. de Carcino. 584. de Cæsare Tiberio. 585. de Corinna. 586. de Cephisodoro. 587. de Cæcilio. 588. de Claudiano. 589. de Cleophonte. 590. de Clitagora. 591. de Colutho. 592. de Corinno. 593. de Cratete Comico. 594. de Cratino. 595. de Creophylo. 596. de Cyro. 597. de Carneade Philosopho. 598. de Callippo. 599. de Cebete. 600. de

de Celſino. 601. de Cleanthe. 602. de Cleobuline. 603. de Cleombroto. 604. de Cornuto. 605. de Crate. 606. de Critone.

607. de Ladone. 608. de Lacratide. 609. περὶ λακωνικῶν ἐφήβων τῶν ξαινομένων μάστιξι, de Laconicis juvenibus qvi flagellis cædebantur. 610. de Lamia. 611. de Lampetia. 612. de Laodamia. 613. de Lapithis. 614. de Levcothea. 615. de Levcoſia. 616. de Leone, ſidere. 617. de Leda. 618. de Latona. 619. de Latona. 620. περὶ τῶν λιτῶν de Deabus ſupplicationum præſidibus. 621. de Locro. 622. de Lygdamide qvi Dianæ templum exuſit. 623. de Lynceo. 624. qvare Apollo dicatur Lycegenes. 625. 626. de Lyra ſidere. 627. de Lacharete Rhetore. 628. de Leone Alabandenſi. 629. de Leona. 630. de Luciano. 631. de Lolliano. 632. de Lycurgo. 633. de Lyſia. 634. περὶ λεχίδα ἢ ποιητῆ, de Leſchide Poëta. 635. de Leucone. 636. de Lino. 637. de Lyſimacho. 638. de Lyſippo. 639. de Luperco Grammatico. 640. de Lynceo. 641. de Leone Philoſopho. 642. de Lesbonacte. 643. de Longino. 644. de Lampria Hiſtorico. 645. de Lyco.

646. περὶ Μακαρίας τὴ ἢ Ἡρακλέους, de Herculis filia Macaria. 647. περὶ τὴ τῶν Μάγων θυτικῆς προγνώσεως, de Magorum ex extis divinatione. 648. περὶ Μαίρας de Mæra ſive cane ſidere cœleſti. 649. de Mariandeno. 650. de Marpeſſa. 651. de Marſya. 652. de Mauſolo Care. 653. De Megara Herculis. 654. De Melampode. 655. de Meleagro. 656. de Meduſa. 657. de Memnone. 658. de Menœceo. 659. de Merope & Clæothera. 660. de Metabo. 661. de Medea. 662. περὶ Μίδα ἢ χρυσομανοῦς, de Mida aurum inſano modo ſitiente. 663. περὶ Μίθρα κολάσεως de Mithræ pœna. 664. de Milone Crotoniata. 665. de Minoë. 666. de Mormone περὶ Μορμῶς. 667. de Molionidibus. 668. περὶ τῶν Μοιρῶν, de Parcis. 669. de Muſis. 670. de Myſteriis Elevſiniis Atticæ. 671. de Myrmidonibus. 672. περὶ Μύρρας, de Myrrha. 673. de Marſya Hiſtorico. 674. de Menæchmo. 675. de Menandro. 676. de Marcello Medico. 677. de Menecrate. 678. de Metone. 679. de Menæchmo. 680. de Maximo Tyrio. 681. de Maximo Epirota. 682. de Marino. 683. de Muſonio. 683. de Myrone, περὶ Μυρῶνος. 684. de Majore,

Rhetore. 685. de Malcho. 686. de Marcello. 687. de Marpsia. 688. de Melesermo. 689. de Melito. 690. de Menandro. 691. de Metrophane. 692. de Minuciano. 693. de Magnete Comieo. 694. de Melanippide. 695. de Menandro. 696. de Menelao. 697. de Menippo. 698. de Mesimede. 699 de Metagene. 700. de Mimnermo. 701. de Mnesimacho. 702. de Morsimo. 703. de Musæo. 704. de Myia. 705. de Myrone, περὶ Μυρῶς. 706. de Myrtilo. 707. de Mythæco Grammatico. 708. de Moscho.

709. De Nannaco. 710. de Narcisso. 711. περὶ τῆς γενομένης τιμῆς τῷ Νείλῳ παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, de cultu qvo Nilum Ægyptii afficiunt. 712. de Neoptolemo. 713. de Neleo. 714. de Nereo. 715. de Nereidibus. 716. de Niobe. 717. de Nymphis. 718. de Neocle Philosopho. 719. de Nicolao Peripatetico. 720. de Nicomacho Stagirita. 721. de Numenio. 722 de Nicandro Medico. 723. de Nicomacho Medico. 724. de Nymphide Historico. 725. de Neanthe Rhetore. 726. de Nicagora. 727. de Nicolao Rhetore. 728. de Nicolao Sophista. 729. de Nicostrato. 730. de Nausicrate Comico. 731. de Neophonte. 732. de Nestore. 733. de Nicomacho. 734. de Nicostrato. 735. de Nicophrone. 736. περὶ Νικοκάρητος. 737. de Nonno. 738. de Nicanore Grammatico.

739. De Ulysse. 740. de Oedipode. 741. de Oenomao. 742. de Oenone. 743. περὶ τοῦ οἴστου τοῦ ἐν οὐρανῷ, de sagitta, sidere. 744. de Omphale. 745. περὶ ὀνειρομαντείας de divinatione è somnis. 746. περὶ οἰωνιστικῆς de auspiciis sive divinatione ex avibus. 747. διὰ τί ὁ ὄνος ἐν τῷ οὐρανῷ τιμᾶται qvare asinus in cœlo colatur? 748. de Oreste. 749. περὶ ὄρνιθος τοῦ ἐν οὐρανῷ, de Avi sidere in cœlo. 750. de Orpheo. 751. de Osiride. 752. περὶ Ὀφιούχου de Ophiucho sidere. 753. περὶ Ὀρφέως τοῦ Νικολάου καὶ τῶν ἄλλων. 754. ὅτι ὁ Ὅμηρος Αἰγύπτιος, καὶ περὶ τῆς ἐν Ἀρκαδίᾳ τελευτῆς αὐτοῦ. Qvod Ægyptius patria sit Homerus, & de eodem in Arcadia defuncto.

755. De Palamede. 756. de Palladio. 757. de Pallade. 758. de Pane. 759. de Pandare. 760. de Pandaro. 761. de Pandione.

762.

762. de Pandora. 763. de Virgine ſidere in cœlo. 764. de Paride. 765. de Paſiphaë. 766. de Patroclo. 767. qvare Jupiter & Apollo vocetur πατρῷος ? 768. de Pelope. 769. de Periclymene. 770. de Perſeo. 771. de Perſephone. 772. de Pegaſo. 773. de Peleo. 774. de Plejadibus. 775. de Polyboto. 776. de Polygnoto. 777. de Polyzelo. 778. de Polyxena. 779. de Polyphemo. 780. de Neptuno. 781. de Priamo. 782. de Priapo. 783. de Procne. 784. de Procride. 785. de Prometheo. 786. de Prylide. 787. de Proteo. 788. de Pythia. 789. de Pirithoo & Theſeo. 790. de Palæphato hiſtorico. 791. de Pauſania. 792. de Polemone Ilienſi. 793. de Polybio. 794. περὶ Πυλάδου τοῦ Ἰταλικῆς ὀρχήσεως εὑρεθέντος, καὶ περὶ ὀρχήσεων, καὶ διὰ τί οἱ ἐρῶντες μὲν χεῖρας ἄνθη καὶ μῆλα φέρουσιν. De Pylade ſaltationis Italicæ inventore, ac de ſaltationibus, & qvare ab amantibus flores & mala manibus geſtentur ? 795. de Palladio Rhetore. 796. de Pancratio Sophiſta. 797. de Paulo Tyrio. 798. de Paulo Germino. 799. de Pauſania Sophiſta. 800. de Pericle. 801. de Petro Magiſtro. 802. de Polemone. 803. de Polluce. 804. de Polyæno. 805. de Polycrate. 806. de Poſidonio Olbiopolita. 807. de Potamone. 808. de Pollione. 809. de Polo. 810. de Priſco. 811. de Proæreſio. 812. de Procopio. 813. de Protagora Abderitano. 814. de Pythio. 815. de Palamede. 816. de Palæphato Poëta. 817. 818. de Pamprepio. 819. de Panolbio. 820. de Panyaſi, περὶ Πανυασιδου. 821. de Parthenio Nicæno. 822. de Parthenio Chio. 823. de Piſandro. 824. de Pigrete. 825. de Pindaro. 826. de Platone Comico. 827. de Polyevcto. 828. de Polyzelo. 829. de Poſidippo. 830. de Ptolemæo Cytherio. 831. de Palamede Grammatico. 832. de Palæphato Grammatico. 833. de Pamphilo Grammatico. 834. de Pollione. 835. de Ptolemæo Grammatico. 836. de Pamphile Philoſopha. 837. de Pamphilo Philoſopho. 838. De Panætio. 839. de Pappo Alexandrino. 840. de Parmenide. 841. de Paulo Philoſopho. 842. de Periandro. 843. de Perſæo. 844. de Pittaco. 845. de Platone. 846. de Platone. 847. de Plutarcho. 848. de Plotino. 849. de Polemone. 850. de Pollete. 851. de Porphyrio. 852. de Poſidonio. 853. de Poſidonio. 854. de Potamone. 855. de Prodico. 856. de Proclo Stoico. 857. de Pro-

Proclo Lycio, 856. περὶ Πτολεμαίου καὶ Κλαυδίου, ἐν ᾧ καὶ περὶ καταγωγῆς τῆς ἀρχῆς καὶ γένους τῶν Πτολεμαίων, καὶ διαδοχῆς τῶν βασιλευσάντων. De Claudio Ptolemæo, & de origine atqve genealogia Ptolemæorum Regum Ægypti, eorumqve ſucceſſione. 857. de Pythagora & fabis Pythagoricis, 858. de Pyrrhone.

859. περὶ τῆς Ῥέας καὶ τῶν Κορυβάντων, καὶ τῶν ἐκτομῶν τῶν Φρυγῶν. De Rhea & Corybantis, Phrygumqve exſectionibus, 856. de Rheſo, 857. de Rhœone περὶ Ῥοιοῦς, 858. de Rhegino Grammatico, 859. de Rhiano Grammatico, 860. de Rufo Medico.

861. περὶ Σαλμωνέως καὶ τῶν ἐκ βύρσης βροντῶν, de Salmoneo & fulminibus è corio, 862. de Sardanapalo, 863. de Sarpedone, 864. de Sirenibus, 865. de Semele, 866. de Seſonchoſide. 867. de Sibyllis, 868. de Sinope, 869. de Siſypho, 870. de Scedaſo ejusqve filiabus, 871. περὶ Σκύλλης, ἐν ᾧ καὶ περὶ τῶν ἀλλοκότων θηρίων, de Scylla & monſtroſis animalibus, 872. de Stymphalidibus avibus, 873. de Styge, 874. de Sphinge Cadmea, 875. de Strattide Hiſtorico, 876. de Sabino Rhetore, 877. de Salluſtio Sophiſta, 878. de Serapione Alexandrino, 879. de Sibyntio, 880. de Siricio, 881. de Scopeliano, 882. de Sopatro, 883, de Salluſtio Medico, 884. de Sorano Medico, 885. de Sannyrione Comico, 886. de Sapphone, 887. de Sibylla Erythræa ac reliqvis, 888. de Symonide, 889. de Sophocle, 890. de Sopatro, 891. de Soſicle, 892. de Sotade Cretenſi, 893. de Sotericho, 894. de Sophilo, 895. de Sophrone, 896. de Spintharo, 897. de Steſichoro, 898. de Strattide, 899. de Stratone, 900. de Seleuco Grammatico, 901. de Sereno, 902. de Semo περὶ Σημοῦς, 903. de Simmia Rhodio, 904. de Soſibio, 905. de Soteride, 906. de Sexto Philoſopho, 907. de Silvano, 908. de Simmin Thebano. 909. de Solone, 910. de Stilpone, 911. de Strabone, 912. de Stratone, 913. de Syneſio, 914. de Syriano, 915. de Sophrone, 916. de Socrate, 917. de Sotade Athenienſi.

918. De Tantalo, 919. περὶ τῆς Ταύρων ξενικτονείας de Tauris hoſpites mactantibus, 920. περὶ Ταύρου καταστερισθέντος, de Tauro inter ſidera relato, 921. de Telamone, 922. de Tenno à qvo

qvo Tenedus, 923. de Telebois, 924. de Telemacho, 925. de Telepho, 926. de Titono 927. de Titanibus, 928. de Tityo, 929. de Tleptolemo, 930. περὶ τράγων τῶν Μενδησίων de Mendesiis capris, 931. de Triptolemo, 932. de Tritone, 933. περὶ Τροὼς ἐξ οὗ ἡ Τροία ἐπωνομάσθη, καὶ περὶ τῆς ἁλώσεως αὐτῆς, καὶ της τῶν Τρώων γενεαλογίας, καὶ τῆς τῶν καταλελοιπότων καταντήσεως, ἐξ ὧν κατάγεται καὶ ἡ τῶν Ρωμαίων ἀρχή. De Troe à qvo Troja denominata, & de urbis ejus excisione, ac de genealogia Trojanorum, & excisioni superstitum fatis, à qvibus etiam Resp. Romanorum. 934. Τῶν Τρώων βασιλέων γενεαλογία, καὶ καταγωγὴ τῶν Ῥωμαίων, Trojanorum Regum genealogia, & qvomodo Romani inde descendant, 935. De Troilo, 936. de Trophonio, 937. de Tyrone περὶ Τυρῶς, 938. περὶ Τυφωέως τοῦ γίγαντος, ἀφ' οὗ καὶ ὁ τὸν χρυσοῦν δέρας φυλάσσων δράκων ἐγεγόνει. De Typhoë Gigante, à qvo Draco custos aurei velleris.

939. De Nymphis Hyadibus, 940. de Hyacintho, 941. de Hydra, 942. de Hyla.

943. De Phaëtusa, 944. de Phaëthonte, 945. Unde & qvomodo Phæaces nati fuerint, 946. de Phædra, 947. de Phalaride, 948, περὶ Φαλλῶν de Phallis, 949. de Phanete, 950. de Phaone, 951. de Pherecle. 952. de Philœtio, 953. περὶ Φιλοξένου τοῦ δολιχοδείρου de Philoxeno gruis collum sibi optante, 954. de Phemio. 955. de Phineo, 956. de Phœnodamante, 957. de Phorcyno ejusqve filiabus, 958. de Phormione, 959. περὶ Φρίξου, ἐν ᾧ καὶ ἡ γενεαλογία αὐτοῦ τε καὶ πάντων τῶν ἐξ αὐτῆς τὴν ῥίζης ἀναβλαστησάντων ἡρώων. De Phrixo, ubi etiam genealogia illius & omnium Heroum qvi ex eadem stirpe propullularunt. 960. de Phrynide citharœdo, 961. de Phrynonda, 962. de Phrygum exsectione 963. de Phyleo 964. de Phylaco, 965. de Pherecyde Historico, 966. de Philippo. 967. de Phlegonte περὶ Φλέγωνος, 968. de Phylarcho, 969. de Philippo Rhetore, 970 de Philisco Milesio, 971. de Philostrato, 972. de Philisto Naucratita, 973. de Phrynicho Bithyno, 974. de Phileta Grammatico, 975. de Philisco Ægineta, 976. de Philoxeno,

977. de Philone, 978. de Philagrio Epirota, 979. de Phædone Philoſopho, 980. de Pherecyde, 981. περὶ φιλοσόφου de Philoſopho (confer Svidam in φιλόσοφος.) 982. de Philone, 983. de Phocylide, 984. de Pherecrate Athenienſi, 985. de Philetæro, 986. de Philemone Syracuſio, 987. de Philippo Comico, 988. de Philiſco, 989. de Philiſtione, 990. de Philocle, 991. de Philoxeno Lyrico, 992. de Philonide, 993. de Philyllio, 994. περὶ φόρμυ de Formo, 995. de Phrynicho Tragico, 996. de Phœnicide.

997. De Chaldæorum Aſtronomia, 998. περὶ χάρητος τοῦ τὸν Κόλοσσον κατασκευάσαντος, καὶ τίς καὶ πότε αὐτὸν καθεῖλεν; De Charete qvi Coloſſum fecit, & qvis eundem everterit, ac qvo tempore? 999. περὶ τῶν χαρίτων, de tribus Gratiis. 1000. de Charicle & Philyra, 1001. de Charybdi, 1002. de Chirone centauro, 1003. de Chimæra, 1004. de Chryſeide 1005. περὶ χρυσῆς σειρᾶς, de aurea catena, 1006. περὶ τοῦ χρυσομάλλου δέρατος, de aureo vellere, 1007. de Chryſe, 1008. περὶ τῶν χρυσῶν μήλων de malis aureis, 1009. de Charone Lampſaceno Hiſtorico, 1010. de Charone Carthaginienſi, 1011. de Charone Naucratita, 1012. de Chæremone Comico, 1013. de Chionide, 1014. de Chriſtodoro Poëta, 1015. de Chriſtodoro Thebano, 1016. de Choerilo Athenienſi, 1017. de Charace Philoſopho, 1018. de Chryſippo, 1019. de Chirone Medico.

1020. De Pſammyticho.

1021. De Ogyge, 1022. de Oceano, 1023. de Horis, 1024. περὶ Ὡρίωνος, 1025. de Orithyia, 1026. de Orione 1027. de Oto & Ephialte.

Operæ pretium eſſet inſigne hoc Eudociæ opus qvod exunico Colbertino Codice accurate exſcribendum ſe curaſſe Bandurius pag. 590. teſtatur, ſi non integrum in lucem edere, certe cum Svida, in qvo multa iisdem verbis leguntur, nec non cum Phornuto atqve aliis Mythologis diligenter conferre, & qvæ ſingularia in eo leguntur, cum Lectoribus communicare. Allegat Eudociam Bandurius pag. 449. 590. 818. 829. 830. Cangius ad Zonaram p. 11. ſeq. & in gloſſario Græco.

Præte-

Præterea Bandurius pag. 662. seq. Græce & Latine velut ineditum exhibet *Anonymi* scriptoris *apospasmation de Hippodromo*, sive *Circo*, cujus nomen & originem à Circe Auctor ridicule repetit. Petitum hoc est ex Volumine MS. qvantivis pretii & varia præclara * variorum scriptorum & non unius argumenti monumenta complexo, qvod Antonius Eparchus ** Corcyræus pridem Regiæ Bibliothecæ Parisiensi legavit, in qva hodie est n. 3502. (pridem 2216.) Sed non meminit doctissimus Bandurius hoc ipsum de Hippodromo breve scriptum ex eodem MS. Codice jam bis editum fuisse Græce & Latine in Variis sacris Stephani le Moyne T. 1. pag. 503. Lugd. Bat. 1685. & 1694. 4.

Pag. 453. seq. Bandurius ex Catalogo Boiviniano MStorum Regiæ Bibliothecæ tradit notitiam duorum Codicum & variorum scriptorum qvæ in utroqve illo comprehenduntur præter Origines CPolitanas qvibus in hoc opere ipse usus est. Alterum Originum illarum CPol. auctorem Cangius in Addendis ad CPolin Christianam illas allegans pag. 194. existimavit vixisse sub Constantino Duca: sed Bandurius pag. 455. observat scripsisse sub Andronico Comneno Palæologo, & ea qvæ de Duca velut Imperatore ætatis suæ tradit, ex antiqviore auctore transcripta operi suo inseruisse.

GEORGII (postea induto Monastico habitu GREGORII) *Cyprii*, ex Lectore Prot. Apostolario Patriarchæ CPol. à die Palmarum sive XI. April. 1283. usqve ad Jun. 1289. qvo abdicare † se fuit coactus, de qvo Pachymeres & Gregoras & è recentioribus Allatius de Georgiis pag. 420. seq. & de consensu utriusqve Ecclesiæ

* Contenta hujus Voluminis MS. ex apographo Sarraviano exponit Stephanus le Moyne in Variis sacris T. 1. p. 517. seq. sed longe accuratius p. 875. seq. Bandurius qvi etiam ex hoc ipso Codice seriem patriarcharum CPol. à Nicephoro CPol. concinnatam produxit. Confer qvæ infra Volum. X p. 477 seqq.

** De illo Antonio Eparcho, qvi circa A. C. 1543. ad Melanchthonem Venetiis scripsit, videndus Martinus Crusius in Turco Græcia p. 94. seq. & in appendice pag. 543. seq Lambecius lib. V. p. 118. & Stephanus le Moyne præfatione ad Varia sacra. Hunc Antonium aliqvot Polybii libros nondum aut Græce aut Latine evulgatos in Latinum sermonem vertisse scribit Antonius Sanderus libro declaris Antoniis pag. 169.

† Formulam abdicationis vide apud Pachymerem in Andronico Palæologo lib. 2. cap. 9.

pag. 766. 768. 771. & 775. seq. & Vindiciis Synodi Ephes. cap. 60. & 63. Possinus ad Pachymeris Andronicum p. 565. seq. & 606. seq. & Bandurius pag 939. seq.

1. *Tomus* sive *expositio de fide contra Joannem Veccum* Patriarcham ἔκθεσις τῦ τόμυ τῆς πίστεως κατὰ τῦ Βέκκυ, Græce è Cod. 3 142. Bibl. Regiæ Parisi. apud Bandurium pag 942-949 Incipit: ἔσχε μὲν ἡ ἐπισυμβᾶσα. Contra hunc Tomum videnda qvæ Veccus T. 2. Græciæ Orthodoxæ Allatii.

2. *Confessio* ὁμολογία γεγονυῖα ὁπότε ἡ ἐπισύστασις γέγονε κατ' αὐτὸν παρὰ τῶν κληρικῶν καί τινων ἀρχιερέων διὰ τὸ γράμμα τῦ ἐξ Ἑβραίων, μᾶλλον δ' Ἰάδα Μάρκυ. Græce pag. 949-952. Incipit: μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει.

3. *Apologia pro Tomo.* Ἀπολογία πρὸς τὴν κατὰ τῦ τόμυ μέμψιν ἰσχυροτάτη. Græce pag. 952-961. Incipit: ἀεὶ μὲν ἐγὼ πρότερον.

4. Πιττάκιον sive *Epistola ad Imperatorem Andronicum* Ducam Angelum Comnenum Palæologum, Græce p 961. in qva injuriam sibi à *Marco* illo (qvem cum Marco Ephesio in Florentini Concilii Actis celebri perperam nonnulli confundunt) & à *Joanne Chila* * Ephesi Metropolita factam deprecatur Incipit: κράτιστε, θεοπρόβλητε.

5. Ejusdem Gregorii Cyprii alia scripta edita sunt: ἐγκώμιον εἰς τὴν θάλασσαν εἴτυν εἰς τὴν τῦ καθόλυ τῦ ὕδατος Φύσιν. *Encomium maris* sive *aquæ*, quod cum Pauli Silentiarii carmine in Thermas Pythias Græce edidit Bonav. Vulcanius Lugd. Bat. 1591. 8. separatim & ad calcem Aristotelis de Mundo.

6. *Proverbia*, ordine Alphabeti, Græce ad calcem Mich. Apostolii proverbiorum, p. 273-281. à Petro Pantino Lugd. Bat. 1619. 4.

7. *In Georgium Martyrem Oratio.* Græce & Latine in Actis Sanctor. XXIII. April. T. 3. Incipit: ἐθος τῦτο τῶν λόγοις ἀγωνιζομένων.

8. *Sententiæ* separatim excusæ Colon 1536. 8.

9. Ex *encomio in Georgium Logothetam Acropolitam* qvem διδάσκαλον suum Gregorius in Epistolis suis appellat, aposphasmation dedit Græce & Latine Theodorus Dousa ante Georgii Acropolitæ Chronicon CPol. Lugduni Bat. 1613. 8.

Inedita ejusdem sunt: 1. λόγος ἀντιῤῥητικὸς τῶν τῦ Βέκκυ βλασφήμων δογμάτων, scriptus anteqvam Gregorius Patriarchatum iniret. Incipit: Οὐκ ἔγωγε θαυμάζω φιλότης. MS. in Bibl. Vindob.

Epi-

* Hujus *Joannis Chilæ* Epistola ad eundem Imperatorem Græce à Bandurio exhibetur pag. 949. Incipit: τὴν ἐκπόρευσιν ἀκίνητον.

2. *Epistolæ CXCI.* cum Auctoris encomio. MSS. in Bibl. Vindobonensi. Vide Lambecium VIII. pag. 511. seq. ubi inscriptiones & initia. Testatur Lambecius in illo Codice subjungi ἀπόφασιν sive decretum Synodale pro Gregorio Cyprio, & formulam solennem, qua Adversarii testimonium illi dant innocentiæ & ὀρθοδοξίας. Hanc integram edidit Lambecius pag. 522. Epistolas etiam publicaturum se pollicitus in supplemento qvod paravit Corporis Byzantini. Allatius verò p. 423. de Georgiis monet in Bibl. Mediolanensi Ambrosiana exstare Epistolas CLXVI. in Bibliotheca vero Antonii Augustini fuisse CCIII. & in Bibl. Lolliana & Monachiensi Electoris Bavariæ. Epistolas Gregori Cyprii è Codice Ballesdensii descripsisse se testatur Combefisius T. I. Auctarii novissimi Bibl. Patrum pag. 478. & qvædam ex illis profert p. 485. Confer Volum. X. hujus Bibl. p. 809. seq.

3. *Responsiones ad varias quæstiones* in Codice 2180. Regis Christianissimi exstare notavit Naudæus in nova Bibl. MSS. p. 104.

4. *Fabulæ* in Bibl. Bavarica Monachii Cod. 66. & in Bibl. Vindob.

5. *Descriptio & Encomium Urbis CPol.* qvam habuit Bonav. Vulcanius, extat hodie inter alias Gregorii Cyprii *Orationes* sive *declamationes* in Bibliotheca Lugd. Bat.

6. *In Imperatorem Andronicum* & in *Michaëlem Palæologum* declamationes Panegyricæ, nec non *in Dionysium Areopagitam*, in *Marinam* Martyrem, & in S. *Euthymium* Episcopum Madytenum memorantur ab Allatio pag. 423. de Georgiis.

Ut à Gregorio Cyprio ad Bandurium iterum revertar, ex monumentis ineditis ab ipso laudatis nihil hoc loco præterea memorandum venit qvam ANONYMI *Catalogus duplex urbium quæ nomen mutarunt*, ὅσαι τῶν πόλεων μετωνομάσθησαν εἰς ὕστερον, qvi paulo diversus qvam Codino de officiis magnæ Ecclesiæ in edit. Paris. p. 404. subjectus est, è Codice recenti MS. Baluziano integer Græce exhibetur in notis ad Constantinum Porphyrogenitum p. 10. seq. Confer qvæ περὶ ἐπωνυμίας πόλεων καὶ τόπων edidit è MS. Veneto Allatius ad Acropolitæ cap. XXIV. p. 241. atqve inde Clarissimus Hudsonus in appendice Tomi IV. Geographorum Græcorum minorum p. 43.

XXI. ZOSIMUS Comes & Ex-Advocatus fisci à Photio Cod. XCVIII. & in MSS. Codicibus qvos Leunclavius, H. Stephanus & Sylburgius inspexerunt, Κόμης καὶ ἀποφισκοσυνήγορος. Filius fortasse fuit Zosimi illius, ad qvem novæ Epiri præfidem leges Valentiani & Valentis A. C. 373. latæ extant in Codice Theodosiano. Scripsisse vide-

videri possit non post Eunapium modo, sed *Olympiodorum Thebanum* qvoqve (adeoqꝫ post A. C. 425.) qvem lib. V. cap. 27. allegat ubi de Ravenna urbe disserit, qvanqvam locus ille glossema videtur Lambecio VI. p. 188. & vide si placet, qvæ de Olympiodoro notavi supra pag. 238. Laudat præterea Herodotum obiter IV. 20. & *Quadratum* Historicum V. 27. ac *Pisandrum* V. 29. qvi libris LX. scripsit ἡρωϊκὴν Θεογαμίαν, poëmate illo Heroico omnem propemodum historiam complexus, male enim Zosimi interpres verba ὁ τῇ τῶν ἡρωϊκῶν θεογαμιῶν ἐπιγραφῇ πᾶσαν ὡς εἰπεῖν ἱστορίαν περιλαβών, vertit: *qui Heroicarum divarumque nuptiarum titulo totam hanc propemodum historiam complexus est.* Etiam pro Ἡρωϊκῶν apud Zosimum legendum Ἡρωϊκῶν, ex Svida, tum ex Macrobio potissimum apparet lib. V. cap. 2. Saturnal. ubi ait Virgilium pleraqve libri 2. Æneidos pæne ad verbum transscripsisse à Pisandro, *qui inter Græcos poëtas eminet opere quod à nuptiis Jovis & Junonis incipiens universas Historias quæ mediis omnibus sæculis usque ad ætatem ipsius Pisandri contigerunt, in unam seriem coactas redegit & unum ex diversis hiatibus temporum corpus effecit, in quo opere inter Historias cæteras interitus quoque Trojæ in hunc modum relatus est.* Patet Ἡρωϊκὴν appellatam qvod à Junonis cum Jove nuptiis opus inciperet, Ἡρωϊκὴ certe vocari non potuit, qvia Jupiter & Juno neutiqvam in Heroum classe sed Deorum. Et Ἡρωϊκὴ dictum ut Ἑρμαϊκὴ σειρὰ & alia similia. Qvod vero Pisandrum à Virgilio exscriptum putavit Macrobius, fortasse fefellit eum ratio, & Pisandrum antiqvissimum illum poëtarum Camiræum habens in animo non cogitavit hunc alterum longe fuisse Virgilio juniorem, qvippe qvi floruit sub Alexandro Mammææ, Filius Nestoris Larandensis Severo Imp. clari, ut duobus locis diserte affirmat Svidas. Cæterum ut ad Zosimum sermo noster revertatur, *Polybii* plus semel mentionem facit & l. 1. c. 57. testatur se perinde ut Polybius in suo Historiarum opere exposuit qva ratione imperium perexiguo tempore non totis certe LIII. annis Romani adqvisiverint, similiter indicaturum qvomodo hoc idem Romani iterum temporis non magni spatio ignavia ac sceleribus suis corruperint perdiderintqve. *Eunapii* qvanqvam nusqvam meminit, tamen Hioriam strenue exscripsisse Photius animadvertit. Εἴποι δ' ἄν τις ὁ γράψαι αὐτὸν ἱστορίαν, ἀλλὰ μεταγράψαι τὴν Εὐναπίου, τῷ συλλόμῳ μόνον διαφέρουσαν. Ea vero qvæ de Constantino Tyranno habet libro VI. & qvæ de Alarico ac Stilicone scribit libro qvinto, cuncta ferme ex *Olympiodoro* mutuatum

tum esse notat Henr. Valesius ad Sozom. p. 170. Qvoniam porro Olympiodorus Historiam suam usqve ad Valentiniani III. sive Placidi imperium produxit, qvod cœpit A. C. 425. hinc constat Zosimum nostrum non ante id tempus Historiam suam composuisse. Post Arcadii & Honorii tempora rejicit etiam Evagrius III. 41. caussatus eum de Constantino Magno falsa tradidisse, commentatum ἔστε ἀκοὴν ἔστε ἀλήθειαν, πολλοῖς ὕστερον χρόνοις ἐπὶ Ἀρκαδίᾳ καὶ Ὀνορίᾳ, ἢ καὶ μετ' αὐτὰς γεγονότα.

Ætatem tulit ejus ΙΣΤΟΡΙΑ sive ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ, νέας ἐκδόσεως, λόγοις ς', *Historiæ libri VI*, ex nova sive altera auctoris editione. Argumentum operis & de stylo judicium à Photio rectissime mutuabor. Σύντομος δὲ καὶ τὴν φράσιν εὐκρινής τε καὶ καθαρός, οὐδὲ ἓν ἡδέος ἀπῳκισμένος; Ἄρχεται μὲν κ.τ.λ. *Succinctus est, dictione perspicuus ac purus, nec suavitatis expers. Incipit historiam velut ab Augusto, sed Imperatores universos ad Diocletianum usque percurrit, nudam quasi commemorationem atque successionem singulorum tradens. De potitis imperio post Diocletianum copiosius tractat libris quinque. Nam primus Imperatores ab Augusto ad * Diocletianum usque recenset. Libro sexto finem imponit, in iis desinente temporibus quibus Alaricus Romam iterum obsidens civibus ad inopiam redactis obsidionem solvit eisque dixit Imperatorem Attalum, quem deinde rursus abdicavit Imperio, quod regnum sibi traditum adversus Honorium Augustum parum recte administrare videretur. Sarus autem simultates adversus Alaricum exercens, cum trecentis quibus præerat ad Honorianas partes accedens & belli societatem pollicitus, Alarici rebus impedimentum injecit.* Gesta hæc sunt in qvibus desinit Zosimi Historia, Anno CHRISTI 410. Honorii Imp. 16. Theodosii junioris 3. Atqve ex isto Photii loco patet, Historiam Zosimi qvam ipse legit non longius productam fuisse qvam in nostris codicibus exstat, qvanqvam Vossius lib. 2. de Hist. Græcis cap. 20. verisimile putavit paullo ulterius progressum. *Nam qvædam in fine deesse, nemini*, inqvit, *puto esse obscurum.* Hoc tanto minus mihi persvadeo, qvod alteram editionem Zosimi evolvisse se Photius testatur, atqve ita intelligendum qvod in MSS. Codd. ἱστορία νέα inscribitur, non eqvidem respectu antiqviorum temporum Romani Imperii ab aliis scriptoribus memoriæ proditorum, ut Sylburgio visum, sed respectu antiqvioris editionis qvam Zosimus ante hanc in lucem & manus homi-

* Hodie postrema pars libri primi, ea nempe qvæ à Probo usqve Diocletianum, desideratur. Ante caput XXIII. libri qvinti, lacuna duarum paginarum in fol. in Codice MS. Coisliniano teste celeberr. Montfaucono p. 215.

hominum emiserat. In Arcadii & Honorii temporibus illum substitisse Evagrius qvoqve annotatum reliqvit lib. V. c. ult. περὶ δὲ τῶν ἑξῆς χρόνων (post Arrianum & Asinium Qvadratum) Ζωσίμῳ ἱστόρηται μέχρις Ὀνωρίου καὶ Ἀρκαδίου τῶν βασιλέων. Librum certe septimum usqvam extitisse præter Sigonium nemo affirmavit.

Vetus nec injusta qverela est Zosimum Ethnicum scriptorem Christianis Imperatoribus, Constantino M. inprimis & Theodosio iniqviorem se præbuisse. Hoc jampridem ei exprobarunt, ne de recentioribus * jam commemorem, idem Photius, tum Evagrius III. 40. & 41. & Nicephorus XVI. 41. seq. Eqvidem Jo. Leunclavius vir doctissimus Apologiam adversus hos Zosimi, qvi ipsi omnia debet obtrectatores, scribere non dubitavit, neqve adeo negaverim Christianis Principibus etiam illis qvos nominavi fuisse qvæ nec taceret & merito reprehenderet cordatus & nulli partium studio deditus Historiæ scriptor: Confirmat qvoqve nonnulla Zosimo tradita Jo. Andreas Bosius de Pontificatu Maximo Imperatorum Christianor. cap. 6. T. V. thesauri Antiqv. Rom. Græviani p. 301. 302. & ante eum Jacobus Gothofredus notis ad Cod. Theodos. T. 6. p. 257. 258. ut qvod Christianus licet haruspices Constantinus consuluit. Sed cum non Christiani tantum testentur scriptores, sed etiam ex ipsis Ethnicis Praxagoras Athenienſis, qvi Photio teste cod XLI. Jonica dialecto libros duos de Constantini Magni vita scripsit, eundem qvemadmodum idem Photius cod. LXII. auctor est, ita prædicet ut omni virtute non minus qvam prosperis successibus omnes ante se Imperatores affirmet superasse, ὅτι πάσῃ ἀρετῇ καὶ καλοκαγαθίᾳ καὶ παντὶ εὐτυχήματι πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκότας ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀπεκρύψατο, hinc mirum mihi videtur & malignum eorum judicium Christianorum ** qui cum apud Eusebium illorum temporum scriptorem (& qvi post jam defunctum Imp. vitam ejus edidit, ne hoc auribus ipsius datum esse putes) cum apud sexcentos scriptores Christianos legunt aliqva in laudem Constantini, iis omni studio detrahunt fidem: at cum unus

* Vide apud Tho. Pope Blount in Censura scriptor. Hanckium de Scriptoribus Rom. Caveum Hist. lit. Jo. Andream Bosium diss. de periocha Josephi de CHRISTO pag. 30. Barthium ad Claudian. p. 553. b. 560. a.

** Vide Hallenses Observationes selectas T. 1. Obs. 22 seq. & Godfridum Arnoldum in Apologia hæresium lib. IV. c. 2. cui respondit M. Jo. Frid. Corvinus in examine corpori Doctrinæ subjecto c. 15. p. 222. seq.

unus Zosimus post centenos amplius annos Constantino atrocissima qvæqve impingit crimina, hæc arripiunt protinus, & verissima esse profitentur ideo, qvia hoc qui narrat fuit à Christiano nomine alienus. Qvemadmodum vero ipse Zosimum qvem venustissimum scriptorem appellat lib. 2. notatorum Juris p. 275. à Leunclavio recte in multis defensum esse haud nego, ita non possum tamen non probare Mottani Vayeri de illo judicium * qvod ex Gallico latine interpretabor: *Ut verum fatear, etsi eruditissimus Leunclavius Zosimum in non paucis bene tuetur, docetque parum æque sensisse eos qui Historicum Ethnicum qualis ille fuit aliter quam præse fert animatum esse voluerunt, vel non potuerunt ferre quod vitia primorum Christianorum Imperatorum tetigisset quorum de virtutibus non siluit: negari tamen nequit locis infinitis ab illo proditum animum Christianismo infestiorem quam leges Historiæ permittebant, Nam largiamur sane eum non præter rem reprehendisse impositum à Constantino Chrysargyri tributum, quod Anastasius deinde sustulit: recte etiam improbasse luxum Imperatoris & prodigalitatem, & quod uxorem Faustam hypocausti æstu suffocarit, filiumque Chrispum Zelotypia ac si cum matre consuesset incensus interfecerit. Fieri enim potest ut Eusebius Constantino ipso vel saltem Constantio filio imperante non ausus sit talia commemorare, ut videmus accidere iis omnibus qui scribunt de rebus Principes suos spectantibus. Sed & aliunde quoque constat multa alia reprehendenda Constantinum commisisse. Quo sorori Constantiæ gratum faceret, ab exilio revocavit hæresiarcham Arium, & S. Athanasium magno Catholicorum dispendio Treviros relegavit. Non potest tamen in Zosimo ferri quod universas Constantini actiones quantum valuit in malam partem est interpretatus. Hunc si audias ideo Christianorum sacra amplexus Constantinus fuit, quod Paganorum nullæ lustrationes essent expiandis ejus sceleribus, itaque ab Ægyptio nescio quo persvasum religioni Christianæ nomen dedisse, quippe quæ criminum quorumcumque veniam promitteret. Perinde ac si Zosimus intima mentis Constantini, & omnia consilia ejus fuisset scrutatus, aut perspectum habuisset quo gratiæ lumine anima ejus benignitate Numinis illustrari potuerit. Cum narrat controversias quæ cum affine suo Licinio ipsi intercesserunt, omnis culpa est penes Constantinum † cui nulla fides pietasque. Nec satis est affirmare Licinio Constantini jussu gulam laqueo fractam Thessalonicæ contra fidem conjugi ejus datam, addit enim*

* Mottanus Vayerus judicio de Hist. Græcis Tom. Opp. pag. 336. seq. Adde pag. 674. seq.

† Libanius Orat. 3. Tom. 2 p. 106. diserte testatur Constantinum vicisse, sed Licinium τὰς συνθήκας κινῆσαι pacta violasse. Confer qvæ Jo. Andreas Bosius diss. de periocha Flav. Josephi de CHristo c. 2. §. XIV.

enim Zosimus solenne hoc fuisse Constantino fidem fallere ac pejerare, neque ullam omittit ipsi obtrectandi eumque lacerandi occasionem. Neque in solo Constantino animum ejus Christianismo infestum videre licet. Nam decrementum Imperii Romani contemtui avitæ religionis Ethnicæ tribuit, & singillatim omissis Diocletiani ætate sæcularibus ludis. Calamitatum quæ Gratiani tempore acciderunt hanc ait fuisse causam, quod ille ut Christianus noluerit Pontificis Maximi Ethnici a) *insignibus ac titulo uti, licet hoc nec ipse sibi Constantinus religioni duxerit. Quando Theodosius monuit Senatum Romanum de omittendo cultu Idolorum, professusque est se nolle amplius sumtus ad sacrificia & hostias præbere, Zosimus Senatum* b) *inducit respondentem, neutiquam esse consentaneum ut deserant patrios ritus quibus observatis jam mille & ducentos annos rebus prosperis usi fuissent, atque in eorum locum amplectantur religionem expertem rationis, ad eamq; compelli se patiatur. Nec minus animum ejus parum æquum & iram ostendit injuriosa ordinis Monachorum descriptio,* c) *quos ait omnium fere bona ad se rapere sub prætextu eleemosynarum inter pauperes dilargiendarum. Hypocrita & malus ipse est Olympius* d) *auctor interitus Stiliconis, non minus quod hujus semper conatur tueri innocentiam, quam quod ille magni fuit inter Christianos nominis, ut apparet vel ex Epistolis quas Augustinus* e) *ad eum exaravit. Cæterum nemo, opinor, Zosimo habebit fidem, quando non modo Joannem Chrysostomum* f) *pro seductore populi traducit, sed etiam Innocentium primum quem πόλεως Ἐπίσκοπον* Urbis Episcopum *appellat, ait permisisse Ethnica sacrificia pro salute Romæ fieri,* g) *cum Alaricus eam obsideret.*

Minus porro mirabimur ita adversum sacris nostris & abiis abhorrentem Zosimi animum fuisse, si quantum idem superstitionibus Idololatricis quibus cunq; tribuerit, consideraverimus. Hinc plures narrat fabulas quas Historia indignas pronunciarem, nisi consimiles etiam reperirentur in iis qui cum summa laude in hoc genere scribendi sunt versati. Primo statim libro h) *post captam ab Aureliano Zenobiam refert Oracula, & prodigia persequitur, quæ Palmyrenorum Zenobiæ parentium interitum antecesserunt. Idem famis tempore prope Rhenum narrat pluisse frumento* i) *unde panis coqueretur alendo exercitui Probi qui inde victoriam ab hoste retulit. Fabula de Valesio per vocem divinam monito* k) *ut Cereri ac Proserpinæ sacra faceret, libro secundo occurrit. In quarto libro legas* l) *Athenas totamq; terram Atticam immunem præstitam à magno terræ motu per sacra Achilli facta*

a) lib. IV c. 36. b) IV. 59. c) V. 23. d) V. 32.
e) Augustin. Epist. 124. & 129. f) V. 23. g) V. 41.
h) lib. I. c. 57. i) lib. I. c. 67. k) lib. 2. c. 1. l) IV. 18. m) V. 6.

facta à quodam Neſtorio hierophanta. Libro quinto eædem Athenæ liberantur ejusdem Achillis ac Minervæ phaſmate ſive ſpectro apparente & Alarici molliente animum, quam fabulam doctiſſimo Baronio n) *explodendam relinquo. Jovis etiam & Minervæ ſimulacrum in incendio quod Arcadii Imp. temporibus CPoli accidit per miraculum ſervata* o) *commemorat. Deniq; malorum omnium quæ Stiliconem ejusque familiam afflixerunt, cauſam ait fuiſſe diras Virginis cujusdam Veſtalis,* p) *quæ male imprecata fuerat Serenæ Stiliconis conjugi quod mundum collo ſimulacri Rheæ circumjectum ſibi temere applicuiſſet, & eam ipſam ob cauſam quod illum collo ſuo applicuit, hanc impietatem ſtrangulatione punitam fuiſſe, Serenamque laqueo cervicem illam præbuiſſe elidendam qua divæ mundum injecerat.*

Errores qvosdam Zoſimi perſtringit Anton. Poſſevinus in Apparatu Sacro, & Baronius paſſim in Annalibus. Johannes qvoqve Triſtanus T. 2. operis præſtantiſſimi qvo vitas Imperatorum è numis illuſtravit pag. 656. *Zoſime*, inqvit, *que je trouve tousjours le plus fautif de ce peu d' Hiſtoriens que nous avons.* Temporis notas qvod nusqvam fere addit, defectus eſt illi cum pluribus aliis ſcriptoribus communis. Zoſimum, diligentiſſimum qvamvis ἀκριβωτάτου Xenophontis imitatorem, nova ſæpe ac Græcis non recepta vocabula uſurpaſſe notat Schurzfleiſchius ὁ μακαρίτης Epiſt. arcan. T. 1. p. 383.

Editiones Zoſimi

Latinæ.

Jo. Leunclavio interprete, Baſil. 1576. fol. cum Procopio, Agathia, Jornande. Et in tomo tertio Hiſtoriarum Johannis Philippi Vorburg. Francof. 1650. fol. præmiſſa Leunclavii Apologia.

Græcolatinæ poſt primores duos libros ab *H. Stephano* una cum *Jo. Leunclavii* (licet auctoris nomen diſſimuletur) verſione ad calcem, Herodiani A. 1581. 4. atqvinde Lugd. 1611. 8. editos, additis brevibus Stephani caſtigationibus ſive notulis. A Leunclavio Græca etiam H. Stephanus acceperat, ut patet ex centuria Epiſtolarum Philologicarum à Goldaſto editarum Epiſt. 72 p. 305.

Libri ſex integri, à *Fried. Sylburgio* Veterenſi ad duos MSS. Codices Thuanum & Palatinum recenſiti, cum verſione ex ſecundis *Jo. Leunclavii* curis, adjectis ejusdem Apologia pro Zoſimo adverſus Evagrii, Nicephori Calliſti & aliorum acerbas criminationes, Sylburgiiqve caſtigationibus: Inter Romanæ Hiſtoriæ ſcriptores Græcos minores. Francof. apud heredes A. Wecheli 1590. fol.

n) ad A. C. 395. n. 16. o) Zoſimus lib. V. c. 24. p) lib. V. c. 38.

Cizæ 1679. 8. Libri duo primores primum, deinde universi sex cum versione Leunclavii ex edit. Wechel. & Apologia pro Zosimo & cum notis H. Stephani, ac Sylburgii curante *Christophoro Cellario*, Smalcaldiensi qui & ipse animadversiones suas adjunxit. Dicata est hæc editio capitibus primum distincta, V. C. Joanni Georgio Grævio. Recusa hoc ipso anno 1714. Jenæ, 8.

Oxon. 1680. 8. cura *Thomæ Smithi*, typis nitidis.

Gallica, *Ludovico* * *Cousino* interprete, Paris. 1678. 4. & Amst. 12. una cum Xiphilino & excerptis è Zonara.

Alii Zosimi

Zosimus eruditus Plinii junioris libertus, qvem laudat libro V. Epist. 19. *Est homo probus, officiosus, litteratus & ars quidem ejus & quasi inscriptio Comœdus, in qua plurimum facit. Nam pronunciat acriter, sapienter, apte, decenter etiam, utitur & cithara perite ultra quam Comœdo necesse est. Idem tam commode orationes & historias & carmina legit, ut hoc solum didicisse videatur.*

Zosimus Gazæus vel Ascalonites Sophista temporibus Imp. Anastasii clarus, testa Svida scripsit Lexicon Rhetoricum, (in limine Svidæ memoratum inter libros qvibus ipse plurimum usus) & Commentarios in Demosthenem (qvos in Vaticana Bibl. adhuc suo tempore supereſſe MSS. scripsit Gesnerus) ac Lysiam. Sunt qvi hunc cum Historico nostro confundunt, ut Antonius Riccobonus lib. de Historia pag. 5. Interfectum à Zenone Imp. refert Cedrenus pag. 291.

Zosimus, Thebanus Panopolita teste Photio Cod. CLXX. (Svidæ Alexandrinus, fortasse qvoniam Alexandriæ vixit) qvi ad sororem Theosebiam scripserat ordine litterarum *libros XXVIII.* χυμευτικῶν, *Commentariorum Chemicorum.* Fallitur A. Schottus qvi hunc Zosimum cum historiarum Scriptore eundem habuit (probante licet Balth. Bonifacio in judicio de Historicis & Petro Lambecio lib. VI. comment. p. 177. seq.) & χυμευτικὰς λόγους vertit *libros frigidos*, tum à Photio Thebanum Panopolitam existi-

* Obiit Cousinus, Curiæ Monetalis præses, cui præter alia scripta Gallicam versionem scriptorum qvorundam Hist. Byz. & multos annos Ephemeridum litterariarum Parisiensium debemus, A. 1706. mense Martio. Vide illas Ephemerides A. 1708. mense Januario sub init. & Nova literaria Hamb. 1707. p. 149. seq.

existimavit haberi non Zosimum istum, sed auctorem cujus opus Photius ibi recenset qvi CPoli post Heraclii tempora versatus Zosimi istius testimoniis usus est. Οὐ μόνον ὃ ὑπὸ τῶν προειρημένων ἀγείρει καὶ συλλίθησι τὰς μαρτυρίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν χυμευτικῶν (male editum χειμευτικῶν) Ζωσίμου λόγων. Θηβαῖος δ' ἦν ὅτος Πανωπολίτης, ὃς οὐκ ἐφείσατο τὰ αὐτὰ καταστευάζειν, ἐν οἷς καὶ Ἑβραϊκῶν λέξεων ἐκλίθεται σημασίας, καὶ τῶν Ἀποστόλων ἕκαστος ἔνθα τὸ σωτήριον ἐκήρυξε μάθημα, καὶ ἐν ᾧ τρόπῳ τῶν ἀνθρωπίνων πόνων ἀνεπαύσατο. Ex hoc loco patet Zosimum istum fuisse Christianum: neqve tribus sæculis ante CHRISTUM natum floruisse, ut in Lud. Morerii Lexico legas. Atqve exstant in MSS. Codicibus adhuc inter Chemicos Græcos Zosimi magni Panopolitæ Thebani fragmenta de qvibus dicturus infra sum libro VI. Jam in transcursu liceat notare hallucinationem Labbei, qvi in Bibliotheca nova MStorum velut duos diversos Chemicos scriptores laudat Zosimum Panopolitam atqve Zosimum Thebanum. Svidas ait illud opus à nonnullis etiam inscriptum χειρόκμητα, sive χειροτεχνήματα, ita enim cum doctissimo Borrichio verbum illud apud Svidam vel lego vel interpretor. De Democriti χειροκμήτοις diversi plane generis problematis dixi lib. 2. cap. 23. de qvibus confer Menagium ad Laërt. IX. 49. Ex eodem Svida constat hunc Zosimum, *Platonis* etiam *vitam* composuisse, unde Platonis eum Scholæ faviisse suspiceris.

Zosimus presbyter, cujus & Maronis vitia passim perstringit & ad qvem sæpius scribit Isidorus Peluſiota in Epistolis. Libro IV. Epist. 170. ad eundem Zosimum verba λαθὼν ὃ λίθον ἀκοντίσαι κατ' ἀλόντος verte: *& modo latuerit aliqvis, lapidem posſit in eum qvi deprehensus est peccator, projicere.* Perperam enim ibi eruditus interpres: *qvasi clanculum lex lapidem contra deprehensum in ejusmodi peccato projecisset.*

Zosimus βιβλιοφόρος ad qvem idem Isidorus lib. III. Epist. 86. ubi monet eum ut amico accurate indicet τὸν στιχισμὸν τῶν βιβλίων, hoc est non, ut interpres, *seriem atqve ordinem librorum*, sed *numerum στίχων* sive *versuum*, è qvibus de mole ac pretio librorum constabat.

Zosimus Thasius Epigrammatum Græcorum scriptor, è qvibus nonnulla supersunt in Anthologia p. 105. 565. 566. edit. Wechel.

Zosimus Tharasæ in Numidia Episcopus, qvi Concilio Carthag. de rebaptizandis hæreticis cum S. Cypriano interfuit A. C. 255.

Zosimus Episcopus Neapolitanus in Campania ab Arianis suffectus in locum Maximi, de qvo Baronius ad A. C. 359. n. 57. seq.

Zosimus Martyr cujus meminit in Epistola S. Polycarpus: ne dicam de aliis Martyribus hoc nomine apud Baron. in Martyrolog. Rom. & Possevinum in Apparatu.

Zosimus Papa qvi in Episcopatu Ecclesiæ Romanæ Innocentio I. successit A. C. 417, mortuus A. 418. 17. Sept. Ejus duæ Epistolæ ad Africanos de caussa Pelagii, editæ primum è MS. Vaticano à Baronio ad A. C. 417. n. 19. licet à Marco Antonio Capello, Franciscani ordinis Monacho & aliis qvibusdam in dubium vocantur, Zosimo recte vindicatæ & emendatius descriptæ exhibentur à Jo. Garnerio T. 1. Operum Marii Mercatoris pag. 201. seq. Adde Paschasium Qvesnellum ad Opera Leonis M. p. 453. seq. & 511. seq. Epistolæ Encyclicæ qva Pelagiani condemnantur fragmenta extant apud Augustinum & Prosperum & T. 2. Concil. edit. Labbeanæ pag. 1613. Alias Zosimo huic tributas Epistolas spurias esse docet Launojus parte altera opusc. de duobus Dionysiis, neqꝫ qvicqvam à Natali Alexandro pro illis allatum est, qvod non idem Launojus jam confutavit in iterata editione qvæ vindicias adversus Menardum continet. Adde B. D. Reiseri Launojum Confessorem p. 803. seqq.

Zosimus novæ Epiri Præses sub Valentiniano & Valente ad qvem A. C. 373. datæ leges lib. VI. cod. Theodos. tit. 31. de stratoribus & lib. XII. tit. 10. de præfectianis. Hunc Zosimum Historici nostri parentem fuisse suspicatur Jacobus Gothofredus T. 4. pag. 572.

Zosimus sive Zosimus Abbas cujus Λογισμὸς edidit Petrus Possinus in thesauro Ascetico p. 279. Antiqviorem Joanne Moscho & circa A. C. 432. clarum in Palæstina Ascetam celeberrimum fuisse editor contendit. Zosimi Abbatis Cilicis meminit Moschus in prato spiritali c. 123. 124. 127. 166.

Zosimus Monachus & Anachoreta, ad qvem Photii Epistolæ,

Zosimæ Apocalypsin rejicit Nicephorus Homolegeta in jure Græco-Romano Freheri T. 1 pag. 196.

Zosima servæ nomen in veteri Epigrammate Græco Anthol. f. 341.

Zosima

Zosima Tigranis Armeniæ Regis uxor, à Pompejo in triumpho ducta. Plutarch. in Pompejo pag. 643.

In veteribus inscriptionibus freqventissimum Zosimorum & Zosimarum nomen. Vide præter indices Gruteri Reinesium p. 615. Inscript. Sponii itinerarium pag. 88. b. & 108. edit. Germanicæ, Clariss. Montfauconi Diarium Italicum pag. 118. & 70. Thomasinum de Donariis Vett. c. ult.

XXII. GEORGIUS PHRANZES a) illustri genere & Imperatorem ipsum b) per affinitatem contingente natus est CPoli 30. August. A. C. 1401. c) Parentibus A. 1417. pestilentia correptis & extinctis inter Imperatoris Manuelis Palæologi cubicularios d) & biennio interjecto inter secretarios receptus, tum eidem Manueli, tum filiis illius Joanni (cui à moriente Patre singulariter commendatus e) fuerat) & Constantino charus, varias legationes pro illis obivit, consilio atqve opera utriqve adfuit, Glarentzam in Peloponneso recepit, Constantinam ad Patras A. 1429. objecto corpore suo exemit hostibus, & pro eo capi se f) passus est. Restitutus interjecto tempore *Protovestiarii* g) munere A. 1432. & præfectura Spartana A. 1446. h) auctus fuit, cumqve ad firmandam Constantino post Johannem fratrem A. 1448. extinctum successionem in Imperium adversum fratrem illius Demetrium i) adfuisset, & ad magni Logothetæ k) dignitatem ab eo fuisset evectus, non diu post capta à Turcis A. 1453. CPoli & ipse cum omnibus suis venit in potestatem l) Turcarum. Inde venditus

a) Vide Allatium de Georgiis p. 425. seq. Martinum Hanckium de Scriptoribus Hist. Byz. part. 1. cap. 40. pag. 645. seq. Henr. Warthonum appendice ad Hist. literariam scriptor. Eccles. ad A. C. 1424. & Jac. Pontanum prolegom. ad Phranzam.

c) Soror Phranzæ nubsit Gregorio Palæologo Mamonæ, Magni Ducis Mamonæ filio, ut ipse testatur libro 1. cap. 38. Illum Gregorium genti Augustæ palæologorum accenset Cangius in familiis Byz. p. 254. Uxorem qvoqve Phranza duxit A. 1438. Helenam Alexii Palæologi Examplaconis filiam ex qva filios tres filiamqve unam suscepit, Vide eum II. 17.

c) Phranzes ipse lib. 1 cap 21. d) lib. 1. cap, 38. & 42.

e) lib. 2. cap. 1. f) lib. 2. cap. 3. seq.

g) Phranzes lib. 2. cap. 10. & in procemio: *Ad hunc modum ego quoque Georgius Phranzes & Protobestiarius* &c. h) lib. 2. cap. 19. i) lib. 3 cap. 1.

k) lib. 3. cap. 6. pag. 162 seq. l) Confer Hanckium p. 661. seq.

ditus & in libertatem iterum assertus in Peloponneso primum apud Thomam Palæologum Despotam Constantini fratrem versatus uxorem à servitute asseruit, & Peloponneso etiam à Turcis capta in Italiam se recepit, Romaqve & Venetiis lustratis Corcyram rediit atqve Monachi habitum amplexus, pro Georgii nomine *Gregorius*, m) uti uxor ejus pro Helena Eupraxiæ nomine appellari voluit A. 1468. In hoc Monasterio à Corcyræis qvibusdam nobilibus viris rogatus scripsit *Chronicon rerum Byzantinarum libris IV.* ab A. C. 1401. ad 1477. n) qvo ipso anno die 29. Martii inopia, morbo & senectute fractum illud absolvisse se ipse in calce libri postremi auctor est. Incipit similiter ut Acropolita: τὸ τῆς ἱστορίας χρήσιμον καὶ πρὸ ἡμῶν οἱ πολλοὶ συγγραψάμενοι. Hoc opus Græce necdum lucem vidit. At *Jacobus Pontanus* S. I. Græcum Codicem nactus in Bibliotheca Bavarica Monachiensi, * qvæ abundare ipsi aut aliena esse videbantur omisit, ** cætera latine vertit, & *tribus libris* distinxit, capitulisqve subdivisit, notis etiam & explicatione dignitatum illustravit, atqve ita contractum latine edidit ad calcem Historiarum Theophylacti Simocattæ, Græce & Latine vulgatarum Ingolstad. 1604. 4. Sed Pontanum ipsum de Phranzæ opere & sua editione loqventem audiamus: Opus autem ab auctore suo hunc in modum distributum est. "Primo libro de qvatuor (tot enim facit) sex Imperatores Palæologos complectitur, qvorum princeps est Michaël, qvem Comnenum cognominat (fuerunt qvippe Palæologi materno genere Comneni, ut ex initio historiæ apparebit) is, qvi Constantinopolim per annos sexaginta, plus minusve à Latinis obtentam recuperavit. Ultimus illorum sex est Manuel, in qvo liber finitur. Secundo res Joannis filii Manuelis perseqvitur. Genuit autem filios senos, Joannem, Andronicum, Theodorum, Constantinum, Demetrium, Thomam. Tertium fratri & successori Joannis Constantino dat: qvo imperante, & qvidem pauciſſimis annis, Constantinopolis vi & armis devicta, in Turcarum impiorum ditionem concessit. Qvartum, eundemqve postremum in dissidiis, & intestinis duorum fratrum,

m) Phranzes ipse in proœmio & lib. 3. cap. 29.

n) non 1457. ut legitur in Vossii Hist. Græcis lib. 2. cap. 30.

* Cod. 203. In Catalogo MSS. Bavaric. p. 75. male excusum Φραντζῆ pro. Φραντζῆ.

** Allatius de Georgiis pag. 426. *Pontanus in aliis laudem nec contemnendam promeritus, à nonnullis reprehenditur, primum quod Græce non ediderit, secundum, quod opus obtruncatum ac in epitomen redactum, non integrum emiserit.* Adde Casimir Oudini Commentar. de scriptoribus Eccles. T. 3. p. 2598. seq.

trum Palæologorum, Demetrii puta, & Thomæ bellis in Peloponneſo, & Mahometis II. qvi Conſtantinopolim ſublegit, fraudibus ac rapinis ibidem deſcribendis potisſimum ponit, univerſamqve narrationem paulo ſupra annum Chriſti MCCLIX. qvo Michaël Palæologus imperium inivit, exorſus, ad annum MCCCCLXXVII. producit, atqve ita annos minimum CCXVIII. comprehendit, tantillo libro, chartis tribus: utinam vero etiam ita doctis & laboriosis ut is, de qvo iſtud poëta Veronenſis cum admiratione affirmavit.

At enim qvoniam ſcriptor iſte παρεκβάσεων ſeu digreſſionum refertior eſt, & earum multæ ad hiſtoriam ipſam prorſus nihil pertinent, qvin potius ejus gravitati & dignitati officiunt: ac proinde non ſine jactura modo, verum etiam commode, & utiliter abeſſe poſſunt, conſilium fuit, iis prætermisſis, totum corpus (tametſi per ſe haud ita magnum) compendio qvodam cogere, qvæqve libro qvarto inſigniora, magisqve memorabilia reperiuntur, ea tanqvam acceſſionem ad ædes cum tertio conjungere, & hac ratione ipſum tertium cumulatiorem efficere. Qvem enim, obſecro, ſecta Mahometana ex *Joannis Cantacuzeni* contra eandem ſectam Orationibus tot paginis deſcripta & reprehenſa delectet? Odio plusqvam Vatiniano Mahometismum odit Protoveſtiarius, atqve hoc propter Turcas. Ideo ſe tenere non potuit, qvin repertorem illius, & ſane pluries exagitaret. Ejus genealogiam, mores, incrementa, dogmata inſectaretur. Sed nunc non erat his locus, ait Flaccus. De cometa viſo cum agit, qvid illic complura meteora, ut fulgur, fulmen, tonitru, terræ motum, ipſorum cometarum generationem, elementorum qvoqve rationem, philoſophica inqvam, ὑ πάνυ φιλοσόφως explicare attinet? Res ſuas, easqve minutas ſæpe, & qvas magnopere ſcire nullus cupiat, freqventius, & ambitioſus adducit. Non ſchiſma, & defectionem Græcorum ab Eccleſia Romana (qvod tamen toti occidenti eſt perſuaſisſimum) ſed peccata, ut Ninivitarum, aliorumqve populorum, & oraculum de Ismaelitarum (unde Turcæ ſint propagati (imperio augendo, qva de re ſcriptum eſt in Geneſi, hæc, inqvam, in cauſa fuiſſe cur perierint, Latinosqve à Græcis potius, qvam Græcos à Latinis deſciviſſe, longa diſputatione contendit. De qvatuor monarchiis, etiam ex Prophetis Daniele, & Zacharia fuſius

"differit. Symbolum item Nicænum, secundum singula verba è "Scriptura sacra tam novi, qvam veteris Testamenti contextum & "conflatum demonstrat. Tandem capita qvædam fidei profitetur, "qvod solemne fuit ad monachorum ordinem sese aggregantium, in "qvibus ipsis qvædam non Romana, & Catholica cernuntur. Hæc "& hujus farinæ alia ad historiam nihil facere, lectoriqve molestiam "magis creatura, qvi non videt, nihil videt. Porro qvæ libro primo "de Osmanidarum Imperatorum origine, successione, rebus gestis "de insula Creta, & adversum barbaros propter eam perpetratis dis- "seruntur, ac præterea alios qvosdam locos, etsi historiæ minus pro- "prios, minus tamen ab ea alienos, nec inutiles, & graves reliqvi. "Nec vereor, ne qvis factum hoc meum secus interpretetur, qvi "clarissimos utriusqve lingvæ historicos, aliosqve scriptores egre- "gios similiter ob solam longitudinem in epitomas contractos "non ignorat, qvos in præsentia nominare nihil necesse est. Qvod "lib. 3. ex narratione senis cujusdam de rebus Indicis parum cre- "dibilia refert, sciendum apud Plinium & Diodorum Siculum haberi "similia. Ad hæc qvædam obscura & intricata, scribæ, an auctori "vitio danda, detraxi, nullo rerum notabili detrimento, in qvorum "intelligentia, ut qvis diu se torqveret, operæ pretium non est visum. "Prudenter enim Nicetas in vestibulo, seu præfatione operis sui, "qva historiam eximie, si qvisqvam alius, commendavit: *Qvidqvid "enim non apertum est, atqve in promptu positum, historia abominatur: qvidqvid "simplex & naturale est, & intelligentiæ obvium, libenter admittit.* Protove- "stiarius ipsemet undecim libros Nicephori Gregoræ in sex prima "capita libri primi, qvasi in angustissimum carcerem nimia prope- "modum brevitate coarctata compegit. Qvæ ipsa capita, qvod "erant longiuscula, nos in multa diduximus: & alioqvi in capitum "numero longitudineqve per totos libros constituenda ac defini- "enda nostro judicio paruimus. Et qvoniam epitomen conficie- "bamus, adhuc alia qvædam omisimus, cum præsertim involutiora "essent, de qvibus suo loco. Ter, qvater libro primo ad supple- "mentum, pauxillum verborum ex Gregora & Laonico asperximus. "Atqve hic te, lector, monitum volo, ad ea qvæ libro jam nominato "traduntur, uberius cognoscenda, lectionem Gregoræ, nec hujus "tantum, sed & Joannis Cantacuzeni, superiore anno à nobis in la- "tinum conversi, multaqve aliter, qvam ille narrantis magnopere

"pro-

profuturam." Hæc Pontanus qvi pag. 304. notis ſuis Græce inſeruit omiſſum in verſione ſive Epitome ſua *Andronici* junioris Imperatoris pro Monembaſiotis diploma ſive bullam, & pag. 309. *Beſſarionis* Cardinalis *Epiſtolam*, qvam ad Pædagogum filiorum Thomæ Palæologi, Anconam ille miſit, & Meurſius deinde Græce ac Latine ſubjunxit Heſychii illuſtris opuſculis Lugd. Bat. 1613. 8. vulgatis, ut dixi ſupra pag 241. Deniqve pag. 317. & 325. Græce & Latine Pontanus addidit *Georgii Trapezuntii* Epiſtolam ad Joannem Palæologum, qva eum invitat ut triremibus ab Eugenio IV. miſſis Imperator in Italiam ad Synodum naviget.

De Phranzæ opere, qvod MS. Græce fuit etiam in Bibl. Regia Scoriacenſi, atqve in Ambroſiana Mediolanenſi qvemadmodum & Barberina hodie aſſervatur, ita ſtatuunt eruditi, * ut obſidionem & expugnationem CPoleos accuratiſſime ab eo deſcriptam eſſe nemo dubitet, alioqvi multa parum ad rem facientia, parumqve accurate ab eo tradita eſſe conqveſti ſint multi. Nicephorum Gregoram ab eo, etiam ubi errat exſcribi notat Allatius ad Acropolitam pag. 220. 264. 270. confundere omnia ac mutilare pro libidine pag. 250. Idem oſcitantiam ejus reprehendit libro de conſenſu utriusqve Eccleſiæ pag. 776. Ex Acropolita proœmium & qvæ ab urbe à Latinis direpta ad ipſam à Græcis recuperatam narrat, per ſummas transcripſiſſe, notat pag 426. de Georgiis.

Græce loca è commentariis Phranzæ Hiſtoricis producit Allatius in eodem opere de conſenſu p. 4. & alibi, neqve aliunde hauſit qvæ Græca Phranzæ laudat Cangius in Gloſſario Græco. Notandum autem eſt Allatium habuiſſe opus diverſum ab eo qvod in Epitomen contractum Latine Pontanus edidit. Ita enim ille diatriba de Gregoriis, loco laudato: *Servatur penes me ejusdem Phranzæ Chronicon diverſum omnino ab edito. Incipit ab A.* 1402. *finit in annum* 1417. *neſcio an ab ipſo Auctore, ne prolixitate operis Lectorem fatigaret, in compendium poſt primum Chronicon concinnatum, an prius etiam, qvam prolixum ederet, veluti memoriæ fulcrum, & materiæ argumentum præparatum fuerit. Qvicqvid tamen ſit, eloqvio barbarum, & locutione è trivio petita, habet in ſe multa qvæ aliunde non occurrent, & diſtincte omnia proſeqvitur: in eo tamen minime laudandum, qvod minutiſſima qvæqve & nullius dignationis commemoret, ſatis*

* Vide Hanckium de ſcriptoribus Hiſt. Byz, pag. 667. ſeq.

in angustiis domesticis enarranáis curiosus & loqvens. Sic exorditur: οὗτος ὁ Γεώργιος Φραντζῆς καὶ Γρηγόριος τάχα μοναχὸς ταῦτα ἔγραψεν ὑπὲρ τῶν καθ' ἑαυτὸν καί τινων μερικῶν γεγονότων ἐν τῷ τ ἀθλίας ζωῆς αὐτοῦ χρόνῳ ἀπὸ τ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γεννέσεως αυά, ἔτει. *Principium:* καλον ἦν μοι ἢ μὴ ἐγεννήθην, ἢ παιδίον ἀποθανεῖν. *Contuli cum MS. Codice Neapolitano Bibliothecæ SS. Apostolorum Clericorum Regularium. Et ut conjicio asservatur quoqve Scoriaci in Bibl. Regia.* Γεωργίου τ Φραντζῆ περί τινων γεγονότων ἐν τῷ κατ' αὐτὸν χρόνῳ. Idem Allatius contra Creyghtonum p. 117. vocat ἔκφρασιν compendiosam Phranzæ, & MS. apud se esse testatur.

In editione Pontani III. 29 pag. 219. testatur Phranzes se antequam habitum Monasticum induceret, *Confessionem fidei* edidisse, atqve in *expositione Symboli* ostendisse unde à SS. Patribus illud fuerit compositum. Illam confessionem sive expositionem utrum à Simeone † Thessalonicensi mutuatus Phranzes sit, Allatius addubitat, cæterum Pontanus in versione sua Historiæ, cui ab auctore inserta fuerat, eandem ut alia multa rescidit.

XXIII. Qvem JOSEPHUM GENESIUM viri docti appellant, is ab uno memoratur Joanne Scylitze * in proœmio Historiæ. Sed in MS. Scylitzæ Codice distingvi Josephum ac Genesium notat Labbeus, ** ita ut duo fuerint Historiæ CPol. scriptores diversi, unus Josephus Byzantinus, & alter Genesius Byzantinus. At enim ut patria Byzantium fuisse Genesium perqvam est incertum, licet Byzantinam Historiam scripserit, sic Josephum diversum à Genesio apud Scylitzen laudari ægre mihi persvadeo. Qvicqvid vero

† Simeonis Thess. duplex scriptum in Symbolum memorat Allatius de Simeonibus pag. 194. qvæ ambo in Vaticana & Bodlejana Bibliothecis continentur MSS. unum est ἑρμηνεία σωστικὴ κ δύναμιν εἰς τὸ τ ὀρθοδόξου κ ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως τῶν χριστιανῶν θεῖον κ ἱερὸν σύμβολον. Incipit: περὶ τ ἱερωτάτου συμβόλου τ ἀληθοῦς κ μόνης τῶν χριστιανῶν ἡμῶν πίστεως. Alterum: ἔκθεσις ἀναγκαιοτάτη περὶ τῶν τ ἱερῶν συμβόλων ῥήσεων, ὅθεν συνελέγησαν, κ ἐκ τίνων αὐτοῖς συγκείμεναί εἰσιν. *Expositio perqvam necessaria sententiarum sacri Symboli, unde collectæ sunt, & adversus quos dictatæ.* Incipit: Καλὴν ἐκθέσθαι καὶ ὅθεν τὸ ἱερώτατον τῶν θείων Πατέρων συνετέθη Σύμβολον. Citat Allatius p. 160. de purgatorio.

* Locum Scylitzæ habes supra pag. 398.

** Vide Labbeum in protreptico ad Hist. Byz. p. 41. Alius porro Genesius cujus meminit Sidonius lib. IV. Epist. 6. Alius Genesius presbyter, scriptor vitæ S. Genovefæ Virginis, ut præteream Genesios Martyres, qvorum memoriam celebrant Latini 25. August. & 11. Octobr.

vero ſit, Lipſiæ in patria mea ſervatur in Bibliotheca Paulina Codex antiqvus MS. membranaceus Græcus *Hiſtoriæ* Geneſianæ, juſſu Conſtantini Porphyrogeniti compoſitæ, & res Imp. qvinqve CPol. *Leonis Armeni*, qvi A.C. 813. cœpit imperare, *Michaëlis Balbi*, *Theophili* fil. *Michaëlis* & *Baſilii Macedonis*, A 889. Cal. Mart. defuncti comprehendentis. Ex hoc Codice Collegii Paulini Bibliothecæ Academicæ Lipſienſis paginis LXXVII. in fol. conſtante vir doctisſimus *Jo. Andreas Boſius* jampridem illius editionem parare ſe ſignificavit in diatriba de teſtimonio Flav. Joſephi de Chriſto. *** Apographum Boſianum cum brevibus *Tho. Reineſii*, qvocum Boſius illud communicaverat, notis ſervatur Jenæ in Bibl. publica Academiæ, cui libros ſuos ille moriens legavit, ex qvo Geneſii editionem deinde molitus fuit ejusdem Acad. Profeſſor celebris *Georgius Schubartus*, ut memorant Acta Eruditorum Lipſ. A. MDCLXXXV. p. 441. Aliud Apographum cum iisdem Reineſii notulis ſervat Bibliotheca Amplisſimi Senatus Lipſienſis: Novum etiam ac ſingulare ſtudium Geneſio in lucem proferendo impendit præclari Vir ingenii & magnæ, ſupra ætatem, doctrinæ, *Godfridus Wagnerus*, Lipſienſis, Paſtor ad S. Johannis, ſed illo florentibus annis extincto etiam iſta ſpes † decollavit, ita ut palma hæc integra relicta ſit Viro, cujus neutiqvam interpretis Geneſium pœnitebit, præſtantisſimo *Godfrido Oleario*, qvi doctrinæ & exempli laude Patriam ſuam & Eccleſiam hodie, atqve diu, opto decorat, ac ſcriptorem illum ex eodem Codice Paulino deſcriptum & verſione ac notis à ſe illuſtratum jam in ſcriniis habet & proxime prælis commiſſurus eſt. Verſus qvibus Geneſius ſuos qvinqve Βασιλειῶν libros Conſtantino Porphyrogenito offert, hi operi præfiguntur:

Τὴν ἐξ ἱστορίας τελέσας βίβλον ὡς ἐκέλευσας,
Αὐτοκράτορ, μελέταις καὶ καμάτοις μεγάλοις.
Ἔν σοι δῶρον ἔθηκα, ὅπως ἐγνωσμένον εἴη
Ἐκ φιλοδεποτίας συντεθὲν, ἔκ τε πόθου.

*** Boſius de teſtimonio Flavii Joſephi Jen. 1673. cap. 2. pag. 24. *Theophanis Chronographiæ Auguſtanum Codicem ante aliqbot annos cum edito comparabimus, cujus ope eum ſcriptorem multo emendatiorem, alicubi & pleniorem completis qbibus paſſim fœdatus eſt lacunis aliqbot, una cum Georgio Syncello & utriusqbe continuatore* Geneſio *hucusqbe inedito paucisqbe etiam eruditisſimorum virorum viſo notobe dabimus aliqbando* &c. Deſcripſit ille Geneſium A. 1652.

† Qvemadmodum & ſpes editionis Geneſii promiſſæ à *Ludolpho Kuſtero*, deqva ſupra pag. 228.

Hos versus à B. Wagnero cum Clariss. Caveo communicatos, & ab eo vulgatos in parte altera Historiæ literariæ scriptorum Ecclesiasticorum ad A. C. 940. ita utcunqve transtuli:

Historiam jussu qvam Cæsar magne tuopte
Perfeci curis atqve labore gravi,
Hanc Tibi dona fero, notum sit ut omnibus, ista
Nutu scripta Tuo, Te cupiente legi.

Leguntur & alii versus Olympii cujusdam ad voluminis calcem, qvæ mihi non videntur ad Genesium pertinere, sed ad Johannem qvendam Historicum Scylitzæ itidem laudatum, & cujus Opus fortasse olim Genesio in Codice Lipsiensi MS. adhærebat, postea ab eo separatum periit.

Λῴςων ἀνὴρ ἄριςος, ὡς ἐγὼ κρίνω,
Γεωργίȣ τε φημὶ καὶ Θεοφάνȣς
Τῶν χρονογράφων, ὁ τ̃ δε τ̃ βίβλȣ πατὴρ
Ἰωάννης σοι ταύτης, φιλοδαιμόνων
Ὁ τῶν προέδρων πρῶτος, ἀλλὰ καὶ θύτης
Διοκαισαρείας, τ̃ Ἀναζάρβης πάλαι.

In optimis est optimus me judice
(Georgium Theophanemqve intelligo
Chronographos) præsentis auctor & Pater
Libri Johannes, diligentium DEUM
Flos ille primus Præsulum atqve Episcopus
Diocæsareæ, dictæ Anazarbæ antea.

Pro λοίσθων scripsi λῴςον, & in qvarto versu pro φίλȣ δαιμόνων vel Eduardi Bernardi * doctissimi viri φίλε δαιμόνων malui φιλοδαιμόνων. Sane virum pium nemo Christianus facile vocabit φίλον δαιμόνων, facilius φιλοδαίμονα, pro φιλοθέῳ, licet & hoc rarissimum est in Christianorum scriptis, cum dæmonum vocabulum in Novo Test. semper de malis angelis accipiatur, qvod ab Homero, Platone & aliis Ethnicis scriptoribus passim ponitur pro Diis.

XXIV. Post Genesium dicere juvat de alio, itidem inedito Opere, ad res CPolitanæ aulæ & Ecclesiæ pertinente, qvod MS. exstat Francofurti ad Mœnum apud virum Nobilissimum & eruditione atqve inge-

* Vide Caveum loco laudato & Acta Eruditor. Lipsiensia A. 1699. p. 160. Aliter Oudinus qvem si placet vide T. 2. de scriptoribus Eccles. p. 437. seq.

ingenio florentisſimum, *D. Zachariam Conradum ab Uffenbach.* Is titulum Indicemqve Capitum pro ſingulari humanitate ſua mecum communicavit, qvos cum Latina verſione mea in priore editione dedi. Cum autem interea lucem viderit laudati Uffenbachii Catalogus MSS. Codicum, in qvo longe uberior notitia, ejusdem operis ἀνεκδότα p. 538. ſeq. traditur: lubet illam potius cum verſione Clarisſimi eruditisſimiqve viri *Johannis Henrici Maji*, qvi Codicem præſens evolvit & totius Operis editionem eſt pollicitus, hoc loco lectori meo offerre.

Ὑπόθεσις τῶν βασιλικῶν ταξιδίων, καὶ ὑπόμνησις τῶν ἀπλήκτων. Fol. 1. a.

Defignatio expeditionum Imperatoris bellicarum, & memoriale pro caſtris.

Ὅσα δεῖ φυλάττειν, βασιλέως μέλλοντος ταξιδεύειν. ibid.

Qvænam obſervanda, qvando Imperator expeditionem parat.

Κωνσταντῖνος ἐν χριστῷ βασιλεῖ αἰωνίῳ, βασιλέως Ῥωμαίων, υἱὸς Λέοντος τοῦ ἐξ ἀοιδίμου καὶ σοφωτάτου βασιλέως, ἀπόγονος δὲ βασιλέως τοῦ ἀνδρικωτάτου καὶ γενναιοτάτου βασιλέως, πρὸς Ῥωμανὸν τὸν θεοσεφῆ βασιλέα, καὶ υἱὸν αὐτοῦ. Fol. 4. b.

Conſtantini in Chriſto rege æterno imperatoris Romanorum, filii Leonis venerandi & ſapientisſimi Imperatoris, nepotis vero Baſilii fortisſimi ac Nobilisſimi Imperatoris, ad Romanum à Deo coronatum Regem ac filium ſuum.

I. Ὅσα δεῖ γίνεσθαι ἐξ μεγάλου καὶ ὑψηλοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων μέλλοντος φοιτᾶσθαι. ibid.

I. Qvænam fieri oportet, ubi magnus & excelſus Romanorum imperator caſtra metari voluerit.

α'. Διὰ τῶν σωματείων τῶν ἀρχόντων τῶν βασιλικῶν σκάβλων τῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ τῶν ἔξω ἐν τοῖς σκάβλοις. fol. 5. b.

1. De tributo a præfectis ſtabulorum imperatoriorum, tam intra urbem qvam extra illam, dando.

β'. Διὰ τῶν ὀφφικιαλίων καὶ τῶν λοιπῶν. fol. 6. a.

2. Ab officialibus & aliis.

γ'. Διὰ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων. ibid.

3. A Metropolitis & Archiepiſcopis.

δ'. Διὰ τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων· ἱππάρια ρ'. ibid.

4. A ſanctis monaſteriis. *Equi centum.*

ε'. Διὰ

ε΄. Διὰ τῆς βασιλικῆς ὑπουργίας. fol. 6. b.

ϛ΄. Διὰ τοῦ μινσουράτωρος, ἤγουν τῆς βασιλικῆς κόρτης· σαγμάρια ν΄. fol. 7. a.

ζ΄. Διὰ τοῦ οἰκειακοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου· καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος διδομένων εἰς φόρτωσιν τοῦ αὐτοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου, σαγμάρια λ΄. fol. 7. b.

η΄. Διὰ τῶν ἀραφίων τῶν εἰς ἐθνικοὺς ἀποστελλομένων, λόγῳ ξενίων. fol. 8. b.

θ΄. Διὰ τῶν ἐρραμμένων. ibid.

ι΄. Διὰ τοῦ εἰδικοῦ, σαγμάρια μϛ΄. fol. 9. b.

ια΄. Εἰσὶν αἱ φορτωσίαι οὕτως. fol. 11. a.

ιβ΄. Περὶ τῶν κερκέτων. fol. 12. a.

II. Ὅσα δεῖ γίνεσθαι, ὅταν ἀπὸ ἐξπεδίτου, ἢ μακρᾶς ὁδοιπορίας, ἐπανέρχεται ὁ βασιλεύς. fol. 17. a.

III. Ἡ ἀπὸ τοῦ φοσσάτου μετὰ νίκης ἐπάνοδος Βασιλείου τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως ἀπὸ Τεφρικῆς καὶ Γερμανικίας. fol. 18. a.

IV. Ἡ ἀπὸ τοῦ φοσσάτου ἐπάνοδος Θεοφίλου βασιλέως, ὅτε ἐνίκησεν κατὰ κράτος τοὺς ἀπὸ Κιλικίας στρατοπεδύσαντας κατ' αὐτοῦ Ταρσίτας, Μομψουεστίτας, Ἀδανίτας, Εἰρημουπολίτας, Ἀναζαρβήτας, καὶ λοιποὺς χιλιάδας κ΄. fol. 20. a.

5. De ministerio Imperatori (*a cellario & mensæ structore præstando.*)

6. De mensuratore imperatorii tentorii. *Eqvi sagmarii L.*

7. De domestico imperatoris vestiario, & de his qvæ ex cubiculo subministrantur ad onerandos ejusdem imperatorii vestiarii sagmarios eqvos XXX.

8. De vestibus non consutis, qvæ ad gentes mittuntur lautiorum loco.

9. De vestibus consutis.

10. De præfecto ærarii privati. *Eqvi sagmarii XLVI.*

11. Designatio jumentorum onerariorum hæc est.

12. De excubiis.

II. Qvænam fieri oporteat, qvando ab expeditione, aut longo itinere, redit Imperator.

III. Reditus è castris Basilii Imperatoris Christum amantis, post victoriam a Tephrice & Germanicia.

IV. Reditus e castris Theophili imperatoris, qvum potenter vicisset bellantes adversus ipsum e Cilicia Tarsitas, Mopsuestitas, Adanitas, Iremupolitas, Anazarbitas & reliqvos, ad vicies mille.

Κων-

Κωνσταντίνου φιλοχρίστου καὶ ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ αἰωνίῳ βασιλεῖ βασιλέως, υἱοῦ Λέοντος σοφωτάτου καὶ ἀνυμνήτου βασιλέως, σύνταγμά τι καὶ βασιλείου πανδήμου ὄντως ἄξιον, ποίημα. fol. 21. b. Præfatio est ad librum primum. Incipit: Ἄλλοις μὲν τισιν ἴσως ἔδοξεν ἂν τυχὸν τὸ ἐγχείρημα περίεργον. Præfationem excipit opus ipsum, cujus hæc sunt capita.

Constantini Christum amantis, & in eodem Christo æterno rege imperatoris, filii Leonis sapientissimi & perpetua memoria celebrandi Imperatoris, Syntagma, & imperatoria industria vere dignum opus.

LIBER PRIMUS.

α'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν προκένσου γινομένου ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ· ἤτοι τάξις καὶ ἀκολουθία τῶν εὐσήμων καὶ περιφανῶν προελεύσεων, ἐν αἷς οἱ βασιλεῖς ἀπιάσιν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. fol. 22. a.

β'. Ἄκτα τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστογέννων. fol. 33. a.

γ'. Ἑορτὴ τῶν φώτων· ἄκτα τῶν δύο μερῶν. fol. 35. a.

δ'. Ἄκλα τῇ ἑορτῇ τοῦ ἁγίου πάσχα. fol. 36. a.

ε'. Ἄκλα τῇ ἑορτῇ τῇ δευτέρᾳ τοῦ Ἀμακινησίμου. fol. 37. a.

ς'. Ἄκλα τῇ ἑορτῇ τῇ κυριακῇ τοῦ ἀντίπασχα. fol. 38. b.

ζ'. Τῇ ἑορτῇ τοῦ μεσοπεντηκοστῆς. fol. 39. a.

η'. Τῇ ἑορτῇ τοῦ ἀναληψίμου. fol. 39. b.

θ'. Τῇ ἑορτῇ τοῦ πεντηκοστῆς. fol. 41. a.

ι'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐν τῇ

Index capitum libri PRIMI.

I. Observanda, qvando processio in magnam ecclesiam instituitur; sive ordo & series solennium ac illustrium processionum, imperatoribus ad magnam ecclesiam euntibus.

II. Acta in festo die natali Christi.

III. De festo die Epiphaniæ. Acta utriusqve factionis.

IV. Acta in festo die sanctæ Paschæ.

V. Acta feriæ secundæ in hebdomade renovationis; sive postridie Paschæ.

VI. Acta feriæ Dominicæ secundæ post Pascha.

VII. Feria qvarta hebdomados qvartæ post Paschæ.

VIII. Festo die ascensionis Christi.

IX. Festo die Pentecostes.

X. Observanda die secunda in

dev-

δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τ̃ Διακινησίμου. fol. 45. b.

ια'. (*) Ὁσα δεῖ φυλάττειν τῇ γ'. τῆς Διακινησίμου εἰς τὸν ἅγιον Σέργιον. fol. 51. a.

ιβ'. Ὁσα δεῖ φυλάττειν τῇ δ'. τῆς Διακινησίμου, καὶ ὅσα ἐν αὐτῇ τελεῖται. fol. 52. b.

ιγ'. Περὶ τῆς τ̃ πατριάρχου προσκλήσεως. ibid.

ιδ'. Ὁσα δεῖ φυλάττειν τῇ ε. τῆς Διακινήσιμου, τ̃ ἀσπασμὸν τελουμένου ἐπὶ τ̃ χρυσοτρικλίνου. fol. 53. a.

ιε'. Ὁσα δεῖ φυλάττειν τῇ παρασκευῇ τῆς διακινησίμου. fol. 55. a.

ις'. Ὁσα δεῖ φυλάττειν τῇ κυριακῇ τ̃ ἀνθίπασχα, ἀπιόντ̃ τ̃ βασιλέως ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ. ibid.

ιζ'. Ὁσα δεῖ φυλάττειν τῇ τελευτῇ τῆς Μεσοπεντηκοστῆς, καὶ τῆς ἐν τῷ ναῷ τ̃ ἁγίου Μωκίου προελεύσεως. fol. 55. b.

Δεῖ εἰδέναι καὶ τοῦτο, ἀνὰ πόσων ὁχῶν δέχονται τὰ μέρη ἐν ταύτῃ προελεύσει. fol. 59. a.

ιη'. Ὁσα δεῖ φυλάττειν τῇ ἑορτῇ καὶ προελεύσει τῆς ἁγίας Χριστ̃ τ̃ Θεοῦ ἡμῶν ἀναλήψεως. fol. 59. b.

hebdomade renovationis; sive postridie Paschæ.

XI. Observanda die tertia hebdomados renovationis, ad S. Sergii (*templum abeunte imperatore.*)

XII. Observanda die qvarto hebdomados renovationis, & qvæ illo die agantur.

XIII. De patriarchæ invitatione (*ad solemnia qvintæ feriæ, & simul ad mensam imperatoriam.*)

XIV. Observanda die qvinto hebdomados renovationis, qvando salutatio imperatoris in aureo triclinio peragitur.

XV. Observanda in parasceve hebdomados renovationis.

XVI. Observanda in Dominica secunda post Pascha, abeunte imperatore ad S. Sophiæ templum.

XVII. Observanda feria qvarta hebdomados qvartæ post Pascha, & in processione ad templum S. Mocii.

Scire etiam hoc oportet, qvoties qvælibet factio excipere debeat in hac processione (& *comitari Imperatorem.*)

XVIII. Observanda in festo die & processione sanctæ Christi Dei nostri adscensionis.

ιθ'.

(*) MS. Codex hic incipit numerare κ. & sic porro.

ιθ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ παραμονῇ τοῦ ἁγίου Ἡλιοῦ, καὶ τῇ αὐτῇ τῇ ἑορτῇ. fol. 61. b.	XIX. Obſervanda in vigilia S. Eliæ, ipſoqve ejus feſto die.
κ'. Μηνὶ Μαΐῳ α'. τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ τῶν ἐγκαινίων τῆς νέας μεγάλης ἐκκλησίας. fol. 63. a.	XX. Calendis Maji encaenia novæ eccleſiæ. Obſervanda feſto die encaeniorum novæ magnæ eccleſiæ.
κα'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ καὶ προελεύσει τοῦ ἁγίου Δημητρίου. fol. 64. a.	XXI. Obſervanda in proceſſione ac feſto die S. Demetrii.
κβ. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ καὶ προελεύσει τῆς ὑψώσεως τῶν τιμίων ξύλων. fol. 65. a.	XXII. Obſervanda in feſto die & proceſſione exaltationis venerandorum lignorum, ſive S. Crucis.
κγ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ καὶ προελεύσει τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν κατὰ σάρκα γεννήσεως. fol. 66. b.	XXIII. Obſervanda in feſto die & proceſſione ſacræ Chriſti Dei noſtri nativitatis ſecundum carnem.
κδ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ α'. τοῦ Ἰαννουαρίου μηνός· τοῦ ἁγίου Βασιλείου. fol. 69. b.	XXIV. Obſervanda Calendis Januariis, (*proceſſione indicta ad templum*) S. Baſilii.
κε'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ παραμονῇ τῶν ἁγίων Φώτων. fol. 70. b.	XXV. Obſervanda in vigilia Epiphanias.
κϛ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ καὶ προελεύσει τῶν Φώτων. fol. 71 b.	XXVI. Obſervanda in die feſto Epiphanias & proceſſione.
κζ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ καὶ προελεύσει τῆς ὑπαπαντήσεως. fol. 73. a.	XXVII. Obſervanda in die feſto ac proceſſione occurſus, ſive purificationis B. Mariæ.
Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, εἰ τύχῃ ἡ ἑορτὴ τῆς ὑπαπαντήσεως τῇ β'. τῆς α'. ἑβδομάδος. fol. 76. a.	Obſervanda, qvando feſtus purificationis S. Mariæ dies incidat in feriam ſecundam primæ hebdomados.
κη'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ	XXVIII. Obſervanda in Domini-

ἑορ[illegible] τῆς ὀρθοδοξίας. fol. 76. b.

κθ'. Ὅσα δεῖ φυλάτ[illegible]ειν τῇ κυριακῇ τ μέσης ἑβδομάδ[illegible] τῶν νηστειῶν, ἡνίκα τὸ τίμιον καὶ ζωποιὸν ξύλον σταυρὸν προσκυνεῖται. fol. 78. a.

λ'. Ὅσα δεῖ φυλάτ[illegible]ειν, εἰ τύχῃ ἡ ἑορὴ τ εὐαγγελισμ τ ὑπεραγίας θεοτόκυ τῇ κυριακῇ τ μέσης ἑβδομάδ[illegible]. fol. 78. b.

λά. Ὅσα δεῖ φυλάτ[illegible]ειν τῇ παραμονῇ τῆς βαϊοφόρυ. fol. 81. b.

λβ. Ὅσα δεῖ φυλάτ[illegible]ειν τῇ ἑορτῇ καὶ προελεύσει τῶν βαΐων. ibid.

λγ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάτ[illegible]ειν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ ε. καὶ ἐπὶ τῆς τ βασιλέως ἐξόδυ ἐν τοῖς γηροκομίοις. fol. 84 a.

λδ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάτ[illegible]ειν τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ, καὶ ὅσα ἐν αὐτῇ τελεῖται. fol 84. b.

λε'. Ὅσα δεῖ παραφυλάτ[illegible]ειν τῷ ἁγίῳ καὶ μεγάλῳ Σαββάτῳ. fol. 85. a.

λς'. Ὅσα δεῖ παραφυλάτ[illegible]ειν ἐπὶ προελεύσεσι ἑνώσεως ἐκκλησίας. fol. 87. a.

λζ'. Χρὴ εἰδέναι, πῶς ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ προελέσεσι. fol. 87. b.

ca Orthodoxiæ, sive restitutionis cultus imaginum.

XXIX. Observanda in Dominica mediæ hebdomados jejuniorum, qvando venerandum & vivificum crucis lignum adoratur.

XXX. Observanda, ubi inciderit festus dies annunciationis S. Deiparæ in dominicam mediæ hebdomados (*jejuniorum.*)

XXXI. Observanda in vigilia Palmarum.

XXXII. Observanda in die festo Palmarum ac processione.

XXXIII. Observanda in sancta & magna feria qvinta, & de imperatoris circuitu in Gerocomiis.

XXXIV. Observanda in magna parasceve, & qvæ in illa peragantur.

XXXV. Observanda in sancto & magno Sabbato.

XXXVI. Observanda in processione Unionis ecclesiæ, sive qvando Tomus (*) unionis prælegitur.

XXXVII. Nosse par est, qvomodo vestes mutent Imperatores in festis diebus atqve processionibus.

λή. Ὅσα

(*) Hic tomus unionis editus est à *Jo. Leunclavio* in Jure Græco-Romano tomo I. pag. 104. seqq.

λή. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ στεψίμῳ βασιλέως. fol. 89. a.

Ἀκτολογία τῶν δήμων ἐπὶ στεψίμῳ βασιλέως. fol. 90. a.

λθ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ στεφανώμασι βασιλέως. fol. 91. a.

μ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ στεψίμῳ Αὐγούστης. fol. 92. a.

Ἀκτολογία τῶν δήμων ἐπὶ στεψίμῳ Αὐγούστης. fol. 93. b.

μά. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ στεψίμῳ Αὐγούστης καὶ στεφανώματι. fol. 94. a.

μβ'. Ἀκτολογία τῶν δήμων ὅταν τεχθῇ παιδίον πορφυρογέννητον. fol. 97. a.

μγ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ χειροτονίᾳ Καίσαρος. fol. 97. b.

Ἀκτολογία τῶν δήμων ἐπὶ χειροτονίᾳ Καίσαρος. fol. 99. a.

μδ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ χειροτονίᾳ Νωβελησίμου. fol. 100. a.

Ἀκτολογία τῶν δήμων ἐπὶ χειροτονία Νωβελησίμου. fol. 101. b.

με. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ Κυροπαλάτου. ibid.

μς'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ Μαγίστρου, εἰ κελεύσει αὐτὸν ποιῆσαι ἐν προκένσῳ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ὁ βασιλεύς. fol. 102. a.

XXXVIII. Obſervanda in coronatione Imperatoris.

Fauſta acclamatio factionum Circenſium & populi in coronatione imperatoris.

XXXIX. Obſervanda in nuptiis Imperatoris.

XL. Obſervanda in coronatione Auguſtæ.

Qvid factiones interea, dum Auguſta coronatur, agant.

XLI. Obſervanda in Auguſtæ coronatione nuptiisqve.

XLII. Qvid factiones agant, qvando Porphyrogenitus naſcitur.

XLIII. Obſervanda in Cæſaris inauguratione.

Qvid factiones agant, qvando Cæſar inauguratur.

XLIV. Obſervanda in Nobiliſſimi inauguratione.

Factionum acclamatio, qvando Nobiliſſimus inauguratur.

XLV. Obſervanda in Curopalatæ inauguratione.

XLVI. Obſervanda in Magiſtri officiorum inauguratione, ſi tunc renunciare illum juſſerit imperator, qvando proceſſus in magnam inſtituitur eccleſiam.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ Μαγίστρου, εἰ κελεύει αὐτὸν ποιῆσαι εἰς κυριακὴν παγανήν. fol. 103. a.

Observanda in Magistri officiorum inauguratione, si imperator eum creare jubet in festo quodam die pagano, i. e. tali, quem ecclesia Christiana non celebrat.

μζ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ πατρικίου συγκλητικοῦ καὶ στρατηγοῦ. fol. 104. a.

XLVII. Observanda in promotione Patricii Senatoris & præfecti militum.

μή. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προβολῇ πατρικίων. fol. 106. b.

XLVIII. Observanda in creatione patriciorum.

Ἀκτολογία τῶν δήμων ἐπὶ προαγωγῇ πατρικίου. fol. 109. a.

Acclamationes populi & factionum in Patricii creatione.

μθ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προβολῇ ἀνθυπάτων. fol. 110. b.

XLIX. Observanda in promotione Proconsulum.

ν'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ ζωστῆς πατρικίας. fol. 111. a.

L. Observanda, quando inauguratur ornatrix Augustæ patricia.

να'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ πραιποσίτου. fol. 112. b.

LI. Observanda in Præpositi inauguratione.

νβ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ ὑπάρχου. fol. 113. a.

LII. Observanda in præfecti urbis inauguratione.

Ἀκτολογία τῶν δήμων ἐπὶ τῇ ὑπάρχου προαγωγῆς. fol. 113. b.

Factiones quid agant, quando creatur præfectus urbi.

νγ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ κοιαίστωρος. fol. 115. a.

LIII. Observanda in creatione quæstoris.

νδ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ δημάρχου. ibid.

LIV. Observanda in creatione principis factionum Circensium.

Ἀκτολογία τῶν δήμων ἐπὶ προαγωγῇ δημάρχου. fol. 115. b.

Factiones quid eo tempore agant, quo ipsarum primicerius inauguratur.

νε. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, εἰ κελεύει ὁ βασιλεὺς προβάλλεσθαι δύο δημάρχους ἐν τῷ ἅμα. fol. 116. b.

LV. Observanda, si imperator jusserit binos simul factionum principes constituere.

νς'. Ὅσα

νϛ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ δευτερεύοντος. ibid.

νζ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ συμπόνων, καὶ λογοθέτων. fol. 117. a.

νη'. Ἐπὶ προαγωγῇ ἀντιγραφέων. ibid.

νθ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν Σπαθαροκανδιδάτου μέλλοντος γίνεσθαι πρωτοσπαθαρίου. fol. 117. b.

ξ'. Ἐπιτάφιος βασιλέων. ibid.

ξα'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ αἰτήσεως τελουμένης γενεθλίων ἡμέρᾳ τοῦ βασιλέως. fol. 118. a.

ξβ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐν παραμονῇ δεξίμου. fol. 118. b.

ξγ'. Ὅσα παραφυλάττειν τῇ ἐπαύριον εἰς τὸ δέξιμον. fol. 119. a.

ξδ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν εἰς δέξιμον τοῦ χρυσοῦ ὑπποδρομίου, δευτέρᾳ ἡμέρᾳ μετὰ τὸ ἀντιπασχα. fol. 120. a.

ξε'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν εἰς Σάξιμον ἤγουν εἰς κλητόριον. fol. 123. b.

ξϛ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν δεξίμου γενομένου ἐν τῇ μυστικῇ φιάλῃ τοῦ τρικόγχου, χειμῶνος ὄντος καὶ βιαίων ἀνέμων, καὶ μὴ συγχωρούντων γενέσθαι ἐν ταῖς ἐξ ἔθους φιάλεσι. fol. 124. b.

ξζ'. Περὶ τῆς τῶν ἁπάντων ἀρχόντων τάξεώς τε καὶ προστάσεως ἐν ἑκά-

LVI. Obſervanda in renuntiatione ſecundicerii.

LVII. Obſervanda in aſſeſſorum judicii & Logothetarum inauguratione.

LVIII. In creatione magiſtri ſcriniorum.

LIX. Obſervanda, qvando Spatharocandidatus promovendus eſt in dignitatem Protoſpatharii.

LX. Deductio funeris imperatorii.

LXI. Obſervanda poſt finitas preces & vota in natali die imperatoris.

LXII. Obſervanda pridie ejus diei, qvo in urbe excipiendus eſt imperator.

LXIII. Obſervanda mane ejus diei, qvo in urbem veniens imperator eſt excipiendus.

LXIV. Obſervanda, qvando excipiendus eſt imperator in aureo hippodromo, poſtridie Antipaſchæ, ſive Dominicæ in Albis.

LXV. Obſervanda in Saximodeximo convivio.

LXVI. Obſervanda circa imperatoris exceptionem in ſacro ſtagno, qvod atribus conchis nomen gerit, tempeſtate aut ventorum vehementia non concedentibus illam in conſvetis labris fieri.

LXVII. De procerum omnium ordine & collocatione, ſervan-

ςῳ δεξίμῳ ἐπιτελουμένων ἐν ταῖς μεγάλαις φιάλεσι. fol. 126. b.

ξή. Περὶ τοῦ χρυσοῦ ἱπποδρομίου, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ τελουμένων. fol. 127. a.

Περὶ τοῦ δειλινοῦ ἱπποδρομίου. fol. 128. b.

ξθ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἱππικοῦ ἀγομένου τοῦ καταλόγου. fol. 129. a.

1. Περὶ τῆς ὄρνας πῶς δεῖ κοιλίειν. fol. 130. a.
2. Ἄκτα ἐπὶ νίκῃ τῶν ἡνιόχων. fol. 132. a.
3. Ὅσα δεῖ τελεῖν εἰς τὸ δειλινὸν ἱπποδρόμιον. fol. 133. b.
4. Ὅσα δεῖ τελεῖσθαι μικροπανίτου μέλλοντος γίνεσθαι φακτιοναρίου. fol. 134. b.
5. Ἄκτα μέλλοντος γίνεσθαι δευτέρου ἡνιόχου. fol. 135. a.
6. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν βηγαρίου ζωννυμένου. ibid.
7. Ἄκτα ἐπινικίων θριαμβευομένων ἐπὶ τοῦ ἱπποδρομίου. fol. 136. a.
8. Ἄκτα ἐπὶ μεγιστάνων ἀμειρᾶ ἐν πολέμῳ ἡττηθέντι καὶ ἀναιρεθέντι. ibid.
9. Περὶ ἵππου παραγωνιζομένου τοῦ α'. βαΐου, καὶ πῶς δεῖ αὐτὸν ὑπαλλάσσεσθαι. ibid.
10. Περὶ τοποτηριτοῦ. fol. 136. b.
11. Περὶ διβερσίου. fol. 137. a.
12. Περὶ μερίδων. fol. 137. b.

da in qvalibet imperatoris exceptione in majoribus lacubus.

LXVIII. De aureo Hippodromio, & qvæ in illo aguntur.

De vespertina eqvestri decursione.

LXIX. Observanda qvando eqvitatus fit designatio.

1. De urna, & qvomodo (*sortes in eam conjectæ*) agitari debeant.
2. Acta in victoria aurigarum.
3. Agenda in vespertino hippodromio.
4. Qvænam facienda, qvando Micropanita constituendus est factionarius.
5. Acta qvando creandus est auriga secundarius.
6. Observanda, qvum bigarius Zona donatur.
7. Acta qvando victoriales triumphi in hippodromio celebrantur.
8. Agenda, ubi principum barbaricorum supremus in bello dux vincitur & interimitur.
9. De eqvo, qvi primum præmium certamine consecutus est, & qvo pacto illi substituendi alii eqvi.
10. De locumtenente, sive vicario.
11. De diversarum factionum certamine eqvestri.
12. De præmiorum æqva distributione.

13. Ὅσα

13. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἡνίοχον ἀγομένῳ ἐν βαΐῳ. fol. 138. a.

14. Περὶ ἐν κρεμάσαι καὶ ἀποκρεμάσαι. ibid.

15. Περὶ ἵππου ἀπολύοντος. fol. 138. b.

16. Περὶ πρόβας. ibid.

13. Qvænam aurigæ obſervandaſint, qvando donorum dies celebratur.

14. De ſuſpenſione currus bigati.

15. De eqvo damnum paſſo.

16. De proba, ſive primo artis eqveſtris ſpecimine.

ϛ. Μηνὶ Μαΐῳ ιά. τελεῖται ἐν ἱππικὸν ἐν γενεθλίῳ ταύτης τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος πόλεως, ἔτους. ibid.

LXX. Menſis Maji die XI. inſtituitur certamen eqveſtre, in die natali urbis hujus à Deo cuſtoditæ & imperatoriæ, ad hunc modum.

Ὅσα δεῖ τελεῖσθαι τῇ ὠφλαμονῇ ἐν λαχανικῷ ἱπποδρομίῳ, ἤγουν ἐν γενεθλίῳ ταύτης τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος πόλεως. fol. 141. b.

Obſervanda pridie Lachanici hippodromii, ſive pridie diei natalis hujus a Deo cuſtoditæ & auguſtæ urbis.

οά. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τὸ φανλαρέας τελεσθῆναι. fol. 142. a.

LXXI. Obſervanda, qvando faculis fit illuminatio.

1. Περὶ ἐν αὐτῷ ἱπποδρομίῳ, πῶς δεῖ κοιλίειν. fol. 142. a.

1. De eodem hippodromio, qvomodo deceat miſcere (*ſortes.*)

2. Περὶ τῶν βηγῶν, πῶς δεῖ αὐτὰς τελεῖσθαι. fol. 143. a.

2. De bigis, qva ratione illas oporteat ordinare.

3. Ἄκτα ἀπὸ νίκης εἰς τὸ αὐτὸ ἱπποδρόμιον. ibid.

3. Acta poſt victoriam in decurſione eqveſtri reportatam.

4. Ἄκτα ὅτε τρέχουσιν οἱ δρομεῖς ἐνὸς μέρους ἀπὸ δρόμου ἀπεκεῖ. fol. 144. a.

4. Acclamatio, qvando currunt unius factionis curſores certatim illac.

5. Ἄκτα εἰς τὸν ἀπολακτισμὸν τῶν δρομέων. ibid.

5. Acclamationes, qvando curſores calce repellunt.

6. Ἄκτα εἰς τὴν κοιλίσραν τῶν πεζῶν. fol. 144. b.

6. Acta in loco ubi pedites depugnant.

7. Ἄκτα κάμνοντος τοῦ μαπαρίου εἰς τὸ πεζόν. ibid.

8. Ἄκτα μέλλοντος λαμβάνειν τὰ ἔπαθλα τοῦ τε συμπερέστου καὶ τοῦ δευτέρου. ibid.

7. Acta de mappario viribus deficiente in pedestri pugna.

8. Acta, qvando victoriæ præmia capere vult tum qvi primus attigit metam, tum qvi ab eo secundus est.

οβ'. Περὶ τοῦ βοτοῦ, ὅπως δεῖ τελεῖσθαι. ibid.

LXXII. Vota qvomodo exsolvi debeant.

ογ'. Περὶ τοῦ Μακελλαρικοῦ ἱπποδρομίου τοῦ λεγομένου Λουπέρκαλ. fol. 146. a.

LXXIII. De Macellario hippodromio, dicto Lupercal.

Ἀκτολογία τῶν δήμων εἰς τὸ μακελλαρικὸν ἱπποδρόμιον. fol. 147. b.

Votivæ acclamationes factionum in Macellario hippodromio.

οδ'. Τὰ ὑπὸ τῶν Καγκελλαρίων τοῦ κοιαίστωρος ἐν ταῖς προελεύσεσι τῶν δεσποτῶν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ῥομαϊστὶ ᾀδόμενα. fol. 148. a.

LXXIV. Qvænam Cancellarii qvæstoris in Augustorum processibus ad magnam ecclesiam Latine soleant cantare.

οε'. Ἔκθεσις τῶν λεγομένων ὑπὸ τῶν βουκαλίων ἐπὶ τῆς τραπέζης τῶν ιθ'. ἀκουβίτων. fol. 148. b.

LXXV. Expositio eorum qvæ buccellarii, interea dum in triclinio novendecim accubituum consident, acclamant.

οϛ'. Εὐφημία ἅμα πρωῒ ὑπὸ τοῦ στρατοπέδου ἐκβοωμένη. fol. 149. a.

LXXVI. Fausta acclamatio, qvam summo mane edit exercitus.

οζ'. Εὐφημία λεγομένη ὑπὸ τοῦ στρατοπέδου, ἡνίκα κατὰ πολεμίων ἐπινίκια ἄγει ὁ Αὐτοκράτωρ, ἤσιτηρέσιον δοθείη τῷ στρατοπέδῳ, εἴτε τις ἄλλη βασίλειος διανομή· τὰ αὐτὰ δὲ λέγεται καὶ σελεντίου ἀγομένου. ibid.

LXXVII. Læta exercitus acclamatio, qvando de hoste triumphum agit imperator, aut annona militibus distribuitur, aut alia imperatoria largitio. Eadem tunc etiam recitantur, qvando silentium sive concilium convocatur procerum.

οη'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ τρυγητοῦ, ἐν προκένσῳ τῆς ἱερείας αὗται. fol. 149. b.

LXXVIII. Observanda tempore vindemiæ, in processu ex sacro loco in campum.

οθ'. Ἄκτα ᾀδόμενα τῷ ὑπάρχῳ τῇ κυριακῇ τῆς Βαϊοφόρου, ἀ-

LXXIX. Faustæ cantilenæ qveis excipitur præfectus prætorio,

πιόντι

πιόλι ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ῥωμανοῦ. fol. 150. a.

π'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν εἰς τὸν τοῦ δημάρχου καλημέριν, τῇ τρίτῃ τοῦ Γαλιλαίας. fol. 150. b.

πά. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ νυμφαγωγίῳ. fol. 151. a.

πβ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν εἰς στεφάνωμα. fol. 151. b.

πγ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐν τῷ δείπνῳ τῶν ιθ'. ἀνακβίτων εἰς τὸ λεγόμενον Γοτθικόν. ibid.

πδ'. Ἐκ τῶν τοῦ μαγίστρου Πέτρου. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ κόμητος Ἀδμινσιόνων, καὶ κόμητος σχολῆς, καὶ κουροπαλάτου. fol. 154. b.

πέ. Τοῦ αὐτοῦ Πέτρου. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, ὅτε γένηται Αὐγουστάλιος ἢ ἀνθύπατος. ibid.

πς'. Περὶ διαφορᾶς στρατιῶν, καὶ πόθεν αἴρεται διδόναι, καὶ τί ἁρμόζει ἑκάστῳ σκρινίῳ, ὅσα εὑρεῖν ἠδυνήθημεν. fol. 155. a.

πζ'. Ὅτα δεῖ παραφυλάττειν, ἐὰν ὁ ἀναγορευθεὶς τοῖς ἄνω μέρεσιν βασιλείας ἀποσείλῃ πρέσβεις καὶ λαυρέατα, μηδέπω δεχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα βασιλέως εἰς τὴν βασιλείαν, καὶ πῶς βεβαιοῖ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς πρέσβεις ἀπολύει. fol. 156. a.

dominica Palmarum ad templum S. Martyris Romani abiens.

LXXX. Obſervanda in die honoris factionum præfecti, qvi eſt tertius dies hebdomados Paſchalis.

LXXXI. Qvænam obſervanda in ſponſæ deductione.

LXXXII. Obſervanda in nuptiarum ſolennibus.

LXXXIII. Obſervanda in convivio XIX. accubituum, qvando ludus, Gotthicus dictus, agitur.

LXXXIV. Ex magiſtri Petri ſcriptis: Qvænam obſervanda in creatione Comitis admenſionum, Comitis ſcholæ & Curopalatæ.

LXXXV. Ex eodem Petro: Qvænam obſervanda, qvando Auguſtalis proconſul creatur.

LXXXVI. De diverſis officiis, & a qvibus conferantur; item qvid cuiqve conveniat ſcrinio. Congeſſimus huc omnia, qvæ invenire potuimus.

LXXXVII. Obſervanda, ubi is qvi publice declaratus eſt, ut ſuperioribus regni partibus præeſſet, miſerit legatos & laureatas imagines imperatoris, nec tamen ab hujus loci imperatore regendæ provinciæ admotus ſit; & qvo pacto ipſius imperium confirmet imperator, legatosqꝫ dimittat.

πή. Ὅσα δεῖ παραφυλάτ]εσθ, ὅτε μέλλει δέχεσθ τὰς αὐ]τὰς πρέσβεις, καὶ βεβαιοῖ τὴν βασιλείαν, καὶ ἀπολύειν αὐ]τὰς. fol. 157. a.

LXXXVIII. Obſervanda in receptione eorundem legatorum, in confirmatione regiminis, & in dimiſſione legatorum.

πθ'. Ὅσα δεῖ φ]υλάτ]ειν πρεσβύτ μεγάλ ἐρχομέν Περσῶν. fol. 157. b.

LXXXIX. Obſervanda, qvando magnus Perſarum legatus advenerit.

G. Ὅσα δεῖ ἐν ταῖς ἄλλαις ἡμέραις ἐπὶ τ πρεσβευ]ν φ]υλάτ]εσθαι. fol. 160. b.

XC. Qvid per reliqvos dies circa legatum obſervari debeat.

Gά. Ἀναγόρευσις Λέον]ν βασιλέως, τ ἁγίας λήξεως. fol. 161. a.

XCI. Solennia inaugurationis Leonis Imp. glorioſæ memoriæ.

Gβ'. Ἀναγόρευσις Ἀναστασί βασιλέως, τ ἁγίας λήξεως. fol. 163. b.

XCII. Solennia in renuntiatione Anaſtaſii Imp. b. m.

Gγ'. Ἀναγόρευσις βασιλέως Ἰ]στίν, τ ἁγίας λήξεως. fol. 166. a.

XCIII. In creatione Juſtini Imp. p. r.

Gδ'. Ἀναγόρευσις Λέον]ν τ μικρ. fol. 167. b.

XCIV. Qvum Leo junior ſalutaretur Imperator.

Gέ. Ἀναγόρευσις τ εὐσεβεσάτ ἡμῶν δεσπότ Ἰ]στινιαν. fol. 168. b.

XCV. In renuntiatione religioſiſſimi Domini noſtri Juſtiniani.

Gς'. Ἀναγόρευσις Νικη]όρ βασιλέως, τ γεγονότ]ν δομεστίκ τ]ν σχολῶν τῆς ἀνατολῆς, τ Φιλοχρισ]ο καὶ ἀνδριωτάτου. ibid. (*)

XCVI. Renuntiatio Nicephori Imp. (qvi antea fuerat Domeſticus ſcholarum) à Chriſto dilecti & fortiſſimi.

Ἐπὶ προαγωγῇ προέδρ τ ἁπάντ]ς συγκλήτ. fol. 172. a.

De promotione Præſidis totius ſenatus.

LIBER

(*) Deficit hoc caput in fine.

LIBER SECUNDUS.

α'. Ὅσα δεῖ φυλάττειν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀνοίγοντος τοῦ παλατίου, καὶ τῆς καθημερινῆς ἰσαμβύης προελεύσεως. fol. 176. b.

β'. Ὅσα δεῖ φυλάττειν ἐν τῇ προελεύσει τῆς καθεκάστης κυριακῆς τελουμένης. fol. 178. a.

γ'. Ὅσα δεῖ φυλάττειν τοῦ βασιλέως προβαλλομένου Δομέστικον τῶν σχολῶν, ἢ στρατηγὸς, ἢ Δρουγγάριον τῶν πλοίων, ἢ Σακελλάριον, ἢ τοῦ Σακελλίου, ἢ λοιπὰς ὀφφικιαλίους. fol. 178. b.

δ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ Βαΐκτωρος. fol. 179. b.

ε'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ Συγκέλλου. fol. 180. a.

ς'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, ὡς τὰ νῦν ἐπιτελεῖται ἡ τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντίνου ἐτησία μνήμη, καὶ τὰ ἐγκαίνια τῶν ἱδρυθέντων τιμίων σταυρῶν ἐν τῷ νεῷ παλατίῳ τοῦ Βόνου. fol. 180. b.

ζ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ καὶ προελεύσει τῶν ἁγίων πάντων. fol. 181. b.

η'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ πρώτῃ τοῦ Αὐγούστου μηνὸς, τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ ἐξερχομένου. fol. 182. b.

θ'. Ὅσα δεῖ φυλάττειν τῇ ἑορτῇ τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεο-

Index capitum libri SECUNDI.

I. Obſervanda, qvando indies palatium aperitur; & de proceſſu qvotidiano.

II. Obſervanda in proceſſione uniuscujusqve diei Dominicæ.

III. Obſervanda dum Imperator creat Domeſticum ſcholarum, vel militiæ magiſtros, vel Drungarium claſſis, vel Sacellarium, vel præfectum ſacello, vel officiales reliqvos.

IV. Obſervanda in promotione Rectoris.

V. Obſervanda in promotione Syncelli.

VI. Obſervanda, qvando nunc celebratur ſancti & magni Conſtantini annua memoria, nec non Encænia ſtatutarum venerandarum crucium in novo palatio Boni.

VII. Obſervanda in proceſſione & feſto die omnium ſanctorum.

VIII. Obſervanda primo die menſis Auguſti, qvando veneranda & vivifica crux producitur in publicum.

IX. Obſervanda in feſto obitus ſanctiſſimæ Deiparæ in Bla-

τόκις ἐν Βλαχέρναις μηνὶ Αὐγύστῳ ιέ. fol. 183. b.

ι'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ δευτέρα τ̃ πρώτης ἑβδομάδ@, ⁊ βασιλέως δημηγορ@ν@ ἐπὶ ⁊ σελενζίκ τ̃ Μανναύρας. fol. 184. b.

ια'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῶν τιμίων σταυρῶν μελλόντων ἐξιέναι τῇ μέσῃ ἑβδομάδῃ τ̃ ἁγίας τεσσαρακοστ̃ς. fol. 186. a.

ιβ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῶν δεσποτῶν ἀπιόντων λύσασθαι ἐν Βλαχέρναις. fol. 186. b.

ιγ'. Ὅσα δεῖ φ̃λαφυλάττειν ἐπὶ παγανῇ κυριανῇ, ἢ ἐν ἄλλῃ κοινῇ ἡμέρᾳ, μελλόντων τῶν δεσποτῶν ἀπιέναι εἰς τὰς ἁγίας ἀποστόλας, εἶτα εἰς ἕτερον ναὸν εὔξασθ⁊. fol. 188. b.

ιδ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ χειροτονίᾳ πατριάρχ Κωνσταντινουπόλεως. fol. 191. a.

ιέ. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν δοχ̃ς γινομ̃ης ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ τ̃ Μανναύρας, τῶν δεσποτῶν καθεζομ̃ων ἐπὶ ⁊ Σολομωνζίου θρόνου. fol. 191. b.

Περὶ τ̃ς δοχ̃ς τ̃ς γενομένης ἐν τῷ αὐτῷ τρικλίνῳ ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ῥωμανοῦ τ̃ παρουσίᾳ ⁊ φ̃λῳ ⁊ Ἀμερμνῆ, ἀπὸ Ταρσοῦ ἐλθόντων πρεσβέων φ̃ει τ̃ ἀλλαγίου καὶ τ̃ εἰρήνης, μηνὶ Μαΐῳ λά. ἡμέρᾳ, ἰνδικτίωνι δ'. ἐν ᾧ καὶ

chernis, menſe Auguſto die XV.

X. Obſervanda ſecundo die primæ hebdomados, qvando verba facit imperator in ſenatorum conſeſſu ad Magnauram.

XI. Obſervanda, qvando venerandæ cruces educendæ ſunt media hebdomade ſacri jejunii qvadrageſimalis.

XII. Qvid obſervandum, qvando lotum eunt imperatores ad Blachernas.

XIII. Qvænam obſervanda in pagana Dominica aut alio die non feſto, abituris imperatoribus orandi cauſſa ad templum SS. Apoſtolum, & deinde in aliud aliqvod.

XIV. Obſervanda in ordinatione patriarchæ CPolitani.

XV. Obſervanda, qvando legati excipiuntur in magno triclinio Magnauræ, imperatoribus in Solomonteo throno conſidentibus.

Qvomodo excepti in eodem triclinio fuerint, tempore Conſtantini & Romani, miſſi à Saracenorum principe & Tarſo venientes legati, de captivorum permutatione & pace tractantes, menſis Maji die

φ̃ει

περὶ τῆς τῶν Ἱσπανῶν δοχῆς, καὶ περὶ τοῦ γεγόνοτος τότε ἱπποδρομίου, ὡσαύτως καὶ περὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ Κυρίου μεταμορφώσεως, καὶ τῆς τοῦ Δελεμίκη δοχῆς, ἔτι τῆς ἡγεμόνος καὶ ἀρχοντίσσης Ἔλγας τῶν Ῥώσσων, ὁποίως ταῦτα πάντα ἐτελέσθησαν. fol. 193. a. (*)

XXX. indictione IV. Narratur simul, qva ratione Hispani fuerint excepti; item de Hippodromio tunc instituto; de festo transfigurationis Domini nostri; qvomodo exceperit imperator Delemicen, nec non ducem ac principem feminam Russorum, Elgam. Hæc omnia, qvomodo fuerint acta, hic invenies.

ιϛ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν προερχομένων τῶν ἀρχόντων τῶν δ'. ταγμάτων εἰς τὸν ἱππόδρομον. fol. 203. Deest finis hujus capitis.

XVI. Observanda, qvando præfecti qvatuor ordinum procedunt in circum.

ιζ'. Ἀναγόρευσις Ῥωμανοῦ τοῦ πορφυρογεννήτου υἱοῦ Κωνσταντίνου βασιλέως. Deest hoc caput totum.

XVII. Renuntiatio Romani Porphyrogeniti filii Constantini Imperatoris.

ιη'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν Βρουμαλίου ἐπιτελουμένου εἴτε τοῦ μεγάλου βασιλέως, εἴτε τοῦ μικροῦ, εἴτε τῆς Αὐγούστης. Initium hujus capitis desideratur; qvæ ex eo restant, incipiunt fol. 204. a.

XVIII. Observanda, qvum Brumalia agit vel Imperator, vel ejus filius, vel Augusta.

ιθ'. Ὅσα δεῖ γίνεσθαι θριάμβου ἐπινικίων τελουμένου ἐν τῷ φόρῳ μετὰ λιτῆς, μέλλοντος τοῦ βασιλέως

XIX. Facienda; qvando triumphus ob victoriam ducendus est in foro cum processione

(*) Hic titulus paullo aliter se habet in ipsa capitum inscriptione. fol. 193. a. Περὶ τῆς γενομένης δοχῆς ἐν τῷ περιβλέπτῳ καὶ μεγάλῳ τρικλίνῳ τῆς Μανναύρας, ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ῥωμανοῦ τῶν πορφυρογεννήτων ἐν Χριστῷ βασιλέων Ῥωμαίων, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν παρὰ τοῦ Ἀμεριμνῆ (sic) ἀπὸ τῆς Ταρσοῦ ἐλθόντων πρεσβέων περὶ τοῦ ἀλλαγίου καὶ τῆς εἰρήνης. μηνὶ Μαΐῳ λα' ἡμέρᾳ, ἰνδικτ. δ'. Tum folio 199. à nova capitis sectio sistitur, cujus hæc est inscriptio: Περὶ τοῦ γεγονότος ἱπποδρομίου ἐπὶ τῇ ἐλεύσει τῶν Φίλων Σαρακινῶν, διὰ τὴν εἰρήνην καὶ τὸ ἀλλάγιον εἰς ἰνδικτ. δ', ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ῥωμανοῦ τῶν πορφυρογεννήτων βασιλέων.

σιλέως πατησαι Ἀγαρηνῶν μεγιςάνον. fol. 206. a.

ecclesiastica, Imperatore pedibus calcaturo victum Saracenorum supremum principem.

κ΄. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν θριάμβου τελουμένου ἐπινικίων ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ. fol. 208. a.

XX. Observanda, qvum triumphus ob victoriam instituitur in Hippodromo.

κά. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ὅταν τεχθῇ ἄρρεν παιδίον τῷ βασιλεῖ. fol. 208. b.

XXI. Observanda, si mascula prole imperatoris familia fuerit aucta.

κβ΄. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ βαπτισμῷ ἄρρενος παιδὸς βασιλέως. fol. 210. a.

XXII. Observanda, qvando masculus infans sacra lavatur aqva.

κγ΄. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, ἐπὶ κουρεύματος παιδὸς βασιλέως. fol. 210. b.

XXIII. Qvænam observanda in tonsione filii imperatoris.

κδ΄. Ἐπὶ προαγωγῇ κουβικουλλαρέας, sive, ut in fronte capitis legitur, κουβικουλλαρείας. fol. 211. a.

XXIV. Observanda in promotione Cubiculariæ.

κέ. Ἐπὶ προαγωγῇ κουβικουλλαρίου. fol. 211. b.

XXV. Observanda in promotione Cubicularii.

κϛ΄. Περὶ τῶν κατὰ διαφόρους καιροὺς συμβάντων γενέσθαι, περὶ τῆς παλαιᾶς συνηθείας τῆς τελουμένης ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. fol. 212. b.

XXVI. De his qvæ diversis temporibus, ex antiqva consvetudine, fieri consueverunt in magna ecclesia.

κζ΄. Ὅπως Ἡράκλειος ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς ἀπὸ τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξίας ἀνήχθη εἰς τὸ σχῆμα τῆς βασιλείας, καὶ πῶς Δαβὶδ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ γέγονε Καίσαρ. fol. 212. b.

XXVII. Qvomodo Heraclius à proprio patre ex Cæsarea dignitate evectus fuerit in Imperatoriam, & qvo modo frater ejus David cæsar constitutus.

κή. Περὶ προκένσου τοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. fol. 213. a.

XXVIII. De processu in magnam ecclesiam (*ab eodem Heraclio, indicata occasione*) instituto.

κθ΄. Πῶς ἐν ἡμέρᾳ ἱπποδρομίου ἐδέξατο Ἡράκλειος τοὺς τῆς

XXIX. Qvomodo die hippodromii salutaturum se admiserit

συγκλή-

συγκλήτῳ, παρούσῃ καὶ τῷ πατριάρχῃ. fol. 213. a.

λ'. Περὶ κηδείας Πατριάρχου. fol. 213. b.

λά. Πῶς δεῖ προσφέρειν τὸν βασιλέα ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἀναθήματα. ibid.

λβ'. Περὶ αἰτήσεως δεξίμου τῶν δύο μερῶν ἑορτῆς παρούσης. fol. 214. a.

λγ'. Περὶ προαγωγῆς ἀξιωμάτων ἐν ἡμέρᾳ (*) αἰτησίῳ αὐτοκρατορίας καὶ στεψίμου, καὶ γενεθλίου καὶ στεφανώματος. ibid.

λδ'. Περὶ προαγωγῆς ἀξιωμάτων ἐν ἡμέρᾳ (a) αἰτησίῳ γινομένης καὶ ἑτέρων τοιούτων. ibid.

λέ. Περὶ Σαξίμου. fol. 214. b.

λς'. Περὶ εἰσαγωγῆς ἀπὸ ἐπάρχων ἐν ἡμέρᾳ ἱπποδρομίου προβληθέντος ἐν τῷ Σαξίμῳ πρὸ τοῦ αὐτοῦ ἱπποδρομίου. ibid.

λζ'. Περί τινων ἀποστατησάντων καὶ πάλιν δηλωθέντων, πῶς ἐδέχθησαν παρὰ τοῦ Βασιλέως. ibid.

λή. Περὶ τῆς χειροτονίας Θεοφυλάκτου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου. fol. 215. a.

Heraclius ſenatum, præſente etiam patriarcha.

XXX. De juſtis funebribus, qvæ patriarchis perſolvuntur.

XXXI. Qvomodo Imperator in magna eccleſia offerre debeat donaria.

XXXII. Qvomodo duæ factiones in feſto die petierint, ut exceptio perageretur.

XXXIII. De promotione ad varias dignitates in anniverſaria memoria ejus diei, qvo vel ad imperatoriam ſummam dignitatem pervenit & coronatus eſt, vel qvo in lucem editus, vel qvo matrimonium inivit imperator.

XXXIV. De promotione ad diverſos honores, annuo nativitatis die, vel ſimilibus, in orbem redeuntibus.

XXXV. De Saximo.

XXXVI. Qvod die, qvo curſus eqveſtris agebatur, in Saximum introductus fuerit is, qvem præfecti deſignaverant, anteqvam hippodromium inchoaretur.

XXXVII. Qvomodo deficientes ab obſeqvio, ſed iterum ſeſe ſubmittentes, exceperit imperator.

XXXVIII. De ordinatione Theophylacti, ſanctiſſimi patriarchæ.

(*) Ἐτησίῳ ſcribitur in titulo capiti præfixo.

(a) Ἐτησίων γεννήσεως ſcribitur in titulo, qvi capiti præmittitur.

λθ'. Περὶ τοῦ πατριάρχου, ὅτι τὸ παλαιὸν ἴδιον εἶχεν πραιπόσιτον. fol. 215. b.

μ'. Περὶ τοῦ, τίνι τρόπῳ τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ κυριακῇ τοῦ πάσχα περιβάλλονται τοὺς λώρους ὅτε βασιλεὺς, καὶ οἱ Μάγιστροι, καὶ ἀνθύπατοι, καὶ πατρίκιοι. (b) Τὰ ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου τοῦ Φάρου κείμενα σκεύη καὶ λοιπα· καὶ τὰ εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον ἐν τῇ Δάφνῃ. fol. 215. b.

μα'. Ὅσα εἴδη τῶν ἀλλαξίμων. fol. 216. b.

μβ'. Ὑπόμνημα ἐν συντόμῳ τῶν βασιλευσάντων βασιλέων ἐν τῇδε τῇ μεγάλῃ καὶ εὐτυχεστάτῃ Κωνσταντινουπόλει, ἀπὸ τοῦ μεγάλου καὶ εὐσεβεστάτου καὶ ἁγίου Κωνσταντίνου. (c)

μγ'. (d) Περὶ τῶν τάφων τῶν βασιλέων τῶν ὄντων ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἡρῷον τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντίνου. fol. 217. a.

1. Ἡρῷον τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ. fol. 217. b.

2. Στοὰ ἡ πρὸς μεσημβρίαν τοῦ αὐτοῦ ναοῦ. fol. 218. a.

XXXIX. Qvod patriarcha olim habuerit proprium præpositum.

XL. De eo, qvam ob caussam in sancta & magna Dominica Paschæ lora gerant imperator, magistri, proconsules & patricii. De vasis sacris, & nonnullis aliis, in sanctissimæ Deiparæ templo in Pharo asservatis; nec non de iis, qvæ in templo S. Stephani in Daphne reposita custodiuntur.

XLI. De variis generibus vestimentorum mutatoriorum.

XLII. Brevis recensio imperatorum magnæ ac fortunatissimæ hujus CPoleos, inde à magno religiosissimo & sancto Constantino.

XLIII. De sepulcris imperatorum in templo SS. Apostolorum; & de monumento S. & magni Constantini.

1. Monumentum magni Justiniani.

2. De porticu ad meridiem in eodem SS. Apostolorum templo.

3. Στοὰ

(b) A verbis, τὰ ἐν τῷ ναῷ, incipit sectio qvædam, huic adjecta capiti. Ejus verba, prout in fronte sectionis fol. 21[illegible]. b. leguntur, hæc sunt: Εἰς τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου τοῦ Φάρου τοῦ μεγάλου παλατίου.

(c) Deest hoc caput integrum, violenta manu exscissum.

(d) Titulum hujus capitis & sectiones ipsius ex ipso codice, non ex capitum generali indice adscripsimus. Illic enim distincte, hic confuse leguntur. At maluimus clara seqvi, qvam impedita.

3. Στοὰ ἡ πρὸς ἄρκτον τοῦ αὐτοῦ ναοῦ. ibid.

4. Εὐφημία ὑπὸ τῶν στρατοπέδων, νίκης καὶ θριάμβων ἀγωμένων· ἰστέον δὲ ὅτι ἡ αὐτὴ εὐφημία ἄδεται καὶ παρὰ τοῦ στρατοπέδου, ἡνίκα φιλοτιμία τις ἢ Μαϊουμᾶς παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῖς παρασχεσθῇ· fol. 219. b.

5. Ἡ παρὰ τῶν Σάρδων ἀδομένη εὐφημία τοῖς βασιλεῦσιν. ibid.

μδ'. Ἡ γενομένη ἐξόπλισις καὶ ἔξοδος, καὶ τὸ πόσον τῆς ῥόγας καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ ἀποσταλέντος κατὰ τῆς θεολέστου (a) Κρίτης μετὰ τοῦ πατρικίου Ἡμερίου καὶ Λογοθέτου τοῦ δρόμου, ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου. fol. 220. a.

μέ. Ἡ κατὰ τῆς αὐτῆς θεολέστου Κρίτης γενομένη ἐκστρατεία καὶ ἐξόπλισις ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ῥωμανοῦ τῶν πορφυρογεννήτων, εἰς ἰνδικτίονα ζ'. fol. 223, a.

μς'. Οἷς ὀφείλει ὁ βασιλεὺς ὀνόμασι τιμᾶν τοῖς μεγιστᾶσιν καὶ πρώτοις τῶν ἐθνῶν. fol. 227. b.

μζ'. Οἱ τῶν ἀπὸ διαφόρων ἐρχομένων πρεσβέων πρὸς τὸν βασιλέα χαιρετισμοί. ibid.

μή. Τὰ ἄκτα τῶν εἰς ἐθνικοὺς

3. De porticu ad ſeptentrionem ejusdem templi.

4. Fauſta exercitus acclamatio, qvando victoria & triumphus agitur. Notandum vero, eandem adhiberi acclamationem à militibus, qvando vel erogatio publica ab Imperatore inſtituitur, vel Majuma celebratur.

5. Fauſta Sardorum acclamatio, qva imperatores proſeqvuntur.

XLIV. Armatura, ſumtus, numerus ſtipendiorum & populi ad expeditionem misſi contra Deo inviſam Cretam, cum patricio Hemerio, & Logotheta curſus publici, ſub Leone Chriſtum amante Imperatore.

XLV. Expeditio & apparatus bellicus congeſtus ad ſubigendam eandem Cretam, tempore Conſtantini & Romani porphyrogenitorum, indictione VII.

XLVI. Qvibus titulis ornare conveniat Imperatori Duces & viros principes gentium.

XLVII. Qvibus formulis diverſarum gentium legati advenientes ſalutem nuntient, & vicisſim recipiant.

XLVIII. Qvibus formulis in lit-

(a) Rectius tam in hujus qvam ſeqventis capitis inſcriptione, legitur Κρήτης, in titulo ſingulis capitibus præfixo.

γενομένων ἐπιγραφῶν. fol. 229. a.

μθ'. Εἰσὶν τὰ ἐκτεθέντα δίδοσθαι παρὰ τῶν ὀφειλόντων τιμᾶσθαι ἔν τε ἀξιώμασι καὶ ὀφφικίοις, καθὼς ὑπῆρχον ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου. fol. 231. a.

ν'. Εἰσὶν αἱ κατὰ τύπον ῥόγαι τῶν στρατηγῶν καὶ κλεισουραρχῶν, (b) καθὼς ἐρογεύοντο ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου. fol. 232. a.

να'. Ὅσα δεῖ φυλάττειν, ὅταν ἐν ὀχήματι βέλεται προελθεῖν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἰδεῖν τὰ ὁρρία τοῦ στρατηγίου. fol. 233. a.

νβ'. Ἀκριβολογία τῶν βασιλικῶν κλητορίων καταστάσεως, καὶ ἑκάστου τῶν ἀξιωμάτων πρόσκλησις καὶ τιμή, συλλαχθεῖσα ἐξ ἀρχαίων κλητορολογίων ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου καὶ σοφωτάτου ἡμῶν βασιλέως, μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἰνδικτίονι γ'. ἔτους ἀπὸ κτίσεως κόσμου συη'. ὑπὸ Φιλοθέου βασιλικοῦ πρώτου παθαρίου καὶ (c) ἀτρικλίνου. fol. 234. a.

terarum, ad exteros populos mittendarum, inscriptionibus uti soleant imperatores.

XLIX. Designatio pecuniæ quam exsolvere tenentur qvotqvot dignitates & officia ambiunt, prout sub Leone Christum amante imperatore ea consvetudo obtinuit.

L. Sigillatim exponuntur stipendia strategorum & clausuræ præfectorum, qvomodo data fuere regnante Leone Christum amante imperatore.

LI. Observanda, ubi libitum fuerit imperatori curru vehi advisenda horrea in castrorum usus congesta.

LII. Accurata recensio, qva ratione imperatoria celebrentur convivia; item, cujusvis officii propria adpellatio & dignitas; congesta ex antiqvis convivalibus libris, regnante Leone Christum amante domino & sapientissimo imperatore nostro, mense Septembri indictione III. anni ab orbe condito 6408. per Philotheum imperatoris protospatharium & articlinum, hoc est, mensæ imperatoriæ structorem, loca convivis assignantem.

Εασι-

(b) Hæc adjecimus ex ipsa capitis inscriptione; nam in indice capitum non comparent.

(c) Corrigendum ἀρχικλίνου, qvomodo in ipsa tractatione adpellatur sæpissime.

νγ'. Περὶ Διανομῶν τῶν εὐσεβιῶν τοῦ βασιλέως ἔντε τοῖς βρουμαλίοις καὶ στεψίμοις καὶ αὐτοκρατορίαις. fol. 258. a.

LIII. De distributione munerum pietatis erga Deum testandæ caussa erogatorum ab imperatore in Brumaliorum solennitate, in diebus annuæ memoriæ coronationis & sumtæ imperatoriæ majestatis.

νδ'. Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Κύπρου ἔκθεσις πρωτοκλησιῶν πατριαρχῶν τε καὶ μητροπολιτῶν, καὶ ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων. fol. 260. b.

LIV. Epiphanii, episcopi Cypri, expositio, qvo ordine Patriarchæ, Metropolitæ, Archiepiscopi atqve episcopi loca sua occupent.

νε'. Περὶ τῆς Διανομῆς τῶν κομβίων τῶν συνεθεσιῶν τῶν πατρικίων· περὶ τῶν συνηθειῶν τῶν πραιποσίτων, ὧν λαμβάνουσιν ἐν τοῖς τάγμασι ἱπποδρομίου. fol. 262. b. In fine qvædam desunt.

LV. De missilium distributione & stipendiorum à patritiis datorum; de præpositorum salariis, qvæ accipiunt secundum ordines hippodromii.

νϛ'. (*) Βίος Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος, καθ' ἱστορίαν ἔχων φάκτα Gδ'.

LVI. Vita Alexandri Macedonis, continens facta historica XCIV.

νζ'. Τοῦ Φυσιολόγου ἡ τῶν ἑκάστου θηρίου θαυμαστικὴ ἕξις· πρός τε θεὸν ἀναγωγὴ καὶ τῶν ἐν βίῳ εὐαρεστούντων. λόγοι ν'.

LVII. Physiologus de admiranda cujusqve animalis constitutione, una cum manuductione ad Deum, & honestæ mores vitæ. Sermones L.

Codicis ipsius MS. qvem edi è re literaria utiqve esset, atqve editionis spem factam ab eruditissimo Majo cum voluptate intellexi, hanc descriptionem Amplissimo Possessori D. Uffenbachio in acceptis refero:

Codex forma est majori, qvam in Folio vocare solent, in membranas pergamenas easqve firmiores, læviores atqve nitidiores, qvam qvibus postremis, ante Typographiæ inventionem, temporibus utebantur, exaratus. Qvanqvam de ejus ætate certo definire non ausim, illum tamen longe ante Urbis expugnationem in ipsa Græcia scriptum esse, existimo. Summa enim cura atqve dexteritate confectus, ut sphalmata, qvibus recentiores ex Scribarum ignorantia atqve oscitantia scatent, vel nulla vel exigua rarissime occurrant. Et licet elegantia Scripturæ tanta appareat, ac si integrum volumen non solum eadem manu, sed

(*) duo posteriora capita desunt in MS.

*eodem calamo eademqve die descriptum videatur ; Litterarum tamen character antiqvior est & à nostro multum differt , atqve ideo lectionem initio difficiliorem reddit , qvæ difficultas augetur per Siglas vel Litterarum compendia , & qvod voces minus distinctæ nullo plerumqve interstitio sibi cohæreant. Qvod eqvidem notam non contemnendam antiqvitatis Cl. Salmasius * asserit. Accentus adjecti illam nec tollunt nec minuunt , cum ab Aristophane jamdum inventi ** & in vetustissimis atqve præstantissimis Codicibus sæpe reperiantur. Externa Libri facies, involucrum nimirum ex corio bubulo Turcico constans auroqve obductum atqve Regum Hungariæ Insignia, qvæ in utraqve parte apparent , satis demonstrant, non ultimum inter celeberrimæ atqve instructissimæ Budensis , heu qvondam! Bibliothecæ κειμήλια locum obtinuisse. De qvo infra pluribus. Sed ut ad interiora accedam. Primus Tractatus omnem apparatum bellicum omniaqve ad illum necessaria exactissime describit. Reliqvi , Ritus Ecclesiasticos , Cerimonias in uno qvoqve festo die observari solitas prolixius enumerant. Hinc non solum qvæ ad statum aulicum & Ecclesiasticum pertinent , sed multa etiam qvæ ad Topographiam Urbis , Officiorum atqve Dignitatum notitiam utramqve , Ecclesiasticam imprimis horum Temporum Historiam , faciunt , reperiuntur , qvæ alibi frustra qvæsiveris. Qvod luculento est indicio hoc opus nunqvam prodiisse. Multa enim tam Palatii qvam Ecclesiæ Officia à Codino atqve Meursio omissa ex illo produci, multa etiam illustrari possunt. Innumeræ qvoqve voces occurrunt , qvas neqve Glossaria à Labbæo , Meursio , du Cangio composita , neqve Hesychius , neqve Svidas habent. Qvare ad Linguæ etiam peritiam haud parum conducit. Stylus cæterum satis comptus atqve pro istius Seculi Barbariæ sat elegans. Nunqvam vero editum , imo vix cognitum hactenus optimum fuisse Codicem prorsus miror. Neqve enim inter opera Constantini à Vulcanio vel ab aliis publici juris facta apparet , neqve ab Hanckio , nec alio qvod sciam , ulla ejus fit mentio. Verum du Fresnei Domini du Cange industriam effugisse plane demiror, qvippe qvi ad illustrandam Orientalis Imperii Historiam , & Glossarium suum adornandum incomparabili prorsus studio omnia rimatus est. Solus Gesnerus , † in Historia Litteraria peritissimus , ejus hisce meminit , dum inter alia Constantini Opera recenset :* Volumen Græcum magnum ex Bibliotheca Hungarica de Ceremoniis aulicis Sacris & prophanis. Videndum *pergit Gesnerus* , an forte sit idem Liber qvi Harmenopulo tribuitur in Catalogo

* Epistol. ad Cl. Sarravium qvæ CLXXXIII. est in edit. Burmanni p. 186. seq.

** Idem Salmasius l. c.

† Sive Jacobus Frisius potius in Epitome Bibl. Gesnerianæ & continuatione ap. Froschov. 1583. fol. p. 173.

logo Bibliothecæ Regis Gallorum, Ordo Regii Palatii. *Nullum vero mihi dubium est, aut falsò Constantino Harmenopulo inscribi aut plane diversum esse debere. Cum expressissimis verbis Imperator in omnium Tractatuum Titulis & præloquiis illos sibi ipsi vindicet, & quem Constantino Harmenopulo tribuit Codex, de Aulicis, meus vero de Ecclesiasticis potissimum agat. Du Cangius qui omnia Regiæ Bibl. MS. sedulo excusserit, Harmenopulum non vidit, alias neglexisset minime, quare illum adesse vix credo. Si Labbei Bibliotheca MSS. * ad manus esset lubens consuluissem, is enim Regiæ Bibliothecæ MSS. inter cætera enumerat, qualis autem sit Catalogus de quo Gesnerus, ignoro. MStum fuisse oportet. Singularem enim Regiorum MStorum Indicem unquam typis vulgatum esse, me latet. Illum vero ipsum esse Codicem qui Budensis Libreriæ supellectilis uberrimæ atque præstantissimæ quondam fuit, Ungariæ Regum arma ut supra dixi gentilitia, quibus ex utroque latere splendent, comprobant. In ultima Urbis Budæ expugnatione aliqua Bibliothecæ rudera recuperata, quæ Julius à Pflugk † descripsit, sed meus Codex non memoratur, quare longe ante evasisse oportet. Quibus autem fatis in meas tandem manus devenerit, equidem ignoro. Exiguo ære à me redemtus fuit, in magno autem pretio mihi habetur, dignus etiam qui lucem publicam videat. Quod an mea unquam opem siet nescio, exiguam enim in Græcis notitiam meam ingenue agnosco, neque qui hodie grassatur scribendi pruritus me tenet, ut Scriptoris vel Editoris nomen nullo Reipubl. Litterariæ commodo temere mihi arrogare velim. Interim gratus mihi labor est, quem cum Dn. Schneidero dicto Schmidt Viro Græcarum imo omnium Litterarum peritissimo, Codici impendo. Hujus industria (nam mea quam confero symbola exigua vel nulla,) prioris atque dimidiæ etiam partis secundi Tractatus versio jam delineata. Rudis ea quidem, sed secundis curis, & si plura quam supra à me nominata Glossaria nacti erimus expolietur.*

Non dubium est qvin egregio prorsus munere rem literariam beaturi, & Historiæ Byzantinæ novam atqve insignem lucem allaturi sint viri præstantissimi, si locuples hoc atqve Imperatoriis auspi-

* In hac pag. 270. memoratur ex MSS. Bibl. Regiæ, post Harmenopoli promtuarium libris VIII. distinctum & pleraqve alia ad utrumqve jus Græcorum spectantia opuscula, *Officia Palatii & Ecclesiæ* ac sedes Patriarchæ CPol. subjectæ sub Leone Philosopho & Andronico Palæologo, & τάξις τῶν χειροτονιῶν per Demetrium Gemistum Protonotarium magnæ Ecclesiæ Diaconum, Inscriptiones Patriarchæ CPol ad Papam & cæteros Patriarchas, ArchiEpiscopos. Sed nihil hæc ad præsens opus.

† in Epistola ad Seckendorfium qvæ extat T. II. Collectionis Madero Schmidianæ de Bibliothecis pag. 310. seq.

auſpiciis elucubratum opus ſtudio ac labore ſuo recenſitum atqve explicatum qvamprimum publicaverint.

XXV. ANSELMI BANDURII Conſpectus * Operum S. NICEPHORI Patriarchæ CPol., *qvorum pauca hactenus edita fuerunt, edendorum propediem duobus Tomis in fol. cum interpretatione Latina, notis atqve VIII. Diſſertationibus Criticis, Dogmaticis & Hiſtoricis.*

Erudito Lectori.

Inter Conſtantinopolitanos præſules, nullus ab ævo Chryſoſtomi fuit tot doctrinæ pietatisqve dotibus exornatus, qvot Nicephorus ille, qvi octavo ſæculo, omnes Iconoclaſtarum impetus excepit, ſcripta & molimina egregie repulit. Ejus opera a multis tentata, hactenusqve tamen in variis Bibliothecis latentia cum in lucem edere animus ſit, doctorum opem & conſilium expetere cogor; tum ut ſi qvid in Bibliothecis extet hoc in catalogo non expreſſum, ea de re me commonefacere non dedignentur; tum ut ſi uspiam pauca illa qvæ temporum injuria in manuſcriptis noſtris exciderunt, qvæqve ſuo loco notavimus, reperiantur, ea nobis ad publicum uſum commodare ne graventur.

Qvanti vero æſtimanda ſint iſthæc Opera, etſi res ipſa per ſe loqvatur, paucis tamen recenſere ne pigeat. Hic Iconomachorum omnes ſententiæ, impia dicta, & molitiones aperiuntur, & incredibili diligentia confutantur; qva in re nihil perfectius hucusqve in lucem prolatum eſt. Hic bene multa ad Hiſtoriam pertinentia, & ab Hiſtoricis intacta, narrantur; ac ubiqve abſoluta & varia in rebus cum eccleſiaſticis tum profanis Nicephori eruditio deprehenditur. Conſtantini Copronymi, qvem Mamonam ubiqve nuncupat, auſus in temeranda religione varii, doli, fraudesqve, furor in Chriſtianos, machinationes contra piam fidem, admixtis ſubinde rerum geſtarum monumentis recenſentur, ejusdemqve impia doctrina pro virili refellitur. Hic Euſebii Cæſarienſis dogmata, ut impia & à Chriſtianæ fidei ſinceritate aliena, confutantur: nam inter Græcorum præſtantiſſimos Euſebius ut Arianus & hæreticus (nec fortaſſe injuria) ſemper ** habitus eſt: in his vero qvæ Euſebium ſpectant multa habentur hacte-

* Promiſſus à me hoc ipſo capite pag. 296.

** Vide tamen qvæ pro excuſando Euſebio ſupra pag. 32.

hactenus inedita & ignota, qvæ ad illorum temporum historiam apprime conducant. *Epiphanidis* item cujusdam, cujus nec ætas, nec nomen ita comperta sunt, sententia adfertur, ac utpote impia & lethifera profligatur. Qvodqve, meo qvidem judicio, præstantissimum est, multa nova & inobservata de Synodo secunda Nicæna profert; iis longe sinceriora qvæ jam in collectione Synodorum comparent; utpote qvæ ab oculato teste, qvi rebus etiam interfuerit, tradantur. Multa item sanctorum Patrum vel fragmenta, vel etiam opuscula pene integra nondum edita, hic passim inserta nec sine voluptate reperias; In his *Macarii Magnetis* vix noti scriptoris, qvi teste Nicephoro primis Ecclesiæ sæculis floruit, pretiosa ἀποσπασμάτια qvam plurima, qvibus alia ejusdem scriptoris fragmenta ad doctrinam Ecclesiasticam perqvam utilia, à doctissimo & humanissimo *Joanne Boivinio* accepta, adjunximus. Nec sine examine ille & perqvisitione, Patrum opera in medium adfert, sed sicubi opus περὶ γνησιότητος vel νοθείας accurate & sagaciter edisserit. Non immerito igitur vir tantus passim à scriptoribus cum æqvalibus, tum subseqventis ævi, à doctrina, à religione, à disciplinarum omnium scientia, laudatur: in his primas tenent Ignatius ejus vitæ scriptor, Theodorus Studita Photius in Bibliotheca & alii, qvorum testimonia initio operum ejusdem Nicephori adferemus. Etsi vero nunc primum Nicephori opera isthæc in lucem prodeant, non defuerunt qvi antehac ea publicare voluerint. Inter eos *Combefisius* vir de re literaria optime meritus, ut videre est in Præfatione ad vitam Nicephori. At sive aliis distentus negotiis, sive morte præoccupatus; aliis rem dimisit; cujus promissa si expleamus, nos pergratum literatis omnibus facturos confidimus. His dissertationes criticas, dogmaticas, historicas ad operis elucidationem, ut in laterculo videre licet, adjiciemus.

Prodeunt autem isthæc ex codicibus Regiis 1826. 1989. 2378. exqve Colbertino 364. * Hisce porro ineditis operibus, alia omnia subjungemus, qvæ publici juris sunt, qvæqve ordine digesta in fine seqventis laterculi reperies. Hæc omnia vero duobus in folio Tomis complectemur: nisi fortasse ampliorem segetem ex Vaticana Bibliotheca eruere liceat, ubi jam omnia studiosis patent beneficio summi Pontificis CLEMENTIS XI. qvi ad bonum Reipublicæ cum

* Addendus Codex Bibl. Coislinianæ de qvo celeberrimus Montfauconus p. 143.

Ecclesiasticæ tum literariæ natus, & ad fastigii culmen evectus est, literis & ipse Græcis omniqve doctrinæ genere apprime excultus.

Neqve silentio mittere licet cui hoc otium & hanc literarum colendarum facultatem, debeamus. Is est COSMUS III. Magnus Hetruriæ Dux, cujus Regia Celsitudo & nos & studia nostra fovere numqvam desistit, & progenitorum suorum qvorum opera Musas jamdiu exulantes in orbem reduces videmus, vestigiis insistens, literarum cultui & profectui animo semper Regio advigilat. Hujus magnificentiæ, si qvid ad studiosorum usum opportune dabitur, totum sive à nobis ab iis qvibus ex tenuitate nostra qvidpiam utilitatis & fructus obvenerit, acceptum referatur. Hujus item beneficio alia nos literarum monumenta in lucem emittere per otium paramus: in qvibus *Theodori* Mopsuesteni Commentaria in duodecim Prophetas: *Philonis* Carpathii in Cantica genuina Commentaria; *Hesychii* in Psalmos: qvæ omnia ex Bibliothecis eruimus; & alia qvoqve, si votis nostris faverit DEus.

Nos item multum debere profitemur V. C. *Clementi*, Bibliothecæ Regiæ custodi, qvi nobis hujusce vere Regiæ supellectilis ad nutum copiam fecit: nec minus Cl. *Boivinio* alteri custodi, qvi catalogum operum S. Nicephori ab se accuratissime concinnatum nobis perhumaniter obtulit, unde prospectum nostrum, & ex ipsis codicibus, adornavimus.

Neqve tacendus R. P. *Michaël Leqvien* ex Familia Dominicanorum, vir eruditus & officio plenus, cujus item opera & consilio freqventer usi sumus. Sed nihil pro meritis unqvam dicere possim de doctissimo viro nobisqve summa necessitudine conjuncto R. P. D. *Bernardo de Montfaucon*, studiorum nostrorum fautori, cujus opera, consilio, exemplo ad hæc ac pleraqve alia capessanda animum adpulimus, cujus consilio Gallicum iter suscepimus & Græcarum Musarum, qvas à puero colueramus, studio, nos totos addiximus. Hi nobis aggrediendi operis auctores fuere. Jam vero superest ut eruditorum consiliorum judicumqve expectemus.

Parisiis in Monasterio sancti Germani à Pratis IV. Kal. Junii M. DCCV.

Elen-

Elenchus Operum S. NICEPHORI Patriarchæ CPol.

Edita asteriscis notantur, locusque in margine indicatur.

TOMUS I.

Præliminaria Interpretis.

PRÆFATIO generalis.
Præfatio de iis qvæ hoc volumine continentur.
Dissertatio de Nicephoris, eorumqve scriptis.
Vita * sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani, descripta ab Ignatio Diacono ejus discipulo.
Oratio Theophanis presbyteri habita in translatione ejus reliqviarum.
Chronica Synopsis sancti Nicephori Patriarchæ CP. Acta ac scripta ordine annorum digerens; ex ejusdem Nicephori vita, ex epistolis sancti Theodori Studitæ, aliorumqve Authorum monumentis.
Veterum testimonia de sancto Nicephoro Patriarcha. CP.
Sancti NiCFPHORI *Patriarchæ Constantinopolitani, pro irreprehensibili, & pura Christianorum fide* Capita LXXXIII.
Hæc Capitum distinctio sumpta est ex codice Colbertino antiqvissimo: Capitum autem argumenta toto opere perlecto restituta sunt.
I. PROOEMIUM. Suum esse cuilibet rei tempus, juxta Salomonem: Fidei autem defendendæ tempus nunc adesse.
II. Melius facturos homines, si omissis inutilibus qvæstionibus futurum judicium, vitamqve æternam meditentur.
III. De fidei progressu à prima usqve origine: ut variè pro variis temporibus divina Providentia hominum saluti consuluerit: de lege veteri: de salute humani generis per CHristum reparata. Theologiam à sanctis Doctoribus abundè esse hactenus explicatam.
IV. De perversis Iconomachorum opinionibus: eas à synodis jam pri-

* Exstat Græce in Actis Sanctor. T. 2. Martii p. 704. & Latine p. 294.

pridem esse damnatas : easdem nunc in perniciem Ecclesiæ reviviscere.

V. Iconomachorum vitia : eos gulæ præsertim ac ventri deditos esse.

VI. Continuatio invectivæ in Iconomachos : eorum plerosqve Concilio Nicæno subscripsisse, deinde mutavisse sententiam : mox depositos, ac sacerdotio privatos turbas movisse.

VII. Ut Iconomachi lingva & manu in Ecclesiam ac res sacras grassati sint. Pathetica ac vehemens declamatio.

VIII. Iconomachi cum Judæis collati. CHristum per illos secundo ac tertio passum esse ; ejus nempe imaginibus violatis ac deformatis.

IX. Iidem collati cum ædificatoribus Turris Sennaar, item cum Janne & Mambre, cum Alexandro & Hymenæo, cum filiis Corè, ac denique cum senioribus Babyloniis, qvi Susannam calumniati sunt : adjunxisse sibi Iconomachos colluviem hominum vilissimorum. Qvam ob causam permiserit Deus Ecclesiam turbari & orthodoxos vexari ? Invectiva in corruptissimos sacerdotum mores.

X. Duplex Iconomachorum blasphemia : prima, Idololatras esse eos qvi imagines colunt : altera, corpus Christi incircumscriptum esse : primum errorem conari eos testimoniis sanctorum Patrum confirmare.

XI. Alterum, Arianorum ac Manichæorum testimoniis astruere.

XII. De Eusebio Cæsarienſi, deqve Ariana hæresi.

XIII. Testimonia sanctorum Patrum male intellecta, ac trunca ab Iconomachis usurpata.

XIV. Invectiva in eos à qvibus schisma denuo excitatum.

XV. De persecutione ab iisdem suscitata.

XVI. De his qvi metu amittendi bona vel dignitates, hæresin amplexi sunt. Iconomachorum mores. CHristi, Apostolorum, ac Prophetarum dicta, adversus eos prolata.

XVII. Crimina Orthodoxis objecta ab Iconomachis. De Synodo seu Pseudo-Synodo Copronymiana.

XVIII. Expositio fidei Orthodoxæ.
De DEO uno ac trino.

XIX. De CHristo.

XX. De

XX. De CHristo seu de incarnati Verbi mysterio fusius.

XXI. De duabus in CHristo naturis, ac de unione hypostatica.

XXII. Duas esse in CHristo voluntates, & operationes duas diversas.

XXIII. De adoratione duplici: De imaginum cultu: De objecto Idololatriæ crimine.

XXIV. Qvinam sint Idololatræ. Iconomachos DEI hostes esse. Dicta Prophetarum contra DEI hostes prolata.

XXV. Episcoporum ac Sacerdotum impietas per prosopopœiam amplificata. De secunda Nicæna Synodo.

XXVI. Argumentum contra Iconomachos petitum ex iis verbis qvæ in Liturgia recitabantur, ἀποστατήσας ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων, &c. Id est, *cum nos ab errore idololorum revocasset*, &c.

XXVII. In illa Iconomachorum verba, *Nisi nos Constantinus* (Copronymus scilicet) *ab Idolorum insano cultu liberasset, CHristus nullo modo salutem nobis afferre potuisset.* Iconomachos in ipsa sacrorum mysteriorum celebratione pugnantia & dicere & facere. De religionis Christianæ progressu ab ipsa usqve origine.

XXVIII. Si CHristus Ecclesiam suam ab Idolorum cultu liberare non valuit, qvæ sequantur inde absurda?

XXIX. Argumentatio in Sacerdotes Iconomachos, dicentes se Idololatras fuisse.

XXX. Duo esse Idololatrarum genera: item diversum esse Idolorum & imaginum cultum.

XXXI. Multos coli ab Idololatris deos, habitu ac figurâ varios; unum à Christianis: Sacrificiorum diversitas.

XXXII. Alia argumentatio Ironica contra Iconomachos, dicentes serviisse se Idolis.

XXXIII. Duplex criminatio ab Iconomachis excogitata; prima in ipsam CHristi imaginem; altera in Christianos: Judæis ac Græcis pejores esse Iconomachos.

Pars Altera hujus Apologetici, in qua probatur ex sacris Scripturis omnes gentes ab Idolorum cultu virtute CHristi liberatas esse, & Ecclesiam universam errare non posse.

XXXIV. An ea qvæ Iconomachi docent congruant cum sacris Scripturis, dictisqve Propheticis? Seqvuntur Prophetarum dicta, ordine Chronologico.

XXXV. Davidis verba, & ad ea obſervationes ſancti CP. Patriarchæ.

XXXVI. Verba Michææ, Oſeæ, & Habacuc; cum explicatione, & obſervationibus.

XXXVII. Verba Sophoniæ & Zachariæ cum explicatione, & obſervationibus.

XXXVIII. Chriſtianos ab Idolorum cultu longiſſime abeſſe: qvæ fuerit Martyrum, qvæ Aſcetarum & Anachoretarum fides

XXXIX. De Diis gentium ac fabuloſa Theologia. Superſtitioſum Idolorum cultum abolitum eſſe, ex qvo CHriſtus in mundum venit.

XL. Coli ab Orthodoxis CHriſtum: coli item ejus imaginem: ſcilicet Corpus CHriſti pingi potuiſſe, circumſcriptumqve & paſſibile fuiſſe.

XLI. Verba Malachiæ & Iſaiæ, cum explicationibus, & obſervationibus.

XLII. Obſervationes ad verba Iſaiæ.

XLIII. Iſaiæ verba, cum explicatione & obſervationibus.

XLIV. Alia Iſaiæ verba, cum obſervationibus & explicatione.

XLV. Verborum Iſaiæ explicatio. Alia ejusdem Prophetæ verba. Apoſtolorum Pauli, Joannis, & Petri dicta cum Propheticis congruentia.

XLVI. Iſaiæ verba cum explicatione & obſervationibus.

XLVII. Iſaiæ & Pauli Apoſtoli verba de purificata ac ſanctificata à CHriſto Eccleſia, & ejus cum CHriſto unione.

XLVIII. Excurſio in Iconomachos. Verba Prophetica, Iſaiæ ſcilicet.

XLIX. Falſum eſt qvod Iconomachi dicebant, averſum eſſe, ac alienatum à DEo populum ejus. *Refutatio per dilemma.*

L. Id agere Iconomachos, ut CHriſtum ſua & dignitate & virtute ſpolient. Iconomachorum verba cum Evangelicis collata.

LI. Eosdem & Patri injuriam facere & Spiritui ſancto. Jeremiæ verba cum explicatione & obſervationibus.

LII. Alia Jeremiæ verba cum explicatione & obſervationibus.

LIII. Qvam dulcia ſint DEI eloqvia ac promiſſa.

LIV. Ezechielis verba.

LV. Explicatio Prophetiæ præcedentis, & ad eam obſervata. Alia ejusdem Prophetæ verba cum explicatione & obſervationibus.

LVI.

LVI. Alia Ezechielis verba cum explicat. & obſervat.

LVII. Alia Ezechielis verba cum explicationibus & obſervationibus.

Numeri ſequentes à Cl. Boivinio reſtituti ſunt. Nam codex Colbertinus, ex qvo diſtinctio capitum ſumpta eſt, mutilus eſt hoc loco.

LVIII. De Daniele Propheta: ejus verba, cum explicatione & obſervationibus.

LIX. Epilogus, ſeu concluſio Propheticorum teſtimoniorum ſupra allatorum. Excurſio in Iconomachos.

LX. Ut ab Iconomachis templa ipſa profanata ſint, ac deformata: item ſacra veſtimenta ac vaſa.

LXI. Ne ipſis qvidem libris Evangelicis eos peperciſſe: qvid diſtent picturæ à ſcripturis, ſive hiſtoriæ pictæ ab iis qvæ ſcriptæ ſunt. De præſtantia & utilitate picturæ.

LXII. Iconomachos Evangelii contemptores eſſe, ac violatores.

LXIII. Eos & CHriſto & Sanctis bellum indixiſſe. *Proſopopœia.* Judæis pejores eſſe Iconomachos.

LXIV. Iconomachi imaginem CHriſti oderunt, ut panthera hominis effigiem. Qverimonia ſeu lamentatio ob profanationem templorum.

Apologetici tertia pars.

LXV. Qvas rationes habuiſſe ſe dicant Iconomachi deſtruendarum imaginum: Eæ rationes refelluntur.

LXVI. Utilitas imaginum. De lege Moſaica. De Gratia, qvæ CHriſto authore Legi ſucceſſit.

LXVII. Lex & Gratia inter ſe collatæ. Non poſſe ſimul ſtare Idololatriam & Gratiam.

LXVIII. Qvantum Gratia & Veritas Legi & figuris præſtent. De Sacerdotio CHriſti. De Sacrificiis ab eo inſtitutis. De tabernaculo ac cærimoniis.

LXIX. Tabernaculum vetus cum novo collatum. De mediatore ſeu miniſtro. De Pontifice, de candelabro, de menſa. De pane, de Sacrificio, de Arca ac propitiatorio.

Proœmium fuſioris diſputationis de Cherubinis.

LXX. De Cherubinis aureis ipſius Dei juſſu fabricatis, & arcæ impoſitis: veneranda fuiſſe ſimulacra illa, multis de cauſis.

LXXI. Pretioſa eſſe ac veneranda ea qvæ ad Deum peculiari aliqva rati-

ratione referuntur, & ad ejus gloriam pertinent. Imagines Cherubinorum cum imaginibus CHristi collatæ: Imaginum usum antiqvisimum esse, & ipsi Ecclesiæ coævum. Qvantum præstent sacra novæ Legis, veteris Testamenti sacris.

LXXII. De Templo Salomonico. De Templo post transmigrationem Babylonicam ædificato. Qvanta utriusqve gloria fuerit.

LXXIII. Illam Templi ac veterum sacrorum gloriam evanuisse, ex qvo Veritas umbræ succesit. Christianorum Templa cum Judæorum Templis collata.

LXXIV. Qvantum nova sacra veteribus præstent. Judæis templi instaurationem negligentibus indignatum esse Deum; qvanto magis Iconomachis templa evertentibus?

LXXV. Si CHristus carne assumpta homines nihil juvit, necesse esse ut vel nesciverit, vel noluerit, vel non potuerit.

LXXVI. Absurdum esse primum.

LXXVII. Item secundum, ac tertium.

LXXVIII. CHristum & sciviisse, & voluisse, & potuisse salvos nos facere.

LXXIX. De fide & incredulitate. Fidem Christianorum esse irreprehensibilem.

LXXX. Qvænam vere impura & immunda sint. Non esse repudiandas imagines ob incredulitatem ac dementiam Iconomachorum.

LXXXI. De Iconomachorum pertinacia ac duritie. Octingentos annos præteriisse, ex qvo imaginum cultus in Ecclesia vigeat.

LXXXII. Qvi per omne illud tempus vixerunt, an Idololatræ fuerint? qvam absurdum sit id dicere.

LXXXIII. Invectiva in Iconomachos. Operis totius epilogus.

Præliminaria Interpretis.

APpendix ad librum superiorem, sive selectæ sententiæ, ac fidei regulæ, ex sacris Scripturis & ex libris sanctorum Patrum excerptæ.

Præfixum est Proœmium, in qvo de Iconomachorum temeritate circa ea qvæ sunt fidei; de fugiendis vanis qvæstionibus; de fidei præstantia, &c.

Testimonia Scripturarum ac sanctorum Patrum, videlicet

Ex

Ἐκ τ̃ κατὰ Ἰωάννην ἁγίᾳ εὐαγγελίᾳ.
Τ̃ αὐτ̃.
Τ̃ ἁγίᾳ ἀποστόλᾳ Παύλᾳ ἐκ τ̃ πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολ̃ς.
Τ̃ αὐτ̃ ἐκ τ̃ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολ̃ς.
Τοῦ ἁ τ̃ πρὸς Θεσσαλονικεῖς.
Τοῦ αὐτ̃ ἐκ τ̃ πρὸς Εβραίους ἐπιστολ̃ς τ̃ τῶν ἀπειθούντων.
Τοῦ αὐτ̃ ἐκ τ̃ πρὸς Εβραίους ἐπιστολ̃ς.
Ησαΐᾳ προφήτου. Ἀμβακοὺμ προφήτ. Ἐκ τῶν Σολομῶντ παροιμιῶν.
Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τ̃ Χρυσοστόμου ἐκ τ̃ εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν λόγου.
Τοῦ αὐτ̃ ἐκ τ̃ ἑρμηνείας τ̃ πρὸς Ρωμαίους.
Τ̃ ἁγίᾳ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας τ̃ εἰς τὸ αὐτὸ ῥητὸν ἑρμηνείας.
Τ̃ αὐτ̃ ἐκ τ̃ β΄. βιβλίου τῶν πρὸς Ἑρμείαν Διαλόγων.
Τ̃ ἁγίᾳ Ἰωάννου τ̃ Χρυσοστόμου ἐκ τ̃ πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολ̃ς ἑρμηνείας.
Τ̃ αὐτ̃ ἐκ τ̃ πρὸς Θεσσαλονικεῖς α. ἐπιστολ̃ς ἑρμηνείας.
Τ̃ αὐτ̃ ἐκ τ̃ πρὸς Εβραίους ἑρμηνείας, εἰς τὸ, πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, καὶ τὰ ἑξ̃ς.
Τ̃ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἐκ τ̃ εἰς τὸν ριε΄. ψαλμὸν ἑρμηνείας.
Τ̃ αὐτ̃ ἐκ τῶν καθ' Ευνομίου, ἐν οἷς καὶ πόθεν ἡ ἀπιστία γέγονεν, δεικνύει.
Τ̃ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τ̃ Θεολόγου ἐκ τ̃ εἰς βάπτισμα λόγου.
Τ̃ ἐν ἁγίοις Γρηγορίου ἐπισκόπου Νύσσης ἐκ τῶν εἰς τὴν τ̃ ἀνθρώπου κατασκευήν. Κεφ. κγ΄.
Τ̃ αὐτ̃ κεφ. κδ΄.
Τ̃ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου ἐπισκόπου Ἀθηνῶν ἐκ τ̃ περὶ τῶν θείων ὀνομάτων λόγου δ΄. κεφ. κδ΄.
Τ̃ ἁγίᾳ Ἀθανασίου ἐκ τ̃ λόγου τ̃ κατὰ τῶν Φρονούντων τὰ Σαμοσατέως, καὶ περὶ πίστεως, ὅτι εἷς ὁ Χριστός.

Dissertatio de Constantini Copronymi, qui à Nicephoro Mamonas *est appellatus, vita, moribus, doctrina, ac scriptis.*

ANtirrheticus liber, seu refutatio ineptiarum, qvas irreligiosus Mamonas contra salutarem Dei Verbi incarnationem indocte & impie effutivit, Capitibus L.

I. Proœmium. Duplex crimen Orthodoxis objectum esse ab Iconomachis: primum qvod Idolis servirent: alterum qvod CHristi

Corpus, tanqvam circumſcriptum, pingerent. De primo actum ſupra: de ſecundo, actum iri in hoc & ſeqventibus Antirrheticis.

II. Invectiva in Iconomachos.

III. Eos idem cum Manete ſentire.

IV. Item cum Ario.

V. Renovari ab iis varias hæreſes.

VI. Generalia concilia nihili ab iisdem facta.

VII. Argumenta eorum futilia eſſe, ac vix refutatione digna, confundi autem ab iis illas voces, ἀγραπτον, & ἀπερίγραπτον.

VIII. De libro Dogmatico, cujus author Mamonas, qvo ordine, qva methodo ſit ſcriptus.

IX. Proœmium illius libri, ut Mamonas ſimulata pietate benevolentiam captet.

X. Ad illa Mamonæ verba: *Sancta Dei & Catholica noſtra Eccleſia*; eandem Eccleſiam ab illo & Catholicam vocari, & Idolicam ſeu Idolis addictam. De Mamonæ impietate & ſævitia.

XI. Ad illa Mamonæ verba; *Ita traditum confitetur*; traditionem Eccleſiaſticam ab eo agnoſci ſimul & repudiari.

XII. Ad illa ejusdem verba; *Non mutata Divinitate in carnem*, &c. incipere inde Mamonam ſeipſum prodere, de Incarnatione Verbi male ſentientem.

XIII. Ad illa ejusdem verba; *Etſi omnis imago derivata à prototypo aliquo noſcatur*: non cohærere hæc cum ſuperioribus. De malignitate Mamonæ, virus ſuum evomere præfeſtinantis.

XIV. Mamonas Orthodoxus ſe initio mentitus: deinde prodita erroris ſui turpitudine agnitus cum gracculo Æſopico, furtivis plumis nudato, comparatur.

XV. Ad illa Mamonæ verba; *Qvamvis item ejusdem cum effigiato naturæ*, &c. Non magis hæc ad rem eſſe, qvam ſuperiora. Confundi à Mamona imaginem arte factam, cum imagine naturali.

XVI. Si imago ejusdem ſit eſſentiæ ſeu naturæ cum re effigiata, qvot inde ſeqvantur abſurda?

XVII. Ad illa Mamonæ verba: *Ut totum ſervetur*, &c. Non eſſe imaginem id, qvod prototypo per omnia ſimile ſit, ac nihilo ab eo differat.

XVIII.

XVIII. Ne Logicæ qvidem artis cognitionem ullam Mamonæ esse. Eum per ignorantiam, imaginis notionem penitus evertere.

XIX. Ad illa Mamonæ verba ; *Quærimus à vobis quomodo fieri possit ut Dominus noster JEsus CHristus, (qui ex duabus naturis, corporea & incorporea, per unionem inconfusam persona una est) depingatur, hoc est, effigietur.* Solutio illius qvæstionis.

XX. Mamonam naturas in CHristo confundere ; licet inconfusas dicat ; CHristum, cum DEus simul & homo sit, simul esse & γραπτὸν & ἄγραπτον.

XXI. Ad illa Mamonæ verba ; *Quoniam & alteram naturam, incorpoream, carni unitam habet*, &c. Ex eo qvod naturæ in CHristo unitæ sint, non seqvi carnem esse incircumscriptam ; inconfusam enim esse unionem.

XXII. Si propter unionem hypostaticam duarum naturarum in CHristo, caro incircumscripta est, sicut ipsa Divinitas : pariter propter unionem naturalem trium personarum in DEo, Pater & Spiritus sanctus erunt geniti, sicut Filius.

XXIII. Ad illa Mamonæ verba ; *Quoniam post unionem illam inseparabilis res est*, &c. Eum qvi solius carnis imaginem pingit, non affingere carni propriam Personam, nec qvartam addere Trinitati.

XXIV. Mamonæ verba ; *Id est personam characterizans, ac statuens CHristum creaturam esse dumtaxat, nec Divinam naturam ei inesse :* Refutatio verborum. CHristum ipsum sudario divina vultus sui lineamenta impressisse. Iconomachos Judæorum æmulatores esse.

XXV. De Mysterio Incarnationis doctrina Orthodoxa. Contra eos qvi dicunt beatæ Virginis corpus incircumscriptum fuisse circa illud tempus qvo CHristus conceptus est. Dilemma.

XXVI. Aphthartodocetarum opinio, assumptam à CHristo carnem incorruptibilem dicentium. Si CHristi corpus incircumscriptum fuit, an illud a beata Virgine habuerit, an beatæ Virgini communicaverit?

XXVII. Qvi CHristum circumscriptum negat, is & hominem esse eum negat : qvi hominis corpus pingit, is corpus ab anima non dividit. De Copronymi imaginibus sculptis, pictisqve. Invectiva in eundem. Eum effigiem suam adorari voluisse.

XXVIII. Definitio archetypi. Definitio imaginis.

XXIX. Definitio Idoli.

XXX. Imago relationem habet ad archetypum, & ab eo differt essentia. Qui imagini illudit, eum & archetypo illudere.

XXXI. Etymologia vocis εἰκών, quæ imaginem significat. Imaginem CHristi aliud esse a Christo. Item differre hæc, simile esse & idem esse: Item aliud esse, & alius esse.

XXXII. Ad illa verba Mamonæ; *Ab unito Divino Verbo separat*, &c. Qui CHristum effigiat, is naturas dividit, mente dumtaxat, non actu, sive reipsa.

XXXIII. Ad illa Mamonæ verba; *Quod si non separetur, simul utique circumscribetur.* Verbum divinum cum natura sua sit incircumscriptum, non posse carne circumscripta simul circumscribi. De archetypo & imagine.

XXXIV. De Christolytis. Si Pictorum ars Divinitatem CHristi à carne separat, ipsa morte potentior sit necesse est. Excursio in Copronymum.

XXXV. Verbum Divinum nec violata carne injuriam passum esse, nec effigiata, circumscriptionem.

XXXVI. Quibus verbis Pictor Iconomachum alloqvuturus sit.

XXXVII. Verbum Divinum circumscripta carne non circumscribi, probatur per exempla, solaris radii; item orbis solaris descripti; item ferri candentis aqva tincti.

XXXVIII. Ad illa Mamonæ verba; *Impossibile enim est imaginem esse, quæ non declaret formam sive characterem prototypæ personæ*, &c. Mamonas CHristum personæ, formæ, & characteris expertem statuit. Duæ sunt in CHristo formæ. Testimonia sanctorum Pauli & Petri. De Eusebio parva sentiente.

XXXIX. Ad illa Mamonæ verba; *Fieri enim non potest ut in eo, qui ex duabus naturis in una persona constat*, &c. Si duæ sunt in CHristo naturæ, utraqve natura suas habet proprietates: si itaqve Divinitas incircumscripta sit, humanitas circumscripta.

XL. Mamonas, ut Apolinarius, videtur unam in CHristo naturam agnoscere.

XLI. Ad illa Mamonæ verba: *Sed aut Divinitas simul circumscribitur in imagine, quatenus CHristus ex duabus naturis personaunaest, aut*, &c. Verbum Divinum non modo carne circumscripta, non circumscri-

ſcribitur; ſed ne qvidem cum in carne eſſet, circumſcribebatur. Teſtimonia ex ſacris Scripturis. In DEo ſubſtantia nihil differt ab operatione.

XLII. Si CHriſtus compoſitus, neceſſe eſt etiam ut ſit circumſcriptus. Verbum Divinum, carne circumſcripta non circumſcribitur: probatur per exempla ſigilli aurei, & rotarum ignearum, qvæ cum Cherubinis pinguntur.

XLIII. Ad illa Mamonæ verba; *Dicit autem is, qui fecit illam imaginem, eam CHriſti imaginem eſſe*, &c. Qvi imaginem facit, eamqve CHriſti eſſe dicit, is CHriſti nomine diverſa ſignificari ſcit, ac cum duo ſint ſignificata, altero dumtaxat utitur.

XLIV. Cum ait Paulus, *nos autem prædicamus CHriſtum crucifixum*, non dicit, neqve opinatur crucifixum eſſe ipſum Verbum. Alia teſtimonia, ex qvibus patet nomen CHriſti de una ſæpe natura accipi.

XLV. Ad illa Mamonæ verba; *Et quomodo Dei & hominis nomen, Divinam naturam ſignificans & humanam*, &c. Qvæ dicuntur de CHriſto, ea non neceſſe eſt de utraqve natura accipi. In Evangelio CHriſtus modo homo, modo DEus vel filius DEI vocatur.

XLVI. Non eſſe meris verbis immorandum. Sæpe enim fieri vocum enallagen ſeu permutationem; ut cum dicitur, *Si videritis filium hominis aſcendentem illuc, ubi erat prius.*

XLVII. Per ἀντιδόσεως & οἰκειώσεως modum, fieri ut utraqve in CHriſto natura proprietates ſuas alteri communicet, ac ut Verbum adoptet ea qvæ ſunt carnis propria.

Teſtimonia ſanctorum Petri, Pauli, Cyrilli, Amphilochii, Gregorii Nyſſeni.

Item de CHriſti imaginibus.

XLVIII. Si de CHriſti Incarnatione recte ſentirent Iconomachi, non confunderent in CHriſto naturas, naturarumqve proprietates & operationes.

XLIX. De Divinis operationibus; non differe eas ab eſſentia. De operatione CHriſti, ſcilicet humana; eam eſſe finitam & circumſcriptam. De duplici CHriſti facultate, Divina & humana: duplicem item eſſe ejus voluntatem, nec tamen humanam Divinæ contrariam eſſe.

L. Duplex in CHristo cognitio: ut DEus, novit omnia etiam antequam homo natus esset: ut homo, quædam ignoravit. Testimonia ex Evangelio. Cætera quoque in CHristo duplicia sunt, propter duas naturas. Proinde nihil obstat quominus is in eadem persona circumscriptus sit & incircumscriptus.

Brevis Præfatio Interpretis in secundum Antirrheticum.

Antirrheticus II. Capitibus XX.

PRoœmium.

I. Ad illa Mamonæ verba; *Constituimus autem & de alio capite interrogare vos*, &c.

Invectiva in Mamonam. Eum & Ecclesiæ doctoribus & iis Principibus, qui ante illum juste ac piè imperarunt, sapientiorem se facere.

II. Ad illa Mamonæ verba: *Unus ille ex duobus in unam personam redactus*, &c. Eo ipso quod unam ex naturis non circumscriptam statuit, alteram imprudens ac nolens circumscriptam fatetur.

III. Ad illa Mamonæ verba; *Per Divinitatem suam cum præsciviſſet*, &c. Mamonam ita stupidum esse, ut non intelligat imaginem CHristi monimentum esse incarnationis. * Refutatio eorum quæ Mamonas docuit de corpore CHristi in sacramento Eucharistiæ. De Apologia qua utitur pro se Mamonas.

IV. Ad illa Mamonæ verba; *Quoniam si de uno hoc simulacro persuaserimus vobis rectè nos dicere*, &c. Quænam ea sint, quæ de sanctorum ac beatæ Virginis imaginibus dicturum se ille profitetur. Nolle eum beatam Virginem vocari Θεοτόκον, id est, DEI matrem, ejusque interceſſionem ab eo repudiari.

V. De veneratione sanctorum. Excursio in Mamonæ impietatem.

VI. De profanatis ab eo templis, ac sacris reliquiis.

VII. a) De angelis, eos incircumscriptos esse, sed non per omnia; eosdem pingi ac effigiari fas piumque esse.

VIII.

* *Insignis locus de Eucharistia, cujus mentionem facit Harduinus in tractatu de sacramento altaris.* Partem *autem interpretatus est Johannes Baptista Rousſel. Editus à Combefisio in manipulo Orig. rerumque Constantinopolit. p.* 221.

a) *Fragmentum de Angelis & Cherubinis, editum à Combefisio, & assutum disputationi Nicephori cum Leone Arm. in Manip. Originum rerumque CP. pag.* 178.

VIII. b) De Cherubinis, qvos DEus ipse jussit effigiari.

IX. De Angelorum apparitionibus, aliisqve ejusmodi visionibus; Angeli qvamqvam formæ ac figuræ expertes, non semel Patriarchis ac Prophetis visi sunt.

X. De Angelis qvi mulieribus circa sepulchrum Christi apparuerunt; eos qvales visi sunt tales depictos esse. De honore Angelis debito. Per eos preces nostras DEO offerri.

XI. Ignorare Iconomachos qvid sit pictura, qvid circumscriptio, qvid γραπτὸς qvid περιγραπτὸς: hæc autem non confundenda.

XII. c) Qvid sit γραφὴ seu pictura, qvid περιγραφὴ, seu circumscriptio.

XIII. CHristum tribus modis circumscribi: non eadem esse γραπτὰ & περιγραπτὰ.

XIV. Enumeratio variarum rerum qvæ etsi circumscriptæ sunt, pingi tamen non possunt.

XV. Qvi virtutes pingunt, ii non pingunt propriè, sed fingunt. Iconomachorum stupor, idem esse statuentium γράφειν ac περιγράφειν, Alter sentire ipsum illum, cujus authoritate utuntur, & qvem verum esse Asterium contendunt.

XVI. Veri Asterii Testimonium. Nuspiam sancti Patres pro γράφειν dixere περιγράφειν, nec περιγραφὴ, aut περιγραφικὴ, aut ζωοπεριγράφος, pro γραφὴ seu γραφικὴ, seu ζωγραφῶ.

XVII. CHristus corpus habuit circumscriptum qvamdiu vixit: item cum ascendit in cœlos: cum cujusmodi corpore rursum venturus est judicatum vivos & mortuos.

XVIII. CHristus cum viveret, non aderat corpore in duobus simul locis: neqve etiam nunc cum in cœlo sit, eum nobis corporaliter adesse. Si fuit ἐνσώματος, id est, incarnatus, fuit etiam in loco, & circumscriptus.

XIX. Qvi CHristum negant circumscriptum fuisse, ii Docetarum errore implicantur. Docetarum opinio de CHristo crucifixo. CHristus cum effigiatur, non circumscribitur, sed pingitur, id qve non qvatenus DEus, sed qvatenus homo. Si incarnatus fuit, fuit etiam circumscriptus.

XX. Si

b) *Locus diversus ab eo quem Canisius edidit.* T. 2. edit. novæ Basnagianæ parte 2. p. 15.

c) *Totum hoc caput Latinè edidit Canisius Antiq. lect. tom. 4. pag.* 277. edit. primæ. In nova autem exstat T. 2. part. 2. p. 13.

XX. Si propter hypostasin, qvæ in CHristo una est, corpus CHristi esset incircumscriptum, esset ob eandem rationem & invisibile, & incomprehensibile, idemqve nec tangi posset, nec manducari. De corpore Christi in sacramento Eucharistiæ, verum illud corpus esse, non imaginem.

Præfatio Interpretis in tertium Antirrheticum.

Antirrheticus III. Capita continet LXXXIV.

Videtur hic Antirrheticus non eodem tempore editus qvo reliqvi; multa enim continet in superioribus jam exposita.

PRoœmium. Stulte Iconomachos qværere, unde traditum sit colendas esse imagines.

I. Qvemadmodum Iconomachi traditioni inhærentes Evangelicos libros, & crucem adorant; sic Orthodoxi traditionem secuti, imagines venerantur. In iis qvæ ad Deum pertinent non argumentandum, sed credendum.

II. De fide & incredulitate. Orthodoxi fidem colunt.

III. Usum pingendi ipsi Evangelii prædicationi coævum esse: picturam esse genus qvoddam scripturæ, erudiendis simplicibus idiotisqve necessarium.

IV. Picturæ utilitas, per qvam eorum qvæ Christus sive fecit sive passus est, memoria renovatur. Evangelicæ scripturæ, cum historicis rerum Evangelicarum picturis collatæ.

V. Sermones ipsi nihil aliud sunt nisi rerum imagines; sermonibus lucem vimqve addunt picturæ. De veteribus libris in qvibus adjunctæ erant sermonibus imagines. Historicæ picturæ idem valent ac historici sermones, major oculorum qvam aurium fides. Evangelica historia imaginibus expressa nihil aliud est qvam ipsum Evangelium.

VI. * De statua ærea qvam CHristo posuit mulier sanguinis fluxu liberata. Qvid de ea re dicat Asterius, in illius mulieris encomio. Iconomachos non Christianis, sed Judæis anumerandos.

VII. De traditione non scripta. CHristus suas leges non scripsit, sed animis insculptas esse voluit. Testimonium Lucæ Evangelistæ. Mul-

* *Editum á Combefisio in Auct. nobo Bibliothecæ P. P. Græc. Tom. primo, pag. 278.*

Multa in Ecclesiis observantur, qvæ usu ac traditione, non Scriptura nituntur. Enumeratio variarum traditionum.

VIII. De lege & consuetudine. Traditio, id est usus, ipsis grammaticis venerabilis est. De traditione varia testimonia, ex Evangelio, ex Epistolis Pauli, ex Chrysostomo, ex Basilio magno, ex Epiphanii scripto περὶ τῶν προσφερομένων ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων. Idem valere legem & consuetudinem.

IX. Contra eos qvi dicunt: *Quænam lex jubet imaginem CHristi adorare?*

X. * De varia adoratione.

XI. De Cæsaris imagine.

XII. De eo qvod Imperatorum ipsæ imagines venerabiles sint.

XIII. Ipsis Judæis dementiores esse impios Iconomachos, qvi imperium CHristi excusserint.

XIV. Eosdem Persis amentiores esse, & Herode contumaciores.

XV. Exemplum de adorantibus & conspuentibus imaginem CHristi.

XVI. Historia de sancta Maria Ægyptia.

XVII. Historia de imagine Polemonis.

XVIII. Verba sancti Basilii.

XIX. Filius seu Verbum, imago Patris dicitur secundum hypostasin minime dissimilem.

XX. Etiam imago sensibilis, similitudinem cum forma CHristi retinet.

XXI. Qvid sit imago, & secundum qvid εἰκὼν dicta sit? Divisio.

XXII. Artificialem imaginem, ratione speciei & formæ, cognominem esse prototypo.

XXIII. De imagine, verba sancti Gregorii Theologi.

XXIV. Verba sancti Cyrilli.

XXV. Verba sancti Dionysii.

XXVI. Verba Clementis Alexandrini, ex tractatu de Pascha.

XXVII. Etiam Samuelem Prophetam CHristi imaginem fuisse.

XXVIII. De Græcorum detestandis superstitionibus.

XXIX. Ipsa simplicia & compositione carentia mystice effingi: proinde CHristum cum sit persona composita, composite ac materialiter effingi posse.

* *Editum Bibl. P. P. Græcolat. Tom. I. p. 2. pag. 729.*

XXX. Sancti Patres & sacræ Synodi, imaginibus ornari templa dictis factisqve curaverunt.

XXXI. Filium dici imaginem Patris cum hypostasim habeat natura nil discrepantem. Nos autem filios Dei dici adoptione & gratia, eam similitudinem habentes cum eo qvi natura & potestate Filius est, qvam habent imagines cum prototypis.

XXXII. Seipsos fraudant impii Iconomachi adoptione, qva per sacrum Baptisma contigit eos adoptari.

XXXIII. Tollentes CHristi passionem, crucem ipsam simul tollunt.

XXXIV. Qvomodo sanctificantis CHristi figuram impii respuunt; sanctificatæ autem crucis figuram colunt.

XXXV. * Syllogismi decem; qvanto pretiosior CHristus propria cruce, tanto imaginem CHristi pretiosiorem esse imagine ipsius Crucis.

XXXVI. Pretiosa ipsa ligna conculcari ab iis, confringiqve ex auro & argento efficta phylacteria.

XXXVII. Contra eos qvi vetant sacris vestibus intexi imagines.

XXXVIII. Contra eos qvi dicunt, CHristum post resurrectionem non circumscribi.

XXXIX. Contra eos qvi dicunt, Si id qvod mortale ac corruptibile erat mutatum est, qvidni & illud qvod erat circumscriptum?

XL. Qvid significet illud, Non facies similitudinem ullius rei, &c.

XLI. Contra eos qvi dicunt, Qvanam lege jubetur similitudinem DEI fieri?

XLII. De Abgaro & imagine CHristi non manufacta.

XLIII. De Persarum Rege, qvi misso pictore, CHristi in Urbe Bethlehem nati & sanctæ Virginis Matris imaginem videre voluit.

XLIV. A Manichæis & ab Arianis imagines aboleri.

XLV. De iis qvi avium & bestiarum imagines sacris vestibus intextas imaginibus CHristi ac sanctorum æqviparant.

XLVI. De iis qvi demonstrationem petunt, qva confirmetur imagines adorandas esse. Exemplum solis: item maris ac fluvii.

XLVII. Demonstratio qva ostenditur, Christianos speciem & appellationem CHristi retinere, per derivationem, id est, à CHristo, tamqvam à fonte, derivatam.

XLVIII. Exemplum: duo filii unius Patris.

XLIX. Qvid

* *Canisius Antiq. Lect. Tom. 4. pag. 259. T. 2. edit. novæ parte 2. p. 7.*

XLIX. Qvid possint dicere adversarii de sanctissima Vingine DEI Matre, ac de sanctis? numqvid etiam hi ex divinitate & humanitate constant?

L. Et olim in corporibus; & nunc in imaginibus cum CHristo persecutionem pati ac decertare sanctos Martyres.

LI. De certaminibus sanctorum Martyrum.

LII. Eos, & cum viverent, Martyres fuisse, & imaginibus Martyres etiamnum esse.

LIII. Iconomachi sanctorum intercessiones spernunt, & veneranda eorum templa evertunt.

LIV. Templa & imagines Sanctorum idem cum illis nomen & gratiam æqve habere.

LV. Qvi hæc faciunt, eos Marcionis ac Manetis impietate laborare.

LVI. Renuntiasse prorsus Christianæ fidei, & ab ea alienatos esse impios Iconomachos.

LVII. Imaginibus res veras indicari, itaqve Iconomachos CHristi ac Sanctorum memoriam abolere.

LVIII. Qvid sit illud, *Faciamus hominem ad similitudinem nostram.*

LIX. Nostri Sacerdotes cœlestium ordinum & hierarchiarum similitudinem exprimunt.

LX. Qvare Filius, idemqve Verbum tamqvam imago Patris honoratur, Filii autem imago propter Filium ludibrio habetur.

LXI. CHristi ac Sanctorum insignia prorsus ab Iconomachis contempta esse.

LXII. Qvinam sint & cujus disciplinæ impii Iconomachi?

LXIII. Qvinam sint qvorum DEus venter est

LXIV. De illis, qvi beatum prædicant impium Mamonam Constantinum.

LXV. De calamitatibus & mortiferis cladibus, qvæ illius tempore infinitæ acciderunt.

LXVI. Cœli astra, non ferentia injuriam CHristo factam, decidisse è cœlo, sicut passionis tempore.

LXVII. De fame, de rebellionibus contra Mamonam, de gentium incursionibus ac prædationibus.

LXVIII. Piæ Imperatricis Irenes opera compressam esse Hæresim.

LXIX. Errones illos vagos, qværentes sibi religionem, invenisse Manichæorum superstitionem.

LXX. * De illis, qvi dicunt longævum ideo fuisse Mamonam, qvod in DEum contumeliosus fuisset.

LXXI. Mamonam, cum moreretur, gehennæ designatæ limina agnovisse.

LXXII. De bellicis ejus expeditionibus.

LXXIII. Impios & atheos Imperatores, longævos ac fortunatos vixisse.

LXXIV. De Regibus Israel ac Juda.

LXXV. De crudelitate Mamonæ.

LXXVI. Qvomodo passionem CHristi & sanctorum certamina cavillabatur.

LXXVII. Qvomodo venerandum & Apostolicum habitum exuere cogebat Monachos, eosqve ἀμνημονέυτους vocabat.

LXXVIII. De fidelium Imperatorum præclare gestis, ac moderatione.

LXXIX. Narratio de Imperatore Theodosio Magno, & de Monacho, qvi baculo & sudario cervice sua detracto miraculum patravit.

LXXX. Monachos à Mamona mulieribus copulatos esse.

LXXXI. De piis Imperatoribus, qvorum vita & prospera fuit, & longa.

LXXXII. Ab ipsa usqve CHristi ætate Ecclesiam institutam ac dogmata sua illæsa retinuisse, usqve ad tempora Mamonæ apostatæ.

LXXXIII. Non esse Imperatorium sed Judaicum scelus hæresim Iconomachorum.

LXXXIV. Ortam ex Judæis ac Saracenis hanc impietatem Leoni & Constantino irreligiosis Principibus adhæsisse.

Appendix ad libros superiores, seu LXXV. testimonia Sanctorum Patrum circa Quæstionem, utrum CHristus circumscriptus fuerit, necne. Præfixum est Proœmium, Testimonia videlicet.

Χρήσεις αἱ περιγραπτὸν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον κηρύσσουσαι τὸν Χριστόν.

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ἐκ τῶν κατὰ Δοκητῶν πρὸς Ερμείαν διαλόγων.

Τῶν ἐν ἁγίοις Ἀθανασίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, κατὰ τῶν τὰ τοῦ Σαμοσατέως φρονούντων, περὶ πίστεως, ὅτι εἷς ὁ Χριστός.

Τῶν ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἐκ τῆς πρὸς Κληδόνιον πρώτης ἐπιστολῆς.

Τῶν

* *Editum à Petavio cum Breviario Historico ejusdem Nicephori.*

Τῦ αὐτῦ ἐκ τ εἰς τὰ φῶτα λόγου.
Τῦ αὐτῦ, ἐκ τ εἰς τὸ πάσχα λόγου.
Σχόλιον τῦ ἐν ἁγίοις Μαξίμυ εἰς τὸ προκείμενον ῥητόν.
Τῦ αὐτῦ, ἐκ τ πρὸς Ιωάννην τὸν Κυβικυλάριον δογματικῆς ἐπιστολῆς.
Τῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίυ Νύσσης, ἐκ τῦ καθηχητικῦ.
Τῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀμφιλοχίου ἐπισκόπυ Ικονίυ, ἐκ τ πρὸς Σέλευκον ἐπιστολῆς.
Τῦ αὐτῦ, ἐκ τ αὐτῆς ἐπιστολῆς.
Τῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Μεθοδίυ ἐπισκόπου Μύρων τ Λυκίας, εἰς τὴν ἡμέραν τ ὑπαπαντῆς.
Τῦ ἁγίου Ιππολύτυ τῦ ἐπισκόπυ Πόρτυ καὶ μάρτυρος, ἐκ τῦ κζ Βήρωνος καὶ Ηλικίωνος τῶν αἱρετικῶν λόγυ.
Τῦ αὐτῦ, ἐκ τῦ αὐτῦ λόγου.
Τῦ μακαριου Λεοντίυ, ἐκ τῦ κατὰ Νεστορίυ καὶ Εὐτυχῆ λόγου.
Θεοδότυ ἐπισκόπυ Ἀγκύρας, ἐκ τῦ εἰς τὴν Θεοτόκον, καὶ τὸν Συμεῶνα λόγυ.
Τῦ ἁγίυ Σωφρονίυ ἐπισκόπυ Ιεροσολύμων, ἐκ τ πρὸς Ονώριον τὸν Ρώμης δογματικῆς ἐπιστολῆς.
Ἀναστασίυ ἐπισκόπυ Ἀντιοχείας, ἐκ τῶν ὁρων.
Εὐσταθίυ ἐπισκόπυ Ἀντιοχείας, ἐκ τῦ περὶ σηλογραφίας λόγυ, ἔνθα περὶ τῦ νομοθέτυ Μωσέως τὸν λόγον ποιεῖται.
Κλήμεντος πρεσβυτέρυ Ἀλεξανδρείας, ἐκ τῦ λόγυ, τῦ κζ Ιουδαϊζόντων.
Ἐκ τῶν Πολυχρονίυ ἐπισκόπυ Ἀπαμείας εἰς τὸν προφήτην Δανιὴλ ὑπομνημάτων, τόμυ δευτέρυ.

Χρήσεις αἱ τέλειον ἄνθρωπον ὥσπερ καὶ τέλειον Θεὸν κηρύξασαι τὸν Χριστόν.

Ἐκ τῦ ὄρυς τ ἐν Χαλκηδόνι συνόδυ.
Τῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίυ, ἐκ τῦ κζ Ἀπολιναρίου λόγυ.
Τῦ αὐτῦ, ἐκ τῦ αὐτῦ λόγυ.
Τῦ αὐτῦ, ἐκ τῦ περὶ τῆς σωτηριώδους ἐπιφανείας τῦ Χριστῦ λόγυ.
Τῦ ἁγίυ Βασιλείυ, ἐκ τῆς πρὸς τὸν Σωζοπόλεως ἐπιστολῆς.
Τῦ αὐτῦ, ἐκ τῦ περὶ νηστείας λόγου.
Τῦ Θεολόγυ, ἐκ τῦ εἰς τὸ βάπτισμα λόγυ.
Τῦ αὐτῦ, ἐκ τῦ πρὸς Τιτῦ λόγυ β.
Τῦ ἁγίυ Διονυσίυ, ἐκ τῶν περὶ θείων ὀνομάτων.

Τῦ ἁγίυ Ἰωάννυ τ̃ Χρυσοσόμυ, ἐκ τ̃ πρὸς Καισάριον μοναχὸν ἐπιστολῆς, μ̃ τὴν β'. αὐτ̃ ἐξορίαν.
Τῦ ἁγίυ ἱερομάρτυρ̃ Ἰγναλίυ, ἐκ τ̃ πρὸς Φιλιππησίυς ἐπιστολῆς.
Τῦ ἁγίυ Ἐπιφανίυ ἐπισκόπυ Κύπρυ, ἐκ τ̃ Ἀγκυρωτ̃.
Τῦ αὐτ̃, ἐκ τ̃ βίβλυ τ̃ κ̃ Ὠριγένους λόγυ.
Τῦ ἁγίου Ἰυλίου ἐπισκόπου Ρώμης.
Τῦ ἐν ἁγίοις Πρόκλου ἐπισκόπου Κωνσταντινυπόλεως, εἰς τὸ, παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν.
Τῦ ἐν ἁγίοις Ἀμβροσίυ ἐπισκόπου Μεδιολάνων, ἐκ τῶν πρὸς Γρατιανὸν τὸν βασιλέα.
Τῦ αὐτ̃, ἐκ τ̃ πίστεως περὶ τ̃ θείας οἰκονομίας.
Ἀμφιλοχίου ἐπισκόπου Ἰκονίου, ἐκ τ̃ πρὸς Σέλευκον, ἐπιστολῆς.
Τῦ ἁγίου Ἰσυχίνου Φιλοσόφου καὶ μάρτυρ̃, ἐκ τ̃ ιζ'. κεφαλαίου τ̃ περὶ τ̃ ἁγίας τριάδ̃ συντάγματ̃.
Τῦ ἁγίυ Κυριακ̃ ἐπισκόπου Πάφου καὶ ὁμολογητ̃, ἐκ τ̃ εἰς τὰ Θεοφάνια λόγου, εἷς ἦ καὶ στ̃ τῶν ἐν Νικαίᾳ.
Τῦ ἁγίου Γελασίου ἐπισκόπου Καισαρείας τ̃ Παλαιστίνης καὶ ὁμολογητ̃. εἷς ἦ στ̃ τῶν ρν'. ἐκ τ̃ ἑρμηνείας τ̃ συμβόλου.
Τῦ μεγάλου Φλαβιανυ̃ ἐπισκόπου Ἀντιοχείας, εἰς τὴν ἀνάληψιν.
Λεοντίυ ἐπισκόπου Ρώμης, ἐκ τ̃ πρὸς Φλαβιανὸν τόμου.
Θεοδότυ ἐπισκόπυ Ἀντιοχείας, ἐκ τῶν πρὸς Ἡρακλείδην κ̃ Συυσιαστ̃ῶν.
Τῦ ὁσίυ Ἐφραὶμ τ̃ Σύρου, ἐκ τ̃ εἰς Ἰὸν μαργαρίτην.
Τῦ ὁσίυ Ἰσιδώρου τ̃ Πηλυσιώτου, ἐκ τ̃ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῆς.
Τῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἐκ τ̃ Δωδεκατόμου συντάγματ̃, ὅτι εἷς ὁ Χριστός.
Τοῦ αὐτ̃, ἐκ τ̃ πρώτου τόμου τῶν περὶ τ̃ ἁγίας τριάδ̃.
Τοῦ αὐτ̃ ἐκ τῆς πρὸς τὸν μακάριον Σάκενσον ἐπίσκοπον Διοκαισαρέων ἐπιστολῆς, τῶν κ̃ τὴν Ἰσαυρίας ἐπαρχίαν.
Τῦ αὐτ̃, κ̃ τί εἴρηται ἄνθρωπ̃ ὁ τ̃ Θετ̃ λόγ̃.
Τῦ αὐτ̃, πῶς δεῖ νοεῖν τὸ, ὁ λόγ̃ σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. κ̃ ἵνα τρόπον ἀποτέλεσμα, Θεὸς ὢν ὁ λόγ̃. καὶ πῶς ἴδιον αὐτ̃ τὸ σῶμα λέγεται.
Τῦ αὐτ̃, ἐκ τ̃ πρώτου λόγου τ̃ πρὸς Ἑρμείαν διαλόγου.
Τῦ αὐτ̃ ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Ἑβραίους.
Τῦ αὐτ̃ ἐκ τ̃ προσφωνητικ̃ πρὸς Ἀλεξανδρείας.
Τῦ αὐτ̃, ἐκ τ̃ κ̃ Συυσιαστ̃ῶν λόγου.
Τῦ αὐτ̃, ἐκ τῆς πρὸς Σούκενσον ἐπιστολῆς β'.

Τῦ

Τȣ̃ αὐτȣ̃, ἐκ τȣ̃ πρὸς Θεοδόσιον τὸν βασιλέα προσφωνητικȣ̃.
Τȣ̃ αὐτȣ̃ ἐκ τ̃ πρὸς Θεοδόσιον τὸν βασιλέα.
Τȣ̃ αὐτȣ̃ πρὸς Ιωάννην ἐπισκοπον Αντιοχείας.
Τȣ̃ αὐτȣ̃, ἐκ τȣ̃ κ̃τ Ματθαῖον ὑπομνήματος.

Χρήσεις αἱ περὶ τῶν μετὰ τὴν ἀνάστασιν τȣ̃ Χριστοῦ.

ΤΟΥ ἁγίȣ Γρηγορίȣ τȣ̃ Θεολόγȣ, ἐκ τȣ̃ περὶ υἱȣ̃ λόγȣ β'.
Τȣ̃ αὐτȣ̃, ἐκ τȣ̃ εἰς τὸ βάπτισμα λόγȣ.
Τȣ̃ αὐτȣ̃, ἐκ τ̃ πρὸς Κληδόνιον πρώτης ἐπιστολῆς.
Τȣ̃ ἁγίȣ Κυρίλλȣ, ἐκ τ̃ πρὸς Σȣ́κενσον πρώτης ἐπιστολῆς.
Τȣ̃ ἁγίȣ Γρηγορίȣ τȣ̃ Νύσσης, ἐκ τȣ̃ δευτέρȣ λόγȣ κ̃τ Εὐνομίȣ.
Αναστασίȣ Αντιοχείας, ἐκ τῶν πρὸς Σέργιον.
Τȣ̃ αὐτȣ̃, ἐκ τῶν αὐτῶν λόγων.
Τȣ̃ ἁγίȣ Ιȣστίνȣ Φιλοσόφȣ καὶ μαρτυρος, ἐκ τȣ̃ περὶ τριάδος. κεφ. ιζ'.
Θεοδότȣ Αγκύρας περὶ τȣ̃ αὐτȣ̃ σκοπȣ̃.

Αἱ λοιπαὶ ὑποτεταγμέναι χρήσεις εἰσὶν, αἱ τῷ εὐαγγελικῷ λόγῳ συνᾴδȣσιν· ὡς ἐψηλαφήθη ἡ θεία πλευρὰ καὶ τῶν ἥλων αἱ διατρήσεις, παρὰ τȣ̃ ἁγίȣ Θωμᾶ τȣ̃ Ἀποστόλȣ.

ΤΟΥ ἁγίȣ Αθανασίȣ, ἐκ τȣ̃ εἰς τὴν νέαν κυριακὴν λόγȣ.
Τȣ̃ ἁγίȣ Ιωάννȣ τȣ̃ Χρυσοστόμȣ, κ̃τ Αρειανῶν, καὶ εἰς Θῶμᾶν τὸν Ἀπόστολον. κεφ. ιϛ'.
Τȣ̃ ἁγίȣ Κυρίλλȣ, ἐκ τῶν πρὸς Ερμείαν διαλόγων.
Τȣ̃ αὐτȣ̃, ἐκ τῶν αὐτῶν τȣ̃ ἡ. λόγου.
Τȣ̃ ἁγίȣ Γρηγορίου τȣ̃ Νύσσης, ἐκ τ̃ τȣ̃ ἀνθρώπου κατασκευῆς. κεφ. κϛ'.
Πρόκλου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν γέννησιν τȣ̃ Χριστȣ̃.
Τȣ̃ ἁγίου Εφραὶμ ἐκ τȣ̃ περὶ ἀγάπης λόγȣ.
Ετι τȣ̃ ἁγίου Κυρίλλου, ἐκ τῶν σχολίων περὶ τȣ̃ ἄνθρακος.

Antirrheticus, seu confutatio eorum qvæ Eusebius & Epiphanides contra CHristi Salvatoris nostri Incarnationem inepte disseruerunt.

Hujus Antirrhetici duæ sunt partes, prima contra * Eusebium. Secunda contra Epiphanidem.

De vita, moribus, doctrina, ac scriptis Eusebii, Disquisitio.

Antirr-

* Latine in Canisii Antiquis Lect. T. 2. edit. novæ Basnagianæ part 2. p. 4 seq.

Antirrheticus contra impium Euſebium, Capitibus LXXVI.

PRoœmium.

I. Mamonam librorum adulteratorum ac ſpuriorum teſtimonia obſervaſſe.

II. Mamonam Apoſtolicorum, Evangelicorumqve dictorum oppugnatorem fuiſſe, & Chriſtianorum ſpe excidiſſe.

III. Ab ſceleſto & impoſtore Hebræo hæreticam rabiem ad Leonem & Conſtantinum Iſauros manaviſſe.

IV. Mamonam ſacrorum Templorum ac donariorum ornatum penitus deleviſſe.

V. Item multis contumeliis affectos Monachos & culeis inſutos in profundum mare demerſos eſſe.

VI. Mamonas falſo ſanctos Patres hæreſeos ſuæ teſtes producit.

VII. Magiſtros ſibi propoſuit Euſebium Arianum, & Epiphanidem Docetam hæreticum.

VIII. Euſebius Filium creaturam & miniſtrum Patris vocat.

IX. Refutatio epiſtolæ Euſebii ad Imperatricem Conſtantiam.

X. Confundi ab eo ſubſtantiales CHriſti formas, & earum proprietates.

XI. Unam formam veram agnoſcens, alteram monſtruoſam ac falſam ſtatuit.

XII. Ariani dicunt formam in CHriſto humanam non eſſe proprie naturam, ſed figuram ſimplicem, absqve hypoſtaſi.

XIII. Qvid ſit forma, & qvare dicatur forma, & qvot modis dicatur?

XIV. Qvomodo expreſſa formæ imago, ſecundum humanas proprietates effingatur.

XV. Eadem ſenſiſſe Euſebium, qvæ impii hæretici Valentinus, Marcio, Manes, & Arius.

XVI. Qvid ſit, in ſimilitudinem carnis peccati CHriſtum natum eſſe.

XVII. Euſebius Imperatrici innuit, non potuiſſe CHriſtum liberare nos ab Idolis.

XVIII. Euſebius commixtionem & alterationem formarum ſtatuit.

XIX. Ariani ſubſtantiam & hypoſtaſin idem eſſe ſtatuunt.

XX. CHri-

XX. CHristum in transfiguratione deificatum esse dicit Eusebius.
XXI. Eadem sentire Eusebium, qvæ Manes, Marcio, Marcianus, & Massaliani.
XXII. Mutatam & confusam esse humanam CHristi naturam cum Divina substantia opinatur Eusebius.
XXIII. Argumentum ex eo petitum, qvod Imperatores & Martyres jampridem per imaginem formæ cogniti sint.
XXIV. CHristum per speciem nostræ similem exprimi.
XXV. De Baptismate, & qvomodo vetus noster homo crucifixus sit.
XXVI. Transformatum CHristi corpus, jam & immortale evasisse dicit Eusebius.
XXVII Argumenta de mutatione & conversione.
XXVIII. Qvid sit in CHristo substantia, & ἐνυπόστατον.
XXIX. Non circumscripta humana forma, necesse esse passiones Divinitati tribuere.
XXX. De Arianorum opinione.
XXXI. De Docetarum errore.
XXXII. DEum Verbum ex sancta Virgine cum assumpto corpore humano prodiisse.
XXXIII. Contrariæ Sectæ hæreticos opinari deificatum esse in Jordane CHristum, ac Filium vocatum fuisse.
XXXIV. CHristum post resurrectionem visum esse hominibus non immutatum.
XXXV. Naturalia & essentialia non mutari. De prodigiis per Moysen editis.
XXXVI. De Divina Incarnatione.
XXXVII. Qvid sit naturæ novatio in divina Incarnatione.
XXXVIII. Ad primigeniam pulchritudinem rediisse humanam naturam.
XXXIX. Negari prorsus ab Eusebio CHristi Incarnationem.
XL. Aliam in DEO rationem spectari, aliam in Incarnatione.
XLI. Etiam nostra corpora post resurrectionem non immutari.
XLII. Contra opinionem Manetis.
XLIII. Qvomodo formam Eusebius substantiam vocet intellectualem qvalis est Angelorum.
XLIV. Eusebius & Ariani inanimatam CHristi carnem dicunt, eamqve utpote intellectualem non effigiari.
XLV. An Sacerdos Eusebius nominandus sit CHristi hostis?

XLVI. Contra eos qvi Divina CHristi Mysteria in Sacramento Eucharistiæ imaginem esse corporis dicunt.

XLVII. Contra eos qvi veros CHristianos Idololatras vocant. (catur.

XLVIII. Qvid sit Idolum, & qvatenus Idolum dicatur, & qvot modis di-

XLIX. Contra eos qvi mutationem & alterationem factam in CHristo statuunt.

L. Exemplum Solis, de unione inconfusa duarum CHristi naturarum.

LI. Qvid sit, *Non facias similitudinem eorum quæcumque in cœlo suprà, &c,*

LII. Nos Christianos vivificæ Trinitati, ac DEO cœli servire.

LIII. DEum jussisse etiam incorporeorum Cherubinorum imagines fieri.

LIV. JEsum, Nave filium lapides ex Jordane eductos factis columnis consecrasse.

LV. Isaias columnam, id est, statuam futuram Domino in Templo ejus prædicit.

LVI. Jacobus Patriarcha columnam in modum statuæ erexit.

LVII. Ab ipsis Apostolis transmissum esse usum effingendæ CHristi Imaginis. (lieris.

LVIII. Eusebium ipsum narrare historiam de statua Domini & mu-

LIX. Qvid sit illud, *Si enim cognovimus*, inqvit, *secundum carnem CHristum, at nunc non cognoscimus.*

LX. Testatur Eusebius Imaginem Manetis à Manichæis in conto sive hasta circumlatam fuisse, ut Imperatorum Imagines in militaribus signis.

LXI. Eusebii argumentatio ex illis verbis, *Beati mundo corde*, & ad eam responsio.

LXII. De Divina natura: eam incomprehensibilem esse.

LXIII. De testimoniis qvæ Mamonas pro se ex Gregorio Nysseno protulit, ubi is ait, *& Ario dico, & Aëtio.*

LXIV. Contra Apollinarium.

LXV. Testimonia S. S. Patrum de inconfusa unione & individua hypostasi.

LXVI. Contra Eusebium, qvi mutatum & alteratum CHristum statuit.

LXVII. Ambrosii Mediolanensis verba de anacrasi, seu commixtione, qvid ea sit.

LXVIII. De perfectis CHristi naturis.

LXIX. Definitio dogmatica formæ & personæ.

LXX. De statua, & herba adnata. LXXI.

LXXI. De Apostolis & Jacobo DEi fratre, cujus imagines Hierosolymis, primis statim temporibus ab ejus Discipulis celebratæ sunt.
LXXII. De Asterio.
LXXIII. De statua CHristi qvam furatus est Maximinus, Julianus autem Apostata abolevit.
LXXIV. De Jacobo Patriarcha.
LXXV. Sancti Gregorii Armeniæ verba.
LXXVI. Sectatores Eusebii dicunt eum pœnituisse & ad orthodoxam fidem conversum esse, qvod est falsum.

Index χρήσεων quæ contra Eusebium & Mamonam proferuntur, videlicet

Τοῦ ἁγίου Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἐκ τῆς πρὸς Καισάριον μοναχὸν ἐπιστολῆς μετὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ ἐξορίαν.
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς πρὸς τῷ τέλει.
Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἐκ τοῦ πρὸς Αλεξανδρεῖς προσφωνητικοῦ.
Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.
Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.
Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τῆ ἑρμηνείας τῆ πρὸς Εβραίους τοῦ Ἀποστόλου ἐπιστολῆς.
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑπομνήματος.
Τοῦ ἁγίου Αθανασίου, ἐκ τοῦ κατὰ Απολιναρίου δευτέρου λόγου.
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ περὶ ἐνανθρωπήσεως λόγου.
Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τῆ πρὸς Επίκτητον ἐπιστολῆς.
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ κατὰ Αρειανῶν τρίτου ἢ τετάρτου λόγου.
Τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἐκ τῆ πρὸς Κληδόνιον πρώτης ἐπιστολῆς.
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ εἰς τὸ πάσχα λόγου.
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ περὶ Υἱοῦ λόγου δευτέρου.
Τοῦ Χρυσοστόμου, ἐκ τοῦ εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος λόγου.
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τῆ ἑρμηνείας τῆ πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς. λόγ. ιδ'.
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τῆ ἑρμηνείας τῆ πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολῆς.
Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἐκ τῶν εἰς τὴν Εξοδον ὑπομνημάτων.
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ διαλογικοῦ σωτάγματος, ὅτι εἷς ὁ Χριστός.
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τῶν ἐπιλύσεων τῶν προσενεχθεισῶν πεύσεων τῷ αὐτῷ μακαρίῳ Κυρίλλῳ παρὰ Τιβερίου διακόνου καὶ τῶν ἀδελφῶν ἐν κεφαλαίοις ιβ'. κεφάλαιον ἕκτον· πρὸς τοὺς λέγοντας, ὅτι τὸ ἀναληφθὲν σῶμα τῇ ἁγίᾳ τριάδι συνεκύρησεν.
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τῶν πρὸς Ερμειαν διαλογικῶν, λογ. ά.

Τῦ αὐτῦ, ἐκ τ πρὸς Σάκκισον ἐπίσκοπον Διοκλαισαρείας. ἐπισ. α'.
Τῦ αὐτῦ, ἐκ τρίτυ τόμυ τῶν κ̄ Νεστορίυ.
Τῦ αὐτῦ, ἐκ τῶν χολίων.
Τοῦ αὐτῦ, ἐκ τ πρὸς Βαλεριανὸν ἐπιστολῆς.
Τοῦ αὐτῦ, ἐκ τ̄ κ̄ τῶν Συγγραμμάτων λόγου.
Τοῦ ἁγίυ Γρηγορίυ τ̄ Νύσσης, ἐκ τῶν κ̄ Απολιναρίυ.
Τοῦ αὐτῦ, ἐκ τ̄ καθ' Εὐνομίου τρίτου λόγου.
Ἀμφιλοχίυ τ̄ Ικονίου, ἐκ τ̄ πὸς Ἀρειανὺς λόγου.
Τοῦ ἁγίυ Μεθοδίυ ἐπισκόπυ Μύρων, ἐκ τ̄ εἰς τὴν ὑπαπαντὴν λόγυ.
Ἐκ τ̄ ὁρου τ ἁγίας πέμπτης συνόδου.
Ἐκ τ̄ ὁρου τ ἕκτης συνόδου.
Τῦ ἁγίυ Ἀμβροσίυ ἐπισκόπυ Μεδιολάνων, ἐκ τῶν πρὸς Γρατιανὸν τὸν βασιλέα.
Τοῦ αὐτῦ, ἐκ τ ἑρμηνείας τ̄ συμβόλου.
Τοῦ ἁγίυ Ἐφραὶμ, ἐκ τ̄ περὶ ἀγάπης λόγυ.
Τοῦ ἁγίυ Σωφρονίου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων, ἐκ τ πρὸς Ονώριον τὸν πάπαν Ρώμης δογματικῆς ἐπιστολῆς.
Τοῦ ἁγίυ Διονυσίυ, ἐκ τ̄ περὶ τῶν θείων ὀνομάτων.
Τῦ ἁγίυ Ἀθανασίου, ἐκ τ̄ περὶ τῆς σωτηριώδους ἐπιφανείας τ̄ Χριστῦ.
Τῦ Θεολόγυ, ἐκ τ̄ περὶ βαπτίσματος λόγου.
Τοῦ ἁγίυ Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Κύπρου ἐκ τῆς λεγομένης βίβλου ἀγκυρωτῦ.
Τῦ ἱερῦ Ἀμφιλοχίυ, ἐκ τῆς πρὸς Σέλευκον ἐπιστολῆς.
Τοῦ ἁγίυ Ἐφραὶμ, ἐκ τ̄ εἰς τὴν μαργαρίτην λόγου.
Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἐκ τῶν πρὸς Θεοδόσιον τὸν βασιλέα.
Τῦ αὐτῦ, πρὸς τὸν αὐτὸν.
Τῦ αὐτῦ, πρὸς τὸν αὐτὸν.
Τῦ αὐτῦ, ἐκ τῦ ὑπομνήματος τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς.
Τῦ αὐτῦ, ἐκ τῦ θησαυρῦ, βίβλ. β. κεφ. κδ'.
Θεοδότυ ἐπισκόπυ, ἐκ τῦ εἰς τὴν Θεοτόκον, καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα λόγου.
Τῦ ἀποστόλου πρὸς Κολασσαεῖς.
Τῦ ἁγίου Διονυσίυ περὶ ἠνωμένης διακεκριμένης θεολογίας κεφ. β'.
Τῦ αὐτῦ, περὶ τῦ τέλους αὐτῦ κεφαλαίυ.
Τῦ αὐτῦ περὶ θείων ὀνομάτων κεφ. α'.

De Pseudonymi Epiphanii doctrina, Dissertatio contra Epiphanidem, Capita XXX.

I. FUisse Epiphanidem Docetarum hæresi & Manichæorum impietati addictum.

II. Magnum Epiphanium Cypri Episcopum de omnibus hæresibus, scripto contra eas Libro, triumphasse.

III.

III. Sanctum Sidæ Metropolitam testari suppositititiam esse eam Epistolam, qvæ Epiphanio tribuitur.
IV. Contra Epiphanidæ testamentum.
V. Definitio seu Expositio dogmatis Epiphanidæ.
VI. Contra eos qvi dicunt non faciendam esse imaginem CHristi, nec sanctæ DEI Matris.
VII. In illud, *Cum manifestatus fuerit: similes ei futuri sumus,*
VIII. Sancti Epiphanii verba contra Collyritas, & de mulieribus qvæ erant in Arabia.
IX. Qvomodo effingantur Angeli, testimonia Prophetarum.
X. De Acataleptetarum & Aperigraptetarum opinione.
XI. Contra eos qvi dicunt; *Ubinam jussit Dominus fieri imaginem & adorari?* (Romanos.
XII. De Abgaro, & imagine non manufacta; apud Edessenos, &
XIII. Contra eos qvi dicunt; *Institutum illud esse à maligno spiritu.*
XIV. Contra eos qvi dicunt, Idololatriam in mundum rursus à diabolo esse invectam.
XV. Ex sua genealogia Epiphanides mendax arguitur.
XVI. Epiphanidem eadem cum Valente sensisse.
XVII. Contra eos qvi dicunt homines à diabolo rursum ad idololatriam esse pertractos.
XVIII. Contra eos qvi dicunt; *Quisnam veterum CHristi Imaginem depinxit?* (CHristum.
XIX. Contra eos qvi dicunt senes pingi Apostolos, comatum autem
XX. Contra eosdem dicentes, si comam habuit CHristus, qvare Judæi ad illum prodendum triginta denariis Judam attraxerunt?
XXI. Epiphanidum Marcionis, Manetisqve sectatorem fuisse.
XXII. De velis, qvæ præcepit dari ad sepulturam pauperum.
XXIII. Contra eos qvi dicunt oportere jejunare in Sabbato, & sanctam DEI Matrem gladio interfectam esse impie affirmant.
XXIV. Sanctus Epiphanius omnes hæreses proscripsit.
XXV. De Epistola Nili.
XXVI. De Imagine sanctæ Protomartyris Theclæ.
XXVII. De Leontio Hæretico.
XXVIII. De Leontio Cyprio, Orthodoxo.
XXIX. Multis argumentis probari Pseudonymum Epiphanium diversum esse à Magno Epiphanio.
XXX. Opinio Arianorum, Manetis, Apollinarii, Dioscori, & Acephalorum.

Index χρήσεων αἱρετικῶν quæ Antirrhetico contra Epiphanidem subjunctæ sunt.

Ἐτ δοξίου Κωνσαντινουπόλεως Ἀρειανοῦ, ἐκ τῦ περὶ σαρκώσεως λόγου.
Λευκίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας Ἀρειανοῦ, ἐκ τῦ εἰς τὸ πάσχα λόγου.
Μάνε ἐκ τῆς πρὸς Σκυθιανὸν ἐπισολῆς, ἐν ἑτέροις δὲ, Βαλεντίνε καὶ διδασκάλου Μάνεντος. ἐπιγέγραπται.
Τοῦ αὐτῦ, ἐκ τῆς πρὸς Κόνδαρον Σαρακηνὸν ἐπισολῆς.
Τοῦ αὐτῦ, ἐκ τῆς πρὸς Οδδᾶν ἐπισολῆς.
Ἀπολιναρίε τῦ ἀνοήτε καὶ ματαιόφρονος, πρὸς Πέτρον.
Τοῦ αὐτῦ πρὸς Διόδωρον. ἐν ἑτέρῳ, πρὸς Ηράκλειον γέγραπται.
Τοῦ αὐτῦ, πρὸς Διόδωρον.
Τοῦ αὐτῦ ἐκ τῦ περὶ σαρκώσεως rursus.
Διοσκόρε, ἐκ τῆς παρ' αὐτῦ γραφείσης ἐπισολῆς ἀπὸ Γαγγρῶν εἰς Ἀλεξάνδρειαν.
Ἐκ τ̃ συγγραφῆς Τιμοθέε πρεσβυτέρε τ̃ κατὰ Μαρκιανισῶν ἤτοι Ακεφάλων, καθ' ὧν ἠγωνίσατο Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, Φλαβιανὸς καὶ Θεόδοτος Αντιοχείας, Λιτοῖος Μελιτηνῆς, καὶ Αμφιλόχιος Ικονίου οἵ τινες, &c.

TOMUS II.

Prælimiaria Interpretis.

PRÆFATIO de iis qvæ in hoc volumine continentur.
Dissertatio de Synodo Nicæna secunda, ac in eandem observationes variæ.

Recensio critica qvamplurium Operum variorum SS. Patrum, ex qvibus fragmenta contra Imagines protulerunt Iconomachi.

Præfatio ad Macarii Magnetis Opera.

De Macario Magnete testimonia recentiorum Scriptorum.

De Macario Magnete Veterum testimonia, seu de verbis Macarii Magnetis, quæ Iconomachi contra Imagines sacras impiè usurpaverant, Antistitum Orthodoxorum Judicium.

PRoœmium. Non esse temere cuilibet doctrinæ credendum, sed ei tantum qvæ cum sacris Scripturis congruens sit.

De mala fide Iconomachorum qvi teſtimonia trunca ac mutila, vix indicatis Authoribus, examinanda (*S. Nicephoro*) miſerant.

De teſtimonio ex Apocriticis Macarii ſumpto.

De manuſcripto codice vetuſtiſſimo in qvo continebantur Apocritica Macarii.

De Macario ipſo cujas fuerit, & qvo tempore vixerit.

Excerpta ex Apocriticis Macarii, ſive ex ejus Dialogis cum Græco ſive Ethnico.

Oſtendit ſanctus Nicephorus, qvæcumqve Macarius in iis libris de Imaginibus diſputavit, non pertinere ad Imagines CHriſti vel Sanctorum, ſed ad profanas gentilium Deorum Imagines.

Brevis Præfatio Interpretis.

Sancti NICEPHORI *Antirrheticus liber. Contra eos qui divinam Imaginem Idolum ominare impiè auſi ſunt. Item quid ſit γραπτὸν καὶ ἀγραπτόν? Et quomodo intelligendum illud*, Non facies ullam imaginem, *&c.*

Item obſervanda eſſe ea quæ à Patribus tradita ſunt: denique teſtimoniorum quæ ab Eccleſiæ hoſtibus impiè uſurpata ſunt, confutatio.

PRoœmium. Propoſitum ſibi eſſe veram doctrinam confirmare, adverſariorum autem errores refellere. Servanda eſſe ea qvæ à majoribus tradita & longo uſu confirmata ſunt.

Orthodoxos ſtabili fundamento niti; hæreticos autem non ita. De Eccleſia.

Orthodoxorum & hæreticorum viæ qvam diverſæ ſint. Iconomachorum mores. Incarnationis myſterium ab Iconomachis aboleri. Eorum ſævitia.

Cap. I. De crimine Idololatriæ orthodoxis objecto.

Perſecutio contra orthodoxos excitata qvem exitum habuerit.

Cap. II. Iconomachos, poſtqvam Idololatriæ arguere orthodoxos fruſtra conati ſunt, aliâ viâ aggredi, & mota de *circumſcripto* controverſiâ, Incarnationis myſterium oppugnare, ac Valentini & aliorum errores amplecti.

Cap. III. Iconomachos objicere orthodoxis illa verba legis Moſaicæ; *Non facies omnem ſimilitudinem, &c.* Illius objectionis ſolutio.

Legem

Legem illam, *Non facies similitudinem &c.* datam esse Judæis post exitum ex Ægypto, ne Ægyptiorum Idololatriam imitarentur. Qvæ in lege scripta sunt, ea ad Judæos pertinent, non ad Christianos. Lex imagines coli vetat, qvadrupedum scilicet, ac cæterarum creaturarum, non autem CHristi.

Iconomachi non statuunt ullum discrimen inter imaginem CHristi & imaginem creaturæ, ac proinde nec inter CHristum & creaturam.

Cap. IV. Qvam procul absit ab orthodoxis Idololatriæ crimen. Non licuisse Judæis DEum effingere, qvod eum non vidissent; Christianis autem licere, qvia viderint.

Cap. V. Lege vetitum esse ne fierent simulacra τῶν ἐπικοσμίων, non autem τῶν ὑπερκοσμίων. De tabernaculo, Propitiatorio, & Cherubinis. Imagines Judaicæ, cum iis qvas Christiani venerantur, collatæ. Ipsi Iconomachi crucem adorant, qvæ nil aliud est qvam imago passionis CHristi.

Cap. VI. Iconomachos traditionis & longi usus nullam habere rationem. Imaginum cultum antiqvissimum esse. Melius facturos fuisse Iconomachos, si scripta Christianorum ac SS. Patrum legissent, à qvibus eæ qvæstiones jam examinatæ essent.

Cap. VII. Iconomachorum dicta adeo futilia esse, ut ne refelli qvidem digna sint. Imaginum cultum, CHristi & Apostolorum totiusqve Ecclesiæ authoritate constitutum, traditione ac longo usu confirmatum, ipsi deniqve rationi consentaneum esse. De sancto sudario. De Iconomachorum incredulitate.

Cap. VIII. Imaginum cultum non ideo esse rejiciendum, qvod lege non sit constitutus.

Cap. IX. De testimoniis qvibus utuntur Iconomachi ad errores suos astruendos. Eos noctu pugnantibus similes esse.

Cap. X. Testimonium sancti Joannis Chrysostomi ab Iconomachis contra imagines productum, ex commentariis ejus in Evangelium Matthæi. Videtur autem eo loco S. Chrysostomus damnare picturam, & artem ποικιλτικήν.

Mens Chrysostomi declarata ex aliis ejusdem scriptis. Nicephori observationes.

Verba Prophetica cum S. Chrysostomi verbis congruentia.

Verba Basilii magni eodem pertinentia.

Ex

Ex libro Exodi, verba qvibus commendantur variæ artes, veluti textorum, sculptorum &c.

Artes illas de qvibus actum supra, non esse per se malas, sed abusu tantum, neqve id ignoravisse sanctum Chrysostomum.

Qvatenus eæ artes utiles sint? qvatenus inutiles ac pernicioſæ?

Sanctum Chrysostomum non fuisse ab imaginum cultu aversum.

Sancti Chrysostomi tempore ornata fuisse picturis texturisqve variis templa & ipsa altaria.

De aurificum arte; eam laudabilem esse, si templis non mulierculis ornandis serviat.

Testimonium sancti Nili ex ejus Epistola ad Olympiodorum de Picturis, qvatenus ornandis templis utiles sunt, vel non utiles.

De pravis vanisqve artibus.

Iconomachorum crudelitas, luxus, fastusqve. Iconomachos Picturæ infensos esse qvatenus templis decorandis servit: non autem qvatenus eorum luxui ac fastui blanditur, contra qvam sanctis Patribus visum est.

Sanctum Chrysostomum suam de supradictis artibus, pictoriâ nempe & statuariâ, opinionem tum alibi clarius indicasse, tum in vigesima, seu ut alii numerant duodecima oratione εἰς τὰς ἀνδριάντας. Item in decima & sexta decima. Verba sancti Chrysostomi.

Cap. XI. Testimonium Methodii Myrorum, vel Patarorum Lyciæ Episcopi, ab Iconomachis contra imagines productum, ex oratione περὶ ἀναστάσεως.

Diversam esse rationem profanarum sacrarumqve picturarum: utrasqve autem ab Iconomachis confundi.

Iconomachorum impietas in imagines. Non intelligi ab iis Methodii sententiam. Eum loqvi de pictoribus qvi ad voluptatem & ambitiosum ornatum pingunt.

Non ideo contemnendam pictorum artem, qvod colores facile deleantur: nec corruptis imaginibus ipsa qvoqve archetypa corrumpi.

De varia significatione vocis εἴδωλον.

Qvæ Methodius contra sophistas dixerit in oratione supra memorata. ea in Iconomachos aptissimè cadere.

De aliis locis in qvibus Methodius mentem ſuam apertius indicavit.

Eadem ab iisdem ſcriptoribus & laudari & vituperari, prout exigit propoſiti argumenti ratio, ac pro variis circumſtantiis.

Methodii verba ex eadem oratione ad ſtatuariorum laudem pertinentia.

Iconomachi pejores qvam Idololatræ. Nam hi ſuorum numinum profana ſimulacra coluerunt. Iconomachi autem ſanctas ac venerandas imagines ludibrio habuerunt.

Methodii verba de pictura & coloribus. Ejusdem verba ad ſculpturam pertinentia. Alia ejusdem verba de imaginibus.

Diſſertatio, cujus duæ partes. Prima de pſeudoſynodo Copronymiana. Altera de Conciliis generalibus, & ad quem ſpectet congregare Concilium: ac quodnam univerſale & œcumenicum dicatur.

LIber Antirrheticus, cujus duæ partes. Prima. Refutatio & everſio decreti illegitimi & pſeudonymi, qvod promulgatum eſt ab iis qvi Catholicam & Apoſtololicam Eccleſiam deſeruerunt, & alienæ ſententiæ ſe accommodarunt ad evertendam Divini verbi Incarnationem.

Proœmium. * In religione nihil innovare tutiſſimum eſſe ac ſaluberrimum: qvanta fuerit pax ac tranqvillitas, qvam florens Eccleſiæ ſtatus, qvandiu nihil innovatum ſit.

Poſt autem hæc verba, καὶ χρυσῷ καὶ λίθοις τοῖς Ινδικοῖς, λαμπρὸν ἀπαστράπτουσιν. εὐθύτητι δὲ δογμάτων, ἢ τῷ ἀλουργῷ ἐκαλλωπίζοντο χρώματι, καὶ ὅσον ... deſideratur folium unum vel plura; reſumitur vero ab his verbis: τρόπαια στήσωσι, διά τοι τοῦτο κατὰ τοῦ θείου φόβου ἀπηναισχύντησαν, καὶ ἦραν κατὰ τῶν ἁγίων, κεφ. &c.

De Leonis Armeni morte.

Qvibus artibus Leo Armenus pacem Eccleſiæ turbare cœperit.

De Synodo, qvam idem contra imagines coëgit.

Eam Synodum non fuiſſe canonice habitam.

De authoritate Pontificis Romani neglecta: de excluſis communione iis qvi Eccleſiæ præerant.

De

* *Examinatur in hoc libro ὅρος ſive deciſio pſeudoſynodi, à Leone Armeno convocata quà abrogabatur Nicanum Concilium ſecundum, confirmabatur autem Synodus Copronymiana.*

De illius pseudo Synodi decisione, qvam Nicephorus vocat ὅρον ἀόριστον.
Ne refutatione qvidem digna esse Iconomachorum scripta, utpote futilia ac delira.
De Imperatoribus Leone Isauro & Constantino Copronymo hæreseos authoribus.
Cap. I. Initium decisionis, seu decreti, qvo confirmatur Copronymiana Synodus.
Refutatio. Falsum esse, qvod dicunt Iconomachi, convocatam esse illam Synodum à Leone & Constantino Imperatoribus: convocatam enim esse à Copronymo post mortem Leonis.
Qvænam à Leone Isauro gesta sint: ut Patriarcham deposuerit, & alium in ejus locum intruserit.
De Constantino Copronymo: ut pseudosynodum suam coegerit. Invectiva in eam Synodum.
Cap. II. Verba Iconomachorum, sumpta ex supradicta decisione, Concilii Copronymiani confirmatrice.
Refutatio eorum verborum, qvatenus negant traditione niti CHristi pingendi usum.
De imagine CHristi Edessena, cujus reliqviæ cernebantur adhuc Nicephori temporibus.
Non esse inutilem imaginum cultum. (fuisse.
Iconomachi fatentur se imagines coluisse, ac idolorum sacerdotes
De concilio Copronymiano: vere illud acephalum fuisse; habitum enim esse Constantopolitana sede vacante, nec creatum esse novum Patriarcham, nisi sub finem Concilii.
Imaginum cultum ab Iconomachis damnari ea mente, ut Incarnationis memoria deleatur.
Imagines CHristi ad hoc pingi, ut ejus memoria conservetur, ac renovetur.
Alia argumenta qvibus probatur non esse inutilem pingendarum imaginum usum.
Cap. III. Verba Iconomachorum ex eadem decisione.
Refutatio. Negat Nicephorus Christianos imaginibus tamqvam idolis servisse.
Non ideo malam esse rem aliqvam, qvia possit aliqvis ea re abuti.
Cap. IV. Verba Iconomachorum, indidem sumpta.

Refutatio. Non congruere qvæ Iconomachi ſtatuunt cum ſex Synodis Oecumenicis, præſertim cum ſexta.

Non ideo negligendum eſſe imaginum cultum, qvod illi præferendus ſit is, qvi in ſpiritu & veritate exhibetur.

Vera cauſa cur Iconomachi imaginibus bellum indixerint.

Invectiva in Iconomachos.

Pios Imperatores multos fuiſſe, nullum tamen contra imagines ſæviiſſe.

Qvi magines colunt, iidem DEum in ſpiritu & veritate colunt.

De vera adoratione.

CHriſti corpus noſtro prorſus ſimile fuiſſe, idqve vere ac reipſa, non δοκήσει καὶ φαντασίᾳ; itaqve & circumſcriptum fuiſſe, & pingi potuiſſe.

De cultu imaginis CHriſti; qvis ſit illius finis, & qvantas utilitates habeat.

Poſt hæc autem verba: Διὰ μέσου τούτων ἐπὶ τὰ ὧν εἰσι σύμβολα, τὰς μεμυσταγωγημένας ἀνάγειν. ἐντεῦθεν καὶ ἑρμηνευτικὰ εὐαγγελίῳ ὑπάρχουσιν. . . *deſideratur folium unum; fortè plura: reſumitur vero ab his verbis,* ἀρούσας εἰδώλοις ὡς θεοῖς προσκεκυνηκότων. ἢ γοῦν ἐπὶ καθαιρέσει τούτων ἀποφηναμένας &c.

Synodum Copronymianam Conciliorum ſex Oecumenicorum æmulatricem falſo dici.

De Synodo Nicæna, de Conſtantinopolitana utraqve, de Epheſina, de Chalcedonenſi.

De ſexta Synodo Oecumenica.

Veterum canonum, qvos ſancti Patres conſtituerunt Apoſtolicæ doctrinæ conſentaneos, collatio cum canonibus Concilii Copronymiani.

Canon de ſacris Symbolis ſalutaris Chriſti incarnationis.

Cap. V. Verba Iconomachorum ex deciſione.

Refutatio. Iconomachos ſancti Gregorii Nyſſeni teſtimonio abuti contra imagines.

Cap. VI. Verba Iconomachorum indidem ſumpta & ad teſtimonium Gregorii Nyſſeni ſupra memoratum pertinentia.

Invectiva in Iconomachos.

Iconomachi teſtimoniis hæreticorum, veluti Euſebii Ariani, utuntur: negligunt autem ſacras Scripturas.

Ne

Ne ipse qvidem CHristus Cæsaris hominis Idololatræ & Ethnici imaginem contemsit.

Iconomachorum opinionem de imaginibus longè diversam esse à SS. Patrum doctrina.

Invectiva.

Cap. VII. Verba Iconomachorum ex decisione.

Refutatio. Falsissimum esse qvod Iconomachi asserunt, Ecclesiam tranqvillam fuisse, ex quo Copronymus Synodum suam habuerit.

De persecutione atrociſſima, qvæ Copronymianam Synodum conseqvuta est.

Qvæ inde clades DEo irato consecutæ sint.

Terræ motus, glacies, pestis, ætherei terrores.

Cap. VIII. Verba Iconomachorum.

Invectiva in illos qvos Iconomachi viros vocant; laus mulieres Irenes Imperatricis, qvam iidem despiciunt.

Qvantum illa muliebris simplicitas salutaris omnibus fuerit.

Narratio historica eorum qvæ Synodum Nicænam secundam antecesserunt, eiqve convocandæ occasionem dederunt.

De secessione Pauli Patriarchæ.

De Tarasio Patriarcha.

De Synodo Nicæna secunda.

Collatio hujus Synodi cum Copronymiana.

Cap. IX. & X. Verba Iconomachorum.

Qvi illi Synodo interfuere Episcopi, ii horum magistri fuerunt, & hos, à qvibus despiciuntur, unxerunt.

Invectivæ in Episcopos Iconomachos.

Laus Episcoporum qvi Nicæno secundo Concilio interfuerunt.

Laus Imperatricis Irenes.

Post hæc verba ἄλλου τῶν προφητῶν ἐπικαλείτω, καὶ δὴ καὶ ἑτέρου ταλανίζων ἐπιθρηνείτω. ἐγὼ ἐφύτευσά σε. *desideratur folium unum vel aliud fortè, resumitur vero ab his verbis:* ἐκείνων μεγαλοφυΐαν ἔχοντες, ὥσπερ χύτρα ἔυθραυστες τῇ σφρότητι τῶν γενναίων οἷον λέβητι προσκρατούμενοι, τὸ σύντριμμα ἐφ' ἑαυτοῖς, &c.

Cap. XI. Verba Iconomachorum.

Refutatio. Iconomachi idem cum Manichæis & Arianis sentiunt. De cultu imaginum.

Cap. XII. Verba Iconomachorum.

Apologia pro imaginibus.

Cap. XIII. Verba Iconomachorum.

Refutatio. Qvidni imaginibus tribuatur is honor, qvem Copronymus eqvis & eqvitibus exhibuerit? Qvanta fuerit Copronymi insania circa eqveſtres pompas. Copronymus eqvos ungventis delibutos publicè proſeqvutus eſt, præferentibus faces & ſacra vaſa clericis.

Cap. XIV. Verba Iconomachorum.

Refutatio. Nec DEus circumſcripto corpore circumſcribitur, nec Divinitas à carne ſeparatur.

Exempla. Solare corpus, & ſolis radius.

Cap. XV. Alia Iconomachorum verba.

Refutatio. De differentia γεαφῆς καὶ ἀγεγεαφῆς. Hæc eadem alibi fuſius diſputata ſunt ab eodem Nicephoro in prioribus Antirrheticis.

Qvosnam authores Iconomachi ſeqvantur. Valentini, Marcionis, Marciani, Manetis, Euſebii, & Epiphanidæ & opiniones.

Teſtimonia viginti, qvibus vera de circumſcripto doctrina conſtituitur,

Cap. XVI. Verba Iconomachorum.

Refutatio. Iconomachos Epiphanidæ Manichæo ac Docetarum erroribus obnoxio, aſſentiri.

Imaginem CHriſti non eſſe pſeudonymam, ſed veram: omnem imaginem eſſe archetypo ſimilem, & ad eum relationem habere. Etymologia vocis εἰκών.

Cap. XVII. Verba Iconomachorum Refutatio. Seipſos damnant Iconomachi, cum Synodum ſecundam Nicænam damnant.

Cap. XVIII. Verba Iconomachorum.

Refutatio. Cultus non imaginibus ipſis, ſed archetypis per imagines exhibetur.

Cap. XIX. Verba Iconomachorum.

Refutatio. De Synodo Copronymiana.

Qvoniam ſint, qvorum authoritate ac teſtimoniis utantur Iconomachi.

Teſtimonia Patrum corrumpunt ac trunca proferunt.

Sacras

Sacras ſcripturas, in qvibus de Cherubinis agitur, irrident ac nihili faciunt.

* Conciliorum ſex Oecumenicorum præcipuæ deciſiones.

Poſt hæc autem verba: τὰ τούτοις ἑπόμενα, οἷαν αὐτοῖς ἀναπλάττει τὴν τερατείαν, καὶ οἵοις ἐναντι - - - - *deſunt folia duo, in quibus Iconomachorum deciſiones conferebantur cum deciſionibus ſupradictarum Synodorum: reſumitur vero ab his verbis:* - - - λεθρον ἢ δόξαν συςῆσαι βυλόμενοι τῇ δικαιοσύνῃ τὸ θεοῦ ἀχ' ὑπετάγησαν καὶ τὸν, *&c.*

Exemplum Pantheræ, qvæ hominis imaginem ipſam odit. Habes illud exemplum integrum in alio Antirrhetico.

De myſterio Euchariſtiæ, an ſit imago corporis Chriſti.

De Concilio Nicæno ſecundo. Qvæ in eo Concilio conſtituta ſunt, ea cum deciſionibus Conciliorum cæterorum congruere.

Cap. XX. Verba Iconomachorum.

Refutatio. Non conſentire Iconomachos cum ſuis magiſtris Copronymo & aliis, imo nec ipſos ſecum.

Cap. XXI. Verba Iconomachorum.

Refutatio. Si imagines malæ ſunt, cur Idola non vocantur?

Nihil in Eccleſia receptum eſſe, qvod eſſet malum.

Iconomachos non eſſe Chriſtianos, cum ab Eccleſia defecerint.

De teſtimoniis, qvibus ii utuntur ad errores ſuos defendendos. Ut corrumpant Scripturas ac teſtimonia Patrum, variis technis ac dolis.

Admonitio Interpretis ad Lectorem

Pars altera Antirrhetici.

REfutatio teſtimoniorum qvæ Iconomachi contra imagines protulerunt.

I. Teſtimonium ſumptum ex Conſtitutionibus Apoſtolorum.

Refutatio, in qva teſtimonium Evagrii pro imaginibus.

** II. Teſtimonium Aſterii Amaſeæ Epiſcopi contra imagines. Ex oratione de divite & Lazaro.

Re-

* *Edita à Combefiſio in auct. Bibl. P. P. Gr. Tom. II. pag. 603.*

** *Tota oratio de divite & Lazaro edita eſt à Combefiſio in Auct. primo Biblioth. S. S. P. P. Gr. pag. 2.*

Refutatio, in qvo testimonium ex eadem oratione pro imaginibus. Item Encomium mulieris, qvæ sangvinis fluxu liberata statuam CHristo erexit: eodem Asterio auctore.

Testimonium Antipatri Bostrensis de eadem muliere.

Testimonium Eusebii Cæsarienſis de eadem re.

III. Testimonium Leontii contra imagines.

a) Refutatio, in qva veri Leontii, Neapoleos in Cypro Episcopi testimonium pro imaginibus, sumptum ex Apologetico Christianorum contra Judæos.

IV. Testimonium Theodori Galatæ contra imagines.

Refutatio, in qva testimonium ejusdem pro imaginibus, ex oratione in laudem Virginis, DEI matris.

Testimonia varia pro imaginibus, contra falsi Theodoti testimonium.

b) Testimonium Asterii pro imaginibus, ex ejus Oratione in laudem Euphemiæ, seu potius Ecphrasi tabellæ in qva depicta erat Euphemia.

V. Alia falsi Theodoti verba contra imagines.

Refutatio, in qva testimonium sancti Basilii pro imaginibus.

VI. Alia Pseudonymi Theodoti verba.

Refutatio, in qva testimonium Gregorii (Nazianzeni) de imagine Polemonis Philosophi.

Testimonium Gregorii Nysseni pro imaginibus.

Item Basilii Magni.

Item Joannis Chrysostomi.

VII. Alia verba Pseudonymi Theodoti.

VIII. Testimonium Pseudonymi Basilii Seleucienſis contra imagines.

Refutatio, in qva testimonium veri Basilii Seleucienſis pro imaginibus, ex Epistola ad Imperatorem Leonem.

IX. Testimonium Amphilochii Iconienſis contra imagines ex Encomio Basilii Magni.

Refutatio, in qvâ ejusdem Amphilochii verba, ex eodem Encomio proferuntur.

Testimonium sancti Chrysostomi, ad illustrandam Amphilochii sententiam.

X. Con-

a) *Editum in Concilio Nicæno II. Act. IV. pag.* 233.

b) *Editum in Concilio Nicæno II. Act. IV. pag.* 207.

X. Continuatio testimonii Amphilochiani.
Nicephori observationes ad Amphilochii testimonium.
De præstantia Picturæ.
XI. Testimonium Basilii Magni contra imagines, ex Oratione de hominis creatione.
Refutatio; in qva testimonium ejusdem Basilii Magni pro imaginibus, ex ejus Epistola ad Amphilochium Iconii Pontificem.
XII. Testimonium Gregorii Nysseni contra imagines.
Refutatio, in qva testimonia Patrum Gregorii Nazianzeni, Gregorii Nysseni, Epiphanii, sancti Joannis Chrysostomi pro imaginibus.
XIII. Testimonium Gregorii Nazianzeni, contra imagines ex ejus Poëmate qvodam.
Refutatio, vel potius explicatio illius testimonii.
XIV. Testimonium sancti Chrysostomi, ex encomio Romani Martyris contra imagines.
Explicatio illius testimonii.
XV. Ejusdem testimonium ex oratione in laudem Abraami, itidem contra imagines.
Explicatio illius testimonii.
XVI. Ejusdem aliud testimonium, ex Oratione in custodem carceris.
Explicatio illius testimonii.
XVII. Testimonium Epiphanii contra imagines, ex ejus Testamento.
Refutatio illius testimonii.
XVIII. Ejusdem testimonium contra imagines ex oratione qvæ inscribitur, contra eos qvi imagines Idolico ritu facere student in similitudinem CHristi, & Virginis DEI matris, item Martyrum, Angelorum ac Prophetarum.
Refutatio.
XIX. Ejusdem testimonium ex Epistola ad Theodosium, contra imagines.
Refutatio.
XX. Ejusdem testimonium, ex Epistola ad Joannem Æliæ Episcopum contra imagines.
Refutatio.
Argumenta duodecim qvibus probatur non esse veri Epiphanii ea testimonia qvæ ab Iconomachis allata sunt.

Opera S. Nicephori Patriarchæ CPOL. antehac edita.

PRæfatio generalis, Interpretis.

Synodus Constantinopolitana sub Nicephoro, in qva Josephum qvem defunctus Tarasius, propter conciliatas incestas nuptias Constantini Imp. filii Irenes deposuerat, in Presbyterum recepit.

Concilium Constantinopolitanum habitum contra Antonium Silæi Metropolitam à S. Nicephoro Patriarcha CP. & Episcopis CCLXX.

Sancti Nicephori CP. Canones XXXVII. ex Ecclesiasticis constitutionibus ipsius & S. S. Patrum cum eo congregatorum collecti.

Ex canonibus Nicephori sanctissimi Patriarchæ CP. œcumenici, ex ipsius Ecclesiasticis Constitutionibus Canones XVII.

Sancti Patris nostri Nicephori Patriarchæ CP. & confessoris Epistola Canonica.

Epistola Nicephori qva prolixe confessionem fidei suæ anno DCCCII. Leoni Papæ declarat; cujus titulus: Leoni Papæ antiqvæ Romæ fratri & comministro per omnia sanctissimo beatissimoqve Niecephorus DEI misericordia Episcopus CP. in Domino salutem.

Chronologia tripartita secundum rationem Græcorum olim Latine versa ab Anastasio Bibliothecario; explicata à Joachimo Camerario. Eadem emendata & notis illustrata per Antonium Contium. Ac demum sub titulo brevis Chronographiæ ad varias editiones recensita, tabulisqve Chronologicis & Adnotationibus ditata prodiit Parisiis anno MDCLII. cura & studio viri de re literaria optime meriti admodum R. P. Jacobi Goar Ordinis Prædicatorum.

Sancti Nicephori Patriarchæ CP. Breviarium Historicum, de rebus gestis ab obitu Mauricii ad Constantinum usqve Copronymum, primum in lucem editum ac Latine versum opera & studio viri doctissimi ac eruditissimi adm. R. P. Dionysii Petavii è Societate Jesu, cum ejusdem Notis Chronologicis. Parisiis, MDCXVI. & ex Typographia Regia MDC, XLVIII.

Opera

Opera Dubia S. Nicephori Patriarchæ CPOL.

Interpretamenta ſomniorum ſecundum ordinem alphabeti, verſibus Jambicis. Edita à Nicolao Rigaltio poſt Oneirocriticon Aſtrampſychi, eodem quo Oneirocriticon Artemidori volumine. In quarto Lutetiæ, ex officinia Claudii Morelli. MDCIII.

Macarius Magnes, ſeu de Macario Magnete, authore vetuſtiſſimo, veterum ac recentiorum teſtimonia. Item fragmenta ex ejusdem libris excerpta, pleraque nunc primum è manuſcriptis codicibus depromta.

Index eorum quæ hoc libello continentur.

I. PRæfatio Joannis Boivinii, de Macario Magnete & de ejus operibus.

II. Teſtimonium Photii de Macario Magnetum Epiſcopo.

III. De verbis Macarii Magnetis, qvæ Iconomachi contra imagines ſacras protulerant, Antiſtitum Orthodoxorum diſputatio, qva continentur multa ex ejusdem libris Apocriticis excerpta.

IV. Teſtimonia recentiorum. Item Fragmenta Apocriticorum à Turriano & aliis qvibusdam Recentioribus edita.

V. Fragmenta Commentarii ejusdem Macarii Magnetis in Geneſim, ex mſ. codice Eminentiſſimi Cardinalis Ottoboni deſumpta.

HACTENUS CONSPECTUS OPERUM S. NICEPHORI CPol. à V. C. Anſelmo Bandurio junctim edendorum.

Scriptores alii ad Hiſtoriam Byz. facientes inediti.

Supplementum Hiſtoriæ Byzantinæ ex MSS. Bibliothecæ Vindobonenſis concinnandum una cum nova editione Codini promiſit Lambecius pluribus locis commentariorum ſuorum de illa Bibl. ut T. 1. p. 132. T. 3. p. 56. 126. 172. 173. 174. &c.

Idem T. 1. p. 147. ſeq. Specimen exhibet hallucinationum & mendarum occurrentium in Catalogo Bibliothecarum CPolitana-

rum, qvem *Antonius Verderius* * edidit, monetqꝫ Poſſevinum qvæ ad calcem Apparatus ſacri ex Verderio excerpſit, errores illos neutiqvam emendaſſe, ac ſimul pollicetur ex MS. Codice Bibl. Vindob. Hiſtorico XLIX. ſe Catalogum illum longe emendatius editurum eſſe Græce & Latine, intelligens ni fallor Codicem Hiſtoricum XCVIII. ordinis Neſſeliani, † in qvo poſt Anonymi Miſcellaneas Antiqvitates CPolitanas, MSti exſtant Catalogi Græci Librorum *Conſtantini Varini*, *Antonii Cantacuzeni*, *Jacobi Marmorotæ*, *Joannis Suzi*, & *Manuelis Eugenici*.

De *Georgii Piſidæ* & *Theodoſii* Diaconi ſcriptis ineditis huc facientibus, dixi ſupra p. 228. De *Leonis Diaconi & Mich. Pſelli* p. 352. qvemadmodum & de Chronicis ineditis *Joannis Siculi*, *Georgii Acropolitæ*, *Simeonis Logothetæ*, *Simeonis Sethi*, *Theodoſii Melitini*, *Georgiique Chumni*, & *Ephræmi*, pag. 158. ſeq. *Michaëlis Attaliatæ* Chronicon MS. ſive Hiſtoriam à Mich. Balbo usqve ad Michaëlem Ducam Parapinacium, qvod fuit in Bibl. Scoriacenſi, memorat Labbeus in Protreptico pag. 46. Idem pag. 42. ex Poſſevinianis Catalogis MSS. meminit *Georgii Gemiſti Plethonis* Byzantii ** Epitomes Hiſtoriarum Sicularum, & Hiſtoriæ *Georgii* Monachi *Lecapeni*.

Scriptores Hiſtoriæ Byz. deperditi.

Ammonii Poëtæ Græci carmen Heroicum de Gaina Gotho tyranno per Arcadium oppreſſo, qvod Theodoſio juniore A. C. 438. recitans vehementer placuit, ut ex Socratis VI. 6. Hiſt. narrat Tripartita

* Ad calcem ſupplementi Bibl. Geſnerianæ ſubjunxit Verderius *Bibliothecam CPolitanam, qua antiquitates ejusdem Urbis & permulti libri MSS. in hac tunc exſtantes recenſentur*. Lugd. 1585. fol.

† Vide Neſſelii Catalogum MSS. Vindob. parte V. p. 151.

** Hujus Georgii Gemiſti Orationes duæ, qvarum altera de rebus Peloponneſiacis conſtituendis ad Manuelem Palæologum Imp. altera ſvaſoria ad Theodorum Deſpotam, de eodem argumento, editæ Græce & Latine cum verſione Gvil. Canteri Antwerp. 1575. fol. ad calcem Eclogarum Stobæi, plane diverſæ ſunt à duobus libris ejusdem Gemiſti de rebus Peloponneſiacis geſtis olim poſt pugnam Mantineam. Hi Græce viderunt lucem una cum Xenophonte Venet. 1503. fol. apud Aldum, & ad calcem Herodoti. Baſil. 1557. fol. Latine vertit præter M. Antonium Antimachum Baſil. 1540. 4. Zacharias Orthus, Profeſſor Gryphiswaldenſis, Roſtoch. 1575. 8.

tita X. 6. & Nicephorus Calliſtus XIII. 6. Ex illo poëmate videntur repetita qvæ affert Etymologici Magni ſcriptor in μίμαντος.

Bemarchius Cæſareenſis Cappadox Sophiſta, cujus præter Orationes & declamationes varias, etiam libros X. de rebus geſtis Conſtantini Magni Svidas memorat in Βημάρχιος. Conſtantini tempore vixiſſe, neutiqvam conſtat. Hujus an alius Bemarchii Paraphraſis in qvatuor Evangelia occurrit in Catalogo qvodam MSS. apud Lambecium lib. 1. p. 150.

Calliſtus Juliani Περσαβάτης in Perſica expeditione comes, de ejus rebus poëma heroicum compoſuit teſte Nicephoro Calliſto lib. X. hiſt. cap. 34.

Candidi Iſauri Hiſtoria, de qva ſupra p. 239.

Capito Lycius Græce vertit Svida teſte Eutropii Hiſtoriam qvæ in Joviniani obitu deſinit libris X. De illa verſione qvæ intercidit, qvemadmodum & de altera qvæ exſtat, *Pæanii*, dixi in Bibliotheca Latina lib. 3. cap. 6. ubi de Eutropio Latino ſcriptore.

Conſtantinum Imperatori neſcio cui ab Epiſtolis, Eutychianum Protoſecretarium & Grammaticum Imperatoris Eleuſium Diaconum & Philoſophum, Troilumqve Rhetorem inter Hiſtoricos Byzantinos laudat Codinus in Originibus CPol. p. 17.

Demetrius Cyzicenus, laudatus à Scylitze & Cedreno, ſupra p. 388. 389.

Dexippi Hiſtoria de qva ſupra p. 231.

Eudocia Heroico nomine deſcripſit victorias per Romanos reportatas à Perſis. Vide Socratem VII. 21. Hiſt.

Eunapii Hiſtoria, de qva ſupra p. 232.

Euſebius Scholaſticus ſcripſit bellum qvo Arcadius Imp. Gainam Gothum vicit. Vide Nicephorum Calliſtum XIII. 6.

Eutychianus à Codino laudatus. Vide paullo ante in Conſtantino. Videtur utiqve idem eſſe Floridus Eutychianus, primarius Imperatorum ſcriba qvem ab virtute & eruditione laudat, & à qvo ad ſcribendam Hiſtoriam excitatum ſe ſcribit Agathias in proœmio. Valde enim falluntur, qvi omnes illos à Codino ibi & auctore Originum CPol. memoratos, Conſtantini M. ætate vixiſſe opinantur.

Heliconius Byzantius Sophiſta, cujus Chronicon ab Adamo ad Theodoſium Magnum Svidas memorat.

Hermolaus Grammaticus Βυζαντικὰ sua laudat in Epitome Stephani ἐθνικῶν in Γότθοι.

Hesychii illustris Historia, de qva supra pag. 240. 242.

Joannes Antiochenus cujus Historiam laudat civis ejus & cognatus Evagrius lib. V. Hist. cap. ult. Adde III. 10. 28.

Joannis Lydi, Monachi, inter Historicos meminit Scylitzes.

Leonis Byz. antiqvi scriptoris sub Philippo Alexandri M. parente clari libros VII. de rebus veteris Byzantii Svidas memorat.

Malchi Philadelphiensis Historia de qva supra p. 236.

Manuel Byzantius, inter Historiarum scriptores à Jo. Scylitze & Cedreno laudatus. Supra pag. 388. 389. Labbeo videtur idem cum Manuele Protospathario, qvi Magistri Joannis Curcuæ res octo libris fuit complexus teste Cedreno p. 630.

Nicephorus Phryx & Diaconus, qvem iidem Cedrenus ac Scylitzes memorant.

Nonnosi Historia de qva supra p. 239.

Olympiodori Historia de qva pag. 237. seq.

Petri Patricii Historia de qva supra p. 234.

Praxagoræ Athenienſis, Ethnici scriptoris libri duo de rebus Constantini M. qvorum argumentum habet Photius, Cod. 62.

Prisci Historia de qva supra p. 235.

Sergii Confessoris Historia de rebus gestis Imperatorum Iconomachorum Constantini Copronymi & Michaëlis, laudata Photio Cod. LXVII.

Teucri Cyziceni de Byzantio liber Svidæ memoratus in Τύχη.

Thalassius citatus ab eodem Svida in Θεόφιλος.

Theodorus Sebastenus & alius *Sidæ Episcopus*, laudati à Joanne Scylitza & Georgio Cedreno, qvorum verba adscripsi p. 388. 389.

Theophanis Byzantii Historia, de qva supra p. 239.

Trajanus Patricius χριστιανικώτατος & ὀρθοδοξώτατος sub Justiniano Rhinotmeto clarus, cujus Chronicon σύντομον laudat Svidas, & ante Svidam citat Theophanes in rebus Gratiani & ex eo Anastasius Bibl. in Historia Eccles.

Troili Sophistæ CPolitani Epistolarum libri VII., ab eodem Svida laudati non pauca Historica ad res Byzantinas spectantia continuisse videntur. Confer Labbei protrepticum p. 53.

XXVI.

XXVI. FRANCISCUS COMBEFISIUS * ad calcem Allatii de Simeonum scriptis, Paris. 1664. 4. edidit *Originum rerumque CPolitanarum*, variis auctoribus, *manipulum*, in qvo continentur:

1) Παραστάσεις σύντομοι χρονικαὶ, de monimentis, spectaculis & ædificiis CPolitanis eorumqve conditoribus *breves demonstrationes Chronologicæ*, *incerto auctore*, p. 1-39. Græce primum editæ è Codice Regio à Lambecio ad calcem Codini, cum notis, ut dixi supra pag. 480. sed à Combefisio recensitæ, & versione atqve animadversionibus illustratæ. In his cum Lambecius qvandoqve reprehendatur, id ægerrime ferens ille passim ** in Combefisium est invectus, pollicitusqve novam hujus scripti editionem, in qva notas Combefisii confutare voluit. Sed illa nunqvam vidit lucem, & injuriam Combefisio facit Lambecius qvod ejus manipulum subinde vocat plagiariam farraginem, eam nempe ob causam, qvod illi inseruit qvæ-

* Obiit Combefisius Congregationis S. Ludovici Ord. Prædicatorum Monachus Parisiis A. 1679. 23. Jun. ætat 74. non 47. ut supra p. 348. perperam excusum est, Vir præclare meritus de Antiqvitate Ecclesiastica, nec minus de CPolitana ut tot ejus scripta testantur. Ab ejus enim industria habemus 1) Bibliothecam Concionatoriam Veterum Patrum. Paris. 1662. fol. VIII. volum. 2) Auctarium novum Bibliothecæ Patrum, Paris. 1648. fol. 2. Vol. qvorum posterior præfixam habet Historiam Monothelitarum. 3) Auctarium novissimum. ibid. 1672. fol. 2. Vol. 4) Amphilochium, Methodium & Andream Cretensem. Paris. 1644. fol. 5) S. Maximi Opera ibid. 1675. fol. 2. Vol. 6) S. Chrysostomi Homiliam de Morali Politia & in præcursoris Decollationem ac Peccatricem, cum Vindiciis & emendationibus scholiorum S. Maximi ad Dionysium. ibid. 1645. 4. 7) S. Chrysostomi librum de educandis liberis, & alios qvinq; tractatus Varios: Severianum Gabalorum Episc. de S. Cruce, Basilium Seleucienſem de S. Stephano ejusqve reliqviis, Zachariæ Hierosol. Episcopi Epistolam ad suæ plebis reliqvias è Perside, & incerti de eadem captivitate, Urbisq; excidio. Paris. 1656. 8. 8) Ecclesiastem Græcum sive sermones & tractatus Basilii Magni & Basilii Seleucienſis. ibid. 1674. 4. 9) Basilium Magnum ex integro recensitum, sive Varias Lect. castigationes, notas & supplementa in Basilii M. opera. ibid. 1679. 8. 10) Theodoti Ancyrani de fide Concilii Nicæni, & Germani Patriarchæ CPol. in dormitionem B. Mariæ Virginis. Paris. 1675. 8. 11) Illustrium CHristi Martyrum lectos triumphos, vetustis Græcorum monumentis consignatos. ib. 1660. 8. 12) Notas in Theophanis Chronicon, de qvo supra pag. 151. seq. & 13) scriptores post Theophanem de qvibus pag. 348. seq.

** Lambecius lib. 3. p. 126. lib. 4. p. 71. lib. 8. p. 462. &c.

qvædam monumenta jam ante à Lambecio vulgata, cum tamen iterum iterumqve teſtetur ſe ea ex Lambecio repetere, & qvæ Græce tantum ille dedit, Combefiſius verſione ac notis illuſtrata exponit Lectori.

2) *Conſtantini Porphyrogeniti* Imp. CPolitani διήγησις ἀπὸ διαφόρων ἀθροισθεῖσα ἱστοριῶν περὶ τῆς πρὸς Ἄυγαρον ἀποσταλείσης ἀχειροποιήτου θείας εἰκόνος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ ὡς ἐξ Ἐδέσσης μετεκομίσθη πρὸς τὴν παναυδαίμονα ταύτην καὶ βασιλίδα τῶν πόλεων Κωνσταντινούπολιν. *Narratio de imagine CHriſti Edeſſena* pag. 75-101. Vide qvæ de hoc ſcripto notavi ſupra p. 490. & Lambecium VIII. p. 335. ubi loca qvædam ejus illuſtrat. De imagine vero Edeſſena CHriſti, CPolin allata mentio apud continuatorem Theophanis in Romano Imp. p. 268.

3) Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Βασιλέα Θεόφιλον περὶ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων, Orientalium Patriarcharum *Chriſtophori* * Alexandrini, *Jobi* Antiocheni, & *Baſilii* Hieroſol. aliorumqve MCCCCLV. Epiſcoporum ac Clericorum *Epiſtola Synodica* (Joanni Damaſceno perperam tributa in Codice Mazariniano) *ad Theophilum Imp. de SS. imaginibus* p. 110-145. Meminit hujus Epiſtolæ Conſtantinus Porphyrogenitus in jam memorata narratione de imagine Edeſſena p. 90. (ſed male ibi Jobus vocatur Alexandrinus & Chriſtophorus Antiochenus), & Auctor MS. narrationis de Imagine B. Virginis apud Lambecium VIII. pag. 334. Exſtat MS. in Codice Barocciano 148. Dedit & Græce ac Latine V. C. Michael le Qvien in Damaſceno ſuo T. 1. p. 629.

4) *Nicephori* Patriarchæ CPol. πρὸς Λέοντα βασιλέα τὸν Ἀρμένιον περὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων, *Diſputatio cum Leone Armenio, Imperatore, de SS. imaginibus*, p. 159-178. ex ejus vita ſcripta per Theodorum Graptum, & MS. in Bibl. Sorbonica. Confer ſupra p. 674. ſeq.

5) *De Angelorum imaginibus* locus p. 178-182. ex ejusdem Nicephori antirrhetico ſecundo cap. 7. Vide ſupra p. 654.

6) *Theodori Grapti*, Confeſſoris imaginum, Vita incerto auctore p. 191-213. ex Codice Regio. Incipit: τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ τὴν ἀθλησιν ἐλομένων. Latine pridem ediderat Lipomannus, & ex eo Surius 26. Dec. Confer qvæ de hoc Theodoro Allatius contra Creyghtonum p. 707. ſeq. afferens inter alia locum ex ejusdem Epiſtola ad Joannem Cyzici Epiſcopum.

7) Ex libro ejusdem *Theodori Grapti*, ὑπὲρ τῆς ἀμωμήτου τῶν χριστιανῶν πίστεως, *de inculpata Chriſtianorum Fide.* p. 221. ſeq. cum latina

* Hujus Chriſtophori Alexandrini Paræneſin aſceticam & parabolicam de vita humana MS. Græce in Bibl. Vindob. memorat Lambecius VIII. p. 364.

na versione Joannis Baptistæ Roussel, Ord Præd. Servatus hic Teodori Grapti locus à Nicephoro Patriarcha CPol. in cujus antirrhetico secundo cap. 3. legitur, unt supra p. 654. notatum est.

8) *Theophanis Grapti Canon sive Hymnus in fratrem Theodorum Graptum* p. 224. - - - 230. ex Græcorum Menæis 27. Dec.

9) *Germani* Patriarchæ CPol. Oratio in Encænia Templi S. Deiparæ inqve sanctas fascias Domini nostri JEsu CHristi, & in venerationem Zonæ ejusdem S. Deiparæ p. 232-241. Incipit: Δεδοξασμένα ἐλαλήθη περί σου. Latine vulgaverat Lipomannus T. 6. & Surius ad 31. August.

10) *Anonymi* διήγησις περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, τῆς ἐπονομαζομένης ἁγίας Σοφίας, Narratio de structura Templi magni DEI Ecclesiæ S. Sophiæ p. 243-264. ex MS. Raphaëlis du Fresne. De Codice MS. Vindobonensi, ex qvo hæc narratio longe emendatior edi potest, videndus Lambecius VIII. pag. 462. seq ubi insignia hujus rei specimina.

11) *Procopii Cæsareensis* de eodem templo locus pag. 283-291. ex libro primo de ædificiis Justiniani, de qvo opere Procopiano dixi supra pag. 252. seq. qvemadmodum de aliis scriptoribus qvi magnum illud Templum CPolitanum descripserunt, p. 279-280. nongentis qvondam Sacerdotibus celebratum scribit Crusius in Turco-Græcia p. 54.

XXVII. FRIDERICUS SYLBURGIUS * ex MSS. Codicibus Palatinis Græce & Latine cum notis suis anno ante obitum edidit *Saracenica* sive *Moametica*, Heidelberg. ex Typographia Commelini 1595. 8. in qvo volumine occurrunt.

1) Ἔλεγχος σαφὴς τῶν Ἰσμαηλιτῶν καὶ τῆς φλυαρίας τῶν δογμάτων αὐτῶν, *Ismaëlitarum, futiliumque ejus sectæ dogmatum perspicua confutatio*, pag. 1-34. cum Latina versione *Jo. Jacobi Beureri*, Professoris Græcæ Lingvæ in Academia Friburgensi, qvi sine nomine auctoris hoc scriptum ad Sylburgium misit, Sylburgius vero observavit esse titulum XXVIII. Panopliæ † *Euthimii* Zigabeni, circa A. C. 1112, clari κατα Σαρακηνῶν, contulitqve cum qvatuor Codicibus

* De præclaro hoc viro dixi lib. 3. cap. 6. §. 38. in notis.

† In Bibliotheca Patrum edit. Lugd. cujus Tomo XIX. Panoplia Euthymiana exstat ex Zini versione, Latine, est titulus XXIV. p. 228. seq.

MSS. Bibl. Palatinæ, & cum latina interpretatione *Petri Franciſci Zini* qvi totam Panopliam latine vertit, de qva infra in Euthymio. Jam ſufficiat notaſſe Elenchum hunc Iſmaëlitarum ex Sylburgii editione legi etiam in Auctario Græcolatino Bibliothecæ Patrum Ducæano Pariſ. 1624. Tom. 2. p. 292. & in Bibl. Patrum edit. Morellianæ Pariſ. 1644. 1654. tomo XII. p. 536-551.

2) Περὶ τῆς ἀρχηγοῦ τῶν Σαρακηνῶν Μωάμεθ, καὶ Μαχαμέτ. *De Saracenorum Principe Maometho*, incerti ſcriptoris, p. 54-73. cum verſione Sylburgii, qvi obſervat gemina fere legi non modo in Georgio Cedreno p. 346. ſeq. edit. Baſil. ſed etiam in MS. *Joannis Siculi* Chronico qvod in Michaële Theophili filio deſinit.

3) Τάξις γινομένη ἐπὶ τοῖς ἀπὸ Σαρακηνῶν ἐπιστρέφουσι πρὸς τὴν καθαρὰν ἀληθῆ πίστιν ἡμῶν τῶν χριστιανῶν. *Ordo qui obſervatur ſuper iis, & anathematiſmi ab illis dicendi qui à Saracenis ad noſtram Chriſtianorum puram veramque fidem ſe convertunt*, p. 74-91. cum ejusdem Sylburgii verſione. *Catecheſis iſta*, inqvit, *Saracenorum ad Chriſtianam fidem accedentium è MS. Palatinæ Bibliothecæ libro ſatis vetere deſumta eſt: in quo multæ ſunt ejusmodi conſtitutiones ſive ordinationes ſuper iis qui ab Hæreſi aliqua Gentiliſmo, Judaiſmo & ſimilibus ad Chriſtianam religionem ſe aggregant.* Hoc κατηχητικὸν πυκτίον in qvo anathema adverſus Deum Mohammedis, reſpicitur à Niceta Choniate in Manuele Comneno, ut jam dixi ſupra p. 437, Confer etiam anathematiſmos Saraceni qvi ex libro XX. theſauri Orthodoxæ Fidei ejusdem Nicetæ leguntur Latine in Bibliotheca Patrum edit. Lugd. T. XXV. p. 186. ſq. Græce & Latine T. 2. Auctarii Ducæani p. 282. ſeq. & T. XII. Bibl. Patrum edit. Morellianæ Pariſ. 1644. 1654. p. 527-533. Non omittendum deniqve qvod Sylburgius in notis p. 128. ex eodem MS. Codice & Græce & Latine exhibet *Modum recipiendi Hæreticos in Eccleſia:* πῶς χρὴ δέχεσθαι τοὺς ἀπὸ αἱρέσεων τῇ ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ προσερχομένους.

4) Ex *Theophanis* Monachi Chronographia, & qvi Theophanem latine vertit *Anaſtaſii* Bibliothecarii Hiſtoria Eccleſiaſtica, *narratio de Saracenicæ ſive Moamedicæ ſectæ primordiis* p. 92-105. Utrumqve, Theophanem & Anaſtaſium ab eo tempore integros vulgarunt viri eruditi, ut ſupra p. 151. ſq. dictum eſt, ſed Sylburgio eos MStos Bibliotheca Palatina ſuppeditavit. *Erunt auem fortaſſe*, inqvit, *qui & alia his addi potuiſſe dicturi ſint. Fateor. Primum enim* Joannem Damaſcenum a) *paullo poſt Saracenæ ſectæ initium vixiſſe, & contra eam ſcripſiſſe, ſed*

a) Forte reſpexit qvæ habet *Damaſcenus* ad calcem libri de hæreſibus in Cotelerii monum. Eccleſiæ Græcæ T. I p. 326-335 atqve inter Damaſceni opera T. I. edit. Viri Clariſſ. Mich. le Qvien p. 110. ſeq.

sed pauca valde, in cribrationis suæ prologo tradit illustris ille Cardinalis Nicolaus de Cusa, atque adeo inter Damasceni opera exstat b) *Christiani & Saraceni disputatio. Deinde Romæ in Vaticana Bibliotheca exstare dicitur* Nicetæ Byzantini Philosophi *contra Maomedem liber, & Epistola ab Agarenis missæ confutatio ad Michaëlem Theophili filium, Imp. CPolitanum. Sed quoniam neque illius neque hujus exemplaria Græca nanciscinobis licuit, alia eorum edendorum exspectanda fuit occasio.* Joannis Cantacuzeni c) *contra Moamedem orationes quatuor, & tres* * *Christianæ religionis contra Saracenorum hæresin Apologetici; ad hæc* Richardi Florentini d) *confutatio Corani Moa-*

b) Latine in antiqvis Damasceni editionibus legitur, & incipit: *Si interrogatus à Saraceno, quis sit CHristus.* In nova editione T. 1. pag. 466. Græca qvidem addita ex *Theodoro Abucara*, sed passim manca, & subjunctus p. 470. alius dialogus Saraceni Theodori, ex ore Joannis Damasceni, hoc initio: εἰπέ μοι ὦ Ἐπίσκοπε. Græca ad Jo. Aubertum miserat Allatius. In MS. autem Vindobonensi, testeLambecio V. p. 126. prior διάλεξις MS. exstat Græce alio ordine, atqve incipit sic: Ἐρωτηθεὶς ὁ χριστιανὸς παρὰ Σαρακηνῶ, τίνα λέγεις αἰτίαν καλῶ καὶ κακῶ; Hisce scriptis jungendus *Bartholomæi Edessini*, elenchus & confutatio Hagareni, qvam capite mutilam Græce cum versione sua edidit Stephanus le Moyne è MS. Scaligeriano in Variis sacris T. 1. p. 302-428. & alterius scriptoris κατὰ Μωαμεθ, p. 429-451. Conferenda etiam qvæ de Muhamede tradit *Constantinus Porphyrogenitus* lib. de administrando Imperio cap. 14. seq. *Gennadii* Scholarii Patriarchæ CPol. Confessio & dialogus cum Amurathe Sultano Mahomede, *de via salutis humanæ & recta fide Christianorum*, de qvibus mox ad Turco Græciam Martini Crusii.

c) Vide supra p. 473. & qvæ de *Georgio Phranza* ex his Cantacuzeni orationibus plura mutuato p. 618. * qvatuor.

d) Richardi propugnaculum fidei adversus deliramenta Alcorani prodiit latine Paris. 1511. Hispali 1520. & Venet. 1607. 4. Græca autem *Demetrii Cydonii* versio cum latina interpretatione Bartholomæi Piceni de Monte Arduo ad Ferdinandum Arragoniæ & Siciliæ Regem exstat in Theodori Bibliandri Syntagmate scriptorum anti Muhamedanorum Basil. 1543. fol. subjuncta Christianæ fidei exomologesi adversus Saracenos, incerto auctore, Græce & Latide. Revisa Rom. 1606. 8. In Codice MS. Cæsareo hæc est inscriptio libri Richardi: Ἀνατροπὴ κεφαλαιώδης τῶ νόμω Μωαμεθ, ὑπὸ μὲν Ρικάρδω τινὸς ἐκτεθεῖσα λατινικῶς, ὑπὸ δὲ τῦ Δημητρίω τῦ Κυδωνίω ἑρμηνευθεῖσα ἑλληνικῶς. Vide Lambecium lib. I. p. 145. & lib. V. p. 168. In Bibliandri editione ita inscribitur: Ρικάρδω τῦ τῷ τάγματι τῶν παρὰ Λατίνοις καλουμένων Προδικατόρων κατειλεγμένω ἀνασκευὴ τῆς παρὰ τῦ καταράτω Μαχεμεθ τοῖς Σαρακηνοῖς τεθείσης νομοθεσίας, μετενεχθεῖσα ἐκ τῆς Ἰταλῶν διαλέκτω εἰς τὴν Ἑλλάδα, διά τινος Δημητρίω. De Richardo illo, sive Ricoldo, Ordinis Dominicani Monacho qvi circa A. C. 1300. floruit, vide Ambrosii de Altamura

medicis à Demetrio Cydonio *in Græcum sermonem conversa, consulto à nobis omissa, quod & recentiora essent, & prolixiora quam quæ enchiridii forma exarari possent.*

XXVIII. MARTINI CRUSII * qvi ante hos centum annos Academiam Tubingensem doctrina atqve ingenio suo exornavit, atqve ut Græcæ lingvæ priscæ † peritissimi, sic Græcobarbaræ primi ** in Germania interpretis ac doctoris *Turco Græciæ libri octo*, qvibus Græcorum status sub Imperio Turcico in Politia & Ecclesia, Oeconomia & Scholis describitur, excusi sunt Basileæ Anno 1584. 1594. fol. *Libro*

Bibliothecam Ordinis Prædicator. p. 86. & 465. seq. De Demetrio Cydonio qvi Imp. Joanni Cantacuzeno charus fuit medio sæculo XIV. & qvam plurima scripsit, dictum est Volum. X. hujus Bibl. p 385. seq.

* Natus A. 1526. 19. Sept. & Professor utriusq; lingvæ ab A. 1559. in Academia Tubingensi obiit 25. Febr. A. 1607. ætat. 81. Inter Historicos Germaniæ magna ejus laus ob editos Annales Svevicos Francof. 1595. 1596. fol. 2. Vol. Turco Græciæ vero jungenda ejusdem Crusii gratulatio ad *Salomonem Schweigerum*, Imperatoris Rom. ad aulam CPol. legatum, cum descriptione illius peregrinationis. Argentor. 1582. 4. & ad calcem Mich. Neandri explicationis partium Orbis terræ Lips. 1589. 8. nec non *Stephani Gerlachii*, qvi Baroni Ungnadio ad Aulam Turcicam A. 1573. legato à sacris fuit, iter CPolitanum diu post ejus fata editum Germanice Francof. 1674. fol.

† Qvam familiaris fuerit Crusio lingva Græca, docet edita ab eo Witeberg. 1602. fol. qvatuor tomis distincta *Corona anni*, sive Homiliæ qvas ille ex ore Theologorum Germanice verba pro concione facientium, Græce calamo excepit, atqve ita Græce & Latine edidit. His adde poëmata ejus Græca non invitis Musis scripta & Orationes Græcas Epistolasqve editas Basileæ apud Oporin. 1566. 4. itemqve alia carmina & prosa Græca, qvæ libris sex *Germanæ Græciæ* complexus est Basil. 1585. fol. Plures etiam Hymnos nostræ Ecclesiæ Germanicos Græca Metaphrasi donavit. qvæ adhuc MS. apud venerandum D. Val. Ernestum Lœscherum asservatur, una cum prosaria eorundem expositione sive Homiliis Hymnodicis, qvarum latinam versionem edidit Rev. Jo Christophorus Olearius, Arnstad. 1705. 8. Crusius qvoqve fuit qvi Jacobi Herbrandi compendium Theologiæ, vertit Græce, ne dicam de iis qvæ ad Patriarcham CPol. Jeremiam missa, & cum amœbæis illius Jeremiæ & Theologorum Tubingensium scriptis utraqve lingva edita sunt Witeberg. 1584. fol. Omitto Grammaticam Crusii Græcam qvam ipse puer olim didici, & Narrationem Græce scriptam de bello Smalcaldico editam inter scriptores rerum Germanicarum à Marqv. Frehero, Tomo tertio p. 429. Francof. 1611. fol. Commentarium in lib. I. Iliados, Observationes ab Heliodori Æthiopica &c.

** Crusius ipse de se in Turco Græcia p. 185. Πρῶτος, (*absit gloriatio & invidia*) *introductor Barbaro Græcæ Linguæ in nostram Germaniam. Quod si non ubique κατορθώσω, veniam mihi ὡς πρωτοπείρῳ benigne dari peto. Mihi quidem hanc linguam ἀόκνως καὶ ἀρπαλέως αὐτομαθήσαντι diu nullum adjumentum, aut certe exiguum invenienti, DEus novit quanto labore, investigatione, ratiocinatione opus fuerit.* adde p. 311.

Libro primo, cui effigies Imperatoris CPol. habitu priſco & inſignibus Imperatoriis ornati præmittitur, exſtat 1) *Hiſtoria Politica CPoleos ab Anno CHriſti* 1391. *ad A.* 1578. puriore ſtylo Græce deſcripta & ad Cruſium miſſa à *Theodoſio Zygomala*, p. 1-43. Græce & Latine cum Cruſii verſione, & notis à pag. 44-68. In his ſtatim ſub initium memorat MS. Codicem qvæſtionum Grammaticarum *Manuelis Moſchopuli*, qvi pridem Reuchlini fuit, ſcriptum ante Annum CHriſti 1392. docetqve eundem eſſe qvi Baſil. 1533. prodierit ſub falſo nomine *Baſilii M.* Τ μεγάλȣ Βασιλείȣ περὶ Γραμματικῆς γυμνασίας. Laudat etiam pag. 44. 190. 195. *Niceta Acominati* Choniatæ Hiſtoriam BarbaroGræce MStam in inclytæ Auguſtæ Vindelicorum Bibliotheca, ex qva præcipua BarbaroGræca Hieron. Wolfius in ſuas ad Choniatam notas transtulerit. Annæ Comnenæ ſepulchrum in templo Patriarchatus CPoli obvium deſcribit p. 46. & locum ex ejus Alexiade tunc adhuc inedita profert adverſus primatum Papæ Romani. Narrat etiam p. 48. ſe accepiſſe Damaſceni θησαυρὸν, & p. 53 illum *Damaſcenum Hypodiaconum & Studitam* appellat, qvi compoſuit Homilias theſauro illo comprehenſas, qvi liber in pagorum Græciæ & Thraciæ templis, ſuis Dominicis & feſtis diebus qvibus ejus λόγοι inſcripti ſunt, à Sacerdote ad populum legi ſolet. P. 68. & 210. meminit *Barbaro Græci MS. Chronici* ab exordio Mundi ad Michaëlem Botaniatam, qvod ipſi abſtulit Stephanus Gerlachius.

2) *Theodoſii Zygomalæ* de CPoleos obſidionibus & Turcica expugnatione rebusqve hodiernæ Græciæ *Epiſtola ad Martinum Cruſium* ſcripta Byzantii A. 1581. p. 74-98. cum Cruſii verſione & notis à p. 99. ad 104. in qvibus fragmenta aliarum Epiſtolarum Græcarum ad Cruſium & Gerlachium miſſarum tum ab eodem Theodoſio qvi pag. 100. Protonotarium ſe magnæ Eccleſiæ CPol. vocat, tum à Simone Cabaſila, & p. 104. Epiſtolam abſolutoriam qva Michaël Patriarcha Antiochenus Theodoſium à peccatis abſolvit. In calce Epiſtolæ hujus, qvemadmodum & aliarum paſſim in hoc opere, nomen & titulus ſcriptoris miris literarum ductibus more Græcorum recentium obſcure indicatus potius qvam expreſſus cum expoſitione à Cruſio addita legitur.

Libro ſecundo, cui effigies Patriarchæ CPol præmiſſa eſt, exhibetur *Hiſtoria Patriarcharum CPolitanorum* qvi fuerunt à capta Anno 1453. per Mahomedem II. CPoli, qvid ſingulorum temporibus

gestum sit, & qvisnam fuerit auctor pescesii (ἡ πεσκεσίς) sive muneris qvod Patriarcha novus Sultano dat, qvis præterea Charatzii, (ἡ χαρατζίς) sive annui tributi Ecclesiastici, qvis item additionem qvôqve tempore majorem fecerit. p. 106-184. Hujus Historiæ lingva Græca vulgari scriptæ auctor est incertus, descripsit eam *Emanuel Malaxus*, Peloponnesius, à qvo Stephanus Gerlachius illam tribus thaleris redemit A. C. 1677. mense Aprili, Crusius vero qvi eam accepit à Gerlachio, latinam versionem, & à p. 185-212. notas adjunxit. Malaxus ille jam A. C. 1501. diem obierat, qvi pueros & adolescentulos Græcos sub Patriarcheio in parvula & misera casa docendo & libros describendo vitam toleravit. Qvæ ex Historia Ecclesiastica Malaxi laudat Allatius de Georgiis, leguntur in Crusii editione p. 107. seq. & 120. Sed qvæ idem habet Allatius p. 391. non memini me in illa legere, ut aliud forte exemplum ejus habuerit. Cæterum ex hac Historia hausit Henricus Hilarius, qvæ de Patriarchis post CPolin captam notavit ad Georgii Cyprii Chronicon. Ecclesiæ Græcæ: & qvæ de Patriarcha Joasapho sive Josepho in Concilio Cpol. A. C. 1565. ob Simoniam depositio Harduinus, & ante eum Labbeus.

In notis sub initium Crusius observat qvædam de Græcis qvi Concilio Basileensi, Ferrariam deinde atqꝫ A. 1439. Florentiam translato interfuerunt, de qvo conferendus etiam Lambecius VIII. p. 504. sq. Addit præterea Crusius pag. 186. in Academiæ Basileensis Bibliotheca publica exstare complura Græca volumina MSS. tempore Concilii eo delata, è qvibus *scholia ex Patribus in Genesin & Exodum* memorat. P. 187. ait se apud Jo. Zygomalam inspexisse venalem librum MS. hoc titulo: Ἐ σοφωτάτȣ καὶ λογιωτάτȣ Ματθαίȣ τȣ̃ Καμαριώτȣ ἐξήγησις εἰς τὰς Ἐπιστολὰς Συνεσίȣ, τȣ̃ σοφωτάτȣ καὶ Θεοφιλεστάτȣ Ἐπισκόπȣ, γεγραμμένη οἰκεία χειρὶ τȣ̃ αὐτȣ̃ Καμαριώτȣ. Καὶ ἔτι βραχὺ ὑπόμνημα εἰς τὸν αὐτὸν Καμαριώτην, ὅτι ἀπὸ Θεσσαλονίκης &c. *Doctissimi viri* Matthæi Camariotæ *commentarius in Rever. Episcopi* Synesii *Epistolas, manu ipsius scriptus. Præterea commentariolum in eundem* Camariotam, *quomodo patria Thessalonicensis, professione Philosophus, huc CPolin venerit ultimis Imperatorum Palæologorum miseris temporibus: & hic post urbem amissam substiterit, postquam Scholarii qui postea Patriarcha fuit Gennadius, & quorundam aliorum optimatum, circa medium regni Amuratæ, præceptor fuisset.* Patriarchei CPol. icon & descriptio exstat p. 190. Ibidem & p. 275. sq. notat in Bibliotheca arcis Tubingensis extare MS. partem operum Basilii M. & librum pulcherrime in membranis descriptum continentem Sanctorum vitas per τρίτον τρίμηνον sive per menses Martium, Aprilem, Majum. P. 196.

ubi

ubi de Græcorum Psalmodia, Horisqve Canonicis, laudat vetustum MS. παυδέκτην καὶ λειμωνάριον Antiochi Monachi τῆς Λάυρας Ϛ Ἀββᾶ Σάβα ad Eustathium Abbatem μονῆς Ἀταληνῆς Ancyræ in Galatia, additqve ei subjunctum λειμῶνα sive λόγους καὶ βίους Διαφόρων γερόντων καὶ ἁγίων πατέρων qvod opus auctor qvisqvis fuit Sophronio cuidam inscripsit, qvem ἱερὸν πιστὸν τέκνον appellat. Conciones sacras à Græcis fieri p. 197. 207. notat non lingva Græcobarbara qvæ à vulgo intelligatur sed antiqva. Ibidem nonnulla de Musica Græcorum Ecclesiastica, & qvanti sit apud Christianos & Turcas Patriarchæ CPol. auctoritas. Imperatorem qvi à S. Babyla Antiocheno Episcopo excluſus templo fuit, ex Legenda Græca MS. 4. Sept. notat fuisse Numerianum. P. 198. & 200. 203 Græce affert versus Διοπτρας, latine deinde editæ à Jac. Pontano (de qvo dixi supra p. 566. seq.) & p. 199. 205. laudat MS. Augustanum Codicem Historiæ *Georgii Pachymeris* (de qva supra p. 458.) nec minus ibidem & p. 496. memorat *Augustanam Confessionem* è Græco versam in lingvam Ibericam sive Georgianam: & *Joannicium* Hieromonachum Cartanum & magnum Protosyncellum Cercyrorum librum varii argumenti, inscriptum ἀνθῶν composuisse curas fallendi causa Venetiis in carcere in qvem eum Arsenius Monembasiensis Episcopus compingi fecit, si Cartanum qvidem audimus non ob aliqvod crimen sed ob studium pietatis & veritatis. P. 200. Epigramma *Michaëlis Sophiani* Byzantii in Templum S. Georgii Venetiis A. C. 1564. ex libello Zachariæ ἱερέως σκορδυλίας Κρητὸς Ϛ ἐπονομαζομένου Μαραφρῶ καὶ ἐπιτρόπου τῆ τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἰκουμενικῆ Πατριάρχου. Seragliæ sive Regiæ Ottomannicæ CPolitanæ icon pag. 202. P. 203. memorat Georgium Cantacuzenum *, Antonii Cantacuzeni, à qvo Hieron. Wolfius Zonaram redemit, filium in Bibliotheca sua habuisse *Acta tertii, quarti & quinti Concilii, exegesin Διαφόρων in Pentateuchum, Nilum Theologum* aliosqꝫ libros optimos, sed inæstimabili pretio æstimatos. P. 204. 250. 273. memorantur Διδαχαὶ Ἀλεξίου ἱερέως Ϛ Ῥαρτάρου ϗ χαρτοφύλακος τῆς Κερκύρας, excusæ Venetiis A. 1560. cum præfatione Theonæ qvæ his verbis inscribitur: ὁ ἐν ἀρχιερεῦσιν ἐλάχιστος Θεωνᾶς καὶ ἔξαρχος Ϛ παναγιωτάτου Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῖς αἰδεσίμοις ἀρχιερεῦσι καὶ φιλαρέτοις πατράσι, τῷ τε λοιπῷ Ϛ Κυρίου χριστωνύμῳ πληρώματι εὐπράξειν. Ibidem exstat notitia de *Cyrillo* Metropolita Nicæno Anno 1675. Ephesino *Athanasio* & Thessalonicensi *Joasapho*, & de Patriarcha CPol. *Jeremia* p. 205. qvem virum humanissimum vocat ac veritatis studiosissimum, perpe-

* Hujus Georgii Cantacuzeni Bibliothecam refertam libris MSS. laudat Georgius Dousa Epist. de itinere suo CPol. p. 70. Lugd. Bat. 1599. 8.

perpetuum in lectione Patrum & aliorum bonorum Autorum, qvamtum ei per negotia Ecclesiastica & politica concessum fuit. *Nam præter Ecclesiarum*, inqvit, *curam incumbit ipsi etiam onus judicandi causas Græcorum, quas coram judice extraneo sive Turca disceptari nolunt. Cumque nemo sit qui liberales artes hodie juvenes doceat, non erubescit in virili ætate Dialectica, Rhetorica & Ethica à Rhetore suo sene Joanne Zygomala, nunc Cathedralis Ecclesiæ Scripturarum interprete audire, qui artium harum mediocrem cognitionem Patavii ante plures annos hausit. Epitomen Dialectica, Rhetoricæ & Ethicæ, Basileæ impressam Patriarchæ vertit. - - In tota Græcia studia nullibi florent: Academias & Professores publicos nullos habent, præter scholas triviales, in quibus pueri ὡρολόγιον, ὠκτώηχον, Psalterium aliosque libros quorum in Missa usus est, legere docentur. Qui vere eos intelligat inter presbyteros & calogeros, paucissimi sunt. Quidam Italiæ Academias adeunt, in quibus antiqvam linguam, principia Philosophiæ, Patrumque Theologiam percipiunt. Hi reversi domum alios interdum erudiunt, quemadmodum CPoli in Patriarchatu medicus quidam* Leonardus è Chio (idem qvi expugnationem CPolis descripsit) *Patriarchæ aliisque Calogeris Ammonii Commentaria in Organum Aristotelis, Rhetorica Hermogenis & Hesiodum explicat.* P. 106. summum Græcorum sacerdotem & Archi Episcopum Venetiis Anno 1580 fuisse testatur *Gabrielem Philadelphiensem* Archi Episcopum. Vitam Apollonii (Tyrii) & Tarsiæ lingva Græcobarbara memorat p. 209. Michaëlem Eparchum Corcyræum διδάσκαλον καλὸν qvi Venetiis causas egit, & Andream Curcumelem p. 208. Trojæ ruinas referens multosqve adhuc ejus supereſſe muros testatus, addit majorem illam CPoli fuisse urbem p. 210. Ibidem ex *Barbaro Græco Chronico* qvod Michaëlis Cantacuzeni * fuit, offert narrationem de Trisagio, & p. 211. hosce versiculos in duodecim festa Græcorum:

Τὸ χαῖρε, γέννα, Συμεὼν, Ἰορδάνης,
Θαβώριον, λάζαρε, βαΐα, ξύλον,
Ἔγερσις, ἄρσις, Πνεῦμα, καὶ Κόρης μόρε.

Non prætermittendum est qvod in Historia Ecclesiastica Malaxi qvam Crusius Græce & Latine exhibet notisqve illustrat, etiam inserta legitur *Confessio Gennadii Scholarii* pro veritate fidei Christianæ ad Amuratem Suldanum Muhamedem II. capitibus XX, Græce & Latine cum Turcarabica versione Achmetis qvi Berrhœæ prætor & Mahometi

* Hic strangulatus est 3. Martii Anno 1578. Anchiali in sua domo. Vide Crusium pag 211. 274. & Georg. Dousam in laudata Epistola p. 71.

hometi Zelebi Commentariensis pater fuit, jussu Suldani facta, & Græcis literis descripta pag. 110-119. Eadem prodiit etiam Græce & Latine ad calcem Orationis Dav. Chytræi † de statu Ecclesiarum in Græcia, Asia, Africa, Ungaria, Bohemia Francof. 1583. 8. & curante Joanne à Fuchte Helmst. ** 1611. 8. una cum ejusdem argumenti sed prolixiore *dialogo Gennadii & Amurathis* περὶ τῆς ὁδῶ τῆς σωτηρίας ἀνθρώπων qvi Græce & Latine vulgatus est à Jo. Alexandro Brassicano, Viennæ 1530. 8. atqve à Christiano Daumio una cum Hieronymi Theologi Græci Dialogo de Trinitate, Cygneæ 1677. 8. Latine vero *** ex Gregorii Hermonymi Spartani versione, Joanne Polo de Albo Castro curante in Hæresiologia Jo. Heroldi Basil. 1556. fol p. 797. & in Bibliothecis Patrum ut in editione Lugdunensi A. 1677. T. 26. p. 556. De Codicibus MSS. hujus Dialogi vide Allatii diatribam de Georgiis p. 402. & Eusebium Renaudotum in Gennadii operum notitia p. 83.

Libro tertio continentur variæ Græcorum inter se ab A. 1556. ad 1580. scriptæ *Epistolæ*, à *Theodosio Zygomala* in Crusii gratiam selectæ, cum Crusii versione & notis. Digestæ autem sunt in partes tres hoc modo:

Prima pars complectitur Epistolas scriptas lingva vulgari, cum apposita per eundem Zygomalam versione Græca puriori. Scriptæ sunt à *Joanne Maximo* Sacerdote & δευτερεύοντι seu Secundano: *Hermodoro Lestarcho* Medico è Chio: *Simeone* Hieromonacho & Episcopatus Ephemero sive vicario ex Andro, à *Michaële* Zygomalæ affine è Nauplio, *Manuele* scriba ex Anchialo, *Michaele Sbiri* è Monembasia & *Stamatio* (Eumathio) fratre Zygomalæ ex Anchialo. Subjungitur etiam pag. 228. *Parthenii* metropolitæ Sophiæ in Bulgaria Epistola ad Imperatorem Rudolphum II. data A. 1580. & pag. 229. Testimonium Comiti Alberto Levvensteinio datum A. 1578. Cairi à Patriarcha Alexandro *Joachimo*. Utrisqve Joachimi & Parthenii literis præter subscriptiones obscuris circumductionibus literarum involutas, unà cum explicatione subjuncta sunt etiam eorum sigilla.

Pars secunda continet Epistolas scriptas lingva Græca puriori complures, qvarum primoribus decem idem Zygomala versionem Græcobarbaram, omnibus latinam versionem & notas Crusius adjunxit.

Libri 5ti Pars Altera.

† Hic qvoqve Chytræus Orationi illi subjunxit varias Epistolas ex Græcia ad Martinum Crusium & alios datas, Græce & Latine.

** Notabis in Fuchtenii editione tantum extare capita duodecim, adeoqve octo postrema deesse.

*** Non Græce & Latine, ut legas in Appendice ad Hist. literariam scriptorum Eccles. præstantissimi Cavei.

Qvi Epistolas scripsere sunt *Joannes Coreses* (Κορέσης) Medicus è Chio ad Patriarcham CPol. *Metrophanem*: *Hermodorus* supra memoratus, *Joannes Zygomala*, magnus Rhetor Magnæ Ecclesiæ CPol. (sive Exarchus Rhetor vide p. 259.) *Joannes Despota* seu Rex Moldaviæ, *Demetrius* Despotæ scriba ad Patriarcham CPol. *Joasaphum*, *Nicolaus* Protopapa Nauplienſis, *Manuel* è Chio, *Matthæus Monachus* è Chio, *Methodius* Hieromonachus, *Neophytus* Lariſſæ Metropolita, *Jeremias* Patriarcha CPol. *Eugenius* Episcopus montis Sinai & Raithi ad Imp. Maximilianum A. 1569. *Demetrius* Diaconus CPol. ad Philippum Melanchthonem qvem præceptorem suum appellat A. 1559. p. 263. Interposita etiam sunt p. 258. seq. Epitaphia versibus scripta in *Isaacum* Sacerdotem Peloponnesium, & *Gratiosam* Theodosii Zygomalæ matrem, nec non *Jo. Zygomalæ* Epigramma in Concilium Decemvirorum illustrisimæ Reip. Venetæ, & preces ad Mariam Virginem à qva morbo levari exoptat.

Tertia pars habet Epistolas septem ab Anno 1556. ad 1575. stylo Græco mixto sive Ecclesiastico qvi puris barbara adspersa habet scriptas à *Callisto* Metropolita Rhodi, *Logizo* Sacerdote in Insula Chio, *Theona* Paronaxiæ, ac deinde Thessalonicæ Metropolita, *Arsenio* Metropolita Tornobi ad Principem Mich. Cantacuzenum: à *Joanne Bonapheo* à Patris Achajæ, *Maximo* Protosyngelo Patriarchæ, ex Joanninis sive Cassiope Ætoliæ, & *Ignatio* Hieromonacho è Chio, ad magnum Chartophylacem Alexandrum à Tera.

In notis p. 222. Crusius è libro ἄνθος τῶν χαρίτων affert parabolam de septem filiabus Diaboli ex injustitia susceptis, arrogantia, avaritia, fraude, invidia, hypocrisi, superbia, ac scortatione. P. 230. sq. ex Martyrio S. Catharinæ *in veteri Codice MS. chartaceo folii magnitudine singulis paginis binas columnas qvadragenorum versuum habentibus, rubro corio asserculis inducto, cum bullis seu umbilicis & cum duabus clausuris (more Græco) in aculeos infibulandis. Fuerat is Codex cum aliis pluribus MSS. à Cardinale Joanne de Ragusio tit. S. Sixti, Basileæ in Concilio relictus.* P. 234. *Meletius* Patriarchæ Alex. Protosyncellus commendatur ut vir perdoctus, perhumanus, religionis studiosus. Ibidem narrat Turcas qvinqvies qvotidie ad preces convocari hora una ante lucem, tum circa horam nonam, duodecimam, & qvartam, atqve hora prima noctis. Initium precationis eorum esse *ne Deus concordiam Christianis det.* De *Josepho* Hieromonacho Gardiano in Monasterio S. Catharinæ in monte Sina, vide p. 235. seq Μαριάλε, βιβλίον ἔχον τ Θεοδίκου ἐγκώμια pag. 243. *Ex Gerlachio cognovi*, inqvit p. 246. *plerisqve Græcorum templis in singulis Civitatibus, scholas puerorum adjunctas esse, in quibus nullæ sint classes nec diversæ lectiones,*

sed

sed unus præceptor pueros in Psalterio, Horologio, Acoluthiis aliisque libris quorum in Ecclesiis usus sit, instituens. Ab Joanne Zygomala, complures Patriarchatus officiales antiquam linguam mediocriter doctos esse: etiam à doctioribus Græciæ discipulos ad illam ali, & propterea discendam Italiæ quoque Academias à Peloponnesiis, Cretensibus, Chiis adiri. Illum Joannem Zygomalam ex magno Rhetore Patriarchico factum μέγαν τῶν θείων γραφῶν ἑρμηνευτήν notat p. 248. atque p. 264. scribit versionem Confessionis Augustanæ Græcam sub Dolscii editam nomine, compositam fuisse à Philippo Melanchthone, qui illam per Demetrium Thessalonicensem, Diaconum CPol. misit ad Joasaphum Patriarcham CPol. De illa versione vide etiam p. 488. 496. Eadem est quæ cum Wurtenbergensium Theologorum scriptis ad Jeremiam Patriarcham CPol. prodiit Witeb. 1584. fol. ubi habes etiam Jeremiæ responsiones, quas Latine separatim vulgaverat Stanislaus Socolovius, Polonus. Vide quæ dixi Volum. X. hujus Bibl. p. 518.

Libro Quarto Crusius exhibet Epistolas alias sexaginta vario stylo Græco scriptas, cum latina versione & notis. Auctores Epistolarum sunt: *Metrophanes* Cæsareæ Cappadociæ Metropolita & deinde Patriarcha CPol. *Nicolaus* Sacellarius & alii Clerici Chii. *Joasaphus* Patriarcha CPol. *Jeremias* Patriarcha CPol. *Michaël* Patriarcha Antiochenus, *Sophronius* Hierosolymorum & Palæstinæ, *Gregorius* Metropolita Prusæus, *Antonius* Mytilenes, *Callistus* Metropolita Rhodi, *Macarius* Hieromonachus & Abbas Monasterii Insulæ Patmi, *Sophronius* Hieromonachus antehac Abbas, & *Neophytus* Hieromonachus atq; Protosyngelus Patriarchicus, *Hippolytus* Chii Metropolita (cujus Epistola p. 304. directa est ad magnæ Ecclesiæ CPol. Clericos, Magnum Oeconomum, Magnum Logothetam, Magnum Scevophylacem, magnum Sacellarium, & parvum Logothetam, item Nomophylacem, & Dicæophylacem, protonotarium ac protoapostellarium) *Joannes Coreses* & *Franciscus Domesticus* Medici Chii; *Leonhardus Mendonius* Anchialo, *Smaragda* Canabutzena, *Joannes Burclas*, *Stamatius* * è Scyro, *Josephus* Episcopus Scyri, *Joachimus* Imbri Episcopus, alius Protopapa sive Episcopus Teni Insulæ, *Dionysius* Nauplii & Argorum, *Joasaphus* Monembasiæ Metropolita, *Arsenius* Coronæ Episcopus, *Dionysius* veterum Patrarum Metropolita Corinthi, *Nicanor* Athenarum, *Joasaphus* Thessalonicæ, *Jeremias* Lariss Episcopus & *Damascenus* Demonici & Elassonis, *Damascenus* Episcopus Λιτῆς καὶ Ῥενδίνης, Litæ & Rhendinæ: *Pachomius* ὁ Γάννους καὶ χώρας Ganni Metropolita & Choræ, *Theophanes* Hieromonachus qui Theodosii Zygomalæ se spiritalem parentem p. 332. appellat: alius Oeconomus Calliupoleos, *Joasa-*

* Stamatii sive Eumathii Zygomalæ mentio p. 324.

phus Adrianopoleos Episcopus, *Gabriel* Pogojanæ ArchiEpiscopus, *Gerasimus* Polianæ Episcopus, *Zosimus* Citri, Tornobi *Arsenius*, *Sophronius* Archiepiscopus primæ Justinianæ & Achridarum, *Methodius* Melenici Episcopus, *Neophytus* Dicæi cœnobii Hieromonachus, *Thomas Palæologus* Despota Porphyrogenitus, cujus Epistolæ p. 344. subjiciuntur Sultani Turcici *Selimi* literæ comminatoriæ ad Venetos qvibus Cyprum ab eis repetit. Et p. 312. exstat *formula testamenti* facti A. 1574. Chii à *Maria Pilia*, cum subscriptionibus. Plerisqve etiam Epistolis hoc qvarto libro subscriptiones adjunguntur, notatu dignæ tum propter nomina ipsa personarum & locorum, tum ob monogrammata & intricatos literarum ductus qvos cum expositione semper ad αὐτόγραφα accurate expressos Crusius lectori inspiciendos exhibet. In notis idem p. 320. & 293. notat Theodosium Zygomalam A. 1576. cum Nomophylace magnæ Ecclesiæ presbytero *Sabbatiano* Exarchum in insulas emissum fuisse, *nempe ad colligendas pecunias de qvibus* τὸ χαράτζιον *tributum Sultano persolveretur. Literis tunc hortari solet Patriarcha CPol. Antistites Insularum, clericos Politicosqve viros, & plebem ab Imbro & Lesbo Rhodum & Carpathum usqve, ut velint contributione* βοηθεῖν τῇ μητρὶ πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἅτε ταῖς βοηθείαις αὐτῶν αὐτῆς καὶ μέχρι τοῦ νῦν συντηρουμένης, καὶ τὸ ἀποτοῦδε συντηρηθησομένης. *Iidem* ἔξαρχοι ** *potestatem qvoqve habent à Patriarcha* τοῦ ἀργοὺς ποιεῖν καὶ ἀφορίζειν, *privandi dignitate Ecclesiastica & excommunicandi* δι' εὐλόγους αἰτίας, *si qvos hujusmodi pœna dignos repererint; sicut vicissim qvoqve pœnitentes absolvendi.* De Zygomalæ fratribus & aliis propinqvis vide p. 324. Ἀπολυτικοῦ sive dimissoriæ Epistolæ Clerico à Metropolita Rhodi datæ exemplum legitur p. 299. qvalium in veteri ecclesia usus, de qvibus Bernardinus Ferrarius lib. 1. de antiqvo Ecclesiasticarum genere cap. 8. & Beveregius ad can. XVII. Trullanum. Ex Basilicis tum temporis adhuc ineditis loca proferuntur à Crusio p. 331. De Athanasio Lauræ Monasterii in monte Atho conditore temporibus Nicephori Phocæ Imp. vide sis p. 333.

Libro qvinto occurrunt LXII. Epistolia sive argumenta, Scholasticis qvi in stylo utroqve exercere se volunt, proponenda, qvæ Theodosius Zygomala A. 1578. ad Crusium misit stylo græcobarbaro cum pure Græcis è regione positis, atqve editor deniqve auxit latina interpretatione p. 349-370.

Libro sexto exstat 1) *Demetrii Zeni* Zacynthii, ejusdem cujus liber de Alexandro Macedone versibus Græcobarbaris politicis, Venet. 1529. excusus est, *Batrachomyomachia Homerica*, vulgari lingva Græcorum,

** Confer p. 502.

rum, versibus itidem politicis expressa, una cum latina versione Crusii. p. 373-382. subjuncta hujus Oratione de laude fabulæ p. 383-389. & notis in Batrachomyomachiam p. 390-399. Hanc Demetrii Zeni Batrachomyomachiam Venetiis primum excusam, postea ex Crusii editione Græce ac Latine recudi fecit Joanes Michael Langius in parte altera Philologiæ Barbaro Græcæ, Altdorfii 1707. 4.

2) Carmina aliqvot Crusii Græca, cum versione interlineari Græcobarbara *Simeonis Cabasilæ* Hieromonachi, & latina Crusii interpretatione p. 400-407.

Libro septimo Epistolæ XXVIII. Tubinga CPolin & CPoli Tubingam missæ ab A. 1573. ad 1578. Græce & Latine p 410-483. cum Crusii notis p. 484-514. Tubinga scripsere Crusius, & D. Jacobus Andreæ: CPoli vero *Theodosius Zygomala*, hujus pater * *Joannes Zygomala* Rhetor, ex Nauplio Peloponnesi, *Jeremias* Patriarcha CPol. *Simeon Cabasilas*, & *Joannes Trachæus* Nærensis. Patriarcham Jeremiam ita describit Crusius p. 486. *Patriarcha Hieremias vir humanus & placidus est, amabili vultu, hominum animos ipso intuitu sibi devinciens. Corpulentus est & procera statura. Veste utitur monastica, nigra & prælonga: caput cucullo tectum habet, crines nutrit crispos, & ex antecessorum consvetudine in humeros (qvemadmodum Salvator noster pingi solet) diffluentes. Cumqve totius Græciæ, & plurium locorum, cæterorumqve Patriarcharum qvasi Ἐπίσκοπος sit, nihil splendoris vitæ ipsius habet, sed omnia simplicitatem & humanitatem singularem sapiunt.* & pag. 491. *Similis moribus, forma & statura nostro Cancellario D. Jacobo Andreæ, & forte longior: in medio capitis nasum, in syncipite corolla, in occipitio & temporibus longi capilli, sicut in omnibus illic Monachis. Patria ejus* Ἀγχιάλος, *vulgo* Achilò, *Ponto Euxino vicinum opidum. Ætas illius A.* 1578. *fuit circiter XLII. annorum. Patriarchæ, Metropolitæ & Episcopi cognominibus carent. Fertur tamen Hieremiæ familiam vulgo* Τζαντὲς *dici, id est* μείζονας. Ex fragmento veteri MS. Barbarogræco iconibus ornato de *amoribus Lybistri & Rhodamnes* specimen affert Crusius p. 489. 490. & argumentum totius fabulæ à se in compendium missum latine exponit, de qva alio loco, ubi scriptores Eroticos recenseo. De *Emanuele Margunio* Cretensi, in Academia Patavina Philosophiam Græcasqve literas edocto mentio p. 495. uti de *Simeone Diacono* p. 500. qvi Crusio significavit habere se *undecim capita Apollonii Dyscoli* Grammatici, eatenus desiderata p. 503. ubi etiam de *Philippo Ptolemæo* Perusiano Medico Physico Sceptico, qvi A. 1578. Græcobarbaro Epistolio Crusii amicitiam ambivit, & paullo post ad Turcas accessit, pag. 504. Longus Catalogus aliorum virorum in Græcia tunc

* vide p. 431. 491.

clarorum doctrina & dignitate occurrit pag. 506. sq. ex albo D. Stephani Gerlachii. P. 498. ex Gerlachii Epistola hæc brevis notitia librorum CPoli MStorum exhibetur:

Μεγάλη Βιβλιοθήκη (Photii, vide p. 512.) in insula Chalce.

Μέλισσα (Antonii Melissæ Loci Communes.)

Γρηγορίου τοῦ θεολόγου περὶ τῶν καθ' αὐτὸν: ἃ χρύσεα ἔπη καλοῦνται.

Νικηφόρου καὶ πρεσβυτέρου τοῦ Βλεμίδου ἐξήγησις εἰς τὸ Ψαλτήριον.

Τετραευαγγέλιον ἐξηγημένον, εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν δε εὐαγγελιστῶν, παρὰ εὐσεβίου τοῦ παμφίλου, πρὸς Καρπιανὸν μοναχόν.

Χριστοδούλου μοναχοῦ *libri tres contra Judæos.*

Josephi Monachi, cognomento πριεννίου, (forte Βρυεννίου) *orationes Theologicæ: quas temporibus Manuelis Regis plerasque in palatio Regio, & templo Apostolorum, habuit: de S. Trinitate, de processione Spiritus S. tantum ex Patre, contra Latinorum sententiam.*

Joan. Damasceni κεφάλαια ν. περὶ τῶν αἱρέσεων.

Γρηγορίου πάπα τῆς παλαιᾶς ῥώμης, μετὰ καὶ πέτρου τοῦ φιλοσόφου διάλογοι.

Εκκλησιαστικὸς διαλόγος τοῦ ταπεινοῦ Συμεὼν, ἀρχιεπισκόπου θεσσαλονίκης, κατὰ πασῶν τῶν αἱρέσεων: καὶ περὶ τῆς μόνης πίστεως τοῦ θεοῦ.

Τυπικὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, τῆς ἐν ἱεροσολύμοις ἁγίας λαύρας, τοῦ ὁσίου πατρὸς Σάβα.

In Patriarchatu, maximum opus, titulo: Συναγωγὴ ἐξηγήσεων ἀπὸ διαφόρων ἁγίων πατέρων καὶ διδασκάλων (*Athanasii, Cyrilli, Basilii, Chrysostomi, Theodoreti, Greg. Nysseni, Isidori, Eusebii, & aliorum*) εἰς τὴν βίβλον τῶν ψαλμῶν; συλλεγεῖσα παρὰ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου ἡρακλείας Νικήτα τοῦ Σερρῶν.

Pandecta, continens summas, seu argumenta, canonum Apostolicorum: septem Synodorum universalium, & provincialium, Epistolarumque Synodalium: Acta vero sextæ & septimæ Synodi, perfecta. Cui addita est ἐξήγησις τῶν θείων κανόνων τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τοπικῶν: πονηθεῖσα ἰωαν. μοναχῷ ζωναρᾷ.

Εξηκοντάβιβλος, *liber Juris civilis, precio aliquot centuriarum Aureorum.*

Historici Laonicus Chalcondyles, Michael Glycas, Ἀγαθίας, Εὐνάπιος

Fragmenta quædam historiæ Turc. de expugnatione Constantinopoleos, lingua vulgari.

Ἐπιστολαὶ Πηλουσιώτου (Isidori) ἀνδρὸς σοφιστοῦ.

P. 510. narrat CPoli missos hosce libros MStos, emtos 37. thaleris: *Demosthenem* ab edito multum differentem, (adde p. 503.) additis

tis nonnullis vitis *Plutarchi*, *Thucydidem*, *Theodoreti* ἑρμηνεῖαν cum explicatione *Epigrammatum* inedita, & Κεφάμεως (*Theodori*) λόγους θεολογικοὺς tunc adhuc ineditos. Deinde *Librum Canonum*, cui Acta Conciliorum Patrumqve auctoritates plurimæ insertæ, pro pretio duodecim thalerorum. *Testamentum Novum* pulcherrimum cum iconibus, Psalterio adjuncto, ex libris Mich. Cantacuzeni, pro decem thaleris, qvod Græci qvindecim ducatis redimere voluerunt. *Manassem* (*Constantinum*) Historicum tum nondum editum, pro tribus thaleris. *Festorum Græcorum canones* cum explicatione libri Psaltici, qvi usitatissimus Græcis ὀκτώηχος dicitur, qvatuor thaleris. Librum sermonum Theologicorum. Orationes *Gregorii* (*Naz.*) Theologi cum expositione (*Niceta*) τοῦ Σερρῶν Metropolitæ Homeliæ, duodecim thaleris, ac deniqve *Theodosium Meliteneum* Historicum pro duodecim Venetiis Ducatis sive Zechinis qvorum unus sex & viginti baciis sive grossis valet. His p. 503. addit *Greg. Nyssenum* in Canticum Canticorum Bibl. Tubingensi inferendum. Prognostica Astrologica Annorum 1577. & 1578. exhibet Græce p. 499. & 501. narrat *Halepo sive Hierapoli CPolin vocatum esse Astrologum qvendam, qvi Sultanum de fortuna sua ex astris præmoneat. Ideo ex Galatensi colle exstruxit profundam detectamqve turrim, cujus summo imposuit astrolabium, & multos circulos ex orichalco magnos, inde prædicturus scilicet qvas gentes amicas qvas inimicas habiturus sit Murates. Operi perficiendo septennium sumsit, quotannis stipendio trium millium ducatorum, ejus duplum finito opere à Rege accepturus. Adjutor ei fuit Judæus quidam Thessalonicensis, qvi ambo Cometam A. 1577. Arabiæ & Persiæ bellum minari dixerunt. Exitus tandem hic fuit, qvod sphæricum illud opus mense Januario A. 1580. spatio unius horæ omne solo æqvatum est, qvod vulgo crederetur id omnis hactenus mali, bello in Persis infeliciter gesto, causam fuisse.* Etiam Græce exstare libellum τὰ τοῦ Σολομῶντος καλβίχαλα, cognosces ex pag. 503. Tituli qvatuor Patriarcharum, CPol. Alexandrini, Antioch. & Hierosol. nec non qvatuor CPolitano Patriarchæ non subjectorum ArchiEpiscopum, Tornobi Bulgariæ, Pecii Serviæ, primæ Justinianæ, & Iberiæ sive Georgianæ leguntur Græce pag. 507. seq.

Libro Octavo deniqve cum versione & notis occurrunt Epistolæ Græcæ XVIII. à Crusio scriptæ ad *Franciscum Portum* Cretensem, ejusqve filium *Æmilium Portum*: ad *Gabrielem Philadelphiensem* ArchiEpiscopum (Venetiis A. 1580. seq. degentem,) ad *Meletium* Cretensem Alexandriæ Ægypti Protosyngelum & Hieromonachum, ad *Joannem Morzinum* Cretensem: & vicissim à *Porto* utroqve (Geneva & Lausannâ) à *Constantino Patricio* Chio (Patavio) à *Gabriele Philadelphiensi*,

Joanne

Joanne Medico è Peloponneſo Epidaurio & ab *Andronico Cublide*, Oeconomo & Procuratore fraternitatis ad S. Georgium Græcorum, (Venetiis,) ad Cruſium, Pars Epiſtolæ Cruſii ad *Emanuelem Margunium* Cretenſem p. 527. qvi idem eſt Margunius auctor Epigrammatis p. 538. qvod commentario Danielis Furlani in Ariſtotelem de partibus animalium præmittitur. Non alius etiam *Maximus Margunius*, Cytherorum Epiſcopus cujus Epiſtolam Hœſchelius Photio ſuo præfixit.

In qvibusdam exemplis Turco Græciæ Cruſii ſubjuncta reperitur qvæ in aliis abeſt à p. 541. ad 557. *Appendix* dicata D. Joachimo Camerario, Joachimi F. Noribergæ Medico, à qvo pleraqve in illa comprehenſa accepiſſe ſe Cruſius teſtatur. Occurrunt autem in ea, Græcè:

1) *Antonii, Eparchi* a) *Corcyræi* Epiſtola ad Philippum Melanchthonem de pacandis in Religione diſſidiis, ut Turcis fortius occuratur A. 1543.

2) *Joachimi Camerarii* reſponſum luculentum ad Matthiam Irenæum Francum Würtzeburgenſem culpam in Pontificios conferens A. 1544. ſcriptumqve pro Melanchthone apud Coloniam tunc abſente & occupatiſſimo.

3) *Dionyſii* Patriarchæ CPol. intercesſio pro Stephano Cæſarienſi Cappadoce, eleemoſynam colligente ad ſe ſuosqve à Turcis redimendos A. 1554. Græce & Latine.

4 & 5) *Jacobi Baſilici Marcettii* ſive *Marchionis*, Deſpotæ Sam. & *Jacobi Diaſſorini*, Domini Doridis Epiſtolæ Bruxellis miſſæ per φιγγικὸν Pfinzingum Cæſaris Conſiliar. datæ ad Philippum Melanchthonem, amicæ & litteras ejus deſiderantes. A. 1555. Græce.

6) *Joach. Camerarii* pro Philippo ad utramqve reſponſio benevola, & de Græciæ ruina qvidem dolenda, gloria tamen immortali in Germaniam etiam derivata. A. 1556.

7) *Philippi Melanchthonis* Epiſtola per Demetrium Diaconum miſſa ad Joaſaphum Patriarcham CPol. de Eccleſia Chriſti apud Græcos & apud nos A. 1559. Geneve.

In notis Cruſius p. 555. exponit numerum & nomina præfecturarum Turcicarum Aſiæ & Europæ qvibus præſunt Beglerbeji. De Walachia ſive Myſia aut Dacia Walachorumqꝫ turbulentis ingeniis p. 558.

XXIX.

a) Hujus elegiam de miſero Græciæ ſtatu memorat Melanchthon in Epiſt. ad Camerarium 16. Febr. 1545. nec non in alia qva Venetias eum ex illa vetere Alcinoi inſula (Corcyra) migraſſe teſtatur. Poſtqvam Venetiis per aliqvod tempus Græcas literas profeſſus fuiſſet Corcyram iterum regreſſum ad ſuos itaqve in litteris conſerviſſe refert Gyraldus dialogo 2. de Poëtis ſui temporis.

XXIX. In LEONIS ALLATII * *συμμίκτοις* varia etiam leguntur, ad res CPolitanas facientia, itaqve & hujus collectionis brevem recensionem præsenti loco inserendam existimavi. Prodierunt itaqve curante Bartoldo Nihusio Amstelodami A. 1653. 8. licet titulus Coloniam Agrippinam præ se ferat, atqve distributa sunt in libros duos, in qvorum priore exstant.

1) *Joannis Phocæ* Cretensis ** Monachi qvi Matthæi Monachi in Patmo filius fuit & A. C. 1185. Palæstinam lustravit, *de locis Antiochiam inter & Palæstinam* nec non Syriæ, Phœniciæ & Palæstinæ, Græce & Latine p. 1-46. Hæc descriptio etiam Latine ex Allatii versione præmittitur Tomo secundo Act. Sanctorum Maji, cui Papebrochius subjunxit fabulosum Itinerarium Antonini Placentini è MS. Tornacensi, cum suis animadversionibus.

2) *Epiphanii* Monachi ac presbyteri Hagiopolitæ sive Hierosolymitani incertæ ætatis, *Syria & urbs sancta*, Græce è Codice Vaticano, cum Feder. Morelli versione per Allatium multis locis interpolata p. 48-63. Ejusdem scriptoris *de vita S. Deiparæ* laudat Allatius de Simeonum scriptis p. 106. & ad Eustathii Hexaëmeron pag. 285. seq. *Homiliam de S. Andrea Apostolo*, idem de Simeonibus p. 90.

3) *Perdiccæ* Protonotarii Ephesini *Hierosolyma* versibus Politicis cum metaphrasi ejusdem Morelli carmine Jambico, pag. 65-68. Cangio hic idem videtur Perdicca de qvo pseudo Synodus Palamitarum A. C. 1347. habita pag. 171. & Pachymeres VI. 24. Hist. Ac Synodo illi CPolitanæ interfuere bini hoc nomine, unus *Theodorus Perdicca*, magnæ Ecclesiæ à supplicationibus: & *Georgius Perdicca*, scevophylax Imperatorii cleri, ab utroqve tamen horum Ephesius diversus fuisse videtur.

4) *Anonymi de Locis Hierosolymitanis*, lingva Græca vulgari, cum Allatii versione p. 80-102.

* Obiit Allatius Romæ 19. Januar. 1669. octogenario major. Catalogum scriptorum suorum ipse texuit in Apibus urbanis. Alius legitur ante librum de templis Græcorum edit. Colonienſis, & ad calcem scripti de mensura temporum antiqvorum. Videndi etiam Elias du Pin T. XVIII. Bibliothecæ scriptor. Eccles. sub init. Prosper Mandosius in Bibl. Romana, Petrus Bayle in Dictionario Historico Cric. Christophorus Hendreich in Pandectis Brandenburgicis &c. MSta ejus servantur Romæ in Collegio Græcorum.

** De primis scriptis in priore hoc *συμμίκτων* volumine comprehensis confer si placet qvæ dixi libro IV. cap. 2. §. 18.

5) Eugesippus de distantiis locorum terræ sanctæ, Latine, p. 104-120. è Codice Caroli Moroni. Scripsit hic Eugesippus A. C. 1040.

6) Willebrandi de Oldenburg Canonici Hildesheimensis qvi A. C. 1211. Palæstinam adiit, Itinerarium terræ sanctæ. Latinè p. 122-152.

7) Leonis Allatii dissertatio de solea veteris Ecclesiæ, sive loco in qvo solium Imperatoris p. 154-174.

8) Ejusdem Epistolæ sive dissertationes tres ad Bartholdum Nihusium, *prima* pro γνησιότητι Liturgiæ S. Jacobo Apostolo tributæ pag. 176. 203. *secunda* pro Græcorum communione sub specie una p. 204-223. & *tertia* de reliqviis S. Crucis p 224-235.

9) Rituale Ecclesiæ Ægyptiæ sive Cophtitarum, Latine ex versione Athanasii Kircheri, S. I. qvi eam A. C. 1647. jussu Cardinalium Congregationis de propaganda fide ex lingva Copta & Arabica transtulit p. 239 267.

10) Conradi Marpurgeri de Miraculis S. Elisabethæ viduæ, Thuringiæ Landgraviæ, Latine p. 269-293.

11) Gabrielis Sionitæ Epistolæ binæ ad Nihusium de nonnullis Maronitarum ritibus p. 295-302.

Tomo sive libro posteriore occurrunt Græce & Latine 1) *Constantini Porphyrogeniti* Imp. liber *de vita & gestis* avi sui *Basilii Macedonis*, Imperatoris CPol. p. 1-178. Vide qvæ supra p. 349.

2) *Joannes Cameniata de excidio urbis Thessalonicæ* A. C. 904. pag. 180-316. Vide qvæ supra p. 351. & Allatium ad Georgium Acropolitam p. 224.

3) *Joannes Anagnosta* Thessalonicensis *de capta Thessalonica* A. C. 1430. 29. Martii pag. 318-380. Vide supra p. 486. & Allatium de Simeonibus p. 188.

4) *Theodori Gazæ* Epistola ad Franciscum Philelfum *de Origine Turcarum* p. 382-392.

Hisce Latine subjiciuntur 5) Melchioris Inchoferi S. I. dissertatio de Evnuchismo ab antiqva Ecclesia improbato, ad Leonem Allatium p. 382-392.

6) Allatii confutatio fabulæ de Joanna Papissa, ex monumentis Græcis. Editio qvarta ex duabus primis recognita pag. 415-434.

7) Lucæ Holstemii ad Nihusium Epistola de usitate etiam Abassinis communione sub una specie p. 436. seq.

8) Ejus-

8) Ejusdem & Anonymi de Sabbatio flumine p. 439 444.

9) Catalogus operum *S. Joannis Damasceni*, Jo. Auberto qvi post Cyrillum Alex. recensitum novam eorum editionem meditabatur, suppeditatorum ab Allatio & Lutetiam transmissorum pag. 448-453.

XXX. *Catalogus Episcoporum Byzantinorum qvi ante Constantinum M. fuisse incerta fide feruntur.*

1. ANDREAS * Apostolus, confer Lambecium lib. 3. p. 56. & 154. Philippum Cyprium p. 3. Nicephorum CPol. in Chron. & Nicephorum Callisti II. hist. c. 39. & VIII. 6. Codini Origg. CPol. n. 124.
2. *Stachys* (cujus mentio Rom. XVI. 9.) *per annos XVI.* Martyrolog. & Menolog. 31. Octobr. pseudo Dorotheus pag. 431 seq. post Chronicon Paschale Cangii, Jus GræcoRom. Leunclavii pag. 296. Codinus loco laudato & Matthæus Cigala, qvi ex LXX. discipulis fuisse annotat. Vide & Bandurium p. 731. ad Antiqvitates CPol.
3. *Onesimus*, ** *per annos XVI.*
4. *Polycarpus* (apud Lambecium III. p. 56. male Πολύκρα[τος]) *per annos XVIII.* Hic à Matthæo Cigala omittitur.
5. *Plutarchus*, *per annos XIV.*
6. *Sedechias* (apud pseudo Dorotheum p. 432. Philippum Cyprium in Bandurii Imperio Orientali T. 1. p. 218. & Lambecium III. pag. 56. & in jure GræcoRom. Σεδεκίων) *per annos IX.* male in latina pseudo Dorothei versione *novemdecim.* Omittitur à Matthæo Cigala.
7. *Diogenes per annos XV.*
8. *Eleutherius per annos VII.* Hic à Matthæo Cigala omittitur.
9. *Felix per annos V.*
10. *Athenagoras per annos IV.* hic à Pseudo Dorotheo & Cigala omittitur. Philippo Cyprio & in jure GræcoRom. p. 297. *Athenogenes.*

* Non ab Andrea sed à *Petro* Apostolo primos Byzantio datos Episcopos contendit Baronius ad A. C. 44. n. 12. ex fide Agapeti Papæ.

** Hunc cum Onesimo Philemonis servo confundunt Pseudo Dorotheus, Philippus Cyprius & Matthæus Cigala. Sed illum Onesimum Ephesi Episcopum tradunt veteres. Vide Baron. & Acta Sanctor. 16. Februar.

11. *Polycarpus* (secundus) *per annos XVII.* Cigala XVIII. qui interponit *Eleutherium*, aitque sedisse *per annos VII.*

11. b. *Athenodorus* Pseudo Dorotheo p. 433. post Polycarpum memoratus. Cigalæ *Athenogenes*, quem ait sedisse annos IV. Idem alium hic interponit *Polycarpum*, *annis XVIII.*

12. *Euzoius*, *per annos XVI.* (Pseudo Dorotheo VI.)

13. *Laurentius per annos XI. menses 6.*

14. *Alypius per annos XIII.* menses 6. à Cigala ponitur post Pertinacem.

15. *Pertinax* (Magister militum & Consulatu functus) *per annos XIX.*

16. *Lempianus per annos XI.* Pseudo Dorotheo & Cigalæ rectius *Olympianus.* ita & Philippus Cyprius Bandurii.

17. *Marcus per annos XIII.*

18. *Cyriacus per annos XVI.* Pseudo Dorotheo *Cyrillianus.*

19. *Castinus* (qui templum S. Euphemiæ † in Petrio CPoli condidit) Philippo Cyprio Κηστῖνος *Cestinus*, in Nicephori Callisti Codicibus *Constantinus per annos VII.*

20. *Taratus per annos XXXV. menses 6.* Pseudo Dorotheo *Titus.* Philippo Cyprio Τάρας ὁ Κιτήτης.

21. *Demetrius* * frater vel filius potius Probi Imp. A. C. 282. defuncti, *per annos XXXIV. menses 6.* Confer Acta Sanctorum T. I. Junii p. 391.

22. *Probus*, ejusdem Demetrii filius, per annos XII.

Exiguam fidem mereri quæ de successione Episcoporum jam commemoratorum traduntur, recte notat Papebrochius in Actis Sanctor. Tom. I. Junii p. 392.

(Cedreno & quem hic secutus est Simeoni Logothetæ in Chronico, hi tres modo ante Metrophanem memorantur Episcopi Byzantini:

22. b. *Presbyter* quidam, *per annos VIII.*

22. c. *Philadelphus*, *per annos III.* imperante Antonino Caracalla.

22. d. *Eugenius* ab anno tertio Gordiani *per annos XXV.*)

22. e. In Chronico MS. Simeonis Magistri & Logothetæ celebratur *Rufinus* qui per annos novem præfuerit Ecclesiæ Byzantinæ.

CON-

† Vide Cangii CPolin Christianam libro IV. pag. 146. & Bandurium pag. 649. seq. Sed Tito Episcopo Byz. hoc tribuit Pseudo Dorotheus post Chronicon Paschale Cangii p. 430. licet & ipse p. 432. hoc referre videtur ad Constantinum Imp.

* Pseudo Dorotheo p. 434. & Philippo Cyprio *Domitius*, Cigalæ *Domitianus.*

CONSPECTUS CHRONOLOGICUS HISTORIÆ CPOL.

		A.C.	Patriarchæ CPol.
Imperatores CPolitani.		306	
Flavius Valerius CONSTANTINUS	1	307	*Metrophanes* de qvo Me-
Magnus, Constantii Chlori F. à 25.	2	308	næa 4. Junii. & Acta
Jul. De rebus hujus Imperatoris Be-	3	309	sanctor. T. 1. Junii p.
marchius Svidæ & Praxagoras, Pho-	4	310	384. seq.
tio memoratus periere. Exstant	5	311	
Græci, Eusebius, Zosimus, Svidas &	6	312	
Latini Eutropius, Aurelius Victor,	7	313	
Anonymus post Ammianum editus,	8	314	
Rufinus, Anastasius Bibliothecarius,	9	315	
aliiqve Hist. Eccles. atqve Chronico-	10	316	
rum scriptores.	11	317	*Alexander* Metrophani
	12	318	succedit. Vide Basna-
	13	319	gii Annales T. 2. p.
	14	320	666. & Bandurium ad
	15	321	Antiqvitates CPol. p.
	16	322	888. seq. Acta San-
	17	323	ctor. Junii T. 1. p.
	18	324	387. seq.
In hoc anno desinit Eusebii Hist. Eccles.	19	325	Concilium Nicænum.
In vicennalibus Constantini desinit	20	326	
Eusebii Chronicon.	21	327	
	22	328	
	23	329	
	24	330	
dedicata CPolis, ex veteri Byzantio	25	331	
instaurata à Constantino. *Vide*	26	332	
præter Annalium & Originum CPol. scri-	27	333	
ptores, Ez. Spanhemium ad Orat. 1. Ju-	28	334	
lianip. 96. sq. Cangii CPolin Christianam	29	335	
lib. 1. p. 26.	30	336	
	31		

	Imperatores CPolitani.	A.C.	Patriarchæ CPol.
1	CONSTANTIUS Constantini M. Fil. à 22. Maj. cum	337	21
2	fratribus Constantino juniore & Constante. De his	338	22
3	Julianus, Libanius, Zosimus, Eutropius, Victor, Ammianus, Rufinus & cæteri Hist. Eccles. ac Chronicorum scriptores Græci ac Latini.	339	23
4		340	*Paulus*, eoqve non diu post remoto *Eusebio Nicomediensi*. 1
5	Constantinus junior interfectus.	341	Vide Socratem l. 2. c. 7. Vitam 2
6		342	Pauli apud Photium. 3
7		343	Post Eusebium extinctum restitutus 1
8		344	*Paulus* à Catholicis, ab 2
9		345	Eusebianis *Macedonius* electus.
10		346	Sed Paulum iterum Constantius 3
11		347	deposuit, Ariani plane obtun- 4
12		348	carunt. Vide Bandurium p. 5
13		349	890. Acta Sanctorum T. 2. 6
14		350	ad VII. Junii p. 13. seq. 24. 7
15		351	8
16		352	9
17		353	10
18		354	11
19		355	12
20		356	13
21		357	14
22		358	15
23		359	16
24		360	17
1	Flavius Claudius JULIANUS, à 3. Nov. qvi ipse de	361	Macedonio deposito, die 15. 1
	se in suis scriptis tum Eunapius, Zosimus, Libanius,	362	Mensis Peritii (h. e. Februarii) ut 2
	Eutropius, Victor, Ammianas, Orosius &c. Mamertinus panegyrico in Julianum.		testatur Chronicon Alex. succesit *Eudoxius* Antiochenus 3
2			hactenus Episc. Arianus. Vide
1	Flavius JOVIANUS à 27. Jun. In hujus morte desinit Eutropii Historia & Sexti Rufi breviarium. De		Socratem, Sozom. &c.
	eodem Zosimus, Ammianus, &c.	363	Macedonium postea è dipty- 4
1	Flavius VALENTINIANUS Gratiani F. à 25. Febr.		chis erasere Patres Concilii
2	& Fl. VALENS Frater à 29. Mart.	364	CPol. secundi A. 381. Confer 5
		365	Henricum Noris de qvinta Sy- 6
		366	nodo cap. 5. 7
		367	8
		368	9
		369	10
	Fl. GRATIANUS Valentiniani F. Aug. declaratur	370	Eudoxio *Demophilus* succesit 1
	24. Aug. Gratiani annus 2	371	Arianus. Vide Philostorgium 2
	3		IX. 10. & 14. Bandurium p. 891.
	4		
	5		

Imperatores CPolitani.

Gratiani annus 6 Valentiani & Valentis 9
7 10
8 11
Obiit Valentinianus Senior 17. Nov. VALENTIA- 12
NUS filius, qvadrimus Imperator pronunciatur.
Gratiani annus 10 Valentiniani jun. 2 13
11 3 14
Obiit Valens. Gratiani annus 12 4 15
in hoc anno desinit Ammianus, & Hieronymi Chron.
Fl. THEODOSIUS Magnus à 19. Januar. 1
Gratiani annus 14 Valentiniani jun. 6 2
15 7 3
16 8 4
Gratianus occiditur die XXV. Augusti. Fl. ARCA- 5
DIUS à Patre Theodosio Consors & Collega in Im- 6
perio adsciscitur 16. Januar. 7
Arcadii annus 3 Valentini jun. 11 Theodosii M. 8
4 12 9
5 13 10
6 14 11
7 15 12
8 16 13
9 17 14
10 strangulatus Valentinianus 15
11 junior, 15. Maj. 16
12
Theodosius M. moritur 17. Januar. Arcadii annus 13
De his Imperatoribus Zosimus, Claudianus 14
Poëta, Paulus Diaconus, & Hist. Eccles. atqve 15
Chronicorum scriptores cæteri. In Theodosii 16
M. morte desinit Rufini Historia. 17
18
19
20
21
22
23

A.C. Patriarchæ.

372 Orthodoxi qvidem *Eğagrium* elegerant, sedis depositus est à Valente Imp. 3
373 4
374 5
375 6
376 7
377 8
378 9
379 10
380 11
381 *Gregorius Naz.* per paucas hebdomades. Huic *Maximo* Philosopho qvem tres Episcopi Ægyptii ordinaverant rejecto, *Nectarius* eod. anno qvo Concilium CPolit. inter generalia secundum celebratum est, successit. 1
382 2
383 3
384 4
385 5
386 6
387 7
388 8
389 9
390 10
391 11
392 12
393 13
394 14
395 15
396 16
397 17
398 Nectario successit *Joannes Chrysostomus*, Antiochenus hactenus presbyter. 1
399 2
400 3
401 4
402 Chrysostomus throno pulsus in Synodo ad Qvercum. 5
403 6
404 Iterum depositus in Synodo CPol. in ejus locum ordinatus *Arsacius* presbyter Nectarii frater, 26. Junii.
405 Obiit Arsacius 3. Id. Novemb. Vide Socratem VI. 20. Palladium in vita Chrysost. p. 94.

	Imperatores CPolitani.	A.C.	Patriarchæ CPol.	
24		406	Arsacio *Attici* successit de	1
25		407	qvo Theodorus Lector lib. 2. p.	2
	Arcadius moritur Calendis Maji. Successore relicto THEODOSIO juniore, Filio, de qvo Olympiodorus	408	568. Socrates VI. 20. Sozom.	3
2	apud Phot. Procopius lib. I. Persicor.	409	VIII. 25. & Acta Sanctor. ad	4
3	In hoc tempore Zosimi Historia desinit.	410	VIII. Januar. T. 1 p. 473 sq.	5
4		411		6
5		412		7
6		413		8
7		414		9
8		415		10
9		416		11
10	In hoc tempore desinit Orosius.	417		12
11		418		13
12		419		14
13		420		15
14		421		16
15		422		17
16	Honorius moritur sub anni extremum.	423		18
17		424		19
18		425	Attico defuncto *Sisinnius* ordi-	1
19	In hoc anno desinit Philostorgii Historia.	426	natus prid. Calend. Martii. Vi-	2
			de Socratem VII. 26.	
20		427	Obiit Sisinnius 9. Cal. Januar.	3
21		428	*Nestorius* ordinatus Cal. April.	1
22	In hoc anno desinit Idatii Chronicon & Historia Ec-	429	Vide Liberatum c. 4. Breviarii	2
23	clesiastica Theodoreti.	430	& Antonium Pagi in Critica Ba- roniana.	3
24		431	In Nestorii mense Junio depos-	1
25		432	ti locum ordinatur *Maximia-*	2
26		433	*nus* 25. Octobr. Vide Socratem VII. 37. Henschenium ad 21.	3
27		434	April. T. 2. p. 847.	1
28		435	Maximiano prid. Id. April.	2
29		436	mortuo succedit *Proclus*, de	3
30		437	qvo vide Acta Sanctor. ad Acta	4
31		438	Flaviani (18. Febr.) n. 29. &	5
32	In hoc anno desinunt Historiæ Socratis & Sozomeni.	439	Tom. 2. Martii X. pag. 29.	6
33		440	Theodorum Lectorem lib. 2. p.	7
34		441	568. Socratem VII. 40. Codi- ni Origenes CPol. n, 25. edit. Lambecii.	8

Impe-

Imperatores CPolitani.		A.C	Patriarchæ CPol.	
	35	442		9
	36	443		10
In hoc anno desinit Chronicon Prosperi Tironis	37	444		11
	38	445		12
	39	446	Proclus XXIV. Octobr. obit.	1
	40	447	Succedit *Flavianus*. De qvo	2
	41	448	Acta Sanctor. 18. Febr.	3
	42	449	Synodus Ephesina λῃστρικὴ in	1
Theodosius junior obiit 28. Jul. succedit in Oriente Fl. Valerius MARCIANUS, Arcadii gener.	1	450	qva occisum Flavianum refert Gregoras lib. X. c. 5. Hist. In Fla-	2
	2	*451	viani locum successit *Anatolius*	3
	3	452	presbyter & Apocrisiarius Ale-	4
	4	453	xandrinus, qvem ordinavit Dio-	5
	5	454	scorus Protogene & Asterio COSS. hoc est A. C. 449. Vide	6
	6	455	Theodorum Lectorem. p. 580.	7
	7	456	552. Primo hic à Theophane vo-	8
Marciano qvi obiit CPoli 26. Januar. succesit LEO Magnus, Græcis etiam ὁ Μακέλης.	1	457	catur nomine Patriarchæ p. 89. Leonem Imp. coronavit Anato-	9
			lio, teste Theodoro Lectore p. 568	
	2	458	Anatolio *Gennadius* succesit.	1
	3	459	Vide eundem Theodorum p.	2
	4	460	553. 554. & è recentioribus Til-	3
	5	461	lemontii memorias Hist. Eccles.	4
	6	462	T. XVI. Theodorus narrat qvo-	5
	7	463	rundam suffragiis pro Gennadio	6
	8	464	Acacium electum fuisse, hinc à	7
	9	465	Georgio Cyprio & in Nicephori	8
	10	466	Callisti Catalogo Acacius bis,	9
	11	467	semel ante atqve iterum post	10
	12	468	Phraitam memoratur.	11
	13	469		12
	14	470		13
	15	471	Gennadio *Acacius* succesit.	1
	16	472		2
	17	473		3
Leoni magno mense Januar. extincto succedit LEO junior, Zenonis F. & mense Nov. Pater ZENO Isaurus.	1	474		4

* Hoc anno 451. Concilio Chalcedonensi Anatolius interfuit.

Imperatores CPolitani.		A.C.	Patriarchæ CPol.	
Zeno à Basiliſco tyranno pulſus, poſt viginti menſium exilium reſtituitur. De his Candidus Iſaurus apud Photium, Procopius lib. 1. Vandal. Evagrius, Theodorus Lector, Victor Tunnunenſis &c. Ne dicam de perditis Malcho Philadelphienſi, Joanne Ægeate, Baſilio Cilice, Euſtathio Epiphanienſi, Heſychio Mileſio, aliisqve.	2	475		5
	3	476		6
	4	477		7
	5	478		8
	6	479		9
	7	480		10
	8	481		11
	9	482		12
	10	483		13
	11	484		14
	12	485		15
	13	486		16
	14	487		17
	15	488		18
	16	489	Acacio cum ut hæreticorum fautor deponendus eſſet mortuo ſuccedit *Phraitas*, qvem alii *Flabitam* vocant, Victor Tunnunenſis *Flabianum*: & huic poſt tres menſes itidem extincto *Euphemius* Evchaita, curator mendicorum Decapolis, de qvo Theophanes, Theodorus Lector p. 558. ſq. Tillemontius T. 16. Memor. Eccleſ. Euphemio in exilium pulſo ſuccedit Macedonius de qvo Henſchenius ad 25. April. T. 3. p. 369. ſeq.	1
	17	490		2
Obiit Zeno Imp. menſe Aprili ſucceſſit Fl. Valerius ANASTASIUS Dyrrhachenus, cognomine Dicorus. De hoc Procopius c. 19. Anecdot. Codinus Origg. CPol. n. 125. Jornandes, Hiſtoria Miſcella &c.	1	491		3
	2	492		4
	3	493		5
	4	494		6
	5	495		7
	6	496		8
	7	497		9
	8	498		10
	9	499		11
	10	500		12
	11	501		13
	12	502		14
	13	503		15
	14	504		16
	15	505		17
	16	506		18
	17	507		19
	18	508		20
	19	509		21
	20	510		22

Imperatores CPolitani.		A.C	Patriarchæ CPol.	
	21	511	Macedonio itidem dejecto & in exilium pulso, sub hujus anni finem succedit *Timotheus* presbyter & Scephylax. Vide Theodorum Lectorem p. 563.	23
	22	512		1
	23	513		2
	24	514		3
	25	515		4
	26	516		5
	27	517	Timotheus V. Aprilis obiit.	1
Anastasius obiit X. Julii. Successit Fl. Anicius JUSTINUS senior sive Thrax.	1	518	ordinatus in Timothei locum	2
	2	519	*Joannes Cappadox*, XVII. April. Vide Bandurium p. 895. qui notat primum hunc Joannem usum titulo Patriarchæ Oecumenici.	3
In Justino seniore desinit Theodori Lectoris Historia.	3	520	Johanni Cappadoci defuncto	1
	4	521	succedit 25. Februarii *Epiphanius*, de qvo Allatius p. 446.	2
	5	522	de consensu utriusqve Ecclesiæ.	3
	6	523		4
	7	524		5
	8	525		6
	9	526		7
Justino 1. April. extincto successit Fl. Anicius JUSTINIANUS Magnus, Justini sororis F. De qvo Procopius, & qvod in Justiniani obitu desinit Jo. Malalæ Chronicon, tum Agathias, ac Jornandes: ut omittam Theophanem Byz. & Nonnosum Photio laudatos.	1	527		8
	2	528		9
	3	529		10
	4	530		11
	5	531		12
Hoc anno desinit Petavii Chronologia, libro XIII. Doctrinæ Temporum.	6	532		13
	7	533		14
In hoc anno desinit Marcellini Comitis Chronicon.	8	534		15
Belli Gothici, qvod Procopius describit, initium.	9	535	Epiphanio V. Junii defuncto succedit *Anthimus*, aliis *Anthemius*, hæreticus, Episcopus antea Trapezuntinus.	
	10	536	Anthimo intra mensem Martium depositio succenturiatur *Menas*, XIII. Martii ordinatus. De hoc Cangius p. 60. ad Zonaram. Eodem anno celebratum celebre Concilium CPoli adversus Acephalos Eutychianos.	1
Encænia prima templi Sophiæ sub Justiniano celebrata. Vide Bandurium p. 770. templum illud pridem jam conditum sub Constantino M. Lambec. VIII. 465. & sub Constantio. Bandur. p. 766.	11	537		2
	12	538		3
	13	539		4
	14	540		5
	15	541		6
	16	542		7

Imperatores CPolitani.		A.C.	Patriarchæ CPol.	
	17	543		8
	18	544		9
Vandali domiti, de qvibus Procopius.	19	445		10
Induciæ cum Persis.	20	546		11
	21	547		12
	22	548		13
Obiit Theodora Justiniani conjux.	23	549		14
	24	550		15
	25	551		16
Belli Gothici finis, in qvo desinit etiam Jornandis liber de regnorum successione.	26	552	Mennæ intra mensem Augustum extincto succedit *Eutychius*, de qvo Papebrochius ad VI. April. T. I. p. 548. sq. ubi Vitam ejus ab Eustratio sive Eustathio scriptam exhibet.	1
	27	553	Concilium Generale Qvintum CPoli celebratum.	2
	28	554		3
	29	55		4
	30	556		5
	31	557		6
Hoc anno Anecdota sua scripsit Procopius.	32	558		7
In hoc desinit Agathiæ Historia.	33	559		8
	34	560		9
	35	561		10
Encænia secunda templi Sophiæ, 24. Dec. Vide Bandurium p. 776. & Pauli Silentiarii poëma, de qvo supra p. 279.	36	562		11
	37	563		12
	38	564		13
In hoc anno desinit Chronicon Victoris Tunnunensis.	39	565	Pulso sede Eutychio XXII.	1
Justinianus obiit 13. Nov. successit Fl. Anicius JUSTINUS junior, Curopalates, Justiniani Nepos, de qvo Menander Protector, Corippus Poëta, &c.	40	566	Jan. succedit *Joannes Scholasticus* de qvo præter Theophanem Cedrenum &c. vide vitam	2
Ab hoc tempore incipit Chronologia Marqv. Freheri, Juri Græco Romano præmissa.	1	567	Symeonis Stylitæ junioris, n.	3
	2	568	188. seq. in Actis Sanctor. T.	4
	3	569	5. Maji p. 377. 378.	5
	4	570		6
	5	571		7
	6	572		8
	7	573		9
	8	574		10
	9	575		11

Imperatores CPolitani.		A.C.	Patriarchæ CPol.	
	10	576		12
	11	577	Post Joannem, XXXI Augusti	1
Justino Juniore V. Octobr. extincto, Imperium solus	1	578	mortuum, restituitur iterum *Eutychius* (de qvo supra) III.	2
obtinuit Fl. TIBERIUS Anicius Constantin°, Thrax.	2	579	Octobr.	3
cum Augustus declaratus à Justino fuisset XXVI. Sept.	3	580		4
De hoc vita Eutychii Patriarchæ, Evagrius &c.	4	581		5
In hoc anno desinit Chronicon Marii Aventicensis apud Andream du Chesne T. 1. scriptor. Francic.				
Tiberius Fl. MAURICIUS socero Tiberio succesit	1	582	Eutychio VI. April. defuncto	1
15. August. De hoc Menander Protector & Theophylactus Simocatta.	2	583	succedit Diaconus *Joannes Nesteutes* sive *Jejunator*, XII.	2
	3	584	April.	3
	4	585		4
	5	586		5
	6	587		6
	7	588		7
	8	589		8
	9	590		9
	10	591		10
	11	592		11
In hoc tempore Evagrii Historia desinit, & Chronicon	12	593		12
Joannis Biclarensis.	13	594		13
	14	595	Joanni Septembr. II. defuncto	14
	15	596	succedit *Cyriacus*.	1
	16	597		2
	17	598		3
	18	599		4
	19	600		5
	20	601		6
Mauricio 27. Nov. occiso, Fl. PHOCAS, coronatus	21	602		7
à Cyriaco Patriarcha Imperator 23. Nov. de qvo	1	603		8
Theophylactus Simocatta VIII. 7. seq. Nicephorus CPol. sub init. breviarii.	2	604		9
In Phocæ initio desinit tomus tertius Annalium	3	605		10
Samuelis Basnagii.	4	606	Cyriaco XXIX. Octobr. defuncto succedit *Thomas Diaconus*, de qvo Acta Sanctor. ad 20. Martii. T. 3. p. 91. sq. Ab illo conditum CPoli in παλριαρχείῳ triclinium qvod ab ipso dictum Θωμαΐτης, in qvo Patriarchæ Bibliotheca. Vide Nicephorum Callistum XVIII. 44. Cangium CPoli Christiana p. 143. & ad Zonaram p. 73. Hunc Thomã male inter Patriarchas Philipp° Cyprius omittit.	11

Imperatores CPolitani.		A.C.	Patriarchæ CPol.	
	5	607		1
	6	608		2
	7	609		3
Phocæ V. Octobr. occiso Fl. HERACLIUS succedit, qva in re desinunt libri Nicephori Callisti Hist. Eccles. qvos habemus. De Heraclio videndum Nicephori CPol. breviarium, Theophanes Byz. & ex eo Anastasius Bibl. & Miscella, aliiqve Annalium scriptores. Nam Georgii Pisidæ libri de qvibus supra p. 228. nondum viderunt lucem.	1	610	Thomæ 20. Martii defuncto	1
	2	611	succedit 18. April. *Sergius* Diaconus. De qvo Nicephorus in breviario, inter alia Heraclium ab eo coronatum referens.	2
	3	612		3
	4	613		4
	5	614	Hunc Sergium tacito nomine	5
	6	615	laudat Simocatta in prooemio	6
	7	616	Historiæ. Monothelitis favit.	7
	8	617	Vide Combefisii Historiam Monothelitarum, Allatium de consensu p. 452.	8
	9	618		9
	10	619		10
	11	620		11
	12	621		12
	13	622		13
In hoc anno desinit appendix ad Chronicon Marii Aventicensis.	14	623		14
	15	624		15
	16	625		16
	17	626		17
	18	627		18
	19	628		19
In vicesimo anno Heraclii desinit Chronicon Alex.	20	629		20
	21	630		21
	22	631		22
	23	632		23
	24	633		24
	25	634		25
	26	635		26
	27	636		27
	28	637		28
	29	638		29
	30	639	Sergio defuncto succedit *Pyrrhus* Presbyter, Monothelita, mense Januario. Vide Nicephori breviarium p. 18.	1
PL. Heraclius CONSTANTINUS * Patri Heraclio 2. Mart. defuncto succedit, sed	1	640		2

Impe-

* hunc Constantinum qvem è priore conjuge Eudocia suscepit, jam Augustum appellaverat Pater 22. Dec. A. 612.

Imperatores CPolitani.		A.C.	Patriarchæ CPol.	
post 130. dies veneno à Martina noverca extinguitur 22. Jan. substituto Fl. HERACLEONA Constantini fratre, qvem Martina pepererat. Sed hæc sub extremum anni una cum filio Heracleona in exilium pellitur Imperiumqve traditur FL. Heraclio CONSTANTI, Constantini Filio. Vide Nicephori CPol. breviarium, Theophanem &c.	1	641	Pyrrhus mense Octobri dejectus	1
	2	642	cui *Paulus Presbyter* succesit.	2
	3	643	Idem Niceph. p. 21. editionis	3
	4	644	primæ. Etiam Paulus hic Monothelitis faviſſe visus est.	4
	5	645		5
	6	646		6
	7	647		7
	8	648		8
	9	649		9
	10	650		10
	11	651		11
	12	652		12
	13	653		13
	14	654		1
	15	655	In Pauli defuncti locum iterum	1
	16	656	restituitur *Pyrrhus* post menses	2
	17	657	qvatuor & dies XXIII. defunctus, succeſſore dato itidem	3
	18	658	Monothelita *Petro* Diacono,	4
	19	659	Oeconomo & Visitatore.	5
	20	660		6
	21	661		7
	22	662		8
	23	663		9
	24	664		10
	25	665		11
	26	666	Petrus obiit. Vide Antonium Pagi ad A. 656. n. 5.	12
	27	667	Post sex menses & dies undecim	1
Idibus Julii occiso Syracusis in balneo Constanti succedit filius CONSTANTINUS *pogonatus*. De qvo Nicephorus CPol. in breviario.	1	668	eligitur *Thomas* Diaconus, secundus hoc nomine, de qvo Acta Sanctor. T. 3. April. p. 58. & Antonius Pagi ad A. C. 656. n. 6. ubi eum Catholicum non Monothelitam fuisse probat.	2
	2	669	Thomæ defuncto *Johannes* Presbyter & Protec-	1
	3	670	dicus sive primus Defen-	2

Imperatores CPolitani.		A.C.	Patriarchæ CPol.	
	4	671	ſor Eccleſiæ CPol. ſuccedit.	3
	5	672	Hunc Johannem Philippus	4
	6	673	Cyprius in Catalogo Patriarcharum male omittit.	5
	7	674	Johanni ſuccedit *Conſtantinus*	1
	8	675	Cancellarius.	2
	9	676	Conſtantino ſuccedit *Theodo-*	1
	10	677	*rus* presbyter.	2
	11	678	Theodoro dejecto ſucceſſor da-	1
	12	679	tus *Georgius Cyprius*. Vide Theophanem p. 301. ſq. Cangium ad Zonaram p. 71 ſq.	2
	13	680	Concilium CPolit. in Trullo,	3
	14	681	inter Oecumenica ſextum, ad-	4
	15	682	verſus Monothelitas.	5
	16	683	Georgio pulſo ſive defuncto	1
	17	684	ſuccedit iterum *Theodorus*	2
Fl. Heraclius JUSTINIANUS, ſedecim annos natus, (deinde dictus *Rhinotmetus*) Patri Conſtantino Pogonato ſuccedit menſe Septembri.	18	685	presbyter, de qvo paullo ante.	3
	1	686	*Paulus* è Laico ſuccedit poſt	1
	2	687	mortuum Theodorum. Vide	2
	3	688	Theophanem p. 302. 303. Ban-	3
	4	689	durium p. 902.	4
	5	690		5
	6	691	Concilium Qviniſextum Trul-	6
	7	692	lanum CPoli habitum, adverſus qvod diſputat Allatius lib. 1. c. 27. de conſenſu utriusqve Eccleſiæ.	7
	8	693	*Callinicus* Presbyter Paulo ſuc-	1
	9	694	cedit. Vide Nicephorum p. 25.	2
FL. LEONTIUS Patricius Imperium ſibi rapit, Juſtiniano naribus reſciſſis relegato in Cherſoneſum.	1	695	& 28. breviarii, Theophanem	3
	2	696	p. 302.	4
	3	697		5
FL. TIBERIUS Apſimarus Conſtantini Pogonati frater Leontium naribus multat & in Monaſterium Dalmati detrudit, imperatqve.	1	698		6
	2	699		7
	3	700		8
	4	701		9

Impe-

Imperatores CPolitani.	A.C.	Patriarchæ CPol.
	5 702	10
	6 703	11
	7 704	12
JUSTINIANUS Rhinotmetus restituitur, qvi Tiberium captum fratremqve illius Heraclium & Patricium Leontium supplicio afficit.	1 705	Callinico dejecto privatoqve oculis successor datur *Cyrus* 1
	2 706	Monachus Amastrianus & Pres- 2
	3 707	byter, de qvo Bollandus T. 1. Ja- 3
	4 708	nuarii p. 531. seq. Nicephorus 4
	5 709	CPol. Breviarii p. 28. Theo- 5
	6 710	phanes p. 302. 6
FL. PHILIPPICUS Bardanis F. Justinianum ejusqve filium Tiberium interficit, & Imperium obtinet.	1 711	Cyro dejecto *Johannem* Dia- 1
	2 712	conum Monothelitam succes- 2
		sorem dat Philippicus Imp. Vide
Philippico 3. Jun. excœcato succesit ANASTASIUS II. *Artemius* antea dictus.	3 713	Theophanem p. 302-320. Ni- 3
	1 714	cephori breviarium p. 31. 4
THEODOSIUS τῶν κάτω, *Adramyttenus*, Philippico Thessalonicam relegatus suffectus invitus est.	2 715	In Johannis dejecti locum sub- 1
	1 716	stituitur XI. Augusti *Germanus* 2
Idem mox cesit LEONI *Isauro*, qvi & *Conon* & *Onomachus* dici solet. In hujus qvoqve potestatem mox venit qvem Imperatorem alii nuncupaverant *Basilius*, Gregorii Onomagali F. novo nomine *Tiberius*. Vide Nicephori CPol. breviarium, Paulum Diaconum, Theophanem, Anastasium Bibliothecarium &c.	1 717	Cyzici Metropolita, de qvo 3
	1 718	Henschenius ad XII. Maji T. 3. 4
	2 719	p. 155. seq. Combefisii Auctar. nov. T. 1. p. 1462. sq. 5
	3 720	6
	4 721	7
	5 722	8
	6 723	9
	7 724	10
	8 725	11
	9 726	12
	10 727	13
	11 728	14
	12 729	15
In hoc anno desinit liber XVIII. Pauli Diaconi.	13 730	Germano succedit XXII. Ja- 1
	14 731	nuar. *Anastasius* Iconoclasta. 2
	15 732	Vide Nicephori breviar. p. 3
	16 733	38. 42. & Theophanem p. 3
	17 734	302. Historiam miscell. lib. 22. 4
		Bandurium p. 904. 5
	18 735	6

Imperatores CPolitani.		A. C.	Patriarchæ CPol.
	19	736	7
	20	737	8
	21	738	9
	22	739	10
	23	740	11
Leoni Hauro 18. Jun. aqva intercute extincto succedit filius Fl. CONSTANTINUS *Copronymus* sive * *Cabalinus*. Eqvidem *Artabazus* qvi Constantini sororem duxerat, Tyrannidem invadere fuit aggressus, atqve imagines restituere cœpit, & *Nicephorum* Constantini F. Imperatorem coronavit. Sed à Constantino una cum Niceta Artabazi F. victus, captus & obtruncatus est. Vide Nicephori CPol. breviarium, & Codini Origines CPol. n. 99. Theophanem, Hist. Miscell. lib. 22. Cedrenum, Zonaram &c.	24	741	12
	1	742	13
	2	743	14
	3	744	15
	4	745	16
	5	746	17
	6	747	18
	7	748	19
	8	749	20
	9	750	21
	10	751	22
	11	752	23
	12	753	24
	13	754	Anastasio mortuo succedit *Constantinus* Iconomachus & Episcopus Syllæi. VIII. August. cum sedes per aliqvot menses vacasset. Vide Bandurium p. 904. seq. ubi ex Nicephori CPol. antirrheticis MSS. notat Concilium Copronymianum illo Anno habitum fuisse sede vacante, & sub finem demum Concilii Constantinum à Mamona Episcopum CPol. creatum. 1
	14	755	2
	15	756	3
	16	757	4
	17	758	5
	18	759	6
	19	760	7
	20	761	8
	21	762	9
	22	763	10
	23	764	11
	24	765	12
	25	766	Constantinus XXX. Augusti dejectus, eiqve XVI. Nov. datus successor *Nicetas* Slavus evnuchus, Ecclesiæ SS. Apostolorum presbyter. Vide Niceph. breviarii p. 48. & Theophanem p 302. Hist. Miscell. XXII. 13
	26	767	1
	27	768	2
In hoc tempore, qvo Irene Leoni Chazaro nubit, desinit breviarium Historicum Nicephori CPol.	28	769	3
	29	770	4
	30	771	5
	31	772 44	6

* Καβαλλίνη ἡ ἱππεία κόπρος, Crus. p. 273. Turco Græc.

Imperatores CPolitani.		A.C.	Patriarchæ CPol.
	32	773	7
	33	774	8
Constantino Copronymo 14. Sept. mortuo succesſit filius LEO *Chazarus* ſive è Chazara natus. Vide Hiſt. Miſcell. libro XXIII.	34	775	9
	1	776	10
	2	777	11
	3	778	12
	4	779	13
Leonem Chazarum 8. Sept. extinctum excepit filius CONSTANTINUS V. A. 771. natus, ſub tutela matris ſuæ IRENES.	5	780	Nicetæ VI. Febr. defuncto ſuccedit *Paulus Cyprius*, Lector, ſecunda jejuniorum Dominica. Vide Codini Origines CPol. n. 123. 1
	1	781	2
	2	782	3
	3	783	4
	4	784	Paulus in Flori Monaſterium 5
	5	785	ſecesſit. XXX. Aug. ſucceſſo- 1
	6	786	remqve habuit *Taraſium*, 2 XXV. Dec. Vide de eo Acta Sanctor. 25. Febr. & T. 1. Martii pag. 788. Vitam Taraſii ſcripſit Ignatius diſcipulus, deinde Svida teſte Epiſcopus Nicænus.
	7	787	Concilium Nicænum ſecundum 3
	8	788	pro imaginibus. 4
	9	789	5
Irene matre in ordinem coacta, Conſtantinus filius ſolus imperat.	10	790	6
	1	791	7
	2	792	8
	3	793	9
	4	794	10
	5	795	11
	6	796	12
Conſtantinus oculis 16. Auguſt. juſſu matris effoſſis non diu poſt obiit, hinc ſola imperium gerit IRENE mater.	7	797	13
	1	798	14
	2	799	15
	3	800	16
	4	801	17
Irene 30. Octobris in Lesbum deportata & paulo poſt defuncta Imperium ſibi vindicavit NICEPHORUS Patricius *ὁ ἀπὸ γενι-*	5	802	18
	1	803	19
	2	804	20

Imperatores CPolitani.	A.C.	Patriarchæ CPol.	
κῶν sive Generalis Logotheta & anno post mense Dec. STAVRACIUM filium, consortem Imperii adsciv. Vide Hist. Miscell. lib. XXIII. 47. seq. & lib. XXIV.	805		21
	806	Tarasio XXV. Febr. defuncto	1
	807	succedit XII. April. die festo	2
	808	Paschatos *Nicephorus*, de qvo	3
	809	supra pag. 295. seq. 640. seq.	4
	810	Vide & Acta Sanctor. T. 2. ad	5
Nicephoro dum bellum cum Bulgaris gerit 26. Jul. occiso, & Stavracio in monasterium se abdente Imperiū datur Nicephori genero Fl. MICHAELI, Curopalatæ, cognomine *Rancabe*, 5. Octobr. In hujus initiis desinit Theophanis Chronicon. Incipit ab eo Joannes Scylitzes. Vide & Hist. Miscell. XXIV. 25. seq.	811	XIII. Martii. Cangium ad Zonaram p. 74.	6
	812		7
Michaël cum filio Theophylacto abdicare se Imperio coactus successorem habuit 11. Jul. LEONEM *Armenium*, Bardæ F. Iconomachum, qvi à brevi statura dictus etiam Chamæleon. De hoc Anonymus ad calcem Theophanis editus, scriptores post Theophanem de qvib⁹ supra p. 349. sq. Anonym⁹ alter qvem Leontium qvidam volunt, & Simeon Magister ac Georgius Monachus, præterea Jo. Scylitzes & Genesius MS.	813		8
	814		9
	815	Nicephoro XIII. Martii in exili-	1
	816	um misso ab Iconomachis statim	2
	817	succenturiatus *Theodotus* Melis-	3
	818	senus, cognomento *Cassiteras*, 1.	4
	819	April. festo Paschatos, & eodem	5
	820	mense sub eo Concilium habitū.	6
In hoc tempore desinit liber XXIV. Hist. miscell. Leoni occiso 25. Dec. sucedit Thomamq; Constantinum, æmulum vincit MICHAEL ὁ τραυλὸς sive *Balbus* ex Amorio Phrygiæ opido. De hoc Imperatore Scylitzes, Genesius MS. & scriptores post Theophanem.	821	Vide Cangium ad Zonaram p. 76	6
	822	Theodoto defuncto (cui Phi-	1
	823	lippus Cyprius *Theodorum* Spa-	2
	924	tharocandidati filium subjicit)	3
	825	succesit *Antonius* Sylæi Epi-	4
	826	scopus, qvem byrsodepsam alii,	5
	827	alii Casimatam cognomine ap-	6
	828	pellant. Vide Bandurium p.	7
	829	908.	8
	830		9
	831		10
Mich. Balbo 1. Octobr. extincto succedit filius THEOPHILUS, de qvo videndi continuator Theophanis Anonymus libro tertio, Simeon Magister, Georgius Monachus, Scylitzes, Svidas, Genesius MS. & de ejus nuptiis Anonymus à Martino Crusio ad calcem Epitomes Heliodori editus.	832		11
	833	Antonio defuncto succedit	1
	834	XXI. April. *Joannes* ab hosti-	2
	835	bus Jannes magus appellatus &	3
	836	Lecanomantæ filius. Vide Con-	4
	837	tinuatores Theophanis p. 75.	5
	838	96. Simeonem Magistrum p.	6
	839	403 &c.	7
			8

Imperatores CPolitani.		A.C	Patriarchæ CPol.	
	11	840		9
Theophilo 20. Januar. mortuo succedit filius MI-	12	841		10
CHAEL cognomine μέθυσος sive μεθυστής,	1	842	Joanni Iconomacho depoſito	1
adhuc puer, ſub tutela matris ſuæ THEODORÆ,	2	843	ſuccedit XII. Febr. *Methodius*, Cyzici Epiſcop. Vide Cangium	2
quæ imagines reſtituit. Vide Anonymum conti-	3	844	ad Zonaram p. 79. Acta Sanctor.	3
nuatorem Theophanis libro IV. ſive ultimo & Si-	4	845	T. 2. Junii 14. p. 960. ſq.	4
meonem Magiſtrum, Georgium Monachum ac	5	846	Methodio XIV. Junii defuncto	5
Scylitzen, Geneſium MS. Vitam Baſilii Macedo-	6	847	*Ignatius* Michaelis Curopalatæ	1
nis in Allatii συμμίκτοις p. 41. ſqq.	7	848	Imperatoris, cognomine Ran-	2
	8	849	cabe filius ſuccedit IV. Jul. Vide	3
	9	850	vitam ejus ſcriptam à Photii ho-	4
	10	851	ſte Niceta Paphlagone, & editam	5
	11	852	à Labbeo T. 8. & ab Harduino	6
	12	853	T. 5. cum Actis Concilii anti-	7
	13	854	Photiani: & ſcriptores poſt Theophanem. Baronium ad Martyrolog. 23. Octobr.	8
Theodora cœnobio inclusa, hinc ſolus deinceps	14	855		9
Michaël imperat.	15	856		10
	16	857	Ignatio XXIII. Nov. depulſo	11
	17	858	ſuccedit *Photius* Taraſii Patriar-	1
	18	859	chæ nepos, hactenus Laicus die	2
Barda Imperatoris avunculus Cæſar creatus, feria IV.	19	860	XXV. Dec. Multa adverſus Pho- tium Allatius de conſenſu lib. 2. cap. 4. ſeqq. & libro de Synodo Photiana.	3
Paſchatos.	20	861	Concilium CPol. adverſus	4
	21	862	Ignatium.	5
	22	863		6
	23	864		7
	24	865		8
Barda interfecto, † 21. April. in Imperii conſortium	25	866		9
26. Maj. adſcitus BASILIUS Macedo.	1	867	Photio XXV. Sept. depoſito *Igna-*	10
Poſt Michaelem 24. Sept. interfectum ſolus Baſilius	2	868	*tius* iterum reſtitutus XXIII. Nov.	1
imperat. de quo Conſtantinus Porphyrog. †† in		869	Concilium CPol. Anti Pho-	2
hujus Baſilii vita, Georgius Monachus, Simeon	3	870	tianum.	3
Magiſter ad Scylitzes, & Geneſius MS.	4	871		4
	5	872		5
	6			

† Vide ſcriptores poſt Theophanem p. 128. 148.

†† Vide ſupra p. 349. & de Baſilii hujus capitibus paraeneticis p. 572. ſq.

Imperatores CPolitani.		A.C.	Patriarchæ CPol.	
	7	873		6
	8	874		7
	9	875		8
	10	876		9
	11	877	Ignatio XXIII. Oct. defuncto	10
	12	878	*Photius* restitutus iterum succedit XXVI. Octob.	1
	13	879	Concilium pro Photio, qvod	2
	14	880	Græcis est Octavum Generale.	3
	15	881	In illius actis Imperatores sunt	4
	16	882	Basilius, Leo & Alexander.	5
	17	883		6
	18	884		7
	19	885		8
	20	886	Photio in Monasterium Armeniacorum Bordi dictum relegato	1
	21	887	succedit *Stephanus* Porphyrogenitus, Leonis sapientis Imp. frater. De qvo Acta Sanctor. T. 4. ad 17. Maj. p. 36. seq.	2
		888		3
Basilio 1. Martii extincto succedit filius LEO, cognomine *sapiens* de qvo Simeon Magister, Georgius Monachus, Anonymus alter continuator Theophanis p. 217-237. Scylitzes &c. De hujus Leonis scriptis supra p. 363. sq. In morte ejusdem desiit olim liber XXIII. Historiæ Ecclesiasticæ Nicephori, cujus hodie soli XVIII. libri exstant, cæterorum qvinqve tantum argumentis brevibus superstitibus.	1	889		4
	2	890		5
	3	891		6
	4	892		1
	5	893	Stephano defuncto mense Majo	2
	6	894	succedit *Antonius Caulæas*, cujus vita scripta à Nicephoro Philosopho. Vide supra p. 300. Continuatorem Theophanis p. 220. Allatium de consensu p. 614. &c.	
	7	895	Antonio defuncto XII. Febr.	1
	8	896	successit *Nicolaus Mysticus* sive	2
	9	897	Senator secretioris Consilii, de	3
	10	898	qvo Acta Sanctor. ad 15. Maji	4
	11	899	T. 3. p. 509. Continuat. Theophanis p. 224. 228. 229. &c.	5
	12	900	Allatius de Consensu p. 604.	6
	13	901		7
	14	902		8
	15	903		9
Excilium Thessalonicæ, qvod describit Johannes Cameniata. supra p. 351.	16	904		10

Imperatores CPolitani.	A.C.	Patriarchæ CPol.
17	905	11
18	906 Nicolao qvod qvartas Imperatoris nuptias improbaret depo-	1
19	907 sito succesſit *Euthymius* Syncel-	2
20	908 lus. Vide Continuat. Theopha-	3
21	909 nis p. 228. 231. &c.	4
22	910	5
ALEXANDER Leoni Fratri ſuccedit XI. Maj. 1	911 Euthymio pulſo per Leonem &	1
CONSTANTINUS Porphyrogenitus Leonis 1	912 Alexandrum *Nicolaus Myſticus*	2
Sap. filius Alexandro Patruo 6. Junii extincto ſuc- 2	913 reſtituitur. Vide Bandurium p.	3
cedit ſeptennis, imperatqve ſub tutela ZOES Ma- 3	914 910. ſeq.	4
tris. De his videndi Anonymus Theophanis con- 4	915	5
tinuator, Simeon Magiſter, Georgius Mona- 5	916	6
chus & Scylitzes. De Conſtantini Porphyrogeniti 6	917	7
ſcriptis dixi ſupra p. 486. ſeq. 7	918	8
8	919	9
Zoë in ordinem coacta, cum Conſtantinus Hele- 9	920	10
nam ROMANI Lacapeni filiam duxiſſet, menſe 10	921	11
Aprili, cujus ipſius anni menſe Decembri coactus 11	922	12
idem eſt Romanum ſocerum ſuum una cum filio 12	923	13
CHRISTOPHORO in Imperii conſortium adſci- 13	924	14
ſcere. Chriſtophorus non ita multo tempore poſt 14	925 Nicolao XV. Maj. defuncto ſuc-	1
obiit. 15	926 cedit Auguſto Menſe *Stephanus*	2
16	927 Amaſeæ Metropolita. Vide Con-	3
	tinuat. Theophanis p. 254.	
	256. 258.	
17	928 Stephano XVIII. Jul. defuncto	1
18	929 ſuccedit XIV. Dec. *Trypho* Mo-	2
19	930 nachus de qvo Acta Sanctor. T.	3
	2. April. 19. p. 619. ſeq. Conti-	
	nuatores Theophanis p. 258.	
	261. 487. ſeq.	
20	931 Tryphone intra menſem Augu-	
21	932 ſtum depoſito, ſedes vacavit	
	annum unum menſes qvinqve.	
22	933 *Theophylactus* Romani Lacape-	1
23	934 ni Imp. filius ordinatus 2. Febr.	2
24	935 Vide Continuatores Theopha-	3
	nis.	

Impe-

Imperatores CPolitani.		A.C.	Patriarchæ CPol.	
	25	936		4
	26	937		5
	27	938		6
	28	939		7
	29	940		8
	30	941		9
	31	942		10
	32	943		11
Romanus exauctoratus Monachi habitum induit 16. Dec. Mox etiam filii ejus *Stephanus* & *Constantinus* ab Imperio prohibiti. Sic soli Constantino Porphyrogenito Imperium mansit.	33	944		12
	34	945		13
	35	946		14
	36	947		15
	37	948		16
	38	949		17
	39	950		18
	40	951		19
	41	952		20
	42	953		21
	43	954		22
	44	955		23
	45	956	Theophylacto XXVII. Febr. defuncto succedit 3. April. *Polyeuctus*, forte antea in Monachatu dictus *Epiphanius*, ut ita fuerit ille de qvo multa Nicephorus in vita S. Andreæ ἐν σαλῷ apud Henschenium 28. Maji, T. VI. Vide etiam Continuatores Theophanis p. 269. 270. 277. Bollandum ad V. Februarii T. I. p. 706. seq.	1
	46	957		2
	47	958		3
Constantino Porphyrog. 17. Nov. extincto succedit filius ROMANUS II. sive junior. jam A. 948. à Patre, ipso Paschatos festo coronatus.	48	959		4
	1	960		5
	2	961		6
	3	962		7
Romano 15. Martii defuncto successit filiis prælatus & 16. Augusti coronatus NICEPHORUS II. PHOCAS, qvi Theophanonem viduam à Romano relictam uxorem duxit. De hoc Simeon Magister in Annalibus & Scylitzes: è Latinis Luitprandus in Legatione ad hunc Imperatorem qvam vulgavit Canisius Iagolstad. A 1600. Hic etiam est Nicephorus cujus meminit Constantinus Porphyrog. in Basilii Macedonis vita p. 192.	1	963		8
	2	964		9
	3	965		10
	4	966		11
	5	967		12
	6	968		13

Impe-

	A.C.	Imperatores CPolitani.	Patriarchæ CPol.
7	969	Nicephoro II. Dec. mortuo succedit JOHANNES TZIMISCES, coronatus 25. Dec. De hoc Scylitzes, Cedrenus, Zonaras & reliqvi Annalium scriptores.	14
1	970		Polyevcto XV. Jan. defuncto succedit *Basilius* Scamundrenus, Dominica Orthodoxiæ XIII. Febr. 1
2	971		2
3	972		3
4	973		4
5	974	Post Tzimisces anno hoc exeunte sublatum veneno, succedunt BASILIUS II. Bulgaroctonus fraterqve ejus CONSTANTINUS, Romani junioris filii. Vide præter Scylitzen & Annalium scriptores, qvæ Acropolita cap. II. & 13. & Basilii hujus Epitaphium in Cangii notis ad Zonaram p. 109. & apud Bandurium p. 179. 868.	Basilio deposito successor datur 1
6	975		Antonius Studii Abbas, initio 2
1	976		anni. 3
2	977		4
3	978		5
4	979		Anno ineunte abdicavit se Pa-
5	980		triarchatu Antonius. Sedes Va-
6	981		cavit per annos qvatuor & di-
7	982		midium.
8	983		Paullo post medium anni ordi-
9	984		natur *Nicolaus Chrysoberges.* 1 2
10	985		3
11	986		4
12	987		5
13	988		6
14	989		7
15	990		8
16	991		9
17	992		10
18	993		11
19	994		12
20	995		13
21	996		Nicolao defuncto succedit *Si-* 1
22	997		*sinnius Magister.* 2
23	998		3
24	999		Sisinnio defuncto succedit 1
25	1000		*Sergius* Monachus (Photii 2
26	1001		ἀνεψιὸς.) Vide Conti-
27	1002		nuatorem Theophanis p. 3
28	1003		269. Allatium de consen- 4
29	1004		su p. 606. seq & Bandu- 5
30	1005		rium pag. 923. ex qvo di- 6
			sces Sergium non (ut Pa- 7

Imperatores CPolitani.		A.C	Patriarchæ CPol.	
	31	1006	gius) fuisse binominem, nec	8
	32	1007	ante Sergium fuisse Johan-	9
	33	1008	nem nescio qvem, sed *Jo-*	10
	34	1009	*hannem Patriarcham* cujus	11
	35	1010	in Epistola Petri Antiocheni	12
	36	1011	ad Mich. Cerularium men-	13
Basilii Bulgaroctoni ejusqve fratris Constantini Im-	37	1012	tio, fuisse Patriarcham An-	14
perii annus.	38	1013	tiochenum non CPolita-	15
	39	1014	num. Vide Cotelerii mo-	16
	40	1015	num. Ecclesiæ Græcæ T. 2.	17
	41	1016	p. 148.	18
	42	1017		19
	43	1018		20
	44	1019	Sergio defuncto succedit *Eu-*	1
	45	1020	*stathius* Presbyterorum Pa-	2
	46	1021	latinæ ædis princeps.	3
	47	1022		4
	48	1023		5
	49	1024		6
Basilio mense Dec. extincto solus deinceps imperat	50	1025	Eustathio paucis diebus ante	7
Constantinus Romani F. Basilii frater.	51	1026	Basilium Bulgaroctonum	1
	52	1027	extincto succedit *Alexius*	2
Constantino Romani F. defuncto 9. Nov. succedit	53	1028	Studii Abbas mense Decem-	3
FL. ROMANUS *Argyrus* sive *Argyropulus* Con-	1	1029	bri.	4
stantini gener. De hoc Scylitzes, Cedrenus, Zo-	2	1030		5
naras, Glycas, Manasses.	3	1031		6
	4	1032		7
	5	1033		8
Romanus Argyropulus 11. April. veneno à Zoë con-	1	1034		9
juge extingvitur, succeditqve MICHAEL Καλα-	2	1035		10
λάκτης, *Paphlago* in torum non minus qvam in	3	1036		11
Imperium. De hoc Scylitzes & Annalium scri-	4	1037		12
ptores.	5	1038		13
	6	1039		14
	7	1040		15

Impe-

Imperatores CPolitani.		A.C.	Patriarchæ CPol.	
Michaële Paphlagone Monachi induente habitum & paulo post 10 Dec. mortuo succedit MICHAEL CALAPHATES * Paphlagonis sororis filius à Zoë adoptatus, sed qvam mox cum Joanne Paphlagonis fratre exauctoravit.	1	1041		16
Calaphati post effossos oculos exauctorato 21. April. detrusoq; in Monasterium succedit CONSTANTINUS *Monomachus*, 12. Jun. adminiculo Zoës, qvam deinde duxit. Vide Scylitzen, Cedrenum, Zonaram, Manassem, Glycam, Gvilelmum Appulum &c.	1	1042		17
	2	1043	Alexio XX. Febr. defuncto	1
	3	1044	succedit *Michael Cerularius*,	2
	4	1045	festo Annunciationis XXV.	3
	5	1046	Mart. De hoc intelligendus	4
	6	1047	Jo. Scylitzes p. 808. seq.	5
	7	1048	Eum ut Latinæ Ecclesiæ ad-	6
	8	1049	versarium infectatur Allatius de consensu p. 616. seq.	7
	9	1050		8
	10	1051		9
	11	1052		10
	12	1053		11
Constantino 30. Nov. mortuo succedit THEODORA, Zoës jam defunctæ soror.	1	1054		12
	2	1055		13
MICHAEL *Stratioticus*, à Theodora consors Imperii adsciscitur, qvæ obiit 22. Aug.	3	1056		14
In hoc tempore desinit Cedreni Chronicon.	1	1057		15
ISAACUS *Comnenus* exauctorato Michaele & in Monasterium abdere se permisso Imperator eligitur 31. Aug. Vide Scylitzem, & Nicephorum Bryennium libro I.	1	1058		16
If. Comnenus in Studii Monasterium se recepturus Imperatorem pronunciat CONSTANTINUM DUCAM, mense Decembri. Vide eosdem scriptores.	2	1059	*Michaeli Cerulario*, festo Mi-	1
	1	1060	chaelis, qvod Junii VIII.	2
	2	1061	Græci celebrant, deposito suc-	3
	3	1062	cessit *Constantinus Lichudes*.	4
	4	1063	Vide Scylitzem p. 809.	5
	5	1064	Lichudi circa initium Januarii	1
	6	1065	defuncto succedit *Joannes*	2
	7	1066	*Xiphilinus*. Vide Scylitzem	3
Duca 5. Junii extincto imperat EUDOCIA vidua cum liberis, qvæ proximi anni die 13. Januarii nubsit ROMANO DIOGENI, cumqve Augustum fecit.	8	1067	p. 817. 860. Annam Comne-	4
	1	1068	nam pag. 75. Alexiados.	5

* Pater Michaëlis fuit navium piccator, qvod καλαφάτην appellant. Atqve nostris etiam Germanis usitata vox, ein Schif kalfatern.

Imperatores CPolitani.	A.C	Patriarchæ CPol.
2	1069	6
3	1070	7
4	1071	8
1	1072	9
2	1073	10
3	1074	11
4	1075	Joanni Xiphilino 2. Augusti defuncto successit *Cosmas* Hierosolymitanus. Vide Scylitzem p. 860. Alexiadem Comnenæ p. 68. 75. 79. Forte & apud Niceph. Bryennium lib. 3. pag. 84. pro Θωμᾶς legendum Κόσμας. 1
5	1076	2
6	1077	3
1	1078	4
2	1079	5
3	1080	6
1	1081	Cosmæ qvi 8. Maji se Patriarchatu abdicavit, succedit *Eustratius Garides*, Evnuchus, Itali errorum suffragator. Vide Annam Comnenam p. 75. 79. 148. Antonium Pagi ad A.C. 1086. n. 9. Lambecium T. 4. p. 324. 1
2	1082	2
3	1083	3
4	1084	Eustratio depositio succedit mense Septembri *Nicolaus Grammaticus*. Vide Annam Comnenam p. 273. & Pagium ad A. C. 1089. n. 8. 1
5	1085	2
6	1086	3
7	1087	4
8	1088	5
9	1089	6
10	1090	7
11	1091	8
12	1092	9
13	1093	10
14	1094	11
15	1095	12
16	1096	13
17	1097	14
18	1098	15
19	1099	16
20	1100	17
21	1101	18
22	1102	19

Ex infelici adversus Turcas expeditione reversus Romanus Diogenes à Constantini Ducæ liberis mense Octobri excœcatur, & in insulam Protem relegatur, Imperium vero sibi vindicat ejusdem Ducæ filius MICHAEL *Ducas Parapinaceus*, cum Matre *Eudocia*, sed qvæ paullo post Monacha esse jussa est. De hoc Scylitzes & Nicephorus Bryennius fuse lib. 2 & 3.

Depositio 7. Apr. & in Monasterium detruso Michaële, Imperium obtinuit NICEPHORUS BOTANIATES, de qvo Nicephorus Bryennius lib. 3. & 4. Zonaras, Glycas, & qvi in hoc desinit Scylitzes.

Dejecto Botaniatæ occupataqve CPoli 1. April succedit FL. ALEXIUS COMNENUS, de qvo fuse Anna filia in Alexiade, Nicephorus Bryennius ejus maritus libro qvarto, Nicetas Choniates libro 1. & qvi in morte hujus Imperatoris desinunt Zonaras & Glycas.

Imperatores CPolitani.		A.C.	Patriarchæ CPol.	
Alexii Comneni annus Imperii.	23	1103		20
	24	1104		21
	25	1105		22
	26	1106		23
	27	1107		24
	28	1108		25
	29	1109		26
	30	1110		27
	31	1111	Nicolao defuncto succedit	1
	32	1112	*Joh. Hieromnemon*, Chalcedonensis Episcopus. Vide	2
	33	1113	Bandurium p. 915.	3
	34	1114		4
	35	1115		5
	36	1116		6
	37	1117		7
In hoc anno (qvo desinunt Jo. Zonaræ & Mich.	1	1118		8
Glycæ Annales,) Alexio Comneno successit 15.	2	1119		9
Augusti, filius JOANNES COMNENUS, ob	3	1120		10
morum probitatem καλοϊωάννης dictus. De hoc	4	1121		11
videndi Jo. Cinnamus libro primo, Nicetas Cho-	5	1122		12
niates, libro 1. & è latinis Otto Frisingensis, Gvil.	6	1123		13
Tyrius &c.	7	1124		14
	8	1125		15
	9	1126		16
	10	1127		17
	11	1128		18
	12	1129		19
	13	1130		20
	14	1131		21
	15	1132		22
	16	1133		23
	17	1134	Joanni Hieromnemoni de-	1
	18	1135	functo succedit *Leo Styppiota*,	2
	19	1136	ὁ Στυππης de qvo vide Allatii consensum p. 644.	3
	20	1137		4
	21	1138		5
	22	1139		6

Imperatores CPolitani.		A. C.	Patriarchæ CPol.	
	23	1140		7
	24	1141		8
	25	1142		9
Joanni Comneno 8. April. extincto succesit MANUEL COMNENUS, Filius, de qvo Joannes Cinnamus libris 2 3. 4. 5. & 6. Nicetas Choniates libris septem.	1	1143	Leoni Styppiotæ succedit	1
	2	1144	*Michaël* Ὀξείτης Monachus, cognomento Curacuas. Vide Nicetam Choniatem p. 58. 59. & 88. & Jo. Cinnanamum lib. 2. p. 33.	2
	3	1145		3
In hoc anno desinit Chronicon Ottonis Frisingensis.	4	1146	Leoni se abdicanti succesit *Cosmas Atticus*, patria Ægineta qvi cum per decem menses fuisset, XXVI. Februar. ob Bogomilorum hæresin jure an injuria ei impactam expulsus est. Vide Nicetam p. 88. seq. Cinnamum lib. 2. p. 67. seq. Allatium de consensu p. 683 sq. ubi formula depositionis & apud Bandurium p. 916. sq. Sedes inde per decem menses vacavit.	1
	5	1147	Die XXVI. Decembris Patriarcha creatus *Nicolaus Muzalus*. Vide Cinnamum lib. 2. p. 88. seq. Bandurium p. 920. Lambecium lib. VI. p. 302.	
	6	1148		1
	7	1149		2
	8	1150		3
	9	1151	Nicolao se circa mensem Aprilem abdicanti succesit *Theodotus* Monachus & præfectus Collegii S. Resurrectionis, qvem Theodosium pauci qvidam appellant.	1
	10	1152		2

Impe-

Imperatores CPolitani.		A.C.	Patriarchæ CPol.	
	11	1153	Theodoto succesisse ajunt	3
	12	1154	Catalogi qvidam *Neophytum ἐγκλειστον* sive Monachum ex clausstro Evergetidis. Vide Philippi Chronicon Ecclesiæ Græcæ cum notis Henrici Hilaridis p. 193. & Bandurium p. 920. qvi hunc Neophytum pro commentitio habet. Nicephorus Callistus succesisse Theodoto ait *Constantinum Chliarenum* Diaconum, mense Aprili.	4
Manuelis Comneni annus Imperii.	13	1155	Constantino Chliareno succesit *Lucas Chrysoberges*, de qvo Cinnamus libro V.	1
	14	1156		2
	15	1157		3
	16	1158		4
	17	1159		5
Theoriani Legatio ad Armeniorum Catholicum Norsesin.	18	1160		6
	19	1161		7
	20	1162		8
	21	1163		9
	22	1164		10
	23	1165		11
	24	1166		12
	25	1167		13
	26	1168		14
	27	1169	Lucæ Chrysobergæ defuncto	1
	28	1170	succesit *Michaël Anchialî*,	2
	29	1171	Diaconus, sacellarius & Princeps Philosophorum.	3
	30	1172		4
	31	1173		5
	32	1174		6
	33	1275		7
	34	1176		8
	35	1177	Sub initium anni extincto Michaeli succedit *Charito* Monachus, eodem anno exeunte mortuus.	1

	Imperatores CPolitani.	A.C.	Patriarchæ CPol.	
36		1178	Hunc excipit *Theodosius* Boradiotes Monachus collis S. Auxentii. Vide Nicetam p. 265. 285. & Bandurium p. 921.	1
37		1179		2
38	Manueli 24. Sept. defuncto succedit ALEXIUS *junior* COMNENUS, Porphyrogenitus, de qvo Nicetas Choniates libro singulari, & è Latinis Gvil. Tyrius.	1180		3
1		1181		4
2		1182		5
3	Alexio mense Octobri strangulato rapit Imperium ANDRONICUS Comnenus Isaaci F. Alexii senioris nepos. De hoc Nicetas libris duobus, Gvil. Tyrius libro XXII.	1183	Theodosio in Insulam Terebinthum secedenti successor datur *Basilius Camaterus.*	6
1		1184		1
2		1185		2
1	Andronico 12. Sept. interfecto succedit ISAACIUS secundus ANGELUS COMNENUS, de qvo idem Nicetas tribus libris.	1186	Dejecto Camatero sufficitur *Nicetas Muntanes*, magnus Sacellarius.	1
2		1187		2
3		1188		3
4		1189		4
5		1190	Nicetæ dejecto sufficitur *Leontius* diaconus, dictus *Theotocites* qvod per ΘΕΟΤΟΚΟΝ qvam Imperator apparuisse sibi dicebat electus & post septem menses iterum dejectus est, succedente *Dositheo* Patriarcha Hierosol. qvi post annı & sex mensium spatium cessit locum *Georgio Xiphilino* magno Scevophylaci. Vide Bandurium p. 922 925. Allatium de Georgiis p. 341. sq.	1
6		1191		1
7		1192		1
8		1193		2
9		1194		3
1	Isaacio in carcerem conjecto & excæcato 10. April. ALEXIUS Angelus *Comnenus* frater Imperium eripit. *Alexium* Isaaci filium carceri includit, qvi elapsus Latinos ad evertendum imperium sollicitat.	1195		4
2		1196		5
3		1197		6
4	In hoc anno desinunt Cæsaris Baronii & Antonii Pagi Annales.	1198	Post Xiphilini mortem vacat sedes duobus mensibus, deinde eligitur *Joannes Camaterus*, Diaconus & Chartophylax de qvo Allatius de consensu pag. 723. & ad Acropolitam pag. 222.	7
5		1199		1
		1200		2
		1201		3
		1202		4
		1203		5
	ALEXIUS IV. Isaaci Augusti F. à Latinis 25. Jul. una cum Patre ISAACO restitutus, sed post sex mensium intervallum strangulatus est ab ALEXIO V. *DUCA*, cognomine *Murzuflo* * qvi in Imperio successor post 70. dierum spatium misere periit. Gustavit etiam Imperium NICOLAUS CANABUS, de qvo Nicetas p. 610. & MANUEL Isaaci Angeli filius, qvem ad breve tempus Balduinus Imperatorem renunciavit.			
	Capta CPolis 12. April. à Latinis, Francis Venetisq; in qva desinit Joelis Chronicon compendiarium de qvo supra p. 456.	1204		6

* qvasi supercilioso; vide Nicetam p. 608. Dousam & Acropolitam p. 288. seq. Cangium ad Villeharduinum p. 307.

Per annos LVIII. qvibus * Latini CPolin tenuerunt.

Imperatores CPol. è Latinis.	A. C.	Imperat. Græci Nicææ in Bithynia	Patriarchæ CPol. è Latinis.	Patriarchæ Græci Nicææ.
BALDUINUS I. Flandriæ Comes, coronatus 31. Maj. de qvo Nicetas, extremo lib. XX. & toto XXI. Villeharduin⁹ &c. 1 2	1204		*Thomas* Maurocenus nobilis Venetus, in qvem invehitur Nicetas. 1	7
	1205	FL. THEODORUS LASCARIS Alexii Angeli, cuj⁹ filiam Annam duxerat gener, de qvo Nicetas lib. ult. cap ult.	2	8
HENRICUS Balduino fratre occiso succedit, coronatus 20. Aug. 1 2 3 4	1206		2	abdicanti se Camatero succesit 20. Mart, *Michael Autorianus* sive *Saurianus*, Diaconus. Vide Allatium contra Creygthonum p. 598. 9 1 2 3 4
	1207		3	
	1208		4	
	1209		5	
	1210	Niceph. Gregoras lib. I. Acropolita c. 6. seq. & 18.	6	
	1211		7	
	1212		8	
	1213		9	
	1214		10	Michaeli defuncto succedit post vacationem decem mensium *Theodorus Irenicus* cognomine *Copas* Diaconus & Chartophylax ὑπατος φιλοσόφων 8. Sept.
5 6 7 8 9 10	1215		11	1 2 3 4 5 6 7
PETRUS *Curtiniacus*, Comes Antisiodorien sis 1 2 3	1216		12	
	1217		13	
	1218		14	
ROBERTUS Curtiniacus coronatur 25. Mart. 1 2 3 4 5 6 7	1219		15	
	1220		16	
	1221		17	
	1222	Fl. JOANNES DUCAS, cognomine BATATZES sive DIPLOBATA 1 2 3	18	Theodoro 3. Jun. extincto succedit *Maximus* Accemetarū Abbas, qvi Joannem Ducam † tesle Acropolita coronavit, 1 2 3 4
	1223		1	
	1224		2	
	1225		3	
			Gerbasius Tuscus creatus à Pontifice Rom. 1 2 3 4 5 6	
			Matthæus sive *Matthias*, à qvo Robertus coronatus est. 1 2 3 4 5	

* Hanc partem Historiæ singillatim illustravit Cangius in Historia Imperii CPolitani sub Imperatoribus Francis, edita Gallice ad calcem Villeharduini, ejusdem argumenti scriptoris, de qvo infra. Paris. 1657. fol. Captæ CPoleos historiam consignavit Guntherus T. 4. lect. antiqvarum Canisii edit. novæ Basnagianæ.

† Exinde apparet falli Clariss. Bandurium (qvem alioqvi in hac Chronologia libenter seqvor) cum p. 927. Maximum refert ad A. C. 1215.

Imperatores CPol. è Latinis		A. C.	Imperat. Græci Nicææ in Bithynia	Patriarchæ CPol. è Latinis.	Patriarchæ Græci Nicææ.
			ZIUS, Theodori Lascaris, cujus filiam *Irenem* duxerat, gener. Vide Acropolitam c. 18. ad 52. Gregoram lib. 2. Pachymerem.		sed post sex menses mortuus successorem habuit *Manuelem Sarantenum Charitopulum* cognomento Philosophum.
	8	1226	4	Joanne recusante 6	Manueli sub extremum 5
	9	1227	5	*Simon* Archiepiscopus Tyri, creatur Patriarcha à Pontifice Rom. 1	Augusti mortuo 1
Roberto defuncto	1	1228	6	2	successit *Germanus* II. *Nauplius*, 2
succedit JOANNES	2	1229	7	3	Monachus, de quo Allatius in consensu p. 3
BRYENNIUS Hierosolymæ Rex, tutorio nomine pro Balduino secundo pupillo suo.	3	1230	8	4	711. 4
	4	1231	9	5	5
	5	1232	10	*Nicolaus* Episcopus Spoletinus. 6	6
	6	1233	11	1	7
	7	1234	12	2	8
	8	1235	13	3	9
	9	1236	14	4	10
Joanne Bryennio defuncto BALDUINUS II. imperium	10	1237	15	5	11
	11	1238	16	6	12
suscipit vix octo &	12	1239	17	7	13
decem annos natus	13	1240	18	8	Post Germanum defunctum sedes vacat ultra triennium.
	14	1241	19	9	
	15	1242	20	10	Sub extremum anni
	16	1243	21	11	succedit *Manuel* Ar-
	17	1244	22	12	chipresbyter, à Ma- 1
	18	1245	23	13	nuele Charitopulo 2
	19	1246	24	14	diversus, licet à Phi- 3
	20	1247	25	15	lippo Cyprio con- 4
	21	1248	26	16	sunditur. 5
	22	1249	27	17	6
	23	1250	28	18	7
	24	1251	29	19	8
	25	1252	30	20	9
	26	1253	31	Pantaleo Zusliga- 1	10
	27	1254	32	nus. 2	11

Imperatores CPol. è Latinis.	A.C.	Imperat. Græci Nicææ in Bithynia	Patriarchæ CPol. è Latinis.	Patriarchæ Græci Nicææ
28	1255	FL. THEODORUS junior LASCARIS sive Ducas & Constantinus à qvibusdam dictus, Johannis F. De hoc Gregoras lib. 3. c. 1. 2. Acropolita c. 52. seq.	33	3 Manueli paullo ante Imperatorem Ducam defuncto succedit post ejusdem mortem *Arsenius* Monachus *Autorianus*, Nicephoro Blemida dignitatem illam respuente. Vide Acropolitam, c. 53. Gregoram, Pachymerem &c. Allatium de consensu pag. 724.
29	1256	1		
30	1257	2.		4
31	1258	3		5
32	1259	JOHANNES LASCARIS Theodori F. vix sexennis, 1		6 Possivinum ad Pachymerem T. 1. p. 512. sq.
33	1260	2		7
25. Jul. CPolis à Michaele Palæologo recuperata, atqve Imperium Francorum, Balduino secundo pulso, finem habuit. Pachymeres in Michaële Palæologo lib. 1. c. 27.	34	Imperium administrante qvi mox illud sibi plane vindicavit MICHAELE *Comneno* PALÆOLOGO. Vide Gregoram lib. 3. c. 3.	Pantaleonis Zustigani annus	8 Arsenio profugo succedit *Nicephorus* Ephesi Episcopus, qvi eodem anno, mense Nov. obiit. Vide Gregoram IV. 1. 9

Post recuperatam à Græcis CPolin, *titulo tamen Imperatorum CPolitanorum* adhuc usi è Francis sunt *Philippus* Curtiniacus filius unicus Balduini II. ab A. 1272.

Carolus Comes Valesius, Philippi Pulchri, Galliæ Regis frater, qvi duxit *Catharinam* Philippi filiam A. 1300.

Catharina Valesia Caroli filia, ab A. 1308.

Philippus II. Princeps Tarentinus, qvi Catharinæ nubsit, filius Caroli II. Siciliæ Regis ab A. 1326. ad 1332. qvo obiit, titulum Imperatricis retinente uxore Catharina Valesia.

Robertus II. Princeps Achajæ & Tarenti, ab A. 1346.

Philippus III. Princeps Tarentinus ab A. 1352.

Jacobus Baucius Andriæ Dux, ab A. 1374.

Similiter Pontifices Romani subinde suffecerunt qvi *titulum Patriarchæ CPolitani* post Pantaleonem Zustiganum gererent, ut notatum à Cangio in Historia CPolitana sub Francis Imperatoribus p. 244. Fuerunt itaqve.

Hugolinus Malebranchius Cardinalis, defunctus A. 1281.

Petrus ab Honorio IV. confirmatus, mortuusqve A. 1301.

Leonhardus Ecclesiæ S. Bartholomæi Venetiis presbyter, à Bonifacio VIII.

Nicolaus Nigroponti Episcopus, qvi fuit A. 13 4.

Petrus, A. 1323.

Gotio Arimunensis, Gardinalis. A. 1331.

Robertus A. 1341.

Henricus A. 1345. occisus.

Gvilelmus Mediolanensis ArchiEpiscopus A. 1362.

Petrus Thomas Carmelita, Archi Episcopus Cretensis ab Urbano V. constitutus Patriarcha CPol. & defunctus A. 1366. de qvo Acta Sanctor. 29. Januar. T. 2. p. 990. seqq.

Paulus A. 1367.

Philippus, præfectus Avenionensis A. 1368.

Jacobus Visius Cardinalis, ArchiEpiscopus Hydruntinus A. 1375.

Angelus de Corario, Venetus, A. 1400. qvi postea A. 1406. Papa Gregorius XII.

Post captam à Turcis CPolin *Isidoro* Cardinali Rutheno dignitatem illam recusante * suscepit oblatam à Pio II. *Bessario*, Episcopus Sabinus Cardinalis Nicœnus, qvi Patriarcha CPolitanus vocatur etiam in titulo Panegyrici, qvo Baptista Platina eum A. 1462. 15. Nov. defunctum condecoravit.

Ad *Petrum Mariam* Cardinalem Tarvisionum ad Patriarcham CPol. Epistola Francisci Philelfi lib. XXXVII. 1. data A. C. 1473.

Post receptam CPolin à Græcis.

Imperatores CPolitani.		A. C.	Patriarchæ CPol.	
MICHAELIS *Comneni* † PALÆOLOGI annus.	3	1261	Recuperata CPoli *Arsenius* 15.	1
De illo Imperatore fuse Nicephorus Gregoras & Georgius Pachymeres. Addendus etiam Phranzes.	4	1262	Aug. restituitur. Confer Bandurium p. 931.	2
	5	1263		
	6	1264	Arsenius qvi sacris Imperatori	
	7	1265	ob excœcatum Joannem in-	
	8	1266	terdixerat à Concilio deponitur. Hinc sedes per aliqvod tempus vacat.	
	9	1267	*Germanus* Episcopus Adrianopolitanus Festo Pentecostes 5. Jun. creatus abdicat se 14. Sept. ejusdem anni.	
	10	1268	Calendis Jan. ordinatus *Josephus* Galesii Abbas de qvo Gregoras IV. 8. V. 2. VI. 1. Pachymeres &c. Allatius de consensu p. 753.	3
	11	1269		4
	12	1270		5
	13	1271		6
	14	1272		7
	15	1273		1
	16	1274	Depositio Josepho succedit *Johannes* Βέκκος sive *Veccus*, ordinatus 2. Junii, de qvo Gregoras V. 2. VI. 1. Hic est qvi multa scripsit pro Lati-	2
	17	1275		3
Hoc tempore filium Andronicum à patre Michaële jam in consortium Imperii adscitum	18	1276		
	19	1277		Impe-

* Ita de Isidoro Phranza III. 20. p. 200. Sed Odericus Raynaldus ad A. C. 1473. n. 58. Isidoro mortuo Bessarionem surrogatum scribit.

† Coronatus hic sub init. mensis Sept. & Joannem Lascarim oculis orbari jussit 25. Dec. ejusdem anni.

Imperatores CPolitani.		A.C.	Patriarchæ CPol.	
patet ex subscriptione Codicis MS. 291. Regis Chri-	20	1278	næ Ecclesiæ dogmatibus,	4
stianissimi: ἐν ἔτει ϛπφδ' ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ-	21	1279	qvam cum Græca conciliare	5
τε Κυροῦ ΜΙΧΑΗΛ Δούκα Ἀγγέλου Κομνηνοῦ τοῦ	22	1280	volebat.	6
Παλαιολόγου καὶ νέου Κωνσταντίνου, καὶ ΘΕΟΔΩ-	23	1281		7
ΡΑΣ τῆς εὐσεβεστάτης Αὐγούστης, καὶ τοῦ Κυροῦ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ Κομνηνοῦ τοῦ Πάλαιολόγου, καὶ ἈΝΝΗΣ τῆς εὐσεβεστάτης Αὐγούστης.				
Michaeli defuncto succedit filius ANDRONICUS	24	1282	Vecco 26. Dec. dejecto, resti-	8
PALÆOLOGUS *senior*, de qvo Gregoras, Pa-	1	1283	tuitur *Josephus* Galesii Abbas	1
chymeres, Joannes Cantacuzenus & Georgius	2	1284	de qvo paullo ante: Huic au-	2
Phranzes. Huic Andronico Nicephorus Callisti	3	1285	tem paullo post cedenti atqve	3
Historiam suam Ecclesiasticam inscripsit.	4	1286	deinde mortuo succedit *Geor-*	4
	5	1287	*gius Cyprius*, de cujus scriptis	5
	6	1288	supra p. 603. sq.	6
	7	1289	Abdicare se mense Jun. coacto	7
	8	1290	Georgio succedit 14. Octobr.	1
	9	1291	*Athanasius Macedo* de cujus	2
	10	1292	scriptis supra p. 582. seq.	3
MICHAEL Andronici junioris filius consors Impe-	11	1293	Athanasio coacto se abdicare	4
rii à Patre factus. Possin ad Pachymerem T. 2. p.	12	1294	16 Octobr. succedit *Joannes*	1
568.	13	1295	(antea *Cosmas*) Sozopolita-	2
	14	1296	nus, ordinatus Cal. Jan. an-	3
	15	1297	ni proximi. Vide Gregoram	4
Ab hoc tempore uti desinit Pachymeres, incipit Lao-	16	1298	VI. 7. & 11.	5
nicus Chalcocondyles.	17	1299		6
	18	1300		7
	19	1301		8
	20	1302	Pulso 3. Aug. Johanne, Atha-	1
	21	1303	nasius iterum restituitur. Vi-	2
In hoc tempore desinit Catalogus Patriarcharum	22	1304	de Gregoram VII. 9.	3
CPol. adornatus à Nicephoro Callisto.	23	1305		4
	24	1306		5
	25	1307		6
	26	1308		7
	27	1309		8
	28	1310	Post Athanasium secunda vice	
	29	1311	se coactum abdicare sedes	
			vacat per biennium.	

Imperatores CPolitani.		A.C.	Patriarchæ CPol.	
	30	1312	Initio anni Patriarcha creatur	1
	31	1313	*Nipho*, Cyzici metropolitanus.	2
	32	1314		3
	33	1315	Niphoni ob varia male gesta pulso succedit post anni qvo sedes vacavit spatium *Joannes, Glycys*, cursus publici Lotheta. Vide Bandurium p. 986. Gregoram VII. 11.	
	34	1316		1
	35	1317		2
	36	1318		3
	37	1319		4
	38	1320	Joanni succesit *Gerasimus* è monasterio Manganorum Monachus. Post Gerasimum 19. April. 1321. defunctum sedes vacat per triennium.	1
Obiit Michaël Palæologus junior, Andronici senioris filius, qvem consortem Imperii Pater fecerat. Hinc incipit Cantacuzeni Historia.	39	1321		
	40	1322		
	41	1323	Patriarcha creatus *Esaias*, prid. Cal. Dec. Vide Gregoram VIII. 12. IX. 3. 6. 7. 9. 10. X. 6. 7.	1
	42	1324		2
	43	1325		3
Andronico seniori 19. Maji abdicare se coacto & in Monasterium ubi Antonii nomen adscivit detruso, Imperium rapit ANDRONICUS PALÆOLOGUS *junior*, senioris ex filio Michaele nepos. De hoc Gregoras Cantacuzenus, Phranzes, Chalcocondylas.	44	1326		4
	45	1327		5
	1	1328		6
	2	1329		7
	3	1330		8
	4	1331		9
	5	1332		
	6	1333	Esaiæ fatis functo succedit	10
	7	1334	*Joannes Calecas*, *Aprenus*. Vide Boivini notas ad Gregoram p. 774.	1
	8	1335		2
	9	1336		3
	10	1337		4
	11	1338		5
	12	1339		6
	13	1340		7
Andronico Palæologo juniori 15. Junii defuncto succedit filius JOANNES PALÆOLOGUS novennis, 19. Nov. coronatus, subtutela JOANNIS CANTACUZENI, qvi res suas & pupilli fusè descripsit, cui jungendi Gregoras libro ad XVIII. Ducas, Chalcocondylas & Georgius Phranzes. Vide supra p. 469. seq.	1	1341		8
	2	1342		9
	3	1343		10
	4	1344		11
	5	1345		12
	6	1346		13

Impe-

Imperatores CPolitani.		A.C.	Patriarchæ CPol.	
Cantacuzenus Januar. 8. CPolin occupat Imperium-	1	1347	depositus 8. Jan. Joannes Ca-	1
qve sibi vindicat: coronatur 13. Maj. & Joanni	2	1348	lecas, cui datus successor *Isi-*	2
Palæologo pupillo suo filiam *Helenam* dat in ma-	3	1349	*dorus Buchiras*, Monembasiæ	3
trimonium.			Episcopus. Vide Bandurium	
			p. 987.	
	4	1350	Isidoro sub extremum anni su-	1
In hoc anno desinit liber XXIV. Nicephori Gregoræ,	5	1351	perioris defuncto succedit	2
ex editis ultimus.	6	1352	*Callistus* Galata ex Monte	3
	7	1353	Atho Monachus, qvi Georgii	4
			Palamæ favit, vide Gregoram	
			XVIII. 1.	
	8	1354	Callisto dejecto *Philotheus*	
			Heracleæ Episcopus substitui-	
			tur, qvi & ipse cum Palama	
			fecit. Vide Cantacuzenum	
			extremo Historiæ.	
Joanne Palæolo CPolin & Imperium recipiente Can-	1	1355	Initio anni restitutus *Calli-*	1
tacuzenus in Monasterium se abdit & *Joasaphi*	2	1356	*stus*.	2
nomen induit. Hoc tempore desinunt Nicephori	3	1357		3
Gregoræ libri Historiarum hactenus inediti.	4	1358		4
	5	1359		5
	6	1360		6
	7	1361		7
	8	1362	Sub extremum anni defuncto	8
	9	1363	Callisto *Philotheus* restitui-	1
	10	1364	tur. De ejus scriptis vide	2
	11	1365	Bandurium p. 988. seq.	3
	12	1366		4
	13	1367		5
	14	1368		6
Professio fidei à Joanne Imp. Romæ edita ad Urba-	15	1369		7
num V. Allat. de consensu p. 843. seq.	16	1370		8
	17	1371		9
	18	1372		10
	19	1373		11
	20	1374		12
	21	1375		13
	22	1376	Philotheum fatis functum	14
	23	1377	excepit *Macarius*.	1
	24	1378		2

Impe-

	Imperatores CPolitani.	A.C.	Patriarchæ CPol.
25		1379	Philotheus obiit. 3
26		1380	Initio anni succedit *Nilus*, de 1
27		1381	qvo Lambecius VIII. p. 526. 2
28		1382	seq. 3
29		1383	4
30		1384	5
31		1385	6
32		1386	7
33		1387	8
34		1388	Anno ineunte Nilus obiit suc- 1
35		1389	cessoremqve nactus est *Anto-* 2
36		1390	*nium*. 3
1	Joanne Palæologo extincto MANUEL PALÆOLOGUS solus deinceps imperat, de qvo Ducam vide & Phranzem atqve Laonicum Chalcocondylem & Historiam Politicam CPoleos in lib. 1. Turco Græciæ.	1391	4
2		1392	5
3		1393	6
4		1394	7
1	Manuelem fugat JOANNES secundus *Palæologus* Andronici fratris filius, Imperiumqve sibi rapit. De qvo iidem scriptores.	1395	Antonio defuncto succedit 8
2		1396	*Callistus* II. & huic itidem
3		1397	post tres menses extincto 1
4		1398	*Matthæus*. Vide Lambecium 2
5		1399	VIII. p. 524. seq. 3
6		1400	4
7		1401	5
8		1402	6
1	Restituitur MANUEL Palæologus, Joannemqve victum in Insulam Lemnum relegat. Vide Phrancem Ducam, Chalcocondylem, & Hist. Politicam in Crusii Turco Græcia.	1403	7
2		1404	8
3		1405	9
4		1406	10
5		1407	11
6		1408	12
7		1409	Matthæo mortuo succedit 13
8		1410	*Eutyhmius*, de qvo Allatius 1
9		1411	pag. 173. contra Hottinge- 2
10		1412	rum. 3
11		1413	4
12		1414	5
13		1415	6

Impe-

Imperatores CPolitani.		A. C.	Patriarchæ CPol.	
	14	1416	*Joſephus* II. Epheſi Metropolita, Euthymio fatis functo ſuccedit 21. Maj. Vide Bandurium p. 989. ſq. ex Syropuli Hiſt. Concilii Flor. ſect. 2. c. 4.	1
	15	1417		2
	16	1418		3
Defuncto Manueli ſuccedit filius JOANNES PALÆOLOGUS. De qvo iidem ſcriptores.	1	1419		4
	2	1420		5
	3	1421		6
Ad hunc annum refer Jo. Canani narrationem de irrito Turcarum in urbem CPolin conatu, de qva ſupra p. 456.	4	1422		7
	5	1423		8
	6	1424		9
	7	1425		10
	8	1426		11
	9	1427		12
	10	1428		13
	11	1429		14
	12	1430		15
	13	1431		16
	14	1432		17
	15	1433		18
	16	1434		19
	17	1435		20
	18	1436		21
	19	1437		22
Concilium Florentinum pro concilianda cum Latinis Græcorum Eccleſia. Interfuit ipſe Joannes Imperator, * & Joſephus Patriarcha, in illo fatis functus.	20	1438		23
	21	1439	Joaſaphus 9. Jun. Florentiæ in Concilio moritur hinc ſuccedit anni proximi vere *Metrophanes* Metropolita Cyzicenus. Nam Beſſario qvem aliqvi electum ſcribunt, Romæ hæſit. Vide Banelurium pag. 992. & Allatium de conſenſu III. 3. & contra Creygthonum p. 118.	24
	22	1440		1
	23	1441		2
	24	1442		3
	25	1443		4
	26	1444		5
	27	1445	Metrophani ſuccedit *Georgius* ſive *Gregorius Mammas* Meliſſenus, Imperatoris confeſſarius. De hoc Allatius contra Creyghton. Exerc. 8.	1
	28	1446		2
	29	1447		3

* Conſer Icones exhibitas à Lambecio VIII. p. 504.

Imperatores CPolitani.		A.C	Patriarchæ CPol.	
Joanni defuncto 31. Oct. succedit ejus frater CONSTANTINUS PALÆOLOGUS.	30	1448		4
	1	1449		5
	2	1450		6
	3	1451	Gregorius Meliſſenus Romam ſe recipit, futurum Urbis excidium prævidens. Neqve ei alius Patriarcha ſubſtituitur.	7
	4	1452		8
CPolis capta die Martis 29. Maj. feſto Pentecoſtes, à Mahomede II. Turcarum Imperatore, & Conſtantinus fugiens oppreſſus.	5	1453		9

Vide Chalcocondylam, Phranzam, Ducam, Turcogræciamqve Cruſii pag. 53. & 101. 102. & p. 76. ſeq. ubi Matthæi Camariotæ lamentatio. His adde Leonhardi Chienſis Mytilenes Archiepiſcopi Hiſtoriam captæ urbis editam ſeparatim latine Norimb. 1543. 4. & à Bzovio inſertam Annalibus ad A. C. 1453. n. 6. Iſidori Cardinalis Rutheni Epiſcopi Sabinenſis, legati Pontificis Epiſtolam ejusdem argumenti apud Odoricum Raynaldum ad A. 1453. n. 6. Leonem Allatium contra Creyghthon. p. 319. ſqq. Michaëlem Nau in effigie Eccleſiæ Romanæ Græcæqve p. 83. ſeqq.

Patriarchæ CPolitani poſt captam à Turcis urbem.

A.C.

1454 *Georgius Scholarius*, poſtea *Gennadius* dictus, per annos qvinqve & aliqvot menſes. Vide Manuelem Malaxum in Turco Græcia Cruſii pag. 107. & Philippi Cyprii Chronicon Eccleſiæ Græcæ p. 336. ſeq. Hujus Georgii, qvi in duos à multis diſcerpitur, plura ſcripta exſtant, de qvibus alibi.

1460 *Iſidorus Hieromonachus.* Turco Græc. p. 120.

Joaſaphus Hieromonachus.

Marcus Hieromonachus CPolitanus, cognomento Xylocarabes. TurcoGræc. p. 124.

Simeon Hieromonachus Trapezuntius, primus qvi Sultano peſceſium ſive munus obtulit ut Patriarchatum conſeqveretur. id. p. 125. Allat. de conſenſu p. 1007.

Dionyſius Philippopoleos Metropolita, ſedit per annos octo, ac deinde ſe abdicavit. TurcoGræc. Cruſii p. 127.

Hoc loco Marcum Epheſium *male inter Patriarchas CPol. recenſet Philippus Cyprius.*

Simeon reſtitutus ſedit per triennium. TurcoGræc. pag. 129. Vide & p. 139. ubi de ejus obitu.

Raphaël Hieromonachus Servius. id. p. 130. Hic primus Sultano ſolvit charatzium annuum tributum.

Maxi-

A.C.

1480 *Maximus* (ante *Manuel*) per sex annos. id. pag. 131. 138. hic vir doctissimus appellatur à Philippo Cyprio, qvi Symboli explicationem ab eo conscriptam memorat pag. 365. Hoc Maximo Patriarchatum tenente obiit Muhamedes II. Imperator Turcarum A.C. 1482.

Niphi Metropolita Thessalonicensis. TurcoGræc. p. 138.

Dionysius restitutus sedit per annos duos & aliqvot menses. id. pag. 141.

Maximus (ante *Manasses*) Serrarum Metropolita, Patriarchatum tenuit per sexemium. id. p. 142.

Nipho restitutus, & per annum unum functus patriarchatu, iterum dejectus est.

Joachimus Dramæ Metropolita. TurcoGræc. p. 143.

Nipho tertium electus, Patriarchatu fungi renuit. id. p. 144. sq.

Pachomius, Zichnarum Metropolita. id. p. 145.

Joachimus restitutus. id. p. 146.

Pachomius restitutus, qvo Patriarchatum obtinente obiit Imperator Turcarum Bajazetus A.C. 1512.

Theoleptus Metropolita Joanninorum, per annos octo & menses 6. TurcoGræc. p. 152.

Jeremias Sophiæ Metropolita. id. p. 153.

Joannicius Sozopoleos Metropolita. id. p. 154. Hoc tenente Patriarchatum obit Selimus Turcarum Imperator A. 1520.

Jeremias restitutus; Patriarchatum gesit per annos XXIII. & menses aliqvot. id. p. 156. 164.

Dionysius Nicomediæ Metropolita. id. p. 166.

Joasaphus sive *Josaphatus* Adrianopoleos Metropolita. id. p. 169. seq. Hic qvod bina palatia sibi condidisset superbi nomen tulit, & per Synodum dejectus est. Vide Henr. Hilarii notas ad Philippum Cyprium p. 407. seq. ubi nomina Episcoporum qvi dejectioni ejus subscripsere, petita è Manuele Malaxo. Ad hunc Joasaphum Philippus Melanchthon A. 1559. per Demetrium Mysum Diaconum CPol. misit Augustanam confessionem Græce versam à Paulo Dolscio.

Metrophanes Cæsareæ Metropolita. TurcoGræc. p. 175. Hoc Patriarchatum tenente obiit Selimus sive Solimannus II. Turcarum Imperator A. 1566.

A. C.

1572 5. Maj. *Jeremias* cognomento Tranus, Metropolita Lariſſæ. Vide Manuelem Malaxum (qvi ſub hoc Jeremia ſcripſit) in Turco Græcia Cruſii p. 179. Hic eſt Jeremias cujus exſtant & Tubingenſium Theologorum mutua ſcripta.

1579 *Metrophanes* reſtitutus, poſt menſes novem deceſſit. 18. Auguſt. 1580.

1580 *Jeremias* iterum.

1584 *Pachomius* Lesbius cognomento Batiſtas. Vide Philippi Cyprii Chronicon p. 427.

1587 *Theoleptus* Philippopoleos Metropolita.
Jeremias tertium reſtitutus.

1594 *Matthæus* Joanninorum, Patriarchatu per dies 19. (al. 16.) functus ſe abdicavit. Vide Bandurium p. 1000.
Gabriel Theſſalonicæ, per menſes V.
Theophanes Athenarum, per menſes VII.
Meletius Πηγᾶς, Alexandrinus Patriarcha ἐπιτροπικῶς ſive vicario nomine pro more adminiſtravit vacantem Patriarchatum CPol.

1595 *Matthæus* reſtitutus, cum qvatuor annos functus eſſet, iterum pellitur.

1599 *Neophytus* Athenarum, poſt anni Patriarchatum pulſus in exilium.

1600 *Matthæus* tertium reſtitutus, poſt paucos dies deceſſit.

1600 *Raphaël* Methymnæ, poſt annos qvinqve & menſes ſex dejectus.
Neophytus reſtitutus, annos qvinqve.
Cyrillus Lucaris, Alexandrinus Patriarcha, vicario nomine.
Timotheus à Marmora Patrarum veterum, annum unum.

1621 *Cyrillus Lucaris*, (qvi vicario nomine jam functus Patriarchatu fuerat) per annum unum.

1623 *Gregorius* Amaſeæ, menſes tres
Anthimus Hadrianopoleos, dies 3.

1624 *Cyrillus Lucaris* reſtitutus, annos octo

1632 *Cyrillus Contari*, *Berrhoënſis* dies octo

1632 *Cyrillus Lucaris* tertio reſtitutus, annum unum & menſes duos.

1633 *Athanaſius* Patellarius dies 22.

1633 *Cyrillus Lucaris* qvarto reſtitutus, annum unum.

1634 *Cyrillus Berrhoënſis* reſtitutus, annos duos.

1636 *Neophytus* Heracleæ, annum unum. In hoc definit Catalogus Matthæi Cigala, apud Bandurium p. 218. 1637

A.C.

1637 *Cyrillus Lucaris*, qvintum restitutus sed post annum unum strangulatus est

1638 *Cyrillus Berrhöensis* tertium restitutus, post annum itidem conjectus in carcerem eodem fata periit. Confer Jo. Aymonii librum, Monumens avthentiqves p. 311. sq. Et qvæ pro Cyrillo Lucari Hottingerus, Tho. Smithus aliiqve, qvos contra scripsere Allatius, Rich. Simon, Eusebius Renaudotus &c.

1639 4. Jul. *Parthenius* Adrianopoleos, (qvi prius Anchialensi Ecclesiæ præfuerat) annos qvinqve, menses duos. In hoc desinit Philippi Cyprii Chronicon Ecclesiæ Græcæ, apud Bandurium p. 229.

1644 Alius *Parthenius* Adrianopoleos, cognomine Κσαχίνης, annos duos mensesqve totidem.

1646 *Joannicius* Heracleæ, annum unum, menses undecim.

1648 *Parthenius* posterior restitutus, annos duos, menses sex.

1651 *Joannicius* restitutus, annum unum.
Cyrillus Tornobi, cognomine Σπανὸς, dies viginti.
Athanasius Patellarius restitutus, dies qvindecim.

1654 *Paisius* Lariss æ, undecim menses.
Joannicius tertium restitutus, menses totidem
Cyrillus Tornobi restitutus, dies 14.
Paisius restitutus, per undecim menses.

1656 *Parthenius* Chii, menses octo. Ob literas in Moscoviam missas suspensus in vestitu Patriarchali, & per biduum oculis omnium expositus.

1657 *Gabriel* Gani, dies duodecim. Suspensus qvod baptizasset Judæum qvem Judæi Turcam fuisse causabantur.

1657 *Parthenius* ὁ Κυμκέμης, Prusæ Metropolita, annos tres.
Dionysius Lariss æ, ὁ σπανὸς,
Parthenius Cumcumis, restitutus.

1662 *Clemens* Iconii.

Hoc loco ante Methodium Dionysius Lariss æ A. 1666. restitutus ponitur in Catalogo Patriarcharum post Cyrillum Lucarem, qvi exstat in libro perpetuité de la foi touchant l' Evchariſtie T. 3. lib. VIII. p. 449. Sed illum omittit Catalogus Græcus apud Bandurium p. 1002.

A. C. *Methodius* Heracleæ.
Parthenius Cumcumis, tertium restitutus.
1671 *Dionysius Muselimes.*
Gerasimus Tornobi.
Parthenius qvartum restitutus.
Dionysius Muselimes, restitutus.
Athanasius Rhaidesti, qvi post dies duodecim iterum ejectus.
Dionisius Muselimes, tertium restitutus.
Parthenius qvintum restitutus
Jacobus
Dionysius Muselimes qvartum restitutus.
Jacobus restitutus.
Callinicus Prusæ,
Neophitus Hadrianopoleos.
1687 *Callinicus* restitutus per annos qvindecim.
1702 *Gabriel* Chalcedonis à 30. Sept. per annos qvinqve, menses duos.
1708 *Neophitus* Heracleæ Metropolita. Vide Bandurium p. 1003.
1710 *Athanasius.*
1712 *Cyrillus* depositus mense Iulio Anni 1713.

Omitto titulares & nominetenus Patriarchas CPol à Latinis venditatos A. 1463. *Bessarionem* de cujus Epistola qva se Patriarcham CPoleos vocat, vide Lambecium VIII. p. 507. A 1473. *Petrum Mariam*, Cardinalem Tarvisinum, ad qvem Epistola Francisci Philelfi XXXVII. c. A. 1474. *Hieron. Laudum*, 1485. *Joannem Michaëlem*, 1503. *Marcum Cornarium*, 1524. *Ægidium Viterbiensem*, 1532, *Franciscum Pisarum*, 1545. *Marinum Grimani*, 1546. *Ranucium Farnesium* 1550. *Fabium Columnam*, 1565. *Scipionem Rebibam*, 1577. *Prosperum Rebibam*, 1590. *Bonifacium Bevilaqvam*, 1599. *Bonaventuram Calatagironem.*

Prætereo denicq; Patriarchas aliarum qvam Græcæ communionum CPoli ut *Zachariam Vartabiet* qvem Patriarcham CPolitanum nationis Armenæ memorat Allatius de consensu p. 1003.

Catalogus Imperatorum CPol. ordine Alphabeti compositus.

Inserta sunt currentibus literis nomina aliorum Imperatorum Romanorum & Occidentis.

ABsimarus Tiberius A. C. 698-705.
Achilleus Tyrannus sub Dioclet.
Adolphus Nassovius 1292-1298.
Adrianus 117-138.
Æmilianus 253. *Æmilia-*

Æmilianus Tyrannus sub Gallieno.
Albertus I. ab A. 1298-1308.
Albertus II. 1438. seq.
Alexander Severus 222-235.
Alexander Leonis frater 911.
Alexander Tyrannus sub Maxentio.
Alexius Comnenus 1081-1118.
Alexius Junior 1180-1183.
Alexius Angelus 1195-1203.
Alexius IV. Isaaci F. 1203.
Alexius V. Ducas Murzuflus 1203.
Allectus, Tyrannus sub Dioclet.
Alphonsus Castellæ Rex, electus 1257.
Anastasius 491-518.
Anastasius II. sive Artemius 713. seq.
Andronicus Comnenus 1183-1326.
Andronicus Palæologus senior. 1282-1332.
Andronicus Palæologus junior. 1326-1341.
Anthemius 465-472.
Antoninus Pius 138-161.
M. Aurelius Antoninus Philosophus 161-180.
Arcadius 383-408.
Arduinus 1012-1015.
Arnulphus 891-903.
Artavastus Tyrannus sub Constantino Copronymo.
Artemius sive Anastasius II. 713. seq.
Attalus Tyrannus sub Honorio.
Augustus anno CHristi 14. *defunctus*
Augustulus 475. seq.
Avidius Cassius, Tyrannus 175.
Avitus 455. seq.
M. Aurelius Antoninus ab A. 161-180.
M. Aurelius Quintillus 270.
Aurelianus 270-275.
Aureolus Tyrannus sub Gallieno.
Balbinus 237. seq.
Balduinus Flander 1204-1206.
Balduinus II. 1237-1260.
Balista Tyrannus sub Gallieno.
Bardanius Tyrannus sub Nicephoro ἀπὸ γενικῶν.
Bardas 860-866.
Bardas Phocas, Tyrannus sub Joanne Zimisce.
Basiliscus tyrannus 475.
Basilius Macedo 866-889.
Basilius II. Bulgaroctonus 976-1025.
Bassianus Helagabalus, 218-222.
Bassianus Tyrannus sub Constantino Magno.
Jacobus Baucius Andriæ Dux. Imperatoris titulo usus 1374.
Berengarius 915.
Berengarius II. 950.
Bonosus Tyrannus sub Probo.
Britannio sive Vetranio Tyrannus sub Constantio Constantini F.
Cajus Caligula 37-41.
Nicolaus Canabus 1203.
Caracalla 211-217.
Carausius Tyrannus sub Maximiano Herculio.
Carinus 283. seq.
Carolus M. 800-814.
Carolus Calvus 877. seq.
Carolus Crassus 879-891.
Carolus IV. 1346-1378.
Carolus V. 1519-1558.

Carolus VI. 1711.
Carolus Valesius, *titulo tenus Imperator* 1330.
Carus 282. seq.
Avidius Cassius 175. *Tyrannus.*
Catharina Valesia, *titulo solo usa* 1308.
Celsus è triginta Tyrannis Gallieni tempore.
Censorinus, ex iisdem.
Christophorus Romani Lacapeni F. 919. seq.
Claudius 41-54.
Claudius Gothicus 268-270.
Commodus 180-192.
Comneni, vide Alexius, Joannes, Isaacius, Manuel.
Conradus I. 912-919.
Conradus II. 1025-1040.
Conradus III. 1138-1152.
Conradus IV. 1250-1254.
Constans Constantii frater 337-350.
Heraclius Constans 642-668.
Constantinus Magnus 306-337.
Constantinus II., Magni F. 337-340.
Constantinus III. Heraclii F. 640.
Constantinus IV. Pogonatus 668. ad 685.
Constantinus V. Copronymus sive Cabalinus 741-775.
Constantinus VI. Chazari F. 780-797.
Constantinus VII. Porphyrogenitus 912-959.
Constantinus VIII. Romani jun. Filius 976-1028.
Constantinus IX. Monomachus 1042-1054.
Constantinus Ducas 1059-1067.
Constantinus Palæologus 1448-1453.
Constantius Chlorus 305. seq.
Constantius, Constantini F. 337-360.
Cyriades è triginta Tyrannis, Gallieni tempore.
Decentius tempore Constantii.
Decius 249-251.
Delmatius tempore Constantii.
Desiderius itidem.
Diadumenianus Macrini F.
Diocletianus 284-305.
Domitianus 81-96.
Domitius Domitianus è triginta Tyrannis, Gallieni tempore.
Ducas. Vide Alexius, Joannes Michaël, & Constantinus.
Ecbertus anti Cæsar Henrici IV. 1087.
Etruscus Decii F.
Eudocia Michaëlis Parapinacei mater 1067-1071.
Eugenius Tyrannus Theodosii Majoris tempore.
Euphemius Tyrannus tempore Mich. Balbi.
Ferdinandus I. 1558-1564.
Ferdinandus II. 1619-1637.
Ferdinandus III. 1637-1658.
Firmus Tyrannus sub Aureliano.
Firmus Tyr. sub Valentiniano.
Florianus Taciti frater 276.

Fride-

Fridericus I. Barbaroſſa ſive Ahenobarbus. 1152-1190.
Fridericus II. 1212-1250.
Fridericus III. Pulcher 1314-1323.
Fridericus IV. 1440-1494.
Galba 68.
Galerius Maximianus 305-313.
Gallus 251-253.
Gallienus 253-268.
Geta 211.
Glycerius 473. ſeq.
Gordianus Pater 236. ſeq.
Gordianus filius 236. ſeq.
Gordianus nepos 238-244.
Gratianus 376-383.
Gratianus Tyrannus Honorii tempore.
Guido Anti Cæſar Arnulphi 891.
Gvilelmus Hollandus 1254-1273.
Hadrianus 117-138.
Hanibalianus Conſtantii tempore.
Harduinus 1012-1015.
Heliogabalus 218-222.
Henricus I. Auceps 919-938.
Henricus II. 1003-1025.
Henricus III. 1040-1057.
Henricus IV. 1057. 1105.
Henricus V. 1105-1126.
Henricus VI. 1190-1198.
Henricus VII. 1308-1314.
Henricus Balduini Frater 1206-1216.
Henricus Haſſiæ Landgravius 1245. ſq.
Heraclius 610-640.
Heracleonas 641.
Herennianus è triginta Tyrannis tempore Gallieni.
Hermannus Anticæſar Henrici IV. 1081-1087.
Herodes Odenati F. è triginta Tyrannis tempore Gallieni.
Honorius 395-423.
Severus Hoſtilianus 245.
C. Valens Hoſtilianus 251.
Joannes Tzimiſces 969-975.
Joannes Ducas, Batazes 1222-1255.
Joannes Bryennius 1228-1237.
Joannes Laſcaris 1259. ſeq.
Joannes Comnenus. Καλοϊωάννης. 1118. 1143.
Joannes Palæologus 1341-1347. & 1355-1384.
Joannes Cantacuzenus. 1347-1355.
Joannes Palæologus junior Manuelis F. 1419-1448.
Jodocus Barbatus 1411.
Joſephus 1705-1711.
Jovinianus 363 ſeq.
Jovinus Tyrannus tempore Honorii.
Irene Conſtantini Chazaridis mater 780-790. & 797-802.
Iſaacius Angelus Comnenus 1186-1195. & 1203.
Iſaacius Comnenus 1058. ſeq.
C. Julius Cæſar occiſus A. 45. ante CHriſtum natum.
Did. Julianus 193.
Fl. Julianus Apoſtata 361-363.
Juſtinianus Magnus 527-566.
Juſtinianus II Rhinotmetus 685-695. atqve iterum 705-711.

Justinus senior Thrax 518-527.
Justinus junior, Curopalates 565-578.
Romanus Lacapenus 919-944.
Lambertus Guidonis F. 894.
Theodorus Lascaris 1205-1222.
Theodorus Lascaris junior 1255-1259.
Leo I. Magnus Thrax ὁ Μακέλης 457-474.
Leo II. junior, Zenonis Isauri F. 474.
Leo III. Conon, Isaurus 717-741.
Leo IV. Chazarus 775-780.
Leo V. Armenus 813-820.
Leo VI. Sapiens 889-911.
Leontius 695-698.
Leopoldus 1658-1705.
Licinius 307-323.
Lollianus è triginta Tyrannis Gallieni tempore.
Lotharius 841-856.
Lotharius II. 1126-1138.
Ludovicus Pius 815-840.
Ludovicus II. 856-871.
Ludovicus III. Balbus 848.
Ludovicus IV. Arnulfi F. 903-912.
Ludovicus V. Bavarus 1314-1346.
Ludovicus Bonosi F. 898.
Clod. Macer Tyrannus sub Nerone.
Macrinus 217. seq.
M. Fulvius Macrianus Pater è triginta Tyrannis, Gallieni tempore.
Q. Fulvius Macrianus, ex iisdem triginta.
Mæonius, ex iisdem Tyrannis.
Magnentius 350-353.
Majorianus 457-461.
Manuel Comnenus 1143-1180.
Manuel Isaaci Angeli F. 1204.
Manuel Palæologus 1384-1419.
Marcianus 450-457.
Marcus Philosophus post Gordianum.
Marcus Antoninus Philosophus. 161-180.
Marinus Tyrannus sub Philippo Arabe.
Marius è triginta Tyrannis tempore Gallieni.
Matthias 1612-1619.
Mauritius 582-602.
Maxentius. 305-312.
Maximianus Herculius 286-304.
Galerius Maximianus 305-311.
Maximilianus I. 1494-1519.
Maximilianus II. 1564-1576.
Julius Maximinus 235-238.
Galerius Maximinus 308-313.
Pupienus Maximus 237. seq.
Petronius Maximus 455.
Maximus Tyrannus Gratiani tempore.
Maximus Tyrannus tempore Honorii.
Michael Curopalata Rangabenus 811-814.
Michael II. Balbus 821-829.
Michael III. Theophili F. Porphyrogenitus μεθύσης 841-867.
Michael IV. Paphlago, Καλαλάκτης 1034-1041.
Michael V. Calaphates 1041. sq.
Michael VI. Stratioticus 1056-1058.
Michael VII. Ducas Parapinaceus 1071-1078.
Michael VIII. Palæologus senior 1259-1282.

Mi-

Michael IX. Palæologus junior, 1321.
Mizizus sive Mezentius Tyrannus sub Constantino Pogonato.
Julius Nepos 474. seq.
Nepotianus Tyrannus tempore Constantii, Constantini M. filii.
Nero 54-68.
Nerva 96-98.
Nicephorus ὁ ἀπὸ γενικῶν. 802-811.
Nicephorus II. Phocas 963-969.
Nicephorus Bryennius, Anticæsar Nicephori Botaniatæ.
Nicephorus Botaniates. 1078-1081.
Nicolaus Canabus 1203.
Nigrinianus Tyrannus sub Maximino.
Numerianus 283. seq.
Nymphidius Tyrannus sub Nerone.
Octavianus Augustus. A. C. 14. *defunctus.*
Odenatus è triginta Tyrannis Gallieni tempore.
Olybrius 472.
Otho 68.
Otto Magnus 938 974.
Otto II. 974-984.
Otto III. 984-1003.
Otto IV. 1208-1212.
Palæologos vide in Andronico, Constantino, Joanne, Manuele & Michaële.
Pertinax 193.
Pescennius Niger, antiCæsar Didii Juliani.
Petronius Maximus 455.
Petrus Curtiniacus 1216-1218.
Philippicus Bardanis F. 711-713.
Philippus Arabs 244-249.
Philippus II. 1198-1208.
Philippus Curtiniacus, *titularis.* 1272.
Philippus II. & III. Principes Tarentini, *itidem titulares* 1326. & 1352.
Phocas 602-610.
Piso è triginta Tyrannis tempore Gallieni.
Postumus Pater ex iisdem Tyrannis.
Postumus filius, ex iisdem.
L. Priscus Tyrannus sub Decio.
Probus 276-282.
Procopius Anticæsar Valentis.
Proculus Tyrannus sub Probo.
Pupienus Maximus 237. seq.
Quietus è triginta Tyrannis sub Gallieno.
M. Aurelius Quintillus 270.
Regillianus è triginta Tyrannis.
Richardus Anglus, electus 1263.
Robertus Curtiniacus 1221-1228.
Robertus II. titulo Imperatoris usus 1346.
Rodulphus I. Habsburgicus 1273-1292.
Rodulphus II. 1576-1612.
Rodulphus Sueviæ Dux, antiCæsar Henrici IV.
Romanus Lacapenus 919-944.
Romanus II. Constantini Porphyrogeniti F. 959-963.
Romanus III. Argyrus. 1028-1034.
Romanus Diogenes 1067-1072.
Romulus Augustulus 475. seq.
Rupertus 1400-1411.

Jul. Sabinus Tyrannus sub Vespasiano.
Saturninus è triginta Tyrannis Galieni tempore.
Saturninus Tyrannus sub Probo.
Sebastianus Tyrannus sub Honorio.
Clodius Septimius Albinus, antiCæsar Septimii Severi.
L. Septimius Severus 193-211.
Alexander Severus 222-235.
Severus Lucanus 461-465.
Sigismundus 1411-1438.
Stavratius 803-811.
Stavratius Tyrannus sub Constantino Chazari F.
Sylvanus Tyrannus sub Constantio, Constantini M. filio.
Tacitus 275. seq.
Tetricus Pater è triginta Tyrannis sub Galieno.
Tetricus Filius ex iisdem.
Theodora Michaëlis μεθυστῆ mater 841-855.
Theodora Zoës soror 1054-1056.
Theodorus Lascaris 1205-1222.
Theodorus Lascaris junior 1255-1259.
Theodosius Magnus 379-395.
Theodosius junior 408-450.
Theodosius Adramyttenus 715. seq.
Theodosius Mauritii Imp. filius à patre consors Imperii factus.
Theophilus 829-841.
Theophylactus 813.
Thomas (Constantinus) Tyrannus sub Michaele Balbo.
Tiberius 14-37.
Tiberius II. Thrax. 578-582.
Tiberius III. Apsimarus. 698-705.
Timolaus è triginta Tyrannis Galieni tempore.
Titus Vespasianus 79-81.
Titus Tyrannus sub Maximino.
Trajanus 98-117.
Trebellianus è triginta Tyrannis.
Trebonianus Gallus 251. seq.
Vabalathus, ex iisdem.
Jul. Valens Tyrannus sub Decio.
Valens, Valentiniani frater 364-378.
Valens è triginta Tyrannis, Gallieni tempore.
Valens Tyrannus ætate Maxentii.
Valentinianus senior 364-375.
Valentinianus junior 375. 392.
Valentinianus III. 425-451.
Valentinus Tyrannus sub Valentiniano seniore.
Valerianus 253-260.
L. Verus 161-169.
Fl. Vespasianus 69-79.
Titus Vespasianus 97-81.
Trebonianus 252.
Vetranio sive Britannio, Tyrannus sub Constantio Constantini M. filio.
Victorinus Pater, è triginta Tyrannis, Galieni tempore.
Victorinus filius, ex iisdem.
Vindex Tyrannus, sub Nerone.
Vitellius 69.
Volusianus Treboniani F. cum Patre 252.
Wenceslaus 1378-1400.
Wido. 892.
Zeno Isaurus 474. 491.
Zoë Constantini Porphyrog. mater 912-919.

Cata-

Catalogus Patriarcharum CPol. ordine Alphabetico compositus.

L. *Latinos*, T. *titulares denotat*.

Acacius ab A. C. 471. ad 489.
Ægidius Viterbiensis L. T. 1524.
Alexander 317-340.
Alexius Studii Abbas 1025.-1043.
Alypius 14. *ante Constantinum M.*
Anastasius 730-754.
Anatolius 449-458.
Michaël Anchiali 1169-1177.
Andreas Apostolus 1.
Angelus Cornarius L. T. 1400.
Anthimus S. Anthemius Trapez. 535.
Anthimus Adrianopolitanus post (1621.
Antonius Cassimata, Sylæi Episc. 821-832.
Antonius Cavleas 893-895.
Antonius Studii Abbas 974 979.
Antonius IV. 1388-1396.
Arsacius 404-406.
Arsenius Autorianus 1255-1264.
Athanasius Macedo, Monachus ex monte Gano 1289-1293. & 1302-1310.
Athanasius Patellarus, Cretensis, Metropolita Thessalonic. 1633. & 1653.
Athanasius Rhaidesti post Ann. 1671.
Athenagoras *sive* Athenogenes. 10. *ante Constantinum M.*
Athenodorus II. b. *ante Const.*
Atticus 406-425.
Basilius Scamundrenus 970-974.
Basilius Camaterus 1183-1186.
Joannes Beccus sive Veccus. 1274. 1282.
Bessario L. T. 1473.
Bonaventura Calatagiro L. T. 1599.
Bonifacius Bevilaqva L. T. 1590.
Joannes Calecas 1333-1347.
Callinicus Prusæ. post 1680. & 1687.
Callistus 1350-1362.
Callistus Xanthopulus 1395.
Basilius Camaterus 1183-1186.
Joannes Camaterus 1198.
Antonius Cassimata 821-832.
Theodotus Cassiteras 815-821.
Antonius Cauleas 893-895.
Mich. Cerularius 1043-1059.
Castinus sive Cestinus sive Constantinus 19. *ante Constantinum M.*
Charito 1177.
Nicolaus Chrysoberges 983-996.
Lucas Chrysoberges 1155-1169.
Jo. Chrysostomus 400-404.
Clemens Iconii 1662.
Fabius Columna L. T. 1550.
Constantinus *supra in Castino.*

Conſtantinus Cancellarius 674-676.
Conſtantinus Iconomachus, Syllæi Epiſcopus, 754-766.
Conſtantinus Lichudes 1059-1064.
Conſtantinus Chliarenus, Diaconus 1154.
Angelus Cornarius. L. T. 1400.
Marcus Cornarius. L. T. 1053.
Coſmas Hieroſol. 1075. 1081.
Coſmas Atticus 1146. ſeq.
Coſmas Sozopol. 1293. 1302.
Cyriacus ſeu Cyrillianus 18. *ante Conſtantinum M.*
Cyriacus II. 595-606.
Cyrillus Contari, Berrhoënſis. 1632. 1634. ſeq. 1638.
Cyrillus Lucaris 1621. 1624-1632. 1632. 1633 1637.
Cyrillus ὁ Σπανὸς Tornobi 1652-1656.
Cyrus 705-711.
Demetrius *ſive* Domitius 21. *ante Conſtantinum M.*
Demophilus Arianus 370-381.
Diogenes 7. ante Conſtantinum M.
Dionyſius Philippoleos. poſt A. 1470. & poſt 1487.
Dionyſius Lariſſæ, ὁ Σπανὸς 1660. 1666.
Dionyſius Muſelimes 1671. ac deinde qvartum reſtitutus.
Domitius, vide ſupra in Demetrio.
Doſitheus 1191.
Elevtherius. 8. *ante Conſtantinum M.*
Epiphanius 520-535.
Epiphanius qvi poſtea Polyevctus. 956-970.
Eſaias 1323-1333.
Evagrius 370.
Eudoxius Arianus 360-370.
Eugenius 22. d. *ante Conſtantinum M.*
Euphemius Evchaita 489.
Euſebius Nicomedienſis 340-343.
Euſtathius 1019-1025.
Euſtratius Garides 1081-1084.
Euthymius Syncellus 906-911.
Euthymius II. 1410-1416.
Eutychius 552-565. & 577-582.
Evzoius 12. *ante Conſtantinum M.*
Fabius Columna L. T. 1550.
Ranucius Farneſius L. T. 1546.
Felix. 9. *ante Conſt.*
Flavianus 446-449.
Flavitas ſive Flavianus II. 489.
Franciſcus Piſarus L. T. 1545.
Gabriel Theſſalonicenſis poſt A. 1594.
Gabriel Chalcedonis, 1702.
Gennadius 458-471.
Georgius Scholarius in Patriarchatu Gennadius 1454-1460.
Georgius Cyprius 679-683.
Georgius ſive Gregorius Cyprius. 1283-1289.
Georgius ſive Gregorius Mamas Meliſ-

Meliſſenus 1445-usqve ad captam à Turcis CPol.
Georgius Xiphilinus 1192-1198.
Geraſimus Tornobi poſt 1671.
Geraſimus Monachus 1320.
Germanus Cyzici Metrop. 715-730.
Germanus Nauplius 1226-1239.
Germanus Malchutz 1267.
Gervaſius L. 1215-1220.
Gotio L. T. 1331.
Gregorius Nazianzenus 381.
Gregorius Cyprius 1283 1289.
Gregorius Amaſeæ 1623.
Gregorius protoſyncellus 1445-1453.
Marinus Grimani L. T. 1545.
Grullus ſive Gryllus à Michale μεθυσῷ per jocum creatus.
Gvilelmus L. T. 1362.
Henricus L. T. 1345.
Hieronymus Laudus L. T. 1474.
Hugolinus L. T.
Jacobus poſt 1675. & iterum.
Jacobus Viſſius L. T.
Jeremias Sophiæ Metropol. poſt 1519. & 1520.
Jeremias Tranus, Lariſſæ 1572. & 1582. & poſt. 1587.
Ignatius 846-857. & 867-877.
Joachimus poſt 1500.
Joannes Chryſoſtomus 398-404.
Joannes Cappadox 518-520.
Joannes Antiochenus Scholaſticus 565-577.
Joannes Neſtevtes ſive jejunator 582-595.
Joannes Protecdicus 669-674.
Joannes Diaconus 711-715.
Joannes Camaterus 1198. usqve ad captam urbem à Latinis.
Joannes Iconomachus 832-842.
Joannes Xiphilinus 1064-1075.
Joannes Hieromnemon. 1111-1134.
Joannes Beccus ſive Veccus 1274-1282.
Joannes Calecas 1333-1347.
Joannes Glycis 1316 1320.
Joannes Michaël L. T. 1485.
Joannes de Abbatis villa. L. 1246.
Joannicius Sozopol. 1520.
Joannicius Heracleæ. 1646. & 1651. & 1655.
Joaſaphus ſive Joſephus Epheſi Metrop. 1416-1439.
Joaſaphus Hieromonachus poſt 1460.
Joaſaphus ſive Joſaphatus Adrianopoleos Metrop. poſt 1550.
Joſephus Galeſii 1268-1274. & 1282.
Joſephus ſive Joaſaphus Epheſi Metrop. 1416-1439.
Iſidorus Buchiras 1347-1349.
Iſidorus Hieromonachus 1460.
Iſidorus L. T. ante 1473.
Laurentius 13. *ante Conſtantinum M.*
Lempianus 16. *ante Conſt.*
Leo Styppiota 1134-1143.
Leonardus L. T. poſt 1301.
Leontius Theotocites 1190.
Lucas Chryſoberges 1155-1169.
Macarius 1376-1380.
Macedonius hæreticus 343-360.
Macedonius II. 496-511.

Ma-

Manuel (al. Maximus) 1480.
Marcus. 17. *ante Constantinum M.*
Marcus Hieromonachus post 1460.
Marcus Cornarius. L. T. 1503.
Marinus Grimani L. T. 1545.
Matthæus Joanninorum Metropol. 1594. & 1595. 1600.
Matthæus 1397-1410.
Matthæus L. 1221-1226.
Maximianus 431-434.
Maximus (al. Manuel) 1480.
Maximus Serrarum, post 1488.
Melitius Πηγᾶς vicario nomine 1594.
Mennas 536-552.
Methodius Cyzici Episc. 842-846.
Methodius II. 1240.
Methodius Heracleæ post 1662.
Metrophanes 307-317.
Metrophanes Cyzicenus 1439-1445.
Metrophanes Cæsareæ Metropol. post 1560. & 1581.
Michaël Cerularius 1043-1059.
Michaël Autorianus 1206-1214.
Michaël ὀξείτης 1143-1146.
Michaël Anchiali 1169-1177.
Nectarius 381-400.
Neophytus ἔγκλειστος 1154. dub.
Neophytus Athen. 1599. & 1607-1611.
Neophytus Heracleæ Episc. 1636.
Neophytus Hadrianopoleos 1686.
Neophytus junior. Heracleæ Metropol. 1708.
Nestorius 428-431.
Nicephorus 806-815.
Nicephorus Ephesinus 1260.
Nicetas Slavus, Evnuchus 766-780.
Nicetas Muntanes 1186-1190.
Nicolaus Mysticus 895-906. & 911-925.
Nicolaus Chrysoberges 983-996.
Nicolaus Muzalus 1147-1151.
Nicolaus Grammaticus. 1084-1111.
Nicolaus L. 1232-1253.
Nicolaus L. T. 1340.
Nilus 1380-1388.
Nipho 1312-1314.
Nipho Thessal. post 1486. & iterum post 1490.
Onesimus 3. *ante Constantin. M.*
Pachomius Zichnarum Metrop. post 1500.
Pachomius Batistas, Lesbius 1584.
Paisius Lariſſæ 1654. & 1655.
Pantaleo Zustiganus L. 1253-1260.
Parthenius Adrianopoleos 1639.
Parthenius Adrianop. junior. 1644. & 1648.
Parthenius Chii Episc. 1656.
Parthenius Cumcumis, Prusæ Metrop. 1657. & 1661. & 1670. & post 1671. & post 1675.
Paulus 340. & iterum 343.
Paulus presbyter 641-655.
Paulus è Laicis 686-693.
Paulus Cyprius 780. 784.
Paulus L. T. 1366.
Pertinax 15. *ante Constantin. M.*

Petrus Apostolus 1. in not.
Petrus Diaconus 655-666.
Petrus L. T. 1323.
Petrus Thomas L. T. 1366.
Philadelphus 22. c. *ante Constant. M.*
Philotheus 1354 & 1362-1376.
Photius 857-867. & 877-886.
Phraitas sive Flavitas 489.
Franciscus Pisarus L. T. 1532.
Plutarchus 5. *ante Constantinum M.*
Polycarpus 4. *ante Const.*
Polycarpus secundus. 11. *ante Const.*
Polyevctus 956 970.
Presbyter qvidam. 22. b. *ante Constantinum.*
Probus 22. *ante Const.*
Proclus 434-446.
Prosper Rebiba L. T. 1577.
Pyrrhus 639-641. atqve iterum 655.
Ranucius Farnesius L. T. 1546.
Raphaël Hieromonachus Servius post 1470.
Raphaël Methymnæ Episc. 1600-1607.
Prosper Rebiba L. T. 1577.
Scipio Rebiba L. T. 1565.
Robertus L. T. 1341.
Rufinus 22. e. *ante Constantinum M.*
Scipio Rebiba L. T. 1565.
Sedechias sive Sedecion 6. *ante Const.*
Sergius Diaconus 610-639.
Sergius Monachus 999-1019.
Simeon Hieromonachus Trapez. post 1460. atqve iterum post 1470.
Simon L. 1226-1232.
Sisinnius 425-428.
Sisinnius Magister 996-999.
Stachys 2. *ante Constantinum M.*
Stephanas Leonis Imp. frater 886-893.
Stephanus Amaseæ Metropolita 925-928.
Stype, vide Leo Stypiotes.
Tarasius 784-806.
Taratus (al. Titus) 20. ante Constantinum Magnum.
Theodorus presbyter 676-678. & 683-686.
Theodorus Spatharocandidati F. 821.
Theodorus Copas, Irenicus 1215.
Theodosius Monachus, Boradiotes. 1178-1183.
Theodosius sive Theodotus 1151. seq.
Theodotus Cassiteras, Melissenus 815-821.
Theoleptus Joanninorum Metropol. post 1512.
Theoleptus Philippopoleos 1587.
Theophanes Athenarum Episc. 1594.
Theophylactus Romani Lacapeni Imp. Filius 933-956.
Thomas Diaconus 606-610.
Thomas II 667-669.
Thomas Maurocenus L. 1204-1215.
Timotheus 511-517.

Timotheus Patrarum Episcopus, post 1610.
Trypho 928-931.
Joannes Veccus 1274-1282.
Joannes Xiphilinus 1064-1075.
Pantaleo Zustiganus L. 1253-1260.

XXXI. Hæc de Historia CPolitana, ejusqve Græcis scriptoribus dixisse sufficiat, qvibus unicum subjungere juvat Gallum *Godfridum de Villeharduin* * sive *de Villa Harduini*, Campaniæ Gallicæ Marescalcum (Marechal de Champagne & de Romanie) qvi Historiam CPolis à Francis Venetisqve A. 1204. captæ, cui ipse interfuit, fideliter descripsit ab A. 1198. ad 1207. Gallico illius ætatis sermone, qvi cum ab hodierno usu in non paucis abhorreat, *Blasius Vigenerius* qvi primus eam novem libris arbitratu suo divisam edidit, recentiorem Gallicam interpretationem per singulas paginas apposuit, Paris. 1584. 4. Hinc sine ejusmodi interpretatione, sed ex emendatiore MS. Veneto prodiit Lugd. 1601. fol. divisa in sectiones CCLVII. Deniqve *Cangius* Paris. 1657. fol. utramqve harum editionum cum MS. membranaceo Regio contulit, Petri qvoqve Pithoei notulis ineditis usus, qvas marginibus ille Vigenerianæ editioni alleverat ex MS. Codice, & ex primis foliis editionis Villeharduini qvæ jussu Reip. Venetæ A. C. 1573. imprimi cœpit, sed postea suppressa est. Adjunxit Cangius varias Lectiones in margine, & Vigenerii exemplo interpretationem recenti idiomate Gallico: sectionum divisionem servavit ex editione Lugdunensi, subjunxitqve è Bibl. Regia Historiam brevem Imperatorum CPolitanorum Latinorum ab urbe capta usqve ad 1243. petitam ex Historia Galliæ, scripta versibus Gallicis à *Philippo Muskes* Episcopo Tornacensi (qvi A. 1282. obiit) & hactenus inedita. p. 212--229. Deniqve p. 230. 231. *appendicem latinam* Villeharduino in MS. Regio à Veneto aliqvo temporibus Andronici Palæologi subjectam annexuit. Post Observationes Cangii, qvibus Villeharduinus & Historia illius ætatis ex omni genere scriptorum erudite illustratur, & Rhamnusii, Outremanni aliorumqve recentiorum hallucinationes subinde castigantur: seqvitur ejusdem glossarium veterum vocum Gallicarum, qvibus Villeharduinus utitur pag. 354--370.

Non

* A Græcis scribitur Βιλαρδουΐν, ut apud Acropolitam c. 47. ubi Achajæ & Peloponnesi Princeps hoc nomine memoratur. Confer Elogium Villeharduini & Genealogiam ejus familiæ, notis à Cangio præmissam.

Non minoris momenti est, qvæ Villeharduino subjuncta alteram Voluminis partem constituit, & tota Cangii industriæ debetur, Gallice itidem scripta & singulari studio ex fide dignis monumentis ordine temporum digesta Historia Imperii CPolitani sub Imperatoribus Gallis ab A. 1198. usqve ad tempus captæ urbis à Turcis. *Histoire de l' Empire de Constantinople sous les Empereurs Francois, contenant ce qui s' est passé de plus memorable dans cet Empire, depuis que les François s'en rendirent maistres, jusques a ce que les Turcs s'en sont emparez: dans laquelle la suite des Empereurs Francois, des Patriarches de Constantinople Latins, des Roys de Thessalonique, des Princes de la Morée & d' Achäie & d' Epire, des Ducs d' Athenes, de Duras, de Nicsia, des Seigneurs de Négrepont, de Metelin, & autres sont decrites*, (pagg. 326.) *avec un recueil de plusieurs titres & autres pieces non encore publiées, tirées tant du Tresor des Chartes du Roy, que d'allieurs, pour servir de preuves à cette Histoire* (pagg. 85.) Paris. 1657. fol. pagg. Raro obvium est hoc opus, in illa qvidam Historiæ parte necessarium, qvod licet unico modico volumine constat, & nullis iconibus ære descriptis superbit, tamen venit pretio qvinqvaginta amplius marcarum Lubecensium.

XXXII. Villeharduino jungere juvabit Innocentii III. Papæ Epistolas, & *Guntherum* Monachum Parisiensem, Ord. Cisterciensis, eorundem temporum scriptorem, qvi latine tradidit Historiam captæ à Latinis CPoleos, editam in Henrici Canisii T. V. Lectionum Antiqvar. p. 358. Monachii, 1604. 4. tum alios plures qvi Christianorum Europæorum expeditiones in terram sanctam ab A. C. 1080. ad 1291. (qvo Syria & Palæstina amissa est) descripserunt, imprimis volumina duo hortantibus Francisco Pithœo & Paulo Petavio collecta à Jacobo Bongarsio, & Hanoviæ 1611. fol. edita sub titulo: *Gesta DEI per Francos*, in qvibus scriptores latini illius vel paullo seqvioris ætatis præter Anonymos, Robertus Monachus Hierosolymitanæ Historiæ & belli Christianorum adversus Saracenos scriptor, Basil. 1533. fol. pridem vulgatus: tum Baldricus, Raimundus de Agiles, Albertus Aqvensis, Fulcherius Carnotensis, Gauterius, Gvibertus Abbas qvem habeo scriptum ante CCC. annos in membrana, Gvilelmus Tyrius scriptor præcipuus, & Jacobus de Vitriaco, cujus Historia Orientalis & Occidentalis prodierat Duaci 1597. 8.

Benedicti de Accoltis de bello à Christianis contra Barbaros gesto, pro CHristi sepulchro & Judæa recuperandis. Venet. 1532. 4. Basil. 1544. 8.

Annalium ſcriptores, Baronius, Bzovius, Pagius, Odoricus Raynaldus, Spondanus: Lexicorum item Hiſtoricorum concinnatores ut Morerius in *Croiſſade*. Cangii gloſſar. in *Crux*.

Hiſtoire des gverres des Chrétiens contre les Turcs, par Aubert. Pariſ. 1559. 4.

Belli ſacri Hiſtoria, edita à Johanne Mabillonio, Muſei Italici T. 1. p. 131. ſeq.

Jac. Benzelii Palæſtina, ſive de terra Promiſſionis & Sveonum Gothorumqve expeditionibus ſacris diſſertationes duæ Geographico-Hiſtoricæ. Upſal. 1703. 8.

Jo. Henr. Bœclerus in diſſ. de paſſagiis, T. 1. diſſertationum Academicarum p. 581. ſqq. ad Æneæ Sylvii Orationem ſuper hoc argumento Romæ A. C. 1452. habitam ad Nicolaum V. Pontificem nomine Friderici III. Imperatoris, pro ſvadenda in terram ſanctam expeditione.

Jo. Franciſcus Buddeus in ſelectis Juris Naturæ & Gentium, diſſertatione 2.

Jac. Gretſerus in Apologia cruciatarum expeditionum Tom. 3. de Cruce, lib. 2.

Commentarii duo Hiſtorici, antea inediti, alter de Regibus vetuſtis Norvvagicis, alter de profectione Danorum in terram ſanctam circa A. 1184. ſusceptam, eodem tempore ab incerto auctore conſcriptus, & primum editus à Bernh. Caſpare Kirchmanno. Amſtelod. 1684. 8. Confer etiam Janum Bircherodium lib. de Ordine Elephantino cap. VIII. ſeq. p. 51. ſeq.

Joannes Leunclavius ſcriptor præclariſſimus in Annalibus, Hiſtoria & Pandectis Turcicis, qvæ ſæpius excuſa latine & in alias etiam lingvas translata ſunt.

Stephanus Luſignanus in Hiſtoria regnorum Hieroſolymorum Cypri & Armeniæ, Pariſ. 1613. 4. Gallice.

Lud. Maimburgii, S. I. Hiſtoire des Croiſades pour la delivrance de la terre ſainte, Pariſ. 1675. & Amſt. 1682. 12. qvatuor Volum.

Jo. Molani de ſacra militia Ducum & Principum Brabantiæ, cum notis Petri Louvii, Sylvæducenſis. Antvverp. 1592. 8. Confer Clariſſ. Burchardi Gothelf Struvii Bibliothecam antiqvam T. 1. p. 214. ſeq.

L'im-

L' impreſe & eſpeditioni di Terra ſanta, & l'acqviſto fatto del Imperio di CPoli dalla Republica di Venetia, doppo l'anno 1198. inſino al 1205. da Andrea Moreſini. Venet 1627. 4.

Paſſage d' outremer de Godefroy de Boullion. Pariſ. 4.

Paſſages d' autremer par les François. Pariſ. 1518. fol.

Petri d' Outremanni CPolis Belgica, ſive de rebus à Balduino & Henrico Imperatoribus CPol. ortù Belgis libri V. addito libro ſingulari de excidio Græcorum, cum notis uberioribus. Tornaci 1643. 4.

Adami Rechembergii Exercitatio de prima expeditione Cruciata, in ejus diſſ. Hiſtorico politicis T. 2. p. 474. ſeq.

Pauli Rhamnuſii de bello CPolitano & Imperatoribus Comnenis per Gallos & Venetos reſtitutis, qvo in opere Villeharduini veſtigiis inſiſtit. Venet. 1603. & curante Jac. Gaffarello, ibid. 1634. fol. & Italice 1604. 4.

Chronicon Hieroſolymitanum, ſive de bello ſacro Hiſtoria, libris XII. edita à Reinero Reineccio. Helmſt 1584. 4. Auctor eſt Albertus Aqvenſis, in Geſtis DEI per Francos iterum recuſus.

Frid. Sylburgii Saracenica pag. 107. ſeq. ubi duodecim expeditiones cruciatæ recenſentur.

Hermannus Witſius in Dodecade Exercitationum Tom. 2. Miſcell. Exercitatione duodecima, qvæ eſt Hieroſolymæ Hiſtoria §. 41-47.

XXXIII. Præter Villeharduinum & Hiſtoriam CPolitanam ſub Imperatoribus Gallis, *Carolus Fraxinetus* (DU FRESNE) *Dominus* DU CANGE, Regi Galliæ à Conſiliis & Franciæ apud Ambianos Qvæſtor, etiam aliis multis nominibus de Hiſtoria, rebus, & antiqvitatibus CPolitanis ita præclare promeruit, ut ad earum lucem unus induſtria ſua plus videatur contuliſſe, qvam cæteri univerſi. Nam ne de Chronico Paſchali, cui immortuus eſt, atqve de Zonaræ Annalibus ab eo recenſitis & illuſtratis dicam, de qvibus ſupra p. 142. & 156. commemini: neqve repetam qvæ de ejus notis in Pauli Silentiarii deſcriptionem Templi Sophiæ pag. 179. & de obſervationibus in Nicephorum Gregoram p. 321. & in Nicepho-

rum Bryennium, Annæ Alexiadem & Cinnamum pag. 344. 392. & 398. dicta à me sunt, qvibus descriptionem CPoleos ex *Christophori de Bondelmontibus* Florentini opere inedito ad Cardinalem Jordanum A. 1422. composito adjunxit: his omnibus veluti cumulus qvidam accedunt duo opera pulcherrima & elaboratissima, qvibus in lectione scriptorum Hist. Byzantinæ cum fructu versaturus carere nemo potest. Unum est *Historia Byzantina duplici Commentario illustrata*, qvorum prior *familias* ac *stemmata Imperatorum* CPolitanorum, cum eorundem Augustorum *nomismatibus* & aliqvot Iconibus, præterea familias Dalmaticas & Turcicas complectitur: alter continet *Constantinopolin Christianam* sive descriptionem Urbis celebriumqve ejus ædificiorum ac monumentorum, qvalis extitit sub Imperatoribus Christianis, ex omni scriptorum genere summo studio qvatuor libris contextam & adornatam. Paris. 1680. fol. Additamenta & emendationes ad hoc opus subjunxit Cangius notis suis in Zonaram T. 2. ad calcem *dissertationis de hebdomo CPolitano* p. 145. seq.

Alterum est * *Glossarium ad scriptores Mediæ & infimæ Græcitatis*, in qvo laudatissima *Joannes Meursii* industria, qvi primus in hoc genere elaboraverat, vulgatoqve Glossario Græcobarbaro Lugd. Bat. 1610. & cum bis mille fere vocabulorum accessione 1614. 4. egregiam facem hisce literis accenderat, plura vero omiserat & inexplicata reliqverat, innumeris partibus vincitur, & Græca vocabula novatæ significationis, aut usus rarioris, Barbara, Exotica, Ecclesiastica, Liturgica, Tactica, Nomica, Iatrica, Botanica, Chymica explicantur, eorum notiones & originationes reteguntur: complures ævi medii ritus & mores, dignitates Ecclesiasticæ & Monasticæ, Palatinæ, & qvamplurima alia observatu digna & ad Historiam præcipue Byzantinam spectantia ex editis atqve ineditis monumentis recensentur & explicantur. ** Lugd. 1688. fol. Præmissa *Simonis Portii* Romani Doctoris

* *Ingens ingentis opus* dicitur Cotelerio notis ad monumenta Ecclesiæ Græcæ Tom. 3. p. 65. Cangius ipse *vir ad miraculum doctus* T. 1. p. 733. Obiit ex dysuria (qvæ Patrem qvoqve ejus abstulerat) Parisiis X. Cal. Nov. 1688. de cujus vita & scriptis videndus Carolus Peraltus in elogiis illustrium Gallhæ virorum T. 1. pag. 160. & Stephanus Baluzius Epistola ad V. C. Eusebium Renaudotum, qvæ Chronico Paschali præmittitur.

** Auctor in præfatione, *ab hoc opere*, inqvit, *edendo linguæ minus publici hodie saporis rationem Parisienses typographos deterruit. Tumque dixeram cum Terentiano Mauro*, hoc domi clausum manebit: *Cum esse vir rei Literariæ perquam studiosus*

Joan-

ctoris Grammatica lingvæ Græcæ vulgaris, inscripta Richelio: & ad calcem operis subjuncta Cangii appendix ad Glossarium suum mediæ & infimæ *** Latinitatis Paris. 1678. fol. 3. Vol. editum & Francof. 1681. atqve 1713. recusum, & nunc auctius etiam Parisiis sub prælo sudans) qvod vel ideo etiam hoc loco commemorari à me convenit, qvoniam annexam habet auctoris dissertationem *de Imperatorum CPolitanorum nomismatibus*, de qvibus qvemadmodum & de variis CPolitanis Antiqvitatibus egregium nuper spicilegium accepimus à doctissimo Viro *Anselmo Bandurio*, in cujus Imperio Orientali (de qvo supra p. 569 sq.) præclara inprimis ad Chronologiam & Geographiam CPol. Imperii subsidia continentur. Idem jam molitur aliud Opus hoc titulo: *Imperatorum Romanorum à Trajano Decio ad Palæologos Augustos, Nomismata Latina, Græca, Ægyptiaca, omnis metalli ac moduli, distincta per classes, & qvam diligentissime descripta, ac notis brevioribus illustrata, ad qvindecim ferme millia, & in iis qvamplurima inedita, ex qvibus rariora ad tria millia in ære incisa repræsentantur, & in fronte Nomismatum, cujusqve Imperatoris vita proponitur*, Paris. 2. Tomis in fol.

XXXIV. De Scriptoribus Historiæ Byzantinæ Græcis qvinqvaginta, insignem & accuratum Commentarium consignavit præclarus Vir *MARTINUS HANCKIUS*, Gymnasii Elisabethani apud Uratislavienses * nuper Rector, deditqve excudendum Lipsiæ 1677. 4. in qvo vitas singulorum exponit copiose, scripta etiam & de scriptis judicia distinctiorem in modum recenset, eadem usus methodo, qva de Romanarum rerum scriptoribus libros duos concinnaverat, excusos ibi-

Joannes Anissonius, Lugdunensis *qbi artis Typographicæ, qbæ sub Gryphiis, Tornæsiis, Robillis, aliisqbe pridem ea in urbe floruit, reparandæ gloriæ, dum paternis insistit vestigiis, sedulus incumbit, Glossarii nostri Græcanici typis suis elegantissimis edendi provinciam ultro in se recepit.* Cæterum typographi Parisienses injuriam sibi hac qverela fieri rati, ediderunt scriptum cui titulus: *les Imprimeurs & libraires de Paris à Messieurs les Gens des lettres*, in qvo negant sibi Glossarium Græcum à Cangio unqvam serio oblatum, sed ab Anissonio potius prævertente exortum è manibus. *Mais Mr. Anisson s'étant trouvé dans le même tems à Paris, nous enleva cet ouvrage.*

*** Pauca & levia sunt qvæ in hoc opere notat Hadr. Valesius in Valesianis.

* Obiit B. Hanckius Uratislaviæ A. 1709 24. April. ætat. 77. Ejus elogium habes in Actis Eruditorum illius Anni p. 331. in novis Literariis Hamburgensibus p. 373. & in appendice ad Lexicon universale Historicum editum Germanice cura Rev. D. Jo. Francisci Buddei. Memoirs of literature T. 1. p. 27. Neuer Bücher-Saal XXXI. p. 493.

ibidem 1669. 1675. 4 *Id in Belgio & Anglia pro merito æstimari honorifice, Nobilissimus vir Nicolaus Heinsius index mihi fuit, cui placuit admodum. & vel uni placuisse satius est quam multis aliis minoris commatis*, inqvit Christianus Daumius ** Epistola ad Jo. Gebhardum, data Cygneæ 10. Febr. 1678. E Gallis vir itidem eruditissimus Joannes Boivinus in Nicephori Gregoræ vita: *Gregoræ Vitam accurate enarratam non ita pridem vulgavit Martinus Hanckius vir doctus, & in Historiis Græcis Latinisque haud mediocriter versatus.* Merito etiam idem Daumius reprehendit malignum nescio cujus de Hanckii opere judicum, qvi Vossio eum plura debere scripserat. *Id tamen Tibi dissimulare non possum, quidam nuper istud egregium opus in programmate publico non vituperare quidem ausus est, sed satis frigide laudavit, maxime eo nomine, quia multa deberet Vossio. Hinc cum Vossio nostrum Hanckium majore cura contuli, moxque sum expertus id male dictum. Exemplo sint Eusebius & Photius. De his quid Vossius? de priore quidem unius folii paginam, de posteriore autem ne paginam quidem dimidiam. At quam insignem de Eusebio & Photio confecit Hanckius commentarium - - Ad hæc scriptores non adeo paucos habet, de quibus vix ullum verbum Vossius, quos etsi Græcos nondum tamen editos, in MStis obvios penitus ignoravit. Igitur absit, ut actum egisse judicetur, ego certe non satis mirari possum Viri diligentiam, judicium, ordinem, styli elegantiam & parsimoniam, quæ ubivis in hoc opere animadvertas, cui nondum vidi laborem aliquem in hoc scribendi genere parem, quo superavit suos ipse scriptores Romanos. Nam his equidem etsi laudem non parvam merentibus præpono Græcos istos, in quibus multa nobis mysteria præsertim in Photio Historica revelavit, vulgo & doctissimis etiam credita & honorata, quæ figmentis esse accensenda primus nobis monstravit* &c. Hujus Hanckii, qvemadmodum Vossii qvoqve monumentis ita usum me profiteor, ut spicilegium Tibi post illorum messes dare, benigne lector, & scriptores ab illis omissos supplere fuerim conatus, qvod pro æqvitate tua boni ut consulas rogo.

XXXV. Deniqve ut constet qvid libri sit qvod Hamburgi A. 1686. 4. prodiit ex schedis *Rudolphi Cappelli* Ξ μακαρίτε † Professoris in Gymnasio hujus Urbis bene meriti, sub titulo *Byzantina: Sche-*

** In Epistolis Philologico Criticis A. 1709. 8. Cygneæ editis p. 137. Vide etiam pag. 88.

† Obiit vir optimus A. 1684. 20. April. De cujus vita consules ubi lubebit Elogia Germanorum qvorundam Theologorum à Rev. D. Georg. Henrico Gœzio in lucem data Lubecæ A. 1708. p. 180.

Schema Corporis Historiæ Byzantinæ sive CPolitanæ, à Constantino I & Magno ad Constantinum ultimum & miserum: monere juvat nihil aliud esse qvam Catalogos Imperatorum ex Calvisio, Goltzio, aliisqꝫ recentioribus, tum icones ac descriptiones Constantini M. & Constantini Palæologi, & de capta per Turcas CPoli narrationem ex Crusii Turco Græcia, hinc Catalogos Scriptorum Historiæ Byz. ex Labbeo, Hanckio, Vossio & Caveo: deniqve vitam Constantini Magni è Calvisio, Petavio, Christiano Matthiæ & Jo. Ludovico Gothofredo.

XXXVI. INDICULUS SCRIPTORUM *Græcorum hoc & superiore capite recensitorum.*

Asteriscum qvi nullum præfixum habent, de illis tantum obiter dictum est. Latini scriptores *currentibus* qvas vocant *literis* expressi.

ABgarus notarius 561.
Benedictus de Accoltis 765.
* Constantinus Acropolita 449.
Acindynus 322.
* Georgius Acropolita 448. seq. Index Episcoporum & aliorum ab Acropolita laudatorum. 452. seq.
* Agapeti scheda regia 570. seq.
Agapeti plures 570.
* Agathias Myrinæus 260. sq. Index scriptorum ab eo memoratorum 263. seq.
Nic. Alemannus 257.
Alexander Monachus 516. 535.
Alexius Rharturus 695.
Leo Allatius 241. 398. 451. ejus σύμμικτα 704.
Ammonius Monachus Raithi. 549.
Ammonius Poëta 684.
Amorio 114.
Amphilochius 516. 540. 557. ter
* Joannes Anagnosta 486.
Anastasius Bibliothecarius 153.
Anastasius Sinaita 521. 533.
Anastasius Theopolitanus sive Antioch. Episcopus 531. 544. 553.
Anatolius Episcopus Thessal. 537 bis.
Angyrianus Chronogr. 137. Lambecius legit apud Codinum *Ancyranus*. Sed MSS. constanter Ἀγγυριανός. Vide Bandurii Imperium Orientale p. 738. 781.
Andreas Hierosol. ArchiEpiscopus Cretensis 521. 527. 533. 534. bis. 537. 542. 544. 545. ter. 550. 552. bis 563.

Andronicus Cublides 704.
Andronicus Palæologus 479. 576.
Anianus Ægyptius Monachus. 135.
* Anna Comnena 390. seq. 693. Index scriptorum ab ea memoratorum. 394. seq.
Anonymi in Apocalypsin 255.
— *appendix ad Villeharduinum* 760.
— Opus contra Barlaamum & Acyndinum 255.
— *Belli sacri scriptores.* 765. 766. 767.
Anonymi Catalogi Patriarcharum CPol. 229. 567, Episcopatuum 579. 576. sq. Imperatorum CPol. 144. 229. 577.
— Prologus ad Commentaria in Aphthonium 255.
Chronicon Alexandrinum sive Paschale 142. seq. Index scriptorum in eo allegatorum. 205. seq.
— Chronicon Barbaro Græcum. 693. 696. 158.
— Definitiones fidei 254.
— Demonstrationes Chronologicæ de rebus CPol. 480. 574. 603. 687.
— *Descriptio CPoleos per XIV. regiones* 229. 577. Auctor ex conjectura præstantissimi Cangii p. 288. ad Villeharduinum, est Marcellinus Comes scriptor Chronici, qvi Justiniani Imp. Cancellarius fuit, & Cassiodoro teste (c. 25. Divin. lect.) *quatuordecim libellis CPolitanam Civitatem minutissima narratione descripsit.* Nisi forte minutissima narratio apud Cassiodorum non notat brevissimam, qvalis est illa qvam habemus, sed diligentissimam qvæ minutius & scrupulosius omnia perseqvitur.
— Distinctiones antiqvæ Bibliocorum libror. in capita. 255.
— de Hippodromo 605.
— Historia Politica & Patriarcharum CPol. in Turco Græcia Crusii 693. 744.
— contra Iconomachos 350.
— de inventoribus artium & disciplinar. 255.
— Lexica 254. 255.
— de locis Hierosol. 705. seq.
— de Lybistri & Rhodamnes amoribus 702.
— contra Mohamedem 689. seq.
— de officiis CPol. 479.
— Oraculorum Leonis Imp. expositio 364.
— Poëta Græcobarbarus 323.
— de Russorum conversione, apud Bandurium ad Constantin. de administrando Imp. p. 112. seq.
— Tactica 255.
— de templo CPol. Sophiæ 689.
— Theophanis continuator 349.
— alter succinctior 350.
— Vitæ SS. & Martyrum. 510. sq.
— Vitæ Apollonii & Tarsiæ 696.
— de urbibus qvæ nomen mutarunt 605.

Alii

Alii Anonymi pag. 143. seq. 485. 568. 573. 574. 575.
Antiochus 254.
Antiochi Monachi Pandectes. 695.
Antipater Bostrensis 536. 680.
Antonius Mytilenes 699.
Antonius Monachus 558.
Aphrodisianus Persa 542.
Appianus 492.
Archippus Eremita sive prosmonarius 514. 549.
Arrianus 492. 127. 135.
Arsenius Pegadensis 560.
Arsenius Corcyrensis Episc. 512. 515.
Arsenius Tornobi Metropolita. 700. 698.
Arsenius Patriarcha CPol. 321.
Arsenius Coronæ Episcopus 700.
Asclepiodotus 485.
Asterius Amaseæ Episc. 547. 555. 680.
S. Athanasius Alex. 254. 513. 533. 560.
Athanasius junior Patriarcha Alex. 465.
Athanasius Ephesinus 695.
Athanasius Lauræ in monte Atho conditor 701.
* Athanasius Macedo Patriarcha CPol. 582. seq. 322. 323.
Athanasius ὁ ταχυγράφος 518.
Michael Attaliata 684.
*Anselmi Bandurii Imperium Orientale. 569. seq. Conspectus operum Nicephori CPol. 640. seq. Opus promissum de numis Imperatorum. 767.
Barlaam 322.
Barnabas sive Barbas 555.
Barsaphtas 511.
Bartholomæus Edessenus 691.
*Basilius Cilix 114. 130.
*Basilii Macedonis Imp. κεφάλαια παραινετικά. 572. seq.
Basilius Hierosol Patriarcha 688.
Basilio Magno tributa Grammatica commentatio est Moschopuli 693.
Basilius Seleucienſis 532. 539. 544. 553. 560. 563.
Bemarchius 684.
Bessarionis Epistola 241. 619.
Joannes Boivin 300 319.
Christophorus de Bondelmontibus 768.
Brunichius 136.
Brutius Chronogr. ibid.
Nicephorus Bryennius 343. seq.
Joannes Bryennius 322.
Josephus Bryennius 542. 544. qvater, 702.
Ismaël Bullialdus 567.
Nicolaus Cabasila. 522. 530. 531.
Simon Cabasila 693.
Caddus nomen corruptum pro Candido 239.
Joannes Calecas 534.
Manuel Calecas 530.
Callistus Metropolita Rhodi 698. 699.
Callistus Poeta 685.
Callistus Patriarcha CPol. 534.

Matthæus Camariota, vide Matth.
*Joannes Cameniata 351.
*Joannes Cananus 456. seq.
*Candidus Isaurus 239.
Carolus du Fresne, Dominus du Cange, 764. seq. 767. seq.
Antonius Cantacuzenus 684. 695.
Georgius Cantacuz. 695.
* Joannes Cantacuzenus Imp. 469. sq. 691.
Matthæus Cantacuzenus 474.
Michael Cantacuz. 696. 698.
Carolus Cantoclarus 230.
Capito Lycius 685.
Rudolphus Capellus. 768.
Casiani Chronographia 112.
Georgius Cedrenus 155. seq. Index scriptorum ab eo laudatorum 159. seq.
Joannes Capistranus 366.
Chæremonus Syracusanus 550.
*Laonicus Chalcocondyles 474.
Demetrius Chalcocondyles 476.
Michaël Acominatus Choniates. 402.
*Nicetas Acominatas Choniates. 400. seq.
Christodorus Thebanus 575.
Christodulus Monachus. 702. (Joannes Cantacuzenus.)
Christophorus, Alexandrinus Patriarcha 688.
Chrysippus presbyter Hierosol. 514. 536.
Macarius Chrysocephalus. Vide Macarius.
Demetrius Chrysoloras 521.
Manuel Chrysoloras 484.
Jo. Chrysostomus vide Johannes.
Matthæus Cigala, Cyprius 366. 577.
*Joannes Cinnamus 396 seq.
Alii Cinnami 396. seq.
Clemens Historicus 136.
*Georgius Codinus 476. seq.
**Franciscus Combefisius.* 348. *Ejus Origines CPol.* 687. seq.
* Anna Comnena, Vide Anna.
Alexii & aliorum Comnenorum scripta 392. seq.
* Constantinus Acropolita 449. 538. 550. 562.
Constantinus Diaconus CPol. & Chartophylax 547.
Constantinus ab Epistolis 685.
Constantinus Patricius Chius 704.
*Constantinus Manasses 157.
*Constantinus Porphyrogenitus Imp. 486. seq. 519. 530. 569. 688. Vita Basilii Maced. 349. Cerimoniale MS. 623. seq.
Constantinus Episcopus Tii 525.
*Constantinus Magnus Imp. 1. seq. Donatio ei tributa. 5. seq.
Cosmas Vestitor 519. 535. 564.
**Martini Crusii Turco Græcia* 692. seq.
Cyrillus Alex. 532.
Cyrillus Nicænus 695.
Cyrillus Monachus & Presb. Scythopol. 526. 556. 562. Vide &, Eutychiana Hist.
Cyrillus Chronographus 159.
Damascenus Demonici & Elassonis Episc. 700.

Damaſcenus Hypodiaconus & Monachus Studita 693.
Joannes Damaſcenus. Vide Joannes.
Damaſcenus Litæ & Rhendinæ Epiſc. 700.
Daniel Monachus Raithu. 538.
Demetrius Chalcocondyles 476.
Demetrius Chryſoloras 521.
Demetrius Cydonius 322. 323. 351. 544. 691.
Demetrius Cyzicenus 685. 388. 389.
Demetrius Lampenus 399.
Demetrii Martyris miracula 351. 522.
Demetrius Theſſalonicenſis, Diaconus CPol. 698. 699.
Demetrius Joannis Deſpotæ ſcriba 698.
*Dexippus Herennius 231.
Alii Dexippi 232.
Diadochus Epiſcopus Photices Epiri 530.
Dio Coccejanus 492.
Diodorus Sic. 492.
Diodori Tarſenſis Chron. 135.
Dionyſius Nauplii & Argorum Epiſc. 700.
Dionyſius Patrarum Epiſc. Metropolita Corinthi 700.
Dionyſius Exiguus 148.
Dionyſius Halicarnaſſenſis 492.
Domninus 136. Varii hoc nomine. ibid.
Dorotheus Monembaſiæ Metropolita 366. Ejus Chronicon recuſum etiam Græce Venetiis 1684. 4. & cum auctario ac locupletisſimo Indice. 1691. 4. apud Nicolaum Sarum.
Dorotheus Tyri Epiſcopus 145.
Georgius Douſa 241. *Hujus Epiſtola de itinere ſuo CPol. prodiit Lugd. Bat.* 1599. 8.
Theodorus Douſa 451.
*Ducas Michaëlis nepos. 567.
Theodorus Laſcaris Ducas. Vide Theod.
Abrahami Ecchellenſis Chronicon Orientale 226. *res Eccleſiæ Alexandrinæ maxime complectitur, quas nuper nova atque inſigni luce perfudit V. C. Euſebius Renaudotus, in Hiſtoria Patriarcharum Alexandrinorum Jacobitarum.* Pariſ. 1713. 4.
Jo. Eichelius 256.
Eleuſius Diaconus 685.
Elias Monachus 530.
Ephraim Cherſonæ Epiſc. 519.
Ephræm Chronographus 159.
Ephraim Syrus. 510. 517. 521. 530 532. 533. 539. bis 547. bis.
Epigrammata 575.
Epiphanius Cypri Epiſc. 532. 551.
Epiphanius Monachus & presb. Hieroſol. 512. 542. 705.
Epiphanius Scholaſticus. 120.
Evagrius Monachus 552.
*Evagrius Hiſt. Eccleſ. ſcriptor. 126. ſeq.
Alii Evagrii 127. ſq.
*Eudocia Macrembolitiſſa. 587. ſq.
Eudocia Theodoſii jun. 684. 588.

Eugenius Episc. montis Sinai & Raithu 698.
Eumathius sive Stamatius 697.
* Eunapius Sardianus 232. sq. 703.
Alii Eunapii 233.
Evodius 547.
Euripus Jo. Baptistæ discipulus. 537.
Eusebius Alex. 529. 530. bis. 531. qvater.
Eusebius Historicus ab Octaviano ad obitum Imp. Cari. Evagrius lib. V. cap. ult.
Eusebius Monachus 555. Sebastenus. 526.
* Eusebius Pamphili 30. seq. 324. Index scriptorum in libris Præparat. Evangelicæ 37. seq. & in Historia Ecclesiastica laudatorum 63. sq. Epistola ad Carpianum 97.
Eusebius Scholasticus 685.
Alii Eusebii 105. seq.
Eustathius Epiphanienſis. 126. 136.
Eustratius Presbyter 526.
Euthymius Monachus 546.
Eutolmius 526.
Euthymius Zigabenus 689.
Εὐθυμιακὴ ἱστορία à Cyrillo Scythopolitano scripta tribus libris, qvorum primus continebat vitam Euthymii Abbatis, defuncti 20. Januar. A. C. 473. secundus vitam S. Sabæ, tertius Joannis Silentiarii. Vide Lambecium VIII. p. 306. & Michele Qvien ad Damascenum T. 2. p. 879.
Eutropius 136. 685.
Eutychianus 136. 685.
Excerpta de Legation. 231. seq.
Excerpta Peiresciana 490. seq.
Hugonis Favolii Hodœporicon Byz. uersu scriptum Heroico libris III. prodiit Lovan. 1563. 8.
Felix 555.
Florentius 557.
Franciscus Domesticus, Medicus Chius 699.
Carolus du Fresne, Dominus du Cange. 664. seq. 767. seq.
Gabriel Philadelphienſis. 696. 704.
Gabriel Pogojanæ Episc. 700.
* Genesius 620. seq. 389.
Gennadius Scholarius 364. 365. seq. 696. seq. 575.
Geoponica 500. seq. Index scriptorum in illis laudatorum. 506. seq.
* Georgius Acropolita 448. sq. 158.
Georgius Alex. ArchiEp. 518.
Georgius Cantacuzenus 695.
Georgius Chartophylax & Monachus CPol. 543. bis.
* Georgius Cedrenus 155. seq. Index scriptorum ad eo laudatorum 159. seq.
Georgius Chumnus 159.
* Georgius Cyprius. Vide Gregorius.
Georgius Gemistus Pletho 684.
* Georgius Codinus 476. seq.

Georgius Galesiota 342.
Georgius Grammaticus 515. bis.
Georgius Hagiopolita sive Hierosol. 535.
Georgius Hamartolus Chronici auctor 154. seq. 151.
Georgius Lapitha 322.
Georgius Lecapenus 684.
* Georgii Monachi βίοι βασιλέων. 353.
Georgius Monachus, tertii Chronici auctor 353. 492.
Georgius Metropolita Nicomediensis 520. 543. 544. bis 545.
Georgius Ocnæota 342.
* Georgius Pachymeres 458. seq. 465. seq.
Georgii Pediasimi historiam ineditam laudat Ducæus T. 2. auctarii Bibl. Patrum p. 445.
* Georgius Phranzes 615. sq. 228.
Georgius Pisides 159. 228. 575.
* Georgius Syncellus. 149. seq. Index scriptorum ab eo laudatorum 177.
Georgius Trapezuntius. p. 619.
Georgius Zegabenus 361.
Gerasinus Polianæ Episc. 700.
Germanus Patriarcha CPol. 514. 534. ter. 535. 543. 544. 545. 546. qvater.
Gesta DEI per Francos 763.
* Mich. Glycæ Annales 156. Index scriptorum in illis laudatorum 205.
Jac. Goarus 478. 151.
Jo. Georgius Grævius 228.
* Nicephorus Gregoras. infra, Nicephorus.
Gregorius Antiochenus Episc. 532.
Gregorius Basilii Anachoretæ discipulus 351.
* Gregorius Cyprius Patriarcha CPol. 603. seq. 522. 526. 527. 322. 323. 540. 547.
Gregorius Archidiaconus & Referendarius CPol. 522. 530.
Gregorius Mytilenæus 531.
Gregorius Nazianzenus 531.
Gregorius Neocæsareæ sive Thaumaturgus 532. 544. 550.
Gregorius Nyssenus 245. 524. 528. 541. 544. 547. 548. 559. 561.
Gregorius presbyter, Nazianzeni discipulus 528.
Gregorius presbyter Cæsareæ Cappadociæ 519.
Gregorius Prusæus Metropolita. 699.
Josephus Grelotius. p. 581.
Jac. Gretserus 241. 477. seq. 566. Ejus de Cruce 533. seq.
Guntherus Monachus 765.
Petrus Gyllius 577.
Martinus Hanckius. 767.
Harpocratio 255.
Hegesippus 112.
Heliconius 685.
Henricus Hilarius 694.
Heraclius Imp. 148.
Hermias 123.
Hermodorus Lestarchus 697. 698.
Hermolaus Grammaticus 686.
Herodotus 492.
* Hesychius illustris Milesius 240. seq. 137.

Hesychius presbyter Hierosol. 112. 137. 144. 243. seq. 512. 531. 540. bis 554. 556.
Alii Hesychii 243. seq.
* Hierocles Hippiatricorum scriptor. 497.
* Hieroclis Grammatici Synecdemus 569. seq.
Hieronymus Monachus 553.
Hippiatrica 493. seq. Index scriptorum in illis allegatorum. 494. seq.
Hippocrates 323.
Hippolytus Portuensis 135.
Hippolytus Thebanus 155.
Hippolytus, Chii Metropolita. 699.
Corporis Historiæ Byzantinæ conspectus 221. seq.
Dav. Hœschelii eclogæ Legationum. 221.
Jacobus Apostolus 543. Hebræus. 542.
Jacobus Monachus 543. bis. 544. bis. 556.
Jacobus Diaconus 553.
* Matthæus Jatrus. Vide Matthæus.
Jeremias Lariſſæ Episaopus 700.
Jeremias Patriarcha CPol. 695. sq. 698. 699. 701. seq.
Ignatius Diaconus 295. 723.
Ignatius Chius Hieromonachus. 698.
Specimen sapientiæ Indorum. 460. seq.
Innocentius III. Papa 765.
Inscriptiones 575.
Joachimus Patriarcha Alex. 697.
Joachimus Imbri Episc. 700.
Joachimus Teni Episc. 700.
* Joannes Ægeates 112.
Joannes Anagnosta. 486. 706.
Joannes Antiochenus. 686. 492.
Joannes Apostolus, Theologus. 542. 545.
Joannes Bonapheus 698.
Joannes Burclas 700.
Joannes Bryennius sacello præfectus 322.
Joannes Calecas 534.
* Joannes Cameniata 351. 706.
* Joannes Cananus 456. seq.
* Joannes Cantacuzenus. 469. seq. 322. 323. 691.
Joannes Chrysostomus 522. 532. bis. 533. qvinqvies 534. 537. 552.
Joannes Coreses 697. 698. Medicus 704.
Joannes Damascenus 516. 519. 545. ter. 688. 690. 691. 693. 707.
Joannes Despota Moldaviæ 698.
Joannes Diaconus Magnæ Ecclesiæ & Rhetor 539.
* Joannes ὁ Ἀμαρτινόμενος 112.
Joannes Discipulus 546.
Joannes Discipulus Epiphanii. 524.
Joannes Monachus & presbyter Eubœæ 535. 543. bis Episcopus 530.
Joannes Evchaitorum Metropolita

lita 513. 517. 523. 525. 527. 532. 545. 561. 562.
Joannes Geometra. 531. 544. 545. bis.
Joannes Monachus. 388. 515. Hieroſol. 350.
Joannes Hagiopolite ſive Hieroſol. 541.
Joannes Patriarcha Hieroſol 528.
* Joannes Malala 138. ſeq. 492. Index ſcriptorum ab eo allegatorum 139. ſeq.
Joannes Maximus 697.
Joannes Laurentius Lydus, Philadelphienſis. 485. 389. 324.
* Joannes Thraceſius, cognomine Scylitzes, Protoveſtiarius & Curopalata 386. ſeq. 254.
Joannes Siculus 157. ſeq.
Joannes Stavratius, Chartophylax Theſſalon. 522.
Joannes Theſſalonicenſis Epiſc. 522. 531. 542. 546.
Joannes Trachæus, Nærenſis 701.
Joannes Xiphilinus 529.
* Joannes Zonaras, vide Zonaras.
Joannicii ἀνθ@, 695. 698.
Joaſaphus Monachus (antea Jo. Cantacuzenus) 470.
Joaſaphus Monembaſiæ Metropolita 700.
Joaſaphus Theſſalonicenſis 695. 700. Patriarcha CPol. 698. 699.
Jobus Antiochenus Patriarcha. 688.
* Joël Chronographus 456.
Joſephus 516. 542.
Flav. Joſephus 492.
Joſephus Bryennius. 531. 544. qvater. 702.
Joſephus Hiſtoriæ CPol. ſcriptor 389. 620.
Joſephus Hieromonachus 699.
Joſephus Epiſcopus Scyri 700.
Joſephus Theſſalonic. ArchiEp. 533. 534. 551. vide Joaſaphus.
Iſaacus ſacerdos Peloponneſi. 698.
Iſidorus Cardinalis Ruthenus. 746.
Iſidorus Diaconus 137.
Iſidorus ArchiEp. Theſſal. 530. 532. 543. 544. 545. 557.
Judas Hiſtoricus 112.
Julius Africanus 112.
Julius Metaphraſtes 514.
Julii Pollucis junioris Chronicon 485.
Franciſcus Junius 467.
Philippus Labbe S. I. 229.
Petrus Lambecius 364.
Lampenus Tarchaniota 322.
* Laonicus Chalcocondyles 474. ſeq.
Leo Aſianus 389. è Caria 388.
Leo. Byz. 686.
Leo Cinnamus 324.
Leo Centuripinus 529.

Leonis Diaconi Hiſtoria MS. 353.
Leo Grammaticus 380.
Leo Metropolita Chalced. 254.
* Leo Sapiens, Imperator 363. ſeq. 367. ſeq. Naumachica ejus è MS. edita. 372. ſeq. Homiliæ 519. bis. 521. 522. bis. 523. 529. 530. bis 531. bis. 532. bis. 533. bis. 534. bis. 544 545. 550. 551. 553. 557. 559. 564.
Leo Philoſophus 366.
Leones alii qvi Græce ſcripſerunt. 379. ſeq.
Leonhardus Chienſis 746. 696.
Leonhardus Mendonius 699.
Leontius Byzantius 349.
Leontius Epiſcopus Arabiſſi. 540.
Leontius presbyter CPol. 519. 528. 531. ter. 532. 536. 539.
Leontius Hieroſol. 552.
Leontius Neapoleos Cypri Epiſc. 538. 553. 558.
Leontius presb. & Abbas S. Sabæ Romæ 528.
Jo. Leunclavius 766.
Licinius 136.
Logizus ſacerdos Chius 698.
Lucianus presbyter 559.
Macarius Chryſocephalus Archi Ep. 534. 535. Philadelph. 514. bis. 529. 531. 532. qvater. 535. 536 537. 551.
* Leo Magentenus 383.
Macarius Magnes 683.
Magnus Hiſtoricus 136.
Manuel Malaxus 695.
* Malchus Philadelphienſis 236.
Claudius Maltretus 228. 252. 253. 256.
Manuel ſcriba ex Anchialo 697.
Manuel Byz. Protoſpatharius. 686. 389.
Manuel Calecas 530. 559.
Manuel è Chio 689.
Manuel Chryſoloras 484.
Manuel Eugenicus 684.
Manuel Margunius. p. 704.
Manuel Moſchopulus. 693.
Manuel Palæologus 530. 545. 546.
Manuel Phile 322.
Stylianus Mapa 568.
Marcellus Archimandrita 537.
Marcion ſive Marcius 555.
Manuel Margunius 702.
Maximus Margunius 704.
Marcus Monachus & Abbas S. Sabæ, CPol. 528.
Jacobus Marmorota 684.
Matthæus Camariota. 517. ejus in Syneſii Epiſtolas. 694. lamentatio ſuper capta CPoli. 746.
Matthæus Epheſius 323.
* Matthæus iatrus 479. Nota in MS. Vindobonenſi, triginta verſibus auctiore, non legi Μοναχῦ ἰατρῦ ſed Μοναχῦ ὀικτρῦ καὶ θύτυ. h. e. miſeri Hieromonachi. Vide Lambecium VIII. p. 469.
Maximus Margunius. p. 704.
Maximus Planudes 513. 532. 323. 575.
Maximus Protoſyncellus 698.
Meletius Cretenſis Protoſyncellus

lus 704. & inde Patriarcha Alex. 698. seq.
*Menander Protector 236. seq.
Constantinus Acropolita, novus Metaphrastes 449. 562.
Julius Metaphrastes 514.
*Symeon Metaphrastes. Vide Symeon.
Methodius (al. Metrodorus) de vita Dionysii Areopag. 522.
Methodius Episcopus. 365. 366. 533.
Methodius Melenici Episc. 700.
Methodius (al. Timotheus) presbyter Hierosol. 531.
Joannes Meursius. 241. 487. seq. 766.
Metrophanes Patriarcha CPol. 698. 699.
Metrophanes Smyrnensis Metropol. 568.
Michael Acominatus Choniates. 402.
Michael Antiochenus Patriarcha. 693. 699.
Michael Archimandrita 550.
Michael Eparchus 696.
Michael Glycas. 156. vide Glycas.
Michael Monachus. 514. 554. 561. 568.
Michael è Nauplio 697.
Michael Psellus. 511. 513. 517. 528. 531.
Michael Sophianus 695.
Michael Sbiri 697.
Michael Synadorum Episcopus. 514.
Michael Syngellus sive Syncellus 254. 513. 522.
Milichius Chronographus 137.
Bernardus de Montfaucon. 300.
Andreas Moresini 767.
Philippus Muskes 964.
Nectarius ArchiEp. 562.
Ludolphus Neocorus 228.
Neophytus Lariſſæ Metrop. 698.
Alius Hieromonachus & protosyncellus CPol. 699.
Nestorianus 137.
Nicanor Athenarum Episcopus. 700.
Nicæna Synodus II. 254.
Nicephorus Basilacas 400.
*Nicephorus Blemidas 341. 553. 536. 322. 323.
*Nicephorus Bryennius 343. seq. 702.
*Nicephorus Callistus Xanthopulus 130. sq. 129. 485. 546.
Nicephorus Chartophylax 298.
Nicephorus Chumnus 322. 323. 344. seq.
Nicephorus Diaconus Phryx. 388. 389.
*Nicephorus Gregoras 300. seq. 322. 346. 519. 562. 546. bis. 544. 543.
*Nicephorus Patriarcha CPol. 153. seq. 295. seq. 512. 688. 324. Conspectus ejus operum edendorum à V. C. Anselmo Bandurio. 640. seq.
*Nicephorus Philosophus 300.

Nicephorus Phryx & Diaconus. 686
Alii Nicephori 299. seq. 344.
*Nicetas Acominatus Choniates 400. seq. 418. seq. 323. Ejus narratio de statuis CPolitanis. 321. 547. exhibetur integra Græce cum nova versione 405. seq. Index scriptorum in Nicetæ historia laudatorum 435. sq. Historia Græcobarbare scripta. 693. liber contra Moamedem. 690.
*Nicetas David Paphlago Episc. 431. 388. 389. 512. bis. 513. 529. bis. 534. 563. 560. 554. bis. 548. bis. 543. 542. 539. 536.
Nicetas Rhetor (idem cum Davide) 485. 513. 516. 518. 552. bis. 550.
Nicetas Philosophus 520.
Nicetas Serrarum Episc. 703.
Nicetas Smyrnæ Metropolita, ad qvem Simeonis Metaphrastæ Epistola apud Allatium p. 254. de Simeonibus.
Alii Nicetæ 429. seq.
Nicetæ Xylinitæ duo, de qvibus Bandurius in Imperio Orientali p. 715.
Nicolaus Cabasilas 522. 530, 531. 561. 544. 543. 322.
Nicolaus Damascenus 492.
Nicolaus junior Chronographus. 137. seq.
*Nicolaus Chalcocondyles 475. seq.
Nicolaus sacellarius Chii 699.
Nicolaus Nauplienſis 698.
Nicolaus Pepagomenus 539. 323.
Nicolaus Patriarcha de excidio Thessalonic. A. C. 904. p. 486.
Nicostratus Trapezuntius 127.
Nilus 562. alius 472.
Nilus Monachus 549.
Nilus Rhodi Metropolita 548.
*Nonnosus 239. seq. Huic Nonnoso Lambecius V. p. 131. tribuit Gregentii disputationem cum Herbano Judæo, & VIII. p. 387. Martyrium Arethæ & sociorum.
Oecumenius 255.
Olympius 622.
*Olympiodorus 237. seq.
Alii Olympiodori 238 seq.
Onesimus Pauli Apost. discipulus. 564.
Oracula 324. 363 seq.
Petrus Outremannus 767.
Pachomius Ganni & Choræ Metropolita 700.
*Georgius Pachymeres 458. seq. 695. 574. 323.
Pæanius 685.
Manuel Palæologus 530.
Gregorius Palamas 254. 530. 545. 322. 323. 324.
Palamiticæ Synodi 322. 336.
Palladius Helenopolitanus 518.
Pamphilus Martyr 254. 255.
Panodorus Ægyptius Monachus. 135.

Pan-

Pantaleo Diaconus & Chartophylax CPol. CPol. 514. ter.
Pantaleo presbyter CPol. (idem forte) 534.
Paphnutius Anachoreta 551.
Parthenius Patriarcha CPol. 479.
Parthenius Sophiæ Metropolita 697.
Pasicrates 526.
Patriscus, corruptum nomen pro Prisco 235.
*Paulus Silentiarius 278. seq.
Perdiccæ varii 705.
Dionysius Petavius 296.
*Petrus Magister 234.
Petrus Episcopus Argivorum. 520.
Manuel Phile 322.
Philippus Cyprius 576.
*Philippus Sidetes 112. seq.
*Philippi Solitarii Dioptra 566. 695.
Philo scriptor Hist. Eccles. 114. adde Lambecium III. p. 196. IV. 169. VIII. p. 424.
*Philostorgius 114. seq.
Alii Philostorgii 114.
Philotheus Patriarcha CPol. 513. 517. 521. 533. 534. 557. 322. 323. 324.
Joannes Phocas 705.
Photius Patriarcha CPol. 255. 485. 575.
Photius Scevophylax 541.
*Georgius Phranzes 615. sq. 228.
Georgius Pisides 159. 228. 575.
Georgius Gemistus Pletho 684.
Maximus Planudes. vide Max.
Polybius Historicus 492.
Polybius Episcopus Rhinocurorum. 524.
Polycarpus Asceta 560.
Jacobus Pontanus 566. 616. 472.
Antonius Possevinus 684.
Petrus Possinus 343. 398. 459.
*Praxagoras Athenienses 686.
*Priscus Panites 235.
Alius hoc nomine 236.
Prochorus S. Joannis discipulus 536.
Proclus Philos. 486.
Proclus Patriarcha CPol. 512. 531. bis. 532. qvinqvies. 559. bis. 552. 551. 542. 543.
*Procopius Cæsareensis 248. seq. 689. Index scriptorum ab eo laudatorum 265. seq.
Procopius Diaconus & Chartophylax 258. 514. 542. 536.
Alii Procopii 258. seq.
Michaëlis Pselli Historia 388. 389. MSta adhuc exstat 352. Epistolæ. ibid. Jambi 375. alia 558.
Philippus Ptolemæus 702.
Πύρων sive Pyrrho Chronographus 138.
Alexius Rharthurus 695.
Paulus Rhamnusius 767.
Joannes Rhuzanus sive Rhyzanus. 360.
Richardus Florentinus 691.
Rufini Historia Eccles. 118. seq.
Sabbatianus presbyter 700.
Sabinus Macedonianus 119.

Salomonis κλαβίκλα 704.
Joannes Scylitzes, Curopalata. Vide Joannes.
Segvierianæ Bibliothecæ MSS. Græca brevi edenda 253. seq.
Selimi Sultani litteræ ad Venetos. 700.
Sergius Confessor. 686.
Severianus Gabalensis Episc. 549.
Severus ArchiEp. 253.
Siculus Magister, Hist. Byz. scriptor 388. 389. Joannes Siculus 157. seq.
*Paulus Silentiarius 278. seq.
Simeon Hieromonachus ex Andro 697.
*Theophylactus Simocatta, vide Theoph.
Sisinnius ArchiEp. CPol. 514.
Smaragda Canabutzena 700.
*Socrates Hist. Eccles. scriptor. 117.
Mich. Sophianus 695.
Sophronius Monachus 521.
Sophronius Hieromonachus 699.
Sophronius Patriarcha Hierosol. 534. bis. 554. 547. 546. 536. 147. alius junior 699.
Sophronius ArchiEp. primæ Justinianæ & Achridarum 700.
*Sozomenus 121. seq.
Stamatius sive Eumathius 697. 700
Sebast. Gotfridus Starckius 461.
Stephanus Byz. de Urbibus 255.
Stephanus Byz. alius 560.
Stephanus Monachus Sabaita, 556.
Stylianus 254. Mapa 568.
Svidas 247.
Jo. Suzus 684.
**Frid. Sylburgii Saracenica* 689.
Symeon Cabasilas 693. 701.
Symeon Diaconus 702.
Symeon humilis 558. Abbas S. Mamantis ad Xerocerum νέ Θεολόγ. ibid. in notis.
*Symeon Metaphrastes 509. seq. 560. 564. seq.
*Symeonis Magistri Annales. 352. pars prior inedita 158.
Symeon Sethus 460. ejus Chronicon 158.
Symeonis Thessalonicensis Chronicon MS. laudat Cangius glossario Græco in τρίλιθ & alibi.
Tarasius Patriarcha 543.
Medicus Taronita 322.
Teucrus Cyzicenus 686.
Thalassius 686.
Theodoritus Episcopus 558. 537. 147. ejus Hist. Eccles. 124. sq.
Theodorus Abucara 691.
Theodorus Alaniæ Episcopus. 532.
Theodorus Balsamo 322.
Theodorus Cerameus 703.
Theodorus Cutula 322.
Theodorus Cyzici Metropolita. 517.
Theodorus Daphnopata 388. 389. 552. 537. bis.
Theodorus Episcopus 518.
Theodorus Galata 680.
Theodorus Gaza 706.
Theodorus Graptus 683. 324.

Theodorus junior, Confeſſor. 543.
Theodorus Laſcaris Ducas 321. 564.
* Theodorus Lector 128. ſeq.
Theodorus Magiſter 552.
Theodorus Metochita, magnus Logotheta 114. 528. 547. 323.
Theodorus Paphi Epiſcopus 559.
Theodorus Petrarum Epiſc. 562.
Theodorus presbyter CPol. 546.
Theodorus Quæſtor 527.
Theodorus Scutariota 552.
Theodorus Scythopolitanus 254.
Theodorus Sebaſtenus 388. 389. 686.
Theodorus Sidæ Epiſc. 686. 388. 389.
Theodorus Studita 254. 533. 555. 538.
Theodorus Trimithuntis Epiſc. 518.
Theodoſius Diaconus 228.
Theodoſius Melitenus Hiſtoricus 703. 158.
Theodotus Ancyranus 550.
Theodulus Abbas 536.
Theodulus Rhetor 322. Magiſter 322.
Theognoſtus Monachus, Exarchus CPol. 568.
Theonas 695. 698.
* Theophanes Byzantius 239.
Theophanes Graptus 689.
* Theophanes Iſaurus, Confeſſor, ſcriptor Chronici 151. ſeq. 388. 389. 690. Index ſcriptorum ab eo laudatorum 171. ſeq.
Scriptores poſt Theophanem p. 348. ſeq. Index ſcriptorum ab illis laudatorum 354. ſeq.
Theophanes Cerameus, Tauromeniæ Epiſc. 535.
Theophanes Hieromonachus 700.
Theophilus ArchiEp. Alex. 519.
Theophilus Chronographus 137.
Theophilus presbyter 364.
* Theophylactus Bulgariæ Archi Epiſc. 285. ſeq. 533.
* Theophylactus Simocatta 280. ſq. Index ſcriptorum ab eo memoratorum 290. ſeq.
Alii Theophylacti 284. ſeq.
Theoſteriſtus Monachus 550.
Thomas Apoſtolus 563.
Thomas Palæologus Deſpota. 700.
Thomas Magiſter 323.
Thomais 526.
Jo. Thraceſius, Protoveſtiarius. 388. vide Jo Scylitzes.
Timotheus Epiſcopus Alex. 549.
Timotheus Chronographus 137.
Timotheus Presbyter Antioch. 531. 533.
Timotheus presbyter Hieroſol. 531.
Titus Boſtrenſis Epiſc. 552.
Trajanus Patricius 686.
Troilus Sophiſta, 686.
Henr. Valeſius 230. 491.
Conſtantinus Varinus 684.

Varus

Varus notarius 561. (al. Abgarus.)
Antonius Verderius 684.
Godfridus de Villeharduin, 764.
Bonav. Vulcanius 257. 262. 487.
Hieron. Wolfius 318. 319.
Joannes Xiphilinus 529.
Zacharias Rhetor 114. 126.
Zacharias Maraphras 695.
Zaridas 322.
Georgius Zegabenus 364.
Demetrius Zenus 701.
Joannes Zonaras 156. seq. 531. 533. 559. 557. index scriptorum in ejus Annalibus allegatorum 159. seq.
* Zosimus Historicus 605. seq.
Zosimus Citri Episc. 700.
Alii Zosimi 612.
Eumatius sive Stamatius Zygomala 700.
Johannes Zygomala 696. 698. 699. 701.
Theodosius Zygomala 693. 697. 698. 700. 701.

CAPUT VI.

De HELIODORO *& aliis Scriptoribus Græcis Eroticis, editis, ineditis, deperditis.*

Heliodorus Æthiopicon scriptor. 1. *ejus editiones.* 2. *Imitatores & Epitomæ.* 3. *Carmen ineditum de arte Chemica.* 4 *alii Heliodori.* 5. *liber de vero amore perperam tributus Athenagoræ.* 6. *Achillis Tatii de amoribus Clitophontis & Leucippes.* 7. *Longi Pastoralia.* 8. *Eustathius sive Eumathius de Ismenii & Ismenes amoribus.* 9. *Theodori Prodromi de amoribus Rhodantis & Dosiclis.* 10. *Alia Theodori Prodromi scripta.* 11. *Alia scripta Erotica edita.* 12. *inedita.* 13. *deperdita.* 14.

1.

HELIODORUS * Theodosii F. Phœnix Emesenus, Imperatorum Theodosii M. Arcadii atq; Honorii temporibus cla-

* Auctor in extremo libri X. Æthiopicon: τοῖόν δε πέρας ἔχει τὸ σύνταγμα, τῶν περὶ Θεαγένην καὶ Χαρίκλειαν Αἰθιοπικῶν, ὃ συνέταξεν ἀνὴρ Φοίνιξ Ἐμεσηνὸς τῶν ἀΦ' Ἡλίε γένος, Θεοδοσίε παῖς Ἡλιόδωρος. Photius cod. LXXIII. hanc ipsum clausulam referens non habet verba τῶν ἀΦ' Ἡλίε γένος, & pro Ἐμεσηνός legit Ἀμανδηνός. Meminit iterum Heliodori Cod. LXXXVII. XCIV. & CLXVI.

clarus, homo Christianus composuit admodum juvenis ** ΑΙΘΙΟΠΙΚΑ, † fabulam disertam, elegantem & amœnam, scriptam prosa, complexam & amores castos & varias jactationes *Theagenis & Charicleæ*, libris X. Postea, teste Socrate, factus Episcopus Tricensis in Thessalia, auctor fuit moris, ut Clericus qvi post susceptum sacrum munus cum uxore ante Clericatum legitimo matrimonio juncta cohabitaret, deponeretur. Qvod vero Nicephorus XII. 34. Hist. Eccles. addit Synodum provincialem †† statuisse, ut qvoniam lectione ejus librorum juvenes multi in periculum pudoris conjicerentur, ipsos vel igni abolendos daret vel Episcopatu cederet; atq; Heliodorum Episcopatu excidere, qvam scripta sua abolere maluisse: Hoc merito fabulosum videtur viris doctissimis, Valesio p. 72. ad Socratem, Petavio apud Vavassorem & Vavassori ipsi pag. 149. de ludicra dictione, Sorello in observationibus ad librum XIII. Pastoris sui insanientis (berger extravagant) p. 685. Huetio p. 36. libri de origine fabularum Romanensium, & Petro Bælio in Dictionario Historico Critico Tom. 2 p. 1499. Meminit Helidori hujus Αἰθιοπικῶν scriptoris, Photium præter & Socratem ac Nicephorum, Elias Cretensis ad Orat. 17. Nazianzeni &c. Michaëlis Pselli judicium ineditum de Historiis Cha-

** Socrates V. 22. p. 287. Ἀλλὰ ὃ μὴν ἐν Θεσσαλίᾳ ἔθος ἀρχιερεὺς Ἡλιόδωρος Τρίκκης τῆς ἐκεῖ γενόμενος Ἐπίσκοπος, ὃ λέγεται πονήματα ἐρωτικὰ βιβλία ἃ νέος ὢν συνέταξε καὶ Αἰθιοπικὰ προσηγόρευσε. Totum hoc de Heliodoro omittit Historia Tripartita, Socratis locum latine efferens IX. 38. Photius autem cum Helidori Æthiopica recensuisset Codice LXXIII. Τοῦτον δὲ, inqvit, τὴν Ἐπισκόπου τυχεῖν ἀξιώματος ὕστερον φασίν. Dubium qvidem hoc videtur Valesio, *neque enim satis constat*, inqvit, *utrum libri illi de amoribus Theagenis & Charicleæ ab Heliodoro Episcopo scripti sint, an ab alio quopiam.* Sorellus plane falsum esse hoc non dubitat. At saltim certum est Socratis & Photii temporibus hoc ita traditum fuisse. Et alia exempla Ecclesiasticorum, qvi Erotica scripserunt, collegit Ægidius Menagius in Anti Bailleto.

† Alio sensu Αἰθιοπικὰ scripserat Bion Solensis, de qvo Laert. IV. 58. & Philo, cujus rerum in Æthiopia & per Æthiopes gestarum historiam laudat Antigonus Carystius hist. mirab. c. 160. Marcellus, è cujus Αἰθιοπικοῖς affert qvædam Proclus I. in Platonis Timæum p. 55. Sed Heliodorus Αἰθιοπικὰ scripsit ut Jamblichus Βαβυλωνιακὰ, Aristides Μιλησιακὰ, i. e. fabulam sive drama prosarium de amoribus Charicleæ Æthiopum Regis filiæ & Theagenis Thessali. Pro numero librorum decem in qvibusdam est capitum XXIX.

†† Severitatem Synodi majorem qvam opus erat fuisse notat Vossius IV. de Hist. Gr. pag. 487. Certe multum abest ut alii scriptores erotici pudorem Heliodori imitati semper fuerint.

ricleæ & Leucippes laudat & ex eo nonnihil profert Leo Allatius c. 4. de patria Homeri p. 79. Æthiopica Heliodori anteqvam ederentur legit & locum è libro ipsius decimo sub *scriptoris non dilutæ auctoritatis* elogio latine attulit Politianus cap. 3. Miscellaneor.

II. Lucem vidit Heliodorus primum *Græcè* Basileæ 1534. 4. ex officina Hervagiana, cum præfatione *Vincentii Obsopœi*, qvi ex Bibliotheca Matthiæ Corvini Hungariæ Regis à milite * qvodam direptum redemit. Hæc editio cum MSS. codicibus ab Andrea Schotto ni fallor vel G. Cantero, diligentissime collata fuit in Bibliotheca Marqvardi Gudii.

Latine ex versione non ineleganti & cum argumentis *Stanislai Warschewiczki* nobilis Poloni. Basil. 1551. fol. apud Oporinum. Versionem subinde præter Bourdelotium in notis castigat Caspar Barthius III. 2. V. 20. Adversar. qvi judicat Heliodoro opus esse nova interpretatione, qvam etiam promisit sed non dedit Joanus Bourdelotius. Porro fallitur Clariss. Bælius, qvi in lexico affirmat Heliodori editionem in folio esse Græcolatinam. Separatim versio latine Heliodori recusa est Antwerp. 1556. 12. Lugduni Bat. 1637. 12. & Ursellis 1651. 12. Inter libros ab Oporino excusos memoratur Heliodorus Græce innumeris locis emendatus à Gvil. Cantero, & latine à Warschewickio versus in 8. Sed illam editionem nunqvam vidi.

Græce & Latine cum eadem Warschewiczii versione & *Hieronymi Commelini* castigationibus, qvi Heliodorum contulit cum qvatuor MSS. Palatino, Vaticano, Gvil. Xylandri & Basileensi. Heidelb. 1596. 8. & Lugd. 1611. 8.

Cum ejusdem Warschewiczii versione & notis eruditis *Jani Bourdelotii* Paris. 1619. 8.

Cum

* Opsopœus in præfat. *Defenit ad me servatus ex ista clade Ungarica, qua sereniss. quondam Regis Matthiæ Corvini Bibliotheca omnium instructissima superioribus annis* (A. 1526.) *à barbaris Asiatica vastata est. Hunc cum aliis nonnullis miles quidam plane gregarius* (*Gregorius perperam excusum est in Mich. Neandri præfat. ad Gnomologiam Stobæi p. 27.*) *& ab omnibus tam Græcorum quam latinorum disciplinis abhorrentissimus jam apud nos tinctorem agens, tunc vero illustrissimum Principem Casimirum Marchionem Brandenburgensem laudabilis memoria comitatus in Ungariam fortuna non sine mente reor, nec sine numine divûm sustulit, quia auro exornatus nonnihil adhuc exsplendescebat, ne scilicet tam bonus auctor & visus & lectus paucissimis, interiret.*

Cum versione eadem & annotationibus Davidis *Parei*. Francof. 1631. 8. Gilberti qvidem Gaulmini notæ in Heliodorum qvarum spem facit pag. 480. & 530. ad Theodorum Prodromum, nunqvam editæ sunt.

Gallicè Heliodorus translatus est auctore *Jacobo Amioto* Paris. 1549. & 1559. fol. & 1575. 12. 1583. 12. qvæ versio ipsi Abbatiam ** conciliasse dicitur, licet auctor, qvem transtulit, hoc ipso opere Episcopatu feratur excidisse.

Alia Gallica versio paulo nitidior nescio qvo auctore cum pluribus nec inelegantibus imaginibus in æs incisis prodiit Parisiis apud Samuelem Thiboust. 1623. 8. Metaphrasin *Melini San Gelasii* (de Saint Gelais) Episcopi Engolismensis qvi carmine Gallico *** partem Heliodori transtulisse traditur, haud vidi.

Hispanice è latino, per *Ferdinandum de Mena* Toletanum, recensente Cæsare Oudino, Paris. 1616. 12. *La Historia de los dos leales amantes Theagenes y Chariclea, transladada de latin en Romance por Fernando de Mena, vezino de Toledo: vista y corregida por Cesar Oudin.* Aliam versionem ineditam *Francisci Vergara* memorat Nic. Antonius in Bibl. Hispana.

Anglico carmine Hexametro Heliodorum reddere conatus est *Abraham Fraunce*, cujus initium videbis ubi lubebit in Actis Eruditorum Anni 1687. p. 580.

Germanice prodiit per *Johannem Zschorn* Westhofii in Alsatia ludimagistrum, Francof. 1580. 8. quæ altera & denuo recensita est editio.

Belgice Amstelod. 1659. 1669. 12.

Polonice, Vilnæ 1606. 8.

** Baillet jugemens de Savans T. 1. p. 557. *Quelques uns disent qu' Amiot eut l' Abbaye de Bellosane après la mort de Vatable pour une traduction assez mauvaise qu'il fit du Roman d' Heliodore & qu'il ne racommoda qu' après son voyage au Concile de Trente.* Mr. Teissier elog. T. 2. p. 152. *Robillard dans son Histoire de Melun dit qu' Amiot exercea à Bourges la charge de Professeur en la langue Grecque & en la latine pendant dis ans avec beaucoup de reputation: que ce fut durant ce temps là qu'il fit sa traduction de l' Histoire Ethiopique de Theagene & Chariclee, dont il ne connoissoit pas l' Auteur, & qu'étant allé à Rome il apprit de Romulus Amasée, Bibliothecaire du Pape, qu' Heliodore Eveque de Trica dans la Thrace étoit l' Auteur de cette Histoire* &c.

*** Sorel remarqv. sur le XIII. livre du Berger extravagant p. 685. Mr. Bayle Dictionnaire p. 1499.

III. Veram esse historiam qvam Heliodorus descripsit, licet subinde instar Herodoti paradoxis refertam, sensit Opsopœus & Philippus Melanchthon & auctor præfationis ad Germanicam versionem. Sed hoc non magis assensum nostrum meretur, qvam qvod affirmantem G. Calixtum inducit C. W. Eybenius ad Eponymologicum Criticum Magiri pag. 426. licet nihil tale habet Calixtus vir doctus libro de conjugio Clericorum p. 419. Heliodorum libros suos conscripsisse lingva Æthiopica. Vel qvod Menagius Tom. 2. Anti Bailleti p. 334. Heliodorum primo loco recensens inter eos qvi officio sacro functi amatoria vulgare non dubitarunt, scribit Æthiopica eum sua composuisse cum jam esset Episcopus. Vel qvod Sorellus à Clariss. Bælio * confutatus negavit auctorem Æthiopicorum fuisse Christianum. Cæterum in locorum descriptione fide haud indignus esse videtur scriptor certe venustissimus, licet non satis Atticum observet Clarissimus Grævius notis ad Luciani Soloecistam pag. 746. Ita qvoqve de Heliodoro Salmasius præfat. ad Erotica Achillis Tatii: *Veteres scholiastæ aliquando scriptum hoc Achillis Tatii citant nomine* Δευκίππης, *ut Heliodori Æthiopica sub titulo* χαριτλείας. *Hi duo sunt optimi ac præstantissimi* Ἐρωτικῶν *auctores qui hodie exstent & terantur manibus hominum otiosorum & elegantis inertiæ studiosorum. Reliqui omnes, Eustathii & Prodromi, nugæ sunt præ istis, vix digni qui legantur. Heliodorus Achille disertior, & in operosiore dicendi genere eloqventiam quam promittit ac præstat, etiam venditans. Certe abundantior est, & tractatu limpido & amœno diffusæ orationis, lectorem allicit & tenet. Iste* (Achilles) *simplicioris & magis inaffectatæ elegantiæ sectator, ut plane in eo agnoscas peculiares Alexandrinis vernulis argutias, & delicias nativi sermonis miro sale ac svavitate conditi. Succinctior ubique est, & vibrantes sententias ex abrupto intorqvens. Argumenti varietas & accidentium mutatio in Heliodoro mirabilior* (qvandoqve etiam citra necessitatem & nodum vindice dignum interveniente Deo ex machina) *qvamvis nec Achilles hac in parte sibi defuerit. Sed* Ἐπισόδεια *intermiscuit paulo lasciviora, cum semper sit castus Heliodorus.* Bourdelotius p. 18. ad Heliodor. *Achillem Tatium esse Heliodori simiam, si Gaulmino meo morem geram ad Achillem Tatium declarabo.* Prætereo qvæ de Heliodoro erudite ut solet & eleganter illustris Huetius libro de origine fabularum Romanensium p. 36. sq. post alia deniqve observans à seqventium temporum fabulatoribus Heliodorum tanqvam exemplum propo-

* Mr. Bayle in *Heliodore*, nota (E)

propoſitum ſibi ad imitandum, perinde ut à Poëtis fere Homerum. Qvod de recentioribus etiam non paucis fabularum Romanenſium ſcriptoribus verum eſſe conſtat, ut in Gaſperis Gilli Hiſpani Diana latine à ſe ſub Erotodidaſcali nomine edita obſervavit Caſp. Barthius, in Gvarini Myrtilo & Urfæi Sylvandro Huetius. Confer Claudii Qvilleti Callipædiam libro III. p. 43. edit. Pariſ. 1556. 8. Elegans epitome nec minus perſpicua qvam brevis librorum Heliodori concinnata eſt à *Gvil. Cantero* lib. 1. novar. lect. c. 19. Idem loca nonnulla ejusdem ſcriptoris caſtigat in libro de ratione emendandi Græcos auctores ** & novar. lect. lib. 3. cap. 9. probans judicium viri docti, qvi Epicis poëtis diligenter legendum Heliodorum, & licet proſa decurrat, pro optimo exemplari illis proponendum ſvaſit. Epitomen Æthiopicorum Heliodori edidit etiam cum qvibusdam obſervationibus & narratione de parentibus ſuis *Martinus Cruſius* Francof. 1584. 8. Sed & *Johannes Scholvinus* Lubecenſis Æthiopiſſam Tragico-comœdiam vulgavit verſibus latinis, cujus argumentum fatetur ſe ex Heliodori Æthiopicis petiiſſe. Francof. 1608. 8.

IV. Tribuitur præterea huic Heliodoro, incerta fide, Poëma Chemicum verſibus Jambicis. Chronicon MS. in Bibl. Regis Chriſtianiſſimi: Ἡλιόδωρος χράψας τὰ λεγόμενα Αἰθιοπικὰ Ἐπίσκοπος ἦν ἐν Τρίκκης ἐπὶ Θεοδοσίου. Γράφει δὲ εἰς ἔπη ἰάμβων τὴν ἐν χρυσῷ ποίησιν πρὸς τὸν αὐτὸν Θεοδόσιον. Vide Cangii gloſſarium Græcum in vocabulo ποίησις, Conringium de Hermetica Medicina p. 25. Bartholinum de Medicis Poëtis p. 103. ſeq. Exſtat adhuc illud poëma ſub Heliodori nomine in variis Bibliothecis manu exaratum, qvod interpretabor infra, ubi Chemicos ſcriptores recenſebo libro VI. Nunc Græcum repræſentabo, qvale ex apographo Codicis Pariſienſis, ſed valde inemendato potui exſculpere, ut ſi non omnia reſtituerim ac correxerim, lector æqvus mihi facile hoc ſit condonaturus.

** Gvil. Canterus præf. ad librum ſuum de ratione emendandi Græcos autores: *Secundo loco Heliodori hiſtoriam adducemus ex duobus antiqvis Codd. mirum in modum à nobis emendatam. Etenim primum cum Vaticano Codice collatum hoc opus à quodam fuit, deinde ex alio in Italia ſcripto libro G. Falkenburgius idem emendavit. Ex utriusqve porro libri notis in unum collectis Heliodorum correximus, noſtris etiam conjecturis interjectis.*

Ἡλιοδώρου Φιλοσόφου * πρὸς Θεοδόσιον τὸν μέγαν Βασιλέα, περὶ τῆς τῶν Φιλοσόφων Μυστικῆς τέχνης, δι' Ἰάμβων.

Σκῆπτρα γαίης μέδοντες, ὡς πανέμφρονες
Μυστιπόλοι ἕποντες ἄκρῳ δακτύλῳ,
Καὶ πανσόφων ἐπῶντε τὴν γνῶσιν πᾶσαν
Ποθοῦντες ἅψασθαι μὲν, ὡς μυούμενοι
Ἐγκυκλίου παιδείας ἐννοίας σοφὰς
Αἰνιγμάτων δὲ καὶ παροιμιῶν λόγους
Μαθεῖν σκοπὸν θέλοντες καὶ ἄκρως ἰδεῖν
Σοφιστικῶν τε κεκαλυμμένων φράσιν
Καὶ γνῶσιν ὧν ἔφησαν οἷα δὴ ἐπῶν,
Πάσης τιμῆς κρίνουσιν ἀξίους πέλειν
Τοὺς ἐμπόνως φήσαντας αὐτῶν τοὺς πόνους,
Καὶ δωρεῶν πλείστων τε παντίμων χάριν
Νέμουσι, καὶ τιμῶσιν εὐκλεῶς πάνυ,
Μάλιστα τοὺς ἄγοντας αὐτοῖς γνησίως
Ἐννοίας οἷον πρακτικῆς σοφιστικῆς
Ἐννοίας ἀρχαίων τε ῥητόρων σοφῶν
Ἠσκημένων μύησιν εἰς γνῶσιν πᾶσαν.
Ἐπεὶ σὺ Θειόστεπτε καὶ σῶφρον μέδων
Πόθησας ὥσπερ γνῶσιν εἰδέναι πᾶσαν
Ἐπιστήμην καὶ πρᾶξιν ἔμπειρον δέχου
Ἔντεχνον ὡς ἔχουσαν εἰσαγωγικὴν
Τελείαν ἐκμάθησιν εἰς δόξαν κλέους,
Γυμναστικῆς παιδείας ἔνθεον τέλος
Φέρουσαν, ἄῤῥητόν τε κέρδος καὶ κράτος
Ἐς ὠφέλειαν καὶ λύπης ἀπαλλαγὴν
Τὸν πλοῦτον ἀξίοις τε πέμπουσαν βροτοῖς,
Πενίας ἄχθος ἐκδιώκουσαν βίου
Εὐκλείας ἐμπιπλῶσαν ἀλήκτου, φρένας
Τέρπουσαν, ἡδύνουσαν εὐνούστων φίλων,
Ἐχθρῶν δὲ εἰσάγουσαν ἐκ λύπης φθόνου
Ἄπαυστον ἄλγος καρδίας ἕως τέλους.
Σὺ ὢν ἄναξ πανέμφρον, εὐσεβέστατε

Ἄγαλ-

* Latinam versionem nescio qvo auctore compositam audio exstare MS. in Codice Regis Christianissimi 311. Apographum Græcum nescio à qvo descriptum pervenit ad me beneficio illustris viri Pauli Vindingii, τοῦ μακαρίτου.

Ἄγαλμα παιδείας τε θειοείκελον,
Πρόσεξον εἰς κάθεδραν οἰκειούμενος
Παιδευτὰς ἔμφρονάς τε καὶ ἄνδρας σοφοὺς
Μύησιν ὡς ἔχοντας ὧν ζητεῖς ἐπῶν,
Κλῖνον τὸ οὖς σου θᾶττον ἀκροώμενος,
Ὁμιλίας τε ὥσπερ ἐξηγήσεως
Τούτων τὰς εὐελπείας ἀσμένως δέχου.
Ἄκουε ὧν λέγουσιν μὲν πρὸς ῥήσεων
Αἰνίγμασι προσδέχεσθαι καὶ ῥήμασιν
Οὗτοι γὰρ ὄλβον προσφέρουσί σου βίῳ
Κοσμοῦντες εὐπραγείᾳ τῆς βιώσεως
Κράτος σὸν εὐφραίνοντες εὑρήσει λόγων
Μύσται σοφισταὶ ὄντες ὡς ἐχεφρονες
Μηδὲν φθονοῦντες τοῖς θέλουσι μανθάνειν
Ἐγκειμένην μύησιν αὐτῶν ἐν λόγοις,
Ἀλλ' ἀφθόνως ἁπλοῦντες ἀξίοις ἔπος
Κεκρυμμένης ἐννοίας ὥστε πλουτέειν
Καὶ ποιέειν ἄριστον ἐκ πόνων λόγον
Καρποὺς Θεῷ ἱλασμὸν εἰς ὀφλημάτων.
Πρόσελθε γοῦν Σοφιστὰ τοῖς ἐμοῖς λόγοις
Τοῖς ἐμπόνως ῥηθεῖσιν ἐκ πλείστων πόνων
Καὶ νουνεχῶς ἄκουε ῥημάτων πλοκὰς
Καὶ συνθέσεις ἔννοιαν ὡς μυσταρχικῶς
Ἔχουσαν ἔυληπτον ἀῤῥήτων λόγων
Ἔκφανσιν ἔυγνωστόντε τοῖς φιλεμπόνως
Ζητοῦσι καὶ πονοῦσι νυκτὸς, ἡμέρας,
Μυσταρχικῶς τέχνης τε θείας ἱερᾶς
Τεχνουργίας τὴν πεῖραν ἐκ θείας ῥοπῆς
Ἄριστον ἐκπληροῦσαν ἀρχὴν καὶ τέλος.
Οὕτως πρόσεστί μοι γὰρ ἄρξασθαι λέγειν
Ἀρχὴν λόγου πάρειμι δ' ὁ σκοπῶν ἔπος
Τεύξεται τὴν σύνταξιν ἐξ εἴδους ἑνός
Φέροντος εἰς δήλωσιν ὡς ὐκ ἄλλοθεν
Ἀλλ' ἐκ μιᾶς τε φύτλης τὲ κεσμούμενον
Τῆς ἐνθεούσης ἐκ θαλάσσης εἰς θέαν
Βασταζομένης ὥσπερ ἀτμὸς εἰς νέφος
Ὑγροῦ τε θερμοῦ ἑνώσει καὶ συμπλοκῇ

Ἑνω-

Ἐνωμένοιν ἀμφοῖν μὲν εἰς μίαν κράσιν
Τάυτης φυλαττούσης δὲ τῶν ἄμφω γένη
Τὸ ἄῤῥεν᾽ πρὸς θῆλυ καὶ τερπομένων
Ζεύξεις θελόντων εἶδ᾽ ἀλλοῖον θέας
Γάλακτι ξ πυῤῥοῦτε γεννᾶται γόνη
Συλλαμβάνουσα μὲν βρέφη σωυσίας
Ἐξ ἄῤῥενη θήλεια τίκτουσα κλέη
Τέρας βροτοῖσι πλῆρες ὄλβου καὶ κράτους
Ἀεὶ ξένον, πάμπλυτον, ἠγαπημένον
Ποθούμενον, φιλητὸν ὡς ζητούμενον
Καὶ μηδόλως τῇ πείρᾳ πρὶν ἀναξίοις
Ἐκφαῖνον αὐξ ὄψιν, ἀλλ᾽ ἔτως μὲν εἰ
Κρυπτὸν πρόσωπον γαστρὸς ἐντὸς μητέρη
Τῇ λευκότητι, τῆς ὃ φαιδρᾶς ὑσίης
Θησαυρὸς ὡς ποικίλη ἐκφέυγει χεροῖν
Ἀφὴν, ὁρᾶν δὲ κάλλη ἑδεὶς ἰσχύει
Ἐκ κοιλίας τῆς μητρὸς ἀλλ᾽ αὐτὸς βοᾷ
Πάρειμι τοῖς ζητοῦσιν ἐν μέσῳ πέλων.
Ὁρῶντες ἀγνοοῦσιν ὅπερ τοῖς κόποις
Ζητοῦσι καὶ μοχθοῦσιν ὡς πλανώμενοι,
Ἐκεῖσε ὧδε ἀχολοῦνται εἰς κενόν.
Ἐγὼ ὃ ὡς ὑπουργὸς ἀτιμώμενη
Δοῦλος τε πάντων ἑδαμοῦ ἀφίσαμαι
Κτηνῶν γάρ εἰμι δοῦλη, εὑρήσεις δέ με
Ὅπου δ᾽ ἂν οἰκήσωσιν ἄνθρωποι ὅλοι,
Μὴ ἓν πορευθεὶς μακρὰν ἐκτέμνων ὁδόν
Οὐ γὰ πέλω εἰς πόντον, εἰ ἐκεῖσε μὲν,
Ἐκ τῆς θαλάττης εἰς νέφη εὑρίσκομαι,
Βαίνω γὰ, ὥσπερ ἀτμὸς, ἐκ πόντου μέσου,
Νέφη ἔχων χιτῶνα καὶ καλύπτομαι
Σκότη ὁμίχλης καὶ μέλανσίς με σκέπει,
Ἀνέρχομαι ὃ καπνός ὡς λεπτὸς πάνυ
Ἀὴρ ἔχει με κρύπτων ἐν αὐτῷ ὅλον,
Εὑρίσκομαι δ᾽ ἔκλαμπρη ἔκσιλβη λίαν
Πλύσει ὅταν με ἐκπλυνεῖς θείῳ πυρί
Ἐψῶν παροτῶν καὶ ὕδωρ τὸ πόντιον

Mí-

Μέτρῳ χέων μιν εἰς πρόσωπον αὖ πάλιν
Διχῶς μερίζομαι δὲ εἰς τρεῖς γίνομαι
Κάτω ἄνωτε πατρὶ καὶ τῇ τεξάσῃ
Αὐγὴ με λευκὴ μᾶνα τῶν πλάγχνων μέσον
Πατὴρ φύσας δὲ πυρὸς ἐξελεύσεται
Θνήσκων βίᾳ ἐγὼ δ' αὐτὸν ὡς φονεὺς
Κτείνω ἐὼν ἔξοικον ὄρφανον πάλιν
Ὕλης ἐν ᾗ ὑπῆρχεν ἴχνος μὲν φέρειν
Λαβὼν δ' ἀπ' αὐξῆ θένος εὑρεθήσομαι
Κρείττων, ἔχων τ' σφῶν τε μορφὴν εἰκόνος,
Ξανθὸν φέρων τὸ εἶδος, ἀλλὰ πρὸς βραχὺ
Ὄφθήσομαι μέλας δὲ ποικιλοχρόᾳς
Βρύων χρυσόσπερμόν τε καὶ χρυσοζώμιον
Ὃ καὶ χρύσανθον εἶδος ἐκ μετάλλᾳ χρυσῆς
Ποικιλόμορφον ὤχραν ἀργυρόχρυσον
Χρυσάργυρον ξανθόχρων αὖθις πορφυρᾶν
Ὡς κυτρινόπρασόν τε πυῤῥοφεγγίτης
Χρυσῆ κόραλλός εἰμι ταύτας ἐκφέρων
Τὰς χρόας, ἄνθη πάντα καὶ χλοηφορῶ.
Ὅταν δὲ ἴδῃς ταύτας εἰς τὸ ἐμφανὲς
Μορφῆς ἐμῆς τὰς χρόας ἐκμορφωμένας,
Πρόσελθε γεννηθέντι παιδίῳ νέῳ
Ἐμοὶ μέλανι ὄντι καὶ κεκρυμμένῳ
Σκότει ἀφαίρῳ οἴᾳ καὶ τῇ αἰχλύι
Ἀλλ' ἔνδον ἐκσίλβοντι καὶ κεκασμένῳ
Γάλακτι ἐκθήλαζε μαθὼν μητρόων
Θηλῆς γάλα πρὸς ὀλίγον ποτίζε με
Θρέψον με μικρὰ μικρὰ νήπιος πέλω
Ἕως ἂν ἔλθῃ ἰσχὺς ἐκτρέφουσά με
Ἄγουσα εἰς ἀνδρεῖον εὔρυθμον μελῶν.
Εἰς σχῆμα δ' αὖ τέλειον εὔμορφον πάνυ
Ἐγὼ δ' ἀνδρωθεὶς μὲν λεπτυνθήσομαι
Τραφεὶς λίαν ξιφικῶς ἀκμάσω νέος
Τῇ ποιότητι τεσσάρων τῶν στοιχείων
Καὶ ἐν νέφει ὡς λεπτὸς ἀτμὸς ἴζομαι
Ἀὴρ δ' εἰς κόλπους με θάλπων βασάσει

Ἔνδον δέ μιν ἔχων πῦρ ὑψωθήσομαι
Ἀρθεὶς εἴωσε ὕψος, ὄμβρος ἔσομαι
Ὅπτε γαίας ξηρᾶς θέων μιν νάμα
Φύτλης ἐμῆς γεννηθεὶς ὡς ὑπερφυῶς
Τῶν στοιχείων τὴν ποιὰν εὐκράτως ἔχειν
Κατακλῦσαι ἀρδεία γῆν ἐκβλαστάνειν,
Χλοηφόρους παντοίας ἀνθῶν εἰδέας,
Πυκνούμενος γὰρ ἅλμος ἐκ γῆς εἰς νέφος
Ἐξ ὑγρᾶς ὑσίας τε θᾶττον γίνεται
Ὕδωρ βρέχον τὴν γαῖαν ἐκβλαστάνειν γένη
Τῶν ἀνθέων παντοῖα καὶ καρποφορεῖ,
Ὅτως γὰρ ἡ τῆς ξηρᾶς ἐκλυθήσεται
Φύσις πρὸς ὑγρὰν ἐκρίσασα καὶ νάμα
Ὑπερφυῶς εἰς θεῖον ἐκτραπήσεται
Καὶ τὴν μέλανσιν λευκότητα ποιέει,
Αὕτη γὰρ ἡ λεύκωσις ἔσαι δευτέρα
Ἥνπερ ποθοῦσι τῶν σοφῶν ἀνδρῶν γόνος
Ἰδεῖν ὅταν μέλανσις ἐκ γαίας τραφῇ
Τῆς ὥσπερ ὕσης νεκρᾶς ἐξ ὕλης πάχος
Εἰς φαιδρὸν ὄμμα λευκότητος ὡς χιὼν
Τὸ θεῖον ἐκβλύζουσα νέκταρ ἐκ μέσου
Πηγαῖας ὡς φέρουσα τὸ ζητούμενον
Ἀφροσελήνης ξανθὸν ἐντὸς γαστέρος
Τὸ κάλλος ἐξαστράπτων αὐγὰς ἐκφέρει
Λευκὴν μὲν ὄψιν δεικνὺς ἔκσιλβον πάνυ
Χρυσάνθιον κόραλλον, ἀλλ' ἀσώματον
Εὐειδὲς εὐέκλαμπρον ἀστραπήχροον
Ζώνας χρυσιζούσας τε καὶ χλοηφόρους
Πέμπων σέλας καὶ λάμψιν ἀυθις ἡλίου
Λεύκωσιν ὡς κάλυμμα ἔξωθεν φέρων
Ἔνδον δὲ τοῖς βλέπουσιν ὥσπερ πυρφόρος
Λαμπὴς φλογηφόρος τε φεγγίτης μέλας
Τὰς τῶν λίθων ποικίλας ἐκπέμπων χρόας
Ὡς ἄμπελον χλωρὸν τὸ εἶδος τῶν φύλλων
Ὡραῖον, εὐειδὲς μὲν ἄνθος βλαστάνων
Ἐκ τετραόρων κλάδων δὲ συνηνωμένων
Ὁμοῦ μίαν πρὸς ῥίζαν εὔκαρπον φέρει

Πέπει-

Πέπειρον ἀρδευθέντα βότρυν ὡς μέλι
Τὴν ποιότητα γεύσεως κεκτημένον
Λευκὸν πάνυ πρόσχημα καὶ μορφὴν ἔχει,
Οὗτος δὲ λευκὸς βότρυς εὐθαλὴς πέλων
Λειόμενος ταῖς χερσὶν οἶνον βλασάνει
Πυῤῥὸν μὲν ὥσπερ αἷμα γεύσει ἔυκρατον
Εὔοσμον ἐξ ἧ βάπτεται ἡ πορφύρα
Τῇ κογχύλῃ μιχθεῖσα πόντου ἐκ μέσου
Ἐρυθρὰ ὥσπερ ἀτμὸς εἰς νέφος θέσει
Ἀνέρχεται γὰρ ἐκ θαλάσσης ἐκφάναι
Νυμφοσολύστης παρθένου φαιδρὸν γάλα
Βρέφους νέου τεχθέντος εἰς διατροφὴν
Ἀνδρωθὲν ἔσαι γὰρ τεκούσῃ ὡς υἱός,
Ζευχθεὶς δὲ ταύτῃ αὖθις ὡς νικηφόρος
Ὀφθήσεται τὸ θῆλυ ἐκκαλούμενος
Πρὸς συμπλοκῆς ἕνωσιν εἰς συνουσίαν.
Τούτης ἐνωθείσης δὲ φαιδρῶς ἄῤῥεν
Πρὸς δευτέραν πλοκήντε καὶ μίξιν πάλιν
Ἔσαι ὅλη ἐκσιλβος ἀχλὺν τοῦ σκότους
Ὕλην γεώδη ἐκβάλλουσα εἰς τέλος
Καὶ μίγνυται εἰς ζεῦξιν ἐκ ἀφίσται
Τῇ δευτέρα πλοκῇ τε θᾶττον ἐκπελεῖ
Πρώτης κλειδὸς πλήρωσιν ὡς καὶ τὸ σέφος
Λευκώσεως πληροῦσα ἔργον δευτέρας
Χρήζουσα μηδὲν εἰς τελείωσιν πάλιν.
Τὸ σῶμα λευκαίνειν πᾶν οἷον καὶ θέλει
Τῶν τεσσάρων βάπτουσα σωμάτων φύσιν
Λευκὴν φέρουσα καὶ διώκουσα σκότους
Τὸ ἐμφωλεῦον ὡς κάλυμμα ἀχλύος
Ἔκσιλβον ἔκλαμπρόν τε δείκνυσι πλέον
Φωτὸς σελήνης ταῦτα λευκαίνει ὅλα
Νικῶντα λευκότητι λεύκωσιν πᾶσαν.
Ἐξῆς τε δευτέρα κλεὶς ἄρχεται πάλιν
Ξανθώσεως λεύκωσιν εἰς ξανθὸν φέρειν
Ξανθοῦντε δείκνυσα τῆς μορφῆς ὅλην
Ἐργάζεται γὰρ αὖθις ὥσπερ καὶ πάλαι,
Οὕτως γὰρ ἡ ξάνθωσις εἰς πέρας φέρει

Ἄριστον ἐκπλήρωμα καὶ κεκοσμένον
Πληρεμένων τῶν βαθμῶν ἑρμὸν καὶ τέλος,
Ὥσπερ γὰρ ἡ λεύκωσις, ἅτως γίνεται
Ξανθώσεως τὸ ἔργον ἐκπληρέμενον
Εἰς κέρδος ὄλβιόντε τὸν κόπον φέρει,
Καὶ χαρμονὴν πάμπλυτον ἐξάγει κόπος
Πάροιθεν ὃς ἔπειρας, ὥστε πλυσίως
Τῶν τότε δραγμάτων πλέον μὲν ἐκφέρειν
Φόρυς καὶ δεικνύει τὸν μισθὸν εὐφραδέστατον
Εἰς ἐκβολὴν πενίας αὖθις εὕρεσιν
Πλύτου τε καὶ ζωὴν ἔνθεον βίῳ
Οὕτω γὰρ εὐπραγοῦντες ὀφθῶμεν σοφοί
Χρῄζοντες ὧδε μηδὲν ἔκτινος βροτῶν
Μὴ ἀσχολέμενοι δὲ πάμπαν ἐν βίῳ
Ἀλλὰ Θεῷ λατρείας αἶνον προσφέρειν
Στέργειν ποθεῖντε τρυφᾶν ἠτιμασμένον
Ἄπονον χαρὰν καὶ δόξαν ἔνθεον χάριν
Πτοχοῖς νέμειν δέοντα καὶ πάντας θέλειν
Σώζειν τε καὶ λύτρωσιν ἐξ ὀργῆς νέμειν
Καὶ χεῖρας συμπαθείας ἐκτείνειν πᾶσιν
Καὶ εὐπραγεῖν καὶ μηδὲν ἔκφαυλον λέγειν
Ἢ τεκταίνεσθαι σκάνδαλόν τι εἰς πέλας
Ἀλλ' εὐφρονεῖν εἰς πάντας εὐπροσηγόρως
Εἶναι θέλοντας, κλῆρον ὄλβιον μέγαν
Ζωῆς ἔχειν μιμητὰς ἔργοις ἐνθέοις
Τῶ Δεσπότῃ Χριστοῦ θείῳ ἐν λόγῳ
Πράξει τε φωσφορῦντας εἶναι ὡς σέλας
Μηδὲν λέγειν εἰς πρᾶξιν ἀλλ' εἴτι φρονεῖν
Πένητας εὐποΐα συμπαθεῖν ὅπως
Τὸν πλοῦτον ἐκκενοῦντες εἰς αὐτὸς ῥᾳδίως
Εὕρωμεν ἔργων μισθὸν ἠτιμασμένον
Ἐντεῦθεν ἐκδημοῦντες ὡς ἄνδρες σοφοί.
Οὗτος γὰρ ἐστιν εὐσεβείας ἔνθεος
Ἀγὼν πόθος τε θερμὸς εἰς θεότροπον
Ζῆλον τελέμενος, ἀνδρεία φρενῶν
Καὶ σώματος κάθαρσις ὥσπερ καὶ ψυχῆς.
Οὕτως γὰρ εὐπραγοῦντες ἀξιόκλεοι

Ἐσό-

Ἐσόμεθα πρὸς Χριστὸν ὡς καὶ τῷ στέφει
Στεφηφοροῦντες αὖθις ἐσθλῶν πράξεων
Σκηπτουχίας τῶν κλήρων ἀξιούμεθα
Ἐκλάμψεως εἰς δόξαν αἴγλης καὶ φάους
Τιμῆς σέβας ἔυκλειαν ἐυσεβεστάτοις
Ἄναξι πιστοῖς προσφέροντες ἐντίμως
Τοῖς τὸ κράτος καὶ σκῆπτρα γῆς πιστευμένοις
Ὡς χριστολάτραις οὖσι δόξης ἐμπλέοις,
Ὑμνοῦντες, ἐυλογοῦντες, αἰνοῦντες Θεὸν
Ὑπέρθεον τὸν φωτὸς ὄντα αἴτιον
Ζωῆς χορηγὸν καὶ θέλοντα τοῖς βροτοῖς
Λύτρωσιν εὑρεῖν ὥσπερ ἀμπλακημάτων
Οὕτως τυχεῖν μέλλουσαν ἔυκλειαν πάλιν,
Καὶ προσφέρειν λατρείαν αὐτῷ τῷ μόνῳ
Θεῷ Λόγῳ σὺν Πατρὶ θείῳ Πνεύματι
Εἰς κυκλικοὺς αἰῶνας αἰώνων, ἀμήν.

V. Fuere & alii Heliodori, qvos præsenti loco succincte perseqvar. Nonnulli qvidem *nostro antiquiores*, ut 1) Heliodorus Γαζοφύλαξ Seleuci Regis, jussu ejus, templum Hierosolymitanum spoliaturus, de qvo 2. Maccab. III. Vide Jo. Valentem ad Annum Imperii Seleucidarium 136. Olymp. 150. 4. 2) Heliodorus Atheniensis, qvi Athenæo & Harpocrationi ὁ περιηγητής & 3) Heliodorus alter Atheniensis Tragicus Galeno memoratus. De utriusqve scriptis agit Meursius in Bibl. Attica & Vossius pag. 372. de Hist. Gr. 4) Rhetor Heliodorus, Græcorum longe doctissimus, cujus meminit Horatius lib. 1. Sat. 5. 5) Heliodorus Stoicus, qvi L. Junium Silanum discipulum suum testimonio apud Neronem oppressit Schol. Juvenal. Sat. 1. vers. 33. & 35. 6) Heliodorus Philosophus & Rhetor qvi Adriano Imp. ab Epistolis fuit. Spartian. Adriano c. 15. & 16. Dio lib. 69. p. 789. Nescio an diversus 7) Heliodorus Syrus, Avidii Cassii Pater, Rhetor, & præfectus Ægypti. Xiphilin. pag. 810. 8) Heliodorus Cassii filius sub M. Antonino deportatus Jul. Capitolin. in M. Antonino c. 26. 9) Heliodorus Alexandrinus Ὀλυμπιονίκης Olymp. 248. 10) Heliodorus fatorum interpres sive Mathematicus (h. e. Astrologus) cujus meminit Ammianus XXIX. 1. Nescio an ab hoc vel qvinto diversus sit 11) Heliodorus Stoicus qvi

recenſetur inter Scholiaſtas Arati. 12) Heliodorus Arabius ſophiſta ſub Antonino Caracalla, de qvo Philoſtratus 2. de Sophiſt. pag. 620. Huic Æthiopica tribuenda ſuſpicantur auctor Græci ſcholii qvod Hervagianæ librorum Heliodori editioni ſubjicitur, Sorellus & alii, parum certa conjectura, & Socratis, Photiiqve eſtimoniis adverſante. 13) Lucius Aurelius Heliodorus ejusqve filius 14) Aurelius Valerius Heliodorus, Palmyreni, in Inſcriptione Palmyrena XIII. 15) Heliodorus Pruſaënſis 16) Heliodorus Medicus Chirurgus cujus mentio apud Juvenalem VI. 373. 17) Heliodorus metricus ſive qvi de metris Comicis ſcripſit, laudatus Hephæſtioni, Rufino & Priſciano. Idem forte qvem allegat Euſtathius ad Homerum. 18) Heliodorus Martyr ſub Aureliano, de qvo Martyrologia 21. Nov. 19) Heliodorus presbyter qvi contra Manichæos ſcripſit teſte Gennadio c. 6. de Scriptor. Eccleſ. 20) Heliodorus qvi martyrium obiit Antiochiæ ſub Diocletiano. Martyrolog. 28. Sept. 21) Heliodorus libertus & Procurator Vibiæ Aureliæ Sabinæ, Marci Antonini filiæ, in Veteri inſcript. apud Begerum T. 2. theaur. Brandeb. p. 676.

Alii æqvales noſtri 1) Heliodorus de qvo ſæpius meminit Hieronymus in Epiſt. eum Epiſcopum appellans. Confer Baronium ad Martyrolog. 3. Julii. Hunc eundem cum Æthiopicon ſcriptore viri docti faciunt, ſed qvia eſt res incerta, illum h. l. ſeparatim memorare volui. 2) Heliodorus Monachus ad qvem Nilus in Epiſtolis lib. 1. Epiſt. 41. & lib. 2. Epiſt. 46. 3) Alius ut puto Heliodorus Silentiarius ad qvem idem Nilus IV. 61. Neſcio qvisnam ex hiſce vel diverſus ne ab omnibus ſit Heliodorus ad qvem exſtant Epiſtolæ Syneſii, alius certe cujus in Epiſtolis Libanius meminit.

Alii juniores noſtro Heliodoro 1) Heliodorus Martyr in Africa de qvo Martyrolog. 6. Maji 2) Heliodorus Antiochenus presbyter circa A. C. 440. cujus de virginitate libellum memorat Gennadius c. 29. de Scriptoribus Eccleſ. 3) Heliodorus de qvo Honoratus Masſilienſis in vita Hilarii Arelatenſis p. 111. *In his profectibus conſtitutum ſubditus ardor accendit, ut Heliodori matrem hæreſis Arianæ vinculis colligatum expeteret* (leg. expediret) *illuminaret, attraheret.* 4) Heliodorus qvem filium ſuum vocat Sidonius Apollinaris IV. Epiſt. 10. 5) Heliodorus Alexandrinus Hermeæ F. Ammonii frater. Præterea 6) Heliodorum presbyterum, qvi puer cum diſciplinam ſubterfugi-

fugiturus ad concavam fluvii cujusdam ripam lateret, ab homunculis qvibusdam in terram pygmæorum delatus, & post longam temporis moram matri suæ restitutus est, qvam fabulam ex Silvestri Giraldi itinerario Cambriæ lib. 1. cap. 8. plura transscribens qvam credens refert V. C. Jo. Christoph Becmannus Histor. Orbis terrarum Geographica & civili p. 364. seq. 7) Heliodorum præfectum, Casiodori consangvineum, lib. 1. Var. Epist. 4.

Alii denig; incertæ ætatis, ut Q. Sosius Heliodorus in Vet. Inscript. apud Fabrettum p. 253. Heliodorus, cujus Epitaphium Græcis scriptum literis in Ægypto testatur se reperisse Vansiebius p. 374. relat. de Ægypto. Tum ille, cujus Epitaphium legitur ad Gades Hispaniæ in hanc sententiam:

D. M. S.

Si lubet, legito.

Heliodorus insanus Carthaginiensis ad extremum orbis sarcophago, testamento me hic jussit condier, ut viderem si quispiam me unqvam insanior ad me visendum ad hæc usqve loca penetraverit.

Omitto qvod apud Themistium Orat. 2. p. 30. (Orat. 14. edit. Petavii) ubi Philo & Heliodorus Sophismatum κυριεύοντος & κεραλίνης inventores memorantur, pro Heliodoro Diodorum (Cronum) non absurde legit vir doctissimus Joannes Harduinus.

Supereſt unus adhuc dicendus HELIODORUS Larissæus * sub cujus nomine Optica sive κεφάλαια τῶν ὀπτικῶν paucis foliis constantia edita sunt Græce & Latine Florentiæ apud Juntas 1573. 4. & ibidem Italice *Ignatio Dante* interprete, una cum Opticis Euclidis 4. Ad editionem Florentinam hunc libellum Græ-

* Diu post Tiberium scripsisse ostendit se ubi narrat eum de nocte qvoqve visu valuisse, Τινὰς καὶ νύκτωρ ὁρᾶν ὅτε ἐκεῖνος ὁ Τιβέριος γέγονεν ὁ Ῥωμαίων βασιλεύς. Confer qvæ viri docti ad Sveton. Tiberio cap. 68. Laudat & Ptolemæi Ὀπτικὴν πραγματείαν, ut Platonem qvoqve & Euclidis στοιχεῖα Optica, atqve Heronem Mechanicum ἐν Καταοπτρικοῖς. Multis idem argumentis contendit videre nos non per solam immissionem radiorum ex objectis, sed & per προβαλλόμενον ἀφ' ἡμῶν φῶς sive per lucem ex oculo nostro emissam, qvod multis hodie præterrem absurdum videtur.

Græce & Latine Hamburgi curavit recudi Frid. Lindebrogius Anno 1610. 4. & Tho. Galeus Cantabrigiæ cum Opuſculis Mythologicis Phyſicis & Ethicis A. 1670 8 Prodierunt etiam Heliodori Lariſſæi Optica ſed pleniora & in duos diſtincta libros cum interpretatione & animadverſionibus *Eraſmi Bartholini* Pariſ. apud Cramoiſium 1657. 4. Κεφάλαια illa qvæ Florentiæ edita dixi in qvibusdam Codd. MSS. inſcribuntur: Δαμιάνε Ηλιοδώρε Λαρισαίε περὶ ὀπτικῶν ὑποθέσεων κεφάλαια. Vide Labbeum Bibl. nov. MSS. pag. 119. Damiani Heliodori nomen invenio etiam in codicibus Iſ. Voſſii, Galei, & Gudii: tum in eo qvi exſtat in Johannea noſtra cod. 56. MS. fol. Inter MStos codices Iſ. Voſſii eſt etiam Heliodorus de menſuris ac ponderibus. Et Labbeus Bibl. nov. MSS. pag. 117. memorat Domni ſive Domneni Lariſſæi Philoſophi enchiridion introductorium in Mathematicam, & Enchiridion Arithmeticæ.

VI. De fabula erotica qvæ ſub ATHENAGORÆ nomine prodiit, alibi dixi: tamen non poſſum non in præſenti cum Lectore communicare qvæ de eadem nuper ad Collegam meum conjunctiſſimum ſcripſit vir ſupra laudes, & legiſſe te non pœnitebit.

Eruditiſſimo viro Jo. Chriſtophoro Wolfio, Sacrarum litterarum Profeſſori, S. P. D. Maturinus Veyſſierius LaCroze.

Actum forte agere tibi haud ab re videbor, Amicorum cariſſime, in hacce quam tibi nuper pollicitus ſum ἐπιχείρεσι fabulæ illius amatoriæ, quam viri quidam euditi Athenagoræ Philoſopho Chriſtiano adſcripſerunt. Poſt illa enim quæ Vir Illuſtris Gisbertus Cuperus eam in rem annotavit, in quibus conſentientem habuit amicum noſtrum communem, a) - - *vix quemquam fore cenſeo, qvi ei ſententiæ tuendæ, in quam Guillelmus Cave* b) *præter alios propendere videtur, animum deinceps adjiciat. Perpenderam id quidem apud me, cum ſcribebam me neſcio quid eam in rem habere aliis indictum; unde etiam ita lis mota inter eruditos dijudicari poſſet, ut in poſterum nihil futurum eſſet ea in re controverſiarum. Nimirum τὸ πρῶτον ψεῦδος deprehendiſſe mihi videbar, potiſſimam*

a) Biblioth. Græcæ L. V. pag. 88. & ſeq.
b) Hiſtor. Litterar. pag. 87. ed. Gen.

mam videlicet causam, quæ Fumæum illius libri scriptorem impulerat, ut eam fabulam ederet in vulgus, nonnullaque alia observaveram, quibus novitas illius scriptionis liquido demonstraretur.

Ea autem editione usus sum, quæ Anno 1599. *Parisiis prodiit apud Michaëlem Sonnium, quo Typographo* c) *Martinus Fumæus Genilliacus sæpius alias usus est. Ejusdem namque Michaëlis Sonnii typis editi sunt tum Procopius de bellis Gothicis & Vandalicis, tum Agathias in Gallicam linguam à Fumæo conversi, Anno Christi,* 1587. *Item eodem anno ejusdem versio Gallica Historiæ Indiæ Occidentalis, à Gomara Hispanice scriptæ, quibus addi potest Historia motuum Hungaricorum Fumæo auctore, apud eumdem Sonnium edita A. C.* 1594. *Hinc haud ægre conjeceris ipsum Fumæum, hunc quem Athenagoræ fœtum supposuerat, sua sponte Typographo edendum dedisse, nec esse usum nisi in fraudem nomine Bernardi nescio cujus Sanjorriani,* d) *cujus cura liber editus esse fertur. Illius autem Sanjorriani Præfatio Athenagoræ præfixa, Castri in Occitania scripta est A. C.* 1596. *quod quidem vix intelligi posse videtur, cum Fumæi liber nonnisi triennio post Parisiis sit editus, etsi triginta annis antea scriptus, si qua tamen fides haberi potest ejusdem Fumæi Epistolæ quæ libri nuncupatoriæ est, & Marliaco* e) *A. C.* 1569. *ad Lamanæum Protonotarium missa fuisse fingitur. Hæc sane omnia nescio quid fraudis & doli mali præ se ferre videntur, nec immerito in memoriam revocant dictum illud veteris Poetæ,* Ἀπολεῖς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ.

Quicquid tamen de iis censendum putes quæ modo legisti, liber sane accurate & jucunde scriptus est, nec multum varietate & festivitate argumenti Heliodori Æthiopicis concedit. Sunt plane quædam quæ haud ita attentum lectorem fallere possint, & memet ipsum initio fere fefellerunt; etsi ea legeram quæ Doctissimus Huetius de hoc opere scripsit in Dissertatione de origine fabularum Eroticarum. Primo autem fraus quæ jam nonnihil subolebat, manifesto apparuit, cum Libro secundo pag. 64. *hæc legi de Periandro Corinthiorum Tyranno:* Periandre - - - fit prendre trois cens enfans des meilleures maisons de Corcyre, et les fit embarquer dedans des vaisseaux Corinthiens, pour les mener à Sardis vers Haliates, afin de les faire circoncire. *Quæ cum apud Herodotum legere meminissem, miratus sum ecquid castrationis loco*

c) Martin Fumeé S. de Genillé.

d) Petrus Faber in fine Epistolæ Nuncupatoriæ Agonistici: *E Sanjoriano Suburbano, a. d. Kalend. Mart. Anno Christi M. D. XC.*

e) Marly.

Fumæus circumcisionem posuisset, περιτομὴν *pro* ἐκτομῇ, *meque vix è difficili loco extricassem, nisi venisset in mentem Herodoti versionem antiquam Gallicam extare, quam forte Fumæus neglectis fontibus expressisset. Nec me conjectura fefellit. Ubi enim Herodotus Libro tertio, c. XLVIII. p. m.* 180. *hæc habet:* Κερκυραίων γὰρ παῖδας τριηκοσίων ἀνδρῶν τῶν πρώτων, Περίανδρος ὁ Κυψέλου ἐς Σάρδις ἀπέπεμψε παρὰ Ἀλυάττεα ἐπὶ ἐκτομῇ. Periander enim Cypseli filius trecentos optimatum Corcyræorum filios Sardis ad Alyatten castrandos mittebat. *Hæc verba Petrus Saliat* a) *vetus Herodoti Gallicus interpres sic vertit:* Car envoiant Periandre filz de Cypsele trois cens enfans des meilleures maisons de Corfou à Sardis vers Haliatte pour les circumcir &c. *Vel hinc intelligi potest Fumæum haud eum fuisse qui priscos Græcæ linguæ scriptores nonnisi ope parum emendatæ Gallicæ versionis intelligebat.*

Post hanc observationem se se complures aliæ aperuerunt, quas mihi fere omnes præripuit Illustris Cuperus, proindeque à me ut par est prætermittentur, si unam aut alteram excipias, haud, puto, inutiles fraudi de qua hic agimus, arguendæ. Libro quinto Pseudo-Athenagoræ, pag. 169. *Manethyssæ cujusdam Historia refertur tragica plane & lugubris, verum ita similis ei quam de Eponina Julii Sabini uxore narrant Plutarchus in Erotico, Tacitus IV. Libro Historiarum, & Xiphilinus in Vespasiano, ut facile agnoscas Manethyssæ illius lugubres casus ex Eponinæ calamitatibus fuisse expressos. Libro septimo Slavones sive Slavos ad mare Adriaticum prope Epidamnum collocat, quo sane nondum migrarant ex avitis sedibus, qua ætate Theogenes & Charide vixisse finguntur. Jovis Hammonis templum ita describitur Libro sexto à pagina* 204. *ut mirandum plane artis architectonicæ specimen ibi haberi omnes eruditi fateantur, doctissimusque Blondellus Tomo primo Systematis* b) *Architectonici Athenagoram propterea inter eos auctores recenseat, quorum lectione Architectonicæ artis studiosus adjuvari possit.*

Adhuc velitationem habuisti & levem pugnam: nunc accedo ad illud argumentum in quo hujus Epistolæ initio τὸ πρῶτον ψεῦδος *latere tibi narrabam. Præter Architectonicen, aliam artem habuit quam jactaret in hoc opere Fumæus, nimirum vanissimam, sic enim censeo,* τῶν χρυσοποιῶν ματαιοτεχνίαν. *Id miror neminem vidisse eruditorum qui hunc librum manibus sedulo versarunt, ne quidem Doctissimum Huetium, qui se bis Athenagoram legisse profitetur. Ego vero id*

a) Edit. in fol. Anno CHristi 1566.
b) Cours d' Architecture.

id non ſolum Fumæum intendiſſe mox docebo, verum & poëtam quendam haud valde elegantem, cujus hoc Epigmmma Latinum initio Libri adſcriptum eſt:

De Interprete.

Dum Gallis Graios flores felicis olivæ
Detegit, & lingua lucidiore parat:
*Quæ fuerant * nullis monumenta ambagibus artæ,*
Non mirum ſi non lucidiora refert.
Haud etenim indignis præſtanda ſcientia, quæ vult
Legitimis tantum pabula digna ſuis.
Qualiacumque tamen ſunt hæc quæ ſcripſerit Author,
Hinc poterunt omnes carpere grata ſibi.

Noſti procul dubio adeptorum, *quos vocant mirandum taciturnitatem & ænigmaticum dicendi genus. Eo alludit Epigrammatis ſcriptor:* indignis, *inquit*, haud eſt præſtanda ſcientia, *quæ* legitimis *tantum, id eſt* adeptis *& filiis artis revelanda eſt. Quo hæc ſpectent, intelliges ex fabula quam primo Gallice lib. IX. mox Latine deſcribam ex Pſeudo-Athenagoræ, fol. verſo* 344.

Entre autres devis Theogenes racompta à Charide une cer-“ taine fable, qu'un des principaux de la Cour du Roy Damasdes,“ eſtant pour lors en l'armeé, où il eſtoit, feit repreſenter en un“ ſoir dedans ſa tente pour donner plaiſir à pluſieurs autres Seigneurs“ qu'il avoit conviez chez ſoy à ſoupper. Du nombre desquels j'eſtois,“ diſoit Theogenes, & ceſte fable fut à ce que je pouvois congnoiſtre“ exterieurement ſeulement par les perſonnages qui eſtoient repre-“ ſentez, ne pouvant au reſte bien entendre leur langage: que le“ Dieu Apollo ſe preſenta en place, beau & bien peigné, ayant ſa treſ-“ ſe blonde, qui lui pendoit ſur les espaules, proferant quelques“ paroles, que je ne pouvois entendre. Et un peu apres je vey un“ Daimon ſe manifeſtant à nous ſoubs un voile blanc, palpable ce“ ſembloit il: mais toutefois ne ſe pouvoit il arreſter. En moins de“ rien ce Daimon s' aprochant d' Apollo, je ne ſcay quelle illuſion“ brouilla mes yeux. Car je perdis de veue ce Dieu, & le Daimon“ ſembla demeurer ſeul. Puis vint Vulcan, voulant ce m'eſtoit ad-“ vis, venger Apollo, uſant de grande violence contre ce Daimon,“ lequel ne pouvant ſupporter cet effort, je fus eſtonné que je ne le“

* Forte legendum eſt, *multis.*

„veis plus : & Apollo nous apparut comme devant. Je ne sçay si „ces Scythes trouvoient ces changemens & disparutions estranges. „Mais j'en estois si esmerveillé, que je ne sçavois quasi qui j'estois. „Je regardois fort attentivement & observois de l'oeil autant qu'il „m'estoit possible, & neantmoins il m'estoit impossible d'y remar- „quer aucune subtilitè ou tour de main, encor que cela se feist cinq „ou six fois. Car aussi tost que Vulcan s'estoit retiré pensant avoir „bien vengé Apollo, & l'avoir remis & rendu en sa premiere forme, „ce Daimon ne failloit à revenir, & se saisissant promptement du Dieu „le rendoit esvanouy comme devant. Vulcan revenoit derechef „faisant pareils effects qu'à la premiere fois. Mon esprit estoit en „grand peine voyant des actes si estranges : parceque je n'entendois „rien de ce qu'ils proferoient, & se disoient l'un à l'autre. Ce „que si j'eusse peu entendre, la merveille peut estre n'eust esté si „grande, & eusse receu quelque contentement, & aprins quelque „chose de nouveau, qui n'est commune en la Grece. Or à la sixiesme „fois, & Vulcan & le Daimon s'estans absentez, Apollo nous parut „fort debile, encor que son teint ne fust diminué, & se pleignoit „d'avoir esté tout casse, & corrompu par ce Daimon, ainsi que ses „gestes me le donnoient à cognoistre. Ce Daimon non content de „l'avoir tant tourmenté, revint encor un coup vers luy, amenant „avec soy un sien compagnon representé avec un vestement blond, „qui le couvroit entiérement. Ces deux envahirent ensemble „Apollo & le reduirent à telle extremitè q'uil ne paroissoit plus, & „ce dernier Daimon plus fort que l'autre sembloit paroitre seul. Vul- „can ne faillit à venir secourir le Dieu, & se monstrant plus robuste „contraignit ces deux Daimons de gagner le haut. Apollo se mon- „stra, lors encor plus corrompu qu'il n'avoit esté, & ne se pouvoit „plus soustenir, demeurant tousjours couché. Æsculape le medecin „le vint visiter. Je pensebien que c'estoit seulement pour conserver „la regle, qui veut qu'un Medecin en sa maladie doive s'aider du se- „cours d'un autre Medecin. Car il est sans doute qu' Apollo est plus „sçavant, & expert en cette science que n'est Æsculape. Iceluy or- „donna un bain que je veis faire, composé de certaines drogues „qu'on apporte des sablons de la region Cyrenaicque, purgées & net- „toyées de leurs immondices sablonneuses. De ce bain devant un feu „fut oint & frotté Apollo par plusieurs fois, le sechant autant de fois qu'on„

qu'on le frottoit. Puis fut remis en un bain froid fait des excremens" de Bacchus durant quelque espace de temps. Je ne sçay si Æscula-" pe estoit bien entendu en son art : mais nous voyons que cest Apol-" lo diminuoit, & se fondoit en ce bain, comme la neige au soleil," & en toute l'eau du bain sembloit sa substance estre dissipée. Tou-" tefois Æsculape ne faisoit point semblant de s'en estonner, ains" estoit assez resolu en son fait. Il feit escouler l'eau du bain, laquel-" le il mettoit à part, & lui en rebailla de pareille, le baignant ainsi" souventefois, & quasi autant comme il l'avoit frotté & lavé & se-" ché de l'autre. Apres pour le rechauffer appoſa à ces eaux qu'il avoit" tirées du bain, un petit feu, au devant duquel l'humidité qui rendoit" Apollo tout mouillé, s'evapora, & estant sec il sembloit encor" avoir esté rendu plus debile par tous ces bains, onctions, & lave-" mens. Je l'estimois de ma part tout perdu, & m'estonnois com-" me en ce pays on representoit devant un peuple la mort de quelque" Dieu, estant ainsi que nous devons croire les Dieux estre immortels." Mais je me trompai comme entendrez. Car ce Medicin invoc-" qvant le fils de l'air & de la Lune que je veis se presenter devant luy," iceluy donna à Æsculape du plus beau & du plus precieux qui fust en" soy, le quel il bailla soudainement à avaller à Apollo, qui apres cet-" te prinse, semble estre resuscité reprenant un teint vif, & beau à" merveilles avec une telle plenitude de vie, qve se communiqvant en" tel estat aux malades & decrepits, il les remettoit en meilleure dis-" position qu'ils n'avoient esté. Voila la fin de ceste fable, laqvelle" je n'ai peu vous reciter plus appertement que comme je ferois la de-" scription de certaines figures que j'aurois vuës en un tableau, sans" sçavoir le sujet du peintre." *Hactenus Pseudo-Athenagoras quem jam Latine dicentem audies.*

Theogenes (è captivitate Scythica redux) inter alias nar-" rationes Dominæ suæ Charidi hanc fabulam narravit, qvam qvidam" ex Optimatibus Aulæ Regis Damasdis, qvi tunc in exercitu versa-" batur, in scenam protulerat in tabernaculo suo, qvo multos alios" proceres qvos ad cœnam invitarat, hujus spectaculi voluptate dele-" ctaret. Ipsis intereram, inqvit Theogenes, fuitqve hæc fabula" hujusmodi, qvantum qvidem ex personis intelligere potui, nec" enim eorum lingvam satis asseqvebar. In medium processit * "

* Aurum.

"Apollo egregia forma, eleganter comptus, flava coma in humeros "pendente, qvi voces qvasdam protulit, qvas minime intellexi. "Paulo post alius nobis Dæmon * apparuit velo candido tectus, "qvi qvidem palpari posse videbatur, etsi nunqvam uno loco consi- "steret. Cum ad Apollinem is Dæmon accessisset, statim illusio- "nis nescio qvod genus oculos meos ita fascinavit, ut Apollo ab "aspectu evanescceret, solusqve postremus ille Dæmon remansisse vi- "deretur. Tum prodiit ** Vulcanus, ulturus Apollinem, sic "enim mihi videbatur. Is magna vi eum Dæmonem aggressus, eum, "ut pote sibi imparem, ita fugavit, ut plane discederet, unusqve "Apollo, ut antea cerneretur. Haud eqvidem dixero an Scythis "hæ mutationes & fugæ mirabiles visæ fuerint: ego vero eas ita ad- "mirabar, ut fere meimet ipsius immemor essem. Qvam atten- "tissime poteram oculis & animo omnia lustrabam, nec qvicqvam "fraudis aut præstigiarum subesse animadverti, id licet qvinqvies vel "sexies perageretur. Ubi primum Vulcanus exierat, egregie ulto, "ut putabat Apolline, restitutoqve in pristinum decus, haud mo- "ram faciebat hic Dæmon qvin rediret, & arreptum Deum, ut antea, "evanescere cogeret, qvi tamen Vulcano redeunte pristinam de- "nuo formam recipiebat. Eqvidem anxius hærebam mirabili inso- "litarum mihi rerum spectaculo eo vehementius perculsus, qvod ni- "hil eorum intelligerem, qvæ inter se fabulabantur; qvorum si non- "nulla asseqvi licuisset, minor forte animum meum incessisset admi- "ratio; mihiqve aliqva in re satis factum esset, cum novi qvidpiam "didicissem, apud nos in Græcia haud ita obvium. Itaqve cum jam "sexies res processissent, Vulcanusqve & Dæmon ille abiissent ex ocu- "lis, Apollo nobis valde debilis apparuit, utpote qvi, licet nihil "detrimenti in colore passus esset, se tamen ab eo Dæmone fractum "& luxatum esse qverebatur, qvod qvidem ex ejus gestu intellige- "bam. Atqvi hic Dæmon qvasi parum profecisset Apolline ita cru- "ciando, iterum rediit adducto secum comite qvodam suo † fla- "vam vestem induto qva totus tegebatur. Ambo ergo Apollinem "unanimiter adorsi ad eas anguſtias adduxerunt, ut jam nullo loco "appareret, solusqve postremus hic Dæmon, socio videlicet suo for- "tior, cerneretur. Nec tamen defuit Vulcanus qvin opem ferret "Apollini, & robustior effectus utrumqve Dæmonem fugaret. Tum vero"

* Mercurius, sive Argentum vivum. ** Ignis. † Sulphur,

vero Apollo magis qvam antea vitiatus apparuit, fractus enim jace-“
bat, nec jam poterat consistere. Tunc ad eum Æsculapius acces-“
sit, moris puto illius servandi causa, qvi jubet medicos, si qvan-“
do ægrotaverint, alterius Medici ope uti. Qvis enim dubi-“
taverit Apollinem & doctiorem & peritiorem esse illius artis“
qvam Æsculapium? Jussit ergo Æsculapius lavationem Apolli-“
ni parari qvibusdam mercimoniis constantem * qvæ è Cyre-“
naica regione afferuntur, purgatis tamen antea à sordibus suis“
arenosis. In eo lavacro prope ignem unctus fuit & imbutus“
Apollo, totiesqve exsiccabatur, qvoties antea unctus erat. Su-“
binde vero, per aliqvod temporis spatium in lavationem frigidam“
immersus est qvæ Bacchi excrementis † constabat. Eqvi-“
dem nesciebam an Æsculapius artem suam rite calleret: Apollinem“
enim minui videbam, & in lavacro diffluere, qvemadmodum nix“
in sole liquescit; ita ut tota ejus substantia in ea aqva, qva lavatio“
constabat, dissipata & dispersa videretur. Nihilo secius id Æscula-“
pium nihil curare credidisses, ita interritus id qvod moliebatur“
peragebat. Lavationis aqva ejecta & seorsim posita, similem ei“
subinde aqvam addebat Æsculapius, sæpiusqve lavabat Apollinem“
qvoties fere eum antea unxerat, imbuerat & siccarat. Tum ve-“
ro ut eum calore recrearet, iis aqvis qvas è lavatione tulerat,“
ignem exiguum apposuit, coram qvo in vapores solutus est omnis“
ille humor, qvo Apollo madefactus fuerat. Jam vero exsicca-“
tus longe debilior hic unctionibus & lotionibus effectus fuisse vide-“
batur. Itaqve Apollinem periisse judicabam, & mirabar qvi in“
illis regionibus alicujus Dei interitus in scena exhiberetur, cum“
certe Deos immortales esse arbitrari debeamus. Allucinabar ta-“
men, ut mox audies. Nam medicus ille advocavit aëris & Lunæ“
filium, a) qvem ipsi obviam venientem vidi. Is Æsculapio dedit“
qvicqvid sibi inerat egregium & pretiosum, qvod ille statim Apol-“
lini bibendum dedit, qvi ex potione recreatus, qvasi nova vita do-“
natus est, resurgens vegetiori colore insignis, b) ea pulcritu-“
dine & vi sanitatis, ut eo in statu manens, si qvos decrepitos &“
morbo laborantes adeat, seque cum iis communicet, in longe“
meliorem statum eos restituat, qvam is fuerit, in qvo antea ver-“

„saban-

* Sal Hammoniacus.
a) Ros defecatus.
† Tartarum sive fecula vini.
b) Lapis Philosophicus.

„ſabantur. Is eſt fabulæ iſtius finis : eam autem non potui enarra-„re apertius, qvam figuras qvasdam & imagines in tabella pictas de-„ſcriberem, ſi quidem ignorarem qvidnam in animo habuerit ille „artifex, à qvo depictæ fuerunt.„

Jam putò aliquam gratiam inivero à lapidis Philoſophici ſectatoribus: vix enim crediderim tum in Bibliotheca Chemica Curioſa Jacobi Mangeti, tum in iis voluminibus quibus Borellus omnes fere hujus artis ſcriptores collegit, ullum proceſſum, *ut vocant, clariorem aut expeditiorem legi. Interim dum ipſi hoc tentabunt, & pro theſauro, ut ſolent, carbones nanciſcentur, id ſaltem habebimus, Fumæum hujus libri ſcriptorem Chemicæ vanitati fuiſſe obnoxium, nec poſſe antiquo ſcriptori Græco hanc fabulam tribui, quæ novitatem ſuam manifeſtiſſime prodit. Haud ſane ſum neſcius Democriti, Zoſimi, Syneſii, Olympiodori & aliorum jactari codices Manuſcriptos miræ antiquitatis, quibus arcana artis Chemicæ continentur; at video viros eruditiſſimos horum librorum novitatem ex ipſius Græci Sermonis corruptelis arguiſſe. Unum novi inter paulo antiquiores Æneam Gazæum, ſæculi quinti exeuntis ſcriptorem, qui de transmutatione metallorum aliquid attigiſſe videatur, pag. 67. edit. Barthianæ.* Ἐπεὶ καὶ παρ' ἡμῖν οἱ περὶ τὴν ὕλην σοφοὶ ἀργυρον καὶ κατώτερον θεμενοι βόντες, καὶ τὸ εἶδος ἀφανίσαντες ἐπὶ τὸ σεμνότερον μεταβαλόντες τὴν ὕλην χρυσὸν κάλλιστον ἐποίησαν. „Sic namqve apud nos qvoqve mate-„riarii talium periti, argentum ſtannumqve accipientes, ſpeciem „priorum delent, in excellentiorem rem tranſigunt, aurum efficiunt „pulcherrimum.“ *Hæc ex verſione Barthii, cujus notas adi ſis in hunc locum. Hoc, inquam, mihi teſtimonium unum in tota antiquitate occurrit, quo Chemici in arte ſua tuenda abuti poſſint, niſi quis eo trahendum putet locum Platonis in Euthydemo p. 289. & 290. edit. Stephani.* ὥστε οὐδ' εἰ τὰς πέτρας χρυσᾶς ἐπιζαίμεθα ποιεῖν, οὐδενὸς ἂν ἀξία ἡ ἐπιστήμη εἴη. εἰ γὰ μὴ κεχρήθα ἐπιστησόμεθα τῷ χρυσίῳ, οὐδὲν ὄφελος αὐτοῦ ἐφάνη ὄν. „Qvin etiam ſi lapides „quidem aureos facere noſſemus, nihili æſtimanda eſſet ſcientia. „Niſi enim ſciremus auro uti, nulla ſane ex illo rediret ad nos uti-„litas.„ *Sane plerosque Chemicæ artis ſtudioſos ita credulos expertus ſum, ut ne dubitem fore qui his verbis Platonem ad artem ſuam digitum intendiſſe arbitrentur.*

Verum redeo ad Athenagoram, à quo tantisper digreſſus ſum. Vides in hac Scythica fabula Apollinem & Mercurium pro metallorum nominibus uſurpari, quemadmodum id hodie fit, ex veteri certe uſu, neſcio tamen an ita antiquo ut ad Athenagoræ ætatem referri poſſit. Euſtathius quidem in primum Iliadis, id vel remo-

remotissimæ antiquitati tribuit p. 25. edit. Romanæ. Τὸ δὲ σκῆπτρον χρυσοῦν ἐνταῦθα πλάττει ὁ Ποιητὴς τῷ Ἀπόλλωνι, τουτέστι τῷ ἡλίῳ, διὰ τὸ καὶ τὸ μέταλλον τοῦ χρυσοῦ, ἡλίῳ φησὶ τῶν παλαιῶν ἀνατίθεσθαι, ὡς τῇ σελήνῃ τὸ ἄργυρον, καὶ ἑτέρῳ τῶν πλανήτων ἄλλο τι, καθάπερ ἐν τοῖς τοῦ Πινδάρου φέρεται. "Sceptrum aureum hic fingit Poëta & Apollini, id est Soli, adscribit, eo qvod metallum auri Soli ab antiqvis attributum sit, ut Lunæ, argentum, & alii Planetæ aliud metallum, ut fertur in Scholiis Pindari." *Hæc Eustathius, qui* παρεκβάσεις *suas* * *in Pindarum innuere videtur, quæ non totæ perierunt: earum enim Præfationem longam satis & eruditam Manuscriptam vidi in Bibliotheca Academiæ Basileensis. Erunt forte & alii* ** *Eustathio antiquiores, qui de metallorum affinitate cum Planetis eadem dixerint: certe aliquid ejusmodi olim observavi, nec tamen auctoris aut loci in memoriam redeo, - - Interim nonnihil hanc in rem invenies in Commentario Erasmi Schmidii in Odam V. Isthmiorum Pindari, p. 93.*

Potuit etiam respicere antiqviora illum Poëtam scholia, qvæ hodie in manibus doctorum sunt, & in qvibus ad Isthm. Od. V. leguntur hæc verb: ἑκάστῳ δὲ τῶν ἑπτὰ ὕλη τις ἀνάγεται, ἡλίῳ μὲν χρυσὸς, σελήνῃ δὲ ὁ ἄργυρος, Ἄρει σίδηρος, Κρόνῳ μόλιβδος, Διὶ ἤλεκτρος, Ἑρμῇ καστίτερος, Ἀφροδίτῃ χαλκός.

** Olympiodorus in 3. Meteorolog. p. 59. b. ἰσέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι θεῖος Πρόκλος ἐν τοῖς εἰς Τίμαιον ὑπομνήμασιν ἀνάγει τὰ μέταλλα εἰς τοὺς ἑπτὰ πλανωμένους, λέγων ἀνακεῖσθαι τὸν μὲν μόλιβδον τῷ Κρόνῳ διὰ τὸ βαρὺ καὶ συγγενὲς καὶ ψυχρόν. Τὸ δὲ ἤλεκτρον τῷ Διὶ διὰ τὸ εὐκρατον καὶ ζωογόνον τοῦ ἀέρος, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μίγμα τιμιώτερόν ἐστι χρυσοῦ καὶ εὔκρατον. Τῷ δὲ Ἄρει τὸν σίδηρον, διὰ τὸ τιμητικὸν καὶ ὀξύ. Ἡλίῳ δὲ τὸν χρυσὸν, ὡσανεὶ πηγὴ φωτὸς οὖσι. Ἀφροδίτῃ δὲ τὸν χαλκὸν διὰ τὸ ἀνθηρὸν, καὶ ὅτι πλησίον ἐστὶ τοῦ ἡλίου, ὥσπερ καὶ χαλκὸς τοῦ χρυσοῦ. Ἑρμῇ δὲ τὸν καστίτερον διὰ τὸ διαφανὲς καὶ στιλπνὸν, ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ πλησίον εἶναι τῆς σελήνης, ὥσπερ ὁ καστίτερος τοῦ ἀργύρου. Τῇ δὲ Σελήνῃ τὸν ἄργυρον, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἄργυρος παρὰ χρυσῷ τιθέμενος δοκεῖ καταλάμπεσθαι ὑπὸ τοῦ χρυσοῦ καὶ φωτεινότερος γίνεσθαι, ὥσπερ ἡ σελήνη ὑπὸ τοῦ ἡλίου καταλάμπεται. Constantinus Manasses, sed Eustathio junior p. 3. Annalium:

Ὁ Κρόνος ἦν μελάντερος, μολίβδου τὴν χρόαν,
Ἔλαμπε Ζεὺς ὡς ἄργυρος, Ἄρης φλογώδης ὅπλον,
Ἔστιλβεν ἥλιος λαμπρὸν ὡς εὑρίσκον χρυσίον,
Ἀνῆγεν δ' ὡς κασσίτερος σφαῖρα τῆς Ἀφροδίτης,
Ὡσεὶ χαλκὸς ἐρυθραυγὴς Ἑρμῆς ἐλαμπηδοβόλει,
Διαφανὴς ὡς ὕελος ἤυγαζεν ἡ σελήνη.

Quicquid sit, nihil peribit Chemicis si Athenagoras ipsis decesserit. Vidi quosdam & novi, homines, quod mireris, non ignaros bonarum litterarum, qui in Metamorphosibus Ovidii, in Apuleio, in Heliodori Æthiopicis &c. nihil aliud agi † contendebant, quam ut ars conficiendi auri ænigmatice describeretur. Quid dicam de Midæ fabula, quam totam eo libentius & facilius ad artem suam trahunt, quod manifesta transmutationis aureæ mentio ibi occurrat. Ego vero quando jam Athenagoram absolvi, & ad Chemicos digressus sum, etsi vereor ne te adeo prolixa loquacitate obtundam, nonnulla addere constitui ex Plutarchi Parallelis Græcis & Romanis, quorum mihi memoriam Midæ fabula in mentem revocavit.

Scis in obscurissimo Poëmate, Ara Dosiadæ, versum septimum parum emendate legi.

Ἐς γὰρ βωμὸν ὁρῇς με μήτε * ταγχούρου
Πλίνθοις, μήτ' Ἀλύβης παγέντα βώλοις.

Vides enim me aram nec auri
Lateribus, nec argenti glebis compactam,

Ibi τάγχουρον, vocem nihili, probabiliter emendavit Cl. Salmasius, qui sic legit: Ἐς γὰρ βωμὸν ὁρῇς με μήτε γ' ἀυροῦ. *Ego vero olim ex historia sive fabula Anchuri filii Midæ locum Dosiadæ satis commode interpretabar, ita ut codicis Manuscripti lectio constaret. Nimirum hæc refert Plutarchus ille, quisquis est pag. 306. edit. Francofurtanæ. Cum ad Celænas Phrygiæ, multæ domus in hiatum terræ absorberentur, oraculique responsum Midas accepisset, tum demum hiatum coiturum, cum res omnium pretiosissima in eum injiceretur, Ἄγχουρος ὁ τοῦ Μίδα, Anchurus Midæ filius, cum ejus pater nec quicquam profecisset, injecta magna vi auri & argenti, se ipsum eques in hiatum injecit nihil anima humana pretiosius existimans. συνελθόσης δὲ τῆς γῆς, χρύσεον βωμὸν ἐποίησεν Ἰδαίῳ Διὸς ἀψάμενος τῇ χειρί. οὕτως ὁ βωμὸς περὶ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐν ᾧ τὸ χάσμα συνέβη γενέσθαι, λίθος γίνεται, ἧς ὡρισμένης προθεσμίας παρελθούσης, χρύσεος ὁρᾶται. "Cum jam terra coivisset, ibi Midas auream "aram fecit Idæi Jovis, manu admota (qua scilicet lapides aræ in aurum mutati sunt) "Hæc ara circa tempus quo hiatum fieri contigit, lapidescit, post illud "vero tempus aurea apparet„. Jam intelligis versum commode legi potuisse* μήτ' Ἀγχούρου πλίνθοις, neqve lateribus aræ Anchuri similibus. *At duo obstiterunt quominus ei sententiæ inhærerem, quæ initio valde arridebat. Versus*

† Multa in hanc sententiam Jac. Tollius vir doctus in fortuitis.

* Is. Vossius legit μήτε Γάγγα. Alias conjecturas vide in Clariss. Viri Hadr. Relandi parte 2. diss. Miscell. p. 247. 248.

*ſus enim Phalæcius eſt qvi cum Spondæo in qvarto pede ſtare non poteſt. Deinde illius Pſeudo Plutarchi, qvi Paralella Græca & Romana ſcripſit, auctoritas valde vacillat apud eruditos, & videntur hæc Parallela Græculi alicujus recentioris eſſe figmentum; qvam in rem adeas velim Dodwelli Diſſertationem qvartam præfixam volumini ſecundo Geographorum Minorum, Oxoniæ ſtudio Cl. Hudſoni editorum; cui velim addas Joſiæ Mercerì notas ad Fulgentii Expoſitionem ſermonum antiqvorum. Jam vero merito ſuſpicari licet Parallelorum ſcriptorem Anchuri fabulam commentum eſſe, * ut pravam Doſiadæ lectionem, aliqvis aliqvando ex Parellelis tanqvam ex Plutarcho interpretaretur.*

Qvod autem Holobolus Rhetor, qvi Scholia erudita in hanc aram ſcripſit, Τάγχαρον *vocem eſſe Perſicam affirmavit, qvæ aurum ſignificaret, id minime credendum eſt, & vero valde ſimile videtur deceptum fuiſſe Holobolum ex male intellectis locis Coſmæ Indico-Pleuſtæ, qvi* τάγχαραν *lingva Axumitarum, vel Afrorum Barbarorum aurum ſignificare dixit, edit. Montfauconii pag. 139. D, & 143. verſu 4. ante finem. Haud ſic dimittam aram Doſiadæ qvin tibi rem aperiam, qvam mirum eſt latuiſſe Salmaſio & Liceto, qvi operoſis commentationibus hoc poëma illuſtrarunt. Nimirum* Ἀκροστιχὶς *eſt in eo carmine, & litteræ qvæ verſuum initia conſtituunt, ſi ordine legantur, hanc ſententiam efficiunt:*

Ὀλύμπιε πολλοῖς ἔτεσι θύσειας.

Olympie multis annis ſacrifices.

Hinc conjicio hanc Aram dono miſſam fuiſſe Olympio cuidam, ſive in die ſuo natali, ſive Saturnalibus, pro more Græcorum qvi Romanos mores induerant, qvod vel Lucianus in Epiſtolis Saturnalibus, ſive Κρονικαῖς *luculenter docet. Eum Olympium Poetam fuiſſe, oſtendunt hi Doſiadæ verſus:*

Σὺ δ' ὧν πιὼν κρήνηθεν ἧν
ἴνις κόλαψε Γόργονος.

Tu vero bibens è fonte, qvem
Fœtus exſculpſit Gorgonis.

Qva autem ætate Olympius ille vixerit qvis eruet? - - Hactenus Vir doctiſſimus Mat. Veiſſierius la Croſe. Nunc alios ſcriptores Græcos Eroticos perſeqvamur.

VII. ACHILLES TATIUS (velut Tatii libertus vel filius, ut Salmaſio placet) apud Svidam Στάτιος, Alexandrinus, Ethnicus primum, poſt Chriſtianus ac ſi eidem Svidæ credimus Epiſco-

* Hoc, fateor, mihi non videtur eſſe veriſimile, qvi puto parallelorum qvoqve librum argumentis non plane certis Plutarcho eripi. Vide qvæ ſupra lib. IV. c. 11. num. 69. & Dodwellum libro laudato p. 109.

scopus, incertæ admodum ætatis, præter librum περὶ σφαίρας cujus pars hodieqve exstat * sub titulo *Isagoges in Phænomena Arati*, scripsit etiam *libros VIII.* Ἐρωτικῶν τῶν περὶ Λευκίππην καὶ Κλειτοφῶντα, sive *de amoribus Clitophontis & Leucippes.* Laudatur à Photio Codice LXXXVII. & XCIV. & CLXVI. Mich. Psello apud Allatium c. 4. de patria Homeri, p. 1753. & à Johanne Phoca in Allatii συμμίκτοις p. 10. cui dicitur ὁ τὴν Λευκίππην γράψας. Exstat & MS. in Bibl. Jo. Mori Elienſis Episcopi n. 219. Photii (vel Leonis Philosophi potius) jambos decem in hos Tatii libros ex inedita Epigrammatum Græcorum Anthologia Salmasius suæ Tatii editioni præfixit. Latine primum lucem viderunt *Annibale Crucejo* Mediolanensi interprete Basil. 1554. 8. apud Hervagium. Deinde Græce è codice Palatino vulgavit, Crucejqve translationem adjunxit *Jo. Commelinus*, *Heidelbergæ* Anno 1601. 8. cum Longo & Parthenio. Emendatiorem ab eo tempore editionem debemus *Claudio Salmasio* Lugd. Bat. 1640. 12. qvi usus codice Thuanæo, & collatione duorum exemplarium Bibliothecæ Christianissimi Regis, tum Codice Casauboni qvi est in Bibliotheca Reg. Angliæ, atqve comparatione codicum Romani ac Florentini, tantam in illis varietatem reperit, ut non dubitet duas olim ἐκδόσεις hujus scripti ab ipso Achille prodiisse. Idem Salmasius Græcis à se recensitis adjunxit jam dictam Cruceji (qvi male Cruccius apud Vossium p. 315. de Hist. Græcis) versionem, & in calce libri breves notas, in qvibus varias lectiones perseqvitur & interpretem subinde castigat. *Si plus otii*, inqvit, *adfuisset, novam versionem adjunxissem. Hoc cum non potuerim, melius judicavi relinqvere integram qvæ jam prodiit, qvamvis infinitis locis vitiosam & à mente Græci auctoris longissime recedentem, qvam eam interpolare. Nunqvam probavi hujusmodi interpolatores alienarum curarum - - Sive bene sive male alicui cesserit studium auctoris alicujus Græci in latinum convertendi, cur ignorare posteros hoc nolumus, qvid qvisqve in eo genere recte an secus ediderit. Si plura bona malis in versione erunt, ita illa censeo laudanda, ut de his admonere lectores rudiores putem necessarium, non tamen ut licentiam hanc mihi permittam qva unum opus de meo & alieno, pæne rem monstro similem componam. - - Si autem plura vituperanda laudandis interpres aliqvis dederit, qvid reliqvum est nisi ut nova alia subrogetur in locum ejus qvæ pessima sit, modo qvis id possit aut velit.* Gothofredus qvoqve Jungermannus novam Tatii editionem versionemqve molitus fuisse cognoscitur ex literis Gruteri qvæ

* De hoc libro dixi lib. 3. c. 5. §. 23. Utrumqve opus anteqvam Christianus fieret ab Achille scriptum notant viri docti, nt Ricciolus in Alamagesto.

qvæ leguntur inter Gudianas pag. 210. *Gallice* Anonymo (Franciſco Belleforeſto forte, vide A. Verdier Bibl. Gallicæ pag. 5. & Crucimanium p. 9.) interprete. Pariſ. 1568. 1575. 8. Deniqve *Anglice* qvoqve prodierunt Erotica Tatii Oxon. 1638. 8. Alia ſcripta deperdita hujus ſcriptoris à Svida memorantur Ἐτυμολογίαι, & ἱστορία σύμμικτος in qva mentionem fecit de viris inſignibus ac clariſſimis.

VIII. LONGUS incertæ & ipſe ætatis ſcriptor, & vix cuiqvam veterum memoratus, in Jungermanni codice vocatur Σοφιστής, & poſt Heliodorum ſcripſiſſe videtur, eumqve locis qvibusdam imitatus eſſe. Exſtant ejus *libri qvatuor* Ποιμενικῶν τῶν κατὰ Δάφνιν καὶ Χλοήν, *Paſtoralium de Daphnide & Chloë*, qvos Politiano pridem laudatos c. 2. Miſc. & à *Jac. Amioto*, *Gallice* verſos Pariſ. 1559. 8. primus Græce in lucem edidit ex *Aloyſii Alemanni* Bibliotheca Florentiæ apud Philippum Juntam A. 1598. 4. cum variis Lect. *Raph. Columbanius.* Opus hoc proſa amœna Græca ſcriptum, latino carmine in *expoſitis* ſuis reddidit *Laurentius Gambara* jam tum ſenex, * *ſed libere adeo, ut ſæpe vix Longum agnoſcas, adeo multa addit, demit, mutat, ut taceam qvod ſæpe nec mentem Longi fuerit aſſecutus, qvippe Poëta melior qvam Græcè intelligentior*, ut ait Voſſius pag. 517. de Hiſt. Græcis, & ante eum Jungermannus præf. ad Longum: *Non eo ſine Gambara ſuos expoſitos cecinit, qvod voluerit interpretem Longi agere. Qvin ſuo ſibi modo immutat, mutilat, confundit Longiana. Et de ipſius peritia Ἑλληνισμῷ ne qvid odioſe protuliſſe videar, dicant tibi doctiſſimi illi qvos laudis & honoris gratia nomino, Stephanus & Vulcanius.* Ex hac Gambaræ Metaphraſi factum eſt ut Mallincrotus pag. 39. paralipom. de Hiſtoricis Græcis & poſt eum Morerius in Lexico perperam tradiderint Longum carmine Heroico de amoribus Daphnidis & Chloës ſcripſiſſe, cum proſa opus ſuum Græca contexuerit. Græce & Latine cum verſione *Gothofredi Jungermanni* editus eſt Longus Hanoviæ A. 1605. 8. additis ad calcem voluminis brevibus interpretis ſed eruditis notis, in qvibus præter Florentinam edit. codices MSS. Fulvii Urſini Romæ collatos conſuluiſſe ſe teſtatur. Cum *Laurentii Gambaræ* liberiore (de qva ſupra dixi) Metaphraſi Longus etiam prodiit ex Commelini officina Heidelbergæ A. 1601. 8. Poſt Gallicam qvam memoravi Amioti translationem *Anglice* vertit *Georgius Thornley*

* Apud Voſſium pro *ante annos CLXX.* haud dubie legendum *ante annos LXXX.* Gambaræ poëmata & in his expoſiti ejus lucem viderunt Antwerpiæ A. 1569. 8. Voſſii liber excuſus eſt A. 1649.

Lond. 1657. 8. Jungermanni vero interpretationem ignorans *Petrus Moll* Snecanus, Professor Græcæ L. in Academia Franeqverana aliam versionem Longi latinam adornavit, qvam cum absolvisset, demonstrata licet ipsi postea ab amico Jungermanniana editione, noluit labores suos sibi perire, sed Longum cum nova versione sua & uberioribus notis edidit Franeqveræ 1660. 4. In *Italicam* lingvam transtulerat Longum *Annibal Carus* teste Gaddio de scriptoribus non Ecclesiasticis T. 1. p. 122. sed edita non est qvod sciam illa versio. Illustris Huetius libro de fabulis Romanensibus p. 67. *Cum puer essem*, inqvit, *Longum latine interpretandum suscepi, cum nondum haberem exploratum qvid in eo laudabile esset, qvid vitiosum, & qvantum ejus lectio pueritiæ damnosa sit, qvam parum etiam ætati provectiori decora.* Qvæ porro in Longo laudentur vel etiam reprehendantur, tum apud eundem Huetium tum apud Clariss. Baylium in Lexico ubi voles videbis. A Barthio qvidem II. 8. Adversar. celebratur his verbis: *Jucunda sane commentatio Longi Sophistæ, simplicitate cum rerum natura certans, fortunæ vero ludibriis & inopinatis eventibus cum cothurno & socco qvibusvis.*

IX. EUSTATHIUS, sive ut in Codicibus qvibusdam vocatur EUMATHIUS * auctor *XI. librorum* qvi exstant *de Ismeniæ & Ismenes amoribus*, sive dramatis ** prosa Græca scripti καθ' ὑσμινίαν καὶ ὑσμίνην, patria Macrembolites fuit sive Parembolites urbe Ægypti, ut observavit Is. Casaubonus qvem consule Epistola CCCCXXIII. ad Jungermannum. In codice Mediolanensi teste Vossio p. 491. de Hist. Græcis, vocatur *Eumathius Macrembolites Protonobelisimus*, ita enim legendum pro *Protonobelisarius*. In Codice Cardinalis Barberini etiam Eumathius Macrembolites dicitur, teste Holstenio annotationibus ad Ortelium p. 111. In alio codice qvem memorat Cangius in Glossario Græco, vocabulo νωβελίσιμος: Ποίημα Ἐυςαθίου Πρωτονωβελισίμου καὶ μεγάλου χαρτοφύλακος τὸ καθ' Ἰσμινίαν δρᾶμα, βιβλία πειέχων ιά. Vix dubitandum adeo mihi videtur, auctorem istum diversum esse ab Eustathio ArchiEpiscopo Thessalonicensi, de qvo dixi nonnihil lib. 2. c. 3. §. 9. Qvo tempore autem vixerit, adhuc reqviro.

* Vide Maussacum ad Harpocration pag. 277. Jungermannum ad Longum p. 220. 223. Allatium de ætate & interstitiis ordinum apud Græcos p. 186.

** Ismenias ipse in extremo libri XI. Κλῆσις δὲ ἔςαι τῇ βίβλῳ τὸ καθ' Ὑσμίναν δρᾶμα καὶ Ὑσμινίαν ἐμέ.

qviro. Primus Græce vulgavit cum eleganti verſione vir doctiſſimus *Gilbertus Gaulminus*, Molinenſis. Pariſ. 1617. 8. cui editioni anno proximo 1618. acceſſere ejusdem Gaulmini præfatio ac notæ, in qvibus pag. 21. qvatuor Codicibus MSS. uſum ſe fuiſſe teſtatur. Regio, Mauſſaci, & aliis duobus qvorum unum ſuum ſubinde appellat. Latina verſio ſola cum Parthenii eroticis recuſa eſt Lugd. Bat. 1618. 12. Editionem hujus Euſtathii molitus etiam fuerat *Jungermannus*, † ſed morte præventus eſt Hanoviæ A. 1610. Exſtat præterea in *Italicam* translatus lingvam à *Lælio Carani* Florent. 1550. 8. atqve ex Italico in *Gallicam* ab *Hieronymo d' Avoſt de Laval* Pariſ. 1582. teſte Franciſco Crucimanio Bibl. Gall. p. 168. & 238. præter verſionem Gallicam *Joannis Loveau* Aurelianenſis Lugd 1559. 8. & *Germanicam*, neſcio qvo interprete Lipſ. 1663. 12. Laudavit etiam hunc ſcriptorem, anteqvam à Gaulmino ederetur, Rigaltius ad Onoſandrum &c. Salmaſius præfat. ad Tatii amores: *In Germania cum eſſem, animus fuit in unum corpus omnium ἐρωτικῶν ſcripta concludere. Et habui tunc plura quæ eo tempore edita nondum erant, ut Euſtathium ex codice Auguſtano mihi deſcriptum & Cyrum Prodromum ex Palatino.* Cum ſuperioribus neutiqvam conferendum hunc Euſtathium, ſed admodum rudem Heliodori, Tatii, Longiqve imitatorem nec veriſimilitudine fictionis nec inventionis diſpoſitionisve elegantia lectiori ſe probantem notat Huetius p. 62. ſq. libri de origine fabular. Romanenſ. Iſaacus vero Caſaubonus in Caſaubonianis pag. 13. teſtatus hoc opus legiſſe ſe in Codice MS. H. Stephani (qvo etiam Palladii liber de Brachmanibus continebatur) *Eſt ſane ejusmodi*, inqvit, *quem legiſſe me non pœnitet, non legiſſe haud magni faciam. Inventiones frigidiusculæ, narrationes fere ὁμοειδεῖς καὶ πιθανὸν ἀπ' ἔχθρας. Dictio negligens ſæpe, interdum affectata putidiuſcule. Verbis quibusdam & phraſibus ad ſatietatem ſcriptor utitur. Vix aliquot periodos reperias ſine nomine ὁ λόγος.*

X. THEODORUS PRODROMUS, ſive ut in MStis Codicibus freqventer, Cangio teſte, appellatur, PTOCHOPRODROMUS, inter Monachos *Hilarionis* cognomen adeptus, claruit circa ſæculi à CHriſto nato duodecimi initia Alexio & deinde Joanne * Comneno imperium tenentibus ſcripſitqve *de Rhodantes & Doſiclis amoribus* libros IX. verſu jambico, quos cum verſione ſua proſa & verſibus mix-

† Vide Epiſtolas Gudianas p. 210.

* Vide Allatium de conſenſu Eccleſiæ Orientalis & Occid. p. 629. & adverſus Creyghtonum p. 9.

mixta notisq; præclaris edidit Vir reconditæ eruditionis, a qvo Eustathium vulgatum jam dixi, *Gilbertus Gaulminus* Paris. 1625. 8. Edidit autem è Salmasiano Codice, à Peirescio etiam nactus unde lacunas ejus suppleret, qvi per Barclajum Erotica è Codice Vaticano describi curaverat, ut testatur Gassendus in vita Peirescii lib. 3. ad A. 1619.

XI. Alia Theodori hujus scripta, qvi honoris causa subinde * *Cyrus*, hoc est κυρὸς sive κύριος, *Dominus* Theodorus (ὁ φιλόσοφος κυρὸς θεόδωρος) à Græcis dicitur, scripta non pauca exstant, qvæ breviter commemorare non fuerit à præsenti loco alienum.

2. Ἀμάραντος ἢ γέροντος ἔρωτες. *Amarantus sive senilis amor*, dialogus prosa scriptus, cum IX. amorum libris modo memoratis à Gaulmino latina versione donatus, & primum utraqve lingva editus.

3. Ἀπόδημος φιλία, *Amicitia exulans*, Dialogus versibus jambicis, cum *Conradi Gesneri* versione sæpius vulgatus ad calcem Stobæi. Tiguri 1543. 1559. &c. fol. Græce primum prodierat inter alia, de qvibus mox, Theodori poëmatia Basil. 1536. 8. Latine vertit præter Gesnerum & *Hieron. Erardum*, *Jo. Laëtius*, Paris. 1559. 4. Exstat & Gallice hoc titulo: *Amitié banni du monde: par Cyre Theodore, Poëte Grec, & traduit en vers François par* Jean Figon *de Monteilimar en Dauphiné, à Tholose* 1558. 8.

4. Poëmatia cætera ex Sim. Grynæi codice à Jo. Hontero & Hieronymo Guntio recensita, junctimq; Græce (parum emendate) edita Basileæ 1536. apud Jo. Bebelium in 8. & cum versione latina, argumentis & notis *Hieremiæ Erardi*, Lipsi. 1598. 8. hæc sunt:

Τετράστιχα ἰαμβεῖα καὶ ἡρῶα εἰς τὰ κεφαλαιωδῶς ῥηθέντα ἐν τῇ γραφῇ, *Argumenta sive capita librorum sacrorum, tetrastichis jambicis eademque Heroicis scripta in Pentateuchum, Josuam, Judices, qvatuor libros Regum, totidem Evangelistas & Acta Apostolorum.* Prodierunt hæc emendatiora separatim Græce & Latine sub titulo: *Cyri Theodori Prodromi Epigrammata*

* Falluntur itaqve qvi Cyrum pro nomine proprio Theodori Prodromi habent. Vide Barthium XXIX. 19. Adversar. Gaulminum in limine notatum, Antonium Borremansium p. 8. vesperarum Gorinchemensium, & Cangium in Κῦρ. Nec minus fallitur Kœnigius, qvi Prodromum A. C. 444. floruisse scribit in Bibliotheca. Idem ait *Cotyæi* in Phrygia fuisse *Episcopum*, qvo auctore vel teste antiqvo, nescio.

mata nunc primum latinitate donata, cura & interpretatione Gvidonis de Sowigny, *Blæsensis, Congregat. Oratorii Domini JESU Presbyteri.* Juliomagi 1632. 4. addita ad calcem plurium locorum castigatione. Non tamen primus hæc Epigrammata Sovignius transtulit, nam multis ante annis *Joannis Ribitti* versionem Genevæ excudisse traditur Crispinus, qvanqvam ipse fateor in hanc nunqvam incidi. Tetrasticha illa cum Anonymi commentario Græco Grammatico exstant MSS. in Bibl. Vindob. teste Lambecio VI. pag. 32. seq. Epigrammata tria cum versione & notis exhibet Gretserus Tomi tertii de Cruce, libro qvarto.

Τετράστιχα ἰαμβεῖα καὶ ἡρῶα εἰς τὰ κεφαλαιώδως ῥηθέντα ἐν τῷ βίῳ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, τοῦ μεγάλου Βασιλείου καὶ τοῦ ἁγίου χρυσοστόμου. *Argumenta sive capita præcipua de vitis sanctorum trium Hierarcharum Gregorii Naz. Basilii Magni & Jo. Chrysostomi, tetrastichis jambicis & Heroicis comprehensa.*

Πρὸς Φωνητικοὺς *elegi quibus Paulum Apostolum, tres jam dictos Hierarchas, nec non Gregorium Nyssenum & S. Nicolaum alloquitur.*

Ἰάμβοι χετλιαστικοὶ εἰς τὴν πρόνοιαν, *Carmen jambicum querulum & expostulatorium de providentia, quod malis bene, bonis male sit.* Emendavit *Eustathius Swartius* lib. 1. Analectorum c. 11. & latinis Jambis reddidit c. 12. Lugd. Bat. 1616. 4.

Εἰς τὸν Βαρεὰ τὸν καταφλυαρήσαντα αὐτῷ τὸ τοῦ αἱρετικοῦ ὄνομα. *In' Baryn* * qvi per calumniam illi qvod humanioribus litteris paullo largius se imbuisset, nomen *hæretici* impegerat, *invectiva versibus jambicis.* Ex hac non omittendus locus, qvo de se & parentibus suis avoqve & avunculo Episcopo loqvitur:

Ἐγὼ, κάκιστε, δυσσυβὴς εἰς τὸν λόγον;
Ὃς πατέρων μὲν ἐξέφυν θεοφρόνων
Τὴν πίστιν ἔκ τε πραγμάτων πιστωμένων
Καὶ κλήσεων μάλιστα χριστωνυμίας

* Gesnerus *in Bareum.* Gaulminus *Baream*, sed nomen hominis Βάρυς, ad qvod alludens Theodorus: ὄντως βαρὺς σὺ, καὶ γενρᾶ καρδία.

& mox ait componi ex βὰρ qvod filium denotat (non Græcis qvidem sed Syris) & ὗς qvod suem,

Τὸ βὰρ γὰρ υἱός ἐστιν Ἑλλάδι φράσει
Τὸ δ' ὗς πρόδηλός ἐστιν ἡ σημασία.

Πάππῳ γὰρ εὐμοίρηκα Προδρομωνύμῳ
Καὶ θεῖον ἔσχον χριστὸν ὠνομασμένον
Γῆς Ῥωσικῆς πρόεδρον ἁβρὸν ἐν λόγοις,
ὑφ' οἷς ἀναχθεὶς εὐσεβῶς ἀνετράφην.

Ait vero, si ad hæretici nomen sufficiat litterarum humaniorum pleniores haustus mente imbibisse, hæreticos fore etiam Basilium, Gregorios, Chrysostomum, Maximum,.

Ἆρ' αἱρετικὸν ὡς λόγοις τεθραμμένον
Καλεῖς λόγων ἄμοιρε, τοῖς ἐξωτέροις·
Ὡς συγκαλύψῃς τὴν ἑαυτοῦ μωρίαν,
Κάλει τὸ λοιπὸν αἱρετικὸν, εἰ θέλεις,
Τὸν Γρήγορον νοῦν, τὴν Βασιλείου χάριν,
Τὸ χρύσεον μέλισμα τοῦ χρυσοστόμου,
Τὸ Γρηγορίου φθέγμα τοῦ Νυσσαέως,
Τὸν Μάξιμον, τὸ θαῦμα τῆς ἡσυχίας,
Οἷς εἰς τόσον μέτεστι τῶν ἔξω λόγων
Ὡς καὶ Πλάτωνας ἐκτρέπειν καὶ Σωκράτας.
Εἰ μὲν τὸ λεχθὲν αἱρετικίζειν λέγεις,
Συναιρετικίζοιμι τοῖς λελεγμένοις.

Εἰς εἰκονισμένον τῷ βίῳ, *in imaginem vitæ*, versus politici.

Νουθετικοὶ κατὰ φθονούντων, jambi *ad invidos*.

Jambi ἀνεπίγραφοι *in hortum*.

Exstant in eodem volumine adjuncta etiam aliorum auctorum qvædam carmina ac poëmatia, de qvibus alibi: *Rhetoris* nescio cujus in S. Chrysostomum, Pselli in tres Hierarchas & sanctas septem Synodos, Emanuelis *Phile* (φιλοῦ) ὅτε ἐπὶ χρονογραφίᾳ μεταβληθεὶς ἀπῃτήθη ὅρμον περὶ ἀσφαλείας, Jambi ad Imp. Michaëlem Palæologum, qvibus nihil se adversus illum scripsisse testatur, & propter ea qvæ in Chronographia scripserat pulsus in exilium, veniam ac securitatem postulat. *Calliclis* jambi in sacram crucem ab Augusta porphyrogenita Anna Alexia ornatam, in CHristum in Cruce, & in S. Georgium ex saxo candido sculptum. *Nicephori* deniqve *Callisti Xanthopuli* synopsis S. Scripturæ & alia carmina de qvibus supra p. 132. seq.

5. *De*

Extra illud volumen, prodiit

5. *De sapientia Dissertatio* sive invectiva in illud Poetæ, ἡ πενία σοφίην ἔλαχεν, *sors pauperum, sapientia*, Græce è Bibl. Regis Christianissimi vulgata à *Federico Morello*, qvi latinam qvoqve versionem addidit. Paris. 1608. 8.

Inedita Theodori Prodromi scripta.

6. *Lexicon*, qvod allegat Meursius in glossario Græcobarbaro.

7. Ἐξήγησις sive *expositio in Hymnos festis Dominicis* * *consecratos à Cosma Episcopo Majumæ & Jo. Damasceno.* MS. in Bibl. Vaticana, Cæsarea, Mutinensi aliisqve. Vide Lambecium lib. V. pag. 276. 277. Montfauconi Diarium Italicum p. 32. & Labbei Bibl. nov. MSS. pag. 97. Fragmenta exinde proferunt Gretserus Tomi III. de Cruce libro IV. & Allatius de libris Ecclesiasticis Græcorum p. 74. seq. Ab hoc opere Theodorus qvi illud Orphanotropho cuidam inscripsit, ὁ τῶν ἱερῶν κανόνων πρῶτος σαφηνιστής dicitur Nicephoro Blemmidæ Orat. 1. de processione Spiritus S.

8. *Epitome commentariorum Theodoriti in Psalmos.* Labbe pag. 78. Bibl. novæ MSS.

9. De processione Spiritus S. λόγος adversus Latinos. Incipit: Φανερόν ἐστιν, ὅτι ὥσπερ ὁ υἱὸς, οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁιεται ἐκ Πατρὸς μόνε ἔχειν ὕπαρξιν. Allatius p. 629. seq. de consensu utriusqve Ecclesiæ.

10. *Grammatica qvædam* ad calcem Demosthenis obvia in Bibl. Vindobonensi, ut notavit Nesselius parte IV. p. 62. Codice philologico CV.

11. *Poëma Astronomicum*, versibus Politicis ad Sebastocratorissam Irenem. Vide Lambecium VII. p. 83.

12. *Poëma in duos libros distinctum*, versibus itidem politicis. Horum priore libro paupertatem suam deplorat ad Imp. Manuelem Comnenum, altero invehitur in Abbatem suum sive ἡγούμενον. MS. in Regis Galliæ Codice 1334. & laudatur à Cangio in Græco glossario.

* Δεσποτικαὶ ἑορταὶ Græcis appellantur Annunciationis B. Virginis, Nativitatis CHristi, Purificationis B. Virginis, Epiphaniæ sive baptismatis Christi & transfigurationis, resuscitationis Lazari, festum Palmarum, Ligni seu Crucis, Resurrectionis, ascensionis, missionis S. Spiritus, & assumtionis B. Virginis.

13. *De Mure*, ex codice Regio laudat idem Cangius.

14. *In posteriora Analytica Aristotelis*, & περὶ ἐπιδεικτικῶν Romæ in Bibl. Vaticana, teste Gesnero.

15. *De pauco & multo, magno & parvo, quod non sint relativa sed contraria.* Labbe p. 115.

16. *Ad quæsita Sebastocratoriſſæ Irenes, brevis enarratio*, in Bibl. Regis Galliæ. id. p. 90.

17. *Epistola ad Gregorium* Monasterii Insulæ Oxiæ Abbatem. Incipit ὄιμοι δεσπότα καὶ σοφὲ μοῦ πάτερ. Vide Lambecium lib. V. p. 233.

18. Aliæ *Epistolæ* in Bibl. Bodlejana, inter Codices Baroccianos n. 131. teste Caveo.

XII. BARLAAM & JOASAPHI sive JOSAPHATI *vita, historia ex interiori Æthiopia seu Indorum regione in S. urbem translata per* JOHANNEM *Monachum de contubernio S. Sabæ.* Hic est titulus libri (dramatibus eroticis utiqve, sed castis ac piis adscribendi) in codice Palatino. Vide Sylburgii Catalogum MSS. p. 115. Prodiit latine separatim Antwerpiæ in 12. & sæpius inter scripta *S. Johannis Damasceni*, è versione non Gregorii Trapezuntii ut habet titulus, sed Trapezuntio antiqviore, qva Vincentium Bellovacensem jam usum observat Allatius libro de Georgiis p. 376. Sunt qvi *Johannem Sinaitam* qvi sub Theodosio vixerit, alii *Johannem Climacum* qvi & ipse monachus Sinaita circa A. C. 564 claruit, libri Græca prosa compositi auctorem esse volunt, cui etiam tribuitur in Codicibus MSS. Bibl. Paulinæ Lipsiensis. Vide Joach. Felleri ἑ μακαρίτου Catalogum p. 157. 163. Latinam versionem veterem nonnulli adscribunt *Anastasio* Bibliothecario, circa A. C. 870. celebri. Confer Casp. Barthii notas ad Hermæ pastorem p. 910. & ejusdem Adversaria p. 2951. Labbei Bibl. nov. MSS. p. 192. Ab eo tempore latine denuo transtulit *Jacobus Billius* Paris. 1577. & Gallice Paris. 1578. 8. Damasceni esse post Bellarminum non ab re pleriqve eruditi dubitarunt, ut notavit Rob. Cocus censuræ scriptor. vet. p. 428. seq. Græce è Codice Bibl. Regiæ se editurum inter dubia scripta Joh. Damasceni tomo tertio recepit, qvi jam duobus Voluminibus genuina illius monumenta præclaro studio expolivit vulgavitqve, vir doctissimus Michaël Le Qvien Monachus O. P.

NAR-

NARRATIO EORUM QVÆ APOLLONIO REGI CONTIGERUNT, è Græco versa ab homine Christiano, * ente mille annos, exstat Latine, è MS. Bibl. Augustanæ vulgata à Marco Velsero Augustæ Vindel. 1595. 4. atq; inter ejusdem Opera junctim curante Christophoro Arnoldo edita ibid. 1682. fol. pag. 681-704. *Casus suos*, ut in extremo narrationis illius legitur, *Apollonius ipse descripsit, duo volumina perfecit, unum in templo Ephesiorum, alterum in sua Bibliotheca collocavit.* Eandem narrationem latine, sed multis locis ab impressa discrepantem habuit MStam Theodorus Canterus, ut testatus est litteris ad Joannem Meursium. Gallice etiam prodiit Roterdami 1710. 8. hoc titulo: *Les avantures d' Apollonius le Tyr, par Mr. le Br.* Et carmine politico Græcobarbaro, Venet. 1696. 8. apud Nicolaum Glycem, διήγησις ὡραιωτάτη, Ἀπολλωνίου ἐν Τύρῳ ῥηθεῖσα.

De aliis qvæ edita Græce supersunt scriptis Eroticis, alibi jam in hoc opere dicere me memini, sunt autem *Anacreontis*, *Sapphonis*, *Alcæi* aliorumqve Lyricorum poëmatia amores spirantia, de qvibus lib. II. cap. 15.

Platonis Philosophi ἐρωτικὸς, Phædrus & Epigrammata lasciva de qvibus lib. III. cap. 1.

Demostheni tributa oratio ἐρωτικὸς inscribitur, de qva lib. II. cap. 26.

Parthenii Nicæni amatoriæ narrationes, de qvibus lib III. cap. 27.

Plutarchi ἐρωτικὸς & amatoriæ narrationes de qvibus lib. IV. c. 11. num. 97. & 98.

Luciani Samosatensis Λύκινος, Ἔρωτες ad Theomnestum, & dialogi meretricii, de qvibus lib. IV. cap. 16.

Epistolæ Eroticæ *Aristæneti*, *Alciphronis*, aliorumqve de qvibus lib. II. cap. 10.

Musæi carmen de amoribus Heronis & Leandri, de qvo lib. I. cap. 16.

XIII. *Ineditos* hujus argumenti scriptores Græcos hosce octo observavi, qvi à viris doctis aliqvando, si tanti videbitur, in lucem protrahentur.

* *Symposio* versionem illam, incerta conjectura, tribuunt Jo Meursius, & Casp. Barthius lib. LVIII. cap. 1. Adversariorum. Nempe in illa p. 699. & 700. ejusmodi ænigmata legi observavit, qvalia Symposii habemus, de qvibus dicere me memini in Bibliotheca Latina.

1. JAMBLICHI liberti Marco Antonino imperante clari *Babylonica* & *de Sinonidis & * Rhodanis amoribus* memorata Svidæ qvi libros *XXXIX.* & Photio cod. XCIV. qvi libros XVI. numerat & argumentum eorum compendio recenſet. Meminit Jamblichi iterum inter ſcriptores eroticos Photius codice CLXVI. Svidas in γάεμων & Φάσμα & Theodorus Priſcianus ſive Octavius Horatianus lib. 2. de re Medica c. 11. apud qvem pro *Sirii aut Amblii* legendum *Syri Jamblichi*, ut notant Reineſius p. 514. Var. lect. & Vosſius pag. 548. de Hiſt. Gr. Fragmentum qvoddam illius operis Leo Allatius cum verſione ſua edidit in Græcorum Rhetorum & Sophiſtarum excerptis Romæ A. 1641. 8. ſub falſo nomine Rhetoris *Adriani*, inter cujus declamatiunculas nihil declamationis ſimile habens qvarto loco legitur. Sed in codice Bibl. Florentinæ, unde exſcripſit Is. Vosſius, inſcribitur: Ἐκ τῶν Ἰαμβλίχου ἱστοριῶν Βαβυλωνιακῶν, περὶ Πρώδου ** Βαβυλωνίων βασιλέως, teſte Colomeſio pag. 16. Opuſc. Opus integrum fuit manu exaratum in Bibliotheca Scorialenſi, ſi Catalogo MSS. fides (non edito illi Alex. Borvoëtii ſed Martini Lafarinæ Abbatis & Philippi IV. à domeſticis ſacris & conſiliis, qvem ἀνέκδοτον habuit Iſaacus Vosſius.) Verum Bibliotheca illa periit incendio Anno 1671. Dicuntur Jamblichi Babylonica edere voluiſſe 1) *Aloyſius Alemannus* de qvo Joh. Woweranus II. 10. Epiſtolar. (in literis datis Florent. Cal. Sept. 1601.) *Aloyſius Alemannus is qui Longi paſtoralia vertit*, *** *neſcio qvæ Jamblichi inedita parat.* 2) *Gothofredus Jungermannus* de qvo Scaliger in Scaligeranis ſecundis pag. 222. *Jungermann donnera amatoria de Jamblichus, qui à eſté du temps de Commodus.* Jungermannus ipſe præf. ad Longum: *ſi mihi favebis - - dabo operam ut alium mox ſcriptorum amœniſſimum hactenus ἀνέκδοτον publice habeas.* 3) *Gilbertus Gaulminus* qvi in notis ad lib. de vita & morte Moſis, illa citat p. 283. & pag. 216. *Ad Jamblichum ἐν Βαβυλωνιακοῖς plura dicemus.* Qvo tamen in loco non inte-

* Ῥοδάνης, Svidæ Ῥοδῖνος viri nomen, Σινωνὶς virginis, non contra, ut Mauſſacus p. 156. ad Harpocrat. notatus eo nomine à Reineſio p. 363. Var. lect.

** Vosſius Pater pag. 548. de Hiſt. Gr. legit περὶ προόδου *de progreſſu Regis Babyloniorum.* Sane apud Photium Regis nomen Γάεμων non Πρώδης.

*** Non vertit ſed tantum edidit Longum Alemannus, itaqve recte Colomeſius in Wowerii verbis exhibet *dedit.* Addes hunc Aloyſium Alemannis qvos ſingulari libro deſcripſit vir Rev. Urbanus Gotfridus Siberus. Lipſ. 1710. 4.

integrum opus Jamblichi sed tantum Epitomen ejus à Photio concinnatam promittere Gaulminus videtur Colomesio p. 264. Galliæ Orientalis. Diversus fuit hic Jamblichus & antiqvior Jamblicho iditem Syro, Chalcidensi qvi sub Constantino Imp. claruit, de qvo dixi ad Eunapium & supra lib. IV. c. 28. Confer scholion græcum ab Hœschelio editum p. 937. ad Photium, è qvo discres Jamblichum Babylonicorum scriptorem genere Syrum, Babylone à nutritio suo educatum fuisse captumqve inter alios, cum Trajanus Imperator Babylonios bello invasisset: ex qvo Svidas forte Jamblichum istum ἀπὸ δέλων sive mancipium fuisse scribit. Alioqvi Babylone scribam Regis gessit hic Jamblichus, lingvæ Syriacæ & Babylonicæ peritus & postea Græcam etiam ita edoctus sub Trajano (Jonsius sub M. Antonino, Scaliger sub Commodo vixisse affirmant) ut Rhetor non ineptus illa qvoqve lingva evaserit.

2. XENOPHONTIS Ephesii *Ephesiaca* de qvibus Svidas: Ξενοφῶν Ἐφέσιος ἱστορικὸς Ἐφεσιακά, ἔστι δὲ ἐρωτικὰ βιβλία ε περὶ Ἀβροκόμου καὶ Ἀνθίας. Hujus operis erotici libri qvinqve habentur Græcè in Monasterio S. Virginis, Florentiæ, teste Bernhardo de Montfauçon, diarii Italici p. 365. & spes est brevi in lucem edenda esse.

3. CHARITONIS Aphrodisiensis *de Chærea & Callirrhoë amatoriarum narrationum libri VIII.* etiam hoc opus eodem in loco manu exaratum occurrere testatur Montfauconius. Sed & in Vaticana Bibl. exstat teste Huetio pag. 69. & Mallincrotio in paralipom. de Hist. Græcis, ex Dithmaro Mullero Tremonienſi, editore eroticorum Andreæ Capellani.

4. ANONYMI *de amoribus Callimachi & Chrysorrhoës* Versibus politicis, laudat Meursius in glossario græcobarbaro vocabulo βαρεω & alibi passim.

5. NICETÆ EUGENIANI Poësis *de Charicellis & Drosillæ amoribus* ad imitationem Prodromi † Philosophi, vide Labeum Bibl. nov. MSS. p. 220.

6. ANO-

† Theodori Prodromi, de qvo supra §. XI.

6. ANONYMI ποίημα ſcriptum ante Annos 400. *de Amoribus Lybiſtri & Rhodamnes*, MS. in Cod. Colbertin. 4384. Allegat Meurſius gloſſario græcobarbaro in γαϊτάνιον & alibi. Cruſius Turco Græcia p. 489. 490. Cangius in Βιτζέα &c. Argumentum & ſpecimen ex Cruſio adſcribere placet: *Conſtat verſibus politicis: id eſt, binis dimetris jambicis (quorum poſterius, catalecticum) habentibus. Ut cum Rhodamne, quæ adhuc repugnarat amanti Lybiſtro, jam benigne reſpondet, ipſe gaudet:*

Ψυχὴ γὰρ ἐρωτότρωτος, ὅσα ψυχοπονέσῃ:
Χάνει τὰς πόνας, ἂν γλυκὺν μάθῃ τ' πόθε λόγον.

Anima enim amore vulnerata, qvamvis multum doluerit:
perdit dolores, ubi dulce perceperit de amore reſponſum.

In talium vero dimenſione, σωναίρεσις fit:

πόσας κινδύνας ἔπαθα, καὶ ἀνάγκας ὑπεσάβην;
τί πράγματα ἰσυνέβησαν διεσέναν εἰς ἐμεναν;
πέτρας ἀνάχες ἔθησιν, καὶ σιδηρὶν καρδίαν:
ναμετὰ σωνεπάχησες, τὰ ἐπάχηνα δὶ ἐσέναν.

O qvot pericula adii, qvot neceſſitates ſuſtinui?
O qvæ acciderunt propter te (chara Rodamna) mihi?
Saxeum ſi habuiſſes ſenſum, & ferreum cor?
certè in his condoluiſſes, qvæ paſſus ſum propter te.

Addam ſanè totius fabulæ hujus argumentum: quantum ex mutilo, & transpoſita hinc inde folia habente, fragmento, colligere potui; ordinans hoc modo narrationis ſeriem.

Lybiſtrum, ingenio formaque præſtantem juvenem, Chriſtianum, Regem latinum, ſolum triſtiſſimè vagantem (quia magico dolo ſuam chariſſimam uxorem Rhodamnam amiſerat, eamque requirebat) invenit quidam, nomine Clitophon, & ipſe amore triſtis. Hi una amicitiam juramento ineuntes firmant. Huic Lybiſter narrat: qvomodo initio amorem contemnens, poſtea occaſione venationis & ſomnii, in eum inciderit. Itaque centum Miniſtris comitatus, in regionem ethnici Regis Chryſi venerit: ac poſt multos totius biennii labores, ſpecioſiſſimam illius filiam conſilio amici; multis literis ſagitta in arcem ejus, nomine Argyrocaſtrum, conjectis, operaque Eunuchi adhibita, concilians) nomine Rhodamnam (victo Ægyptio Rege Friderico, qvi rivalis ejus erat) in matrimonium duxerit: ſucceſſorque Regni, à Socero deſignatus fuerit. Deinde dolo

Fride-

Friderici (sicut à vate ei prædictum fuerat) magia cujusdam anus, sibi sua chara Rhodamna erepta fuerit. Exiverat ergo mœstissimus, cum centum Ministris, quærens ipsam per mille pericula: Ministris in varia loca quærendi causa dimissis: qui, biennio exacto, ad eundem locum redirent. Tunc invenerat eum ille Clitophon: qui Lybistro poscenti, vicissim de sua fortuna exponit: sibi nomen Clitophontem esse: ex Regia familia Armeniæ descendisse: &, quod filiam patrui sui, nomine Myrtanam, deperisset, metu sponsi profugisse. Proficiscuntur debinc unà per loca difficilima: somnium Lybistri de aquila & perdice, ut faustum, Cilitophon exponit. Reperiunt Friderici anum, ignorantes scelus ejus, & ab ea decipiuntur. Tandem Cilitophontis fideli prudentia, Rhodamna reperitur: & Lybister (quem ipsa, scelere anus necatum esse putaverat) ad eam cum summo gaudio reducitur. Redeunt ad locum, ubi initio Lybister à Clitophonte inventus fuerat. Reperiunt & in loco constituto centum illos Ministros.

Summa cum lætitia ad Argyrocastrum redeunt: ubi Clitophonti, gratitudinis ergò, Lybister sororem Rhodamnæ, nomine Melanthiam, uxorem dedit.

Ita biennium Lybister consumpsit in conciliandâ sibi & ducenda, Rhodamna: biennium in eadem reperienda consumpsit, & domum reducenda. Πολὺ, τὸ ἐλέης πάθ@, *ubique: & alicubi,* τὸ τῆς ἡδονῆς. *Loci communes præcipui: 1. De vi amoris. 2. de bono veræ amicitiæ. 3. quod industria & constantia omnia vincat. Omnia, castissima & honestissima. Vetustum autem esse eum libellum (cui non pauca initio, medio & fine, deerant) colligo non modo ex chartarum carie & attritu: sed etiam ex iconibus, ubi nulli sclopi apparent: sed arcus & sagittæ, & musicæ testudines. Fortasse illo tempore extitit, quo Germani, Galli, & Veneti, Constantinopolin ante 370. * annos) per Flandrenses comites rexerunt. Nomen enim Frederichi, Germanicum est. Item σκέλπε, schelm. In concursu equestri, Lybister ad Fridericum:* κ᾽ ἐγὼ τὸν ἀπεκρίθηκα: τόρα ἀποθήσκεις σκέλπε, *Ego ei respondi: nunc moreris, sceleste.* Hæc Crusius.

7. ANONYMI διήγησις ἐξαίρες@ ἐρωϊκὴ καὶ ξένη & Ημπερίᾳ θαυμαστ, *Narratio amatoria de quodam Hemperio,* versibus politicis græcobarbaris, MS. in Bibl. Cæsarea. Incipit: Και τῶς ναγράψω τὴν ἀρχήν &c. Ἀρχὴ τῆς διηγήσεως τῆς χώρας τῆς Πρεβέντζας. Ἄνθρωπ@ μέγας θαυμαστὸς ἀυθέντης τῆς Πρεβέντζας. Vide Nesselium I. p. 342. Lambecium V. p. 262.

8. Anonymi διήγησις ἐξαίρετ@ ἐρωτικὴ καὶ ξένη Φλωρίᾳ & πανευτυχὸς καὶ κόρης Πλαΐζα Φλώρης. *Narratio versibus politicis græcobarba-*

* Crusii liber prodiit A. C. 1584.

ris de amoribus Florii & Platzaflorae. Incipit: Εἰς Καβελάρης εὐγενὴς ὁρμώμενος ἐκ Ῥώμης. Exstat MS. in eadem Bibl. Cæsareâ. Vide Nesselium I. p. 343. & Lambecium V. p. 264.

XIV. Restant Scriptores erotici deperditi, qvos literarum ordine strictim recensere juvat:

Agathia Δαφνιακά de qvibus dixi supra in Agathia lib. V. c. 5. p. 263.

Ammonius, *Antiphanes*, * *Apollodorus*, *Aristophanes* Byz. *Gorgias* & *Lynceus* Samius scripserant de meretriculis Athenienſibus teste Athenæo, qvi & ipse de illis non pauca narrat libro XIII. Ex qvo multa qvæ de scortis famosioribus collegit Jo. Textor in officina sua, non longe ab extremo libri. Dixere olim in laudem Naidis meretricis *Alcidamas*, pro Phryne *Hyperides*.

Antonius Diogenes de Diniæ ac Dercyllidis amoribus & qvæ ipsis in ultimam usqve Thulen & ulterius oberrantibus & jactatis acciderunt, admirandarum atqve incredibilium narrationum libri XXIV. Isidoræ sorori inscripti, qvorum argumentum recenset Photius Cod. CLXVI. suspicans auctorem non diu post Alexandri M. ** tempora vixisse, Lucianoqꝫ & Lucio atqꝫ aliis qvi dramata ejusmodi & commenta erotica scripserunt, occasionem & materiam præbuisse. *Antiphanes*, cujus ibidem meminit, fuit Antiphanes Bergæus, de qvo Scymni Chii locum attuli lib. 1. c. 22. §. 4. cui adde Strabonem lib. 2. p. 102. ubi Pytheæ, Evemeri & Antiphanis ψευσμάτων mentionem facit.

Aristides Μιλησιακῶν impudicorum libellorum scriptor, qvos latine verterat *Sisena* teste Ovidio 2. Trist. V. 443. Mentio illius operis apud eundem v. 413. Plutarchum in Crasso, Appianum Parthicis, Lucianum amoribus aliosqve. Vide Politianum c. 16. Misc. & Vossium de Hist. Gr.

Aristo

* Forte apud Athenæum XIII. p. 586. pro Ἀντιφάνης legendum Ἀριστοφάνης.

** Longe junior videtur Francisco Vavassori lib. de ludicra dictione p. 148. *nam, & duplex nomen*, inqvid, *inusitata res veteri Græciæ, & nomen Romanum in Græcum hominem nisi forte libertum minus cadit, neque quod gravissimum est tum nata gens Antonia aut facta vox aut audita temporibus illis. Suspicio quoque est nondum cognitam Thulen insulam de qua isti ferebantur inscripti libri.* Confer tamen, si placet qvæ contra Vavassorem disputat Bælius in Lexico T. 1. p. 163.

Ariſto Julietes è Julide Cei inſulæ opido Peripateticus, circa Olymp. CXL. clarus ἐν δευτέρῳ ἐρωτικῶν ὁμοίων laudatur ab Athenæo IV. 15. XV. p. 674. Sed & Ariſtoni Chio Stoico ἐρωτικὰς διατριβὰς tribuit Laërtius VII. 163.

Ariſtotelis ἐρωτικῶν libri. Vide qvæ ſupra III. 6. in ſcriptis hujus Philoſophi deperditis.

Aſtyanaſſa περὶ χημάτων συνουσιαστικῶν. Svid.

Botrys Siculus laſcivus & obſcœnus ſcriptor, cujus meminit Timæus apud Polybium in excerptis Peireſc. p. 52. qvem locum deſcribit Svidas in Δημοχάρης. Adde eundem Svidam in βοτρυσαγῆ ἔρνη & Athenæum VII. pag. 322. ubi Botrys παιγνίων qvorundam apud Meſſanenſes repertor memoratur. Fuit & Botrys Medicus Athenienſis Plinio laudatus & Galeno qvi ejus compoſitiones Medicas memorat III. 1. de medicam. κατὰ τόπους.

Cadmus Archelai F. Mileſius, qvem juniorem Svidas vocat, ſcripſit eodem teſte λύσιν ἐρωτικῶν παθῶν libris XIV.

Capito Alexandrinus ἐποποιὸς ἐν δευτέρῳ ἐρωτικῶν. Athen. X. p. 425.

Cleanthis Stoici περὶ ἔρωτος & ἐρωτικὴ τέχνη. Laërt. VII. 175.

Clearchi ἐρωτικά laudat Athenæus XIII. p. 573. πρῶτον ἐρωτικῶν id. XV. p. 669. & aliis in locis.

Cleomachus pugil, mollium & cinædicorum ſcriptorum auctor, ut colligas è Strabone XIV. p. 648.

Cleomenis Laminthii & Sapphonis ἐρωτικὰ μέλη memorat Athenæus XIII. p. 605.

Damaſcium cum Achille Tatio, Heliodoro aliisqve hujus commatis ſcriptoribus conjungit Photius cod. CLXVI. propter libros qvatuor ἐρωτικῶν διηγημάτων de qvibus cod. CXXX. Incertum an idem hic ſit Damaſcius Damaſcenus dē qvo infra inter Philoſophos.

Diogenes Cynicus ἐρωτικὸν ſcripſit teſte Laërtio VI. 80. & inter laſcivorum auctores ſcriptorum referuntur ab Apulejo in Apologia.

Elephantis (ſive ut Svidæ in Ἀσύναστα dicitur Ἐλεφαντίνη) fœmina laſcivorum poëtria carminum, de qvibus vide qvæ viri docti ad Priapeia, Martialem XII. 43. & Svetonium Tiberio c. 43. Ez. Spanhemius diſſ. IX. de uſu numiſmatum p. 771. ſeq. Ejus περὶ κοσμητικῶν memorat Galenus libro & capite 1. de medicamentis

κατὰ τόπους. Male *Cleophantis* in qvibusdam Plinii editt. ut notatum Tiraqvello. Emplastrum Elephantinum, incertum an ab hac Elephantide, laudat Celsus.

Epicurus inter alia περὶ ἔρωτος scripsisse traditur à Laërtio X. 27.

Eubius. Ovid. 2. Trist. versu 416. *Eubius impuræ conditor Historiæ.*

Evenus ἐν τοῖς εἰς Εὔηνον ἐρωτικοῖς allegatur ab Artemidoro lib. 1. c. 5. ubi ex eo profert notationem nominis cameli qvod dicatur qvasi κάμμηρος, *curvans femora*, ut legas etiam in Etymologico Magno. Perstringit idem opus Arrianus IV. 9. Epictearum: ἀντὶ χρυσίππου καὶ ζήνωνος Ἀριστείδην ἀναγινώσκεις καὶ Εὔηνον, οὐδὲν ἀπώλεκας; *In locum Philosophicorum scriptorum Chrysippi ac Zenonis jam lectitas impudicas fabulas Milesias Aristidis, & Eveni amatoria: nonne plurimum inde perdidisti?* Confer qvæ de Eveno utroqve supra lib. II c. XI. §. 7.

Hemitheon de cujus Sybaritider sive Sybariticis libellis Politianus c. 15. Misc. & Nic. Heinsius ad Ovidii 2. Trist. 417.

Heraclidis Pontici ἀκούσιος ἐρωτικὸς ἢ Κλεινίας. Laërt. V. 87.

Herodianus. Theodorus Priscianus sive Octavianus Horatianus lib. 2. Logico cap. 11. p. 85. *Utendum sane lectionibus animum ad delicias pertrahentibus, ut sunt Amphipolitæ Philippi, aut Herodiani, aut certe Syri Jamblichi, vel cæteris svaviter amatorias fabulas describentibus.*

Lucius Patrensis (ex Patris Achajæ urbe) in *libris Metamorphoseon* è qvibus Lucianus Asinum suum expressisse videtur Photio cod. CXXIX. qvanqvam prius subdubitanti utrum Luciani διήγησιν amplificaverit potius Lucius. Lucium hunc Patrensem græcum scriptorem cum Apulejo Madaurensi (cui Lucii prænomen ex ejusdem Lucii imitatione vulgo perperam tribuitur) latino fabularum Milesiarum scriptore perperam confundit Hendreichius in pandectis Brandenburgicis T. 1. p. 234. Ab hoc Lucio Tertullianus c. 3. Apologetici Lucium dixit pro homine amoribus perdito: *Qvi juvenis qvam Lucius, qvam amasius.*

Lysiæ Rhetoris Epistolæ ἐρωτικαί. Svid.

Melesermi Atheniensis Sophistæ Epistolarum amatoriarum libri XIV. Svid.

De Menandri Ἀφροδισίοις dixi lib. II. c. 22.

Misthonis Sybaritæ, hominis impuri meminit Lucianus in Pseudologista T. 2. p. 434. sed scriptorem fuisse non innuit, non magis qvam

qvam Ariphradem & Baſtam Chium. Unde notandus Nic. Heinſius ad Ovidii 2. Triſt. 417.

Mnaſeæ ἐρωτικά Ælian. XVII. 46. hiſt. animal. ſed legendum *Εὐρωπιακά* cum Reineſio p. 71. Epiſt. ad Daumium, ubi promittit eroticos ſe ſcriptores vir doctus recenſiturum in ſexto Variarum libro, ſed qvi lucem non vidit. Apud Plutarchum in libro qvod non liceat ſvaviter vivere ſecundum Epicurum p. 1101. Xylandri verſio exhibet: *Scripſit in Amatoris poëta.* Sed in Græco aliter eſt, & conjungenda ſunt verba *ἀψίησιν ἑαυτὴν ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς*, tum ſeqvitur: *ὡς ὁ ποιητὴς εἴρηκε.*

Pamphila Epidauria ſcripſerat inter alia qvæ memorat Svidas, etiam *περὶ Ἀφροδισίων.*

Paxamus δωδεκατεχνον compoſuerat teſte eodem Svida, *ἔστι δὲ περὶ αἰσχρῶν χημάτων.* Ita leg. pro *ἔτι δέ.* Confer eundem Svidam in *δωδεκαμήχανον* & Schol. Comici ad ranas.

Perſei Stoici *περὶ ἐρώτων.* Laërt. VII. 36.

Phanoclis Poëtæ Elegiaci *ἔρωτες* ſive *καλοί* allegantur à Clemente Alex. protreptico p. 24. & lib. 6. Strom. p. 627. ubi Demoſthene juniorem docet. Vide & Stobæum Grotii p. 262. & Scaligerum ad Euſeb. p. 41. ſeq

Philænis. Vide infra in Polycrate, & Adr. Junium adagio *Philænidis commentarii.* Svid. in *Ἀσυάναασα.*

Philippus Amphipolita Rhodiacorum libros valde obſcænos teſte Svida ſcripſit. Hunc ipſum allegat in *ἀποσιμῶσαι.* Adde & Theodori Priſciani locum ſupra in Herodiano.

Polycharmi Naucratitæ librum *περὶ Ἀφροδίτης de Venere Dea* allegat Athenæus XV. p. 675.

Polycrates Athenienſis Sophiſta turpiſſimum opus *περὶ χημάτων Ἀφροδισίων* (conſimili ſcelere qvo parentum noſtrorum memoria nebulo qvidam impudentiſſimum librum edidit ſub nomine Aloyſiæ * Sigææ) vulgaverat ſub nomine *Philænidis*, Leucadiæ Matronæ honeſtiſſimæ, ut teſtatur Æſchrion apud Athenæum VIII. p. 335. Confer Epitaphium Philænidis Samiæ auctore Dioſcoride qvod ex Anthologia inedita primus vulgavit illuſtris Ez. Spanhemius p. 764. diſſ. 9 de uſu numiſmatum, & emenda-

* Vide V. C. Joh. Molleri Homonymoſcopiam p. 35. Tentzelii Monatliche Unterredungen A. 1693. p. 166. ſeq.

tius Gvil. Fleetwood p. 338. Vet. Inscription. Memorat ὑπομνήματα Φιλαίνιδος Timæus apud Polybium p. 53. excerpt. Peiresc. & Svidam in Δημοχάρης. Adde Clementem Alex. pag. 40. protreptici, Athenæum X. p. 457. Svidam in ἀσυνάσατα, Lucianum amoribus T. 1. p 894. Meminit Philænidis inter meretrices etiam Cleomedes lib. 2. p. 477. Athenæus V. p. 220.

Protagoridæ Cyziceni ἀκροάσεις ἐρωτικὰς allegat Athenæus IV. p. 162.

Pythonicus Athenienſis. Vide Athenæum V. p. 220.

De *Sophoclis* ἐρασταῖς dixi lib. II. c. 17.

Sotades mollium & laſcivorum auctor carminum de qvo dixi lib. II. c. 22. ut & de aliis cinædologis.

Sphærus Stoicus ſcripſerat Διαλόγους ἐρωτικούς. Laërt. VII. 178.

Sphodrias Cynicus in Τέχνῃ ἐρωτικῇ allegatur ab Athenæo IV. p. 162.

Στοδωρὶς, εἰς ἔρωτα μέλος. Athen. XIV. p. 475. num Anacreontis?

Theophraſti ἐρωτικὸς ſive περὶ ἔρωτος liber. Vide ſupra III. 9. in ſcriptis hujus Philoſophi deperditis.

Xenophon Babylonius, Βαβυλωνιακά, ἔστι δὲ ἐρωτικά. Svid.

Xenophon Cyprius, Κυπριακά. Ἔστι δὲ αὐτὰ ἐρωτικῶν ὑποθέσεων ἱστορία, περὶ τε Κινύραν καὶ Μύρραν καὶ Ἄδωνιν, Svid.

Zeno Stoicus inter laſcivorum ſcriptorum auctores refertur ab Apulejo in Apologia. Ejus ἐρωτικὴ τέχνη. Laërt. VII. 34.

Zonæi Epiſtolæ ἐρωτικαί. Svid.

INDEX HOMONYMORUM

in ſex Voluminibus hujus Bibliothecæ diſtinctorum.

ABercii V. 1, 24. p. 188.
Abydeni I. 22, 5.
Achæi II. 19.
Achilles IV. 5, 23.
Acominati V. 5, p. 402.
Acropolitæ V. 5. p. 449.
Adamantii III. 6, 38. V. 1. p. 213. 223.
Addæi III. 28, 7.
Adraſti III. 11.
Æliani IV. 21, 1.
Æneæ III. 30, 9.
Æſchines II. 23, 31. & 26, 9.
Æſchriones III. 5, 19.
Æſculapii I. 8, 5.
Æſchyli II. 16, 2.
Æſopi II. 9, 3.
Agapeti V. 5. p. 570.
Agatharchides III. 8.

Aga-

Agathemeres IV. 2, 10.
Agathocles III. 11.
Agathones II. 19.
Albini III. 2.
Alcæi II. 15, 9. II. 19.
Alcibiadæ II. 26, 1.
Alcinoi III 23, 13.
Alciphrones II. 10, 25.
Alcmanes II. 15, 10.
Alexandri III. 8. & 11. & IV. 25. n. 11. & IV. 30. in Ariſtidæ ſcriptis n. 12.
Alexines II. 22.
Alypii III. 10, 6.
Ammonii III. 11. IV. 26, 15.
Amunes, Amones I. 2, 2.
Anatolii III. 11. IV. 29.
Anaxagoræ II. 23, 7.
Anaximandri II. 23, 8.
Anaximenes II. 23, 9.
Andromachi III. 26, 8.
Andronici III. 6, 29.
Antigoni III. 27, 8.
Antiochi III. 15.
Antipatri III. 11. & 15.
Antiphanes II. 22.
Antiphontes II. 26, 1.
Antiſthenes II. 23. §. 32.
Antiſtii III. 28, 7.
Apollodori II. 19. III. 15. & 27, §. 7.
Apollonii III 15. & 21, §. 7. & IV, 24, 15. V. 1 24. p. 191.
Apollophanes II. 22. III. 15.
Apſines IV. 31. §. 16. n. 12.
Arati III. 18, 10.
Archelai II. 23. 10.
Archidemi III. 15.
Archilochi II. 15, 16.
Archytæ II. 13.
Arctini I. 2, 4.
Ariſtæneti II. 10, 40.
Ariſtarchi III. 5, 14.
Ariſtidæ IV. 30, 4. & 8. V. 1, 24. p. 187.
Ariſtippi II. 23, 33. III. 33, 4.
Ariſtobuli III. 8. & 11.
Ariſtocles III. 11.
Ariſtones III. 11. & 15. V. 1, 24. p. 187.
Ariſtophanes II. 21.
Ariſtoteles III. 6, 1.
Ariſtoxeni III. 10, 2.
Arriani IV. 8. 1.
Arſenii V. 5. p. 771.
Artemidori IV. 3, 9.
Artemones II. 15, 19.
Aſclepiadæ II. 15, 20. III. 13.
Aſcepiodoti III. 3.
Aſpaſiæ II. 23, 31.
Aſtydamantes II. 19.
Athanaſii V. 2. p. 298. V. 5. p. 771.
Athenæi III. 24, 1. IV. 20.
Athenagoræ V. 1, 19. p. 91.
Athenodori III. 15.
Attali III. 15.
Avtocrates II. 19.
Avtolyci III. 5, 13.
Bacchii III. 10, 5.
Bardeſanes III. 24, 9
Baſilii V. 5. p 771.
Batones II. 22.
Bianores III. 28. 7.
Biones II. 19 III. 17, 11.

Boëthi III. 11.
Botryes V. 6. p. 827.
Bryennii V. 5. p. 771.
Calecæ. ibid.
Calliæ II. 19. & 22.
Callimachi III. 19, 6.
Callippi III. 5, 10. & III. 11.
Calliſti V. 5. p. 771.
Calliſthenes III. 11.
Calliſtrati III. 24, 14.
Cantacuzeni V. 5. p. 772.
Carcini II. 19.
Carneadæ III. 3.
Caſſii III. 6, 38.
Caſtores V. 1, 24. p. 187.
Celſi III. 33, 3.
Cephiſodori II. 22.
Cercopes I. 19, 2. II. 8, 4.
Chæremones III. 15.
Chalcondylæ V. 5. p. 476.
Chilones II. 23, 14.
Chryſippi III. 15.
Chryſoloræ V. 5. p. 772.
Cineſiæ II. 15, 23.
Cinnami. V. 5. p. 396. ſeq.
Cleanthes III. 15.
Clearchi III. 11.
Cleobuli II. 23, 15.
Cleomedes III. 5, 22.
Comneni V. 5 p. 392 ſeq.
Conones III. 5, 18.
Conſtantini V. 5. p. 722.
Coraces IV. 32.
Corinnæ II. 15, 24.
Corinni I. 4, 1.
Cornuti III. 15.
Coſmæ III. 25. 3. & 28, 7.
Crantores III. 6.
Cratini II. 22.
Critolai III. 11.
Critones II. 23. 35.
Cteſiæ II. 25, ult.
Cteſibii III. 24, 7.
Cteſiphontes II. 15, 26.
Cyri III. 28, 7. IV. 31. 16. V. 6. p. 816.
Cyrilli V. 5. p. 772.
Damaſceni id. p. 772. ſeq.
Daphnæ I. 4, 6.
Dardani I. 4, 10.
Demadæ & Demeæ IV. 30, 13.
Demetrii III. 3. & 11. & 14. & 26, 2. IV. 31. 1. V. 5. p. 773.
Democrates II. 13.
Democriti II. 23, 5.
Demodoci I. 5, 7. III. 28, 7.
Demophili II. 13.
Demoſthenes II. 26. 8. p. 928.
Dexippi III. 11. IV. 26. 7. V. 5. p. 232.
Diagoræ II. 23. 16.
Dicæarchi III. 11.
Didymi II. 3. 1. & II. 13.
Dinarchi II. 26. 11.
Diodori II. 19. III. 31, 7.
Diogenes II. 19. & 23, 18. III. 13. & 15. & 33, 3.
Diogeniani IV. 9, 4.
Diones IV. 10.
Dionyſii III. 32, ult. & III. 3. & 15. & IV. 31, 9. V. 1, 6. & 24. p. 191.
Dionyſiadæ II. 19.
Diophanti IV. 22, 12.

Dio-

Dioſcoridæ IV, 3, 2.
Diotimi III. 15.
Diphili II. 22.
Domnini V. 4. p. 136.
Dorothei V. 4. p. 145.
Doſiadæ III. 17, 17.
Doſithei III. 5, 11.
Empedocles II 19.
Epaphroditi IV. 7, 1.
Ephræmi V. 2. p. 335.
Epigenes III. 5, 8.
Epimenidæ II. 13.
Evagrii V. 4. p. 127. ſeq.
Euclidæ II. 23, 36. III. 14, & III. 33. 6.
Eudemi III. 6, 31. & III. 11.
Eudociæ II. 7, 4. V. 5. p. 588.
Eudoxi III. 5, 9.
Eunapii V. 5. p. 233.
Euphrones II. 22.
Euripidæ II. 18, 1.
Euſebii V. 4. p. 105. ſq. V. 5. p. 774.
Euſtathii V. 6. 9.
Euſtratii III. 6, 29.
Gaudentii III. 10, 7.
Gemini III. 5, 20.
Glauci III. 28, 7.
Glaucones II. 23, 37.
Gorgiæ II. 26, 5. p. 810. & IV. 32.
Hannones I. 6, 9.
Harpocrationes IV. 36, 13.
Hegeſippi V. 1, 24. p. 189.
Heliodori V. 6. 1.
Heracliti I. 1, 3. I. 22, 2. II. 22. II. 23, 4. V. 1, 24. p. 198.
Hercules I. 6, 15.
Hermæ. V. 1, 10. p. 30.
Hermetes I. 7, 2.
Hermiæ V. 1, 19. p. 97.
Hermogenes IV. 31, 7.
Herodoti II. 20, 10. II. 1, 2.
Herones III. 24, 7.
Heſiodi II. 8, 1.
Heſychii V. 5. p. 234. ſq. IV. 35, 3.
Hierocles II. 12, 6. V. 5. p. 776.
Himerii III. 30, 12.
Hipparchi II. 5, 19.
Hippiæ II. 23, 19.
Hippocrates II. 24, 1. & 6.
Hippolyti V. 1. p. 211.
Hipponactæ II. 15, 32.
Hippones II. 23, 20.
Homeri II. 7, 11.
Horapollines I. 13, 3. & 8.
Hori I. 13, 2. & 8.
Jamblichi IV. 28, 2. & ult.
Ignatii V. 1, 13. p. 45.
Jones II. 19.
Joſephi IV. 6, 17.
Iſæi II 26, 6.
Iſocrates II. 19. II. 26, 5.
Juſtini V. 1, 15. p. 52.
Laërtii IV. 19, 1.
Lampes III. 28, 7. in Baſſus.
Lampri II. 15.
Leonidæ III. 15.
Leontii III. 18, 4.
Lesbonactes IV. 30, ult.
Liberales III. 27, ult.
Lini I. 14, 6.
Locmanni II. 9, 14.
Longini IV. 31, 10.
Luciani IV. 16, 4.
Lucilii III. 28, 7.
Lycones III. 11.
Lycophrones III. 16, 7.

Lycurgi II. 26, 7.
Lyſimachi. II. 15.
Magnes II. 25. V. 1. p. 276.
Mariani III. 287.
Maximi IV. 23, 8.
Melampodes I. 15, 2. & 4.
Melanippidæ II. 15.
Melanthii II. 19.
Meliſſi II. 23, 22.
Melitones V. 1, 24. p. 185,
Menandri II. 23, 37. III. 13.
Menedemi II 23, 37. III. 13.
Menelai III. 5, 17.
Menippi II. 22. III. 13.
Methodii V. 1. p. 259.
Metii III. 28, 7.
Metrodori III. 28, 7. III. 33, 3.
Midæ I. 34, 4.
Milones II. 13.
Miltiades V. 1, 24. p. 193.
Mneſithei II. 22.
Modeſti V. 1, 24. p. 192.
Mœrides IV. 34, 5.
Moſchi III. 17, 13.
Muſæi I. 16, 5.
Muſonii III. 13. & 15.
Myiæ II. 15.
Myrones II. 15.
Neocles III. 33, 1. & 3.
Nepotes V. 1. p. 273.
Nicandri III. 26, 8.
Nicanores III. 8.
Nicarchi III. 28, 7.
Nicephori V. 4. p. 299. 344.
Niciæ III. 17, 2. & 22.
Nicolai IV. 32.
Nicomachi IV. 22, 2. II. 19.
Nili, ad Allatii diatribam de Nilis
Numenii III. 3.
Oenomai III. 13. III. 28, 7.
Olympi I. 17, 3. V. 5. p. 622. 811.
Olympiodori III. 11.
Opheliones II. 22.
Oppiani IV. 20, 1.
Origenes IV. 26. ad vitam Plotini c. 3. & V. 1. p. 213,
Orthagoræ III. 8.
Palæphati I. 21, 4. & 22, 4.
Palamedæ I. 23, 5.
Panætii III. 15.
Papæ V. 1, 15. p. 59.
Papiæ V. 1, 24. p. 186.
Parmenidæ II. 23, 3.
Parmeniones III. 28, 7.
Parthenii III. 27, 9.
Paſtores V. 1, 11. p. 31.
Pauſaniæ IV. 15, 1.
Periandri II. 23 25.
Phædri III. 1, 12.
Phaniæ III. 11.
Pherecydæ II. 23, 26.
Philemones II. 22.
Philippi II. 22.
Philiſci II. 19.
Philiſtiones II. 22.
Philocles II. 19. & 22.
Philodemi III 33, 3.
Philones IV. 4 III. 24, 4. & 29, 3. & 33. 6.
Philonidæ II. 22.
Philoſtrati IV. 24, 13.
Philoxeni II. 19.
Phlegontes IV. 13, 1.
Phrynichi II. 19. & 22.
Pindari II. 15, 1.
Pittaci II. 23, 26.

Nume-

Platones III. 1, 1. II. 19. & 22.
Plutarchi IV. 11, 7. (30, 2.
Polemones III. 3, 6. III. 6, 38. IV.
Polluces IV. 33, 3.
Polyæni IV. 15, 6.
Polybii III. 30, 9.
Polycleti III, 8.
Polyidæ II. 19.
Polyzeli II. 22.
Porphyrii IV. 27, 1.
Posidippi II. 22.
Posidonii III. 15.
Potamones IV. 26. ad vitam Plotini c. 9.
Praxiphanes III. 11.
Procli III, 15.
Procopii V. 5.
Prodici II. 23. 41.
Protagoræ II. 23, 28.
Pselli, ad Allatii diatribam de Psellis.
Ptolemæi IV. 14, 1. III. 11. IV. 33, 5.
Pythagoræ II. 12, 3. II. 13.
Quadrati V. 1. 24. p. 186.
Junii Rustici duo III. 18.
Sallustii III. 13.
Sapphones II. 15.
Scævolæ III. 15.
Scylaces IV. 2, 6.
Serapiones II. 22. V. 1, 24. p. 193.
Severi III. 3. IV. 30, 10.
Sexti II. 13. III. 15. IV. 18. 1.
Sibyllæ I. 29, 6.
Simmiæ & Simones II. 23, 42. III. 17, 14. & Allatius de Simeonibus
Simonidæ II. 15.
Sirachi III. 29.
Sisyphi I. 34, 2.
Socrates II. 23, 30.
Sopatri II. 10, 12. II. 22.
Sophili & Sophocles II. 17, 1.
Sosigenes III. 5, 21.
Sotadæ II. 22.
Sotiones III. 15.
Spinthari II. 19.
Strabones IV. 1, 7.
Tatiani V. 1, 19. p. 84.
Telestæ II. 15.
Thaletes I. 35, 3.
Thamyres I. 35, 6.
Theanones II. 12.
Themistocles III. 15.
Theocriti III 17, 4.
Theodectes III. 11.
Theodori III. 18, 4.
Theodoti V. 1. 21. p. 107.
Theognides II 11, 1. II. 19.
Theones IV. 31, 14. III. 5, 21. III. 15.
Theophili V. 1, 19. p. 94.
Theophrasti III. 9. ult.
Thespides II. 16, 1.
Thucydides II 25, 9.
Tiberii IV. 3, 18.
Timocles II. 22. III. 15.
Timones III. 3, 5.
Timothei II. 19.
Tzetzæ III. 16, 3.
Vettii Valentes III. 20, 9.
Xanthi II. 15.
Xenocles II. 19.
Xenocrates III. 3.
Xenones II. 22.
Xenophanes II. 23, 2.

Xenophontes III. 4, 1.
Zenæ V. 1, 15. p. 58.
Zenobii IV. 9, 3.
Zenodoti II. 2, 16. III. 28, 7.
Zenones II. 23, 29. III. 15. III. 33, 3. IV. 32.
Zoili II. 7, 10.
Zoroastræ I. 36, 1.

EMENDANDA ET ADDENDA QVÆDAM.

Pag. 3. *v.* 8. *post verba*, prodiit hoc rescriptum etiam separatim Paris. 1598. *adde*: apud Federicum Morellum, cum latina versione è Baronii Annalibus ad A. C. 319. n 8. seq. licet versionis auctor non sit Baronius, ut scribit Morellus, sed Petrus Morinus, teste ipso Baronio.

Pag. 8. *v.* 8. *à fine, lege* Manilius, IV. 547. *pro* Mamilius.

10. v. 17. Constantius Chlorus *pro* Constantinus.

13. *post verba*: ut ait Joh. Damascenus in Synodica ad Theophilum p. 112. *adde*: Nullum ejusmodi numum reperiri notat Clariss. Bandurius in Imperio Orientali p. 796. qvi p. 633. è vetusto Codice Nazianzeni exhibet descriptam ære iconem Constantini M. Maxentium ad pontem Milvium, vincentis, appicto Crucis signo illicq; inscriptis verbis ἐν τούτῳ νίκα.

Pag. 20. *post verba*: sole in occasum vergente, *adde*: ὠδὶ δειλινὸν, in Originibus CPol. Combefisii p. 26.

P. 25. *à fine, post verba*, & hanc plurimi homines conspexerunt, *adde*: Nicephorus Gregoras in extremo libri VIII. ἐφάνη ἢ μὴ βραχύ τι ἕτερον ἐν οὐρανῷ σημεῖον. Περὶ γὰρ σαθερὰν μεσημβρίαν ἥλιόν τυγχάνοντα, ἐφάνη ὠδὶ τὰ ἑσπέρια μέρη τοῦ οὐρανοῦ νέφος εἰς τύπον σαυροῦ, πολὺν ἐπέχοντος τόπον τοῦ οὐρανίου σώματος, ἐκ λευκοῦ τε καὶ μέλανος ὥσπερ συγκεκραμένον χρώματος.

Pag. 30. *v. ult. in notis post verba*, uterqve à fratre, *adde*: In jure Græco Romano p. 295. Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ab interprete male redditur: *Eusebius Pamphilides*.

Pag. 35. *v. ult. in notis post verba*: Cornelius Tollius, *adde*: Bochelli observationes MSS. Chronicas ad Eusebium laudat Berneggerus ad Justini lib. XVIII. cap. 6.

Pag. 36. *ad verba*: Anonymi ἐπιτομὴ χρόνων *addendus asteriscus, & in ima pagina, ponenda hæc nota*: Alia brevior ἐπιτομὴ χρόνων ab Adamo usqve ad Alexium Comnenum, qvam ad calcem Zonaræ edidit Cangius & in cujus titulo legitur: ταῦτ' ἱστορεῖ ὁ Καισαριεὺς Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἐν τῷ λόγῳ ὃς ἐκλήθη Βασιλικός.

Pag. 63. *pro* (Rufino) Abdias, *lege* (Rufino Abdias.)

Pag 91. *in notis v.* 5. *à fine post verba*: Acta illa Martyrum selecta, *adde*: recudit emendatius nec fine insigni ab ipso Ruinarto accessione, & cum auctoris vita H. Wetstenius. Amst. 1712. fol.

Pag. 94. *adde*, Eusebii argumenta in Psalmos edita etiam à Grabio in præfatione ad Tomum tertium versionis Græcæ LXX. Interpretum, Lond. 1709. fol. & 8.

Pag. 101. *delenda verba* : Undecim libris constitisse *usque ad* : à Combefisio editus, *& pro eis ponenda hæc* : Duobus librorum decadibus, sive viginti libris constitisse illud opus, tradit scriptor Actorum S. Silvestri apud Lambecium T. VIII. p. 321. 322. Verba scriptoris illius sunt: Ὁ ἡμέτερος ἱστοριογράφος Εὐσέβιος, ἡνίκα τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἔγραφεν ἱστορίαν, παραλέλοιπεν ἐκεῖνα ὧν μνήμην ἐποιήσατο ἐν ἑτέροις αὐτῷ ὑπομνήμασι. Καὶ γὰρ ἐν εἴκοσι λόγοις, τουτέστιν ἐν δύο δεκάσι, σχεδὸν τῶν ἐν ἁπάσαις ἐπαρχίαις Μαρτύρων, Ἐπισκόπων, Ὁμολογητῶν καὶ ἁγίων γυναικῶν καὶ παρθένων παρεσκεύασε τὰ πάθη φέρεσθαι. Miror Caveum huic operi tribuere libros non *viginti* sed *undecim*, ejusqve rei auctorem laudare Acta Silvestri à Combefisio edita.

Pag. 102. *v.* 6. *post* impugnata, *adde*: Ex eadem Nicephorus Gregoras XIX. 3. Hist. ubi Eusebium τῶν τότε λογίων τὸν πρῶτον appellat p. 591.

Ibid. v. 9. *post* de incarnatione *adde*: Sed recte auctori illa suo vindicatur à Clarissimo Boivinio.

Ibid. v. 20. *ante* Hebed JEsu, *adde*: Non assentior Bartholomæo Germonio, qvi lib. de hæreticis Codicum Ecclesiasticorum corruptoribus pag. 305. seq. nullas Pamphili partes in Apologia pro Origene fuisse contendit, sed meram hanc fuisse Rufini fraudem, qvi Eusebii opus sub Pamphili nomine venditaverit.

Pag. 104. *ad Eusebii scripta inedita, adde*: Clariss. Caveus ait in Bibliotheca Bodlejana Cod. Barocc. 148. exstare *novem Homilias* sub Eusebii nomine in memoriam Sanctorum, sed spurias. Exstat vero ibi unica tantummodo, qvæ nona inscribitur.

Ibid. v. 16. *adde*: Allegatur Eusebii Ἐκκλησιαστικὴ ἀπόδειξις in Jure Græco Romano lib. IV. p. 295.

Pag. 105. *Eusebiis variis adde* Eusebium Historicum, qvem ab Octaviani, Trajani & Marci Antonini rebus gestis usqꝫ ad obitum Imperatoris Cari, telam Historiæ suæ produxisse scribit Evagrius lib. V. cap. ult.

Pag. 107. *v.* 4. *à fine, post verba* Jo. Gagnejo, *adde*: latinè.

Pag. 109. *v.* 6. *à fine, adde*: Vitam S. Philippi Presbyteri Argyriensis ab Eusebio Monacho scriptam edidit Papebrochius T. 3. Maji, sub initium statim voluminis.

Pag. 110. *lege*: Eusebius *Officiorum Magister* sub Anastasio Imp.

P. 112 *de Philippo Sidete adde*: Anno XXII. Theodosii junioris scripsit, teste Theophane p. 75.

Pag. 114. *lege*: MSS. Bibl. Scoriacenſis. *Mox adde* per Theodori Metochitæ Hiſtoriam Eccleſiaſticam forte intelligenda pars Annalium Michaëlis Glycæ, qvam ſub Theodori Metochitæ nomine edidit Jo. Meurſius.

Pag. 124. de Theodoriti Hiſtoria Eccleſiaſtica, qvæ ab A. C. 325. res annorum centum & qvinqve usqve ad mortem Theodori Mopſveſteni & Theodoti Antiocheni A. C. 429 complectitur, videndus Antonius Pagi prolegomenis ad diſſ Hypaticam §. 33. ſeq. & in Critica Baroniana ad A. C. 427. n. 9. ſeq. qvi n. 16. obſervat admodum incertum eſſe an Theodoritus poſt Socratem & Sozomenum ſcripſerit, eosqve ſupplere, ut putabat Valeſius, & emendare voluerit. Potius omnes tres circa idem tempus ſcripſiſſe videri, poſtremis Theodoſii junioris annis: & Socratem ac Sozomenum cum CPoli degerent, ſcriptis prodidiſſe potiſſimum qvæ in CPolitana Eccleſia contigerunt: Theodoritum autem utroqve longe doctiorem & in Oriente verſantem errores plurimos in qvos uterqve incidit vitaſſe, & in rebus Orientis fuſiorem ac diligentiorem fuiſſe, licet de Socrate & Sozomeno ne qvidem cogitaret.

Ad pag 128 Titulus Epitomes Hiſt. Eccleſ. Theodori Lectoris in MS. Veneto hic eſt: Θεοδώρου ἀναγνώστου ἐκλογὴ ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱστοριῶν. Incipit: Καὶ τοῖς ἐντυγχάνουσι χρήσιμον καὶ λαμπρὸν φανεῖται. Finis: Καὶ τὸ μὲν ὧδε γέγονεν ὁ οἱ προφῆται. Καίπερ πρὸ πλείστων γενεῶν ὑπὸ γῆν κείμενος σῶος ἀνεφάνη ἐν χρῷ κεκαρμένος, εὐθυρις, γενειάδα μετρίως καθημμένην ἔχων, τὴν δὲ κεφαλὴν - - - καὶ τὰς ὀφθαλμὰς ὀλίγω ἐν βάθει τοῖς ὀφρύσι καλυπτομένους.

Pag. 132. *v. ult. lege*: lib. VIII. pag. 54. ſeq.

Eadem pag adde qvod Lambecius VIII. p. 63. ſcribit ſe apographum ſyntagmatis Nicephori Calliſti de templo & miraculis S. Mariæ ad fontem, communicaſſe ut ederetur cum Reinoldo Dehnio, S. J.

Ad pag. 145. De Dorotheo Tyrio vide Theophanis Chronicon p. 19. & 41. ex qvo hauſit Anaſtaſius Bibliothecarius qvæ de eodem refert in Hiſtoria Eccleſ. p. 27. ſeq. Scripta qvæ ſub hujus Dorothei nomine ambulant, edidi Græce & Latine hoc ipſo A. 1714. 8. ad calcem monumentorum variorum de Moſis, Prophetarum & Apoſtolorum vita.

Pag. 155. *pro verbis*: è Joanne Scylitze Curopalata qvi Cedrenum exſcripſit, *lege* qvem Cedrenus exſcripſit. *Deinde dele totam notam à verbis*: fallitur Labbeus usqve ad Pſellum, &c. *atqve loco illius repone hæc verba*: Vide qvæ de Scylitze infra p. 387.

Pag. 157. *de Conſtantini Manaſſis ſcriptis adde*: In MS. Codice Leonis Allatii fuerunt ejusdem Manaſſis ſed à tineis blattisqve miſere admodum habita, 1) Ἔκφρασις εἰκονισμάτων καὶ μέσον μὲν ἐχόντων τὸν Κύκλοπα

τὰς

τοὺς Ὀδυσσέως ἑταίρους διαπαράσσοντα καὶ ἐσθίοντα, τὸν δὲ Ὀδυσσέα οἴνου ἀσκὸν προφέροντα καὶ δεξιούμενον πόσει τὸν Κύκλοπα. Incipit: Οὐδὲν ἄρα φιλοκάλου ψυχῆς ὀλβιώτερον, εἰ δ' ἅμα καὶ φιλολόγος εὑρεθῇ. 2) Ἐπικήδειος πρὸς τὸν ἀποιχόμενον ἐπὶ τῶν δεήσεων Κύριν Νικήφορον τὸν Κομνηνόν. Incipit: Ἀράβων γῆ πιωτάτη, καὶ μήτηρ γονίμων χυμῶν, ἀέρες δὲ εὖ κεκραμμένοι. His adde 3) qvod è Constantini Manassis libro tertio Hodœporici, versibus Jambicis scripti locum affert idem Allatius p. 201. ad Georgium Acropolitam.

Pag. 169. *adde*: Malchus τὰ περὶ τοῦ Ζήνωνος καὶ Βασιλίσκου συγγραφόμενος. Z. b. 52.

Pag. 170. *dele* Metasthenes, *nam Megasthenes solum rectum est.*

Pag. 190. *post* Hesychius presbyter, *dele verba*, & Episcopus.

Pag. 204. *lege*: Zeuxippus ἱστορεῖ. 177. forte Dexippus.

Pag. 240. *v.* 6. *post* omissa sunt, *adde*: Huic Nonnoso Lambecius V. pag. 131. tribuit Gregentii disputationem cum Herbano Indæo, & VIII. pag. 387. Martyrium Arethæ & sociorum.

Pag. 241. *post* Bessarionis Cardinalis Epistolam scriptam Græco vulgari sermone, *adde*: servatamqve à Georgio Phranza & à Jac. Pontano editam Græce in notis ad Phranzam p. 309.

Pag. 251. *ante notam* l) *adde*: Locum ultimi libri Procopii de origine Gothorum primus è MS. Græce edidit, latinamqve versionem addidit Petrus Pithœus ante Cocem Legum Wisigothorum. Paris. 1579. fol.

Pag. 279. *lege*: anno Imperii sui XXXVI. 24. Dec. CHristi anno 562.

Ad p. 287. *adde*: Commentarios Theophylacti in Prophetas, Græce è MS. Argentinensi proferet latinamqve versionem addet V.C. Jo Henricus Lederlinus, Lingvar. Orientalium in illa Academia Professor.

P. 322. *nota* Bryennium sacello præfectum in MS. meo codice vocari Joannem Bryennium, habeo enim & ipse illius aliorumq; ad Nicephoram Gregoram Epistolas scriptas in charta ante annos circiter trecentos.

Pag. 341. *post verba*, Epistolam ejus Encyclicam, *adde*: de pellice Imperatoris Mich. Palæologi Marcesina, in Gregorii Thavmaturgi monasterium irrumpente, & ab Blemmyda Abbate repulsa.

P. 342. *nota*, qvod separatim deinde utraqve latine etiam Weigelinus vulgavit, Physicam qvidem Blemmidæ A. 1606. & Physicam 1607. 8.

P. 348. *v.* 4. *à fine*, *lege* ætatis 74, *pro* 47.

P. 364. *post verba*: in appendice Historiæ de vita & rebus gestis Muhamedis, *adde*: Latine qvoq; eodem anno 1597. 4. Francofurti apud eosdem de Bry, fratres, cum actis Mahomedis I. Saracenorum Principis. Qvod autem illa vaticinia ibidem tribuntur *Severo* & Leoni Imperatoribus, nullam aliam ob causam factum est, qvam qvod Svidas in ξηρόλοφος scribit

scribit Xerolophum à Severo fuisse conditum CPoli, in illoqve fuisse θερμάτιον τρίπεν, in qvo sæpius sacra Severus fecerit. Deinde subjungit: ἔνθα καὶ χρησμοὶ πολλοὶ τῷ τόπῳ γεγόνασι. Ex his autem verbis neutiqvam colligas Severum oraculorum ibi editorum fuisse auctorem, nedum oracula illa fuisse eadem cum his qvæ sub Leonis nomine habemus. Martinus Crusius in Turco Græcia p. 57. *Meminit Chiensis & Laonicus tabularum Leonis, in qvibus Catalogus fuerit omnium secutorum Constantinum M. Imperatorum & Patriarcharum, usq; ad Constantinum ultimum & Patriarcham Josephum qvi Florentiæ mortuus est, non ulterius. Unde fatale fuerit, ipsorum tempore Imperium Orientalis aboleri. Illas tabulas in Monasterio S. Georgii Manganio, ab antiqvo asservatas fuisse.* Aliud vaticinium de Imperii CPol ruina memorat idem Crusius p. 494.

Ad pag 366. Oraculum de Turcarum Imperio & fine ejus, cum Gennadii Scholarii expositione legitur in Dorothei Monembasiensis Chronico pag. φμδ. edit. Venetæ 1684. 4. atqve inde in Clariss Bandurii libro VII. Antiqvitatum CPol. addita latina versione. Vide sis etiam ejus notas p. 872.

Pag. 395. *Post* ὁ μελῳδὸς, *dele verba*: forte Cosmas. Certo certius enim David intelligitur, ad cujus Psalm XII. 6. Anna respicit, ut notatum Clariss. Collegæ meo Jo. Christophoro Wolfio, diss. de Bogomilis p. 28.

P. 402. *pro* frater Germanus *lege* germanus

P. 409. *in fine extremæ notæ adde*: Scribitur tamen Lysimachus etiam in Nicetæ Alexio Angelo Comneno lib. 3 c. 4. p. 335. ubi de eadem Herculis imagine sermo est.

Ad pag. 459. Ioan Pachymeris (qvi ὑπομνηματογράφος dicitur in MS. apud Lambecium VIII. p. 385.) occurrit ante Nicephorum Gregoram Hieron. Wolfii, & apud Lambecium VII. post pag. 70.

Ad. p. 473. Primam Apologiam ait se scribere Cantacuzenus Anno post CHristi σάρωσιν 1360.

Pag. 493. *adde*: aliud opus Constantini Porphyrogeniti jussu digestum qvod MS. in Bibl. Regis Christianissimi exstat teste Clariss. Boivino ad Julii Africani cestos p. 360. In illo excerpta ex Africano & aliis scriptoribus.

P. 568 *b.* 4. *post* Anonymum, *tolle* alium, *idem enim est haud dubie.*

P. 571. *b.* 5. *post* Basil. 1574. 12. *adde*: & Venetiis apud Antonium Bartoli, 1709. 8.

P. 572. *b.* 11. *post* Francof. 8. *adde*: cum Ottonis Casmanni systemate Doctrinæ Vitæqve politicæ.

Pag. 582. *b.* 13. *à fine*, *post* Alphabeta Slavonica, *adde*: & Græce ac Latine p. 112. seq. Anonymus de conversione Gentis Russorum ad fidem Christianam tempore & svasu Basilii Macedonis facta.

Pag. 628. *in fine notæ extremæ post* παναγίας, *adde*: sed male, nam infra p. 635. κυριακὴ παγανὴ iterum occurrit pro nomine solennis diei.

Pag. 629. *in fine paginæ adde*: Exstat ille tomus unionis in Jure GræcoRomano p. 104.

FINIS.